GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

87534

KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARĀ İNCELEME – TENKİTLİ METİN (İNCELEME) C. I

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa İSEN

Hazırlayan
Aysun (SUNGURHAN) EYDURAN

T 87534
Cilt 1

Ankara - 1999

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

12378

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Aysun EYDURAN'a ait Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi, İncleme – Tenkitli Metin adlı Çalışma, jürimiz tarafından Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan...Prof. Dr. Cemal KURNAZ

(İmza)

Üye.................................

Prof. Dr. Mustafa İSEN

(İmza)

Üye..Doç. Dr. Osman HORATA

İÇİNDEKİLER

ÖZET viii
SUMMARY x
KISALTMALAR xii
ÖNSÖZ xiii
BİRİNCİ BÖLÜM 1
I- KINALI ZĀDE HASAN ÇELEBİ'NİN 1
1- Hayatı 2
2- Arkadaş Çevresi 14
3- Edebî Kişiliği 23
4- Eserleri 28
II- KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ (TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARĀ)'NİN TANITILMASI 31
1- Hasan Çelebi'ye Gelinceye Kadar Türk Tezkireciliğinin Gelişimi ve Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin Tanıtılması 32
2- Hasan Çelebi Tezkiresi'nin Kaynakları 70
3- Hasan Çelebi Tezkiresi'nin Etkileri 127
4- Tezkire'nin Dil ve Üslup Özellikleri 136
III- KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN İNCELENMESİ 151
A- ŞAİRLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER 152
a) BİYOGRAFİK BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER 152
I- ŞAİRİN KİMLİĞİ 152
1- İSİM, UNVAN, LAKAP 152
2- MEKAN (Şairin Doğduğu, Bulunduğu, Yerleştiği Yerler) 173
a) Seyahat sebebiyle yapılan mekan değişiklikleri 215
b) Tahsil dolayısıyla yapılan mekan değişiklikleri 217
c) Dinî-tasavvufî inanç dolayısıyla yapılan mekan değişiklikleri 218
ç) Şairin ictimāî sebeplerden dolayı yaptığı mekan değişiklikleri 222
d) Fetih sebebiyle yapılan mekan değişiklikleri 225

e) Diğer münferit sebeplerden dolayı yapılan mekan değişiklikleri 226
f) Sebebi belli olmayan mekan değişiklikleri 228
g) Çeşitli sebeplerden dolayı vatana dönüş 229
3- ZAMAN (Şairin hayatına ilişkin zaman belirlemeleri) 238
4- AİLE, SOY, AKRABALIK 267
5- EVLİLİK VE ÇOCUK DURUMU 299
6- ŞAİRİN SON DURUMU VE ÖLÜMÜ 303
a) Vefat Tarihi 303
b) Vefat Yeri 319
c) Vefat Şekli ve Sebebi 327
ç) Şairin Kabrinin Yeri 333
d) Şairlerin Vefatıyla İlgili Tarih Şiirleri ve Eserler 336
II- SOSYAL, KÜLTÜREL, EKONOMİK DURUM VE İLİŞKİLER 349
1- ÖĞRENİM VE YETİŞME 349
1-İlköğrenim 350
a)Aile Eğitimi 350
b) Sarayda (Enderūn-ı Hümāyunda) Alınan Eğitim 353
2- Medrese Eğitimi (Orta ve Yüksek Dereceli Eğitim Müesseseleri) 355
3- Dinî-Tasavvufî Eğitim 393
2- İLMÎ DURUM VE SEVİYE 404
3- MESLEK, MEVKİ, GEÇİM DURUMU VE İMKANLARI 430
a) Özel Hizmet, Yakınlık ve Destekler 430
aa)Saray Çevresi 430
ab) Diğer Çevreler 447
b) Devlet Hizmetleri 463
c) Diğer Meslek ve Geçim Yolları 525
ca) Serbest Meslek ve San`at Sahipleri 525
cb) Şeyhlik ve Dervişlik 529
III- KİŞİLİK YAPISI VE ÖZELLİKLERİ 532
1- ZİHİN, ZEKA, DÜŞÜNCE GÜCÜ VE ÖZELLİKLERİ 532
2- MİZAÇ VE AHLAK 538

a) Aşıklık, Güzel Sevme ve Cinsî Zevk 538
b) İçki, işret, Afyon vb. Zevkler ve Alışkanlıklar 545
c) Güleç, Şen, Açık Hal ve Mizaçlılık 554
ç) Sohbet Zevki, Sohbet Adamlığı, Dostluk ve Arkadaşlık 555
d) Şaka, Takılma ve Alay Düşkünlüğü 557
e) Nezaket, Zerafet 561
f) Sahib-i Zevk, Hoş-mezak 562
g) Rind, Levend 562
ğ) Kurallara Kayıtsızlık, Pervasızlık, Serserilik 563
h) Ruhî Coşkunluk, Taşkınlık ve Dengesizlikler 564
ı) Hercâî, Kararsız ve Gezgin Mizaçlılık 565
i) Göz Tokluğu ve Fakr 566
j) Kanaat, Feragat ve İnziva 567
k) Dervişane Mizaç ve Yaşayış 571
l) Güzel Huy ve Ahlaklılık 571
m) Yiğitlik (Şecāat) 577
n) Cömertlik, Eli Açıklık 578
o) Adalet, Doğruluk 583
ö) Hasislik ve Cimrilik 585
p) Büyüklenme, Kendini Beğenme 585
r) Acayip Tavırlar ve Kusurlar 586
s) Başkalarını İncitme ve Rahatsız Etme 587
ş) Temizlik ve Pislik 588
t) Rüşvet 589
u) Diğer Bazı Haller, Zevk ve Alışkanlıklar 589
3- İNANÇ DÜNYASI (Dinî-Tasavvufî Düşünce ve Yaşayışlar) 593
4- ŞAHSİYET ZENGİNLİĞİ, DERİNLİĞİ VE OLGUNLUĞU 594
5- HÜNER VE KABİLİYETLER 608
IV- FİZİKÎ DURUM VE GÖRÜNÜM 618
a) Güzellik 618
b) Boy-Pos, Zayıflık 621

c) Giyim-Kuşam 623
ç) Beden Arızaları 625
d) Münferit Bilgiler 626
e) Çeşitli Hastalıklar 627
b) EDEBÎ KİŞİLİKLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER 631
I- YARATILIŞ BAKIMINDAN ŞAİR 631
1- GENEL OLARAK YARATILIŞ HALİ VE ÖZELLİKLERİ 631
2- FAALİYET VE FONKSİYONLARINA GÖRE YARATILIŞ HALİ VE ÖZELLİKLERİ 644
a) İcād, İbdā', İhtirā' 644
b) Tasarruf 648
c) Bedīhe-gū ve Fevrīlik 649
ç) Cevdet (-i Tab') 651
d) Hiddet, Sür'at 652
e) Pür-gūluk 653
f) Cevelān (-ı Tab') 654
g) Dikkat, Müdekkik 655
ğ) Nakkād, Vezn (-i Tab'), Sencīde, Sühan-ārā 657
h) Sec'-gū, Nādire-gū, Mesel-gū 658
3- OLAĞANÜSTÜ VEYA BİLİNMEYENE DAYANDIRILAN TANITMA VE DEĞERLENDİRMELER 660
II- EDEBÎ KÜLTÜR VE GELENEK BAKIMINDAN ŞAİR 668
1- ŞİİRE BAŞLAYIŞ, ÇALIŞMA VE YETİŞME 668
2- MAHLAS 676
3- BİLGİ, KÜLTÜR VE TECRÜBE 685
4- FESAHAT VE BELAGAT 686
5- YABANCI DİL VE EDEBİYATLAR 702
6- ÜSTADLIK VE YETİŞTİRİCİLİK 707
7- ÜSLUP (Üslup, Tarz, Tarik, Vadi, Eda) 711
8- TANZİR VE TAHMİS 718

9- TAZMİN 724
10- İZLEME, FAYDALANMA, TAKLİD, SİRKAT 725
B- ESERİ BAKIMINDAN ŞAİR 728
1- GENEL GÖRÜNÜM 728
2- ESERİN ADI, TÜRÜ, MİKTARI, TELİF, TERCÜME, NAZİRE ....
OLUŞU VB. ÜZERİNE YAPILAN TANITMALAR 729
3- BEYİT, MATLA, GAZEL, KASİDE, RUBAʿĪ, MURABBA,
MUHAMMES, TAHMİS, MÜSEDDES, TERCİ-BEND, KITʿA, TARİH,
MUʿAMMA VE MERSİYELERİN YAZILIŞIYLA İLGİLİ BİLGİ VE
TANITMALAR 771
4- BAZI ŞEKİL VE TÜRLER 819
a) Kasīde 819
b) Gazel 820
c) Rubāʿī, Murabbāʿ, Muhammes, Tahmīs, Tesdīs,
Müseddes, Muʿaşşer, Terciʿ-bend, ... 821
ç) Tārīh 822
d) Terciʿ-bend 823
e) Muʿammā 823
f) Hicv, Hezl ve Latīfe 827
g) Mesnevī 830
5- NAZIM-NESİR (ŞİİR-İNŞA) ARASI TERCİHLER VE BAŞARI
DURUMU 831
C- ŞİİRLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER 839
Belāġat-şiʿār, Belāġat-simāt, Belāġat-ʿunvān, Belāġat-āyāt, Belāġat-āşār,
Belāġat-encām, Belāġat-rüsūm, Belāġat-nişān, Belāġat-imtizāc, Belāġat-
nümūn, Belāġat-üslūb, Feṣāḥat-dişār, Feṣāḥat-āşār, Feṣāḥat-simāt,
Feṣāḥat-beyyināt, Feṣāḥat-şiʿār, Feṣāḥat-maṣḥūb 864
Bī-bedel, Bī-mişāl, Bī-mişl, Mişl-i Sāʾir, Bī-şebīh, Bī-naẓīr, Bī-ʿadīl, Bī-ḳarīn,
Bī-hem-tā, Bī-hemāl 881

Meşhūr, Makbūl, Merġūb, Maʿrūf, Maṭbūʿ, Pür-iʿtibār, Pür-iştihār, İştihār, Şöhret-şiʿār, Nāmdār, Mezkūr........ 886
Ābdār, Āb-ı rūy........ 892
Dürer-bār........ 896
Ġarrā........ 897
Ḫūb........ 899
Leṭāfet-simāt, Nezāket-şiʿār, Melāḥat-diṣār,........ 902
Aʿlā, Bülend........ 903
Pür-ṣafā, Cān-fezā, Ṣafā-işʿār........ 904
Güzīde........ 904
Āşıkāne........ 905
Kem, Bed, Redd........ 905
Dil-pesend, Dil-pezīr........ 906
Pesendīde, Şāhāne, Pādşāhāne........ 907
Muḥakkıkāne, Taṣavvufāne, Dervīşāne, Meşāyiḫāne........ 907
Rengīn........ 908
Merdāne........ 909
Bī-meze, Bī-ṣafā, Ḥabāb, Ebkār-ı Efkār, Siḥr-efsūn, Sūznāk........ 909
SONUÇ........ 915
BİBLİYOGRAFYA........ 919
İKİNCİ BÖLÜM........ 923
KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ........ 923
1- NÜSHA TAVSİFLERİ........ 924
2- NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ........ 985
3- TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ........ 994
4- NÜSHALARA GÖRE ŞAİRLER........ 995
5- METİN........ 1-1150
6- DİZİN........ 1151

ÖZET

Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi veya Tezkiretü'ş-şu'arā olarak bilinen eser, Ṣehī, Latīfī, Ahdī ve Āşık Çelebi Tezkireleri'nden sonra Anadolu'da h.994/m.1585-86 tarihinde Kınalızāde Hasan Çelebi tarafından kaleme alınmıştır. Tezkire, beş ana kısımdan oluşan bir mukaddime, sultan şairler, şehzade şairler ve asıl şairler olmak üzere üç fasıl halinde düzenlenmiş; birinci ve ikinci fasılda yer alan padişah ve şehzade şairler kronolojik, üçüncü fasılda bulunan şairler ise alfabetik olarak sıralanmıştır. Tezkire'nin üçüncü faslında çoğunlukla alim ve bilgin şairler bulunmaktadır. Kınalızāde Hasan Çelebi, eserinde altı yüz kırk şairin biyografisine yer vermiş; önceden yazılmış olan tezkirelerde bulunmayan yeni yüz yirmi iki şair biyografisini eserine ilave etmiştir.

Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi üzerine hazırladığımız Doktora Tezi çalışması, inceleme ve metin olmak üzere iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci kısmında, Hasan Çelebi'nin hayatı, arkadaş çevresi, edebî kişiliği, eserleri, ikinci kısmında Hasan Çelebi'ye gelinceye kadar Türk tezkireciliğinin gelişimi ve Tezkire'nin tanıtılması, eserin dil ve üslubunun özellikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü kısım, fiş çalışmasının sonunda ortaya çıkan malzemeye dayanarak biyografik bilgi ve değerlendirmeler ile edebî şahsiyetle ilgili bilgi ve değerlendirmelere ayrılmış; alt bölüm ve başlıklar ise bu bölümleri ilgilendiren malzemeler dikkate alınarak düzenlenmiştir. İkinci bölüme geçmeden önce yapılan çalışma ve incelemelerden elde edilen yorum ve değerlendirmelerle ilgili bir sonuç ve bibliyografyaya yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü, Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin tenkitli metnine ayrılmıştır. Bu bölümde, ilk olarak Tezkire'nin Türkiye ve yurt dışı kütüphanelerinde bulunan yazma nüshalarının (doksan yedi) tavsifi verilmiştir. Yurt dışı nüshalarının tavsifinde katalog bilgilerinden faydalanılmıştır. Tenkitli metin hazırlanırken Türkiye kütüphanelerindeki altmış dört yazma nüshadan Süleymaniye

Ktp. Tezrcüman Gazetesi Yazmaları 161 nolu yazma hariç (bu numarada başka bir eser mevcuttur) hepsi gözden geçirilmiş ve bunlardan müellif hattının (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: Ty.1737) yanısıra üç nüsha (Topkapı, Revan, No: 1451; Topkapı, Hazine, No:1270; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, No:1062) tenkitli metnin kurulabilmesi için seçilmiştir. Dört nüshanın karşılaştırılması sonucunda müellif hattında beş yüz altmış yedi şair bulunurken altı yüz kırk şair biyografisine ulaşılmış ve böylece de dört nüsha üzerinde çalışmanın isabetli ve yerinde olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Dört nüshanın varak numaraları metin üzerinde gösterilirken nüsha farkları sayfa sonlarında verilmiş; tarafımızdan yapılan metin tamirleri () işareti ile gösterilmiş ve şahıs, eser ve yer isimlerinden oluşan ayrıntılı bir dizinle de çalışma zenginleştirilmiştir.

SUMMARY

The work known as Tezkiretü'ş-şu'arā or as Tezkire of Kınalızāde Hasan Çelebi was written by Kınalızāde Hasan Çelebi in 994/1585-86 after Sehī, Latīfī, Ahdī and Āşık Çelebi Tezkires. The Tezkire consists of a preliminary containing five main sections and it was devised as three episodes in the form of shahzāde poets, sultan poets and essential poets. The padishahs and shahzāde poets of the first and second episodes are listed chronologically while the poets of the third episode are listed alphabetically. The learned and philosopher poets take place in the third section of the Tezkire. Kınalızāde Hasan Çelebi mentioned the biographies of 640 poets in this work and he added 122 new poets who were not mentioned in previous Tezkires.

This doctoral dissertation concerns the Tezkire of Kınalzıdāde Hasan Çelebi and is organized in two chapters, which contain an analysis and the text respectively. The first chapter consists of three sections. In the first section, the life, friend circles, literary character and works of Hasan Çelebi were investigated. In the second section, the historical development of Turkish Tezkires up to Hasan Çelebi were studied and the so-called Tezkire was introduced in terms of stylistic and linguistic features. The third section was allocated to the information and evaluation about the literary character in the light of the indexical data at hand. The rub-tithes and sections were organised according to the materials relevant to these sections. Before starting the second chapter, a conclusion and a bibliography derived from the investigations were also provided.

The second chapter of the research was devoted to the critical heat of Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkire. In this chapter, the 97 different versions of the manuscripts found in Turkish. Libraries were reviewed and three versions (Topkapı, Revan No: 1451; Topkapı, Hazine No: 1270; Süleymaniye, Hamidiye No: 1062) were selected for the composition of the critical text. As a result of comparing four versions, 567 poets were biographies of 640 poets were accessed with the conclusion that the four

versions were rightly chosen. The access numbers of the four versions were shown in the text with the differences of the versions attached at the ends of pages, my individual corrections of the text were indicated by ( ) mark, and the study was enriched with a detailed index incorporating the names of persons, books and places.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
Ktp.	: Kütüphane
Haz.	: Hazırlayan
Çev.	: Çeviren
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
C.	: Cilt
Ty.	: Türk Yazmaları
vb.	: Ve benzeri
str.	: Satır
yk.	: Yaprak
vr.	: Varak
Yz.	: Yazma
No.	: Numara
H.	: Hicrî
M.	: Miladî
İ.A.	: İslam Ansiklopedisi
M.L.	: Meydan Larousse
T.A.	: Türk Ansiklopedisi
T.D.E.A	: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
Y.T.E.A	: Yeni Türk Edebiyatı Ansiklopedisi
Ünv.	: Üniversite
G.Ü.S.B.E.	: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
A.Ü.S.B.E.	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖNSÖZ

İnsanlıkla yaşıt bir bilim dalı olan biyografik künye yazıcılığının İslâm tarihinde kökeni, ilk tefsir ve hadis çalışmalarına dayanır. Arap edebiyatında tabakat adıyla yapılan çalışmalar, zamanla İran ve Türk edebiyatında şairleri unutulmaktan kurtarmak, hayat, sanat ve eserleri hakkında bilgi vermek amacıyla kaleme alınan tezkire türünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Türk edebiyatında, şuʿarā tezkiresi yazma geleneği, ilk olarak XV.yüzyıl sonlarında Çağatay sahasında [Alī Şīr Nevā'ī (ö.1501), Mecālisü'n-nefā'is (1491)], XVI.yüzyıl başlarında Anadolu sahasında [Sehī Bey (ö.1548), Heşt-Behişt (1538)] başlamış ve XX.yüzyıl başlarına kadar hiç aralık verilmeden yaklaşık otuz bir kadar tezkire yazılmıştır.

Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi veya Tezkiretü'ş-şuʿarā olarak bilinen bu türün örneklerinden biri de Sehī, Latīfī, Ahdī ve Āşık Çelebi Tezkireleri'nden sonra Anadolu'da h.994/m.1585-86 tarihinde Kınalızāde Hasan Çelebi tarafından kaleme alınmıştır. Tezkire, beş ana kısımdan oluşan bir mukaddime, sultan şairler, şehzade şairler ve asıl şairler olmak üzere üç fasıl halinde düzenlenmiş; birinci ve ikinci fasılda yer alan padişah ve şehzade şairler kronolojik, üçüncü fasılda bulunan şairler ise alfabetik olarak sıralanmıştır. Tezkire'nin üçüncü faslında çoğunlukla alim ve bilgin şairler bulunmaktadır. Kınalızāde Hasan Çelebi, altı yüz kırk şair biyografisi ihtiva eden ve türünün beşinci örneği olan eserini yazarken kendisinden önce bu alanda yazılmış hal tercümelerinden çeşitli şekillerde faydalanmış; kimi zaman isimlerini zikrederek kaynak göstermiş; ailesinden kendisine aktarılan bilgi ve kültür birikiminden yararlanmış; bizzat kendisinin kurduğu dostlukların yanısıra babasının da vasıtasıyla birçok şairle tanışma, dost olma ve yakından tanıma fırsatını yakalamış; şairlerle ilgili çeşitli anekdot ve hikâyelerle eserini zenginleştirmiş; önceden yazılmış olan tezkirelerde bulunmayan yeni yüz yirmi iki şair biyografisini eserine ilave etmiş; başka hiç bir yerde bulunmayan çağdaşı olan şairler hakkında

önemli bilgiler vermiştir. Hasan Çelebi'yi döneminin tezkire yazarlarından ayıran en önemli özellik ise şair biyografilerini yazarken oldukça ağır, anlaşılması zor bir dil ve secilerle dolu, zincirleme Arapça-Farsça tamlamalardan oluşan müzeyyen bir üslup kullanmış olmasıdır. Bu yönüyle eser, Klâsik Türk edebiyatının en seçkin ve en önde gelen örneklerinden biridir. Hasan Çelebi Tezkiresi'nin dil ve üslubunun döneminde beğenildiği, nüsha sayısının oldukça fazla olmasından ve daha sonra XVI.yüzyılın bir başka tezkirecisi Beyānī'nin telhis etmesinden açıkça anlaşılmaktadır.

Hasan Çelebi Tezkiresi hariç XVI.yüzyılın diğer tezkireleri üzerinde akademik çalışmalar yapılmıştır. Eser, İbrahim Kutluk tarafından eski harfli metin olarak yayınlanmış olmakla birlikte bir incelemeye tabi tutulmamıştır. Bu yüzden Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'ni Doktora Tezi olarak seçip eseri enine boyuna değerlendirerek kendisinden önce yazılan tezkireler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaya çalıştık. Böylece bu yüzyıla ait tezkireler üzerinde yapılan çalışmalar, bu eserin günümüz harfleriyle tenkitli metninin ve incelemesinin yapılmasıyla tamamlanmış oldu.

Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi üzerine hazırladığımız Doktora Tezi çalışması, inceleme ve metin olmak üzere iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Çalışmanın inceleme kısmının sistematiği Prof.Dr. Harun Tolasa'nın "Sehī, Latīfī, Āşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16.yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I" adlı eserindeki metot üzerine kurulmuştur. Birinci bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci kısmında, Hasan Çelebi'nin hayatı, arkadaş çevresi, edebî kişiliği, eserleri, ikinci kısmında Hasan Çelebi'ye gelinceye kadar Türk tezkireciliğinin gelişimi ve Tezkire'nin tanıtılması, eserin dil ve üslubunun özellikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü kısım, fiş çalışmasının sonunda ortaya çıkan malzemeye dayanarak biyografik bilgi ve değerlendirmeler ile edebî şahsiyetle ilgili bilgi ve değerlendirmelere ayrılmış; alt bölüm ve başlıklar ise bu bölümleri ilgilendiren malzemeler dikkate alınarak düzenlenmiştir. İkinci bölüme geçmeden önce yapılan

çalışma ve incelemelerden elde edilen yorum ve değerlendirmelerle ilgili bir sonuç ve bibliyografyaya yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü, Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin tenkitli metnine ayrılmıştır. Bu bölümde, ilk olarak Tezkire'nin Türkiye ve yurt dışı kütüphanelerinde bulunan yazma nüshalarının (doksan yedi) tavsifi verilmiştir. Tenkitli metin hazırlanırken Türkiye kütüphanelerinde bulunan Hasan Çelebi Tezkiresi'nin mevcut (sadece Süleymaniye Ktp. Tezrcüman Gazetesi Yazmaları no: 161'de kayıtlı gösterilen esere ulaşılamamıştır. Bu numarada farklı bir eser bulunmaktadır) yazma nüshaları gözden geçirilmiş ve bunlardan müellif hattının (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: Ty.1737) dışında üç nüsha (Topkapı, Revan, No: 1451; Topkapı, Hazine, No:1270; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, No:1062) tenkitli metnin kurulabilmesi için seçilmiştir. Tenkitli metnin kurulabilmesi için h.994/m.1585-86 yılında yazılan müellif hattının yanısıra üç nüsha daha seçilmesinin sebebi, Hasan Çelebi'nin eserini yazdıktan sonra yirmi yıla yakın bir süre yaşamış olmasından ve bu süre içerisinde eserinde bazı değişiklikler, eklemeler yapabileceği düşüncesinden kaynaklanmıştır. Kullanılan dört nüshanın varak numaraları metin üzerinde gösterilirken nüsha farkları da sayfa sonlarında verilmiştir. Metin karşılaştırılması için tercih edilmeyen eksik veya sağlamlığından şüphe edilen nüshaların ihtiva ettiği farklı şair biyografileri ise dipnota alınmıştır. Metinde, manzum örneklerden sonra mensur kısma geçilirken kullanılan nesr sözcüğü ise nüsha farkı olarak değerlendirilmemiş ve tarafımızdan yapılan metin tamirleri () işareti ile gösterilmiştir. Çalışmanın sonunda ise şahıs, yer ve eser isimlerinden oluşan ayrıntılı bir dizine yer verilmiştir.

Klâsik Türk edebiyatının en büyük seci ustalarından biri olan Kınalızāde Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunu anlamaya, günümüz alfabesine aktarmaya çalışırken her türlü teşvik, destek, tecrübe ve engin bilgisiyle yol gösteren tez danışmanım hocam Prof. Dr. Mustafa İSEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI'ya, Erzurum'daki nüshaların tavsifini yapan Yrd. Doç. Dr. Rıdvan CANIM'a, Farsça metinlerin kontrolünde yardımlarını esirgemeyen Yrd.

Doç. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ'a, Arapça ibarelerin kontrolünü yapan Araş. Gör. İbrahim ÖZAY'a, Süleymaniye Kütüphanesi müdürü Dr. Nevzat Kaya'ya, maddî desteklerinden dolayı Türkiye Petrol Vakfı yetkililerine ve Gazi Üniversitesi Arştırma Fon Saymanlığı'na, manevî desteklerinden dolayı da aileme, arkadaşlarıma ve kendi çalışmalarının yanısıra sıkıntılarımı paylaşan yardımlarını esirgemeyen eşim Araş. Gör. Fatih EYDURAN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ankara 1999

Aysun EYDURAN

BİRİNCİ BÖLÜM

I- KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ

HAYATI - ARKADAŞ ÇEVRESİ - EDEBÎ KİŞİLİĞİ - ESERLERİ

1- HAYATI

Kınalızāde Hasan Çelebi, Tezkire'sinde kendi biyografisini ayrı bir başlık altında yazmamıştır. Ancak, Hasan Çelebi ile ilgili bazı bilgileri Tezkire'de bulunan diğer şair biyografilerinden çıkarmak mümkündür. Bu biyografilerde Hasan Çelebi'nin doğum yeri, tarihi, öğrenim hayatı ve arkadaş çevresi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Aynı zamanda Hasan Çelebi, şair ve bilgin olan bazı yakınlarını Tezkire'sine almış ve onlar hakkında da bilgiler vermiştir.

Kınalızāde Hasan Çelebi, önemli memuriyetlerde bulunan alim ve bilginlerle dolu Kınalızādeler diye anılan bir aileden gelmektedir. Bu ad, Hasan Çelebi'nin babası Alī Çelebi'nin (h.916/m.1510-h.979/m.1571) dedesi olan Abdü'l-kādir Hamīdī Çelebi'den kaynaklanır. Abdü'l-kādir Hamīdī Çelebi, sakalına kına yaktığı için aile "Kınalızāde" adıyla anılmıştır. Abdü'l-kādir Hamīdī Çelebi'nin sakalına kına yaktığına dair bilgilere "...Ḳınalızāde peder-i vālā-güheri fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye... Meḥemmed Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretlerinüñ muʿallimi olup Şaḳā'iḳ-ı Nuʿmāniyyede mezkūr ve ḫiżāb-ı ḥınnā ile meşhūr olan Abdü'l-ḳādir Ḥamīdī ḫidmetlerinün..."[1] şeklinde Şaka'ik-ı Nuʿmaniye, El-mevlā Alī maddesinde rastlanılmaktadır. Şaka'ik'da Mevlānā Abdü'l-kādir maddesinde "...Ḥamīd vilāyetinden Isparta nām ḳaṣabadan idi. Zemānesinde olan ʿulemādan taʿallüm ü telemmüẕ idüp ehliyyet-i kemāl ü kemāl-i ehliyyet ile muttaṣıf olduḳda Mevlānā Ṭūsīnüñ ḫidmetine vāṣıl olup Mevlānā Ḥayālī Çelebi ile şerīk oldı... baʿż-ı menāṣıba vāṣıl olduḳdan ṣoñra merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretlerine ḫāce olup kemāl-i taḳarrüb ile muḳarreb-i Ḥażret oldı"[2], Sicill-i Osmanī'de "Ispartalıdur. Ali Tusī'den okudu. II.Mehmed'e (Fatih) muallim oldu. Sonra hizmetinden affedildi. 877'de (1472) vefat

---

[1] Nevʿīzāde Atā'ī, *Şaka'ik-ı Nuʿmaniye ve Zeyilleri*, Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul, 1989, C. 2, s.164.
[2] Mecdī, *Şaka'ik-ı Nuʿmaniye ve Zeyilleri*, Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul, 1989, C. 1, s.198.

etti"[3] denilmektedir. İbrahim Kutluk, "Abdülkādir Hamīdī Çelebi Efendi, kimilerinin söylediği gibi Fātih'in hocası değildir; çünkü Fātih'ten sonra yaşamış birinin Fātih'in hocası olması düşünülemez. Abdülkādir Efendi Sultan Süleyman zamanında, 929/1523 de, İstanbul Kadısı, ayni yıl Anadolu Kādıaskeri olmuş, bu görevde 14 yıl kalmıştır. Kınalı-zāde adı bu Abdülkādir Efendi'den gelmiştir"[4] demiştir. Kāmūsu'l-ālām'a bakıldığında söz konusu edilen Abdülkādir Efendi'nin Kınalızādeler ile bir bağlantısının olmadığı; bu şahsın Hamīdī Mehemmed Efendi'nin oğlu olduğu görülmektedir: "Devr-i Sulṭān Süleymān Ḫanīde mesned-i meşīḫat-ı İslāmiyyeye geçen ʿulemādan olup Ḥamīdī Meḥemmed Efendinüñ oğlıdur. Taḥṣīl-i ʿulūm itdükden ṣoñra Burusada Sulṭān medresesi müderrisi bulunan Mevlānā Rüknü'd-dīn Efendinüñ muʿīdi ve baʿdehū muḳarribān-ı pādişāhīden Muṣṭafā Aġanuñ muʿallimi olmış idi. Mūmā-ileyh muẓāheretiyle Der-saʿādetde ve Burusada baʿż-ı müderrisliklere taʿyīn olınduḳdan ṣoñra yedi yüz yirmi yedide Burusa ve dokuz yüz yirmi dokuzda İstanbul ḳādīligine nāʾil olmış..."[5]. Bu yüzden h.929/m.1523 yılında İstanbul kadısı olan bir başka Abdülkādir Hamīdī Çelebi (h.ö.955/m.1548) ile Alī Çelebi'nin dedesi karıştırılmıştır. Hasan Çelebi'nin anne tarafından dedesi olan Kādirī mahlasıyla şiirler yazan Abdü'l-kādir Hamīdī Efendi'nin ölüm tarihi h.940/m.1534 olduğuna göre Alī Çelebi'nin dedesinin ölüm tarihinin h.955/m.1548'den daha eski olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla Sicill-i Osmanī, Şakaʾik ve Tuhfe-i Naʾilī'deki bilgilerden hareketle Alī Çelebi'nin dedesi ve Mīrī mahlası ile şiirler yazan Emru'llāh Efendi'nin (h.ö.967/m.1560) babası Abdü'l-ḳādir Ḥamīdī'nin Fatih döneminde yaşamış olması kuşaklar arasında bir bağlantı kurulduğu takdirde ortaya çıkmaktadır. Bu karışıklığın sebebi Hasan Çelebi'nin Tezkire'sinde babasının dedesinin biyografisini yazmamış olmasından ve ondan hiç

---

[3] Mehmed Süreyyā, *Sicill-i Osmānī*, Haz. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Akt. Seyit Ali Kahraman, İstanbul, 1996, C. 1, s.115; Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar, Türkiye (1074-1990)*, Ankara, 1996, C. 2, s.732.
[4] İbrahim Kutluk, *Kınalı-zāde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuʿarā*, Ankara, 1989, C. 1, s.8.
[5] Şemseddin Sāmī, *Kāmūsu'l-ālām*, Ankara, 1996, C. 4, s.3086..

bir şekilde bahsetmemesinden kaynaklanır. Hasan Çelebi, en eski kuşak olarak sadece anne ve baba tarafından dedesi olan Kādirī ve Emru'llāh Efendi'den söz eder. Tezkire'de bulunan Kadrī Efendi'nin ise babasının dedesi olarak düşünülmesi mümkün değildir. Çünkü Hasan Çelebi, Tezkire'sine aldığı şairlerle bir yakınlığı söz konusu ise bu durumu mutlaka belirtir.

Hasan Çelebi, babasının Hamza Bey medresesindeki müderrisliği sırasında h.953/m.1546 tarihinde Bursa'da doğmuştur. Kınalızāde Alī Çelebi'nin büyük oğlu olan Hasan Çelebi[6], Tezkire'sinde babası Alī'nin biyografisinde bu bilgiyi "Ba'dehū sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tis'ami'ede ki sāl-i vilādet-i rākımü'l-ḥurūfdur. Maḥrūsa-i Burusada yigirmi beş aḳçe ile Ḥamza Beg medresesine müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin müşeyyed ü mü'esses olmışlardur"[7] şeklinde kaydetmiştir. İslam Ansiklopedisi'nde "Ali Efendi'nin tam ismi ve künyesi, an'aneye tevfikan, 'Alā' al-Dīn 'Alī b. Amr Allāh İbn al-Ḥinnā'ī olarak, eski hāl tercümeleri eserlerine geçmiştir"[8] denilmesine rağmen eski hal tercümelerine bakıldığında sadece Tuhfe-i Nā'ilī'de bu şekilde yazıldığı görülmektedir[9]. Hasan Çelebi'nin kendi Tezkire'sinde de belirttiği gibi babasının ismi çoğunlukla kaynaklarda Alī olarak geçer. XVI.yüzyıl tezkirecilerinden olan Sehī, Latīfī, Āşık Çelebi ve Ahdī, Hasan Çelebi'nin babası Kınalızāde Alī'nin biyografisine tezkirelerinde yer vermişlerdir. XVII.yüzyıl tezkirecilerinden Rızā ise Hasan Çelebi'yi Gelibolulu olarak gösterir[10]. Hasan Çelebi, bir süre Gelibolu'da kadılık yapmıştır. Bu yüzden Rızā tarafından Gelibolulu olarak gösterilmiş olabilir. Riyāzī ve Fā'izī Tezkireleri'nde ise Hasan Çelebi'nin doğum yeri ve tarihi hakkında hiç bir bilgiye rastlanılmaz[11]. Sicill-i Osmānī'de Hasan Çelebi'nin doğum yeri belirtilmeden Ali Efendinin oğlu olduğu ve h.953/m.1546

---

[6] Abdu'r-rahmān Hıbrī, *Enīsü'l-müsāmirīn Fī Tārīh-i Edirne*, vr.61a.
[7] bkz. Metin Kısmı, Alī Çelebi maddesi, s.681.
[8] *İ.A.* (MEB), C. 6, s.709.
[9] Nā'il Tuman, *Tuhfe-i Nā'ilī*, s.193.
[10] Rızā, *Tezkire*, vr.15a.
[11] Riyāzī, *Tezkire*, vr.54a, Kāfzāde Fā'izī, *Tezkire*, vr.34a.

yılında doğduğu ifade edilir[12]. Kāmūsu'l-ālām ve Şaka'ik-ı Nu'maniye'de ise Hasan Çelebi'nin doğum yeri ve tarihi Tezkire'de verilen bilgilere uymaktadır[13].

Tezkire'deki Hāce Çelebi maddesinde "Rāḳım-ı erḳām-ı ʿacz-encām daḫı ol fāżıl u ʿālimüñ medrese-i fażl u ifādelerine ḫādim olduḳdan ṣoñra ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup ol devlete nā'il ve silk-i telāmīẕelerinde muntaẓam olmaḳ saʿādetine vāṣıl olmışdur"[14] şeklinde verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin Hāce Çelebi olarak anılan Ebu's-suʿūd Efendi'den ders aldığı ve ondan mülazım olduğu öğrenilmektedir. Rızā Tezkiresi'nde "Ḥaḳḳā ki mezrāʿa-i ṭabīʿatına toḫm-ı ʿilm ü ʿirfān ekmiş ve ḳule-i ḥıṣn-ı şiʿr ü inşāya kilk-i nādire-perdāzını nīzeveş dikmişdür"[15] şeklindeki bilgilerden sadece Hasan Çelebi'nin ilim, irfan sahibi bir kişi olduğu; şiir ve inşayla uğraştığı bildirilir. Kimden ders aldığı ve hangi hocadan mülazım olduğuna dair hiç bir bilgiye rastlanılmaz. Riyāżī Tezkiresi "...Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzemetle kām-revā olup"[16], Kāmūsu'l-ālām "...taḥṣīl-i ʿulūm idüp Ebu's-suʿūd Efendi dersine daḫı devām itmiş..."[17] denilmekte; Sicill-i Osmānī'de ise Hasan Çelebi'nin tahsil hayatına dair hiç bir bilgi bulunmamaktadır[18]. Şaka'ik-ı Nu'maniye'de Hasan Çelebi'nin tahsil hayatı ile birlikte ilk eğitimini babasından aldığı belirtilir: "Terbiyet-i peder-i vālā-güher ile miṡāl-i pençe-i mihr-i cihān-ārā eḫaz-ı cevāhir-i fażl u kemālde izhār-ı yed-i beyżā idüp envāʿ-ı ʿulūm u maʿārife dest-res ve künūz-ı rümūz-ı nihānda gevher-i maḳṣūd u mültemes bulduḳda ʿulemā-yı ʿaṣr mecālis-i ifādelerine dāḫil... Evvelā Yeñi ʿAlī Paşa medresesi Nāẓırzāde Efendi ile feth-i bāb-ı münāẓara baʿdehū Ḥaleb ḳaẓāsından maʿzūl iken Ḳādīzāde Efendi ḫidmetlerinde taḥṣīl-i fünūn muḥākeme vü muḥāvere idüp Ebu's-suʿūd

---

[12] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 2, s.624.
[13] Nevīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.491; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3697.
[14] bkz. Metin Kısmı, Hāce Çelebi maddesi, s.362.
[15] Rızā, *Tezkire*, vr.15a.
[16] Riyāzī, *Tezkire*, vr.54a.
[17] Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3697.
[18] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 2, s.624.

Efendi Ḥażretlerine ittiṣāl ve efāżıl-ı ṭalebe ile taḥṣīl-i mertebe-i ʿāle'l-ʿāl kemāl idüp yitmiş üç senesinde vāḳiʿ ʿAbdu'r-raḥman Efendi nevbetinde şeref-i mülāzemetle be-kām...”[19].

Hasan Çelebi, öğrenim hayatını tamamladıktan sonra çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. Tezkire'de Hasan Çelebi'nin görev yaptığı yerlere dair bilgi bulunmamaktadır. Eski hal tercümelerine bakıldığında bu konuyla ilgili en uzun bilgi Şaka'ik'ta verilmiştir: “...otuz aḳçe ile Burusada Aḥmed Paşa medresesi ile vāṣıl-ı merām olmış idi. Yetmiş altı Recebinde pederleri Edirne ḳażāsına naḳl olınmağın bunlar daḫı Müslimī ile Edirne'de Çuḫacı Ḥācı medresesine tebdīl olınmış idi. Yetmiş ṭoḳuz ḫilālinde ḳırḳ aḳçe ile İstanbulda Eski İbrāhīm Paşa medresesine revnaḳ-baḫş oldılar. Seksen bir Muḥarreminde ʿazl olınup medresesi Ḳonyalı ʿÖmer Çelebiye virildi. Seksen üç Ẕi'l-ḳaʿdesinde Ḳara Tācü'd-dīn yirine Ḳāsım Paşa ḫāricine ʿāric oldılar. Seksen dört Ẕi'l-ḥiccesinde Cenābī Efendi yirine Burusa Sulṭāniyyesine terfīʿ olındı ṭoḳsan Şaʿbānında selefi yirine Ṣaḥna geldi ṭoḳsan dört Ramażānında Ḳāfzāde Efendi yirine Sulṭān Selīm-i ḳadīm medresesi ile tekrīm olındı. Ṭoḳsan beş Rebīʿü'l-evvelinde ʿazl olınan Suʿūdī Efendi yirine Süleymāniyye medārisinüñ birine ferş-i seccāde-i ders ü taḥḳīḳ itdiler. Ṭoḳsan ṭoḳuz Cümāde'l-āḫiresinde Ḳāfzāde Efendi yirine fеżā-yı ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbā cilvegāh-ı eşheb-i iḳbālleri ḳılındı. Biñ bir Recebinde refʿ olınup yirlerine Kemāl Efendi terfīʿ olındı. Biñ üc Cümāde'l-āḫiresinde Duḳādīnzāde ʿOṣmān Efendi yirine mıṣr-ı Ḳāhire ḥükūmeti ile nücūm-ı iḳbāli zāhire olmış idi. Biñ dört Muḥarreminde mübtelā-yı ʿazl-i bī-hengām ve selefi ḳā'im-i maḳām oldı. Sene-i mezbūra Ẕi'l-ḥiccesinde Esʿad Efendi yirine maḥrūsa-i Edirne ḳażāşı ṭāḫtü'l-ẓıll-ı ḥükm ü imżāsı ḳılındı. Biñ beş Recebinde maʿzūl ve yirine Bostānzāde maḫdūmı Meḥemmed Efendi mevṣūl oldı. Biñ altı Cümāde'l-āḫiresinde ʿArabzāde Efendi yirine mükerreren mıṣr-ı Ḳāhire

---

[19] Nevʿīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.491.

ḳażāsı sāye-i iclāl ṣaldılar. sene-i mezbūra Ẕi'l-ḥiccesinde ʿazl olınup ḥālā şeyḫü'l-islām müftiü'l-enām olan Yaḥyā Efendi Ḥażretleri maḳarr-ı ḥükūmetlerini teşrīf itdiler. Biñ yidi Şevvālinde kevkeb-i iḳbālleri rāciʿ olup Ḥasan Ketḫudāzāde yirine ufḳ-ı maḥrūsa-i Burusadan ṭāliʿ oldı. Biñ sekiz Ẕi'l-ḳaʿdesinde Aydıncık ḳażāsı arpalıḳ taʿyīn olınup... biñ ṭoḳuz Muḥarreminde ḳabūl itmeyen Nevālīzāde yirine Gelibolı ḳażāsı tevcīh olındı. Sene-i muzbūra Cümāde'l-ūlāsında ʿArabzāde Efendi merhūm maḥlūlinden Eyyūb ḳażāsına naḳl olındı. On bir Ṣaferinde Eski Zaġra ḳażāsına tebdīl olınup yirine Ayāşī Aḥmed Efendi naṣb oldı. Ol es̱nāda baʿż-ı emrāż-ı balġamiye istīlāsından ʿamel-mānde olup ḳayd-ı ḥayātla Reşīd ḳażāsın ṭaleb itmekle ʿināyet olınup diyār-ı Rūma vedāʿ ve iḫtiyār-ı inzivā vü inḳıṭāʿ itmiş idi"[20]. Kāmūsu'l-ālām'da "...999da Ḥaleb, baʿdehū Mısr, Edirne, Burusa ḳādīlıġında ve sā'ir-i ḳażālarda bulunup, 1011 tārīḫinde Zaġra ḳāḍīsı iken, baʿż-ı emrāża düçār olmaġla, arpalıḳ ṣūretiyle Reşīd ḳażāsını ṭaleb idüp..."[21] ve Sicill-i Osmānī'de "Müderris, Haleb, Mısır, Edirne, Gelibolu ve Eyüp mevleviyetlerinde bulunmuştur"[22] şeklinde Hasan Çelebi'nin görev yaptığı yerlerden kısaca bahsedilmiştir[23].

Hal tercümelerinin çoğunda Riyāzī "Biñ on iki tārīḫinde mesned-nişīn-i Reşīd iken kātib-i ecl-i dīn naḳd-i revānı teslīm itdi diyü defter-i ʿömrine resīd çekmiş idi", Fā'izī "Kınalızāde Hasan Efendi. Bin on ikide fevt olmışdur"[24], Şaka'ik "Biñ on iki Şevvālinde ḥākim-i Reşīd iken ʿarşa-i vücūddan nā-bedīd ve müteveccih-i dergāh-ı Rabb-ı mecīd oldılar"[25], Enīsü'l-müsāmirīn "diyār-ı Mıṣrda Reşīd ḳażāsıyla müteḳāʿid olup ol diyārda sene is̱neteyn-ʿaşere ve elfde ʿālem-i fānīye ḫayr-bād eyledi"[26], Kāmusu'l-ālām "...baʿż-ı emrāża düçār olmaġla, arpalıḳ ṣūretiyle Reşīd

---

[20] Nevʿīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.491-492; *Y.T.E.A.*, C. 5, s.1826; *T.D.E.A.*, C. 4, s.130.
[21] Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3697.
[22] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 2, s.624.
[23] *İ.A.* (MEB), C. 6, s.711; *T.A.* C. XIX., s.11.
[24] Kāfzāde Fā'izī, *Tezkire*, vr.34a.
[25] Nevʿīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.492.
[26] Abdu'r-rahmān Hıbrī, a.g.e., vr.61a.

ķażāsını ţaleb idüp, 1012de orada vefat itmişdür"[27], Sicill-i Osmanī "Şevvāl 1012'de (Mart 1604) vefat etti"[28] şeklinde Hasan Çelebi'nin ölüm tarihi h.1012/m.1604[29] gösterilmesine rağmen Rızā Tezkiresi 1003[30], Eslāf 1013[31], Meydan Larousse ve İslam Ansiklopedisi 1607 olarak gösterir[32]. Hasan Çelebi, h.1012/m.1604 tarihinde kendisine arpalık olarak verilen Reşid kasabasında vefat etmiştir. Eslāf'ta Kınalızāde Hasan Çelebi'nin ölüm tarihinin 1013 olarak gösterilmesi Ahīzāde Efendi'nin oğlu Hasan Çelebi ile karıştırılmasından kaynaklanmıştır. Sicill-i Osmānī, Hasan Çelebi'nin Abdurrahman adında bir oğlunun olduğunu[33] ve h.1038/m.1629'da öldüğünü "Hasan Efendi'nin oğludur. müderris olup Şa'bān 1038'de (Nisan 1629) vefat etti" şeklinde ifade eder[34]. Hasan Çelebi'nin Abdurrahman adında bir oğlunun olduğuna dair diğer kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır.

Tezkiresi'nde kendi biyografisini kaydetmemekle birlikte Hasan Çelebi, akrabalık ilişkileri olan şairleri belirtmiştir. Hasan Çelebi'nin soy kütüğünü anne ve baba tarafından ancak iki kuşak önceye kadar götürmek mümkündür. Hasan Çelebi'nin babası ünlü Ahlāk-ı Alā'ī yazarı 'Alī, baba tarafından dedesi Mīrī mahlası ile şiirler yazan Emru'llāh Efendi, anne tarafından dedesi Ķādirī mahlası ile şiirler yazan Abdü'l-ķādir, büyük amcası Müslimī, Kirāmī (Abdu'r-rahīm) ve Vehhābī (Abdü'l-vehhāb), dayısı İnāyetu'llāh ve Mālikī (Abdü'l-mālik), kardeşleri Fehmī (Mehemmed), Feyzī (Hüseyin), amcası Kirāmī'nin oğlu Vasfī (Mustafā) uzaktan bir akraba ise Kadrī'dir[35]. İbrahim Kutluk, Anķā'nın Alī Çelebi'nin ölümü için yazdığı bir şiirden hareket ederek "Hasan Çelebi'nin kendinden büyük Hüseyin adında bir

---

[27] Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3697.
[28] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 2, s.624.
[29] *T.A.*, C. XIX., s.11; *Y.T.E.A.*, C. 5, s.1826; *T.D.E.A.*, C. 4, s.130.
[30] Rızā, *Tezkire*, vr.15a.
[31] Fā'ik Reşād, *Eslāf*, C. 1, s.90.
[32] *İ.A.* (MEB), C. 6, s.711; *M.L.*, C. 5, s.642.
[33] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 2, s.624.
[34] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 1, s.92.
[35] bkz. İnceleme Kısmı, Aile, Soy ve Akrabalık.

ağabeyisi, Fehmî ve Fevzî adında iki kardeşi vardır"[36] demektedir. Fakat bu hüküm, Ankā'nın yazmış olduğu şiirin doğru anlaşılmamasından dolayı yanlıştır.

ʿAnkā: Diyārından seyāḥat niyyeti ile hicret idüp İstanbula gelmiş idi. Sene şemān ve sebʿīn ve tisʿami'ede vālid-i firdevs-mekān ṣadr-nişīn-i ṣuffe-i ṣadāret iken āstān-ı ʿālī-miknet ve meclis-i cennet-behcetlerine dāḫil olmağla fā'iz-i saʿādet olmış idi. Ol zemāndan berü muḥibb-i ḫānedān-ı ʿalī ve gerden-i dil ü cānı bu dūdmānuñ ṭavḳ-ı ʿubūdiyyeti ile müteḥallīdür... Murġ-ı rūḥ-ı vālid-i mācid ʿālem-i ḳuds ve hevā-yı ünse ṣāʿid olduḳda merṣiye diyüp faḳīr-i kem-ter ile birāder-i kihteri tesellī gūne bu beyti ḫūb ve ḫayli münāsib ü merġūb vāḳiʿ olmışdur. Ol beyt budur.

Şiʿr : *Şükr-i Ḫudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st*
Ger şod ʿAlī ze-dehr-i Ḥüseyn ü Ḥasan be-cā'st

Yukarıdaki metinden de anlaşıldığı gibi Hasan Çelebi'nin Hüseyin adında ağabeyi ve Fevzî adında küçük kardeşi yoktur. Çalışmada, Hasan Çelebi'nin kardeşi olan Feyzî'nin ismi sehven Fevzî olarak yazılmıştır. Ayrıca ayrı şahıslar gibi düşünülen bu iki isim tek bir şahsa aittir. Bu şahıs, Tezkire'de söz konusu edilen ve Hasan Çelebi'nin asıl adı Hüseyin olan Feyzî mahlası ile şiirler yazan küçük kardeşidir. Hasan Çelebi, Tezkire'nin bir başka yerinde İlmî (2)'nin kendisinin ve küçük kardeşinin ismini bildiren bir şiir yazdığını açıkça ifade eder:

Naẓm : ʿAlī nām u ʿÖmr ʿadl ü ḥayā ʿOṣmān u Aḥmed ḫalḳ
Ḥüseyn ile Ḥasan üslūbıdur evżāʿ u eṭvārı

Devletler ve Hanedanlar'da ise Abdu'r-rahîm Kirāmî Efendi, Kınalızāde Alî Çelebi'nin küçük kardeşi ve Hasan Çelebi'nin amcası olmasına rağmen Alî Çelebi'nin

[36] İbrahim Kutluk, a.g.e., C. 1, s.9.

oğlu olarak gösterilmiştir: "Kınalı-z. ʿĀlāeddin ʿAlī Ef. (Isparta 1510-Ist.22.1.1572=62), Çivizāde'den meʾzūn, müd., Şām, Mısır, Bursa, Edirne, Ist. 11.1570 kadısı, fiilen kazasker 6.1571, med. Edirnekapısı dışı, 3 dilde şāir, müel., *Aḫlāk-ı ʿAlāī* adlı ünlü eserini 1563-65'de Şām'da kadı iken yazdı. Bunun 3 oğlu: 1) Yenişehir kadısı iken orada 1574'de ölen şair ʿAbdurrahīm Kirāmī Ef., bunun oğlu müd. Must. Vaṣfī Ef. (ölm.1594)"[37]. Bu yanılgının sebebi, Sicill'de Alī Efendi'nin oğulları arasında Abdu'r-rahīm Kirāmī'nin isminin sehven yazılmış olmasıdır[38].

Hasan Çelebi'nin babası mevlānā Alī Çelebi bin Emru'llāh bin Abdü'l-kādirü'l-Hamīdi, h.916/m.1510 yılında Isparta'da doğmuştur. Ebu's-suʿūd Efendi'den ders alan ve Çivizāde'den mülazım olan Alī Çelebi, Edirne, Bursa, Kütahya ve İstanbul'da müderrislik, Şam, Bursa ve Edirne gibi önemli kültür merkezlerinde kadılık yapmış; daha sonra şeyhülislam olmuştur. Başta ünlü Ahlāk-ı Alāʾī olmak üzere Divanı, Mollā Hüsrev'in Dürer-i Gurer'ine haşiye, Seyfiye ve Kalemiyye risalesi, Münşeʾāt'ı olan Kınalızāde Alī Çelebi, devrinin önemli alim ve şairlerindendir. Alī Çelebi, h.979/m.1571 yılında Edirne'de nikris hastalığından vefat etmiştir[39].

Ispartalı ve Mīrī mahlasıyla şiirler yazan Emru'llāh Efendi, Hasan Çelebi'nin baba tarafından dedesidir. Emru'llāh Efendi'nin büyük oğlu Müslimī Efendi, vefatına Sādis-i şehr-i şevvāl lafzını (h.967/m.1560) tarih düşürmüştür. Öğrenimini tamamladıktan sonra çeşitli yerlerde kadılık yapan Mīrī, Necātī'nin muasırı olmakla birlikte gazellerinin çoğunu Necātī tarzında söylemiştir. Döneminin alimlerinden olan Emru'llah Efendi, mürettep Divan sahibidir. Soyundan onun gibi birçok alim ve şair yetişmiştir[40].

---

[37] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 2, s.732.
[38] Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 1, s.262.
[39] bkz. Metin Kısmı, Alī Çelebi maddesi, s.681; Nevʿīzāde Atāʾī, a.g.e., C. 2, s.164-168; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3696; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 1, s.262; Nāʾil Tuman, a.g.e., C. 2, s.702-703.
[40] bkz. Metin Kısmı, Mīrī maddesi, s.991; Nevʿīzāde Atāʾī, a.g.e., C. 2, s.164, s.333; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 6, s.4512; Nāʾil Tuman, a.g.e., C. 2, s.992.

Kādirī mahlasıyla şiirler yazan Hamidli (Isparta) Abdü'l-kādir, Hasan Çelebi'nin anne tarafından dedesidir. Kara Seydī'den mülazım olduktan sonra çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yapan Abdü'l-kādir, Kādirī mahlasıyla şiirler yazmıştır. Abdü'l-kādir, Antalya kadısıyken h.940/m.1534 yılında vefat etmiştir[41].

Döneminin alim ve şairlerinden olan Müslimī Efendi, Hasan Çelebi'nin büyük amcasıdır. Ispartalıdır. Ebu's-suʿūd Efendi'den mülazım olduktan sonra İstanbul İbrahim Paşa medresesinde müderrislik, Rodos ve Amasya'da kadılık yapmıştır. Çok iyi Arapça ve Farsça bilen, üç dilde de şiirleri olan Müslimī Efendi, aynı zamanda bir divan sahibidir. Müslimī Efendi, Isparta'da h.994/m.1586 yılında vefat etmiştir[42].

Asıl adı Abdu'r-rahīm olan Kirāmī, Hasan Çelebi'nin amcasıdır. Abdü'l-bākī Efendi'den mülazım olup Edirne'de beglerbegi müderrisi, Siroz ve Yenişehir kadısı olmuştur. Devrinin alim ve şairlerinden olan Kirāmī, Yenişehir'de kadı iken h.982/m.1574 tarihinde vefat etmiştir[43].

Vehhābī mahlasıyla şiirler yazan Abdü'l-vehhāb, Hasan Çelebi'nin amcasıdır. Ağabeyi Kınalızāde Alī Efendi'den mülazım olup müderrislik ve kadılık yapmıştır[44].

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde dayısı İnāyetu'llāh'ın da biyografisini yazmıştır. Abdü'l-kādir Efendi'nin oğlu olan İnāyetu'llāh, öğrenimini tamamladıktan sonra Cezayir'de kadılık yapmıştır. İnāyetu'llāh, Cezayir'de kadı iken Freng korsanlarının eline düşmüş ve sonra kurtularak Tilmisan kadısı olmuştur. Dönemin alimlerinden ve

---

[41] bkz. Metin Kısmı, Abdü'l-kādir maddesi, s.827; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3501; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 3, s.855.

[42] bkz. Metin Kısmı, Müslimī Efendi maddesi, s.939; Nevīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.333-334; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 6, s.4282; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 4, s.1217.

[43] bkz. Metin Kısmı, Kirāmī maddesi, s.857; Nevīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.333; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3832; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 3, s.890; Nail Tuman, a.g.e., C. 2, s.850-851.

[44] bkz. Metin Kısmı, Vehhābī maddesi, s.1107; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 6, s.4706; Nail Tuman, a.g.e., C. 2, s.1179.

şairlerinden olan İnāyetu'llāh, burada kadılık yaparken h.971/m.1564 tarihinde vefat etmiştir[45].

Döneminin alim ve şairlerinden olan Abdü'l-mālik, şiirlerinde Mālikī mahlasını kullanmıştır. Abdü'l-mālik, Hasan Çelebi'nin dayısıdır. İlk eğitimini babasından alan Abdü'l-mālik, Alī Çelebi'den mülazım olmuştur. Eğitimini tamamladıktan sonra müderrislik ve kadılık yapmıştır[46].

Tezkire'deki bilgilerden Hasan Çelebi'nin kendisinden küçük Fehmī ve Feyzī adında iki kardeşinin olduğu öğrenilmektedir. Fehmī'nin asıl adı Mehemmed'dir. Şiirlerinde Fehmī mahlasını kullanmıştır. Kınalızāde Alī Çelebi 972'de Şam kadısı iken Fehmī, burada doğmuştur. Bazı kaynaklarda Hasan Çelebi'nin ağabeyi olarak gösterilse de Hasan Çelebi, Tezkire'sinde küçük kardeşi olduğunu belirtmiştir. Çivizāde'den mülazım olduktan sonra müderrislik yapan Fehmī, h.1004/m.1596 yılında İstanbul'da yakalandığı taun hastalığından vefat etmiştir. Nişancı Mehmed Paşa camii bağçesinde defnedilmiştir[47]. Hasan Çelebi, babası gibi kardeşinin de muamma ile ilgilendiğini eserinde ifade etmiştir. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde Feyzī'nin de kendisinden küçük olduğunu ve asıl isminin Hüseyn olduğunu belirtmiştir. Rumeli kazaskeri Abdu'r-rahman Efendi'den mülazım olduktan sonra müderrislik ve kadılık yapan Feyzī, döneminde bilgisinin yanısıra şiirleriyle de tanınmıştır[48].

Ahdī Tezkiresi'nde, Hasan Çelebi'nin Sıdkī adında bir kardeşinden daha söz edilmektedir. Tezkire'de verilen bilgilerden Sıdkī'nin de şirle ilgilenmesinin yanısıra

---

[45] bkz. Metin Kısmı, İnāyetu'llāh maddesi, s.733; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3223.
[46] bkz. Metin Kısmı, Mālikī maddesi, s.889; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 6, s.4124.
[47] bkz. Metin Kısmı, Fehmī maddesi, s.818; Nevīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s400-401; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3456; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 1, s.262; Nail Tuman, a.g.e., C. 2, s.795.
[48] bkz. Metin Kısmı, Feyzī maddesi, s.824; Nevīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s400, s.719; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3465; Nail Tuman, a.g.e., C. 2, s.812.

ilmiye sınıfına mensup olduğu "ʿUlūm-ı ẓāhire herkese kesb ise anlara mīrāṣdur. Ümmīd-i küllī budur ki ol ʿālī-neseb rūz u şeb ʿilm-i evvelīn ile müşterī-tenvīr ola ve āḫirinle kemāl-i pīr ve eşʿār-ı şīrīn ü rengīn ile bī-naẓīr ü dil-peẕīr ola" sözlerinden anlaşılmaktadır. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde kardeşi Sıdkī'den hiç bahsetmemiştir[49].

Hasan Çelebi'nin amcası Kirāmī'nin oğlu olan Vasfī'nin asıl adı Mustafa'dır. Babasının ölümü üzerine küçük yaşta yetim kalan Vasfī'yi Hasan Çelebi yetiştirmiştir. Tezkire'nin yazıldığı sıralarda Zekeriyyā Efendi'den mülazım olup kadılık yapmaya başlayan Vasfī de diğer akrabaları gibi şiirle uğraşmıştır. III.Murad devri (1574-1595) sonlarında vefat etmiştir[50].

Tezkire'de uzaktan bir akraba olarak tanıtılan Kadrī ise şiire yeni başlamakla birlikte gelecek vadeden bir şairdir[51].

---

[49] Süleyman Solmaz, *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ-İnceleme-Tenkitli Metin,* G.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Ankara, 1996, s.460.
[50] bkz. Metin Kısmı, Vasfī maddesi, s.1100; Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 6, s.4687; Mehmed Süreyyā, a.g.e., C. 5, s.1651.
[51] bkz. Metin Kısmı, Kadrī maddesi, s.833.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

2- ARKADAŞ ÇEVRESİ

Çağının ünlü alimleri arasında sayılan, fıkıh ve kelām ilmine dair bazı eserler, risaleler, şiirler yazan Kınalızāde Hasan Çelebi'nin arkadaş çevresi alim, bilgin ve şairlerden oluşmaktadır. Tezkire'deki bilgilerden onun yakın arkadaşlarının Bekāyī-i Diger, Hüseyn Çelebi, Şeyhī (4), Subhī (2), Ömer Beg, Iyānī (3), Mehemmed Emin, Mehemmed ve Monlā Çelebi olduğu anlaşılır.

Bekāyī-i Diger, Sahn müderrisi iken vefat eden Tursun Efendi'nin büyük oğludur. Asıl ismi Abdü'l-bākī olduğu için Bekāyī mahlasını kullanmıştır. Hasan Çelebi gibi Bekāyī-i Diger de Ebu's-suʿūd Efendi'den mülāzım olup çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Hasan Çelebi, Tezkire'sini yazdığı sıralarda onun ʿAlī Paşa-yı ʿAtīk medresesinde müderris olarak çalıştığını belirtir[52]. Aynı hocadan mülazım olup İstanbul'da müderrisliğe başlayan Hasan Çelebi ve Bekāyī-i Diger'in dostluklarının çocukluğa ve okul arkadaşlığına dayandığını söylemek mümkündür.

Hasan Çelebi'nin yakın arkadaşı, huyu ve sesi güzel olan Hüseyin Çelebi, Kefeli Hüseyn Çelebi demekle meşhurdur. Tezkire'deki bilgilere göre Hüseyn Çelebi, merhum Dāverzāde Efendi'den mülazım olmuş; Tezkire'nin yazıldığı sıralarda ise İstanbul'da elli akçe ile müderris olarak çalışmaktadır. Bilindiği gibi Hasan Çelebi, 1571/72'de İstanbul'da ḳırḳ aḳçe ile Eski İbrāhīm Paşa medresesinde, azledildikten sonra da bir süre Bursa'da müderrislik yapmıştır. İstanbul'a tekrar dönen selefi yerine 1582/83'de Sahn-ı Semān medreselerinden birinde, 1585/86'da Ḳāfzāde Efendi yerine Sulṭān Selīm-i Ḳadīm medresesinde, bir sene sonra da ʿazl olunan Suʿūdī Efendi yerine Süleymāniye medresesinde müderrislik yapan Hasan Çelebi,[53]

---

[52] bkz. Metin Kısmı, Bekāyī-i Diger maddesi, s.221.
[53] Nevʿīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 2, s.492.

muhtemelen İstanbul'da ilk görev yaptığı yıllarda arkadaşı Hüseyn Çelebi ile tanışır. Tezkire'nin yazıldığı sıralarda İstanbul'da elli akçe ile arkadaşının müderrislik yaptığını söyleyen Hasan Çelebi de büyük ihtimal bu sıralarda Süleymaniye medresesinde müderris olarak çalışmaktadır. Bu bakımdan Hasan Çelebi'nin 1585/86 yılında Süleymaniye medresesinde müderrislik yaparken Tezkire'sini temize çekmekle meşgul olduğunu söylemek mümkündür. Hasan Çelebi'ye göre Hüseyn Çelebi, her yönüyle tarif ve tavsif olunmağa layıkdır. O, ilim ve irfan sahiplerinin içinde servi gibi müstesna, aynı zamanda ilim, irfan ve kemali yakalamak üzere kanat açan bir şehbazdır. Devrinin büyük bilginlerinden sayılan Hüseyn Çelebi, nerede ilim ve irfan sahibi bir kişinin olduğunu işitse feyz almak amacıyla onların yanına giderek eşiklerine yüz sürmüştür[54].

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde arkadaşı Hüseyn Çelebi'nin oğlu, Ahmed Çelebi'ye de yer vermiştir. Tezkire'de Kādīzāde'den mülazım olduktan sonra müderrislik yapan Ahmed Çelebi'nin tercümeleri tahrir olunduğunda kırk akçe medreseden mazul olduğu belirtilmiştir. Hasan Çelebi, Ahmed Çelebi ile arkadaş olduklarına dair açık bir şey söylememekle birlikte Hüseyn Çelebi dolayısıyla tanıdığını bildirir. Böyle bir yakınlığın olmasından ötürü Hasan Çelebi, Tezkire'sinde onu fazla medh etmenin insanın kendi kendisini övmesi anlamına geleceğini ifade ederek sözünü bitirir[55].

Ehlī'nin küçük kardeşi olan Şeyhī (4)'nin asıl adı, Mehemmed'dir. İstanbullu Şeyhī (4), döneminde Tayyibzāde sanıyla tanınmıştır. Hasan Çelebi'nin Muʿallimzāde'den mülazım olduktan sonra bazı medreselerde müderrislik yapan Şeyhī (4)'ye karşı büyük bir saygı ve sevgi duyduğu "Rāḳımü'l-ḥurūf-ı bī-biḍāʿa terbiyet ü nevāzişlerine ḥasebü'l-istiṭāʿa ḳıyām-ı tāmm üzre olup ẕāt-ı cemīlü'ṣ-ṣıfātlarına incizāb-ı mā-lā-kelāmı vardur. Lā-cerem her çend ki meydān-ı medḥ ü

---

[54] bkz. Metin Kısmı, Hüseyn Çelebi maddesi, s.301; Mehmet Çavuşoğlu, *Divanlar Arasında*, Ankara, 1998, s.44.
[55] bkz. Metin Kısmı, Ahmed Çelebi maddesi, s.140.

şenālarında kümeyt-i ḫāmeye menzil virilüp muṭlaḳü'l-ʿinān ḳılınsa min baʿd ser-keşīde vü āremīde olmaġa imkān yoḳdur. Binā en-ʿaleyh bundan ziyāde cümel-i menāḳıb u mefāḫiri elf-i müteḥarrik-i ḳalem ve nūn-ı müşeddid-i devlet ile mü'ekked ve binā-yı sarāy-ı şenā vü ıṭrāları bundan artuḳ müreffaʿ vü müşeyyed ḳılınmadı" sözlerinden anlaşılmaktadır. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde Şeyhī (4) ile nasıl tanıştığına dair açıklayıcı bir bilgi vermemekle birlikte onun görev yaptığı yerleri de belirtmemiştir[56]. Bu bakımdan onların tam olarak nasıl ve nerede tanıştığını söylemek mümkün değildir. Fakat Şeyhī (4)'nin İstanbullu olması ve Hasan Çelebi'nin de burada bir süre müderris olarak çalışması onların İstanbul'da tanışmış olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Subhī (2), Hasan Çelebi gibi Bursalı'dır. Bu bakımdan onların burada tanışarak dost olduklarını söylemek mümkündür. Subhī (2), İmamlık yapan babasının adını mahlas olarak almıştır. Subhī (2)'nin biyografisine bakıldığında onun da Hasan Çelebi gibi bilgili ve kültürlü bir ailenin çocuğu olduğu görülür. Tezkire'nin yazıldığı zamanlarda Halep'te kadılık yapan Kemāl Begzāde, Subhī (2)'nin dayısıdır. Hasan Çelebi, eserinde Subhī (2)'nin Agazāde'den mülazım olmasını bir kusur olarak değerlendirmiştir. Daha sonraları tasavvufa yönelen ve bu tarz şiirler yazan Subhī (2), devrinde tasavvuf ilminde yegane kişi durumuna gelmiştir. Hasan Çelebi, eserinde yakın arkadaşı olmasından dolayı onu daha fazla medh etmeye gerek duymadığını belirterek şiirlerinden örnekler vermiştir[57]. Hasan Çelebi'nin eserinde bu ifadeyi diğer arkadaşları ve akrabaları için kullandığı görülmektedir.

Hayālī Beg'in oğlu ve aynı zamanda Vezir-i azam Ahmed Paşa'nın yakınlarından olan Ömer Beg, İstanbullu'dur. Ahmed Paşa'nın vezirliği zamanında kapudan beglerinin tımar defterdarı ve tezkirenin yazıldığı sıralarda da Halep deftardarı Ömer

---

[56] bkz. Metin Kısmı, Şeyhī meddesi, s.554.
[57] bkz. Metin Kısmı, Subhī maddesi, s.578.

Beg ile Hasan Çelebi'nin arkadaşlığı Tezkire'de "Mā-beynimüzde olan uḫuvvet ü ḫullet ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlarında olan fütüvvetüñ muḳteżāsı ol idi ki taʿdād-ı elḳāb-ı bī-kerānlarıyla evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı cihānı pür ve ṣadef-i mecmūʿa-i zemānı dürer-i medā'iḥ ü mefāḫirleriyle pür-dürr ḳılına" şeklinde verilen bilgilerden anlaşılmaktadır[58].

Babası Halep müftüsü iken vefat eden Iyānī (3)'nin asıl adı Muzaffer'dir. Tahsilini tamamladıktan sonra müderris olan Iyānī (3), Tezkire'nin yazıldığı sıralarda İstanbul'da kırk akçe medreseden mazul olmuştur. Bu bakımdan aralarındaki dostluğun, Hasan Çelebi'nin İstanbul'da müderrislik yaparken başladığını söylemek mümkündür. Tezkire'de devrin ileri gelenleriyle görüşen, sohbet eden Iyānī (3) ile Hasan Çelebi arasındaki yakınlığının derecesi belirtilmemekle birlikte arkadaş oldukları "Rāḳımü'l-ḥurūf bu ġazeli ṭarḥ idüp yārān-ı ṣafā ve iḫvān-ı vefā tetebbuʿ itdüklerinde şāʿir-i mezbūr bu ġazeli dimişdi" şeklinde dolaylı yoldan ifade edilmiştir[59].

Kazvin'de Ebher adlı kasabada doğan Mehemmed'in asıl adı Emīn'dir. Babası Şah Tahmasb zamanında vezirlik yapan Mīrzā Beg Sābıkī'dir. Babasının vefatından sonra memleketini terk eden Mehemmed Emīn, Bağdat, Şiraz, Horasan, Tebriz, Şirvan ve Şam'da bulunmuştur. Mehemmed Emīn, Şam'da Şeyh Kemāl'in iltifatını kazanmış; daha sonra İstanbul'a gelerek Sultan Bāyezīd'den tevliyet almıştır. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde "Niçe zemāndur ki gülistān-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānı ile münfetiḥ ve niçe şühūr u sinīndür ki ḫāṭır-ı fātır u ġamgīn ṣoḥbet-i ferah-fezā teraḥ-zidālarıyla münbasiṭ ü münşeriḥ ve ʿiḳd-i ṡüreyyā gibi ol ẕāt-ı kerīmü'l-müheyyā ile ṣoḥbetimüz müctemiʿ ü muntaẓım olup ʿiḳd-i leyl ü nehār gibi ser-rişte-i muṣādaḳat u muḫāleṣetimüz münḳaṭiʿ ü mübterim

---

[58] bkz. Metin Kısmı, Ömer Beg maddesi, s.728.
[59] bkz. Metin Kısmı, Iyānī maddesi, s.741.

degüldür" şeklinde uzun zamandan beri görüştüklerini, birbirleriyle dostça geçindiklerini ifade etmiştir[60]. Bu bilgilerden hareketle Mehmed Emin ile Hasan Çelebi'nin arkadaşlığının İstanbul'da başladığını ve Tezkire'nin yazıldığı sıralarda da belli aralıklarla görüşerek sohbet ettiklerini söylemek mümkündür.

Hasan Çelebi'nin Mehemmed ve Monlā Çelebi ile olan arkadaşlığının boyutu ise diğer arkadaşlıklarına nazaran biraz daha farklılık arzeder. Asıl adı Mehemmed olan Monlā Çelebi, babası vaiz Bedrü'd-dīn Halife'nin ölümü üzerine küçük yaşta yetim kalmış; birçok zorluklara rağmen Sultan Selim Han medresesinde müderrislik yapan Bahā'ü'd-dīnzāde'den mülazım olmuştur. Tahsilini tamamladıktan sonra Divan'da ulemā-yı dānişverāndan gelen çeşitli mektupları tercüme edip cevaplamakla görevlendirilmiştir. Daha sonra Sinān Paşa'nın tezkireciliğini yapmıştır. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde derdi, kederi ve mutluluğu birlikte paylaştığı arkadaşı Monlā Çelebi'den bir an bile ayrılmadığını, ayrılmak da istemediğini, uzun süreden beri arkadaş olduklarını ve çok iyi anlaştıklarını "Nice demdür ki kebūter-i dem-keş-i cān ḳafes-i müseddes-i cihānda hevā-yı meveddet ü maḥabbetleriyle nālān ve niçe meşhūr u aʿvāmdur ki ṭūṭī-i cinān ve ḥamāme-i ḫāṭır-ı ağṣān ṣāʿir-i bāṭın u ẓāhirde ẕikr-i menāḳıb ve neşr-i mefāḫiriyle raṭbü'l-lisāndur ve niçe zemāndur ki ol necm-i raḫşān-ı ʿālem-i ʿirfānla yılduzımuz barışuḳdur ve niçe fuṣūldur ki ʿışḳa ḫulūṣ-ı cāvidān şecere-i dil ü cāna ṣarmışdur ve niçe leyālī vü eyyāmdur ki ʿale't-tevālī e'd-devām dest-i taṣārīf-i edvār u çevgān taġālīb-i rūzgār ile meydān-ı cihānda gūy-miṣāl bile ġalṭān olup gāhī ʿanber ü ʿūd gibi āteş-i imtiḥānda sūzān olduḳ ve gāhī berbaṭṭ u ʿūd-mānendi gūşmāl-i yāfte-i dest-i imtiḥān olduḳ hengām-ı bahār ve eyyām-ı şitāda sāġar-ı sürūr ve dürd-i derdi bile gördük. Ḥāṣılı bu āna gelince bu dehr-i pür-şiddet ü ḳahruñ germ ü serdini bile geçürdik bir ān ol rūḥ-ı revāndan cüdā olmazuz ve bir laḥẓa ārām-ı dil ü cāndan müfārıḳ olmaġı revā görmezüz. Lā-

[60] bkz. Metin Kısmı, Mehemmed Emīn maddesi, s.913.

cerem bundan ziyāde şāhid-i medḥ ü senāyı ḥalli ve ḥulel-i manẓūm u menşūrla müzeyyen itmek maḥż-ı tekellüf ve bundan artıḳ ḳaşr-ı ʿālī-ḳadr-ı ıṭrāyı nuḳūş u elvān-ı kelimāt-ı gūn-ā-gūn ile munaḳḳaş u mülevven itmek ʿayn-ı taʿassüf olmağın bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı" şeklinde ifade eder[61]. Tezkire'de Hasan Çelebi'nin Monlā Çelebi ile nerede, nasıl tanıştığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ama her ikisinin de İstanbul'da bir süre bulunmuş olmasından dolayı onların İstanbul'da tanışmış olduğu düşünülebilir.

Henüz genç olmasına rağmen ilim ve irfan sahibi Mehemmed, Ebu's-suʿūd Efendi'nin oğludur. Mehemmed, Hasan Çelebi'nin yakın arkadaşı olmasıyla birlikte yıllarca müsvedde halinde kalan eserini temize çekip bir araya getirmesine vesile olmuştur[62].

Hasan Çelebi'nin bazı dostlukları ise babasının çeşitli şehirlerde kadılık yaptığı zamanlarda olmuştur. Kınalızāde Alī Çelebi, başta Edirne olmak üzere Bursa ve Şam gibi önemli kültür merkezlerinde kadılık yapmıştır. Tezkire'de ifade edildiği gibi babasının bu görevleri sırasında o, bazı şair ve bilginlerle aynı ortamda bulunarak onlarla arkadaş, dost olma fırsatını yakalamıştır. Hasan Çelebi, babasının vasıtasıyla Edirne'de Ubeydī ve İlmī (2), Bursa'da Abdu'llāh, Şām'da Cevherī (2), Dervīş, Ālī ve Mīrzā Mahdūm ile tanışmıştır.

Asıl adı, Abdu'r-rahman olan Ubeydī, Edirneli'dir. Nebī Halife denilen bir vaizin oğludur. Şeyhülislam Kādīzāde'den mülazım olduktan sonra çeşitli kazalarda kadılık yapmıştır. Hasan Çelebi, babasının Edirne'de kadılık yaparken halim, selim tabiatlı Ubeydī ile tanıştığını "Vālid-i firdevs-mekān Edirnede ḫādim-i şerʿ-i şeref-nişān olduḳda merḥūm-ı merḳūmla muṣāḥabet ü iḫtilāṭ idüp niçe eyyām cevāhir-i

---

[61] bkz. Metin Kısmı, Monlā Çelebi maddesi, s.974.
[62] bkz. Metin Kısmı, Mehemmed maddesi, s.908.

kelāmını iltiķāṭ üzre idük"[63] şeklinde ifade eder. Hasan Çelebi'nin İlmī (2) ile tanışması ise yine Alī Çelebi'nin Edirne'de kadılık yaptığı sıralarda olmuştur. Asıl adı Ahmet olan İlmī (2), Edirneli ve kültürlü bir aileye mensuptur. İlmī (2)'nin babası, kadılık yapan Lutfī Çelebi'dir. Hasan Çelebi, İlmī (2)'nin ilk eğitimini Kınalızāde Alī Çelebi'den aldığını belirtir. İlmī (2), Alī Çelebi'nin ölümünden sonra Abdu'r-rahman Efendi'den ders alarak mülazım olmuş ve kadılık mesleğine girmiştir[64].

Balıkesirli Abdu'llāh, Kızılca Hayrü'd-dīnoglı demekle meşhurdur. Tezkire'de Abdu'llāh'ın İsā Beg medresesinde müderrislik yaparken Alī Çelebi'nin de Bursa'da kadı olduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Hasan Çelebi, bu vesile ile onunla bir mikdar sohbet ettiğini belirtir. Ayrıca Hasan Çelebi, Tezkire'sini yazdığı sıralarda onun yevmi elli akçe ile müderrislik yaptığını kaydetmiştir[65].

Alī Çelebi, Şam kadısı iken Cevherī de kafile-i hacc kadısı olarak görevlendirilmiştir. Böylece Hasan Çelebi, görev dolayısıyla Şam'a gelen Cevherī ile tanışma fırsatını yakalamış ve onunla dost olmuştur. Hasan Çelebi'nin babasının vasıtasıyla Şam'da tanıştığı Cevherī, Karaferyeli'dir. Öğrenimini tamamlayıp Pervīz Efendi'den mülazım olmuştur. Çeşitli şehirlerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. Hasan Çelebi, eserinde Cevherī'nin henüz kadri, kıymeti bilinmeden Dimetoka'da kadı iken vefat ettiğini kaydeder[66].

Tahsilini tamamladıktan sonra Vezir Kāsım Paşa'ya katiplik ve musahiblik yapan Dervīş (2), Konyalı'dır. Vezir Kāsım Paşa'nın ölümünden sonra Kıbrıs fatihi Lālā Muṣṭafā Paşa'ya bağlanıp ağır zeamete nail olmuştur. Hasan Çelebi, şiir ve inşada başarılı, sureten ve manen gönlü yaralı bir derviş olan Dervīş ile Şam'da

---

[63] bkz. Metin Kısmı, Ubeydī maddesi, s.633.
[64] bkz. Metin Kısmı, İlmī maddesi, s.671.
[65] bkz. Metin Kısmı, Abdu'llāh maddesi, s.629.
[66] bkz. Metin Kısmı, Cevherī maddesi, s.277.

tanışarak yakın arkadaş olmuştur. Tezkire'de Hasan Çelebi'nin Dervīş (2)'i tanıdığı yıllarda yaşlı olduğu ve bir güzele tutulduğu; bu durum karşısında babasının ona bir şiir gönderdiği, onun da Mevlānā Cāmī'nin bir şiiriyle karşılık verdiği belirtilmiştir. Dervīş (2), Şām-ı şeref-encāmda Gök Meydānı demekle meşhur olan yerde yārān-ı dervīşāna ẕevḳ ü semāʿa bahāne olsun diye bir mevlevī-hāne bina etmiş ve orada h.980/m.1572'de vefat etmiştir[67].

Çok yönlü bir yazar olan ve birbirinden farklı alanlarda eserler kaleme alan Gelibolulu Mustafā Ālī, öğrenimini tamamladıktan sonra Erzurum'da defterdarlık yapmış ve daha sonra Kıbrıs fatihi Mustafa Paşa'nın h.972/m.1565'e Şam'a tayin edilmesi üzerine onunla birlikte gitmiştir[68]. Böylece h.971/m.1565'de babası Alī Çelebi'nin görevinden dolayı Şam'da bulunan Hasan Çelebi, Ālī ile tanışma fırsatını yakalamıştır. Tezkire'sinde o zamandan beri aralarında sağlam bir dostluğun kurulduğunu belirten Hasan Çelebi, Gelibolulu Ālī'yi ilmi ve bilgisiyle "Ḥaḳḳā ki ḳuṭb-ı sipihr-i devvār gibi taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümārda dā'im ü rāsiḫ ve ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı ṭabʿ-ı tābnākı mānend-i ḳımme-i ḳubbe-i eflāk ʿālī vü şāmiḫdür" şeklinde övmüştür[69].

Hasan Çelebi'nin arkadaşı Mīrzā Mahdūm, Seyyid Şerīf-i Cürcānī soyundan gelmektedir. Asıl adı, Mahdum Muʿīnü'd-dīn Eşref'tir. Hasan Çelebi, Tezkire'de Mīrzā Mahdūm ile babası Alī Çelebi'nin h.973/m.1564-65 yılında Şam kadısı olduğu zamanlarda tanıştığını ve aralarında sağlam bir dostluğun kurulduğunu; birbirlerinden ayrı kaldıkları zamanlarda bile sevgilerinin azalmadığını, hatta dostluklarının daha da kuvvetlendiğini "Ḫidmet-i vālid-i ʿaliyyü'ş-şān ḳāḍī-i Şām-ı şeref-encām iken sene s̱elās̱ ve sebʿīn ve tisʿami'ede. Ḥüccet-i Beytü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-iḥtirām-ı ḥażret-i ḫayrü'l-enām beyti ile şehr-i Şama rūy-ı mihr-i

---

[67] bkz. Metin Kısmı, Dervīş maddesi, s.385.
[68] Mustafa İsen, *Künhü'l-ahbār'ın Tezkire Kısmı*, Ankara, 1994, s.8.
[69] bkz. Metin Kısmı, Ālī maddesi, s.614.

şānda olan şāme gibi luṭf u melāḥat vāfiḳ-i belde-i mezbūraya rūy-ı ḫūrşīd-i enāretleriyle ḥüsn ü ṣabāḥat virdüklerinden ḫidmet-i ʿaliyyü'ş-şānuñ manẓūr-ı enẓār-ı luṭf-ı firāvānı olup ḳudūm-ı meserret-rüsūmlarını ʿayn-ı saʿādet bilmişler idi ve ol hümā-yı evc-i rifʿati gökde isteriken yirde bulduḳ diyü yüz yirde secde-i şükr ḳılup ferā'iż ü vācibāt-riʿāyetlerine dil ü cānla iḳāmet ḳılmışlar idi. Ol zemāndan berü aramızda ʿuḳde-i uḫuvvet ü muḫālaṣat muḥkem belki ḫidmet-i ʿālī-menziletleri diyār-ı Rūmdan mübāʿadet idüp aḥbāb-ı dīrīneden çekildükce ol ʿuḳde daḫı müstaḥkem olmış idi" şeklinde ifade etmiştir. II.Şah İsmāīl zamanında hapse atılan ve ölümünden sonra serbest bırakılan Mīrzā Mahdūm daha sonra Osmanlı ülkesine gelmiştir. Mīrzā Mahdum, Tezkire'nin yazıldığı sıralarda Anadolu'da nakībü'l-eşrāf olarak görev yapmıştır[70].

Ayrıca Hasan Çelebi, çağdaşı olan bazı şairlerin Tezkire'ye girmesi için şiir gönderdiklerini ve bazen de örnek şiirler için onların onay ve fikirlerini aldığını "Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre irsāl itdügi eşʿārdandur, bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi maḳāldendür, kendülerüñ re'yi ile bu ebyāt tesvīd ü taḥrīr olındı vb." şeklinde ifade eder. Bu ifadelerden tezkirecinin çağdaşı bazı şairlerle irtibat halinde olduğu anlaşılır. Fakat onlarla arasında bir dostluğun olup olmadığına dair Tezkire'de açıklayıcı bir bilgi bulunmamaktadır. Bu bakımdan muasırı olan bazı şair ve ilim adamlarıyla sadece görüştüğü söylenilebilir. Bunlar Ahmed Beg (2), Bahrī, Tīgī, Senāyī-i Diger, Cinānī-i Diger, Cevrī, Hükmī, Hakīmī, Hilmī, Hilmī-i Sālis, Hātemī-i Diger, Hālisī, Hüsrevī, Hüsrev, Sāʿī, Sāʿī (2), Suʿūdī, Seyfī (2), Şānī (4), Şāhī (2), Şeyhī (4), Sabrī (2), Sunʿī (8), Sunʿī (9), İzzetī, İlmī, Ulvī (2), Iyşī (2), Garībī, Lemʿī (2), Muhyī Çelebi, Mustafa (3), Mīrī (2), Meylī (5), Nāmī (4), Nādirī, Nutkī (2) ve Vusūlī (3)'den ibarettir.

[70] bkz. Metin Kısmı, Mīrzā Mahdūm maddesi, s.984.

3- EDEBÎ KİŞİLİĞİ

XVI.yüzyıl, biyografi alanında çok değerli eserlerin yazıldığı ve önemli şahsiyetlerin yetiştiği bir devirdir. Yalnız şairlerin hayat ve sanatları hakkında bilgi veren ve "Tezkire-i Şu'arā" adı ile anılan eserlerin en önemli örnekleri de bu yüzyılda yazılmıştır.

XVI.yüzyıl tezkirecilerinden biri olan Hasan Çelebi, baba tarafından alim, bilgin ve şairlerden meydana gelen tarihte Kınalızādeler sanıyla tanınan önemli bir aileye mensuptur. Tezkire'de verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin anne tarafının da şair ve bilginlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Hasan Çelebi, hem anne hem de baba tarafından kuvvetli bir edebî kültür ve bilgi birikimine sahip olmanın yanında, sağlam bir medrese eğitimi alarak Ebu's-su'ūd Efendi gibi devrin en önde gelen hocasından mülazım olmuştur (bkz. Hasan Çelebi'nin Hayatı, Arkadaş Çevresi).

Eğitimini tamamlayıp kadılık mesleğine atılan Hasan Çelebi, h.994/m.1585-86 yılında Sehī (ö.1548), Latīfī (ö.1582), Ahdī (ö.1593) ve Āşık Çelebi'den (ö.1571) sonra kendisini zor bir imtihana tabi tutarak bu vadide türünün beşinci örneğini başarıyla kaleme almış ve Tezkiretü'ş-şu'arā'sıyla edebî sahada asıl şöhretini sağlamıştır. Ayrıca Hasan Çelebi, yazdığı haşiyeleriyle de bilgi, kültür ve yeteneğini kanıtlamıştır. Kültürlü bir aileye mensup olmanın gururunu duyan Hasan Çelebi, kendi ilmi ve bilgisiyle de iftihar ettiğini yazdığı bir şiirinde dile getirmektedir:

'İlm ü kemāl-i fażl iledür iftiḫārımız
'Ālemde manṣıb ile degül i'tibārımız
Ḫāk oldum ise şimdi n'ola rūzgār ola
'Ayn-i 'adūya gör neler ider ġubārımız

Hasan Çelebi, devrinin diğer tezkire yazarları gibi şiirle de ilgilenmiş; Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazmıştır. Müretteb bir divan sahibi olmamakla birlikte

Hasan Çelebi'nin şiirlerine Tezkire'sinde, bazı hal tercümelerinde ve o devir şiir mecmualarında rastlanılmaktadır. Tezkire'deki mevcut bilgilerden devrinde, Hasan Çelebi'nin yazdığı şiirlerden en çok senün, dahı ve altında redifli gazellerinin[71] beğenildiği ve bu gazellere nazireler yazıldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Hasan Çelebi, kendi şairliğini bir değerlendirmeye tabi tutarak beğendiğini, senün redifli gazelinin makta beytinde ifade etmiştir:

Kimse hem-pā olmadı hergiz semend-i ṭabʿuña
Mülk-i naẓmuñ yügrügisin ey Ḥasan meydān senüñ

Bilindiği gibi bir edebî eserin üslubunu belirleyen başlıca unsurlar tür, zaman ve yazarın şahsî üslubudur. Tezkireler, diğer bazı türler gibi okunup anlaşılmak üzere kaleme alınmış eserlerdendir. Bu yüzden tezkireciler, genellikle eserlerinde sade, açık ve daha kısa cümleler kullanmayı tercih etmişlerdir. Hasan Çelebi ise kendisinden önceki tezkirecilere göre gündelik dilde kullanılmayan veya daha az kullanılan Arapça ve Farsça kelimelere, secili cümlelere, zincirleme tamlamalara, benzetme, tasvir, ayet, hadis ve kelam-ı kibarlara fazlaca yer vererek türe uygun olmayan anlaşılması daha zor müzeyyen bir üslup kullanmıştır. Fakat bu ağır dil ve

---

[71] *Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:*
Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ / Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ
Ṭolu içüp dil-rübālarla idersin merḥabā / Döne döne zevḳ idersin ey ḳadeḥ meydān senüñ
Vaṣl ile dir gör gerekse cevr ile öldür beni / Her ne dirseñ eyle ʿömrüm ḥāṣılı iḥsān senüñ
Tīġ-i bürrānuñla öldürmek dilerseñ bendeñi / Her ne ḥükmüñ var ise baş üstine fermān senüñ
Kimse hem-pā olmadı hergiz semend-i ṭabʿuña/Mülk-i naẓmuñ yügrügisin ey Ḥasan meydān senüñ
Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:
Bulmaġ ister saña beñzer bir meh-i tābān daḫı/Ben de bildüm çoḳ döner bu çarḫ-ı ser-gerdān daḫı
Varumı ḫarc eyledümse rāh-ı ʿışḳuñda ne var / Yoluña olsun fedā rūḥ-ı revānum cān daḫı
Yire geçdi kendüyi beñzetdügiçün laʿlüñe / Ol ḥicāb altında ḳaldı çeşme-i ḥayvān daḫı
Derd-i ʿışḳuñla ciger-ḫūnīn ü dil pür-dāġ iken / Bāġ-ı dehre gelmemişdi lāle-i Nuʿmān daḫı
Ey Ḥasan umma cihānda kimseden mihr ü vefā / Ol perī-veş ʿahdine durmaz döner devrān daḫı
Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:
Olaldan yār dest-i düşmen-i bed gevher altında / Ḳalupdur ellerüm Ferhād gibi ṭaşlar altında
Ḫudā virsün saña ʿömr-i dırāzı ey boyı servüm / Yoluña cān viren ʿuşşāḳ yatduḳca yir altında
Gerek seng-i siyāh olsun gerekse aṭlas u ḫārā / Ġaraż bir bāliş-i rāḥat bulınmaḳdur ser altında
Olupdur gülşen-i bezminde gūyā nergis-i raʿnā / Ser-i engüşt-i sīmīnüñ üzerin sāġar altında
Ḥasan ṣanma miyānıdur görinen zīr-i ḫançerde / Miṣāl-i gencdür yatur dem-ā-dem ejder altında

müzeyyen üslubuna rağmen Hasan Çelebi, vermek istediği mesajı yerine ulaştırmayı başarmış ve kurduğu Arapça-Farsça-Türkçe dil kurallarına uygun, sağlam cümlelerle, benzetme, tasvir, rivayet, hikâye ve secilerle tezkirecilik geleneğinin dil ve üslubuna farklı bir ses ve soluk getirmiş; süslü nesir alanında bilgi ve kültür birikiminin yanısıra usta bir nāsir olduğunu da göstermiştir. Edebiyat tarihimizde Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunun beğenilip rağbet gördüğü, Tezkire'nin çok sayıda yazma nüshasının olmasından ve daha sonra Beyānī (ö.1597-98) tarafından telhis edilmesinden açıkça anlaşılmaktadır[72].

Hasan Çelebi, Tezkire'sinin mukaddime kısmında zemanenin gerçekten değerli nesnelere önem vermediğini ama şüphesiz anlayanların, değer verenlerin çıkacağını ifade eder. Bu ifadelerden Hasan Çelebi'nin diğer tezkire yazarlarına kıyasla ağır bir dil ve üslup kullanmanın endişesini ve anlaşılamamak kaygısını taşıdığını söylemek mümkündür. Ama Hasan Çelebi, kendi inşasına kıyasla bu sahada daha önce tezkire yazan Latīfī ve Āşık Çelebi'nin tarzlarını beğenmediğini belirtirken[73] kendisi de inşa tarzının yanısıra çeşitli yönlerden eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler, Gelibolulu Ālī tarafından yazılan XVI. yüzyılın umumî tarihlerinden biri olan Künhü'l-ahbār adlı eserde II.Selīm döneminde yer alan Monlā Āşık'ın biyografisinin sonundaki Tezyil kısmında bulunmaktadır (bkz. Tezkire'nin Dil ve Üslup Özellikleri). Böylece bir edebiyat tarihi olan Künhü'l-ahbār'da Hasan Çelebi'nin farklı dil ve üslubuna dikkat çekilmiş ve buradaki hükümler günümüz kaynaklarına kadar aynen yansımıştır.

XVII.yüzyıl tezkirelerinde ise Hasan Çelebi'nin edebî kişiliğine yönelik fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Bu yüzyıl tezkirecilerinden Riyāzī, eserinde Hasan Çelebi'yi bir şair ve nāsir olarak ele almış; lafız ve mana bakımından nazik, güzel ve hasedlik

---

[72] Aysun Sungurhan, *Beyānī Tezkiresi, İnceleme-Tenkitli Metin*, G.Ü.S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994; Aysun Sungurhan, Beyānī Tezkiresi, *Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.1996, C. 1, s.43-61.
[73] bkz. Metin Kısmı, Latīfī, Āşık Çelebi maddesi, s.878, s.611.

uyandıracak nitelikte şiirlerinin olduğunu; inşada ise "yed-i tūlāsı" olmakla Tezkiretü'ş-şu'arā yazdığını belirtmiştir. Tezkire'de Hasan Çelebi'nin biyografisinin sonunda örnek şiir olarak altında, senüñ ve daḫı redifli gazeller verilmiş ve senüñ redifli gazele Sāʿī ve İzzetī tarafından nazire yazıldığı ifade edilmiştir[74].

Rızā Tezkiresi'nde, "şiir ve inşanın sağlam kalesine, güzel ve ince söz söyleyen kalemini mızrak gibi dikmiştir" şeklinde Hasan Çelebi'nin şairliğine ve nesrine yönelik olumlu bir değerlendirme yapılmıştır[75].

Şaka'ik'ta Hasan Çelebi'nin şairliği üzerinde fazla durulmayarak inşasının gıpta edilecek, imrenilecek derecede güzel olduğu; Tezkire'sinin Hümāyūn-nāme ve Alī Çelebi'nin eserinden sonra en çok rağbet ve itibar gördüğü "inşā-yı dil-āvīzi reşk-endāz ḳāḍī-i fāżıl idi... Eşher-i āşārı Tezkiretü'ş-şuʿarādur ki Hümāyūn-nāme ile pederlerinün Aḫlāḳından ṣoñra ol kitāba naṣīb olan rağbet ü iʿtibār Türkī münşeʾātdan degme bir kitāba naṣīb olmamışdur. El-ān daḫı bāzārına kesād u ʿuḳad teʿāṭīsine fesād gelmemişdür" şeklinde belirtilmiştir[76].

Enīsü'l-müsāmīrīn'de "Bī-naẓīr inşāyla bir Tezkiretü'ş-şuʿarā yazmışdur ki beyne erbābü'l-maʿārif mütedāvildür"[77] şeklinde verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin inşasının beğenildiği ve eşsiz olarak nitelendirildiği görülmektedir.

Hal tercümelerinde, Hasan Çelebi'nin şairliğine yönelik olumlu değerlendirmelerin yapılmış olmasına rağmen günümüz kaynaklarında onun şiirlerinin fazla veya hiç bir değerinin olmadığı,[78] birer taklitten ibaret olduğu[79] ve

---

[74] Riyāzī, *Tezkire*, vr.54b.
[75] Rızā, *Tezkire*, vr.15a.
[76] Nevʿīzāde Atāʾī, a.g.e., C. 2, s.492.
[77] Abdu'r-rahmān Hıbrī, a.g.e., vr.61a.
[78] *T.A.* C. XIX., s.11; Haluk İpekten, *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuʿarā Tezkireleri*, Erzurum, 1991, s.56.
[79] *İ.A.* (MEB), C. 6, s.711.

şiir yazmışsa da şair sayılmadığı[80] ifade edilmektedir. Kaynaklarda bu olumsuz kanaatlere nasıl ve niçin varıldığına dair ise açıklayıcı bir bilgi bulunmamaktadır. Hasan Çelebi'yi günümüz kaynaklarında belirtildiği gibi taklitçi olarak nitelendirmek, müteşair sınıfına katmak, hatta daha da ileriye giderek şair bile saymamak mümkün değildir. Çünkü edebiyat tarihimizde şairliğiyle ön plâna çıkmasa da Hasan Çelebi'nin şiirlerine, devrinde nazireler yazılmış; o da başka şairlerin şiirlerini tanzir etmiştir. Bu bakımdan nazımda çok başarılı olmasa da Hasan Çelebi'nin ayrıca şairlik vasfı da vardır.

Kısacası denilebilir ki, Hasan Çelebi, şiirle ilgilenmekle birlikte başarılı bir nāsir olarak edebî sahada asıl şöhretini, Tezkiretü'ş-şuʿarā'sıyla sağlamıştır. Hasan Çelebi, eserinde kendinden önce yazılan tezkirelerde geçen şairler hakkında bilgi verirken ister istemez tekrara düşmesine rağmen ağır dil ve müzeyyen üslubuyla tezkirecilik sahasında hem eskilerin tekrarı olmaktan kurtulmuş hem de farklı bir ses ve soluk getirerek devrini aşmış bir şahsiyet olduğunu göstermiştir.

---

[80] Agāh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1988, s.280.

4- ESERLERİ

Hasan Çelebi'nin nesir alanında, Tezkiretü'ş-şu'arā veya Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi (bkz. Tezkire'nin Tanıtılması) adıyla anılan eserinin yanısıra başta Dürer ü Gurer, 'Ale'l-mutavvel ve 'Ale'l-beyzāvī haşiyeleri vardır.

Dürer ü Gurer: Hasan Çelebi'nin yazmış olduğu haşiyelerinin başında gelen Dürer ü Gurer, XV.yüzyıl Osmanlı hukukçusu Mollā Hüsrev tarafından yazılmıştır[81]. Eserin tam adı Dürerü'l-hükkām fī Şerhi Gureri'l-ahkām'dır. Mollā Hüsrev (ö.1480)[82], ilk olarak Hanefī fıkıh kitaplarını esas alarak kısaca Gurer adı ile meşhur olan Gurerü'l-ahkām adlı eserini yazmıştır. Daha sonra Mollā Hüsrev, Gurerü'l-ahkām'ı şerh ederek Dürerü'l-hükkām fī Şerhi Gureri'l-ahkām'ı hazırlamıştır. Eserin çok sayıda baskısı yapılmıştır (İstanbul 1257, 1258, 1260, 1268, 1277, 1289, 1299, 1300, 1308, 1310, 1312, 1313, 1317, 1319, 1329, 1967, 1978)[83]. Hasan Çelebi'nin fıkıh alanında yazmış olduğu haşiyesinin iki yazma nüshası, Haşiye 'Ale'd-dürer ve'l-gurer adıyla Süleymaniye Kütüphanesi Antalya Tekelioğlu no: 852/8 [200x140 (154x60) 40a-52a yaprak., 19 satır, talik, bez cilt] ve Yeni Cami no: 397/2'de [200x133 (146x80), 91-110 yaprak, 27 satır, talik, meşin cilt] bulunmaktadır.

Mutavvel: Belāgat alanında Mes'ūd bin Ömerü'l-Kazīü't-teftazānī (ö.1395) tarafından yazılan Mutavvel adlı şerhdir. Eserin tam adı, En-nef'ü'l-mu'avvel fī Tercemeti't-telhīs ve'l-mutavvel'dir. Mutavvel, Abdü'n-nafī tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. İstanbul'da basılmıştır (Matbaa-i Amīre, H.1290)[84]. El-mutavvel veya Eş-şerhü'l-mutavvel diye adlandırılan eser, Kert hükümdarı Muizzüddīn Hüseyn'e ithaf edilmiştir[85]. Hasan Çelebi'nin Osmanlı medreselerinde okutulan bu kitaba

---

[81] İsmā'īl Paşa, *Hediyyetü'l-'ārifīn Esmā'ü'l-mü'ellifīn Āsārü'l-musannifīn*, İstanbul, 1951, s.290.
[82] Şemseddin Sāmī, a.g.e., C. 3, s.2043.
[83] *İ.A.* (Diyanet Yay.), C. 10, s.27.
[84] M. Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belāgat)*, İstanbul, 1989, s.23.
[85] *İ.A.* (Diyanet Yay.), C. 16, s.420; *M.L.*, C. 9, s.104.

yazmış olduğu haşiyesinin üç yazma nüshası, Haşiye ʿAle'l-mutavvel adıyla Süleymaniye Kütüphanesi Yeni Cami no: 1027 [175x127 (130x77) 260 yaprak, 23 satır, nesih, meşin cilt], no: 1028 [210x150 (155x100), 177 yaprak, 27 satır, nesih, mukavva cilt], no: 1029'da [259x168 (185x95), 270 yaprak, 21 satır, talik, meşin cilt] bulunmaktadır.

Enverü't-tenzîl: Nasırü'd-dīn Ebu Saʿīd Abdu'llāh bin Ömer bin Muhammed el-Beyzāvī (ö.1286) tarafından yazılan eserin tam adı, Enverü't-tenzīl ve Esrārü't-te'vīl'dir. Bu eser, Kur'ān'ın Arapça tefsiridir. Beyzāvī, eserinde kendisinden önce yazılan tefsir kitaplarını ustaca özetlemiş, ayetlere getirdiği yorum ve açıklamalarla büyük bir müfessir olduğunu göstermiştir. Enverü't-tenzīl ve Esrārü't-te'vīl, medreselerde ders kitabı olarak okutulmuştur[86]. Hasan Çelebi'nin söz konusu esere yazmış olduğu haşiyesinin bir nüshası, Haşiye ʿAle'l-Beyzāvī adıyla Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Ef. no: 280'de bulunmaktadır [195x125 (147x75), 97 yaprak, 19 satır, nesih).

Eski hal tercümelerinde ve günümüz kaynaklarında, Hasan Çelebi'nin çok sayıda risale ve şerhlerinin olduğu belirtilmekle birlikte bu eserlerin isimleri (Dürer ü Gurer haşiyesi hariç), hiç bir şekilde zikredilmemiştir. Yapılan Kütüphane çalışmaları sırasında bugün için Hasan Çelebi'nin üç önemli haşiyesinin dışında iki üç sayfadan ibaret münşe'āt ve risalelerinin olduğu da tespit edilmiştir. Bu tarz kaleme alınan eserlerin bir yazma nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi'nin Raşid Efendi ve Kasidecizāde bölümlerinde bulunmaktadır. Bunlar'dan Risāletü't-teteallak bi vükuʿi't-talak, Raşid Efendi no: 1037/4'de [Telif tarihi h.988, nesih, 105-109 yaprak, Arapça]; El-kav ez-zāhir fī evvel el-fātır, Kasidecizāde no: 675/40 [200x140 (155x73), 270-275 yaprak, 21 satır, talik, mukavva cilt, Arapça] ve Münşe'āt

[86] *İ.A.* (Diyanet Yay.), C. 6, s.100; *M.L.*, C. 2, s.346; İsmāʿīl Paşa, a.g.e., s.290.

Hınnā̄ İzāde no: 677/46'dadır [205x145 (160x77), 158-159 yaprak, 23 satır, nesih, meşin cilt].

Ayrıca Ankara Millî Kütüphane YZ. A. 4915'de Hasan Çelebi'nin bir vezire gönderdiği itab-gūne tezkeresi hakkında katalogda "Kınalızāde Hasan Efendi, müderrisliği halinde vüzerādan birine tehniye-i ʿıyde vardıkda vezir ihanet tarikıyle şair ehl-i ʿilm olmaz demekle yazıp gönderdiği itab-gune tezkeresidir" şeklinde bilgi verilmiştir [190x113 (145x64), 30-31 yaprak, 21 satır, nesih kırması, birleşik harf filigranlı kâıt, sırtı siyap meşin ve köşeli laciverdî bez cilt].

II- KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ (TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARĀ)'NİN TANITILMASI

1- HASAN ÇELEBİ'YE GELİNCEYE KADAR TÜRK TEZKİRECİLİĞİNİN GELİŞİMİ VE KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN TANITILMASI

Tanınmış kişilerin hayat hikayelerinden bahseden bir tür olan biyografi, neredeyse insanlıkla yaşıt bir bilim dalıdır. Başlangıçta tarih içinde yer alan ve zamanla bağımsız bir bilim dalı haline gelen bu tür, günümüzden önce yaşayanların karşılaştıkları olayları ve onların kahramanlarını ihtiva eder. Bu türde, olaylar kadar o olayların kahramanı ya da kahramanlarının hayat hikayeleri, hadisenin kendisi kadar önemlidir. Hadiseleri meydana getirenler insanlar olduğuna göre, onların hayat hikayelerini tespit etmek biyografinin konusudur. Bu yüzden çok eski zamanlardan beri doğulu ve batılı tarihçilerin büyük çoğunluğu tarih içinde biyografiye önem vermişlerdir[87].

İslam dünyasında ortaya çıkan biyografik künye yazıcılığı fazla değişiklik göstermeden Osmanlı biyografi geleneğine yansımıştır[88]. Osmanlı biyografi geleneği içerisinde yer alan şairler hakkında bilgi veren şuʿarā tezkireleri bunlardan biridir.

Edebiyatımızda XV.yüzyıl sonlarında başlayıp XX.yüzyıl başlarına kadar hiç aralık vermeden devam eden bu gelenek içinde, Çağatay sahasında yazılanla birlikte Anadolu sahasında toplam otuz bir kadar tezkire yazılmıştır. Çeşitli tarih kitapları ile bir kısım meslek sahiplerini konu alan hal tercümeleri dışında şuʿarā tezkireleri bugün bile hala birçok şair için tek kaynak durumundadır[89]. Gerçekten, Osmanlı coğrafyasında yetişmiş şairlerden bahseden, hayatlarına ve eserlerine dair bilgiler veren, şiirlerini değerlendiren şuʿarā tezkireleri edebiyat tarihimiz açısından oldukça önemlidir. Bu tür eserler sayesinde devrin şairlerinin zaman içinde unutulup gitmeleri önlenmiş ve daima hatırlanmaları sağlanmıştır.

---

[87] Adnan Adıvar, Tarih ve Biyografi, *Tarih Dergisi*, C. II, S.3-4, İstanbul, 1952, s.2.
[88] Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses*, Ankara, 1997, s.1.
[89] Haluk İpekten, a.g.e., s.21; *İ.A.* (MEB), C. XII-I, s.227.

Türk edebiyatında tezkire yazma geleneği Çağatay edebiyatında başlamış, oradan da XVI.yüzyılda Osmanlılar'a geçmiştir[90]. Çağatay sahasında bu türün ilk örneği, Alī Şīr Nevāyī tarafından hazırlanmış olan Mecālisü'n-nefā'is (1491) adlı eserdir. Mecālisü'n-nefā'is'de toplam 455 şair yer alırken, bunlardan kırk üçü Türk veya Türkçe şiir yazan şairlerdir. Eserdeki biyografiler oldukça kısa ve örnekler de sınırlı sayıdadır. Şiire yönelik değerlendirmeler müspet ve basma kalıp ifadelerden oluşmuştur[91]. Bu eser, 1908'de Taşkent'te basılmıştır[92].

Anadolu sahasında da bu türün ilk örneği Sehī Bey'in Heşt-Behişt'idir (1538). Anadolu sahasının ilk dönem tezkirecileri kendilerine Çağatay sahasında yazılmış olan Cāmī'nin Bahāristān'ını, Devletşāh'ın Tezkiretü'ş-şu'arā'sını ve Alī Şīr Nevāyī'nin Mecālisü'n-nefā'is'ini örnek almışlardır. Anadolu sahasında kendisini gösteren bu faaliyeti bir taklit olarak nitelendirmek doğru değildir. Çünkü her sosyal faaliyetin hususî bir tarihe ihtiyacı vardır. Anadolu sahasında da XVI.yüzyıla kadar gelişen şiir örnekleri ve onların yaratıcılarını bir araya getirme ihtiyacı başta Sehī olmak üzere yüzyılın diğer tezkirecilerinin bu türe yönelmelerine sebep olmuştur[93]. Heşt-Behişt, kısa bir mukaddime ile başlar ve bu kısımda Cāmī'nin Baharistān'ını, Devletşāh'ın Tezkire'sini ve Alī Şīr Nevāyī'nin Mecālisü'n-nefā'is'ini inceleyerek, onlara benzer tarzda bir eser kaleme aldığını, böylelikle de ülkesinde yetişen şairleri unutulmaktan kurtardığını ifade etmiştir. Bu Tezkire'de toplam 229 şair bulunmaktadır. Eserde, şairler hakkında fazla biyografik bilgi verilmemiş, hayatları kısaca anlatılmış, şairlik tarafları genel bir değerlendirmeye tabi tutularak şiirlerinden örnekler verilmiştir[94]. Heşt-Behişt'in eski harfli tenkitli metni yayınlanmış[95] ve sadeleştirilmiş baskısı yapılmıştır[96].

---

[90] Harun Tolasa, *Sehī, Latīfī, Āşık Çelebi Tezkirelerine göre 16.yy'da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, İzmir, 1983. s.VII.
[91] Haluk İpekten, a.g.e., s.35; Mustafa İsen, a.g.e., s.6; Hüseyin Ayan, *Tezkireler*, Atatürk Ünv. Fen-Edb. Fak. Yay., Erzurum, 1983.
[92] Alī Şīr Nevā'ī, *Mecālisü'n-nefā'is*, Taşkent, 1961.
[93] Haluk İpekten-Mustafa İsen, XVI.yüzyıl Divan Edebiyatı, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, 1992, C. III, s.139.
[94] Haluk İpekten, a.g.e., s.39.

Anadolu sahasının ikinci tezkiresi Latīfī Tezkiresi'dir. Sehī'nin eseri, Latīfī'yi tezkire yazmaya teşvik etmiş ve o da Nevāyī ve Cāmī'nin eserlerini örnek almıştır. Tezkire, bir mukaddime ve üç bölümden meydana gelmiştir. Tezkireci, mukaddime kısmında şiirin faziletlerinden bahsetmiş, ilk şiiri Hz.Adem'in yazdığını, islamda şiirin yasak olmadığını delillerle gösterdikten sonra şiir ve şair hakkında düşüncelerini dile getirmiştir. Bir dostunun ısrarı üzerine bu çalışmayı kaleme aldığını belirten Latīfī, ilk fasılda Osmanlı ülkesinde yetişen ya da oraya yerleşen on üç şeyhi, ikinci fasılda yedi sultan ve şehzadeyi, üçüncü fasılda alfabetik olarak 314 şairi ele alıp değerlendirmiştir[97]. Hatime kısmında da Tezkire'sini 1546 yılında tamamladığını ve yazarken de çok sıkıntı çektiğini belirtmiştir. Tezkire'yi yazdıktan sonra bir süre daha hayatta kalan Latīfī, eserini gözden geçirerek ilavelerde bulunmuştur. Latīfī, Sehī Tezkiresi'ne göre şairler hakkında daha geniş malumat içeren Tezkire'sinde şairlerin eserlerini değerlendirerek bir eleştiriye tabi tutmuş, tenkit etmiştir[98]. Eser, 1990 yılında sadeleştirilerek yayınlanmıştır[99].

Bu yüzyılın bir diğer tezkiresi, Osmanlı coğrafyasının dışında Bağdat'ta doğmuş olan Ahdī tarafından yazılmıştır. Ahdī Tezkiresi diye de anılan Gülşen-i Şuʿarā, bir mukaddime ve dört ravzadan oluşmuştur. Birinci ravzada padişah ve şehzadeler, ikinci ravzada bilgin şairler, üçüncü ravzada sancak beyleri ile defterdarlardan şiir yazanlar ve son ravzada da alfabe sırasına göre 382 şair yer almıştır. Tezkire, Bağdat ve çevresinde yetişen şairler hakkında önemli bilgiler vermektedir. Tezkire'nin on beş kadar yazma nüshası vardır[100].

---

95 Günay Kut, *Heşt-Behişt İnceleme, Tenkidli Metin, Dizin,* Harvard, 1978.
96 Mustafa İsen, *Sehī Bey, Tezkire-Heşt-Behişt*, Tercüman 1001 Temel Eser, Seri 152, İstanbul, 1980; Mustafa İsen, *Sehī Bey Tezkiresi, Heşt-Behişt,* Ankara, 1998 (1.Baskı).
97 Rıdvan Canım, *Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nüzemâ,* A.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Erzurum, 1991, C. I, s.XVII.
98 Rıdvan Canım, a.g.t, C. 1, s.XXIII; Agah Sırrı Levend, a.g.e., C. 1, s.258-259; Haluk İpekten, a.g.e., s.35; *T.A.*., s.228.
99 Mustafa İsen, *Latîfî Tezkiresi,* Ankara, 1990.
100 Süleyman Solmaz, a.g.t., s.176; *İ.A.* (MEB), s.510, s.513.

Edebiyatımızın en önemli tezkirelerinden olan Meşā`irü'ş-şu'arā, Āşık Çelebi tarafından kaleme alınmıştır. Bu eser uzun bir mukaddime ile başlar. Bu kısımda nazım, nesir ve şiirin tarihinden bahsedilmektedir. Ayrıca, mukaddimenin bir kısmında eserini niçin ve nasıl yazdığını, şairleri alfabetik olarak sıralamayı ilk kendisinin düşünmüş olduğunu, buna karşılık Latīfī'nin onun fikrini çaldığını da belirtmiştir. Bu Tezkire'de Sultan I.Murād devrinden 1568 yılına kadar Osmanlı devleti sınırları içinde yaşayan 427 şairin biyografisi verilmiş ve bu şairler ebced hesabına göre sıralanmıştır. Āşık Çelebi, sadece şairler ve şiirleri hakkında bilgi vermekle kalmamış, o devrin bütün sosyal hayatlarını, şairler hakkındaki hadiseleri, hikayeleri vs. anlatmaktadır. Eserde verilen bilgilerden hareketle şairlerin gündelik hayat içerisindeki durumları hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Yapmış olduğu şiir tenkitleri de son derece isabetli ve doğrudur. Tezkire'nin dili ağır ve secilerle doludur. Buna karşılık üslubu akıcıdır. Çelebi, canlı şair portreleri çizmede son derece başarılı olmuştur. Eserin otuz yazma nüshası vardır[101].

Hasan Çelebi'ye gelinceye kadar bu sahada yazılmış olan tezkireler, sırasıyla şöyledir:

1. Sehī	(ö.1548-49)	1538	Heşt-Behişt	(229 şair)
2. Latīfī	(ö.1582)	1546	Tezkiretü'ş-şu'arā	(334 şair)
3. Ahdī	(ö.1593)	1520-93	Gülşen-i Şu'arā	(375 şair)
4. Āşık Çb	(ö.1571-72)	1568	Meşā'irü'ş-şu'arā	(427 şair)
5. Hasan Çb.	(ö.1604)	1585-86	Tezkiretü'ş-şu'arā	(640 şair)

Özel bir adı olmayan Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi veya Tezkiretü'ş-şu'arā olarak anılan eser, XVI.yüzyılın beşinci tezkiresi olarak Hasan Çelebi tarafından h.994/m.1586 yılında kaleme alınmıştır. Tezkire'nin yazıldığı sıralarda Hasan Çelebi'nin 40 yaşlarında olduğu tahmin edilmektedir.

---

[101] Filiz Kılıç, *Meşâ'irü'ş-şu'arâ,* G.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Ankara, 1994.

Hasan Çelebi Tezkiresi, bir mukaddime, ve üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Mukaddime kısmında Ẕikr-i Elḳāb-ı Pādşāh-ı Cihān, Ẕikr-i Mevāniʿ-i Eyyām ve ʿAlā'iḳ-i Sipihr-i Nā-fercām, Sebeb-i Te'līf-i Kitāb ve Ẕikr-i Evṣāf u Elḳāb-ı Cenāb-ı Saʿādet-niṣāb, Vaṣf-ı Şerīf-i Ḥażret-i Ḫāce Efendi, Tetimme Der-vaṣf-ı İn-kitāb ve İẓhār-ı ʿAcz u Taḳṣīr-i Bī-ḥisāb başlıkları altında beş ana bölüm bulunmaktadır. Eserine "Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabşıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür. Ḥamd u sipās-ı bī-ḳıyās ḫālıḳu'l-cinnü ve'n-nās mütekellim-i kelām-ı iʿcāz esāsdur ki rütbe-i şuʿarā-yı şiʿri me'vā ve maḳām-ı siḥr-āferīn-i şiʿr-ārāyı kelām-ı bī-ʿadīl ü ḳarīndeki mā-ṣadaḳ-ı *ve innehu leteẕkiretun lilmüttakīndür. Eş-şuʿarā'u yettebiʿuhumu'l-ġāvun* kelāmıyla pest ü ednā ḳılmış iken ṣeniyā-yı kerāmet-i maġzā-yı *inne'l-lezīne āmenū ve ʿamilu'ṣ-ṣāliḥāti* ile bülend ü bālā eyledi" sözleriyle başlayan Hasan Çelebi, bu bölümün gönül gözü hazinelerinin anahtarı olan Tezkire'nin başlangıcı, ölümsüz kerametlerin dibacesi, sonsuz saadet nüshasının fihristi olduğunu ve bu Tezkire'yi okuyanın gönül gözünün açılacağını, ona yol göstereceğini ve Tanrısal verimliliğin, bağışın sonsuz mutluluk kitabının dizini olduğunu belirttikten sonra cinleri ve insanları yaratan Allah'a hamd olsun diyerek hamdele ve salvele bölümüne geçmiş; Allah'ın birliği ve kudretinden, Hz.Peygamber'in faziletlerinden sözettikten sonra günahlarının bağışlanmasını dilemiştir. Aynı zamanda bu bölümde, şiirin ve sözün faziletlerinden bahseden Hasan Çelebi, şiirin değer ve önemini "Ol mübdiʿ-i maʿānī-i bedīʿü'ş-şān *elleẕī ḫalaḳa'l-insāne* ve *ʿallemehu'l-beyān* cenābına şāyeste vü revādur ki ḫilʿat-ı iʿcāz-ı muʿciz-ṭırāzdan ġubār-ı iḥtimāl-i şiʿriyyeti *ve mā hüve bi-ḳavli şā'irin* maḳāli ile izāle ve ḥıyāż-ı taḳaddüs-i kelām-ı belāġat-niẓāma ser-çeşme-i mīm-i *ve mā ʿallemnāhu'ş-şiʿre ve mā yenbaġī lehu*den *mā'in-i* nefyi isāle itmekle derecāt-ı şuʿarāyı meniʿ ü aʿlā eyledi.... maṭlaʿ-ı dīvān-ı nübüvvet vaṣf-ı kemāli ve maḳṭaʿ-ı dāstān-ı risālet naʿt-ı celāli olup tāc-ı pür-ibtihāc-ı belāġat u beyānı iklīl-i celīl-i *inne mine'l-beyāni le-siḥren* ile mükellel ve tevsen-i ṣaʿbü'l-ḳıyād-ı belāġat u feṣāḥatı ḥikmet-i *inne*

mine'ş-şi'ri le-ḥikmeten ile münḳad u müẕellel eyledi" şeklinde Kur'ān ve hadislere dayanarak ispatlamaya çalışmıştır. "Ẕikr-i Elḳāb-ı Pādşāh-ı Cihān" başlığı altında devrin sultanı III.Murād'ın övgüsüne "Fi'l-vāḳi' her minberde ki ḫuṭbe-i sulṭān-ı baḥr u berr oḳınmaya anda cum'a vü cemā'āt maḳbūl olmaz ve her sīm ü zere ki nām-ı pādşāh-ı 'adālet-güster anda yazılmaya ber-ārende maṭlūb u me'mūl olmaz.

Li-münşihi : Nāmdur raġbet viren hep şehvār

Sikkedür ḥālet viren sīm ü zere

Bu muḳaddime daḫı ṣadr-nişīnān-ı maḥāfil-i fażl u 'irfān olan ehl-i dāniş ü iẕ'āna ẓāhir ü 'ıyāndur ki sezāvār-ı ḫilāfet-i Ḥażret-i Bārī ve şāyeste-i serīr-i salṭanat u kāmkārī bir ẕāt-ı sa'ādetmend olmaḳ gerek ki manẓūr-ı 'ulüvv-i himmeti taḳviyet-i dīn-i mübīn ve naṣbü'l-'ayn-ı żamīr-i temşiyet-i aḥkām-ı seyyidü'l-mürselīn olup āyīne-i tīġ-i ẓafer-peykeri her çend ki mıṣḳale-i te'yīd-i İlāhī ve elṭāf-ı nā-mütenāhī ile incilā bula" sözleriyle başlayan Hasan Çelebi, padışahın adının zikredilmesi ile eserinin değer kazanacağını ifade eder. Bu kısmı "Ve żamīr-i münīr-i mihr ü rezān ve ḫāṭır-ı 'āṭır-ı süḫan-perdāzān ve fehm ü iẕ'ān-ı erbāb-ı zevḳ ü vicdān ve aṣḥāb-ı fażl u 'irfāna mānend-i ḫurşīd-i raḫşān ẓāhir ü 'ıyāndur ki süḫan-ı le'ālīsinüñ egerçi eṣnāf u efrādı münteşirdür. Lākin iki ḳısma ki menṣūr u manẓūmdur münḥaṣırdur ve ḳısm-ı ṣānī ki nāẓım-ı dürer-i ma'ānī olmaġla müstevcib-i medā'iḥ ü meṣānīdür..." sözleriyle bitiren Hasan Çelebi, inci gibi güzel sözlerin zevk, vicdan, ilim ve irfan sahibi insanların gönüllerinde bir güneş gibi doğduğunu; bu inci gibi sözlerin mensur ve manzum olarak iki kısımdan oluştuğunu; ikinci kısmın mana incilerinin nāzımı olması sebebiyle övülmeye layık olduğunu; büyük ve taze inci tanesi olan şiirin denize ihtiyac duyduğunu ve onu anlayabilmek için de aruz bilgisinin gerektiğini; şiirin bir balık olduğunu ve denizden ayrılmadığını, bir derya sahibi olmasından dolayı bahrdan (deniz-aruzda aslî vezinlerle ondan doğan vezinler) çıkarsa hayat bulamayacağını belirtmiştir. Hasan Çelebi, şiiri inci ve balıktan sonra rakkās, üstād-ı gūyende, cānbāz-ı sihr-bāz, sayrafī-i nakkāda benzetmiş ve şüphesiz vezinli söz söyleyenlerin ve bilgili insanların o güzellik sahibi olan eşsiz sevgilinin

perişan aşıkları olduklarını; bu bölümde, özellikle hakikatler hazinesi ve inceliklerle dolu sözlerin, aşk, sevgi ve arzuların, yüce ve güzel olanların medhinin, ayrılık ve vuslatın açıklamasının tekrarlandığını ve gönlün beğendiği nasihatlerin gaflet yastığına başını koyup uyuyanları uyandırdığını; çok tesirli ince söz ve nasihatlerin tenbellik köşesinde kalanları ve hakirlik vadisindeki zavallıları pergel gibi ayağa kaldırdığını, bunların hepsinin bu türde kolaylıkla yapılabildiğini belirttikten sonra vecd ü hal sahiplerinin bu eşsiz güzelin hareket ve duruşlarına nergis gibi göz diktiklerini ve işlerinin daima ona bakmak olduğunu; bilgi ve kemal sahiplerinin gönüllerinin, söz güzelliğinin naz ve edasından bin parça olduğunu ifade etmiştir. Hasan Çelebi, gönlü süsleyen bir selvi olan söz sevgilisine, güzelliği letafet ve marifet sahiplerinin verdiğini; onların bu eşsiz sevgilinin perişan aşıkları olup ırmaklar gibi ayağına yüz sürdüklerini ve her neleri varsa onun yoluna akıttıklarını ve irfan sahibi insanların sürekli aşkıyla inleyen bülbül gibi aleme destan olduklarını; bundan dolayı kendisinin ve bilgili kişilerin yollarının toprağı dahi o melek yüzlü güzel sevgilinin sıkıntılı, dertli aşığı olup bu gam ile boyu selvi gibi ayağı çamurda ve büklümlü saçlarının meyliyle dal harfi gibi ikiye bükülüp gönüllerinin nokta gibi dağlandığını; dişleri arzusuyla sin gibi kırılmış dişler, süslü ve ra'na gibi olan gözlerine sad harfi gibi daima baka kalıp mim harfinin halkası gibi zülüf lamının gamından bütün alemin ona sıkıntılı ve karanlık geldiğini; onun gözbebeğinin aşkıyla da iki gözünün ha gibi hayran olduğunu; saba rüzgarı ve ırmak gibi onu her yerde aradığını; daima peşinden koştuğunu ve onu bulmaya çalıştığını açıklamıştır. Daha sonra Hasan Çelebi, o iki renkli güzel ra'na gül nereden kopmuştur, o cihanı bezeyen ay nereden doğmuştur, o tatlı güzeli kimler koynuna almıştır, kıl gibi ince belli cevana kimler sarılmıştır, o dünyayı parlatan güneşi, bulut gibi kim yatağına almıştır, buluşma denizine dalgıçlar gibi kimler dalmıştır diyerek araştırmaktan vazgeçmediğini belirtmiş ve şimdi bu istek içimde yerleşip ve bu dilek gönlümde uyumakta iken, güzelin büklüm büklüm saçı gibi, bu sevgi de başıma düşmüştü. O inci saçan şiirlerle ün salan tanınmışları, söz yaratıcılığında söz ülkesinin padişahı ve hakanı olanları üstün söz yetenekleri dolayısıyla ikinci bir Kemāl-i Isfahānī olan şairleri, ünleri ayın kulağını sağır ve kadehinin damlası, söz ehlinin temiz toprağını

taze etmişleri, düşünce ve hayalleriyle söz meclislerinde sakilik yapanları, bu bilimdeki değerli kişileri ve eserlerini, ülker yıldızları gibi bir araya getirip parlak inciler gibi düzen ipliğine geçirmek ve bir kitap yazıp o değerli kişileri bir araya getirmek istediğini zikretmiştir. Kısacası Hasan Çelebi, bu cümleler ile şiiri çok sevdiğini, onu elde etmek için daima aradığını, bundan da vazgeçmediğini; bu alanda söz sahibi olanları bir araya getirme arzusu içinde olduğunu ifade etmiş; eserini kaleme alma sebebini açıklamış ve "Ẕikr-i Mevāniʿ-i Eyyām ve ʿAlāʾiḳ-i Sipihr-i Nā-fercām" kısmına geçmiştir. Hasan Çelebi, burada zamanın ortaya çıkardığı engellerden dolayı isteğini bir türlü uygulayamadığı, kıskançların ve her şeyi inkar edenlerin hak yolundan saptığı; ne denli ince hayaller yaratıp güzel benzetmeler ortaya koyulsa da anlamadan, düşünmeden karşı çıkıldığı; faziletin ve sanatın güzelliklerinden yoksun olanların işlerinin daima engelleme olduğu üzerinde durmuştur. Sözlerine "Bir yirde sehven bir noḳṭa zā`id görseler redd ü inkārında niçe muḳaddimāt tertīb iderler ve ḳābil-i taṣḥīf olan bir lafẓ-ı faṣīḥi maḥmūl-ı taʿcīm ü taʿrīb iderler. Ġāyet-i fesādlarından *ḥumillu l-mü`mini ʿale'ṣ-ṣalāḥi* maʿnāsını bilmezler ve ġadīr-i vücūd-ı şerīrleri mā-yı rakīd-i maʿāyib ü mefāsid ile memlū olmaġla *celle men lā-ʿaybe fīhi ve ʿalan* nüktesini yād ḳılmazlar" diyerek devam eden Hasan Çelebi, zemaneden şikayet eder ve sehven bir yerde fazladan koyulmuş bir nokta görseler red ve inkar etmek için birçok sözler söylediklerini, noktası değiştirilmesi mümkün bir sözü noktalayıp Arapçalaştırdıklarını, fesatlıklarından inananı kurtuluşa teşvik etmenin manasını bilmemezliğe geldiklerini ve fesatlık yapan vücud göllerini kötülük ve kusurların durgun suyu ile doldurarak hatasız kul olmaz nüktesini hatırlamadıklarını belirtmiştir. Hasan Çelebi, böyle anlayışsız bir ortamda bilgi ve şiir güzelinin gelişemeyeceğini, kıskanç insanların soğuk nefeslerinin cennet bahçesini hazana döndürdüğünü, bu durumda iken gönül bülbülünün nasıl öteceğini, bilgi ve hünerden yoksun bir alay fesatçının bilgi ve incelik pazarını sürümsüz eylediğini, öyleyse söz güzelinin süslü kumaşını dokuyan bilginlerin söz ve anlam dokusunu belagat ve fesahatla niçin dokuduklarını ve şiiri kıldan ayıramayan cahillerin şiir ve inşa pazarını değersiz kıldıklarını, söz yapraklarının sayfalarını dokuyan zamanın hüner sahiplerinin üstadın sillesini ne

menfaat için çekip okuduklarını "Ol eclden şāhid-i merām maʿrāż-ı ḥuṣūl ü itmāmda cilveger olmaz idi ve keştī-i emel ü recā sāḥil-i encām u iḫtitāmda lenger bıraḳmaz idi. Āyīne-i sīnenüñ rūyını jeng-i ḫazān u melāl ṭutmış idi. Pes cemāl-i maḳāl ne yüzden çehre-güşā olsun ve dem-i ser-i ḥāsidān-ı fāsidān gülistān-ı cinānı pür-ḫazān ḳılmış idi. Pes ʿandelīb-i dil ü cān ne vechle nağme-serā olsun fażl u hünerden ʿārī bir ālāy fāsidler bāzār-ı maʿārif ü leṭāʾifi kāsid eyledi. Pes nessāc-ı dībā-yı zībā-yı maḳāl olan ehl-i kemāl tār u pūd-ı lafẓ u maʿnāyı minvāl-i belāġat u feṣāḥatla niçün ṭoḳurlar ve şiʿri şaʿrdan farḳ itmeyen cehele-i baṭala bāzār-ı şiʿr ü inşāyı bī-revāc ḳıldılar. Pes nessāc-ı eṭbāḳ-ı evrāḳ-ı kelām olan hünerverān-ı eyyām ḥayrānum ki ne menfaʿat içün sille-i üstādı çeküp oḳurlar" şeklinde belirttikten sonra kendisini üzüntüye kaptırarak yalnızlık köşesine çekildiğini, düşüncelere daldığını ve bu sırada kulak penceresinden akıl sarayına gaipten bir sesin geldiğini bu sesin, vücud aynasında şüphe ve kusur tozlarının yeri olmadığını; zamanın kararının sebatsız dostlar gibi olduğunu; zalim, gaddar feleğin vefa üzerine ettiği yeminin sevgililerle buluşma zamanı kadar kısa olduğunu; akıllı ve zeki kişilerin Allah'ım bana sonra gelecekler içinde iyilikle anılmayı nasip eyle sözünü gerçekleştirme arzusunda ve kalıcı bir şeyler bırakma düşüncesinde olması gerektiğini; söz incilerini düzen ipliğine çekip belagatli bir kitap telif ve tasnif ederek değerli kişilerin bakışlarını üzerinde toplayıp cihanın övdüğü kişi olması gerektiğini söylediğini belirtmiş; bundan dolayı acizliğinin işareti olan bu perişan cümle ve sözleri müsvedde haline getirip Allah'ın yardımıyla bu secili kitabı ve güzel nüshanın bölümlerini toplayıp bir araya getirdiğini; lakin zamanın büyükleri ve ileri gelenlerinin bu tür incilere rağbet etmediklerini; yanlarında çanak çömleğin sedef ile, katır tırnağının da inci ile bir olduğunu; bilgi ve anlayış semalarında uçan şehbaz ile baykuşun eş değerde olup kuru bir övgüden bir şey çıkmadığını, beytin ve kasidenin etinin yenmediğini, derisinin giyilmediğini, bilgili kişilere rağbet edilmediğini, pişkeş tezkiresinin okunduğunu, tezkiretü'ş-şuʿarānın ne manaya geldiğinin bilinmediğini, bin beytten bir güzel beytin daha yüce olduğunu ve kıldan yapılan çulun onların yanlarında ince ve nazik şiirlerden daha üstün olduğunu; marifet sahiplerine zerrece

meyl ve rağbet yok iken cahillik ve kendini beğenmişlik kumaşının durmadan satıldığını ve her tarafdan ayıplama okları ve kınama taşlarının atıldığını; peşpeşe gelen bela ve musibetlerden beklenen uygun zamanın bir türlü gelmediğini; bu istek gelininin, zamanın engellerinin gerdeğinde kapalı kaldığını; bunun temize çekilmesi için yeniden bir çalışma yapmaya başladığını ve istek atına binerek murad yoluna girdiğini ifade etmiştir. Hasan Çelebi, içinde bulunduğu zamanın durumunu ve kendi ruh halini tavsif ettikten sonra "Sebeb-i Te`līf-i Kitāb ve Ẕikr-i Evṣāf u Elḳāb-ı Cenāb-ı Saʿādet-niṣāb" bölümünde uğurlu bir günde yücelik göğünde bir kutlu (saʿd) yıldızın (Hoca Saʿdü'd-dīn Efendi) doğduğunu; o günün çok mutlu bir gün olduğunu, zamanın yüzünün gönül alıcı güzeller gibi sevinçten parladığını, keder ve sıkıntıların tamamen mahzun aşıkların gönülleri gibi yanıp kül olduğunu; fitneci gözlerin güzeller gibi safa uykusunda olduğunu; kulak penceresiyle akıl sarayına söylenen sözleri gerçekleştirmeye kalktığını..., böyle bir günde, erdemli dostlarıyla bir araya gelmişken onların, toplanan bu güzel sözlerin ortaya çıkmasını ve bu incileri düzen ipliğine geçirdikten sonra zamanın bilgelik sultanına sunmasını istediklerini belirtmiştir. Bu istek içerisinde olanlardan birisi de Ebu's-suʿūd Efendi'nin oğlu Mehemmed'dir. Hasan Çelebi, yakın arkadaşı Mehemmed'in biyografisinde "Bu dāʿī-i żaʿīfüñ bu evrāḳ-ı perīşānı cemʿ ü te'līf itmesine ʿillet-i ġā'iyye olup mir'āt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları maḥalli ṣuver-i maʿārif-i ġaybiye olan..." sözleriyle yıllarca müsvedde halinde kalan Tezkire'sini temize çekmesine vesile olduğunu açıklamıştır[102].

Tezkire'nin yazılma sebebini açıkladıktan sonra "Vaṣf-ı Şerīf-i Ḥażret-i Ḫ̣āce Efendi" başlığı altında Hoca Saʿdü'd-dīn Efendi'yi bilgi, kültür, ahlak, erdem bakımından öven Hasan Çelebi, yeryüzünde ne kadar değerli şeyler varsa bunların hepsinin Hoca Saʿdü'd-dīn Efendi'nin şahsında toplandığını ifade ederek şiirlerinden örnekler vermiştir. Tezkire'nin kaleme alındığı durum ve şartlardan uzun uzun bahseden Hasan Çelebi, eserini kime adadığını açıkça belirtmemiştir. Fakat bu övgü

---

[102] bkz. Metin Kısmı, Mehemmed maddesi, s.908.

dolu sözlerden ve Sebeb-i Te'lîf-i Kitāb ve Ẕikr-i Evṣāf u Elḳāb-ı Cenāb-ı Sa'ādet-nişāb başlığından Tezkire'nin Hoca Sa'dü'd-dîn Efendi'ye adandığı anlaşılmaktadır.

Mukaddime kısmında bulunan "Tetimme Der-vaṣf-ı În-kitāb ve İẓhār-ı ʿAcz u Taḳṣîr-i Bî-ḥisāb" başlığı altında Allah'ın yardımı ile bu kitabın gizlilikten çıkarak bilgili kişilerin değerlendirmesine sunulduğu; belki yuvasından ürkmüş ve eziyet kartalından korkup kaçmış hazan görmüş bir bülbül veya çirkin bir gelin olduğu; ama sultanın değer veren bakışıyla güzelleşip olgunlaşabileceği; sıkıntı ve üzüntülerle yaprağı ve meyvesi solmuş bir fidan olsa da padişahın merhamet yağmurlarının feyzi ile yeşillenebileceği; kitabın üç fasıl üzerine düzenlediği; birinci fasılın Osmanlı padişahlarına, ikinci fasılın şehzadelere ve üçüncü fasılın harf ve hece sırasıyla alim ve şairlere ayrıldığı üzerinde durulmuştur.

Hasan Çelebi'nin belirttiği gibi Tezkire, sultan şairler, şehzade şairler ve asıl şairler olmak üzere üç fasıl halinde düzenlenmiş olup birinci ve ikinci bölümde yer alan padişah ve şehzadeler kronolojik, üçüncü bölümde bulunan şairler ise alfabetik olarak sıralanmıştır.

Tezkire'nin birinci bölümünde altı padişah [Sultan II.Murād, Fatih Sultan Mehmed (Avnî), Sultan II.Bāyezîd (Adlî), Yavuz Sultan Selîm (Selîmî), Kanunî Sultan Süleymān (Muhibbî), Sultan II.Selîm (Selîmî)], ikinci bölümünde beş şehzade [Sultan Korkud, Sultan Cem, Sultan Mustafa, Sultan Mehmed, Sultan Bāyezîd (Şāhî)] ele alınmıştır.

Tezkire'nin üçüncü bölümünde, XV ve XVI.yüzyılda yaşamış olan 627 şairin biyografisi verilmiştir. Eserin şairlere ayrılan kısmı Ahmed Paşa ile başlayıp Yūsuf ile bitmektedir. Tezkire'de devrin sultanı III.Murād'ın ve Tezkire'nin adandığı Hoca Sa'dü'd-dîn Efendi'nin biyografileri ana bölümlere dahil edilmeyerek mukaddime kısmında verilmiştir. Tezkire'de III.Murād ve Hoca Sa'dü'd-dîn Efendi ile birlikte

toplam 640 şair biyografisi bulunmaktadır. Günümüz kaynaklarında ise Tezkire'nin ihtiva ettiği şair sayısı (576, 600, 631) yanlış gösterilmiştir[103].

Hasan Çelebi, Sōnī'ī (2)'nin biyografisinde onun şair kardeşinden oldukça fazla bahsetmiş ve bir biyografide bulunması gereken bilgileri vermiştir. Fakat tezkirecinin bu bilgileri, ayrı bir madde başlığı altında vermemesinden dolayı tarafımızdan ayrı bir şair biyografisi olarak ele alınmamıştır[104].

Tezkire'deki biyografik bilgilerde, şairlerin doğum ve yerleşim yeri, adı, lakabı, mahlas alma sebebi, öğrenim durumu, meslek veya makamı, başlıca hocaları, hayatlarındaki önemli değişiklikler, hastalıkları, fizikî görünümleri, huy ve mizaçları, zihin, zeka ve düşünce güçleri, inanç dünyaları, şahsiyet zenginliği ve olgunluğu, hüner ve kabiliyetleri faaliyet fonksiyonlarına göre yaratılış hali ve özellikleri, şiire başlayış, çalışma ve yetişmeleri, bilgi, kültür ve tecrübeleri, eserleri, eserlerin yazılışı vs. ile ilgili bilgi, başarılı oldukları bazı şekil ve türler, ölümü, varsa ölüm tarihi, yeri ve mezarının bulunduğu yer, şairlik güç ve kabiliyetleri, üzerine yapılan değerlendirmeler, şiirlerinden örnekler, bazen şairle ilgili anekdot yer almaktadır.

Hasan Çelebi, şairlerin doğum ve yerleşim yerlerini takdim ederken bazı şehir ve kasabaların sahip oldukları sosyal, kültürel zenginliği, canlılığı ve coğrafî güzelliği, imkanları hakkında doğrudan veya dolaylı tanıtma ve tasvirlere diğer tezkirelere göre daha fazla yer vermiştir. Tezkire'yi diğer tezkirelerden ayıran en önemli özelliklerden bir diğeri de budur (bkz. Tezkire'nin Dil ve Üslup Özellikleri, Şairin Doğduğu, Bulunduğu, Yerleştiği Yerler).

Aynı zamanda Hasan Çelebi, söylediklerini ayet, hadis ve kelam-ı kibarlarla desteklemiş; genellikle benzetme ve tasvirleri anlattığı konu, olay, şairin ad, meslek,

---

[103] *İ.A.* (MEB), C. 6, s.711; *Y.T.E.A.*, C. 5, s.1826; *M.L.*, C. 5, s.642; *T.A.*, C. XIX, s.11; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, Mehmed Atō çevirisi, 7/191; Gibb, İ.J.W., *A History of Ottoman Poetry*, III/198 vd.; İbrahim Kutluk, a.g.e., C. I, s.9.

[104] bkz. Metin Kısmı, Sōnī'ī maddesi, s.574.

mevki ve durumuyla bir bütünlük arzedecek şekilde yapmış; çağının sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu, şair biyografilerinde verdiği bilgilerle yansıtmaya çalışmış (bkz. Tezkire'nin Dil ve Üslup Özellikleri, Tezkire'nin İncelenmesi); kendisinden önce yazılan tezkirelerde olmayan yüz yirmi iki şairi eserine ilave etmiş ve bu yeni isimler hakkında önemli bilgiler vermiştir. Bunlar: Abdu'llāh (Balıkesir), Abdu'l-vehhāb (Sabūnī), Ahmed (Kaytaszāde), Ahmed (Nişancı Mehmed Bey'in oğlu), Ahmed Çelebi (Sinan Çelebioğlu Hüseyn Efendi), Alī Çelebi (Abdü'l-ʿazīzin oğlu), Ankā (Şiraz), Ārifī (Trabzon), Avnī (Arapzāde'nin kızkardeşinin oğlu), Āzerī, Bahrī (İstanbul), Bālī (Edirne), Bedīʿī (Edirne), Berkī (İstanbul), Beyānī (Edirne), Cefā'ī (Sultan Bāyezīd dönemi), Dāʿī (Ayaz Paşa oğullarından Ahmed Beg'in dadısı oğlu), Dervīş Hasan (İnebaht), Dürrī (Bursa), Esʿad Çelebi, Fedāyī (İstanbul), Fehmī (Kınalızāde), Feyzī (Biç seferine katılan), Feyzī (Bekāyī'nin kardeşi), Feyzī (Kınalızāde), Fikrī (Bursa), Fürūgī (Bursa), Gamī (Yazıcı Yahyā oğlu), Gamī (Kazasker), Gayretī, Hākī (Gelibolu), Hakīmī (Ebher), Hāletī (Azmizāde), Halīmī (Ahīzāde), Hālisī, Hāşimī (Üsküdar), Hayālī (İznik), Hızrī (Depegöz), Hilmī (İznik), Hilmī (Mora), Hurremī (Bosna), Hudāyī (Hüseyn), Hüseyn Çelebi (Kefe), Iyānī (Muzaffer Çelebi), Iyānī (Bursa), Iyşī (Kazvin), Iyşī (Bağdat), İnāyetu'llāh, İzzetī, Kabūlī (Kütahya), Kadrī (Hamid, Abdü'l-kādir), Kemālī (Defterdārzāde), Kirāmī (Kınalızāde), Kudsī (Arabzāde), Lemʿī (Bursa, Abdu'llāh), Makālī, Mānī (Şeyh Mehemmed), Mehemmed (Ebu's-suʿūd Efendi'nin oğlu), Mehemmed (Dülbendzāde), Mehemmed (Bostan Efendi'nin oğlu), Mehemmed Emin (Kazvin), Merdī (Manastır), Merdī (Amrī'nin oğlu), Meylī (Ankara), Meylī (Ebu's-suʿūd Efendi'nin oğlu), Meylī (Lutfī Begzāde), Meylī (Edirne), Mīrī (Bursa, Kiçi Mīr), Mīrzā Mahdūm, Mollā Çelebi, Mollā Maʿsūm, Muʿīdī (Bektūtyān), Muʿīnī (İstanbul, kadı), Mustafā (Kāf Ahmed Çelebi'nin oğlu), Mustafā (Tosya), Mustafā (Muslihü'd-dīn), Mustafā (Azmī Efendi'nin oğlu), Münīrī (Hasan Çelebi'nin bir gazeline nazire söyleyen), Müttakī, Nādirī (Abdü'l-ganī Efendi'nin oğlu) Nahīfī (Hamid, Mehemmed), Nāmī (Nişāncı Mehemmed Paşa), Nāmī (Emīrek'in oğlu), Nāmī

(Fazlı Efendi müntesibi), Neylī, Niyāzī (Şeyhīoğlu), Nutkī (Şirvan), Peyāmī, Recā'ī, Sabrī (Galata), Sa'dü'd-dīn Efendi, Sādık (Belgrat), Seyfī (İstanbul, defterdar), Sinān Efendi (Amasya), Sinān Çelebi (Manastır), Sun'ī (Yalvaç), Sun'ī (Bursa, nakkaş), Sun'ī (Sun'u'llāh, mevlevi), Su'ūdī, Şāhī (Okçuzāde Mehemmed'in oğlu), Şāmī (Şam, Mustafa), Şānī (Saraybosna), Şānī (Larende), Şānī (Ahmed), Şem'ī (Anadolu, kadı), Şerīf, Şerīfī (Eğridir), Şeyhī (Tayyibzāde), Şeyhī (Hüseyn Efendi'nin oğlu), Şühūdī (Manisa), Tīgī, Vāhidī (İstanbul), Vālihī (Edirne), Vasfī (Kınalızāde Abdu'r-rahim Efendi'nin oğlu), Vehhābī (Kınalızāde), Veysī (Alaşehir), Veznī (Manastır), Visālī (Niğde), Vücūdī (Larende), Yahyā (Zekeriyyā Efendi'nin oğlu), Za'īfī (Kanunī'nin ilk dönemi), Zeynī (Zeynelabidīn). Hasan Çelebi Tezkiresi, ihtiva ettiği bu isimler için ilk kaynak durumundadır. Hasan Çelebi'nin Tezkiresi'ne katmış olduğu bu yeni isimlerin bir kısmı, daha sonra Beyānī, Rızā, Riyāzī, Fā'izī, Āsım, Safāyī Tezkiresi'nin yanısıra Enīsü'l-müsāmirīn ve Güldeste-i Riyāz-ı İrfan'da yer almıştır.

Hasan Çelebi Tezkiresi, Ahmed (Kaytaszāde), Ahmed (Nişancı Mehmed Bey'in oğlu), Ahmed Çelebi (Sinan Çelebioğlu Hüseyn Efendi), Alī Çelebi (Abdü'l-'azīzin oğlu), Avnī (Arapzāde'nin kızkardeşinin oğlu), Bālī (Edirne), Bedī'ī (Edirne), Berkī (İstanbul), Dā'ī (Ayaz Paşa oğullarından Ahmed Beg'in dadısı oğlu), Dervīş Hasan (İnebaht), Dürrī (Bursa), Gayretī, Hākī (Gelibolu), Hāşimī (Üsküdar), Hurremī (Bosna), Iyşī (Kazvin), Iyşī (Bağdat), İnāyetu'llāh, Mollā Ma'sūm, Mehemmed (Ebu's-su'ūd Efendi'nin oğlu), Mehemmed (Bostan Efendi'nin oğlu), Merdī (Manastır), Mustafā (Muslihü'd-dīn), Mustafā (Tosya), Mustafā (Azmī Efendi'nin oğlu), Münīrī (Hasan Çelebi'nin bir gazeline nazire söyleyen), Niyāzī (Şeyhīoğlu), Nutkī (Şirvan), Peyāmī, Recā'ī, Sinān Efendi (Amasya), Sun'ī (Bursa, nakkaş), Şānī (Ahmed), Şem'ī (Anadolu, kadı), Vehhābī (Kınalızāde), Visālī (Niğde) ve Zeynī (Zenelabidīn) olmak üzere ihtiva ettiği otuz yedi isim için ise Türk edebiyatında tek kaynak durumundadır.

Bu bakımdan eser, dil ve üslup özelliğinin yanısıra ihtiva ettiği bu yeni isimler için ilk kaynak durumunda olması bakımından da oldukça önemlidir. Eserin ikinci faslında yer alan şehzade biyografileri padişah biyografilerine göre kısalık arzetmektedir. Hasan Çelebi'nin de belirttiği gibi üçüncü fasılda yer alan şairlerin çoğu ilmiye sınıfına mensuptur ve bunların biyografileri bu alandaki başarı ve şöhretlerine göre uzun veya kısa tutulmuştur. Fakat Tezkire'de sayısı az olmakla birlikte oldukça kısa tek satırdan veya birkaç satırdan ibaret biyografilere de rastlanılmaktadır (bkz. Tezkire'nin Dil ve Üslup Özellikleri).

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, yazmalar bölümünde (Ty.1737) müellif hattı bulunan Tezkire'nin, Türkiye kütüphanelerinde altmış dört, yurt dışı kütüphanelerinde otuz üç olmak üzere toplam doksan yedi yazma nüshası bulunmaktadır (Bkz. Nüsha Tanıtımı).

Tezkire'nin h.994 yılında yazıldığı Hasan Çelebi tarafından belirtilmiştir. 640 şair biyografisi ile Tezkire geleneğinin en hacimli örneklerinden ve edebiyat tarihimizde en çok istinsah edilen eserlerden biri olan Hasan Çelebi Tezkiresi, daha sonra Beyānī (ö.1597-98) tarafından telhis edilmiştir[105]. Tezkire'nin, Arap harfleriyle üç yazma nüsha üzerinde yapılan edisyonkritikli metni İbrahim Kutluk tarafından hazırlanmış; fakat onun ölümü üzerine İbrahim Olgun'un sunuşuyla okuyuculara takdim edilmiştir. İbrahim Olgun'un da vefat etmesi üzerine ikinci cilt, İsmet Parmaksızoğlu tarafından düzenlenmiştir.

Hasan Çelebi, eserine (HÇ) Sehī (ST), Latīfī (LT), Ahdī (AT) ve Āşık Çelebi Tezkiresi'nde (AÇ) bulunmayan farklı yüzyirmi iki şair biyografisi ilave etmiştir. Türk Edebiyatı'nın ilk beş tezkiresinde bulunan şairlerin isimleri aşağıda tablo halinde sıralanmıştır. Sadece Hasan Çelebi Tezkiresi'nde bulunan şairler bold gösterilmiştir.

---

[105] Aysun Sungurhan, a.g.t.; Aysun Sungurhan, a.g.m., C. 1, s.43-61.

	ŞĀİRLER	ST	LT	AT	AÇ	HÇ
1.	Abdī (İsli)	-	+	-	+	+
2.	Abdī (Nebi Halifezāde)	+	-	-	-	-
3.	Abdī (Müeyyedzāde)	+	+	-	+	-
4.	**Abdu'llāh (Balıkesir)**	-	-	-	-	+
5.	Abdü'l-azīz (Ümmü'l-veledzāde)	+	-	-	+	+
6.	Abdü'l-vāhid	-	-	+	-	-
7.	Abdü'l-vāsi (Dimetoka)	+	-	-	-	-
8.	**Abdü'l-vehhāb (Sabūnī)**	-	-	-	-	+
9.	Adlī (II.Bāyezīd)	+	+	-	+	+
10.	Adnī (Mahmūd Paşa)	+	+	-	+	+
11.	Adnī Beg	-	-	+	-	-
12.	Āftābī (Amasya, Merzifon)	+	+	-	+	+
13.	Āftābī (İstanbul)	-	-	+	+	+
14.	Āgehī (Vardar)	-	-	+	+	+
15.	Ahdī (Edirne, katip)	+	+	-	+	+
16.	Ahdī (Hekim Sinānoğlu)	+	-	-	-	-
17.	Ahdī (Tezkire sahibi)	-	-	-	+	+
18.	Ahdī (Yıldırım Şeyhīoğlu)	-	-	-	+	+
19.	Āhī (Benli Hasan)	+	+	-	+	+
20.	Ahmed (I. Murād şairlerinden)	-	-	-	+	-
21.	**Ahmed (Kaytaszāde)**	-	-	-	-	+
22.	**Ahmed (Nişāncı Mehemmed Beg'in oğlu)**	-	-	-	-	+
23.	Ahmed Beg (Dukākīnzāde)	+	+	-	-	+
24.	Ahmed Beg (Karaca Paşa)	+	-	-	-	-
25.	Ahmed Çelebi (Kemāl Paşazāde)	+	+	+	+	+
26.	Ahmed Çelebi (Hüseyin Çelebi oğlu)	-	-	+	+	+
27.	Ahmed Çelebi (Pareparezāde)	-	-	-	+	-
28.	**Ahmed Çelebi (Sinān Çelebi oğlu)**	-	-	-	-	+
29.	Ahmed Paşa (Bursa)	+	+	-	+	+
30.	Ahmed Zarīf	-	-	+	-	-
31.	Ahmed-i Bīcān	-	-	-	+	-
32.	Ahmed-i Dāʿī (Mollā Şemseddin)	-	-	+	-	-
33.	Ahmed-i Dāʿī	+	+	-	+	+
34.	Ahmed-i Rıdvān	+	+	-	-	+
35.	Ahmedī	+	+	-	+	+
36.	Ahmedī-i Rūmī	-	+	-	-	-
37.	Alāyī	-	-	+	-	-
38.	Ālī (Hāfız-ı Konevīoğlu	-	-	+	-	+
39.	Ālī (Beyzāde Mustafā)	-	-	+	-	-
40.	Alī Çelebi (Vāsi Ālisi)	-	+	-	+	+
41.	Ālī (Derd-nāme sahibi)	+	-	-	-	-
42.	Ālī (Reʾiszāde)	-	-	-	+	+
43.	Ālī (Gelibolu, Mustafā)	-	-	+	-	+

44.	Alī Çelebi (Fenārī)	+	-	-	-	-
45.	Alī Çelebi (Kınalızāde)	-	-	+	+	+
46.	**Alī Çelebi (Adü'l-azīz'in oğlu)**	-	-	-	-	+
47.	Alī Paşa	-	-	+	-	-
48.	Ālihī	-	-	+	-	+
49.	Amrī (Abdü'l-kerīm'in kulu)	+	+	-	+	+
50.	Andelibī (Şehzāde Mahmūd şairlerinden)	-	+	-	+	+
51.	Andelībī (İstanbul, hāfız)	-	+	-	-	+
52.	Ānī (Zeyrekzāde)	-	-	+	-	+
53.	Ānī (Tire)	-	-	-	+	+
54.	**Ankā (Şiraz)**	-	-	-	-	+
55.	Arāmī (Tire)	-	-	+	-	-
56.	Ārif	-	-	+	-	-
57.	Ārif (Fethu'llāh Çelebi)	-	-	+	+	+
58.	Ārifī (Yenişehir)	-	-	+	-	-
59.	Ārifī (İstanbul, katip, Hüseyin)	+	+	+	+	+
60.	**Ārifī (Trabzon, Ma'rūf Çelebi)**	-	-	-	-	+
61.	Arşī (Yenipazar)	-	-	+	+	+
62.	Arşī (Tire)	-	-	-	+	+
63.	Āsafī	-	-	-	+	+
64.	Askerī (Edirne)	-	-	-	+	+
65.	Āşık Çelebi	-	+	+	+	+
66.	Āşık Paşa	-	+	-	-	-
67.	Atā (Üsküplü)	+	+	-	+	+
68.	Atā Çelebi	-	-	+	-	-
69.	Atā (Keşfī'nin oğlu)	-	-	-	+	-
70.	Atā'ī (Hakim Sinanoğlu)	-	-	+	+	+
71.	Atā'ī (İvaz Paşa-zade)	+	+	+	+	+
72.	Ateşī	-	-	+	-	-
73.	Atīkī (Şemahi)	-	-	+	-	-
74.	Avnī (II. Mehemmed)	+	+	-	+	+
75.	**Avnī (Mustafā)**	-	-	-	-	+
76.	Ā'işe Hatun	-	-	-	+	-
77.	Āzerī	-	-	-	-	+
78.	Azīzī	-	-	-	+	+
79.	Azmī (Gediz)	-	-	+	-	+
80.	Azmī (Sūrmeli Kadın)	-	-	-	+	+
81.	Azmī (Pir Mehemmed)	-	-	+	+	+
82.	Bahārī	+	+	-	+	+
83.	Bahāyī	-	-	-	+	+
84.	Bahrī (Kātip Mehemmed)	-	-	-	+	-
85.	**Bahrī (İstanbul, Hasan)**	-	-	-	-	+
86.	Bākī (meşhur)	-	+	+	+	+
87.	Bākī-i Selanikī	-	-	+	-	-
88.	Bākī (Dellākzāde)	+	-	+	+	-
89.	Bālī (Rumeli)	-	+	+	-	+

90.	**Bālī (Edirne)**	-	-	-	-	+
91.	Basīrī	+	+	+	+	+
92.	Bāyezīd (Edirne)	-	+	-	-	-
93.	Bedīʿī	-	+	-	-	-
94.	**Bedīʿī (Müşgī Emir oğlu)**	-	-	-	-	+
95.	Bedrī	-	+	+	-	-
96.	Behiştī (Karışdıran Süleymān oğlu)	+	+	-	+	+
97.	Behiştī (Vize, vaiz)	-	+	+	+	+
98.	Behlūl	-	+	-	+	+
99.	Bekāyī (Hatībzāde)	-	-	-	+	+
100.	**Bekāyī (Dursunzāde)**	-	-	-	-	+
101.	Bekāyī (İznik, Cimri Çingan)	-	-	+	-	+
102.	Beligī	-	+	+	+	+
103.	**Berkī (İstanbul)**	-	-	-	-	+
104.	Beyānī (Ruscuk)	-	-	-	+	+
105.	Beyānī (Yanbolu)	-	-	-	+	+
106.	Beyānī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
107.	**Beyānī (Edirne)**	-	-	-	-	+
108.	Beyānī (Bağdat)	-	-	+	-	-
109.	Bezmī (Aydın)	+	+	-	+	+
110.	Bezmī (Filibe)	-	-	-	+	+
111.	Biʿātī	-	-	+	-	+
112.	Bīdārī (Dergüzin)	-	-	+	+	+
113.	Buhārī (Şeyh Şemseddin)	-	+	-	-	-
114.	Caʿfer (Zātīzāde)	-	-	+	+	-
115.	Caʿfer Çelebi (Tācīzāde)	+	+	-	+	+
116.	Caʿferī	-	-	-	+	+
117.	Cāmī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
118.	Cāmī (Hasanzāde)	+	-	-	-	+
119.	Cāmī Beg (İstanbul)	-	-	+	+	+
120.	Cāmiʿī (Saruhan)	-	+	-	-	-
121.	Cebrī	-	-	-	+	-
122.	Cefāʾī (Filibe)	+	-	-	+	+
123.	**Cefāʾī (Sultan Bāyezīd dönemi)**	-	-	-	-	+
124.	Celāl Çelebi (İstanbul, Hasan)	-	+	-	-	-
125.	Celāleddin-i Rūmī (Mevlānā)	-	+	-	-	-
126.	Celālī Çelebi (Manastır)	-	-	+	+	+
127.	Celīlī (Bursa, II.Bāyezīd şairi)	-	+	-	-	+
128.	Celīlī (Abdüʾl-celīl)	-	-	+	-	+
129.	Celīlī (Edirne)	-	+	-	-	+
130.	Celīlī (İznik, Bursa)	+	+	+	+	+
131.	Cem Sultan	+	+	-	+	+
132.	Cemālī (Karaman)	+	+	-	-	-
133.	Cemālī (Defterzāde)	-	-	+	-	+
134.	Cemālī (II.Bāyezīd devri şairi)	-	+	-	-	+
135.	Cemīlī	+	+	-	-	+
136.	Cenābī (Anadolu beylerbeyi)	-	+	+	+	+

137.	Cinānī (İzārī'nin kardeşi)	+	-	-	-	+
138.	Cenābī (Seyyid Emir Kāfī'nin oğlu)	-	-	+	-	+
139.	Cevānī (Tırhala)	-	-	-	+	+
140.	**Cevānī (Edirne)**	-	-	-	-	+
141.	Cevherī (Karaferye)	-	-	-	+	+
142.	Cevherī (Bağdat)	-	-	+	-	-
143.	Cevherī (Aydın)	-	-	-	+	+
144.	Cevherī Çelebi (Müderris)	-	-	+	-	-
145.	Cevrī (Edirne)	-	-	+	+	+
146.	Cihānī	+	+	-	-	-
147.	Cinānī (Rıdvānzāde)	-	+	-	-	+
148.	Cinānī (Semendire)	-	-	-	+	+
149.	Cinānī (Bursa)	-	-	+	+	+
150.	Cüdāyī-i Acem	-	-	+	-	-
151.	Cüvānī (Manasatır)	+	-	-	-	-
152.	Çākerī	+	+	-	-	-
153.	Dāʿī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
154.	Dāʿī (Bursa)	-	-	+	-	-
155.	Dāʿī (Abdu'r-rahman Çelebi)	-	-	-	+	-
156.	**Dāʿī (Ayaz Paşa'nın oğullarından Ahmed Beg'in dadısı oğlu)**	-	-	-	-	+
157.	Dānişī (Süleymāneğīzāde)	-	-	+	+	+
158.	Derūnī (İznik)	+	+	-	+	+
159.	Derūnī (Manisa)	-	-	+	+	+
160.	Derūnī (Yenice)	-	-	+	+	+
161.	Derūnī (Yeniçeri şairlerinden)	-	-	+	-	-
162.	Dervīş (Konya)	-	-	-	+	+
163.	Dervīş (Āşık Paşa mahallesinden)	-	-	+	+	+
164.	Dervīş (Edirne)	+	-	-	-	+
165.	Dervīş Bey (Mollā Helbi'in torunu)	-	-	-	+	-
166.	Dervīş (İskender Paşazāde)	-	-	+	-	-
167.	Dervīş (Ağa, Paşa)	-	-	-	+	+
168.	**Dervīş Hasan (İnebaht)**	-	-	-	-	+
169.	Dilīrī	-	+	-	-	-
170.	Duʿāyī (Bursa)	+	+	-	-	+
171.	Duʿāyī (Hamid)	-	-	+	-	-
172.	Duhānī	-	-	-	+	-
173.	Dürrī (Üsküp)	-	+	-	-	+
174.	**Dürrī (Bursa)**	-	-	-	-	+
175.	Ebu's-suʿūd (Hāce Çelebi Efendi)	+	-	+	-	+
176.	Edāyī (Kazzāz Bekir Çelebi)	-	-	+	+	+
177.	Edāyī (Kātip, Amasya ?)	-	-	+	+	+
178.	Eflātun (Şirvān)	-	-	+	-	-
179.	Ehlī (Tayyibzāde)	-	-	+	+	+
180.	Emānī (Hazine katibi)	+	-	-	+	+
181.	Emānī (Rusçuk)	-	-	-	+	+
182.	Emīnī (Kāğıdeminizāde)	-	-	-	+	+

183.	Emīr (Eyyūb-ı Ensārī)	-	-	+	+	+
184.	Emīrek	-	-	-	+	+
185.	Emīrī (Seyyid Mahmūd)	+	+	-	+	+
186.	Emīrī (Muhtarī'nin kardeşi)	-	-	-	+	+
187.	Emrī (Edirne)	+	+	+	+	+
188.	Enverī	-	+	+	+	+
189.	Esīrī	-	+	-	+	-
190.	**Esʿad Çelebi**	-	-	-	-	+
191.	Ezherī (Akşehir)	+	+	-	-	+
192.	Ezherī (İstanbul)	-	+	-	-	-
193.	Fahharī	-	+	-	-	-
194.	Fahrī (Ecezāde oğlu)	+	+	+	+	+
195.	Fā'ikī	-	-	+	-	-
196.	Fakīrī (Kalkandelen)	-	+	-	+	+
197.	Fānī (İsa Hoca)	-	+	+	-	+
198.	Fānī (Edirne)	-	-	+	-	-
199.	Fānī (Abdü'l-kerīm)	+	-	-	+	+
200.	Fārisī	+	-	-	-	-
201.	Fazlī (Kara)	-	+	+	+	+
202.	Fazlī (İdriszāde)	+	-	+	+	+
203.	Fazlī (Leng)	-	-	-	+	-
204.	Fazlī (Fuzūlīzāde)	-	-	+	-	-
205.	Fedāyī (Edirne)	-	-	+	-	-
206.	Fedāyī (Dergüzīn)	-	-	+	-	-
207.	**Fedāyī (İstanbul)**	-	-	-	-	+
208.	**Fehmī (Kınalızāde)**	-	-	-	-	+
209.	Fehmī (Canbaz)	+	-	-	-	-
210.	Fehmī (Saruhan)	-	+	-	-	-
211.	Fehmī (İstanbul, sipahi)	-	-	-	+	+
212.	Fenāyī (Manisa)	-	-	+	-	-
213.	Fenāyī	+	-	-	-	-
214.	Ferāgī (Edirne)	-	-	+	-	-
215.	Ferāhī	-	+	-	-	-
216.	Ferdī (İstanbul, Yeniçeri)	+	+	-	+	+
217.	Ferdī-i Acem	-	-	+	-	-
218.	Ferīdī (Haraççı Hüsam)	+	+	-	+	-
219.	Ferīdūn (Ağa)	-	-	-	+	-
220.	Ferruhī (Akhisar)	+	+	-	+	+
221.	Ferruhī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
222.	Fevrī Efendi	-	+	+	+	+
223.	Feyzī (Manastır)	-	-	-	+	-
224.	**Feyzī (Kınalızāde)**	-	-	-	-	+
225.	**Feyzī (Biç seferi)**	-	-	-	-	+
226.	Feyzī (İshak Paşa neslinden)	-	+	-	-	-
227.	**Feyzī (Bekāyī'nin kardeşi)**	-	-	-	-	+
228.	Figānī (Trabzon)	+	+	+	+	+
229.	Figānī (Karaman)	-	+	-	-	+

230.	**Fikrî (Bursa)**	-	-	-	-	+
231.	Fikrî (Maşizāde)	+	+	+	+	+
232.	Fikrî (Bağdat)	-	-	+	-	-
233.	Firākî (Vāiz)	-	+	+	+	+
234.	Firdevsî (Uzun)	-	+	+	+	+
235.	Firdevsî (Mora)	-	-	-	+	+
236.	Firdevsî (Manastır)	-	-	+	-	-
237.	Fuzūlî	-	+	+	+	+
238.	Fünūnî	-	+	+	-	-
239.	**Fürūgî (Bursa)**	-	-	-	-	+
240.	Fürūgî (Kayseri)	-	-	+	-	-
241.	Fürūgî (Hibetu'llāh)	-	-	-	+	+
242.	Füsūnî	-	-	-	+	+
243.	Gafūrî (Bahşîzāde)	-	-	+	-	-
244.	**Gamî (Kazasker)**	-	-	-	-	+
245.	**Gamî (Yazıcı Yahyā oğlu)**	-	-	-	-	+
246.	Gamî Beg (Antep)	-	-	+	-	-
247.	Ganî (Gerede)	-	-	+	-	+
248.	Garāmî (Karaferye)	+	-	-	+	+
249.	Garîbî (Yenice)	-	+	-	+	+
250.	Garîbî (Edirne)	+	-	+	-	-
251.	Garîbî (Parmaksız Emir)	-	-	-	+	-
252.	Gayretî	-	-	-	-	+
253.	Gazālî	+	+	-	+	+
254.	Gedāyî (Antakya)	-	-	+	-	-
255.	Germî	-	-	+	-	-
256.	Gınā'î (İstanbul)	-	-	+	-	+
257.	Gıyāsî (İstanbul)	-	-	+	-	-
258.	Gubārî (Hamid, Akşehir)	-	+	+	+	+
259.	Gubārî (Kireççizāde'nin oğlu)	-	-	-	+	+
260.	Gubārî (Urfa)	+	-	-	-	-
261.	Gubārî (Horpeşte)	-	-	+	-	-
262.	Gulāmî	+	-	-	+	+
263.	Gülābî	-	-	-	+	+
264.	Gülşenî (İbrahim)	-	+	-	-	-
265.	Gülşenî (Saruhan)	-	+	-	-	-
266.	Günāhî	-	-	+	+	+
267.	Güvāhî	-	+	-	+	+
268.	Habîbî (Aydın)	+	-	-	-	+
269.	Habîbî (Acem)	-	+	-	+	+
270.	Hāce Fakîh (Karaman)	+	-	-	-	-
271.	Hadî	-	-	-	+	-
272.	Hadîdî	+	+	-	+	+
273.	Hadîmî (Bağdat)	-	-	+	-	-
274.	Haffî	+	+	-	-	+
275.	Hāfız-ı ʿAcem	+	+	-	+	+
276.	Hāfız-ı Konevî	-	+	+	-	+

277.	Hōfız-ı Sirozī	+	+	-	+	+
278.	Hōkī (Aşık Çelebi'nin kardeşi)	-	-	-	+	+
279.	Hōkī (Üsküplü, Yusuf)	+	-	-	-	+
280.	Hōkī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
281.	Hōkī (Manastır)	-	+	-	-	-
282.	**Hōkī (Gelibolu, Mustafa)**	-	-	-	-	+
283.	Hōkīkī (Bağdat)	-	-	+	-	-
284.	**Hakimī (Ebher)**	-	-	-	-	+
285.	Hōletī (Sanavber kadısı oğlu)	-	+	+	+	+
286.	**Hōletī (Azmizōde)**	-	-	-	-	+
287.	Hōlī (Bağdat)	-	-	+	-	-
288.	Hōlī (Acem)	-	-	+	-	-
289.	Hōlī Beg (İstanbul)	-	-	+	-	-
290.	Halīfī (Diyarbakır)	-	-	+	-	+
291.	Halīlī (Firak-nōme sahibi)	+	+	-	+	-
292.	Halīlī (Halīl-i Zerd)	-	+	-	+	+
293.	Halīlī (Kazvin)	-	-	+	-	-
294.	**Halīmī (Kazasker Ahīzōde)**	-	-	-	-	+
295.	Halīmī (I.Selim'in musahibi)	-	+	-	+	+
296.	Halīmī (Bahru'l-gara ib sahibi)	-	-	-	+	+
297.	**Hōlisī**	-	-	-	-	+
298.	Hamōmī	-	-	-	+	-
299.	Hamdī (Akşemseddinzōde)	+	+	-	+	+
300.	Hamdī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
301.	Hamdī (Ayasofya'da muarrif)	+	-	-	-	+
302.	Hamdī (Tire)	-	-	+	-	-
303.	Hamdī-i Burusevī	-	-	+	-	-
304.	Hamdī Çelebi (İstanbul)	-	-	+	-	-
305.	Hamzōvī	-	-	-	+	-
306.	Handōn (Nesīmī'nin kardeşi)	-	-	+	-	-
307.	Harīmī (Şehzōde Korkud)	+	+	-	-	-
308.	Harīmī (Bursa)	-	+	-	-	+
309.	Harīmī Beg (Kütahya)	-	-	+	-	-
310.	Harīrī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
311.	Harīrī (Bursa)	-	+	-	+	+
312.	Harīrī	-	-	+	-	-
313.	Hasan (Muʿīd)	-	-	-	+	+
314.	Hasan (Karaferye)	+	+	-	-	-
315.	Hasan (Aşçızōde)	+	+	-	+	+
316.	Hasan (Ahīzōde'nin oğlu)	-	-	-	-	+
317.	Hasan (Manastır, katip)	+	-	-	-	-
318.	Hasbī (Habsī)	-	-	-	+	+
319.	Hōsırī (Şirvan)	-	-	+	-	-
320.	**Hasībī**	-	-	-	-	+
321.	Hassōn	+	-	-	-	-
322.	**Hōşimī (Bursa)**	-	-	-	-	+
323.	**Hōşimī (Üsküdar)**	-	-	-	-	+

324.	Hāşimī (I.Selim'in musahibi)	-	+	-	-	+
325.	Hāşimī (Ahur Emīrīzāde)	-	-	-	+	-
326.	Hātemī (Müeyyedzāde)	-	-	-	+	+
327.	Hātemī (Edirne Burgaz)	-	-	+	+	+
328.	Hātifī (Amasya tarafından)	-	+	-	-	-
329.	Hātıfī (Nigde)	-	-	+	+	+
330.	Hātıfī (Priştine)	-	-	-	+	-
331.	Hātıfī (Ankara)	-	-	+	-	+
332.	Hātıfī (Lapseki)	-	-	+	-	-
333.	Hātıfī (Edirne)	-	-	-	+	+
334.	Hatmī (Çorlu)	-	-	-	+	+
335.	Hatmī (Ca'fer Çelebizade)	-	-	+	+	+
336.	Hāverī (Manastır)	-	+	+	+	+
337.	Hāverī (Acem)	-	-	+	-	-
338.	Hayālī (Yenice)	+	+	+	+	+
339.	Hayālī (Abdü'l-kerimzāde)	+	+	-	+	+
340.	Hayālī (Tuna, katip)	-	+	-	-	-
341.	**Hayālī (İznik)**	-	-	-	-	+
342.	Hayātī (Muslihü'd-dinzāde)	-	-	-	+	+
343.	Hayātī (Ulvi'nin şakirdi)	+	-	-	-	-
344.	Hayātī (Merzifon)	-	+	-	-	-
345.	Hayātī (İstanbul)	-	+	-	-	+
346.	Haydar (Trabzon)	-	-	+	-	-
347.	Haydar (Cem şairlerinden)	+	+	-	-	+
348.	Haydarī (İstanbul)	-	-	+	+	+
349.	Hayırī	-	-	+	-	-
350.	Hayretī (Yenice)	+	+	+	+	+
351.	Hazānī (Sofya)	-	-	-	+	+
352.	Helākī (Karaman)	+	+	+	+	+
353.	Helākī (Dobruca)	-	+	-	-	-
354.	Hemdemī (Üsküp)	-	-	-	+	+
355.	Hemdemī-i Acem	-	-	+	-	-
356.	**Hevā'ī**	-	-	-	-	+
357.	Hevesī	+	+	-	-	-
358.	Hıfzī (Sarı Memi)	+	-	-	+	+
359.	Hıfzī (İstanbul)	-	-	+	-	+
360.	Hızrī (Ahmet Paşa'nın oğlu)	-	+	-	-	+
361.	**Hızrī (Depegöz)**	-	-	-	-	+
362.	Hızrī (İstanbul'un ilk kadısı)	+	-	-	+	+
363.	Hızrī (Yenihisar)	-	-	+	+	+
364.	Hızrī (Amasya)	-	+	-	-	+
365.	Hicrī (Kara Çelebi)	-	-	+	+	+
366.	Hilālī (İstanbul)	+	+	+	+	+
367.	Hilālī (Bursa)	-	+	-	-	+
368.	Hilmī (Bursa)	+	-	-	-	+
369.	Hilmī (Kādızāde'nin oğlu)	-	-	-	+	-
370.	**Hilmī (İznik)**	-	-	-	-	+

371.	**Hilmī (Mora)**	-	-	-	-	+
372.	Himmetī (Sofya)	-	-	+	-	-
373.	Hisālī (İnebahtı)	-	-	+	-	-
374.	Hitābī	+	-	-	-	-
375.	Hubbā	-	-	+	-	+
376.	Hubbī Beg	-	-	+	-	-
377.	Hudāyī (Okçuzāde)	-	+	+	+	+
378.	Hulūsī (Yenipazar)	-	-	+	-	-
379.	Humārī (Diyarbakır)	-	-	+	-	-
380.	Hurremī (Bağdat)	-	-	+	-	-
381.	**Hurremī (Bosna)**	-	-	-	-	+
382.	Huzūrī	-	+	+	-	+
383.	Hüdāyī (Salā muslisi)	-	-	+	-	+
384.	**Hüdāyī (Hüseyn)**	-	-	-	-	+
385.	Hükmī (Gelibolu)	-	-	+	-	+
386.	Hükmī (Hersek)	-	-	+	-	-
387.	Hümāmī (İznik)	+	+	-	-	+
388.	Hüsam Beg (İstanbul)	-	-	+	-	-
389.	**Hüseyn Çelebi (Kefe)**	-	-	-	-	+
390.	Hüseynī (Rūmeli)	-	+	-	-	-
391.	Hüseynī (Emir Hüseyn)	-	-	-	+	+
392.	Hüseynī (Bağdat)	-	-	+	-	-
393.	Hüsrev (İstanbul kadısı, mollā)	-	-	-	+	+
394.	Hüsrev (Deli)	-	-	-	+	+
395.	Hüsrevī (Bursa)	-	-	+	-	-
396.	Hüsrevī(M.Hüsrev'in torunlarından)	-	-	-	+	+
397.	Hüsrev Çelebi (M. Hüsrev'in oğlu)	-	-	+	-	-
398.	Işkī (Tire)	-	-	-	+	+
399.	Işkī (Fatih devri şairlerinden)	+	+	-	+	+
400.	Işkī (Üsküdar)	+	+	+	-	-
401.	Işkī (Manisa)	-	+	-	-	-
402.	Işkī (Yenihisar)	-	-	-	+	+
403.	Iyānī (Manastır)	-	-	-	+	+
404.	Iyānī (Acem Hasanzāde)	-	-	-	+	+
405.	**Iyānī (Muzaffer Çelebi)**	-	-	-	-	+
406.	**Iyānī (Bursa)**	-	-	-	-	+
407.	Iydī (Aydın, Bayram)	-	-	+	+	-
408.	**Iyşī (Kazvin)**	-	-	-	-	+
409.	**Iyşī (Bağdat)**	-	-	-	-	+
410.	İlāhī (Şeyh)	-	+	-	+	-
411.	İlāhī (Vardar, Selmān)	-	-	+	+	+
412.	İlāhī (Melikzādeler'den)	-	-	-	+	-
413.	İlhāmī	-	-	+	-	+
414.	İlmī (Edirne, Kadı Ahmed)	-	-	-	+	+
415.	İlmī (Remzīzāde)	-	-	+	+	+
416.	İlmī (Sütlü Pirinç)	-	-	+	+	-
417.	İlmī (Bağdat)	-	-	+	-	-

418.	İmād (Semerkand, mollā)	-	-	+	-	-
419.	İlmī-i Karamanī	-	-	+	-	-
420.	**İnāyetu'llāh**	-	-	-	-	+
421.	İshak Çelebi	+	+	-	+	+
422.	İşretī	+	+	+	+	+
423.	İtābī	-	-	-	+	-
424.	İzārī (Germiyan)	+	+	-	+	+
425.	İzārī (Edirne, Mehemmed)	-	-	+	+	+
426.	İzārī (Özrī'nin kardeşi)	-	-	-	+	+
427.	**İzzetī**	-	-	-	-	+
428.	Kābilī	-	-	-	+	+
429.	**Kabūlī (Kütahya)**	-	-	-	-	+
430.	Kabūlī (Siroz)	-	-	-	+	+
431.	Kādirī (Isparta)	-	-	-	+	+
432.	Kādirī (Edirne)	+	+	-	-	-
433.	Kadrī (Şeyhü'l-islām)	+	+	-	+	+
434.	**Kadrī (Hamīdī, Abdu'l-kādir)**	-	-	-	-	+
435.	Kadrī (Şirvan)	-	-	+	-	-
436.	Kāmī (Mesnevī-hānzāde)	-	+	+	+	+
437.	Kāmī (C. Halvetī'nin akrabası)	+	+	-	+	+
438.	Kandī (Bursa)	+	+	+	+	+
439.	Kandī (Siroz)	+	+	-	-	-
440.	Kānīī	-	+	-	-	+
441.	Kāsımī (Rüstem Beg)	+	-	-	-	-
442.	Kāşifī	-	+	-	-	-
443.	Kātibī (Seydī Ali Re'is)	-	+	-	+	+
444.	Kātibī (Bursa)	-	+	-	+	+
445.	Kātibī (Kātip Hasan)	+	-	-	-	+
446.	Kātibī (Sinop)	-	-	+	+	+
447.	Kāzimī	-	+	-	-	-
448.	Kebīrī	+	+	-	-	-
449.	Kelāmī (Kerbela)	-	-	+	-	-
450.	Kemāl (Ümmī)	-	+	-	-	-
451.	Kemal (Havletī)	-	+	-	-	-
452.	Kemāl-i Zerd	+	+	-	+	+
453.	**Kemālī (Defterdarzāde)**	-	-	-	-	+
454.	Kerimī (Bursa)	+	+	-	-	-
455.	Keşfī (İstanbul)	+	+	-	-	-
456.	Keşfī (Saruhanī)	-	+	-	-	-
457.	Keşfī (Edirne)	-	-	+	+	+
458.	Keşfī (Gediz)	-	-	-	+	+
459.	Kevserī (Gaziantep)	-	+	-	-	-
460.	Kevserī (İstanbul)	-	-	+	-	+
461.	Keyfī (Çorum)	-	-	+	-	+
462.	Kıvāmī (Gelibolu)	+	-	-	-	-
463.	Kıyāsī (Kastamonu)	-	+	-	+	+
464.	**Kirāmī (Kınalızāde)**	-	-	-	-	+

465.	Kudsī (Bursa)	-	-	+	-	-
466.	**Kudsī (Arabzade)**	-	-	-	-	+
467.	Kudsī (Heft Peyker sahibi)	+	+	-	-	-
468.	Kudsī (Galata)	-	+	-	-	-
469.	Kudsī (Lütfīzāde Mehemmed)	-	-	+	+	+
470.	Kurbī (İznik)	+	+	-	+	+
471.	Kurbī (Akkirman)	-	-	+	-	-
472.	Kutbī	-	-	+	-	+
473.	Kutbī (Paşa Çelebi)	+	-	-	-	-
474.	Le`ālī (Saruhan)	-	-	-	+	+
475.	Le`ālī (Tokat)	+	+	-	-	-
476.	Lāhıkī (İstanbul)	-	-	+	-	-
477.	La`ihī (Siroz)	-	-	+	+	+
478.	La`ihī (Kastamonu)	-	+	-	-	-
479.	La'lī (Kayseri)	-	-	+	-	-
480.	La'lī (Cem şairlerinden)	+	+	-	+	+
481.	La'lī (La'lin Kabazāde)	-	-	-	+	+
482.	Lāmi'ī	+	+	-	+	+
483.	Latīfī (Halep)	-	-	+	-	-
484.	Latīfī (Bursa, Tūtī Latīf)	-	-	-	+	+
485.	Latīfī (Kastamonu)	+	+	+	+	+
486.	Lāzımī (Edirne)	-	-	+	-	-
487.	Lem'ī (Lamī'ī'nin oğlu)	-	-	+	+	+
488.	**Lem'ī (Bursa, Abdu'llāh)**	-	-	-	-	+
489.	Levhī (Piriştine)	-	-	-	+	+
490.	Likāyī (İstanbul, sahhāf)	+	+	-	-	-
491.	Lisānī (İstanbul,Yahya)	-	-	-	+	+
492.	Lisānī (Adana, Ahmed)	-	-	+	-	-
493.	Livāyī (İstanbul, Hızr)	-	-	-	+	-
494.	Lütfī (Tokat, Deli)	+	+	-	+	+
495.	Lütfī (I.Selim'in veziri)	+	-	-	-	-
496.	Lütfī (Dergüzin)	-	-	+	-	-
497.	Mahremī (Galata)	-	+	+	+	+
498.	Mahfī (Geylānī)	-	-	+	-	-
499.	Mahvī (Bāzārbaşızāde)	+	+	-	+	+
500.	Mahvī (Kastamonu)	-	-	+	-	+
501.	Mahvī (İdris Beg)	+	-	-	-	-
502.	Makālī (Hamamcızāde)	-	-	+	-	+
503.	**Makālī (Aydın)**	-	-	-	-	+
504.	Makālī (Būstān)	-	-	-	+	-
505.	Mikāmī (Siroz)	+	-	-	+	-
506.	**Mālikī**	-	-	-	-	+
507.	Ma'nevī (Selanik)	-	-	-	+	+
508.	Ma'nevī (Konya)	-	-	-	+	-
509.	**Mānī (Şeyh Mehemmed)**	-	-	-	-	+
510.	Me`ālī (Köse)	+	+	-	+	+
511.	Mecdī (Edirne)	-	-	+	+	+

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

512.	Medhī (İstanbul)	-	-	+	-	-
513.	Medhī (Gelibolu)	-	-	+	-	+
514.	Medīhī (Siroz)	-	-	-	+	+
515.	Mehdī (Bursa)	-	+	+	-	-
516.	Mehdī (Ladik)	-	+	-	-	-
517.	Mehemmed (Saruhan)	+	-	-	-	-
518.	Mehemmed (Ḳānūnī'nin oğlu)	-	-	+	-	-
519.	Mehemmed (Abdü'l-ganīzāde)	-	-	+	-	+
520.	**Mehemmed (Bostān Efendi'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
521.	**Mehemmed (Dülbendzāde)**	-	-	-	-	+
522.	**Mehemmed (Ebu's-suʿūd'un oğlu)**	-	-	-	-	+
523.	**Mehemmed Emin (Kazvin)**	-	-	-	-	+
524.	Melīhī (Tokat)	+	+	-	+	+
525.	Merāmī	-	-	+	-	+
526.	**Merdī (Manastır)**	-	-	-	-	+
527.	**Merdī (Amrī'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
528.	Merdümī (Galata emini)	+	+	-	+	+
529.	Mesīhī (Priştine)	+	+	-	+	+
530.	Mesīhī (Amīd)	-	-	-	+	-
531.	Mestī (Edirne)	-	+	-	-	+
532.	Mestī (Novaberde)	-	-	-	+	-
533.	Meşāmī (Konya)	-	-	+	+	+
534.	Meşrebī (İstanbul)	+	+	+	+	+
535.	**Meylī (Ankara)**	-	-	-	-	+
536.	Meylī (Kayseri)	-	-	+	-	-
537.	Meylī (Rumeli)	+	-	-	-	-
538.	**Meylī (Ebu's-suʿūd'un oğlu)**	-	-	-	-	+
539.	**Meylī (Lutfī Begzāde)**	-	-	-	-	+
540.	Meylī (Mihaliçli)	-	-	-	+	+
541.	Meylī (Novaberde)	-	-	-	+	-
542.	Meylī (Bursa)	-	-	-	+	+
543.	**Meylī (Edirne)**	-	-	-	-	+
544.	Mihrī	+	+	-	+	+
545.	Minnetī (Kula)	-	-	+	-	-
546.	Mīr Kadrī	-	-	+	-	-
547.	Mīrek	+	+	+	-	-
548.	Mīrī (Hamīd)	-	+	-	+	+
549.	Mīrī (Üsküp)	-	+	-	-	-
550.	**Mīrī (Bursa)**	-	-	-	-	+
551.	**Mirzā Mahdūm**	-	-	-	-	+
552.	Misālī (Edirne, Hasan)	-	-	+	+	+
553.	**Mollā Çelebi**	-	-	-	-	+
554.	**Mollā Maʿṣūm**	-	-	-	-	+
555.	Muʿammāyī (Tire)	-	+	-	+	+
556.	Muhibbī	+	+	+	+	+
557.	Muhītī (Rodos)	-	-	+	-	+

558.	Muhlisī (Kānūnī'nin oğlu)	-	-	+	-	+
559.	Muhtārī (Edirne)	-	-	+	+	+
560.	Muhyī (Fenārī)	+	+	+	+	+
561.	Muhyī (Karaman veya Niğde)	-	-	+	-	+
562.	Muhyī (Pilavcı)	+	-	-	-	-
563.	Muhyī (Edirne)	-	-	+	-	-
564.	Muhyī (Konya)	-	-	+	-	-
565.	Muhyī Çelebi (Acem)	-	-	+	-	-
566.	**Muʿīdī (Bektūtyān)**	-	-	-	-	+
567.	Muʿīdī (Kalkandelen)	+	+	+	+	+
568.	Muʿīnī (Kātip Muhyi Çelebi)	-	-	+	-	+
569.	**Muʿīnī (İstanbul, kadı)**	-	-	-	-	+
570.	Murādī (Sultan II.Murād)	+	+	-	+	+
571.	Murādī (Bağdat)	-	-	+	-	-
572.	Murādī (Acem)	-	-	+	-	-
573.	Murādī (Sultan III.Murād)	-	-	+	-	+
574.	Mustafā (Sultan)	-	-	+	-	+
575.	**Mustafā (Kāf Ahmed Çelebi oğlu)**	-	-	-	-	+
576.	**Mustafā (Tosya)**	-	-	-	-	+
577.	**Mustafā (Muslihü'd-dīn)**	-	-	-	-	+
578.	**Mustafā (Azmī Efendi'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
579.	Mustafā Çelebi (Priştine)	-	-	-	+	-
580.	Mutī'ī (Konya)	-	-	+	-	-
581.	Mübīnī (Edirne)	-	-	+	-	-
582.	Müdāmī (Kara Memi)	-	-	+	+	+
583.	Müderris (Trabzon, Yahya)	-	-	+	+	+
584.	Müfredī-i Acem	-	-	+	-	-
585.	Mü'min (Prizren)	-	-	-	+	+
586.	Münīrī (Amasya)	-	+	-	-	+
587.	**Münīrī (Hasan Çelebi'nin gazeline nazire söyleyen)**	-	-	-	-	+
588.	Müslimī (Isparta)	-	-	-	+	+
589.	**Müttakī**	-	-	-	-	+
590.	**Nādirī (Abdü'l-ganī Efendi'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
591.	Nādirī (Musul)	-	-	+	-	-
592.	**Nahīfī (Hamid, Mehemmed)**	-	-	-	-	+
593.	Nahīfī (Guyende Usta Şems)	+	-	-	-	-
594.	Naʿīmī (Çeşmecizāde)	-	-	-	+	+
595.	Naʿīmī (İstanbul)	-	-	-	+	+
596.	Nakşī (Muvakkıt Ahmed)	-	-	-	+	+
597.	Nālişī (İstanbul)	-	-	+	-	-
598.	Nālişī (Filibeli)	-	+	-	+	-
599.	**Nāmī (Nişancı Mehemmed Paşa)**	-	-	-	-	+
600.	**Nāmī (Emīrek'in oğlu)**	-	-	-	-	+
601.	Nāmī (Üsküp, Benli Meni)	+	-	-	+	+

602.	Nōmī (Fazlī Efendi müntesibi)	-	-	-	-	+
603.	Nōmī (İstanbul)	-	-	+	-	-
604.	Nōmī (Isparta civarı)	-	-	+	-	+
605.	Nasûhī (Edirne)	+	-	-	+	+
606.	Na'tī (İstanbul, Ahmed)	-	-	+	+	+
607.	Nōtıkī	-	-	+	-	-
608.	Nazīfī Çelebi (Rumeli)	-	+	-	-	-
609.	Nazmī (Edirne)	+	+	+	+	+
610.	Nōzükī (Yenihisar)	-	-	+	-	-
611.	Nebōtī (Akçakoyunlular'dan)	-	-	-	+	-
612.	Necōhī (Selanik civarından)	-	-	-	+	-
613.	Necōtī (Edirne)	+	+	-	+	+
614.	Necmī (Canik)	-	+	-	-	-
615.	Necmī (Bursa)	-	+	-	+	+
616.	Nedīmī (Bektaşi)	+	-	-	-	-
617.	Nehōrī (Prizren)	-	+	-	+	+
618.	Nesīmī (İmamu'd-dīn)	-	+	-	+	+
619.	Neşōtī Beg (Kastamonu)	-	+	-	-	-
620.	Neşrī	-	+	-	+	-
621.	Nevōlī (Saruhan)	-	-	+	+	-
622.	Nevōlī (Bursa)	-	-	-	+	-
623.	Nevōyī (İstanbul)	-	-	+	-	-
624.	Nev'ī	-	-	+	+	+
625.	Neylī	-	-	-	-	+
626.	Nigōhī (Aydın)	-	-	-	-	+
627.	Nigōhī (İstanbul)	+	+	-	+	-
628.	Nigōhī	+	-	-	-	-
629.	Nigōrī (Nakkaş Haydar)	-	-	+	+	+
630.	Nihōlī (Ca'fer)	+	+	-	+	+
631.	Nihōlī (Vekil Sinōnzōde)	-	-	-	+	+
632.	Nihōnī (Nacak)	+	+	-	+	+
633.	Nihōnī (Edirne, Durak Çelebi)	-	-	+	-	+
634.	Nihōnī (Edirne, İbrahim)	-	-	+	+	-
635.	Nihōnī (Sehī'nin arkadaşı)	+	-	-	-	-
636.	Nihōnī (Kastamonu, kadı)	-	+	-	-	-
637.	Nikōbī (İznik)	+	+	-	+	+
638.	Ni'metī (Deniz)	-	-	-	+	-
639.	Nisōrī (Siroz)	-	-	+	+	-
640.	Nişōnī (Mehemmed Paşa)	+	+	-	+	+
641.	Nişōnī (Celōlzōde Mustafō)	+	+	+	+	+
642.	Nişōnī (Ereğli)	-	-	-	+	-
643.	Niyōzī (Gelibolu, İlyōs)	+	-	-	-	-
644.	Niyōzī (Şeyhī oğlu)	-	-	-	-	+
645.	Niyōzī (Hōfız-ı Acem oğlu)	+	-	-	+	-
646.	Niyōzī (Siroz)	-	+	-	-	+
647.	Niyōzī (Konya)	-	+	-	-	-
648.	Niyōzī (Üsküp)	-	-	-	+	+

649.	Niyāzī (Bursa)	-	+	-	-	-
650.	Nizāmī	+	+	-	+	+
651.	Nizārī	+	-	-	-	-
652.	Nūhī	-	-	-	+	+
653.	Nūrī (Kastamonu, kadı)	-	+	-	-	+
654.	Nūrī (Belgradī)	-	+	-	-	+
655.	Nūrī (Arabzāde'nin kulu)	-	+	-	+	+
656.	**Nūrī (Aksaray)**	-	-	-	-	+
657.	Nusretī	-	-	+	-	-
658.	Nūşī	+	-	-	-	-
659.	Nutkī (İstanbul)	-	-	-	+	+
660.	**Nutkī (Şirvan)**	-	-	-	-	+
661.	Nücūmī	+	-	-	-	-
662.	Ömer Beg (Hayalizāde)	-	-	+	-	+
663.	Özrī	-	+	+	+	+
664.	Penāhī (Rumeli)	+	-	-	-	+
665.	Penāhī (Nakkāş)	-	-	+	+	-
666.	Penāhī-i Konevi	-	-	+	-	-
667.	**Peyāmī**	-	-	-	-	+
668.	Peykī	-	-	-	+	-
669.	Ra'dī	-	-	+	-	-
670.	Rāhī	-	-	-	+	-
671.	Rahīkī	+	+	-	+	+
672.	Rahīmī (Kütahya)	-	-	+	-	-
673.	Rahīmī (Amasya)	-	-	-	+	+
674.	Rahmī (Bursa)	+	+	+	+	+
675.	Rāyī (Derzīzāde)	-	-	+	+	+
676.	Rāyī (Germiyān)	-	-	+	+	+
677.	Rāyī (Ümmī)	-	+	-	-	+
678.	Rāzī (Piri Paşazāde)	+	-	-	-	-
679.	Rāzī (Yenice, Mahmūd)	-	-	-	+	-
680.	**Recā'ī**	-	-	-	-	+
681.	Refī (Çorlu)	-	-	+	+	+
682.	Refīkī (Amasya)	+	+	-	+	+
683.	Remzī (Piri Paşa)	+	+	-	+	+
684.	Remzī (Bursa, kadı)	+	+	-	+	+
685.	Resmī	+	+	-	-	-
686.	Revānī	+	+	-	+	+
687.	Revnakī	-	-	-	+	+
688.	Rıf'atī	-	-	+	-	-
689.	Rızāyī (Ahdī'nin kardeşi)	-	-	+	-	-
690.	Rızāyī (Baba Çelebi)	-	+	+	+	+
691.	Rızāyī (Kassabzāde)	-	-	+	+	+
692.	Rızāyī (Niğbolu, Rıdvān)	-	-	-	+	-
693.	Rindī (Bağdat)	-	-	+	-	-
694.	Riyāzī (Ramazānzāde)	-	-	+	-	-
695.	Riyāzī (Üsküp, fārisīdān)	-	+	+	+	+

696.	Riyāzī (Bursa)	+	-	-	-	-
697.	Riyāzī (Edhemzāde)	-	+	-	-	-
698.	Riyāzī (Yeşilzāde)	-	+	-	-	-
699.	Riyāzī (İstanbul, kuloğlu)	-	-	-	+	+
700.	Rūhī (Fāzıl)	+	+	-	-	+
701.	Rūhī (Mustafa)	-	-	+	+	+
702.	Rūhī (Filibeli)	-	-	-	+	-
703.	Rūhī (Gelibolu)	-	-	+	-	-
704.	Rūhī-i Konevī	-	-	+	-	-
705.	Rūhī-i Bāğdadī	-	-	+	-	-
706.	Rūhī-i İstanbulī	-	-	+	-	-
707.	Rūmī	+	-	-	-	-
708.	Rumūzī (İstanbul)	-	-	+	-	-
709.	Rumūzī Çelebi (Tırhala)	-	-	+	-	-
710.	Rüsūhī (Isparta)	-	-	+	-	-
711.	Rüsūhī (Sofya)	+	+	-	-	+
712.	Rūşenī (Aydın, şeyh)	-	-	-	+	-
713.	Sā'atī (İstanbul)	-	+	-	-	+
714.	Sā'atī (Bolvadin)	-	-	-	+	-
715.	Sāba`ī (Edirne)	+	+	-	-	+
716.	Sāba`ī (Manastır)	-	-	+	-	-
717.	Sābirī (İstanbul)	-	-	+	+	+
718.	Sābirī (Halep)	-	+	-	-	+
719.	Sabrī (Mollā Arab'ın oğlu)	-	-	+	+	+
720.	Sabrī (Rumeli)	-	-	+	-	-
721.	**Sabrī (Galata)**	-	-	-	-	+
722.	Sabūhī	+	-	-	+	+
723.	Sādık	-	-	+	-	+
724.	**Sādık (Belgrat)**	-	-	-	-	+
725.	Sa'dī (Cem Sa'dīsi)	+	+	-	+	+
726.	Sa'dī (Tācīzade)	+	+	-	+	+
727.	Sa'dī (Şeyhü'l-islām)	+	+	-	-	+
728.	Sadrü'd-dīn-i Konevī	-	+	-	-	-
729.	Sadrī (İznik)	+	+	-	-	-
730.	Sadrī (İştib)	-	-	+	-	+
731.	Sadrī (Piri Çelebi)	-	-	-	+	+
732.	**Sa'dü'd-dīn Efendi**	-	-	-	-	+
733.	Safāyī (Sinop)	+	+	-	+	+
734.	Safāyī (Edirne)	-	+	-	-	-
735.	Safāyī Beg	-	-	+	-	-
736.	Safāyī (Konya)	-	-	+	-	-
737.	Sāfī	-	+	-	-	-
738.	Sāfī (Cezerī Kāsım)	+	+	-	+	+
739.	Sāfī (Bursa, nakkaş)	+	-	-	-	-
740.	Sāfī (İstanbul)	-	-	+	-	-
741.	Sāfī (Acem)	-	-	+	-	-
742.	Sāfī (Edirne)	-	-	+	-	-

743.	Sāgarī	+	+	-	+	+
744.	Sāhirī	-	+	-	-	-
745.	Sāfī (Abdü'l-kerīm Çelebi)	-	-	-	+	+
746.	Sāfī (İstanbul, nakkaş)	-	-	+	-	+
747.	Sā`ilī	-	-	-	+	+
748.	Sākī	+	+	-	+	+
749.	Salāhī	-	-	+	-	-
750.	Sālih Çelebi	-	+	+	+	+
751.	Sālikī	-	-	+	+	+
752.	Sāmī (Manastır)	-	-	+	-	-
753.	Sānī (Yusūf-ı Sānī)	-	+	-	+	+
754.	Sānī (Cān Meni)	-	-	+	+	+
755.	Sānīī (Edirne)	-	+	-	-	+
756.	Sānīī (İstanbul, Agros)	-	-	+	-	+
757.	Saʿyī (Tire)	-	+	+	+	+
758.	Saʿyī (İstanbul, Prizren)	+	+	+	+	+
759.	Sebzī	+	+	+	+	+
760.	Sehābī (Hemedān)	-	+	+	+	+
761.	Sehābī (Cem şairlerindenn)	+	-	-	-	-
762.	Sehāyī (Bursa yakınlarından)	-	+	-	-	+
763.	Sehāyī (Niğbolu)	-	-	-	+	-
764.	Sehāyī (Siroz)	-	-	-	+	-
765.	Sehāyī (İstanbul)	-	-	+	-	-
766.	Seherī	+	-	-	-	-
767.	Sehī	-	+	-	+	+
768.	Selāmī	-	-	-	+	-
769.	Selīkī	+	+	+	+	+
770.	Selīmī (I.Selim)	+	+	+	+	+
771.	Selīmī (II.Selim)	-	-	+	+	+
772.	Selmān (Vardar)	-	-	+	-	+
773.	Selmān (Bursa)	-	-	-	+	+
774.	Selmān (Aydın)	-	-	-	+	+
775.	Semaī	-	-	+	-	+
776.	Senā`ī (Manisa)	-	-	-	+	+
777.	Senā`ī (Balikesir)	-	-	+	-	+
778.	Senā`ī (Bolu)	-	+	-	-	-
779.	Serhengī (İstanbul)	-	-	+	-	-
780.	Serīrī (Manisa)	+	-	-	-	-
781.	Servī	+	+	-	+	-
782.	Sevdāyī	+	-	-	-	-
783.	Seydī (Kara Seydī)	-	-	-	+	+
784.	Seydī (Dülgerzāde)	-	-	-	+	+
785.	Seyfī (İstanbul, katip)	-	-	-	+	-
786.	Seyfī (İstanbul, defterdar)	-	-	-	-	+
787.	Seyfī (Sinop)	-	-	-	+	+
788.	Seyfī (Gelibolu)	-	-	+	-	-
789.	Sezāyī	+	-	-	-	-

790.	Sıdkī (İstanbul)	+	-	+	-	+
791.	Sıdkī (Yenice)	-	-	-	+	-
792.	Sıdkī (Kınalızāde Alī'nin oğlu)	-	-	+	-	-
793.	Sıfātī	+	-	-	-	-
794.	Sırfī	-	-	+	-	-
795.	Sırrī (Trabzon)	-	-	+	+	+
796.	Sırrī (Yenice)	-	-	+	-	+
797.	Sıyāmī (İstanbul)	-	-	+	-	-
798.	Sifālī	-	-	-	+	+
799.	Sihrī (İstanbul, Kız Memi)	+	-	+	+	+
800.	Sihrī (Edirne)	-	-	-	+	+
801.	Sihrī (Üsküp)	+	-	+	-	-
802.	Sinān Çelebi (Kireççizāde)	-	-	-	+	-
803.	**Sinān Efendi (Amasya)**	-	-	-	-	+
804.	Sinān Paşa	-	+	-	-	+
805.	**Sinān Çelebi (Manastır)**	-	-	-	-	+
806.	Sipāhī	-	-	+	-	+
807.	Sirācī	-	-	-	+	-
808.	Siyābī	-	+	-	-	+
809.	Siyāhī (Rumeli)	-	+	-	-	+
810.	Siyāhī (Tire)	-	-	+	-	-
811.	Subhī (Hakīmzāde)	+	+	-	+	+
812.	Subhī (Bursa)	-	+	-	-	+
813.	Sultān Veled	-	+	-	-	-
814.	Sunᶜī (Kastamonu, Necātī Sunᶜīsi)	+	+	-	+	+
815.	Sunᶜī (Gelibolu)	+	+	-	+	+
816.	Sunᶜī (İskender Paşa oğlu)	-	+	-	-	+
817.	Sunᶜī (İznik)	-	+	-	-	+
818.	**Sunᶜī (Yalvaç)**	-	-	-	-	+
819.	Sunᶜī (Selanik)	-	+	-	-	+
820.	Sunᶜī (Bursa, musikişinas)	-	+	-	-	-
821.	Sunᶜī (Bursa, Hüsamzāde)	-	-	-	+	+
822.	**Sunᶜī (Bursa, nakkāş)**	-	-	-	-	+
823.	**Sunᶜī (Sunu'llāh, mevlevī)**	-	-	-	-	+
824.	**Suᶜūdī**	-	-	-	-	+
825.	Sūzī	+	+	-	+	+
826.	Sübūtī	+	-	+	+	+
827.	Sücūdī	+	+	-	+	+
828.	Sühāyī	+	-	-	-	+
829.	Süleymān Çelebi	-	+	-	-	-
830.	Sülūkī	-	-	-	+	+
831.	Sünnī (Rumeli)	-	-	+	-	+
832.	Sürūrī (Gelibolu)	+	+	+	+	+
833.	Sürūrī (Şarkī)	-	+	-	+	+
834.	Süvārī	+	-	-	-	-
835.	Şāh Kāsım	-	-	-	+	-
836.	Şāh Mehemmed (Kazvīn)	-	-	-	+	+

837.	Şāh Çelebi (Ali Çelebi'nin oğlu)	+	-	-	-	-
838.	Şāh Çelebi (Hürrem Çelebi'nin oğlu)	-	-	-	+	-
839.	Şāhī (Şehzāde Bāyezīd)	-	-	+	-	+
840.	Şāhī (Şarkī)	-	+	-	-	+
841.	**Şāhī (Okçuzāde Mehemmed'in oğlu)**	-	-	-	-	+
842.	Şāhidī (Muğla)	-	+	-	+	+
843.	Şāhidī (Edirne)	-	+	-	-	+
844.	Şāʿirī	-	-	-	+	-
845.	Şāmī (Şāmlıoğlu)	+	+	-	+	+
846.	**Şāmī (Şām, Mustafa)**	-	-	-	-	+
847.	Şānī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
848.	Şānī (İstanbul, yeniçeri)	-	-	-	+	+
849.	Şānī (Şemʿī'nin yetiştirmesi)	-	-	-	+	-
850.	**Şānī (Saraybosna)**	-	-	-	-	+
851.	Şānī (Vardar)	-	-	+	-	+
852.	**Şānī (Larende)**	-	-	-	-	+
853.	**Şānī (Ahmed)**	-	-	-	-	+
854.	Şāvur	-	+	-	+	+
855.	Şebābī	+	-	-	-	-
856.	Şefīʿī	-	-	+	-	-
857.	Şehdī (Fatih şairlerinden)	+	-	-	+	+
858.	Şehdī (Antakya)	-	+	-	-	+
859.	Şehīdī (Seyyid Kāsım)	+	-	-	+	+
860.	Şemʿī (Prizren)	+	+	-	+	+
861.	Şemʿī (Bursa)	-	-	-	+	-
862.	**Şemʿī (Anadolu, kadı)**	-	-	-	-	+
863.	Şemsī (Beylerbeyi, Ahmed)	-	-	+	+	+
864.	Şemsī (Cenderecizāde)	+	+	-	-	+
865.	Şemsī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
866.	Şemsī (Der-Murg sahibi)	-	+	-	+	+
867.	Şemsī (Kara Şemşī)	+	+	-	-	+
868.	Şemsī (Edvārī)	-	+	-	-	+
869.	Şemsī(II.Murad devri şairlerinden)	+	-	-	-	-
870.	Şemsī-i Bağdadī	-	-	+	-	-
871.	Şemsī-i Divāne	-	-	+	-	-
872.	**Şerīf**	-	-	-	-	+
873.	**Şerīfī (Eğridir)**	-	-	-	-	+
874.	Şevkī (Bursa)	-	-	-	+	+
875.	Şevkī (Halep)	-	-	+	-	-
876.	Şevkī (Edirne)	+	+	-	+	+
877.	Şevkī Çelebi (Mısır)	-	-	+	-	-
878.	Şeydā (İstanbul)	-	-	+	+	+
879.	**Şeyhī (Tayyibzāde)**	-	-	-	-	+
880.	Şeyhī (Kütahya)	+	+	-	+	+
881.	Şeyhī (Çakşırcı)	+	-	-	+	+

882.	Şeyhoğlu	+	-	-	+	-
883.	Şifāyī	+	-	-	-	-
884.	Şikārī (Kasım Paşa neslinden)	-	-	-	+	+
885.	Şikārī (Hazinedārzāde)	-	-	-	+	-
886.	Şikārī (İpsala)	-	-	-	+	-
887.	Şināsī (Rumeli)	-	-	+	-	-
888.	Şirāzī (Şeyh Elvān)	+	+	-	-	-
889.	Şirī (Ahmed Paşa'nın oğlu)	+	+	-	+	+
890.	Şirī (Silistre)	-	-	-	+	+
891.	Şühūdī (Diyarbakır)	-	-	+	-	-
892.	**Şühūdī (Manisa)**	-	-	-	-	+
893.	Şūrī	-	-	+	+	+
894.	Şükrī (Sinop)	-	+	-	-	+
895.	Şükrī (I.Selim devri şairlerinden)	-	+	-	+	+
896.	Şükūfī	-	-	-	+	-
897.	Tābī (Vardar Yenicesi)	-	-	+	-	-
898.	Tābī (Trabzon)	-	-	+	+	-
899.	Tābī (İstanbul, Küçük Tābī)	-	-	+	-	-
900.	Tābī (İstanbul, Emīr Buhārī'den)	-	-	-	+	+
901.	Tabʿī (Gelibolu)	-	-	+	-	+
902.	Tabʿī (İştibīzāde)	-	-	+	+	+
903.	Tabʿī (Kāsım Halifezāde)	-	-	-	+	-
904.	Tabʿī (Mütevellīzāde)	-	-	+	-	+
905.	Tabībī	-	-	-	+	+
906.	Tābiʿī	-	+	-	+	+
907.	Tācī	-	+	-	-	+
908.	Talʿatī	+	-	-	-	-
909.	Tālibī	+	+	-	-	+
910.	Taliʿī	+	+	-	+	+
911.	Tarīkī (Semendire)	-	-	+	-	-
912.	Tarīkī (Vidin)	-	+	-	-	+
913.	Tarzī (Rumeli)	-	-	+	-	-
914.	Tarzī (Vezgol)	-	-	+	-	-
915.	Temennāyī	-	+	-	-	-
916.	Tırāşī	-	-	+	-	-
917.	Tigī	-	-	-	-	+
918.	Tufeylī (Diyarbakır)	-	-	+	-	-
919.	Tulūʿī	-	-	-	+	+
920.	Türābī (Ereğlili Mustafā)	-	-	+	-	+
921.	Türābī (Kastamonu)	+	+	-	+	+
922.	Ubeydī (Aydın)	-	-	+	+	-
923.	**Ubeydī (Edirne)**	-	-	-	-	+
924.	Ulūmī	+	-	+	+	+
925.	Ulvī (Şāh Alī)	+	-	-	-	-
926.	Ulvī (Sağır Ulvī)	-	-	+	+	+
927.	Ulvī (Derzīzāde)	-	-	+	+	+
928.	Ulvī (Yegānoğlu)	-	+	-	+	+

929.	Ulvī (Heft Peyker sahibi)	-	+	-	-	+
930.	Usūlī	+	+	+	+	-
931.	Ülfetī (Bağdat beylerbeyi)	-	-	+	-	-
932.	Ümīdī (Bostan Efendi'nin talebesi)	-	-	-	+	-
933.	Ümīdī Paşa	-	-	+	+	-
934.	Vahdetī (İstanbul)	-	-	+	-	-
935.	Vahdetī	+	-	-	-	-
936.	Vahdī	+	+	+	-	-
937.	Vāhī (İstanbul)	-	-	+	-	-
938.	Vāhidī (Balıkesir)	-	+	-	-	-
939.	Vāhidī (Gelibolu)	-	+	-	-	-
940.	**Vāhidī (İstanbul)**	-	-	-	-	+
941.	Vahyī (Manastır)	-	-	-	+	+
942.	Vahyī (İznikli)	-	+	-	+	-
943.	**Vālī (Yenipazar)**	-	-	-	-	+
944.	Vālī (İstanbul)	-	-	+	+	-
945.	Vālihī (Bağdat)	-	-	+	-	-
946.	Vālihī (Kurtzāde)	-	-	+	+	+
947.	Vālihī (Üsküp)	-	-	+	+	+
948.	Vālihī (Tokat)	-	+	-	-	-
949.	Vālihī (Belgrad)	-	+	-	-	-
950.	**Vālihī (Edirne)**	-	-	-	-	+
951.	Vāridī	-	-	-	+	-
952.	Vasfī (Halep)	-	-	+	-	-
953.	Vasfī (Siroz)	+	+	-	+	+
954.	Vasfī (Kesriyye)	-	-	-	+	-
955.	**Vasfī (Kınalızāde Abdu'r-rahim Efendi'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
956.	Vāsıfī	-	+	-	-	-
957.	Vaslī (Sofya)	-	-	+	-	-
958.	Vecdī (Tire, Hakzāde)	-	-	+	-	-
959.	Vecdī (Edirne, Kebecizāde)	-	-	-	+	+
960.	Vechī	+	-	-	-	-
961.	Vedā'ī	-	-	-	+	-
962.	Vefā (Şeyh)	-	+	-	-	-
963.	Vefāyī	+	-	-	-	-
964.	**Vehhābī**	-	-	-	-	+
965.	**Veysī (Alaşehir)**	-	-	-	-	+
966.	**Veznī (Manastır)**	-	-	-	-	+
967.	Veznī (İznik)	-	-	+	-	+
968.	Veznī (Sinān oğlu)	-	-	-	+	-
969.	**Visālī (Niğde)**	-	-	-	-	+
970.	Visālī (Aydın)	+	+	-	-	+
971.	Visālī (Hammāmcızāde)	-	-	+	+	-
972.	Vuslatī	-	-	+	-	+
973.	Vusūlī (Kazasker Mollā Çelebi)	-	-	-	+	+
974.	Vusūlī(Yahyalı beylerinden)	-	-	-	+	+

975.	**Vücūdī (Larende)**	-	-	-	-	+
976.	Yahyā (Taşlıcalı)	+	+	+	+	+
977.	**Yahyā (Zekeriyya Efendi'nin oğlu)**	-	-	-	-	+
978.	Yakīnī (Danişmend)	-	-	+	-	-
979.	Yakīnī (İmād Sinān oğlu)	-	-	-	+	+
980.	Yakīnī (Edirneli Hüseyin)	+	-	-	-	-
981.	Yakīnī(Sultan Süleymān devri)	-	-	-	+	+
982.	Yarī (Acemzāde)	-	+	-	-	-
983.	Yazıcızāde (Mehemmed)	-	+	-	+	-
984.	Yetīm (İstanbul, Ali)	+	+	+	+	+
985.	Yetīmī (Germiyān)	-	-	-	+	-
986.	Yūnus Emre	-	-	-	+	-
987.	Yūsuf-ı Sīneçāk	-	-	+	+	+
988.	Za'īfī (Gülşeni halifesi)	-	-	+	-	-
989.	Za'īfī (Gelibolu)	+	-	-	-	-
990.	Za'īfī (Kastamonu)	-	+	-	-	+
991.	**Za'īfī (Kanuni'nin ilk dönemi)**	-	-	-	-	+
992.	Za'īfī (Pir Mehemmed)	-	-	-	+	+
993.	Zamīrī	-	+	-	-	+
994.	Zamīrī (Akkoyunlu)	-	-	+	-	-
995.	Zārī (Seydişehir)	-	-	+	-	-
996.	Zārī (Sūzenī)	-	+	-	+	+
997.	Zārī (Tokat)	-	+	-	+	+
998.	Zārī (Üsküp)	-	+	-	-	+
999.	Zārī (Alaşehir, Abdu'r-rahman)	-	-	-	+	-
1000.	Zārī	+	-	-	-	-
1001.	Zarīfī (Göynük)	-	+	-	-	+
1002.	Zātī	+	+	+	+	+
1003.	Zāyi'ī (Bağdat)	-	-	+	-	-
1004.	Zekāyī	-	+	-	-	+
1005.	Zemānī (Edirne)	-	+	-	-	+
1006.	Zemānī (Mahmūd)	-	-	-	+	+
1007.	Zemīnī	+	-	-	+	+
1008.	Zencīrī	+	-	-	-	-
1009.	Zeyneb	+	+	-	+	+
1010.	Zeynelī (Zeynel Paşa, Dahlī)	+	+	-	-	+
1011.	Zeynī (İstanbul, hafız)	-	-	-	+	-
1012.	Zeynī (Siroz)	-	-	-	+	-
1013.	**Zeynī (Zeynelabidin)**	-	-	-	-	+
1014.	Zihnī (Mumcuzāde)	-	-	+	+	+
1015.	Zihnī (Defterdar)	-	+	-	-	+
1016.	Zihnī (Bağdat)	-	-	+	-	+
1017.	Zihnī (Bursa)	-	-	+	-	-
1018.	**Zihnī (İstanbul)**	-	-	-	-	+
1019.	Zīnetī	-	-	+	-	-
1020.	Zīnetī (Siroz)	-	-	+	+	+

1021.	Zīrekī (Acem)	-	-	+	-	-
1022.	Zīrekī (Zīrekzōde Mehemmed)	-	-	-	+	-
1023.	Ziyōyī	-	+	-	-	-
1024.	Zuhūrī (Manastır)	-	-	-	+	+
1025.	Zuhūrī (Pīrīzōde)	-	-	+	-	+
1026.	Zuhūrī (Çağatay Tatarı)	-	+	-	-	-
1027.	Zühdī (Sofya)	-	-	+	-	-
1028.	Zülōlī	+	-	-	-	-
1029.	Zünnūn (Şam)	-	-	+	-	-

2- HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN KAYNAKLARI

Anadolu sahasının beşinci şu'arā tezkiresi olarak kaleme alınan Tezkiretü'ş-şu'arā veya Kınalızāde Tezkiresi, ağır dil ve müzeyyen üslubu ile Türk Edebiyatında önemli ve farklı bir yere sahiptir. Bu ağır dil ve müzeyyen üslubu ile dönemi tezkirecileri içerisinde farklılık arzeden Hasan Çelebi, şair biyografilerini kaleme alırken diğer yazarlar gibi zaman zaman faydalandığı kaynakları belirtmekle birlikte geleneğe uygun davranarak bu konuya açıklık getirmediği de olmuştur. Bu uygulama çoğu yazarda olduğu için bu durum, Hasan Çelebi'nin bir kusuru olarak değerlendirilmemelidir. Eski yazarların çoğu kaynak gösterdikleri takdirde alimliklerine gölge düşeceğini düşünerek böyle bir uygulamayı tercih etmişlerdir.

Hasan Çelebi, kendinden önce yazılan bazı tarih ve biyografi ile ilgili eserleri görmüş ve bunların bir kısmını şair biyografilerini yazarken çeşitli vesilelerle kullanmış; faydalandığı eserlerin isimlerini de açıkça kaynak olarak zikretmiştir. Hasan Çelebi, eserini kaleme alırken bazen faydalandığı kaynaklarda verilen bilgileri de tenkit etmekten kaçınmamış ve bunlardaki bilgi yanlışlıklarını delillerle düzeltme yoluna gitmiştir. Bu durum, Hasan Çelebi'nin kendisinden önce yazılmış olan eserlere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermesi bakımından önemlidir.

Tezkire'de yedi ayrı şair için Şaka'ik, kaynak olarak kullanılmıştır. Hasan Çelebi, biyografisini yazdığı şairin tercemesi herkes tarafından bilinen ve meşhur olan Şaka'ik'ta yazılı ise bunu dile getirerek fazla söze gerek olmadığını "Çünki aḥvāl-i fażl u kemāli kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūr ve kitāb-ı mezbūr mihr ü maḥabbet gibi beyne'l-cumhūr meẕkūr u meşhūrdur, Tafṣīl-i ḥāl-i ferḫunde-me'ālī kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūr u meẕkūr Mevlānā-yı mezbūruñ evṣāf-ı kemāli gibi beyne'l-cumhūr ġāyetle meşhūr olduğı cihetden eş'ārların iş'ār itmek semtine ki maḳṣūd-ı küllī ve merām-ı aṣlīdür himmet olınup ol ḳalem-rev cānibine teşḥīd-i ḥudūd-ı 'azīmet ḳılındı" gibi ifadelerle dile getirmiştir. Şaka'ik bu şekilde Cāmī, Hızr Beg Çelebi, Hayālī Çelebi, İzārī, Gamī ve Nihānī için Hasan Çelebi Tezkiresin'de bu

şekilde kaynak olarak zikredilmiştir. Hasan Çelebi, Tezkiresi'nde Hayālī-i Diger'in babasını tanıtırken Şaka'ik'ı kaynak olarak göstermiş ve "Merḥūm u maġfūr fāżıl-ı devrān meşhūr-ı cihān olup Şaḳā'iḳda aḥvāli mesṭūr olan Mevlānā ʿAbdü'l-kerīmüñ oġlıdur" ifadesini kullanmıştır.

Monlā İdris'in Tevārīh-i Āl-i Osmān adlı eseri, Hātemī'nin soyu hakkında bilgi verilirken "Monlā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOsmānda taḥḳīḳ ü beyān itdügi üzre nesebi meşhūr-ı āfāḳ maḳbūl-ı Ḥażret-i Ḫallāḳ Şeyḫ Ebū İsḥaḳ-ı Kāzirūnīye müntemī vü müntehī olur" ve Sāfī'nin de Sultan Bāyezīd Han dönemi şairlerinden olduğu belirtilirken "Monlā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOsmānda vüzerā-yı Sulṭān Bāyezīd Ḫan silkinde yazup sūsen-i deh-zebān gibi medḥ ile raṭbü'l-lisān olmışdur" şeklinde Hasan Çelebi tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Hasan Çelebi, Tevārīḫ-i Āl-i ʿOsmān'da Necātī'den övgüyle söz edildiğini belirttikten sonra "taʿrīf ü tavṣīfinde īrād itdügi ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur" diyerek örnek verilen şiiri kaydetmiştir.

Çağatay sahasında Alīşīr Nevā'ī tarafından yazılan Mecālisü'n-nefā'is'in Hasan Çelebi'ye kaynaklık edişi ise sadece Basīrī'nin biyografisinde "Nevā'ī mezbūrı Mecālisü'n-nefā'is adlu kitābında īrād itmişdür" ifadesiyle söz konusudur.

Hasan Çelebi, Saʿyī'nin Farsça bir kasidesinin olduğunu ve bunun da İshāk Çelebi'nin Selīm-nāme adlı eserinde yazılı olduğunu "Ṣıfat-ı keştīde Fārisī bir ḳaṣīde-i belīġası vardur. İsḥaḳ Çelebi Selīm-nāmesinde yazmışdur" ifadesiyle belirterek kaynak göstermiştir.

Hasan Çelebi, bazı şair biyografilerini yazarken Anadolu sahasında kendinden önce yazılan Latīfī ve Āşık Çelebi Tezkiresi'nden faydalandığını açıkça belirtmiştir. Tezkire'de Latīfī'nin kaynak olarak gösterilmesi çoğunlukla Kastamonulu şairlerin "Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur, Laṭīfī ḳavli üzre kendi vaṭanı olan şehr-i

Ḳasṭamonıdandur" ifadesinde olduğu gibi memleket takdimlerinde biraz da tezyif amacıya söz konusu edilmiştir. Tezkire'de Latīfī Tezkiresi, on iki ayrı şahıs için kaynak durumundadır. Bu şairlerden Harīrī, Dāʿī, Şānī (5), Zaʿīfī (2), Andelībī ve Nūrī'nin memleketi Latīfī Tezkiresi'ne dayanılarak yukarıdaki ifade kalıpları ile verilmiştir. Sunʿī'nin Kastamonulu olmasının yanısıra lakabı yine aynı Tezkire kaynak gösterilerek "Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdan bedīdār olmış Necātī Ṣunʿīsi dimekle iştihār bulmışdur" şeklinde belirtilmiştir.

Hasan Çelebi, Latīfī ve Āşık Çelebi'nin bir şair hakkında farklı bilgiler vermesi sonucunda ise fikir beyan etmemiş; sadece onlarda geçtiği şekliyle vermeyi tercih etmiştir. Bu bakımdan bu durum her iki eser için de kaynak olarak alınmıştır. Bu tarz uygulama Zeyneb Hatun'un memleketi ve babasının kim olduğu "Laṭīfī Ḳasṭamonı-nāmesinde Ḳasṭamonı diyārındandur bir merd-i hünerverüñ duḫter-i saʿd-aḫterīdür dimişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi Amasiyyalı bir ḳāḍīnuñ ḳızıdur dimişdür", Tālīʿī'nin memleketi "...āftāb-ı belāġat-meşhūrı Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. Lākin merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Maʿnisadandur dimişdür" ve Askerī'nin memleketi "Serdār-ı vücūd-ı miknet-medārı ʿasākir-i cevāriḥ ü aʿżāsı ile Laṭīfī ḳavli üzre şehr-i Edirneden ḫurūc idüp ol ḫıṭṭa-i mesʿūddan ʿālem-i vücūda vülūc itmişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Yeñice-i Vardardandur dimişdür" şeklinde belirtilmiştir. Latīfī Tezkiresi, Işkī ve Nihānī'nin Tezkire'de verilen örnek şiirleri için kaynak olarak sadece iki yerde kullanılmıştır.

Işkī: Laṭīfī Teẕkiresinde bu maṭlaʿı yazmışdur.

Bir gün ṣanemā yüregümi yaram elüñden
Tā kim göresin niçe durur yārüm elüñden

Nihānī: Ve bu şiʿr-i meşhūr daḫı aña isnād olınur.

Lāleler çıḳdı ḳızıl tāc ile şāhīler gibi
Çekdi sūsen ḫançerin sünnī sipāhīler gibi

Rāfiżīdür lāle tācın bāde vir yā Rab diyü

Yāsemenler Ḥaḳḳa yüz ṭutmış İlāhīler gibi

Ey Nihānī çār-yārı sev Meḥemmed ʿışḳına

Bāyezīdī-meşreb ol olma tebāhīler gibi

Laṭīfī Teẕkiresinde dimişdür ki maḫlaṣ-ı ġazel-i mezbūrda Meḥemmed ü Bāyezīd meẕkūr olup lafẓ-ı selīm-i āşinā vü ʿibāret-i Nihānī bī-gāne olması taġlīṭ ü taḥrīf-i ḫalḳa bahāne olmaġla ġazel-i mezbūr merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana isnād olınur.

Anadolu sahasının dördüncü tezkiresi olan Āşık Çelebi'nin Meşā`irü'ş-şuʿarā adlı eseri, Tezkire'de on ayrı şaire çoğunlukla "Birāderi ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu şiʿrini yazmışdur, Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi bu ġazel-i meşhūrı anuñdur dimişdür" şeklinde örnek şiirlerin başında bu tarz ifadelerle kaynak olarak zikredilmiştir. Bu tarz faydalanma Hākī-i Diger (2), Hatmī, Seyfī ve Arşī'nin biyografisinde bulunmaktadır. Ayrıca Āşık Çelebi Tezkiresi, şairlerin sosyal taraflarını belirten bilgilerle de Hasan Çelebi Tezkires'ne kaynaklık etmiştir. Bu durum Zātī ve Garāmī'nin biyografisinde kendisini göstermektedir.

Zātī: ʿĀşıḳ Çelebi kendüden aʿlā şiʿriñüz ḳanġısıdur didükde bu maṭlaʿı oḳudı diyü ḥikāyet ider.

Şiʿr : Düşdüm nişān-ı pāy-ı seg-i dil-ber üstine

Ol ġonçe gördi didi yüzüñ güller üstine

Garāmī: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde ḥikāyet ider ki merḥūm altmış yaşına dek daʿvā-yı siyādet itmemişken baʿdehū ġonçe-i gülzār gibi başına sebz-destār ṣarınduḳda bir meclisde rāst gelüp ṣūret-i siyādetüñüz ḳā'ime-i şecerede s̱ābite ve ezhār-ı şerāfetüñüz būstān-ı Hāşimiyyede nābite olduġın ġālibā ḳuvvet-i

remlle bildüñüz didükde beyāż-ı rūyına ḥumret-i ḫacel ʿārıż olup nice idelüm sebaḳü's-seyfü'l-ʿaẕel maʿnāsını iẓhār itmişdür.

Hasan Çelebi, Āşık Çelebi'nin biyografisini yazarken onun kendi tezkiresi'nde babasının biyografisine baş vurarak ismini ve doğumuna düşürülen tarihi vermiştir: "...kendü Teẕkiretü'ş-şuʿarāsında ceddi Seyyid Naṭṭāʿuñ tercemesinde dimişdür ki bu faḳīrüñ ki nāmı Pīr Meḥemmeddür vilādetine Feyż-i İlāh tārīḫ dinmişdür ve ẕikr olınan Teẕkiretü'ş-şuʿarānuñ dībācesinde dimişdür

Beyt : Ṭoġaldan vaṣfı ismine muvāfıḳ

Güzeller mübtelāsı yaʿnī ʿĀşıḳ"

Hasan Çelebi, dönemi kaynaklarından yararlanmakla birlikte kaynaklara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmış ve bazı hatalı, yanlış gördüğü bilgileri delillerle düzeltmeye çalışmıştır. Bu durum, Hasan Çelebi'nin kendisinden önce yazılan eserlere ihtiyatla yaklaştığını göstermektedir.

Tezkire'de Latīfī Tezkiresi, on iki ayrı kişiyle ilgili verdiği bilgilerden dolayı tenkit edilmiştir. Hasan Çelebi, Latīfī'yi çoğunlukla şairler üzerine yaptığı değerlendirmeler bakımından eleştiriye tabi tutmuş ve Rāyī için söylediklerinden dolayı "Laṭīfī meẕkūn nefīs kelimāta ḳādirdür diyü medḥ eylemişdür. Lākin ḫalḳ içinde iştihān yoḳdur, Laṭīfī ʿilm-i edvārda mahāret ve fenn-i naẓm-ı ābdārda ḳudreti vardur diyü medḥ-i bī-şümār itmişdür, Egerçi Laṭīfī ḥalāvet-i eşʿār ve leẕẕet-i şehd-i güftārını taʿrīf-i bī-şümār idüp ḥelvā-yı eşʿārını ögüp ṣatmışdur. Lākin... hergiz ḥalāvet-i eşʿārını bir eḥad ẕevḳ idüp ṭutmamışdur" şeklinde tenkit etmiştir. Edebî görüş farklılığından ileri gelen bu tarz eleştirilere Rāyī'nin dışında Şemsī (3), Şehdī, Zaʿīfī (2), Tālibī ve Fānī'nin biyografisinde rastlanılmaktadır. Hasan Çelebi, Latīfī'nin Şāhī'yi medh etmesiyle birlikte çok daha fazla övmesi gerektiği üzerinde durmuş ve Gubārī'nin Akşehirli olmasına rağmen Larendeli olarak gösterilmesini de

eleştirmiştir. Hasan Çelebi, Figānī'nin biyografisini yazarken onun gençlik yıllarında Hüseynī mahlası ile şiirler yazdığını fakat Latīfī'nin Figānī'nin bu mahlasla yazmış olduğu bir gazeli Hüseynī adında bir başka şaire isnad ettiğini "Evā'il-i ḥālinde Ḥüseynī taḫalluṣ itmekle Laṭīfī ġazel-i mezbūrı Ḥüseynī nām şāʿire isnād itmişdür", Hüseynī'nin biyografisinde de Figānī'nin meşhur bir gazelinin yine Hüseynī'ye aitmiş gibi verildiğini "Yolına cān virmege cān viren ʿuşşāḳından olan şuʿarāya ḫōd-tekellüf yoḳ diyü bī-tekellüf şiʿrlerini benümdür diyü oḳurdı. Ḥattā Laṭīfī bu maʿnāya vāḳıf ve bu ḳażiyyeye ʿārif olmaduğından Fiġānīnüñ bu ġazel-i meşhūrını aña isnād itmişdür" şeklinde açıklayarak eleştirmiştir.

Hasan Çelebi'nin, Latīfī ve Āşık Çelebi tarafından Sākī'nin verilen bir gazelin gerçekten onun olup olmadığına dair ciddî şüpheleri vardır. Bu şüphe Tezkire'de "Laṭīfī medḥinde ıṭrā idüp sāḳ-ı medḥ ü s̱enāsına ıṭnāb-ı maḳāl ile ḫalḫāl ḳılup bu ġazel-i meşhūr u merġūbı aña mensūb itmişdür... ʿĀşıḳ Çelebi daḫı Tez̠kiresinde ġazel-i mezbūrı aña isnād idüp egerçi Merḥabā Efendi merḥūmdan naḳl ile müddeʿāsına sened getürmişdür. Lākin Bālīnüñ bu ġazel-i meşhūrını daḫı aña isnād itmekle daʿvāsına şübhe īrās̱ u īrād eylemişdür. Ol ġazel budur.

Şiʿr : Bāġuñ güli vü sünbüli serv ü benefşesi

Yāri gelür diyü ḳodılar gözci nergisi

Ġazel-i mezbūr Bālīnüñ idügi mütevātir ü meşhūrdur" şeklinde ifade edilmiştir.

Hasan Çelebi'nin Latīfī ve Āşık Çelebi'yi ortak eleştirdiği bir diğer konu da Muʿīdī'nin mahlas alma sebebi ile ilgilidir. Bu durumu da Hasan Çelebi, babasının belgelerini kaynak göstererek "Laṭīfī Tez̠kiresinde Müftī ʿAlī Çelebinüñ muʿīdi olmaḳ taḳrībiyle maḫlaṣ-ı mezbūr ile müteḫallaṣ ve nām-ı mezbūr ile müteḫaṣṣaṣ olmışdur diyüp merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi babası muʿīd olmaġla taḫalluṣ idinmişdür dimişdür. Lākin zübde-i efāżıl-ı duhūr ve nuḳāve-i emās̱il-i ṣudūr muḳtedā vü muḳalled-i cumhūr-ı kāşif-i ḥaḳā'iḳü'l-umūr mālik-i riḳābü'l-manẓūm ve'l-mens̱ūr... Vālid-i

merḥūm u maġfūruñ ḫaṭṭ-ı şerīfi ile muḥarrer ü mesṭūrdur ki mezbūruñ babası Muʿīdzāde dimekle meşhūrdur. Sulṭān Bāyezīd devrinde geçmiş müderrislerden imiş. Ḥāşiye-i Tecrīde ḥāşiye yazmışdur. O nisbetle kendüye Muʿīd maḫlaṣ itmişdür. Müftī ʿAlī Çelebiye muʿīd olmış ẓann eylemezen dimişdür" ispat etmeye çalışmıştır.

Hasan Çelebi, Āşık Çelebi'yi (Latīfī ile ortak verdikleri bilgi yanlışlıkları dahil) yedi ayrı şair ile ilgili verdiği bilgilerden dolayı tenkit etmiştir. Hasan Çelebi'nin Āşık Çelebi'yi eleştirdiği konu Latīfī'ye yöneltdiği eleştiriler gibidir. Hasan Çelebi, Āşık Çelebi'nin Hüseynī'ye ait gibi örnek verdiği şiirin aslında Zātī'ye ait olduğunu ve Divan'ında bulunduğunu; Hıfzī'nin örnek olarak verilen matlaını yanlış yazdığını "ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu maṭlaʿın yazmışdur.

Sīneñde tügme-zer ey dil-ber-i semen-ber
Ay idügine ḳarşu ṭāñ yıldızına beñzer

Lākin baʿż-ı ʿudūl u s̱iḳātdan istimāʿ itdügimüz üzre Ḥıfẓīnüñ beyti budur.

Beyt : Bir tügme pīrehenden olmış yaḳañda ẓāhir
Ey meh ṣabāḥa ḳarşu ṭañ yıldızına beñzer

Faḳīr aydının aṣḥāb-ı ʿaḳl u nehy ve ule'l-fehm ve'l-ḥicāya maḫfī degüldür ki mezbūr beyt maṭlaʿ-ı mezkūrdan bi-ḥasbi'l-maʿnā ercāḥ u evlā idügi rūşen ü hüveydādur" ve Saʿdī (2)'nin gibi verilen örnek iki beytin aslında müftü olan Saʿdī Çelebi'ye ait olduğunu belirtmiştir. Hasan Çelebi, Āşık Çelebi'nin Şāmī'nin gibi gösterdiği bir beytin Kātibī'ye ait olduğunu belirterek bilgi yanlışlığını düzeltmiş ve Sihrī'yi fazla övmüş olmasından dolayı da tenkit etmiştir.

Hasan Çelebi'nin bazı şair biyografilerini kaleme alırken faydalandığı kaynakların isimlerini zikretmediği de olmuştur. Bu durum Hasan Çelebi'den önce yazılan hal tercümelerindeki biyografilerin karşılaştırılması sonucunda açıkça ortaya çıkmaktadır. Hasan Çelebi, çeşitli vesilelerle Şaka'ik'tan faydalandığını ifade etmiş olmakla birlikte bu durumu açıkça belirtmediği de olmuştur.

Aşağıdaki biyografi mukayeselerinden Hasan Çelebi'nin Şaka'ik'tan ne ölçüde yararlandığı anlaşılmaktadır (Şaka'ik'taki biyografilerin uzun olmasından dolayı karşılaştırmaya sadece benzerlik ihtiva eden kısımlar alınmıştır):

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.132

Aḥmed Paşa

Şuʿarā-yı Rūmuñ muḳaddem ü pīşvāsı bu ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı ser-defter-i aṣḥāb-ı feṣāḥat ve mihter-i mülket-i berāʿat büleġā-yı Rūmuñ merd-i dilīri ve eḳalīm-i belāġatuñ emīr ü vezīridür ki Veliyü'd-dīnoġlı dimekle maʿrūf ve ābā vü ecdādı fażl u reşād ve ṣalāḥ u sedād ile mevṣūfdur. Babası sābıḳā Sulṭān Murāda ḳāżīʿasker olmışdur. Mürebbī-i ʿulemā vü ehl-i ʿirfān olan ḫāḳān-ı firdevs-mekān şehenşāh-ı mü'eyyed Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ nihāl-i ḳābiliyetini cūybār-ı terbiyet ile sirāb ve gülşen-i cinānın enhār-ı iḥsān-ı firāvān ile ser-sebz ü şādāb itmekle nihāyet-i medāric-i belāġata irtiḳā ve ġāyet-i meʿāric-i ehliyyete iʿtilā idüp velvele-i kūs-ı iştihārı zemīn ü zemānı pür-ṣadā ve āvāze-i şöhret-i iʿtibārı ḳımme-i cümle-i cihānı pür-nāle vü ġavġā eyledi. Sulṭān Meḥemmede ḫˇāce oldukdan ṣoñra vezīr-i aʿẓam ve müdebbir-i umūr-ı cümle-i ʿālem olmışdur. Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı dürer-bārı raṣīn ü muḥkem ve mühendisān-ı ḳaṣr-ı belāġat yanında bī-ḳuṣūr u müsellem şiʿr-i Türkīye ḥālet ü nezāketi evvel bu virdügiçün üstād-ı muḳaddem olup ḫilʿat-ı ṣafā ḫilḳat-maḳālī el-fażlü'l-müteḳaddim-ṭırāzı ile muṭarraz u muʿallemdür... Aḥmed Paşa vezīr-i aʿẓam iken baʿż-ı aṣḥāb-ı buġż u sitem iç oġlanlarından birisine ʿışḳ u maḥabbet itmişdür diyü bu maʿnā-yı ḫıyānet ile cenāb-ı pādşāha ġamz u ġıybet iderler. Āḫir sulṭān-ı nüktedān anı tecrübe vü imtiḥān içün henüz germābe-i ʿışḳında sūzān ve zülf-i pür-çīn ü kākül-i müşgīn ġamıyla derhem ü perīşān iken ol cevān-ı perīşān ile anı ḥammāma ḳomaġa fermān ider ve sevdā-yı ʿışḳın fāş itmegiçün dil-ber-i sīm-endāmuñ zülfini tirāş itdürüp ḫaste-i derd-i ʿışḳ-ı cānān ve şikeste-I maraż-ı hicrān olan Aḥmed-i bī-cāna ol ṭabīb-i dil ü cān ile āb-ı kevserden ḫūşter

Şaka'ik C. 1/s.217[106]

Mevlānā Aḥmed Paşa bin Mevlānā Velīyü'd-dīn Ḥüseynī

Zemānesinde olan ʿulemādan ḳırā'at u dirāset idüp tevātür-i füyūżāt-ı ilāhiyye ve tekāsür-i fütūḥāt-ı ġayr-ı mütenāhiye sebebiyle ʿalem-i ʿilm ü fażīleti... evcāt-ı derecāt-ı ʿāliyye naṣb idi. Bu dāʿiyye ile maḥmiye-i Burusada merḥūm Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretlerinüñ medresesinde müderris olup ṭaṭallub-ı mezīd-i eştāt esbāb-ı fażl u kemal eyleyenlere ḫuṭūṭ-ı bī-nihāye ifāża eyledi. Medrese-i meẕkūreden maḥmiye-i Edirneye ḳāḍī olup sā'ir-i erā'ik-nişīnān-ı ḳażā gibi miḳrāż-ı ḳażā ile kesüp biçmede iken merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretleri ol fāżılı ḳāżīʿasker eyleyüp ṣadr-ı ṣadāretde iclās eyledi... Ẕāt-ı şerīf-i şeref-āyātı ḥilye-i celiyye ekārim-i mekārim-i ḥamīde ile pīrāste vü ārāste olmaġın Sulṭān Meḥemmed Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretleri anı kendüye ḫˇāce idindi. Ol süḫan-āferīn ü zebān-āver ve behiyye-i küy u ẓerāfet-güster ḫˇān-ı kelimātına nemekdān-ı melāḥatden çāşnī virüp muṣāḥabet esnāsında nevādir-i melīḥa ibdāʿ ü iḫtirāʿ eylemegin pādşāhuñ göñline girüp kendüye maḥabbet itdürmiş idi. Muṣāḥabet-i rūḥ-bahşda zevḳ-i ʿaẓīm ve ḫaṭṭ-ı cesīm olup ṣoḥbeti ḥayāt-efzāy ve kelimātı rūḥ-bahşāy olmaġın Pādşāh Ḥażretleri anuñ ṣoḥbet-i şīrīn ü muṣāḥabet-i nemekīnine firifte olmış idi. İki ṭarafdan bile kāse-i derūnları biribirinüñ ḫˇān-ı maḥabbetleri ile ṭolmış idi. Ol süḫan-şināsuñ lisānından ṭarā'if-i ẓerā'if ü leṭā'if-i nādire ṣādır olmaġın pādşāh-ı ʿālem-penāh Ḥażretleri ḥarem-i ḫurrem-İrem maḥremlerine idḫāl idüp bir ān ve bir laḥẓa muṣāḥabetden dūr u mehcūr itmez idi... Ol fāżıl-ı fażīlet-pīrāy vüfūr-ı rāy-ı nīk-nümāy ile mevṣūf u maʿrūf olup ol serv-i ser-firāza istiḳāmet-i ṭabʿ olmaġın elf-miṣāl ser-i aṣḥāb-ı iclāl ü iḳbāl ve dürretü't-tāc erbāb-ı

[106] Nevʿīzāde Atā'ī, a.g.e., C. 1.

şerbet-i cān-perver irsāl ider. Aḥmed Paşa daḫı ol ḥabīb-i ʿīsā-ḫaşletüñ şerbetin içdükde ve keyfiyet-i bāde-i ʿışḳından mest olup geçdükde bedīhe bu beyti dir.

Beyt:

Zülfin gidermiş ol ṣanem kāfir ḳomaz henūz
Zünnārını kesmiş velī daḫı müselmān olmamış

Pādşāh-ı ġayūr ḫuṣūṣ-ı mezbūrdan dilgīr ü rencūr ve nihāyetde bī-ḥużūr olup Aḥmed Paşayı niyyet-i ḳatl ile ḳapucılar odasında ḥabs ider. Aḥmed Paşa daḫı ḥabsde iken kerem ḳaṣīdesin diyüp günāhına iḳrār ve cürm ü ʿiṣyānından istiġfār idicek pādşāh-ı kāmkār ve şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār *ve'l-kāẓımīne'l-ġayẓa ve'l-ʿāfīne ʿani'n-nāsi* kelām-ı ferḫunde-peyāma iḳtidā ve bu ḫulḳ-ı cemīlde eslāf-ı kibār ve selāṭīn-I nāmdār iḳtifā itmekle cürm ü günāhını ʿafv ve āb-ı luṭf-ı bī-ḥisābla nuḳūş-ı cürm ü ʿiṣyānını maḥv idüp Burusada otuz aḳçe ile tevliyet-i Sulṭān Orḫānı iḥsān ider... Evāḫir-i ʿömrinde Burusada sancaḳbegi iken Murādiyye cāmiʿinüñ muḥāẓīsinde bir medrese-i şerīfe binā eylemişdür. Türbe-i ʿālīsi daḫı ol maḳāma muttaṣıl ü mütevālīdür. Efāżıl-ı rūzgār ve emāṣil-I nāmdārdan bī-şümār kimesneler ol medrese-i saʿādet-medār u fażīlet-ḳarāra müderris olup vālid-i firdevs-mekān daḫı ol maḳāmda ifāde-i fażl u ʿirfān itmişlerdür *-Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā ve minhu'l-lezī tevālā-*. Bu faḳīr-i ḳalīlü'l-beżāʿa ve ʿadīmü'l-istiṭāʿa daḫı ifāde vü taʿlīm ve iblāġ u tefhīm ḫidmetine ve ol medrese-i seniyye ve buḳʿa-i ʿaliyyede müderris olmaḳ devletine vāṣıl u nā'il olmışdur. Merḥūm-ı merḳūmuñ türbesinde Eflātūn oğlına mensūb bu ebyāt-ı belāġat-üslūb muḥarrer ü mektūbdur.

Naẓm:

Haẕihi mişkātü envārün lemen
ʿAddetü'r-raḥmanı min memdūḥihi
Ferre min ednāsi telkü'd-dāre iẕ
Rāḥe müştāḳan ilā-sübbūḥihi
Ḳāle rūḥü'l-ḳuds fī tārīḫe
İnne fi'l-cennāti me'vā-rūḥihi (902)

Çünki eşʿār-ı belāġat-şiʿārı efvāh-ı aṣḥāb-ı belāġatda meşhūr ve ebyāt-ı metānet-diṯārı ṣudūr-ı erbāb-ı feṣāḥatda mesṭūrdur. Īrād u ikṯāra iḥtiyāc yoḳdur. Lākin teyemmünen bir iki eşʿārıyle iktifā vü iḫtiṣār olındı.

cāh u celāl eyledi. Ol ser-firāz lāzımü't-tevḳīri pādşāh-ı saʿādet-maṣīr ü zīr idinüp ḥall ü ʿaḳd umūr-ı cumhūr-ı salṭanatı aña tefvīż ü taḳlīd eylemiş iken... ser-riṣte-i ʿalāḳa-i maḥabbet elden çıḳmağın ḥabl-i metīn vezāret-i ḳaṭʿ olınup ʿazl olındı. Bu vāḳiʿanuñ ʿaḳabinde aḳall-i mine'l-ḳalīl vaẓīfe ile Orḫan ve Murādiyye tevliyeti virilüp baʿż-ı menāṣıb-ı nā-hemvār taḳlīd olındukdan ṣoñra Tire ve Engürüs ve Burusa sancağı tefvīż olınup livāy-ı vālāy meṣāliḥ-i ʿālemiyān dūş-ı ẕimmetinde mevżūʿ u maḥmūl oldı. Hicret-i nebeviyyeden ṭoḳuz yüz iki senesinde Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretlerinüñ zemān-ı devletinde maḥmiye-i Burusada mīr-līvā iken vefāt idüp rāyet-i ḥayāt ve ʿalem-i ʿömri ser-nigūn oldı. Maḥrūsa-i meẕkūrede binā itdügi medresenüñ ḳurbında defn olınup anuñ ḳabri üzre bir ḳubbe-i felek-esās ve gerdūn-mesās te'sīs ü tarṣīṣ olındı. Maḥkeme-i Burusada nā'ib ü kātib olan Eflāṭūn oğlı Meḥemmed nām kimesne aña tārīḫ diyüp ol ḳubbenüñ kitābe-i bāb-ı felek-āyānīde ṡebt eyledi.

Tārīḫ:

Haẕihi mişkātü envārün lemen
ʿAddetü'r-raḥmanı min memdūḥihi
Ferre min ednāsi telkü'd-dāre iẕ
Rāḥe müştāḳan ilā-sübbūḥihi
Ḳāle rūḥü'l-ḳuds fī tārīḫe
İnne fi'l-cennāti me'vā-rūḥihi

Baʿżı kimesneler merḥūm Aḥmed Paş içün dil-bere meyl-i töhmet idüp ol ḫuṣūṣda mütemaḥḥıż diyü isnād iderler idi. Lākin mü'ellif-i Şaḳa'iḳuñ pederi Mevlānā Ḫ́acezādeden naḳl eyledi ki merḥūm Aḥmed Paşa ile bir gün maḥrūsa-i Edirnede ata binüp şehrüñ eṭrāf u eknāfını geşt ü güẕār ider iken eṡnā-yı muṣāḥabetde cemāʿatuñ leẕẕetinden su'āl idüp ḫalḳ-ı ʿālemden niçe ādemden ṣordum hīç bir kimesne bunı baña taʿrīf ü tefhīm itmege ḳādir olmadı. Ammā sen bir fāżıl u kāmil kimesnesin senüñ bunı taʿbīrinde ḳudretüñ muḳarrerdür. Baña bunı taʿrīf eyleñüz didükde Mevlānā Ḫ́acezāde Efendi bu ḫuṣūs-ı ẕevḳiyyātdandur bu lisānla taʿbīr olınmaz keyfiyyātdandur ben bunı nice taʿbīr eyleyeyin didi. Aḥmed Paşa Ḥażretleri bu kelāma inkār idüp cimāʿuñ ẕevḳi lisānla taʿbīr olınmağa ḳābil olmaduğını redd eyledi... Bu birḳaç meṭāliʿ-i

Şi'r:
Çīn-i zülfüñ miske beñzetdüm ḫıṭāsın bilmedüm
Key perīşān söyledüm bu yüz ḳarasın bilmedüm
(Diger):
Cāna ḳalmaz būse-i la'l-i leb-i yār isteyen
Baş virür būy-ı ser-i zülf-i siyehkār isteyen
Kūyını görmekle dilden sākin olmaz şevḳ-i yār
Ḳāni' olmaz cennet-i firdevse dīdār isteyen
Ve lehū:
Müşkil budur ki her kime kim ḥālüm ağlasam
'Işḳuñ yolında ol daḫı benden beter çıḳar
Aḥmed 'aceb mi cennet-i kūyından olsa dūr
Bilmezlik ile ādem elinden neler çıḳar
(Diger):
Ol ṣanem kim Leylī-i zülfin girihgīr eylemiş
Raḥm idüp Mecnūnına tedbīr-i zencīr eylemiş
Ḥaḳ livā-yı 'ışḳını ṣubḥ-ı ezelden Aḥmedüñ
Mihr-i ḥüsnüñ gibi ey meh āsümāngīr eylemiş

i'cāz anuñ eş'ārındandur.
Maṭla'
Çīn-i zülfüñ miske beñzetdüm ḫıṭāsın bilmedüm
Key perīşān söyledüm bu yüz ḳarasın bilmedüm
Maṭla'
Cāna ḳalmaz būse-i la'l-i leb-i yār isteyen
Cān virür bu yolda bir zülf-i siyehkār isteyen
Mervīdür ki merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan-ı Ġāzī Ḥażretleri kendünüñ ḫavāṣṣ-ı ġılāmān ġılmān-ı nihādından birisine vezīr-i müşārün-ileyhüñ 'alāḳasını tecrübe idüp anuñ evżā'ıyla taḳayyüdini muḳarrer bildükde ol Yūsuf-cemāli zindān-ı cerr ü ḳahra idḫāl idüp ḳayd ü bend ile ḥabs eyleyicek vezīr-i müşārün-ileyhi maḥalle-i muvāfıḳ bu rubā'īyi fi'l-ḥāl inşā eyledi...

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.155
İsḥāḳ Çelebi
Ṣaḥn u vücūdı gerd-i miḥnet ü āşūbdan rüft vurup bulup büldān-ı Rūm içinde merġūb olan ḳaṣaba-i Üskübdendür. Babası Ḳılıccı İbrāhīm dimekle ma'rūf olup erbāb-ı ḥırfetden iken şemşīr-i ṭab'-ı pür-te'sīrinde cāygīr olan isti'dāda mıṣḳal-i ictihād ile cilā virüp 'ulüvv-i himmet ve sümüvv-i ṭabī'atı ile kesb-i kemāl ü ma'rifet ve taḥṣīl-i 'ilm ü fażīlete müdāvim oldukdan ṣoñra Mevlānā Ḳara Bālīden mülāzım olup Edirnede İbrāhīm Paşa medresesine müderris olup ba'dehū medrese-i Üskübe andan Burusada Ḳapluca medresesine ba'dehū İzniḳde Sulṭān Orḫān medresesine ba'dehū sene ṭoḳuz yüz otuz üçinde Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ müderrisi olmışdur. Mevlānā Mu'ammāyī ol es̱nāda bu tārīḫ-i ra'nāyı dimişdür. Her fıkrası bir tārīḫdür.
Maṭla'
'Ālim ü ehl-i tefsīr rūşen faḳih-i āfāḳ
Allah ne müsteḥaḳdur Darü'l-ḥadīs̱e İsḥāḳ
Ba'dehū merḥūm Çivizāde ve İsrāfīlzāde ile gelüp İstanbulda Muḥyi'd-dīn Efendi Rūmili ḳāżī'askeri Ḳādirī Efendi Anṭolı ḳāżī'askeri iken mezbūrları Ayaṣofyada üç günde üç 'ilmden imtiḥān idüp her biri ḳıdve-i cihān ve ser-āmed-i zemān aṣḥāb-ı temyīz miyānında bu ḥālle cümlesi müstes̱nā vü mümtāz ve her biri gülşen-i fażl u kemālde serv-i ser-efrāz pūte-i feżā'il ü

Şaka'ik C. 1/s.468
Mevlānā İsḥāḳ Çelebi İbn İbrāhīm Üskübī
Ol 'aṣruñ ṣanādīd-i 'ulemāsından ta'allüm ü telemmüẕ idüp vülāt-ı feżā'il-i celiyye olan 'ulāt-ı efāżıl-ı 'ilmiyyeden Mevlānā Ḳara Bālī Ḥażretlerinüñ ḫidmetlerine ıttıṣāl eyledi. Tecerru'-ı melekāt-ı melekiyye ve taṭallu'-ı temettu'-ı kelimāt-ı felekiyyede cidd ü mütevāfir ve cehd-i mütekās̱ir itmegin ẕāt-ı maḥmidet-ṣıfātı maẓhar-ı vüfūr 'ilm-i ẓāhir ve maṣdar-ı medīd fażl-ı bāhir ü nīl-i zāhir oldı... Āyīn-i eşrāf-ı eslāf üzre ba'ż-ı menāṣıb-ı sāmiyye tevcīh olınup evvelā maḥrūsa-i Edirnede İbrāhīm Paşa medresesi ba'dehū Üsküb medresesi ve Ḳabluca medresesi ve İzniḳ medresessi ve maḥmiye-i Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ medresesi ve ṣanāyi'-i 'ibret-nümā ve bedāyi'-i ḥayret-fezā ile meşhūr olan medāris-i S̱emān felek-i iştibāhuñ birisi sevḳ olındı... Bu birḳaç meṭāli'-i ābdār anuñ fażīlet ü meziyyetine delīl-i celīl īrād olındı.
Maṭla'
Bu çeşmüm çeşmesārınuñ 'aceb ḫūnīn aḳar yaşı
Meger var ise ol 'aynuñ ciger ṭağındadur başı
(Teẕyīl) Mervīdür ki ol 'aṣruñ efāżıl-ı emās̱ilinden Çivizāde maḥmiye-i Edirnede Üç şerefeli medresesi iken ve İsrāfīlzāde Efendi maḥrūsa-i Burusada Sulṭān medresesi müderrisi iken ve İsḥaḳ Çelebi Efendi maḥrūsa-i Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ müderrisi iken bu üç kişi ṭoḳuz yüz

ma'ārifde kendülerini māh sāl fi'l-eyyām ve'l-leyāl ḳāl itmiş vācibü'l-ikrām ve'l-iclāllerdür. İçlerinden biri iḫtiyār olınursa ġayrinüñ şişe-i ḳalb-i feżā'il-pişelerine inkisār gelür diyü cümlesi medreselerine gitsün diyü fermān-ı şāh-ı cihān cereyān itmegin her biri yirlü yirinde rücū' itdükden şoñra Ṣaḥn-ı S̱emāniyye her birinüñ ẕāt-ı mevfūrü'l-feżā'ili ile ḳuṣūr-ı heşt-behişte mümās̱il ve zinet-i s̱evāḳıb-ı s̱evābit-i felek nāmına mu'ādil olup ḳıdve-i erbāb-ı istiḥḳāḳ ẕikr olınan merḥūm İsḥāḳ Çelebi daḫı ol maḳāma vāṣıl ü nā'il olmış idi ve ke en-ẕālik sene seb' ve s̱elās̱in ve tis'ami'e

Mıṣrā': Didüm tāriḫini Ṣaḥna şerefdür

tāriḫ vāḳi' olmışdur. Ba'dehū sene is̱nā ve erba'in ve tis'ami'ede Şām-ı şerif-i şeref-encāma ḳāḍī olduḳda kendünüñ taṭayyur-gūne bu tāriḫi 'aceb vāḳi' olmışdur.

Maṭla':

Şehr-i ẕi'l-ḥiccede 'azmüm sefer-i Şām oldı
Başladum yazmaġa tāriḫini aḫşām oldı

Keẕālik ol arāżi-i muḳaddeseye vāṣıl ve Medine-i Şām-ı sa'ādet-iḫtitāmla dāḫil olmaġa ḳarib olup Ṣaliḥiyye nām mevżi' ẓāhir olıcaḳ ol taṭayyure naẓire yüzinden bu maṭla' daḫı kendülerinden ṣādır olur... Bu eş'ār anuñ güftārındandur.

Zādımız ġuṣṣa vü ġam derd ü belā ḳāfilemüz
Çekilüp Ka'be-i kūyuña gider rāḥilemüz

(Diger):

Bu çeşmüm çeşmesārınuñ 'aceb ḫūnin aḳar yaşı
Meger var ise ol 'aynüñ ciger ṭaġındadur başı

(Diger):

Devr-i ḥüsnüñde ḫaṭuñ ẓulm ile cān u dil alur
Ṣol sipāhi gibi kim yılda iki ḥāṣıl alur
Yine cān ḳaṣdına 'asker çeküp ol ḫaṭṭ-ı siyāh
Yine cāṣūs-ı müjeñ sineye geldi dil alur
Ḳadrüñi bilmeyen irürse n'ola vuṣlatuña
Bir zemāndur ki begüm manṣıbı hep cāhil alur
Derd ü ḥasret ile geçer ehl olan İsḥaḳ gibi
Ḫūblar ṣoḥbetinüñ ẕevḳini nā-ḳābil alur

otuz beş senesinde Ṣaḥn medresesiçün imtiḥān olınduḳlarında imtiḥānları Tavżiḥ ü Telviḥden rükn-i s̱ānide ṭa'n-ı rāviden... Şerḥ-i Mevāḳıfda el-maḳṣadi'l-s̱āliṣ fi'l-i'timād didigi maḥallden bu üc fennde üc maḥallden vāḳi' oldı. Ol ferid-i rūzkāruñ her birisi üc maḥallde bile birer risāle yazup hir risāle berā'at-nişānda dürc-i beyānda ferā id-i kes̱ire dec eylediler. Bu efāżıl-ı güzinüñ her birisi ḫuṣemāsınuñ risālelerini görüp biribirine cevāb virmegiçün tekrār pür-kār-ı girdār yazup çizdiler. Cevāhir-i zevāhir su'āl ü cevābı sübḥā gibi rişte-i tāḥrirde dizdiler... Çivizāde Efendi kūy-ı fażilet ü meziyyeti ol iki fāżıluñ elinden ḳaḳdı aldı. Ḫuṣemāsınuñ ikisi daḫı çeşm-i 'ibretle ardınca baḳdı ḳaldı. Ẕāt-ı feżā il-ş'ārı ḥüsn-i naẓma pirāste olmaġın ol 'aṣruñ şu'arāsı anuñ her manṣıbına tāriḫ didi. Ṭoḳuz yüz otuz üc senesinde maḥrūsa-i Edirnede Dārü'l-ḥadis̱ medresesine müderris olduḳda Mevlānā Mu'ammāyi bir musammaṭ naẓm idüp anda dört tāriḫ derc eyledi.

Tāriḫ:

'Ālim-i ehl-i tefsir rūşen faḳih āfāḳ
Allāh ne müsteḥāḳḳdur Dārü'l-ḥadis̱e İsḥāḳ

Her ḳıṭ'a bir tāriḫdür ve Ṣaḥn medresesi oldığında 'Abdü'l-kerimzādenüñ küçügi (Ṣaḥn-ı Şerefdür) diyü tāriḫ didi. Bu manṣıbında (İsḥāḳ Efendi ola mübārek bu medrese) mıṣrā'ı daḫı tāriḫ vāḳi' oldı. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde mahrūsa-i Şāma ḳāḍī olduḳda kendileri bu tāriḫi didi.

Tariḫ:

Şehr-i Ẕi'l-ḥiccede 'azmüm sefer-i Şām oldı
Başladum yazmaġa tāriḫini aḫşam oldı

Bu meṭāli'-i bi-naẓir ki ebkār-ı ma'āni-i laṭifeyi şāmildür. Kendülerüñ zāde-i ṭab'ıdur.

Maṭla':

Devr-i ḥüsnüñde ḫaṭuñ ẓulm ile cān u dil alur
Bir sipāhi gibi kim yılda iki ḥāṣıl alur

Maṭla':

Zādımuz ġuṣṣa vü ġam derd ü belā rāḥilemüz
Çekilür Ka'be-i kūyuña gider ḳāfilemüz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.481

Sa'di

Merḥūm Tāczāde Ca'fer Çelebinüñ birāderidür. Ma'ārif ü kemālātda birāderine müşāriḳ ü müsāhim belki 'ilm-i 'Arabiyyetde ziyāde idügi

Şaka'ik C. 1/s.337

Mevlānā Tāci Begzāde Sa'di Çelebi

Sālifü'ẕ-ẕikr Ca'fer Çelebinüñ birāderidür. 'Aṣrında olan 'ulemādan ta'allüm idüp ol kevkeb-i sa'd burc-ı sa'ādet ve aḫter-i mes'ūd-ı 'izzet

şaḥîḥ ü sālimdür. Egerçi Caʿfer Çelebinüñ inşāsı ʿavām-pesend olmağla iştihār ṭutmışdur. Lākin mezbūruñ inşāsı münşiyāne vü üstādāne idügi ehl-i ʿirfān olan yārāna rūşen ü āşkārdur... ḳarındāşı Şaḥn müderrisi olan Saʿdī Çelebi daḫı meydān-ı belāġatuñ merd-i çābük-süvārı ve tevsen-i feṣāḥat u berāʿatle emsāl ü aḳrānınuñ sābıḳ-ı miżmārı degüldür didüklerinde fi'l-ḥāl ʿatebe-i felek-misāle ḥāżır olsun diyü fermān-ı ḳażā cereyān ṣādır olup mezbūra daʿvet içün çavuş varduḳda ol sulṭān-ı ġażanfer-heybetüñ deryā-yı ḳahr u saṭveti cūş itdi diyü ḫavfından tecdīd-i vużuʿ ve te'kīd-i vaṣiyyet ve sā'ir-i levāzım-ı intiḳāl u rıḥleti yirine getürüp ġāyet-i ıżṭırābla ṭıbbīden dil ve iltihām-ı āteş-i ālām-ı bī-ḥisābla mütehayyir ü lā-yuʿḳal ceres-misāl derūn-ı dilden efġān-künān ʿazme maḥmil bağlayup āstān-ı devlet āşiyān-ı sulṭāna varup muntaẓır-ı fermān iken cenāb-ı Ḫāḳān-ı Sikender-ʿunvāndan tesvīd-i mektūbla me'mūr olduḳda sürūr-ı mevfūr ve ḥubūr-ı nā-maḥṣūr ile evine gelüp ol gice efkār-ı bī-şümār ile mānend-i nücūm ṣabāḥa dek bīdār olmağla tīşe-i endīşe ile kān-ı efkārı ḳazup niçe cevāhir-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār ḳılmış idi ve deryā-yı belāġat u feṣāḥata ġavvāṣlıḳlar ḳılmağla niçe le'ālī-i şāhvārı ele getürmiş idi. ʿAle'ṣ-ṣabāḥ ki kātib-i yed-i taḳdīr sevād-ı şeb-i tārı beyāż-ı nehāre çıḳarup müsvedde-i ẓulāmı pür-nūr ḳılmış idi... Cenāb-ı şehenşāhīde maḳbūl u merʿī düşüp medresesine otuz aḳçe teraḳḳī biñ aḳçe ve bir semmūr kürkli ṣūf cā'ize virilmişdür ve merḥūm ʿAlī Paşaya yazduġı vaḳfiyye ġāyetde bī-naẓīr ve āftāb-ı felek-esīr gibi ʿālemgīrdür. Selīḳa-i ʿArab üzre eşʿār-ı ʿArabiyye ve ḳaṣā'id-i belīġası vardur. Türkī eşʿārı meşhūr degüldür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ

Yā Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her güzele mā'il olmasa

Ḳāḍīzāde dimekle meşhūr olan Mevlānā Ḳāsımuñ ve Mevlānā Meḥemmed bin Ḥācı Ḥasanzādenüñ ḫidmetlerinde teşmīr-i sāḳ-ı ihtimām idüp meʿāric-i medāric-I fežā il-ẕātiyyenüñ müntehā-yı ẕirā-yı vālāsına ṣuʿūd-ı pür-suʿūd eyledi... Fāżıl-ı mezkūruñ elsine-i selāsede ebyāt u eşʿārı bī-şümār ve Türkī ġazelleri bī-ḥisābdur. Dil-i deryā-bārı biḥār-ı naẓmdan bī-sāḥil bir baḥr-ı kāmil ve celā il-i fežā ili baḥr-ı muḥīṭ gibi muḥīṭ ü şāmildür. Zebān-ı Türkīde bu maṭlaʿ-engīz anuñdur.

Maṭlaʿ

Yā Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her güzele mā'il olmasa

Maṭlaʿ

Disen ḳılan cihānı bugün ḥüsni māhıdur
Meftūn iden bu gönlümi zülf-i siyāhıdur

Ḳaṣā id-i şerīfesine ʿayn-ı iẕʿān ve çeşm-i imʿānla naẓar eyleyen kimse intiẓām kemālinden fuṣeḥā-yı ʿArab eşʿārı ẓann eyleyüp ḥüsn-i edāsından ekābir-i şuʿarā-yı sālife kelimātından gümān ider idi. El-ḥaḳḳ her bir ḳaṣīdesinüñ büyūt-ı ebyātı maʿmūr ve ḳuṣūr-ı naẓmı bī-ḳuṣūrdur... Ol ākil kāmil-i ḫıred ü bāliġ-i naẓaruñ yanında imrü'l-ḳays ḳays-ı ʿāmiri mesābesinde olup anuñ zemān-ı kilk-i leṭāfet-şiʿārı maḫzen-i esrār-ı feṣāḥat ve maṭlaʿ-ı envār-ı belāġatdur... Mevlānā ʿArabzādenüñ ḫaṭṭından menḳūldur ki mü ennesāt-ı semāʿiyyeyi naẓm eyledi ve birāderi Caʿfer Çelebinüñ mescidi yanında bir mektebi vardur. Mezārı ol mektebdedür.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.551

Şeyḫī

Diyār-ı Germiyāndandur. Ekser-i ʿulūmda müşāreketi ʿale'l-ḫuṣūṣ fenn-i ṭıbbda ḫayli ḥaẕāḳat u mahāreti var idi ve keḥḥāllıḳda daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ulü'l-ebṣār ve manẓūr-ı ẕü'l-enẓār iken *men aʿtebe'l-aḥvāle āʿmeşe keḥḥāl* feḥvāsı üzre marażı remede dā'imā mübtelā ve

Şaka'ik C. 1/s.128

Mevlānā Şeyḫī

Adı Sināndur ve misḳat-ı re si bilād-ı Germiyāndur. Zemān-ı şebāb ve cevānī vü neżāret nev-bāve-i ʿömr ü zindegānīde maẓhar-ı feyż-i semedī yaʿnī Mevlānā Aḥmedīden ve sā ir-i ʿulemādan taʿallüm idüp cümlenüñ ifāżası sebebiyle mevārid-i füyūżāt-ı Rabbāniyyeden

ʿabher-i çeşminde żaʿaf-ı başar ẓāhir ü peydā idi... Sulṭān Meḥemmed diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām itdükde yine Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn olan Murāduñ işāreti ile naẓm-ı Ḫüsrev ü Şīrīne şurūʿ itmiş idi. Lākin kitāb-ı belāġat-simātuñ maṭlaʿ-ı ebyātından ḫūrşīd-i itmām ẓāhir olmadın ve ol ḫiṭāb-ı şīrīn-maḳālüñ āftāb-ı vücūdı kemālin bulmadın nāẓım-ı mezbūruñ naẓm-ı ʿömri maḳṭaʿ-ı fenāda āḫir olup ġamām-ı ḥımām-ı hilāl-i merāmı ḥācib ü sātir oldukda hemşīrezādesi Cemālī kitāb-ı mezbūrı itmām itmişdür. El-ḥaḳḳ zemānesinde olan şuʿarānuñ şeyḫī vü serdārı ve ol rūzgārda bulınan büleġānuñ nāmdār u pür-iştihārıdur. Meṡnevīde nihāyetde ḳudreti vardur. Ġazeliyyātı ile münāsebeti yoḳdur. Egerçi kitāb-ı mezbūr daḫı tercemedür ammā muḥkem ü üstüvār ve yek-dest ü hem-vārdur. Çünki kitāb-ı mezbūr ḫalḳ arasında meşhūr ve medāʾiḥ ü mefāḫiri ṣaḥāʾif-i ḳulūb-ı cumhūrda mesṭūrdur. Ġazeliyyātı taḥrīr olındı. Bu eşʿār anuñdur.

Şiʿr:

Gül yüzüñ mecmūʿasından niçe kim defter düzer
Virür evrāḳın bile çün nusḫasın ebter düzer
Bunca nūr-ı fer ile yüzüñ günine beñzemez
Nice bedr-i felek yüzin her ay bozar düzer

muġterif oldı. Ol ʿaṣrda olan ıʿyān-ı ʿulemānuñ ṣafā-yı naẓarlarıyla merdüm-i çeşm gibi taʿayyün buldı... Müʾellif-i Şaḳāʾiḳ ol ḥāvī-i ḥāḳā ıḳuñ ḳabr-i şerīfi ziyāret eyleyüp üns-i ʿazīme vāṣıl olmış imiş. Bu maʿnāyı bu maḥallde ifāża eyledi. Merḥūm-ı merḳūmuñ nevk-ḫāme-i müşk-bārı bülbül-i gülistān-ı belāġat ve kilk-i belāġat-āṣārı ʿandelīb-i aġsān-ı berāʿat olmaġın Türkī zebānla bāġ-ı naẓmda terennüm eyleyüp bī-şümār şiʿār-ı feṣāḥat-eşʿār ışdār eyledi... aḳsām-ı şiʿrden ġazel vādīsnde mükemmel Dīvān tertīb idüp bī-miṡl ḳaṣīdeler terkīb eyledi. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ

Gül yüzüñ mecmūʿasından niçe kim defter düzer
Virür evrāḳın bile çün nusḫasın ebter düzer
Ve meṡnevī semtinde Ḫüsrev ü Şīrīn ḳıṣṣasını naẓm idüp ol ḫüsrev-i şuʿarāyı şīrīn beyān mesāmiʿ-i mecāmiʿ-i ʿālemiyāna gūşvāre ṭaḳup ṭabʿ-ı daḳīḳi pervīne pervīzin aşmışdur. El-ḥaḳḳ nīrū-yı bāzū-yı belāġatla oḳın atup yāyın yaşmışdur. Müʾellif-i Şaḳāʾiḳ kendünüñ üstādı Mevlānā ʿAlāʾüʾd-dīn ʿAlī-i ʿArabīden naḳl eyledigi ol şuʿarā zümresinüñ Şeyḫinüñ bāṣıre-i başīreti kuḥl-ı dāniş ile mukaḥḥal idi. Lākin ẓāhir-i ḥālde sīmāsı ḫār u ḥaḳīr olup ṣūret ü heyʾeti saḳīm ü żamīm ve gözleri ʿalīl ü kelīl idi. Baʿż-ı ʿavārıż sebebiyle ḫasta-i çeşm olan kimesnelerüñ dīde-i remed-dīdelerine ʿilāc içün bir kuḥl-ı nāfiʿ iḥdāṡ eylemişdi ki ıʿyān-ı ʿālem ol kuḥl-ı menāfiʿini görür idi...

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.873

Mevlānā Lāmiʿī

ʿĀlem-i şiʿr ü inşānuñ mihr-i sāṭiʿi ve zemānede semā-yı belāġatüñ necm-i ṡāḳıb u bedr-i lāmiʿi idi. Babası Sulṭān Bāyezīd-i şehr-yāruñ defterdārı olmış idi... Bir iki gün ṭarīḳ-i ʿilmde tek ü pū ve şāhid-i murād u merāmını cüst ü cū idüp cemāl-i viṣāline dīde-i ẓāhir ile nāẓır olmaġa mecāl olmıyacaḳ ḳuṭb-ı felek-i kemāl merkez-i dāʾire-i vecd ü ḥāl ʿanḳā-yı Ḳāf ḳaf-ı ʿalāʾiḳ-i şehbāz-ı hevā-yı feżā-yı ḥaḳāʾiḳ Naḳş-bend-i kār-ḫāne-i velāyet mürsile-peyvend ḥūrān-ı hidāyet-i maḳbūl Ḥażret-i Bārī Ḥażret-i Emīr-i Buḫārīye irādet ḳılup ḫidmet-i pür-saʿādetinde taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyye ve tekmīl-i merātib ü maḳāmāt-ı ʿaliyye itmiş idi. Bī-ḥadd resāʾil ü muṣannefātı ve ʿilm-i taṣavvuf

Şakaʾik C. 1/s.431

Şeyḫ Maḥmūd bin ʿAlī

Lāmiʿī Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūrdir. Elsine-i nāsda maḫlaṣ-ı mezbūr ile mezkūrdur. Levāmiʿ-i sāṭiʿ-i ẕekā-yı ẕekā ile sipihr-i feżāʾilüñ mihr-i lāmiʿi ve sevāṭiʿ-ı lāmiʿa-i żamīr-i münīr-i beyżā girdār ile burūc-ı ʿāliyye-i fevāżıluñ ḫūrşīd-i sāṭiʿıdur. Cedd-i aʿlāsı ʿAlī-i ʿalā-menḳabet maḥrūsa-i mezkūreyi ḫasārete cesāret eyledükde müşārün-ileyhi ʿalī bī-şaġīr-engīz Māverāüʾn-nehr cāniblerine alup gitmiş idi. Ẕikr olınan diyār-ı şeref-āşārda naḳḳāşlık ögrenüp ṣanʿatda bir mertebeye dest-res bulmuş idi ki ḫāme-i bedāyiʿ-nigārı ucından nigāristān-ı Çīnüñ ebrū-yı ġarrāsına Çīn-i melāl ve zeng ü reng infiʿāl irmiş idi...peder-i ḫuceste seyri ʿOsmān-ı vilāyet ü eyālet meslekine sālik olup

ve fenn-i şiʿr ü inşāda niçe müʾellefātı vardur. Monlā Cāmīnüñ ekser-i kitābını terceme itmekle zemānında Cāmī-i Rūm dimekle meşhūr u mevsūm olmış idi. Nesrde olan muşannefātı bunlardur: Ḥüsn ü Dil Şeref-i İnsān ʿİbret-nümā Menkabet-i Üveysü'l-karanī Terceme-i Nefeḥāt Terceme-i Şevāhidü'n-nübüvve Şerḥ-i Dībāce-i Gülistān Şerḥ-i Muʿammā-yı Esmāü'l-ḥüsnā Bahār u Ḥazān Münşeʾāt u Mecmaʿü'l-leṭāʾif ve manẓūm olan müʾellefātı bunlardur: Dīvān-ı eşʿār Ferhād-nāme Vāmıḳ u ʿAẕrā Veys ü Rāmīn Absāl ü Salāmān Gūy u Çevgān bu kitābı meddāḥ-ı rüsūl-i Yezdān ve muktedā-yı erbāb-ı belāgat u beyān olan Ḥażret-i Ḥassānı -Rādiya'llāhu Teʿālā ʿanhu- düşinde görüp işāret-i pür-beşāretleriyle didüm diyü dībācesinde taḥrīr ü tasṭīr itmişdür *-Vallāhu Teʿālā alem-* Şemʿ ü Pervāne Cābir-nāme Luġat-ı Fārisiyye Heft Peyker Şehr-engīz-i Burusa ve Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn. Rivāyet olınur ki ol zemānda Vāʿiẓ Monlā ʿArab mecālis ü mecāmiʿde Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn okutmaḳ küfrdür didükde monlā-yı mezbūr kitāb-ı mezkūrı teʾlīf idüp ol eyyāmda ḳāḍī-i şehr olan Aşçızādeyi ve Vāʿiẓ-i mesṭūrı ve aʿyān-ı şehr ü ʿāmme-i cumhūrı cāmiʿ-i kebīr-i Burusada cemʿ idüp ḥużūrlarında Maḳtel-I Ḥażret-I Ḥüseyni okutmışdur...

Ve lehū:

Āteş üzre şaldı ʿanber kākül-i müşgīn-i dōst
Yaḳdı cān bezminde micmer kākül-i müşgīn-i dōst
Düzdi Dāvudī zirihler ḫaṭṭ-ı ʿanbersā-yı yār
Çekdi ʿAbbāsī ʿalemler kākül-i müşgīn-i dōst
Gūyiyā ḥāl-i perīşānum añılmış dil-berüñ
Raḥm idüp gūşına söyler kākül-i müşgīn-i dōst
S̱ābit oldı ḫaṭṭınuñ çünkim müzevver ḥücceti
Saʿy idüp tezvīrin arturur kākül-i müşgīn-i dōst
Ṭutduġınçün mıṣr-ı ḥüsnüñ leşkerin Firʿavn-ı ḫaṭṭ
N'eyle ġarḳ olmış ser-ā-ser kākül-i müşgīn-i dōst

dīvār-ı felek-ʿunvān-ı ʿOs̱mānīde defgterdār idi. Ammā kendüleri ezimme-i suġarda mebānī-i ʿulūmı tarşīş ü teʾsīs eyleyüp ol ʿaşruñ ʿulemāsından Mevlānā Aḫaveynüñ ve Mevlānā Ḥācı Ḥasanzādenüñ ve ġayrı şānādīd-i emās̱il-i efāżıl ve meşāhīr-i nahārīr-i efāzıl-ı emās̱ilüñ ḫidmetlerinde... taḥṣīl-i feżāʾil-i mefāḫiret-meknūn eyledi. Fıṭret-i aşliyyesinde merkūz olan saʿādet-i ezeliyye iḳtiżāsınca ṭarīki-i ṣūfiyyeye meyl-i tāmm ile māʾil olup naḳş-ı perdāzān-ı ṭarīḳat-ı Naḳş-bendiyyenüñ kibārından Emīr Buḫārī ʿunvānıyla muʿanven olan Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i vālā-nehmetlerine ıttışāl eyledi... Merḥūm-ı merḳūm ṭabʿ-ı mevzūn-ı belāġat-meknūnı naẓm u nes̱re māʾil ve şiʿr ü inşāya ḳāʾil olup lisān-ı Türkīde buḫūr-ı naẓmdan nes̱r itdigi Dürer Ġurer maʿānī-i faşīḥatü'l-miyānı ve cevāhir-i zevāhir-i faḥāvī-i meslūbetü'l-mes̱ānī silk-i ḥadd ü ḥaşrdā tanẓīm olınmaḳ mertebesinden bīrūn u efzūndur... Mevlānā Cāmīnüñ Şevāhidü'n-nübüvve nām kitābını ve Nefaḥat'l-üns nām ṭabaḳātını Fārisīden türkīye terceme eyledi ve Ferhād ü Şīrīn adlı kitābını naẓm idüp ʿizz-i ḥużūr-ı pādşāhīye īṣāl eyledükde cāʾize ṭarīḳiyle bir kūy şadaḳa olındı ve Veyse vü Rāmīn nām kitābı terceme ṭarīḳiyle naẓm eyleyüp īṣāl idicek ʿavāṭıf-ı pādşāhdan oġıllarına yigirmi aḳçe ʿulūfe şadaḳa olındı. Bu kitāb-ı müsteṭābda yaʿnī Veyse vü Rāmīnde kendinüñ manẓūm u menşūr mübdaʿāt u muhtaraʿātını ʿaded-i sāʿāt leyl ü nehār gibi yigirmi dört ʿadeddür didi ammā şoñında daḫı ziyāde oldı. Baʿż-ı kütüb-i tevārīḫde ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesinde faşl-ı ḥamīdesi altmışa yitmiş iken vefāt eyledi ve babasınuñ dāḫil-i ḳalʿada olan mescidinde defn olındı diyü muḥarrerdür. Bu ebyāt anuñ muḫtarʿātındandur.

Ḳıṭʿa:

Düzdi Dāvudī zirihler ḫaṭṭ-ı ʿanbersā-yı yār
Çekdi ʿAbbāsī ʿalemler kākül-i müşgīn-i dōst
Gūyiyā ḥāl-i perīşānum añılmış dil-berüñ
Raḥm idüp gūşına söyler kākül-i müşgīn-i dōst

Müfred:

Zülf ü laʿlüñden ṭolup sevdā göñül ḫūn-āb göz
Oldı ġamdan rūz u şeb şeydā göñül bī-ḫāb göz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.971
Melîhî
Nevâhî-i Tokatdandur. Ġâyetde kallâş u ʿayyâş mey-perest ü evbâş idi ki peymâne-misâl gûşe-i mey-ḫâneden bir kadem taşra çıkmaz ve ḫum-ı mey gibi ḫâne-i ḫumâra küp düşüp sâġar-ı ʿömri tehî olmayınca andan bîrûn olmaz idi. Medḥ-i şâhid ü şarâb müdâm sözi ve pîrligi ʿâleminde daḫı sâġar-ı şahbâ-misâl ʿaşâ vü ʿaynuñ tutar eli ve görür gözi idi. Kûçe-i muġânı ḫum-misâl mekân idinen erbâb-ı fısk u ʿişyândan ve iʿlân-ı maʿâşî vü melâhî ile müdâm müftehir ü mübâhî olan ehl-i fücûr u tuġyândan idi. Ḥattâ ol zemânda sulṭân-ı cihân olan fâtiḥ-i Kosṭanṭiniyye merḥûm Meḥemmed Ḫan mezbûra bir mikdâr ser ü sâmân gelsün diyü câm-ı şahbâ bedeli dest-i tevbe şunup min baʿd şürb-i şarâb itme diyü tenbîh ü teʾkîd şedîd itmiş idi. Âḫirü'l-emr defʿ-i maraż-ı ḫumâra raḥîk-i ʿatîkden ġayrıyla ʿilâc kılınmaz ve bu makûle ehl-i emrâż u ʿilele *bedel mâ yetḥalel* mey-i erġuvândan özge nesne olmaz idiyü pister-i derd ü belâda yiten marîżân gibi kendüye şarâb ile iḥtikân itmişdür -*ʿAfa'llâhu Teʿâlâ zunûbehu ve setere bi-fażlihu ʿuyûbehu*-. Bu eşʿâr anuñdur.
Şiʿr:
Micmer görüben sûz-ı derûnum oda yandı
Şemʿ ağladuğum gördi yaşum kana boyandı
(Diger):
Göñlüm düşeli ʿışkına dir gözüme her dem
Dökdüñ yire kanumı yire döküle kanuñ
Zülfüñle ruḫuñ muşḥaf-ı ḥüsnüñde nigârâ
Tefsîri durur âyet-i nûrıyla deḫânuñ

Şakaʾik C. 1/s.232
Mevlânâ Melîhî
Anatolı vilâyetindendür... Müddet-i ḥayâtında râḥ-ı reyḥân ve câm-ı rümmânîden ġayr-ı nesne ile gül ü ter gibi göñli gözi açılmazdı. Mest-i lâ-yaʿkıl olmayınca kendiyi bilmez idi. Lâleden şanavberisi ancak câm-ı gül-fâm ve bâde-i lâle-reng açılurdı ve ġonçe-i ḫâṭır-ı pejmürdesi şerr ile sîrâb olup gül-i jâle-bâr girdâr yüregine anuñla şu şaçılur idi... Elsine-i ẓurefâda ruḥ-efzâsınuñ keyfiyyet-i ḥarâreti mânend-i rûḥ-ı revân-ı derûnına ḥulûl u cereyân ve dem-i ḥayvânı gibi ʿurûkına duḫûl u seyerân u cereyân itmeyince eli ayağı tutmaz idi. Birkaç kadeḥ mey içmedin bir lokma yutmaz idi... Mervîdür ki merḥûm Sulṭân Meḥemmed Ḫan-ı Ġâzî Ḥażretleri Mevlânâ Melîhî bezâstânda şarâb içüp curʿa-i pâkını müselmânlaruñ üstine şaçdı diyü istimâʿ eyledi. Bu vażʿ-âyîden Pâşdâh Ḥażretleri tereddüd düşmegin mey-fürûş olanlara Mevlânâ Melîḥiye bâde virmesünler diyü yasağ idüp... katl ile tehdîd ü taḫvîf ve ʿukûbât-ı ʿâcile ile tesvîk eyledi... Pâdşâh Ḥażretlerine Mevlânâ Melîḥînüñ eskiden görür gözi ve tutar eli olan câm-ı billûrîn ile yine nihanî eli ve ġulġul-ı şurâḥî ve ġulġule-i bülbüle ile gözlü dili vardur... diyü ġamz itdiler... Merḥûm Sulṭân Meḥemmed Ḫan-ı Ġâzî Ḥażretlerinüñ peymâne-i ʿömri per olup kâse-i ḥayaâtı şikest oldukdan şoñra Mevlânâ Melîḥî ol itdüginden ziyâde tenâvül idüp vefât idinceye degin şarâb-ı ḫamra artuk tevaġul eyledi... Bu maṭlaʿ anuñ eşʿâr-ı dürer-bârındandur.
Maṭlaʿ
Micmer görüben sûz-ı derûnum oda yandı
Şemʿ ağladuğum gördi yaşum kana boyandı
Kıtʿa: Bu Melîḥî iki ʿaşâ götürür
Biri cismânî biri rûḥânî
Ol ki cismânîdür ağacdandur
Ol ki rûḥânî laʿl-i rümmânî

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1045
Niẓâmî
...Selâṭîn-i Âl-i ʿOsmân içre ser-i ʿalem râyet-i bedîʿü'l-âyeti gibi ser-âmed olan fâtiḥ-i Kosṭanṭiniyye merḥûm Sulṭân Meḥemmed

Şakaʾik C. 1/s.226
Mevlânâ Niẓâmî İbn Veliyü'd-dîn Karamanî
...Sulṭân Meḥemmed Ḫan-ı Ġâzî Ḥażretlerinüñ âvîze-i gûş-ı kabûlleri olmağın maḥrûsa-i Kosṭanṭiniyyeye daʿvet eyledi. Mevlânâ Niẓâmî

mezbûruñ evṣâf u aḥvâlini istimâʿ idüp ḥużûrına daʿvet itmiş idi. Yolda gelürken daʿvet-i pâdşâh-ı ẕü'l-celâle icâbet idüp eṣnâ-yı seferde diyâr-ı ʿuḳbâya güẕer eyledi. Sebeb-i vefâtını bu maḳûle ḥikâyet ü rivâyet iderler ki bir şeyḫ-i nâmdâr ve ʿâbid-i pür-hîz-kâruñ ferzend-i dil-bendi var idi ki aralarında binâ-yı maḥabbet ve esâs-ı meveddet muḥkem ü üstüvâr idi. Ber-muḳteżâ-yı nâz u niyâz ve iġvâ vü ifsâd-ı nâşi vü ġammâz miyânlarında âteş-i ʿışḳ ve nâr-ı maḥabbet ile ġâyet ḥarâretvâr iken nefs-i serd-i raḳîb gibi bir miḳdâr bürûdet ẓâhir ü bedîdâr olduḳda maḥbûbı olan cevân-ı bedîʿü'l-üslûbuñ seng-i hecâ ile şîşe-i ʿırż u nâmûsını şikeste itdüginden pederi şeyḫ-i meẕkûr dilgîr ü rencûr olup şâʿir-i mezbûrı hedef-i tîr-i pür-te`şîr-i duʿâ ider. Bu bir iki eşʿâr-ı belâġat-şiʿâr ol nâẓım-ı feṣâḥat-diṣâruñ güftâr-ı melâḥat-âsârındandur.

Şiʿr:

Gül-i ʿârıżuña olsa muʿârıż ʿaceb olmaz
Kim yüzi açılmışda ḥayâ vü edeb olmaz

Ve lehû:

Ḫaṭṭuñ ol pîrûzedür kim laʿl-i nâb üstindedür
Leblerüñ ol laʿl kim dürr-i ḫoş-âb üstindedür
Ḫâk ol dil pertev-i ḥüsninden isterseñ naṣîb
K'âftâbuñ pertevi dâ`im türâb üstindedür
Çeşm-i giryânumda ey dil-ber ḫayâli ḳaddiñüñ
Bir nihâl-i tâzedür kim cûy-ı âb üstindedür
Ḳâmetüm şol dala dönmişdür ki derd altındadur
Gözlerüm şol ʿayna beñzer kim ʿaẕâb üstindedür
Yüzüñ üstinde vaṭan ṭutsa gözüñ olmaz ʿaceb
Menzil-i Merrîḫ çünkim âftâb üstindedür
Zülf ü ebrûñı görenler dir hezârın âferîn
Şol muʿanber çetre kim müşgîn ṭınnâb üstindedür
Ey Niẓâmî vaṣla şâd olma vü hicrâna melûl
Kâ`inâtuñ ḥâli çünkim inḳılâb üstindedür

merḥûm Sulṭân Meḥemmed Ḫan-ı Ġâzî Ḥażretlerinüñ emr-i şerî-i celîlü'l-ḳadr-i ḳażâ cereyân u ḳadr-i tevânına iṭâʿat idüp bûm-ı Rûma ṭoġru gelür iken yolda düzd-i ecel yolını alup menzil-i maḳṣûda vâṣıl olmaġla mâniʿ oldı... Bu birḳaç meṭâliʿ ü ebyât ol fâżıl-ı fežâ il-âyatuñdur.

Meṭâliʿ

Ḫaṭṭuñ ol pîrûzedür kim laʿl-i nâb üstindedür
Leblerüñ ol laʿl kim dürr-i ḫoş-âb üstindedür
Ḳâmetüm ol dala dönmişdür ki derd altındadur
Gözlerüm ol ʿayna beñzer kim ʿaẕâb üstindedür

(Diger):

Gül-i ʿârıżuña olsa muʿârıż ʿaceb olmaz
Kim yüzi açılmışda ḥayâ vü edeb olmaz

Hasan Çelebi, Anadolu sahasının ilk tezkiresi olan Sehî Bey'in Heşt-Behişt adlı eserdinden faydalanmış olmasına rağmen Tezkire'sinde hiç bir şekilde zikretmemiştir. Aşağıdaki biyografi mukayeseleri Hasan Çelebi'nin Sehî Bey'den ne ölçüde faydalandığını göstermektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.148
Ezherī
Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳudemāsındandur. Beyāż-ı cebhe-i memālik-i dehr bilād-ı Rūm içre dilīr-i māh-çehre olan belde-i Aḳşehrdendür ve ismi Nūrü'd-dīn olmaġla Ezherī taḫalluṣ itmişdür. Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzī devrinde sālik-i ḫıṭṭa-i vücūd olmış idi. Eşʿārı mücerred kelām-ı manẓūm idügi īrād olınan eşʿārından maʿlūmdur.
Naẓm:
Fırṣat el virmiş iken vaḳti ġanīmet bilelüm
ʿÖmrimüz ḥāṣılını mihr ü maḥabbet bilelüm

Sehī Tezkiresi/s.111[107]
Ezherī
Bu daḫı şuʿarā-yı müteḳaddimīndendür ki kendüsi ẓarīf ve eşʿārı laṭīf ve kendü zemānında üstād ve dervīş ü kāmil kimesnedür. Ve aḥvāli ve keyfiyyeti eşʿārından maʿlūmdur. Ve bu ebyāt daḫı anuñdur.
Şiʿr
Fırṣat el virmiş iken vaḳti ġanīmet bilelüm
ʿÖmrimüz ḥāṣılını mihr ü maḥabbet bilelüm
Her ʿazīzüñ aaġı tozına yüz süriyelüm
Ger ḳabūl ide anı bir ulu devlet bilelüm

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.248
Cāmī
ʿUlemā-yı Rūmuñ kibārından ve fużelā-yı feżā'il-ruḳūmuñ pür-iştihārından ʿālim ü fāżıl ve taḥrīr-i kāmil Ḥācı Ḥasanzāde dimekle maʿrūf ve envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile meşhūr u mevṣūfdur. Nāmı Meḥemmeddür. Sulṭān Bāyezīd zemānında Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olup menāṣıb-ı ʿāliyyeye iʿtilā ve merātib-i sāmiyyeye irtiḳā itmişdür. Sene iḥdā ʿaşre ve tisʿami'ede cām-ı saʿādet-fercām-ı ḥayātı ṣademāt-ı seng-i memāt ile münkesir ü münşadiʿ ve Rūmili cānibine ṣadr-ı ʿālī-kadr iken ṣadāret-i ʿālem-i vücūddan münʿazil ü münḫaliʿ oldı. İstanbulda binā itdügi medrese vü mescidde mānend-i genc-i maḫzūn medfūndur. Çünki aḥvāl-i fażl u kemāli kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūr ve kitāb-ı mezbūr mihr ü maḥabbet gibi beyne'l-cumhūr meẕkūr u meşhūrdur. Maḳṣūd-ı aṣlī ve merām-ı küllī ki eşʿārların işʿārdur. Binā en-ʿaleyh ʿinān-I
kümeyt-i ḳalem ol cānibe münʿaṭif ve semt-i taṭvīlden münṣarif ḳılındı. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı feżā'il-āyāt idi. Fażl u ʿirfānı cevāmiʿ-i cihān ve mecāmiʿ-i zemīn ü zemānda mutlu ve cām-ı sürūr-ı encām-ı eşʿārı raḥīḳ-i belāġat ve şümūl-ı nezāket ile memlū idi. Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm bu beyt-i belāġat-rüsūmı didükde
Beyt:
Keştī-i dil bulmaġa deryā-yı ḥayretden ḫalāṣ
Kākül-i dil-ber ḫayāliyle resenler baġladum
Ol eṣnāda Ġalaṭa boġazında bir keştī batmış idi. Anı çıḳarmaḳ içün büyük urġānlar baġlamışlar

Sehī Tezkiresi/s.48
Mevlānā Ḥācı Ḥasanoġlı
Cāmī taḫalluṣ itmişdür. Ḳarasi vilāyetinden Balıkesrelidür. Ṣābıḳān vāḳiʿ olan mevālī-i ʿiẓām ve ehālī-i kirām cemʿiyyetinden ḳalmış baḳıyye-i selef ve aḥsen-i ḫalef sāl-ḫūrde ve rūzgār-dīde yüz on yaş yaşamış feżāxili ve ḫaṣā ili maʿlūm u mefhūmdur. Merḥūm Sulṭān Bāyezīde ḳāżīʿasker olmış ḫūş-ṭabʿ nāzik kimesne idi. Ḳāżīʿaskeriġi zemānında ittifāḳ bir münāsebet ile bu beyti dimiş.
Keştī-i dil bulmaġa deryā-yı ḥayretden necāt
Kākül-i dil-ber ḫayāliyle resenler baġladum
ol eṣnāda Ġālāṭa boġazında bir büyük gemi deryāya batup anı çıḳarmaḳ tedārük olınmış idi. Ol maḥallde ʿārifin birisi bu beyti dimiş. İşbu beytdür ki ẕikr olınur.
Beyt:
Şol batan barçaya daḳılan yoġun urġanlara
Luṭf-ı ṭabʿından efendüm kākül-i dil-ber dimiş
Bu beyti işidicek ol daḫı muḳābelede bu beyti dimiş.
Beyt:
Dil keştīsine barça diyen Türke ne dirsin
Urġanı daḳup anda hemān anı aṣaydı
Eşʿār-ı laṭīfine nihāyet yoḳ ve ġazeliyyātı igen çoḳ. Ḳāżīʿasker iken fevt oldı. Mezārı İstanbulda kendüsi binā itdügi cāmiʿ-i şerīf ve medrese-i laṭīf ḥaremindedür. Ve bu ebyāt anuñ eşʿārındandur.
Şiʿr:
Rāh-ı ġam içre olalı göñlüm revān saña
Ḳaf itdi ten ʿalāḳasını gitdi cān saña
Mihrüm ki oldı ʿāleme rūşen güneş gibi

[107] Mustafa İsen, *Sehī Bey, Heşt-Behişt*,

idi. Şuʿarādan birisi bu beyti dimişdür.
Beyt:
Şol batan barçaya ṭaḳılan yoğın urġānlara
Luṭf-ı ṭabʿından efendüm kākül-i dil-ber dimiş
Merḥūm-ı mezbūr daḫı muḳābelede bu beyt ile cevāb virmişdür.
Beyt: Dil keştīsine barça diyen Türke ne dirsin
Urġāna ṭaḳılup anda hemān anı aşaydı
Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār merḥūmuñ netā'ic-i efkārındandur.
Rāh-ı ġam içre olalı göñlüm revān saña
Ḳaṭʿ itdi ten ʿalāḳasını gitdi cān saña
Mihrüm ki oldı ʿāleme rūşen güneş gibi
Bir ẕerre gelmez ey meh-i nā-mihribān saña

Bir ẕerre gelmez ey meh-i nā-mihribān saña

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.289
Ḥadīdī
Edirne ḥavālīsinde Ferecik nām ḳaṣabadandur. Babası āhenger olmağla Ḥadīdī taḫalluṣ itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım u müderris olmış idi. Lākin rü'esā-yı zemāne olan aṣḥāb-ı devletden istiḥḳāḳ u liyāḳat ile manṣıb almaḳ ṣovuḳ demür dögmek idügin bilüp recā-yı manṣıbdan ferāġat idüp kedd-i yemīn ve ʿarāḳ-ı cebīn ile ḳanāʿat itmiş idi. Eşʿārında daḫı çendān melāḥat u leṭāfet yoḳdur. Bu şiʿr anuñdur.
Şiʿr:
Ḳaşlaruñdan gördi māhum ġurre ġarrālanmaġı
Ṣaçlaruñdan ögrenür sünbül muṭarrālanmaġı
Ve lehū:
Yüzüñ ayından almışdur ḫaber şu
Anuñçün uyumaz şām u seḥer şu
Leb-i Şīrīn içün Ferhād gibi
Ḳayalardan özün per-tāb ider şu
Gözi yaşı göñül sırrın ider fāş
Ḥadīdī kend'ocağına ḳoyar şu
Ve lehū:
Ruḫuñ üzre ne zülfüñ var lebüñde ne neşāṭ-ı ḫaṭṭ
Lebüñ ḥelvā-yı bī-dūd u ruḫuñdur bī-deḫān āteş

Sehī Tezkiresi/s.179
Ḥadīdī
Rūmilinde Ferecik nām ḳaṣabadandur. Yine ol ḳaṣabanuñ ḫaṭībi olmış idi. Ḥadīdī maḫlaṣ dimege ʿillet kendüsinüñ ṣanʿatı temürciliḳ idi. Kifāf-ı nefs içün ḥaddādlıḳ iderdi. Ḫōş-ṭabʿ süḫandān ve söz naẓmında firāvān kimesne idi. Ve Tevārīḫ-i Āl-i ʿOs̱mānı pādşāh-ı ṣāḥib-ḳırān gelüp taḫta cülūs idince naẓm eyledi. Naẓmı laṭīf ü selīs ve elfāẓı dürr-i nā-yāb gibi nefīs. Ve bu beyt-i maḳṭaʿ anuñdur.
Beyt:
Şāh şehrinde Ḥadīdī şiʿrünüñ her beytini
Māliki mermerlere yazmalıdur bāb üstine
Ve bu beyt daḫi anuñ eşʿārındandur ki taḥrīr olındı.
Şiʿr:
Kāfir gözini yār müselmān ider gibi
Müjgānı ṭutmış iki ṭaraf tīġ-i bī-niyām

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.307
Duʿāyī
Burusadandur. Cevāmiʿde muʿarrif ve babası gibi binā-yı taʿrīfi muraşşaf olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ḫūb şiʿri vardur. Bu

Sehī Tezkiresi/s.165
Duʿāyī
Burusalıdır. Babası muʿarrif idi. Ata ṣanʿatına oġıl vāriṡ olduğı cihetden Duʿāyī maḫlaş dimege bāʿiṡ oldur. Ḫōş-ṭabʿ selāmet-i vezn ve

şi'r anuñdur.
Şi'r:
'Ārıżuñ 'arż it güle gülşende zībālanmasun
Serve göster ḳaddüñi nāz ile ra'nālanmasun
Ḳıl muḳavves ḳaşlaruñ ṭarf-ı külāhuñda nihān
Ġurre ey meh şekl-i ebrūsına ġarrālanmasun

ḫūb açuḳ ẕihni var. Ve bu ebyāt anuñ eş'ārındandur ki ẕikr olınur.
Şi'r:
Ārıżuñ 'arż it güle gülşende zībālanmasun
Serve göster ḳaddüñi nāz ile ra'nālanmasun
Ḳıl muḳavves ḳaşlaruñ ṭarf-ı külāhuñdan nişān
Ġurre-i meh ṭarf-ı ebrūsına ġarrālanmasun

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.421
Raḥīḳī
Nāmı Yūsufdur. İstanbuldan ḳuloġullarından yeñiçeri ṭā'ifesenüñ ma'rifet ü kemāle meşġūllerindendür. Ba'ż-ı mu'āşī vü āşām ile ithāmı olduḳda 'ulūfesi ḳaṭ' olınup nihāl-i nām u nişānı gülistān-ı defter-i sulṭānīden ḳaṭ' olınduḳda Maḥmūd Paşa çārsūsında 'aṭṭār dükkānı açup taḥṣīl-i sebeb-i ma'āş u zindegānī iderdi. Bu ḥālle geçinüp sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tis'ami'ede vedā'-ı 'ālem-i fānī idüp
Mıṣrā': Ḳoyup gitdi bu dükkān-ı cihānı
Sāġar-ı eş'ār-ı leṭāfet ü belāġat-raḥīḳi ile memlū ve ol zemānda idāre-i ke's-i 'irfān iden yārān lisānında ba'ż-ı kelimātı mütellev idi. Ḥālā eş'ār u ebyātı be-nām u nişān olup cüdrān-ı beyt maḥall-i 'anākib nisyān olmışdur. Lākin yine dükkānı kemā-kān güşāde ve keyfiyyet-i terākīb ü 'aḳāḳīri ḥāżır u āmādedür. Bu eş'ār mezbūruñ güftārındandur.
Şi'r: Göñlüm hevā-yı yār ile pervāz urup uçar
Sözler yirine ṭūṭī-i ṭab'um şekker şaçar
Ger da'vet itsem ol perīyi ādemī diyü
Baḳmaz yüzüme dā'ireme uġramaz ḳaçar
Kendi ṭabīb-i 'ālem iken gör Raḥīḳīyi
Her yıl bir iki āfetüñ ol şerbetin içer
Ehl-i hüner olan yārāna ḫafī degüldür ki ġazel-i mezbūruñ ḳavāfīsi ṣaḥīḥ degüldür.
Ve lehū:
Kūhkenlikler ki Ferhād itdi çekdi zaḥmeti
'Işḳdan ma'nā degül ṣūretmiş ancaḳ niyyeti
Levḥ-i dilde naḳş olmışken ḫayāl-i zülf-i yār
Ṭaşlara yazmaḳ revā mıdur o Şīrīn ṣūreti
Ve lehū:
Bī-ḳarār iden beni āvāre göñlümdür bu gün
Yanayın maḥşerde yārın bu dil-i āvāreden
Açılan yir yir maḥabbet revzenidür her yaña
Yāreler ṣanmañ görinen sīne-i ṣad-pāreden
Kimsenüñ gördügine rāżī degül göñlüm seni
İki gözümüñ biri olursa çıḳsun aradan

Sehī Tezkiresi/s.240
Raḥīḳī
İstanbullıdur. İsmi Yūsufdur. Çoḳ ma'ārife mālikdür. Pīşesi 'aṭṭārlıḳdur. Edviye bilmekde bī-mānend ve ḫōş-ṭab' derdmend kimesnedür. Ve bu bir iki beyt anuñ meşhūr olan ebyātındandur.
Şi'r:
Ṭāli'üm yoḳ gülmedüm bir gün ben ol meh-pāreden
Bilmezem āḫir beni niçün yaratdı yaradan
Kimsene gördügine rāżī degül göñlüm seni
İki gözümüñ biri olursa çıḳsun aradan

Her ʿazīzüñ ayaġı tozına yüzler sürelüm
Ger ḳabūl eyler ise anı saʿādet bilelüm
(Diger):
ʿAraḳdan oldı ʿiẕāruñ gül-āba müstaġraḳ
Ḫaṭuñdan oldı ḫadüñ müşg-nāba müstaġraḳ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.764
Ġulāmī
Ḳulaşlından baʿż-ı ekābirüñ ġulāmı olmaġla maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra Rūmillerinde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olmışdur. Bu ebyāt güzīde-i eşʿār ve müntehab-ı güftārıdur.
Şiʿr:
Sāye-i dīvār-ı dil-berde beni ḳoñ muntaẓır
Tā gelince üstüme ḫūrşīd-i raḫşānum benüm
Ve lehū:
Ey ṣabā ṭutduñ ise luṭf ile gülzār etegin
Dāmen-i gül mi ṣanursın açasın yār etegin
Āşnālıḳ bu mı ey Kaʿbe-i bīgāne-nüvāz
İl öpe ṣāfī elüñ biz der ü dīvār etegin

Sehī Tezkiresi/s.161
Ġulāmī
Ḳāḍīdur. Raʿnā laṭīf ġazeliyyātı ve nefīs ebyātı var. Ehl-i ʿilm ḳısmındandur. Eşʿārı ḫayl iştihār bulmış kimesnedür. Ve bu ebyat anuñ eşʿārındandur.
Beyt:
Ey ṣabā ṭutduñ ise luṭf ile gülzār etegin
Dāmen-i gül mi ṣanursın açasın yār etegin
Āşnālıḳ bu mı ey Kaʿbe-i bīgāne-nüvāz
İl öper ṣāfī elüñ biz der ü dīvār etegin

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.777
Faḫrī
Burusa ḳāḍīsı iken vefāt iden Ecezādenüñ oġlıdur. Babası Meḥemmed Çelebi merḥūm Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥākim iken Faḫrī-i mezbūr ol müddetde vilādet itmişdür. Ol cihetden sulṭān-ı felek-rifʿat Sulṭān Süleymān Ḫan ile aralarında rıżāʿen uḫuvvet olmışdur. Binā'en-ʿaleyh terbiyet ü nevāzişinde benefse muḳayyed olurlar idi. Ṣaḥn müderrisi iken nihāl-i āmāli āsīb-i zevālle şikest ve menzili gün gibi bālā-yı eflāk iken kemend-i ecel ile ḳaṣr-ı ḫāka inüp pest oldı. Laṭīfī Teẕkiresinde İbrāhīm Paşa velīmesinde vefāt itmişdür dimişdür. Lākin ḫaṭṭ-ı vālid-i mācid ile mesṭūrdur ki bu söz ḫaṭādur. İbrāhīm Paşa velīmesi ki sene ṡelāṡīn ve tisʿami'ede idi. Ol gün mevālīden hīç kimesne fevt olmadı. Ammā pādşāhımuzuñ oġlı Sulṭān Muṣṭafā velīmesinde ki sene sebʿ ve ṡelāṡīn ve tisʿami'ede idi Rūmlu Süleymān dimekle meşhūr bir müderris meclis-i baḥṡda ḥużūr-ı ḫudāvendigārda fücʾeten fevt oldı. Ammā Faḫrī Çelebi sene ḫams ve erbaʿīn ve tisʿami'e ḥudūdında ḥummā-yı vebā'ī marażından fevt oldı. Sebīke-i kelimātı pūte-i leṭāfetde nāṣiʿ ve şiʿrī-i şiʿri semā-yı melāḥatde

Sehī Tezkiresi/s.85
Faḫrī
Ecezāde ki Burusa ḳāḍīsı olmışdı anuñ oġlıdur. Ṣemāniyyede müderris iken fevt oldı. Ġāyetde ḳābil ve ehl-i maʿārifet fāżıl netā'ic-i ṭabʿı laṭīf ve vārīdāt-ı ẕihni münīf her vech ile miʿyār-ı kelāmda süḫan-perdāz ve ṣāḥib-fażl arasında mümtāz nāzik-ṭabʿ bir ḫoş yigit idi. Ve bu bir iki maṭlaʿ anuñ eşʿārındandur.
Meṭāliʿ
Cemālüñ muṣḥafın eṭfāl-i eşk-i çeşmüm ey dil-ber
Oḳurlar mekteb-i ḥüsnüñde dā'im şu gibi ezber
(Diger):
Her dem ol sīm-tenüñ ṭurre-i ʿanber-şikeni
Ḳıldı dem-beste vü sevdā-zede müşk-i Ḫoteni

ṭālī'dür. Bu eş'ār anuñdur.

Şi'r:

Çün siyeh-pūş ola ol dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
Ḳaplamışdur ṣanurum āb-ı ḥayātı ẓulemāt

Ve lehū:

Cemālüñ muṣḥafın eṭfāl-i eşk-i çeşmüm ey dilber
Oḳurlar mekteb-i 'ışḳuñda dā'im şu gibi ezber

(Diger):

Her dem ol sīm-tenüñ ṭurre-i 'anber-şikeni
Ḳıldı dem-beste vü sevdā-zede müşk-i Ḫoteni

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.785

Ferdī

İstanbuldandur. Zemānında cūybār-ı leṭāfetüñ serv-i nāz-perverdi ve 'ālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ yegāne vü ferdī idi. Ba'dehū rūy-ı nīkūsı pür-rīş olduḳda berş ü afyonla pür-teşvīş olmış idi. Ol ḥālde ki āftāb-ı ḥüsni zevāle irişdi. 'Ömri daḫı irüp āḫirete intiḳāl ü irtiḥāl eyledi. Bu şi'r anuñdur.

Şi'r:

Benüm māh-ı siyeh çerdem giyer bir şeb-külāh egri
Anuñçün başum üstinde olur dūd-ı siyāh egri

(Diger):

Hīç yirde gökde ẕerrece yoḳdur ḳarārımuz
Hercāyī oldı gün gibi çün şehr-yārımuz

Sehī Tezkiresi/s.232

Ferdī

Bu daḫı İstanbullıdur. Ḫoş-ṭab' güzel yigitdür. Dergāh-ı 'ālem-penāh yeñiçerilerindendür. Bu maṭla' anuñdur ki ẕikr olınur.

Maṭla':

Hīç yirde gökde ẕerrece yoḳdur ḳarārımuz
Hercāyī oldı gün gibi çün şehr-yārımuz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1014

Nāmī

Āb u hevāsı maḳbūl u merġūb olan medīne-i bedī'ü'l-üslūb şehr-i Üskübdendür. Beñli Memi dimekle mevṣūf u meşhūr ehālī-i şehr-i mezbūr miyānında ḥüsn-i ḥāl ile ḥüsn-i ḫāl mehveşān gibi ma'rūf u meẕkūrdur. Bu şi'r anuñdur.

Şi'r:

Dem mi vardur gözlerüm yaşını 'ummān eylemez
Ol perī baña çoḳ iş eyler hemān ḳan eylemez
Ḫātem-i la'l ü ḫaṭ ile aldı dil iḳlīmini
Leşker-i mūr ile bu fetḥi Süleymān eylemez

Sehī Tezkiresi/s.198

Nāmī

Üsküb şehrindendür. Beñli Memi dimekle meşhūrdur.'Ulūmı tetebbu' idüp tertīb ile görmişdür. Ḳāḍī olmış ḫoş-ṭab' 'āşıḳ-meşreb ve şu'ride meẕheb kimesnedür. Ve bu ebyāt anuñdur.

Şi'r:

Dem mi vardur gözlerüm yaşını 'ummān eylemez
Ol perī baña çoḳ iş eyler hemān ḳan eylemez
Ḫātem-i la'li ḫaṭıyla aldı cānān milketin
Leşker-i mūr ile bu fetḥi Süleymān eylemez

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1051

Niḳābī

İzniḳdendür. Rūy-ı taḥṣīl ü 'ilm ü kemālden ḥicāb-ı niḳābı def' ü ref' ve gülistān-ı cinānından ḫār u ḫāşāk-ı baṭāleti ḳaf' u ḳal' idüp ṭarīḳ-i 'ilme 'āzim olduḳdan ṣoñra merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup ḳāḍī-i

Sehī Tezkiresi/s.219

Niḳābī

Mevlidi İznik ismi Muḥyi'd-dīndür. Āl-i resūldür. 'Ulūmı tertīb üzre görmiş fāżıl u kāmil ḫoş-ṭab' ḳāḍī olmış kişidür. Eş'ārı güzel ve ġazeliyyātı bī-bedel ḫayāl-engīz ve emṣāl-āmīz

Keşān iken sene erbaʿīn ve tisʿami'ede ḥarāmiyān-ı merdüm-keşān elinden cām-ı ḥımām ile şaḥbā-yı şehādeti keşān oldı. Bu şiʿr anuñ güftārındandur.

Şiʿr:

Ḫāk-pāy-ı yār içün ṭurmaz yeler bād-ı seḥer
Kendüyi göstermez ammā sürmeyi gözden siler

edāsı pāk ve naẓmı sūznāk. Ve bu bir iki maṭlaʿ anuñ eşʿārındandur.

Şiʿr:

Būseñe dil ḳāniʿ oyla vaṣluñuñ şeydāsıdur
Dōstum maʿẕūr ṭut dünyā ṭamaʿ dünyāsıdur
Ḫāk-pāy-ı yār içün ṭurmaz yeler bād-ı seḥer
Kendüyi göstermez ammā sürmeyi gözden siler

Hasan Çelebi, özellikle şiir değerlendirmeleri bakımından çeşitli yerlerde eleştiriler yöneltmekle birlikte Latīfī Tezkiresi'nden belli ölçülerde tertip ve muhteva bakımından faydalanmıştır. Hasan Çelebi'nin adı geçen eserden faydalandığı yapılan biyografi karşılaştırmalarından anlaşılmaktadır.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.137

Aḥmed Beg

Duḳakinzāde oğıllarındandur. Ağır zeʿameti ve ḫayli şevket ü riyāseti var iken gūşe-i fenā vü inzivāda iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmekle sülūk-ı vādī-i tevekkül ü ṣabra rağbet itmiş idi. Faḳr u fenāya müteʿalliḳ eşʿārı ve taṣavvuf u ḥaḳīḳate mülāyim güftārı vardur.

Şiʿr:

Zeyn itmek içün cennete insān iledürler
Ḳulluğa aña ḥūrī vü ğılmān iledürler
Cān Yūsufını Mışr vücūduñda bulursañ
Kenʿān iline ismüñi sulṭān iledürler
Vāʿiẓ bizi ḳorḳutma cehennemde od olmaz
Her kişi odın yanmağa bundan iledürler

Latīfī Tezkiresi/s.104[108]

Aḥmed Beg

Duḳadin oğlanlarından ve bu devir şuʿarāsındandur. Ṭavr u dārāt ve ʿörf ü iżāfāt ḳullanur bülend-pāye sipāhī ve sancaḳ pāyesinde zeʿāmete mutaṣarrıf bende-i Şāhī idi. Cihān-ı fānīnüñ fenāsın muḳarrer ve dünyā-yı güzerānuñ mürūr u ʿubūrın mihr-i enverden eẓhar görüp muṣāḥabet-i ḫalḳdan firār ve mülāzemet-i mīr ü mülūkdan ʿār idüp künc-i ferāğatda inzivā ve ʿuzlet iḫtiyār itmişdi. Ve vażʿ-ı veḳārdan ve ʿulūe ve tımārdan geçüp teveccüh ü tevekkül tarīḳına gitmişdi. Faḳr u fenāya müteʿallıḳ eşʿārı ve ṭarīḳ-i ḥaḳīḳate mülāyim ü münāsib güftārı vardur. Bu şiʿr anuñ eşʿārındandur.

Şiʿr:

Zeyn itmek içün cennete insān iledürler
Ḳulluğa aña ḥūr ile ğılmān iledürler
Cān Yūsufını Mışr vücūduñda bulursañ
Kenʿān iline aduñı sulṭān iledürler
Vāʿiẓ bizi ḳorḳutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odın her kişi bundan iledürler

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.211

Bālī

Rūmilinden erbāb-ı tīmārdandur. Merḥūm Sulṭān Selīm-i ḳadīm devrinde cānını cānib-i Ḥaḳḳa teslīm itmişdür. Kātib-i velāyet-i ḳudret-ḫavāṣṣ mülket-i belāğatı mezbūra ḥāṣıl ḳayd

Latīfī Tezkiresi/s.126

Bālī

Rūmilinde erbāb-ı tımārdan ve aṣḥāb-ı naẓm u eşʿārdan Ḳalḳandelen nām diyārdandur. Niteki dimişdür

[108] Rıdvan Canım, a.g.t, C. 2.

itmegin ol tīmōrdan dil-i bīmōrı ḫayli maḥṣūl almışdur ve sihōm-ı luṭf-ı kelōmı hedef-i ḳabūl-ı ḫōṣṣ u ʿōmma mevṣūl olmışdur. Bu bir iki eşʿōr anuñdur.

Şiʿr:

Ne luṭf itdüñ baña ḳahr ile ġarrōlanmadan ġayrı
Güzeller şōhı neñ gördük temōşōlanmadan ġayrı

Ġazel:

Bōġuñ güli vü sünbüli serv ü benefşesi
Yōri gelür diyü ḳodılar gözci nergisi
Aldı ḫaber ṣabōdan ü döndi göz eyledi
Yaʿnī gelür o gözleri ōhū kesün sesi
Müştaḳ imiş benefşe ki pōyuña yüz süre
Miskīnüñ uymış çemen içinde sekmesi
Bōlī nice ḫalōş ola ḳaplōn-ı ʿışḳdan
Çünkim irişdi tenden öte cōna pencesi

Beyt:

Yine tīr ü tüfege sīne siper eyleyeyin
Beni gönder varayın oḳ gibi Ḳalḳandelene

Sulṭōn Selīm Ḫan tōbe-serōhu devrinde naḳl itdi. Diyōr-ı ʿArab ve Şōm u Ḥaleb fetḥ olınduġı tōrīḫlerde zībō tōrīḫler dimişdür. Sulṭōn Selīm şuvey şuvey tōrīḫi ʿArab fetḫine anuñ tōrīḫlerindendür. Ḳabūle ḳōbil nōzik eşʿōrı ve ḫōş-ōyende güftōrı vardur. Bu maṭlaʿ anuñ eşʿōrındandur.

Maṭlaʿ

Ne luṭf itdüñ baña ḳahr ile ġarrōlanmadan ġayrı
Güzeller şōhı neñ gördük temōşōlanmadan ġayrı

Şiʿr:

Ḳōmetüñ banındaġı ḫōlüñ degüldür ey meh-rū
Sitōredür ki olupdur hilōle hem-pehlū
Ṣabō çemende alup nükheti külōlüñden
Didi ki sünbüle sende emōnet olsun bu
Diyōr-ı dilden eger eylese güzer tīrün
Di luṭf idüp cigere uġrasun kemōn-ebrū

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.232

Behlūl

İstanbuldandur. Muʿallim ü cüz-ḫōn ve ḥōfıẓ-ı Ḳurʾōn ṭōlib-i ʿirfōn kimesnedür. Ḳōbil-i pesend baʿż-ı eşʿōrı vardur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Şiʿr:

Ẕerreveş sergeşteñüz mihrüñde ey meh kōmımuz
Yirde vü gökde gün yüzüñ şevḳiyle yoḳ ōrōmımuz

(Diger):

Günilerler seg-i kūyuñ uludı diyü Behlūli
İşigüñ ṭaşını ey meh-nevōz bir pōre yaşdanmış

Latīfī Tezkiresi/s.139

Behlūl-i Ḥōfıẓ

Şehr-i İstanbuldan ḥuffōẓ kısmından ve ḫutebō zümresinden ve ehl-i cihet fırḳasından ismin taḫalluṣ ider ḫūb mücevvid-i Ḳurxōn ve sebʿa-ḫōn-ı ḫōş-elḫōn kimesnedür. Kelōm-ı ḳadīmi lafẓen ve maʿnen maʿlūm idinmiş maʿrifet esīri ve ʿilm ōşüftesidür. manẓūm ve menṣūr birḳaç pōre texlifōtı ve ḫōş-ōyende ve küşōde ḫūb ebyōtı vardur. Bu maṭlaʿ anuñ eşʿōrından ve cümle-i güftōrındandur.

Maṭlaʿ

Ẕerreveş sergeşteñüz mihrüñdür ey meh kōmımuz
Yirde vü gökde gün yüzüñ şevḳiyle yoḳ ōrōmımuz

Bu daḫı anuñ cümle-i ebyōtındandur.

Beyt:

Cōn ġamuñla çıḳdı cōnō ger inanmazsan aña
Bir nefes tut aġżuma ōyīne-i ruḫsōruñı

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.268

Cemīlī

Türkistōn şōʿirlerindendür. Ekṣer-i eşʿōrı Nevōʾī ṭarzındadur. Bu şiʿr anuñdur.

Bulmasun ol encümen kim anda ṣahbō bulmıya

Latīfī Tezkiresi/s.165

Cemīlī

Türkī ʿibōrōt nōẓımlarından ve Türkistōn şōʿirlerindendür. Elfōẓ u edōsı terkīb-i

Olmasun şaḫbā daḫı ger bir dil-ārā olmaya

Nevāyīdür. Nevāyīnüñ üç cild dīvānında olan eşʿārına külliyen ḳāfiye-ber-ḳāfiye naẓīre dimişdür. Ammā didügi evcibe ve nezā ̀ir mücerred vezn ü ḳāfiyedür. Ne ṣanʿat u ḫayālde v ne leṭāfet-i maḳālde degüldür. Zīrā o lisān üzre naẓm-ı kelām ve īrād u intiẓām yine Nevāyīye maḫṣūṣ u muḫtaṣṣdur. Ṭarz-ı kelāmı bu şiʿrinden maʿlūmdur.

Maṭlaʿ:

Bulmasun ol encümen kim anda ṣahbā bulmıya
Bolmasun ṣaḫbā daḫı ger bir dil-ārā bolmaya

Ve lehū:

İrdi gūyā bülbül efġānı ḳulağına gülüñ
Kim ayırdı cāmesinüñ çākini dāmānına

Ve lehū:

Āteşīn gül gerçi ziynetdür cihān bustānığa
Berḳ ider her yıl uçurġan berki bülbül cānığa

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.272

Cinānī

Amasiyya ḳurbından ümenā ṭā`ifesinden Rıḍvānzāde dimekle meşhūr idi. Sulṭān Selīm-i māżī devrinde ḳażā-yı ecele rāżī olup ḳarīn-i ḥūr u rıḍvān olmağla ʿazm-i gülzār-ı cinān itmişdür. Eşʿārı mücerred kelām-ı mevzūn maḳūlesindendür. Meṭāliʿinüñ güzīdesi budur.

Maṭlaʿ:

Çü fırṣat ʿıyşa el virdi geçüp ḫoş gör bu devrānı
Bugüni ḳoyma yarına ki götürmez bu devrānı

Latīfī Tezkiresi/s.166

Cinānī

Amasya ḳurbından ümenā ḳısmından Rıḍvānzāde dimekle mezḳūr ve bu fennde ġayr-ı meşhūrdur. Sulṭān Selīm Ḫan zemānında naḳl itdi. Ṣāḥib-maʿrifet ve ḫōş-ḫūy idi. Hīnl-i muḥāverede ṭabʿ-ı ṣūḥı küşāde ve şiʿri nuḳūş-ı ḫayālātdan sādedür. Māhiyyeti bu maṭlaʿdan ẓāhirdür.

Maṭlaʿ:

Çü fırṣat ʿıyşa el virdi geçüp ḫoş gör bu devrānı
Bugüni ḳoyma yarına ki götürmez bu devrānı

Ammā ġāyetde aʿlā ḫaṭṭ ve yazduğı ḫaṭṭı bī-ḫabṭ u ġalaṭ yazardı. Aḳlām-ı ʿanberīn-erḳāmdan cevāhir-i ḥurūfa ʿanber-i terden muʿanber noḳṭalardan dürr dizerdi. Ḥüsn-i kitābetinüñ ol ḥadde leṭāfeti var idi ki ḫaṭṭ-ı ʿanber ü ġubār reyḥān-ı ʿiẕārına ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı Yāḳūtī ṡülüṡünce kātibān-ı ḥarf-girān ve ḫaṭṭāṭān-ı ḫōş-nüvīsān ḥarf atmağa nīm noḳṭa miḳdārı bahāne bulımazdı. Beyāż ʿārıż-ı ṣafḥāya ḳaṭrāt-ı midād-ı müşk-bārdan ḫāller idüp zülf-i ġāliye-fām ve engüşt-i māşiṭa-i ḫāme ile ḫāl ile ḫāl-i misk-ḫitāmlar zeyn iderdi.

Beyt:

Lü ̣lü-i şāhvār iderdi ṣadrına her saṭrınuñ
Ṣafḥasını dürden idüp ḫaṭṭını yāḳūṭdan

Bu şiʿri kem degüldür.

Şiʿr: Gözüm ol yār içün pür-nem degülsün
Çıḳ ortadan ki gözümnem degülsün

Raḳīb-i dīve niçün maḥrem olduñ
Ḳo yōḫı ey perī adem degülsün
Saña itüm didi çünki o dildār
Eyit göñlüm niçün ḫurrem degülsün

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.290

Ḥarīrī

Burusa şāʿirlerinden ve Aḥmed Paşa muʿāşırlarındandur. Bāyiʿ-i ḥarīr olduğı cihetden maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Egerçi kerem-i pīle aḳlāmından cārī olan luʿāb ile ḥarīr-i maʿānī-i bī-ḥisāb ibdā vü iẓhār itmişdür. Lākin nāḳdān-ı maʿārif ü nessācān-ı leṭā'if yanında bī-ḳadr u iʿtibār olmışdur. Eşʿārınuñ egerçi leṭāfetden ḫaṭṭı vāfir degüldür. Lākin bu beyti mişl-i sā'ir olmışdur.

Şiʿr:

Ey murādum ʿaksine devr eyleyen kec-rev felek
Şimdi n'eylersin ki göñlüm nā-murād olmaḳ diler

Baʿż-ı ẓurefā bu mışrāʿı taġyīr idüp maṭlaʿ itmişdür.

Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler n'itsek gerek

Latīfī Tezkiresi/s.175

Ḥarīrī

Bāyiʿ-i ḥarīr olduğı münāsebetle bu daḫı Ḥarīrī taḫalluş itmişdür. Aḥmed Paşa ve Resmī ile muʿāşır ve naẓm-ı kelāma fi'l-cümle ḳādir idi. Aḥmed Paşadan her ne şiʿr ki ṣādır olurdı naẓīre dirdi. Aḥmed Paşa didügi cevāba muẓṭarr olurdı. Zīrā bu fennde ol ḳadar bidāʿatı ve anlarla hem-ʿinān olmağla istiṭāʿatı yoġ idi ve eşʿār-ı selefden taẓmin ü tırāşı çoḳ idi. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ:

Serv eger ḳaddüñ yolında itmese rūḥın revān
Başı üzre cemʿ olup itmezdi bülbüller fiġān

Neşr: Ve bu beyt-i maşhūrı daḫı baʿżılar aña isnād iderler.

Beyt:

Ey murādum ʿaksine devr eyleyen kec-rev felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler n'itsek gerek

Neşr: Bu ḳıṭʿa daḫı Güre Kedi laḳabıyla mülekḳab bir şaḫş-ı Mervān-sīret ve ṣāḥib-seblet ḥaḳḳında anuñ muṭāyebatındandur.

Ḳıṭʿa: Güre Kedi ḳara bıyığı
Ağzında hemān şıçana beñzer
Güyā bıyığı şol istaḳozdur
Kendüsi de ıstepāne beñzer

Ḳıṭʿa-i Diger:
Bıyığuñla iñende faḫr idinme
Muṭāf ālātıdur ol ıl işidür
Uzundur burnuñ ucından birāz kes
Ki ḫorṭumın uzatmaḳ fil işidür

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.291

Ḥarīmī

Burusadan ümenā ṭā'ifesindendür. Sulṭān Selīm Ḫan devrinde terk-i ḥarīm-i cihān itmiş idi. Bāde-I eşʿārı keyfiyyet-i leṭāfetden ve şāhid-i güftārı nevʿ-i ḥüsn ü melāḥatden ḫālī vü ʿārī degüldür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr:

İşüm altun eyledi sāḳī gümüş peymāneler
Kīmyādur var ise ḫāk-ı der-i mey-ḫāneler

Latīfī Tezkiresi/s.176

Ḥarīmī

Bu daḫı Burusadan ümenā ṭā'ifesindendür. Ḥaccü'l-ḥarameyn ve zāyir-i ravża-i seyyid'ş-şaḳaleyn olduğı münāsebetle Ḥarīmī taḫalluş itmişdür. Sulṭān Selīm Ḫan devrinde naḳl itdi. Cevdet-i ṭabʿı ve taşarruf-ı zihni kem degüldür. Keyfiyyet-i ḥālī bu şiʿrden maʿlūm olur.

Şiʿr:

İşüm altun eyledi sāḳī gümüş peymāneler

Germ olup öykündügiçün ʿārıż-ı gül-nāruña
Şemʿ ile muḫkem ṭutuşdı bu gice pervāneler

Kīmyādur var ise ḫāk-ı der-i mey-ḫāneler
Tāze gülşendür ruḫuñ ʿaksiyle meclsi sāḳiyā
Bülbüle bülbüldür anda gül durur peymāneler
Germ olup öykündügiçün ʿārıż-ı gül-nāruña
Şemʿ ile muḫkem ṭutuşdı bu gice pervāneler

Bu beyt-i muʿammā-mis̱āl ve müfret-i luġaz-minvāl anuñdur taʿbiye ḳaṣd olınan mermūzātındandur.

Beyt:

Dilerüm ki yaḳamı çāk idem irişmez elüm
Meger ol laʿl-i lebi ḥoḳḳa-i mercāna düşer

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.449

Zemānī

Ḫāk-i zemīni ġayret-fezā-yı misk ü ʿanber hevā-yı cān-fezāsı viṣāl-i zemānı gibi ṣafā-güster olan şehr-i Edirnedendür. Sulṭān Selīm-i māżī zemānuñ evāḫirinde intiḳāl idüp ʿömrinüñ zemānı āḫir olmışdur. Aḥmed Paşanuñ āteş ġazeline naẓīre dimişdür. Bu şiʿr andandur.

Didüm nār-ı ʿiẕāruñda nedür zülf-i siyeh cānā
Didi ol gözlerüm nūrı niçün olmaz duḫān āteş

Latīfī Tezkiresi/s.250

Zemānī

Edirnevīdür. Zemānında āfet-i devrān ve maḥbūb-ı zemān idi. Zemān-ı ʿömri müsāʿade itmeyüp sāde-rūlıġı zemānında Sulṭān Selīm Ḫan devrinüñ āḫirlerinde āḫirete naḳl itdi. Ve devrān-ı ġaddār ḥüsn ü bahārı ḳadrin bilmeyüp aña ġadr itdi. Bu fennde taʿayyün bulacaḳ ve şuʿarā-yı ʿaṣruñ maḳbūllerinden olacaḳ ḳābil-i şān kimesne idi. Aḥmed Paşanuñ āteş redīf ġazeline bundan evceh ü aḥsen kimse naẓīre dimemişdür. Ol ġazelüñ cümle-i eb cümle-i ebātından biri bu beytdür.

Şiʿr:

Didüm nār-ı ʿiẕāruñda nedür zülf-i siyeh cānā
Didi ol gözlerüm nūrı ki olmaz bī-duḫān āteş
Didüm ki ey gül-i raʿnā nedendür ruḫlaruñ ḥamrā
Didi ki sūz-ı bülbülden olupdur gülistān āteş

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.602

Żamīrī

Anaṭolıda Kanḳırıdan żamīrdān-ı ṣanʿat-ı remlde maḳbūl-ı cihāndur. Sulṭān Süleymān Ḫan devrinde dār-ı ḥayātını s̱ābite vü ber-ḳarār ve aʿmide-i erkān-ı ʿömrini ḳāʾime vü üstüvār ẓann iderken eşkāl-i ṭāliʿinde ṣūret-i engīs-nümāyān olmaġla bu cemāʿat ḫāne-i cihāndan ṭarīḳ-i fenāya revān olup

Mıṣrāʿ: ʿAẓim-i ʿālem-i cinān oldı

Bu maṭlaʿı ḫalḳ içinde meşhūr ve ṣaḥāʾif-i ḳulūb-ı nāsda mesṭūrdur.

Şiʿr: Ḳorḳutma ṣırāṭ ile yolı seçerüz vāʿiẓ
Īl geçdügi köpriden biz de giçerüz vāʿiẓ

Latīfī Tezkiresi/s.352

Żamīrī

Anaṭolda Kanġırı mużāfātından bir remmāl-i żamīrdān żamīrgīr ü żamīrdānlıḳda bī-mis̱l ü bī-naẓīr idi. Noḳṭa sırrınuñ ʿilminde ḫūb-fehm ü dāniş ve remelüñ aḥkāmından niyyet istiḫrāc itmede ḫayli başīret ü bīnişi var idi. Ve hem ʿilm-i nār-ı necāt u ḫabāyāda ve ʿilm-i simyā ve iḫfāda üstād-ı māhir ve ḳavm-i cin gibi ʿuyūn-ı nāsdan nihān olmaġġa ḳādir idi ve daʿvet-i cinn ü melek ile fetḥ-i ṭılsımāta ve iḫrāc-ı defāyine ṭālib ve aḫẕ-ı meknūzāta rāġıb idi. Āḫir ol arżū-yı ehvāda aʿnī hevā-yı iḫrāc-ı defāyinde cin urup helāk itdi ve sulṭān Selīm Ḫan devrinüñ evāʾilinde āḫırete gitdi. Egerçi eşʿārı müretteb ü mükemmeldür lākin diḳḳat-i taṣarrufda çendān muṣannaʿ u muḫayyel

degüldür. Bu şi'ri bed degüldür.
Şi'r: Korkutma şırāṭ ile yolı seçerüz vā'iẓ
İl geçdügi köpriden biz de giçerüz vā'iẓ
Duzaḫda riyā ehli ekl eyler iken zakkūm
Biz rind ile cennetde kevṣer içerüz vā'iẓ
Budur bize va'ẓuñ kim dünyāda kişi kalmaz
Bu menzil-i fanīden öñ soñ göçerüz vā'iẓ
Ve lehū:
Ey perī dün göñlüm alduñ şimdi inkāruñ neden
Ṣabrumı yağmaya viren sen degülseñ işte ben

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.881
Lal'ī
Rūmilinde Üsküb nām şehr-i İrem-maḳāmda tavaṭṭun u ārām idüp bir iki cihetle ṭarīḳ-i 'ilmden ferāġat idüp anı cihet-i ma'īşet ve sebeb-i ḳanā'at bilmiş idi. Rūy-ı nīkūsı la'l-i reng ü gül-fām olduğından maḫlaş-ı merḳūm ile şöhre-i enām olmışdur. Egerçi şu'arādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf u in'āmıyla ḫumeyyā-yı mekārim-i bī-intihāsın nūş iden büleġādandur. Lākin kān-ı cinān ve ma'den-i dil ü cānından maḳbūl-ı ṣarrāfān-ı bāzār-ı 'irfān ki niçe la'l-i ābdār ve gevher-i pür-i'tibār ibdā vü iẓhār eylemişdür. Bu eş'ār anuñdur.
Şi'r:
Zahidüñ göñlinde cennet 'āşıḳuñ dīdār-ı yār
Lā-cerem her kişinüñ başında bir sevdāsı var
'Āşıḳuñ ḥālāt-ı vecden iḫtiyārī ṣanmañuz
Dil-rübālar 'işvesi ādemde ḳomaz iḫtiyār
Ey muḳallid kişide āyīne ṣāf olmaḳ gerek
Ḳonmıya tā kim aña gerd-i küdūretden ġubār
(Diger):
Ṣafḥa-i ḫaddinde yārüñ ṣanmañuz ḫaṭṭ-ı ġubār
Ẓerrelerdür kim güneş ruḫsārı itmiş āşikār

Latīfī Tezkiresi/s.495
Lal'ī
Vatan-ı aṣlīsinde iḫtilāf vardur. Ammā ma'lūm u meşhūrdur ki Cem şā'irlerinden ve şi'r-gūyān-ı vilāyet-i Rūmuñ sāḥirlerindendür. Aḥmerü'l-levn ve yāḳūtü'l-kevn olduğı münāsebetle La'lī taḫalluş itmişdür. Meşele muvāfıḳ ḫōş-āyende ebyātı ve rengīn kelimātı vardur. Ekṣer-i eş'ārı bī-te'emmül ü tefekkür ḥīn-i ṣoḥbetde ve zemān-ı muṣāḥabetde vāḳi' olurdı ve nice ferd ü rubā'iyi bedīhe söylerdi. Ḫāṣṣa ki her beyti tekellüf ü taḫayyülden ḫālī degüldür. Bu şi'r anuñdur.
Şi'r: Ey dil ide-gör cānuñı cānāne tekellüf
Ḳavl anuñ olıcaḳ dil ü cāna ne tekellüf
Dervīşüñ olur elde piyāz dilde niyāzı
'Ayb eyleme ṣundumsa faḳīrāne tekellüf
Cānāna varursañ dil-i ṣāfī ile var ki
Āyīne gerek Yūsuf-ı Ken'āna tekellüf
Neṣr: Bu şi'r-i meşhūr daḫı anuñ eş'ārındandur.
Şi'r:
Zahidüñ göñlinde cennet 'āşıḳuñ dīdār-ı yār
Her kişinüñ lā-cerem başında bir sevdāsı var
'Āşıḳuñ ḥālāt-ı vecden iḫtiyārī ṣanmañuz
Dil-rübālar şīvesi ādemde ḳomaz iḫtiyār
Ey muḳallid kişide āyīne ṣāf olmaḳ gerek
Ḳonmıya tā kim aña gerd-i küdūretden ġubār
Li-mü'ellifihi:
Ṣafḥa-i ḫaddinde yārüñ ṣanmañuz ḫaṭṭ-ı ġubār
Ẓerrelerdür ki güneş ruḫsārın itmiş āşikār
Zülf-i 'anber-bāruñı yüzden götürseñ vechi var
Çünki ey ḥūrī yaraşmaz gülşen-i cennetde mār
Zülf ü ruḫsāruñ ḫayālidür enīs ü mūnisüm
Ol durur eglencem ey meh-rū benüm leyl ü nehār

Ġam ġubārın bir nefes āyīne-i dilden götür
Ḫāke düşüp olmadın işbu ten-i ḫāki ġubār
Ey Laṭīfī ʿömr-i fānī her nefes geçmektedür
Şol aḳar ṣular gibi kim eylemez bir dem ḳarār

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1097

Viṣālī

Leṭāfet-i sāḥa-i ʿaẓīmü'l-mesāḥası maʿlūm-ı her ṭabʿ-ı ḫurde-bīn olan vilāyet-i bedīʿü'l-āye mülket-i Aydındandur. Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān Selīm Ḫan zemānında Edirnede sarāy-ı sulṭānda muʿallim-i ġılmān iken terk-i dār-ı cihān ve āheng-i sarāy-ı cinān itmişdür. Müretteb Dīvānı ve esāmī-i benī nevʿ-i insāndan her isimde ḥurūf-ı hecā tertībi üzre ġazeliyyātı vardur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur iḫtirāʿıdur.

Şiʿr:

Gözlerümdür güzelüm gözüñi cān ile seven
Göze göster gözüñi gözden ıraġ olma iñen
Aġlamaḳdan gözüñe uyalı ḳan oldı gözüm
Çıḳsa gözden göz ucından ne ʿaceb göze uyan
Gözlerin gözler iken oldı gözüm gözüme ṭuş
Göz ucıyla gözedürken göze göz oldı fiten
Gözlerüñ itdi Viṣālī gözini gözden defʿ
Dimedüm mi göze olup gözüñi gözleme sen

Laṭīfī Tezkiresi/s.583

Viṣālī

Vilāyet-i Aydından pak-dil ü rūşen-nihād ve fenn-i bedīʿ-i ʿarūżda kāmil üstād idi. sulṭān Bāyezīd Ḫan ve Sulṭān Selīm Ḫan zemānlarında şehr-i Edirnede ġılmān-ı ḫāṣṣ ḫizmet taʿlīmine taʿyīn olınmışdı ve taʿlīm-i fünūnda teferrüd ile taʿayyün bulmışdı. Müdevven ebyātı ve esāmī-i meḥābīb içün her ismde dinilmiş bir ġazeli ve her ʿilmden ḫaberi ve her fennde eli vardı. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ

Ey benüm göñlüm sürūrı gözlerüm nūrı Murād
Ben ḳuluñ irgür murāda eylemegil nā-murād

Neṣr: Ve bu şiʿr-i muşannaʿ daḫı anuñ cümle-i īcādından ve ḫāṣṣ-ı ibrāʿ u iḫtirāʿındandur.

Şiʿr:

Gözlerümdür güzelüm gözüñi cān ile seven
Göze göster gözüñi gözden ıraġ olma iñen
Aġlamaḳdan gözüñe uyalı ḳan oldı gözüm
Çıḳsa gözden göz ucından ne ʿaceb göze uyan
Görmek olmaz iki gözüm gibi gözüñi velī
Görmüşüm gözüñi gördükde iki gözümi ben
Gözlerin gözler iken oldı gözüm gözüme ṭuş
Göz ucıyla gözedürken göze göz oldı fiten
Gözlerüñ itdi Viṣālī gözini gözden ıraḳ
Dimedüm mi göze uyup gözüñi gözleme sen

Neṣr: Mūmā-ileyh ʿilm-i bedīʿ ü beyānda ve fenn-i ʿarūżda kāmil ü māhir olmaġın şuʿarā beyninde ġāyetde baḫḫāṣ u daḫḫāl ve her maḳāmda maḳāli ḳīl ü ḳāl idi. Her şāʿirüñ şiʿrine daḫl ü iʿtirāżla bu temṣīl ü teşbīh bu arada saḥīḥ degül ve bu kināye ve bu istiʿāre bu maḥāllde dürüst degül bu teşbīhi bunda dimek gerek idi diyü iʿtirāż iderdi. Her meclisde münāẓara vü münāḳaża iderdi. Meger mezbūruñ ismi ʿīsā ve kendü mānend-i millet-i Mesīḥā sünnetsüzlükle müttehim imiş. Bu saḳīfe daḫl u ṭaʿn iderler idi. Şuʿarādan biri ḥīn-i muʿārażada bu nükte-i ḫufteyi maḥall-i ıżmār iken bu ḳıṭʿa ile ıẓhār u taṣrīh ider.

Ḳıṭʿa:

Nāsiḫ-i fenn-i beyān aʿni Viṣālī ḥażreti
Ṣanʿat-ı şiʿr içre öte ucıdır devletsüzüñ

Şiʿrin istermiş Necātīnüñ ki her yüzden boza
Himmet-i ʿālīsini bi'llāhi gör devletsüzüñ
Şiʿr içinde ġayr-ı farżıyyātı ʿarż eyler bize
Bu meşeldür söylenür ḫalḳ içre söz sünnetsüzüñ

Neşr: Ve şuʿarādan biri daḫı bu beytle anı taḥḳīḳ u taşdīḳ itmişdür.

Beyt:

Monlā Vişālī ḥażretli ʿīsī degül ʿīsāyīdür
Dimeñ aña sünneti yoḳ sünnetiyle Mūsāyīdür

Cevāb-ı Vişālī:

Ehl-i sünnet mü'minüm ey baña sünnetsüz diyen
Göstereyin gel saña gör bāri şübheñ ḳalmasun

Hasan Çelebi, Ahdī Tezkiresi'nin ismini yararlandığı kaynaklar arasında hiç bir şekilde zikretmemekle birlikte ortak şairlerde verilen bilgilerin ve örnek şiirlerin benzerlik gösterdiği aşağıdaki biyografi karşılaştırmalarında görülmektedir.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.237

Biʿatī

Ẓāhiren Biʿatī ḳalenderān-ı ṭarīḳatle muḥaḳḳaḳ u meczūm olmaġın ārzū-yı seyāḥat ile dāḫil-i diyār-ı Rūm olmış idi. Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi merḳūm u mersūm olınan şiʿrden maʿlūm u mefhūmdur. Vaşf-ı ḫūbāndan olan ġazelindendür.

Şiʿr:

Nedür ol ḳāmet-i mevzūn nedür ol sīm-beden
Nedür ol ṭalʿat-ı zībā nedür ol ḥüsn-i ḥasen
Nedür ol çāh-ı muʿallaḳ nedür ol ḳaṭre-i mā
Nedür ol gūy-ı melāḥat nedür ol sīb-i zeḳan

Gülşen-i Şuʿarā/s.345[109]

Biʿatī

Ḳalender olup Ḳaraamīddendür. Seyyid Cemālü'd-dīn Mücerredüñ ferzend-i güzīni yaʿnī cānişīni olan Baba ʿAlī Ḳazvīnīnüñ Edirnede ḫāk-ı pāyine irişüp dest-i irādet şunup anlara biʿat itmiş. Ḳuvvet-i şiʿriyyesine bu bir iki beyt dāl ki vaşf-ı dil-berān-ı nikū-cemāldür ẕikr olınur.

Beyt:

Nedür ol ḳāmet-i mevzūn nedür ol sīm-beden
Nedür ol ṭalʿat-ı zībā nedür ol ḥüsn-i ḥasen
Nedür ol çāh-ı muʿallaḳ nedür ol ḳaṭre-i mā
Nedür ol gūy-ı melāḥat nedür ol sīb-i zeḳan

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.245

Şübūtī

Diyār-ı Ḳaramandandur. Bu taḳrīb ile Ḳaraman Bāzārında dükkān açup *el-kāsibu ḥabību'llāhi* feḥvāsıyle ʿāmil olup maʿācīn ü eşribe şatmaġla kifāf-ı nefs ḥāşıl iderdi. Evā'il-i ḥālinde dükkānı mecmaʿ-ı ehl-i ʿirfān ve menbāʿ-ı cümle-i hünerverān idi. Nitekim dimişlerdür:

Şiʿr: Żurefā mecmaʿı ġazel kānı
Ḳaramanda Şübūtī dükkānı

Kendü zuʿmınca şāʿir-i sāḥir ve ʿadīli nādir

Gülşen-i Şuʿarā/s.350

Şübūtī

Mevlidi Ḳaramandur. Zümre-i Āl-i resūl ʿaleyhi's-selāmdur. Müddet-i medīd ve ʿahd-i baʿīddür ki İstanbulda Ḳaraman Bāzārında bir dükkān köşesinde ṡābit-ḳadem olup evḳāt-ı ʿazīzin ol ferzāne ʿaṭṭārlıġla ṭabābet-i müslimīne ve ʿilm-i ḥikmetde ebdāne şarf itmek üzredür. Ḳānūn-ı Bū-ʿAlīde bī-naẓīr ve aḳsām-ı şiʿrden ḫabīr zemān-ı evā'ilde buḥūr-ı şiʿre fi'l-cümle mümāreset gösterüp āşinā imiş. Ḥālā kelimāt-ı

[109] Süleyman Solmaz, a.g.t.

giçerdi. Niçe defa Divān tertīb idüp eşʿār-ı bāridesinüñ baʿżını iḥrāḳ u bi'n-nār itdükden ṣoñra yine tertīb-i eşʿār eylemişdür. Lākin hīç birisi meşhūr ve beyne'l-enām mütellev ü mezkūr degüldür. Bu bir iki eşʿārı s̱ebt olındı.

Şiʿr:

Meclisde yegdür ölmek ben zār u nā-murāda
Göz göre laʿl-i yāri öpmekden ise bāde

Ve lehū:

Eger derd-i derūnumdan idersem bir kez āhı ben
Kül idem başdan aşaġa raḳīb-i rū-siyāhı ben

Ve lehū:

Gösterür envār-ı Ḥaḳḳı mürşid-i kāmil durur
Meclise her-dem ʿaṣāyile gelür pīrāne şemʿ
Żulmet-i ġamda göñül ḳaşrın münevver ḳılmaġa
Mā-ḥaṣal pestdür S̱übūtī ʿārıż-ı cānāne şemʿ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.99

Ẕihnī

Burusadan Mumcızāde Bālī Çelebi dimekle meşhūr aṣḥāb-maʿārif ü kemālāt içinde ṣāḥib-i ḫibret ü şuʿūrdur. Dānişmend iken mizāc-ı dimāġına iʿtilāl gelmekle aḥvāline bir miḳdār iḫtilāl gelüp ṭarīḳ-i ʿörf ü iżāfeti terk itmek ʿazīmeti ile eṭrāf u eknāfı seyāḥat itmiş idi. Baʿdehū muḳteżā-yı televvün üzre yine ṭarīḳ-i muʿtāda ki ḫidmet-i erbāb-ı ifādedür ʿavdet itdükde Emīr Ḥasan Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmış idi. Üsküdara baʿdehū Ġalaṭaya ḳāḍī olduḳda dā'in-i ecel mezbūra müteḳāżī olup sene is̱nā ve s̱emānīn ve tisʿami'ede āḫirete rıḥlet itdi. Mālik-i s̱ervet-i vāfire ve ṣāḥib-i ḥaşmet-i mütekās̱ire ẕihnī güşāde tekellüf ü taṣavvufdan āzāde niʿmeti mebẕūl meşrebi maḳbūl kimesne idi. Eşʿārı sāde idi. İs̱bāt-ı müddeʿā-yı mezbūr içün baʿż-ı ebyātı mesṭūr ḳılındı.

Şiʿr:

Cām-ı ʿiyşum yire çalduñ ḫāke yeksān eyledüñ
N'itdüñ ey ṣāḳī-i devrān göz göre ḳan eyledüñ

(Diger):

Germ olup bir ḫōş emişirken senüñle yab yab
Başa çıḳduñ ṭurmaduñ peymāne bozduñ ṣoḥbeti
Şiʿri miḳdārınca rengīn söyle Ẕihnī sen ne ġam
Saña bir eglencedür bulmazsa bāri raġbeti

dürer-bārı ṣadef-i ṭabʿından dür düşüp bīgāne-ṣıfāt olup bāzār-ı hünerde cilveger olmadan ḳalmış beher-hāl ol yār-ı nikū-ḫalef baḳıyye-i şuʿarā-yı selef olmaġın bu beyti ki ḫayli ʿāşıḳānedür vāḳiʿ olmışdur. Bir maṭlaʿ-ı rindāne ve beyti ki ḫayli ʿāşıkānedür vāḳiʿ olmışdur. Bir maṭlaʿ-ı rindāne ve beyt ile vażʿ olındı.

Naẓm:

Ḫançerüñi sīneye çeksem gerek cāna didüm
Didi var her ne gerekse eyle kendü cānuña

(Diger):

Meclisde yegdür ölmek ben zār u nā-murāda
Göz göre laʿl-i yāri öpmekden ise bāde

Gülşen-i Şuʿarā/s.401

Ẕihnī

Burusevīdür. Mumcızāde Bālī Çelebi dimekle meşhūr ve beyne'l-ḳużāt ʿadl ile efvāhda mezkūr ve ẕihn-i pākı leṭā if-i laṭīf ile müzeyyen ve ṭabʿ-ı ṣafā-baḫşı gün gibi rūşen ü mübeyyen ve ẓarā if-i dil-pesend ile meclis-ārā ve muṣāḥabeti edā-yı bülend ile şiʿrinden aʿlādur. Be-her-ḥāl bu maṭlaʿ-ı rindāne ol ferzāne-i zemāne eşʿārındandur.

Maṭlaʿ

Cām-ı ʿiyşum yire çalduñ ḫāke yeksān eyledüñ
N'itdüñ ey ṣāḳī-i devrān göz göre ḳan eyledüñ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.420

Raḥīmī

Nāmı ʿAbdü'r-raḥīmdür. Ol sebebden maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Babası Amasiyyadan Meḥemmed Çelebi dirler bir ʿazīz ve cüz'iyyāt-ı ʿulūmda müşāreketi var ẕātından ibhām-ı cehāleti refʿ itmekle pür-maʿrifet olmış ehl-i ḥāl ve ṣāḥib-i temyīz kimesne idi. Burusada iḳāmet ḳılup ʿamā'ir-i selāṭīnde iḫtiyār-ı ḫidmet-i meşīḫat itmiş idi. Mezbūr Raḥīmī derece-i istiʿdāda vāṣıl olduḳda saʿādet ü tevfīḳ mezbūra enīs ü refīḳ olup ʿAbdü'l-mü'min Efendiden tevbe vü inābet ve silsile-i Maġribiyyeye tamām irādet itmekle taḥvīl-i ṭarīḳ itmişdür. Ḫüsn-i ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳa mālik olmaġın kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni ile taḥṣīl-i kifāf semtine sālik idi. Ḥudūd-ı sebʿīnde emr-i Rabbü'l-ʿālemīn ile kendüde vedīʿat olınan cān-ı selīmin dest-i melekü'l-mevte teslīm idüp

Li-münşihi:

Dīdeden ṣanmañuz nihān oldı
ʿĀzim-i mülket-i cinān oldı

Egerçi le'āl-i eşʿār ile çendān mütelālī degüldür. Lākin baʿż-ı āṣārı ḥālden ḫālī degüldür.

Şiʿr:

Ṣafā gitdi göñül āyīnesinden jeng-i ġam ḳaldı
Gül-i şādī açılmaz sīnede ḫār-ı elem ḳaldı
Ṭayanma ḥüsn-I bī-bünyāduña ey ġonçe-leb gördüm
Ne mirʾāt-ı Sikender ne nişān-ı cām-ı Cem ḳaldı

Ve lehū:

Ṣıma mirʾāt-ı ḳalbüm tā ki ḳılmayam naẓar ġayra
Ki ṣūret bir görinmez tā ki olsa inkisār anda

Ve lehū:

Uzatdı şemʿ-i şeb-i ġam zebāna bencileyin
Ki diye sūz-ı dilin yana yana bencileyin
Bu bezm-i ʿışḳda ḫūn-ı ciger ṭolularını
Kim içdi sāḳī diye ḳana ḳana bencileyin
Yoluñda rāst-rev olmasa ey kemān ebrū
Atılmaz idi oḳuñ da yabāna bencileyin

Gülşen-i Şuʿarā/s.418

Raḥīmī

Burusevīdür. Ehl-i ḳalem zümresindendür. Ḳalem-i serīʿü'l-beyānla taḥrīr olan ḫuṭūṭı ḥayāt-efzā-yı dil ü cāndur ve maʿrifet-i cüz'ī vü küllīden ḫaberdār ve eşʿār-ı dürer-bārı pesend-i ṣarrafān-ı bāzār-ı girġūdār olmışdur. Bu beyt cümle-i eşʿārındandur.

Beyt:

Ṣıma mirʾāt-ı ḳalbüm tā ki ḳılmayam naẓar ġayra
Ki ṣūret bir görinmez tā ki anda inkisār olsa

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.525

Şānī

Meşşāṭa-i ḳudret-i perverdigār ṣūret-i ḥüsn ü cemāline naḳş u nigār virmekle büldān-ı cihān içre yegāne rūzgār olan Yeñice-i Vardardandur. Nāmı Yaʿḳūbdur. Ġarībīnüñ hemşīrezādesidür.

Gülşen-i Şuʿarā/s.448

Şānī

Vardar Yeñicesinden Ġarībīnüñ ḳız ḳarındaşı oġlıdur. Dānişmend ṭā'ifesindendür. Rūz u şeb taḥṣīlde olup ʿulūmı tekmīl itmeden ḫālī degüldür. Şān-ı şerīfi ve ṭabʿ-ı laṭīfi naẓma rāġıb

Būstān-ı maʿārif ü kemālātuñ serv-i āzādesidür. Ḥaḳḳā ki bu fennde ṭabʿ-ı ʿālī-şānı ve ḳābil-i taḥsīn ü lāyıḳ-ı ḳabūl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur. Ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend-i bī-mānend iken Yūsuf-ı ḥayātını gurg-ı ecel almış ve ol zemāndan berü Beytü'l-aḥzān-ı fenāda fütāde ḳalmışdur. Būstān-ı rūzgārda naḫl-i ʿömr-i pāydār olsa gerçekden nāmdār şāʿir-i pür-iştihār olurdı. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr:

Fürūġ-ı ʿārıżuñ olsun mı her kāşāneye lāyıḳ
O bir şemʿ-i ṣafādur meclis-i şāhāniye lāyıḳ
ʿAdūlar bāde-i laʿl-i ṣafā-baḫşuñdan el çeksün
Çün olmaz cām-ı bezm-ārā-yı Cem bīgāneye lāyıḳ
Kemend-i kākül-i ʿanber-feşānuñ ṭaḳma aġyāra
Begüm zencīr-i zülfüñ görme her dīvāneye lāyıḳ
Düşer mi degme bir ḳalb-i ḫazīne fikr-i ruḫsāruñ
Olur mı genc-i ser-pūşīde her vīrāneye lāyıḳ
Cigerler ḳanını nūş itmeyince kāse-i serden
Ṣafā bezminde Ṣānī olmadı peymāne lāyıḳ

Ve lehū:

Bādı naẓarda ʿāşıḳa ey şūḫ-ı şīvekār
Cādū gözüñ kirişmeler eyler geh siḥr ider

Ve lehū:

Tīġ-i tīzüñle tırāş eyle ruḫ-ı rengīnüñ
Ḳarasın görmiyelüm mūy-ı ḫaṭ-ı müşgīnüñ

ve mażmūn-ı meşḥūn bulmaġa ṭālibdür. Egerçi gülistān-ı maʿānīde henüz ġonçe gibi nühüftedü lākin eşʿārı revānından dil-i ḫūn-beste pür-şüküfte olur. Ümmīddür ki gülşen-i cevānīde ẕātı naḫl-i hünerden behremend ve maʿlūmāt ile kendü aḳrānı içre ser-bülend ola. Bu birḳaç maṭlaʿu beyt anlaruñdur. Bu evrāḳa s̱ebt olundı.

Ebyāt:

Bāġ-ı ruḫuñda ol ṣanemüñ ḫaṭṭ-ı müşk-bār
Ṣāḥn-ı İremde tāze açılmış benefşe-zār

(Diger):

Bādı naẓarda ʿāşıḳa ey şūḫ-ı şīve-kār
Cādū gözüñ kirişmeler eyler geh siḥr ider

(Diger):

Ne bilür ḳāmet-i dil-cūñ elemin bād-ı seḥer
O bir āvāre durur kendi hevāsında yeler

(Diger):

Tīġ-i tīzüñle tırāş eyle ruḫ-ı rengīnüñ
Ḳarasın görmiyelüm mūy-ı ḫaṭ-ı müşgīnüñ
Ṭarama şāne ile zülf-i ʿanber-efşānuñ
Ḫāṭırın yıḳma efendi bir alay miskīnüñ

(Diger):

Cefā fenninde artuḳ nüsḫa maʿlūmuñ degül ammā
Maḥabbet dāstānı yād olunsa oḳıdum dirsin

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.564

Ṣābirī

İstanbuldandur. Ḳıdvetü'l-vāʿiẓīn üsvetü'n-nāṣiḥīn Mevlānā ʿArabuñ ḳızı oġlıdur. Nāmı Muṣṭafādur. Mıṣr ḳāḍīsı iken ġarḳāb-ı baḥr-ı fenā ve ʿāzim-i sāḥil-i beḳā olan Ḫālī ʿArābzāde Efendiden mülāzım olup manṣıb-ı ḳażāya rıżā virmişdür. Ḥālā diyār-ı ʿArabda yüz elli akçe ile mutaṣarrıf-ı rütbe-i ḳażādur. Ḳużāt u vulāt arasında seḫā vü ʿaṭāyla pür-iştihār her ḳanda olursa ġurebā vü fuḳarā ve ẓürefā vü şuʿarā ile yār-ı ġār taḥṣīl-i fażl u kemālāt ʿale'l-ḫuṣūṣ ilm-i tevārīḫ ü muḥāżarāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp bu fenn-i celīlü'l-miḳdāra ʿale'l-ḫuṣūṣ tārīḫ-i ibn-kes̱īre ḫayli rūzgār ḫarc itmişdür ve ḥālā daḫı her zemānda taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfān ve tekmīl-i maʿārif-i bī-kerān ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı

Gülşen-i Şuʿarā/s.457

Ṣābirī Efendi

İstanbullıdur. Ḳużāt zümresinden seyyid-i ʿāyī-neseb ve ḥüsn-i iʿtiḳād ile pāk-mez̠heb ve ḳażā ve ḳadere rāżı vü ṣābir ve emn ü emānet ve dīn ü diyānetle ḳāḍī-i fuḳarā ve ekābir ẕāt-ı ḫuceste ṣıfātı maʿārifle pīrāste ve ṭabʿ-ı nezāket-nümāsı kemāl ile āraste ve mażmūn-ı belāġat-nümūn ile emīr-i hümāyūn gibi emīr-i kelām taḫayyülāt-ı bīrīk ile Şeyḫ Kemāl gibi maḳbūl-i ḫavāṣṣ u ʿavām ve eşʿārı bir mertebede muḫayyel ü muṣannaʿdur ki ẓurefānuñ ittifāḳı budur ki Rūmda Ẕātī ve Emrīden ṣoñra Ḫallāḳ-ı maʿānī ve aḳrānınuñ ser-āmed-i zemānı olmaġa erzānīdür. Zīrā ki güftārında ḫāṣ maʿānī bī-ḥadd ü lā-yuʿaddur. Mā-ṣadak-ı ḥāl ve şāhid-i maḳāl bir ġazel-i bī-bedel rengīn-i zībā ve

kemālini te'yīd ve binā-yı esās-ı fażlını müdām teşyīd üzredür. Güftārı ma'nīdār u muḫayyel ve ḳażiye-i eş'ārı maḥkeme-i muḥkeme-i belāġatda müsecceldür. Bu eş'ār anuñdur.

Şi'r: Degül bu ḳavs-i ḳuzaḥ āh idince ben ḫaste
Yeşil ḳızıl tütünüm çarḫa oldı peyveste

Ve lehū:

Siḥr bir ṭas alup ḫūrşīdden gerdūn-ı dil-ḫaste
Gider dārü'ş-şifā kūyuña āheste āheste

Ve lehū:

Çekince bir dürr-i yekdāne sīneye 'uryān
Yolında her nesi var ise çalḳadı 'ummān

birḳaç maṭla'-ı pür-meṣel ol şā'ir-i nīkū-ḫışālüñdür bu evrāḳda ṣebt olındı.

Ġazel:

Degül bu ḳavs-i ḳuzaḥ āh idince ben ḫaste
Yeşil ḳızıl tütünüm oldı çarḫa peyveste
Ḳararsa geçse n'ola beñzi nāfe-i Çīnüñ
Hevā-yı kākülüñ itmişdür anı deb-beste
Dilerse ḳanumı döksün ḳo çeşm-i pür-mestüñ
Dem-i ṣafā da anuñ gibi ḫoş gelür meste
Ruḫuñ varaḳlarına öykinürmiş al kāġġıd
Bilür ne reng olacağın gireydi bir deste
Lebüñ dirisi geçerken Mesīḥ Ṣābiriyi
Revā mı gezdiresin ey ṭābīb-i dil-ḫaste

Ebyāt:

Emsem lebüñ didükce ağız açmadı nigār
Yoḳdan gelür ne söylesem ol şūḫ-ı şeve-kār
Dilden şikāyete dehen açdı çü zaḫm-ı ten
Dil yardımını itse gelüp hançerüñ ne var

(Diger):

Çekmeden bār-ı ġamın kākül-i 'anber-būnuñ
Düşdi ey açları sünbül göbegi āhūnuñ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.664

'Işḳī

Burc u bārūsı ṭāḳ-ı çarḫ-ı mīnūya mümāss ve rif'at u ḥaṣānet ile raṣīnü'l-bünyān ve metīnü'l-esās olduğından ġayrı teferrücgāh-ı 'āmme-i nās olmağla medḥ ü ṣenā muḥtāc-ı tesvīd-i evrāḳ u aṭrās olmayup bu dār-ı cihānda şehr-i İstanbula hem-civār olan Yeñiḥiṣārdandur. Nāmı İlyāsdur. Evvelā āteş-i ceng ü veġānuñ semenderi ve bīşezār-ı ḥarb-ı ṭūb u tüfengüñ şīr-i neri olan ṭā'ife-i Yeñiçeriden olup ba'dehū Mü'eyyedzāde Şeyḫ Ḥācı Efendiye maḥabbet-i irāde ile künc-i inzivāda ḳalmış idi. Ba'dehū Ebu'l-fażl Efendinüñ fażl u himmeti ile ba'ż-ı 'amā'ire kitābet üzre idi. Āḫir sā'iḳ-i sa'ādet 'inān-ı iḫtiyār ve miknetin şāh-rāh-ı selāmete yöneldüp bu ḳıṭ'a ile cenāb-ı Süleymānī ve südde-i ḫāḳānīye 'arż-ı ḥal ve inhā-yı mā-fi'l-bāl itdükde ol ṭūmār-ı ḳatīl-i zaḫm-ı sīne ṣad-çākı ve miftāḥ-I kilīd-i ḫāṭır-ı ġamnākı olup murād-ı me'ālinden su'āl olınup tīr-i me'mūlı hedef-i ḳabūle mevṣūl olduḳda güşe-i 'uzlet iḫtiyār idüp Başīrīnüñ on akçe 'ulūfesi maḥlūl olmağın ḳabūl ḳılmış idi. Ve güşe-i ḳanā'atde taḥṣīl-i tūşe-i āḫirete meşġūl olmış idi. Ol ḳıṭ'a budur.

Gülşen-i Şu'arā/s.499

'Işḳī

İstanbul muḳābelesinde vāḳi' olan Üsküdar nām ḳaṣabadandur. Babası dergāh-ı mu'allā yeñiçerilerinden imiş ve kendi de ol bölükde iken nā-gāh gerdiş-i devr-i felekden ṭoḳuz yüz altmış üçde teninde bir 'āriża peydā olmış. Ḫidmetinde ḳuṣūr ve zaḥmetle rencūr olduğı ecilden 'ulūfesin kesmişler. Ol eṣnāda pādşāh-ı dīn-penāha ve ḫaḳan-ı süleymān-bārgāha bir ġazel-i ġarrā diyüp şunmış maṭla'ı budur.

Naẓm: Pādşāh-ı cihān-penāhuñ ben
Nice yıl işiginde çāker idüm
Ḫaste oldum kesildi dirlicegüm
Ṣaġ olursam ṣolaġ olam dir idüm

pādşāh-ı cihān a'nī sulṭān Süleymān-ı zemāna bu ġazel bahāne olup teḳā'üd ṭarīḳi ile on akçe iḥsān buyurmışlar. Ḥālā sulṭān-ı felek-āşiyānuñ du'ā-yı ḫayrın vird-i zebān ve mūnis-i cān itmişdür ve ḥadd-i ẕātında ber muḳteżā-yı maḫlaş 'ışḳ-ı İlāhiye maḥrem ve esrār-ı nā-mütenāhiye hem-dem kimesnedür. Bu birḳaç beyt anuñdur ṣebt olındı.

Şi'r: Çāk çāk itdi yaḳasın ṣubḥ-ı ṣādıḳlar gibi
Tāze dāġ urdı felek bağrına 'āşıḳlar gibi
Lāle vü nergis tuṭar bezm-i çemende sāġarı
Olma ayıḳ sen daḫi meḥrūm fāşıḳlar gibi

Ḳıṭʿa: Pādişāh-ı cihān-penāhuñ ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm
Ḫasta oldum kesildi dirlicigüm
Ṣaġ olursam ṣolaġ olam dir idüm
Yimez idüm cihān ġamın zīrā
Pādşāhuñ ʿulūfesin yir idüm
Şāhuñ atı öñince ruḫ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm
Ḳalʿa ceng olsa añmayup ölümüm
Yanar oda girer semender idüm
Seg be-ṣaḥrā dimezden evvel çarḫ
İtlerüñle ḳapuñda hem-ser idüm
Şāh-ı ʿālem-penāh ṣaġ olsun
Çākeriyüm ezelde çāker idüm

Bu murabbaʿ āb-ı rūy-ı cümle-i eşʿārı ve şāh-beyt-i ḳaṣīde-i güftārıdur.

Murabbaʿ:

Gāh mirʾāt-ı felek rūy-ı saʿādet gösterür
Geh döner jeng-i melāmetle felāket gösterür
İvme ey dil ṣabr ḳıl ivmek melālet gösterür
Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür
N'eyledi devr-i felek āyīne-i İskenderi
Dīve aldurdı Süleymān ḫātem-i engüşteri
Sāḳiyā devr eylesün bādeyle pür ḳıl sāġarı
Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.846

Kātibī

Ġalaṭalı Seydī ʿAlī dimekle meşhūr envāʿ-ı maḥāsin ü mekārim-i nā-maḥṣūra ile maʿrūf u meẕkūrdur. Babası ʿazablar ketḫudāsı ve kendüsi kātibi ve hemīşe maʿārif ü kemālātuñ ṭālibi olup şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp curʿa-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara müdām ṣaçılur ve süfre-i inʿām u aʿṭāsı āyende vü revendeye ʿaleʾd-devām açılur idi. Ḫānesi aṣḥāb-ı ʿirfāna melceʾ ü meʾvā ve ḍalīlān-ı vādī-i ġınā olup mübtelā-yı belā-yı faḳr u ʿanā olan ẓürefā vü ʿurefāya mültecā vü müttekā idi. Nitekim ol zemānuñ şuʿarāsından Mevlānā Yetīm dimişdür.

Beyt: Bu nüh-ḳıbāba ṣaldı cūd u kerem ile āvāz
Seydī ʿAlī-i Rūmī ḥācı ḳıvām-ı Şīrāz

Şināverān-ı feżāʾil ü maʿārif ve ġavvāṣān-ı deryā-yı kemālāt u leṭāʾif olanlar sāḥil-ḫāne-i cūd u nāʾilinde lenger bıraġup cezīre-i āstānından ṣulanurlar ve ḥāciyān-ı luṭf u nevāl her gün Kaʿbe-miṣāl maḳām-ı meʿālī-meʾālin

Gülşen-i Şuʿarā/s.538

Kātibī

Ġalaṭadandur. Seyyid ʿAlī Çelebi dimekle meşhūr ve cūd u seḫā ile ʿAlī-vār meẕkūrdur. dergāh-ı muʿallā bendelerinden olup baḳıyye-i şuʿarā-yı selef ve tetimme-i ẓurefā-yı nīk-ḫalef idi. Ve deryā seferinüñ bī-ḳuṣūr kerrāt ile fevā idin gemicilerüñ bʾt-tamām gerek olan ḳavāʿidin bilmiş. Aña bināʾen sene sittin ve tisʿami ede deryā-yı Başrada ḳpudan naṣb olındı. Meẕkūr birḳaç ḳadırġa ile ve bir nice nefer levend-i hünerver ile Mıṣr yaḳasına çıḳmaḳ ārzūsıyla bī-vaḳt deryā-yı bī-pāyāne girüp gerdiş-i devr-i rūzgār hevā-yı muḫālif ile deryā-yı ʿummāna cūş u ḫurūş bıraġup bunlaruñ keştīlerin ve māl ü menāllerin ve dil-āver erlerin ve bī-miṣāl yigitlerin ġarḳa-i baḥr-ı fenā ve zevrāḳ-ı vücūdların būd iken nā-būd ḳılmış. Āḫirüʾl-emr seyyāḥ-ı deryā-yı Hind ve ser-geşte-i vādī-i Sind ve ṣaḥrā-neverd ü Çīn ü Māçīn ve müsāfir-i rūy-ı zemīn olup nice nice belā vü meşaḳḳetler ve dürlü dürlü cefā vü miḥnetler görmişler ve envāʿ-ı ʿacāyibāt u

ṭolanurlar idi. Yetīm-i mezbūr şeref-i ṣoḥbetden dūr ve bir bahāne ile bir iki gün mehcūr oldukda anda olan aṣḥāb-ı āvāz ve erbāb-ı sūz u sāzı añup bu tercīʿi diyüp ol maḳām-ı menīʿa göndermişdür. Evvel bendi budur.

Şiʿr: Varmaġa gūşe-i maḳṣūda yine
Muntaẓırdur dil-i fersūde yine
Gūşe-i kūy-ı muġānda görsem
Dāmen-i zühdümi ālūde yine
Ṣalsa āfāḳa ẓarīf āvāze
Gūş ursaḳ dem-i Dāvuda yine
İñlese nāy-ı Meḥemmed Ḳāsım
Ursa āteş Ḥüseyn ʿūda yine
Ḥoḳḳa-bāzī iderek Körçe Memi
Virse çünbiş o kef-i cūda yine
Gāh nāz eyleyerek gāhī ʿışḳ
Olsa Beñli Memi pehlūda yine

(Diger):
Ye düşüñdür gözüñ aç ġafleti ḳo
Ḫābda beglige beñzer hep bu

Ġalaṭada revāḳ-I felek-niṭāḳı eyvān-ı keyvāna berāber ve küngüre-i ṭāḳ-ı semā-iltiṣāḳı bām-ı ḳaṣr-ı Zuḥalle hem-ser reşk-i nigār-ḫāne-i Çīn bir ḳaṣr-ı ḫavernaḳ-ı revnaḳ u sipihr-āyīn binā eyledükde ol zemānda mezbūr ile celīs ü ḳarīn olan şuʿarā-yı siḥr-āferīn birer tārīḫ ü ḳıṭʿa diyüp dīvār-ı felek-girdārını tezyīn itmişler idi. Kendüsi *Ṭoḳuz yüz ḳırḳ* lafẓını tārīḫ itmişdür. Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan binā-yı sarāy-ı vücūd-ı Ṭahmāsı vīrān itmegiçün defʿa-i ṣāniyyede ḳaṣd-ı īrān u Tūrān itdügi eyyāmda Pīrī Reʾīs yirine deryā-yı Hinde ḳapūdān olup gitdükde nesīm-i merām u recāsı muḳteżā-yı hevāsınca esmeyüp bād-ı muḫālif ve riyāḥ-ı ʿavāṣıfla bādbān-ı taḳdīr keştī-i taṣvīr ü tedbīrin semt-i ḫilāf-ı mübteġāsına iletmiş idi. Ḥāṣılı ber-fehvā-yı *tecrīr-riyāḥu bimā lā-teştehiyiṡ-sufen* ḫāh u nā-ḫāh niçe beliyyāt u verṭāt ile semt-i Gücerāta düşüp ḫidmet-i sulṭānü'l-berr ve'l-baḥra cānib-i berden gelmek lāzım geldükde Gücerātda çıḳup kendüye muvāfıḳ olan ʿasākir ile Sind ve Hind ve Āẕerbāycān ve Ḫorāsān vilāyetlerini seyāḥat eyleyüp on sekiz pādşāh-ı taḫt-nişīnüñ ʿubūdiyyet-nāmesiyle ḫidmet-i sulṭān-ı şāh-nişāna yaʿnī ki mūr-mişāl Evreng-i Süleymāna yüz sürüp ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūr Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫana geldükde ol selāṭīn-i kāmkār u ḫavāḳīn-i ẕü'l-iḳtidāruñ ḍarāʿat u şefāʿatı ile mezbūruñ riyāż-ı āmālin emṭār-ı luṭf ġarāyibāt seyr ḳılmışlar. Yine tevfīḳ-i yezdānī irişüp biñ dürlü felāketle üftān u ḫīzān ve temāşā-yı Türkistān u ʿAcemistān idüp bu diyāra geldükde ser-güẕeştin ʿalʾt-tafṣīl tesvīd ü taḥrīr ḳılup bir kitāb itmiş ve pādşāh-ı īrān u Turān aʿnī sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḫidmetine ʿarż-ı ḥāl diyü sunmış. Hezerān luṭf u iḥsān-ı bī-girāndan ṣoñra yüz elli aḳçe teḳāʿüd tarīḳi ile ʿulūfe ṣadaḳa buyrulmış. bu deñlü perīşānlıḳdan ḳurtulup cemʿiyyet-i ḫāṭır ile pādşāhuñ eyyām-ı saʿādetinde āsūde-ḥāl ve müferrihü'l-bāl iken fevt oldı. Eşʿār-ı ṭarab-nümāsı bī-ḥadd ve güftār-ı dil-küşāsı lā-yuʿaddur. Cümlesinden bu birḳaç beyt-i ābdār iḫtiṣār olınup ḳalem-i müşk-bār īlē īḫtiṣār olındı.

Naẓm:
Ḫadeng-i ġamze-i mestüñle sāḳī sīne-çākum ben
Demidür şun lebüñ cāmın be-ġāyet derdnākum ben
Yolında öldügüme yanmaz idüm dil-berüñ ammā
Mezārum üzre bir gün uġramaz aña helāküm ben

(Diger):
Mihri göñülden ol ṣanemüñ çün beri degül
Ḫarc eyle naḳd-i eşküñi alnuñ deri degül
Bir Ḫüsrev-i zemāneye Ferhāddur göñül
Şīrīn adın añmañ ol anuñ eri degül
Ṭaʿn itdügini ʿāşıḳa mescidde vāʿiẓüñ
Mey-ḫāne içre añma mesāvī yeri degül

(Diger):
N'ola mücrim iseñ yārin şefāʿat-ḫāhımuz vardur
Ṭayansun zühdine zāhid bizüm Allahımuz vardur

u nevāli ile muḫażżar ve şāḫsār-ı recā vü āmānīsin ḳaṭārat-ı nisyān-ı iḥsānı ile müzehher ü munażżar idüp Diyārbekr defterdārlıgı ile kāmyāb u kāmkār olduḳdan ṣoñra yüz elli aḳçe müteferriḳalik ile teḳā'üd iḫtiyār itmiş idi. Ol esnāda emr-i münādī-i Ḥaḳḳ ile ṣavt-ı *küllü nefsin zā'iḳatu'l-mevti* sem'-i cānına ve āvāze-i *küllü men 'aleyhā fānin* derīçe-i cinānına irişüp ṣarṣar-ı ecel mühlet ü ecl virmeyüp keştī-i bedeni sāḥil-i vücūdda iken rūzgār-ı muḫālif lenger-i ḥayātın alup 'ummān-ı bī-kerān-ı fenā vü memāta ṣalmış idi. Ol sefer ü seyāḥatinde çoḳ belā vü miḥnet çekmişdür. Ser-güzeştin ve seyr-i kūh u deştin bir kitāb idüp itḥāf-ı cenāb-ı felek-ḳıbāb itmişdür ve 'ilm-i ḥisāb u hey'etde daḫı ḫayli ḳudret ü mahāreti vardur. Usṭurlāb ve rub'-ı mucīb ü muḳanṭarāt ve mu'addel ü zātü'l-kürsī a'māl inde Türkī biş maḳāle üzre Mir'āt-ı Kā'ināt adlu bir risālesi vardur. Ol fennde ḳudret ü istiṭā'atı zikr olınan risāleden ma'lūm u mefhūm olur. Bu bir iki eş'ār ol seyyāḥ-ı mülk-i naẓmuñ güftārındandur.

Şi'r: Dest-i ḫūn-ālūduñ itdi pence-i mercānı pest
Dōstum elde meseldür dest-ber-bālā-yı dest

Ve lehū:

Ḫadeng-i ġamze-i mestüñle sāḳī sīne-çākum ben
Demidür şun lebüñ cāmın be-ġāyet derdnākum ben
Yolında öldügüme aġlamazdum dil-berüñ ammā
Mezārum üzre bir gün uġramaz aña helākum ben

Ve lehū:

Mihri göñülden ol ṣanemüñ çün beri degül
Ḫarc eyle naḳd-i eşküñi alnuñ deri degül
Bir Ḫüsrev-i zemāneye Ferhāddur göñül
Şīrīn adını añmañ ol anuñ eri degül
Ṭa'n itdügini 'āşıḳa mescidde vā'iẓüñ
Mey-ḫāne içre añma mesāvī yeri degül

(Diger):

N'ola mücrim iseñ yārin şefā'at-ḫ'āhımuz vardur
Ṭayansun zühdine zāhid bizüm Allahımuz vardur

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.879

Lisānī

Muḳarrer-i āyāt-ı Selāṭīn-i 'Osmāniyye ve mehbiṭ-i envār-ı 'ināyāt-ı Subḥāniyye olan ḳubbetü'l-islām şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür. Ol

Gülşen-i Şu'arā/s.550

Lisānī

Ehl-i ḳalem zümresinden zu'emā ḳısmından mevlid-i laṭīfi Adana ve ism-i şerīfi Aḥmed Çelebi aṣl-ı pākizeleri Ramażaniyānuñ

ẕāt-ı kerīmü'l-muḥeyyānuñ ki feyż-i ḥayā-yı destinden ebr-i bahārı ḥayā idi. Nām-ı şerīfi Yaḥyādur. ʿĀlem-i ṣabāvetden ki hengām-ı taḥṣīl-i maʿrifetdür. ʿArūs-ı kemālāt-ı insāniyye naẓar-ı ẕāt-ı melek-sīretinde cilveger ve saʿādet-i kitābet ki āyet-i refīʿ-i rāyet-i *ʿalleme bil-ḳalem* celālet-i şānına nāṭıḳ olduğı *Keh-nār ʿilā ʿilm* ve rifʿat-i şān-ı saʿādet-maḳrūnı mā-ṣadaḳ-ı mażmūn-ı kelām-ı belāġat-meşḥūn-ı *nūn vel-ḳalami ve mā yesturūn* dur. Enāmil-i deryā-yı ḫaṣā`iline maḳdūr u müyesser olmağın taḥṣīl-i fünūn-ı āliyyeden istīfā itdükde sālik-i ḫudemāt-ı ḫizāne vü istīfā olmışlar idi. Bir zemān Dīvān-ı Sulṭānīde muḥāsebecilik ʿunvānı ile muʿanven ve kūs-ı ṣaḥā`if ü defātir-i gūş-vāre-i me`āṣir ü mefāḫiri ile muvaşşaḥ u müzeyyen olmış idi. Ḥaḳḳā ki müstevfī-i aḳlām niçe şühūr u aʿvām icmāl-i kemāl-i ẕāt u tefāṣīl-i ḥüsn-i ṣanʿātını evrāḳ-ı sebʿa-i ṭabāḳa taḥrīr eylese muḳāṭaʿāt-ı ḳalem-rev kemālātından ḥisāb yek ḳalem degüldür ve muḥāsebāt-ı defātir-i eyyām dāḫil-i ḫizāne-i ẕāt-ı bā-iḥtirāmı olan mekārim-i bī-erḳāmından bir raḳam degüldür. Ümmīddür ki beḳāyā-yı cāh u celāli tafṣīl ü icmāli ile taḥṣīl idüp ʿāmil-i eyyām ẕāt-ı saʿādet-encāmı içün der-ʿuhde itdügi merātib ü menāṣıbı teslīm itmekle vāṣıl-ı maḳām menīʿ ü ḳadr-i celīl ola. Zemānemüzde ṭūṭī-i ṭabʿı ḳafes-i belāġatde gūyā ve vaṣf-ı ḳand-i şehd-i lebān ile şekker-ḫām olan ve kelīm-i lisānı mışr-ı feṣāḥat u beyānda iẓhār-ı bed-beyżā iden şuʿarā-yı faṣīḥü'l-lisān ve nuẓemā-yı şīrīn-zebāndandur. Bu bir iki ebyāt-ı merġūb ol ẕāt-ı maḥsūbuñ bu mecelle-i celīleye taḥrīr olınmağiçün iḫtiyār itdükleri eşʿār-ı feṣāḥat-maşḥūb ve belāġat-üslūbdandur.

Şiʿr:

Dem-i ḳatlümde ḫūnum tīġ-i bürrānuñda ḳalmışdur
Niçe maẓlūmlar ḳanı senüñ yanuñda ḳalmışdur
Libāsuñda degüldür naḳş-ı kemḫā pençe resminde
Benüm dest-i ümīdümdür ki dāmānuñda ḳalmışdur
Perīşānlıḳ ser-i zülf-i perīşānuñda ḳalmışdur
Perīşān eylemek ʿāşıḳları yanuñda ḳalmışdur

aʿyānından olup şehr-i mezbūrda eyālet ile hükūmet iden Pīrī Paşa Ḥażretleri meẕkūruñ ẕāt-ı ḫuceste-ṣıfātlarında ḳābiliyyet efehm idüp niçe müddet mūma-ileyh paşanuñ kātib-i sırrı olup cüll-i himmetlerün taḥṣīle maṣrūf ve lüẕūẕ-ı tekmīle maʿṭūf ḳılmış. binā en ʿalā-ẕālik kitābete liyāḳat-ı küllīsi olup biʾl-fiʿl vezīr-i ṡāliṡ ve ser-ʿasker-i ẓafer-rehber Muṣṭafā Paşa - *Edāmaʾllāhū celālühü-* ferzend-i ercmendleri olan maḥmiye-i Ḥalebde beglerbegi iken meşiyyet-i taḳdīr-i rabbānī birle murġ-ı revānları gülzār-ı cinānda āşiyāngīr olan Meḥemmed Paşanuñ kātib-i divān-ı ʿālī-şānı olmışdı. *El-emru biyediʾllāh* ḥükmince anlar fevt olduḳda ṣāḥib-saʿādetlere ḫidmet itmege irtikāb itmeyüp ferāġat ṣūretin gösterüp rūzgār-ı zūrḳārda küşe-i veaḥdet iḫtiyār itmek üzre iken maḫdūm-ı ümerā-yı vālā-güher aʿnī İskender Paşanuñ ferzend-i dil-bendi olan Aḥmed Paşanuñ ḫidmet-i şerġīfleriyle müşārün-ileyh Lisānī manṣıb-ı kātib-i dīvānı olmağı erzāni ḳılup nice nice riʿāyet-i küllīsine maẓhar düşüp şükrān üzre olduḳları maʿlūm-ı erbāb-ı rüḳūmdur.

Beyt:

Merdūd-ı ser-i küyuñ olup mübteẕel oldı
Aġyār-ı siyeh-rūya bu işler güzel oldı

Ve lehū:

Geçdi Ferhād ile Mecnūn baña hem-dem ḳalmadı
Vādī-i ʿışḳuñ bugün vardur ʿaceb tenhālıġı

Ve lehū:

Teġāfül eylemek yegdür Lisānī ṭaʿn-ı nā-ehle
Ḳulaḳ ṭutmaḳ bilürsin ḳavl-i aʿdāya sefāhatdür

Neler geçdi dile cellād-ı ġamzeñ ey kemān-ebrū
Nişān isterseñ işte zaḫm-ı peykānuñda ḳalmışdur
Ve lehū:
Merdūd-ı ser-i kūyuñ olup mübteẕel oldı
Aġyār-ı siyeh-rūya bu işler güzel oldı
Ve lehū:
Geçdi Ferhād ile Mecnūn baña hem-dem ḳalmadı
Vādī-i ʿışḳuñ bugün vardur ʿaceb tenhālıġı
Ve lehū:
Teġāfül eylemek yegdür Lisānī ṭaʿn-ı nā-ehle
Ḳulaḳ ṭutmaḳ bilürsin ḳavl-i aʿdāya sefāhatdür

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1124
Hilālī
Hilāl-i vücūd-ı maḳbūlı maṭlaʿ-ı ẓuhūr-ı ricāl-i fühūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ṭulūʿ idüp erbāb-ı maḳāl ile ictimāʿ u ıttıṣāli olmaġla günden güne ḳaṭʿ-ı menāzil-i ʿirfān iderek bedr-i tābān olup erbāb-ı istiḥāl miyānında hilāl-i ʿıyd gibi müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi. Aṣḥāb-ı ḫırfet erbāb-ı ṣanʿatdan iken kitāb-ı naẓm u neṣrde ḥarf-zenān olmış idi. Cism-i nizārı ḳalemdān içinde ki nāl-misāli naḥīf ü hezār diḳḳat-i çeşm-i dūr-bīn ile nümāyān olan hilāl gibi ġāyetde żaʿīf olmaġın maḫlaş-ı mezbūra ġayrlardan eḥaḳḳ u aḥrā idügi rūşen ü āşkārdur. Ḥaḳḳā ki semā-yı belāġat ve maṭlaʿ-ı feṣāḥatuñ tābende-i hilāli selsāl-i maḳāli ʿālem-i nezāket ve gülistān-ı melāḥatüñ āb-ı zülālidür. Bir hilāl idi ki maṭlaʿ-ı vücūddan ẓuhūr idince tābān olmış idi ve bir māh-ı raʿnā idi ki berīḳ ü lemeʿānda āftābdan lāmiʿ ü raḫşān olmış idi. Bir bedr-i münīr idi ki kimseden istiʿāre-i envār ḳılmaz idi ve bir cism-i müstenīr idi ki ṣaġīr ü kebīr kelām-ı dil-peẕīrine leke ḳondurmayup aña isnād-ı maʿarret ü ʿār itmez idi. Müretteb ü mükemmel Dīvānı ve muṣannaʿ u muḫayyel kemālāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur. Ḥudūd-I ḫamsīnde bedr-i vücūdına ʿuḳde-i memātda ḫusūf irüp ol ẓulmetden incilā bulmaġa imkān olmadı. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur.
Şiʿr:
Şikest olsa ṣurāḥī cām-ı meclis ber-ḳarār olmaz
Meṡeledür sāḳiyā baş gitse ayaḳ pāydār olmaz

Gülşen-i Şuʿarā/s.605
Hilālī
İstanbulīdür. Ẕihn-i selīmi pāk ve tevsen-i ṭabʿ-ı mustaḳīmi cüst ü çālāk evṣāf-ı ḥamīdesin gūş ḳılduġımuz şuʿarādandur. Ḫayli nāzik ü bārik ve kendü de żaʿf ile misāl-i hilāl-i zār u bī-mecāl imiş lākin şāʿir-i metīn ve sāḥir-i siḥr-āferīndür. Şiʿr-i dil-sūzı mānend-i naẓm-ı Ḫüsrev ve maʿānī-i daḳīḳ ile māh-ı nev gibi nā-peydā ve bī-hem-tā vāḳiʿ olmışdur. Cümlesinden bir iki beyt ṣebt olındı naẓmı budur.
Ġurūr-ı ḥüsn ile dil-ber ki nāza yüz ṭutdı
Belā-yı ʿışḳ ile ʿāşıḳ niyāza yüz ṭutdı
Ḥaẕer ḳıl ey gül-i raʿnā niyāz-ı bülbülden
Hezār dest ile ol bī-niyāza yüz ṭutdı

Ve lehū:
Yiridür rūyum üzre ger dökersem eşk-i ḫūn-ābı
İçersen bensüz ā ẓālim ḥarām olsun mey-i nābı
Ve lehū:
Fetḥ-i bāb ola müyesser diyü vaṣl-ı yārdan
Ḥalḳaveş ḳaldı gözüm gitmez der-i dildārdan
Yāreler ağız açar derd-i derūnum şerḥ ider
Kime kim ḳan ağlıyam bu dīde-i ḫūn-bārdan
Ve lehū:
Beni yanında her kim ki görürse sen perī-zāduñ
Ṣanur taṣvīridür bir yirde Şīrīn ile Ferhāduñ
Ve lehū:
Ġurūr-ı ḥüsn ile dil-ber ki nāza yüz ṭutdı
Belā-yı ʿışḳ ile ʿāşıḳ niyāza yüz ṭutdı
Ḥaẕer ḳıl ey gül-I raʿnā niyāz-ı bülbülden
Hezār dest ile ol bī-niyāza yüz ṭutdı
Ve lehū:
Allar giyse ḳaçan gül gibi ol nāzik beden
Yine ḳat ḳat ḳana girmiş vāy bu ẓālim dir gören

Şairlerin özel hayatlarına, iç dünyalarına, portrelerine dair ayrıntılı bilgi veren Āşık Çelebi Tezkiresi, eserde bazı şair biyografilerinde zikredilmemiş olmakla birlikte yapılan biyografi mukayeseleri sonucunda Hasan Çelebi tarafından kaynak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.184
Emīrī
Maẓhar-ı ās̱ār-ı emn ü āmān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān olan merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında naḳībü'l-eşrāf olan şerefü'n-nebī ve'r-risāle zübde-i inbātü'n-niḳābe ve'l-celāle ḳıdve-i sādāt-ı saʿādet-penāh Maḥmūd bin Seyyid ʿAbdu'llāhdur. Mevlidi Burusa-i maḥrūsedür. Mezbūrı Monlā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Mevlānā Ḳırīmī merzubūm-ı diyār-ı Rūma ḳudūm-ı meserret-rüsūm buyurduḳlarında Seyyid-i merḳūm yetīm ü maʿṣūm ḳalmağın şeref-i siyādetine naẓar idüp yetimlik anlara mīrās̱dur. Lü'lü-i şehvār yetīm oldukça ḳıymetdār olup ziyāde iʿtibār bulur diyü mezbūrı oğıl idinüp taʿlīm ü terbiyetinde mihr-i pederānesin iẓhār itmiş idi. Bir miḳdār taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet itdükde dağdağa-i sefer ve ārzū-yı seyāḥat ḳarār u iḳāmete rāḥat virmeyüp bir miḳdār eṭrāf-ı diyārı bād-ı ṣabā gibi geşt ü

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.168[110]
Emīrī
Naḳībü'l-eşrāf olan Seyyid Maḥmūd bin ʿAbdu'llāhdur. Mevlidi Burusadur. Burusa ʿulemā vü ṣulehā vü sādātı cāmiʿ bir maḥrūsedür. Vilāyet-i Rūmda Sulṭān Yıldırım zemānına dek ṭā ife-i sādāta naḳīb ü nāẓır olmaz imiş. Emīr Efendi-i merḥūm ile faḳīrüñ ceddi Seyyid Naṭṭaʿ Rūma geldüklerinde Emīr Efendi merḥūm iltimāsı ile Sulṭān Yıldırım Seyyid Naṭṭaʿı sādāta nāẓır eylemiş kendi ḳızın Emīr Efendiye ve vezīri Ḫalīl Paşa ḳızın Seyyid Naṭṭaʿa virüp Emīr Seyyid cāmiʿ ü imāretin Emīr Efendi içün binā vü şarṭ idüp Ebū İsḥaḳiyye mescid ü zāviyesin Seyyid Naṭṭaʿı içün binā vü şarṭ idüp her birine inʿām-ı vāfir eylemiş. Seyyid Naṭṭāʿ fevt olduḳdan ṣoñra oğlı Zeyne'l-ʿābidīn nāẓır-ı sādāt olmış aña daḫı sulṭān Murād ve Sulṭān Meḥemmed ve Sulṭān Bāyezīdden vāfir iltifāt olmış Zeyne'l-ʿābidīn fevt olup ol manṣıb

---
[110] Filiz Kılıç, a.g.t.

güzār itdükden ṣoñra cānib-i vaṭana ʿavdet ü ricʿat itmiş idi. Ol eṣnāda ol ṣāh-ı sütūde-evṣāf mezbūrı naḳībü'l-eşrāf idüp hilāl-i vücūdı gitdükce bedr-i pür-nūr olup maḳbūl u manẓūr-ı cumhūr oldı. Āḫir-i ʿömrinde vaẓīfesi yetmişe yitmiş idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān -*ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān* - serīr-i salṭanata cülūs itdügi eyyāmda diyār-ı fenādan mülk-i beḳāya ḫırām itmiş idi. Sulṭān Bāyezīde virdügi ḳaṣīdedendür.

Naẓm:

İki cihānda iki Bāyezīde itdi ṭufeyl
Ḫudā ḳılup naẓar-ı luṭfa her birin manẓūr
Birisi ʿālem-i maʿnāda şöhre-i āfāḳ
Birisi ṣūret ü maʿnāda gün gibi meşhūr
Birisi mehbiṭ-i envār-ı feyż-i Raḥmānī
Birisi rehber-i cumhūr-ı ġāziyān-ı ġayūr
Anuñ feżā`ili Ḥaḳḳ fażlı gibi nā-maḥdūd
Bunuñ ḥaṣā`ili Ḥaḳḳ luṭfı gibi nā-maḥṣūd
Bu virdi şerʿ esāsına ṣıdḳ ile aḥkām
O ḳıldı zühd diyārını ʿışḳ ile maʿmūr
Şemā`ili mütenāhī degül çü her birinüñ
Gerek birisine ṣarf ola *māhve'l-maḳdūr*
Zihī merāsim-i cūduñ mürebbī-i fużelā
Levā`iḥ-i himemüñ feyż-baḫş-ı ehl-i ḥużūr
Beyāż ġurre esbün sevād dergāhuñ
Ḥaḳḳ itdi reşk-I beyāż u sevād dīde-i ḥūr

Sene ṣelāṣ ve erbaʿīn ve tisʿami`e tārīḫinde āḫirete intiḳāl eyledi -*Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi* -.

niçe zemān... ḳalmış ve ṭā`ife-i sādāt yine bī-naḳīb ü bī-nāẓır ḳalmış. Meẕkūr Seyyid Maḥmūd daḫı vālideyninden yetīm ḳalup merḥūm Monlā Ḳırīmī alup oğul idinüp fünūn-ı ʿilmden vāyesin alduḳdan ṣoñra bir zemān vilāyet-i ʿAcem ve ʿArap seyāḥatin idüp niçe dem daḫı taṣavvufa çalışmış cāh u celāl hevāsı dimāġından gidüp faḳr u fāḳa ile mizācı alışmış yine Rūma gelmiş imiş. Bu ḥālde baʿżı sādāt adına olan erāzilden nā-şāyeste evżāʿ u eṭvār ve ḫilāf-ı ʿarż-ı siyādetkār ẓuhūr idüp bunlara müstaḳıl nāẓır u naḳīb ve ḳāḍī-i mü`eddib ve ḥākim-i muṣīb lāzım olduğın bilürler. Seyyid Maḥmūdı yigirmi beş aḳçe ile nāẓır-ı sādāt ḳılurlar. Merḥūm ʿArabda naḳībü'l-eşrāf laḳabın görmiş imiş. Naḳībü'l-eşrāfı kendüye laḳab idinür ol manṣıb Rūmda naḳībü'l-eşrāflıḳ ile şöhret bulur andan aḳçesi otuz ve otuz beş olur. Her ḳaṣīde vü ḳıṭʿa virdükçe ʿulūfesine teraḳḳī olur ve envāʿ-ı teşrīf ü iḥsān ile telaḳḳī bulur. Sulṭān Selīm zemānında keẕālik ve Sulṭān Süleymān-ı merḥūm ki ṭā`ife-i āle raʿbetde ve neseb-i siyādete riʿāyetde bunlara iḥsān ile Resūlu'llāha ḳurbetde ve tekmīl-i saʿādetde ecdādından efzūn ve zümreye iḥsānı ḥadden bīrūn idi daḫı ziyāde iltifātlar buyururlar. Āḫir ʿömrinde ʿulūfesi sebʿine yetmişdi ve oğlına daḫı ʿulūfe itmişdi. ʿIraḳeyn seferinde ki tārīḫi iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami`edür āḫirete intiḳāl eyledi niḳābet-i āli ḳoyup ʿazm-i me`āl eyledi. Merḥūm monlāyāne ve sādāt içre ʿilm ü fażīlet ü erīḥiyye hāşimiyye vü seciyye-i ʿizzet ile yegāne idi. Nevādir-i feżā`ilden çoḳ yāddāştı var idi meclis-i mecmaʿ-ı aḫyār u ebrār idi. Teng-dest idi ammā ġınā-yı ḳalbe mālik idi aḫlāḳ-ı siyādet-i riʿāyeti sülūkına sālik idi. Bu rā`iyye ḳaṣīdeyi Sulṭān Bāyezīde virmişdür.

Ḳaṣīde:

İki cihānı iki Bāyezīde itdi ṭufeyl
Ḫudā ḳılup naẓar-ı luṭfa her birin manẓūr
Birisi ʿālem-i maʿnāda şöhre-i āfāḳ
Birisi ṣūret ü maʿnāda gün gibi meşhūr
Birisi mehbiṭ-i envār-ı feyż-i Raḥmānī
Birisi rehber-i cumhūr-ı ġāziyān-ı ġayūr
Anuñ feżā`ili Ḥaḳ fażlı gibi nā-maḥdūd
Bunuñ ḥaṣā`ili Ḥaḳ luṭfı gibi nā-maḥṣūd
Bu virdi şerʿ esāsına ṣıdḳ ile aḥkām
O ḳıldı zühd diyārını ʿışḳ ile maʿmūr
Şemā`ili mütenāhī degül çü her birinüñ

Gerek birisine şarf ola māhve'l-maķdūr
Zihī merāsim-i cūduñ mürebbī-i fużelā
Levā'iḥ-i himemüñ feyż-baḫş-ı ehl-i ḥużūr
Ve lehū:
Azı çoġı ʿömrüñ ancaķ ey göñül bir imiş
Pīr oldum ʿömrüme ṭoydum diyen yalan imiş
Ehl-i ʿilmi nāra biribirinden öñdin yiletin
Ṭaʿne-i ḥüssād u aʿdā ġayret-i aķrān imiş
İki ķardaş ķanı kim dillerde dāxim żikr olur
Dīde-i iḫvāndan firķatde aķan ķan imiş
Nā-tüvānuñ ẓulm eliyle pārelenmiş baġrınuñ
Adı şehler maṭbaḫında ķalye vü büryān imiş
Ṭolıdur gerçi meşāyiḫden Emīrī şehrimüz
Az bulınur arada illā ki nefsin tanımış

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.277
Cevherī
Ķaraferye dimekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür. Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'il ü kemāl itdükden ṣoñra ṭarīķ-i pür-tevfīķ-i ʿilme ki mevṣil-i saʿādet ü iķbāldür sālik olduķda Pervīz Efendinüñ āstān-ı felek-mişālinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i müdārese-i ʿulūma müdāvim iken semt-i ķażāya ʿāzim olmış idi. Dimetoķada ķāḍī vü ḥākim iken ḥudūd-ı tisʿīnde ʿazm-i riyāż ḫuld-ı berīn idüp ol gevher-i nā-yābuñ bāzār-ı rūzgārda ķadr u ķıymeti bilinmedi ve elmās-ı vücūdına raġbet olmamaġla ṣatılup alınmadı diyü cevherī-i eyyām ṣandūķ-ı zemīne almış idi. Yā meger mellāḥ-ı rūzgār keştī-i ḥayātını deryā-yı memāta ṣalmış idi. Ḥaķķā ki gevāhir-i kelimāt-ı belāġat-maṣḥūbı ki kān-ı feṣāḥatdan meclūbdur cevheriyān-ı bāzār-ı ʿirfān miyānında maķbūl u merġūb olup tīşe-i endīşe ile kān-ı dil ü cānından istiḫrāc itdügi laʿl-i ābdār ve yāķūt-ı seyyāl iklīl-i tāc-ı aṣḥāb-maʿārif ve ķılāde-i gerden-i erbāb-ı kemāl olmış idi. Ḫayli ḫōş-ṣoḥbet maṭrūḥü't-tekellüf dervīş-meşreb ḫūb-sīret kimesne idi. Vālid-i firdevs-mekān ķāḍī-ı Şām-ı şeref-ʿunvān iken mezbūr daḫı ķāfile-i ḥacc ķāḍīsı olup ķāfile-i rıḥletleri menzil-i Şāma nāzil olduķda aramızda merķūmla kemāl-i maḥabbet ü ḫullet ḥāṣıl olmış idi. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ āsār-ı ṭabʿ-ı pür-iķtidārından ẓāhir ü bedīdār olmışdur.
Şiʿr:
Bu gün anuñ ki ķatli irte dildārına ķalmışdur
Ne ķorķar ol belādan kişi kim yārine ķalmışdur
Ve lehū:

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.247
Cevherī-i Şānī
Ķaraferyedendür. Adı İbni Yemin idi. Zemān-ı ḥüsnüñde yā Yūsufa birāder yāḫūd mihr-i sipihr-i çārumīn idi. Ṭarīķ-i ʿilme sülūk idüp Pervīz Efendiden olan mülāzimīnde ve şeb u rūz tekmīl-i ḫulķ u ḫıṣāl ve taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle küşiş idüp ifāde-i ʿulūm ve ifāża-i fühūma müdāvimindendür. Ḥüsn-i aḫlāķı mekārim-i aḫlāķdan bir kitāb ve maʿrifetdün ʿavārifü'l-maʿārif bir bābdur. Ḥālā Üskübde ķırķ aķçe ile müderris olup ṣayrafī-i lü'lü-i manẓūm ve ṣāḫ-ı fevāżıl u cevher-i dürr-i mensūr-ı sıḥāḥ-ı feżā'ildür. İfāża-i ʿavārif-i külliyye lāzım-ı zāt-ı müteʿaddiyü'l-āsāri ve ifāde-i maʿārif-i cülliyye ʿārıż-ı ġayr-ı mefāriķ cevverīdür.
Ġazel-i ū:
Ḫār ḫāruñdan meh-i dīvāne her ay başına
Tırnaġını ķana ġarķ eyler ķaşına ķaşına
Kāse-i Mecnūna ṣınmaķdur ṣunılan fi'l-meṡel
Ḫūn-ı Leylādan eger ʿālem çanaġı āşinā
Ṭıfldur diyü yetīm-i eşki ġāfil çaġlamañ
Ķatı çoķ başlıdur anuñ baķmañuz az yaşına

Ġazel:
Kendüñi urma idlā ḫançerine cānānuñ
Varma yanına iki başlu bir ejderhānuñ
Ey dil āzürde imiş zaḫmlaruñ nālünden
Saña mecrūḥluġı var bu gice yārānuñ
Gerçi itdüñ ķavlüñe vaʿde-i ferdā bī-ḥadd
Bu ķıyāmet ki yüzin görmedi bir ferd anuñ
Kimi başıyla gelür saña kimi cānı ile

Gelmege hergiz ḫilāf añlanmaz idi yārdan
Dōstlar ammā geçilmez n'eylesün aġyārdan
Ḫār ḫāruñdan meh-i dīvāne her ay başına
Dırnağını ḳana ġarḳ eyler ḳaşına ḳaşına
Ṭıfldur diyü yetīm-i eşki ġāfil çağlamañ
Ḳatı çoḳ başludur anuñ baḳmañuz az yaşına
Ve lehū:
Aldanma naḳş-I ḥüsnüñe ḫ*āb* u ḫayāldür
Leylādan örnek al ki bu bir dest-māldür
Mecdī ismine bu muʿammā daḫı anuñdur
Ve lehū:
İderken ʿārıżuñ devrini seyrān
Pey-ā-pey zülfini gördüm perīşān

Başḳa bir tuḥfesi var ḫidmetüñe her cānuñ
Cevherī ağzuma bir şekker ezdüñ ki yine
Sözde dadını degül adın añan Selmānuñ
Ve lehū:
Eşk-i ḫūninüme yüz virmedügi bu ki yüzüm
Üzerinden anı ḳanlu imiş ırmaġ ister
Aldanma naḳş-ı ḥüsnüñe ḫ*āb*-ı ḫayāldür
Leylīden örnek al ki bu bir dest-māldür
Ve lehū:
Tāze dāġum bir ḳara cāhil durur ḳābil-vücūd
Açılur deheni eger beklerse yanum suḫte
Ve lehū:
Öykünse māh yā ḳaşuña iştihārda
Maʿẕūr ṭut ki ṭoġdı büyüdi kenārda
Ve lehū:
Ḥüsni artar zülfini ṣalsa o ḫadd-i mehveşe
Şuʿlesi efzūn olur dāmen urulsa āteşe
Ve lehū:
Kim ki ey meh işigüñde özini ḫāk itdi
Rūzgār ol kişinüñ menzilin eflāk itdi
Bir ṣadā eyledi nevrūz hevāsında ṣabā
Ġonceler şevḳe gelüp gül yaḳasın çāk itdi
Sulṭān Süleymān-ı merḥūmuñ vefātına ġāyet eyü tārīḫ dimişdür.
Tārīḫ:
Cihān-ı bī-beḳādan rūḥ-ı pāki rıḥletk itdükde
Dimiş Sulṭān Süleymān pend idüp oğlı Selīm Ḫane
Ṣaḳın maġrūr olup bu devlet-i dünyāya aldanma
Ki ne Efrīdūne ḳalmışdur bu ne Sām u Nerīmāne
Selīmüm ʿadl ü dād it saña bizden bu yeter tārīḫ
Bilürsüñ ḳalmadı bāḳī cihān mülki Süleymāne

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.326
Ḥayretī
Kān-ı belāġat u eşʿār ve maʿden-i şuʿarā-yı ʿālī-miḳdār müşābih-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan Yeñice-i Vardardandur. Nāmı ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūm içinde kemāl-i belāġatla maʿlūm u mevsūm ṣāḥib-Dīvān fā'iḳü'l-aḳrān şāʿir-i pür-ʿunvāndur. Şiʿrinde selāset ve edāsında melāḥat nihāyetdedür. Sāde olan eşʿārı daḫı çāşnīdār-ı yek-dest ü hem-vār olup sūz-ı ʿışḳdan ḫālī vü ʿārī olmaduġı naẓar-ı erbāb-ı kemāl ve baṣar-ı baṣīret-i aṣḥāb-ı maḳālden müstetir ü mütevārī degüldür. Evā'il-i ḥālinde Vezīr-i Deryā-nevāl İbrāhīm Paşaya virdügi ḳaṣīde-i bī-miṣāli

Meşā̇irü'ş-şuʿarā/s.317
Ḥayretī
Adı Meḥemmeddür. Rūmilinde şuʿarā vü ẓurefā menşėi olan Vardar yenicesindendür. Sīne-çāk dimekle maʿrūf Sinān Çelebinüñ birāderidür. Sāde-dil ü sīne-i bī-ġıll lā übālī-ḥāl ve fānīveş levend-meşreb ʿulvī-mezheb sipāhī-ḥırfet ʿışḳ-pîşe vü ʿıyş-ṣanʿat kimesne idi. Ḥaḳḳā ki şiʿrinde selāset ü edāsında cezālet var çāşnidār u hem-vārdur. Eyü maʿnālar aña dest virmişdür. Sāde olanları daḫı luṭf-ı edādan yā sūziş ü şūrişden veya ʿuzlet-i mā-sivādan ḫāli degüldür. İbrāhīm Paşa-yı merḥūma virdügi ḳaṣīdesi meşhūrdur. Paşa ḫayli himmet ü ḥüsn-i nevāziş ü terbiyet ḳaṣd idüp bir gün Ḫayāliye hem-şehrüñ

beyne'l-cumhūr meşhūrdur. Rivōyet olınur ki bir gün paşa-yı mezbūr Ḥayretīye luṭf u mekremet ü iḥsōn ve terbiyet ḳaṣdın idüp Ḫayōlīye hem-şehrüñ Ḥayretīyi bilür misin didükde ʿōdet-i ebnō-yı zemōn üzre ki mübōʿadet ü müġażat-ı iḫvōnda birōderōn-ı Yūsufdan eşeddür. Vezīr-i mezbūruñ manẓūr-ı mekōrim-i mevfūrı olmaḳ iḥtimōlinden ḥased ve bōb-ı luṭf-ı vezīr-i kōmyōbı sedd idüp bilürüm ʿōlem-i istiġnōda ḳayd-ı dünyōdan sevr-mişōl ōzōde ne ümmīd-i manṣıb ve ne sevdō-yı ḫidmet-i pōdşōh şehbōz-ı ṭabʿı bī-ser ü sōmōnlıḳ ile özge hevōdadur. Bu eşnōda bir aʿlō-ġazel dimişdür. ʿAle'l-ḫuṣūṣ maṭlaʿı ġōyetde laṭīf ü ḫoşterdür. Ḥattō daḫı naẓīre dimek müyesser olmadı diyüp bu maṭlaʿı oḳur.

Maṭlaʿ

Ne Süleymōna esīrüz ne Selīmüñ ḳulıyuz
Kimse bilmez bizi bir şōh-ı kerīmüñ ḳulıyuz

Pōdşōh daḫı mezbūra cüz'ī tīmōr emr idüp ol daḫı dil-i bīmōrına bu maḳūle ile tīmōr olınmaz diyü ḳabūl itmeyüp ümerō-yı nōmdōruñ beglerine gōh Yaḥyōlı gōh Miḫōlli Beglerine ḫidmet ve anlar ile muvōneset ü ülfet idüp ol mennōn-ı bī-minnet ve kerīm-i bī-żinnet ḥażretleri virdügi ḳuvvet-i lō-yemūtla ḳanōʿat itmiş idi. Bu ḥōlde iken dīde-i ḳalīle dīdōr-ı şōhid-i maʿnōya nōẓır ve baṣar-ı baṣīreti mir'ōt-ı cemōl-i ḥaḳīḳata ḳōṣır olmaġiçün nuḳūş u ṣuver-i deyr-i cihōndan göz yumup maḥbūb u maṭlūbını muḳōrin-i aġyōr görmege iḫtiyōr itmeyüp aʿmō olmış idi ve çeşm-i cihōn-bīni bu sebebden nō-bīnō olmış idi. Hemōnō merdüm-i cismi rūzgōr-dīde olmaġla pīr olup aġarmış idi. Ve şōhid-i vōḥid-i ḥaḳīḳiyye ikilik naẓarını itdügiçün dīdesini gözinden göñlinden çıkarmış idi. Baʿdehū sene iḥdō ve erbōʿīn ve tisʿami'ede terk-i ʿōlem-i fenō ve seyr-i mülk-i beḳō idüp vōṣıl-ı Ḥażret-i Mevlō olmışdur. Bu eşʿōr ol şōʿir-i nōmdōruñ güftōrındandur.

Şiʿr: Ḳılma aġyōra ḥavōle ġamze-i ġammōzuñı
Olur olmaz zōġa ṣalma dōstum şehbōzını

Ve lehū:

Oldı sīnem gibi rōzum perdesi yüz yirde çōk
Ey melek bu perdeden söyletme luṭf it rōzuñı
Ḥayretī dirseñ ki meşhūduñ ola dīdōr-ı dōst
Yum bu naḳş-ı mō-sivōdın çeşm-i şōhid bōzuñı

Ḥayretīyi bilür misin dimiş. Ḫayōlī bilürüm ne pervō-yı cōh u manṣıb ve ne ḫidmet-i pōdşōh u mülōzemet-i paşadadur ʿōlem-i istiġnōdadur perīşōnluḳ ve bī-ser ü sōmōnluḳ ile özge hevōdadur. Ḥattō bu yaḳınlarda bir ġazel dimişdür. Bir aʿlō maṭlaʿ vōḳiʿ olmışdur ki naẓīre diyemedüm dimiş. Paşa-yı merḥūm nedür didükde bu maṭlaʿın oḳımış

Maṭlaʿ

Ne Süleymōna esīrüz ne Selīmüñ ḳulıyuz
Kimse bilmez bizi bir şōh-ı kerīmüñ ḳulıyuz

diyüp ol şeh-süvōr-ı nat-ı vezōret meydōn-ı iḥsōna at ṣalup Ḥayretīnüñ rūḥ-ı ōmōlinden niḳōb açmaḳ ister iken bu fi'l-ḥōl ferzīn gibi keç-revlik idüp fitne piyōdelerin sürüp açmazdan kişder nō-puḫtelik idüp Paşanuñ dīk-i cūşōn-ı luṭfına bōrid sözlerle sovuḳ şu ḳatup şoġudur. Ol ṣōḥib-naẓar bunun ḥōline iki gözle baḳmaḳ isterken efsōne-i pür-füsūnla ḫōb-ı ġafletde uyudur. Paşa cüz'ī tīmōr emr ider. Ol daḫı ḳaḳıyup ḳor gider. Gōh Yaḥyōlı gōh Miḫōlli beglerine ḫidmet ider. Ḳūt-ı lō-yemūta ḳōniʿ olup ʿaṭō vü baḫşiş ve ḫorşe ü pūşişleriyle iktifō ider. Bu ḥalde aʿmō olur çeşm-i cihōn-bīni nō-binō olur. Meyl-i ʿōlemden göz yumup ʿōlem-i ḳalbe başar-ı baṣīret ile naẓar ider ammō yine ölince ʿayn-ı şiʿr görür gözi belki ḳaṣīde-i ʿömri şōh beytine irince şiʿr ōḫir sözi olur. Sene iḥdō ve erbaʿīn ve tisʿami eyede yine kendi ḳaṣabasında iritḥōl eyledi. Mezōrı anda maʿlūm u meşhūr ve anda varan şuʿarō vü ẓurefōya murūrdur.

Eşʿōr-ı ū:

Dilerüm cōn oynayup ʿışḳuñda cōnō ten yaḳam
Raḳşa girem germ olup meclisde pīrōhen yaḳam
Bōl ü per yirine bī-pervō dil ü cōn yandırup
İsterüm kim ʿışḳ odın pervōneden rūşen yaḳam
El uzatma ḫōrveş dōmōnına bir kimsenüñ
El elinde olmasun dirseñ birōder sen yaḳam
Sözlerümde Ḥayretī bir sūz var kim umarum
Saġ olursam Rūmda Ḫüsrev çerōġum ben yaḳam

Ve lehū:

Ruḳʿa geldi baña yōrümden yazılsa ṭañ mıdur
nōme-i ʿışḳ içre nōmum kōm-bīn ü kōm-yōb

Ve lehū:

Ey gedō dien bañ devletlü ḫanum yoḳ mıdur
Yoḫsa ben ōdem degül miem yō cōnum yoḳ mıdur

(Diger):
Mey-i nābuñ nice olmayalum ölümlisi biz
Bir iki gün bu fenā evde anuñ dirisiyüz
Bundan artıḳ daḫı vuṣlat nice olur ʿālemde
Bir gök altında yüz ol māh ile dāyim ikimüz
Ve lehū:
Başa iletdi işin düşmen mey-i rūşen gibi
Ḳaldum ayaḳlarda ben derd ile derd-i dil gibi
(Diger):
Aḳ ʿabāñı ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi tek rūşen dil ol
Şeb gibi tīre derūn olma giyüp zerrīn libās
Ve lehū:
Beñzetmiş özin ḳāmet-i dil-cūsına yārüñ
Başında ḳavaḳ yili eser daḫı çenāruñ
Bu ġazel daḫı şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur.
Ẕevḳ ü ṣafā didükleri derd-i belā mı ki
Mihr ü vefā didükleri cevr ü cefā mı ki
Vuṣlat didügi ʿāşıḳına dil-berüñ ʿaceb
Şol göz ucıyla eyledügi merḥabā mı ki
Ḥaḳḳdan naẓar olup baña ʿayn-ı vefāyla
Dār-ı fenāda yüzüme bir kez baḳa mı ki
Ey Ḥayretī bu derdi çeker var mı bir daḫı
Yoḫsa cihānda yalñuz ancaḳ baña mı ki
Ve lehū:
ʿĀşıḳuñ bağrında ṭağlar deñlü başı var imiş
Kendi bir kem ḳaṭre deryālarca yaşı var imiş
Yoḳ ṣanurdum bāliş-i rāḥat bu miḥnet-ḫānede
Şimdi bildüm dil-berüñ işigi ṭaşı var imiş
Bī-sütūnuñ gördi kim tīġ ile ṭaşı var imiş
Geldi başın egdi Ferhāduñ tırāşı var imiş
Cān ile cānān arasında ḥicāb oldı diyü
Ḥayretīnüñ kendi kendiyle ṣavāşı var imiş
Ve lehū:
Ḳāmetüm olmış durur hicrān yüki altında nūn
Noḳṭadur üstinde ṣan başumdaki dāġ-ı cünūn
Ve lehū:
Öykünürmiş ruḫ-ı cānāna ḳamer
Bilmeyüp ḥaddini bir gün lekeler
Ve lehū:
Eşk-i çeşm sepmese şu āteş-i sūzānuma
Hep yanup büryān olurlardı gelenler yanuma.

Ṭutalum dünyā senüñdür yā benüm de dünyede
Çaḳ bütün dünyā deger bir yār-ı cānum yoḳ mıdur
Ve lehū:
Meded her derdi yoḳ nā-merde ṣunma şerbet-i laʿlüñ
Yaturken bunca bī-çāre der ü dīvāre yaşdanmış
Maṭlaʿ
Ḳılma aġyāre ḥavāle ġamze-i ġammāzuñı
Olur olmaz zāġa ṣalma dostum şehbāzuñı
Ve lehū:
Şöyle gezdüm Hind-i zülf-i yāri kim yoldaşlar
Mū-be-mū şerḥ itsem olur ol perīşān yolların
Yiller ile şol ḳadar oldum mücāvir kim tamām
Kendi şehrüm gibi bildüm kūy-ı hicrān yolların
Ve lehū:
Yād-ı laʿlüñle ölürsem ṣāġar eyleñ ṭoprağum
Anı taḫmīr itmege üstüme bārān ağlasun
Ve lehū:
Aḳ ʿabā gey ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi tek rūşen-dil ol
Şeb gibi tīre-derūn olma geyüp zerrīn-libās
Ḳaṣīdesindendür:
Ḥālin ağlamaḳla nā-merde kişi almaz murād
Biñ ṣuvarsañ bir dıraḫt-ı ḫuşk virmez berg ü bār
Aʿmā olduḳdan oñra aʿmāluğına müeʿlliḳ bu ebyātı dimişdür.
Beyt:
Ḥayretī kör bengi bir abdāl-ı yek-rengüm bugün
Göz yumup aġ u ḳarasından cihānuñ fāriġüm
Ve lehū:
Ḥayretī dirseñ ki meşhūduñ ola dīdār-ı dost
Yum nuḳūş-ı mā-sivādan çeşm-i şāhid-bāzuñı
Ve lehū:
Göz yumup ey Ḥayretī çekdüm bu ʿālemden elüm
Göz açup her ʿālemüñ ṣonında çün gördüm elem
Beç seferinde bu tārīḫ daḫ anuñdur.
Tārīḫ: Şāhum ḳızıl almayı ay vāy ile ṭoldurduñ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.377
Dānişī
Süleymānegīzāde Pīrī Çelebi dimekle maʿrūf dāniş ü kemāl ile mevṣūf ehl-i dāniş ü idrākuñ yegānesi ve erbāb-ı ẕihn-i pākuñ ferzānesi ḫoş-meẕāḳ ḫūb-aḫlāḳ her fennde māhir ü

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.249
Dānişī
Süleymānegīzāde dimekle maʿrūf Pīrī Çelebi idi ki ehl-i ʿilm ü ʿirfānuñ ṣāḥib-fażl u edebi idi. Ḥaḳḳā ki ehl-i dānişüñ yegānesi ve erbāb-ı binīşüñ ferzānesi idi. Yalñuz ʿilmde degül her

maʿārifden ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir ʿadīl ü naẓīri nādir kimesne idi. Rūy-ı vücūdı merḥūm Ḥasan Begüñ luṭf-ı nā-maʿdūdı ile bā-ism olup İstanbulda Ḫaṣeki medresesinde müderris iken ḫidmet-i iʿādesinden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olup Edirnede Cāmiʿardı medresesinden maʿzūl olduḳda Mıṣr eṭrāfında seksen aḳçe ile Menufa ḳāḍī olmış idi. Ol eyyāmda Mıṣr ḳāḍīsı olan merḥūm ʿArabzāde Efendiyle şiddet-i şitā ve ḥiddet-i sermādeki ḥallāc-ı zemāna kemān-ı ḳavs-i ḳuzaḥdan dürrāʿa-i zemīne penbe-i berfi ṭurmayup atardı ve bād-ı ṣabā nefes-i serd-i aʿdā gibi ġāyetde bārid eserdi hemānā māder-i eyyām ʿaḳīm olduġına sebeb ol idi ki ḥarāret-i temmūzı defʿ içün istiʿmāl-i kāfūr-ı berfi ikṣār itmiş idi ve çeşm-i zemāna böyle nā-bīnā olduġına ʿillet bu idi ki Yaʿḳūbvār Yūsuf-ı perī-dīdārından cüdā düşüp sirişk-i bārān-ı dīdesinden keşīrü'l-cereyān olmaġla gözine beyāż-ı berf inmiş idi bu maḳūle zemānda ki cümle-i ʿālem mürde-ṣıfat ḥareketden ḳalmış idi ve herkes sefīne-i vücūdına lenger-i iḳāmet ṣalmış idi. Keştī süvār olup giderken bād-ı muḫālif keştī-I ḥayātına yapraḳdan gelüp rūzgār-ı zūrkār fülk-i vücūdını girdāb-ı ecele giriftār itmiş idi. Merḥūm-ı merḳūm ile ḳadīmi āşinā olmaġın bile ġarīḳ-i deryā oldı. Münāsib-i ḥāl bu ġazel-i bī-miṣāli ol eṣnāda dimiş idi.

*Şiʿr:*Dil uzadursa yaşuma deryā kenārda
Āhum çoḳ oynadur anı bu rūzgārda
Bu āh-ı āteşīn ile deryā-yı ġamda dil
Bir keştīdür baḥra ṣalupdur yanarda
Tek devlet-i vuṣūlı ele girsün ol şehüñ
Manṣıb olursa Dānişī olsun kenārda

Eşʿārı ḫūb ve güftārı ġāyetde merġūbdur. Egerçi ḫalḳ içinde meşhūr olan eşʿārı āzürde lakin her birisi maḳbūl ü mümtāzdur. Aṣḥāb-maʿārif arasında iştihār bulan baʿż-ı ebyāt u eşʿārı taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şiʿr:
Lebiyle söyleşemezsin şeh-i süḫandānuñ
Hemān aġırlıġıdur ġonçe-i gülistānuñ
Gördigüm leblerüñüñ oldı miyānı şekker-āb
Çıḳdı nāziklik ile aralarından süḫanuñ

Ve lehū:
ʿArż idüp n'eylersin ey dil tāze dāġuñ dil-bere
Geçmez ol sīmīn-berüñ yanında füls-i aḥmere

hünerde māhir ve her maʿrifetde ṣāḥib-ḥaẓẓ-ı vāfir idi. Ḫōş-meẕāḳ u ḫūb-aḫlāḳ idi. sulṭāniyye-i İstanbul medresesi iʿādesinden mülāzım olup Papasoġlı vü Unḳapanı vü Cāmiʿi-ʿAtīḳ medresesine müderris olup baʿdehū Edirnede cāmiʿardı medresesine müderris iken ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim oldı. Seksen aḳçe ile Menūf ḳāḍīsı olup Mıṣr ḳāḍīsı olan ʿArabzāde ile vaḳt-i şitāda gemiden sefer itdükde bahār-ı ʿömrine ḫazān irgürmek içün bād-ı muḫālif yapraḳdan gelüp fülk-i vücūdını rūzgār-ı zūrkār girdāb-ı ecele ṣalup yolda ġarḳ-ı deryā vü deryā-yı şehādete āşinā oldı.

*Beyt:*Anda bir āşinā bulunmamış āh
Ḳaʿr-ı deryāda ḳalmış ol gevher

Maṭlaʿ
Çün dil uzatdı yaşuma deryā kenārda
Āhum çoḳ oynadur anı rūzgārda

Maṭlaʿ
ʿArż idüp n'eylersin ey dil tāze dāġun dil-bere
Geçmez ol sīmīn-berüñ yanında füls-i aḥmere

Ve lehū:
Her gül-i ḫandāna ḳarşu aġlama bülbül gibi
Gülşen-i bezm içre işte sāġar-ı mül gül gibi

Maṭlaʿ
Lebiyle söyleşemezsen şeh-i süḫandānuñ
Hemān aġızluġıdur ġonçe-i gülistānuñ

Maṭlaʿ
Gerçi ḫāl-i ẕeḳanuñ fitne-i devrān oldı
Ḫaṭṭ-ı pür-şūr iricek arada pinhān oldı

Maṭlaʿ
Her ḳaçan ḫāki tenümden yārı peykānın alur
Ḳoparur ben ḫastesinüñ yüregin cānın alur

Ve lehū:

Her ḳaçan ḫākī tenümden yār peykānın alur
Ḳoparur ben ḫastesinüñ yüregin cānın alur

Ve lehū:

Nişān olmayıcaḳ tīr-i belā-yı yāre cān gitmez
Ne var bī-ḫayr ise ʿāşıḳ cihāndan bī-nişān gitmez

(Diger):

Ḳāmeti ḥalḳa teni zerd olanı unutma
Ḳulaġuñda küpe olsun senüñ ey gül sözimüz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.450

Zemīnī

Saʿat-i zemīni basṭat-ı zemāndan vāsiʿ idügi nūr-ı āftāb-ı ʿālem-ṭāb gibi lāmiʿ ü sāṭiʿ olup büldān-ı cihāna aṣlü'l-uṣūl olan şehr-i İstanbuldan. Nāmı Maḥmūddur. Zemānında naḳş-ı melāḥatüñ zemān u zemīni ve sipihr-i ḥüsn ü ṣabāḥatüñ ḫūrşīd-i çārümīni olmaġın merḥūm İsḥaḳ Çelebi merḳūmuñ şīftesi ve baş açuḳ firīftesi idi. İsḥaḳ Çelebi āḫirete rıḥlet idükden ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilmi terk idüp semt-i zeʿāmete raġbet itmiş idi. Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-misāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi. Nitekim mezbūr taʿrīż ü telmīḥ ile dimişdür.

*Beyt:*Zemīnī didügüñden maḫlaṣuñı
Yereyüm dimek midür yaʿnī murāduñ

Zemīnī daḫı taġlīṭ ü taṣrīḥ ile dimişdür.

Şiʿr: ʿAceb ehl-i seḫāsın Monlā Keşfī
ʿAṭāñ ile cihān ḫalḳın ṭoyurduñ

Eşʿārı mücerred kelām-ı mevzūn-maḳūlesidür. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr:*Dünyā ḳaçan ki tāzelenüp nev-bahār olur
Ḳanlu yaşumla yir yüzi hem lālezār olur

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.289

Zemīnī

Nefs-i İstanbuldandur. Adı Maḥmūd maḫlaṣı Zemīnī idi. Zemānında sipihr-i ḥüsnüñ mihr-i felek-i çārümīni idi. El-ḥaḳ siyeh-çerde ve sebz-fām nihāl-ḳāmet pür-cāẕibe ve pür-melāḥat bir cevān idi. İsḥāḳ Çelebi Şaḥnda müderris olduġınuñ evāḫirinde Zemīnīnüñ şīftesi ve baş açıḳ firīftesi idi.

*Beyt:*Dil-i İsḥāḳ ile ʿıyḳ-ı Zemīnī
Utandurdı zemān ile zemīni

Şāma gidince kendiden ol ḥarāret bāḳī belki çaḳ olınca ol ḥālet ḳıyaḳı idi.

Beyt li-muḥarririhi:

Gün yüzinden irmeyüp bir dem gözin aḫşāma dek
Ol saʿādet ṣubḥınuñ sürdi ṣafāsın Şāma dek

Şāmdan daḫı ol ṣubḥ-ı saʿādete ṭumār-ı nāme ile ʿarż-ı sevdā iderdi. Dāġ-ı ḥasret ü eşk-i fırḳatin iʿlām içün dirhem ü dīnār ve gāh metāʿ-ı ʿışḳı revācda idügin īhām içün cāme vü destār ihdā iderdi. Merḥūm zemānında Zemīnī ʿilme ṭālib olup merḥūm anı tāb-ı teb-i cehāletden yaʿnī gölgeden vü güneşden ṣaḳınup himmet ü ʿināyeti üstine sāye-güster idi. Ol fevt olduḳdan ṣoñra Zemīnī ṭarīḳ-i ʿilmden raʿbet idüp ṭarīḳ-i sipāha raġbet gösterdi. Ḥāliyā erbāb-ı tīmārdan ve ol ṭāʾifede manẓūrān-ı enẓār-ı aṣḥāb-ı saʿādet-i ʿālī-miḳdārdandur. Zemānında hem-sinn ü sāli olan Keşfīzāde ʿAṭā ile ki ḥüsni iẓhār-ı mine'ş-şemsi meşhūr ve kendi şuʿarā zümreinde maḥallinde mesṭūrdur. Anuñla muʿāṣır u muʿāşir ve biri biriyle şīr ü şeker gibi laṭīfeleri barışurdı. O buña telmīḥ idüp

*Beyt:*Zemīnī didügüñden maḫlaṣuñı
Yirüm dimek midür yaʿnī murāduñ
didükde bu aña taṣrīḥ idüp dimişdür.

*Beyt:*ʿAceb ehl-i seḫāsın Monlā Keşfī

Cihān ḫalḳın ʿatāñ ṭoyurduñ

dimişdür. Ḳassābzāde nāy-zen Aḥmed Çelebi ki ney-zenlükde rūḥ-ı ḳudsiyyeden dem urur ve dem-keşlükde dem-i ʿīsāya nefes oġul dirilür. Ḥażret-i Monlā anuñ gelecegin saġīr-i ʿālem-i ġaybīden semāʿ idüp sā ir ney-zenleri ḳıyās itmekle ney ḥaḳḳında

Mıṣrāʿ: بشنو از نى چون حكايت مكند

buyurur belki buncadan mürde-i ṣad-sāle iken bād-ı ṣabā bunuñ nevā ḫatta ṣāḍāsın ḳabrinde ġūşına irgürse tāze ḥayāt bulup her gerdi mevlevi gibi semāʿ urur. Her nāy ki anuñ nefesine uġrasa ney-i ḫuşkı āteş düşmiş gibi göynürdi ve bu dem çeküp üfledükçe ġayrı ḳıyās üzre ehl-i hevānuñ āteş-i ʿışḳı söyinürdi. Nāyuñ ḳulaġına efsūn oḳısa üstād Ḳul Meḥemmedüñ dem-i nefesi baġlanurdı. Nāyı engüşt-i ḥayret gibi dehānında ḳalurdı. Nāyuñ delik delik baġrına bunuñ engüşt-i muʿciz-nümāsı merhem-baḫş olurdı. Bu ʿamelde her perdeden ser-āġāz eylese ney dem-sāzluġda pīş-rev olup taṣnīf-i naḳş ḳılurdı. Bir nāy-ı ḫuşkuñ ḳulaġına söylese yetmiş ikik dilden ḫaber virür on ikik maḳām ve yidi āvāze ve yigirmi dört şuʿbe yigirmi beş terkībden uyuvirürdi. Ṣāḥib-zebān-ı süḫandān olurdı ve bi'l-cümle vaṣf u naʿtında vaṣṣāfuñ ḳalemi elinde ḳalup ḥayrān olurdı. Ḳuvvet-i müteḫayyile teng-nāy-ı fikrde der-zendān olurdı. Meẕkūr Aḥmed Çelebinüñ ney-zenlüge hevesine hevā-yı ʿışḳ-ı Zemīnī bādī olup āteşq-i ʿışḳı cism-i ḫākīsine sirāyet itdi. Ol şevḳ ile kesb-i ḥālet itdi. Ṣaḥrālarda vü mey-kedelerde gülşenlerde vü odalarda meşḳ iderek ney-zenlükde ber-kemāle vāṣıl belki mālik-i siḥr-i Bābil oldı.

Şiʿr-i ū:

Dünyā ḳaçan ki tāzelenüp nev-bahār olur
Ḳanlu yaşumla yiryüzi hep lālezār olur

Ve lehū:

N'ola şehbāz-ı felek eylese pervāz-ı şikār
Bāl u per aña şafaḳdur meh-i nevdür minḳār
Dehenüñ mühr-i Süleymgāñ ḫaṭṭuñ ism-i ʿaẓam
N'ola taʿlīm içün oḳısam ey gül-i ruḫsār
Ey Zemīnī ne imiş dā ire-i ġam bildüñ
Merkez-i ʿışḳa başaldan ayaġuñ çün pergār

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.517

Seyfī

Aṣlı Sinobdandur. Taḥṣīl-i kemālāt-ı bī-ḥisāb ve maʿārif ü leṭā'ifi iktisābdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sülūk ile kāmyāb olmış idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Amasiyyada şehzāde iken āstān-ı felek-ḳıbāblarına intisāb idüp mānend-i seyfī vü şāhīn ẕāt-ı maʿārif-tezyīni sāʿid-i saʿādet-i mesāʿid-i şehzādede mekān u ḳarār ḳılmış idi ve miŝāl-i Yūsuf-ı zer-nigār ḫidmet-i şehr-yār-ı sipihr-iḳtidāra bil bağlayup miyān-ı cānına niṭāḳ-ı ʿubūdiyyeti muḥkem ü üstüvār idüp ḳaṭʿen ḫidmet-i ʿaliyyelerinden kesilmez ve ḫüddām-ı bārgāh-ı sipihr-iḥtirāmına ṭaḳılup ḥalḳaveş bāb-ı saʿādet-me'ābından ayrılmaz idi. Binā'en-ʿaleyh şehenşāh-ı merḳūm fermān-fermā-yı vilāyet-i Rūm olduḳda Rūmilinde bilād-I kebīre vü keŝīreye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Niçe aʿvām Ṣofyada ṭayerān itmişdür. Ṣofyada binā itdügi mescidüñ ḥaṭīrasında medfūndur. Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi bu ġazel-i meşhūrı anuñdur dimişdür.

Ġazel:

Gerçek güzel durur senüñ ey meh-liḳā ḳaşuñ
Kendin eger gerer çeker ise revā ḳaşuñ
Degme kimesne çekmez anuñ yāyı berkdür
Ḳatı bağludur senüñ ey bī-vefā ḳaşuñ
Bildi yolında ṭoğrılıġum çünki ḳāmetüñ
Ṭaʿn oḳlarını niçün atar baña yā ḳaşuñ
Atdı oḳını yaşdı yayın diller almada
Müjgānlaruñ ile senüñ ey dil-rübā ḳaşuñ
Seyfī gibi büküldi beli iki ḳat olup
Oldı meger ki bir güzele mübtelā ḳaşuñ

Meşā irü'ş-şuʿarā/s.555

Seyfī

Sinobdan ḥāṣıl olmış bir ḳāḍīdur. Baʿżı yirlerde ḳāḍī olup āḫir Ṣofyada ḳāḍī olup mescid binā idüp tertīb-i ḫayrāt itmişdür andan vefāt itmişdür. Sulṭān Bāyezīd-i merḥūm ile şehzādelügi zemānından āşinālığı var imiş her ʿarż ki yazar imiş āḫirinde bir müfred beyt idüp yazar imiş anuñ her ʿarżı oḳınduḳda Seyfīnüñ yine beyti var mı diyü buyurur imiş. Ṭursun dimekle maʿrūf müzevviri şehrden sürdürmek ʿarż itdükde

Beyt: Şehirli dir müzevvirdür bu Ṭursun
Şehirde bir ṭuralum ya bu ṭursun

ıspartazādelredne ʿAbdü'l-ḥayy dirler bir kimesne Ḥamīdilinde Ağlasun ḳażāsı virildükde bu beyti dimişdür.

Beyt:

Çünki ʿAbdü'l-ḥayya virildi ḳażā-yı Ağlasun
Ol yir ehli ölüsin ḳosun dirisin ağlasun

Nūḥ adlı bir oğlı İstanbulda şuġlda iken bu manẓūm mektūbı yazup göndermişdür.

Kıṭʿa: Rāḥat-ı rūḥum dilde fütūḥum
Oğlum Nūḥum baʿde selāmı
Ḳurret-i ʿaynī diñle kelāmı
ʿİlme ḥarīṣ ol şuġle enīs ol
Ehle celīs ol görme melāyı
Ṣormaġa ey yār eymegil ʿār
Añla ne kim var ʿilmi tamāmı
Fārisīyi bil ehlin ara bul
Efḍal-i nās ol ʿArab u ʿAcemī
Vaḳt-i namāz it Ḥaḳḳa niyāz it
Ḫāliḳi yād it gözle imāmı
Ḫāṣ ile yār ol eyüye çār ol
Dünye var ol bul eyü nāmı

Ġazel:

Gerçek güzel durur senüñ ey meh-liḳā ḳaşuñ
Kendin eger gerer çeker ise revā ḳaşuñ
Degme kimesne çekmez anuñ yayı berkdür
Bildi yoluñda toğruluġum çünki ḳametüñ
Taʿn oḳlarını niçün atar yā baña ḳaşuñ
Atdı oḳını yasdı yayın diller almada
Müjgānlaruñ ile senüñ ey dil-rübā ḳaşuñ
Seyfī gibi büküldi beli iki ḳat olup
Oldı meger ki bir göz ile mübtelā ḳaşuñ

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.605

Ṭabʿī

İştibzāde dimekle maʿrūfdur. Ḳāḍī-i Mıṣr iken ġarḳāb-ı girdāb-ı fenā vü ışr olan merḥūm ʿArabzādeden mülāzım olmışdur. Baʿdehū İştibde babası medresesine müderris olduḳdan ṣoñra

Mıṣrāʿ: Sālik-i semt-i ḳażā olmış idi

Baʿdehū

Mıṣrāʿ: ʿĀzim-i ālem-i fenā oldı

Babası ekābir ü aʿyān-ı ḳużāt-ı zemāndandur. Ṭabʿī Gūr pür-gūy şāʿirü'l-ḥaḳḳ şiʿrinde cāşnī-i ṣafā ẓāhirdür ki bu eşʿār anuñ maşrıḳ-ı ṭabʿından ṭāliʿ ü bāhir olmışdur.

Şiʿr: Sāġarda ḥabāb-ı meye meyl eyle revādur
Devrüñde şehā yalın ayaḳ başı ḳabādur
Ḳarşumda benüm ṭurmadın aġyāra sögersin
Bildüm ġarażuñ pādşāhum baña cefādur

Ve lehū:

ʿĀrıżuñ şevḳine yaḳdum sīnem üzre tāze dāġ
Sīnede şāh-ı ḫayālüñ ḳurdı bir gülgūn otaġ
Kākülüñle ḫayliden hem-dem geçer ey lāle ḫadd
Nāfe-i miskīne viren hep budur bunca dimāġ

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.322

Ṭabʿī

İştibzādelerdendür. Nāmı Meḥemmed Çelebidür. İştibzāde-i merḥūm şüyūḫ-ı ḳudemā-yı ḳużāt-ı küberādandur. Bilād-ı ʿaẓīmeye ḳāḍī olup fevt olmışdur. Anuñ bir oġlı var idi. Maḥmūd Çelebi dirler idi zemānenüñ rind-i cihān-sūzı ve şuʿle-i āhı meclis-i ʿışḳuñ şemʿ-i efrūzı idi. Şuḫt-ṭabʿ küşāde-dil bī-ġışş u bī-ġıll ʿayyāş u evbāş ḳalender-meniş ü ḳallāş kimesne idi. Vidin ḳāḍīsı iken esīr-i şīr-i mevt oldı. Ṭabʿī Çelebi anuñ ferzend-i ferzānesidür bu daḫı ehl-i ṭabʿ u ehl-i dil yegāne-i aḳrān zemānesidür. Ṭarīḳ-i ʿilme nihāyet buldurup Mıṣr ḳāḍīsı ʿArabzāde-i merḥūmdan mülāzım olmışdur. Ḥālen İştibde ceddi medresesinde müderris olup ifāde ü istifādeye müdāvim olmışdur. Şiʿrinde çāşnī-i ʿışḳ ẓāhir ve ḫūb ḫayāller fikr idüp ḥüsn-i edsā ile edāya ḳādirdür.

Şiʿr-i ū:

Sāġarda ḥabāb-ı meye meyl eyle devādur
Devrüñde şehā yaluñ ayaḳ başı ḳabādur
Ḳarşumda benüm ṭurmadan aġyāra sögersin
Bildüm ġarażuñ pādşehüm bana cefādur

Ve lehū:

Ḳaʿr-ı baḥr-ı ʿışḳa dikmişdür ʿaṣā-yı ehl-i derd
Zāhidüñ daḫı şu üstinde gider seccādesi
Fi'l-meşel bir ḫācedür ser-māyeyi elden alur
Şāʿirüñ ger olmıya şiʿri ṭabīʿatzādesi

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.608

Ṭulūʿī

Kevkeb-i vücūdınuñ ṭulūʿı Üsküb ḳurbında Ḳalḳandelen nām ḳaṣabadandur. Nāmı İbrāhīm laḳabı Ḍaḫḫāk esbābı mülevveş ü nā-pāk dāmen-ālūde vü girībān çāk müdām keyfiyyet-i şarāb ile bī-ʿaḳl ü idrāk idi. Ḥıyāż-ı ʿummān ve çeşme-i ḫūrşīd-i nūr-efşānla cāme-şūyān-ı cihān her gün ṣābūn-ı ṣubḥla biñ kez yusalar sevād-ı ḳamer gibi çirkini izāle itmenüñ istimālesi mānend-i nūr-ı ġazāle idi ve ḳubbe-i cihān nāfe-i misk-i eẕfer ile mel'ān olup her gün kāfūr u ʿabīr ve her gice ʿūd u ʿanber-i bī-naẓīr ile tebḫīr olınsa mānend-i seyr būy-ı bedi noḳṣān-pezīr olmaḳ taḫt-ı imkānda cāygīr degül idi. Hezār zūr u zār ile merḥūm Ḥasan Çelebinüñ mevtāsından mülāzım olup

Meşāʿirü'ş-şuʿarā/s.323

Ṭulūʿī

Üsküb ḳurbında Ḳalḳandelen dimekle maʿrūf Tetova nām ḳaṣabadandur. Adı İbrāhīm Ḍaḫḫāḳ maḫlaṣı Ṭulūʿīdür. Bekrī olduġı sebebbden Yārān Ṭulūġı dirlerdi. Niçe zemān hem-medrese vü hem-sebaḳ olduḳ. Her zemānda dülbendi çirknāk ü cāmesi nā-pāk dāmeni ālūde vü girībānı çāk baġlı kendi de çehresi nā-şüste başı nā-trāşīde idi ve rīşi jūlīde idi. Faraża çoḳ melāʿik destār-ı çirkinin ṣābūn-ı ḳamer ile çeşme-i ḫūrşīdde yusalar anda kimesne yüz aġardmayup cāmesinüñ vesaḫları cürm-i māhda olan lekeler gibi yuyulmaz idi ve meşelā ḳāf-tā-ḳāf ʿālem memlū mgisk-i muṭarrā veyāḫūd sevād-ı şeb-dāc ser-a-ser ʿanbersār olsa ve Mesīḥ-demler ol misk ü

ucbeglerinden Uzġur oġlınuñ ḫidmetine müdāvim olmaġla yigirmi akçe ile Mazarak ḳāḍīlıġına ḥākim iken

Mıṣrāʿ: Āḫiret mülkine oldı ʿāzim

Bu eşʿār-ı ābdār anuñ netā'ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārıdur ki bu ceridęye taḥrir olındı.

*Şiʿr:*Gerden-i cāna duʿā-yı seyf aşar ġāzīlerüz

Gerçi ġam maḳtūliyüz līkin cihān ḳattālıyuz

Ḳalb ile bāzār idüp āvāre-dil cān gezdürür

Çārsū-yı miḥnetüñ biz oñmaduḳ dellālıyuz

Ey Ṭulūʿī gerçi kim ṣāfī-dilüz deryā gibi

Līk ʿışḳ-ı pākdan ʿālemde ṣanma ḫāliyüz

ʿanberden Buḫūr-ı Meryem eyleyüp olduġı mekānı ṭaʿṭīr eylese sūdmend olmazdı. İstanbul ḳażāsından mütekāʿid Ḥasan Çelebi-i merḥūmuñ mevtāsından mülāzım oldı ucbeglerinden Uzgur oġlıñā īṭṭiṣāl idüp anuñ tedbīri ile Arnavudluḳda Mazarak nām yire adi oldı. Baʿde'l-ʿazl ol ḥavālīde Eşḳov nām ṣuda ġarḳ oldı. Fī 966 senede miskīn her zemānda Ḳızılbāş Üsküdara ve kāfir Budini muḥaṣara idüp Peşteye üşdükde Budinde bulınur seng-i āsiyāb arasında olan gendüm gibi kendüyi bilür bu maḳūle nā-maʿḳūle düşünmeye tevbe ider.

Şiʿr:

Gerden-i cāna duʿā-yı seyf aşar ġāzīlerüz

Gerçi ġam maḳtūliyüz līkin cihān ḳattālıyuz

Ḳalb ile bāzār idüp āvāre-dil cān gezdürür

Çārsū-yı miḥnetüñ biz oñmaduḳ dellālıyuz

Ey Ṭulūʿī gerçi kim ṣāfī-dilüz deryā gibi

Līk ʿışḳ-ı pākdan ʿālemde ṣanma ḫāliyüz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.785

Firdevsī

Rūmilinde maʿmūre-i Morada ḳaṣaba-i Mizistredendür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr:*Başı n'ideyin virmez isem yoluñda anı

Boyunumda niçe bir götürem bār-ı girānı

Ve lehū:

Yüzine ḫaṭ gelicek oldı rām yār baña

Ḫıżır irişdi dilā ḫaṭṭ-ı müşgbār baña

Hemānā bu maʿnāyı merḥūm vālidüñ bu maṭlaʿ-ı ġarrāsından sirḳat eylemişdür. Ol maṭlaʿ budur.

Maṭlaʿ:

Şevḳ-i rūyı itmiş idi āteş-i mesken baña

Ey ḫaṭ-ı dildār geldüñ Ḫıżr irişdüñ sen baña

Meşā'irü'ş-şuʿarā/s.630

Firdevsī

Rūmilinde maʿmūre-i Morada ḳaṣaba-i Mizistredendür. Ol cāniblerdeolan emṣil-i ḳavābilüñ emṣelidür. Ṭarīḳ-i ʿilmi ʿale'l-vechi'l-muʿtād görüp Medīne-i münevvere ḳāḍīsı iken vefāt iden Aḥmed Çelebiden mülāzımdur yine taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle müdāvimdür.

Maṭlaʿ

Yüzine ḫaṭṭ gelicek oldı rām yār baña

Ḫıżr irişdi dilā ḫaṭṭ-ı müşkbār baña

Ve lehū:

O çeşm ol müje-i ḫūn-feşānı seyr ile

Öñine yaymış oḳın türkmānı seyr ile

Ve lehū:

Ṣafāda gör ʿIrāḳı kim idre müdām ile baḫş

Şu resme ki ide ʿālemde puḫte ḫām ile baḫş

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1091

Vecdī

Edirnelidür. Kebecizāde dimekle meşhūrdur. Edirne sarāyı ḫācesi iken mülāzım olup baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḥākim olduḳda efvāc-ı emvāc-ı ecel mütelāṭim ü müterākim olmaġla sefīne-i ḥayātı ʿummān-I fenāya ġarḳ olmaġla diyār-ı āḫirete ʿāzim oldı. Bu maṭlaʿ anuñ güftārındandur.

*Şiʿr:*Nūş-ı şarāb-I nāb ile gitmez belā-yı dil

Derd ehline olur leb-i dil-ber devā-yı dil

Meşā'irü'ş-şuʿarā/s.273

Vecdī

Edirneli Kebecizāde idi. Rāḥī birāderi idi. Kendi ṣūḥ meẕāḳı ḫōş şiʿri küşāyende ve ṭabʿı küşāde idi. Zümre-i ḳużātuñ rind-i cihān-sūzı ve encümen-i şuʿarānuñ şuḫ-çerāġ-ı efrūzı idi. Ṭā'ife-i şuʿarānuñ rind ü levendi ve olduġı şehrüñ maḥbūb-dōstluġla şöhre-bendi idi. Ḫūb-nefes ü laṭīfger-i āş-pēz ü ṣoḥbet-perver idi. Şāvur ḳāḍī gibi şehr-i ẓarafetde meşhūr ve ʿAmrī ḳāḍī ʿönr ü vānı gibi bunuñ ḳademinde mesṭūr idi. Edirnede sarāy ḫācesi iken mülāzım

oldı Rūmilinde ba'żı ḳaṣabāta ḥākim oldı. İlbaşan ḳażāsından ma'zūl iken diyār-ı āḫirete 'āzim oldı cest ü çālāk iken zebūn-ı mevt oldı.

Eş'ār-ı ū:

Būs-ı şarāb-ı nāb ile gitmez belā-yı dil
Derd ehline olur leb-i dil-ber devā-yı dil

Maṭla'

Başarmış deyr-i erbāb-ı riyāżet bağrına ṭaşı
Sen ey sengīn-dil ol bu ben żaifūñ gel ḳarındaşı

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.1110

Hātifī

Maḥmiye-i Edirneden meşāyiḫ-i ḫalvetiyyeden Şeyḫ Zāhidīzāde dimekle ma'rūf bende vü āzāde olan kimesnenüñ oğlıdur. Nāmı 'Abdu'r-raḥmandur. Ṭarīḳ-i 'ilm ü irfāna sülūk idüp ser-i bī-sāmāna ve ṭarīḳati pāyāna irgürüp ḳıdvetü'l-ekābir ve'l-e'āẓım merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik ü 'āzim olup ẕāt-ı 'ālī vü meşāyiḫ ile ḳıdve-i cümle-i meşāyiḫ olan Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde ḫidmetlerinden dest-i tevbe alup her ṭarīḳde üstāda ḫidmet ü iṭā'at 'ayn-ı ṭā'at u 'ibādetdür diyü şem' gibi her gice ṣabāḥa dek ḫidmet-i pür-bereketlerinde üstāde olmış idi. Ba'dehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan āheng-i tesḫīr-i Āẕerbāycān itdükde Ḳayṣeriyye nāmı ile şöhre-i enām olan şehr-i sipihr-intiẓāmda murġ-ı cānı āşiyān-ı cihāndan ḳaṣr-ı 'ālī-ḳadr-ı 'ālem-i ervāḥa ṭayerān itmiş idi. Ġarā'ib ḥālātdandur ki şeyḫ-i mezbūr daḫı ḥaccdan gelürken ol şehrde 'azm-i riyāż-ı rıḍvān ve āheng-i teferrüc-i gülzār-ı cinān itmiş idi. *Elmer'u ma'a eḥabbe* ma'nāsı rūşen ü 'iyān olup şeyḫ ü mürīd bir yirde mekān itmiş idi. Devlet-i ṭūl-ı 'ömr ile çendān-ı mütemettı' olmadın şarāb-ı nā-güvār-ı memātı mütecerrı' olmışdur. Bu ḳıṭ'a anuñdur.

Ḳıṭ'a: Dün elin yumış dilerdi kim 'adū
Yaş eliyle ṭuta zülfin dil-berüñ
Āh idüp didi ıraḳdan Hātifī
Ṭutma bir dem kim ḳurusın ellerüñ

Meşā'irü'ş-şu'arā/s.259

Hātifī

Meşāyiḫ-i ṭarīḳ-i ḫalvetiyyeden Edirnede sākin olan Zāhidīzāde dimekle ma'rūf bir şeyhüñ oğlıdur. Adı 'Abdu'r-raḥman idi ve kendi ehl-i 'ilm ü ṣāḥib-'irfāndı. Egerçi yine yārān u iḫvān ve mu'āşeret ve ebnā-yı zemān ile ṣoḥbet ü ülfete mübāşeret idredi ammā şıġarından berü fu'ādından Cenāb-ı ilāhīden ḫavf u ḫaşiyyet ve menāhī vü melāhīden ictināb u nefret muḳarrer olup mürāva'ātı aṣl-ı ıṣlāḥ-ı dīne ve tereddüdi zümre-i nürşidine idi. Ṣoḥbet-i yārānda daḫı olsa müskirātdan nesne ṭoḳınmazdı ve vaḳt-i istiāḥatde uzanup yatmazdı. Ekṣer-i ser ü kārı ḳutbü'l-'ārifīn ve re'sü'l-mekāşifīn şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde ile idi. Evḳāt-ı ma'hūdda da anlar ḫidmetine varup mülāzemetler ve ḫalvetler çeküp riyāżeler iderdi. Ṭarīḳ-i 'ilm-i mu'tādı encāmına irişdürüp fetevādan mütekā'id müfti Muḥyi'd-dīn Çelebiyyü'l-fenārīden mülāzım oldı. Andan kendinüñ şeyḫī ve babasınuñ pīrdāşı Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde-i merḥūm ile faḳ u fenā üzre Ḥacc seferin itdi ṭarīḳ-i Ḥaccdan 'avdet eyledükde mürāca'atda şeyḫ-i merḥūm Ḳayṣeriyyeye varduḳda āḫirete intiḳāl itdi. Merḳadı Şeyḫ-i merḳūmuñ ḳabri civārında oldı. نبتمع من جبت maḳāli yirin buldı. Ümīddür ki ḳıyāmetde daḫı zümre-i ṣāliḥīn ile ḥaşr ola ve fırḳa-i fuḳara-i ṣabirīn ile olup anlar maḳamın bula.

Li-muḥarririhī: İdinmişdi mecāzi 'ışḳbāzı
Ḥaḳīḳat murġınuñ şaydına bāzı

Her zemānda bir 'ālī-cenāb dil-bere hevādār ve sebze gibi bir serv-i ser-bülende sāyedār ayağında pāymāl u ḫāksār olurdı. Cümleden biri Fındıḳ Memidür ki ekābirden 'uşşāḳı kīse zerler ve zerrīn tīġ ü ḫançerler cāme vü destārlar esb-i rehvārlar maḥbūb ḫidmetkārlar 'Acemī ḳalīler Frengī nihālīler kürk-i

semmūrîler kāse-i faġfūrîler fāḫir esbāblar kemyāb kitāblar baġışladuḳda bu daḫı āh-ı ḥasret u eşk-i fırḳatden ġayrı bād-ı hevā ve dest-āvîze ḳādir olmayup sulṭānum ben elbette medrese almam ṭarîḳ-i ḳażāya sālik olsam gerekdür. Gel saña şu ḳadar bin filoridîn iḳrār ideyin ve ne ḳadar buyurursañ vaʿdeleri yoluñda ben-güẕār ideyin tek aġyāra yar ve beni ḳoyup ekābire vefādār olma dirdi. dil-ber

Mıṣrāʿ Erenler naḳde ḳılmışlar duʿāyı

diyü naḳdi ḳoyup nasiye ile bāzār itmezdi ve germ-i bāzārı ḳoyup terk-i ḫarîdār itmezdi. Merḥūm ile niçe yıl bir yirde hem-hücre vü hem-nişîn ü hem-ṣofra vü hem-ḳarîn olduḳ. Cümle aḫlāḳı ādāb üzre ve ḫaṣā il-i erbābü'l-bāb üzre idi. Ḥayfā ki eyyām-ı cevānide ve hengām-ı ʿunfuvānide hîç bir murādından behremend ve bir ārzūsı ile ḫursend olmaz idi. Faḳr u faḳā ve zecr ü ʿnā ile ar u kürbetde vefāt itdi. Babası olacaḳ pîr-i nā-bāliġ te'essüf idecegin benüm bed-duʿāmdan cevān-merāk oldı diyü iẓhār-ı şemātet ü ʿarż-ı kerāmet itdi.

Maṭlaʿ

Ṣubḥ-dem kūyında neyler bunca çāker cumʿa gün

Resmdür ḫod eylemez dîvān bekler cumʿa gün

Ve lehū:

Hātifî şol deñlü maā ildür o rüsāye göñüle

mūmdur yanınca varmaġa kilisadan baña

Ḳıṭʿa: Dün elin yumış dilerdi kim ʿāḍū

Yaş eliyle ṭuta zülfin dil-berüñ

Āh idüp didi ıraḳdan Hātifî

Ṭutma bir dem kim ḳurusın ellerüñ

Daha önce de belirtildiği gibi Hasan Çelebi, Kınalızādeler sanıyla tanınan çoğunluğu alim, bilgin ve şairlerden oluşan önemli bir aileye mensuptur. Hasan Çelebi, ailesinden gelen kültür ve bilgi birikimini eserini kaleme alırken kendisine kaynak teşkil edecek şekilde kullanmasını bilmiştir. Hasan Çelebi, birçok şairle babasının vasıtasıyla tanışmış olmakla birlikte bizzat kendisinin tanıştığı, arkadaş olduğu önemli alim, bilgin ve şairler de bulunmaktadır (bkz. Arkadaş Çevresi). Çağdaşı ve hayatta olan önemli kişilerle yakın ilişki içerisinde olan Hasan Çelebi, Tezkire'sinde yeri geldikçe bu tür münasebetleri olduğunu ifade etmektedir. Bu

bakımdan Hasan Çelebi'nin eserini yazarken yararlandığı sözlü kaynakları da bulunmaktadır. Bunları birkaç grup halinde toplamak mümkündür.

a) Babasından kendisine nakledilen bilgi ve riyavetler. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde şairlerle ilgili çeşitli bilgi, anekdot, hikaye veya rivayetleri bazen babasının dedesinden duyduğunu söyleyerek kendisine naklettiğini bazen de babasının notları arasında söz konusu bilgiye rastladığını ifade eder. Bu tarz bilgiler, Sultān Bāyezīd, Sultan Korkud, Ahmed Paşa, Hamdī, Zātī, Şemsī Paşa, Azmī, Kādirī, Muʿīdī ve Mü'min'in biyografisinde bulunmaktadır. Hasan Çelebi'nin bu tarz verdiği bilgilerin çoğu Āşık Çelebi Tezkiresi'nde bulunmakla birlikte Sultan Murād'ın musikiye olan ilgi ve başarısına; devrin sultanı tarafından ilgi görmeyen Hamdī Çelebi'nin Yūsuf u Züleyhā'yı kendisinin yazıp sattığına, halkın rağbet ettiğine; Şemsī Paşa'nın soyunun Hālid bin Velīd'e dayanmadığına ve Muʿīdī'nin mahlas alma sebebine dair gibi verdiği bilgiler ise orijinaldir.

Ahmed Paşa: Rāḳımü'l-ḥurūfuñ ceddi olan Mīrī Efendiden vālid-i firdevs-mekān rivāyet iderler idi ki Aḥmed Paşanuñ evā'il-i ḥālde didügi eşʿār u maḳālde çün ḥālet ü melāḥat yoġ idi. Ṣoñra Emīr ʿAlīşīr Nevā'ī otuz üç dāne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şiʿri ḫūb ve ṭarz-ı güftārı merġūb olmış idi. Baʿż-ı müverriḫīn anı Necātīden tercīḥ itmek cānibini taṣrīḥ itmişler Necātīnüñ ki nāmı ʿīsādur. Bu beytinden istidlāl itmişler. Ol beyt budur.

Beyt : Necātīnüñ dirisinden ölüsi Aḥmedüñ yegdür
Ki ʿīsā göklere aġsa yine dem urur Aḥmedden

Ammā ṭarīḳ-i inṣāfdan ṣad-merḥale dūr idügi ẓāhir ve kelām-ı mezbūr nihāyet-i ḥasedden ṣādır olduġı rūşen ü bāhirdür.

b) Devrin ileri gelenlerinin yanısıra daha önce yaşamış kişilerden nakledilen bilgi ve rivayetler. Hasan Çelebi, eserini kaleme alırken babasından aktardığı bilgi ve rivayetlerin yanısıra devrin önde gelen kişilerinden duyduğu bazı bilgi ve rivayetleri

de kaydetmiştir. Mevlānā Necmī Çelebi (Caʿfer Çelebi), Saʿdī Efendi (Caʿfer Çelebi), Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-imādi (Caʿfer Çelebi, Kadrī Efendi), Mevlānā Selīkī (Cevherī), şair Emrī (Sunʿī) ve Mevlānā Gubārī (Alī Çelebi) Hasan Çelebi'ye bu şekilde kaynaklık eden kişiler arasında bulunmaktadır.

Cafer Çelebi: Ve Mevlānā Necmī Çelebiden naḳl olınur ki Mevlānā-yı mezbūr ḳatl olduġından üç dört gün muḳaddem mezbūra varduḳda bir tāze ġazel didüm içinden bu beyti ġāyetle begendüm didi ol beyt budur.

Şiʿr : Ben şehīd-i tīġ-i ʿışḳ olduḳda rāh-ı yārda

Yumadın defn eyleñüz tenden ġubārı gitmesün

Kadrī Efendi: İfādet-penāh-ı şeyḫi ve üstādı Ebu's-suʿūdü'l-ʿİmādī ḫidmetleri bu gūne gevher-efşān olurlar idi ki ol serv-i cūybār-ı fażl manṣıb-ı ṣadāretden ʿazl olınup ol eṡnāda Rūmili ḳāżīʿaskeri olduġumda merḥūm-ı merḳūmuñ luṭf u terbiyetlerine maẓhar olup ḫidmetinde her ne me'mūl ki recā itsek mınaṣṣa-i ḥuṣūlde cilveger olduġından ġayrı miyānımuzda olan ḥuḳūḳ ḥadd ü ʿadedden ezyed ü evfer idi. Binā'en-ʿaleyh pādşāh-ı heft-kişver Dārā-yı Ferīdūn-fer Sulṭān Süleymān Ḫana terbiyetler idüp yüz elli aḳçe vaẓīfe itmege bāʿiṡ oldum ve bu fırḳaya vaẓīfe-i teḳāʿüd bu miḳdār olmasına bu dāʿī-i ḫāk-sār sebeb oldum diyü ibtihāc u iftiḫār iderler idi.

c) Şairin kendisi. Hasan Çelebi, birçok şairle tanışma ve onları yakından tanıma fırsatını yakalamıştır. Tezkire'de de bu tarz münasebetlerin yeri geldikçe ifade edildiği görülmektedir. Hasan Çelebi, çağdaşları hakkında bilgi verirken onların söylediği şekli naklettiği gibi kendisinden önce yaşamış bazı şairlerin söylediği bilgileri yine onların ifade ettiğini belirterek kaleme almış; şairin kendisini kaynak göstermiştir. Hasan Çelebi, Emrī, Bākī, Zātī, Sadrī, Ālī ve Gamī'nin biyografisinde bu yöntemi tercih etmiştir.

Bākī: Kendüleri ḥikāyet iderler ki bu ġazeli didükde ol zemānda re'īs-i şuʿarā-yı Rūm yaʿnī Mevlānā Ẕātī merḥūma iletdükde ḥadāset-i sinnimüz olmaġın bu eşʿār-ı bī-şümār zāde-i ṭabʿum olduġına iḥtimāl virmeyüp kān-ı cinānından cevāhir-i naṣīḥati niṣār ve ṣadef-i derūnından dürer-i pendi īsār idüp didi ki kimesnenüñ ḫizāne-i eşʿārı ve ceyb-i güftārına mānend-i çenār el uzadursañ şaḥne-i rūzgār dest-i vücūduñı kūtāh itdüginde iştibāh yoḳdur ve her kesüñ ki ebkār-ı efkārını zūr u zār ile sīneñe çekesin maẓhar-ı ʿitāb u ʿiḳāb olacaġuñda şübhe vü irtiyāb yoḳdur. Ben daḫı ġāyet-i ḫacālet ü şerm-sāriden çoḳ söz söylemege iḳtidārum olmayup ḫayır şiʿr benümdür.

Mıṣrāʿ : Ey pīr-i ṣafā-baḫş u leṭā'if-āsār
Degülüm ṭıfl ki ḫāyīde idinem ifṭār

ç) Hasan Çelebi, bazen de şairlerin hayatları hakkındaki bilgileri, şairin yakın çevresini veya onun söylediği bazı kişileri isim vermeden kaynak göstererek nakletmiştir. Zātī, Şānī, Sıdkī ve Namī'nin biyografisinde bu şekilde verilmiş bilgiler bulunmaktadır.

Zātī: Baʿż-ı aṣḥāb-ı dirāyet mezbūrdan naḳl u rivāyet iderdi ki sene sitte ve sebʿīn ve şemānmi'ede ṭoġdum. Adım ʿİvażdur ve hem tārīḫ-i vilādetümdür dir idi.

Şānī (7): ...baʿż-ı şürekāsı ḥikāyet iderler ki bir kerre bir maḥbūbı sevüp ʿāşıḳ ve ʿAẕrā-yı ʿiẕār ve Leylā-yı zülfi ġamıyla Mecnūn u Vāmıḳ olduḳda bir gün bir ʿaẓīm żiyāfet idüp kilāb-ı kūyını cemʿ itmiş idi ve anları ḫānesine getürüp ṣaḥn-ı Çīni ve sufre-ı munaḳḳaşla öñlerine aṭʿime-i gūnā-gūn ḳoyup anlar ile emiş ḳarış olmışdur.

d) Tezkire'de bazı rivayet, hikaye veya anekdotlar kaynak gösterilmeden "Rivāyet olınur ki" şeklinde verilmiştir. Hasan Çelebi, Tāliʿī, Adnī, İzārī, Gazālī, Firākī, Ferruhī ve Necātī'nin biyografisini yazarken bazı bilgileri "Rivāyet olınur ki" ifadesiyle vermeyi tercih etmiştir.

Tālī'ī: Rivāyet olınur ki ḳıṭ'a-i mezbūra sem'-i sulṭān-ı 'ādile vāṣıl olıcaḳ ol ṭā'ife Amasiyyada vüzerā evin başduḳlarında bile mi imiş didükde ḫavf u ḫaşyetinden miṣāl-i bīd lerzān olup elleri meflūc gibi ḥareket-i irti'āş ile ḳalem ṭutmaġa imkān olmayıcaḳ kitābdan ferāġat idüp pāy-ı 'uzletin dāmen-i ḳanā'ate çekdükden ṣoñra çoḳ zemān geçmeyüp 'ālem-i 'uḳbā ve mülket-i beḳāya vāsıl ve āftāb-ı vücūd ve kevkeb-i behbūdı ġārib ü āfil oldı

Adnī: Rivāyet olınur ki Monlā Ayas ve Monlā 'Abdü'l-kerīm ve Maḥmūd Paşa sarāy-ı sulṭāna mecmū'an girüp Monlā Ayas büyük olmaġla yalıñuz bir muḥaffede olup Maḥmūd Paşa ile Monlā 'Abdü'l-kerīm küçük olmaġla ikisi bir muḥaffede olur imiş. Ṣoñra Monlā Ayas laṭīfe idüp ol zemānda niçe ki ikiñüze mu'ādil idüm keẕālik yine 'ilm ü fażl ile ikiñüz baña 'adīl ü mümāṣil olmazsuz dir idi.

Sonuç olarak Hasan Çelebi'nin kaynak olarak kullandığı malzemeyi bazı başlıklar altında şu şekilde toplamak mümkündür:

1. Kendisinden önce yazılmış olan Mollā İdris'in Tevārīh-i Āl-i Osmān adlı eserinden az olmakla birlikte faydalanmıştır.

2. Çağatay sahasında yazılan Türk Edebiyatı'nın ilk tezkiresi olan Mecālisü'n-nefā'is'ten sadece ismini bir kez zikretmekle birlikte istifade etmiştir.

3. İshāk Çelebi'nin Selīm-nāme adlı eserini bir şairin biyografisini yazarken gönderme yapmıştır.

4. Hasan Çelebi, Şaka'ik'tan faydalanmış ve Şaka'ik'ta söz konusu şairin biyografisinin ayrıntılı bulunduğuna değinerek fazla söz söylemeye gerek olmadığını ifade etmiş; kendisi gibi ulema ailesinden gelen ve alimlere yer veren Şaka'ik yazarını verdiği bilgilerden dolayı hiç bir şekilde eleştirmemiştir.

5. Sehī ve Ahdī Tezkiresi'nden belli ölçülerde faydalanmış fakat eserde isimleri hiç bir şekilde zikredilmemiştir.

6. Kendinden önce Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkiresi zaman zaman eleştirilmekle birlikte Hasan Çelebi tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Hasan Çelebi, eserinde bazen faydalandığını da açıkça ifade etmiştir.

7. Hasan Çelebi, Âşık Çelebi Tezkiresi'nde bulunan bazı ayrıntılı bilgileri özet olarak almıştır.

8. Kaynak olarak kullanılan eserlerin çoğunda Hasan Çelebi, metne tasarruf edip değişiklikler yapmıştır.

9. Hasan Çelebi, şairlerin özel hayatlarıyla ilgili hikaye ve rivayetleri çoğu zaman kaynak göstererek aktarmayı tercih etmiştir.

10. Alınan bilgi çoğu kez Hasan Çelebi tarafından kontrol edilmiş ve yanlış olanlar başka yazılı ve sözlü kaynaklar delil gösterilerek düzeltilmeye çalışılmıştır.

Kısacası Hasan Çelebi, altı yüz kırk şair biyografisi ihtiva eden Tezkire'sinde, kendisinden önce yazılmış eserleri kullanmış; çağdaşı olan kişileri anlatırken duyduklarını, tespit, düşünce ve görüşlerini ifade ederek eserine orijinal bir karakter kazandırmış; bazen bir konuyla alakalı birkaç kaynağı birden kullanmış; kendisinden önceki tezkirelerde yer almayan yüz yirmi iki şair biyografisini ilave etmiş ve eserini dikkat ve titizlikle vücuda getirmiştir.

3- HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN ETKİLERİ

Hasan Çelebi'nin Tezkiresi'ne katmış olduğu yeni yüz yirmi iki şair biyografisinin bir kısmı Beyānī, Rızā, Riyāzī, Fā'izī, Āsım, Safāyī Tezkiresi'nin yanısıra Enīsü'l-müsāmirīn ve Güldeste-i Riyāz-ı İrfan'da bulunmaktadır. Bu eserler içerisinde Beyānī Tezkiresi daha farklı bir konuma sahiptir. Çünkü Beyānī, padişah ve şehzadelerle birlikte altı yüz kırk şair biyografisini ihtiva eden Hasan Çelebi Tezkiresi'ni kendisine kaynak olarak almıştır. Her iki eserde bulunan biyografilere bakıldığı zaman verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmeler arasında benzerliğin olduğu açıkça görülmektedir. Beyānī, Hasan Çelebi'den farklı olarak eserine sadece yeni beş şair biyografisi ilave etmiş olmakla birlikte Hasan Çelebi Tezkiresi'nde bulunan seciler, Arapça, Farsça tamlamalar, tabirler, ayet ve hadislerle dolu uzun cümleleri kısaltmış; ayrıntılarıyla birlikte anlatılan meseleleri özetlemiş; mübalağalı ifadeleri ve şehir tavsiflerini atmış; sözü gereksiz olarak uzatan, hürmet ifade eden kelimeleri ("merhūm") genellikle kullanmamış; bir cümleyi oluşturan birkaç cümlecik içerisinden sadece birisini seçmiş; cümlelerdeki kelimelere müdahale ederek Hasan Çelebi'nin manayı kuvvetlendirmek için peşpeşe sıraladığı eş anlamlı kelimelerden birisini tercih etmiş; bazen bunu bir başka kelime ile karşılamaya çalışmış; cümle içerisinde bulunan kelimelerin yerlerinde takdim tehir yapmış; şairlerin namını genellikle baba adını belirtmeden vermiş; şairlerin resmî görevlerini uzun uzun anlatmaktansa sadece isimlerini zikretmiştir[111]. Aşağıdaki biyografilerde, söylenilen hususiyetler açıkça görülmektedir.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.187

Emīr

Seyyid Meḥemmed bin Seyyidü'l-islāmdur. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīdendür. Merḥūm üstādı ve üstādü'l-enām şeyḫü'l-islām Ebu's-su'ūduñ ferzendi Aḥmed Çelebiden mülāzım olmışdur. Ḫālā silk-i ḳużātda muntaẓam ve sādāt-ı keṡīrü'l-berekāta vaṣf-ı lāzım olan ṣıfat-ı

Beyānī Tezkiresi/s.20[112]

Emīr

Nāmı Seyyid Meḥemmeddür. Ebī Eyyūbda sākindür. Mülāzım u ḳāḍī olmışdur. Ṣāḥib-i dīvāndur. Bu ebyāt anuñdur.

Cihān elemleri 'ālemdür iştiyāḳa göre
Dügüne varmalıdur mātem iftirāḳa göre

[111] Aysun Sungurhan, a.g.m., C. 1, s.43-61.
[112] Aysun Sungurhan, a.g.t.

seḫāvet ile muttaṣıf ü müttesimdür. Eş'ārı bī-şümār ṣāḥib-Dīvān şā'ir-i pür-iştihār geçer manẓūr-ı aṣḥāb-ı enẓār ve maḳbūl-ı ulü'l-ebṣār bu bir iki eş'ār anuñ güftārındandur.

Şi'r:

Binā-yı ṣabruma seyl-i ġamuñ cānā ḫalel virdi
Belüm bükdi taḥammül bārı ten dīvārı bel virdi

Ve lehū:

Cihān elemleri 'ālemdür iştiyāḳa göre
Dügüne varmalıdur mātem iftirāḳa göre

Ve lehū:

Ter düşdi meclis içre meger bādeden 'araḳ
Ḫayli dem oldı bezmimüze başmadı ayaḳ

Ve lehū:

Yād itdügümce hicrini bir oldı öldügüm
Dimek götürmez ādeme 'ālemde söz ölüm gör

(Diger):

Ter düşdi meclis içre bugün bādeden 'araḳ
Ḫayli dem oldı bezmimüze başmadı ayaḳ
Binā-yı ṣabruma seyl-i ġamuñ cānā ḫalel virdi
Belüm bükdi taḥammül bārı ten dīvārı bel virdi

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.240

Tācī

Merḥūm Ca'fer Çelebi ve ve Sa'dī Çelebinüñ pederidür. Ehl-i kemālüñ ser-tācı vü serdārı olduğına delīl bu yeter ki merḥūm Sulṭān Bāyezīdüñ şehzāde iken defterdārı olmış idi. Bu devlet ü sa'ādet aña kifāyet ider ki ol iki nihāl-i ser-bülend būstān-ı vücūdından neşv ü nemā bulmış ve ol iki ġuṣn-ı şerīf ve şāh-ı ercmend necl-i ḥayātından ẓāhir ü peydā olmışdur. Bu maṭla' anuñdur.

Beyt: Göz yaşlu göñül zülf-i perīşānlar içinde
Ḳaldum ḳarañu gicede bārānlar içinde

Beyānī Tezkiresi/s.31

Tācī

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd şehzāde iken defterdārı olmışdur. Bu maṭla' anuñdur.

Göz yaşlu göñül zülf-i perīşānlar içinde
Ḳaldum ḳarañu gicede bārānlar içinde

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.265

Celīlī

Nāmı 'Abdü'l-celīldür. Lāyıḳ-ı ta'ẓīm ü tebcīl ẓāt-ı şerīf ü celīl 'Abdü'l-ġanī Efendinüñ birāder-i kihteridür. Ḳażā semtine sülūk eylemişdür. Seḫā vü mürüvvet ve şān u mekremet ve dervīşī vü meskenet ile şöhre-i dār u diyār ve bu fende daḫı gerçekden ṣāḥib-i i'tibār u iḳtidārdur. Bu bir ḳaç meṭāli' ve eş'ār-ı ābdār ol şā'ir-i belāġat-şi'āruñ yādgār-ı ḳalem-i mu'ciz-dişārıdur.

Şi'r: Öykünürse ṣalınup ḳāmetüñe serv-i çemen
Bilmez ol şīve-i reftāruñ Efendi yüri sen

Ve lehū:

Ölmedüñ gitdüñ yolumda dime baña ey melek
İşte ben öldüm meded rencīde ḫāṭır olma tek

Beyānī Tezkiresi/s.34

Celīlī

Nāmı 'Abdü'l-celīldür. Abdü'l-ġanī Efendinüñ birāderidür. Ḳażā semtine sālikdür. Laṭīf naẓma mālikdür. Bu birḳaç meṭāli' anuñ maṭla'-ı ḫāṭırından ṭāli' olmışdur.

Maṭla':

Öykünürse ṣalınup ḳāmetüñe serv-i çemen
Bilmez ol şīve-i reftāruñ Efendi yüri sen

(Diger):

Ölmedüñ gitdüñ dime yolumda baña ey melek
İşte ben öldüm meded rencīde ḫāṭır olma tek

(Diger):

Var ise meydān-ı 'ışkuñ bir dil-āver serveri
İşte meydān işte er merdüm diyen gelsün beri

Ve lehū:

Var ise meydān-ı ʿışkuñ bir dil-āver serveri
İşte meydān işte er merdüm diyen gelsün beri

Ve lehū:

Ḫaṭṭ-ı müşgīnüñde cānā nükte-i rengīn o ḫāl
Anda her bir tār-ı zülfüñ bir şebistān-ı ḫayāl

(Diger):

Ḫaṭṭ-ı müşgīnüñde cānā nükte-i rengīn o ḫāl
Anda her bir tār-ı zülfüñ bir şebistān-ı ḫayāl

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.271

Cenābī Paşa

Merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḥarem-i ḫāṣṣında cūybār-ı terbiyeti ile neşv ü nemā ve iltifāt-ı bī-ġāyāt-ı sulṭānī ve nevāziş ü merāḥim-i ḫāḳānī ile ḥüsn ü bahā bulan erbāb-ı emāret ve aṣḥāb-ı belāġatdendür. Ḥarem-i ḫāṣṣından çāşnigīrbaşılıġa çıḳup andan emīr āḫūr olmış idi. Baʿdehū sulṭān-ı kāmyābuñ himmet-i ʿālī-cenābları mezbūruñ ḥaḳḳında vālā ve ḫilʿat-i iḥsān-ı bī-kerānı ḳāmet-i liyāḳatdan bālā olup mezbūr Anaṭolı vilāyetine emīrü'l-ümerā eyledi. Ol ḥālde rūy-māl-ı cenāb-ı ʿizzet içün ʿazm-i ʿālem-i beḳā eylemişdür. Eşʿārı leṭāfetden ve güftārı melāḥatden ḫālī degüldür. Kāse-bāzlar ve cān-bāzlar arasında eşʿārı mütellev ü mezkūrdur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Beyt:

Olsa peydā dūd-ı āhum gözlerüm giryān olur
Ebr ü ẓulmet ẓāhir olsa lā-cerem bārān olur

Maṭlaʿ-ı merḳūmı faḳīr-i keṣīrü't-taḳṣīr bu gūne tetebbuʿ itmiş idüm.

Li-münşihi:

Eyleseñ ʿazm-i sefer cānā gözüm giryān olur
Pādşāhlar bir yaña ʿazm eylese bārān olur

Beyānī Tezkiresi/s.35

Cenābī Paşa

Anaṭolı Beglerbegidür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Olsa peydā dūd-ı āhum gözlerüm giryān olur
Ebr ü ẓulmet ẓāhir olsa lā-cerem bārān olur

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.318

Ḥalīmī Çelebi

Ḳasṭamonıdandur. Kesb-i ʿilm ü hünerden ḳażā-yı vaṭar itdükden ṣoñra Burusada meşāyiḫ-i ʿaliyye-i zeyniyyeden Ḥācı Ḫalīfeden tevbe vü inābet idüp işāret-i pür-beşāretleriyle diyār-ı ʿAceme seyāḥate gitmiş idi. Tāsīʿ-i eflāk-ı eyālet ve mihr-i cihān-gerd-i salṭanat u celālet iftiḫār-ı āl-i ʿOs̱mān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda şehzāde-i cevān-baḫt ve mutaraṣṣıd u müteraḳḳıb-ı tāc u taḫt iken āstān-ı saʿādet-āşiyānı merkez-i devāʾir-i luṭf u iḥsān ve medār-ı erbāb-ı fażl u ʿirfān olmaġın mezbūruñ meyli meyl-i cān u dili ol Kaʿbe-i ḳavāfil-i ḥasen-şemāʾil ve rükn ü ḥaṭīm-i celāʾil-ḫaṣāʾil

Beyānī Tezkiresi/s.41

Ḥalīmī-i S̱ānī

Ḳastamonīdür. Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ ḫācesi ve Sulṭān Selīm Ḫanuñ muṣāḥibi olmışdur. Bu şiʿrler anuñdur.

Elüme girmiş idi luṭf ile ol zülf-i dü-tā
Şanki destümde idi memleket-i Çīn ü Ḫıṭā

(Diger):

Ol mihr-ruḫ ki ḫalḳı yaḳan ḥüsni tābıdur
Germ olmasun mı yir yüzinüñ āftābıdur

cānibine mā'il olup Ṭrabzona dāḫil ü vāṣıl olduḳda muḳarribān-ı ḥażretden baʿżınuñ luṭf-ı kāmili ile şeref-i ṣoḥbet-i şehzādeye nā'il olmışdur. Mezbūr daḫı ṣadefvār dürc-i żamīrinde olan le'ālī-i maʿārif ve cevāhir-i leṭā'ifi meclis-i şāhīde niṡār u īṡār itdükde ol cevāhir-i zevāhir-i ṡemīn ve laʿl-i ābdār u rengīn ḥüsn-i ḳabūl-ı şehzādeye ḳarīn olup mānend-i ḫātem-i elmās-nigīn mezbūrı el üzre ṭutmışlar idi. Ol esnāda ḫidmet-i taʿlīm-i şehzāde daḫı maḥlūl olıcaḳ mezbūrı ol ḫidmetle müşerref ve gūş-ı dil ü cānın le'ālī-i elṭāf-ı bī-kerānı ile müşennef itmişdür. Rūz-ı bürūz ḥaḳḳında terbiyet-i ḫāḳāni zuhūr u bürūz idüp hilāl-i ḳadri yevmen fe yevmen bedr ve yiri ṣaff-ı niʿāl iken ṣāḥib-i ṣadr olup devlet-i taḳarrübi bir mertebe vāṣıl olmışdur ki aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile taḥrīri ve kelām-ı belāġat-niẓām ile taʿbīri mümkin ü ḳābil degüldür. Rivāyet olınur ki şehzāde-i saʿādet-me'nūs serīr-i salṭanat-ı ʿOsmānīye cülūs itdükde mezbūrı Bāġçeḳapusından sarāy-ı saʿādete daʿvet idüp ḥālini istifsār itdükden ṣoñra bu gūne gevher-niṡār olmışlar ki egerçi devlet-i salṭanata nā'il olduḳ lākin ḥāl-ı yārāndan ġāfil ü ẓāhil olduḳ. Bu maḳūle salṭanatdan ne ẕevḳ olınur ki üç gündür ki nergis-i dīde-i ẓāhir cemāl-i bā-kemāl-i aḥbāba nāẓır ve gülistān-ı cinān-ı şeb-nem viṣāl-i dōstān-ı melek-ḫıṣāl ile ser-sebz ü nāżır olmamışdur. Sulṭān Selīm Ḫan ʿArabistān fetḥinde Şām-ı şeref-encām ḳışlaḳ içün mıżrab-ı ḫıyām-ı saʿādet-i ḫitām olduḳda mezbūruñ rūz-ı ʿömri şāma ve seyr ü sefer-i ḥayātı encāma irişdi. Sulṭān-ı merḳūmuñ ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı deryā-maḳāṭırı merḥūmuñ vefātından tamām dilgīr ü müte'eṡṡir olmış idi. Ḥattā ḥikāyet olınur ki ol Sulṭān-ı ġālib ü ḳāhir merḳūmuñ cenāzesinde bi'ẕ-ẕāt ḥāżır olmaġla aḥkām-ı vidād-ı pür-iḥkāmı icrā ve rüsūm u aṭlāl-i maḥabbet-i tāmmı iḥyā itmişdür. Mezbūruñ taʿdād-ı fażl-ı hüneri ve taʿrīf-i kemāl-i evferinde büyütür ki Sulṭān Selīm-i hünerver gibi pādşāhuñ enīs ve ol maḳūle şehenşāhuñ ki felek-i maʿārifüñ Bercīsidür muṣāḥib ü celīsi idi. Şuʿarā-yı zemānından biri bu beyti ḫūb dimişdür.

Beyt: Şol pādşeh ki nām-ı şerīfi Selīm ola
Lāyıḳ budur muṣāḥibi anuñ Ḥalīm ola

Egerçi maʿārif ü kelimātı bī-şümārdur. Lākin şiʿr-gūylıḳ ile çendān iştihārı yoḳdur. Bu eşʿār

mezbūruñ güftārındandur.
Naẓm:
Elüme girmiş idi luṭf ile ol zülf-i dü-tā
Şanki destümde idi memleket-i Çīn ü Ḫıṭā
Ve lehū:
Ol mihr-ruḫ ki ḫalḳı yaḳan ḥüsni tābıdur
Germ olmasun mı yir yüzinüñ āftābıdur

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.357
Ḫıżrī
Büldān-ı cihān içre sütūde-ṣıfāt olup enhār-ı cūybārı miṣāl-i ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt ve gülistān u būstānı muʿādil ü müşākil-i cennāt olan Edirne-i maḥmiyyedendür. Bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir dīdesi her-bār ʿālem-i bālāya nāẓır olmağla Depegöz Ḫıżr Çelebi dimekle maʿrūf u maʿlūm-ı ekābir olmış idi. Merḥūm u mağfūrün-leh Merḥabā Efendiden mülāzım olup merḥūm-ı merḳūmuñ dāmādı olmış idi. Ḳırḳ aḳçe ile Burusa-i maḥrūsada Yıldırım Ḫan medresesinde meşġūl-ı ḫidmet-i tedrīs iken mübtelā-yı maraż-ı niḳrīs olmağla ṭarīḳden ferāġat idüp yevmi otuz aḳçe ile teḳāʿüd ile münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat olmış idi. Vālid-i mācid ile ʿālem-i şebābdan iḫtilāṭı ve rişte-i ḳalb-i pür-inbisāṭınuñ ḫidmet-i ʿaliyyü'ş-şānınuñ südde-i seniyye-i felek-menāṭlarına ḫayli irtibāṭı var idi. Bu ġazel mezbūruñdur.
Şiʿr: Ḳaṣd-ı dil ol zülf-i ʿanber-fāmadur
Bir ḳalenderdür ki ʿazmi şāmedür
Kirpigüm dil mā-cerāsın yazmağa
Kātib-i çeşmüm elinde ḫāmedür
Rūy-ı zerdüm eşk-i ḫūn-ālūd ile
Yazılur ḳanıyla ḥasret-nāmedür
Devletüñde bu yetīm eşkümüñ
Giydügi gülgūnı aṭlas-cāmedür
Ḫıżrī eyler laʿl-i meygūnuñ heves
Rind olanuñ meyli ṣāfī-cāmedür

Beyānī Tezkiresi/s.47
Ḫıżrī
Edirnedendür. Depegöz Ḫıżr dimekle maʿrūfdur. Nıḳrīs ʿārıż olmağla ḳırḳ aḳçe tedrīsden fāriġ olmışdur. Bu ebyāt anuñdur.
Beyt: Ḳaṣd-ı dil ol zülf-i ʿanber-fāmadur
Bir ḳalenderdür ki ʿazmi şāmedür
Kirpigüm dil mā-cerāsın yazmağa
Kātib-i çeşmüm elinde ḫāmedür
Rūy-ı zerdüm eşk-i ḫūn-ālūd ile
Yazılur ḳanıyla ḥasret-nāmedür
Devletüñde bu yetīm eşkümüñ
Giydügi gülgūnı aṭlas-cāmedür
Ḫıżrī eyler laʿl-i meygūnuñ heves
Rind olanuñ meyli ṣāfī-cāmedür

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.487
Sırrī
Hevā-yı cān-fezāsı ʿīşā-vār mürde-dilleri iḥyā idüp sāḥa-i leṭāfet mesāḥası maḥall-i vāridāt-ı sürūr u ṣafā olan şehr-i sütūde-eṭvār Yeñice-i Vardardandur. Nāmı ʿīsādur. Merḥūm Şāh Efendinüñ meclis-i ifādesine müdāvim ü mülāzım olmağla ḫidmet-i pür-fażīletinden

Beyānī Tezkiresi/s.71
Sırrī
Vardarīdür. Nāmı ʿīsādur. Şāh Efendiden mülāzım olup muḳaddemā müderris baʿdehū ḳāḍī olmışdur. Bu ebyāt anuñ güftārıdur.
Ne ḥālüm añmağa ḳudret ne ṣabra ṭāḳat var
Efendi ḥāl mükedder ziyāde ḥayret var

mülāzım olmışdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik maʿārif ü feżāʾil ile muḥallā ve āyīne-i sīnesi ṣayḳal-i ʿilm ü kemāl ile mücellādur. Rūmilinde kenārlarda müderris ve binā-yı sarāy-ı Kemālin kūşiş ü iştiġāl ile muraṣṣaf u müʾesses olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya rıżā virdi. Babayāne kelimātı ve ḥāl-engīz ebyātı vardur. Bu mecelle-i cemīleyi tertīb ü tezyīn içün bu eşʿār-ı bī-naẓīr ü ḳarīni taḥrīr olındı.

Şiʿr:

Ne ḥālüm añmaġa ḳudret ne ṣabra ṭāḳat var
Efendi ḥāl mükedder ziyāde ḥayret var

(Diger):

Ādemler öldürür gözüñ ey ṣūḫ-ı şīvekār
Dirlerse vechi var saña şehbāz-ı cān-şikār
Geh tīġ-i ġamze ile gehi tīġ-I cevr ile
Ḳırdı geçürdi ḫalḳ-ı cihānı o ġamzekār

Ve lehū:

Ḫaṭṭ-ı ḫūb ʿiẕār-ı cānāna
Yazdı bir ḥāşiye gülistāna
Elde tīr-i ʿaṣā ile zāhid
Beñzemez mi yeñi müselmāna

(Diger):

Sende ḥadden ziyāde raʿnālıḳ
Baña yüz ṭutmasun mı şeydālıḳ
Ḳad ḳıyāmet ziyāde ince miyān
Ḥāṣılı ortalıḳ temāşālıḳ
Olmaz oġul durur kelām-ı belīġ
Sırriyā ancaḳ evlā babalıḳ

Ve lehū:

Söyledür rāz-ı ʿışḳuñı bir bir
ʿĀşıḳa bāde şu şikencesidür

(Diger):

Bahār oldı zemān şimdi kenār-ı cūybāruñdur
Benüm serv-i revānum ḥāṣılı ʿālem-kenāruñdur

Ve lehū:

Pākdur āyīneveş jeng-i ḥasedden sīnemüz
Cilvegāh-ı şāhid-i maḳṣūddur āyīnemüz
Biz maʿārif kānıyuz noḳṣān-pezīr olmaḳ degül
Ḫarc ile ıṣrāf ile artar bizüm gencīnemüz

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.501

Selīḳī

Niçe cevāhir-i zevāhir-i ʿirfāna kān ve bī-şümār-ı maʿārif ü kemāle maḥall ü mekān olan ḳaṣaba-i Ispartadan ẓāhir ü ʿıyān olmışdur. Nāmı Şaʿbāndur. Leyletüʾl-berāt gibi aṣḥāb-kemālāt içinde pür-ʿunvāndur. Merḥūm Ḥakīmzāde ki ḳaṣaba ḳāḍīsı iken Medīne-i

(Diger):

Ādemler öldürür gözüñ ey ṣūḫ-ı şīvekār
Dirlerse vechi var saña şehbāz-ı cān-şikār
Geh tīġ-i ġamze ile gehi tīġ-i cevr ile
Ḳırdı geçürdi ḫalḳ-ı cihānı o ġamzekār

(Diger):

Ḫaṭṭ-ı ḫūb ʿiẕār-ı cānāna
Yazdı bir ḥāşiye gülistāna
Elde tīr-i ʿaṣā ile zāhid
Beñzemez mi yeñi müselmāna

Beyānī Tezkiresi/s.74

Selīḳī

Ḳaṣaba-i Ispartadandur. Nāmı Şaʿbāndur. Bir ḳaṣabaya ḳāḍī olup ḳażā-yı vaṭar idüp gelür iken cemīʿ-i ehl ü ʿıyāl ile nā-būd u nā-peydā keʾen lem-yekün olur. Bu beyt-i bī-miṡāl kendinüñ ḥasb-i ḥāli olmışdur.

Münevvereye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Mevālīden dānişmend alduḳda mezbūrı Monlā Çelebiden alup mülāzım virmiş idi. ʿĀḳıbet hezār miḥnet ü kürbetle ḳāḍī-i Mankub olduḳda menkūb olup ḳażā-yı mezbūrdan ḳażā-yı vaṭar idüp gelürken ehl ü ʿıyāl ve ḫadem ü eṭfāl ve cümle māl ü menāli ile nā-peydā vü nā-bedīd olup ḥarāmīler elinde şehīd olmış idi. Bu beyt ḥasbü'l-ḥāli oldı.

Beyt:

Yoluñda cān virem gibi derūnumda ʿalāmet var
Şehīd-i tīġ-i ʿışḳ olmaġa göñlümde şehādet var

Ḥaḳḳā ki selīḳa-i naẓmiyyesi ġāyetde ḫūb ve eşʿār u güftārı ḥüsn-i dil-berān gibi nihāyetde merġūb u maḥbūbdur. Luṭf-ı taʿbīr ve ḥüsn-i edā ile şöhre-i dünyā olan şuʿarādan ve ḫalḳ-ı cihān içinde ḥüsn-i ḫulḳ-ı kerīmān gibi meşhūr olmaġla maḳbūl ve marżī-i cumhūr olan nüẓemādandur. Mürettеb ü mükemmel Dīvānı ve aṣḥāb-ı ʿirfān miyānında ḫayli nām u nişānı ve tevḳīʿ-i refīʿ-i ḳabūl-ı aṣḥāb-ı belāġat ile tamām mertebede ʿunvānı vardur. Bu bir iki eşʿār ol hem-dem-i nesīm-i belāġat ve maḥrem-i ḥarīm-feṣāḥatüñ güftār-ı nāmdārındandur.

Şiʿr:

Gel beni öldür hey āfet ḫançer-i bürrān ile
Ḳurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrān ile
Ḳan daḫı itdümse cānā tīġ-i ḫışm ile beni
Ḳanuma ġark itme kim ḳanı yumazlar ḳan ile
Tende ger biñ cānum olsa saña eylerdüm revān
Bende olmalı degül midür saña biñ cān ile

Ve lehū:

Anuñçün murġ Mecnūn başı üstinde mekān eyler
Ki kūy-ı Leylī ḫōşā kendin anda āşiyān eyler

Ve lehū:

Aġzuma virdi nihānice lebin cānānum
Ṭuya aġyār diyü aġzuma geldi cānum

Ve lehū:

Her ḳaçan kim ḫāce varur dīde-i cānān uyur
Ḳurtulur diller belādan fitne-I devrān uyur

Ve lehū:

Sūz-ı ʿışḳuñdan yenir doymaz tenümde pīrehen
Dōstum sensin beni ʿālemde göñülsüz ḳoyan
Yaḳamı şevḳüñle çāk itdüm görenler didiler
Yaḳasuz ḳor derdmend āḫir seni ol sīmten
Ġam yimez aġyārdan ḫāṭır-nişān eyler seni
Zaḫm-ı ḫārı ʿaynına almaz efendi gül diken

Ol nāẓım-ı feṣāḥat-diṣāruñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārı miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda şāʾiʿ ve āftāb-ı ʿālem-

Yoluñda cān virem gibi derūnumda ʿalāmet var
Şehīd-i tīġ-i ʿışḳ olmaġa göñlümde şehādet var
(Diger):
Gel beni öldür hey āfet ḫançer-i bürrān ile
Ḳurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrān ile
Ḳan daḫı itdümse cānā tīġ-i ḫışm ile beni
Ḳanuma ġark itme kim ḳanı yumazlar ḳan ile
Tende ger biñ cānum olsa saña eylerdüm revān
Bende olmalı degül midür saña biñ cān ile
(Diger):
Ġam yimez aġyārdan ḫāṭır-nişān eyler seni
Zaḫm-ı ḫārı ʿaynına almaz efendi gül diken

tāb-ı ebyāt u meṭāliʿi iştihārda sāṭiʿ ü lāmiʿ olmağın bu miḳdārla iḫtiṣār olındı.

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.520

Şāmī

Bu daḫı vilāyet-i Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü sāṭiʿ olan kevākib-i felek-maḳāmdandur. Nāmı Muṣṭafādur. Merḥūm Çivizāde defterdār Maḥmūd Çelebi mezbūrı Sulṭān Selīm-i Ṣānī Ḥażretine iḫdāma iḳdām itdükde zümre-i ḫuddām-ı sipihr-iḫtiṣām silkine intiẓāmla pür-iḫtirām olup sarāy-ı saʿādet-pīrāy-ı sulṭānīden çāşnigīr başlığı ile çıḳmış idi. Baʿdehū Amasiyyaya mīr-livā olmış idi. Ḥālā daḫı ḫidmet-i Sulṭānda dāmen-der-miyān miyān-ı ümerāda ʿalem-misāl müşārün-ileyhi biʾl-benāndur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ: Olmışam şāhid ü meysüz bir ān
Niyyetüm çoḳ hele çıḳsun ramażān

Beyānī Tezkiresi/s.77

Şāmī

Bu daḫı Şāmīdür. Bir ṭarīḳ ile ḥarem-i muḥterem-i pādşāhīye dāḫil olup çaşnigīrbaşılıġı ile çıḳmışdur. Ve Amasiyyaya mīr-livā olmışdur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Olmıyam şāhid ü meysüz bir ān
Niyyetüm çoḳ hele çıḳsun ramażān

Hasan Çelebi Tezkiresi/s.811

Faḳīrī

Rūmilinde Üsküb civārında Tetova dimekle maʿrūf olan ḳaṣabadandur. Fırḳa-i fuḳarā ve zümre-i şuʿarādan güşāde-dil şāhid-bāzlığa mütevağġıl u müştağil ṭaleb-i cāh u celālden müstağnī derūnında olan cevher-i ʿışḳ-ı cevānān ve eşk-i çeşm-i gevher-efşānı ile göñli vü gözi ġanī kimesne idi. Ṭavāʾif-i muḫtelifeyi taʿrīf idüp baḥr-ı recezde bir kitāb dimişdür. Bu kelimāt vaṣf-ı şuʿarāda olan ebyātdandur.

Şiʿr: Nedür şāʿirlerüñ bildüñ mi ḥālin
Ögüp her dil-berüñ zülfi ü ḫālin

(Diger):
Kimin dām eyleyüp kimini dāne
Ṭolaşup geh dehān ü geh miyāna

(Diger):
İderlerş yoḳ yire dürlü maḳālāt
Netīce çıḳmaz illā ki ḫayālāt

Bu beyt daḫı anuñdur.

Beyt:
Namāza nice el degsün gerekse bir sen ol ṣūfī
Bir elde sāʿid-i ṣāḳī bir elde sāġar-ı bāde

Beyānī Tezkiresi/s.123

Faḳīrī

Üsküb ḳurbında ḳaṣaba-i Tetovadandur. Fırḳa-i fuḳarā vü zümre-i ẓurefādandur. Küşāde dil mey ü maḥbūba māʾil ṭaleb ü manṣıb u cāhdan müstağnī naḳd-ı ʿışḳ u maḥabbetle göñli ve gözi ġanī idi. Ḳavāʾif-i muḫtelifeyi taʿrīf idüp baḥr-ı hezecde bir kitābı vardur. Bu ebyāt andandur.

Taʿrīf-i Şiʿr:
Nedür şāʿirlerüñ bildüñ mi ḥālin
Ögüp her dil-berüñ zülfi ü ḫālin
Kimin dām eyleyüp kimini dāne
Ṭolaşup geh dehān ü geh miyāna
İderlerş yoḳ yire dürlü maḳālāt
Netīce çıḳmaz illā ki ḫayālāt

Beyt:
Namāza nice el degsün gerekse bir sen ol ṣūfī
Bir elde sāʿid-i ṣāḳī bir elde sāġar-ı bāde

4- TEZKİRE'NİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Başlangıcı V. ve VIII. yüzyıllar arasında meydana getirilen Orhun ve Yenisey yazıtlarına dayanan Türk nesrinin gelişme ve ilerleme dönemi, XIII. yüzyıldır. Kur'ān tercüme ve tefsirleri, Hint ve İran eserleri tercümeleri, çeşitli din, tarih ve dil ile ilgili eserler bu yüzyıl içerisinde kaleme alınmıştır. Daha önceki yüzyıllarda olduğu gibi XIV. yüzyılda, yapı ve kelime bakımından Türkçe ve sade bir üslupla eserlerin kaleme alındığı görülür. Bu yüzyıl eserlerinde genellikle cümleler kısa ve tabiidir. Aynı zamanda XIV. yüzyılda bazı edebî eserlerde sanatkârâne bir üslup görülse bile henüz sadelik ölçüsünü aşacak nitelikte değildir. Sanatkârâne üslupla kaleme alınan edebî eserlerin ortaya çıkışı XV. yüzyıldır. Türk nesri, başlangıcından XV. yüzyılın ilk yarısına kadar Arap ve Fars dillerinin tesirinden kendisini korumuş; XV. yüzyılın ikinci yarısında ise Arapça ve Farsça kelimeler dilin bünyesine girmeye başlamıştır. Bu bakımdan XV. yüzyıl Türk nesri, en güzel örneklerini Sinān Paşa'nın eserlerinde gördüğümüz sanatlı nesir ve halkın okuması için kaleme alınan özellikle anonim Osmanlı tarihlerinde kullanılan sade nesir olarak iki ayrı koldan gelişme göstermiştir. XIV. ve XV. yüzyılın ilk yarısında yazılan eserlerin çoğu, halk kitlelerine hitap maksadıyla ve mümkün olduğu kadar yabancı kelime ve tamlamalardan uzak, temiz bir Osmanlı Türkçesi'yle yazılmıştır. Devrin edebî kültür, anlayış, zevk ve ideallerine göre zarurî bir ihtiyaç halinde ortaya çıkan ve inşā ismiyle anılan bu müzeyyen üslup, Arap ve İran nesrinin etkisinde gelişmiş; daha sonraki yüzyıllarda da itibar görerek kullanılmıştır.

XVI. yüzyıldan itibaren Arapça, Farsça kelimelerle birlikte bu dillerin gramer kaideleri de alınmaya başlanmış ve belāgat kaidelerine bağlı bir sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Fakat klâsik Türk nesri bu yüzyıllarda sadece sanatkârâne üslupla yazılmış eserlerden ibaret değildir. Bu nitelikteki eserlerin yanısıra sade bir dil ve üslupla kaleme alınmış eserler de vardır.

XVI. yüzyılda Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şu'arā veya Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi adıyla anılan eserini, sanatkârâne bir üslupla kaleme almıştır. Eser, bir mukaddime, padişah, şehzade ve asıl şairler olmak üzere üç fasıl halinde düzenlenmiştir.

Tezkiresi'ne "Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür. Ḥamd u sipās-ı bī-ḳıyās ḫālıḳu'l-cinnü ve'n-nās mütekellim-i kelām-ı i'cāz esāsdur ki rütbe-i şu'arā-yı şi'ri me'vā ve maḳām-ı siḥr-āferīn-i şi'r-ārāyı kelām-ı bī-'adīl ü ḳarīndeki mā-ṣadaḳ-ı *ve innehu letezkiretun lilmüttakīndür. Eş-şu'arā'u yettebi'uhumu'l-ġāvun* kelāmıyla pest ü ednā ḳılmış iken şeniyā-yı kerāmet-i maġzā-yı *inne'l-lezīne āmenū ve 'amilu'ṣ-ṣāliḥāti* ile bülend ü bālā eyledi" sözleriyle başlayan Hasan Çelebi, süslü nesrin dil ve üslup özelliklerine uygun olarak beş ana bölümden oluşan mukaddime kısmında Arapça, Farsça zincirleme tamlamalara, uzun cümlelere, ayet, hadis, kelām-ı kibar, mübalağa, mecaz, cinas, tasvir ve secilere fazla yer vermiştir. Tezkire'nin mukaddime kısmında bulunan Sultan III.Murād ve Hoca Sa'dü'd-dīn Efendi'nin biyografileri, Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunu yansıtması bakımından dikkat çekicidir.

III.Murād: Mir'āt-ı żamā'ir-i ehl-i baṣā'irde vāżıḥ u żāmir ve mişkat-ı enẓār-ı erbāb-ı me'ālī vü mefāḫirde ke'ş-şems-i fī evḳāti'l-hevācir rūşen ü bāhirdür ki ber-feḫvā-yı ġam-zedāy-ı *vece'al lī lisāne ṣıdkin fi'l-āḫirīn* hemīşe nāẓımān-ı dürer-i kelām-ı belāġat-āyīn ṣaḥā'if-i edvārı ẕikr-i maḥāsin-i şāhān-ı felek-temkīn ile tezyīn idüp her ḳarnuñ dībācesinde ol hengāmda ṣāḥib-ḳırān-ı zemān ve fermān-fermā-yı zemīn olanları ki ḥārisān-ı s̱üġūr-ı mülk ü millet ve cālisān-ı serīr-i 'izz ü devlet ve müstaẓıll-ı sürādıḳāt-ı celālet ve cāh u zīr-i sāyebān-ı vücūd u imkānda ṣadr-nişīn-i şād-revān-ı *es'sulṭānu ẓıllu'llāhi* dur taḥdīd ü ta'yīn itmek 'ādet-i rażiyyeleri ve hem-vāre serverān-ı encümen-i süḫan-perveri ve pīş-revān-ı mesālik-i

belāġat u berāʿat-güsteri gerden ü gūş-ı eyyāmı cevāhir-i mü`eṣṣir-i selāṭin-i pür-iḥtirām ile ki maẓhar-ı envaʿ-ı fütūḥāt-ı keṣīre ve füyūżāt-ı şerīfedür ve maʿāṭıf u eẕyāl-i şühūr ü aʿvāmı zevāhir-i mefāḫir-i ḫulefā sipihr-i iḳtidār ve kevākib-i iḥtişāmla ki şāyeste-i ḫilʿat-ı pür-kerāmet-i *innā ceʿalnāke ḫalifeten*dür muḥallā vü muṭarraz müzeyyen ü müfervez itmek şīme-i kerīme ve sünnet-i seniyyeleridür...

Hazret-i Hāce Efendi: Elā ve hüve'l-mevla'l-fāżıl ve'n-naḥrīri'l-kāmil sulṭānü'l-ʿulemā fi'l-āfāḳ mālikü ezimmeti'l-feżā`il bi-kemāli'l-istiḥḳāḳ ʿilmü'l-hüdā ʿallāmetü'l-verā keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżılāt hüvelleẕī bi-mekārimi'l-aḫlāḳ fi'l-āfāḳ mevṣūf ve fī-taʿdād aṣḥābi'l-fażl ve'r-reşād vāḥidün yaʿdilü'l-ulūf mevlā inānü ʿināyetü'l-bāhirete naḥve terbiyeti aṣḥābi'l-ʿulūmi ve'l-feżā`il ve sāḥatü devleti'l-ḳāhire maḥaṭṭu riḥāl-i ricāli'd-dehr ve muḫayyemu müncemi'l-efāżıl hüve'l-leẕī bi-yedihi mefātiḥu ḥaẕā ini'l-fażlı ve'l-kemāl menṣūren ve maẓūmen ve bismihi ṣaʿīd yünşeru menāşīrü's-saʿādeti ve'l-iḳbāl meftūḥen ve maḫtūmen. Ḫaberü külli mecdin ve mübtedāhü ve nihāyetu külli fażlın ve müntehāhü ẓıllu bābi'l-ālī müdāren li'l-ʿibād dārü'z-zemān-ı ʿaliyye vefḳü'l-murād-ı lü`lü-i lālā-yı ṣadef-i vücūd cevher-i yektā-yı maʿden-i luṭf-ı vücūd manẓūr-ı dīde-i aʿyān u şühūd āyet-i sücūd-ı muṣḥaf-ı vücūd muraṣṣaʿ u tīcāni'l-feżā`il bi-luḳāṭāti'l-leṭā`if muġammirü ʿulemāi'l-eyyām bi-cidd-i evvelü'l-feżā`il ve'l-maʿārif şehsüvār-ı meydān-ı fażl u ʿirfān maẓhar-ı esrār ve maṭmaḥ-ı enẓār-ı ʿilm ü īḳān...

Hasan Çelebi, mukaddime kısmında olduğu gibi padişahlardan bahsederken oldukça ağır bir dil ve müzeyyen üslup kullanmış; şehzadelerden bahsederken ise padişah biyografilerine kıyasla daha sade bir anlatımı tercih etmiştir. Aşağıdaki örnek biyografilerden de bu durum açıkça anlaşılmaktadır.

Sultan Mehemmed: Mücedded-i cihāt-ı ʿālem-i ʿadl müşeyyed-i erkān-ı beniyān-ı ʿilm ü fażl ġamām-ı inām ve ebr-i birr ü ʿavārif maẓhar-ı şerā`if-i leṭā`if-i *ceʿaleküm ḫalā`ife* sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd vālā-yı ḥavālī-i mekremet-vücūd sulṭānü's-

selātīni'l-muḥkem āyete ʿaẓamet-i bi's-ṣıdḳi'ṣ-ṣarīḥ ve'l-ḥaḳḳi'l-yaḳīn ve'l-maʿlem rāyet-i ʿazīmet bi'n-nāsrü'l-ʿazīz ve'l-fetḥi'l-mübīn mü essisu mebāniü'l-inṣāf hādim-i ḳavāʿidü'l-cevr ve'l-iʿtisāfü'l-münbasıṭ fī nevāḥi'l-bilād āṣāretü'ṣ-ṣā'iʿa ve'l-münteşir beyne'l-aḳāṣī ve'l-edānī envāruhu's-sāṭiʿa es-sulṭānü'l-mü'eyyed ve'l-ḫāḳānü'l-muʿāẓẓamü'l-mümecced es-sulṭān Mehemmed *-Enāra'llāhu Teʿālā bürhānehu ve ṣaḳḳala yevmü'l-ḥaşr-ı mīzānehu-* Ḥażretleridür ki maḫlaṣ-ı şerīfleri ʿAvnīdür. Ḥaḳḳā ki bir pādşāh-ı ʿālem-penāh idi ki dürre-i tīcān-ı ḫavāḳīn-i cihān ḥaṣbā-yı sāḥa-i cenābı vişāme-i ḫudūd-ı mekremet-vücūd sevād-ı noḳṭa-i ḥükm ü kitābī idi. Eşheb-i cāh u celāli ol mertebeye rāżī degül idi ki iklīl-i felek-i cevvāl mesāmīr-i neʿāli ola ve ḫilʿat himmet-i bāli ola dā'ire-i ser-fürū itmez idi ki ridā'-yı mecerre-i āsmān pāre-i ḥāşiye-i eẓyāli ola.

Sultan Mustafa: Biri daḫı evvel-i şehzāde-i ʿālī-şān ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān cürʿa-keş-i sāġar-ı şehādet ser-girān-ı bāde-i saʿādet mecrūḥ-ı tīr-i ġadr u sitem zaḥmet-çeşīde-i zehr-i ʿaẕāb u elem zaḫm-ı ḫūrde-i şemşīr-i cefā merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Muṣṭafādur ki sulṭān-ı selātīn-i cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ferzend-i hūşmendi ve ol ravża-i celālet ü ḫilāfetüñ muḳaddemā ser-zede olan nihāl-i bülendidür. Henūz pādşāh-ı merḳūm serīr-i salṭanatı aḫmaṣ-ı ḳadem-şerīfleri ile müşerref ve menābir ü meḥāfil āẕān-ı ins ü cānı gūşvāre-i elḳāb-ı pür-ʿunvānı ile müşennef itmedin ḳaṣaba-i Maġnisada iken ol maṭlaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafādan mānend-i ḫūrşīd-i pür-żiyā ṭāliʿ vü hüveydā olmışdur.

Tezkire'de yazılışları aynı, okunuşları farklı kelimeler yanyana kullanıldığı gibi bir kelimenin birçok anlamı da metin içerisinde kastedilmiştir. Bu kelimelerden biri olan gamın çoğulu gamām, acı, üzüntü ve bulutlar anlamına gelecek şekilde Ẕikr-i Mevāniʿ-i Eyyām ve ʿAlā'iḳ-i Sipihr-i Nā-fercām kısmının ilk cümlesinde geçmektedir: "Lākin ġamām-ı ʿalā'iḳ-i eyyām ve seḥāb-ı pür-ẓalām-ı ʿavā'iḳ-i dehr-i nā-fercām mānīʿ ü ḥācib-i ẓuhūr-ı merām olmaġla dīde-i baḫt bir kerre bīdār olup ḫāb-ı müdāmdan bir ān göz açmaz idi ve niçe leyālī vü eyyām ve şühūr u

a'vām idi". Bu tarz örneklerin sayısını arttırmak mümkündür. Hasan Çelebi, şi'r-şa'r, ıṭnāb-eṭnāb gibi yazılışları aynı okunuşları farklı kelimeleri ise kimi zaman cinas yapmak, kimi zaman da seci oluşturmak için kullanmıştır. Bilindiği gibi seci, nesirde şiirdeki kafiyenin karşılığıdır. Seci, bir fıkranın doğrudan doğruya son kelimesi ya da kelimenin bir harfte birleşmesi sonucu ortaya çıkar. Nesirde fıkranın nazımda mısraın son kelimesi bu adı alır. Eski belāgatçiler seciyi, mutarref, mütevāzīn ve murassa olarak üçe; Recā īzāde Mahmūd Ekrem ise mutlak ve mukayyed veya rabtī seci diye ikiye ayırmıştır. Yalnız fasılalar sonundaki harfte beraberlik varsa mutarref seci; fasılalarda vezin bakımından da uygunluk varsa mütevāzīn seci; iki fıkrada yer alan lafızlar revī harfi, vezin ve harf sayısı bakımından birbirine uygun ise murassa (muvāzī) seci denilmiştir. Recā īzāde Mahmūd Ekrem'e göre mutlak seci, cümle ve fıkraların aralarında bulunan ve bir kelime marifetiyle birbirine bağlanmayan; mukayyed veya rabtī seci, cümle ve fıkraların sonunda yer alan ve aralarında bir kelime ile bağ kurulabilen secilere denilmiştir[113]. Nesirde, arka arkaya ritmik bir şekilde değişerek devam edip giden bu kafiyeli söyleyiş cümleye musikili bir ahenk ve ifade gücü katar. Bu tesir, birbirini muvazi bir şekilde takip eden ve değişen ölçülü cümle ya da cümleciklerle daha da artar. Bu nesrin en önemli özellikleri, yazarın üslubunu belirtildiği şekilde ahenkli ve sanatlı yapabilmek, bu vesileyle diğer taraftan sahibi olduğu edebî bilgi ve kültürü de göstermek için bu tarz kaleme alınmış Arapça ve Farsça eserlere başvurması, bu dillerden en duyulmamış ve görülmemiş olanına kadar kelimeler, sözler ve terkipler alması; nesir cümleleri arasına duruma ve manaya uygun olarak Arapça, Farsça beyitler, mısralar, başka manzum parçalar, ayetler, hadisler, kelam-ı kibarlar, deyimler, vecize ve atasözleri yerleştirmesi; başta teşbih ve mecazlar gelmek üzere çeşitli mana ve söz sanatlarının parlak ve renkli tasvirleri ihmal etmeksizin her vesilede bolca kullanmasıdır. Hasan Çelebi, Tezkire'nin üçüncü faslında ilmiye sınıfına mensup şairlerden bahsederken mukaddime kısmında ve padişahlarda olduğu gibi onların şan, şöhret, bilgi ve kültürlerine yaraşacak şekilde inşa tarzının bütün özelliklerini taşıyan bir dil ve üslup

---

[113] M. Kaya Bilgegil, a.g.e., s.334.

kullanmıştır. Yani üçüncü fasılda yer alan şairler için kullanılan dilin biçimini, şairin sosyal statüsü belirlemiştir. Ahmed Efendi, İshak Çelebi, Kınalızāde Alī Çelebi, Gazālī, Monlā Çelebi, Mīrzā Mahdūm, Müslimī Efendi, Meylī, Necātī... bu tarz kaleme alınan biyografilerdendir. Aşağıda seci oluşturan kelimelerin altı çizilerek gösterilmiştir:

Ahmed Efendi: Mefḫar-ı emāşil-i Rūm ve muʿciz-i efāżıl-ı feżā'il-rukūm çemen-ārā-yı gülistān-ı ʿulūm naḫl-bend-i būstān-ı menşūr u manzūm çehre-güşā-yı şuver-i ʿilm ü kemāl zīnet-feżā-yı ʿarā'is-i fażl u efdāl ve ḳāṭiʿ-i mādde-i nizāʿ ü cidāl ḫāsım-ı ʿurūḳ u şarābīn īrād u eşkāl bürhānü'l-emāżil ve sulṭānü'l-efāżıl ālātī bi-mā lem testeṭiʿhü'l-evā'ilu şāḥibü't-taṣānīfi'l-fā'iḳati ve'l-mü'ellifāti'l-enīḳati'r-rā'iḳa fā'izu bi'd-devleteynni'l-fetvā ve't-takvā ḥā'izü li-leriyaseteyen fi'l-ūlā ve'l-uhrā el-mevlā en-naḥrīru ve'l-ʿallāmetü'ş-şehīru bi-Kemāl Paşazāde *-Ceʿale'llāhü'r-raḥmete ve'l-ġufrāne zādehu-* Ḥażretleridür.

Cafer Çelebi: Beyne'l-enām ve cümle-i ḫavāṣṣ u ʿavām içinde Tācīzāde dimekle meşhūr ve tevḳīʿ-i tamām-ı iştihārı şaḥīfe-i felek-i devvār ve ṭūmār-ı rūzgārda mesṭūrdur. Babası şāḥib-i seyf iken kendüsi ṭarīḳ-i ehl-i ḳaleme ʿāzim ve merḥūm Ḥācı Ḥasanzādeden mülāzım olup medāris-i şerīfede ifāde-i ʿulūma müdāvim olmışdur. Maḥmūd Paşa müderrisi iken ṭūmārı āmāl ve menşūr-ı aḥvāli ṭuġrā-yı ġarrā-yı iltifāt-ı pādşāh ile muvakkaʿ ve tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḥāli yevāḳīt-i ʿināyāt-ı sulṭāniyye ile murassaʿ olup şāḥib-ḳırān-ı zemīn ü zemān ḫidmet-i Sulṭān Selīm Ḫana nişāncı olmaġla pür-ʿunvān ve emsāl ü aḳrānı miyānında ṭuġrā-misāl şāḥib-i nām u nişān olmışdur. Baʿdehū yevmen fe yevmen ġonçe-i bāli nesā'im-i iltifāt-ı bī-kerān ile handān ve çemenzār-ı aḥvāli bārān-ı nevāziş ve iḥsān-ı sulṭān-ı deryā-nevāl ile ser-sebz ü reyyān nesīm-i ʿanber-şemīm-i nām u nişānı vāṣıl-ı meşāmm-ı cümle-i cihāniyān olmışdur.

Tezkire'de devrin sultanı III.Murād'ın, Hoca Sa'dü'd-dīn Efendi'nin ve bazı şair biyografilerinin uzun olmasıyla birlikte hiç bir biyografi Hasan Çelebi'nin babası, Alī Çelebi'nin biyografisi kadar uzun değildir. Bu bakımdan Tezkire'deki en uzun biyografi Kınalızāde Alī Çelebi'ye aittir. Eserde bu uzun, anlaşılması zor biyografilerin yanısıra sade dille kaleme alınmış, kısa biyografilere de rastlanılmaktadır. Tezkire'de bir ve iki satırdan oluşan en kısa biyografiler sırasıyla Penāhī, Celīlī (2), Hāfız-ı Konevī, Hürremī, Zihnī, Āzmī, Cemīlī, Şemsī, Hākī-i Üskübī, Zihnī, Zārī, Servī, Şāhidī, Şükrī, Tālibī, Feyzī, Ānī-i Diger, Behlūl, Peyāmī, Du'āyī, Kabūlī ve Meylī'ye aittir.

Penāhī: Rūmilindendür. Ḫōş-ṭabʿu dervīş-meşreb kimesne idi. Bu şiʿr anuñdur.

Beyt : Ḳāmetüñ naḫl-i bülend oldı aña el irmez

Nice şeftalü derem sīb-i zeneḫdānuñdan

Hāfiz-ı Konevī: Meṣnevī-ḫān ü Fārisīdān kimesne idi. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ : Zülf-i miskīn kim ṣabādan çin seḥer ḳalḳar ḳopar

Her ṭaraf cān illerinde fitneler ḳalḳar ḳopar

Şāhidī: Edirnedendür. Cem Sulṭānuñ defterdārı idi. Eşʿārı naẓm-ı ḳudemā gibi leṭāfet ü ṣafādan ʿārīdür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr : Çeşme-i Ḫızr diyen cām-ı Sikender lebüñe

Yaraşur āyīneden ṭōb disem ġabġabuña

Hasan Çelebi'nin biyografiler içerisine yerleştirdiği anekdotlar, latifeler, babasından veya dedesinden duyduğunu belirterek aktardığı hikayeler ve bilgiler, anlatıma renk katmıştır. Tezkire'de bazen lüzumundan fazla bile olsa anlatıma renk katan şāirâne tasvirler, benzetmeler de bulunmaktadır. Bu durum özellikle Hoca Sa'dü'd-dīn Efendi'nin biyografisindeki tabiat tasvirinde, Kudsī'nin deniz

yolculuğunda ve Necātī'nin bahariyye ve şitaiyye kasidesini yazdığı zamanın anlatımında hissedilmektedir[114].

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde benzetme ve tasvirlerin çoğu anlatılan konu, olay, şairin ad, meslek, mevki ve durumuyla bir bütünlük arzedecek şekilde yapılmıştır. Tezkire'de ikili ikili, ikili üçlü, üçlü üçlü, üçlü ikili, dörtlü üçlü, üçlü dörtlü zincirleme tamlamalarla şairlerin şahsiyet zenginliklerinden, ilmi durum ve seviyelerinden söz edilmiş; ölüm cümleleri genellikle onların isim, unvan, lakap veya mahlaslarıyla yapılan tevriye, cinas ve benzetmelerle ifade edilmiştir.

Ḫıżr Beg Çelebi: ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından ve bu ṭā'ife-i şerīfenüñ ṣāḥib-i iştihārından ser-defter-i ʿulemā-yı āfāķ sadr-nişīn-i mahāfil-i istīhāl ü istihkāk hūrşīd-i rahşān-ı ʿālem-i ʿilm ü ʿirfān ʿummān-ı bī-kerān-ı cihān-ı tahkīk ü īkān fürūzende-i żav-ı mısbāḥ-i feżā'il nigārende-i evrāķ-ı defter-i celā'il-i haṣā'il...

Ganī: Merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i ahlāķ menār-ı envār-ı merāḥim-i eşfāķ ʿumde-i ʿulemā-yı āfāķ mir'āt-ı cemāl-i kemāl-i istihkāķ mazhar-ı āṣār-ı eṣnāf-ı ʿulūm u hikem maṣdar-ı efʿāl-i envāʿ-ı fażl u kerem mihr-i sipihr-i ʿālem-i feżā'il kevkeb-i neyyir-i semā-yı ḥasen-şemā'il ḫilʿat-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ṭırāz-ı maʿārif-i bī-ġāyāt ile mutarraz ve hāme-i vücūd-ı pür-kirāmesi ʿımāme-i nebāhat ü şehāmet ile müşerref ü muʿazzez olup... Vaṣf-ı ẕāt-ı şerīfi taʿrīf ü tavṣīfden ġānī vü müstaġnī olan Mevlānā ʿAbdü'l-ġanī Efendidür ki...

Hātifī (2): Ḥudūd-ı sebʿīnde hātif-i ġaybden *fedḫulūhā ḫālidīne* nidāsını istimāʿ itdükde nihāyet-i şevķ ü iltiyāʿ ile ʿazm-i riyāż-ı ḫuld-ı berīn itmiş idi.

Şikārī: Bu eyyāmda ʿibārāt-ı belīġa ve istiʿārāt-ı faṣīḥa ile naẓm-ı ķıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāya iķdām u ihtimām üzre iken şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı cīfe-i dünyā üzre ķonmaķdan ʿār idüp ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa sayd u şikāra gitdi.

---

[114] bkz. Metin Kısmı, Hoca Saʿdü'd-dīn Efendi, Kudsī, Necātī maddeleri, s.47, s.837, s.1020.

Hasan Çelebi'nin usta bir inşa yazarı olduğu İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmalar bölümünde bulunan kendi el yazısıyla yazdığı nüshadan da açıkça anlaşılmaktadır. Nüshada, Hasan Çelebi'nin eserini kaleme alırken cümleler üzerinde fazla değişiklik yapmadığı, bazı kelimeleri değiştirerek başka kelime yazdığı veya yeni bilgiler eklediği; bazen yazmaya başladığı biyografinin üstünü çizerek tekrar kaleme aldığı; bazen şairle ilgili aldığı kısa notları süsleyerek düzelttiği görülmektedir. Hasan Çelebi, Āsafī'nin mesleğini belirtirken önce "Bölük ḫalḳından ḳuloġıllarındandur" demesine rağmen daha sonra onun kuloğullarından olduğunu belirtmek için daha süslü bir üslup kullanmış ve "ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bende vü bendezādelerinden ve dūdmān-ı keṡīrü'l-iḥsān Āl-i ʿOṡmānuñ ḫanevādelerindendür" şeklinde ifade etmiştir. Hasan Çelebi, *Āftābī-i Diger* için de "Nāmı Ḥasan kendüsi İstanbuldandur" demiş sonra namının yanına ahlakının güzelliğini eklemiş; İstanbullu olduğunu da şehrin tavsifini yaparak "Nāmı Ḥasan evżāʿ ü aḫlāḳı müstaḥsen kimesne idi. Dārü's-salṭanat-ı Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeden neşv ü nemā bulup..." şeklinde vermiştir. Tezkire'de Ahmed Çelebi, İshak Çelebi, Usūlī, Āftābī, Emīnī, Ümīdī, Emīrī, Enverī, Āhī, Ehlī, Bālī, Bahrī, Basīrī, Bekāyī (2), Bekāyī (3), Bahārī, Bahāyī, Penāhī, Beyānī, Tābī, Tābiʿī, Siyābī, Caʿfer Çelebi, Cinānī-i Diger, Cevānī-i Diger, Mevlānā Hüsrevī, Hüseynī, Hazānī, Hızr Beg Çelebi, Hayālī Çelebi, Hayālī Beg, Dānişī, Derūnī, Dervīş, Subhī, Ubeydī, Adnī, İzārī, Ganī, Fehmī vs. bu tür değişikliklerin yapıldığı biyografilerdendir.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin doğum ve yerleşim yeri olarak anılan şehir ve kasabaların sadece isimlerinin söylenmesiyle birlikte yapılan bazı yer tanıtımlarında bu genel görünüm ve uygulamanın dışına çıkılmış; diğer tezkirelere göre bazı şehir ve kasabaların sahip oldukları sosyal, kültürel zenginliği, canlılığı ve coğrafî güzelliği, imkanları hakkında doğrudan veya dolaylı tanıtma ve tasvirlere daha fazla yer verilmiştir. Tezkire'yi diğer tezkirelerden ayıran en önemli özelliklerden biri budur. Hasan Çelebi, bu tür ifade kalıbını İstanbul, Bursa, Edirne,

Vardar, Üsküp, Siroz, Gelibolu, Prizrin, Manastır, Konya, Trabzon, Tire, Bağdad, Sinop, İznik, Yenipazar, Yenihisar, Isparta, Akşehir, Piriştine, Hemedan, Eğridir, Kazvin, Aksaray, Gerede, Rodos, Belgrad, Malkara, Aydın, Germiyan, Diyarbekir, Manisa, Selanik, Ereğli, Şiraz, Dergüzin, Acem gibi kültür merkezi olan şehirler için kullanmıştır (bkz. Şairin Doğduğu, Bulunduğu, Yerleştiği Yerler).

Ahmed: Burc u bārūsı ḳulle-i sipihr-i mīnū gibi bülend ü refīᶜ ve sevād-ı leṭāfet-nihādı semāḥat-ı ehl-i kerem gibi fasīḥ ü vasīᶜ olan şehr-i İstanbuldandur.

Rızāyī (2) : Nesīm-i ᶜanber-şemīmi elṭaf-ı mine'l-viṣāl ve selsāl-i enhār u cūybān *elezẕ mine'z-zülāl* olup sā'ir-i büldāndan cibāl-i şāhiḳa ve tilāl-i şāmiḥası gibi müreffaᶜ ü muᶜallā ve āyīne-i ṣāḥa-i ġam-zedāsı mıṣḳal-i luṭf u ṣafā ile muṣayḳal u mücellā olan maḥrūsa-i Burusadandur.

Hayālī Beg: Leṭāfet-i āb u hevā ile nümūdār-ı ḫuld-ı berīn ve nezāhet-i ᶜarṣa ve melāḥat-i sāḥası reşk-fezā-yı cinān-ı rūy-ı zemīn olup bāġ-ı İrem-i reşk riyāżından mütevārī perde-i iḥtifā ve gülistān-ı sebā ḥadā'iḳ-ı pür-ṣafāsı yanında ḫacāletden yire geçüp dehen-i dil-berān gibi nā-būd u nā-peydā olan şehr-i sütūde-eṭvār mecmaᶜ-ı şuᶜarā ve menbaᶜ-ı ẓurefā olan Vardar Yeñicesindendür.

Tezkire'de sadece Derūnī-i Diger'in biyografisine şiirle başlanılmıştır:

Mıṣrāᶜ : Āb-ı kevs̱er hevāsı ᶜanber-bār

Gülistān-ı cennet-āsārı nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhār* olan Yenice-i Vardardandur.

Hasan Çelebi, biyografilerde yeri geldikçe bazı bilim dallarından, oyunlardan ve geleneklerden bahsederken bunlarla ilgili terimleri özellikle kullanmış; bu alandaki bilgisini göstermeye çalışmış ve anlatmak istediği konuyu bu şekilde ifade etmiştir.

Emīrek: Fenn-i ṭıbbda Cālinūsvār şöhret-şiʿār olmağın dergāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOsmānda ḥakīm-i vaẓīfedār...

Şānī (2): Dārü's-salṭanat-ı celālet-medārdan zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur.

Şāh Mehemmed: Ḳazvinīdür. ʿUlūm-ı ʿakliyye ve sā'ir-i fünūn-ı külliye ve maʿārif-i cüz'iyyede māhir ṣāḥibü'l-mefāḫir ve'l-me'āṡir ʿilm-i ṭıbbı ḳānūnī üzre müfredāt u mürekkebāt ve esbāb u ʿalāmāt ile taḥṣīl ü tekmīl idüp külliyāt u cüz'iyyātını cāmiʿ ü ḥāvī Şifā-yı esḳām ve devā-yı emrāż u ālāmda ḥükemā-yı sālife ve eṭibbā-yı sābıḳaya muʿādil ü müsāvī Boḳrāṭ-ı zemān ve Cālīnūs-ı devrān ṡānī-i İbn-i Sīnā olmağla şöhre-i dünyā olmış idi. Ḳalb-i ʿummānda riyāḥ-ı müteʿaffinede ḥāṣıl olan ḫafaḳānı ve berg-i rezānda tağayyür-i hevā ile peydā olan maraż-ı yereḳānı ve ʿāşıḳ-ı şeydāda mütemekkin ü müzmin olan maraż-ı ʿışḳ u hevāyı bi-iẕni'llāhi Teʿālā izāle itmege ḳādir ʿadīl ü naẓīri nādir kimesne idi.

Hasan Çelebi, yukarıdaki biyografilerden de anlaşıldığı gibi Arapça, Farsça ve Türkçe'nin dil imkanlarını en iyi şekilde kullanmıştır. Türkçe kelimeler, çoğunlukla fiil, isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiillerdir. Bunların yanısıra Tezkire'de ḳanzil, siñirmek, tutuḳ, ivmek gibi bazı arkeik kelimelere de rastlanılmaktadır.

Hasan Çelebi, cümle başlarında āḫirü'l-emr, āḫir, ʿale'l-ḫuṣūṣ, ammā, baʿdehū, baʿż, el-ḥaḳḳ, bi'l-āhare, çün, çünkü, fi'l-vāḳiʿ, gūyā, ḥaḳḳā ki, ḥālā, henūz, hīç, ke en-ẕālik, lākin, maʿāda, min-baʿd gibi zarf ve edatlara; ayet, hadis ve kelam-ı kibarlardan sonra muḳteżāsı, feḥvāsı gibi cümle bağlayıcılarına çok aşırıya kaçmayacak şekilde yer vermiştir. Ayrıca Hasan Çelebi ayet, hadis, kelam-ı kibarları geleneğe uymanın yanısıra kendi sözlerine mesned teşkil etmek için de kullanmıştır.

Hasan Çelebi, devir şairleri hakkındaki düşüncelerini dile getirirken genellikle müsbet ifadeler kullanmış; eğer şair genç ve bu vadide yeni yetişmekte ise veya o

insanda bir kabiliyet görmüşse o zaman ümmīddür ki ile başlayan cümlelerle iyi dileklerde bulunmuştur. Aynı zamanda eğer şair hakkında menfī düşünüyorsa da bunu ustaca ifade etmiştir. Bu sahada kendisinden önce tezkire yazan Latīfī ve Āşık Çelebi, bu tarz eleştiriye maruz kalanlardandır. Hasan Çelebi, Latīfī'nin inşasını ve Tezkire'sini eleştirmiş; şairliğinin inşasından daha iyi olmasıyla birlikte vasat olduğunu[115]; Āşık Çelebi'nin ilim ve marifetiyle nam salmış her yönüyle mamur bir kadı iken Tezkiretü'ş-şuʿarā yazdığını; şairler hakkında sağlam ve ayrıntılı bilgi vermekle birlikte tahrir ve inşasının kesinlikle güzel olmadığını; şiirinin inşasından bin kez daha yüce olmasına rağmen inşasıyla meşhur olduğunu ve isminin münşiyan defterinde yazılı bulunduğunu ustaca belirtmiştir[116].

Hasan Çelebi, Latīfī ve Āşık Çelebi'yi bu tarz eleştirmesine rağmen kendisi de inşa tarzının yanısıra çeşitli yönlerden eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler, Gelibolulu Ālī tarafından yazılan XVI.yüzyılın umumî tarihlerinden biri olan Künhü'l-ahbār adlı eserde II.Selīm döneminde yer alan Monlā Āşık'ın biyografisinin sonundaki Tezyil kısmında bulunmaktadır. Gelibolulu Mustafa Ālī, Hasan Çelebi'yi zincirleme tamlamalar, garip kelimeler, lakırdısı çok, manası az, sıhhatten ari cümleler kullanmış olmakla; birçok şairi yerinden ve yurdundan etmiş olmanın yanısıra birçok şiiri de söyliyeninden başkasına atfetmiş olmakla suçlamış; babamdan duydum, dedemden duydum vs. şeklinde söylenen sözlerin aslında kendi sözleri olduğunu, akraba ve arkadaşlarını şair olmadıkları halde eserinde şair olarak gösterdiğini; şairlerin çoğuna yalancılık isnat ederek şu kitaplarım vardır, şu gazel benimdir dedi şeklinde (kendisini örnek göstererek) iftiralar attığını; bazı kelime ve tamlamaları çok tekrar ettiğini; bazısını da yanlış kullandığını ve bu yüzden inşasının taravetten hali olduğunu; pīrī kelimesini yā'sız peri şeklinde yazdığını;. Zatī ve Necātī dışındaki bütün şāirlerin mahlasına şerik isnat ettiğini"[117] belirterek ağır bir

---

[115] bkz. Metin Kısmı, Latīfī maddesi, s.878.
[116] bkz. Metin Kısmı, Āşık Çelebi maddesi, s.611.
[117] Mustafa İsen, a.g.e., s.60; Mustafa İsen, *Künhü'l-ahbār'ın Tezkire Kısmı*, s.313, II.Selim Devri Bilginleri Ü. Ty.5959,489a.

eleştiriye tabi tutmuştur. Metinde gerçekten de bazı kelimelerin imlasının ikili şekilleri olduğu gibi (selīs, selis, pīrī, pirī...) bazı söz öbeklerinin peşisıra tekrar edildiği görülür. Fakat bu söz öbeklerinin tekrarı, Hasan Çelebi'nin üslubunun özelliklerinden biridir.

Hayālī Beg: ... Süleymān-ı zemān iltifāt-ı bī-kerān ile dil-şād u ḫandān olmaġla hilāl-miṡāl yevmen fe yevmen bedr ve kadem kadem medāric ü meʿāric-i rifʿate irtiḳā vü iʿtilā ile ṣāḥib-i ṣadr olup...

Hazret-i Hāce Efendi: Āsmān-ı kadri kadr-i āsmān gibi mütecāviz-i medārik-i efhām ve sipihr-i rifʿati rifʿat-i sipihr miṡāli ḫāric-i ḥayṭa-i idrāk-ı evhām ḫūrşīd-i fażlı fażl-ı ḫūrşīd gibi sāṭıʿ ü ẓāhir ve ġamām-ı inʿāmı inʿām-ı ġamām mānendi müteḳāṭır u mütevātir nūr-ı ṭalʿatı ṭalʿat-ı nūr gibi bāriḳ ü bāhir...

Monā Çelebi: Medāric-i meʿālīye kadem kadem iʿtilā itmekle ve maʿāric-i ʿizzet ü ʿalāya ayak ayak ṣuʿūd u irtiḳā ḳılmaġla...

Hasan Çelebi, ailesinden kendisine aktarılan bilgileri verirken de genellikle vālid-i ḳudsī-mekān bu gūne gevher-efşān olurlar idi ki, Lākin vālid-i firdevs-mekān bu gūne dür-niṡār u gevher-efşān olurlar idi ki, vālid-i firdevs-mekān meclis-i feżā'il ü ʿirfānlarında gevher-efşān olup buyururlar idi, rāḳımü'l-ḥurūfuñ ceddi olan Mīrī Efendiden vālid-i firdevs-mekān rivāyet iderler idi ki gibi ifade kalıplarını kullanmış; akraba, arkadaş ve yakın çevresinin biyografisini yazarken övgü dolu sözleri peşisıra dizmiş; fakat babasının biyografisi hariç bu tür biyografileri uzun tutmamaya çalışarak binā en-ʿaleyh medḥ ü ıṭrālarında bu miḳdār iktifā olındı, fi'l-ḥaḳīḳa kişi kendi kendüyi medḥ ü ıṭrā itmek maʿnāsı idügi ẓāhir ü hüveydā olmaġın bu miḳdār ile iktifā olındı, rāḳım-ı erḳām pür-ʿacz ü teşvīr olan bu faḳīr-i keṡīrü't-taḳṣīr ile aḫbār-ı uḫuvveti te'kīdāt-ı ṣadāḳatle mü'ekked ve binā-yı sarāy-ı ḫullet ü maḥabbeti dest-yārī-i miʿmār-ı meveddetle ġāyetde müşeyyed olmaġın kümeyt-i iḳlīm-i müşgīn-erḳām meydān-ı ıṭnābda ḫırām itmeyüp maḳām-ı

iḫtiṣārda ārām itmesi evlā vü uḫrā görildi gibi ifade kalıplarıyla sözü uzatmaktan kaçınmıştır.

Tezkire'de isimden isim yapma eki olan -lık, -lik ekinin çok az sayıda da olsa büyük ünlü uyumuna uymadığı görülmektedir: müteferriḳalik, şehbāzlik, pāytaḫtlik, defterdārlik gibi.

Akuzatif eki, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra "n" şeklinde de belirtilmiştir. Teklik üçüncü şahıs ve işaret zamiri o, ol şeklindedir. Bu kelime çekime girdiğinde "a" biçimini almıştır. Çokluk eki olarak da Türkçe kelimelerde -lar, -ler kullanılmıştır. Tezkire'de bu eke, saygı ve nezaketin bir belirtisi olarak Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri), Şeyḫ Yāvesī Ḥażretleri, (ḥażret-i) felek-rütbetleri, kendüleri, ferzend-i ercmendleri, mahlas-ı şerifleri... gibi şeklinde de rastlanılmaktadır. Ayrıca Hasan Çelebi, çoğunlukla ḥażret yerine ḫidmet kelimesini; geleneğe uygun olarak ben yerine rāḳımü'l-ḥurūf, faḳīr-i kes̱īrü't-taḳṣīr, rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳar, faḳīr-i kes̱īrü'l-ḳasīr, faḳīr, ḥaḳīr-i kes̱īrü't-taḳṣīr gibi ifadeleri kullanmayı tercih etmiştir.

Şairler hakkında hüküm verilirken de metluvv, meẕkūr, memlū, meşhūr kelimelerine genellikle ihtiyaç duyulmuş; örnek şiir takdimlerinde de s̱ebt olındı, taḥrīr ü tasṭīr olındı, taḳrīr ü taḥrīr olındı gibi ifadelere yer verilmiştir.

Şairlerin doğum ve yerleşim yerleri belirtilirken vücūd, peydā, mütevellid, mevlid, bürūz, zuhūr, tāliʿ, lāmiʿ, bārik, ʿıyān, sākin, ikamet, mütemekkin, mutavattın, tavattun, tavattun u maḳām, temekkün ü maḳām, āşiyān-sāz, neşv ü nemā; isim, unvan veya lakapları takdim edilirken de namı, ismi, adı, nām-ı nāmī, nām-ı mesʿūdları, nām-ı şerīfi, nām-ı vācibü'l-taʿẓīmleri, nām-ı pür-ʿunvānı, nām-ı

pür-şerefleri, nām-ı emcedi, nām-ı ercmendi, ism-i sāmī, ism-i kirāmīleri, ism-i es'adı gibi tabirler genellikle kullanılmıştır.

Tezkire'de cümleler, şairin sosyal statüsü ile ilgili olarak uzunluk kısalık bakımından değişiklik gösterir. Biyografilerin çoğunda çeşitli bağlaçlar ve zarf fiillerle birbirine bağlanmış birkaç cümle birarada görülmektedir. Hasan Çelebi, yüklemi bakımından isim ve fiil cümlelerinin her ikisini de kullanmıştır. Tezkire'de bağlaçlar, seciler ve yardımcı fiille oluşmuş bir fiil cümlesine bağlanmış isim cümleleri, yardımcı fiilden oluşmuş fiil cümleleri, şartlı birleşik cümleler bulunmaktadır. Tezkire'de söz dizimi bakımından cümlelerin uzun olmasına rağmen genellikle kurallı cümlelerin yer aldığı da dikkat çekmektedir.

Remzī: Nāmı Muṣṭafādur (İsim cümlesi). Burusada dirhem ü dīnārı 'āşıḳuñ eşk-i çeşm-i ḫūn-bārı ve dāġ-ı sīne-i efgārı gibi bī-ḥadd ü bī-şümār olan aṣḥāb-ı s̱ervet ü yesār ve kibār-ı tüccār-ı nāmdārdan bir ḫāce-i büzürgvāruñ oġlıdur (İsim cümlesi). Semt-i taḥṣīl-i 'ulūma sālik ve bāzār-ı 'ilm ü ma'rifetde biżā'at-ı berā'at ve ser-māye-i belāġat ve cevher-i zevāhir-i ma'ārif ü nüḳūd ve ecnās-ı leṭā'ife mālik olup şāriḥ-i şer'ātü'l-islām olan merḥūm Seyyid 'Alīzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı ḳażāya rāżī olup Ġalaṭa ve sā'ir-i mu'ẓamāt-ı ḳaṣabāta ḳāḍī olmış idi (Bağlaç, seci ve yardımcı fiilden oluşmuş fiil cümlesine bağlı isim cümleleri).

Bāḳī: Ba'dehū Ḥażret-i Cem-cāhī-i ḫilāfet-penāhı vāris̱-i mülk-i Keyḳubād ḥāris-i iḳlīm-i 'adl ü dād ṣāḥib-i rüşd ü reşād Ḥażret-i Sulṭān Murād -*Ebedallāhū Te'ālā 'ömruhu ilā-yevmi't-tenādd bi-ḥürmeti efṣaḥi men naṭaḳa bi'ḍ-ḍād-* serīr-i salṭanat-ı cülūs itdükde *fī ḳulubihim marażun* feḥvāsına maẓhar olan erbāb-ı ġaraż *fī cīdihā ḥablün min mesed* kelāmına mā-ṣadaḳ olan aṣḥāb-ı ḥased mezbūrı pādşāh-ı me'ālī-mevfūre ġamz idüp medrese-i Süleymāniyyeden ma'zūl ve ḫāṭır-ı deryā muḳāṭırlarını maḥzūn u melūl itdürdiler.

Cevherî: Ḫaber-i mezkūr fi'l-vāḳiʿ ṣādıḳ ve vāḳıʿa taḳrīr ü taʿbīr itdükleri üzre muvāfıḳ u muṭābıḳ ise ulu kerāmet ü ʿaẓīm velāyetdür.

Sonuç olarak XVI.yüzyılın şuʿarā tezkire yazarlarının bir kısmının dil ve üslubu sade, anlaşılır olurken bir kısmı oldukça ağır bir anlatımı tercih etmiş, tasvirlere, secilere, Arapça, Farsça zincirleme tamlamalara yer vermiştir. XVI. yüzyıl tezkire yazarlarından Sehī ve Laṭīfī daha anlaşılır bir dil, üslup kullanırken Ahdī, Āşık Çelebi ve Hasan Çelebi, süslü bir anlatımı tercih etmiştir. Fakat bu tezkire yazarları içerisinde Hasan Çelebi, dönemine göre çok daha ağır, süslü, secilerle dolu bir dil ve üslup kullanmıştır. Bu bakımdan Tezkire, secili üslubu ile Klâsik Türk edebiyatının en seçkin ve en önde gelen örneklerinden biridir.

Diğer tezkire yazarlarına göre Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunun ağırlığı, anlatım eksikliği veya cümle bozukluğundan değil onun gündelik hayatta pek fazla kullanılmayan Arapça ve Farsça kelimeleri seçmesinden, alışılmamış çoğul şekillerini tercih etmesinden; kelimelerin birçok anlamlarının yanısıra en uzak ve bilinmez anlamını seçerek başka anlamlarıyla ilişiklendirmesinden, Arapça, Farsça tamlamalar, tabirler, ayet, hadis, kelam-ı kibar, tasvir ve mübalağalarla dolu uzun secili cümlelerinden kaynaklanmaktadır.

III- KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ (TEZKİRETÜ'Ş-ŞUʿARĀ)'NİN İNCELENMESİ

A- ŞAİRLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

a) BİYOGRAFİK BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

I- ŞAİRİN KİMLİĞİ

1- İSİM, UNVAN, LAKAP

Tezkireciler, şairlerin hayatı, kişiliği, edebî faaliyet ve fonksiyonları, eserleri vs. hakkında bilgi verirken şairlerin isim, unvan veya lakaplarını bazen de sebepleriyle birlikte kaydetmeye çalışırlar. Tezkireci, bu bilgileri bizzat kendisi topladığı gibi çeşitli kaynaklardan faydalanarak da elde eder ve eserinde şairleri mahlaslarına göre sıralar[118]. Eğer şairin mahlası yoksa ve ismini mahlas gibi kullanıyorsa o zaman tezkireci, şairin ismini olması gerektiği yerde kaleme alır ve isimleri doğru olarak kaydetmeye çalışır.

Şairin adı, lakabı veya unvanı ile ilgili asıl takdim, şairin biyografisinin içinde müstakil bir biçimde ele alınır[119]. Kimi zaman şairin mahlasının bu kısımda müstakil olarak belirtildiği olur ve bazen de şairin mahlasını tercih etmesinin sebebi üzerinde durulur.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, biyografilerin bir kısmında mahlastan hemen sonra şairin memleketi verilirken bir kısmında da doğrudan doğruya şairin isim, unvan veya lakabı verilmektedir. Aynı zamanda Tezkire'de ismi zikredilmeyen şairler de bulunmaktadır.

Tezirelerde şair isimleri verilirken değişik takdim ediş tarzlarının kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan birisi, şairin doğrudan doğruya ve sadece isimin verilmesi şeklindedir. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, 252 şairin ismi zikredilmiş ve bunlardan 206'sı "namı, ismi, adı, nām-ı nāmī, nām-ı mesʿūdları, nām-ı şerīfi, nām-ı vācibü'l-

---

[118] Rıdvan Canım, a.g.t, C. I, s.XXX; Pervin Çapan, *XVIII.yüzyıl Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi,* Doktora Tezi, Elazığ, 1993, s.10-11.
[119] Harun Tolasa, a.g.e., s.3.

ta'zīmleri, nām-ı pür-'unvānı, nām-ı pür-şerefleri, nām-ı emcedi, nām-ı ercmendi, ism-i sāmī, ism-i kirāmīleri, ism-i es'adı" şeklinde takdim edilmiştir.

Emīrī-i Diger: İsmi Meḥemmeddür.

Āhī: Nāmı Ḥasandur.

Bahāyī: Nām-ı şerīfi 'Abdu'llāhdur.

Halīmī (2): Nām-ı vācibü'l-ta'ẓīmleri 'Abdü'l-celīl olmağla...

Hātemī: ...nām-ı pür-'unvānı 'Abdu'r-raḥmandur.

Hāce Çelebi Efendi: ...nām-ı mes'ūdı Ebu's-su'ūddur. Nitekim şā'ir dimişdür.

Beyt : Ebū Ḥanīfe-i S̱ānī Ebu's-su'ūd ol kim

Feżā'il içre efāżıl olupdur aña 'ıyāl

Su'ūdī: Ol ẕāt-ı siyādet-ṣıfātuñ nām-ı emcedi ve ism-i es'adı Meḥemmeddür.

Kudsī (2): Nām-ı ercmendi Meḥemmeddür.

Azmī Efendi: Nām-ı nāmı ve ism-i sāmīleri Pīr Meḥemmeddür.

Mīrī: ...ol ẕāt-ı pür-intibāhuñ nām-ı nāmisi Emru'llāhdur.

Mīrzā Mahdūm: ...nām-ı pür-şerefleri Mu'īnü'd-dīn Eşrefdür.

Ezherī: ...ismi Nūrü'd-dīn olmağla...

Beyānī-i Diger: Adı Muṣṭafādur.

Tezkire'de Ezherī, Āzerī, Emānī-i Sānī, Emrī, Ehlī, Bākī, Bezmī-i Diger, Bahrī, Bekāyī, Bahārī, Türābī-i Sānī, S̱ānī, Senāyī-i Diger, Cāmī, Ca'ferī, Celāl Çelebi, Celīlī (4), Cenābī Efendi, Cevrī, Hāfız-ı 'Acem, Hāletī, Hubbī, Hasībī, Hükmī, Hilmī, Hilmī-i Sānī, Hilmī-i Sālis, Halīmī, Hayātī, Hākī-i Diger, Hākī-i Diger (2), Hālisī, Hāverī, Mevlānā Hüsrev, Hüsrevī, Hızrī, Hızrī-i Diger, Hayālī-i Diger, Hayālī Beg, Zihnī (3), Rāyī (2), Rāyī (3), Rahmī, Rahīmī, Rahīkī, Rüsūhī, Rızāyī, Rızāyī (2), Remzī, Revānī, Revnakī, Riyāzī, Riyāzī (2), Zemānī-i Sānī, Zeynī, Sā'ī, Sā'ī (2), Sā'atī, Sā'ilī, .Sihrī, Sürūrī (2), Sırrī, Sırrī (2), Sa'yī (2), Sülūkī,

Semā'ī, Şāmī (2), Şānī (3), Şānī (6), Şānī (7), .Şerīf, Şikārī, Şehīdī. Şeyhī (3),Şeyhī (4), Şīrī, Sābirī (2), Sāni'ī (2), Subhī, Sabrī, Sabrī (2), Sabūhī, Sadrī, Sadrī, Sun'ī (4), Sun'ī (5), Sun'ī (8), Sun'ī (9), Za'īfī (2), Tab'ī (3), Tulū'ī, Ālī, Ālī (2), Ārifī, Ārifī (2), Ubeydī, İzārī (2), Arşī, Azmī, İzzetī, Azīzī, İşretī, Işkī (3), İlmī, İlmī (2), Ulvī, Ulvī (2), Ankā, Avnī, Ahdī (2), Ahdī (3), Iyānī, Iyānī (2), Iyānī (3), Iyşī (2), Gubārī, Garāmī, Garībī, Gazālī, Gamī (2), Gınāyī, Gayretī, Fānī (2), Fürūgī, Fürūgī (2), Fazlī-i Diger, Figānī, Fikrī, Fevrī Efendi, Fehmī, Feyzī (2), Feyzī (3), Kādirī, Kabūlī (2), Kutbī, Kadrī, Kudsī, Kurbī, Kıyāsī, Kātibī (2), Kātibī (4), Kāmī Efendi, Kirāmī, Kemālī, Günāhī, Lāyihī, Lisānī, La'lī (2), Lem'ī, Lem'ī (2), Mālikī, Mānī, Müttakī, Misālī, Mecdī, Mahvī, Muhyī Çelebi, Medhī, Medīhī, Mollā Ma'sūm, Mu'ammāyī, Mu'īdī-i Diger, Monlā Çelebi, Mü'min, Mīrī (2), Meylī, Nāmī, Nāmī (3), Nāmī (4), Nādirī, Nahīfī, Nesīmī, Nutkī, Na'īmī, Nakşī, Nūrī (2), Nev'ī, Nihālī, Nihālī (2), Niyāzī (3), Neylī, Vāhidī, Vālihī (2), Vālī, Vücūdī, Veznī (2), Vasfī (2), Vusūlī, Vusūlī (3), Veysī, Hātifī, Hüdāyī, Hüdāyī (2), Yetīm'in namı bu şekilde takdim edilmektedir.

Tezkire'de genellikle ulu kişiler için kullanılan mutantan ifadelerin, padişah ve bazı şehzadelerin isimlerinin unvanlarıyla birlikte verilirken de kullanıldığı görülmektedir.

Sultan III.Murad: Elā ve hüve's-sulṭānü'l-a'ẓamu ve'l-ḫāḳānü'l-a'delü'l-ekremu māliki riḳābi ümemin mevlā mülūki'l-'Arabi ve'l-'Acemi müfettiḥu ebvābi'l-birri 'ale'l-ḫalā'iḳi müfīḍu süyūli'l-mekārimi fi'l-maġāribi ve'l-meşārıḳi evlā's-selāṭīni ve ekberuhüm 'aḳlen ve ekṡeruhüm faḍlen ve eşdaḳuhum maḳālen ve erfaḳuhum ḥiṣālen ve evferühüm 'ilmen ve evḳarahüm ḥilmen ā'deluhüm ḫulḳan ecmeluhüm ḫılḳan es-Sulṭānu ibnü's-sulṭān Mūrād Han.

Sultan Murad Han: Fātiḥ-i ḥuṣūn u ḳılā' kāsir-i 'abede-i vüdd ü suvā' ekṡer-i memālik-i Rūmı ḳurūm-ı 'āsākir-i ẓafer-rüsūmı ile tesḫīr ve niçe ṣāḥib-i sikke vü

serīr olan serdār-ı küffāruñ yirini... bilād-ı dīn ü īmānīye ḥāris ve evlād-ı emcād-güzīn-i ʿOsmānīye sādis olan ebu'l-fetḥ ve'l-maġāzī merḥūm Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzīdür.

Sultan Mehemmed Han: Evvel-i selāṭīn-i ʿiẓām ve ḫavāḳīn-i fiḫāmdan biri daḫı sulṭān-ı selāṭīni'l-ʿArab ve'l-ʿAcem bürhān-ı mülūki'l-ümem bānī-i mebāni'l-cūd ve'l-keremi'l-ūlā vel-fażl ve'l-ḥikem vāriş-i eyālet-i eḳālīm-i arż maṭlaʿ-ı āftāb-ı salṭanat-ı Ḳāhire bi'ṭ-ṭūl ve'l-ʿarż ḫāḳān-ı Zuḥal-maḥall ü felek-esās mir'āt-ı cemāl-i bā-kemāl-i *faḥkum beyne'n-nāsi*dür. Deryā-yı salṭanat u maʿdelet-güsteri ḫūrşīd-i āsmān-re'fet ü ẕerre-perveri... Mücedded-i cihāt-ı ʿālem-i ʿadl müşeyyed-i erkān-ı beniyān-ı ʿilm ü fażl ġamām-ı inām ve ebr-i birr ü ʿavārif maẓhar-ı şerā'if-i leṭā'if-i *ceʿaleküm ḫalā'ife* sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd vālā-yı ḥavālī-i mekremet-vücūd sulṭānü's-selāṭīni'l-muḥkem āyete ʿaẓamet-i bi'ṣ-ṣıdḳi'ṣ-ṣarīḥ ve'l-ḥaḳḳi'l-yaḳīn ve'l-maʿlem rāyet-i ʿazīmeti bi'n-nāsri'l-ʿazīz ve'l-fetḥi'l-mübīn mü'essisu mebāni'l-inṣāf hādim-i ḳavāʿidü'l-cevr ve'l-iʿtisāfü'l-münbasıṭ fī nevāḥi'l-bilād āṣāretü'ş-şā'iʿa ve'l-münteşir beyne'l-aḳāṣī ve'l-edānī envāruhu's-sāṭiʿa es-sulṭānü'l-mü'eyyed ve'l-ḫāḳānü'l-muʿāẓẓamü'l-mümecced es-sulṭān Mehemmed... Ḥażretleridür

Sultan Bāyezīd Han: Evvel-i ḥużarāt-ı ʿāliyāt-ı sütūde-ṣıfātuñ birisi daḫı pādşāh-ı Ferīdūn-meniş ve ḫaḳān-ı Sikender-dāniş mihr-i sipihr-i salṭanat u cihāndārī mir'āt-ı cemāl-i bā-kemāl-i ḫilāfet ü şihriyārı Dārā-yı maʿdelet-verziş ü raʿiyyet-perver ḫāḳān-ı sitāre-seyr ve ṣevābit-leşker ʿunvān-ı menşūr-ı ḫilāfet fermān-fermā-yı iḳlīm-i cūd u re'fet sulṭān-ı ṣevābit-ṣebāt u ḫūrşīd-menzilet netīce-i imtirāc-ı erkān-ı iḥsān u maʿdelet mübdaʿ-ı mekārim-i cezīle ve bedā'iʿ-i şerīfe maṭlaʿ-ı envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı *innā ceʿalnāke ḫalīfeten* muḥyī-i rüfāt-ı ḥüsn-ṣıfāt mülūk-ı sevālif-i ṭuġrā-yı zīnet-ārā-yı yarlıġ-ı belīġ-i *ceʿalnākum ḫalā'ife* semā-yı ʿadl u inṣāfuñ mihr-i nūr-efşānı ve ḫānḳah-ı zühd ü ṣalāḥda Bāyezīd-i Ṣānī olan sulṭān-ı selāṭīnü'z-zemān bāsıtu bisāṭü'l-iḥsān rāfiʿü'l-veyhü'l-ʿadl ve'l-inṣāf ḳāṭiʿü efānīnü'ẓ-ẓulūm ve'l-iḥcāf muʿazzezü evliyāü'd-dīn bi-

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKUMANTASYON MERKEZİ

ʿizzetihi'l-bāhire muẕill Aʿdā'llāh bi-saṭvetihi'l-Ḳāhire el-ḫāḳānü's-saʿīd Ḥażreti's-sulṭān Bāyezīd...

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Evvel-i ḫavāḳīn-i zemāndan biri daḫı ol sulṭān-ı cihān iftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān Kisrā-tāc-baḫş u Ferīdūn-kāmrān nežāret-baḫş-ı çemen-i sulṭānī zīnet-efzā-yı eyvān-ı ḥükūmet-rānī Cemşīd-i Müşterī-mihr ü kīn İskender-i Keyvān-ḫaşem ü temkīn Behrām-ı Mirrīḫ-intiḳām Dārā-yı Ḫūrşīd-ġulām... Ferīdūn-ı ʿUṭārid-ḥazem āftāb-ı Seyyāre-ḫadem Efrāsiyāb-ı Māh-rāyet u ʿalem rezm ü veġāda ḳadr-kūşiş bezm-i seḫāda ḳażā-baḫşiş fāris-i meydān-ı şecāʿat u ʿadālet mübāriz-i maʿārik-i şehāmet ü celālet... Cemşīd serīr-i dīn ü devlet ḫūrşīd-i felek-i mülk ü millet mehebb-i şimāl-i luṭf u nevāl maṣabb-ı sicāl-i inʿām u efḍāl tāsīʿ-i semā-yı salṭanat u raʿiyyet-perveri müceddid-i cihāt-ı cihān-ı ʿadālet-güsteri sulṭānü'l-islām ḫalīfetu'llāhi ʿale'l-enām muhrizü memāliki'd-dünyā maẓharü kelimeti'llāhi'l-ʿulyā Ḥāfıẓü ṣuġūrü'l-müslimīn żābıṭü umūri'l-mülk ve'd-dīn ḳāmiʿü'l-kefere ve'l-müşrikīn ḳāhirü'l-fecere ve'l-mütemerridīn nāṣıbü'r-rāyāti'l-bāhire fātiḥü'ş-şemāmāt ve'l-ḳāhire kāsirü tīcāni'l-ekāsire hādimü ḳuṣūri'l-ḳayāṣıra... Mālikü serīri'l-ḫilāfeti fi'l-āfāḳ vālīyü eḳālimi'l-ʿālemi bi'l-istiḥḳāḳı'l-fā'iżu envārü merḥametihi ilā-ṭabaḳāti'l-cumhūri'l-lā'iḥi āṣārı mekremetihi ʿalā-ṣafaḥāti'd-dühūr sulṭānü'l-ḫāfiḳeyn ḫādimü'l-ḥaremeyni'ş-şerīfeyn el-muḳtefī li-āṣāri'ṣ-ṣıddıḳı fī intihācı menāhici'ṣ-ṣıdḳ ve ḳatllü'z-zındıḳı ve'l-mütemessik fī cemīʿü'l-ebvābı bi-ʿadli ʿömri'l-ḫiṭābı seḥābü'l-ḥayā fi'l-ʿizzeti'l-ʿOs̱māniyye ḥā'izi'l-mekārimi's-seniyye ve'l-merāḥimi'l-ʿilliye bāġızı ehli sünneti ve cemāʿat olan fecere ve revāfıżuñ ʿırḳ-ı nābıż-ı vücūdını ḳāṭiʿ ve ḳārıż olan ḫāḳān bilā-münāziʿ ve bilā-muʿārıż ṣāḥibü'l-fetḥi'l-ʿaẓīm sākibü'l-luṭfi'l-ʿamīm es-sulṭān bin sulṭān es-sulṭān Selīm (Ḥażretleri)...

Sultan Süleymān Han: Evvel-i selāṭīn-i nāmdār ve ḫavāḳīn-i ẕevi'l-iḳtidārdan biri daḫı ol şehenşāh-ı vālā-himem pādşāh diyem-şiyem sulṭān-ı Cemşīd-temkīnḫāḳān-ı Ferīdūn-āyīn Dārā-yı ḫūrşīd-tekvīn Efrāsiyāb-ı Süleymān-nigīn

Cemşīd-i cihān-ı ḫilāfet ḫūrşīd-i āsān-ı iḥsān u re'fet... ṣāḥib-livā-yı kerāmet-iḥtivā... pādşāh-ı velī-ni'met şehenşāh-ı Ferīdūn-'aẓamet maḥsūd-revān-ı Keyḫüsrev ü Keyḳubād mescūd-cinān-ı eslāf-ı emcād-ı ecdād... Manẓar-ı çārṭāḳ-ı menāḳıb u mefāḫir pencere-i revāḳ-ı idrāk-ı 'aḳl-ı 'āşir lāyıḳ-ı salṭanat u eyālet-i arżı maġbūṭ-ı ḥāl-i selāṭīn-i müstaḳbel ü māżī burc-ı ḫilāfet ü eyāletüñ kevkeb-i pür-şeref ü sa'dı... mālik-i mühr-i Süleymān ḥāris-i mülk-i cihān... Mevlā mülūki'l-'Arabi ve'l-'Acemi ġıyāṡü'l-verā melāẕü'l-ümemi ḥāmī beyḍati'l-islāmı rāfi' ru'āti kāffeti'l-enāmi kıdvetü selāṭīni'l-meşāriḳi ve'l-meġāribi ḥāfıẓü'd-dīnü'l-mübīn-i bi'n-naṣri'l-etemm-i ve'l-cündü'l-ġālib... Es-sulṭānü'l-a'ẓamı mālikü riḳābi'l-ümemi ḥāşirü rüfāti'l-himem nāşirü'l-ḳavānīni's-sulṭāniyyetihi 'āşirü'l-ḫavāḳīni'l-'Oṡmāniyyeti's-sulṭān ibnü's-sulṭān Süleymān Ḫan...

Sultan Selīm Han: Evvel-i selāṭīn-i 'iẓām u ḫāvāḳīn-i fiḫāmuñ biri daḫı sulṭān-ı ġamām-ı in'ām Dārā-yı Cemşīd-ḫadem ve Keyvān-ġulām sulṭān-ı a'ẓam-ı fīrūz-baḫt sezāvār-ı tāc u dīhīm ü taḫt bā'iṡ-i emn ü amān vāriṡ-i mülk-i Süleymān ḥāmān-ı Sikender-memleket şehenşāh-ı Nūşīrevān-ma'delet Keyḫüsrev-i hūşeng-ṣavlet Keyḳubād-ı Ferīdūn-devlet dürr-i ferīd-i ṣadef-i şehr-yārī gevher-i yektā-yı kān-ı kāmkārī lücce-i baḫr-ı muḥīṭ-i 'avāṭıf deryā-yı bī-kerān-ı 'ālem-i 'avārif Keyūmerṡ-i Cemşīd-mekānet ü miknet cāmi'-i levāzım ve şerā'iṭ-i erkān-ı salṭanat şehr-yār-ı Faġfūr-dirāyet ve Behrām-besālet kāmkār-ı İskender-celālet ve Behmen-aṣālet ve hüve's-sulṭānü'l-a'ẓamü'l-efḫam ve'l-ḫāḳānü'l-a'dilü'l-ekrem ẓıllu'llāhu Te'ālā el-mebsūṭ 'alā hāmmi ehlü'l-'ālem ṣāḥibü neyli'l-ereb ve sāḥibü ẕeyli'l-himem mālikü'l-imāmeti'l-kübrā ve's-sulṭānü'l-bāhir vāriṡü'l-ḫilāfeti'l-kübrā kābiren 'an kābir rāfi'ü rāyāti'd-dīni'l-ezher muvażża'ü āyāti'ş-şer'i'l-muṭahhar murġimu enūfü'l-ferāġına ve'l-cebābira mu'affiru cibāhi'l-aḳyāl ve'l-ekāsire el-'aḳlü'l-ḥādī 'aşara'ş-şemsü'l-ezheru ve'l-bedrü'l-enver sulṭānü'l-maşrıkeyn ḫāḳānü'l-ḫāfiḳeynü'ş-şāmil 'adlehu'l-ḥādī li-meṣāliḥi kāffeti'l-enām el-kāmilu beẕlehu'l-vāfirü'l-mütedāriku umūrü'l-ḫavāṣṣ ve'l-'avām es-sulṭān ibnü's-sulṭānü's-Sulṭān Selīm...

Sultan Mehemmed: Evvel-i şehr-yārlaruñ biri daḫı ol şehzāde-i meʿālī-şiʿār ẕāt-ı mekārim-pīşe vü dişār çābük-süvār-ı meydān-ı şehr-yārī yegāne-i meżāmir-i merdī vü kāmkān riyāż-ı celālet ü eyāletüñ serv-i nevḫīz ü nev-demīdesi ve gülistān-ı salṭanat u ḫilāfetüñ gül-bün-i tāze-resīdesi şibl ü esed-i żārī żavve-i ḳamer-i sārī karre-i ẓuhr-ı maʿdelet ü eyālet necl-i ecel ü esʿad şehenşāh-ı eşref ü emced ḥadīḳa-i şehr-yārīde serv-i ser-āmed olan Şehzāde Sulṭān Meḥemmeddür.

Sultan Bāyezīd: Evvel-i şehr-yārlardan biri daḫı ol şehenşāh-ı nāmdār dilīr-i maʿreke-i gīrūdār şehzāde-i Behmen ṣalābet-i cān-zāde-i Rüstem-şecāʿat dürr-i ṣadef-i şāhī dürrī-i burc-ı şehenşāhī āftāb-ı āsmān-ı mekārim ü meʿālī şehbāz-bülend-pervāz-ı himmet ʿālī maṭlaʿ-ı envār-ı elṭāf u iḥsān merḥūm Şehzāde Sulṭān Bāyezīd Ḫandur.

Tezkire'de Sultan Korkud ve Sultan Cem'in namı, soyu ve unvanları ile birlikte verilmektedir.

Sultan Korkud: Cümleden biri ol maṭraḥ-ı eşiʿa-i ʿadl ü iḥsān maẓhar-ı envār-ı fażl u ʿirfān meṭāliʿ-i devlet-i bāhireden ṭāliʿ olan kevākib-i derārīnüñ enveri ve aṣdāf-ı salṭanat-ı Ḳāhireden ẓāhir olan le'ālī-i ābdāruñ eşref ü ebheri şehenşāh-ı mesʿūd Ḥażret-i Sulṭān Ḳorḳuddur ki Sulṭān Bāyezīdüñ ferzend-i ekberidür.

Sultan Cem: Biri daḫı evvel-i Şehzāde-i Cem-ḥaşem menbaʿ-ı mürüvvet ü kerem şehenşāh-ı diyem (ü) şiyem ü vālā-himem nūr-ı dīde-i şehr-yārī nevr-i şecere-i kāmkārī cāmiʿ-i kemālāt u maʿārif bedr-i lāmiʿ-i şerā'if-i leṭā'if olan şehr-yār-ı ferḫunde-dem (Ḥażretleri)-i Sulṭān Cemdür ki merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ ferzend-i celālet-muḥbiri ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı Ġāzīnüñ birāder-i mihteridür.

Sultan Mustafa: Biri daḫı evvel-i şehzāde-i ʿālī-şān ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān cürʿakeş-i sāġar-ı şehādet ser-girān-ı bāde-i saʿādet mecrūḥ-ı tīr-i ġadr u sitem zaḥmet-çeşīde-i zehr-i ʿaẕāb u elem zaḫm-ı ḫūrde-i şemşīr-i cefā merḥūm u

mağfūrün-leh Sulṭān Muṣṭafādur ki sulṭān-ı selātīn-i cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ferzend-i hūşmendi ve ol ravża-i celālet ü ḫilāfetüñ muḳaddemā ser-zede olan nihāl-i bülendidür.

Tezkire'de namı, soyuyla birlikte verilen şair sayısı sekizdir.

Emīr: Seyyid Meḥemmed bin Seyyidü'l-islāmdur.

Hatmī (2): Caʿfer Paşanuñ oğlı Muṣṭafā Begdür.

Sifālī: Yaḥyā Paşaoğlı Meḥemmed Paşanuñ oğlı Arslan Paşadur.

Sunʿī (3): İskender Paşa oğlı Muṣṭafā Beg dimekle maʿrūf idi.

Alī Çelebi: Bu ḥaḳīr-i keṣīrü't-taḳṣīrüñ ʿālem-i ervāḥdan müsāfir olup mülket-i eşbāḥda mücāvir olmağla vāsıṭa ve le'ālī-i vücūdı ḳalā'id-i şühūr u aʿvāmda dāḫil-i silk-i intiẓām olmağla rābıṭa olup... Ṣafder-i maṣāfin lil-leẕīne aḥsenu'l-ḥusne ve ziyādete Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhi'ş-şehīr be-Ḳınalızāde...

Gubārī (2): Kireççizādenüñ küçük oğlı Maḥmūd Çelebidür.

Gamī: Mevlānā ʿAlī bin Yūsuf El-fenārīdür.

Mustafa: Ḳaf Aḥmed Çelebinüñ ferzend-i saʿādetmendi Muṣṭafā Çelebi Efendidür.

Tezkire'de namı, ilmi hüviyetleri ile birlikte takdim edilen şairler de bulunmaktadır.

Hazret-i Hace Efendi: Ẕāt-ı saʿādet-simātı cāmiʿ-i saʿādāt-ı dünyā vü āḫiret ve ḥā'iz-i envāʿ-ı ʿulūm ve eṣnāf-ı fażīlet olsa ġarīb degül ki ol sened-i fużelā olan seyyid-i ʿulemānuñ nām-ı nāmı ve ism-i kirāmīleri Saʿddur...

Aḥmed Efendi: Mefḫar-ı emāṣil-i Rūm ve muʿciz-i efāżıl-ı feżā'il-ruḳūm çemen-ārā-yı gülistān-ı ʿulūm naḫl-bend-i būstān-ı menşūr u manẓūm çehre-güşā-yı ṣuver-i ʿilm ü kemāl zīnet-feżā-yı ʿarā'is-i fażl u efḍāl ve ḳāṭiʿ-i mādde-i nizāʿ ü

cidāl ḫāsım-ı ʿurūḳ u şarābīn īrād u eşkāl bürhānü'l-emāżil ve sulṭānü'l-efāżıl ālātī bi-mā lem testeṭiʿhu'l-evā'ilu ṣāḥibu't-taṣānīfi'l-fā'iḳati ve'l-mü'ellifāti'l-enīḳati'r-rā'iḳa fā'izu bi'd-devleteyni'l-fetvā ve't-taḳvā ḥā'izü li-leriyaseteyen fi'l-ūlā ve'l-uḫrā el-mevlā en-naḥrīru ve'l-ʿallāmetü'ş-şehīrü bi-Kemāl Paşazāde -*Ceʿale llāhü'r-raḥmete ve'l-ġufrāne zādehu*- Ḥażterleridür...

Āgehī: Nāmı Manṣūr ve ʿilm ü dāniş ve kemāl-i bīniş ile meşhūrdur.

Sinān Efendi: Mefḫar-ı dānişverān-ı ʿulemā-yı Rūm muḳtedā-yı aṣḥāb-ı fünūn u rüsūm ʿazīz-i mıṣr-ı fażl u ʿirfān mihr-i sipihr-i ʿilm ü īḳān ḫūrşīd-i āsmān-ı daḳā'iḳ ü taḥḳīḳ ve cemşīd-i cihān-ı cihāt-ı tedḳīḳ müfessir-i kitāb-ı semāvī muḥaşşī-i tefsīr-i Beyżāvī mıṣr-ı feżā'ilüñ ṭūṭī-i şeker-ḫandi'l-ʿālemü'r-rabbānī Ḥażret-i Sinān Efendidür.

İzārī: Ol ser-defter-i aṣḥāb-ı mekārim olan fāżıl u ʿālemüñ nām-ı ḫuceste-fercāmı Ḳāsımdur.

Ganī: Merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i aḫlāḳ menār-ı envār-ı merāḥim-i eşfāḳ ʿumde-i ʿulemā-yı āfāḳ mir'āt-ı cemāl-i kemāl-i istiḥḳāḳ mażhar-ı āsār-ı eṣnāf-ı ʿulūm u ḥikem... Vaṣf-ı ẕāt-ı şerīfi taʿrīf ü tavṣīfden ġānī vü müstaġnī olan Mevlānā ʿAbdü'l-ġanī Efendidür ki...

Mustafa (3): Mażhar-ı ʿināyāt-ı Subḥāniyye fā'iz-i kemālāt-ı insāniyye müstecmiʿ-i ḥaḳā'iḳ-i ʿulūm müstenbiṭ-i daḳā'iḳ-i ḥudūd u rüsūm mażhar-ı ḫafāyā-yı muṭāraḥāt u münāẓarāt ve mebdaʿ-ı mezāyā-yı mübāḥeṣāt u muḥākemāt ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı Ṣemāniyyeden birinde müderris olmaġla binā-yı sarāy-ı fażl u ʿirfānı müşeyyed ü mü'esses olan Mevlānā Muṣliḥü'd-dīn Efendidür.

Vusūlī (2): ...mīr-i mübeccel ü mümecced Meḥemmed Begdür ki...

Tezkire'de namı, meslekleriyle birlikte zikredilen şairler de vardır. Bu gibi değerlendirmelerde tezkirecinin şairin mesleği, adı ve mizacı arasında paralellikler kurmuş olduğu da dikkat çekmektedir.

Emīrī: Maẓhar-ı āsār-ı emn ü āmān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān olan merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında naḳībü'l-eşrāf olan şerefü'n-nebī ve'r-risāle zübde-i inbātü'n-niḳābe ve'l-celāle ḳıdve-i sādāt-ı sa'ādet-penāh Maḥmūd bin Seyyid ʿAbdu'llāhdur.

Cevherī: Gevher-i kān-ı şeref dürr-i deryā-yı men ʿaref ḳuṭb-ı felek-i kerāmet merkez-i dā'ire-i velāyet cevherī-i dükkān-ı maʿārif ṣayrafī-i bāzār-ı şerā'if-i leṭā'if Bālī Çelebidür ki...

Şemsī Paşa: Ol şems-i raḫşān-ı maṭlaʿ-ı imāret ve bedr-i tābān-ı ʿālem-i ṣadāretüñ nām-ı emcedi Aḥmed...

Adnī: Ḥāris-i dīvān-ı ʿadālet fāris-i meydān-ı şecāʿat u besālet ʿumde-i eyvān-ı şeref ü kemāl şemse-i pīş-i ṭāḳ-ı dīvān-ı iḳbāl cāmiʿ-i şerā'iṭ ü żavābıṭ veẓāret-i bi-üserihā muʿīn-ḥāl ü mübīn-maḳāl eḥaḳḳu bihā ve ehlihā Sulṭān Meḥemmed Ḫan gibi bir sulṭān-ı ʿadālet-ʿunvāna vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam olan Maḥmūd Paşadur.

Fānī: ʿĪsā Ḫāce dirler idi.

Mustafa (2): ...ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı Ṣemāniyyeden birinde müderris olan Küçük Muṣṭafā Çelebi Efendidür.

Muʿīnī: Muḳaddemā re'īs-i küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve nüvīsende-i daḳā'iḳ ü celā'il-i aḥkām-ı ḫāḳānī olup ḳabā-yı celāleti ṭırāz-ı riyāset ile muṭarraz ve Dīvān-ı ʿālī-şānda ẕāt-ı meʿālī-nişānı ṭuğrā-nüvīs-i cenāb-ı sulṭānī olmağla mükerrem ü muʿazzez ve niçe zemān rifʿat ü cāh sevdāsıyla çāh-ı meẕellete düşen güm-rāhlaruñ destgīr ü muʿīni ve ṣarṣar-ı ḥavādiṣ-i eyyāmla binā-yı ārāmları mütezelzil olan dermāndelerüñ bāʿiṣ-i ḳarār u temkīni olan Muḥyī Çelebidür ki...

Tezkire'de namı, meslek, eser ve şahsiyet zenginliği ile takdim edilen şair sadece Meylī (2)'dir.

Meylî (2): Nessāc-ı dībā-yı zībā-yı kelām olan aḳlām-ı müşgīn-erḳām-ı tār u pūd veḳāyiʿ ü ḥavādiṣi minvāl-i maḳāl ile nesc eyledükde ve nüvīsende-i aḥvāl ü eṭvār olan ḫāme-i ġarā'ib-i nigār bu mecellede evṣāf-ı ḥażerāt-ı meʿālī-girdānı nesḫ itdükde ṣadāret-i Anaṭolıdan maʿzūl olan cāmiʿü'l-menḳūl ve ẕāt-ı ḥamīde-fiʿāl ve ḥażret-i sütūde-evṣāf u ḫıṣāl sābıḳ-ı meydān-ı fażl u kemāl ṣadr-nişīn-i mecāmiʿ-i mekārim ü efḍāl farṭ-ı merāḥim ve eşfāḳ u meziyyet-i istīhāl ü istiḥḳāḳla mümtāz-ı gülşen-i ʿulūm-ı maʿārif ve būstān-ı kemālāt u leṭā'ifde mānend-i serv-efrāz ṭabʿ-ı bülendi ḳulle-i ḳaf-ı ḥaḳā'iḳ ve hevā-yı fežā-yı daḳā'iḳda hümā-pervāz olup ruḫsār-ı mübārekinde feḫā'il-i devlet-i nūr-ı āftāb-ı ʿālī-menzilet gibi rūşen ü mübīn meydān-ı fażl u ʿirfānda emṣāl ü aḳrānından mezīd musābaḳatı olduġı taḥrīrāt-ı laṭīfe ve mü'ellefāt-ı şerīfesi gibi delā'il-i ḳāṭıʿa ve berāhīn-i sāṭıʿa ile müdellel ü müberhen olan Zekeriyā Efendi (Ḥażretleri)dür.

Tezkire'de namları, güzel, iyi ahlaklı olmalarıyla birlikte anılanlar ise Āftābī-i Diger, Nihānī (2)'dir.

Āftābī-i Diger: Nāmı Ḥasan evżāʿ ü aḫlāḳı müstaḥsen kimesne idi.
Nihānī (2): Ol ẕāt-ı sütūde-aḫlāḳuñ nām-ı şerīfi Ṭuraḳdur.

Tezkire'de namı, dinī-tasavvufī yönü ile birlikte ele alınan şair ise Müderris'dir.

Müderris: ...vilāyet-i kevkeb-i raḫşān-ı cihān hidāyet-i şerīfü'l-ḫalḳ u kerīmü'l-muḥeyyā maẓhar-ı āṣār u kān-ı taḳiyyā olan Yaḥyā Efendidür ki...

Tezkire'de Ārif'in namı, eseriyle birlikte "Şeh-nāmeci Fetḥu'llāh Çelebi dimekle maʿrūfdur" şeklinde takdim edilmektedir.

Tezkire'de namı, belagat ve fesahatta başarısı ile ele alınan ise Necātī'dir.

Necātī: Ol eṣnāda Ḳasṭamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaş ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şāʿir peydā vü ẓāhir oldı...

Hasan Çelebi Zātī ve Āşık Çelebi'nin namını ise "*Zātī:* Baʿż-ı aṣḥāb-ı dirāyet mezbūrdan naḳl u rivāyet iderdi ki sene sitt ve sebʿīn ve s̱emānmi'ede ṭoġdum. Adım ʿİvażdur ve hem tārīḫ-i vilādetümdür dir idi. *Āşık:* Nāmı Pīr Meḥemmed... Nitekim kendü Tezkiretü'ş-şuʿarāsında ceddi Seyyid Naṭṭāʿuñ tercemesinde dimişdür ki bu faḳīrüñ ki nāmı Pīr Meḥemmeddür vilādetine Feyż-i İlāh tārīḫ dinmişdür ve ẕikr olınan Tezkiretü'ş-şuʿarānuñ dībācesinde dimişdür.

Beyt : Ṭoġaldan vaṣfı ismine muvāfıḳ

Güzeller mübtelāsı yaʿnī ʿĀşıḳ" şeklinde takdim etmiştir.

Tezkire'de hem-nām şeklinde takdim edilen şair sayısı ise ikidir.

Fedāyī: ...nebiyy-i celīl-i Ḥażret-i İsmāʿīl ile hem-nām olmaġın...

Kevserī: Sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Murtażā ile hem-nām olmaġla...

Tezkire'de üç şairin namı ise tekrara düşmemek için "Bunun dahı" şeklinde takdim edilmektedir.

Zihnī (2): Bunuñ daḫı nāmı Bālīdür.

Şīrī (2): Bunuñ daḫı nāmı ʿAlīdür.

Zaʿīfī (3): Bunuñ daḫı nāmı Meḥemmeddür.

Hātifī (2): Mezbūruñ daḫı nāmı ʿAbdu'r-raḥmandur.

Lakap, "Bir kimseye veya bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad" parçasıdır. Unvan ise "Bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan

ad, san"[120] demektir. Tezkire'de bazı şairlerin tanıtımları, daha çok lakap veya unvan niteliğindeki isimlerden ibarettir. Şairin ailesine, çevresine ve memleketine dayalı isimler, unvanlar bizzat şairin bedenī, ruhī özelliklerinin yanısıra meslek, mevki ve meşguliyetleri de dikkate alınarak söz konusu edilir. Tezkire'de 119 şairin unvan veya lakabı verilmektedir.

Tezkire'de beş şairin unvanı, lakabı bulundukları veya görev yaptıkları yerle, mensup oldukları grupla birlikte verilmiştir. Ayrıca, şair isimleriyle yapılan tamlamaların birbiriyle alakalı olduğu da görülmektedir.

Bedīʿī: ...Dārü'n-naşr ve'l-meymene Edirne-i maḥmiyeden Müşgī Emīroğlı dimekle būy-ı müşg gibi fā'iḥ ü ʿaṭır olmışdur.

Cinānī: ...ümenā ṭā'ifesinden Rıḍvānzāde dimekle meşhūr idi.

Remzī (2): Ḫulāṣa-ı vüzerā-yı āfāḳ ṣāḥib-i serīrü'l-vüzerāt-ı bi'l-istiḥḳāḳ vālā-neseb ʿālī-ḥaseb ser-defter-i vüzerā-yı leṭā'if-i inşā olan merḥūm Pīrī Paşadur ki...

Müdāmī: Zümre-i sipāhdan aʿyān-ı bendegān-ı dergāh-ı ʿālem-penāhdan Ḳara Memi Çelebi dimekle meşhūr ṭā'ife-i mezbūra arasında fehm ü dāniş ile meẕkūr idi.

Mīrzā Mahdūm: Ḥālā naḳībü'l-eşrāf-ı diyār-ı Rūm olan cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm (Ḥażret)-i Mīrzāde Maḫdūmdur ki...

Tezkire'de dokuz şairin lakap veya unvanı, sebebiyle birlikte verilmektedir.

Bezmī-i Diger: Baʿdehū maraż-ı dārü'l-fīle mübtelā olmağın yārān içinde Ṭopal Ḳāḍī dimekle meşhūr u meẕkūr idi.

Cevherī: ...Bālī Çelebidür ki ʿākıbet şarāb-ı ceẕebāt-ı Subḥānī ile serḫōş ve keyfiyyet-i bāde-i ʿışḳ-ı İlāhī ile mest-i medhūş olacağı maʿlūm-ı ṣıġār u kibār olmağın Serḫōş Bālī dimekle iştihār bulmışdur.

---

[120] *Türkçe Sözlük* (Türk Dil Kurumu), Ankara, 1988, C. 2, s. 956, s.1516.

Hızrī (2): Bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir dīdesi her-bār ʿālem-i bālāya nāẓır olmaġla Depegöz Ḥıżr Çelebi dimekle maʿrūf u maʿlūm-ı ekābir olmış idi.

Sihrī (2): ...Ḳız Memi dimekle meşhūr idi. İttifāḳ bir gice odasına bir cevān getürüp şemʿ-mis̱āl ol dil-ber-i mülāyimi ḳoynına ḳoyup ṣabāḥa dek murādı üzre nā`il-i z̠evḳ-i viṣāl olduḳda irtesi cevānuñ aḳāribi her birisi efʿī vü ʿaḳārib gibi mezbūra üşüp oġlānı kün derīde vü dāmen-ālūde emīrü'l-ümerā-yı Ḥaleb-i şehbā olan Üveys Paşaya iledüp Paşa-yı merḳūmuñ sālifü'z̠-z̠iḳr defterdāra buġż u ʿadāveti olmaġla ḳaṣd-ı intiḳām itmiş idi ve eşegine güci yetmeyicek pālānını dögmek maʿnāsını iẓhār ḳılmış idi. ʿĀḳıbet ol töhmetle derdmendüñ ʿużv-ı maʿhūdı ḳaṭʿ ve nihāl-i recüliyyetin bāġ-ı ḫilḳatinden ḫalʿ eyledi. ʿAcā`ib-i ḥālāt ve ġarā`ib-i ittifāḳdandur ki Ḳız Memi dimekle meşhūr olup nām-ı rücūliyyeti bir miḳdār noḳṣān üzre iken ʿużv-ı maʿhūdı ḳaṭʿ olınmaġla ol ḥāletden bi'l-külliye ḥırmān üzre oldı. Siḥrīnüñ ḥādis̱esi İstanbulda istimāʿ olınduḳda ʿİşretī bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Vayli Ḳız Memi oldı ḫādım (960)

Semāʿī: Ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı āfāḳ ḫidmetinde ṣolaḳ olan bir şaḫṣuñ mürebbāsı olmaġla Ṣolaḳ Ḥüsnī dimekle ḥüsni gibi şöhre-i āfāḳ olmış idi.

Kāmī Efendi: Babası ṣāḥib-i ʿirfān Murādiyye-i Edirnede mes̱nevī-ḫ*ān* olmaġın kendüleri Mes̱nevī-ḫ*ān*oġlı dimekle maʿrūf-ı ḫalḳ-ı cihān olmış idi.

Kemālī-i Zerd: Rūy-ı zerdi mānend-i zer aṣfer-i nāṣiʿ olup mevṣūf-ı kelām-ı meserret-niẓām ṣafrā-yı fāḳiʿ olmaġın laḳab-ı mesṭūr ile şāyiʿ olmış idi.

Mevlānā Lāmiʿī: Monlā Cāmīnüñ eks̱er-i kitābını terceme itmekle zemānında Cāmī-i Rūm dimekle meşhūr u mevsūm olmış idi.

Nāmī (2): Beñli Memi dimekle mevṣūf u meşhūr ehālī-i şehr-i mezbūr miyānında ḥüsn-i ḥāl ile ḥüsn-i ḫāl mehveşān gibi maʿrūf u mez̠kūrdur.

Tezkire'de unvan veya lakabı "mersūm, maʿrūf, meşhūr, mezkūr, şöhre-i dünyā, şöhre-i cihān, müştehir, iştihār, iştihārvār" kelimeleriyle verilen şair sayısı ise otuz birdir. Bunlar:

Edāyī: Ḳazzāz Bekr dimekle meşhūrdur.

Hüseyn Çelebi: Kefeli Ḥüseyn Çelebi dimekle meşhūr

Hüseynī: Emīr Ḥüseyn-i Ḥalvā'ī dimekle mezḳūr...

Hıfzī: Edirneden Ṣarı Memi dimekle iştihār bulmış...

Hilmī-i Sānī: Muẓarraf dimekle maʿrūfdur.

Halīl-i Zerd: Miyān-ı ḥaḳīr ü celīlde Ṣarı Ḫalīl dimekle meşhūrdur.

Rāyī (3): Beyne'l-cumhūr Ṣarı Rāyī dimekle meşhūrdur. ʿAcebdür ki naẓm-ı eşʿāra kūşiş-i bisyār iderken kendüye Rāyī nāmıyla ḫitab itseler ġāyetde bī-ḥużūr olurdı.

Rızāyī: Baba Çelebi dimekle şöhre-i dünyā olmışdur.

Zārī-i Diger (2): Zārī-i Sūzenī dimekle meşhūr ve şuʿarā miyānında sūzen-miṡāl ince ḫayāller bulmağla mezkūrdur.

Sāgarī: ...ol medīne-i bī-ḳarīnenüñ ehālīsi miyānında Ḳazzāz ʿAlī dimekle şöhre-i her-bādī vü ḥāżır olmışdur.

Saʿdī: Cem Saʿdīsi dimekle meşhūrdur.

Sırrī (2): Muẓaffer Sırrīsi dimekle müştehir merd-i pür-maʿārif ü hünerdür.

Sinān Paşa: Beyne'n-nās Ḫāce Paşa dimekle maʿrūf u mezkūr ve beyne'l-cumhūr laḳab-ı mesfūr ile meşhūrdur.

Siyāhī: ʿArab-ı Siyāh dimekle meşhūr idi.

Seydī: Ḳara Seydī dimekle meşhūrdur.

Şānī (7): Beyne'n-nās Helākī dimekle meşhūrdur.

Şeyhī (2): Burusadan Çağşırcı Şeyḫī dimekle maʿrūfdur.

Sāfī: Cezerī Ḳāsım Paşa dimekle şöhre-i dünyādur.

Sabūhī: ʿAbdī-i Ẓarīf dimekle maʿrūfdur.

Sunʿī: ...Necātī Ṣunʿīsi dimekle iştihār bulmışdur.

Abdü'l-vehhāb: İsli ʿAbdī dimekle meşhūrdur.

Işkī (2): Muʿīd-i Pür-hüner dimekle müştehirdür.

Alī Çelebi (2): Vāsiʿʿ Alīsi dimekle maʿrūf...

Gazālī: Ve beyne'n-nās Deli Birāder dimekle müştehir olduğına binā en bu beyti dimişdür.

Beyt : Mecnūn ki belā deştini geşt itdi ser-ā-ser

Ġam-ḫāneme geldi didi ḥālüñ ne Birāder

Firdevsī: Uzun Firdevsī dimekle meşhūrdur.

Fazlī: Gülistān-ı feṣāḥatüñ serv-i ser-bülendi şöhre-i cihān Ebu'l-fażl Efendidür ki...

Fazlī-i Diger: Ḳara Fażlī dimekle maʿrūfdur.

Kātibī (3): Ġalaṭalı Seydī ʿAlī dimekle meşhūr...

Latīf: Ṭūṭī Laṭīf dimekle şöhre-i vażīʿ ü şerīf idi.

Nigārī: Naḳḳāş Ḥaydar dimekle iştihārvārdur.

Hüdāyī: Ṣıġār u kibār miyānında Ṣalā Muṣlīsi dimekle āvāze-i iştihārı ve aṣl-ı ḳubbe-i çarḫ-ı devvār ve ḳulle-i sipihr-i zer-nigār olmışdur.

Tezkire'de altmış altı şairin unvan veya lakabı, "zāde, oglı, ibn" kelimeleri ile birlikte verilmiştir. Bu tür takdim tarzında yine "meşhūr, maʿrūf" gibi kelimeler kullanılmıştır.

Ahmed Paşa: Şuʿarā-yı Rūmuñ muḳaddem ü pīşvāsı bu ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı ser-defter-i aṣḥāb-ı feṣāḥat ve mihter-i mülket-i berāʿat büleġā-yı Rūmuñ merd-i dilīri ve eḳālīm-i belāġatuñ emīr ü vezīridür ki Veliyü'd-dīnoġlı dimekle maʿrūf ve ābā vü ecdādı fażl u reşād ve ṣalāḥ u sedād ile mevṣūfdur.

Ahmed (2): Ḳayṭāszāde dimekle maʿrūf u meşhūr ve mekārim-i aḫlaḳ ile mevṣūf u mezkūrdur.

Ānī: Zīrekzāde dimekle meşhūr...

Ehlī: Ṭayyibzāde dimekle meşhūrdur.

Bahāyī: Beyne'l-cumhūr Bahā'üd-dīnzāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur.

Behiştī: Ḳarışdıran Süleymān Beg oğlı Süleymān Çelebi dimekle meşhūrdur.

Beyānī-i Diger: Cāru'llāhzāde dimekle maʿrūfdur.

Beyānī-i Diger (2): Yanbolıdan Şeyḫ Kemāloğlı dimekle maʿrūf...

Sānī-i Sānī: Ḳuloğullarından Cān Memi dimekle maʿrūfdur.

Cāmī: ...Ḥācı Ḥasanzāde dimekle maʿrūf...

Cafer Çelebi: Beyne'l-enām ve cümle-i ḫavāṣṣ u ʿavām içinde Tācīzāde dimekle meşhūr ve tevḳīʿ-i tamām-ı iştihārı ṣaḥīfe-i felek-i devvār ve ṭūmār-ı rūzgārda mesṭūrdur.

Cefāyī: Mestāncıoğlı dimekle meşhūr idi.

Cemālī-i Diger: Defterdārzāde dimekle meşhūr...

Cevrī: Ṣığār u kibār arasında Ḫarrāṭzāde dimekle iştihār bulmışdur.

Cevānī: Ḳāḍīzādedür.

Hasan Çelebi: Aşçızāde Ḥasan Çelebi dimekle meşhūr ve sarāy-ı vücūdı feżā'il ü ʿirfān-ı nā-maʿdūd ile maḥṣūr u maʿmūrdur.

Hilmī: Baḳḳālzāde dimekle meşhūrdur.

Hilmī-i Sālis: Vaḥyīzāde dimekle şöhret-şiʿār olmışdur.

Hātemī: ʿUlemā-yı Rūmuñ aʿẓamı ve nigīn-i fażl u kemālüñ ḫātemī semā-yı fażīletde hilāl-miṣāl meşhūd u meşhūr ḫalḳ-ı ʿālem içre mānend-i ḫātem müşārün-ileyhi bi'l-benān olup... fi'l-ifāde (Ḥażret)-i merḥūm Mü'eyyedzādedür ki...

Hürremī: Defterzāde dimekle meşhūrdur.

Hudāyī: Oḳçızāde dimekle meşhūr idi.

Dānişī: Süleymānegīzāde Pirī Çelebi dimekle maʿrūf...

Zihnī: Burusadan Mumcızāde Bālī Çelebi dimekle meşhūr...

Zihnī (3): ...Necefzāde dimekle meşhūrdur.

Rāyī (2): Derzīzāde dimekle maʿrūf idi.

Recā ī: ...Süngercizāde dimekle meşhūrdur.

Rızāyī (2): ...Ḳaṣṣābzāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur.

Sākī: Bāldırzāde dimekle şöhre-i dār u diyār olmağın...

Safyī (2): Memikzāde dimekle ʿıyd-miṣāl şöhre-i zemān idi.

Seydī (2): Dülgerzāde Seydī Çelebi dimekle müteʿārifdür.

Şāmī: Miyān-ı ṣıġār u kibārda Şāmlıoġlı Muṣṭafā dimekle şöhret-şiʿār idi.

Şānī (3): Ol şehr-i cennet-āsāda Ṭurāḳzāde dimekle iştihār bulmağın...

Şemsī: Cenderecizāde dimekle maʿrūf...

Şeyhī (4): Ṭayyibzāde dimekle müteʿārifdür.

Sālih Çelebi: Ẕāt-ı büzürgvārı bende vü āzāde miyānında Celālzāde dimekle şöhret-şiʿār olup...

Sāniʿī: ʿAṭṭārzāde dimekle pür-iştihārdur.

Subhī: Ḳużāt miyānında Ḥakīmzāde dimekle maʿrūfdur.

Sadrī: Toḳlızāde dimekle meşhūrdur.

Sunʿī (3): İskender Paşa oġlı Muṣṭafā Beg dimekle maʿrūf idi.

Tabʿī: İştibzāde dimekle maʿrūfdur.

Zuhūrī (2): ...Pīrīzāde dimekle maʿrūf bir perī...

Ālī (2): Reʾīszāde dimekle maʿrūf idi.

Ālī (3): Ḥāfıẓ-ı Ḳonevīoġlı dimekle maʿrūf idi.

Abdu'llāh: Ḳızılca Ḫayrü'd-dīnoġlı dimekle maʿrūfdur.

Atā (2): Ḥakīm Sinānoġlı dimekle şöhre-i cihān idi.

İlmī: Beyne'l-enām Remzīzāde dimekle meşhūr-ı eyyām olan...

Ulvī: Derzīzāde dimekle maʿrūf ve bu ṭāʾife arasında mümtāzlıḳ ile mevṣūfdur.

Alī Çelebi: Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhü'ş-şehīr be-Ḳınalızāde... (Ḥażretleri)dür ki...

Ulvī (3): Yeganoġlı dimekle şöhre-i dünyā idi.

Ahdī (2): Yıldırım Şeyḫīoġlı dimekle meşhūr u celīdür.

Gamī (2): Yazıcı Yaḥyāoğlı dimekle ma'rūfdur.

Fikrī: Māşīzāde dimekle ma'lūm-ı yegāne vü ḫāṣdür.

Ḳādirī: Emīr-i Ḥamīd-i ḳaṣaba-i mezbūreyi ẕikr olınan Ḳādirīnüñ ecdād-ı ʿiẓāmından Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīnü'l-ʿIrāḳī Ḥażretlerine temlīk itmekle evlād-ı fiḫāmı ilā-heẕe'l-eyyām Ispartazāde dimekle şöhre-i ḫāṣṣ u ʿāmmdur.

Kudsī (2): Ḳudsī mekān-ı cennet-āşiyān ġarḳ-ı deryā-yı raḥmet-i Raḥmānī ġavvāṣ-ı ʿummān-ı maġfiret-i Subḥānī baḥr-ı muḥīṭ-i kemāl dürr-i deryā-yı efḍāl merḥūm ʿArabzāde Efendidür.

Kutbī: Ḳılcıẓāde dimekle ma'rūf u mevṣūf kimesnedür.

Kemālī: Bende vü āzāde miyānında Defterdārzāde dimekle meşhūr...

Mahvī: Bāzārbaşızāde dimekle şöhret-peẕīr olmış idi.

Mīrī (2): Ḫalḳ-ı taḥrīf ü taṣḥīf idüp Keşmīrzāde dirler...

Meylī (3): Ve hüve'l-mevla'l-fāżıl ve'l-ʿālemü'l-ʿāmil keşşāf-ı ġumūżü'l-müşkilāt ḥalāl-i rumūzü'l-muʿżilāt kerīmü'l-evṣāf ve'l-āḫlāḳ ʿadīmü'l-meẕel fī āl-i āfāḳ müstecmiʿ-i ḥaḳā'iḳü'l-ʿulūm mütenebbiṭ-i daḳā'iḳü'l-ḥudūd ve'r-rüsūm Mevlānā eş-şehīr be-Luṭfī Begzāde...

Nişānī-i Sānī: Celālzāde Muṣṭafā Çelebi dimekle şöhre-i dünyā olan Ḳoca Nişāncıdur...

Nutkī: Bezcizāde dimekle ma'rūf...

Na'īmī: Çeşmecizāde dimekle meẕkūr u meşhūr...

Neylī: Luṭfī Begzāde Efendi (Ḥażretleri)dür ki...

Vālihī (3): Ḳurdzāde dimekle ma'rūf-ı ʿunvān...

Vecdī: Kebecizāde dimekle meşhūrdur.

Vahyī: Ḳāḍīzādedür.

Tezkire'de altı şairin unvan veya lakabı, ilmī hüviyet, şahsiyet zenginliği ve güzel ahlakları ile birlikte verilmektedir.

Mevlānā Hüsrev: Ol ḫüsrev-i iḳlīm-i fażl u ʿirfān ḫūrşīd-i ʿālem-i taḥḳīḳ ü īḳān sālik-i memālik-i ḥudūd u rüsūm mencā-yı mehālik-i mesālik ġavāmıż-ı ʿulūm imāmü'l-amme sirācü'l-e`imme mükemmel-i ʿulūmü'l-evvelīn ve'l-āḫirīn mütemmim-i maḳāṣıdü'l-müte`aḫirīn ve'l-fmüteḳaddimīn nāẓım-ı maḳāʿidü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl ḥāvī-i hudūdü'l-maʿḳūl ve'l-meşrūʿ Monlā Ḫüsrev Ḥażretleridür ki...

Ḫāce Çelebi Efendi: ...ʿumdetü'l-müfessirīn ḳıdvetü'l-müteḳaddemīn ve'l-müte`eḫḫerīn üstādü'l-aʿlām müfti'l-enām Şeyḫü'l-islām sipihr-i dehr-i fażl u kemāl āftāb-ı ʿālem-tāb-ı cāh u celāl ʿulemā-yı Rūmuñ mīr-i ser-bülendi ḥażret-i Ḫāce Çelebi Efendidür ki...

Zātī: Şuʿarā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-ṣıfātı üstād-ı şuʿarā ve pīş-rev-i büleġā olan Mevlānā Ẕātīdür ki...

Saʿdī (3): Ṣāḥib-i taṣānīf-i fā`iḳa ve mü`ellif-i ḥavāşī-i rā`iḳa mefāḫir-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ-ı maʿārif ve eṣnāf-ı kemālātdan mütereşşaḥ ve me`āṣir-i aḫlāḳ u eṭvār-ı büzürgvārı maḥasin-i cemīle ve mekārim-i cezīle ile müteveşşaḥ müfti'l-enām şeyḫü'l-islām keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżılāt ecille-i ʿulemā-yı aʿlām ve eʿizze-i fużelā-yı kirāmuñ yegānesi ve nafʿ-ı maʿārif ü feżā`il ve meydān-ı kemālāt u fevāżıluñ ferzānesi olan merḥūm Saʿdī Efendidür ki

Mevlānā Lutfī: Merḥūm u merḳūm kibār-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm naẓīr ü ʿadīli mānend-i ʿanḳā maʿdūm olmaġla mevsūm olup ṣāḥib-i resā`il-i şerīfe ve mü`ellif-i muṣannefāt-ı laṭīfe ve cennāt-ı ʿulūm u feżā`ilden enāmil-i deryā-ḫaṣā`il ile izāle-i ġavāşī idüp kütüb-i muʿtebereye taʿlīḳāt-ı ḥavāşī iden Mevlānā Luṭfīdür ki...

Vusūlī: Ẕāt-ı ʿālī-himem ve ḥażret-i meʿālī-şiyem beḍāyiʿ-i bedāyiʿ-i mekārimüñ ṣāḥib-māyesi ve medāric ü meʿāric ve ʿizzet-i iclālüñ ḳaṣr-ı refīʿ-i pāyesidür. Semā-yı taḥṣīl-i feżā`il ü ʿavārifde bedr-i lāmiʿ aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı pesendīdeyi cāmiʿ maẓhar-ı envār-ı mekārim-i aḫlāḳ mir`āt-ı cemāl-i merāḥim-i eşfāḳ ve mihr-i

sipihr-i merātib-i bedr-i ʿālī-ḳadr ʿālem-i menāṣıb-ı iḳlīm-i maʿārif ü kemālātuñ mīr-i ser-bülendi (Ḥażret)-i Mevlānā-yı aʿẓām Monlā Çelebi Efendidür.

Tezkire'de sadece Tulūʿī'nin lakabı, "...laḳabı Ḍaḥḥāk..." ve Emīrek'in lakabı "Ve ḫalḳ kendüye Mīrek diyü taṣġīr ü taḥḳīr iḥtimālin virüp..." şeklinde takdim edilmektedir.

2- MEKAN (Şairin Doğduğu, Bulunduğu, Yerleştiği Yerler)

Tezkirelerde, biyografisi verilen şairin coğrafî mekanı, çevresi, memleketi ve çeşitli sebeplerden dolayı gittiği ve yerleştiği yerlerden de bahsedilir. Bu bilgilerin uzun veya kısa olması tezkireciye ve şaire göre değişir. Tezkirelerde verilen mekanla ilgili bilgilerden hareket ederek o devrin kültür coğrafyası hakkında da bilgi sahibi olunur[121].

Mekanın en önemli unsuru şairin doğduğu ve yerleştiği yerlerdir. Tezkireciler, şairin mahlasından veya isminden hemen sonra onların bulundukları mekanları doğrudan veya dolaylı, kısa ya da uzun bir tanıtmaya tabi tutarak bazen açıkça bazen de müphem bırakıp genel ifadelerle belirtebilirler[122].

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde şairlerin doğduğu veya yaşadığı yerleri mahlaslarından, bazen de mahlas kullanmayan şairlerin isimlerinden hemen sonra zikreder. Tezkire'de bazı şairlerin biyografileri memleketleri ile başlarken bazılarının biyografileri isim, unvan veya lakablarıyla başlar.

Tezkire'de şairlerin doğum yerleri, tezkireci tarafından değişik takdim ediş tarzlarıyla sunulmuştur. Hasan Çelebi Tezkiresi'ni, diğer tezkirelerden ayıran en önemli özelliklerden biri ise şehirlerin çeşitli vasıfları ile takdim edilmiş olmasıdır. Tezkire'de elli iki şairin doğum yeri, "vücūd, peydā, mütevellid, mevlid, bürūz, zuhūr, ṭāli', lāmi', bārik, 'ıyān" gibi kelimeler ile açıkça belirtilmektedir.

Sultan Mustafa: Henūz pādşāh-ı merḳūm serīr-i salṭanatı aḫmaṣ-ı ḳadem-şerīfleri ile müşerref ve menābir ü meḥāfil āẕān-ı ins ü cānı gūşvāre-i elḳāb-ı pür-'unvānı ile müşennef itmedin ḳaṣaba-i Maġnisada iken ol maṭla'-ı ṣıdḳ u ṣafādan mānend-i ḫūrşīd-i pür-żiyā ṭāli' vü hüveydā olmışdur.

---

121 Harun Tolasa, a.g.e., s. 8; Mustafa İsen, a.g.e., s.47; Pervin Çapan, a.g.e., s.19.
122 Pervin Çapan, a.g.e., s.19.

Āftābī: Āftāb-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı maṭlaʿ-ı şehr-i Merzifondan ṭāliʿ ü raḫşān olmışdur.

Emīrī: Mevlidi Burusa-i maḥrūsadur.

Berkī: Vücūd-ı pür-lemʿ ü berḳi şehr-i İstanbuldan lāmiʿ ü bāriḳ olduḳdan ṣoñra...

Bahārī: Bahār-ı vücūdı Rūmilinde ḳaṣaba-i Tırḫalanuñ gülistānından ẓāhir olmışdur.

Celīlī (3): Ḫıṭṭa-i pāk-ı Edirneden ẓuhūr u bürūz itmişdür

Cevherī (2): Ḳaraferye dimekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür.

Hāverī: Āftāb-ı vücūd-ı pür-mü'eṣṣire ḳaṣaba-i Manastırdan ṭāliʿ vü ẓāhir olmışdur.

Dervīş (3): Ḫūrşīd-i vücūd-ı nevvārı Bosna diyārından Mostar nām ḳaṣaba-i nāmdārdan ṭāliʿ ü tābdār olup hilāl-i ẕāt-ı pür-iḳbāli ufḳ-ı belde-i meẕkūreden ẓāhir ü bedīdār olmışdır.

Dürrī: Dürr-i vücūdı ʿummān-ı cihānda ṣadef-i şehr-i Üskübden ẓāhir olup...

Zemānī-i Sānī: Bu daḫı Edirneden vücūd bulan şuʿarādan maʿdūddur.

Sāgarī: Sāġar-ı ṣafā-yı maẓhar-ı vücūdı ḫāk-i pāk-i Edirneden sirişte ve ṣalṣāl-i ḥayātı ol şehr-i sütūde-ṣıfātuñ āb u türābı ile āġaşte olmaġla peymāne-i vücūdı ḫum-ḫāne-i ʿālem-i imkānda dā'ir olup...

Selīkī: Niçe cevāhir-i zevāhir-i ʿirfāna kān ve bī-şümār-ı maʿārif ü kemāle maḥall ü mekān olan ḳaṣaba-i Ispartadan ẓāhir ü ʿıyān olmışdur.

Seydī: Āftāb-ı vücūd-ı pür-cūdı maşrıḳ-ı vilāyet-i Ḥamīdden bürūz u ẓuhūr itmişdür.

Şāmī: Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü nāmī olmaġla...

Şāmī (2): Bu daḫı vilāyet-i Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü sāṭiʿ olan kevākib-i felek-maḳāmdandur.

Şānī (4): Diyār-ı Ḳaramandan Larende dimekle ʿunvān bulan şehrden ẓāhir ü nümāyān olmışdur.

Şemsī (2): Ḫūrşīd-i vücūdı maṭlaʿ-ı şehr-i Burusadan ṭāliʿ ü raḫşān olan...

Sādık (2): Mezbūruñ hilāl-i vücūdı şehr-i Belġraddan lāmiʿ ü bāriḳ olmışdur.

Tulūʿī: Kevkeb-i vücūdınuñ ṭulūʿı Üsküb ḳurbında Ḳalḳandelen nām ḳaṣabadandur.

Zuhūrī (2): Vilāyet-i Şāmdan ṭāliʿ olmış bir māh-ı tābān ve maşrıḳ-ı Dımışḳda şāriḳ ü lāmiʿ olmış...

İzārī: Ol āftāb-ı fażl u ʿirfān ve ḥūrşīd-i ʿālem-i taḥḳīḳ ü īḳān vilāyet-i Germiyāndan ṭāliʿ ü raḫşān olup mihr-i āsmān gibi ʿāleme efşān olmışdur.

Alī Çelebi: Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhü'ş-şehīr be-Ḳınalızāde... (Ḥażretleri)dür ki sebze-i vücūd-ı pür-cūdı çemenzār-ı ḳaṣaba-i Ispartadan nev-ḫāste olup tesḫīr-i iḳlīm-i fażl u ʿirfān ve żabṭ-ı ḳalem-rev-i taḥḳīḳ ü īḳān içün şehr-i mezbūrdan ʿalem-efrāşte olmışdur.

Iyānī (4): ʿAyn-ı maʿīn-i vücūdı çemenzār-ı Burusadan ʿıyān olmışdur.

Fahrī doğum yeri zamanı: Babası Meḥemmed Çelebi merḥūm Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥākim iken Faḫrī-i mezbūr ol müddetde vilādet itmişdür.

Keşfī: Vilāyet-i Germiyanda Gedus nām ḳaṣabadan keşf-miṣāl baş çıḳarmışdur.

Keyfī: Rāyet-i vücūdı Amasiyya sancağından ḫāfıḳ olup...

Mevlānā Lutfī: Merḥūm-ı merḳūmuñ mevlidi şehr-i sütūde-ṣıfāt belde-i Toḳatdur.

Latīfī: Mevlidi Ḳasṭamonıdur.

Mecdī: Bir ġurre-i ġarrādur ki şehr-i Edirneden nümāyān ve bir ḫūrşīd-i pür-żiyādur ki ufḳ-ı belde-i mezbūreden ṭāliʿ ü raḫşān olmışdur.

Mehemmed Emīn: Hilāl-i vücūdı zemīn-i felek-temkīn ve riyāż-ı pür-leṭāfet ü tezyīni ġayret-i sipihr-i berīn ve her bāġ-ı İrem-āyīninde mekīn olan ḳaṣr-ı nāzenīn ile reşk-i nigār-ḫāne-i çīn olup büldān-ı cihān içre her cihetden bī-ʿadīl ü ḳarīn olan

şehr-i Ḳazvinüñ mużāfātından ḳaṣaba-i Ebher dimekle şöhre-i dehr olan şehrden ṭāliʿ ü şāriḳ olmış...

Muhyī Çelebi: Hilāl-i vücūd-ı pür-kemāli ḳaṣabāt-ı diyār-ı Ḳaramandan Nigde dimekle ʿunvān bulan ḳaṣabadan ẓāhir ü ʿıyān olmışdur.

Müderris: Ufḳ-ı şehr-i Ṭrabzondan ṭāliʿ olan bedr-i lāmiʿ

Mustafa (2): Āftāb-ı vücūd-ı pür-nūrı Tosya dimekle meşhūr olan ḳaṣabadan ṭulūʿ u ẓuhūr itmişdür.

Mustafa (3): Ol sīm-ḫām Gümüş nām ḳaṣaba-i be-nāmdan ẓāhir ü hüveydā olup ʿacebdür ki gümüşden altun peydā olmışdur.

Mollā Maʿṣūm: Hilāl-i vücūd-ı pür-ʿunvānı diyār-ı Ḫorāsānda Merūlāhcān dimekle meşhūr-ı ḫalḳ-ı cihān ve memdūḥ-ı ins ü cān olan şehr-i firdevs-nişāndan ṭāliʿ ü ʿıyān olup...

Muʿammāyī: Bedr-i vücūdı Tīre nām ḳaṣabada ṭulūʿ idüp pederi ol eṡnāda Selanike hicret itmiş idi. Mezbūruñ neşv ü nemāsı ve hilāl-miṡāl yevmen fe yevmen kemāl bulması anda olmağla Selanikīlik meşhūr olmış idi.

Mīrī (2): ...mevlidi şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadur.

Necmī (2): Beyt-i şeref-i büldān-ı cihān olan şehr-i firdevs-nişān maḥrūsa-i Burusadan ṭāliʿ olmış bir kevkeb-i raḫşende vü lāmiʿdür.

Nutkī (2): Hilāl-i vücūdı ufḳ-ı vilāyet-i Şirvāndan ẓāhir ü ʿıyān olup...

Nakşī: Necm-i vücūd-ı lāmiʿi ufḳ-ı Dārü's-salṭanatü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyeden şāriḳ ü ṭāliʿ olmışdur.

Nigāhī: Vilāyet-i Aydın cāniblerinden rūşen ü ʿıyān olmış bir ḳābil-i cevān idi.

Vücūdī: Hilāl-i vücūdı diyār-ı Ḳaramanda Larende dimekle maʿlūm āzād u bende olan ḳaṣabadan tābende olmışdur.

Hātifī (2): Āftāb-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı Anḳara nām şehrden ṭāliʿ ü raḫşān olmışdur.

Hātifī (3): Nigde dimekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür.

Helākī: Vilāyet-i Ḳaramandan ẓāhir ü nümāyān olmışdur.

Hilālī: Hilāl-i vücūd-ı maḳbūlı maṭlaʿ-ı ẓuhūr-ı ricāl-i fühūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ṭulūʿ idüp erbāb-ı maḳāl ile ictimāʿ u ıttıṣāli olmaġla günden güne ḳaṭʿ-ı menāzil-i ʿirfān iderek bedr-i tābān olup erbāb-ı istīhāl miyānında hilāl-i ʿıyd gibi müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi.

Hilālī (2): Hilāl-i vücūdı maṭlaʿ-ı şehr-i Burusadan ṭāliʿ ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında ol ufḳdan nümāyān u lāmiʿ olmışdur.

Ayrıca Fehmī'nin doğum yeri, doğumuna düşürülen tarihle birlikte verilmektedir.

Fehmī: (Ḥażret)-i vālid-i mācid ḳāḍī-i Şām-ı şerīf iken sene iṡneteyn ve sebʿīn ve tisʿami'ede ẕāt-ı pür-cūdı ʿālem-i vücūdı teşrīf idüp kevkeb-i vücūdı ufḳ-ı bürūz u ẓuhūrdan lāmiʿ ve ḫūrşīd-i ẕāt-ı reşīdi maşrıḳ-ı meserret ü nevīdden ṭāliʿ olduğına *Meḥemmed Faḫr* (972) tārīḫ vāḳiʿ olmışdur.

Tezkireci, tekrara düşmemek için Naʿīmī, Naʿīmī (2)'nin İstanbul'da doğduğunu "Naʿīmī: ...bu daḫı şehr-i mezbūrdan nübūʿ u ẓuhūr itmişdür", "Naʿīmī (2): Mezbūruñ daḫı kevkeb-i vücūd-ı pür-lemʿānı maṭlaʿ-ı şehr-i mezbūrdan lāmiʿ ü ʿıyān olup..." şeklinde takdim ederken Makalī (2)'nin biyografisinde de "Sābıḳā mezkūr olan şāʿir ile bir ḳaṣaba ve bir maḥalledendür" diyerek yine aynı uygulamayı yapmıştır.

Tezkire'de "İstanbuldandur, Rūmīdür, Yeñice-i Vardardandur" gibi ifade kalıpları bulunmaktadır. Bu ifade kalıplarından şairin doğum yerinin mi, yoksa yerleşim yerinin mi kastedildiği kesin olarak anlaşılmamaktadır. Hasan Çelebi, bu terminoloji çerçevesinde on şairin ilgili bulunduğu şehrin veya coğrafi alanın sonuna mensubiyet eki getirerek takdim etmiştir.

Cāmī-i Diger: Rūmīdür.

Hürremī: Bosnavīdür.

Zātī: Balıkesrīdendür.

Zārī: Üskübīdür.

Zārī-i Diger: Toḳadīdür.

Şāh Mehemmed: Ḳazvinīdür.

Sabūhī: Ḳaramanīdür.

Sadrī: İştibīdür.

Abdu llāh: Balıkesrīdendür.

Ahdī (3): Baġdādīdür.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, yetmiş dokuz şairin ilgili olduğu şehrin sonuna sadece bildirme eki getirilerek kısa bir ifade kalıbı kullanılmıştır.

Behlūl: İstanbuldandur.

Edāyī Beg: Amasiyyadandur.

İlāhī-i Diger: Yeñice-i Vardardandur.

Emīr: Ebī Eyyūb-ı Enṣārīdendür.

Basīrī: Ḫorāsāndandur.

Bekāyī (3): İzniḳdendür.

Senāyī-i Diger: Balıkesrdendür.

Bu ifade kalıbı Edāyī, İlhāmī, Emānī-i Kadīm, Şānī, Siyābī, Cefāyī, Hükmī, Hilmī-i Sānī, Hilmī-i Sālis, Halīmī Çelebi, Hamdī (2), Haydar Çelebi, Hatmī, Hudāyī, Hazānī, Hüsrev, Hızrī-i Diger (2), Haffī, Halīl-i Zerd, Derūnī, Dervīş (4), Du'āyī, Zihnī (2), Rāyī (2), Rüsūhī, Rızāyī, Refīkī, Revnakī, Zārī-i Diger (2), Sücūdī, Sürūrī (2), Sülūkī, Siyāhī, Seyfī (2), Şāhidī, Şāhidī (2), Şükrī (2), Şühūdī, Şevkī (2), Şīrī (2), Sābirī (2), Sabrī (2), Sıdkī, Sun'ī (7), Tābibī, İzzetī, Ulvī (2),

Ahdī, Iyānī (2), Fānī, Ferdī, Fehmī (2), Kabūlī, Kabūlī (2), Kurbī, Kıyāsī, Keşfī (2), Mahremī, Mahvī (2), Mestī, Meşrebī, Ma'nevī, Mu'īnī (2), Meylī (4), Meylī (5), Nikābī, Nigārī, Vālihī (3), Vahyī, Veznī, Veznī (2), Hāşimī (3) için kullanılmıştır.

Tezkire'de bazı şairler için de coğrafî yer olarak "Ḳaṣaba-i Ispartadandur, Vilāyet-i 'Acemdendür, Şehr-i İzniḳdendür, Diyār-ı Ḳaramandandur " vb. ifadeler içerisinde genel bölge ve yer isimlerinin Farsça tamlama şeklinde verildiği görülmektedir. Bu tür ifadelerin kullanıldığı toplam şair sayısı on altıdır.

Tābi'ī: Şehr-i Edirnedendür.

Sübūtī: Diyār-ı Ḳaramandandur.

Hātemī-i Diger: Ḳaṣaba-i Berġusda...

Hayālī Çelebi: Şehr-i İzniḳdendür.

Selmān: Vilāyet-i Aydındandur.

Şeyhī: Diyār-ı Germiyāndandur.

Azmī (2): Vilāyet-i Germiyāndan...

Füsūnī: Vilāyet-i Ṣaruḫandandur.

Le'ālī: Vilāyet-i Saruhandan...

Melīhī: Nevāḥī-i Toḳatdandur.

Mīrī: Ḳaṣaba-i Ispartadandur.

Nāmī (4): Ḳostanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Necmī: Diyār-ı Canikdendür.

Nahīfī: Vilāyet-i Ḥamīddendür.

Nişānī: Vilāyet-i Ḳaramandan...

Yetīmī: Vilāyet-i Germiyāndan...

Tezkire'de yirmi şairin memleketi, meslekleriyle birlikte takdim edilmektedir.

Ahmed-i Dāʿī: Vilāyet-i Germiyāndan Sulṭān Murād-ı māżīnüñ birāderi Emīr Süleymān şuʿarāsından ve nāẓımān-ı Rūmuñ aḳdem-i ḳudemāsındandur.

İlāhī Beg: Kürdistān beglerinden idi.

Belīgī: İstanbuldan ḳuloğıllarından yeñiçeri ṭāʾifesindendür.

Beyānī: Ḳasṭamonıdan küttāb ḳısmındandur.

Türābī: Ḳasṭamonı vilāyetinden ve şuʿarānuñ ehl-i ʿilm ü ehl-i velāyetinden idi.

Senāyī: Mağnisa diyārından ve ol eṭrāfuñ şāʿir-i pür-iştihārındandur.

Cinānī (2): Semendireden semendere ceng ü peykār olan zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan...

Harīrī: Burusa şāʿirlerinden...

Harīmī: Burusadan ümenā ṭāʾifesindendür.

Hüseynī: Ḥelvā-pezān-ı şehr-i Edirnedendür.

Hākī-i Diger: Gelibolı ümenāsından Mevlānā Şunʿīnüñ eḥibbāsındandur.

Hızr Beg Çelebi : ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından...

Sākī: Filibeden ḳużāt zümresindendür.

Şāvur: Ḳasṭamonıdan ḳużāt ṭāʾifesindendür.

Şemsī (3): Ḳasṭamonıdan fırḳa-i ḳużātdandur.

Şemsī (4): Bu daḫı Ḳasṭamonı şuʿarāsındandur.

Sādık: Ẓürefā-yı Edirnedendür.

Ulvī (4): Bu daḫı şehr-i Burusadan ḳudemā-yı şuʿarādan...

Fikrī-i Diger: Burusadan ehl-i ḥırfet ḫūb-ṭabʿ u ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi.

Yetīm: Ḥaḳḳā ki merḥūm müteʿayyinān-ı şuʿarā-yı Rūmdan naẓīri nādir şāʿir ṣadef-i rūzgārda aña müşābih bir dürr-i şāhvār... nāẓım-ı sāḥirlerdendür.

Tezkire'de Türkçe -lı, -li eki ile memleketleri veya yerleşim yerleri bildirilen şairlerin sayısı ise ondur.

Emînî: İstanbullıdur, *Ânî-i Diger:* Tîrelidür, *Celîlî (2):* Burusalıdur, *Sâlikî:* Edirnelidür, *Sihrî:* Edirnelidür, *Sânîʿî:* Edirnelidür, *Sabâʿî:* Edirnelidür, *Ahdî (2):* Edirnelidür, *Kandî:* Burusalıdur, *Vecdî:* Edirnelidür.

Tezkire'de doğum veya yerleşim yerleri, geniş coğrafî alan şeklinde verilen şairlerin sayısı ise ondur.

Esîrî: Anaṭolı vilâyetindendür.

Bâlî: Rûmilinden...

Penâhî: Rûmilindendür.

Câmî: Ulemâ-yı Rûmuñ kibârından...

Cemîlî: Türkistân şâʿirlerindendür.

Hâce Çelebi Efendi: ...ʿulemâ-yı Rûmuñ mîr-i ser-bülendi ḥażret-i Ḫâce Çelebi Efendidür ki...

Sâʿatî: Anaṭolı vilâyetindendür.

Sürûrî: Vilâyet-i ʿAcemdendür.

Gayretî: Diyâr-ı ʿAcemden...

Kutbî: Rûmilinde...

Tezkire'de doğum veya yerleşim yerleri, geniş coğrafî alanın yanı sıra mensup oldukları şehrin veya kasabanın ismi ile verilen şairlerin sayısı ise on sekizdir.

İshak Çelebi: Ṣaḥn u vücûdı gerd-i miḥnet ü âşûbdan rüft vurup bulup büldân-ı Rûm içinde merġûb olan ḳaṣaba-i Üskübdendür.

Âhî: Rûmilinden Nigbolıdan...

Hâletî: Rûmilinde Köstendil ilçesi dimekle meşhûr olan şehrdendür.

Hakîmî: Büldân-ı ʿAcem içre şöhre-i şehr ü meşhûr-ı dehr olan ḳaṣabât-ı Ḳazvinden ḳaṣaba-i Ebherdendür.

Sā'ilī: Rūmilinde Yeñişehrdendür.

Şem'ī (2): Anaṭolıda... dandur.

Za'īfī (3): Rūmilinde Ḳaraṭova nām ḳaṣabadandur.

Zamīrī: Anaṭolıda Kanḳırıdan...

Tarīkī: Rūmilinden Vidindendür.

Garāmī: Rūmilinde Ḳaraferye nām şehr-i be-nāmdandur.

Firdevsī (2): Rūmilinde ma'mūre-i Morada ḳaṣaba-i Mizistredendür.

Kemālī-i Zerd: Vilāyet-i Anaṭolıdan Berġama nām ḳaṣabadandur.

Güvāhī: Vilāyet-i Anaṭolıdan Geyve nām ḳaṣabadandur.

Lāyihī: Rūmilinde Siroz dimekle meẕkūr olan şehr-i meşhūrdandur.

Levhī: Vilāyet-i Rūmilinde Piriştine nām ḳaṣabadandur.

Mu'īdī: Rūmilinden ḳaṣaba-i Ḳalḳandelendendür. Vücūd-ı ḫaṭīrı ḳalḳandeler tīr-i pür-te's̱īr iken Ḳalḳandelen aña yir olmaḳ ġarībdür.

Visālī (2): Rūmilinden Ṣofya nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdan...

Vuslatī: Ḳāmet-i vücūdı ḳabā-yı medḥ ü ıṭrāya lāyıḳ olup büldān-ı Rūm içre Ṣofya dimekle mevsūm olan şehr-i fā'iḳdendür.

Tezkire'de doğum veya yerleşim yerleri, şehir ile birlikte kasaba veya mahhalle ismi ile verilen şairlerin sayısı ise on birdir.

Cāmī Beg: Nefs-i İstanbuldan Dāvud Paşa maḥallesindendür.

Habībī-i Sānī: Aydın ilinde Badra nām ḳaṣabadandur.

Hadīdī: Edirne ḥavālīsinde Ferecik nām ḳaṣabadandur.

Habsī: Germiyanda Gedus nām ḳaṣabadandur.

Hayātī Beg: İstanbuldan Cemāl Ḫalīfe maḥallesindendür.

Ferruhī: Vilāyet-i Ṣaruḫanda ḳaṣaba-i Aḳḥiṣārdan meşāhir-i ḳudemā-yı şu'arā-yı belāġat-şi'ārdandur.

Servī: Vilāyet-i Ḥamīdde Burdur nām ḳaṣabadandur.

Sānīʿ(2): Vilāyet-i Ḥamīdde ḳaṣaba-i Aġrosdandur.

Maḳālī: Vilāyet-i Aydından Güzelḥiṣār dimekle iştihār bulan ḳaṣaba-i nāmdārdandur.

Nāmī(3): Diyār-ı Ḥamīdden ḳāṣaba-i Aġrosdan...

Nesīmī: Diyār-ı Baġdāddan nāḥiye-i Nesīmden vezān olmaġla...

Tezkire'de on beş şairin doğum veya yerleşim yeri, "taraf, kurb, cānib, civār, karīb, yanında" kelimeleri ile takdim edilmektedir.

Cinānī: Amasiyya ḳurbından...

Ḥużūrī: Gelibolı cānibinden faḳr u fenā ile mütevekkil...

Ḥızrī-i Diger: İstanbul ḳurbında şöhre-i dār u diyār olan Yeñiḥiṣārdandur.

Refīʿ-i Leng: İstanbula ḳarīb olan ḳaṣaba-i Çorlıdandur.

Seḥābī-i Diger: Burusa ḳurbından ümenā ṭā`ifesindendür.

Sinān Efendi: Amasiyya ṭarafından olan ḳaṣaba-i Ṣansadandur.

Şānī: İstanbul civārındandur.

Şükrī: Sinob cāniblerinden...

Şemʿī: Üsküb yanında olan ḳaṣaba-i Prizrindendür.

Şehdī: Anṭakya ṭarafındandur.

Şūrī: Burusa yanında olan Yenişehrdendür.

Ṣābirī: Ḥaleb ḳurbındandur.

Faḳīrī: Rūmilinde Üsküb civārında Tetova dimekle maʿrūf olan ḳaṣabadandur.

Necāhī: Selanik civārındandur.

Vālihī: Edirneye ḳarīb Ergene Köprisi nām ḳaṣabadandur.

Tezkire'de doğum yeri veya yerleşim yeri, sadece kasaba veya şehir olarak belirtilen şairlerin sayısı ise on yedidir.

Emānī-i Sānī: Ruscuḳ nām ḳaṣabadandur.

Bezmī: Aydın vilāyetindendür.

Beyānī-i Diger: Ḳaṣaba-i Ruscuḳdan...

Dervīş Hasan: İnebaḫtı nam ḳaṣabadandur.

Haydārī: İstanbuldan...

Sāʿī (2): İstanbuldan...

Sihrī (2): İstanbuldan...

Zarīfī: Göynük nām ḳaṣabadandur.

Ālī (2): Urla nām ḳaṣabadandur.

Gülābī: Gelibolı nām ḳaṣaba-i be-nāmdandur.

Meylī (2): Anḳara nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdandur.

Meylī (6): Miḫalic nām ḳaṣabadandur.

Nişānī-i Sānī: Tosya nām ḳaṣabadandur.

Şānī (3): Bosna Sarāyı dimekle şöhre-i dünyā olan şehrüñ ṭūṭī-i büstān-serā ve bülbül-i destān-serāsıdur.

Tālibī: Kefe vilāyetindendür...

Adnī: Alacaḥiṣār nām mevżiʿdendür.

Kāniʿī: Ḳasṭamonıdan...

Tezkire'de altı şairin memleket veya yerleşim yeri, lakap, unvan veya namıyla birlikte verilmiştir.

Beyānī-i Diger (2) : Yanbolıdan Şeyḫ Kemāloğlı dimekle maʿrūf...

Hıfzī: Edirneden Ṣarı Memi dimekle iştihār bulmış...

Zihnī: Burusadan Mumcızāde Bālī Çelebi dimekle meşhūr...

Rāyī (3): Ḳaraḥiṣārdan nāmı ʿAbdü'l-laṭīfdür.

Recāʾī: İstanbuldan Süngercizāde dimekle meşhūrdur.

Şeyhī (2): Burusadan Çağşırcı Şeyḫī dimekle maʿrūfdur.

Hasan Çelebi on üç şairin doğum veya yerleşim yerini diğer kaynaklarda belirtildiği gibi takdim etmeyi tercih etmiştir.

Ahmedī: Laṭīfī Teẕkiresinde Sivasdandur dimişdür. Lākin merḥūm Ṭaşköprīzāde Şaḳā'iḳda Sulṭān Murād Ġāzī devrinde giçen ʿulemādan yazup aṣlı vilāyet-i Germiyāndandur dimişdür.

Harīrī-i Diger: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonīdür.

Hākī: Ṣalṣāl-ı vücūdı Laṭīfī ḳavli üzre ḫāk-i Ḳasṭamonıdan sirişte olup...

Dāʿī: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur.

Zeyneb Hatun: Laṭīfī Ḳasṭamonı-nāmesinde Ḳasṭamonı diyārındandur... dimişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi Amasiyyalı bir ḳāḍīnuñ ḳızıdur dimişdür.

Şānī (5): Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur.

Zaʿīfī (2): Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur.

Tāliʿī: Ṭulūʿ-ı vücūd-ı maʿārif-nümūnı ve mülūʿ-ı āftāb-ı belāġat-meşḥūnı Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. Lākin merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Maġnisadandur dimişdür.

Sunʿī: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdan bedīdār olmış...

Askerī: Serdār-ı vücūd-ı miknet-medārı ʿasākir-i cevāriḥ ü aʿżāsı ile Laṭīfī ḳavli üzre şehr-i Edirneden ḫurūc idüp ol ḫıṭṭa-i mesʿūddan ʿālem-i vücūda vülūc itmişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Yeñice-i Vardardandur dimişdür.

Andelībī: Anaṭolı vilāyetinden Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur.

Nūrī: Laṭīfī ḳavli üzre kendi vaṭanı olan şehr-i Ḳasṭamonıdandur.

Yahyā: Mevlid ü menşe'i Gencīne-i Rāzında didügi gibi Arnavud vilāyetidür.

Tezkire'de yirmi yedi şairin memleketinin soyu ile birlikte verildiği de dikkat çekmektedir.

Emīrek: ʿAcemzādedür.

Emīrī-i Diger: Sādāt-ı Ḳosṭanṭiniyyedendür.

Bezmī-i Diger: Filibeli ḳāḍī Dervīş Çelebinüñ oğlıdur.

Beḳāyī: Kefe diyārından bir ḫaṭībüñ oğlıdur.

Peyāmī: İstanbuldan bir yayabaşınuñ oğlıdur.

Ḥasībī: Budinde emīrü'l-ümerā iken terk-i rüsūm-ı mülket-i fenā ve āheng-i tesḫīr-i ʿālem-i beḳā iden Güzelce Rüstem Paşanuñ oğlıdur.

Hasan Çelebi-i Muʿīd: Sirozdan Ḳāḍīzādedür.

Raḥīmī: Babası Amasiyyadan Meḥemmed Çelebi dirler bir ʿazīz ve cüz'iyyāt-ı ʿulūmda müşāreketi var ẕātından ibhām-ı cehāleti refʿ itmekle pür-maʿrifet olmış ehl-i ḥāl ve ṣāḥib-i temyīz kimesne idi. Burusada iḳāmet ḳılup ʿamā'ir-i selāṭīnde iḫtiyār-ı ḫidmet-i meşīḫat itmiş idi.

Raḥīḳī: İstanbuldan ḳuloğullarından...

Remzī: Burusada dirhem ü dīnārı ʿāşıḳuñ eşk-i çeşm-i ḫūn-bārı ve dāġ-ı sīne-i efgārı gibi bī-ḥadd ü bī-şümār olan aṣḥāb-ı s̱ervet ü yesār ve kibār-ı tüccār-ı nāmdārdan bir ḫāce-i büzürgvāruñ oğlıdur.

Sipāhī: İstanbuldan Ṣuyolı nāẓırı olan Ḥasan Begüñ oğlıdur.

Suʿūdī: Edirne ḳażāsından müteḳāʿid iken ḥafīż-i fenādan ser-menzil-i beḳāya müteṣāʿid olan Emīr Ḥasan Efendinüñ ferzend-i fežā'il-sünenīdür.

Sinān Paşa: Diyār-ı Rūmda beyt-i ʿilm ü kemāl ve ḫānedān-ı maʿārif ü efḍālden nümāyān ve āftāb-ı vücūd-ı mesʿūdı maşrıḳ-ı fežā'il-i nā-maʿdūddan ṭāliʿ ü raḫşān olan ʿumdetü aṣḥābi'l-leṭā'if ḳıdvetü erbābi'l-kemālāt ve'l-maʿārif zulümāt-ı leyālī müdlehimmātda taḥṣīl-i ʿulūm u kemālāta iştiġāl ve her gice ṣabāḥa dek çerāġ-ı dil ü cānına revġan-ı saʿy u ictihād-ı iştiʿāl ile vāṣıl-ı mā'ü'l-ḥayāt-ı ʿulūm-ı bī-ḥadd ü ġāyāt olan Ḥıżr Beg Çelebinüñ ferzend-i hōşmendi...

Şevkī: Şehr-i Edirnede bir pīre-zenüñ ḳulıdur.

Ṣabrī: İstanbulda Sulṭān Meḥemmed Ḫan cāmiʿinde ḥāfıẓ-ı kütüb olan Monlā ʿArabuñ oğlıdur.

Sunʿī (9): Ḥamīd ilinde Yalvac dimekle iştihār bulan ḳaṣabada bir şeyḫ-i ṣalāḥī-diṡāruñ oğlıdur.

İzārī (3): Ḳāḍī-i belde-i fāḫire-i Üsküb iken terk-i ʿālem-i aḥzān ü kürūb iden Ḳara Ḥasan nām ḳāḍīnuñ küçük oğlıdur.

Iyānī: Babasına ʿAcem Ḥasan dirler... Edirnede Ḳāḍī medresesi dimekle maʿrūf medresenüñ bānī vü vāḳıfıdur.

Gamī: Diyār-ı Rūmda Āl-i Fenārī mekārim-i aḫlāḳ ve maḥāsin-i aʿrāḳ ʿulüvv-i himmet ve sümüvv-i rütbet ʿaẓm-i şān ve refʿ-i kemān ve kemāl-i ḥaseb ve cemāl-i neseb ve şiyem-i maraẓiyye ve seyr-i seniyye ile şöhre-i cihān ve maḳbūl-ı zemāndur.

Firākī: ...ḳaṣaba-i Kütahiyyadan meşāyiḫ-i ṭarīḳa-i seniyyeden bir şeyḫüñ oğlıdur.

Fürūgī (2): Müftī-i Şām-ı şeref-encām iken ʿāzim-i Dārü's-selām olup fürūġ-ı şuʿle-i iştihārı... ʿAbdü'l-fettāḥ Efendinüñ ḫāherzādesidür.

Kāmī Efendi: Babası ṣāḥib-i ʿirfān Murādiyye-i Edirnede meṡnevī-ḫān olmağın...

Mīrzā Mahdūm: ...bir ṭarafdan daḫı Seyyid ʿĀlī sened ü şerīf-i pür-şeref-i netīce-i muḳaddemāt-ı eyyām u şühūr ʿumde-i dār-ı dünyā olan Mevlānā Ġıyāṡü'd-dīn-i Manṣūrdur. Diyār-ı ʿAcemde ḫānedān-ı şerīfe-i ehl-i sünnet ve cemāʿatden olduġı ṣıġār u kibār miyānında pür-iştihār olup ḥālleri ehl-i baġī vü ḍalāldan ḳābil iḫfā vü esrār degül idi.

Nizāmī: Diyār-ı Ḳaramandan bir fāżıl-ı devrānuñ oğlıdur.

Nūrī (3): ʿUlemā-yı Rūmuñ şöhre-i āfāḳı merḥūm u maġfūrün-leh ʿAbdü'l-bāḳī Efendinüñ ḳulı idi.

Hāşimī (2): Babası vilāyet-i ʿAcemden muhāceret ile dāḫil-i mülket-i Rūm olup...

Hāşimī (3): Babası fırḳa-i ḳużāt ve zümre-i sādāt-ı ʿamīmü'l-berekātdan Isparta nām ḳaṣabadandur.

Tezkire'de vatan-ı aslīsi şeklinde bildirilen ve başka yere yerleşenler hakkında da bilgi bulunmaktadır.

Behiştī-i Diger: Vize mevlid-i aṣlīsi Çorlı vaṭan-ı naḳlīsidür.

Cevānī: Aṣlı Tırḫaladandur.

Ḥātemī: Aṣl-ı Amasiyyadandur.

Ḥāfiẓ-ı ʿAcem: Diyār-ı ʿAcemden ḳarındāşı Ḳuḳla ʿAcem ile gelmişdür.

Ḥabībī: Diyār-ı ʿAcemden Sulṭān Bāyezīd zemānında Rūma gelmiş...

Seyfī: Aṣlı Sinobdandur.

Şemsī (5): Vilāyet-i ʿAcemden Rūma gelmişdür.

Kadrī Efendi: Ol ẕāt-ı reşīdüñ aṣlı vilāyet-i Ḥamīdden ḳaṣaba-i Ispartadur.

Tezkire'de şairin doğduğu, yetiştiği ve yerleştiği yerin belirtildiği de olmuştur.

Sünnī: Egerçi Semendirelidür. Lākin ekẟer-i eyyām belki ʿāmme-i aʿvām-ı aʿmārında Āmidde muḳarrer ü maḳām itmekle ol diyārdan olmağla iştihār bulmışdur.

Necātī: Ṣunūf-ı eşcār-ı ṭayyibe ile maḥfūf-ı büldān-ı Rūm içinde ʿuẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevā ile mevsūm u mevṣūf gülistān-ı Sebādan dil-güşā ve būstān-ı İremden cān-fezā sevdā-yı gīsū-yı māh-rūyān gibi dil-āvīz ü maʿmūresi çehre-i sīm-berān miẟāli ṭarab-engīz-i dem-i ʿīsā enfās-ı nesīminde mużmer ve neş'et-i āb-ı ḥayāt hevā-yı cān-perverinde miḥmer olan dārü'n-naṣr ve'l-meymene maḥrūsa-i şehr-i Edirnedendür. Lākin neşv ü nemāsı belde-i Ḳasṭamonıdan olmışdur.

Veysī: Naḫl-i vücūd-ı nāzenīni vilāyet-i Aydından Alaşehr dimekle şöhret-şi'ār olan ḳaṣaba-i nāmdārdan ser-zede ve ṣūret-nümā olup Dārü's-salṭanatü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede neşv ü nemā bulmağla keşīde-bālā olmışdur.

Hasan Çelebi, bazı şairlerin yaşadığı ve yerleştiği yerleri "sākin, ikamet, mütemekkin, mütemekkin ü mutavattın, tavattun, tavattun u ikamet, tavattun u ārām, tavattun u makām, mutavattın, temekkün ü makām, temekkün ü karār, mukarrer ü makām, āşiyān-sāz" gibi kelimelerle de açıklığa kavuşturmuştur.

Sultan Cem: Şehzāde-i mezbūre sā'id-i sa'ādet-müsā'id ve baḫt u devlet mu'āvin ü mu'āżıd medāric-i 'izzet ile me'āric-i ḫilāfete rāḳī vü ṣā'id olmayup Burusa ḥavālīsinde telāḳī-i ṣaffeyn olup...

Ahmed (2): Ortaköy nām mesīre-i ḫavāṣṣ u 'avāmda leb-i deryāda bir cāy-ı cennetāsā bir ārāmgāh-ı İrem-āyīnden

Mıṣrā' : Reşk-i nüzhet sarāy-ı ḫuld-ı berīn

Bir 'işretgāh-ı vasī' ve bir ḳaṣr-ı dil-keş ü refī' binā itmiş idi.

Āftābī: ...Amasiyyada tavattun u ikamet idüp ḫalḳa va'ż u naṣīḥat üzre iken...

Celāl Çelebi: İbtidā-yı ḥālinde erbāb-ı tīmārdan iken İstanbula gelüp bir miḳdār temekkün ü ḳarār itdükden ṣoñra...

Hāşimī (3): ...Üsküdarda mutavaṭṭın u mütenehhil olmağla ḳaṣaba-i mezbūrede müte'ehhil olmış idi.

Habībī-i Sānī: Nadra cāmi'inde ḫaṭīb iken 'aḳlına iḫtilāl gelmegin ḫiṭābeti terk idüp yine vaṭan-ı aṣlīsinde temekkün ü tavaṭṭun itmişdür.

Hayātī: Diyār-ı 'Arabdan Şām ve Ḥalebde ba'ż-ı ḫudemāt-ı celīleye mutaṣarrıf olmağla ḫayli dirhem ü dīnār ve meblağ-ı bisyāra vāṣıl olup Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde menzil almışdı. Ve ol maḳām-ı şerīfde temekkün ḳaṣdı ile lenger-i iḳāmet ṣalmış idi.

Zātī: Muḳteżā-yı 'ulüvv-i himmet oldur ki āsār-ı ṭab'-ı pür-iḳtidārum gibi baş üzre mekān idüp cevāhir-i zevāhir-i belāğata kān olam ve ṣayrefiyān-ı bāzār-ı

feṣāḥat içre dükkān açam diyüp Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede tavaṭṭun u iḳāmet itmiş idi ve müdām-ı aṣḥāb-ı ʿirfān ve hünerverān-ı cihān ile ülfet ü ṣoḥbete ḳāmet baġlamış idi.

Sabrī: Āḫir mülāzemetüñ ḳahr u zehri ile İstanbulda ṭurmaġa ḳarār u ṣabrı ḳalmayıcaḳ yine Baġdāda gidüp ol Dārü's-selāmda tavattun u maḳām itdi.

Arşī (2): Mora vilāyetinde maḳām ve ol memleketde tavaṭṭun u ārām itmiş idi.

Askerī: ...vāṣıl-ı rütbe-i zeʿāmet olmaġla sihām-ı merāmı mütenāṣıl olmış iken Selanikde tavaṭṭun u ikāmet itmekle fütāde-i ḫāk-ı faḳr u felāket olmış idi.

Andelībī (2): Bülbül-i zār-ı şehr-i İstanbulda āşiyān-sāz olup...

Gubārī: Ol eṣnāda ḥücerāt-ı Vefāda sākin iken bu beyti dimiş idi.

Beyt : Ser-i kūy-ı Vefānuñ ḫāk-sārı
Ayaḳlar ṭopraġı yaʿnī Ġubārī

Gazālī: Māder-i eyyāmdan şīr-i şīrīn yirine zehr-i ḳahrı çeşīde olan ṭıfl-ı dil-ḫazīnini nāle vü enīnden teskīn içün Beşikṭaşında tavaṭṭun idüp... Sene ṣemān ve ṣelāṣīn ve tisʿami ede ʿulūfesin ṣurreye tebdīl itdirüp ölince Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür.

Fazlī: ...nevāḥī-i şehr-i İstanbulda Ṭop-ḫāne nām bir maḳām-ı bülend ve maḥall-i menīʿ ve bir cāy-ı şerīfde ki ḳadr-ı kāmilān gibi ʿālī vü refīʿ idi bir bāġ-ı pür-tezyīn ki nümūne-i firdevs-i berīndür ārāste idüp ẓāt-ı bā-teyaḳḳuẓ u intibāhı... beşāret-i dil-ḫāhından ḫabīr ü āgāh olmaġın... mażmūn-ı meymūnına iḳtidā ve bu bābda eṭvār u āṣār-ı muḳtedāyān-ı büzürgvāra iḳtifā idüp niçe müddet bāġçesi ḳurbında bir cāmiʿ ü mekteb binā itmiş idi.

Kudsī (2): ...medrese-i ʿaliyye-i Ṣemāniyyeye vāṣıl olduḳda nümāyān olan kevākib-i saʿādet ġārib ü nihān ve şeb-i deycūr-ı miḥnetinde nücūm-ı nüḥūset ẓāhir ü ʿıyān olup ṣevābit-miṣāl yiri felek-i ṣāmin iken ḫāk-ı ẕilletde ve ādem gibi behişt-i ṣemāniyyede iken zemīn-i miḥnete düşüp bī-cürm ü bī-ʿisyān maḥż-ı ẓulm ü ʿudvānla ol ṣāḥib-i fażl-ı ʿazīzi ḍarb u taʿzīr ile ʿazl itdüklerinde Mūsīvār dest-i

Ferāʿine-i cevvārdan... firār idüp Medyen-i elṭāf-ı ḥażret-i Deyyānı cūyān oldukda niçe zemān şehr-i Burusada ḳarār u mekān itmiş idi.

Laʿlī: Rūmilinde Üsküb nām şehr-i İrem-maḳāmda tavaṭṭun u ārām idüp...

Mehemmed Emīn: Ol diyār-ı behişt-nejādda āteş-i rafż u ilḥād iştiʿāl ü inżirām ṭutıcaḳ anda menzil ü maḳām ṭutmaḳ ve ol gūşe-i İrem-misālde ārām itmek bīrūn-ı ḥayyiz-i imkān oldukda... babaları ḫavf u hirās-ı Ṭahmas-ı pür-vesvāsdan ḫaẓīre-i Şeyḫ Ṣafī'd-dīn-i Erdebīlīye ki ecdādınuñ mezārı olmaġla dest-i ẓulm ü ʿudvānlarından girīzān olanlara dārü'l-āmān idi anda müteḥaṣṣın u mütevaṭṭın olmışlar idi.

Müderris: Ḥavālī-i Ḳosṭanṭiniyyede Beşikṭaş nām mevżiʿde temekkün ü maḳām idüp...

Muʿammāyī: Āḫir Tuna yalısında Rus nām ḳaṣaba-i menḥūs u bed-nāmda tavaṭṭun u ārām itmiş idi.

Hāşimī (3): ...Üsküdarda mutavaṭṭın u mütenehhil olmaġla ḳaṣaba-i mezbūrede müte`ehhil olmış idi.

Hemdemī: Vodina nām ḳaṣabada mütemekkin ü mutavaṭṭın olup...

Yetīm: Şeyḫ-i meẕkūr... ʿizzet-i şehādeti ʿilāve-i saʿādet idüp bu tengnā-yı keṡret ü vaḥşetden maḳām-ı vaḥdet ve riyāż-ı cennete rıḥlet ḳılup merḳad-ı münevverin ki mülteḳā-yı vücūd-ı raḥmet mehd-i imdād-ı maġfiretdür Südlice nām mevżiʿe naḳl itdüklerinde ol mevżiʿde kendüye mesken binā idüp istimdād-ı rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı Ḥażret-i Şeyḫ ile muʿtekif-i gūşe-i ferāġat u inzivā olmış idi.

Tezkire'de şairin yetiştiği yer, neşv ü nema kelimesiyle ifade edilmektedir:

Āftābī-i Diger: Dārü's-salṭanat-ı Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeden neşv ü nemā bulup...

Türābī-i Sānī: Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhret-şiʿār olan şehr-i cennet-āṡār Eregli nām ḳaṣabada neşv ü nemā bulmışdur.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hıfzî (2) : Dārü's-salṭanatü'l-ʿulyāda neşv ü nemā ile ṣūret-nümā olmışdur.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin doğum ve yerleşim yeri olarak anılan şehir ve kasabaların sadece isimlerinin söylenmesiyle birlikte yapılan bazı yer tanıtımlarında bu genel görünüm ve uygulamanın dışına diğer tezkirelere göre bazı şehir ve kasabaların sahip oldukları sosyal, kültürel zenginliği, canlılığı ve coğrafî güzelliği, imkanları hakkında doğrudan veya dolaylı tanıtma ve tasvirlere daha fazla yer verildiği görülür.

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde bu tür ifade kalıbını İstanbul, Bursa, Edirne, Vardar, Üsküp, Siroz, Gelibolu, Prizrin, Manastır, Konya, Trabzon, Tire, Bağdad, Sinop, İznik, Yenipazar, Yenihisar, Isparta, Akşehir, Piriştine, Hemedan, Eğridir, Kazvin, Aksaray, Gerede, Rodos, Belgrad, Malkara, Aydın, Germiyan, Diyarbekir, Manisa, Selanik, Ereğli, Şiraz, Dergüzin ve Acem gibi kültür merkezi olan şehirler için kullanmıştır.

Çok eski bir yerleşim yeri olan İstanbul, bütün dünyaya hakim bir coğrafî mevkide yedi tepe üzerine kurulmuştur. Dünyada İstanbul gbi her iki yakası farklı kıtalarda olan bir başka şehir daha yoktur. Klâsik Osmanlı devrinde şehir, nefs-i İstanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüb belediyelerine bölünerek idare edilmiştir. Eski tarihçiler ve bütün seyyahlara göre İstanbul, kainatın en zevkli ve avantajlı yerindedir. Çanakkale ve Karadeniz boğazlarının dünyanın dört köşesinin zenginliklerini bu şehre getirmek için yapıldığı sanılır. Şark'ın ve İslam aleminin en önemli kültür ve eğitim müesseseleriyle donatılan, İslam'ın merkezi ve taht şehri olan İstanbul, Osmanlı devletinin gerileme döneminde bile sanat ve kültür değerini korumuştur[123]. Bugün için de İstanbul, değer ve önemini korumaktadır. Tezkire'de İstanbul şehri saltanat, ilim, irfan yeri, sosyal, kültürel yapısı, zenginliği ile tanıtılmasının yanısıra havasının, suyunun ve tabiatının güzelliği, kubbeleri, kale ve

[123] Yılmaz Öztuna, *Büyük Türkiye Tarihi*, İstanbul, 1978, C. 12, s.172-173x 174, 177-178; Filiz Kılıç, *XVII.yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Ankara, 1998, s.59-60.

surları ve cennet kadar güzel oluşuyla "Dārü'l-amān", "Mecma'ü'l-fühūl", "Dārü's-saltanat", "Kubbetü'l-islām" ve "Mecma'-ı erbāb-ı 'irfān" gibi ifadelerle tavsif edilmiştir. Tezkire'de 23 şairin İstanbullu olduğu bu şekilde verilmiştir.

Ahmed: Burc u bārūsı ḳulle-i sipihr-i mīnū gibi bülend ü refī' ve sevād-ı leṭāfet-nihādı semāḥat-ı ehl-i kerem gibi fasīḥ ü vasī' olan şehr-i İstanbuldandur.

Ümīdī: Mehbit-i envār-ı füyūżāt-ı İlāhī ve muḳarrer ü maḳām-ı ḥażret-i salṭanat-penāhī sevād-ı a'ẓam mefḫar-ı büldān-ı 'ālem olan şehr-i İstanbuldan ve zümre-i aṣḥāb-ı luṭf u ḳabūldendür.

Enverī: Vücūd-ı pür-'unvānı büldān-ı cihānuñ mihr-i enveri ve 'ālem-i ḥüsn ü melāhatüñ şems-i ḫāveri olan şehr-i İstanbuldandur.

Bāḳī: Mecma'-ı 'ulemā-yı enām ve menba'-ı fużelā-yı a'lām olup ḳubbetü'l-islām ve maḳarr u maḳām ve mażreb-i ḫıyām selāṭīn-i fiḫām olan Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Tābī: Tāb-ı ḥüsn ü melāḥatı tāb-ı āftāb gibi ma'lūm-ı şeyḫ ü şābb olan şehr-i İstanbuldan maḳbūl-ı dergāh-ı Bārī Ḥażret-i Emīr Buḫārī dervīşlerinden birinüñ oğlıdur.

Sānī-i Sānī: Taḫtgāh-ı selāṭīn-i 'Oṣmānī olmağla bülḍān-ı cihān içre vāḥid-i bilā-ṣānī olan şehr-i İstanbuldan...

Dervīş: Mahmiye-i Ḳosṭanṭiniyyenüñ āb u hevāsı laṭīf ü sāḥa-i vāsi'ası şerīf olan maḥallāt-ı fā'iżü'l-berekātından mecma'-ı ehl-i ṣafā maḥalle-i 'Āşıḳ Paşadandur.

Rūḥī: Der-i Medīne-i 'ilm ü kemāl ve çābük-süvār-ı düldtül-i ma'ārif ü efḍāl şeyḫü'l-islām mümeyyizü'l-ḥalāl 'ani'l-ḥarem merḥūm u mağfūr Müftī 'Alī Çelebinüñ ferzend-i melek-ḫıṣāli ve nihāl-i devḥa-i fażl u kemāli idi.

Riyāżī: Riyāż-ı vücūd-ı pür-ṣafāsı dil-i Kerīmān gibi vāsi' ü pehnā ve ṣafā-yı sāḥa-i ġam-zedāsı reşk-i sipihr-i mīnā olan şehr-i İstanbuldan Ḳuloġıllarındandur.

Zemīni: Sa'at-i zemīni basṭat-ı zemāndan vāsi' idügi nūr-ı āftāb-ı 'ālem-ṭāb gibi lāmi' ü sāṭi' olup büldān-ı cihāna aṣlü'l-uṣūl olan şehr-i İstanbuldan.

Sebzī: Sebzezār-ı cihānda ġāyetde memdūḥ u maḳbūl olup büldān-ı ʿālem-i şeş-cihāt içre medā'iḥ ü maḥāsini ḫāric-i ḥayṭa-i ẓunūn u ʿuḳūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ve maḥallāt-ı pür-berekātından maḥalle-i ecille olan Dāvud Paşa maḥallesindendür.

Şānī (2): Dārü's-salṭanat-ı celālet-medārdan zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur.

Şāhī (2): Maḳarr u maḳām-ı ḫilāfet-penāhı ve mażreb ḫıyām-ı celālet-destgāhı olan şehr-i İstanbuldandur.

Şeydā: Āb u hevāsı feraḥ-fezā ve teraḥ-zidā olup büldān-ı cihān içre ümmü'd-dünyā olmaġla şöhret-nümā ve maḳarr u maḳām-ı ḫilāfet-i ʿuẓmā ve celālet-i kübrā olan şehr-i Ḳoṣanṭiniyyedendür.

Ālī (3): Vaṣf-ı ḥāli rütbe-i medḥ ü s̱enādan ʿālī ve maḥall ü maḳām-ı mevālī vü ehālī olmaġla rifʿat-i şānı müteʿālī olan dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Ārifī: Rūy-ı dil-cūy-ı cihāna bī-reyb ü meyn ḫāl-i pür-zeyb ü zeyn olup aṣḥāb-ı ḥācāta maḥall-i vuṣūl-ı su'l ve me'mūl olan şehr-i İstanbuldan...

Azīzī: Maẓhar-ı envāʿ-ı füyūżāt-ı İlāhī ve maḳarr u maḳām-ı ḥażret-i ḫilāfet-penāhı Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Ulvī: Rubʿ-ı meskūn-ı ʿālem içre sevād-ı aʿẓam ve süveydā-yı ḳulūb-ı benī ādem olmaġla meşhūr u maʿrūf ve maḳsim-i erzāḳ-ı şeyḫ ü şābb olmaġla eʿinne-i ḫalḳ-ı cihān ṣavb-ı ṣavābına maʿṭūf olan İstanbuldandur.

Ulūmī: Ḳubbetü'l-islām ve'l-īmān taḫtgāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOs̱mān olan şehr-i Ḳosṭantiniyyeden...

Gınāyī: Leṭā'if-i besātīn ü ḥadā'iḳla maḥfūf u mümtāz ve leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i feżā ile serv-i sehī gibi ser-bülend ü ser-efrāz olan şehr-i İstanbuldandur.

Fedāyī: Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Fazlî-i Diger: Her cihetden fażlı büldān-ı cihāna ẓāhir ü bāhir ü leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i sāḥa ve ʿuẕūbet-i mā ile maḥāsin-i İrem ü Sebāyı ḥācib ü sātir olan şehr-i İstanbuldandur.

Kābilî: Dārü's-salṭanat-ı Āl-i ʿOs̱mān olan maḥmiye-i Ḳosṭanṭiniyyenüñ Gürānî maḥallesinden...

Kevserî: Leṭāfetde āb-ı ḫōş-güvārı mis̱āl-i kevs̱er ve hevāsı dem ü ṣāl gibi cān-perver maḥall ü ḳaṣr-ı selāṭīn-i ʿadālet-güster olan Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Lisānî: Muḳarrer-i āyāt-ı Selāṭīn-i ʿOs̱māniyye ve mehbiṭ-i envār-ı ʿināyāt-ı subḥāniyye olan ḳubbetü'l-islām şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür.

Mahvî: Ḫāl-i vücūdı rūy-ı cihāna zīb ü zeyn olup sāḥa-i cānibini mesāfe-i baʿde'l-maşriḳeyn ve müstaḳarr-ı rāyet-i sipihr-āyet-i sulṭānü'l-ḫāfıḳeyn olan şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür.

Merdümî: Āb-rūy-ı ḥüsn ü melāḥat olan cevānān-ı pür-ṣabāḥat gibi āb-ı ḫōş-güvārı mānend-i şerbet-i şekkerīn ve kākül-i pür-çīn-i dil-berā-yı nāzenīn gibi hevā-yı cān-fezāsı nāfe-mis̱āl müşgīn olup çeşm-i āhvān nāz u cemāl gibi sevādı dil-güşā ve firdevs-i berīn mānend-i sükkānı merdümān-ı ḥūrī-liḳā olan şehr-i İstanbuldandur.

Nāmî (5): Ḳubbetü'l-islām medine-i pür-iḥtirām maḳsim-i süyūl-i meny ü mes'ūl olan şehr-i İstanbuldandur.

Nutkî: Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Naʿtî: Vaṣf u naʿtı ḫāric-i taḥammül-i ʿuḳūl-ı fuḥūl olup büldān-ı cihān içre müstes̱nā vü maḳbūl olan şehr-i İstanbuldandur.

Hüdāyî: Mehbiṭ-i envār-ı islām u īmān ve mecmaʿ-ı aṣḥāb-ı feżā'il ü ʿirfān Dārü's-salṭanü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür.

Hilālî: Hilāl-i vücūd-ı maḳbūlı maṭlaʿ-ı ẓuhūr-ı ricāl-i füḥūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ṭulūʿ idüp erbāb-ı maḳāl ile ictimāʿ u ıttıṣāli olmaġla

günden güne ḳaṭʿ-ı menāzil-i ʿirfān iderek bedr-i tābān olup erbāb-ı istīhāl miyānında hilāl-i ʿıyd gibi müşārün-ileyhi biʾl-benān olmış idi.

Yetīm: Kārbān-ı ẕāt-ı behbūdı rifʿat-i burc u bārūsı maḥāẕī-i ḳımme-simāk ve vüsʿat-i sūr-ı menbaʿı mevāzī-i felekü'l-eflāk olan ḳubbetü'l-islām Dārü's-salṭanaṭü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede şehr-i vücūda vāṣıl ve dürr-i yetīm-i ẕāt-ı ferīdi ṣadef-i şehr-i mezbūrdan ẓāhir ü ḥāṣıl olmışdur.

Osmanlı Devleti'nin tarihî ve kültürel coğrafyası çizilirken üzerinde önemle durulan şehirlerden biri de Bursa'dır. Bursa Osmanlı Devleti'nin ilk başkentidir. Daima havasının, suyunun, tabiatının güzelliği ve ağacının, yeşilliğinin bolluğuyla cennet kadar güzel, bayındır bir şehir olmasıyla dikkat çeken Bursa, sayılan bu vasıflarıyla Tezkire'de 24 şair için söz konusu edilmiştir.

Celīlī: Bu zīr-i ṭāḳ-ı mīnāda nümūne-i ṣaḥn-ı mīnū ve bu füsḥat-sarāy-ı dünyāda mecmaʿ-ı gül-ruḫān-ı sīm-ber ve māh-rūyān-ı sünbül-bū olan şehr-i behcet-fezā maḥrūsa-i Burusadandur. Laṭīfī İzniḳīdür didüginde ḫaṭā itmişdür. Kendüsi dimişdür.

Beyt : Ḥāmidīzāde Celīlī Bursevī

Naẓm idüp Şīrīn ü Ḫüsrev-nāmesin

Cinānī-i Diger : Cinān-ı vücūdı gerd-i āfāt ve ġubār-ı ʿāhātdan meknūse olan maḥrūsa-i Burusadandur.

Hilmī: Şehr-i cennet-āsā yaʿnī maḥrūsa-i Burusadan...

Dürrī-i Diger: Büldān-ı cihān içre dürr-i ṣadef-i melāḥat ve dürri semā-yı luṭf u leṭāfet olan şehr-i Burusadandur.

Rahmī: Gird ü fināsı gerd-i fenādan maḥrūsa olan şehr-i Burusadandur.

Rızāyī (2) : Nesīm-i ʿanber-şemīmi elṭaf-ı mine'l-viṣāl ve selsāl-i enhār u cūybārı *eleẕẕ mine'z-zülāl* olup sā'ir-i büldāndan cibāl-i şāhiḳa ve tilāl-i şāmiḥası

gibi müreffaʿ ü muʿallā ve āyīne-i ṣāḥa-i ġam-zedāsı mıṣḳal-i luṭf u ṣafā ile muṣayḳal u mücellā olan maḥrūsa-i Burusadandur.

Selmān (2): Cāmiʿ-i maḥāsin-i lā-yuʿadd velā-yuḥṣā olup büldān-ı cihān içre ʿurūs-ı sāḥa-i ʿaẓīmü'l-mesāḥası ḳalā'id-i luṭf u melāḥat ile muḥallā ve feżā-yı dil-güşā-yı leṭāfet-pīrāyı cārūb-ı ḥüsn ü ṣabāḥat ile pāk u mücellā olan şehr-i Burusadandur.

Subhī (2): Tevāfür-i ḥıyāż ve eşcār u tekāṡir-i ʿıyāż ve enhār u eṣnāf u envāʿ-ı ezhār ile āyīne-i cemāl-i āṡār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan şehr-i Burusadan ṣubḥ-ı vücūdı ẓāhir ü bedīdār olmışdur.

Sunʿī (5): Binā-yı ḥüsn ü melāḥati cibāl-i ʿālī vü şāmiḫ ile üstüvār u rāsiḫ ve leṭāfet-i āb u hevā ile ḥükm-i gülşen-Sabāyī nāsiḫ olan şehr-i Burusadandur.

Āşık: Keṡret-i riyāż-ı ḥadā'iḳ ve rifʿat-i cibāl-i şevāhiḳ ile sā'ir-i büldān-ı cihāndan fā'iḳ ve keṡret-i fevākih u eṡmār ve vefret-i ġıyāż u eşcār ile taʿrīf ü tavṣīfe şāyeste vü lāyıḳ olan Burusa nām maḥrūsadan lāmiʿ ü bāriḳ olmışdur.

Abdü'l-vehhāb: Keṡret-i ʿamā'ir ü ḥażā'ir-i selāṭīn-i mālikü'r-riḳāb ile felek-ḳıbāb ve leṭāfet-i hevā vü ʿuẕūbet-i āb ile maḳbūl u memdūḥ-ı şeyḫ ü şābb olan Burusa-i maḥrūsadandur.

Ulvī (3): Şehr-i cennet-āsā yaʿnī maḥrūsa-i Burusadandur.

Gazālī: Ḥüsn ü melāḥatde mānend-i ġazāle olduġı nūr-ı ġazāle gibi ḥayyiz-i ḫafādan ʿālī ve āyāt-ı medā'iḥ-ṣafāsı cāmiʿ-i cihānda lisān-ı benī nevʿ-i insānda ẕākir ü tālī olan maʿden-i ekābir ü eʿālī şehr-i Burusanuñ şāʿir-i şīrīn-maḳāli...

Firdevsī: Hevā-yı ḫurrem ve bīşezār-ı ferāḫ ve dıraḫtān-ı bārāver ü sebz-şāḫ ile ḥadā'iḳ-i firdevs-i berīne mübārātda güstāḫ olan şehr-i Burusadandur.

Kātibī: Leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i feżāsı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla kitābet olınmaḳ emr-i muḥāl idügi ẓāhir ü bedīdār olup kātib-i ḳudret-i iḳlīm-i luṭf u melāḥati şehr-i mezbūra serbest-i tīmār iden şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadandur.

Latīf: Hevāsı laṭīf ve ābı ḫōş-güvār olmaġla mümtāz-ı büldān u emṣār olup nümūne-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan şehr-i Burusadan bir ḫāce-i māldāruñ oġlıdur ki...

Mevlānā Lāmi'ī: Ġayret-i nigāristān-ı Çīn ü Ḫıṭā ve reşk-i İrem-i cinān ü gülşen-i Sebā olup ḫākī-i dil-güşā ve hevāsı müşgsā olan şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadandur.

Lem'ī (2): Zemīn-i reşk-i sipihr-i berīn ve ḫātem-i büldān-ı cihāna fīrūze-nigīn olan şehr-i cennet-āyīn Burusa-i maḥrūsadan bāriḳ ü lāmi' olup ḫūrşīd-i vücūdı ufḳ-ı şehr-i mezbūrdan ẓāhir ü ṭāli' olmışdur.

Nihālī: Nihāl-i vücūd-ı pür-ṣafā ve şāḫsār-ı ṭab'-ı leṭāfet-intimāsı bāġ u rāġı rūy-ı mehveşān gibi tāze vü ḫurrem ve gülistān-ı būstānı reşk-i riyāż-ı İrem hevā-yı ġam-zedāsı i'tidāl-i baḫş-ı nesīm-i bahār ve reyāḥīn-i rūḥ-efzāsı mu'aṭṭar-ı dimāġ-ı sükkān-ı cümle-i diyār olan maḥrūsa-i Burusadan ẓāhir ü peydā olmışdur.

Hāşimī: Vücūd-ı bī-bahāsı rūy-ı dil-cūy-ı zemāne ḫāl-i dīn ü bāġ-ı rāġı nümūne-i hāẕe *cennāti 'Aden fedḫulūhā ḫālidīne* olup sa'at-i leṭāfetde 'arṣa-i 'arīżası sipihrāsā ḫāk-ı pāk-ı sāḥa-i tābnākı 'abīr-i zād-ı misksā olan maḥrūsa-i Burusadandur.

Hicrī: Ḫāk-ı sipāhı 'ayn-ı misk-i eẕfer ve būy-ı dil-cūy-ı reyāḥīn-i riyāżı mānend-i nükhet-i 'ūd ve 'abīr-i gülistān-ı İrem ve 'ād-ı reşk-i vücūd-ı şāmiḫü'l-'imādından mütevāri perde-i iḫtifā olup besātīn-i şehr-i Sebā ol şehr-i cennetāsāyı göricek ḫacāletden nā-būd u nā-peydā olan maḥrūsa-i Burusadandur.

Hevāyī: Hevā-yı ḫūbı liḳā-yı maḥbūb gibi ḥayāt-efzāy ḳılup ve āb-ı pür-ṣafā ve cūybār-ı muṣaffāsı müzeyyel-i küdūrāt-ı ġumūm u kürūb olan şehr-i leṭāfet-maṣḥūb maḥmiye-i Burusadandur.

Mīrī (2): ...mevlidi şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadur.

Necmī (2): Beyt-i şeref-i büldān-ı cihān olan şehr-i firdevs-nişān maḥrūsa-i Burusadan ṭāli' olmış bir kevkeb-i raḫşende vü lāmi'dür.

Rumeli'deki şehirlerin en güzellerinden birisi olan Edirne, Osmanlı devletinin ikinci başkentidir. Tezkire'de "Dārü'n-naṣr ve'l-meymene", "Dārü'n-naṣr" gibi tabirlerin kullanıldığı cennet kadar güzel olan Edirne şehri, nehirleri, çeşmeleri ile birlikte havasının, suyunun, toprağının, tabiatının güzelliği ve ilim, kültür merkezi oluşuyla (20 şair için) ele alınmıştır.

Emrī: Ḥadā'iḳ ü riyāż-ı pür-zīnet ü bahā ile müntehā ve sāḥa-i bī-ḥadd ü intihā ile ġayret-fezāy *ve cennetin ʿarḍuhā* olan şehr-i Edirnedendür.

Bedīʿī: Vaṣf-ı şān-ı bedīʿü'l-beyānı ḫāric-i ḥayṭa-i maʿānī-i kelām-ı insānī olup şerḥ-i ḥāl-i ferḫunde-meāllerinde ḳīl ü ḳāl-i erbāb-ı maḳāl mānend-i lemʿa-i āl olan āl-i Resūl-ı şefīʿ ve evlād-ı betūl-ı saʿādet ṣaḥīfeden sāḥa-i leṭāfet-mesāḥası dil-i aṣḥāb-ı kerem gibi vāsiʿ ve miyān-ı büldān cihān içre ʿuẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevā ile bedīʿ olan Dārü'n-naṣr ve'l-meymene Edirne-i maḥmiyeden...

Beyānī-i Diger (3): Beyān-ı ḥüsn-i bā-kemāli ḫāric-i ḥayṭa-i maḳāl olan şehr-i Edirnedendür.

Cevrī: Şuʿarā-yı belāġat-deydene maʿden olan şehr-i Edirnedendür.

Cenābī Efendi: (Ḥażret)-i ʿālī-cenābı

Ümmī levḥi ḫānı *mā evḥā*

Naḳdi yeṡrib sülāle-i baṭḥā

olan faḫr-ı kā'ināt ve ḫulāṣa-i cümle-i mükevvenāt ḥabīb-i ḥaḳ şefīʿ-i muṭlaḳ ḥażretlerinüñ selāsil-i tenāsüllerine müntesib ü müntemi ve silsile-i vücūdı ol kān-ı mürüvvet ü cūda müntehī olmaġla rūy-ı ḥāl ü mālī ḫandān u behī olan zümre-i sādāt-ı keṡīretü'l-berekātdan ḳażā-yı Edirneden müteḳāʿid iken ḥażīż-i ḫākdan evc-i eflāke müteṣāʿid olan merḥūm u maġfūrünleh Emīr Ḥasan Kāfī Efendinüñ ferzend-i bülend-saʿādetmendidür.

Hızrī (2): Büldān-ı cihān içre sütūde-ṣıfāt olup enhār-ı cūybārı miṡāl-i ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt ve gülistān u būstānı muʿādil ü müşākil-i cennāt olan Edirne-i maḥmiyyedendür.

Revānī: Keşret-i enhār ve vefret-i cūybār ile kitāb-ı müzehheb ü mücedvel ve ḳāmet-i vücūd-ı leṭāfet-muẓāhiri tāc-ı bā-revāc-ı menāḳıb u mefāḫir ile mütevvec ü mükellel olan şehr-i Edirnedendür.

Zemānī: Ḫāk-i zemīni ġayret-fezāy-ı misk ü ʿanber hevā-yı cān-fezāsı viṣāl-i zemānı gibi ṣafā-güster olan şehr-i Edirnedendür.

Sehī: Kemter-i nihāl-i bāġī reşk-i serv-i sehī ve ḥadā'iḳ ü riyāż-ı cennet-maḳāmı leṭāfet ü nežāret-i mā-lā-kelām ile ḫandān u behī olan şehr-i Edirnedendür.

Ubeydī: Leṭāfet-i sāḥa-i felek-mesāḥası ġumūm u aḥzānı ḳulūb-ı sükkānından izāḥe ḳılup hevā-yı cān-fezāsı rūḥa rūḥ u rāḥa olan Medīne-i pür-meymene şehr-i Edirnedendür.

İzārī (2): Hevā-yı cān-fezāsı eyyām-ı viṣāl gibi rūḥa rāḥat ve ʿıẕār-ı ʿaẕrā-yı dünyāda ḫaṭṭ u ḫāl-i ḥüsn ü melāḥat olan şehr-i Edirnedendür.

Aṭā (2): Āb-ı muṣaffāsı nişāne-i selsebīl ü tesnīm ve hevā-yı dil-güşāsı ṣafā-baḫş-ı her marīż ü saḳīm olan şehr-i Edirnedendür.

İlmī (2): Mecmaʿ-ı aṣḥāb-ı fażīlet ü kemāl ve menbaʿ-ı nāẓimān-ı siḥr-i ḥalāl olan Edirnedendür.

Misālī: Cevāhir-i vücūd-ı erbāb-ı maʿārife maʿden ve menbaʿ-ı şuʿarā-yı şīrīn-maḳāl ve pākīze-süḫan olan Dārü'n-naṣr Edirnedendür.

Necātī: Ṣunūf-ı eşcār-ı ṭayyibe ile maḥfūf-ı büldān-ı Rūm içinde ʿuẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevā ile mevsūm u mevṣūf gülistān-ı Sebādan dil-güşā ve būstān-ı İremden cān-fezā sevdā-yı gīsū-yı māh-rūyān gibi dil-āvīz ü maʿmūresi çehre-i sīm-berān misāli ṭarab-engīz-i dem-i ʿĪsā enfās-ı nesīminde mużmer ve neş'et-i āb-ı ḥayāt hevā-yı cān-perverinde miḥmer olan dārü'n-naṣr ve'l-meymene maḥrūsa-i şehr-i Edirnedendür. Lākin neşv ü nemāsı belde-i Ḳasṭamonıdan olmışdur.

Nasūhī: Hevā-yı cān-fezāsı ṭabla-i ʿaṭṭār gibi ḫōş-bū vü müşg-bār ve ḫāk-ı zemīn pür-reyāḥīni mānend-i misk-i Tibet ve nāfe-i Tatar olan şehr-i Edirneden ẓāhir ü bedīdār olmışdur.

Nazmī: Dārü'n-naṣr ve'l-meymene olan şehr-i Edirnedendür.

Nihānī (2): Nesīm-i ʿanber-şemīm-i bāġ u rāġı dimāġ-ı sükkān-ı cihānı muʿaṭṭar ve nūr-ı nevr-i eşcār-ı murġzānı dīde-i felek-devvānı münevver iden Dārü'n-naṣr ve'l-meymene maḥmiye-i Edirnedendür.

Yakīnī: Maẓhar-ı maḥāsin-i celiyye olan Dārü'n-naṣr Edirne-i maḥmiyedendür.

Celīlī (3): Ḫıṭṭa-i pāk-ı Edirneden ẓuhūr u bürūz itmişdür

Bugünkü Yunanistan sınırları içinde bulunan Vardar Yenicesi, Tezkire'de ilim, kültür merkezlerinden birisi oluşuyla, çok sayıda şair yetiştirmesiyle, havasının, suyunun ve tabiatının güzelliği ile tavsif edilmiştir. 11 şairin Vardar Yenicesi'nden olduğu bu şekilde verilmiştir.

Usūlī: Mecmaʿ-ı ẓurefā ve menbaʿ-ı şuʿarā olan Vardar Yeñicesindendür.

Āgehī: Menbaʿ-ı şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur.

Hayretī: Kān-ı belāġat u eşʿār ve maʿden-i şuʿarā-yı ʿālī-miḳdār müşābih-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan Yeñice-i Vardardandur.

Hayālī Beg: Leṭāfet-i āb u hevā ile nümūdār-ı ḫuld-ı berīn ve nezāhet-i ʿarṣa vü melāḥat-i sāḥası reşk-fezā-yı cinān-ı rūy-ı zemīn olup bāġ-ı İrem-i reşk riyāżından mütevārī-i perde-i iḫtifā ve gülistān-ı Sebā ḥadā'iḳ-i pür-ṣafāsı yanında ḫacāletden yire geçüp dehen-i dil-berān gibi nā-būd u nā-peydā olan şehr-i sütūde-eṭvār mecmaʿ-ı şuʿarā ve menbaʿ-ı ẓurefā olan Vardar Yeñicesindendür.

Derūnī-i Diger:

Mıṣrāʿ: Āb-ı kevs̱er hevāsı ʿanber-bār

Gülistān-ı cennet-āsānı nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhār* olan Yenice-i Vardardandur.

Sırrī: Hevā-yı cān-fezāsı ʿīṣā-vār mürde-dilleri iḥyā idüp sāḥa-i leṭāfet mesāḥası maḥall-i vāridāt-ı sürūr u ṣafā olan şehr-i sütūde-eṭvār Yeñice-i Vardardandur.

Selmān (3): Belde-i nāmdār ve şehr-i İrem-eṭvār mahaṭṭ-ı riḥāl-i ricāl-i maʿārif ü eşʿār olan Yeñice-i Vardardandur.

Şānī (6): Meşşāṭa-i ḳudret-i perverdigār ṣūret-i ḥüsn ü cemāline naḳş u nigār virmekle büldān-ı cihān içre yegāne rūzgār olan Yeñice-i Vardardandur.

Garībī: Menşe` ü medār-ı hünerverān-ı ʿālī-miḳdār ve mecmaʿ u menbaʿ-ı şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan şehr-i nāmdār Yeñice-i Vardardandur.

Günāhī: Devā`ir-i aṣḥāb-kemālāta medār ü dārü'l-ḳarār şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur.

Yūsuf: Menbaʿ-ı aṣḥāb-maʿārif ve maʿden-i erbāb-ı leṭā`if mücenned-i şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur.

Vardar ırmağının kuzey kıyısında Mekadonya'nın kuzeyinde bulunan Üsküp[124] şehri de Tezkire'de havasının, suyunun, toprağının güzelliği ile cennet kadar güzel bir şehir olarak tavsif edilmiştir. Eserde, 7 şairin biyografisinde Üsküp'ün bu vasıflarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Riyāzī (2): Nezāhet ü ṣafāda cān-ı ḫıredmendān gibi ḫurrem ve ṭarāvet ü leṭāfetde ġayret-nümā-yı murġzār-ı İrem ḥadā`iḳ ü riyāżı ḳulūb-ı ehl-i ʿirfān gibi merġūb olan ḳaṣaba-i Üskübdendür.

Aṭā: Büldān-ı cihān-ı leṭāfet-üslūbla şehr-āşūb olan şehr-i Üskübdendür.

Nāmī (2): Āb u hevāsı maḳbūl u merġūb olan medīne-i bedīʿü'l-üslūb şehr-i Üskübdendür.

Niyāzī: Büldān-ı cihān içre mānend-i dil-ber-i mümtāz tavṣīf ü taʿrīf-i ʿuşşāḳ-ı ser-bāzdan müstaġnī vü bī-niyāz leṭāfet-i hevā vü ʿuẕūbet-i mā ile bī-şerīk ü enbāz olan şehr-i bedīʿü'l-üslūb ḳaṣaba-i Üskübdendür.

[124] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 12, s.340.

Vālihī (2): Hevā-yı cān-fezāsı iʿtidāl-baḫş-ı nesīm-i bahār enhār-ı zülāl-i girdār ile nümūne-i *cennātin tecrī teḥtihe'l-enhāru* olup büldān-ı cihān içre dil-berān-ı ḫōş-ṭarz u laṭīf-üslūb gibi leṭāfet ü melāḥatde şehr-āşūb olan Üskübdendür.

Hemdemī: Ḳaṣabāt-ı sütūde-ṣıfāt içre luṭf u melāḥatle ḥā'iz-i ḳaṣabāt olan şehr-i bedīʿü'l-üslūb ḳaṣaba-i merġūb Üskübdendür.

Laṭī: Rūmilinde Üsküb nām şehr-i İrem-maḳāmda tavaṭṭun u ārām idüp...

Tezkire'de Gelibolu, havasının, suyunun, toprağının güzelliğinin yanısıra coğrafî konumu itibariyle de tarif edilmiştir. Buna göre Rumeli'nin anahtarı konumunda olan şehir, deniz kıyısında, kale ve surlarıyla dikkat çeken bir beldedir.

Hasan Çelebi: Ẕāt-ı memdūḥ u maḳbūl-ı şehr-i Gelibolıdandur.

Sunʿī (4): Ḫıżrvār leb-i deryāda ḳarār itmekle le'ālī-i ḥüsn ü ṣafāyı der-kenār idüp berr ü baḥrdan güẕār iden müsāfir ü tüccāra reh-i imdād u esʿādı irşād iden şehr-i sütūde-eṭvār Gelibolıdandur.

Tabʿī (3): Büldān-ı cihān içre pīr ü cevānuñ maḳbūlı olan şehr-i behişt-nişān Gelibolıdandur.

Ālī: Aḥṣan-ı ḳılāʿ ve iḥsān-ı biḳāʿ burc u bendinüñ irtifāʿı mülāṣıḳ-ı s̱üreyyā ve muʿānıḳ-ı ẕirāʿ kilīd-i memālik-i Rūmili olan şehr-i Gelibolıdandur.

Medhī: Ḫıżrvār leb-i deryāda ḳarār idüp büldān-ı cihān içre ṣadef-i der-kenār iden Gelibolı nām ḳaṣaba-i pür-iştihārdandur.

Tezkirelerde Siroz, Serez olarak geçen şehir, Struma ırmağının doğusunda, Kavala ile Selanik arasında bir mevkide bulunmaktadır[125]. Yetiştirdiği şairlerle önemli bir yere sahip olan Siroz, Tezkire'de Osmanlı vilayetlerinin içinde geceyi mum gibi aydınlatan, havasının, suyunun, tabiatının güzelliğiyle dikkat çeken, eşi benzeri bulunmayan cennet kadar güzel bir belde olarak ele alınmıştır.

---

[125] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 12, s.360; Filiz Kılıç, a.g.e., s.83.

Zīnetī: Hevā-yı cān-fezāsı rūz-ı viṣāl-i dil-rübā gibi fīrūz olan şehr-i Sirozdandur.

Sühāyī: Ḥüsn ü bahāda āb u hevāsı cān-fezā vü dil-efrūz olan şehr-i Sirozdan...

Medīhī: Medīḥ-i ẕāt-ı melīḥi ṣaḥā'if-i ekvānda ṣarīḥ ve reşk-i sāḥa-i pür-ṣafāsından rūy-ı gülşen-i sabā dil-figār u ṣarīḥ olan şehr-i dil-fürūz-ı ḳaṣaba-i Sirozdan ẓuhūr u bürūz itmişdür.

Niyāzī (2): Büldān-ı vilāyet-i Rūm içre mānend-i şemʿ-i şeb-efrūz belde-i cennet-miṣāl ve ḳaṣaba-i bī-naẓīr ü bī-hemāl olan şehr-i Sirozdandur.

Vasfī: Vaṣfı ḫāric-i ḥayṭa-i maḳāl olup mümtāz-ı büldān-ı cennet-miṣāl olan şehr-i fīrūz ḳaṣaba-i Sirozdandur.

Tezkirelerde Prizrin, Prizren veya Rürzerin olarak geçen şehir, Üsküp yakınlarında, Kosova vilayetinde sancak merkezidir. Dünyanın güzel şehirlerinden biri olan Prizrin, bu vasfıyla Tezkire'de bahis konusu olmuştur.

Safī: Büldān-ı rūy-ı zemīn içre pür-tezyīn olan ḳaṣaba-i Prizrindendür.

Sūzī: Ḫūrşīd-i cihān-sūz ve aftāb-ı ʿālem-efrūz gibi bī-ʿadīl ü ḳarīn olan şehr-i Prizrindendür.

Mü'min: Prizrīn zemān u zemīn olan ḳaṣaba-i bī-ʿadīl ü ḳarīndendür.

Nehārī: Ser-çeşme-i zülāl-i neṣr ü naẓm olup ekṣer-i ḫalḳı ṣāḥib-i ʿilm ü fehm olan şehr-i şöhret-āyīn ḳaṣaba-i Prizrindendür.

Makedonya'da Pirlipe'nin güneyinde bulunan Manastır[126] şehri, Tezkire'de hünerli, becerikli ve çok sayıda şairin yetiştiği yer olarak tanıtılmıştır. Ayrıca, Sebā ülkesine ve Yūsuf'a benzetilen Manastır, ilim ve irfan yeri olmasının yanısıra havası, suyu, bağı ve bahçesinin güzelliğiyle 4 şairin biyografisinde söz konusu edilmiştir.

---

[126] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 12, s.243; Filiz Kılıç, a.g.e., s.72.

Celāl Çelebi: Ekşer-i ḫalḳı nāẓım u şā'ir olan menba'-ı hünerverān ve maṭla'-ı fażl u 'irfān ḳaṣaba-i Manastırdandur.

Sinān Çelebi: Āftāb-ı ḥüsn ü cemāli ḥüsn-i Yūsuf gibi zāhir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur.

Zuhūrī: Rūmilinde 'uẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevāsı gün gibi ẓāhir ve ḥadā'iḳ ü riyāż-ı zībāsı ṣafā-yı besātīn-i nüzhet-āyīn-i Sebāyī kāsir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur.

Merdī: Cümle-i ricāl u merdi 'ālem-i 'ilm ü 'irfānuñ ferdi olmağla mehebb-i şimāl-i menāḳıb u mefāḫir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur.

Bugün için Arnavudluk sınırları içinde bulunan Piriştine, Üsküp'ün kuzeybatısında bulunmaktadır[127]. Tezkire'de Piriştine'nin ilim ve irfan sahibi kişilerin yetiştiği; havasının ve suyunun güzelliğiyle dikkat çeken bir belde olduğu üzerinde durulmuştur.

Azmī: Cümlesinüñ vücūd-ı ma'ārif-siriştine maḥall ü maḳām ḳaṣaba-i Piriştinedür.

Mesīhī: Zemīni teṣādüm-i eşrār u ażdāddan dūr ve hevāsı ġāyet i'tidāl ile meşhūr ve āb-ı pür-ṣafāsı 'ayn-ı çeşme-i zülāl olmağla meẕkūr olup ḥavālī-i Üskübde Piriştine dimekle ma'lūm-ı cumhūr olan ḳaṣaba-i ṣafā-mevfūrdandur.

Nūhī: Rūmilinden ḫāk-ı 'anber-siriştine naẓīr olmayan ḳaṣaba-i Piriştinedendür.

Önemli kültür merkezlerinden biri olan Konya, tarihte Selçuklular'ın başkenti olmuştur. Mevlan'nın dergahı Konya'da bulunmaktadır. Bu bakımdan Osmanlı Devleti zamanında olduğu gibi günümüzde de en önemli ziyaret yerlerinden biridir. Tarih içerisinde Konya, şehzade sancağı merkezi olarak da kullanılmıştır. Tezkire'de Konya, evliyaları ve kubbeleri ile "kıble-i murād, Ka'be-i merām" olarak

nitelendirilmiş ve "nāzım-ı Kitāb-ı Mesnevī" ifadesiyle de Mevlānā Celāleddin Rūmī'nin burada yaşadığına dikkat çekilmiştir.

Derviş (2): Ḳubbe-i evliyā-yı kirām ve mażreb-i ḫıyām-ı aṣfiyā-yı ʿiẓām ḥāṣbān-ı bādiye-i ʿirfāna ḳıble-i murād ve Kaʿbe-i merām olan Ḳonyadandur.

Gamī (2): Āsūdegāh-ı cenāb-ı mevlevī nāẓım-ı Kitāb-ı Mes̱nevī olan şehr-i Ḳonyadandur.

Meşāmī: Mehbiṭ-i envār-ı ẓāhirī vü maʿnevī ḫaṭīre-i cenāb-ı mevlevī olan şehr-i Ḳonyada neşv ü nemā bulup...

Karadeniz kıyısında bulunan Trabzon şehri, Tezkire'de tamamen bilgili, kültürlü, zeki, fasih ve belig kişilerin vatanı olarak vasıflandırılmıştır. Ayrıca, havasının, suyunun, tabiatının güzelliğiyle insandaki gam, keder ve tasayı yok eden cennet kadar güzel bir belde olarak tarif edilmiştir.

Sırrī (2): Hevā-yı feraḫ-fezā ve teraḥ-ı zidāsı dāfiʿ-i ġumūm u ḥazen olan belde-i İrem-mis̱āl şehr-i Ṭrabzondandur.

Ārifī (2): Ehālīsi cümleten maʿārif ü kemālāt ile muḥallā vü müzeyyen olan şehr-i Ṭrabzondandur.

Figānī: ʿAden-i erbāb-ı ẕekā vü faṭan menbaʿ-ı şuʿarā ve maʿden-i ehl-i süḫan zemīn-i nezāhet-rehīni nüẓemā vü fuṣeḥā-yı bī-ʿadīl ü ḳarīne muḥtedd ü vaṭan olan şehr-i Ṭrabzondandur.

Aydın sancağının merkezi olan Tire şehri, Hasan Çelebi tarafından bazı şairlerin memleketleri verilirken havasının ve tabiatının güzelliğiyle cennete, Seba ülkesine benzetilmiş ve büyük kasabalar arasında sayılmıştır.

---

127 Şemsettin Sāmī, a.g.e., C. 2, s.1498.

Safî (2): Muʿẓamāt-ı ḳaṣabāt-ı kebîreden belde-i İrem-sîret olan şehr-i Tiredendür.

Arşî (2): Sāḥa-i zîbāsı gülşen-i Sebā ile bir ṭarîḳa ve bir vetîre üzre olup dîde-i rūy-ı zemîn vücūd-ı mesʿūdıyla Aydın olan şehr-i Tîredendür.

Işkî (2): Ḥadā'iḳ-i pür-ṣafāsı dîde-i riyāż-ı İrem ü Sebāyı ṭîre iden ḳaṣaba-i kebîre-i Tîredendür.

Arap ülkelerinin en doğusundaki bölgede yer alan ve Irak eyaleti de denilen en mühim eyalet Bağdat'tır[128]. Tezkire'de "Dārü's-selām" olarak nitelendirilen Bağdat şehri, burcları, kubbeleri, evliyaları, büyük bir şehir oluşuyla tavsif edilmiş; tabiatının güzelliğiyle de cennete benzetilmiştir.

Zihnî (3): Burc-ı neyyirāt-ı velāyet ve dürc-i le'ālî-i zāhirāt-ı kerāmet muḳarrer-i rāyet-i ḫulefā-yı pîşîn olan şehr-i İrem-āyîn muʿẓamāt-ı medā'in ü bilāddan Dārü's-selām-ı Baġdāddan...

Iyşî (2): Dārü's-selām-ı ḳubbe-i evliyā-yı kirām aḥsen-i biḳāʿ vü bilād olan ḫıṭṭa-i pāk-ı Baġdāddandur.

Fuzūlî: Feżā-yı leṭāfet-iḳtiżāsı dil-i kerîmān u menʿimān gibi pehnā vü vāsiʿ ve sāḥa-i leṭāfet-mesāḥası ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı ʿirfān-ı feyż-i muẓāhir gibi güşāde vü lāmiʿ olup taḫtgāh-ı ḫulefā ve mülūk-ı pîşîn olup şehr-i İrem-ārā ve firdevs-tezyîn olmaġla bāġ-ı dād olan Dārü's-selām-ı bā-sedād maḥmiye-i ʿaliyye-i Baġdāddandur.

Anadolu'nun en kuzey ucundaki bir burun üzerinde kurulmuş, Karadeniz limanı konumunda olan Sinop[129], coğrafî özelliği dolayısıyla "Eflāk-ı nüh-kıbāb gibi ʿālî-cenāb" olarak tavsif edilmiş ve rağbet gören bir kasaba olduğu üzerinde durulmuştur.

---

[128] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 13, s.388, 395, 396; Filiz Kılıç, a.g.e., s.37.

Safāyī: Şehr-i maḳbūl u merġūb olan ḳaṣāba-i Sinobdandur.

Kātibī (2): Eflāk-ı nüh-ḳıbāb gibi ʿālī-cenāb olan şehr-i Sinobdandur.

Bursa'nın kuzeydoğusunda bulunan İznik şehri, Hasan Çelebi tarafından, birçok imam ve büyük evliyaların yetiştiği, yaşadığı yer olarak tarif edilmiştir.

Sunʿī (2): Büldān-ı Rūm içre İslāmı ḳadīm ü ʿatīḳ olmaḳla menşe' ü maṣdar-ı aṣḥāb-ı ifāde vü taḥḳīḳ olan şehr-i İzniḳdendür.

Hümāmī: Niçe imām u hümām ve mevālī-i ʿiẓām ve ehālī-i fiḫāma maḥall ü maḳām olan İznik nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdandur.

Osmanlı yönetiminde Kosova vilayetinin İştib sancağına bağlı olan Yenipazar, bugün Novipazar adıyla Yugoslavya'nın orta kesiminde bulunan bir şehirdir[130]. Tezkire'de coğrafî konumu itibariyle Rumeli'nde bulunduğu belirtilen, bağı bahçesi ile övülen şehir için ayrıca "metāʿ-ı iʿtibārı pür-revāc" tamlaması kullanılmış ve şehrin isminde bulunan pazar kelimesi ile ilişki kurulmuştur.

Arşī: Rūmilinde Yeñibāzār-ı rūzgārda metāʿ-ı iʿtibārı pür-revāc olan şehr nāmdārdandur.

Vālī: Şuḳḳa-i rāyet-i taʿrīf ü tavṣīfi vālā bāġ-ı cihānda nihāl-i medḥ ü ṡenāsı keşīde-bālā olan şehr-i şöhret-şiʿār ḳaṣaba-i Yeñibāzārdan ẓāhir ü bedīdār olmışdur.

Tezkire'de coğrafî konumu itibariyle Yenihisar, İstanbul'a yakın, deniz kenarında bir yer olarak tarif edilmiş ve İstanbul ahalisinin, dinlenmek, eğlenmek, sohbot etmek için burayı tercih ettiği üzerinde durulmuş; şehir, kale ve surlarıyla da övülmüştür.

---

[129] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 13, s.195; Filiz Kılıç, a.g.e., s.83.
[130] Filiz Kılıç, a.g.e., s.92.

İşretî: Ehālī vü eʿālī-i şehr-i İstanbuluñ maḥall-i teferrüc ü ṣoḥbeti ve maḳām-ı ʿıyş u ʿişreti olup şehr-i mezbūruñ civārında Ḫıżrvār deryā kenārında ḳarār iden Yeñiḥiṣārdandur.

Işkî (3): Burc u bārūsı ṭāḳ-ı çarḫ-ı mīnūya mümāss ve rifʿat u ḥaṣānet ile raṣīnü'l-bünyān ve metīnü'l-esās olduğından ġayrı teferrücgāh-ı ʿāmme-i nās olmağla medḥ ü s̱enā muḥtāc-ı tesvīd-i evrāḳ u aṭrās olmayup bu dār-ı cihānda şehr-i İstanbula hem-civār olan Yeñiḥiṣārdandur.

Anadolu'da, Ak dağın kuzeybatı yamacında bulunan şehir, Hamidoğulları'na paytahtlık etmesiyle, latif köşkleriyle, menkabeleriyle söz konusu edilmiş ve tabiatının güzelliğiyle de cennete benzetilmiştir.

Kādirî: Ḳāʿide-i vilāyet-i Ḥamīd ve ḳaṣr-ı leṭāfet ü nezāheti cānib-i üstād-ı ezelden envāʿ-ı medāyiḥ ü menḳabet ile pür-te'sīs olan ḳaṣaba-i Ispartadandur.

Müslimî Efendi: Menşe'-i fuṣeḥā-yı berāʿat-şiʿār ve muḥtedd-i fużelā-yı ḥaḳā'iḳ-dis̱ār ṣunūf-ı eşcār-ı ṭayyibe ile maḥfūf ve riyāż-ı behcet-ās̱ārı *cennātin tecrî teḥtihe'l-enhār* ile mevṣūf olan ḳaṣaba-i Ispartadandur.

Sultan dağlarının doğu yamacında, aynı adlı gölün güneyinde bulunan şehir için isminden dolayı aklığı çağrıştıracak "Beyāz-ı cebhe-i memālik-i dehr, dilīr-i māh-çehre" gibi benzetmeler yapılmış ve Karaman'ın gözbebeği olarak nitelendirilmiştir.

Ezherî: Beyāż-ı cebhe-i memālik-i dehr bilād-ı Rūm içre dilīr-i māh-çehre olan belde-i Aḳşehrdendür...

Gubārî: Sevād-ı dīde-i Ḳaraman olan Aḳşehrdendür. Laṭīfī Larendedendür didigünde ḫaṭā itmişdür.

İran'da bir şehir olan Hemedan, İranlılar ve Osmanlılar arasında birçok kez el değiştirmiştir. Tezkire'de şehir, zaman zaman İran ve Türk ülkesi oluşuyla, tabiatının güzelliğiyle, arif, dikkatli ve nüktedan halkıyla tanıtılmıştır.

Sehābī: Diyār-ı ʿAcemde ġāyet-i ḥüsn ü melāḥatle büldān-ı cihāndan mümtāz ve gülşen-i memālik-i Īrān u Tūrān içre serv-i raʿnā gibi cümleden ser-efrāz olup ekṡer-i ḫalḳı daḳīḳa-şinās u nüktedān olan ḳaṣaba-i Hemedāndandur.

Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī: Büldān-ı Īrān içre şöhre-i devrān olup ehālīsi kemālāt u ʿirfānla heme-bīn ü heme-dān olan ḳaṣaba-i Hemedāndandur.

Konya vilayetinin Hamid sancağında Konya'nın garbında, Isparta'nın şarkında ve iskelesi olan Antalya'nın şimalinde, aynı adı taşıyan gölün güneyinde bulunan Eğridir[131], Hasan Çelebi tarafından da coğrafî konumu ve eşsiz güzellikte bir şehir olarak tarif edilmiştir.

Şerīfī: Vilāyet-i Ḥamīdde ṣaġīr ü kebīr miyānında Egridir dimekle meşhūr olan şehr-i bī-naẓīrdendür.

Kazvin, İran'ın Irak-ı Acemî eyaletinde ve Tahran'ın kuzeybatısında, Tahran'ın Tebriz'e giden yolu üzerinde bulunan bir şehirdir[132]. Tezkire'de de bir şair için coğrafî konumunun yanısıra havasının, tabiatının güzelliğiyle cennet kadar güzel bir belde olarak ele alınmıştır.

Iyşī: Miyān-ı büldān-ı ʿIrāḳ-ı ʿAcemde ġāyet-i leṭāfet-i hevā nihāyet-i ʿuẕūbet-i mā ile nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olmaġla bī-ʿadīl ü ḳarīn olan şehr-i cennet-āyīn belde-i Ḳazvīndendür.

---

[131] Şemsettin Sāmī, a.g.e., C. 2, s.1013.
[132] Şemsettin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3657.

Tezkire'de sadece bir şair için Aksaray'ın tarifi yapılmış ve köşkleriyle ünlü bir yer olduğu üzerinde durulmuştur.

Nūrī (2): Ḳaṣr-ı sarāy-ı iʿtibār u iştihārı Aḳsaray dimekle felek-miḳdār olan şehr-i sütūde-eṭvārdan ẓāhir ü bedīdār olmışdur.

Bolu sınırları içerisinde bulunan Gerede, Tezkire'de bilgili ve terbiyeli insanların makamı olarak tanıtılmıştır.

Ganī: ...ol ḥā'iz-i ḳaṣabāt-ı fażl u edebe maḥall ü maḳām Gerede nām ḳaṣabadandur.

Rodos, Anadolu'nun güneybatısında bulunan bir adadır. Ayrıca Kaptan Paşa eyaletinde sancaktır. Tezkire'de önemli bir coğrafî konuma sahip olduğu belirtilen ada, sağlam kale ve surlarıyla tavsif edilmiştir.

Muḥīṭī: Memālik-i Cezā'irüñ kilīdi olmaġla re'sü'r-rü'ūs ve ḥaṣānet ü metānet-i burc-ı bārūsı vuṣūl-ı ṭōb-ı hevā'īden maṣūn u maḥrūs olan cezīre-i Rodosdandur.

Sırpça'da "mamur, süslü sağlam" anlamlarına gelen Belgrad şehri, Semendire sancağının merkezidir. Budin eyaletine bağlı olmakla birlikte zaman zaman Rumeli eyaletine bağlanmıştır. Ayrıca Belgrad'ın "beyaz şehir" anlamı da vardır[133]. Önemli kültür merkezlerinden biri olan Belgrad, Tezkire'de Nūrī (4)'nin biyografisinde "Şehr-i felek-ābād ḳaṣaba-i Belġraddan..." şeklinde mamur, bayındır bir şehir olarak ele alınmıştır.

---

[133] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 12, s.335; Filiz Kılıç, a.g.e., s.40.

XIV.yüzyılda Osmanlı topraklarına katılan kasaba, tezkirelerde Malgara, Malkara şeklinde geçmektedir. XIX.yüzyıl sonlarında Edirne vilayetinin Tekirdağ sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuştur[134]. Tezkire'de havası, suyu, tabiatı güzel olan Malgara, cennet kadar güzel bir kasaba olarak nitelendirilmiştir.

Nevī: Ḥadā'iḳ ü riyāż-ı pür-ṣafāsı nümūne-i gülistān-ı *fīhā enhārun min ʿaselin muṣaffen* olup hevā-yı cān-fezāsı viṣāl-i dil-berān gibi dil-güşā ve sāḥa-i pür-melāḥat ü bahāsı kūy-ı cevānān-ı sīm-berān gibi dil-güşā vü raʿnā olan Malġara dimekle şöhre olan ḳaṣabadandur.

Büyük Menderes'in kuzey sahiline yakın, Aydın dağlarının güney yamacında bulunan şehrin adı, önceleri Güzelhisar iken, sonradan bütün bölgenin adı olan Aydın şekline dönüşmüş ve Güzelhisar'da müstakil bir şehir olarak idarî taksimatta yerini almıştır[135]. Tezkire'de Visālī'nin memleketi olan Aydın, tabiatının güzelliği ve coğrafî konumunun büyüklüğüyle söz konusu edilmiştir.

Visālī: Leṭāfet-i sāḥa-i ʿaẓīmü'l-mesāḥası maʿlūm her ṭabʿ-ı ḫurde-bīn olan vilāyet-i bedīʿü'l-āye mülket-i Aydındandur.

Anadolu'nun batısında Kütahya, Karahisar sancakları ve civarlarından meydana gelen geniş bir bölgenin adı ve önceleri Türkmen beyliklerinden biri olan Germiyan, Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra bu adı almıştır[136]. Tezkire'de Germiyan da havası ve suyunun güzelliğiyle zikredilmiştir.

Vusūlī (3): Kārbān-ı dil ü cānı memālik-i cihāndan bilād-ı Germiyāndan leṭāfet-i āb u hevā ile memdūḥ u maḥmūd ve ḳaṣaba-i ḥüsn ü bahāsı şühūd-ı ʿudūl ile meşhūr u meşhūdda dāḫil-i şehr-i vücūd olmışdur.

---

[134] Filiz Kılıç, a.g.e., s.71.
[135] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 13, s.222.
[136] Şemsettin Sāmī, a.g.e., C. 5, s.3850.

Evliya Çelebi'ye göre XVII.yüzyılda en mühim Ereğli, Konya ya da Karaman Ereğlisi'dir. Bunun dışında Bolu Ereğlisi, Manisa Ereğlisi, İzmid Ereğlisi ve Marmara Ereğlisi de bulunmaktadır[137]. Tezkire'de havası, suyu güzel olan kasaba, cennet kadar güzel olarak vasıflandırılmıştır.

Türābī-i Sānī: Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhret-şiʿār olan şehr-i cennet-āsār Eregli nām ḳaṣabada neşv ü nemā bulmışdur.

Tezkirelerde çoğunlukla Āmid adıyla geçen, bir bölge ve vilayet adı olan Diyarbekir, Bekir'in diyarı veya Bekir kabilesinin ülkesi anlamına gelmektedir. Şehir, yetiştirdiği 40 şairle Osmanlı kültür coğrafyasının önemli merkezlerinden biridir[138]. Tezkire'de Dicle ve Fırat nehrinin arasında kalan şehrin, havasının ve suyunun güzel olduğu belirtilmiştir.

Halīlī: Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhre-i dehr ve maḳbūl u memdūḥ-ı Zeyd ü ʿAmr olan Diyārbekrdendür.

Gediz ırmağının güney kıyısına yakın, İzmir'in kuzeydoğusunda, Menemenle Turgutlu arasında bulunan şehir, tezkirelerde "Maʿnisa veya Maǵnisa" şeklinde geçmektedir. Hasan Çelebi, Manisa'yı havası, suyu, toprağı ile cennet kadar güzel bir şehir olarak nitelendirmiştir.

Derūnī-i Diger (2): Ḫāki ʿanbersā hevāsı müşgāsā sāḥa-i pür-şeref ü bahā ile nümūne-i *ve cennetin ʿarḍuhā* olan şehr-i Maǵnisadandur.

---

[137] Şemsettin Sāmī, a.g.e., C. 2, s.837-838.
[138] Mustafa İsen, a.g.e., s.70.

Makedonya'nın güneyinde, bir körfez şehri olan Selanik, Sun'ī (6)'nin biyografisinde "Rūy-ı büldān u memālike ḫāl-i nīk olan şehr-i Selanikden..." şeklinde güzel bir şehir olarak değerlendirilmiştir.

Tezkire'de güzel bir belde olarak tarif edilen Dergüzin, 1534'te Rüstem Paşa,1584'te Cağaloğlu, 1629'da da Hüsrev Paşa tarafından Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir[139]. Bugün için şehir, İran sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Bidārī: Vilāyet-i behīn-i ʿAcemden belde-i güzīn-i ḳaṣaba-i Dergüzīndendür.

Acem vilayetinin şehirlerinden biri olan Şiraz, Ankā'nın biyografisinde "Büldān-ı vilāyet-i ʿAcem içre serv-i ser-efrāz gibi ser-bülend ü mümtāz olan ḫıṭṭa-i pāk-ı Şīrāzdandur" şeklinde güzel olarak tarif edilmiştir.

Tezkirelere şöyle bir baktığımızda zaman zaman doğum ve yerleşim yerlerinin dışına taşan mekan tespitlerinin de olduğunu görürüz. Bunlar, başta öğrenim ve görev olmak üzere ticaret, geçim, hac, dost ve akraba ziyaretleri, seyahat vb. nedenlerle şairin gezdiği, gördüğü ve bulunduğu yerlerdir. Bu tür tespit edilen yerler, şairin mekanına dair yapılan asıl tespit ve tanıtmaların şekil ve amaç itibariyle dışında kalırlar ve bir düzenlilik, dikkat ve genellik içerisinde ele alınmazlar; bu tür yerlerin ele alınışları şairin hayatındaki önemli bir değişiklik ve olay dolayısıyla olur[140].

Tezkire'de çeşitli sebeplerden dolayı yapılan mekan değişikliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

---

[139] Yılmaz Öztuna, a.g.e., C. 13, s.374.
[140] Harun Tolasa, a.g.e., s.32.

a) Seyahat sebebiyle yapılan mekan değişiklikleri

Tezkire'de Emīrī, Bekāyī, Behiştī, Bīʿatī, Habībī, Dervīş Hasan, Ankā, Garībī, Fikrī-i Diger, Kātibī (3), Keyfī, Mollā Maʿsūm ve Nutkī (2)'nin seyahat arzusu ve hevesiyle mekan değiştirdikleri görülmektedir:

Emīrī: ...dağdağa-i sefer ve ārzū-yı seyāḥat-ḳarār u iḳāmete rāḥat virmeyüp bir miḳdār eṭrāf-ı diyārı bād-ı ṣabā gibi geşt ü güẕār itdükden ṣoñra...

Bekāyī: Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerin seyāḥat idüp...

Behiştī: Sulṭān Bāyezīd zemānında kendüsinden bir vażʿ-ı menfūr bürūz u ẓuhūr idicek ʿAcem diyārına seyāḥata gidüp...

Bīʿatī: ... ārzū-yı seyāḥat ile dāḫil-i diyār-ı Rūm olmış idi.

Habībī: Diyār-ı ʿAcemden Sulṭān Bāyezīd zemānında Rūma gelmiş pergārvār noḳṭa-i cihānı ayağı altına almış ʿālemi seyāḥat eylemiş...

Dervīş Hasan: ...ārzū-yı seyāḥatle felek-i devvār gibi bir ān ḳarār itmeyüp dā'imā ḥareket üzre olup binā-yı efʿāl-i vücūdı ibtidā-yı ḥālinden berü mebnā ʿale's-sükūn olmış idi ve noḳṭa-i pergār-miṣāl ʿālemi zīr-i pāyına alup manṭıḳatü'l-bürūc gibi cihānı iḥāṭa ḳılmış idi. Bu taḳrīble niçe memālik ü mesāliki seyerān ve bī-ḥadd menāzil ü merāḥili deverān idüp... Meḥemmed Aġa (Ḥażretleri) istiḫbār u istiʿlām-ı memālik seyr ü seyāḥat-i menāhic ü mesālik itdüklerinde Yemen ü Ḥicāz u diyār-ı ʿArabı bile gezüp ol zemāndan berü ol ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ bir ān ve bir sāʿat ḥażretinden müfārıḳ olmayup ḥalḳa-miṣāl bāb-ı felek cenābından cüdā olmaz ve sāyevār āftāb-ı vücūd-nevāzından ayrılmaz.

Ankā: Diyārından seyāḥat niyyeti ile hicret idüp İstanbula gelmiş idi.

Garībī: Ārzū-yı geşt-i deşt-i memālik ile eṭrāf-ı rubʿ-ı meskūnı seyāḥat idüp bir yirde lenger-i iḳāmet ü istirāḥat bıraḳmamış idi. Bād-ı ṣabā gibi her diyārı seyerān

iderdi ve miṣāl-i cūybār her vādīye revān olurdı. Āḥir sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿamiʾede İstanbula geldükde...

Fikrī-i Diger: Lākin ṭaleb-i maʿrifet ve ārzū-yı seyāḥatle meksebi olan ṣanʿatdan ferāġat idüp serv-miṣāl bāġ-ı cihānda fāriġ ü āzāde ve mānend-i bād-ı ṣabā eṭrāf-ı ʿālemi her-bār geşt ü temāşāda iken...

Kātibī (3): Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan binā-yı sarāy-ı vücūd-ı Ṭahmāsı vīrān itmek içün defʿa-i ṣāniyyede ḳaṣd-ı Īrān u Tūrān itdügi eyyāmda Pīrī Reʾīs yirine deryā-yı Hinde ḳapūdān olup gitdükde nesīm-i merām u recāsı muḳteżā-yı hevāsınca esmeyüp bād-ı muḫālif ve riyāḥ-ı ʿavāṣıfla bādbān-ı taḳdīr keştī-i taṣvīr ü tedbīrin semt-i ḫilāf-ı mübteġāsına iletmiş idi. Ḥāṣılı... ḫāh u nā-ḫāh niçe beliyyāt u verṭāt ile semt-i Gücerāta düşüp (ḥażret)-i sulṭānüʾl-berr veʾl-baḥra cānib-i berden gelmek lāzım geldükde Gücerātda çıḳup kendüye muvāfıḳ olan ʿasākir ile Sind ve Hind ve Āẕerbāycān ve Ḫorāsān vilāyetlerini seyāḥat eyleyüp...

Keyfī: Rāyet-i vücūdı Amasiyya sancağından ḫāfıḳ olup pāy-ı seyāḥatle geşt-i mesālik ü ṭarāʾiḳ itmiş idi.

Mollā Maʿṣūm: Hilāl-i vücūd-ı pür-ʿunvānı diyār-ı Ḫorāsānda Merūlāhcān dimekle meşhūr-ı ḫalḳ-ı cihān ve memdūḥ-ı ins ü cān olan şehr-i firdevs-nişāndan ṭāliʿ ü ʿıyān olup ārzū-yı seyāḥat-ı āfāḳ ile deşt-i Ḳıpçaḳdan Dārüʾs-salṭanatüʾl-ʿaliyyeye gelüp bedr-i tābān olmış idi... Yerinden cüdā olmayınca ḳıymet ü bahāsı ʿıyān olmaz ve lüʾlü-i şehvār-ı ʿummān-ı leṭāʾif idi. Ṣadefden çıḳmayınca güşvāre-i eşrāf u aʿyān olmaz āftāb-ı ʿālem-tāb dāʾimā bir yirde ḳarār eylese nūrı āşkār olmaz ve şehbāz-ı bülend-pervāz āşiyānesinde mütemekkin olmağla ṣayd u şikār itmez.

Nutkī (2): ...bād-ı ṣabā gibi vihād u tilāl ve seḥāb-miṣāl hiżbāt u cibālde pūyān ve enhār-ı girdār-ı gülistān-ı cihānı seyerān iderek Dārüʾs-salṭanatüʾl-ʿaliyyeye...

b) Tahsil dolayısıyla yapılan mekan değişiklikleri

Tezkire'de öğrenim arzusu ve hevesiyle bazı şairlerin mekan değiştirdiği de olmuştur. Bunlar: Ahmedī, Āhī, Behiştī, Halīlī, Hayālī Çelebi, Alī Çelebi, Fikrī-i Diger ve Nihālī (2)'dir.

Ahmedī: İbtidā-yı ḥālinde merḥūm Monlā Fenārī ve fenn-i ṭıbbda te`līf olınan kitāb-ı Şifānuñ mü`ellifi Ḥācı Paşa ile şirket üzre Mışrda Şāriḥü'l-hidāye Şeyḫ Ekmel ḫidmetinde taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl itmekle tekmīl-i fażl u kemāl itmişlerdür.

Āhī: Babası vefāt itdükde cānib-i medīne-i ʿilm ü kemāle şedd-i riḥāl idüp İstanbula gelüp taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sülūk itmekle mülāzım olmışdur.

Behiştī: Sulṭān Bāyezīd zemānında kendüsinden bir vażʿ-ı menfūr bürūz u ẓuhūr idicek ʿAcem diyārına seyāḥata gidüp anda Monlā Cāmī ve Nevā`ī ḫidmetine vāṣıl olmaġla niçe maʿārif ü feżā`ile nā`il olmış idi.

Halīlī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında İzniḳe gelüp taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl ve ḳandīl-i tekmīl-i ʿulūm-ı celīleye revġan-ı ictihād u fitīle saʿy-ı cemīl ile iştiġāl üzre iken...

Hayālī Çelebi: Merḥūm Ḫıżr Beg Çelebinüñ şākirdlerindendür. Taḥṣīl-i celā`il-i feżā`ilde saʿy u ṭalebi vāfir ü kāmil olmaġın Şeyḫ Şemsü'd-dīnü'l-liḳā`ī ḫidmetinden ki ʿumūmen ʿilm ü kemālde yegāne devrānı içün ve cenāb-ı feżā`il-niṣābından Muġni'l-lebīb kitābını oḳımaġiçün mıṣr-ı Ḳāhireye gitmiş idi... Fi'l-vāḳiʿ kitāb-ı merḳūm cümle-i ʿulemā-yı ʿālem yanında maḳbūl u müsellem ẕikr itdügi īrādāt u daḳā`iḳ şāʿir-i sāḥir Ḫayālī gibi daḳīḳ ve muḥayyel vecāzet-i elfāẓ ve leṭāfet-i taḥrīr ile beyne't-ṭullāb ḍarb-ı meṡel olmışdur. Ḥaḳḳā ki dest-i ṣunʿ cild-i zerrīn ile eyyāma şemse şemsi terence idüp eczā-yı perīşān-ı ekvāna rişte-i cemʿ ü telfīḳ ile şīrāze uralı böyle bir üstād elinden çıḳamamışdur.

Alī Çelebi: Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhü'ş-şehīr be-Ḳınalızāde... (Ḥażretleri)dür ki sebze-i vücūd-ı pür-cūdı çemenzār-ı ḳaṣaba-i Ispartadan nev-ḫāste olup tesḫīr-i iḳlīm-i fażl u ʿirfān ve żabṭ-ı ḳalem-rev-i taḥḳīḳ ü īḳān içün şehr-i mezbūrdan ʿalem-efrāşte olmışdur.

Gamī: Taḥṣīl-i ʿilme mucidd ü ṭālib olmağın iḫtiyār-ı meşāḳ u metāʿib idüp şuġl içün diyār-ı ʿAcemi seyāḥat ve nice müddet Herāt u Semerḳand ve Buḫārāda iḳāmet itmişdür.

Fikrī-i Diger: Lākin ṭaleb-i maʿrifet ve ārzū-yı seyāḥatle meksebi olan ṣanʿatdan ferāġat idüp...

Nihālī (2): Luṭfī Begzāde Efendinüñ şehristān-ı fażl u ʿirfānına vāṣıl olduḳda ḳalb-i bā-kemālinüñ bir miḳdār murād u merāmı ḥāṣıl olmış idi. Mevlānā-yı merḳūm Mekke-i müşerrefeye ḳāḍī vü ḥākim olduḳlarında mülāzım olmaḳ ümmīdiyle rikāb-ı saʿādet-niṣāblarına mülāzım olup ol ẕāt-ı fā'iḳ bir güzīde-i fużelā-yı maġārib ü meşāriḳden sāye-miṡāl mefāriḳ degül idi. Mekke-i müşerrefede Mevlānā-yı mezbūruñ baʿż-ı efʿāl ü evżāʿından rencīde olup şehbāz-ı ṭabʿ-ı mümtāzı āşiyāne-i āstānelerinden remīde olduḳda mekīdet-i aʿdā vü taʿarruż-ı dest-i ḥussāddan iḥtirāz içün Mevlānā Ḳāḍī Ḥasanuñ ḥarem-i ḫidmetine āşiyān-sāz olmış idi. Mevlānā-yı mezbūrdan mülāzım olduḳdan ṣoñra...

c) Dinî-tasavvufî inanç dolayısıyla yapılan mekan değişikliği

ca) Hacc ziyareti sebebiyle yapılan mekan değişiklikleri

Dinî-tasavvufî inanç sebebiyle yapılan mekan değişikliklerinin başında Ka'be'yi ziyaret etmek arzusu ve isteği başta gelmektedir. Tezkire'de hac görevini yerine getirmek için mekan değiştiren kişiler olarak Sultan Cem, Ahmed, Tābī, Cevherī (2), Revānī, Şāh Mehemmed, Ubeydī, Askerī, Alī Çelebi, Fazlī, Mehemmed Emīn, Muhyī Efendi, Müderris ve Nihānī gösterilmiştir.

Sultan Cem: Ol eyyāmda (ḥażret)-i şehenşāh-ı pür-iḥtirām iʿānet-i Sulṭān-ı merḳūmla ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i ḫayrü'l-enām ile müşerref olup niçe eyyām ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda mücāveret niçe müddet ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda keştī-i vücūdı ikāmet ḳılmış idi.

Ahmed: Andan daḫı Mıṣr Paşası olan İskender Paşanuñ oğlı Dervīş Beg ile Ḳudüs-i şerīfe varduḳda...

Tābī: Merḥūm Şeyḫ ʿAbdü'l-laṭīf Efendiyle devlet-i ḥaccetü'l-islāma fā`iz olduḳda...

Cevherī (2): Vālid-i firdevs-mekān ḳāḍī-ı Şām-ı şeref-ʿunvān iken mezbūr daḫı kāfile-i ḥacc ḳāḍīsı olup ḳāfile-i rıḥletleri menzil-i Şāma nāzil olduḳda...

Revānī: Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī Ḥażretleri ʿāmme-i diyār-ı ʿArabı żamīme-i temīme-i mülket-i ʿOṣmānī itdüklerinde ṣurre-emīni olup Ḥacca gitdükde baʿż-ı ẓurefā töhmet idüp dimişdür. Devlet-i Ḥüccetü'l-islāma fā`iz ve saʿādet-i ziyāret-i ravża-i seyyidü'l-enāmı ḥā`iz olduḳdan ṣoñra...

Şāh Mehemmed: Diyārından isḳāṭ-ı farż-ı ḥuccetü'l-islām ve ziyāret-i ravża-i bā-ṭahāret-i faḫr-ı enām ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām içün sefer idüp...

Ubeydī: ...ṭavāf-ı Kaʿbe-i beḳāya ẕevḳ ü ṣafāyla pūyān olup...

Askerī: Āḫir İsḥaḳ Paşa oğlınuñ ʿavratın alup nuḳūd-ı bī-ḥisāba ve ḫayli emlāk u esbāba vāṣıl ve ol taḳrīble saʿādet-i ḥaccetü'l-islām ve ziyāret-i ravża-i ḫayrü'l-enāma dāḫı nā`il olmış idi. Ammā yine töhmet-i sūy-ı iʿtiḳād ve rībet-i rafż u ilḥāddan ḳurtılmadı.

Alī Çelebi: ...merḥūm vālid ḳāḍī-i ḳayyūm iken ḫidmet ile saʿādet-i ḥüccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-ihtimām rüsūl-i enāma fā`iz olup...

Fazlī: Eyyām-ı ʿömrinde pīr-i fāni iken ṭālib-i ṣevāb-ı cāvdānī ve cālib-i beḳā-yı dü-cihānī olup ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre iḥtirām-ı ḫayrü'l-enām içün maḥfil-i ʿazmi beste idüp şikeste-beste ol ṭarīḳ-i pür-tevḳīfde iken...

Mehemmed Emīn: ...ḫamāme-i dil ü cānı cānib-i Şīrāza pervāz idüp anda daḫı āşiyān-sāz olmaḳ muḥāl olıcaḳ libās-ı dervīşāne ile Ḫorāsāna andan yine bilād-ı Şirvān u Tebrīze gelüp emvāl-i mevrūs̱ede bāḳīye ḳalan māl u menāli ile niyyet-i ḥaccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i faḫrü'l-enāmla bād-ı ṣabā gibi ṭurmayup taḥammül-i meşāḳ esfār iderek ve mis̱āl-i cūybār bir yirde ḳarār itmeyüp kūh u deşti geşt ü güẕār iderek... ʿāmil olup āyet-i Raḥmet gibi rāhile-i iḳāmetleri Şām-ı şeref-encāma nāzil olmış idi...

Muhyī Efendi: Manṣıb-ı ṣadāretden maʿzūl olıcaḳ devlet-i mücāveret-i Beyt-i Ḥarām ve ziyāret-i ravża-i pür-ṭahāret-i seyyidü'l-enām ile müşerref ü müstesʿad olduḳdan ṣoñra muḳalled-i manṣıb-ı fetvā olmış idi. Andan daḫı istiʿfā vü istīfā eyleyüp muʿtekif gūşe-i ferāġat u inzivā olmış idi.

Müderris: Sene s̱emān ve sebʿīn ve tisʿami`enüñ leyle-i ʿıyd-ı aḍḥāsında gūsfend-i cān-ı hūşmendini ḳurbān idüp lebbeyk gūyān-ı iḥrām-ı ekfānla ṭavāf-ı Kaʿbe-i cinānа revān oldı.

Nihānī: ...İstanbulda Muṣṭafā Paşa medresesinde müderris iken erbāb-ı ṣalāḥ u taḳvā ile enīs ve meşāyiḫ-i sādāt ile celīs olmaġın terk-i ḫidmet-i tedrīs idüp ʿāzim-i ṭavāf-ı beyt-i Ḫudā ve rūy-māl-ı rüsūl-i müctebā olup...

cb) Diğer dinî-tasavvufî sebeplerden dolayı yapılan mekan değişiklikleri

Tezkire'de Cāmī-i Diger, Dervīş, Usūlī, Celāl Çelebi, Halīmī Çelebi, Hātemī-i Diger, Sāʿatī, Günāhī, Lāyihī ve Yūsuf'un hac ziyaretinin dışında önemli din büyüklerini ziyaret etmek amacıyla veya tasavvuf yoluna girmelerinden dolayı yer değiştirdikleri belirtilmiştir:

Cāmī-i Diger: Diyār-ı ʿAceme seyāḥat ve Mevlānā Cāmī Ḥażretlerini ziyāret itmiş idi. Ḫalḳdan ʿuzlet idüp mescide cām lāzım idügi cāy-ı kelām degüldür diyü eks̱er-i eyyām mesācidde iḳāmet iderdi.

Dervīş: Sālik-i maḳāmāt-ı maʿnevī nāẓım-ı kitāb-ı şerīf-i Mes̱nevī Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ Kaʿbetü'l-ʿuşşāḳ ve maṭāf-ı ehl-i eşvāḳ olup maḳām-ı rāst revān-ı Ḥicāz u ʿIrāḳ ve müzdeḥim-i cibāh-ı cümle-i āfāḳ olan türbe-i şerīfelerin ziyāret...

Usūlī: ... cez̠ebāt-ı Raḥmāniyye ve ġalebāt-ı Subḥāniyye dil ü cānında ġaleyān ve nesā'im-i leṭā'if-i Rabbānī mehebb-i ḫāṭırdan heyecān idüp ve şevārıḳ-ı ʿavāṭıf-ı Subḥānī maşrıḳ-ı żamīrinden lemeʿān itdükde Mıṣrda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ gülistān-ı āstānından ictinā-yı envār-ı maʿrifet ü ʿirfān ve iḳtibās-ı envār-ı tevḥīd ü īmān içün ḫidmet-i şerīfinde dāmen-der-miyān olmış idi.

Celāl Çelebi: ...terk-i recā-yı manṣıb u devlet idüp ḳalenderān-ı ṭarīḳ ile diyār-ı ʿArab u Şām u Ḥaleb seyāḥatin iderek Ḥamā begi olan Caʿfer Paşa ile muṣāḥabet itdükde...

Halīmī Çelebi: Kesb-i ʿilm ü hünerden ḳażā-yı vaṭar itdükden ṣoñra Burusada meşāyiḫ-i ʿaliyye-i zeyniyyeden Ḥācı Ḫalīfeden tevbe vü inābet idüp işāret-i pür-beşāretleriyle diyār-ı ʿAceme seyāḥate gitmiş idi.

Hātemī-i Diger: ...dervīşī ve meskenet iḫtiyār idüp memālik ü diyārı mis̱āl-i cūybār-ı geşt ü güẕār iderek...

Sāʿatī: Ṭalāḳat-ı lisān ve ʿuẕūbet-i beyānı olduġından bāẓār-ı vaʿẓını her-bār germ ve niçe pūlād dilleri āteş-i pend ü naṣīḥat ile nerm idüp vilāyet-i Rūm ve Anaṭolıyı şehr-be-şehr seyāḥat ve her vilāyetüñ ümerā vü aġniyāsıyla ṣoḥbet iderdi.

Günāhī: Mānend-i enhār her-bār geşt-i kūh u deşt idüp ḫānḳāh-ı dünyā tekye-i gāh-ı beḳā degüldür diyü bād-ı ṣabā gibi bir yirde temekkün ü ḳarār itmeyüp gāhī āstān-ı mevlevīde semāʿ u ṣafāyla taḥṣīl-i sūz u güdāz ve gāhī ḳāfile-i tevekkül ve zād-ı fuḳarā ile sefer-i Ḥicāz eylerdi.

Lāyihī: ...nesemāt-ı cez̠ebāt-ı Gülşenīden cānına bir nesīm irişmekle sefer-i diyār-ı Mıṣra taṣmīm idüp sāḥa-i bālini ġubār-ı recā-yı cāh u celālden pāk u ḥücre-i żamīrine küdūrāt-ı ʿalā'iḳ ü ʿavā'iḳden ās̱ār-ı mücāhedāt-ı envār-ı tecelliyāt

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ile tābnāk itmek recāsıyla nice müddet ḫidmet-i āstān-ı Gülşenīde muḳīm olup gāh evrāḳ-ı bahār gibi gülistān-ı āstānında dökülür şaçılurdı ve gāhī ġonçe gibi reşeḥāt-ı seḥāb-ı şevḳ u incizāb ile gülüp açılurdı.

Yūsuf: Mışrda merḥūm Şeyḫ İbrāhīm Ḥażretlerine irādet ü teslīm getürüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinde dil ü cānla muḳīm olmış idi.

ç) Şairin ictimaî sebeplerden dolayı yaptığı mekan değişiklikleri

Tezkire'de ictimaî durumlarını düzeltmek için Sultan Cem, Edāyī Beg, Cefāyī, Hātemī, Hakīmī, Mevlānā Hüsrev, Sabrī, Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī, Ulvī, Firdevsī, Kudsī (2), Mehemmed Emīn, ve Mīrzā Mahdūm'un mekan değiştirdigi ifade edilmiştir:

Sultan Cem: Şehzāde-i mezbūre sāʿid-i saʿādet-müsāʿid ve baḫt u devlet muʿāvin ü muʿāżıd medāric-i ʿizzet ile meʿāric-i ḫilāfete rāḳī vü ṣāʿid olmayup Burusa ḥavālīsinde telāḳī-i ṣaffeyn olup dilīrān-ı gīrūdār mübāşir-i ceng ü peykār iken baʿż-ı erkān-ı devleti nemek-ḥarāmlıḳ idüp (ḥażret)-i şehzādeyi terk idüp ekṣer-i ʿasākir ile Sulṭān Bāyezīd Ḫana tābiʿ-i fermān olıcaḳ sā'ir-i enṣār u aʿvānı daḫı nā-çār firār idüp Sulṭān-ı Mışra iltica itmiş idi... ẓāhir olan raʿd u berḳ ve ḥarḳ u ḫarḳdan hirāsān olup āteş-i cān-sūz-ı ḥarb u ḳıtāl iştiʿāl bulup fürūzān olmadın dest-i ecelden girībān-ı cānını ḳurtarmaġiçün girīzān olmış idi ve deryā-yı ḫavf u ḫaṭara kenār u kerān bulmaḳ ümmīdi ile keştī-i vücūdını cānib-i Frengistāna ṣalmış idi ve niçe müddet ol līmānda lenger-i iḳāmet bıraḳmışdı.

Edāyī Beg: Baʿdehū tündbād-ı ḥavādiṣ ol şehr-yāruñ verd-i vücūdın tārūmār ve rūzgār-ı zūrkār cemʿiyyet-i dīvānın evrāḳ-ı dīvānı gibi perīşān-ı rūzgār itdükde İstanbula gelüp...

Cefāyī: ...ʿazl-i ebedī olınup manṣıbdan me'yūs olıcaḳ bī-ser ü sāmān seyāḥat ile me'nūs olup...

Hakīmī: Lākin Şāh İsmāʿīl-i laʿīn ol diyārı ḳabża-i iḳtidārına getürüp ol memālikde Ḍaḥḥāk-ı rūzgār olmaġla ehl-i sünnet ü icmāʿüñ ictimāʿına iftirāḳ düşüp māh-ı āsmān-ı dīn ü īmān ol burc-ı ʿālī-mekānda rehīn-i muḥāḳ ve ḳarīn-i iḫtirāḳ olmaġın ehālīsi eṭrāf u eknāf-ı diyāra kākül-i dil-berān gibi perīşān u tārumār olmış idi... ḳavl ile ʿāmil olup seyāḥat ü müsāferet iderek memālik-i şerīfe-i ʿOṣmāniyeye vāṣıl ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ḳāʿide-i Diyārbekriyye olan Ḳara Āmide dāḫil olduḳda

Hātemī: Aṣḥāb-ı ḥiyel ve erbāb-ı daġaldan raḳīb-i ḥīle-bāz gibi müfsid ü ġammāz baʿżı kimesneler ḫāḳān-ı bülend-mekān pederi Sulṭān Meḥemmed Ḫan ḫidmetine inhā vü iʿlām iderler ki... ol serv-i gülzār-ı ṣafāya hevādār olmaġla ṭurre-i ṭarrār-ı dildār gibi şehzāde-i ʿālī-miḳdār ḥażretlerine başdan çıḳarur didüklerinde āteş-i ġażab-ı sulṭān fürūzān olup Sulṭān Meḥemmed Ḫan mezbūrlaruñ bāde-i ḥamrā gibi ḳanını ḫāke revān itmege fermān idüp (Ḥażret)-i şehzādeye mezbūrları elbette ḳatl idesin diyü ḥükm-i ʿālī-şān semt-i ẓuhūr u ṣudūr bulmış idi. Lākin Sulṭān Bāyezīd ḥükmüñ vuṣūlinden muḳaddem ḫaberdār olup... merḥūm-ı merḳūm daḫı ḫātem gibi ḳaşını ḳazıdup ışıḳ ṣūret ile... renc-i seferi rāḥat-ı iḳāmetden... Kevkeb-i seyyār gibi bir yirde ḳarār ṭutmayup seyāḥat iderek diyār-ı ʿArabda şehr-i Ḥalebe varduḳda...

Mevlānā Hüsrev: Yine bu cümle ile ḫāḳān-ı mesfūra levāzım-ı mühimmāt reʿāyatında ḳuṣūr itdi diyü bī-ḥużūr olup bir gün bī-izn ü destūr Burusaya gidüp anda teḳāʿüd iḫtiyār itmişdür.

Sabrī: Ḫazīne kātiblerinden iken Baġdādda muḥāsebeci olup yigirmi yıl miḳdārı anda idi. Āḫir mülāzemetüñ ḳahr u zehri ile İstanbulda ṭurmaġa ḳarār u ṣabrı ḳalmayıcaḳ yine Baġdāda gidüp ol Dārüʾs-selāmda tavattun u maḳām itdi.

Abdüʾl-vehhāb Es-sābūnī: Ṭahmās-ı ḫannās-ı pür-vesvās-ı ḍalālet-istīnās zemānında dīn ü īmāndan müberrā ehl-i teberrā rūz u şeb laʿn u sebb itmekle ehl-i sünnet ü cemāʿata iftirāḳ düşüp sīne-i pür-sekīneleri dāġ-ı hicrān ve āteş-i miḥen ü

aḫzān ile iḥtirāḳ üzre olduḳda merḥūm daḫı ʿāzim-i diyār-ı Rūm olup baʿdehū Şām-ı şeref-encām ve mıṣr-ı Ḳāhirede tavaṭṭun u maḳām itmiş idi.

Ulvī: Merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫan bu maʿnādan bī-ḥużūr olup ḥabs ve ḳatl-i ʿUlvīye fermān itdükde cūş u ḫurūş-ı deryā-yı ġażab-ı sulṭāndan ḫā`if ü hirāsān ve mānend-i berg-i bīd-lerzān olduḳda ṭabanı ḳarada ḳoyup ḳarārı firāra tebdīl ve ḥużūr-ı ḥażrı meşaḳḳat-ı sefere degişüp āftābvār bir burcdan burc-ı āḫire taḥvīl itmiş idi. Bād-ı ṣabā gibi dünyāyı seyr ü temāşā ve enhār-ı cūybār gibi her vādiye güẕār ve niçe dühūr u aʿṣār geşt ü seyāḥat iḫtiyār itmiş idi.

Iyşī: ...ol diyārda tamām-ı tesennün ile iştihār bulmaġın anda taʿayyüş ü süknāya iḳtidārı ḳalmamaġla ḳarārı ʿayn-ı firār bilüp... mānend-i enhār geşt ü güẕār iderek diyār-ı Rūm-ı leṭāfet-mevsūma ḳudūm itdükde sā`ir-i muhācirān-ı Aʿcām gibi esbāb-ı ʿıyşı niẓām u intiẓām bulmaġiçün kātib-i dīvān-ı sulṭān-ı iḥtişām olmışdur.

Firdevsī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan nāmına Süleymān-nāme adlu üç yüz seksen cild kitāb te`līf eylemişdür. Ol şāh-ı ʿālī-cenāb bu cümleden seksen cildin intiḫāb idüp mā-ʿadāsın iḥrāḳ itmekle mezbūruñ āteş-i ġażabı iltihāb üzre olduḳda mānend-i Firdevsī-i Ṭūsī ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfāt ḥaḳḳında nā-şāyeste ebyāt didükde ol būm-ı şūma bu merzbūmda maḥall-i ḳarār olmayıcaḳ nā-çār diyār-ı ʿAceme firār itmiş idi.

Kudsī (2): ...medrese-i ʿaliyye-i Ṡemāniyyeye vāṣıl olduḳda nümāyān olan kevākib-i saʿādet ġārib ü nihān ve şeb-i deycūr-ı miḥnetinde nücūm-ı nüḥūset ẓāhir ü ʿıyān olup ṡevābit-miṡāl yiri felek-i ṡāmin iken ḫāk-ı ẕilletde ve ādem gibi behişt-i ṡemāniyyede iken zemīn-i miḥnete düşüp bī-cürm ü bī-ʿisyān maḥż-ı ẓulm ü ʿudvānla ol ṣāḥib-i fażl-ı ʿazīzi ḍarb u taʿzīr ile ʿazl itdüklerinde Mūsīvār dest-i Ferāʿine-i cevvārdan... firār idüp...

Mehemmed Emīn: ...şehr-i Baġdāda uġraduḳda İskender Paşanuñ maẓhar-ı elṭāf-ı fasīḥü'l-eknāfı olmış idi. Lākin bu ḥālden Şāh Żāl ḫabīr olduḳda

Mevlānānuñ ehl ü ʿıyāl ve ʿaḳār u emvālin nehb ü ġāret itdürdükde anda daḫı temekkün ü ḳarāra mecāl muḥāl olup ʿazīmet-i Hind ile Başraya teveccüh idüp Başrada iken mevlānā-yı mezbūr cān gibi başardan nihān olup rūḥ-miṡāl ʿālem-i ḳudse revān olduḳda Başrada keştīye süvār olup cānib-i Hürmūze revān olmışlar idi.

Mīrzā Mahdūm: Ṭahmas-ı ḫannās zemānında ḥālleri bu minvāl üzre cārī vü şāhid-i merāmları ki iẓhār-ı aʿlām-ı İslāmdur perde-i iḥticāb u iḥtifāda fi'l-cümle mütevārī olmış idi... ol şāh-ı saʿīd-i dest-i ẓālimān-ı ʿanīdde şehīd olup ol şāh-ı saʿādet-nişān cām-ı ḫammāmı dest-i li'āmdan çeşān olup gūsfend-i cān-ı müstemendini islām u īmān yolında ḳurbān itdükde iṡnā-yı fıtrātda ki ol ḳavm-i pür-ḍalālāt sehāb-ı ʿaẕāb gibi bir yire gelüp müterākim olmamış idi. Ve bād-ı iġvā u ifsādlarıyla emvāc-ı fiten mütelāṭim olmamış idi. Bir ḥāletle cesedin ḫalāş olduḳda ol diyārda mecāl-i ḳarār olmayıcaḳ Mūsāvār Firāʿine-i ġaddārdan... firār idüp müteveccih-i medīne-i Rūm-ı leṭāfet-mersūm olmışlar idi... ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye-i żamīme olup iltifāt idicek bu diyārda ṭurmaġa mecāl olmayup televvün-i ṭabʿ-ı muḳteżāsı üzre ḳażā-yı mezbūrı terk idüp...

d) Fetih sebebiyle yapılan mekan değişiklikleri

Tezkire'de fetih sebebiyle şairlerin, sultan ve şehzadelerin yaptığı mekan değişiklikeleri üzerinde de durulmuştur. Tezkire'de sultan ve şehzadelerin yaptığı mekan değişikliklerine, kendi biyografileri içerisinde rastlanıldığı gibi başka şairlerin biyografileri içerisinde de rastlanılmaktadır:

Hazret-i Hace Efendi: Sulṭān Süleymān Ḫan... Sigetvār seferine revān olduḳda...

Sultan Süleymān Han: Ol pādşāh-ı saʿādet-me'nūsuñ fütūḥāt-ı şerīflerinüñ aḳdemi belki aʿẓami fetḥ-i ḳalʿa-i Rodosdur.

Sultan Selīm Han: Pādşāh-ı mezbūr vāris̱-i mülk-i Süleymānı olup basīṭ-i cihānı musaḫḫar yek-rān-ı fermānı itdükde Ḳıbrıs cezīresini fetḥ itmege ʿazīmet itmişler idi.

Ahmed Efendi: ...ṣāḥib-i şevket-i bāhire olan Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī fetḥ-i mıṣr-ı Ḳāhireden ʿavdet ve ol merzbūmdan diyār-ı Rūma mürācaʿat itdükde...

Sultan Mustafa: ...biʾl-āḫare ḥażret-i ṣāḥib-ḳırānı memleket-i ʿIrāḳı musaḥḥar-ı yek-rānı itmek içün buyurdukları seferde Eregli nām mevżiʿde şehenşāh-ı sāde-dil bunlaruñ mekr ü ḫadīʿatlarından ġāfil ü ẕāhil...

Tīgī: Tīġ-mis̱āl ḍarb u ḥarb-ı düşmen-i bed-sikālden yüz döndürmeyüp tīr-i tīz-i pür-şitāb gibi ceng içün her ṭarafa per-tāb olup...

Hasan Çelebi: Lākin merḥūm Kemāl Paşazādeye iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḫuṣūṣiyyet-i mā-lā-kelāmı var idi. Ḥattā Mıṣr seferinde baña lāzımdur diyü bile alup gitmiş idi.

Halīmī Çelebi: Sulṭān Selīm Ḫan ʿArabistān fetḥinde Şām-ı şeref-encām ḳışlaḳ içün mıżrab-ı ḫıyām-ı saʿādet-i ḫitām olduḳda...

Sehābī: Manẓara-i çārdāḳ-ı ġāyet-i ʿanāṣır pencere-i revāḳ-ı idrāk-ı ʿaḳl-ı ʿāşir şehenşāh-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan-ı āftāb-raḫşān ve şems-i nūr-efşān seyr-i maşrıḳeyn itdügi gibi ʿazm-i sefer-i ʿIrāḳeyn idüp...

Sālih Çelebi: Edirne-i maḥmiyede Sarāciyye müderrisi iken sulṭānüʾl-mücāhidīn ḫāḳān-ı Cemşīd-temkīn u Ferīdūn-āyīn şehenşāh-ı ḫūrşīd-tekvīn ve Süleymān-nigīn merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ küffār-ı menḥūs-ı Belġrad ve Rodos ve Budin ve Engürüse itdükleri ġazāları inşā-yı ġarrā ve inşā-yı leṭāfet-i maġzā taʿbīr-i dil-peẕīr ve taḳrīr-i bī-naẓīr ile taḥrīr idüp...

e) Diğer münferit sebeplerden dolayı yapılan mekan değişiklikleri

Yukarda sayılan sebeplerden farklı olarak bazı şairlerin aşkları, bedensel arızaları veya özel görevleri dolayısıyla mekan değiştirdiği de olmuştur. Bu şairler

Ahmed Efendi, Ahmed, Zihnī, Senāyī, Sehābī, Şevkī (2), Şīrī,Ubeydī, Gazālī, Mehemmed Emīn ve Vusūlī'dir.

Ahmed Efendi: Ve Sulṭān Selīm Ḫanla Anaṭolı ḳāżīʿaskeriyken Mıṣra varduḳda Cemālü'd-dīn bin Tengrī Birvīnüñ Nücūm-ı Zāhire adlu kitābın emr-i sulṭānī ile terceme itmişlerdür.

Ahmed: Cefā-yı dildār ile ṣabr u ḳarāra mecāli ve kendüde bār-ı belā-yı yāra taḥammül iḥtimāli olmayıcak ḥużūr-ı ḥażarı meşaḳḳat-i sefere tebdīl itmegi iḫtiyār idüp nīl gibi eṭrāf u eknāf-ı Mıṣrı geşt ü güẕār eylemiş idi.

Zihnī: Dānişmend iken mizāc-ı dimāġına iʿtilāl gelmekle aḥvāline bir miḳdār iḫtilāl gelüp ṭarīḳ-i ʿörf ü iżāfeti terk itmek ʿazīmeti ile eṭrāf u eknāfı seyāḥat itmiş idi.

Senāyī: ... yine ol āstāneden dūr ve ḫidmet-i şehenşāh-ı saʿādet-destgāhdan mehcūr olmayup şehzāde ile Amasiyyaya bile gelmiş idi.

Sehābī: Manẓara-i çārdāḳ-ı ġāyet-i ʿanāṣır pencere-i revāḳ-ı idrāk-ı ʿaḳl-ı ʿāşir şehenşāh-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan-ı āftāb-raḫşān ve şems-i nūr-efşān seyr-i maşrıḳeyn itdügi gibi ʿazm-i sefer-i ʿIrāḳeyn idüp Tebrīze varduḳlarında mürebbī-i ʿulemā ve destgīr-i fużelā olan ṣadr-ı ʿālī-ḳadr Ḳadrī Efendi Monlā-yı merḳūmuñ ehliyyet ve maʿārif ü kemāle ḳabiliyyeti görüp luṭf-ı bī-ḥisābuñ seḥābı ile gülşen-i vücūdını sīrāb ve sebzezār-ı ṭabʿını bārān-ı cūd-ı bī-kerānı ile ser-sebz ü şādāb idüp envāʿ-ı riʿāyet ü ʿināyetle merḳūmı diyār-ı Rūma getürmiş idi.

Şevkī (2): İftiḫār-ı Āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda iken lālāsı olan Āl-i Fenārīden Şemsī Bege ḫidmet itmegin...

Şīrī: Āḫir maraż-ı nikrīse mübtelā ve meydān-ı ṣıḥḥatde bī-ser ü bī-pā ḳılduḳda Mıṣrda taḳāʿüd ile sancaḳ alup iḫtiyār-ı ʿuzlet ve Mıṣrda ḥarāret-i hevā sebebiyle bir pāre istirāḥat eyleyüp...

Ubeydī: ʿAle'l-ḫuṣūṣ derd-i ʿışḳ-ı nihānı ʿālemlere ʿıyān ve Niḥānī nām dil-ber-i sīm-endāmuñ ʿışḳıyla rüsvāy-ı cihān olup riyāżet-i maḥabbeti ile on sekiz biñ ʿālemi

seyerān itdükde mezbūruñ nāmına on sekiz murabba' diyüp ḳubbe-i çarḫ-ı gerdānı pür-nāle vü fiġān itmişdür.

Gazālī: Şehzāde Sulṭān Ḳorḳuda ki... ḫidmetinde dāmen-der-miyān olmaḳ arzūsıyla Maġnisaya varup... Ḥattā şehzāde ol esnāda Mıṣra gitdükde sa'ādetvār ḫidmet-i şehr-yār-ı kāmkārdan ayrılmamış idi... merḥūm İskender Çelebinüñ āftāb-ı cāh u celāline zevāl ve sa'ādet ü iḳbāline çeşm-i pür-ḫışm-ı zemāneden zaḫm-ı 'aynü'l-kemāl idüp ol ẕāt-ı 'ālī-miḳdār Manṣūrvār ṣalb u ber-dār olıcaḳ bi'l-āḫare Birāderüñ murġ-ı ḫāṭırı āşiyāne-i Rūmdan remīde olup hevā-yı Ḥicāzda pervāz itmiş idi. Sene s̱emān ve s̱elās̱īn ve tis'ami ede 'ulūfesin ṣurreye tebdīl itdirüp ölince Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür.

Mehemmed Emīn: Ba'dehū ṭālib-i ticāret-i sa'ādet-i dünyā vü āḫiret olanlara ser-māye Rūm olduġı ma'lūm u mersūmları olmaġın ḥuṣūl-ı *mā-yerīd* ve vuṣūl-ı *mā-yerūm* içün defterdār-ı merḳūmuñ maḫdūm-ı melek-ḫaṣā'ili Yaḥyā Çelebinüñ ḫidmet-i şerīflerinde dāmen-der-miyān ve gūy-mis̱āl çevgān-ı maḥabbetleriyle ġalṭān u revān olaraḳ Dārü's-salṭanatü'l-'aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye geldüklerinde...

Vusūlī: Ol sulṭān-ı sa'ādet-maḳrūnuñ cülūs-ı hümāyūnları olduḳda Maġnisadan sa'ādet-ḫāneleri göçürüp Dārü's-salṭanatü'l-'aliyyeye getürdüklerinde...

f) Sebebi belli olmayan mekan değişiklikleri

Tezkire'de bazı şairlerin ise yaptığı mekan değişikliklerinin sebebi açıklanmamıştır:

Cemālī-i Diger: Rūmiline gitdükde...

Habībī: Diyār-ı 'Acemden Sulṭān Bāyezīd zemānında Rūma gelmiş...

Zihnī (3): İskender Paşanuñ oġlı Aḥmed Paşa ile İstanbula gelmiş idi.

Riyāzī: Āḫir-i 'ömrinde Ṭemişvāra gidüp...

Şāhī: Sulṭān Selīm-i māżī zemānında Rūma gelmişdür.

Ahdī (3): Niçe zemān İstanbulda mecālis-i büleġā-yı zemāna şemʿ olup...

Iyşī (2): Sene erbaʿ ve s̱emānīn ve tisʿami`ede Rūma geldükde...

Ārifī: Baʿdehū yine İstanbula gelüp...

Gubārī: Baʿdehū sene erbaʿ ve rebaʿīn ve tisʿami`ede bülbül-i ṭabʿ-ı naġme-serāsı ki ḳubbe-i Rūmī nevā-yı ʿāşıḳānesi ile pür-ṣadā itmekle ġulġule-endāz-ı çarḫ-ı mīnā olmış idi. Maḳām degişüp āheng-i Ḥicāz idüp ol maḳām-ı büzürge rūy-māl ile ser-firāz olmış idi.

Fehmī (2): Baʿdehū Sulṭān Selīm-i ḳadīm ile diyār-ı ʿAraba gidüp...

Kādirī: ...āḫirü'l-emr baʿż-ı ḫudāmāt-ı Sulṭān-ı ʿālī-ḳadr ile Üsküdara esb-i güẕār olduḳda...

Mahremī: Niçe müddet daḫı Selanikde bu ḥāletle rūzgār geçürüp deryādan İstanbula gelürken...

Necātī: Ol es̱nāda Ḳasṭamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaş ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şāʿir peydā vü ẓāhir oldı ve bu eyyāmda döne döne redīf bu iki ġazel-i laṭīfi diyüp şöhre-i ḫāṣṣ u ʿāmm oldı... Cenāb-ı belāġat-ʿunvānı ol zemānda Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp...

Nesīmī: Nesīmāsā deşt-i dünyāyı temāşā iderek Sulṭān Murād māżī-i zemānında diyār-ı Rūma gelmiş...

Nūhī: İstanbula muhāceret idüp...

Nūrī (3): Baʿdehū Mıṣra gidüp...

g) Çeşitli sebeplerden dolayı vatana dönüş

Tezkire'de çeşitli sebeblerden dolayı yapılan mekan değişiklikleri sonucunda Ahmed Efendi, Usūlī, Emīrī, Celāl Çelebi, Haydar Çelebi, Hātemī, Hudāyī, Saʿdī, Şevkī (2), İzārī (2), Ulvī, Iyānī, Gamī ve Yetīm'in tekrar vatanlarına döndükleri üzerinde de durularak bu duruma açıklık getirilmiştir:

Ahmed Efendi: ...ṣāḥib-i şevket-i bāhire olan Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī fetḥ-i mıṣr-ı Ḳāhireden ʿavdet ve ol merzbūmdan diyār-ı Rūma mürācaʿat itdükde...

Usūlī: Baʿdehū Şeyḫ Gülşenī gülşen-i cinōna intikāl ve bu dār-ı ʿanādan sebzezār-ı beḳāya irtiḥāl eyledükde yine Rūma ʿavdet eyleyüp gāh Yeñicede..

Emīrī: ...dağdağa-i sefer ve ārzū-yı seyāḥat-ḳarār u iḳāmete rāḥat virmeyüp bir miḳdār eṭrāf-ı diyārı bād-ı ṣabā gibi geşt ü güẕār itdükden ṣoñra cānib-i vaṭana ʿavdet ü ricʿat itmiş idi.

Celāl Çelebi: ...ḫidmet-i pādşāhdan dūrı lāzım gelüp teḳāʿüd ile yine Manastıra ʿavdet ü mürācaʿat itmiş idi.

Haydar Çelebi: Firengistāndan Sulṭān Cemüñ ḫaber-i vefātın ve cümle-i metkūkāt u muḫallefātın ol getürmişdür.

Ḥātemī: Baʿdehū merḥūm-ı merḳūm dāḫil-i ḥayṭa-i Rūm olup...

Hudāyī: Şehbāz-ı ṭabʿı ol maḳāmda ārām itmeyicek yine İstanbula gelüp ḫidmet-i dergāh-ı ʿālem-penāha meşġūl oldı.

Saʿdī: Ḥattā ḥikāyet olınur ki hengām-ı devlet ü ʿuzlet ve eyyām-ı saʿādet ü celāletde rikāb-āsā ẕāt-ı melek-ḫaṣletine müdāvim ve cārūbveş ḫidmetinde miyān-beste vü mülāzım olup ol şehr-yār-ı sütūde-eṭvāruñ yār-ġārı ve fülk-i felāket ve keştī-i miḥnete süvār olduḳda daḫı enīs ü ġam-güsārı olmış idi. Ve ol es̱nāda ittifāḳla keştī-i ʿazmi diyār-ı Frengistāna ṣalup nice zemān ol limanda lenger-i iḳāmet bıraḳmış idi. Āḫirü'l-emr merḳūm şehzādenüñ işāretiyle tebdīl-i ṣūret ve taḥvīl-i sīret idüp tecessüs-i aḫbār ve taḥaddüs-i eṭvār içün diyār-ı Rūma ʿavdet itdükde cezīre-i Rodosdan Aydın iline geçüp...

Şevkī (2): Baʿdehū vaṭanına mürācaʿat idüp baʿż-ı Āl-i ʿOs̱mān ravżasına türbedār olup maʿāş içün baʿż-ı cihet iḫtiyār itmiş idi.

İzārī (2): ...diyār-ı Rūma ʿavdet ü ricʿat idüp niçe zemān bu belāyla ser-gerdān bevādī-i miḥnet ü aḥzānda hāʾim ü ḥayrān iken merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ ḥüsn-i iltifātına maẓhar olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmağla...

Ulvī: Baʿdehū pādşāh-ı heft-iḳlīm Ḥażret-i Sulṭān Selīm taḫt-ı salṭanata cülūs itdükde Monlā Çelebi ile gelüp işāle-i emr-i pādşāhī ile mülāzım olmış idi.

Iyānī: Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi. Ẓāhiren anlara ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destlikle ellerinden ḫalāṣ olup baʿdehū diyār-ı Rūm-ı saʿādet-mersūma geldükde...

Gamī: Baʿdehū... Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında yine Rūma ʿavdet itdükde...

Yetīm: Baʿdehū Ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān sefer-i Vanda iken ʿasākir-i nuṣret-meʾāṣir ile Ḳonyaya varmış iken ehl ü ʿıyāline inciẕābından İstanbulda ḫidmet-i binā-yı cāmiʿ-i cedīd içün intiḫāb olınan ḫuddāmdan olmaḳ ümmīdiyle yine İstanbula ʿavdet itmiş idi.

Tezkire'de doğum ve yerleşim yerleri belirtilen şairlerin tablo halinde görünümü ise aşağıdaki gibidir:

ŞAİRLERİN DOĞUM VE YERLEŞİM YERLERİ

ACEM	: Emīrek, Hāfız-ı Acem, Habībī, Sürūrī, Şemsī (5), Iyānī, Gayretī, Mīrzā Mahdūm, Hāşimī (2)	9
AGROS	: Sāniʿī (2), Nāmī (3)	2
AKHİSAR	: Ferruhī	1
AKSARAY	: Nūrī (2)	1
AKŞEHİR	: Ezherī, Gubārī	2
ALACAHİSAR	: Adnī	1
ALAŞEHİR	: Veysī	1
AMASYA	: Edāyī Beg, Cinānī, Hātemī, Hızrī-i Diger (2), Rahīmī, Refīkī, Zeyneb Hatun, Sülūkī, Sinān Efendi, Keyfī	10
ANADOLU	: Esīrī, Sāʿatī, Şemʿī (2)	3
ANKARA	: Meylī (2), Hātifī (2)	2

ANTAKYA	: Şehdī	1
ARNAVUD	: Yahyā	1
AYDIN	: Bezmī, Selmān, Nigāhī, Visālī	4
BADRA	: Habībī-i Sānī	1
BAĞDAD	: Zihnī (3), Ahdī (3), Iyşī (2), Fuzūlī	4
BALIKESİR	: Senāyī-i Diger, Zātī, Abdu'llāh	3
BELGRAD	: Sādık (2), Nūrī (4)	2
BERGAMA	: Kemālī-i Zerd	1
BERGUS	: Hātemī-i Diger	1
BOSNA	: Hürremī, Şānī (3)	2
BUDİN	: Hasībī	1
BURDUR	: Servī	1
BURSA	: Emīrī, Celīlī, Celīlī (2), Cinānī-i Diger, Harīrī, Harīmī, Hilmī, Halīl-i Zerd, Dürrī-i Diger, Duʿāyī, Zihnī, Rahmī, Rızāyī (2), Sehābī-i Diger, Selmān (2), Şemsī (2), Şeyhī (2), Şevkī (2), Subhī (2), Sunʿī (5), Sunʿī (7), Āşık, Abdü'l-vehhāb, Ulvī (3), Ulvī (4), Iyānī (4), Gazālī, Firdevsī, Fikrī-i Diger, Kandī, Kātibī, Latīf, Mevlānā Lāmiʿī, Lemʿī (2), Mīrī (2), Meylī (4), Necmī (2), Nihālī, Hāşimī, Hicrī, Hilālī (2), Hevāyī	42
CANİK	: Necmī	1
ÇORLU	: Hatmī, Refʿī-i Leng, Remzī	3
DERGÜZİN	: Bidārī	1
DIMIŞK	: Zuhūrī (2)	1
DİYARBAKIR	: Halīlī	1
EBHER	: Hakīmī, Mehemmed Emin	2

EBİ EYYUB	: Emīr	1
EDİRNE	: Emrī, Bedīʿī, Beyānī-i Diger (3), Tābiʿī, Tīgī, Celīlī (3), Cenābī Efendi, Cevrī, Hüseynī, Hıfzī, Hızrī (2), Haffī, Dervīş (4), Revānī, Zemānī, Zemānī-i Sānī, Sāgarī, Sālikī, Sihrī, Suʿūdī, Sehī, Şāhidī, Şevkī, Sādık, Sāniʿī, Sabā`ī, Ubeydī, İzārī (2), Atā (2), İlmī (2), Ahdī, Ahdī (2), Kāmī, Keşfī (2), Misālī, Mecdī, Mestī, Meylī (5), Necātī, Nasūhī, Nazmī, Nihānī (2), Vālihī (3), Vecdī, Yakīnī	45
EĞRİDİR	: Şerīfī	1
EREĞLİ	: Türābī-i Sānī	1
ERGENE	: Vālihī	1
FERECİK	: Hadīdī	1
FİLİBE	: Bezmī-i Diger, Cefāyī, Rızāyī, Revnakī, Sākī, Tabībī, Fānī	7
GALATA	: Sabrī (2), Mahremī, Nigārī	3
GELİBOLU	: Hasan Çelebi, Huzūrī, Hükmī, Hākī-i Diger, Sürūrī (2), Tabʿī (3), Ālī, Gülābī, Medhī	9
GEDUS	: Habsī, Keşfī	2
GEREDE	: Ganī	1
GERMİYAN	: Ahmedi, Ahmed-i Dāʿī, Şeyhī, Sunʿī (4), İzārī, Azmī (2), Vusūlī (3), Yetīmī	8
GEYVE	: Güvāhī	1
GÖYNÜK	: Zarīfī	1
GÜMÜŞ	: Mustafa	1
GÜZELHİSAR	: Makālī, Makālī (2)	2
HAMİD	: Seydī, Nahīfī	2

HALEB	: Sābirī	1
HEMEDAN	: Sehābī, Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī	2
HORASAN	: Basīrī	1
ISPARTA	: Selīkī, Alī Çelebi, Kādirī, Kadrī Efendi, Müslimī Efendi, Mīrī	7
İNEBAHT	: Dervīş Hasan	1
İSTANBUL (KOSTANTİNİYYE):	Ahmed, Edāyī, Āftābī-i Diger, İlhāmī, Emānī-i Kadīm, Emīnī, Ümīdī, Emīrī-i Diger, Enverī, Bākī, Berkī, Belīgī, Behlūl, Peyāmī, Tābī, Sānī, Sānī-i Sānī, Cāmī Beg, Hayātī Beg, Haydārī, Hudāyī, Hüsrev, Dervīş, Zihnī (2), Rāyī (2), Recāʾī, Rahīkī, Rūhī, Riyāzī, Zārī-i Diger (2), Zemīnī, Sāʿī (2), Sebzī, Sipāhī, Sihrī (2), Seyfī (2), Şānī, Şānī (2), Şāhī, Şāhī (2), Şeydā, Sābirī (2), Sabrī, Sıdkī, Ālī (3), Ārifī, İzzetī, Azīzī, Ulūmī, Ulvī, Ulvī (2), Andelībī (2), Gınāyī, Fedāyī, Ferdī, Fazlī, Fazlī-i Diger, Fehmī (2), Kābilī, Kevserī, Lisānī, Mahvī, Merdümī, Meşrebī, Muʿīnī (2), Nāmī (4), Nāmī (5), Nutkī, Naʿtī, Naʿīmī, Naʿīmī (2), Nakşī, Hüdāyī, Hilālī, Yetīm	75
İŞTİB	: Bekāyī (3), Sadrī	2
İZNİK	: Hilmī-i Sālis, Hayālī Çelebi, Derūnī, Sunʿī (2), Kurbī, Nikābī, Veznī, Hümāmī	8
KALKANDELEN:	Sücūdī, Tulūʿī, Muʿīdī	3
KANKIRI	: Zamīrī	1
KARAFERYE	: Cevherī (2), Garāmī	2
KARAHİSĀR	: Rāyī (3)	1

KARAMAN	: Sübūtī, Sabūhī, Nişānī, Nizāmī, Helākī	5
KASTAMONU	: Beyānī, Türābī, Harīrī-i Sānī, Halīmī Çelebi, Hamdī (2), Hākī, Dāʿī, Şānī (5), Şāvur, Şemsī (3), Şemsī (4), Sunʿī, Zaʿīfī (2), Andelībī, Ferruhī-i Diger, Kāniʿī, Kıyāsī, Latīfī, Mahvī (2), Nūrī	20
KAZVİN	: Şāh Mehemmed, Iyşī	2
KARATOVA	: Zaʿīfī (3)	1
KEFE	: Bekāyī, Tālibī	2
KONYA	: Dervīş (2), Gamī (2), Meşāmī	3
KÖSTENDİL	: Hāletī	1
KÜRDİSTAN	: İlāhī Beg, Şükrī (2)	2
KÜTAHYA	: Firākī, Kabūlī (2)	2
LARENDE	: Şānī (4), Vücūdī	2
MANİSA	: Sultan Mustafa, Senāyī, Derūnī-i Diger (2), Şühūdī, Tāliʿī	5
MALKARA	: Nevʿī	1
MANASTIR	: Celāl Çelebi, Hāverī, Sinān Çelebi, Zuhūrī, Iyānī (2), Merdī, Vahyī, Veznī (2)	8
MERULAHCAN	: Mollā Maʿsūm	1
MERZİFON	: Āftābī, Siyābī	2
MİHALİC	: Meylī (6)	1
MORA	: Hilmī-i Sānī, Firdevsī (2),	2
MOSTAR	: Dervīş (3)	1
MUĞLA	: Şāhidī (2)	1
NESİM	: Nesīmī	1
NİĞBOLU	: Āhī	1
NİĞDE	: Muhyī Çelebi, Hātifī (3)	2

PİRİŞTİNE	: Azmī, Levhī, Mesīhī, Nūhī	4
PRİZRİN	: Saʿyī, Sūzī, Şemʿī, Müʾmin, Nehārī	5
RODOS	: Muhītī	1
RUM-RUMELİ	: Bālī, Penāhī, Cāmī, Cāmī-i Diger, Hızr Beg Çelebi, Hāce Çelebi, Sinān Paşa, Siyāhī, Gamī, Kutbī, Nūrī (3)	11
RUSCUK	: Emānī-i Sānī, Beyānī-i Diger	2
SARUHAN	: Füsūnī, Leʾālī	2
SELANİK	: Sunʿī (6), Maʿnevī, Necāhī	3
SEMENDİRE	: Cinānī (2), Sünnī	2
SİLİSTRE	: Şīrī (2)	1
SİNOP	: Seyfī, Şükrī, Safāyī, Kātibī (2)	4
SİROZ	: Hasan Çelebi-i Muʿīd, Zīnetī, Sühāyī, Kabūlī, Lāyihī, Medīhī, Niyāzī (2), Vasfī	8
SİVRİHİSAR	: Haydār Çelebi	1
SOFYA	: Hazānī, Rasūhī, Visālī (2), Vuslatī	4
ŞAM	: Şāmī, Şāmī (2), Fürūgī (2), Fehmī	4
ŞİRAZ	: Ankā	1
ŞİRVAN	: Nutkī (2)	1
TETOVA	: Fakīrī	1
TIRHALA	: Bahārī, Cevānī	2
TİRE	: Ānī-i Diger, Saʿyī (2), Arşī (2), Işkī (2), Muʿammāyī	5
TOKAT	: Zārī-i Diger, Mevlānā Lutfī, Melīhī	3
TOSYA	: Ārifī (2), Mustafa (2), Nişānī-i Sānī	3
TRABZON	: Fahrī, Figānī, Müderris	3
TÜRKİSTAN	: Cemīlī	1
URLA	: Ālī (2)	1

ÜSKÜP	: İshak Çelebi, Dürrī, Riyāzī (2), Zārī, İzārī (3), Atā, Nāmī (2), Niyāzī, Vālihī (2), Hemdemī	10
VARDAR YENİCESİ	: Usūlī, Āgehī, İlāhī-i Diger, Hayretī, Hayālī Beg, Derūnī-i Diger, Sırrī, Selmān (3), Şānī (6), Askerī, Garībī, Günāhī, Yūsuf	13
VİDİN	: Tarīkī	1
VİZE	: Behiştī-i Diger	1
YALVAÇ	: Sunʿī (9)	1
YANBOLU	: Beyānī-i Diger (2)	1
YENİPAZAR	: Arşī, Vālī	2
YENİHİSAR	: Hızrī-i Diger, İşretī, Işkī (3)	3
YENİŞEHİR	: Sā`ilī, Şūrī	2

3- ZAMAN (Şairin hayatına ilişkin zaman belirlemeleri)

Tezkirelerde zaman unsuru, sık ve düzenli bir biçimde kullanılmamakla birlikte yine de oldukça önemlidir. Zaman unsurunun işlenişinin tezkireciden tezkireciye göre arttığı veya eksildiği görülür. Ama bu konu hiç bir zaman tamamen ihmal edilmemiştir. Bu farklılığın sebeblerini, tezkire yazarının dünya görüşü, tecrübesi, zihniyeti, olaylara bakış tarzı ile olayları yorumlayış kabiliyeti şeklinde sıralayabiliriz.

Tezkirelerde zaman, en genel anlamda, biyografisi verilen şairle ilgili olarak toplanan bilgileri temellendirmede kullanılır. Bazen de devir, çağ kelimeleri çerçevesinde karşımıza çıkan zaman unsuru, bir kültür birikimi hakkında da bize bilgi verir[141].

Zamanla alakalı tespit şekillerini

a) Bilinen takvim ay ve yıllarına göre,

b) Önemli kişi ve olayların adıyla adlandırılan zaman dilimine göre,

c) Şairin hayatına ve yakın çevresine dayalı, daha dar çerçevedeki olaylara göre olmak üzere sınıflandırabiliriz[142] .

Tezkirelerde şairlerin ölüm hadiseleri üzerinde önemle durulur. Bu konuyla ilgili zaman genelllikle takvime dayandırılarak verilir. Buna karşılık şairlerin doğumlarından pek bahsedilmez; özellikle de bu hadisenin tarih belirtilerek verilmesi yok denecek kadar azdır.

Bu tür eserlerde zamanı belirlemek için tezkirecinin, şairin yaş durumunu belirlediği de görülür. Şairlerin doğum, ölüm zamanı, yaşı vb. ile ilgili olarak asıl belirlemenin tarih şiirleriyle yapıldığını görürüz. Bu belirlemelere, çeşitli yol ve

[141] Pervin Çapan, a.g.t., s.91.
[142] Harun Tolasa, a.g.e., s.35.

vesilelerle anlatılan fıkra, latife ve anıları, bazı ilgi çekici olay nakillerini de katabiliriz[143].

Belirli dönem veya çağlara dayandırılarak yapılan zaman belirlemelerinin tezkirelerde çok kullanıldığını görürüz.

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde zaman belirlemelerinin bir kısmını takvime dayandırarak, padişah ve şehzadelerin cülûs zamanlarıyla veya "Sultān Süleymān Hanun evā'il-i devrinde..." şeklindeki ifadelerle, "bir gün, niçe zeman, niçe rūzgār" gibi belirsiz zaman dilimleriyle, "ʿunfuvān-ı cevānīde, evāhir-i ʿömrinde" gibi şairin yaşını belirleyici kelimelerle "ʿasr, zemān, muʿāsır" kelimelerini kullanarak vermiştir. Hasan Çelebi, bazen muʿāsır kelimesini kullanmadan şairlerin görüştükleri kişilerin isimlerini zikrederek de zamanın anlaşılması konusuna bir açıklık getirmeye çalışmıştır.

Zaman mefhumunun bilinen takvime dayandırılarak verilmesi:

Sultan Selīm Han-ı Māżī: ...sene s̱emān-ʿaşer ve tisʿami'ede dīvān-ı mühennā inşā-yı *yü'tī mülkehu men yeşā'*dan menşūr-ı eyālet-zemīn bi'ṭ-ṭūli ve'l-ʿarż ve bārgāh-ı pādşāh... tāc-ı pür-ibtihāc-ı *innā ceʿalnāke ḫalīfeten fi'l-arḍı* nāmzed-i cenāb-ı ʿālīleri ve pīrāste-i tārik-i mübārek-i pür-meʿālīleri olmış idi.

Sultan Murad Han: Sene ḫams ve ʿışrīn ve s̱emānmi'ede bīʿat-ı hümāyūnları olup serīr-i salṭanatına cülūs-ı saʿādet-maḳrūnları olmış idi.

Sultan Bāyezīd Han: Hicret-i nebeviyyenüñ ʿaleyhü efḍalü'l-ṣalāt ve ekmelü't-taḥiyyāt sene sitt ve s̱emānīn ve s̱emānmi'esinde cenāb-ı ʿizzet-i *tūti'l-mülke men teşā'u* dan menşūr-ı salṭanat u eyālāt nāmdār-ı ẕāt-ı pür-maʿdeleti olup serīr-i salṭanatına cülūs-ı saʿādet-me'nūsları olmış idi.

---

143 Harun Tolasa, a.g.e., s.35-36; Mustafa İsen, a.g.e., s.69; Rıdvan Canım, a.g.e., C. I, s.LXV.

Sultan Selīm Han: Ve ke`en-ẕālik fī şühūr sene s̱emān ve seb'īn ve tis'ami`e pādşāh-ı mezkūr envā'-ı ma'ārif ü kemālāt-ı nā-maḥṣūr ile ma'rūf u meşhūr şemā`im-i gülzār-ı ṭab'-ı selīminden şām-ı cān-ı mu'aṭṭar ve nesā`im-i müşg-bār-ı ẕihn-i müstaḳīminden dimāġ-ı cinān mu'anber idi.

İshak Çelebi: Rivāyet olınur ki merḫūm İsḥaḳ Çelebi sene tis' ve s̱elas̱īn ve tis'ami`ede 'ömri vāṣıl-ı niṣāb-ı Mīḳāt-ı Rabbānī ve mebde-i kemālāt-ı insānī olup bülūġ-ı ḥaḳīḳi ile müsemmā olan sinn-i erba'īne vāṣıl olduḳda dā'ī-i tevfīḳ ḥalḳa-i inābeti ḫalvet-ḫāne-i dil ü cānına urup delīl-i hidāyet ḳavāfil-i istinābeti pīşgāh-ı ḫāṭır-ı pür-intibāhına irgürüp mebādī-i kühūletde viṣāl-i ġavānī ḫoş olmaz ve ẓuhūr-ı āvān-ı şeybde şarāb-ı erġuvānı nūş olınmaz tedārük-i mā-fāt ki 'unfuvān-ı şebābda olmış idi tevbe vü inābetsüz müyesser olmaz ve telāfī-i zülāl ki ġulvā-yı cevānīde irtikāb olınmış idi.

Emīrī: Āḫir-i 'ömrinde vaẓīfesi yetmişe yitmiş idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān... serīr-i salṭanata cülūs itdügi eyyāmda diyār-ı fenādan mülk-i beḳāya ḫırām itmiş idi... Sene s̱elās̱ ve erba'īn ve tis'ami`e tārīḫinde āḫirete intiḳāl eyledi.

Ālī: Sene iḥdā ve seb'īn ve tis'ami`ede vālid-i firdevs-maḳām ḳāḍī-i vilāyet-i Şām olup fātiḥ-i Kıbrıs olan Muṣṭafā Paşa sene is̱neynde emīrü'l-ümerā-yı şehr-i mezbūr olduḳda 'Ālī daḫı ḫidmet-i 'ālīlerinde sa'ādetvār u devlet-girdār ber-devām u ber-ḳarār idi. Ol zemāndan berü mā-beynimüzde binā-yı ülfet ü maḥabbet s̱ābit ü üstüvārdur.

Ankā: Sene s̱emān ve seb'īn ve tis'ami`ede vālid-i firdevs-mekān ṣadr-nişīn-i ṣuffe-i ṣadāret iken āstān-ı 'ālī-miknet ve meclis-i cennet-behcetlerine dāḫil olmaġla fā`iz-i sa'ādet olmış idi.

Iyşī (2): Sene erba' ve s̱emānīn ve tis'ami`ede Rūma geldükde...

Gubārī: Ba'dehū sene erba' ve reba'īn ve tis'ami`ede bülbül-i ṭab'-ı naġme-serāsı ki ḳubbe-i Rūmī nevā-yı 'āşıḳānesi ile pür-ṣadā itmekle ġulġule-endāz-ı çarḫ-ı

mīnā olmış idi. Maḳām degişüp āheng-i Ḥicāz idüp ol maḳām-ı büzürge rūy-māl ile ser-firāz olmış idi.

Müderris: Sene s̱emān ve sebʿīn ve tisʿami'enüñ leyle-i ʿıyd-ı aḍḥāsında gūsfend-i cān-ı hūşmendini ḳurbān idüp lebbeyk gūyān-ı iḥrām-ı ekfānla ṭavāf-ı Kaʿbe-i cināna revān oldı.

Mīrzā Mahdūm: Sene erbaʿ ve s̱emānīn ve tisʿami'ede rūy-māl-i südde-i sulṭān-ı felek-temkīn idüp maḳāmı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi evc-i sipihr-i berīn olduḳda Mevlānā Aḥmed Ḳazvīnīnüñ vaẓīfesi ki yevmi altmış aḳçedür taʿyīn olmış idi... (Ḥażret)-i vālid-i ʿaliyyü'ş-şān ḳāḍī-i Şām-ı şeref-encām iken sene s̱elās̱ ve sebʿīn ve tisʿami'ede ḥicce-i Beytü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-iḥtirām-ı ḥażret-i ḫayrü'l-enām beyti ile şehr-i Şama rūy-ı mihr-i şānda olan şāme gibi luṭf u melāḥat vāfiḳ-i belde-i mezbūraya rūy-ı ḫūrşīd-i enāretleriyle ḥüsn ü ṣabāḥat virdüklerinden (Ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ manẓūr-ı enẓār-ı luṭf-ı firāvānı olup ḳudūm-ı meserret-rüsūmlarını ʿayn-ı saʿādet bilmişler idi... Ol zemāndan berü aramızda ʿuḳde-i uḫuvvet ü muḫālaṣat muḥkem belki ḫidmet-i ʿālī-menziletleri diyār-ı Rūmdan mübāʿadet idüp aḥbāb-ı dīrīneden çekildükce ol ʿuḳde daḫı müstaḥkem olmış idi.

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde Hazret-i Hāce Efendi, Fehmī, Zātī ve kendi doğum tarihini, Fahrī'nin ise doğum yerini bildirmektedir. Hazret-i Hāce Efendi'nin doğum tarihini veren Hasan Çelebi, doğum anı zamanındaki tabiatın halini de oldukça güzel tasvir eder.

Hazret-i Hace Efendi: Sene s̱elās̱ ve erbaʿīn ve tisʿami'ede bu ʿālem-i vücūda neş'et-i pür-cūdı ḳadem başup ẕāt-ı ferḫunde vü mesʿūdı ile ṣaḥn-ı cihān tāze vü ḫürrem olup her gūşesi reşk-i nigār ḫāne-i çīn ü ārāmgāh-ı İrem olmışdı. Zevāyā-yı gerdūn ve eḳālīm-i rubʿ-ı meskūn envāʿ-ı şeref ü saʿādātla memlū vü meşḥūn ve eṣnāf-ı meserret ü ecnās-ı behcete maḳrūn olsa ġarīb degül ki ufḳ-ı vücūd u meşīme-i imkāndan ṭāliʿ ü raḫşān olan ol saʿd-ı ekberdür ve ser-ā-pāy-ı felek-i

cevvāl ażvā vü envārıyla māl-ā-māl olsa ʿacīb degül ki maṭlaʿ-ı celāletden bārıḳ ü şārıḳ olan ḫūrşīd-i enverdür... Rūz-ı vilādetinde rāṣıdān-ı sipihr-i taḳdīr ve sitāre-şināşān-ı eflāk-ı muʿaddelüʾl-mesīr ol ẕāt-ı celālet-nihād ve siyādet-nejāduñ saʿādet-i ẓāhir ve baḫt-ı ḫudādādından maʿlūm u meczūm itdiler ki ʿan-ḳarībüʾz-zemān bu never-dīde-i ekābir ü aʿyān nūr-ı dīde gibi manẓūr ve maḳbūl-ı ḫalḳ-ı cihān olup ʿālem-i fażl u kemālde hilāl-mis̱āl müşārün-ileyhi biʾl-benān olsa gerek ve mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār ve faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-ās̱ār ḥīn-i tekellüm ü tebessümde ol ẕāt-ı büzürgvāruñ kelām-ı ferḫunde-eṭvārın göricek cezm itdiler ki sehl zemānda Ḫāce-i Cihān olsa gerek.

Fehmī: (Ḥażret)-i vālid-i mācid ḳāḍī-i Şām-ı şerīf iken sene is̱neteyn ve sebʿīn ve tisʿami'ede ẕāt-ı pür-cūdı ʿālem-i vücūdı teşrīf idüp kevkeb-i vücūdı ufḳ-ı bürūz u ẓuhūrdan lāmiʿ ve ḫūrşīd-i ẕāt-ı reşīdi maşrıḳ-ı meserret ü nevīdden ṭāliʿ olduğına *Meḥemmed Faḫr* (972) tārīḫ vāḳiʿ olmışdur.

Hasan Çelebi Zātī'nin doğum tarihini şairin kendisinin söylediği şeklinde kaydetmeyi tercih etmiştir.

Zātī: Baʿż-ı aṣḥāb-ı dirāyet mezbūrdan naḳl u rivāyet iderdi ki sene sitt ve sebʿīn ve s̱emānmi'ede ṭoğdum. Adım ʿİvażdur ve hem tārīḫ-i vilādetümdür dir idi.

Tezkire'sinde kendi biyografisine yer vermeyen Hasan Çelebi'nin doğum tarihi ise babasının biyografisinde kaydedilmiştir.

Alī Çelebi: Ol tīğ-i bī-dirīğle ḳalem-rev-i mülk-i ʿirfānı żabṭ u tesḫīr idüp bī-münāziʿ ü muḥāżım ve müşārik ü müsāhim Sulṭān-ı ʿālī-şān ve pehlüvān-ı meydān olduğına ol medresede te'līf itdükleri ḥāşiye Ḥāşiye-i Tecrīd ki miyān-ı fażl u ʿirfānda mānend-i Ẕüʾl-fiḳār meşhūr ve şāyiʿ ü maḳbūl-ı ḳulūb-ı erbāb-ezhān u ṭabāyiʿdür. Ḥüccet-i nāfiẕ ü naṣṣ-i ḳāṭiʿ olup zebān-ı edānī vü eʿālī... ẕākir ü tālī

olmışdur... Baʿdehū sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede ki sāl-i vilādet-i rāḳımü'l-ḥurūfdur maḥrūsa-i Burusada yigirmi beş aḳçe ile Ḥamza Beg medresesine müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin müşeyyed ü mü`esses olmışlardur.

Fahrī'nin doğum anını ise Hasan Çelebi bir başka olayla belirleyerek vermeyi tercih etmiştir.

Fahrī: Babası Meḥemmed Çelebi merḥūm Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥākim iken Faḫrī-i mezbūr ol müddetde vilādet itmişdür.

Hasan Çelebi, Habsi, Alī Çelebi, Muhyī Efendi'nin biyografisinde "on yıl miḳdārı, üç yıl miḳdārı, on beş yıl" gibi ifadeler ile zaman belirlemesi yapmıştır.

Habsī: İbrāhīm Paşanuñ evā`il-i vezāret ve mebādī-i siyāsetine rāst gelüp mezbūra işkence itmişler idi. Āḫir isnād itdükleri cerā`im ẓāhir ü ʿiyān olmayıcaḳ aşaf-ı zemān ḥabsine fermān idüp on yıl miḳdārı maḥbūs olup...

Alī Çelebi: Üç yıl miḳdārı ol medresede müdārese-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp ḥüsām-ı aḳlām-ı bedīʿü'l-āyātı ile ol deñlü memālik ü vilāyāt-ı kemālāt fetḥ itmişdür ki ḥudūd-ı ḥaşr u ġāyātdan bīrūn ve mertebe-i aʿdādın şümār-ı kevākib gibi efzūndur.

Muhyī Efendi: Cüz`ī müddetde cām-ı merāmı raḥīḳ-i inʿām-ı ṣāḥib-ḳırān-ı sipihr-iḥtişām ile ṭolmış idi ki on beş yıl ṣadraʿẓam-ı memālik-i Rūm olmaġla...

Tezkire'de Āhī'nin yaşının kırk civarlarında olduğu belirtilmiştir.

Āhī: ...Āḥīnüñ sinn ü sāl ve vaṣf-ı ḥālinden su`āl itdükde daḫı manṣıba duḫūl itmemiş silk-i mülāzımīnde ve sāli hudūd-ı erbaʿīndedür dirler.

Ayrıca Tezkire'de en uzun yaşayan şahsın Hāce Çelebi Efendi olduğu belirtildiği gibi Sāgarī, Sücūdī'nin yaşlılıktan bellerinin büküldüğü ifade edilmiştir.

Hāce Çelebi Efendi: Ḥaḳḳā ki merḥūma müyesser olan ʿömr-i ṭavīl ve cāh-ı ʿaẓīm ü celīl bir kimesneye olmış degüldür.

Sāgarī: Çeng-miṣāl ḳāmeti pīrlikle dāl olmış iken...

Sücūdī: Ol eyyāmda ki ḳāmeti pīrlikle lām olup...

Zaman mefhumunun önemli kişi ve olaylarla dayandırılarak verilmesi:

Sultan Cem: ...baʿż-ı erkān-ı devleti nemek ḥarāmlıḳ idüp ḫidmet-i şehzādeyi terk idüp ekṡer-i ʿasākir ile Sulṭān Bāyezīd Ḫana tābiʿ-i fermān olıcaḳ sā'ir-i enṣār u aʿvānı daḫı nā-çār firār idüp Sulṭān-ı Mıṣra iltica itmiş idi. Ol eyyāmda ḫidmet-i şehenşāh-ı pür-iḥtirām iʿānet-i Sulṭān-ı merḳūmla ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i ḫayrü'l-enām ile müşerref olup...

Ahmed Efendi: Ve Sulṭān Selīm Ḫanla Anaṭolı ḳāżīʿaskeriyken Mıṣra varduḳda Cemālü'd-dīn bin Tengrī Birvīnüñ Nücūm-ı Zāhire adlu kitābın emr-i sulṭānī ile terceme itmişlerdür.

Ahmed Paşa: Sulṭān Meḥemmede ḫāce olduḳdan ṣoñra vezīr-i aʿẓam ve müdebbir-i umūr-ı cümle-i ʿālem olmışdur.

Ahmed Paşa: Aḥmed Paşa vezīr-i aʿẓam iken baʿż-ı aṣḥāb-ı buġż u sitem iç oğlanlarından birisine ʿışḳ u maḥabbet itmişdür diyü bu maʿnā-yı ḫıyānet ile cenāb-ı pādşāha ġamz u ġıybet iderler. Āḫir sulṭān-ı nüktedān anı tecrübe vü imtiḥān içün henüz germābe-i ʿışḳında sūzān ve zülf-i pür-çīn ü kākül-i müşgīn ġamıyla derhem ü perīşān iken ol cevān-ı perīşān ile anı ḥammāma ḳomaġa fermān ider ve sevdā-yı ʿışḳın fāş itmek içün dil-ber-i sīm-endāmuñ zülfini tirāş itdürüp ḫaste-i derd-i ʿışḳ-ı cānān ve şikeste-i maraż-ı hicrān olan Aḥmed-i bī-cāna ol ṭabīb-i dil ü cān ile āb-ı kevṡerden ḫūşter şerbet-i cān-perver irsāl ider.

Emīrī: Mezbūr monlā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Mevlānā Ḳırīmī merzbūm-ı diyār-ı Rūma ḳudūm-ı meserret-rüsūm buyurduḳlarında Seyyid-i merḳūm yetīm ü maʿṣūm ḳalmağın...

Habsī: İbrāhīm Paşanuñ evā'il-i vezāret ve mebādī-i siyāsetine rāst gelüp mezbūra işkence itmişler idi. Āḫir isnād itdükleri cerā'im ẓāhir ü ʿiyān olmayıcaḳ aṣaf-ı zemān ḥabsine fermān idüp on yıl miḳdārı maḥbūs olup... Āḫir İbrāhīm Paşa ḳatl olınduğı gün ʿiḳāl-i ḥabsden ıṭlāḳ olınup zindān daḫı inṣāfa gelüp bunca zemān ḫidmetüm itdi diyü ol ʿabd-i mağlūlü'l-aʿnāḳı iʿtāḳ itmiş idi.

Hakīmī: Baʿdehū (Ḥażret)-i Mevlānānuñ murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı ḳafeṣ-i bedenden pervāz idüp ʿandelībān-ı gülistān-ı cinān ile dem-sāz olduḳda şehr-i Ḳosṭanṭiniyyeye gelüp...

Hilmī-i Sālis: Babası maḥrūsa-i Burusada elli aḳçe ile Manastır müderrisi iken dāḫil-i behişt-i cāvīdān ve vāṣıl-ı ḥūr u ġılmān olmış idi. Ferzend-i dil-bendi ṭıfl-ı nev-resīde ḳalup...

Zātī: Bu eṡnāda Pīrī Paşa defterdār olup ol daḫı iḥsān u ʿaṭāda ve baḫşiş ü seḫāda anlara iḳtidā itdi.

Refīkī: Merḥūm u mağfūrün-leh Kemāl Paşazāde Edirnede Dārü'l-ḥadīṡ ve Sulṭān Bāyezīdde müderris iken mezbūr daḫı mütevellī olmaḳ taḳrībi ile sülūk-ı vādī-i şāʿire ve muṣāḥabetde Monlānuñ hem-ṭarīḳ ü hem-refīḳi olup ol kehf-i enām ve ḳıdve-i imāmuñ yār-ı ġār ve ṣadaḳ-ı ṣıddīḳı ve ġāyetde ḥabīb ü şefīḳi idi.

Sihrī: ʿĀşıḳ Çelebi mezbūr İslām Begüñ evine daʿvet idüp...

Sürūrī (2): Ġubārī Mekke-i müşerrefede mücāvir iken mezbūr ṭaʿn-gūne bu eşʿār ile pend-i dōstānesin işʿār ḳılmış idi... El-ḳıṣṣa Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā ḫāceliġa daʿvet olınduḳda daʿvete icābet eyledükde ḫidmet-i taʿlīmi ḳabūl idüp

Mısraʿ: ʿĀleme sulṭān iken kendüsini ḳul eyledi

Sunʿī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan oğullarından Sulṭān Maḥmūd Mağnisada Şehzāde iken Necātī Beg nişāncı ve Ṭāliʿī defterdār Ṣunʿī Dīvān kātibi idi.

Abdu'llāh: Vālid-i firdevs-mekān Burusada ḫādim-i şerʿ-i şāmiḫü'l-erkān iken mezbūr daḫı medrese-i ʿīsā Begde ḫidmet-i tedrīsde s̱ābit ü resīs idi.

Abdü'l-ʿazīz: ...Leys̱zādeye medrese-i Üskübden ḳāḍīlıġını ve Yeganzādeye İzniḳ medresesinden Amasiyya ḳażāsını ve merḥūm-ı merḳūma Maġnisa ḳażāsını tevcīh itmişdür...

Azmī: Ol şehr-yār-ı ḫuceste-vücūd ʿāzim-i dārü'l-ḫulūd olduḳda ki erkān-ı devleti kākül-i sīm-berān gibi tārūmār ve mis̱āl-i evrāḳ-ı ḫazān perīşān-ı rūzgār olmış idi.

Iyānī: Ḥikāyet olınur ki Diyārbekrde Pasin ovasında ḳāḍī iken ḳızılbaş-ı bed-maʿāşa esīr olup ve dīvāne gibi silsile vü zencīr ile re'īs-i ḳavm-i güm-rāh olan şāh-ı bī-intibāh-ı nekbet-sipāh ve ḍalālet-penāh yanına varduḳda derd-i derūnın aḥsen-i vücūh u fünūnla ʿıyān eyleyüp çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi.

Gubārī: Baʿdehū mezbūr Ġubārī cürʿadān-ı ġubārı maḥfūẓ u meknūs olmış idi ki vaḳʿa-i Sulṭān Bāyezīdde Yeñiceḥiṣārda maḥbūs olduḳdan ṣoñra pādşāh-ı ḫaṭā-baḫş u ʿaṭā-baḫşa... ẕāt-ı melekīsi maḥāsin-i ṣıfātla... mekārim-i aḫlāḳla şerīkü'l-ʿinān olmaġın mevāḳiʿ-i cürm ü ʿiṣyānını leṭā'if-i cūd u iḥsān ile maʿmūr u mersūm ve ṣaḥā'if-i baġī vü tuġyānını raḳam-ı ʿafv u nisyān ile merḳūm u mersūm idüp teşrīfāt-ı pādşāhāne ile maḥfūẓ ve enẓār-ı elṭāf-ı Ḫüsrevāne ile manẓūr u melḥūẓ ḳılmış idi.

Fehmī: (Ḥażret)-i vālid-i pür-efḍāl ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiḳāl ü irtiḥāl itdüklerinde ṭıfl-ı ḫurde-sāl ḳalmış idi.

Kādirī: Lāmiʿī Çelebi eşʿār-ı Fārisīde olan maʿānī-i ġarībe ve nükāt-ı ʿacībe naẓm-ı ʿArabīde yoḳdur. Pes bu cihetden şiʿr-i Fārisī rāciḥ idügi ẓāhir ü vāżiḥdür diyü daʿvā itdükde Mevlānā-yı mezbūr inkār idüp şiʿr-i ʿArabī ercaḥ u efṣaḥdur diyü daʿvā idüp ḥużżār-ı meclis inkār idüp baḥs̱ u ġavġā intihā bulmayıcaḳ is̱bāt-ı müddeʿā içün siz bildügüñüz maʿānī vü nükāt-ı Fārisiyyeyi oḳuñ ben daḫı eşʿār-ı

ʿArabiyyede naẓīrin bulmazsam mülzem olayın diyüp ehl-i meclis eşʿār-ı Fārisiyyeden bildükleri maʿānī vü ebyātı okuduklarınca Mevlānā-yı mesfūr ʿaleʾl-fevr naẓīrin okuyup daʿvāsını şühūd-ı ʿudūl ile isbāt ider idi. Ḥattā Lāmiʿī inṣāf idüp bu ʿilm ü ḥıfẓa ḥālā müftī-i ʿaṣr olan ḳıdve-i dehr Kemāl Paşazāde ḳādir degül idüginde reyb ü gümān yokdur diyü mezbūrı istiḥsān iderdi.

Kutbī: Sulṭān Süleymān Ḫan Dārüʾl-ḥadīsinde Rūmili ḳāżīʿaskerliginden müteḳāʿiden vefāt iden merḥūm Ḥasan Efendinüñ iʿādesinden mülāzım olmışdur.

Mevlānā Lutfī: Ol şīr-i dilīri muḳayyed zencīr idüp mānend-i Yūsuf ol ẓāt-ı feżāʾil-i meşḥūnı maḥbūs u mescūn itdüklerinde...

Mahremī: ...deryādan İstanbula gelürken ʿiḳābvār bir kāfir-i nā-bekāruñ gemisi mezbūrları şikār idüp derdmend-i ehl ü ʿıyāl ve māl u menāli ile bi-esrihim esīr olup niçe zemān cānı gibi beste-i aġlāl u zencīr olmış idi. Bu ḥālle niçe māh u sāl geçdükde kendüyi ve evlādını bahāya kesdürüp taḥṣīl içün kefīl ile İstanbula gelüp...

Muhlisī: Babası ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itdükde iḫtiyār-ı güşe-i ʿuzlet ve īsār-ı maḳām-ı ḳanāʿat idüp...

Mustafa (4): Peder-i nāmdārları sākin-i dārüʾl-ḳarār olup geşt ü güẕār... ḳılduḳlarında maḫdūm-ı merḳūm nev-sinn nev-sāl ḳalup ġarīb ü yetīm iken...

Melīhī: Ḥattā ol zemānda sulṭān-ı cihān olan fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye merḥūm Meḥemmed Ḫan mezbūra bir miḳdār ser ü sāmān gelsün diyü cām-ı ṣahbā bedeli dest-i tevbe ṣunup min baʿd şürb-i şarāb itme diyü tenbīh ü teʾkīd şedīd itmiş idi. Āḫirüʾl-emr defʿ-i maraż-ı ḫumāra raḥīḳ-i ʿatīḳden ġayrıyla ʿilāc ḳılınmaz ve bu maḳūle ehl-i emrāż u ʿilele... mey-i erġuvāndan özge nesne olmaz idiyü pister-i derd ü belāda yiten marīżān gibi kendüye şarāb ile iḥtiḳān itmişdür

Mīrzā Mahdūm: ...ḳażā-yı mezbūrı terk idüp Mekke-i müşerrefe ḳażāsıyla ol emākin-i şerīfeye rıḥlet eyledi. Bu eṡnāda ʿacāʾib evżāʿ ve ġarāʾib eṭvārı ẓāhir ü bāhir olmışdur.

Meylī (2): Nessāc-ı dībā-yı zībā-yı kelām olan aḳlām-ı müşgīn-erḳām-ı tār u pūd veḳāyiʿ ü ḥavādis̱i minvāl-i maḳāl ile nesc eyledükde ve nüvīsende-i aḥvāl ü eṭvār olan ḫāme-i ġarā'ib-i nigār bu mecellede evṣāf-ı ḥażerāt-ı meʿālī-girdānı nesḫ itdükde ṣadāret-i Anaṭolıdan maʿzūl...

Necātī: Vālid-i mācid-i büzürgvār peder-i nāmdārları muḳaddemā mesṭūr olan Mīrī Efendiden naḳl buyurup ḥoḳḳa-i dehānlarından bu gūne nis̱ār-ı gevher ü laʿl iderler idi ki şāʿir-i meşhūr merḥūm u maġfūr Aḥmed Paşa ile maḥrūsa-i Burusada ṣoḥbet ü ülfet idüp şuʿarā-yı siḥr-āferīn āstān-ı felek-temkīninde mis̱āl-i pervīn bir yire cemʿ olup hāle-ṣıfat ol māh-ı ḫūrşīd-i menziletden ayrılmaz ve ḥalḳa gibi bāb-ı mekremet-i vücūdından ayrılmaz idük. Ol es̱nāda Ḳasṭamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaṣ ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şāʿir peydā vü ẓāhir oldı...

Zaman mefhumunun şairin muasırlarının isimleriyle birlikte verilmesi:

Ahmed Paşa: Baʿż-ı müverriḫīn anı Necātīden tercīḥ itmek cānibini taṣrīḥ itmişler...

Ahmedī: Aḥmedī daḫı Şeyḫī ile celīs ve leyālī vü eyyām ve şühūr u aʿvāmda mezbūr ile hem-dem ü enīs imiş.

Bekāyī: Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerin seyāḥat idüp baʿdehū vālid-i firdevs-mekān Şām-ı saʿādet-encāmda ḳāḍī iken gelüp bu faḳīr-i vālid-i maʿārif-semīr ile muṣāḥabet itmiş idi.

Cevherī: Merḥūm-ı merḳūmuñ ḳarīni ve hem-dem ü hem-nişīni olan Ẕü'n-nūnzāde ve Mevlānā Selīḳī ḥikāyet iderler idi ki...

Harīrī: ...Aḥmed Paşa muʿāṣırlarındandur.

Dürrī: ...merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāṣır olmaġla cüz'iyyātuñ eks̱erine ḳādir idi.

Zātī: Yine ol dem ki... beni nevʿ-i insān ve imdād u ibḳā-yı silsile-i ādemiyān içün ol cevher-i ferd-i ıṣṭıfā-yı zevc itmege niyyet idüp ʿazab-ḫāne-i ʿuzūbetden ḫāne-i şerīʿata girmiş idi. Şuʿarā ʿādet-i maʿhūda ve ḳāʿide-i meʾlūfeleri üzre ḳaṣīdeler virüp ben daḫı sūriyye didügüm ḳaṣīdeyi oḳumaġa varduḳda Ḫayālīnüñ Nūniyye ḳaṣīdesinden bu beyti oḳuyup şiʿri böylece diseñüz didi... Bu beyt böyle degüldür didükde yā nicedür diyü suʾāl idicek bu minvāl üzredür didüm... Gerçi ol maḳāmda muʿāriża vü cidāl ehl-i belāġat u kemāl yanında ḫilāf-ı muḳteżā-yı ḥāl idi.

Zemīnī: Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-miṡāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi. Nitekim mezbūr taʿrīż ü telmīḥ ile dimişdür...

Refīḳī: Merḥūm u maġfūrün-leh Kemāl Paşazāde Edirnede Dārü'l-ḥadīṡ ve Sulṭān Bāyezīdde müderris iken mezbūr daḫı mütevellī olmaḳ taḳrībi ile sülūk-ı vādī-i şāʿire ve muṣāḥabetde Monlānuñ hem ṭarīḳ ü hem refīḳi olup ol kehf-i enām ve ḳıdve-i imāmuñ yār-ı ġār ve ṣadaḳ-ı ṣıddīḳı ve ġāyetde ḥabīb ü şefīḳi idi.

Refīʿ-i Leng: Merḥūm Behiştī ile hem-şehrī ve hem-ṣoḥbet ve merḥūm-ı merḳūmla nihāyetde ülfet üzre olmaġın şiʿr ü belāġata gerçekden dest urmış idi.

Zārī-i Diger: Ġāyetde ḫōş-nüvīs ve Riyāżī ile dānişmendligi zemānında celīs ü enīsi idi.

Zeyneb Hatun: Mihrī ile muṣāḥib ü muʿāşır ve aralarında sāġar-ı muṭāyebe vü müşāʿare dāʾir olup miyānlarında Ḥammāme-nāme ṭāʾir olmaġla çoḳ leṭāʾif ẓāhir olmışdur.

Selmān (2): Raḥmīnüñ hem-sinn ü hem-sāli ve belde-i merḳūmenüñ merd-i ṣāḥib-i kemāli idi.

Şānī: Şemʿī ile hem-bezm ü hem-ṣoḥbet ve mezbūr rūz u şeb tamām ülfet olmaġın...

Şeyhī (2): Ehl-i ḥırfetden ṭālib-i maʿrifet merḥūm Aḥmed Paşa ile ṣoḥbet itmişdür.

Şevkī: Sulṭān Maḥmūd bin Sulṭān Bāyezīd Mağnisada şehzāde iken Necātī ve Ṭāliʿī ve Ṣunʿī der-i devlet-i meʾāṣirinde müctemiʿ ü ḥāżır olmışlar idi. Bunlaruñ şemʿ-i cemāline pervāne olmaḳ şevḳi ile şehr-i mezbūra varup şuʿarā-yı sālifü'ẕ-ẕikr ile münādim ü muṣāḥib olup şehzādenüñ Dīvānında kātib ve ḫidmet-i şehenşāh-ı mesfūrda mānend-i tīr ṣāḥibü't-tedbīr dāʾim ü dāʾib olmış idi.

Şeydā: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ şākird-i ḫāṣṣı olup mezbūr ile zemān-ı manṣıb u ʿazl ve dem-i germ ü serdde hem-nişīn ü hem-derd idi.

Ṭāliʿī: Necātī ve Ṣunʿī ile muʿāṣır biri biriyle dāʾimā müşāʿarede muṣāḥib ü muʿāşır olup aralarında meclis-i muvānesetde sāġar-ı ḫullet ü maḥabbet-müdām dāʾir idi.

Abdü'l-vehhāb: ...merḥūm-ı merḳūmuñ sebeb-i vefātı Tatar Memi dimekle meşhūr kendinüñ bir dil-ber-i şīrīn-ḥarekātı olmışdur. Tafṣīl-i ḥāl bu minvāl üzre olmışdur ki āsmān-ı maʿārifüñ bedr-i lāmiʿ ve ḫūrşīd-i sāṭiʿi meşāyiḫ-i ʿaliyye-i naḳş-bendiyyeden merḥūm Lāmiʿī mezbūr yıldızı alışur ve muḥāvere vü laṭīfesi barışur idi.

Ubeydī: Emrī ile hem-şehrī vü hem-ṣoḥbet...

İzārī: Monlā Luṭfī ile muʿāṣır u muʿāşir olup biribiriyle muṭāyebe vü laṭīfesi barışur idi.

Atā: Merḥūm İsḥaḳ Efendiyle ṣoḥbet ü ülfet üzre olup...

Adnī: Ḫāce-i Cihān ile mürāselāt u mükātibātı olmışdur.

Amrī: Merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāşir ve biribiriyle ʿıyş u ʿişrete mübāşir idi.

Gazālī: Revānī Beg ile çoḳ muhācāt u muʿārıżātı geçmişdür.

Fazlī-i Diger: Merḥūm Ẕātīye tamām iḫtiṣāṣ idüp mezbūra şākird-i ḫāṣṣ geçinürdi.

Mestī: Necātī Beg zemānında mānend-i Yūsuf-ı Kenʿān ḥüsn ü cemāl ve żamīme-i dāniş ü kemāl ile meşhūr-ı cihān olup...

Mīrī: Necātī ile muʿāşır olmagın...

Vasfī: Merḥūm Mesīḥī ile hem-nefes ü hem-dem olmagla...

Hümāmī: Şeyḫī ve Aḥmedī ile muʿāşır olup biribiriyle muʿārıż u menāẓir-i müdām meclis-i ünslerinde tā dem-i āḫir-i sāġar muḥāvere vü müşāʿare ṭurmayup dā`ir idi.

Yahyā: Mevālī-i ʿiẓām ile muṣāḥabetleri ve ehālī-i kirām ile mücālesetleri ve erbāb-ı maʿārif ile müşāʿaresi ʿaleʾl-ḫuṣūṣ merḥūm Ḫayālī ile muʿāraża vü muḥāveresi meşhūrdur.

Tezkire'de verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin görüştüğü şahısların kimler olduğu hakkında da bilgi sahibi olunmaktadır.

Bekāyī-i Diger: Rakımüʾl-ḥurūf bī-biżāʿat ile ġāyet-i ḫullet ve nihāyet-i uḫuvveti olmagın bundan ziyāde ʿalem-i ḳalem dūş-ı benān üzre mevżūʿ u ẕikr ü neşr-i medā`iḥ-i bī-ḥisāblarında livā-yı ıṭnāb u ishāb merfūʿ olınmadı.

Dervīş (2): Vālid-i firdevs-maḳām ḳāḍī-ı Medīne-i Şām iken Muṣṭafā Paşa (Ḥażretleri) Şāma beglerbegi olduḳda mezbūr daḫı bile Şāma gelmiş idi. Ol taḳrīble mezbūr ile ülfet üzre olup diyār-ı ġurbet ü vaḥşetde istiḥkām-ı mebānī-i müvāneset ü ṣoḥbet ḳılınmış idi ve peyveste ḳandīl-i cānı revġan-ı ṣadāḳatle enāre ve mā-beynimüzde müdām raḥīḳ-i ʿatīḳ-i ḫullet peymāne-i yegānegī vü vaḥdet ile āvāre olınmış idi.

Şānī (3): Niçe zemāndur sarāy-ı cihānda cānımuz ve dem-i germ ü serd ve hengām-ı sürūr u derdde yār-ı ġārımuzdur.

Ömer Beg: Mā-beynimüzde olan uḫuvvet ü ḫullet ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlarında olan fütüvvetüñ muḳteżāsı ol idi ki taʿdād-ı elḳāb-ı bī-kerānlarıyla evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı cihānı pür ve ṣadef-i mecmūʿa-i zemānı dürer-i medā`iḥ ü mefāḫirleriyle pür-dürr

ḳılına. Lākin her ne deñlü ıṭnāb u ishāb olınsa āftāb-ı ʿālem-tābdan bir ẕerre ve ḳaṭarāt-ı bī-ḥisābından yek ḳaṭre degüldür. Binā'en-ʿaleyh bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı.

Mehemmed Emīn: Niçe zemāndur ki gülistān-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānı ile münfetiḥ ve niçe şühūr u sinīndür ki ḫāṭır-ı fātır u ġamgīn ṣoḥbet-i feraḥ-fezā teraḥ-zidālarıyla münbasiṭ ü münşeriḥ ve ʿıḳd-i s̱üreyyā gibi ol ẕāt-ı kerīmü'l-müheyyā ile ṣoḥbetimüz müctemiʿ ü muntaẓım olup...

Tezkire'de Sunʿī (2)'nin Necati'nin çağdaşı olduğu "Bu daḫı ol ʿaṣrda gelmiş vālī elān ḥālin kimesne bilmeyüp gūşe-i iḫtifāda ḳalmışdur" cümlesi ile ifade edilmiştir.

Zaman mefhumunun şairlerin yaşadıkları veya ait oldukları tarih diliminin padişahlara göre verilmesi:

Sultan Bāyezīd: Lākin evāḫir-i eyyām-ı salṭanatlarında muḳteżā-yı sinn ü ḫilḳat üzre ebdān-ı ʿāleme mānend-i dem ve bāʿis̱-i ḥayāt-ı cümle-i ʿālem olan ḥarāret-i ġarīzileri noḳṣān-pezīr ve pāy-ı mübārekleri maraż-ı niḳrīs ile ʿalīl olup tekāver-i gīrūdār ve eblaḳ-ı ceng ü peykāre süvār olmaġla hemīşe fesād u ḫıdāʿatda muḫtefī olan şeġāl-i pür-tezvīr şīr-i dilīr geçünmege başlayup sedd-i sedīd-i Ye'cūc-fiten olan tīġ-i cevşen-figenlerine mürūr-ı eyyām u dühūr ile fīʾl-cümle żaʿf u fütūr gelmegin seyl-i ruʿūb ve ḫuṭūb-ı tilāl ü vihāde cāri ve ʿavāṣıf-ı riyāḥ-ı fitne vü fesād ve aġvār u encād-ı belādesārı olmış idi.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: ...zemān-ı pür-āmān ve eyyām-ı saʿādet-iḳtirānında perīşānlık kākül-i dil-berāndan özge mekānda bulınmaz idi.

Sultan Süleymān Han: Ṭoḳuz ay ol ḳalʿa-i felek-fersāyı aʿsākir-i ḳalʿa-güşāy ile muḥāṣara idüp... heybet ü übbehet-i leşker-i nuṣret-es̱er... ol kefere-i fecerenüñ baṣr-ı baṣīretlerinde ẓāhir ü ʿıyān olmaġla āvāze-i beşāret... vāṣıl-ı gūş-ı hūş-ı ʿālemiyān oldı.

Sultan Mustafa : Ol şehenşāh-ı melek-sīmā büstān-sarāy-ı ḫilāfetde bālā çeküp baʿdehū sancağa çıḳduḳda... ʿatebe-i ʿaliyyesi maḥall-i teḳbīl-i eʿālī ve südde-i seniyyesi muʿtekif-i ekābir ü ehālī olup ṣīt-ı maʿdelet ü celāleti ḳubbe-i cihānı pür-ṭanīn ve āvāze-i şecāʿat ü besāleti vāṣıl-ı ʿāmme-i mekān u mekīn olmağın...

Sultan Mehmed: ...ravża-i salṭanatda keşīde-bālā olduḳda Mağnisaya sancağa çıḳduḳda evā'il-i bahār-ı ʿömrinde...

Ahmed-i Dāʿī: Sulṭān Murād-ı māżīnüñ birāderi Emīr Süleymān şuʿarāsından...

Emīrī: ...merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında naḳībü'l-eşrāf olan şerefü'n-nebī ve'r-risāle zübde-i inbātü'n-niḳābe ve'l-celāle ḳıdve-i sādāt-ı saʿādet-penāh Maḥmūd bin Seyyid ʿAbdu'llāhdur.

Basīrī: Ḥażret-i Monlā Cāmī ve Nevā'īnüñ ġazelleri ve sipāriş-nāmeleriyle Sulṭān Bāyezīde gelmişdür. Ol zemānda Sulṭān Bāyezīdüñ dāmādı Uğurlı Sulṭān Aḥmedüñ muṣāḥibi olup anuñ ṣoḥbetiyle eglenüp ḳalmışdur.

Beyānī: Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında vedāʿ-ı cihān-ı fānī itmişdür.

Tācī: ...merḥūm Sulṭān Bāyezīdüñ şehzāde iken defterdārı olmış idi.

Şānī: Sulṭān Bāyezīd devrinüñ evā'ilinde gelmişdür.

Cāmī: Sulṭān Bāyezīd zemānında Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olup menāṣıb-ı ʿāliyyeye iʿtilā ve merātib-i sāmiyyeye irtiḳā itmişdür.

Cefāyī (2): Sulṭān Bāyezīd zemānında sarāy-ı saʿādet-maḳarr ve celālet-mekānuñ ḫācesi idi.

Celīlī (2): Sulṭān Bāyezīd devrinde gelmişdür.

Cemālī: Sulṭān Meḥemmed devrinde gelmişdür.

Habībī : Diyār-ı ʿAcemden Sulṭān Bāyezīd zemānında Rūma gelmiş...

Halīmī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında olan ḳużātdan ...

Hātemī: Baʿdehū Sulṭān Bāyezīd taḫt-ı salṭanata cülūs ve serīr-i salṭanat cenāb-ı felek-rifʿate pā-būs itdükde ol merzbūmı terk idüp āheng-i vilāyet-i Rūm itmişdür.

Dürrī-i Diger: Sulṭān Meḥemmed zemānında gelmiş...

Mevlānā Hüsrev: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında manṣıb-ı celīl ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye ve Ġalaṭa ve medrese-i Ayaṣofya tevliyyeti ile cenāb-ı saʿīdlerine tefvīż ü taḳlīd olınmışdı.

Haffī: Sulṭān Meḥemmed zemānında olan ḳudemā-yı şuʿarādandur.

Zātī: Vālid-i firdevs-āşiyān merḥūm Ẕātī-i nüktedāne menāṣıb u merātibden sebeb-i ḥırmān ve faḳr u fāḳa ile ḫār u zār olup ṣanʿat-ı reml ile tafṣīl-i ḥālinden sū`āl itdükde bu gūne basṭ-ı maḳāl itmişdür ki evvelā İstanbula duḫūl ve ṣoḥbet-i şuʿarā ve ẓurefā-yı zemāne müṣūl itdükde merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānı idi.

Zihnī (4): Sulṭān Bāyezīdüñ evlādından Sulṭān Meḥemmed Kefede sancaġa mutaṣarrıf iken defterdārı idi.

Refīkī: Ehl-i ḳalem ve ḫōş-nüvīs ḫaṭṭı gibi maʿārif ü kemālātı daḫı nefīs olmaġla kātib-i dīvān olup Sulṭān Selīm-i māżī zemānında maḳbūl-ı erkān olmış idi.

Zārī-i Diger: Merḥūm Samsunīzādede dānişmend iken ser-ḫayl-i şühedā merḥūm Sulṭān Muṣṭafāya kātib-i Dīvān olup ol devletde ḫayli kāmrān u pür-ʿunvān iken...

Ṣāmī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında sancaḳbegi idi.

Şemsī: Sulṭān Meḥemmed ve Sulṭān Bāyezīd zemānında defterdār olmışdur.

Şemsī (2): Sulṭān Selīm-i māżī ʿazm-i fetḥ-i diyār-ı ʿArab itdügi esnāda Kefede ḳāḍī idi.

Şehdī (2): Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında raġbet-i bī-şümār bulup ol rūzgārda şāʿir-i nāmdār idi.

Sabā`ī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı merḥūm zemānında gelmişdür.

Sunʿī (3): Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında sancaḳbegi idi.

Sunʿī (7): Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında olan ḳudemā-yı şuʿarādandur.

Zaʿfī: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ evā`il-i salṭanatında ẓāhir ü nümāyān olan şuʿarādandur.

Atā`ī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan şuʿarāsındandur.

Işkī: Merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan şuʿarāsındandur.

Ulvī (4): Sulṭān Murād Ġāzī mādiḥlerindendür.

Gamī: Baʿdehū... Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında yine Rūma ʿavdet itdükde...

Figānī-i Kadīm: Sulṭān Bāyezīd Ḫan evlādından Sulṭān ʿAbduʾllāh sancaḳda iken ol şehenşāh-ı pür-iʿzāzuñ ḥużūrında ʿalem-miṣāl ihtizāzda ve şehbāzvār hevā-yı medḥ ü ṡenāsında pervāzda idi.

Kātibī ı: Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan Sulṭān Meḥemmed oġlı Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında bu ʿālem-i fenā vü ʿademe ḳadem başan şāʿirlerdendür.

Lalī: Egerçi şuʿarādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf u inʿāmıyla ḥumeyyā-yı mekārim-i bī-intihāsın nūş iden büleġādandur.

Necātī: Baʿdehū ḫāḳān-ı Sikender-nişān merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ evlād-ı emcād-ı saʿādet-nejādından Şehzāde Sulṭān Maḥmūd sancaġa çıḳduḳda nişāncısı olmaġla

Nesīmī: Nesīmāsā deşt-i dünyāyı temāşā iderek Sulṭān Murād māżī-i zemānında diyār-ı Rūma gelmiş...

Visālī: Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān Selīm Ḫan zemānında Edirnede sarāy-ı sulṭānda muʿallim-i ġılmān iken...

Hilālī (2): ...merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında ol ufḳdan nümāyān u lāmiʿ olmışdur.

Hasan Çelebi'nin kendi hayat ve faaliyetinden zaman belirleyerek yaptığı tanıtmalar da vardır. Bunlardaki zaman ölçümünü Hasan Çelebi, takvime değil de Tezkiresi'ni yazdığı zamana bağlı olarak "tercemeleri taḥrīr olınduḳda..." gibi ifadelerle verir.

Ahmed Çelebi: Tercemeleri taḥrīr olınduḳda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl ve tekmīl-i ʿulūm ü fünūnna meşġūl idi.

Cenābī Efendi: ...tercemeleri taḥrīr ü tasṭīr olındukda merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Süleymān Ḫan... medāris-i ʿaliyyelerinden birinde ifāde-i aṣḥāb-ı istifāde ile binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin mü'esses olup...

Halīmī (2): Medāris-i ʿaliyyede müderris ve müdārese-i ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyye ile binā-yı sarāy-ı faṣl-ı bī-ḥadd ü intihāların mü'essis olup tercemeleri bu evrāḳ-ı pür-teşvīre taḥrīr ü tasṭīr ve ẕikr-i menāḳıb u mefāḫir-i bī-ḥadd ü erḳāmları bu maḳālāt-ı ʿacz-irtisāma bāʿiṣ-i nām ve sebeb-i iḥrirām oldukda pāyelik ile Ḫaṣeki Sulṭān medresesinde ḫidmet-i tedrīs-i fežā'il ü kemālāta ber-devām eylediler. Me'mūl ü mes'ūldur ki ʿan-ḳarībi'l-eyyām ṣaḥn-ı cihānda medāris-i ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye iʿtilā vü irtiḳā ile fežā'il-i mevfūrları gibi meşhūr-ı cümle-i enām olalar.

Hüseyn Çelebi: ...ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Tercemeleri taḥrīr ü aḥvāli bu evrāḳa tasṭīr olındukda İstanbulda elli akçe ile müderris ve binā-yı sarāy-ı kemālin kemāl-i iştiġāl ile müşeyyed ü mü'essesdür.

Hüsrevī: Tercemeleri taḥrīr olındukda rūy-ı baḫtı Burusada Manastır medresesi ile nāżır ve dīde-i dil ü cānı cānib-i medāris-i Şemāniyyeye nāẓır idi.

Şānī (4): Tercemesi taḥrīr olındukda ḳırḳ akçe medreseden maʿzūl şeb ü rūz taḥṣīl-i maʿārifle ẓuhūr u bürūz itmege muvāẓib ü meşġūldür.

Iyānī (3): Ḳalem-i dū-zebān vaṣf-ı ḥāl ü şānın bu cerīde-i ʿirfānda beyān u ʿıyān itdükde İstanbulda ḳırḳ akçe medreseden maʿzūl idi.

Mustafa: Baʿdehū medāris-i ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye iʿtilā idüp ve ṣaff-ı celīl ü ḫaṭīrları bu mecelleye tesvīd ü taḥrīr olındukda medāris-i Süleymāniyyeden biri ẕāt-ı fażīlet-güsterlerine maḥall ü meṣvā idi.

Neylī: ...ḥāl-i ferḫunde-me'āl ḥażerāt-ı sütūde-ṣıfātı kelām-ı dil-peẕīr ile taḥrīr ü taḳrīr itdükde ẕāt-ı fežā'il-şümūli pāytaḫtlik ile ḳażā-yı İzmirden maʿzūl idi.

Zaman mefhumunun belirsiz zaman dilimleriyle "niçe zaman, niçe müddet, niçe rūzgār, niçe eyyām, bir gün, bir zeman, cüz'ī zeman" şeklinde verilmesi (Bu ifadelerin bir kısmı, uzun sürede aynı işin yapıldığını da ifade etmektedir):

Sultan Bāyezīd Han: Niçe zemān emn ü amān üzre fermān-fermāy-ı cihān olup ḫalḳ-ı ʿālem baḫt-ı bīdārlarında ġunūde ve bereket-i ʿadl u dādlarıyla şerr ü şūr ve fitne vü fesād uyḫuda idi.

Ahmed Çelebi: Niçe zemāndur ki gülzār-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānıyle münfetiḥ...

Dervīş (2): Niçe zemān āstān-ı saʿādet-āşiyān-ı Monlāya rūy-māl ve naḳl u ders-i kitāb-ı Meṡnevī ile taḥṣīl-i ḥāl ü kemāl itdükden ṣoñra...

Sücūdī: Niçe zemān sihām-ı ālām u aḫzāna sīnesin ḳalḳan idüp tīr-i pür-te'ṡīr-i ḥavādiṡ-i eyyāma nişān olmış iken...

Şāhī (2): Niçe zemān re'īsü'l-küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve żābıṭ u cāmiʿ-i aḥvāl-i ḫāḳānī olduḳdan ṣoñra...

Ömer Beg: Niçe zemān zeʿāmet ile iḫtiyār-ı ʿuzlet idüp ṭaleb-i manṣıb içün āstān-ı ümerā vü vüzerāya tereddüd ü mülāzemet itmeyüp babaları ṭarīḳalarına sālik olmışlar idi.

Ahdī (3): : Niçe zemān İstanbulda mecālis-i büleġā-yı zemāna şemʿ olup...

Le'ālī: ...niçe zemān kitābet-i fetvā ile āstān-ı semā-sīmālarında ḫādim baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

Müttakī: Ḥaḳḳā ki niçe zemān idi ki Yaʿḳūb-ı felek ḥüsn-i Yūsufı güm-kerde vü nā-peydā itmiş idi.

Mehemmed Emīn: Niçe zemāndur ki gülistān-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānı ile münfetiḥ ve niçe şühūr u sinīndür ki ḫāṭır-ı fātır u ġamgīn ṣoḥbet-i feraḥ-fezā teraḥ-zidālarıyla münbasiṭ ü münşeriḥ ve ʿıḳd-i ṡüreyyā gibi ol ẕāt-ı kerīmü'l-müheyyā ile ṣoḥbetimüz müctemiʿ ü muntaẓım olup...

Yūsuf: Niçe zemān idi ṭā'irān-ı vehm ü ḫayāl ḳażā-yı bāl-i belbālde cenāḥīn-i ḥaḳīḳat ü mecāz ve ḳavādim ü ḫavāfī-i ıṭnāb u īcāz ile pervāzde idi.

Sultan Cem: niçe eyyām ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda mücāveret niçe müddet ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda keştī-i vücūdı ikāmet ḳılmış idi.

Sultan Cem: ... keştī-i vücūdını cānib-i Frengistāna ṣalmış idi ve niçe müddet ol līmānda lenger-i iḳāmet bıraḳmışdı. Ol eyyāmda rūzgār-ı zūrkār semt-i muḫālifden gelmekle sāḥil-i ḥayātdan lenger-i şebātı alup keştī-i vücūdı ġarḳ-ı deryā-yı fenā vü memāt oldı.

Āşık: Niçe müddet ḳażā-yı Üsküb ile defʿ-i aḥzān u kürūb muḳteżā-yı ṭabʿ ve mübteġā-yı bāli üzre cemāl-i intiẓām-ı ḥāl ve çehre-i ḥuṣūl-ı āmānī vü āmāl yüz göstermiş idi.

Firākī: Niçe müddet pāy-ı hevesi dāmen-i vaḥdete çekmiş ve toḫm-ı ferāġat u inzivāyı zemīn-i ferāġat u ḳanāʿata egmiş idi.

Levhī: Niçe müddet ḳuṭb-ı felek-i kerāmet miḥver-i dā'ire-i hidāyet Merkez Efendiye irādet getürüp taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyyeye ṣarf-ı himmet itmiş idi.

Mahremī: . Niçe müddet daḫı Selanikde bu ḥāletle rūzgār geçürüp...

Vasfī: Niçe müddet şehr-i mezbūra vālī-i umūr-ı cumhūr-ı ḫalā'iḳ iken...

Tabʿī (3): ...niçe rūzgār manṣıb-ı ḳażā ile behredār olduḳdan ṣoñra Dārü's-selām-ı Baġdāda defterdār olmışdur. Ḥālā daḫı ol manṣıbda ṣābit ü üstüvārdur.

Gubārī: Niçe eyyām mücāvir-i Beytu'llāhü'l-ḥarām olup ḫidmet-i ṭāʿat-ı ḥażret-i melik-i ʿallām ve ṭavāf-ı beyt-i pür-iḥtirāma ḳıyām-ı tāmm üzre oldı.

Mīrzā Mahdūm: Laʿl-i Bedaḫşānı ve yāḳūt-ı Remmānı niçe zemān endūh-ı ḥabs ü zindān-ı kānı çekmeyince ḫātem-miṣāl dest-būs-ı selāṭīn zīr-nigīnine almaz ve le'ālī-i mütelālī niçe eyyām u leyālī ṣandūḳ-ı ṣadef-i pür-ḍayyıḳda ve ʿummān-ı nā-peydā-yı kerān u ʿamīḳde telḫī-i dehr ve şūrī-i deryāyı ṭutmayınca ʿaḳd-i aḥvāline ḥüsn-i intiẓām gelmez.

Hayretī: Rivāyet olınur ki bir gün paşa-yı mezbūr Ḥayretīye luṭf u mekremet ü iḥsān ve terbiyet ḳaṣdın idüp Ḫayālīye hem-şehrüñ Ḥayretīyi bilür misin didükde ʿādet-i ebnā-yı zemān üzre ki mübāʿadet ü müġażat-ı iḫvānda birāderān-ı Yūsufdan eşeddür. Vezīr-i mezbūruñ manẓūr-ı mekārim-i mevfūrı olmaḳ iḥtimālinden ḥased ve bāb-ı luṭf-ı vezīr-i kāmyābı sedd idüp bilürüm ʿālem-i istiġnāda ḳayd-ı dünyādan sevr-mis̱āl āzāde ne ümmīd-i manṣıb ve ne sevdā-yı ḫidmet-i pādşāh şehbāz-ı ṭabʿı bī-ser ü sāmānlıḳ ile özge hevādadur. Bu es̱nāda bir aʿlā-ġazel dimişdür. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ maṭlaʿı ġāyetde laṭīf ü ḫoşterdür. Ḥattā daḫı naẓīre dimek müyesser olmadı diyüp bu maṭlaʿı oḳur.

Mevlānā Hüsrev: Yine bu cümle ile ḫāḳān-ı mesfūra levāzım-ı mühimmāt reʿāyatında ḳuṣūr itdi diyü bī-ḥużūr olup bir gün bī-iẕn ü destūr Burusaya gidüp anda teḳāʿüd iḫtiyār itmişdür.

Alī Çelebi: Bir gün ittifāḳ-ı yārānla seyr ü ṣoḥbete gülistāna āb-mis̱āl revān olmış idüḳ. İttifāḳ-ı yārāndan birinde Bahāristān-ı Mevlānā Cāmī var idi.

Niyāzī: Bir gün Niyāzīnüñ murabbaʿları Ayas Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında oḳunduḳda ve āvāze-i belāġat u beyānı ḳulağına ṭoḳınduḳda Ḫayālīye raġmen şāʿir-i mezbūrı zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan idüp ḫudemāt-ı celīle ve ʿaṭiyyāt-ı cezīleye maẓhar itmiş idi.

Bekāyī: Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerin seyāḥat idüp baʿdehū vālid-i firdevs-mekān Şām-ı saʿādet-encāmda ḳāḍī iken gelüp bu faḳīr-i vālid-i maʿārif-semīr ile muṣāḥabet itmiş idi.

Mis̱ālī: Fiʾl-vāḳiʿ ḳābiliyyet-i şānı olmaġla cüzʾī zemānda ems̱āl ü aḳrānına ġālib olup...

Hasan Çelebi, zaman mefhumunu Tezkire'nin yazıldığı zaman dilimi karşılığında “bu devr, devrān, bu ʿasr, bu eyyām, hālā, bu zemān, zemāne” gibi kelimelerle de vermiştir:

Āsafī: Bu devrde Ḥaleb diyārında āḫirete rıḥlet itmişdür.

Ulvī: ...ḥüsn-i tevriye vü īhām ile luṭf-ı maḳāle iʿtilā vü irtiḳā iden nüẓemā-yı devrāndandur.

Veznī: Bu ʿaṣrda geçmişdür.

Vālihī (3): Bu eyyāmda olan vāʿiẓlaruñ tamām be-nāmlarından ve bu ṭā`ife-i kirāmuñ ḫayli fiḫāmlarındandur.

Cāmī Beg : ...ḥālā Mısrda sancaḳbegidür.

Hasībī: Ḥālen Zāl Paşa Sulṭānī medresesiyle pāye-i rifʿatleri muʿallā olmışdur.

Ārifī (2): Ḥālā daḫı ol manṣıb-ı ḫaṭīrde cāygīrdür.

Fürūgī: Ḥālā Burusada gūşe-i ferāġat u inzivādadur.

Latīfī: Ḥālā İstanbulda pīr ü nā-tüvān tīr-i ḳāmeti miṣāl-i kemān iki bükülmiş şecere-i ḥayātı bī-berg ü bār olup ṣolmış ve ḳadd-i dü-tāsı selām-ı merg u peyām-ı ecel almaġiçün münḥanī olmışdur.

Laʿlī (2): Ḥālā Rodoscuḳda Rüstem Paşa medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olup taḥṣīl ü tekmīl-i esbāb-ı ʿilm ü kemāle te`nīs üzredür.

Medīhī: Ḥālā ḳażā-yı şehr-i Siroz ile fīrūz olup...

Müslimī Efendi: Ḥālā daḫı zümre-i ḳużāt-ı islāmdan ḫāli gāh kesr-i ʿazl u refʿ ü naṣb üzre mebnī olup bu ṭavr ile ʿömr geçürüp...

Mustafa (2): ...ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı S̱emāniyyeden birinde müderris olan Küçük Muṣṭafā Çelebi Efendidür.

Mustafa (3): ...ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı S̱emāniyyeden birinde müderris olmaġla binā-yı sarāy-ı fażl u ʿirfānı müşeyyed ü mü`esses olan...

Mustafa (4): Ḥālā naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra kūşiş ve peder-i büzürgvārları gibi bu fenne tamām verziş üzredür.

Münīrī-i Diger: Ḥālā bu zemānda semā-yı melāḥatüñ bedr-i münīri...

Nāmī (4): Ḥālā otuz akçe medreseden maʿzūl taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü kemālāta meşġūl...

Nevī: Ḥālā daḫı dest-i gevher-pāşı niçe kelimāt-ı leṭāfet-simātı ṭurmayup yazmada ve ṭabʿ-ı maʿārif-pīşesi tīşe-i endīşe ile kān-ı ʿirfānı her zemānda ḳazmadadur.

Nihālī (2): Ḥālā Edirnede Beglerbegi medresesinde mutaṣaddī-i ḫidmet-i tedrīsdür.

Vālihī (2): Ḥālā daḫı bülbül-i ṭabʿ-ı gülistān-ı süḫanda gūyālıḳda ve ṭūṭī-i lisānı şekker-sitān-ı belāġatda sükker-ḫālıḳdadur.

Vusūlī (2): ...ḥālā āvāze-i kūs-ı imāret ve kürre-i nāy-ı iḳdām u mehābeti ḳubbe-i eflākı pür-velvele idüp...

Vusūlī (3): Ḥālā elli akçe ile Ḳāḍī medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olmaġla binā-yı sarāy-ı kemālini te`sīs üzredür.

Kabūlī: Erbāb-ı iẕʿānuñ ḳabūl-i ḳabūli gülistān-ı eşʿārına vezān olan şuʿarā-yı zemāndandur.

Kudsī (2): Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm ʿulemā-yı Rūmuñ tamām be-nāmından ve fużelā-yı zemānuñ fiḫāmındandur.

Kātibī (4): Bu zemānda nihāl-i kemāli resīde olan rü`ūs-ı küttābdan ve defter-i büleġāda ḳaydı mevcūd olan ser-āmed-i erbāb-ı ḫaṭṭābdandur.

Lisānī: Zemānemüzde ṭūṭī-i ṭabʿı ḳafes-i belāġatde gūyā ve vaṣf-ı ḳand-i şehd-i lebān ile şekker-ḫām olan ve kelīm-i lisānı mıṣr-ı feṣāḥat u beyānda iẓhār-ı bed-beyżā iden şuʿarā-yı faṣīḥü'l-lisān ve nuẓemā-yı şīrīn-zebāndandur.

Yahyā: Şuʿarā-yı Rūmuñ fiḫām u kibārından ve bu zemānda olan fuṣeḥānuñ mābihü'l-iftiḫārlarındandur.

Tezkire'de Zarīfī ile Mihrī ise kendi yaşadıkları zaman ile verilmektedir:

Zarīfī: Zemānında olan şuʿarā vü ẓurefānuñ hem-dem...

Mihrî: Egerçi zemānında şu'arā vü ẓurefāyla ṣoḥbet ü ülfet ve mihr ü maḥabbet üzre olurmış lākin kîse-i maḫtūmınuñ mihrine dest-i ecānib irmemiş ve ser-ā-perde-i ʿiṣmet ü ʿiffetine nā-maḥrem ḥarām girmemişdür.

Hasan Çelebi, "hurde-sāl, evā'il-i hāl, ibtidā-yı hāl, mebādî-i sinn ü sāl, mebādî-i ahvāl, hadāset-i sinn, sinn-i şebāb, sıgār-ı sinn, eyyām-ı cevānî, eyyām-ı şebāb, unfuvān-ı cevānî, unfuvān-ı şebāb, nev-cevān, nev-sāl, sinn-i bülūg, bālig, mebādî-i kühūlet, āhir-i ömr" gibi ifadelerle şairlerin yaşlarını, bu yaşlarda yaptıklarını belirlemeye çalışmıştır.

Monlā Çelebi: Cenāb-ı pür-ʿaḳl u ḫurdı henūz ḫurde-sāl ve gülşen-i cihānda naḫl-i vücūd-ı pür-cūdı tāze-nihāl iken merḥūm-ı merḳūm riyāż-ı ünse intiḳāl ve ʿālem-i ḳudse irtiḥāl itdükde ṣafā-yı cevher ve zekā-yı peykerde bî-nihāna olan ẕāt-ı ferîdi ṣadef-i zemānede bir dāne olmağla yetîm ḳalup...

Sultan Bāyezîd: Ḥaḳḳā ki evā'il-i ḥālinde mekārim-i aḫlāḳ ve merāsim-i eşfāḳı meẕkūr u mesmūʿ...

Edāyî Beg: Evā'il-i ḥālinde ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymānuñ oğlı Sulṭān Muṣṭafānuñ āstānesine intisāb ile...

Bākî: Evā'il-i ḥāllerinde çarḫ-ı sitemger ve gerdūn-ı dūn-perverden çoḳ felāketler çekmişlerdür.

Sānî-i Sānî: Evā'il-i ḥālinde ḥadāṣet-ı sinn ü sāl muḳteżāsı üzre... Lākin ḥālā cümle-i menāhîden tā'ib ü rāciʿ olup... El-ḥaḳḳ zemānımızda meşhūr u maḳbūl-ı cumhūr olan şu'arādandur.

Sübūtî: Evā'il-i ḥālinde dükkānı mecmaʿ-ı ehl-i ʿirfān ve menbāʿ-ı cümle-i hünerverān idi.

Hayretî: Evā'il-i ḥālinde Vezîr-i Deryā-nevāl İbrāhîm Paşaya virdügi ḳaṣîde-i bî-miṣāli beyne'l-cumhūr meşhūrdur.

Derūnî: Evā'il-i ḥālinde erbāb-ı ḥırefden ḥarf bilmez ḫayyāṭ iken...

Zihnī (2): Evā'il-i ḥāl ve mebādī-i sinn ü sālinde şehzāde-i melek-ḫıṣāl Sulṭān Selīm-i S̱ānī Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek ıttıṣāllerine istinād u intisāb idüp...

Fazlī: Evā'il-i ḥāl ve zemān-ı iştiġālinde...

Nāmī: Evā'il-i ḥāllerinde ki eyyām-ı taḥṣīl-i hüner ve hengām-ı kesb-i kemāldür...

Vālihī (3): ...evā'il-i ḥālinde mey ü maḥbūbuñ vālihī vü ḥayrānı...

Ahmedī: İbtidā-yı ḥālinde merḥūm Monlā Fenārī ve fenn-i ṭıbbda te'līf olınan kitāb-ı Şifānuñ mü'ellifi Ḥācı Paşa ile şirket üzre Mıṣrda Şāriḥü'l-hidāye Şeyḫ Ekmel ḫidmetinde taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl itmekle tekmīl-i fażl u kemāl itmişlerdür.

Āftābī: İbtidā-yı ḥālde ṭarīḳ-i ʿilmi taḥṣīl itdükden ṣoñra...

Celāl Çelebi: İbtidā-yı ḥālinde erbāb-ı tīmārdan iken İstanbula gelüp bir miḳdār temekkün ü ḳarār itdükden ṣoñra...

Fazlī-i Diger: Mebādī-i aḥvālinde taḥṣīl-i ʿilm-i ṣarf u naḥva iştiġāl...

Bākī: ...ol zemānda re'īs-i şuʿarā-yı Rūm yaʿnī Mevlānā Ẕātī merḥūma iletdükde ḥadās̱et-i sinnimüz olmaġın...

Hāletī Çelebi: Ḥālā ki ḥadās̱et-i sinn ve ʿunfuvān-ı şebābdadur

Mustafa (4): Ḥālā ḥadās̱et-i sinn ve ʿunfuvān-ı şebābdadur... Bu sinnde bu deñlü maʿārif ü feżā'ili cāmiʿ olup ve hengām-ı şebābda ki eyyām-ı hevā vü hevesdür evḳāt-ı ḫuceste-sāʿātin taḥṣīl-i leṭā'if ü kemālāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār itmekle nuḳāve-i rūzgār ve ḳıdve-i maḫādīm-i sütūde-eṭvār olduġı mūcib-i ḥayret-i erbābü'l-bāb idügine şübhe vü irtiyāb yoḳdur.

Mehemmed: Nihāl-i vücūd-ı pür-iclāli gülistān-ı fażl u ʿirfānda keşīde-bālā olsa revādur ki āb-ı ḫūrde-i cūybār fażl-ı bī-şümārdur ve hilāl-i ẕāt-ı pür-efḍāli yevmen fe yevmen bedr-i tābān olsa sezādur... Ḥālā vāṣıl-ı sinn-i şebāb iken... feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥisābı ḥāvī vü şāmil olup ẓāhiren vücūd-ı pür-cūdı henüz hilāl iken fażlet ü kemāl ile bedr-i kāmil olmışdur.

Fazlī: Ṣıġar-ı sinninden mülāzemet-i selāṭīn-i kāmkār ve mücāleset-i vüzerā ve esāṭīn-i ẕevi'l-i'tibār ile müte'eddeb ve aḫlāḳ-ı eslāf-ı kirām...

Kātibī (2): Ṣıġar-ı sinninden ḳalem gibi küttāb ile celīs ü enīs olmaġın kātib-i ḫōş-nüvīs olmış idi.

Beyānī-i Diger (2): Eyyām-ı cevānīde ki ʿunfuvān-ı hengām-ı zindegānīdür vedāʿ-ı ʿālem-i fānī itmişdür.

Gınāyī: Eyyām-ı cevānīde taḥṣīl-i maʿrifet ve sülūk-ı ṭarīḳ-i kitābet idüp...

Cevānī: ʿUnfuvān-ı cevānīde ṭarīḳ-i ʿilmi pāyāna irgürüp şehbāz-ı ṭabʿına āsitāne-i Ḥażret-i Kemāl Paşazāde āşiyāne olup ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Mānī: ʿUnfuvān-ı cevānīde ḳalem-i fikret ü ḫayāl ile resm-i ṣūret-i ḳīl ü ḳāl ve taḥrīr-i nuḳūş-ı kelām u maḳāle dest-āzmāylıḳ ve ṭūṭī-i ṭabʿ-ı pür-nezāketi mıṣr-ı belāġat u feṣāḥatda şekker-ḫāylıḳ üzredür.

Āẕerī: Nev-cevān u nev-sāl iken fenn-i belāġatda ṣāḥib-kemāl olmışdur.

Mehemmed (2): Henüz nev-sinn ü nev-sāl iken envāʿ-ı maʿārif ü kemāl ile muḥallā ve mir'āt-ı vücūd-ı behbūdı mıṣḳal-ı feżā'il-i nā-maʿdūd ile mücellā olup aḳsām-ı kemālāt bī-ḥadd ü erḳāmdan fā'iz-i ḳadeḥ-i muʿallā olduġı ḥayret-feżā-yı ulü'n-nühādur.

Vasfī (2): Henüz ṭıfl-ı nev-sāl iken peder-i pür-iclāl ü efḍāli ʿālem-i ʿuḳbāya intiḳāl ü irtiḥāl eyleyüp ṣadef-i cihānda dürr-i naẓīm-i vücūdı yetīm ḳalduḳda...

İshak Çelebi: ... mebādī-i kühūletde viṣāl-i ġavānī ḫōş olmaz ve ẓuhūr-ı āvān-ı şeybde şarāb-ı erġuvānı nūş olınmaz tedārük-i mā-fāt ki ʿunfuvān-ı şebābda olmış idi tevbe vü inābetsüz müyesser olmaz ve telāfī-i zülāl ki ġulvā-yı cevānīde irtikāb olınmış idi.

Fevrī Efendi: Henūz sinn-i bülūġa yitişmedin şeyḫü'ş-şüyūḫ Naḳş-bend-i fuṣūṣ-ı hikem hādī-i ḍalīlān-ı ṭavā'if-i ümem...

Sinān Paşa: Ḥikāyet olınur ki henüz bāliġ oldukda minbere çıkup ḫalka emr-i maʿrūf ve nehy-i münker iderdi.

Tezkire'de Rahmī'nin küçük yaşta şiirle uğraşmaya başladığı "Henūz ruḫsār-ı rengīn ve rūy-ı nāzenīni ḫaṭṭ-ı siyāhdan sāde ve serv-i raʿnā ve ḳāmet-i bālāsı bāġ-ı leṭāfet ve gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken şiʿre kūşiş ve bu fenne ḫayli verziş idüp..." şeklinde ifade edilirken Gubārī'nin öğreniminin ilk yıllarında kimden ders aldığı hakkında da bilgi verilmiştir.

Gubārī: Evā'il-i taḥṣīlinde ḥażret-i vālid-i celīle intisāb itmekle niçe fünūn u feżā'il iktisāb itmiş idi.

Tezkire'de bazı şairlerin henüz genç oldukları da ifade edililmiştir:

Sāʿī (2): Henüz sinn-i şebābda ümmīddür ki...

Sipāhī: Mutaṣarrıf-ı zeʿāmet cevān-ı nīg-ḫaṣletdür.

Şāhī (2): Ḥālā vāṣıl-ı sinn-i şebābdur.

Atā'ī: Tāze-cevān ḥüsn ile meşhūr-ı cihān olduġından ġayrı ḫayli...

Alī Çelebi: Būstān-ı cihānda henūz nihāl-i nev-resīde olup benefşe ḫaṭṭ-ı sebz gülistān-ı rūyında demīde olmadın mīve-i fażl u kemāli ber-kemāl olmış ve reşḥa-i aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı ʿayn-ı āb-ı zülāl olmış idi.

Gayretī: ...dāniş ü maʿrifeti yirinde ṭālib-i ʿirfān cevāndur.

Kadrī: ...maʿārif ü kemālāt ṭālibinden cevān-ı pür-fehm ü iẕʿāndur.

Lalī (2): Ḥālā daḫı dāḫil-i sinn-i şebābdur. Cenāb-ı kerīm-i vehhābdan me'mūldur ki hilāl-i vücūdı kāmil ü bāhir oldukça envār-ı ʿirfānı daḫı mütekāsir ü mütevāfir ola.

Lemʿī (2): Ḥaḳḳā ki eyyām-ı cevānī ve ʿunfuvān-ı zindegānīde...

Misālī: Henüz dāḫil-i sinn-i şebābdur.

Nādirī: Henūz nev-sinn ü sāl iken...

Niyāzī (3): Henüz vāṣıl-ı sinn-i şebāb iken ḥā'iz-i maʿārif ü feżā'il-i bī-ḥisābdur.

Vālī: Vāṣıl-ı sinn-i şebāb ve dāḫil-i reyeʿān-ı ʿömr bā-şitāb iken ḥā'iz-i feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥadd ü ḥisāb olup gerden ü cānı ḳalā'id-i kemālāt ile ḥālī ve sāġar-ı vücūdı raḥīḳ-i leṭā'if ü nevādir ile mālīdür.

Hüdāyī (2): Ve eyyām-ı şebāb u cevānīde ki hengām-ı heves ü ārzū-yı viṣāl-i erġuvānıdur...

4- AİLE, SOY, AKRABALIK

Tezkirelerde, bugünkü anlamıyla aileye ait ayrıntılı bilgi bulmak mümkün olmamakla birlikte şairin aile, soy ve akrabalık durumlarıyla ilgili yapılan tanıtımlar, üzerinde fazlaca durulan konulardan birisidir. Bu tür eserlerde aile fertlerinden sadece babanın adı daima zikredilirken, anne ve anne tarafına dayandırılarak yapılan tanıtımların çok az sayıda olduğu; sadece isim verildiği görülür. Şairlerin kardeşleriyle tanıtıldığı durumlarda da genellikle aynı uygulama yapılır[144].

Aile kökenine dayandırılarak yapılan soy ve akrabalık tespitlerinde verilen bilgiler ışığında şairin nesebi veya şeceresini ortaya çıkarmak mümkün değildir. Babadan başlayarak aile kökenine doğru inen bu tür tanıtımlarda, dikkatli, sıraya dayanan birbiriyle bağlantılı bir soy tespiti yapılmaz. Tezkirelerde asıl amaç şairin aile açısından kim olduğunun belirlenmesi ve tanıtılması olduğu için verilen bilgiler itibariyle soyuna başvurulan şair sayısı fazla değildir. Aile ile ilgili verilen diğer şahıslar, şairin biyografisini aydınlatabilecek mahiyette olmasından dolayı önemlidir. Aynı zamanda ailesi, soyu ve akrabaları hakkında bilgi verilmeyen şairler de bulunmaktadır[145].

Tezkirecilerin bu konu ile ilgili vermiş oldukları bilgilerin az veya çok olması şair ile olan yakınlıklarına, münasebetlerinin derecesine ve şairin şairlik kabiliyeti gibi sebeplere dayanır.

Tezkirelerde, baba ile ilgili tanıtımlar, daha çok babanın toplum içindeki mesleği ve mevkii ile ilgilidir. Tezkireci, baba hakkında verdiği bilgileri, isim, unvan ve lakap gibi kelimelere dayandırabileceği gibi babanın mesleğini belirten kısa bir bilgi veya işaretle de söz konusu edebilir[146]. Bu hususlar Hasan Çelebi Tezkiresi'ndeki şairlerin aile, soy ve akrabalık durumlarıyla ilgili tanıtımlar için de geçerlidir.

---

[144] Harun Tolasa, a.g.e., s.42; Mustafa İsen, a.g.e., s.53; Rıdvan Canım, a.g.t., C. I., s.L.
[145] Pervin Çapan, a.g.t., s.115.
[146] Pervin Çapan a.g.e., s.115.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairin babasının mesleği, görev yeri, adı, unvan veya lakabı, şahsiyet zenginliği, ilmi durumu, ölüm zamanı, memleketi ve şairin kaçıncı evlat olduğu hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.

Ahmed Paşa: Veliyü'd-dīnoğlı dimekle ma'rūf ve ābā vü ecdādı fażl u reşād ve ṣalāḥ u sedād ile mevṣūfdur. Babası sābıḳā Sulṭān Murāda ḳāżī'asker olmışdur.

Ahmed: Binā emīni Ḥüseyn Çelebinüñ oğıllığıdur.

Ahmed Beg (2): Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan ḳal'a-i Sigetvārı muḥāṣara itdükde gülistān-ı cināna revān olan Nişāncı Meḥemmed Begüñ oğlıdur.

İshak Çelebi: Babası Ḳılıccı İbrāhīm dimekle ma'rūf olup...

Emīrek: Ḥakīm Monlā Üveysüñ oğlıdur.

Āhī: ...babasına Seydī Ḫoca dirler mālik-i dirhem ü dīnār bir māldār tācir idi.

Bezmī-i Diger: Filibeli ḳāḍī Dervīş Çelebinüñ oğlıdur.

Bekāyī-i Diger: Ṣaḥn müderrisi iken vefāt iden merḥūm Ṭursun Efendinüñ büyük oğıllarıdur.

Bekāyī (3): Cimri Çingān dimekle meşhūr-ı cihān olan ma'cūncınuñ oğlıdur. Babası aṣḥāb-ı ḥırfetden iken...

Beyānī-i Diger (2): Şeyḫ Kemāloğlı dimekle ma'rūf...

Cafer Çelebi: Beyne'l-enām ve cümle-i ḫavāṣṣ u 'avām içinde Tācīzāde dimekle meşhūr ve tevḳī'-i tamām-ı iştihārı ṣaḥīfe-i felek-i devvār ve ṭūmār-ı rūzgārda mesṭūrdur. Babası ṣāḥib-i seyf iken...

Hāletī Çelebi: Sābıḳā şehzāde ḫācesi iken fevt olan 'Azmī Efendinüñ ferzend-i dil-bendidür.

Hasībī: Budinde emīrü'l-ümerā iken terk-i rüsūm-ı mülket-i fenā ve āheng-i tesḫīr-i 'ālem-i beḳā iden Güzelce Rüstem Paşanuñ oğlıdur... babaları aṣḥāb-ı ṭabl u 'alem ve erbāb-ı ḫadem ü ḫaşemden iken...

Hilmī-i Sālis: Babası maḥrūsa-i Burusada elli akçe ile Manastır müderrisi iken dāḫil-i behişt-i cāvīdān ve vāṣıl-ı ḥūr u ġılmān olmış idi.

Halīmī (2): Müteʿayyinān-ı ʿulemā-yı dehrden vilāyet-i Anaṭolıya ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿ-i eṣnāfü'l-ulūm u envāʿü'l-ḥikem ḥāvī-i ḥaḳā'iḳü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl maẓhar-ı daḳā'iḳü'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl zübde-i erbābü'l-ifāde Mevlānāü'l-ʿallāme Āḫīzāde Efendinüñ veled-i ercmend-saʿādetmendidür.

Hālisī: Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānīnüñ ḫācesi olan ʿAṭāu'llāh Efendinüñ ferzend-i ḫayrü'l-ḫalefī ve dürr-i girān-māye-i ṣadefidür.

Hatmī (2): Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānīnüñ lālāsı olan Caʿfer Paşanuñ oġlı Muṣṭafā Begdür. Babası gerçekden maʿārif ü kemālāt ile ārāste ve gerden-i vücūdı ḥuliyy-i leṭā'if-i nā-maʿdūd ile pīrāste idi.

Hüsrev: Babasına Ḳaragöz Beg dimekle maʿrūf bir sancāḳbeginüñ oġlıdur.

Hızrī: Merḥūm Müftī Aḥmed Paşanuñ oġlıdur.

Hāce Çelebi Efendi: Merḥūm Şeyḫ Yāvesī Ḥażretlerinüñ ferzend-i mesʿūdı ve dürr-i girān-māye-i ṣadef-i vücūdıdur.

Dervīş (4): Köstendilli Muṣṭafāsı demekle maʿrūf olan ḳāḍīnuñ oġlıdur.

Rahīmī: Babası Amasiyyadan Meḥemmed Çelebi dirler bir ʿazīz ve cüz'iyyāt-ı ʿulūmda müşāreketi var ẕātından ibhām-ı cehāleti refʿ itmekle pür-maʿrifet olmış ehl-i ḥāl ve ṣāḥib-i temyīz kimesne idi. Burusada iḳāmet ḳılup ʿamā'ir-i selāṭīnde iḫtiyār-ı ḫidmet-i meşīḫat itmiş idi.

Revnakī: Babasına Revnaḳī dirler. Filibede Şehābü'd-dīn Paşa cāmiʿinüñ ḫaṭībi idi.

Rūhī: Der-i medīne-i ʿilm ü kemāl ve çābük-süvār-ı dildül-i maʿārif ü efḍāl şeyḫü'l-islām mümeyyizü'l-ḥalāl ʿani'l-ḥarem merḥūm u maġfūr Müftī ʿAlī Çelebinüñ ferzend-i melek-ḫıṣāli ve nihāl-i devḥa-i fażl u kemāli idi.

Rūhī (2): Merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Ebu's-suʿūd Efendinüñ ketḫudāsı Ḥasan Aġanuñ oġlı idi.

Sipāhī: İstanbuldan Şuyolı nāẓırı olan Ḥasan Begüñ oğlıdur.

Su'ūdī: Edirne ḳażāsından müteḳā'id iken ḥafīż-i fenādan ser-menzil-i beḳāya müteṣā'id olan Emīr Ḥasan Efendinüñ ferzend-i feżā'il-sünenīdür.

Sinān Efendi: Babaları ṣalāḥ u taḳvāda yegāne-i muḳtedā-yı zühhād-ı zemāne meşāyiḫ-i 'iẓāmdan Şeyḫ Ḥüsām dimekle şöhre-i enām ve maḳbūl-i ḫavāṣṣ u 'avāmdı.

Şāhī (2): ...Okçızāde Meḥemmed Paşanuñ ferzend-i hūşmendidür.

Şīrī: Hersek oğlı Vezīr Aḥmed Paşanuñ oğlıdur.

Subhī (2): Babasına Ṣubḥī dirler imām u ḫaṭīb ḫidmet-i meşāyiḫ-i kibārdan behredār bir pīr ü nā-tüvān olup zemān-ı ḫazān irmekle bülbül-i bālī ḫāmūş u lāl olmış idi.

Sabrī: İstanbulda Sulṭān Meḥemmed Ḫan cāmi'inde ḥāfıẓ-ı kütüb olan Monlā 'Arabuñ oğlıdur.

Sun'ī (5): Babasına Mevlidci Ḥüsām dirler bir meşhūr u be-nām kimesne idi.

Ubeydī: Nebī Ḫalīfe dirler 'ābid ü ṣāliḥ ve vā'iẓ ü nāṣiḥ bir 'azīzüñ oğlıdur.

İzārī (3): Ḳāḍī-i belde-i fāḫire-i Üsküp iken terk-i 'ālem-i aḥzān ü kürūb iden Ḳara Ḥasan nām ḳāḍīnuñ küçük oğlıdur.

Azmī Efendi: Erbāb-ı ḳalem ü Dīvān ve aṣḥāb-ı mürüvvet ü iḥsān arasında ma'rūf u meşhūr ve ġāyet-i diyānet ü mürüvvet ve nihāyet-i seḫāvet ü mekremet ile ḳabūl-ı cumhūr olan defterdār Pīr Aḥmed Çelebinüñ ferzend-i sa'ādetmendidür.

İlmī (2): Luṭfī Çelebi dirler bir ḳāḍīnüñ oğlıdur.

Iyānī: Babasına 'Acem Ḥasan dirler. Rūmillerinde fāṣıl-ı ḳażāyā-yı merd ü zenn iken terk-i maḳām-ı miḥnet ü şīven itmişdür. Edirnede Ḳāḍī medresesi dimekle ma'rūf medresenüñ bānī vü vāḳıfıdur.

Ganī: Babalarına Emīr Şāh dirler müte'ayyinān-ı ḳużāt-ı İslāmdan bir ḳāḍī-i Bercīs-iḥtirām idi.

Fānī (2): Meşāhīr-i ḳużātdan Filibe ḳāḍīsı iken vefāt iden Meḥemmed Çelebinüñ oğlıdur.

Fahrī: Burusa ḳāḍīsı iken vefāt iden Ecezādenüñ oğlıdur. Babası Meḥemmed Çelebi merḥūm Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥākim iken...

Kudsī: Ḥarem-sarāy-ı şāhī ve ḥarīm ü ḥaṭīm-i saʿādet-penāhīde neşv ü nemā bulup şehr-emīni baʿdehū Şehzāde Sulṭān Muṣṭafānuñ defterdārı iken mutaṣarrıf-i manṣıb-ı livā olan Luṭfī Begüñ oğlıdur.

Kudsī (2): Merḥūm Vāʿiẓ Monlā ʿArabun ferzend-i ʿilm ü edebidür.

Laʿlī (2): Laʿlīn Ḳabazāde dimekle pür-iştihār olan ḳāḍīnuñ ferzend-i hoşmendi olmağın...

Mānī: Babası Çalık ʿAlī dimekle maʿrūf efāżıl-ı ḳużāt-ı ḳaṣabātdan bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur.

Mehemmed: Ḥā`iz-i kemālāt-ḥasbī ve fā`iz-i saʿādāt-vehbī ve müktesebi cāmiʿ-i ʿulūm u ḥikem menbaʿ-ı cūd u kerem maʿden-i ʿulüvv ü himem temīme-i veşşāḥ-ı fażl u kemāle yetīme-i ḳılāde-i saʿādet ü iclāl vāsıṭa-ı ʿaḳd-i fezā`il dürre-i beyżā-yı baḥr-ı muḥīṭ-i maʿārif ġurre-i važḥā-yı cebhe-i ḥaḳā`iḳ u leṭā`if dürc-i mekārim-i aḫlāḳuñ dürr-i şemīni burc-ı kerā im-ḫıṣālüñ mihr-i güzīni būstān-ı dāniş ü iẕʿānuñ nihāl-i bülend-bālāsı ve ṣadef-i ʿizz ü şerefüñ lü`lü-i lālāsı āsmān-ı saʿādet ü iḳbālüñ kevkeb-i saʿdı... Bu dāʿī-i żaʿīfüñ bu evrāḳ-ı perīşānı cemʿ ü te`līf itmesine ʿillet-i ġā`iyye olup... sulṭān-ı ʿālem fażl u iḥsān Ḫᵛāce-i Sulṭān-ı Cihān Ḥażretlerinüñ

Li-münşihi : Ey ḫᵛāce-i ʿālī-himem dībāce-i cūd u kerem

Ser-nāme-i fażl u ḥikem ser-tāc-ı aṣḥāb-ı kemāl

nihāl-i devḥa-i fażl-ı nā-maḥṣūrı ve nūr-ı dīde-i sürūr-ı ḥubūrıdur.

Muhlisī: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ oğlı saʿīd ü şehīd küşte-i tīġ-i Ṭahmas-ı ʿanīd olan merḥūm Şehzāde Sulṭān Bāyezīdüñ muḳaddemā ḫᵛācesi olan Caʿfer Efendinüñ oğlıdur.

Merdümī: Niçe zemān Ġalaṭa emīni olup baʿdehū Budine defterdār olan ve envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i dār u diyār olan ʿAlī Çelebinüñ ferzend-i pür-ʿilm ü edebidür.

Meşāmī: Şecāʿatde Rüstem-i devrān olan ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ vezīr-i aʿẓamı merḥūm Rüstem Paşanuñ ketḫudālarından Muṣṭafā ketḫudānuñ nihāl-i devḥa-i pür-ṣafāsıdur.

Mustafa: Ġāyet-i ʿaḳl u sedād ve nihāyet-i felāḥ u reşād ile şöhre-i ʿāmme-i bilād ve maʿlūm-ı cümle-i ʿibād olan ḫidmet-i maḫdūm-ı ḥaḳā'iḳ-penāhı maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī-i İlāhī şehbāz-ı hevā-yı feżā-yı ʿirfān ʿanḳā-yı Ḳaf-ı ḥaḳā'iḳ ü īḳān cihān-ı kemālātuñ deryā-yı muḥīṭi ve ʿālem-i ʿilm ü fażluñ ḳāmūs-ı vasīṭi ḥālā Sulṭān Selīm-i māżī medresesi ile istiḳbāl iḳbāl iden ve ilā-heẕā niçe medāris-i ʿaliyyede cüst ü cūy ṣāhid-i fażl u kemāl iden mālik-i memālik-i hōşmendi muḳaddemā Şām-ı şeref-encāmdan müteḳāʿid iken intiḳāl iden Ḳaf Aḥmed Çelebinüñ ferzend-i saʿādetmendi Muṣṭafā Çelebi Efendidür.

Mü'min: Nehārī dimekle şöhre-i eyyām ve meşhūr-ı enām olan şāʿir-i be-nāmuñ şāḫ-ı vücūdınuñ bahārı ve ḥāṣıl-ı būstān-ı ḥayātı olan ferzend-i bedīʿü'l-āṣār ve ʿacībü'l-eṭvārıdur.

Monlā Çelebi: Vāʿiẓ ü nāṣiḥ ve ʿābid ü ṣāliḥ ḥicret-i żamīr-i münīri envār-ı mücāhedāt u riyāżetle tābnāk ve āyīne-i ṭabʿ-ı derrāklarından jeng-i taʿlīḳāt-ı ʿālem-i āb u ḫāk zidūde vü pāk olan çehre-güşā-yı ṣuver-i maʿānī-i laṭīfe üsvetü'l-vāʿiẓīn Bedrü'd-dīn Ḫalīfenüñ ferzend-i dil-bendidür.

Mīrī (2): Babaları diyār-ı ʿAcemden merzbūm-ı diyār-ı Rūma ḳadem başan ṭā'ife-i Aʿcāmuñ ḫāce-i be-nāmlarından Kiçi Mīr dimekle şöhret-peẕīr olmışdur.

Meylī (3): ...Luṭfī Begzāde... peder-i muʿaẓẓamları defterdārlıḳ manṣıbı ile muʿazzez ü mükerrem olmış idi.

Nāmī: Peder-i büzürgvārları ki āsmān-ı ʿirfānda bedr-i pür-envārdur. Kemāl-i erbāb-ı ulūm ve ḳıdve-i aṣḥāb-ı fünūn u ruḳūmdan zümre-i aṣḥāb-ı ʿilm ü edebden

ḳāḍī-i medīne-i Ḥaleb iken ḳażā-yı Rabbānī ve ḥükm-i nāfiẕ-i Yezdānī ile dest-i sāḳī-i ecelden... şerbetin çeşān olup şehbāz-ı bülend-pervāz rūḥ-ı revānı bu ḫākdān-ı cihāndan gülistān-ı cināna ṭayerān iden ser-āmed-i aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān ser-defter-i erbāb-ı ẕevḳ ü iẕʿān fihrist-i mecmūʿa-i maṭbūʿa-i ser-bülendi (Ḥażret)-i Mevlānā-yı Pīr Aḥmed Çelebi Efendidür.

Nāmī (3): Diyār-ı Ḥamīdden ḳāṣaba-i Aġrosdan Nuruʾllāh Ḳāḍī dimekle maʿrūf bir ḳāḍīnuñ oġlıdur.

Nihālī (2): Nihāl-i vücūdı müreffaʿ ü muʿallāsı Vekīl Sinān dimekle şöhre-i cihān olan ḳāḍīnuñ gülistān-ı vücūdından keşīde-bālā olmışdur.

Hātifī: Maḥmiye-i Edirneden meşāyiḫ-i ḫalvetiyyeden Şeyḫ Zāhidīzāde dimekle maʿrūf bende vü āzāde olan kimesnenüñ oġlıdur.

Hāşimī (3): Babası fırḳa-i ḳużāt ve zümre-i sādāt-ı ʿamīmüʾl-berekātdan Isparta nām ḳaṣabadandur. Faḳīhzāde dimekle şöhre-i enām idi.

Yahyā Çelebi: ʿUmde-i ʿulemā-yı aʿlām ser-defter-i efāżıl-ı ikrām ṣadr-nişīn-i maḳām-ı istiḥḳāḳ zübde-i dehr ve ḳıdve-i āfāḳ ẕāt-ı pür-efḍāli merāsim-i fażl u kemāli iḥyā idüp maẓhar-ı ḥāl-i ferḫunde-meʾāl... olan ʿallāme-i zemān Zekeriyyā Efendi (Ḥażretleri)nüñ nihāl-i būstān-ı fażl u kemāli ve s̱emere-i şecere-i maʿārif ü efḍālidür.

Yakīnī (2): Zümre-i ḳużāt-ı maʿdelet-ʿunvāndan olan merḥūm ʿİmād Sinānuñ oġullarından ve ebnāsı miyānında ʿulüvv-i şān-ı maʿrifet ü kemāl ve meḳārim ü efḍāl ve ḫulḳ u cemāl ile maṭbūʿ u maḳbūl-i iḫvān-ı zemān idi.

Hasan Çelebi Tezkiresiʾnde, şairin baba mesleğinin belirtilmemesine rağmen adı, unvan veya lakabı, mahlası, şahsiyet zenginliği, ilmi durumu ve şairin kaçıncı evlat olduğu ile ilgili bilgiler de bulunmaktadır.

Sultan Korkud:...leʾālī-i ābdāruñ eşref ü ebheri şehenşāh-ı mesʿūd Ḥażret-i Sulṭān Ḳorḳuddur ki Sulṭān-ı Bāyezīdüñ ferzend-i ekberidür.

Sultan Mustafa: ...Sulṭān Muṣṭafādur ki sulṭān-ı selāṭīn-i cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ferzend-i hūşmendi ve ol ravża-i celālet ü ḫilāfetüñ muḳaddemā ser-zede olan nihāl-i bülendidür.

Bedīʿī: Dārü'n-naṣr ve'l-meymene Edirne-i maḥmiyeden Müşgī Emīroġlı dimekle...

Behiştī: Ḳarışdıran Süleymān Beg oġlı Süleymān Çelebi dimekle meşhūrdur.

Hasan Çelebi (2): Ḳıdve-i aṣḥābü'l-ifāde merḥūm u maġfūrün-leh Āḫīzāde Efendinüñ nihāl-ı vücūd-ı pür-efḍālinden bir ġaṣn-ı bī-naẓīr ü miṡāl-i müstecmaʿ-ı envāʿ-ı fażl u kemāl cāmiʿ-i levāzım-ı istiḥḳāḳ u istīhāl ḫūb ṭabʿ u melek-ḫıṣāl şāyeste-i devlet ü iḳbāl bir maḫdūm-ı müstevcibü'l-celāldür. Hilāl-i vücūd-ı pür-iclāli maṭlaʿ-ı ẓuhūrdan şāriḳ ü ṭāliʿ olduḳda...

Hayālī-i Diger: Merḥūm u maġfūr fāżıl-ı devrān meşhūr-ı cihān olup Şaḳā'iḳda aḥvāli mesṭūr olan Mevlānā ʿAbdü'l-kerīmüñ oġlıdur.

Sunʿī (3): İskender Paşa oġlı...

Alī Çelebi (3): Sābıḳā meẕkūr olan Ümmü'l-veledzāde ʿAbdü'l-ʿazīz merḥūmuñ ferzend-i ḫayrü'l-ḫalefidür.

Amrī: Mevlānā ʿAbdü'l-kerīm iki ʿabd-i ṣaġīr alup birinüñ nāmını Zeyd birinüñ ʿAmr ḳomış idi.

İnāyetu'llāh: İnşā a'llāhü'l-melikü'ş-şükūr ḥarf-i ḳāfda meẕkūr olan Ḳādirī Çelebinüñ ki Ispartazāde dimekle meşhūrdur oġlıdur. Bu dāʿī-i faḳīrü'l-ḥālüñ ḫālidür.

Ahdī (3): Babasına Mevlānā Şems dirler. Müteʿayyinān-ı Dārü's-selām-ı ḫıṭṭa-i Baġdād-ı pür-iḥtirāmdan idi.

Gubārī (2): Kireççizādenüñ küçük oġlı Maḥmūd Çelebidür.

Gayretī: Diyār-ı ʿAcemden ḫayl ü ḫaşem ile gelüp cenāb-ı Süleymānīde maḳbūl u müsellem olan Ulama Paşanuñ evlādındandur. İskender Begüñ oġlıdur.

Fazlī: Gülistān-ı feṣāḥatüñ serv-i ser-bülendi şöhre-i cihān Ebu'l-fażl Efendidür ki merḥūm Monlā İdrīsüñ ferzend-i saʿādetmendidür.

Lemʿī: Muḳaddemā meẕkūr u mesṭūr olan Lāmiʿīnüñ ferzend-i dil-bendidür.

Meʿālī: Yārḥiṣāroğlı dimek şöhre-i dār u diyār olan fāżıl-ı nāmdāruñ oğlıdur.

Mālikī: Muḳaddemā meẕkūr u mesṭūr olan Ḳādirīnüñ ferzend-i pür-mefāḫir ü meʾāsiridür. Beyān-ı neseb ü ḥāli minvāl-i tafṣīl ile nesc olınmağın şerḥ-i aḥvāli tekrār nesḫ olınmadı. Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḫāli...

Mehemmed Efendi: ...merḥūm Būstān Efendinüñ ferzend-i mübeccel ü mufaḫḫamıdur.

Mehemmed (2): Merḥūm u mağfūrün-leh ʿAbdü'l-ġanī Efendinüñ nihāl-i devḥa-i bürūmendi ve dürr-i yek-dāne-i ṣadef-i vücūd-ı ercmendi ve ol fāżıl-ı rūzgār ve ḫulāṣa-i enām ve ḫānḳāh-ı rūzgāruñ ferzend-i hoşmendidür... Peder-i büzürgvārları ki cāmiʿiyyet-i maʿārif ü feżāʾilde bī-s̱ānī vü s̱ālisdür.

Merdī-i Diger: ʿAmrīnüñ oğlıdur.

Mustafa (4): Sābıḳā muḥarrer ü mesṭūr olan ʿAzmī Efendinüñ ferzend-i dil-bendidür.

Meylī: Cenāb-ı ıyādet-niṣāb saʿādet-ḳıbāb muḳtedā-yı eʾimme-i dīndār sulṭān-ı ʿulemā-yı feżāʾil-şiʿār ḳıble-i erbāb-ı ʿilm ü ʿamel Kaʿbe-i ṣanādīd-i erbāb-ı naḥl ʿumdetü'l-müfessirīn ve üsvetü'l-muḥarrirīn Mevlānā Ebu's-suʿūd Ḥażretlerinüñ ferzendi...

Nādirī: Merḥūm-ı mağfūrün-leh ʿAbdü'l-ġanī Efendinüñ nihāl-i devḥa-i berūmendi ve dürr-i yek-dāne-i ṣadef-i vücūd-ı ercmendi ve ol fāżıl-ı rūzgār ve ḫulāṣa-i enām ve naḳāve-i rūzgāruñ ferzend-i hōşmendidür... Peder-i büzürgvārları ki cāmiʿiyyet-i maʿārif ü feżāʾilde bī-s̱ānī vü s̱ālisdür.

Nişānī-i Sānī: Celālzāde Muṣṭafā Çelebi dimekle şöhre-i dünyā olan...

Vasfī (2): Naḳḳāş-ı ṣaḥā'if-i aḥvāl ve ressām-ı ṣuver-i ḥāl-i erbāb-ı maḳāl olan rāḳımü'l-ḫurūfuñ ʿammzādesidür. Kirāmī maḫlaşı ile taḥrīr ü tersīm olınan merḥūm ʿAbdu'r-raḥīm Efendinüñ ferzend-i dil-bendi ve nihāl-i berūmendidür.

Hüdāyī (2): Āftāb-ı ẕāt-ı envārı ḫandān-ı fażl-ı bī-şümārdan ẓāhir ü bedīdār ve hilāl-i vücūd-ı bī-miṣāli ufḳ u ʿilm ü kemālden lāmiʿ ü āşkār olup merḥūm u mağfūrün-leh Aḫīzāde Efendinüñ naḫl-güsteri ve devḥa-i ẕāt-ı pür-efḍālinüñ naḫl-i maʿārif-güster ü hüner-perveridür.

Hasan Çelebi, Nişānī'nin soyu hakkında bilgi verirken "Vilāyet-i Ḳaramandan ḫulaṣa-i edvār netīce-i muḳaddem ü ṣānī-i leyl ü nehār gencūr-ı künūz-ı ḫazā'in rāz-ı ḳāfile-sālār u aḳfān-ı rümūz-ı ḥaḳīḳat u mecāz-ı mihr-i sipihr-i ʿālem-i kevn ü mekān şehbāz-ı bülend-pervāz ḳażā-yı lā-mekān rāḳım-ı ḫiṭāb-ı maʿnevī nāẓım-ı kitāb-ı Meṣnevī Celālü'd-dīnü'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ evlād u emcād-ı saʿādet-nejādlarındandur" şeklinde babasını eseriyle birlikte takdim etmiştir.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairin babasının isim, unvan veya lakabının bildirilmeden görev yeri, mesleği, şahsiyet zenginliği, ilmi durumu, memleketi, diğer akraba ya da babanın yakın arkadaşlarının isimlerinin verildiği durumlar da söz konusudur.

Ahmed (2): Babaları liyāḳat u istiḥḳāḳ ile mīr-i sancaḳ olmış idi.

Emīnī: Babası Kāğıd emīni olmağla...

İlāhī-i Diger: Şeyḫzādedür.

Bekāyī: Kefe diyārından bir ḫaṭībüñ oğlıdur.

Peyāmī: İstanbuldan bir yayabaşınuñ oğlıdur.

Tābī: ...şehr-i İstanbuldan maḳbūl-ı dergāh-ı Bārī Ḥażret-i Emīr Buḫārī dervīşlerinden birinüñ oğlıdur.

Cevānī: Ḳāḍīzādedür.

Caferī: Merḥūm-ı merḳūmuñ oğlıdur

Hāletī: Babasına Ṣanavber Ḳāḍī dirler idi.

Hadīdī: Babası āhenger olmağla Ḥadīdī taḫalluṣ itmişdür.

Hasan Çelebi-i Muʿīd: Sirozdan Ḳāḍīzādedür.

Dāʿī-i Diger: Ayas Paşa oğullarından Aḥmed Begüñ dāyesi oğlı olup...

Duʿāyī: Cevāmiʿde muʿarref ve babası gibi binā-yı taʿrīfi muraṣṣaf olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Rızāyī (2): Babası ekābir-i ḳużāt-ı meʿālī-mevfūrdan...

Remzī: Burusada dirhem ü dīnārı ʿāşıḳuñ eşk-i çeşm-i ḫūn-bārı ve dāġ-ı sīne-i efgārı gibi bī-ḥadd ü bī-şümār olan aṣḥāb-ı s̱ervet ü yesār ve kibār-ı tüccār-ı nāmdārdan bir ḫāce-i büzürgvāruñ oğlıdur.

Zeyneb Hatun: Laṭīfī Ḳasṭamonı-nāmesinde Ḳasṭamonı diyārındandur bir merd-i hünerverüñ duḫter-i saʿd-aḫterīdür dimişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi Amasiyyalı bir ḳāḍīnuñ ḳızıdur dimişdür.

Zeynī: Ḳayd-ı tekellüf ü taṣallufdan serv-mis̱āl āzāde olup kā'ināt-ı cūda ḥāṣıl-ı ḫırmen-i ʿaḳl u sedādı ber-bād-dāde olan meşhūr-ı āfāḳ kātibzādedür... Babası vezīr-i aʿẓam Meḥemmed Paşanuñ kātib-i sırrī olmağla ems̱āl u aḳrānından tevaffuḳ idüp şevāhiḳ-i merātib ü menāṣıba teʿallī vü teselluḳ itmiş idi. Baʿdehū vezīr ü serdār-ı ʿasākir-i nuṣret-şiʿār dilīr-i maʿreke ve şīr-i bīşe-i gīrūdār olan Lālā Muṣṭafā Paşayla babasınuñ ḥuḳūḳ-ı sābıḳası olmağla...

Sürūrī (2): Babası māldār bir ḫāce-i büzürgvār idi ki kīse-i kān dökinmege imkān olsa cevāhir-i zevāhiri taḳṣīr ü tağyīr bulmaz idi ve bir ṣāḥib-i s̱ervet ü yesār mālik-i dīnār-ı bisyār idi ki kāse-i ʿummān boşlamaḳ ḳābil olsa māl-ı firāvānı noḳṣān-peẕīr olmaz idi. Aḳçesi eşk-i ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdan efzūn ve dīnārı dāġ-ı sīne-i dil-figārān gibi ḥadd ü ʿadedden bīrūn idi. Ḫāce-i mezbūr ṣadef-i vücūdında bir dāne olan dürdānesi ki dīde-i ʿömr-dīdesinüñ nūrı ve sīne-i pür-sekīnesinüñ sürūrı idi.

Şerīf: Şerīfī-i mezbūruñ ferzend-i hūşmendidür.

Sabūhī: Babası diyār-ı ʿAcemden hicret itmişdür. Merḥūm Hicrī Ḳara Çelebi ile ḳarābeti vardur.

Sunʿī (9): Ḥamīd ilinde Yalvac dimekle iştihār bulan ḳaṣabada bir şeyḫ-i ṣalāḥī-diṣāruñ oğlıdur.

Tabʿī: Babası ekābir ü aʿyān-ı ḳużāt-ı zemāndandur.

Tabʿī (2): Babası baʿż-ı ʿamā'ir-i selāṭīne mütevellī olmış idi.

Zuhūrī (2): Babası Şām-ı şerīfde muḥāsebeci olmışdur.

Iyānī (3): Babası Ḥaleb müftīsi iken ʿālem-i ʿuḳbāya sefer eylemişdür.

Iyşī: Babası ol diyāruñ meşāyiḫ-i kibārından bir ẕāt-ı büzürgvār...

Firākī: Dest-i ḥavādiṣ-i eyyām-ı irtifāʿ ḳalʿa-i sipihr-intiẓāmından ḳūtāh ve ṣānī-i ḥıṣn-ı felek-mīnū olduğına rifʿat-i küngüre-i burc u bārūsı güvāh olan ḳaṣaba-i Kütahiyyadan meşāyiḫ-i ṭarīḳa-i seniyyeden bir şeyḫüñ oğlıdur.

Fikrī: Babası Amasiyyada mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı fetvā iken müteveffā olmışdur.

Kadrī: Bu ʿabd-i ḳāṣıruñ aḳāribinden maʿārif ü kemālāt ṭālibinden cevān-ı pür-fehm ü iẕʿāndur.

Kātibī (3): Babası ʿazablar kethudāsı...

Kāmī Efendi: Babası ṣāḥib-i ʿirfān Murādiyye-i Edirnede meṣnevī-ḫān olmağın...

Latīf: Hevāsı laṭīf ve ābı ḫōş-güvār olmağla mümtāz-ı büldān u emṣār olup nümūne-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan şehr-i Burusadan bir ḫāce-i māldāruñ oğlıdur ki...

Mevlānā Lāmiʿī: Babası Sulṭān Bāyezīd-i şehr-yāruñ defterdārı olmış idi.

Lemʿī (2): Babası ḳużāt-ı islāmdan bir müteʿayyin ü be-nām kimesne idi.

Nizāmī: Diyār-ı Ḳaramandan bir fāżıl-ı devrānuñ oğlıdur.

Vālihī (2): Ḳużāt-ı sütūde-ṣıfātdan birinüñ ferzend-i feżā'il-simātıdur.

Vusūlī: Babaları Sulṭān Selīmü'l-cinān ḫāḳān-ı Sikender-nişān çābük-süvār-ı meydān-ı ḥükūmet-rānı Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī fermān-dih-i cihān ve mālik-i memālik-i Īrān u Tūrān olmadın ḳapucıbaşıları idi.

Yetīm: Babası dergāh-ı ʿaẓamet-penāh-ı ṣāḥib-ḳırānında ṭurnacıbaşı olmaġla...

Kāmī-i Diger: ʿĀmil ü ʿālem-i Rabbānī maẓhar-ı cemāl-i kemāl-i Yezdānī ser-defter-i ṣūfiyān-ı savmaʿa-i ḥāk-ı nūr-baḫş-ı mücāvirān ḳubbe-i eflāk-ı naḳş-bend-i ʿālem-i taḳvā vü ṣalāḥ ve zīb ü zeyn-i ṣuffe-i reşād u felāḥ dürr-i deryā-yı kemāl olan Şeyḫ Cemāl (Ḥażretleri)nüñ birāderzādesi ve āstān-ı saaʿādet-āşiyānınuñ ḫānevādesidür.

Müslimī Efendi: Ẕāt-ı şerīf-i melek-ṣıfāt ʿanaṣır-ı laṭīf-i maʿārif-āyāt mihr-i sipihr-i maʿārif bülbül-i gülistān-ı leṭāʾif medār-ı merkez-i fażl u efḍāl muḥīṭ-i noḳṭa-i ʿilm ü kemāl aṣḥāb-maʿārif ü kemālātuñ müslimi ve erbāb-ı feżāʾil-i sütūde-ṣıfātuñ muḳaddemi rāḳımü'l-ḥurūfuñ müzeyyel-i kürbet ü ġamı olan ʿamm-ı mübeccel ü müfaḫḫamıdur.

Tezkire'de Sinān Çelebi'nin biyografisinde ise amcasının kim olduğu belirtilmeden "ʿAmmesi ağzından

Naẓm : Ġaraż-ı fāsidı miyāne idi

Ortalıḳda kemer bahāne idi" şeklinde bir şiirle söz konusu edilerek aile, soy, akrabalık durumu çok belirsiz bir şekilde işlenmiştir.

Tezkire'de şairlerinin baba ve kardeş isimleriyle birlikte mesleklerinin belirtildiği durumlar da vardır.

Sultan Cem: Biri daḫı evvel-i Şehzāde-i Cem-ḥaşem menbaʿ-ı mürüvvet ü kerem şehenşāh-ı diyem (ü) şiyem ve vālā-himem nūr-ı dīde-i şehr-yārī nevr-i şecere-i kāmkārī cāmiʿ-i kemālāt u maʿārif bedr-i lāmiʿ-i şerāʾif-i leṭāʾif olan şehr-yār-ı ferḫunde-dem (Ḥażret)-i Sulṭān Cemdür ki merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ

ferzend-i celālet-muḥbiri ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı ġāzīnüñ birāder-i mihteridür.

Āzerī: Merḥūm Muʿallimzādenüñ bāġ-ı vücūdından bir nihāl ve ol devḥadan muttaṣıf-ı maʿrifet ü kemāl olup... merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendiden mülāzım oldukdan ṣoñra birāder-i mihteri Maḥmūd Çelebi Ṣaḥn medresesinden nişāncı olmağın...

Emīrī-i Diger: Muḫtārīnüñ birāder-i kihteridür. Emīr Hāşimüñ oğlıdur.

Hayātī: Sulṭān Selīm Cāmiʿi imāmı olan Fārisī Muṣliḥüʾd-dīn Ḫalīfenüñ oğlıdur... Ẓurefā küçük ḳarındaşı ʿAlī Çelebiye Memātī dirler idi.

Sāfī: Merdümī Çelebinüñ küçük ḳarındāşıdur. Babası ʿAlī Çelebi niçe zemān Ġalaṭa emīni olmağla Emīnzāde dimekle meşhūrlardur. Mezbūr ʿAlī Çelebi daḫı sipāh-ı ẓafer-penāh zümresinden ehl-i maʿrifet ve eʿālī vü ehālī ile hem-ṣoḥbet idi. Budinde defterdār-ı māl oldukdan ṣoñra yitmiş biñ akçe zeʿāmetle ḳāniʿ ü fāriġüʾl-bāl olmış idi.

Sinān Paşa: Diyār-ı Rūmda beyt-i ʿilm ü kemāl ve ḫāndān-ı maʿārif ü efḍālden nümāyān ve āftāb-ı vücūd-ı mesʿūdı maşrıḳ-ı feżāʾil-i nā-maʿdūddan ṭāliʿ ü raḫşān olan ʿumdetü aṣḥābiʾl-leṭāʾif ḳıdvetü erbābiʾl-kemālāt veʾl-maʿārif zulümāt-ı leyālī müdlehimmātda taḥṣīl-i ʿulūm u kemālāta iştiġāl ve her gice ṣabāḥa dek çerāġ-ı dil ü cānına revġan-ı saʿy u ictihād-ı iştiʿāl ile vāṣıl-ı māʾüʾl-ḥayāt-ı ʿulūm-ı bī-ḥadd ü ġāyāt olan Ḥıżr Beg Çelebinüñ ferzend-i hōşmendi ve Burusada müftī-i enām olmağla şöhre-i eyyām olan Müftī Aḥmed Paşanuñ birāderidür.

Fehmī: (Ḥażret)-i vālid-i ʿaliyyüʾş-şānuñ devḥa-i vücūd-ı pür-ʿunvānından nümāyān olan nihāl-i fażl u ʿirfān ve şecere-i feżāʾil-şemerelerinden ser-zede olan aġṣān u efnān-ı ʿilm ü īḳāndan biridür ki rāḳımüʾl-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳaruñ birāder-i kihteridür.

Feyzī (3): Ḥarf-i bāda mezkūr olan Ṭursunzāde Beḳāʾīnüñ birāder-i kihteridür.

Tezkireʾde sadece kardeşinin adıyla tanıtılan şairler de bulunmaktadır. Bunlar:

Sultan Selīm Han: Birāderleri Bāyezīd Ḫan sālik-i bādiye-i ʿudvān u ʿiṣyān olup yanına eṭrāf u eknāf-ı cihāndan ebṭāl ü şücʿān-ı kürdāndan bī-ḥadd ü bī-kerān leşker-i firāvān cemʿ olmaġla naḳş-bend-i ḫayāl bu ṣūret ü tims̱āli ṣaḥīfe-i żamīrine naḳş u taṣvīr eyledi ki leşker-i Ye'cūc ile sedd-i İskender ḫalel-pez̠īr ola ve ʿasākir-i mūr-firāvān ile mülk-i Süleymānı tesḫīr ide.

Sultan Bāyezīd: Maḫlāṣ-ı şerīfi Ṣāhīdür ki Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī Ḥażretlerinüñ birāder-i kihteridür.

Bidārī: Seḥābī merḥūmuñ birāderidür.

Celīlī (4): Lāyıḳ-ı taʿẓīm ü tebcīl ẕāt-ı şerīf ü celīl ʿAbdü'l-ġanī Efendinüñ birāder-i kihteridür.

Cenābī-i Diger: Merḥūm Mevlānā ʿİẕārīnüñ birāderidür.

Ḥāfiz-ı ʿAcem: Diyār-ı ʿAcemden ḳarındāşı Ḳukla ʿAcem ile gelmişdür.

Habsī: Keşfīnüñ küçük birāderidür.

Hākī-i Diger (2): Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ küçük ḳarındāşıdur.

Rāyī (2): ʿUlvīnüñ birāder-i kihteridür.

Saʿdī (2): Merḥūm Tāczāde Caʿfer Çelebinüñ birāderidür... Ḥikāyet olınur ki birāderi Caʿfer Çelebi ḳatl olınduġında Dīvān-ı Sulṭānīden meytin aldugı zemānda āteş-i muṣībet-i birāder ile pür-āẕer olduḳda...

Safī: Nehārīnüñ birāder-i kihteridür.

Şeyhī (4): Ehlīnüñ birāder-i kihteridür.

Sālih Çelebi: ...merḥūm Ḳoca Nişāncınuñ birāder-i kihteridür.

Sāniʿ (2): Yoluḳ Meḥemmed Çelebi dimekle meşhūr vāʿiẓüñ birāder-i kihteridür.

Sāniʿ (2)'nin biyografisinde şair kardeşinden oldukça fazla bahsedilmekte ve ayrıntılı bilgi verilmektedir. Bu bakımdan ayrı bir şair biyografisi olarak da değerlendirilebilir.

Sāniʿ (2): Şāʿir-i mezbūruñ bir birāder-i mihteri var idi. ʿİlm ü maʿrifetden ʿārī vü berī iken tārīḫ ü ebyāt diyüp ekābir ü s̱iḳāta virüp kendünüñ ḳabāḥat ü cehlini ḫāh

u nā-ḫāh iṣbāt iderdi. ʿAcā'ib kelimātı ve ġarā'ib türrehātı vardur. Aʿceb-i ḥālāt ve aġreb-i efāʿīl-i dehr-i denī vü bī-ṣebātdan idi ki bu maḳūle kimesne merātib-i sāmiyye ve medāris-i ʿāliyyeye müderris olup Ṭrablusa pāy-taḫtlik ile ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Fi'l-ḥaḳīḳa bu maḳūleyi ḫādim-i şerʿ iden binā-yı şerʿī hādim olmış idi. Sulṭān Selīm-i Ṣānī (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi ʿAṭā'ullāh Efendi duḫterī-i saʿādet muḫbirini baʿż-ı maḥādim-i kirāma nikāh ile riʿāyet-i sünnet-i benī ʿaleyhi's-selām itdükde bu tāriḫi diyüp virmişdür... Ol zemāndan berü şaḫṣ-ı mezbūruñ nāmı Enbūb dimekle meşhūr u mezkūr olmış idi.

Özrī: ʿİẕārī-i mezbūruñ birāderidür.

Azmī: Levḥī ve Nūḥīnüñ birāder-i kihteridür.

Feyzī (2): Rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳer ü ẕerre-i kemterüñ birāder-i kihteri...

Kirāmī: Ḳażāyā-yı fażl u kemālüñ eşmel ü eʿammı olan vālid-i büzürgvār ḥażretlerinüñ birāder-i kihteridür ki rāḳım-ı ḥurūf-ı ʿacz-i raḳamuñ ʿammīdür.

Keşfī: Ḥasbīnüñ birāderidür.

Neylī: ʿĀlim ü fāżıl taḥrīr-i kāmil mihr-i cihān-fezā'il bedr-i āsmān-ı ḥüsn-şemā'il maẓhar-ı şeref-i fünūn müktesibi menār-ı envār-ı ʿulūm-ı edebi mir'āt-ı cemāl-i ṣūret-i istiḥḳāḳ merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i aḫlāḳ ḫāṭır-ı fażīlet-meḳāṭırı maḥsūd-ı ʿuḳūl-ı ʿaşere-i rūy-ı dil-cūy-ı fażl u kemāli... şecere-i ṭayyibe-i maḥāsin-i evṣāf āyīne-i ṣuver-i ḫafā-yı elṭāf dānende-i maḳāṣid-i fażl u ʿirfān vāḳıf-ı muvāḳıf taḥḳīḳ ü īḳān olan Mevlānā-yı efḍal ü aʿlem cāmiʿ-i envāʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem gülistān-ı feżā'ilüñ naḫl-i ercmendi... Birāderimüz Meylī maḫlaşın iḫtiyār itmegin biz daḫı maḫlās-ı mezbūrı şiʿār u diṣār itdük diyü gevher-bār olurlar idi.

Vehhābī: Naḳāve-i fużelā-yı leṭā'if-āṣār nādire-i vaḳt ve vaḥīd-i rūzgār-ı ʿālim ü ʿāmil ve ʿārif-i memālik-i esbābü'l-mefāḫirü'l-tālid ve'l-ṭārif ḫidmet-i ḥażret-i vālid-i mācidüñ birāder-i kihteridür.

Yūsuf: Ḥayretīnüñ birāderi...

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, farklı bir ifade tarzı kullanarak bazı şairler oğlu ve torunları ile tanıtılır.

Sultan Bāyezīd Han: Binā en-ʿaleyh kendüleri ḥüsn-i iḫtiyārlarıyla oġlı Şehzāde Sulṭān Aḥmede ki velīʿahd ḳılmış idi ve aña ferāġat u teslīme taṣmīm itmiş idi. Sulṭān Aḥmed daḫı ol ārzū ile civār-ı Üsküdarda Maldepesi dimekle iştihār bulan mevżiʿde nüzūl idüp müteraşşıd u müteraḳḳıb vuṣūl-ı me`mūl olmış idi. Lākin taḳdīr-i mālikü'l-mülk-i melik-i ḳadīr ile re`y ü tedbīri muvāfıḳ taḳdīr olmayup her çend ki şāhid-i salṭanatı der-āġūş içün dest-i ārzū vü töhmeti dırāz iderdi tīġ-i ʿavā`iḳ ü mevāniʿ ile münḳaṭıʿ olurdı ve her vaḳt ki peder-i müşfiḳleri ḳā`im-maḳām naṣb itmege ihtimām ide cenāb-ı *tenziʿü'l-mülke men teşā`u* den münʿazil ü münḫaliʿ olurdı. Āḫirü'l-emr ümerā-yı nāmdār ve bendegān-ı ṣāḥib-i ʿaḳl u iḫtibāra Sulṭān Aḥmedüñ salṭanata ʿadem-i liyāḳāti manẓūr-ı naẓar-ı iʿtibārları olup ʿaḳl-ı ḥāẕıḳ ve re`y-i ṣādıḳ ile mütefekkir ü müte`emmil oldılar ki Şehzādenüñ sāġar-ı vücūdı ṣahbā-yı salṭanata mütehammil degüldür. Kāse mel`ān olduḳca ʿāḳıbet bāde rīzān olması muḥaḳḳaḳ u vāḳiʿ ve müdām mey-perest olmaġla ḫalḳ-ı ʿālem mest-i medhūş-ı cām-ı elem olması lāmiʿ ü sāṭiʿdür diyü ʿālem ü ʿālemiyān bī-nizāʿ ü nifāḳ cümlesinüñ icmāʿ ü ittifāḳı ile Sulṭān Selīm Ḫan (Ḥażretleri)ni Kefede mutaṣarrıf-ı imāret iken getürüp tāc-ı pür-ibtihāc-ı salṭanat ve ḫilʿat-i bā-revāc-ı eyāleti ilbās idüp serīr-i saṭanat u ḥilāfete iclas itdiler.

Tācī: Merḥūm Caʿfer Çelebi ve ve Saʿdī Çelebinüñ pederidür... Bu devlet ü saʿādet aña kifāyet ider ki ol iki nihāl-i ser-bülend būstān-ı vücūdından neşv ü nemā bulmış ve ol iki ġuṣn-ı şerīf ve şāh-ı ercmend necl-i ḥayātından ẓāhir ü peydā olmışdur.

Mīrī: Ser-ḥalḳa-i silsile-i aḫyār u ebrār ve ṣadef-i pür-şeref-i le`ālī-nāmdār ve dürer-i ġurer-i pür-iʿtibār olan cedd-i büzürgvārdur... Ferzend-i ercmendi feżā`il-me`āb Müslim Efendi...

Nūrī: Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde medfūn olan ʿArab Çelebinüñ vālididür.

Hamdî (2): Laṭîfînüñ ceddi olmağla...

Tezkire'de bazı biyografilerde kızkardeş çocuğu, kızının çocuğu "hemşirezāde, ḫāherzāde" olarak şairlerin soyları, aileleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bahrî: Dürr-i deryā-yı ʿadl ü dād Ḥażret-i Sulṭān Murāduñ ḫācesi iken vefāt iden İbrāhîm Çelebinüñ hemşîrezādesidür.

Şānî (6): Ġarîbînüñ hemşîrezādesidür.

Subhî (2): Maḫlaṣ-ı mezbūrı ferzend-i hōşmendine temlîk idüp raḳabe-i vücūdına ribḳa-i taḳayyüdden tefkîk itmişdür. Ḥālā ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbāda ḥākim ü vāli olan Kemāl Begzādenüñ hemşîrezādesidür.

İzārî: Nāẓım-ı Ḫüsrev ü Şîrîn olan Şeyḫî-i siḥr-āferînüñ hemşîrezādesidür.

Avnî: Muḳaddemā sebḳat iden ʿArabzāde Efendinüñ hemşîrezādesidür.

Vahyî: Ḳāḍîzādedür... Ḫāverînüñ hemşîrezādesidür.

Veysî: Ol bāġ-ı belāġatüñ serv-āzādesi muḳaddemā meẕkūr olan Maḳālînüñ hemşîrezādesirdür.

Sābirî (2): Ḳıdvetü'l-vāʿiẓîn üsvetü'n-nāṣiḥîn Mevlāna ʿArabuñ ḳızı oğlıdur.

Fürūgî (2): Sādāt-ı keṡîrü'l-berekātdan... olan ḫāndān-ı sādāt-ı ʿamîmü's-saʿādetdendür. Müftî-i Şām-ı şeref-encām iken ʿāzim-i Dārü's-selām olup fürūġ-ı şuʿle-i iştihārı... ʿAbdü'l-fettāḥ Efendinüñ ḫāherzādesidür.

Tezkire'de bazı şairlerin biyografisinde soy kütüğünün anne ve baba tarafından iki kuşak öncesine gidilip ailenin en meşhur kişisinin isminin zikredildiği de olmuştur.

Bahāyî: Beyne'l-cumhūr Bahā'üd-dînzāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Sulṭānü'ṭ-ṭarîḳa ve bürhānü'ş-şerîʿa ve'l-ḥaḳîḳa ʿumdetü's-sālikîn ve ḳıdvetü'n-

nāsikīn üsvetü'l-ebrārü's-sāde ʿālem-i Rabbānī Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde merḥūmuñ oğlı oğlıdur.

Hātemī-i Diger: Ḳaṣaba-i Berġusda cāmiʿi olan Meḥemmed Beg nām sancaḳ beginüñ evlādından Zaʿīm Dīvāne Maḥmūd Çelebinüñ oğlıdur.

Sifālī: Yaḥyā Paşaoğlı Meḥemmed Paşanuñ oğlı Arslan Paşadur.

Hüsrevī: Merḥūm-ı merḳūmuñ aḥfādındandur.

Şikārī: Ceddī ʿAcemī Ḳāsım Paşa ve babası Diyārbekr defterdār-ı māl olup baʿdehū emīr-livā olan Ḥasan Begdür... Merḥūm Şemsī Paşanuñ aḳrābāsından ol fırḳanuñ maʿreż-i dünyā-yı pür-fenāsından idi.

Şeyhī (3): Merḥūm Sinān Efendinüñ ferzend-i ercmendi Ḥüseyn Efendinüñ oğlıdur.

Abdü'l-ʿazīz: Babası Monlā Ḥüsām ve ceddi Monlā Ḥāmiddür ki cümlesi cāmiʿ-i envāʿ-ı menāḳıb u maḥāmiddür.

Alī Çelebi: Bu ḥaḳīr-i keşīrü't-taḳṣīrüñ ʿālem-i ervāḥdan müsāfir olup mülket-i eşbāḥda mücāvir olmağla vāsıṭa ve le'ālī-i vücūdı ḳalā'id-i şühūr u aʿvāmda dāḫil-i silk-i intiẓām olmağla rābıṭa olup sezāvār-ı envāʿ-ı ikrām... cenāb-ı ʿizzetden mir'āt-ı menḳabetleri ṣūret-i ʿibāret-i rübūbiyyet ile mücellā ve ḳalā'id-i celā'il-i feżā'ili... ile muvaşşaḥ u muḥallā olan peder-i mükerrem... Mevlānāü'l-vālidü ve'l-üstādü'l-mācidü'l-lezī eḳarra bi-fażlihi'l-ʿānidu ve'l-ḥāsidu... Ṣafder-i maṣāfin lil-lezīne aḥsenu'l-ḥusne ve ziyādete Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhi'ş-şehīr be-Ḳınalızāde...

Müttakī: Muḳaddemā ḥarf-i ḳāfda Ḳudsī maḫlaṣ ile müteḫallaṣ olan ʿArabzāde Efendinüñ ferzend-i ercmendi ve Būstān Efendi merḥūmuñ nebīresidür.

Vāhidī: Merḥūm Ḳara Dāvud Efendinüñ oğlı Süleymān Çelebinüñ ferzendidür.

Kādirī: Bu ʿabd-i ḳāṣıruñ vālide ṭarafından ceddidür.

Ārifī ve İlmī'nin biyografisinde soy kütüğünün hem anne hem de baba tarafına dayandırılarak verildiği görülmektedir.

Ārif: Babası erbāb-ı ma'ārif ve ẓurefā-yı A'cāmdan ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir ḳānūnları üzre yarlıġ-nüvīslikde māhir olmaġın El-ḳās Mīrzā (Ḥażretleri)yle Rūma geldükde ḫidmet-i mīr ü şehzādeden āzāde olup Mıṣr-ı Ḳāhireye varduḳda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ duḫter-i sa'ādet-muḫbirini alup 'ārif-i mezbūr ol sülāleden ẓuhūr idüp ol uṣūlüñ fürū'ından ve ol fuṣūlüñ fürūġından ṣudūr itmişdür.

İlmī: Ḳuṭb-ı felek-i kerāmet ve merkez-i dā'ire-i velāyet olan merḥūm Mü'eyyedzāde Ḥācı Efendinüñ ḫāherzādesi babaları Ḥarf-i rāda tercemeleri īrād olınan Ḳāḍī Remzī Çelebidür. Kerīmü'ṭ-ṭarafeyn olup sülāle-i ma'ārifden ḥāṣıl olduḳlarınuñ āṣārı ve cenāt-ı ḥāl ve cebīn-i maḳāl-i bī-miṣālinde ẓāhir ve mānend-i envār-ı ḫūrşīd-i nevvār rūşen ü bāhirdür...

Ayrıca Hubbī'nin biyografisinde iki kuşak öncesine gidildiği gibi "Şeyḫ Yaḥyā merḥūmuñ nebīre-i celīlesi ve merḥūm Sulṭān Selīm Ḥan bin Süleymān Ḫanuñ şehzāde iken ḫācesi olan Şems Çelebinüñ ḥalīlesi idi" ifadesiyle eşinin ismi de zikredilmiştir.

Bazı biyografilerde ise şairin neslinin nereden geldiği hakkında bilgi sahibi olunur.

Ahmed Çelebi: Cāmi'-i eṣnāf-ı feżā'il ü kemālāt ve menba'-ı envā'-ı fevāżıl u mükerremāt ẕihn-i veḳḳad ve ṭab'-ı naḳḳādı idrāk-ı daḳā'ıḳ u ḥaḳā'iḳ-i esrārda... 'ālim ü fāżıl mefḫar-ı 'ulemā'ü'r-Rūm mecma'ü'l-fünūn ve'l-'ulūm Sinān Çelebi Efendi Ḥażretlerinüñ oġlı zübdetü'l-'ulemā'i'l-mütebaḥḥirīn ḳıdvetü'l-fużelā'i'l-müteferridīn... nuḳūd-ı 'ulūm-ı evvelīn ü āḫirīne ẓarf u idāve iden Ḥüseyn Efendinüñ ferzend-i mes'ūdı ve dürr-i girān-māye-i ṣadef-i vücūdıdur. Kendünüñ daḫı ḫil'at-ı

vücūd-ı saʿīdi *el-veledu'r-reşīd yuḳtedā bi-vālidihi'l-ḥamīd* ṭırāzıyla muṭarraz ve ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātı feżā'il-i ḥasebi ve nesebi ve kemālāt-ı mevrūs̱ı ve müktesibi ile mükerrem ü muʿazzezdür.

Esʿad Çelebi: Devḥa-i fażl u kemālden ser-zede olmış bir şāḫ-ı pür-iclāl ve nihāl-i saʿādet ü iḳbālden münşaʿib olmış bir ġuṣn-ı bā-kemāl nev-bāve-i bāġ-ı saʿādetmendi s̱emere-i şecere-i fażl ü ercmendi nūr-ı ḥadīḳa-i saʿādet ü efḍāl... seyyid-i ʿulemā vü Saʿdü'd-dīn-i S̱ānī olan Ḫāce Efendi Ḥażretlerine ferzend-i s̱ānīdür... Hemānā vālid-i büzügvārı... āsmān-ı ẕātü'l-burūcdur ki bu deñlü kevākib-i s̱evāḳıb-ı meʿālī-i ʿurūc andan ṭāliʿ ü s̱ābit oldı ve bī-şübhe peder-i bedr-i envārları... bir ṭayyibedür ki bu deñlü nihāl-i ṭūbā-mis̱āl andan ḫayrān ü nābit oldı.

Emīr: Seyyid Meḥemmed bin Seyyidü'l-islāmdur.

Emīrī: Maẓhar-ı ās̱ār-ı emn ü āmān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān olan merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında naḳībü'l-eşrāf olan şerefü'n-nebī ve'r-risāle zübde-i inbātü'n-niḳābe ve'l-celāle ḳıdve-i sādāt-ı saʿādet-penāh Maḥmūd bin Seyyid ʿAbdu'llāhdur.

Cenābī Efendi: ...faḫr-ı kā'ināt ve ḫulāṣa-i cümle-i mükevvenāt ḥabīb-i ḥaḳ şefīʿ-i muṭlaḳ ḥażretlerinüñ selāsil-i tenāsüllerine müntesib ü müntemi ve silsile-i vücūdı ol kān-ı mürüvvet ü cūda müntehī olmaġla rūy-ı ḥāl ü mālī ḫandān u behī olan zümre-i sādāt-ı kes̱īretü'l-berekātdan ḳażā-yı Edirneden müteḳāʿid iken ḥażīż-i ḫākdan evc-i eflāke müteṣāʿid olan merḥūm u maġfūrün-leh Emīr Ḥasan Kāfī Efendinüñ ferzend-i bülend-saʿādetmendidür.

Hamdī Çelebi: ...merkez-i dā'ire-i velāyet Aḳşemsü'd-dīn Ḥażretlerinüñ ferzend-i mesʿūdı ve dürr-i ṣadef-i vücūdıdur. Gülistān-ı kerāmetüñ verd-i saʿādet-perverdi ve meydān-ı taṣarruf u velāyetinüñ merd-i neberdi Sulṭānü'l-ʿārifīn Şeyḫ Şihābü'd-dīnü's-sühreverdī neslindendür.

Hātemī: Monlā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOsmānda taḥḳīḳ ü beyān itdügi üzre nesebi meşhūr-ı āfāḳ maḳbūl-ı ḥażret-i Ḫallāḳ Şeyḫ Ebū İsḥaḳ-ı Kāzirūnīye müntemī vü müntehī olur.

Remzī (2): Ḫulāṣa-ı vüzerā-yı āfāḳ ṣāḥib-i serīrü'l-vüzerāt-ı bi'l-istiḥḳāḳ vālā-neseb ʿālī-ḥaseb ser-defter-i vüzerā-yı leṭā'if-i inşā olan merḥūm Pīrī Paşadur ki silsile-i intisābı ʿālim ü fāżıl taḥrīr-i kāmil ḥā'izü envāʿi'l-mekārim ve'l-mefāḫir cāmiʿu ʿilmi'l-bāṭın ve'ẓ-ẓāhir feżā'il-iāsmānınuñ mihr-i enverī ṣāḥibü't-taṣānifü'l-fā'iḳa Dāvud-i Ḳayṣerī Ḥażretlerine ki anlaruñ daḫı silsile-i intisābı

Beyt : Yār-ı ġār-ı Meḥemmed-i Muḫtār

Ṡāni iṡneyn iẕ hümā fi'l-ġār

efḍālü'ṣ-ṣaḥābe ʿale't-taḥḳīḳ Ebū Bekrü'ṣ-ṣıddīḳ Ḥażretlerine müntehī olur.

Şerīfī: Ḳabā-yı medḥ ü ıṭrāları ʿalāmet-i bā-kerāmet-i *ile'l-meveddeti fi'l-ḳurbā* ile pür-ṭırāz olup rāyet-i refīʿ-i alāya menḳabet ü ṡenāları... ḫufūḳ u ihtirāz üzre olan ṭā'ife-i şerīfe-i sadāt-ı keṡīrü'l-berekātdan neseb-i ẓāhiri cemāl-i ṭāhirinden vāżıʿü'l-bürhān ve envār-ı ḥaseb ü neseb rūy-ı nīkūsında envār-ı ḫūrşīd-i tābān gibi ẓāhir ü ʿıyān olup meşāyiḫ-i ʿaliyye-i ṭarīḳa-i zeyniyyeden Burhān Efendi dimekle maʿrūf envāʿ-ı ṣalāḥ u taḳvā ile mevṣūf olan bir ʿazīzüñ oğlıdur.

Şemsī Paşa: Silsile-i intisāb u intimāsı ḳıdve-i aṣḥāb-ı kirāmdan seyfü'l-islām Ḫālid bine'l-velīd (Ḥażretleri)ne müntemī vü müntehī olmağla müfteḫar u mübtehī olurlar idi. Ve bu menḳıbetleri miyān-ı ṣaġīr ü kebīrde ḫayli şöhret-peẕīr olmış idi. Lākin vālid-i firdevs-mekān bu gūne dür-niṡār u gevher-efşān olurlar idi ki kütüb-i tevārīḫ ve esmā-yı ricālde mesṭūr u mersūmdur ki ol ṣaḥābī-i pür-iclālüñ evlādı olmayup ol devḥa-i ʿulyādan aġṣān u efnān nābit ü ḫeyezān olmamışdur. Ol maṭlaʿ-ı mefāḫir ü menāḳıbdan kevākib-i ṡavāḳıb ṭāliʿ ü raḫşān olmayup... maẓhar-ı ḥāl-i dil ü cānı olmışdur.

Şehīdī: Nūr-ı dīde-i rüsūl çeşm ü çerāġ-ı betūl iken yezīd-i laʿīnüñ şehīdi āsmān-ı celālet ü vilāyetüñ necm-i saʿīdi Ḥażret-i Ḥüseyn neslinden Āl-i Hāşimdendür.

Āşık: Babasına Seyyid ʿAlī Naṭṭāʿī dimekle maʿrūf sādāt-ı kes̱īrü'l-berekāt-ı Aʿcāmdan maʿārif ü kemālāt-ı bī-encāmla mevṣūfdur.

Atā: Ecdādı bilād-ı ʿAcemden gelmişdür. Silsileleri sulṭānu'l-evliyā bürhānu'l-aṣfiyā ṣāḥibu'l-maḳāmāti'l-ʿaliyye maẓharü'l-kerāmāti's-seniyye mālik-i enfās-ı ʿīsevī Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed Yesevīye intisāb ile iddiʿā-yı ʿırāḳat-ı ensāb iderdi.

Ömer Beg: Dürre-i beyżā-yı kemāl-i belāġat ġurre-i vażḫā-yı cebhe-i feṣāḥat yaʿnī şekker-sitān-ı belāġatuñ ṭūṭī-i şīrīn-maḳālī ḳıdve-i büleġā-yı Rūm olan merḥūm Ḫayālī Begüñ dürr-i yek-dāne-i ṣadef-i vücūdı ve gevher-i girān-māye-i ẕāt-ı behbūdıdur. Ḥaḳḳā ki vālā-ḥaseb ʿālī-neseb nīk-nefes ve mü'eddeb nüsḫa-i vücūd-ı mesʿūdı teẕhīb-i tehẕīb-i aḫlāḳ ile müẕehheb envār-ı rüşd ü necābet nāṣiye-i ʿāliyyesinden lāmiʿ ve āṡār-ı büzürgī vü ṣalābet cebīn-i mübīninde nūr-ı ḫūrşīd-i raḫşān gibi ẓāhir ü sāṭiʿ maʿārif ü kemālāt ile āraste vü hem-vāre zemīn-i dil-i pür-ṣafāsında toḫm-ı mihr ü maḥabbet-i fużelā vü ʿulemā kāşte bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur... Baʿdehū şevket-i manṣıb-ı vezāret-i ʿuẓmā vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫam Aḥmed Paşa (Ḥażretleri)nüñ ḳadem-i vücūd-ı pür-cūdı ile müreffeʿ u muʿallā olduḳda ḫidmetlerine ḫuṣūṣiyyet-i tāmm ve intimā-yı mā-lā-kelāmları olmaġla vāṣıl-ı rütbe-i ʿulyā ve derece-i esnā olup nice dem hezār ḥüzn ü ġam ile mudġam olan ḳalbi ʿuḳde-i bālā vü elemden ḳurtulup gülistān-ı cihān cūybār-ı ḥukūmet ü fermānı ile ter ü tāze olup rūy-ı āmānī vü āmālī müşīr-i mezbūruñ vezīr-i aʿẓam olmasıyla behcet-i bī-endāze bulmış idi. Ḥaḳḳā ki cenāb-ı müheẕẕeb ü mü'eddebleri müşīr-i mezbūra nihāyetde muḳarreb idi.

Gamī: Mevlānā ʿAlī bin Yūsuf El-fenārīdür... kemāl-i ḥaseb ve cemāl-i neseb ve şiyem-i marażiyye ve seyr-i seniyye ile şöhre-i cihān ve maḳbūl-ı zemāndur.

Fürūgī (2): Sādāt-ı keşīrü'l-berekātdan... olan ḫāndān-ı sādāt-ı ʿamīmü's-saʿādetdendür. Müftī-i Şām-ı şeref-encām iken ʿāzim-i Dārü's-selām olup fürūġ-ı şuʿle-i iştihārı... ʿAbdü'l-fettāḥ Efendinüñ ḫāherzādesidür.

Mehemmed Emīn: Ḥilye-i mürüvvet ve miżmār-ı fütüvvetüñ sābıḳı sābıḳan Şāh Ṭahmasbuñ zemānında mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı veziri olan Mīrzā Beg Ṣābıḳīnüñ ki silsile-i intisābları Şeyḫ Bahā'ü'd-dīn-i Sühreverdī Ḥażretlerine müntehīdür ferzend-i saʿādetmendidür.

Muhyī Efendi: Ẕāt-ı büzürgvārı evlād u emcād-ı Monlā Fenārīden olan Muḥyi'd-dīn Efendidür ki muḥyī-i dīn-i mübīndür. Āl-i Fenārī ilā-heẕā elān ḫānedān-ı fażl u ʿirfān olup cümlesi kerīmü'l-eṭrāf şerīfü'l-evṣāf her biri cāmiʿ-i ʿavārif ü maʿārif olmağla mümtāz ve ʿilm ü kemālden ecmel-i ẓarā'if ü maṭārif ile ser-firāz olmışlar ve her birinün vücūd-ı meʿālī-mevfūrı leyālī-i zemānda mānend-i büdūr olup cenāb-ı felek-nişāblarını şeyḫ ü şābba ravż-ı memṭūr ḳılmışlardur. ʿAmme-i ricāli fürsān ḥalbe-i ʿilm ü kemāl u ebṭāl meydān-ı fażl u efḍāl her biri ʿarṣa-i mübāḥeṡe vü muḥāverede şücʿān *yevme ilkataḳāl-cemʿān*dür. Monlā-yı mesfūr daḫı menbaʿü'l-verʿ ve'd-diyāne maṭlaʿü'l-ilm ve'ṣ-ṣiyāne kelām-ı mecd ü meʿālüñ ḫaber ü mübtedāsı ve kār-ı mekārim ü mefāḫirüñ bidāye vü müntehāsı vādī-i ʿilm ü veraʿdan sālik-i meslek-sivā olmağın eslāf-ı kirāmına ḫalef-i rāżī olmışdur. Ẕāt-ı pür-intibāhınuñ rütbe-i celāl ü cāhı ol dereceden efzūndur ki vāsıṭa-ı aḳlām ile tenbīh ḳılına ve naṣṣ-ı riyāset-i tāmma ve ṣadāret-i ʿāmmesinüñ ṣarāḥati ol mertebeden efzūndur ki tekṡīr-i kelām ve tevfīr-i maḳāl ile müfteḳır-ı iẓhār u tevcīh ola. Vilāyet-i Rūm ve Anaṭolıya maʿān ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan ʿAlī Çelebinüñ ferzendidür. Ḫādim ʿAlī Paşa ki ḥabb-i ḥubb ve velā-yı ʿulemā vü fużelā zemīn-i bālinde nigāşte ve rāyet-i riʿāyet-i aṣḥāb-ı dirāyet dūş-ı hūşında efrāşte ẕāt-ı meleki melekātı maḥāsin-i ṣıfāt ile raḍi'l-libān olup kerā'im-i evṣāf u kirām aḫlāḳ-ı ṭıynet-i pür-merāḥim ü eşfāḳı ile şerīkü'l-ʿinān idi. Monlā-yı merḳūmı ferzend idinüp...

Muhtārī: Sādāt-ı ʿamīmü's-saʿādetüñ murtażā vü muḫtārı ve ʿıtret-i hāşimiyyenüñ ẕāt-ı sütūde-evżāʿ u ḥamīde-eṭvārı Emīr Hāşimüñ oġlıdur ki sābıḳā meẕkūr olan Emīrīnüñ birāderidür.

Muʿīdī-i Diger: Müteʿayyinān-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmiʿ-i envāʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm feżā'il ü maʿārif ve maḥāsin ü leṭā'ifi mānend-i ḫūrşīd-i pür-nūr maʿrūf u meşhūr olup ekābir ü aʿyān miyānında emsāl ü aḳrān ve ikfā vü iḫvānından tevaffuḳ ile mevṣūf u meẕkūr olan merḥūm Muʿīdzāde Efendinüñ s̱emere-i şecere-i vücūdı ve nihāl-i büstān-ı mekremet ü cūdıdur. Ecdād-ı büzürgvārı ki Bektūtiyān dimekle pür-iştihārdur diyār-ı Marʿaşda ġāyet fażl u kemāl ve rifʿat-i cāh ve basṭatı celāl ile nāmdār olup mülūk-ı Ẕü'l-ḳādiriyyeye ṣudūr olmaġla beyne'l-cumhūr ḫayli iʿtibār bulmışlardur.

Mīrzā Mahdūm: Ṣadef-i dūdmān-ı Seyyid şerīf-i Cürcānīden bir dürr-i girān-māye ve devḥa-i siyādet ü nihāl-i saʿādetden bir şāḫ-ı bülend-sāye ṭırāzende-i ḫilʿat-i fażl u kemāl ferāzende-i rāyet-i saʿādet ü iḳbāl ki āstīn-i ʿıṣāmīsi ṭırāz-ı neseb-i ʿıẓāmi ile muṭarraz ve maʿāṭıf-ı libās-ı vücūd-ı pür-cūdı mahāsin-ṣıfāt nā-maḥṣūr ve ekārim-i ḫıṣāl-ı nā-maʿdūd ile mefrūz olup ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr menḳabetleri... müzeyyen ü muḥallā ve ʿāmme-i efrād u eḥād-ı beşerden maẓhar-ı ḥāl-i ferḫunde-me'āl... Peder-i büzürgvārları siyādet eyvānınuñ ṭāḳ-ı ʿālī-niṭāḳı mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i āfāḳ olan Mīr ʿAbdü'l-bāḳī olup vālide-i mācidleri ṭarafından cedd-i pür-mecdleri bir ṭarafdan fāżıl-ı devrān güzīde-i ʿulemā-yı zemān ḥākim-i maḥkeme-i fażl u ʿirfān olan Mevlānā ḳāḍī-ı cihān ve bir ṭarafdan daḫı Seyyid ʿAlī sened ü şerīf-i pür-şeref-i netīce-i muḳaddemāt-ı eyyām u şühūr ʿumde-i dār-ı dünyā olan Mevlānā Ġıyās̱ü'd-dīn-i Manṣūrdur. Diyār-ı ʿAcemde ḫānedān-ı şerīfe-i ehl-i sünnet ve cemāʿatden olduġı ṣıġār u kibār miyānında pür-iştihār olup ḥālleri ehl-i baġī vü ḍalāldan ḳābil iḫfā vü esrār degül idi.

Nāmī (4): Muḳaddemā ḥarf-i elfde mesṭūr u mezkūr olan ẓāhirü'l-ḥaseb ṭāhirü'n-neseb iftiḫārü's-sādāt menbaʿü's-saʿādāt Mevlānā Mīreküñ ferzend-i maʿārif-i mevfūrıdur.

Niyāzī (3): Şecere-i pür-şemere-i āl-i Mü'eyyedden bir naḫl-i ercmend ve ol dūdmān-ı feżā'il ü ʿirfāndan bir nihāl-i berūmenddür ki bu eyyāmda şeyḫü'l-islām müfti'l-enām olan ḥā'iz-i fażīleti'l-fetvā ve'l-taḳvā cāmiʿ-i saʿādeti'd-dünyā ve'l-āḫiri ʿālim ü fāżıl taḥrīr-i kāmil müstecmiʿ-i envāʿü'l-feżā'il ve'l-fevāżıl Mevlānāü'l-ʿālimü'l-ʿāmil Şeyḫī Efendi (Ḥażretleri)nüñ ferzend-i dil-bendidür.

Hāşimī: Gerden-i ḥāli ḳılāde-i siyādetle ḫālī ve ḳaṣr-ı ḳadr-ı vālāsı... müreffaʿ vü muʿallā olan evlād-ı emcād-ı Benī Hāşimden...

Hāşimī (2): Babası vilāyet-i ʿAcemden muhāceret ile dāḫil-i mülket-i Rūm olup bu daḫı evlād-ı rüsūl ve aḥfād-ı betūldan olmağla... Ḥattā pederi şehenşāh-ı mezbūruñ babaları Sulṭān Bāyezīd Ḫan ile itdügi muḥārebede zaḫm-ı ḫūrde-i tīġ ü sinān olmağla ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmış idi.

Tezkire'de bazı şairlerin aile, soy veya akrabalık durumunun sadece aileden gelen unvan veya lakaba dayandırılarak verildiği de olmuştur.

Ānī: Zeyrekzāde dimekle meşhūr...

Ehlī: Ṭayyibzāde dimekle meşhūrdur.

Beyānī-i Diger: Cāru'llāhzāde dimekle maʿrūfdur.

Cinānī: ...Rıḍvānzāde dimekle meşhūr idi.

Hürremī: Defterdārzāde dimekle meşhūrdur.

Hudāyī: Oḳçızāde dimekle meşhūr idi.

Sadrī: Toḳlızāde dimekle meşhūrdur.

Subhī: Ḳużāt miyānında Ḥakīmzāde dimekle maʿrūfdur.

Mahvī: Bāzārbaşızāde dimekle şöhret-pezīr olmış idi.

Naʿīmī: Çeşmecizāde dimekle mezkūr u meşhūr...

Cevrī: Ṣıġār u kibār arasında Ḫarrāṭzāde dimekle iştihār bulmışdur. Babası ṭurefā-yı Aʿcāmdan Sulṭān Selīm ile gelüp Edirnede ārām idüp anda maḳām ṭutmışdur.

Tezkire'de bazı şairler, "Dukakinzāde ogılllarındandur, kulaslındandur, yeniçeri taifesindendür" gibi ifadelerle bazen de kulu oldukları şahısların isimleriyle tanıtılmışlardır.

Ahmed Beg: Duḳakinzāde oğıllarındandur.

Nihānī: Ḳulaşlındandur.

Āsafī: Bölük ḫalḳından ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bende vü bendezādelerinden ve dūdmān-ı keṡīrü'l-iḥsān Āl-i ʿOṡmānuñ ḫanevādelerindendür.

Sānī-i Sānī: Ḳuloğullarından Cān Memi dimekle maʿrūfdur.

Cāmī Beg: Ḳuloğullarındandur.

Hıfzī (2): Ḳulaşlındandur.

Rahīkī: İstanbuldan ḳuloğullarından...

Riyāzī: ...şehr-i İstanbuldan Ḳuloğıllarındandur. Ḳara Bālīzādenüñ oğullıġı...

Seydī (2): Ḳuloğullarından bölük ḫalḳındandur.

Şevkī: Şehr-i Edirnede bir pīre-zenüñ ḳulıdur.

Zuhūrī: Dülbendzādelerdendür.

Gulāmī: Ḳulaşlından baʿż-ı ekābirüñ ġulāmı olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Fevrī Efendi: Egerçi Ḳulaşlındandur.

Mehemmed (3): Fihrist-i ṣaḥā'if-i celā'il-i ḥāṣıl-ı rūz-nāme-i mevāhib ü feżā'il żābıṭ-ı ḫizāne-i fażl u kemāl muḥaṣṣal-ı emvāl-i maʿārif ü efḍāl ser-defter-i küfāt-ı Dīvān-ı sulṭānī fezleke-i müstevfiyān-ı emvāl-i ḫāḳānī ʿālim-i ʿilm ü ʿirfānuñ ḫūrşīd-i rūşen-żamīri ve destār-miṡāl baş üzre yir iden Dülbendzādelerüñ biridür.

Nazmī: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bendezādelerinden olmağla zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan olmışdur.

Nūrī (3): ʿUlemā-yı Rūmuñ şöhre-i āfāḳı merḥūm u maġfūrün-leh ʿAbdü'l-bāḳī Efendinüñ ḳulı idi.

Vusūlī (2): Tīġ-i lemmāʿ-ı ġazā vü cihādı ʿabede-i vedd ve süvāʿ u ġunda-ı sünnet ü icmāʿ üzre keşīde vü ḥüsām-ı berḳ-ibtisām-ı intiḳāmla dās-ı helāk-ı felek-i mīnā-fām gibi geştzār-ı aʿdā-yı dīn-i islāmı derūbde idüp şuʿle-i sinān-ı āteş-feşānı ḫırmen-i sūz-ı düşmenān-ı dīn ü īmān olan Yaḥyālı ocağından...

Hemdemī: Şöhre-i āfāḳ olan merḥūm İsḥāḳ Çelebinüñ bende vü bendezādesi ve cenāb-ı feżā'il-niṣābınuñ ḫānevādesi idi.

Yahyā: Devşirme ṭā'ifesindendür.

Tezkiresi'nde kendi biyografisini kaydetmemekle birlikte akrabalık ilişkileri olan şairleri belirtmesinden dolayı Hasan Çelebi'nin soy kütüğünü anne ve baba tarafından ancak iki kuşak önceye kadar götürmemiz mümkün olmaktadır. Hasan Çelebi'nin babası ʿAlī, baba tarafından dedesi Mīrī, anne tarafından dedesi Ḳādirī, amcası Müslimī, Vehhābī ve Kirāmī, dayısı İnāyetu'llāh ve Mālikī, kardeşleri Fehmī, Feyzī (2), amcası olan Kirāmī'nin oğlu Vasfī (2), uzaktan bir akrabası ise Kadrī'dir.

Alī Çelebi: Bu ḥaḳīr-i keṡīrü't-taḳṣīrüñ ʿālem-i ervāḥdan müsāfir olup mülket-i eşbāḥda mücāvir olmağla vāsıṭa ve le'āl-i vücūdı ḳalā'id-i şühūr u aʿvāmda dāḫil-i silk-i intiẓām olmağla rābıṭa olup sezāvār-ı envāʿ-ı ikrām... cenāb-ı ʿizzetden mir'āt-ı menḳabetleri ṣūret-i ʿibāret-i rübūbiyyet ile mücellā ve ḳalā'id-i celā'il-i feżā'ili... ile muvaşşaḥ u muḥallā olan peder-i mükerrem... Mevlānāü'l-vālidü ve'l-üstādü'l-mācidü'l-leẕī eḳarra bi-fażlihi'l-ʿānidu ve'l-ḥāsidu... Ṣafder-i maṣāfin lil-leẕīne aḥsenu'l-ḥusne ve ziyādete Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhi'ş-şehīr be-Ḳınalızāde...

Mîrî: Ser-ḥalḳa-i silsile-i aḫyār u ebrār ve ṣadef-i pür-şeref-i le'ālī-nāmdār ve dürer-i ġurer-i pür-iʿtibār olan cedd-i büzürgvārdur... Ferzend-i ercmendi feżā'il-me'āb Müslim Efendi...

Ḳādirî: Bu ʿabd-i ḳāṣıruñ vālide ṭarafından ceddidür.

Müslimî Efendi: Ẕāt-ı şerīf-i melek-ṣıfāt ʿanaṣır-ı laṭīf-i maʿārif-āyāt mihr-i sipihr-i maʿārif bülbül-i gülistān-ı leṭā'if medār-ı merkez-i fażl u efḍāl muḥīṭ-i noḳṭa-i ʿilm ü kemāl aṣḥāb-maʿārif ü kemālātuñ müslimi ve erbāb-ı feżā'il-i sütūde-ṣıfātuñ muḳaddemi rāḳımü'l-ḥurūfuñ müzeyyel-i kürbet ü ġamı olan ʿamm-ı mübeccel ü müfaḫḫamıdur.

Vehhābî: Naḳāve-i fużelā-yı leṭā'if-āsār nādire-i vaḳt ve vaḥīd-i rūzgār-ı ʿālim ü ʿāmil ve ʿārif-i memālik-i esbābü'l-mefāḫirü'l-tālid ve'l-ṭārif ḫidmet-i ḥażret-i vālid-i mācidüñ birāder-i kihteridür.

Kirāmî: Ḳażāyā-yı fażl u kemālüñ eşmel ü eʿammı olan vālid-i büzürgvār ḥażretlerinüñ birāder-i kihteridür ki rāḳım-ı ḥurūf-ı ʿacz-i raḳamuñ ʿammīdür.

İnāyetu'llāh: İnşā a'llāhü'l-melikü'ş-şükūr ḥarf-i ḳāfda mezkūr olan Ḳādirī Çelebinüñ ki Ispartazāde dimekle meşhūrdur oğlıdur. Bu dāʿī-i faḳīrü'l-ḥālüñ ḫālidür.

Mālikî: Muḳaddemā mezkūr u mesṭūr olan Ḳādirīnüñ ferzend-i pür-mefāḫir ü me'āsiridür. Beyān-ı neseb ü ḥāli minvāl-i tafṣīl ile nesc olınmağın şerḥ-i aḥvāli tekrār nesḫ olınmadı. Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḫāli...

Fehmî: (Ḥażret)-i vālid-i ʿaliyyü'ş-şānuñ devḥa-i vücūd-ı pür-ʿunvānından nümāyān olan nihāl-i fażl u ʿirfān ve şecere-i feżā'il-semerelerinden ser-zede olan aġṣān u efnān-ı ʿilm ü īḳāndan biridür ki rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳaruñ birāder-i kihteridür.

Feyzî (2): Rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳer ü zerre-i kemterüñ birāder-i kihteri...

Vasfî (2): Nakkāş-ı şahā'if-i ahvāl ve ressām-ı şuver-i hāl-i erbāb-ı makāl olan rākımü'l-hurūfuñ ʿammzādesidür. Kirāmī mahlaşı ile tahrīr ü tersīm olınan merhūm ʿAbdu'r-rahīm Efendinüñ ferzend-i dil-bendi ve nihāl-i berūmendidür.

Kadrî: Bu ʿabd-i kāşıruñ akāribinden maʿārif ü kemālāt tālibinden cevān-ı pür-fehm ü izʿāndur.

Ankā'nın biyografisinde ise Alī Çelebi'nin ölümü dolayısıyla şair tarafından yazılan bir şiirde Hasan Çelebi'nin Hüseyin adında bir kardeşinin olduğu öğrenilmektedir. Böylece, Hasan Çelebi'nin Tezkire'sinde parça parça verdiği bilgilerden üç kardeş olduklarını çıkarmak mümkündür.

ʿAnkā: Diyārından seyāhat niyyeti ile hicret idüp İstanbula gelmiş idi. Sene şemān ve sebʿīn ve tisʿami'ede vālid-i firdevs-mekān şadr-nişīn-i şuffe-i şadāret iken āstān-ı ʿālī-miknet ve meclis-i cennet-behcetlerine dāhil olmağla fā'iz-i saʿādet olmış idi. Ol zemāndan berü muhibb-i hāndān-ı ʿalī ve gerden-i dil ü cānı bu dūdmānuñ tavk-ı ʿubūdiyyeti ile mütehallīdür... Murġ-ı rūh-ı vālid-i mācid ʿālem-i kuds ve hevā-yı ünse şāʿid oldukda merşiye diyüp fakīr-i kem-ter ile birāder-i kihteri tesellī güne bu beyti hūb ve hayli münāsib ü merġūb vākiʿ olmışdur. Ol beyt budur.

Şiʿr : Şükr-i Hudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st
Ger şud ʿAlī zi-dehr-i Hüseyn ü Hasan be-cā'st

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde verilen bilgilerden hareket ederek şairlerin aile statülerine dair tespit edilen durum aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Kadı	28
Müderris, alim	25
Ekserisi Āl-i Resūl olmak üzere çok eski	
Bir soya dayanma	22
Şeyh	19

Kuloğlu	11
Beğ	10
Paşa, emirü'l-ümera	9
Müfti	6
Defterdar	6
Emin	5
H*a*ce	5
Vaiz	5
Hatip, Hatipzāde (İmam)	4
Molla	4
Nişancı	4
Sadrazam	4
Kethuda	3
Padişah hocası	3
Padişah kulu	3
Sancakbeği	3
Şehzade hocası	3
Hakīm (Tabib)	2
Mutasarrıf	2
Okçızāde	2
Tüccar	2
Ahenger (Demirci)	1
Çeşmeci	1
Derviş	1
Devşirme	1
Dülbendci	1
Hafız-ı kütüb	1
Harrat (Terzi)	1
Katip	1
Kazasker	1

Kılıççı	1
Kireççi	1
Lala	1
Macuncu	1
Mesnevi-han	1
Mevlidci	1
Muarrif	1
Muhasebeci	1
Mütevelli	1
Padişah kapucıbaşısı	1
Pazarcıbaşı	1
Suyolu nazırı	1
Şair baba, akraba ve yakınlık durumu	1
Turnacıbaşı	1
Vezīr	1
Yayabaşı	1

5- EVLİLİK VE ÇOCUK DURUMU

Tezkirelerde, şairlerin biyografilerinde en az sözü edilen konulardan birisi evlilik ve çocuk durumları ile ilgili bilgilerdir. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, bu konu ile ilgili bilgiler Āhī, Celāl Çelebi, Hubbī, Hasan Çelebi, Hızrī (2), Zeynī, Sāni'ī, Sürūrī, Seydī, Ārif, Abdü'l-'azīz, Askerī, Fikrī, Mahvī (2), Mihrī, Vusūlī, Hāşimī (3) ve Yetīm'in biyografisinde bulunmaktadır.

Tezkire'de Hasan Çelebi, Sürūrī, Fikrī ve Mihrī'nin biyografisinde onların mücerred olduklarını yani hiç evlenmemiş olduklarını belirtir.

Hasan Çelebi: 'Ālemde tecerrüd ile geçinüp hergiz zen ṭā'ifesinüñ 'ıḳāb-ı 'aḳd u ḳaydına şikār ve ol ṭā'ifenüñ niçe işkencesine giriftār olmamışdı.

Sürūrī: ...ifāde-i eṣnāf-ı fünūn u efḍāle muvāẓıb u müdāvim iken 'īsā-girdār olanlara ḳaṭ'-ı 'alā'iḳ ü 'avā'iḳ-āsān olur diyü cümle-i mā-mülkin bāzār-ı cihānda mezād itmekle... Āḫirü'l-emr meşāmm-ı cānına tecerrüd naṣl-ı nesā'iminden revā'iḥ-i rūḥāniyyet vezān olup menāsıb-ı i'tibāriyyeden ḳaṭ'-ı recā vü ümmīd itmiş idi...

Fikrī: 'Acebdür ki 'īsāvār tecerrüd ile olup ṭā'ife-i nisāya ḳaṭ'en ta'alluḳ u taḳayyud itmeyüp belki fırḳa-i zenāna müdām la'net-zenān iken āḫir-i 'ömrinde mekkāre-i dünyā gibi hezār erden ḳalmış ve ṭavḳ-ı mehr-i pür-ḳahrın niçe merd-i dehrüñ boynına ṣalmış bir 'acūze-i şemṭā vü ḫıdā'a-i şūhāya mübtelā olup ol miḥnet ü belāyla dil-rīş ü zār ve sīne-i bī-sekīnesi ol şiddet ü 'anā ile mecrūḥ...

Ayrıca Mihrī ile evlenmek isteyen kişinin ismi, bu duruma uygun söylenen bir şiirde belirtilmiştir.

Mihrī: Egerçi zemānında şuʿarā vü ẓurefāyla ṣoḥbet ü ülfet ve mihr ü maḥabbet üzre olurmış lākin kīse-i maḫtūmınuñ mihrine dest-i ecānib irmemiş ve ser-ā-perde-i ʿişmet ü ʿiffetine nā-maḥrem ḥarām girmemişdür... Paşa Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūr olan kimesne kendinüñ ʿaḳd-i nikāḥına ṭāleb olduḳda baʿż-ı şuʿarā-yı zemānesi dimişdür.

Ḳıṭʿa : İşitdük istemiş Mihrīyi Paşa

Aña ol kendüzin rām eylesün mi

Tezkire'de bazı şair biyografilerinde, onların evlendikleri kişilerin kendi adlarıyla değil de ailenin meşhur kişilerinin isimleriyle tanıtıldığı görülmektedir.

Āhī: Ol taḳrīble Manastırda te'ehhül idüp Ḫāverīnüñ hemşīresini alup...

Celāl Çelebi: ...Caʿfer Paşa ile muṣāḥabet itdükde duḫter-i perīzādını virüp mezbūn dāmād idinmişdi.

Hızrī (2): ...Merḥabā Efendiden mülāzım olup merḥūm-ı merḳūmuñ dāmādı olmış idi.

Seydī: Āl-i Fenārīden ḳız alduḳda Nihālī Caʿfer Çelebi dimişdür.

Beyt : ʿAcebdür gerdege girdükde Seydī

O merdümzādeyi ḳorḳutmasaydı

Ārif: Babası erbāb-ı maʿārif ve ẓurefā-yı Aʿcāmdan ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir ḳānūnları üzre yarlıġ-nüvīslikde māhir olmaġın El-ḳās Mīrzā (Ḥażretleri)yle Rūma geldükde ḫidmet-i mīr ü şehzādeden āzāde olup Mıṣr-ı Ḳāhireye varduḳda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ duḫter-i saʿādet-muḫbirini alup ʿārif-i mezbūr ol sülāleden ẓuhūr idüp ol uṣūlüñ fürūʿından ve ol fuṣūlüñ fürūġından ṣudūr itmişdür.

Abdü'l-ʿazīz: Merḥūm Necātīnüñ ḳızın alup dāmādı olmaġla…

Askerī: Āḫir İsḥaḳ Paşa oġlınuñ ʿavratın alup...

Vusūlī: Baʿdehū muṣāḥibeleri olan Ḥubbī Ḳadınuñ duḫterinüñ aḫterini almaġla cümle-i iḫtiṣāṣları mü'ekked ve ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr-ı iḫlāṣları müşeyyed olup devlet ü

ʿizzet gibi rikāb-ı saʿādet-intisāblarından ayrılmaz ve baḫt u nuṣret-misāli kendüyi bir ān cenāb-ı celālet-niṣābdan cüdā ḳılmaz idi.

Sānī (2): Yoluḳ Meḥemmed Çelebi dimekle meşhūr vāʿiẓüñ birāder-i kihteridür.... Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi ʿAṭā'ullāh Efendi duḫterī-i saʿādet muḫbirini baʿż-ı maḫādim-i kirāma nikāh ile riʿāyet-i sünnet-i benī ʿaleyhi's-selām itdükde bu tārīḫi diyüp virmişdür.

Ayrıca Hubbī'nin biyografisinde iki kuşak öncesine gidildiği gibi eşinin ismi de "Şeyḫ Yaḥyā merḥūmuñ nebīre-i celīlesi ve merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan bin Süleymān Ḫanuñ şehzāde iken ḫācesi olan Şems Çelebinüñ ḥalīlesi idi" ifadesinden anlaşılmaktadır.

Tezkire'de verilen bilgilerden Zeynī'nin Belkıs adında bir kızının, Mahvī'nin de bir oğlunun olduğu öğrenilmektedir.

Zeynī: Be-taḫṣīṣ kendünüñ Belḳīs nām bir ḳızı ṭoğduḳda bu tārīḫi diyüp ṣaḥā'if-i ekvān kelām-ı ġarābet-simāt ve ebyāt-ı bedīʿatü'ṣ-ṣıfātı ile ṭolmışdur.

Şiʿr : Geh peder fevtiyle yanup yaḳılup
Geh göñül ġam ṣarṣarından yıḳılup
Tā ki evlāda düşürüp göñlümi
Egleyem dirdüm perīşān ʿaḳlumı
Egleyem dīvāne göñlümi biraz
Ṭıfl-ı cāna olalar anlar çerez
Çün ṭoḳuz yüz seksen altı senesi

Mahvī (2): Vāris̱-i ʿilm ü hüneri yaşı beñzemesün tamām başı beraberi bir ferzend-i laṭīfü'l-muḫbiri vardur. Dā'imā dem-i mübāḥas̱e ve hengām-ı müşāʿarede anuñla münāfese vü muḥāveresi olup... Yārān-ı ṣafā ferzendini kendüsinden tercīḥ ü taḳdīm itdüklerinden renciş-i ʿaẓīm çekerdi.

Tezkire'de Hāşimī (3)'nin sadece Üsküdar'da evlendiği "...Üsküdarda mutavaṭṭın u mütenehhil olmağla ḳaṣaba-i mezbūrede müte'ehhil olmış idi" şeklinde bildirilirken Mahremī ve Yetīm'in ölmesi dolayısıyla ailelerinin üzüntüsü dile getirilmiştir.

Mahremī: Kifāyet miḳdārı dirhem ü dīnārı cemʿ idüp gitmek eṣnāsında deryā-yı vücūdda volta urup rūzgār gözedürken ṣarṣar-ı fenā keştī-i ḥayātını semt-i muḫālife düşürüp bi'l-āḫare emvāc-ı belā başından aşup hezār miḥnet ü āşūbla giriftār-ı girdāb-ı ʿanā ve ġarḳāb-ı ʿummān-ı fenā olduḳda hem-dem ü celīsinden Ḥaydar Re'īs mezbūruñ evlād u ʿiyālini ṭayr-ı maḳṣūṣü'l-bāl gibi ḳafes-i bend ü aġlāldan āzād itmekle derdmendüñ rūḥ-ı revānın ṣād idüp aralarında ḳavī bünyād olan ḳaṣr-ı fütüvvet ü ṣadāḳatı dest-i luṭf u mürüvveti ile ābād itmiş idi.

Yetīm: Baʿdehū ehl-i ʿiyāl olmağla belā-yı faḳr u fāḳadan mükedderü'l-aḥvāl olduḳda merḥūm Seyyid ʿAlī Çelebi mezbūruñ ḫurūc u ḥavāyicine mütekeffil olmağla liḥāf-ı elṭāf u iʿṭāfıyla mütezemmil idi.... Bu eṣnāda bī-şümār belā vü ʿanāda iken binā-yı sarāy-ı ḥayātı mütezelzil olup ʿālem-i beḳāda maḳām u menzil eyledi ve ol Yetīmüñ ehl ü ʿiyālı yetīm ḳalup derd ü firāḳıyla cigerlerin devīnim eylediler.

6- ŞAİRİN SON DURUMU VE ÖLÜMÜ

Tezkirelerde vefat kaydı önemle ele alınan ve öncelik taşıyan değerlendirmeler arasındadır. Vefat kaydının hacmi ve oranı, diğer bilgilerde olduğu gibi, tezkireden tezkireye değişmektedir. Genellikle doğum hadisesi tezkirelerde ihmal edilirken, ölüm hadisesi hiç bir zaman ihmal edilmez ve üzerinde önemle durulur. Hemen her tezkireci biyografisini verdiği şairin vefatını, doğru bilgilerden hareketle kaydetme gayreti içerisindedir. Bununla birlikte verilen bilgiler bazen tam doğru olmayabilir.[147]

Diğer tezkirelerde olduğu gibi Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de şairlerin doğum hadisesi üzerinde fazla durulmamakla birlikte ölümleri üzerinde titizlikle durulduğu görülür. Tezkire'de şairin vefatıyla ilgili olmak üzere şairin ölüm yeri, şekli, sebebi, meslekî durumu, vefat kaydı, varsa düşürülen tarih şiirleri ve kabrinin bulunduğu yer verilmiştir.

a) Vefat Tarihi

Tezkire'de vefat kaydıyla ilgili olarak verilen bilgiler, genel anlamda, vefat tarihi ve bu tarihi açıklayan sene, sāl, hilāl, hudūd gibi kelimelerle ifade edilmiştir. Tezkire'de bazı şairlerin ölüm şekli, sebebi ve yeri verilmeden sadece ölüm zamanlarının takvime dayandırılarak verildiği görülür. Bunlar:

Sultan Bāyezīd: Şāh-ı nekbet-penāh itdükde ol daḫı şehenşāh-ı mezbūrı Yūsuf-mişāl maḥbūs-ı çāh eyleyüp baʿdehū sene ṭoḳuz yüz altmış ṭoḳuz ẕi'l-ḳaʿdesinüñ yigirmi birinci güni ferzendānı ile ser-ḫayl-i maẓlūmān ve şāh-ı şehīdān eyledi.

Ahmed Efendi: Māh-ı şevvālüñ ikinci güni sene erbaʿīn ve tisʿami'ede rūḥ-ı şerīf ü ʿaẓīmīn cenāb-ı Rabb-ı kerīm ve raḥmān ü raḥīm ve münādī-i *yā eyyetühe'n-nefsü'l-muṭma'innetü ircīʿ* ye teslīm idüp taḥṣīl-i feżā'il-i dünyevī itdükden ṣoñra

[147] Mustafa İsen, a.g.e., s.69; Pervin Çapan, a.g.t., s.135; Rıdvan Canım, a.g.t., C. I, s.XVI.

tekmīl-i derecāt-ı uḫrevīye iştiġāl ve bu fenā-yı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Edāyī: Ṭoḳuz yüz elli ile altmış arasında ḫalḳ-ı cihān arasından cānı gibi nihān olmağla ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmışdur.

Ānī: Ṭoḳuz yüz yetmiş yedi senesinde intiḳal eyledi.

Bezmī-i Diger: Sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami`ede bisāṭ-ı ḥayātı ʿālem-i vücūddan nevredide ve mülket-i ʿuḳbāya güsterānide olup bu bezm-i fenādan ayaḳ ḳaldurmışdur ve sefīne-i ḥayātı deryā-yı memāta ṭaldurmışdur.

Basīrī: Sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami`ede dīde-i cānı bu ʿālem-i miḥen ü aḥzāndan göz yumup nergis-i cinānı ravża-i cināna nigerān olmağla dār-ı fenādan irtiḥāl ve civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl eylemişdür.

Rızāyī: Sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami`ede riḳʿa-i iṭāʿatı raḳabe-i ʿubūdiyyete teşdīd ü taḥkīm ve gerden-i rıżāyı ṭavḳ-ı ḳażāya taḳlīd ü teslīm idüp ḫidmet-i melik-i müteʿālī cümle-i āmāline taḳdīm itmişdür.

Revnakī: Ḥudūd-ı sebʿīnde vefāt itmişdür.

Zārī-i Diger (2): Sene sittīn ve tisʿami`ede naḳḳāş-ı dehr mezbūruñ naḳşı ḳalsun diyü ḫāk-ı laḥdde sūzen-i fenā ile ḫāk-rīz idüp sūzen-i ecel ile dīde-i ḥayātın dikmiş idi.

Sürūrī (2): Āḫir sene tisʿ ve sittīn ve tisʿami`ede ʿālem-i fenādan terk-i diyār itmekle eʿalā-yı ʿilliyīnde ḳarār eyledi.

Sinān Efendi: Sene sitt ve s̱emānīn ve tisʿami`e ṣaferinde civār-ı raḥmet-i Rabbü'l-ʿizzete intiḳāl u rıḥlet eyledi.

Sehī: Sene ḫams ve ḫamsīn ve tisʿami`ede serv-mis̱āl gülşen-i cihāndan keşīde-dāmān olup ṣarṣar-ı tündbād-ı fenā ḫazān-ı aḥzān ile berg ü bār-ı vücūdın ālūde-i ḫāk-ı meẕellet ü hevān eyledi.

Şemsī Paşa: Āḫir sene sebʿ ve s̱emānīn ve tisʿami`ede ḫūrşīd-i devlet ü iḳbāli kelāle irdükde āftāb-ı ʿömri zevāle irmiş idi.

Āşık: Dest-i ecelden ḫulāṣa mecāl muḥāl olup ol ḥālde sene sitt ve sebʿīn ve tisʿami`ede civār-ı mülk-i müteʿāle intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Ārifī: Sene tisʿ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede āḫirete rıḥlet eyledi.

Ulūmī: Sene ṡelāṡ ve ṡemānīn ve tisʿāmi`ede bu dār-ı fenā vü zevālden ʿālem-i ʿuḳbāya intiḳāl eyledi.

Fuzūlī: Ḥudūd-ı sebʿīn ve tisʿami`ede... mest ü ser-gerdān olduḳda terk-i ʿālem-i vücūd-ı müsteʿār ve hicret-i mülket-i hestī-i nā-pāydār idüp dünyā-yı denā`et-medārdan āheng-i diyār *ve inne l-āḫirete lehiye dāru l-ḳarār* itmişdür.

Kāmī Efendi: Sene sitt ve ṡemānīn ve tisʿami`ede sāḳī-i ecel dōstkāmī-i ḥayāt yirine sāġar-ı zehr-ālūd-ı memāt ṣunup ṣadme-i ḥımāmdan binā-yı kām u merāmı semt-i inhidām ṭutıcaḳ teẕerv-i rūḥ-ı pür-fütūḥı bi'l-āḫare sebzezār-ı ʿālem-i beḳāya ḫırām eyledi.

Hātifī (2): Ḥudūd-ı sebʿīnde hātif-i ġaybden *fedḫulūhā ḫālidīne* nidāsını istimāʿ itdükde nihāyet-i şevḳ ü iltiyāʿ ile ʿazm-i riyāż-ı ḫuld-ı berīn itmiş idi.

Helākī: Ḥudūd-ı ṡemānīnde ʿazm-i ḫuld-i berīn itmişdür.

Hilālī: Ḥudūd-ı ḫamsīnde bedr-i vücūdına ʿuḳde-i memātda ḥusūf irüp ol ẓulmetden incilā bulmaġa imkān olmadı.

Tezkire'de şairin ölüm zamanının takvime dayandırılmasıyla birlikte ölüm anındaki meslek, meşguliyet, son durum ve bu konu ile ilgili rivayetlerin verildiği de olmuştur.

Sultan Murad Han: Baʿdehū sene ḫams ve ḫamsīn ve ṡemānmi`ede *yā eyyetühe n-nefsü l-muṭma`inneh. İrciʿī ilā Rabbiki rāḍdiyeten merḍiyyeten* nidāsına icābet idüp şehbāz-ı cānı āşiyān-ı cihāndan riyāż-ı rıḍvāna pervāz ḳılup *fedḫulī fī İbādī vedḫulī cennetī* fermāniyle cennet-i berīn ve evc-i ʿılliyyīnde āşiyān-sāz olup bī-ḫayl ü ḫadem ve ṭabl u ʿalem tek ü tenhā

Mıṣrāʿ : Eyledi ʿazm-i ʿālem-i ʿuḳbā

(Ḥażret)-i vālid-i firdevs-mekān ve ḳuds-āşiyān-ı nāsuñ menāsik-i ḥikāyet ve sālik-i mesālik-i rivāyet olup biḥār-ı aḫbārda ġavvāṣlıḳ itmekle sācil-i taḥḳīḳ u beyāna getürdügi dürer ü le'ālī-i şemāndandur ki bir gün bir dervīş-i dil-rīş ki ẓāhiren muḥtāc-ı nān görinürdi lākin ʿālem-i bāṭında sulṭān-ı cihān idi... Sulṭān-ı mesfūr ümerā-yı nāmdār ve ʿasākir-i şīr-şikār ile geşt-i kūh ü deştden gelürken nidā idüp dir ki ey pādşāh-ı bā-ʿadl u dād ve ey mevsūm-ı ism-i şerīf-i Murād taḥḳīḳ ü yaḳīn üzre ol ki vaʿdesi yaḳīn olup cenāb-ı bī-reyb ü meydān saña virilen deynüñ vaʿdesi yitmiş... Müddet-i gīrūdār u best ü güşād āḫir oldı. Şimden girü sefer-i ālem-i ʿuḳbāya ḥāżır olup çeşm-i cān ve dīde-i cinānuñı cenāb-ı dünyādan döndürdüp riyāżı mülket-i beḳāya nāẓır ol. Pādşāh-ı muẓaffer ü manṣūr daḫı sarāy-ı saʿādet-pīrāy ve taḫt-ı pür-serverlerine gelüp tertīb-i muḳaddemāt-ı żiyāfetine mübāşeret idüp ʿulemā vü ṣuleḥā ve meşāyiḫ ü fuḳarāyı daʿvet ḳılup ḥużūr-ı mevfūrü'l-cevrlerinde tecdīd-i mebānī tevbe vü inābet eylemişler ve bu ḥāletden bir ay miḳdārı müddet geçmedin bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra rıḥlet itmişler...

Edāyī Beg: Ḳapudān yanında tīmār defterdārı iken sene iṣnā ve ṣemānīn ve tisʿami'ede ʿālem-i beḳāya sülūk itmekle nāmı aẓfār-ı fenā ile defter-i beḳādan ḥakk olındı.

Emrī: Āḫir hezār faḳr u felāket ve bī-şümār miḥnet-i kürbet ile peymāne-miṣāl bağrı ḫūn ve envāʿ-ı ālām ü esḳām ile ḥāli diger-gūn olmış idi. Bu ḥālde iken... sene iṣnā ve ṣemānīn ve tisʿami'ede civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Ümīdī: ...Ḳāḍīzāde Efendiye istinād idüp āḫirü'l-emr ol bābdan ber-murād oldukdan ṣoñra sene sitt ve erbaʿīn ve tisʿami'ede ʿālem-i ʿuḳbāya revān ve şāhbāz-ı cānı behişt-i cāvidānda āşiyān eyledi.

Cevherī: Baʿdehū kendüleri daḫı zāviye-nişīn ve pey-rev-i ṭarīḳ-i selef-i ṣāliḥīn olduḳdan ṣoñra sene ṣemānīn ve tisʿami'ede tārik-i diyār-ı fenā ve ʿāzim-i ʿālem-i beḳā olup cām-ı viṣāl-i melek-i müteʿāl ile mest-i mütemā'il ve ārzū-yı bālī olan ḫum-ḫāne-i vaḥdete vāṣıl u nā'il oldı.

Hayretī: Hemānā merdüm-i cismi rūzgār-dīde olmağla pīr olup ağarmış idi. Ve şāhid-i vāḥid-i ḥaḳīḳiyye ikilik naẓarını itdügiçün dīdesini gözinden göñlinden çıḳarmış idi. Baʿdehū sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami'ede terk-i ʿālem-i fenā ve seyr-i mülk-i beḳā idüp vāṣıl-ı Ḥażret-i Mevlā olmışdur.

Ḥātemī: Baʿdehū merḥūmuñ ḳuvāsına żaʿf ve ʿaḳlına iḫtilāl ve mizācına fütūr ve dimāğına kelāl gelmegin ḳāżīʿaskerlikden maʿzūl olup sene iṡnā ve ʿışrīn ve tisʿami'e Şaʿbānınuñ leyle-i Berātında bezm-i cihānda... bādesinden mest ü ser-gerdān olup... sāḳīsinden... şarābını çeşān olmağiçün bezmgāh-ı beḳāya revān olmışdur

Refīʿ-i Leng: ...yigirmi ve otuz aḳçe ḳāḍī iken sene ṡelāṡ ve ṡemānīn ve tisʿami'ede civār-ı Rabb-ı ʿizzete intiḳāl ü rıḥlet eyledi.

Rūḥī (2): Ol dil-ber-i bī-mānend-i bī-miṡl dānişmend iken ḥudūd-ı sittīnde murġ-ı rūḥı ʿālem-i ḳudse ṭā'ir şehbāz-ı bülend-pervāz-ı cān-ı ʿulvīsi riyāż-ı beḳāyı dā'ir oldı.

Şikārī: Bu eyyāmda ʿibārāt-ı belīġa ve istiʿārāt-ı faṣīḥa ile naẓm-ı ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāya iḳdām u ihtimām üzre iken şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı cīfe-i dünyā üzre ḳonmaḳdan ʿār idüp ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa ṣayd u şikāra gitdi. Ve ke'en-ẕālik fī sene iṡneteyn ve tisʿīn ve tisʿami'e... Naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı dil-i ehl-i hüner gibi perīşān-ı rūzgār ve ḫāṭır-ı fātır-ı erbāb-ı maʿārif ü feżā'il-miṡāl tārūmār olup mihr ü vefā gibi hemān nām u nişānı ḳalmışdur.

Şeydā: ...mülāzım olduḳdan ṣoñra sene ṡemān ve ṡemānīn ve tisʿami'ede gül-geşt-i firdevs-i berīn itmege ʿāzim oldı.

Ṣāliḥ Çelebi: ...Ebī Eyyūb-ı Enṣārī medresesin ṭaleb idüp...medrese-i merḳūmeden fāriġ olup baʿdehū maṭlab u merām-ı dil-āgāhı olan mertebe-i fenāfi'llāha vāṣıl u bāliġ olduḳda çeşm-i vücūdını ḫāb-ı ecel alup ʿālem-i ḥayātdan gözin yummış idi. Ve ke'en-ẕālik fī şühūr-ı sene ṡelāṡ ve sebʿīn ve tisʿami'e.

Sadrī: İstanbulda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl iken sene s̱elās̱ ve tisʿīn ve tisʿami`ede riyāż-ı Rıḍvāna duḫūl eyledi.

Abdü'l-ʿazīz: Ḥalebden daḫı maʿzūl olup andan Amasiyya müftīsi olduḳdan ṣoñra yevmi yetmiş aḳçe ile müteḳāʿid olmış iken ḥażīż-i fenādan evc-i beḳāya müteṣāʿid oldı ve ke`en-ẕālik sene is̱neteyn ve ḫamsīn ve tisʿami`e.

Firāḳī: ...ārzū-yı mülk-i müteʿāl ile mübtelā-yı ālām-ı hicr ü melāl idi. Āḫir sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami`ede diyār-ı ʿuḳbāya intiḳāl ü irtiḥāl ile firāḳī mü`eddī-i tellāḳ u viṣāl oldı.

Fazlī-i Diger: ...Sulṭān Selīmüñ şehzāde iken cenāb-ı kerīmine iltica idüp anda daḫı kātib-i Dīvān ve ṣāḥib-i ʿunvān olmış idi. Ol zemānda sene sebʿīn ve tisʿami`e Ramażānında ḥūr-ı maḳṣūrāt-ı fi'l-ḫıyām ile bayram itmege ʿazm-i ʿıydgāh-ı Dārü's-selām eyledi.

Kāmī-i Diger: Ḫuddām-ı şerīʿat-i seyyidü'l-enāmdan iken sene is̱neteyn ve ḫamsīn ve tisʿami`ede terk-i menzil-i fenā idüp gūşe-i beḳāda maḳām u ārām eylemişdür.

Mahvī (2): Yārān-ı ṣafā ferzendini kendüsinden tercīḥ ü taḳdīm itdüklerinden renciş-i ʿaẓīm çekerdi. Āḫir bu bār-ı cefāyı çekmege ṭāḳatı ve bu miḥnet ü şiddete taḥammüle istiṭāʿatı olmayup sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami`ede ʿālem-i beḳāya rıḥlet eyledi.

Muhyī Efendi: Āḫir eʿīme ve elvān-ı ʿālem-i imkānla defʿ ger sengi ve sedd-i cūʿ itmekle imkān olmayıcaḳ sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede bu dār-ı miḥnet-medārdan dārü'ż-żiyāfet-i cennātü'n-naʿīme ki... tenaʿum itmege revān oldı.

Nigārī: Ḥudūd-ı s̱emānīnde ṣaḥīfe-i ḥayātınuñ naḳş u nigārı bozulup deyr-i cihānda ṣūret-i bī-cān olduḳda ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmış idi.

Tezkire'de bazı şairlerin ölüm zamanı sadece meslek, meşguliyet ve son durumları ile ifade edilmiştir.

İshak Çelebi: Tündīm ü mürācaʿatsuz muṣavver olmaz diyüp Ṣaḥn müderrisi iken cümle-i melāhī vü menāhīden rücūʿ ü inābet... tevbe itmiş. Ol vaḳtden dem-i rıḥletine dek dāmen-i pāk tevbesine dest-şikest irmemiş ve ḥarīm-i ʿiṣmet ü ʿiffetine nā-maḥrem-i ḥarām girmemiş. Ḥaḳḳ *Tebāreke ve Teʿālā* tevbesin ḳabūl idüp cennet-i aʿlāya duḫūlin muḳadder ide.

Enverī: Muḥaṣṣal teferrüḳa-i bāl ve teşvīş-i ḥāl ile dünyādan intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Cefāyī: ...ʿazl-i ebedī olınup manṣıbdan me'yūs olıcaḳ bī-ser ü sāmān seyāḥat ile me'nūs olup āḫir envāʿ-ı ẕillet ile āḫirete rıḥlet itdi.

Celāl Çelebi: Hemānā ṣoḥbet-i sulṭān-ı cihān-vücūdına rūḥ-ı revān olmış idi ki derd-i müfāreḳat-ı sulṭāna ṭāḳati ve miḥnet-i bī-gayet-i ālām-ı hicrāna taḥammül ü ḳudreti olmayup hezār kürbet ü miḥnetle bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra rıḥlet itdi.

Ḥāfız-ı Sirozī: ...gāh ḫānḳāh ve gāh mecāmiʿ ü ṣoḥbetgāhlarda olurdı. Bu ḥālde iken ʿömri encāma ve ṣubḥ-ı ḥayātı şāma irdi.

Ḥayātī: Mekke-i müşerrefede birāderi Memātī Cidde emīni olmağla bir iki akçe cuvālı itdürmiş idi. Ol es̱nāda nihāl-i ḥayātı ṣarṣar-ı memāt ile bī-berg ü bār ve ṣademāt-ı ʿavāṣıf-ı fenā ile perīşān-ı rūzgār olup ʿālem-i ʿuḳbāya irtiḥāl u intiḳāl itmişdür.

Hüsrev: Merḥūm-ı merḳūm bu ʿālem-i kes̱retden ʿazm-i ḫum-ḫāne-i vaḥdet itdükde şarāb-ı ʿışḳla... kendiden ol keyfiyyet bir miḳdār zā'il olup Ḥācı Bektāş tācını yine başına geçürmiş ve sevdā-yı māl u menāli megesvār başına üşürmişdür.

Hızrī-i Diger: ...mülāzım olmış idi. Bu ḥālde iken dest-i ecel girībānın ve ḳābıż-ı ervāḥ cānın aldı.

Ḫāce Çelebi Efendi: ...ol ḳıdve-i ʿulemā-yı dehr fāżıl-ı vaḳāyiʿ ü ḥavādis̱-i Zeyd ü ʿAmr olmış idi. Ol ḥālden civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl ve bu ʿālem-i fenādan sebzezār-ı beḳāya irtiḥāl idince manṣıb-ı fetvāda dā'im ve ḫidmet-i fuḳarā vü żuʿafāda ḳā'im olmış idi...

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Rūhī: Āftāb-ı ʿālem-tāb-ı cemāli bedr-i münīr ve mihr-i cihāngīr gibi kemāl bulmış iken giriftār-ı ālām-ı meḥāḳ u zevāl olup ʿuşşāḳ-ı dil-figāruñ cānı iken rūḥ-ı revānı ʿālem-i ḳudse revān olup ʿāşıḳ-ı dil-ḫastelerini bī-cān ḳodı.

Sā'ilī: ...derūnında cāygīr olan ebḫire-i reddiye dimāġına te`ṣīr itdükde ḳuvāy-ı ʿāḳılesine efkār-ı bāṭıla ʿārıż olup dārü'ş-şifāda der-zencīr itdiler... Ol ḥāletden ifāḳat bulmayup cenāb-ı ʿizzete rıḥlet eyledi.

Semāʿī: Lākin bu tekye-i cihānda lenger-i iḳāmet ṣalmayup semāʿ-ı *irciʿī* gūş-ı hūşınuñ semāʿı oldukda ervāḥ-ı mücerrede-i ʿulviyyeye peyveste olmaġiçün gülşen-i beḳāya rıḥlet eyledi.

Ṣānī (6): Ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend-i bī-mānend iken Yūsuf-ı ḥayātını gurg-ı ecel almış ve ol zemāndan berū Beytü'l-aḥzān-ı fenāda fütāde ḳalmışdur.

Şehdī (2): Sulṭān Meḥemmede dört biñ beyt Şeh-nāme diyüp naẓm-ı merḳūm daḫı tamām olmadın mest-i cām-ı ḥımām olmışdur.

Ṣāniʿī (2): İstanbulda yigirmi aḳçe ile Nişāncı medresesinden maʿzūl iken mevt-i ṭabīʿī ile manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl ve ʿālem-i fenādan mülket-i beḳāya müntaḳil olup viṣāl-i ḥażret-i ḫālıḳ u ṣānīʿ cümle-i āmāl u amānīsine īṣār idüp ol şevḳ ü ẕevḳle ʿālem-i bālāya güẕār eyledi.

Ṭābibī: ...ḫāvī-i fünūn-ı iḫtiyārāt-ı muʿālecāt iken mübtelā-yı elem-i memāt olup maraż-ı ecelden şifā vü necāt bulmadı.

Ālī (3): ...dānişmend olduḳdan ṣoñra muḥāsebeci şākirdi iken rūz-nāme-i aʿmālini taṣḥīḥ idüp naḳd-i ʿömr-i ʿazīzinüñ maṣraf u īrādını ḥisāb itmege ʿāzim cenāb-ı melik-i vehhāb idi.

Azmī: ...Muṣṭafā Paşa-yı İsfendiyārī sāyesinde tāb-ı āftāb ḥavādiṣ-i eyyāmdan istirāḥat eylemiş idi ve ol ḥāletde cenāb-ı Rabb-ı ʿizzete rıḥlete ʿAzmī taṣmīm idüp cānını Rabb-ı kerīme teslīm eyledi.

Ulvī (3): Bir iki zevā'id akçesi ile müteḳā'id ve ol vechle ṭarīḳ-i hevā vü hevesden mütebā'id iken dest-i ḳudret 'inān-ı 'azīmetini cānib-i āḫirete sā'iḳ ü ḳā'id oldı.

Iyānī (2): ...manṣıba vuṣūl bulmadın ravża-i cinān ve sarāy-ı behişt-i cāvidāna duḫūl itmiş idi.

Fikrī: ...āḫir-i 'ömrinde mekkāre-i dünyā gibi hezār erden ḳalmış ve ṭavḳ-ı mehr-i pür-ḳahrın niçe merd-i dehrüñ boynına ṣalmış bir 'acūze-i şemṭā vü ḫıdā'a-i ṣūhāya mübtelā olup ol miḥnet ü belāyla dil-rīş ü zār ve sīne-i bī-sekīnesi ol şiddet ü 'anā ile mecrūḥ u efkār iken bu 'ālem-i vücūddan terk-i diyār idüp āheng-i rıḥlet-i dārü'l-ḳarār eylemişdür.

Fikrī-i Diger: Lākin ṭaleb-i ma'rifet ve ārzū-yı seyāḥatle meksebi olan ṣan'atdan ferāġat idüp serv-miṣāl bāġ-ı cihānda fāriġ ü āzāde ve mānend-i bād-ı ṣabā eṭrāf-ı 'ālemi her-bār geşt ü temāşāda iken küşte-i ḫançer-i tīz-i pür-setīr-i memāt olmışdur.

Kābilī: Āḫirü'l-emr gūşına ṣamem 'ārıż olduḳdan ṣoñra āheng-i mülk-i ḳadem ve terk-i 'ālem-i ḥudūs u 'adem itmişdür.

Kudsī: Ol eṣnāda mutaṣarrıf-ı livā olduḳdan ṣoñra miḥnet ü kürbet-i 'ālemden rehā bulup dūş-ı pür-hūşına a'lām-ı ekfānı açup taḫt-ı revān-ı tābūt ile taḥt-ı zemīne revān olmış idi.

Kurbī: ...āḫir-i 'ömrinde zaḥmet-i ṣameme mübtelā olup ol miḥnet ü 'anāyla gūş-ı cānına ṣadā... vāṣıl olduḳda ḳurb-ı Ḥażret-i Mennāna revān olmış idi.

Latīf: Niçe müddet ṣalāḥ u taḳvā ile gūşegīr-i 'ālem-i fenā olduḳdan ṣoñra ṭūṭī-i büstān-sarāy-ı mülket-i beḳā olmışdur.

Mahremī: ...ekābir ü a'yān ve eşrāf u erkān-ı Dīvān ve muḳaddemā kendüyle sebḳat-ı ḥaḳḳ-ı nān iden yārān u iḫvān gāhī gūşe-i gülistānda gül gibi mezbūr ile ḫandān ve gāhī külbe-i aḫzān-ı cihānda şem'vār kendüyle sūzān u giryān olan ṣıddīḳ-ı ḫāliṣü'l-cinānından deryūze-i in'ām u iḥsān itmiş idi. Kifāyet miḳdārı

dirhem ü dīnārı cemʿ idüp gitmek eşnāsında deryā-yı vücūdda volta urup rūzgār gözedürken şarşar-ı fenā keştī-i ḥayātını semt-i muḫālife düşürüp bi'l-āḫare emvāc-ı belā başından aşup hezār miḥnet ü āşūbla giriftār-ı girdāb-ı ʿanā ve ġarḳāb-ı ʿummān-ı fenā olduḳda hem-dem ü celīsinden Ḥaydar Re'īs mezbūruñ evlād u ʿıyālini ṭayr-ı maḳṣūṣü'l-bāl gibi ḳafes-i bend ü ağlāldan āzād itmekle derdmendüñ rūḥ-ı revānın şād idüp aralarında ḳavī bünyād olan ḳaṣr-ı fütüvvet ü ṣadāḳatı dest-i luṭf u mürüvveti ile ābād itmiş idi.

Naʿīmī (2): Riyāsetinden çoḳ zemān daḫı geçmedin bu muʿabber-i fenādan geçmişdi.

Nigāhī: ...müteveccih-i semt-i kitābet olmış idi. Anda daḫı nā-murād u nā-kām iken maḫmūr-ı cām-ı ḥımām olmışdur.

Niyāzī: Bir gün Niyāzīnüñ murabbaʿları Ayas Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında oḳunduḳda ve āvāze-i belāġat u beyānı ḳulağına ṭoḳınduḳda Ḫayālīye rağmen şāʿir-i mezbūrı zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan idüp ḫudemāt-ı celīle ve ʿaṭiyyāt-ı cezīleye maẓhar itmiş idi. Ol eşnāda rūy-ı Niyāzī cenāb-ı kār-sāza sürmiş ve bu ʿālem-i miḥnet ü aḥzānda ḫidmet-i erbāb-ı devletden girīzān olup dergāh-ı ḫālıḳ-ı bī-niyāza yüz urmışdur.

Vāhidī: ...meşāyiḫ-i ʿaliyye-i Zeyniyyeye irādet getürdükden ṣoñra ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itmişdür.

Vecdī: ...baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḥākim olduḳda efvāc-ı emvāc-ı ecel mütelāṭim ü müterākim olmağla sefīne-i ḥayātı ʿummān-ı fenāya ġarḳ olmağla diyār-ı āḫirete ʿāzim oldı.

Vasfī: Niçe müddet şehr-i mezbūra vālī-i umūr-ı cumhūr-ı ḫalā'iḳ iken şarāb-ı nā-güvār memātı ẕā'iḳ olmağla ḥayāt-ı vaṣfı anuñ bār-ı merāretine müteḥammil olmayup bi'l-āḫare cevher-i rūḥ kendüsinden mefāriḳ oldı ve miḥnet-i ʿışḳı ile Mecnūn u Vāmıḳ olduğı ʿarūs-ı zemāneyi ḫāh u nā-ḫāh cebr ü ikrāhla ṭāliḳ oldı.

Yetîm: ...sefer-i hümāyūna ḥāżır olmamaḳ töhmeti ile ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup bî-ser ü sāmān dürr-i yetîm gibi süfte-dil hezār-miḥnet ü kürbet ile pāy-der-gil ḳalmış idi. Bu eşnāda bî-şümār belā vü ʿanāda iken binā-yı sarāy-ı ḥayātı mütezelzil olup ʿālem-i beḳāda maḳām u menzil eyledi ve ol Yetîmüñ ehl ü ʿıyālı yetîm ḳalup derd ü firāḳıyla cigerlerin devînim eylediler.

Tezkire'de ölüm zamanının bir şahsa veya devre bağlandığı haller de vardır.

Ahmed-i Rıdvān: Ümerā-yı pür-ʿunvāndan ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan devrinde ʿazm-i bāġ-ı Rıḍvān itmişdür.

Ezherî: Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzî devrinde sālik-i ḫıṭṭa-i vücūd olmış idi.

Emîrî: Āḫir-i ʿömrinde vaẓîfesi yetmişe yitmiş idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān... serîr-i salṭanata cülūs itdügi eyyāmda diyār-ı fenādan mülk-i beḳāya ḫırām itmiş idi.

Bālî: Merḥūm Sulṭān Selîm-i ḳadîm devrinde cānını cānib-i Ḥaḳḳa teslîm itmişdür.

Beyānî: Sulṭān Selîm Ḥan-ı Māżî zemānında vedāʿ-ı cihān-ı fānî itmişdür.

Celîlî (3): Merḥūm Sulṭān Selîm Ḫan devrinde intiḳāl itmişdür.

Cinānî: Sulṭān Selîm-i māżî devrinde ḳażā-yı ecele rāżî olup ḳarîn-i ḥūr u rıḍvān olmağla ʿazm-i gülzār-ı cinān itmişdür.

Habîbî: Sulṭān Selîm Ḫan devrinde vedāʿ-ı sarāy-ı cihān itmiş idi.

Harîmî: Sulṭān Selîm Ḫan devrinde terk-i ḥarîm-i cihān itmiş idi.

Huzūrî: Ve Sulṭān Selîm Ḫān devrinde bu çenber-i devr-i pür-ḳahr u cevrden geçmiş idi.

Halîmî Çelebi: ...şehzāde-i saʿādet-me'nūs serîr-i salṭanat-ı ʿOṣmānîye cülūs itdükde mezbūrı Bāġçeḳapusından sarāy-ı saʿādete daʿvet idüp ḥālini istifsār itdükden ṣoñra bu gūne gevher-niṣār olmışlar ki... Sulṭān Selîm Ḫan ʿArabistān fetḥinde Şām-ı şeref-encām ḳışlaḳ içün mıżrab-ı ḫıyām-ı saʿādet-i ḫitām olduḳda mezbūruñ rūz-ı ʿömri ṣāma ve seyr ü sefer-i ḥayātı encāma irişdi. Sulṭān-ı

merḳūmuñ ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı deryā-maḳāṭırı merḥūmuñ vefātından tamām dilgīr ü müte'eṣṣir olmış idi. Ḥattā ḥikāyet olınur ki ol Sulṭān-ı ġālib ü ḳāhir merḳūmuñ cenāzesinde bi'ẕ-ẕāt ḥāżır olmaġla aḥkām-ı vidād-ı pür-iḥkāmı icrā ve rüsūm u aṭlāl-i maḥabbet-i tāmmı iḥyā itmişdür.

Ḫākī: İsmāʿīl Beg devrinde terk-i ʿālem-i ḫākī itmişdür.

Ḫākī-i Diger (2): Merḥūm-ı merḳūm maʿzūl olduġı eṣnāda mezbūruñ daḫı kevkeb-i ḥayātı üfūl buldı.

Ḫākī-i Üskübī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında terk-i sarāy-ı cihān iden şuʿarādandur.

Hızrī-i Diger (2): Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan Baġdād seferine teveccüh itdükde terk-i cihān itmişdür.

Dāʿī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında dāʿī-i ecele icābet idüp ol eyyāmda ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itmişdür.

Derūnī-i Diger: Bu eyyāmda baḥr-ı fenāya lenger ṣalmış ve ġavvāṣ-ı vücūdı baḥr-ı ʿademe ṭalmış ḳalmışdur.

Zārī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında fevt olan şuʿarādandur.

Zemānī: Sulṭān Selīm-i māżī zemānuñ evāḫirinde intiḳāl idüp ʿömrinüñ zemānı āḫir olmışdur.

Sehābī-i Diger: Sulṭān Selīm-i māżī taḫt-ı salṭanata cülūs itdügi zemānda manṣıb-ı ḥayātdan me'yūs şāhidān-ı ʿālem-i beḳā ile me'nūs oldı.

Sırrī (2): Çoḳ zemān geçmedin bu ḳalem-rev-i fenādan geçüp menzil-i beḳāda maḳām ve gūşe-i İremde ārām eyledi.

Sürūrī: Sulṭān Selīm-i māżī zemānında fevt olup bu dünyānuñ sürūrı fi'l-ḥaḳīḳa ʿayn-ı şürūrdur diyü diyār-ı ʿuḳbāda sürūr olmaḳ ḳaṣdıyla ser virmişdür ve bu ʿālem-i fenāda nā-murād olmaġla murād-ı ḥaḳīḳīye irmişdür.

Seydī (2): Sulṭān Süleymānuñ evāsıṭ-ı salṭānatında dünyādan rıḥlet eyledi.

Şānī (5): Merḥūm Sulṭān Süleymān-ı meʿālī-nejād sefer-i Baġdād itdükde ʿālem-i fenādan güẕer ve mülket-i beḳāya sefer itmişdür.

Şemsī: Sulṭān Bāyezīd zemānında āftāb-ı ʿömrine zevāl irüp vücūd-ı ber-kemāline ʿayneʾl-kemāl irmişdür.

Şehdī: Sulṭān Selīm-i māżī devrinde āḫirete intiḳāl itmişdür.

Ṣunʿī: Necātī Begden ṣoñra çoḳ zemān geçmedin Ṣunʿī daḫı ʿuḳbe-i keştī-i ṭābūt ile ʿaḳabince ʿālem-i ʿuḳbāya revān oldı.

Tarīkī: Ṭarīḳi üzre ṭarīḳ-i taḥṣīl-i ʿilm ü fażlda ṣaded-i tekmīl-i ferʿ ü aṣlda iken Sulṭān Bāyezīd-i pür-ʿadlüñ āḫir-i salṭanatda āḫirete naḳl itmişdür.

Gınāyī: Bu eyyāmda vedāʿ-ı cihān-ı fānī ve ʿazm-i sarāy-ı cāvidānī ḳılmışdur.

Meşrebī: Āḫir-i kār Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī taḫt-nişīn-i serīr-i Süleymānī olmadın Maġnisada iken āstān-ı felek-mis̱āllerine deryūze-i luṭf u nevāl itmek içün rūy-māl eyledükde zaḥmet-i ecel rūyını rūy-māl gibi zerd idüp ḫāk-i fenāya düşürmiş idi.

Necmī: Ḫāḳān-ı Sikender-muʿādil Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı ʿādil zemānında necm-i ḥayātı ġārib ü āfil olmışdur.

Nişānī-i Sānī: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ evāḫir-i salṭanatında ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itmişdür.

Nūrī: Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında ḳużāt-ı ʿadālet-ʿunvānından iken terk-i maḥkeme-i cihān itmişdür.

Nūhī: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan sefer-i pür-ẓafer-i fetḥ-i Vanda iken kārvān-ı ecel ile ʿālem-i fenādan sefer idüp mülket-i beḳāya revān oldı.

Visālī: Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān Selīm Ḥan zemānında Edirnede sarāy-ı sulṭānda muʿallim-i ġılmān iken terk-i dār-ı cihān ve āheng-i sarāy-ı cinān itmişdür.

Hümāmī: Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzī devrinde bu ʿālem-i fānīden mülk-i bāḳiye cevāzi olan şuʿarādandur.

Hasan Çelebi, Zārī-i Diger ve Zemānī-i Sānī'nin ölüp ölmediğine kesin bir açıklık getirmeden fetret zamanında gözden kaybolduklarını belirtir.

Zārī-i Diger: Sulṭān Muṣṭafāya kātib-i Dīvān olup ol devletde ḫayli kāmrān u pür-ʿunvān iken merḳūm şehzādenüñ fetreti zemānında bī-nām u bī-nişān olup cān gibi naẓardan nā-peydā vü pinhān oldı.

Zemānī-i Sānī: Āḫir fetret-i ḳatl-i şehzādede erkān-ı dīvānī kākül-i dil-berān gibi tārūmār u perīşān olduḳda mezbūr daḫı noḳṭa-i dehān-ı cevānān-mişāli nā-peydā vü nihān olmış idi.

Tezkire'de Ferdī'nin ölüm zamanı, yeri belirtilmeden "ʿÖmri daḫı irüp āḫirete intiḳāl ü irtiḥāl eyledi" cümlesi ile ifade edilmiştir.

Hasan Çelebi, bazı şairlerin genç yaşta öldüklerini belirtirken daha sanatkārāne bir üslup kullanmış ve bazen takvime dayalı zamanı da belirtmiştir.

Sultan Mehemmed: ...ravża-i salṭanatda keşīde-bālā olduḳda Mağnisaya sancağa çıḳduḳda evā'il-i bahār-ı ʿömrinde henūz nev-şüküfte vü ḫandān iken ol nihāl-i kāmrānı çiçek çıḳarup bahār-ı ʿömri ḫazān ve şükūfe-i ḥayātı ṣarṣar-ı fenā vü tündbād-ı memāt ile rīzān oldı.

Beyānī-i Diger (2): Eyyām-ı cevānīde ki ʿunfuvān-ı hengām-ı zindegānīdür vedāʿ-ı ʿālem-i fānī itmişdür.

Bidārī: Çeşm-i bīdārı nergisvār gülzār-ı ʿālemde tamām uyanmadın ve cism-i pür-miḥnet ü belāsı āb-ı ḥayāt u beḳāya ḳanmadın sene s̱emān ve sittīn ve tisʿami'ede āḫirete intiḳāl eyledi.

Rāyī (2): Nihāl-i vücūd-ı nāmdārı gülistān-ı ʿimārda s̱ābit ü ber-ḳarār olmayup mülāzım olduḳdan ṣoñra sene iḥdā ve s̱emānīn ve tisʿami'ede diyār-ı ʿuḳbāya ʿāzim oldı.

Şükrī: ...ʿİlm ü kemāl ṭāliblerinden nev-hūş u nev-ḥayāt iken ʿālemden vefāt eylemişdür.

Şeyhī: Lākin kitāb-ı belāġat-simātuñ maṭlaʿ-ı ebyātından ḫūrşīd-i itmām ẓāhir olmadın ve ol ḫiṭāb-ı şīrīn-maḳālūñ āftāb-ı vücūdı kemālin bulmadın nāẓım-ı mezbūruñ naẓm-ı ʿömri maḳṭaʿ-ı fenāda āḫir olup ġamām-ı ḥımām-ı hilāl-i merāmı ḥācib ü sātir olduḳda hemşīrezādesi Cemālī kitāb-ı mezbūrı itmām itmişdür.

Şeyhī (3): Lākin ʿavāṣıf-ı ṣavārif-i zemānı ve ṣademāt-ı tündbād-ı ḫazānīden gül-i vücūd-ı mesʿūdı henüz tamām açılmadan pejmürde ve gülşen-i beḳā ve çemen-i ḥayāt-ı pür-ṣafāsı iḥżīrār u kemālin bulmadın efsürde oldı. Merḥūm Ebu's-suʿūd Efendide dānişmend iken... rūḥ-ı pür-fütūḥın diyār-ı insden ʿālem-i ḳudse Manṣūr ve fermān-ı vācibü'l-iẕʿān... ʿinān-ı cān-ı pür-iḥtirāmın ṣavb-ı ṣavāb-ı Dārü's-selāma münʿaṭif eyledi.

Sunʿī (5): Saçlı Emīr merḥūmda dānişmend iken maraż-ı ṭāʿūndan mübtelā-yı elem-i menūn olup dirīġ ü ḥayf ki henūz nev-cevān u nev-sāl u maḥbūb bī-naẓīr ü miṣāl iken ḫāk-ı ḳabrde pāy-māl olup ol bülbül-i naġme-sāz-ı bāġ-ı kemāl pençe-i pür-işkence-i ṣayyād-ı ecelden ḳafes-i laḥdde güng ü lāl oldı.

Ālī (2): Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṡānī (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi olan ʿAṭā Efendinüñ cenāb-ı ʿālīsinde iken ʿömrden behredār olmadın ecel mühlet virmeyüp ālem-i beḳāya rıḥlet itmişdür.

İzārī (3): Ṣaded-i taḥṣīl-i kemālde iken āḫirete intiḳāl itmişdür ve āftāb-ı ʿİẕārī kemālin bulmadın zevāle irmişdür.

Figānī-i Kadīm: Ġarā'ib-i ḥālāt ve ʿacā'ib-i ittifāḳātdandur ki bu Fiġānīnüñ daḫı nihāl-i vücūdı bāġ-ı cihānda pāydār olmayup nemīmet ü ḫidāʿ-ı aṣḥāb-ı ʿīrāż ile Manṣūrvār ber-dār olmış idi.

Müttakī: Ḥayfā ki dest-i teṭāvül-i dehr-i ġaddār libās-ı ḥayātını heykel-i ʿanāṣırīden berī ve ʿārī idüp ol nihāl-i bā-kemāl leṭāfet-i maʿrūż-ı āfet sipihr-i pür-muḫālefet oldı vā ḥasretā ki ol nūr-ı dīdenüñ nūrı resīde olup şükūfezār-ı vücūdı

tamām açılmadın ṣarṣar-ı bād-ı fenāyla berg-i ḫazān gibi ḫāke saçıldı ve tündbād-ı ecelden eser hevāzedegī vü ıżrār ve şiddet-i ʿavāṣıf-ı ḳażādan gerd-i beliyyet ü zār ol nihāl-i nāmdārı zemīn-i fenāya çaldı. Egerçi micmere-i rūyende olan ḫāl-i ʿanber-būyı çeşm-i bedi dūr itmek içün ilḳā-yı sipend eyler idi. Lākin māniʿ-i āfet ü gezend olmadı ve bir ağız söz ile Mesīḥāsā niçe mürdelerin iḥyā idüp bir cevābla niçe ḫastelere dermān iderken taḳdīr-i melek-i ḳadīr ile dāmen-i ḥayātını dest-i ecelden ḳurtarmağa dermān olmadı. Baʿż-ı emrāż defʿi içün çūb-ı Çīni içmege mübāşeret idüp eyyām-ı ṭāʿūn ve mevsim-i vebā olmağın taʿrīf-i çūb-ı ḥudūs-ı vebāya mü`eddā olup sene isneteyn ve tisʿīn ve tisʿami`ede

Mıṣrāʿ: Dökdi derd ile ecel derlerini

Mestī: Henüz nev-cevān iken sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında cām-ı ḥımām ile mest-i ser-girān olup vedāʿ-ı sarāy-ı cihān itmişdür.

Nizāmī: Ammā ve hezār ḥayf ki henüz ḫaṭṭ-ı sebzi mānend-i Ḥıżr-leb āb-ı ḥayāta resīde olmayup sebze-i mūy-ı zībāsı sünbül-i behişt gibi kenār-ı cūybār-ı kevserde demīde olmadın ve mīve-i ʿömri kemālin bulmadın zaḫm-ı ḫūrde-i tīr-i naẓar-ı ʿaynü'l-kemāl olmışdur ve bahār-ı ʿömr ve şükūfe-i ḥayātı tamām açılmadın ḫazān-ı memāt u fenā ile ṣolmışdur. Selāṭīn-i Āl-i ʿOsmān içre ser-ʿalem-i rāyet-i bedīʿü'l-āyeti gibi ser-āmed olan fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye merḥūm Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ evṣāf u aḥvālini istimāʿ idüp ḥużūrına daʿvet itmiş idi. Yolda gelürken daʿvet-i pādşāh-ı zü'l-celāle icābet idüp eṣnā-yı seferde diyār-ı ʿuḳbāya güẕer eyledi. Sebeb-i vefātını bu maḳūle ḥikāyet ü rivāyet iderler ki bir şeyḫ-i nāmdār ve ʿābid-i pür-hīz-kāruñ ferzend-i dil-bendi var idi ki aralarında binā-yı maḥabbet ve esās-ı meveddet muḥkem ü üstüvār idi. Ber-muḳteżā-yı nāz u niyāz ve iġvā vü ifsād-ı nāşi vü ġammāz miyānlarında āteş-i ʿışḳ ve nār-ı maḥabbet ile ġāyet ḥarāretvār iken nefs-i serd-i raḳīb gibi bir miḳdār bürūdet ẓāhir ü bedīdār olduḳda maḥbūbı olan cevān-ı bedīʿü'l-üslūbuñ seng-i hecā ile şīşe-i ʿarż u nāmūsını şikeste

itdüginden pederi şeyḫ-i meẕkūr dilgīr ü rencūr olup şāʿir-i mezbūn hedef-i tīr-i pür-te`ṣīr-i duʿā ider.

b) Vefat Yeri

Tezkire'de bazı şairlerin ölüm yeri, ölüm anındaki meslek, meşguliyet ve son durumu takvime dayandırılan zaman ile birlikte verilmektedir.

Sultan Süleymān Han: Ġarā`ib ittifāḳdandur ki ol sulṭān-ı saʿādet-maḳrūnuñ evvel nehżat-ı hümāyūnları fetḥ-i ḳalʿa olduġı gibi āḫir ʿazīmet-i meymūnları daḫı fetḥ-i ḳalʿa-i Sigetvār idi. Ḥaḳḳā ki bu daḫı bir ḥıṣn-ı ḥaṣīn ḳalʿa-i metīn ü rezīn idi ki burc-ı bārūsı felek-i Zuḥal ile daʿvā-yı mübārāt ve ḳulle-i ḥiṣārına tevsen-i manṭıḳatü'l-cevzā ile dem-i muḥākāt u müsāvāt ururdı. Der ü dīvārı dil-i ẓālmān gibi āhen ü seng ve reh-i āmed şodı dehen-i dil-berān gibi ġāyet teng idi. Ol gün ki ḳalʿa-i mezbūrenüñ fetḥ ü istiḫlāṣı müyesser ü muḳarrer oldı. Pādşāh-ı merḳūmuñ ṭā`ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa perrān olup fetḫ-i ebvāb-ı ḳılāʿ-ı cināna revān oldı... Ve ke`en-ẕālik fī sene erbaʿ ve sebʿīn ve tisʿami`e.

Ahmed: Andan daḫı Mıṣr Paşası olan İskender Paşanuñ oġlı Dervīş Beg ile Ḳudüs-i şerīfe varduḳda ṭā`ir-i rūḥ-ı revānı ʿālem-i ḳuds-i cināna ṭayerān ve seyyāḥ-ı cānı mülket-i fenādan maḳṣad-ı aḳṣā-yı seyri olan ʿālem-i beḳāya revān olmış idi ve ke`en-ẕālik fī ḥudūd sebʿīn ve tisʿami`ede.

Āzerī: Ḥālā daḫı hilāl-i vücūd-ı pür-kemāli yevmen fe yevmen teraḳḳīde ve esbāb-ı maʿārif ü kemālātı ānen-fe-ānen telaḳḳīde iken şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı sene ṡelāṡ ve tisʿīn ve tisʿami`ede şehr-i Ḥamāda bu sarāy-ı sipenc ve menzil-i ʿanā vü rencden ḥadā`iḳ-i ḳuds-i ṣafā-me`nūsa ṭayerān idüp bülbül-i cānı riyāż-ı gülşen-i cinānda āşiyān eyledi.

Mevlānā Hüsrev: Burusaya gidüp anda teḳāʿüd iḫtiyār itmişdür. Anda mescid ü medrese binā idüp bu dār-ı fenādan āheng-i ʿālem-i ʿuḳbā idince ol maḳāmda muḳīm olup sene ṡemān ve ṡemānmi`ede ʿazm-i cennāti'n-naʿīmin itmişdür.

Zihnī: ...Ġalaṭaya ḳāḍī olduḳda dā`in-i ecel mezbūra müteḳāżī olup sene is̱nā ve s̱emānīn ve tisʿami`ede āḫirete rıḥlet itdi.

Rahmī: ...sene erbaʿ ve sebʿīn ve tisʿami`ede Yeñişehrde yigirmi aḳçe müderris iken ṣarṣar-ı fenā ile gülistān-ı ʿömrine ḫazān irüp evrāḳ-ı şecere-i pür-s̱emere-i vücūdı berg-i rezān gibi rīzān oldı.

Rızāyī (2): Ḳudüs-i şerīfe ḳāḍī olup ol arażī-i muḳaddeseye naḳl u sefer es̱nāsında iken ʿālem-i ḳudse revān ve şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı şāḫsār-ı Sidrede āşiyān eyledi ve ke`en-ẕālik fī evāḫir-i sene ḫams ve s̱emānīn ve tisʿami`e merḥūm-ı merḳūm ṭarīḳ-i ʿilmüñ ḫayli elem-keşīdesi ve sāḳī-i ġumūm ve hümūm-ı bī-encāmuñ miḥnet-çeşīdesi ġayret-i aḳrānla tenevvür-i miḥnetde büryān ve sebḳat-i ems̱āl ile dil-teng ü pür-melāl şeb ü nehārı ebr-i bahārı gibi giryān idi.

Remzī: Sivasda sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede bu ʿālem-i mutażażıʿü'l-erkān ve mevhūnü'l-esāsdan civār-ı Rabba... nüzhetgāh-ı ḳuds u ṭahāret istīnāsa intiḳāl ü irtiḥāl eylemişdür.

Abdü'l-vehhāb: Burusada evḳāf-ı selāṭīn muḥāsebesin görüp teftīş iderken defter-i ʿömri dürilüp rūz-nāme-i aʿmālin beyāż u taṣḥīḥ ve muḥāsebe-i müfretātı tamām tenḳīḥ itmedin cenāb-ı kerīm-i vehhāba ḥisāb içün şitāb itdi. Ve ke`en-ẕālik sene s̱elās̱ ve erbaʿīn ve tisʿami`e... Āḫir-i kār tatar-ı ecel u ʿasker-i fenā mülket-i ḥayātı tārāc u yaġmā idüp merḥūm-ı merḳūmuñ sebeb-i vefātı Tatar Memi dimekle meşhūr kendinüñ bir dil-ber-i şīrīn-ḥarekātı olmışdur.

Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī: Sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede Şām-ı şeref-encāmda bu ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa ḫırām itmişdür.

Ubeydī: ...ṭavāf-ı Kaʿbe-i beḳāya zevḳ ü ṣafāyla pūyān olup sene s̱emānīn ve tisʿami`ede ʿandelīb-i cānı gülistān-ı cinānda āşiyān eyledi.

Ulvī (2): Āḫir Rūmili beglerbegisi yanında emīn-i defter iken sene sitt ve s̱emānīn ve tisʿami`ede defter-i ʿömri dürilüp defter-i aʿmālini taṣḥīḥ içün Dīvān-ı

Yezdāna revān olup ḳafes-i bedeninde olan murġ-ı rūḥ-ı ʿulvīsi ʿālem-i ervāḥa ṭayerān eyledi.

Alī Çelebi (2): Burusaya ḳāḍī vü ḥākim olup ol ḥālde iken maḥkeme-i muḥkeme-i āḫirete ʿāzim olmışdur ve ke'en-ẕālik sene ḫamsīn ve tisʿami'e.

İnāyetu İlāh: ...Cezā'ir-i Ġarb ḳāḍīsı olmış idi. Anda bir defʿa kāfire esīr olup bi-ʿināyeti'llāhi'l-meliki'l-ḫabīr ol ḫaṭb-i kebīr ve emr-i ʿasīrden gücle ḫalāṣ bulmış iken yine ol diyāra rāġıb ve manṣıb-ı ḳażā-yı Tilmisāna ṭālib olup āḫir anda ḳāḍī iken ḳażāsı ve gülistān-ı beḳāsınuñ ṣarṣar-ı ecel ile fenāsı gelüp āftāb-ı cānı maġrib zemīn-i memātda ġārib olmaġla fermān-ı vācibü'l-iẕʿān-ı *irciʿī*ye imtis̱āl içün bu ʿālem-i fenādan mülket-i beḳāya intiḳāl itmege ṭālib oldı. Ve ke'en-ẕālik sene iḥdā ve sebʿīn ve tisʿami'e.

Garībī: Āḫir sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede İstanbula geldükde dil-i ġarībi ʿazm-i vaṭan idüp bu maḳām-ı mātem ü şīven ve dār-ı eşcān u ḥuzenden āheng-i cenāb-ı ḥażret-i ẕü'l-minen eyledi.

Fazlī: Eyyām-ı ʿömrinde pīr-i fāni iken ṭālib-i s̱evāb-ı cāvdānī ve cālib-i beḳā-yı dü-cihānī olup ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre iḥtirām-ı ḫayrü'l-enām içün maḥfil-i ʿazmi beste idüp şikeste-beste ol ṭarīḳ-i pür-tevḳīfde iken sene is̱neyn ve s̱emānīn ve tisʿami'ede lebbeyk-gūyān-ı iḥrām-ı ekfān ile ʿazm-i Kaʿbe-i cinān eyledi.

Fevrī Efendi: ...āḫir Şām-ı şeref-encāmda şeyḫü'l-islām olmış idi. Ol eyyāmda taḳdīr-i melik-i ʿallām ile ṣubḥ-ı fīrūz-ı ḥayātı şām-ı dil-sūz-ı memāta mübeddel olup riyāż-ı cinānda... şarābını nūş itdükde... mütenaḳḳıl oldı ve ke'en-ẕālik sene tisʿ ve sebʿīn tisʿami'e.

Kadrī Efendi: Burusada iḫtiyār-ı gūşe-i inzivā itmiş idi. Anda mescid ü medrese binā itdükden ṣoñra sene tisʿ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede miḥnet ü kürbet-i mülket-i fenādan rehā bulup āheng-i ʿālem-i beḳā itmiş idi.

Kirāmī: Ba'dehū Begşehrinde ḳāḍī iken sene işneyn ve şemānīn ve tis'ami`ede... na'īm ābād-ı Dārü's-selāmda ḥūr-ı maḳṣūrāt-ı fi'l-ḫıyām ile ten'īm-i cāvidānīye nā`il olup bu mużīḳ-i miḥnet ü tebāhīden sa'at-i raḥmet-i nā-mütenāhīye vāṣıl oldı.

Makālī: Bu ḥālde iken sene işnā ve tis'īn ve tis'ami`ede ḳaṣaba-i Üsküdarda teveccüh-i ser-menzil-i ḥayātdan pīçīde-i 'inān olup 'ālem-i 'uḳbāya revān olmışdur.

Vahyī: Rūmilinde Kesriyye ḳāḍīsı iken sene şemān ve ḫamsīn ve tis'ami`ede terk-i 'ālem ü ḫāk itmiş idi.

Veznī (2): ...āḫir birāder-i rāḳımü'l-ḥurūf ḥükūmet-i Kesriyyeye mübtelā olduḳda ḫidmet-i niyābetlerin iderken sene sitt ve şemānīn ve tis'amie`de āḫirete rıḥlet itmişdür.

Tezkire'de Āsafī'nin ölüm yeri verilirken "Bu devrde Ḥaleb diyārında āḫirete rıḥlet itmişdür" ifadesiyle ölüm zamanının devre bağlanarak verildiği görülür.

Tezkire'de bazı şairlerin ölüm yerinin zaman belirtilmeden sadece meslek, meşguliyet ve son durumları ile birlikte verildiği de olmuştur.

Sultan Cem: ...keştī-i vücūdını cānib-i Frengistāna ṣalmış idi ve niçe müddet ol līmānda lenger-i iḳāmet bıraḳmışdı. Ol eyyāmda rūzgār-ı zūrkār semt-i muḫālifden gelmekle sāḥil-i ḥayātdan lenger-i şebātı alup keştī-i vücūdı ġarḳ-ı deryā-yı fenā vü memāt oldı.

Usūlī: ...Rūma 'avdet eyleyüp gāh Yeñicede ve gāh Evrenos Begüñ oğlı 'Abdī Begüñ yanında iken vefāt idüp gūyende-i bezm-i fenānuñ uṣūline uymağla terk-i ṣoḥbet-i beḳā ve meclis-i ḥayāt eyledi.

İlhāmī: Bu devrde Derġaman şeyḫi iken āḫirete intiḳāl ü irtiḥāl itmişdür.

Āftābī: Amasiyyada tavattun u ikamet idüp ḫalḳa va'ẓ u naṣīḥat üzre iken yine ṣoḥbet-i ḫalḳdan inḳıṭa' ü 'uzlet üzre idi. Bu ḥālde iken āftāb-ı 'ömrine ġurūb ve

sarāy-ı vücūdına ṣarṣar-ı fenādan ḫuṭūb idüp cenāb-ı Rabbü'l-ʿizzete rıḥlet itmekle vāṣıl-ı maṭlūb olmış idi.

Āgehī: İstanbulda ḳażādan maʿzūl iken sene ḫams ve ṣemānīn ve tisʿami'e cümāde'l-ūlāsında pençe-i ecelden maḫlaş bulmayup maṭlaʿ-ı ḥayātı maḳṭaʿ-ı memāta irmişdi.

Āhī: ...Manastırda vefāt itmişdür... merḥūmuñ bir te'līfi daḫı Ḥüsn ü Dildür... Lākin ol kitāb-ı belāġat-niẓām itmām u encām bulmadın sipihr-i nā-fercām mezbūrı maḫmūr-ı cām-ı ḥımām itmişdür.

Bezmī: Lākin Rūmilinde baʿż-ı ümenā ile geşt ü güẕārda ve ol ṭā'ife arasında ḫayli iʿtibārda iken bezm-i ʿömri āḫir olup cām-ı ḥımām meclis-i vücūdında dā'ir oldı.

Tābī: Merḥūm Şeyḫ ʿAbdü'l-laṭīf Efendiyle devlet-i ḥaccetü'l-islāma fā'iz olduḳda anda lebbeyk-gūyān-ı terk-i köhne-cihān idüp maḥmil-i tābūt ile ʿazm-i Kaʿbe-i cinān itmişdür.

Cenābī Paşa: ...Anaṭolı vilāyetine emīrü'l-ümerā eyledi. Ol ḥālde rūy-māl-ı cenāb-ı ʿizzet içün ʿazm-i ʿālem-i beḳā eylemişdür.

Cevānī: Vizede ḳāḍī iken dā'in-i ecel müteḳāżī olduḳda ḳażā-yı ḳāḍī ber-ḥaḳḳ ve ḥükm ü fermān-ı ḥākim-i muṭlaḳa dil ü cān ile rāżī olmışdur.

Cevherī (2): Dimetoḳada ḳāḍī vü ḥākim iken ḥudūd-ı tisʿīnde ʿazm-i riyāż ḫuld-ı berīn idüp ol gevher-i nā-yābuñ bāzār-ı rūzgārda ḳadr u ḳıymeti bilinmedi ve elmās-ı vücūdına raġbet olmamaġla ṣatılup alınmadı diyü cevherī-i eyyām ṣandūḳ-ı zemīne almış idi. Yā meger mellāḥ-ı rūzgār keştī-i ḥayātını deryā-yı memāta ṣalmış idi.

Hıfzī: ...Karaferyeye müderris olup anda fevt omış idi.

Hāverī: Evvel manṣıbı Ḳaraferye tedrīsi āḫir manṣıbı yine ol şehrüñ ḳażāsı olmışdur. Āḫir ḳażā-yı Rabbānī ve iḳtiżā-yı ḥükm-i Yezdānī ile anda manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl olup civār-ı mülk-i Ġaffāra vuṣūl buldı.

Hazānī: Elli akçe ile Yeñice-i Vardarda müderris iken bahār-ı ʿömrinüñ ḫazānı irüp terk-i gülistān-ı cihān-ı fāni itmişdür.

Riyāżī: Āḫir-i ʿömrinde Ṭemişvāra gidüp anda zeʿāmete mutaṣarrıf oldukda riyāż-ı cennet ve ḥayāż-ı āḫirete intiḳāl ü rıḥlet eyledi.

Selmān: Birgide ḳāḍī iken dāʿin-i ecel aña müteḳāżī oldı.

Şerīfī: Rūmilinde baʿż-ı ḳaṣābata ḳāḍī vü ḥākim olduḳdan ṣoñra diyār-ı ʿuḳbāya ʿāzim olmış idi.

Şīrī: Mıṣrda taḳāʿüd ile sancaḳ alup iḫtiyār-ı ʿuzlet ve Mıṣrda ḥarāret-i hevā sebebiyle bir pāre istirāḥat eyleyüp anda bir ḳaç yıl ṣıḥḥatde olduḳdan ṣoñra āḫirete rıḥlet eyledi.

Ṣāfī: Baʿdehū teḳāʿüd ṭarīḳi ile Selanik begi olmışdur. Şehr-i mezbūrda emāret-i ʿimāret ve cāmiʿ binā idüp ol eṡnāda dest-i ecel mezbūrı serīr-i ḥayātdan naʿş-ı memāta endāḫte ve naḳş-ı neşāṭ u inbisāṭı levḥ-i cinānından pür-ḍāḫte eyledi.

Subhī: Āḫir Ṣofyada ḳāḍī iken ṣubḥ-ı ḥayātına şeb-i memāt bedel ve vücūd-ı ṣabīḥine gūşe-i żarīḥ maḳām u maḥall oldı.

Sabūhī: Anaṭolıda kenārda müderris olduḳdan ṣoñra ḳāḍī olup Baʿalbekde ḳāḍī iken *ecibū dāʿiallāhi* daʿvetine icābet ve ḥūrān-ı cennet ile *lezzetin liş-şāribīn* bādesinden ṣabūḥī itmege niyyet itmiş idi.

Tālīʿī: Rivāyet olınur ki ḳıṭʿa-i mezbūre semʿ-i sulṭān-ı ʿādile vāṣıl olıcaḳ ol ṭāʾife Amasiyyada vüzerā evin başduḳlarında bile mi imiş didükde ḫavf u ḫaşyetinden miṡāl-i bīd lerzān olup elleri meflūc gibi ḥareket-i irtiʿāş ile ḳalem ṭutmaġa imkān olmayıcaḳ kitābdan ferāġat idüp pāy-ı ʿuzletin dāmen-i ḳanāʿate çekdükden ṣoñra çoḳ zemān geçmeyüp ʿālem-i ʿuḳbā ve mülket-i beḳāya vāsıl ve āftāb-ı vücūd ve kevkeb-i behbūdı ġārib ü āfil oldı.

Zuhūrī: ...ḳırḳ akçe ḳāḍī olmış iken Manastırda ʿömri āḫir oldı.

İzārī: Medāris-i Ṣaḥn-ı Ṡemāniyyeden birinde müdārese-i feżāʾil ü ʿirfān üzre iken ʿāzim-i behişt-i cāvidān olup temāşā-yı ḥūrü'l-ʿayn-ı cināna revān olmışdur.

Fānī (2): ʿArabistānda mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olduḳda emānī vü āmāl-i dünyādan daḫı ḳażā-yı vaṭar itmedin ḳażā-yı İlāhī ile ʿālem-i ʿuḳbāya sefer ve bu cihān-ı fānīden güẕer itmişdür.

Fehmī (2): Baʿdehū Sulṭān Selīm-i ḳadīm ile diyār-ı ʿAraba gidüp anda gāh emīn ü gāh nāẓır olmağla rūy-ı ḥāli şebnem-i ġınā vü yesār ile behī vü nāżır iken pençe-i pür-şikence-i ecelden emīn olmayup emāl ü āmānīsinden ḫā'ib ü ḫāsır oldı.

Ḳādirī: ...āḫirü'l-emr baʿż-ı ḫudāmāt-ı Sulṭān-ı ʿālī-ḳadr ile Üsküdara esb-i güẕār olduḳda İskendervār ẓulemāt-ı memāt ile mülket-i ḥayāt başına teng ü tār olup ḥudūd-ı erbāʿınde ʿālem-i beḳāya geşt ü güẕār eyledi.

Kātibī (3): Diyārbekr defterdārlıgı ile kāmyāb u kāmkār olduḳdan ṣoñra yüz elli aḳçe müteferriḳalik ile teḳāʿüd iḫtiyār itmiş idi. Ol esnāda emr-i münādī-i Ḥaḳḳ ile... semʿ-i cānına ve āvāze-i *küllü men ʿaleyhā fānin* derīçe-i cinānına irişüp ṣarṣar-ı ecel mühlet ü ecl virmeyüp keştī-i bedeni sāḥil-i vücūdda iken rūzgār-ı muḫālif lenger-i ḥayātın alup ʿummān-ı bī-kerān-ı fenā vü memāta ṣalmış idi.

Kemālī-i Zerd: Vezīr-i mesfūr ʿāzim-i sarāy-ı sürūr olduḳda Edirne ḳurbında Ḫaşköy nām ḳaṣabada binā itdügi medresede müdārese-i ʿilm ü kemāle iştiġāl üzre iken medāris-i mollā-yı aʿlāda ṭavā'if-i kerr ü beyān ile fünūn-ı tesbīḥi tekrār ve mecālis-i ʿālem-i beḳāda fırḳa-i ḳudsiyān ile mesā'il-i taḥmīd-i mülk-i mecīdi teẕkār itmege rıḥlet eyledi.

Lemʿī: Medīne-i Ḳosṭanṭiniyyede yevmi ḳırḳ aḳçe ile ḫidmet-i tedrīse meşġūl iken kevkeb-i lemāʿ ve ḫūrşīd-i pür-şuʿāʿ-ı vücūdı ġurūb u ufūl bulup nihāl-i ḥayātı ṣademāt-ı ḫazān-ı fenā ile ẕübūl bulmış idi.

Mālikī: Anaṭolıda Ṣanduḳlı nām ḳaṣabada icrā-yı ḳażiyye-i şerʿiyyede ber-devām iken metāʿ-ı vücūd-ı nāmdārını ḫāzin-i felek-i ṣandūḳ-ı ḳabre ṣalmış idi. Ve lü'lü-i şāhvār-ı ẕāt-ı büzürgvārına bāzār-ı rūzgārda iʿtibār olmağın cevherī-i eyyām ol gevher-i pür-iḥtirāmı yine ṣadef-i zemīne almış idi.

Müdāmī: ...evāḫir-i ḥālinde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede emīn-i beytü'l-māl olup şecere-i vücūdı būstān-ı ḥayātda müteverrif iken terk-i māl u menāl idüp bu dār-ı fenādan gülzār-ı beḳāya intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Merāmī: Taḥrīr-i vilāyet-i Ḥamīd ile me`mūr olup mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i mezbūr iken nihāl-i recā vü ümmīdinden mīve-i murād u merāmı ḥāṣıl olmadın ve pāye-i ḳadri me`mūl u mes`ūl olan maḳāma vāṣıl olmadın defter-i ʿömri dürilüp ġāyet taʿcīl ü şitāb ile ʿazm-i cenāb serīʿü'l-ḥisāb eylemiş idi.

Muʿammāyī: Āḫirü'l-emr fermān-ı vācibü'l-iẕʿān mülk-i ʿālām ile ol ḳaṣabada diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām eyledi.

Nāmī (3): Āḫir-i kār ʿömr ü zindegānīden behredār olmayup Elmalı nām ḳaṣabada ḳāḍī iken vālid-i ʿaliyyü'ş-şānuñ niʿam-ı firāvānı gözine ṭurup aʿmā olmış idi. Bir iki aydan ṣoñra ʿālem-i ẓāhirden göz yumup dārü'l-cezāyā āheng ve efʿāl ü aʿmāl-i seyyi`esi dār-ı dünyāyı miṡāl-i ḳafes başına teng eyledi.

Nafī: Lākin mānend-i ḫum sākin-ḫāne-i ḫumār ve miṡāl-i ḥabāb-ı cām-ı şarāba müdām hevādār olmaġın devlet-i cihāndan ser ü sāmān bulmayup āḫir Süleymān Paşa Mıṣra gitdükde kātib olup ol diyārda iken necm-i ḥayātı āfil ü ġārib olmışdur.

Nūrī (3): Baʿdehū Mıṣra gidüp anda iken āftāb-ı ʿömrinüñ nūrı zā`il ve necm-i ḥayātı ol diyārda ġārib ü āfil oldı.

Nihālī: Uzun çārşūda Çıḳrıḳcılar içinde bir dükkān peydā idüp anda oturup āyende vü revendeyi temāşā iderdi. Bu ḥālde iken nihāl-i ʿömri niçe zemān sümūm-ı maraż u pīrī ile ḫuşk-sāl olmış idi. Tündbād-ı ecelden yıḳılup berg ü bārı perīşān-ı rūzgār oldı.

Hātifī: Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan āheng-i tesḫīr-i Āẕerbāycān itdükde Ḳayṣeriyye nāmı ile şöhre-i enām olan şehr-i sipihr-intiẓāmda murġ-ı cānı āşiyān-ı cihāndan ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı ʿālem-i ervāḥa ṭayerān itmiş idi. Ġarā`ib ḥālātdandur ki şeyḫ-i mezbūr daḫı ḥaccdan gelürken ol şehrde

ʿazm-i riyāż-ı rıḍvān ve āheng-i teferrüc-i gülzār-ı cinān itmiş idi... olup şeyḫ ü mürīd bir yirde mekān itmiş idi. Devlet-i ṭūl-ı ʿömr ile çendān-ı mütemettiʿ olmadın şarāb-ı nā-güvār-ı memātı mütecerriʿ olmışdur.

Hāşimī (2): Kendüsi daḫı Rūmillerinden ḳāḍī vü ḥākim iken mülket-i beḳāya ʿāzim olmışdur.

Hemdemī: Vodina nām ḳaṣabada mütemekkin ü mutavaṭṭın olup ol maḥallde ṭarḥ-ı binā-yı mesākin itmiş iken bu dār-ı fenādan ḥareket ile sarāy-ı beḳāda sākin oldı.

Yakīnī (2): ...Cezā'ir-i ġarbda ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Ol esnāda bād-ı fenā çemenzār-ı beḳāsına hübūb ve āftāb-ı ḥayātı zemīn-i memātda ġurūb eyledi.

c) Vefat Şekli ve Sebebi

Tezkire'de şairlerin vefat şekli ve sebebi hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Bu çerçevede tezkireciyi asıl ilgilendiren ecel ölümü dışında kalan garaz, töhmet ve bazı şahsî kinler sebebiyle katledilmeler veya padişahın gazabı gibi bir takım özellikler arzeden şekillerdir. Bunlar:

İlāhī Beg: İftiḫār-ı āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan-ı mezbūruñ baʿż-ı cerā'im ü ʿiṣyānına vāḳıf olıcaḳ şehr-i Ḥalebde mezbūrı tīġ-i siyāset-i pür-bīmle devinīm itdürmiş idi.

Ṣānī: ʿAcebdür ki ol dil-ber-i ḫūn-ḫār ġamze-i cān-şikār ile bir ānda niçe biñ ʿāşıḳ-ı dil-figārı öldürürken ʿuşşāḳdan biri ol şūḫ-ı dil-firībi muḳārin-i raḳīb ve ol ġonçe-i nāzenīni ḫār-ı aġyāra ḳarīn gördükde ṣabr u ḳarārı ve taḥammül ü iḫtiyārı ḳalmayup ḳatl eylemişdür.

Cafer Çelebi: ...merḥūm-ı merḳūm ḳatl olınacaġın maʿlūm idinüp seyf ü naṭʿ görüp tīġ-i memātla ḥayātdan ümmīdin ḳaṭʿ itdükde mānend-i ḫāme-i dü-zebān ḫayli cerī'l-lisān olup vāfir mevāʿiẓ u zevāhir ve ḥikāyāt u neẓā'ir söyleyüp

Hārūnü'r-reşīd Ca'fer-i Bermekīyi ḳatl itdügine nādim ve ḳatl-i nefs idenleri ne mertebede günāhkār ü āşīm olduġın ʿıyān u beyān itmiş. Lākin bād-ı ġanīmet-i a'dā-yı bed-sikāl āteş-i ʿażab-ı pādşāhīye ol deñlü iştiġāl virmiş idi ki ḳaṭarāt-ı naṣā'iḥ ü mevā'iẓ ile teskīn olınmaḳ emr-i muḥāl ve maḥż-ı ḫayāl idi. Naḳl olınur ki ba'de'l-ḳatl pādşāh-ı merrīḫ ġażab u Sikender-heybet mezbūrı ḳatl itdügine muḥkem nedāmet idüp... Fi'l-vāḳi' ḳatl olınduḳda ol re'īs-i mazlūmānı ḳanı ile Sulṭān Selīm Cāmi'i yanında Nişāncı Mescidi dimekle ma'rūf mescidde ki kendüsi binā eylemişdür defn eylediler.

Caferī: Āḫir berşden ġıdāsı yigirmi yidi dirheme varduḳda ṭabī'at muḳāvemet idemeyüp zehr-i berş āfetin almış ve mellāḥ-ı ercül fülk-i vücūdın deryā-yı ʿademe ṣalmış idi.

Dānişī: Ol eyyāmda Mıṣr ḳāḍīsı olan merḥūm ʿArabzāde Efendiyle... Keştī süvār olup giderken bād-ı muḫālif keştī-i ḥayātına yapraḳdan gelüp rūzgār-ı zūrkār fülk-i vücūdını girdāb-ı ecele giriftār itmiş idi. Merḥūm-ı merḳūm ile ḳadīmi āşinā olmaġın bile ġarīḳ-i deryā oldı.

Derūnī: Berş ü afyon ḳāmetini kemān gibi iki ḳat ve ṭōb-ı afyon yimekle ḳal'a-i bedenini ḫarāb ü yebāb itmekle vāṣıl-ı ḥālet-i memāt olmış idi.

Sa'dī: Āḫirü'l-emr merḳūm şehzādenüñ işāretiyle tebdīl-i ṣūret ve taḥvīl-i sīret idüp tecessüs-i aḫbār ve taḥaddüs-i eṭvār içün diyār-ı Rūma ʿavdet itdükde cezīre-i Rodosdan Aydın iline geçüp gündüzin aṣḥāb-ı kehf gibi ġārda maḳarr ve gice ile māh-ı serī'ü's-seyr gibi sefer idüp gelürken ʿayyārān-ı cihāndan bir ḳaç ṭarrārlar mezbūra dehri düşüp bir ṣūret ile mezkūruñ naḳşını çıḳarmaḳla şeşder-i felekde bir iki naḫs-ı ekāda düşdiler ve bir iki ālāy ġammāz-ı füsūn-sāz seg-şikārı gibi yirinde ṭutup mekr ü ḥīle ile ininden çıḳardılar... cenāb-ı sulṭāniyye mevṣūl itdüklerinde deryā-yı ġażb-ı ḫāḳānī cūş ve ʿummān-ı ḳahr-ı sulṭānī bād-ı nemīmet-i a'dā ile ḫurūş idüp ol ṣadef-i dürr-i şerefi deryāya ṣalarlar ve ol şināver-i kemāl ü hüneri deryā-yı dil olduġıçün deñize atarlar.

Safi (2): ...otuz beş akçe ile ḳāḍī iken ḫidmetkārlarından bir iki bed-baḫt u yezīd ve bir ḳaç nemek-ḥarām-ı ʿatīd ü ʿanīd mezbūrı ḳatl itmekle şehīd eylemişdür.

Sifālī: Acā'ib-i te'ṣīrāt-ı inʿikās-ı devr-i eyyāmdandur ki mezbūr şecāʿatde Rüstem-i zemān iken Vezīr-i Aʿẓam Meḥemmed Paşa merḳūmı muḫanneṣ ü cebāndur diyü merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana nemīmet ile meşārīʿ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırların ġubārnāk idüp āḫirüʾl-emr tīġ-i siyāsetle merḳūmı helāk itdürdi.

Selmān (2): Hezār zūr u zār ile Rūmilinde ḳāḍī iken maḳtūl olup rūḥ-ı pür-fütūḥı cenāb-ı ʿizzetde maḳbūl olan şühedā ḥaẓīrasına mevṣūl oldı.

Selīkī: ʿĀḳıbet hezār miḥnet ü kürbetle ḳāḍī-i Mankub olduḳda menkūb olup ḳażā-yı mezbūrdan ḳażā-yı vaṭar idüp gelürken ehl ü ʿıyāl ve ḫadem ü eṭfāl ve cümle-i māl ü menāli ile nā-peydā vü nā-bedīd olup ḥarāmīler elinde şehīd olmış idi.

Sānīʿī: Sene ṣelāṣ ve tisʿīn ve tisʿami'ede ḫavāṣṣ-ı edviyeye vāḳıf olmaġla ʿilm-i kimyāya daḫı ʿārif olmaḳ ḳaṣd itdükde baʿż-ı tedbīrātında ḫābiṭ olduḳda başına ḳıyāmet ḳopmış idi ki... eczā-yı duḫāniyye-i kibritiyye müteṣāʿid olıcaḳ kevākib-i isnān ve ṣevāḳıb-ı dendānı biʾl-külliye mütesāḳıṭ olmış idi. Bu ḥālde kendüye daḫı ʿufūneti te'ṣīr idüp sarāy-ı beden bu vechle ḫalel-peẕīr olıcaḳ sulṭān-ı rūḥ anda mekān itmege imkān olmayup ʿālem-i mücerredāta revān olmış idi.

Adnī: Ḥikāyet olınur ki bir gün Sulṭān Meḥemmed Ḫan fāżıl-ı devrān Mevlānā Ḳırīmī ile muṣāḥabet iderken Mevlānā-yı mesfūrdan şehr-i Ḳırım beled-i ḳadīm olup tamām mertebede maʿmūr ʿulumā vü fużelāsı meşhūr bir maḳām-ı cennet-nişān u ġayret-fezā büldān-ı Īrān u Tūrān iken bir ānda dil-i hünerverān gibi ḫarāb u vīrān olmaġa bāʿiṣ nedür diyü su'āl itdükde Mevlānā-yı mezbūr daḫı cevāb virüp fiʾl-vāḳiʿ şehr-i sālifüʾẕ-ẕikr rifʿat-ı aṣḥāb-ı himmet gibi bülend her ṭāḳ u eyvānı gerden-i ḫūrşīd-i nūr-efşāna kemend metānet ü ḥaṣānet-i bināda ṭāḳ u eyvān ve ṭāḳ-ı felek-revāḳı ṭāḳ-ı ebrū-yı cevānān gibi şöhre-i afāḳ idi. Lākin pādşāh-ı kāmkārımuzuñ bir vezīr-i bed-girdār u ḳabāḥat-eṭvārı var idi. Anuñ re'y-i nā-ṣavāb ve ẓulm-ı bī-

ḥadd ü ḥisābı ve kār-ı mülk ü milletde ẓāhiren ʿulemānuñ ne daḫli var diyü taʿẓīm ü tevḳīrleri bābında taḳṣīri ile şehr-i mezbūr ḫarāb u yabāb olmış idi didükde Sulṭān Meḥemmed Ḫan daḫı vezīr-i merḳūma ḫitāb-ı müsteṭāb buyurup ey Maḥmūd-ı ḫāṣṣ ve Āyāz-ı pür-iḫtiṣāṣ kelām-ı pür-iḥtirām-ı (Ḥażret)-i Mevlānāyı gūş-ı hūş ile diñle ki Ḳırīm gibi bir şehr-i ʿadīmü'n-naẓīr bir vezīrüñ sūy-ı tedbīri ile ḫalel-peẕīr olmış ve gül-i leṭāfet ü nezāhati ṣarṣar-ı ḳabāḥat u ʿavāṣıf-ı vaḳāḥatı ile ṣolmış niẓām u beḳā-yı ʿālem ve imtidād-ı silsile-i benī Ādem beḳā-yı şerʿ-i şerīfe menūṭ u aṭnāb beḳā-yı şerʿ ki ʿilm-i ʿālim ile bāḳī vü dā'imdür evtād-ı vücūd-ı ʿulemāya merbūṭdur. Pes cānib-i ʿulemāya ʿayn-ı taʿẓīm ü iʿzāz ile nigerān olup ol ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ ḫidmetinde dāmen-der-miyān ol ve her ne deñlü vezīr-i ʿālī-şān iseñ ʿulüvv-i şānı anlara kefş-gerdān olmağla taḥṣīl eyle ve cārūb-miṣāl āstān-ı pür-iclāllerinde kendüñi teẕlīl ile ẕātuñı tekmīl eyle diyicek Maḥmūd Paşa daḫı ʿale'l-fevr cevāb-ı pür-ṣavāb-ı müsteṭāb virüp dir ki ey şāh-ı Cem-cenāb ve ey pādşāh-ı kāmyāb ḫuṣūṣ-ı mezbūrde cürm ü günāh fi'l-ḥaḳīḳa pādşāhuñdur ki bu maḳūle vezīr-i bed-sīreti umūr-ı dīn ü devlet ve meṣāliḥ-i dünyā vü āḫiretde kendüye şerīk ü sehīm idüp zimām-ı mehāmm-ı cumhūrı dest-i iḫtiyār ve ḳabża-i iḳtidārına tefvīż ü teslīm itmişdür. Āḫir ḥükm ü fermān-ı İlāhī ile zemān-ı vezāret ü riyāseti mütenāhī olup bi-ḥasbi'ẓ-ẓāhir maẓhar-ı ġażab-ı şehenşāhī oldukda bir ḳaç gün Yediḳullede ḥabs olınup baʿdehū ṭuʿme-i tīġ-i siyāset-i pādşāhī olmış idi.

Figānī-i Kadīm: Ġarā'ib-i ḥālāt ve ʿacā'ib-i ittifāḳātdandur ki bu Fiġānīnüñ daḫı nihāl-i vücūdı bāġ-ı cihānda pāydār olmayup nemīmet ü ḫidāʿ-ı aṣḥāb-ı iʿrāż ile Manṣūrvār ber-dār olmış idi.

Figānī: Merḥūm Fiġānī Ḳara Bālīzāde vāsıṭasıyla merḥūm İskender Çelebiye duḫūl itdükde baʿż-ı aṣḥāb-ı ġaraż ki... mezbūrı şāyed (Ḥażret)-i İbrāhīm Paşaya daḫı muṣūl idüp ol bābda daḫı merʿī vü maḳbūl ola diyü dā'imā vezīr-i mezbūra nifāḳ iderlerdi ve hergāh meṣālib ü mesāvīsini ẕikr itmekle bāzār-ı buġż u şiḳāḳ nifāḳ virürler idi ittifāḳ ol esnāda erbāb-ı ṣanāyiʿ ü ḥırefden biri ṭılsım iderüm diyü

teveccüdden mānend-i ʿūc bir şekl düzüp getürdükde vezīr-i mezbūr şekl-i mesfūr u menfūrı fi'l-ḥaḳīḳa ṭılsım ẓann idüp At meydānında ḳapusı ḳarşusında dikdürmiş idi. Vezīr-i mezbūruñ aʿdāsı İbrāhīm Paşa daḫı müselmān olmayup put-perestlikden ferāġat itmemiş diyü mesāvī vü ġıybet itdüklerinde nā-gehānī aʿdā-yı Fiġānī fırṣat zemānıdur diyü vezīr-i mezbūra seni bu beytle hicv itdi diyü ġamz iderler. Ol beyt budur.

Beyt : Dü İbrāhīm āmed be-deyr-i cihān

Yekī büt-şiken şud yekī büt-nişān

Vezīr-i sālifü'ẕ-ẕikr aṣḥāb-ı nifāḳuñ mekā'id ü maḫādiʿin ṣaḥīḥ ü vāḳiʿ ẓann itmekle ḥarf-i nefy olan tīġ-i siyāsetle is̱bāt-ı vücūd u ḫıyānet selb idüp bī-günāh ol derdmendi Manṣūrvār ber-dār idüp bī-sebeb ṣalb itdürmişdür.

Feyzī: Biç seferinde küffār-ı nā-bekār ile pīç-ā-pīç olup peykār ʿazminde iken ḳulları ḳatl itmişdür.

Mevlānā Luṭfī: Cümleden ol zemānda olan aṣḥāb-ı fażl u ʿirfānuñ muḳtedāsı ve ṭā'ife-i erbāb-ı taḥḳīḳ ü itḳānuñ muḳaddem ü pīşvāsı cāmiʿ-i envāʿ-ı meʿālī ve efḍāl-i ḫaṭīb-i minber-i fażl u kemāl olan merḥūm Ḫaṭībzādenüñ Ḥāşiye-i Tecrīd-i Şerīfiyyeye te'līf itdügi ḥāşiyesin tezyīf itmekle muḳayyed olduġından ḫāṭır-ı şerīfi müte'ellim ü mużṭarib ve kānūn-ı derūnında āteş-i kīne vü intiḳām mużṭaram u mülteheb olmış idi. Ve ol zemānuñ ʿulemāsından Monlā ʿArab ile sulṭān-ı cihān şāh-ı dervīş-nişān mürebbi'l-ʿulemā muḳavvi'ż-żuʿafā merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan ḥużūrında baḥs̱-ı nevāḳıż vużūdan mübāḥase itdükde ẕikri ḳabīḥ baʿż-ı kelimāt şenīʿ ü vaḳīḥ ile monlā-yı mezbūra iṭāle-i lisān itdüginden şāh-ı cihānuñ mir'āt-ı ḳalb-i pür-ṣafāsı bir miḳdār mükedder ve ser-çeşme-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı ġubār-ı küdūret ile fi'l-cümle muġberr olmış idi. Ḥāṣılı bir bahāne ile şāh-ı cihāna muḳarribān-ı salṭanat ve müdebbirān-ı memleket ittifāḳ idüp monlā-yı mezbūrı maẓhar-ı ism-i muḍill olup ṭarīḳ-i tevfīḳden ḍālldur diyü teftīşini fermān itdürdüklerinde monlā-yı mezbūrdan rencīde ve dest-i zebānından keşīde vü miḥnet-resīde olan baʿż-ı aṣḥāb-ı buġż u

ʿudvān ḥāşā ol şāḥib-i fażl u ʿirfān ḳatli mūcib baʿż-ı aḳvāl ü efʿāl müşāhede vü muʿāyene itdük diyü ġarażen şehādet itmekle ʿulemā-yı zemānesi iftā-yı ibāḥet ḳatline cür`et idüp monlā-yı mezbūrı nā`il saʿādet-i şehādet itdiler.

Nesīmī: Ve ʿaḳlen ve şerʿen vācibü'l-iżmār olan kelimātı her ser-bāzārda iʿlān u iẓhār itmekle medīne-i Ḥalebde fetvā-yı e`imme-i şerīʿat u ṭarīḳatle ḳatīl-i meydān-ı ʿışḳ u meveddet ve ġasīl-i mā-yı ṭahūr-ı şehādet olmış idi. Fi'l-vāḳiʿ çünki sulṭān-ı serīr-i ʿışḳ u ġarām-ı aʿlām ġalebe ve istīlā-yı tāmmı efrāḫte idüp maġlūbān-ı maʿreke-i ḥayreti varṭa-i belā vü miḥnete endāḫte ide ve ṭarīḳ-i dehşet ü ḥayretde ser-küştegān-ı bī-ser ü pā olan mübtelāları refīḳ-i ʿaḳl u reh-nümā-yı idrākden cüdā ide dil-i żaʿīfleri ki maḫzen-i esrār-ı rümūz-ı ḥaḳīḳatdür iḫfā-yı esrār-ı rübūbiyetden ʿāciz ve beden-i nāḫīfleri ki ḥāmil-i iḥmāl-i vedīʿatdür iḥtimāl bār-ı şerīʿatden nāşir olup nā-çār derūn-ı derdnāklarından nāle vü zār ẓāhir ü bedīdār olur ve ol seciyye-i maḫfiyye mānend-i rūz ẓuhūr u bürūz idüp rāz-ı pinhān rūşen ü āşkār olur.

Nikābī: ...ḳāḍī-i Keşān iken sene erbaʿīn ve tisʿami`ede ḥarāmiyān-ı merdüm-keşān elinden cām-ı ḥımām ile şaḥbā-yı şehādeti keşān oldı.

Nihānī (2): ʿĀḳıbet ol zübde-i erbāb-ı cāh u celāle zaḫm-ı çeşm-i zemāneden ʿaynü'l-kemāl irüp baʿż-ı aṣḥāb-ı ḫilāf u şiḳāḳ ictimāʿ u ittifāḳla ve dürūġ-ı bī-fürūġı müştemil-i iftirā vü iḫtilāḳ ile Ḫüsrev-i āfāḳ merḥūm Sulṭān Süleymāna nifāḳ itdüklerinde ṭuʿme-i şemşīr-i siyāset itmekle kām-ı dil ü cānını merü'l-meẕāḳ itmiş idi. Sene ṭoḳuz yüz yetmişde māh-ı rebīʿü'l-āḫirüñ üçünci güni yevmü'l-i s̱neynde Dīvān-ı hümāyūn-ı Süleymānīde ḳatl olınup şühedā zümresine ilḥāḳ olındı.

Tezkire'de Fahrī'nin ölüm sebebi takvime dayandırılan zamanla verilmesiyle birlikte diğer kaynaklarda ölümüyle ilgili bilgilerin yanlış olduğu delillerle gösterilmeye çalışılmıştır.

Fahrī: Şaḥn müderrisi iken nihāl-i āmāli āsīb-i zevālle şikest ve menzili gün gibi bālā-yı eflāk iken kemend-i ecel ile ḳaşr-ı ḫāka inüp pest oldı. Laṭīfī Teẕkiresinde İbrāhīm Paşa velīmesinde vefāt itmişdür dimişdür. Lākin ḫaṭṭ-ı vālid-i

mācid ile mesṭūrdur ki bu söz ḫaṭādur. İbrāhīm Paşa velīmesi ki sene s̱elās̱īn ve tisʿami`ede idi. Ol gün mevālīden hīç kimesne fevt olmadı. Ammā pādşāhımuzuñ oğlı Sulṭān Muṣṭafā velīmesinde ki sene sebʿ ve s̱elās̱īn ve tisʿami`ede idi Rūmlu Süleymān dimekle meşhūr bir müderris meclis-i baḥs̱da ḥużūr-ı ḫudāvendigārda füc`eten fevt oldı. Ammā Faḫrī Çelebi sene ḫams ve erbaʿīn ve tisʿami`e ḥudūdında ḥummā-yı vebā`ī marażından fevt oldı.

ç) Şairin Kabrinin Yeri

Tezkrelerde şairin öldüğü yer kadar, defnedildiği yer de önemlidir. Bu bakımdan tezkirelerde bu konuyla ilgili kayıtlara da rastlanılmaktadır.

Sultan Cem: Rivāyet olınur ki Freng-i laʿīn riʿāyet-i ḫāṭır-ı Sulṭān Bāyezīd Ḫan içün ol şehenşāh-ı ser-efrāzuñ başını zehr-ālūde ustıra ile tirāş eyleyüp zümre-i şühedāya baş itmişler ve cesedini defn içün ḫıṭṭa-i İslāma göndermişlerdür. Burusa-i maḥrūsada Murādiyye civārında medfūndur.

Sultan Mehemmed: Vālid-i mācidi ṣāḥib-ḳırān-ı meʿālī-müşāhidüñ mezbūra maḥabbet-i tāmm ve şefḳat ü ʿaṭūfet-i mā-lā-kelāmı olduğından cenāzesini İstanbula getürüp cāmiʿ-i şerīf ve medrese vü ʿimāret bināsına fermān-ı hümāyūn olmışdur. Ḥālā cenāzesi anda medfūn rūḥ-ı pür-fütūḥı envaʿ-ı duʿā-yı ġufrāna maḳrūndur.

Ayrıca Tezkire'de Ahmed Paşa'nın türbesinin üzerinde bulunan Eflātūn oğluna ait şiirden de söz edilmektedir.

Ahmed Paşa: Evāḫir-i ʿömrinde Burusada sancaḳbegi iken Murādiyye cāmiʿinüñ muḥāẕīsinde bir medrese-i şerīfe binā eylemişdür. Türbe-i ʿālīsi daḫı ol maḳāma muttaṣıl ü mütevālīdür. Merḥūm-ı merḳūmuñ türbesinde Eflātūn oğlına mensūb bu ebyāt-ı belāġat-üslūb muḥarrer ü mektūbdur.

Naẓm : Hażihi meşkātü envārin limen

ʿUddetü'r-raḥmanı min memdūḥihi

Ferre min ednāsi tilke'd-dāri iż

Rāḥa müştāḳun ilā-sübbūḥihi

Ḳāle rūḥü'l-ḳuds fī tārīḫihi

İnne fi'l-cennāti me`vā-rūḥihi (902)

Cāmī: Sene iḥdā ʿaşere ve tisʿami`ede cām-ı saʿādet-fercām-ı ḥayātı ṣademāt-ı seng-i memāt ile münkesir ü münṣadiʿ ve Rūmili cānibine ṣadr-ı ʿālī-kadr iken ṣadāret-i ʿālem-i vücūddan münʿazil ü münḫaliʿ oldı. İstanbulda binā itdügi medrese vü mescidde mānend-i genc-i maḫzūn medfūndur.

Cafer Çelebi: ...Sulṭān Selīm Cāmiʿi yanında Nişāncı Mescidi dimekle maʿrūf mescidde ki kendüsi binā eylemişdür defn eylediler.

Tezkire'de Hızr Beg Çelebi'nin kabrinin bulunduğu yer ayrıca Necātī'nin medfun olduğu yer ile birlikte verilmektedir.

Hızr Beg Çelebi: Mezārı Şeyḫ Vefā cāmiʿi ḳurbında Necātī merḥūm yatduġı maḳāmdadur.

Revānī: Binā itdügi mescidüñ öñinde medfūndur.

Seyfī: Niçe aʿvām Ṣofyada ḫidmet-i şerʿ-i seyyidü'l-enām idüp ol hengāmda şehbāz-ı rūḥ-ı revānı ʿālem-i beḳāya ṭayerān itmişdür. Ṣofyada binā itdügi mescidüñ ḥaṭīrasında medfūndur.

Alī Çelebi (3): ...Ḥaleb-i şehbāya ḳāḍī olmış idi. Anda ḫādim-i şerʿ-i resūl iken kevkeb-i ʿömri üfūl bulup ol manṣıbda ḫidmet-i ḳażāya meşġūl iken manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl oldı ve ke`en-żālik sene iḥdā ve semānīn ve tisʿami`e ṣalāḥ u taḳvāda bī-bedel ve ʿiffet ü istiḳāmetde ḍarbü'l-meṡel reʿāyā vü berāyā sīretinde rāżī vü şākir ve ʿāmme-i ehl-i Ḥaleb āyāt-ı vaḳār u edebini ṭālī vü żākirdür. Cesedi

Ḳubūrü'ṣ-ṣāliḥīnde medfūn ve rūḥ-ı pür-fütūḥı fātiḥa-i fā'iḥa-i ṣaġīr ü kebīre maḳrūndur.

Gazālī: Āḫir bāġçesinde bir gün efāżıl u meşāyiḫ-i ʿArab ve emāşil-i aṣḥāb-ı fażl-ı edebden baʿż-ı ekābiri żiyāfet idüp anlar ile muʿāşeret ü muṣāḥabetde iken mizācuma nevʿan fetret geldi bir pāre istirāḥat ideyin diyü yaturken hemān ey yārān-ı ṣafā ve ḫullān-ı vefā encümen-i dünyā-yı pür-miḥende sizüñle ṣoḥbetimüz āḫir ve meclis-i zindegānīmüzde peymāne-i ecel dā'ir oldı diyicek anlar daḫı bu vażʿ-ı dehşet-fezādan hā'im ü ḥā'iz kimi telḳīn ve kimi ẕikre mübāşir olup ol ānda murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı gülistān-ı cināna ṭā'ir olmışdur. Ehl-i Mekke ṣaġīr ü kebīr taʿẓīm ü tevḳīr ile Ḥarem-i muḥteremde namāzın ḳıldukdan ṣoñra mescidi öñinde olan ḫatīrasına defn eylediler ve ke'en-ẕālik sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami'e.

Kandī: Sene iṡneyn ve sittīn ve tisʿami'e evāḫirinde bu dār-ı cihān başına teng olup irtiḥāl-i dārü'l-beḳāya āheng itmişdür. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde Ḳoca Nişāncı binā eyledügi mescidüñ ḥarīminde ki şuʿarā vü ẓurefāya medfendür. Medfūn olmışdur.

Tezkire'de Necātī'nin medfun olduğu yer ve mezarının Sehī Bey tarafından yaptırıldığı belirtilmiştir.

Necātī: Mü'eyyedzādenüñ nām-ı pür-ʿunvānına tertīb-i Dīvān eyleyüp maẓhar-ı elṭāf u iḥsānı oldukdan ṣoñra hicret-i nebeviyyenüñ ṭoḳuz yüz on dört senesinde keştī-i ḥayātınuñ ṭūfān-ı memātdan Necātī müyesser olmayup lenger-miṡāl baḥr-ı memāta lenger bıraġub anda mekān u maḳarr itmişdür. Dāḫil-i şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede Vefā ḳurbında medfūndur... Merḥūm Sehī Beg mezārın yapdurup...

Yūsuf: Sene ṡelāṡ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede fevt olup Südlicede reh-güẕār-ı Caʿfer-ābādda medfūndur.

d) Şairlerin Vefatıyla İlgili Tarih Şiirleri ve Eserler

Tezkirelerde zaman tespit şekillerinden en sağlam, geçerli, belirgin ve güvenilir olanı takvime dayandırılarak verilenlerdir. Özellikle şairin ölümü hadisesi etrafında teşekkül eden ve gelişen tarih düşürme geleneği oldukça önemlidir.

Tarih veya tarih düşürmek, bir olayın geçtiği yılı ebced hesabı ile karşılanan harfler topluluğu olarak göstermektedir. Bir mısra, bir beyit veya bir kıta ile yazılan tarihler de vardır. Ancak istenilen tarih, rakam olarak en son mısrada gösterilir. Bazen mısra olmayan sözlerinde tarih olduğunu görürüz. Eski alfabemizde her harf belli bir rakamı karşılar ve buna ebced hesabı denir. Tarih düşürmek ise, rakam yerine harf kullanılarak yapılan aritmetik hasabıdır. Bu hesapta vezin, kafiye, anlam ve istenilen tarih birbirine uymak zorundadır. Tarih düşürme çeşitli şekillerde olur[148]. Tezkirelerde, şairin yakınlarından, dostlarından birisi tarafından tarih düşürülebileceği gibi bu tezkireciler tarafından da gerçekleştirilebilir. Bu tip tarihler genellikle önemli kişiler için düşürülmüştür.

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde şairlerin ölümleri üzerine düşürülen tarihleri şairleri ile birlikte verirken bazen de tarihi söyleyeni belirtilmediği durumlar da olmuştur.

Sultan Murad Han: Baʿdehū sene ḫams ve ḫamsīn ve şemānmi'ede *yā eyyetühe'n-nefsü'l-muṭma'inneh. İrciʿī ilā Rabbiki rāḍiyeten merḍiyyeten* nidāsına icābet idüp şehbāz-ı cānı āşiyān-ı cihāndan riyāż-ı rıḍvāna pervāz ḳılup *fedḫulī fī ʿibādī vedḫulī cennetī* fermāniyle cennet-i berīn ve evc-i ʿilliyyīnde āşiyān-sāz olup bī-ḫayl ü ḫadem ve ṭabl u ʿalem tek ü tenhā

Mıṣrāʿ : Eyledi ʿazm-i ʿālem-i ʿuḳbā

---

148 Pervin Çapan, a.g.t., s.152-153.

Sultan Mustafa: Ve ke`en-ẕālik fī sene sittīn ve tisʿami`e ṣıġār u kibār ṣāḥib-ḳırān-ı kāmkāruñ bu kārına inkār idüp *Sulṭān-ı ferzend kuş* diyü tārīḫ dimişlerdür. *Mekr-i Rüstem* tārīḫ-i vefātı olmışdur.

Sultan Mehemmed: Merḥūm Sulṭān Süleymān mezbūra merṡiyye diyüp bu tārīḫlerini anda derc eylemişdür.

Mıṣrāʿ : Şehzādeler güzīdesi Sulṭān Meḥemmedüm

Ahmed Efendi: Zemānesinde ẓahīr olan ṣābir-i bī-naẓīr Mevlānā Ẕātīnüñ merḥūm-ı merḳūmuñ vefātına tārīḫi ḫāric-i dā`ire-i taḥrīr ve bīrūn-ı mertebe-i taʿbīr ü taḳrīrdür. Mezbūr tārīḫ *Mātet-taḥrīr*dür. Ve mezār u merḳadına *Heẕā maḳāmü Aḥmed* ve kefen-i maġfiret-iḳtisābına āḫirü'l-libāsdur.

Ahmed Paşa: Baʿdehū ḳaṣīde-i ʿömri maḳṭaʿ u intihāya irüp memātı miḥnet-i ḥayātından kendüye maḫlaṣ u mencā idüp sene iṡnā ve tisʿami`ede civār-ı mülk-i müteʿāle intiḳāl ü irtiḥāl eyledi.

Ahmed (2): Ġarīb ü müsāfir ve muḳīm ü mücāvir-i aṣḥāb-maʿrifet ve erbāb-ı fażīlet āzād u bende ve āyende vü revende ile ol ḳaṣr-ı felek-rifʿatde ṣoḥbet-i yārān u iḫvānla ülfet üzre iken sene iṡneyn ve tisʿīn ve tisʿami`ede... ḳaṣr-ı ḥayātı mevṣūf-ṣıfat *ḳāʿan ṣafṣafan* olup keştī-i vücūdı ġarḳ-ı deryā-yı fenā oldı.

Āzerī : Cinānī bu tārīḫi dimişdür.

Naẓm : Āẕerī kim zemāne ḫalḳına hep
Ġālib olmışdı ʿilm ile edebi
Saʿy idüp eyler idi kesb-i hüner
Güẕerān olduġınca rūz u şebi
Cism-i pākına merḳad oldı memāt
Ḳıldı teşrīf ḫıṭṭa-i Ḥalebi
İntiḳāl eyledükde tārīḫin
Didiler geçdi Āẕerī Çelebi

İshak Çelebi: Fi'l-vāķi' sene tis' ve erba'īn ve tis'ami'ede rūz-ı pīrūz-ı 'ömrine şām-ı dil-sūz-ı ecel irüp kārbān-ı ḥayāt ü beķāsına menzil-i 'adem ü fenā maḥall oldı. Ḥālet-i nez'de bu tārīḫi dimişdür.

Naẓm : Gelicek ḥālet-i nez'e didi tārīḫini İsḥaķ

Yöneldüm cānib-i Ḥaķķa başum açuķ yalın ayaķ

Āftābī-i Diger: Sene iḥdā ve semānīn ve tis'ami'ede bu ķalem-rev-i fenādan mülket-i beķāya rıḥlet idüp

Mıṣrā' : 'Ömrinüñ Āftābı itdi ġurūb

Emānī-i Kadīm: Gāhī iḫtiyār-ı 'uzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet itdükde dā'in-i ecel dāmen-i 'ömrini ṭutup bir ān āmān virmeyicek ol ḥāletde āḫirete rıḥlet idüp

Mıṣrā' : Terk-i āmāl ü āmāni itdi

Behiştī-i Diger: Ẕāt-ı behiştī-nihādı ārzū-yı viṣāl ve der-yāft-ı sa'ādet-i cemāl-i bā-kemāl içün ḥudūd-ı seb'īnde civār-ı melek-i ma'īne intiķāl ü irtiḥāl itmişdür.

Şi'r : Eyleye Ḥaķ behiştī menzil aña

Diye luṭf ile 'abd-i muķbil aña

Hasan Çelebi: Ba'dehū yevmi yüz akçe ile müteķā'id olup ṭoķuz yüz ķırķ iki senesinde bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiķāl ve bu 'ālem-i fānīden mülket-i bāķīye irtiḥāl idüp *Seķallāhu s̱erāhu* (942) vefātına tārīḫ olmışdur.

Hayālī Beg: Edirnede sene erba' ve sittīn ve tis'ami'ede dār-ı fenādan sebzezār-ı beķāya irtiḥāl ve 'ālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa intiķāl itmişdür. Vefātına şu'arā çoķ tārīḫ dimişdür. Cümleden 'Arşī nām şā'ir ü müverriḫ dimişdür.

Tārīḫ : Sözi dilde Ḫayālī gözde ķaldı

Ve Günāhī daḫı dimişdür.

Tārīḫ : 'Ālem-i ḥasedden Ḫayālī gitdi āh

Ve Şīrī 'Alī Çelebi dimişdür.

Tārīḫ : Elf-i çevgānın urup ṭūb-ı hāye
Gelüñ ey ehl-i diller idelüm āh
Beḳā mülkine ʿazm itdi Ḫayālī
Revānī oldı ḳudsilerle hem-rāh
Vefātına didi tārīḫ Şīrī
Ḫayālī oldı ḥayfü'l-ḥükmü'lillāh

Dervīş (2): Şām-ı şeref-encāmda Gök Meydānı dimekle be-nām olan maḳām-ı Sidre-iḥtirāmda yārān-ı dervīşāne ẕevḳ ü semāʿa bahāne olsun diyü mevlevī-ḫāne binā itmiş idi. Ve sene s̱emānīn ve tisʿami`ede

Mıṣrāʿ : Ney gibi nāle vü efġān iderek

Dolābveş döne döne gülistān-ı cināna semāʿ iderek revān olmış idi. Ol zemāndan berü aḥbāb u aṣḥābı şemʿ-i maḥabbetine pervāne ve meclis-i meveddetine peymāne gibi müdām dönmekden ḫālī degüldür

Zātī: İbrāhīm Paşa fevt olup Ayas Paşa vezāreti ve Maḥmūd Çelebi defterdārlıġı alup izdiyād-ı ḫazā`in-i sulṭānī içün zevā`id-ḫārları zuʿmlarınca zevā`id-i rūzgārdur diyü refʿ itmege naṣb-ı nefes itdüklerinde bizüm daḫı cā`ize vü sāliyānelerimüz ḳaṭʿ olınup nihāl-i āmālimüz būstān-ı luṭf ve nevāl-i sulṭān-ı melek-ḫıṣālden ḳalʿ u ḳamʿ olındı. Ḥālā ẕilletle me`nūs ve devletden me`yūs faḳr u fāḳayı zād-ı āḫiret ve ʿayn-ı iksīr-i maġfiret bilüp bu ḥāl ile geçinürüz didi. Sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede ol naḳī-i zümre-i şuʿarā dāḫil-i ʿatebe-i cemāʿat-ḫāne-i dünyā olup ictimāʿ-ı aḥbāb u aṣḥābla beyt-i feraḥa ıttıṣāl üzre iken ṣūret-i ḥāli menkūs u tertīb-i eşkāli maʿkūs düşmekle rāh-rev-i ṭarīḳ-i fenā olup bu güẕergāh-ı ʿālemden infiṣāl eyledi. Merḥūmuñ vefātına çoḳ tārīḫ dinmişdür. Ẓuhūrī-i ʿAcem dimişdür *Eşʿārı ḳaldı yādgār* diyüp ʿİydī *Süḫanver geçdi* dimişdür. Bir tārīḫi daḫı budur ki ʿAbdī dimişdür.

Tārīḫ : *Şuʿarā yārı dünyeden* göçdi

Rahīmī: Ḥudūd-ı sebʿīnde emr-i Rabbüʾl-ʿālemīn ile kendüde vedīʿat olınan cān-ı selīmin dest-i melekü'l-mevte teslīm idüp

Li-münşihi: Dīdeden ṣanmañuz nihān oldı

ʿĀzim-i mülket-i cinān oldı

Rahīkī: Baʿż-ı muʿāṣī vü āṣām ile ithāmı oldukda ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup nihāl-i nām u nişānı gülistān-ı defter-i sulṭānīden ḳalʿ olındukda Maḥmūd Paşa çārsūsında ʿaṭṭār dükkānı açup taḥṣīl-i sebeb-i maʿāş u zindegānī iderdi. Bu ḥālle geçinüp sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede vedāʿ-ı ʿālem-i fānī idüp

Mıṣrāʿ : Ḳoyup gitdi bu dükkān-ı cihānı

Revānī: Lākin āḫir-i ʿömrinde tevbe inābet idüp sāġar-ı ʿıyşı ve nūşı şikest itdükde rūḥ-ı revānı ʿālem-i fānīden mülket-i cāvidānīye revān olup sene s̱elās̱īn ve tisʿami`ede

Mıṣrāʿ: Be-civār-ı kerem ü raḥmet-i Yezdān peyvest

Binā itdügi mescidüñ öñinde medfūndur. Bahārī bu tārīḫi diyüp seng-i mezārına yazmışdur. Ḥaḳḳā ki tārīḫ-i mezbūr ile sikke-i mermerde ḳazmışdur.

Tārīḫ : Cihānı ser-te-ser ṭutmışdı nāmı

Emīr-i naẓm yaʿnī ki Revānī

Ecel cāmını çünkim nūş ḳıldı

Şu deñlü kim düşüp mest oldı ānī

İşidüp rūḥ-ı ḳudsi didi tārīḫ

Cinānda̅n yaña cān atdı Revānī (930)

Zīnetī: Şaḥnda dānişmend iken sene s̱elās̱ ve sittīn ve tisʿami`ede būstān-ı ʿömrinüñ zīb ü zīneti ve revnaḳ u melāḥati geçüp bahār-ı ḥayātına ḫazān-ı memāt bedel olup müsāfir-i vücūdına ser-menzil-i ʿadem maḥall oldı. Fevtine *Fevt Zīnetī* (963) ṭārīḫ düşmişdür.

Sāgarī: Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyyye olan Sulṭān Meḥemmed Ḫan devrine yitişüp merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ evā'il-i salṭanat u fermān-ı revānīsinde vedā'-ı 'ālem-i fānī idüp sāġar-ı ṣafā-güsteri ḥayātı şümūl-i fenā şümūl-ı memāt ile pür olup maḥmūr u ser-gerdān

Mıṣrā': Terk-i bezm-i cihān itmişdür

Evāḫir-i 'ömrinde semt-i ṣalāḥa rāġıb ve itdügi ḳabā'iḥ ü ma'āṣīden tā'ib-i hezār ve tażarru' u zārı ile cenāb-ı kerīm-i Tevvāba rāci' ü ā'ib olup ḳabrini ḥāżırlayup ḳazdurmış ve mezārınuñ ḥavālīsin nihāl-i bādām u şeftālu ile zeyn idüp bu ebyātı seng-i mezārına ḳazdurmışdur.

Şi'r : Anuñ içün mezārum üstinde

Ben bu eşcārı böyle vaż' itdüm

Ki gören ṣormadın bile ḥālüm

Bu cihān içre n'eyledüm n'itdüm

Bir boyı serv ü çeşm bādāmuñ

Şeftalusına ṭoymadum gitdüm

Seḥābī: Sene seb'īn ve tis'ami'ede ebḫire-i 'anāṣır-ı mütekāṣifeden müctemi'a olan seḥāb-ı vücūdı nesīm-i fermān-ı perverdigār ile perīşān u tārūmār olmışdur.

Tārīḫ : Didi Selmān vefātına tārīḫ

Rūḥ-ı pāk-ı Seḥābīye raḥmet (980)

Sa'dī (3): Ba'dehū sene erba'īn ve tis'ami'e şevvālinüñ ikinci güni kevkeb-i sa'd-ı ḥayātı ġārib ü āfil ve kārbān-ı ecel ile ser-menzil-i beḳāya vāṣıl oldı. Merḥūm 'Āşıḳ Çelebi *Fe ḳad māte şehīdā* diyü tārīḫ dimişdür. Ḳandīnüñ ṭūṭī-i ṭab'-ı şeker-ḫāssı daḫı bu güne gūyā olmışdur.

Mıṣrā': Beḳāya göçdi Sa'dü'd-dīn-i Ṣānī (945)

Egerçi tārīḫ-i mezbūr miyān-ı cumhūrda maḳbūl u manẓūr olmaġla ma'rūf u meşhūrdur. Lākin göçdi kelimesi vavsuz mektūb u merḳūm olmaġla medḫūl u

manẓūr olduğı aṣḥāb-ı ḥayret ü şuʿūra maḫfī vü mestūr degüldür. Eger giçdi olursa bī yā olduğınuñ ʿaybı rūşen ü hüveydādur.

Sühāyī: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḥan-ı Ġāzī ʿIrāḳeyne nehżat-ı hümāyūn buyurduḳları eyyāmda diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām itmişdür.

Mıṣrāʿ: Ne ʿaceb eyledi ġurūb sühā

Şāh Mehemmed: Mevlānā-yı mezbūr ile sulṭān-ı mezkūruñ ittiḥād-ı cānı ve iltiṣāḳ-ı rūḥānīleri olmağın ol sulṭān-ı ālī-miḳdārsuz sarāy-ı cihān kendüye teng ü tār olup ol ṣāḥib-ḳırān-ı ʿadīmü'l-aḳrānuñ irtiḥāl ü intiḳālinden ṣoñra

Şiʿr: Çoḳ zemān geçmedin vefāt itdi.
Terk-i dünyā-yı bī-ṣebāt itdi

Zamīrī: Sulṭān Süleymān Ḫan devrinde dār-ı ḥayātını ṣābite vü ber-ḳarār ve aʿmide-i erkān-ı ʿömrini ḳā'ime vü üstüvār ẓann iderken eşkāl-i ṭāliʿinde ṣūret-i engīs-nümāyān olmağla bu cemāʿat ḫāne-i cihāndan ṭarīḳ-i fenāya revān olup

Mıṣrāʿ: *ʿĀzim-i ʿālem-i cinān oldı*

Tabʿī:

Mıṣrāʿ: Sālik-i semt-i ḳażā olmış idi

Baʿdehū

Mıṣrāʿ: ʿĀzim-i ālem-i fenā oldı

Tulūʿī: ...ucbeglerinden Uzġor oğlınuñ ḫidmetine müdāvim olmağla yigirmi akçe ile Mazaraḳ ḳāḍīlığına ḥākim iken

Mıṣrāʿ: Āḫiret mülkine oldı ʿāzim

Zarīfī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan devrinde

Mıṣrāʿ: Eylemişdür vedāʿ-ı köhne cihān

Arşī: Ḳıdve-i erbāb-ı ifāde merḥūm Miʿmārzāde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede eczā-yı ḳavānīn-i şerʿiyye itdükde dānişmend idi. Ol esnāda murġ-ı rūḥ-ı ʿArşī mekān u ḳuds-āşiyānı

Mıṣrāʿ: Eyledi bāġ-ı cināna ṭayerān

bir beyt veyā bir mıṣrā'dan nice tārīḫ diyüp ḥurūf-ı menḳūṭası bir tārīḫ ve ġayr menḳūṭası bir tārīḫ olurdı.

Azmī Efendi: ʿAḳab-ı sūr-ı şehenşāh-ı mesfūrda muʿāniḳ-ı ʿarūs-ı saʿādet ü iḳbāl ve cām-ı fu`ād-ı pür-sedādı ṣahbā-yı ḥuṣūl-i murād ile māl-ā-māl iken mir`āt-ı cihānda ṣūret-i ḫırmān-nümāyān olup dil ü cānı dürd-i derd-i hicrān ile mest ü ser-gerdān olduḳda murġ-ı rūḥı ʿālem-i ḳudse revān olup

Mıṣrāʿ: Eyledüm ʿazm-i gülistān-ı cinān

Atā (2): Āḫir peymāne-i ʿömri bād-ı fenā ile pür olup ḫum-ḫāne-i cihān ṭurağı ve tekyegāh-ı ʿālem-i vücūd yatağı iken

Mıṣrāʿ: Götürdi bezm-i keṣretden ayağı

Alī Çelebi: Hicret-i ḥażret-i nebeviyyenüñ ṭoḳuz yüz on altısında vilādet-i hümāyūnları vāḳiʿ ve ḫūrşīd-i sāṭiʿ-i vücūd-ı nāfiʿleri esʿad-ı sāʿātde ṭāliʿ olup pertev-endāz-ı ʿālem-i vücūd olmaḳla vücūd-ı ʿālem-fīrūz u mesʿūd olmış idi. Baʿdehū ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i eyvān-ı ṣadāret iken sene tisʿ ve sebʿīn ve tisʿami`e Ramażān-ı mübārekinde emr-i ḥażret-i Ḥaḳḳ Teʿālā vü Tebārek ile nefs-i muṭma`inneleri... cenāb-ı ʿālī ve rūḥ-ı ʿulvīleri refīḳ-i aʿlāyı iḫtiyār ve cemʿiyyet-i ʿālem-i ceberūtı tefriḳa-i nāsūta īṣār eyleyüp... ḥamāme-i pür-kerāmet-i rūḥ-ı pür-fütūḥı āşiyāne-i miḥan-ı bī-kerāne olan ḳafes-i cihāndan perrān olup

Beyt : Bīrūn-ı īn ḳafes heme bāġest ü nev-bahār
Murġān-ı ṣafīr zen ki güẕeşt ez-ḥadd intiẓār

diyüp gülistān-ı cinānda āşiyān eyledi. Ḥaḳḳā ki bu kār-ı dehşet-fezādan ḫūrşīd-i meserret ü merām ġamām-ı ġumūm u ālāmda mütevārī ve yenbūʿ-ı dumūʿ-ı mücārī-i ʿuyūndan mānend-i nehr-i Ceyḥun cārī olup ḳarīb olmış idi ki cān bedenden vedāʿ ide ve rişte-i ḥayāt bu ʿaẓm-i rüfātdan inḳıṭāʿ bula *mevtu'l-ʿālimi mevtu'l-ʿālemi* feḥvāsı üzre āsmān her ṣubḥ u şām eşk-i ḫūnīni döküp libās-ı mātem ve pelās-ı nīlīsini giymiş idi ve ṣubḥ-ı rūşen-rūy bu muṣībet-i ʿuẓmānuñ vuḳūʿından girībānını derīde ve şām-ı ʿanber-mūy bu vāḳıʿa-ı dil-sūzdan gīsūlarını bürīde itmiş idi.

Naẓm : Āh ki der-dīde-i kes nem ne-māned
Ḳaṭrei ez-āb der-īn yem ne-māned
Dīde-i nergis çü ber-āmed zi-ḫāb
Kūr şud ez-bes ki mībārīd āb

Vāḳıʿa ġamāme-i siyāh ʿimāme ṣarup şeb-i tār siyāh cāmesin giyüp dest-i ṣabāyla zemīn başına ḫāk-feşān olup deryā-yı ʿummān cūşān u ḫurūşān olduġı ve ʿanaṣır-ı nāruñ derdiyle sūzān olup eflāk daḫı raʿd-miṣāl nāle vü fiġān itdügi bu muṣībet-i ʿuẓmā içün idügi vāżiḥ ü ʿıyāndur. Hemānā (ḥażret)-i ʿaliyyü'ṣ-ṣānuñ bu ebyāt-ı pür-ʿunvānı ḥasb-i ḥāl-i mehcūrān olmış idi.

Naẓm : Olalı hicrüñde ʿālem ḫāne-i mātem baña
Dā'imā gökler giyüp mātem ṭutar ʿālem baña
İşigüñden devr olaldan oldı ṣaḥn-ı rūzgār
Nevḥagāh-ı miḥnet ü mātem sarāy-ı ġamm baña

Kandī: Sene iṣneyn ve sittīn ve tisʿami'e evāḫirinde bu dār-ı cihān başına teng olup irtiḥāl-i dārü'l-beḳāya āheng itmişdür. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde Ḳoca Nişāncı binā eyledügi mescidüñ ḥarīminde ki şuʿarā vü ẓurefāya medfendür. Medfūn olmışdur. Vefātına Siḥrī

Mıṣrāʿ : Āh ḥayfā Ḳandī rıḥlet eyledi (962)

diyü tārīḫ dimişdür.

Kudsī (2): Baʿdehū evvel-i erbaʿīnde ki zemān-ı şiddet-i şitā ve hengām-ı sevret-i sermā olup keṣret-i berf ü bārānla felek-i eṣīre kürre-i zemherīr olup ʿuḳāb-ı zemāna āşiyāne-i felekde beyża-i mihr ü māhı ṭondurmış ve ḥallāc-ı zemāne penbe-i berfi dükkān-ı zemīne ṭoldurmış idi ve ṣademāt-ı bād-ı ḫazān berg-i rezānı pejmürde vü perīşān idüp ṣoldurmış idi. ʿAsākir-i ġamām-ı ṣāʿiḳa-bār mānend-i tārācgerān leşker-i Tatar mülket-i gülistāna müdām yaġmada ve zemīn İsfendiyār-ı rūyīn-ten iken Behmen-i dey anuñla ceng ü veġāda idi.

Kıṭ'a : Renc-bendī keşīde cevr-i Behmen

Cihān Zāl-rā der-ḳayd āhen

Ḫalā'iḳ rāz-ı sehm-i serdī-i dey

Füsürde ḫūn çü rūyın der-reg ü pey

Ṣabbāġ-ı çemen zer-i mesbūk yirine nuḳre-i ḫām almış idi ve miyān-ı ḥavż u cūy kān-ı peşm olup ṣaḥn-ı bāġ u rāġ ma'den-i ḫām olmış idi. Bu maḳūle zemānda ki mihr-i 'ālem-tāb başını sincāb-ı seḥāb ve semmūr-ı ġamāmdan çıḳarmaz ve ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i ebrde pinhān olup keşf miṣāl baş göstermez idi. Keştīye süvār olup deryā-yı ummāndan līmān-ı İskenderiyeye revān olduḳda

Beyt : Ber-āmed ez-miyān-ı baḥr yek mevc

Ki keştī-rā çü tīr endāḫt der-evc

Ṣarṣar-ı tünd-bād-ı ḫazān sefīne-i sekīneyi bir dāne-i elma gibi elinde oynadup keştīnüñ maḳāmı gāhī bālā-yı eflāk olup gāhī ārāmgāh-ı muḳa'ar-ı ḫāk olurdı ve gāhī şiddet-i rūzgār ile biḥār-ı zeḫḫār pīl-i demān gibi cūşān u ḫurūşān olmaġla sefīne çarḫ-miṣāl āb üzre çarḫ-ı zenān olurdı... Ol eṣnāda mellāḥ-ı rūzgār bādbān-ı ekfānı sütūn-ı keştī ābdānına ṣarup tekne-i ecel olan fülk-i vücūdını 'ummān-ı fenāya ṣalmış idi. Bir mevc-i 'aẓīm zevraḳ-ı sefīneyi devinim idüp merḥūm-ı merḳūmuñ keştī-i vücūdını aşaġa almış idi. (Ḥażret)-i Mevlānā her çend zevraḳ-ı sefīneyi cibāl-i ḥayāt ve me'men-i necāt bilüp ehl-i keştīye *se'āvī ilā-cebelin ya'ṣimunī mine'l-mā'i* dir iken *feḥāle beynehume'l-mevcu fekāna mine'l-muġraḳīne* rivāyet olınur ki ehl-i sefīne dehşet ü ḥayretden merḳūmuñ ġarīk-i baḥr-ı fenā olduġını niçe günden ṣoñra bildiler. 'Acebdür ki cenāb-ı mevlevī 'ālem-i fażluñ māhı iken ḳuvvet-i māhı olup maḳām-ı ref'i sereṭān u ḥūt iken ṭu'me-i semek ü loḳma-i ḥūt oldı ve ma'ārif ü feżā'il-i bī-şümār ile deryā-yı bī-bün ü kenār iken bir mevc ile ġarīḳ-i baḥr-ı helāk u bevār oldı.

Mevlānā Luṭfī: Ḥāṣılı bir bahāne ile şāh-ı cihāna muḳarribān-ı salṭanat ve müdebbirān-ı memleket ittifāḳ idüp monlā-yı mezbūrı maẓhar-ı ism-i muḍill olup

ṭarīḳ-i tevfīḳden ḍālldur diyü teftīşini fermān itdürdüklerinde monlā-yı mezbūrdan rencīde ve dest-i zebānından keşīde vü miḥnet-resīde olan baʿż-ı aṣḥāb-ı buġż u ʿudvān ḥāşā ol ṣāḥib-i fażl u ʿirfān ḳatli mūcib baʿż-ı aḳvāl ü efʿāl müşāhede vü muʿāyene itdük diyü ġarażen şehādet itmekle ʿulemā-yı zemānesi iftā-yı ibāḥet ḳatline cür'et idüp monlā-yı mezbūrı nā'il saʿādet-i şehādet itdiler *ve leḳad mitte şehīden* tārīḫi olmışdur.

Me'ālī: Sene işneyn ve erbaʿīn ve tisʿami'ede Gelibolı nām şehr-i bā-iḫtirāmda ḳāḍī-i islām iken dāyin-i ḥımām def'-i nizāʿ ve ref'-i ḫışām içün ḫāh u nā-ḫāh cenāb-ı ḳāḍi'l-ḥācāta çekmiş idi. Tārīḫ-i vefātı budur.

Mıṣrāʿ : Me'ālī Ḥaḳḳa ḳıldı cānı teslīm

Müttaḳī: Baʿż-ı emrāż defʿi içün çūb-ı Çīni içmege mübāşeret idüp eyyām-ı ṭāʿūn ve mevsim-i vebā olmaġın taʿrīf-i çūb-ı ḥudūs-ı vebāya mü'eddā olup sene işneteyn ve tisʿīn ve tisʿami'ede

Mıṣrāʿ: Dökdi derd ile ecel derlerini

Mesīḥī: Āḫir-i kār bir ḳaç biñ aḳçe tīmār ile rūzgār geçürüp ṭoḳuz yüz on sekizde Mesīḥāsā ʿurūc-ı ʿālem-i beḳā idüp miḥnet-i mülket-i fenādan ḫalāṣ u rehā buldı. *Mesīḥī fevt şud* (918) tārīḫ vefātıdur.

Mīrī: Piçin nām ḳaṣabada ḫādim-i şerʿ-i seyyidü'l-enām iken... sene sebʿ ve sittīn ve tisʿami'ede ʿāzim-i dār-ı cinān oldı. Ferzend-i ercmendi feżā'il-me'āb Müslim Efendi *Sādis-i şehr-i şevvāl* lafẓın tārīḫ-i intiḳāl ü irtiḥāli itmişdür.

Meylī: baʿdehū ḳażā-yı Ḥalebü'ş-şehbā ile kām-revā olup sāġar-ı ḥuṣūl-i āmāl-i meclis-i ḥāl ve encümen-i aḥvālinde gerdān ve ġonçe-i ḫāṭırı şebnem-i sürūr-ı vāfir ile behiyy ü ḫandān iken ṣoḥbet-i ḥayātdan girifte-dil olıcaḳ meclis-i üns-i ʿālem-i ḳudse mā'il olup...

Mıṣrāʿ: Eyledi terk-i ʿālem-i fānī

Necātī: Dāḫil-i şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede Vefā ḳurbında medfūndur.

Mıṣrāʿ: Ölmeyince gelmedi miskīn Vefā meydānına

Ḳabri meşhūr u maʿrūfdur. Merḥūm Sehī Beg mezārın yapdurup tārīḫ-i vefātına *Gitdi Necātī hāy* (914) dimişdür. Merḥūm Necātī şākirdlerinden olan Mevlānā Ṣunʿī tārīḫ-i mezbūruñ ḥurūfını ḳalb idüp *Gitdüñ Necātī āh* dimişdür.

Tārīḫ : Nā-gāh işitdi Ṣunʿī bī-çāre rıḥletüñ

Tārīḫ didi mevtüñe gitdüñ Necātī āh (914)

Lākin ehl-i imlā vü inşā olan yārān-ı ṣafāya rūşen ü hüveydādur ki gitdüñ lafẓı bī yā imlā olınmaḳ ki maḥż-ı ḫaṭādur. Pes tārīḫ-i mezbūr bu cihetden medḫūl u manẓūrdur. Gitdüñ Necātī āh dinilse evveli vü āḫiri idügiñde iştibāh u mirā yoḳdur.

Naʿīmī: ...āḫir-i ʿömrinde elli aḳçe ile Ḳāḍī medresisinde müderris iken terk-i sarāy-ı köhne-i cihān idüp

Mıṣrāʿ : Rāġıb u ṭālib-i naʿīm-i cinān

oldı.

Nehārī: ...ḳaṣaba-i mezbūrede gūşe-i ferāġat iḫtiyār idüp tūşe-i ḳanāʿat ile rūzgār geçürüp leyl ü nehārı maṣrūf-ı ʿibādet-i Ḥażret-i Bārī iken

Beyt : Güni yitdi tamām oldı nehārı

Şaçıldı bād-ı merg ile bahārı

Nihānī: ...ʿāzim-i ṭavāf-ı beyt-i Ḫudā ve rūy-māl-ı rüsūl-i müctebā olup ol saʿādet-i ʿuẓmāya fā`iz ve devlet-i ʿulyāyı ḥā`iz olduḳda ġāyet-i ẕevḳ ve nihāyet-i sürūr u şevḳle fedā-yı dil ü cāndan ḫavf u bīm itmeyüp hezār taʿẓīm ü tekrīm ile

Mıṣrāʿ : İtdi Mevlāsına cānını Nihānī teslīm (972)

Ve ke`en-ẕālik sene ḫams ve ʿişrīn ve tisʿami`ede.

Nihānī (2): ʿĀḳıbet ol zübde-i erbāb-ı cāh u celāle zaḫm-ı çeşm-i zemāneden ʿaynü'l-kemāl irüp baʿż-ı aṣḥāb-ı ḫilāf u şiḳāḳ ictimāʿ u ittifāḳla ve dürūġ-ı bī-fürūġı müştemil-i iftirā vü iḫtilāḳ ile Ḫüsrev-i āfāḳ merḥūm Sulṭān Süleymāna nifāḳ itdüklerinde ṭuʿme-i şemşīr-i siyāset itmekle kām-ı dil ü cānını merü'l-meẕāḳ itmiş idi. Sene ṭoḳuz yüz yetmişde māh-ı rebīʿü'l-āḫirüñ üçünci güni yevmü'l-işneynde Dīvān-ı hümāyūn-ı Süleymānīde ḳatl olınup şühedā zümresine ilḥāḳ olındı. Cümle-

i nüdemāsından olan şāʿir-i sāḥir ʿUlvī bu tārīḫi diyüp mücellā-yı ḥalbe sebāḳ olmış idi.

Mıṣrāʿ : Eyleye Ḥaḳḳ aña cennātı Ṭuraḳ

Hicrī: Dārü's-salṭanü'l-aliyyeye ḳāḍī ve cümle-i enām-ı sīret-i rażiyye ve efʿāl-i marażiyyesinden şākir ü rāżī olmış idi. Şehr-i mezbūrda mutaṣarrıf-ı ḳażā iken maḥkeme-i ḳażā vü ḳaderde istirdād-ı vedīʿat-ı ḥayāta ḥükm ü aḳżā olınup bisāṭ-ı ḥükūmet ü ḳażāsı... nūr-ı dīde oldı ve sāḳī-i fenā elinden cām-ı memātı ḫāh u nā-ḫāh keşīde oldı. Şarāb-ı ʿışḳ ile mezāḳ-ı cānı zehr olup mübtelā-yı envāʿ-ı zecr ü hicr iken

Mıṣrāʿ: Viṣāle irdi āyet buldı Hicrī

II- SOSYAL, KÜLTÜREL, EKONOMİK DURUM VE İLİŞKİLER

1- ÖĞRENİM VE YETİŞME

Tezkirecilerin önemle üzerinde durdukları konulardan birisi de şairlerin öğrenim ve yetişme durumlarıdır. Şairin öğrenim ve yetişme durumu, şekli, mahiyeti ve derecesi hakkında anlatılanlar birer edebiyat tarihi bilgisi niteliği taşır. Ara sıra öğrenim hayatının özel yönlerine, ayrıntılarına inildiği, şairin ilmî, fikrî ve özellikle edebî gelişmesiyle bu durum arasındaki ilişkilere doğrudan yer verildiği ve kimi zaman da değerlendirmelerde bulunulduğu görülür. Fakat bu bilgilerin ayrıntılı olup olmaması tezkireci ile şairin arasındaki münasebete, dostluğun derecesine göre değişir.

Tezkire'de eğitime başlama zamanı olarak kesin bir yaşın verilmemesiyle birlikte "ʿunfuvān-ı cevānī, hadāset-i sinn, evā'il-i hāl, eyyām-ı şebāb, hengām-ı cevānī, nev-sinn, nev-sāl ve sinn-i şebāb" gibi şairin küçük yaşta olduğunu belirten ifade kalıpları kullanılmıştur. Bir başlangıç ifadesi taşıyan bu zaman unsurları, alınan eğitimin tamamlanıp tamamlanmadığı konusunda bir açıklık ifade etmemektedir. Ancak, şairin ulaştığı mevki veya görev belirtildiği takdirde bu belirsizlik ortadan kalkmaktadır.

Tezkire'de birçok şairin mülazım olduğu hocasının ismi, eğitime başlama zamanı, ilmî durumları ve seviyeleri, tahsil ettikleri ilimler belirtilmiştir. Ayrıca Tezkire'de şairlerin medrese eğitimi alırken uğramış oldukları meşakketler, sıkıntılar yüzünden bu yoldan ayrıldıkları, başka işlerle uğraştıkları, ilim ve irfanı tahsil etmeye istidadlı olup olmadıkları, mülazım olduktan sonra aldıkları görev ve görev yerleri üzerinde de durulmuştur.

1-İlköğrenim

a)Aile Eğitimi

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, "terbiyet, terbiye, mürebbā" kelimeleri ile bazı şairlerin aile eğitimi hakkında bilgi verilmiş ve bazen bu eğitimi veren şahsın ismi de zikredilmiştir.

Emīrī: Mezbūn monlā-yı a'ẓam cāmi'ü'l-'ulūm ve'l-ḥikem Mevlānā Ḳırīmī merzbūm-ı diyār-ı Rūma ḳudūm-ı meserret-rüsūm buyurduḳlarında Seyyid-i merḳūm yetīm ü ma'ṣūm ḳalmağın şeref-i siyādetine naẓar idüp yetimlik anlara mīrāşdur. Lü'lü-i şehvār yetīm oldukça ḳıymetdār olup ziyāde i'tibār bulur diyü mezbūn oğıl idinüp ta'līm ü terbiyetinde mihr-i pederānesin iẓhār itmiş idi.

Hāce Çelebi: Merḥūm Şeyḫ Yāvesī Ḥażretlerinüñ ferzend-i mes'ūdı ve dürr-i girān-māye-i ṣadef-i vücūdıdur. Naḳd-i 'ömr ü zindegānī ve metā'-ı ḥayāt-ı cihānı sinn-i mebde-i 'unvān-ı şebāb ü bī-fütūrīden mercā'-ı şeyb ü nūrīye gelince terbiyet-i devḥa-i riyāż-ı ma'rifet ve temşiyet-i gülzār-ı ma'ārif ü fażīletde çemen-ārāyī ve ṭab'-ı āzmāyī itmekle envār-ı fażl u kemāl cebhe-i vücūd-ı bī-misālinde lāmi' ve āsār-ı 'ilm ü efḍāl ufḳ-ı rūy-ı nīkūsından ẓāhir ü sāṭi' olup cümle-i kemālāt-ı beşeriyyeyi ḥāvī vü cāmi' ve ma'ārif-i celiyye vü seniyyesi ḫalḳ-ı cihān miyānında meşhūr u şāyi'dür.

Hayālī Beg: ...merḥūm İskender Çelebi merḳūmı ma'lūm idinüp nice eyyām dıraḫt-ı baḫtın reşeḥāt-ı seḥāb-ı luṭf bī-encāmı ile terbiye itdükden ṣoñra...

Rahmī: Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan ẕāt-ı sütūde-siyer merḥūm İskender Çelebi mezbūn āṣaf-ı pür-ṣafā (Ḥażret)-i İbrāhīm Paşaya terbiye ve nihāl-i ma'ārif iştimālinden āb-ı cūd u nevāli ile temniye itmekle...

Riyāżī: Ḳara Bālīzādenüñ oğullığı ve mürebbāsı ve İskender Çelebinüñ perverde-i luṭf u 'aṭāsı idi.

Sehābī: Merḥūm-ı merḳūmuñ terbiyet-i bī-ḥadd ü ruḳūmı ile Ḫāḳān-ı maġfūr u merḳūmuñ daḫı maʿlūmı olup...

Sürūrī (2): Terbiyet ü taḳviyyetinde cān eridüp taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl itdürmekde beẕl-i mechūd ve īs̱ār-ı māl-ı nā-maʿdūd itmiş idi.

Selmān (3): Ḥayf ki ol ṣāḥib-i kemālüñ şiʿri kemāle irmiş iken dest-i elṭāf-ı aṣḥāb-ı himem miʿmārī-i luṭf u kerem ile ḫāne-i ümmīd ü recāsını ābād ḳılmamış idi ve ol Selmān-ı zemāna bir aḥd-i muʿayyen ü ẓahīr olmaġla vefḳü'l-murād mesrūr u dil-şād olmış idi. Fi'l-cümle merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ muḳārin-i ḥüsn-i terbiyeti olmaġla... şāhid-i merāmına bir miḳdār nā'il olmış idi.

Semāʿī: Ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı āfāḳ ḫidmetinde ṣolaḳ olan bir şaḫṣuñ mürebbāsı olmaġla Ṣolaḳ Ḥüsnī dimekle ḥüsni gibi şöhre-i āfāḳ olmış idi.

Şūrī: Ḥayretīnüñ birāderi olan Sīneçākuñ mürebbāsı idi.

Sālih Çelebi: Sālik-i ṭarīḳ-i ʿulūm u rüsūm olduḳda mefḫar-ı ʿulemā-yı Rūm olan merḥūm Kemāl Paşazādenüñ būstān-ı fażl u ʿirfānında ḫazān-ı aḥzāndan serv gibi āzāde olup ṣanavber-i ḳalb-i pür-kemālātı mā'ü'l-ḥayyāt-ı nevāziş ü iltifātı ile mürebbā ve ġuṣūn-ı ḫāṭır-ı fażl-ı meşḥūnı bārān-ı kes̱īrü'l-feyeżān terbiyet-i ʿināyet-maḳrūnı ile keşīde-bālā iken...

Fevrī Efendi: Efendisi olan Naḳḳāş ʿAlī Beg mezbūra sebeb-i taḥṣīl-i muḳaddemāt olan umūrda fütūr ve levāzım u mehāmm binā-yı ḳaṣr-ı terbiyetinde ḳaṭʿen ḳuṣūr itmeyüp...

Kirāmī: Vālid-i ʿaliyyü'ş-şān ḥażretlerinüñ ḥücre-i terbiyetlerinde mürebbā olup ḫidmet-i pür-meymenetlerinde dāmen-der-miyān olmaġla taḥṣīl-i envāʿ-ı feżā'il ü ʿirfān itmiş idi ve bereket-i taʿlīm ü irşādı ile ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede fā'iḳü'l-aḳrān ve ḳuvvet-i mübāḥes̱e vü münāẓarada müşārün-bi'l-benān olmış idi.

Mālikī: Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḫāli envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt ile ḥāli ḫizāne-i ḳalb-i mesʿūdı nuḳūd-ı feżā'il-i nā-maʿdūd ile mālı bir ẕāt-ı müstecmaʿü'l-mekārim ve'l-meʿālī idi. Ṣadr-ı efāżıl-ı cihān ve bedr-i ʿālī-ḳadr-ı ʿālem-i fażl u ʿirfān merḥūm

vālid-i firdevs-mekānuñ ḥacer-i terbiyetinde mürebbā olmağla kesb-i celā'il-i feżā'il idüp āstāne-i ifādelerinde ḫādim olmağla ḫidmet-i iʿādelerinden mülāzım olmış idi.

Muhyī Efendi: Ḫādim ʿAlī Paşa ki ḥabb-i ḥubb ve velā-yı ʿulemā vü fużelā zemīn-i bālinde nigāşte ve rāyet-i riʿāyet-i aṣḥāb-ı dirāyet dūş-ı hūşında efrāşte ẕāt-ı meleki melekātı maḥāsin-i ṣıfāt ile raḍīʾl-libān olup kerā'im-i evṣāf u kirām aḫlāḳ-ı ṭıynet-i pür-merāḥim ü eşfāḳı ile şerīkü'l-ʿinān idi. Monlā-yı merḳūmı ferzend idinüp levāzım u şerā'iṭ-i terbiyetini kemā-yenbaġī taḳdīm itdüginden ġayrı mezbūr içün medrese-i şerīfe binā idüp miftāḥ-ı tedrīsini dest-i ifādesine tevfīż ü teslīm itmiş idi.

Muʿīdī-i Diger: Ecdād-ı büzürgvānı ki Bektūtiyān dimekle pür-iştihārdur diyār-ı Marʿaşda ġāyet fażl u kemāl ve rifʿat-i cāh ve basṭatı celāl ile nāmdār olup mülūk-ı Ẕü'l-ḳādiriyyeye ṣudūr olmağla beyne'l-cumhūr ḫayli iʿtibār bulmışlardur. Mezbūr daḫı beyt-i ʿilm ü kemālde mürebbā olmış ve riyāż-ı fażl u ʿirfānda neşv ü nemā bulmış...

Nāmī (3): Vālid-i cennet-mekān ḳarābet-i fi'l-cümle-i vāsıṭası ile ceyb ü dāmān-ı dil ü cānını cevāhir-i terbiyet ü iḥsānı ile pür itdükden...

Neylī: Merḥūm vālid-i firdevs-āşiyān u cennet-mekānuñ meclis-i ifāde-i taḥḳīḳ ü īḳānlarında ḥāżır olup silk-i ṭullāb-ı feżā'il-iktisāblarında münselik ve naḳd-i vücūd-ı mesʿūdları pūte-i taʿlīm ü irşādlarında münsebik olduḳda merḥūm-ı merḳūm ẕikr-i medā'iḥ ü me'āşir ve neşr-i menāḳıb u mefāḫirleriyle raṭbü'l-lisān olup mecālis ü maḥāfil-i ekābir-i efāżılda medḥ ü ṡenā ve tavṣīf ü ıṭrālarıyla gevher-efşān olurlar idi. Ḳıdve-i ehl-i ʿilm ü temyīz Mıṣr-ı fażl u kemālde pīr-i ʿazīz olan ser-defter-i efāżıl-ı zemān merḥūm u mağfūrün-leh Sinān Efendiden mülāzım olup...

Vücūdī: Ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i ʿilme sālik olup niçe zemān (ḥażret)-i vālid-i ḳuds-āşiyānda mekān idüp riyāż-ı vücūd ġamām-ı luṭf-ı nā-maʿdūdı ile muḫażżar ve nesīm-i elṭā-ı ʿamīmi ile şecere-i dil ü cānı münevver ü munażżar olduḳdan ṣoñra...

Vahyī: Ḫāverīnüñ mihr-i terbiyeti mezbūrı şeb-nem gibi ḫākdan ḳaldurup bir ẕerre ednā iken vāṣıl-ı mertebe-i ḳażā olmağla ḳaṣr-ı ḳadri muḥāẕī-i semek simāk olup menzili gün gibi eflāk olmışdı.

Vasfī (2): ...ṣadef-i cihānda dürr-i naẓīm-i vücūdı yetīm ḳalduḳda dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḥacer-i terbiyetinde mürebbā olup kendüye mīrāṡ olan maʿārif ü kemālātuñ taḥṣīl ü tekmīline dil ü cānla meşġūl u meşġūf ve ʿinān-ı eblaḳ-ı himmetin ṣavb-ı izdiyād-ı maʿrifete maʿṭūf u maṣrūf idüp iʿtinān-ı ʿarūs-ı istiḥḳāḳ mevḳūf-ı iḥtimāl-i ṣunūf-ı metāʿib ü meşāḳḳ idügine ʿārif ve āṡār-ı ẓalām-ı kesālet ü ihmāl müstelzim-i ġurūb-ı āftāb-ı iḳbāl oldığına vāḳıf olmağın ġāyet-i şevḳ ve nihāyet-i tavḳ ile gülistān-ı cinānına cūybār-ı maʿārif-i firāvānı cārī ḳılmış idi...

b) Sarayda (Enderūn-ı Hümāyunda) Alınan Eğitim

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, eğitim ve yetişme yeri saray ve çevresi olan şairler de belirtilmiştir.

Tīgī: Ḥarem-sarāy-ı Sulṭānīde neşv ü nemā ve serv-miṡāl gülistān-ı ḫāḳān-ı pür-iclālde keşīde-bālā olmağla āyīne-i sīnesi mıṣḳal-i maʿārifle mücellā ve gerden-i dil ü cānı ḳalā'id-i ferā'id-i leṭā'ifle muvaşşaḥ u muḥallādur.

Cafer Çelebi: Hilāl-i āmāli eşiʿat-ı terbiyet-i sulṭān-ı mezbūr ile tābān ve ḳaṣr-ı küngüre-i eyvān-ı devleti vāṣıl-ı farḳ-ı Farḳadān olup nişāncılıḳdan ḳāżīʿasker olmışdur

Cenābī Paşa: Merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḥarem-i ḫāṣṣında cūybār-ı terbiyeti ile neşv ü nemā ve iltifāt-ı bī-ġāyāt-ı sulṭānī ve nevāziş ü merāḥim-i ḫāḳānī ile ḥüsn ü bahā bulan erbāb-ı emāret ve aṣḥāb-ı belāġatdendür.

Hatmī (2): Oğlı daḫı babasınuñ... dem-i naḳdi ve vāsıṭa-i ḳılāde-i ʿiḳdı idi. Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṡānī (Ḥażretleri)nüñ rebīb-i luṭf u niʿmeti ve perverde-i dest-i mekārim ü şefḳati olmağın iltifāt u terbiyeti ile...

Şemsî Paşa: Şâhib-ḳırân-ı zemân merḥûm Sulṭân Süleymân Ḫan mezbûruñ nihâl-i vücûd-ı pür-iclâlini henüz nev-sinn ü nev-sâl iken bûstân-ı sarây-ı saʿâdet ü iḳbâllerine alup cûybâr-ı elṭâf-ı bî-şümân ile keşîde-bâlâ vü mümtâz ve sehl zemânda beyne'l-aḳrân serv-i sehî gibi ser-bülend ü ser-efrâz olmış idi.

Şîrî: Sulṭân Selîm-i mâżî ḥarîm-i ḫâṣṣına alup źerre-i vücûdı mihr-i terbiyeti ile perveriş ve sâye-i mekremet ü ʿâṭıfetinde nümâyiş bulup...

Şâfî: Sulṭân Meḥemmed Ḫan... (Ḥażretleri)nüñ elṭâf-ı bî-kerâniyle me'lûf olmağın ol Sulṭân-ı vâżiḥü'l-bürhânuñ zemânında nişâncı olmağla ṭuğrâ-yı vücûdı pür-ʿunvân olmış idi. Mezbûr Ḳâsım Paşayı Sulṭân Meḥemmed Ḫan ʿâlî-menziletine terbiyet itmekle mihr-i vücûdı ânen-fe-ânen rifʿat bulup...

Adnî: Henûz ṭıfl-ı ḫurde-sâl iken sarây-ı bî-mişâl-i pâdşâh-ı deryâ-nevâle dâḫil ve ehl-i cennet gibi naʿîm-i câvîdâna vâṣıl olduḳda Sulṭân Meḥemmed Ḫanuñ himmet-i vâlâ-nehmeti ile kesb-i ʿilm ü maʿrifete iştiğâl idüp ʿarʿar-ı vücûd-ı mesʿûdı çemenzâr-ı luṭf-ı nâ-maʿdûdında keşîde-bâlâ ve bûstân-ı iḥsân-ı bî-kerânında âb-ı nevâziş ü terbiyetleriyle neşv ü nemâ bulup...

Fahrî: Babası Meḥemmed Çelebi merḥûm Sulṭân Selîm-i mâżî Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥâkim iken Faḫrî-i mezbûr ol müddetde vilâdet itmişdür. Ol cihetden sulṭân-ı felek-rifʿat Sulṭân Süleymân Ḫan ile aralarında rıżâʿen uḫuvvet olmışdur. Binâ'en-ʿaleyh terbiyet ü nevâzişinde bi-nefsihi muḳayyed olurlar idi.

Fazlî: Ḥikâyet olınur ki Sulṭân-ı merḳûm Monlâ İdrîs merḥûma Diyârbekr ḳâżîʿaskerligin virüp iki biñ sikke ve bir muraṣṣaʿ şemşîr gönderüp gönderdügi ḥükmde ḥaseneyi ṣıḥḥat ü selâmetle maṣârifüñüze ṣarf idesüz ve oğluñuz ḥaḳḳında ferâğat-ı bâl üzre olasuz biz terbiyet iderüz diyü buyurmışdur.

Kâtibî (4): Ḥarem-sarây-ı sulṭânîde keşîde-bâlâ ve bûstân-ı ḫidmet-i ḫâḳânîde neşv ü nemâ bulduḳdan ṣoñra ṭaşra çıḳup...

Vusûlî: Babaları Sulṭân Selîmü'l-cinân ḫâḳân-ı Sikender-nişân çâbük-süvâr-ı meydân-ı ḥükûmet-rânı Ḥażret-i Sulṭân Selîm Ḫan-ı Şânî fermân-dih-i cihân ve

mālik-i memālik-i Īrān u Tūrān olmadın ḳapucıbaşıları idi. Ol eclden (Ḥażret)-i Mevlānā rebīb-i ni'met ve dest-i perverde-i luṭf u re'fetleri olup levāzım u mehāmm-ı terbiyetlerinde luṭf-ı nām u in'ām-ı mā-lā-kelāmları nümāyān olup ol āftāb-ı evc-i sipihr-i pādşāhīden vaẓīfa-i ẕerre-perveri ẓāhir ü 'iyān olurdı.

2- Medrese Eğitimi (Orta ve Yüksek Dereceli Eğitim Müesseseleri)

Medrese eğitimini belli bir noktaya kadar tamamlayan, fakat en üst seviyeye gelemeyen talebeler, naib veya kalemlere katip olurlar. Bu eğitim sisteminde en üst dereceye ulaşanlara ise danişmend denilmiştir. Bir danişmend düşük dereceli bir medresede müderris olarak işe başlamakla birlikte kendisini önemli medreselere kadılık veya müftülük gibi mevkilere de hazırlar. Danişmendler arasında en liyakatli olanlardan seçilen muidler müderrisin derslerini tekrarlamakla birlikte danişmendlerin disiplini ile de sorumlu tutulurlar. Muidlikten sonra zor bir imtihandan geçip diplomalarını alırlardı[149] .

Tezkire'de yüksek dereceli ulema evladının, mülazemet yolunda kazandığı imtiyazdan bahseden pek çok örnekle karşılaşıyoruz. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin çoğunun mülazım oldukları hocalarının isimleri verilmiş ve çeşitli sebeblerden dolayı bu yoldan ayrılan medrese eğitiminin meşakkatine dayanamayan şairler de belirtilmiştir. Bu konu ile ilgili bilgiler verilirken öğrenim yeri, zamanı, tahsil sırasında karşılaşılan zorluklar ve tahsilden sonraki görev yerleri zikredilmiştir.

Hazret-i Hace Efendi: Ba'dehū sulṭānü'l-efāżıl bürhānü'l-emāşıl ḳıdvetü'l-müfessirīn üsvetü'l-mute'aḫḫirīn keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-mu'żılāt şeyḫü'l-islām muḳtedi'l-enām ḍalīlān-ı aṣḥāb-ı däniş ü iẕ'āna ni'amü'l-hādī olan Mevlānā Ebu's-su'ūdü'l-imādī ve hüveẕ-ẕā lem-yemsaḥü'l-eyyām-ı bī-misle fi'l-bevāriḥ ve'l-ġavādī

[149] Pervin Çapan, a.g.e., s.174.

(Ḥażretleri)ne dānişmend olup ol seyf-i ṣārım ve esed-i żārım (Ḥażretleri)nden mülāzım olduḳdan ṣoñra....

Sultan Mustafa: Şehzāde-i mezbūr şuʿarā vü ehl-i ʿirfāna meyl ü rağbeti olup ḫᵛāceleri olan Sürūrī Efendiye müdām ṣoḥbeti olmağla bu fennde gerçekden ḳudret ü mikneti var idi.

Ahmed Efendi: Cāmiʿ-i celāʾil ü daḳāʾiḳ-i ʿulemā-yı Rūm olan kitāb-ı Şaḳāʾiḳde mesṭūr u mersūmdur ki taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle kiber-i sinn ü sālden ṣoñra iştiğāl eylemişdür. Ekṣer-i Monlā Luṭfīden taḥṣīl ve tekmīl-i ʿilm-i cezīl idüp baʿdehū Edirnede ʿAlī Begüñ medresesinde andan medrese-i Üskübe müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemāline müşeyyed ü müʾesses olmışdur.

Ahmed Çelebi: Taḥṣīl-i ʿulūma müdāvim olduḳdan ṣoñra Ḳāḍīzāde Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur.

Ahmedī: İbtidā-yı ḥālinde merḥūm Monlā Fenārī ve fenn-i ṭıbbda teʾlīf olınan kitāb-ı Şifānuñ müʾellifi Ḥācı Paşa ile şirket üzre Mıṣrda Şāriḥü'l-hidāye Şeyḫ Ekmel ḫidmetinde taḥṣīl-i ʿilme iştiğāl itmekle tekmīl-i fażl u kemāl itmişlerdür.

Āẕerī: Üstādü'l-efāżıl ve'l-aʿlām şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

İshak Çelebi: ...erbāb-ı ḥırfetden iken şemşīr-i ṭabʿ-ı pür-teʾsīrinde cāygīr olan istiʿdāda mıṣḳal-ı ictihād ile cilā virüp ʿulüvv-i himmet ve sümüvv-i ṭabīʿatı ile kesb-i kemāl ü maʿrifet ve taḥṣīl-i ʿilm ü fażīlete müdāvim olduḳdan ṣoñra Mevlānā Ḳara Bālīden mülāzım olup...

Āgehī: Mekke-i müşerrefe ḳażāsından teḳāʿüd iden Ḫᵛāce Ḳaynı dimekle meẕkūr olan Meḥemmed Çelebinüñ mülāzımıdur.

Ümīdī: Taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i fünūn u maʿārife iştiğāl idüp niçe zemān Būstān Efendi merḥūmuñ gülistān-ı fežāʾilinde ḫūşe-çīn ve āstān-ı ehālī-i āşiyānında ser-ber-zemīn olup nihāl-i ümmīdi bārver ü ṣūret-i meʾmūlı mirʾāt-ı

ḫuṣūlde cilveger olmayıcaḳ Ḳāḍīzāde Efendiye istinād idüp āḫirü'l-emr ol bābdan ber-murād oldukdan ṣoñra...

Emīr: Merḥūm üstādı ve üstādü'l-enām şeyḫü'l-islām Ebu's-su'ūduñ ferzendi Aḥmed Çelebiden mülāzım olmışdur.

Bāḳī: Merḥūm şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām Mevlānā Ebu's-su'ūd... (Ḥażretleri)nden mülāzım olmışdur.

Bekāyī-i Diger: Taḥṣīl-i 'ilm ü kemāl ve tekmīl-i fezā'ile iştiġāl ve sebīke-i nefs-i nātıḳaların pūteh-i mücāhedede ḳāl idüp niçe zemān üstādü'l-efāżıl ve'l-a'yān merḥūm Ebu's-su'ūd Efendiden taḥṣīle müdāvim olduḳlarından ṣoñra ḫidmet-i 'aliyyelerinden mülāzım olup...

Bekāyī (3): ...kendüsi muḳtezā-yı 'ulüvv-i himmeti ile taḥṣīl-i 'ilm ü ma'rifete 'azīmet ḳılup ṭarīḳ-i 'ilme sülūk itmişdür. Ḫācezāde Ḳurd Efendiden mülāzım olup...

Bahārī: Ḳāżī'askerlikden mütekā'id olan Sevdī Celebiden mülāzım oldukdan ṣoñra...

Bahāyī: Şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām merḥūm Ebu's-su'ūd Efendiden mülāzım olup ezelī āstān-ı me'ālī-niżāmlarına iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḳurbet-i mā-lā-kelāmı olmaġın merḥūm-ı merḳūmuñ yanında nihāyet-i mertebede mer'ī vü maḳbūl ve zimām-ı muṣāliḥ ü mühimmātı kef-i pür-kifāyetine mufevvaż u mevkūl idi.

Behiştī-i Diger: Ṭarīḳ-i 'ilmi tamām tekmīl ve fünūn-ı ġarībe ve 'ulūm-ı 'Arabiyyeyi taḥṣīl itdükden ṣoñra nihāyet-i ḥareketi merḥūm Sa'dī Efendide nihāyet bulduḳda...

Beyānī-i Diger: Her ciheti ma'mūr beyne'l-aḳrān ḫayli dānişmendlik ile meşhūr olmaġın merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ ferzend-i mihteri Meḥemmed Çelebiye varup andan mülāzım olup merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ elṭāf u a'ṭāfına maẓhar ve taḳsīr-i bī-naẓīrini taḥrīr itmekle devlet-i dāreynden behrever olmış idi.

Cafer Çelebi: ...kendüsi ṭarīḳ-i ehl-i ḳaleme 'āzim ve merḥūm Ḥācı Ḥasanzādeden mülāzım olup medāris-i şerīfede ifāde-i 'ulūma müdāvim olmışdur.

Cenābī Efendi: Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'il ve tekmīl-i fevāżıl-ı cezā'il itmekde mücidd ü ḳā'im olmağla Sulṭānü'l-ʿulemā ve bürhānü'l-fużelā üsvetü'l-muḥaḳḳıḳīn ḳıdvetü'l-müfessirīn şeyḫü'l-islām ve'l-müslimīn merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olmışdur.

Cinānī-i Diger: Merḥūm Muʿāllimzādeden mülāzım olup...

Cevānī: ʿUnfuvān-ı cevānīde ṭarīḳ-i ʿilmi pāyāna irgürüp şehbāz-ı ṭabʿına āsitāne-i Ḥażret-i Kemāl Paşazāde āşiyāne olup ḫidmet-i şerīfinden mülāzım oldukdan ṣoñra...

Cevrī: ʿUlüvv-i ṭabīʿat ve sümüvv-i himmeti ile ṭarīḳ-i pür-saʿādet-i ʿilme sülūk idüp niçe zemān Būstān Efendi merḥūmuñ gülistān-ı fażl u ʿirfānında ḫūşe-çīn olup ictinā-yı ṣemār-ı fażl u yaḳīn itmiş idi. Āḫirü'l-emr ebvāb-ı recā vü āmāli insidād bulup ol bābdan ber-murād olmayıcaḳ maḥzūn u nā-şād ʿAbdü'l-kerīmzāde merḥūmuñ südde-i felek-nihādına istinād idüp andan mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Cevherī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup ḳaṭʿ-ı merāḥil ve ṭayy-ı mesālik itdükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Süleymānuñ ḫācesinden mülāzım olup...

Hāletī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp Ḳādirī Efendinüñ ḫidmetine irişdükde mezbūra küllī maḥabbet itmişdi. Ḥattā mülāzemetin pādşāha ʿarż itdükde vāfir terbiye itmişlerdür.

Hasībī: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ʿāzim olduḳdan ṣoñra ḥażret-i üstādı merḥūm Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī (Ḥażretleri)nden mülāzım olmışdur.

Hasan Çelebi: Egerçi Gürz Seydīden mülāzım olmış idi. Lākin merḥūm Kemāl Paşazādeye iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḫuṣūṣiyyet-i mā-lā-kelāmı var idi.

Hasan Çelebi (2): Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik olduḳda sulṭānü'l-ʿulemā burhānü'l-fużelā ser-defter-i cūd u ʿatā ser-çeşme-i luṭf u vefā ser-ḥalḳa-i ehl-i ṣafā Ṭūrü'l-ʿalī kehfü'l-ümem ān menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā ān maʿden-i bezl ü seḫā şemsü'ḍ-ḍuḥā bedrü'd-ducā ser-ḫayl-i aṣḥāb-ı ümem Ḫāce Efendi Ḥażretlerinden mülāzemet saʿādetine nā'il ü vāṣıl olduḳdan ṣoñra...

Hasan Çelebi-i Muʿīd: Niṣāb-ı kemāle mālik ve ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik olup Luṭfī Begzāde Efendinüñ Ṣaḥnda muʿīdi ve meclis-i pür-ifādesinüñ müstefīdi olmış idi.

Hüseyn Çelebi: Merḥūm u maġfūr Dāvudzāde Efendiden mülāzım olup taḥṣīl-i kemāle iştiġāl...

Hükmī: ʿAzīz-i mıṣr-ı fażl u ʿirfān ve mānend-i ḥüsn-i Yūsuf şöhre-i cümle-i cihān olan Sinān Efendiden mülāzım olup...

Hakīmī: Mevlānā Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī... ḫidmetine vāṣıl olmaġla feżā'il fi'l-cümle maārif-i celā'ile nā'il olmışdur ve ḫidmet-i istifādelerine mülāzım olmaġla ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmış idi.

Hilmī: Būstān-ı fażl u ʿirfānda serv-i āzāde olan Bahā'ü'd-dīnzāde ʿAbdu'llāh Efendinüñ meclis-i ifādesine müdāvim olup ḫidmet-i īʿādesinden mülāzım olmışdur.

Hilmī-i Sānī: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda ser-defter-i aṣḥāb-ı fażīlet ü mahāret ṣadr-nişīn-i ṣuffe-i ṣadāret... fāżıl u kāmil ve ʿālim ü ʿāmil Ḳāḍīzāde Efendiden mülāzım olmışdur.

Hilmī-i Sālis: ... Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿ-i eṣnāfü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Monlā Aḥmed Efendi Ḥażretlerinüñ īʿādesinden mülāzım olmışdur.

Halīmī (2): ʿUlūm-ı külliyye vü cüz'iyyede üstādenā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Elleẕī lem-yesmaḥ bi-misḷihi kürūrü'l-bevāriḥ ve'l-ġavādī Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i müdāreselerine mülāzım u müdāvim olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmak saʿādetine tevessül ḳaṣd itdüklerinde ol devleti daḫı ḥā'iz ve sā'ir-i feżā'il-i ʿalemiyye gibi ol fażl-ı cüz'ile nā'il ü fā'iz olmışlardur.

Hātemī: Merḥūm daḫı niçe māh u sāl ḫidmet-i Ḥażret-i Monlāda taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle iştiġāl ve şemʿ-i dil ü cānına revġan-ı saʿy-i firāvān ile iştiʿāl virüp sehl zemānda telāmize-i monlā miyānında fā'iḳü'l-aḳrān müşārün-ileyhi bi'l-benān olur.

Hāverī: Taḥṣīl-i ʿilme ḳā'im olduḳdan ṣoñra merḥūm Zeyrekzādeden mülāzım olup...

Hatmī: Taḥṣīl-i ʿilme himmet idüp merḥūm Celālzāde Ṣāliḥ Efendinüñ ifādesinden mülāzemet müyesser olduḳdan ṣoñra...

Hazānī: ʿAlem-i ʿilme ṭarīḳi ile ṣāʿid olup ol ṭarīḳ-i pür-ḫaṭarda gümrāh olmağla ḳulle-i mülāzemete çıḳınca çoḳ metāʿib ü şedā'id çekmiş idi. Āḫir İmāmzāde merḥūmdan mülāzım olup...

Hüsrevī: Şeyḫü'l-islām fī zemāna ve sulṭānü'l-ʿulemā fī avāna ser-çeşme-i aṣḥāb-ı ʿulūm u ḥikem üstād-ı beşer-i ḥayāt-ı ʿālem meşʿale-efrūz-ı deyācīr-i ẓulam mes'ele-āmūz-ı cemāhīrü'l-ümem ed-dāricü ilā raḥmetihi el-meleki'l-hādī Mevlānā ve üstādınā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī (Ḥażretleri)nden nā'il-i saʿādet-i mülāzemet olduḳdan ṣoñra...

Hızrī (2): Merḥūm u mağfūrün-leh Merḥabā Efendiden mülāzım olup...

Hızrī-i Diger: Merḥūm Ṭaşköprīzādede dānişmend iken gāh ṣūfī ve gāh Şām Yeñiçerisi olup merḥūm-ı merḳūm İstanbul ḳāḍīsi iken yine dānişmend olup zümre-i ḫuddām-ı ḫāḳān-ı pür-mekārimden olmaḳ taḳrībi ile mülāzım olmış idi.

Hāce Çelebi Efendi: Rūy-ı vücūdı merḥūm Mü'eyyedzādenüñ luṭf-ı nā-maʿdūdı ile bā-ism olup ẕāt-ı vācibü't-teşrīfi ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmışdur.

Dānişī: Rūy-ı vücūdı merḥūm Ḥasan Begüñ luṭf-ı nā-maʿdūdı ile bā-ism olup İstanbulda Ḫaṣeki medresesinde müderris iken ḫidmet-i ifādesinden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Derūnī: Evā'il-i ḥālinde erbāb-ı ḥırefden ḥarf bilmez ḫayyāṭ iken mücerred sözin ile taḥṣīl-i ḳuvvet-i leyl ü nehār igne ile ḳuyı ḳazmaḳdan ṣaʿb düşvār olmağın taḥṣīl-i ʿilme küşiş-i bisyār idüp nihāyet-i ṭarīḳinde ḳażā-yı Mıṣrdan müteḳāʿid olan Leyṣzādeye irtibāṭ itmiş idi.

Zihnī: Dānişmend iken mizāc-ı dimāğına iʿtilāl gelmekle aḥvāline bir miḳdār iḫtilāl gelüp ṭarīḳ-i ʿörf ü iżāfeti terk itmek ʿazīmeti ile eṭrāf u eknāfı seyāḥat itmiş

idi. Baʿdehū muḳteżā-yı televvün üzre yine ṭarīḳ-i muʿtāda ki ḫidmet-i erbāb-ı ifādedür ʿavdet itdükde Emīr Ḥasan Efendiden mülāzım olup...

Rāyī (2): Merḥūm vālid-i mācidüñ çemen-i ḥüsn-i terbiyetinde neşv ü nemā ve meşāʿil-i maʿārif ü feżāʾilden iḳtibās-ı nūr u żiyā idüp mecālis-i ʿulūm u ifādelerine müdāvim olmaġla ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olmış idi.

Rahmī: Baʿdehū rūzgār-ı zūrkār mürebbīlerinüñ her birin kākül-i dildār gibi tārūmār ve ḥāl-i ʿāşıḳ-ı dil-figār gibi perīşān rūzgār idüp cümlesinüñ bālīni zemīn ü bisteri ḫār olduḳda ḫār u zār olup sipihr-i bī-mihr keştī-i ḥālini ʿummān-ı ālām u melāle ṣalmış idi ve mānend-i tāc-ı pür-ibtihāc baş üzre yir itmiş iken miṡāl-i zer-ḫalḫāl ayaḳda ḳalmış idi. Āḫir hezār kürbet ü şiddetle dānişmendlikde nihāyet-i ḥareketi Celālzāde Ṣāliḥ Çelebide müntehī olduḳda rūy-ı vücūdı devlet mülāzemeti ile ḫandān u behī olup...

Rızāyī (2): Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme mühtedī ve āṡār u eṭvār ve aṣḥāb-ı fünūn u rüsūma muḳtedī olup āḫir ḥareketi... şeyḫüʾl-islām merḥūm Çivizādeye müntehī olduḳda cenāb-ı pür-mefāḫir ü mekārīminden mülāzım olmaġla gülistān-ı dil ü cānı bārān-ı luṭf u iḥsānı ve bahāristān-ı cinānı şebnem-i mekārim-i firāvānı ile nāżır u behī olmış idi.

Refīʿ-i Leng: Taḥṣīl-i kemāle ʿāzim olduḳdan ṣoñra Pervīz Efendiden mülāzım olup...

Remzī: Semt-i taḥṣīl-i ʿulūma sālik ve bāzār-ı ʿilm ü maʿrifetde biżāʿat-ı berāʿat ve ser-māye-i belāġat ve cevher-i zevāhir-i maʿārif ü nüḳūd ve ecnās-ı leṭāʾife mālik olup şāriḥ-i şerʿātüʾl-islām olan merḥūm Seyyid ʿAlīzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Revnakī: ʿUlūm-ı resmiyyeyi taḥṣīl ve ṭarīḳ-i muʿtādı tekmīl idüp Samsunīzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Sāʿī: Oġlı mezbūr Sāʿī taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfānda mucidd ü sāʿī ve ḳābiliyyet-i ẕātı tekmīl-i ṣıfātına dāʿī olmaġın merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendinüñ maẓhar-ı āftāb-ı

iltifātı maṭraḥ-ı envār-ı ẕāt-ı ḫūrşīd-ṣıfātı olup ḫidmet-i pür-bereketden mülāzemet müyesser oldukdan ṣoñra...

Sihrī (2): Defterdār Sirozī Ḥasan Çelebiye mülāzemet...

Sürūrī (2): Mevlānā-yı merḳūm tekmīl-i feżā'il ü ʿulūm itdükden ṣoñra ʿiḳd-ı ḥāl ü ḳılāde-i aḥvālini rişte-i intiẓām ile mülte'im-i ḳulūb-ı eştāt esbāb-ı ʿilmi kemā-yenbaği muntaẓam oldukdan ṣoñra Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup...

Saʿdī (3): Ol baḥr-ı mütelāṭim-i feżā'il ü mekārim merḥūm muḥaşşī vü mü'ellif Monlā Samsunīzādeden mülāzım olmışdur. Lākin Kemāl Paşazāde merḥūmuñ daḫı tilmīẕ-i ḫāṣṣ u şākird-i pür-iḫtiṣāṣı idi.

Sırrī: Merḥūm Şāh Efendinüñ meclis-i ifādesine müdāvim ü mülāzım olmağla ḫidmet-i pür-fażīletinden mülāzım olmışdur.

Suʿūdī: Keşşāf-ı müşkilāt-ı ḥaḳā'iḳ ḥallāl-ı muʿżılāt-ı daḳā'iḳ ḳıdvetü'l-ekābir ve'l-eʿāẓı üstādü'l-enām merḥūm Ebsū's-suʿūd Efendiden mülāzım olmağla...

Selmān: Merḥūm Kemāl Paşazādeden mülāzım olup...

Selmān (2): Ṭarīḳ-i ʿilmde ḫayli elem çeküp gird-bādāsā bu deşt-i miḥnet ü ʿanāda dönerek vāṣıl-ı emel olup āḫir ḥareketine āḫirü'l-emr İstanbul ḳāḍīsı iken vefāt iden Ḥasan Çelebinüñ āstān-ı mekārim-menheli me'vā vü maḥall olup ḫidmet-i cenāb-ı meʿālī-ḳıbābından mülāzım olmış idi.

Selīkī: Merḥūm Ḥakīmzāde ki ḳaṣaba ḳāḍīsı iken Medīne-i Münevvereye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Mevālīden dānişmend aldukda mezbūn Monlā Çelebiden alup mülāzım virmiş idi.

Sinān Efendi: ...niṣāb-ı fażla bāliğan-mā-belağ mālik ve ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik olup mevālī-i ʿiẓām ve ehālī-i fiḫām ḫidmetinde ḳaṭʿ-ı menāzil ü mesālik ḳılup āḫir Sulṭān Süleymānuñ ḫᵛācesi olan Ḫayrü'd-dīn Efendiden mülāzım oldukdan ṣoñra...

Sinān Çelebi: Muʿallimzāde merḥūmdan mülāzım olmışdur.

Şānī (3): Lāzım ü lā-büdd olan feżā'il ü ʿirfānı taḥṣīl ü ṣaḥā'if-i dil ü cānı ʿunvān-ı maʿārif-i bī-kerān ile tekmīl idüp ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilm ü kemāle sālik ve Kaʿbe-i kemālāt u maʿārifde iḥrām-ı leṭā'ifle ṭā'if ü nāsik olup Sulṭān Selīm-i S̱ānī Ḥażretlerinüñ ḫācesi olan ʿAṭāu'llāh Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Şānī (4): Taḥṣīl-i feżā'il ü ʿirfānda ve ḫidmet-i vālā-nehmet-i efāżıl-ı devrānda dāmen-der-miyān ve tekmīl-i maʿārif ü kemālātda teşmīr-i sāḳī ile şöhre-i āfāḳ olmağın ḫāce-i Sulṭān Selīm Ḫan olan ʿAṭā Efendinüñ ḫidmet-i ʿaliyyelerine ve medārise-i feżā'il-i celiyyelerine müdāvim olmağla ol ḥażret-i felek-rifʿatden mülāzım olmışdur.

Şānī (5): Kemāl Paşazāde merḥūm mülāzımlarındandur.

Şānī (7): Būstān-ı ṭabʿı maʿārif ü fażl u kemāl ile mecdūd olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olup...

Şāhī (2): Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik dānişmend ve ḥiddet-i ṭabʿ u şiddet-i ẕekāyla bī-mānend olup merḥūm Maʿlūlzāde mesned-nişīn-i iftā vü ifāde iken ḫidmet-i iʿādesinden mülāzım olmağla...

Şerīf: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup ʿālem ü fāżıl niḥrīr-i kāmil... Zekeriyyā Efendinüñ gülistān-ı āstānında bahār-ı luṭf-ı bī-şümārını būyā olduḳda niʿmāt-ı nağamātı ile bülbül-mis̱āl gūyā olmışdur. Baʿdehū Mevlānā-yı mezbūruñ ḫūrşīd-i enāreti müşerref-i eyvān-ı ṣadāret olduḳda teẕkirecisi olmağla mülāzım olup...

Şeyhī (4): Merḥūm Muʿallimzādeden mülāzım olmışdur.

Şeydā: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ şākird-i ḫāṣṣı olup mezbūr ile zemān-ı manṣıb u ʿazl ve dem-i germ ü serdde hem-nişīn ü hem-derd idi. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp bu ṭarīḳüñ ḫayli miḥnet-dīde ve felāket-keşīdesi idi. Şeyḫī Efendiden bin belā ile mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Sābirī (2): Mıṣr ḳāḍīsı iken ġarḳāb-ı baḥr-ı fenā ve ʿāzim-i sāḥil-i beḳā olan Ḫālī ʿArābzāde Efendiden mülāzım olup...

Sādık 2): Ṭarīḳ-i ʿilme ṭayy-ı mesālik ü ṭarā'iḳ iderek ıttıṣāf-ı fażl-ı rā'iḳ ile eṭvār u aḥvāli marżi'l-ḫalāyıḳ olan merḥūm ʿAzmī Efendinüñ ḫadā'iḳ-ı cenāb-ı pür-ḥaḳā'iḳinde ḫōşa-çīn olmağa ḳā'id-i tevfīḳ sā'iḳ olduḳda meydān-ı cihānda emṣāl ü aḳrānından sābıḳ olmış idi. Merḥūm-ı merḳūm pīre-zen-i dünyāyı tārik ü ṭāliḳ olup ʿālem-i fenādan ḳaṭʿ-ı ʿalā'iḳ itdükde mülāzım olmağla fi'l-cümle şāhid-i merāmı muʿānıḳ oldı.

Sālih Çelebi: Sālik-i ṭarīḳ-i ʿulūm u rüsūm olduḳda mefḫar-ı ʿulemā-yı Rūm olan merḥūm Kemāl Paşazādenüñ būstān-ı fażl u ʿirfānında ḫazān-ı aḥzāndan serv gibi āzāde olup... terbiyet-i ʿināyet-maḳrūnı ile keşīde-bālā iken... ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan fermān-fermā-yı cihān olduḳda Ḫāceleri Ḫayrü'd-dīn Efendi ḳavābil-i zemāneyi cemʿ idüp mülāzım virmege ʿāzim olduḳda...

Sāniʿī (2): Cenāb-ı pür-feżā'il ü mekārim fāżıl u ʿālim Sinān Efendi merḥūmdan mülāzım olup...

Subhī: Merḥūm Mü'eyyedzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Subhī (2): Hemān ʿaybı oldur ki Ağazādenüñ iʿādesinden mülāzım olmış idi.

Sabrī (2): Ebu'l-fażl Efendiden būstān-ı fażlından tefekküh ü teleẕẕüẕ idüp ḫidmet-i pür-bereketinden taʿallüm ü telemmüẕ itmişdür.

Sabūhī: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḫācesi olan Ḫayrü'd-dīn Ḫāceden mülāzım olmışdur.

Sadrī: Rūmili ṣadrı olup maʿzūl olan Şeyḫī Efendiden mülāzım olmışdur.

Sunʿī (9): Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda merḥūm u mağfūrün-leh Bahā'ü'd-dīnzāde Efendinüñ ḫidmet-i pür-ifādelerinden istifāde idüp merḥūm-ı merḳūmdan mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Zaʿfī (3): Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Müftī ʿAli Çelebiden mülāzım olup...

Tabʿī: Ḳāḍī-i Mıṣr iken ğarḳāb-ı girdāb-ı fenā vü ışr olan merḥūm ʿArabzādeden mülāzım olmışdur.

Tabʿī (2): Kendüsi dānişmend olup bīşezār-ı ʿilmde esed-i żārım ve aʿdā-yı dīne ṭabʿ-ı reşīd ve vücūd-ı ḥadīdi seyf-i ṣārım olan üstādum ḳıdve-i aṣḥābü'l-mekārim ʿumde-i erbābü'l-me'āṣir ve'l-meʿālimü'l-fāżılü'l-kāmilü'l-ʿālim Ebu's-suʿūd Efendinüñ medrese-i fażlında ḫādim olmağla ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmış idi.

Tabʿī (3): İki defʿa Rūmiline ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olmağla pür-ʿunvān olan merḥūm ʿAbdu'r-raḥman Efendiden mülāzım olup...

Tulūʿī: Hezār zūr u zār ile merḥūm Ḥasan Çelebinüñ mevtāsından mülāzım olup...

Zuhūrī: Merḥūm Kemāl Paşazādeden mülāzım olup...

Āşık: İḳdām-ı aḳdāmla bevādī-i taḥṣīl-i ʿirfānda pūyān ve çemenzār-ı ʿilm ü īḳānı mānend-i cūybār sū-be-sū cūyān olup niçe ehālī-i fiḫām ve mevālī-i ʿiẓāmuñ gülistān-ı āstānında bülbül-i ḫōş-elḥān olduḳdan ṣoñra Muḥyi'd-dīn Efendīnüñ deryā-yı luṭf u inʿāmı mütelāṭim ve efvāc-ı emvāc-ı biḥār-ı kerem-i ʿāmmı müterākim olup ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olmışdur.

Ārifī (2): Merḥūm Şāh Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Abdü'l-vehhāb: Merḥūm Ḳādirī Efendiden mülāzım olup...

Ubeydī: Bevādī-i ṭaleb-i ʿilm ü kemāle sālik olmaḳda iḳtiḥām mefāviz ü mehālik ve taḥṣīl-i fünūn-ı maʿārife iştiġālde iḥcām-ı maṣārīʿ ü maʿārik idüp fużelā-yı enām ve ʿulemā-yı ʿiẓām ḫidmetlerinde müdāvim olup Ḳāḍīzāde Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

İzārī (2): Ṭarīḳ-i saʿādet-refīḳ-i ʿilm ü kemāle sālik olduḳda ʿAbdü'l-bāḳī Efendinüñ āstān-ı fażl u ʿirfānında bārik iken merḥūm-ı merḳūm Mekke-i müşerrefede ḳāḍī iken baʿż-ı vakāyiʿ ü ḥavādiş sebebi ile (Ḥażret)-i Mevlānāyı tārik olmış idi. Āḫir... diyār-ı Rūma ʿavdet ü ricʿat idüp niçe zemān bu belāyla ser-gerdān bevādī-i miḥnet ü aḥzānda hā'im ü ḥayrān iken merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ ḥüsn-i iltifātına maẓhar olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmağla...

İzzetī: İnsānuñ şeref ü ʿizzeti ʿilm ü kemāl ile olduğına cāzim ü ʿālim olup taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta ʿāzim olmışdur. Ḥālā Gürz Seydīzāde Efendinüñ ḫidmetinde olup ḫidmetinden mülāzım olmaḳ ṣadedindedür.

Işkī (2): Maḥmiye-i Edirnede medrese-i Dārü'l-ḥadīs̱de merḥūm Sinān Efendinüñ muʿīdi ve meclis-i pür-ifādesinüñ müstefīdi olduḳdan ṣoñra merḥūm Çivizāde Efendiye varup andan mülāzım olmışdur.

Ulvī: Şāʿir-i mezbūr evā'il-i ḥālinde ve mebādī-i kesb ü kemālinde ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Muʿallimzāde Mağnisa müftīsi olduḳda dānişmendi olup mekteb-i telemmüẕ ü taʿallümüne ḥāżır olmağla gülistān-ı āmāli bārān-ı luṭf u nevāli ile nāżır olmış idi.

Ulvī: Baʿdehū pādşāh-ı heft-iḳlīm Ḥażret-i Sulṭān Selīm taḫt-ı salṭanata cülūs itdükde Monlā Çelebi ile gelüp işāle-i emr-i pādşāhī ile mülāzım olmış idi.

Alī Çelebi: ...ṭarīḳ-i ʿilmde mülāzım olduḳda... Ol tābende-i ḫūrşīd-i ʿālem-i ʿirfān ve derende-i şīr-i taḥḳīḳ ü iẕʿān ʿanḳā-yı Ḳaf-ı maʿārif ü ḥaḳā'iḳ şehbāz-ı bülend-pervāz-ı hevā-yı daḳā'iḳ niṣāb-ı celālet iktisāb feżā'il-i bī-ḥisāba bāliğan-mā-belağ mālik ü meydān-ı imtiḥānda emsāl ü aḳrānına ġālib ü nāhik olup ṭarīḳ-i saʿādet refīḳ-i ʿilme sālik olduḳda ḫidmet-i efāżıl-ı enām ve emās̱il-i fiḫām ile müşerref ve gūş-ı dil-i pür-hōşı cevāhir-i zevāhir-i kelimāt-ı pür-intiẓāmlarıyla muḳarraṭ u müşennef olup ḥażerāt-ı ʿāliyātuñ zānū-zede-i meclis-i feżā'il ve şemʿ-i encümen-i maʿārif-i celā'ili olmışlar idi. Cümleden ʿAzīz-i Mıṣr-ı fażl u ʿirfān olan Mevlānā-yı aʿẓam Sinān Efendiye ve şāhdān-ı ʿilm ü kemāle dest-i pür-iclāl-i merḥabā iden şöhre-i efāżıl-ı dünyā olan merḥūm Merḥabā Efendiye ve Maʿlūl-ı ʿulūm u fünūna ẕāt-ı feżā'il-i meşḥūnı ʿillet-i ġā'ī ẕāt-ı pür-meʿālī vü mekārimi *yucāhidūne fī sebīla'llāhi velā-yeḫāfūne levmetu* lā'imin cemāline iḥsān-ı mürā'ī olan merḥūm Maʿlūl Emīre dānişmend olup āftāb-ı fażl u ṣalāḥı mānend-i nūr-ı ḫūrşīd ẓāhir ü vāżiḥ ve şemīm-i ḥüsn-i şemā'ili būy-ı ʿūd-ı ḳamārī gibi fā'iḥ olan merḥūm Ḳara Ṣāliḥ Efendinüñ manẓūr-ı naẓar-ı luṭf-ı pür-mezīdi olup medrese-i

feżā'il-i mü'esseselerinüñ muʿīdi olmış idi. Ol esnāda mevlānā-yı merḳūm icābet-i daʿvet-i Ḥaḳḳ itmekle rūḥ-ı revānı füsḥat-sarāy-ı cinānda ervāḥ-ı ṣāliḥīne mülḥaḳ olduḳda mevti mülāzemetinden abā idüp ol zemānda şeyḫü'l-islām müfti'l-enām ʿālem ü fāżıl taḥrīr-i kāmil ṭā'ife-i ʿulemā içre ġāyet-i diyānet ü ṣalābet ile maʿrūf ve ārā vü efkārında nihāyet-i iṣābet ile mevṣūf olup ehālī-perver ve feżā'il-güster olan merḥūm Çivizāde mesned-nişīn-i fetvā vü ifāde olup reşḥa-i aḳlāmı çemen-ārā-yı dīn ü devlet ve riyāżet-bahş-ı būstān-ı mülk ü millet olduḳda iktisāb-ı celā'il-i feżā'il ve iḳtibās-ı envār-ı fevāżıl idüp ḫidmet-i ʿāliyyelerinüñ tilmīẕ-i ḫāṣṣ ve şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olmışlar idi. (Ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şān bu vechle gevher-efşān olurlar idi ki cemʿiyyet-i şürekāyla Evā'il-i Şerḥü'l-ʿażuddan ders oḳıyup baʿde'd-ders ol maḥalle taḥrīr itdügüm risāleyi cenāb-ı şerīflerine ihdā idüp dībācesi ile baʿż-ı maḥālli manẓūr-ı naẓar-ı fażl u kemāli olduḳda... āftāb-ı ʿilm ü kemāle zevāl irmemiş ve bünyān-ı fażl u ʿirfāna inhidām u indirās gelmemiş diyü buyurup şürekā vü iḫvān miyānında maẓhar-ı iltifāt-ı bī-ḥadd ü pāyānı ve mir'āt-ı ṣuver-i luṭf-ı bī-kerānı oldum velī el-ān baña ol sürūr gibi bir sürūr-ı cilveger mınaṣṣa-i bürūz u zuhūr olmamışdur diyü buyururlar idi. Ol ḥażretten mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olduḳda ḥikāyet buyururlar idi ki ol zemānda ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan ṣadr-nişīn-i feżā'il bī-ḥadd ü intihā āyīne-i cemāl-i kemāl... kevkeb-i saʿd-ı saʿādet ü iḳbāl āftāb-ı ʿālem-tāb-ı fażīlet ü kemāl ḳıdvetü'l-müfessirīn ve ʿumdetü'l-mete'eḫḫirīn mevlānā ve üstādenā Ebu's-suʿūd... ḫidmet-i pür-ʿizzetlerine mülāzemet üzre iken merḥūm Çivizāde mülāzımı olmaġla...

Zemīni: İsḥaḳ Çelebi āḫirete rıḥlet idükden ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilmi terk idüp...

Tarīkī: Ṭarīḳi üzre ṭarīḳ-i taḥṣīl-i ʿilm ü fażlda ṣaded-i tekmīl-i ferʿ ü aṣlda iken Sulṭān Bāyezīd-i pür-ʿadlüñ āḫir-i salṭanatda āḫirete naḳl itmişdür.

Alī Çelebi (2): Mezbūr Vāsiʿ Çelebiden mülāzım olup...

Alī Çelebi (3): Niçe mevālī-i ʿiẓām ḫidmetinde kesb-i ʿulūmda dikkat ü ihtimām idüp beyneʾl-akrān hilālāsā müşārün-ileyhi biʾl-benān olmış idi. Merḥūm Çivizāde Efendiden mülāzım olup...

İnāyetuʾllāh: ʿUlūm-ı maʿḳūl u menḳūlı fürūʿ u uṣūli ve ebvāb u fuṣūli ile babasından taḥṣīl itmiş idi.

Avnī: Ḥażret-i ʿİzzetüñ luṭf u ʿavni ile ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı maʿārif ü kemālāta bāliġan-mā-belaġ mālik olup ʿAṭā Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Gubārī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Müftī ʿAlī Çelebiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Garāmī: Ṭarīḳ-ı ʿulūma sülūk idüp āḫir mıṣr-ı Ḳāhire ḳāḍīsı olan merḥūm Leyṣzādeden mülāzım olup...

Ganī: Ḫidmet-i felek-rütbetlerinüñ ṭabʿ-ı feżāʾil-i mevfūrı... maṭāriḥ-i himem-i ʿāliyyeleri maʿāric-i meʿālīye maḥṣūr ve maḳāṣıd-ı nehmet-i şerīfi meṭālib ü merātib-i sāmiyyeye mükūr olup himme-i himmet-i cümle-i nehmetleri taḥṣīl-i celāʾil-i feżāʾile maṣrūf ve ʿinān-ı yek-rān-ı saʿy-ı ictihādları vādī-i tekmīl-i fażl u reşāda maʿṭūf olmaġın aṣḥāb-ı ʿilm ü ʿirfān miyānında fāʾiḳüʾl-aḳrān nādirüʾd-devrān hilāl-miṣāl müşārün-ileyhi biʾl-benān olmışlar idi. Binā-yı ʿaliyye serv-i çemenzār-ı fetvā ḫūrşīd-i ʿālem-i zühd ü taḳvā mesʾele-i umūr-ı cemāhīr-i ümem meşʿale-efrūz-ı deyācīr-i ẓulam merḥūm Çivizāde Efendi ki bārān-ı feyż ü iḥsānı būstān-ı vücūd-ı erbāb-ı ʿirfānı muḥażżar ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı mekārim ü ʿavārifi ḥücre-i żamīr-i aṣḥāb-maʿārifi münevver terbiyet-i ḳavābil-i zemānede ḳıdve-i zemāne olmaġla ferīd ü yegāne olup her fennde maḥāsin-i feżāʾil ile ārāste bir serv-i şīrīn-şemāʾil işitse elbette anı der-kenār itmek kārı ve her ne maḥallde ki bir nihāl-i ʿilm ü kemāl göre ber-her-ḥāl aña bārān-ı feyż-nümāsı ile neşv ü nemā virmek şīme vü şīve-i ẕāt-ı büzürgvārı idi. Ḫidmet-i pür-menḳıbetlerin dānişmend idinüp manẓūr-ı naẓar-ı

merāḥim ü mekārimi olup merḥūm-ı merḳūm ʿāzim-i behişt-i cāvidān olduḳda mülāzımı olmışlardur.

Fānī (2): Zeyrekzādeden mülāzım olup...

Fürūġī (2): Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi olan Mevlānā ʿAṭāu'llāh Efendi (Ḥażretleri)nden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Fazlī: Evā'il-i ḥāl ve zemān-ı iştiġālinde ve ḥarāret-i ġarīziyyenüñ hengām-ı iştiʿālinde mebādī-i ʿulūm-ı ʿāliyyeyi kemā-yenbaġī taḥṣīl ve sā'ir-i maʿārif ü rüsūmı ʿalā mā-hüve'l-mersūm tekmīl idüp Burusada sulṭān müderrisi olan Ḳāḍī-i Baġdādīnüñ muʿīdi iken ḳāżīʿasker Mü'eyyedzādeye dānişmend olup andan mülāzım olmışdur.

Fikrī: ...ṭarīḳ-i ʿilm-i pür-sedādа sülūk idüp mesāfe-i ḥareketi Edirne ḳāḍīsı iken vefāt iden Pīrī Paşazādeden mülāzemet ile intihā bulduḳdan ṣoñra...

Fevrī Efendi: ...mezkūruñ daḫı zekā vü fiṭnatı mevfūr olmaġın ʿulūm-ı āliyyeyi Fevrī taḥṣīl idüp baʿdehū derece-i istifāde ve mertebe-i ʿaḳl-ı müstefāda varduḳda cedd-i vāfir ve cehd-i mütekās̱ir ile zemān-ı ḳalīlde ʿulūm-ı cemme vü fünūn-ı mühimmeyi tekmīl itmiş idi. Āḫir Būstān Efendi merḥūmuñ riyāż-ı cennāt-ı pür-efḍālinde serv-mis̱āl dāmen-der-miyān ve s̱ābit-ḳadem olmaġla şeref-i mülāzemetleriyle müşerref ü mükerrem olmış idi.

Fehmī: Dāʿī-i bī-biżāʿa terbiyet-i pederānelerine ḥasbü'l-istiṭāʿa ḳıyām idüp bi-ḥamdü'lillāhi'l-meliki'l-ʿallām taḥṣīl-i maʿārif ü feżā'ilde kemālāt-ı bī-nihāyātı gibi saʿy-ı vāfir ve kūşiş-i ʿilm ve verziş-i fehmde cidd ü iḳdāmı fażl-ı bī-erḳāmı gibi mütekās̱ir olup... fehmi envār-ı zekā gibi celī vü ẓāhir ve mānend-i tebāşīr-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ rūşen ü bāhir olmaġla taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ilde ābā-yı kirāmlarına muḳtefī ü muḳtedī olduḳda evā'il-i iştiġālinde maḳāṣıd-ı müte'aḫḫirīne mühtedī olup ẕāt-ı evḥadı ki evvel-i bī-s̱ānī vü s̱ālis̱dür... Ḥālā daḫı ġonçe-i dil-i pür-edebi ṣabā-yı dil-güşā-yı saʿy u ṭaleb ile şüküfte ve ṣāḥa-i ḫāṭır-ı celīlinden ġubār-ı mevāniʿ-i taḥṣīl ü tekmīl reftedür. Me'mūldur ki ʿan-ḳarīb efrād-ı rūzgārdan olup āvāze-i iʿtibār u

iştihārı ġulġule-endāz felek-i devvār ola.... Çivizāde Efendi ki ṭūṭī-i cān-ı tehniyet fetvālarında bu ṭarzla gūyā olmışdur. Ḫidmet-i felek-rütbetlerinden mülāzım oldukdan ṣoñra...

Feyzī (2): Rūmiline iki def'a ṣadr olan ẕü'l-'izz ve'l-ḳadr merḥūm 'Abdu'r-raḥman Efendinüñ 'urve vü vuṡḳā luṭf-ı bī-intihāsına 'āşım olup ḫidmetlerinden mülāzım olmışdur.

Feyzī (3): Ṭarīḳ-i fā'iżü'l-berekāt 'ulūm u kemālātda feyżi şerīf ü nesīb 'arīḳ ü ḥasīb sābıḳā naḳībü'l-eşrāf ve müftī olan Ma'lūlzāde Meḥemmed Çelebiden alup ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup...

Ḳādirī: Ẕikr olınan Ḳādirī emvāc-ı maḥfūẓ u ma'lūmı müterākim ü mütelāṭim olan merḥūm Ḳara Seydīden mülāzım olup...

Kabūlī (2): Ṭarīḳ-i 'ilme sālik olup merḥūm Nāẓırzāde Efendinüñ gülşen-i neẓāret-simāt-ı fażl u kemālātınuñ ḫādimi olmaġla merḥūm-ı merḳūmuñ mülāzımı oldukdan ṣoñra...

Kutbī: Sulṭān Süleymān Ḫan Dārü'l-ḥadīṡinde Rūmili ḳāżī'askerliginden müteḳā'iden vefāt iden merḥūm Ḥasan Efendinüñ ī'ādesinden mülāzım olmışdur.

Kudsī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i 'ilme sülūk idüp ḳıdve-i dehr müftī-i 'aṣr Ḫāce Çelebi Efendiye irtibāṭ ile 'iḳd-ı āmāline bir pāre intiẓām u inżibāṭ gelmiş iken...

Kudsī (2): Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḫācesi olan Ḫayrü'd-dīn Efendiden mülāzım olup...

Kurbī: Ḳıdve-i fużelā-yı Rūm Kemāl Paşazāde-i merḥūmuñ mevtāsından mülāzım oldukdan ṣoñra...

Kıyāsī: Ṭarīḳ-i sa'ādet-i refīḳ-i 'ilme sālik olup bu ṭarīḳüñ metā'ib ü şedā'idīn çekmekle bir ḥāl üzre ṡābit ü ber-ḳarār degildi. Gāhī Ḫayālī Beg ṭarzı üzre sipāhī olup gāhī sipāhī oġlı 'ulūfesine ṭālib olmış idi. Gāh Sulṭān Bāyezīd Ḫan şefā'at-nāmeleriyle mülāzemete mā'il ü rāġıb olmış idi. Āḫir hīç birisi müfīd ü tertīb itdügi

mukaddemātdan müstefīd olmayup cümlesi kār-ı ʿāşık gibi rīḫ-i bīhūde olmağın Şaçlı Emīr merḥūmuñ mevtāsından mülāzım oldukdan ṣoñra...

Kāmī Efendi: Ṭarīḳ-i ʿilme ʿāzim olup üstādı ve üstādü'l-enām şeyḫü'l-islām ve müfti'l-enām Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī... Ḥażretlerinüñ ḫān-ı fażl-ı bī-kerānına nāhim olup süfre-i mevā'id-i fevā'idine ḫādim olmağın ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmış idi.

Kāmī-i Diger: Merḥūm Müftī ʿAlī Çelebinüñ ḫidmet-i behcet-fezālarından mülāzım olmağla kāmrevā olmışdur.

Kirāmī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ẕāt-ı ercmendi dānişmend oldukda nihāl-i vücūd-ı pür-efḍālini bāğbān-ı fażl u kemāl olanlar būstān-ı ḫidmetlerine dikmege dil ü cān ile çalışurlar ve ṣemere-i vücūd-ı feżā'il-behresi nev-bāve-i bāğ-ı kemālāt olmağla aṣḥāb-ı müdārese rağbet ü münāḳaşa ile biribirinden ḳapuşırlar idi. Bu ḥālde şeyḫü'l-islām müfti'l-enām mevlānā ve üstādenā Ebu's-suʿūd... (Ḥażretleri)nüñ miḥrāb-ı ʿubūdiyyetinde dā'imü'r-rükūʿ ve's-sücūd iken baʿż-ı evżāʿ u eṭvārından rencīde olup murğ-ı bāl-i ẕī-bāli āşiyān-ı āstānlarından remīde oldukda Burusa ḳāḍīsı iken Mevlānā ʿAbdü'l-bāḳī Efendi ḫidmetine ʿāzim olup anlardan mülāzım olmışdur.

Günāhī: Ḥayretīnüñ birāderi olan Sīneçākuñ ḫidmetinde çābük ü çālāk şākird-i ḫāṣṣı ve manẓūr-ı naẓar-ı iʿtibār u iḫtiṣāṣı olmağla maʿārif ü leṭā'ifinden behredār olup zemānında ḫayli iʿtibār bulmış idi.

Kadrī Efendi: Merḥūm Zeyrekzādeye muʿīd olup...

Le'ālī: Mefḫar-ı ʿulemā-yı Rūm cāmiʿü'l-feżā'il ve'l-ʿulūm ḥā'iz-i kemālāt-ı insāniyye fā'iz-i ʿināyāt-ı Subḥāniyye mir'āt-ı cemāl-i bā-kemāl... merḥūm u mağfūrün-leh Kemāl Paşazādeden mülāzım olup...

Mevlānā Lutfī: Sinān Paşadan ʿulūm-ı āliyye ve fünūn-ı ʿāliyye taḥṣīl itdükden ṣoñra merḥūm ʿAlī Ḳuşcı ʿAcemden geldükde tilmīẕ-i ḫāṣṣı olup ʿulūm-ı Riyāżiyyeyi daḫı tekmīl itmişdür.

Latīf: Merḥūm Gürz Seydiden mülāzemet müyesser oldukdan ṣoñra...

Lalī (2): Mühimmāt u levāzım-ı kemālāt u ʿulūmuñ taḥṣīline ʿāzim olup dānişmend-i bī-mānend oldukda cenāb-ı fezā'il-me'āb mazhar-ı envār... ḥā'iz-i fezā'il ü me'āṣir-i bī-ḥadd ü ḥisāb olan Zekeriyyā Efendi Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek-ḳıbāblarında çārūb-miṣāl ḫādim olmaġla muḳārin-i enẓār-ı elṭāf u merāḥimleri olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmışdur.

Lemʿī: Sālik-i ṭarīḳ-i saʿādet-refīḳ-i ʿilm olup ṭarīḳ-i merḳūmuñ şedā'id ü metāʿib-i bī-ḥadd ü ruḳūmını çekmiş ve toḫm-ı emel ü recāyı zemīn-i nā-murādīde ekmiş idi. Āḫir... hezār iḳdām u lecc ile ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḫōcesi Ḫayrü'd-dīn Efendinüñ āstān-ı refīʿine dāḫil oldukda ḥalḳa-miṣāl bāb-ı felek-menālinden zā'il olmayup ʿurve-i vuṣḳā-yı himmetin muḥkem ṭutmaġın devlet-i mülāzemetine nā'il ü vāṣıl olmış idi.

Lemʿī (2): Bedāyiʿ ü bedāyiʿ-i ʿilme mālik olup babası ṭarīkine sālik oldukda bu eyyāmda şeyḫü'l-islām müfti'l-enām muḳtedi'l-eyyām mümeyyizü'l-ḥalāl ʿane'l-ḥarām ʿulemā-yı dānişverān-ı cihān içinde bī-ʿadīl ü müşābih... olan Çivizāde Efendi (Ḥażretleri) sāyebān-ı ṣadāreti eyvān-ı sulṭānīde güster-āyende oldukda ḥablü'l-metīn himmetine ʿāṣım olmaġla ol ḥażret-i felek-rifʿatden mülāzım olmışdur.

Mānī: Ḥālā vilāyet-i Anaṭolıya ṣadr olan mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Mollā Aḥmed Efendiden Maʿlūlzāde Efendiye irtibāṭ idüp ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup...

Mecdī: Muḳaddemā taḥṣīl-i maʿārife iştiġāl ve tekmīl-i fezā'il ile ḳandīl-i dil ü cānına iştiġāl virdükden ṣoñra Aḫīzāde Meḥemmed Çelebinüñ medrese-i Sulṭān Bāyezīdde müderris iken ḫidmet-i ifādesinden mülāzemet-i müyesser olup...

Meḥemmed Efendi: Fi'l-vāḳiʿ semend-i bād-ı pāy-ı ʿazīmeti zīverān-ı himmetlerine alup bī-tekāsül ü ihmāl ʿinān-ı ʿināyetleri vādī-i kesb-i fezā'ile maʿṭūf olup ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı fi'l-eyyām ve'l-leyl taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i fażl u efḍāle meṣʿūf olmış idi... ʿArār-ı maḥāmid ü me'āṣırı gül-i nesrīn gibi cümle-i rūy-ı

zemînde açılmış ve şemmāme-i nükhet-i ḫulḳ-ı kerîmi nesîm-i bahār gibi her dîyāra yayılup ṣaḥā'if-i menāḳıb u mefāḫiri mānend-i evrāḳ-ı bahār-ı būstān-ı cinān ḫalḳ-ı cihānda ṣaçılmışdur. Aḫlāḳ u evṣāfı mühez̲z̲eb gūyā bürūd-ı zemānda bir ṭırāz-ı müz̲ehheb būstān-ı āstānı ravż-ı müzehher ve ġamām-ı ikrām u in'āmı seḥāb-ı mumaṭṭardur. Vücūd-ı şerîfleri ki bîşe-i feżā'il ü mekārimde esed-i żārim ve dest-i mübārekinde olan ḳalem-i seyf-i ṣārimdür. Merḥūm Ebu's-su'ūd Efendi Ḥażretlerinden mülāzım olup...

Mehemmed (3): Z̲immet-i 'āmil ḳalb-i cemîlinde der-'ahde olan ma'ārif-i cezîlden bāḳî ḳomayup bi't-tamām taḥṣîl ve îrād u maṣārif-i kemālāt u leṭā'ifi tevfîḳ ü taṭbîḳ itmekle muḥāsebe-i vücūd-ı mes'ūdını tekmîl itdükden ṣoñra ṭarîḳ-i pür-tevfîḳ-i 'ilme sālik ü 'āzim olup Ḳāhire-i ṭāhirede ḳāḍî vü ḥākim iken ġarîḳ-i Nîl-i raḥmet-i Raḥmānî olan Maḥmūd Çelebiden mülāzım olmışlardur.

Mahvî: Bāzār-ı rūzgārda metā'-ı vücūdını mezād idüp āḫirü'l-emr ma'reke-i ḳîl ü ḳāl ve neberdgāh-ı cevāb u su'ālde tîr-i ḫāmesi çeşm-i ḥāsede sinān ve cūyā-yı selsāl-i fażl u 'irfān olanlara ḳaṣab-ı ḳalem-i müşgîn-raḳamı lü'lü-i çeşme taḥḳîḳ ü îḳān olan Sinān Efendinüñ ḫidmetinde dāmen-der-miyān olıcaḳ ḫidmet-i şerîfinden mülāzım olmaġla kesb-i me'ālî vü mekārim itmiş idi.

Muhyî Çelebi: Eşi''āt-ı envār-ı fażl u reşādı ġayāhib-i cehāletde gümrāh olanlara hādî olan üstādı Şeyḫü'l-islām merḥūm Ebu's-su'ūd Ḥażretlerinüñ ferzend-i feżā'il-nihādı servveş gülşen-i dānişde ser-āmed olan merḥūm Aḥmed Çelebinüñ āyîne-i ẕāt-ı me'ālî-āyînine muḳābil olmaġla ṣūret-i mülāzemeti ḫil'at-nümā oldukdan ṣoñra...

Medhî: Merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām muḳarraṭ-ı āẕānü'd-dühūr bi-le'ālî-i taḥḳîḳa ve muḳalled-i a'nāḳü'ş-şühūr bi-cevāhir-i tedḳîḳa 'ālemü'l-'ulūmı bi'r-rüsūm ve'l-ḥudūd Mevlānā vü üstādenā Ebu's-su'ūd (Ḥażretleri)nden devlet-i mülāzemetle behrever olup manẓūr-ı naẓar iksîr-i es̲erleri olmış idi.

Medîhî: Taḥṣîl-i mühimmāt u levāzım-ı feżā'il ü mekārim itmege ʿāzim olup ḳaṣr-ı bî-ḳuṣūr-ı maʿārif-i nā-maḥṣūrda muḳîm ü rāzım olduḳda seyf-i şānım cāmiʿü'l-menāḳıb ve'l-mekārim... Ḳāḍîzāde Efendi ḫidmetinde dā'im ü ḳā'im olup baʿdehū merḥūm ʿAṭā Efendinüñ ḫidmet-i ʿaliyyesinden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Muhîtî: Būstānzāde Efendi (Ḥażretleri)nüñ ḫıṭṭa-i fażl u ʿirfānınuñ ḫalîṭi olmağla ġarḳ-ı deryā-yı muḥîṭi olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Merdümî: Taḥṣîl-i ʿilm ü kemāle meşġūl ṭarîḳ-i ʿilmde istiʿdādı ḥüsn-i ḳabūl aṣḥāb-ı feżā'ile mevṣūl olduḳda ḳażā-yı İstanbuldan teḳāʿüd iden Aşçızāde Ḥasan Çelebinüñ mānend-i fażl u kemāline ḫādim olmağla müstaġraḳ-ı niʿmet-i firāvānı olup ḫidmet-i ʿālî-şānından mülāzım olmış idi.

Müslimî Efendi: Taḥṣîl-i envāʿ-ı fażl u kemāl ve tekmîl-i dā'ire-i eṣnāf-ı maʿārif ü efḍāl idüp ḥasbü'l-ʿāde sülūk-ı ṭarîḳ-i istifāde itdükde cenāb-ı felek- ḳıbāb müfti'l-imāmü'l-ḫaberi'l-himām ve'l-baḥri'l-ḳamḳām maẓhar-ı daḳā'iḳ esrāri'l-te'vîl kāşif-i ḥaḳā'iḳ envārü't-tenzîli'l-maṭlaʿ ʿāli-ḫavāṣu't-terākîbi'l-maʿānî ve'l-vāḳıf ʿalā ġavāmıż nüketi'l-ḳur'ān ve's-sebʿi'l-meṣānî üstādünā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādî Ḥażretlerinden nā'il-i rütbe-i mülāzemet olduḳdan ṣoñra...

Mustafa: Ẕāt-ı mümtāz u müsteṣnāları zemān-ı ṣabādan sinn-i temeyyüze bāliġ olınca niṣāb-ı fażl-ı bî-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik olduḳda... maẓhar-ı esrār-ı ḥikem ve kemāl-i ʿilm ü fażl ile maḳbūl u müsellem olmağiçün iḳdām-ı aḳdāmla ṭarîḳ-i saʿādet-refîḳ-i ʿilme sālik olup zübde-i ʿulemā-yı eyyām şeyḫü'l-islām ve muḳtedi'l-enām müfesser-i kitāb-ı kerîm-i Subḥānî ve çehre-güşā-yı merāyā-yı mezāyā-yı furḳānı mevlānā vü üstādenā Ebu's-suʿūd... (Ḥażretleri)nden mülāzemetle mesʿūd olmışdur.

Mustafa (2): Taḥṣîl-i feżā'il ü ʿirfān idüp miyān-ı aḳrānında hilāl-miṣāl müşārün-ileyhi bi'l-benān olup lsālik-i ṭarîḳ-i ʿilm olduḳda ḳażā-yı mıṣr-ı Ḳāhire ile

pür-ʿunvān iken ʿummān-ı cihānda ġarīḳ-i deryā-yı raḥmet-i raḥmān olan merḥūm ʿArabzāde Efendiden mülāzım olmışlardur.

Mustafa (3): Binā'en-ʿaleyh şeyḫü'l-islām müfti'l-enām menbaʿ-ı esrārü'l-ʿirfān maṭlaʿ-ı envār-ı maʿāni'l-ḳırān cenāb-ı üstādī Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Ḥażretlerinüñ manẓūr-ı elṭāf-ı keşīrü'l-aʿdād ve ʿasīrü't-taʿdādı olup ferzend-i dil-bendi Meḥemmed Çelebi Efendiden mülāzım olup...

Mollā Maʿṣūm: Ṭarīḳ-i ilm ü ʿirfāna sālik oldukda zemānesinde şöhret-şiʿār dānişmend-i nāmdār oldukda sulṭānü'l-efāżıl burhānü'l-emāşil ser-defter-i aṣḥāb-ı mekremet ü cūd... mecmaʿ-ı āşār-ı saʿādet ü ṣadāret ḥażretlerinden ki envār-ı aṣālet ve eḍvā-yı celālet vücūd-ı ḫıṣālinden ẓāhir ü lā'iḥ ü revā'iḥ saʿādet ü iḳbāl ol ẕāt-ı pür-kemālüñ şemā'im-i şemā'ilinden dem misk ü būy-ı ʿūd gibi fā'iḥdür.

Li-münşihi: Ey ḫāce-i vālā-ḥaseb ser-nāme-i fażl u edeb

Hem ḳıdve-i ḫayl-i ʿArab hem ʿumde-i mülk-i ʿAcem

Ḫāce Efendi Ḥażretlerinüñ mehebb-i şimāl fażl u kemāl ve maṣabb-ı sicāl-i saʿādet ü iclāl olan āstān-ı Sidre ittiṣāllerine rūy-māl idüp ol cenāb-ı pür-mekārimden mülāzım olmaġla maġbūṭ-ı aḳrān u emṣāl olmışdur.

Maḳālī: ʿİlm-i ictihādı bāzū-yı tevfīḳ ü sedād ile ḳā'im ve aʿmide-i taḥḳīḳ ü iẕʿān ile teşyīd-i mebānī-i ʿirfānda dā'im iken ġarīḳ-i biḥār-ı raḥmet-i Raḥman olan merḥūm ʿArabzādeden mülāzım olmışdur.

Monlā Çelebi: Būstānda bir nihāl ki bir dāne ola terbiyet-i bāġbān ile fi'l-ḥal keşīde-bālā olup aġṣān u efnān merfūʿa senede ṣimār-ı lā-maḳṭūʿa velā-memnūʿa ol deñlü vāfir ü mütekāşir olur ki dest-i müteḫayyile-i ictinā vü iḳtiżāfından ḥā'ir ü bā'ir olur. El-ḳıṣṣa ẕāt-ı müstecmaʿü'l-ḫıṣāl ve müstevcebü'l-iclāli taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i envāʿ-ı maʿārif ü efḍāl ile ser-bülend olup ḥasbü'l-ʿāde dānişmend oldukda gülistān-ı taʿlīm ü ifādede serv-i āzād olan mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Bahā'ü'd-dīnzāde (Ḥażretleri)nüñ müderris-i medrese-i Sulṭān Selīm Ḫan iken mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i iʿādeleri olmaġla mülāzım olmışlardur.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Mīrī (2): Riʿāyet-i merāsim-i taḥṣīl-i kemālde ḳā'im ü dā'im oldukdan ṣoñra merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ manẓūr-ı naẓar-ı mekārim ü merāḥimi olup cenāb-ı şerīfinden mülāzım olmışdur.

Meylī (2): Evvelā eẕyāl-i iştiʿāl ve dāmen-i taḥṣīl-i fażl u kemāllerinden dest-i mevāniʿ ve ḫār-ı ʿalā'iḳ-i münḳaṭıʿ ve şerā'iṭ ü ʿilel-i istiʿdād-ı ẕāt-ı meʿālī-nihādlarında bi-esrihā müctemiʿ olup ṭarīḳ-i ʿilme sülūk buyurduḳlarında ṣuver-i mezāyā-yı ʿulūm-ı ṭabʿ-ı feżā'il-mersūmı aḥsen-i merāmı ve maʿlūl-ı feżā'il ü kemālāta ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ʿillet-i ġā'ī olan mefḫarü's-sādāt menbaʿü's-saʿādāt Maʿlūl Emīr Efendinüñ Anaṭolı ḳāżīʿaskeri iken teẕkireciligi ḫidmetinden mülāzımı olup manẓūr-ı enẓār-ı ʿināyet ü mekārimi olmışlardur.

Meylī (3): Semt-i taḥṣīl-i ʿulūm u fünūna meyli olup şehbāz-ı ṭabʿ-ı bülend-pervāzı āsmān-ı fażl u ʿirfānda ṭayerān ve ṭāvus-ı nihād-ı melek-nejādı zemīn-i ʿilm ü īḳānda cevelān idüp riyāż-ı ʿilm ü edebi āb-ı saʿy u ṭalebi ile sīrāb ve gülistān-ı kemāl ve būstān-ı fażl u efḍāli cūybār-ı cehd-i bisyār ve kūşiş-i saʿy-ı bī-şümār ile ser-sebz-i şādāb eyledi. Ḥaḳḳā ki vüfūr-ı ʿilm ü fażīlet ve ṣafā vü luṭf-ı ḫaṣlet ile ārāste ṣıfāt-ı ḥamīde vü simāt-ı pesendīde mekārim-i aḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile pīrāste bir vücūd-ı şerīf ve bir ẕāt-ı laṭīfdür ki ġāyet-i ʿilm ve nihāyet-i ḥilm ve cevdet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ve envāʿ-ı mekārim ve eṣnāf-ı seḫā ile emẕāl ü ekfāsından serv-i bālā gibi mümtāz ü müsteẕnā ve cemāl-i ḥāl-i ferḫunde-me'ālī zīver-i mahāreti ve ḥaliye-i celiye-i saʿādet ile müzeyyen ü muḥallā ve mir'āt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı muṣaḳḳal-i maʿārif ü kemālāt ile rūşen ü mücellādur. Envār-ı fażl u reşād cebhe-i mübārekinden ber-vech ile ẓāhir ü bāhirdür ki mihr-i sipihr-i devvār anuñla daʿvī-i müsāvāt itmeden ḳalmışdur ve eşiʿa-i żiyā-yı dānişveri esārīr-i cebīn-i hümāyūnından ol ṭarīḳle lāmi ü sāṭiʿdür ki rūşenān-ı şeb-i tār ve ẕevāḳıb-ı kevākib-i seyyār anuñla dem-i mübārāt urmadan vaz gelmişdür. ʿAle'l-icmāl aḥvāl-i şerīfleri bu minvāl üzredür ki ḫayyāṭ-ı ḳudret ḳıbā-yı pür-ṣafā-yı fażīleti ḳāmet-i vücūd-ı pür-cūdlarına rāst idüp dest-i eyyām-ı ridā-yı kemāl-i ehliyyeti menākib-i

ʿulyālarına lāyıḳ u sezā gördükde ʿazīz-i mülk-i kemāl Yūsuf-ı Mıṣr istīḥāl olan Sinān Efendiden mülāzemet ile kām-revā olduḳdan ṣoñra...

Nāmī (4): Merḥūm Muʿallimzāde Efendinüñ mekteb-i ʿilm ü kemāline ḫādim olmaġla ḫidmetinden mülāzım olmışdur.

Necmī (2): Şeb-i taḥṣīl ü tekmīlde ihtidā-yı nücūm-ı ʿulūm-ı meʿālī-mersūm ile... sālik-i şāh-rāh-ı ʿilm-i saʿādet-maḳrūn olup kevkeb-i ẕātı ḥareket iderek ḳuṭb-ı felek-i feżā`il muḥarrer-i maḥāsin-şemā`il merḥūm Saʿdī Efendinüñ neyyir-i aʿẓam cenāb-ı efḫamıyla ḳırān itdükden ṣoñra...

Nutkī: Merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup...

Naʿīmī: Ṭarīḳ-i ʿilmde ḥareketine dürr-i dürc-i me`āṣir-i kevkeb-i burc-ı menāḳıb u mefāḫir olan merḥūm Saʿdī Efendinüñ āstān-ı bülendi nihāyet olup ḫidmet-i pür-bereketlerinden mülāzım olmaḳ saʿādetine vāṣıl u nā`il ve çeşme-i lü`le-i aḳlām-ı ṣafā irtisāmından şürb-i mā`ü'l-ḥayāt elfāẓ u kelāmına cān u dilden mā`il olmış idi.

Nikābī: Rūy-ı taḥṣīl ü ʿilm ü kemālden ḥicāb-ı niḳābı defʿ ü refʿ ve gülistān-ı cinānından ḫār u ḫāṣāk-ı baṭāleti ḳaṭʿ u ḳalʿ idüp ṭarīḳ-i ʿilme ʿāzim olduḳdan ṣoñra merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup...

Nevʿī: Cenāb-ı mülhem-i bā-ṣavābdan *yā Yaḥyā ḫuẕi'l-kitābe* nidāsını gūş-ı cān ile istimāʿ idüp ġāyet-i şevḳ ve nihāyet-i iltiyāʿ ile taḥṣīl ü tekmīl-i ʿulūm-ı mütenevviʿa semtine sālik ve niṣāb-ı maʿārif-i külliye vü cüz`iyyeye bāliġan-mā-belaġ mālik olduḳdan ṣoñra merḥūm Aḫīzāde Meḥemmed Çelebi ki müderris-i Süleymāniyye iken bu dār-ı fāniyyeden ḳuṣūr-ı cennāt-ı ʿāliyyeye intiḳāl ü irtiḥāl itmişdi medrese-i mezbūreye müderris olduḳda ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olup...

Nihālī: Ḫātemī maḫlaṣı ile meẕkūr olan ẕāt-ı feżā`il-mevfūr merḥūm u maġfūrün-leh Mü`eyyedzādeden Ṣaḥn müderrisi olduḳda mülāzım olup...

Nihālī (2): Ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik olduḳda ve bu rāh-ı dūr u dırāz-ı cāngāhda ḳaṭʿ-ı mesālik ve ṭayy-ı mehālik itdükde serv-i būstān-ı taʿlīm ü ifāde olan

Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Luṭfī Begzāde Efendinüñ şehristān-ı fażl u ʿirfānına vāṣıl oldukda ḳalb-i bā-kemālinüñ bir miḳdār murād u merāmı ḥāṣıl olmış idi. Mevlānā-yı merḳūm Mekke-i müşerrefeye ḳāḍī vü ḥākim olduḳlarında mülāzım olmaḳ ümmīdiyle rikāb-ı saʿādet-nişāblarına mülāzım olup ol ẕāt-ı fā'iḳ bir güzīde-i fużelā-yı maġārib ü meşāriḳden sāye-miṣāl mefāriḳ degül idi. Mekke-i müşerrefede Mevlānā-yı mezbūruñ baʿż-ı efʿāl ü evżāʿından rencīde olup şehbāz-ı ṭabʿ-ı mümtāzı āşiyāne-i āstānelerinden remīde olduḳda mekīdet-i aʿdā vü taʿarruż-ı dest-i ḥussāddan iḥtirāz içün Mevlānā Ḳāḍī Ḥasanuñ ḥarem-i ḫidmetine āşiyān-sāz olmış idi. Mevlānā-yı mezbūrdan mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Nihānī: Ḳıdve-i erbāb-ı feżā'il ü ifāde olan merḥūm Ḥācı Ḥasanzādenüñ dānişmendi olup...

Vālihī (2): Levāzım u mehāmm taḥṣīl ü tekmīli ḥāżır u āmāde ḳılup ḥasbe'l-ʿāde sā'ir-i ṭullāb gibi sālik-i ṭarīḳ-i istifāde olduḳda feżā'il ü kemālātı pāye-i derece-i ʿulyāda olmaġın Edirnede Aḫīzāde Meḥemmed Çelebinüñ ḫidmetinde...

Vücūdī: ...müfti'l-enām üstād-ı ecille-i aʿlām merḥūm Ebu's-suʿūd Efendinüñ medrese-i ʿilm ü kemālinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmışdur.

Vaṣfī (2): taḥṣīl-i kemālde taʿab-ı nehār ve seher-i şeb-i tāri çekmegi müstevcib-i ṭulūʿ-ı āftāb-ı saʿādet ü baḫtiyārı bilmiş idi. Vaṣfī bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olınduḳda ālem-i celīl ü kebīr Zekeriyyā Efendiden mülāzım olup...

Vuṣūlī (3): Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükde ẕāt-ı meʿālī-şümūli Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl nāẓımü'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl Mevlānā Tācü'd-dīn Efendi ḫidmetine vuṣūl bulduḳda cenāb-ı ʿālīlerinde merʿī vü maḳbūl olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmaġla vāṣıl-ı me'mūl u mes'ūl olmış idi.

Veysī: Ṭarīḳ-i ilme sālik olduḳda ḳıdvetü'l-efāżılü'l-ekābir rāvī-i eḥādīsü'l-mecd kābiren ʿan-kābir Monlā Çelebi Efendinüñ ṭullāb-ı saʿādet-iktisābı silkine münselik ü münḫarıṭ ve gerden-i dīn ü cānı cevāhir-i zevāhir-i luṭf u iḥsānı ile muntaẓam u münsameṭ olmaġın cenāb-ı pür-mekārimlerinden mülāzım olmışdur.

Hātifī: Ṭarīḳ-i ʿilm ü irfāna sülūk idüp ser-i bī-sāmāna ve ṭarīḳati pāyāna irgürüp ḳıdvetü'l-ekābir ve'l-eʿāẓım merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Hātifī (2): Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm olduḳda iḳlīm-i ʿulūm u feżā'ilde ṣāḥib-i serīr olan ẕāt-ı celīl ü ḫaṭīrı ʿillet-i māddiyye-i fażl-ı kebīr olan merḥūm Maʿlūl Emīr Efendiden mülāzemetle dīde-i amānī vü āmālī ḳarīr olduḳdan ṣoñra...

Hāşimī (3): Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm olup manṣıb-ı ḳażāya mütevaġġıl olduḳda Üsküdarda mutavaṭṭın u mütenehhil olmaġla ḳaṣaba-i mezbūrede müte'ehhil olmış idi. Şāʿir-i mezbūr maʿārif ü kemālātla maʿmūr ḥālā ḳāḍī-i Dārü's-salṭana olan Ḳara Çelebizādenüñ mülāzımı olup...

Hicrī: Sevād-ı dīde-i aṣḥāb-kemāl ve süveydā-yı ḳalb-i erbāb-ı efḍāl aḳsām-ı ʿulūm-ı menḳūla ve eṣnāf-ı fünūn-ı maḳbūlede pīşvā-yı ʿulemā-yı zemān ve yegāne-i fużelā-yı devrān muḥīṭ-i dā'ire-i fażl u īḳān medār u merkez-i sipihr-i ʿirfān ḥāvī-i esālīb-i uṣūl u fürūġ muṣaḥḥaẓ-ı ḥudūd-ı maʿḳūl u meşrūʿ baḥr-ı ḥaḳā'iḳ ve künūz-i feżā'il-i mecmūʿa-ı maṭbūʿa-ı ḥaḳā'iḳ ve celā'il-i feżā'il ü kemālāt ile ḥayret-feżā olan Mevlānā-yı merḳūm taḥṣīl ü tekmīl-i fünūn u ʿulūm itdükde merḥūm Kemāl Paşazādenüñ meclis-i pür-ifādesine ḥāżır olmaġla ġonçe-i ḫāṭırı saʿādet-i mülāzemeti ile ḫandān u nāżır olduḳdan ṣoñra...

Yaḥyā Çelebi: Ẕāt-ı sütūde-evṣāfı sābıḳan naḳībü'l-eşrāf olan Maʿlūlzāde Efendiden mülāzım olmışlardur.

Tezkire'de verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin babasından ders alan kişileri tespit etmek de mümkündür. Bunlar Refīʿ-i Leng, Azmī Efendi, İlmī (2), Gubārī, Mālikī, Nahīfī, Nūrī (2), Nāmī (3), Neylī, Veznī ve Vehhābī'dir.

Refīʿ-i Leng: Niçe zemān vālid-i ḳuds-āşiyān ḫidmetinde şemʿ-ṣıfat ber-pā olmaġla iḳtibās-ı meşāʿil-i feżā'il ve iktisāb-ı celā'il-i ḫaṣā'il itmiş idi. ʿİlm-i ḳalem-i müşgīn-raḳamı dūş-benān-ı sürʿat-nişān üzre refʿ itmege naṣb-ı nefes itmekle

vaḳāyiʿ ü aḥvāl yevm ü emsī żabṭ idüp leʾālī-i ḥavādiş-i eyyāma rişte-i erḳāmla rabṭ virmekle ʿilm-i aḥvāl ü mā-cerātı taḥṣīl idüp bu ḥāl ile fenn-i tevārīḫ ü maḫāżırātı daḫı tekmīl itmiş idi.

Azmī Efendi: Merḥūm vālid-i firdevs-maḳāmuñ tilmīẕ-i ḫāṣṣı ve cümle-i maʿārif ü kemālātda şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olup ol esed-i żārrumuñ meclis-i ifādelerine müdāvim olmaġla ḫidmet-i iʿādelerinden mülāzım olmışdur.

İlmī (2): Ṭāleb-i ʿilm ü kemāl ve sālik-i vādī-i iştiġāl olup āḫir Medīne-i ʿulūm u feżāʾil Kaʿbe-i ḳavāfil-i ḥüsn-i şemāʾil hüner bīşe-i fażl u ʿirfān merḥūm vālid-i firdevs-mekān ve ʿaliyyü'ş-şān ḫidmetine vāṣıl olup ẕāt-ı pür-envārından iḳtibās-ı meşāʿil-i feżāʾil itmekle ṭarīḳ-i ʿilmi ḳuṭṭāʿ-ı miḥnet ü ʿanādan pāk ve menzil ü meʾvāsı ḫażīż-i ḫāk iken bālā-yı eflāk olmış idi. Vālid-i cennet-mekān ʿazm-i gülzār-ı cinān itdükde baʿż-ı cühhāl mezbūruñ rāhında seng-i siyāh olmaġla bevādī-i miḥnet ü ʿanā ve ṣaḥārī-i cevr ü cefāda ḳalmış idi. Baʿdehū merḥūm ʿAbdu'r-raḥman Efendi defʿa-i ẟāniyede ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olduḳda ol fütāde-i ḫāk-i endūha destgīr ve ol Selmān-ı ʿālem-i ʿirfāna muʿīn ü ẓahīr olup mülāzım olmaġla ṣūret-i meʾmūlı mirʾāt-ı ḥuṣūlde bürūz u ẓuhūr ḳılmış idi ve elem-dīde ve ḫāṭır-ı sitem-keşidesi müşahede-i şahid-i merām ile pür-nūr olmış idi.

Gubārī: Evāʾil-i taḥṣīlinde ḥażret-i vālid-i celīle intisāb itmekle niçe fünūn u feżāʾil iktisāb itmiş idi.

Māliki: Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḫāli envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt ile ḥāli ḫizāne-i ḳalb-i mesʿūdı nuḳūd-ı feżāʾil-i nā-maʿdūd ile mālı bir ẕāt-ı müstecmaʿü'l-mekārim ve'l-meʿālī idi. Ṣadr-ı efāżıl-ı cihān ve bedr-i ʿālī-ḳadr-ı ʿālem-i fażl u ʿirfān merḥūm vālid-i firdevs-mekānuñ ḥacer-i terbiyetinde mürebbā olmaġla kesb-i celāʾil-i feżāʾil idüp āstāne-i ifādelerinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i iʿādelerinden mülāzım olmış idi.

Nāmī (3): Vālid-i cennet-mekān ḳarābet-i fi'l-cümle-i vāsıṭası ile ceyb ü dāmān-ı dil ü cānını cevāhir-i terbiyet ü iḥsānı ile pür itdükden ġayrı ḳıdve-i efāżıl-

ı Rūm cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm ḍalīlān-ı bevādī-i ʿirfāna mürşid ü hādī olan üstādenā Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Ḥażretlerine dānişmend idüp āstān-ı saʿādet-āşiyānlarına ḫādim itmekle ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup...

Nahīfī: Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm ü ʿirfān olup sulṭān-ı efāżıl-ı cihān vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde dāmen-der-miyān dest-i iʿtişāmı ʿurūh-ı vuşḳā-yı ẕāt-ı pür-iḥtirāmlarına muḥkem idüp rikābvār mülāzım-ı ḥażret-i tev`emleri olup sarāy-ı fażl u kemāllerine ḫādim olmaġla ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmışdur.

Nūrī (2): Niçe zemān (ḫażret)-i vālid-i firdevs-mekānda dāmen-der-miyān olup ẕāt-ı bī-ʿadīl ü naẓīri müddet-i medīd ü keşīrde gāhī Şerḥ-i Mevāḳıf ve gāhī Hidāye ve gāhī tefsīr oḳumaġla emsāl ü aḳrānı miyānında ḫayli pür-ʿunvān u şehīr olmış idi. Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı ʿulūm u maʿārifle maʿrūf ve eṣnāf-ı feżā`il ü kemālāt ile mevṣūf her-vech ile taʿrīf ü tavṣīf olınmaġa lāyıḳ bir ẕāt-ı kāmil ü fā`iḳdür. (Ḥażret)-i vālid-i merḥūm Ḫāce ʿAṭā Efendiye irtibāṭ idüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Neylī: Merḥūm vālid-i firdevs-āşiyān u cennet-mekānuñ meclis-i ifāde-i taḥḳīḳ ü īḳānlarında ḥāżır olup silk-i ṭullāb-ı feżā`il-iktisāblarında münselik ve naḳd-i vücūd-ı mesʿūdları pūte-i taʿlīm ü irşādlarında münsebik olduḳda merḥūm-ı merḳūm ẕikr-i medā`iḥ ü me`āşir ve neşr-i menāḳıb u mefāḫirleriyle raṭbü'l-lisān olup mecālis ü maḥāfil-i ekābir-i efāżılda medḥ ü ṡenā ve tavṣīf ü ıṭrālarıyla gevher-efşān olurlar idi. Ḳıdve-i ehl-i ʿilm ü temyīz Mıṣr-ı fażl u kemālde pīr-i ʿazīz olan ser-defter-i efāżıl-ı zemān merḥūm u maġfūrün-leh Sinān Efendiden mülāzım olup...

Veznī (2): Vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde müdām istifāde-i ʿilm ü ʿirfān iden dānişmendlerden idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ rūḥ-ı pür-fütūḥı gūşe-nişīn-i mele`-i aʿlā olduḳda mülāzemetde ḫayli miḥnet ü belā çeküp...

Vehhābī: Dārü'l-ʿilm ü ve'l-kemāl olan saʿādet-ḫāne-i pür-iclālinde taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet idüp ḫidmet-i şerīflerinden mülāzemet müyesser olduḳdan ṣoñra mażāyıḳ u me`zim-i tedrīse taḥammül idemeyüp semt-i ḳażāya ʿāzim oldı.

Tezkire'de mülazım oldukları hocaları belirtilmeyen şairler ise şunlardır:

Ahmed: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik olup dānişmend iken...

Esʿad Çelebi: Taḥṣīl-i feżā'il ü kemālata ʿale'd-devām muvāẓıb ü müdāvim ve eyyām-ı şebāblarından ki hengām-ı iktisāb-ı fażl-ı bī-ḥisābdur żāyiʿ itmeyüp tekmīl-i levāzım-ı leṭā'if ü maʿārife tamām mertebe mecd ü ʿāzimdür...

Āftābī-i Diger: ...ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra...

Āhī: Babası vefāt itdükde cānib-i medīne-i ʿilm ü kemāle şedd-i riḥāl idüp İstanbula gelüp taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sülūk itmekle mülāzım olmışdur.

Bedīʿī: Taḥṣīl-i ṣanīʿ ve ʿilm ü kemāl ile ḳaṣr-ı ḳadrīni refīʿ idüp ecyād-ı ciyād-ı vücūdına ḳalā'id ü fevā'id-i maʿārif ile terbīʿ virmişdür. Ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik olup mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Bahrī: Taḥṣīl-i ʿilm ü kemālde ḫayli cidd ü iḳdāmı ve tekmīl-i envāʿ-ı maʿārifde ihtimām-ı ṭāmmı olmağın...

Peyāmī: Ḥālen ṭarīḳ-i ʿilme sālik olmış cevān ḳābiliyyet-i şān ile maʿrūf-ı ṭālib-i ʿirfāndur.

Tābī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp...

Türābī-i Sānī: Taḥṣīl-i maʿārif ü kemālātda dāmen-der-miyān ekṣer-i eyyāmı aṣḥāb-maʿārif ü hünerverān-ı zemānla tekmīl...

Senāyī: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ʿāzim olup merḥūm Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā Mağnisada iken ḫidmet-i āstān-ı saʿādet-āşiyānına müdāvim olmağla mülāzım olup...

Senāyī-i Diger: Ṭarīḳi ile mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmış iken...

Cefāyī: Edirnede olan sarāy ḫocalığından mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Celīlī: Evā'il-i ḥālinde kesb-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp...

Cevherī (2): Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'il ü kemāl itdükden ṣoñra...

Hadīdī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım u müderris olmış idi.

Hıfzī: Ṭarīḳ-i ʿilmde mülāzım olup...

Halīlī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında İzniḳe gelüp taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl ve ḳandīl-i tekmīl-i ʿulūm-ı celīleye revġan-ı ictihād u fitīle saʿy-ı cemīl ile iştiġāl üzre iken...

Hayālī-i Diger: Evā`il-i ḥālinde ṭarīḳ-i tedrīse sālik olmış idi.

Dāʿī-i Diger: Taḥṣīl-i maʿārifde mücidd ü saʿī ve levāzım u mühimmāt-ı tekmīl-i kemālātı ḳādir oldukça...

Dervīş Hasan: Taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümār içün saʿy ve kūşiş-i bisyār idüp ārzū-yı seyāḥatle felek-i devvār gibi bir ān ḳarār itmeyüp...

Dervīş (3): Sezā-yı saʿādet olan sarāy-ı pür-celālinde taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve tekmīl-i envāʿ-ı leṭā`if ü saʿādete muvāẓıb u mülāzım olup...

Dervīş (4): Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olmışdur.

Zeynī: Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sülūk itdükde ekṡer-i ekābir ü aʿẓam öñine diz çöküp baʿż-ı efāżıl-ı zemāne hem-zānū olmaġla ṣāhid-i maʿārif ü kemālātı pehlū itmişdür. Vezīr-i kāmil lil-ʿayārını pūteh-i mücāhede ve iştiġālde ḳāl itmekle taḥṣīl-i nām-ı nīkū ḳılmışdur.

Saʿyī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i ṭarīḳ-i ḥudūd u rüsūma kūşiş idüp...

Sünnī: Taḥṣīl-i maʿārife ṭālib ve baʿż-ı ümerā ile münādim ü muṣāḥib idi.

Siyāhī: Egerçi ṭarīḳ-i ʿilme sülūk ḳılmış idi. Lākin rūy-ı baḫt-ı siyāhı sefīd olmayup ḥuṣūl-i murāddan nā-ümmīd ḳalmış idi.

Seyfī: Taḥṣīl-i kemālāt-ı bī-ḥisāb ve maʿārif ü leṭā`ifi iktisābdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sülūk ile kāmyāb olmış idi.

Şāhidī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ʿazīmet ve taḥṣīl-i kemāle beẕl-i himmet idüp tekmīl-i ṭarīḳ-i mersūm ve tetmīm-i ʿulūm u fühūm itdükden ṣoñra...

Şāh Mehemmed: ʿUlūm-ı ʿakliyye ve sā'ir-i fünūn-ı külliye ve maʿārif-i cüz'iyyede māhir ṣāḥibü'l-mefāḫir ve'l-me'āşir ʿilm-i ṭıbbı ḳānūnī üzre müfredāt u mürekkebāt ve esbāb u ʿalāmāt ile taḥṣīl...

Şemsī Paşa: ...dā'imā evḳāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ḳādir oldukça taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta maṣrūf ṭā'ife-i şuʿarā vü büleġā ile ṣoḥbet ü ülfeti olmaġla bülbülān-ı gülistān-ı belāġat olanlaruñ naġme-serā olmasına ve ṭūṭīyān-ı Hindistān-ı feṣāḥatuñ ḳafes-i cihānda gūyā olmasına fi'l-cümle bāʿiṣ ü bādi idi.

Sānīʿ: Taḥṣīl-i maʿārif ü kemāle ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp żabṭ-ı ḳānūn-ı ʿilm-i ṭıbb itmekle ḫayli iʿtibār bulmış idi.

Sabrī: Āḫir mülāzemetüñ ḳahr u zehri ile İstanbulda ṭurmaġa ḳarār u ṣabrı ḳalmayıcaḳ yine Baġdāda gidüp ol Dārü's-selāmda tavattun u maḳām itdi.

Ālī (3): Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra...

Abdu'llāh: Vālid-i firdevs-mekān Burusada ḫādim-i şerʿ-i şāmiḫü'l-erkān iken mezbūr daḫı medrese-i ʿĪsā Begde ḫidmet-i tedrīsde ṣābit ü resīs idi.

İşretī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ḫidmet-i mevālī vü ehālīden ḫālī olmayup mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Atā (2): ...ḳāʿide vü ḳānūn-ı şifā ve muʿālece vü tedbīr-i merżāda babasınuñ taʿlīmi ile ṭabʿ-ı fehīmi kāmil olup külliyāt-ı ʿilm-i ṭıbba ẕihni ḥāvī vü şāmil olmış idi.

Ulūmī: Baʿż-ı ʿulūmı taḫṣīl ve maʿārif-i cüz'iyyeyi tekmīl itmişdür.

Amrī: Ol daḫı taḥṣīl-i ʿulūm-ı ʿālī-miḳdār ve tekmīl-i maʿārif ü leṭā'if-i bī-şümāra ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp şiʿrle gerçekden iştihār virmişdür.

Ahdī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp āḫir elli akçe ile Kepenkçi nedresesinden maʿzūl olup ...

Iyānī (2): Ṭarīḳ-i ʿilmde mülāzım olup...

Iyānī (3): Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Iyānī (4): ʿilm ü kemāli ṣaded-i taḥṣīlde ve levāzım-ı mehāmm-ı maʿārif ü kemālātı tekmīldedür.

Gazālī: Evāʾil-i ḥāl ve mebādī-i sinn ü sālinde taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp sülūk-ı ṭarīḳ-i pür-iclāl itdükden ṣoñra...

Gulāmī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Gınāyī: Eyyām-ı cevānīde taḥṣīl-i maʿrifet ve sülūk-ı ṭarīḳ-i kitābet idüp...

Fedāyī: Taḥṣīl-i maʿārif ü kemālde iḳdām-ı tāmm ve verziş-i mevfūrı olmaġın...

Firdevsī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra

Fürūgī: Ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ ile ʿilme sālik ve metāʿ-ı maʿārif ü kemāle mālik olduḳdan ṣoñra ferāġat itmişdür.

Füsūnī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp behredār ve mālik-i maʿārif ü kemālāt-ı bī-şümār olmışdur.

Fazlī-i Diger: Mebādī-i aḥvālinde taḥṣīl-i ʿilm-i ṣarf u naḥva iştiġāl itdükden ṣoñra naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra ṣarf-ı ḳuvā vü enẓār idüp evḳātını dükkān-ı Ẕātīye ḥaṣr ve ḥāl ü ḳālini naẓm-ı şiʿr-i bī-miṡāle ḳaṣr itmiş idi.

Figānī: Mebādī-i ḥālinde ʿulūm-ı āliyyeden naḥv u ṣarfa iştiġālden ṣoñra...

Kabūlī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itmişdür.

Kātibī (2): Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp...

Mahremī: Ḫidmet-i erbāb-ı müdārese itdükden ṣoñra...

Mahvī (2): Vādī-i taḥṣīl-i ʿilmde pūyān ve şāhid-i murād u merāmını dil ü cān ile cūyān olmaġla cūyende şeved yābende maʿnāsı ẓāhir ü ʿıyān olup ʿacebdür ki kendüsi rūstāyī iken dīde-i cānı kuḥl-ı maʿārifle taḥṣīl-i rūşenāyī itmiş idi.

Müderris: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilm-i ẓāhirīye sülūk idüp...

Merdī: Taḥṣīl-i fażl u kemāle fiʾl-eyyām veʾl-leyāl kemāl-i iştiġāl üzre ve ḳandīl-i bāl-i ẕī-bāline fetīle-i cehd-i bī-dirīġle iştiʿāl üzre olup dānişmend olduḳda… mülāzım olup...

Mustafa (4): Peder-i nāmdārları sākin-i dārü'l-ḳarār olup geşt ü güẕār... ḳılduḳlarında maḫdūm-ı merḳūm nev-sinn nev-sāl ḳalup ġarīb ü yetīm iken taḥṣīl ü tekmīl-i celīl ü ʿilm cezīl ü ʿaẓīm idüp feżā'il ü ʿirfān ile müşārün-ileyhi bi'l-benān olmışdur.

Muʿīnī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ẕāhib olduḳdan ṣoñra...

Muʿīnī (2): Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm ü kemāl olduḳdan ṣoñra...

Nāmī: Cenāb-ı meʿālī-iktisābı niṣāb-ı fażl-ı bī-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda merḥūm-ı merḳūm ḫidmet-i meʿālī-mersūmlarınuñ hilāl-i vücūdı bī-miṣālini ānen-fe-ānen bedr-i kāmil olup āftāb-ı ʿālem-tāb ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ufḳ-ı ʿizzet ü devletden ṭāliʿ ü lāmiʿ olmaġla pertev-endāz-ı ʿālem-i imkān ve münevver-i zevāyā-yı ḳubbe-i cihān olmasına ʿārif ü ʿālim olmış idi.

Nişānī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i tedrīsüñ merd-i ẕū-fünūnı olduḳdan ṣoñra...

Nehārī: Muḳaddemā taḥṣīl-i kemāle iştiġāl idüp maʿārif ü leṭā'ifden iktisāb-ı ḥāl ü ḳāl itdükden ṣoñra...

Vālī: Ḥālā ḥücre-i dil ü cānına mişkāt aṣḥāb-kemālātdan iḳtibās ile enāre ve mecālis ü maḥāfil-i ekābir ü emāṣilden gūş-ı celā'il-i feżā'ili idāre iden ṭullāb-ı zemāneden bir dānişmend-i nāmdār u şöhret-şiʿārdur.

Vecdī: Edirne sarāyı ḫācesi iken mülāzım olup...

Viṣālī (2): ...ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup...

Vuṣlatī: Ṭarīḳ-i ʿilmüñ ḫayli felāket-dīde vü elem-keşīdesi olup düşmen-i ehl-i hüner olan dünyā-yı dūn-perverüñ pāy-māl-i miḥnet ü ẕilleti olmış idi. Bu eyyāmda ḫidmet-i baʿż-ı efāżıl-ı enāmdan mülāzım olmaġla şāhid-i murād u merāma fi'l-cümle vuṣlatı olmışdur.

Hātifī (3): Hem-dem-i ehl-i maḳāl ve maḥrem-i aṣḥāb-kemāl olmaġla taḥṣīl-i ḥāl itmişdür.

Hāşimī: ...taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve şeb ü rūz tekmīl-i nefs-i nāṭıḳaya mecd ü ʿāzim...

Hüdāyī (2): Bu eyyāmda taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārife iḳdām-ı tāmm itmekle aḳrān u emsāli miyānında tamām be-nām olmışdur.

Hevāyī: Ve taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle iştiġālden ġayrı ḥāla ḳuvāyı ṣarf ḳılmamışdur.

Yaḳīnī (2): Mülāzım olduḳdan ṣoñra...

Medrese eğitimini çeşitli sebeplerden dolayı yarım bırakan şairler de Tezkire'de belirtilmiştir. Bazı şairler tahsilini yarım bırakıp tasavvufa yönelmişlerdir.

Esīrī: Taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet idüp ṭarīḳ-i tedrīs ü ḳażādan ferāġat itdükden ṣoñra ṣadr-nişīn-i eyvān-ı ḳanāʿat olup...

Āftābī: İbtidā-yı ḥālde ṭarīḳ-i ʿilmi taḥṣīl itdükden ṣoñra semt-i taṣavvufa sülūk itmekle...

İlhāmī: Sābıḳā ʿulūm-ı ẓāhireye iştiġāl iderken ilhām-ı Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī irişüp terk-i ḳīl ü ḳāl idüp taḥṣīl-i ẕevḳ ü ḥāl semtine sülūk itmişdür.

Beḳāyī: Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerinde seyāḥat idüp...

Ḥāfız-ı Sirozī: Ṭarīḳ-i ʿilmde iken ferāġat idüp gāh ḫānḳāh ve gāh mecāmiʿ ü ṣoḥbetgāhlarda olurdı.

Hamdī Çelebi: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükden ṣoñra īs̱ār-ı gūşe-i ferāġat ve iḫtiyār-ı maḳām-ı ḳanāʿat idüp gūşe-nişīn-i tekye-i inzivā vü ʿuzlet olmış idi.

Rüsūḫī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp dānişmend olduḳdan ṣoñra ṭāʾife-i ʿaliyye-i ṣūfiyyeye iḳtidā idüp...

Arşī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ḫidmet itdükden ṣoñra ferāġat idüp mevlevī olmış idi.

Ulvī (3): Bāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmi ḳāriʿ oldukdan ṣoñra ol bābdan fāriġ ü rāciʿ olup ḳuvvet-i lā-yemūtla ṣābir ü ḳāniʿ miḥrāb-ı ʿibādet ü ṣalāḥda sācid ü rākiʿ olmış idi.

Garībī: Ṣaded-i taḥṣīl-i kemālde iken ġavġā-yı ḳīl ü ḳāli terk idüp mevlevī olmış idi.

Firāḳī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp bu ṭarīḳi itmāma tamām şevḳ üzre iken ḳā'id-i taḳdīr-ābāsı ṭarīḳine sevḳ eylemişdi.

Vāḥidī: Ṭarīḳ-i ʿilme dānişmend iken tevbe vü inābet idüp meşāyiḫ-i ʿaliyye-i zeyniyyeye irādet getürdükden ṣoñra ʿālem-i uḳbāya rıḥlet itmişdür.

Vālihī: Merḥūm Sinān Efendi Ṣaḥnda müderris iken anlaruñ dānişmendi olup ṭarīḳden ferāġat idüp meşāyiḫüñ birinden dest inābet itmiş ṭarīḳ-i ṣūfiyyede ḫayli kūşiş ḳılmış...

Yūsuf: Ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat idüp münzevī-i maḳām-ı ḳanāʿat oldukda Mıṣrda merḥūm Şeyḫ İbrāhīm Ḥażretlerine irādet ü teslīm getürüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinde dil ü cānla muḳīm olmış idi.

Medrese eğitiminin meşakkatine dayanamayıp yarım bırakan şairler ise Ḫālisī, Riyāzī, Safāyī ve Nigāhī'dir.

Ḫālisī: Muḳaddemā babası ṭarīḳine iḳtidā itmiş idi. Lākin ṭarīḳ-i ʿilmüñ şedā'id ü metāʿin te'emmül idüp ālām-ı bī-encāmına kendüde taḥammül iḥtimāli olmaduğından ġayrı...

Riyāżī: Bir defʿa ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ferāġat itdükden ṣoñra yine ṭarīḳat-ı mezbūraya ʿavdet idüp ḳıdve-i aṣḥāb-ı ʿulūm Sulṭān-ı ʿulemā'ü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem ve'r-Rūm cāmiʿ-i feżā'il-i nā-maʿdūd olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendinüñ ḫidmetine irmiş iken zaḥmet-i tedrīs maḥż-ı belā ve manṣıb-ı feżā ʿayn-ı ḳażā vü ʿanā olduğına ʿārif ve ʿāḳıbet-i dünyā fenā ve sipihr-i bī-mihrüñ bī-beḳā idügine vāḳıf olup ṭarīḳden ferāġat idüp taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta ṣarf-ı himmet itmiş idi.

Safāyī: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup ṣaded-i taḥṣīl ü iktisābda iken merḥūm İskender Paşaya intisāb itmiş idi. Ṭabʿ-ı hevāyīsi ẕevḳ ü ṣafāyı ḳoyup sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmi ki maḥż-ı meşaḳḳat ve ʿayn-ı ʿanādur iḫtiyār idemeyüp ḫayli mükedderü'l-aḥvāl ü perīşān-eṭvār olmış idi.

Nigāhī: Ṭarīḳ-i ʿilmden murādı ḳalem-miŝāl el virmedükde ṭarīḳ-i mezbūrdan ferāġat idüp...

Tezkire'de Rahīmī, Sūzī Latīfī, Laʿlī, Lisānī ve Helākī iş, meslek veya maişet dolayısıyla, Ālī zevk ve safa için, Zemīnī İshak Çelebi'nin ölümü üzerine öğrenimini yarım bırakan şairler olarak gösterilmiştir. Tarīkī ve İzārī'nin öğreniminin yarım kalmasının sebebi ise ölmeleridir.

Rahīmī: Ḥüsn-ı ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳa mālik olmağın kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni ile taḥṣīl-i kefāf semtine sālik idi.

Sūzī: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükden ṣoñra ferāġat idüp Mīḫāloġulları ʿAlī Beg ve Meḥemmed Beg ḫidmetinde ʿömr geçürmiş...

Latīfī: Evā'il-i ḥālinde taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl itmiş idi. Baʿdehū ferāġat idüp baʿż-ı ʿamā'ir-i celīlede kitābet ile kesb-i maʿīşet ḳılmış idi.

Laʿlī: ...bir iki cihetle ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat idüp anı cihet-i maʿīşet ve sebeb-i ḳanāʿat bilmiş idi.

Lisānī: ʿĀlem-i ṣabāvetden ki hengām-ı taḥṣīl-i maʿrifetdür. ʿArūs-ı kemālāt-ı insāniyye naẓar-ı ẕāt-ı melek-sīretinde cilveger ve saʿādet-i kitābet ki... celālet-i şānına nāṭıḳ olduġı... rifʿat-i şān-ı saʿādet-maḳrūnı mā-ṣadaḳ-ı mażmūn-ı kelām-ı belāġat-meşḥūn-ı *nūn ve'l-ḳalemi ve mā yesturūn*dur. Enāmil-i deryā-yı ḫaṣā'iline maḳdūr u müyesser olmaġın taḥṣīl-i fünūn-ı āliyyeden istīfā itdükde...

Helākī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp vāṣıl-ı rütbe-i istiʿdād olmış iken terk-i ārzū-yı merām u murād idüp bir iki aḳçe ciheti cihet-i maʿīşet idüp ḳabūl-i imāmetle ḳanāʿat ḳılmış idi.

Ālī: Mellāḥ-ı vücūd-ı melīḥi sefīne-i taḥṣīle süvār olup le`ālī-i mütelālī-i ʿirfānı ʿummān-ı bī-kerān-ı fażl u īḳāndan kenār itmege ḳaṣd itdükde ḳırā`at-ı Muḫtaṣarātı itmām... ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend olup niçe nāmdār efāżıl-ı rūzgāruñ cemʿinde şemʿ olup meşāʿil-i feżā`ilinden iḳtibās ile enāre-i maʿārif-i bī-şümār ve nice efāżıl-ı ʿālī-maḳāmuñ meclis-i be-nāmında ṣurāḥī-mişāl ber-pā vü ber-devām olmaġla idāre-i müdām kelām itmegin şedā`id ü metāʿib-i ṭarīḳ-i ʿilme taḥammül idemeyüp naḳl-i zevḳ ü ṣafāyla tenaḳḳul itmek recāsıyla semt-i ʿilmden taḥavvül itmiş idi. Egerçi niçe müddet... ol ṭarīḳde daḫı murād u merāmına vāṣıl olmayup sihām-ı me`mūlı peykān ḥuṣūl ile mütenāṣıl olmış idi.

Zemīnī: İsḥaḳ Çelebi āḫirete rıḥlet idükden ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilmi terk idüp...

Ṭarīḳī: Ṭarīḳi üzre ṭarīḳ-i taḥṣīl-i ʿilm ü fażlda ṣaded-i tekmīl-i ferʿ ü aṣlda iken Sulṭān Bāyezīd-i pür-ʿadlüñ āḫir-i salṭanatda āḫirete naḳl itmişdür.

İżārī (3) : Ṣaded-i taḥṣīl-i kemālde iken āḫirete intiḳāl itmişdür...

Tezkire'de Nūrī (3)'nin tahsilini yarım bırakmasının sebebi hocasının ilgisizliği ve bu ilgisizlik yüzünden afyon ve esrara tutulması gösterilmiştir.

Nūrī (3): Ṭabʿınuñ taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle ḳabūli olmaġla merḥūm u maġfūr Rüstem Paşaya pīş-keş virmiş idi. Vezīr-i mezbūruñ enẓār-ı luṭf-ı mevfūrıyla manẓūr olmaduġından dilgīr ü rencūr olup ekl-i berş ü keyfiyyete devşinüp bu ḥālde daḫı ve kemālin bulmış belā-yı afyon ile kārı tamām olmış idi.

Tezkire'de Emīrī ve Tābiʿī bir mikdār tahsil görenler olarak belirtilmiştir.

Emīrī: Bir miḳdār taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet itdükde...

Tābiʿī: ...bir miḳdār taḥṣīl-i kemāl u maʿrifet itdükde

Tezkire'de Enverī, Siyābī, Haffī, Rāyī ve Tālibī'nin medrese eğitimi almadıkları, ümmī oldukları belirtilmiştir.

Enverī : ʿAcebdür ki mürekkeb-fürūşlıḳ aña kār iken oḳıyup yazmaḳdan behredār olmayup eline kitāb u ḫāme almamış ve raḫt-ı himmetini zemīn-i ḳırā'at u kitābete ṣalmamışdur. Ümmī vü ʿāmmīlik ile beyne'l-cumhūr meşhūr iken şuʿarā-yı Rūmuñ be-nāmlarından meẕkūrdur. Oḳıyup yazmağa ḳādir degül iken... Ḳıyāsī Enverīnüñ cehlini başına ḳaḳup ve mürekkebciligin yüzine urup bu beyti dimişdür.

Beyt : O bir cehl-i mürekkebdür mürekkeb ṣatmadur kārı

Cihānda Enverī gibi siyehkār olmasun kimse

Siyābī: Egerçi ehl-i ḥırefden ümmī vü ʿāmmī kimesnedür.

Haffī: Egerçi ümmī vü ʿāmmī ṣaḥīfe-i idrākı nuḳūş-ı ḥurūfdan pāk elfi serv-ḳāmet-i dil-berān-mişāli rāst ve kāfı raḳīb-i kec-dil gibi egri olduğından bilür idi.

Rāyī: Ümmī vü ʿāmmī kimesnedür.

Tālibī: ...ümmī vü ʿāmmī kimesnedür.

Tezkire'de Hızr Beg, öğrencileri ile verilirken Hāce Çelebi'nin biyografisinde de tezkireci Hasan Çelebi'nin öğrenim hayatı hakkında kayıtlar bulunmaktadır.

Hızr Beg Çelebi: Ḥaḳḳā ki ol Sulṭān-ı serīr-i ʿulūm u ḥikemüñ binā-yı sarāy-ı fażīleti binā-yı ihrām gibi raṣīn ü muḥkem olup deryā-yı muḥīṭ-i ʿulūmına cümle-i aṣḥāb-kemāl ġavvāṣ-mişāl isticāb-ı le'ālī-i ʿirfān içün ser-fürū idüp āyāt-ı beyyināt-ı maʿārif ü kemālātı mekteb-i ʿālem-i imkān ve mecāmiʿ ü mahāfil-i ḫalḳ-ı cihānda meẕkūr u metluvv olmış idi. Bu ḥāli mü'ekkid ü muʿāżıd ve bu müddeʿāyı işbāt içün iki ʿadl şāhiddür ki Mevlānā Ḫayālī ve Kestelli muḳtebes-i envār-ı ʿulūm u reşādı olup ol iki çeşm ü çerāġ-ı ʿirfānuñ üstādı olmış idi.

Hāce Çelebi: Rāḳım-ı erḳām-ı ʿacz-encām daḫı ol fāżıl u ʿālimüñ medrese-i fażl u ifādelerine ḫādim olduḳdan ṣoñra ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup ol devlete nā'il ve silk-i telāmiẕelerinde muntaẓam olmaḳ saʿādetine vāṣıl olmışdur.

Tezkire'de Hayālī'nin Hızr Beg Çelebi'nin, Sehī'nin de Necātī'nin şakirdlerinden olduğu belirtilerek öğrenim hayatları hakkında bilgi verilmiştir.

Hayālī Çelebi: Merḥūm Ḫıżr Beg Çelebinüñ şākirdlerindendür. Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ilde saʿy u ṭalebi vāfir ü kāmil olmağın Şeyḫ Şemsü'd-dīnü'l-liḳā'ī ḫidmetinden ki ʿumūmen ʿilm ü kemālde yegāne devrānı içün ve cenāb-ı feżā'il-niṣābından Muġni'l-lebīb kitābını oḳımaġiçün mıṣr-ı Ḳāhireye gitmiş idi.

Sehī: ...merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhre-i dünyā olmış idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ tilmīẕ-i ḫāṣṣ u şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olmağla merḥūmuñ ḳabrini yapdurmışdur.

Tezkire'deki mevcut bilgilerden devrin meşhur müderrislerinin Abdu'r-raḥman Efendi, Abdü'l-kerīmzāde, Agazāde, Ahīzāde Mehemmed Çelebi, Ahmed Çelebi, Alī Kuşcı, Arābzāde Efendi, Aşcızāde Hasan Çelebi, Atāu'llāh Efendi, Bahā'ü'd-dīnzāde Abdu'llāh Efendi, Būstān Efendi, Būstānzāde Efendi, Celālzāde Sālih Çelebi, Çivizāde Efendi, Dāvudzāde Efendi, Ebu's-suʿūd Efendi, Emīr Hasan Efendi, Gürz Seydī, Hācezāde Kurd Efendi, Hācı Hasanzāde, Hasan Beg, Hasan Çelebi, Hayrü'd-dīn Efendi, Hazret-i Hace Efendi, İmāmzāde Merhabā Efendi, Kādirī Efendi, Kādīzāde Efendi, Kara Seydī, Kemāl Paşazāde, Kınalızāde Alī Çelebi, Leyszāde, Lutfī Begzāde, Maʿlūlzāde Mehemmed Çelebi, Mahmūd Çelebi, Mevlānā Kara Bālī, Mevlānā Muslihü'd-dīn Efendi, Mevlānā Tācü'd-dīn Efendi, Monlā Ahmed Efendi, Monlā Çelebi, Monlā Lutfī, Mü'eyyedzāde, Müftī ʿAli Çelebi, Nāzırzāde Efendi, Pervīz Efendi, Pīrī Paşazāde, Saʿdī Efendi, Saçlı Emīr, Samsunīzāde, Seydī Çelebi, Seyyid ʿAlīzāde, Sinān Efendi, Sirozī Hasan Çelebi,

Sürūrī Efendi, Şāh Efendi, Şeyhī Efendi, Vāsi Çelebi, Zekeriyyā Efendi ve Zeyrekzāde'nin olduğu anlaşılmaktadır.

3- Dinî-Tasavvufî Eğitim

Dinî ve tasavvufî eğitim, zaviye, tekke, ribat, dergah ve asitane gibi adlar alan ve bir şeyhin denetiminde bulunan bir tarikat müessesesinde alınan eğitimdir. Bu eğitimle ilgili olarak da Tezkire'de bilgiler bulunmaktadır. Tezkire'de bazı şairlerin mensup oldukları tarikatin isminin belirtilmesinin yanısıra sadece tasavvuf yoluna girdikleri belirtilen şairler de vardır.

Usūlī: Sebeb-i kemāl-i nevʿ-i insān olan eṣnāf-ı kemāl ü ʿirfānı fürūʿ ü uṣūli ile taḥṣīl ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi ebvāb ü fużūli ile tekmīl itdükden ṣoñra maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi ebvāb ü fużūli ile tekmīl itdükden ṣoñra cezebāt-ı Raḥmāniyye ve ġalebāt-ı Subḥāniyye dil ü cānında ġaleyān ve nesā'im-i leṭā'if-i Rabbānī mehebb-i ḫāṭırdan heyecān idüp ve şevārıḳ-ı ʿavāṭıf-ı Subḥānī maşrıḳ-ı żamīrinden lemeʿān itdükde Mıṣrda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ gülistān-ı āstānından ictinā-yı envār-ı maʿrifet ü ʿirfān ve iḳtibās-ı envār-ı tevḥīd ü īmān içün ḫidmet-i şerīfinde dāmen-der-miyān olmış idi.

Āftābī: ...ṣoñra semt-i taṣavvufa sülūk itmekle ʿilm-i batını daḫı tekmil itdükde..

İlhāmī: Sābıḳā ʿulūm-ı ẓāhireye iştiġāl iderken ilhām-ı Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī irişüp terk-i ḳīl ü ḳāl idüp taḥṣīl-i ẕevḳ ü ḥāl semtine sülūk itmişdür.

Ehlī: Ve bu eyyāmda ʿilm-i taṣavvufa bir miḳdār ihtimām itmekle ol fennde şöhre-i eyyām olup pūte-i mücāhedede ḳāl olmış ehl-i ḥāl yanında güng ü lāl olmışdur.

Bekāyī: Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerin seyāḥat idüp...

Behiştī-i Diger: Merkez Efendi ḫidmetine varup ṭarīḳ-i maʿhūdları üzre tevbe vü inābet ve tekmīl-i nefs-i nāṭıḳa ve tehẕīb-i aḫlāḳ-ı lā'iḳa içün çoḳ riyāżet idüp...

Beyānī-i Diger: Baʿdehū mir'āt-ı bāl-i ṣafā-ṣıfātında ṣuver-i ceẕebāt-ı Raḥmāniyye ẓāhir ve zemīn-i fu'ād-ı saʿādet-i nihādında envār-ı ġalebāt-ı Subḥāniyye bāhir olıcaḳ menāṣıb u merātib-i āmālini bi'l-külliye terk idüp Ekmel Efendinüñ ḫidmet-i pür-hidāyetine ġāyetde ṭālib ve nihāyetde rāġıb olup ḫulāṣa-i evḳāt u naḳāve-i sāʿātin ḫidmet-i pür-irşād u sedādına ṣarf itmişdür.

Cevherī: ...taḥṣīl-i ʿirfāna müdāvim iken ʿışḳ-ı İlāhī ve ceẕebāt-ı nā-mütenāhī dil ü cānında cāygīr ve manṣıb u cāh-ı dünyā maḥżā meẕellet ü çāh-ı ʿanā ve bu ʿālem-i bī-beḳānuñ ʿāḳıbeti fenā olduğı żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīrine te'ṡīr idüp terk-i ʿörf ü iżāfet ve iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet ü ḳanāʿat ḳılup Şeyḫ Ramażān Efendi merḥūmuñ fuḳarāsı silkine dāḫil olup merḥūmuñ leyle-i ḳadr gibi ol ẕāt-ı ʿālī-ḳadrüñ ḫidmetinden zā'il olmağla himmet-i kāmil ve ʿināyet-i şāmili ile aḳṣā-yı maḳāmāt-ı erbāb-ı riyāżāta vāṣıl olmış idi.

Ḥāfız-ı Sirozī: Ṭarīḳ-i ʿilmde iken ferāġat idüp gāh ḫānḳāh ve gāh mecāmiʿ ü ṣoḥbetgāhlarda olurdı.

Halīmī Çelebi: Kesb-i ʿilm ü hünerden ḳażā-yı vaṭar itdükden ṣoñra Burusada meşāyiḫ-i ʿaliyye-i zeyniyyeden Ḥācı Ḫalīfeden tevbe vü inābet idüp işāret-i pür-beşāretleriyle diyār-ı ʿAceme seyāḥate gitmiş idi.

Hamdī Çelebi: Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükden ṣoñra īṡār-ı gūşe-i ferāġat ve iḫtiyār-ı maḳām-ı ḳanāʿat idüp gūşe-nişīn-i tekye-i inzivā vü ʿuzlet olmış idi.

Hamdī: Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede Ayaṣofya Cāmiʿinde taʿrīf-ḫānlıḳ ile maʿrūf-ı şeyḫ ü şābb olup ʿālem-i ḥaḳā'iḳ ü ʿirfānuñ şehbāz-ı bülend-pervāzı olan Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī Ḥażretlerine daʿvā-yı intisāb iderdi.

Hātemī-i Diger: ...zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan iken dervīşī ve meskenet iḫtiyār idüp memālik ü diyārı miṡāl-i cūybār-ı geşt ü güẕār iderek merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṡānī şehzāde-i kāmkār iken Ṭuraḳ Çelebinüñ gülistān-ı āstānına dāḫil ve

devlet-i taḳarrüb ü münādemetine nā'il ü vāṣıl olup maẓhar-ı luṭf-ı kāmil ve inʿām-ı şāmili olmış idi.

Hüsrev: Aşār-ı vecd ü ḥāl cebīn-i aḥvālinde ẓāhir ü ʿıyān ve ḥarāret ü sūziş ʿışḳ-ı dil ü cānından heyecān itmekle terk-i āmāl-i manṣıb u devlet ve iḫtiyār-ı ʿālem-i tecrīd ü ʿuzlet idüp ve Sarḫōş Bālī Çelebiye irādet itmekle cenāb-ı irşād-nişābı ile nihāyetde ülfet itmiş idi.

Hızrī: Burusada Ḳapluca müderrisi iken cenāb-ı ʿizzet-ḳıbāb melik-i tevvāb u hādī-i ḍalīlān-ı vādī-i ṣıdḳ u ṣavābdan āşār-ı ʿışḳ-ı Raḥmānī ve cezebāt u ġalebāt-ı Subḥānī ẓāhir ü bāhir olup meşāyiḫ-i kibāruñ iftiḫārı maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī Şeyḫ Emīr Buḫārī Ḥażretlerine irādet getürüp ḫidmet-i pür-bereketin sermāye-i ʿizzet ü saʿādet bilmiş idi.

Hayālī Beg: Muḳaddemā ser-ḥalḳa-i Ḳalenderiyān ve bende-i ḥalḳa be-gūş-ı Ḥaydariyān olan Baba ʿAlī mest ile hem-bezm ü hem-ṣoḥbet olup meclis-i maʿārif ü kemālātını ṣurāḥī gibi müdām bekleyüp peymāne-mişāl ṣafā-yı ḳalble ḫidmetine dönmekle curʿa-keş-i dāniş ü maʿrifeti olup ḫayli keyfiyyet ḥāṣıl ḳılmış idi.

Rahīmī: Mezbūr Raḥīmī derece-i istiʿdāda vāṣıl olduḳda saʿādet ü tevfīḳ mezbūre enīs ü refīḳ olup ʿAbdü'l-mü'min Efendiden tevbe vü inābet ve silsile-i Mağribiyyeye tamām irādet itmekle taḥvīl-i ṭarīḳ itmişdür.

Rüsūhī: ...dānişmend olduḳdan ṣoñra ṭā'ife-i ʿaliyye-i ṣūfiyyeye iḳtidā idüp şeyḫü'l-mürşidīn muḳtedāü'ṣ-ṣāliḥīn ʿālem-i tevḥīdüñ merd-i ḫōş-ḥāli muḳtedā-yı ṣūfiyye Ṣofyalı Bālī Efendinüñ meşāʿil-i himmetleriyle sālik-i rāh-ı hüdā olup mesālik-i ehl-i ʿirfāna iḳtifā ve ʿavn u nuṣretleriyle gūşe-i ferāġatda tūşe-i ḳanāʿatle iktifā ḳılmış idi. Baʿdehū baʿż-ı aṣḥāb-ı devlete intimā vü intisāb itmekle mezbūra erbāb-ı ḥācāt ẕihāb u iyāba başlayup bābı ḫayli mercaʿ ü me'āb olmış idi. Kendü daḫı maḳām-ı irşāda geçüp baʿż-ı ḫānḳāhlarda seccāde-nişīn olmağla kām-revā vü kāmyāb olmış idi.

Rızāyī: Evā'il-i ḥālinde ṭālib-i ʿilm ü kemāl olup emās̱il-i ehālī ve efāżıl-ı mevālī ḫidmetine nā'il ve āḫir-i ḥareketde Ḳadrī Efendi Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i vālā-ḳadrlerine vāṣıl olduḳda vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam Rüstem Paşa ol es̱nāda emīr-i aḫurlıḳ ile çıḳup mezbūra taʿlīm-i īmān ve erkān-ı islām ve taḥḳīḳ-i avāmir ve nevāhī-i melik-i ʿallām ve tehẕīb-i aḫlāḳ ve tekmīl-i aʿrāḳ ider... Monlā daḫı ber-mūcib-i fermān ḫidmetinde raṣīnü'l-bünyān olup nice zemān ḫidmet-i pādşāhda ḍāmen-der-miyān olduḳdan ṣoñra terk-i ḫidmet-i vüzerā ve mülūk u ṭarīḳat-i ṭā'if-i ʿaliyye-i Naḳş-bendiyyeye sülūk idüp Ḥakīm Efendinüñ edviye-i ḳalbiyye ve türkiyyāt-ı pür-taṣfiyyesi ile dimāġ-ı pür-hevāsından sevdā-yı dünyāyı iḫrāc itmekle taṣḥīḥ-i mizāc idüp dest-i mübāreklerinden sebeb-i necāt-ı ḳulūb ve bāʿis̱-i şifā-yı ṣudūr-ı pür-kürūb olan şerbet-i tevḥīd ü ʿirfānı ḳānūn-ı maʿhūd üzre nūş itmiş idi ve gülistān-ı cihānda ḫār-ı taʿalluḳātdan serv-i sehī gibi keşīde-dāmān olmağla dāmen-i saʿādetlerin dest-i tevbe vü ināberle muḥkem ṭutmış idi.

Sā'ilī: Fenn-i taṣavvufa mā'il olup mücāhede vü ḥālsüz mücerred ḳāl ile muṭālaʿa-i kütüb ve resā'il-i ʿilm-i tevḥīde müştağil ü mutavağğıl idi.

Sücūdī: Ol eyyāmda ki ḳāmeti pīrlikle lām olup melekü'l-mevt selāmın almağiçün rükūʿa varup tamām-ı iḥtirām itmiş idi. ʿĀḳıbet rūy-ı sücūdı ve cebhe-i niyāz-ı nā-maʿdūdı ḫāk-i dergāh-ı çāre-sāz-ı pür-cūda sürüp yüzini ol secdeden ḳaldurmamışdur.

Sürūrī (2): Ḥażret-i Emīr Buḫārīnüñ Şeyḫ-i büzürgvārı ʿAbdü'l-laṭīf Efendiye mürīd olmış idi. Ḳāsım Paşada evi yanında mescid binā idüp evḳāt-ı ḫamsede ʿibādet ve eyyām-ı dersde ʿādet-i muʿtade üzre erbāb-ı istifādeye ifādeye müdāvemet üzre... kendüyi ḥabbe ḥabbe riyāsete ve cāha ilḳā ile Yūsuf-mis̱āl maḥbūs-ı çāh olmış idi ve hevā-yı taḳaddüs ve feżā-yı tenezzühde şehbāz-ı bülend-pervāz olup ʿālem-i rūḥāniyyetde ṭayerān üzre menāzil-i ḳurb-ı viṣāli seyerān iderken... ḥażīż-i ṭabīʿat ve mehābiṭ-i rez̄īleti ārāmgāh ḳılmış idi.

Semāʿī: Baʿdehū sālik-i ṭarīḳ-i faḳr u fenā olup dervīşān-ı dil-rīşān ṣoḥbetinden ẕevḳ ü ṣafā alup ḫidmet-i aṣḥāb-ı vecd ü semāʿa ġāyetde iltiyāmı olmaġla...

Sinān Paşa: Sulṭān Meḥemmede vezīr olduḳdan ṣoñra riyāseti siyāset bilüp aġrāż-ı dünyādan iʿrāż u nefret idüp Şeyḫ Vefā Ḥażretlerine irādet getürmiş idi.

Şāhidī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ʿazīmet ve taḥṣīl-i kemāle beẕl-i himmet idüp tekmīl-i ṭarīḳ-i mersūm ve tetmīm-i ʿulūm u fühūm itdükden ṣoñra Ḳonyada Monlā Ḫüdāvendigāra irādet ile kesb-i vecd ü ḥālet itmiş idi. Baʿdehū pāy-ı seyāḥati dāmen-i ʿuzlete çeküp baḳiyye-i ʿömr ü mühletini ṣarf-ı reh-i ṭāʿat ü ʿibādet itmiş idi.

Şemʿī: Āstān-ı felek-medār Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigāra rūy-māl ve ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda ẕevḳ-i semāʿ ile döne döne taḥṣīl-i vecd ü ḥāl idüp āḫir tā dem-i āḫir İstanbulda ḫānḳāh-ı Şeyḫ Vefāda gūşe-nişīn ve ʿuzlet-güzīn olmış idi.

Şühūdī: Sālik-i ṭarīḳ-i taṣavvuf olup terk-i tekellüf ü taṣalluf itmişdür.

Şūrī: Eger evā'il-i ḥālinde mevlevī olup ney-miṡāl ehl-i hevā ve mā'il-i şūr u şeġab ve ẕevḳ ü ṣafā idi. Lākin āḫir-i ʿömrinde tevbe vü inābet ve ṭarīḳ-i ḥaḳḳa mürāǾaʿat eyledi.

Ṣābirī: Ṣāliḥ ü ṣābir nefs-i emmāresine ġālib ü ḳāhır...

Ṣāliḥ Çelebi: ...medrese-i merḳūmeden fāriġ olup baʿdehū maṭlab u merām-ı dil-āgāhı olan mertebe-i fenāfi'llāha vāṣıl u bāliġ olduḳda...

Ṣubḥī (2): Ol zemānda meṭālib ü amānı dünyā-yı fāni ẓıll-ı zā'il ve ecyād-ı ġavānī-i merāmı ḳılāde-i ḫulūd ü devāmdan ʿāṭıl olduġına ʿālem ü ʿārif olduḳda meyl-i mümevvehāt u zeḫārifden hārib ve ārzū-yı meṭālib ü menāṣıbdan tā'ib olup şehbāz-ı himmet-i vālā-nehmeti münāẓır-ı taʿalluḳāt-ı āb u gillden çeşm-dūḫte olup hevā-yı fezā-yı ʿālem-i digerde ṭā'ir ve baṣar-ı baṣīret ve naẓar-ı serīreti müşāhede-i ṣuver-i fāniyyeden göz yumup tecellī-i cemāl-i bā-kemāle nigerān u nāẓır olmaḳ hevāsıyla... ʿİlm-i taṣavvufda yegāne olmaġla...

Sunʿī (8): Niçe zemān āstān-ı celālet āşiyān-ı mevlevīde tekmīl-i ādāb-ı ṭarīḳat ve taḥṣīl-i eṣnāf-ı maʿrifet idüp ḥālā daḫı ṣāḥib-ʿirfān ve ehl-i dil ile tehẕīb-i nefs ve kesb-i maʿārif itmege müştaġildür.

Zaʿīfī (3): ...evḳātı kesb-i kemālāta maṣrūf ve eʿinne-i ʿömrini cānib-i ʿibādāta maʿṭūf itmiş idi.

Ārifī: ...bende-i zādegān-ı dergāh-ı meʿālī-şümūldandur... ʿazl olınduḳda cümle-i esbāb u emlākīn ṣatup ol zemānda Mıṣrda Şeyḫ İbrāhīmüñ ḫayli iştihārı ve şerāre-i āteş-i vecd ü sūzınuñ eṭrāf u eknāfa muḥkem intişārı var idi varup ḫānḳāhında tevbe vü inābet ve ol ṭarīḳa sülūka ʿazīmet ile terk-i ʿörf ü iżāfet itmiş idi.

Abdullāh: Mānend-i firişte ṣalāḥ-ı ḥāl ile sirişte olup āteş-i cezbe ve ʿışḳ-ı kānūn derūnında müştaʿil olmaġın çeşm-i cānı sürme-i midād-ı taṣānīf-i mutaṣavvıfa ile mükteḥil idi. Ammā dīde-i ẕevḳe mürāvid-i aḳlām ve midād-ı kuḥl-fām ile nūr-ı tesellī ḥāṣıl olmaz ve ṣavāmiʿ-i ʿibāretde şemʿ-i ıṣṭılāḥāt her ne deñlü enāre olınsa envār-ı tecellī pertev ṣalmaz.

Arşī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ḫidmet itdükden ṣoñra ferāġat idüp mevlevī olmış idi.

Işkī (3): ...baʿdehū Müʾeyyedzāde Şeyḫ Ḥācı Efendiye maḥabbet-i irāde ile künc-i inzivāda ḳalmış idi.

Atā: Ṭarīḳat-ı Naḳş-bendiyye sülūk itmegin...

Alī Çelebi: Levḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı maḥall-i nuḳūş-ı ḥaḳāʾiḳ-i ilāhī ve ṣaḥīfe-i żamīr-i münīri mehbiṭ-i envār-ı füyūżāt-ı nā-mütenāhī gencīne-i sīne-i pür-sekīnesi cevāhir-i zevāhir-i ʿulūm ile meşḥūn ve ʿuḳūd-ı envāʿ-ı feżāʾil ṣandūḳ-ı derūnında maḫzūn envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓāmı mişkat-ı encümen-i ehl-i ʿirfān ve āṣār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı mübeyyen-i ḥaḳīḳat-ı esrār-ı īmāndur.

Ulvī (3): Bāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmi ḳāriʿ olduḳdan ṣoñra ol bābdan fāriġ ü rāciʿ olup ḳuvvet-i lā-yemūtla ṣābir ü ḳāniʿ miḥrāb-ı ʿibādet ü ṣalāḥda sācid ü rākiʿ olmış idi.

Alî Çelebi (3): ...ṣalāḥ u taḳvāda bî-bedel ve ʿiffet ü istiḳāmetde ḍarbü'l-meṣel reʿāyā vü berāyā sîretinde rāżî vü şākir ve ʿāmme-i ehl-i Ḥaleb āyāt-ı vaḳār u edebini ṭālî vü ẕākirdür.

Gubārî: Āyîne-i żamîr-i tābnākı ġubār-ı taʿalluḳāt u taʿayyünātdan pāk itmekle muʿādil ü memāṣil-i mir'āt-ı eflāk olup elvāḥ-ı derūn-ı pür-felāḥından ṣuver-i nuḳūş-āmāli maḥkūk u sebîke ḳalb-i pür-ʿayārını pūteh-i mücāhedede mesbūk itmek içün ṭarîḳa-i ʿaliyye-i Naḳş-bendiyyeye sülūk itmiş idi.

Garîbî: Ṣaded-i taḥṣîl-i kemālde iken ġavġā-yı ḳîl ü ḳāli terk idüp mevlevî olmış idi.

Firāḳî: Ṭarîḳ-i ʿilme sülūk idüp bu ṭarîḳi itmāma tamām şevḳ üzre iken ḳā'id-i taḳdîr-ābāsı ṭarîḳine sevḳ eylemişdi. Niçe müddet pāy-ı hevesi dāmen-i vaḥdete çekmiş ve toḫm-ı ferāġat u inzivāyı zemîn-i ferāġat u ḳanāʿata egmiş idi. Her gāh ʿİbādu'llāha ḫidmet-i vaʿẓ u naṣîḥata iştiġāl ve çerāġ-ı derūn-ı ṣaġîr ü kebîri fitîle-i pend ve revġan-ı teẕkîri ile iştiġāl üzre olup cevāhir-i lafẓ u zevācir-i vaʿẓı ile niçe fisḳa ve ehl-i şürūr fisḳ u fücūrlarından tā'ib ve niçe gümrāhlar ḥüsn-i irşād ile ṭarîḳ-i ṣalāḥ u sedāda rāciʿ ü ā'ib olmışdur.

Fazlî: Evḳātını envāʿ-ı ʿibādāt u ḍurūb u ṣunūf-ı ṭāʿata ṣarf idüp nüḳūd-ı ʿömr-i girān-māyesini hemîşe ʿulemā vü şuʿarā ve meşāyiḫ ü ṣuleḥā ṣoḥbetine ḥabs ü vaḳf itmiş idi.

Fevrî Efendi: Henūz sinn-i bülūġa yitişmedin şeyḫü'ş-şüyūḫ Naḳş-bend-i fuṣūṣ-ı ḥikem hādî-i ḍalîlān-ı ṭavā'if-i ümem mir'āt-ı cemāl-sıfāt āyîne-i tecelliyāt-ı ẕāt-ı semiyy-i nebî maṭlabı şeyḫ-i ekber Muḥyi'd-dîn-i ʿArabî Ḥażretlerini vāḳıʿamda görüp beşāret ü delālet ve işāret-i pür-hidāyetleri ile keştî-i dil ü cān ʿummān-ı ḍalālet ü ʿiṣyānda iken sāḥil-i ummāna ve nefs-i ẓālim ẓulemāt-ı cehāletden ḳurtulup mülket-i nūrāniyyet-i îmāna gelmişdür diyü ḥikāyet ü rivāyet iderdi.

Ḳābilî: Ṭarîḳ-i taṣavvufa sālik olup ḥālince ẕāt-ı kāmil ve ṭabʿ-ı ḳābili ṭayy-ı mefāviz ü mehālik itmiş idi.

Günāhī: Mānend-i enhār her-bār geşt-i kūh u deşt idüp ḫānḳāh-ı dünyā tekye-i gāh-ı beḳā degüldür diyü bād-ı ṣabā gibi bir yirde temekkün ü ḳarār itmeyüp gāhī āstān-ı mevlevīde semāʿ u ṣafāyla taḥṣīl-i sūz u güdāz...

Latīf: Niçe müddet ṣalāḥ u taḳvā ile gūşegīr-i ʿālem-i fenā olduḳdan ṣoñra...

Mevlānā Lāmiʿī: Bir iki gün ṭarīḳ-i ʿilmde tek ü pū ve ṣāhid-i murād u merāmını cüst ü cū idüp cemāl-i viṣāline dīde-i ẓāhir ile nāẓır olmağa mecāl olmıyacaḳ ḳuṭb-ı felek-i kemāl merkez-i dā'ire-i vecd ü ḥāl ʿanḳā-yı Ḳāf ḳafʿ-ı ʿalā'iḳ-i şehbāz-ı hevā-yı feżā-yı ḥaḳā'iḳ Naḳş-bend-i kār-ḫāne-i velāyet mürsile-peyvend ḥūrān-ı hidāyet maḳbūl-i Ḥażret-i Bārī Ḥażret-i Emīr-i Buḫārīye irādet ḳılup ḫidmet-i pür-saʿādetinde taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyye ve tekmīl-i merātib ü maḳāmāt-ı ʿaliyye itmiş idi.

Lāyihī: Sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmde nehc-i maʿhūd üzre bezl-i mechūd itdükden ṣoñra nesemāt-ı cezebāt-ı Gülşenīden cānına bir nesīm irişmekle sefer-i diyār-ı Mıṣra taṣmīm idüp sāḥa-i bālini ġubār-ı recā-yı cāh u celālden pāk u ḥücre-i żamīrine küdūrāt-ı ʿalā'iḳ ü ʿavā'iḳden āṣār-ı mücāhedāt-ı envār-ı tecelliyāt ile tābnāk itmek recāsıyla nice müddet ḫidmet-i āstān-ı Gülşenīde muḳīm olup gāh evrāḳ-ı bahār gibi gülistān-ı āstānında dökülür ṣaçılurdı ve gāhī ġonçe gibi reşeḥāt-ı seḥāb-ı şevḳ u incizāb ile gülüp açılurdı. Ve gāh ḫazān-dīde berg-i çenār gibi cāme vü destārdan ʿārī olurdı ve gāhī dīde-i ġam-dīdesinden jāle-miṣāl müteḳāṭır olan eşk-i ḥasret ve sirişk-i nedāmet-i nīl-i Mıṣr gibi cārī olurdı. Baʿdehū şehr-i İstanbulda peyġūle-i iḫtifā vü ḫumūlda nice zemān serv-miṣāl bāġ-ı ʿālemden dāmen-keşān ve kāşāne-i ḳanāʿatde derdle derd-keşān olmış idi.

Levhī: Ṣafā'iḥ ü ṣaḥā'if ḳalbinde mersūm olan nuḳūş-ı mā-sivāyı maḥkūm idüp levḥ-i ḳalbini aġyārdan sāde ḳılmaġiçün ṭarīḳ-i taṣavvufa sülūk itmiş idi... Niçe müddet ḳuṭb-ı felek-i kerāmet miḥver-i dā'ire-i hidāyet Merkez Efendiye irādet getürüp taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyyeye ṣarf-ı himmet itmiş idi.

Meşāmī: ...dil-rīşān-ı ḫōş-ḫūy ile muṣāḥabet ü muʿāşeretde yek-dil ü yer-rū olmağla meşāmm-ı dil ü cānı revā'iḥ-i faḳr u fenāyla ḫōş-būy olmış idi ki ḳırḳ elli biñ aḳçe zeʿāmetle ḳanāʿat idüp izdiyād-ı manṣıb u meʾāl içün ḫidmet-i aṣḥāb-ı cāh u celālde terk-i tek ü pūy itmiş idi... Ḳabā-yı menḳabeti ṭırāz-ı siyādetle muʿallem ve evṣāf-ı kerīmelerine şeref-i intimā-yı cenāb-ı nebevī munżamm olup...

Meşrebī: ...meşrebi mā'il-i ṭarīḳ-i Ḥaydarī olmağla ḫalḳa-i irādetlerini gūş-ı cānına geçürüp ol zümrenüñ bende-i ḫalḳa-be-gūşı ve cām-ı maḥabbet ü sāġar-ı mevdetlerinüñ mest-i medhūşı olmış idi.

Maḥevī: Ṭarīḳatde mevlevī ve meşġūl-i kitāb-ı Meşnevī olup taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāt-ı manevī itmekle...

Nāmī (5): Cenāb-ı feżā'il-me'āb mevlānāü'l-efḍal ve'l-bedrü'l-ekmel hidāyetü'z-zemān ʿināyetü'r-raḥmān nihāyet-i fażl u ʿirfānı bīrūn-ı teşḫīṣ-i ġāyet beyān olan ʿulemā-yı eyyāmuñ serv-i ser-bülendi Mevlānā Fażīl Efendi āstānesine müntemī olmağla meşhūr u mezkūrdur.

Nesīmī: Zümre-i sādāt-ı ẕü'l-iftiḫār miyānında ḫayli şöhret-şiʿār olup egerçi evā'il-i ḥālinde gülistān-ı cinān ve būstān-ı dil ü cānına nesīm-i fenā vezān olmağla būy-ı ʿışḳ u maḥabbeti meşāmmına yitürmiş idi. Lākin bu ṭarīḳde refīḳ-i sedādı yitürmiş idi ki āḫir Fażlu'llāh-ı Ḥurūfīye irādet getürmiş idi. Ṭarīḳleri üzre riyāżāt u mücāhedāt çekmekle maḳām-i şaṭḥiyāta ḳadem başup bāde-i maḥabbet ve ṣaḥbā-yı meveddet peymāne-i vücūd ve sāġar-ı ḫilʿatinden ziyāde gelmekle kūy-ı bed-nāmīde ḫāk-ı rüsvāyī vü mezellete fütāde olup ʿinān-ı iṣṭıbār u iḫtiyārı dest-i iḳtidārından gitmiş idi. Ve keyfiyyet-i ʿışḳ sulṭān-ı ʿaḳla ġālib olmağla bī-iḫtiyār keşf-i estār ve efşā-yı esrāra ıṣrār ḳılmış idi.

Nişānī-i Sānī: Baʿdehū sene erbaʿ ve sittīn ve tisʿami'ede müteḳāʿid olup Ebī Eyyūb-ı Enṣārī civārında nümūne-i ḫuld-ı berīn ve nişāne-i cinān-ı pür-tezyīn bir bāġ-ı behişt-āyīn ve bir cāmiʿ ki envāʿ-ı maḥāsini cāmiʿ ve bir ḥammām-ı pür-ruḫām ki dāḫil olanlara bürūd selāmdur binā idüp nuḳūd-ı ʿömr-i ʿazīzini ol

maḳāma vaḳf ḳılmış idi ve evḳāt-ı ḫamsede sā'ātını ṣunūf-ı ṭā'āt ve ḍurūb-ı 'ibādāta ṣarf itmiş idi.

Nehārī: ...ḳaṣaba-i mezbūrede gūşe-i ferāġat iḫtiyār idüp tūşe-i ḳanā'at ile rūzgār geçürüp leyl ü nehārı maṣrūf-ı 'ibādet-i Ḥażret-i Bārī iken...

Vāhidī: Ṭarīḳ-i 'ilme dānişmend iken tevbe vü inābet idüp meşāyiḫ-i 'aliyye-i Zeyniyyeye irādet getürdükden ṣoñra...

Vālihī: Merḥūm Sinān Efendi Ṣaḥnda müderris iken anlaruñ dānişmendi olup ṭarīḳden ferāġat idüp meşāyiḫüñ birinden dest-i inābet itmiş ṭarīḳ-i Ṣofyada ḫayli kūşiş ḳılmış ve merḥūm Ẓarīfī Efendi ḫidmetinde daḫı olup anlardan ḫilāfet almış idi.

Vālihī (2): ...medrese-i Sulṭān Bayezīd Ḫanide .mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i ifāde oldukda ṣoñra manṣıb-ı ḳażāda cümle-i 'ibāda ḫidmet olmaġla efḍal-i 'ibādetdür diyü ṭarīḳ-i ḳażāya sülūk ile ẕikr-i cemīllerine işāde virmişdür. Ḥaḳḳā ki aḫlāḳ-ı rażiyye ve eṭvār-ı marażiyye ile ma'rūf feżā'il-i insiyye ve kemālāt-ı ḳudsiyye ile mevṣūf ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envā' ü aḳsām-ı kemālātı ḥāvī vü eḥād-ı nās-ı ḥadīṣ-i fażl-ı bī-ḳıyās ve ḫaber-i meşhūr vaḳār-ı mevfūrını ḫākī vü rāvīdür. 'Ale'l-ḫuṣūṣ kütüb ü resā'il-i 'ilm-i taṣavvufa müştaġil ve dīde-i ḫāṭır-ı feyż-i meẓāhiri sürme-i taṣānīf-i meşāyiḫ ü ekābir ile mükteḥil olmaġla āteş-i 'ışḳ-ı İlāhī kānūn-ı derūnında mültehib ü müşta'ildür.

Vālihī (3): ...menāṣıb-ı 'ilmiyye ve merātib-i dünyeviyyeyi tārik olup ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i taṣavvufa sālik olup meydān-ı va'ẓ u naṣīḥatde merd-i ma'ārik olmış idi.

Hātifī: ...merḥūm Muḫyi'd-dīn Efendiden mülāzım oldukdan ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik ü 'āzim olup ẕāt-ı 'ālī vü meşāyīḫ ile ḳıdve-i cümle-i meşāyīḫ olan Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde (Ḥażretleri)nden dest-i tevbe alup her ṭarīḳde üstāda ḫidmet ü iṭā'at 'ayn-ı ṭā'at u 'ibādetdür diyü şem' gibi her gice ṣabāḥa dek ḫidmet-i pür-bereketlerinde üstāde olmış idi.

Helākī: ...tekye-i maḥabbet ü ʿışḳuñ abdāl-i sīne-çākı olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūr muḫtār ḳılup Çālākī olmışdur.

Yetīmī: Vilāyet-i Germiyāndan Seydī Ġāzī ḫānḳāhında olan budalānuñ yetīmi ve ḫānḳah-ı cihānda ser ü pā-berehne yüriyen abdāllaruñ bī-ḫavf u bīmi idi.

Yūsuf: kūy-ı ʿışḳ u ġarāmuñ ʿāşıḳ-ı çālākı ḫānḳah-ı cihānuñ dervīş-i dil-rīş ü abdāl-ı sīne-çākı olan Sīneçākdur... Mıṣrda merḥūm Şeyḫ İbrāhīm Ḥażretlerine irādet ü teslīm getürüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinde dil ü cānla muḳīm olmış idi... Baʿdehū ʿirfān-ı maʿnevī olup nāẓım-ı kitāb-ı Mes̱nevī olan Mevlānā Celālü'd-dīnü'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ rūy-māl-i südde-i pür-iclāli ile taḥṣīl-i vecd ü ḥāl idüp āstān-ı felek-mis̱ālinde semāʿ u ṣafāyla felek gibi gerdān ve ney-mis̱āli derdle nālān olmış idi. Mes̱nevīdān ve ṣāḥib-i ʿirfān-ı maʿārif ü kemālāta ṭālib bu maḳūle leṭāʾif ü nevādirde birāderine hezār-bār ġālibdi.

2- İLMÎ DURUM VE SEVİYE

Tezkirelerde şairlerin ilmî durum ve seviyeleri üzerine yapılan değerlendirmeler, onların şahsî hüviyetleri ve şiir sanatındaki başarılarını aydınlatacak nitelikler taşıması bakımından oldukça önemlidir[150].

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin ilmî durum ve seviyeleri hakkında aydınlatıcı bilgiler verilirken "ilm, ulūm, fen, fünūn, ma'ārif, ma'rifet, irfān" gibi terimler kullanılmıştır. Bunlar Tezkire'de genel anlamda çeşitli ilim dallarını kapsadığı gibi bazen de belli bir daldaki ihtisası veya genel bilgi ve kültürü, hüner ve kabiliyetleri içermektedir[151].

Osmanlı eğitim sistemine uygun olarak medreselerde okutulan dersler naklî ve aklî ilimler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Tezkirelerde geçen ilim ve fen kelimelerinden, bunlardan hangisinin kastedildiği anlamak oldukça zordur[152].

Tezkire'de şairlerin ilmî durum ve seviyeleri verilirken bazen hangi alanda daha başarılı ve yeterli bilgiye sahip olduklarının açıkça belirtildiği de görülmektedir.

Hazret-i Hace Efendi: ...dārü'z-zemān-ı 'aliyye vefkü'l-murād-ı lü'lü-i lālā-yı ṣadef-i vücūd cevher-i yektā-yı ma'den-i luṭf-ı vücūd manẓūr-ı dīde-i a'yān u şühūd āyet-i sücūd-ı muṣḥaf-ı vücūd muraṣṣa'u tīcāni'l-feżā'il bü'l-ḳāṭāti'l-leṭā'if muġammirü 'ulemāyi'l-eyyām bi-cedd-i evvelü'l-feżā'il ve'l-ma'ārif şeh-süvār-ı meydān-ı fażl u 'irfān maẓhar-ı esrār ve maṭmaḥ-ı enẓār-ı 'ilm ü īḳān ġavvāṣ-ı deryā-yı taḥḳīḳ ü itḳān gencūr-ı künūz-ı 'ulūm-ı bī-ḥadd ü kerān ḳāmūs-ı le'ālī-i fażl u ḥükm ṭāvūs-ı riyāż-ı ḫiyāż-ı 'ulüvv-i himem bānī-i mebānī-i luṭf u kerem müşeyyed-i esās-ı mekārim ü ḥüsn-şiyem maṣdar-ı ef'āl-i ḥisān müsnedün-ileyh

[150] Harun Tolasa, a.g.e., s.78.
[151] Adnan İnce, "Sālim Tezkiresi Üzerine Bir Tahlil Denemesi II", *Fırat Ünv. Der.*, C. 5, 1991, s.300.
[152] Pervin Çapan, a.g.t., s.194.

mürüvvet ü iḥṣān āyīne-i cemāl-i fażl u kemāl maṭlaʿ-ı envār-ı ḥüsn-maḳāl maşrıḳ-ı ʿālem-tāb-ı cūd u nevāl... Bir ẕāt-ı felek-simāt ve melek-ṣıfātdur ki mebānī-i saʿādet ü ʿalāsı ḳuṭb-ı felek-i müstedīr gibi ḳā'im ü rāsiḫ ve ferş-i ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadri mānend-i felekü'l-eflāk ʿālī vü şāmiḫ olmağla besātīn-i efvāh-ı insānda ağṣān u efnān lisān-ı müşmir-i ẕikr-i cemīli ve bir şān-ı saʿādet-nişāndur ki celīl-i ʿināyet ve cezīl-i hidāyeti ṣağīr ü kebīr ve bernā vü pīrüñ ḳā'id ü delīli olup ġamām-ı inʿām u iḥsānı ezhār-ı eşcār-ı ekvāna bārān olmağla cümle-i insān ve ʿāmme-i ḫalḳ-ı cihān müctenā-yı İrem-i keremi ve muḳtaṭaf-ı ẕimār-ı riyāż-ı cūd u niʿamı olmışdur... Ḥaṭīm-i melā'ik-muṭāf ve ḥarīm-i feżā'il-evṣāfı ḳıble-i ḳabīle-i celā'il-i şemā'il ve Kaʿbe-i ḳavāfil-i maḥāsin-i ḫaṣā'il olduḳları ne maḥall-i kelāmdur ki cümle-i enām u ʿāmme-i aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā'if aḥrām-ı ʿubudiyyet ile ṭā'if ü āhālī-i taḥḳīḳ u tedḳīḳ... Ẕāt-ı saʿādet-simātı cāmiʿ-i saʿādāt-ı dünyā vü āḫiret ve ḥā'iz-i envāʿ-ı ʿulūm ve eṣnāf-ı fażīlet olsa ġarīb degül ki ol sened-i fużelā olan seyyid-i ʿulemānuñ nām-ı nāmī ve ism-i kirāmīleri Saʿddur ve yümn-i himem-i mevfūrları ile zemān-ı pür-ḥużūr u ḥubūrlarında sāḥa-i ḳulūb-ı ahālī ve emāẕil-i ravż-ı memṭūr ve menāzil-i ṣudūr-ı eʿālī vü efāżıl mümāẕil-i beyt-i maʿmūr olsa ʿacīb degüldür ki seḥā'ib-i kerā'im-i mevāhibi ebr-i pür-berḳ ü raʿddur... Mebādī-i ḥālden bu sinn ü sāle gelince i'tīmār-ı avāmir-i İlāhī ve inzicār-ı devāʿī-i menāhī şiʿār-ı ẕāt-ı saʿādet-girdārı ve taḥṣīl ü tekmīl-i feżā'il-i ẕāt-ı maṭbūʿü'l-aḫlāḳ ve'ş-şemā'illerinüñ diẕārı olduğından ġayrı bu menḳıbet-i ʿaliyye ve seciye-i celiyye ile mümtāz ve serv-miẕāl bu ḫulḳ-i cemīl ile keşīde-bālā vü ser-efrāz olmışlardur ki intiẓām-ı umūr-ı cumhūr ve żabṭ u rabṭ-ı bilād u ẕuğūr taʿyīn-i menāṣıb ve merātib-i erbāb-ı fāżl u kemāl ve bi'l-cümle celā'il ve daḳā'iḳ-i cāh u celāl taʿlīm ü irşād-ı cenāb-ı pür-ṣalaḥ u sedādlarına müfevveż ü mevkūl ve her ān levāzım u mehāmm-ı cümle-i ehl-i islāma mevāẓıb u meşğūl olup āmed ü şūd-ı aṣḥāb-ı ḥācāt ṭabʿ-ı ʿālīlerine melāl ve bī-tereddüd tereddüd-i erbāb-ı münācāt ẕihn-i şerīflerine taʿab ü kelāl virmiş iken her ṭālib-i ʿilm ki cenāb-ı pür-fażl u ḥikmetlerine bir baḥs-i ʿilmi

ilḳā ide fi'l-ḥāl ol taʿab ṣūret-i iżmiḥlāl bulup ġonçe-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ve żamīrān-ı żamīr-i saʿādet-meẓāhirleri bu hevā ile bir demde ter ü tāze olur ve çemenzār-ı ṭabʿ-ı bā-iḳtidārları bir demde iktisāb-ı neżāret-i bī-ḥadd ü endāze ḳılur... Evvelā ʿilm-i celīl-i tefsīrde ve derk-i esrār-ı tenzīl-i melik-i ḳadīrde bir imām-ı fā`iḳdür ki cümle-i ehl-i ḥaḳā`iḳ cenāb-ı pür-iḥtirāmına ki maḥż-ı ʿaṭiyye-i İlāhī ve menbaʿ-ı saʿādet-i nā-mütenāhīdür. İḳtidā ile faḫr idüp ʿāmme-i ʿulemā ol nehr-i sā`il ve baḥr-ı maʿārif ü fezā`ilden iġtirāf iderler ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ki Keşşāf-ı müşkilāt ve ḥallāl-ı muʿżılātdur keşf-i esrār-ı nüket ü mezāyā ve refʿ-i estār-ı ḥucūb u ḫafāyā ḳıldukda e`imme ve ṣudūr-ı ʿacz ü ḳuṣūr-ı mevfūrlarına iʿtirāf iderler. Beyżāvī daḫı maḥkeme-i inṣāfda ḳāḍī olsa ḥükm-i muḥkeme bilā-şübhe rāżī olurdı ve ʿilm-i ḥadīs̱de bir mertebede ʿālī-sened imām-ı ecell ve hümām-ı evḥad cāmiʿ-i uṣūl-i fażl u kerem rāvī-i aḫbār-ı ḥasen-i ḥüsn-şiyemdür. Ebkār-ı efkār-ı keyfe-yeşā-yı mutaṣarrıf u muvaṭṭāsı olsa ʿacīb degül ki mālik-i fażl-ı ṣarīḥdür ve meşārıḳ u meġāribde meṣābīḥ-i ẕihn-i ṡāḳıbı mütelālī vü raḫşān olsa ġarīb degül ki eḥādīs̱-i kemāl ü ikmāli muʿanʿan u ṣaḥīḥdür. ʿİlm-i uṣūlde kitāb ḥükmince muḳtedā-yı cümle-i nās ve bi'l-icmāʿ ehl-i sünnet ü cemāʿatuñ ʿāmm u ḫāṣṣı miyānında fezā`il-i ü kemālātı ḫāric-i ḥayṭa-i ʿaḳl u ḳıyāsdur. ʿİlm-i mezbūrı ʿibārāt-ı laṭīfe ve işārāt-ı şerīfeleriyle tenḳīḥ ü tavżīḥ itdügi ne maḥall-i kelāmdur ki ṣadrü'ş-şerīʿa ve'l-islāmdur ve ol Sirāc-vehhācuñ sālik ü nāsuñ olduḳları minhāc-ı muvaṣṣıl-ı maṭlūb u bağıyye olduğına īrād-ı delā`il-i naḳliyye ve berāhīn-i ʿaḳliyyeye ne ḥācet ki menār-ı fezā`il-i bī-ḥadd ü şümārı meşhūr u manẓūr-ı cümle-i enāmdur. Ve ʿilm-i fıḳhda ol ḫulāṣa-i aṣḥāb-ı ʿulūm ve muḫtār-ı erbāb-ḥudūd u rüsūm ve ol vāḳıʿāt u nevāzilde aṣḥāb-ı fezā`il ü fevāżıla... ṣāʿid-i meṣāʿid-i fezā`il-i bilā-nihāye olup deryā-yı muḥīṭ-i fażl u ʿirfān ve mecmaʿ-ı yenābīʿ-i taḥḳīḳ ü īḳān idügi maʿlūm u meczūm-ı ʿālem ü ʿālemiyāndur... Ve ʿilm-i kelāmda ol muḳtedā-yı enām ḫāce-i mekteb-i ḥudūs̱ u imkān maʿlūl-ı ʿilel-i fezā`il ü ʿirfān vāḳıf-ı mevāḳıf-ı fażl-ı bī-şümār mebādī-i naẓarda maḳāṣid ü merāṣid-i aṣḥāb-ı enẓāra vāṣıl ve pīşvāyān-ı

taḥḳīḳ ü īḳān niçe zemānda iktisāb itdükleri ḥaḳā`iḳ ü daḳā`iḳa bir ānda nā`il olup maḳām-ı fażl u kemāli ṭabaḳāt ile celālden refīʿ ü menīʿ olduğı ne maḥall-i reyb ü gümāndur ki mīr-i ṣadr-ı tedḳīḳ ü īḳān olanlar her gün südde-i saʿādetine rūy-māl iderler ve her ān aṣḥāb-ı muṭāreḥāt u mübāḥeṣāt āstān-ı felek-simātından iltiḳāṭ-ı cevāhir-i maʿārif ü kemāl iderler... Ehālī-i feżā`il ve erbāb-ı fünūn ālām-ı bī-encām-ı dehr-i dūn ve ġumūm u hümūm-ı sipihr-i vajgūndan ne ġam çeker ki bāb-ı ʿālīsi ʿāmme-i meʿālīyesindendür ve mü`ellifān-ı kütüb ü resā`il niçün muḥtāc u sā`il olurlar ki mucīb olan ol ẕāt-ı emced ü esʿaddur. Ol ber-güzīde ehālī-i maġrib ü maşrıḳ (Ḥażretleri)nüñ ʿilm-i ʿālī ālī-i manṭıḳda daḫı mahāret ü ḳudretleri bīrūn-ı taṣavvur u tefekkür idügini cümle-i ehl-i taḥḳīḳ ü ʿirfān taṣdīḳ ü iẕʿān idüp ol ẕāt-ı feżā`il-īcāba ferd-i āferīde nisbet olınmağa lāyıḳ u ṣā`iḳ degül idügine ḥükm idüp bu ḳażiyyenüñ ṣıdḳ u vuḳūʿını nūr-ı āftāb-ı raḫşān gibi ẓāhir ü ʿıyān ḳılmışlardur. ʿİlm-i merḳūmuñ ḫafī vü celī cüz`ī vü küllīsini cāmiʿ ü ḥā`iz ve daḳā`iḳ ü ḥaḳā`iḳ ve celā`il ü reḳā`iḳına vāṣıl u fā`iz olsa yiridür ki cenāb-ı celālet-niṣābı feżā`il-i bī-ḥadd ü ḥisāb ile müsevverdür ve ṣuver ü ḳażāyā-yı ʿilm-i mezbūr delā`il ü eşkāli ve taṣavvurāt u taṣdīḳāt-ı fenn-i mesṭūr tafṣīl ü icmāli ve īrādāt u işkāli ile bi'l-bedāhe maʿlūm u meczūmları olduğı ne cāy-ı taʿaccübdür ki nuḳūş u ṣuver-i elfāẓ u ʿibārāt levḥ-i żamīr-i münīr-i feżā`il āyātlarında muḥarrer ü muṣavverdür. Cālīnūs zemān-ı saʿādet-me`nūslarında olaydı ḳıdem-i ʿālim şübhesinden dem urmaz idi ve miyān-ı ḥükemāda kec-dillik ile mevsūm olmayup der-yāft-ı saʿādet-i ebedīden me`yūs u maḥrūm olmaz idi. Ebū ʿAlī Sīnā zemān-ı pür-behcet ü senālarında ḥāżır olup ẕāt-ı feżā`il-meşḥūnlarından ḳāʿide vü ḳānūn üzre taḥṣīl-i ʿulūm u fünūn iderdi. Emrāż u ʿalel-i şükūk-ı bī-maḥāllden şifā vü necāt bulup iḳtibās ü iḳtināṣ-ı envāʿ-ı feżā`il ü eṣnāf-ı kemālāt iderdi... Ve ʿulūm-ı ġarībe vü ʿacībe ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i evfāḳda ʿale'l-ıṭlāḳ miyān-ı aṣḥāb-ı istīhāl ü istiḥḳāḳda şöhre-i āfāḳ olup bu fenn-i pür-iʿtimād u veṣāḳda daḫı üstād-ı māhir idügine icmāʿ u ıṭbāḳ olınmışdur. ʿAcā`ib-i ḥālāṭ ve ġarā`ib-i ittifāḳātdandur ki cenāb-ı feżā`il-me`ābı maḥrūsa-i Burusada medrese-i

ʿaliyye-i Yıldırım Ḫaniyyede müderris ve binā-yı sarāy-ı vücūd-ı pür-cūdların envāʿ-ı feżāʾil-i nā-maḥṣūr ve kemālāt-ı nā-maʿdūd ile müʾesses iken ʿilm-i mezbūra fi'l-cümle kūşiş ü verziş itmekle bu fennde daḫı üstād olup bu ʿilmüñ ġavāmıż u ḫafāyā ve esrār u ḫubāyāsını cāmiʿ bir ḳaṣīde-i ber-güzīde-i belāġat-nihād teʾlīf idüp...

Sultan Süleymān Han: ...fenn-i eşʿārda iḳtidārları ve evṣāf-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿārları nūr-ı āftāb-ı nevvār gibi rūşen ü āşkārdur.

Sultan Korkud: Ve fenn-i mūsīḳīde tamām mahāreti olduğından ġayrı sāz-nevaḫtlikde bī-bedel ve bu ʿilmde daḫı ṣāḥib-ʿamel idi.

Ahmed Efendi: Ḥaḳḳā ki ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve fünūn-ı naḳliyye ve maʿārif-i külliye vü cüzʾiyye ve leṭāʾif-i celiyye vü ḫafiyyede Mūsāvār ṣāḥib-i yed-i beyżā olup... Ve iḥyā-yı emvāt-ı ʿulūm u vāritātda ʿīsā-girdār ṣāḥib-i dem ü mucʿiz-nümā olduğı melāḥat-ı mehveşān-ı ḥūrī-liḳā ve ṣabāḥat-ı rūy-ı dil-berān-ı melek-simā gibi muḥtāc-ı imlā ve taḥrīr ü inşā degüldür... ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir ve ẕevḳ-i mütekāsir olduğı *keş-şemsi fī evḳāti'l-hevācir* rūşen ü ẓāhir ve celī vü bāhirdür... fāris-i meydān-ı fażl u ʿirfān olan ʿulemā-yı dānişverān baʿż-ı ʿulūmda rācil ve her birinüñ tecessüs ü tefaḥḥuṣ olınsa gerden-i maḥāmid ü mefāḫirleri ḥilye-i müşāreket ve ḳılāde-i müsāhemet-i cümle-i ʿulūmdan ʿāṭıl olup belki ekser-i ʿulemā yek-fenn olduğı maʿlūm ü mersūm-ı ehl-i ẕekā vü faṭandür.

Ahmed Beg (2): ...ṭabīʿat-ı şiʿriyyesini iʿmāl itmiş ve cūybār-ı selāḳat-ı naẓmiyye ile nihāl-i kemāli kemāle yitmişdür.

Ahmed: ...ʿilm-i edvārde bī-naẓīr-i rūzgār olmağla...

Edāyī Beg: ʿİlm-i edvārda bī-naẓīr-i rūzgār ve ol fenn-i pür-iʿtibārda ṣāḥib-iştihār ve luṭf-ı edāsı ḥüsn-i ṣadāsı gibi maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣār olup ve marżī-i ṭıbāʿ-ı ehl-i vecd ü semāʿ idi.

Āgehī: Ḥaḳḳā ki ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir ve maʿārif-i külliyye vü cüzʾiyyede ʿadīl ü naẓīri nādir...

Āzerī: Nev-cevān u nev-sāl iken fenn-i belāġatda ṣāḥib-kemāl olmışdur.

Usūlī: Sebeb-i kemāl-i nevʿ-i insān olan eṣnāf-ı kemāl ü ʿirfānı fürūʿ ü uṣūli ile taḥṣīl ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi ebvāb ü fużūli ile tekmīl itdükden ṣoñra...

Āftābī: ...ṣoñra semt-i taṣavvufa sülūk itmekle ʿilm-i batını daḫı tekmil itdükde..

Emīnī: Ḥālā daḫı tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife küşiş ve şuʿarā-yı belāġat-şiʿār ile ḫayli verziş üzredür.

Emrī: Ve fenn-i şerīf-i muʿammāda ol deñlü ādd çıḳarmışdur ki muʿammeyāt-ı Mīr Ḥüseyni bī-nām u nişān ve ism-i şeref ü şehābı nā-peydā vü nihān itmişdür.

Emīrek : Fenn-i ṭıbbda Cālinūsvār şöhret-şiʿār olmağın dergāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOsmānda ḥakīm-i vaẓīfedār maʿārif-i cüz'iyyede ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve sāzuñ aḳsāmında mahāret-i tāmmı olduğından ġayrı mālik-i ḥüsn-i ṣadā idi.

Emīrī-i Diger: Ḳalem gibi eṣnāf-ı ḫaṭṭda mahāreti ve fenn-i ḥisāb ve üslūb-ı muḥāsebede ḫayli ḳudreti olduğından...

Ehlī: Her fenn ki ṭabʿ-ı bī-miṣāli aña işġāl ide fi'l-ḥāl anda ehl-i kemāl olup maġbūt u maḥsūd-ı aḳrān u emṣāl olmışdur... Ve bu fenn-i büzürgvārda daḫı nāmdār u pür-iştihār olup şuʿarā içre şīve-i muʿciz-niẓāmı ve ḳāʿide-i şīrīn kelāmı ile ḫayli şöhret-şiʿār olmışdur ve emṣāl ü aḳrān ve ikfā vü iḫvānı miyānında fażā'il-i bī-şümār ve maʿārif-i bisyār ile iştihār bulmışdur.

Bāḳī: ...ḫüsrev ü ḫāḳān-ı nāẓımān her merzūbūm dilīr-i ʿarṣa-i ʿilm ü fehm ḫüsrev-i ʿālemgīr-i iḳlīm-i naẓm mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār u faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āṣār arasında...

Bezmī: ʿUlūm-ı mütedāvilenüñ baʿżını taḥṣīl ve ḥasbe'l-ʿāde ṭarīḳīn tekmīl itdükden ṣoñra...

Bezmī-i Diger : ...fenn-i şiʿrde tamām ehliyyet ü ḳābiliyyeti ve her cihetle taʿrīf olınmağa maḥalliyyeti vardur.

Bahrī: Taḥṣīl-i ʿilm ü kemālde ḫayli cidd ü iḳdāmı ve tekmīl-i envāʿ-ı maʿārifde ihtimām-ı ṭāmmı olmağın...

Bekāyī: Fi'l-vāḳiʿ maʿārif-i cüz'iyyede yed-i ṭūlāsı ve eşʿār u ebyātınuñ ḥālet ü ṣafāsı vardur.

Bekāyī-i Diger: Ḥaḳḳā ki taḥṣīl-i ʿilm ü kemālde mucidd ü saʿyi ve levāzım u şerā'iṭ tekmīli merāʿī olmaġla...

Belīgī: Taḥṣīl-i maʿārifde saʿy-ı belīġi ve cehd-i bī-dirīġi olmaġın fenn-i şiʿrde mahāret ve gerçekden ḳudret ü istiṭāʿat ḥāṣıl itmişdür.

Bahāyī: ... ṭā'irān-ı ʿulūm-ı bī-şümār ve çerendegān-ı fünūn-ı bisyārı ṣayd u şikār ḳılmış ve ġavvāṣvār biḥār-ı zeḫḫār-ı maʿārif ve ʿummān-ı bī-kerān-ı leṭā'ife ġavṭa itmekle nice le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı ibdā vü iẓhār itmişdür... Ẕāt-ı belāġat-güster ve cenāb-ı maʿārif-siyeri ol mertebeden bālā vü ber-terdür ki ʿunvān-ı şāʿiri ile bu kitābda ẕikr olınalar lākin bu fende daḫı nihāyet-i iḳtidārların iʿlām u iẓhār...

Behiştī-i Diger: Ve fenn-i şiʿrde daḥı fā'iḳ her cihetle medḥ ü tavṣīfe lāyıḳ şāʿir-i sāḥir ʿadīl ü naẓīri nādir maʿānī-i laṭīfe ibdāʿ ü iḫtirāʿa ḳādirdür.

Türābī: ... şuʿarānuñ ehl-i ʿilm...

Türābī-i Sānī: Taḥṣīl-i maʿārif ü kemālātda dāmen-der-miyān ekṣer-i eyyāmı aṣḥāb-maʿārif ü hünerverān-ı zemānla tekmīl...

Sānī-i Sānī: Vādī-i hicv ü hezlde Ṣānī-i ʿUbeyd-i Zākānī belki fenn-i mezbūrda bī-ʿadīl ü ṣānīdür. Eşʿār-ı Fārisiyye ve ʿale'l-ḫuṣūṣ Nevā'ī eşʿārını çoḳ tetebbuʿ itmekle ḫayli miknet ü iḳtidār ve maʿānī vü leṭā'if-i bī-şümār taḥṣīl itmişdür.

Cāmī: ...ʿālim ü fāżıl ve taḥrīr-i kāmil... envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile meşhūr u mevṣūfdur.

Cefāyī: Maʿārif-i cüz'iyye ve aḳsām-ı ḫaṭṭdan ḫaṭṭ-ı evfāsı ve şiʿr ü ʿilm-i ḥisābda yed-i ṭūlāsı var idi.

Cefāyī (2): Naẓm-ı şiʿrde seyyāḥ-ı mesālik olmaġla çoḳ maʿārife mālik olmış idi.

Celīlī (4): ...bu fennde daḫı gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iḳtidārdur.

Cenābī Efendi: Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'il ve tekmīl-i fevāżıl-ı cezā'il itmekde mücidd ü ḳā'im olmaġla...

Cinānī-i Diger: Ḥaḳḳā ki mezāyā-yı fażl u kemāl muḳābil-i żamīr-i bī-miṡāli olmaġla ṣuver ü nuḳūş-ı ʿulūm dā'imā melḥūẓ u menẓūrı ve dīde-i dūr-bīnine ʿayne'l-yaḳīn olan eşkāl-i mesā'il-i meşkle her ān maḥfūẓı olup ḳaṭʿen mehcūrı degüldür.

Cevānī-i Diger: ...ṣanʿat-ı şiʿre heves idüp bu fenni taḥṣīl ü tekmīle fi'l-cümle dest-res bulmışdur.

Ḥāfiẓ-ı ʿAcem: Ḥaḳḳā ki ʿulüvv ü kemālātuñ cümlesini taḥṣīl ve fünūn-ı ġarībe vü ʿacībeyi tekmīl itmiş maḥfūẓ u maʿlūmı ḥadden efzūn lākin diḳḳat-i taṣarrufātı mertebe-i idrāk-i beşeriyyeden bīrūn idi.

Hāletī Çelebi: Aḳṣā-yı himmeti isticmāʿ-i maʿārif ü kemālāt semtine maḥṣūr ve ḳaṣārā-yı töhmeti iḥrāz-ı ḳaṣabāt-ı feżā'il-i bī-nihāyāt cānibine maḳṣūr olup eʿinne-i saʿy-ı cemīli istiḥṣāl-i ḥaḳā'iḳ-i ʿilmiyyeye maʿṭūf ve ezimme-i cidd-i cezīli istiḥżār-ı daḳā'iḳ-i ḥikemiyyeye maṣrūf...

Hasībī: ...tāze-nihāl-i çemen-i iḳbāllerine reşeḥāt-ı feyż-i ʿulūmla neşv ü nemā ve raḫşende-i şemʿ-i eyvān-ı iclāllerine iḳtibās-ı envār-ı maʿārifle nūr u żiyā virüp... kendüleri miṡāl-i ḳalem reh-i taḥṣīl-i ʿulūm u ḥikemde serden ḳadem idüp... Ber-vech-i iştirāk cümle-i maʿārifi taḥṣīl be-taḫṣīṣ fenn-i şerīf-i muʿammāyı tekmīl idüp bu fennle ḳalb-i şerīflerinüñ imtizācı olmaġla ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur.

Hasan Çelebi (2): Sā'ir-i feżā'ilden fażla bu fenne daḫı müzāvele ile ṭabʿ-ı ṣūḫī nihāyetde rüsūḫ peydā itmişdür.

Hüseyn Çelebi: ...ʿilm ü dāniş ile maḳbūl-ı cumhūrdur... Aṣḥāb-ı ʿilm ü kemāl ve erbāb-ı maʿārif ü efḍāl içre serv-miṡāl müsteṡnā vü mümtāz ve teẕervān-ı ʿālim ü maʿārif ü kemālātı cengāl-i mücāhede vü iştiġāl ile şikār iden şehbāz-ı bülend-pervāzdur. Her ḳanda bir ṣāhid-i maʿnā nümūdār olsa elbette anı sīneye çeküp der-kenār itmek muḥaḳḳaḳ u muḳarrer ve her diyārda bir ṣāḥib-i fażl u iʿtibār işitse anuñ

südde-i pür-iclāline rūy-māl itmemek mutaṣavver degüldür. Ol eclden ekṡer-i ʿulemānuñ taḥrīrāt u taḳrīrātına fā'iz ve bu sebebden ṭabʿ-ı fā'iḳi çoḳ ḥaḳā'iḳ ü daḳā'iḳı ḥā'iz olmışdur... ḥüsn-i ṣadā ve luṭf-ı edā żamīme olup ol fennde daḫı aṣār-ı pür-iʿtibār u iştihārı vāṣıl-ı kūş-ı hūş-ı ṣıġār u kibār olmışdur.

Halīmī: Ve meydān-ı ʿilm-i ferā'iżde kümeyt-i ṭabʿı ḫayli rākıż olup bu fennde ḥā'iz-i sihām-ı nām u nişān müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi. Fenn-i mezbūrda bir metn ü şerḥ te'līf idüp ʿilm-i mezkūrda ġāyet-i iḳtidārın ibdā vü iẓhār itmişdür.

Halīmī Çelebi: Egerçi maʿārif ü kelimātı bī-şümārdur. Lākin şiʿr-gūylıḳ ile çendān iştihārı yoḳdur.

Haydārī: Fenn-i belāġatda kārı başa irgürdügi maʿlūm degüldür.

Mevlānā Hüsrev: ...aḳlām-ı teşvīr-i erḳāmla ol kıdve-i ʿulemā-yı İslām ve zübde-i fużelā-yı enāmı tavṣīf ḳılmaḳ taḥṣīl-i ḥāṣıl ve taṭvīl-i bilā-ṭā'ildür. Cürm-i maḳṣūd-ı aṣlı ki bu fende iḳtidārların iẓhārdur...

Hızr Beg Çelebi: (Ḥażret)-i Mevlānānuñ ḫāme-i şīrīn kelāmı ṭūr-ı süṭūr içre kelīm olup fenn-i inşā vü imlāda ṣāḥib-i yed-i beyżā olduġı meşhūr u meşhūd-ı cümle-i dünyā olup ol Mūsā-yı ʿimrān fażl u ʿirfānuñ kemāl-i fażl u ʿilmine īmānı olmayan münkirler mānend-i Firʿavn-ı laʿīn... didüklerinde miṣāl-i ṣuʿbān-ı mübīn olan ḳalem-i siḥr-āferīnini ilḳā idüp aṣḥāb-ı fiṭnat u ẕekā miyānında iẓhār-ı yed-i beyżā itdükde...

Halīlī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında İzniḳe gelüp taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl ve ḳandīl-i tekmīl-i ʿulūm-ı celīleye revġan-ı ictihād u fitīle saʿy-ı cemīl ile iştiġāl üzre iken...

Hāce Çelebi Efendi: Baʿdehū çemenzār-ı fetvā reşeḥāt-ı aḳlām-ı miskīn-erḳāmı ile muraṣṣaḥ ve ḳalā'id-i vaḳāyiʿ-i enām ferā'id-i elfāẓ-ı berāʿat-encāmı ile munaẓẓam u muvaşşaḥ olup ol ḳıdve-i ʿulemā-yı dehr fāżıl-ı vaḳāyiʿ ü ḥavādiṣ-i Zeyd ü ʿAmr olmış idi... Emṣāl ü aḳrānı münḳarıż olup ekṡeriyyā ṣudūr-ı ʿiẓām ve erbāb-ı manṣıb-ı şeref-encām telāmiẕe-i fiḫāmından olmaġla mehābet ü celāleti

yevmen fe yevmen mütezāyid ve binā-yı sarāy-ı ʿaẓamet ü celāli nihāyetde müte'ekkid olmış idi... İnṣāf budur ki merḥūmun fażl u kemāl ve maʿārif-i efḍāline nihāyet ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maḥāmid ü menāḳıb-ı ġayr-ı ʿadīdesine ḥadd ü ġāyet yoḳdur.

Hayālī Çelebi: Pes her ne deñlü ıṭnāb u ishāb olınsa deryā-yı ʿummāndan bir ḳaṭre ve āftāb-ı raḫşāndan ẕerre degüldür. Lā-cerem eşʿārların işʿār ve bu fennde daḫı yedleri olduġın iẓhār ki maḳṣūd-ı te'līf-i dāʿī-i żaʿīf evveldür evlā vü aḥrādur.

Hayālī Beg: Şān-ı bülend ve ṭabʿ-ı ercmend ile fenninüñ ferīdi ve zemānesinüñ yegāne vü vaḥīdidür.

Dāʿī-i Diger: Taḥṣīl-i maʿārifde mücidd ü saʿī ve levāzım u mühimmāt-ı tekmīl-i kemālātı ḳādir olduḳça...

Dānişī: ...her fennde māhir ü maʿārifden ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir ʿadīl ü naẓīri nādir kimesne idi.

Derūnī-i Diger: Küttāba lāzım olan maʿārif ü kemālde żaʿīf ü süst iken fenn-i muḥāsebede ve aḫẕ-ı māl-i ḥarām içün muḫādiʿa vü mubālaġada çālāk ü cest idi.

Derūnī-i Diger (2): ʿİlm-i edvārda bī-naẓīr-i rūzgār ve nihāyetde ṣāḥib-i iştihār olduġı gibi ṭanbūr-nevāzlıḳda daḫı ser-āmed ü mümtāzdur. Bu çarḫ-ı şeştāde ṭanbūr-miṣāl üstāddan gūş-māl görmekle āvāzı dil-dūz u ḫazīn ve mānend-i def kef-i ḳāżżāldan ṭapança yimekle ʿilm-i uṣūlde bī-ʿadl ü ḳarīn olmış idi.

Dervīş : Eşref-i evḳāt ve eymen-i sāʿāti taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta maṣrūf ve emṣāl ü aḳrānı yanında tekmīl-i feżā'il ü ʿirfān ile meşhūr u maʿrūf...

Dervīş (3): ...taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve tekmīl-i envāʿ-ı leṭā'if ü saʿādete muvāẓıb u mülāzım olup iktisāb-ı melekāt-ı mülkiyye içün pūte-i mücāhedede zer-i kāmilü'l-ayār ṭabʿını ḳāl idüp cāmiʿ-i eṣnāf-ı maʿrifet ü kemāl olmışdur... Ṭabʿ-ı pür-iʿtibārınuñ bu fennde ḫayli iḳtidārı olup ʿūd-ı ḳamārī gibi eşʿār-ı melāḥat-şiʿārı meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar ve ʿanber-sārāy-ı kelimāt-ı belāġat-simātı dimāġ-ı ehl-i ʿirfānı muʿanber ü müneccer eylemişdür.

Dürrī: ...merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāṣır olmaġla cüz'iyyātuñ ekṣerine ḳādir idi.

Zihnī (3): Cüz'iyyātda māhir ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir Türkī vü Fārisī eşʿārı ve muʿammeyāt-ı bī-ḥadd ü şümārı olduġından ġayrı fenn-i mūsiḳīnüñ gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iştihārı idi.

Rāyī (2): Vālid-i firdevs-mekān diyār-ı ʿArab u Rūmda ḳāḍī vü ḥākim iken ḫidmet-i ʿarūż u mekātibātında dā'im ve dil ü cānla āstān-ı feżā'il-āşiyānında ḫādim olmaġla fenn-i inşā ve ḳāʿide-i taḥrīr-i ḥucec ü sicillātı taḥṣīl ve bi'l-cümle maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi tamām tekmīl itmiş idi.... Ve fenn-i muʿammāda daḫı ẕihn-i pāk ve ʿaḳl-ı derrākı çābük ü çālāk olmaġın nāmdār u pür-iştihār idi.

Recāʾī: ʿİlm-i edvārda māhir ve miyān-ı ḫalḳda ẕākirlik ile meẕkūr...

Rahmī: Henūz ruḫsār-ı rengīn ve rūy-ı nāzenīni ḫaṭṭ-ı siyāhdan sāde ve serv-i raʿnā ve ḳāmet-i bālāsı bāġ-ı leṭāfet ve gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken şiʿre kūşiş ve bu fenne ḫayli verziş idüp āvāze-i nām u nişānı inżimām-ı ḥüsn-i bī-naẓīr ile ʿālemgīr olmış idi.

Rahīmī: Ḥüsn-ı ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳa mālik olmaġın kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni ile taḥṣīl-i kifāf semtine sālik idi.

Rüsūhī: Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp mecāmiʿ ü maḥāfilde naḳl-i ḥadīs̱ ü tefsīr ve ḫidmet-i vaʿẓ u teẕkīre meşġūl olmaġla ʿavāmü'n-nās yanında meşhūr u maḳbūl olmış idi.

Refīkī: Fünūn-ı şettā ʿale'l-ḫuṣūṣ daḳā'iḳ-i taḥrīr ü imlā ve leṭā'if-i şiʿr ü inşāda maḳbūl u marżī olmaġla ol eyyāmda ḫayli merʿī vü rażī olmış idi.

Refīʿ-i Leng: Niçe zemān vālid-i ḳuds-āşiyān ḫidmetinde şemʿ-ṣıfat ber-pā olmaġla iḳtibās-ı meşāʿil-i feżā'il ve iktisāb-ı celā'il-i ḫaṣā'il itmiş idi. ʿİlm-i ḳalem-i müşgīn-raḳamı dūş-benān-ı sürʿat-nişān üzre refʿ itmege naṣb-ı nefes itmekle vaḳāyiʿ ü aḥvāl yevm ü emsī żabṭ idüp le'ālī-i ḥavādis̱-i eyyāma rişte-i erḳāmla rabṭ

virmekle ʿilm-i aḥvāl ü mā-cerātı taḥṣīl idüp bu ḥāl ile fenn-i tevārīḫ ü maḫāżırātı daḫı tekmīl itmiş idi.

Remzī: Merḥūm-ı merḳūmuñ ekṣer-i feżā'il ü ʿulūmda müşāreketi ve fenn-i şerīf-i ʿArabiyyetde tamām mahāreti var idi. Evḳāt-ı ferḫunde-sāʿāti taḥṣīl-i maʿārife maṣrūf ve naẓm-ı ḳaṣā'id-i dil-peẕīr ve eşʿār-ı bī-naẓīre tāmm meṣʿūf olmağla zemānesinde eşʿārı iştihār ve miyān-ı ṣığār u kibārda iʿtibār bulmışdur.

Remzī (2): Ve fenn-i belāğatda daḫı iḳtidārı ve bu ṭā'ifenüñ yanında ḫayli iʿtibārı var idi.

Riyāzī: Ḥaḳḳā ki maʿārif ü kemālātı vehbi cāmiʿ-i ʿulūm-ı fıṭrī vü müktesibi riyāż-ı ḳalb-i maʿārif-āyātı reşeḥāt-ı seḥāb-ı kemālāt ile muḫażżar ve devḥa-i dil ü cānı ṣemār-ı maʿārif ü envār-ı leṭā'if ile münevver ü muṣammer fenn-i ḥikmetde ve ʿilm-i hey'etde Cemşīd-i zemān ve Arisṭo-yı cihān ve ʿilm-i ensābda daḫı māhir ve bi'l-cümle ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü riyāżiyyede ʿadīl ü naẓīri nādir idi.

Sā'ilī: Fenn-i taṣavvufa mā'il olup mücāhede vü ḥālsüz mücerred ḳāl ile muṭālaʿa-i kütüb ve resā'il-i ʿilm-i tevḥīde müştağil ü mutavağğıl idi.

Sāʿī (2): Henüz sinn-i şebābda ümmīddür ki saʿy-ı tamām ve cehd ü iḳdām ile kemāl ü iştihārı daḥı ziyāde ve esbāb-ı ḳabūl u iʿtibārı daḫı ṣuffe-i ḥuṣūlda mevżūʿ u āmāde ola.

Sipāhī: Ṭarīḳ-i belāğat u feṣāḥat merd-i āgāhī ve fenn-i fürūsiyyet gibi feresde daḫı gerçekden sipāhīdür.

Sebzī: Ḥāfıẓ-ı kelām-ı melik-i ʿallām ve tecvīd ü ḳırā'atı maḳbūl-i enām olmağın īmām olmışdur.

Saʿdī (2): Maʿārif ü kemālātda birāderine müşārik ü müsāhim belki ʿilm-i ʿArabiyyetde ziyāde idügi ṣaḥīḥ ü sālimdür.

Saʿdī (3): Ṣāḥib-i taṣānīf-i fā'iḳa ve mü'ellif-i ḥavāşī-i rā'iḳa mefāḫir-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ-ı maʿārif ve eṣnāf-ı kemālātdan mütereşşaḥ ve me'āṣir-i aḫlāḳ u eṭvār-ı büzürgvārı maḥasin-i cemīle ve mekārim-i cezīle ile müteveşşaḥ müfti'l-

enām şeyḫü'l-islām keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżılāt ecille-i ʿulemā-yı aʿlām ve eʿizze-i fużelā-yı kirāmuñ yegānesi ve nafʿ-ı maʿārif ü feżā'il ve meydān-ı kemālāt u fevāżıluñ ferzānesi... Eşcār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı āb-ḫūrde-i cūybār-ı tevfīḳ-i İlāhī olmağla şemere-i feżā'il behre-i ʿilm ü kemāl ile bārver olmışdur.

Sırrī: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik maʿārif ü feżā'il ile muḥallā ve āyīne-i sīnesi ṣayḳal-i ʿilm ü kemāl ile mücellādur.

Selmān (2): Daḳīḳ ü celī ḫaṭṭuñ envāʿında eli var ve her ʿilme ḳādir ve ʿilm-i edvārda māhir idi.

Selmān (3): ...fenn-i belīġ-i inşāda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve muʿammā-gūy u muʿammā-güşālıkda şöhre-i dünyā olmış idi.

Sinān Efendi: ʿUlemā-yı feżā'il-simāt mıṣr-āstānında... cümlesi istifāde-i ʿulūm u taḥṣīl-i fünūn u rüsūm idüp her birisi meclis-i şerīfe gelüp ʿarż-ı ḫavāṭır u sevāniḥ ve ilḳā-yı şükūk u levā'iḥ iderler idi.

Seyfī (2): Ḫazāne-i ʿömrinde maḥzūn u meknūn olan nüḳūd-ı eyyām ve maḥṣūlāt-ı aʿvāmın mevācib-i ʿilm ü kemāle ṣarf ve cümle-i evḳāt u ʿāmme-i sāʿātin cümle-i maʿārif-i bī-encāma ʿaṭf itmişdür. Fenn-i inşāda mahāreti ve naẓm-ı eşʿāra ḳudreti vardur.

Şānī (3): ...ṣaḥā'if-i dil ü cānı ʿunvān-ı maʿārif-i bī-kerān ile tekmīl idüp ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilm ü kemāle sālik ve Kaʿbe-i kemālāt u maʿārifde iḥrām-ı leṭā'ifle ṭā'if ü nāsik olup... Cāmiʿ-i envāʿ-ı feżā'il ve ḥāvī-i celā'il-i ḫaṣā'il ṭabʿ-ı ʿālī-şānı taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife ḥisbāndur.

Şānī (4): Bu fennde ḫayli iḳtidār ve manẓūm u menşūr baʿż-ı āṣārı vardur.

Şānī (6): Ḥaḳḳā ki bu fennde ṭabʿ-ı ālī-şānı ve ḳābil-i taḥsīn ü lāyıḳ-ı ḳabūl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Şāhidī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ʿazīmet ve taḥṣīl-i kemāle bez̲l-i himmet idüp tekmīl-i ṭarīḳ-i mersūm ve tetmīm-i ʿulūm u fühūm itdükden ṣoñra... İḳlīm-i ʿilm-i fürs ve memālik-i maʿārife şāh idi ki...

Şāvur: Naẓm-ı eşʿār ve ʿilm-i edvārda zemānında pür-iştihār imiş lākin bu zemānda vefā-yı ḫūbān ve ṣadāḳat-i iḫvān gibi nām u nişānından eser ẓāhir ü ʿıyān degüldür.

Şāh Mehemmed: ʿUlūm-ı ʿakliyye ve sā'ir-i fünūn-ı külliye ve maʿārif-i cüz'iyyede māhir ṣāḥibü'l-mefāḫir ve'l-me'āşir ʿilm-i ṭıbbı ḳānūnī üzre müfredāt u mürekkebāt ve esbāb u ʿalāmāt ile taḥṣīl ü tekmīl idüp külliyāt u cüz'iyyātını cāmiʿ ü ḥāvī Şifā-yı esḳām ve devā-yı emrāż u ālāmda ḥükemā-yı sālife ve eṭibbā-yı sābıḳaya muʿādil ü müsāvī Boḳrāṭ-ı zemān ve Cālīnūs-ı devrān ṣānī-i İbn-i Sīnā olmaġla şöhre-i dünyā olmış idi.

Şemsī (3): Laṭīfī ʿilm-i edvārda mahāret ve fenn-i naẓm-ı ābdārda ḳudreti vardur diyü medḥ-i bī-şümār itmişdür.

Şemsī Paşa: ...dā'imā evḳāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ḳādir olduḳça taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta maṣrūf ṭā'ife-i şuʿarā vü büleġā ile ṣoḥbet ü ülfeti olmaġla bülbülān-ı gülistān-ı belāġat olanlaruñ naġme-serā olmasına ve ṭūṭīyān-ı Hindistān-ı feṣāḥatuñ ḳafes-i cihānda gūyā olmasına fi'l-cümle bāʿiṣ ü bādi idi.

Şühūdī: Maʿārif ü kemālātla āşinā olmaġla dīde-i cānınuñ ṣuver-i leṭā'if-i meşhūdı olduġına ʿudūl u şiḳātdan şühūdı vardur.

Şeyhī: Ekṣer-i ʿulūmda müşāreketi ʿale'l-ḫuṣūṣ fenn-i ṭıbbda ḫayli ḥaẕāḳat u mahāreti var idi ve keḥḥāllıḳda daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ulü'l-ebṣār ve manẓūr-ı ẕü'l-enẓār iken...

Şeyhī (4): Ḥaḳḳā ki ḥücüb ü mevāniʿ-i taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ʿināyet bī-ġāyet kerīm-i müteʿāl ile ḥarem-bāl ve ḳıble-i ḳalb-i pür-iclālinden bi'l-külliye münḳaṭiʿ ü ʿalel ve şerā'iṭ-i viṣāl-i ʿavānī-i maʿārif ü erkān ve revābıṭ-ı isticmāʿ-ı fünūn-ı leṭā'if vücūd-ı mesʿūdında bi-esrihā müctemiʿ olduġından ġayrı...

Sābirī (2): ...taḥṣīl-i fażl u kemālāt ʿale'l-ḫuṣūṣ ilm-i tevārīḫ ü muḥāżarāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp bu fenn-i celīlü'l-miḳdāra ʿale'l-ḫuṣūṣ tārīḫ-i ibn-keṣīre ḫayli rūzgār ḫarc itmişdür ve ḥālā daḫı her zemānda taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfān ve

tekmīl-i maʿārif-i bī-kerān ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı kemālini te'yīd ve binā-yı esās-ı fażlını müdām teşyīd üzredür.

Sādık (2): Şeb u rūz sāṭiʿ ü ġāsıḳda taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle ṭālib ü ʿāşıḳ ḥüsn-i ḫaṭṭı olmaġla çoḳ nevādir ü leṭā'if ve ḥaḳā'iḳ ü maʿārifi nāmıḳ olup kemālāt ile ıttıṣāfı nūr-ı ṣubḥ gibi ṣādıḳdur.

Sānīʿī: Taḥṣīl-i maʿārif ü kemāle ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp żabṭ-ı ḳānūn-ı ʿilm-i ṭıbb itmekle ḫayli iʿtibār bulmış idi.

Sabrī: Fürsle tamām mümāreset envāʿ u aḳsām-ı şiʿrüñ taḥṣīline ṣarf-ı himmet itmiş idi.

Sabrī (2): Gülistān-ı rūyında sebze-i ḫaṭṭ-ı dil-cūyı ẓāhir olmadın ḳalem-miṡāl ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir olmış idi. Bu fenne ḫayli kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra tamām verziş üzre ḳābiliyyet-i şānı var cevāndur.

Sunʿī (5): Maʿārif-i cüz'iyye ile ıttıṣāfı ṣādıḳ...

Ṭabībī: Fenn-i ṭıbba iştiġāl idüp ʿömri nihāyet ve ʿilmi kemāl bulmadın...

Ārifī: Muḫtaṣarātı itmām itdükden ṣoñra ḫaṭṭ u imlāya kūşiş ve şiʿr ü inşāya verziş idüp ḫaṭṭda ḳalem-miṡāl müşārün-ileyhi bi'l-benān ve şiʿrde memdūḥ u maḳbūl-ı emṡāl ü aḳrānı bedr-i dānişi ẓulām-ı ṭalebden lāmiʿ olmaġla ḫūrşīd-i maʿārif ṭāḳ-ı dil ve revāḳ-ı ḫāṭırına ṭāliʿ olup esbāb-ı kemālüñ cāmiʿ-i tālid ü ṭārifi ve meydān-ı şiʿr ü inşānuñ merd-i ʿārifi olmış idi.

Ārifī (2): Ṣadef-i vücūd-ı pür-iḥtirāmı erbaʿīn pāye-i erbaʿīni itmām eyleyüp bürūdet-i ḫamsīn pāye-i ḫamsīni sühūlet ile geçürüp bahār-ı murād ve ʿarār-ı mübteġā-yı fu'āda vāṣıl u nā'il olup vücūd-ı kāmili meydān-ı cihānda emṡāl ü aḳrānına ġālib ü münāżıl olmış idi... Ḥaḳḳā ki müşkilāt-ı ʿulūmuñ ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i taṣavvufuñ müşkil-güşā vü kāşifi ve meydān-ı maʿārif ü kemālātuñ merd-i ʿārifi ẓāhiren...

Ubeydī: Emrī ile hem-şehrī vü hem-ṣoḥbet... ülfetleri olmağın fenn-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl idüp muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i tezyīl olmışdur... Devrinde fenn-i edvārda daḫı ferīd-i çarḫ-ı devvār ve bī-ʿadīl ü bī-naẓīr-i rūzgār idi.

Adnī: ...fenn-i ḥikmetde ḫırmen-i feżāʾilinden ḫūşe-çīn olmağla Calinus ve Aristo ṭālib idi... ʿİlm-i feṣāḥat u belāġatda daḫı naẓīr-i ʿamīd ve ṣāḥib ü aḥkām-ı vezāret ve icrā-yı ḳavānīn-i imāretde ibn-i Baḫtkān gibi ṣāḥib-i reʾy-i ṣāʾib idi... Ḥaḳḳā ki vezīr-i merḳūm fenn-i inşāda maḳbūl u müsellem ve āsār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı pesendīde-i cümle-i hünerverān-ı ʿālem cevāhir-i zevāhir-i mensūrātı ki... ḳalāʾid-i ʿıḳyān-ı aṣḥāb-ı ʿirfān ve ʿaṣārāt-ı ʿibārāt-ı pür-istiʿārātı ki... müskir-i revān-ı ḫalḳ-ı cihāndur.

İzārī (2): ...şuʿarā-yı Rūmuñ nāmdārlarından ve ṭāʾife-i merḳūmenüñ ṣāḥib-iʿtibār u iştihārlarından ʿarāʾis ü ġavānī-i kelāmı temāʾim ve viṣāḥ-ı ḥüsn-i insicām ile muḥallā vü müzeyyen ve levāmiʿ ü ṣevāḳıb-ı maḳāl-i bāriʿi meṭāliʿ-i ḳabūl-ı ḫāṣṣ u ʿāmmdan ṭāliʿ ü lāmiʿ olduğı nūr-ı ḫūrşīd gibi maḥsūs u muʿayyendür. Bu fennden ġayrı fünūn-ı ʿadīdeyi taḥṣīl ü maʿārif ve leṭāʾif-i bī-şümārı tekmīl idüp bī-ḥadd feżāʾil ü kemālātı ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ʿilm-i tevārīḫ ü muḥāżarātdan ḫayli maḥfūẓ u yāddāştı vardur.

Azmī Efendi: ...gencīne-i sīnesi cevāhir-i zevāhir-i maʿārif ile memlū vü maḫzūn ve nuḳūd-ı envāʿ-ı feżāʾil ve dürer-i ġurer-i leṭāʾif-i celāʾil-i ḫaṣāʾil ḫazīne-i derūnında meknūndur... fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān ve mürvārid-i ṣadef-i belāġat u beyāndur.

İzzetī: Bu eṡnāda muʿammāya iştiġāl idüp ol fennde daḫı nām çıḳarmağa iḳbāl itmiş idi.

Azīzī: Naẓm-ı eşʿāra kūşiş ve tasmīṭ-i cevāhir-i ābdāra verziş itmekle bu fennde taḥṣīl-i miknet ü iḳtidār itmişdür ve ḳalāʾid-i ferāʾid-i eşʿārı ḫayli iʿtibār bulmışdur.

Atā (2): ...ḳāʿide vü ḳānūn-ı şifā ve muʿālece vü tedbīr-i merżāda babasınuñ taʿlīmi ile ṭabʿ-ı fehīmi kāmil olup külliyāt-ı ʿilm-i ṭıbba ẕihni ḥāvī vü şāmil olmış idi.

İlmī: Ḥaḳḳā ki ʿilmi gibi maʿārif ü kemālātı çoḳ ve leṭāfet-i ẓarāfetine ḥadd ü ġāyet yoḳdur.

Ulūmī: Baʿż-ı ʿulūmı taḫṣīl ve maʿārif-i cüz'iyyeyi tekmīl itmişdür.

Alī Çelebi: ...maṭlaʿ-ı envār-ı esrār-ı ʿulūm u ḥikem bāġbān-ı ḥadā'iḳ-i ḥaḳā'iḳ-i pür-şeref... cām-ı cihān-nümā-yı merātib-i semiyye ve menāṣıb-ı ʿulyā mütemmem-i māhiyyet-i celā'il-i leṭā'if muḳavvem-i nevʿ-i fežā'il ü maʿārif mir'āt-ı maʿlūm-ı ʿaḳl-ı ʿāşir ḫulāṣa-i te'ṣīr ve te'eṣṣür-i eflāk u ʿanāṣır vāsıṭa-ı ʿiḳd-ı ṣudūr fātiḥ-i ʿaḳd-ı müşkilāt-ı umūr ʿunvān-ı nüsḫa-i meʿālī fihrist-i mecmūʿa-i mevālī vü ehālī netīce-i muḳaddem ü tālī eyyām u leyālī çābük-süvār-ı düldül-i fežā'il ü maʿārif Ḥaydar-ı kerrār-ı ʿavārif ü leṭā'if... tesṭetīʿhu'l-evā'ilu el-baḥru'n-nāfiʿ ve'l-bedru's-sāṭiʿ eṭ-ṭavdu'ş-şāmiḫ ve'l-ʿalemu'r-rāsiḫ ḥāvi'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl cāmiʿü'l-fürūʿi ve'l-uṣūl bedrü'l-e'imme sirācü'l-e'imme Mevlānāü'l-vālidü ve'l-üstādü'l-mācidü'l-leẕī eḳarra bi-fažlihi'l-ʿānidu ve'l-ḥāsidu... tābende-i ḫūrşīd-i żamīr-i münīri şemʿ-i encümen-i dānişverī... ʿilm-i tefsīrde ẕāt-ı bī-naẓīr bir īmāmdur ki... Vāḳıf-ı muvāfıḳ-ı ʿulūm u ḥikem ve ḳāṣid-i maḳāṣid-i fażl u kerem olup ednā telvīḥ ü taḳrīr ile mesā'il-i müşkileyi tavżīḥ ve daḳā'iḳ-i muʿżıleyi tenḳīḥ idüp ol ṣadrü'ş-şerīʿa ve'l-islām viḳāyetü'l-enām ẕaḫīretü'l-eyyām baḥr-ı muḥīṭ-i ʿulūm-ı bilā-nihāye cāmiʿ-i fežā'il ü maʿārif-i bī-ġāye ʿāric-i meʿārici'd-dirāye olup vücūd-ı mesʿūdı hidāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī olduġı müddeʿāya şāhid-i ṣādıḳ Dürer-i Ġurer kelāmı kifāyet ider idügi lāmiʿ ü bāriḳdür ve ʿilm-i hey'etde ol ġıyāṣü'l-müslimīn Cemşīd-i rūy-zemīn olup Ḳāḍīzāde-i Rūmī olduġı ehālī-i rubʿ-ı meskūnuñ maʿlūmıdur... Żabṭ-ı vefeyāt-ı aʿyān ve ḥavādiṣ-i veḳāyiʿ-i zemīn ü zemān ve aḫbār-ı mülūk-ı sālife ve aḥvāl-i selāṭīn-i sābıḳada maḥfūẓ İbn Keṣīr aña nisbet şey'un ḳalīl ü ḥaḳīrdür. Fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān mürvārīd-i ṣadef-i fażl u

ʿirfān olup neşrü'l-le'ālī vü ḳalā'idü'l-ıḳyān ve iklīl-i tīcān-ı belāġat u beyān olan kelimāt-ı pür-ʿunvān ve münşe'āt-ı feṣāḥat-nişānlarına ʿıḳd-ı s̱üreyyā gibi ictimāʿ ü intiẓām virmekle

Alī Çelebi (3): ʿArabī vü Türkī şiʿr ü inşāsı ve ʿilm-i ʿArabiyyetde yed-i ṭūlāsı var idi.

Ömer Beg: Ve bu fennde daḫı ḳādir olduḳça kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra āzmāyiş üzre ġavvāṣ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārınuñ deryā-yı belāġat u eşʿārdan iḫrāc itdügi le'ālī-i ābdār ʿarūs-ı belāġat u feṣāḥata gūşvār olmaġla aḥrā vü elyaḳ u yek-rān ṭabʿ-ı ʿālī-şānı emṣāl ü aḳrānından meydān-ı belāġat u beyānda esbaḳ olduğı muḳarrer ü muḥaḳḳaḳdur.

Amrī: ...tekmīl-i maʿārif ü leṭā'if-i bī-şümāra ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp şiʿrle gerçekden iştihār virmişdür.

Iyānī: Her gūne maʿrifete medḫali ve ekṣer-i maʿārifden bir pāre eli var idi.

Iyānī (4): ...levāzım-ı mehāmm-ı maʿārif ü kemālātı tekmīldedür.

Iyşī: Maʿārif-i cüz'iyyede kārını başa yetürmiş ve ḳalem-miṣāl kemālātuñ ekṣerini ele getürmişdür.

Gubārī: Derece-i istiʿdāda ḳarīb olduḳda şiʿārın naẓm u şiʿr idüp ṭarīḳin aña ḥaṣr itmekle ol fennde yegāne-i dehr olmış idi.

Ganī: ...ʿumde-i ʿulemā-yı āfāḳ mir'āt-ı cemāl-i kemāl-i istiḥḳāḳ maẓhar-ı āṣār-ı eṣnāf-ı ʿulūm u ḥikem maṣdar-ı efʿāl-i envāʿ-ı fażl u kerem mihr-i sipihr-i ʿālem-i feżā'il kevkeb-i neyyir-i semā-yı ḥasen-şemā'il ḫilʿat-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ṭırāz-ı maʿārif-i bī-ġāyāt ile muṭarraz ve hāme-i vücūd-ı pür-kirāmesi ʿımāme-i nebāhat ü şehāmet ile müşerref ü muʿazzez olup besātīn-i ḳulūb-ı esāṭīn-i eyyām-ı ġamām-ı ʿilm-i şāmil ü ʿāmmī ile *kecennātin tecrī* ve muşābīḥ-i feżā'il-i bī-ḳıyāsı mişkāt-ı ʿulūm-ı ʿāliyyeden iḳtibās itmekle *ke'ennehā kevkevun dürriyyun* olan mevlānā-yı ʿallāmetü'l-ḳıdvetü'l-fehhāme taḥrīr-i kāmil ʿālim ü ʿāmil... Envāʿ-ı ʿulūm ve eṣnāf-ı fünūnda māhir ve ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede ʿadīl ü naẓīri nādir olduğına ṣuġrā

vü kübrā eşkāl ve tertīb-i muḳaddemāt-ı naẓar ile istidlāl itmege ne ḥācet ki cümle-i ʿulūm be-taḫṣīṣ ʿilm-i kelāmda ol ḳıdve-i enāmuñ tefevvuḳına delīl-i tāmmdur ki kelāmı maḥż-ı kemāl olmışdur ve taḥrīr ü taḳrīr itdükleri baḥs̱ u naẓar ki maḳāṭıʿ-ārāy u fikrdür... vādī-i tekmīl-i fażl u reşāda maʿṭūf olmaġın aṣḥāb-ı ʿilm ü ʿirfān miyānında fā'iḳü'l-aḳrān nādirü'd-devrān hilāl-mis̱āl müşārün-ileyhi bi'l-benān olmışlar idi.

Fedāyī: Fenn-i eşʿāra küşişi ve ḳaṣīde vü tārīḫ-gūylıġa ḫayli verzişi vardur.

Firdevsī: Tevārīḫ ü muḥāżarātda ḫayli istiḥżārı ve ḫizāne-i derūnına bu maḳūle nüḳūd-ı nā-maʿdūduñ istiḥṣāl ü istikṣārı var idi.

Fürūgī: Bu fennde ẓāhir ü bedīdār olan eşʿār-ı sūznākınuñ fürūġı rūşen ü āşkārdur.

Fürūgī (2): ʿAle'l-ḫuṣūṣ fenn-i celīl-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl itmekle muʿammā-mis̱āl ṣāḥib-i nām-ı cemīl olup fenn-i mezbūr muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i teẕyīl olmışdur. Ḥaḳḳā ki ṭabʿ-ı ʿālī-menişi bu fennüñ mübdiʿ ü münşīsi geçüp nāmdār u pür-iştihār olmaġıçün ḫayli küşiş ü verziş üzredür.

Fażlī-i Diger: Ḥaḳḳā ki şiʿr-i nāzik ü ḫōş terīnüñ ḳurṣ-ı sīm ü sebīke-i zeri zekā-yı cevher ve ṣafā-yı peykerde reşk-i naḳd-i şems ü ḳamer ve fevā'iḥ-i ʿūd-ı ḳamārī ebyāt ü eşʿārı ile meşāmm-ı dil ü cān-ı ehl-i ʿirfān mübeḫḫer ü muʿaṭṭar bu fennde fażlı bāhir naẓīri nādir ṣāḥibü'l-menāḳıb ve'l-me'āsir şāʿir-i māhirdür.

Fużūlī: Eşʿārı muḥkem ü raṣīn ve nāzik ü rengīn her vādīde iḳtidārı var şāʿir-i nāmdārdur.

Figānī: Mebādī-i ḥālinde ʿulūm-ı āliyyeden naḥv u ṣarfa iştiġālden ṣoñra ʿömrini taḥṣīl-i belāġat ve beyān u tekmīl-i bedāyiʿ ü ʿirfāna ḥaṣr itmekle ḳıdve-i şuʿarā-yı ʿaṣr olup ḳavādim ü ḫavāfī-i naẓm-ı ḳavāfī ile semā-yı belāġat ve hevā-yı feṣāḥatde hümā-pervāz olanlardan ve maḫālib-i aḳlām-ı berāʿat-i irtisām ve dām u dāne-i nuḳaṭ u erḳām ile teẕerv-i selāset ü insicāmı şikār iden şehbāz-ı mümtāzlardan olmışdur.

Fikrī-i Diger: Maʿārifden fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ʿirfān ile rūşenādur.

Fevrī Efendi: Egerçi Ḳul aṣlındandur. Lākin mevālīnüñ mevālīsindendür ve bu ṭā'ife-i ʿālīnüñ ʿilm ü kemālle müteʿālīsindendür.

Fehmī: Ḥālā daḫı ġonçe-i dil-i pür-edebi ṣabā-yı dil-güşā-yı saʿy u ṭaleb ile şüküfte ve ṣāḥa-i ḫāṭır-ı celīlinden ġubār-ı mevāniʿ-i taḥṣīl ü tekmīl reftedür... taḥṣīl ü tekmīl-i fenn-i muʿammāya kūşiş idüp sehl zemānda żavābıṭ u ḳavāʿidini intiḳād ile te'līf ü terkībinde üstād olup bu fenn-i şerīfde daḫı nāmdār u pür-iştihār olmışdur.

Feyzī (3): Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı maʿārif ü leṭā'ifi cāmiʿ ve maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden ehille-i ʿulūm u fünūn-ı ḫāṭır bāriḳ ü lāmiʿ ḥilye-i kemālāt ile ittiṣāfı rūşen ü sāṭiʿdür. Āẕān-ı ehl-i iẕʿān ṣīt-ı feżā'il ü ʿirfānı ile memlū vü muṭannen feżā'il-i celiyye ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyesi muşaḫḫaṣ u muʿayyen emṣāl ü aḳrānı miyānında muʿammā-güşāyı ve fürsdānı ile muʿanvendür.

Ḳādirī: Eger ḳāḍī-i mezbūruñ ʿarżınuñ leṭāfet-i inşā ve melāḥat-i edāsı olmasa ʿarżını pāy-māl idüp giriftār-ı belā vü nikāl itmemde iştibāh yoḳdı diyü buyurmışlar. Bu deñlü feżā'ilden fażla naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra ḳādir belki bu fennde ʿadīl ü naẓīri nādirdür.

Ḳabūlī (2): Fenn-i belāġatda ṭabʿınuñ ḳabūlı ve daḳā'iḳ-i şiʿr ü inşāya şümūlı vardur.

Ḳadrī Efendi: Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı iʿtibārı ve ḫalḳ içinde ḫayli iştihārı var idi.

Kātibī (4): Fenn-i kitābetde ḳalem-miṣāl māhir ve ḳalem-rev-i cihānda ʿadīl ü naẓīri nādir olmağla ḥālā re'īsü'l-küttāb-ı sulṭānīnüñ nā'ibi ve celā'il ü daḳā'iḳ-i umūr-ı ḫāḳāniyyenüñ kātibidür.

Kirāmī: ...taḥṣīl-i envā'-ı feżā'il ü 'irfān itmiş idi ve bereket-i ta'līm ü irşādı ile 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyede fā'iḳü'l-aḳrān ve ḳuvvet-i mübāḥeṣe vü münāẓarada müşārün-bi'l-benān olmış idi.

Kemālī: ...ma'ārif-i külliye ve ṣanā'yi'-i cüz'iyyede 'adīl ü naẓīri nādirdür.

Mevlānā Lutfī: Merḥūm u merḳūm kibār-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmi'ü'l-fünūn ve'l-'ulūm naẓīr ü 'adīli mānend-i 'anḳā ma'dūm olmağla mevsūm olup... merḥūm 'Alī Ḳuşcı 'Acemden geldükde tilmīẕ-i ḫāṣṣı olup 'ulūm-ı Riyāżiyyeyi daḫı tekmīl itmişdür.

Müttakī: Kendüye ābā vü ecdādından mīrāṣ olan 'ilm ü 'irfānuñ taḥṣīlinde kūşiş ve tekmīl-i maṣārif-i cüz'iyyede verziş itmiş cevān idi.

Misālī: Bir ḳaç zemān fenn-i mu'ammāya kūşiş itmekle anda daḫı ḫayli nām u nişān peydā itmişdür.

Mecdī: Ḥaḳḳā ki cāmi'-i ma'ārif ü kemālāt-ı insānī ve ḥā'iz-i mekārim ü ḥaṣā'il-i nefsānī 'ulūm u feżā'ilde cāhı refī'...

Mehemmed (3): ...īrād u maṣārif-i kemālāt u leṭā'ifi tevfīḳ ü taṭbīḳ itmekle muḥāsebe-i vücūd-ı mes'ūdını tekmīl itdükden ṣoñra... Ḥaḳḳā ki 'ulūm u ma'ārifden ḥaẓẓ-ı efvā ve naṣīb-i müstevfā ile maḥẓūẓ... Bu fenne daḫı āzmāyiş-i ṭab' itmekle nice def'a dest-i gevher-efşānından le'ālī-i manẓūm u menṣūr mermī vü melfūẓ olmışdur.

Mahvī: Ma'ārif-i cüz'iyyeden behredār...

Muhtārī: Şāhidān-ı belāġat u beyāna iẓhār-ı ḫarīdārī ve eda'vī-i ṭaleb-kārī itmekle 'ināyet-i bī-ġāyet-i Ḥażret-i Bārī yāri ḳulūb-ı murād u merāmını ele getürmiş idi. Şu'arā-yı zemān ve büleġā-yı cihān ile taḥṣīl-i belāġat u beyānda dāmen-der-miyān olmağla ṣan'atını fi'l-cümle başa yitürmiş idi.

Meşrebī: 'İlm-i edvārda daḫı ṣāḥib-i iḳtidār idi.

Mustafa: ...'ulūm-ı 'adīde ve fünūn-ı keṣīreye fā'iz ü bā'iṣ tekmīl-i nefs-i insānī olan fażl u 'irfānı ḥāvī vü ḥā'izdür.

Mustafa (2): Ḥaḳḳā ki ẕü-fünūn-ı ʿālem belki muḥīṭ-i ʿālem-i fünūn olan Ḳāmūs-ı ʿaylim mevṣūf-ı mā-lā-ʿayn *re'i* ve lā-iẕn-i simʿat olan ʿulūm-ı ġarībe ve nevādir ü leṭā'if-i ʿacībeyi cāmiʿ ü şāmil olup her birinde tavaffuḳ-ı tāmm ve mahāret-i mā-lā-kelām peydā itmekle üstād-ı kāmil olmışdur.

Mustafa (3): Maẓhar-ı ʿināyāt-ı Subḥāniyye fā'iz-i kemālāt-ı insāniyye müstecmiʿ-i ḥaḳā'iḳ-i ʿulūm müstenbiṭ-i daḳā'iḳ-i ḥudūd u rüsūm maẓhar-ı ḫafāyā-yı muṭāraḥāt u münāẓarāt ve mebdaʿ-ı mezāyā-yı mübāḥeṣāt u muḥākemāt... envāʿ u eṣnāf-ı ʿulūm u kemālātı ḥāvī vü şāmil olmaġla maḫlaṣ-ı şerīfleri vücūd-ı laṭīfleri gibi kāmildür... Maʿārif-i bī-şümārlarından biri ki naẓm-ı ābdārdur şu gibi ṭabʿ-ı pür-ṣafāları ol vādīye revān u cārī ve āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı būy-ı müşg-i nebt ve rāyiḥa-i ʿūd-ı ḳamārī gibi münteşir ü sārīdür.

Mustafa (4): ...ḥaḳā'iḳ-i ʿilmiyyeye maʿṭūf ve ezimme-i cedd-i cezīli iştiḥżār daḳā'iḳ-i ḥikemiyyeye maṣrūf... Peder-i nāmdārları sākin-i dārü'l-ḳarār olup geşt ü güẕār... ḳılduḳlarında maḫdūm-ı merḳūm nev-sinn nev-sāl ḳalup ġarīb ü yetīm iken taḥṣīl ü tekmīl-i celīl ü ʿilm cezīl ü ʿaẓīm idüp feżā'il ü ʿirfān ile müşārün-ileyhi bi'l-benān olmışdur... Ḥālā naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra küşiş ve peder-i büzürgvārları gibi bu fenne tamām verziş üzredür.

Muʿammāyī: Taḥḳīḳ-i kelām oldur ki mezbūr egerçi nuḳāve-i evḳāt ve ḫulāṣa-i ʿīmārını ki sermāye-i saʿādāt-ı bī-şümārdur ki fenn-i muʿammāya ṣarf idüp zemānında iştihār bulmışdur lākin müte'aḫḫırīn-i Rūmdan Emrī ve vālid-i merḥūmuñ muʿammāları maṭlaʿ-ı ẓuhūrdan ṭāliʿ ü āşkār olalı mezbūruñ muʿammāları kütüb-i evvelīn ve aḥkām-pişīn gibi metrūk u mensūḫ olup ṣadā-yı kühsār maḳūlesi olmışdur.

Muʿīdī-i Diger: ...ṣāḥ-ı ʿilm ü dāniş yetīme ḳılāde-i ʿirfān u binīş çemen-ārā-yı ʿālem-i ʿilm ü kemāl... Çünki muʿāżadat-ı mücāhede ile rıḍvān-ı iktisāba mütemaṭṭī ve iḳdām-ı aḳdāmla ṣāh-rāh-ı taḥṣīl ü tekmīlde müteḫaṭṭīdür.

Makālī: Bu fennde daḫı fi'l-cümle iḳtidārı ve mertebe-i ḳabūle vuṣūl bulmış eş'ārı vardur.

Monlā Çelebi: ...taḥṣīl-i 'ilm ü kemāl ve tekmīl-i envā'-ı ma'ārif ü efḍāl ile ser-bülend olup... Esbāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i 'ilm āmāde vü ḥāżır ve būstān-ı vücūdı reşeḥāt-ı seḥāb-ı terbiyet-i efāżıl u ekābir ile behī vü nāżır iken dīvān-ı sa'ādet-i eyvān-ı sulṭānīde 'ulemā-yı dānişverāndan her fennde rāsiḫ ü māhir...

Mīrzā Mahdūm: Ẕikr-i feżā'il-i 'ilmiyyelerinde taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām-ı bāb-ı iẓhār u a'lāmda ne īrāṣ ide ki ḥiyāzet-i eṣnāf-ı 'ulūm ve şümūl-ı envā'-ı fünūn u rüsūm ol maḫdūm-ı me'ālī-i mersūma mīrāṣdur.

Meylī (2): ...mümtāz-ı gülşen-i 'ulūm-ı ma'ārif ve būstān-ı kemālāt u leṭā'ifde mānend-i serv-efrāz ṭab'-ı bülendi ḳulle-i ḳaf-ı ḥaḳā'iḳ ve hevā-yı feżā-yı daḳā'iḳda hümā-pervāz...

Meylī (3): ...riyāż-ı 'ilm ü edebi āb-ı sa'y u ṭalebi ile sīrāb ve gülistān-ı kemāl ve būstān-ı fażl u efḍāli cūybār-ı cehd-i bisyār ve kūşiş-i sa'y-ı bī-şümār ile ser-sebz-i şādāb eyledi. Ḥaḳḳā ki vüfūr-ı 'ilm ü fażīlet ve ṣafā vü luṭf-ı ḫaṣlet ile ārāste...

Nāmī: Bu fennde ṭab'-ı 'ālī-şānınuñ ṭuġrā-miṣāl ḫayli 'unvānı ve emṣāl ü aḳrānı miyānında nihāyetde nām u nişānı vardur.

Nādirī: Peder-i büzürgvārları ki cāmi'iyyet-i ma'ārif ü feżā'ilde bī-ṣānī vü ṣāliṣdür ḥavza-i iḳtidārlarına cem' itdügi nüḳūd-ı nā-ma'dūd-ı ma'ārif ve ṭārif ü tālid-i kemālāt u leṭā'ife vāriṣ olup... cevād-ı ṭab'-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı 'aṭf u tevcīḥ itmekle... ma'lūm u mefhūm-ı küll eḥad itmişdür.

Necmī: 'İlm-i nücūmda gūş-yār-ı rūzgār olduġıçün...

Necmī (2): Fi'l-vāḳi' sā'ir-i 'ulūm u ma'ārifinden ġayrı 'ārif-i seyr-i ṣevābit ü seyyār vāḳıf-ı daḳā'iḳ ü evżā'-ı felek-i devvār zübde-i aṣḥāb-ı hey'et ü tencīm muḥallil-i rümūz-ı ṣaḥā'if-i zīc ü taḳvīm żamīr-i münīr-i müşterī te'ṣīri delā'il-i enzār ile dānende-i rāz-ı nihān-ı felek-müstenīr olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-peẕīr olmışidi.

Nakşī: Baʿdehū ṣıfat-ı ʿilm-i nücūma iştiġāl idüp bu fennde daḫı ṣāḥib-kemāl olmışdur. Cāmiʿ-i şerīf-i Süleymānīde muvaḳḳıt olup evḳāt u sāʿātını bu maḳūle-i kemālāta ṣārif ve dā'imā kārī taḥṣīl-i leṭā'if ü maʿārif idi.

Nūrī (4): ...zuʿmınca ʿilm ü kemāl ile mālik-i niṣābdan...

Nevʿī: ...tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife müdām meşġūl olmaġla benī-i nevʿi miyānında memdūḥ u maḳbūl... Eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı ġavvāṣvār şuʿarā-yı zemāna baş egdürmiş ṭabʿ-ı bā-kemāli bu fenn-i pür-iclālde kārını kemāle irgürmişdür.

Nihālī (2): Maḳām-ı taḥṣīl ü tekmīlde dā'imü'l-ʿuḳūf olmaġla feżā'il ü kemālāt ile maʿrūf u mevṣūf āftāb-ı maʿārif-i mütekāṣiresi lāmiʿ ü raḫşān ve maḥāsin-i bāṭine vü ẓāhiresi gün gibi ẓāhir ü ʿıyān olup nihāl-i ẕāt-ı bā-kemāli būstān-ı feżā'il ü maʿārifde pür-berg ü bār olmış ve ḳaṣr-ı vücūd-ı felek-miṣāli envāʿ-ı kemālāt u leṭā'ifle pür-naḳş u nigār olmışdur.

Niyāzī: Şāʿir-i mezbūr fenn-i mūsīḳīde māhir olmaġla ekṡeriyyā murabbaʿ-gū olup...

Niyāzī (3): ...tekmīl-i celā'il maʿārif ü taḥṣīl-i kemālāta meşʿūf u mā'ildür. Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı iḳtidārı ve müzeyyen ü muvaşşaḥ ḳalā'id-i kütüb ü esfār baʿż-ı āṣārı vardur.

Vālihī (2): Levāzım u mehāmm taḥṣīl ü tekmīli ḥāżır u āmāde ḳılup ḥasbe'l-ʿāde sā'ir-i ṭullāb gibi sālik-i ṭarīḳ-i istifāde olduḳda feżā'il ü kemālātı pāye-i derece-i ʿulyāda olmaġın Edirnede Aḫīzāde Meḥemmed Çelebinüñ ḫidmetinde... Ḥaḳḳā ki aḫlāḳ-ı rażiyye ve eṭvār-ı marażiyye ile maʿrūf feżā'il-i insiyye ve kemālāt-ı ḳudsiyye ile mevṣūf ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ ü aḳsām-ı kemālātı ḥāvī vü eḥād-ı nās-ı ḥadīṣ-i fażl-ı bī-ḳıyās ve ḫaber-i meşhūr vaḳār-ı mevfūrını ḫākī vü rāvīdür. ʿAle'l-ḫuṣūṣ kütüb ü resā'il-i ʿilm-i taṣavvufa müştaġil ve dīde-i ḫāṭır-ı feyż-i meẓāhiri sürme-i taṣānīf-i meşāyiḫ ü ekābir ile mükteḥil olmaġla āteş-i ʿışḳ-ı İlāhī kānūn-ı derūnında mültehib ü müştaʿildür.

Vālihī (3): Bu fennde daḫı ṭabʿı rāsiḫ kelimāt u ebyātı raṣīn ü şāmiḫdür.

Vālī: Vāṣıl-ı sinn-i şebāb ve dāḫil-i reyeʿān-ı ʿömr bā-şitāb iken ḥā'iz-i feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥadd ü ḥisāb olup gerden ü cānı ḳalā'id-i kemālāt ile ḥālī ve sāġar-ı vücūdı raḥīḳ-i leṭā'if ü nevādir ile mālīdür.

Visālī (2): Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur. Fenn-i muʿammāya daḫı kūşiş ü verziş eylemişdür.

Vasfī (2): bu fennde daḫı ṣāḥib-i yed-i beyżā olup kārı başa yitürmişdür.

Vusūlī: Bu fennde daḫı nihāyetde iḳtidārı ve ṭabʿ-ı feżā'il-pīşelerinüñ bu vādīde daḫı çoḳ āṣārı vardur.

Vusūlī (3): Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur.

Hātifī (2): Ḫoş-ṭabʿ laṭīf-ṣoḥbet ehl-i ʿilm ve ṣāḥib-maʿrifet kimesne idi.

Hāşimī: ...taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve şeb ü rūz tekmīl-i nefs-i nāṭıḳaya mecd ü ʿāzim...

Hāşimī: Ve fenn-i muʿammāda daḫı tamām nāmdār olup istinbāṭ u istiḫracında ġāyet iḳtidārı olduġı cāy-ı ʿinād u lecāc degüldür.

Hicrī: Cenāb-ı büzürgvārınuñ bu fennde daḫı iḳtidārı olup maḳbūl-ı enām ve memdūḥ-ı cümle-i ḫāṣṣ u ʿām eşʿār-ı dürer-bārı vardur.

Hüdāyī: ʿİlm-i edvārda daḫı ṣāḥib-iḳtidār-ı bī-naẓīr-i rūzgārdur.

Yakīnī (2): Bu fennde ḫayli ḳābiliyyeti var idi.

Tezkire'de Sultan Korkud, Dervīş (2), Nūrī (2), Helākī'nin okuduğu kitaplar belirtilmiş ve onların ilmî durum ve seviyelerine ayrıca bir açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Sultan Korkud: Maṭāriḥ-i enẓār-ı ʿaliyye ve mesāriḥ-i efkār-ı celīleleri olan kütüb-i ʿulūmdan Şerḥ-i Mevāḳıf-ı Cürcānī kitābını gördüm. Kenārında ḫaṭṭ-ı şerīfleriyle baʿż-ı īrādet taḥrīr ü tasṭīr eylemişler ki kemāl-i fażl u efḍāllerine andan intiḳāl olınup ol āṣār-ı şerīfeden mü'eṣṣire istidlāl olınur.

Dervīş (2): Niçe zemān āstān-ı sa'ādet-āşiyān-ı Monlāya rūy-māl ve naḳl u ders-i kitāb-ı Meşnevī ile taḥṣīl-i ḥāl ü kemāl itdükden ṣoñra...

Nūrī (2): Niçe zemān (ḥażret)-i vālid-i firdevs-mekānda dāmen-der-miyān olup ẕāt-ı bī-ʿadīl ü naẓīri müddet-i medīd ü keşīrde gāhī Şerḥ-i Mevāḳıf ve gāhī Hidāye ve gāhī tefsīr oḳumağla emşāl ü aḳrānı miyānında ḫayli pür-ʿunvān u şehīr olmış idi.

Helākī: Ḫayli Fārisīdān ve ṣāḥib-i ʿirfān kimesne olmağın ḫalḳ-ı cihān andan Būstān u Gülistān oḳurlardı.

3- MESLEK, MEVKİ, GEÇİM DURUMU VE İMKANLARI

Tezkirelerde şairlerin meslek, mevki, geçim yolu ve durumları üzerine yapılan tanıtım ve değerlendirmelere de yer verilir. Tezkirelerde verilen diğer bilgilerde olduğu gibi bu konunun da uzun veya kısa olması tezkireciye göre değiştiği görülür. Tezkirelerde şairin sanatı ile sosyal ve ekonomik durumu arasında münasebetler kurulur. Bu önemli ve dikkat çekici bir noktadır. Tezkirelerde şairlerin mesleklerine dair verilen bilgiler, çağının tezkireciye sağladığı haber imkanları, şaire zaman ve çevre olarak yakınlığı ve tezkirecinin bu konuya göstereceği alaka ile sınırlıdır[153].

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, önemle üzerinde durulan hususlardan birisi de şairin aldığı eğitimin sonucunda sahip olduğu meslektir. Tezkireci, biyografisini verdiği şairin sadece aldığı eğitimin ardından elde ettiği mesleğini değil, daha sonra mesleğinde meydana gelen ilerleme, değişiklik, azl, ayrılma, görevden ayrıldıktan sonra geçimini nasıl sağladığı, emekli olup olmadığı gibi hususlar hakkında da oldukça ayrıntılı bilgi verir. Tezkire'de bazı şairlerin mesleklerinin kısaca ifade edildiği de olmuştur. Ayrıca şairlerin saray çevresi ile olan münasebetlerini de Tezkire'de bulmak mümkündür. Bu bakımdan Tezkire'de geçen şairlerin meslek, mevki, geçim durumu ve imkanları özel hizmet, yakınlık ve destekler, devlet hizmetleri, serbest meslek ve geçim yolları olarak değerlendirilebilir.

a) Özel Hizmet, Yakınlık ve Destekler

aa)Saray Çevresi

Padişah ve şehzadeden oluşan saray çevresi etrafında toplanan şairlerin sosyal mevki ve geçim durumu oldukça çeşitlidir. Bunlardan katiplik, hazinedarlık, muallimlik, imamlık vb. meslek ve mevkilerin, belirli bir görev yapmamakla birlikte, çeşitli maaş imkan ve statülerine tabi tutulanların, kısacası, yapılan tanıtmalarda mesleği, görevi belli bir statü etrafında açıkça belirtilenlerin durumları ayrıca ele

[153] Mustafa İsen, a.g.e., s.221.

alınacaktır. Burada sadece saray çevresi (padişah ve şehzade) arasındaki özel hizmet, dostluk, arkadaşlık, özel tanışıklık ve destek ilişkileri açısından değerlendirilecektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda saray, daima hükümdarların şahsiyetleri ile değişen derecelerde, şiir ve edebiyatın koruyucusu ve teşvikçisi olmuştur. Padişahların şiir ve edebiyata olan merakları ölçüsünde bu topluluklar artmış veya eksilmiştir. Saray, dışarıda yetişen şairleri koruduğu gibi, bazen kendi içnden de şairler yetiştirmiştir. Saraya alınarak terbiye edilen çocuklardan şiire kabiliyetli olanlar, sarayda hizmet ettikleri müddetçe, edebiyatın saray içinde devamını sağlamışlardır[154]. Tezkire'de eğitim ve yetişme yeri saray ve çevresi olan şairler daha önce Sarayda Alınan Eğitim kısmında zikredildiği için bu konunun dışında şairlerin saray çevresine nasıl, hangi şart, vesile ve amaçlarla girdikleri üzerinde durulacaktır.

Özel dostluk, hizmet veya yakınlığın çeşitli şekilleri vardır. Bunlardan birisi devamlı veya uzun süreli olmakta, daha sıkı, sağlam, kalıcı ve samimi bir mahiyet taşımaktadır. Bu padişahla kurulan temas ve münasebetlerin en ileri, en yüksek ve cazip şekillerinden birisini oluşturur. Açıkça nedimlik, musahiblik, münademetlik gibi tabirlerle karşılanan bu yakınlık ve dostluğun Tezkire'de ifade edildiği görülmektedir.

Ahmedī: Tīmūr daḫı mezbūra raġbet-i mevfūr göstermekle meclis-i ḫāṣṣına daḫil olup devlet-i taḳarrüb ü münādemetine vāṣıl olmış idi.

Bāḳī: Ba'dehū pādşāh-ı süḫandān şehenşāh-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān... iltifāt-ı tāmm ve raġbet-i mā-lā-kelām idüp le'ālī-i ḥāl ve 'iḳd-ı aḥvālleri ictimā' u intiẓām bulup menāṣıb-ı 'āliyye ve merātib-i sāmiyyeye irtifā vü i'tilā itmişdür. El-ḥaḳḳ merḥūm Ḫudāvendigāruñ mezbūra küllī iltifātı var idi. Şeref-i ṣoḥbetine vāṣıl ve muṣāḥib zümresine dāḫil olmaḳ iḥtimālinden mürebbī vü senedi olanlar reşk ü ḥased itmege başlamış idi.

[154] Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul, 1996, s.15.

Basîrî: Ol zemānda Sulṭān Bāyezīdüñ dāmādı Uġurlı Sulṭān Aḥmedüñ muṣāḥibi olup anuñ ṣoḥbetiyle eglenüp ḳalmışdur. Baʿdehū mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner merḥūm İskender Çelebinüñ luṭfına maẓhar olmış idi.

Celāl Çelebi: Mezkūruñ maʿārif ü kemālātda ḫayli medḫali ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ḫōş-nüvīslikde ḳalem gibi eli olmaġın mezbūra küllī maḥabbet ve terbiyetinde bezl-i himmet idüp merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana lāla olduḳda bile alup gidüp ol āstāne-i eʿālī-pervere bende vü çāker idüp kātib-i rüʾūs eyledi. Baʿdehū nāṣiye-i şānında āsār-ı cāh u celāl pertev-i mihr gibi lāmiʿ ve ġurre-i cebīninde enver-i mecd ü meʿālī tebāşīr-i ṣubḥ gibi ṭāliʿ ü sāṭiʿ olmaġla şehzāde-i cevān-baḫt ve şāyeste-i tāc u taḫt ḥażretlerinüñ devlet-i muṣāḥabetlerine nāʾil ve şeref-i münādemetlerine vāṣıl olmışdı. Baʿdehū Sulṭān Selīm pādşāh-ı heft-iḳlīm olduḳda emīr-i ʿalem olup ʿalem-misāl aḳrān u emsāl arasında ser-firāz ve mānend-i livā-yı saʿādet-pirāy-ı sulṭānī cümleden bālā vü mümtāz olmış idi. Lākin baʿż-ı aṣḥāb-ı devlet ve aʿyān-ı ḥażret ile zindegānīsi olmaġın żarūrī ḫidmet-i pādşāhdan dūn lāzım gelüp teḳāʿüd ile yine Manastıra ʿavdet ü mürācaʿat itmiş idi.

Hubbî: ...Sulṭān Selīm Ḥan bin Süleymān Ḫanuñ şehzāde iken ḫācesi olan Şems Çelebinüñ ḥalīlesi idi. Ol taḳrīble Sulṭān Selīm Ḫan ile muṣāḥib ü münādim ve saʿādetvār sarāy-ı celālet-medārlarına mülāzım idi.

Halîmî Çelebi: Mezbūruñ taʿdād-ı fażl-ı hüneri ve taʿrīf-i kemāl-i evferinde büyütür ki Sulṭān Selīm-i hünerver gibi pādşāhuñ enīs ve ol maḳūle şehenşāhuñ ki felek-i maʿārifüñ Bercīsidür muṣāḥib ü celīsi idi. Şuʿarā-yı zemānından biri bu beyti ḫūb dimişdür.

Beyt : Şol pādşeh ki nām-ı şerīfi Selīm ola
Lāyıḳ budur muṣāḥibi anuñ Ḥalīm ola

Haydar Çelebi: Sulṭān Cemüñ beyāż-ı ṣaḥīḥ bir ṭūṭī-i faṣīḥ-zebān ve şekker-güftārı ve mānend-i berḳ-i sefīd bir murġ-ı süḫan-güẕār u ḫōş-eṭvārı var idi ki (Ḥażret)-i Şehzāde-i Cem-iḳtidāruñ enīs ü ġam-güsārı ve zemān-ı şiddet ü kürbetde

mūnis ü ġam-ḫ*ār* idi. Sulṭān Cem anuñ tekellümi ile def'-i ġam u elem idüp bir zemān ansuz olmaz idi ve şehzādeye rūḥ-ı revān meṣābesinden olmış idi ki bir ān cānsız dirilmez idi.

Hātemī: Ba'dehū Sulṭān Selīm Dārā-yı heft-iḳlīm olduḳda merḥūmı yine ḳāżī'asker idüp niçe def'a ḫalvet-serālarına da'vet ve ḫāṣṣaten mezbūr ile tenhāca muṣāḥabet iderdi.

Hayālī-i Diger: Mezbūrda ṭalāḳat-ı lisān ve 'uẕūbet-i beyān olup nihāyetde süḫan-āferīn kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb ve muṣāḥabeti şīrīn olmağın iftiḫār-ı selāṭīn-i rūy-ı zemīn Sulṭān Selīm-i celālet-temkīn ile muṣāḥib ü ḳarīn idi.

Saʿdī: Şehzāde Sulṭān Ceme muṣāḥib ü hem-dem ve ḥarem-sarāy-ı esrārına tamām maḥrem idi.

Şevkī: Sulṭān Maḥmūd bin Sulṭān Bāyezīd Mağnisada şehzāde iken Necātī ve Ṭāli'ī ve Ṣun'ī der-i devlet-i me'āṣirinde müctemi' ü ḥāżır olmışlar idi. Bunlaruñ şem'-i cemāline pervāne olmaḳ şevḳi ile şehr-i mezbūra varup şu'arā-yı sālifü'ẕ-ẕikr ile münādim ü muṣāḥib olup...

Nigārī: Sütūn-ı aḳlām ve bādbān-ı evrāḳla yalñız açup 'ummān-ı 'irfāna dümen ṭoğrılanmış idi. Ol eclden serīr-ārā-yı kişveristānı merḥūm Sulṭān Süleymān-ı Ṡānī (Ḥażretleri)ne nedīm olup cām-ı şarāb gibi dāḫil-i bezm-i 'işreti ve sa'ādet ü sürūr u melāli mülāzım-ı ḥarīm-i celālet ü şevketi olmış idi.

Hāşimī (2): Hemīşe ef'āl ü aḥvāli bir vefḳ-i marāżī olan ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī... (Ḥażretleri)nüñ muṣāḥiblerinden ve nāẓım-ı envā'-ı mefāḫir ü menāḳıblarından idi.

Tezkire'de hidmetde, hidmetinde, hidmet etmek, hidmetine tayin edilmek, intisāb etmek, ri'āyet etmek, bendelik, çākerlik gibi ifadeler de padişah ve şehzadelerin yakın çevresindeki şairler için kullanılan tabirlerdir.

Senāyī: ...yine ol āstāneden dūr ve ḫidmet-i şehenşāh-ı saʿādet-destgāhdan mehcūr olmayup şehzāde ile Amasiyyaya bile gelmiş idi.

Cāmī Beg: Merḥūm Sulṭān Selīm bin Süleymān Ḫan şehzāde iken āstānelerine intisāb idüp meclis-i üns-i pür-ṣafālarında cām-ı ṣahbā gibi müdām dā'ir ve ekṣeriyyā ṣoḥbet-i ḫāṣṣ-ı şehenşāhīye ḥāżır olurdı.

Ḫālisī: Āḫir tīr-i me'mūli hedef-i ḳalūlüñ şāḫışı olup ʿulūfesi bedeli tīmār müteferriḳalıġı ile pādşāh-ı gerdūn-penāhuñ ʿabd-i ḫāliṣi olmışdı.

Zihnī (2): Evā'il-i ḥāl ve mebādī-i sinn ü sālinde şehzāde-i melek-ḫıṣāl Sulṭān Selīm-i S̱ānī Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek ıttıṣāllerine istinād u intisāb idüp...

Sırrī (2): Pādşāhımuz ḥāriṣ-i mülk-i ʿadl ü dād ve vāriṣ-i salṭanat-ı Keyḫüsrev ü Keyḳubād Ḥażret-i Sulṭān Murād... şehzāde iken āstān-ı felek-nihādlarına yüz sürüp ḥalḳa-miṣāl bāb-ı ḫidmetlerinde dā'im ü ḳā'im ve saʿādetvār ẕāt-ı celālet-eṭvārlarına mülāzım olmış idi.

Ṣafī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan bir ġazel-i dil-sitānın görüp āstān-ı ʿizzet ü celāletlerine daʿvet itdükden ṣoñra ol ḫāce mekteb-i kemāl ü maʿrifeti muʿallim-i ḫādımān-ı ḥarem-sarāy-ı salṭanatları eylemişler idi.

Seyfī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Amasiyyada şehzāde iken āstān-ı felek-ḳıbāblarına intisāb idüp mānend-i seyfī vü şāhīn ẕāt-ı maʿārif-tezyīni sāʿid-i saʿādet-i mesāʿid-i şehzādede mekān u ḳarār ḳılmış idi ve miṣāl-i Yūsuf-ı zer-nigār ḫidmet-i şehr-yār-ı sipihr-iḳtidāra bil baġlayup miyān-ı cānına niṭāḳ-ı ʿubūdiyyeti muḥkem ü üstüvār idüp ḳaṭʿen ḫidmet-i ʿaliyyelerinden kesilmez ve ḫüddām-ı bārgāh-ı sipihr-iḥtirāmına ṭaḳılup ḥalḳaveş bāb-ı saʿādet-me'ābından ayrılmaz idi.

Şemsī Paşa: ...merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)yle merḥūm-ı merḳūmuñ ʿālem-i ṭufūliyyetden ḥuḳūḳ-ı sābıḳası olmaġın vāriṣ-i mülk-i Süleymānī ve serīr-ārā-yı taḫt-ı Ḫāḳānī olduḳda mülāzım-ı ḫuddām-ı bārgāh-ı felek-mekānı olmaġa fermānı olmış idi... cānib-i Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye ʿavdet ü mürācaʿat

itdükde mukarreb-i Ḥażret-i Sulṭānī olup peymāne-mis̱āl meclis-i ünslerinden müfārık olmaz ve ṣayd u şikārda şehbāzvār ḳullarından ayrılmaz idi.

Şevkī: ...şehzādenüñ Dīvānında kātib ve ḫidmet-i şehenşāh-ı mesfūrda mānend-i tīr ṣāḥibü't-tedbīr dā'im ü dā'ib olmış idi.

Şehīdī: Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda şehzāde iken āstānesine intisāb idüp sulṭān-ı merḳūm taḫt-nişīn-i salṭanat-ı Rūm olduḳda iltifāt-ı bī-kerānı ile bergüzīde-i aḳrān olup ḫayli celālet-i şān iktisāb itmiş idi.

Ulvī: Anda Celāl Çelebi vāsıṭasıyla niçe aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı celāl ü ʿizzet belki Ḥażret-i Şehzāde-i cevān-baḫt Sulṭān Selīm Ḫan (Ḥażretleri)ne iẓhār-ı ʿubūdidiyyet ile kesb-i āşināyī ve maʿrifet ḳılmış idi. Baʿdehū mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i āfāḳ olan Ṭuraḳ Çelebi gelüp ḫidmet-i şehzādede maḳbūl ve silk-i muḳarrebīne duḫūl itdükde mezbūruñ şuʿarāya nihāyetde meyl ü raġbeti olup bülbülān-ı maḳāl gülistān-ı luṭf u nevālinden ġayrı yirde muteġannem ve ʿandelībān-ı eşʿār şāḫsār-ı kerem-i bī-şümārından özge maḥallde müterennem olmaz idi. Lākin cümleden şāʿir-i mezbūra meyl ü maḥabbeti eks̱er ve ol zümreden ḫāṣṣa naẓīr-i luṭf-ı nihānīsine manẓar olup şehzāde ḥażretlerine terbiyet ü midḥati ile şehzādenüñ ʿulūfe-i seniyye vuṣlāt u ʿaẓīmesine maẓhar olup niçe eyyām āstān-ı meʿālī-niẓāmlarında bende vü çāker olmış idi.

Fedāyī: Ḥālā kātib-i kilār-ı ʿāmir-i sulṭānī olup ḫidmet-i ḫuddām-ı ḥarem-sarāy-ı sürūrda dāmen der-miyān olmaġla ṣayd-ı ḥaram gibi dest-i āsīb ü sitemden der-amāndur

Fazlī-i Diger: Ḥattā merḥūm ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḥan oġlı Şehzāde Sulṭān Meḥemmedüñ sūr-ı ḫıtānında şuʿarā-yı zemān ve büleġā-yı devrān ḳaṣīdeleri diyüp Ẕātī ki ḳıdve-i ʿaṣr ve zübde-i dehr idi ḳaṣīdesin cümleden muḳaddem oḳuduḳda Fażlī nām bir şākird-i be-nām vardur icāzet virüñ gelsün diyüp ḥużūr-ı sulṭānīde ḳaṣīdesin kendüden ṣoñra oḳutdurmışdur. Baʿdehū Şehzāde Sulṭān Meḥemmed Maʿnisaya sancaġa çıḳduḳda Fażlī kātib-i Dīvānı olmış idi.

Şehzāde-i mezbūruñ dīvān-ı ʿömri bozulup ol serv-i gülşen-cevānı nihāl-i ümmīd-i ṣāḥib-ḳırānı şikest-i ṣarṣar-ı ḫazān ve pāy-māl ü nekbā-yı aḥzān olduḳda Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā āstānesine intisāb u intimā idüp niçe zemān ol gülistān-ı pür-ṣafāda bülbül-i gūyā olmış idi.

Fehmī (2): Dāḫil-i silk-i bendegān-ı cenāb-ı ḫāḳānī iken Edirnede emīn ḫāṣṣa-i ḫarc-ı sulṭānī olmış idi. Baʿdehū Sulṭān Selīm-i ḳadīm ile diyār-ı ʿAraba gidüp anda gāh emīn ü gāh nāẓır olmağla...

Necātī: Ḥikāyet olınur ki şāʿir-i mezbūr şehenşāh-ı mezkūruñ ʿāşıḳ-ı şeydāsı ve beste-i zencīr-i maḥabbet ü velāsı ve ol Ḫüsrev-i Şīrin-lebüñ Ferhādı ve ol Leylī-i ḥüsn ü cemālüñ Mecnūn-ı maḥzūn-ı nā-şādı olup ḥüsn-i ʿālemgīrüñ kākül-i müşg-bārı gibi perīşān-ı rūzgārı ve ḳāmet-i bī-miṣāl ü bī-naẓīrinüñ cūybār-ṣıfat bī-ṣabr u ḳarārı olmış idi... şāʿir-i mezbūruñ derd-i dilinden ḫaberdār idi. Lākin iʿlām u iẓhāra mecāli ve bu ḥālden hergiz ḳāl u maḳāli yoġ idi. Sırr-ı nihānı cānı gibi ṣaḳlayup şuʿle-i āteş-i derūnı pür-zebāne olmış iken yine sūziş-i cenānını hergiz zebāna getürmez idi. Ol şehenşāh-ı melāḥat-nişān daḫı mihr ü maḥabbetini mihr gibi ʿāleme ʿıyān ve sebīke-i ʿışḳını kāmilü'l-ʿayār mıdur diyü miḥekk-i tecrübeye urmağla imtiḥān idüp neşā-yı ṣahbā-yı ʿışḳ u maḥabbetle ḳanzil ve cām-ı ġarām-ı müdām ile mest-i lā-yaʿḳıl iken yine ol ʿāşıḳ-ı bī-dili bezm-i şarāba ve ḫalvet-sarāy-ı felek-cenāba daʿvet ider. Mezbūr daḫı bu ḥālden ḫabīr olup bu ġazel-i bī-naẓīr ile bu gevāhir-i pür-ʿitibārı meclis-i şāha nişār itmişdür.

Şiʿr : Sünbül ṣaçuñla ḫāṭırımuz ʿāṭır olmadı
Gül-ruḫlaruñ bizümle iki gün bir olmadı
(...)
Yaḳma caḥīm-i hicre mü'ebbed Necātīyi
Bī-çāre ʿāşıḳ oldı ise kāfir olmadı

Nutkī (2): ...ḳıṣṣa-ḫānlıḳda nādire-i zemān ve şöhre-i devrān olmaḳ taḳrībiyle naẓar-ı iksīr-i eşer-i sulṭān-ı cihān-fermān fermā-yı zemīn ü zemān Ḥażret-i Sulṭān

Murād Ḫan ile maġbūṭ u maḥsūd-ı aḳrān olmaḳ mertebesine nā'il olmış idi. Ḥālā şekkeristān-ı meclis-i şāh-ı cihānda şekker-i mükerrer-i luṭf u iḥsānıyla nuṭḳı faṣīḥ bir ṭūṭī-i şīrīn-zebān ve gülistān-ı ṣoḥbet-i sulṭān-ı zemānda gül-i ṣad-berg inʿām-ı firāvānı şevḳıyle edāsı melīḥ bir bülbül-i hezār-destāndur.

Nihālī: Ol eyyāmda şöhre-i āfāḳ olan merḥūm İsḥaḳ Çelebi ve Köse Bozan ile ṣāḥib-ḳırān-ı ṣaf-şiken Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī ḫidmetine varduḳda ol şāh-ı sütūde-ḫıṣāl mezbūruñ ifʿāl u aḳvāllerinden rāżī olmaduḳda merdūd südde-i ʿālī-şān olup her biri şāyeste-i ḳurb-ı şāhān olduġınuñ tafṣīli İsḥaḳ Çelebi tercemesinde beyān olmışdur.

Nizāmī: Selāṭīn-i Āl-i ʿOs̱mān içre ser-ʿalem-i rāyet-i bedīʿü'l-āyeti gibi ser-āmed olan fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye merḥūm Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ evṣāf u aḥvālini istimāʿ idüp ḥużūrına daʿvet itmiş idi. Yolda gelürken daʿvet-i pādşāh-ı z̠ü'l-celāle icābet idüp es̱nā-yı seferde diyār-ı ʿuḳbāya güẕer eyledi.

Padişaha ve şehzadeye özel hizmet ve yakınlığın bir diğer göstergesi de padişah ve şehzadenin övgücülüğüdür. Tezkireciler, bazen bu durumu açıkça bildiren ifadeler kullanırlar. Fakat bu yolda çoğu tanıtmalar, yine de anlamı ve kapsamı çok geniş, genel ifadelerle yapılmakta ve böylece şairin, padişah veya şehzadeyle ne tür bir hizmet ve yakınlık içerisinde bulunduğu anlaşılmamaktadır. Bu genel ifadeler ile padişahın özel övgücülüğü yanısıra, musahibliği, nedimliği, mahremliği gibi çeşitli görev ve fonksiyonları da kastedilmiş olabilir. Bu tarz ifadeler Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de az olmakla birlikte falanın şuʿarāsından olmak, mādihi olmak şeklinde tek ve kısa cümleler halinde geçmektedir.

Ahmed-i Dāʿī: Sulṭān Murād-ı māżīnüñ birāderi Emīr Süleymān şuʿarāsından...

Zemānī-i S̱ānī: Ārzū-yı cāh u celāl ve hevā-yı menāṣıb u meʾāl mezbūrı dānişmendliginden ferāġata dāʿī olmaġla (Ḥażret)-i Şehzāde-i Sulṭān Muṣṭafāya sāʿī olmış idi.

Lalî: Egerçi şu'arādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf u in'āmıyla ḥumeyyā-yı mekārim-i bī-intihāsın nūş iden büleğādandur.

Melīhī: Cenāb-ı Sulṭān Bāyezīd Ḫan evlād-ı emcādından Sulṭān Aḥmedüñ şā'ir-i medḥ-ḫānıdur.

Niyāzī (2): Mişāl-i ḥükm-i fermānı cümle-i cihāna berḳ-ı ḫāṭıf mişāli revān ve tīġ-i bī-dirīġ ḳahrı rūy-ı düşmen-i ġaddāra ṣā'iḳa-i āteş-nişān olan merḥūm Yıldırım Bāyezīd Ḫanuñ şu'arāsındandur.

Figānī-i Kadīm: Sulṭān Bāyezīd Ḫan evlādından Sulṭān 'Abdu'llāh sancaḳda iken ol şehenşāh-ı pür-i'zāzuñ ḥużūrında 'alem-mişāl ihtizāzda ve şehbāzvār hevā-yı medḥ ü şenāsında pervāzda idi.

Ayrıca Tezkire'de şairlerin her hangi bir vesile ile saray çevresine dahil oldukları ve mesleklerinde ilerleme gösterdikleri de belirtilmiştir.

Edāyī Beg: Evā'il-i ḥālinde ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymānuñ oğlı Sulṭān Muṣṭafānuñ āstānesine intisāb ile ḫayli celālet ü şān iktisāb idüp meclis-i ḫāṣṣına dāḫil olmağla gerçekden devlete vāṣıl u nā'il olmış idi.

Halīmī Çelebi: Tāsi'-i eflāk-ı eyālet ve mihr-i cihān-gerd-i salṭanat u celālet iftiḫār-ı āl-i 'Oşmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda şehzāde-i cevān-baḫt ve mutaraşşıd u müteraḳḳıb-ı tāc u taḫt iken āstān-ı sa'ādet-āşiyānı merkez-i devā'ir-i luṭf u iḥsān ve medār-ı erbāb-ı fażl u 'irfān olmağın mezbūruñ meyli meyl-i cān... Ṭrabzona dāḫil ü vāṣıl olduḳda muḳarribān-ı ḥażretden ba'żınuñ luṭf-ı kāmili ile şeref-i ṣoḥbet-i şehzādeye nā'il olmışdur... ṣadefvār dürc-i żamīrinde olan le'ālī-i ma'ārif ve cevāhir-i leṭā'ifi meclis-i şāhīde nişār u īşār itdükde ol cevāhir-i zevāhir-i şemīn ve la'l-i ābdār u rengīn ḥüsn-i ḳabūl-ı şehzādeye ḳarīn olup mānend-i ḫātem-i elmās-nigīn mezbūrı el üzre ṭutmışlar idi. Ol eşnāda ḫidmet-i ta'līm-i şehzāde daḫı maḥlūl olıcaḳ mezbūrı ol ḫidmetle müşerref ve gūş-ı dil ü cānın le'ālī-i elṭāf-ı bī-kerānı ile müşennef itmişdür.

Hayālī: ...Sulṭān Süleymānuñ sā'id-i sa'ādetinde ḳarār iden şehbāzlardan olup mecmū'a-i Dīvānı gibi ol sulṭān-ı 'ālī-şānuñ yanında gitmez ve evṣāf-ı leb-i dil-berān gibi ekşer-i zemānda dilinden düşmez idi. Ḥattā ḥarem-i ḳudslerinde bezm-i ünse dāḫil ve devlet-i maḥremiyyet-i ṣoḥbet-i 'işretlerine nā'il olmağla ser-i sa'ādet-medārı evc-i felek-i devvāra vāṣıl olmış idi.

Derūnī-i Diger (2): Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṣānīnüñ şehzāde iken meclis-i üns ü bezm-i ḫāṣṣına dāḫil olup ser-menzil-i luṭf-ı şāmiline vāṣıl olmış idi.

Dervīş (3): Ol bedr-i münīr hilāl iken ve ol ẕāt-ı celīl ü ḫaṭīr nev-sinn ü nev-sāl iken tuḫfe-i girān-māye olmağın pīşgāh-ı sulṭānī olduḳda At Meydanı sarāyına vāṣıl ve lü'lü-i vücūd-ı kāmili silk-i ḫuddām-ı sulṭān-ı sa'ādet-nişāna dāḫil olmışdur... Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātında müda' ü meknūn olan ḳuvveti fa'le ve ṣandūḳ-ı derūn-ı ma'ārif meşḥūnında maḫzūn olan le'ālī-i isti'dādı īcād getürmekle dāḫil-i ḥarem-i sarāy-ı sulṭānī olup ehl-i cinān gibi yiri behişt-i cāvidān olmış idi.

Gazālī: ...ol zemānda Şehzāde Sulṭān Ḳorḳuda ki şehzādegān-ı Rūm içinde feżā'il ü 'ulūm ve terbiye-i aṣḥāb-ı fünūn u fühūm ile mevṣūf u mevsūm idi ḫidmetinde dāmen-der-miyān olmaḳ arzūsıyla Ma'nisaya varup merḥūm-ı merḳūmuñ maḥbūb u maḳbūli olan Piyāle Begüñ ki sāġar-ı luṭf u iḥsānın çekmedük ve bāde-i in'ām-ı bī-kerānın içmedük aṣḥāb-ma'ārif ü erbāb-ı leṭā'if mücāvir ü müsāfir ve vārid ü ṣādır ḳalmamış idi ḫidmetine ıttıṣāl idüp ṣurāḥī-mişāl muḳīm-i meclis-i luṭf u nevāli olup giderek meclis-i şehzādeye dāḫil ve şehenşāh-ı merḳūm aṣḥāb-ı leṭā'if ü kemālāta mā'il olmağın mertebe-i taḳarrüb ü vaḥdete vāṣıl olmış idi. Ḥattā şehzāde ol eşnāda Mıṣra gitdükde sa'ādetvār ḫidmet-i şehr-yār-ı kāmkārdan ayrılmamış idi ve sāye-mişāl ol āftāb-ı devlet ü iḳbālden müfārıḳ olmamış idi.

Nūhī: İstanbula muhāceret idüp ba'ż-ı ümerā vü vüzerānuñ ḫidmetine vuṣūl ve şeref-i ṣoḥbetine müşūl ile sālik-i bendegān-ı ṣāḥib-ḳırān cenāb-ı Sulṭān Süleymān

Ḫana duḫūl itmiş idi. Baʿdehū şehzādegān-ı ʿālī-şān miyānında otağa gibi ser-āmed ve gülistān-ı salṭanatda nihāl-i serv-ḳadd iken...

Nihānī (2): Mīr-i Cemşīd-āyīn merḥūm Duḳakinzāde Ḳāhire-i ṭāhirede mīr-i mīrān iken ṣadr-nişīn-i serīr-i ʿOsmānī merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṣānī ḫidmetine riyāż-ı şehr-i Mağnisada ḳayd-ı riyāset ü salṭanatından serv-veş āzāde iken pīş-keş-i şāhāna ve hüdāyā-yı bī-kerāna ve şāyeste-i cenāb-ı şehr-yār-ı kāmkār ṣarf-ı tuḥaf-ı bī-ḥadd ü ḥisāb ile ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḫubūrlarına gönderdükde cenāb-ı şehenşāhīde maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī olup vücūd-ı pür-cūdı sezāvār ḳurb-ı saʿādet-penāhı idüp meclis-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣlarına duḫūlden ġayrı vāṣıl-ı nihāyet-i mertebe-i ḳurb u ḳabūl olmış idi.

Tezkire'de padişahın lutfuna mazhar olup genellikle meslek ve mevkilerinde ilerleme gösteren, durumlarını düzelten şairler de bulunmaktadır.

Ahmed Efendi: ...pādşāh-ı cihān mezbūra otuz biñ āḳçe iḥsān itmiş idi. Sulṭān Bāyezīd taḳrīb-i mezbūr ile merḥūmı maʿlūm idinüp ekşeriyyā ḫilaʿ-i fāḫire ve cevā'iz-i vāfire ile şādān ve ġonçe-i cennātın nesā'im-i iḥsānı ile ḫandān iderdi.

Bāḳī: Ḥaḳḳā ki merḥūm Sulṭān Süleymān-ı gerdūn-vaḳār oğlı Sulṭān Selīm-i kāmkāruñ mezbūra iltifāt-ı bisyār ve rağbet-i bī-şümārı var idi. Her birisi ġazeller gönderüp tetebbuʿ itsün diyü fermān ve niçe niçe iḥsān u inʿām-ı firāvān idüp ḫaṭṭ-ı şerīfleriyle mektūb-ı laṭīfleri gelürdi.

Cafer Çelebi: ...menşūr-ı aḥvāli ṭuğrā-yı ġarrā-yı iltifāt-ı pādşāh ile muvaḳḳaʿ ve tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḥāli yevāḳīt-i ʿināyāt-ı sulṭāniyye ile muraṣṣaʿ olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemīn ü zemān (Ḥażret)-i Sulṭān Selīm Ḫana nişāncı olmağla pür-ʿunvān ve emṣāl ü aḳrānı miyānında ṭuğrā-mişāl ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur. Baʿdehū yevmen fe yevmen ġonçe-i bāli nesā'im-i iltifāt-ı bī-kerān ile ḫandān ve çemenzār-ı aḥvāli bārān-ı nevāziş ve iḥsān-ı sulṭān-ı deryā-nevāl ile ser-sebz ü reyyān nesīm-i ʿanber-şemīm-i nām u nişānı vāṣıl-ı meşāmm-ı cümle-i cihāniyān olmışdur.

Hāce Çelebi Efendi : ʿAleʾl-ḫuṣūṣ evāḫir-i salṭanat-ı ṣāḥib-ḳırān-ı Sulṭān Süleymān Ḫanda tefsīr-i kelām-ı melik-i ʿallāmı itmām itdükde vaẓīfelerine taraḳḳī ile inʿām-ı mā-lā-kelāmı ẓuhūr idüp ḳāżīʿaskerler gibi yazlıḳ ve ḳışlıḳ taʿyīn olınmış idi. Bu taḳrīb ile tevābiʿ ü levāḥiḳi elṭāf u aʿṭāf-ı pādşāh-ı dād-güstere ḳarīn olmış idi.

Dervīş (3): Lā-cerem lāzım u müteḥattim oldur ki dāḫil-i būstān-sarāy ola niçe zemān ḫidmet-i sulṭān-ı cihānda ṭoġancı olmaġla bāz-mis̱āl amānī vü āmālī ele gelmiş idi... Ḥażret-i pādşāh-ı melek-nihād mezbūruñ nevāziş ü riʿāyetine tamām liyāḳat u istiʿdādını maʿlūm idicek ḫāṣṣ odada iken ol muḳābelede ṭoġancılar ketḫudālıġı ḫidmetine muʿayyen itmekle beyneʾl-aḳrān muʿanven olup gerden-i vücūd-ı nāmdārı ḳılāde-i iʿtibārlarıyla muṭavvaḳ u müzeyyen olmışdur. Ḥālā saʿādet ü nuṣret gibi her gün mülāzım-ı Ḥażretī ve şem-mis̱āl her gice ayaġ üzre müdāvim-i ḫidmetīdür.

Revānī: Sulṭān-ı cihān-muṭāʿ ve şehenşāh-ı ḫūrşīd-irtiḳā Sulṭān Selīm-i ṣaff-şiken şehr-i Ṭrabzonda şehzāde iken āstānesine rūy-māl idüp ol sulṭān-ı melek-ḫıṣālüñ nevāziş ü nevāli ve inʿām u efḍāli ile ḫayli raġbet ü kemāl bulmış idi.

Şemsī: Sulṭān Meḥemmed ile nihāyetde ülfet ve miyānlarında ġāyet ḫullet olmaġın kāġıd-ḫāne yanında ḥālā Cenderecizāde çiftligi dimekle meşhūr olan mezāriʿ u çayırları temlīk eylemişdür.

Şevkī (2): İftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda iken lālāsı olan Āl-i Fenārīden Şemsī Bege ḫidmet itmegin Ḥażret-i Şehzādenüñ maʿlūmı ve manẓūr-ı naẓar-ı elṭāf-ı bī-ḥadd ü ruḳūmı olmış idi.

Ārif: Merḥūm-ı ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫana şen-nāmeci olup ol bahāne ile luṭf-ı evferine mazhar olmış idi.

Alī Çelebi: Āḫir-i kār cāna ve kāred-i üstüḫāna yitişüp bir gün ol medārisde müdārese ile mümārese olınan kitābları ki Ḥāşiye-i Tecrīd ve Ḥāşiye-i Meṭāliʿ ü Muṭavveldür bunları alup öñlerinde bu gūne ʿarż-ı ḥāl ve bu yüzden inhā-yı mā fiʾl-

bāl itdüm ki bizüm cenāb-ı kerīmüñüze şefīʿimüz ve gice gündüz rūy-māl itdügimüz bāb-ı refīʿ-i menīʿimüz bu kitāblardur. Bunlardan ġayrıya istinād u intisābımuz olmayup ve bu bābdan özge maḥall mercaʿ u meʾābımuz degüldür didükde... Kemān-ı kemāl-i ḥarāret ü sūzdan ḫalāṣ bulan sihām-ı kelām-ı pür-teʾs̱īr nişāngāh-ı derūn-ı feżāʾil-nişānında cāygīr olup buyurdılar ki kişi manṣıbı bu manṣabe ile almaḳ gerek yoḫsa bir ālāy erbāb-ı şefāʿatüñ ḍarāʿat-i bā-şenāʿatı ile açmazdan murād atını almaḳ ferzānlıḳ degüldür diyü fiʾl-ḥāl Edirnede yigirmi aḳçe ile Ḥüsāmiyye medresesin iḥsān u inʿām itdiler.

Kāmī Efendi: Hezār miḥnet ü ālām ile nā-ümmīd ü nā-kām iken iltifāt-ı cenāb-ı celālet-nişāb ile kāmyāb olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan merḳūmuñ sefāʾin-i āmālin beḍāyiʿ-i mecd ü meʿāl ile meşḥūn ve ʿunvān-ı dil ü cānını envāʿ u eṣnāf-ı luṭf u iḥsānına maḳrūn idüp az müddetde kendü medreselerinden birini iḥsān itmekle...

Lāyihī: Ṣāḥib-ḳırān-ı ʿālem merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana vezīr-i aʿẓam olan ʿAlī Paşanuñ mezbūra meyl-i tāmm ve incizāb-ı mā-lā-kelāmı olmaġın menzil ü maḳāmı mercīʿ-i ḫāṣṣ u ʿāmm olup iltifāt-ı ʿālīsi ile cenābı müzdeḥam-ı şeyḫ ü şābb olmaġla ḫayli ʿālī-cenāb olmış idi.

Nāmī: Günden güne āftāb-ı devlet ü ʿizzeti burūc-ı rifʿat ü ʿaẓamete irtiḳā vü iḳdām ve ihtimāmı meṣāʿid-i ʿizz ü alāya teṣāʿüd ü iʿtilā gösterüp fāris-i iḳlīm-i ḳalem iken ṣāḥib-i ṭabl u ʿalem olup şaḳḳ-i rāyet-i bedīʿü'l-aye şehenşāhı ve perçem-i tūġ-ı felek-i fürūġ-ı pādşāhī ser-i devlet-maḳarr ve tārik-i mübārek-i saʿādet-maẓharlarına sāye-endāz olmaġla ẕāt-ı pür-iclāli ʿalem-miṣāl aṣḥāb-ı cāh u celāl miyānında müstes̱nā vü mümtāz olmış idi.

Padişah veya şehzadenin ilgi ve desteğine ulaşma yollarından birisi de şairin yazdığı bir eserle takdir edilmesi, saray çevresinin teveccühüne mazhar olmasıdır. Tezkire'de bu tarz örnekler de bulunmaktadır.

Ahmed Paşa: Pādşāh-ı ġayūr ḫuṣūṣ-ı mezbūrdan dilgīr ü rencūr ve nihāyetde bī-ḥużūr olup Aḥmed Paşayı niyyet-i ḳatl ile ḳapucılar odasında ḥabs ider. Aḥmed Paşa daḫı ḥabsde iken kerem ḳaṣīdesin diyüp günāhına iḳrār ve cürm ü ʿiṣyānından istiġfār idicek pādşāh-ı kāmkār ve şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār *ve l-kāẓımīne l-ġayẓa ve l-ʿāfīne ʿani n-nāsi* kelām-ı ferḫunde-peyāma iḳtidā ve bu ḫulḳ-ı cemīlde eslāf-ı kibār ve selāṭīn-i nāmdār iḳtifā itmekle cürm ü günāhını ʿafv ve āb-ı luṭf-ı bī-ḥisābla nuḳūş-ı cürm ü ʿiṣyānını maḥv idüp Burusada otuz aḳçe ile tevliyet-i Sulṭān Orḫānı iḥsān ider.

Rahmī: Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan ẕāt-ı sütūde-siyer merḥūm İskender Çelebi mezbūrı āṣaf-ı pür-ṣafā (Ḥażret)-i İbrāhīm Paşaya terbiye ve nihāl-i maʿārif iştimālinden āb-ı cūd u nevāli ile temniye itmekle ṣoḥbet-i āṣaf-ı mezbūra dāḫil ve cevā`iz-i mevfūra ve elṭāf-ı nā-maḥṣūresine vāṣıl u nā`il olmış idi.

Sehābī: Merḥūm-ı merḳūmuñ terbiyet-i bī-ḥadd ü ruḳūmı ile Ḫāḳān-ı maġfūr u merḳūmuñ daḫı maʿlūmı olup cenāb-ı felek-niṣābından me`mūr olduġı Terceme-i Kimyā-yı Saʿādeti itḥāf-ı ʿatabe-i sulṭānī ve mānend-i mūr-ı ricl-i cerādī ihdā-yı cenāb-ı Süleymānī itdükde Sulṭān-ı melek-ḫaṣletüñ kīmyā-yı saʿādet ve iksīr-i pür-te`s̱īr-i devlet olan luṭf u re`fetine maẓhar ve dīde-i cānı kuḥl-ı cilā-yı iḥsānı ile münevver olup...

Şemsī (5): Kitāb-ı Deh-murġuñ nāẓımıdur. Naẓm-ı mezbūrı Sulṭān Selīm-i māżīye virdükde manẓūr-ı naẓar-ı mekārimi olmışdur.

Tāliʿī: Sulṭān Selīm Ḫan-ı kūh-temkīn sene ʿişrīn ve tisʿami`ede āhenk-i ḳalʿ u ḳamʿ-ı Ḳızılbaş-ı laʿīn itdükde bu tārīḫ bī-ʿadīl ü ḳarīni diyüp maẓhar-ı iḥsān u taḥsīn olmışdur.

Ārifī: Baʿdehū merḥūm-ı merḳūmuñ gülistān-ı cenāb-ı şerīfine gül redīf bir ġazel virüp ol nihāl-i gülşen-i kemāl olan Sulṭān-ı pür-iclālüñ ḫāṭır-nişān-ı ṭabʿ-ı laṭīfi olduḳda beş aḳçe teraḳḳī iḥsān itmekle ġonçe-i ḫāṭırın gül gibi ḫandān itdükden ṣoñra beytü_l-māl ve şāhinciler kātibi olup tehī destlikden ḫazān-dīde

pençe-i çenār gibi bī-berg ü bār ve bī-diremlikden āsīb-i tündbāda uġramış bahār-ı bādām gibi perīşān rūzgār iken bir miḳdār taḥṣīl-i dirhem ü dīnār itmiş idi.

Āşık: Kitāb-ı mezbūrı dārü'ḍ-ḍarb-ı cihānda mesbūk itdükten ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī Ḥażretlerinüñ nām-ı pür-ʿunvānı ile meskūk idüp ihdā vü itḥāf-ı Kaʿbe-i meʿālī-muṭāfları ḳıldukda maḳbūl-i ṭabʿ-ı mekārim mevfūrları olup kenef-i cūd u ẓıll-ı ḥimāyetlerinde enẓār-ı elṭāf u re'fetlerinüñ melḥūẓ u manẓūrları olmışdur.

Ubeydī: Dānişmend iken bu ġazel-i bī-mānendi merḥūm Sulṭān Süleymāna virdükde ʿulūfe-i ḫāḳāniyye ile behremend olup ḫāṣṣa-i duʿā-gūy-ı cenāb-ı reşīd ü saʿīdi dāḫil-i silk-i ḫuddām u ʿubeydī olmış idi.

Ġazel : Bu ṭāḳ-ı lāciverdi zer-beft otaġuñ olsun

Mihr ile meh yanuñca iki ṣolaġuñ olsun

Aʿdā-yı bed-nihāda ʿazm-i sefer ḳılıcaḳ

(...)

Luṭf it ʿUbeydīnüñ gel uyar murādı şemʿin

Bu tekye-i cihānda yanar çerāġuñ olsun

İşretī: (Ḥażret)-i şehzāde ol şehr-i cennet-ābāda geldükde şehzādeye ġazel ü ḳaṣīde virüp şiʿr ü inşā vāsıṭasıyla ve mālik-i ḥüsn-i ṣadā olmaġla naġme vü nevā taḳrībiyle iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḳarīb-i mā-lā-kelām bulup sāġar-miṣāl dāḫil-i bezm-i ins ü ḫalveti ve ṣurāḥī gibi mütemekkin-i meclis-i ʿıyş u ʿişreti olmış idi. Ḥattā şehzāde-i merḳūm yine sancaġı olan Kütahyaya ʿavdet itdükde mezbūra Eskişehr ḳażāsın alıvirüp ol āftāb-ı saʿādet ü iclālden ẕerre-miṣāl ayrılmadı ve mānend-i rikāb ol şeh-süvār-ı şecāʿat intisābdan cüdā olmadı.

Işkī (3): Āḫir sā'iḳ-i saʿādet ʿinān-ı iḫtiyār ve miknetin şāh-rāh-ı selāmete yöneldüp bu ḳıṭʿa ile cenāb-ı Süleymānī ve südde-i ḥāḳānīye ʿarż-ı ḥal ve inhā-yı mā-fi'l-bāl itdükde ol ṭūmār-ı ḳatīl-i zaḫm-ı sīne ṣad-çākı ve miftāḥ-ı kilīd-i ḫāṭır-ı ġamnākı olup murād-ı me'ālinden su'āl olınup tīr-i me'mūlı hedef-i ḳabūle mevṣūl

oldukda gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār idüp Başīrīnüñ on akçe ʿulūfesi maḫlūl olmağın kabūl kılmış idi.

Fazlī: Sulṭān Bāyezīd Ḫana nergis redīf bir kaşīde-i belīğ ü şerīf diyüp bi'z-zāt ḥużūr-ı ḫākānīde kaşīdesin okudukda ḫayr duʿāsın ve ḥadd ü ʿadedden efzūn cevāʾiz ü aʿṭāyāsın alup ol şāh-ı kerīm nergisvār ceyb ü dāmānın pür-zer ü sīm itmiş idi.

Müderris: Vāriş-i mülk-i Süleymānī fermān-fermā-yı memālik-i ʿOsmānī merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı Ṣānī (Ḥażretleri)nüñ merḥūm-ı merkūma maḥabbet-i cānı ve ḫalāş-ı cinānları olmağın ḥarem-sarāy-ı kalb-i büzürgvārların eşiʿāt-ı naṣāʾiḥ-i feyż-āṣārlarıyla pür-envār idüp leʾālī-i kelimāt-ı ḥakāʾik-şiʿārını gūş-ı hūşlarına gūşvār itmek içün ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūrlarına daʿvet ider idi ve anlar ṣadef-i derūnlarından leʾālī-i ābdār nişār itdükce ḫidmet-i şehr-yār gūş-ı iẕʿānla kulak ṭutar idi.

Necātī: Fātiḥ-i şehr-i mezbūr Sulṭān Meḥemmed Ḫana bu kaşīde-i şitāʾiyyeyi virüp maẓhar-ı elṭāf u inʿām ʿāmī olmışdur... Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ melḥūẓ-ı enẓār-ı iḥsān ve mücellā-yı ṣadr-ı luṭf-ı firāvānı olmağın...

Nihālī: Niçe zemān belā-yı ʿazl ile maḫẕūl ve miḥnet-i fakr u fāka ile maḥzūn u melūl olup āḫir-i kār cāna ve kārd üstüḫāna yetişüp cenāb-ı ṣāḥib-kırāna yaʿnī Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫana iḥsāna cüzʾī bahāne olsun diyü bu kıṭʿa ile ʿarż-ı ḥāl itmiş idi. Murād u merāmından suʾāl olındukda ayda biñ akçe sālyāne ile kanāʿat eylemişdür. Ol kıṭʿa budur.

Kıṭʿa : Kime kimden şikāyet eyleyeyin
Ser-güẕeştüm ḥikāyet eyleyeyin
Ehl-i ʿilmüñ fakīrine şimdi
Kimse dimez riʿāyet eyleyeyin

Tezkire'de haftada iki gün Sultan Murad'ın ulema, fuzelā ve şuʿarāyı saraya davet ederek sohbet ettikleri, muhavere ve münazaralarda bulundukları belirtilmiştir.

Sultan Murad: ...ʿulemā-yı dānişverāna meyl ü rağbeti ve ṭā'ife-i şerīfe fużelā ile ṣoḥbet ü ülfeti olup mir'āt-ı żamīr-i hünerverān hemīşe manẓūr-ı naẓar-ı inʿām u iḥsānı ve sefīne-i seniyye-i aṣḥāb-kemāl müstağraḳ-ı deryā-yı seḫā-yı firāvānī idi. Naḳḳāşān-ı ṣuver-i ḥikāyet bu gūne resm-ṣūret rivāyet itmişlerdür ki ol kevkeb-i burc-ı şāhī mihr-i ʿālem-efrūz-ı pādişāhī ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān her heftede iki gün ʿulemā vü şuʿarā ile ḳırān idüp gahī müşkilāt-ı ʿulūm ve muʿżılāt-ı fünūndan mübāḥeşe vü münāżara ve gāhī maʿārif ü leṭā'if-i gūn-ā-gūn ile müşāʿere vü muḥāvere iderdi.

Tezkire'de Atā'ī'nin biyografisinde ise saraya davet edilmesine rağmen girmek istemediği ifade edilmiştir.

Atā'ī: ...içerüye almaḳ istedükde töhmetden firār idüp ḳaṣīdesinde bu beytle ḥālini iẓhār itmişdür.

Naẓm : Güc görse her kişi der-i sulṭāna ʿazm ider

Şimdi ʿAṭā'īye güci sulṭān ider dirīğ

ab) Diğer Çevreler

"Diğer çevreler" sözüyle padişah ve şehzade dışında, şairin sosyal durumu ve geçimi ile doğrudan doğruya ilgili olan kişiler kastedilmektedir.

Tezkirelerde bu çevrelerin tanıtımında "sadrazām, vezīr, beglerbegi, şūyhü'l-islām, ķāżī'asker, büyük müderris, ķādī, vāli ve uçbegi" gibi meslek belirten ifadelerle şahsın adı ile birlikte verilirken, bazen bu çevrelerin "e'ālī, ekābir, vüzerā, ümerā, kużāt, a'yān, ulemā, kibār-ı devlet" gibi genel çevre isimleri ile ifade edildiği de olur[155].

Devletin ileri gelenlerinin şairle olan münasebetleri şekil itibariyle saray çevresine benzemektedir. Bunlarla bazı şairlerin musahib, hemdem, nedim vb. tabirlerle arkadaşlık ve yakınlık durumu içine girdikleri görülmektedir.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, bazı şairlerin devletin ileri gelenleriyle musahib, hemdem, nedim vb. tabirlerle ifade edilen arkadaşlık ve yakınlık durumu içine girdikleri görülmektedir.

Uṣūlī: Rūma 'avdet eyleyüp gāh Yeñicede ve gāh Evrenos Begüñ oğlı 'Abdī Begüñ yanında iken vefāt idüp gūyende-i bezm-i fenānuñ uṣūline uymağla terk-i ṣoḥbet-i beķā ve meclis-i ḥayāt eyledi.

Emānī-i Kadīm: Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan merḥūm İskender Çelebinüñ muṣāḥiblerinden ma'ārif ü kemālāt ṭāliblerinden bir zemān ḫazīne-i sulṭān kātiblerinden idi. Gāhī iḫtiyār-ı 'uzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet itdükde...

Celāl Çelebi: ...diyār-ı 'Arab u Şām u Ḥaleb seyāḥatin iderek Ḥamā begi olan Ca'fer Paşa ile muṣāḥabet itdükde...

---

155 Pervin Çapan, a.g.t., s.218.

Ve lehū: Virme gīsū-yı dil-āverine dil cānānuñ

Göz göre ağzına atlama bir ejderhānuñ

Hātemī-i Diger: ...merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī şehzāde-i kāmkār iken Ṭuraḳ Çelebinüñ gülistān-ı āstānına dāḫil ve devlet-i taḳarrüb ü münādemetine nā'il ü vāṣıl olup maẓhar-ı luṭf-ı kāmil ve in'ām-ı şāmili olmış idi.

Dervīş (2): Vezīr Ḳāsım Paşanuñ kātibi ve ol ṣāḥib-i ṣāḥib-kemālüñ muṣāḥabeti olmış idi. Vezīr-i mezbūr cenāb-ı pādşāh-ı lā-yezāle vāṣıl olduḳda fātiḥ-i cezīre-i Ḳıbrıs olan Lālā Muṣṭafā Paşanuñ devlet-mis̱āl ḫidmet-i pür-iclāline bel bağlayup sa'ādetvār mülāzım-ı rikāb-ı celālet-iktisābı olmağla ağır ze'āmete nā'il olmış idi.

Rızāyī: Ba'de-zemān Rüstem Paşa vezīr-i a'ẓam ve müdebbir-i umūr-ı 'ālem olduḳda mezbūrı ḥarīm-i ḥürmetine maḥrem ve umūr-ı dīn ü devlet ve aḥvāl-i dünyā vü āḫiretde kendüye yār u hem-dem itmiş idi.

Riyāzī: ...mürebbāsı ve İskender Çelebinüñ perverde-i luṭf u 'aṭāsı idi.

Sāfī (2): Merḥūm Merḥabā Efendinüñ dānişmendi ve muṣāḥibi ve ḥüsn-i ḫaṭṭdan ḫaṭṭı olmağın manṣıb-ı ḳażālarında nā'ib ü kātibi olur idi. Dā'imā kākül-i dil-berān gibi şūrīde ve mis̱āl-i ḳalb-i meyyāl her zemān 'ışḳ-pīşe ve ser-kārdan hergiz ḫaberdār olmayup ḥāl ü māl-i rūzgārdan bī-fikr ü endīşe idi. Āḫir İsketuzda otuz beş aḳçe ile ḳāḍī iken...

Subhī: Ḳadrī Efendi merḥūmla muṣāḥib ü muḳārin olmağla mezbūra nihāyetde meẓāhir ü mu'āvin idi.

Ārifī: Ba'dehū yine İstanbula gelüp tenhā vü āzāde bī-zād u zevāda gūşe-i ferāğ u inzivāda ekseriyyā a'yān-ı zemānuñ çeşm-i cihān-bīni olan merḥūm Bīnī-zāde ile enīs ü celīs idi.

Ulvī: ...gāhī ba'ż-ı ümerā vü vüzerā ile münādim ü muṣāḥib olmış idi. Ḥālā daḫı ol mertebeden ḳalup ḫum-ı mey gibi sākin-i mey-ḫāne olup gūşe-i kāşāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve sāğar-mis̱āl şarāb-ı nābsuz ḥareket ḳılmaz olmışdur.

Iyānī: ...Diyārbekrde Pasin ovasında ḳāḍī iken ḳızılbaş-ı bed-maʿāşa esīr olup ve dīvāne gibi silsile vü zencīr ile reʾīs-i ḳavm-i güm-rāh olan şāh-ı bī-intibāh-ı nekbet-sipāh ve ḍalālet-penāh yanına varduḳda derd-i derūnın aḥsen-i vücūh u fünūnla ʿıyān eyleyüp çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi. Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi.

Muʿammāyī: Ekseriyyā Miḫālli ve Yaḥyālı Begleriyle ve gāhī ḳużāt-ı ḳaṣabātuñ begleriyle muṣāḥib ü münādim olup devletvār rikāb-ı ʿizzet-medārlarına mülāzım olurdı.

Nihālī: Baʿdehū vezīr-i Ḫātem-ʿaṭā merḥūm İbrāhīm Paşa ve defterdār-ı seḫā seyr-i mürebbī-i ehl-i hüner merḥūm İskender Çelebi zemānı olup Muḥyiʾd-dīn Efendi ve Ḳadrī Efendi ʿālemüñ ṣadr-ı ʿālī-ḳadrı olup anlaruñ ṣalāt u ʿaṭiyyātı daḫı ʿulūfesinden ziyāde olup her gün münādemet ü muṣāḥebetinden cüdā olmaz idi.

Bu durumdaki şairler yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi falan beğ veya paşanın musahibidir şeklinde durum bildiren kısa cümleler ile ifade edildiği gibi bazen de musahib olunan kişinin belirtilmediği genel bir ifade kullanıldığı görülür.

Rāyī (3): Bā-īn cümle-i ehl-i maʿārif ü kemālāt ile enīs ü muṣāḥib ġāyetle ḫōş-ḳalem-i serīʿ-dest laṭīf kātib idi.

Sülūkī: Baʿż-ı ümenā vü ümerā ile muṣāḥib ve Rūmilinde begler yanında kātib idi.

Sünnī: ...baʿż-ı ümerā ile münādim ü muṣāḥib idi.

Sadrī: Ekser-i vüzerānuñ meclis-i ḫāṣṣına maḥrem ve her biriyle enīs ü hem-dem geçinüp ekābir-i ʿulemā ve eʿāẓım-ı ümerā vü vüzerāyla ṣoḥbet ü ülfet idüp Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānından berü ẓāhir ü nümāyān olan efāżıl-ı dānişverānuñ kiṭāb gibi naẓar-ı meʿālī-niṣāblarından dūr olmamış ve tīr-miṣāl ekser-i ümerānuñ ḫidmetinde per-tāb olup şemşīrveş yanlarından ḳaṭʿen ayrılmamış geçürdi.

Sāʿatī: Ṭalāḳat-ı lisān ve ʿuẕūbet-i beyānı olduğından bāẓār-ı vaʿẓını her-bār germ ve niçe pūlād dilleri āteş-i pend ü naṣīḥat ile nerm idüp vilāyet-i Rūm ve Anaṭolıyı şehr-be-şehr seyāḥat ve her vilāyetüñ ümerā vü aġniyāsıyla ṣoḥbet iderdi.

Sunʿī (9): ...ṣoḥbet-i aṣḥāb-ı fażl u kemālde dā'im olmaġla gerden-i dil ü cānın kemālāt-ı ʿirfānla pür-kalā'id ü temā'im ḳılmışdur.

Ārifī (2): Tedbīr-i umūr-ı devlet ü ıṣlāḥ-ı kār-ı mülk ü milletde vezīr-i mezbūruñ muʿīn ü ẓahīri ve cemīʿ-i umūrda müşīr-i mesfūruñ müdebbir ü müşīri olup her gün niẓām u intiẓām-ı ʿālem ve ṣalāḥ u sedād-ı benī-ādem ile muḳayyed iken yine bār-ı taʿalluḳ ber-dūş u penbe-i ġaflet der-gūş olmayup her gice fuḳarā vü ʿulemā vü ehl-i ʿirfān u ṣuleḥā ile muvāneset ü muṣāḥabetde...

Iyānī (3): Ekābir ü aʿyān-ı zemān ile ṣoḥbet ü ülfet ḳılmış ol zümrenüñ aḥvāl ü eṭvārını bilmişdür.

Gazālī: ...muṣāḥib-i ümerā ve muʿāşir-i şuʿarā vü ẓurefā meşhūr-ı enām ve maḳbūl-ı ḫavāṣṣ u ʿavām idi.

Fazlī: Evḳātını envāʿ-ı ʿibādāt u ḍurūb u ṣunūf-ı ṭāʿāta ṣarf idüp nüḳūd-ı ʿömr-i girān-māyesini hemīşe ʿulemā vü şuʿarā ve meşāyiḫ ü ṣuleḥā ṣoḥbetine ḥabs ü vaḳf itmiş idi.

Gülābī: Gāhī baʿż-ı ümerāya münādim ü muṣāḥib ve gāhī baʿż-ı ḳużāta kātib ü nā'ib olmaġla terk-i sevdā-yı merātib ü menāṣıb itmiş idi.

Necāhī: Ol diyārda olan muḳāṭaʿāta kātib olup ḳużāt-ı müfettişīn ile münādim ü muṣāḥib olurdı.

Hemdemī: Merḥūm-ı merḳūmuñ vefātından ṣoñra baʿż-ı muḳāṭaʿātuñ kātibi olup baʿż-ı aṣḥāb-ı cāh u celālüñ hemdemi ve muṣāḥibi idi.

Bazı biyografilerde ise şairin zamanın şuʿarā ve zurefası ile sohbet halinde olduğu ifade edilmektedir.

Şeydā: ...ẓürefā ile ḳarīn ve erbāb-ı ṣafā ile hem-nişīn idi.

Zarīfī: Zemānında olan şuʿarā vü ẓurefānuñ hem-dem ü ḥarīfi muḥaṣṣal ol zemānuñ merd-i ẓarīfi idi.

Kātibī (3): ...şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp curʿa-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara müdām ṣaçılur ve sefere-i inʿām u aʿṭāsı āyende vü revendeye ʿale'd-devām açılur idi.

Mihrī:: Egerçi zemānında şuʿarā vü ẓurefāyla ṣoḥbet ü ülfet ve mihr ü maḥabbet üzre olurmış...

Misālī: ...baʿż-ı erbāb-ı hüner ile ḳarīn ü hem-nişīn olmağla taḥṣīl-i maʿrifet ü leṭā'ife ṭālib olmış idi.

Meylī: Ekşeriyyā ṣoḥbeti şuʿarā-yı eyyām ve ẓurefā-yı Aʿcām ile olmağın sebīke-i maʿārifi mīzān-ı iʿtibārda tamām ve kemālāt-ı cüz'iyyede ḫayli ṣāḥib-i şöhret ü nām idi.

Tezkire'de Zeynelī'nin biyografisinde zamanındaki şuʿarā ve zurefā ile münasebet içinde olduğu; Sehī'nin de Necātī'nin hizmetinde bulunduğu belirtilmiştir. Şairleri destekleyen, devletin ileri gelenlerinden birisi olabileceği gibi önemli konumdaki bir şair de olabilir. Bu durum Sehī'nin biyografisinde söz konusu edilmiştir.

Zeynelī: Lākin mezbūruñ cüz'iyyāt ile mümāreseti ve ʿulemā vü şuʿarā ile ḫayli münāsebeti var idi.

Sehī: Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳıdve-i kāmilü'ş-ṣıfātı şāʿir-i sāḥir merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhre-i dünyā olmış idi.

Tezkire'de hidmetine girmek, hidmetinde bulunmak, intisab etmek, irtibat, iltica etmek, gulam, bendelik gibi tabirler de devlet büyüklerinin çevresindeki şairler için kullanılan tabirlerdendir. Bu tabir kullanılırken hidmet edilen kişinin isminin

verildiği gibi isim söylenmeden genel ifade kalıpları içinde de kullanılmış olduğu görülmektedir.

Emānī-i Sānī: Merḥūm vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde iken semt-i kitābet ve ṭarīḳ-i zeʿāmete sülūk itmişdür. Baʿż-ı aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı ʿizzete intisāb itmekle emānī vü āmālī muntaẓam ve iṣṭāb-ı esbāb-ı aḥvāli fiʾl-cümle mülteʾim olup zeʿāmetle dīvān kātibi oldı.

Cefāyī: Merḥūm Saʿdī Çelebi Efendi İstanbul ḳāḍīsı olduḳda niyābet ü kitābetin ve ḳāżīʿasker merḥūm Muḥyiʾd-dīn Çelebinüñ çoḳ ḫidmetin iderdi.

Cenābī-i Diger: Malḳoçoġlı Bālī Begüñ yanında devlet-i şehādete vāṣıl... saʿādetine nāʾil olmış idi.

Cevherī (2): Pervīz Efendinüñ āstān-ı felek-miṣālinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i müdārese-i ʿulūma müdāvim iken semt-i ḳażāya ʿāzim olmış idi.

Habsī: Āḫir İbrāhīm Paşa ḳatl olındugı gün ʿiḳāl-i ḥabsden ıṭlāḳ olınup zindān daḫı inṣāfa gelüp bunca zemān ḫidmetüm itdi diyü ol ʿabd-i maġlūlüʾl-aʿnāḳı iʿtāḳ itmiş idi.

Hayretī: Pādşāh daḫı mezbūra cüzʾī tīmār emr idüp ol daḫı dil-i bīmārına bu maḳūle ile tīmār olınmaz diyü ḳabūl itmeyüp ümerā-yı nāmdāruñ beglerine gāh Yaḥyālı gāh Miḫālli Beglerine ḫidmet ve anlar ile muvāneset ü ülfet idüp ol mennān-ı bī-minnet ve kerīm-i bī-żinnet ḥażretleri virdügi ḳuvvet-i lā-yemūtla ḳanāʿat itmiş idi.

Hātemī: Ẕikr olınan ḫāce Mevlānā-yı mezbūruñ taḥṣīl-i ʿilme ḳābiliyyet ve ḥiddet-i ẕekā vü fıṭnatın müşāhede idicek mezbūra bir miḳdār māl virüp Şīrāzda Monlā Celāl ḫidmetine irsāl itmiş idi.

Dervīş Hasan: ...Meḥemmed Aġa (Ḥażretleri) istiḫbār u istiʿlām-ı memālik seyr ü seyāḥat-i menāhic ü mesālik itdüklerinde Yemen ü Ḥicāz u diyār-ı ʿArabı bile gezüp ol zemāndan berü ol ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ bir ān ve bir sāʿat ḥażretinden müfārıḳ

olmayup ḥalḳa-mis̱āl bāb-ı felek cenābından cüdā olmaz ve sāyevār āftāb-ı vücūd-nevāzından ayrılmaz.

Sā'ilī: Ḳaramanī dimekle ma'rūf olan mülḥid ü żāl ve şeyṭān-ı bed-fi'āl teftīş olındukda bu fırḳaya küllī ḫavf u hırās ġālib olmağın merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ meclis-i feżā'il-istīnāslarına varup kendüyi ḫalāṣ itmiş idi.

Sūzī: Mīḫāloğulları 'Alī Beg ve Meḥemmed Beg ḫidmetinde 'ömr geçürmiş...

Safāyī: Ṭarīḳ-i 'ilme sālik olup ṣaded-i taḥṣīl ü iktisābda iken merḥūm İskender Paşaya intisāb itmiş idi.

Tulū'ī: ...ucbeglerinden Uzġor oğlınuñ ḥidmetine müdāvim olmağla yigirmi akçe ile Mazaraḳ ḳāḍīlıġına ḥākim iken...

Ālī (2): Merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi olan 'Aṭā Efendinüñ cenāb-ı 'ālīsinde iken...

Gınāyī: ...vezīr-i s̱ānī iken vedā'-ı 'ālem-i fānī iden Piyāle Paşaya intisāb ile küttāb arasında celālet-i şān ve rif'at-i mekān iktisāb itmişdür.

Mehemmed Emīn: ...rāhile-i iḳāmetleri Şām-ı şeref-encāma nāzil olmış idi ve anda defterdār olan Şeyḫ Kemālzāde ile ḳarābet-i nesebiyyeleri olmağın ḫidmet-i 'aliyyelerine kemāl-i irtibāṭ ittiḥād u iḫtilāṭ mertebesine vāṣıl u nā'il olmış idi... Ba'dehū ṭālib-i ticāret-i sa'ādet-i dünyā vü āḫiret olanlara ser-māye Rūm olduġı ma'lūm u mersūmları olmağın... defterdār-ı merḳūmuñ maḫdūm-ı melek-ḫaṣā'ili Yaḥyā Çelebinüñ ḫidmet-i şerīflerinde dāmen-der-miyān...

Mesīhī: Āḫir vezīr-i mezbūruñ mecmū'a-i gül gibi cem' olan esbāb-ı ḥayātı evrāḳ-ı mübter-i ḫāzān gibi bād-ı memāt ile tārūmār ve perçem-i tūġ-ı vücūd-ı pür-fürūġı ṣarṣar-ı fenā ve nekbā-yı nekbet ile perīşān-ı rūzgār oldukda merḥūm Tāczādenüñ ḫāk-pāyını tāc-ser itmek içün āstān-ı 'izzetine iltica ol bāb-ı sa'ādet-i ḳıbāba intisāb ü intimā itmiş idi.

Monlā Çelebi: Muḳaddemā 'azīz-i Mıṣr-ı vüzerāt ve müdebbir-i umūr-ı mülk ü millet olan Sinān Paşanuñ Tezkirecisi olup ḥālā vezīr-i a'ẓam ve müşīr-i mufaḫḫam

Mesīḥ Paşa Ḥażretlerinüñ ḫidmetinde aṣḥāb-ı ḥācāt-mürdelerin bir söz ile iḥyā idüp lūle-i aḳlām-ı leṭāfet-fercāmından dā'imā āb-ı ḥayātı icrā üzredür.

Nūrī (2): Bir def'a vālid-i firdevs-maḳām ḳāḍī-i Şām-ı şeref-encām iken ba'ż-ı a'dā vü ḥussādı merḥūma ġamz u nifāḳ itdüklerinde (ḥażret)-i vālide ruḳ'a inhā idüp mezbūra gönderdükde *yurīdūne en yuṭfi'ū nūra'llāhi bi-efvāhihim* āyet-i kerīmesin ruḳ'ada derc idüp (ḥażret)-i vālidüñ sebeb-i izdiyād-ı ri'āyet ü nevāzişi olmış idi.

Niyāzī : Merḥūm Ḫayālī Beg Āṣaf-ı Ḫātem-seḫā İbrāhīm Paşanuñ bezm-i ḥayātı āḫir olup meclis-i ömrinde cām-ı ḥimām dā'ir oldukda ġāyetde şikeste-ḫāṭır olmağın min ba'd kimesnenüñ miḥrāb-ı intisābına ser-fürū itmeyüp mülāzemet-i aṣḥāb-ı devlete ḥırṣ u ġulüvv göstermemiş idi. Bir gün Niyāzīnüñ murabba'ları Ayas Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında oḳundukda ve āvāze-i belāġat u beyānı ḳulağına ṭoḳındukda Ḫayālīye rağmen şā'ir-i mezbūrı zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan idüp ḫudemāt-ı celīle ve 'aṭiyyāt-ı cezīleye maẓhar itmiş idi.

Vasfī: Merḥūm Mesīḥī ile hem-nefes ü hem-dem olmağla 'Alī Paşanuñ sarāy-ı sa'ādet-sezāsına maḥrem olup şehbāz-ı vücūdı cenāḥ-ı cūd-ı nā-ma'dūd ile ṭayerān iderdi ve her birinüñ kārbān-ı āmānī vü āmāli bedreḳa-i iḥsān u nevāli ile şehristān-ı ḥuṣūl u necāḥa revān olurdı.

Yetīm: ...kendüsi yeñiçeri olup ol şāh-ı ser-efrāzuñ hevā-yı himmetinde cenāḥ-ı 'ubūdiyyet ile pervāz ider iken 'anḳā-yı Ḳāf kemāl-i şehbāz semā-yı cemāl u celāl olan Şeyḫ Cemāl Efendinüñ çengāl-i 'iḳāb-ı irādetine rübūde olup on beş yıl miḳdārı ḫidmetin idüp ser-niyāzın cenāb-ı pür-i'zāzına sūde itmiş idi.

Cenābī Efendi: Bā-īn cümle yine ekābir ü a'yān ile iḫtilāṭ ve vüzerā-yı 'iẓām ve ümerā-yı fiḫām ile irtibāṭ üzredür.

Cevānī-i Diger: Ba'ż-ı aṣḥāb-ma'ārif ü kemālāt ḫidmetinde olup...

Subhī (2): ...naẓar-ı serīreti müşāhede-i ṣuver-i fāniyyeden göz yumup tecellī-i cemāl-i bā-kemāle nigerān u nāẓır olmaḳ hevāsıyla bir miḳdār cevāli ile terk-i

ārzū-yı meʿālī idüp sālib-i taʿayyünāt-ı cihān ve ṭālib-i tevḥīd ü ʿirfān olmışdur ve bu bahāne ile baʿż-ı meşāyiḫ-i zemāne ḫidmetinde dāmen-der-miyān olmışdur.

Keyfī: Āḫir dil-i bīmāra çāre tīmārdur diyü baʿż-ı ümerā-yı nāmdāruñ dārü'ş-şifā-yı āstānında cāygīr olmağla...

Nāmī: Baʿż-ı vüzerā-yı ʿiẓāma teẕkire ḫidmeti ile istiḫdām olınup...

Hazānī: Merḥūm Ḳara Çelebi İstanbul ḳāḍīsı iken kātibi ve mis̱āl-i ḳalem cenāb-ı efḫamlarınuñ ʿabd-i mükātibi idi. Elli aḳçe ile Yeñice-i Vardarda müderris iken...

Sāfī: Diyār-ı Mıṣr-ı Ḳāhireden vilāyet-i Rūm-ı ṭāhireye ḳadem-i teşrīfi erzānī iden ʿālem-i Rabbānī ve taḥrīr-i Ṣamedānī vāḳıf-ı rümūz-ı daḳāʾiḳ mālik-i künūz-ı ḥaḳāʾiḳ ʿilm-i ḥadīs̱de mānend-i Buḫārī ve Müslim cümle-i ʿālem yanında maḳbūl u müsellem ve maşārıḳ ü mağāribde muṣābīḥ-i ẕihn-i s̱āḳıb ile münevver-i ḳulūb-ı Benī Ādem olup ṭuğrā-yı ğarrā-yı fażl u kemāli tevḳīʿ-i refīʿ-i sened-i ʿālī ile muʿanven ve ḥadīs̱-i ṣaḥīḥ-i fażl-ı şarīḥi kābiren ʿan-kābir muttaṣılü'l-isnād ve muʿanʿan olan Mevlānā Cezerī (Ḥażretleri)nüñ bende-i derem-ḫarīde ve çāker-i dest-perverīdeleri olmağla intisāb-ı merḳūmla muʿallem ü mevsūm olmışdur.

Gulāmī: ...baʿż-ı ekābirüñ ğulāmı olmağla...

Devletin ileri gelenlerinin yanında çeşitli görevlerlerde çalışan şairler de bulunmaktadır. Bunların bir kısmının kimin yanında çalıştığı açıkça belirtilirken kimisinde yine ʿamāʾir, kuzāt gibi genel ifadelerin kullanılmış olduğu görülmektedir.

Sihrī: Kemāl Paşazāde merḥūmuñ Edirne ḳāḍīsı iken maḥkemesi kātibi olup baʿdehū olan ḳużāt zemānında kātib ḳabālicāt-ı şerʿiyye ve muḥarrir-i ṣukūk u vaḳfiyye olmağla kāsib olurdı.

Şerīf: Baʿdehū Mevlānā-yı mezbūruñ ḫūrşīd-i enāreti müşerref-i eyvān-ı ṣadāret olduḳda teẕkirecisi olmağla...

Mesīhī : Aḳsām-ı ḫaṭṭda mahāret-i tamām ve ḫōş-nüvīslikde ḳudret-i mā-lā-kelāmı olmağın merḥūm ʿAlī Paşanuñ kātib-i Dīvānı ve ʿUṭārid-şıfat muḥarrir-i aḥkām-ı celālet-ʿunvānı olmış idi.

Mü'min: Merḥūm Saʿdī Efendiye müftī...

Emrī: Evā'il-i ḥālinde baʿż-ı ʿamā'irüñ kitābeti ile ḳanāʿat itmiş idi ve anı cihet-i maʿīşet bilmiş idi...

Sunʿī (4): Ḳużāt ṭarafından baʿż-ı ümenāya kātib ü nāẓır olmağla sebzezār-ı maʿāşı ḫurrem ü nāżır olurdı.

Işḳī (3): Baʿdehū Ebu'l-fażl Efendinüñ fażl u himmeti ile baʿż-ı ʿamā'ire kitābet üzre idi.

Ömer Beg: Vezīr-i mezbūruñ zemān-ı vezāretinde ḳapudān beglerbeginüñ tīmār defterdārlığı ile kāmkār olmış idi. Baʿdehū vezīr-i mezbūruñ şürefāt-ı ḳaṣr-ı celāli ṣadme-i tünd-bād-ı zevāl ile mütesāḳıṭ olup esās-ı bārgāh-iḳbāli zelzele-i fenā vü zülzāl ile mütedāʿī oldukda āftāb-ı devletine bir miḳdār küsūf ʿārıż olmış idi.

Kātibī (2): Binā'en-ʿaleyh terk-i āmāl-i cāh u celāl ü devlet idüp iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmiş idi ve baʿż-ı ümerā vü ekābirüñ muʿallim ü kātibi olmış idi.

Latīfī: ...baʿż-ı ʿamā'ir-i celīlede kitābet ile kesb-i maʿīşet ḳılmış idi.

Meylī (5): ʿAmā'ir-i selāṭīn-i māżī ü ġābirüñ kitābeti ile taḥṣīl-i kifāf u maʿīşet üzre...

Tezkire'de devletin ileri gelenlerinin lutfuna mazhar olup durumlarında iyileşme görülen şairler de bulunmaktadır.

Edāyī Beg: Āṣaf-ı Berḫiyā-ṣafā Ḥażret-i Piyāle Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında cām-ı mürüvvet ü ʿaṭāsından mest-i mütemāyil ü ẓerrevār ol āftāb-ı pür-envārdan istifāde itmekle menāṣıb-ı ʿāliyyeye vāṣıl olmış idi.

Halîmî: ...Maḥmūd Paşanuñ luṭf-ı nā-maḥṣūrıyla ẓuhūr iden aṣḥāb-kemālātdandur.

Ḥākī-i Diger (2): Merḥūm Muḥyi'd-dîn Efendi ḳāżîasker iken dānişmendi ve iltifāt-ı bî-ġāyetinüñ maḥfūẓ u behremendi idi.

Sücūdî: Niçe zemān sihām-ı ālām u aḥzāna sînesin ḳalḳan idüp tîr-i pür-te'sîr-i ḥavādiṣ-i eyyāma nişān olmış iken Nişāncı Caʿfer Çelebinüñ nevāziş ü iḥsānı ve vezîr-i ehālî-perver ve meʿālî-güster merḥūm Pîrî Paşanuñ luṭf-ı bî-kerānıyla...

Sehābî: ...ṣadr-ı ʿālî-ḳadr Ḳadrî Efendi Monlā-yı merḳūmuñ ehliyyet ve maʿārif ü kemāle ḳabiliyyeti görüp luṭf-ı bî-ḥisābuñ seḥābı ile gülşen-i vücūdını sîrāb ve sebzezār-ı ṭabʿını bārān-ı cūd-ı bî-kerānı ile ser-sebz ü şādāb idüp...

Azmî: Baʿdehū dimāġ-ı cānına būy-ı ins ü ʿuzlet ve dil-i bî-ġılline ʿālem-i ḳudsden nüvîd-i ferāġat irişüp teḳāʿüd aḳçesiyle ḳanāʿat idüp güzîn-i ʿālem-i imāret nigîn-i ḫātem-i vezāret Muṣṭafā Paşa-yı İsfendiyārî sāyesinde tāb-ı āftāb ḥavādiṣ-i eyyāmdan istirāḥat eylemiş idi...

Mehemmed Emîn: ...şehr-i Baġdāda uġraduḳda İskender Paşanuñ maẓhar-ı elṭāf-ı fasîḥü'l-eknāfı olmış idi.

Nāmî: Ẕāt-ı şerîf-i celālet-nişānı ki bedr-i burc-ı maʿārifdür ve ʿanaṣır-ı laṭîf-i saʿādet-ʿunvānı mihr-i sipihr-i leṭā'ifdür maṭlaʿ-ı ḫānedān fażl u kemālden ṭāliʿ ve maşrıḳ-ı dūdmān-ı devlet ü iclālden şāriḳ ü lāmiʿ olup ilā-heẕā el-ān taṣāvîr-i devlet-i ʿOṣmāniyyenüñ çehre-güşāsı ve ḳuṣūr-ı bî-ḳuṣūr-ı eyālet-i ḫāḳāniyyenüñ zînet-fezāsı jeng-zedā-yı merāyā-yı ḳavānîn ü aḥkām reng-nümā-yı ṭavāmîr ü menāşîr-i islām ʿunvān-ı ṣaḥîfe-i cāh u celāl ve fezleke-i defātir ü cerā'id-i devlet ü iḳbāl olup abā-ʿan-cedd tamām-ı cehd ü cidd ile ḫidmet-i Āl-i ʿOṣmānda miṣāl-i ḳalem-serden ḳadem idüp midādāsā mutābaʿat-ı ḫaṭṭ-ı fermānlarında cārî vü revān ve peyveste-i ġāyiye-i iṭāʿatı ber-dūş ve kemer-i ḫidmeti der-miyān ḳılup gūy-ṣıfat meydān-ı ʿubūdiyyetde çevgān-ı iṭāʿatle devān olan merḥūm Celālzādenüñ

dūdmān-ı celālet-nişān u ḫānedān keşīrü'l-iḥsānından ẓāhir ü ʿıyān ve lāmiʿ ü raḫşān olmışdur.

Nişānī-i Sānī: Muḳaddemā İbrāhīm Paşaya kātibi-i sır olup vezīr-i merḳūm diyār-ı Mıṣriyyeye gitdükde baḫt u ʿizzet gibi yanınca revān ve devlet ü şevket-mişāli hem-ʿinān olup naẓar-ı iksīr te`şīriyle günden güne hilāl-mişāl teraḳḳīde ve her menzilde kārbān-ı luṭf u iḥsānını telaḳḳīde olup vezīr-i mezbūruñ mābihü'l-istiẓhārı ve kār-ı ıṣlāḥ-ı memālik-i islāmda mü`temen ü müsteşārı idi. Baʿdehū ṣāḥibü'l-āyātü'ẓ-ẓāhire nāşibü'r-rāyātü'l-bāhire sulṭānü'l-maşrıḳeyn ḫāḳānü'l-ḫāfıḳeyn ḫādimü'l-ḫarameynü'ş-şerīfeyn merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan sene iḥdā ve ḫamsīn ve tisʿami`ede sefer-i ʿIrāḳeyn itdüklerinde Nişāncı Seydī Beg vefāt idüp yirine nişāncı olmışdur. Niçe zemān Dīvān-ı sulṭān-ı cihānda bu manṣıb-ı celīl ile ʿunvān bulup muʿtemed-i erkān ve rükn-i rekīn-i Dīvān-ı ʿālī-şān idi.

Tezkire'de bazen devletin ileri gelenlerinin kendilerinden daha üst makamdaki kişilerle şair arasında bir ulaşma vasıtası olduğu durumlar da vardır.

Hakīmī: Mağnisada iken ḫācesi İbrāhīm Çelebi ile hem-dem ü ḫalīl olmağla aʿyān-ı şehzāde miyānında ṣāḥib-i nām-ı cemīl ve ẕikr-i celīl olmış idi.

Hayālī Beg: ...merḥūm İskender Çelebi merḳūmı maʿlūm idinüp nice eyyām dıraḫt-ı baḫtın reşeḥāt-ı seḥāb-ı luṭf bī-encāmı ile terbiye itdükden ṣoñra Āṣaf-ı Süleymān-ı zemān destgīr-i hünerverān-ı cihān Āṣaf-ı Süleymān-ı ʿālem ḫalīl-ḫān-ı elṭāf u niʿam bānī-i mebānī-i mihmān-ḫāne-i luṭf u kerem vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫām İbrāhīm Paşaya medḥ ü ıṭrā idüp vezīr-i merḳūmuñ luṭf u iḥsānı mir`āt-ı bāl-i belāġat-ʿunvānında ẓāhir ü ʿıyān olup...

Şevkī (2): İftiḫār-ı Āl-i ʿOṣmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda iken lālāsı olan Āl-i Fenārīden Şemsī Bege ḫidmet itmegin Ḥażret-i Şehzādenüñ maʿlūmı ve manẓūr-ı naẓar-ı elṭāf-ı bī-ḥadd ü ruḳūmı olmış idi. Baʿdehū vaṭanına mürācaʿat

idüp ba'ż-ı Āl-i 'Oṣmān ravżasına türbedār olup ma'āş içün ba'ż-ı cihet iḫtiyār itmiş idi.

Abdü'l-vehhāb: Burusada yigirmi aḳçe ile Ḥamza Beg müderrisi olmış idi. Kadirī Efendinüñ mezbūra nihāyetde meyl ü raġbeti olup manẓūr-ı 'ayn-ı kemāl-i 'ināyet ü re'feti olmaġın merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Ebu's-su'ūd Efendiden İstanbul ḳāḍīsi iken şefā'at idüp ḫidmet-i niyābetini alıvirüp ol ḫidmete ki maḥż-ı maḫdūmiyyet ü 'ayn-ı sa'ādetdür nā'il olup ol maḳūle 'ālim ü fāżıluñ nā'ibi olmaḳ devletine vāṣıl olmış idi.*Nūhī:* İstanbula muhāceret idüp ba'ż-ı ümerā vü vüzerānuñ ḫidmetine vuṣūl ve şeref-i ṣoḥbetine müşūl ile sālik-i bendegān-ı ṣāḥib-ḳırān cenāb-ı Sulṭān Süleymān Ḫana duḫūl itmiş idi. Ba'dehū şehzādegān-ı 'ālī-şān miyānında otaġa gibi ser-āmed ve gülistān-ı salṭanatda nihāl-i serv-ḳadd iken...

Saray çevresinde olduğu gibi devletin ileri gelenlerine ulaşma yollarından birisi de şairin yazdığı, sunduğu bir eserle takdir edilmesidir.

Rahmī: Ḥattā himmet ü 'ināyet-i vezīr-i meẕkūr ile ṣāḥib-ḳırān-ı cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḥana oġlı Sulṭān Muṣṭafānuñ sünneti sūrında ḳaṣīde diyüp ol pādşāh-ı ḫūbān ve sulṭān-ı meh-rūyān meclis-i şāh-ı cihānda ḳaṣīde-i belāġat-'unvānın oḳımaġla emṣāl ü aḳrānı miyānında ḫayli nām u nişān bulduġından ġayrı dürc-i dendānı gibi niçe dürr-i bī-kerān ve 'uşşāḳa itdügi cefādan efzūn cevā'iz ü iḥsān-ı bī-pāyāna maẓhar olup 'arūs-ı me'mūl mınaṣṣa-i ḥuṣūlde cilveger olmış idi ve ol dil-ber-i ra'nā maṭlūb u maḥbūbını der-āġūş idüp dest-i sāḳī-i in'āmından niçe dōstkām nūş itmiş idi.

Hazret-i Hace Efendi: ...ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i tedrīse 'āzim olduḳda evvel otuz aḳçe ile medrese-i 'aliyye-i Murād Paşa ile behremend ü ber-murād olmışlar idi. Ba'dehū mahrūsa-i Burūsada ḳırḳ aḳçe ile medrese-i Yıldırım Ḫaniyyede taḥṣīl-i envā'-ı feżā'il ü sa'ādet-i cāvidāniyye itmişler idi. Ba'dehū merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Süleymān Ḫan... Sigetvār seferine revān olduḳda babalarınuñ iltibās u

tażarruʿ pāyesiyle on aḳçe teraḳḳī olınup pāye-i ḫārice dāḫil olmışlar idi. Medrese-i mezbūrede müderris iken cümleden Mevlānā Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī merḥūmuñ tārīḫini terceme idüp inşā-yı laṭīf ü belīġ ile bir kitāb-ı bedīʿ itmişlerdür ki üstād-ı zemān ve Ḫāce-i Cihān mekteb-i vücūd-ı imkānda naẓīr ü miṣālin görmemişdür ve münşiyān-ı ʿālem ü süḫanverān-ı benī-i ādem ol kelimāt-ı belāġat-simātuñ ḳarīn ü hemālin işitmemişdür. ʿİbārāt-ı fā'iḳa ve istiʿārāt-ı rā'iḳası ġayret-nümā-yı aṣḥāb-ı belāġat ve kelimāt-ı melīḥa ve elfāẓ-ı faṣīḥası ḥayret-fezā-yı ashab-ı feṣāḥat u berāʿatdur. Bir kitāb-ı müsteṭābdur ki elfāẓ u ʿibārātı nesīm-i seḥerden aʿẕab ve kelimāt-ı pür-intiẓāmı seḥer-i ḳamerden aḥsen ü aṭyeb her ṣaḥīfesinde bir laṭīfe ve her ṣafḥasında niçe ḳarḥa her ḫarfinde niçe ẓaref her noḳṭasında nükte her remzinde niçe kenz işāretinde niçe beşāret münderic ve ḫilāl-i süṭūr ve ḥurūf-ı müşgin ẓurūfında hālāt-ı siḥr-i ḥalāl meşmūl u mündemicdür... Ol kitāb-ı belāġat-niṣābı itmām idüp baʿż-ı vüzerā-yı ʿiẓāme ihdā itdüklerinde yirlerinde on aḳçe teraḳḳī olınmış idi. Çoḳ zemān geçmedin pāye-i ʿizzetleri medrese-i Sulṭāniyye-i Burūsa ile müreffaʿ ü muʿallā olup ol pāyeye ẕāt-ı feżā'il pīrāyeleri envāʿ-ı ʿizzet ü ʿalā virmişdür. Saʿādet ol manṣıbe ki teşrīf-i cenāb-ı şerīfi ile muʿazzez ü müşerref oldı ve devlet ol kimesnenüñ gūş-ı dil ü cānı cevāhir-i zevāhir-i kelimāt-ı pür-ʿunvānı ile muḳarraṭ u muşennef oldı. Baʿdehū ḳadr-ı medāris-i Şemāniyye şiʿrā-yı Yemāniyye muʿādil olup maḳām-ı ʿālīnüñ ṣaḥnı teşrīf-i ẕāt-ı ḥūrī-siriştleri ile muʿādil ü müşākil-i heşt-behişt oldı...

Ārifī: Ḳapuḳullarından iken merḥūm İbrāhīm Paşaya Mışrdan geldükde Lāmiyye bir ḳaṣīde virdükde Anaṭolıda aḥkām teẕkireciligin virmiş idi. Baʿdehū defterdārı ile nizāʿ ü cidāl üzre olmaġın ʿazl olındukda... Baʿdehū Dārā-yı cihān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān merḥūm Sulṭān Süleymān ẕerre-perverlik ve ʿāṭıfet-güsterlik idüp mezbūrı ve Yetīm ʿAlīyi on bişer aḳçe ile silaḥdār idüp ikisinüñ daḫı nihāl-i ümmīdin bārver itmiş idi.

Gazālī: Ḳadrī Efendiden ḳāżīʿasker iken Aġros fetvāsın ṭaleb idüp ḳāżīʿasker dahı nevʿan şīve idüp pāyeñ degüldür didükde bu ḳıṭʿayı diyüp manṣıbı almışdur.

Ḳıṭʿa : Deminde yağmasa bārān-ı iḥsān

Leṭāfet sebzezārı tāze olmaz

Cihānda küçük ü büzürg ḳatında

Keremden rāst hīç āvāze olmaz

Efendi luṭf it ölçüp dökmegi ḳo

Metāʿ-ı himmete endāze olmaz

Kemālī-i Zerd: Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ vezīri olan ser-defter aṣḥāb-ı belāġat u inşā vezīr-i ḫıred-müsteşīr Maḥmūd Paşanuñ naẓar-ı kīmyā eṣerleriyle zer vücūd-ı nāmdārı kāmilü'l-ʿayār olup sebīke-i maʿārif ü kemālātı sikke-i ḳabūl ile pür-iʿtibār olmış idi. Mevlānā-yı mezbūruñ fażl u kemāli sīm-i sirişk-i ʿāşıḳ-ı pür-melāl gibi mevfūr olmağın vezīr-i mezbūruñ ġılamān sarāyında ḫācelik ḫidmetiyle meʾmūr olmış idi.

Yaḥyā: Merḥūm İbrāhīm Paşa ve İskender Çelebiye ḳaṣīdeler virüp ḫalvet-i ḫāṣṣlarına duḫūl ve meclis-i ṣafā vü ünslerine müşūl u vuṣūl bulmağla elṭāf u iʿṭāflarına maẓhar ve mānend-i hilāl-i engüşt-nümā-yı erbāb-ı kemāl ve aṣḥāb-ı hüner olmış idi. Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Elḳās ile diyār-ı ʿAceme sefer itdükde bu ḳaṣīdeyi diyüp Ḫayālī ile muʿārażasın ibdā vü iẓhār itmişdür. Ol ḳaṣīde budur.

Şiʿr : Çekelüm gün gibi aḳ sancaḳla şarḳa çeri

Ḳara ṭoprağa ḳaralum ḳıralum surḫ-seri

Baña olaydı Ḫayālīye olan rağbetler

Ḥaḳḳ bilür siḥr-i ḥalāl eyler idüm şiʿr-i teri

Ben erenler nacağıyam ol ışıḳlar teberi

Ben ṣavāş güni çeriyüm o hemān cerde çeri

Bu ḳaṣīde Rüstem Paşanuñ semʿine vāṣıl olduḳda maḥżen Ḫayālīye cefā`en Yaḥyā Bege Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārī... tevliyetin virüp Van seferinden geldüklerinde Ḳapluca tevliyetin baʿdehū Sulṭān Orḫan tevliyetin virüp sehl zemānda İstanbulda Sulṭān Bāyezīd Ḫan tevliyetin inʿām u iḥsān itmiş idi. Elṭāf u iḥsānı ẕātī olmamağla bir cüz'ī ḳażiyeyi bahāne idüp teftīş ü ʿazl itmekle ʿırżın pā-māl ve niẓām-ı amānī vü āmālin dil-i pür-melāl gibi perīşān-ı ḥāl itmiş idi. Āḫir yigirmi biñ aḳçe zeʿāmet ile iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmiş idi.

b) Devlet Hizmetleri

Diğer tezkirelerde olduğu gibi Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de sadrazamlık, vezirlik, nişancılık, defterdarlık, emirlik, beglik, müftilik, kadılık, müderrislik, padişah ve şehzade hocalığı vb. devletin en üst mevkî ve memuriyetlerine sahib bir çok şair bulunmaktadır. Bunlar bizzat sahib oldukları ilim, kültür, sanat gibi bilgi ve maharetleriyle olduğu kadar, içinde bulundukları mevkiin yüksekliği, yüceliği ve bu yolla ulaştıkları imkan bakımından da son derece övgülü, takdirli bir durum içinde ele alınmışlardır. Bazı şairlerin birkaç görevde çalıştığı görülmektedir. Bu onların değişik zamanlarda farklı görevlerde çalışmış olduklarını gösterir. Tezkireci, bazı şairlerin görevini belirtirken görev yaptığı yeri, süresini, zamanını, azledilmişse azledilmesinin sebebini, görevden ayrıldıkları zaman geçimlerini nasıl sağladıklarını, bazen de rivayetler, anekdotlarla zenginleştirerek ayrıntılı bir şekilde vermiştir. Fakat Tezkire'de şairlerin sadece mesleğinin belirtilerek kısa cümleler halinde ifade edildiği de olmuştur.

Hazret-i Hace Efendi: Ol mürvārīd-i ṣadef-i fażl u iḥsān Ḫ̮āce-i Cihān olduğına delīl ü bürhān ne lāzım ki üstād-ı fermān-fermā-yı zemīn ü zemāndur ve ol dürr-i deryā-yı kremüñ ʿulūm-ı riyāżı ve ḥikemde muʿallim-i s̱ānī olduğına taḥrīr-i delīl-i pür-īḳān ne ḥācet ki ol sulṭān-ı iḳlīm-i ʿirfān Ḫ̮āce-i Sulṭān-ı cihāndur... Baʿdehū baḫt u saʿādetden isʿāf u isʿād ile pādşāh-ı saʿādet-nejād Sulṭān Murād Ḥażretlerine şehzāde iken ḫ̮āce olup ʿināyet-i bī-ġāyet-i Raḥmānī ve iḥsān-ı bī-kerān-ı Subḥānī ile kāmrevā vü ber-murād olmışlardur. Ol zemāndan berü ṣadr-nişīn-i maḳām-ı refīʿ-i ʿizzet ü ʿalā vü ednā pāye-i şürefāt-ı rifʿat u ʿaẓameti...

Ahmed Efendi: ...baʿdehū Edirnede ʿAlī Begüñ medresesinde andan medrese-i Üskübe müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemāline müşeyyed ü müʾesses olmışdur... Mevlānā el-Ḥāc Ḥasanzāde Rūmili ḳāżīʿaskeri ve Müʾeyyedzāde Anaṭolı ḳāżīʿaskeri iken Edirnede Ṭaşlıḳ medresesi maḥlūl olduḳda Kemāl Paşazāde

ṭālib ü rāġıb oldukda... Ve Sulṭān Selīm Ḫanla Anaṭolı ḳāżīaskeriyken Mıṣra varduḳda...

Ahmed Paşa: Sulṭān Meḥemmede ḫāce olduḳdan ṣoñra vezīr-i aʿẓam ve müdebbir-i umūr-ı cümle-i ʿālem olmışdur... Efāżıl-ı rūzgār ve emāṣil-i nāmdārdan bī-şümār kimesneler ol medrese-i saʿādet-medār u fażīlet-ḳarāra müderris olup...

Ahmed: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik olup dānişmend iken...

Ahmed (2): Kendüleri yayabaşı olup baʿdehū dīvān-ı saʿādet-medārda devātvār baʿdehū arpa emīni baʿdehū Rūmili tīmār defterdārı baʿdehū Diyārbekrde māl defterdārı olup taḥṣīl-i māl-i mīrīde saʿy ü kifāyeleri olmağın sancaḳbegligi virilmiş idi.

Edāyī Beg: Baʿdehū tündbād-ı ḥavādiş ol şehr-yāruñ verd-i vücūdın tārūmār ve rūzgār-ı zūrkār cemʿiyyet-i dīvānın evrāḳ-ı dīvānı gibi perīşān-ı rūzgār itdükde İstanbula gelüp zümre-i küttāb-ı ḫazīne-i Sulṭān-ı kāmyābdan olduḳdan ṣoñra...

Āftābī-i Diger: ...ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra üslūb-ı taḥrīrde māhir ve ḫaṭṭuñ ḳalem gibi aḳsāmını yazmağa ḳādir olmağın dīvān kātibi olmış idi.

Emānī-i Kadīm: Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan merḥūm İskender Çelebinüñ muṣāḥiblerinden maʿārif ü kemālāt ṭāliblerinden bir zemān ḫazīne-i sulṭān kātiblerinden idi. Gāhī iḫtiyār-ı ʿuzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet itdükde...

Emīnī: Dergāh-ı ālem-penāh-ı sulṭānīde sipāhī oğlanları zümresindendür.

Āzerī: Āhir sāʾiḳ-i ḳażā vücūd-ı pür-cūd-ı maʿārif-nümāsın semt-i ḳażāya sevḳ eyledi.

İshak Çelebi: Edirnede İbrāhīm Paşa medresesine müderris olup baʿdehū medrese-i Üskübe andan Burusada Ḳapluca medresesine baʿdehū İzniḳde Sulṭān Orḫān medresesine baʿdehū sene ṭoḳuz yüz otuz üçinde Edirnede Dārü'l-ḥadīṣ müderrisi olmışdur... Baʿdehū sene iṣnā ve erbaʿīn ve tisʿamiʾede Şām-ı şerīf-i şeref-

encōma ḳāḍī oldukda... Tündīm ü mürācaʿatsuz muṣavver olmaz diyüp Ṣaḥn müderrisi iken cümle-i melāhī vü menāhīden rücūʿ ü inābet idüp...

Emīr: Ḥālā silk-i ḳużātda muntaẓam ve sādāt-ı keşīrü'l-berekāta vaṣf-ı lāzım olan ṣıfat-ı seḫāvet ile muttaṣıf ü müttesimdür.

Emīrek: Fenn-i ṭıbbda Cālinūsvār şöhret-şiʿār olmağın dergāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOşmānda ḥakīm-i vaẓīfedār...

Emīrī: Ol eşnāda ol şāh-ı sütūde-evṣāf mezbūrı naḳībü'l-eşrāf idüp hilāl-i vücūdı gitdükce bedr-i pür-nūr olup maḳbūl u manẓūr-ı cumhūr oldı.

Enverī: ʿAcebdür ki mürekkeb-fürūşlıḳ aña kār iken... Bir zemān esbāb-ı dükkānı ḥāl-i perīşānı gibi ṭağıdup Remmāl Ḥaydāruñ ʿatebesine dāḫil olup ol cemāʿatden beyāż-ı merām ḥāṣıl itmek recāsıyla ḫānesinde ḫāric ü dāḫil olan umūr-ı māl ve cümle-i ḥāline ketḫudā olmış idi. Anda daḫı muntaẓamü'l-aḥvāl olmayıcaḳ ʿākıbetü'l-ʿāḳıbe ferāğat idüp yine eski ṣanʿatına ʿavdet ü ʿazīmet eyledi... Ḥattā Mīrī ḳumbaracı olup ol bölüge ketḫudā olmış idi.

Āhī: Āḫirü'l-emr niçe mülāzemet ve hezār-ẕillet ü felāketden ṣoñra Ḳaraferye medresesin virürler.

Ehlī: Edirnede yigirmi beş aḳçe müderris iken cānib-i ḳażāya rıżā virüp ʿacebdür ki niṣāb-ı fażl u kemāle mālik iken semt-i ḳażāya sālik oldı.

Bāḳī: Baʿdehū Ḫażret-i Cem-cāhī-i ḫilāfet-penāhı vāriş-i mülk-i Keyḳubād ḥāris-i iḳlīm-i ʿadl ü dād ṣāḥib-i rüşd ü reşād Ḫażret-i Sulṭān Murād... serīr-i salṭanat-ı cülūs itdükde... erbāb-ı ġaraż... aṣḥāb-ı ḥased mezbūrı pādşāh-ı meʿālī-mevfūre ġamz idüp medrese-i Süleymāniyyeden maʿzūl ve ḫāṭır-ı deryā muḳāṭırlarını maḥzūn u melūl itdürdiler. Sebebi ol idi ki muḳaddemā Nāmī nām bir şāʿirdür ki... maḥallinde ẕikr olınsa gerekdür bu ġazeli dimiş idi... Didügi maʿnādan mestāneden murād pādşāh-ı mezkūrdur diyü... bu kār-ı ḳabīḥ ve emr ü ḳubḥ ve bu şaḳīfe-i ʿaẓīme ve fitneyi ve ḫaymeyi ibdā itmekle mezbūra ẓulm u iftirā itdiler. Baʿdehū ḥaḳīḳat-i kār ḥużūr-ı pādşāh-ı sipihr-iḳtidārda rūşen u āşikār... Sulṭān

Selīm Ḫan medresesin iḥsān eyleyüp ḳażā-yı Mekke-i müşerrefe-i pür-ʿunvān baʿdehū taḳlīd-i ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye ile ṣāḥib-i nām u nişān itmişlerdür.

Bālī-i Diger: Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ mütevellīsi olmışdur. Niçe zemāndur ki ḫidmet-i tevliyetde ḳādir olduḳca taḥṣīl-i emvāl-i maʿrūfda yek-dil ü yek-rūy...

Bedīʿī: ...mülāzım olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı celīl-i ḳażā ile ḳudreti şerīf ü menīʿ eylemişdür.

Berkī: Bir zemān ḫidmet-i kitābet-i iḥtisāb ile kāmyāb olmış idi.

Bahrī: Himmet-i pādşāh-ı cihān ile sehl zemānda taḳlīd-i menāṣıb ile ḳaṭʿ-ı merātib itmişdür. Ḥālā Ṭrablusda mevleviyyet ile mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażādur.

Bekāyī: Şāmda Vezīr Muṣṭafā Paşa Ḥażretlerinüñ mevlevī-ḫānelerinde mes̱nevī-ḫān idi.

Bekāyī-i Diger: Medāris-i şerīfede müderris olup ḥālā ʿAlī Paşa-yı ʿAtīḳ medresesinde idāre-i raḥīḳ-i taḥḳīḳ itmekle miyān-ı ems̱āl u aḳrānda ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur. Ümmīddür ki menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye vuṣūl bulalar.

Bekāyī (3): Mağnisada müderris olmış idi. Pādşāh-ı ʿālem-penāh Sulṭān Murād-ı saʿādet-i destgāh anda şehzāde-i cevān-baḫt ve muteraşşıd-ı tāc u taḫt iken baʿż-ı ağalarıyla münāsebet idüp mezbūra teraḳḳīler itdürmişler idi. Baʿdehū Sulṭān Murād Ḫan pādşāh-ı rūy-ı cihān olduḳda himmet-i ʿālileriyle müddet-i yesīrede menāṣıb-ı kes̱īreye yetişüp pay-taḫtlık ile Selanik ve Ġalaṭa ḳāḍīsı olmış idi. Lākin umūrı cebr ü kerhe mevṣūl olmağın ve ḥarekāt-ı ḳasriyyenüñ çendān imtidād u beḳāsı olmağla maʿzūl olmışdur.

Bahārī: Edirnede ve ġayrīden müderris olup baʿdehū semt-i ḳażāya rıżā virdi. Dülbendzāde Ḳāsım Paşanuñ oğıllarına muʿallim olmış idi. Zümre-i ḳużāt-ı meʿālī-şiʿārdan...

Bahāyī: Binā en-ʿaleyh menāṣıb-ı ʿulyā ve merātib-i esmāya irtiḳā vü iʿtilā idüp z̲āt-ı ḫūrşīd-i enāretleri münevvir-i eyvān-ı ṣadāret olmış idi. Ol manṣıb-ı ʿālī-

ẕāt-ı pür-mekārim ve me'ālīleriyle kesb-i ṣafā ve taḥṣīl-i nūr u żiyā itmedin zemān-ı yesīrde cenāb-ı celīl ü ḫaṭīrlarından cüdā düşdi.

Behiştī: Baʿdehū Sulṭān Bāyezīde anlaruñ şefāʿat-nāmesiyle gelüp yine sancakbegi olmış idi.

Behiştī-i Diger: ...baʿdehū Çorlıda ḫiṭābet ve ḫalḳa vaʿẓ u naṣīḥata meşġūl olup tā ḍem-i intiḳāl ü irtiḥāl ol ḥāl üzre ber-ḳarār u ber-kemāl olmış idi.

Behlūl: Muʿallim ü cüz-ḫān ve ḥāfıẓ-ı Ḳur'ān ṭālib-i ʿirfān kimesnedür.

Tābī: ...baʿż-ı bilādda ḳāḍī olduḳdan ṣoñra...

Tācī: ...merḥūm Sulṭān Bāyezīdüñ şehzāde iken defterdārı olmış idi.

Türābī: Beytü'l-mālden yevmi on beş aḳçe vaẓīfesi var idi. Cevāmiʿ-i kebīre ve mecāmiʿ-i keṣīrede naḳl-i ḥadīṣ ü tefsīre ve ḫidmet-i vaʿẓ u teẕkīre evḳātını ṣarf ve nuḳūd-ı ʿömr-i nāzenīnini ḫidmet-i müslimīne vaḳf itmiş idi.

Türābī-i Sānī: Şehr-i mezbūrda ḥidmet-i kitābet-i ḥaremeyn-i muḥteremeyn ile ḥürmet bulmışdur.

Senāyī: ...semt-i ḳażāya sālik olduḳdan ṣoñra yine...

Senāyī-i Diger: ...rāh-rev-i ḳażā olup baʿż-ı bilāda ḳāḍī vü ḥākim olmışdur.

Cāmī: Sulṭān Bāyezīd zemānında Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olup menāṣıb-ı ʿāliyyeye iʿtilā ve merātib-i sāmiyyeye irtiḳā itmişdür.

Cāmī Beg: Baʿdehū ol şehenşāh-ı saʿādet-me'nūs serīr-i salṭanata cülūs itdükde baʿż-ı aġalıġa mutaṣarrıf olup atmacacıbaşı iken sancaġa çıḳup ḥālā Mıṣrda sancaḳbegidür.

Cafer Çelebi: Maḥmūd Paşa müderrisi iken ṭūmārı āmāl ve menşūr-ı aḥvāli ṭuġrā-yı ġarrā-yı iltifāt-ı pādşāh ile muvaḳḳaʿ ve tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḥāli yevāḳīt-i ʿināyāt-ı sulṭāniyye ile muraṣṣaʿ olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemīn ü zemān (Ḥażret)-i Sulṭān Selīm Ḫana nişāncı olmaġla pür-ʿunvān ve emṣāl ü aḳrānı miyānında ṭuġrā-miṣāl ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur.... Hilāl-i āmāli eşiʿāt-ı terbiyet-i sulṭān-ı mezbūr ile

tābān ve ḳaṣr-ı küngüre-i eyvān-ı devleti vāṣıl-ı farḳ-ı Farḳadān olup nişāncılıḳdan ḳāżīʿasker olmışdur

Cefāyī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olup Rūmilinde niçe şehre ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Lākin idmān-ı ḫamra mübtelā ve ālūde-i fisḳ u hevā olmağın bir iki defʿa ser-ḫōş ṭutılup ʿazl-i ebedī olınup manṣıbdan me'yūs olıcaḳ bī-ser ü sāmān seyāḥat ile me'nūs olup…

Cefāyī (2): Sulṭān Bāyezīd zemānında sarāy-ı saʿādet-maḳarr ve celālet-mekānuñ ḫācesi idi.

Celāl Çelebi: ...merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana lāla olduḳda bile alup gidüp ol āstāne-i eʿālī-pervere bende vü çāker idüp kātib-i rü'ūs eyledi... şehzāde-i cevān-baḫt ve şāyeste-i tāc u taḫt ḥażretlerinüñ devlet-i muṣāḥabetlerine nā'il ve şeref-i münādemetlerine vāṣıl olmışdı.... Ol ḥālde bu maṭlaʿı diyüp pādşāha göndermiş idi. Anaṭolı vilāyetinüñ tīmār defterdārı olup āḫir ḫidmet-i ḥażret-i şehzāde-i melek-haṣlet ü felek-rifʿatı sermāye-i devlet ü ʿizzet bilüp ağır zeʿāmet ile devletvār rikāb-ı saʿādet-girdārından bir ān müfāreḳat itmedi.... Lākin baʿż-ı aṣḥāb-ı devlet ve aʿyān-ı ḥażret ile zindegānīsi olmağın żarūrī ḫidmet-i pādşāhdan dūrı lāzım gelüp teḳāʿüd ile yine Manastıra ʿavdet ü mürācaʿat itmiş idi.

Celīlī: ...dānişmend olduḳdan ṣoñra ʿaḳlına iḫtilāl gelüp terk-i temennā-yı cāh u celāl idüp Burusada sākin olmış idi.

Celīlī (4): Ḳażā semtine sülūk eylemişdür.

Cenābī Efendi: Medāris-i ʿāliyyeye müderris olup tercemeleri taḥrīr ü tasṭīr olınduḳda merḥūm u mağfūrünleh Sulṭān Süleymān Ḫan... medāris-i ʿaliyyelerinden birinde ifāde-i aṣḥāb-ı istifāde ile binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin mü'esses olup hemīşe eṭvār u efʿāli ve mecālis ü maḥāfil-i erbāb-ı cāh u celālde ḳīl ü ḳāli icrā-yı kelime-i Ḥaḳḳ... olmağa saʿy u ʿāzimdür.

Cenābī Paşa: Ḥarem-i ḫāṣṣından çāşnigīrbaşılığa çıḳup andan emīr āḫūr olmış idi. Baʿdehū sulṭān-ı kāmyābuñ himmet-i ʿālī-cenābları mezbūruñ ḥaḳḳında vālā ve

ḫilʿat-i iḥsān-ı bī-kerānı ḳāmet-i liyāḳatdan bālā olup mezbūr Anaṭolı vilāyetine emīrü'l-ümerā eyledi.

Cinānī-i Diger: ...ḥālā ḫidmet-i tedrīse ḳā'imdür.

Cevrī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur. Ḥālā Rūmili ḳużātından ve ol ṭā'ifenüñ aṣḥāb-kemālātındandur.

Cevānī: ...belā-yı manṣıb-ı ḳażāya mübtelā olmış idi. Vizede ḳāḍī iken...

Cevherī (2): Pervīz Efendinüñ āstān-ı felek-mis̱ālinde ḫādim olmağla ḫidmet-i müdārese-i ʿulūma müdāvim iken semt-i ḳażāya ʿāzim olmış idi. Dimetoḳada ḳāḍī vü ḥākim iken...

Ḥāfiz-ı ʿAcem: Merḥūm Merzifonda müderris iken...

Ḥāfiz-ı Konevī: Mes̱nevī-ḫān... kimesne idi.

Ḥāletī: Ṭarīḳ-i tedrīse sülūk itdükden ṣoñra Rūmillerinde ḳāḍī vü ḥākim olmışdur.

Ḥasībī: Ḥālen Zāl Paşa Sulṭānī medresesiyle pāye-i rifʿatleri muʿallā olmışdur.

Ḥabībī-i S̱ānī: Nadra cāmiʿinde ḫaṭīb iken ʿaḳlına iḫtilāl gelmegin ḫiṭābeti terk idüp yine vaṭan-ı aṣlīsinde temekkün ü tavaṭṭun itmişdür.

Ḥadīdī: ...müderris olmış idi. Lākin rü'esā-yı zemāne olan aṣḥāb-ı devletden istiḥḳāḳ u liyāḳat ile manṣıb almaḳ ṣovuḳ demür dögmek idügin bilüp recā-yı manṣıbdan ferāğat idüp kedd-i yemīn ve ʿarāḳ-ı cebīn ile ḳanāʿat itmiş idi.

Ḥasan Çelebi: Sefer-i Mıṣrdan geldüklerinde Yıldırıma baʿdehū Manastıra baʿdehū Üç Şerefelüye andan Ṣaḥna müderris olduḳdan ṣoñra Burusaya ḳāḍī olmış idi. Baʿdehū yevmi yüz aḳçe ile müteḳāʿid olup...

Ḥasan Çelebi-i Muʿīd: İstanbulda müderris olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīsüñ faḳr u fenā ve miḫnet ü ʿanāsına taḥammül idemeyüp rāh-rev-i ṭarīḳ-i ḳażā oldı.

Ḥasan Çelebi (2): ...sālik-i mesālik-i medārise ʿulūm u fežā'il olmışdur.

Hüseyn Çelebi: ...ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Tercemeleri taḥrīr ü aḥvāli bu evrāḳa tasṭīr olındukda İstanbulda elli akçe ile müderris ve binā-yı sarāy-ı kemālin kemāl-i iştiġāl ile müşeyyed ü müʾessesdür.

Hıfẓī: ...Āhī merḥūmdan ṣoñra Karaferyeye müderris olup...

Hıfẓī (2): Ḥāfıẓ-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı melik-i ʿallām ve sālik-i ṭarīḳ-i ʿulemā-yı enām olan şuʿarādandur.

Hükmī: ...semt-i ḳażāya rıżā ve miḥnet-i ḥükūmete mübtelā olmışdur.

Hakīmī: ...ḥālā Rūmili beglerbegisi olan pīşvāy-ı ümerā-yı devlet-i ʿOsmāniyye muḳarrebü'l-ḥażretü's-sulṭāniyye Meḥemmed Paşa Ḥażretlerinüñ ḫācesidür.

Hilmī: Ressām-ı aḳlām-ı bedīʿü't-taṣvīr ṣūret-i ḥālin bu Teẕkireye resm ü taḥrīr itdükde Üsküdarda Meḥemmed Paşa medresesinden maʿzūl idi.

Hilmī-i Sānī: Ḥālā Rūmili ḳużātındandur.

Hilmī-i Sālis: Ḥālā ṭarīḳ-i tedrīse sālik niṣāb-ı ʿilm ü ḥilmi ḥāʾiz ü mālik...

Halīmī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında olan ḳużātdan ...

Halīmī (2): Medāris-i ʿaliyyede müderris ve müdārese-i ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyye ile binā-yı sarāy-ı faṣl-ı bī-ḥadd ü intihāların müʾessis olup... Ḫaşeki Sulṭān medresesinde ḫidmet-i tedrīs-i feżāʾil ü kemālāta ber-devām eylediler.

Haydar Çelebi: Sulṭān Cemüñ defterdārı ve zemān-ı şedāʾid ü miḥnetde enīs ü ġam-güsārı idi.

Hātemī: Baʿdehū merḥūm-ı merḳūm dāḫil-i ḥayṭa-i Rūm olup bu diyār-ı celīlü'l-iʿtibār teşrīf-i ḳudūmı ile vāṣıl-ı mā-yerūmū olduḳda Sulṭān Bāyezīd Ḫan ḳırḳ akçe ile Ḳalender-ḫāne medresesin baʿdehū ḳırḳ beş akçe ile medāris-i Ṣaḥndan birini iḥsān idüp akçesin elli itdükden ṣoñra Edirneye ḳāḍī idüp andan ḳāżīʿasker itmişdür.

Hātemī-i Diger: ...zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan iken dervīşī ve meskenet iḫtiyār idüp... Ḥālā yine dergāh-ı ʿālem-penāh sipāhīlerindendür.

Ḫālisī: Āḫir tīr-i me'mūli hedef-i ḳalūlüñ şāḫışı olup ʿulūfesi bedeli tīmār müteferriḳalığı ile pādşāh-ı gerdūn-penāhuñ ʿabd-i ḫāliṣi olmışdı. Ḥālā Ṭemişvārda defterdār olup taḥṣīl-i emvāl-i pādşāhīde mucidd ü sāʿī ve levāzım u mehāmm-ı (ḥażret)-i mezbūreyi ḥasbüʾl-istiṭāʿa mürāʿīdür.

Ḫāverī: ...baʿdehū ṭarīḳ-ı ḳażāya ʿāzim olmış idi. Mürebbī-i hünerverān-ı zemān ve destgīr-i fütādegān-ı aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān olan kendinüñ üstādı merḥūm u maġfūr ve maṣūm u mebrūr Çivizāde Efendinüñ himmeti ve ol eyyāmda defterdār olan Bayrām Çelebinüñ terbiyeti ile gicesi ḳadr u rūzı ʿıyd olup Üskübe ve Selanike ḳāḍī olmaġla baḫtı saʿīd olmış idi... Evvel manṣıbı Ḳaraferye tedrīsi āḫir manṣıbı yine ol şehrüñ ḳażāsı olmışdur.

Hatmī: ...müderris olup baʿdehū ṭārīḳ-i ḳażāya ʿazīmet eyledi.

Hatmī (2): ...Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ rebīb-i luṭf u niʿmeti ve perverde-i dest-i mekārim ü şefḳati olmaġın iltifāt u terbiyeti ile livā-yı ḳadri sırr-ı ʿalem-i hilāl ve mancūḳ-ı rāyet-i ḫūrşīd-i bī-miṣālden ʿālī olmaġla niçe sancaġa ḥākim ü vālī olmış idi.

Hazānī: ...müderris olmışdur. Merḥūm Ḳara Çelebi İstanbul ḳāḍīsı iken kātibi ve miṣāl-i ḳalem cenāb-ı efḫamlarınuñ ʿabd-i mükātibi idi. Elli aḳçe ile Yeñice-i Vardarda müderris iken...

Mevlānā Hüsrev: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında manṣıb-ı celīl ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye ve Ġalaṭa ve medrese-i Ayaṣofya tevliyeti ile cenāb-ı saʿīdlerine tefvīż ü taḳlīd olınmışdı.

Hüsrevī: Tercemeleri taḥrīr olındukda rūy-ı baḫtı Burusada Manastır medresesi ile nāẓır ve dīde-i dil ü cānı cānib-i medāris-i S̱emāniyyeye nāẓır idi.

Hızrī: Burusada Ḳapluca müderrisi iken cenāb-ı ʿizzet-ḳıbāb melik-i tevvāb u hādī-i ḍalīlān-ı vādī-i ṣıdḳ u ṣavābdan āṣār-ı ʿışḳ-ı Raḥmānī ve cez̠ebāt u ġalebāt-ı Subḥānī ẓāhir ü bāhir olup meşāyiḫ-i kibāruñ iftiḫārı maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī Şeyḫ

Emīr Buḫārī Ḥażretlerine irādet getürüp ḫidmet-i pür-bereketin sermāye-i ʿizzet ü saʿādet bilmiş idi.

Hızr Beg Çelebi: ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından ve bu ṭāʾife-i şerīfenüñ ṣāḥib-i iştihārından ser-defter-i ʿulemā-yı āfāḳ ṣadr-nişīn-i maḥāfil-i istīhāl ü istiḥḳāḳ... İstanbul ḳāḍīsı iken

Hızrī (2): Ḳırḳ akçe ile Burusa-i maḥrūsada Yıldırım Ḫan medresesinde meşġūl-ı ḫidmet-i tedrīs iken mübtelā-yı maraż-ı niḳrīs olmaġla ṭarīḳden ferāġat idüp yevmi otuz akçe ile teḳāʿüd ile münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat olmış idi.

Hızrī-i Diger: Dānişmend ṭāʾifesinüñ rind ü ḳallāşı ve bu zümrenüñ levend ü evbāşı idi... Merḥūm Ṭaşköprīzādede dānişmend iken gāh ṣūfī ve gāh Şām Yeñiçerisi olup merḥūm-ı merḳūm İstanbul ḳāḍīsi iken yine dānişmend olup zümre-i ḫuddām-ı ḫāḳān-ı pür-mekārimden olmaḳ taḳrībi ile mülāzım olmış idi.

Hāce Çelebi Efendi: Sulṭān Bāyezīḍ Ḫan zemānında otuz akçe ile İnegöl medresesine müderris olup baʿdehū ḳırḳ akçe ile Ḳalender-ḫāneye müderris olduḳdan ṣoñra merḥūm Muṣṭafā Paşa Gegbüzede binā itdügi medreseyi yevmī elli akçe ile ibtidā-yı evvel mübtedā-yı aḫbār-ı meʿālī ve muḫterem-i ehālī-i mevālī maṣdar-ı efʿāl-i ḥısān müsnedün-ileyhi mürüvvet ü iḥsān ḥāżretlerine taḳlīd itmiş idi. Baʿdehū pāye-i rifʿatleri medrese-i Sulṭāniyye-i Burusa ile muʿallā olup Ṣaḥn-ı medāris-i Ṣemāniyye ol ḳıble-i ḳabīle-i ṣalāḥ u taḳvā-yı ḫidmetlerine maḥall u meṣvā olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Burusa ve Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḫādim-i şerʿ-i muṭahhar baʿdehū Rūmiline ḳāżīʿasker olup manṣıb-ı ṣadāret niçe müddet ol ẕāt-ı ḫūrşīd-enāret ile rifʿat ü celāl bulmış idi ve ol manṣıb-ı celīl cenāb-ı pür-tebcīllerine rūy-māl itmekle rūy-ı māl gibi şerīf ü cemīl olmış idi... ʿAleʾl-ḫuṣūṣ evāḫir-i salṭanat-ı ṣāḥib-ḳırān-ı Sulṭān Süleymān Ḫanda tefsīr-i kelām-ı melik-i ʿallāmı itmām itdükde vaẓīfelerine taraḳḳī ile inʿām-ı mā-lā-kelāmı ẓuhūr idüp ḳāżīʿaskerler gibi yazlıḳ ve ḳışlıḳ taʿyīn olınmış idi. Bu taḳrīb ile tevābiʿ ü levāḥiḳi elṭāf u aʿṭāf-ı pādşāh-ı dād-güstere ḳarīn olmış idi.

Hayālī-i Diger: Baʿż-ı s̱iḳāt es̱nā-yı ḥikāyātda dirler idi ki mezbūr ḳırḳ aḳçe medrese ḳabūl itmezin diyü yemīn itmegin Edirnede Cāmiʿardı medresesin ḳırḳ bir aḳçe ile virmişler. Baʿdehū semt-i ḳażāya rıżā virüp bilād-ı kes̱īreye Mağnisa ve Selanik ve Tireye ḳāḍī olup Sulṭān Selīm-i nāmdāruñ evā'il-i ḥālinde defterdār olmış idi.

Dānişī: ...ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olup Edirnede Cāmiʿardı medresesinden maʿzūl olduḳda Mıṣr eṭrāfında seksen aḳçe ile Menufa ḳāḍī olmış idi.

Derūnī-i Diger: Küttāba lāzım olan maʿārif ü kemālde żaʿīf ü süst iken fenn-i muḥāsebede ve aḫẕ-ı māl-i ḥarām içün muḫādiʿa vü mubālağada çālāk ü cest idi.

Dervīş: Otuz aḳçe müderris iken vezīr-i Āṣaf tedbīre müşīr-i müşterī-naẓīr merḥūm ʿAlī Paşanuñ aṣḥāb-ı şiʿr ü inşāya meyl-i tāmmı ve erbāb-ı maʿārif ü kemāle inciẕāb-ı mā-lā-kelāmı olmağın mezbūrı re'īs-i küttāb-ı dīvānī ve ṭuğrā-nüvīs-i aḥkām-ı ḫāḳānī itmek içün dīvān kātibi itmiş idi. Baʿdehū ʿAlī Paşanuñ şehbāz-ı rūḥ-ı bülend-pervāzı riyāż-ı ʿālem-i ḳudse ṭayerān ve bülbül-i dil ü cānı şāḫsār-ı ḥadā'iḳ-i cinānda āşiyān idicek peyğūle-i āmāl u hevesde ğarīb ü bī-kes ḳalup ḥālā yine pādşāhımuz sulṭān-ı ʿAcem ü ʿArabuñ ḫidmet-i ʿaliyyelerinde ḳalem-mis̱āl ʿabd-i mükāteb yine kemā-ken ḫidmet-i kitābetde dervīşvār ʿālem-i istiğnā ve gūşe-i ḳanāʿatdedür.

Zātī: Baʿdehū Ḳadrī Efendinüñ rifʿat-i ḳaṣr-ı ḳadri küngüre-i kāḫ-ı sipihre ve sırr-ı ʿilm-i devlet ü ʿizzeti ḳımme-i ḳubbe-i māh u mihre meḥāẕi olup manṣıb-ı ṣadāret ẕāt-ı ḫūrşīd enāreti ile ḳadre irüp Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olduḳda ḥuḳūḳ-ı sābıḳayı riʿāyet ile tevcīḥ-i tevliyet itmiş idi...

Zihnī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmış idi. Üsküdara baʿdehū Ġalaṭaya ḳāḍī olduḳda...

Zihnī (2): Sulṭān Selīm-i S̱ānī Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek ıttıṣāllerine istinād u intisāb idüp şehenşāh-ı mezbūr devlet-i salṭanat ile kāmyāb olduḳda arpa emīni olup baʿdehū Diyārbekre ve Ḳıbrısa baʿdehū Ḥalebe defterdār olmış idi. Ḥālā medāric-i

cāh u celāle müteṣā'id olmaḳdan müteḳā'id olup bir miḳdār tīmār ile gūşe-i 'uzlet iḫtiyār itmişdür.

Zihnī (4): Sulṭān Bāyezīdüñ evlādından Sulṭān Meḥemmed Kefede sancağa mutaṣarrıf iken defterdārı idi.

Zihnī (5): Sulṭān 'Alem-şāh yanında dīvān kitābetin iderdi.

Rāyī (3): Burusada ba'ż-ı medārise müderris olup ba'dehū semt-i ḳażāya rıżā virmiş idi. Kendüsin zaḥmet-i hükūmete mübtelā itdükden ġayrı zīr-i destinde olan fuḳarā vü żu'afāya maḥż-ı ḳażā ve 'ayn-ı 'anā olduğıçün 'azl ü teftīş olınup dünyāda cezāsın görmiş idi. Bā-īn cümle-i ehl-i ma'ārif ü kemālāt ile enīs ü muṣāḥib ġāyetle ḫōş-ḳalem-i serī'-dest laṭīf kātib idi.

Rahmī: ...sene erba' ve seb'īn ve tis'ami'ede Yeñişehrde yigirmi aḳçe müderris iken...

Rüsūhī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i 'ilme sülūk idüp dānişmend olduḳdan ṣoñra... Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp mecāmi' ü maḥāfilde naḳl-i ḥadīs̱ ü tefsīr ve ḫidmet-i va'ẓ u tez̠kīre meşġūl olmağla 'avāmü'n-nās yanında meşhūr u maḳbūl olmış idi.

Rızāyī (2): Medāris-i 'āliyyeye i'tilā ve merātib-i sāmiyyeye irtiḳā idüp pāytaḫtlıkla Ḳudüs-i şerīfe ḳāḍī olup... Eks̱er-i manṣıbda 'azlle bağrı ḫūn ve faḳr u fāḳa ile z̠elīl ü mağbūn olup ḫayli mağlūk u medyūn olmış idi.

Refīkī: Ehl-i ḳalem ve ḫōş-nüvīs ḫaṭṭı gibi ma'ārif ü kemālātı daḫı nefīs olmağla kātib-i dīvān olup Sulṭān Selīm-i māżī zemānında maḳbūl-ı erkān olmış idi. Ba'dehū seyl-i 'illet-i sebelden bünyād-ı sarāy-ı çeşmine ḫalel irüp ḥavādis̱ ü nevāzil-i sevād-ı başarın ḫarāb ve çeşme-i çeşmini 'ayn-ı serāb itmekle kitābetden ferāġat idüp ḳabūl-ı manṣıb-ı tevliyet itmiş idi.

Refī'-i Leng: ...semt-i ḳażāya ṭālib ü rāġıb oldı. Lākin vāṣıl-ı aḳṣāü'l-meṭālib olmayup yigirmi ve otuz aḳçe ḳāḍī iken...

Remzī: ...manṣıb-ı ḳażāya rāżī olup Ġalaṭa ve sā'ir-i muʿẓamāt-ı ḳaṣabāta ḳāḍī olmış idi. Ḳāḍī-i Mardin iken...

Remzī (2): Ḫulāṣa-ı vüzerā-yı āfāḳ ṣāḥib-i serīrü'l-vüzerāt-ı bi'l-istiḥḳāḳ vālā-neseb ʿālī-ḥaseb ser-defter-i vüzerā-yı leṭā'if-i inşā olan merḥūm Pīrī Paşadur ki... Ṭā'ife-i şerīfe ʿulemā ve zümre-i ḳużāt-ı ʿadālet-iḥtivādan yüz elli akçe ile ḳāḍī iken merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan... evḳāf-ı dārretü'l-feyżānına mütevellī olup sehl zemānda defterdār olduḳdan ṣoñra tevḳīʿ-i vücūd-ı refīʿi ṭuġrā-yı menīʿ-i vezāret ile pür-ʿunvān ve tāc-ı ibtihāc u iʿtibār ve külāh-ı rifʿat penāh-ı iftiḫārı vāṣıl-ı farḳ-ı farḳadān oldı. Merḥūm-ı merḳūmuñ ʿulüvv-i şān ve sümüvv-i mekān kemāl-i nıṣfet ve ʿadālet ü re'y-i tedbīrde iṣābet idüp umūr-ı dīn ü devlet ve niẓām-ı mülk ü milletde ṣāḥib-i āyet üzre olduğına delīl ü bürhān bu yeter ki kāsir-i ekāsire-i Īrān u Tūrān ve hādim-i ḳaṣr-ı Ḳayaṣıra-i cihān olan iftiḫār-ı Āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm Ḫan gibi pādşāh-ı hünerver ve şehenşāh-ı ʿadālet-güstere vezīr ü müşīr idi... Ol Sulṭān-ı Sikender-ḥaşmet ve ḫāḳān-ı Ferīdūn-saṭvet serīr-i eyālet ve taḫt-ı salṭanatda dā'im olduḳça merḳūm daḫı ḫidmet-i vezāretde ḳā'im idi.

Revānī: Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī Ḥażretleri ʿāmme-i diyār-ı ʿArabı żamīme-i temīme-i mülket-i ʿOsmānī itdüklerinde ṣurre-emīni olup Ḥacca gitdükde baʿż-ı ẓurefā töhmet idüp dimişdür... Devlet-i Ḥüccetü'l-islāma fā'iz ve saʿādet-i ziyāret-i ravża-i seyyidü'l-enāmı ḥā'iz olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Burusada Ḳapluca mütevellīsi ve İstanbulda Ayaṣofya mütevellīsi olmışdur.

Revnaḳī: ...semt-i ḳażāyı iḫtiyār itmiş idi.

Rūḥī (2): Ol dil-ber-i bī-mānend-i bī-miṣl dānişmend iken...

Zārī-i Diger: Merḥūm Samsunīzādede dānişmend iken ser-ḫayl-i şühedā merḥūm Sulṭān Muṣṭafāya kātib-i Dīvān olup ol devletde ḫayli kāmrān u pür-ʿunvān iken...

Zemānī-i Sānī: Ārzū-yı cāh u celāl ve hevā-yı menāṣıb u meʿāl mezbūrı...

Zīnetī: Ṣaḥnda dānişmend iken...

Zeynelî: İftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān Sulṭān Selîm Ḫan-ı Māżînüñ vüzerā-yı ʿālî-şānındandur.

Zeynî: Lālā Muṣṭafā Paşayla babasınuñ ḥuḳūḳ-ı sābıḳası olmağla bağteten Maḥmūd Paşa medresesin iḥsān itdükde sā'ir-i ṭullāb ol vezîr-i kāmyāba ġulüvv idüp ḫayli güft ü gū itmişler idi. Baʿdehū vezîr-i aʿẓam ve müşîr-i efḫam şecāʿat meydānınuñ merd-i güzîni ve heybet ü ṣalābet-bîşezārınuñ şîr-i ġarîni Ebū Bekr-ṣalābet ve ʿÖmer-mehābet ʿOs̱mān-ḥayā ve Ḥaydār-şecāʿat ʿOs̱mān Paşa Ḥażretleri müdebbir-i Devlet-i ʿOs̱māniyān olduḳda şerā'iṭ-i ḥuḳūḳ-ı sābıḳayı ẓāhir ü ʿıyān idüp pāyelik ile Ḳalender-ḫāne medresesin iḥsān eyledi.

Sāfî: ...taḥṣîl-i feżā'ilde ṭayy-ı merāḥil ve ḳaṭʿ-ı menāzil idüp devlet-i tedrîse vāṣıl u nā'il olmış iken bād-ı ḥavādiş iḳtiżāsıyla serv-i mütemā'il-i vücūdı semt-i ḳażāya mübtelā eyledi. Tercemesi taḥrîr olınduḳda Vardar Yeñicesinde manṣıb-ı ḳażāya mübtelā idi.

Sālikî: Gāh Ġalaṭada ʿazab...

Sebzî: Ḥāfıẓ-ı kelām-ı melik-i ʿallām ve tecvîd ü ḳırā'atı maḳbūl-i enām olmağın îmām olmışdur.

Sücūdî: ...kātib-i dîvān olduḳdan ṣoñra bölük kātibi olmış idi.

Sihrî (2): Defterdār Sirozî Ḥasan Çelebiye mülāzemet ve ol şehr emîni iken aña kitābet iderdi... Mezbūr Ḥasan Çelebi Ḥalebe defterdār olduḳda bile gidüp anda Atpazarı emîni olmağla...

Sürūrî (2):... ṭarîḳ-i tedrîse sālik ü ʿāzim olmış idi... Mevlānā-yı mezbūr medrese-i merḳūmede taʿlîm-i ʿilm ü kemāle mülāzım ve ifāde-i eṣnāf-ı fünūn u efḍāle muvāẓıb u müdāvim iken ʿîsā-girdār olanlara ḳaṭʿ-ı ʿalā'iḳ u ʿavā'iḳ-āsān olur diyü cümle-i mā-mülkin bāzār-ı cihānda mezād itmekle esbāb u emvālin tārūmār idüp... El-ḳıṣṣa Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā ḫāceliğa daʿvet olınduḳda daʿvete icābet eyledükde ḫidmet-i taʿlîmi ḳabūl idüp

Saʿdî (2): ...Ṣaḥn müderrisi olan Saʿdî Çelebi daḫı...

Saʿdī (3): Merḥūm-ı merḳūmdan cānib-i Dārü's-selāma ḫırām itdükde yirine müftī-i enām olmışdur... Ṣaḥn müderrisi iken İstanbul ḳāḍīsı olup on bir yıl şehr-i mezbūrda ḳāḍī olup...

Sırrī: Rūmilinde kenārlarda müderris ve binā-yı sarāy-ı Kemālin küşiş ü iştiġāl ile muraṣṣaf u mü`esses olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya rıżā virdi.

Sırrī (2): Vücūd-ı pür-sedādlarıyla gülşen-i salṭanatı İrem-i ẕātü'l-ʿimād itdükleri eyyāmda bile gelüp kātib-i Dīvān olmaġla pür-ʿunvān olmış idi.

Suʿūdī: Menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye iʿtilā vü irtiḳā idüp ḥālen medāris-i ʿaliyye-i Süleymāniyyeden birinde ḳā`im-i ḫidmet-i tedrīs olmaġla taḥṣīl-i ʿilm ü kemāla iştiġāl ve ḳandīl-i fu`ād-ı meʿālī-nihādlarına revġan-ı saʿy u ictihād ile iştiʿāl üzredür.

Saʿyī: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i ṭarīḳ-i ḥudūd u rüsūma küşiş idüp āṣār-ı cedd ü saʿyı mūriṣ ü müṣmir olmayıcaḳ gūşe-i ferāġatı müvṣir olup kūh-miṣāl pāyını dāmenine ve ġonçeveş başını pīrāhene çeküp Prizrende ṣoḥbet-i merdümān-ı cihāndan dāmen-çīn olup...

Sifālī: ...merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan mezbūrı Budine beglerbegi idüp...

Selmān: ...semt-i ḳażāya sülūk itmişdi.

Selmān (2): Hezār zūr u zār ile Rūmilinde ḳāḍī iken...

Selīkī: ʿĀḳıbet hezār miḥnet ü kürbetle ḳāḍī-i Mankub olduḳda menkūb olup...

Sinān Paşa: Sulṭān Meḥemmede vezīr olduḳdan ṣoñra...

Sinān Efendi: Müfti'l-enām olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendi ʿazm-i dārü'l-beḳā ve'l-ḫulūd itdükde aʿyān u eşrāf-ı dünyā... recā-yı ḳabūl-ı manṣıb-ı fetvā itdükde... dāmen-i ʿiffetümi manṣıb-ı dünyā ile ālūde itmezin diyü iḫtiyār itmedi. Āḫir pīr olmaġın medrese bedeli vaẓīfe taʿyīn olınup ḥāriṣ-i mülk-i ʿadl ü dād pādşāhımuz Sulṭān Murād pādşāh-ı ʿālem ve fermān-dih-i benī ādem olduḳda biş yüz filori gönderüp ol pīr-i pür-ṣafānuñ ḫayr duʿāsın aldı… yevmi yigirmi biş aḳçe ile medrese-i Ṣarıca Paşada ifāde-i ʿulūma müdāvim baʿdehū otuz aḳçe ile medrese-i

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

Ṭaşlıḳda fetḥ-i miftāḥ-ı muʿḍılāt ve keşf-i rümūz-ı müşkilāta ḥarīṣ ü nāhim olup andan ḳırḳ akçe medrese-i Dāvud Paşada mevāḳıf-ı ʿuḳūl-ı fühūl olan arada niçe daḳāʾiḳ ibdā ve maḳāṣid u merāṣid-i müşkilātda iẓhār-ı yed-i beyżā itmiş idi. Baʿdehū Gegbuze andan Edirnede medrese-i Dārüʾl-ḥadīşde telvīḥ-i elvāḥ işāʿa-i fünūn ve tavżīḥ-i īżāḥ vācib ü mesnūn itdükden ṣoñra medāris-i Şemāniyyeden birisi ol Kaʿbe-i celāʾil-i ḫaṣāyile maḳām-ı neşr-i fażāʾil olup Ṣaḥn-ı medāris-i Şemān ḳudūm-ı ẕāt-ı pür-ʿunvānı ile muʿādil ve memāşil-i heşt-behişt-i cinān olmış idi. Baʿdehū Edirnede Sulṭān Bāyezīd Ḫan müderrisi iken ḳażā-yı Ḥaleb-i Şehbāya mübtelā olup andan ʿazl olınup yolda gelürken ḳāḍī-i Şām andan Burusaya andan saʿādet ü meymene ile maḥrūsa-i Edirneye andan biş altı gün İstanbul ḳāḍīsı olduḳdan ṣoñra Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olmışdur… Teʾlīfāt-ı laṭīfesi āfāḳa münteşir ve āftāb-ı ʿālem-tāb gibi eṭrāf u eknāfda müştehir olıcaḳ iki yüz aḳçe ile medrese-i Dārüʾl-ḥadīş-i Süleymāniyye iḥsān olınmış idi.

Sinān Çelebi: Ḳaṣabāt-ı Rūmda ki ḳāḍī iken ḥākim olduğı bilāduñ bende vü āzādı ḥükūmet-i ẕāt-ı pür-sedāddından şākir ü rāżī idi.

Sehī: Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ ferzend-i mesʿūdı Şehzāde Sulṭān Maḥmūd ile sancağa gidüp mezbūr şehzāde ʿazm-i dārüʾl-ḫulūd itdükde yine āstān-ı ḫāḳān-ı merḳūma muʿāvedet idüp kātib-i Dīvān-ı felek-rifʿat olduḳdan ṣoñra ḳabūl-ı manṣıb-ı tevliyet itmişdür. Edirnede Dārüʾl-ḥadīş mütevellīsi iken...

Seydī: Ṣaḥn müderrisi iken Sulṭān Bāyezīd Ḫan merḥūmuñ evḳāfdāra ve revātib mübāresin taḥrīr itmek ḫidmeti cenāb-ı fażāʾil-şümūllerine mufavvaż u mevkūl olmağla manṣıb-ı ḳażā-yı İstanbula vüṣūl bulmış idi… Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm Burusada Ḳapluca müderrisi iken...

Seyfī: Bināʾen-ʿaleyh şehenşāh-ı merḳūm fermān-fermā-yı vilāyet-i Rūm olduḳda Rūmilinde bilād-ı kebīre vü keşīreye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Niçe aʿvām Ṣofyada ṭayerān itmişdür.

Seyfī (2): Dīvān-ı sulṭānīde baş muḳāṭaʿacı olduḳdan ṣoñra Şām-ı şerīf-i şeref-encāmda defterdār-ı emvāl-i sulṭānī ve ḥāfıẓ u żābıṭ-ı maḥṣūlāt-ı ḫāḳānī olmışdur. Taḥṣīl-i emvāl-i sulṭānīde saʿy-ı tāmm ve aḳdām-ı mā-lā-kelāmı maʿlūm-ı ḫuddām-ı südde-i Sidre-iḥtirām olduḳda Ḥaleb defterdārlığından Anaṭolı defterdārlığı iḥsān u inʿām olınmağla ḫidmet-i ʿaliyyeleri ikrām u iʿẓām olınmış idi. Bir ḳaç ay ḫidmet-i mezbūrdan istiʿfā ile künc-i ferāğatde gilīm-i ḳanāʿate keşīde-pā olmış idi. Lākin ol manṣıb-ı celīl ẕāt-ı nīkū vü cemīline müfteḳir ve bu umūr-ı celiyyenüñ māhiyyet-i külliyyesi mānend-i āftāb cenāb-ı meʿālī-nişābına münḥaṣırdur diyü yine ol manṣıb-ı pür-iclāl rūy-māl-i südde-i Sidre ıttıṣāli ile devlet ü iḳbāl bulmışdur.

Şāmī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında sancaḳbegi idi.

Şāmī (2): Merḥūm Çivizāde defterdār Maḥmūd Çelebi mezbūr Sulṭān Selīm-i Şānī Ḥażretine iḫdāma iḳdām itdükde zümre-i ḫuddām-ı sipihr-iḥtişām silkine intiẓāmla pür-iḥtirām olup sarāy-ı saʿādet-pīrāy-ı sulṭānīden çāşnigīr başlığı ile çıḳmış idi. Baʿdehū Amasiyyaya mīr-livā olmış idi. Ḥālā daḫı ḫidmet-i Sulṭānda dāmen-der-miyān miyān-ı ümerāda ʿalem-mişāl müşārün-ileyhi biʾl-benāndur.

Şānī (3): ...ṭarīḳ-i tedrīse ʿāzim olmışdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūldür. Vuṣūl-i ḫamsīn içün eyyām-ı ʿazl-i pür-ālāmı imtidād bulup erbaʿīn gibi zemherīr-i müddet-i ʿazli ḫayli iştidād buldı.

Şānī (4): Tercemesi taḥrīr olınduḳda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl şeb ü rūz taḥṣīl-i maʿārifle ẓuhūr u bürūz itmege muvāẓib ü meşġūldür.

Şānī (6): Ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend-i bī-mānend iken...

Şānī (7): ...biʾl-āḫare miyāh-ı ʿazmī vādī-i ḳażāda rüküd eyledi.

Şāhidī: Cem Sulṭānuñ defterdārı idi.

Şāhī (2): Niçe zemān reʾīsüʾl-küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve żābıṭ u cāmiʿ-i aḥvāl-i ḫāḳānī olduḳdan ṣoñra her-bār tīr-i pür-teʾsīr gibi meydān-ı dār u gīri özleyüp mānend-i kemān nişāngāh-ı sīne-i düşmenānı gözleyüp ḫidmet-i şāhīde pür-tāb ve sīne-i bī-kīnesi āteş-i şecāʿatle pür-tāb olup ḥālā Ḥaleb-i Şehbāda emīrüʾl-ümerā

olmağla müftehar u mübāhī ve ol nevāhīde kemāhī āmir ü nāhī maʿārif ü kemālāt ile maʿrūf ve ahlāk-ı raziyye ve evṣāf-ı maraziyye ile mevṣūf olan...

Şerīfī: Rūmilinde baʿż-ı kaṣabata kāḍī vü ḥākim oldukdan ṣoñra...

Şemsī Paşa: Ḥarem-sarāy-ı Sulṭānīden çıkdukda baʿżı ağalıklara mutaṣarrıf oldukdan ṣoñra zīr-i sāye-i livā-yı sulṭānīde müteverrif olup Şām-ı şerīf-i şeref-encām beglerbegi olmakla iḥtirām bulmış idi. Baʿdehū Anaṭolı ve Rūmili beglerbegisi olmış idi.

Şemsī: Sulṭān Meḥemmed ve Sulṭān Bāyezīd zemānında defterdār olmışdur.

Şemsī (2): ...şehr-i Burusadan ṭāliʿ ü raḫşān olan ḳużāt-ı zemāndandur. Sulṭān Selīm-i māżī ʿazm-i fetḥ-i diyār-ı ʿArab itdügi eşnāda Kefede ḳāḍī idi.

Şemsī (4): Cāmiʿ-i şehr-i mezbūrda muʿarrif idi.

Şeyhī (3): Merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendide dānişmend iken...

Şeyhī (4): Ḥālā ḳırḳ akçe medreseden maʿzūl ve taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü kemālāta meşʿūf u meşgūldur.

Şīrī: Sulṭān Selīm-i māżī ḥarīm-i ḫāṣṣına alup ẕerre-i vücūdı mihr-i terbiyeti ile perveriş ve sāye-i mekremet ü ʿāṭıfetinde nümāyiş bulup ḳapucıbaşlığı ile çıkup ağır sancaklara emīr ü vālī ve şukka-i livā-yı saʿādet-iḥtivāsı ḳımme-i ḳubbe-i eflākdan bālā vü ʿālī olmış idi.

Sābirī (2): ...manṣıb-ı ḳażāya rıżā virmişdür. Ḥālā diyār-ı ʿArabda yüz elli akçe ile mutaṣarrıf-ı rütbe-i ḳażādur.

Sāfī: Mezbūr Ḳāsım Paşayı Sulṭān Meḥemmed Ḫan ʿālī-menziletine terbiyet itmekle mihr-i vücūdı ānen-fe-ānen rifʿat bulup defterdār oldukdan ṣoñra ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i eyvān-ı vezāret olmış idi. Baʿdehū teḳāʿüd ṭarīḳi ile Selanik begi olmışdur.

Sālih Çelebi: Baʿdehū ṭarīḳi ile nāmzed-i medrese-i ʿAlī Paşa-yı ʿAtīḳ olup ol maḳāmda muʿāvenet-i sāḳī-i tevfīḳ ile idāre-i raḥīḳ-i taḥḳīḳ itdükden ṣoñra müderris-i Ṣaḥn-ı Şemāniyye olmağla külāh-ı iʿtibārı şıʿrā-yı Yemāniyye irmiş idi...

ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbā ile ʿālī olup baʿdehū Şām-ı pür-iḥtişām ve Ḳāhire-i ṭāhireye ḥākim ü vālī olmış idi. Andan müteḳāʿid olduḳda civār-ı Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde ḳarındaşı Nişāncı Beg binā itdügi cāmiʿ-i zībā yanında ḫāne vü bāġçe tertīb idüp merdüm-i dīde gibi gūşe-nişīn ü ḫalvet-güzīde olup serv-miṣāl çemenzār-ı cihān-ı fānīden dāmen-keşīde olmış idi... Lākin dānişmendlerinüñ aḥvāli muntaẓam olup her biri kevākib-i seyyār gibi tārümār olmayup ṣüreyyā-miṣāl müctemiʿ ü mülteʾim olsun diyü Ebī Eyyūb-ı Enṣārī medresesin ṭaleb idüp yevmi yüz aḳçe ile medrese-i mezbūrede ifāde-i ʿilm ü edeb itmiş idi. Baʿdehū meyl-i zeḫārif-i fāniyyeden biʾl-külliye ḳaṭʿ-ı naẓar idüp ʿabher-i çeşmi çeşm-i ʿabher gibi bī-nūr u fer ḳalup şehenşāh-ı naẓaruñ sarāy-ı zücācīsini seyl-i sebel ḫarāb u maḫtel itdükde medrese-i merḳūmeden fāriġ olup...

Sāniʿī (2): İstanbulda yigirmi aḳçe ile Nişāncı medresesinden maʿzūl iken...

Subhī: Filibede müderris iken ḳāżā semtine sülūk idüp Anaṭolı ve Rūmilinde ḳaṣabāt-ı kebīre vü keṣīreye ḳāḍī olmış idi. Āḫir Ṣofyada ḳāḍī iken...

Sabrī: Ḫazīne kātiblerinden iken Baġdādda muḥāsebeci olup yigirmi yıl miḳdārı anda idi.

Sabūhī: Anaṭolıda kenārda müderris olduḳdan ṣoñra ḳāḍī olup Baʿalbekde ḳāḍī iken...

Sadrī: İstanbulda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl iken...

Sıdkī: Yeñiçerilerden olup āyīn-i maʿhūdları üzre yayabaşı olduḳdan ṣoñra dergāh-ı sulṭānī çāvuşlarından olmış iken...

Sunʿī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan oġullarından Sulṭān Maḥmūd Maġnisada Şehzāde iken Necātī Beg nişāncı ve Ṭāliʿī defterdār Ṣunʿī Dīvān kātibi idi.

Sunʿī (3): Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında sancaḳbegi idi.

Sunʿī (5): Saçlı Emīr merḥūmda dānişmend iken...

Sunʿī (9): ...semt-i tedrīse ʿāzim olmışdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe ile Başcı İbrāhīm medresesinde ḫidmet-i tedrīse müdāvim...

Zaʿfī (3): ...semt-i tedrīse mā'il oldukdan ṣoñra İznikde elli akçe ile manṣıb-ı tedrīse nā'il olmış iken maʿzūl olmış idi. Şīşe-i kalb-i ṣafā-pīşesi seng-i ʿazl ile şikeste-dil ve bu ʿazl-i bī-sebeb ve pür-infiʿāl-i pür-taʿab u naṣbdan münkesir ü münfaʿil kalmış idi. Niçe zemān felāket ü ẕillet-i ʿazl ile ser-gerdān olmagın nā-çār elli akçe ile tekāʿüd iḫtiyār idüp...

Ṭabībī: ...ḥakīm-i dānişmendi olup kānūn-ı muʿālece-i marażīye vākıf kāʿide-i şifā-yı maḥrūrān-ı pür-belāya ʿārif...

Ṭāliʿī: Sulṭān Maḥmūd şehzāde iken Necātī nişāncı Ṭāliʿī defterdār idi. Baʿdehū şehzāde-i mezbūr ġār-ı ġurūrdan müntakil-i sarāy-ı sürūr olıcak Necātī gelüp der-i şehr-yārda tekāʿüd iḫtiyār idüp Ṭāliʿī ṭālib-i rütbe-i ʿunvān ve miṣāl-i devlet ü ʿizzet mülāzım-ı erkān-ı dīvān olup yeñiçeri kātibi olmağla emṣāl ü akrānı miyānında ʿizzet ü ʿunvān bulmış idi.

Tabʿī: Baʿdehū İṣṭibde babası medresesine müderris oldukdan ṣoñra...

Tabʿī (3): ...niçe rūzgār manṣıb-ı każā ile behredār oldukdan ṣoñra Dārü's-selām-ı Bağdāda defterdār olmışdur. Ḥālā daḫı ol manṣıbda ṣābit ü üstüvārdur.

Zuhūrī: ...kırk akçe kāḍī olmış iken...

Āşık: Kużāt içinde ʿilm ü maʿrifet ile meşhūr-ı vilāyet ẕāt-ı fezā'il mevfūzınuñ her ciheti maʿmūr idi.

Ālī: ...arż-ı Rūmda defterdārlık manṣıbına mutaṣarrıfdur.

Ārif: Merḥūm-ı ṣāḥib-kırān Sulṭān Süleymān Ḫana şeh-nāmeci olup ol bahāne ile luṭf-ı evferine maẓhar olmış idi.

Ārifī (2): ...ṭarīk-i tedrīse ʿāzim olmışdur... Elli akçe ile medrese-i İbrāhīm Paşada müdārese-i ʿulūm u fünūna iḫtiṣāṣ üzre olup baʿdehū medrese-i Sulṭāniyye-i Ḫaseki cenāb-ı meʿālī-iktināşlarına ḫāṣṣ kayd olındukdan ṣoñra altmış akçe ile Murādiyye-i Burusada müderris oldukda mevleviyyet ile kāḍī-i İzmir olmışdur. Ḥālā daḫı ol manṣıb-ı ḫaṭīrde cāygīrdür... Sinān Paşa (Ḥażretleri)nüñ ḫācesi idi.

Abdü'l-vehhāb: Burusada yigirmi akçe ile Ḥamza Beg müderrisi olmış idi... Ba'dehū faḳr u fāḳa ile bī-ṣabr u ṭāḳa olmağın cānib-i ḳażāya rıżā virmişdür. Yetmiş aḳçeyle Menemen ḳāḍīsi olup Burusada evḳāf-ı selāṭīn muḥāsebesin görüp teftīş iderken...

Abdü'l-'azīz: Evā'il-i ḥālinde Siroz ba'dehū Dāvud Paşa müderrisi olup... merḥūm-ı merḳūma Mağnisa ḳażāsını tevcīh itmişdür... niçe eyyām u fuṣūl ḫidmet-i ḳażāya meşġūl olmış idi. Merḥūm Mağnisa ve Tire ve Anḳaraya niçe zemān ḳāḍī olup ol bilāduñ ehālīsi 'adl u reşādından rāżī olmışdur. Ba'dehū Zeyrekzādenüñ serīr-i merfū'a cāh u devleti ḫāk-ı 'azl ü felākete mevżū' ve senābil-i āmānī vü āmālī dās-ı ḳunūṭ u ye's ile maḳṭū' olup ḫidmet-i ṣadāretden merfū' olduḳda yine ḥāl-i māżī üzre ṭarīḳ-i tedrīse sālik olup ba'dehū Ḥalebe ḳāḍī olmışdı. Ḥalebden daḫı ma'zūl olup andan Amasiyya müftīsi olduḳdan ṣoñra yevmi yetmiş aḳçe ile müteḳā'id olmış iken...

Ubeydī: ...devlet ḳażā yanındadur diyü manṣıb-ı ḳażāya rıżā virdi... Dānişmend iken... Āḫir Zağrada yüz elli akçe ile ḳāḍī iken...

Adnī: ...Sulṭān Meḥemmed Ḫan gibi bir sulṭān-ı 'adālet-'unvāna vezīr-i a'ẓam ve müşīr-i efḫam olan... Bir vezīr-i ḫuceste-ḫıṣāl ve Āṣaf-ı Eflāṭūn-misāl idi... Seksen kerre yüz biñ aḳçe ile hem vezīr-i a'ẓam ve hem Rūmili beglerbegisi olmış idi.

İzārī: Medāris-i Ṣaḥn-ı Ṣemāniyyeden birinde müdārese-i feżā'il ü 'irfān üzre iken...

İzārī (2): Ḥālā Edirnede yigirmi aḳçe medreseden ma'zūl evḳāt u sā'ātı 'ıyş u 'işret ve taḥṣīl-i kemāl ü ma'rifete maṣrūf u mebẕūldur.

Özrī: Ba'ż-ı bilāda ḳāḍī olmış idi. Ḥākim olduğı arāżī vü memāliki mānend-i Tīmūr pür-şerr ü şūr idüp reh-i istiḳāmetde süst-pā vü rācil-tırāz ve miṣāl-i dirhem ü dīnār ne cānibde ise ol semte mā'il olduğından miḥnet-i 'azl ü teftīş başından zā'il degül idi.

Arşī: Ḳıdve-i erbāb-ı ifāde merḥūm Miʿmārzāde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede eczā-yı ḳavānīn-i şerʿiyye itdükde dānişmend idi.

Azmī: Merḥūm Şehzāde Sulṭān Meḥemmed ʿalem-miṣāl keşīde-ḳadd ü ser-āmed olup sancağa çıḳduḳda Nūḥī re'īsü'l-küttābı ve ʿAzmī maṭbaḫ kātibi olmış idi. Ol şehr-yār-ı ḫuceste-vücūd ʿāzim-i dārü'l-ḫulūd olduḳda ki erkān-ı devleti kākül-i sīm-berān gibi tārūmār ve miṣāl-i evrāḳ-ı ḫazān perīşān-ı rūzgār olmış idi. Mezbūr daḫı der-i devlete gelüp defter-i ḫuddām-ı südde-i Sidre-iḥtirāma geçmiş idi.

Azmī Efendi: Medāris-i Ṣemāniyyeden birinde müderris ve her rūz-ı tekmīl-i feżā'il ile binā-yı sarāy-ı ʿilm ü kemāli müşeyyed ü mü'esses olduḳdan ṣoñra medāris-i Süleymāniyyenüñ birinde ifāde-i fażl u ʿirfān üzre iken şehzāde-i şāh-nişān şehenşāh-ı felek-mekān Sulṭān Meḥemmed Ḫan (Ḥażretleri)ne ḫāce olmış idi.

Azīzī: Sebʿ-i şeddād-ı cihāna nişāne ve eḳālim-i sebʿadan ḥāṣıl olan māl-i bī-kerāne-i ḫizāne olup muʿādil-i sebʿa-i seyyāre olan heft-peyker ve rūy-ı Firʿavn-ı aʿdāya ejderhā-yı heft-ser olan Yediḳullenüñ müstaḥfaẓlarınuñ ketḫüdāsıdur.

İşretī: ...Edirne ḳurbında Ḫasköyde ḥākim ü vālī olmış idi... Āḫir Sulṭān-ı deryā-nevālüñ bir ġazel-i bī-miṣālini tetebbuʿ idüp virdükde cerā'im ü āṣāmına raḳam-ı ʿafv u inʿām çeküp Rūmilinde manṣıb-ı ḳażā'ile maḳżi'l-merām olmış idi.

Işkī (2): Baʿż-ı medārise müderris olup āḫir ṭarīḳ-i ʿuzlete ʿāzim olmışdur.

Atā (2): Egerçi Edirne bīmār-ḫānesinde ṭabīb-i ṣānī idi.

İlmī: ...ḥālā Dārü'n-naṣr-ı Edirne-i maḥmiyede Sulṭān Süleymān Ḫan medresesinde meşġūl-ı ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm-ı ʿaliyye ve fünūn-ı celiyyededür.

Alī Çelebi: Edirnede yigirmi aḳçe ile Ḥüsāmiyye medresesin iḥsān u inʿām itdiler. Üç yıl miḳdārı ol medresede müdārese-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp ḥüsām-ı aḳlām-ı bedīʿü'l-āyātı ile ol deñlü memālik ü vilāyāt-ı kemālāt fetḥ itmişdür ki ḥudūd-ı ḥaṣr u ġāyātdan bīrūn ve mertebe-i aʿdādın şümār-ı kevākib gibi

efzūndur... Baʿdehū sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿamiʾede ki sāl-i vilādet-i rāḳımü'l-ḥurūfdur maḥrūsa-i Burusada yigirmi beş aḳçe ile Ḥamza Beg medresesine müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemālleriǹ müşeyyed ü müʾesses olmışlardur... Ḥikāyet buyururlar idi ki ol zemānda ṣadr-ı vilāyet-i Anaṭolı olan Mevlānā-yı aʿẓam ḳıdve-i erbābü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem rāfiʿü'l-veyh-i ʿilm ü kemāl hādim-i ebniye-i ẓulm u ḍalāl Mevlānā Meḥemmed Çelebi idi ki beyne'l-cumhūr Mīrüm Kösesi dimekle maʿrūf u mezkūr ve riʿāyeti şerāʾiṭ-i ṣadāretde ṣāḥib-i āyet olup terbiyet-i aṣḥāb-ı istiḥḳāḳ ile cümle-i āfāḳda meşhūrdur Burusada Ḫüsreviye medresesinden maʿzūl olan Meḥemmed Şāh Çelebi kim (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ şerīki olmaġla... Medrese-i mezbūreye ṭālib ve niçe dem idi ki vuṣūl-ı merām-ı mesfūra rāġıbdı. Lākin cenāb-ı ṣadāret-meʾābı ṣalāḥ u taḳvāda yegāne olduġı gibi Şāh Çelebi daḫı ḫilāf-ı naḳīżi ile şöhre-i zemāne idi. Ol ecilden medrese-i mezbūreyi aña virmekde tereddüd üzre iken ben daḫı henūz ṣıladan gelüp daḫı amānī vü āmālüme mevṣūl olmaḳ iḥtimāli żamīrüme ḳaṭʿen ḫuṭūr itmemiş iken bende nevʿan ḳabūl olduġı cenāb-ı şerīfine menḳūl olduḳda ol ānda baña iḥsān itmekle rūy-ı ümmīdümi şebnem-i luṭf-ı cāvīdi ile ḫandān eyledi. Baʿdehū sulṭān-ı ḫāfiḳeyn ṣāḥib-ḳırān-ı bī-reyb ü meyn āheng-i tesḫīr-i ʿIrāḳeyn itdükde es̱nā-yı rāhda ṣadr-ı saʿādet-penāh merḥūm Sinān Efendi maḥrūsa-i Burusada medrese-i Veliyü'd-dīni nāmzed-i ẕāt-ı celālet temkīni itmişdür. Min baʿd dest-be-dest ḳaṭʿ-ı merātib ve ṭayy-i menāṣıb ile ṣadr-ı ṣadāretde ṣadr-nişest olınca maʿzūl olmışlardur. Medrese-i mezbūrede müderris iken bānī-i mebānī-i luṭf u kerem ol zemānda vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫām olan merḥūm Rüstem Paşa... ḳaṣaba-i Kütahiyyada bir medrese-i āliyye binā idüp evvelā tedrīsini ḳırḳ aḳçe ile cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānlarına virmekle medreselerine ʿunvān ve ol buḳʿa-i menīʿaya ḫaylī nām u nişān virmişler idi. Baʿdehū Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ ḫ°cesi ʿAṭāu'llāh Efendi yirine vezīr-i merḳūmuñ İstanbulda binā itdügi medreseye müderris olmışlardur. Egerçi ẓāhiren cenāb-ı pür-ʿunvānı müderris-i s̱ānīdür. Lākin ẕāt-ı efḍal ü ekmel bir kimesneye s̱ānī olmaġla fi'l-ḥaḳīḳa

müderris-i evveldür. Çoḳ müddet geçmedin medrese-i Ḫaşeki ẕāt-ı meʿālī-iḳtināşlarına ḫāṣṣ olmışlar idi. Rivāyet iderler idi ki peder-i mükerremleri olan pīr-i rūşen-żamīr ve ḳāḍī-i ʿadālet-semīr Mevlānā Mīrī Efendi ki ʿan-ḳarīb mufaṣṣalan aḥvāli taḥrīr ü tasṭīr olınur merḥūm-ı merḳūmuñ bir iki manṣıbda tīz tīz ḥareket itdükde... min baʿd ferzend-i hōşmendüm kevākib-i seyyāre gibi serīʿü's-seyr olmağla gāhī müstaḳīm ve gāh rāciʿ olmaḳdan ise kevākib-i s̱evābit gibi bi-ṭayyi'l-ḥareke olsun diyü Rabbü'l-ʿizzete duʿā itmişlerdür. Ol pīrüñ tīr-i pür-te'ṡīr-i duʿāsı hedef-i ḳabūle mevṣūl olup üç buçuḳ yıl medrese-i mezbūrede müderris olduḳdan ṣoñra ḳadr-i medāris-i S̱emāniyye ṣīrā-yı Yemāniyye imiş idi ve ol medāris-i sāmiyye teşrīf-i ẕāt-ı ḥūrī-sirişti ile muʿādil ü mümāṡil-i heşt-behişt olmış idi. Üç yıldan ziyāde ol medresede ifāde idüp baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḥan iki medrese daḫı binā itdükde birin merḥūm-ı merḳūma iḥsān itmiş idi. Altı yıl miḳdārı anda daḫı taḥṣīl-i feżā'il ü maʿārif-i bī-şümār eyleyüp baʿdehū gūyende-i ʿizz ü ʿalāları bu beyt-i dil-güşā ile gūyā ve bülbül-i büstān-sarāy-ı rifʿatleri bu naẓmla destān-serā oldı... Ḥükūmet-i Şām-ı şeref-encāmla pür-iḥtişām olup nesīm-i ʿanber-şemīm-i luṭf-ı ʿamīmi ol şehrüñ ehālī vü eʿālīsinüñ sāḥa-i vücūdına vezān u ġamām-ı inʿām ve seḥāb-ı kerem-i ʿāmmı riyāż-ı ḳulūb-ı veżīʿ ü şerīfe bārān olup ol diyāruñ ercā vü enḥāsı āftāb-ı mekremet ü ʿaṭāsı ile taḥṣīl-i rūşenā'ī idüp kuḥlü'l-cevāhir-i dīde-i iḳbāl ve sürme-i çeşm-i saʿādet ü iclāl itmişlerdür. Anda ḳāḍī iken... Baʿdehū Ḳahire-i ṭāhireye ḳāḍī olup... Baʿdehū maḥrūsa-i Burusa teşrīf-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ile envāʿ-ı beliyyāt ve eṣnāf-ı nekibātdan meknūse olup zemīn-i leṭāfet-mekīni iḳdām-ı pür-temkīn ve saʿādet-āyenilerine rūy-māl itmekle ednā vihādı kūh-miṡāl olup ṭāḳ-ı bülend revāḳ-ı eflāk ile daʿvā-yı mübārāt u muḥākāt ider idi... El-ḳıṣṣa Mevlānā-yı merḳūm Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḳāḍī iken maʿzūl olduğına maḥzūn u melūl olup mücerred-i ḥabāṡet-i ṭabʿından

Mıṣrāʿ : İster imiş yıḳılanı yıḳılan

feḫvāsı üzre (ḥażret)-i ʿaliyyü's-şānı maʿzūl itdürmege meşġūl olmış idi ve bir ḥüccet ḫuṣūṣında merḥūm-ı merḳūmuñ risālesini redd idüp merḥūm Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādi Ḥażretlerinüñ dāmādı olup ʿatebe-i ʿaliyyelerine istinādı olmaġla iʿānet ü imdādı ile risāle yazup bu emr-i bāṭıl üzre ıṣrār ile mütereddī-i libās-ı ʿinād u istikbār olmış idi... Āḫir baṣar-ı baṣīretine ġışāve-i idbār ḥā'il olmaġın vech-i ṣavāba nāẓır olmaġa ḳā'il olmadı ve semʿ-i cānı dest-i taḳdīr-i Rabbānī ile maḫtūm idi. Mevāʿiẓ-i dōstānı ıṣġāya nā'il olmadı... baʿdehū Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiye maḥall-i ifāżāt-ı ʿaliyyeleri olmaġla mevrid-i emn ü kāmrānī ve menzil-i saʿādet-i cāvidānī olup ḫırmen-i cān-ı aʿdā āteş-i ḥased ü żarr ile sūḫte ve çehre-i neşāṭ-ı devlet-ḫʷāhān şemʿ-i dıraḫşān gibi efrūḫte olmış idi... merḥūm vālid ḳāḍī-i ḳayyūm iken ḫidmet ile saʿādet-i ḥüccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-ihtimām rüsūl-i enāma fā'iz olup...

Alī Çelebi (2): ...niçe medāris-i Sāmiyyede ifāde-i ʿulūm-ı ʿāliyyeye müdāvim oldukdan ṣoñra Edirnede Sulṭān Bāyezīd müderrisi iken Burusaya ḳāḍī vü ḥākim olup...

Alī Çelebi (3): ...niçe medārisde ifāde-i ʿulūm-i āliyye ve fünūn-ı ʿāliyyeye müdāvim oldukdan ṣoñra merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫan medresesinde müderris iken Ḥaleb-i şehbāya ḳāḍī olmış idi.

Ömer Beg: Ḥālā bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā ʿuḳde-i ālāmdan ḳurtulup tamām mütecellī olup Ḥalebü'ş-şehbāda defterdār-ı emvāl-i sulṭānī olmaġla ḳadr-i ʿālī-ḳadr rifʿat ü ʿizzete müteʿallī oldı.

İnāyetu'llāh: ...Cezā'ir-i Ġarb ḳāḍīsı olmış idi. Anda bir defʿa kāfire esīr olup bi-ʿināyeti'llāhi'l-meliki'l-ḫabīr ol ḫaṭb-i kebīr ve emr-i ʿasīrden gücle ḫalāṣ bulmış iken yine ol diyāra rāġıb ve manṣıb-ı ḳażā-yı Tilmisāna ṭālib olup āḫir anda ḳāḍī iken...

Andelībī: İstanbulda cüz-ḫʷān u imām idi.

Andelībī (2): ...şehr-i mezbūrda şehbāz-vār pervāz iden belābil-i gülistān-ı tenzīl-i Raḥmānī ve ʿanādil-i būstān-ı tertīl-i Fürḳānī olan ḥuffāẓ-ı ḥażret-i Ḳur`āndandur.

Avnī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur. Ḥālā Rūmilinde yüz elli aḳçe ile ḳāḍī vü ḥākimdür. Ḥaḳḳā ki feżā`il ü kemālāt ile āraste ve gerden dil ü cānı ḳalā`id-i ferā`id-i maʿārif ile pīrāste ḳużāt içre ʿilm ü ḥilm ile meşhūr her ciheti müzeyyen ü maʿmūrdur.

Ahdī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan ʿahdinde küttāb-ı dīvān ve ḥüsn-i ḫaṭṭ ile maʿrūf olan ekābir ü aʿyāndandur.

Ahdī (2): ...āḫir elli aḳçe ile Kepenkci medresesinden maʿzūl olup şīşe-i ḫāṭır-ı maʿārif-pīşesi seng-i ʿazl-i mütemādī ile münkesir ve ṭarīḳinde ekfā vü aḳrānından müte`aḫḫer olup āyīne-i āmāli jeng-i taḳaddüm-i emsālle mütekedder olmağın yevmi yigirmi aḳçe ile teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Iyānī:: ʿIyānī-i mezbūr Edirnede babası medresesinde müderris olduḳdan ṣoñra Anaṭolıda ḳāḍī olmış idi. Ḥikāyet olınur ki Diyārbekrde Pasin ovasında ḳāḍī iken ḳızılbaş-ı bed-maʿāşa esīr olup ve dīvāne gibi silsile vü zencīr ile re`īs-i ḳavm-i gümrāh olan şāh-ı bī-intibāh-ı nekbet-sipāh ve ḍalālet-penāh yanına varduḳda derd-i derūnın aḥsen-i vücūh u fünūnla ʿıyān eyleyüp çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi. Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdārı ve nişāncı vü mührdārı olmış idi. Ẓāhiren anlara ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destlikle ellerinden ḫalāṣ olup baʿdehū diyār-ı Rūm-ı saʿādet-mersūma geldükde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā ile mevsūm olmış idi.

Iyānī (3): ...ḫidmet-i medārise-i ʿulūma ḳā`im olmışdur. Ḳalem-i dū-zebān vaṣf-ı ḥāl ü şānın bu cerīde-i ʿirfānda beyān u ʿıyān itdükde İstanbulda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl idi.

Iyşī: ...kātib-i dīvān-ı sulṭān-ı iḥtişām olmışdur.

Gubārī: Ḥikmetu'llāhuñ Ġubārī Sürūrī-i mezbūrı taʿyīb ü taʿyīr ve bu dāma düşdügin mekr-i İlāhī ile taʿbīr iderken kendü başına gelüp ol emākin-i müşerrefe ve mevāżiʿ-i mükerremeyi ḳoyup Sulṭān Bāyezīdüñ oġlına ḫᾱce olmış idi… Niçe eyyām mücāvir-i Beytu'llāhü'l-ḥarām olup ḫidmet-i ṭāʿat-ı ḥażret-i melik-i ʿallām ve ṭavāf-ı beyt-i pür-iḥtirāma ḳıyām-ı tāmm üzre oldı.

Garāmī: ...baʿdehū Rūmillerinde ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

Gazālī: Baʿdehū yine hevā-yı cāh-ı çemenzār arzūsını ter ü tāze eyleyüp gūyende-i dil ü cānı naġme-i sülūk-ı manṣıba āġāze idüp Sivriḥiṣārda müderris olmış idi. Müddet-i ʿörfiyyesi tamām olmadın der-i devlete gelüp aʿyān-ı saʿādet niçün yirüñde oturmayup tiz geldüñ diyü suʾāl itdüklerinde sivri yir olmaġın oturup ḥużūr idemedüm diyü cevāb virmişdür. Bu laṭīfe ile Aḳşehr medresesin tevliyeti ile alup elli akçe ile müderris olmışdur. Ḳadrī Efendiden ḳāżīʿasker iken Aġros fetvāsın ṭaleb idüp ḳāżīʿasker daḫı nevʿan şīve idüp pāyeñ degüldür didükde bu ḳıfayı diyüp manṣıbı almışdur... Sene s̱emān ve s̱elās̱īn ve tisʿamiʾede ʿulūfesin ṣurreye tebdīl itdirüp ölince Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür.

Gulāmī: ...Rūmillerinde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olmışdur.

Gamī: Manastır müderrisi baʿdehū Murādiye müderrisi andan Burusa ḳāḍīsı olup baʿdehū ḳāżīʿasker olmışdı. On yıl miḳdārı ṣadr-ı ṣadāretde ber-ḳarār olmışdur. Baʿdehū ʿazl olınup yine sekiz yıl ḳāżīʿasker olup yine maʿzūl olmışdur.

Gamī (2): Ḥālā aġır zeʿāmetle Şām-ı şeref-encāmda mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tevliyetdür sene erbaʿ ve s̱emānīn ve tisʿamiʾede maḥfil-i Şāmī ile cenāb-ı şehenşāh-ı sāmīye niçe teraḳḳiyāt ve cevāʾiz ü ṣalāta maẓhar olmış idi.

Ganī: Elli aḳçe ile medrese-i Muṣṭafā Paşada ḫidmet-i ifādede işāde üzre olduḳlarını vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫam celālü'd-devle ṣalāḥü'l-ʿālem Meḥemmed Paşa istimāʿ itdükde ol lü'lü-i lālā-yı ḫāk-i mez̠elletden refʿ itmekle dürretü't-tāc-ı ekābir ü eʿāẓım idüp ẕāt-ı pür-feżāʾil ü mekārimini ṣadra geçürmiş idi... Medrese-i Süleymān Ḫaniyyede müdārese-i ʿulūm-ı ʿāliyyede iken Şām-ı şeref-encām baʿdehū

Ḳāhire-i Ṭāhire-i pür-iḥtirāma ḳāḍī olduḳlarında sa'ādet-i ḥüccetü'l-islāma fā'iz ve devlet-i rūy-māl-i südde-i faḫrü'l-enāmı ḥā'iz olduḳdan ṣoñra ma'zūl olup ba'dehū iki def'a Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye ḳāḍī olup ẕāt-ı ḫūrşīd-enāret ve Müşterī-işāreti ḥurūf-ı istifhām gibi müstedʿī-i ṣadāret olmağın müşerref-i ṣuffe-i ṣadāret olmış idi.

Gınāyī: Ağır ze'āmetle dīvān-ı sulṭānīde kātib olup ḳādir olduḳça taḥṣīl-i kemāle sā'ī vü ṭālib ve cem'-i nüḳūd-ı ma'ārife mucidd ü rāġıb idi.

Fānī (2): 'Arabistānda mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olduḳda...

Fahrī: Ṣaḥn müderrisi iken...

Firāḳī: Her gāh 'ibādu'llāha ḫidmet-i va'ẓ u naṣīḥata iştiġāl ve çerāġ-ı derūn-ı ṣaġīr ü kebīri fitīle-i pend ve revġan-ı teẕkīri ile iştiġāl üzre olup cevāhir-i lafẓ u zevācir-i va'ẓı ile niçe fısḳa ve ehl-i şürūr fısḳ u fücūrlarından tā'ib ve niçe gümrāhlar ḥüsn-i irşād ile ṭarīḳ-i ṣalāḥ u sedāda rāci' ü ā'ib olmışdur.

Firdevsī (2): ...ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

Ferruhī: Kendü ḳaṣabasında cihet-i tevliyet ü kitābet ile ḳanā'at idüp...

Fürūgī (2): ...ṭarīḳ-i ḳażāya sālik ü 'āzim olmışdır. Ḥālā silk-i ḳużāt-ı keşīrü'l-ifāżātda dāḫil-i mālik-i memālik-i ma'ārif ü feżā'il... kemālāt-ı külliye vü cüz'iyyeye şāmil bir ẕāt-ı kāmildür.

Fazlī: Ol eyyāmda Rūmili ḳāżī'askeri Monlā Ḫalīl ile merḥūm-ı merḳūmuñ pederi Monlā İdrīsüñ 'adāvet-i sābıḳası olmağın mezbūra ḳaṣd-i eẕiyyet ü cefāyla oğlını semt-i ḳażāya sā'iḳ olmağla müteḳāżī olduḳda mezbūr daḫı bi'l-āḫare ḳażāya rıżā virüp Rūmillerinde ḳāḍī olmışdur. Ba'dehū Mü'eyyedzāde tekrār Rūmiline ṣadr-ı 'ālī-miḳdār olınduḳda envā'-ı mekārim ü iḥsān ile ḫāṭır-ı vīrānın ābādān ve şebnem-i luṭf u keremi ile ġonçe-i derūn-ı feżā'il-meşḫūnın gül gibi ḫandān itmiş idi. Ba'dehū Anaṭolı defterdārı olup andan 'azl olınduḳdan ṣoñra Rūmili başdefterdārı olmış idi. Tekrār ol ser-defter-i aṣḥāb-ı fażl manṣıb-ı defterdārlıḳdan 'azl olınduḳda nevāḥī-i şehr-i İstanbulda Ṭop-ḫāne nām bir maḳām-ı bülend ve maḥall-i menī' ve bir cāy-ı şerīfde ki ḳadr-ı kāmilān gibi 'ālī vü refī' idi...

Fazlī-i Diger: Ḥattā merḥūm ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan oğlı Şehzāde Sulṭān Meḥemmedüñ sūr-ı ḫıtānında şuʿarā-yı zemān ve büleġā-yı devrān ḳaṣīdeleri diyüp Ẕātī ki ḳıdve-i ʿaṣr ve zübde-i dehr idi ḳaṣīdesin cümleden muḳaddem oḳuduḳda Fażlī nām bir şākird-i be-nām vardur icāzet virüñ gelsün diyüp ḥużūr-ı sulṭānīde ḳaṣīdesin kendüden ṣoñra oḳutdurmışdur. Baʿdehū Şehzāde Sulṭān Meḥemmed Maʿnisaya sancaġa çıḳduḳda Fażlī kātib-i Dīvānı olmış idi. Şehzāde-i mezbūruñ dīvān-ı ʿömri bozulup ol serv-i gülşen-cevānı nihāl-i ümmīd-i ṣāḥib-ḳırānı şikest-i ṣarṣar-ı ḫazān ve pāy-māl ü nekbā-yı aḥzān olduḳda Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā āstānesine intisāb u intimā idüp niçe zemān ol gülistān-ı pür-ṣafāda bülbül-i gūyā olmış idi. Āḫirü'l-emr ol şehenşāh-ı melek-ḫıṣālüñ daḫı kemāl-i devlet ü iḳbāline ʿayne'l-kemāl ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı saʿādet ü iclāline küsūf u zevāl irdükde şāyeste-i salṭanat u kāmrānī vāriṡ-i mülk ü taḫt-ı Süleymānī olan Sulṭān Selīmüñ şehzāde iken cenāb-ı kerīmine ilticā idüp anda daḫı kātib-i Dīvān ve ṣāḥib-i ʿunvān olmış idi.

Fikrī: ...sālik-i manṣıb-ı ḳażā oldı. Ḥaḳḳā ki fikrī daḳīḳ şiʿri raḳīḳ sīreti cemīl menzileti eṣīl her mertebede medḥ olınsa lāyıḳ u ḥaḳīḳ ḳużāt içinde niʿam-ı firāvānı mebẕūl muʿāşeret ü muṣāḥabeti leẕīẕ ü maḳbūl kimesne idi.

Fevrī Efendi: Baʿdehū medāris-i ʿāliyyede ḫidmet-i müdārese-i ʿilm ü kemāle kemāl ile bi'l-ġudüvvi ve'l-āṣāl iştiġāl üzre olup āḫir Şām-ı şeref-encāmda şeyḫü'l-islām olmış idi.

Fehmī: ...binā-yı sarāy-ı meʿālīlerin teşyīd ü te'sīs içün sālik-i ṭarīḳ-ı saʿādet refīḳ-i tedrīs olmışdur. Yevmi ḳırḳ aḳçe ile medrese-i Merdümiyyede müdārese-i ʿilm ü kemāle meşġūl olduḳdan ṣoñra vüṣūl-i pāye-yi ḫamsīn içün medrese-i mezbūreden maʿzūl olmışdur.

Feyzī (2): Ol şefīḳ-i şaḳīḳ ile tefennün fī't-ṭarīḳ idelüm diyü dāʿī-i iḫlāṣ-ı merāsim medāris-i ifādeye ḫādim olup anlar ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i ḳażāya ʿāzim oldılar.

Feyzī (3): Ḥālā mutaṣaddī-i ḳaṭʿ-ı merātib ü menāṣıb olup yevmi ḳırḳ aḳçe ile ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm u fünūna müdāvim ü muvāẓıbdur.

Ḳādirī: ...baʿż-ı medārisde ḫidmet-i ifādeye müdāvim olduḳdan ṣoñra rūy-ı nīkū-yı vücūdı derāhim ve nüḳūd-ı nā-maʿdūd ile behiyy ü bāsim olmaġiçün ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i ḳażāya sālik ü ʿāzim olmışdur. Dürc-i dehān-ı vālid-i ḳuds-āşiyān esnā-yı ebnā-yı aḥvāl ʿulemā-yı zemānda bu güne gevher-efşān olurdı ki ol zemānda ṣadr-ı cihān ve ser-tāc-ı ʿulemā-yı devrān olan merḥūm Tāczāde mezbūruñ ḳażāsına rıżā virmeyüp senüñ gibi ṣāḥib-ḳadr-i refīʿi ḳāḍī eylemek ʿayn-ı tażyīʿdür. Sen ḳāḍīlıġa ḳādir degülsin diyü taʿallül itdükde ʿIşḳıyye bir ḥuccet-i ʿArabiyye taḥrīr idüp cenāb-ı gerdūn-serīrine ʿarż itdükde imżā-yı ḳabūlı ile mümżā olup maṭlab-ı aʿlāsı olan ḳażāyı recāsından ziyāde ile iḥsān itmişdür. Bilād-ı muʿażżamiye ḳāḍī olup...

Ḳabūlī (2): ...semt-i ḳażānuñ ʿāzimi olmış idi.

Ḳadrī Efendi: Merḥūm Zeyrekzādeye muʿīd olup sülūk-ı ṭarīḳ-i tedrīs ile saʿīd olmış idi. Medrese-i Şemāniyyeden Burusa ḳāḍīsı baʿdehū Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olup on yıl miḳdārı ṣadr-ı ṣadāretde dā'im ve ṭā'ife-i şerīfe-i ʿulemāya dād u deheşde ḳā'im olup maʿzūl olduḳdan ṣoñra ol serv-i gülşen-i taḳvā manṣıb-ı şerīf-i fetvā ile pür-iclāl olmış idi. Baʿdehū intiẓām-ı ʿaḳl-ı faʿāline bir miḳdār iḫtilāl geldükden ġayrı riyāset-i manṣıb-ı ṣadārete firīfte ve ḥüsn ü ṣūret-i devlet-i dünyāya şīfte olmaġın müfāreḳat-ı cāh u celāle taḥammüli muḥāl olup ḥadd-i ẕātında mütekeffil-i emr-i fetvā olmaġla ḳudret ü mecāl olmayıcaḳ bi'l-āḫare manṣıb-ı fetvādan istiʿfā ve āmāl-i dünyeviyyeden ṣūret-i istiġnā gösterüp Burusada iḫtiyār-ı gūşe-i inzivā itmiş idi.

Ḳudsī: ...murġ-ı dili minḳār-ı emel ile ḥabb-i ḥubb-ı cāhı iltiḳāṭ içün yine babası semtine insilāk ü inḥirāṭ ḳılmış idi. Ol esnāda mutaṣarrıf-ı livā olduḳdan ṣoñra...

Kudsī (2): ...medāris-i ʿaliyye ve merātib-i celiyyeye nā'il ve ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilmde ṭayy-ı feyāfī ve ḳaṭʿ-ı menāzil iderek medrese-i ʿaliyye-i S̱emāniyyeye vāṣıl olduḳda nümāyān olan kevākib-i saʿādet ġārib ü nihān ve şeb-i deycūr-ı miḥnetinde nücūm-ı nüḥūset ẓāhir ü ʿıyān olup... Ṣaḥn medresesine müderris olduḳdan ṣoñra Sulṭān Süleymān Ḫan kendü medresesin iḥsān idüp baʿdehū Ḳāhire-i Ṭāhire ḳażāsıyla ġonçe-i cinānını gül gibi ḫandān itmiş idi.

Kurbī: ...baʿż-ı biḳāʿa mutaṣarrıf iken...

Kıyāsī: ...ṣoñra semt-i ḳażāya sālik ü ʿāzim oldı. Ḥālā zümre-i ḳużāt-ı saʿādet-simātdandur... Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde niçe müddet ḳāḍī nā'ibi olduḳda...

Kātibī (2): Ṣıġar-ı sinninden ḳalem gibi küttāb ile celīs ü enīs olmaġın kātib-i ḫōş-nüvīs olmış idi.

Kātibī (3): Babası ʿazablar ketḫudāsı ve kendüsi kātibi ve hemīşe maʿārif ü kemālātuñ ṭālibi olup... Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan binā-yı sarāy-ı vücūd-ı Ṭahmāsı vīrān itmek içün defʿa-i s̱āniyyede ḳaṣd-ı Īrān u Tūrān itdügi eyyāmda Pīrī Re'īs yirine deryā-yı Hinde ḳapūdān olup... Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫana geldükde ol selāṭīn-kāmkār u ḫavāḳīn-i ẕü'l-iḳtidāruñ ḍarāʿat u şefāʿatı ile mezbūruñ rīyāż-ı āmālin emṭār-ı luṭf u nevāli ile muḫażżar ve ṣāḫsār-ı recā vü āmānīsin ḳaṭārat-ı nisyān-ı iḥsānı ile müzehher ü munażżar idüp Diyārbekr defterdārlıgı ile kāmyāb u kāmkār olduḳdan ṣoñra yüz elli aḳçe müteferriḳalik ile teḳāʿüd iḫtiyār itmiş idi.

Kātibī (4): ...kātib-i Dīvān olmaġla ʿunvān bulup ṭuġrā-mis̱āl ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur... ḥālā re'īsü'l-küttāb-ı sulṭānīnüñ nā'ibi ve celā'il ü daḳā'iḳ-i umūr-ı ḫāḳāniyyenüñ kātibidür.

Kāmī Efendi: Baʿdehū sālik-i semt-i tedrīs olup elli aḳçe ile Dārü's-salṭanütü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede Muṣṭafā Paşa medresesine müderris olup niçe müddet ol medresede iḳāmet idüp... ol şāh-ı saʿādet-maḳrūn müteveccih-i ordu-yı hümāyūn olup bir iki gün şehr-i Edirneye şeref-nüzūl buyurduḳlarında baʿż-ı aṣḥāb-ı

devletüñ mezbūra ġarażı olmaġın reʿāyānuñ andan şikāyeti vardur diyü maʿzūl ıtdürdiler.... Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī (Ḥażretleri)nüñ zemān-ı devlet ü kāmrānīlerdinde cezīre-i Ḳıbrıs fetḥ olındukda ḳażā-yı cezīre maʿ tevābiʿihā el-ʿazīz ol cenāb-ı ṣāḥib-ġazīre taḳlīd olınmış idi. Lākin ol maḳūle belāya mübtelā olmaḳdan maḳṣūd aṣlı ve bu gūne ḳażāya rıżā virmekden murād-ı küllī faḳr u fāḳa ıżṭırārından bir miḳdār ḫalas olup iktisāb-ı ġınā vü yesār ve taḥṣīl-i dirhem ü dīnārdur. Müddet-i medīde ḳażā-yı mezbūrda miknete iḳtidārları olmamaġın nā-kām u nā-çār yevmi ṭoḳsan aḳçe ile tekāʿüd iḫtiyār itmiş idi.

Kirāmī: Lākin Edirnede Ḥusāmiyye müderrisi iken ḳuvvet-i bāṣırlarına żaʿf u fütūr ʿārıż u ṭārī olmaġla semt-i ḳażāya māʾil olmış idi. Niçe zemān Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākim ve emvāc-ı biḥār-ı keremi ol diyārda mütelāṭim ü müterākim olduḳdan ṣoñra vālid-i ʿaliyyü'ş-şān Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olduḳlarında ḳażā-yı Ḥamā ol ẕāt-ı kerīmü'l-muḥeyyānuñ ḥummāsı olmış idi. Baʿdehū Begşehrinde ḳāḍī iken...

Kāmī-i Diger: Ḫuddām-ı şerīʿat-i seyyidü'l-enāmdan iken...

Keşfī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan cāmiʿi yapılduḳda ol buḫūrcı mezbūr olup baʿż-ı cihāt ile ḳanāʿat itmişdür.

Keşfī (2): Muḳaddemā ṭarīḳ-i dānişmendiye sālik olup lākin rūy-ı dil ü cānından ḥicāb estār-ı kitāb mürtefiʿ ve envār-ı ʿilm ü ʿirfān ile terāküm-i ẓulām-ı cehl-i bī-pāyān taḳdīr-i mülk-i ʿalīm ü mennān ile münkeşif ü münḳaşiʿ olmayıcaḳ rāh-rev-i ḳalem-rev-i kitābet olmış idi. Ḥālā gülistān-ı amānī vü āmāli ḫayli neżāret üzre olup mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı celīl-i emāretdür.

Kemālī: Mes̱nevīdānlıḳ ile şöhre-i cihān olmaġın gāhī naḳl-ı Mes̱nevī ile ḫalḳ-ı cihānı sūdmend iderler idi.

Kevserī: Şāyeste-i serīr-i pādşāhī sulṭān-ı ʿadālet-destgāhī hidmetinde baş u cān virmekle müfteḫir ü mübāhī olan sipāhī zümresindendür.

Leʿālī: ...niçe zemān kitābet-i fetvā ile āstān-ı semā-sīmālarında ḫādim baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

Mevlānā Luṭfī: Medāris-i ʿadīdede ifāde-i ʿulūm itdükden ṣoñra Ṣaḥnda baʿdehū Murādiyye-i Burusada müderris olmağla binā-yı sarāy-ı fażlını müşeyyed ü mü`esses olmışdur.

Latīf: ...manṣıb-ı ḳażādan ḥaẓẓ-ı vāfī ve naṣīb-i evfer alup kesb-i sīm ü zer ve taḥṣīl-i emvāl-i bī-ḥadd ü mürr itdükde İstanbulda medrese binā idüp kendüsi müderris olmış idi.

Lisānī: Bir zemān Dīvān-ı Sulṭānīde muḥāsebecilik ʿunvānı ile muʿanven ve kūs-ı ṣaḥā`if ü defātir-i güş-vāre-i me`āṣir ü mefāḫiri ile muvaşşaḥ u müzeyyen olmış idi.

Laʿlī (2): Ḥālā Rodoscuḳda Rüstem Paşa medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olup taḥṣīl ü tekmīl-i esbāb-ı ʿilm ü kemāle te`nīs üzredür.

Lemʿī: Medīne-i Ḳosṭanṭiniyyede yevmi ḳırḳ aḳçe ile ḫidmet-i tedrīse meşġūl iken...

Meʿālī: Bu ḥāl u şānından ṣudūr-ı zemān aña manṣıb-ı tedrīsi revā vü sezā görmeyicek sālik-i manṣıb-ı ḳażā olup Anaṭolında ve Rūmilinde bilād-ı kebīreye ḳāḍī olmışdı. Sene iṣneyn ve erbaʿīn ve tisʿami`ede Gelibolı nām şehr-i bā-iḫtirāmda ḳāḍī-i islām iken...

Mālikī: Dārü's-salṭanatü's-seniyye Ḳosṭanṭiniyyetü'l-maḥmiyede müderris olduḳdan ṣoñra Mıṣr-ı ġınā vü yesāruñ māliki ve faḳr u fāḳanuñ ʿabd-i memlūkı iken āzād olup bir iki dirhem ü dīnāruñ māliki olmağiçün semt-i ḳażānuñ sāliki olmış idi.

Mānī: ...ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur.

Mecdī: ...ʿarūs-ı me`mūlı mınaṣṣa-i ẓuhūrda cilveger olduḳda devlet-i ḳażā yanındadur diyü semt-i ḳażāya mā`il olup silk-i ḳużāt-ı ḳaṣabāta dāḫil oldı.

Mahremī: ...semt-i kitābet ü niyābet ile mümārese itmiş idi. Binā`en-ʿaleyh ekṣeriyyā Ġalaṭada nā`ib ü kātib olup ḫidmet-i mezbūra ile ḳanāʿat idüp anı eʿazz-ı meṭālib ve aʿẓam-ı me`ārib bilmiş idi.

Mehemmed Efendi: ...medāris-i ʿaliyye-i şeref-maḳrūnda telvīḥü'l-livāḥ-ı işāʿa-i fünūn itdükden ṣoñra ḳażā-yı Şām-ı şeref-encām teşrīf-i ẕāt-ı pür-iḥtirāmlarıyla kesb-i ʿunvān u iḥtişām itmişdür. Ḳażā-yı Burusa daḫı taḳlīd-i meʿālī-teşyīdleriyle defʿ-i nüḥūsa idüp devlet-i pā-būsa ṭālib ü ʿāşıḳ iken ḳā`id-i taḳdīr rāḥile-i pür-meymenelerin şehr-i mezbūra dāḫil-i vāṣıl olmadın feżā-yı ḳażā-yı şehr-i Edirneye sā`iḳ olmış idi. Baʿdehū sāḥa-i felek mesāḥa-i ḳubbetü'l-islāmı mażreb-i ḫıyām-ı sipihr-maḳāmı olup ẕāt-ı ḫūrşīd-enāreti manṣıb-ı celīl-i ṣadārete barīḳ ü lemʿān virüp ṭuġrā-yı ẕāt-ı mesʿūdı ile manṣıb-ı mezbūruñ menşūr-ı vücūdı pür-ʿunvān oldukdan ṣoñra... niçe eyyām Rūmilinde ṣadr-ı pür-iḥtişām olmış idi... Seyyāre-i saʿādetleri müstaḳīmü's-seyr iken nā-gāh ricʿat idüp ḳadem-i celāletleri medāric-i saʿādete müteṣāʿid iken müteḳāʿid oldı.

Mehemmed Emīn: ...cenāb-ı sipihr-iḥtirāmlarında taḥṣīl-i iḫtiṣāṣ nām ve taḳarrüb-i mā-lā-kelām itmekle tevliyet-i Sulṭān Bāyezīd Ḫan ile beyne'l-aḳrān ḳadr u ʿunvān bulmışdur.

Mehemmed (3): İçilde müderris olup müdārese-i fażl u kemālde emsāl ü aḳrānına sābıḳ iken ḳā`id-i taḳdīr-i ʿinān-ı ʿazīmetlerin semt-i ḳażāya sā`if olmış idi. Rūmilinde Yeñişehr ve Selanik ve bunuñ emsāli ḳażā ile kām-revā olup baʿdehū defterdārlık ʿunvānı ile mükerrem ü muʿazzez ve maʿāṭıf-ı vücūd-ı pür-leṭā`ifi ṭırāz-ı devlet ü iḳbāl ile muʿallem ü muṭarraz oldı.

Merāmī: Maṭbaḫ-ı sulṭānīde abā ʿan-cedd āş-pez iken kendüsi ḥüsn-i ḫaṭṭda misāl-i āş-pez olmaġın dāḫil-i zümre-i küttāb-ı Dīvānī olmaġla vāṣıl-ı envāʿ-ı niʿam-ı sulṭānī olup emsāl ü aḳrānı miyānında mükerrem ü muʿazzez olmış idi.

Mahvī: Baʿdehū aʿdād-ı ḳużāt-ı memālik-i maḥmiye ve efrād-ı ḳażāyā-yı şerʿiyyeden maʿdūd iken...

Muhyī Efendi: Cüz`ī müddetde cām-ı merāmı raḥīḳ-i inʿām-ı ṣāḥib-ḳırān-ı sipihr-iḥtişām ile ṭolmış idi ki on beş yıl ṣadraʿẓam-ı memālik-i Rūm olmaġla... Manṣıb-ı ṣadāretden maʿzūl olıcaḳ devlet-i mücāveret-i Beyt-i Ḥarām ve ziyāret-i

ravża-i pür-ṭahāret-i seyyidü'l-enām ile müşerref ü müstesʿad oldukdan ṣoñra muḳalled-i manṣıb-ı fetvā olmış idi. Andan daḫı istiʿfā vü istīfā eyleyüp muʿtekif gūşe-i ferāġat u inzivā olmış idi.

Muhyī Çelebi: ...sālik-i mesālik-i ḳażā olmış idi. Ḥālā ḳużāt-ı ḳaṣabātuñ be-nāmından ve kerem ü mürüvvet ile ṭā'ife-i mezbūrenüñ şöhre-i eyyāmından Muḥyī dāris-i kemāl ü maʿārif ve müctenī-i ṡimār-ı eşcār-ı leṭā'if Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā itmekle lü'lü-i aḳlām-ı müşgīn-erḳāmından çeşme-sār-ı āb-ı ḥayātı icrā itmişdür.

Müderris: ...Ṣaḥn-ı saʿādetde medāris-i Ṡemāndan biri ol şehbāz-ı ʿālem-i ʿilm ü ʿirfāna menzil ü āşiyāne oldukda taʿalluḳāt-ı heyūlā'ī ve küdūrāt-ı cismānīnüñ gerd-i ālāyīşini dāmen-i ḫāṭır-ı rūḥānīlerinden silküp ẕeyl-i *vücūd-ı* kerāmet-menālini ḫār u ḫāşāk-ı taʿalluḳ-cāh u celālden ḳurtarmış idi ki ẕāt-ı ḳudsī-şiʿār ve tecerrüd-diṡārı cemāʿat-ḫāne-i āmīzeş ü ictimāʿdan ḳaçup ḫalvet-i tebettül ü inḳıṭāʿda oturmış idi.

Medhī: Meşʿal-i şeb-efrūz-ı nücūm-ı ʿulūma ihtidā idüp aṣḥāb-ı ifāde vü tedrīse iḳtidā itdükden ṣoñra vilāyet-i Kefede mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i fetvā olmış idi. Ḥālā mevleviyyetle Kütahyada ḫidmet-i ḳażāya mübāşir bedāyiʿ-i bażā'iʿ-i maʿārifini ol diyāra nāşir cemü'l-feżā'il maḥmūdü'l-ḫaṣā'il fażl u kemāl ile maʿrūf-ı her-bādī vü ḥāżırdur.

Medihī: ...baʿż-ı ḳaṣabāta ḳāḍī vü ḥākim olmışdur. Ḥālā ḳażā-yı şehr-i Siroz ile fīrūz olup muḳtežā-yı ʿulüvv-i himem üzre tevḳīr-i fażl u kerem ve tekṡīr-i ḫadem ü ḫaşem ve ṭumṭurāḳ u ʿunvān ile emṡāl ü aḳrānı miyānında ḫayl nām u nişān bulmışdur.

Muhītī: ...ḳaṣabāt-ı vilāyet-i Anaṭolıya ḳāḍī vü ḥākim olmışdur. Şīr-bīşe-i şecāʿat dilīr-i ʿarṣa-i ṣalābet merḥūm Muṣṭafā Paşa tesḫīr-i Īrān u Tūrān içün ʿazm-i gīrūdār idüp ṣaḥrā-yı vilāyet-i Şirvānı ḳızılbaş-ı bed-maʿāşlaruñ başı ile lālezār ve

nehr-i Aras u Ceyḥunı ol ṭā'ife-i bāġiyenüñ ḫūnı ile sürḫ-āb itdükde ordu-yı hümāyūna ḳāḍī olmış idi. Ḥālā daḫı ber-nehc-i māżī ol diyārda ḳāḍīdur.

Merdī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya sālik ü ʿāzim olmışdur. Ḥālā miyān-ı ḳużātda maḥāsin-i ẕāt ve ḥilye-i kemālāt ile maʿrūf bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur.

Merāmī: Taḥrīr-i vilāyet-i Ḥamīd ile me'mūr olup mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i mezbūr iken...

Merdümī: Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs-i fażl u ʿirfānı olup baʿdehū kārbān-ı emel ü recāsı vādī-i semt-i ḳażāya revān olduḳda ḳużāt-ı ḳaṣabāt içre ḥā'iz-i ḳaṣabāt-ı sebaḳ olmaġla ʿunvān bulup bu zümre-i ʿaliyye miyānında ḫayli nām u nişān bulmış idi.

Müslimī Efendi: ...sālik-i ṭarīḳ-i tedrīse olup rūz-be-rūz ḳaṣr-ı rifʿatlerini teşyīd ü te'sīs üzre Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḳırḳ aḳçe ile medrese-i İbrāhīm Paşada müderris iken... diyüp semend-i ṭabʿ-ı mekārim-iktiżāsıyla müteveccih-i seyr-i feżā-yı ḳażā olmışlar idi. Fi'l-vāḳiʿ ḳażā ḫidmet-i ʿaliyyelerine maḥż-ı ḳażā ve ʿayn-ı ʿanā olup ḳażā-yı evṭār amānı itmek ister iken ḳażā-yı āsmān oldı. İkinci nevbetde Amasiyya ḳāḍīsı olduḳda Şehzāde Sulṭān Bāyezīd ʿişyān u ṭuġyānı efrāḫte ve seng-i felāḫan-ı şerr ü şūrını eṭrāf u eknāfa endāḫte idüp bir ḳaç eşrār-ı bed-girdāruñ iġvā vü ifsādıyla ʿaḳūḳ-ı vālid-i saʿādet-nihādı kendüye pīş-nihād eyleyüp ḳarındaşı Sulṭān Selīm-i şehr-yār ile āheng-i ceng ü peykār eyledükde... Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḥan Şeh Bāyezīdüñ... feḥvāsı üzre ṭuġyān u ʿişyān ile ittiṣāfını ve miḥrāb-ı dil ü cānınuñ semt-i inḳıyād u iẕʿāndan inḥirāfını ʿatebe-i ʿaliyye ve sidde-i seniyyeye ʿarż itmedi diyü ʿazl idüp niçe zemān menāṣıb u me'āribden me'yūs u maḥrūm envāʿ-ı ġumūm u hümūm ve ālām-ı bī-encām ile mevsūm olmış idi... Ḥālā daḫı zümre-i ḳużāt-ı islāmdan ḫāli gāh kesr-i ʿazl u refʿ ü naṣb üzre mebnī olup bu ṭavr ile ʿömr geçürüp...

Mustafa: Ba'dehū medāris-i 'āliyye ve merātib-i sāmiyyeye i'tilā idüp ve ṣaff-ı celīl ü ḫaṭīrları bu mecelleye tesvīd ü taḥrīr olındukda medāris-i Süleymāniyyeden biri ẕāt-ı fażīlet-güsterlerine maḥall ü meṣvā idi.

Mustafa (2): ...ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı Ṡemāniyyeden birinde müderris olan Küçük Muṣṭafā Çelebi Efendidür.

Mustafa (3): Meḥemmed Çelebi Efendiden mülāzım olup maḫdūmzādelerine daḫı üstād u mu'allim olmışdur.

Mollā Ma'ṣūm: Ḥālā Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākim taḥṣīl-i ma'ārif ü kemālāta müvāẓib ü müdāvimdür.

Mu'īdī-i Diger: Ḥālā ḳırḳ aḳçe ile Burusada Ḫançeriyye medresesinden ma'zūl taḥṣīl-i envā'-ı leṭāfe muvāẓıb u meşġūldur. Çünki mu'āżadat-ı mücāhede ile rıḍvān-ı iktisāba mütemaṭṭī ve iḳdām-ı aḳdāmla şāh-rāh-ı taḥṣīl ü tekmīlde müteḫaṭṭīdür.

Mu'īnī: Muḳaddemā re'īs-i küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve nüvīsende-i daḳā'iḳ ü celā'il-i aḥkām-ı ḫāḳānī olup ḳabā-yı celāleti ṭırāz-ı riyāset ile muṭarraz ve Dīvān-ı 'ālī-şānda ẕāt-ı me'ālī-nişānı ṭuġrā-nüvīs-i cenāb-ı sulṭānī olmaġla mükerrem ü mu'azzez ve niçe zemān rif'at ü cāh sevdāsıyla çāh-ı meẕellete düşen güm-rāhlaruñ destgīr ü mu'īni ve ṣarṣar-ı ḥavādiṡ-i eyyāmla binā-yı ārāmları mütezelzil olan dermāndelerüñ bā'iṡ-i ḳarār u temkīni... Dīvān-ı sulṭānīye kātib olup ḳaṭ'-ı medāric ü merātib iderek ṣāḥib-i cezīlü'l-menāḳıb Meḥemmed Paşanuñ teẕkirecisi olmaġla i'tilā-yı şevāhiḳ-i menāṣıb itmişdür.

Mu'īnī (2): ...semt-i ḳażāya mā'il olup ḳużāt-ı sütūde-ḫıṣāl silkine dāḫil olmışdur.

Maḳālī: 'İnān-ı ihtimāmı taḳviyyet-i şi'ār-ı islāma ma'ṭūf ve evḳāt u sā'ātin ḳaṭ'-ı da'vī vü ḫuṣūmāta maṣrūf iden ḳużāt-ı sütūde-ṣıfāt 'adādından ma'dūd u ma'rūf idi.

Monlā Çelebi: ...mülūk-ı eṭrāf u eknāfdan āstān-ı me'ālī-maṭāfa 'ubūdiyyet-nāmeler geldükde terceme idüp cevāb-ı ṣavābını inşād u imlāya ḳādir bir ẕāt-ı

cemīlü'l-menāḳıb ve cezīlü'l-me'āşir zīb ü zīnet-i dīvān-ı a'lā ve ārāyiş-i pīşgāh-ı bārgāh-ı mu'allā olmaḳ dīn ü devlete emr-i mühimm ü lāzımdur diyü cenāb-ı pür-mekārimlerini vüzerā-yı devlet ve vükelā-yı sa'ādet sā'iḳ-i ṭarīḳ-i kitābet oldılar.

Mü'min: Merḥūm Sa'dī Efendiye müftī iken dānişmend olup sarāy-ı sa'ādet-sezā-yı sulṭānīde Baltacılar Ḫācesi olup andan daḫı ferāġat idüp münzevī-i gūşe-i ḳanā'at olduḳdan ṣoñra ḳāżī'askerlikden def'aten yevmi ḳırḳ aḳçe ile medrese ṭaleb idüp āḫir murādına vāṣıl ve maṭlab u merāmı ḥāṣıl olmayıcaḳ zevā'idden altı aḳçe 'ulūfe ile ḳanā'ata ḳā'il oldı.

Mīrzā Mahdūm: Sene erba' ve şemānīn ve tis'ami'ede rūy-māl-i südde-i sulṭān-ı felek-temkīn idüp maḳāmı āftāb-ı 'ālem-tāb gibi evc-i sipihr-i berīn olduḳda Mevlānā Aḥmed Ḳazvīnīnüñ vaẓīfesi ki yevmi altmış aḳçedür ta'yīn olmış idi... müftī vü ḳāḍī-i Āmid olduḳdan ṣoñra Dārü's-selām-ı Baġdād ḥükūmet-i ẕāt-ı 'adālet-simātlarıyla bāġ-ı dād olup żamīme-i ḳażā-yı meşhedīn ol bāġ-ı bī-ḳuṣūra ḳaṣr-ı pür-sürūr gibi zīb ü zeyn virüp andan ḳażā-yı Ṭrablus Şām ḫāk-būs-ı südde-i pür-iḫtirāmı ile kesb-i iḥtişām eyledi. Ba'dehū ḳażā-yı Ḥarameyn-i Muḥteremeyn ile taḥṣīl-i sa'ādetdārın idüp ol diyār-ı celīlü'l-i'tibāruñ ṣıġār u kibārı maẓhar-ı elṭāf u a'ṭāf-ı bī-şümārı olup Ma'lūlzāde yirine naḳībü'l-eşrāf-ı diyār-ı Rūm olup manṣıb-ı celīl-i neḳābet teşrīf-i ẕāt-ı 'ālī-menḳabetleri ile kesb-i şeref-i tāze ve taḥṣīl-i nežāret ü nezāhet-i bī-endāze eyledi. Bu müdde'āya muvāfıḳ şāhid-i ṣādıḳdur ki sene selāş ve tis'īn ve tis'ami'ede ḳaḥṭ-ı bārān ile ḥāl-i zemīn ü zemān bir mertebeye varmış idi ki her cibāl aḫżar-ı tūde-i aġber olup sebzezārlardan cereyān iden āb-ı 'ayn sīrāb olup ḥadā'iḳ ü besātīn-i nüzhet-āyīnde olan ḥaḍravāt u reyāḥīn maḫż-ı türāb olmış idi. Ḫalḳ-ı cihān deşt-i Kerbelāda olan teşnegān gibi pür-kürb ü belā olup... Naḳībü'l-eşrāf olup Mekke-i müşerrefeden Dārü's-salṭanatü'l-'aliyyeye dāḫil ve bārān-ı raḥmet gibi sāḥa-i şehr-i mezbūra nāzil olmışlar idi.

Mīrī: Piçin nām ḳaṣabada ḫādim-i şer'-i seyyidü'l-enām iken...

Mîrî (2): Ḥālā ġonçe-i ḫāṭır-ı fażîlet-meḳāṭırı dil-teng ü melūldur ki Edirnede Dārü'l-ḥadîs̱ medresesinden maʿzūldur. Mütevaḳḳıʿdur ki ʿan-ḳarîb pāye-i irtiḳāyla Ṣaḥn-ı murād u me`mūle mevṣūl ola.

Meylî: Vālid-i mācidlerinüñ eyyām-ı ḥayātında müderris-i meʿālî-āyāt olup mir`āt-ı ḳalb-i pür-iḥtişāmında ʿaleyküm bi'ş-şām ṣūreti irtisām bulduḳda ḳażā-yı Şām-ı şeref-encām ile maḳżi'l-merām olup niçe eyyām ol belde-i pür-iḥtirāmda ḫādim-i şerʿ-i seyyidü'l-enām olduḳdan ṣoñra maʿzūl olup baʿdehū ḳażā-yı Ḥalebü'ş-şehbā ile kām-revā olup sāġar-ı ḥuṣūl-i āmāl-i meclis-i ḥāl ve encümen-i aḥvālinde gerdān ve ġonçe-i ḫāṭırı şebnem-i sürūr-ı vāfir ile behiyy ü ḫandān...

Meylî (2): Baʿdehū medāris-i ʿaliyye ve menāṣıb-ı seniyyeye iʿtilā vü irtiḳā idüp niçe defʿa... emṡāl ü aḳrānından sābıḳ u rācih idügi sāṭiʿ ü lāyıḥ olup bu vāsıṭa-i ʿaẓîme ile medrese-i ʿAlî Paşa-yı ʿAtîḳ maḥall-i idāre-i raḥîḳ tedḳîḳ ü taḥḳîḳleri olmış idi. Baʿdehū Üç Şerefeli medresesi ile nām u nişān bulup teşrîf-i Ṣaḥn-ı S̱emāniyye ile pür-ʿunvān olduḳdan ṣoñra iftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān ṣāḥib-ḳırān-ı zemān kāsir-i tāc-ı ehl-i baġî vü ʿudvān olan merḥūm Sulṭān Selîm Ḫan medresesinde müştaġil müdārese-i ʿilm ü edeb iken ḳāḍî-i medîne-i Ḥaleb olmışlar idi. Egerçi iḫvān-ı zemānından baʿż-ı aṣḥāb-ı ḥased ü ʿudvān bir yire cemʿ olup... Yūsuf-ı cāh u ʿizzetini çāh-ı mez̠ellete ilḳā itmege iḳdām idüp ḳażā-yı mezbūrdan cenāb-ı fežā`il-mevfūrlarını ʿazl itmekle bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir maḳżi'l-merām oldılar... Burusa-i maḥrūsaya ḳāḍî vü ḥākim oldılar. Medîne-i mezbūrada iẓhār-ı şeʿā`ir ü meʿālimde dā`im ve ḫidmet-i dîn-i islāmda cān u dilden ʿale'd-devām ḳā`im iken erbāb-ı ifsāddan ḥussād-ı pür-ṭuġyān istiḥvāẕ-ı şeyṭān ile mütederriʿ-i libās-ı ʿiṣyān olup... ḳażā-yı mezbūrdan maʿzūl itdürdiler... āftāb-ı ʿālem-tāb devletleri ʿuḳde-i küsūfdan ḫalāṣ bulup Şām-ı miḥneti ṣubḥ-ı saʿādete mübeddel ve ḳāfile-i amāni ve rāḥle-i āmāli reh-i ālām u melālden ṭarîḳ-i iḳbāl ü iclāle muḥavvel olup Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḥākim ü fażıl-ı umūr-ı şerʿiyye olduḳdan ṣoñra ẕāt-ı ḫūrşîd-i enāreti münevver-i eyvān-ı Dîvān-ı ṣadāret oldı.

Meylî (3): ...medâris-i seniyyeye i'tilâ vü irtikâ idüp kırk akçe ile medrese-i Dâvud Paşadan ma'zûl oldukda... Elli akçe ile Kahriyye medresesine andan zât-ı me'âlî-iktinâşlarına medrese-i Haşeki hâşş-ı kayd olınup andan vücûd-ı şerîflerine ki semâ-yı fezâ'ilde şi'râ-yı Yemâniyedür medrese-i şerîfe-i Şemâniyye tefvîż olındukda medrese-i merkûma rûy-mâl cenâb-ı me'âlî-sirişteri ile mu'âdil ü müşâkil-i heşt-behişt olmış idi. Ba'dehû çâr rükn-i sarây-ı ikbâl ve 'anâşır-ı erba'a-i 'âlem-i mecd ü ma'âl olan medâris-i Süleymâniyyeden biri intimâ-yı südde-i 'ulyâlarıyla tahşîl-i envâ'-ı 'izzet ü 'alâ idüp andan Beytu'llâhü'l-harâmda şerrefha'llâhu'l-meliki'l-'allâm hâdim-i şer'-i seyyidü'l-enâm ve fâşıl-ı każiyye-i şer'iyye-i hâşş u 'âm olmışlar iken ol gül-bün-i gülşen-i fażl-ı każâ-yı Mekke-i müşerrefeden bî-vech ü bî-sebeb 'azl olındı. Egerçi devr-i eyyâm ve sipihr-i bî-mihrden bir mikdâr cefâ-şûretleri ki nümâyân olmış idi... Burusa-i mahrûsaya kâdî olup hidmet-i şer'-i mübînde dâ'im ü kâ'im iken andan dahı ma'zûl olup hâtır-ı fezâ'il-şümûli ġonçe-şıfat-ı dil-teng ü benefşe gibi mahzûn u melûl olmış idi. Hâlâ... każâ-yı Edirne ihsân olınmağla rûy-ı sa'âdetleri gül gibi handân oldı.

Nâmî: Emîrü'l-ümerâ-yı Haleb-i şehbâ oldukdan şoñra manşıb-ı celîl-i tevkî'i ezelden nâmzed-i zât-ı refî' ü menî'i olmağla girü ol hidmete istihdâm ile ser-firâz olmış idi.. Lâkin tevkî'-i refî'-i sa'âdet-medâr dest-i ta'addî-i aġyârdan hayli perîşân-ı rûzgâr olup bir âlây edânî vü erâzil ol mahbûb-ı şîrîn-şemâ'il çeküp çevürmekle mir'ât-ı hâtır-ı 'âtırı pür-ġubâr olmış idi. Binâ'en-'aleyh girü ol manşıb-ı refî' ü 'azîm dest-i taşarruflarına tefvîż ü teslîm olındı. Hemânâ nişâncılık manşıbı bir 'arûsdur ki ezelden zât-ı celâlet-me'nûslarına nâmzed olmağla ġayra cebr ü ikrâhla varup cenâb-ı devlet halîki niçe def'a anı tatlîk itdükce talâk-ı rec'îdür diyü vesâtet-i şefâ'at-ı erbâb-ı sa'âdetle kayd-i nikâh ve taht-ı taşarruflarına gelür idi... re'îsü'l-küttâb-ı dîvân-ı sultânî ve nüvîsende-i celâ'il ü dakâ'ik-i ahkâm-ı hâkânî olup pâdşâh-ı celâlet-nişân merhûm Sultân Süleymân Han zemânında evrâk-ı rü'ûs 'izzet ü ikbâl ve şafahât-ı rûz-nâme-i sa'âdet ü iclâl-i kalem-i müşgîn-rakam hâme-i 'anberîn-

şemmāmeleriyle merḳūm ve ṣaḥā'if-i eyyām u leyālī ve cerā'id-i feżā'il ü me'ālī rüsūm-ı kifāyet ü ruḳūm-ı dirāyetleriyle mesṭūr u mersūm olup niçe zemān ṭuġrā-nüvīs-i sulṭān-ı cihān olduḳdan...

Nāmī (3): Āḫir-i kār 'ömr ü zindegānīden behredār olmayup Elmalı nām ḳaṣabada ḳāḍī iken...

Nāmī (4): Ḥālā otuz akçe medreseden ma'zūl...

Necātī: ...şehzāde-i felek-i bārgāh şehenşāh-ı melek-ḫaṣlet Sulṭān 'Abdu'llāh sancaġa çıḳduḳda 'alem gibi ḫidmet-i ẕāt-ı muḥtereminden ayrılmayup ḳalem-miŝāl kitābete kesilmiş 'abd-i mekātibi ve Dīvān-ı celālet-mekānınuñ 'Uṭārid-ṣıfat kātibi olmış idi... Ba'dehū ḫāḳān-ı Sikender-nişān merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ evlād-ı emcād-ı sa'ādet-nejādından Şehzāde Sulṭān Maḥmūd sancaġa çıḳduḳda nişāncısı olmaġla emŝāl ü aḳrānı miyānında pür-'unvān olmış idi ve ṭuġrā-yı ġarrāsı gibi beyne'l-enām nām u nişān bulmış idi.

Necāhī: Ol diyārda olan muḳāṭa'āta kātib olup ḳużāt-ı müfettişīn ile münādim ü muṣāḥib olurdı.

Necmī (2) ayrılma: ...civār-ı Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde medrese-i Ḳāsım Paşayla teḳā'üd iḫtiyār itmişdür.

Nahīfī: Ḥālā Anaṭolıda mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażādur.

Nişānī: Ḳayṣer-i tīr-i ḥazm ve ḳamer-i 'azm ve ḫüsrev-i nāhīd-i bezm ve Behrām-ı rezm-i sulṭān-ı āftāb eŝer-i ḫāḳān-ı Bercīs-naẓar Dārā-yı Keyvān-ġulām Cemşīd-i ŝevābit-i ḫuddām fātiḥ-i memālik-i cihān Ebu'l-fetḥ Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ vezīr-i müşterī-tedbīri ve müşīr-i ḫüsrev-i müsteşīri idi... pādşāh-ı mezbūruñ ṭuġrā-keş nām-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūnı olup ba'dehū ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i ḳubbe-i celālet ü vezāret olmışdur.

Nişānī-i Sānī: ...ṭuġrā-nüvīs-i Dīvān-ı ḫāḳānī ve pīşvā vü re'īs-i aṣḥāb-ı beyān ü ma'ānī merātib-i Dīvān-ı Sulṭānī müzeyyen-i tevḳī'āt-ı aḥkām-ı Süleymānī ṣıfat-ı seḫāda ḫātem-i zemān... Ba'dehū cenāb-ı sulṭān-ı kāmkārdan nişāncılıḳ

manṣıbını ḳabūl içün ikrāh u icbār olındukda nā-çār ḫidmet-i Dīvān-ı aʿlāyı iḫtiyār itmiş idi.

Nutkī: ...ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur.

Nutkī (2): ...ḳıṣṣa-ḫānlıḳda nādire-i zemān ve şöhre-i devrān olmaḳ taḳrībiyle... itmege iḳdām idüp üstād-ı ṭabʿum anı daḫı itmām içün bünyād urmış idi diyüp...

Nafī: Merḥūm Ḳadrī Efendi Anaṭolı ḳāżīʿaskeri iken kātib-i Dīvānī ve nüvīsende-i tevḳīʿāt-ı pür-ʿunvānı olmışdı... Lākin mānend-i ḫum sākin-ḫāne-i ḫumār ve miṡāl-i ḥabāb-ı cām-ı şarāba müdām hevādār olmağın devlet-i cihāndan ser ü sāmān bulmayup āḫir Süleymān Paşa Mıṣra gitdükde kātib olup...

Naʿīmī: Niçe müddet ḳassāmı ve nāʾib-i aḥkāmı olmağla... Ṭaleb-i izdiyād-ı cāh u celāle ṭālib olmayup tereddüd-i ebvāb-ı ekābir ü aʿyāndan müteneffir ü hārib olmağın āḫir-i ʿömrinde elli akçe ile Ḳāḍī medresisinde müderris iken...

Naʿīmī (2): ...ṣāḥib-ḳırān-ı zemān fermān-fermā-yı cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ vezīr-i Āṣaf-nişānı olan ʿAlī Paşanuñ vezāreti avānında reʾīsüʾl-küttāb-ı Dīvān-ı ḫāḳānı ve muḥarrer ü musaṭṭar-ı veḳāʾiʿ-i sulṭānī olmış idi.

Nikābī: ...ḳāḍī-i Keşān iken...

Nigārī: Ġalaṭalı olmaḳ taḳrībiyle şināverān-ı deryāyla āşinā olmağın reʾislik semtine sālik oldukda anda daḫı kāmil ü ḳorsan olup mānend-i riyāḥ-ı deryā-yı ʿummānı ayağı altına almış idi.

Nūrī: Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında ḳużāt-ı ʿadālet-ʿunvānından...

Nūrī (2): ...ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmış idi. Ḳırḳ akçe ile Ḳosṭanṭiniyye-i ʿaliyyede Kepenkci müderrisi iken ṭarīḳ-i tedrīsüñ faḳr u fāḳasına taḥammül itmeyüp ṭarīḳ-i ḳażāya girmişdür.

Nūrī (4): ...erbāb-ı ḳalem ü ḥisābdan zuʿmınca ʿilm ü kemāl ile mālik-i niṣābdan...

Nūhī: Baʿdehū şehzādegān-ı ʿālī-şān miyānında otağa gibi ser-āmed ve gülistān-ı salṭanatda nihāl-i serv-ḳadd iken tünd-bād-ı ecel ile menzil ü maḥalli ḫāk-ı laḥd olan şehenşāh-ı mübeccel ü mümecced merḥūm Sulṭān Meḥemmed sancağa çıḳduḳda himmet-i aʿyān u ekābir ile aña kātib-i ser olmış idi. Āḫir ol deryā-yı kerem ve ʿummān-ı iḥsān olan şehenşāh-ı ʿālī-şān ġarīḳ-i baḥr-ı bī-kerān raḥmet-i Raḥmān olduḳda yine der-i devletde kātib-i Dīvān olmış idi.

Nevʿī: ...semt-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Ḥāl-i ferḫunde-meʾāli bu mecelleye imlā olınduḳda āftāb-ı felek-rifʿati Mihr ü Māh Sulṭān medresesi ile müreffaʿ ü muʿallā ve pāye-i ḳadr-i cemīli ol manṣıb-ı celīl ile refīʿ ü bālā olmış idi.

Nihālī: ...İstanbulda otuz aḳçe ile Murād Paşa medresesine müderris olduḳdan ṣoñra ṭabʿında olan mey-perestlik ve şāhbāzlık teḳāżā itmekle yüz elli aḳçe ile Ġalaṭaya ḳāḍī olmış idi... Ol zemānda hicv itdügi aʿyān-ı be-nāmuñ baʿżısı ṣadr-ı ʿālī-maḳām olduḳda ḳaṣd-ı intiḳām ile mezbūrı maʿzūl itmiş idi.

Nihālī (2): Ḥālā Edirnede Beglerbegi medresesinde mutaṣaddī-i ḫidmet-i tedrīsdür.

Nihānī: ...merḥūm Ḥācı Ḥasanzādenüñ dānişmendi olup baʿdehū binā itdügi medreseye daḫı müderris olmış idi. İstanbulda Muṣṭafā Paşa medresesinde müderris iken erbāb-ı ṣalāḥ u taḳvā ile enīs ve meşāyiḫ-i sādāt ile celīs olmağın terk-i ḫidmet-i tedrīs idüp...

Nihānī (2): Şehenşāh-ı merḥūmuñ defterdārı iken ḳarındāşı Bāyezīd Ḫan saṭvet-i tīġ-i cān-sitāndan hırāsān olduḳda āheng-i Āẕerbāycān u Ḫorāsān idüp ehl-i sünnet ü cemāʿate bāġıż olan melāʿīn ü rāfiżuñ serdārı şāh-ı şeyṭān-eṭvār ve dīv-girdārı ādem ṣanup sezā-yı miḥnet ü aḥzān olan sarāyını dārü'l-āmān ẓann idüp varup anda mihmān olmış idi... Ḳarındāşı Sulṭān Selīm Ḫan daḫı serīr-i salṭanat-ı bī-meşārik ü mesāhim ve menāziʿ ü meḫāṣım kendüye sālim olmaġiçün Sulṭān Bāyezīdi ḳatl itdürmek içün Ṭuraḳ Çelebiyi ol şāh-ı ʿanīde elçilik ile göndermiş idi.

Neylī: Burusa-i maḥrūsada medāris-i ʿadīdeye müderris olup elli aḳçe ile İzniḳde baʿdehū Dārü's-salṭatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ʿAlī Paşa medresesinde binā-yı sarāy-ı fażl u kemāli müşeyyed ü mü'esses olduḳdan ṣoñra tedrīs-i sulṭāniyye-i Burusa ile teşyīd-i mebānī-i ʿizzet ü ʿulā idüp andan Ṣaḥn-ı Şemāniyyeye cemāl-i ẕāt-ı ḫūrī-siriştle heşt-behişt gibi envāʿ-ı behcet ü senā virüp baʿdehū İzmire ḳāḍī vü ḥākim olup maḥkeme-i şerʿ-i mübīne ol maḫdūm güzīn ve ẕāt-ı bī-ʿadīl ü ḳarīn ḫādim olmışlar idi... ḥāl-i ferḫunde-me'āl ḥażerāt-ı sütūde-ṣıfātı kelām-ı dil-peẕīr ile taḥrīr ü taḳrīr itdükde ẕāt-ı feżā'il-şümūli pāytaḫtlik ile ḳażā-yı İzmirden maʿzūl idi.

Vāhidī: Ṭarīḳ-i ʿilme dānişmend iken...

Vālihī: Merḥūm Sinān Efendi Ṣaḥnda müderris iken anlaruñ dānişmendi olup...

Vālihī (2): ...medrese-i Sulṭān Bayezīd Ḫanide mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i ifāde olduḳda ṣoñra...

Vālihī (3): ...menāṣıb-ı ʿilmiyye ve merātib-i dünyeviyyeyi tārik olup ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i taṣavvufa sālik olup... Bu eyyāmda olan vāʿiẓlerüñ tamām be-nāmlarından ve bu ṭā'ife-i kirāmuñ ḫayli fiḫāmlarındandur. Meclis-i vaʿẓında raḥīḳ-i pendini nūş idenler alām u aḥzān-ı cihānı ferāmūş ider idi ve her birinüñ ʿummān-ı cinānı deryālar gibi cūş idüp ʿavāṣıf-ı naṣā'iḥ-i irşād-nişānı ile pür-cūş u ḫurūş olurlardı.

Vālī: Ḥālā ḥücre-i dil ü cānına mişkāt aṣḥāb-kemālātdan iḳtibās ile enāre ve mecālis ü maḥāfil-i ekābir ü emāşilden gūş-ı celā'il-i feżā'ili idāre iden ṭullāb-ı zemāneden bir dānişmend-i nāmdār u şöhret-şiʿārdur.

Vecdī: Edirne sarāyı ḫācesi iken mülāzım olup baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḥākim olduḳda...

Vücūdī: Menāṣıb-ı tedrīsden baʿżına müderris olduḳdan fātiḥ-i ḳılāʿ ve bilād-ı serdār erbāb-ı żabṭ u rabṭ u basṭ u güşād merḥūm Muṣṭafā Paşa kāsir-i tāc-ı erbāb-ı ḍalālet olmaġiçün serdār-ı ʿasākir-i ehl-i sünnet ü cemāʿat olduḳda ḫidmet-i meʿālī-nişānlarınuñ fetḥ ü ẓafer gibi hem-ʿinānı ve mānend-i baḫt u iḳbāl hem-rikāb-ı yek-

rān-ı ṭāvus-ı cevelānı olmağın Şām-ı şeref-encāmda ḳırḳ biñ aḳçe zeʿāmetle ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat itmişdür.

Vahyī: Rūmilinde Kesriyye ḳāḍīsı iken...

Veznī (2): ...āḫir birāder-i rāḳımü'l-ḥurūf ḥükūmet-i Kesriyyeye mübtelā oldukda ḫidmet-i niyābetlerin iderken...

Visālī: Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān Selīm Ḫan zemānında Edirnede sarāy-ı sulṭānda muʿallim-i ġılmān iken...

Visālī (2): ...şöhret-şiʿār-ı dānişmend-i nāmdār oldukda baʿżı maḫādīm-i kirām ṭarafından maẓhar-ı luṭf ber-mezīd oldukda medrese-i Ḫaşekide muʿīd olmışdur.

Vasfī: Niçe müddet şehr-i mezbūra vālī-i umūr-ı cumhūr-ı ḫalā'iḳ iken...

Vasfī (2): ...semt-i ḳażāya ʿāzim olmış idi.

Vusūlī: Burusa-i maḥrūsa ḳażāsını iḥsān itmişler idi. Baʿdehū Dārü's-salṭana İstanbula ḳāḍī olup andan manṣıb-ı celīl-i ṣadārete vuṣūl bulmışlar idi. Üç defa şehr-i mezbūra ḳāḍī vü ḥākim olup baʿdel-ʿazl daḫı levāzım-ı ḫudemāt-ı dīn-i devletde dā'im ü ḳā'im olmışlar idi.

Vusūlī (3): Ḥālā elli aḳçe ile Ḳāḍī medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olmağla binā-yı sarāy-ı kemālini te'sīs üzredür.

Vehhābī: ...mażāyıḳ u me'zim-i tedrīse taḥammül idemeyüp semt-i ḳażāya ʿāzim oldı.

Hātifī (2): ...ṣoñra sülūk-ı ṭarīḳ-i ḳażā ṭabʿ-ı bī-naẓīrine dil-peẕīr olmış idi.

Hāşimī (2): Kendüsi daḫı Rūmillerinden ḳāḍī vü ḥākim iken...

Hicrī: ...medāris-i ʿaliyyeden naṣīb ü vāyeleri alup medāric-i cāhı ḳadem ḳadem bülend-pāye olmış idi ve sāġar-ı ḳalb-i pür-kemāli raḥīḳ-i ʿizzet ü iḳbāli ile mümtelī olmağla merāḳī-i ḳadr-ı ercmendi emṣāl ü aḳrānından müteʿallī olmış idi. İki defa Burusa-i maḥrūsaya andan Edirne-i maḥmiyeye andan Dārü's-salṭanü'l-aliyyeye ḳāḍī ve cümle-i enām-ı sīret-i rażiyye ve efʿāl-i marażiyyesinden şākir ü rāżī olmış idi.

Hüdāyī (2): ...semt-i tedrīse ʿāzim olmışdur.

Helākī: İmām-ı mescid-i Yarḥiṣār olup niçe rūzgār imām u muḳtedāmuz ve ol ṣāḥib-i ʿirfān niçe zemān cāmiʿ-i cihānda muḳaddem ü pīşvāmuz idi.

Hevāyī: Ḥāliyen şehr-i mezbūrda ʿAbdü'l-mü'min cāmiʿinde ḫaṭīb-i edīb ü erīb faṭīn ü lebīb feżā'il ü maʿārifden ḥā'iz-i naṣīb emsāl ü aḳrānına göre ḫaṭīb-i minber-i leṭā'if ü kemālāt dinilse ġarīb ü ʿacīb degüldür.

Yahyā: ʿAcemī oğlan olduḳdan ṣoñra yeñiçeri ve yayabaşı olup andan tevliyet semtine sülūk idüp andan zeʿāmet ile gūşe-i ferāġatde ḳanāʿat itmişdür... Rūzgār-ı zūrkāruñ germ ü serdin ve bu çarḫ-ı kec-reftāruñ dürd-i derdin çeküp ḫayli rūzgār-dīde ve kār-ı āzmūde gāhī evc-i izzetde derece-i ʿaliyyede ve gāhī ḥażīż-i ẕilletde ḫāk-ı fersūde olmışdur.

Yakīnī (2): ...semt-i ḳażāya ʿāzim Cezā'ir-i ġarbda ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

Hasan Çelebi, bazı şairlerin mesleklerini belirtirken onların meslekleri hakkında çok fazla bilgi vermemiş ve "ümerā-yı pür-ʿunvāndan, küttāb ḳısmındandur, şuʿarā-yı ḳudemādandur, ümenā ṭā'ifesindendür" gibi kısa ifadeler kullanmıştır. Bunlar:

Ahmed-i Rıdvān: Ümerā-yı pür-ʿunvāndan...

Ezherī: Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳudemāsındandur.

Āgehī: Ṭarīḳ-i ḳażāya sālik olup ḳużāt zümresindendür.

Emīnī: Dergāh-ı ālem-penāh-ı sulṭānīde sipāhī oğlanları zümresindendür.

Ānī: ...zümre-i ḳużātda ḫayli şān u riyāset ile meẕkūrdur.

Belīġī: İstanbuldan ḳuloğıllarından yeñiçeri ṭā'ifesindendür.

Beyānī: Ḳasṭamonıdan küttāb ḳısmındandur.

Tīġī: ...yüregi demren gibi demürden ve mānend-i nīze-i ḫūn-ḫār u merd-efgen olan zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdandur.

Cinānī: Amasiyya ḳurbından ümenā ṭā'ifesinden...

Cinānī (2): Semendireden semendere ceng ü peykār olan zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan....

Harīmī: ...ümenā ṭā`ifesindendür.

Hamdī: Şuʿarā-yı ḳudemādandur.

Hayātī Beg: Sipāh-ı ẓafer-penāh zümresinden ve ol ṭā`ifenüñ maʿrifetle pür-behresindendür.

Hākī-i Üskübī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında terk-i sarāy-ı cihān iden şuʿarādandur.

Hudāyī: (Ḥażret)-i şāh-ı Sikender-nişānda tīr-mis̱āl her cānibe per-tāb-ı revān olan zümre-i bendegāndan olmağla yayabaşı olup baʿdehū Budinde kātib-i zümre-i yeñiçeriyān olmış idi.

Hüsrev: Yeñiçerī bölügindedür.

Hızrī-i Diger (2): Erbāb-ı ḳalem zümresindendür.

Dürrī-i Diger: Erbāb-ı cihet ve aṣḥāb-maʿrifet ḳısmındandur.

Rahīkī: ...yeñiçeri ṭā`ifesenüñ maʿrifet ü kemāle meşġūllerindendür.

Zārī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında fevt olan şuʿarādandur.

Sākī: ...ḳużāt zümresindendür.

Sehābī-i Diger: Burusa ḳurbından ümenā ṭā`ifesindendür.

Sühāyī: ...zümre-i sipāh-ı ḫāḳān-ı düşmen-sūzdandur.

Seydī (2): ...bölük ḫalḳındandur.

Şānī (2): Dārü'ṣ-salṭanat-ı celālet-medārdan zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur.

Şāvur: ...ḳużāt ṭā`ifesindendür.

Şemsī (3): ...fırḳa-i ḳużātdandur.

Şemʿī (2): Ḳużāt ṭā`ifesindendür.

Şīrī (2): Zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdandur.

Işkī (3): Evvelā āteş-i ceng ü veġānuñ semenderi ve bīşezār-ı ḥarb-ı ṭūb u tüfengüñ şīr-i neri olan ṭā`ife-i Yeñiçeriden olup

Ulūmī: ...yeñiçeri ṭā`ifesindendür.

Figānī-i Kadīm: Küttāb ḳısmındandur.

Kānīʿī: ...ʿulemā ṭā`ifesindendür.

Müdāmī: Zümre-i sipāhdan aʿyān-ı bendegān-ı dergāh-ı ʿālem-penāhdan... ḫudemāt-ı sulṭānī ve merātib-i ḫāḳānīye mutaṣarrıf olup evāḫir-i ḥālinde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede emīn-i beytü'l-māl olup...

Merdī-i Diger: Zümre-i bendegān-ı ʿatebe-i sulṭānī ve ṭā`ife-i sipāh-ı ẓafer-penāh-ı cenāb-ı ḫāḳānīdendür.

Meylī (6): Ḳalatadan bendegān-ı şāh-ı deryā-yı feyeżāndan ṭā`ife-i ʿazebāndandur.

Necmī: Ḳudemā-yı şuʿarādandur.

Nazmī: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bendezādelerinden olmağla zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan olmışdur.

Niyāzī: Bir gün Niyāzīnüñ murabbaʿları Ayas Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında oḳunduḳda ve āvāze-i belāğat u beyānı ḳulağına ṭoḳınduḳda Ḫayālīye rağmen şāʿir-i mezbūrı zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan idüp...

Yakīnī: Şehr-i mezbūruñ erbāb-ı cihātından ve ṭā`ife-i mezbūrenüñ aṣḥāb-kemālātından idi.

Tezkire'de tımar, zeamet, ulufe, salyane, surre vb. İmkanlara sahip olan sairlerin olduğu da belirtilmektedir. Bu şairlerden özellikle tımar, zeamet, ulufe sahiplerinin büyük bir kısmının içinde bulunduğu meslek, mevki, görev durumu belirtilmiştir. Bazı şairlerin ise sadece bu imkanlara sahip olduğu veya kendilerine böyle bir imkanın tahsis edildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, bu tür geçim imkan ve statülerin, padişah, şehzade ve devletin ileri gelenlerinin özel ilgi, destek ve hizmetleriyle de yakından ilgisi vardır. Tezkire'de bu duruma sahip oldukları belirtilen şairler ise şunlardır:

Ahmed Beg(2): Yetmiş biñ aḳçe tīmār ile dergāh-ı ʿālī müteferriḳalarındandur.

Ahmed (2): Lākin manṣıb u devletden gūşe-i ferāġatda ḳanāʿat evlādur diyü iḫtiyār-ı maḳām-ı ʿuzlet eyleyüp yüz ḳırḳ biñ aḳçe tīmār ile dergāh-ı ʿālī-müteferriḳalarından olmış idi.

Āzerī: ...merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra... kendüsi daḫı otuz biñ aḳçe tīmār ile dergāh-ı ʿālī-müteferriḳalarından olmaġla bir ḳaç gün egerçi pür-şevḳ olmış idi.

Bālī: Rūmilinden erbāb-ı tīmārdandur.

Beyānī-i Diger (3): İmāretden ferāġat idüp bir miḳdār tīmār ile ḳanāʿat itmişdür.

Celāl Çelebi: İbtidā-yı ḥālinde erbāb-ı tīmārdan iken İstanbula gelüp bir miḳdār temekkün ü ḳarār itdükden ṣoñra...

Cenābī-i Diger: Ḫayli maʿārife mālik ve ṭarīḳ-i ehl-i seyfe sālik olmış yarar ṣāḥib-i tīmār kimesne idi.

Zihnī (2): Sulṭān Selīm-i Ṣānī Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek ıttıṣāllerine istinād u intisāb idüp şehenşāh-ı mezbūr devlet-i salṭanat ile kāmyāb olduḳda arpa emīni olup baʿdehū Diyārbekre ve Ḳıbrısa baʿdehū Ḥalebe defterdār olmış idi. Ḥālā medāric-i cāh u celāle müteṣāʿid olmaḳdan müteḳāʿid olup bir miḳdār tīmār ile gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār itmişdür.

Ṣānī (2): ...zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur.

Sıdḳī: Āḫir çāvuşlıḳdan ferāġat idüp bir miḳdār tīmār ile teḳāʿüd iḫtiyār itdi.

Sunʿī (6): ...şehr-i Selanikden erbāb-ı tīmārdandur.

Güvāhī: İftiḫār-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOṣmān kāsir-i tāc-ı şāhān-ı Īrān u Tūrān nīş-i terhībin nūş-ı terġīb ile hem-nişīn ve idrār-ı feyż-i inʿāmın aġrār şīt-ı ḥüsāma ḳarīn iden Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında cümle-i ʿasākir-i cerrārdan zümre-i erbāb-ı tīmārdan idi.

Keyfī: Āḫir dil-i bīmāra çāre tīmārdur diyü baʿż-ı ümerā-yı nāmdāruñ dārü'ş-şifā-yı āstānında cāygīr olmaġla derd-i derūnı bir miḳdār ʿilāc-peẕīr olmış idi.

Mesîhî: Āḫir-i kār bir ḳaç biñ akçe tîmār ile rūzgār geçürüp...

Ahmed Beg: Ağır ze'ameti ve ḫayli şevket ü riyāseti var iken gūşe-i fenā vü inzivāda iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanā'at itmekle sülūk-ı vādî-i tevekkül ü ṣabra rağbet itmiş idi.

Tābi'î: Ba'dehū merḥūm Cenābî Paşanuñ tevābi'inden olmağla ağır ze'āmete çıḳmışdı.

Haydar Çelebi: Ṭūṭî daḫı lafẓ-ı ṣarîḥ ve beyān-ı faṣîḥ ile el-ḥükmu'lillāhi pāyende bāde 'ömr-i pādşāh diyü gūyā olurdı pādşāha bu ta'lîm-ḫōş gelüp mezbūrı Germiyān ḳal'asında ḥabs itmiş iken ol Sulṭān-ı iḳlîm-i luṭf u iḥsānuñ elṭāf-ı firāvānı ḥaḳḳında nümāyān olup bir a'lā ze'āmet iḥsān itmişdür.

Dervîş (2): Vezîr-i mezbūr cenāb-ı pādşāh-ı lā-yezāle vāṣıl olduḳda fātiḥ-i cezîre-i Ḳıbrıs olan Lālā Muṣṭafā Paşanuñ devlet-miṣāl ḫidmet-i pür-iclāline bel bağlayup sa'ādetvār mülāzım-ı rikāb-ı celālet-iktisābı olmağla ağır ze'āmete nā'il olmış idi.

Riyāzî: Āḫir-i 'ömrinde Ṭemişvāra gidüp anda ze'āmete mutaṣarrıf olduḳda riyāż-ı cennet ve ḥayāż-ı āḫirete intiḳāl ü rıḥlet eyledi.

Zemînî: İsḥaḳ Çelebi āḫirete rıḥlet idükden ṣoñra ṭarîḳ-i 'ilmi terk idüp semt-i ze'āmete rağbet itmiş idi.

Sipāhî: Mutaṣarrıf-ı ze'āmet cevān-ı nîg-ḫaṣletdür.

Şāhî (2): Ḥālā bār-ı belā-yı ṭarîḳ-i 'ilme mütehammil olmaḳ ḫavfından mütehavvel olup esbāb-ı riyāset ü ze'āmetle mütezemmel oldı.

Zuhūrî (2): Ḥālā kendüsi mutaṣarrıf-ı ze'āmet ve lāyıḳ-ı nevāzişdür.

Azmî (2): ...erbāb-ı ze'āmetdendür.

Askerî: Pādşāh-ı cihānuñ heft-kişveri żabṭ u tesḫîr iden 'askeri 'adādında dāḫil ü vāṣıl-ı rütbe-i ze'āmet olmağla...

Ulvî (2): Erbāb-ı ze'āmetdendür... Muḥarrir-i vilāyet olmağla ağır ze'āmete çıḳmış idi. Āḫir Rūmili beglerbegisi yanında emîn-i defter iken...

Ömer Beg: Niçe zemān ze'āmet ile iḫtiyār-ı 'uzlet idüp ṭaleb-i manṣıb içün āstān-ı ümerā vü vüzerāya tereddüd ü mülāzemet itmeyüp babaları ṭarīḳalarına sālik olmışlar idi.

Gamī (2): Ḥālā ağır ze'āmetle Şām-ı şeref-encāmda mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tevliyetdür sene erba' ve şemānīn ve tis'ami'ede maḥfil-i Şāmī ile cenāb-ı şehenşāh-ı sāmīye niçe teraḳḳiyāt ve cevā'iz ü ṣalāta maẓhar olmış idi.

Gayretī: Mutaṣarrıf-ı ze'āmet şecā'at u ġayreti ve fütüvvet ü mürüvveti ve dāniş ü ma'rifeti yirinde ṭālib-i 'irfān cevāndur.

Feyzī: Erbāb-ı ze'āmetdendür.

Meşāmī: ...dil-rīşān-ı ḫōş-ḫūy ile muṣāḥabet ü mu'āşeretde yek-dil ü yer-rū olmağla meşāmm-ı dil ü cānı revā'iḥ-i faḳr u fenāyla ḫōş-būy olmış idi ki ḳırḳ elli biñ aḳçe ze'āmetle ḳanā'at idüp izdiyād-ı manṣıb u me'āl içün ḫidmet-i aṣḥāb-ı cāh u celālde terk-i tek ü pūy itmiş idi.

Vücūdī: ...Şām-ı şeref-encāmda ḳırḳ biñ aḳçe ze'āmetle ṭarīḳ-i 'ilmden ferāġat itmişdür.

Yaḥyā: 'Acemī oğlan olduḳdan ṣoñra yeñiçeri ve yayabaşı olup andan tevliyet semtine sülūk idüp andan ze'āmet ile gūşe-i ferāġatde ḳanā'at itmişdür… Sulṭān Bāyezīd Ḫan tevliyetin in'ām u iḥsān itmiş idi. Elṭāf u iḥsānı ẕātī olmamağla bir cüz'ī ḳażiyeyi bahāne idüp teftīş ü 'azl itmekle 'ırżın pā-māl ve niẓām-ı amānī vü āmālin dil-i pür-melāl gibi perīşān-ı ḥāl itmiş idi. Āḫir yigirmi biñ aḳçe ze'āmet ile iḫtiyār-ı gūşe-i 'uzlet itmiş idi.

Tezkire'de Hayālī'nin "Ba'dehū İskender Çelebinüñ sedd-i sedīd-i vücūd-ı reşīdine fenā irüp ẓulemāt-ı ecelde nā-būd u peydā olup İbrāhīm Paşanuñ gülistān-ı astānı nümūdār-ı bāġ-ı İrem iken maḳām-ı şīven ve sarāy-ı mātem olduḳdan ṣoñra yine ṣāḥib-ḳırān-ı maġfūruñ Ḫayālī-i mezbūra himmet ü naẓar ve āṣār-ı iltifāt-ı kimyā eṣeri kemā-kān muḥaḳḳaḳ u muḳarrer belki evvelkiden ṣad-bār efzūnter olup

ze'āmetine şarḳılar ve ġazel ü ḳaṣīdeler virdükde cevā'iz-i seniyye ve 'avāṭıf-ı 'aliyyesine maẓhar düşerdi. Ve 'arūs-ı me'mūlı himmet-i me'ālī-şümūlleriyle mir'āt-ı ḥuṣūlde cilveger olurdı" ifadesinden de anlaşıldığı gibi sadece şairlik ve şiir yoluyla ze'āmet ve cāize aldığı görülür.

Tezkire'de Hayretī'nin biyografisinde Hayalī'de olduğu gibi tımar veya zeamet elde etmenin tamamen şairlik ve şiire dayandığı görülür. Fakat bu durumda Hayretī kendisine verilen tımarı "dil-i bīmārıma bu maḳūle ile tīmār olınmaz" diyü kabul etmeyerek bazı beylerin hizmetine girmiştir.

Hayretī: Evā'il-i ḥālinde Vezīr-i Deryā-nevāl İbrāhīm Paşaya virdügi ḳaṣīde-i bī-miṡāli beyne'l-cumhūr meşhūrdur. Rivāyet olınur ki bir gün paşa-yı mezbūr Ḥayretīye luṭf u mekremet ü iḥsān ve terbiyet ḳaṣdın idüp Ḫayālīye hem-şehrüñ Ḥayretīyi bilür misin didükde 'ādet-i ebnā-yı zemān üzre ki mübā'adet ü müġażat-ı iḫvānda birāderān-ı Yūsufdan eşeddür. Vezīr-i mezbūruñ manẓūr-ı mekārim-i mevfūrı olmaḳ iḥtimālinden ḥased ve bāb-ı luṭf-ı vezīr-i kāmyābı sedd idüp bilürüm 'ālem-i istiġnāda ḳayd-ı dünyādan sevr-miṡāl āzāde ne ümmīd-i manṣıb ve ne sevdā-yı ḫidmet-i pādşāh şehbāz-ı ṭab'ı bī-ser ü sāmānlıḳ ile özge hevādadur. Bu esnāda bir a'lā-ġazel dimişdür. 'Ale'l-ḫuṣūṣ maṭla'ı ġāyetde laṭīf ü ḫoşterdür. Ḥattā daḫı naẓīre dimek müyesser olmadı diyüp bu maṭla'ı oḳur.

Maṭla' : Ne Süleymāna esīrüz ne Selīmüñ ḳulıyuz

Kimse bilmez bizi bir şāh-ı kerīmüñ ḳulıyuz

Pādşāh daḫı mezbūra cüz'ī tīmār emr idüp ol daḫı dil-i bīmārıma bu maḳūle ile tīmār olınmaz diyü ḳabūl itmeyüp ümerā-yı nāmdāruñ beglerine gāh Yaḥyālı gāh Miḫālli Beglerine ḫidmet ve anlar ile muvāneset ü ülfet idüp ol mennān-ı bī-minnet ve kerīm-i bī-żinnet ḥażretleri virdügi ḳuvvet-i lā-yemūtla ḳanā'at itmiş idi.

Basīrī: Ayaşofya zevā'idinden 'ulūfesi ve ḫizāne-i pādşāhdan sālyāne-i ma'rūfesi var idi.

Hālisī: Āḫir tīr-i me'mūli hedef-i ḳalūlüñ şāḫışı olup ʿulūfesi bedeli tīmār müteferriḳalığı ile pādşāh-ı gerdūn-penāhuñ ʿabd-i ḫālişi olmışdı.

Ubeydi: Dānişmend iken bu ġazel-i bī-mānendi merḥūm Sulṭān Süleymāna virdükde ʿulūfe-i ḫāḳāniyye ile behremend olup ḫāṣṣa-i duʿā-gūy-ı cenāb-ı reşīd ü saʿīdi dāḫil-i silk-i ḫuddām u ʿubeydī olmış idi

Ulvī: ...şehzāde ḥażretlerine terbiyet ü midḥati ile şehzādenüñ ʿulūfe-i seniyye vuṣlāt u ʿaẓīmesine maẓhar olup...

Gazālī: ...ārzū-yı menāṣıb u merātibden fāriġ ü tā'ib olup ʿaṭāyā-yı pādşāhı ve ḫizāne-i şehenşāhīden ayda biñ aḳçe ʿulūfe ile ḳanāʿat itmiş idi.... Sene s̱emān ve s̱elās̱īn ve tisʿami'ede ʿulūfesin ṣurreye tebdīl itdirüp ölince Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür.

Kıyāsī: Gāhī Ḫayālī Beg ṭarzı üzre sipāhī olup gāhī sipāhī oğlı ʿulūfesine ṭālib olmış idi

Mü'min: ...ferāġat idüp münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat olduḳdan ṣoñra ḳāżīʿaskerlikden defʿaten yevmi ḳırḳ aḳçe ile medrese ṭaleb idüp āḫir murādına vāṣıl ve maṭlab u merāmı ḥāṣıl olmayıcaḳ zevā'idden altı aḳçe ʿulūfe ile ḳanāʿata ḳā'il oldı.

Tezkire'de Nihālī'nin Sultān Süleymān'a sunduğu bir kıtʿa ile ayda bin akçe sālyāne bağlandığı, bununla kanaat ettiği belirtilmektedir.

Nihālī: Niçe zemān belā-yı ʿazl ile maḫẕūl ve miḥnet-i faḳr u fāḳa ile maḥzūn u melūl olup āḫir-i kār cāna ve kārd üstüḫāna yetişüp cenāb-ı ṣāḥib-ḳırāna yaʿnī Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫana iḥsāna cüz'ī bahāne olsun diyü bu ḳıṭʿa ile ʿarż-ı ḥāl itmiş idi. Murād u merāmından su'āl olınduḳda ayda biñ aḳçe sālyāne ile ḳanāʿat eylemişdür... Baʿdehū vezīr-i Ḫātem-ʿaṭā merḥūm İbrāhīm Paşa ve defterdār-ı seḫā seyr-i mürebbī-i ehl-i hüner merḥūm İskender Çelebi zemānı olup Muḥyi'd-dīn

Efendi ve Ḳadrī Efendi ʿālemüñ ṣadr-ı ʿālī-ḳadrı olup anlaruñ ṣalāt u ʿaṭiyyātı daḫı ʿulūfesinden ziyāde olup her gün münādemet ü muṣāḥebetinden cüdā olmaz idi.

Tezkire'de Cemālī-i Diger, Rahīkī, Zātī ve Yetīmī'ye verilen ulufenin sonradan kesildiği ifade edilmektedir.

Cemālī-i diger: Rūmiline gitdükde beş aḳçe ʿulūfesin kesildügine dimişdür.

Beyt : Pençdeh aḳçe ile Rūmiline reh düşdi

Başını kesdi felek ṭāliʿüme deh düşdi

Rahīkī: Baʿż-ı muʿāşī vü āşām ile ithāmı olduḳda ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup nihāl-i nām u nişānı gülistān-ı defter-i sulṭānīden ḳalʿ olınduḳda Maḥmūd Paşa çārsūsında ʿaṭṭār dükkānı açup taḥṣīl-i sebeb-i maʿāş u zindegānī iderdi.

Zātī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd cāmiʿi ḥavlisinde dükkān açup remmāllıḳ iderdi. Evā'ilde sebeb-i maʿāşı inʿām u cevā'iz-i ekābir idi. Ṣoñra münḳaṭıʿ olıcaḳ ancaḳ remle münḥaṣır ḳaldı. Vālid-i firdevs-āşiyān merḥūm Ẓātī-i nüktedāne menāṣıb u merātibden sebeb-i ḥırmān ve faḳr u fāḳa ile ḫār u zār olup ṣanʿat-ı reml ile tafṣīl-i ḥālinden su'āl itdükde bu gūne basṭ-ı maḳāl itmişdür ki... İbrāhīm Paşa fevt olup Ayas Paşa vezāreti ve Maḥmūd Çelebi defterdārlığı alup izdiyād-ı ḫazā'in-i sulṭānī içün zevā'id-ḫārları zuʿmlarınca zevā'id-i rūzgārdur diyü refʿ itmege naṣb-ı nefes itdüklerinde bizüm daḫı cā'ize vü sālyānelerimüz ḳaṭʿ olınup nihāl-i āmālimüz būstān-ı luṭf ve nevāl-i sulṭān-ı melek-ḫıṣālden ḳalʿ u ḳamʿ olındı. Ḥālā ẕilletle me'nūs ve devletden me'yūs faḳr u fāḳayı zād-ı āḫiret ve ʿayn-ı iksīr-i maġfiret bilüp bu ḥāl ile geçinürüz didi.

Yetīm: Āḫir ṣūret-i me'mūlı ḥasbü'l-mes'ūl āyīne-i taṣṣavvurında nümāyān ve āftāb-ı emel ü recāsı maṭlaʿ-ı ṭaleb ü istidʿāsından muḳteżāsınca lāmiʿ ü ʿıyān olmayup sefer-i hümāyūna ḥāżır olmamaḳ töhmeti ile ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup bī-ser ü sāmān dürr-i yetīm gibi süfte-dil hezār-miḥnet ü kürbet ile pāy-der-gil ḳalmış idi.

Tezkire'de Helākī kendisine verilen bir iki akçe ile geçimini sağlamaya çalışırken Lāyihī'nin de derd ve sıkıntı içinde son günelerini geçirmeye çalıştığı görülmektedir.

Helākī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp vāṣıl-ı rütbe-i istiʿdād olmış iken terk-i ārzū-yı merām u murād idüp bir iki aḳçe ciheti cihet-i maʿīşet idüp ḳabūl-i imāmetle ḳanāʿat ḳılmış idi.

Lāyihī: Baʿdehū şehr-i İstanbulda peyġūle-i iḫtifā vü ḫumūlda nice zemān serv-miṡāl bāġ-ı ʿālemden dāmen-keşān ve kāşāne-i ḳanāʿatde derdle derd-keşān olmış idi.

Tezkire'de Halīl-i Zerd ve Gubārī'nin Kaʿbede mücavir kalışlarından dolayı surre ile kanaat ettikleri anlaşılmaktadır.

Halīl-i Zerd: Vech-i maʿāş ve sebeb-i intiʿāşı bāb-ı kerīm-i Vehhāba münḥaṣır ve bi-ḥasebe'ẓ-ẓāhir cevā'iz ü inʿām-ı ekābir idi. Gūşe-i inzivāda iḫtiyār-ı ʿuzlet ve Beytu'llāh-ı kerīmde mücāveret ile ḳanāʿat itmiş idi.

Gubārī: Niçe eyyām mücāvir-i Beytu'llāhü'l-ḥarām olup ḫidmet-i ṭāʿat-ı ḥażret-i melik-i ʿallām ve ṭavāf-ı beyt-i pür-iḥtirāma ḳıyām-ı tāmm üzre oldı.

Tezkire'de Türābī'nin de beytü'l-mālдан on beş akçe vazifesi olduğu belirtilmiştir.

Türābī: Beytü'l-mālden yevmi on beş aḳçe vaẓīfesi var idi. Cevāmiʿ-i kebīre ve mecāmiʿ-i keṡīrede naḳl-i ḥadīṡ ü tefsīre ve ḫidmet-i vaʿẓ u teẕkīre evḳātını ṣarf ve nuḳūd-ı ʿömr-i nāzenīnini ḫidmet-i müslimīne vaḳf itmiş idi.

Tezkire'de Sultān Mehemmed'in şuʿarā ve fuzelāyı sohbet etmek amacıyla saraya çağırdığı ve bunlara ayda biñ akçe maaş bağlayarak destek olduğu ifade edilmiştir. Bu durum padişah tarafından şairlere yapılan diğer destekler arasında şekil ve muhteva bakımından oldukça farklıdır.

Sultan Mehemmed: Gāhī ẕāt-ı saʿādet-penāhı şuʿarā-yı zemānı ve fuṣaḥā-yı devrānı ile soḥbet idüp bu ṭāʾifeye külli meyl ü raġbet iderlerdi ve kendüleri daḫı aḫyānen *kellimīnī yā ḥümeyrā* maḳāmında ṣadā idüp eşʿār-ı belāġat-şiʿār dirler idi ve bu zümre ḥaḳḳında elṭāf-ı ʿilliyeleri kāmil ve mekārim ü merāḥim-i seniyyeleri şāmil olup taṣarruf-ı menāṣıb u merātibden ḳalanlara ayda biñ aḳçe idrār-ı rātıbları muʿayyen ü muḳarrer idi.

Padişahlarca şairlere tanınan bu tür imkanların her zaman yerine ulaşmadığı, layık olanına gitmediği de olmuştur. Hasan Çelebi, yevmi yüz akçe geliri olan Işkī'nin bunu haketmediğini "Şiʿrinde melāḥat ve kendüde īcād-ı taṣarrufa ḳudret yoġ iken yine zemānında ḫayli riʿāyet olınup yevmi yüz aḳçe vaẓīfesi var imiş" şeklinde zikretmiştir.

Tezkire'den elde edilen bilgilere göre devlet hizmetinde çalışan şairlerin meslekî dağılımları alfabetik olarak şöyledir:

Aşpez	Merāmī	1
Atmacacıbaşı	Cāmī Beg	1
Buhurcı	Keşfī	1
Çaşnigirbaşı	Cenābī Paşa, Şāmī (2)	2
Çavuş	Sıdkī	1
Danişmend	Ahmed, Ahmed (2), Āftābī-i Diger, Celīlī, Hākī-i Diger (2), Hızrī-i Diger, Rüsūhī, Rūhī (2), Zārī-i	21

	Diger, Zīnetī, Saʿyī (2), Şānī (6), Şeyhī (3), Sunʿī (5), Arşī, Keşfī (2), Müʾmin, Nihānī, Vāhidī, Vālihī, Vālī	
Defterdar	Tācī, Celāl Çelebi, Haydar Çelebi, Hālisī, Hayālī-i Diger, Zihnī (2), Zihnī (4), Remzī (2), Seyfī (2), Şāhidī, Şemsī, Sāfī, Tāliʿī, Tabʿī (3), Ālī, Ömer Beg, Fazlī, Kātibī (3), Mehemmed Emin, Nihānī (2)	20
Emin	Ahmed (2), Cinānī, Harīmī, Zihnī (2), Revānī, Sehābī-i Diger, Sihrī (2)	7
Emir (Beğ)	Ahmed-i Rıdvān, Şīrī, Sāfī	3
Emirü'l-ümerā	Cenābī Paşa, Şāhī (2), Nāmī	3
Hāce	Kemāl-i Zerd, Hakīmī, Ārifī (2)	3
Hāfiz	Behlūl, Hıfzī (2), Sebzī, Seyfī (2), Andelībī (2)	5
Hātib	Behiştī-i Diger, Habībī-i Sānī, Hevāyī	3
İmām	Sebzī, Andelībī, Helākī	3
Kadı	Emīr, Āzerī, Āgehī, Ānī, İshak Çelebi, Ehlī, Bākī, Bedīʿī, Bekāyī (3), Bahārī, Tābī, Senāyī, Senāyī-i Diger, Cefāyī, Celīlī (4), Cevrī, Cevānī, Cevherī (2), Hāletī, Hasan Çelebi, Hasan Çelebi-i Muʿīd, Hükmī, Hilmī-i Sānī, Halīmī, Hātemī, Hāverī, Hatmī, Hatmī (2), Mevlānā Hüsrev, Hayālī-i Diger, Hāce Çelebi Efendi, Dānişī, Zihnī, Rızāyī (2), Reʿī-i Leng, Remzī, Remzī (2), Revnākī, Sāʿī, Sākī, Sırrī, Saʿdī Çelebi, Saʿdī (3), Saʿyī (2), Selmān, Selmān (2), Selīkī, Sinān Efendi, Sinān	137

	Çelebi, Seydī, Seyfī, Şānī (7), Şāvur, Şerīfī,Şemsī (2), Şemsī (3), Şem'ī (2), Sābirī (2), Sālih Çelebi, Subhī, Sabūhī, Tulū'ī, Zuhūrī, Āşık, Ārifī (2), Abdü'l-vehhāb, Abdü'l-'azīz, Ubeydī, Özrī, İşretī, Alī Çelebi, Alī Çelebi (2), Alī Çelebi (3), İnāyetu'llāh, Avnī, Iyānī, Garāmī, Gulāmī, Gāmī, Ganī, Fānī (2), Firdevsī (2), Fürūgī (2), Fazlī, Fikrī, Feyzī, Kādirī, Kabūlī (2), Kadrī Efendi, Kudsī (2), Kıyāsī, Kāmī Efendi, Kāmī-i Diger, Kirāmī, Le'ālī, Latīf, Me'ālī, Mālikī, Mecdī, Mehemmed Efendi, Mehemmed (3), Mahvī, Muhyī Efendi, Muhyī Çelebi, Medhī, Medīhī, Muhītī, Merdī, Merdūmī, Müslimī Efendi, Mollā Ma'sūm, Mu'īnī (2), Makālī, Mīrzā Mahdūm, Mīrī, Meylī, Meylī (2), Meylī (3), Nāmī, Nāmī (3), Nahīfī, Nutkī, Nikābī, Nūrī, Nūrī (2), Nihālī, Neylī, Vecdī, Vahyī, Vasfī, Vasfī (2), Vusūlī, Vehhābī, Hātifī (2), Hāşimī (2), Hicrī, Yakīnī (2)	
Kapudan	Kātibī (3)	1
Katip	Edāyī Beg, Emānī-i Kadīm, Emānī-i Sānī, Emrī, Āftābī-i Diger, Berkī, Beyānī, Türābī-i Sānī, Celāl Çelebi, Hudāyī, Hazānī, Hızr Beg Çelebi, Derūnī-i Diger, Dervīş, Dervīş (2), Zihnī (5), Rāyī, Rāyī (3), Refīkī, Zārī-i Diger, Sücūdī, Sihrī, Sırrī (2), Sabrī, Sa'yī (2), Sülūkī, Şevkī, Sun'ī (4), Tālı'ī, Ārifī, Azmī, Işkī (3), Ahdī, Iyşī,	58

	Gınāyī, Fedāyī, Fazlī-i Diger, Ferruhī, Fazlī-i Diger, Figānī-i Kadīm, Kātibī (2), Kātibī (4), Gülābī, Latīfī, Le`ālī, Mesīhī, Meylī (5), Mahremī, Merāmī, Muʿīnī, Monlā Çelebi, Necātī, Necāhī, Nişānī-i Sānī, Naʿtī, Nūrī (4), Nūhī, Hemdemī	
Kazıasker	Ahmed Efendi, Cāmī, Caʿfer Çelebi, Hᾱce Çelebi Efendi, Sinān Efendi, Gamī, Ganī, Kadrī Efendi, Mü`min	9
Kethüda	Enverī, Dervīş (3), Sālikī, Azīzī, Meylī (6)	5
Kıssa-hān	Nutkī (2)	1
Lala	Celāl Çelebi	1
Mesnevi-hān	Bekāyī, Kemālī	2
Mīr-livā	Şāmī (2)	1
Mīr-i Mīrān (Beğlerbeği)	Sifālī, Şemsī Paşa, Adnī	3
Muallim (Müderris)	Hazret-i Hᾱce Efendi, Ahmed Efendi, Ahmed Paşa, İshak Çelebi, Āhī, Ehlī, Bākī, Bekāyī-i Diger, Bekāyī (3), Bahārī, Behlūl, Caʿfer Çelebi, Cenābī Efendi, Cinānī-i Diger, Cevherī (2), Hāfız-ı Acem, Hāletī, Hasībī, Hadīdī, Hasan Çelebi, Hasan Çelebi-i Muʿīd, Hüseyn Çelebi, Hıfzī, Hilmī, Hilmī-i Sālis, Halīmī (2), Hātemī, Hatmī, Hazānī, Hüsrevī, Hızrī, Hızrī (2), Hᾱce Çelebi Efendi, Hayālī-i Diger, Dānişī, Dervīş, Rāyī (3), Rahmī, Zeynī, Sāʿī, Sürūrī (2), Saʿdī (2), Saʿdī (3), Sırrī, Suʿūdī, Sinān Efendi, Seydī, Şānī (3), Şānī (4), Şeyhī (4), Sālih Çelebi, Sāniʿī (2),	118

	Subhī, Sabūhī, Sadrī, Sunʿī (9), Zaʿīfī (3), Tabʿī, Ārifī (2), Abdü'l-vehhāb, Abdü'l-ʿazīz, İzārī, İzārī (2), Azmī Efendi, Işkī (2), İlmī, Alī Çelebi, Alī Çelebi (2), Alī Çelebi (3), Ahdī (2), Iyānī, Iyānī (3), Gazālī, Gāmī, Ganī, Fahrī, Fevrī Efendi, Fehmī, Feyzī (2), Feyzī (3), Kādirī, Kātibī (2), Kāmī Efendi, Kadrī Efendi, Kudsī (2), Kirāmī, Mevlānā Lutfī, Latīf, Laʿlī (2), Lemʿī, Mālikī, Mānī, Mehemmed Efendi, Mehemmed (3), Medhī, Merdūmī, Müslimī Efendi, Mustafa, Mustafa (2), Mustafa (3), Muʿīdī-i Diger, Mīrī (2), Meylī, Meylī (2), Meylī (3), Nāmī (4), Necmī (2), Naʿīmī, Nūrī (2), Nevʿī, Nihālī, Nihālī (2), Nihānī, Neylī, Vücūdī, Vusūlī (3), Hicrī, Hüdāyī (2)	
Muarrif	Şemsī (4), Kudsī	2
Muhasebeci	Sabrī, Lisānī	2
Muid	Kadrī Efendi, Visālī (2)	2
Mukatacı	Seyfī (2)	1
Mutasarrıf	Bahrī, Şemsī Paşa, Sābirī (2), Kurbī, Keşfī (2), Müdāmī, Merāmī, Vālihī (2)	8
Müfti	Mü'min, Saʿdī (3), Abdü'l-ʿazīz, Mīrzā Mahdūm	4
Müteferrika	Ahmed Beg, Ahmed, Āzerī, Hālisī	4
Mütevelli	Ahmed Paşa, Emānī-i Kadīm, Bālī-i Diger, Mevlānā Hüsrev, Revānī, Sehī, Ferruhī, Mehemmed Emīn, Yahya	9
Nāib	Saʿyī (2), Kātibī (4), Gülābī, Mahremī, Naʿīmī, Veznī (2)	6

Nākibü'l-eşrāf	Emīrī, Mīrzā Mahdūm	2
Nişancı	Caʿfer Çelebi, Nāmī, Necātī, Nişānī, Nişānī-i Sānī	5
Nüdemā (Nedim,Musahib, Madih, Hemdem)	Ahmedī, Emānī-i Kadīm, Bākī, Basīrī, Celāl Çelebi, Hubbī, Halīmī Çelebi, Haydar Çelebi, Hātemī, Hātemī-i Diger, Hakīmī, Hayālī-i Diger, Rāyī, Rāyī (3), Rızāyī, Zarīfī, Saʿyī (2), Saʿdī, Sülūkī, Sünnī, Şevkī, Subhī, Sadrī, Ulvī, Iyānī, Gazālī, Gülābī, Muʿammāyī, Necāhī, Nigārī, Nihālī, Hāşimī, Hemdemī	33
Padişah hocalığı	Hazret-i Hāce Efendi, Ahmed Paşa, Cefāyī (2), Ālī (2)	4
Paşa	Caʿfer Paşa	1
Reis	Nigārī	1
Reisü'l-küttāb	Şāhī (2), Muʿīnī, Nāmī, Naʿīmī (2), Nūhī	5
Sancakbegi	Ahmed (2), Behiştī, Cāmī Beg, Şāmī, Sunʿī (3)	5
Saray hocalığı	Saʿyī, Azmī Efendi, Müʾmin, Vecdī, Visālī	5
Silahdar bölüğü	Ārifī	1
Sipahi	Emīnī, Tīgī, Sānī-i Sānī, Cinānī (2), Hayātī Beg, Hātemī-i Diger, Sühāyī, Seydī (2), Şānī (2), Şīrī (2), Kıyāsī, Kevserī, Müdāmī, Merdī-i Diger, Nazmī, Niyāzī	16
Şahincibaşı	Dervīş	1
Şeh-nāmeci	Ārif	1
Şehzade hocalığı	Sürūrī (2), Gubārī	2
Şeyhü'l-islām	Alī Çelebi, Fevrī Efendī, Kadrī Efendi, Muhyī Efendi, Meylī (2)	5

Tabib (Hekim)	Emīrek, Tabībī, Atā (2)	3
Tezkireci	Şerīf, Ārifī, Monlā Çelebi, Mu'īnī, Nāmī	5
Timar sahibi	Ahmed Beg, Ahmed (2), Āzerī, Bālī, Beyānī-i Diger, Celāl Çelebi, Cenābī-i Diger, Hālisī, Hayretī, Zihnī (2), Sıdkī, Sun'ī, Güvāhī, Keyfī, Mesīhī	15
Tugra-nüvīs	Mu'īnī, Nāmī	2
Türbedār	Şevkī (2)	1
Vaiz	Behiştī-i Diger, Türābī, Rüsūhī, Firākī, Vālihī (3)	5
Vaka-nüvīs	Na'īmī (2)	1
Vezir	Remzī (2), Zeynelī, Sinān Paşa, Sāfī, Monlā Çelebi, Nāmī, Nişānī	7
Vezir-i azam	Ahmed Paşa, Adnī	2
Yayabaşı	Ahmed (2), Hudāyī, Sıdkī, Yahyā	4
Yeniçeri	Beligī, Hüsrev, Hızrī-i Diger, Hızrī-i Diger (2), Rahīkī, Işkī (3), Ulūmī, Yetīm, Sıdkī, Yahyā	10
Ze`amet (Zuama) sahibi	Ahmed Beg, Emānī-i Sānī, Tābi'ī, Celāl Çelebi, Hayālī, Haydar Çelebi, Hayretī, Dervīş (2), Riyāzī, Zemīnī, Sipāhī, Şāhī (2), Zuhūrī (2), Azmī (2), Askerī, Ulvī (2), Ömer Beg, Gamī (2), Gınāyī, Gayretī, Feyzī, Meşāmī, Vücūdī, Yahyā	24

Tablodan da anlaşıldığı gibi Tezkire'de devlet hizmetinde çalıştığı belirtilen şairlerin çoğunun ilmiyye sınıfına mensup olduğu ve bunu değişen oranlarla diğer meslek gruplarının takip ettiği görülmektedir.

c) Diğer Meslek ve Geçim Yolları

ca) Serbest Meslek ve San`at Sahipleri

Tezkire'de serbest meslek sahibi ve san`at erbabı olan şairlerin attār, nakkāş, tüccār, mürekkeb-fürūş, maʿcūn-fürūş vs. işler ile geçimlerini sağladıkları görülmektedir.

Edāyī: Aṣḥāb-ı ḥırfetden ve erbāb-ı maʿrifetdendür.

Enverī: ʿAcebdür ki mürekkeb-fürūşlıḳ aña kār iken... Bir zemān esbāb-ı dükkānı ḥāl-i perīşānı gibi ṭağıdup Remmāl Ḥaydāruñ ʿatebesine dāḫil olup ol cemāʿatden beyāż-ı merām ḥāṣıl itmek recāsıyla ḫānesinde ḫāric ü dāḫil olan umūr-ı māl ve cümle-i ḥāline ketḫudā olmış idi. Anda daḫı muntaẓamü'l-aḥvāl olmayıcaḳ ʿāḳıbetü'l-ʿāḳıbe ferāġat idüp yine eski ṣanʿatına ʿavdet ü ʿazīmet eyledi...

Siyābī: Ḫayyāṭ olmağla Ṣiyābī taḫalluṣ itmişdür.

Celīlī (3): Erbāb-ı ṣanāyiʿden penbe-dūz...

Cevānī-i Diger: Ṣanʿat-ı külāh-dūzī ile maʿāş ve kesb-i rūzı ḳılurdı.

Hadīdī: ...müderris olmış idi. Lākin rü`esā-yı zemāne olan aṣḥāb-ı devletden istiḥḳāḳ u liyāḳat ile manṣıb almaḳ ṣovuḳ demür dögmek idügin bilüp recā-yı manṣıbdan ferāġat idüp kedd-i yemīn ve ʿarāḳ-ı cebīn ile ḳanāʿat itmiş idi.

Haffī: Erbāb-ı ḥırefden ḫaffāf olduğı taḳrīble...

Haydārī: ...erbāb-ı ḥırefden şiʿrden ḥarf-zenān olanlardandur. Taḳyacıdur.

Derūnī: Evā`il-i ḥālinde erbāb-ı ḥırefden ḥarf bilmez ḫayyāṭ iken mücerred sözin ile taḥṣīl-i ḳuvvet-i leyl ü nehār igne ile ḳuyı ḳazmaḳdan ṣaʿb düşvār olmağın taḥṣīl-i ʿilme küşiş-i bisyār idüp...

Zārī-i Diger (2): ʿAcā`ib-i ḥālātdandur ki

Mıṣrāʿ: Elinde ṭurmayup cām-ı şarāb-ı erġavān ditrer

iken yine üstād-ı sūzenger idi.

Şemʿī: Şemʿdār zerd ü nizār olup...

T.C. Y... ...

Şehdī: Ḥelvā'ī olmaḳ münāsebetiyle...

Sābirī: ...kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni ile geçinüp ṭāḳye-dūzī ile taḥṣīl-i kifāf u rūzī iderdi.

Sunʿī (7): Naḳḳāş ṣanʿat idi.

Zamīrī: ...żamīrdān-ı ṣanʿat-ı remlde maḳbūl-ı cihāndur.

Fikrī-i Diger: Burusadan ehl-i ḥırfet ḫūb-ṭabʿ u ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi.

Kandī: Ḳannād u şekker-rīz olmaġla...

Misālī: Muḳaddemā erbāb-ı ḥırfetden iken ṣanʿat-ı ʿilm ü maʿrifete rāġıb ve baʿż-ı erbāb-ı hüner ile ḳarīn ü hem-nişīn olmaġla taḥṣīl-i maʿrifet ü leṭā'ife ṭālib olmış idi.

Meylī (4): Bezzāzdur.

Nasūhī: Muḳaddemā ʿaṭṭār olduḳdan ṣoñra cemʿ-i edviyye vü ʿaḳāḳīr itmekle ḥikmetden dem urup ḥālince Cālīnūs-ı ʿālem geçinürdi.

Nakşī: Muḳaddemā naḳḳāşlıḳda Mānī-i Ṣānī ve Ṣānī-i Mānī olup zemānında engüşt-nümā-yı ḫalḳ-ı cihān ve naḳş-bendlikde dil-peẕīr-i ehl-i zemān idi. Naḳş-bend-i ḫayāl itdügi taṣvīr ü tims̱ālüñ ḥayrān-ı āşüfte-ḥāli olup aḳlām-ı bedīʿü'l-irtisāmından ẓāhir ü peydā olan nuḳūş-ı pür-zīb ü bahā Erjeng-i naḳḳāşān-ı Çīn ü Ḫıṭā idi.

Hilālī: Aṣḥāb-ı ḫırfet erbāb-ı ṣanʿatdan iken kitāb-ı naẓm u nes̱rde ḥarf-zenān olmış idi.

Ayrıca Tezkire'de esnaf ve serbest meslek sahibi olan bazı şairlerin dükkanlarının olduğu belirtilmiştir. Bu dükkanların kültürel konuların tartışıldığı, şiir değerlendirmelerinin yapıldığı önemli yer konumunda olduğu verilen bilgilerden anlaşılmaktadır.

Sübūtī: Ḳaraman Bāzārında dükkān açup *el-kāsibu ḥabību'llāhi* feḥvāsıyle ʿāmil olup maʿācīn ü eşribe ṣatmağla kifāf-ı nefs ḥāṣıl iderdi. Evā'il-i ḥālinde dükkānı mecmaʿ-ı ehl-i ʿirfān ve menbaʿ-ı cümle-i hünerverān idi.

Zātī: ...elden geldükçe sanʿat-ı mezbūre ile taḥṣīl-i kifāf u maʿīşet iderdi... Āḫir müze-miṣāl pāy-māl-i edānī vü erẕāl olmaḳ denā'et-i ṭabʿ ve reẕālet-i şāne-dāldur. Muḳteżā-yı ʿulüvv-i himmet oldur ki āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārum gibi baş üzre mekān idüp cevāhir-i zevāhir-i belāğata kān olam ve ṣayrefiyān-ı bāzār-ı feṣāḥat içre dükkān açam diyüp Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede tavaṭṭun u iḳāmet itmiş idi ve müdām-ı aṣḥāb-ı ʿirfān ve hünerverān-ı cihān ile ülfet ü ṣoḥbete ḳāmet bağlamış idi.... Vālid-i firdevs-mekān mezbūruñ keṣret-i eşʿārına sebeb beyān idüp bu güne gevher-efşān olurlar idi ki merḥūmuñ dükkānı mecmaʿ-ı şuʿarā ve menbaʿ-ı ẓurefā idi. Herkes didügi eşʿārı mezbūra gösterüp emtiʿa vü esbāb-ı maʿārif ü cevāhir-i zevāhir-i leṭā'if bāzār-ı vücūda gele. Ol ḫāce-i belāğata ʿarż itmeyince kimse alup ṣatmaz idi. Mezbūr daḫı maḳbūl olan maʿānīnüñ kimin ʿaynı ile alup ve baʿżını cüz'ī tağyīr ile taʿbīr idüp alurdı. Bu sebebden çoḳ maʿnāya vāṣıl ve aña bī-ḥadd ḥazā'in ü daḳā'iḳ ḥāṣıl olmış idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd cāmiʿi ḥavlisinde dükkān açup remmāllıḳ iderdi.

Rahīkī: Baʿż-ı muʿāṣī vü āṣām ile ithāmı olduḳda ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup nihāl-i nām u nişānı gülistān-ı defter-i sulṭānīden ḳaṭʿ olınduḳda Maḥmūd Paşa çārsūsında ʿaṭṭār dükkānı açup taḥṣīl-i sebeb-i maʿāş u zindegānī iderdi... Lākin yine dükkānı kemā-kān güşāde ve keyfiyyet-i terākīb ü ʿaḳāḳīri ḥāżır u āmādedür.

Sānīʿī: Ḫidmet-i selāṭīn ve vaẓīfe-i ḫavāḳīni ḳabūl itmeyüp... dükkānı eşrebe ve edviye-i ṭayyibe ile kesb-i maʿīşet-i yevmiye ider idi.

Tezkire'de Zātī'nin biyografisinde "Baʿdehū bānī-i Kaʿbe-i mürüvvet ü seḫā ḳabīle-i mükrümet ü ʿaṭā āṣaf-ı dehr merḥūm İbrāhīm Paşa ẓuhūr itdükde evvelā Keşfīnüñ ḳarındāşı Ḥasbī vaḳıʿa-i ʿuẓmā ve dāhiye-i dehyāda bulunmağla tīr-i pür-

te`ṣīr-i ġażabına nişāne oldukda derdmendi ol keşākeşden ḫalāṣ itmek bahānesiyle birāderinüñ ibrāmı ile Ḳandī vü Başīrī ve sā`ir-i şuʿarā cemʿ olup varduğımuzdan dilgīr ü mütekedder olup ṣāniyen Ḫayālī Ḳandīnüñ dükkānların ṭaşa ṭutup şīşelerin ve çīnīlerin ḫāṭır-ı hünerverān ve dil-i maḥzūn-ı ʿāşıḳān gibi ṣad-pāre ve münkesir itdükde tekrār cemʿ olup varduğımuza şīşe-i ḫāṭır ve zücāc-ı mizāc-ı nezāket maẓāhiri reng-peẕīr ü müteġayyir olmış idi" şeklinde verilen bilgilerden Kandī'nin dükkanının olduğu ve Hayālī tarafından taşa tutulduğu öğrenilmektedir.

Nihālī: Rāḳımü'l-ḥurūfuñ ʿammi olan Mevlānā Müslimī Efendi ḥikāyet buyururlar idi ki evāḫir-i ʿömrinde seyr ü ṣoḥbetden ḳalup yārān u iḫvānı ile ayaḳdāş olmağla imkān olmamağın Uzun çārşūda Çıḳrıḳcılar içinde bir dükkān peydā idüp anda oturup āyende vü revendeyi temāşā iderdi.

Serbest meslek sahibi olan kişilerin tablodaki görünümü ise aşağıdaki gibidir:

Attār	Nasūhī
Bezzāz	Meylī (4)
Demirci	Hadīdī
Haffāf	Haffī
Hayyāt	Siyābī, Derūnī
Helvacı	Şehdī
Kannād	Kandī
Külāh-dūz	Cevānī-i Diger
Eşrebe ve Maʿcun-fürūş	Sāniʿī, Sübūtī
Mürekkeb-fürūş	Enverī
Nakkāş	Sunʿī (7), Nakşī
Penbe-dūz	Celīlī (3)

Remmāl	Zamīrī, Zātī
Sūzenger	Zārī-i Diger (2)
Şem'dār	Şem'ī,
Takye-dūz	Haydārī, Sābirī,

cb) Şeyhlik ve Dervişlik

Tezkire'de bazı şairlerin bir tarikatın şeyhi, dervişi, bir şeyhin halifesi ya da bir tarikat veya tekkenin hizmetlisi konumunda olduklarından da bahsedilmektedir.

İlhāmī: Maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī ṭā'ife-i 'aliyyye-i Naḳş-bendiyyenüñ küberāsından Emīr Buḫārī Ḥażretlerinüñ ḫalḳasından olan Ḥakīm Çelebi Efendinüñ fuḳarāsındandur.

İlāhī-i Diger: Ḥālā babası yirinde şeyḫdür.

Beyānī-i Diger: Ekmel Efendinüñ ḫidmet-i pür-hidāyetine ġāyetde ṭālib ü nihāyetde rāġıb olup ḫulāṣa-i evḳāt u naḳāve-i sā'ātin ḫidmet-i pür-irşād u sedādına ṣarf itmişdür. Ba'dehū Şeyḫ-i mezbūr sene ḫams ve ṡemānīn ve tis'ami'ede 'āzim-i ḫuld-ı berīn olduḳda yirine Şeyḫ-i seccāde-nişīn olmışdur.

Bī'atī: Ẓāhiren Bī'atī ḳalenderān-ı ṭarīḳatle muḥaḳḳaḳ u meczūm olmağın ārzū-yı seyāḥat ile dāḫil-i diyār-ı Rūm olmış idi.

Cevherī: ...ṭā'ife-i şerīfe-i meşāyiḫden bir ẕāt-ı 'ālī vü şāmiḫdür... otuz aḳçe ile Kepenkci medresesinde taḥṣīl-i 'irfāna müdāvim iken 'ışḳ-ı İlāhī ve ceẕebāt-ı nā-mütenāhī dil ü cānında cāygīr ve manṣıb u cāh-ı dünyā maḥżā meẕellet ü çāh-ı 'anā ve bu 'ālem-i bī-beḳānuñ 'āḳıbeti fenā olduğı żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīrine te'ṡīr idüp terk-i 'örf ü iżāfet ve iḫtiyār-ı gūşe-i 'uzlet ü ḳanā'at ḳılup Şeyḫ Ramażān Efendi merḥūmuñ fuḳarāsı silkine dāḫil olup merḥūmuñ leyle-i ḳadr gibi ol ẕāt-ı 'ālī-ḳadrüñ ḫidmetinden zā'il olmağla himmet-i kāmil ü 'ināyet-i şāmili ile aḳṣā-yı

maḳāmāt-ı erbāb-ı riyāżāta vāṣıl olmış idi. Baʿdehū kendüleri daḫı zāviye-nişīn ve pey-rev-i ṭarīḳ-i selef-i ṣāliḥīn olduḳdan ṣoñra...

Ḫayālī Beg: Yine bu deñlü ʿulüvv-i şān u ḳurbet-i sulṭān-ı zemān ile dervīşlik verzişinde ve faḳr u fenā rūşende olup mülk ü māl ve ehl ü ʿıyāl ve sā'ir-i aʿmāl iştiġālinden mücerred ṭabʿ-ı ʿālīsi müzaḫrefāt-ı dünyā-yı denī ile ḳaṭʿen muḳayyed degül idi. ʿArūs-ı dünyā-yı bī-amān hezār ḥīle ve destān ile anı şifte ve recā-yı teraḳḳī-i cāh u celāl ve ṭaleb-i izdiyād-ı manṣıb u muʿāl mezbūrı hergiz firīfte itmeyüp yanında dībā-yı muraṣṣa ile ḳabā-yı muraḳḳaʿ berāber ve tāc-ı ʿizzet ile külāh-ı meẕellet hem-ser idi.

Dāʿī-i Diger: ...bir dervīş-i dil-rīşdür.

Dervīş (2): Lākin yine kisveti dervīşāne ve eṭvār u efʿāli derdmendāne būy-ı faḳr u revā'iḥ-i fenā ve evżāʿ u eṭvārından meşāmm-ı cāna ẓāhir ü peydā olup ṣūreten ve maʿnen dervīş-i dil-rīş idügi rūşen ü hüveydā idi.

Dervīş Ḥasan: Fi'l-vāḳiʿ nāmı gibi ḫulḳı ḥasen nāzik-ṭabʿ ve ehl-i süḫan yārān u iḫvāna ḫayr-endīş maʿārif ü kemālātı ṭālib ve aṣḥāb-ı cāh u celālden hārib bir dervīş-i dil-rīşdür.

Sürūrī (2): Ḥażret-i Emīr Buḫārīnüñ Şeyḫ-i büzürgvārı ʿAbdü'l-laṭīf Efendiye mürīd olmış idi. Ḳāsım Paşada evi yanında mescid binā idüp evḳāt-ı ḫamsede ʿibādet ve eyyām-ı dersde ʿādet-i muʿtade üzre erbāb-ı istifādeye ifādeye müdāvemet üzre... kendüyi ḥabbe ḥabbe riyāsete ve cāha ilḳā ile Yūsuf-miṣāl maḥbūs-ı çāh olmış idi ve hevā-yı taḳaddüs ve fežā-yı tenezzühde şehbāz-ı bülend-pervāz olup ʿālem-i rūḥāniyyetde ṭayerān üzre menāzil-i ḳurb-ı viṣāli seyerān iderken... ḥażīż-i ṭabīʿat ve mehābiṭ-i reẕīleti ārāmgāh ḳılmış idi.

Ṣafāyī: Āḫir-i kār merḥūm İskender Paşanuñ mezbūra derūnī irtibāṭı olmaġın Ġalaṭa semtinde Atıcılar altında bir zāviye binā idüp meşīḫaten Ṣafayīye iştirāṭ itmekle ol maḳām-ı ṣafā mümehhedde ḫidmet-i meşīḫat ile muḳayyed ve ḳılāde-i ḫidmet-i āyende vü revende ile gerden-i dil ü cānı muḳalled idi. Ol zemānda ekābir

ü aʿyān ve şuʿarā vü ehl-i ʿirfānuñ merciʿ ü maşīri ve teferrücgāh u mesīri bu makūle tekyeler olmağın mezbūra çok fütūḥ u nüẕūr ḥāṣıl u meysūr olurdı.

Sunʿī (8): Ḫāk-i faḳr u fenāyla āġaşte olmış bir derdmend pāy-ı ümmīdi dāmen-i ḳanāʿata çekmiş bir dervīş-i müstemenddür.

Abdu'llāh: Binā'en-ʿaleyh ḥālā yevmi elli akçe ile ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm-ı ẓāhirede iken baʿż-ı meşāyiḫ-i zemān ḫidmetinde sālik-i ṭarīḳ-i tevḥīd ü ʿirfāndur. Ḥālā ol ṭā'ife ile iḫtilāṭ u irtibāṭ üzre olup...

Arşī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ḫidmet itdükden ṣoñra ferāġat idüp mevlevī olmış idi.

Kābilī: ...ṭā'if-i mutaṣavvıfenüñ ṣāḥib-i riyāżet ü cellesindendür.

Mahevī: Ṭarīḳatde mevlevī...

Meşrebī: ...meşrebi mā'il-i ṭarīḳ-i Ḥaydarī olmağla...

Nāmī (5): Cenāb-ı feżā'il-me'āb mevlānāü'l-efḍal ve'l-bedrü'l-ekmel hidāyetü'z-zemān ʿināyetü'r-raḥmān nihāyet-i fażl u ʿirfānı bīrūn-ı teşḫīẕ-i ġāyet beyān olan ʿulemā-yı eyyāmuñ serv-i ser-bülendi Mevlānā Fażīl Efendi āstānesine müntemī olmağla meşhūr u meẕkūrdur.

Nihānī: ...merḥūm Ḥācı Ḥasanzādenüñ dānişmendi olup baʿdehū binā itdügi medreseye daḫı müderris olmış idi. İstanbulda Muṣṭafā Paşa medresesinde müderris iken erbāb-ı ṣalāḥ u taḳvā ile enīs ve meşāyiḫ-i sādāt ile celīs olmağın terk-i ḫidmet-i tedrīs idüp...

Yetīmī: Vilāyet-i Germiyāndan Seydī Ġāzī ḫānḳāhında olan budalānuñ yetīmi ve ḫānḳah-ı cihānda ser ü pā-berehne yüriyen abdāllaruñ bī-ḫavf u bīmi idi.

III- KİŞİLİK YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

1- ZİHİN, ZEKA, DÜŞÜNCE GÜCÜ VE ÖZELLİKLERİ

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde "zihn, zekā, akl, fehm, ferāset, idrāk, fikr" gibi tabirlerle şairlerin zihin, zeka, düşünce gücü ve özelliklerini vermeye çalışmıştır. Aynı zamanda tezkireci, şairle ilgili bu tür tanıtım ve değerlendirmeleri yaparken "dikkat, bārik, cevdet, hiddet, sür'āt, çālāk, selīm" gibi hal ve sıfatları kullanarak şairlerin zihin, zeka ve düşünce gücünün nasıl olduğu hakkında da bilgi vermeye çalışmıştır.

Sultan III.Murad: Bir Sulṭān-ı derrāḳ ve Ḫāḳān-ı pür-idrākdur ki dāmen-i ʿişmet ü ʿiffeti mānend-i eẕyāl-i eflāk kudūrāt-ı ṭabīʿiyye ve evsāḫ-ı beşeriyyeden ẓāhir ü pāk ve efkār-ı kār-ı āḫiret ile tersān u ġamnāk olmağla her gice nergis-i seḥer-ḫīzi ḳaṭarāt-ı bükā vü şebnem-i girīh ile nemnākdur... Zihī ḳuvvet-i nefsi ve ṭahāret-i ḳudsi ki vücūd-ı behbūdı memālik-i ḳudret ü istiṭāʿata vālī vü müstevlī ve idrāk-ı ġāyet-i meṭālib-i nefsī ve nīl-i nihāyet-i me'ārib-i müşteheyāt-ı ḥissīye ḳādir ü müstaʿlī olup... Ammā baʿd cevheriyān-ı dükkān-ı kevn ü mekān ve şayrefiyān-ı bāzār-ı ʿālem-i kün fe-kān olan dāniş-endūzān ʿālim olup ṣaḥā'if-i edvārı maḥāsin-i aḳlām-ı müşg-bār ile muvaşşaḥ iden nāẓımān-ı dürer-i feṣāḥat ve ṣafā'iḥ-i ezmānı lüḳāṭa-i gevher-nişār ile müzeyyen ü muraṣṣaḥ iden nāṣirān-ı ġurer-i belāġat olan aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā'ife ve nāmdārān-ı eḳālīm-i süḫan ve şeh-süvārān-ı ʿarṣa-i ẕekā vü fatan ve sālikān-ı mesālik-i naẓm u neṣr ve mālikān-ı memālik-i ḳarīż ü şiʿr olan ehl-i ẕekā ve muttaṣıf-ı ṣanʿat-ı ʿaḳl u dehāya nūr-ı ẕükā gibi vāżıḥ ve işrāḳ-ı ḫurşīd-i ḥüsn ü bahā-misāli ẓāhir ü lāyiḥdür ki ġāyetde ḳıymetdār gevher-i pür-iʿtibār ki kān-ı imkānda ḥāṣıl olmış ola ve nihāyetde laṭīf metāʿ-ı şerīf ki dükkān-ı ḥayyiz ü mekāna müsteclibān-ı ibdāʿ ve tācrān-ı iḫtirāʿ elinden vāṣıl ola ve ġāyetde aḥsen ü ibhā lü'lü-i yek-dāne-i girān-

bahā ki cevheri ḫıred-i ḥurdedān andan eşref ü esnā bir dāne peydā itmemiş ola ve nakş-ı dil-keş ki nakş-bend-i fikret ü ḫayāle andan zībā-ṣūret ve miṣāl-i çehre-güşā olmıya.

Hazret-i Hace Efendi: ...ʿummān-ı ṭabʿ-ı gevher-efşānı menbaʿ-ı esrār-ı İlāhī ve ẕihn-i naḳḳād-ı ʿālī-şānı maʿden-i elṭāf-ı nā-mütenāhīdür... Niçe şühūr u aʿvāmdur ki şeh-süvār-ı meydān-ı idrāk olan ẕihn-i vaḳḳād u ʿaḳl-ı çālāk ḳuvvet-i iʿtiżād-ı feyż ü ilhām ve nīrū-yı bāzū-yı belāġat u insicām ile bevādī-i ṣunūf-ı ʿibāret ve feyāfī-i fünūn-ı kināyāt ü istiʿārātda ʿale'd-devām tek ü tāzda...

Sultan Selīm Han: ...şemā'im-i gülzār-ı ṭabʿ-ı selīminden şām-ı cān-ı muʿaṭṭar ve nesā'im-i müşg-bār-ı ẕihn-i müstaḳīminden dimāġ-ı cinān muʿanber idi.

Sultan Korkud: ...ẕihn-i müstaḳīm-i pür-sedādı ʿālem-i rüşd ü reşādda ṭayerān iden şehbāz-ı bülend-pervāz idi.

Ahmed Efendi: Ṣaḥīfe-i ḫāṭır-ı şerīfi maḥall-i nuḳūş-ı envāʿ-ı ḥaḳā'iḳ ve mehbiṭ-i envār-ı celā'il ü daḳā'iḳ deryā-yı ṭabʿ-ı gevher-efşānı maʿden-i aṣdāf-ı kemālāt u feżā'il ve ẕihn-i veḳḳād-ı meʿālī-nişānı mevrid-i eṣnāf-ı celā'il-i ḫaṣā'il idügi maʿlūm-ı ṣaġīr ü kebīr ve mersūm-ı her-cevān u pīrdür... cümle-i ʿulūmdan ʿāṭıl olup belki ekṡer-i ʿulemā yek-fenn olduğı maʿlūm ü mersūm-ı ehl-i ẕekā vü faṭandür.

Āzerī: Leṭāfet-i ṭabʿu ḥiddet-i ẕekā ile maʿrūf...

Bāḳī: Ḥaḳḳā ki ḥaḳḳ edā budur ki ḳaṭarāt-ı ervāḥ beni nevʿī insān feyeżān-ı melekūtdan aṣdāf-ı ebedāne seḥāb-ı ḳudret-i Yezdānla rīzān olan le'ālī-i mütelālī vāsıṭa-i ḳılāde-i vücūd u imkān olalı bunlara mümāṡil şiʿir-i pākīze-edā ve mezbūruñ şiʿrine muʿādil naẓm-ı revān u pür-ṣafā mir'āt-ı kā'ināta cilve-nümā olmaduğı mānend-i nūr-ı ẕükā maʿlūm u meşhūr-ı ehl-i ẕekādur.

Berkī: Āftāb-ı ṭabʿı şāriḳ ve seḥāb-ı ẕihni bāriḳ olmağın...

Ṭābiʿī: Cevdet-i ṭabīʿat u ẕekā vü fiṭnat ve luṭf-ı fiṭrat sebebi ile...

Hāverī: Maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden ṭāli' ü şāriḳ olan ma'ānī āftāb-ı 'ālem-tāb gibi zemīn ü zemānı ṭutmışdur ve ẕükā-yı ẕekā ve ḥiddet-i ṭab'-ı ḫūrşīd-żiyāsı niçe fuṣeḥā vü büleġāyı inşā-yı şi'rden şovutmışdur.

Hızr Beg: ...ferā'iż-i ḥiddet-i ẕekāyla nūr-ı ẕükā gibi şöhre-i dünyā ve 'ulūm-ı 'aḳliyyede 'aḳl-i evvel ve S̱ānī-i ibn Sīnādur.

Ḫāce Çelebi Efendi: Merḥūm-ı merḳūmuñ laḳabı Ḫāce Çelebi olduġınuñ te'ṡīridür ki bu mekteb-i imkānda olan ḳavābil ü emāṡil-i zemān ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i ta'līmi ve nevāle-i cūy-ı mevā'id-i celīl ü 'aẓīmi olup cümlesi mişkāt-ı ẕihn-i vaḳḳādında iḳtibās-ı envār-ı rüşd ü reşād ve meyāmin-i feyż-i in'āmından iḳtināṣ-ı şevārid-i merām iderler idi şol ki mīẓān-ı ṭab'-ı 'ālīlerine sencīde olmaya.

Dānişī: ...dāniş ü kemāl ile mevṣūf ehl-i dāniş ü idrākuñ yegānesi ve erbāb-ı ẕihn-i pākuñ ferzānesi...

Dervīş (3): ...naḳḳāş-ı ẕihn tīzkān her beytüñ der ü dīvānını pür-naḳş u nigār itmişdür.

Dervīş (4): Ṣāḥib-i ṭab'-selīm ve ẕihn-i müstaḳīm idi.

Zihnī: ...ẕihnī güşāde tekellüf ü taṣavvufdan āzāde ni'meti mebẕūl meşrebi maḳbūl kimesne idi.

Rāyī (2): Ve fenn-i mu'ammāda daḫı ẕihn-i pāk ve 'aḳl-ı derrākı çābük ü çālāk olmaġın...

Su'ūdī: 'İtret-i hāşimiyyeye mīrāṡ olan feżā'il ü 'irfāna fā'iz ve ol ḥażerāt-ı 'āliyyāta 'alāmet ü 'ādet olan semāḥat u seḫāveti ḥā'iz olup āṡār-ı mecd ü me'āl ve envār-ı sa'ādet ü iḳbāl cebīn-i mübīninden sāṭı' ü lāyiḥ ve nesīm-i 'anber-şemīm-i ḫulḳ-ı kerīmi... ẓāhir ü sāniḥ olduġı nūr-ı ẕükā gibi ehl-i ẕekāya lāmi' ü vāżıḥdur.

Selmān (3): ...māhçe-i rāyet-i dirāyeti emṡāl ü aḳrānından her vechle merfū' ü mu'allā...

Sinān Paşa: ...ẕekāsı ḥiddetde ve fehm ü ferāseti nihāyetde idi.

Şāhī (2): ...şiddet-i ẕekāyla bī-mānend olup...

Şerîf: Nihāl-i bāli şükūfe-i ferāset ve bahār-ı kiyāset ile müzeyyen ve emsāl ü akrānı miyānında fezā'il ü ʿirfān ile muʿanven ü muʿayyendür.

İzārî (2): ...ṭabʿ-ı derrāk ve zihn-i çālākı bāzār-ı cihānda elmās-ı fikret ile le'ālî ve cevāhir-i maʿānî-i ḥakkāk olaldan berü...

Azmî Efendi: ...ṣafā-yı zihn ü ṭabîʿat ile āraste...

Alî Çelebi: ...āyîne-i re'y-i müstenîri cām-ı cihān-nümā-yı hüner-güsterî ṣafḥa-i żamîr-i münîri müşkil-güşā-yı ʿaḳl-ı müstefāde ve berîd-i ḫāṭır-ı tîz-kāmı rāh-nümā-yı vüfūd-ı ṣalāḥ u sedād...

Fazlî-i Diger: Ḥaḳḳā ki şiʿr-i nāzik ü ḫōş terînüñ ḳurş-ı sîm ü sebîke-i zeri zekā-yı cevher ve ṣafā-yı peykerde reşk-i naḳd-i şems ü ḳamer...

Fehmî: ...zekā vü fehmi envār-zekā gibi celî vü ẓāhir...

Fevrî Efendi: ...mezkūruñ daḫı zekā vü fiṭnatı mevfūr olmağın...

Kadrî: ...maʿārif ü kemālāt ṭālibinden cevān-ı pür-fehm ü izʿāndur.

Kātibî (4): Ol zāt-ı mekārim-i sünen ḳıdve-i ehl-i zekā vü faṭanuñ...

Kirāmî: Ṭabʿ-ı derrāk ve zihn-i tābnākı bir mertebede çāpük ü çālāk idi ki eyyām-ı ḳażāda ki hengām-ı mütāreke ifāde vü istifādededür.

Lemʿî (2): ...ṭabʿ-ı vaḳḳād u zihn-i naḳḳādınuñ bu fennde îcād u iḫtirāʿı vardur.

Mehemmed: Sürʿat-i fehm ve ḥiddet-i zekāda bir şehbāz-ı mümtāzdur ki cürre-bāz-ı ḳuvvet-i müteḫayyile hevā-yı diḳḳat-i efkār u enẓārda anuñla pervāz itmek emr-i muḥāl ve ṭā'ir-i şikeste-bāl-i ḫayāl ol vādîde ṭayerān itmek maḥż-ı ḫayāldür.

Müdāmî: ...Ḳara Memi Çelebi dimekle meşhūr ṭā'ife-i mezbūra arasında fehm ü dāniş ile mezkūr idi.

Mustafa (4): ...aṣḥāb-ı fażl u kemāl miyānında rağbet ü iʿtibār bulsa sezāvārdur ki cāmiʿ-i fezā'il-ḥasebi ve müstecmiʿ-i kemālāt-müktesebi olduğı nūr-ı zükā gibi rūşen ü hüveydādur.

Monlā Çelebi: Ḥiddet-i zekā vü idrāki ve cevelān-ı ʿaḳl-ı çālākı bir mertebededür ki pîr-i rūşen-żamîr ʿaḳl-ı derrāk-ı debistān-ı fehm-i faṭānetde ṭıfl-ı

levḥ-ḫān ve vehm-i dūr-endīş mā'ide-i żabṭ kem ü bīşinde ṭıflī-ḫān olmışdur... Meydān-ı ʿirfānda semend-i bād-pāy-ı ṭabʿ-ı muṭlaḳü'l-ʿinānı cevelān itdükde ḳangı pehlevāndur ki anuñla daʿvī-i mübārāt eyleye ve ʿarṣa-i ẕekā vü fiṭnatda esb-i ṣabā reftār-ı fehm ü iẕʿāna süvār olup ʿazm-i meydān itdükde kim ḳādirdür ki anuñla mübāreze vü muḥākāt ide.

Mīrzā Mahdūm: Ol ẕāt-ı ekmelüñ ʿaḳl-ı evvel olduġı muḳaddemāt-ı ʿaḳliyye-i ḳaṭʿiyye ile müberhen ü müdelleddür ki anlara mebde-i füyūżāt-ı ġaybiyye ʿaḳl-ı ḥādī-i ʿaşerdür.

Meylī (2): Taʿrīf ü tavṣīfden ġanī ve medḥ ü ıṭrādan mānend-i nūr-ı ẕükā bī-niyāz u müstaġnīdür.

Meylī (3): ...cevdet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ve envāʿ-ı mekārim ve eṣnāf-ı seḫā ile emsāl ü ekfāsından serv-i bālā gibi mümtāz ü müsteṣnā...

Nāmī: ...ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı maṭlaʿ-ı āftāb-ı ʿaḳl u sedād ve menba-ı ʿuyūn-ı ṣalāḥ u reşād olduġı sulṭān-ı cihān ve fermān-dih-i zemīn ü zemān-ı Nūşīrevān-ı bā-ʿadl ü dād pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḥażretlerinüñ żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-i lemʿānına rūşen ü ʿıyān olmaġın...

Nevʿī: ...ṣafā-yı ẕihn ü ẕekā-yı ṭabīʿat üzre mecbūl u maṭbūr...

Hevāyī: Ḥāliyen şehr-i mezbūrda ʿAbdü'l-mü'min cāmiʿinde ḫaṭīb-i edīb ü erīb...

Tezkire'de Hātemī'nin zekasından dolayı ödüllendirildiği, bir mikdar mal verildiği "...ḥiddet-i ẕekā vü fiṭnatın müşāhede idicek mezbūra bir miḳdār māl virüp Şīrāzda Monlā Celāl ḫidmetine irsāl itmiş idi" cümlesinde ifade edilmiştir. Bu durum diğer biyografilerde karşılaşılmayan özellik arz etmektedir.

Tezkire'de bazı şairlerin hafizasının kuvvetli olduğu çeşitli olaylarla veya delillerle ispat edilmeye de çalışılmıştır.

Hamdī: Bī-ḥadd ḳaṣā'id-i müşkile ḥıfz itmiş idi.

Sihrī: ...ḫizāne-i ḥāfıẓasında ol deñlü cevāhir-i zevāhir var idi ki ālām u miḥen-i ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr ve cevr ü cefā-yı dil-ber-i bī-mihrden artuġ idi.

Alī Çelebi: Merḥūm daḫı ceste ceste ol kitābuñ muḳaṭṭaʿāt u ebyāt ve nevādir ü ḥikāyātını ezberden şu gibi revān itmekle şürekā vü aḳrānı dem-beste vü ḥayrān oldılar ve her birisi ḫāme-ṣıfat barmaḳların ḳaldurup fażl u ʿirfānına īmān getürdiler...

Ankā: Eşʿār-ı üstādān-ı ʿAcemden çoḳ yād-dāştı ve ḫazā'ine ḳuvvet-i ḥāfıẓāsınuñ ḫayli meknūnāt u maḥfūẓātı var idi.

Gamī: Kendülerinden rivāyet olınur ki vilāyet-i ʿAcemden āheng-i Rūm itdükde yolda maḥfūẓum olan ġazeliyyātı ʿadd eyledüm. On biñ ġazelden ziyāde ġazel ḫızāne-i ḥāfıẓamda maḫzūn ve meṭāliʿ-i ebyātdan nice le'ālī-i ābdār ṣandūḳ-ı derūnumda mestūr u meknūn bulındı diyü buyurmışlar...

Fazlī: Ḥaḳḳā ki fezā'il-i ḫulḳī vü ḫilḳī ile müsellem-i ṣaġīr ü kebīr vüfūr-ı kiyāset ve ẓuhūr-ı ferāsetde bī-ʿadīl ü naẓīr medāḫil-i buḳāʿ-ı fażl ʿumūmen ẕāt-ı celīline maḫṣūṣ ve āyet-i ẕekā vü dirāyeti ʿināyet-i cenāb-ı ʿizzetden mümżā vü manṣūṣ lezīẕü'l-müsāmere laṭīfü'l-muḥāvere maʿlūmı keẕīr maḥfūẓı ʿazīz ḫāṭırında ol ḳadr ḳaṣā'id-i ʿArabiyye ve laṭīf-i edebiyye ve eşʿār-ı leṭāfet-şiʿār u āẕār ve aḫbār u nevādir ü esmār var idi ki aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla şümār olınmaḳ ve ḫāme-i müşg-bār-ı gevher-niẕār ile ıṣdār u iẓhār olınmaḳ bīrūn-ı mertebe-i iḳtidārdur.

Mehemmed (3): ...ḫizāne-i ḥāfıẓalarında nevādir ü ḥikāyāt ve leṭā'if ü tevārīḫ ü muḥāżarāt ve sā'ir-i maʿārif ü kemālātdan cevāhir ü nefā'is bī-ḥadd ü ġāyāt maḫzūn u maḥfūẓdur.

2- MİZAÇ VE AHLAK

Tezkirelerin şairler hakkında yaptıkları tanıtma ve değerlendirmelerin önemli bir bölümünü, onların mizac, karakter, yaşayış ve ahlakî hususiyetleriyle alakalı bilgiler teşkil etmektedir[156]. Fakat tezkireciler, bu tarz bilgileri verirken içinde bulundukları zaman ve mekanın değer hususiyetlerine, hükümlerine bağlı kalmışlardır. Bu bakımdan verilen bilgilerde objektif bir değerlendirme yapıldığını söylemek mümkün değildir.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin psikolojik yönlerine dair verilen bilgilerden onların zevklerini, düşkünlüklerini, mizaçlarını, alışkanlıklarını, kusurlarını vb. çeşitli hususiyetlerini bulmak mümkündür.

a) Āşıklık, Güzel Sevme ve Cinsî Zevk

Tezkirecilerin, şairlerin mizaç ve yaşayışları ile ilgili olarak en çok üzerinde durdukları konulardan birisi aşk, sevgi, cinsel zevk vb.'dir. Hasan Çelebi de bazı şairlerin ne zaman, nasıl, kime aşık olduğunu ve onların bu durum içerisindeki ruh hallerini, bu psikoloji içinde söyledikleri şiirleri, eserinde vermiştir. Tezkire'de bütün güzellere meyilli olan şairlerin yanısıra sadece bir güzele tutulan şairlerin durumu da sözkonusudur. Ayrıca Tezkire'de aşk yüzünden bazı şairlerin içkiye alıştığı, diyarını terk ederek orda burda Mecnūn gibi dolaştığı, perişan olduğu, işini bıraktığı da belirtilir.

Ahmed Efendi: ...(Ḥażret)-i Monlāya yanaşup giderken sümm-i semend-i Ḥażret-i Monlā cāme-i dībā-yı sulṭān-ı dünyāyı bir pāre gill ile libās-ı mest-i lā-yaʿḳıl ve pālās-ı ʿāşıḳ pā-der-gill gibi ālūde idicek cān başına şıçrayup çeşmesār-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı Sulṭān ḳāhır muġberr ve āyīne-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīri ġubār-ı

---

156 Harun Tolasa, a.g.e., s.128; Pervin Çapan, a.g.t., s.258.

takdīr ile mükedder olmadın maṭlaʿ-ı muṣāḥebete maḳṭaʿ virmedin ve efsāne pāyāna ve kelām encāma irmedin cümle-i ʿarūs-ı kelāma bu gūne tezyīn virüp dir ki...

Bāḳī: Maḥbūb-i şīrīn-şemā'il şāʿir-i nüktedān ve ehl-i dil Rūḥī nām bir dil-ber-i sīm-endāma ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olup anuñ ʿışḳına çoḳ ġazeller dimişdür.

Bahārī: Dīvān kātibi şākirdlerinden birini sevdükde dimişdür.

Şiʿr : Mihr-i ḫaddüñ kim baña āḫir nefes īmān olur

İrte bir gün nāme-i aʿmālüme ʿunvān olur

Dil-berā bir ḳaç gün oldı görmeyelden sen mehi

İntiẓārıyle meded öldüm ḳaçan dīvān olur

Cevherī: Merḥūm-ı merḳūmuñ ḳarīni ve hem-dem ü hem-nişīni olan Ẕü'n-nūnzāde ve Mevlānā Selīḳī ḥikāyet iderler idi ki merḥūm-ı merḳūm evā'il-i ḥālinde Pīrūze ʿAlī Bālī dimekle meşhūr bir cevān-ı serv-ḳadd ve bir dil-ber-i lāle-ḫadde ʿāşıḳ ve ʿiẕār-ı ʿaẕrāsı ve leylī-i zülf-i semensāsı hevāsıyle Mecnūn u Vāmıḳ olup ʿışḳ u maḥabbeti ile ʿāleme destān ve aḫbār-ı Leylā vü Mecnūn gibi meşhūr-ı cihān olmış idi.

Halīlī: ...tekmīl-i ʿulūm-ı celīleye revġan-ı ictihād u fitīle saʿy-ı cemīl ile iştiġāl üzre iken bir maḥbūb-ı melek-ḫıṣāle ʿāşıḳ-ı şeydā olup Mecnūn-miṣāl Leylā-yı zülf-i ʿanbersāsı ile rüsvā ve zencīr-i ʿışḳ u hevāsına mübtelā olduḳda ḥasb-i ḥālin ve ālām u melālin bir dāstān idüp kendüyi ʿāleme destān itmiş idi.

Halīl-i Zerd: Miyān-ı ḥaḳīr ü celīlde Ṣarı Ḫalīl dimekle meşhūrdur. Burusadandur. Çehre-i ʿāşıḳ gibi zerd-fām ve cism-i żaʿīfi gibi naḥīf-endām dil-berān-ı sīmīn-ber hevāsıyla hilālāsā lāġar-beden ve mehveşān-ı mūy-miyān ʿışḳ ile rişte gibi bārik-ten ġarīb hey'et ve ʿacīb ṣūret şuʿarānuñ ẓurefāsından ve erbāb-ı maʿārif ü kemālüñ nüdemāsındandur... Merḥūm Lāmiʿīnüñ Pertevī maḫlaṣ ve İbrāhīm nām bir dil-ber-i sīm-endām oġlı var idi ki felek-i ḫūbı ve melāḥatüñ ḫūrşīd-i ṭāliʿi ve ʿālem-i ḥüsn ü cemālüñ bedr-i lāmiʿi bir dil-ber-i sīm-ber idi ki gökde āftāb āyīne-i cemāl-i ʿālem-tābına kendüyi muḳābil ṭutduġıçün zavāle irüp

başı zevālli olmışdur ve bedr-i münīr-i ḫūrşīd rūy-ı ʿālemgīrinden nūr uğurladuğıçün ʿuḳde-i ẕenebde dest-i ḫusūfuñ ẕelīl ü pā-māli olmışdur.

Beyt : Olubdur ḥüsn-i bī-mis̱l ü naẓīri

Melāḥat burcınuñ mihr-i münīri

Cevān-ı mezbūr Ḫalīl-i ẕelīli mānend-i İsmāʿīl ḳurbān-ı ġamze-i ser-tīzi idüp āteş-i ʿışḳla yirini nār-ı Ḫalīl itmekle maraż-ı maḥabbet-i pür-miḥnet ü ālāmı ile cism-i zerd-fāmını ġāyetde ʿalīl itmiş idi. Bir gün Pertevī Şems mey-ḫānesi dimekle maʿrūf kāşāneye pertev-endāz olup şāʿir-i mezbūr daḫı ol maḥall ü maḳāmda muḳābil-i āftāb-ı dīdārı olmağla pür-sūz u güdāz olduḳda bedīhe bu beyti dimişdür.

Beyt : Pertev-i mihr-i ruḫuñ yüzimüze virdi żiyā

Şems mey-ḫānesinüñ yine güni ṭoğdı şehā

Dervīş (2): Anda pīr-i fānī iken bir dil-ber-i nev-cevānı sevüp ʿışḳ ile ʿāleme destān ve ḥüsn gibi meşhūr-ı cümle-i cihān olduḳda vālid-i mācid münāsib-i ḥāl bu maṭlaʿ-ı ġarrāyı diyüp mezbūra irsāl itmiş idi.

Beyt : Bāde-i ʿışḳ u cünūna eyleyüp peymāne ser

Bir cevān ʿışḳına oldum mübtelā pīrāne ser

Ol daḫı Mevlānā Cāmīnüñ bu maḳṭaʿ-ı bī-mis̱l ü hem-tāsını yazup göndermiş idi.

Beyt : Meger ki pīr şudī terk-i ʿışḳ kon Cāmī

Ki men be-ʿışḳ-ı tu pīrāne ser cevān şudeem

Revnakī: ...kendi daḫı lā`übālī vü ʿāşıḳ-naḳş kimesne idi

Āşık: Hemānā te`s̱īr-i maḫlaṣ nāṣiyye-i aḥvālinden tābān ve mānend-i ḫūrşīd-i raḫşān maṭlaʿ-ı ḥālinde ṭāliʿ ü tābān olup olanca ʿışḳdan ḫālī olmayup miḥnet-i ʿışḳ-ı dildār ile ḫaste vü bīmār olmaḳ her-bār ḥālī idi.

Ubeydī: ʿAle`l-ḥuṣūṣ derd-i ʿışḳ-ı nihānı ʿālemlere ʿıyān ve Niḥānī nām dil-ber-i sīm-endāmuñ ʿışḳıyla rüsvāy-ı cihān olup riyāżet-i maḥabbeti ile on sekiz biñ ʿālemi

seyerān itdükde mezbūruñ nāmına on sekiz murabba' diyüp ḳubbe-i çarḫ-ı gerdānı pür-nāle vü fiġān itmişdür.

Fikrī: 'Acebdür ki 'īsāvār tecerrüd ile olup ṭā'ife-i nisāya ḳaṭ'en ta'alluḳ u taḳayyud itmeyüp belki fırḳa-i zenāna müdām la'net-zenān iken āḫir-i 'ömrinde mekkāre-i dünyā gibi hezār erden ḳalmış ve ṭavḳ-ı mehr-i pür-ḳahrın niçe merd-i dehrüñ boynına ṣalmış bir 'acūze-i şemṭā vü ḫıdā'a-i ṣūhāya mübtelā olup...

Necātī'nin Mestī'ye aşık olduğu ve onun için bir gazel söylediği Mestī'nin biyografisinde görülmektedir.

Mestī: Necātī Beg zemānında mānend-i Yūsuf-ı Ken'ān ḥüsn ü cemāl ve żamīme-i dāniş ü kemāl ile meşhūr-ı cihān olup Necātī Beg perīşān-ı kākül-i 'anber-şikesti ve küşte-i ḫançer-i bī-āmān-ı çeşm-i mesti olmağın kendüzinüñ ḥāl-i pür-melālini ve mezbūruñ cemāl-i bā-kemālini ḫalḳ-ı 'āleme destān itmişdür. Bu beyt ol ġazeldendür.

Beyt : Yalıñuz ben degülüm her kişi dīvāne durur

Sen perī-çehre melek-manẓara Mestī Çelebi

Ümīdī: Bir dellāk-ı sīm-endāmuñ 'ışḳ u ġarāmı ile miṡāl-i ḥammām eşk-i çeşmi rīzān ve sūz-ı derūnı ile sīne-i maḫzūnı sūzān olduḳda bu beyti diyüp dīvār-ı ḥammāma yazmışdı.

Şi'r : N'ola ol sīm-ten dellāke naḳd-i eşki ḫarc itsem

Meṡeldür ey Ümīdī çünki ḥammāma giren derler

Hayātī: Ba'dehū bir cevān-ı serv-ḳadd ü sehī-bālānuñ maḥabbet ü 'ışḳına mübtelā olup...

Sāgarī: ...mey ü maḥbūbuñ āşüftesi ve ṣoḥbet-i ünsüñ ālüftesi idi... Çeng-miṡāl ḳāmeti pīrlikle dāl olmış iken şimşād gibi serv-ḳaddler hevāsı başından gitmemiş idi ve neş' āt keyfiyyet-i şebābdan geçmiş mest ü ḫarāb iken hergiz şürb-i

şarābdan geçmemiş idi. Henūz mey ü maḥbūbdan fāriġü'l-bāl olmaduġına bu beyti şāhid-i ḥāldür.

Şi'r : Çeng-i ḫamīde ḳāmete döndi ḳaddi henūz
Ne sāzı ḳodı Sāġarī elden ne sāġārı
Pīr oldı Sāġarī ḳomaz elden piyāleyi
Düşdi ʿaṣāya nergis-i zerrīn ḳadeḥ gibi

Zuhūrī: Mezbūr egerçi şūḫ-ṭabʿ u güşāde-dil ṣafā-yı mey ü meḥbūba ṭālib ü mā'il idi.

Vālihī (3): ...evā'il-i ḥālinde mey ü maḥbūbuñ vālihī vü ḥayrānı...

Helākī: Evā'il-i ḥālinde her ġamzesi ḫūnīye cān virüp dil-berān-ı sīm-berānuñ helāki...

Hicrī: Şarāb-ı ʿışḳ ile meẕāḳ-ı cānı zehr olup mübtelā-yı envāʿ-ı zecr ü hicr iken

Mıṣrāʿ: Viṣāle irdi āyet buldı Hicrī

Tezkire'de İshak Çelebi'nin güzellerle sohbet etmeye meyilli bir kişi olduğu "...dil-berān ile nedīm ü ḥarīf olup ṣoḥbet-i mehveşān-ı sīm-berāna ṭālib ve cān u dilden muʿāşeret ü münādemetlerine rāġıb idi. Cümle-i ʿömrinde mīr-i mücerredān ve ser-ḥalḳa-i ḳalenderān gibi zenn-ṭā'ifesinüñ mehr-i mihrin ṭalāḳ-ı ıṭlāḳa tebdīl idüp āḫir-i ʿömre dek maḥbūb-dostlıḳ meẕhebinden taḥvīl itmemişdür" şeklinde ifade edilmiştir.

Tezkire'de Ahmed Paşa, Sihrī (2), Şānī (7) ve Abdü'l-vehhāb'ın biyografisinde cinsī zevk açıkça söz konusu edilmiştir.

Ahmed Paşa: Aḥmed Paşa vezīr-i aʿẓam iken baʿż-ı aṣḥāb-ı buġż u sitem iç oğlanlarından birisine ʿışḳ u maḥabbet itmişdür diyü bu maʿnā-yı ḫıyānet ile cenāb-ı pādşāha ġamz u ġıybet iderler. Āḫir sulṭān-ı nüktedān anı tecrübe vü imtiḥān içün henüz germābe-i ʿışḳında sūzān ve zülf-i pür-çīn ü kākül-i müşgīn ġamıyla derhem ü

perīşān iken ol cevān-ı perīşān ile anı ḥammāma ḳomaġa fermān ider ve sevdā-yı ʿışḳın fāş itmek içün dil-ber-i sīm-endāmuñ zülfini tırāş itdürüp ḫaste-i derd-i ʿışḳ-ı cānān ve şikeste-i maraż-ı hicrān olan Aḥmed-i bī-cāna ol ṭabīb-i dil ü cān ile āb-ı kevs̱erden ḫūşter şerbet-i cān-perver irsāl ider. Aḥmed Paşa daḫı ol ḥabīb-i ʿīsā-ḫaşletüñ şerbetin içdükde ve keyfiyet-i bāde-i ʿışḳından mest olup geçdükde bedīhe bu beyti dir.

Beyt : Zülfin gidermiş ol ṣanem kāfir ḳomaz henūz

Zünnārını kesmiş velī daḫı müselmān olmamış

Pādşāh-ı ġayūr ḫuṣūṣ-ı mezbūrdan dilgīr ü rencūr ve nihāyetde bī-ḥużūr olup Aḥmed Paşayı niyyet-i ḳatl ile ḳapucılar odasında ḥabs ider.

Sihrī (2): İttifāḳ bir gice odasına bir cevān getürüp şemʿ-mis̱āl ol dil-ber-i mülāyimi ḳoynına ḳoyup ṣabāḥa dek murādı üzre nā'il-i ẕevḳ-i viṣāl olduḳda...

Şānī (7): ...baʿż-ı şürekāsı ḥikāyet iderler ki bir kerre bir maḥbūbı sevüp ʿāşıḳ ve ʿAẕrā-yı ʿiẕār ve Leylā-yı zülfi ġamıyla Mecnūn u Vāmıḳ olduḳda bir gün bir ʿaẓīm żiyāfet idüp kilāb-ı kūyını cemʿ itmiş idi ve anları ḫānesine getürüp ṣaḥn-ı Çīni ve sufre-ı munaḳḳaşla öñlerine aṭʿime-i gūn-ā-gūn ḳoyup anlar ile emiş ḳarış olmışdur.

Abdü'l-vehhāb: Her ḳanda bir serv-i gül-ʿiẕār görse elbette aña hevādār olup fāḫte-mis̱āl her gice bir serv-i gülzār-ı cemālüñ ḳoynına girmeyince olmaz ve zer kemeri gibi her gün bir sīm-beri der-kenār idüp cāmesi gibi der-āġūş itmeyince cānı gelmez idi.

Tezkire'de Caʿfer Çelebi'nin aşka inanmadığı Sultan Selim ile aralarında geçtiği söylenilen bir sohbetle verilmiştir.

Cafer Çelebi: Rivāyet olınur ki Sulṭān-ı melek-rifʿat ve ṣāḥib-ḳırān-ı Sikender-heybet ü Cemşīd-ḥaşmet Sulṭān Selīm ile es̱nā-yı muṣāḥabet ve hengām-ı müdenādemetde merḥūm-ı merḳūm ben māhiyyet-i ʿışḳa münkirüm ve ʿışḳ u maḥabbet ḳalb-i ʿāşıḳa sūziş ü ḥareket virdügine ġayr-ı maḳarrum ʿışḳ didükleri

mücerred efsāne ve ehl-i ʿaḳl olan ādem ʿālemde ʿışḳdan dem urmaḳ kelām-ı cāhilānedür diyü daʿvā idüp beyyine-i maḳālden ʿaczi ẓāhir ve iḳāmet-i şāhide ḳādir olmayıcaḳ yemīn itdükde sulṭān-ı rūy-ı zemīn merḥūma and içmeñ ʿışḳa inḳaruñuz ebyāt u eşʿāruñuzdan ẓāhir ü bedīdār ve rūşen ü āşikārdur diyü buyurmışlar.

Tezkire'de "ʿĀlemde tecerrüd ile geçinüp hergiz zen ṭā'ifesinüñ ʿıḳāb-ı ʿaḳd u ḳaydına şikār ve ol ṭā'ifenüñ niçe işkencesine giriftār olmamışdı" şeklinde verilen bilgilerden Hasan Çelebi'nin hiç evlenmediği anlaşılmaktadır.

Tezkire'de maddî aşkın yanı sıra manevî aşk ile dinî tasavvufî yaşayış içine giren şairler de bulunmaktadır.

Cevherī: Gevher-i kān-ı şeref dürr-i deryā-yı men ʿaref ḳuṭb-ı felek-i kerāmet merkez-i dā'ire-i velāyet cevherī-i dükkān-ı maʿārif ṣayrafī-i bāzār-ı şerā'if-i leṭā'if Bālī Çelebidür ki ʿākıbet şarāb-ı cezebāt-ı Subḥānī ile serḫoş ve keyfiyyet-i bāde-i ʿışḳ-ı İlāhī ile mest-i medhūş olacağı maʿlūm-ı ṣıġār u kibār olmağın Serḫoş Bālī dimekle iştihār bulmışdur...

Hayātī: Baʿdehū bir cevān-ı serv-ḳadd ü sehī-bālānuñ maḥabbet ü ʿışḳına mübtelā olup mānend-i bülbül ol ġonçe-i gül-bün-i nāzik bülbül-i şeydāsı ve Mecnūn-mişāl Leylā-yı zülf-i raʿnāsınuñ āşüfte vü rüsvāsı olup mānend-i dıraḫt-ı pür-bahār ol serv-i gül-ʿiẕāruñ yolına mā-mülkini nişār idüp ḫazān-dīde-i çenār gibi bī-berg ü bār olup ol Ḫüsrev-i şīrīn-lebüñ maḥabbeti ile Ferhād-mişāl elleri ṭaş altında ḳalmış idi ve dehān-ı dil-berān-ı mūy-miyān-ı sīm-berān gibi teng maʿāş olmış idi. Āḫir kendüde ol belāya taḥammül iḥtimāli ve ol cevān-ı ebrū-kemānuñ yayını çekmege mecāli olmayıcaḳ

Mıṣrāʿ: Ṣabrum dükendi lāzım olupdur baña sefer

diyüp Mekke-i müşerrefede birāderi Memātī Cidde emīni olmağla...

Hızrī: Burusada Ḳapluca müderrisi iken cenāb-ı ʿizzet-ḳıbāb melik-i tevvāb u hādī-i ḍalīlān-ı vādī-i ṣıdḳ u ṣavābdan āsār-ı ʿışḳ-ı Raḥmānī ve cezebāt u ġalebāt-ı Subḥānī ẓāhir ü bāhir olup meşāyiḫ-i kibāruñ iftiḫārı maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī Şeyḫ Emīr Buḫārī Ḥażretlerine irādet getürüp ḫidmet-i pür-bereketin sermāye-i ʿizzet ü saʿādet bilmiş idi. Ḫıżr-misāl vāṣıl-ı mā`ü'l-ḥayāt-ı tevḥīd ü ʿirfān olmaġla nā`il-i saʿādet-i cāvidānī ve ḥā`iz-i devlet-i dü-cihānī olmış idi.

Nesīmī: Zümre-i sādāt-ı zü'l-iftiḫār miyānında ḫayli şöhret-şiʿār olup egerçi evā`il-i ḥālinde gülistān-ı cinān ve būstān-ı dil ü cānına nesīm-i fenā vezān olmaġla būy-ı ʿışḳ u maḥabbeti meşāmmına yitürmiş idi. Lākin bu ṭarīḳde refīḳ-i sedādı yitürmiş idi ki āḫir Fażlu'llāh-ı Ḥurūfīye irādet getürmiş idi. Ṭarīḳleri üzre riyāżāt u mücāhedāt çekmekle maḳām-i şaṭḥiyāta ḳadem başup bāde-i maḥabbet ve ṣaḥbā-yı meveddet peymāne-i vücūd ve sāġar-ı ḫilʿatinden ziyāde gelmekle kūy-ı bed-nāmīde ḫāk-ı rüsvāyī vü mezellete fütāde olup ʿinān-ı iṣṭıbār u iḫtiyārı dest-i iḳtidārından gitmiş idi. Ve keyfiyyet-i ʿışḳ sulṭān-ı ʿaḳla ġālib olmaġla bī-iḫtiyār keşf-i estār ve efşā-yı esrāra ıṣrār ḳılmış idi. Ve ʿaḳlen ve şerʿen vācibü'l-iżmār olan kelimātı her ser-bāzārda iʿlān u iẓhār itmekle medīne-i Ḥalebde fetvā-yı e`imme-i şerīʿat u ṭarīḳatle ḳatīl-i meydān-ı ʿışḳ u meveddet ve ġasīl-i mā-yı ṭahūr-ı şehādet olmış idi.

Yūsuf: Ḥayretīnüñ birāderi ḫum-ḫāne-i maḥabbetüñ mest-i bī-bakı kūy-ı ʿışḳ u ġarāmuñ ʿāşıḳ-ı çālākı ḫānḳah-ı cihānuñ dervīş-i dil-rīş ü abdāl-ı sīne-çākı olan Sīneçākdur.

b) İçki, işret, Afyon vb. Zevkler ve Alışkanlıklar

Tezkire'nin Sebeb-i Te`līf kısmında dönemin içki ve eğlenceye düşkün olduğu "Eyyām-ı ser-mestī-i ṣabūḥ-ı ʿişretden ol deñlü mest ü medhūş idi ki tā dem-i nīm-rūz-ı ḥaşr gumūm u hümūm-ı dehri ferāmūş itmiş idi. Fitne-i çeşm-i bīmār dil-berān gibi ḫˇāb-ı ṣafāda ve nevā`ib ü aḥzān ve ḥavādis-i devrānuñ görinmege yüzi

olmamağla perde-i iḥticāb u iḫtifāda idi" cümleleri ile ifade edilmiştir. Tezkire'de içki, işret, afyon veb zevk ve alışkanlıklara düşkün şairleri içkiye, güzellere, içkinin yanısıra afyona, sadece afyona, zevk ve eğlenceye düşkün olanlar şeklinde sıralamak mümkündür:

Sultān Bāyezīd Han: Āḫirü'l-emr ümerā-yı nāmdār ve bendegān-ı ṣāḥib-i ʿaḳl u iḫtibāra Sulṭān Aḥmedüñ salṭanata ʿadem-i liyāḳāti manẓūr-ı naẓar-ı iʿtibārları olup ʿaḳl-ı ḥāẕıḳ ve re'y-i ṣādıḳ ile mütefekkir ü müte'emmil oldılar ki Şehzādenüñ sāġar-ı vücūdı ṣahbā-yı salṭanata mütehammil degüldür. Kāse mel'ān olduḳca ʿāḳıbet bāde rīzān olması muḥaḳḳaḳ u vāḳiʿ ve müdām mey-perest olmağla ḫalḳ-ı ʿālem mest-i medhūş-ı cām-ı elem olması lāmiʿ ü sāṭiʿdür diyü ʿālem ü ʿālemiyān bī-nizāʿ ü nifāḳ cümlesinüñ icmāʿ ü ittifāḳı ile Sulṭān Selīm Ḫan (Ḥażretleri)ni Kefede mutaṣarrıf-ı imāret iken getürüp tāc-ı pür-ibtihāc-ı salṭanat ve ḫilʿat-i bā-revāc-ı eyāleti ilbās idüp serīr-i saṭanat u ḥilāfete iclas itdiler.

Bidārī: Ġāyetde mey-ḫār idi.

Cefāyī: Lākin idmān-ı ḫamra mübtelā ve ālūde-i fısḳ u hevā olmağın bir iki defʿa ser-ḫōş ṭutılup...

Hātemī: Rivāyet olınur ki Sulṭān Bāyezīd Ḫan Amasiyyada şehzāde iken Ḥācı Maḥmūd nām Ḫaṣekisi ve merḥūm Mü'eyyedzāde ḥażret-i şehzāde ile ḥarīf-bāde olup gülistān-ı cihānda nergis-i raʿnā gibi ellerinden sāġar-ı ṣaḥbā gitmez idi. Ve bāġ-ı ʿālemde gül gibi mest-i bāde-i ḥamrā olmayınca bülbül-miṣāl gūyā olmaz idi. Ṣüreyyā gibi her gice bir yire gelüp encümen-i cihānda ṣoḥbet-i yārānı felege virmezler ve hāle-miṡāl sāġar-ı ṣaḥbā-yı ālı ortaya alup subḥa-i mercān gibi cām-ı erġuvānı ellerinden düşürmezler idi.

Hızrī-i Diger: Gūşe-i mey-ḫāneyi dünyāya ve ẓillet-ḫāne-i ḫummārı salṭanat-ı İskender ve Dārāya virmez idi.

Revānī: Merḳūm ekṡer-i vaḳtinde bāde-nūş u ṣāhid-perest ve müdām ṣaḥbā-yı ʿışḳ-ı cevānān ile medhūş u mest idi...

Görüp meclisde şād oldı şarābı

Şoyınup raķş ider ṭavuķ kebābı

Zārī-i Diger (2): Ġāyetde mey-perest ve cām-ı ʿıyş u nūş ile müdām-mest idi. Hengām-ı bahārda ki eyyām-ı gül ü mül ve zemān-ı ġulġul-ı şavt-ı bülbüldür. Tenāvül-i rāḥ-ı rāḥat-resāna şāʿirāne eyyām-ı gül gül gibi bahāne yiter diyü gül-i sīr-ābı elden ķomaz idi... Ve eyyām-ı şayfda ki zemān-ı ḥarāret-i hevā ve āvān-ı germiyyet-i germādur.

Beyt : Cāna āteş bıraġur teşne-dile āb şunar

Reng-i āteşde ʿaceb āb degül mi mey-i nāb

diyü kānūn-ı derūnında olan āteş-i meknūnı teskīn içün sāġar-ı zerrīni taḥrīk ider idi

Sāgarī: ...mey ü maḥbūbuñ āşüftesi ve şoḥbet-i ünsüñ ālüftesi idi... Çeng-mişāl ķāmeti pīrlikle dāl olmış iken şimşād gibi serv-ķaddler hevāsı başından gitmemiş idi ve neş`āt keyfiyyet-i şebābdan geçmiş mest ü ḫarāb iken hergiz şürb-i şarābdan geçmemiş idi. Henūz mey ü maḥbūbdan fāriġüʾl-bāl olmaduġına bu beyti şāhid-i ḥāldür.

Şiʿr : Çeng-i ḫamīde ķāmete döndi ķaddi henūz

Ne sāzı ķodı Sāġarī elden ne sāġārı

Pīr oldı Sāġarī ķomaz elden piyāleyi

Düşdi ʿaşāya nergis-i zerrīn ķadeḥ gibi

Sālikī: ...her şehrüñ sākin-i mey-ḫānesi

Mışrāʿ: Şāhid-i şemʿ-i şarābuñ sūḫte-pervānesi

idi.

Sihrī (2): ʿAyyāş u ķallāş rind ü evbāş ḫum-ı mey gibi bir ān şarābsuz olmaz idi ve peymāne mişāl bāde-i nābsuz bir dem ḥareket ķılmazdı. Yāķūt-ı rummānī rūḥ-ı şānidür diyü mey-i laʿl-fāmsuz ḥareket ḥarāmdur ve nergis ü lāle gibi cām u piyāleyi elden ķoyan ʿaceb ḫāmdur dir idi.

Zuhūrī: Mezbūr egerçi şūḫ-ṭabʿ u güşāde-dil ṣafā-yı mey ü meḥbūba ṭālib ü mā'il idi.

Atā (2): Lākin muḥtāc-ı ʿilāc olan dil-i bīmār ü pür-ḫumār ve kendi gibi mülḥid ü zındīḳa dārü'ş-şifā fi'l-ḥaḳīḳa ḫāne-i ḫammārdur diyü ol dārü'ş-şifādan ḫum-ı mey gibi ṭaşra çıḳamaz idi. Mübtelā-yı sūy-ı mizāc olana ḥakīmāne ʿilāc ḫamr-ı ʿatīḳ ve emrāż-ı sevdā`iyye ile muḫtellü'd-dimāġ olanlara berü's-sāʿa ṣarf-ı raḥīḳdür diyü nergis-miṡāl sāġar-ı ṣahbāyı elden düşürmez idi. Baʿż-ı merżāya varmaḳ lāzım olduḳda ḳanzil mest-i lā-yaʿḳıl varup ne marīż anuñ kelāmın añlar ve ne ol ḫastenüñ nāle vü feryādın diñler idi.

Ulvī: Ḥālā daḫı ol mertebeden ḳalup ḫum-ı mey gibi sākin-i mey-ḫāne olup gūşe-i kāşāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve sāġar-miṡāl şarāb-ı nābsuz ḥareket ḳılmaz olmışdur.

Kātibī (3): ...meşhūr envāʿ-ı maḥāsin ü mekārim-i nā-maḥṣūra ile maʿrūf u mezkūrdur... şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp curʿa-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara müdām ṣaçılur ve süfre-i inʿām u aʿṭāsı āyende vü revendeye ʿale'd-devām açılur idi.

Müslimī Efendi: Āḫirü'l-emr mevsim-i nevrūzda ki iḳbāl-i bahār ve iʿtidāl-i leyl ü nehār ile rūy-ı rūzgār ḫandīde olup dıraḫtān-ı būstān ki kasvet-i zindegīden ʿārī idi yeñiden libās-ı ḥayātı pūşīde olmış idi ve şāhdān-ı gülistān ki maḫmūr u ser-gerdān yaturlar idi cām-ı lāle ve zerrīn-ḳadeḥ ile gül gibi şarāb-ı erġuvānı nūşīde olmış idi.

Melīhī: Ġāyetde ḳallāş u ʿayyāş mey-perest ü evbāş idi ki peymāne-miṡāl gūşe-i mey-ḫāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve ḫum-ı mey gibi ḫāne-i ḫumāra küp düşüp sāġar-ı ʿömri tehī olmayınca andan bīrūn olmaz idi. Medḥ-i şāhid ü şarāb müdām sözi ve pīrligi ʿāleminde daḫı sāġar-ı ṣahbā-miṡāl ʿaṣā vü ʿaynuñ ṭutar eli ve görür gözi idi. Kūçe-i muġānı ḫum-miṡāl mekān idinen erbāb-ı fısḳ u ʿiṣyāndan ve iʿlān-ı maʿāṣī vü melāhī ile müdām müfteḫir ü mübāhī olan ehl-i fücūr u ṭuġyāndan idi.

Nafī: Lākin mānend-i ḫum sākin-ḫāne-i ḫumār ve mis̱āl-i ḥabāb-ı cām-ı şarāba müdām hevādār olmağın...

Nihālī: ...Murād Paşa medresesine müderris oldukdan ṣoñra ṭabʿında olan mey-perestlik ve şāhbāzlık teḳāżā itmekle... Merḥūm-ı merḳūm sāmiḥatu'llāhü'l-meliki'l-ḳayyūm āḫir-i ʿömrine dek şürb-i şarābından geçmeyüp sāġar-ı şahbāyı müdām elden ḳomaz idi...

Vālihī (3): ...evā'il-i ḥālinde mey ü maḥbūbuñ vālihī vü ḥayrānı bezm-i şarābuñ sāġar-ı ṣaḥbā gibi zād-ı ser-gerdānı iken...

Yūsuf: ...ḫum-ḫāne-i maḥabbetüñ mest-i bī-bakı...

Tabʿī (2) ve Tulūʿī'nin içkiye düşkünlüğü ise tabiatlarında bazı rahatsızlıkların oluşmasına sebeb olacak niteliktedir.

Tabʿī (2): ...bāde-nūşlikle ʿaḳlına iḫtilāl ve mizācına nihāyetde iʿtilāl gelüp ʿālem-i insāniyyetden münseliḫ ve ḳadem-i vücūdı ḫāk-i mez̤elletde münzeliḫ olmışdur.

Tulūʿī: ...müdām keyfiyyet-i şarāb ile bī-ʿaḳl ü idrāk idi.

Berş ve afyona düşkünlükleriyle söz konusu edilen şairler ise:

Ānī: Lākin maġlūb-ı berş ü afyon olmağla vāṣıl-ı mertebe-i cünūn olup efʿāli redā'et ve eṭvārı ḳabāḥatden ḫālī degül idi.

Caferī: Dā'imā bāde-i gülgūn ile berş ü afyonı cemʿ iderdi. Āḫir berşden ġıdāsı yigirmi yidi dirheme varduḳda ṭabīʿat muḳāvemet idemeyüp zehr-i berş āfetin almış...

Derūnī: Berş ü afyon ḳāmetini kemān gibi iki ḳat ve ṭōb-ı afyon yimekle ḳalʿa-i bedenini ḫarāb ü yebāb itmekle...

Azmī Efendi: ʿAḳab-ı sūr-ı şehenşāh-ı mesfūrda muʿānıḳ-ı ʿarūs-ı saʿādet ü iḳbāl ve cām-ı fu'ād-ı pür-sedādı ṣaḥbā-yı ḥuṣūl-i murād ile māl-ā-māl iken mir'āt-ı

cihānda ṣūret-i ḫırmān-nümāyān olup dil ü cānı dürd-i derd-i hicrān ile mest ü ser-gerdān olduḳda murġ-ı rūḥı ʿālem-i ḳudse revān olup

Mıṣrāʿ: Eyledüm ʿazm-i gülistān-ı cinān

İnāyetu'llāh: Gerçekden ṣāḥib-ḳadr-i celīl olmaḳ mercū iken keyfiyyet-i berş ü afyona maġlūb tācir-i dil ü cānınuñ emtiʿa-i ḳuvvāsı menhūb u meslūb olmaġla...

Gubārī (2): Ḥāli berş ü afyon ile diger-gūn olup hey'et ü ṣūreti memsūḫ olduġından ġayrı ḥükm-i insāniyyeti bi'l-külliye mensūḫ olmış idi.

Ferdī: Baʿdehū rūy-ı nīkūsı pür-rīş olduḳda berş ü afyonla pür-teşvīş olmış idi. Ol ḥālde ki āftāb-ı ḥüsni zevāle irişdi.

Nūhī: Keşret-i ekl-i berş ü afyon ile baġrı ḫūn ve ḥāli diger-gūn olmış idi.

Veznī: Berş ü afyonı miḳdār u vezni ile yimemegin keyfiyyete ġāyetde maġlūb olup ḫāne-i dil ü cānından esbāb-ı ḳuvvet ü ḳavī bi'l-külliye menhūb olmış idi.

Yetīm: Bu daḫı berş ü afyon ekl idenler ḥaḳḳındadur

Refīkī'nin ise biyografisinde "Merḳūmuñ berş redīf bir ḳaṣīde-i leṭāfet mażmūnı ve ʿaḳāḳīr-i nevādir ü leṭā'ifden terkīb olınmış bir maʿcūnı vardur ki keyfiyyeti bu īrād olınan ebyātdan ẓāhir ü bedīdārdur" denilmesinden döneminde maʿcun yaptığı anlaşılmaktadır.

Tezkire'de sadece berşe düşkünlüğü ile sözkonusu edilen şair ise Naʿīmī (2)'dir.

Naʿīmī (2): Riyāsetden maḳdem keyfiyyet-i berşden muḥkem geçmiş idi.

Ayrıca Nūrī (3)'ün berş ve afyona başlamasının sebebi "Ṭabʿınuñ taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle ḳabūli olmaġla merḥūm u maġfūr Rüstem Paşaya pīş-keş virmiş idi. Vezīr-i mezbūruñ enẓār-ı luṭf-ı mevfūrıyla manẓūr olmaduġından dilgīr ü rencūr olup ekl-i berş ü keyfiyyete devşinüp bu ḥālde daḫı ve kemālin bulmış belā-yı afyon ile kārı tamām olmış idi" şeklinde ifade edilmiştir.

Tezkire'de içki ve eğlence yerlerini ve meclislerini bulmak da mümkündür.

Tezkire'de Ahmed (2) tarafından yapılan bir eğlence yerinin Ortaköy'de bulunduğu öğrenilmektedir.

Ahmed (2): Ortaköy nām mesīre-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda leb-i deryāda bir cāy-ı cennetāsā bir ārāmgāh-ı İrem-āyīnden

Mıṣrāʿ : Reşk-i nüzhet sarāy-ı ḫuld-ı berīn

Bir ʿişretgāh-ı vasīʿ ve bir ḳaṣr-ı dil-keş ü refīʿ binā itmiş idi.

Naẓm : Bennāyī mümekkin be-ẕevḳ ü ṣafā

Bedīʿ ü neşāṭ āver-i dil-güşā

Ġarīb ü müsāfir ve muḳīm ü mücāvir-i aṣḥāb-maʿrifet ve erbāb-ı fażīlet āzād u bende ve āyende vü revende ile ol ḳaṣr-ı felek-rifʿatde ṣoḥbet-i yārān u iḫvānla ülfet üzre iken...

Hayālī Beg: Henüz ruḫsār-ı nīkūsına ʿaks-i ebrūsı düşmedin ve gerd-i rūy-ı rengīnine mūr-ı ḫaṭṭ-ı ṣiyāh üşmedin eşʿār ile iştihār virüp gerçekden nāmdār olmış idi. Baʿdehū südde-i sarāy-ı iḥsān u inʿāmı aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭāʾife sidre-i ḥavādiş-i eyyām olan muʿīn ü ẓahīr-i erbāb-ı kemāl ü hüner menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt-ı seḫā merḥūm İskender Çelebi merḳūmı maʿlūm idinüp nice eyyām dıraḫt-ı baḫtın reşeḥāt-ı seḥāb-ı luṭf bī-encāmı ile terbiye itdükden ṣoñra Āṣaf-ı Süleymān-ı zemān destgīr-i hünerverān-ı cihān Āṣaf-ı Süleymān-ı ʿālem ḫalīl-ḫān-ı elṭāf u nīʿam bānī-i mebānī-i mihmān-ḫāne-i luṭf u kerem vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫām İbrāhīm Paşaya medḥ ü ıṭrā idüp vezīr-i merḳūmuñ luṭf u iḥsānı mirʾāt-ı bāl-i belāġat-ʿunvānında ẓāhir ü ʿıyān olup ol Süleymān-ı zemān iltifāt-ı bī-kerān ile dil-şād u ḫandān olmaġla hilāl-miṣāl yevmen fe yevmen bedr ve ḳadem ḳadem medāric ü meʿāric-i rifʿate irtiḳā vü iʿtilā ile ṣāḥib-i ṣadr olup hümā-yı himmeti nihāyetde bülend-pervāz olmaġın merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymānuñ sāʿid-i saʿādetinde ḳarār iden şehbāzlardan olup mecmūʿa-i Dīvānı gibi ol sulṭān-ı ʿālī-şānuñ yanında gitmez ve

evṣāf-ı leb-i dil-berān gibi ekser-i zemānda dilinden düşmez idi. Ḥattā ḥarem-i ḳudslerinde bezm-i ünse dāḫil ve devlet-i maḥremiyyet-i ṣoḥbet-i ʿişretlerine nāʾil olmağla ser-i saʿādet-medārı evc-i felek-i devvāra vāṣıl olmış idi.

ʿİşretī: Ehālī vü eʿālī-i şehr-i İstanbuluñ maḥall-i teferrüc ü ṣoḥbeti ve maḳām-ı ʿıyş u ʿişreti olup şehr-i mezbūruñ civārında Ḫıżrvār deryā kenārında ḳarār iden Yeñiḥiṣārdandur... Yeʾcūc-i küffāruñ ḫurūcına sedd-i sedīd olmağiçün şehr-i Edirneyi beklemege meʾmūr olmış idi. (Ḥażret)-i şehzāde ol şehr-i cennet-ābāda geldükde şehzādeye ġazel ü ḳaṣīde virüp şiʿr ü inşā vāsıṭasıyla ve mālik-i ḥüsn-i ṣadā olmağla nağme vü nevā taḳrībiyle iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḳarīb-i mā-lā-kelām bulup sāġar-miṣāl dāḫil-i bezm-i ins ü ḫalveti ve ṣurāḥī gibi mütemekkin-i meclis-i ʿıyş u ʿişreti olmış idi. Ḥattā şehzāde-i merḳūm yine sancağı olan Kütahyaya ʿavdet itdükde mezbūra Eskişehr ḳażāsın alıvirüp ol āftāb-ı saʿādet ü iclālden ẕerre-miṣāl ayrılmadı ve mānend-i rikāb ol şeh-süvār-ı şecāʿat intisābdan cüdā olmadı. Lākin baʿż-ı ḫuṣūm u eʿādī ṣūret-i ḥaḳḳdan ifsād u iġvāya bādī olup cenāb-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana (ḥażret)-i şehzāde-i melek-ḫıṣāl mezbūruñ iġvā vü ıżlāli ile peymāne gibi bāde-perest ve ṣurāḥī gibi müdām ehl-i ʿıyş u ʿişret olmışdur didüklerinde ol ḫāḳān-ı dehrüñ maẓhar-ı ġażab u ḳahrı olup maʿzūl olmış idi.

Gazālī: ...Piyāle Begüñ ki sāġar-ı luṭf u iḥsānın çekmedük ve bāde-i inʿām-ı bī-kerānın içmedük aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭāʾif mücāvir ü müsāfir ve vārid ü ṣādır ḳalmamış idi ḫidmetine ittiṣāl idüp ṣurāḥī-miṣāl muḳīm-i meclis-i luṭf u nevāli olup giderek meclis-i şehzādeye dāḫil ve şehenşāh-ı merḳūm aṣḥāb-ı leṭāʾif ü kemālāta māʾil olmağın mertebe-i taḳarrüb ü vaḥdete vāṣıl olmış idi.

Nāmī (4):. Cümle-i nezāket ü leṭāfetden rivāyet olınur ki bī-vaḳt-i maḥāsininde āṣār-ı şeyb ẓāhir olup ẓāhiren sinn ü sālini tekẕīb idicek ol dahı muḳābelede ḳaṣd-ı teşhīr ile yüzine ḳara sürüp ṣaḳalını boyardı ve bu maʿnāyı ġayriler gibi inkār itmeyüp yārānına vāḳıʿā ben mūy-ı sefīd ile ölsem vücūdumı istiṣḳāl idüp beni

esrār-ı ʿıyş u nūşa maḥrem itmez idüñüz ve meclis-i bezm-i ünsde bizümle hem-dem olmaz idüñüz dir idi.

Nigārī: Ol ecilden serīr-ārā-yı kişveristānı merḥūm Sulṭān Süleymān-ı S̱ānī (Ḥażretleri)ne nedīm olup cām-ı şarāb gibi dāḫil-i bezm-i ʿişreti ve saʿādet ü sürūr u melāli mülāzım-ı ḥarīm-i celālet ü şevketi olmış idi.

Fuzūlī'nin biyografisinde ise eğlence yeri olarak düşünülen İstanbul'dan uzakta olmasından dolayı duyduğu üzüntü söz konusu edilir.

Fuzūlī: Fi'l-ḥaḳīḳa ol ḥadīḳa-i enīḳa-i reşīḳaya şol deñlü nihāl-i belāġat dikmişdür ki Ḥüseyn Vāʿiẓüñ Berg ü Bārın görmemişdür ve ol ḳadar reyāḥīn-i feṣāḥat ekmişdür ki būy-ı dil-cūyı meşāmm-ı münşiyān-ı cihāna irmemişdür. Sulṭānü'l-maşrıḳeyn ḫāḳānü'l-ḫāfıḳeyn Sulṭān Süleymān fetḥ-i ʿIrāḳeyn içün ḫıṭṭa-i Dārü's-selāmı ḫıyām-ı ẓafer-ḫıtāmla pür-tezyīn idüp ol zemīn-i neżāret-ḳarīn tūġ-ı sulṭānī ve rāyāt-ı kişver-sitānī ile ġayret-behişt-i berīn olduḳda ittifāḳ ol zemānda münādī-i zemān

Mıṣrāʿ: Mevsim-i ürdībehişt oldı cihān

diyü ʿāleme nidāda ve defʿ-i ḥüzn ü melāle sāġar-ı nergis ve piyāle-i lāleden ġayrı dermān olmaz diyü bülbül-i hezār-destān erbāb-ı ʿıyş u ṣafāya ṣılada idi.

Eğlenceye düşkün diğer şairler ise:

Āṣafī: ... peymāne-mis̱āl ehl-i ʿişret kimesne idi.

Sānī-i Sānī: Evā'il-i ḥālinde ḥadās̱at-ı sinn ü sāl muḳteżāsı üzre ʿıyş u nūşa meşġūl u meşʿūf ve yārān u iḫvānı miyānında rindī vü ḳallāşī ile maʿrūf olmaġın baʿż-ı kimse aña sūy-ı ẓann üzre idi.

Sābıtī: Tenhāda ʿıyş u nūşdan dem uran merdān-ı pür-ṣafānuñ enīsi idi.

İzārī (2): Ḥālā Edirnede yigirmi aḳçe medreseden maʿzūl evḳāt u sāʿātı ʿıyş u ʿişret ve taḥṣīl-i kemāl ü maʿrifete maṣrūf u mebẕūldur.

ʿAmrī: Merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāşir ve biribiriyle ʿıyş u ʿişrete mübāşir idi.

Meylī (6): Emānet ü neẓāretden ḳalmış deryā-yı ʿıyş u ʿişrete ġavvāṣ-miṡāl ṭalmış...

c) Güleç, Şen, Açık Hal ve Mizaclılık

Tezkire'de şairlerin bu hal ve durumları "güşāde-tabʿ, güşāde-ṭabīʿat, beşāşet-rūy, ḫande-rūy u güşāde-ṣūret, şūḫ-ṭabʿ u güşāde-dil" gibi tabirlerle ifade edilmiştir.

Hazret-i Hace Efendi: Ol ḥażretde olan beşāşet-i rūy ve ṭalāḳāt-ı lisān ve ṣabaḥāt-ı vech ve ʿuẕūbet-i beyān...

Gazālī: ...ṭabʿı ġāyetde güşāde ḳayd-ı tekellüf ü taṣallufdan āzāde...

Gamī (2): Şūrīde-meşreb ve güşāde-ṭabʿ kimesnedür.

Fakīrī: Fırḳa-i fuḳarā ve zümre-i şuʿarādan güşāde-dil...

Muhyī Çelebi: Dervīş-sīret ḫande-rūy u güşāde-ṣūret...

Zuhūrī: Mezbūr egerçi şūḫ-ṭabʿ u güşāde-dil ṣafā-yı mey ü meḥbūba ṭālib ü māʾil idi.

Muhyī Çelebi: Dervīş-sīret ḫande-rūy u güşāde-ṣūret...

Rızāyī (2): Ġāyetde güşāde-ṭabīʿat laṭīf-ṣoḥbet keṡīrü'l-muḥāvere leẕīlü'l-müsāmere ḥulüvvü'l-mükāfiḥa laṭīfü'l-münādeme olmaġla ümerā vü ʿulemā ile yār-ı ġār ve maḳbūl-ı cümle-i ṣıġār u kibār olmış idi.

Sultan Selīm Han-ı Māżī zamanında halk mutluluk ve neşe içindededir.

Sultan Selīm Han-ı Māzī: Ve bir ḫāḳān-ı pür-ma'delet ü iḥsān idi ki nesā'im-i aḫlāḳ-ı ʿıṭrsāyında ġonçe-i murād-ı ʿālemiyān şüküfte vü ḫandān ve tāb-ḫūrde-i ramżā-yı cevr olan teşne-lebān ḳaṭarāt-ı zülāl-i efḍālinden reyyān ve her ṭarafdan sūḫtegān-ı bādiye-i ḥırmān olanlar sāyebān-ı ma'delet ü iḥsānında pür-ferāġ u āmān idi.

ç) Sohbet Zevki, Sohbet Adamlığı, Dostluk ve Arkadaşlık

Şairlerin sohbet ve arkadaşlığa dayalı zevk ve alışkanlıkları, çeşitli ilim, kütür, sanat faaliyetleriyle, içki eğlence vb. zevklere dayalı sohbet ve arkadaşlıkları bu tanıtımın bir grubunu oluşturur. Fakat bunlar kendine ait yerinde ele alındıkları için burada genel olarak sohbeti seven, sohbetten hoşlanan, hoş sohbet, sohbet adamı ve arkadaş canlısı olan, dostluğa yatkın bir yaratılış içinde bulunan şairler sözkonusu edilmiştir.

Ahmed Çelebi: Niçe zemāndur ki gülzār-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānıyle münfetiḥ ve dil-i ḥazīn ü ḫāṭır-ı ġamgīn fī külli zemānin ü ḫīn ṣoḥbet-i dil-güşālarıyle münbasıṭ u münşeriḥdür.

Āsafī: Süfre gibi esīr-i ṣoḥbet...

Cevherī (2): Ḫayli ḫōş-ṣoḥbet maṭrūḥü't-tekellüf dervīş-meşreb ḫūb-sīret kimesne idi.

Ḥāfiz-ı Sirozī: Ṭarīḳ-i ʿilmde iken ferāġat idüp gāh ḫānḳāh ve gāh mecāmiʿ ü ṣoḥbetgāhlarda olurdı.

Hayātī iyi huylu: Zemānesinde ḫōş-ṣoḥbet ve ḫūb-sīret...

Hüseynī: ...zemānında ḥalāvet ü melāḥat ile meşhūr ehl-i meẕāḳ olan aṣḥāb-ı ʿirfān ʿāşıḳ-ı nālānı ve ḥelvā-yı leb-i şīrīn ve ḳand-i muẕāb-ı laʿl-i rengīninüñ cümle-i ʿālem ḥayrānı idi.

Hayālī-i Diger: Mezbūrda ṭalāḳat-ı lisān ve ʿuẕūbet-i beyān olup nihāyetde sūḫan-āferīn kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb ve muṣāḥabeti şīrīn

olmağın iftiḫār-ı selāṭīn-i rūy-ı zemīn Sulṭān Selīm-i celālet-temkīn ile muṣāḥib ü ḳarīn idi.

Rızāyī (2): Ġāyetde güşāde-ṭabīʿat laṭīf-ṣoḥbet keŝīrü'l-muḥāvere leẕīẕü'l-müsāmere ḫulüvvü'l-mükāfiḥa laṭīfü'l-münādeme olmağla ümerā vü ʿulemā ile yār-ı ġār ve maḳbūl-ı cümle-i ṣıġār u kibār olmış idi.

Rūhī (2): Ḥaḳḳā ki bir dil-ber-i ḫūb ve maḥbūb-ı merġūb ve bir cevān-ı şehr-āşūb melīḥü'ş-şekl laṭīfü'l-üslūb idi ki... Bir serv-i gül-endām ve bir ġonçe-i nāzik-güftār ve şīrīn-kelām idi ki

Sāgarī: mey ü maḥbūbuñ āşüftesi ve ṣoḥbet-i ünsüñ ālüftesi idi.

Şühūdī: Ḫōş-bezm ü laṭīf-ṣoḥbet kimesnedür.

Ārifī: Egerçi maġlūb-ı keyfiyyet idi. Lākin laṭīf-meşreb ve ḫōş-ṣoḥbet idi.

İzārī (2): Ḥaḳḳā ki leẕīẕü'l-müsāmere laṭīfü'l-muḥāvere tekellüf ü taṣallufdan berī ve ġubār-ı küdūret ü ŝıḳletden āb-ı ṣāfī vü cārī gibi ʿārī ṣoḥbet-i ṣafā-baḫşı mürevveḥ-i ervāḥ ve münādemet-i dil-güşāsı müzeyyed-i efraḥ ve müzeyyel-i etrāḥdur.

İlmī: ...şehbāz-ı ṭabʿı teẕervān-ı leṭā'ifi ḳaçurmaz ḥāṣılı nāzikāne bir maḥall olıcaḳ laṭīfeyi geçürmezdür. Ol ecldden ṣoḥbet-i dil-güşāsı ṣafā-baḫş-ı ḳulūb ve müzeyyel-i ıtrāḥ u kürūbdür... meydān-ı cihānda mesbūḳ-ı aḳrān u emŝāli olmışdur.

Fikrī-i Diger: ...ḫūb-ṭabʿu ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi.

Kabūlī (2): Hey'et ü ṣoḥbeti ẓerāfet ü leṭāfet...

Kātibī (3): ...şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp...

Mahremī: Ṭabʿ-ı şūḫ u nedīm şīvesi aṣḥāb-ı luṭf u ḳabūlüñ hem-demi olup...

Monlā Çelebi: Ṣoḥbet-i dil-güşā ve muṣāḥabet-i cān-fezāsı müzeyyel-etrāḥ u müzeyyed-efrāḥ ḥāṣıl-ı kelām ve netīce-i taḥrīr-i erḳām oldur ki vücūd-ı şerīfi cümle-i nevādir-i eyyāmdandur.

Nigārī: Ṭurfe-i hey'et ve ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi.

Nūrī (4): ...tünd-i ṣoḥbet ü ṣaʿb-imtizāc...

Hātifī (3): Hem-dem-i ehl-i maḳāl...

Hātifī (2): Ḫoş-ṭabʿ laṭīf-ṣoḥbet ehl-i ʿilm ve ṣāḥib-maʿrifet kimesne idi.

d) Şaka, Takılma ve Alay Düşkünlüğü

Latife, mutayebe, hezl, hicv gibi tabirlerle ortaya konulan şakacılık, takılma, alay, bazı şairlerin çeşitli şekil, vasıta ve ortam içinde yapmaktan zevk aldıkları, yapmayı alışkanlık haline getirdikleri bir hal veya vasıf olarak görünür.

Ahmedī: Bir gün Tīmūr baʿż-ı dil-berān-ı sīm-endām ile ʿazm-i ḥammām idüp ḫalāl-i mübāseṭe ve eṣnā-yı kelāmda mezbūre ḫiṭāb ile iltifāt idüp bu ḥüsn ü bahā ile bī-bahāne olan dil-berān-ı sīm-beri ve ʿālem-i luṭf u melāḥatde yegāne olan mehveşān-ı perī-peykeri bahāya ṭut didükde Aḥmedī daḫı kiminüñ sīmīn teni dünyā ṭolısı sīm ü zer deger ve kiminüñ ḳıymet-i dürr-i dendānına mıṣr ḫarācı deger laʿl ü gevher ancaḳ vefā ider diyicek Tīmūr beni daḫı bahāya ṭut dir. Şāʿir-i mezbūr daḫı ol mālik-i ḫazā'in-i cihānı ve żābıṭ u ḥāris-i genc-i şāygānī olan Tīmūr-ı Gürgānīye seksen aḳçe baḥā biçer. Tīmūr meẕkūruñ bu ḳavl-i menfūrından rencūr olup yalıñuz benüm fuṭam seksen aḳçe deger didükde Aḥmedī ben daḫı bahāya ṭutduġum fuṭañdur yoḫsa sen bir aḳçe itmezsin ve nefsü'l-emrde füls-i aḥmere degmezsin dir. Tīmūr şāʿir-i mesfūruñ bu laṭīfesinden maḥẓūẓ u mesrūr olup ceyb ü dāmānın ġarḳ-ı dürr ü güher ve himyān miyānın pür-sīm ü zer ider.

Bāḳī: ...meclis-efrūz-ı nükte-sencān şāʿiri laṭīfe-āmūz-ı ġazel-serāyān- sāḥiri...

Basīrī: Merḥūmuñ leṭā'ifi meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda meẕkūrdur.

Cafer Çelebi: Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Selīm-i hünerver eyyām-ı ḥażar ve hengām-ı seferde şeref-i ṣoḥbeti ile kāmrān ḥattā siper-i pür-ẓafer-i Erdebil ve ʿazīmet-i ceng-i Şāh İsmāʿīlde (Ḥażret)-i Mevlānā-yı mezbūr ve Mevlānā İdrīs ve

Mevlānā Ḥalīmī ol Ḫāḳān-ı memālik-sitān ile fetḥ ü nuṣret gibi hem-ʿinān olup neşr-i envāʿ-ı maʿārif ve bezl-i cevāhir-i ḥikāyāt u leṭā'if ile revān olurlardı.

Hüseyn Çelebi: Hidāyet-i ḥażret-i kerīm-i ḫālıḳ ṭabʿ-ı nüktedān u pür-daḳā'iḳın semt-i taḥṣīl-i feżā'il ü ḥaḳā'iḳa sā'iḳ olmağla beyne'l-aḳrān fā'iḳ ve her vechle taʿrīf ü tavṣīf olınmağa lāyıḳdur.

Hayālī-i Diger: Mezbūrda ṭalāḳat-ı lisān ve ʿużūbet-i beyān olup nihāyetde sühan-āferīn kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb ve muṣāḥabeti şīrīn olmağın iftiḫār-ı selāṭīn-i rūy-ı zemīn Sulṭān Selīm-i celālet-temkīn ile muṣāḥib ü ḳarīn idi.

Zātī: Vālid-i firdevs-āşiyān merḥūm Ẕātī-i nüktedāne menāṣıb u merātibden sebeb-i ḥırmān ve faḳr u fāḳa ile ḫār u zār olup

Riyāżī (2): ...her sözinde nükte vü ẓerāfet ḳaṣdın itmekle irtikāb-ı tekellüf ü temeḫḫul ider idi.

Zemīnī: Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-miṣāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi.

Zemīnī: Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-miṣāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi. Nitekim mezbūr taʿrīż ü telmīḥ ile dimişdür.

Beyt : Zemīnī didügüñden maḫlaṣuñı

Yereyüm dimek midür yaʿnī murāduñ

Zemīnī dahı tağlīṭ ü taṣrīḥ ile dimişdür.

Şiʿr : ʿAceb ehl-i seḫāsın Monlā Keşfī

ʿAṭāñ ile cihān ḫalḳın ṭoyurduñ

İzārī: Monlā Luṭfī ile muʿāṣır u muʿāşir olup biribiriyle muṭāyebe vü laṭīfesi barışur idi.

İlmī: ...leṭāfet-i ẓarāfetine ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Elbette her kelāmda ḳaṣd-ı tevriye vü īhām itmeyince olmaz ve aḳdāḥ-ı pür-efrāc-ı mizāc-ı tenāvül itmeyince eḳāvīl ü aḫbārdan tenaḳḳul ḳılmaz şehbāz-ı ṭabʿı teẕervān-ı leṭāʾifi ḳaçurmaz ḥāṣılı nāzikāne bir maḥall olıcaḳ laṭīfeyi geçürmezdür.

Ġazālī: Baʿdehū yine hevā-yı cāh-ı çemenzār arzūsını ter ü tāze eyleyüp gūyende-i dil ü cānı naġme-i sülūk-ı manṣıba āġāze idüp Sivriḥiṣārda müderris olmış idi. Müddet-i ʿörfiyyesi tamām olmadın der-i devlete gelüp aʿyān-ı saʿādet niçün yirüñde oturmayup tiz geldüñ diyü suʾāl itdüklerinde sivri yir olmaġın oturup ḥużūr idemedüm diyü cevāb virmişdür. Bu laṭīfe ile Aḳşehr medresesin tevliyeti ile alup elli aḳçe ile müderris olmışdur.

Fazlī: Cümleden bu laṭīfesi ġāyetde ḫūb u merġūbdur ki ġaflet ü iġmāż-ı selāṭīn-i pür-iclāl ile ümerā vü ʿammāl ve sāʾir-i mübāşirān-ı iʿmālüñ ẓulm ü vebālinden iʿtidāl-ı mizāc-ı ʿālem-i kevn ü fesāda iʿtilāl ve erkān-ı memleket vücūd u imkāna hübūb-ı cünūb-ı ẓulm-i firāvānla mānend-i zülf-i mehveşān iḫtilāl gelüp edānī vü erāẕil eṣāġır u esāfil eʿālī vü efāżıl ve ehālī vü emāẟile taṣaddī idüp ʿanede-i ẓaleme-i ʿādīn ʿaceze vü żaʿafe-i reʿāyā-yı mesākine taʿaddī itdüginden ḥāṣıl-ı kelām ʿalāʾim-i āḫirüʾz-zemān rūz-be-rūz bāriz ü ʿıyān olduġını her ān ḥikāyet idüp taḳallübāt-ı çarḫ-ı devvār ve taġayyürāt-ı eṭvār-ı devr-i sitīzekārdan şikāyet itdükde ḥāżır olanlar ıṣlāḥ-ı ʿālem ḫōd cenāb-ı fażl-ı tevʾem ḫidmetine farż u ehemm degüldür. Niçe şükr ü şikāyet ve niçe bir naḳl-i nikāyet didüklerinde bizden aḳdem bāġbān-ı gülşen-i vücūd u imkān olanlar gülistān-ı cihānı bize ser-sebz ü ṣādāb teslīm itdiler. Biz anı ḫarāb u yebāb virmek ṣavāb mıdur diyü cevāb virdi.

Firāḳī: Meclis-i vaʿẓında süḫanān-ı şīrīn ve kelimāt-ı rengīn ve çoḳ leṭāʾif ü ẓarāʾif īrād iderdi.

Kirāmī: Bu cümleden naẓm-ı eşʿār ile şöhret-şiʿār ṣāʿir-i sāḥir-i nāmdār olup eşiʿa-i maʿānī-i laṭīfe ve nikāt-ı daḳīḳa ve bāriḳa-i taḫayyülāt reşīḳa-i seḥāb kelimāt-ı belāġat-simātından envār-ı ḫūrşīd nehānı ve żiyā-yı kevākib şeb-i tārı gibi vāżiʿ ü

peydā şuʿāʿ-i luṭf u melāḥat ve iltimāʿ-ı belāġat u feṣāḥat elfāẓ-ı faṣīḥa ve ʿibārāt-ı belīġasından mānend-i nūr-ı ẕükā lāyiḥ ü hüveydādur.

Mecdī: ...ġamām-ı aḳlām-ı leṭā`if-irtisāmı ʿālem-i süḫanverī ve nükte-güẕārīde ebr-i nisānī olur.

Muhyī Çelebi: ...maṭrūḥü't-tekellüf ṣoḥbeti ḫazān-ı ḥüzn ü melālden serv-miṡāl āzāde ve mir`āt-ı mücālesesi ġubār-ı ālām u ġumūmdan sāde...

Necātī: ...eşʿār-ı nükte-şināsān daḳīḳa-perdāz-ı şuʿarā-yı Rūmuñ pīşvā vü re`īsi...

Atā: Rivāyet olınur ki merḥūm Mevlānā Vāʿiẓ ʿArab Süleymān Çelebinüñ Mevlūdına aḫbār-ı mevżūʿayı müştemildür diyü daḫl idüp kendüsi bir Mevlūd naẓm itdükde bizüm ʿarūż u eşʿār ve ṣanʿat-ı şiʿrle şiʿārımuz yoḳdur. Eger beşeriyyet muḳteżāsı üzre ḫaṭā vāḳiʿ oldıysa ser-i engüşt-i ıṣlāḥla taṣḥīḥ ve baʿżı yirinde ḥaşv ü tekrār var ise tenḳīḥ eyleyesüz diyü hażman li-nefsihi mezbūra gönderür merḳūm daḫı rekāket ü saḫāfet-i naẓm-ı mezbūrı maʿlūm idindükde cümlesi muḥtāc-ı ıṣlāḥ olduġından kināyet idüp kitābı balmumına baturup merḥūma irsāl itdükde mezbūrı meclis-i vaʿẓında ikfār idüp ʿālemi başına teng ü tār itmiş idi.

Bu işi sevilen, hoşlanılan, aranılan cinsden yapmayan ve incitmeye vardıracak kadar ileri giden şairler Mevlānā Lutfī ve Nihālī'dir.

Mevlānā Lutfī: ...berḳ-i ḥüsām kelāmı abṣār-ı aṣḥāb-ı enẓārı ḫāṭıf olduġından ġayrı ʿulemā vü fużelā ve ümerā vü vüzerā heybet ü saṭvetinden sehmnāk u ḫā`if idi. Mevāʿiẓ ü naṣā`iḥ-i müşfiḳāne ile ekābir ü aʿyān-ı zemāne zebān-ı ṭaʿnı dırāz itdüginden her birinüñ aʿlām-ı intiḳāmı ḥareket ü ihtizāz üzre olup müteraṣṣıd nekbeti ve müteraḳḳıb zellet ü ẕilleti olurlar idi.

Nihālī: ...muḳteżā-yı ẕātı üzre riʿāyet olınmaḳ lāzım iken ekṡer-i ekābir ü aʿyānı hicv itmekle merdūd-ı eʿālī vü eʿāẓım olmış idi.

Sayısız acayip latifeleri ile "...leṭā'if-i ʿacībesi nā-maḥṣūrdur" şeklinde söz konusu edilen şair ise Cemālī-i Diger'dir.

e) Nezaket, Zerafet

Tezkire'de zarif, nazik, latif, nezaket ve zerafet sahibi vb. şeklinde tanıtılan şairlerin genel olarak bir hal, tavır ve davranış inceliği, güzelliği ve ölçülülüğü içinde oldukları belirtilmiştir. Bazen bu incelik ve güzelliğin yaratılışa dayandırıldığı da olmuştur.

İshak Çelebi: Merḥūm ġāyetde rind ü ẓarīf olmağla...

Caferī: Ḫayli şūḫ-ṭabʿu nāzik-şān...

Hasan Çelebi: ...envāʿ-ı maḥāsin-i aḫlāḳ ile mevṣūf laṭīf-ṭabʿ u ḫōş-meẕāḳ kerīmü'l-aʿrāḳ ve ḥüsnü'l-aḫlāḳ ʿālim ü fāżıl ve ʿārif ü kāmil kimesne idi.

Hilmī-i Sānī: Evżāʿu eṭvārı gibi eşʿārı daḫı ẓerāfetden ḫālī degüldür.

Dervīş Hasan: Fi'l-vāḳiʿ nāmı gibi ḫulḳı ḥasen nāzik-ṭabʿ ve ehl-i süḫan yārān u iḫvāna ḫayr-endīş maʿārif ü kemālātı ṭālib ve aṣḥāb-ı cāh u celālden hārib bir dervīş-i dil-rīşdür.

Şikārī: Dervīş-ṣūret laṭīf-serīret kimesnedür.

Saʿdī (3): ...seḥāb-ı ṭabʿ-ı nezāket-me'ābı ictiẕāb kerde-i biḥār-ı ʿināyet-i nā-mütenāhī olmağla...

Sādık: Ẓürefā-yı Edirnedendür.

Sabūhī: Ẓerāfetle şöhre-i dünyā olan ḳadīmī ẓürefādandur.

Zarīfī: Zemānında olan şuʿarā vü ẓurefānuñ hem-dem ü ḥarīfi muḥaṣṣal ol zemānuñ merd-i ẓarīfi idi.

Kabūlī (2): Hey'et ü ṣoḥbeti ẓerāfet ü leṭāfet...

Kadrī Efendi: ...ḫulḳ-ı laṭīfi elṭafü mine'n-nesīm bir ẕāt-ı şerīf ü kerīm idi.

f) Sahib-i zevk, Hoş-mezak

Tezkire'de sāhib-i mezāk, hōş-mezāk gibi tabirler ile zevk sahibi, zevke düşkün şeklinde tavsif edilen şairler de vardır.

Hasan Çelebi: ...envā'-ı maḥāsin-i aḫlāḳ ile mevṣūf laṭīf-ṭab' u ḫōş-meẕāḳ kerīmü'l-a'rāḳ ve ḥüsnü'l-aḫlāḳ 'ālim ü fāżıl ve 'ārif ü kāmil kimesne idi.

Şūrī: Burusa yanında olan Yenişehrdendür. Ḥayretīnüñ birāderi olan Sīneçākuñ mürebbāsı idi. Eger evā'il-i ḥālinde mevlevī olup ney-miṣāl ehl-i hevā ve mā'il-i şūr u şeġab ve ẕevḳ ü ṣafā idi. Lākin āḫir-i 'ömrinde tevbe vü inābet ve ṭarīḳ-i ḥaḳḳa mürāşa'at eyledi.

Safāyī: Ṭab'-ı hevāyīsi ẕevḳ ü ṣafāyı ḳoyup sülūk-ı ṭarīḳ-i 'ilmi ki maḥż-ı meşaḳḳat ve 'ayn-ı 'anādur iḫtiyār idemeyüp ḫayli mükedderü'l-aḥvāl ü perīşān-eṭvār olmış idi.

Āşık: Ḥadd-i ẕātında ṭab'ı mā'il-i ẕevḳ ü ṣafā olmağın

Mıṣrā': Sālik-i manṣıb-ı ḳażā oldı

Gazālī: Ẕikr olınan binālan itmām idüp 'ale'd-devām dil-ber-i sīm-endām ve aṣḥāb-ı 'irfān ve ekābir-i a'yānla ẕevḳ ü ṣafāda ber-devām iken...

g) Rind, Levend

Tezkire'de rind ü ḳallāş, rind-i bī-ser ü pā, ḳallāş u 'ayyāş, rind ü evbāş, levend ü evbāşı gibi ifadelerle tanıtılan şairler ise:

İshak Çelebi: Merḥūm ġāyetde rind ü ẓarīf olmağla...

Sānī-i Sānī: Evā'il-i ḥālinde ḥadāṣat-ı sinn ü sāl muḳteżāsı üzre 'ıyş u nūşa meşġūl u meş'ūf ve yārān u iḫvānı miyānında rindī vü ḳallāşī ile ma'rūf olmağın ba'ż-ı kimse aña sūy-ı ẓann üzre idi.

Hızrī-i Diger: Dānişmend ṭā`ifesinüñ rind ü ḳallāşı ve bu zümrenüñ levend ü evbāşı idi.

Şeydā: Ḫānḳāh-ı dehrüñ ʿāşıḳ-ı şeydāsı ve ʿālem-i zevḳ ü ṣafānuñ rind-i bī-ser ü pāsı olup ẓürefā ile ḳarīn ve erbāb-ı ṣafā ile hem-nişīn idi.

Gazālī: ...ehl-i maʿārifüñ kākül-i sīm-berān gibi şūrīde ḥāli

Mıṣrāʿ: Rind ü evbāş u lāü`bālīdür

Meʿālī: ...hemīşe rindlikle ḳallāşlıḳ evżāʿ u eṭvārı olup kes̱āfet-i liḥyeden beri olmağla mezbūra ġāyet ḫiffet ʿārıż u ṭārī olmış idi

Melīhī: Ġāyetde ḳallāş u ʿayyāş mey-perest ü evbāş idi ki...

ğ) Kurallara Kayıtsızlık, Pervasızlık, Serserilik

Genel olarak hayata ve içinde yaşanılan duruma kayıtsız, umursız, pervasız, disiplinsiz, serserice yaşama, rahat ve serbest olma şeklinde olan bir mizac ve yaşayış halidir. Bunlar "lā`übālī, evbāş, kallāş, rind, tekellüf ü taṣallüfden sālim ü ʿārī" gibi kelime ve tabirlerle ifade edilmiştir.

Revnakī: ...kendi daḫı lā`übālī vü ʿāşıḳ-naḳş kimesne idi

Zihnī: ...ẕihnī güşāde tekellüf ü taṣavvufdan āzāde niʿmeti mebẕūl meşrebi maḳbūl kimesne idi.

Zeynī: Ḥaḳḳā ki dīvāne-meşreb ü lā`übālī gerden-i dil ü cānı ḳılāde-i ḳayd-ı teklīfden ḫālī ʿacā`ib güftārı ve ġarā`ib eşʿārı ve şerḥ ü beyāna gelmez taḳrīr ü taḥrīre ṣığmaz evżāʿ u eṭvārı vardur.

Gazālī: ...ehl-i maʿārifüñ kākül-i sīm-berān gibi şūrīde ḥāli

Mıṣrāʿ: Rind ü evbāş u lāü`bālīdür

Mevlānā Lutfī: Monlā-yı mezbūruñ evżāʿ u eṭvārı tekellüf ü taṣallüfden sālim ü ʿārī herkes ile muṭāyebe vü mülāṭafa ve mümāzaḥa vü muḥāvere üzre lā`übālī-meşreb olduğından ḥāşā bī-dīn ü vāsiʿü'l-meẕheb ṣanurlar idi.

Muhyī Efendi: Umūr-ı dīn ü dünyāsından taṣallüf u taḳaşşüf ve tekellüf ü taʿassufından vāṣıl-ı mertebe-i vesvās u cünūn olup efʿāl u aḳvāli ḳānūn-ı şerʿ ü ʿaḳlden bīrūn idi.

h) Ruhî Coşkunluk, Taşkınlık ve Dengesizlikler

Tezkire'de bazı şairlerin duygusal taşkınlıkları, coşkunlukları, ruhî ve aklî dengesizlikleri, bozuklukları hakkında da bilgiler bulunmaktadır.

Hayālī Beg: Muḳaddemā ser-ḥalḳa-i Ḳalenderiyān ve bende-i ḥalḳa be-gūş-ı Ḥaydariyān olan Baba ʿAlī Mest ile hem-bezm ü hem-ṣoḥbet olup meclis-i maʿārif ü kemālātını ṣurāḫī gibi müdām bekleyüp peymāne-miṣāl ṣafā-yı ḳalble ḫidmetine dönmekle curʿa-keş-i dāniş ü maʿrifeti olup ḫayli keyfiyyet ḥāṣıl ḳılmış idi.

Beyānī: Baʿdehū mir'āt-ı bāl-i ṣafā-ṣıfātında ṣuver-i cezebāt-ı Raḥmāniyye ẓāhir ve zemīn-i fu'ād-ı saʿādet-i nihādında envār-ı ġalebāt-ı Subḥāniyye bāhir olıcaḳ menāṣıb u merātib-i āmālini bi'l-külliye terk idüp Ekmel Efendinüñ ḫidmet-i pür-hidāyetine ġāyetde ṭālib ü nihāyetde rāġıb olup ḫulāṣa-i evḳāt u naḳāve-i sāʿātin ḫidmet-i pür-irşād u sedādına ṣarf itmişdür.

Safyī (2): Dā'imā kākül-i dil-berān gibi şūrīde ve miṣāl-i ḳalb-i meyyāl her zemān ʿışḳ-pīşe ve ser-kārdan hergiz ḫaberdār olmayup ḥāl ü māl-i rūzgārdan bī-fikr ü endīşe idi.

Şemʿī: Āstān-ı felek-medār Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigāra rūy-māl ve ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda ẕevḳ-i semāʿ ile döne döne taḥṣīl-i vecd ü ḥāl idüp āḫir tā dem-i āḫir İstanbulda ḫānḳāh-ı Şeyḫ Vefāda gūşe-nişīn ve ʿuzlet-güzīn olmış idi. Ḥālet-i rıḥleti bu hey'et üzre olmışdur ki bir gice ki derūn-ı felek-i devvār sīne-i ẓālim ü seffāk ve dil-i pür-ġıll-ı baḫīl ve ehl-i imsāk gibi tīre vü tār ve ġubār-ı ḥicāb-ı ẓalām sātir-i dīde-i encüm-i seyyār olmış idi… Şemʿī daḫı bir deste şemʿ alup bu gice Şemʿīnüñ Şebistānı vardur diyü ḫānḳāh-ı Vefāda olan mücāvirān ve

iḫvān u yārānını da'vet eyler. Sizler ẕikre meşġūl oluñ ben bir pāre istirāḥat ideyin dir. Anlar daḫı bir miḳdār ẕikr-i ḫālıḳ-ı perverdigār idüp mezbūrı ḫāb-ı rāḥatdan bīdār itmek isterler. Görürler ki çeşm-i cismini ḫāb-ı ecel almış bīdār olması ferdā-yı ḳıyāmete ḳalmış vāḳı'ā mest-i bāde-i maḥabbet-i İlāhi ve peymānekeş-i ḫum-ḫāne-i 'ışḳ-ı nā-mütenāhī olan

Mıṣrā' : Ẕevḳ ü şevḳ ile virür cān u seri döne döne

Lāyihī: Sülūk-ı ṭarīḳ-i 'ilmde nehc-i ma'hūd üzre beẕl-i mechūd itdükden ṣoñra nesemāt-ı ceẕebāt-ı Gülşenīden cānına bir nesīm irişmekle sefer-i diyār-ı Mıṣra taṣmīm idüp sāḥa-i bālini ġubār-ı recā-yı cāh u celālden pāk u ḥücre-i żamīrine küdūrāt-ı 'alā'iḳ u 'avā'iḳdan āsār-ı mücāhedāt-ı envār-ı tecelliyāt ile tābnāk itmek recāsıyla nice müddet ḫidmet-i āstān-ı Gülşenīde muḳīm olup gāh evrāḳ-ı bahār gibi gülistān-ı āstānında dökülür şaçılurdı ve gāhī ġonçe gibi reşeḥāt-ı seḥāb-ı şevḳ u inciẕāb ile gülüp açılurdı. Ve gāh ḫazān-dīde berg-i çenār gibi cāme vü destārdan 'ārī olurdı ve gāhī dīde-i ġam-dīdesinden jāle-misāl müteḳāṭır olan eşk-i ḥasret ve sirişk-i nedāmet-i nīl-i Mıṣr gibi cārī olurdı. Ba'dehū şehr-i İstanbulda peyġūle-i iḫtifā vü ḫumūlda nice zemān serv-misāl bāġ-ı 'ālemden dāmen-keşān ve kāşāne-i ḳanā'atde derdle derd-keşān olmış idi.

Muhyī Efendi: Umūr-ı dīn ü dünyāsından taṣallüf u taḳaşşüf ve tekellüf ü ta'assufından vāṣıl-ı mertebe-i vesvās u cünūn olup ef'āl u aḳvāli ḳānūn-ı şer' ü 'aḳlden bīrūn idi.

ı) Hercâî, Kararsız ve Gezgin Mizaçlılık

Tezkire'de hercâî, kararsız ve gezgin mizaca sahip olan şairler ise Bezmī, Hālisī, Dervīş Hasan, Zīnetī, Sālikī, Sabā'ī ve Meşrebī'dir.

Bezmī: Lākin Rūmilinde ba'ż-ı ümenā ile geşt ü güẕārda...

Bahrī: Ḥalīmü'n-nefs ve selīmü'ṭ-ṭab' tekellüf ü taşallufdan 'ārī...

Hālisī: ...ṭarīḳ-i ehl-i seyfe sülūk ġāyetde murādı ve nihāyetde ārzū-yı fu`ādı olup ḫidmet-i şāhda şemşīr-i ʿālemgīr gibi miyān-ı cāna niṭāḳ-ı ʿubūdiyyeti bend idüp tīr-miṡāl ceng ü cidāl içün her ṭarafa per-tāb olup mānend-i siper ḍarb-ı aʿdāya gögüs germek ġāyetde maṭlab u mes`ūli olmış idi.

Dervīş Hasan: ...ārzū-yı seyāḥatle felek-i devvār gibi bir ān ḳarār itmeyüp...

Zīnetī: ...ḥayf u ṣad-ḥayf ki nihāl-i vücūdı ṣarṣar-ı ḥavādiṡ ile bī-berg ü bār olup gülistān-ı cihānda ber-ḳarār u ber-ḫōrdār olmadı. Eger bu ʿālem-i fānīde muʿammer ve ʿömrinde bir ʿālī-himmetüñ ḥüsn-i terbiyetine maẓhar olaydı kibār-ı şuʿarādan olması muḥaḳḳaḳ u maḳarrer idi.

Sālikī: Gāh Ġalaṭada ʿazab ve gāh seyyāḥ-ı diyār-ı ʿArab olup ṭarīḳ-i seyāḥatüñ merd-i sāliki ve bu yolda ḳādir olduḳça niṣāb-ı maʿrifetüñ māliki...

*Sabā`ī:* Te`ṡīr-i maḫlaṣ nāṣıye-i ḥālinde ẓāhir ü hüveydā olup mānend-i bād-ı ṣabā bir yirde ārām ve hīç bir gūşede maḳām itmez idi.

Meşrebī: Eṭrāf u eknāf-ı cihānı bād-ı bahārī gibi serseri geşt idüp...

i) Göz Tokluğu ve Fakr

Makama, mevkiye ve paraya önem vermeyen, dünyevî menfaatler içinde olmadan yoksulluk içinde olunsa bile bu duruma sabr eden, hatta yoksulluğu tercih eden şairler Huzūrī, İzārī (2) ve Fakīrī'dir.

Huzūrī: ...faḳr u fenā ile mütevekkil ve cefā-yı dehr-i pür-ḳahra mütehammil ʿālem-i ānīde ṣafā u ḥużūrı elem ü miḥnete ve ġınā vü surūrı ʿanā vü kürbete degişüp gūşe-i ḳanāʿat u ʿuzlet iḫtiyār itmiş maḥabbetuʾllāh ile yār-ı ġār olup ḫalḳı kendüye aġyār bilmiş idi.

İzārī (2): Āmāl-i menāṣıb u merātibi ḫāṭırından dūr idüp ḥālinden şākir-i ḳāniʿ ü ṣābir dā`imā şin ü şāṭırdür.

Fakīrī: Fırḳa-i fuḳarā ve zümre-i şuʿarādan güşāde-dil şāhid-bāzlıġa mütevaġġıl u müştaġil ṭaleb-i cāh u celālden müstaġnī derūnında olan cevher-i ʿışḳ-ı cevānān ve eşk-i çeşm-i gevher-efşānı ile göñli ve gözi ġanī kimesne idi.

j) Kanaat, Feragat ve İnziva

Tezkire'de şairlerin çeşitli maddî ve manevî imkanlarını terk ederek kısıtlı geçim imkanıyla münzevî bir hayatı tercih ettikleri gibi hal ve yaşayışları ile ilgili tavsif ve değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Ahmed Beg: ... güşe-i fenā vü inzivāda iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmekle sülūk-ı vādī-i tevekkül ü ṣabra raġbet itmiş idi.

Esīrī: ...ṭarīḳ-i tedrīs ü ḳażādan ferāġat itdükden ṣoñra ṣadr-nişīn-i eyvān-ı ḳanāʿat olup...

Emānī-i Kadīm: Gāhī iḫtiyār-ı ʿuzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet itdükde...

Cevherī: Merḥūm-ı merḳūmuñ ḳarīni ve hem-dem ü hem-nişīni olan Ẕū'n-nūnzāde ve Mevlānā Selīḳī ḥikāyet iderler idi ki merḥūm-ı merḳūm evā'il-i ḥālinde Pīrūze ʿAlī Bālī dimekle meşhūr bir cevān-ı serv-ḳadd ve bir dil-ber-i lāle-ḫadde ʿāşıḳ ve ʿiẕār-ı ʿaẕrāsı ve leylī-i zülf-i semensāsı hevāsıyle Mecnūn u Vāmıḳ olup ʿışḳ u maḥabbeti ile ʿaleme destān ve aḫbār-ı Leylā vü Mecnūn gibi meşhūr-ı cihān olmış idi. Ol nāzenīnüñ yiri sīne-i ʿāşıḳ-ı ġamgīn iken maḳāmı zīr-i zemīn olup ol genc-i nihānuñ menzili ṣudūr-ı ʿuşşāḳ-ı rencūr iken zīr-i laḥdde medfūn u mestūr olduḳda bu kāḫ-ı zücācī ve ḳaṣr-ı fīrūze-reng firḳat-i dürr-i dendānı ile başına teng olup firāḳ-ı laʿl-i leb-i meygūnı ile eşk-i çeşmi mānend-i ʿatīḳ-i Yemen-i pür-ḫūn olduḳda bir ṣabāḥ yārāna ḥikāyet idüp buyurdılar ki bu gice ol Yūsuf-ı Mıṣr-cemāli vāḳıʿamda gördüm ve Züleyḫā-miṡāl dāmen-i viṣāline el urup ḫāk-i pāyına yüz yirde yüz sürdüm. Bunca zemāndur rūy-ı zerd ve eşk-i surḫla ṭālib-i

iksīr-i ekber ve rāġıb-ı kibriyyet-i aḥmerüm ḫāk-pāyuñdan ve gerd-i ʿanbersāyuñdan bir üç ṭurak̇ iḥsān eyle ki çeşm-i cānuma tūtiyā ve dīde-i ġam-dīdeme cilā virüp kuḥl-ı rūşenā idinem didükde bir kāġıd içine bir miḳdār ṭopraḳ ḳoyup baña iḥsān eyledi. Bu ḥāli henüz ḥikāyet idüp iḫvān u yārānıyla muṣāḥabet iderken eṭvār-ı cihān ve aḥvāl-i hünerverān gibi perīşān olan destārını bozup ṣarmaḳ lāzım gelüp bozduḳlarında kāġıd içinde pīçīde bir miḳdār ṭopraḳ bulurlar. Bu ḥāle ḥāżır olanlar taʿaccüb-i vāfir idüp şeyḫ-i mezbūruñ kerāmet ü velāyetine ḥükm iderler. Merḥūm-ı merḳūm ṭarīḳ-i tedrīsden ferāġat idüp iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmesine sebeb bu olmışdur.

Huzūrī: ...faḳr u fenā ile mütevekkil ve cefā-yı dehr-i pür-ḳahra müteḥammil ʿālem-i ānīde ṣafā u ḥużūrı elem ü miḥnete ve ġınā vü surūrı ʿanā vü kürbete degişüp gūşe-i ḳanāʿat u ʿuzlet iḫtiyār itmiş maḥabbetuʾllāh ile yār-ı ġār olup ḫalḳı kendüye aġyār bilmiş idi.

Hātemī: Sulṭān Bāyezīd evāḫir-i salṭanatında tamām fetret olup yeñiçeriler ḫaṭṭ-ı ḫūbān gibi baş ḳaldurup erkān-ı devletüñ evlerin mānend-i dil-i ʿuşşāḳ-ı nālān ālān u tālān idüp nuḳūd-ı bī-şümārların ṣabr u ḳarār-ı ehl-i hevā gibi tārāc idüp merḥūmuñ daḫı evin baṣup Amasiyyada mevcūd olan mā-mülkin yaġma itdüklerinde manṣıbdan ferāġat u ʿazl ile iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmiş idi.

Şikārī: Şehbāz-ı ṭabʿ-ı bülend-pervāzınuñ şikārı murġān-ı evveli ecniḥa-i ʿālem-i lāhūt ve dāʾimā hevā-yı ʿālem-i ʿulvīde ṭayerān iden tezervān-ı mülket-i nāsūt olmaġın hevā-yı cāh u celālden ferāġat idüp şāhīn-i himmeti murġān-ı zeḫārif-i dünyā-yı denīye şikārum degül diyü ḳafen ʿaynına almaz ve cenāḥ-ı meyl ü raġbeti hergiz ṣayd u şikārına ṣalmaz idi.

Hüsrev: Aṡār-ı vecd ü ḥāl cebīn-i aḥvālinde ẓāhir ü ʿıyān ve ḥarāret ü sūziş ʿışḳ-ı dil ü cānından heyecān itmekle terk-i āmāl-i manṣıb u devlet ve iḫtiyār-ı ʿālem-i tecrīd ü ʿuzlet idüp ve Serḫōş Bālī Çelebiye irādet itmekle cenāb-ı irşād-niṣābı ile nihāyetde ülfet itmiş idi.

Huzūrī: ...faḳr u fenā ile mütevekkil ve cefā-yı dehr-i pür-ḳahra müteḥammil ʿālem-i ānīde ṣafā u ḥużūrı elem ü miḥnete ve ġınā vü surūrı ʿanā vü kürbete degişüp gūşe-i ḳanāʿat u ʿuzlet iḫtiyār itmiş maḥabbetu'llāh ile yār-ı ġār olup ḫalḳı kendüye aġyār bilmiş idi.

Hātemī: Sulṭān Bāyezīd evāḫir-i salṭanatında tamām fetret olup yeñiçeriler ḫaṭṭ-ı ḫūbān gibi baş ḳaldurup erkān-ı devletüñ evlerin mānend-i dil-i ʿuşşāḳ-ı nālān ālān u tālān idüp nuḳūd-ı bī-şümārların ṣabr u ḳarār-ı ehl-i hevā gibi tārāc idüp merḥūmuñ daḫı evin başup Amasiyyada mevcūd olan mā-mülkin yaġma itdüklerinde manṣıbdan ferāġat u ʿazl ile iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmiş idi.

Şikārī: Otuz aḳçe cuvalı ile maḳām-ı gūşe-i ʿuzlet ki fi'l-ḥaḳīḳa sermāye-i saʿādet ü meʿālīdür iḫtiyār itmiş idi.

Şemsī Paşa: (Ḥażret)-i ṣāḥib-ḳırān ʿazm-i gülzār-ı cinān idüp taḫt-nişīn-i behişt-i cāvidān olduḳda menāṣıb-ı dünyeviyenüñ maḥāsin-i ẓāhiresinden aʿrāż ve zeḫārif-i ḥāżırasından iġmāż idüp terk-i ġavġā-yı imāret ile münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat u ferāġat olmış idi.

Tālīʿī: Rivāyet olınur ki ḳıṭʿa-i mezbūre semʿ-i sulṭān-ı ʿādile vāṣıl olıcaḳ ol ṭāʾife Amasiyyada vüzerā evin başduḳlarında bile mi imiş didükde ḫavf u ḥaşyetinden miṣāl-i bīd lerzān olup elleri meflūc gibi ḥareket-i irtiʿāş ile ḳalem ṭutmaġa imkān olmayıcaḳ kitābdan ferāġat idüp pāy-ı ʿuzletin dāmen-i ḳanāʿate çekdükden ṣoñra çoḳ zemān geçmeyüp ʿālem-i ʿuḳbā ve mülket-i beḳāya vāsıl ve āftāb-ı vücūd ve kevkeb-i behbūdı ġārib ü āfil oldı.

Azmī: Baʿdehū dimāġ-ı cānına būy-ı ins ü ʿuzlet ve dil-i bī-ġılline ʿālem-i ḳudsden nüvīd-i ferāġat irişüp teḳāʿüd aḳçesiyle ḳanāʿat idüp güzīn-i ʿālem-i imāret nigīn-i ḫātem-i vezāret Muṣṭafā Paşa-yı İsfendiyārī sāyesinde tāb-ı āftāb ḥavādiş-i eyyāmdan istirāḥat eylemiş idi

Ārifī: Baʿdehū yine İstanbula gelüp tenhā vü āzāde bī-zād u zevāda gūşe-i ferāġ u inzivāda ekşeriyyā aʿyān-ı zemānuñ çeşm-i cihān-bīni olan merḥūm Bīnī-zāde ile enīs ü celīs idi.

Işkī (3): Ve gūşe-i ḳanāʿatde taḥṣīl-i tūşe-i āḫirete meşġūl olmış idi.

Gazālī: Āḫir şehenşāh-ı merḳūm ṭutulup ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān ve aʿyān u erkānı erkān-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı gibi mütedāʿī vü vīrān olduḳda Ġazālī hevā-yı manṣıbdan ferāġat ve Burusa ḳurbında Geyikli Baba nām ḳaryenüñ zāviyesinde ḫidmet-i meşīḫat ile ḳanāʿat idüp...

Firākī: Niçe müddet pāy-ı hevesi dāmen-i vaḥdete çekmiş ve toḫm-ı ferāġat u inzivāyı zemīn-i ferāġat u ḳanāʿata egmiş idi.

Ferruhī: ...tekye-i cihānda iḫtiyār-ı lenger-i ʿuzlet itmiş gūşe-nişīn-i maḳām-ı inzivā ve ferāġat olmış idi.

Ferruhī-i Diger: Ḳasṭamonıdan gūşe-nişīn ü ʿuzlet-güzīn kimesnedür.

Fürūgī: Ḥālā Burusada gūşe-i ferāġat u inzivādadur.

Kadrī Efendi: Burusada iḫtiyār-ı gūşe-i inzivā itmiş idi. Anda mescid ü medrese binā itdükden ṣoñra...

Kātibī (2): Binā'en-ʿaleyh terk-i āmāl-i cāh u celāl ü devlet idüp iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmiş idi ve baʿż-ı ümerā vü ekābirüñ muʿallim ü kātibi olmış idi.

Müderris: ...ẕeyl-i vücūd-ı kerāmet-menālini ḫār u ḫāşāk-ı taʿalluḳ-cāh u celālden ḳurtarmış idi ki ẕāt-ı ḳudsī-şiʿār ve tecerrüd-dişārı cemāʿat-ḫāne-i āmīzeş ü ictimāʿdan ḳaçup ḫalvet-i tebettül ü inḳıṭāʿda oturmış idi.

Nehārī: ...ḳaṣaba-i mezbūrede gūşe-i ferāġat iḫtiyār idüp tūşe-i ḳanāʿat ile rūzgār geçürüp leyl ü nehārı maṣrūf-ı ʿibādet-i Ḥażret-i Bārī iken...

Yūsuf: Ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat idüp münzevī-i maḳām-ı ḳanāʿat olduḳda...

k) Dervişāne Mizaç ve Yaşayış

Dervişāne mizaç ve yaşayışın kapsamı oldukça geniştir. Kanaat, feragat, fakr, tevekkül, göz ve gönül tokluğu, serbestlik, pervasızlık vb. derviş mizaç ve yaşayışın belirgin özelliklerini teşkil eder. Bu bakımdan burada şairlerin sadece "dervīşāne, dervīş-sīret, dervīş-meşreb, dervīş-ṣūret" şeklinde tanımlanan hal ve mizaçları üzerinde durulmuştur.

Bahrī: ...dervīşāne evżāʿ u eṭvārı vardur.

Penāhī: Ḫōş-ṭabʿ u dervīş-meşreb kimesne idi.

Celīlī (4): Seḫā vü mürüvvet ve şān u mekremet ve dervīşī vü meskenet ile şöhre-i dār u diyār...

Cinānī (2): ...dervīş-sīret ṣāḥib-i kemāl ü ehl-i maʿrifet kimesnedür.

Cevherī (2): Ḫayli ḫōş-ṣoḥbet maṭrūḥü't-tekellüf dervīş-meşreb ḫūb-sīret kimesne idi.

Hilmī: ...dervīş-sīret ḫōş-serīret kimesnedür.

Derūnī-i Diger (2): Derūnī bīrūnına muvāfıḳ ve efʿāl ü aḥvāli mā-fi'l-bāna muṭābıḳ dervīş-ṣūret ve fenā-hey'et kimesnedür.

Ṣānī: Dervīş ṣūret ve fenā-sīret ḳābil-i şānı ve ḫayli kemālāt-ı fāni vardur.

Şikārī: Dervīş-ṣūret laṭīf-serīret kimesnedür.

Muhyī Çelebi: Dervīş-sīret ḫande-rūy u güşāde-ṣūret...

Nūrī (4): ...dīvāne-i naḳş u abdāl-mizāc...

l) Güzel Huy ve Ahlaklılık

Tezkireciler bir çok şairi, genel mahiyetde, güzel huy ve ahlak sahibi olmaları bakımından överler. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de bunun böyle olduğu görülmektedir. Tezkire'de genel ahlak ve iyi huyun yanı sıra, şairin ahlakının belirli

yönleri de ele alınmıştır. Bunlara bakarak, genel ve soyut bir biçimde tavsif ve takdire uğrayan bu genel ahlak ve güzel huyun içinde merhamet, şefkat, insaf, edep, haya, ağırbaşlılılığın ve hayır severliğin olduğu görülür.

Hazret-i Hace Efendi: Çünki ol Ḫāce-i cihān-ı fażl u ʿirfānuñ neşr-i aḫlāḳ u evṣāflarında meddāḥ u vaṣṣāf olmaḳ ne lāzım ki āyāt-ı vāżıḥü'l-beyyināt-ı maḥāmid-ṣıfāt ve maḥāsin-i ḥüsn-i melekātı mecāmiʿ ü meḥāfil-i lisān benī-i nevʿ-i insānda metluvv ve ḫazā'in-i ṣudūr-ı ins ü cān cevāhir-i zevāhir-i vaṣf-ı ḫalḳ-ı ʿaẓīmi meşḥūn u memlū olmışdur... Aḳdām-ı iḳdāmla ḳaṣd-ı iʿlām u ifhām içün her mādiḥ ki bir diyāra ki vara fi'l-ḥāl beyān-ı evṣāf-ı aḫlāḳ-ı bī-şümāresi anı istiḳbāl eyler ve herkes bildiğinden ziyāde muḳaddemāt-ı pür-ifāde ile aña hezār ḳīl ü ḳāl ider.

Sultan III.Murad: ...bāṭınī mekārim-i aḫlāḳ-ı cezīle ile müzeyyen ü muḥallā ve cemāl-i bā-kemāli zīver-i aḥsen-i taḳvīm ile āräste ve sīret ü serīreti zīnet-i ḫulḳ-ı ʿaẓīm ile pīrāste lisān-ı be-elseni maṣdar-ı āṣār-ı avāṭıf-ı İlāhī...

Sultan Bāyezīd Han: Mefāriḳ-i cümle-i ḫalā'iḳda bāriḳ ü lāmiʿ hemīşe ḫaber-i ṣaḥīḥ-i luṭf u kerem ve ḥadīṣ-i ḥasen-i ḥüsn-şiyemi erbāʿ ü aṣḳāʿ-ı cümle-i bilādda muttaṣılü'l-isnād u muʿanʿan... ve ḥabb-ı ḥubb ve toḫm-ı vālāsı zemīn-i bāl-i ehālī-i dünyāda nigāşte vü mezrūʿ olup sefā'in-i aḥvāli bādbān-ı ṣalāḥ u sedād ile muḳteżā-yı ḥāl ve murtażā-yı bāl üzre cārī ve lemʿa-i bāriḳa-i ihtimām u ictihādından ẓulmet-i ẓulm u bī-dād ketm-i ʿademde mestūr u mütevārī idi... maḥāfil ü menāzil-i eʿālī vü esāfil meşāʿil-i eşfāḳ ü inṣāf-ı kāmil ve ḳanādil-i maḥāsin-i evṣāf u luṭf-ı şāmili ile münevver olmış idi.

Āzerī: ...ve mekārim-i aḫlāḳ u merāsim-i eşfāḳ ile mevṣūfdur.

Āftābī-i Diger: Nāmı Ḥasan evżāʿ ü aḫlāḳı müstaḥsen kimesne idi.

Bedīʿī: Ṣāḥib-i aḫlāḳ-ı ḥamīde...

Bekāyī-i Diger: ...ḥüsn-i aḫlāḳ ile memdūḥ u maḳbūl-i cumhūrdur.

Senāyī-i Diger: Aḫlāḳ-ı ḥüsne ve maʿārif-i kemālāt-ı müstaḥsene ile maʿrūf emşāl ü aḳrānı miyānında feżāʾil ü ʿirfān ile mevṣūfdur.

Cevherī (2): Ḫayli ḫoş-ṣoḥbet maṭrūḥü't-tekellüf dervīş-meşreb ḫūb-sīret kimesne idi.

Hāletī Çelebi: ...abā vü eslāfı gibi mekārim-i aḫlāḳla tamām ittiṣāfı var maḫdūm-ı pesendīde evżāʿ u ḥamīde eṭvārdur.

Hasībī: Her ciheti maʿmūr ḥüsn-i ḫulḳla maʿrūf u meşhūr ṭabʿ-ı selīm ü ḥalīminden bir aḥd-i rencūr olmışdur.

Hasan Çelebi: ...envāʿ-ı maḥāsin-i aḫlāḳ ile mevṣūf laṭīf-ṭabʿ u ḫoş-meẕāḳ kerīmü'l-aʿrāḳ ve ḥüsnü'l-aḫlāḳ ʿālim ü fāżıl ve ʿārif ü kāmil kimesne idi.

Hüseyn Çelebi: Ḥaḳḳ Teʿālānuñ ʿināyet-i ʿaẓīmet-i ʿaẓīmesi ile ḫulḳ-ı ḥasenine ḥüsn-i ṣadā ve luṭf-ı edā żamīme olup ol fennde daḫı aşār-ı pür-iʿtibār u iştihārı vāşıl-ı küş-ı hūş-ı sıġār u kibār olmışdur.

Hüsrevī: Kerīmü'l-aʿrāḳ şerīfü'l-aḫlāḳ dehen-i tābnākı...

Hızr Beg Çelebi: Merḥūm-ı merḳūmuñ maʿārif ü kemālātı bī-ḥadd ü ruḳūm ve āşār-ı ḫāme-i gevher-bārı ve neṭāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı leṭāʾif-i aḫlāk u eṭvārı gibi maʿlūm u mersūm-ı aṣḥāb-ı fünūn u ʿulūmdur.

Hāce Çelebi Efendi: İnṣāf budur ki merḥūmun fażl u kemāl ve maʿārif-i efḍāline nihāyet ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maḥāmid ü menāḳıb-ı ġayr-ı ʿadīdesine ḥadd ü ġāyet yoḳdur.

Dānişī: ...ḫoş-meẕāḳ ḫūb-aḫlāḳ... kimesne idi.

Dervīş: ...ḥilm ü kerem ve ḥüsn-i şiyem ile ekfā vü aḳrānından fāʾiḳ ve ismi müsemmāsına muṭābıḳ u muvāfıḳ kimesnedür.

Dervīş (3): Menzili gün gibi felek-i devvār olsa sezādur ve ḫūy-ı nīkū ile ḥūr u firişte-rūdur.

Dervīş (4): Ṣāḥib-i ṭabʿ-selīm ve ẕihn-i müstaḳīm idi.

Dervîş Hasan: Fi'l-vâḳi' nâmı gibi ḫulḳı ḥasen nâzik-ṭab' ve ehl-i süḫan yârân u iḫvâna ḫayr-endîş ma'ârif ü kemâlâtı ṭâlib ve aṣḥâb-ı câh u celâlden hârib bir dervîş-i dil-rîşdür.

Rızâyî (2): Ġâyetde güşâde-ṭabî'at laṭîf-ṣoḥbet keşîrü'l-muḥâvere lezîlü'l-müsâmere ḥulüvvü'l-mükâfiḥa laṭîfü'l-münâdeme olmaġla ümerâ vü 'ulemâ ile yâr-ı ġâr ve maḳbûl-ı cümle-i ṣıġâr u kibâr olmış idi. Merḥûm-ı merḳûm bu fażîlet ile ser-efrâz ve gülistân-ı cihânda her ḫaṣlet ile serv-i sehî gibi mümtâz idi ki ol nehr-i sâ'il hergiz nehr-i sâ'il itmeyüp râst geldügi cerrâre mekârim-i dâresin ṣarf idüp ḳâ'ide-i mekârimde aṣl ṣarfdur diyü sebeb-i men' ü ṣarfa ḳaṭ'en iltifât itmez idi ve yanında virecek dirhem ü dînârı olmasa yanında olan yârân u iḫvândan ḳarż alup virmegi farż-ı 'ayn ve 'ayn-ı farż bilür idi. Çünkim naḳîr ü ḳıṭmîr aḥvâl ü eṭvârı ma'lûm-ı ṣaġîr ü kebîrdür.

Rûhî: ...Müftî 'Alî Çelebinüñ ferzend-i melek-ḫıṣâli ve nihâl-i devḥa-i fażl u kemâli idi.

Sipâhî: Mutaṣarrıf-ı ze'âmet cevân-ı nîg-ḫaṣletdür.

Sa'î (3): ...me'âşir-i aḫlâḳ u eṭvâr-ı büzürgvârı maḥasin-i cemîle...

Seydî (2): Ḳâbil-i şân ṭâlib-i 'irfân ḫûb-sîret maḥbûb-ṣûret kimesne idi.

Subhî (2): Naf'-ı cihânda ma'ârif ü kemâlât-ı ferzâne ve envâ'-ı maḥâsin-i aḫlâḳ u merâḥim ve eşfâḳ-ı ittiṣâfı ḥaḳḳâ ki bî-bahânedür.

Ârifî (2): ...ma'rûf-ı aḫlâḳ-ı ḥamîde ve evṣâf-ı pesendîde ile mevṣûf...

Ubeydî: Merḥûm ġâyetde ḥalîm ü selîm leyyinü'l-cânib muvaḳḳar u mü'eddeb ve âyât-ı beyyinât-ı ẓâhir ü bâṭını i'câm u i'râb aḫlâḳ-ı ḥamîde ve eṭvâr-ı pesendîde ile mu'cem ü mu'reb idi.

Adnî: Mizâc-ı melek ve millete ḫibret ü şu'ûrda Loḳmâna ġâlib...

Azmî Efendi: ...ṣıfâṭ-ı ḥamîde ve simât-ı pesendîde ve ma'ârif ü fezâ'il-i ġayr-ı 'adîde ile pîrâste gencîne-i sînesi cevâhir-i zevâhir-i ma'ârif ile memlû vü maḥzûn...

İlmî: ...maṭla'-ı şevâḳıb-ı ḥüsn-şiyem ḫidmetleridür ki...

Alī Çelebi: ...mihr-i sipihr-i mekārim-i aḫlāḳ māh-ı cihān-tāb-ı ʿālem-i istiḥḳāḳ baḥr-ı muḥīṭ-i feżā'il ḳāmūs-ı le'ālī-i ḥüsn-i ḫaṣā'il... aḫlāḳ-ı muʿaṭṭarā buḫūr-ı mecālis-i feżā'il ve maḥāsin-i ʿādāt-ı cemīli... ṣaḥā'if-i aḫlāḳı rūy-ı zemīnde evrāḳ-ı gül ü nesrīn gibi güsterānīde ve şemāme-i nükhet-i fażl-ı ʿamīmi nesīm-i bahār gibi her diyāra resīde olmışdur.

Gamī: Diyār-ı Rūmda Āl-i Fenārī mekārim-i aḫlāḳ...

Ganī: Merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i aḫlāḳ... Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve bir ʿanaṣır-ı laṭīfdür ki ḥüsn-i sīret ve luṭf-ı serīretde dest-perver... menār-ı envār-ı merāḥim-i eşfāḳ...

Fikrī-i Diger: ...ḫūb-ṭabʿ u ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi.

Kātibī (3): ...meşhūr envāʿ-ı maḥāsin ü mekārim-i nā-maḥṣūra ile maʿrūf u meẕkūrdur... şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp curʿa-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara müdām ṣaçılur ve süfre-i inʿām u aʿṭāsı āyende vü revendeye ʿale'd-devām açılur idi... Şināverān-ı feżā'il ü maʿārif ve ġavvāṣān-ı deryā-yı kemālāt u leṭā'if olanlar sāḥil-ḫāne-i cūd u nā'ilinde lenger bıraġup cezīre-i āstānından ṣulanurlar ve ḥāciyān-ı luṭf u nevāl her gün Kaʿbe-miŝāl maḳām-ı meʿālī-me'ālin ṭolanurlar idi.

Kātibī (4): ...ḥadīŝ-i mekārim-i aḫlāḳı ṣaḥīḥ ü ḥasen miyān-ı āḥād-ı nāsda iḫbār-ı merāḥim-i bī-ḥadd ü ḳıyāsı mervī vü muʿanʿan...

Kirāmī: ...cümle-i ʿibādu'llāhī re'fet ü şefḳatinden ehl ü ʿıyāl ve aḳārib ü ḫʷīşānı gibi bilüp anlaruñ ḥüsn-i ḥālini dil ü cānla ḫʷāhān olup ibtisām u sürūrlarıyla ġonçe gibi ḫandān ve ālām u iġtimāmı ile ġumām-miŝāl giryān olur idi ve yārānınuñ çemenzār-ı niẓām-ı ḥāline seḥāb-ı ʿināyet ü ihtimāmı ḳādir olduḳça müteḳāṭır u bārān olup şemʿ-miŝāl ḫalḳ-ı ʿālem içün yanar yaḳılurdı.

Kemālī: ...aḫlāḳ-ı ḥüsne ve evṣāf-ı müstaḥsene ile meẕkūr...

Mehemmed: ...vażʿ u edebi memdūḥ u maḳbūl olsa ġarīb degül ki binā-yı ẕāt-ı mesʿūdı ŝelāŝī-i ʿilm ve ḥilm ü vaḳāra mülḥaḳdur... ẕāt-ı nīkū-kārı marżī vü maḳbūl

nihāyet ḥayā vü edeb ve sekīnet ü vaḳār üzre leyl ü nehār taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümāra muvāẓıb u meşġūldur.

Mehemmed Efendi: Aḫlāḳ u evṣāfı mühezzeb gūyā bürūd-ı zemānda bir ṭırāz-ı müẕehheb būstān-ı āstānı ravż-ı müzehher...

Mehemmed Emīn: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīfdür ki envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile mevṣūf-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ḥilye-i kemālāt-ı bī-nihāyet ile müzeyyen idügi nūr-ı ḫūrşīd-i rūşenden meşhūr u maʿrūf...

Merdümī: ...aḫlāḳ-ı ḥüsne ve infāḳ-ı ḥasenesi eşʿār-ı dil-peẕīri gibi memdūḥ u meşhūr...

Mustafa (2): Mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i afāḳā olan ʿumde-i erbāb-ı istīhāl ü istiḥḳāḳ...

Mustafa (4): ... fażl u ʿirfān ile imtizāc u ītilāfı ve abā vü eslāfı gibi mekārim-i aḫlāḳ ile tamām ittiṣāfı var maḫdūm-ı pesen-dīde evżāʿ u ḥamīde eṭvārdur. Bu sinnde bu deñlü maʿārif ü feżā'ili cāmiʿ olup ve hengām-ı şebābda ki eyyām-ı hevā vü hevesdür evḳāt-ı ḫuceste-sāʿātin taḥṣīl-i leṭā'if ü kemālāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār itmekle nuḳāve-i rūzgār ve ḳıdve-i maḫādīm-i sütūde-eṭvār olduġı mūcib-i ḥayret-i erbābü'l-bāb idügine şübhe vü irtiyāb yoḳdur.

Muʿīdī-i Diger: ...envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ile meşhūr her ciheti mükemmel ü maʿmūr bir ẕāt-ı meʿālī-mevfūrdur.

Monlā Çelebi: Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı şerīf-i vācibü't-teşrīfi ferā'id-i maʿārif ü feżā'il ve ḳalā'id-i ḥüsn-i şemā'il ile muḥallā vü müzeyyen ruḫsār-ı pür-envārında maḫāfil-i iḳbāl ü devlet żiyā-yı ḫūrşīd-i ʿālī-meberret gibi rūşen ü muʿayyendür.

Meylī (2): ...ṣadr-nişīn-i mecāmiʿ-i mekārim ü efḍāl farṭ-ı merāḥim ve eşfāḳ u meziyyet-i istīhāl ü istiḥḳāḳla... cāmiʿü'l-menḳūl ve ẕāt-ı ḥamīde-fiʿāl ve ḥażret-i sütūde-evṣāf u ḫıṣāl...

Meylī (3): ...ṣıfāt-ı ḥamīde vü simāt-ı pesendīde mekārim-i āḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile pīrāste bir vücūd-ı şerīf ve bir ẕāt-ı laṭīfdür...

Nişānī-i Sānī: ...şıfat-ı seḫāda ḫātem-i zemān ẕāt-ı meliki melekāt-ı maḥāsin-şıfāt ile rāḍi'l-libān ve mekārim-i aḫlāḳla şerīkü'l-ʿinān ġamām-ı inʿāmı zemīn ḳılup ḫāṣṣ u ʿāmma müdām sākib-i baḥr-i bī-kerān iḥsānınuñ feyż-i reşeḥātı çemenzār-ı murād-ı erbāb-ı istiʿdāda dā'imā müteḳāṭir-i müteʿāḳıb idi.

Nevʿī: Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı sütūde-şıfātı kemāl-i fıṭnat ve ḥüsn-i fıṭrat...

Niyāzī (3): Ḥaḳḳā ki maḫdūm-ı ḫōş-ṭabʿ ve nīkū-ḫaṣā'il ve şīrīn-şemā'il...

Vusūlī: ...aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı pesendīdeyi cāmiʿ maẓhar-ı envār-ı mekārim-i aḫlāḳ mir'āt-ı cemāl-i merāḥim-i eşfāḳ ve mihr-i sipihr-i merātib-i bedr-i ʿālī-ḳadr...

Hüdāyī (2): Bu eyyāmda kelimāt-ı sencīde ve ebyāt-ı pesendīdeleri mekārim ü aḫlāḳ-ı ḥamīdesi gibi maʿrūf u meşhūr...

m) Yiğitlik (Şecāat)

Tezkire'de söz konusu edilen cesaretin ve yiğitliğin bazen sadece sıfat olarak kullanıldığı bazen de uzun uzadıya anlatıldığı görülmektedir.

Sultan Bāyezīd:... ol şehenşāh-ı nāmdār dilīr-i maʿreke-i gīrūdār şehzāde-i Behmen ṣalābet-i cān-zāde-i Rüstem şecāʿat dürr-i ṣadef-i şāhī...

Sifālī: Egerçi şīr-pīşe-i mehābet ve dilīr-i meydān-ı şecāʿat olup küffār-ı nā-bekār ile kārı ceng ü peykār üzre olmağla tīġ-i bī-dirīġ ile ol kefere-i fecerenüñ yirini ḳaṣr-ı caḥīm idüp ve her ḳanda simāk-ı rāmiḥ gibi bir nīzedār ẓāhir ü bedīdār olsa... Lākin efʿāl-i şenīʿa vü ḳabīḥa ve aḥvāl-i kerīha vü vaḳīḥa ile daḫı şöhretnāk ḫūn-ḫār u seffāk Ḫudā-yı ẕü'l-celālden bī-vehm ü bī-bāk idi.

Şānī (2): ...zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur.

Sunʿī (3): ...emīr-i mezbūruñ şecāʿat u merdāneligi ve nafʿ-ı meydānda nihāyet-i ferzāneligi ẓuhūr itmegin

Adnī: Ḥāris-i dīvān-ı ʿadālet fāris-i meydān-ı şecāʿat u besālet...

Vusūlī (2): ...küffār-ı nā-bekār ile dā'imā ceng ü peykār pīşesi ve ācām u ākām-ı şecā'at ü besālet-müdām künām u bīşesi olan esed-i żārum... ...şīt-ı ṣadā-yı ma'delet ü seḫāveti eyvān-ı sarāy-ı cihāna ġulġule virmişdür. Ḥaḳḳā ki bu ṭā'ife-i şerīfeye 'ādet ve fırḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabī'at olan seḫā vü şecā'at ile ma'rūf kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup maṭ'ūn-ı lisān-ı aḳrān olmaḳdan mecrūḥ-i ḥüsām ü sinān olmaḳ evlā ve cebīn-i ḥayātda gülgūne-i cinānı nişān olmaḳdan pīşānī-i ẕātda naḳş-ı memāt-ı ẓāhir ü 'iyān olmaḳ aḥrā idügine cāzim olan merdān arasında āyet ve miyān-ı ümerā-yı şāh-ı cihānda mişāl-i rāyetdür... Küffār-ı nā-bekār bucaḳ bucaḳ ḳal'a-i sipihr gibi muḥkem ü refī' yirlere ḳaçsa ekābir-i ṭarīḳ ile vuṣūl bulmamaḳ emr-i muḥāl ve her ser-keş-i ġaddār mār-ṣıfat delikden delige girse nīze-i ḫūn-ḫān anı ininden çıḳarmamaḳ maḥż-ı ḫayāldür. Küffār-ı Engürüsüñ binā-yı ḥayātı şiddet-i vebāsından inkibāb u inkirās üzre ve ṣarṣar-ı esb-i ṣabā-reftārından esās-ı vücūd-ı ḍalālet istīnāsı inhidām u indirās üzredür... Perçem-i tīġ-ı şecā'ati şāne-zede-i dest-i devlet ve ṭurre-i müşgīn-rāyeti pīrāste-i meşşāṭa-i fetḥ ü nuṣret...

n) Cömertlik, Eli Açıklık

Tezkire'de cömertlik, kısa ve genel tavsiflerle ele alındığı gibi uzun uzun tavsif ve tasvirlerle de anlatılmıştır. Bu uzun anlatımlarda bazı şahısların evini herkese açıktığı, sık sık ziyafetler verdiği ve herkesin elinden tuttuğu görülür.

Hazret-i Hace Efendi: Haḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve unṣūr-ı laṭīfdür ki gülistān-ı āsitānlarına āb-ı revān gibi yüz uran muta'aṭṭışān-ı vādī-i miḥen-i zemen āb-ı cūy-ı ḫūy-ı nīkūlarından āb cūy u sīrāb ve ġamām-ı in'ām u nevālarınuñ reşeḥāt u ḳaṭarātı ile 'āmme-i 'ālemüñ gülistān-ı āmānī vü āmālī ser-sebz ü şādābdur... ṭā'ife-i şerīfe-i 'ulemā ve elvān-ı sa'ādet-nişān-ı ḳulūbü'ş-şu'arā ḫazā'inü'r-raḥmanda menzil ü mekān iden fırḳa-i laṭīfe-i şu'arā ve sā'ir-i aṣḥāb-ma'ārif ü

erbāb-ı leṭā'ifüñ ġonçe-i cinānı nesā'im-i in'ām u iḥsānlarıyla ḫandān ve her birinüñ ḫāṭır-ı maḫzūn ve dil-i şikeste ve maġbūnı elṭāf ve mekārim-i ez-ḥadd-ı bīrūnlarıyla mesrūr u şādān olmışdur... ṭāvūs-ı riyāż-ı ḫiyāż-ı 'ulüvv-i himem bānī-i mebānī-i luṭf u kerem müşeyyid-i esās-ı mekārim ü ḥüsn-şiyem maṣdar-ı ef'āl-i ḥisān-müsnedün-ileyh mürüvvet ü iḥşān āyīne-i cemāl-i fażl u kemāl maṭla'-ı envār-ı ḥüsn-maḳāl...

Sultan III.Murad: ...ol pādşāh-ı 'adl u dāduñ ol ḫāḳān-ı sa'ādet-nihāduñ ol Cemşīd-i sipihr-iḥtişāmuñ ol İskender-i ferīdūn-ġulāmuñ ol āftāb-ı ālem-tāb-ı ḫilāfetüñ ol deryā-yı 'ummān-ı cihān-ı re'fetüñ ol muġīs ü mu'īn-i mülk ü dīnüñ ol vāşıḳ-ı ḥable'l-metīn-i şer'-i mübīnüñ Dāver-i rūy-ı zemīnüñ ol baḥr-ı seḫā ve kūh-ı vaḳār u temkīnüñ...

Sultan Murad Han: 'Ulemā-yı dānişverāne meyl ü raġbeti ve ṭā'ife-i şerīfe fużelā ile ṣoḥbet ü ülfeti olup mir'āt-ı żamīr-i hünerverān hemīşe manẓūr-ı naẓar-ı in'ām u iḥsānı ve sefīne-i seniyye aşḥāb-kemāl müstaġraḳ-ı deryā-yı seḫā-yı firāvānī idi.

Sultan Mehemmed Han: Zemān-ı sa'ādet-iḳtirānlarında himmet-i 'ālīleriyle ẓāhir olan ehālī vü mevālī diyār-ı Rūmda belki bir merzbūmda olduġı ma'lūm u meczūm degüldür. Eṭrāf u eknāfdan 'ulemā vü eşrāf-ı Ka'be-i cenāb-ı mekārim-ittişāfın maṭāf idüp fażla-i mevā'id-i 'avā'id-i keşīrü'l-isrāfın vech-i ma'īşet ve sebeb-i kifāf itmişler idi. Ḥikāyet olınur ki bu ṭā'ife-i şerīfeye kemāl-i meyl ü maḥabbetlerinden ḥavme-i ḥimāyetlerinde olan kavābil-i zemāndan dānişmend ü mu'īd ve ṭāleb ü müstefīd her kim var ise ism ü resmi ile defter idüp ḥużūr-ı şerīflerinde ṣaḳlarlar idi ki bir manṣıb-ı cedīd maḥlūl olsa ḳangısı lāyıḳ u ma'ḳūl ise taḳlīd itmekle binā-yı sarāy-ı 'ilm ü kemāli teşyīd iderler idi. Bu müdde'āya şāhid-i ṣādıḳ nūr-ı āftāb gibi lāmi' ü ṣārıḳdur ki muḫayyem-i 'asākir-i nuṣret-me'āsir ve muḳarrer-i āyāt-ı celālet-meẓāhir olan Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede esās-ı vücūdı ḫak-ı mekremet ü cūd ile siriṣt olmış müşākil ü mümāşil-

i Heşt-Behişt ki her birinüñ ḳubbesi ḳımme-i felek-i devvār vāṣıl ve her birinüñ ṣaḥn-ı pehni sāḥa-i bāġ-ı rıḍvāna muḳābildür.

Sultan Bāyezīd Han: Mefāriḳ-i cümle-i ḫalā'iḳda bāriḳ ü lāmiᶜ hemīşe ḫaber-i ṣaḥīḥ-i luṭf u kerem ve ḥadīs̱-i ḥasen-i ḥüsn-şiyemi erbāᶜ ü aşḳāᶜ-ı cümle-i bilādda muttaṣılü'l-isnād u muᶜanᶜan ve āṣār-ı elṭāf-ı bī-şümārı netā'ic-i ḳıyāsāt-ı manṭıḳı gibi müdellel ü müberhen olup ṣavmaᶜa-i ḳaṭṭān-ı eḳālīm-i sebᶜa revā'iḥ-i fevā'iḥ-i inᶜām-ı ᶜāmmı ile muᶜaṭṭar u maḥāfil ve menāzil-i eᶜālī vü esāfil meşāᶜil-i eşfāḳ ü inṣāf-ı kāmil ve ḳanādil-i maḥāsin-i evṣāf ve luṭf-ı şāmili ile münevver olmış idi.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Ve bir ḫāḳān-ı pür-maᶜdelet ü iḥsān idi ki nesā'im-i aḫlāḳ-ı ᶜıṭrsāyında ġonçe-i murād-ı ᶜālemiyān şüküfte vü ḫandān ve tāb-ḫūrde-i ramżā-yı cevr olan teşne-lebān ḳaṭarāt-ı zülāl-i efḍālinden reyyān ve her ṭarafdan sūḫtegān-ı bādiye-i ḥırmān olanlar sāyebān-ı maᶜdelet ü iḥsānında pür-ferāġ u āmān idi.

Sultan Selīm Han: Seḥāb-ı luṭf-ı bī-ḥisābı aġṣān-ı bustān-ı imkāna feyż resān olmaġla şeyḫ ü şābb iktisāb-ı nežāret ve taḥṣīl-i leṭāfet ḳılurlar idi ve ġamām-ı iḥsān u inᶜāmı ḥadā'iḳ u riyāż-ı ekvāna bārān olmaġla pīr ü cevān maġmūm u şādān İrem-i kerem ve ravża-i niᶜamından ictinā-yı s̱imār-ı bī-ḥadd ü kerān iderler idi.

Tābiᶜī: Cevdet-i ṭabīᶜat u ẕekā vü fiṭnat ve luṭf-ı fiṭrat sebebi ile...

Celīlī (4): Seḫā vü mürüvvet ve şān u mekremet ve dervīşī vü meskenet ile şöhre-i dār u diyār...

Hāletī: ...ḫayli kerem ü seḫāvet ile meẕkūr...

Dervīş Hasan: Fi'l-vāḳiᶜ nāmı gibi ḫulḳı ḥasen nāzik-ṭabᶜ ve ehl-i süḫan yārān u iḫvāna ḫayr-endīş maᶜārif ü kemālātı ṭālib ve aṣḥāb-ı cāh u celālden hārib bir dervīş-i dil-rīşdür.

Rızāyī (2): Ġāyetde güşāde-ṭabīᶜat laṭīf-ṣoḥbet kes̱īrü'l-muḥāvere leẕīlü'l-müsāmere ḥulüvvü'l-mükāfiḥa laṭīfü'l-münādeme olmaġla ümerā vü ᶜulemā ile yār-ı

ġār ve maḳbūl-ı cümle-i ṣıġār u kibār olmış idi. Merḥūm-ı merḳūm bu fażīlet ile ser-efrāz ve gülistān-ı cihānda her ḫaṣlet ile serv-i sehī gibi mümtāz idi ki ol nehr-i sā'il hergiz nehr-i sā'il itmeyüp rāst geldügi cerrāre mekārim-i dāresin ṣarf idüp ḳā'ide-i mekārimde aṣl ṣarfdur diyü sebeb-i men' ü ṣarfa ḳaṭ'en iltifāt itmez idi ve yanında virecek dirhem ü dīnārı olmasa yanında olan yārān u iḫvāndan ḳarż alup virmegi farż-ı 'ayn ve 'ayn-ı farż bilür idi. Çünkim naḳīr ü ḳıṭmīr aḥvāl ü eṭvārı ma'lūm-ı ṣaġīr ü kebīrdür.

Sürūrī (2): Ṭoḳuz yıl bī-vaẓīfe geçinüp mihmān-ḫāne-i dünyāda hāle-miṡāl yine süfresi güşāde ve mihr ü māh gibi ḳurṣ-ı nānı āyende vü revendeye şeb ü rūz āmāde olup bī-dirhemlikden ġonçe-miṡāl derhem olmış iken bir kimseye māfi'ż-żamīrīn iẓhār itmeyüp rāz-ı derūnından ağız açmaz idi ve berg-i çenār gibi eli yufḳa iken yine ẓıll-ı vücūdına iltıcā idenlere sāye-endāz idi.

Sifālī: Bā-īn cümle-i cūd u seḫāsı nihāyetde ve baḫşiş ü 'aṭāsı ġāyetde idi.

Sābirī (2): Ḳużāt u vulāt arasında seḫā vü 'aṭāyla pür-iştihār her ḳanda olursa ġurebā vü fuḳarā ve ẓürefā vü şu'arā ile yār-ı ġār...

Ārifī (2): ...feżā'il ü mekārim ile enīs ü me'lūfdur.

Abdü'l-vehhāb: Merḥūm ḫayli bülend-şān seḫā vü kerem ile şöhre-i zemān mā-mülki mebẕūl evżā' u eṭvārı maḳbūl dil-berān-ı melāḥat-āyīn ile celīs ü ḳarīn idi.

Alī Çelebi: ...mihr-i sipihr-i mekārim-i aḫlāḳ māh-ı cihān-tāb-ı 'ālem-i istiḥḳāḳ baḥr-ı muḥīṭ-i feżā'il ḳāmūs-ı le'ālī-i ḥüsn-i ḫaṣā'il...

Kātibī (3): ...meşhūr envā'-ı maḥāsin ü mekārim-i nā-maḥṣūra ile ma'rūf u meẕkūrdur... şu'arā vü ẓurefā ile ülfet ve a'yān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp cur'a-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara müdām ṣaçılur ve sefere-i in'ām u a'ṭāsı āyende vü revendeye 'ale'd-devām açılur idi... Şināverān-ı feżā'il ü ma'ārif ve ġavvāṣān-ı deryā-yı kemālāt u leṭā'if olanlar sāḥil-ḫāne-i cūd u nā'ilinde lenger bıraġup cezīre-i āstānından şulanurlar ve ḥāciyān-ı luṭf u nevāl her gün Ka'be-miṡāl maḳām-ı me'ālī-me'ālin ṭolanurlar idi.

Mehemmed Efendi: ...ġamām-ı ikrām u inʿāmı seḥāb-ı mumaṭṭardur.

Mehemmed: ...vücūd-ı pür-cūdı bir ismdür ki maṣdar-ı saʿādetden müştaḳdur

Mehemmed Emīn: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīfdür ki envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile mevṣūf-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ḥilye-i kemālāt-ı bī-nihāyet ile müzeyyen idügi nūr-ı ḫūrşīd-i rūşenden meşhūr u maʿrūf...

Meylī (3): ...cevdet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ve envāʿ-ı mekārim ve eṣnāf-ı seḫā ile emṣāl ü ekfāsından serv-i bālā gibi mümtāz ü müstes̱nā ve cemāl-i ḥāl-i ferḥunde-meʾālī zīver-i mahāreti ve ḥaliye-i celiye-i saʿādet ile müzeyyen ü muḥallā ve mirʾāt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı muṣaḳḳal-i maʿārif ü kemālāt ile rūşen ü mücellādur.

Nişānī-i S̱ānī: ...ṣıfat-ı seḫāda ḫātem-i zemān ẕāt-ı meliki melekāt-ı maḥāsin-ṣıfāt ile rāḍīʾl-libān ve mekārim-i aḫlāḳla şerīküʾl-ʿinān ġamām-ı inʿāmı zemīn ḳılup ḫāṣṣ u ʿāmma müdām sākib-i baḥr-i bī-kerān iḥsānınuñ feyż-i reşeḥātı çemenzār-ı murād-ı erbāb-ı istiʿdāda dāʾimā müteḳāṭir-i müteʿāḳıb idi.

Nihānī (2): Ḥaḳḳā ki merḥūm Ṭuraḳ Çelebi ʿināyet-i seḫā vü infāḳ ile şöhre-i āfāḳ olup inʿām-ı ʿāmmı feyż-i ġamām gibi dāʾim olmaġla dil-i teşnegān-ı ḫarr u ḥıramān olanlar rikāb-ı saʿādet-iḳtirānına mülāzım idi. Ol eyyāmda olan şuʿarāyı āyende vü revendeden niçe fuḳarāyı āb-i iḥsān-ı bī-ḥisābı ile maʿmūr ve her birinüñ ḫāṭır-ı vīrānını inʿām u nevāziş-i bī-kerānla maʿmūr ider idi. Bir yir mi var idi ki bārān-ı iḥsānı anda müteḳāṭir olmıya gün olurdı ki ebr-i dest-i güher-pāşı niṣār-ı cevāhir-i zevāhir ḳılmıya mücmelen ḥayāt u zindegānīden bu zemān-ı ġaddārda behredār olmaması maʿlūm ve erbāb-ı tecārüb-i ḥāl-i cihāna meczūm idi ki ḫazāʾin ü defāʾin-i eyyām baḫşiş-i dest-i iḥsān u inʿāmına vefā itmez idi ve zemāne-i denī vü ḫasīsi ol deñlü cevher-i nefīsüñ infāḳ olmasına taḥammül ḳılmaz idi.

Vuṣūlī: ...aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı pesendīdeyi cāmiʿ maẓhar-ı envār-ı mekārim-i aḫlāḳ mirʾāt-ı cemāl-i merāḥim-i eşfāḳ ve mihr-i sipihr-i merātib-i bedr-i ʿālī-ḳadr...

Vusūlī (2): ...ṣīt-ı ṣadā-yı ma'delet ü seḫāveti eyvān-ı sarāy-ı cihāna ġulġule virmişdür. Ḥaḳḳā ki bu ṭā'ife-i şerīfeye 'ādet ve fırḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabī'at olan seḫā vü şecā'at ile ma'rūf kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup ma'ūn-ı lisān-ı aḳrān olmaḳdan mecrūḥ-i ḥüsām ü sinān olmaḳ evlā ve cebīn-i ḥayātda gülgūne-i cinānı nişān olmaḳdan pīşānī-i ẕātda naḳş-ı memāt-ı ẓāhir ü 'iyān olmaḳ aḥrā idügine cāzim olan merdān arasında āyet ve miyān-ı ümerā-yı şāh-ı cihānda miṣāl-i rāyetdür. Ḥaḳḳā ki bu ṭā'ife-i şerīfeye 'ādet ve fırḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabī'at olan seḫā vü şecā'at ile ma'rūf kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup...

Hüdāyī (2) cömert: Bu eyyāmda kelimāt-ı sencīde ve ebyāt-ı pesendīdeleri mekārim ü aḫlāḳ-ı ḥamīdesi gibi ma'rūf u meşhūr...

o) Adalet, Doğruluk

Tezkire'de sultan ve şehzadelerin yanısıra Adnī ve Vusūlī (2)'nin adaletli oluşundan bahsedilmiştir.

Sultan III.Murad: Bir sulṭān-ı 'adālet-nişāndur ki zemān-ı salṭanatında kemān-keclik ile nām u nişān bulduğiçün her zemān giriftār-ı ālām-ı keşākeş ü zülf-i mehveşān-ı ḥaver-liḳā ġāret-i dil-i 'āşıḳān-ı bī-ser ü pā idüp esbāb-ı cem'iyyet-i ḫāṭırlarını dil-i hüner-verān gibi pejmürde vü perīşān itdügiçün dā'imā aḥvāli derhem ü müşevveşdür... Dā'imā evżā' u eṭvārı dā'ire-i inṣāfdan bīrūn olduğıçün bezm-i eyālet ve meclis-i 'adāletinde defden ġayrı bir kimesne dest-i āferīden ṭapanca görmemişdür. Ney daḫı aña dem-sāz olduğıçün işi feryād u fiġān olsa 'aceb degüldür. Ve her zemānda ḥāli ḫāric-i şer' ü ḳānūn olmaġın çeng ü ḳānūndan özge kimse kimseden ḍarb u şikence yimemişdür. Rebāb daḫı anlar ile hem-āvāz olmaġla dā'imā kārı nāle vü zārī olsa bedī' ü ġarīb degüldür... ol pādşāh-ı 'adl u dāduñ ol ḫāḳān-ı sa'ādet-nihāduñ ol Cemşīd-i sipihr-iḥtişāmuñ ol İskender-i ferīdūn-

ġulāmuñ ol āftāb-ı ālem-tāb-ı ḫilāfetüñ ol deryā-yı ʿummān-ı cihān-ı re'fetüñ ol muġīs̱ ü muʿīn-i mülk ü dīnüñ ol vās̱ıḳ-ı ḥable'l-metīn-i şerʿ-i mübīnüñ Dāver-i rūy-ı zemīnüñ ol baḥr-ı seḫā ve kūh-ı vaḳār u temkīnüñ... Bü'l-ʿaceb raḳḳāşdur ki müdām raḳṣ u semāʿda iken dā'ireden çıḳmaz ve bir üstād-ı gūyendedür ki bu deñlü naḳş u ṣavt oḳıyup her-bār ʿamel ü kārda iken bir kerre uṣūlden düşmez bu ne ḥāletdür ki pergārvār ʿālemi zīr-i pāyına alup dünyāyı geşt ü güẕārda iken aṣlā dā'ireden bīrūn olmaz bir cānbāz-ı siḥr-bāzdur ki elinden terāzū gitmez ve bir ṣayrafī-i naḳḳāddur ki bāzār-ı cihānda mīzān u miʿyārsuz bir kār itmez.

Sultan Mehemmed Han: Deryā-yı salṭanat u maʿdelet-güsteri ḫūrşīd-i āsmān-re'fet ü ẕerre-perveri...

Sultan Bāyezīd Han: Bir pādşāh-ı saʿādet-destgāh ve bir şehenşāh-ı maʿdelet-penāh idi ki raḳabe-i istiṭāʿata mülūk-ı musaḫḫar-ı ribḳa-i iṭāʿatı ve şeref-i müfārıḳ-ı mülūk-ı āfāḳ dürretü't-tāc-ı inḳıyād u mütābaʿatı idi. Āftāb-ı ʿālem-tāb-ı ʿadl u re'feti ki sipihr-i salṭanat u ḫilāfetden şāriḳ u ṭāliʿ olmışdur... Niçe zemān emn ü amān üzre fermān-fermāy-ı cihān olup ḫalḳ-ı ʿālem baḫt-ı bīdārlarında ġunūde ve bereket-i ʿadl u dādlarıyla şerr ü şūr ve fitne vü fesād uyḫuda idi.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: ...iftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān kisrā tāc-baḫş u Ferīdūn-ı kāmrān nezāret-i baḫş-ı çemen-i sulṭānı zīnet-efzā-yı eyvān-ı ḥükūmet-rānı Cemşīd-i Müşterī-mihr ü kīn İskender-i Keyvān-ḥaşem ü temkīn Behrām-ı Mirrīḫ intiḳām Dārā-yı Ḫūrşīd-ġulām Ḫüsrev-i nāhīde bezm Ferīdūn-ı ʿUṭārid-ḥazem āftāb-ı seyyāre ḫadem Efrāsiyāb-ı Māh-rāyet u ʿalem rezm ü veġāda ḳadr-küşiş bezm-i seḫāda ḳażā-baḫşiş fāris-i meydān-ı şecāʿat u ʿadālet mübāriz-i maʿārik-i şehāmet ü celālet... Ve bir ḫāḳān-ı pür-maʿdelet ü iḥsān idi ki nesā'im-i aḫlāḳ-ı ʿıṭrsāyında ġonçe-i murād-ı ʿālemiyān şükūfte vü ḫandān ve tāb-ḫūrde-i ramżā-yı cevr olan teşne-lebān ḳaṭarāt-ı zülāl-i efḍālinden reyyān ve her ṭarafdan sūḫtegān-ı bādiye-i ḥırmān olanlar sāyebān-ı maʿdelet ü iḥsānında pür-ferāġ u āmān idi.

Sultan Bāyezīd: ...ḥabb-ı ḥubb ve toḫm-ı vālāsı zemīn-i bāl-i ehālī-i dünyāda nigāşte vü mezrūʿ olup sefāʾin-i aḥvāli bādbān-ı ṣalāḥ u sedād ile muḳteżā-yı ḥāl ve murtażā-yı bāl üzre cārī ve lemʿa-i bāriḳa-i ihtimām u ictihādından ẓulmet-i ẓulm u bī-dād ketm-i ʿademde mestūr u mütevārī idi.

Adnī: Ḥāris-i dīvān-ı ʿadālet fāris-i meydān-ı şecāʿat u besālet...

Vusūlī (2): ...ṣīt-ı ṣadā-yı maʿdelet ü seḫāveti eyvān-ı sarāy-ı cihāna ġulġule virmişdür. Ḥaḳḳā ki bu ṭāʾife-i şerīfeye ʿādet ve firḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabīʿat olan seḫā vü şecāʿat ile maʿrūf kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup maṭʿūn-ı lisān-ı aḳrān olmaḳdan mecrūḥ-i ḥüsām ü sinān olmaḳ evlā ve cebīn-i ḥayātda gülgūne-i cinānı nişān olmaḳdan pīşānī-i ẕātda naḳş-ı memāt-ı ẓāhir ü ʿıyān olmaḳ aḥrā idügine cāzim olan merdān arasında āyet ve miyān-ı ümerā-yı şāh-ı cihānda miṣāl-i rāyetdür. Ḥaḳḳā ki bu ṭāʾife-i şerīfeye ʿādet ve firḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabīʿat olan seḫā vü şecāʿat ile maʿrūf kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup...

ö) Hasislik ve Cimrilik

Tezkire'de "Lākin denāʾet ü ḫissetde daḫı mertebe-i nihāyete vāṣıl idi" şeklinde cimriliği ile söz konusu edilen tek şair Zuhūrī'dir.

p) Büyüklenme, Kendini Beğenme

Tezkire'de "ḫod-bīn ü ḫod-nümā, kibriyā" terimleriyle kendini beğenmişlik, kibirlilik ve bencillik Emīrek, Hātemī ve Sāniʿī'de söz konusu edilmiştir.

Emīrek: Līkin küteh-ḳāmet ü ḳaṣīr-bālā ḫayli ḫod-bīn ü ḫod-nümā kimesne idi.

Hātemī: Yine bu cümle ile merḥūmuñ kibriyāsından ve kemāl-i istiġnāsından rivāyet iderler ki mevālī-i ʿaṣrından ʿilmle mevṣūf Süpürge Saçağı dimekle maʿrūf

kimesne mezbūra varup cārūb-mişāl rūy-ı ibtihāli yire sürdükde çendān iltifāt itmedügi meşhūr ve ḫalḳ arasında mezkūr olduḳda ẓurefādan biri Mü'eyyedzādenüñ göge baḳmaḳdan eli degmez ve yire hergiz naẓar itmez ki süpürgeyi göre dimişdür.

Sānī'ī: Lākin ġāyetde ḫōd-bīn ü ḫōd-nümā kendüyi ḥikmetde Ebū ʿAlī Sīnā bilüp şiʿrde ferīd-i dünyā semā-yı belāġatüñ bedr-i lāmiʿi ve ḳaṣr-ı felek-i ḳadr-i feṣāḥatüñ bānī vü ṣāniʿi geçerdi.

r) Acayip Tavırlar ve Kusurlar

Tezkire'de bazı şairler acayip tavır ve kusurlarıyla da incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Me'ālī: ...ġarīb şekl ü ṣūret ve ʿacīb vażʿ u hey'et...

Mü'min: Vālid-i ʿaliyyü'ş-şān mezbūr ile Merḥabā Efendide şerīk olmaġla evżāʿ-ı ʿacībe ve aḥvāl-i rekīkine ıṭṭılāʿları olmaġın ʿacā'ib ü ġarā'ibini rivāyet ü ḥikāyet buyururlar idi.

Emānī-i Sānī: Hemān ʿaybı oldur ki ol dil-ber-i bā-kemāl herkesüñ ayaġına varmaġla ibtiẕāl bulmışdur. Ve erzen-mişāl lā-yuʿadd velā-yuḫṣā olmaġla erzān-ı bahā olmışdur.

Hāce Çelebi Efendi: Hemān ʿaybı ol idi ki ehl-perver degül idi. Belki fā'iḳü'l-aḳrān olan efāżılı ḳadḥ itmek semtine mā'il idi.

Zeyneb Hatun: Hemānā ʿaybı ol idi ki bi-ḥasebi'l-ẓāhir ṭā'ife-i zenāndan maʿdūd ve nām-ı ḫuceste-fercāmı cerīde-i ricālde mevcūd degül idi. Ammā ki ḥilye-i ricāl olan maʿārif-i kemāl ile muḥallā vü müzeyyen zümre-i nāḳıṣātü'l-ʿaḳlden iken kāmiller miyānında ḫayli mükemmel ü muʿanven ʿarūs-ı maʿārif ü kemālātı tutuḳ-ı iḫtifā ve niḳāb-ı iḥticābla maḫfī vü mestūr olmayup gülgūne-i melāḥat ve ḫaṭṭ u ḫāl-i leṭāfetle merġūb ve manẓūr-ı cumhūr olmaġın maṭmaḥ-ı enẓār-ı her merd ü zen olmışdur.

Subhī (2): Hemān ʿaybı oldur ki Aġazādenüñ īʿādesinden mülāzım olmış idi.

Şemsī Paşa kusuru: Hemān ʿaybı ol idi ki bu deñlü muḳarrib-i selāṭīn-kāmkār ve reʿāyāt u ʿināyet-i erbāb-ı kemāle ṣāḥib-i miknet ü iḳtidār iken terbiyet ü nevāzişlerinde ihmāl idüp mücerred ḳīl ü ḳāl çerb-zebānlıḳ ile iktifā ḳılup belki bu mertebeyi ġāyet-i luṭf u mürüvvet olmaḳ gösterür idi.

Zaʿīfī (3) kusuru: ...kendüyi ʿacz ü żaʿfa nisbet itdügünden ġayrı żaʿf-ı ḫilḳati daḫı var idi. Egerçi Gülistānı şerḥ itmişdür. Lākin ḥaḳīḳatde ṣāhid-i ʿilm ü maʿrifeti ḫarc itmişdür.

Muʿīnī (2): Hemān ʿaybı oldur ki aṣḥāb-ı devletden ẓahīr ü muʿīni yoḳdur.

s) Başkalarını İncitme ve Rahatsız Etme

Devrinde hiç kimseyi eliyle ve diliyle incitmeyen, gıybet etmeyen şairler Ubeydī ve Alī Çelebi'dir.

Ubeydī: Bir kimesne ḫulḳından rencīde ve murġ-ı ḫāṭır-ı ādemiyān dest ü zebānından remīde degül idi.

Alī Çelebi: Ol zemāndan berü ḫidmet-i fuḳarāyı ki ser-māye-i saʿādet-idünyā vü uḫrādur kendüme lāzım u lāzib ve ẕimmet-i himmete farż u vācib bilürüm. Ve merḥūm-ı merḳūmuñ ḫaṣā'iş-i ʿaliyye ve ḫaṣā'il-i celiyyesinden biri daḫı bu idi ki mecālis-i ʿālīlerinde dā'imā feżā'il ü maʿārif ve eṣnāf-ı celā'il-i leṭā'if söylenüp ġıybetde iken kimesneyi ẕemm ü ġıybet kendülerinden ṣādır olmaz ve ḳadeḥ-i ḳadḥ mecālis-i pür-ṣenā vü medḥlerinde dā'ir olmaz idi. Maḳālāt-ı kemālātdan kelimāt-ı naḳş-simāta nevbet demez idi ve herkes metāʿ-ı fażlın ʿarż itmekden naḳż-ı ʿarż miknet olmaz idi ve ṣoḥbet-i pür-leṭā'if ü menāḳıblarına duḫūl-ı mesāvī vü meṣālibe ruḫṣat virilmez idi. Dā'imā dest-i iḥsān ile ḳulūb-ı cihānı ābādān iderdi vīrān itmez idi ve her-bār kārı cebr-i noḳṣān idi. Kesr-i ḳalbden hārib ü girīzān idi.

Bir müslimüñ ʿarḳ-ı vücūdını tīġ-i meẕemmet ile münḳaṭiʿ itmez idi ve bir mü'minüñ şīşe-i dilini seng-i nemīmet ile münkesir ü münṣadiʿ ḳılmaz idi.

ş) Temizlik ve Pislik

Tezkire'de temizliği ve titizliği ile söz konusu edilen şairler Alī Çelebi ve Muhyī'dir. Eli yüzü ve kıyafeti bakımından pis olan şair ise Mü'min'dir.

Alī Çelebi: Ḥikāyet buyururlar idi ki mebādī-i ḥāl ve muḳaddemāt-ı aḥvālümde ʿālem-i faḳr u felāketde iken bir gün namāz-ı cumʿada bir aġa-yı bed-girdāruñ ki libās-ı gūn-ā-gūn ile mānend-i būḳalemūn olmış ṭāvusvār ẓāhiri müzeyyen ü mülemmaʿ ammā dest ü pāsı bed-şadāsı gibi aḳbeḥ u eşnaʿ ḳat ḳat dībālar mānend-i piyāz aña būy-ı bed ü ṭaʿm-ı mürrden ġayrı fā'ide virmemiş ve derūn-ı feṣāḥat-meşḥūnına şarāb-ı ġurūrdan özge nesne girmemiş

Beyt : Virmeye şemme ḥalāvet aña mānend-i piyāz

Kīse zer-beftleri cāhil-i nādān ḳat ḳat

Seccādesi yanına rāst geldükde eṭvār-ı faḳīrāne ve libās-ı dervīşānemi gördükde rūy-ı zehr-ālūd ve cebīn-i meẕellet-fersūdı pür-çīn ü pür-ḫırāş olup benden ġāyetle nefret ü istīḥāş eyledi. Ol ḫannās-ı nesnās libāsını dest-i nekbet istīnāsı ile dāne cemʿ iden ṭuyūr gibi düşürüp kendüye faḳr u meskenet sirāyet ide diyü müte'ellim ü mużṭarib ve āteş-i buġż-ı dervīşān kānūn-ı derūnında mużṭarim ü mültehib idi. Mezbūruñ bu kār-ı ḳabāḥat-āşārından ser-çeşme-i ḫāṭıruma ıġbırār ve āyīne-i żamīrüme şikest ü inkisār gelmiş idi. Bir ḳaç yıldan ṣoñra ol şaḫṣı enḥas-ı ḥāl ve aḳbeḥ-ı eşkāl üzre görüp benüm esbāb-ı āmānī vü āmālüm mülte'im ve ẟüreyyā-miẟāl ferā'id-i ḥüsn-i ḥālüm müctemiʿ ü muntaẓım idi.

Muhyī Efendi: Her metāʿ ki bāzārdan iştirā ide yā aḥbāb u aṣḥābından ihtidā olına hezār-bār āb-ı revānla yevmince anı istiʿmāl itmez idi. Ḥattā midādı daḫı niçe şu ile yumayınca ḳullanmaz idi. Bu bābda ġarā'ib ü ʿacā'ibi bī-ḥadd ü şümārdur.

Mü'min: Destān çirkin ü nā-pāk ve libāsı mülevveş ü vesaḫnāk jūlīde-mūy nā-şüste-rūy eli ibrīk ṭahāreti yapışmamış ve yüzi gözi iġtisāl u vużūyla alışmamış ruhbān olmaġla ḳarīb bir şaḫṣ-ı ʿacīb idi.

t) Rüşvet

Tezkire'de Hasan Çelebi, Özrī'nin kadılık yaparken rüşvet almasından, görevini kötüye kullanmasından dolayı başından azl ve teftişlerin eksik olmadğını "Baʿż-ı bilāda ḳāḍī olmış idi. Ḥākim olduġı arāżī vü memāliki mānend-i Tīmūr pür-şerr ü şūr idüp reh-i istiḳāmetde süst-pā vü rācil-tırāz ve mişāl-i dirhem ü dīnār ne cānibde ise ol semte mā'il olduġından miḥnet-i ʿazl ü teftīş başından zā'il degül idi" şeklinde ifade etmiştir.

u) Diğer Bazı Haller, Zevk ve Alışkanlıklar

Tezkire'de bazı şairler, öğrenme hevesi, av ve satranç merakı, yemeye içmeye düşkünlüğü, ehl-i keyf oluşu, cinlerle ilgilenmesi, kimseyle konuşmaması, sırrını söylememesi, müşkil-güşalığı, utangaçlığı, vakarsız oluşu, inanç zayıflığı, mirane-sipahiyane tavrı ve zalimliği ile söz konusu edilmiştir.

Ārifī (2): Ḥaḳḳā ki müşkilāt-ı ʿulūmuñ ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i taṣavvufuñ müşkil-güşā vü kāşifi ve meydān-ı maʿārif ü kemālātuñ merd-i ʿārifi...

Alī Çelebi: ...āyīne-i re'y-i müstenīri cām-ı cihān-nümā-yı hüner-güsterī ṣafḥa-i żamīr-i münīri müşkil-güşā-yı ʿaḳl-ı müstefāde ve berīd-i ḫāṭır-ı tīz-kāmı rāh-nümā-yı vüfūd-ı ṣalāḥ u sedād...

Lāyihī: Ḫalḳuñ mezbūra fesād-ı ʿaḳīde ile iʿtiḳādı var idi.

Monlā Çelebi: Bu eyyāmda muʿammāya daḫı fi'l-cümle taḳayyüd ile ol fennde gerçekden iştihār bulup ṭabʿ-ı müşkil-güşāları ġāyetde nāmdār oldı.

Mīrī (2): Fenn-i muʿammāda daḫı çoḳ kūşiş ve ṭabʿ-ı müşkil-güşāsı bu vādīde ḫayli verziş idüp...

Vusūlī (3): ...müşkilāt-ı umūrda muʿżılāt-ı umūr-ı cumhūrda aña mürācaʿat olınur. Ḳādir olduḳça herkesüñ meṣāliḥ ü mühimmātına bulınur ṣadāḳat-şiʿār bir ẕāt-ı sütūde-eṭvārdur.

İshak Çelebi: Baʿdehū şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār saṭranç oynarken mezbūrları daʿvet iderler. Bunlar daḫı cübbe vü destār ve monlāyāne vażʿ u vaḳār ile ḥużūr-ı pādşāh-ı kāmkāra vāṣıl ve şeref-i ṣoḥbet ü devlet-i münādemete nā'il olduḳlarında pādşāh-ı meʿālī-medār bunlaruñ evżāʿ u eṭvārından te'eddüb idüp fi'l-ḥāl saṭrançdan ferāġat ḳılup ol şāh-ı pür-intibāh mezbūrlaruñ nafʿ-ı maʿārif ve bisāṭ-ı leṭā'ifde ḳangısı ġālibdür diyü açmazdan imtiḥān ḳaṣd idüp mezbūrlar ile cidd ile muṣāḥabete āġāz ider. Lākin bunlaruñ ferzīn-i ṭabīʿatları keç-revlik idüp fi'l-ḥāl ḥużūr-ı şāhda birbiriyle faḥş ü hezle başlayup biribiriyle esb-i muḥāvere vü leṭā'ifi sürüp evvel didükleri ebyātı oḳuyup sögüşmege başlarlar. Pādşāh-ı melek-ḫıṣāl ibtidā-yı meclisde bunlaruñ bu ḥālinden bī-ḥużūr olup biz muṣāḥib istedük idi bunlar bī-nevālar imiş diyü bir miḳdār baḫşiş ü nevāl ile yine yirlü yirine irsāl ider. Vālid-i firdevs-mekān bu gūne gevher-feşān olurlar idi ki merḥūm Ḥalīm Çelebi ve pādşāhuñ ġayrı muṣāḥibleri bunlara ḥased idüp der-i elṭāf-ı şehr-yār-ı sütūde-evṣāfı mezbūrlara sedd idüp ve manṣūbe-i ḫıyal ile āstān-ı şāh-ı Zuḥal- maḥallden redd itdürmegiçün muṣāḥebet-i hezle bādī olurlar. Bunlar daḫı bir miḳdār tevaḳḳuf iderler görürler ki muṣāḥabet bu gūne olur. Anlar daḫı muvāfaḳat iderler. Lākin ibtidā-yı ṣoḥbet ve muḳaddeme-i müvāneset olmaġın pādşāh bunlardan nefret idüp mezbūrlaruñ ḫiffet-i efʿāl ve denā'ib-i aḥvāllerine istidlāl ider.

İlāhī-i Diger: Keyfiyyet-i ḥāli eşʿārından rūşen ü aşkār olur.

Celīlī: Ḫalḳdan tevaḥḥuş u inʿizāl üzre olmaġın kimesne ile ḳīl ü ḳāl itmeyüp faṣl-ı mümeyyiz-i taʿrīf-i insān olan nuṭḳ u beyānı bi'l-külliye ibṭāl itmiş idi. Niçün söylemezsüz diyü ḫiṭāb idene yemīnüm vardur diyü cevāb virürdi.

Zeynelī: Baʿż-ı s̱iḳāt-ı aʿyāndan istimāʿ olınmış idi ki Sulṭān-ı mezbūr meẕkūruñ muḫannes̱liginden rencūr olup şiʿār u dis̱ār-ı ṭā'ife-i zenān olan nez gibi giderüp ordu-yı hümāyūnında gezdürüp miyān-ı ṣaġīr ü kebīrde teşhīr eylemiş.

Sürūrī (2): ...bir kimseye māfi'ż-żamīrin iẓhār itmeyüp rāz-ı derūnından ağız açmaz idi...

Sifālī: Lākin efʿāl-i şenīʿa vü ḳabīḥa ve aḥvāl-i kerīha vü vaḳīḥa ile daḫı şöhretnāk ḫūn-ḫār u seffāk..

Şeyhī (3): Her-bār merāret-i meşaḳḳat-i ṭaleb-i ʿirfān meẕāḳ-ı dil ü cānına āb-ı ḥayāt gibi leẕīẕ ü maṭlūb ve beyāż u sevād-ı kitāb naẓar-ı baṣīretinde ḫaṭṭ-ı jengār ve ruḫsār-ı pür-envār-ı dil-berān-ı melek-dīdār gibi maḥbūb u merġūb idi.

Sıdkī: ...ʿazā'im ü daʿvet-i cinne meşġūl olmağla sālik-i vādī-i ġarīb olup insāniyyeti münseliḫ ü mefḳūd belki ol ṭā'ifeden maʿdūd olmaḳ mertebesine ḳarīb olmış idi. Ol ṭā'ifeden efāʿīl-i ʿacībe ve aḳāvīl-i ġarībe naḳl u rivāyāt iderdi.

Ubeydī: Meclisde yārāndan biri bir kelām-ı laṭīfe-āmīz söylese mānend-i ḥayā şerm ü ḥayādan ʿaraḳ-rīz olurdı.

Atā'ī:

Naẓm: Güc görse her kişi der-i sulṭāna ʿazm ider
Şimdi ʿAṭā'īye güci sulṭān ider dirīġ

...keyfiyyet-i ḥāl īrād olınan eşʿār-ı dürer-bārından mefhūmdur.

Me'ālī: ...sekīne vü vaḳārdan daḥı bi'l-külliye ʿārī idi.

Muhyī Efendi: Merḥūm-ı merḳūm ġāyetde ekl ü şürbe mülāzım u müdāvim ve ḥarīṣ ü nāhim mü'ekkel ü muṭʿām olup miʿdesi gūyā bir tenevvür idi ki dāḫil olan eṭʿime fi'l-ḥāl sūzān olup vücūdında es̱er-i nümāyān olmaz idi veyā bir deryā-yı ʿummān idi ki sāḳıṭ u lāḳıṭ olan loḳmāt-ı bī-kerāndan bir anda nām u nişān bulınmaz idi.

Mīrī (2): Evżāʿ u eṭvārı mīrāne vü sipāhiyāne ṣayd u şikār ile muḳayyed olup fürūsiyyetde daḫı nāmdārdur.

Hevāyī: ʿAcebdür ki maḫlaşı gibi hevāyī olmayup ṭarīḳ-i sevāyı elden ḳomamışdur.

3- İNANÇ DÜNYASI (Dinî-Tasavvufî Düşünce ve Yaşayışlar)

Tezkirecilerin üzerinde önemle durduğu konulardan biri de şairlerin dinî-tasavvufî düşünce ve yaşayışlarıdır. Şairler üzerine yapılan bu tanıtım ve değerlendirmeler, her insanın yapması gereken İslamın şartları ve esaslarını değil de daha çok kişinin kendi arzu ve iradesine bırakılmış faaliyetleri ve yaşayışları kapsar. Tezkire'de bazı şairlerin belirli bir tasavvufî tarikati benimseyerek bir şeyhe bağlandığı görülür. Hatta bunların bir kısmı bir tarikat kurucusu veya ulusu olmuşlardır. Bazı şairler ise belirli bir isim, şekil, statü ve duruma bağlı olmadan dinî-tasavvufî inanç ve düşüncelerini sürdürmüşlerdir. Tezkire'de bu yolda ilerleyen şairler üzerine yapılan tanıtım ve değerlendirmeler ana hatlarıyla şöyledir: Şairlerin tasavvufî düşünceye duydukları arzu ve eğilim, ruhî yatkınlık ve düşkünlük, bu yaşayışa girişin şekli, sebebi, gayesi, zamanı, baş vurulan kişiler, bu yaşayış içerisindeki hal, durum ve konumları vb. (bkz. Öğrenim ve Yetişme, Meslek, Mevki, Geçim Durumları ve İmkanları, Mekan).

4- ŞAHSİYET ZENGİNLİĞİ, DERİNLİĞİ VE OLGUNLUĞU

Tezkirelerde, hemen her şairde aranılan ve üzerinde durulan "kemāl, kāmil, kemālāt, fazl, fazīlet, fāzıl, fezā'il, ma'rifet, ārif, irfān, ma'ārif" gibi tabir veya kavramlar altında ifade edilen bir konudur. Bu hal ve vasıfların kapsamı oldukça geniştir. Şairin öğrenim durum ve seviyesini, ahlak ve mizacını, ilmini, dinî-tasavvufî düşünce ve yaşayışını, meslekî, kültürel ve sanatsal birçok alandaki kabiliyet, ihtisas ve hünerlerini ihtiva eder. Tezkirecinin amacı, bu tabir ve ifadelerle şairin sahip olduğu değerli ve takdire layık olan vasıflarını belirtmektir. Bu bakımdan bu tabirler altında hal ve vasfın olumsuzuna pek rastlanılmaz. Sadece bir derecelendirme ve ifadelerin kullanılışında yoğunluğun olduğu göze çarpar.

Tezkire'de şairlerin sahip oldukları şahsiyet zenginliği ve olgunluğu, bu yoldaki çalışma, çaba ve kabiliyetlerinin sözkonusu edildiği görülmektedir (bkz. Öğrenim ve Yetişme, Mizaç).

Hazret-i Hace Efendi: Elā ve hüve'l-mevla'l-fāżıl ve'n-naḥrīri'l-kāmil sulṭānü'l-'ulemā fi'l-āfāḳ mālikü ezimmeti'l-feżā'il bi-kemāli'l-istiḥḳāḳ 'ilmü'l-hüdā 'allāmetü'l-verā keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-mu'żılāt hüvellezī bi-mekārimi'l-aḫlāḳ fi'l-āfāḳ mevṣūf ve fī-ta'dād aṣḥābi'l-fażl ve'r-reşād vāḥidün ya'dilü'l-ulūf mevlā inānü 'ināyetü'l-bāhirete naḥve terbiyeti aṣḥābi'l-'ulūmi ve'l-feżā'il ve sāḥatü devleti'l-ḳāhire maḥaṭṭu riḥāl-i ricāli'd-dehr ve muḫayyemu müncemi'l-efāżıl hüve'l-lezī bi-yedihi mefātiḥu... yünşeru menāşīrü's-sa'ādeti ve'l-iḳbāl meftūḥen ve maḥtūmen. Ḫaberü külli mecdin ve mübtedāhu ve nihāyetu külli fażlın ve müntehāhü ẓıllu bābi'l-ālī müdāren li'l-'ibād dārü'z-zemān-ı 'aliyye vefḳü'l-murād-ı lü'lü-i lālā-ı ṣadef-i vücūd cevher-i yektā-yı ma'den-i luṭf-ı vücūd manẓūr-ı dīde-i a'yān ve şühūd āyet-i sücūd-ı muṣḥaf-ı vücūd muraṣṣa' u tīcāni'l-feżā'il bi-luḳāṭāti'l-leṭā'if muġammirü 'ulemāi'l-eyyām bi-ciddi evvelü'l-feżā'il ve'l-ma'ārif şeh-süvār-ı meydān-ı fażl u 'irfān... intiẓām-ı umūr-ı cumhūr ve żabṭ u rabṭ-ı bilād u

şuğūr taʿyīn-i menāṣıb ve merātib-i erbāb-fāżl u kemāl ve bi'l-cümle celā'il ve daḳā'iḳ-i cāh u celāl taʿlīm ü irşād-ı cenāb-ı pür-ṣalaḥ ve sedādlarına müfevveż ü mevkūl ve her ān levāzım u mehām-ı cümle-i ehl-i islāma mevāẓıb u meşġūl olup... Çünki ol Ḫᾱce-i cihān-ı fażl u ʿirfānuñ neşr-i aḫlāḳ u evṣāflarında meddāḥ u vaṣṣāf olmaḳ ne lāzım ki āyāt-ı vāżıḥü'l-beyyināt-ı maḥāmid-ṣıfāt ve maḥāsin-i ḥüsn-i melekātı mecāmiʿ ü meḥāfil-i lisān benī-i nevʿ-i insānda metluvv ve ḫazā'in-i ṣudūr-ı ins ü cān cevāhir-i zevāhir-i vaṣf-ı ḫalḳ-ı ʿaẓīmi meşḥūn u memlū olmışdur.

Sultan Mehemmed Han: Medāris-i şemāniyye binā itmekle ḳadr-ı ḳaṣr-ı ʿilmi şiʿrā-yı Yemāniyye irgürüp ʿilm ü kemal gökde istedügin yirde buldı ve mevā'id-i fevā'id-i fażl u efḍāli ile sāḥa-i ʿaẓīmü's-mesāḥa zemīn ü zemān ṭoldı.

Sultan Korkud: Miyān-ı şehzādegānda ʿilm ü kemāl ile serv-i ser-efrāz gibi fā'iḳ ü mümtāz ve ṭabʿ-ı melek-nihād ve ẕihn-i müstaḳīm-i pür-sedādı ʿālem-i rüşd ü reşādda ṭayerān iden şehbāz-ı bülend-pervāz idi.

Sultan Cem: ... cāmiʿ-i kemālāt u maʿārif bedr-i lāmiʿ-i şerā'if-i leṭā'if olan şehr-yār-ı ferḫunde-dem (Ḥażret)-i Sulṭān Cemdür ki...

Sultan Bāyezīd: Ḥaḳḳā ki şehr-yār-ı mezbūr maʿārif ü kemālāt ile āşinā ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı maʿārif ü leṭā'if-i bī-kerān ile rūşenā bī-ḥadd ü lā-yuʿadd kemālāt u ʿirfānı olup bu ḥāl ile rebāb-ı kemāl yanında ḫayli nām u nişānı var idi.

Ahmed Efendi: Ẕāt-ı melek-ḫaṣleti niṣāb-ı dānişveri ve belāġat ü kemāl-i fażl-güsteri ve berāʿatdan ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir ve zevḳ-i mütekāṡir olduğı *keş-şemsi fī evḳāti'l-hevācir* rūşen ü ẓāhir ve celī vü bāhirdür.

Ahmed: Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik olup dānişmend iken...

Āzerī: ...ol devḥadan muttaṣıf-ı maʿrifet ü kemāl olup cümle-i iḫvānınuñ evlā vü ercaḥı ve emṡāl ü aḳrānınuñ eşʿar u efṣaḥıdur.

Edāyī: ...erbāb-ı maʿrifetdendür.

Esʿad Çelebi: İrādet-i ezeliye gerden-i eyyāmı ḳalā'id-i feżā'il-i bī-encāmla müzeyyen itmege müteʿallik olmışdur... Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı ḫūrşīd-enāretinüñ ufḳ-ı maʿrifet ü fażīletden bir mertebede ẓuhūr u ṭulūʿı... vücūd-ı bī-ḳarīninüñ çemenzār-ı dāniş ü temkīnden ol vechle bürūz u nübūʿı vardur ki ʿan-ḳarīb ʿināyet-i kerīm-i mucīb ile ercā-yı çemen-i cihān ve ancā-yı gülşen-i cinān-ı ehl-i iẕhān ezhār-ı ẕikr-i cemīl ve medḥ-i cezīli ile mürevveḥ ü müzeyyen ve şimāḫ-ı sükkān-ı dā'ire-i imkān ṣīt u ṣadā-yı feżā'il ü ʿirfānla memlū vü muṭannen olması mübeyyen ü muʿayyendür.

İshak Çelebi: Baʿdehū merḥūm Çivizāde ve İsrāfīlzāde ile gelüp İstanbulda Muḥyi'd-dīn Efendi Rūmili ḳāżīʿaskeri Ḳādirī Efendi Anṭolı ḳāżīʿaskeri iken mezbūrları Ayaṣofyada üç günde üç ʿilmden imtiḥān idüp her biri ḳıdve-i cihān ve ser-āmed-i zemān aṣḥāb-ı temyīz miyānında bu ḥālle cümlesi müsteṣnā vü mümtāz ve her biri gülşen-i fażl u kemālde serv-i ser-efrāz pūte-i feżā'il ü maʿārifde kendülerini māh sāl fi'l-eyyām ve'l-leyāl ḳāl itmiş vācibü'l-ikrām ve'l-iclāllerdür.

Āgehī: ... ʿilm ü dāniş ve kemāl-i bīniş ile meşhūrdur.

Emānī-i Sānī: Ḥālā mir'āt-ı ḳalbini mıṣḳal-i kemālat ile meclüvv ve ḫazīne-i sīnesini cevāhir-i zevāhir-i maʿārifle meşḥūn u memlū itmekle saʿy-ı tāmm ve cidd-i ihtimāmı vardur.

Emrī: Ḥaḳḳā ki diḳḳat ü nezāket-i maʿānīde ṣānī-i Kemāl-i Iṣfahānīdür.

Ānī: Ammā maʿārif ü kemālātı bī-şümār...

Ānī-i Diger: ...pesendīde-i erbāb-ı ʿirfān olmış idi.

Ehlī: Ḥaḳḳā ki maʿārif ü kemālāt ehli kavābil ü emāṣil zemānenüñ ehl-i ʿilm ü fażlı ʿulūm-ı keṣīre ve fünūn-ı ʿazīzenüñ aṣl ile żābıṭ-ı ebvāb u fażlıdur.

Ehlī: ...emṣāl ü aḳrān ve ikfā vü iḫvānı miyānında feżā'il-i bī-şümār ve maʿārif-i bisyār ile iştihār bulmışdur... Her ciheti maʿmūr-ı feżā'il ü kemālātla meşhūrdur.

Bezmī-i Diger: Fā'iḳü'l-aḳrān ṣāḥib-i ʿilm ü ʿirfān...

Bekāyī-i Diger: ...şehristān-ı dil ü cānı fażl u ʿirfān ile maʿmūr ve ravż-ı bāl-i melek-ḫaṣā'ili bārān-ı bī-kerān-ı feżā'il ile memṭūr ʿilm ü kemālāt ile ʿālem-i meşhūr

Bahāyī: ...ḳılāde-i maʿārif ü kemālāt ile müteḥallī ve yek-rān-ı cinān-revāḳı meydān-ı fażl u ʿirfān ve miżmār-ı taḥḳīḳ ü iẕʿānda müsābıḳ u muṣallī olan ʿulemādandur.

Behiştī-i Diger: baʿdehū Çorlıda ḫiṭābet ve ḫalḳa vaʿẓ u naṣīḥata meşġūl olup tā ḍem-i intiḳāl ü irtiḥāl ol ḥāl üzre ber-ḳarār u ber-kemāl olmış idi.

Tācī: Ehl-i kemālüñ ser-tācı vü serdārı...

Tīgī: Lā-cerem manẓūr-ı ehl-i kemāl olsa revādur.

Sübūtī: Evā'il-i ḥālinde dükkānı mecmaʿ-ı ehl-i ʿirfān ve menbāʿ-ı cümle-i hünerverān idi.

Senāyī-i Diger: maʿārif-i kemālāt-ı müstaḥsene ile maʿrūf emsāl ü aḳrānı miyānında feżā'il ü ʿirfān ile mevṣūfdur.

Cāmīin: ... envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile meşhūr u mevṣūfdur.

Celāl Çelebi: Meẕkūruñ maʿārif ü kemālātda ḫayli medḫali ʿale'l-ḫuṣūṣ ḫoş-nüvīslikde ḳalem gibi eli olmağın...

Cenābī Efendi: Aḳsām-ı ʿulūm u feżā'ilden ṭabʿ-ı kāmilleri...

Cinānī (2): ...dervīş-sīret ṣāḥib-i kemāl ü ehl-i maʿrifet kimesnedür.

Cevrī: Ālām-ı bī-encām-ı manṣıb-ı ḳażāya mübtelā iken yine dā'imā taḥṣīl-i fażl u ʿirfān üzre olup...

Hāletī Çelebi: ...şeb ü rūz şāhidān-ı fażl u ʿirfānla imtizāc u i'tilāfı... Ḥaḳḳā ki ol maḫdūm-ı kāmil ki müstecmaʿ-ı celā'il-i ḥaṣā'ildür. Bu sinnde bu deñlü maʿārif ü feżā'ili cāmiʿ olup...

Hāletī: ...maʿārif ü kemālāt ve sā'ir-i evṣāf u ḥālātı beyne'l-cumhūr maʿrūf u meşhūr idi.

Habībī: ...eylemiş ehl-i ʿilm ü maʿrifet kimesne idi.

Hasîbî: Ṭabʿ-ı kāmili naḳāve-i ʿālem-i vücūd u imkān olan benī-i nevʿ-i insānuñ sā'ir-i envāʿından fażīlet ü meziyyeti ʿilm ü maʿrifetle olduğına ʿālem ü mīzān-ı ẓāhirü'l-beyān... ile sencīde olduḳda meziyyet ü rüchān-ı ehl-i ʿirfān-ı vāżıḥü'l-burhān olduğına...

Hasan Çelebi: ...sarāy-ı vücūdı feżā'il ü ʿirfān-ı nā-maʿdūd ile maḥṣūr u maʿmūrdur... ʿālim ü fāżıl ve ʿārif ü kāmil kimesne idi.

Hasan Çelebi (2): Bu sinn ü sālde bu deñlü maʿārif ü kemālātı ḥā'iz olup az zamānda bu ḳadar feżā'il ü ʿirfānı fā'iz olduğı mūcib-i iʿcāb-ı şeyḫ ü şābbdur.

Hüseyn Çelebi: ...ṭabʿ-ı bā-kemāline emr-i lāzım olmağın...

Hakîmî: Ḥālince maʿārif ü kemālāt ile maʿrūf evḳāt ü sāʿāti taḥṣīl-i feżā'ile maʿrūf ḫalḳdan hārib bir ferd ile me'nūs u me'lūf degüldür.

Halîmî: ...Maḥmūd Paşanuñ luṭf-ı nā-maḥṣūrıyla ẓuhūr iden aṣḥāb-kemālātdandur.

Hayâtî: Zemānesinde... ḫayli maʿārifle şöhret bulanlardandur.

Hayâtî Beg: Sipāh-ı ẓafer-penāh zümresinden ve ol ṭā'ifenüñ maʿrifetle pür-behresindendür.

Hâlisî: ʿUnfuvān-ı cevānı ve reyeʿān-ı şebāb u zindegānīsinde zemān u evḳātın taḥṣīl-i kemālāta maṣrūf ḳılmağla emsāl ü aḳrānı miyānında ḳābiliyyet-i şān ile maʿrūf cevāndur.

Mevlânâ Hüsrev: Ol ḫüsrev-i iḳlīm-i fażl u ʿirfān ḫūrşīd-i ʿālem-i taḥḳīḳ ü īḳān sālik-i memālik-i ḥudūd u rüsūm mencā-yı mehālik-i mesālik ġavāmıż-ı ʿulūm imāmü'l-amme sirācü'l-e'imme mükemmel-i ʿulūmü'l-evvelīn ve'l-āḫirīn mütemmimi maḳāṣıdi'l-müte'aḫḫirīn ve'l-müteḳaddimīn nāẓım-ı maḳāṣidi'l-fürūʿ ve'l-uṣūl ḥāvī hudūdi'l-maʿḳūl ve'l-meşrūʿ Monlā Ḫüsrev Ḥażretleridür ki... Pes elfāẓ-ı ʿacz-ʿunvānla ol ḫüsrev-i ʿālem-i fażl u ʿirfān ve ḫāḳān-ı mülket-i taḥḳīḳ ü iẕʿānı taʿrīf eylemek...

Hızrī: Ḫıżr-miŝāl vāṣıl-ı mā`ü'l-ḥayāt-ı tevḥīd ü ʿirfān olmaġla nā`il-i saʿādet-i cāvidānī ve ḥā`iz-i devlet-i dü-cihānī olmış idi.

Hızr Beg Çelebi: ...ʿālem-i ʿilm ü ʿirfān ʿummān-ı bī-kerān-ı cihān-ı taḥḳīḳ ü īḳān...

Hāce Çelebi Efendi: Menāzil-i celā`il-i ḫaṣā`ilüñ saʿde's-suʿūdı ve cihān-ı kemālāt u fežā`ilüñ āftāb-ı vālā-ṣuʿūdı deryā-yı muḥīṭ-i ʿulūm u fünūnuñ baḥr-ı zeḫḫārı ve ʿālem-i basīṭ-i maʿārif ü leṭā`ifüñ ḫūrşīd-i nevvārı ḥaḳā`iḳ meydānınuñ merd-i dilīri...

Hayālī Çelebi: Muvaşşaḥ-ı ḳalā`id-i ferā`id muḥaşşā-yı Şerḥü'l-ʿaḳā`id olan ʿālim ü fāżıl ve taḥrīr-i kāmil maḳṣad-ı āmāl-i ṭullābü'l-fežā`il muḥarrir-i ḳaṣabātü's-sebaḳ fī miżmāri'l-efāżıl aḫlāḳ-ı evliyā-yı kirām ve aṣfiyā-yı ʿiẓām ile müteḫallıḳ ve emŝāl ü aḳrānından fażl u ṣalāḥ ile mutavaffıḳ olan...

Dānişī: ...dāniş ü kemāl ile mevṣūf ehl-i dāniş ü idrākuñ yegānesi...

Dervīş (3): ...iktisāb-ı melekāt-ı mülkiyye içün pūte-i mücāhedede zer-i kāmilü'l-ayār ṭabʿını ḳāl idüp cāmiʿ-i eṣnāf-ı maʿrifet ü kemāl olmışdur.

Dürrī-i Diger: Erbāb-ı cihet ve aṣḥāb-maʿrifet ḳısmındandur.

Zihnī: ...aṣḥāb-maʿārif ü kemālāt içinde ṣāḥib-i ḫibret ü şuʿūrdur.

Rahīkī: ...yeñiçeri ṭā`ifesenüñ maʿrifet ü kemāle meşġūllerindendür.

Rızāyī (2): Bā-īn cümle her ciheti maʿmūr-ı maʿārif ü kemālāt ile meşhūr emŝāl ü aḳrānı içre kemāl-i ʿilm ü nihāyet-i fażl ile mez̲kūr-ı ṣaḥā`if-i eyyām ve ṣafā`iḥ-i enāmda rüsūm-ı ŝenā ve nuḳūş-ı medḥ ü ıṭrāsı muḥarrer ü mesṭūrdur.

Rūhī: ...Müftī ʿAlī Çelebinüñ ferzend-i melek-ḫıṣāli ve nihāl-i devḥa-i fażl u kemāli idi.

Zīnetī: Gerden-i ġavānī vücūd-ı insānīnüñ zīb ü zīneti olan ḳılāde-i ʿilm ü maʿrifet ile ecyād-ı dil ü cānı müzeyyen ü muḥallā ve āyīne-i sīnesi mıṣḳal-i ʿirfān u dāniş ile muṣayḳal u mücellā iken...

Sālikī: ...ṭarīḳ-i seyāḥatüñ merd-i sāliki ve bu yolda ḳādir olduḳça niṣāb-ı maʿrifetüñ māliki...

Saʿdī (3): Ṣāḥib-i taṣānīf-i fā`iḳa ve mü`ellif-i ḥavāşī-i rā`iḳa mefāḫir-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ-ı maʿārif ve eṣnāf-ı kemālātdan mütereşşaḥ ve me`āsir-i aḫlāḳ u eṭvār-ı büzürgvārı maḥasin-i cemīle ve mekārim-i cezīle ile müteveşşaḥ müftiʾl-enām şeyḫüʾl-islām keşşāfüʾl-müşkilāt ḥallālüʾl-muʿżılāt ecille-i ʿulemā-yı aʿlām ve eʿizze-i fużelā-yı kirāmuñ yegānesi ve nafʿ-ı maʿārif ü feżā`il ve meydān-ı kemālāt u fevāżıluñ ferzānesi...

Suʿūdī: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve vücūd-ı naẓīf ü laṭīfdür ki feżā`il ü kemālāt ile kemā-yenbaġī müzeyyen ü muḥallā āyīne-i sīne-i pür-sekīnesi mıṣḳal-i ḥüsn-i ṣıfātla ʿilā mā hüveʾl-aḥrā muṣayḳal u mücellā olup aḳdām-ı iḳdāmla cemācim ve akmām-ı feżā`il ü fevāżıla teʿallī vü teselluḳ itmekle emsāl ü aḳrānından maʿārif bī-kerānı gibi teferrüd ü tefevvün itmişdür.

Selmān (2): ...belde-i merḳūmenüñ merd-i ṣāḥib-i kemāli idi.

Selmān (3): Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ḳalā`id-i maʿārif ü kemālāt ile müzeyyen ü muḥallā...

Selīkī: Leyletüʾl-berāt gibi aṣḥāb-kemālāt içinde pür-ʿunvāndur.

Sinān Efendi: Mefḫar-ı dānişverān-ı ʿulemā-yı Rūm muḳtedā-yı aṣḥāb-ı fünūn u rüsūm ʿazīz-i mıṣr-ı fażl u ʿirfān...

Şerīfī: Mir`āt-ı sīnesi mıṣḳal-ı maʿārif ile mücellā ve gerden-i dil ü cānı ḳalā`id-i leṭā`if ile muvaşşaḥ u müḥellā idi.

Şemsī Paşa: Ḥaḳḳā ki mīr-i mezbūr aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maḥāmid-i ġayr-ı ʿadīde ile mevṣūf ve emsāl ü aḳrānı miyānında kemālāt u ʿirfān ile maʿrūf ve gülşen-i dil ü cānı ezhār-ı menāḳıb-ı bī-ḥadd ü kerān ile maḥfūf dā`imā evḳāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ḳādir...

Ṣāliḥ Çelebi: ...cenāb-ı feżā`il-güsteri ki mülk-i maʿārifüñ mihteridür...

Sabā`ī: Şāʿir-i kāmil...

Subhī (2): Nafʿ-ı cihānda maʿārif ü kemālāt-ı ferzāne ve envāʿ-ı maḥāsin-i aḫlāḳ u merāḥim ve eşfāḳ-ı ittiṣāfı ḥaḳḳā ki bī-bahānedür.

Sunʿī (8): ...ṣāḥib-ʿirfān ve ehl-i dil ile tehẕīb-i nefs ve kesb-i maʿārif itmege müştaġildür.

Sunʿī (9): ...ṣoḥbet-i aṣḥāb-ı fażl u kemālde dā`im olmaġla gerden-i dil ü cānın kemālāt-ı ʿirfānla pür-kalā`id ü temā`im ḳılmışdur.

Āşık: Ḳużāt içinde ʿilm ü maʿrifet ile meşhūr-ı vilāyet ẕāt-ı fezā`il mevfūzınuñ her ciheti maʿmūr idi.

Ālī: Ḥaḳḳā ki ḳuṭb-ı sipihr-i devvār gibi taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümārda dā`im ü rāsiḫ ve ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı ṭabʿ-ı tābnākı mānend-i ḳımme-i ḳubbe-i eflāk ʿālī vü şāmiḫdür.

Abdu llāh: Fi'l-vāḳiʿ her ciheti maʿmūr beyne'n-nās maʿārif ü feẓā`il ile meşhūr...

Azmī Efendi: Ḥāvī-i feżā`il-i fiṭrī vü kesbī ve müstecmiʿ-i kemālāt u ḫaṣā`il-i vehbī ve fevr-i ʿilm ü fażīlet...

Atā: ...ḫūşe-çīn-i maʿārif-i bī-ḥisābı olmaġla celālet-i şān iktisāb itmiş idi.

İlmī: ...Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem ḥiddet-i ṭabʿ ve cevdet-i fehm ile mümtāz-ı gülistān-ı fażl u ʿirfānda serv-miṣāl keşīde-bālā vü ser-efrāz teyyār-ı zeḫḫār-ı ferā`id-i daḳā`iḳ feyyāż-ı riyāż-ı maʿārif ü ḥaḳā`iḳ merkez-i devvār-ı ʿulūm u ḥikem maṭlaʿ-ı ṣevāḳıb-ı ḥüsn-şiyem (ḥażretleri)dür ki...

Alī Çelebi: ...şemāme-i nükhet-i fażl-ı ʿamīmi nesīm-i bahār gibi her diyāra resīde olmışdur... Būstān-ı cihānda henūz nihāl-i nev-resīde olup benefşe ḫaṭṭ-ı sebz gülistān-ı rūyında demīde olmadın mīve-i fażl u kemāli ber-kemāl olmış ve reşḥa-i aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı ʿayn-ı āb-ı zülāl olmış idi.

İnāyetu llāh: Ḥaḳḳā ki gerden-i vücūd-ı behbūdı ḳalā`id-i maʿārif-i nā-maʿdūd ile müzeyyen ü ḥālīdür.

Avnī: Ḥaḳḳā ki feżā`il ü kemālāt ile ārāste ve gerden dil ü cānı ḳalā`id-i ferā`id-i maʿārif ile pīrāste...

Iyānī (2): ...ehl-i ʿilm ü ʿirfān maḳbūl-ı ṭabʿ u laṭīf-şān kimesne idi.

Gazālī: ...şāʿir-i şīrīn-maḳāli ehl-i maʿārifüñ kākül-i sīm-berān gibi şūrīde ḥāli...

Gamī: ʿAleʾl-ḫuṣūs merḥūm-ı merḳūm envāʿ-ı kemālāt u feżāʾil ile mevṣūf...

Ganī: ...ẕāt-ı kāmilüʾṣ-ṣıfātı envār-ı nuʿūt u evṣāf ile muḥallā vü muvaşşaḥ çemenzār-ı rūzgār nesāʾim-i maʿārif-i bī-şümār ile muḥallā vü mürevveḥ revāyiḥ-i fażl u kemāli... meşāmm-ı cān-ı cihāniyānda fāyiḥ āftāb-ı ʿālem-tāb-ı maʿārif ü leṭāʾifi eṭrāf u eknāf-ı rubʿ-ı meskūnda rūşen ü lāyıḥ olmışdur.

Fürūgī (2): Ḥālā silk-i ḳużāt-ı keṡīrüʾl-ifāżātda dāḫil-i mālik-i memālik-i maʿārif ü feżāʾil... kemālāt-ı külliye vü cüzʾiyyeye şāmil bir ẕāt-ı kāmildür.

Füsūnī: ...mālik-i maʿārif ü kemālāt-ı bī-şümār olmışdur.

Fazlī: Ṣıġar-ı sinninden mülāzemet-i selāṭīn-kāmkār ve mücāleset-i vüzerā ve esāṭīn-i ẕeviʾl-iʿtibār ile müteʾeddeb ve aḫlāḳ-ı eslāf-ı kirām ve ḫaṣāʾil-i emāṡil-i ʿiẓām ile müteḫallaḳ u mütehezzeb olmış idi. Sinn-i bülūġa vāṣıl u bāliġ olmadın enhār-ı maʿārif ü leṭāʾif sebzezār-ı żamīrinden ẓāhir ü nābiʿ olmış idi.

Fikrī-i Diger: ...dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ʿirfān ile rūşenādur.

Fehmī: ...iḥrāz-ı ḳaṣābat-ı fażl u ʿirfānda emṡāl ü aḳrānına maġbūṭ u maḥsūd olup ẕāt-ı pür-cūdı āyet-i muṣḥaf-ı vücūd olmışdur.

Feyzī (2): Şehenşāh-ı ṭabʿ-ı pür-ʿunvānı iḳlīm-i fażl u ʿirfānı żābıṭ u ḥāriṡ ve ber-fehvā-yı *el-veledu sirru ebīhi* maʿārif ü kemālāt-ı pedere vāriṡdür.

Feyzī (3): Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı maʿārif ü leṭāʾifi cāmiʿ ve maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden ehille-i ʿulūm u fünūn-ı ḫāṭır bāriḳ ü lāmiʿ ḥilye-i kemālāt ile ittiṣāfı rūşen ü sāṭiʿdür.

Kānīʿ: Zuʿmınca tekyegāh-ı cihānuñ merd-i ḳāniʿi ve semā-yı maʿārif ü kemālātuñ bedr-i lāmiʿi geçer idi. Lākin cümlesi ḫilāf-ı vāḳiʿ olduġına bürhān-ı sāṭiʿdur ki...

Kurbī: ...ʿilm ü maʿrifetden āgāh bir ẕāt-ı pür-intibāh idi.

Kātibī (4): ...gerden-i dil ü cānı ḳalā'id-i ferā'id-i maʿārif ile müzeyyen...

Kirāmī: Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile maʿrūf u mevsūm ẕāt-ı pür-iḥtirāmı aḫlāḳ-ı kirāmı ile müteḫallıḳ olmağla şöhre-i ḳużāt-ı Rūm olup emsāl-i aḳrānı miyānında serv gibi ser-efrāz ve ṭā'ife-i ḳużāt-ı sütūde-ṣıfāt arasında mānend-i şehbāz cümleden mümtāz u bülend-pervāz idi.

Kemālī: ...nüzhet-ābād-ı ḳalb-i pür-sedādı envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt ile maʿmūr...

Mevlānā Lutfī: ...āvāze-i fażl u ʿirfānı ḳubbe-i zemīn ü zemānı pür-ṣadā ve velvele-i kūs-ı nām u nişānı ʿarşagāh-ı cihān ve eyvān-ı keyvānı pür-ġavġā idüp berḳ-i ḥüsām kelāmı abṣār-ı aṣḥāb-ı enẓārı ḫāṭıf olduğından ġayrı ʿulemā vü fużelā ve ümerā vü vüzerā heybet ü saṭvetinden sehmnāk u ḫā'if idi.

Laʿlī (2): Fi'l-vāḳiʿ envāʿ-ı kemālāt u maʿārif ile āşnā-yı dīde-i dil ü cānı kuḥlü'l-cevāhir-i ʿirfān ile rūşenā... Cenāb-ı kerīm-i vehhābdan meʾmūldur ki hilāl-i vücūdı kāmil ü bāhir olduḳça envār-ı ʿirfānı daḫı mütekāsir ü mütevāfir ola.

Müttakī: Kendüye ābā vü ecdādından mīrāṣ olan ʿilm ü ʿirfānuñ taḥṣīlinde kūşiş ve tekmīl-i maṣārif-i cüz'iyyede verziş itmiş cevān idi.

Mecdī: ...tekmīl-i feżā'il ile ḳandīl-i dil ü cānına iştiġāl virdükden ṣoñra...

Mehemmed Efendi: Ḥaḳḳā ki ġurre-i mecd-i refīʿi nūr-ı ṣabāḥ gibi şāriḳ ve ʿulüvv-i cāh-ı menīʿi kevkeb-i liyāḥ ve ḫūrşīd-i vażżaḥ gibi mütelālī vü bāriḳ maḫāyil-i necābet cebīn-i mübīninden lāyıḥ ve āṣār u envār-ı mehābet ġurre-i ġarrāsından... ẓāhir ü vāżıḥ olup senā-yı senā-rūy-ı pür-ṣafāsından lāmiʿ ve ażvā-yı mecd ü meʿāl pīşānī-i ḫūrşīd-i timsāllerinden rūşen ü sāṭiʿ olmağın vücūd-ı şerīf ü celīli şevāhiḳ-i cibāl-i saʿādete müstaʿlī olması nūr-ı şems ve vücūd-ı emessden eşher ü eceli olup fażl u ʿirfānda emsāl ü aḳrānından mütefevviḳ ve aḳdām-ı mekārim ü efḍāl ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr...

Mehemmed: Eşkāl-i aḥvāli müntic-i mecd ü meʿālī olacağı ne maḥall-i istidlāldur ki kübrā vü ṣuġrā fażl u kemāli cemʿ ü tertīb eylemişdür... ẕāt-ı nīkū-

kârı marżî vü maķbûl nihâyet ḥayâ vü edeb ve sekînet ü vaķâr üzre leyl ü nehâr taḥṣîl-i maʿârif-i bî-şümâra muvâẓıb u meşġûldur.

Mehemmed (2): Henüz nev-sinn ü nev-sâl iken envâʿ-ı maʿârif ü kemâl ile muḥallâ ve mir`ât-ı vücûd-ı behbûdı mıṣķal-ı feżâ`il-i nâ-maʿdûd ile mücellâ olup aķsâm-ı kemâlât bî-ḥadd ü erķâmdan fâ`iz-i ķadeḥ-i muʿallâ olduğı ḥayret-feżâ-yı ulü'n-nühâdur.

Mehemmed Emîn: ...mevṣûf-ı ẕât-ı sütûde-ṣıfâtı ḥilye-i kemâlât-ı bî-nihâyet ile müzeyyen idügi nûr-ı ḫûrşîd-i rûşenden meşhûr u maʿrûf...

Muhyî Çelebi: ...evķât-ı ḥuceste sâʿâti taḥṣîl-i feżâ`il ü ʿirfâna maķṣûr u maḥṣûr envâʿ-ı mekârim ü maḥâsin ile maʿrûf u meşhûrdur.

Medhî: Fażl u ʿirfân ile memdûḥ-ı ḫalķ-ı cihân envâʿ-ı maʿârif ü kemâlât ile ârâste ve ẓâhiri gibi bâṭınî daḫı eṣnâf-ı ḥalel-i leṭâ`if ile pîrâstedür.

Merdî: ...miyân-ı ķużâtda maḥâsin-i ẕât ve ḥilye-i kemâlât ile maʿrûf...

Merdümî: Ḥaķķâ ki miyân-ı ḥalķ-ı cihânda merdüm-dîde gibi maķbûl u manẓûr ve kemâl-i insâniyyet ile beyne'l-cumhûr meẕkûr...

Mestî: ...żamîme-i dâniş ü kemâl ile meşhûr-ı cihân olup...

Mustafa: Ḥaķķâ ki envâʿ-ı feżâ`il ü maʿârifle muḥallâ olmağla beyne'l-aķrân müreffaʿ ü muʿallâ mir`ât-ı ẕâtı mıṣķal-ı kemâlâtla meclâ-yı mücellâ...

Mustafa (2): ...câmiʿ-i feżâ`il-i ünsiyye ve ḥâvî-i ḫaṣâ`il-i ķudsiyye gülistân-ı feyż ü ʿirfânuñ serv-i ser-bülendi...

Mustafa (3): Ẕât-ı pür-maʿârif ü feżâ`ili ve cenâb-ı kerîmü'l-ḫaṣâ`il ve ʿamîmü'l-fevâżılı âsmân-ı fażl u ʿirfânda bedr-i kâmil...

Mustafa (4): ...aķṣâ-yı isticmâʿ-ı maʿârif ü kemâlât semtine maḥṣûr ve ķaṣârâ-yı töhmeti iḥrâz-ı ķaṣabât-ı feżâ`il-i bî-nihâyât cânibine maķṣûr olup... fażl u ʿirfân ile imtizâc u îtilâfı ve abâ vü eslâfı gibi mekârim-i aḫlâķ ile tamâm... Ḥaķķâ ki ol maḫdûm-ı kâmil ki müstecmiʿ-i celâ`il-i feżâ`ildür.

Muʿīdī-i Diger: Mezbūr daḫı beyt-i ʿilm ü kemālde mürebbā olmış ve riyāż-ı fażl u ʿirfānda neşv ü nemā bulmış...

Muʿīnī: ...ṣaḥīḥü'l-aḳāvīl melīḥü'l-efāʿīl keşīrü'l-feżā'il ʿazīzü'l-fevāżıl maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il memdūḥatü'l-şemā'il bir ẕāt-ı kāmilü'ṣ-ṣıfātdur.

Monlā Çelebi: Ve ġonçe-miṣāl ser-tāc-ı aṣḥāb-ı cāh u celāl olmaġla ser-bülend ü ser-efrāz olması muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdür ki fażl u kemāl ile aḳrān u emṣālinden serv-i sehī gibi keşīde-bālā vü mümtāzdur... Bu cümle ile ḫizāne-i derūn-ı feżā'il-maḳrūnı dürer-i ġurer-i maʿārif ü cevāhir nevādir ü leṭā'if ile ol deñlü memlū vü meşḥūndur ki iḥāṭa-i vehm ü ḫayālden bīrūndur.

Mīrzā Mahdūm: ʿUmde-i erbāb-ı fażl u kemāl olduḳlarını iṣbāt içün tekṣīr-i maḳāl ile istidlāl ne lāzım ki nūr-ı mübīn ʿilm-i yaḳīn-ı cebīn-i saʿādet-ḳarīne peder-i pür-iclāllerinden intiḳāl itmişdür.

Mīrī (2): Ḥaḳḳā ki ol cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şān ve celī'l-bürhānuñ āyīne-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīri muṣaḳḳal-ı fażl-ı ʿazīz ve ʿilm-i keṣīr ile muṣayḳal u mücellā ṣaḥā'if ü cerā'id-i ḳalb-i bī-miṣāli erḳām-ı leṭā'if-i celā'il ile muvaşşaḥ ve aʿnāḳ-ı dil-i bī-naẓīr ü hemāli ḳalā'id-i maʿārif ü feżā'il ile müzeyyen ü muḥallādur.

Meylī (2): ...sābıḳ-ı meydān-ı fażl u kemāl... meydān-ı fażl u ʿirfānda emṣāl ü aḳrānından mezīd musābaḳatı olduġı...

Meylī (3): ...mir'āt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı muṣaḳḳal-i maʿārif ü kemālāt ile rūşen ü mücellādur.

Nāmī: Cenāb-ı meʿālī-iktisābı niṣāb-ı fażl-ı bī-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda merḥūm-ı merḳūm ḫidmet-i meʿālī-mersūmlarınuñ hilāl-i vücūdı bī-miṣālini ānen-fe-ānen bedr-i kāmil olup āftāb-ı ʿālem-tāb ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ufḳ-ı ʿizzet ü devletden ṭāliʿ ü lāmiʿ olmaġla pertev-endāz-ı ʿālem-i imkān ve münevver-i zevāyā-yı ḳubbe-i cihān olmasına ʿārif ü ʿālim olmış idi.

Nādirī: Henūz nev-sinn ü sāl iken envā'-ı ma'ārif ü kemāl ile muḥallā ve mir'āt-ı vücūd-ı behbūdı muṣaḳḳal-ı feżā'il-i nā-ma'dūd ile mücellā olup aḳsām-ı kemālāt-ı bī-ḥadd ü erḳāmdan fā'iz-i ḳadeḥ-i mu'allā olduġı ḥayret-fezā-yı ulü'n-nühādur.

Nutkī: ...ma'rifet ü kemāl ile mevṣūfdur.

Nūrī (2): Ma'ārif ü kemālātına nihāyet yoḳdur.

Nihālī (2): ...nihāl-i ẕāt-ı bā-kemāli būstān-ı feżā'il ü ma'ārifde pür-berg ü bār olmış ve ḳaṣr-ı vücūd-ı felek-miṡāli envā'-ı kemālāt u leṭā'ifle pür-naḳş u nigār olmışdur.

Niyāzī (3): Henüz vāṣıl-ı sinn-i şebāb iken ḥā'iz-i ma'ārif ü feżā'il-i bī-ḥisābdur. Hilāl-i vücūd-ı pür-efḍāliniñ maṭla'-ı 'ilm ü kemālden bir vech ile ṭulū'ı vardur ki me'mūldur. 'An-ḳarībü'l-eyyām bedr-i kāmil ola ve āftāb-ı 'ālem-tāb ẕāt-ı kāmyābınuñ maşrıḳ-ı fażl u nevālden bir ḥālle ẓuhūr u süṭū'ı ẓāhir ü bedīdārdur ki mercū vü mes'ūldür.

Neylī: Ḥaḳḳā ki bir cürre-bāz-ı bülend-pervāzdur ki ṣayd ü şikār-ı tezervān-ı feżā'il dā'imā kān ve bir baḥr-ı zāḫir-i 'ilm-i vāfir ve 'ummān-ı bī-kerān-ı fażl-ı mütekāṡirdür ki ḫār u ḫāşāk küdūret ü ḫuşūnetden sālim ü 'ārī olup bārān-ı bahār-ı fażl u 'irfānı kiştzār-ı cihānda mütenāşir ü müteḳāṭir ve ẓuhūr-ı envār-ı ma'ārif-i bī-kerānı meşhūr-ı dīde-i ḫāṭır her-bādī vü ḥāżır ve maḥsūs-ı ḥavāss-ı bāṭın u ẓāhir her muḳīm ü müsāfirdür.

Vālihī (2): Ḥaḳḳā ki aḫlāḳ-ı rażiyye ve eṭvār-ı marażiyye ile ma'rūf feżā'il-i insiyye ve kemālāt-ı ḳudsiyye ile mevṣūf ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envā' ü aḳsām-ı kemālātı ḥāvī vü eḥād-ı nās-ı ḥadīṡ-i fażl-ı bī-ḳıyās ve ḫaber-i meşhūr vaḳār-ı mevfūrını ḫākī vü rāvīdür.

Vālihī (3): ...ma'ārif ü feżā'il ile me'lūf...

Vālī: Vāṣıl-ı sinn-i şebāb ve dāḫil-i reyeʿān-ı ʿömr bā-şitāb iken ḥā'iz-i feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥadd ü ḥisāb olup gerden ü cānı ḳalā'id-i kemālāt ile ḥālī ve sāġar-ı vücūdı raḥīḳ-i leṭā'if ü nevādir ile mālīdür.

Visālī (2): Maʿārif ü kemālātla muḥallā āyīne-i sīnesi mıṣḳal-i fehm ü dāniş ile mücellādur.

Vusūlī: Semā-yı taḥṣīl-i feżā'il ü ʿavārifde bedr-i lāmiʿ... mihr-i sipihr-i merātib-i bedr-i ʿālī-ḳadr ʿālem-i menāṣıb-ı iḳlīm-i maʿārif ü kemālātuñ mīr-i ser-bülendi...

Vusūlī (3): ʿArṣagāh-ı maʿārif ü kemālātuñ merd-i meydānı ve meydān-ı mürüvvet ü fütüvvetüñ fāris ü pehlevānı...

Hātifī (2): Ḫoş-ṭabʿ laṭīf-ṣoḥbet ehl-i ʿilm ve ṣāḥib-maʿrifet kimesne idi.

Hātifī (3): Hem-dem-i ehl-i maḳāl ve maḥrem-i aṣḥāb-kemāl olmaġla taḥṣīl-i ḥāl itmişdür.

Helākī: ...ol ṣāḥib-i ʿirfān niçe zemān cāmiʿ-i cihānda muḳaddem ü pīşvāmuz idi.

Yahyā Çelebi: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīfdür ki envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile mevṣūf ve bir maḫdūm-ı ʿālīdür ki eṣnāf-ı mekārim ü meʿālī ile meşhūr u maʿrūf sebzezār-ı cinānı bārān-ı ʿirfān-ı bī-kerān ile ser-sebz ü ṭarī ve gülistān-ı dil ü cānı cūybār-ı maʿārif-i bī-şümār... Lā-cerem meydān-ı bünyān-ı fażl u ʿirfānında kümeyt-i lisān ve tevsen-i beyān keşīde-i ʿinān olsa revādur ve her-çend ol şeh-süvār-ı meydān-ı maʿārif ü kemālāt ve ḥilye-i ʿulūm u feżā'ilde ḥā'iz-i ḳaṣabāt olan cenāb-ı mekārim-āyātuñ hevā-yı medḥ ü ŝenāsı bālā-yı heft-āsmāndur.

Yūsuf: ...ṣāḥib-i ʿirfān-ı maʿārif ü kemālāta ṭālib bu maḳūle leṭā'if ü nevādirde birāderine hezār-bār ġālibdi.

5- HÜNER VE KABİLİYETLER

Tezkire'de şairlerin şiir dışında kalan çeşitli sanat ve kültür dallarında sahip oldukları hüner, kabiliyet ve becerileri üzerinde önemle durulmuştur. Tezkireci, bunların çoğunun hangi dalda veya nelerden ibaret olduğunu açıkça belirtmiştir. Bazılarında ise "pür-hüner, ehl-i hüner, her fenhde māhir, kābil, kābil-i şān" gibi genel ifadeler kullanmıştır. Tezkire'de söz konusu edilen hüner ve kabiliyetlerin içine ses güzelliği, saz icrası, güzel yazı yazma, güzel konuşma ve resim yapma vb. girmektedir (bkz. Meslek, Mevkî, Geçim Durumu ve İmkanları; İlmî Durum ve Seviye, Mizaç ve Ahlak).

Tezkire'de en çok rastlanılan hüner ve kabiliyet hattatlık ve katipliktir. Güzel yazı yazma hüner ve kabiliyete sahip olan şairler şunlardır:

Tābi'ī: Ḥüsn-i ḫaṭṭı gibi eş'ārı ḫūb...

Dā'ī-i Diger: ...ḥüsn-i ḫaṭṭı ḳalem-miṡāl ile getürmiş bir dervīş-i dil-rīşdür.

Dānişī: ...ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir 'adīl ü naẓīri nādir kimesne idi.

Zārī-i Diger: Ġāyetde ḫōş-nüvīs ve Riyāżī ile dānişmendligi zemānında celīs ü enīsi idi.

Safī (2): ...ḥüsn-i ḫaṭṭdan ḫaṭṭı olmağın...

Sādık: Ḫaṭṭı ḫūb ve āṡār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı merġūb olmağın eş'ārı mecmū'alarda kendi ḫaṭṭı ile mektūbdur.

Sādık (2): ...ḥüsn-i ḫaṭṭı olmağla çoḳ nevādir ü leṭā'if ve ḥaḳā'iḳ u ma'ārifi nāmıḳ olup...

Sabrī (2): Gülistān-ı rūyında sebze-i ḫaṭṭ-ı dil-cūyı ẓāhir olmadın ḳalem-miṡāl ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir olmış idi.

Ulūmī: Ḥüsn-i ḫaṭṭı olmağla niçe devāvīn ü resā'ile fā'iz ve ḫaylī leṭā'if ü kemālātı ḥā'iz olmış idi.

Ahdī: ...ḥüsn-i ḫaṭṭ ile ma'rūf olan ekābir ü a'yāndandur.

Merāmī: Maṭbaḫ-ı sulṭānīde abā ʿan-cedd āş-pez iken kendüsi ḥüsn-i ḫaṭṭda miṣāl-i āş-pez olmağın...

Meylī: Ḥüsn-i ḫaṭṭa tamām meyli olup bī-ḥadd ḳıṭʿalar cemʿ idüp niçe muraḳḳaʿlar düzdürüp sermāye-i ʿömr ü zindegānī ve nuḳūd-ı nā-maʿdūd u emvāl-i bī-kerānı aña ṣarf itmiş idi.

Nāmī (4): Ḥüsn-i ḫaṭṭı daḫı maḳbūl eşʿār u ebyātı gibi ḥüsn-i ḳabūle mevṣūl olmışdur.

Vasfī (2): Luṭf-ı naẓmı gibi ḥüsn-i ḫaṭṭı daḫı ḳalem-miṣāl ele getürmiş...

Yazısının güzelliğinin yanısıra katiplik yapan şairler de vardır.

Tābiʿī: ...hevā-yı ḫoş-nüvīsi ile ṣanʿat-ı kitābetde mahāret peydā idüp ḳalem-miṣāl murādını ele getürmiş ve mānend-i destār kārını başına yitürmiş idi.

Zeynī: Kātibzādelik töhmeti ile taḥrīr ü imlāsına ʿaleʾl-ḫuṣūṣ eşʿār-ı dil-güşāsına ḫayli iʿtiḳādı vardur.

Kātibī (4): Fenn-i kitābetde ḳalem-miṣāl māhir ve ḳalem-rev-i cihānda ʿadīl ü naẓīri nādir olmağla ḥālā reʾīsüʾl-küttāb-ı sulṭānīnüñ nāʾibi ve celāʾil ü daḳāʾiḳ-i umūr-ı ḫāḳāniyyenüñ kātibidür.

Mesīḥī: Aḳsām-ı ḫaṭṭda mahāret-i tamām ve ḫoş-nüvīslikde ḳudret-i mā-lā-kelāmı olmağın merḥūm ʿAlī Paşanuñ kātib-i Dīvānı ve ʿUṭārid-ṣıfat muḥarrir-i aḥkām-ı celālet-ʿunvānı olmış idi.

Tezkire'de belirli bir yazı şekli verilerek tavsif ve takdire muhatap olan şairlerin yanısıra bütün yazı şekillerinde başarılı olan şairler de bulunmaktadır.

Sāfī: Ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳi gibi eşʿārı daḫı ḫūb ve nāzik ü merġūbdur.

Mustafa (3): Tā'ife-i ʿulemā ki ḥüsn-i ḫaṭṭdan ḥaẓẓları olmayup ekṡeri bu saʿādetden bī-behredür. Ammā ki cenāb-ı mevlevī ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳde ḫōş-nüvīslik ile tamām şöhreverdür.

Selmān (2): Daḳīḳ ü celī ḫaṭṭuñ envāʿında eli var ve her ʿilme ḳādir ve ʿilm-i edvārda māhir idi.

Āftābī-i Diger: ...ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra üslūb-ı taḥrīrde māhir ve ḫaṭṭuñ ḳalem gibi aḳsāmını yazmağa ḳādir...

Emīrī-i Diger: Ḳalem gibi eṣnāf-ı ḫaṭṭda mahāreti...

Cefāyī: Maʿārif-i cüz'iyye ve aḳsām-ı ḫaṭṭdan ḫaṭṭ-ı evfāsı ve şiʿr ü ʿilm-i ḥisābda yed-i ṭūlāsı var idi.

Sırrī (2): Muẓaffer Sırrīsi dimekle müştehir merd-i pür-maʿārif ü hünerdür. Kitābetde rāsiḫ ü māhir ve ḳalem-miṡāl her güne ḫaṭṭı yazmağa ḳādir idi.

Kātibī: Kitābet ṣanʿatında māhir ve ḳalem-miṡāl her güne ḫaṭṭuñ nesḫine ḳādir olmağın...

Tezkire'de en çok rastlanılan hüner ve kabiliyet dallarından bir diğeri de musikî ile ilgilidir. Ses güzelliği, her hangi bir sazı çalabilme, böylece gerek ses ve gerek sazla güzel icra, musikî bilgisi ve eser besteleme vb. hal ve faaliyetler, bu kabiliyet ve hünerin kendisini gösterdiği alanlardır. Bu hüner ve kabiliyete sahip şairlerin hepsi sayılan faaliyetlerin tümüne sahip değildir. Bunlardan bir kısmının sadece sesi güzeldir.

Edāyī Beg: ...ol fenn-i pür-iʿtibārda ṣāḥib-i iştihār ve luṭf-ı edāsı ḥüsn-i ṣadāsı gibi maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣār olup...

Hüseyn Çelebi: ...ḫulḳ-ı ḥasenine ḥüsn-i ṣadā ve luṭf-ı edā żamīme olup...

Recā'ī: Ḥüsn-i ṣadāsı gibi...

"...ve sāzuñ aḳsāmında mahāret-i tāmmı olduğından ġayrı mālik-i ḥüsn-i ṣadā idi" ifadesinden Emīrek'in güzel sesinin ve saz çalabilme kabiliyetinin olduğu

anlaşılmaktadır. Tezkire'de ses, saz, icra, musikî bilgisi gibi hüner ve kabiliyetlerin birçoğunu birarada bulunduran şairler de vardır.

Sultan Korkud: Ve fenn-i mūsīḳīde tamām mahāreti olduğından ġayrı sāz-nevaḫtlikde bī-bedel ve bu ʿilmde daḫı ṣāḥib-ʿamel idi... Vālid-i firdevs-mekān meclis-i feżā'il ü ʿirfānlarında gevher-efşān olup buyururlar idi. Ḥüseyn ʿAvvād ki ʿūd-nevāzlikde üstād-ı māhir ve bu fennde ʿadīl ü naẓīri nādir āvāze-i sāz-ı dil-sūzı mānend-i ʿūd-ı ḳamārī meşāmm-ı cihān ve dimāġ-ı rūzgārı müşg-bār u muʿaṭṭar iderdi ve Zöhre-i Zehrā-yı ḥüsn-ṣadā ve nefḥa-i cān-fezāsı meclis-i semādan indürüp dem-i nevāḫtinde ḫunyāger iderdi... Üstādı olan Zeynü'l-ʿābidīnden ki diyār-ı ʿAcemden gelmiş bir üstād-ı nāmdār ve sāzkār-ı rūzgār idi ki āvāze-i kemānçesini gūş idenlerüñ ḳaddi kemān olup bī-reyb ü gümān nāle vü fiġān vāṣıl-ı ḳubbe-i cihān olup ʿarşa-i nevāḫtde kemān-ı kemānçesini ele alup tīr-i pür-te'şīrin rāst itdükde istimāʿ idenlerüñ murġ-ı cānı tīr-miṣāl evc-i semāya perrān olurdı. Rivāyet ü ḥikāyet ider idi ki diyār-ı nāmdār-ı ʿAcemde merzūbūm-ı Rūma ḳadem başduḳda bir müddet ḫidmet-i şehenşāh-ı emced Sulṭān Aḥmed ile ser-āmed olmış iduḳ. Baʿdehū Sulṭān Ḳorḳud bu diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda āvāze-i iştihārımuz istimāʿ idicek birāderlerinden bizi der-ḫāst itmiş idi. Biz daḫı destūr ile ḫidmet-i şehzāde-i mezbūre revān olup müsāʿidet-i ṭāliʿ ile burc-ı saʿādetde ol kevkeb-i saʿd ile ḳırān itdükde ehl-i Rūm daḳā'iḳ-i sāza vāḳıf u diḳḳat ve nezāket-i naġamāta ʿārif olmazlar ẓann idüp bī-vaḳt u ihtimām bir faṣl sāz çalup itmām itdükde ol şehr-yār-ı kāmkār dürc-i dehānından īṣār-ı gevāhir-şāhvār idüp buyurdılar ki ẓāhir üstād-ı nāmdāruñ āvāze-i iştihārlarına düşen ve ṣadā-yı iʿtibārlarına lāyıḳ u sezādār olan ol degüldür ki bu fennde iḳtidārları hemān bu miḳdār ola *kellimu'n-nāse ʿalā ḳadri ʿuḳūlihim* fehvāsıyle iʿmāl olınup bu ʿamelde ʿadem-i izʿānımuza göre ihmāl itdiñüz. Bu fennde bizüm daḫı cüz'ī ʿamelimüz ve elden geldükce sāz-nevāḫtlikde elümüz vardur diyüp rūḥ-efzā nām-sāzlarını iẓhār ü ibrāz idüp perdaḫte āġāz itdiler. Ḫaḳḳā ki bir meclis itdiler ki Zöhre-i çarḫ-ı berīn felekden hezār-aferīn idüp

naġamāt-ı mevzūne-i zīr ü bām ve elḥān-ı bedīʿa-i ḫūş-naġamına üstādān-ı zemān bī-şümār taḫsīn iderdi. Bu ḫacālet ü şermsārından ḳāmetüm çeng gibi kemān olup āteş-i cān-güdāz-ı inkisārda ʿūd-mis̱āl sūzān oldum. Āḫirü'l-emr ben daḫı maḳdūrımı bez̠l idüp bir faṣl daḫı sāza āġāz idüp hevā-yı diger ve ʿālem-i berterden pervāz itdükde ḥużūr-ı şerīflerinde maḳbūl olup ḳabūl-ı ṭabʿ-ı pür-uṣūllerine mevṣūl oldı... zer-i meskūkdan bir tell-i ʿaẓīm ü bālāsına nis̱ār-ı şükūfe-i sīm idüp hezār-iʿtiz̠ār ile buyurdılar ki siz Sulṭān Yaʿḳūb ve Sulṭān Ḥüseyn Bayḳaranuñ dāḫil-i meclis-i pür-ʿunvānı olup maẓhar-ı elṭāf-ı firāvānı ve maṭraḥ-ı eşiʿa-i āftāb-ı iḥsānı olduñuz aña nisbet bunlar deryādan bir ḳaṭre ve āftābdan bir z̠erredür. Ḥāl-i ān ki şehenşāh-ı mezbūr ol itdügi īs̱ār-ı dirhem ü dīnārı ol pādşāh-ı kāmkārlar niçe rūzgārda itmedükleri żavve-i mehtāb gibi ẓāhir ve nūr-ı āftāb gibi rūşen ü bāhirdür.

Sāgarī: Muṭāyebāt u nevādirde ḫayli māhir naẓīri nādir ehl-i sāz berbaṭ-nüvāz...

İşretī: ...mālik-i ḥüsn-i ṣadā olmaġla naġme vü nevā taḳrībiyle iḫtiṣāṣ-ı tāmm...

Garāmī: Ṣāḥib-āvāz ṭanbūr-nevāz ehl-i sāz kimesne idi.

Müslimī Efendi: ...zemzeme-i ṭarab-engīz ile ḳumrī-i ḫōş-elḥān olmış idi...

Niyāzī: Şāʿir-i mezbūr fenn-i mūsīḳīde māhir olmaġla eks̱eriyyā murabbaʿ-gū olup...

Hem sesi hem yazısı güzel olarak tavsif edilen şair Zihnī (3) ve Sunʿī (5)'dir.

Zihnī (3): Cüz'iyyātda māhir ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir Türkī vü Fārisī eşʿārı ve muʿammeyāt-ı bī-ḥadd ü şümārı olduġından ġayrı fenn-i mūsiḳīnüñ gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iştihārı idi.

Sunʿī (5): ...āvāz-ı ḫūb ve ḫaṭṭ-ı merġūb...

Tezkire'de "nakkāşlık" diye anılan ve genel olarak resim ve süsleme sanatı şeklinde ifade edilen hüner ve kabiliyet sahasında Sāʿī (2) vardır.

Sāʿī (2): Naḳḳāşlıḳda Mānī-i Şāni ve Şānī-i Mānī Erjeng naḳş u taṣvīrinden reng alup muṣavverān-ı Çīn naḳşına ḥayrān olup hezār taḥsīn ile ṣad-āferīn idüp āṣār-ı ḳalem-i mūyīnini gördükde

Mıṣrāʿ : Ḳaldurup ḫāme-ṣıfat barmağın īmān getürür

Dest-i Behzād-nişānı resm-i ṣūret-i mehveşān eylese cümle-i ʿālem ṣūret-perest olur ve meclis-i bezminde tertīb ü tezyīn itdügi sāġar-ı zerrīn ve ḳadeḥ-i sīmini seyr idenler medhūş u mest olur. Ṭaleb-i kemāl u maʿrifet ve taḥṣīl-i levāzım-ı belāġata saʿī ve riʿāyet-i ṣanāyiʿ tamām mürāʿī naḳş-ı ṣuver-i maʿnāda māhir...

Güzel konuşmada hüner ve kabiliyete sahip olan şairler ise Sāgarī ve Hāşimī'dir.

Sāgarī: Muṭāyebāt u nevādirde ḫayli māhir naẓīri nādir ehl-i sāz berbaṭ-nüvāz...

Hāşimī: ...aʿnāḳ-ı dil ü cān ḳılāde-i leṭā'if-i beyān u maʿānī ile pür-vişāḥ ve temā'im-i envāʿ ve aḳsām-ı kelāmda māhir ü rāsiḫ bir maḳbūl-ı nāẓımdur.

Tezkire'de şairlerin meslek, mevkî ve çeşitli alanlarda sahip oldukları hüner ve kabiliyetler de vardır. Bunların "ulūm-ı akliyye ve nakliyyede māhir, ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede ḫayli rāsiḫ ü māhir, āteş-bāzlıḳda nihāyetde mahāreti var, aḳsām-ı eşʿārda mahāreti, fenn-i belīġ-i inşāda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā" vb. ifadeler içinde verildiği görülmektedir.

Emrī: Ve tārīḫde dāḫi ḳudreti ve nihāyetde mahāreti vardur.

Enverī: Mezbūruñ āteş-bāzlıḳda nihāyetde mahāreti var idi.

Āgehī: Ḥaḳḳā ki ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir ve maʿārif-i külliyye vü cüz'iyyede ʿadīl ü naẓīri nādir...

Bekāyī-i Diger: Sā'ir-i feżā'illerinden fażla aḳsām-ı eşʿārda mahāreti...

Belīġī: Taḥṣīl-i maʿārifde saʿy-ı belīġi ve cehd-i bī-dirīġi olmaġın fenn-i şiʿrde mahāret ve gerçekden ḳudret ü istiṭāʿat ḥāṣıl itmişdür.

Cefāyī: Maʿārif-i cüz'iyye ve aḳsām-ı ḫaṭṭdan ḫaṭṭ-ı evfāsı ve şiʿr ü ʿilm-i ḥisābda yed-i ṭūlāsı var idi.

Hamdī: Fürsde mahāreti ve ol fennde ḫayli ḳudreti var idi.

Zihnī (3): Cüz'iyyātda māhir...

Remzī: Merḥūm-ı merḳūmuñ ekṣer-i feżā'il ü ʿulūmda müşāreketi ve fenn-i şerīf-i ʿArabiyyetde tamām mahāreti var idi.

Riyāzī: ...ʿilm-i ensābda daḫı māhir...

Selmān (2): ...her ʿilme ḳādir ve ʿilm-i edvārda māhir idi.

Selmān (3): ...fenn-i belīġ-i inşāda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve muʿammā-gūy u muʿammā-güşālıkda şöhre-i dünyā olmış idi.

Seyfī (2): Fenn-i inşāda mahāreti...

Şāh Mehemmed: ʿUlūm-ı ʿakliyye ve sā'ir-i fünūn-ı külliye ve maʿārif-i cüz'iyyede māhir...

Şemsī (3): Laṭīfī ʿilm-i edvārda mahāret ve fenn-i naẓm-ı ābdārda ḳudreti vardur diyü medḥ-i bī-şümār itmişdür.

Şeyhī: ...ḫuṣūṣ fenn-i ṭıbbda ḫayli ḥaẕāḳat u mahāreti var idi...

Sadrī: Ṣanʿat-ı remlde mahāreti şol mertebede idi ki noḳṭa-i vefā ḫāric ḳalb-i perī-peykerānı ḫūr-sīmā olup cemāʿat-i ʿuşşāḳ bir ṭarīḳle dāḫil-i ʿatebe-i viṣāl ve beyt-i ferahda ictimāʿ ü ıttıṣāl itmek muḥāl ve her-ān hicr ü melāl ile menkūs ve eşkāli maʿkūs olup ʿuḳle-i aḥzānda dā'imü'l-infiṣāl idügin bilürdi.

İzzetī: Sā'ir-i maʿārifden fażla şaṭranc-bāzlıḳda mahāreti muʿārıż u ḫuṣūmına galebe vü mikneti vardur. Luʿb-ı şaṭrancda nafʿ-ı zemānede ḥaḳḳā ki ferzānedür.

Ammā ġarā'ibdendür ki ḫuṣūmına luʿb-ı merḳūmda ġālib iken sā'ir-i ṣaṭranc-bāzlar gibi luʿb-ı mezbūra meşʿūf u muvāẓıb olmayup ekṡeriyyā nüfūr u hāribdür.

Ālī (3) : ʿİlm-i edvārda ve ḥüsn-i ḫaṭṭda mahāreti var idi.

Garāmī: ...ʿilm-i remlde daḫı üstād-ı māhir ve żamīrdānlıḳda ʿadīl ü naẓīri nādir

Gınāyī: Ve leṭā'if-i riyāżiyyede nihāyetde mahāreti...

Kādirī: ...ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede ḫayli rāsiḫ ü māhir idi.

Kātibī (3): ...ʿilm-i ḥisāb u hey'etde daḫı ḫayli ḳudret ü mahāreti vardur.

Kemālī: ...ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede rāsiḫ ü māhir...

Mustafa (2): ...ʿulūm-ı ġarībe ve nevādir ü leṭā'if-i ʿacībeyi cāmiʿ ü şāmil olup her birinde tavaffuḳ-ı tāmm ve mahāret-i mā-lā-kelām peydā itmekle üstād-ı kāmil olmışdur... Ṭabīʿat-ı şiʿriyye ve selāḳat-ı naẓmiyyeleri nihāyetde ʿālī vü şāmiḫ olmağla ḥayret-fezā-yı erbāb-ı ʿuḳūl olan ṣaʿb u düşvār vādīlerde māhir ü rāsiḫdür.

Mustafa (3): Maʿārif-i külliye vü cüz'iyyede rāsiḫ ü māhir...

Her ilim ve fennde mahir oldukları belirtilen şairler Dānişī, Ganī ve Monlā Çelebi'dir.

Dānişī: ...her fennde māhir... kimesne idi.

Ganī: Envāʿ-ı ʿulūm ve eṣnāf-ı fünūnda māhir...

Monlā Çelebi: ...dīvān-ı saʿādet-i eyvān-ı sulṭānīde ʿulemā-yı dānişverāndan her fennde rāsiḫ ü māhir...

Tezkire'de şairlerin hüner ve kabiliyetleriyle ile her hangi bir dal belirtilmeden tamamen genel tabir ve ifadelerin kullanıldığı durumlar da vardır. Bu tarz tanıtımlarda "kābil-i şān, kābiliyyet-i şān, kābil-i cevan" gibi tabirler kullanılmıştır. Bazı şairlerin hüner sahibi olduklarının belirtilmesinin yanısıra bu vasfın "kesb-i ʿilm

ü hüner, eyyām-ı taḥṣīl-i hüner" vb. şekilde alınan eğitim sonunda kazanıldığının ifade edildiği de olmuştur.

Peyāmī: Ḥālen ṭarīḳ-i ʿilme sālik olmış cevān ḳābiliyyet-i şān ile maʿrūf-ı ṭālib-i ʿirfāndur.

Seydī (2): Ḳābil-i şān ṭālib-i ʿirfān ḫūb-sīret maḥbūb-ṣūret kimesne idi.

Sabrī (2): Bu fenne ḫayli kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra tamām verziş üzre ḳābiliyyet-i şānı var cevāndur.

Misālī: Fiʾl-vāḳiʿ ḳābiliyyet-i şānı olmağla cüzʾī zemānda emsāl ü aḳrānına ġālib olup...

Nigāhī: Vilāyet-i Aydın cāniblerinden rūşen ü ʿıyān olmış bir ḳābil-i cevān idi.

Halīmī Çelebi: Kesb-i ʿilm ü hünerden ḳażā-yı vaṭar itdükden ṣoñra...

Azmī Efendi: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve cevher-i laṭīfdür ki ṭavr dü-ġonçe ʿayn-ı maʿārif ve maḫż-ı hüner ü mekārim ve ʿilm ü tevāżuʿ u ḥilm ile luṭf-ı mücessem ve rūḥ-ı muṣavverdür.

Nāmī: Evāʾil-i ḥāllerinde ki eyyām-ı taḥṣīl-i hüner ve hengām-ı kesb-i kemāldür...

Hüdāyī (2): Ḥaḳḳā ki bu sinn ü sālde bu deñlü hüner ü kemāl kesb idüp mālik-i cevdet-maḳāl olduğı ḥayret-fezā-yı ṣıġār u kibārdur.

Yahyā: Eşʿār-ı dürer-bārınuñ edāsı dil-i erbāb-ı hüner gibi ṣāfī vü pāk gūyā ki bir baḥr-ı bī-ḫāşāk ve āyīne-i tābnākdur.

Tezkireʾde doğal yetenek sahibi olarak Dervīş (3), çok hünerli bir kişi olarak da Hāce Çelebi Efendi gösterilmiştir.

Dervīş (3): Baʿdehū mürebbī-i aṣḥāb-maʿārif ü kemālāt ve müstefīż-i envār rüşd ü reşād olan erbāb-ı istiʿdāda müfīż-i envāʿ-ı füyūżāt olan pādşāhımuz... mezbūruñ

ḳābiliyyet ü istiʿdādına ıṭṭılāʿları olmağın ḫāṣṣ odaya alup maẓhar-ı envāʿ-ı iḥsānları olmağla kesb-i taḳarrüb iḫtiṣāṣ itmişler idi.

Hāce Çelebi Efendi: "Bāzār-ı rūzgārda ḳadr u iʿtibār bulmaz idi ve ol sebīke ki miḥekk-i iḫtibārına urulmaya ṣarrāfān-ı fażl u hüner miyānında kāmilü'l-ʿayār olmaz idi" ifadesinden anlaşılmaktadır.

IV- FİZİKÎ DURUM VE GÖRÜNÜM

Tezkirelerde, şairlerin fizikî durum ve görünümleriyle ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Bu bilgiler şairlerin bedensel tamlık, güzellik, sakatlık, eksiklik, hastalık, gençlik, ihtiyarlık vb. durumlarının tanıtım ve tasvirlerinden ibarettir. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de şairlerin fizikî durum ve görünümleriyle ilgili bilgiler bulunmaktadır.

a) Güzellik

Şairlerin dış görünüm ve durumlarıyla ilgili üzerinde en çok durulan konu güzellik, özellikle de yüz güzelliğidir. Tezkire'de güzelliği ile sözkonusu edilen şairler ise şunlardır:

Sultan III.Murad: Lā-cerem ehl-i ṭab'-mevzūn ve ṣāḥib-i ẕihn-i ma'ārif- meşḥūn olanlar ol ṣāḥib-i ḥüsn ü cemāl olan maḥbūb-ı bī-miṣālin 'āşıḳ-ı şūrīde-ḥāli olmışdur.

Hazret-i Hace Efendi: ...ḥüsn ü ḥalāvet ve 'ibārāt-ı faṣīḥasında olan luṭf u melāḥat leṭāfet-i rūy-ı mehveşān-ı pür-ṣabāḥat gibi ḳābil-i ta'bīr ve mümkin-i taḳrīr ü rivāyet degüldür.

Ānī-i Diger: Henūz bir cevān-ı nev-sāl iken mālik-i maḳāl-i bī-miṣāl olup cemāl-i zībāsı gibi şöhre-i cihān...

Ṣānī: Ġāyetde bī-mānend güzel ve Yūsuf-miṣāl bī-miṣl ü bī-bedel olup Yūsuf-ı Ṣānī didükleri cihetden Ṣānī taḫalluṣ itmişdür.

Caferī: ...ḥüsn ü melāḥatle mānend-i māh-ı tābān müşārün-ileyhi bi'l-benān ve meşhūr u meşhūd-ı ḫalḳ-ı cihān idi.

Dervīş (3): Menzili gün gibi felek-i devvār olsa sezādur ve ḫūy-ı nīkū ile ḥūr u ferişte-rūdur.

Rahmī: ...ile ḥüsn-i bī-hem-tāsı gibi şöhre-i dünyā olmışdur... gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken şiʿre kūşiş ve bu fenne ḫayli verziş idüp āvāze-i nām u nişānı inżimām-ı ḥüsn-i bī-naẓīr ile ʿālemgīr olmış idi.

Rūḥī (2): Ḳāmet-i raʿnāsı riyāż-ı melāḥatde keşīde-bālā olan dil-rübālardan ve tenāsüb-i aʿżā ile rūḥ-ı mücessem ve luṭf-ı muṣavver olan dil-ber-i müsteṡnālardandur. Ḥaḳḳā ki bir dil-ber-i ḫūb ve maḥbūb-ı merġūb ve bir cevān-ı şehr-āşūb melīḥü'ş-şekl laṭīfü'l-üslūb idi ki...

Zemīni: Zemānında naḳş-ı melāḥatüñ zemān u zemīni ve sipihr-i ḥüsn ü ṣabāḥatüñ ḫūrşīd-i çārümīni olmağın merḥūm İsḥaḳ Çelebi merḳūmuñ şīftesi ve baş açuḳ firīftesi idi.

Selīkī: ...ḫalḳ-ı cihān içinde ḥüsn-i ḫulḳ-ı kerīmān gibi meşhūr olmağla maḳbūl...

Semāʿī: Evā'il-i ḥāl ve ḥadāṡet-i sinn ü sālinde nāmı gibi ḥasen ve ismi müsemmāsına muṭābıḳ u muvāfıḳ ġāyet-i ḥüsn ü cemālde fā'iḳ bir cevān-ı serv-ḳadd ve lāle-ḫadd idi ki gül-i rūyı raʿnā ve ġonçe-i zībāsı serzede olup serv-ḳāmet-i ser-efrāzı gülşen-i nāzda ihtizāz itdükçe ḫalḳ-ı cihān bülbül-i şeydā gibi hezār nāle vü efġān ḳılmağla ḳubbe-i nüh-felek-i āsmāna ġulġule-endāz olurdı. Bu deñlü ḥüsn-i ẕāt ile dil-firīb ü süḫandān olmağla ekṡer-i şuʿarā-yı zemān ve ṣāḥib-i ʿirfān olan yārān ʿāşıḳ-ı nālānı ve gülistān-ı ḥüsn ü cemālüñ bülbül-i hezār-destānı olmış idi.

Seydī (2): Ḳābil-i şān ṭālib-i ʿirfān ḫūb-sīret maḥbūb-ṣūret kimesne idi.

Sunʿī (5): cemāl-i rā'iḳ ve ḥüsn-i fā'iḳ ile bedr-i lāmiʿ ü şāriḳ maẓhar-ı ṣunʿ-ı ḥażret-i ṣāniʿ-i ḫālıḳ idi.

Zuhūrī (2): ...Pīrīzāde dimekle maʿrūf bir perī ve ol vilāyeti envār-ı ruḫsār-ı nāmdār ile sūzān eylemiş ol ḫıṭṭanuñ ḫūrşīd-i māh-peykeridür.

İzārī (2): Naḳş-ı ʿiẕārı ṭāṣāvīr-i ḫaṭṭ-ı müşg-bārdan pāk olup...

Atā'ī: Tāze-cevān ḥüsn ile meşhūr-ı cihān olduğından ġayrı ḫayli...

Gamī: Diyār-ı Rūmda Āl-i Fenārī mekārim-i aḫlāḳ ve maḥāsin-i aʿrāḳ...

Ferdī: Zemānında cūybār-ı leṭāfetüñ serv-i nāz-perverdi ve ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ yegāne vü ferdī idi.

Lemʿī (2): Kendüsi Mıṣr-ı ḥüsn ü melāḥatüñ Yūsuf-ı Kenʿānı ve ʿālem-i şīve vü nāzuñ mihr-i raḫşānı ve āftāb-ı pür-lemʿānı idi. Ẕerrāt-miŝāl ol āftāb-ı ḥüsn ü cemālüñ ʿāşıḳ-ı ser-gerdānı miḥnet-i ʿāşıḳ gibi ḥisāba gelmez idi ve tābe-i ʿışḳ u maḥabbetde ṭāb-ı mihri ile sūzān olanlar ẕerreden efzūnter olmaġla ʿadd olınmaz idi. Ḳadd ü ḳāmeti bezm-i nezāket ü leṭāfetüñ şemʿi ve rūy-ı nīkūsı felek-i ḫūbı ve melāḥatüñ āftāb-ı pür-lemʿi olmaġın...

Mānī: Gülistān-ı melāḥatle verd-i ḫandānı ve çemenzār-ı şīve vü nāzik-i serv-revānı olup muṣavvir-i ezel ü ḫallāḳ-ı lem-yezel ṣaḥīfe-i vücūda rūy-nīkūsın miŝāl-i Erjeng-i Mānī idüp…

Müttakī: ...ḫaṭṭ-ı rūy-ı dil-cūyı gibi raḳīḳü'l-ḥāşiyye-maḳālī dürr-i dürc-i dehānı gibi muntaẓam kelimātı ve ḥüsn-i ʿālemgīri gibi meşhūr baʿż-ı ebyātı vardur... Ḥaḳḳā ki niçe zemān idi ki Yaʿḳūb-ı felek ḥüsn-i Yūsufı güm-kerde vü nā-peydā itmiş idi.

Mestī: Necātī Beg zemānında mānend-i Yūsuf-ı Kenʿān ḥüsn ü cemāl ve żamīme-i dāniş ü kemāl ile meşhūr-ı cihān olup...

Mesīḥī: Ḥaḳḳā ki cemāl-i ṣuver aḥvāl-i mirʾāt-i ḳīl ü ḳālde manẓūr-ı naẓar-ı ehl-i kemāl olalı mezbūra muʿādil ü mümāŝil ve müşābih ü müşākil nāẓım-ı siḥr-i ḥalāl ve şāʿir-i sāḥir-i rūşen-maḳāl cilveger-i mınaṣṣa-i vücūd ve ṣūret-nümā-yı mirʾāt-ı ḥużūr u şühūd olmamışdur.

Münīrī-i Diger: ...ʿālem-i ḥüsn ü bahānuñ ḫūrşīd-i pür-tenvīri olmaġla...

Mihrī: Zemānında ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ sipihri ve sipihr-i şūḫ u nāzik tābende-i mihri ġurre-i ġarrā-yı maṭlaʿ-ı ṣabāḥat zühre-i zehrā-yı semā-yı melāḥat...

Niẓāmī: Bir cevān-ı māh-rūy u müşgīn-būy idi ki çeşm-i devrān naẓīr ü aḳrānını getürmemiş ve bir dil-ber-i serv-ḳadd ü nesrīn-ḫadd idi ki dest-i dehr-i

muḥtāl şebīh ü mis̱ālini ele getürmemiş idi. Ruḫsār-ı dil-firīb ü mümtāzı rūz-ı vis̱āl gibi tābān ve zülf-i dil-āvīz ü dırāzı şeb-i firāḳ gibi pāyān olduğından ġayrı dīde-i edānī vü erāẕilden āyīne-i cemāl-i bī-mis̱āli dūr ve miyān-ı dil-berānda rū-siyāh olmaḳ ḫavfından sāyesinden daḫı hārib ü nüfūr idi.

Nevʿī: ...ṣūret-i ḫūb ve sīret-i merġūb ṣıfāt-ı ḥamīde ve simāt-ı pesendīde ile maʿrūf u meşhūr...

Vāhidī: Gül-berg-i ruḫsārı reşk-i gül-i gülzār iken rūzgār rūzgār-ı evrāḳ-ı vücūdın bād-ı helāk u bevārla tārūmār itmişdür.

Tezkire'de sadece Seydī'nin oldukça çirkin olduğu belirtilmiş ve bu durum bir anekdotla zenginleştirilerek verilmiştir.

Seydī: Ẓāhiren kes̱īfü'l-liḥye żaḫīmü'l-bünye kerīhü'l-manẓar ḳabīḥü'l-maḫber kimesne olmağın Āl-i Fenārīden ḳız alduḳda Nihālī Caʿfer Çelebi dimişdür.

Beyt : ʿAcebdür gerdege girdükde Seydī
O merdümzādeyi ḳorḳutmasaydı

b) Boy-Pos, Zayıflık

Tezkire'de dış görünüm itibariyle üzerinde durulan bir konu da şairlerin boyu posu ve zayıflığıdır. Bu durumun çeşitli tasvir ve tavsiflerle ifade edildiği aşağıdaki örneklerde açıkça görülmektedir.

Halīl-i Zerd: Çehre-i ʿāşıḳ gibi zerd-fām ve cism-i żaʿīfi gibi naḥīf-endām dil-berān-ı sīmīn-ber hevāsıyla hilālāsā lāġar-beden ve mehveşān-ı mūy-miyān ʿışḳ ile rişte gibi bārik-ten ġarīb hey'et ve ʿacīb ṣūret şuʿarānuñ ẓurefāsından...

Hilālī: Cism-i nizārı ḳalemdān içinde ki nāl-mis̱āli naḥīf ü hezār diḳḳat-i çeşm-i dūrbīn ile nümāyān olan hilāl gibi ġāyetde żaʿīf olmağın...

Suʿūdī: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve vücūd-ı naẓīf ü laṭīfdür ki...

Zaʿīfī (2): ...mezbūruñ vücūd-ı żaʿīfī ol deñlü nā-būd u naḥīf olmışdur ki...

Yahyā Çelebi: ...hilāl-i vücūdı günden güne semā-yı feżā`ilde bedr-i tābān olsa maḥaldür ki aña feyż-i ażvā vü envār iden ol ḫūrşīd-i enverdür.

Sultan III.Murad: Bir serv-i dil-ārādur ki aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā`if ki şāhid-i maḳāle ḥüsn ü cemāl virenlerdür. Ol maḥbūb-ı bī-hemāle ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥāl olup cūybārāṣā pāyına yüzler sürüp varını yolına revān iderler. Ve bir gül-i raʿnā ve ġonçe-i zībādur ki cümle ehl-i ʿirfān bülbül-i hezār-destān gibi ʿışḳ u velāsıyla ʿāleme destān olurlar.

Rahmī: ...serv-i raʿnā ve ḳāmet-i bālāsı bāġ-ı leṭāfet ve gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken...

Rūhī (2): Ḳāmet-i raʿnāsı riyāż-ı melāḥatde keşīde-bālā olan dil-rübālardan ve tenāsüb-i aʿżā ile rūḥ-ı mücessem ve luṭf-ı muṣavver olan dil-ber-i müsteṣnālardandur... Bir serv-i gül-endām ve bir ġonçe-i nāzik-güftār ve şīrīn-kelām idi ki...

Servī: Serv-i raʿnā gibi ḳāmet-i bālā olmağın...

Semāʿī: Evā`il-i ḥāl ve ḥadāṣet-i sinn ü sālinde nāmı gibi ḥasen ve ismi müsemmāsına muṭābıḳ u muvāfıḳ ġāyet-i ḥüsn ü cemālde fā`iḳ bir cevān-ı serv-ḳadd ve lāle-ḫadd idi ki gül-i rūyı raʿnā ve ġonçe-i zībāsı serzede olup serv-ḳāmet-i ser-efrāzı gülşen-i nāzda ihtizāz itdükçe...

İlmī: ...mümtāz-ı gülistān-ı fażl u ʿirfānda serv-miṣāl keşīde-bālā vü ser-efrāz...

Fevrī Efendi: ...kendüsi miyān-ı şuʿarāda serv-miṣāl mümtāz u ser-āmeddür.

Kirāmī: Gülistān-ı cihānda ebnā-yı zemāndan bu ḫulḳ-ı ʿālī-şān ile serv ü raʿnā gibi ser-āmed ve bülend ü bālā idi.

Lemʿī (2): Ḳadd ü ḳāmeti bezm-i nezāket ü leṭāfetüñ şemʿi...

Mānī: ...çemenzār-ı şīve vü nāzik-i serv-revānı olup...

Nizāmī: ...bir dil-ber-i serv-ḳadd ü nesrīn-ḫadd idi ki dest-i dehr-i muḥtāl şebīh ü miṣālini ele getürmemiş idi.

Nigārī: Ḳāmet-i dildārı taḥrīr eylese fi'l-ḥāl reftār ḳılurdı ve ṣūret-i gül-zībāyı naḳş eylese bülbülvār her ṭarafdan hezār āh u zār olurdı.

Nihālī (2): ...Vekīl Sinān dimekle şöhre-i cihān olan ḳāḍīnuñ gülistān-ı vücūdından keşīde-bālā olmışdur.

Veysī: ...Dārü's-salṭanatü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede neşv ü nemā bulmağla keşīde-bālā olmışdur.

Yahyā Çelebi: Ḳāmet-i ser-efrāzı riyāż-ı ma'ārifde mümtāz olsa yiridür ki... hilāl-i vücūdı günden güne semā-yı fežā'ilde bedr-i tābān olsa maḥaldür ki aña feyż-i ażvā vü envār iden ol ḫūrşīd-i enverdür.

Tezkire'de kısa boyu ile "Līkin kūteh-ḳāmet ü ḳaṣīr-bālā ḫayli ḫod-bīn ü ḫod-nümā kimesne idi" şeklinde ifade edilen tek şair Emīrek'dir.

c) Giyim-Kuşam

Tezkire'de verilen bilgilerden o dönemde yaşayan şairlerin bazılarının nasıl giyindikleri hakkında da bir fikir edinmek mümkündür. Şairlerin giyim-kuşamları hakkında bilgi verilirken çeşitli anekdotlara da yer verildiği görülmektedir.

Sā'atī: Keṣīrü'r-rīş ve kebīrü'l-'imāme mükeḥḥel çeşm ü muraḳḳa' cāme-i li-ecli'l-ekl tağyīr şekl iden ehl-i riyānuñ celīsi ve ber-mūcib-i beyt-i Ḥāfıẓ

Beyt : Vā'iẓān kīn cilvedür miḥrāb u minber mīkonend
Çün be-ḫalvet mīrevend ān kār-ı diger mīkonend

Tulū'ī: esbābı mülevveş ü nā-pāk dāmen-ālūde vü girībān çāk... Ḥıyāż-ı 'ummān ve çeşme-i ḫūrşīd-i nūr-efşānla cāme-şūyān-ı cihān her gün ṣābūn-ı ṣubḥla biñ kez yusalar sevād-ı ḳamer gibi çirkini izāle itmenüñ istimālesi mānend-i

nūr-ı ġazāle idi ve ḳubbe-i cihān nāfe-i misk-i eẕfer ile mel'ān olup her gün kāfūr u ʿabīr ve her gice ʿūd u ʿanber-i bī-naẓīr ile tebḫīr olınsa mānend-i seyr būy-ı bedi noḳṣān-peẕīr olmaḳ taḫt-ı imkānda cāygīr degül idi.

Alī Çelebi: ...maḥāsin-i ʿādāt-ı cemīli ṭırāz-ı libās-ı şemā'il... Ḥikāyet buyururlar idi ki mebādī-i ḥāl ve muḳaddemāt-ı aḥvālümde ʿālem-i faḳr u felāketde iken bir gün namāz-ı cumʿada bir aġa-yı bed-girdāruñ ki libās-ı gūn-ā-gūn ile mānend-i būḳalemūn olmış ṭāvusvār ẓāhiri müzeyyen ü mülemmaʿ ammā dest ü pāsı bed-ṣadāsı gibi aḳbeḥ u eşnaʿ ḳat ḳat dībālar mānend-i piyāz aña būy-ı bed ü ṭaʿm-ı mürrden ġayrı fā'ide virmemiş ve derūn-ı feṣāḥat-meşḥūnına şarāb-ı ġurūrdan özge nesne girmemiş

Beyt : Virmeye şemme ḥalāvet aña mānend-i piyāz

Kīse zer-beftleri cāhil-i nādān ḳat ḳat

Seccādesi yanına rāst geldükde eṭvār-ı faḳīrāne ve libās-ı dervīşānemi gördükde rūy-ı zehr-ālūd ve cebīn-i meẕellet-fersūdı pür-çīn ü pür-ḫırāş olup benden ġāyetle nefret ü istīḥāş eyledi. Ol ḫannās-ı nesnās libāsını dest-i nekbet istīnāsı ile dāne cemʿ iden ṭuyūr gibi düşürüp kendüye faḳr u meskenet sirāyet ide diyü müte'ellim ü muẓṭarib ve āteş-i buġż-ı dervīşān kānūn-ı derūnında muẓṭarim ü mültehib idi. Mezbūruñ bu kār-ı ḳabāḥat-āşārından ser-çeşme-i ḫāṭıruma ıġbırār ve āyīne-i żamīrüme şikest ü inkisār gelmiş idi. Bir ḳaç yıldan ṣoñra ol şaḫṣı enḥas-ı ḥāl ve aḳbeḥ-ı eşkāl üzre görüp benüm esbāb-ı āmānī vü āmālüm mülte'im ve ẟüreyyā-miẟāl ferā'id-i ḥüsn-i ḥālüm müctemiʿ ü muntaẓım idi.

Amrī: Ḥikāyet olınur ki bir gün ikisi bir cevān-ı süḫandāna rāst gelüp dil-beri muṣāḥabete ṭutmaġiçün ey ʿālem-i ḥüsnüñ tābında māhı ve ey mülket-i leṭāfet ü melāḥatüñ pādşāhı luṭf eyle bi'llāhi ikimizüñ ḳıyāfetine ne olmaḳ düşer ve şekl ü hey'etimüz ne ḥırfetden olmaḳ ister didüklerinde cevān-ı sīm-endām süḫan-fehm ve şīrīn-kelām daḫı üstüñüze ʿilm ü maʿrifet düşmez ve ḳıyāfeteñüz muḳteżāsı üzre ehl-i ʿilm olmañuz iḥtimāl olmaz diyüp mezbūrları ilzām u ifḥām itmişdür.

Mü'min: Destān çirkin ü nā-pāk ve libāsı mülevveş ü vesaḫnāk jūlīde-mūy nā-şüste-rūy eli ibrīk ṭahāreti yapışmamış ve yüzi gözi iġtisāl u vużūyla alışmamış ruhbān olmağla ḳarīb bir şaḫṣ-ı ʿacīb idi.

Nāmī (4): Cümle-i nezāket ü leṭāfetden rivāyet olınur ki bī-vaḳt-i maḥāsininde āşār-ı şeyb ẓāhir olup ẓāhiren sinn ü sālini tekẕīb idicek ol daḫı muḳābelede ḳaṣd-ı teşhīr ile yüzine ḳara sürüp şaḳalını boyardı ve bu maʿnāyı ġayriler gibi inkār itmeyüp yārānına vāḳıʿā ben mūy-ı sefīd ile ölsem vücūdumı istişḳāl idüp beni esrār-ı ʿıyş u nūşa maḥrem itmez idüñüz ve meclis-i bezm-i ünsde bizümle hem-dem olmaz idüñüz dir idi.

ç) Beden Arızaları

Tezkire'de şairlerde olan çeşitli bedensel eksiklik, noksanlık ve arıza durumları da söz konusu edilerek bunlar hakkında da bilgiler verilmiştir. Tezkire'de yer alan şairlerin bir kısmının topal, kör, sağır ve kekeme olduğu görülmektedir.

Hayretī: Yaḥyālı gāh Miḫālli Beglerine ḫidmet ve anlar ile muvāneset ü ülfet idüp ol mennān-ı bī-minnet ve kerīm-i bī-żinnet ḥażretleri virdügi ḳuvvet-i lā-yemūtla ḳanāʿat itmiş idi. Bu ḥālde iken dīde-i ḳalīle dīdār-ı şāhid-i maʿnāya nāẓır ve baṣar-ı baṣīreti mir'āt-ı cemāl-i ḥaḳīḳata ḳāṣır olmağiçün nuḳūş u ṣuver-i deyr-i cihāndan göz yumup maḥbūb u maṭlūbını muḳārin-i ağyār görmege iḫtiyār itmeyüp aʿmā olmış idi ve çeşm-i cihān-bīni bu sebebden nā-bīnā olmış idi.

Nāmī (3): ...Elmalı nām ḳaṣabada ḳāḍī iken vālid-i ʿaliyyü'ş-şānuñ niʿam-ı firāvānı gözine ṭurup aʿmā olmış idi...

Zātī: Evvelā oldur ki merḥūm-ı merḳūmuñ derīce-i gūşı gül-mīḫ ṣamem ile muḥkem beste olup ṣadef-i gūşı le'ālī-i ışġādan ḫālī vü ārī gūş-ı bī-hūşı benefşe gibi gūşvāre istimāʿdan bi'l-külliye beri olup eşʿārına iʿtirāż itseler hergiz diñlemez ve kelām-ı ehl-i daḫl u melāmı ḳafen ḳulağına ḳoyup eslemez idi.

Ulvī (2): Ba'dehū kāḫ-ı şımāḫına ḫalel ü āfet irişmegin...

Kābilī: Āḫirü'l-emr gūşına şamem 'ārıż oldukdan şoñra...

Kurbī: ...āḫir-i 'ömrinde zaḥmet-i şameme mübtelā olup...

Refī'-i Leng: Leng-i lengān üftān u ḫīzān dāḫil-i meydān-ı 'irfān olup gūy-ı ma'ārifi bu 'arşada rübūde itmege pāyını çevgān itmiş idi.

Şāvur: Kendüsi 'ārec olup ḫalk aña ṭa'n u ta'bīr itdüklerinde...

Özrī: Egerçi ġāyetde a'rec ü leng her kaçan akdāmla meşye ikdām eylese dünyā başına teng idi.

Kātibī (2): ...zebānında lüknet olmağla murādın edāya kendüde kudret ü miknet olmayup dehān-ı tenginde dili murādınca dönmege kābiliyyet olmamağla aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı 'izzede 'arż-ı ḥācet itmege istiṭā'atı yoġ idi.

d) Münferit Bilgiler

Tezkire'de verilen bilgilerden Kemālī-i Zerd'in sarı yüzlü, Me'ālī'nin köse, Müttakī'nin küçük ağızlı, La'lī'nin kırmızı yüzlü ve Nāmī'nin de benli olduğu öğrenilmektedir.

Kemālī-i Zerd: Rūy-ı zerdi mānend-i zer aşfer-i nāṣi' olup...

Me'ālī: Kayd u teşvīş-i rīşden āzāde ve rūy-ı emlesi mānend-i felek-i aṭlas-ı nuküş-ı maḥāsinden sāde...

Müttakī: ...dürr-i dürc-i dehānı gibi muntaẓam kelimātı ve ḥüsn-i 'ālemgīri gibi meşhūr ba'ż-ı ebyātı vardur.

La'lī: Rūy-ı nīkūsı la'l-i reng ü gül-fām olduğından...

Nāmī (2): Beñli Memi dimekle mevṣūf u meşhūr ehālī-i şehr-i mezbūr miyānında ḥüsn-i ḥāl ile ḥüsn-i ḫāl mehveşān gibi ma'rūf u mezkūrdur.

e) Çeşitli Hastalıklar

Tezkire'de şairlerin yakalandıkları hastalıklar hakkında da bilgi ve tanıtmalara yer verilmiştir. Tezkire'de şairlerin bazılarının yakalandığı hastalığın zamanı, sebebi ve ismi verilirken sadece bazı hastalıklara yakalanmıştır şeklinde ifadelerin kullanıldığı da olmuştur. Söz konusu edilen hastalıklar "mārāż-ı nikrīs, mārāż-ı yereḳān, ʿillet-i ḫafaḳān, ʿillet-i sebel, ʿillet-i remed, maraż-ı ṭāʿūn vb."dir. Aynı zamanda bazı şairlerin aklına ihtilal geldiği de belirtilmiştir (bkz.Vefat Kaydı).

Sultan III.Murad: Kāh-rübā gāhī bī-sebeb berg-i kāhı ġaṣb itdügiçün her zemān ḫavf u ḫaşyetinden mübtelā-yı mārāż-ı yereḳān ve şecere-i bīdde maʿnā ḫilāf olmağla dā'imā ıżṭırāb u dehşetden giriftār-ı ʿillet-i ḫafaḳān olmışdur.

Sultan Bāyezīd Han: Lākin evāḫir-i eyyām-ı salṭanatlarında muḳteżā-yı sinn ü ḫilḳat üzre ebdān-ı ʿāleme mānend-i dem ve bāʿiṣ-i ḥayāt-ı cümle-i ʿālem olan ḥarāret-i ġarīzileri noḳṣān-pezīr ve pāy-ı mübārekleri maraż-ı niḳrīs ile ʿalīl olup tekāver-i gīrūdār ve eblaḳ-ı ceng ü peykāre süvār olmağla hemīşe-i fesād u ḫıdāʿatda muḥtefī olan şeġāl-i pür-tezvīr şīr-i dilīr geçünmege başlayup sedd-i sedīd-i Ye'cūc-fiten olan tīġ-i cevşen-figenlerine mürūr-ı eyyām u dühūr ile fīʾl-cümle żaʿf u fütūr gelmegin seyl-i ruʿūb u ḫuṭūb-ı tilāl ve vihāde cāri ve ʿavāṣıf-ı riyāḥ-ı fitne vü fesād ve aġvār u encād-ı belādesārı olmış idi.

Ümīdī: Ölmezden maḳdem baʿż-ı emrāża mübtelā olduḳda bu maṭlaʿı dimiş idi.

Ṣarardup cism-i zerdüm itdi altun
Beni ḫarcanmak ister gibi gerdūn

Bezmī-i Diger: Baʿdehū maraż-ı dārü'l-fīle mübtelā olmağın...

Celīlī: ...dānişmend olduḳdan ṣoñra ʿaḳlına iḫtilāl gelüp terk-i temennā-yı cāh u celāl idüp Burusada sākin olmış idi.

Habībī-i Sānī: Nadra cāmiʿinde ḫaṭīb iken ʿaḳlına iḫtilāl gelmegin ḫiṭābeti terk idüp...

Hızrî (2): Ḳırḳ aḳçe ile Burusa-i maḥrūsada Yıldırım Ḫan medresesinde meşġūl-ı ḫidmet-i tedrîs iken mübtelā-yı maraż-ı niḳrîs olmaġla...

Ḥātemî: Baʿdehū merḥūmuñ ḳuvāsına żaʿf ve ʿaḳlına iḫtilāl ve mizācına fütūr ve dimāġına kelāl gelmegin ḳāżîʿaskerlikden maʿzūl olup...

Zihnî: Dānişmend iken mizāc-ı dimāġına iʿtilāl gelmekle aḥvāline bir miḳdār iḫtilāl gelüp...

Refîḳî: Baʿdehū seyl-i ʿillet-i sebelden bünyād-ı sarāy-ı çeşmine ḫalel irüp ḥavādiş ü nevāzil-i sevād-ı başarın ḫarāb ve çeşme-i çeşmini ʿayn-ı serāb itmekle kitābetden ferāġat idüp ḳabūl-ı manşıb-ı tevliyet itmiş idi.

Revānî: Mekke-i müşerrefeye şurre iledüp fuḳarāya tamām taḳsîm itmedi diyü töhmet olındugı eyyāmda ruṭūbet-i cildiyyesine ḥalel idüp gözlerine ʿillet-i remed ve zaḥmet-i sebel ʿārıż oldukda...

Zārî-i Diger (2): ...faṣl-ı ḫazānda ki mizāc-ı ʿāleme teb-i belā ve maraż-ı ḥummā ʿārıż olmaġla rūy-ı erġavān-ı zaʿferān ve endām-ı eşcāra berḳān düşmişdür. Evrāḳ-ı gül-i raʿnā perîşān oldıysa cām-ı gül-fām müdām elde açılsun ve berg-i rezān rîzān olursa curʿa-i mey-i erġavān yire şaçılsun dir idi. Ve dem-i şitāda ḳalbe āteş bıraġup ḥarāret-i keyfiyyet-i mey ile defʿ-i bürūdet-i dey eyler idi.

Sāʾilî: Ḳaramanî dimekle maʿrūf olan mülḥid ü żāl ve şeyṭān-ı bed-fiʿāl teftîş olındukda bu firḳaya küllî ḫavf u hırās ġālib olmaġın merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendinüñ meclis-i feżāʾil-istînāslarına varup kendüyi ḫalāş itmiş idi. Lākin bu ḥālet ḳalbinde yir idüp derūnında cāygîr olan ebḫire-i reddiye dimāġına teʾşîr itdükde ḳuvāy-ı ʿāḳılesine efkār-ı bāṭıla ʿārıż olup dārüʾş-şifāda der-zencîr itdiler. Yārānından biri mezbūra ol eşnāda dîvāne diyü ḫiṭāb itdükde ʿāḳılāne böyle cevāb virmişdür...

Saʿdî (2): Ḥikāyet olınur ki birāderi Caʿfer Çelebi ḳatl olındugında Dîvān-ı Sulṭānîden meytin aldugı zemānda āteş-i muṣîbet-i birāder ile pür-āẕer oldukda pādşāh-ı Cem-iḥtişāma düşnām idüp bed-duʿā-gūne baʿż-ı kelām itdügi semʿ-i şāh-ı

enāma vāṣıl oldukda nā'ire-i ġażab-ı sulṭānī tekrār müşta'il ve āsār-ı kahr-ı kahramānī kendüye müntakil olmak ḫavfiyle mağmūm u menkūb mübtelā-yı belā-yı aḥzān u kürūb berg-i dıraḫtān gibi yirinde lerzān ve tīġ-i siyāset-i ḫāḳānı kendünüñ kara yire kanın revān ide diyü cism-i zerd-fāmı mübtelā-yı maraż-ı yerekān olup ḥummāsı yaklaşmış...

Şāh Mehemmed: Kalb-i ʿummānda riyāḥ-ı müteʿaffinede ḥāṣıl olan ḥafakānı ve berg-i rezānda tağayyür-i hevā ile peydā olan maraż-ı yerekānı ve ʿāşık-ı şeydāda mütemekkin ü müzmin olan maraż-ı ʿışk u hevāyı bi-iẕni'llāhi Teʿālā izāle itmege kādir ʿadīl ü naẓīri nādir kimesne idi.

Şeyhī: ...maraż-ı remede dā'imā mübtelā ve ʿabher-i çeşminde żaʿaf-ı başar ẓāhir ü peydā idi.

Şeydā: Emrāż-ı müzmine vü mühlikeye mübtelā olup her çend ki muʿālece vü müdāvet iderdi fā'ide virmeyüp belki ol ʿāşık-ı şeydāya her şey dā' oldı.

Şīrī: Āḫir maraż-ı nikrīse mübtelā ve meydān-ı ṣıḥḥatde bī-ser ü bī-pā kıldukda...

Sunʿī (5): Saçlı Emīr merḥūmda dānişmend iken maraż-ı ṭāʿūndan mübtelā-yı elem-i menūn olup...

Tabʿī (2): ...bāde-nūşlikle ʿaklına iḫtilāl ve mizācına nihāyetde iʿtilāl gelüp...

Alī Çelebi: Ol eyyāmda mizāc-ı hümāyūnı işābet-i ʿayne'l-kemālden müte'essir olup ġubār-ı maraż u elem ṣāḥt-ı vücūd-ı pür-keremlerine mutaṭarik olmağla āyīne-i żamīr-i müstenīrleri mütekedder ve meşreb-i evkāt-ı ferḫunde-sāʿāti miḥan u nevā'ib-i eskām ile müteġayyer olup maraż-ı nikrīs egerçi iʿtiẕār yüzünden pāy-ı mübāreklerine düşmiş idi.

Kadrī Efendi: Baʿdehū intiẓām-ı ʿakl-ı faʿāline bir mikdār iḫtilāl geldükden ġayrı...

Kirāmī: Ẕāt-ı fā'ikına şāyeste vü lāyık olan ol idi ki sālik-i mesālik-i tedrīs olmağla akṣā-yı menāṣıb u meṭālibe vāṣıl ve akdām-ı ikdāmla kulle-i rifʿat ü ʿizzete

nā'il ola. Lākin Edirnede Ḥusāmiyye müderrisi iken ḳuvvet-i bāṣırlarına żaʿf u fütūr ʿārıż u ṭārī olmaġla semt-i ḳażāya mā'il olmış idi.

Müttaḳī: Baʿż-ı emrāż defʿi içün çūb-ı Çīni içmege mübāşeret idüp eyyām-ı ṭāʿūn ve mevsim-i vebā olmaġın taʿrīf-i çūb-ı ḥudūş-ı vebāya mü'eddā olup...

Nihālī: ...maraż-ı niḳrīse mübtelā olmaġla ʿaṣā-yı pīrāndur diyü ʿaraḳdan bir ḳaç ayaḳ görmeyince ḥareket itmez idi.

b) EDEBÎ KİŞİLİKLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

I- YARATILIŞ BAKIMINDAN ŞAİR

1- GENEL OLARAK YARATILIŞ HALİ VE ÖZELLİKLERİ

Tezkirecilerin eserlerinde üzerinde durdukları konulardan biri de şairlerin sanat güçleriyle yaratılışları arasındaki münasebet, tabiatlarında sanat açısından gerekli istidadın bulunup bulunmadığıdır. Tezkireciler, şairlerin çoğunu bu tür bir inceleme ve değerlendirmeye tâbi tutarlar. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de bunun böyle olduğu görülmektedir.

Tezkireci, şairin doğuştan şair olup olmadığını, yaratılışında sanat güc ve yeteneğin bulunup bulunmadığını ve eğer yeteneği varsa bunun derecesini vermiştir. Bunlarda şairin sanat güç ve yeteneğinin nicelik bakımından ortaya konulmaya çalışıldığı görülür. Tezkireci, bazen de bir sanatkâr olarak şairin yaratılış ve mizacının genel niteliklerini tespit edip değerlendirmiştir. Tezkirecinin şairlerin somut faaliyet ve fonksiyonlarını vererek bu yeteneğin anlaşılmasını sağlamaya çalıştığı durumlar da vardır. Bu tarz yapılan tanıtımlarda şairin yaratılış ve mizacının nitelikleri sözkonusu edilmiştir (bkz. Mizaç ve Ahlak).

Tezkire'de şairlerin genel yaratılış halini, sanatkâr mizaç ve kabiliyetini ifade eden kelime ve tabirleri; "iktidār, kādir, kuvvet, isti`dād, kābiliyyet, kābil, selīka (selīkat), tab`, tabī`at vb." şeklinde sıralamak mümkündür.

Bu kelime ve tabirlerin bir kısmı şairin doğuştan getirdiği mizaç ve karakterini, bir kısmı sanat kabiliyetini ve diğer kabiliyetlerini, hatta şairin belirli bir sanat kültür ve seviyesine sahip olup olmadığını ifade etmektedir (bkz. Zihin, Zeka, Düşünce Gücü ve Özellikleri; Hüner ve Kabiliyetler, Mizaç ve Ahlak). Bu bakımdan önceki kısımlarda sözkonusu edilmeyen şairleri şöyle sıralamak mümkündür.

Tezkire'de iktidar, kudret, kadir ve kuvvet kelimelerin kullanımıyla yapılan tanıtma ve değerlendirmelerde "ṭabʿ-ı bā-iḳtidārları, tamām iḳtidārı, fenn-i belāġatda daḫı iḳtidārı, naẓm-ı eşʿār-ı ābdār ol mertebede iḳtidārı" gibi ifadeler oldukça fazla yer tutmaktadır. Bu kullanışlar içerisinde şairin yaratılışına dair sanat güç ve yeteneğinin ifade edilebileceği gibi bu gücün sonradan eğitim ve kültürle geliştirilmiş tam ve olgun şekli de kastedilmiş olabilir.

Hazret-i Hace Efendi: ...her ṭālib-i ʿilm ki cenāb-ı pür-fażl u ḥikmetlerine bir baḥs̱-i ʿilmi ilḳā ide fiʾl-ḥāl ol taʿab ṣūret-i iżmiḥlāl bulup ġonçe-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ve żamīrān-ı żamīr-i saʿādet-meẓāhirleri bu hevā ile bir demde ter ü tāze olur ve çemenzār-ı ṭabʿ-ı bā-iḳtidārları bir demde iktisāb-ı neżāret-i bī-ḥadd ü endāze ḳılur.

Sultan Süleymān Han: ...fenn-i eşʿārda iḳtidārları ve evṣāf-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿārları nūr-ı āftāb-ı nevvār gibi rūşen ü āşkārdur.

Esʿad Çelebi: ...ẕāt-ı bünyelerinüñ naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra daḫı tamām iḳtidārı vardur.

Āftābī-i Diger: Naẓma iḳtidārı olmaġla lāyıḳ u ḳabūl baʿżı eşʿārı vardur.

Hilmī-i S̱ālis: ...mālik bu fennde daḫı ṭabʿınuñ iḳtidārı rütbe-i ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna vāṣıl olmış...

Halīmī: ...ʿilm-i meẕkūrda ġāyet-i iḳtidārın ibdā vü iẓhār itmişdür.

Hātemī: Bu bir iki eşʿār ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Hālisī: Bu Teẕkireye yazılmaġiçün iḫtiyār itdükleri ebyāt u eşʿār ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidār ki s̱ebt olındı.

Hızr Beg Çelebi: Merḥūm-ı merḳūmuñ maʿārif ü kemālātı bī-ḥadd ü ruḳūm ve āṣār-ı ḫāme-i gevher-bārı ve neṭāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı leṭāʾif-i aḫlāk u eṭvārı gibi maʿlūm u mersūm-ı aṣḥāb-ı fünūn u ʿulūmdur.

Hayālī Beg: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i nāmdāruñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki...

Dervîş (3): Bu bir iki eşʿâr mezbûruñ reşḥa-i ḳalem-i seḥḥâr ve eser-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârıdur.

Rızâyî (2): Bu bir ḳaç eşʿâr mezbûruñ netâʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârındandur ki tesvîd olındı.

Remzî (2): Ve fenn-i belâġatda daḫı iḳtidârı ve bu ṭâʾifenüñ yanında ḫayli iʿtibârı var idi.

Sinân Efendi: Çünki ġaraż eşʿârlarına işʿâr ve naẓma iḳtidârların iẓhârdur... kitâb-ı mezbûrdan zâde-i ṭabʿ-ı ḫûrşîd-żiyâsıdur.

Seydî: ʿArabî vü Fârisî vü Türkî naẓma iḳtidârı vardur.

Şânî (4): Bu fennde ḫayli iḳtidâr ve manẓûm u menşûr baʿż-ı âsârı vardur. Ḥaḳḳâ ki her ciheti maʿmûr şân-ı ʿâlî-şânı kemâ-kân medḥ ü tavṣîfe lâyıḳ idügi maʿrûf u meşhûrdur.

Şerîf: ...semt-i inşâ vü imlâda ḫayli iḳtidârı vardur.

Şemʿî (2): Egerçi naẓm-ı eşʿâra iḳtidârı vardur lâkin şemʿ-i eşʿârıñ ol deñlü żiyâsı ve mirʾât-i güftârınuñ çendân ṣafâsı yoḳdur.

Arşî: Bu eşʿâr netîce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârındandur.

Alî Çelebi (3): Bu eşʿâr netâʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârındandur.

Gamî (2): Naẓm-ı eşʿâra daḫı iḳtidârı vardur.

Ganî: ...netîce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârıdur ki teyemmünen ve teberrüken s̱ebt olındı.

Fuzûlî: Eşʿârı muḥkem ü raṣîn ve nâzik ü rengîn her vâdîde iḳtidârı var şâʿir-i nâmdârdur.

Fehmî: ...ẕât-ı celîl ü bünyelerine mîrâs̱ olan maʿârif-i bî-şümârdan naẓm-ı eşʿâr-ı âbdâr ol mertebede iḳtidârı ve âs̱âr-ı aḳlâm-ı müşg-bârınuñ ol derecede iʿtibâr u iştihârı vardur ki...

Feyzî (3): Bu bir iki eşʿâr ol ẕât-ı feżâʾil-şiʿâruñ as̱âr-ı feyż-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidârıdur.

Kâtibî (4): Naẓm-ı eşʿâr-ı âbdâra iḳtidârı vardur.

Mānī: ...netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki...

Maḥvī: Maʿārif-i cüz'iyyeden behredār ve naẓm-ı eşʿāra daḫı iḳtidārı vardur.

Merdümī: Bu bir iki eşʿār ol şāʿir-i pür-iḳtidāruñdur.

Mustafa (3): ...āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı būy-ı müşg-i nebt ve rāyiḥa-i ʿūd-ı ḳamārī gibi münteşir...

Mustafa (4): ...ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur.

Muʿīnī: Naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra iḳtidārı ve ṣandūḳ-ı derūnında ṭavḳ u yāre-i ʿarūsān-ı belāġat olmaġla lāyıḳ baʿż-ı le'āl-i şāhvār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı vardur.

Maḳālī: Bu fennde daḫı fi'l-cümle iḳtidārı ve mertebe-i ḳabūle vuṣūl bulmış eşʿārı vardur.

Monlā Çelebi: Mānend-i biḥār-ı zeḫḫār bī-ʿadd u bī-şümār olan maʿārif-i bisyārdan biri ki naẓm-ı ābdārdur aña daḫı küllī iḳtidārı vardur.

Meylī (2): ...bu fennde ṭabʿ-ı bülendlerinüñ nihāyetde iḳtidārı ve bī-ḥadd-i maʿānī-ebkārı vardur.

Niyāzī (3): Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı iḳtidārı ve müzeyyen ü muvaşşaḥ ḳalā'id-i kütüb ü esfār baʿż-ı āṣārı vardur.

Visālī (2): Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur.

Vusūlī: Bu fennde daḫı nihāyetde iḳtidārı ve ṭabʿ-ı feżā'il-pīşelerinüñ bu vādīde daḫı çoḳ āṣārı vardur.

Vusūlī (3): Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur.

Vehhābī: Bu bir iki eşʿār netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Hāşimī: Ve fenn-i muʿammāda daḫı tamām nāmdār olup istinbāṭ u istiḫracında ġāyet iḳtidārı olduġı cāy-ı ʿinād u lecāc degüldür.

Hicrī: Cenāb-ı büzürgvārınuñ bu fennde daḫı iḳtidārı olup maḳbūl-ı enām ve memdūḥ-ı cümle-i ḫāṣṣ u ʿām eşʿār-ı dürer-bārı vardur.

Yetīmī: Ṭabʿınuñ bu fennde iḳtidārı īrād olınan kelimāt-ı ābdārından rūşen ü āşkār ve ẓāhir ü bedīdārdur.

Yahyā: ...maṭlaʿ-ı ābdār yādgār-ı ḳalem-i belāġat-āṣār ve eṣer-i ṭabʿ-ı iḳtidārındandur.

Emrī: Ve tārīḫde dāḫi ḳudreti ve nihāyetde mahāreti vardur.

Bekāyī-i Diger: Sā`ir-i feżā`illerinden fażla aḳsām-ı eşʿārda mahāreti ve şiʿr ü inşā ve taḥrīr ü imlāda nihāyetde ḳudretleri vardur.

Belīgī: Taḥṣīl-i maʿārifde saʿy-ı belīġi ve cehd-i bī-dirīġi olmağın fenn-i şiʿrde mahāret ve gerçekden ḳudret ü istiṭāʿat ḥāṣıl itmişdür.

Bahārī: Ve tārīḫde daḫı ḫayli ḳudreti vardur.

Beyānī-i Diger: ʿArabī şiʿrde daḫı ḫayli ḳudreti anlaruñ ṭarz-ı üslūbı üzre şiʿr dimege nihāyetde maḥāreti vardur.

Hamdī: Fürsde mahāreti ve ol fennde ḫayli ḳudreti var idi.

Hüseynī: Şiʿrde çendān ḳudreti ve naẓmda ol ḳadar istiṭāʿatı olmamağın zemānesinde olan şuʿarānuñ eşʿārını ġaṣb iderdi.

Seyfī (2): ...naẓm-ı eşʿāra ḳudreti vardur.

Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī: Fenn-i muʿammāda tamām nāmı ve istiḫrāc-ı istinbāṭa ḳudret-i mā-lā-kelāmı vardur.

Kātibī (3): ...ʿilm-i ḥisāb u hey`etde daḫı ḫayli ḳudret ü mahāreti vardur... Ol fennde ḳudret ü istiṭāʿatı ẕikr olınan risāleden maʿlūm u mefhūm olur.

Āftābī-i Diger: ...ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra üslūb-ı taḥrīrde māhir ve ḫaṭṭuñ ḳalem gibi aḳsāmını yazmağa ḳādir olmağın dīvān kātibi olmış idi.

Ümīdī: ...ṣāḥib-Dīvān-ı fā`iḳü'l-aḳrān īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿir-i pür-ʿunvāndur.

Bidārī: ...mezbūr edā-yı nefīs ü şerīfe ve kelimāt-ı selīse vü laṭīfe ḳādirdür.

Zihnī (3): Cüz`iyyātda māhir ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir...

Zeynī: Cümleden ḳādir olduğı ve dest-i celb ü aḫẓā itdügi kimesnelerüñ emvāl ü esbāb ve ʿabīd ü devābb ḳalīl ü keṣīr mümkin olan derāhim ü denārīnin ġaṣb u

ʿāriyet ṭarīḳi ile alup bir ālāy nā-ehle iʿṭā itmekle kendüye töhmet-i seḫāvet virmişdür.

Abdü'l-vehhāb: ..Lāmiʿī merḥūm cevān-ı merḳūmuñ bu maḳūle naẓma ḳādir degül idügine ʿālim oldukda ʿAbdī Çelebinüñ idügine cāzim olup mezbūr ʿAbdīyi Lāmiʿī daḫı hicv eyler.

İlmī: Kerīmü'ṭ-ṭarafeyn olup sülāle-i maʿārifden ḥāṣıl olduḳlarınuñ āṣārı ve cenāt-ı ḥāl ve cebīn-i maḳāl-i bī-miṣālinde ẓāhir ve mānend-i envār-ı ḫūrşīd-i nevvār rūşen ü bāhirdür ki kelimāt-ı dil-peẕīr ile eşʿār-ı bī-naẓīre ḳādir

Mıṣrāʿ : Ḥāṣılı şāʿir oġlı şāʿirdür

Ömer Beg: Ve bu fennde daḫı ḳādir olduḳça...

Ḳādirī: Ḥaḳḳā ki mevlānā-yı sālifü'ẕ-ẕikr refīʿü'l-ḳadr ṣāḥibü'ṣ-ṣadr keṣīrü'l-luṭf ʿazīzü't-taʿaṭṭuf te'līf ü taṣnīfe ḳādir...

Kadrī: Bu fennde daḫı baʿż-ı kemālātı ẓāhir olup īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿirdür.

Vuslatī: Pür-ḳuvvet-i zūr-ı eşār u ebyātı mevfūr her vādīden maḳāle ḳādir şāʿirdür.

Hüdāyī: ...güftār-ı ẓerāfet-āṣārınuñ reşāḳat u ṣafāsı żiyā-yı meh-tāb ve envār-ı āftāb gibi ṭāliʿ ü raḫşān eṣnāf u envāʿ-ı naẓma ḳādir...

Dervīş (3): Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātında müdaʿ ü meknūn olan ḳuvveti faʿle ve ṣandūḳ-ı derūn-ı maʿārif meşḥūnında maḫzūn olan le'ālī-i istiʿdādı īcād getürmekle dāḫil-i ḥarem-i sarāy-ı sulṭānī olup ehl-i cinān gibi yiri behişt-i cāvidān olmış idi.

Mehemmed'in biyografisinde güzel şiir söylemeye kudretinin olduğu ve bu yeteneğinin de babasından geldiği belirtilmiştir: Kendülerine mīrāṣ olan kemālāt-ı bisyārdan biri ki naẓm-ı eşʿār-ı ābdārdur aña daḫı ġāyet miknet ü iḳtidār ibdā vü iẓhār itmişdür.

Tezkire'de Mehemmed Efendi'nin doğal sanat gücünün olmadığına dair bilgi verilmiş ve Tezkire'ye alınmasının sebebi de açakça ifade edilmiştir: "Ṭayy-ı

menāzil-i taʿdād-ı fezā'illerinde cevād-ı ḫoş-ḫırām-ı aḳlāmuñ ne ḳudreti ve şehbāz-ı bülend-i pervāz-ı maḳālüñ hevā-yı şerḥ-i kemāllerinde ṭayerāna ne istiṭāʿatı vardur. Her çend ẕāt-ı büzürgvārı ve cenāb-ı fezā'il-şiʿārı ʿunvān-ı şāʿiri ile bu mecellede merḳūm ve ḥażret-i meʿālī-intiẓāmınuñ nām-ı pür-iḥtirāmı vaṣf-ı nāẓımı ile bu Teẕkirede mersūm olmaḳ ẕāt-ı şerīflerine naẓar-ı ʿayn-ı ʿayb u ʿār ve maḥż-ı maʿarret ü şennārdur"

Kabiliyet, ehliyet, kabil kelimeleri doğuştan sahip olunan güç ve yetenekleri ifade etmekle birlikte, kapsam bakımından sadece şiiri, hatta genel olarak sanatı değil, kişinin her alandaki faaliyet ve çabalarını da içine almaktadır.

Ahmed Paşa: Mürebbī-i ʿulemā vü ehl-i ʿirfān olan ḫāḳān-ı firdevs-mekān şehenşāh-ı mü'eyyed Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ nihāl-i ḳābiliyetini cūybār-ı terbiyet ile sīrāb ve gülşen-i cinānın enhār-ı iḥsān-ı firāvān ile ser-sebz ü şādāb itmekle nihāyet-i medāric-i belāġata irtiḳā ve ġāyet-i meʿāric-i ehliyyete iʿtilā idüp velvele-i kūs-ı iştihārı zemīn ü zemānı pür-ṣadā ve āvāze-i şöhret-i iʿtibārı ḳımme-i cümle-i cihānı pür-nāle vü ġavġā eyledi.

Bezmī-i Diger: ...ṣāḥib-i ʿilm ü ʿirfān fenn-i şiʿrde tamām ehliyyet ü ḳābiliyyeti...

Hātemī: Mevlānā-yı mezbūruñ taḥṣīl-i ʿilme ḳābiliyyet...

Hālisī: ʿUnfuvān-ı cevānı ve reyeʿān-ı şebāb u zindegānīsinde zemān u evḳātın taḥṣīl-i kemālāta maṣrūf ḳılmaġla emsāl ü aḳrānı miyānında ḳābiliyyet-i şān ile maʿrūf cevāndur.

Sehābī: ...Ḳadrī Efendi Monlā-yı merḳūmuñ ehliyyet ve maʿārif ü kemāle ḳabiliyyeti görüp...

Atā'ī: ...ḫayli ḳābiliyyeti ve nihāyetde ehliyyeti olmaġın...

Yakīnī (2): Bu fennde ḫayli ḳābiliyyeti var idi.

Hasîbî: ...ʿulüvv-i himmetleri müstedʿâsınca kümeyt-i ṭabʿ-ı ḳâbillerine vâdî-i kesb-i feżâʾilde cevelân virmekle ser-menzil-i tekmîl-i fünûn-ı celâʾile nâʾil olmışdur.

Nigâhî: Vilâyet-i Aydın câniblerinden rûşen ü ʿıyân olmış bir ḳâbil-i cevân idi.

Selîka (selâkat) kelimesi, sözlük anlamıyla tabʿ ve tabîʿat kelimesiyle eşanlamlıdır. Genel bir yaratılış ve mizaç halini ifade eden bu kelime aynı zamanda, sanat ve edebiyata yetenekli bir yaratılış; hatta şairlik gücü anlamı da taşımaktadır. "Selîḳat-ı naẓmiyesi, selâḳat u selâset-i ṭabʿları, ḳadem-i cevdet-i selâḳatle" gibi kullanışlarda tabʿ kelimesine de rastlanılmaktadır.

Emîrî-i Diger: ...selîḳat-ı naẓmiyesi daḫı luṭf u ḳabûlden bî-naṣîb ve eşʿâr-ı ṣafâ-şiʿârı daḫı nevʿ-i leṭâfetden mehcûr u ġarîb degüldür.

Bâkî: Bunlaruñ eşʿâr-ı belâġat-şiʿârı yek-dest ü hem-vâr olduġı oldur ki selâḳat u selâset-i ṭabʿları ġâyetde ṣafâ üzre olmaġın ibtidâsı şâʾir-i şâʿirlerüñ intihâsından aʿlâ idügi rûşen ü hüveydâdur.

Zâtî: Lâkin selîḳa-i naẓmiyye ve ṭabîʿat-ı şiʿriyyesi ġâlib ve ẕihn-i pür-nezâket ve ṭabʿ-ı bâ-istiḳâmeti naẓma mâʾil ü râġıb olup mûze-dûzlıġa devrişüp çalışırken eli degdükçe naẓm-ı eşʿâra daḫı kûşiş ü verziş üzre idi.

Saʿdî (2): Selîḳa-i ʿArab üzre eşʿâr-ı ʿArabiyye ve ḳaṣâʾid-i belîġası vardur.

Selîkî: Ḥaḳḳâ ki selîḳa-i naẓmiyyesi ġâyetde ḫûb ve eşʿâr u güftârı ḥüsn-i dil-berân gibi nihâyetde merġûb u maḥbûbdur.

İnâyetu'llâh: Ṭabîʿat-ı şiʿriyye ve selîḳa-i naẓmiyyesi nihâyetde ḫûb u merġûb... Lâkin kendüsi ḫalḳdan nüfûr olmaġla şiʿri daḫı kesîfü'l-ḫaṭîb metrûk u mehcûr ḳalup meşhûr olmamışdur.

Mustafa (2): Ṭabîʿat-ı şiʿriyye ve selâḳat-ı naẓmiyyeleri nihâyetde ʿâlî vü şâmiḫ olmaġla ḥayret-feżâ-yı erbâb-ı ʿuḳûl olan ṣaʿb u düşvâr vâdîlerde mâhir ü râsiḫdür.

Nevʿī: ...zemānemüzde ḳadem-i cevdet-i selāḳatle medāric-i belāġat u feṣāḥata irtiḳā ve kemend-i diḳḳat-i efkār ile kühsār-ı maʿānī-i bedīʿü'l-enāra iʿtilā iden fırḳa-i fuṣeḥā ve zümre-i şuʿarādan...

Şairin yaratılış halini ifade etmek için kullanılan tabirlerden biri olan tabʿ, tabīʿat kelimesi, şairin genel yaratılış, mizaç ve karakterini ifade eder. Aynı zamanda sanata yönelik, sanatsal zevk ve yeteneklere sahip bir yaratılış ve mizacı da tavsif etmek için kullanılmıştır. Yine tabʿ veya tabīʿat kelimelerinin iir ve şairlik için kullanılırken tabīʿat-ı şiʿriyyesi gālib, tabīʿat-ı nazmiyyesi nihāyetde, tabʿ-ı pākı şiire dahi şāmildir" gibi ifadelerle şiir ve edebiyat ifadeleriyle belirlendiği de görülmektedir.

Bīʿatī: Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi merḳūm u mersūm olınan şiʿrden maʿlūm u mefhūmdur.

Hükmī: Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi cevdet ve fehm ü iẕʿānı sürʿat ile maʿlūm-ı aṣḥāb-ı fażl u ruḳūm olup eşʿārı daḫı şiʿār u diṡār-ı leṭāfet ile mevsūmdur.

Dürrī: Faḳr u fenāsı ġālib olmaġın ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ol semte sālik ü ẕāhib olurdı.

Dervīş: Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ḳavī olmaġla eşʿārı raṣīnü'l-beyāndur ve ẕihn-i derrākı müşkil-güşā olduġıçün vādī-i müşkilāta ṭabʿları çesbān olup ṭāvūs-ı ḳuvveti ol zemīnde ḫayli cevelān üzredür ve ṭabʿ-ı şūḫınuñ muʿammā vü tārīḫinde daḫı rüsūḫı vardur.

Zātī: Lākin selīḳa-i naẓmiyye ve ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ġālib ve ẕihn-i pür-nezāket ve ṭabʿ-ı bā-istiḳāmeti naẓma māʾil ü rāġıb olup müze-düzlıġa devrişüp çalışırken eli degdükçe naẓm-ı eşʿāra daḫı küşiş ü verziş üzre idi.

İnāyetu'llāh: Ṭabīʿat-ı şiʿriyye ve selīḳa-i naẓmiyyesi nihāyetde ḫūb u merġūb... Lākin kendüsi ḫalḳdan nüfūr olmaġla şiʿri daḫı kesīfü'l-ḫaṭīb metrūk u mehcūr ḳalup meşhūr olmamışdur.

Mustafa (2): Ṭabīʿat-ı şiʿriyye ve selāḳat-ı naẓmiyyeleri nihāyetde ʿālī vü şāmiḫ olmaġla ḥayret-fezā-yı erbāb-ı ʿuḳūl olan ṣaʿb u düşvār vādīlerde māhir ü rāsiḫdür.

Nāmī (4): ...ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi fażīlet-i ʿilmiyyesine żamīme ve cevāhir-i zevāhir-i belāġat u berāʿat gerden-i dil ü cānına temīme olmışdur.

Şairlerin tabīʿatlarının üzerine yapılan tanıtım ve değerlendirmelerin "nüsḫa-i ṭabʿ-ı fażl-diṣārıdur, iken şemşīr-i ṭabʿ-ı pür-te`ṣīrinde cāygīr olan, şehbāz-ı ṭabʿı hevā-yı sūz ü güdāzda, Şehbāz-ı ṭabʿ-ı ʿālīsi, ṭabʿ-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳādınuñ, ṭabʿı şiʿre mülāyim, netā`ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārı, bülbül-i ṭabʿ-ı gülistān-ı süḫanda gūyālıḳda" gibi tamlamalarla verildiği de görülmektedir (bkz. Mizaç ve Ahlak).

Esʿad Çelebi: Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āṣār-ı kilk-i seḥḥār ve nüsḫa-i ṭabʿ-ı fażl-diṣārıdur.

İshak Çelebi: ...erbāb-ı ḥırfetden iken şemşīr-i ṭabʿ-ı pür-te`ṣīrinde cāygīr olan istiʿdāda mıṣḳal-ı ictihād ile cilā virüp ʿulüvv-i himmet ve sümüvv-i ṭabīʿatı ile kesb-i kemāl ü maʿrifet ve taḥṣīl-i ʿilm ü fażīlete müdāvim olduḳdan ṣoñra...

Emrī: Baʿż-ı aṣḥāb-ı hased mezbūrı cānib-i maʿnā ile muḳayyed olduġından şehbāz-ı ṭabʿı hevā-yı sūz ü güdāzda pervāz itmemişdür ve elfāẓı rekīkdür diyü zebān-ı ṭabʿı dırāz iderler. Ammā ki ḫilāf vāḳiʿ idügi gün gibi rūşen ü lāmiʿdür.

Dervīş (3): Şehbāz-ı ṭabʿ-ı ʿālīsi cümle-i ekfāsından mümtāz ve hevā-yı feżā-yı feżā`ilde hümā gibi bülend-pervāzdur.

Zemānī-i Sānī: Ṭabʿı şiʿre mülāyim olmaġla naẓm-ı eşʿār-ı āb-dāra müdāvim idi.

Tabʿī: ...bu eşʿār anuñ maşrıḳ-ı ṭabʿından ṭāliʿ ü bāhir olmışdur.

Ubeydī: Bu bir iki eşʿār netā`ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārı...

Lemʿī (2): ...ṭabʿ-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳādınuñ bu fennde īcād u iḫtirāʿı vardur.

Mālikī: ...ol ẕāt-ı büzürgvāruñ netīce-i ṭabʿ-ı dürer-bārıdur ki...

Mehemmed (2): Ḥavza-i iḳtidārları ki cemʿ itdügi nuḳūd u maʿārif ve ṭarīḳ ü tālid-i kemālāt u leṭā`ife vāriş olup...

Necātī: Selsāl-i ṣa`ābīb-maʿānī ḫalāl-i esālīb-i laṭīfü'l-mebānīsinden cārī ve riyāż-ı leṭāfet-maḳāl mecārī-i kelām-ı bī-miṣālinden nümādār cemāl-i *cennātin*

tecrī menşūr-ı ṭabʿ-ı bī-mişāli ṭuġrā-yı ġarrā-yı ḥüsn-maḳāl ile muʿanven gerden-i dil-i pür-kemāli ḳılāde-i diḳḳat-i ḫayāl ile muḥallā vü müzeyyendür.

Nuṭkī (2): Benī nevʿ-i insānuñ mābihüʾl-imtiyāzı nuṭḳıdur diyü ṭūṭī-i ṭabʿı dāʾimā gūyā olup bülbül-i ṭabʿ-ı hezār-destānı ḥālince naġme-serādur.

Naḳşī: Ḫāme-i çehre-güşāsından cān-ı ṣūret-gerān Çīn-i ḥayrān ve ṭabʿ-ı reng-āmīzinden dil-i naḳş-ı perdāzān Ḫıṭā-yı ṣūret-i bī-cān idi.

Nevʿī: Ḥālā daḫı dest-i gevher-pāşı niçe kelimāt-ı leṭāfet-simātı ṭurmayup yazmada ve ṭabʿ-ı maʿārif-pīşesi tīşe-i endīşe ile kān-ı ʿirfānı her zemānda ḳazmadadur.

Vāḥidī: Bu maṭlaʿ zāde-i ṭabʿ-ı dürer-bārındandur.

Vālihī (2): Ḥālā daḫı bülbül-i ṭabʿ-ı gülistān-ı süḫanda gūyālıḳda ve ṭūṭī-i lisānı şekker-sitān-ı belāġatda sükker-ḫālıḳdadur.

Tezkire'de bazı şairlerin şiir gücü ve kabiliyeti "kendü zuʿmınca, zuʿmınca" tabiri ile verilmiştir.

Sübūtī: Kendü zuʿmınca şāʿir-i sāḥir ve ʿadīli nādir giçerdi.

Andelībī: Kendü zuʿmınca gülistān-ı ʿandelībi ve ʿālem-i feṣāḥatuñ merd-i süḫan-firībi giçerdi. Lākin eşʿārı ḳuş dili gibi ekşeri türrehāt olup ehl-i belāġat-miyānında eṣvāt-ı ḥayvānāt maḳūlesinden idi.

Kurbī: Egerçi niçe yüz ebyāt u eşʿārı var idi. Lākin birisinüñ yüze gelmege iḳtidārı yoġ idi. Egerçi kendü zuʿmınca her biri bir dürr-i şāhvār idi. Ammā nefsüʾl-emrde gūş-ı pür-hūş-ı büleġāya gūşvār olmaġa lāyıḳ u sezāvār degil idi.

Keşfī: Zuʿmınca ṣāḥib-i Dīvān mülket-i belāġatuñ ḫüsrev ü ḫāḳānı ve bu zümrenüñ ṣāḥib-i nām u nişānı geçinürdi. Lākin ebyāt u eşʿārından ulüʾl-enẓār gözine ṭoḳınur ve mecālis-i şuʿarā vü ẓurefāda oḳınur kelimātı yoḳdur.

Tezkire'de bazı şairlerin şairlik güclerinin "maṭlaʿ-ı ḥayātı bir zemān maḳṭaʿ-i memāta irmeyeydi gerçekden pür-iştihār u nāmdār şāʿir-i pür-āṣār olurdı, bir miḳdār ʿömr ü mühletden behredār olaydı gerçekden ṣāḥib-i iştihār olurdı, naḫl-i ʿömr-i pāydār olsa gerçekden nāmdār şāʿir-i pür-iştihār olurdı, bir ẕāt-ı kāmyābuñ yanında rütbe vü menzilet iktisāb ideydi çoḳ şāʿiri ḫāmūş idüp nām-ı ekṣer-i şuʿarāyı ferāmūş itdürürdi vb" şeklinde ifade edildiği görülmektedir.

Sırrī (2): El-ḥaḳḳ ḫūb eşʿārı ve sırr u ḥālden mebnī güftārı vardur. Eger bir miḳdār ʿömrden behredār olup miżmār belāġatda ḥā'iz-i ḳaṣabātü's-sebḳ olan vücūd-ı maʿārif-siyeri tīġ-i bī-dirīġ-i ecel ile ḳalem-miṣāl büride-ser olmayaydı ve bu mecmūʿa-i ʿanāṣırda maṭlaʿ-ı ḥayātı bir zemān maḳṭaʿ-i memāta irmeyeydi gerçekden pür-iştihār u nāmdār şāʿir-i pür-āṣār olurdı.

Şānī (6): Būstān-ı rūzgārda naḫl-i ʿömr-i pāydār olsa gerçekden nāmdār şāʿir-i pür-iştihār olurdı.

Şeyhī (3): Bu ʿarūs-ı şiʿri reşāḳat-i ḳadd ve ṣabāḥat-i ḫadd ve tenāsüb-i aʿżā ile müzeyyen ü muḥallādur. Eger bir miḳdār mütereddī-i ridā-yı beḳā olaydı şöhre-i dünyā olmasında reyb ü mirā yoġ idi.

Sunʿī (4): Beytü'l-ḳaṣīde-i kitāb ve ḥāṣılü'l-cerīde-i ḫiṭāb oldur ki eger bir mürebbī-i ʿālī-cenāba bir miḳdār intisāb idüp bir ẕāt-ı kāmyābuñ yanında rütbe vü menzilet iktisāb ideydi çoḳ şāʿiri ḫāmūş idüp nām-ı ekṣer-i şuʿarāyı ferāmūş itdürürdi.

Gayretī: Şöyle ki deʿā'im-i kūşişi zemīn-i verzişde üstüvār ola. Gerçekden iştihār bulması bī-reyb ü gümāndur.

Fehmī: Ḳubbe-i ʿālem-i vücūd u imkānı pür-ḫurūş idüp ecnās-ı mübdeʿāt-ı dil-firīb ve envāʿ-ı muḫteriʿāt-ı bā-ferr ü zībi ile beyża-i memālik cenān-ı ḫalḳ-ı cihān ravża-i erā'ik-i cinān olacağından reyb ü gümān yoḳdur...

Vālī: Me'mūldur ki ʿināyet-i bī-ġāyet-i lā-yezālī ile bu ḥālden ki zā'il ü ḫāli olmıya iḳlīm-i maʿārif ü kemālāta vālī olması gün gibi ẓāhir ü mütelālīdür.

Veysī: Serv-bülend-i vücūd-ı nāmdārı şöyle ki bir miḳdār būstān-ı ḥayātda pāydār olup bu ḥāl üzre ber-ḳarār ola gerçekden şāʿir-i pür-iştihār olacağı rūşen ü āşkārdur.

Yaḳīnī (2): Bir miḳdār ʿömr ü mühletden behredār olaydı gerçekden ṣāḥib-i iştihār olurdı.

2- FAALİYET VE FONKSİYONLARINA GÖRE YARATILIŞ HALİ VE ÖZELLİKLERİ

Tezikreci, şairlerin yaratılış hali veya doğal sanat gücüne dayanan, tamamen şair tarafından meydana getirilen veya meydana gelmesinde şairin büyük etkinliğinin olduğu sanat faaliyetleri ve özellikleri üzerinde de durarak tavsif ve değerlendirmeler yapmıştır. Bu tavsif ve değerlendirmelerin yapıldığı sanat olayı, faaliyeti ve yaratılış özelliği açıkça bilinmektedir. Bazen şairin şiirine, eserlerine baş vurulduğu, eserlerinden örnekler verildiği veya şairin sanat hayatına ve psikolojisine dair bazı ayrıntılara girildiği de görülür. Bu faaliyet ve fonksiyonları şöyle sıralamak mümkündür:

a) İcād, İbdāʿ, İhtirāʿ

Yaratma hali ve yeteneğinin en açık ve geniş bir şekilde ele alınıp tanıtma ve değerlendirmeye tabi tutuluşu "icād, ibdāʿ ve ihtirāʿ" şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bugün yaratma gibi genel bir anlam içerisinde karşılanan bu üç tabirle tezkirecilerin neler kastettiğini anlayabilmek oldukça zordur. Çünkü tezkireciler, şairlerin bu açıdan değerlendirirken fazla ayrıntıya girmemişler; genel ifadeler kullanarak geçmişlerdir. Tezkire'de İcād, İbdāʿ, İhtirāʿ gücüne sahip olan şairlerin sayısı oldukça fazladır.

Sultan III.Murad: Ammā baʿd cevheriyān-ı dükkān-ı kevn ü mekān ve şayrefiyān-ı bāzār-ı ʿālem-i kün fe-kān olan dāniş-endūzān ʿālim olup ṣaḥā'if-i edvārı maḥāsin-i aḳlām-ı müşg-bār ile muvaşşaḥ iden nāẓımān-ı dürer-i feṣāḥat ve ṣafā'iḥ-i ezmānı lüḳāṭa-i gevher-nişār ile müzeyyen ü muraṣṣaḥ iden nāsirān-ı ġurer-i belāġat olan aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā'ife ve nāmdārān-ı eḳālīm-i süḫan ve şeh-süvārān-ı ʿarṣa-i ẕekā vü fatan ve sālikān-ı mesālik-i naẓm u nes̱r ve mālikān-ı memālik-i ḳarīż ü şiʿr olan ehl-i ẕekā ve muttaṣıf-ı ṣanʿat-ı ʿaḳl u dehāya

nūr-ı zükā gibi vāżıḥ ve işrāḳ-ı ḫurşīd-i ḥüsn ü bahā-mişāli ẓāhir ü lāyiḥdür ki ġāyetde ḳıymetdār gevher-i pür-iʿtibār ki kān-ı imkānda ḥāṣıl olmış ola ve nihāyetde laṭīf metāʿ-ı şerīf ki dükkān-ı ḥayyiz ü mekāna müsteclibān-ı ibdāʿ ve tācrān-ı iḫtirāʿ elinden vāṣıl ola ve ġāyetde aḥsen ü ibhā lü'lü-i yek-dāne-i girān-bahā ki cevheri ḫıred-i ḥurdedān andan eşref ü esnā bir dāne peydā itmemiş ola ve naḳş-ı dil-keş ki naḳş-bend-i fikret ü ḫayāle andan zībā-ṣūret ve mişāl-i çehre-güşā olmıya. Cevāhir-i zevāhir-i kelam ve dībā-yı süḫan-ı feṣāḥat-niẓāmdur ki şāhid-i zībā-yı maʿnānuñ ḳāmet ü serine ḫilʿat u efser andan ḳılunur ve ʿurūsān-ı şebistān-ı kemālüñ gerden ü gūşına zer ü zīver anuñla olınur.

Baḥrī: ...ṭabʿ-ı revān u pür-ṣafāsı şiʿr ü inşā taḥrīr ü imlā baḥri içre āşinā olup ġavvāṣlıḳlar itmekle niçe le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār itmişdür.

Bahāyī: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı büzürgvār bir gevher-i tābdārdur ki şehbāz-ı rezānet-i efkār ve kemend-i diḳḳat-i enẓār ile ṭā'irān-ı ʿulūm-ı bī-şümār ve çerendegān-ı fünūn-ı bisyārı ṣayd u şikār ḳılmış ve ġavvāṣvār biḥār-ı zeḫḫār-ı maʿārif ve ʿummān-ı bī-kerān-ı leṭā'ife ġavṭa itmekle nice le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı ibdā vü iẓhār itmişdür.

Behiştī-i Diger: Ve fenn-i şiʿrde daḥı fā'iḳ her cihetle medḥ ü tavṣīfe lāyıḳ şāʿir-i sāḥir ʿadīl ü naẓīri nādir maʿānī-i laṭīfe ibdāʿ ü iḥtirāʿa ḳādirdür.

Cafer Çelebi : Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdār ve nāzım-ı Saḥbān-iḳtidāruñ zemīn-i belāġata nişār ve kān-ı feṣāḥatdan ibdā vü iẓhār itdügi le'ālī-i ābdār...

Cemālī-i Diger: Diḳḳāt-i efkār u enẓār ile ṣanāyiʿ ü bedāyiʿ-i ġarībe ibdā vü iẓhār itmekle şöhre-i rūzgār olmışdur.

Harīrī: Egerçi kerem-i pīle aḳlāmından cārī olan luʿāb ile ḥarīr-i maʿānī-i bī-ḥisāb ibdā vü iẓhār itmişdür.

Halīmī: ...ʿilm-i mezkūrda ġāyet-i iḳtidārın ibdā vü iẓhār itmişdür.

Mevlānā Hüsrev: Mü`ellefāt fā`iḳasında ibdā' vü iḫtirā' itdügi ḥaḳā`iḳ-i daḳā`iḳa ṭā`ir-i ḫāṭır-ı fużelā-yı māżī ve ġābir-i ḳuvvet-i fikr-i daḳīḳ ve cenāḥeyn-i taṣṣavvur u taṣdīḳ ile küngüre-i kāḫ ḥuṣūline vāṣıl olmaḳ maḥż-ı ḫayāl ve peyk-i serī'ü'l-iḳdām ifhām-ı ma'ūnet-i idrākāt-ı ḥavāṣṣ ve me`ūnet-i muḳaddemetīn-i ḳıyās ile ser-ḥadd-i mülket-i vücūdına dāḫil olmaḳ emrr-i muḥāldür... biḥār-ı belāġatdan le`āl-i ābdār ve kān-ı feṣāḥatdan gevāhir-i pür-i'tibār ibdā itdüklerin iḫbārdur.

Hayālī Beg: Ba'ż-ı eş'ār-ı nāmdārı vardur ki andan merḥūmuñ 'ālem-i ḳuds ve diyār-ı üns ile āşinā ve dīde-i 'aynü'l-yaḳīni kuḥl-i ġubār-ı 'ālem-i ġaybla rūşenā vü bīnā olduġın iẓhār u ibdā idüp...

Zātī: Lākin yine deryā-yı şi're ġavvāṣlıḳ idüp medḥinde niçe le`ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-i'tibār ibdā vü iẓhār idüp āstān-ı gerdūn-medārına niṣār u īṣār itmekle maẓhar-ı cevā`iz-i bī-şümār olmış idüm

Ārif: Mezbūruñ şi'rden ġayrı çoḳ nesne ibdā'ı ve ġarā`ib ü 'acā`ib iḫtirā'ı vardur.

Lalī: Lākin kān-ı cinān ve ma'den-i dil ü cānından maḳbūl-ı ṣarrāfān-ı bāzār-ı 'irfān ki niçe la'l-i ābdār ve gevher-i pür-i'tibār ibdā vü iẓhār eylemişdür.

Mehemmed: Kendülerine mīrāş olan kemālāt-ı bisyārdan biri ki naẓm-ı eş'ār-ı ābdārdur aña daḫı ġāyet miknet ü iḳtidār ibdā vü iẓhār itmişdür.

Mehemmed Emīn: Bu eyyāmda ṭab'-ı 'ālī ve ẕāt-ı me'ālī-münşīleri naẓm-ı eş'ār-ı Türkīye kūşiş ü verziş itmekle tamām mertebede miknet ü iḳtidār ibdā vü iẓhār eyleyüp reşeḥāt-ı kilk-i seḥāb reftārı gūşvāre-i gūş-ı aṣḥāb-ı 'irfān olmaġla ve zīver-i gerden-i hōş erbāb-ı iẕ'ān olmaġla lāyıḳ u sezāvārdur.

Mustafa (2): Aḫlāḳü's-salṭanat adlu bir kitāb-ı belāġat-niṣāb te`līf itmişlerdür. Ol kitāb-ı müsteṭābda iẓhār-ı yed-i beyżā idüp vāżi'-i ḳavā'id ü ḳavānīn-i fenn-i inşā ve rāfi'-i mebānī-i üslūb taḥrīr ü imlā olduḳların a'lām u ibdā itmişlerdür.

Monlā Çelebi: Zemān-ı yesīrde ol emr-i ḫaṭīrde ol deñlü dest-bürd-i iḳtidār ibdā vü iẓhār itmişdür ki aʿvām-ı keşīrede ʿöşr-i ʿaşīri maḳdūr degül idügi nūr-ı āftāb gibi maḫfī vü mestūr degüldür.

Ümīdī: ...ṣāḥib-Dīvān-ı fā`iḳü'l-aḳrān īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿir-i pür-ʿunvāndur.

Dervīş (3): Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātında mūdaʿ ü meknūn olan ḳuvveti faʿle ve ṣandūḳ-ı derūn-ı maʿārif meşḥūnında maḫzūn olan le`ālī-i istiʿdādı īcād getürmekle dāḫil-i ḥarem-i sarāy-ı sulṭānī olup ehl-i cinān gibi yiri behişt-i cāvidān olmış idi.

Zātī: Fi'l-vāḳiʿ muṣāḥabet-i yārān ve mükāleme vü mübāḥeṣe-i hünerverānuñ icāde-i īcād-ı şiʿre çoḳ daḫli var idügi ẓāhir ü bedīdār ve daḫl-i muʿārażanuñ teraḳḳīde ḫayli medḫali olduğı mānend-i ḫūrşīd-i nevvār rūşen ü āşkārdur. Lākin baʿż-ı yārān vāsıṭa-i ṣamem ile ṣoḥbet ü ülfetden münḳaṭiʿ olması şiʿre temaḥḥużına sebebdür dirler... mezbūruñ ġāyetde faḳr-ı mudḳiʿ ve żarūret-i tāmmı var idi.

Kadrī: Bu fennde daḫı baʿż-ı kemālātı ẓāhir olup īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿirdür.

Mecdī: El-ḥaḳḳ maḳbūl-ı ṭıbāʿ ḫūb-maʿnālar īcād u iḫtirāʿ itmişdür.

Merdī-i Diger: Ḫālince īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿir-i sāḥir geçer.

Nevʿī: Meydān-ı feṣāḥatde nīze-i ḫāmesin ele alup cevād-ı ṭabʿ-ı pür-īcādına cevelān virdükde ḳangı şāʿirdür ki anuñla muḳābele ḳıla ve ʿarṣa-i belāġat u beyānda yek-rān ḳılup pür-iẕʿānına menzil virdükde hiç nāẓım mı bulınur ki anuñla mübārezeye gele.

Şīrī (2): Bu ġazel iḫtirāʿ-ı ḫāṣṣıdur.

Ġazel : Göricek olur ġamze-i dil-beri
Ḳılıc ḳapḳara ḫançeri şapşarı
Çemen baḥr-ı aḫżer gibi yemyeşil
Ṣolar vech-i dil-ber gibi aparı
Seḥerden ṭur aḫşama dek Şīriyā
Öp öylen gelürse saña ol perī

Ulvî: Ba'ż-ı bî-inṣāf u bed-gūylar mezbūr ṣā'ir-i pür-gūydur eş'ārınuñ edāsı sādedür dirler. Lākin ṭa'n-ı mezbūr inṣāfdandur ve mehcūrdur zîrā ki muṣanna' ü muḫayyel bî-miṡl ü bî-bedel ḳaṣā'id-i müşkilesi vardur ki kendüsi iḫtirā' itmişdür.

Garāmî: Ḥattā kendüsi bir sāz iḫtirā' itmişdür...

Lemî (2): Ḥaḳḳā ki eyyām-ı cevānı ve 'unfuvān-ı zindegānîde āftāb-ı raḫşān-ı eş'ārınuñ berḳ-miṡāl iltimā'ı ve nücūm-ı kemālāt-ı belāġat-mevsūmınuñ gerçekden barîḳ ü şu'ā'ı eş'ārında ma'ānî-i daḳîḳa ve taḫayyülāt-ı reşîḳa îrād itmege ḫayli iltiyā'ı ve ṭab'-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳādınuñ bu fennde îcād u iḫtirā'ı vardur.

Mustafa (2): Cümleden mecmū'a-i mekārim ü me'ālîye dîbāce olup sulṭān-ı 'ulemā vü mu'allim sulṭān olan Ḫāce Efendi Ḥażretlerine didükleri ḳaṣîde-i muḫteri'alarıdur.

Visālî: Bu eş'ār anuñ güftārındandur iḫtirā'ıdur.

b) Tasarruf

Birkaç örnek dışında çoğunlukla icād kavramıyla birlikte kullanılan tasarruf, mutasarrıf kavramları hakkında açık ve kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak tasarruf, sanat unsurlarını amaca en uygun bir şekilde kullanabilme, alışılmışın dışına çıkma, kendine özgü değişik bir durum ortaya koyabilme hali ve yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu faaliyet, şairin sanat gücünü ve kişiliğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu yeteneğin olmayışı ise şair açısından büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Tezkire'de Işkî'nin tasarruf yeteneğinin olmayışı ve nazmının kötü oluşu bir şiirle de desteklenerek "Şi'rinde melāḥat ve kendüde îcād-ı taṣarrufa ḳudret yoġ iken yine zemānında ḫayli ri'āyet olınup yevmi yüz aḳçe vaẓîfesi var imiş. Ḥattā ol eyyāmda ba'ż-ı şu'arā bu beyti dimişdür.

Beyt : ʿIşḳiyā ṭāliʿüñe ʿışḳ olsun

Gerçi naẓmuñ köti sitāreñ eyi" şeklinde verilmiştir.

Garībī: Ḥaḳḳā ki ṭabʿı mutaṣarrıf ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı sāye-i berāʿat u nezāketde müteverrif olan şuʿarādandur. Ecelden bir miḳdār āmān bulsa şöhre-i cihān olmasında reyb ü gümān yoġ idi.

Mihrī: ...dest-i Meryem bikr-i fikri naḫle-i raṭb-ı belāġata ihtizāz virmekle bermuḳteżā-yı tesāḳuṭ-ı ʿaleyke ruṭaben ceniyen leṭā'if ü fevāke ẓerā'ifi ictinā vü iḳtiṭāf idüp ʿarā'is-i ebkār-ı maʿānī-i daḳīḳayı ḥacle-i taṣarrufına getürmekle ser-ā-perde-i ḫāṭırında ebkār-ı efkār müteẓāhir ve ġamām-ı insicām gülşen-i eşʿār-ı pür-īhāmından müteḳāṭırdur.

Meylī (5): ...maṭbūʿü'ş-şemā'il żābıṭ-ı maḥṣūlāt-ı leṭā'if nüvīsende-i müfredāt-ı maʿārif ṭarīḳ-i īrād ve maṣārif-i naẓma vāḳıf eşʿār u ebyātı rütbe-i ḳabūle mevṣūl olup defātir-i kelimātı imżā-yı ehl-i kemālāta mümżā vü maḳbūl olmışdur.

c) Bedīhe-gū ve Fevrīlik

"Bedīhe-gū, bedīhe dimek, ale'l-fevr, ale'l-fevr dimek, fevriyyāt" şeklinde bazen birada, bazen ayrı ayır kullanılan bu tabirler bir şiiri uzun boylu düşünmeksizin, yerinde ve anında söyleyebilme hali ve yeteneği anlamına gelmektedir. Bedīhe-gūylığa nazaran fevrilikde işin anında ve daha kısa zamanda yapılıyor olduğu anlaşılmaktadır.

Ahmed Paşa: Aḥmed Paşa daḫı ol ḥabīb-i ʿīsā-ḫaşletüñ şerbetin içdükde ve keyfiyet-i bāde-i ʿışḳından mest olup geçdükde bedīhe bu beyti dir.

Beyt : Zülfin gidermiş ol ṣanem kāfir ḳomaz henūz

Zünnārını kesmiş velī daḫı müselmān olmamış

Emrī: Laṭīfe: Şemsī maḫlaş ve Beşāret nām fenn-i muʿammāda ḳudret-i tāmmı var bir ʿAcem var idi.

Li-münşihi: Ṭıynet-i ḫāki misk ile ʿanber

Ābı kevs̱er hevāsı cān-perver

Kes̱ret-i cūybār ile nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru* olan şehr-i Edirnenüñ bāġ-ı behişt āsālarında ẕevḳ ü ṣafā idüp gāh ʿıyş u ʿişret ve gāhī müşāʿare vü muṣāhebet iderlerdi. Bir gün Şemsī-i mezbūr Emrīye ṭūṭīvār söyledügi sözde ḫaberdār olmasun diyü bir miḳdār esrār ile ḥayrān ve bāġ-ı dimāġından murġ-ı hümā pervāz ʿaḳlını perrān ider ki mezbūrı maġlūb itmekle ḥacel ve yārān arasında münkesir ü münfaʿil ide. Emrī daḫı bu ḥīleden ġāfil ü ẕāhil bī-şümār ġubār yiyüp ḳanzil olur. Mezbūr Şemsī Emrīnüñ kör bengi olduġın görür. Kebāb yeriken Emrī ismine taʿmiye idüp Kebāb bī-ḥadd ḫōrdem bārī dir. Emrī daḫı bi'l-bedāhe beşāret ismine bu beyti dir.

Bā-ism-i Beşāret:

Zārem zi-āh u nāle bisyār muttaṣıl

Dārem zi-baḫt-ı ḫ'īş hemīşe ḫırāş-dil

Halīl-i Zerd: Cevān-ı mezbūr Ḫalīl-i ẕelīli mānend-i İsmāʿīl ḳurbān-ı ġamze-i ser-tīzi idüp āteş-i ʿışḳla yirini nār-ı Ḫalīl itmekle maraẓ-ı maḥabbet-i pür-miḥnet ü ālāmı ile cism-i zerd-fāmını ġāyetde ʿalīl itmiş idi. Bir gün Pertevī Şems mey-ḫānesi dimekle maʿrūf kāşāneye pertev-endāz olup şāʿir-i mezbūr daḫı ol maḥall ü maḳāmda muḳābil-i āftāb-ı dīdārı olmaġla pür-sūz u güdāz olduḳda bedīhe bu beyti dimişdür.

Beyt : Pertev-i mihr-i ruḫuñ yüzimüze virdi żiyā

Şems mey-ḫānesinüñ yine güni ṭoġdı şehā

Gubārī: Ol ḥāḳān-ı büzürgvār aḳlām-ı müşg-bār ile ki lü'le-i çeşme-i çemenzār-ı seḫāvet ve nāy-ı naġīr-i meydān-ı şecāʿatdür ve elfāẓ-ı dürer-bārıyla ki bir lafẓ-ı yesīr ile niçe ḳalem-revi żabṭ u tesḫīr ider bālā-yı ruḳʿada mis̱āl-i ṭuġrā bu mıṣrāʿ-ı ġarrāyı yazmışlar idi.

Mıṣrāʿ: Bildüm anı kim imiş Maḥmile ḳāḍī olsun

mezbūr daḫı bi'l-bedāhe bu mıṣrāʿı diyüp cenāb-ı saʿādet-destgāha inhā itmiş idi.

Mıṣrāʿ: Şöyle ḫidmet idelüm ḳāfile rāżī olsun

Figānī: Li muharririhi bedīhe:

Çıḳdı gerçi ẓāhiren cism-i Fiġānī göklere

Döne döne çıḳdı çāḳ āh u fiġānı göklere

Māteminde āsümānī giydi gökler yā meğer

Boyadı anuñ duḫānı āsmānı göklere

Kādirī: ...şiʿr-i Fārisī rācih idügi ẓāhir ü vāżiḥdür diyü daʿvā itdükde Mevlānā-yı mezbūr inkār idüp şiʿr-i ʿArabī ercaḥ u efṣaḥdur diyü daʿvā idüp ḥużżār-ı meclis inkār idüp baḥs u ġavġā intihā bulmayıcaḳ isbāt-ı müddeʿā içün siz bildügüñüz maʿānī vü nikāt-ı Fārisiyyeyi oḳuñ ben daḫı eşʿār-ı ʿArabiyyede naẓīrin bulmazsam mülzem olayın diyüp ehl-i meclis eşʿār-ı Fārisiyyeden bildükleri maʿānī vü ebyātı oḳuduḳlarınca Mevlānā-yı mesfūr ʿale'l-fevr naẓīrin oḳuyup daʿvāsını şühūd-ı ʿudūl ile isbāt ider idi.

ç) Cevdet (-i Tabʿ)

Cevdet (-i tabʿ) tabiri, şairin yaratılışının verimlilik ve çokluğunu, kısırlıktan uzaklığını ifade eder. Bu tabir yaratma gücü ve faaliyetinin bir başka ifadesidir.

Āhī: Merḥūm-ı merḳūm ehl-i hüner ve ehālī-perver ve meʿālī-güster olmağın buyurur ki mebādā bu ġonçe-i nev-şükūfte henūz açılmadın girībānı dāmen-i gül gibi ḫār-ı noḳṣān elinde ṣad-çāk ve daḫı būy-ı dil-cūy-ı müşgīn-demi meşāmm-ı ʿālemi muʿaṭṭar itmedin ḫazān-ı zevāl ile maġāk-ı iḫtifāda ālūde-i ḫāk ola mezbūre riʿāyet idüñ ki intiẓām-ı ḥāl cevdet-i ṭabʿa bahāne ve himmet-i pādşāh-ı deryā-nevāl semend-i zihne tāziyānedür didükde Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olan merḥūm Kemāl Paşazāde hemān ol ān yigirmi akçe ile Burusada Bāyezīd Paşa medresesin ʿarż ider.

Tābiʿī: Cevdet-i ṭabīʿat u ẕekā vü fıṭnat ve luṭf-ı fıṭrat sebebi ile bir miḳdār taḥṣīl-i kemāl u maʿrifet itdükde hevā-yı ḫōş-nüvīsi ile ṣanʿat-ı kitābetde mahāret peydā idüp...

Hükmī: Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi cevdet ve fehm ü iẕʿānı sürʿat ile maʿlūm-ı aṣḥāb-ı fażl u ruḳūm olup eşʿārı daḫı şiʿār u diṣār-ı leṭāfet ile mevsūmdur.

Saʿyī: Ḥaḳḳā ki aḳdām-ı iḳdām u saʿyi ile medāric ü meʿāric-i belāġata irtiḳā ve kemend-i cevdet-i ṭabʿi ile ḳımme-i ḳulle-i feṣāḥata iʿtilā idüp şöhre-i cihān...

Meylī: ...ġāyet-i ʿilm ve nihāyet-i ḥilm ve cevdet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ve envāʿ-ı mekārim ve eṣnāf-ı seḫā ile emṣāl ü ekfāsından serv-i bālā gibi mümtāz ü müsteṣnā...

Nevʿī: ...zemānemüzde ḳadem-i cevdet-i selāḳatle medāric-i belāġat u feṣāḥata irtiḳā...

Hüdāyī: Ḥaḳḳā ki bu sinn ü sālde bu deñlü hüner ü kemāl kesb idüp mālik-i cevdet-maḳāl olduğı ḥayret-fezā-yı ṣıġār u kibārdur.

ʿİlmī: ...cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem ḥiddet-i ṭabʿ ve cevdet-i fehm ile mümtāz-ı gülistān-ı fażl u ʿirfānda serv-miṣāl keşīde-bālā vü ser-efrāz...

d) Hiddet, Sürʿat

Tezkirelerdeki mevcut bilgilere bakıldığında özellikle sürʿat kelimesinin şairin yaratılış gücünün süratli oluşunu övmek veya yermek amacıyla kullanılmadığı açıkça görülmektedir. Bu tabir daha çok eserlerine gereken dikkat ve özeni göstermeyen şairler için kullanılmıştır.

Hāverī: ...ḥiddet-i ṭabʿ-ı ḫūrşīd-żiyāsı niçe fuṣeḥā vü büleġāyı inşā-yı şiʿrden ṣovutmışdur.

Hükmī: Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi cevdet ve fehm ü iẕʿānı sürʿat ile maʿlūm-ı aṣḥāb-ı fażl u ruḳūm olup eşʿārı daḫı şiʿār u diṣār-ı leṭāfet ile mevsūmdur.

Şāhī: Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik dānişmend ve ḥiddet-i ṭabʿ u şiddet-i ẕekāyla bī-mānend olup...

Şāhī (2): ...ḥiddet-i ṭabʿ u şiddet-i ẕekāyla bī-mānend olup...

ʿİlmī: ...cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem ḥiddet-i ṭabʿ ve cevdet-i fehm ile mümtāz-ı gülistān-ı faẓl u ʿirfānda serv-mis̱āl keşīde-bālā vü ser-efrāz...

Refīʿ-i Leng: ʿİlm-i ḳalem-i müşgīn-raḳamı dūş-benān-ı sürʿat-nişān üzre refʿ itmege naṣb-ı nefes itmekle vaḳāyiʿ ü aḥvāl yevm ü emsī żabṭ idüp...

e) Pür-gūluk

Tezkirelerde pür-gū "alabildiğine çok yazan, çok eser veren" anlamında kullanılan bir tabirdir. Tezkirelerde bu tabir, daha çok fazla eser veren, eserlerini yerli yersiz şeylerle dolduran ve gelişi güzel çala kalem yazan, dikkatsiz şairler için kulanılmıştır.

Emānī-i Sānī: Kes̱īrü'l-kelimāt ve ʿazīzü'l-ebyāt meydān-ı cihānda çevgān-ı belāġatle rübūde-gūy olan nāẓım-ı pür-gūydur.

Bālī-i Diger: ... eşʿārına ḥadd ü ġāyet yoḳ şāʿir-i pür-gūy.

Habsī-: Ġāyetde pür-gūy idi.

Şeydā: Eşʿārı vāfir pür-gūy şāʿirdür.

Tabʿī: Ṭabʿı kūr-ı pür-gūy şāʿir el-ḥaḳḳ şiʿrinde cāşnī-i ṣafā ẓāhirdür...

Ulvī: Baʿż-ı bī-inṣāf u bed-gūylar mezbūn şāʿir-i pür-gūydur eşʿārınuñ edāsı sādedür dirler. Lākin ṭaʿn-ı mezbūr inṣāfdandur ve mehcūrdur zīrā ki muṣannaʿ ü muḫayyel bī-mis̱l ü bī-bedel ḳaṣā'id-i müşkilesi vardur ki kendüsi iḫtirāʿ itmişdür.

Gubārī: Merḥūm egerçi pür-gūy şāʿir idi ammā maḳbūl u merġūbı daḫı vāfir ve göze ṭoḳınup terāzū-yı naẓardan iner eşʿārı daḫı eşk-i çeşm-i ʿāşıḳ gibi mütekās̱irdür.

Muʿīdī: Şāʿir-i pür-gūydur.

Nūrī (4): ...eş'ārı vāfir-i pür-gūy şā'ir idi.

f) Cevelān (-ı Tab')

Sözlük anlamıyla dönmek, dolaşmak demektir. Tezkirecilerin hangi manada kullandığını mevcut örneklerden kestirmek oldukça zordur. Ama şairin şiir sanatı ve değerleri içinde bir yaratıcılık faaliyeti, olması gereken ve aranan faaliyet gücü olarak algılanabilir.

Hasībī: ...kümeyt-i ṭab'-ı ḳābillerine vādī-i kesb-i feżā'ilde cevelān virmekle ser-menzil-i tekmīl-i fünūn-ı celā'ile nā'il olmışdur.

Dervīş: Ṭabī'at-ı şi'riyyesi ḳavī olmağla eş'ārı raşīnü'l-beyāndur ve ẕihn-i derrākı müşkil-güşā olduğıçün vādī-i müşkilāta ṭab'ları çesbān olup ṭāvūs-ı ḳuvveti ol zemīnde ḫayli cevelān üzredür ve ṭab'-ı şūḫınuñ mu'ammā vü tārīḫinde daḫı rüsūḫı vardur.

Fuzūlī: Sāḥa-i vaṣf-ı kelām-ı pür-intiẓāmı ol mertebeden bīrūndur ki kümeyt-i tīz-kām-ı aḳlām-ı meydān-ı i'lān u ilāmında cevelān itmege ḳādir ola.

Monlā Çelebi: Ḥiddet-i ẕekā vü idrāki ve cevelān-ı 'aḳl-ı çālākı bir mertebededür ki pīr-i rūşen-żamīr 'aḳl-ı derrāk-ı debistān-ı fehm-i faṭānetde ṭıfl-ı levḥ-ḫān... Meydān-ı 'irfānda semend-i bād-pāy-ı ṭab'-ı muṭlaḳü'l-'inānı cevelān itdükde ḳangı pehlevāndur ki anuñla da'vī-i mübārāt eyleye...

Meylī: Semt-i taḥṣīl-i 'ulūm u fünūna meyli olup şehbāz-ı ṭab'-ı bülend-pervāzı āsmān-ı fażl u 'irfānda ṭayerān ve ṭāvus-ı nihād-ı melek-nejādı zemīn-i 'ilm ü īḳānda cevelān idüp riyāż-ı 'ilm ü edebi āb-ı sa'y u ṭalebi ile sīrāb...

Nev'ī: Meydān-ı feṣāḥatde nīze-i ḫāmesin ele alup cevād-ı ṭab'-ı pür-īcādına cevelān virdükde ḳangı şā'irdür ki anuñla muḳābele ḳıla...

Vücūdī: ...mānend-i baḫt u iḳbāl hem-rikāb-ı yek-rān-ı ṭāvus-ı cevelānı olmağın Şām-ı şeref-encāmda ḳırḳ biñ aḳçe ze'āmetle ṭarīḳ-i 'ilmden ferāġat itmişdür.

g) Dikkat, Müdekkik

Tezkirelerde, genel anlamının yanısıra zihnin hareket ve faaliyetlerinde son derece incelik ve özen içerisinde olması anlamında kullanılmıştır.

Sulṭān Korkud: ...ehl-i Rūm daḳā'iḳ-i sāza vāḳıf u diḳḳat ve nezāket-i nağamāta 'ārif olmazlar ẓann idüp bī-vaḳt u ihtimām bir faṣl sāz çalup itmām itdükde...

Emrī: Ḥaḳḳā ki diḳḳat ü nezāket-i ma'ānīde ṡānī-i Kemāl-i Işfahānīdür.

Bahāyī: Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı büzürgvār bir gevher-i tābdārdur ki şehbāz-ı rezānet-i efkār ve kemend-i diḳḳat-i enẓār ile ṭā'irān-ı 'ulūm-ı bī-şümār ve çerendegān-ı fünūn-ı bisyārı ṣayd u şikār ḳılmış..

Hāverī: Bāb-ı ḳażā ve faṣl-ı ḳażāyāda nihāyet-i ihtimām u diḳḳat ve ġāyet ḥades ü ferāseti bir mertebede idi ki...

Cemālī-i Diger: Ol eclden meṭāli'i vāfir olup ġazeliyyātı ḳalīl ü nādirdür diḳḳāt-i efkār u enẓār ile ṣanāyi' ü bedāyi'-i ġarībe ibdā vü iẓhār itmekle şöhre-i rūzgār olmışdur.

Ḥāfız-ı 'Acem: ...'ulüvv ü kemālātuñ cümlesini taḥṣīl ve fünūn-ı ġarībe vü 'acībeyi tekmīl itmiş maḥfūẓ u ma'lūmı ḥadden efzūn lākin diḳḳat-i taṣarrufātı mertebe-i idrāk-i beşeriyyeden bīrūn idi.

Şīrī: Ṭarz-ı Şebistān Ḫayāl ve semt-i nezāket ü diḳḳat-maḳālde müteferrid ve bülbül-i ṭab'-ı ercmendi...

'Alī Çelebi: ...diḳḳat-i müṭāla'a ve metānet-i mübāḥeşede her vechle fā'iḳ idügi envār-ı ḫūrşīd gibi lāmi' ü bāriḳdür... Ẕāt-ı şerīfi mülket-i mu'ammānuñ mīr-i ġālibi

ve semā-yı dikkat-i ḫayālüñ şihāb-ı ṡāḳıbı olup bu fennde daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ṣıġār u kibār olduġı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bedīdārdur.

Ālī Çelebi: Sābıḳā mezkūr olan Ümmü'l-veledzāde ʿAbdü'l-ʿazīz merḥūmuñ ferzend-i ḫayrü'l-ḫalefidür. Niçe mevālī-i ʿiẓām ḫidmetinde kesb-i ʿulūmda diḳḳat ü ihtimām idüp beyne'l-aḳrān hilālāsā müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi.

Ulvī: ḳıdve-i büleġā ve ser-defter-i ṭā'if-i şuʿarā Saḥbān-ı cihān (Ḥażret)-i Ḫāce Selmān yalıñuz her mıṣrāʿında çār emrī ẕikr itmegi iltizām ile iktifā itmemişdür. Şāʿir-i mezbūr anlaruñ murādından ġāfil ve itdükleri ṣanʿat u diḳḳatden ẕāhil olmaġla ol semtde aña iktifā ḳılmamışdur.

Mehemmed: Sürʿat-i fehm ve ḥiddet-i ẕekāda bir şehbāz-ı mümtāzdur ki cürre-bāz-ı ḳuvvet-i müteḫayyile hevā-yı diḳḳat-i efkār u enẓārda anuñla pervāz itmek emr-i muḥāl ve ṭā'ir-i şikeste-bāl-i ḫayāl ol vādīde ṭayerān itmek maḥż-ı ḫayāldür.

Necātī: ...ṭabʿ-ı bī-miṡāli ṭuġrā-yı ġarrā-yı ḥüsn-maḳāl ile muʿanven gerden-i dil-i pür-kemāli ḳılāde-i diḳḳat-i ḥayāl ile muḥallā vü müzeyyendür.

Nevʿī: ...zemānemüzde ḳadem-i cevdet-i selāḳatle medāric-i belāġat u feṣāḥata irtiḳā ve kemend-i diḳḳat-i efkār ile kühsār-ı maʿānī-i bedīʿü'l-enāra iʿtilā iden fırḳa-i fuṣeḥā ve zümre-i şuʿarādan...

Mesīḥī: Diḳḳat-i ḫayāl ve leṭāfet ü nezāket-maḳālde ʿadīmü'n-naẓīr ve şuʿarā-yı Rūm içre ṡāliṡ-i ṡelāṡe dinilmege lāyıḳ...

Nūḥī: Diḳḳat-i maʿnā ile leṭāfet-i edāya şīr ü şekker gibi imtizāc virmekle kelimāt-ı rengīni ġāyetde ḫōşter ü şīrīn idügi cāy-ı ʿinād u leccāc degüldür.

Hilālī: Cism-i nizārı ḳalemdān içinde ki nāl-miṡāli naḥīf ü hezār diḳḳat-i çeşm-i dūr-bīn ile nümāyān olan hilāl gibi ġāyetde żaʿīf...

Mesīḥī: ...kelām-ı rūḥ-baḫş ve eşʿār-ı cān-perver ile ol nāẓim-i belāġat-güstere Mesīḥ-bānī denilse revādur.

ğ) Nakkād, Vezn (-i Tabʿ), Sencīde, Sühan-ārā

Nakkād, iyiyi kötüden, güzeli çirkinden, değerliyi değersizden ayırt edebilme yeteneğine sahip olan şairler için kullanılan tabirlerdir. Nakkād kelimesi daha çok vakkād ile birlikte kullanılmaktadır. Vezn (-i tabʿ) ve sencīde yaratılışça ölçülülük veya yaratılış ölçüsü anlamına gelmektedir. Tezkire'de de bu anlam doğrultusunda kullanıldığı görülmektedir.

Sultān Murād: ...bir cānbāz-ı siḥr-bāzdur ki elinden terāzū gitmez ve bir ṣayrafī-i naḳḳāddur ki bāzār-ı cihānda mīzān u mīyārsuz bir kār itmez.

Lemʿī: Ḥaḳḳā ki eyyām-ı cevānı ve ʿunfuvān-ı zindegānīde āftāb-ı raḫşān-ı eşʿārınuñ berḳ-miṣāl iltimāʿı ve nücūm-ı kemālāt-ı belāġat-mevsūmınuñ gerçekden barīḳ ü şuʿāʿı eşʿārında maʿānī-i daḳīḳa ve taḫayyülāt-ı reşīḳa īrād itmege ḫayli iltiyāʿı ve ṭabʿ-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳādınuñ bu fennde īcād u iḫtirāʿı vardur.

Hazret-i Hāce Efendi: ...ʿummān-ı ṭabʿ-ı gevher-efşānı menbaʿ-ı esrār-ı İlāhī ve ẕihn-i naḳḳād-ı ʿālī-şānı maʿden-i elṭāf-ı nā-mütenāhīdür.

Ahmed Çelebi: Cāmiʿ-i eṣnāf-ı feżā'il ü kemālāt ve menbaʿ-ı envāʿ-ı fevāżıl u mükerremāt ẕihn-i veḳḳad ve ṭabʿ-ı naḳḳādı idrāk-ı daḳā'ıḳ u ḥaḳā'iḳ-i esrārda...

Hāletī Çelebi: Evḳāt-ı ḫuceste sāʿātin taḥṣīl-i leṭā'if ü kemālāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār itmekle naḳāve-i rūzgār ve ḳıdve-i maḫādīm-i sütūde-eṭvār olduğı mūcib-i ḥayret-i erbābü'l-bāb idüginde şübhe vü irtiyāb yoḳdur.

Mustafa: Pūte-i mücāhede vü iştiġālde sīm-i vücūd-ı kerīmini ḳāl itmekle ṣarrāfān-ı bāzār-ı ʿirfān ḳatında kāmilü'l-ʿayār ve nāḳḳadān-ı fażl u īḳān miyānında pür-itibār olmışdur.

Veznī: Lākin sebīke-i kelimātı ṣayrefiyān-ı belāġat ve nāḳıdān-ı kemālāt yanında tāmmü'l-vezn ve kāmilü'l-ʿayār ve sikke-i ḳubūl ile meskūk baʿż-ı meṭāliʿ ü eşʿārı vardur.

Hasībī: Ṭabʿ-ı kāmili naḳāve-i ʿālem-i vücūd u imkān olan benī-i nevʿ-i insānuñ sā'ir-i envāʿından fażīlet ü meziyyeti ʿilm ü maʿrifetle olduğına ʿālem ü mīzān-ı

ẓāhirü'l-beyān *hel yestevi'l-lezîne ya'lemûne ve'l-lezîne lā ya'lemûn* ile sencîde oldukda meziyyet ü rüchān-ı ehl-i ʿirfān-ı vāżıḥü'l-burhān olduğına *lem ve lemmā* gibi cāzim olup tāze-nihāl-i çemen-i iḳbāllerine reşeḥāt-ı feyż-i ʿulūmla neşv ü nemā...

Hāce Çelebi Efendi: ...cümlesi mişkāt-ı ẕihn-i vaḳḳādında iḳtibās-ı envār-ı rüşd ü reşād ve meyāmin-i feyż-i inʿāmından iḳtināṣ-ı şevārid-i merām iderler idi şol ki mīẓān-ı ṭabʿ-ı ʿālîlerine sencîde olmaya.

Hüdāyî: Bu eyyāmda kelimāt-ı sencîde ve ebyāt-ı pesendîdeleri mekārim ü aḫlāḳ-ı ḥamîdesi gibi maʿrūf u meşhūr ve elsine-i ḫāṣṣ u ʿāmmda medā'iḥ ü şenāsı metluvv ü meẕkūr olmışdur.

Kelime anlamıyla güzel, düzgün söz söyleyen anlamına gelen tabirin Hayālî Bey için kullanıldığı görülmektedir.

Hayālî Bey: Vilāyet-i Rūmuñ melikü'ş-şuʿarāsı ve bu merzbūmuñ merd-i süḫan-ārāsı hevā-yı evc-i istiğnānuñ ferḫunde-hümāsı Ḳāf-ı ʿālem-i ıṭlāḳuñ ʿanḳāsı gülistān-ı belāğatuñ sevr-miṣāl keşîde-bālāsı...

h) Secʿ-gū, Nādire-gū, Mesel-gū

Sözlük anlamıyla secʿ-gū secili söz söyleyen, nādire-gū güzel fıkralar anlatan, nükteli sözler söyleyen, mesel-gū dokunaklı, manalı söz söyleyen demektir. Tezkire'de Rūhî'nin secʿ-gūy, İlāhî-i Diger ve Zeynî'nin nādire-gūyān, Cemālî-i Diger'in de mesel-gū olduğu belirtilerek faaliyet ve fonksiyonları hakkında bilgi verilmiştir.

Rūhî (2): ...bülbülān-ı gülistān-ı şiʿr olan şuʿarā medḥ-ḫān-ı gül-i raʿnāsı ve ḳūmrîyān-ı būstān-ı naẓm olan büleğā secʿ-gūy-ı serv-i bülend-bālāsı idi.

İlāhī-i Diger: Cümle-i nādire-gūyān-ı cihān ve ṭurfe-süḫanān-ı nāẓımān-ı zemāndandur.

Zeynī: Vezīr-i aʿẓam ʿOsmān Paşa (Ḥażretleri) vilāyet-i Şirvānı fetḥ ü tesḫīri ile ʿilāve-i memālik-i ʿOsmānī itdükde tehniyet-i fetḥ içün didügi ebyāt meşhūr-ı cihān olup ser-defter-i nādire-gūyān olan dīvāne insān taḫmīs eylemişdür.

Cemālī-i Diger: Mesel-gūylık semtine sālik olmağla ol deñlü metāliʿ-i şerīfe ve maʿānī-i laṭīfeye mālik olmışdur ki taḥrīr ü taḳrīri ḫāric-i ḥayṭa-i taʿbīrdür.

3- OLAĞANÜSTÜ VEYA BİLİNMEYENE DAYANDIRILAN TANITMA VE DEĞERLENDİRMELER

Daha önceki bölümlerde şairin sanat gücünün değerlendirilmesinde doğuştan kazanılan gücün önemi, değeri, sanat unsuru ve faaliyetlerindeki yeri ve özellikleri üzerinde durulmuştu. Şairin doğuştan getirdiği gücün kaynağı Cenāb-ı Hak'tır. Fakat olağanüstü, bilinmeyen güç derken yüca Allah kastedilmez. Çünkü fizik ötesi, bilinmeyen veya olağanüstü olarak sihr, muʿcize, İlahī feyz gibi kelimeler açıkça verilir. Tezkireci, şairde olağanüstü bir güç görüyorsa ve onu daha fazla övmek, bu açıdan vermek istiyorsa bu tarz bir değerlendirmeye gider.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde de şairler üzerine bu tarz tavsif ve değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Tezkireci, "cānbāz-ı siḥr-bāz, maḥsūd-ı şāʿirān-ı sāḥirān-ı zemān, faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āşār, ġazel-serāyān, şāʿir-i sāḥir, reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥār, nāzım-ı siḥr-i ḥalāl, kelām-ı muʿciz-niẓām, yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āşār, envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓām, iẓhār-ı yed-i beyżā, ṣāḥib-i yed-i beyżā, Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā ve mīzāb-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmından āb-ı ḥayātı icrā, Mesīḥāsā süḫan mürdelerin iḥyā iden, ʿālem-i ḳuds ve diyār-ı üns ile āşinā ve dīde-i ʿaynü'l-yaḳīni kuḥl-i ġubār-ı ʿālem-i ġaybla rūşenā vü bīnā olduğın, levḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı maḥall-i nuḳūş-ı ḥaḳā'iḳ-i İlāhī, efrūḫte-i yed-i ḳudret-i Yezdān" gibi ifadeler kullanarak olağanüstü veya bilinmeyene dayandırılan tanıtım ve değerlendirmeler yapmıştır.

Sultān Murād: ...bir cānbāz-ı siḥr-bāzdur ki elinden terāzū gitmez ve bir ṣayrafī-i naḳḳāddur ki bāzār-ı cihānda mīzān u mīyārsuz bir kār itmez.

Sultan Selim Han: ...her beyti maġbūṭ u maḥsūd-ı şāʿirān-ı sāḥirān-ı zemānı olmışdur.

Hazret-i Hāce Efendi: ...mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār ve faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āsār ḥīn-i tekellüm ü tebessümde ol ẕāt-ı büzürgvāruñ kelām-ı ferḫunde-eṭvārın göricek cezm itdiler ki...

Bāḳī: ...ġazel-serāyān sāḥiri sulṭān-ı şāʿirān-ı memālik-i Rūm belki ḫüsrev ü ḫāḳān-ı nāẓımān her merzūbūm dilīr-i ʿarṣa-i ʿilm ü fehm ḫüsrev-i ʿālemgīr-i iḳlīm-i naẓm mütekellimān-ı kāfiye-güẕār u faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āsār arasında ser-ġazel-i Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmūʿa-i belāġatdur.... Ḥikāyet olınur ki büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-ṣıfātı yaʿnī Mevlānā Ẕātī Bāḳī Çelebinüñ bu maṭlaʿ-ı feṣāḥat-simātını alup tamām ġazel eylemiş ve Bāḳī gibi şāʿir-i sāḥirin şiʿrin uġurlamaḳ ʿayb degüldür dir imiş.

Behiştī-i Diger: Ve fenn-i şiʿrde daḥı fā'iḳ her cihetle medḥ ü tavṣīfe lāyıḳ şāʿir-i sāḥir ʿadīl ü naẓīri nādir maʿānī-i laṭīfe ibdāʿ ü iḫtirāʿa ḳādirdür.

Sübūtī: Kendü zuʿmınca şāʿir-i sāḥir ve ʿadīli nādir giçerdi.

Hüseynī: Büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i ʿālī-ḳadrı şāʿir-i sāḥir merḥūm Emrī-i mezbūr Ḥüseynī ḥaḳḳında dimişdür.

Hātemī: Bu bir iki eşʿār ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Hızr Beg Çelebi: ...ḳalem-i siḥr-āferīnini ilḳā idüp aṣḥāb-ı fiṭnat u ẕekā miyānında iẓhār-ı yed-i beyżā itdükde saḥara-i fecere gibi ḳavm-i münkirīn...

Hıfzī: Edirneden Ṣarı Memi dimekle iştihār bulmış Ḥāfıẓ-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı kerīm-i ġaffār olmaġla bu maḫlaṣ-ı pür-iʿtibārı iḫtiyār itmiş idi.

Hıfzī (2) : Ḥāfıẓ-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı melik-i ʿallām ve sālik-i ṭarīḳ-i ʿulemā-yı enām olan şuʿarādandur.

Hayālī Çelebi: Fi'l-vāḳiʿ kitāb-ı merḳūm cümle-i ʿulemā-yı ʿālem yanında maḳbūl u müsellem ẕikr itdügi īrādāt u daḳā'iḳ şāʿir-i sāḥir Ḫayālī gibi daḳīḳ...

Hayālī Beg: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i nāmdāruñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki s̱ebt olındı.

Hayālī-i Diger: Zebān-ı Türkīde Leylā vü Mecnūnı ve ḫōş-āyende eşʿār-ı siḥr-nümūnı vardur.

Zātī: ...binā-yı sarāy-ı belāġatı ġāyetde ḳavī vü metīn maʿānī-i ġarībe ve ḫayālāt-ı ʿacībeye ḳādir ʿadīl ü naẓīri nādir şāʿir-i sāḥirdür.

Rāyī: Bu bir iki meṭāliʿ-i rengīn ve ebyāt-ı bī-ḳarīn ol şāʿir-i siḥr-āferīnüñdür.

Rahmī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ tamām be-nāmından ve bu zümre-i ʿiẓāmuñ nihāyetde fiḫāmından belāġat-şiʿāruñ şāʿir-i siḥr-āferīni ve selāset-i edā ve leṭāfet-i maʿnāyı cemʿ itmekle bu fırḳanuñ bī-ʿadīl ü ḳarīnidür.

Remzī: Bu bir iki eşʿār merḳūmuñ raḳamzede-i kilk-i seḥḥārıdur.

Sırrī: Bu bir iki eşʿār-ı melāḥat-dişār āṣār-ı kilk-i seḥḥār ve ḳalem-i dürer-bārıdur.

Sehī: Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳıdve-i kāmilü'ṣ-ṣıfātı şāʿir-i sāḥir merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmaġın...

Şemʿī: Bu bir iki eşʿār ol nūr-ı çerāġ-ı belāġat u şemʿ-i bezm-i ʿālem-i feṣāḥatuñ raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārıdur

Şevkī: Bu eşʿār raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārıdur.

Sunʿī: Şuʿarā-yı Rūmuñ mīrü'l-aḳderi merḥūm şāʿir-i sāḥir Emrī dir idi ki... Bu eşʿār ol sāḥir-i nāmdāruñdur.

Subhī: Bu bir iki kelimāt netīce-i aḳlām-ı siḥr-simātıdur.

Ārif: Yine bu cümle ile şimdiki olan Şeh-nāme-gūlara göre nisbet Firdevsī siḥr-sāz ve mānend-i serv-i ser-efrāz aralarında her vechle mümtāzdur.

Ārifī: Bu bir iki eşʿār yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āṣārıdur ki taḥrīr ü ıṣdār olındı.

Ubeydī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı belāġat-ʿunvān miyānında tefevvuḳ-ı aḳrānla muʿayyen ve kisvet-i kelām-ı siḥr-perdāzı ṭırāz-ı pür-ihtizāz-ı imtiyāz ile muḥallā vü müzeyyen

Azmī Efendi: Seḥā'ib-i elfāẓ-ı dürer-bārından ḳamervār ẓāhir ü bedīdār olan ṣuver-i maʿānī-i daḳīḳü'l-iʿtibār enẓār-ı aṣḥāb-ı iḫtiyārda maḥż-ı siḥr-i ḥalāl ve enhār-ı kilk-i seḥḥār-ı muʿciz-āsārından cārī olan...

Adnī: Ḥaḳḳ edāyı şuʿarā vü büleġānuñ yegāne-i āfāḳı şāʿir-i sāḥir (Ḥażret)-i Mevlānā Bāḳī dimişdür.

İzārī: . Nāẓım-ı Ḫüsrev ü Şīrīn olan Şeyḫī-i siḥr-āferīnüñ hemşīrezādesidür.

Andelībī: Şāʿir-i sāḥir-i müsellem Mevlānā Ẕātī aṣamm olmaġın...

Gamī: ...ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥārından baʿż-ı ḳaṭarāt-ı meṭāliʿ ü ebyāt sebt olındı.

Füsūnī: Ebyāt-ı siḥr-efsūnı ve eşʿār-ı belāġat-nümūnı maʿnīdār maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿuḳūl u manẓūr-ı erbāb-ı enẓārdur.

Fuzūlī: Bu bir iki kelām u maḳāl ol nāẓım-ı siḥr-i ḥalālüñ eşʿār bī-naẓīr ü misālindendür.

Kirāmī: Bu cümleden naẓm-ı eşʿār ile şöhret-şiʿār şāʿir-i sāḥir-i nāmdār olup...

Misālī: ...ol şāʿir-i sāḥirüñ kelimātındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı

Mecdī: Bu bir iki eşʿār raḳam-zede-i kilk-i sehhārıdur.

Mehemmed Efendi: ...gülistān-ı berāʿat u belāġatı reşeḥāt-ı seḥḥār ve ġamām-ı aḳlām-ı gevher-bārlarıyla muḥażżar u muraşşaḥ itdüklerin iẓhār u iʿlām içün taḥrīr ü tasṭīrine iḳdām olındı.

Mehemmed: ...ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āsār-ı ḳalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-midrārıdur.

Mehemmed Emīn: ...raḳam-zede-i ḳalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı kilk-i seḥāb-reftārı gūşvāre-i gūş-ı aṣḥāb-ı ʿirfān olmaġla... misāl-i şebnem-i seḥḥārı büstān ḳılup ehl-i hüneri muḫażżar u munażżar iden kelimāt-ı feṣāḥat-simātdandur...

Merdī-i Diger: Ḫālince īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿir-i sāḥir geçer.

Müslimī Efendi: Baḳiyetü's-selef ṣadef-i le'ālī-i fażl u şeref ʿadīl ü naẓīri nādir şāʿir-i sāḥirdür.

Mesîhî: ...nāẓım-ı siḥr-i ḥalāl ve şāʿir-i sāḥir-i rūşen-maḳāl cilveger-i mınaṣṣa-i vücūd ve ṣūret-nümā-yı mirʾāt-ı ḥużūr u şühūd olmamışdur.

Muʿînî: ...ol şāʿir-i sāḥirüñ āṡārındandur ki ṡebt olındı.

Maḳālî: ...ṭırāzende-i ḫilʿat-i siḥr-i ḥalāl naḫl-bend-i gülistān-ı belāġat mürsele-peyvend-i ḥūrān-ı feṣāḥat dîde-i dil ü cānı kuḥl-ı maʿārif ü ẕurūr-ı leṭāʾif ile rūşenā...

Necâtî: ...şuʿarā-yı Rūmuñ pîşvā vü reʾîsi ve yarlıġ u tevḳîʿ-i berāʿat u nezāketüñ ṭuġrā-nüvîsi olan şāʿir-i siḥr-āferîn ve nāẓım-ı ʿadîmü'l-ʿadîl ve'l-ḳarîndür... Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i feṣāḥat-diṡāruñ ve bu bir ḳaç ebyāt-ı berāʿat-simāt ol ṭūṭî-i şekeristān-ı kemālātuñ yādgār-ı ḳalem-i seḥḥārı ve netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Nizâmî: ...şāʿir-i sāḥir-i şîrîn-kār ḳaṣāʾid ü ġazeliyyātı muḥkem ü üstüvār...

Nevʿî: ...niçe dürr-i meknūn niṡār-ı dāmen āḫirü'z-zemān iden şāʿir-i sāḥirdür.

Nihânî: Cümle-i nüdemāsından olan şāʿir-i sāḥir ʿUlvî bu tārîḫi diyüp...

Hüdâyî: ...envār-ı āftāb gibi ṭāliʿ ü raḫşān eṣnāf u envāʿ-ı naẓma ḳādir ṣāḥib-i Dîvān-ı şāʿir-i sāḥirdür.

Hüdâyî (2) : ...taḥṣîl-i maʿārif ü leṭāʾifde küşiş-i bî-şümār ile nāẓım-ı siḥr-i ḥalāl olması mūcib-i ʿibret-i ulü'l-enẓārdur.

Yetîm: ...bir dürr-i şāhvār vāḥiden... nāẓım-ı sāḥirlerdendür.

Hazret-i Hâce Efendi: Kelām-ı rūḥ-baḫşı dem-i ʿÎsādan dem urduġı meczūm-ı cümle-i ʿālem ü ādemdür ki bir söz ile niçe biñ dil-mürdeleri ḥyā ider.

Hızr Beg Çelebi: (Ḥażret)-i Mevlānānuñ ḫāme-i şîrîn kelāmı ṭūr-ı süṭūr içre kelîm olup fenn-i inşā vü imlāda ṣāḥib-i yed-i beyżā olduġı meşhūr u meşhūd-ı cümle-i dünyā olup ol Mūsā-yı ʿimrān fażl u ʿirfānuñ kemāl-i fażl u ʿilmine îmānı olmayan münkirler mānend-i Firʿavn-ı laʿîn *feʾti bi-āyetin in künte mine'ṣ-ṣādıḳîn* didüklerinde miṡāl-i ṡuʿbān-ı mübîn olan ḳalem-i siḥr-āferînini ilḳā idüp aṣḥāb-ı fiṭnat u ẕekā miyānında iẓhār-ı yed-i beyżā itdükde saḥara-i fecere gibi...

Sinān Efendi: ...ḳırḳ akçe medrese-i Dāvud Paşada mevāḳıf-ı ʿuḳūl-ı füḥūl olan arada niçe daḳāʾiḳ ibdā ve maḳāṣid u merāṣid-i müşkilātda iẓhār-ı yed-i beyżā itmiş idi.

Mesīḥī: Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā ve mīzāb-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmından āb-ı ḥayātı icrā itdügiçün maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-peẕīr olmaġa sezādur ve kelām-ı rūḥ-baḫş ve eşʿār-ı cān-perver ile ol nāẓim-i belāġat-güstere Mesīḥ-bānī denilse revādur.

Monlā Çelebi: Mesīḥ Paşa Ḥażretlerinüñ ḫidmetinde aṣḥāb-ı ḥācāt-mürdelerin bir söz ile iḥyā idüp lūle-i aḳlām-ı leṭāfet-fercāmından dāʾimā āb-ı ḥayātı icrā üzredür.

Necātī: ...gülistān-ı cihān nümūdār-ı behişt ü būstān-ı zemīn-i nümūne-i ḫuld-ı berīn olup hevā-yı iʿtidāl baḫş-ı ṣabā ḳālib-i mürde-i nāmiyyede āṣār-ı enfās-ı Mesīḥāyı ẓāhir ü hüveydā idüp...

Neylī: Luṭfī Begzāde Efendi (Ḥażretleri)dür ki ṭıfl-ı ḳalem-i rażīʿ-simāt ki Mesīḥ-i mehd-i devātdur...

Nişānī-i Sānī: Egerçi inşāda yed-i beyżāsı vardur diyü ḫalḳ içinde meşhūrdur.

Yahyā: Zebān-ı belāġat u beyān ve edā-yı cān-baḫş u revān ile Mesīḥāsā süḫan mürdelerin iḥyā iden şuʿarādan...

Vasfī: ...bu fennde daḫı ṣāḥib-i yed-i beyżā olup kārı başa yitürmişdür.

Sultan Selim Han: ...āṣār-ı kelām-ı muʿciz-niẓām elā inne cundaʾllāhi hümüʾl-*ġālibūn* ẓāhir ü ʿıyān olup...

Ahmed Efendi: Mefḫar-ı emāṣil-i Rūm ve muʿciz-i efāżıl-ı feżāʾil-ruḳūm... Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār (Ḥażret)-i Mevlānānuñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-āṣār ve netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārdur.

Āhī: Manẓūmāt-ı dil-āvīzi cemāl-i dil-berān gibi ṭarab-efzā ve menṣūrāt-ı luṭf-āmīzi ḥāl-i ʿāşıḳān gibi engüşt-nümā daḳāʾiḳ-i ʿibārātda iʿcāz-ı süḫan-ārāyı peydā ve ḥaḳāʾiḳ-i kināyātında āṣār-ı muʿciz-nümāyı vāżıḥ u hüveydādur.

Ehlî: Ve bu fenn-i büzürgvārda daḫı nāmdār u pür-iştihār olup şuʿarā içre şīve-i muʿciz-niẓāmı ve ḳāʿide-i şīrīn kelāmı ile ḫayli şöhret-şiʿār olmışdur.

Behiştî-i Diger: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āṣārıdur.

Celîlî: Bu bir ḳaç meṭāliʿ ve eşʿār-ı ābdār ol şāʿir-i belāġat-şiʿāruñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-diṣārıdur.

Azmî Efendi: Seḥā'ib-i elfāẓ-ı dürer-bārından ḳamervār ẓāhir ü bedīdār olan ṣuver-i maʿānī-i daḳīḳü'l-iʿtibār enẓār-ı aṣḥāb-ı iḫtiyārda maḥż-ı siḥr-i ḥalāl ve enhār-ı kilk-i seḥḥār-ı muʿciz-āṣārından cārī olan...

Ārifî: Bu bir iki eşʿār yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āṣārıdur ki taḥrīr ü ıṣdār olındı.

Alî Çelebi: Levḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı maḥall-i nuḳūş-ı ḥaḳā'iḳ-i İlāhī ve ṣaḥīfe-i żamīr-i münīri mehbiṭ-i envār-ı füyūżāt-ı nā-mütenāhī gencīne-i sīne-i pür-sekīnesi cevāhir-i zevāhir-i ʿulūm ile meşḥūn ve ʿuḳūd-ı envāʿ-ı feżā'il ṣandūḳ-ı derūnında maḫzūn envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓāmı mişkat-ı encümen-i ehl-i ʿirfān ve āṣār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı mübeyyen-i ḥaḳīḳat-ı esrār-ı īmāndur.

Mîrî: Ḳaṭre-i nuṭfesinde ne ḥālet vardur ki her birisi bir baḥr-ı zāḫir ü bī-kenār ve şecere-i ṭayyibe-i vücūdında ne kerāmet vardur ki ġuṣnından bir nihāl-i fażl u kemāl ẓāhir ü bedīdār olmışdur.

Aḥmedî: Aḥmedī nāmına Şeyḫī ol gice bir ḳaṣīde diyüp irtesi Aḥmedī ḳaṣīde benümdür diyü mezbūrlara ʿarż itdükde ol zemānda olan ekābir ü aʿyān-ı nāḳdān emtiʿa-i belāġat u beyān ve ṣarrāfān-ı bāzār-ı feżā'il ü ʿirfān olmağın görürler ki ḳaṣīde ile naẓm-ı kitābuñ ol ḳadar münāsebeti ve elfāẓ u maʿānīde aṣla müşābeheti yoḳ ikisi bir mişkātde olınmaduğı ẓāhir ve ol nev-āmede-i ʿālem-i ġaybuñ ol māderden ṭoğmaduğı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bāhir olıcaḳ ḳaṣīde senüñ ise kitāb senüñ degüldür dimekle...

Hayālī Beg: Baʿż-ı eşʿār-ı nāmdārı vardur ki andan merḥūmuñ ʿālem-i ḳuds ve diyār-ı üns ile āşinā ve dīde-i ʿaynü'l-yaḳīni kuḥl-i ġubār-ı ʿālem-i ġaybla rūşenā vü bīnā olduġın iẓhār u ibdā idüp şehbāz-ı Ḫayālī nüzhetgāh-ı ʿālem-i lāhūt murġlarından ġayrı şikāra ḳanād ṣalmaz ve ġavvāṣ-ı bālī deryā-yı tevḥīd ü tecrīd dürrlerinden ġayrı le`ālī vü cevāhiri ʿaynına almaz idügi andan ẓāhir ü rūşen ü bāhir olur.

Alī Çelebi: Levḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı maḥall-i nuḳūş-ı ḥaḳā`iḳ-ı İlāhī ve ṣaḥīfe-i żamīr-i münīri mehbiṭ-i envār-ı füyūżāt-ı nā-mütenāhī gencīne-i sīne-i pür-sekīnesi cevāhir-i zevāhir-i ʿulūm ile meşḥūn ve ʿuḳūd-ı envāʿ-ı feżā`il ṣandūḳ-ı derūnında maḫzūn envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓāmı... egerçi ol şemʿ-i meclis-i ʿirfānı ki münevver ḳılup ehl-i ʿilm ü īḳān ve efrūḫte-i yed-i ḳudret-i Yezdāndur.

II- EDEBÎ KÜLTÜR VE GELENEK BAKIMINDAN ŞAİR

1- ŞİİRE BAŞLAYIŞ, ÇALIŞMA VE YETİŞME

Bu devreyle ilgili bilgi ve açıklamalar oldukça geniştir. Şairin edebiyat eğitimini ve kültürünü büyük ölçüde etkileyen medrese eğitimi de bu çerçeve içerisine girmektedir (bkz. Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler). Bu bakımdan bu kısımda yabancı dil ve edebiyatlar, üstādlık ve yetiştiricilik, tanzīr ve tahmīs, belāgat ve fesāhat ilmi, şairin şiire başlama zamanı, sebebi, çalışma şekli, derece ve usulleri, üzerinde durulacaktır.

Tezkire'de bazı şairlerin şiire yönelişi, bu yönde çeşitli çalışma ve faaliyet içinde bulunuşu bir sebebe bağlanarak verilmiştir. Tezkire'de bu açıdan tanıtıma tabi tutulan şairlerin şiire başlama sebebi "ṣanʿat-ı şiʿre heves idüp, kümeyt-i ḫāme meydān-ı īcāzda ḫırām itmek evlā görilüp, ṭabʿ-ı bā-istiḳāmeti naẓma mā'il ü rāġıb olup, muḳteżā-yı ẓerāfetdür diyü, Firdevsīye naẓīre dirin diyü ʿaceb sevdāya düşmiş" şeklinde ifade edilmektedir.

Cevānī-i Diger: ...ṣanʿat-ı şiʿre heves idüp bu fenni taḥṣīl ü tekmīle fi'l-cümle dest-res bulmışdur. Lākin külāhvār kānını başa irgürmemişdür.

Halīmī (2): Ẕikr-i tamām feżā'ili kelām olmağın kümeyt-i ḫāme meydān-ı īcāzda ḫırām itmek evlā görilüp...

Zātī: Lākin selīḳa-i naẓmiyye ve ṭabʿat-ı şiʿriyyesi ġālib ve ẕihn-i pür-nezāket ve ṭabʿ-ı bā-istiḳāmeti naẓma mā'il ü rāġıb olup müze-dūzlıġa devrişüp çalışırken eli degdükçe naẓm-ı eşʿāra daḫı küşiş ü verziş üzre idi.

Sabūhī: Muḳteżā-yı ẓerāfetdür diyü şiʿre daḫı ṣarf-ı himmet ve beẕl-i evḳāt u saʿat itmişdür.

Gubārī (2): ...mülāzım olduḳdan ṣoñra ġavġā-yı şiʿr ü inşāya ve Firdevsīye naẓīre dirin diyü ʿaceb sevdāya düşmiş idi.

Tezkire'de bazı şairlerin şiirle uğraşmaya başladığı zaman belirtilmiştir.

Ahmed Efendi: Merḥūm ḫaṭṭ u ḫāl-i ʿilm ü kemāl ile tervīḥ-i rūḥı ʿulvī itdükden ṣoñra bi-ḥasebiʾṭ-ṭabīʿatüʾl-beşeriyye levāzım-ı şiʿār-ı ṭabʿiye tenezzül idüp gahī dürr-i menşūr gibi nes̱r ile cihāniyānuñ gerden ü gūş ve ber ü āġūşın müzeyyen ü ārāste ve gāhī lüʾlü-i manẓūm gibi naẓmla ḫalḳ-ı zemānuñ sāʿid ü dūşın muḥallā vü pīrāste iderdi.

Rahmī: Henūz ruḫsār-ı rengīn ve rūy-ı nāzenīni ḥaṭṭ-ı siyāhdan sāde ve serv-i raʿnā ve ḳāmet-i bālāsı bāġ-ı leṭāfet ve gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken şiʿre kūşiş ve bu fenne ḫayli verziş idüp āvāze-i nām u nişānı inżimām-ı ḥüsn-i bī-naẓīr ile ʿālemgīr olmış idi.

Sinān Efendi: Āḫir doğduğına menāṣıb ve ḫāṭıra-i merātibi defʿ ve nihāl-i āmāl-i dünyāyı gülistān-ı ḫāṭır-ı pür-ṣafāsından ḳalʿ itdükden ṣoñra taḥrīr ü taṣnīfe şürūʿ eyledi.

Gubārī (2): ...mülāzım olduḳdan ṣoñra ġavġā-yı şiʿr ü inşāya ve Firdevsīye naẓīre dirin diyü ʿaceb sevdāya düşmiş idi.

Zamanla şiirlerinde gelişme kateden şairler Ahmed Paşa, Emānī-i Sānī ve Zātī'dir.

Ahmed Paşa: Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı dürer-bārı raṣīn ü muḥkem ve mühendisān-ı ḳaṣr-ı belāġat yanında bī-ḳuṣūr u müsellem şiʿr-i Türkīye ḥālet ü nezāketi evvel bu virdügiçün üstād-ı muḳaddem olup ḫilʿat-ı ṣafā-ḫilḳat maḳālī el-fażliʾl-müteḳaddim ṭırāzı ile muṭarraz u muʿallemdür. Fiʾl-vāḳiʿ bundan aḳdem şiʿr-i Türkī selāset ü nezāketden dūr ve dil-i nā-ḳābilān gibi melāḥat u leṭāfetden mehcūr idi. Rāḳımüʾl-ḥurūfuñ ceddi olan Mīrī Efendiden vālid-i firdevs-mekān rivāyet iderler idi ki Aḥmed Paşanuñ evāʾil-i ḥālde didügi eşʿār u maḳālde çün ḥālet ü melāḥat yoġ idi.

Ṣoñra Emīr ʿAlīşīr Nevāʾī otuz üç dāne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şiʿri ḫūb ve ṭarz-ı güftārı merġūb olmış idi.

Emānī-i Sānī: Biḥār-ı zeḫḫār-ı maʿārifde niçe rūzgār şiʿr-i inşā ile āşinā olmaġın baʿż-ı leʾālī-i nefīs peydā itmişdür.

Zātī: Lā-cerem ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı hilāl-miṡāl yevmen fe yevmen teraḳḳī ve gitdükce emtiʿa ve esbāb-ı feṣāḥat ü belāġatı telaḳḳī idüp şiʿrle şöhret-şiʿār ṣāḥib-i iştihār u iʿtibār şāʿir-i nāmdār oldı. Aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān olan iḫvāna ve ehl-i dāniş ü idrāk olan yārāna ẓāhir ü bāhir ve seḥāb-ı iḥticāb-ı āftāb-ı merāmı ġayr-ı sātirdür ki şiʿr şimdiki zemānda leb-i dil-berān gibi ġāyet-i nezāketde ve miṡāl-i ḥüsn-i mehveşān nihāyet-i leṭāfetdedür.

Tezkire'de bazı şairlerin şiirle ilgilenme, şiire çalışma faaliyetlerinin şekli, ölçüsü, derecesi, bu alanda izlediği yol ve yapmış olduğu tercihler üzerinde de durulmuştur. Bu bilgiler "tetebbuʿ, kūşiş, verziş, āzmāyiş, iktidā itmek, meşġūl u meşġūf" kelime ve tabirleriyle verilmiştir. Sözlük anlamları "sürekli ve sıkı bir çalışma, araştırma, inceleme, alıştırma vb." olan bu kelimeler, bazen belli bir eser veya şiir üzerinde çalışarak alışkanlık, tecrübe kazanmak anlamına da gelmektedir.

Belli bir eser veya şiir üzerinde çalışarak alışkanlık, tecrübe kazanmaya çalışan şairler şunlardır:

Sulṭān Bāyezīd: Ol şāh-ı raʿiyyet-perver ve şehenşāh-ı ʿadālet-güsterüñ maḫlaṣı ʿAdlīdür. Bu bir iki kelimāt-ı belāġat-simāt ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfātuñ ve ol şāh-ı gītī-baḫş u gerdūn iḳtidāruñ ve ol ḫulāṣa-i ḫavāḳīn ü nuḳāve-i selāṭīn-kāmkāruñ nāṣib-i rāyāt-ı cūd u imtinānuñ rāfiʿü'd-dīn-i envāʿ-ı meʿālī vü iḥsānuñ ebyāt-ı belāġat-ʿunvānıdur .

Ey süvār-ı esb-i nāz olan rikāb-ı cāne baş

Ḥüsn meydānı senüñdür ayaġuñ merdāne baş

Her derd ki peydā şeved ez-sīne-i çākem

Ebrī şeved u girye koned ber-ser-i ḫākem

Şuʿarā-yı vaḳtī tetebbuʿ idüp dimişlerdür.

Necātī : Her nāvek-i ney kez tu resed ber-dil-i çākem

Nāyī şeved ü nāle koned ber-ser-i ḫākem

Cāfer Çelebi : Her tīr-i cefā kez tu resed ber-dil-i çākem

Servī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Vaṣfī : Her seng-i cefā kez tu resed ber-dil-i çākem

Levḥī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Ahmed Paşa: ...Emīr ʿAlīşīr Nevāʾī otuz üç dāne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şiʿri ḫūb ve ṭarz-ı güftārı merġūb olmış idi.

Sānī-i Sānī: Eşʿār-ı Fārisiyye ve ʿaleʾl-ḫuṣūṣ Nevāʾī eşʿārını çoḳ tetebbuʿ itmekle ḫayli miknet ü iḳtidār ve maʿānī vü leṭāʾif-i bī-şümār taḥṣīl itmişdür.

Şeyhī (4): Rāḳımüʾl-ḥurūf bu ġazeli yārāna ṭarḥ idüp her birisi tetebbuʿ itmiş idi. Ol ġazel budur.

Naẓm : Olaldan yār dest-i düşmen-i bed gevher altında

Ḳalupdur ellerüm Ferhād gibi ṭaşlar altında

Ḫudā virsün saña ʿömr-i dırāzı ey boyı servüm

Yoluña cān viren ʿuşşāḳ yatduḳca yir altında

Gerek seng-i siyāh olsun gerekse aṭlas u ḫārā

Ġaraż bir bāliş-i rāḥat bulınmaḳdur ser altında

Olupdur gülşen-i bezminde gūyā nergis-i raʿnā

Ser-i engüşt-i sīmīnüñ o zerrīn sāġar altında

Ḥasan ṣanma miyānıdur görinen zīr-i ḫançerde

Misāl-i gencdür yatur dem-ā-dem ejder altında

Şāʿir-i mezbūr daḫı tetebbuʿ idüp bu Tezkireye tesvīd olınmaġiçün irsāl itmişdür.

Ġazel : Ḫam olmış rā ḳaşuñ yā gibi zerrīn-efser altında

Şan ol radur ki yazmış kātib-i ḳudret zer altında

Gelürdi raḳṣa ḫākim gird-bād-ı şevḳ ile dā'im

Ġubār olsa tenüm pāy-ı semender dil-ber altında

Nesīm-i ṣubḥ gül-rīz olmasun gülşende dildāra

Olur nāzik teni āzürde gül-berg-i ter altında

Güneşdür ʿārıżuñ cānā ki ʿaks-i tāb-ı rūyuñdan

Olur laʿlin kef-i sīmīn-i sāḳī sāġar altında

Ṣaḳın aldanma luʿbet bāz-ı dehrüñ mekrine Şeyḫī

Neler peydā ider ol bu kebūdī çādur altında

Sāfī: Ṭūṭī-i ṭabʿ-ı şekker-şikeni ekşeriyyā Aḥmed Paşa eşʿārını tetebbuʿ ile gūyā olurdı.

Tabʿī (2): Ṭabʿını tetebbuʿ-ı eşʿār-ı selef ile āzmāyiş üzre iken...

Iyānī (3): Rāḳımü'l-ḥurūf bu ġazeli ṭarḥ idüp yārān-ı ṣafā ve iḫvān-ı vefā tetebbuʿ itdüklerinde şāʿir-i mezbūr bu ġazeli dimişdi.

Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:

Bulmaġ ister saña beñzer bir meh-i tābān daḫı

Ben de bildüm çoḳ döner bu çarḫ-ı ser-gerdān daḫı

Varumı ḫarc eyledümse rāh-ı ʿışḳuñda ne var

Yoluña olsun fedā rūḥ-ı revānum cān daḫı

Yire geçdi kendüyi beñzetdügiçün laʿlüñe

Ol ḥicāb altında ḳaldı çeşme-i ḥayvān daḫı

Derd-i ʿışḳuñla ciger-ḫūnīn ü dil pür-dāġ iken

Bāġ-ı dehre gelmemişdi lāle-i Nuʿmān daḫı

Ey Ḥasan umma cihānda kimseden mihr ü vefā

Ol perī-veş ʿahdine durmaz döner devrān daḫı

Ġazel-i ʿİyānī:

Geçmedin dilden ḫayāl-i nāvek-i müjgān daḫı
Başḳa bir sevdāya ṣaldı zülf-i müşg-efşān daḫı
Görmeyelden Yūsuf-ı gül-çehremi Yaʿḳūbveş
Ḥüzn ile ḳan ağlamaḳda dīde-i giryān daḫı
Rūşen iken cām-ı çeşmümle derūnum ḫānesi
Sīnede bir revzen açdı ḫançer-i cānān daḫı
Bezm-i ġamda bāde-i eşkümle pürdür cām-ı ʿışḳ
Ṣanmañuz Mecnūn gidelden ḫālīdür meydān daḫı
Ḫār-ı miḥnetle ʿİyānī ṭañ degül ḳan ağlasa
Ḥālini bilmez henüz ol ġonçe-i ḫandān daḫı

Nişānī:

Maṭlaʿ : Ṭāliʿde devlet olmasa ḫidmet ne fā`ide
Ḥaḳdan ʿināyet olmasa ṭāʿat ne fā`ide

Faḳīr-i keşīrü't-taḳṣīr bu gūne tetebbuʿ itmiş idüm.

Li-münşihi : Öldüm ġam-ı firāḳ ile vuṣlat ne fā`ide
Şol ḫaste kim helāk ola şerbet ne fā`ide
Ḳurbān olup irem dir idüm ʿıyd-ı vaṣluña
İrgürmedi o günlere firḳat ne fā`ide
ʿUşşāḳa nevbet ile vefā eyleyem dimiş
Degmez bu ben belākeşe nevbet ne fā`ide
Ḫoş tāc-ı devlet idi ġubār-ı derūñ velī
Yoḳdur benüm başumda o devlet ne fā`ide

Ahmed Beg (2)'in daima ilim irfan sahibi kişilerle sohbet ederek şiirini geliştirdiği "Müdām idāre-i kūs-ı kemāl ü maʿrifetde ve dā`imā ehl-i ʿirfān ile

muʿāşeret ü muṣāḥabetde ṭabīʿat-ı şiʿriyyesini iʿmāl itmiş ve cūybār-ı selāḳat-ı naẓmiyye ile nihāl-i kemāli kemāle yitmişdür" şeklinde ifade edilmiştir.

Şairlerin şiirle uğraşma, şiire çalışma faaliyetlerinin "kūşiş, verziş, āzmāyiş, meşġūl u meşġūf" kelimeleriyle verildiği mevcut örnekler ise:

Hāletī Çelebi: Peder-i nāmdārları gibi eşʿār-ı ābdāra kūşiş ve bu fenne tamām verziş üzredür.

Sabrī (2): Bu fenne ḫayli kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra tamām verziş üzre ḳābiliyyet-i şānı var cevāndur. Ḥażret-i Ḥaḳḳ taḥṣīl-i kemālāta min baʿd daḫı muvaffaḳ eyleye.

Sıdkī: Eger kelimātınuñ ṣıdḳı var ise ʿacā'ib ḥālātdandur. Emr-i daʿvet ile meʾlūf olmaḳdan muḳaddem şiʿre ḫayli meşġūl u meşġūf idi.

Ārifī: Muḫtaṣarātı itmām itdükden ṣoñra ḫaṭṭ u imlāya kūşiş ve şiʿr ü inşāya verziş idüp...

Azīzī: Naẓm-ı eşʿāra kūşiş ve tasmīṭ-i cevāhir-i ābdāra verziş itmekle bu fennde taḥṣīl-i miknet ü iḳtidār itmişdür ve ḳalā'id-i ferā'id-i eşʿārı ḫayli iʿtibār bulmışdur.

Ömer Beg: Ve bu fennde daḫı ḳādir olduḳça kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra āzmāyiş üzre ġavvāṣ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārınuñ deryā-yı belāġat u eşʿārdan iḫrāc itdügi le'ālī-i ābdār ʿarūs-ı belāġat u feṣāḥata gūşvār olmaġla...

Mehemmed (3): Bu fenne daḫı āzmāyiş-i ṭabʿ itmekle nice defʿa dest-i gevher-efşānından le'ālī-i manẓūm u menşūr mermī vü melfūẓ olmışdur.

Mustafa (4): Ḥālā naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra kūşiş ve peder-i büzürgvārları gibi bu fenne tamām verziş üzredür.

Nazmī: Ṣanā'iʿ ü bedā'iʿ-i şiʿriyyeye kūşiş-i bī-şümār idüp eṭvār-ı zemān ve āşār-ı devrān gibi maḳlūb-ı müstevī ve felek-i aṭlas gibi nücūm-ı nuḳaṭdan sāde vü āzāde ve felek-i şevābit gibi kevākib-i ʿicām ile müzeyyen eşʿār dimekle iştihār bulmışdur.

Nigārī: Bu cümle ile sefīne içre geşt-i deryā iderken sefīne-i eşʿār ve baḥr-ı naẓmdan çıḳmış le'ālī-i ābdār elinden düşmez ve dilden bir ān gitmez idi.

2- MAHLAS

Tezkirecilerin önemle üzerinde durduğu konulardan biri de şairlerin şiirlerinde kullandığı isim yani mahlasdır. Tezkirelerde, mahlasın isim gibi verildiği durumlarda vardır. Böyle durumlarda, şairlerde isim yönünden sahip olunan bilgi verilen mahlastan ibaret olur[157].

Tezkire'de yer alan biyografilerde şairlerin isim, unvan ve lakaplarının yanısıra mahlasları ve bazen de mahlas alış sebepleri üzerinde durulmuştur. Mahlas alış sebebi belirtilmeden mahlasları takdim edilen şairler:

Sultan Mehemmed: ...maḫlaṣ-ı şerīfleri ʿAvnīdür.

Sultan Bāyezīd Han: ...maḫlaṣ-ı şerīfleri ʿAdlīdür.

Sultan Bāyezīd Han: Ol şāh-ı raʿiyyet-perver ve şehenşāh-ı ʿadālet-güsterüñ maḫlaṣı ʿAdlīdür.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: ...maḫlaṣ-ı şerīfleri Selīmīdür .

Sultan Süleymān Han: ...maḫlaṣ-ı şerīfleri Muḥibbīdür.

Sultan Selīm Han: ...maḫlaṣ-ı kerīmi Selīmīdür.

Sultan Bāyezīd: Maḫlāṣ-ı şerīfi Şāhīdür...

Revnakī: ...ve maḫlaṣı Revnaḳ...

Āşık: ...maḫlaṣı ʿĀşıḳdur.

İnāyetu'llāh: Maḫlaṣı ʿİnāyetdür.

Necātī: ...Necātī maḫlaṣ ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ...

Mesīḥī: Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā ve mīzāb-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmından āb-ı ḥayātı icrā itdügiçün maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-pezīr olmaġa sezādur...

---

157 Harun Tolasa, a.g.e., s.239; Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses*, s.195.

Tezkire'de verilen bilgilerden bazı şairlerin mahlaslarını isim, unvan veya lakaplarından dolayı seçtikleri dikkat çekmektedir.

Āzerī: İsmi İbrāhīm olmağla Āẕerī maḫlaş idinmişdür.

Ezherī: ismi Nūrü'd-dīn olmağla Ezherī taḫalluş itmişdür.

Emrī: Nāmı Emru'llāh olmağın Emrī maḫlaş idinmişdür.

Bekāyī: Nāmı ʿAbdü'l-bāḳī olmağın Beḳāyī taḫalluş idindi.

Bekāyī-i Diger: Nām-ı nāmileri ʿAbdü'l-bāḳī olmağın Beḳāyī taḫalluş iderler.

Halīmī (2): Nām-ı vācibü'l-taʿẓīmleri ʿAbdü'l-celīl olmağla maḫlaş-ı mezbūr ile vesīm olmışlardur.

Hızrī: Nāmı Ḫıżr Beg olmağla maḥlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Zeynī: Nāmı Zeynü'l-ʿābidīn olmağla maḫlaş-ı mezbūrı kendüye taʿyīn eylemiş idi. Nitekim imżālarında dimişlerdür.

Duʿā-yı devletüñ boynında dīni

Muḥibb ü muḫlişüñ üftāde Zeynī

Rahīmī mahlas sebebi: Nāmı ʿAbdü'r-raḥīmdür. Ol sebebden maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Sunʿī (9): Nāmı Ṣunʿullāh olmağla maḫlaş-ı mezbūrı kendüye şiʿār itmişdür.

Kadrī Efendi: Nām-ı ferḫunde-me`aşiri ʿAbdü'l-ḳādir olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Mālikī: Nāmı ʿAbdü'l-melik olmağın maḫlaş-ı mezbūr ile müteḫallaş olmışdur.

*Mü`min:* Nāmı ʿAbdü'l-mü`min olmağla maḫlaş-ı mezbūrı mü`eṣṣir olmışdı.

Vāhidī: Nāmı ʿAbdü'l-vāḥid olmağla maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Veysī: Nāmı Üveys olmağla maḫlaş-ı merḳūm ile mevsūm olmışdur.

Sākī: Bāldırzāde dimekle şöhre-i dār u diyār olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Şānī (3): Ol şehr-i cennet-āsāda Ṭurāḳzāde dimekle iştihār bulmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itdüm dir idi.

Ulvī (2): Baʿdehū kāḫ-ı ṣımāḫına ḫalel ü āfet irişmegin Ṣağır ʿUlvī dimekle şöhret bulmış idi.

Bazı şairler meslek ve meşguliyetlerinden dolayı mahlaslarını seçmişlerdir.

Harīrī: Bāyiʿ-i ḥarīr olduğı cihetden maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Hıfzī: ...Ḥāfıẓ-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı kerīm-i ġaffār olmağla bu maḫlaṣ-ı pür-iʿtibārı iḫtiyār itmiş idi.

Haffī: Erbāb-ı ḥırefden ḫaffāf olduğı taḳrīble Ḫaffī taḫalluṣ itmişdür.

Dāʿī: Cevāmiʿde muʿarrif olduğı taḳrīb ile maḫlaṣ-ı mezbūr ile maʿrūf olmışdur.

Duʿāyī: Cevāmiʿde muʿarrif ve babası gibi binā-yı taʿrīfi muraṣṣaf olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Siyābī: Ḫayyāṭ olmağla Ṣiyābī taḫalluṣ itmişdür.

Şikārī: Ṣayd u şikār ol ṭāʾifenüñ ṣıġār u kibārınuñ pīşe vü kārı olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr şiʿār u diṣārı olmışdur.

Şemsī Paşa: Ol şems-i raḫşān-ı maṭlaʿ-ı imāret ve bedr-i tābān-ı ʿālem-i ṣadāretüñ nām-ı emcedi Aḥmed olduğı cihetden maḫlaṣ-ı meẓbūr ile miyān-ı ekfāsında ser-ʿalemi gibi ser-āmed olmışdur.

Şehdī: Ḥelvāʾī olmaḳ münāsebetiyle maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Kandī: Ḳannād u şekker-rīz olmağla maḫlaṣ-ı mezbūrı kendüye bāʿiṣ-i temyīz itmişdür.

Kātibī: Kitābet ṣanʿatında māhir ve ḳalem-miṣāl her gūne ḫaṭṭuñ nesḫine ḳādir olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı āṣir olmış idi.

Mahevī: Ṭarīḳatde mevlevī ve meşġūl-i kitāb-ı Meṣnevī olup taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāt-ı manevī itmekle bu maḫlaṣ-ı mezbūr ile müteḫallaṣ olmışdur.

Muʿammāyī: Fenn-i muʿammāda nāmdār ve ṣāḥib-iḳtidār olmağın maḫlaṣ-ı merḳūmı iḫtiyār itmiş idi.

Necmī: ʿİlm-i nücūmda gūş-yār-ı rūzgār olduğıçün maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Şairlerin bir kısmı ise mahlaslarını babalarının mesleğinden, unvan veya lakabından dolayı tercih etmişlerdir.

Emīnī: Babası Kāğıd emīni olmağla Emīnī taḫalluş itmişdür.

Hadīdī: Babası āhenger olmağla Ḥadīdī taḫalluş itmişdür.

Laʿlī (2): Laʿlīn Ḳabazāde dimekle pür-iştihār olan ḳāḍīnuñ ferzend-i hoşmendi olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Mīrī (2): Babaları diyār-ı ʿAcemden merzbūm-ı diyār-ı Rūma ḳadem başan ṭāʾife-i Aʿcāmuñ ḫāce-i be-nāmlarından Kiçi Mīr dimekle şöhret-pezīr olmışdur. Ol sebebden maḫlaş-ı mezbūr muḫtār-ı ṭabʿ-ı feżāʾil-mevfūrı olmışdur.

Hāşimī (2)'nin soyunun Hz. Peygamber'e dayanmasından dolayı bu mahlası seçtiği belirtilmiştir: "...bu daḫı evlād-ı rüsūl ve aḥfād-ı betūldan olmağla maḫlās-ı merḳūmla mevsūm olmışdur".

Bazı şairlerin mahlas seçimlerinde bulundukları mekan da etkili olmuştur.

Şāmī: Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü nāmī olmağla maḫlaşını Şāmī itmişdür.

Şāhī: Memālik-i pādşāh-ı ẓafer-penāhdan ḥavza-i tağallüb-i şāh-ı nekbet-sipāha ḳarīb olan maḥallden ol ṭāʾife-i ṭāğiyyeye maḥabbet ü irādet getüren... olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Mustafa (2): Tosya Ṭusiyya lafẓından taḥrīf ü taṣḥīf olmak iḥtimāliyle gāhī Ṭūsī maḫlaş iderler.

Nesīmī: Diyār-ı Bağdāddan nāḥiye-i Nesīmden vezān olmağla maḫlaş-ı mezbūr ile vesīm olmışdur.

Şairlerin bir kısmı fizikî durum ve özelliklerini gözönüne alarak mahlaslarını seçmişlerdir.

Şānī: Ġāyetde bī-mānend güzel ve Yūsuf-miŝāl bī-miŝl ü bī-bedel olup Yūsuf-ı Şānī didükleri cihetden Şānī taḫalluṣ itmişdür. Bu ma'nā daḫı Şānī-i Şānīde ẓāhir ü peydādur.

La'lī: Rūy-ı nīkūsı la'l-i reng ü gül-fām olduğından maḫlaṣ-ı merḳūm ile şöhre-i enām olmışdur.

Lem'ī (2): Ḳadd ü ḳāmeti bezm-i nezāket ü leṭāfetüñ şem'i ve rūy-ı nīkūsı felek-i ḫūbı ve melāḥatüñ āftāb-ı pür-lem'i olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Mānī: Gülistān-ı melāḥatle verd-i ḫandānı ve çemenzār-ı şīve vü nāzik-i serv-revānı olup muṣavvir-i ezel ü ḫallāḳ-ı lem-yezel ṣaḥīfe-i vücūda rūy-nīkūsın miŝāl-i Erjeng-i Mānī idüp

Beyt : Mānī çe boved u ṣūret-i bī-ma'nīeş çe boved

Mānī menem ki çehre-güşā-yı melāḥatem

feḥvāsı maṣdūḳa-i ḥāl-i cemāli olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Servī: Serv-i ra'nā gibi ḳāmet-i bālā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār eylemişdür.

Şem'ī: Şem'dār zerd ü nizār olup encümen-i pīr ü cevānda dem'-i āteş-nişānı cereyān idüp ẓāhirde ḫandān ḥaḳīḳatde sūzān u giryān olmaḳ münāsebeti ile kendüyi şem'e nisbet itmiş idi.

Hilālī: Cism-i nizārı ḳalemdān içinde ki nāl-miŝāli naḥīf ü hezār diḳḳat-i çeşm-i dūrbīn ile nümāyān olan hilāl gibi ġāyetde żaʿīf olmağın maḫlaṣ-ı mezbūra ġayrlardan eḥaḳḳ u aḥrā idügi rūşen ü āşkārdur.

Nāmī (2): Beñli Memi dimekle mevṣūf u meşhūr ehālī-i şehr-i mezbūr miyānında ḥüsn-i ḥāl ile ḥüsn-i ḫāl mehveşān gibi ma'rūf u meẕkūrdur.

Şīrī ʿAlī bin Ebī Ṭālib, Fedāyī Ḥażret-i İsmāʿīl ve Kevserī ʿAlī Murtażā ile hem-nām olmalarından dolayı bu mahlasları kendilerine uygun görmüşlerdir.

Şīrī: Riyāż-ı menāḳıb-ı bī-ḥadd ü şümānı ezhār-ı medḥ-i rüsül-i muḫtār ile pür-bahā olmağla gencūr-ı künūz... olup zevc-i Fāṭıma-yı betūl olmağla ferd-i ḳāliʿ-i bāb-ı Ḫayber ve merd-i neberd-i mufavvaż... Esedaʾllāhüʾl-ġālib ʿAlī bin Ebī Ṭālib Ḥażretleriyle hem-nām olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı kendüye bāʿiṣ-i iḥtirām bilmiş idi.

Fedāyī: Enbiyā-yı kirām ʿaleyhimüʾt-taḥiyyetü veʾs-selām miyānında kendüyi iṭāʿat-ı fermān-ı peder ile ḫōş-nām idüp ber-mūcib-i kelām vālid-i pür-iḫtirām-ı *yā buneyye innī arā eẕbeḥuke fiʾl-menāmi* kendüyi fidā vü ḳurbān itmege rıżā-yı tāmm viren nebiyy-i celīl-i Ḥażret-i İsmāʿīl ile hem-nām olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr muḫtār-ı ṭabʿ-ı bī-ḳuṣūrı olmışdur.

Kevserī: Sāḳī-i kevs̱er ʿAlī Murtażā ile hem-nām olmağla maḫlaṣ-ı mezbūrı bāʿis̱-i iḥtirām eylemiş idi.

Şairlerin bir kısmı başlarına gelen olay ve hadiselerin sonucunda kendi durumlarına uygun mahlas seçmişlerdir.

Esīrī: ...müddet-i medīd Kāfiristānda esīr olmağla Esīrī maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-pez̲īr olmış idi.

Habsī: Baʿż-ı cerāʾim töhmet olınup İbrāhīm Paşanuñ evāʾil-i vezāret ve mebādī-i siyāsetine rāst gelüp mezbūra işkence itmişler idi. Āḫir isnād itdükleri cerāʾim ẓāhir ü ʿıyān olmayıcaḳ aṣaf-ı zemān ḥabsine fermān idüp on yıl miḳdārı maḥbūs olup maḥbes-i teng ü tār ile hemd-i rūzgār-ı yādigār olmağla kendüyi aña nisbet idüp Ḥabsī maḫlaṣ ile Paşa-yı mezbūra niçe ḳaṣīdeler virüp...

Cevherī: Pīrūze ʿAlī Bālī dimekle maʿrūf olan dil-ber-i bī-mis̱ālüñ ʿāşıḳ-ı şīfte ḥāli olmağın Cevherī taḫalluṣ itmişdür.

Tezkire'de Semāʿī'nin dinî-tasavvufî inanç ve yaşayış tarzından, Suʿūdī'nin mezun olduğu hocasının isminden, Gulāmī'nin de kulaslından olmasından dolayı mahlaslarını seçtikleri belirtilmiştir.

Semāʿī: Baʿdehū sālik-i ṭarīḳ-i faḳr u fenā olup dervīşān-ı dil-rīşān ṣoḥbetinden ẕevḳ ü ṣafā alup ḫidmet-i aṣḥāb-ı vecd ü semāʿa ġāyetde iltiyāmı olmağla ḫilāf-ı ḳıyās maḫlaṣ-ı Semāʿī ile taḫaṣṣuṣ iḫtirāʿı olmışdur.

Suʿūdī: ...Ebsū's-suʿūd Efendiden mülāzım olmağla maḫlaṣ-ı mezbūrı kendilerine şiʿār ü dişār eylemişdür.

Gulāmī: Ḳulaşlından baʿż-ı ekābirüñ ġulāmı olmağla maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür.

Hasan Çelebi, Latîfî ve Āşık Çelebi Tezkiresi'nde Muʿīdī'nin mahlas alma sebebinin yanlış verildiğini belirtmiş; bunu kendisine babasından kalan belgelerle ispat etmeye çalışmıştır. Ona göre Hāşiye-i Tecrīde hāşiye yazmasından dolayı Muʿīd mahlaşını almıştır.

Muʿīdī: Laṭīfī Teẕkiresinde Müftī ʿAlī Çelebinüñ muʿīdi olmaḳ taḳrībiyle maḫlaṣ-ı mezbūr ile müteḫallaṣ ve nām-ı mezbūr ile müteḫaṣṣaṣ olmışdur diyüp merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi babası muʿīd olmağla taḫalluṣ idinmişdür dimişdür. Lākin zübde-i efāżıl-ı duhūr ve nuḳāve-i emāşil-i ṣudūr muḳtedā vü muḳalled-i cumhūr-ı kāşif-i ḥaḳā'iḳü'l-umūr mālik-i riḳābü'l-manẓūm ve'l-menşūr... Vālid-i merḥūm u mağfūruñ ḫaṭṭ-ı şerīfi ile muḥarrer ü mesṭūrdur ki mezbūruñ babası Muʿīdzāde dimekle meşhūrdur. Sulṭān Bāyezīd devrinde geçmiş müderrislerden imiş. Ḥāşiye-i Tecrīde ḥāşiye yazmışdur. O nisbetle kendüye Muʿīd maḫlaṣ itmişdür. Müftī ʿAlī Çelebiye muʿīd olmış ẓann eylemezen dimişdür.

Tezkire'de diğer muhtelif sebeplerden dolayı mahlas seçtikleri belirtilen şairler ise:

Muhlisī: Kendü daḫı şehenşāh-ı mezbūruñ muḥibb ü muḫlişi olmağın bu maḫlaşı iḫtiyār itmişdür.

Şānī: Şemʿī ile hem-bezm ü hem-şoḥbet ve mezbūr rūz u şeb tamām ülfet olmağın maḥlaş-ı mezbūra meyl ü rağbet itmiş idi.

Dāʿī-i Diger: Ayaz Paşa oğullarından Aḥmed Begüñ dāyesi oğlı olup dāʿī-i devām-ı devlet ve ḳıyām-ı ḥaşmeti olduğı iḫtiyār-ı maḫlaş-ı mezbūra Dāʿī olmış idi.

Rahmī: ʿUşşāḳa Raḥmī ġālib dil-ber-i raʿnā olmağın maḫlaş-ı mezbūr ile ḥüsn-i bī-hem-tāsı gibi şöhre-i dünyā olmışdur.

Neylī: Birāderimüz Meylī maḫlaşın iḫtiyār itmegin biz daḫı maḫlās-ı mezbūrı şiʿār u dişār itdük diyü gevher-bār olurlar idi.

Şairler bazen mahlaslarını değiştirirler. Tezkire'de yapılan mahlas değişikliğinin belirtilmesinin yanısıra bu değişikliğin sebebinin verildiğ de olmuştur.

Hātemī-i Diger: Ṭuraḳ Çelebinüñ gülistān-ı āstānına dāḫil ve devlet-i taḳarrüb ü münādemetine nā'il ü vāşıl olup maẓhar-ı luṭf-ı kāmil ve inʿām-ı şāmili olmış idi. Maḫlaşı Mātemī iken mezbūruñ işāretiyle Ḫātemī itmişdür.

Arşī: Evvel maḫlaşı Çākī idi. Baʿdehū ʿArşīye tebdīl idüp bu beyti dimiş idi.

Beyt : Ġulġul-i şiʿr-i men be-ʿarş resīd
Zān sebeb şud taḥalluşem ʿArşī

Helākī: Evā'il-i ḥālinde her ġamzesi ḫūnīye cān virüp dil-berān-ı sīm-berānuñ helāki ve tekye-i maḥabbet ü ʿışḳuñ abdāl-i sīne-çākı olmağla maḫlaş-ı mezbūr muḫtār ḳılup Çālākī olmışdur. Nitekim kendüsi dimişdür.

Beyt : Ser-i kūy-ı vefānuñ Sīne-çākī
Güzellerüñ ölümlüsi Helākī

Tezkire'de bir kısım şairin mahlas değiştirme sebebi ise belli değildir.

Zemānī-i Sānī: Evvel maḫlaşı Semāʿī idi.

Şāhī (2): Maḫlaşı Zeynī iken baʿżı kimesne ile şirketden muḫalleş olmaġiçün tebdīl-i maḫlaş itmişdür.

Ahdī (2): Evvel maḫlaşı ʿAlī idi şoñra ʿAhdī eylemişdür.

Figānī: Evā'il-i ḥālinde Ḥüseynī taḫalluş itmekle...

Tezkire'de verilen bilgilere göre, Münīrī-i Diger ve Subhī (2) mahlaslarını seçmemiş; onlara başka kişiler tarafından bu mahlaslar verilmiştir.

Münīrī-i Diger: ...ʿālem-i ḥüsn ü bahānuñ ḫūrşīd-i pür-tenvīri olmaġla derd-i ʿışḳı ile şubḥgehe dek nāle-i şebgīr ü efġānzede ve her gün ẕerre-şıfat lemʿa-i mihri ile bī-ser ü sāmān olan ʿuşşāḳ-ı şikeste-dilān maḫlaş-ı mezbūrı bām-ı merḳūma ḳoyup meşhūr-ı ciḥān olmışdur.

Subhī (2): Babasına Şubḥī dirler imām u ḫaṭīb ḫidmet-i meşāyiḫ-i kibārdan behredār bir pīr ü nā-tüvān olup zemān-ı ḫazān irmekle bülbül-i bālī ḫāmūş u lāl olmış idi... Maḫlaş-ı mezbūrı ferzend-i hōşmendine temlīk idüp raḳabe-i vücūdına ribḳa-i taḳayyüdden tefkīk itmişdür.

Tezkire'de mahlas kullanmadığı belirtilen tek şair Abdü'l-vehhāb'dır. Āsafī'nin ise mahlasını seçme sebebinin belli olmadığı ifade edilmiştir.

Āsafī: Maḥlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itdüginüñ vechi ẓāhir ü bedīdār degüldür.

Abdü'l-vehhāb: Ḳayd-ı taḥalluşdan āzāde ve şiʿr-i belāġat-şiʿārı naḳş-ı maḫlaşdan sāde olan şuʿarādan maʿdūd u meẕkūrdur.

3- BİLGİ, KÜLTÜR VE TECRÜBE

Tezkirecilerin eserlerinde önemle üzerinde durdukları konulardan birisi de şairin sahip olduğu bilgi, kültür ve tecrübesidir. Tezkirecilerin şairlerde aradıkları ilk ve önemli unsur doğal bir güç veya şairlik yeteneğidir. Bir tercih sözkonusu olduğunda böyle bir güc tercih edilir. Fakat hangi dereceden olursa olsun yetenek sahibi olan şairde şiir bilgisi, kültür ve tecrübe aranır. Eğer sayılan bu vasıflar şairde yoksa büyük bir eksiklik olarak değerlendirilir.

Bu şiir bilgisi, kültürü ve tecrübesi, bütün konu ve meseleleriyle, bütün kaynaklarıyla, faaliyet ve ifadeleriyle alınacak olursa bir başlık altında toplanamayacak kadar genişlik ve çeşitlilik arz eder. Tezkirecilerin bazı şairlerin biyografisinde bahsettikleri şiire başlangıç ve faaliyetleri, şairin temel ve yüksek öğrenimi, yabancı dil ve edebiyatlar, belagat ilmine dayalı kısım, çeşitli sanat ve kültür adamlarının ders ya da sohbetlerine devam etme, bunları üstad edinme, nazire faaliyeti vb. diğer durumlar bu çerçeve içerisine girmektedir[158] .

Şairin şiir bilgi ve kültürüne sahip olup olmadığı, bunun azlığı, çokluğu, bu bilgiye sahip olmanın veya olmamanın meydana getirdiği durumlar, şiirin hangi dal veya konularında şairin bilgi, kültür ve tecrübe sahibi olduğu, bunun mahiyeti, ölçüsü vb. üzerine yapılan tanıtma ve değerlendirmeler bu çerçeve içerisine girmektedir. Fakat bu konularla ilgili bilgiler ilgili yerlerde zikredildiğinden dolayı burada tekrar örneklerle ele alınmamıştır (bkz. Öğrenim ve Yetişme, İlmî Durum ve Seviye, Hüner ve Kabiliyetler, Şiire Başlayış Çalışma ve Yetişme, Fesahat ve Belağat, Yabancı Dil ve Edebiyat, Üstadlık ve Yetiştiricilik, Üslub, Tanzir ve Tahmis, Bazı Şekil ve Türler,).

---

[158] Harun Tolasa, a.g.e., s.245.

4- FESAHAT VE BELAGAT

Tezkirecilerin önemle üzerinde durdukları konulardan bir diğeri de şairin sahip olduğu fesahat ve belagat ilmidir.

Konuları, anlamları ve kapsamı oldukça geniş olan bu iki kavramdan biri olan fesahat, kısaca kelime ve sözün gramer kuralları ve dil mûsikîsi uyarınca kusursuz, düzgün, açık, akıcı ve âhenkli bir biçimde kullanılması anlamına gelmektedir. Belagat ise bir kelime ve sözün fasîh olması şartıyla, kullanıldığı yerin veya durumun şartlarına, gereklerine ve özelliklerine uygun bir yolda kullanılması demektir. Böyle kullanılan sözlere ve sözü bu şekilde kullanan kişilere "fasīh, belīğ" denir[159].

Hasan Çelebi de Tezkire'sinde, şairleri belagat ve fesahat bilgisi bakımından değerlendirmiş, tavsif etmiştir. Değerlendirme, şairin eserindeki uygulamalarının yanısıra genel olarak şiir dışında kullandığı, konuştuğu dil, ya da bu konu ile ilgili bilgi zenginliği ve birikimi üzerinde durularak yapılmıştır.

Sultan III.Murad: ʿArabī vü Fārisī vü Türkī kelimāt-ı belāġat-nişānları vardur... Ammā baʿd cevheriyān-ı dükkān-ı kevn ü mekān ve şayrefiyān-ı bāzār-ı ʿālem-i kün fe-kān olan dāniş-endūzān ʿālim olup şaḥā`if-i edvārı maḥāsin-i aḳlām-ı müşg-bār ile muvaşşaḥ iden nāẓımān-ı dürer-i feṣāḥat ve ṣafā`iḥ-i ezmānı lüḳāṭa-i gevher-nişār ile müzeyyen ü muraşşaḥ iden nāşirān-ı ġurer-i belāġat olan aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā`ife ve nāmdārān-ı eḳālīm-i süḫan ve şeh-süvārān-ı ʿarṣa-i ẕekā vü faṭan ve sālikān-ı mesālik-i naẓm u nes̱r ve mālikān-ı memālik-i ḳarīż ü şiʿr olan ehl-i ẕekā ve muttaṣıf-ı ṣanʿat-ı ʿaḳl u dehāya nūr-ı ẕükā gibi vāżıḥ ve işrāḳ-ı ḫurşīd-i ḥüsn ü bahā-mis̱āli ẓāhir ü lāyiḥdür ki ġāyetde ḳıymetdār gevher-i pür-iʿtibār ki kān-ı imkānda ḥāṣıl olmış ola ve nihāyetde laṭīf metāʿ-ı şerīf ki dükkān-ı ḥayyiz ü mekāna müsteclibān-ı ibdāʿ ve tācrān-ı iḫtirāʿ elinden vāṣıl ola ve ġāyetde aḥsen ü

[159] M.Kaya Bilgegil, a.g.e., s.20-23; Harun Tolasa, a.g.e., s.252; Pervin Çapan, a.g.t., s.421.

ibhā lü'lü-i yek-dāne-i girān-bahā ki cevheri ḫıred-i ḫurdedān andan eşref ü esnā bir dāne peydā itmemiş ola ve naḳş-ı dil-keş ki naḳş-bend-i fikret ü ḫayāle andan zībā-ṣūret ve miṣāl-i çehre-güşā olmıya. Cevāhir-i zevāhir-i kelam ve dībā-yı süḫan-ı feṣāḥat-niẓāmdur ki şāhid-i zībā-yı ma'nānuñ ḳāmet ü serine ḫil'at u efser andan ḳılunur ve 'urūsān-ı şebistān-ı kemālüñ gerden ü gūşına zer ü zīver anuñla olınur.

Hazret-i Hace Efendi: Ḥālā bülbülān-ı gülistān-ı feṣāḥat olanlaruñ şeydālıġına bā'iṣ gül-i rūy-ı ḫandānı ve ṭūṭī-i Hindistān-ı belāġat olanlaruñ gūyālıġına sebeb şekker-i mükerrer-i luṭf u iḥsānıdur... Āsitān-ı sa'ādet-āşiyān-ı rif'at ü 'alāda bilā-farḳ-ı 'ayyūḳla hem-ser ṭāḳ-ı felek-niṭāḳı eyvān-ı keyvānla berāber belki ḳulle-i simāk ḳunne-i ḳubbe-i eflākdan bālā vü berter olsa yiridür ki anda menzil ü maḳām iden ol sa'd-ı ekber ve Bercīs-i enverdür ve būy-ı dil-cūy-ı nīkūsından meşāmm-ı 'ālem mu'aṭṭar ve 'ūd-ı mes'ūd-ı ḫulḳ-ı maḥmūdından dimāġ-ı benī-i ādem mu'anber ü mubaḫḫer olsa revādur ki 'iṭr-sāylıḳ iden ol ẕāt-ı feṣāḥat-güsterdür... Niçe şühūr ü a'vāmdur ki şeh-süvār-ı meydān-ı idrāk olan ẕihn-i vaḳḳād u 'aḳl-ı çālāk ḳuvvet-i i'tiżād-ı feyż ü ilhām ve nīrū-yı bāzū-yı belāġat u insicām ile bevādī-i ṣunūf-ı 'ibāret ve feyāfī-i fünūn-ı kināyāt ü isti'ārātda 'ale'd-devām tek ü tāzda...

Sultan Murad Han: ...'arṣa-i belāġat ve meydān-ı feṣāḥatde ṣāḥib-i gīrūdār olup...

Ahmed Efendi: ...saḥare-i büleġā vü küttāb 'aṣā-yı ḳalem-i ejdehā-demi ḫavfından bir feḫvā-yı *ḫarra rāki'an ve enābe* teslīm ü rıżā üzre olduḳları mānend-i ḫūrşīd-i pür-żiyā ve rūşen ü hüveydādur... efāżıl u emāṣil-i rūzgārdan niçe nāmdārlar pervānevār bir gice Monlānuñ şem'-i pür-envār-ı dīdelerine cem' ve bārān-ı bahār ve nīsān-ı lü'lü-bār gibi kelām-ı feṣāḥat-ṣı'ārına ṣadef-girdār gūş ṭutup cümleten sem' olmışlar idi.

Ahmed Paşa: Şu'arā-yı Rūmuñ muḳaddem ü pīşvāsı bu ṭā'ife-i 'aliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı ser-defter-i aṣḥāb-ı feṣāḥat ve mihter-i mülket-i berā'at

büleġā-yı Rūmuñ merd-i dilīri ve eḳālīm-i belāġatuñ emīr ü vezīridür ki... nihāyet-i medāric-i belāġata irtiḳā ve ġāyet-i me'āric-i ehliyyete i'tilā idüp velvele-i kūs-ı iştihārı zemīn ü zemānı pür-şadā ve āvāze-i şöhret-i i'tibārı ḳımme-i cümle-i cihānı... Çünki eş'ār-ı belāġat-şi'ārı efvāh-ı aṣḥāb-ı belāġatda meşhūr ve ebyāt-ı metānet-dişārı şudūr-ı erbāb-ı feṣāḥatda mesṭūrdur.

Es'ad Çelebi: ...ẕāt-ı bünyelerinüñ naẓm-ı eş'ār-ı belāġat-şi'āra daḫı tamām iḳtidārı vardur.

İshak Çelebi: ...fenn-i feṣāḥat u beyānda şöhre-i zemān ve eş'ār-ı belāġat-'unvānı vird-i zebān-ı ehl-i 'irfān olmışdur.

Emānī-i Kadīm: Eş'ārı belāġat ve güftārı ḥāletden ḫālī degüldür.

Emānī-i Sānī: Keşīrü'l-kelimāt ve 'azīzü'l-ebyāt meydān-ı cihānda çevgān-ı belāġatle rübūde-gūy olan nāẓım-ı pür-gūydur.

Emīnī: Kendüsi daḫı bendegān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı felek-temkīnüñ merd-i güzīde vü güzīni ḳalem-rev-i belāġat ü beyānuñ nāẓır u emīnidür.

Emrī: Eş'ār-ı pür-nikātında olan teşbīhāt ḥayret-fezā-yı aṣḥāb-ı feṣāḥat ve ġayret-nümā-yı erbāb-ı belāġatdur.

Ümīdī: Ḥaḳḳā ki büleġā-yı Rūm-ı leṭāfet maṣḥūb miyānında şi'r-i ḫūb ve güftār-ı merġūbla ma'dūd u maḥsūb olan şu'arānuñ māmdārlarından gülistān-ı feṣāḥatuñ bülbül-i naġme-serā ve Hindistān-ı belāġatuñ ṭūṭī-i şekker-güftārlarındandur.

Bāḳī: ...dilīr-i 'arşa-i 'ilm ü fehm ḫüsrev-i 'ālemgīr-i iḳlīm-i naẓm mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār u faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āşār arasında ser-ġazel-i Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmū'a-i belāġatdur... Çünki ġazel-i bī-bedelleri mecmū'a-i 'ālemde mesṭūr ve ebyāt-ı şafā-şıfātı beyne'l-enām meşhūrdur... Ol mübtedā-yı belāġat u ḥikem zemānen mu'aḫḫar olsa ne ġam ki belāġat u feṣāḥatda cümleden muḳaddemdür.

Bahārī: ...eşcār-ı pür-şimār-ı eşʿārı bahār-ı belāġat ve ʿarār-ı feṣāḥat ile pür-izhār olan şuʿarā-yı nāmdārdandur.

Beyānī-i Diger (3): Kendi zuʿmınca vilāyet-i belāġatuñ mihteri ve ol zümrenüñ ser ü serveri geçinürdi.

Halīmī (2): ...eşʿār-ı belāġat-şiʿārların tavṣīf ü elyaḳ u aḥrā görildi.

Dürrī: Bu şiʿr ṣadef-i kelāmuñ dürri ve semā-yı belāġatda ẓāhir olan şiʿrā-yı şiʿridür.

Siyābī: Lākin ḫilʿat-ı kelāmı ḳāmet-i insicāma biçüp sūzen-i belāġat u nezāketle dībā-yı zībā-yı feṣāḥatı diken büleġā-yı zemāndandur.

Cāmī: ...cām-ı sürūr-ı encām-ı eşʿārı raḥīḳ-i belāġat ve şümūl-ı nezāket ile memlū idi.

Cāmī Beg: Şehbāz-ı ṭabʿı baʿż-ı maʿānī şikār idüp ġavvāṣ-ı bāl-i berāʿat iḫtiṣāṣı deryā-yı belāġatdan niçe le'ālī-i ābdār der-kenār itmişdür.

Celīlī (4): ...ol şāʿir-i belāġat-şiʿāruñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-dişārıdur.

Cenābī Paşa: ...Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḥarem-i ḫāṣṣında cūybār-ı terbiyeti ile neşv ü nemā ve iltifāt-ı bī-ġāyāt-ı sulṭānī ve nevāziş ü merāḥim-i ḫāḳānī ile ḥüsn ü bahā bulan erbāb-ı emāret ve aṣḥāb-ı belāġatdendür.

Cevherī (2): Ḥaḳḳā ki gevāhir-i kelimāt-ı belāġat-maṣḥūbı ki kān-ı feṣāḥatdan meclūbdur cevheriyān-ı bāzār-ı ʿirfān miyānında maḳbūl u merġūb olup tīşe-i endīşe ile kān-ı dil ü cānından istiḫrāc itdügi laʿl-i ābdār ve yāḳūt-ı seyyāl iklīl-i tāc-ı aṣḥāb-maʿārif ve ḳılāde-i gerden-i erbāb-ı kemāl olmış idi.

Hasan Çelebi-i Muʿīd: Ḥaḳḳā ki dürc-i kelimātı le'ālī-i belāġat ile pür-dürr ü ṣandūḳ-ı derūnı cevāhir-i zevāhir-i maʿārif ile pürdür.

Hıfzī: ...kelimāt-ı belāġat-simāt-ı büleġadan ḫaylī yāddāşt u ḥıfzı olmağla...

Haydārī: Fenn-i belāġatda kārı başa irgürdügi maʿlūm degüldür.

Hayretī: Nāmı ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūm içinde kemāl-i belāġatla maʿlūm u mevsūm ṣāḥib-Dīvān fā'iḳü'l-aḳrān şāʿir-i pür-ʿunvāndur.

Hātemī-i Diger: Zemānemüzüñ meşhūr şuʿarāsından ve şiʿrle iştihār bulan büleġāsındandur.

Hāverī: Ḥaḳḳā ki ʿālem-i belāġat u ʿirfānuñ şems-i ḫāverī ve āsmān-ı feṣāḥat u imlā ve eflāk-ı berāʿat u inşāsınuñ mihr-i enverīdür.

Hatmī (2): Ḥālet-i eşʿārı mā-ṣadaḳ-ı raḥīḳ-i maḫtūm olup ḫizāne-i zemānede kīse-i belāġat nām-ı sāmīsi ile maḫtūm olmaġla şümūl-i kelāmı ṣafā-şümūli şimāl-i luṭf u melāḥatle meşmūl ve cevāhir-i zevāhir-i kelāmı rütbe-i kabūl-ı cevheriyān-ı ʿirfāna vuṣūl bulmışdur.

Hudāyī: Gülistān-ı belāġatda eşʿār-ı zībāsı mānend-i serv-i raʿnā müsteṡnā vü mümtāz ve elf-miṡāl būstān-ı feṣāḥatda keşīde-bālā olan kelimātda ḳamārī-i maʿānī-i bedīʿa āşiyān-sāz olmışdur. Ṣıḥḥat-i kelām-ı mezbūra delīl ü bürhāndur ki eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı vird-i zebān-ı hünerverān-ı zemāndur. Ve kelimāt-ı belāġat-simātı ṣafā`iḥ-i ḳulūb ve ṣaḥā`if-i ḫavāṭır-ı ḫalḳ-ı cihānda ẓāhir ü ʿıyāndur.

Mevlānā Hüsrev: ...biḥār-ı belāġatdan le`ālī-i ābdār ve kān-ı feṣāḥatdan gevāhir-i pür-iʿtibār ibdā itdüklerin iḫbārdur.

Haffī: Lākin mücāleset-i erbāb-ı kemāl... ʿibārātı ṣaḥīḥ ve kelimātı belīġ ü faṣīḥ idi.

Hayālī Beg: ...eşʿār-ı belāġat-şiʿārı maṭlaʿ-ı Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmūʿa-i belāġatdur.

Rahmī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ tamām be-nāmından ve bu zümre-i ʿıẓāmuñ nihāyetde fiḫāmından belāġat-şiʿāruñ şāʿir-i siḥr-āferīni ve selāset-i edā ve leṭāfet-i maʿnāyı cemʿ itmekle bu fırḳanuñ bī-ʿadīl ü ḳarīnidür. Çünki ḥasb-i ḥāl-i ʿuşşāḳ olan eşʿārı meşhūr-ı āfāḳ revā`iḥ-i ṭayyibe-i eşʿār fevā`iḥ-i ʿūd-ı ḳamārī gibi eṭrāf u eknāfa münteşir olmaġla meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar ḳılmışdur ve āftāb-ı güftār-ı belāġat-niṣābı miyān-ı şeyḫ ü şābbda müştehir olmaġla zevāyā ve erkān-ı zemīnī vü zemānı münevver itmişdür.

Remzī: Eşcār-ı eşʿār-ı belāġat-meftūrından reşeḥāt-ı nikāt muraşşaḥ u maḳṭūr ve aġṣān u efnān-ı kelimātından zemīn-i feṣāḥat ve gülistān-ı belāġata şükūfe-i nezāket-müdām menşūr olan şāʿir-i maʿrūf u meşhūrdur.

Rūḥī (2): ...bülbülān-ı gülistān-ı şiʿr olan şuʿarā medḥ-ḫān-ı gül-i raʿnāsı ve ḳumrīyān-ı būstān-ı naẓm olan büleġā secʿ-gūy-ı serv-i bülend-bālāsı idi.

Sāʿī (2): Ṭaleb-i kemāl u maʿrifet ve taḥṣīl-i levāzım-ı belāġata sāʿī... Bu zemānda der ü dīvār-ı belāġatı pür-naḳş u nigār iden şuʿarā-yı feṣāḥat-şiʿārdandur.

Sipāhī: Ṭarīḳ-i belāġat u feṣāḥat merd-i āgāhī...

Sücūdī: Ḳaṣr-ı feṣāḥat u belāġatı naḳş-ı ḫayālden sāde olan şuʿarā zümresindendür.

Saʿdī (2): ...Saʿdī Çelebi daḫı meydān-ı belāġatuñ merd-i çābük-süvārı ve tevsen-i feṣāḥat u berāʿatle emsāl ü aḳrānınuñ sābıḳ-ı miżmārı degüldür didüklerinde fiʾl-ḥāl ʿatebe-i felek-misāle ḥāżır olsun diyü fermān-ı ḳażā cereyān ṣādır olup mezbūra daʿvet içün çavuş varduḳda ol sulṭān-ı ġażanfer-heybetüñ deryā-yı ḳahr u saṭveti cūş itdi diyü... āstān-ı devlet āşiyān-ı sulṭāna varup muntaẓır-ı fermān iken cenāb-ı Ḫāḳān-ı Sikender-ʿunvāndan tesvīd-i mektūbla meʾmūr olduḳda sürūr-ı mevfūr ve ḥubūr-ı nā-maḥṣūr ile evine gelüp ol gice efkār-ı bī-şümār ile mānend-i nücūm ṣabāḥa dek bīdār olmaġla tīşe-i endīşe ile kān-ı efkārı ḳazup niçe cevāhir-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār ḳılmış idi ve deryā-yı belāġat u feṣāḥata ġavvāṣlıḳlar ḳılmaġla niçe leʾālī-i şāhvārı ele getürmiş idi.

Suʿūdī: ...ẕāt-ı büzürgvārlarınuñ sāʾir-i feżāʾilden fażla eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ve güftār-ı leṭāfet-eṭvārı vardur.

Saʿyī (2): Ḥaḳḳā ki aḳdām-ı iḳdām u saʿyi ile medāric ü meʿāric-i belāġata irtiḳā ve kemend-i cevdet-i ṭabʿı ile ḳımme-i ḳulle-i feṣāḥata iʿtilā idüp şöhre-i cihān ve maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿirfān olan şuʿarā-yı belāġat-ʿunvāndandur.

Selmān (3): ...ol şāʿir-i belāġat-şiʿāruñ güftārındandur.

Sülūkī: Ḥaḳḳā ki şāh-rāh-ı belāġata sülūkı yolından olmaġla şiʿri ser-menzil-i ḳabūle vuṣūl bulmış idi

Selīkī: ...tevḳīʿ-i refīʿ-i ḳabūl-ı aṣḥāb-ı belāġat ile tamām mertebede ʿunvānı vardur. Ol nāẓım-ı feṣāḥat-diṣāruñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārı miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda şāʾiʿ ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı ebyāt u meṭāliʿi iştihārda sāṭiʿ ü lāmiʿ olmaġın...

Sinān Çelebi: ...mıṣr-ı belāġatde mālik olan şuʿarā revişine sālik olmaġın...

Şānī (6): Ḥaḳḳā ki bu fennde ṭabʿ-ı ālī-şānı ve ḳābil-i taḥsīn ü lāyıḳ-ı ḳabūl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Şikārī: Bu eyyāmda ʿibārāt-ı belīġa ve istiʿārāt-ı faṣīḥa ile naẓm-ı ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāya iḳdām u ihtimām üzre iken...

Şemsī Paşa: ...dāʾimā evḳāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ḳādir olduḳça taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta maṣrūf ṭāʾife-i şuʿarā vü büleġā ile ṣoḥbet ü ülfeti olmaġla bülbülān-ı gülistān-ı belāġat olanlaruñ naġme-serā olmasına ve ṭūṭīyān-ı Hindistān-ı feṣāḥatuñ ḳafes-i cihānda gūyā olmasına fiʾl-cümle bāʿiṣ ü bādi idi.

Şemʿī: Çerāġ-ı efrūz-ı bezm-i şuʿarā rūşeni baḫş-ı encümen-i büleġā çerb-zebān rūşen-beyān bir şāʿir-i belāġat-ʿunvāndur ki şuʿle-i eşʿār-ı āteş-bārı ḫırmen-i sūz-ı ṣıġār u kibār ve kelimāt-ı şevḳ-simātuñ sūz u güdāzı şuʿle-i şemʿ-i pür-nūr gibi nezdik ü dūr yanında rūşen ü āşkārdur... Bu bir iki eşʿār ol nūr-ı çerāġ-ı belāġat u şemʿ-i bezm-i ʿālem-i feṣāḥatuñ raḳamzede-i kilk-i seḥḥāndur.

Şeyhī: El-ḥaḳḳ zemānesinde olan şuʿarānuñ şeyḫī vü serdārı ve ol rūzgārda bulınan büleġānuñ nāmdār u pür-iştihārıdur.

Şeyhī (4): ḫilʿat-i dībā-yı zībā-yı belāġat ve ṭırāz-ı leṭāfet-i iḥtirāz-ı feṣāḥat ḳāmet-i eşʿār-ı bülendine rāst ve zībā vü āṣār-ı envār-ı melāḥat ve ṣafā-güster-i feraḥ-fezāsından... ẓāhir ü peydā ve rūşen ü hüveydādur.

Şīrī: Mencūḳ-ı eşʿārı felek-i belāġata hem-ser ve kāşāne-i güftārı şemʿ-i feṣāḥatle münevver...

Sābirī (2): Güftārı maʿnīdār u muḫayyel ve ḳażīye-i eşʿārı maḥkeme-i muḥkeme-i belāġatda müsecceldür.

Ṣāfī: ...ebyāt-ı belāġat-simātınuñ edāsı ḫayli ṣāfī vü pākdur.

Sunʿī (4): Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı belāġat-şiʿārınuñ envār-ı maʿānīsi mānend-i āftāb-ı nūrānī rūşen ü sevād-ı müşg-sāyī caʿd-ı elfāẓ u ḥurūfı ḫaṭṭ u ḫāl-i dil-berān-ı perī-mişāl gibi nāzik ü müstaḥsen ʿuḳūd-ı süṭūr-ı naẓm-ı belāġat-nişābı maḥsūd ʿuḳūd-ı dürr-i ḫūşāb ve ʿaşārāt-ı ʿibārātı maġbūṭ-ı āb-ı ḥayāt ve müskir-i revān-ı ulüʾl-elbābdur.

Tāliʿī: Ufḳ-ı żamīr ve maşrıḳ-ı ḫāṭır-ı mihr-i tenvīrinden āftāb-ı belāġat ṭāliʿ ü şāriḳ...

Abdüʾl-ʿazīz: Kādirī Efendiye gönderdügi dürc-i feṣāḥatda bu leʾālī-i şāhvār u cevāhir-i pür-iʿtibārı derc itmişdür.

Ubeydī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı belāġat-ʿunvān miyānında tefevvuḳ-ı aḳrānla muʿayyen ve kisvet-i kelām-ı siḥr-perdāzı ṭırāz-ı pür-ihtizāz-ı imtiyāz ile muḥallā vü müzeyyen meydān-ı tebyānda yek-rān-ı lisān ve tevsen-i zebānına menzil virmekle ol ḥalbede ḥāʾiz-i ḳaṣabātüʾs-sebḳ olan nāmdārlardan ve maṣṣāf-ı belāġat u beyānda şemşīr-i ʿālemgīr kelām-ı pür-ʿunvānı ile tasḫīr-i mülket-i ʿirfān iden serdārlardandur.

Adnī: ʿİlm-i feṣāḥat u belāġatda daḫı naẓīr-i ʿamīd ve ṣāḥib ü aḥkām-ı vezāret ve icrā-yı ḳavānīn-i imāretde ibn-i Baḫtkān gibi ṣāḥib-i reʾy-i ṣāʾib idi.

Arşī (2): Şehbāz-ı ṭabʿını ṣaḥrā-yı belāġata ṣalmış...

Azmī Efendi: ...fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān ve mürvārid-i ṣadef-i belāġat u beyāndur.

Azīzī: Ḥālen mıṣr-ı belāġatuñ ʿazīzi ve bu ṭāʾifenüñ ṣāḥib-ḫibret ü temyīzidür.

Ulvī: ...nāẓım-ı rūşen-beyān ve şīrīn-maḳāl şehbāz-ı ṭabʿ-ı ʿulvīsi cenāḥeyn-i fikr ü ḫayāl ile hevā-yı feṣāḥat ve semā-yı belāġatda ṭayerān iden şuʿarā-yı zemāndan... dil-i āşüftesi gibi eşʿār-ı belāġat-şiʿārı perīşān ḳalup...

Alī Çelebi: Żabṭ-ı vefeyāt-ı aʿyān ve ḥavādiṣ-i vekāyiʿ-i zemīn ü zemān ve aḫbār-ı mülūk-ı sālife ve aḥvāl-i selāṭīn-i sābıḳada maḥfūẓ İbn Keṣīr aña nisbet şey᾽un ḳalīl ü ḥaḳīrdür. Fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān mürvārīd-i ṣadef-i fażl u ʿirfān olup neṣrü᾽l-le᾽ālī vü ḳalā᾽idü᾽l-ıḳyān ve iklīl-i tīcān-ı belāġat u beyān olan kelimāt-ı pür-ʿunvān ve münşe᾽āt-ı feṣāḥat-nişānlarına ʿıḳd-ı ṣüreyyā gibi ictimāʿ ü intiẓām virmekle...

Alī Çelebi: Ol memleketde olan ʿulemānuñ pīşvāsı ve ol ṭā᾽ifenüñ muḳalled ü muḳtedāsı olan Mevlānā Bekrīzāde ki ḫalḳ-ı cihān mezbūrı belāġat u feṣāḥatda ʿUtbī-i zemān ve vāṣıl-ı Makāmāt-ı maʿānī vü beyān olmaḳda Ḥarīrī-i devrān bilürlerdi ve hünerverān-ı ḳużāt u aʿyān ḫuṭab-ı belīġa ve kelimāt-ı bedīʿasına ḥayrān olurlar idi ḫidmet-i ʿaliyyü᾽ş-şāna tehniyet-i ḳudūm içün gelüp niṣār-ı cevāhir-i bī-kerāne ve Ḥaḳḳü᾽l-ḳudūm-ı güherdāne dāne-īṣār itdükde ʿādet-i maʿhūde ve ḳāʿide-i maʿrūfesi üzre inşā-yı ḫuṭab-ı bedīʿa ve kelimāt-ı müseccaʿaya ibtidā itdükde merḥūm daḫı ṭarīḳ-i merḳūma iḳtiżā ile imām-ı mezbūra iḳtidā idicek müteḥayyirü᾽l-bālī olup ḳarīb oldı ki ḫidmet-i ʿaliyyü᾽ş-şānuñ inṭilāḳ-ı lisān ve belāġat-ı elfāẓ u ʿuẕūbet-i beyānından güng ü laʿl ola ve ġonçe-miṣāl dehen-i bī-zebān olmaġla aḫras u ebkem ḳala. Hezār-bār taḥsīn ile ser-bezmīn idüp... kelimāt-ı pür-nikātını gūş itdükde...

Ömer Beg: Ve bu fennde daḫı ḳādir oldukça kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra āzmāyiş üzre ġavvāṣ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārınuñ deryā-yı belāġat u eşʿārdan iḫrāc itdügi le᾽ālī-i ābdār ʿarūs-ı belāġat u feṣāḥata gūşvār olmaġla aḥrā vü elyaḳ u yek-rān ṭabʿ-ı ʿālī-şānı emṣāl ü aḳrānından meydān-ı belāġat u beyānda esbaḳ olduġı muḳarrer ü muḥaḳḳaḳdur.

Andelībī: Kendü zuʿmınca gülistān-ı ʿandelībi ve ʿālem-i feṣāḥatuñ merd-i süḫan-firībi giçerdi.

Ahdī (3): Kendüsi daḫı büleġā vü şu'arā ile āşnā olmaġla dīde-i cānı kuḥl-ı ma'ārif ü kemālāt ile rūşenā şāhidān-ı belāġat u beyān ile dürüst-i 'ahd ü peymān idi.

Gazālī: Ġazālīnüñ ḳabā-yı dünyā-yı vücūdı ṭırāz-ı luṭf u melāḥat ile muṭarraz u mu'allem olmamaġın miyān-ı büleġāda pesendīde vü müsellem degüldür.

Ganī: Mīzāb-ı ḫāmesinden māü'l-ḥayāt-ı belāġat cārī...

Ferruhī: Vilāyet-i Ṣaruḫanda ḳaṣaba-i Aḳḥiṣārdan meşāhir-i ḳudemā-yı şu'arā-yı belāġat-şi'ārdandur.

Fazlī-i Diger: ...bülbülān-ı ḫōş-ṭab'ān-ı gülistān-ı 'irfān ol naẓm-ı belāġat-'unvānı 'āleme dāstān itmişdür...

Fuzūlī: Ḥaḳḳā ki ṭarzında ferīd ve semtinde vaḥīd bir şā'ir-i belāġat-şi'ār ve bir nāẓım-ı feṣāḥat-diṣārdur ki...

Figānī: ...'ömrini taḥṣīl-i belāġat ve beyān u tekmīl-i bedāyi' ü 'irfāna ḥaṣr itmekle ḳıdve-i şu'arā-yı 'aṣr olup ḳavādim ü ḫavāfī-i naẓm-ı ḳavāfī ile semā-yı belāġat ve hevā-yı feṣāḥatde hümā-pervāz olanlardan...

Fevrī Efendi: Ḥaḳḳā ki şu'arāyı Rūmuñ kübrā vü mefāḫirinden ve bu zümre-i belāġat-behrenüñ e'āẓım u ekābirlerindendür. Nīsān-ı fażl u 'irfān ve bārān-ı belāġat u beyāndan ṣadef-i kevn ü mekāna böyle bir dürr-i şāhvār az düşmişdür ve ġavvāṣ-ı rūzgār aña meşābih bir lü'lü-i pür-i'tibārı...

Kadrī Efendi: Fi'l-ḥaḳīḳa neyyirāt-ı kemālatı semā-yı belāġatda mütelāliye ve elfāẓ-ı eş'ārı dürer-i ma'ānī-i daḳīḳa ile ḥāliyedür.

Kandī: Niçe zemān ma'ṣara-i fikr ü dehānında sükker-i belāġat u beyānı mükerrer ve fānīd-i feṣāḥat-güsteri ḳālib-i naẓm-ı eş'āra efrāġ iden büleġā-yı feṣāḥat-güsterdendür.

Kātibī (4): Bu zemānda nihāl-i kemāli resīde olan rü'ūs-ı küttābdan ve defter-i büleġāda ḳaydı mevcūd olan ser-āmed-i erbāb-ı ḫaṭṭābdandur.

Kāmī Efendi: Ḥaḳḳā ki ḥücre-i cinān ve revāḳ-ı dil ü cān ve derīçe-i āẕān-ı ṭālibān-ı ʿirfānı meşāʿil-i muḳteriḥātı ile münevver ve dimāġ-ı sükkān-ı ṣavme-i cihān ve ḳuṭṭān-ı ḳubbe-i zemīn ü zemānı revāyiḥ-i müşgīn-fevāyiḥ kelimātı ile muʿaṭṭar iden şuʿarā-yı belāġat-güsterdendür.

Kirāmī: Bu cümleden naẓm-ı eşʿār ile şöhret-şiʿār şāʿir-i sāḥir-i nāmdār olup eşiʿa-i maʿānī-i laṭīfe ve nikāt-ı daḳīḳa ve bāriḳa-i taḫayyülāt reşīḳa-i seḥāb kelimāt-ı belāġat-simātından envār-ı ḫūrşīd nehān ve żiyā-yı kevākib şeb-i tārı gibi vāżiʿ ü peydā şuʿāʿ-i luṭf u melāḥat ve iltimāʿ-ı belāġat u feṣāḥat elfāẓ-ı faṣīḥa ve ʿibārāt-ı belīġasından mānend-i nūr-ı ẕükā lāyiḥ ü hüveydādur.

Mevlānā Lāmiʿī: ve zemānede semā-yı belāġatüñ necm-i ŝāḳıb u bedr-i lāmiʿi idi.

Lisānī: Zemānemüzde ṭūṭī-i ṭabʿı ḳafes-i belāġatde gūyā ve vaṣf-ı ḳand-i şehd-i lebān ile şekker-ḫām olan ve kelīm-i lisānı mıṣr-ı feṣāḥat u beyānda iẓhār-ı bed-beyżā iden şuʿarā-yı faṣīḥü'l-lisān ve nuẓemā-yı şīrīn-zebāndandur.

Laʿlī: Egerçi şuʿarādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf u inʿāmıyla ḥumeyyā-yı mekārim-i bī-intihāsın nūş iden büleġādandur.

Lemʿī (2): Ḥaḳḳā ki eyyām-ı cevānı ve ʿunfuvān-ı zindegānīde āftāb-ı raḫşān-ı eşʿārınuñ berḳ-miŝāl iltimāʿı ve nücūm-ı kemālāt-ı belāġat-mevsūmınuñ gerçekden...

Mānī: ʿUnfuvān-ı cevānīde ḳalem-i fikret ü ḫayāl ile resm-i ṣūret-i ḳīl ü ḳāl ve taḥrīr-i nuḳūş-ı kelām u maḳāle dest-āzmāylıḳ ve ṭūṭī-i ṭabʿ-ı pür-nezāketi mıṣr-ı belāġat u feṣāḥatda şekker-ḫāylıḳ üzredür.

Misālī: ...ʿandelīb-i zebānı ḳafes-i dehānda naġamāt-ı belāġat ile müterennüm ve ṭūṭī-i cinānı şekkeristān-ı feṣāḥatda kelimāt-ı rengīn ile mütekellüm oldı.

Mecdī: Bu zemānda çevgān-ı zebān ile gūy-ı feṣāḥat u beyānı rübūde iden aṣḥāb-ı ʿirfān ve şuʿarā-yı ʿāliyyü'ş-şāndandur.

Mahremī: ...ḥarem-sarāy-ı belāġatda ebkār-ı efkāruñ maḥremi...

Mehemmed Efendi: Lākin cümle-i feżā'illerinden fażla ʿaḳdü'n-naẓīm feṣāḥatı cevāhir-i ābdār ve le'ālī-i şāhvār ile musammaṭ u muvaşşaḥ ve gülistān-ı berāʿat u belāġatı reşeḥāt-ı seḥḥār ve ġamām-ı aḳlām-ı gevher-bārlarıyla muḥażżar u muraşşaḥ itdüklerin iẓhār u iʿlām içün...

Mehemmed: ...dāmen-i zemīn ü zemānı cevāhir-i zevāhir-i belāġat ü beyān ile gevher-bār ḳılmışdur.

Mehemmed Emīn: ...belāġat u berāʿatde yeraʿa-ı feṣāḥat-şiʿārı engüşt-nümā-yı erbāb-ı ḥikem ve müşārün-ileyhi bi'l-benān aṣḥāb-ı ḳalem olup...

Muhtārī: Şāhidān-ı belāġat u beyāna iẓhār-ı ḫarīdārī ve edaʿvī-i ṭaleb-kārī itmekle ʿināyet-i bī-ġāyet-i Ḥażret-i Bārī yāri ḳulūb-ı murād u merāmını ele getürmiş idi. Şuʿarā-yı zemān ve büleġā-yı cihān ile taḥṣīl-i belāġat u beyānda dāmen-der-miyān olmaġla ṣanʿatını fi'l-cümle başa yitürmiş idi.

Merdümī: ...dām u dāne naḳd-ı ḥurūf ile teẕervān-ı maʿānī-i leṭāfet-me'lūfı şikār ve le'ālī-i ābdār-ı fikret ü enẓārını nis̱ār u īs̱ār itmekle sehī-ḳaddān belāġat u feṣāḥatı der-kenār iden nāẓımān-ı leṭāfet-şiʿārdandur.

Müslimī Efendi: Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve güftār-ı feṣāḥat-dis̱ārı feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥadd ü şümārı gibi maḳbūl u müsellem ve kelimāt u ās̱ārı menāḳıb-ı ẕāt-ı sütūde-eṭvārı gibi raṣīn ü muḥkemdür. Müdām eşʿār-ı belāġat u niẓāmı ṣurāḥī-i bāl ve enbūbe-i aḳlāmdan cām-ı meserret fezā-yı ʿibārāt u kelāma maṣbūb olduḳça ʿuḳūl-ı fūḥūl-i ehl-i belāġat-menhūb ve libās idrāk u iḥsās-ı aṣḥāb-ı berāʿat bi'l-külliye meslūb olur. Baḳiyetü's-selef ṣadef-i le'ālī-i fażl u şeref ʿadīl ü naẓīri nādir şāʿir-i sāḥirdür.

Mesīḥī: ...kelām-ı rūḥ-baḫş ve eşʿār-ı cān-perver ile ol nāẓim-i belāġat-güstere Mesīḥ-bānī denilse revādur... Diḳḳat-i ḫayāl ve leṭāfet ü nezāket-maḳālde ʿadīmü'n-naẓīr ve şuʿarā-yı Rūm içre s̱āliṡ-i s̱elās̱e dinilmege lāyıḳ u cedīr ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı mānend-i ḫūrşīd-i felek es̱īr-i ʿālemgīr ü şöhret-pezīrdür.

Meşāmī: Ḥaḳḳā ki kelimāt-ı pür-belāġat u beyānı meşāmm-ı ins ü cānı misk ü ʿanber gibi müncerr ü muʿanber ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı mānend-i ʿūd-ı ḳamārī dimāġ-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar iden şuʿarā-yı belāġat-güsterdendür.

Mustafa: ...ṭabʿ-ı pür-leṭāfeti ḳafes-i belāġat u beyānda şekker-i mükerrer ve ḳand ü mümessek ü muʿanber yimişdür.

Muʿīnī: Naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra iḳtidārı ve ṣandūḳ-ı derūnında ṭavḳ u yāre-i ʿarūsān-ı belāġat olmaġla lāyıḳ baʿż-ı le'ālī-i şāhvār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı vardur.

Muʿīnī (2): Ḥaḳḳā ki būstān-ı belāġat ve gülistān-ı feṣāḥatda mānend-i serv-i ser-efrāz ve miyān-ı şuʿarā-yı zemānda emsāl ü aḳrānından müsteşnā vü mümtāz āsmān-ı maʿānī-i bedīʿü'l-beyān şevāḳıb-ı elfāẓ-ı celīlü'l-ʿunvānı ile müzeyyen ve ṣabāḥ-ı luṭf u melāḥat ufḳ-ı kelimāt-ı laṭīfe ve maṭlaʿ-ı ʿibārāt-ı şerīfesinden manẓūr u muʿīndür.

Makalī (2): Ferāzende-i rāst-maḳāl ṭırāzende-i ḫilʿat-i siḥr-i ḥalāl naḫl-bend-i gülistān-ı belāġat mürsele-peyvend-i ḥūrān-ı feṣāḥat dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı maʿārif ü ẕurūr-ı leṭā'if ile rūşenā ġavvāṣ-ı le'ālī-i eşʿār olmaġın ʿummān-ı bī-kerān-ı ʿirfāna āşnā çeşm-i cinānı bāġ-ı maʿrifete nergisvār nāẓır ve eşcār-ı būstān-maḳāli seḥāb-ı insicām ve bārān-ı nezāketle ṭarī vü nāżır ṭumṭurāḳ-ı elfāẓ ile ġāyetde muḳayyed ṣarḥ-ı mümerred-i kelāmınuñ bināsı ʿibārāt-ı belīġa ile mü'esses ü müşeyyeddür. ʿAcebdür ki ol ḫüsrev-i melek-belāġatuñ şiʿri kemālin bulmış iken ve kelimāt-ı ḥālet-baḫşında cāmı raḥīḳ-i raḳīḳ nezāketiyle ṭolmış iken muʿīn ü ẓahīri olmamaġın mānend-i Selmān dil-şād u ḫandān olmamışdur ve ġamām-ı terbiyet ü iḥsān ekābir ü aʿyān-ı çemenzār-ı dil ü cānına hergiz bārān olmamışdur. *Mihrī:* dest-i Meryem bikr-i fikri naḫle-i raṭb-ı belāġata ihtizāz virmekle...

Mīrzā Mahdūm: Bu deñlü kemālāt u feżā'ilden fażla laṭīf eşʿārı ve maḥbūb u merġūb güftār-ı belāġat-şiʿārı müretteb ü mükemmel Dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel kelimāt-ı feṣāḥat-ʿunvānı vardur.

Nāmī: ...dīde-i dūr-bīn ile nigerān oldukda cebīn-i mübīninde aşā'il-i devletüñ lāmi' ü raḫşān ve maḫāyil-i 'izz ü rif'atüñ sāṭi' ü 'iyān olduğın müşāhede idüp kalem-rev mülk-i imlā vü inşā musaḫḫar-ı ḫāme-i pür-şafāsı ve evrāk u eṭbāk-ı belāġat-ı rakam-zede-i kilk-i bedī'ü'l-āyeti olmağla 'an-karīb münşī-i dīvān-ı kadr ü każā ve taḥrīr-i menāşīr-i aḥkām-ı dünyā içün ḥażret-i bā-rif'at ü 'ulāların ta'yīn itmesine cezm ü yakīn üzre olmış idi.

Nāmī (4): ...cevāhir-i zevāhir-i belāġat u berā'at gerden-i dil ü cānına temīme olmışdur.

Necātī: Ser-ġazel-i dīvān-ı belāġat beytü'l-kaṣīde-i mecmū'a-i feṣāḥat eblaġ-ı süḫanverān-ı belāġat ṭırāz-ı eş'ār-ı nükte-şināsān dakīka-perdāz-ı şu'arā-yı Rūmuñ pīşvā vü re'īsi...

Necātī: Ol eşnāda Kasṭamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaş ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şā'ir peydā vü ẓāhir oldı...

Nizāmī: ...ebyāt u eş'ārı yek-dest ü hem-vār kelimātı makbūl u müsellem cümle-i e'āẓım-ı şu'arā-yı 'ālemden büleġā-yı Rūmuñ şā'ir-i belāġat-niẓāmı ve fuṣeḥā-yı zemānesinüñ nāẓım-ı feṣāḥat-iniẓāmıdur.

Nigāhī: Dīde-i dil ü cānınuñ cānib-i 'irfān gāhī nigāhi olmağla eş'ār-ı belāġat-şi'ārıyla semā-yı belāġatuñ tābende-māhı idi.

Nev'ī: ...medāric-i belāġat u feṣāḥata irtikā ve kemend-i dikkat-i efkār ile kühsār-ı ma'ānī-i bedī'ü'l-enāra i'tilā iden firka-i fuṣeḥā ve zümre-i şu'arādan ve envār-ı cemāl-i makāli reşk-i rūşenān-ı erā'ik-i ma'ārif ve le'ālī-i eş'ār-ı leṭāfet-şi'ārı vişāḫ-ı kalā'id-i 'arūsān-ı leṭā'if olmağla yegāne-i devrān ve şöhre-i zemīn ü zemān olan cümle-i büleġādandur... Meydān-ı feṣāḥatde nīze-i ḫāmesin ele alup cevād-ı ṭab'-ı pür-īcādına cevelān virdükde kangı şā'irdür ki anuñla mukābele kıla ve 'arṣa-i belāġat u beyānda yek-rān kılup pür-iẕ'ānına menzil virdükde hiç nāẓım mı bulınur ki anuñla mübārezeye gele.

Vālihī (2): Kelimāt-ı belāġat-nişābı bir gevher-i şeb-tābdur ki münevver ḳılup erbāb-ı ʿirfāndur ve eşʿār-ı belāġat-eşʿārı bir ʿūd-ı ḳamārīdür ki muʿaṭṭar-meşāmm-ı ṣadr-nişīnān-ı belāġat u beyāndur.

Veznī: Lākin sebīke-i kelimātı ṣayrefiyān-ı belāġat ve nāḳıdān-ı kemālāt yanında tāmmü'l-vezn ve kāmilü'l-ʿayār ve sikke-i ḳubūl ile meskūk baʿż-ı meṭāliʿ ü eşʿārı vardur.

Vasfī: Ḥaḳḳā ki lāyıḳ-ı taʿrīf ve sezāvār-ı tavṣīf nāẓım-ı daḳīḳ-i ḫayāl ve şāʿir-i ḫōş-edā vü laṭīf-maḳāl çemenzār-ı cinānından żamīrān-ı belāġat u beyān nābit ü ḫīzān ve mīzāb-ı ḫāme-i leṭāfet-āyātından bārān-ı kelimāt-ı feṣāḥat-simāt sākib ü rīzān olmışdur.

Vusūlī (2): ...ebyāt-ı belāġat-simātı laṭīf ü maḳbūl sihām-ı eşʿār-ı feṣāḥat-şiʿārı nişāne-i ḳabūl-i ehl-i ʿirfāna vuṣūl bulmışdur. İḳlīm-i belāġatuñ mīr-i süḫandānı olmaġla...

Veysī: Bu eyyāmda bülbül-i gülşen-i ṣafā olan dil-i gūyāsı şāḫsār-ı belāġatda naġme-serā olan ve ol naġamāt-ı dil-peẕīr ile medḥ ü s̱enāya lāyıḳ u sezā olan şuʿarādandur.

Hāşimī maʿānī: ...aʿnāḳ-ı dil ü cān ḳılāde-i leṭā'if-i beyān u maʿānī ile pür-vişāḥ ve temā'im-i envāʿ ve aḳsām-ı kelāmda māhir ü rāsiḫ bir maḳbūl-ı nāẓımdur.

Hüdāyī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ kibār u fiḫāmından ve fuṣeḥā-yı eyyāmuñ tamām be-nāmından eşʿār-ı belāġat-şiʿārınuñ leṭāfet ü melāḥati...

Hilālī: Ḥaḳḳā ki semā-yı belāġat ve maṭlaʿ-ı feṣāḥatuñ tābende-i hilāli selsāl-i maḳāli ʿālem-i nezāket ve gülistān-ı melāḥatüñ āb-ı zülālidür.

Yahyā: Şuʿarā-yı Rūmuñ fiḫām u kibārından ve bu zemānda olan fuṣeḥānuñ mābihü'l-iftiḫārlarındandur... Zebān-ı belāġat u beyān ve edā-yı cān-baḫş u revān ile Mesīḥāsā süḫan mürdelerin iḥyā iden şuʿarādan ve gül-gūne-i güftār-ı dürer-bārı ruḫsār-ı eşʿāra zīb ü zīnet ü bahā virüp diyār-ı Rūmda ṣāḥib-i ḫamse olan zümre-i fuṣeḥādandur.

Yūsuf: Niçe zemān idi ṭā`irān-ı vehm ü ḫayāl ḳażā-yı bāl-i belbālde cenāḥīn-i ḥaḳīḳat ü mecāz ve ḳavādim ü ḫavāfī-i ıṭnāb u īcāz ile pervāzde idi. Vaḳt oldı ki şāḫsār-ı ferāġatde āşiyān-sāz ola ve niçe leyāli vü eyyām idi ki kümeyt-i ḫōş-ḫırām aḳlām-ı aḳdām-ı iḳdāmla meydān-ı belāġat u feṣāḥatde tek ü tāzda idi.

5- YABANCI DİL VE EDEBİYATLAR

Tezkire'de bazı şairlerin Türkçe'nin yanısıra Arapça-Farsça bildikleri ve bu dillerle de eser ve şiirler kaleme aldıkları belirtilmiştir. Bilindiği gibi Arapça ve Farsça çağın şiir bilgisi ve kültürünün temelini oluşturur. Bu bakımdan o dönem içerisinde Arap-Fars dil ve edebiyatlarında yeterli bilgi ve kültüre sahip olmak çağın anlayışında oldukça önemlidir. Fakat Arapça ve Farsça bilmek iyi şair olmak anlamına gelmez. Çünkü Arapça-Farsça bilmeyen veya az bilen şairlerin tezkirelerde yer aldıkları ve yazmış oldukları şiirleri, eserleri bakımından beğenilip takdir edildikleri görülür. Buna rağmen Tezkire'de Arapça ve Farsça bilgisi bakımından yeterli olan bazı şairlerin Türkçe yazdıkları şiirlerde o kadar başarılı olmadıkları belirtilmiştir.

Sultan III.Murad: ...ʿArabī vü Fārisī vü Türkī kelimāt-ı belāġat-nişānları vardur.

Ahmed: Ve kendüde daḫı ʿAcemzādelik töhmeti olınduġından Fārisī eşʿār dimege iḳtidārı var idi.

İlāhī Beg: Türkī eşʿārı vardur.

Emīrek: Türkī vü Fārisī vü ʿArabī şiʿri var idi.

Bahrī: Türkī vü Fārisī vü ʿArabī eşʿārı vardur.

Bidārī: Bā-vücūd ki ṭā'ife-i Aʿcām ekşeriyyā edā-yı Türkīde rācil ü ḳāşırdur...

Sānī-i Sānī: Eşʿār-ı Fārisiyye ve ʿale'l-ḫuşūş Nevā'ī eşʿārını çoḳ tetebbuʿ itmekle ḫayli miknet ü iḳtidār ve maʿānī vü leṭā'if-i bī-şümār taḥṣīl itmişdür.

Cafer Çelebi: ...Fārisī inşāsı Türkī inşāsından aʿlā idügi...

Cenābī Efendi: ...ʿilm-i ʿArabiyyet ve muḥāżarāt u tevārīḫe mā'il olmaġın ʿArabī ḳaṣā'id ü muʿammeyāt diyüp...

Hātemī: Merḥūmuñ ʿArabī vü Fārisī ḳaṣā'id-i laṭīfesi olduġından ġayrı Türkī eşʿār-ı belāġat-şiʿārı daḫı bī-ḥadd ü bī-şümārdur.

Hātemī-i Diger: Fārisī eş'ārı dahı vardur. Ümmīddür ki bu zahmete irtikābdan ictināb ide.

Hızrī: Muhakkıkāne kelimātı ve Fārisī vü Türkī ebyātı vardur.

Hāce Çelebi Efendi: Merhūmuñ Türkī vü Fārisī vü 'Arābī eş'ārı vardur.

Derūnī-i Diger: 'Acā'ib-i umūrdandur ki bir beyt-i Fārisīyi niçe yardum ile çıkarup Fārisīyi yordamından bilürken luğat-ı Fārisī te'līfine cür'et ve merhūm Kemāl Paşazādenüñ Hakā'ik ü Dakā'ikını redde cesāret itmekle her gün şūret-i cesāreti ibdā vü izhār iderdi.

Zihnī (3): ...Türkī vü Fārisī eş'ārı...

Rāyī (2): Fārisī vü Türkī hūb eş'ārı...

Remzī: ...fenn-i şerīf-i 'Arabiyyetde tamām mahāreti var idi.

Sehābī: Farisī vü Türkī eş'ārı makbūl u merğūb güftārı vardur.

Sa'dī (2): Selīka-i 'Arab üzre eş'ār-ı 'Arabiyye ve kaşā'id-i belīğası vardur. Türkī eş'ārı meşhūr degüldür.

Safī: Şıfat-ı keştīde Fārisī bir kaşīde-i belīğası vardur.

Seydī: 'Arabī vü Fārisī vü Türkī nazma iktidārı vardur.

Şānī (7): Eş'ārında dahı Türkī vü Fārisī elfāzı cumū'-ı 'Arabiyye ile ve 'Arabiyyeyi Fārisiyye ile cem' idüp yādgārlıklar izhār itmişdür ki...

Şāhī: Bu Fārisī matla' anuñdur.

Ālī: Dīvān-ı mükemmel-i Türkī maa'-kaşā'id. Dīvān-ı Fārisī mükemmel maa'-kaşā'id.

Ārif: Tā'ife-i Ervām 'ale'l-huşūş selātīn ü hükkām eş'ār-ı lisān-ı Fārisīde māhir olmayup ğaşşi semīnden ve pīleyi la'l rengīnden temīze kādir olmadukları ecilden mesfūrı 'ārif ü nüktedān ve nazm-ı Fārisīde makbūl-ı hünerverān şanup mezbūruñ mir'āt-ı hātırını mücellā-yı şuver-i lutf-ı vāfir idüp hāli mağbūt-ı şu'arā-yı māżī vü ğābir olmış idi. Yine bu cümle ile şimdiki olan Şeh-nāme-gūlara göre nisbet Firdevsī sihr-sāz ve mānend-i serv-i ser-efrāz aralarında her vechle mümtāzdur.

Abdü l-vehhāb Es-sābūnī: Bu Fārisī eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

Abdü l-ʿazīz: ʿArabī vü Fārisī kelimātı şāyiʿdür.

Azmī Efendi: Zebān-ı Türkī vü Fārisī vü ʿArabī ve Nevāʾīde eşʿārı ve her birinde muḫayyel ü bī-bedel güftārı olduğından ġayrı fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān ve mürvārid-i ṣadef-i belāġat u beyāndur.

Alī Çelebi: ...buyururlar idi ki merḥūm içün ʿulemā-yı ʿAcemden disek müsellemdür ki cāmiʿ-i envāʿ-ı ḥaḳāʾiḳ ü daḳāʾiḳ ve ḥāʾiz-i eṣnāf-ı kemālāt idügi nūr-ı ṣubḥ gibi ṣādıḳdur ve diḳḳat-i muṭālaʿa ve metānet-i mübāḥeṣede her vechle fāʾiḳ idügi envār-ı ḫurşīd gibi lāmiʿ ü bāriḳdür ve ʿulemā-yı ʿArabdan ʿadd olınsa ʿaceb degüldür ki ḳaṣāʾid ü eşʿār-ı ʿArab cümle-i maḫfūẓ u maʿlūmı ve nevādir ü emṣāl ṣaḥīfe-i żamīrlerinüñ mersūmı olup ʿālem-i fażlı iḥāṭa eylemiş bir baḥr-ı zeḫḫār ve bir deryā-yı bī-bün ü kenārdur.

Ulvī (4): Eşʿārı Fārisīden Türkīye terceme itmegi kendüye şiʿār ü diṣār iden şuʿarādandur.

Alī Çelebi (3): ʿArabī vü Türkī şiʿr ü inşāsı ve ʿilm-i ʿArabiyyetde yed-i ṭūlāsı var idi.

İnāyetu llāh: ...Fārisī vü Türkī eşʿārı maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ḳulūb idi.

Ankā: Kendü zebānında naẓm-ı ābdārı ve şiʿr-i Türkīye daḫı tamām mertebe miknet ü iḳtidārı vardur.

Ahdī (3): Egerçi ekṣer-i ṭāʾife-i Aʿcām naẓm-ı Türkīde ḳāṣır u rācil ve daḳāʾiḳ ü cefāyā-yı zebān-ı mezbūra ġayr vāṣıldur.

Kādirī: Lāmiʿī Çelebi eşʿār-ı Fārisīde olan maʿānī-i ġarībe ve nikāt-ı ʿacībe naẓm-ı ʿArabīde yoḳdur pes bu cihetden şiʿr-i Fārisī rāciḥ idügi ẓāhir ü vāżiḥdür diyü daʿvā itdükde Mevlānā-yı mezbūr inkār idüp şiʿr-i ʿArabī ercaḥ u efṣaḥdur diyü daʿvā idüp ḥużżār-ı meclis inkār idüp baḥs u ġavġā intihā bulmayıcaḳ iṣbāt-ı müddeʿā içün siz bildügüñüz maʿānī vü nikāt-ı Fārisiyyeyi oḳuñ ben daḫı eşʿār-ı ʿArabiyyede naẓīrin bulmazsam mülzem olayın diyüp ehl-i meclis eşʿār-ı

Fārisiyyeden bildükleri maʿānī vü ebyātı oḳuduḳlarınca Mevlānā-yı mesfūr ʿale'l-fevr naẓīrin oḳuyup daʿvāsını şühūd-ı ʿudūl ile işbāt ider idi. Ḥattā Lāmiʿī inṣāf idüp bu ʿilm ü ḥıfẓa ḥālā müftī-i ʿaṣr olan ḳıdve-i dehr Kemāl Paşazāde ḳādir degül idüginde reyb ü gümān yoḳdur diyü mezbūrı istiḥsān iderdi.

Mehemmed Emīn: Bu eyyāmda ṭabʿ-ı ʿālī ve ẕāt-ı meʿālī-münşīleri naẓm-ı eşʿār-ı Türkīye kūşiş ü verziş itmekle tamām mertebede miknet ü iḳtidār ibdā vü iẓhār eyleyüp...

Müslimī Efendi: Müretteb ü mükemmel Dīvānı Türkī vü Fārisī ebyāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Mustafa: Fārisī vü Türkī eşʿārı ve zebān-ı ʿArabī üzre ḳaṣā'id-i belāġat-şiʿārı vardur.

Mustafa (3): ...ẓurefā-yı Aʿcāmla muṣāḥib ü muʿāşir olmaġla tekellüm-i zebān-ı Fārisīye tamām ḳādirdür.

Mollā Maʿṣūm: Ehl-i Rūm ile keṣret-i iḫtilāṭ u vefret inbisāṭından evżāʿ u eṭvārı ve kelimāt-ı eşʿārı tamām Rūmiyāne olup ʿAcem olduġını işbāt içün şāhide muḥtacdur.

Melīhī: Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur.

Meylī: Zebān-ı Fārisīde olan eşʿārı ḫayli ʿAcemāne vü üstādānedür.

Meylī (2): Sā'ir-i feżā'ilden fażla ʿArabī vü Fārisī vü Türkī eşʿārı...

Nesīmī: Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur.

Niyāzī (2): Türkī vü Fārisī ġazeliyyāt u ḳaṣā'id-i bī-kerānı...

Hevāyī: Gülistān u Būstānı geregi gibi şerḥ idüp şerāḥiden Sürūrī ve Şemʿīnüñ kelāmını şāhid-i rūz gibi cerḥ idüp Gülistān-ı maʿārif ve Būstān-ı leṭā'ifde envāʿ-ı elvānla müzeyyen ü munaḳḳaş bir çarḫ-ı felek ṭarḥ binā eylemişdür.

Mıṣrāʿ : Ṣad-hezārān āferīn üstādına

Tezkire'de bazı şairlerin Farsçayla ilgisi "fārisidān, fürs, fürsdān" kelimeleriyle ortaya konulmuştur.

Hāfiz-ı Konevī: ...Fārisīdān kimesne idi.

Riyāżī (2): Fārisīdānlik ile şöhre-i zemān olan Riyāżī budur. Zebān-ı Fārisīnüñ daḳā'iḳına vāḳıf olduğı durūb-ı emşāl ve mevāḳiʿ istiʿmāline ʿārif olmağla emşāl ü aḳrānından fā'iḳ olduğı nūr-ı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi lāmiʿ ü bāriḳdür.

Sürūrī (2): ʿArabī vü Türkī muṣannefātı çoḳdur... . Lākin Fārisīdān ve ehl-i ʿirfān olan yārāna ḥāli maḫfī vü maḥcūb degüldür. Zebān-ı Fārisīnüñ daḳā'iḳ u nikāt ve ḍurūb-emşāl ve istiʿmālātında ʿaczi ẓāhir olduğından ġayrı şerḥ-i luġātda daḫı ʿāciz ü ḳāṣır idügi rūşen ü bāhirdür.

Helākī: Ḫayli Fārisīdān ve ṣāḥib-i ʿirfān kimesne olmağın ḫalḳ-ı cihān andan Būstān u Gülistān oḳurlardı.

Hamdī: Fürsde mahāreti ve ol fennde ḫayli ḳudreti var idi.

Şāhidī (2): Ṭarīḳ-i ʿilme ʿazīmet ve taḥṣīl-i kemāle bezl-i himmet idüp tekmīl-i ṭarīḳ-i mersūm ve tetmīm-i ʿulūm u fühūm itdükden ṣoñra... İḳlīm-i ʿilm-i fürs ve memālik-i maʿārife şāh idi ki...

Sabrī: Fürsle tamām-ı mümāreset envāʿ u aḳsām-ı şiʿrüñ taḥṣīline ṣarf-ı himmet itmiş idi.

Fikrī-i Diger: Maʿārifden fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ʿirfān ile rūşenādur.

Feyżī (3): Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı maʿārif ü leṭā'ifi cāmiʿ ve maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden ehille-i ʿulūm u fünūn-ı ḫāṭır bāriḳ ü lāmiʿ ḥilye-i kemālāt ile ittiṣāfı rūşen ü sāṭiʿdür. Āẕān-ı ehl-i iẕʿān ṣīt-ı feżā'il ü ʿirfānı ile memlū vü muṭannen feżā'il-i celiyye ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyesi muşaḫḫaṣ u muʿayyen emşāl ü aḳrānı miyānında muʿammā-güşāyı ve fürsdānı ile muʿanvendür.

6- ÜSTADLIK VE YETİŞTİRİCİLİK

Tezkirelerde, üstadlık ve yetiştiricilik üzerine yapılan tanıtım ve değerlendirmeler, şairin kendi devri içerisindeki yerini, değerini ve fonksiyonunu tespit edilmesine yardımcı olması bakımından oldukça önemlidir. Tezkire'de bazı şairlerin kendi biyografileri içerisinde bu konuyla ilgili bilgilere rastlanıldığı gibi bazen bu tarz bilgileri bir başka şair biyografisinde de bulmak mümkündür. Aynı zamanda Tezkire'de şairlerin şiir alanındaki üstadlık ve yetiştiriciliği üzerinde durulduğu gibi başka alanlardaki başarıları da sözkonusu edilmiştir. Tezkire'de şairlerin üstadlık veya yetiştiriciliği, "üstād-ı gūyende, üstād-ı fermān-fermā-yı zemīn ü zemān, muḳaddem ü pīşvā, şuʿarā-yı Rūmuñ aʿlālarından, sulṭān-ı şāʿirān-ı memālik-i Rūm, şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām, ʿumdetü'l-müfessirīn ḳıdvetü'l-müteḳaddemīn ve'l-müte'aḫḫirīn üstādü'l-aʿlām müfti'l-enām, melikü'ş-şuʿarā, üstād-ı şuʿarā ve pīş-rev-i büleġā, ḳıdve-i kāmilü'ş-şıfāt, mīrü'l-aḳder, ʿumde-i erbābü'l-me'āşir ve'l-meʿālimü'l-fāżılü'l-kāmilü'l-ʿālim, şuʿarā-yı Rūmuñ pīşvā vü re'īsi, üstād-ı Behzād-dest vs." şeklinde ifade edilmiştir.

Sultān Murād: Bü'l-ʿaceb raḳḳāşdur ki müdām raḳş u semāʿda iken dā'ireden çıḳmaz ve bir üstād-ı gūyendedür ki bu deñlü naḳş u şavt oḳıyup her-bār ʿamel ü kārda iken bir kerre uṣūlden düşmez bu ne ḥāletdür ki pergārvār ʿālemi zīr-i pāyına alup dünyāyı geşt ü güẕārda iken aṣlā dā'ireden bīrūn olmaz bir cānbāz-ı siḥr-bāzdur ki elinden terāzū gitmez ve bir ṣayrafī-i naḳḳāddur ki bāzār-ı cihānda mīzān u mīyārsuz bir kār itmez.

Hazret-i Hace Efendi: Ol mürvārīd-i ṣadef-i fażl u iḥsān Ḫāce-i Cihān olduğına delīl ü bürhān ne lāzım ki üstād-ı fermān-fermā-yı zemīn ü zemāndur...

Ahmed Paşa: Şuʿarā-yı Rūmuñ muḳaddem ü pīşvāsı bu ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı... Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı dürer-bārı raṣīn ü muḥkem ve

mühendisān-ı ḳaṣr-ı belāġat yanında bī-ḳuṣūr u müsellem şiʿr-i Türkīye ḥālet ü nezāketi evvel bu virdügiçün üstād-ı muḳaddem olup...

Āhī: Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ aʿlālarından ve bu ṭāʾifenüñ mümtāz ü müstes̱nālarındandur.

Bāḳī: ...ġazel-serāyān sāḥiri sulṭān-ı şāʿirān-ı memālik-i Rūm belki ḫüsrev ü ḫāḳān-ı nāẓımān her merzūbūm dilīr-i ʿarṣa-i ʿilm ü fehm ḫüsrev-i ʿālemgīr-i iḳlīm-i naẓm mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār u faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-ās̱ār arasında... Ol mübtedā-yı belāġat u ḥikem zemānen muʾaḫḫar olsa ne ġam ki belāġat u feṣāḥatda cümleden muḳaddemdür. Ve pīşgāh-ı vücūdda mütemekkin-i ṣaff-ı niʿāl olsa ne cāy-ı melāl ki fiʾl-ḥaḳīḳa ṣadr-ı ʿālī-ḳadr idügi muḥaḳḳaḳ u müsellemdür.

Mıṣrāʿ: Gül-i ter ṣoñra gelür gülşene evvel ḫas u ḫār

Bahāyī: Şeyḫüʾl-islām üstādı ve üstādüʾl-enām merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendiden...

Hāce Çelebi Efendi: ...ʿumdetüʾl-müfessirīn ḳıdvetüʾl-müteḳaddemīn veʾl-müteʾeḫḫerīn üstādüʾl-aʿlām müftiʾl-enām Şeyḫüʾl-islām sipihr-i dehr-i fażl u kemāl āftāb-ı ʿālem-tāb-ı cāh u celāl ʿulemā-yı Rūmuñ mīr-i ser-bülendi ḥażret-i Ḫāce Çelebi Efendidür ki...

Hızr Beg Çelebi: ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından ve bu ṭāʾife-i şerīfenüñ ṣāḥib-i iştihārından ser-defter-i ʿulemā-yı āfāḳ...

Hayālī Beg: Vilāyet-i Rūmuñ melikü'ş-şuʿarāsı ve bu merzbūmuñ merd-i süḫan-ārāsı hevā-yı evc-i istiġnānuñ ferḫunde-hümāsı Ḳāf-ı ʿālem-i ıṭlāḳuñ ʿanḳāsı gülistān-ı belāġatuñ sevr-mis̱āl keşīde-bālāsı ve ḥüsn-i naẓm ile şöhre-i eyyām olan şuʿarā-yı be-nāmuñ mümtāz u müstes̱nāsıdur... Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm defter-i süḫanverān ve cerīde-i şiʿr-gūyānde pīşvā vü muḳaddem...

Hāverī: ...Mürebbī-i hünerverān-ı zemān ve destgīr-i fütādegān-ı aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān olan kendinüñ üstādı merḥūm u maġfūr ve maṣūm u mebrūr Çivizāde Efendinüñ...

Zātī: Şuʿarā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-ṣıfātı üstād-ı şuʿarā ve pīş-rev-i büleġā olan Mevlānā Ẕātīdür ki...

Sehī: Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳıdve-i kāmilü'ş-ṣıfātı şāʿir-i sāḥir merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhre-i dünyā olmış idi.

Şeyhī: El-ḥaḳḳ zemānesinde olan şuʿarānuñ şeyḫī vü serdārı ve ol rūzgārda bulınan büleġānuñ nāmdār u pür-iştihārıdur.

Sunʿī: Şuʿarā-yı Rūmuñ mīrü'l-aḳderi merḥūm şāʿir-i sāḥir Emrī dir idi ki...

Tabʿī (2): Kendüsi dānişmend olup bīşezār-ı ʿilmde esed-i żārım ve aʿdā-yı dīne ṭabʿ-ı reşīd ve vücūd-ı ḥadīdi seyf-i ṣārım olan üstādum ḳıdve-i aṣḥābü'l-mekārim ʿumde-i erbābü'l-meʾāṡir ve'l-meʿālimü'l-fāżılü'l-kāmilü'l-ʿālim Ebu's-suʿūd Efendinüñ...

Abdü'l-ʿazīz: Merḥūm Necātīnüñ ḳızın alup dāmādı olmaġla bu fennüñ daḫı üstādı olmış idi.

Alī Çelebi: ... sirācü'l-eʾimme Mevlānā El-vālidü ve'l-üstādü'l-mācidü'l-leẕī eḳarr bi-fażlihi'l-ʿāndu ve'l-ḥāsidu...

Garāmī: ʿilm-i remlde daḫı üstād-ı māhir ve żamīrdānlıḳda ʿadīl ü naẓīri nādir...

Fehmī: ...tekmīl-i fenne muʿammāya kūşiş idüp sehl zemānda żavābıṭ u ḳavāʿidini intiḳād ile teʾlīf ü terkībinde üstād olup...

Mustafa (2): Ḥaḳḳā ki ẕū-fünūn-ı ʿālem belki muḥīṭ-i ʿālem-i fünūn olan... ġarībe ve nevādir ü leṭāʾif-i ʿacībeyi cāmiʿ ü şāmil olup her birinde tavaffuḳ-ı tāmm ve mahāret-i mā-lā-kelām peydā itmekle üstād-ı kāmil olmışdur.

Necātī: Ser-ġazel-i dīvān-ı belāġat beytü'l-ḳaṣīde-i mecmūʿa-i feṣāḥat eblaġ-ı süḫanverān-ı belāġat ṭırāz-ı eşʿār-ı nükte-şināsān daḳīḳa-perdāz-ı şuʿarā-yı Rūmuñ pīşvā vü reʾīsi...

Nutkī (2): Ve muʿammā-gūylıḳda daḫı gūy-ı sebḳati rübūde itmege iḳdām idüp üstād-ı ṭabʿum anı daḫı itmām içün bünyād urmış idi diyüp

Nigārī: Muḳaddemā zemānesinüñ Naḳḳāş-ı varaḳ-nigārı ve ṣan'at-ı ressāmı ve naḳş-ı nigārīde Şānī-i yāri olup bir üstād-ı Behzād-dest idi ki Mānī-i çehre-güşā resm itdügi ṣūret-i ra'nāyı gördükde ṣūret-i Çīn gibi ḥayrān olurdı ve muṣavverān-ı kār-ḫāne-i Çīn ü Ḫıṭā siyāh ḳalemle ṣūret-nümā olduğı timşāli mu'āyene itse ṣanem-mişāl ṣūret-i bī-cān olup ḥayretden dīvāra ṭayanup ḳurıyı ḳalurdı.

7- ÜSLUP (Üslup, Tarz, Tarik, Vadi, Eda)

Tezkire'de şairlerin uslubu, "üslūb, tarz, vādī, edā" tabirleri ile verilmeye çalışılmıştır. Bu kullanışların büyük bir kısmı bir önem ve özellik taşımayıp "üslūb-ı şi'r, üslūb-ı inşā, tarz-ı şi'r, tarz-ı hayāl, tarīk-i eş'ār, vādī-i güftār, vādī-i hezl, her hangi bir edebiyat alanı, dalı, türü ya da edebiyat için genel bir ifade olmuşlardır.

Behiştī-i Diger: Eş'ār-ı ḫūbınuñ üslūb-ı merġūbı vardur.

Ḥātemī: Ta'miye üsblūbı üzre ba'ż-ı 'iyānuñ vefātına...

Hızr Beg Çelebi: İstanbul ḳāḍīsı iken ekseriyyā imżāsını manẓūm idüp bu üslūb-ı merġūb üzre mesṭūr u mersūm iderdi.

Hayālī Beg: ...üslūb-ı merġūb-ı şi'r-i ḫūbı aṣḥāb-ı hüner-miyānında maḳbūl ü müsellem...

Sa'ī (2): Āstān-ı sulṭān-ı melek-ḫışāle inşā itdügi mektūb-ı bedī'ü'l-üslūb-ı belāġat-maṣḥūbla rūy-māl itmiş idi.

İzārī: Maşrıḳ-ı żamīrinden ṭāli' olan eş'ār u meṭāli' ṭarz-ı ḫūb ve üslūb-ı merġūb üzre vāḳi' olmışdur.

Gınāyī: ...bu üslūb-ı merġūbda ḫayli verziş ü ḥāleti vardur.

Firāḳī: Şi'ri bu üslūb ve bu nemaṭ üzre naẓm-ı vasaṭ-maḳūlesidür

Merdī-i Diger: Ġarīb taḫayyülātı ve üslūb-ı bedī' üzre kelimātı vardur.

Edāyī Beg: ...ol fenn-i pür-i'tibārda ṣāḥib-i iştihār ve luṭf-ı edāsı ḥüsn-i ṣadāsı gibi maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣār olup...

Bidārī: ...mezbūr edā-yı nefīs ü şerīfe ve kelimāt-ı selīse vü laṭīfe ḳādirdür.

Ḥāfiz-ı 'Acem: Ebyāt u eş'ārı daḫı bu minvāl üzre ekser-i eş'ārınuñ ma'nāsı ġarābet ve edāsı rekāket üzre kelimāt-ı ġūl gibi nā-merbūṭ nā-maḳbūldur.

Hayretī: Şi'rinde selāset ve edāsında melāḥat nihāyetdedür.

Hudāyī: Eş'ārınuñ edāsı rūy-ı dil-berān gibi ḫūb ve miṣāl-i viṣāl-i dōstān maṭlūb u merġūb ve ḥarekāt u sekenātı pesendīde bir dil-ber-i ḫūb-ṭarz ve maḥbūb-ı bedī'ü'l-üslūbdur.

Hüsrevī: ...eş'ār-ı pākı edā-yı bī-naẓīr ile pīrāstedür.

Hayālī-i Diger: ...kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb ve muṣāḥabeti şīrīn olmağın iftiḫār-ı selāṭīn-i rūy-ı zemīn Sulṭān Selīm-i celālet-temkīn ile muṣāḥib ü ḳarīn idi.

Hayālī-i Diger: ...nihāyetde süḫan-āferīn kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb...

Selīkī: Luṭf-ı ta'bīr ve ḥüsn-i edā ile şöhre-i dünyā olan şu'arādan...

Sinān Efendi: İnṣāf budur ki bunlarda olan leṭāfet-i ta'bīr ü vecāzet-i taḥrīr ve melāḥat-i taḳrīr ve ḥüsn-i edā vü luṭf-ı taṣvīr ḫāric-i ṭavḳ-ı beşer idügi muḥaḳḳak u maḳarrerdür.

Sūzī: Ḥaḳḳā ki şi'r-i fā'iḳinüñ edāsı āh-ı 'āşıḳ gibi sūznāk ve elfāẓ-ı belāğat-'unvānı mānend-i āb-ı revān selis ü pāk āftāb-ı eş'ārınuñ sūzı gün gibi ẓāhir ü şühūr idügi miyān-ı nezdīk ü dūrda maḫfī vü mestūr degüldür.

Ṣāfī: ...ebyāt-ı belāğat-simātınuñ edāsı ḫayli ṣāfī vü pākdur.

Ṣāliḥ Çelebi: Egerçi edāsı rūşen ü vāżiḥ ta'rīf ü tavṣīfine lāyıḳ u ṣāliḥ eş'ārı vardur. Lākin inşāsı eş'ār-ı dil-güşāsından rāciḥ idügi mānend-i fevā'iḥ-i 'ūd ve menāyiḥ-i ehl-i cūd ẓāhir ü lāyiḥdür.

İlmī (2): Eş'ārınuñ lafẓ u edāsı pāk sāde olan kelimātı daḫı 'āşıḳāne vü sūznākdur.

Ulvī: Ḥaḳḳā ki şā'ir-i pāk-edā...

Günāhī: Eş'ārı ma'nīdār u sūznāk ve elfāẓ u edāsı daḫı pākdur.

Necātī: Leṭāfet-i edāyla sūziş-i kelāmı cem' itmekle bezm-i aṣḥāb-kemāl ve ḳabūle-i şem' olmışdur.

Vasfī: ...şā'ir-i ḫōş-edā vü laṭīf-maḳāl...

Yahyā: Eşʿār-ı dürer-bārınuñ edāsı dil-i erbāb-ı hüner gibi ṣāfī vü pāk gūyā ki bir baḥr-ı bī-ḫāşāk ve āyīne-i tābnākdur.

İshak Çelebi: Ṭarz-ı eşʿārı ʿāşıḳāne vü güşāde ve elfāẓ u edāsı ḥüsn-i Ḫudāyī gibi tekellüf ü taṣannuʿdan sādedür.

Emrī: Baʿż-ı aṣḥāb-ı hased mezbūrı cānib-i maʿnā ile muḳayyed olduğından şehbāz-ı ṭabʿı hevā-yı sūz ü güdāzda pervāz itmemişdür ve elfāẓı rekīkdür diyü zebān-ı ṭabʿı dırāz iderler. Ammā ki ḫilāf vāḳiʿ idügi gün gibi rūşen ü lāmiʿdür. Ol ṭarzda olan eşʿārı daḫı bī-ḥadd ü şümārdur. Bu eşʿār ol vādīde olan güftārındandur.

Şiʿr : Çünki bir ʿāşıḳ daḫı istersin ey şeh kendüñe
Ġamzeñüñ cellādı tīġi ile iki itsin beni

Bāḳī: Mezbūr Bāḳī Çelebinüñ aḳsām-ı eşʿār-ı belāġat-niẓāmından tevriye vü īhāma meyl-i tāmmı vardur. Ol ṭarzda olan eşʿār-ı dürer-bārlarındandur.

Şiʿr : Cānān odur ki meyl ide anı görince cān
Esbāb-ı ḥüsni ḫūb ola ammā be-şarṭ-ı ān

Ve lehū : Ṭurmaz yanumda ḫançerini vaṣf ider nigār
Yaʿnī baña ṭoḳındurur ol şūḫ-ı şīvekār

Riyāżī (2): Ekṣer-i eşʿārı tecnīs ü īhām ṭarzında olmağın muṣāḥabet ü kelāmı daḫı ol ṭarz üzre intiẓām bulmış idi. Bu maḳūleye nihāyetde tevaġġul üzre olup her sözinde nükte vü ẓerāfet ḳaṣdın itmekle iritkāb-ı tekellüf ü temeḥḥul ider idi.

Sāġarī: Ṭarīḳ-i hezlde ḥurūf-ı teheccī üzre Dīvānı...

Şehdī: Meʿvīże ṭarzında bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr : Ḳaṣr u eyvān ile ey ʿālī-maḳām oldum şanın
Kendüñi yüksekde görme menzilüñ taḫt-ı türāb
Üstüḫān-ı kellesin çetr-i hümāyūn ıssınuñ
Gör içinde mūr ḫayli ḫayme çekdi bī-ṭınāb

Arşī: Ṭarz-ı ġazelde daḫı pür-iştihār...

Nihālī: Ekṣer-i eş'ār u maḳāli hezl ü mücūn ṭarzında 'iyān olmağın semend-i ṭab'ını ol vādīden mün'aṭif idüp 'inān-ı himmetini vādī-i cüdde munṣarif itmege imkān olmamışdur.

Hāşimī (2): Şi'ri sehm-i leṭāfetden bī-naṣīb elfāẓ u 'ibāreti Türkāne ve ṭarz-ı ġarīb üzredür.

Fuzūlī: Eş'ārı muḥkem ü raṣīn ve nāzik ü rengīn her vādīde iḳtidārı var şā'ir-i nāmdārdur.

Me'ālī: Ekṣer-i eş'ārı mücūn u hezle mā'il olup kümeyt-i ṭab'ı bu vādīde serḥad-i ifrāṭa vāṣıl olmağla derece-i i'tibārı ulü'l-enẓārdan nāzil ü sāfil olmışdur.

Mehemmed (2): Ḥavza-i iḳtidārları ki cem' itdügi nuḳūd u ma'ārif ve ṭarīḳ ü tālid-i kemālāt u leṭā'ife vāriş olup... cevād-ı ṭab'-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı 'aṭf u tevcīh itmekle *min şibl-i ẕālikü'l-esed* mażmūnını ma'lūm u mefhūm-ı küll-i eḥad itmişdür. Fi'l-vāḳi' lü'lü-i aḳlāmından cārī olan mānend-i zülāl olsa ġarīb degüldür ki aña menba' ol cibāl-i fażl u kemāldür ve nihāl-i vücūd-ı pür-kemāli nev-resīde iken bārver olsa 'acīb degüldür ki anı mürebbī olan bāġbān-ı ma'ārif ü efḍāldür.

Mustafa (3): Ma'ārif-i bī-şümārlarından biri ki naẓm-ı ābdārdur şu gibi ṭab'-ı pür-ṣafāları ol vādīye revān u cārī...

Nādirī: ...cevād-ı ṭab'-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı 'aṭf u tevcīḥ itmekle...

Nesīmī: Ve şā'ir-i mezbūr daḫı bu vādīde dimişdür.

Şi'r : Deryā-yı muḥīṭ cūşa geldi
Kevn ile mekān ḫurūşa geldi
Sırr-ı ezel oldı āşkārā
'Āşıḳ nice eylesün müdārā

Vuslatī: Pür-ḳuvvet-i zūr-ı eşār u ebyātı mevfūr her vādīden maḳāle ḳādir şā'irdür.

Vusūlī: Bu fennde daḫı nihāyetde iḳtidārı ve ṭabʿ-ı fezā'il-pīşelerinüñ bu vādīde daḫı çoḳ āsārı vardur.

Hasan Çelebi Laṭīfī'nin Cemālī'nin şiirini övmesine katılmayarak yazmış olduğu şiirlerin edasında bir güzelliğin olmadığını belirtmiştir.

Cemālī: Laṭīfī ḥaḳḳında ḫaylī ıṭrā idüp bu maḳūle eşʿār ile iştihār bulmadığına taʿaccüb itmişdür. Lākin yazduğı eşʿārınuñ edāsında çendān melāḥat u ṣafā yoḳdur.

Üslup kavramının ve bununla ilgili tabirlerin önem ve özellik taşıyan kullanışları da vardır. Bunların az görülen bir kısmı bazı şairlerin şiirlerinde etnik düzeyde bir farklılığın olup olmadığını tanıtmakta Acem veya Rūmī tarz üzre mi yazdığını belirlemektedir.

Beyānī-i Diger: ʿArabī şiʿrde daḫı ḫayli ḳudreti anlaruñ ṭarz-ı üslūbı üzre şiʿr dimege nihāyetde maḥāreti vardur.

Ankā: Türkī şiʿrinde edāsı Rūmiyāne vü üstādānedür.

Yapılan bazı tanıtma ve açıklamarda "ṭarzında vaḥīd ü ferīd, düşvār vādīlerde māhir ü rāsiḫ" gibi ifadelerin de kullanıldığı görülmektedir.

Sānī-i Sānī: Vādī-i hicv ü hezlde Ṣānī-i ʿUbeyd-i Zākānī belki fenn-i mezbūrda bī-ʿadīl ü ṣānīdür.

Cemālī-i Diger: Vādī-i hezl ü muṭāyebede eşʿārı ḫūb ve ġāyetde üslūb-ı merġūb üzre vāḳiʿ olmışdur. Ṭarzında vaḥīd ü ferīd dinilse bedīʿ ü baʿīd degüldür.

Fuzūlī: Nevā'ī ṭarzına ḳarīb bir üslūb-ı bedīʿ ve semt-i ġarībi vardur. Ḥaḳḳā ki ṭarzında ferīd ve semtinde vaḥīd...

Mustafa (2): Ṭabīʿat-ı şiʿriyye ve selāḳat-ı naẓmiyyeleri nihāyetde ʿālī vü şāmiḫ olmağla ḥayret-fezā-yı erbāb-ı ʿuḳūl olan ṣaʿb u düşvār vādīlerde māhir ü rāsiḫdür.

Necātī: Ḥaḳḳā ki ber-feḥvā-yı el-fażli'l-müteḳaddim kümeyt-i eşʿār-ı pür-nezāketi meydān-ı belāġat ve miżmār-ı feṣāḥatde sābıḳ ve ṭarz-ı ġazel ü īrād-ı meselde şuʿarā vü büleġā-yı cihāndan fā'iḳ idügi nūr-ı āftāb-ı maġārib ü meşārıḳ gibi lāmiʿ ü şāriḳdür. Ṭarz-ı ġazelde cihānuñ vaḥīdi ve ṭavr-ı meselde zemānuñ ferīdi olduğına merḥūm vālidüñ bu kelāmı şāhiddür.

Beyt : Ḥaşre dek her şāʿir ü kāmil dise şiʿr ü ġazel

Gelmiye kimse Necātī gibi māhir fi'l-mesel

Nevʿī: Kelimāt-ı belāġat-simātı eṣnāf-ı ṣanāyiʿ ile müveşşaḥ ve aḳsām-ı leṭā'if ü bedāyiʿ ile müreşşaḥ maʿānī-i bedīʿayı ḥüsn-i edā ile beyān iden ve ḫizāne-i derūn-ı leṭāfet-meşḥūnından ḥadd ü ʿadedün efzūn niçe dürr-i meknūn niṣār-ı dāmen āḫirü'z-zemān iden şāʿir-i sāḥirdür... Diḳḳat-i maʿnā ile leṭāfet-i edāya şīr ü şekker gibi imtizāc virmekle...

Üslup üzerine yapılan bazı tanıtma ve değerlendirmelerde somut tavsiflere de rastlanılmaktadır.

Emrī: Ekser-i eşʿārı muʿammā-misāl ve üslūb-ı Şebistān Ḫayāl üzredür.

Āzerī: Bu bir ḳaç ebyāt Maḫzen ṭarzında didügi kitābdandur. Ṭabʿı Mesnevīde ḫayli çesbāndur.

Naẓm : Ey ḳalem-i fitneger-i siḥr-sāz

Ḫāṭır-ı āşüfteye ol dil-nüvāz

Kendüñi ṭūṭī-i süḫan-sāz ḳıl

Ḥamd maḳāmātına āġāz ḳıl

Şīrī (2): Ṭarz-ı Şebistān Ḫayāl ve semt-i nezāket ü diḳḳat-maḳālde müteferrid ve bülbül-i ṭabʿ-ı ercmendi ol şāḫsār-ı bülendde dā'imā müteferrid olurdı.

Tezkire'de bazı şairlerin üsluplarının Bakī, Necātī ve Nevā'ī'ye dayandırıldığı da olmuştur.

Ahmed Paşa: Ṣoñra Emīr ʿAlīşīr Nevāʾī otuz üç dōne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şiʿri ḫūb ve ṭarz-ı güftārı merġūb olmış idi.

Ümīdī: Tevriye vü īhām cānibine meyl-i tāmmı olup egerçi Bāḳī Çelebinüñ eşʿār-ı belāġat-simātını mirʾāt idinüp ṭūṭī-i ṭabʿı aña göre tekellüm ve bülbül-i lisānı ol vādīde terennüm itmegi ʿādet itmişdür.

Cemīlī: Ekṣer-i eşʿārı Nevāʾī ṭarzındadur.

Mīrī: Necātī ile muʿāṣır olmaġın ekṣer-i ġazeli ol ṭarzda olup mezbūruñ ġazeliyyātına neẓāʾir düşmişdür.

Behiştī-i Digerʿin tarzını Ḫüsrev-i Dehlevīden aldığı ve kendü iḫtirāʿī olmadığı belirtilmiştir.

Behiştī-i Diger: Baḥr-ı serīʿde Cem Şāh ve ʿAlem Şāh adlu manẓūm bir kitāb-ı belāġat-niṣābı vardur. Her meclisüñ āḫirinde münāsib-i ḥāl bir ġazel-i bī-miṣāl getürüp ġazelden muḳaddem bu iki beyti getürmegi iltizām itmişdür. Ṭarz-ı mezbūrı Ḫüsrev-i Dehlevīden almışdur. Kendü iḫtirāʿı degüldür.

Özrī'nin üslubunun özelliği "Ammā ki vādī-i maʿārifde ḳadem-i rāsiḫi ve maʿrifet-i eşʿārda kaʿb-ı şāmiḫi bī-ʿār u neng idi" şeklinde verilmiş; Habībī'nin üslubunun Acemāne ve kendine özgü olduğu belirtilmiştir.

Habībī: Egerçi edāsı ʿAcemāne lākin şiʿri ʿāşıḳāne ve kendünüñ ṭarz-ı maḫṣūṣı vardur ki anda yegāne idi.

8- TANZİR VE TAHMİS

Tezkirecilerin önemle üzerinde durdukları bir diğer konu da bir şairin eserine nazīrede bulunulmasıdır. Bilindiği gibi nazire, bir şiirin başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılmasıdır. Tahmis de bir gazelin her beytinin başına başka bir şair tarafından aynı vezinde üç dize eklemek suretiyle meydana getirilen nazım şekillerinden birisidir. Tanzir ve tahmis, şairin değerinin tesbit ve takdirini, onun yetişmesinin yolunu ve modelini ortaya koyması bakımından önemlidir[160].

Bu usul şairler arası sanat alış verişinin çok açık bir göstergesidir. Bu bakımdan tanzir eden ve edilen açısından önemlidir. Tanzir edilen şair rastgele bir şair değil, meşhur bir şairdir veya en azından tanzir edilen şiir bu özelliğe sahiptir. Tanzir eden de bir ölçüde kendi değerini gösterebilme düşüncesi ve amacı içerisindedir. Tahmis de aynı amaçlar doğrultusunda yazılmıştır. Ancak hiç bir zaman nazire kadar köklü ve yaygın olmamıştır.

Ümīdī: Ḫātem-i şuʿarā-yı zemān ve Ḫātem-mişāl maḳbūl-ı ḫalḳ-ı cihān olan Bāḳī Çelebinüñ Ḫatem ḳaṣīdesine naẓīrede bu beyti ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Beyt : Altun ādın baḳır eyler ḥaẕer itsün zinhār
Böyle dā'im ṭaḳılup illere n'eyler ḫātem

Āhī: Baʿdehū Aḥmed Paşa ve Necātīnüñ Egri redīf ġazeline naẓīresinde bu beyti diyüp

Beyt : O ḳad-bālā vü zülf egri diyār-ı ḫüsn pür-āşūb
Memālik fitne şeh ẓālim ʿalem serkeş sipāh egri

Bāḳī: Rūḥī-i mezbūr bu ġazeli didükde... Bāḳī Çelebi daḫı ... ġazel-i mezbūra naẓīresinde dimişlerdür.

Şiʿr : Beni yād eyledüñ iḥyā itdüñ
Öldiler gitdiler ammā ḥussād

---

[160] Harun Tolasa, a.g.e., s.269; Mustafa İsen, a.g.e., s.88.

Tābiʿī: Mesīḥīnüñ Şehr-engīzine andan iyi kimse naẓīre dimemişdür.

Cevānī: Kilide ḳāḍī iken bu vādīde bir ġazel diyüp ardınca olan ḳuẓāt naẓīre dimişdür. Bu ebyāt ol ġazeldendür.

Şiʿr : Ġonçeye ol laʿl dür-pūşı niçe teşbīh idem
Ġonçe ancaḳ bir dehendür kim anuñ dendānı yoḳ
ʿĀşıḳ olan şemʿden görmek gerekdür yanmaġı
Yüregi yanar yaşı aḳar velī efġānı yoḳ

Baʿdehū ḳāḍī olan Ġulāmī ki ʿan-ḳarīb tercemesi taḥrīr olınur dimişdür.

Beyt : Ben niçe teşbīh idem ḳaddine yārüñ serv kim
Būstānda bir o yoḳdur başına dermānı yoḳ

Bāʿdehū ḳāḍī olan Hāşimī dimişdür.

Beyt : Her kimüñ ḳoynında yoḳ bir dil-ber-i cānānesi
Cism-i bī-cāndur anuñ kim gövdesinde cānı yoḳ

Faḳīr-i keşīrü'l-ḳasīrüñ bu redīfde didügi ġazeldendür.

Li-münşihi : Murġ-ı ḥayret başuma üşdi ne çāre n'eyleyüm
Döndüm ol Mecnūna kim öz başına dermānı yoḳ

Hıfzī: Kendüsi Ẕātī merḥūmuñ bu beytine naẓīre didügiyle ḫayli iftiḫār iderdi.

Ẕātī : Ben gözümden gördügüm ben nāleden işitdügüm
Ne görüp gözi ne işitdi ḳulaġı kimsenüñ

Naẓīre : Ten şu ḥadd ile naḥīf ü nāle şu deñlü żaʿīf
Ne görür gözi ne işidür ḳulaġı kimsenüñ

ʿĀşıḳ Çelebi merḥūm daḫı böyle tetebbuʿ itmişdür
Nergis ü gül şevḳine bülbül hezār āh eylese
Ne görür gözi ne işidür ḳulaġı kimsenüñ

Dürrī-i Diger: Cem Saʿdīsinüñ Nūniyye ḳaṣīdesine naẓīre dimişdür. Maṭlaʿı budur.

Maṭlaʿ : ʿĀrıżuñda bād ile oynar bu zülf-i ʿanberīn

Şanki eyler cilveler ṭāvus-ı firdevs-i berīn

Zārī: Merḥūm Necātīnüñ döne döne ġazeline naẓīre dimişdür.

Şiʿr : Kemeri ḳuçmaġa ol sīm-beri döne döne

Der-miyān itdi niçe sīm ü zeri döne döne

Zemānī: Aḥmed Paşanuñ āteş ġazeline naẓīre dimişdür. Bu şiʿr andandur.

Didüm nār-ı ʿiẕāruñda nedür zülf-i siyeh cānā

Didi ol gözlerüm nūrı niçün olmaz duḫān āteş

Sinān Paşa: Baʿż-ı şuʿarā-yı zemāna mücerred ḳuvvet-i ṭabʿ ile ol mecmūʿa-i tevḥīd ü ʿirfāna naẓīre diyüp...

Şānī (4): Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline bu gūne naẓīre dimişdür.

Şiʿr : Dār-ı zülfüñ dil-berüñ Manṣūr-veş ber-dārıyuz

Ḥamdü'lillāh ehl-i ʿışḳuñ dōstlar ser-dārıyuz

Bu saʿādet baña ey şāh-ı cihān yitmez mi kim

Āstānuñ itleriyle bir ḳapu ḳullarıyuz

Dirhem ü dīnāra mālik olmaduḳsa ġam degül

ʿĀlem-i faḳr u fenānuñ mālik-i dīnārıyuz

Īl görüp rüsvālıġum ṭaʿn eylese cānā ne ġam

Biz çıḳarduḳ cāme-i nāmūsı andan ʿārıyuz

Böyle ʿuşşāḳı perīşān eylemezdi ey Ḥasan

Bulmayaydı ol perīnüñ ṭurre-i ṭarrārıyuz

Naẓīre-i Şānī:

Bāġ-ı ḥüsn-i dil-berüñ biz ʿandelīb-i zārıyuz

Ruḫları mir'ātınuñ ṭūṭī-i şekker-bārıyuz

N'ola cārī olsa eşk-i dīde-i ḫūn-bārımuz

Ol lebi āb-ı ḥayātuñ ʿāşıḳ-ı dīdārıyuz

Kendüyi yirden yire ursa yiridür āftāb

Rūyına sürmiş nigāruñ bāliş-i zer-kārıyuz

Kārbān-ı rāh-ı iḳlīm-i fenānuñ Şāniyā

Baş u cān terkin urur bir ḳāfile-sālārıyuz

İzzetī: Bu cerīdeye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi eşʿār-ı belāġat-şiʿārdandur. Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür.

Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ

Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ

Ġazel-i ʿİzzetī:

Kāse-bāzā mihrüñ ile çarḫ-ı ser-gerdān senüñ

Döne döne raḳṣ iderseñ dā'imā devrān senüñ

Başumı ḳaṭʿ eyleseñ terk-i taʿalluḳ eylemem

Ḥāṣılı ey zülf-i dil-ber el benüm dāmān senüñ

Baña seyr-i gülşeni vaṣf eyleme ey bāġbān

ʿĀrıż-ı dil-ber benüm olsun gül-i ḫandān senüñ

Ger beni āzād ḳıl ger ḳatlüme emr it şehā

Her ne ḥükmüñ olsa rāmum ḳul senüñ fermān senüñ

Kişgīr-i ʿarṣa-i naẓmum zebūnumdur cihān

Dirler erbāb-ı belāġat ʿİzzetī meydān senüñ

Gubārī (2): ...mülāzım olduḳdan ṣoñra ġavġā-yı şiʿr ü inşāya ve Firdevsīye naẓīre dirin diyü ʿaceb sevdāya düşmiş idi... Bir meclisde merḥūm Aḥmed Paşanuñ Burusada medfūn olan Ḥażret-i Emīr ḥaḳḳında olan ḳaṣīdesine naẓīre dirin diyü bu ebyātı dimiş idi.

Şiʿr : Bānī-i ḳaṣr-ı kerāmet Ḥażret-i Sulṭān Emīr

Aḫter-i burc-ı ḥaḳīḳat Ḥażret-i Sulṭān Emīr

Keyfiyyet-i ḥāli mersūm olan ebyātdan maʿlūm olmaġın ġayrı şiʿri merḳūm olmadı.

Münīrī-i Diger: Faḳīr-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline bu gūne naẓīre dimişdür.

Ġazel-i Rāḳımü'l-ḥurūf:

Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ
Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ

Ṭolu içüp dil-rübālarla idersin merḥabā
Döne döne zevḳ idersin ey ḳadeḥ meydān senüñ

Vaṣl ile dir gör gerekse cevr ile öldür beni
Her ne dirseñ eyle ʿömrüm ḥāṣılı iḥsān senüñ

Tīġ-i bürrānuñla öldürmek dilerseñ bendeñi
Her ne ḥükmüñ var ise baş üstine fermān senüñ

Kimse hem-pā olmadı hergiz semend-i ṭabʿuña
Mülk-i naẓmuñ yügregisin ey Ḥasan meydān senüñ

Ġazel-i Münīrī:

Emrüñe rām oldılar hep zümre-i ḫūbān senüñ
Kişver-i ḥüsn-i melāḥat şāhısın fermān senüñ

Gerdeninde ṭavḳ-ı hāle işigüñ bekler yürür
Boynı baġlu bendüñ olmışdur meh-i tābān senüñ

Ḥalḳa-i ẕikr içre döndürdüñ o māhı kendüñe
Ṭāliʿüñ oldı müsāʿid ṣūfiyā devrān senüñ

Dāmenüñ elden ḳoma ey Yūsuf-ı gül-pīrehen
Ger ʿazīzüm ḳaṭʿ iderseñ el benüm dāmān senüñ

Ey Münīrī gün gibi ṭutdı cihānı şöhretüñ
Mülk-i naẓmuñ şāhı olduñ defter ü dīvān senüñ

Mīrī: Necātī ile muʿāṣır olmaġın ekṣer-i ġazeli ol ṭarzda olup mezbūruñ ġazeliyyātına neẓāʾir düşmişdür.

Nazmī: Şuʿarā-yı zemān tetebbuʿ idüp didükleri ġazeliyyātı neẓāʾir ile cemʿ idüp her birine kendüsi daḫı naẓīre diyüp ẕikr olınan Sulṭān-ı Sikender-naẓīre şunmışdur.

İlmī (2): Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazelini ḫūb taḫmīs itmişdür.

Bāġ-ı dehri zeyn iden cānā cemālüñdür senüñ

Lāleye dāğlar uran rūyuñda ḫālüñdür senüñ

Ġonçeyi lāl eyleyen ġunc u delālüñdür senüñ

Servi pā-māl eyleyen nāzik nihālüñdür senüñ

Güllere āteş ṣalan ruḫsār-ı ālüñdür senüñ

Ulvī: Murabbaʿ ü taḫmīs ve merāsī vü tercīʿāt u tesdīsi daḫı meşhūrdur.

9- TAZMİN

Tazmin, bir şairin başkalarına ait manzum bir sözü, dizeyi veya beyti kendi şiirinde tekrarlamasıdır. Tazminde alıntı yapılan sözün kime ait olduğunun belirtilmesi gerekir[161]. Eğer isim belirtilmezse bu intihal olur. Tazmin, nazire ve tahmis gibi şairler arası sanat alış verişinin açık bir göstergesidir. Şairin değerinin tespit ve takdirini ortaya koyması bakımından da önemlidir.

Enverî: Merḥūm Aḥmed Paşanuñ bu mıṣrāʿını ḫūb tażmīn itmişdür.

Beyt : İki destüm ṭolu mey destümi ṣındurma benüm
Ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

Seydî: El-ḥaḳḳ bu tażmīni ḫūb vāḳiʿ olmışdur. Bu maḳṭaʿı meşhūrdur.

Maḳṭaʿ : Ḳaddüñ üzre zülfüñ ü ḫaddüñ görüp Seydī didi
İnne bedren leyle ḳadrin ḳadre rumḥin ḳadd bedā

[161] İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1989, C. 2, s.419.

10- İZLEME, FAYDALANMA, TAKLİD, SİRKAT

İzleme, faydalanma ve taklid şairler arası sanat alış verişinin açık bir göstergesidir. Bu konunun kapsamı oldukça geniştir (bkz. Şiire Başlayış, Çalışma ve Yetişme, Yabancı Dil ve Edebiyat, Üstadlık ve Yetiştiricilik, Tanzir ve Tahmis).

Tezkire'de Ümîdî'nin Bākî'yi, Ulvî'nin Hayālî Beg'i taklid ettiği; bazı şairlerin ise bu alanda nam salmış isimleri örnek aldığı belirtilmiştir.

Ümîdî: Dā'imā Bāḳîye taḳlîd idüp ġazellerine ve ḳasîdelerine naẓîre dimekle muḳayyed idi.

Ulvî (2): Şi'rde merḥūm Ḫayālî Bege taḳlîd idüp kendi zu'mınca ṣāḥib-i Dîvān ve şā'ir-i 'ālî-'unvān geçinürdi.

Sun'î: Lākin Necātî Begden şeref-i ṣoḥbeti ile ba'ż-ı āşārı ve ebyāt-ı belāġat-eṭvārı vardur.

Ahmed Paşa: ...Ṣoñra Emîr 'Alîşîr Nevā'î otuz üç dāne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şi'ri ḫūb ve ṭarz-ı güftārı merġūb olmış idi.

Azmî Efendi: ...Nevā'îde eş'ārı ve her birinde muḫayyel ü bî-bedel güftārı olduğından ġayrı...

Cemîlî: Ekṡer-i eş'ārı Nevā'î ṭarzındadur.

Sānî-i Sānî: Vādî-i hicv ü hezlde Ṡānî-i 'Ubeyd-i Zākānî belki fenn-i mezbūrda bî-'adîl ü ṡānîdür. Eş'ār-ı Fārisiyye ve 'ale'l-ḫuṣūṣ Nevā'î eş'ārını çoḳ tetebbu' itmekle ḫayli miknet ü iḳtidār ve ma'ānî vü leṭā'if-i bî-şümār taḥṣîl itmişdür.

Şevkî: Şehr-i Edirnede bir pîre-zenüñ ḳulıdur. Sulṭān Maḥmūd bin Sulṭān Bāyezîd Mağnisada şehzāde iken Necātî ve Ṭālî'î ve Ṣun'î der-i devlet-i me'āṡirinde müctemi' ü ḥāżır olmışlar idi. Bunlaruñ şem'-i cemāline pervāne olmaḳ şevḳi ile şehr-i mezbūra varup şu'arā-yı sālifü'ẕ-ẕikr ile münādim ü muṣāḥib olup şehzādenüñ Dîvānında kātib ve ḫidmet-i şehenşāh-ı mesfūrda mānend-i tîr

ṣāḥibü't-tedbīr dā'im ü dā'ib olmış idi. Egerçi eş'ārı meẕkūrlardan ednādur lākin vāṣıl-ı mertebe-i 'ulyādur.

Behiştī-i Diger: Baḥr-ı serīde Cem Şāh ve 'Alem Şāh adlu manẓūm bir kitāb-ı belāġat-niṣābı vardur. Her meclisüñ āḫirinde münāsib-i ḥāl bir ġazel-i bī-miṣāl getürüp ġazelden muḳaddem bu iki beyti getürmegi iltizām itmişdür. Ṭarz-ı mezbūrı Ḫüsrev-i Dehlevīden almışdur. Kendü iḫtirā'ı degüldür.

Tezkire'de verilen bilgilerden Hayālī'nin Hızr Beg Çelebi'yi, Sehī'nin Necātī'yi, Fazlī-i Diger'in de Zātī'yi izlediği, faydalandığı anlaşılmaktadır.

Hayālī Çelebi: Merḥūm Ḫıżr Beg Çelebinüñ şākirdlerindendür. Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ilde sa'y u ṭalebi vāfir ü kāmil olmağın Şeyḫ Şemsü'd-dīnü'l-liḳā'ī ḫidmetinden ki 'umūmen 'ilm ü kemālde yegāne devrānı içün ve cenāb-ı feżā'il-niṣābından Muġni'l-lebīb kitābını oḳımaġiçün mıṣr-ı Ḳāhireye gitmiş idi.

Sehī: Şu'arā-yı Rūmuñ ḳıdve-i kāmilü'ṣ-ṣıfātı şā'ir-i sāḥir merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhre-i dünyā olmış idi.

Fazlī-i Diger: Mebādī-i aḥvālinde taḥṣīl-i 'ilm-i ṣarf u naḥva iştiġāl itdükden ṣoñra naẓm-ı eş'ār-ı ābdāra ṣarf-ı ḳuvā vü enẓār idüp evḳātını dükkān-ı Ẕātīye ḥaṣr ve ḥāl ü ḳālini naẓm-ı şi'r-i bī-miṣāle ḳaṣr itmiş idi. Merḥūm Ẕātīye tamām iḫtiṣāṣ idüp mezbūra şākird-i ḫāṣṣ geçinürdi.

Sirkat sözlük anlamıyla "çalmak, çalınmak, ugrılamak, ugrılanmak" demektir. Edebiyatta ise bir şairin başkasına ait bir sözü, beyti vs. alıp kendi sözüymüş gibi göstermesidir. Bu yöntem, şair geçinenlerin başvurduğu bir yol olarak değerlendirilebilir. Hasan Çelebi, Tezkire'sinde babasının yazmış olduğu matlanın manasının Firdevsī (2) tarafından çalınmış olduğunu belirtmektedir.

Firdevsī (2): Hemānā bu maʿnāyı merḥūm vālidüñ bu maṭlaʿ-ı ġarrāsından sirḳat eylemişdür. Ol maṭlaʿ budur.

Maṭlaʿ: Şevḳ-i rūyı itmiş idi āteş-i mesken baña

Ey ḫaṭ-ı dildār geldüñ Ḫıżr irişdüñ sen baña

B- ESERİ BAKIMINDAN ŞAİR

1- GENEL GÖRÜNÜM

Tezkirelerin mukaddime kısmında belirtildiği gibi eserin yazılışındaki asıl amac şairleri tanıtmak, onlar hakkında bilgi vermektir. Ancak tezkireci, eserine şairleri her hangi bir insan olduğu için değil şair olduğu için alır. Bir şairin yaratıcılık gücü ancak eseriyle anlaşılabir. Bu yüzden şair şiirleriyle, eserleriyle anılır. Fakat tezkireciler için asıl önemli olan yaratıcıdır yani şairin kendisidir. Şair olmazsa eser de olmaz. Bu faaliyetin değeri yüksekliği, sahibinin gücüne, kabiliyetine bağlıdır. Eser hakkında söylenenler aslında şairi anlatmış ve tanıtmış olur. Bu bakımdan şair ve eser ayrılmaz bir bütünlük içerisindedir. Tezkirelerde esere dayalı tanıtma ve değerlendirmeler, şekil ve ifade olarak şairin edebî kişiliğiyle iç içe bulunurken; bazen de başlı başına bir hüviyet kazanır[162] .

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, eserin adı, yazılış zamanı, yeri, şekli, türü, tercüme veya telif oluşu, hacmi, beyit sayısı, vezni, konusu, dili, kime nazire olduğu, şairin hangi çağda hangi durumlarda eserini kaleme aldığı, bitirip bitiremediği, kime takdim edildiği, ona ne gibi sosyal ve ekonomik imkan sağladığı, kimin eserinden etkilendiği ve ne gibi etkiler yarattığı ile ilgili tanıtma ve değerlendirmeler bulunmaktadır.

Tezkire'de yapılan tanıtma ve değerlendirmelerin bir kısmı soyut ve geneldir. Bunlar, Hasan Çelebi'nin şairlerin eserlerinden edindiği izlenim ve kanaatlerin bir sonucudur. Bir kısım tanıtmalar ise eser veya şiir (beyit, kıta, kaside, gazel, tarih vb.) ismi anılarak, örnek verilerek somutlaştırılmıştır.

[162] Harun Tolasa, a.g.e., s.315-316; Mustafa İsen, a.g.e., s.92; Rıdvan Canım, a.g.t., C. I, s.CVII.

2- ESERİN ADI, TÜRÜ, MİKTARI, TELİF, TERCÜME, NAZİRE OLUŞU VB. ÜZERİNE YAPILAN TANITMALAR

Hasan Çelebi, daha önce de zikredildiği gibi bazen şairlerin eserlerinin ismini belirtmeye gerek duymamış çok sayıda eserinin olduğunu söylemekle yetinmiştir. Tezkireci, bir kısım şairin sadece eserlerinin ismini, bir kısım şairin ise eserlerinin türünü, dilini, telif, tercüme vb. durum ve niteliklerini vermiştir. Ayrıca tezkireci, eserlerin tanıtımına adıyla başlamış ve zaman zaman eser üzerine çeşitli değerlendirmeler yapmış; yazılış zamanını, yerini, içeriğini, hacmini, veznini, türünü, şeklini, kimin etkisinde kalınarak yazıldığını, kime takdim edildiğini, ne gibi etkiler yarattığını ve şaire ne gibi sosyal ve ekonomik imkan sağlandığını vs. belirtmiştir. Bazen bahsedilen eserlerden örnek beyitler de verilmiştir. Tezkire'de yer alan her şairin eserleri söz konusu edilmemiştir. Bu husus diğer tezkireler için de geçerlidir.

Sultan Murad: Müretteb ü mükemmel Dīvān-ı pür-ʿunvānları ve ʿArabī vü Fārisī vü Türkī kelimāt-ı belāġat-nişānları vardur.

Hazret-i Hace Efendi: Medrese-i mezbūrede müderris iken cümleden Mevlānā Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī merḥūmuñ tārīḫini terceme idüp inşā-yı laṭīf ü belīġ ile bir kitāb-ı bedīʿ itmişlerdür ki üstād-ı zemān ve Ḫāce-i Cihān mekteb-i vücūd-ı imkānda naẓīr ü miṣālin görmemişdür ve münşiyān-ı ʿālem ü süḫanverān-ı benī-i ādem ol kelimāt-ı belāġat-simātuñ ḳarīn ü hemālin işitmemişdür. ʿİbārāt-ı fā'iḳa ve istiʿārāt-ı rā'iḳası ġayret-nümā-yı aṣḥāb-ı belāġat ve kelimāt-ı melīḥa ve elfāẓ-ı faṣīḥası ḥayret-fezā-yı ashab-ı feṣāḥat u berāʿatdur. Bir kitāb-ı müsteṭābdur ki elfāẓ u ʿibārātı nesīm-i seḥerden aʿẕab ve kelimāt-ı pür-intiẓāmı seḥer-i ḳamerden aḥsen ü aṭyeb her ṣaḥīfesinde bir laṭīfe ve her ṣafḥasında niçe ḳarḥa her ḫarfinde niçe ẓarf her noḳṭasında nükte her remzinde niçe kenz işāretinde niçe beşāret münderic ve ḫilāl-i süṭūr ve ḥurūf-ı müşgin ẓurūfında hālāt-ı siḥr-i ḥalāl meşmūl u mündemicdür... Ol kitāb-ı belāġat-niṣābı itmām idüp baʿż-ı vüzerā-yı ʿiẓāme ihdā itdüklerinde yirlerinde on aḳçe teraḳḳī olınmış idi. Çoḳ zemān geçmedin pāye-i

ʿizzetleri medrese-i Sulṭāniyye-i Burūsa ile müreffaʿ ü muʿallā olup ol pāyeye ẕāt-ı feżā'il pīrāyeleri envāʿ-ı ʿizzet ü ʿalā virmişdür. Saʿādet ol manṣıbe ki teşrīf-i cenāb-ı şerīfi ile muʿazzez ü müşerref oldı ve devlet ol kimesnenüñ gūş-ı dil ü cānı cevāhir-i zevāhir-i kelimāt-ı pür-ʿunvānı ile muḳarraṭ u muṣennef oldı.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Ol şāh-ı hünerver ve sulṭān-ı süḫandānuñ Fārisī müretteb ü mükemmel Dīvānı ve bī-naẓīr ü bī-ʿadīl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur ki maʿnā-yı *kelāmu'l-mülūki mülūkü'l-kelām* muḫbir-i ḥāl ü şānı ve her beyti maġbūṭ u maḥsūd-ı şāʿirān-ı sāḥirān-ı zemānı olmışdur.

Sultan Süleymān: Maṭlaʿ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārlarından ẓāhir ü bedīdār olan le'ālī-i ābdār u cevāhir-i şāhvārı dürc-i Dīvānda derc idüp ebkār-ı efkār-ı pür-iʿtibār ve ʿarā'is-i nefā'is-eşʿārların ḥacle-i cemʿde tezyīn ü tertīb idüp ol ḫāḳān-ı belāġat u beyān müretteb ü mükemmel Dīvān-ı belāġat-ʿunvān ārāste eylemişdür.

Sultan Korkud: Müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur.

Ahmed Efendi: Merḥūm-ı merḳūmuñ mü'ellefāt u resā'il ve muṣannefātı aʿdād-ı feżā'il ü kemālātı gibi dā'ire-i ʿadedden efzūn ve mertebe-i ḥaṣrdan bīrūndur... Merḥūm ḫaṭṭ u ḫāl-i ʿilm ü kemāl ile tervīḥ-i rūḥı ʿulvī itdükden ṣoñra bi-ḥasebi'ṭ-ṭabīʿatü'l-beşeriyye levāzım-ı şiʿār-ı ṭabʿiye tenezzül idüp gahī dürr-i menşūr gibi neṡr ile cihāniyānuñ gerden ü gūş ve ber ü āġūşın müzeyyen ü ārāste ve gāhī lü'lü-i manẓūm gibi naẓmla ḫalḳ-ı zemānuñ sāʿid ü dūşın muḥallā vü pīrāste iderdi. Eşʿār-ı pür-ṣafāsı ʿale'l-ḫuṣūṣ

Beyt : Ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāsı
Naẓm-ı cān-baḫş u rūḥ-baḫşāsı

meşhūrdur. Ol kitāb-ı belāġat-simātda olan ceste ebyātdur.

Der-inşā: Gice sırrını fāş itdügiçün nār
Düşürmez anı dilden şemʿ her-bār

Der-vaṣf-ı Şāh:

Ne emr itse güneş eylerdi bir bir
Zeberced levḥa zer-ḫāmıyle taḥrīr
Berātın müşterī eylerdi imlā
Meh-i nevden çeküp üstine ṭuġrā

Ol kitāb-ı müsteṭābuñ ebyāt-ı belāġat-nişābına ḥadd ü ḥisāb yoḳdur. Bu miḳdārla iktifā olınup terk-i ıṭnāb olındı... Ve Fārisī Nigāristānı vardur. Bi-ʿaynihā Gülistān ḥikāyātıdur. Fi'l-cümle tertīb ü edāsın taġyīr idüp vech-i aḥsen ve nehc-i eblaġ üzre taʿbīr itmişdür. Lākin leṭāfet ve te`ṣīr-i süḫan-i Şeyḫ ne mertebede idügi maʿlūm-ı ṣaġīr ü kebīrdür... Ve Sulṭān Selīm Ḫanla Anaṭolı ḳāżīʿaskeriyken Mıṣra varduḳda Cemālü'd-dīn bin Tengrī Birvīnüñ Nücūm-ı Zāhire adlu kitābın emr-i sulṭānī ile terceme itmişlerdür. Ḥikāyet olınur ki Burūsa ḳażāsından teḳāʿüd itdükden ṣoñra intiḳāl iden Aşçızāde Ḥasan Çelebi ol sefer-i ẓafer-reh-berde otuz aḳçe medreseden maʿzūl olup ẕikr olınan tercemenüñ müsveddesin beyāż itmege meşġūl idi. (Ḥażret)-i Monlā-yı mezbūra buyurmışlar idi ki ben kitāb-ı belāġat-nişābuñ tercemesin ḫāme-i siyāh ile ṣaḥīfe-i māh gibi evrāḳ üzre her-gāh ki tesvīd idem siz ḫāme-i siyaāh ile ṣaḥīfe-i māh gibi evrāḳ üzre her gāh ki tesvīd idem siz ḫāme-i müşg-nişān ile āftāb-ı raḫşān gibi kāġıd-ı sefīd üzre beyāż idüñ. Fi'l-vāḳiʿ (Ḥażret)-i Mevlānā her gice bir cüz terceme idüp pādşāh-ı melek-ḫaṣlet ile Mıṣrdan ʿavdetde ḳaṭʿ-ı feyāfī vü ṭayy-ı mesāfet itdüklerince itmām-ı merām-ı mezbūra ṭālib ü rāġıb olup her gice ḳonaḳda ḳandīl-i māh gibi çerāġların ṣabāḥa çıḳup āftāb-ı pür-envār ḫanek-i eflāke süvār olup pādşāh meʿālī-girdār ve ṭayy-süvār-ı Semend-i rāhvār olınca ḥużūr-ı Sulṭān-ı kāmkāra bir cüz iḥżār iderlerdi. Merḥūmuñ milaḥ ü nevādiri çoḳ ve leṭā`if ü muṭāyebātına ḥadd ü ġāyet yoḳdur.

Ahmed-i Dāʿī: Ceng-nāme adlu bir kitābı ve ḫalḳ arasında meşhūr Teressüli vardur.

Ahmedī: Egerçi mezbūruñ İskender-nāmesi meşhūrdur. Lākin ne maḳūle naẓm idügi ma'lūm-ı cumhūrdur. Ḥattā rivāyet olınur ki Aḥmedī kitāb-ı mezbūrı a'yān-ı 'aṣrına 'arż eyledükde anlar daḫı bu maḳūle kitābdan bir iyice ḳaṣīde yegdür dirler. Aḥmedī daḫı Şeyḫī ile celīs ve leyālī vü eyyām ve şühūr u a'vāmda mezbūr ile hem-dem ü enīs imiş. Aḥmedī nāmına Şeyḫī ol gice bir ḳaṣīde diyüp irtesi Aḥmedī ḳaṣīde benümdür diyü mezbūrlara 'arż itdükde ol zemānda olan ekābir ü a'yān-ı nāḳdān emti'a-i belāġat u beyān ve ṣarrāfān-ı bāzār-ı feżā'il ü 'irfān olmaġın görürler ki ḳaṣīde ile naẓm-ı kitābuñ ol ḳadar münāsebeti ve elfāẓ u ma'ānīde aṣla müşābeheti yoḳ ikisi bir mişkātde olınmaduġı ẓāhir ve ol nev-āmede-i 'ālem-i ġaybuñ ol māderden ṭoġmaduġı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bāhir olıcaḳ ḳaṣīde senüñ ise kitāb senüñ degüldür dimekle menba'-ı sened-i eḫaṣṣ muraḫḫaṣdur diyü müdde'āsını redd ve ebvāb-ı ḳabūl u taḥsīni bu yüzden sedd itmişlerdür.

Āzerī: Bu bir ḳaç ebyāt Maḫzen ṭarzında didügi kitābdandur. Ṭab'ı Mes̱nevīde ḫayli çesbāndur.

Naẓm : Ey ḳalem-i fitneger-i siḥr-sāz
Ḫāṭır-ı āşüfteye ol dil-nüvāz
Kendüñi ṭūṭī-i süḫan-sāz ḳıl
Ḥamd maḳāmātına āġāz ḳıl

İshak Çelebi: feẕleke-i ḥisāb-ı fażl u efḍāl ve fihrist-i kitāb-ı risāle-i 'unvān-nāme-i ma'ārif ve şeh-beyt-i Dīvān-ı leṭā'if olduġından ġayrı fenn-i feṣāḥat u beyānda şöhre-i zemān ve eş'ār-ı belāġat-'unvānı vird-i zebān-ı ehl-i 'irfān olmışdur.

Ümīdī: ...ṣāḥib-Dīvān-ı fā'iḳü'l-aḳrān...

Emīr: Eş'ārı bī-şümār ṣāḥib-Dīvān şā'ir-i pür-iştihār geçer...

Āhī: Ḫüsrev ü Şīrīn dimişdür. Fi'l-vāḳi' kitāb-ı mezbūr bir naẓm-ı metīn ve kitāb-ı raṣīndür ki ebyāt-ı şīrīn ve kelimāt-ı rengīnin Niẓāmī görse taḥsīn idüp Ḫüsrev hezār-āferīn dir idi. Merḥūm ol kitāb-ı belāġat-şi'āra çün cevāhir-i ābdār ḫarc ve ol naẓm-ı feṣāḥat-āyīnde ol deñlü dürr-i s̱emīn derc itmişdür ki aḳlām-ı

müşgīn-erķām ile ķābil-i taķrīr ü iʿlām degüldür. Bu bir iki ebyāt ol kitāb-ı belāġat-simātdandur.

Der-vaṣf-ı Ṣubḥ:

Meger bir ṣubḥ kim bu zāl-i gerdūn
Sipihrüñ dāmenin ķılmışdı pür-ḫūn
Meger kim vażʿ-ı ḥaml itmişdi nāhīd
Anuñçün ķan içinde ṭoġdı ḫūrşīd

Āhī: ...merḥūmuñ bir teʾlīfi daḫı Ḥüsn ü Dildür. Ḥaķķā ki bir inşādur ki ḥüsn gibi vaṣf-ı ḥaseni ḫāric-i ḥayṭa-i dāʾire-i imkān ve dil gibi maķbūl u memdūḥ-ı dil ü cān-ı ins ü cāndur. Manẓūmāt-ı dil-āvīzi cemāl-i dil-berān gibi ṭarab-efzā ve menṣūrāt-ı luṭf-āmīzi ḫāl-i ʿāşıķān gibi engüşt-nümā daķāʾiķ-i ʿibāratda iʿcāz-ı süḫan-ārāyı peydā ve ḥaķāʾiķ-i kināyātında āṣār-ı muʿciz-nümāyı vāżıḥ u hüveydādur. Lākin ol kitāb-ı belāġat-niẓām itmām u encām bulmadın sipihr-i nā-fercām mezbūrı maḫmūr-ı cām-ı ḥımām itmişdür. Kitāb-ı meẕkūr ʿillet-i sevād-ı ķamer ve baḥs-i ķażā vü ķader gibi beyāża çıķmaġın irtibāṭı ḫayli müşkilterdür. Kitāb-ı mesfūrda olan ebyātdandur.

Naẓm : Āb-ı ḥayvān cihānda bir ṣudur
Ki anuñ ötesi ķarañudur

Bālī-i Diger: Mükemmel Dīvānı ve maḥṣūl-i Bālīnüñ zevāʾid-i bī-hadd ü kerānı vardur.

Bahrī: Bu mecelleye ışdār olmaġiçün irsāl itmişdür. Şemʿ redīf ķaṣīdesindendür... Mesnevīlerinde naʿt-ı Resūlde dimişdir.

Bekāyī (3): Eşʿār u ebyātı bisyār ve manẓūm kitābı daḫı vardur.

Behiştī: Ve naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı vardur.

Behiştī-i Diger: Ol vilāyetüñ ṣıġār u kibārı āṣār-ı vaʿẓ u pendi ile müşerref ve esmāʿ u āẕān-ı ḫalķ-ı cihān cevāhir-i tefsīr ve zevāhir-i nehy ü fermānı ile müşennef idi. Ḫayālīye ḥāşiyesi vardur. ʿUlemā vü fużelā yanında ḫayli müstaḥsen

ve emāṣil-i dehrüñ ḥüsn-i ḳabūl u tertībi ile mu'anvendür. Kitāb-ı mezbūra andan aʿlā ḥāşiye taḥrīr ü imlā olınmamışdur dinilse lāyıḳ u sezādur ve tefsīre müteʿalliḳ taʿlīḳātı ve baʿż-ı resā'il ü muṣannefātı vardur... Baḥr-ı serīʿde Cem Şāh ve ʿAlem Şāh adlu manẓūm bir kitāb-ı belāġat-niṣābı vardur. Her meclisüñ āḫirinde münāsib-i ḥāl bir ġazel-i bī-miṣāl getürüp ġazelden muḳaddem bu iki beyti getürmegi iltizām itmişdür. Ṭarz-ı mezbūrı Ḫüsrev-i Dehlevīden almışdur. Kendü iḫtirāʿı degüldür.

Naẓm : Ey ġazel-ḫān-ı bezmgāh-ı sürūr

Meclis ehlini aldı ḫāb-ı fütūr

Şevḳ ile tāzelenmege dil ü cān

Oḳı bu şiʿri diñlesün yārān

Sānī-i Sānī: Müretteb ü mükemmel Dīvānı...

Sübūtī: Niçe defʿa Divān tertīb idüp...

Senāyī: Hem-şehrīleri ḥaḳḳında ḫayli ıṭrā ve netā'ic ü āṣār-ı ṭabʿına nihāyetde medḥ ü ṣenādur. Maḳṣūda bir şerḥ te'līf eylemişdür. Medḥ ü ṣenāsına iʿtimād itdügimüz baʿż-ı yārān taʿrīfi ile raṭbü'l-lisāndur.

Senāyī-i Diger: Mükemmel Dīvānı ve Ravżatü'l-ebrār adl manẓūm bir kitābı vardur.

Cafer Çelebi: Merḥūmuñ inşāda Heves-nāmesi meşhūr ve kemāl-i belāġat u nihāyet-i feṣāḥatla maḳbūl-i cumhūrdur.

Celīlī: Ġazeliyyātda Gül-i Ṣad-bergi ve meṣneviyyātda Ḫüsrev ü Şīrīn ile Leylā vü Mecnūnı vardur. Şeh-nāmeyi terceme itdi dirler lākin andan bir beytini görmek ve işitmek vāḳiʿ olmadı... Meṣnevī-i mezbūrı Leylī vü Mecnūnındandur.

Bir gün ki ḥarāret-i temmūzī

Yaʿnī ki nesīm-i nīm-rūzı

Ḳılmışdı kebāb murġābı

Ḳoyup oda şeyḫ-i āftābı

Cemālī: Sulṭān Bāyezīd nāmına Hümā vü Hümāyūn nām bir kitāb-ı pür-intiẓām naẓm itmişdür.

Cemālī-i Diger: Meṣel-gūylık semtine sālik olmağla ol deñlü metāliʿ-i şerīfe ve maʿānī-i laṭīfeye mālik olmışdur ki taḥrīr ü taḳrīri ḫāric-i ḥayṭa-i taʿbīrdür. Ol eclden meṭāliʿi vāfir olup ġazeliyyātı ḳalīl ü nādirdür.

Cenābī Efendi: Aḳsām-ı ʿulūm u feżā'ilden ṭabʿ-ı kāmilleri ʿilm-i ʿArabiyyet ve muḥāżarāt u tevārīḫe mā'il olmağın ʿArabī ḳaṣā'id ü muʿammeyāt diyüp... Ve ibtidā-yı āferīniş-i cihāndan ilā-heẕā el-ān ḥavādiṣ-i eyyām ve vaḳāyiʿ-i sipihr-i nā-fercāmı yazup ʿilm-i tevārīḫi şāmil bir laṭīf te'līf itmişlerdür ki tārīḫ-i rūzgār ve kitābe-i ḳaṣr-ı sipihr-i devvār olmışdur.

Cevānī: Kilide ḳāḍī iken bu vādīde bir ġazel diyüp ardınca olan ḳuẓāt naẓīre dimişdür.

Hātemī: Merḥūmuñ ʿArabī vü Fārisī ḳaṣā'id-i laṭīfesi olduğından ġayrı Türkī eşʿār-ı belāġat-şiʿārı daḫı bī-ḥadd ü bī-şümārdur... Ve Sulṭān Aḥmede gönderdügi cevāb-nāmede didügi ebyātdandur.

Beyt : Gözlerüm oldı münevver ol sevād-ı nāmeden
Toz yirine tūtiyā şaçmış meger cānān aña
Ḥālümi bilüp şeb-i hicre giriftār olduğum
Raḥm idüp yār eylemiş taʿẕīb ile dermān aña

Hāfiz-ı ʿAcem: Te'līf itdügi kitāblaruñ nāmı budur Maʿrekü'l-ketā'ib Fihristü'l-ʿulūm İrcāʿü'l-ʿilm ilā-nukṭatin vāḥidetin bu kitābları cümle-i ferzendi Ebu'l-meʿālīye oḳıtmışlardur ve aḥvāl-i ʿışḳda bir kitāb diyüp adını Tefennutü'l-maṣdūr ḳomışdur. Bu esāmī-i ġarībeden ne maḳūle taṣānif-i ʿacībe idügi maʿlūm-ı aṣḥāb-ı ʿulūm ve mersūm-ı erbāb-ı fünūn u rüsūmdur.

Hubbī: Ġazeliyyāt u ḳaṣā'id ü meṣneviyyātı vardur. Cümleden Ḫūrşīd ü Cemşīd adlu bir kitābı vardur ki üç biñ beytden ziyāde anda ḫayli nefā'is ü leṭā'if-āmādedür. Rağbet-i duʿāda olan ebyātdandur.

Şi'r : Du'ā temsīli Yūsuf gibidür hem

Kim aña müşterīdür ḫalḳ-ı 'ālem

Virür her kişi maḳdūrınca gevher

Anuñ tā müşterīsinden olalar

Habsī: Ġāyetde pür-gūy idi. Ol cihetden türrehāt ü mühmelātı çoḳdur.

Hilmī-i Sālis: ...rütbe-i ḳabūl-ı ehl-i 'irfāna vāṣıl olmış āṣār u eş'ārı ve bī-naẓīr ü dil-peẕīr mükemmel Dīvān-ı belāġat-şi'ārı vardur.

Halīmī: Baḥrü'l-ġarā'ib nām bir kitāb te'līf itmişdür. İki defter üzredür. Defter-i evvelde luġāt-ı Fārisiyye ve defter-i ṣānīde aḥvāl-i 'arūż u ḳāfiyye ve ṣanāyi'-i şiriyye ve ḳavā'id-i bedī'iyye beyān itmişdür. Ḥālā Luġat-ı Ḥalīmī dimekle meşhūr ve ḫalḳ arasında maḳbūl u meẕkūrdur. Egerçi şi'rle iştihārı yoḳdur. Lākin kitāb-ı mezbūrda ṣanāyi'-i şi'riye müte'allıḳ kelimāt itdügiçün nāmı bu cerīdede iṣbāt olındı... Kitāb-ı merḳūmuñ üstine ḫaṭṭ ile bu ebyātı mektūb u mersūm ḳılmış idi. Ol ebyāt budur.

Hamdī Çelebi: 'Ale'l-ḫuṣūṣ naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı bir ḥaddedür ki miṣāl-i cemāl-i Yūsuf ve 'ışḳ-ı ber-kemāl-i Züleyḫā ta'rīf-i aṣḥāb-ı ruḳūm u rüsūmdan ġanī ve tavṣīf-i Vaṣṣāf-ı feṣāḥat-mersūmdan müstaġnīdür ve Leylā vü Mecnūnı ve Mevlid-i Cismānī ve Mevlid-i Rūḥānīsi vardur. Cümlenüñ ḫōş-āyende ve ḫōş-edāsı kitāb-ı naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsıdur. Egerçi Mevlānā Cāmīnüñ kitābını tercemedür lākin çoḳ nesne ilḥāḳ itmekle maḳbūl-ı cümle-i āfāḳ olmışdur. Nitekim dimişdür.

Mıṣrā' : Kimisi terceme kimisi naẓīr

...merḥūm Kemāl Paşazāde yanında Yūsuf u Züleyḫā-yı Ḥamdī medḥ idüp Ol kitābuñ selāseti ve ol naẓmuñ leṭāfeti hemān baḥrınuñ melāḥatidür yoḫsa naẓmı sāde-rūy bī-ġunc-ı dellāl olan dil-ber gibi şīveden 'ārī ve dil-berāy-ı ḫalḳ-ı cihān olan melāḥat ve andan biridür dirler imiş. Lākin kelām-ı mezbūr inṣāfdan dūr idügi

cumhūr-ı ehl-i kemāle maḫfī vü mestūr degüldür ve merḥūmuñ Ḳıyāfet-nāmesi vardur. Bu eş'ār ol kitāb-ı nāmdārdandur.

Naẓm : Reng-i aḥmer delīl-i ḫūn u şitāb

Reng-i esmer delīl-i fikr-i ṣavāb

Küçük olsa kedi gibi gūşı

Uġrılıḳda unutdurur mūşı

Olur aḥvel mu'ānid ü cebbār

Biri birdür diseñ ider inkār

Hayretī: Nāmı ḥaḳḳā ki şu'arā-yı Rūm içinde kemāl-i belāġatla ma'lūm u mevsūm ṣāḥib-Dīvān fā'iḳü'l-aḳrān şā'ir-i pür-'unvāndur.

Hātemī: Merḥūmuñ 'Arabī vü Fārisī ḳaṣā'id-i laṭīfesi olduġından ġayrı Türkī eş'ār-ı belāġat-şi'ārı daḫı bī-ḥadd ü bī-şümārdur.

Mevlānā Hüsrev: Monlā Ḫüsrev Ḥażretleridür ki Dürer Ġurer taṣānif-i fā'iḳası Dürretü't-tāc şehr-yārān-ı memālik-i 'ulūm u ḥikem ve cevāhir-i zevāhir-i te'lifāt-ı ra'iḳası ṣarrāfān-ı fażl-ı 'irfān yanında maḳbūl u müsellemdür... Vālid-i firdevs-mekān meclis-i 'irfānlarında gevher-feşān olup buyururlar idi ki merḥūm-ı merḳūm Dürer-i Ġureri te'līf itdükde buyurmışlar ki cümle-i 'ulūmda Seyyid Şerīf-i Cürcānī ve Sa'dü'd-dīn-i Taftāzānī ile müşārik ü müsāhim olup 'ilm-i fıḳhda anlara ġālib olduġum ma'lūm-ı her 'āmmī vü 'ālemdür. Resā'il-i 'adīdeden ġayrı muṣannefāt u mü'ellefātı bunlardur. Ḥāşiyetü Tefsīri'l-ḳāḍī Ḥāşiyetü't-telvīḥ Ḥāşiyetü'l-muṭavvel Mirḳātü'l-uṣūl Ed-dürer ve'l-ġurer çünki evṣāf-ı 'ilm ü kemāl medā'iḥ ü menāḳıb-ı ẕāt-ı pür-iclāli mü'ellefāt-ı fā'iḳa ve muṣannefāt-ı rā'iḳası gibi beyne'l-enām meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u 'avām ve mecāmi'-i ḳulūb ve ṣudūr-ı 'ulemā-yı enāmda metluvv ü meẕkūrdur.

Halīlī: Beyne'l-cumhūr Fürḳat-nāme-i Ḫalīlī dimekle meşhūrdur. Sāde vü küşāde bir naẓmdur. Ṣıfat-ı ḫiṭāb-nāmede bu bir ḳaç beyt ol kitābdandur.

Şi'r : Didüm ey nāme-i ferḫunde-aḫter

Çü sensin bir hümā-yı ʿanberīn-per

Birūnuñ maẓhar-ı envār-ı eşvāḳ

Derūnuñ maḫzen-i esrār-ı ʿuşşāḳ

ʿAceb nuṭḳ-ı faṣīḥüñ var zebānsuz

Sözüñi ʿarż idersen tercemānsuz

Hāce Çelebi Efendi: ʿAleʾl-ḫuṣūṣ evāḫir-i salṭanat-ı ṣāḥib-ḳırān-ı Sulṭān Süleymān Ḫanda tefsīr-i kelām-ı melik-i ʿallāmı itmām itdükde vaẓīfelerine taraḳḳī ile inʿām-ı mā-lā-kelāmı ẓuhūr idüp ḳāżīʿaskerler gibi yazlıḳ ve ḳışlıḳ taʿyīn olınmış idi. Bu taḳrīb ile tevābiʿ ü levāḥiḳi elṭāf u aʿṭāf-ı pādşāh-ı dād-güstere ḳarīn olmış idi.

Hayālī-i Diger: Zebān-ı Türkīde Leylā vü Mecnūnı ve ḫoş-āyende eşʿār-ı siḥr-nümūnı vardur.

Hayālī Beg: Baʿdehū İskender Çelebinüñ sedd-i sedīd-i vücūd-ı reşīdine fenā irüp ẓulemāt-ı ecelde nā-būd u peydā olup İbrāhīm Paşanuñ gülistān-ı astānı nümūdār-ı bāġ-ı İrem iken maḳām-ı şīven ve sarāy-ı mātem olduḳdan ṣoñra yine ṣāḥib-ḳırān-ı maġfūruñ Ḫayālī-i mezbūra himmet ü naẓar ve āsār-ı iltifāt-ı kimyā eseri kemā-kān muḥaḳḳaḳ u muḳarrer belki evvelkiden ṣad-bār efzūnter olup zeʿāmetine şarḳılar ve ġazel ü ḳaṣīdeler virdükde cevāʾiz-i seniyye ve ʿavāṭıf-ı ʿaliyyesine maẓhar düşerdi. Ve ʿarūs-ı meʾmūlı himmet-i meʿālī-şümūlleriyle mirʾāt-ı ḥuṣūlde cilveger olurdı... eşʿār-ı belāġat-şiʿārı maṭlaʿ-ı Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmūʿa-i belāġatdur... Çünki Dīvān-ı nāmdār ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı beyneʾl-cumhūr meşhūr ve erbāb-ı ṭabʿ-ı selīm miyānında naẓar-ı iḥsān u taḥsīn ile manẓūrdur.

Dervīş (2): Sulṭān Selīm ile Sulṭān Bāyezīdüñ cengini inşā ile yazup bir kitāb itmişdür. Bu beyt ol kitābdandur.

Ve lehū : Ṭutdı cihānı ḫayme-i gerdūn ṭınāblar

Ṣaḥrāyı zeyn eyledi çādır çiçekleri

Gelmeyüp ġam-ḫāneye gün yüzlü cānān her gice

Zülf gibi göñlümi ḳılur perīşān her gice

Dervīş (3): Baʿdehū Mevlānā-yı Benā'īnüñ Seḫā-nāme adlu kitāb-ı belāġat-nişābını ki vücūd-ı esḫıyā gibi kem-yāb ve her beyti mis̱āl-i seḫā memdūḥ ve maḳbūl-ı şeyḫ ü şābbdur terceme itmege emr itmişlerdür. Ḥaḳḳā ki binā-yı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı her beytüñ bināsında ṭarrāḥlıḳlar itmekle binā-yı naẓmını muḥkem ü üstüvār ve naḳḳāş-ı ẕihn tīzkārı her beytüñ der ü dīvārını pür-naḳş u nigār itmişdür.

Zihnī (3): ...Türkī vü Fārisī eşʿārı ve muʿammeyāt-ı bī-ḥadd ü şümārı olduġından ġayrı...

Rahmī: Ve manẓūm Şāh u Gedāsı vardur. Egerçi terceme-i Şāh u Dervīş-i Hilālīdür. Lākin baḥr-ı belāġatdan iḫrāc olınmış le'ālī-i mütelālīdür.

Rızāyī: Ol cihetden ṣaġīr ü kebīr ve ġanī vü faḳīre bāb-ı ʿālī-cenābı mercaʿ ü me'āb olup leṭā'if-i esbāb ve nefā'is-i kitābla ḫānesi ṭolmış ve bī-şümār dirhem ü dīnār ve emlāk ü ʿaḳāra nā'il olmaġla ġınā vü yesārdan tamām vāyesin almış idi.

Revānī: ʿIşret-nāme adlu bir kitābı vardur. Ṭarz-ı maḫṣūṣ üzredür. Ḥaḳḳā ki bir ḥoḳḳadur ki pür-dürr-i meknūn ve bir simāṭdur ki eṭʿime-i gūn-ā-gūn maʿārif ile memlū vü meşḥūndur. Ke's-i vücūdı ki eşribe-i nevādir ü leṭā'ifle mālīdür ḥāṣılı envāʿ-ı leẕā'iẕ ü ẕevḳden ġayr-ı ḫālīdür. Bu ebyāt vaṣf-ı ṭaʿāmda ol kitāb-ı belāġat-niẓāmdandur.

Revnakī: Mevāʿiẓ u naṣāyiḥe müteʿalliḳ bir kitāb naẓm itmişdür. Bu beyt ol kitābdandur.

Şiʿr : Deyr-i cihān zemzeme-i erġanūn

Ṭobṭoludur ḳanı bir ehl-i derūn

Riyāżī: Kelāmdan manẓūm bir risālesi ve nice maḳālesi vardur. Çoḳ te'līf ü taṣnīfe şürūʿ itmiş idi. ʿÖmr ü eyyām ve sipihr-i nā-fercām mühlet virmemegin itmām bulmamışdur.

Zeyneb Hatun: Sulṭān Meḥemmed Ḫan nāmına tertīb-i Dīvān eylemişdür.

Sāġarī: Ṭarīḳ-i hezlde ḥurūf-ı teheccī üzre Dīvānı ve zemānında heycā-yı hicāda ḫayl-i nām u nişānı olmaġla ġālib-i emsāl ü aḳrānı idi.

Sebzī: Eşʿār u ebyātı bī-ḥadd ü erḳāmdur. Bir miḳdārına intiẓām virüp tertīb-i Dīvān eylemişdür.

Seḥābī: Merḥūm-ı merḳūmuñ terbiyet-i bī-ḥadd ü ruḳūmı ile Ḫāḳān-ı maġfūr u merḳūmuñ daḫı maʿlūmı olup cenāb-ı felek-nişābından me'mūr olduġı Terceme-i Kimyā-yı Saʿādeti itḥāf-ı ʿatabe-i sulṭānī ve mānend-i mūr-ı ricl-i cerādī ihdā-yı cenāb-ı Süleymānī itdükde Sulṭān-ı melek-ḫaşletüñ kīmyā-yı saʿādet ve iksīr-i pür-te'sīr-i devlet olan luṭf u re'fetine maẓhar ve dīde-i cānı kuḥl-ı cilā-yı iḥsānı ile münevver olup kiştzār-ı recā ve gülistān-ı ümmīdi seḥāb-ı seḫā ve ebr-i deryā bār-ı ʿaṭāsıyla muḥażżar u reyyān ve ḳabūl-ı sulṭānī bāġ u rāġ-ı aḥvāline vezān olmaġla maṣabb-ı bārān-ı luṭf u iḥsānı olmış idi.

Siḥrī: Eşʿār-ı selefden ḫaylī yāddāştı var idi ki meḥāsib-i vehm ü ḫayāl ʿuhde-i ḥaṣr u taʿdādından bīrūn olmaḳ muḥāl idi ve dest-i ḫaṭṭı ile ol deñlü nevādir-i aḫbār ve leṭā'if-i eşʿār ve ḥikāyāt u esmār yazmış idi ki debīr-i çarḫ-ı esīr kevākib-i sābit ü seyyār ile noḳṭa dökse ḥisāb u şimār itmege mecāl yoġ idi...

Sürūrī (2): ʿArabī vü Türkī muṣannefātı çoḳdur. Mesnevī vü Būstāna ve Dīvān-ı Ḥāfıẓa ve Gülistāna ʿArabī şerḥi vardur. Gerçi merḥūmuñ mü'ellefātı ʿavām yanında maḳbūl u merġūbdur. Lākin Fārisīdān ve ehl-i ʿirfān olan yārāna ḥāli maḫfī vü maḥcūb degüldür. Zebān-ı Fārisīnüñ daḳā'iḳ ü nikāt ve ḍurūb-emsāl ve istiʿmālātında ʿaczi ẓāhir olduġından ġayrı şerḥ-i luġātda daḫı ʿāciz ü ḳāṣır idügi rūşen ü bāhirdür. Zebān-ı Türkīde eşʿārı daḫı vāfir bīrūn mertebe ḥaṣr-ı ḥāṣırdur. Üç Dīvānı vardur.

Sa'î: Bu Sāḳī-nāme daḫı anuñ ḫamriyyātındandur.

Şi'r : Getür sāḳī şu yāḳūt-ı revānı

Ne yāḳūt-ı revān ḳut-i revānı

Naṣārā milletinüñ tende cānı

Aristo meẕhebince rūḥ-ı s̱ānī

Sa'î (2): ...merḥūm ʿAlī Paşaya yazduğı vaḳfiyye ġāyetde bī-naẓīr ve āftāb-ı felek-es̱īr gibi ʿālemgīrdür.

Sa'î (3): Tefsīr-i Ḳāḍī ve Şerḥ-i Hidāye-i Ekmelü'd-dīne olan Ḥāşiye-i Daḳā'iḳ ġāşiyesinden ġayrı mālik olduğı kitāb-ı bī-ḥadd ü ḥisābuñ ḥavāşīsi dest-i ḫaṭṭı ile muḥaşşā vü muṣaḥḥaḥ ve ḳalā'id-i fevā'id-i aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile muḥallā vü muvaşşaḥdur... Merḥūm-ı merḳūmuñ sā'ir-i maʿārif ü feżā'ilinden fażla laṭīf eşʿārı ve maḳbūl-ı ṭabāʾiʿ meṭāliʿ-i ābdārı vardur.

Su'ûdî: ...ẕāt-ı büzürgvārlarınuñ sā'ir-i feżā'ilden fażla eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ve güftār-ı leṭāfet-eṭvārı vardur.

Safî: Miyān-ı ḫalḳda şāʾiʿ ü dāʾiʿ olan Taʿrīfāt ki muʿarrifler maḥāfil ü mecāmiʿde gūyā olurlar...

Sülûkî: Ve bir Şehr-engīzi vardur. İnṣāf budur ki ġāyetde ḫūb dimişdür. Bu ebyāt andandur.

Nazm : Birisi ṭālib-i ʿilmüñ ʿÖmerdür

Muṭavvel ṣanma medḥin muḫtaṣardur

Bezm-i maḳṣūdımuz ʿizz-i viṣāli

Velī maṭlūb-ı ʿālemdür ḫayāli

Anuñ yolında ʿömrin itmeyen ṣarf

Kelām-ı ʿışḳdan bilmez o bir ḥarf

Selîkî: Müretteb ü mükemmel Dīvānı ve aṣḥāb-ı ʿirfān miyānında ḫayli nām u nişānı...

Sinān Paşa: Tażarruʿ-nāme nām kitābı vardur. Miyān-ı şeyḫ ü şābbda meşhūrdur. Fi'l-vāḳiʿ kitāb-ı mezbūr memdūḥ u maḳbūl-i ḫalā'iḳ her-vechle medḥ olınsa şāyeste vü lāyıḳdur. Ṣāḥibi niṣāb-ı tevḥīde mālik merd-i āgāh u sālik olmaġla te'līf-i mesfūr ṭarzında vaḥīd ü ferīd olup ḳābil-i taḳlīd degüldür. Baʿż-ı şuʿarā-yı zemāna mücerred ḳuvvet-i ṭabʿ ile ol mecmūʿa-i tevḥīd ü ʿirfāna naẓīre diyüp sülūkdan ḫālī şükūk ile mālī baʿż-ı kelimāt belki küfr-i ṣarīḥi müştemil niçe ebyāt didi. Lākin... seyf-i ḳāżib ile miḫrāḳ-ı lāʿib beraber olmaḳ emr-i muḥāl idügi cāy-ı ʿinād u cidāl degüldür. Ve Teẕkiretü'l-evliyāsı daḫı vardur. Bu bir ḳaç ebyāt Tażarruʿ-nāmesindendür.

Naẓm : Meskenet kim bulınmıya evvel
Senden olmaz ḳabūl hīç ʿamel
Her ki ḫalḳ andan olmıya ḫōşnūd
Dergeh-i Ḥaḳdan ol durur merdūd
Ḳalb-i mü'min ki ʿarş-ı Raḥmāndur
Anı yıḳmaḳ ziyāde ṭuġyāndur

Sinān Efendi: ...cemşīd-i cihān-ı cihāt-ı tedḳīḳ müfessir-i kitāb-ı semāvī muḥaşşī-i tefsīr-i Beyżāvī mıṣr-ı feżā'ilüñ ṭūṭī-i şeker-ḫandi'l-ʿālemü'r-rabbānī Ḥażret-i Sinān Efendidür... Aḳlām-ı müşgīn erḳāmında ne ḥālet vardur ki her ḳaṭresi ḳand-i nebāt ve her reşḥası āb-ı ḥayātdur. Te'līfāt-ı laṭīfesi āfāḳa münteşir ve āftāb-ı ʿālem-tāb gibi eṭrāf u eknāfda müştehir olıcaḳ iki yüz aḳçe ile medrese-i Dārü'l-ḥadīs̱-i Süleymāniyye iḥsān olınmış idi.

Sinān Çelebi: Yūsuf-ı şiʿr-i pür-leṭāfeti mīzān-ı melāḥat ü nezāketde vezn olınup mıṣr-ı belāġatde mālik olan şuʿarā revişine sālik olmaġın Yūsuf u Züleyḫā ḳıṣṣasın naẓm itmişdür. Bu ebyāt-ı pür-ṣafāsı kitāb-ı mezbūrdan zāde-i ṭabʿ-ı ḫūrşīd-żiyāsıdur.

Naẓm : Görmesem Yūsufı eger bir ān
Görinür kirpigüm gözüme sinān

Dilemem dūr ola yüzime yüzi

Yine ḳoynumda yaraşur bu ḳuzı

Sūzī: Mīḫāloğulları ʿAlī Beg ve Meḥemmed Beg ḫidmetinde ʿömr geçürmiş ve baḥr-ı remelde mezbūruñ ġazavātın kenār-ı naẓm-ı ābdāra getürmiş idi... Sūzīnüñ Mīḫāloġlı ʿAlī Beg ḥaḳḳında didügi ġazavāt-nāmesindendür.

Şiʿr : Maḥabbet şemʿine cāna delīl it

Dil-i sūzānı ol şemʿe fitīl it

Bulınmaz şimdi bir ṣāfī derūn yār

Meger āyīne kim anda naẓar var

... Bu beyt-i dil-pesend kitāb-ı mezbūrda maḥbūba itdügi penddendür.

Naẓm : Çü gül raḥm eylemez āşüftesine

Anuñçün ʿömri varmaz haftesine

Sehī: Edirnede Dārü'l-ḥadīs mütevellīsi iken Teẕkiretü'ş-şuʿarā cemʿ idüp mertebesinden ziyāde manṣıb recāsıyla bu ebyātı diyüp merḥūm Sulṭān Süleymāna virmişdür.

Şiʿr : Ne itdüm bilmezem ben dirligümde

Ki ḳapudan sürüldüm pīrligümde

N'ola iḥsān-ı sulṭān olsa mebẕūl

Ḳoca ḳul ḳapusında olsa maḳbūl

...Ebyāt-ı firāvānı ve eşʿār-ı bī-ḥadd ü kerānı ve mükemmel ü müretteb Dīvānı vardur.

Seydī: Niçe fünūndan enmūẕec ü resā'il yazmışdur. Aṣḥāb-kemālāt u feżā'il miyānında meşhūrdur.

Şānī (4): ...manẓūm u menşūr baʿż-ı āsārı vardur.

Şānī (7): Te'līf-i ʿacībeti'l-mażmūn ve taṣānīf-i bedīʿati'ş-şücūnı ki ḫāric-i ḥayṭa-i evżāʿ-ı şaḫṣī vü nevʿī ve bīrūn-ı ḫıṭṭa-i delālāt-ı ʿaḳlī vü vaṣfīdür bī-ḥadd ü bī-şümārdur. Cümleden bir te'līfi vardur ki niçe nāmı vardur. Dībācesinde ve

semmeytuhu bi-ustūni'l-asāṭīn ev uḳnūsu'n-nevāmīs diyüp ʿacā'ib ismler ḳomışdur. Ebū ʿAlī Sīnāya ḳāle bu ʿalic diyüp reddler eylemişdür. Cümle-i ġarābetinden biri budur ki kitāb-ı merḳūmuñ dībācesinde bu ʿālemi taṣnīfāt u te'līfāt ile ṭoldurup ḫalḳa maḥall-i temekkün ü ḳarār ḳılmayıcaḳ ʿālem-i āḫere güẕār idicek anda daḫı varduḳda bu diyārı daḫı başımuza teng ü tār idersin diyü feryād u zār idüp āsmāndan melā'ik-i kibār kerem eyle bu diyārı bunlara ḳo diyü şefāʿat itdiler dimişdür. Yine böyle iken bu ḥālinden ve faḳr u felāket ile derd ü melāletden şikāyet idüp bu beyti dimişdür.

Beyt : Palāsā aʿḥı eyyānā terānā naḥnu ʿuryānu

Te'līf-i mezbūrı ol zemānda vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam ʿAlī Paşaya ihdā itdükde dimişdür ki Mevlānā te'līf ile ʿālemi ṭoldurmaḳdan ise ḥālen İstanbul ile Ġalaṭa boğazını ṭoldurmaḳ daḫı münāsibdür ki ḫalḳa köpri olmağın sefā'in ü merākib ālāmından ḫalāṣ olalar...

Şāhidī (2): İḳlīm-i ʿilm-i fürs ve memālik-i maʿārife şāh idi ki Luġat-ı Şāhidī gibi iṣbāt-ı müddeʿāya şāhidi vardur. Gülistāna şerḥi ve Meṣnevī-i Mevlevī ṭarzında Gülşen-i Tevḥīd adlu kitābı vardur.

Şāh Mehemmed: Medīne-i Münevvereden Sulṭān Bāyezīd merḥūma ʿilm-i ṭıbbdan bir kitāb te'līf idüp ke'd-düreri fi'l-eṣdāf ihdā vü itḥāf itdükde maḳbūl-ı ṭabʿ-ı mū-şikāfı olup merḥūm-ı merḳūm mübtelā-yı maraż-ı nıḳris olmağın Mıṣr Sulṭānı Ḳanṣu Ġavrīye ṭabīb-i meẕkūrı gönderesüz diyü cevād-ı ḫoş-ḫırām-ı ḳalem ile nāme-i belāġat-ʿalem ve feṣāḥat-tev'em ve müstaḳil bir ādem gönderüp Medīne-i Münevvereden getürtmiş idi... Ol eṣnāda Sulṭān Selīm pādşāh-ı heft-iḳlīm olduḳda şehenşāh-ı ehl-perver ü ḳadr-şinās olmağın (Ḥażret)-i Mevlānā ile tamām istīnās itmiş idi. Sulṭān Selīm nāmına Mecālisü'n-nefā'is-i Nevā'īyi Fārisīye terceme idüp andan ṣoñra olan şuʿarāyı daḫı ilḥāḳ itmekle binā-yı te'līf-i mezbūrı ʿālī-revāḳ eylemişdür. Bu faḳīr ṭıbbdan ve beyān-ı müfredātdan ve şiʿr ü inşāya müteʿalliḳ laṭīf muṣannefātına fā'iz olup ḥasbü'l-istiṭāʿa maʿārif ü kemālātını ḥāvī vü ḥā'iz oldum...

Merḥūm Sulṭān Selīmüñ maraż-ı mevtinde ʿārıża-i ḳarḥa-i pür-elemi cān-ı ʿālem olan cismlerinden zā'il ve serv-i mirāc-ı şāhī nesā'im-i şifā-yı ilāhī ile cānib-i ṣıḥḥate mā'il ẓann idüp ordu-yı celālet-maṣḥūbdan İstanbula bu mektūb-ı merġūbı göndermişdür.

Şikārī: Bu eyyāmda ʿibārāt-ı belīġa ve istiʿārāt-ı faṣīḥa ile naẓm-ı ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāya iḳdām u ihtimām üzre iken... Naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı dil-i ehl-i hüner gibi perīşān-ı rūzgār ve ḫāṭır-ı fātır-ı erbāb-ı maʿārif ü feżā'il-miṣāl tārūmār olup mihr ü vefā gibi hemān nām u nişānı ḳalmışdur.

Şükrī (2): Merḥūm Sulṭān Selīmüñ fütūḥātını naẓm itmişdür. Naẓm-ı ekrād ne maḳūle idügi maʿlūm u mefhūm-ı aṣḥāb-ı ʿaḳl u reşāddur.

Şemsī (3): Ḥālā eşʿā-i āsārından bir ẕerre ẓāhir ü bedīdār olmayup şümūs-ı āsārına ʿārıż olan küsūf-ı nisyāndan müncelī vü āşkār olmamışdur.

Şemsī (5): Kitāb-ı Deh-murġuñ nāẓımıdur. Naẓm-ı mezbūrı Sulṭān Selīm-i māżīye virdükde manẓūr-ı naẓar-ı mekārimi olmışdur. Bu ebyāt kitāb-ı mezbūrdan baykuşuñ sā'ir-i ṭuyūra naṣīḥatindendür.

Naẓm : Ḳurşaġuñuz dāneden ṭoldururduñuz
Ḫāneñüz yükseklere ḳaldururduñuz
Ḳoyalum her ḳıṣṣa vü efsāneyi
Mūruñ aġzından ḳaparsız dāneyi
Yıḳılur ayaḳlar altında cihān
Siz yaparsuz dürlü dürlü āşiyānı

Şehdī (2): Sulṭān Meḥemmede dört biñ beyt Şeh-nāme diyüp naẓm-ı merḳūm daḫı tamām olmadın... Bu ebyāt kitāb-ı merḳūmdandur.

Şiʿr : Be-nām-ı Ḫudāvend-i dādār-ı pāk
Ber-ārende-i āteş ü bād u ḫāk
Ḫudāvend-i cān u ḫudāvend-i hūş
Ḫudāvend-i rūzī dih ü rāz pūş

Şeyhī: Sulṭān Meḥemmed bin Yıldırım Ḫan bir maraż-ı hā'ile mübtelā olup cümle-i eṭibbā ʿilāc u devāsında ʿāciz ü ḳāṣır ve maḳarr u maḳām-ı eʿāẓım u ekābir olan der-i devletinde ḥāżır bulınan ḥükemā hā'im ü ḥā'ir olup mezbūra mürācaʿat olındukda teşḫīş-i maraż idüp ʿilācı bir feraḥ-ı müfreṭdür diyü kelām-ı ṣāfī ve ḫiṭāb-ı vāfī ile cevāb virür. Meger ol eşnāda pādşāh-ı sipihr-iḥtişāmuñ maḳṣūd u merāmı dil-rübālar göñli gibi sengīn bir ḳalʿa-i metīn ü ḥaṣīnüñ ḫaber-i fetḥi imiş. Ol ḫaber-i meserret-eşer semʿ-i Sulṭāna irişicek maraż-ı mezbūr mündefiʿ ve ʿaraḳ-ı elem bi'l-külliye münḳaṭiʿ olur. Pādşāh daḫı cā'ize Ṭoḳuzlu nām bir ḳaryeyi virüp mezbūr daḫı ḳarye-i meẕkūrenüñ żabṭına giderken eski żābıṭları yolın başup emvāl ü esbābın ġāret itdükde... mezbūrlaruñ bu kār-ı ḳabāḥat-āşārı cān-ı şīrīnine kār idüp ol Ḫüsrev-i zemāne bu bahāne ile ḥālini ḥikāyet içün Ḫar-nāme risālesin naẓm idüp ol ġāretgerlerden şikāyet itmişdür. Ol eyyāmda Sulṭān Meḥemmed diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām itdükde yine Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn olan Murāduñ işāreti ile naẓm-ı Ḫüsrev ü Şīrīne şurūʿ itmiş idi. Lākin kitāb-ı belāġat-simātuñ maṭlaʿ-ı ebyātından ḫūrşīd-i itmām ẓāhir olmadın ve ol ḫiṭāb-ı şīrīn-maḳālüñ āftāb-ı vücūdı kemālin bulmadın nāẓım-ı mezbūruñ naẓm-ı ʿömri maḳṭaʿ-ı fenāda āḫir olup ġamām-ı ḥımām-ı hilāl-i merāmı ḥācib ü sātir oldukda hemşīrezādesi Cemālī kitāb-ı mezbūrı itmām itmişdür... Egerçi kitāb-ı mezbūr daḫı tercemedür ammā muḥkem ü üstüvār ve yek-dest ü hem-vārdur. Çünki kitāb-ı mezbūr ḫalḳ arasında meşhūr ve medā'iḥ ü mefāḫiri ṣaḥā'if-i ḳulūb-ı cumhūrda mesṭūrdur.

Şeyhī (4): āşār-ı envār-ı melāḥat ve ṣafā-güster-i feraḥ-fezāsından... ẓāhir ü peydā ve rūşen ü hüveydādur.

Sāġarī: ...zemānında heycā-yı hicāda ḫayl-i nām u nişānı olmaġla ġālib-i emşāl ü aḳrānı idi.

Sālih Çelebi: Edirne-i maḥmiyede Sarāciyye müderrisi iken sulṭānü'l-mücāhidīn ḫāḳān-ı Cemşīd-temkīn u Ferīdūn-āyīn şehenşāh-ı ḫūrşīd-tekvīn ve Süleymān-nigīn merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ küffār-ı menḥūs-ı Belġrad ve Rodos ve

Budin ve Engürüse itdükleri ġazāları inşā-yı ġarrā ve inşā-yı leṭāfet-i maġzā taʿbīr-i dil-peẕīr ve taḳrīr-i bī-naẓīr ile taḥrīr idüp vezīr-i ḫıred-müsteşīr āyīne-i ʿarūs-ı ḥüsn-i tedbīr merḥūm İbrāhīm Paşanuñ nām-ı celīl ü ḫaṭīriyle tasṭīr idüp inhā-yı cenāb-ı maʿārif ḫamīri itdükde mānend-i süheyl-i Yemānī ol kān-ı fażl u ʿirfānı terbīh ve miẟāl-i ḫūrşīd-i nevvār ve bārān-ı bahār ol būstān-ı maʿārif-i bī-şümārı tenmiyye ile muḳayyed idi... müderris-i Ṣaḥn-ı ẟemāniyye olmaġla külāh-ı iʿtibārı şıʿrā-yı Yemāniyye irmiş idi. Medrese-i mezbūrda iken ḫāḳān-ı maġfūr Sulṭān Süleymān-ı manṣūr Fīrūz Şāh ḳıṣṣasın terceme itmege emr idüp kitāb-ı mezbūr cild-i żaḫm ile tamām sekiz mücelled idi. Sehl müddetde itmāmıyla muvaffaḳ u müʾeyyed olup itḥāf-ı cenāb-ı Süleymānī ve ihdā-yı südde-i ḫāḳānī itdükde mencūḳ-ı rifʿati ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbā ile ʿālī olup baʿdehū Şām-ı pür-iḥtişām ve Ḳāhire-i ṭāhireye ḥākim ü vālī olmış idi. Andan müteḳāʿid olduḳda civār-ı Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde ḳarındaşı Nişāncı Beg binā itdügi cāmiʿ-i zībā yanında ḫāne vü bāġçe tertīb idüp merdüm-i dīde gibi gūşe-nişīn ü ḫalvet-güzīde olup serv-miẟāl çemenzār-ı cihān-ı fānīden dāmen-keşīde olmış idi. Ol eẟnāda iken şehzāde-i şehīd Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿü'l-ḥikāyāt adlu kitābı tercemeye emr idüp ber-feḥvāü'l-meʾmūr maʿẕūrühu terceme-i kitāb-ı mezbūra şürūʿ idüp cüzʾī eyyāmda anı daḫı itmām idüp şehzāde-i pür-iḥtirāma ʿarż itdükde murād u merāmı ne ise inhā vü iʿlām itsün diyü işāret-i ʿaliyye ẓuhūr u ṣudūr ḳılmış idi... Merḥūm-ı merḳūmuñ Kemāl Paşazāde merḥūmuñ Iṣlāḥ u Īżāḥına ḥāşiyesi ve üstād-ı beşer ʿaḳl-i ḥādī-ʿaşer ʿālem-i Rabbānī vāḥid-i bilā-ẟānī ve muʿallim-i ʿulemā-yı eḳāṣī vü edānī Ḥażret-i Seyyid Şerīf-i Cürcānī Şerḥü'l-miftāḥına daḫı ḥāşiyesi vardur. Ḥāşiye-i Iṣlāḥı bundan ıṣlaḥ u ercaḥ idügi ehl-i ʿilm ü kemāle eẓhar u evżaḥdur. Fi'l-vāḳiʿ Şerḥü'l-miftāḥa münāsib ḥāşiye olmaḳ maḳdūr-ı beşer olmaḳ rütbesinden ʿālī-terdür ve laḥẓā ilā elān taḥrīr olınan ḥavāşī baṣar-ı baṣīretden izāle-i şükūk u ġavāşī itmeyüp ol kitāb-ı müsteṭāba göre ḥāşiye taḥrīr ü tasṭīr olınmamışdur.

Sabāʾī: Ḥurūf-ı hecā üzre müretteb Dīvānı vardur.

Subhī (2): Ol ḫidemāt-ı celīlenüñ āşārı ẓāhir ü ʿıyān oldı ki şāriḥ-i ġazeliyyāt-ı sulṭān-ı cihān oldı... Risāle-i Pergār u Ḳalem raḳam itmişdür. Vaṣf-ı pādşāhda bu ebyāt ile ʿucb u mübāhāt ider idi.

Şiʿr : Şāh-ı Cem-ḳadr u Ferīdūn-ḥaşmet

Ḥāmī-i ḥavme-i dīn ü millet

Ẓıll-ı Ḥaḳ ḥāmil-i nūr-ı ʿizzet

Āftāb-ı seḥer-i emniyyet

Żav-ı şānī dimese ẓılla ḥakīm

Noḳṭa-i vaḥdeti eylerdi dü-nīm

Sadrī: Dest-i ḫaṭṭ-ı efāżıl u emācid ile mektūb olan ẓahriyye vü resā'ilden çoḳ fevā'id cemʿ itmekle sefere-i fażl u kemāli pür-mevā'id olmış idi. Ḥıyāż-ı Dīvānını ebyāt-ı firāvānı ile mālī itdügi ebyātuñ baʿżı ḫālī degül idi.

Sāʿatī: Yalıñuz Monlā Firāḳī ḥaḳḳında iki biñ beytden ziyāde mühmelātı vardur.

Sunʿī (4): ...merḥūm şāʿir-i sāḥir Emrī dir idi ki cümle-i Dīvānını tetebbuʿ idüp muḳayyed oldum bir beytin bulmadum ki taṣannuʿ u ḫayāl ve belāġat u kemālden ḫālī ola.

Zaʿīfī (3): Egerçi Gülistānı şerḥ itmişdür. Lākin ḥaḳīkatde şāhid-i ʿilm ü maʿrifeti ḫarc itmişdür.

Āşık: Teẕkiretü'ş-şuʿarā yazmışdur. İnṣāf budur ki geçen şuʿarā vü eslāfuñ aḥvāl ü evṣāfın muḥkem tetebbuʿ itmişdür. Lākin taḥrīr ü inşāsında ḳaṭʿen leṭāfet ü melāḥat yoḳdur.

Ālī: Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi varaḳada dimişdür ki manẓūm mü'ellefātımuzdan kitāb-ı Mihr ü Māhımuz vardur. Naʿt-ı Resūl-ı sütūde-ṣıfātda bu ebyāt andandur.

Naẓm : İki ebruñı kim debīr-i ezel

Edeli ṣafḥa-i cebīnüñe ḥall

...Ve Maṭlaʿü'l-envār muḳābelesinde Tuḥfetü'l-ʿuşşāḳ nām kitābımuz daḫı vardur. Ṣanʿat-ı ḳaṣdda bu ebyāt andandur.

Naẓm : Yā gibi sāʿidini ḳılmış ḫam

Muttaṣıl tīr gibi aḳar dem

...Ve Mihr ü Vefā nām kitābımuz vardur ki yedi biñ beytdür. Bu ebyāt Mihri tenhā gören ʿāşıḳ dilinden ol kitābımuzdadur.

Naẓm : Ne ʿālem mihrisin ey nūr-ı muṭlaḳ

Ki ẓeylüñ olmamış ẓerrāta mülḥaḳ

...Ve Ravżatü'l-leṭā'if nām üç biñ beyt bir kitābımuz daḫı vardur. Taṣavvufa müteʿalliḳdür. Rütbe-i müşāhedeye müteʿalliḳ bu ebyāt andandur.

Naẓm : Aç gözüñi eyle müşāhid özüñ

Çirk-i riyādan yu yaşuñla yüzüñ

...Bunlardan mā-ʿadā inşāya müteʿalliḳ olan mü'ellifātımuz bunlardur ki ẕikr olınur: Enīsü'l-ḳulūb Ṣad-ḳıṣṣa vü Ṣad-ḥiṣṣe Hümāyūn-nāme muḳabelesindedür muḫteriʿdür. Rāḥatü'n-nüfūs bāha müteʿalliḳdür mütercemdür. Nādirü'l-muḥārib Ḳonyadaki şehzādeler cengidür ki Sulṭān Selīm cülūsına dek yazılmışdur. Biñ beyt miḳdārı ṣanʿat-ı cengde Şeh-nāme baḥrında dinilmişdür. Heft Meclis Sigetvar fetḥidür muḫteriʿ inşādur. Tuḥfetü'ş-ṣuleḥā İmām Meḥemmed Ġazālīnüñ Eyyühe'l-veled nām risālesi tercemesidür ve baʿż-ı nesne daḫı munżamdur. Menşe'ü'l-inşā biş faṣl üzerine ṣuver-i mekātibdür. Zübdetü't-tevārīḫ ki ḳırḳ cüz'dür devr-i ādemden İmām Ġazālīye dek yazılmışdur. Egerçi Ḳāḍī ʿİżaduñ Eşrāfü't-tevārīḫi tercemesidür ve lākin mülḥaḳātı ġālibdür. Dīvān-ı mükemmel-i Türkī maaʿ-ḳaṣā'id. Dīvān-ı Fārisī mükemmel maaʿ-ḳaṣā'id.

Ārif: Ol sulṭān-ı sütūde-ṣıfātuñ vaṣf-ı maġāzī vü muḥārebātında mücelledāt diyüp bī-ḥadd ü ḥisāb ebyāt dimişdür. (Ḥażret)-i vālid-i ḳudsī mekān bu güne gevher-efşān olurlar idi ki ol mücelledātdan bir miḳdār ebyāt intiḫāb olınsa ḥālince ele almaġa ḳābil bir kitāb olurdı.

Ārifī (2): ...terceme-i kitāb-ı Reşeḥāta devām ü şebāt üzre idi. Egerçi ẓāhiren tāmmı tercemedür. Lākin kevākib-i şevāḳıb ziyādāt-ı cumme ile muḥallā vü muvaşşaḥ ve çemenzār-ı vücūd-ı nāmdān taḥḳīḳāt-ı bī-ḥadd ü şümār ile muḫaşşar u muraşşaḥdur. Feżā'ilden fażla ḫūb eş'ārı ve fenn-i mu'ammāda ḫayli nām u i'tibārı vardur.

Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī: Mu'ammeyāt-ı Mīr Ḥüseyni şerḥ idüp her mu'ammāsından niçe esāmī istiḫrāc eylemişdür. Mu'ammeyāt-ı şerīfe andan şerīf ü laṭīf şerḥ te'līf ü taṣnīf olmamışdur. Mu'ammeyātı şīrīn ü rengīn degüldür. Lākin ġāyetde metīn ü raṣīndür. Ve Menāḳıb-ı Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigār ve Nevā-yı Ḫurūs ve Ṣırāṭ-ı Müstaḳīm adlu kitābları vardur... Bu beyt Ṣırāṭ-ı Müsṭāḳīmindendür.

Çeşmiyem dih ki ger çü ṣādeş ṣad
Gerd gīred heme yekī bīned

Adnī: Merḥūm-ı merḳūmuñ feżā'il ü kemālāt ve leṭā'if ü muṭāyebātına ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Bundan ziyāde emvāc-ı ḥurūf-ı müterākim lücce-i biḥār-ı ma'ānīde mütelāṭım ḳılınmayup mellāḥ-ı maḳāl-i sefā'in-i ıṭnāb u ishāb ile baḥr-ı muḥīṭ-i medā'iḥ-i bī-ḥisābına 'āzim olmadı.

Azmī Efendi: Zebān-ı Türkīde olan Aḫlāḳı maḳbūl u meşhūr-ı āfāḳdur. Egerçi bi-ḥasbi'ẓ-ẓāhir Ḥüseyn Vā'iẓüñ Aḥlāḳını tercemedür. Lākin çoḳ ma'ārif ü leṭā'if-ilḥāḳ itmekle ḥüsn ü melāḥatde ṭāḳ olmış idi... Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṣānīnüñ emr ü fermānıyla Şeyḫ Meḥemmed 'Aṣṣāruñ Mihr ü Müşterīsi tercemesine 'azm itmişler idi. Biñ biş yüz beyt miḳdārı terceme itdüklerinde Suṭān-ı merḳūm 'āzim-i cenāb-ı melek-i ḳayyūm olmaġın nā-tamām ḳaldı. Kitāb-ı merḳūmuñ maṭla'ı budur.

Naẓm : Cenāb-ı şāh-ı vālā rütbe-i 'ışḳ
Ki nāmına oḳundı ḫuṭbe-i 'ışḳ
Ġamına mihr ḳızġın müşterīdür
Ḳamu ins ü perī fermān-berīdür

Bu ʿışḳuñ bī-terdür bī-tekellüf

Ḳulı ḳūrbānı İsmaʿīl ü Yūsuf

Azīzī: Ḫilāf-ı muʿtād-ı şuʿarā-yı zemāna şehr-i İstanbulda olan ṭāʾife-i zenāne Şehr-engīz diyüp meşhūr-ı devrān ve maḳbūl-ı ḫalḳ-ı zemān olmışdur. Bu ebyāt andandur.

Ser-ḫayl-i Zemān Ṣaçlı-ı Zemān:

Biri maḥbūbenüñ Ṣaçlı zemāndur

Ḳatı çoḳ başlu fettān-ı cihāndur

Zemāne gibi cevvār ü sitemkār

Ṣaçınuñ ṣağışı ʿāşıḳları var

Alur dil kişverinden zülfi bāğı

Beni başdan çıḳardı eñse ṣaçı

Işkī: Bu rūzgārda eşʿārınuñ iʿtibār u iştihārı olmayup ve ol dımn u aṭlālüñ ḳaṭʿen rüsūm u āṣārı ḳalmamışdur. Zemānında didügi ebyāt u eşʿār daḫı

Mıṣrāʿ: Çü taḳvīm-i pārīne nʾāyed be-kār

Atā: Ṭarīḳat-ı Naḳş-bendiyye sülūk itmegin Tecnīsāt-ı Kātibī üslūbı üzre taṣavvufdan manẓūm bir risālesi vardur. Bu beyt ol risāledendür.

Beyt : Ḫudānuñ olmasa tevfīḳi hem-rāh

Kimesne ḳurbına bulmazdı hem rāh

Ulvī: Ḥālā daḫı ol mertebeden ḳalup ḫum-ı mey gibi sākin-i mey-ḫāne olup gūşe-i kāşāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve sāğar-miṣāl şarāb-ı nābsuz ḥareket ḳılmaz olmışdur. Ol eclden tertīb-i Dīvān itmeyüp dil-i āşüftesi gibi eşʿār-ı belāğat-şiʿārı perīşān ḳalup ṣüreyyā-ṣıfat muntaẓam olmağa imkān olmadı.

Ulvī: Murabbaʿ ü taḫmīs ve merāsī vü tercīʿāt u tesdīsi daḫı meşhūrdur.

Ulvī (2): Şiʿrde merḥūm Ḫayālī Bege taḳlīd idüp kendi zuʿmınca ṣāḥib-i Dīvān ve şāʿir-i ʿālī-ʿunvān geçinürdi.

Alī Çelebi: ...bir kitāb-ı belāġat-niṣāb itmişlerdür ki ḥayret-feżā-yı büleġā-yı küttāb olmışdur. Ol kitāb-ı belāġat-meẓāhir miyān-ı ṣıġār u kibārda miṡl-i sā'ir olup maḥsūd-ı ḥāl-i münşiyān-ı māżī vü ġābir olmışdur.

Beyt : Be-dīn leṭāfet ü ḫūbī kesī ne-yār āyed

Tecellihā-yı ʿibāret ʿarūs-ı maʿnā-rā

Şehbāz-ı fikr-i çālāk cenāḥīn-i ḥaḳīḳat ü mecāz ve cürre-bāz-ı fehm-i derrāk ḳavādim ü ḫavāfī-i ıṭnāb u īcāz ile ol kitāb-ı mümtāz-ı belāġat-ṭırāz u siḥr-perdāzuñ hevā-yı medḥ ü ṡenāsında pervāz itmek emr-i muḥāl ve maḥż-ı ḫayāldür ve ḫayāṭ-ı fikret ki üstād-ı kār-ḫāne-i fıṭratdur miḳrāż-ı şefatīn ü miḳyās ḥavāṣṣ ile ol ṣāhid-i raʿnānuñ ḳāmet-i bālā-yı taʿrīfine münāsib libās biçmek ẓāhirü'l-istiḥāle idügi mānend-i nūr-ı ġazāledür.

Şiʿr : Li'llāhi lü'lü elfāẓın tesāḳuṭuhā

Lev künne fi'l-ġıydi leste'nese bi'l-ʿuṭli

Ve min ʿuyūni maʿānin lev-kuḥilne bihā

Nüclü'l-ʿuyūni leʿanet ʿani'l-kuḥli

Ol ʿibārāt-ı rā'iḳa ve istiʿārāt-ı ḳā'iḳa ve ol elfāẓ-ı melīḥa ve kelimāt-ı faṣīḥanuñ evveli bu ebyātdur.

Şiʿr : Yā münşi'en evcede'l-eşyā'e inşā'en

Velā yuḫālifuhu el-eşyā'u inşā'en

...Āḫir-i kār cāna ve kāred-i üstüḫāna yitişüp bir gün ol medārisde müdārese ile mümārese olınan kitābları ki Ḥāşiye-i Tecrīd ve Ḫāşiye-i Meṭāliʿ ü Muṭavveldür bunları alup öñlerinde bu gūne ʿarż-ı ḥāl ve bu yüzden inhā-yı mā fi'l-bāl itdüm ki bizüm cenāb-ı kerīmüñüze şefīʿimüz ve gice gündüz rūy-māl itdügimüz bāb-ı refīʿ-i menīʿimüz bu kitāblardur... Ol tīġ-i bī-dirīġle ḳalem-rev-i mülk-i ʿirfānı żabṭ u tesḫīr idüp bī-münāziʿ ü muḥāżim ve müşārik ü müsāhim Sulṭān-ı ʿālī-şān ve pehlüvān-ı meydān olduğına ol medresede te'līf itdükleri ḥāşiye Ḫāşiye-i Tecrīd ki miyān-ı fażl u ʿirfānda mānend-i Ẕü'l-fiḳār meşhūr ve şāyiʿ ü maḳbūl-ı ḳulūb-ı erbāb-ezhān u

ṭabāyi'dür. Ḥüccet-i nāfiẕ ü naṣṣ-i ḳāṭı' olup zebān-ı edānī vü e'ālī... ẕākir ü tālī olmışdur... Ḥükūmet-i Şām-ı şeref-encāmla pür-iḥtişām olup nesīm-i 'anber-şemīm-i luṭf-ı 'amīmi ol şehrüñ ehālī vü e'ālīsinüñ sāḥa-i vücūdına vezān u ġamām-ı in'ām ve seḥāb-ı kerem-i 'āmmı riyāż-ı ḳulūb-ı vezī' ü şerīfe bārān olup ol diyāruñ ercā vü enḥāsı āftāb-ı mekremet ü 'aṭāsı ile taḥṣīl-i rūşenā'ī idüp kuḥlü'l-cevāhir-i dīde-i iḳbāl ve sürme-i çeşm-i sa'ādet ü iclāl itmişlerdür. Anda ḳāḍī iken Aḫlāḳ-ı 'Alā'ī nām kitābı ki aḫlāḳ-ı 'aliyyeleri gibi be-nām u şöhre-i eyyāmdur te'līf itmişler idi. Ḥaḳḳā ki bir kitāb-ı ḥikmet-nişābdur ki ḫil'at-i ḫilḳat ḥüsn ü kemāli ẓāhir olalı Aḫlāḳ-ı Nāṣırī ve Celālī aḫlāḳ-ı ṣiyāb-maḳūlesi olup beyān-ı ḳavānīn-i ḥikmet-i 'aliyyede her kelāmı ber-faṣl u ber-bāb olmışdur. Ol ravż-ı nāżir-i mülket-i vücūdda ẓāhir olalı Aḫlāḳ-ı Nāṣırī mensūḫ u metrūk ve Aḫlāḳ-ı aḥseni sāmī vü 'ālī olalı Aḫlāḳ-ı muḥsini ve Celālī defter-i ḥikmetden müḳşūṭ u maḥkūk olmışdur. Bu müdde'āya şāhid-i ẓāhir ü lāmi' olmışdur ki

Mıṣrā' : Oldı Aḫlāḳ-ı 'Alā'ī aḥsen

Aña tārīḫ vāḳi' olmışdır. Fi'l-vāḳi' aḫlāḳ-ı ḥamīdelerinüñ biñde biri taḥrīr olınsa bir kitāb ve ḥaṣā'il-i ḥasenelerinüñ 'öşr-i 'aşīri tasṭīr olınsa niçe fuṣūl u ebvāb olur. Ḥikmet-i 'aliyyeden ġayrı ol nüsḫa-i 'aliyyede ol deñlü fevā'id ü leṭā'if ve ferā'id-i ma'ārif derc itmişlerdür ki ḳābil-i ta'bīr ve mümkin-i taḳrīr degüldür. Şehr-i mezbūruñ 'ulemā vü fużelāsı ile mübāḥeṣe vü mübāseṭe üzre olup (ḥażret)-i 'aliyyü'ş-şān şeyḫü'l-'arabiyye olmaġla 'ulemā-yı 'Arab merḳūmuñ bu deñlü tebaḫḫurından mütehayyir ü mütefekkir olurlar idi. Bir def'a kibār-ı 'ulemā-yı Şāmdan Şeyḫ Ebu'l-fetḥü'l-mālikī ki mālik-i niṣāb-ı feżā'il olmaġla ta'rīfden ġanī ve tavṣīfden müstaġnīdür. Aṣlı vilāyet-i maġribden olmaḳ taḳarrübiyle vilāyet-i maġrib ve aḥvāl-i büldānı ẕikr olındukda merḥūm-ı merḳūm gūşe-be-gūşe aḥvāl ü eṭvārın söyledüklerinde Şeyḫ Ebü'l-fetḥ bu gūne bāb-ı kelāmı fetḥ itdi ki ol vilāyeti ne ṭarīḳle gördüñüz ve anda ne miḳdār iḳāmet itdüñüz ki daḳā'iḳ-i aḥvāline ıṭlā'-ı tāmm buyurılmış merḥūm daḫı ol memāliki mir'āt-ı kütüb-i tevārīḫ ile gördük

re'yü'l-ʿayn müşāhede itmedük diyü buyurduḳlarında şeyḫ-i mezbūr ġarīḳ-i ʿummān-ı ḥayret ü fikret oldı... Evvel Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve fātiḥa-i Furḳān-ı kerīmden sūre-i hūda varınca Keşşāf ve Tefsīr-i Ḳāḍī muṭālaʿa eyleyüp ḥāşīyesin ḥaḳā'iḳ ü daḳā'iḳ ile muvaşşaḥ ve ʿuyūn-ı mellāḥ gibi saḳīm olan nüsḫaları ḫaṭṭ-ı dürer-bārları ile muṣaḥḥaḥ itmişlerdür ve kitāb Hidāye ve Şerḫ-i ʿİnāye tevābiʿ ü levāḥıḳ ile müdārese idüp eṭrāfını mübāḥaşāt u müṭāraḥātla müzeyyen ü muḥallā idüp ol merāyāyı mıṣḳal-ı ḫāme-i dürer-bārları ile muṣayḳal ü mücellā itmiş idi... Keẕālik Şerḥü'l-mevāḳıf ve Ḥasan Çelebi Ḥāşiyesinüñ ʿiẕār-ı ʿaẕrāsın pür-ḫaṭṭ-ı jengār idüp ol ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūruñ der ü dīvānın pür-naḳş u nigār itmişlerdür. *-İnşā'allāhu'l-ʿaliyyü'l-kerīm-* anları daḫı ẟüreyyā gibi cemʿ itmege ʿazm ü taṣmīm olınmışdur. Ḥażret-i Ḥaḳḳ ol kāra daḫı muvaffaḳ eyleye... daḫı mālik olduḳları ve şehbāz-ı naẓarların ṣayd u şiḳārına ṣalduḳları kitāb-ı bī-ḥadd ü ḥisābuñ eṭrāf u ḥāşīsini āẟār-ı aḳlām-ı müşg-bārlarıyla ārāste ve her birini maʿārif ü leṭā'if-i gūn-ā-gūn ile pīrāste itmişler idi ve Mevlānā Ḫüsrevüñ Dürer ü Ġurerine ḥāşiye taʿlīḳ itmişler idi itmāma tevfīḳ refīḳ olmayup eyyām-ı nā-fercām żınnet ü buḫl idüp ol cevāhir-i zevāhir-i ḥaḳā'iḳ ve Dürer-i Ġurer-i daḳā'iḳüñ bāzār-ı vücūda gelmesine māniʿ ü ʿā'iḳ oldı. Ol ḥāşiyeye cürre-bāz naẓarın ṣalan naẓarbāzlar (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ fażl u kemāline fi'l-cümle vāḳıf olup eẟerden mü'eẟẟire istidlāl u fiʿlden ḳuvvet ü ḳudret-i fāʿile intiḳāl iderler. Dest-i taṭvīl-i dehr-i bī-mihr tīġ-i āftāb-ı sipihr ile maḳṭūʿ olsun ve aḥkām-ı taṣarrufāt u taʿallubāt-ı eyyām-ı nā-fercām Hudāyā maḥẓūr u memnūʿ olsun ki bu maḳūle taḥrīr-i dil-peẕīrüñ tamām olmasına ve bu minvāl üzre nesc olınan dībā-yı zībā-yı bī-naẓīrüñ miskü'l-ḫitām olmasına māniʿ ü ʿā'iḳ oldı ve bu maḳūle feżā'ilden fażla mürettеb ü mükemmel Dīvānı ve muṣannaʿ u muḫayyel eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı vardur ki ẟemerāt-ı elfāẓ ve aṣdāġ-ı ḥurūfı maḥsūd ve ẕevā'ib-i kevāʿib-i ġılmān u ḥūr ve eşrāf-ı cemāl-i maʿānīsi ve iltimāʿ-ı ḥüsn-i esālīb ü maʿānīsi mā-ṣadaḳ-ı *nūrun ʿalā-nūr* dur. Ol cevāhir zevāhir-i belāġat u beyān ki temīme-i nüḥūr-ı ʿarā'is-i maḳāl ve ḳılāde-i ṣudūr-ı ġavānī-i fikr ü

ḫayāldür. Kān-ı imkāndan çıḳup... mevṣūf olalı bir ṣarrāfuñ eline girmemiş ve ol ṣāhid-i pür-ḥüsn ü ānı... (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şāndan ġayrı kimesne gülistān-ı pür-delālinden gül-i viṣāl dermemişdür... merḥūm vālid ḳāḍī-i ḳayyūm iken ḫidmet ile saʿādet-i ḥüccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-ihtimām rüsül-i enāma fā'iz olup yolda Risāle-i Ḳalemiyye ve bu ḳaṣīde-i mülemmaʿyı dimiş idüm... Ḥarīrī ki nessāc-ı tār u pūd ḥulel-i maʿānī vü beyān ve nessāc-ı atbāḳ-ı evrāḳ-ı feżā'il ü ʿirfāndur. Ol risāle-i bedīʿü'l-maḳāleyi göreydi maḳāmāt-ı belāġatda kendi maḳāmın bilüp rifʿat-i maḳām-ı ʿalāya ḳā'il olurdı. Ve ṣāḥibü'l-keşşāf sālik-i ṭarīḳ-i inṣāf olaydı menzil-i maḳām-ı tenezzüle müntaḳil olup kelimü't-tevābiʿinden tercīḥ itmege mā'il olurdı...

Ulvī (4): Zebān-ı Türkīde Heft Peykeri vardur. Eşʿārı Fārisīden Türkīye terceme itmegi kendüye şiʿār ü diṡār iden şuʿarādandur.

Alī Çelebi (2): Āṡār-ı belāġat-eṭvārından ḫalḳ içinde iʿtibār bulan Hümāyūn-nāmesidür. Ḥaḳḳā ki ol nāme-i hümāyūn ve kitāb-ı belāġat-maḳrūn bir inşādur ki üstād-ı zemān ve Ḫāce-i Cihān ilā-heẕā-el-ān mekteb-i vücūd u imkānda naẓīr ü miṡālin te'līf ve münşiyān-ı ʿālem ve muṣannifān-ı benī-ādem medrese-i vücūd u ʿademde ḳarīn ü hemālin taṣnīf itmişdür... Rüse'ā-yı büleġā-yı küttāb ol kitāb-ı müsteṭābuñ süṭūr-ı müşgīn-niḳābın gördükde... ser-fürū idüp üstādān-ı cihān dil ü cāndan ser-be-zemin idüp... medḥ ü ıṭrāsında ḫayli ġulüvv itmişlerdür... Hümā-yı medḥ ü ṡenāsı ol hevāda pervāz eylemez ki şebīke-i aḳlām u dāne ve dām-ı ḫuṭūṭ u erḳām ile şikār olına ve ḫūrşīd-i pür-envārı ol mertebeden ʿālīdür ki medḥ ü taʿrīf ve ıṭrā-yı tavṣīf aña bāʿiṡ-i iştihār ola... Kitāb-ı mezbūrda olan eşʿārından ġayrı naẓma kimesne vāṣıl ve derīce-i esmāʿdan ḥücre-i māl-i erbāb-ı ṭıbāʿa dāḫil olmışdur.

Maṭlaʿ: Görmesem bir dem seni ġam derdāk eyler beni

Ġayr ile görsem eger ġayret helāk eyler beni

İnāyetu'llāh: Şerḥ-i Cāmiʿye ḥāşiyesi var idi. Ol diyārda esbāb u emvāli tārūmār olduḳda evrāḳ-ı müsevvedesi daḫı perīşān-ı rūzgār olmış idi.

Ahdī (3): Niçe zemān İstanbulda mecālis-i büleġā-yı zemāna şemʿ olup kāşāne-i şehr-i mezbūrdan ṭāliʿ ü lāmiʿ olan büleġā-yı siḥr-āferīni miṣāl-i pervīn bir yire cemʿ idüp Teẕkirütü'ş-şuʿarā yazmışdur.

Gubārī: Manẓūm kitābı daḫı vardur. Çendān ʿālemi olmamaġla iştihār bulmamışdur.

Ganī: Ḥāşiye-i Tecrīd-i şerīfeye Ḥāşiye-i Şerīf tenmīḳ ü tensīḳ itmişlerdür ki ol kitāb-ı müsteṭābuñ her ḳavli dehen-i dil-berān ve ḫayālāt-ı süḫanverān gibi nāzik ü daḳīḳdür. Ṭūb u tüfeng-i efkār ol āhenīn-ḥiṣāruñ der ü dīvārından bir ṭaş ḳoparmaḳ emr-i muḥāl ve naḳb-i enẓār ile ol ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i nāmdāra yol bulınmaḳ maḥż-ı ḫayāldür. El-ḥaḳḳ ḳāmet-i vücūd-ı mesʿūdı āb-ḫūrde-i cūybār-ı fażl-ı bī-şümārdur. Şimār-ı feżā'il ü kemālāt ile bārver olsa revādur ve perçem-i pür-ḫam-ı rāyāt-ı aḳlāmı şāne-zede-i dest-i maʿārif-i bī-encāmdur. Pes żabṭ u tesḫīr-i vilāyet-i feżāilde ḫāfiḳ u mihter olsa sezādur. Her naġme-i dil-rübā ki bülbül-i yerāʿa-i berāʿat-i şınāʿa ol gül-i gülistān-ı ḳudret ü istiṭāʿanuñ medḥinde terennüm ü sürūde āheng ü āġāz ide hezārdan yek ü bisyār endek idüginde reyb ü şekk bilā-şübhe münfekkdür ve her ẕikr-i cemīl ki ol cemāl-i bā-kemāl fażl u kemālüñ icmālinde lisān-ı lüsün büleġā-yı feṣāḥat-maḳāl ıṣdār u ibrāz ide çehre-i bedīʿü'l-cemālden bir noḳṭaʿ-i ḫālüñ vaṣf-ı ḥāli idüginde kelām u maḳāl yoḳdur... Bu deñlü feżā'ilden fażla laṭīf-eşʿārı ve bī-miṣl ü mānend inşā-yı leṭāfet-şiʿārı vardur. Mīzāb-ı ḫāmesinden māü'l-ḥayāt-ı belāġat cārī ve iltimāʿ-ı şuʿāʿ-ı berāʿatden ẓulemāt-ı rekāket muḥtecib ü mütevārīdür.

Firdevsī: Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan nāmına Süleymān-nāme adlu üç yüz seksen cild kitāb te'līf eylemişdür. Ol şāh-ı ʿālī-cenāb bu cümleden seksen cildin intiḫāb idüp mā-ʿadāsın iḥrāḳ itmekle mezbūruñ āteş-i ġażabı iltihāb üzre olduḳda mānend-i Firdevsī-i Tūsī ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfāt ḥaḳḳında nā-şāyeste ebyāt didükde ol būm-ı şūma bu merzbūmda maḥall-i ḳarār olmayıcaḳ nā-çār diyār-ı ʿAceme firār itmiş idi.

Fazlī: Mezbūruñ inşādan niçe mü'ellefāt u resā'il ve muşannefātı vardur. Dīvān-ı Ḥāfızı ġazel-be-ġazel ḳāfiye-ber-ḳāfiye tetebbu' itmişdür. Eş'ār-ı belāġat-şi'ār-ı Ḥażret-i Ḫāce Ḥāfıẓ-ı Şīrāzī feyż-i rūḥü'l-ḳudsden sāniḥ ü lāyıḥ olmaġla naẓm-ı bī-tekellüf ü 'ayb belki tercemān-ı lisānü'l-ġayb idügine gümān ü reyb yoḳdur. Lā-cerem ol maḳūle naẓm-ı pāka cevāb virmek ṭarīḳ-i şevābdan dūr olup nāẓım-ı mezbūruñ çekdügi ta'ab ü zaḥmet-i mezbūr hep hebā'en menşūr olduġı mānend-i āftāb-ı pür-nūr maḫfī vü mestūr degüldür. Merḥūm-ı merḳūmuñ leṭā'if ü nevādiri bī-ḥadd ü hişābdur. Cem' olınsa niçe füżūl u ebvābı müştemil bir kitāb olurdı.

Fazlī-i Diger: Mü'ellefāt-ı 'adīde ve muḫayyel ü muşanna' ḳaşīdesi vardur. Baḥr-ı recezde Hümāy u Hümāyūn nām kitābı ve Tuḥfe baḥrında daḫı bir naẓm-ı müsteṭābı ve Gülistān ṭarzında Naḫlistān adlu inşāsı vardur. Cümleden meşhūr olup ḫalḳ içinde maḳbūl u meẕkūr olan Gül ü Bülbülidür. Ḥaḳḳā ki bir naẓm-ı ḫūb ve kitāb-ı merġūbdur ki gül gibi ser-āmed ve maḳbūl-ı a'yān olduġı gül gibi ẓāhir ü 'ıyān olmışdur ve bülbülān-ı ḫōş-ṭab'ān-ı gülistān-ı 'irfān ol naẓm-ı belāġat-'unvānı 'āleme dāstān itmişdür... Vaşf-ı bülbülde bu ebyāt Gül ü Bülbülindendür.

Şi'r : Didi n'eyler bu arada bu gedā
Ki fiġān ile virdi cāna 'anā
Niçe güstāḫ olur ki bī-pervā
Ḥaremümde ḳılur giceyle şadā

Vaşf-ı şitāda bu ebyāt daḫı ol kitābdandur.

Şi'r : Ṭaşraya el uzatsa ger bir zār
Düşürürdi elin çü dest-i çenār

Fuzūlī: Zebān-ı Türkīde ḫamsesi vardur lākin cümleden Leylā vü Mecnūnı iştihār bulmışdur. Mevlānā Ḥüseyn Vā'iẓüñ Ravẓatü'ş-şühedāsın terceme idüp Ḥadīḳatü's-su'adā nām virmişdür. İnşāf budur ki terceme diyecek degüldür. Fi'l-ḥaḳīḳa ol ḥadīḳa-i enīḳa-i reşīḳaya şol deñlü nihāl-i belāġat dikmişdür ki Ḥüseyn

Vāʿiẓüñ Berg ü Bārın görmemişdür ve ol ḳadar reyāḥīn-i feṣāḥat ekmişdür ki būy-ı dil-cūyı meşāmm-ı münşiyān-ı cihāna irmemişdür... Müretteb ü mükemmel muʿaẓẓam u mübeccel Dīvān-ı pür-ʿunvānı vardur.

Figānī-i Kadīm: Şeh-nāme baḥrında İskender-nāme naẓm itmişdür.

Fakīrī: Ṭavā'if-i muḫtelifeyi taʿrīf idüp baḥr-ı recezde bir kitāb dimişdür. Bu kelimāt vaṣf-ı şuʿarāda olan ebyātdandur.

Şiʿr : Nedür ṣāʿirlerüñ bildüñ mi ḥālin
Ögüp her dil-berüñ zülfi vü ḫālin
Kimin dām eyleyüp kimini dāne
Ṭolaşup geh dehān ü geh miyāna

Fikrī: Ebkār-ı Efkār adlu bir kitābı ve baḥr-ı hecezde Behrām u Zühresi ve niçe Şehr-engīz ve ḳaṣā'id-i belāġat-behresi vardur. Ebkār-ı Efkār-ı bī-miṣālinden bu ʿarūs-ı celīleye ṭavḳ u ḫalḫāl olmaġiçün bir ikisi īrād olındı.

Şiʿr : Ey göñül itme teleẕẕüẕ niʿmet-i dünyā ile
N'eyledi Ferhād şol bir pīrezen ḫelvā ile

Kādirī: ...merḥūm Tāczāde mezbūruñ ḳażāsına rıżā virmeyüp senüñ gibi ṣāḥib-ḳadr-i refīʿi ḳāḍī eylemek ʿayn-ı tażyīʿdür. Sen ḳāḍīlıġa ḳādir degülsin diyü taʿallül itdükde ʿIşḳıyye bir ḥuccet-i ʿArabiyye taḥrīr idüp cenāb-ı gerdūn-serīrine ʿarż itdükde imżā-yı ḳabūlı ile mümżā olup maṭlab-ı aʿlāsı olan ḳażāyı recāsından ziyāde ile iḥsān itmişdür... Ḥüccet-i ʿışḳıyye budur...

Kudsī (2): Rūzgār-ı bād-ı sürʿat aña bir miḳdār müddet ü mühlet virmemegin taḥrīrāt u müsveddātını beyāż itmege imkān olmayup āṣār-ı aḳlāmı şöhre-i aʿyān olmamışdur.

Kātibī: Ḳaṣā'id ü eşʿārı kütüb ü esfār-ı evā'il gibi nā-būd u nā-peydā olmış iken bu maṭlaʿ-ı ġarrāsı ḥasb-i ḥāl-i erbāb-ı ṣafā ve nuḳl-i mecālis-i ẓurefā olup sāġar-ı ṣahbā gibi elden ve dilden düşmez ve bir kes olmaz ki bezm-i ünsde bülbüleyi ele alduḳda bülbül gibi anuñla gūyā olmaz.

Yine ey cām-ı muṣaffā seni gördük silme

Meclisüñ revnaḳısın dünyede art eksilme

ʿĀşıḳ Çelebi maṭlaʿ-ı mezbūrı Şāmīye nisbet eylemişdür.

Kātibī (3): Ol sefer ü seyāḥatinde çoḳ belā vü miḥnet çekmişdür. Ser-güẕeştin ve seyr-i kūh u deştin bir kitāb idüp itḥāf-ı cenāb-ı felek-ḳıbāb itmişdür ve ʿilm-i ḥisāb u hey'etde daḫı ḫayli ḳudret ü mahāreti vardur. Usṭurlāb ve rubʿ-ı mucīb ü muḳanṭarāt ve muʿaddel ü ẕātü'l-kürsī aʿmālinde Türkī biş maḳāle üzre Mir'āt-ı Kā'ināt adlu bir risālesi vardur. Ol fennde ḳudret ü istiṭāʿatı ẕikr olınan risāleden maʿlūm u mefhūm olur.

Kāmī Efendi: Ṣahib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan İmām Ġazālī Ḥażretlerinüñ Kimyā-yı Saʿādet nām kitābını terceme itmege fermān buyurmışlar idi. Bir miḳdār yirin ʿibārāt-ı şerīfe ve istiʿārāt-ı belīġa vü laṭīfe ile terceme idüp lākin itmāmına eyyām muʿāżıd u sāʿid-i zemāndur. Āġūş-ı şāhid-i merāma müsāʿid olmayup mevāniʿ ü ʿavā'iḳ ol tertīb ü terkīb üzre iḫtitāma māniʿ ü ʿā'iḳ oldı. Baʿdehū Tevārīḫ-i Selāṭīn ve ʿUlemā-yı Rūm te'līfine şürūʿ itmiş idi. Anuñ daḫı itmāmı maʿlūm degüldür.

Kāmī-i Diger: Ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāyı naẓm eylemiş idi. Lākin ol kitāb-ı pür-ṣafā olup... gūy-ı çevgān debūr u ṣabā olup miṣāl-i varaḳü'ṭ-ṭayr hevāya perrān olmaġla vücūd-ı ecẕāsından nām u nişān yoḳdur.

Keşfī: Zuʿmınca ṣāḥib-i Dīvān mülket-i belāġatuñ ḫüsrev ü ḫāḳānı ve bu zümrenüñ ṣāḥib-i nām u nişānı geçinürdi. Lākin ebyāt u eşʿārından ulü'l-enẓār gözine ṭoḳınur ve mecālis-i şuʿarā vü ẓurefāda oḳınur kelimātı yoḳdur.

Kemālī: İbtidā-yı āferīnişden bu zemāna gelince olan ḥavādiṣ ü veḳāyiʿi cāmiʿ-i tevārīḫden bir kitāb-ı mesā'il ü nāfiʿ te'līfine şürūʿ itdügi istimāʿ olınurken ol bedr-i lāmiʿ henüz tamām olup şāyiʿ olmamışdur. Ümmīddür ki itmāmiyle muvaffaḳ olup bu daḫı deryā-yı ʿademe ṭalmayup sā'ir-i aʿdāma mülḥaḳ olmıya.

Güvāhī: Ol şāh-ı Merrīḫ intiḳāmuñ nām-ı pür-iḥtirāmına Kenzü'l-bedā'iʿ nām bir kitāb diyüp ekşer-i ebyātında īrād-ı ḍurūb-ı emşāli iltizām itmişdür. Bu bir iki ebyāt ol kitābdandur.

Naẓm : Bulur itdügin ol kim bed-ʿameldür

Kim iti öldüren sürür meşeldür

Üşenme ṭoġrı söz içün ḳahrdan

Ḳovulsañ ġam degül ṭoḳuz şehrden

Mevlānā Luṭfī: Merḥūm u merḳūm kibār-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm naẓīr ü ʿadīli mānend-i ʿanḳā maʿdūm olmaġla mevsūm olup ṣāḥib-i resā'il-i şerīfe ve mü'ellif-i muṣannefāt-ı laṭīfe ve cennāt-ı ʿulūm u feżā'ilden enāmil-i deryā-ḫaṣā'il ile izāle-i ġavāşī idüp kütüb-i muʿtebereye taʿlīḳāt-ı ḥavāşī iden... Cümleden ol zemānda olan aṣḥāb-ı fażl u ʿirfānuñ muḳtedāsı ve ṭā'ife-i erbāb-ı taḥḳīḳ ü itḳānuñ muḳaddem ü pīşvāsı cāmiʿ-i envāʿ-ı meʿālī ve efḍāl-i ḫaṭīb-i minber-i fażl u kemāl olan merḥūm Ḫaṭībzādenüñ Ḥāşiye-i Tecrīd-i Şerīfiyyeye te'līf itdügi ḥāşiyesin tezyīf itmekle muḳayyed olduġından ḫāṭır-ı şerīfi müte'ellim ü mużṭarib ve kānūn-ı derūnında āteş-i kīne vü intiḳām mużṭaram u mülteheb olmış idi... ʿAlī Ḳuşcı merḥūm ile diyār-ı ʿAcemden bile gelen Monlā Faḫrīye şarṭ-ı vāḳıf üzre ḳırḳ aḳçe ile olan dārü'l-ḥadīşi otuz aḳçe ile virdüklerinde monlā-yı mezbūr dimişdür.

Naẓm : Ey dehr ʿaceb ḥādişedür kim ḥadeş itdüñ

Bünyādını yıḳduñ heme ʿilmüñ ʿabeş itdüñ

Bir dehrīye yir olmaġiçün dār-ı ḥadīşüñ

Naḳż eyleyüben onını dārü'l-ḥadeş itdüñ

Mevlānā Lāmiʿī: Bī-ḥadd resā'il ü muṣannefātı ve ʿilm-i taṣavvuf ve fenn-i şiʿr ü inşāda niçe mü'ellefātı vardur. Monlā Cāmīnüñ ekşer-i kitābını terceme itmekle zemānında Cāmī-i Rūm dimekle meşhūr u mevsūm olmış idi. Neşrde olan muṣannefātı bunlardur: Ḥüsn ü Dil Şeref-i İnsān ʿİbret-nümā Menḳabet-i Üveysü'l-

ḳaranī Terceme-i Nefeḫāt Terceme-i Şevāhidü'n-nübüvve Şerḥ-i Dībāce-i Gülistān Şerḥ-i Mu'ammā-yı Esmāü'l-ḥüsnā Bahār u Ḫazān Münşe`āt u Mecma'ü'l-leṭā`if ve manẓūm olan mü`ellefātı bunlardur: Dīvān-ı Eş'ār Ferhād-nāme Vāmıḳ u 'Aẕrā Veys ü Rāmīn Absāl ü Salāmān Gūy u Çevgān bu kitābı meddāḥ-ı rüsūl-i Yezdān ve muḳtedā-yı erbāb-ı belāġat u beyān olan Ḥażret-i Ḥassānı -Rādiya'llāhu Te'ālā 'anhu- düşinde görüp işāret-i pür-beşāretleriyle didüm diyü dībācesinde taḥrīr ü tasṭīr itmişdür... Şem' ü Pervāne Cābir-nāme Luġat-ı Fārisiyye Heft Peyker Şehr-engīz-i Burusa ve Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn. Rivāyet olınur ki ol zemānda Vā'iẓ Monlā 'Arab mecālis ü mecāmi'de Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn oḳutmaḳ küfrdür didükde monlā-yı mezbūr kitāb-ı mezkūrı te`līf idüp ol eyyāmda ḳāḍī-i şehr olan Aşcızādeyi ve Vā'iẓ-i mesṭūrı ve a'yān-ı şehr ü 'āmme-i cumhūrı cāmi'-i kebīr-i Burusada cem' idüp ḥużūrlarında Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyni oḳutmışdur. Kitāb-ı merḳūmda ol ciger-gūşe-i rüsūl ve ferzend-i sa'ādetmend-i betūl 'asākir-i mütekāŝir-i yezīd-i maḫẕūldan ġonçe-miŝāl gūşe-i dil-teng ü melūl olduġına dimişdür.

Şi'r : N'eylesün bir ḫaste cān biñ tīr ile
Şīr-i tenhā bir süri ḫınzīr ile

Laṭīfī: Zemānında şi'r ü inşā ile şöhret bulup Teẕkiretü'ş-şu'arā taḥrīr ü imlā itmek zaḥmetine mübtelā olmışdur. Tetebbu'-ı aḫbār-ı şu'arāda levāzım u mehāmm-ı kārī vü mer'ī itmedüginden ġayrı ḫalāvet-i 'ibāret ve leṭāfet-i isti'ārātdan biri ḫāṭır-ı efsürde-dilān gibi luṭf u leṭāfetden 'ārī olup icāle-i aḳdāḥ-ı inşā iden erbāb-ı belāġat u berā'atuñ meclis-i i'tibārlarında kāse-i ḫazef gibi ele almaġa liyāḳatı ve şāhidān-ı ḳabīḥ-i manẓar ve girye-i peyker gibi bezm-i ehl-i kemāle gelmege ṣūreti yoḳdur. Cümle-i şu'arāyı kendünüñ masḳaṭ-ı re`si olan Ḳasṭamonı nām şehre intisāb u intimā itmekle yārān-ı ṣafā kitāb-ı mezbūra Ḳasṭamonı-nāme nām virmişlerdür.

Müttaḳī: Mūy-ı miyānı ve ebrū-yı bārīki gibi daḳīḳ-i ḫayāli ve ḫaṭṭ-ı rūy-ı dil-cūyı gibi raḳīḳü'l-ḥāşiyye-maḳālī dürr-i dürc-i dehānı gibi muntaẓam kelimātı ve ḥüsn-i 'ālemgīri gibi meşhūr ba'ż-ı ebyātı vardur.

Mecdī: Ḳalemiyye ṭarzında Şemʿiyye dimişdür. El-ḥaḳḳ maḳbūl-ı ṭıbāʿ ḫūb-maʿnālar īcād u iḫtirāʿ itmişdür. Bir iki fuḳarāt ol risāledendür…

Mahremī: Baḥr-ı Ḫüsrev ü Şīrīnde Şeh-nāme dimişdür.

Mehemmed Efendi: ʿUlemā-yı Mıṣrdan Şeyḫ ʿAlī El-muḳaddesīnüñ taṣḥīḥ-i ḥurūf-ı ṣādda taṣnīf itdügi risāle bu vechle taḳrīż-i taḥrīr ü tasṭīr buyurmışlardur.

ʿArabiyye : Kitābun kāmilü'l-irşād hādin

İlā āḫiri'l-emānī ve'r-reşādi

Mehemmed (3): Bu fenne daḫı āzmāyiş-i ṭabʿ itmekle nice defʿa dest-i gevher-efşānından le'ālī-i manẓūm u menşūr mermī vü melfūẓ olmışdur.

Muḥyī Efendi: Kelimāt-ı bī-ḥadd ü kerānı ve müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur.

Muḥīṭī: Eşʿār-ı bī-ḥadd ü ḥisābı medḥ-i meşāyiḫde Tuḥfe baḥrında bir kitābı vardur. Bu bir iki ebyāt ol kitābdandur.

Der-ḥaḳḳ-ı Monlā Cāmī:

Rişte-i naẓma geçüren sübḥayı

Şehr-i vücūda getüren tuḥfeyi

Maʿnāların bāde-i gül-fām iden

Cins-i terākībi aña cām iden

Müslimī Efendi: Müretteb ü mükemmel Dīvānı Türkī vü Fārisī ebyāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Mesīḥī: Dīvān-ı leṭāfet-ʿunvānında cemʿ olan ḫayli maʿānī bir dīvānda müctemiʿ ve semā-yı ṣaḥā'if-i ebyātında nümāyān olan kevākib-i ḫayālāt bir yirde mültemiʿ olmamışdur dinilse bedīʿ degüldür.

Mustafa (2): Aḫlāḳü's-salṭanat adlu bir kitāb-ı belāġat-niṣāb te'līf itmişlerdür. Ol kitāb-ı müsteṭābda iẓhār-ı yed-i beyżā idüp vāżiʿ-i ḳavāʿid ü ḳavānīn-i fenn-i inşā ve rāfiʿ-i mebānī-i üslūb taḥrīr ü imlā olduḳların aʿlām u ibdā itmişlerdür. Ve Ḳalemiyye ṭarzında Risāle-i Şelciyyeleri ve daḫı niçe resā'il ü maḳālāt-ı

marażiyyeleri vardur. Ṭabīʿat-ı şiʿriyye ve selāḳat-ı naẓmiyyeleri nihāyetde ʿālī vü şāmiḫ olmaġla ḥayret-fezā-yı erbāb-ı ʿuḳūl olan ṣaʿb u düşvār vādīlerde māhir ü rāsiḫdür. Cümleden mecmūʿa-i mekārim ü meʿālīye dībāce olup sulṭān-ı ʿulemā vü muʿallim sulṭān olan Ḫᵛāce Efendi Ḥażretlerine didükleri ḳaṣīde-i muḫteriʿalarıdur. El-ḥaḳḳ bu ḳaṣīde-i bī-mis̱āle naẓīr olmaḳ emr-i muḥāl ve bu ṭarz-ı naġzda bundan özge kelām u maḳāl dinmek maḥż-ı ḫayāl idügi maʿlūm u meczūb-ı ehl-i kemāldür. Ḥattā bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre irsāl itmişlerdür. Bu ebyāt ol ḳaṣīdedendür.

Şiʿr : Bir gice ṭoġdı gördüm māh-ı nihān saʿdı
Çekmiş felek niḳāba mihr-i cihān saʿdı
Encüm-i sipāhi ḳonmış ṭolu hep menāzil
Ṭāḳ-ı sipihre çıḳmış gör Ferḳadān-ı saʿdı

Muʿammāyī: Ḫulāṣa-i selāṭīn-i rūzgār uve naḳāve-i ḫavāḳīn-i sipihr-iḳtidār ḫūrşīd-i rūşen reʾy-i cemşīd-i memālik-ārāmı ḳurre-i bāṣıra-i kāmkārı ġurre-i nāṣıya-i cihāndārı şāh-ı Zuḥal-maḥall Sulṭān Selīm ol tesḫīr-i memālik-i Īrān ve żabṭ-ı bilād-ı Āẕerbāycān itdükde ol diyāruñ her fennde ṣāḥib-i iştihārların ser-nigūn itmişler idi. Ol es̱nāda diyār-ı ʿAcemden muʿammā-gūy ve muʿammā-güşā baʿż-ı aṣḥāb-maʿārif gelüp muʿammāları meşhūr u şāyiʿ ve maṭlaʿ-ı ḳabūl-ı ḫalḳ-ı cihāndan mānend-i ḫūrşīd-i raḫşān ṭāliʿ olmış idi. Muʿammāyı mezbūr daḫı ol eyyāmda şāh-ı mezbūruñ nāmına Muʿammā Risālesi virdükde memālik-i maḥrūsalarında daḫı bu fennde ṣāḥib-iʿtibār u iştihār kimesneler ẓāhir ü bedīdār olduġına ġonçe-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ḫurrem ü ḫāndān olup mezbūra üç yüz filori inʿām u iḥsān itmişdür.

Muʿīdī: Zebān-ı Türkīde Ḫamse diyen şuʿarādandur.

Müʾmin: Ve biri daḫı bu idi ki her gice ol şebden zemān-ı ʿaşāya dek Dīvān-ı eşʿārını evvelinden āḫirine dek oḳuyup bilā-teşbīh muvāẓıb-ı evrād gibi terk itmek muḥāl idi ve biri daḫı ol idi ki zuʿmınca pādşāhzāde geçüp ceddüm Keferebegleri

içre meşhūr ve ol ḳavm-i meş'ūm u menfūr miyānında Sāfūr dimekle mezkūrdur dir idi. Ḥattā Şeh-nāme baḥrında Sāfūr-nāme dimişdür. Ṣıfat-ı cengde bu beyt ol kitābdandur.

Beyt : Ney-i nīze irdükçe ṣarṣar-miṡāl

Söyinürdi ḳandīl-i ʿömr-i ricāl

Münīrī: Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur.

Mīrzā Mahdūm: Bu deñlü kemālāt u feżā'ilden fażla laṭīf eşʿārı ve maḥbūb u merġūb güftār-ı belāġat-şiʿārı müretteb ü mükemmel Dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel kelimāt-ı feṣāḥat-ʿunvānı vardur.

Mīrī: Müretteb ü mükemmel Dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel ebyāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Mīrī (2): Meḥemmed ʿAṣṣāruñ Mihr ü Müşterīsin terceme idüp bilā-ziyāde ve lā-noḳṣān terceme idüp kitāb-ı mezbūra nesne ziyāde itmedüm diyü iftiḫār iderler idi... Mihr ü Müşterīdendür ki terceme buyurmışlardur.

Ṣıfat-ı Şitā: Düşmişdi yola ṣular mermer

Geçemezdi ṭayanmadın ṣarṣar

Ṣıfat-ı Esb: Ditrer idi cibāl umar ḳısraḳ

Çarḫ sincābī giymiş idi veşşaḳ

Der-ṣıfat-ı Esb: Çarḫveş dönmegle iderdi hücūm

Olsa da yiri noḳṭa-i mevhūm

Meylī (2): ...taḥrīrāt-ı laṭīfe ve mü'ellefāt-ı şerīfesi gibi delā'il-i ḳāṭıʿa ve berāhīn-i sāṭıʿa ile müdellel ü müberhen...

Meylī (2): Kitāb-ı Hidāyeye hidāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī ile bir şerḥ-i taḥrīr itmişdür ki ġāyetde maḳbūl u merġūb ve nihāyetde pesendīde vü ḫūb olup şürūḥ-ı muḳaddemeyi aḥkām-ı pīşīn gibi mensūḫ itmişdür. Şerrāḥ-ı eslāfuñ itdükleri ʿuḳūd-ı vāṡıḳatü'l-ʿuhūdı bir sözle mensūḫ ḳılmışdur ve Şerḥü'l-miftāḥa taʿlīḳaları va Ṣadrü'ş-şerīʿaya ḥāşiyeleri ve Şerḥü'l-mevāḳıfa daḫı taʿlīḳāt-ı laṭīfeleri

her fennden niçe resā'il-i şerīfeleri vardur. Her biri maḳbūl-ı erbāb-ı enẓār olup efāżıl-ı rūzgār miyānında iştihār bulmışdur.

Necātī: Gencūr-ı künūz-ı ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn... ḫātem-i fażl u kemāl-nigīn ve nigīn-i ḫātem-i fażl u yaḳīn olup Ḫātemī maḫlaşı ile meẕkūr olan merḥūm u maġfūr Mü'eyyedzādenüñ nām-ı pür-ʿunvānına tertīb-i Dīvān eyleyüp maẓhar-ı elṭāf u iḥsānı olduḳdan ṣoñra...

Necāhī: ʿAsākir-i cerrār eşʿār-ı bī-şümārınuñ baʿżı mülket-i ḳabūle necāḥ u ẓafer bulmışdur.

Nesīmī: Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur.

Nişānī-i Sānī: Mü'eşşir-i vāḥidüñ āşārı müteşābih idügi ẓāhir ü bāhirdür dirler idi.

Nazmī: Şuʿarā-yı zemān tetebbuʿ idüp didükleri ġazeliyyātı neẓā'ir ile cemʿ idüp her birine kendüsi daḫı naẓīre diyüp ẕikr olınan Sulṭān-ı Sikender-naẓīre şunmışdur.

Naṭī: Ferruḫ u Gül-ruḫ nām baḥr-ı remelde bir naẓm-ı be-nāmı vardur.

Naʿīmī: Niçe müddet ḳassāmı ve nā'ib-i aḥkāmı olmaġla bī-ḥadd ü ḥisāb resā'il ü kitāb cemʿ itmiş idi.

Mıṣrāʿ: Şu enīs-i kitābhā-yı nefīs

fehvāsı üzre muṭālaʿa-i kütüb-i ʿirfānı ṣoḥbet-i yārāna degişmez ve necm-i ṭabīʿinüñ iḫtilāṭ-ı iḫvān-ı zemān ile yıldızı barışmaz idi.

Nūrī (2): Cümleden Yaḥyānuñ Gencīne-i Rāz kitābına ẕeyl nāmına Sebʿa-i Seyyāre nām iki biñ beyt bir kitāb taḥrīr itmişdür. Yine Gencīne-i Rāz baḥrında ki Sübḥa-i Cāmı baḥrıdur. Ol kitābuñ evvel beyti budur.

Şiʿr:

Ḥamd ile olsa eger naẓm-ı kelām
Bismil ile bulur ol ṭarz tamām
Cehd idüp derc ide gör bunları sen
Pür-leṭā'if ola tā naẓm-ı süḫan

Nat-ı Resūl yine ol kitābdandur.

Şiˁr : Muˁcizātına anuñ ehl-i seyr

Yazdılar niçe mücelled defter

Ḥilye vü sīretine cüssem füḥūl

Getürüp niçe ḥadīs̱-i maḳūl

Meẕkūr kitābı dil-bere teşbīhde bu beytler andandur.

Zīver-i ḥüsn ile maḥbūb-mis̱āl

Ehl-i dil bulsa ider ˁarż-ı cemāl

Gerçi kim cāmesi Rūm üslūbı

Reviş-i ṭarz-ı ˁAcem maḥbūbı

Nevˁī: Mürettеb ü mükemmel Dīvān-ı belāġat-ˁunvānı ve ṣaġīr ü kebīr miyānında şöhret-peẕīr olmış ās̱ār-ı bī-ḥadd ü kerānı vardur.

Nihālī: Ehācī vü hezeliyyātı bī-ḥadd ü şümārdur. Ol türrehātı īrād ile ıṭnāb u iks̱ār olınmadı.

Niyāzī: Lākin şimdi olan taṣnīfāt u murabbaˁlara nisbet taḳvīm-i pārīne maḳūlesi olmışdur... Āl ile benüm göñlüm alan yārüñ elinden murabbaˁı daḫı bunuñdur.

Niyāzī (2): Türkī vü Fārisī ġazeliyyāt u ḳaṣā`id-i bī-kerānı ve şehenşāh-ı mezbūrın nāmına mürettеb ü mükemmel Dīvānı vardur. Aḥmed Paşanuñ eks̱er-i ḳaṣā`idi aña cevāb olmışdur. Mürūr-ı dühūr ve kürūr-ı īˁṣār u şühūr ile şāˁir-i mezbūruñ kelimātı nesyen mensiyyen olup...

Niyāzī (3): ...müzeyyen ü muvaşşaḥ ḳalā`id-i kütüb ü esfār baˁż-ı ās̱ārı vardur.

Vālihī (2): Mürettеb ü mükemmel Dīvānı muṣannaˁ ü muḫayyel kelimāt-ı belāġat-ˁunvānı vardur. Eşˁār-ı pür-ṣafāsı bir dil-ber-i raˁnādur ki ḫalḳ-ı ˁālem cemāl-i bā-kemālinüñ ḥayrān u vālihi ve cümle-i erbāb-ı dil ḫaṭṭ u ḫāl-i bī-mis̱ālinüñ ve dāl-i kākül-i ˁanber-tims̱ālinüñ ḥāyim ü vālihidür.

Vālihī (3): Laṭīf tārīḫleri vardur.

Vālī: Maḳbūl u memdūḥ eşʿār u ebyātı ve muşannaʿ ü muḫayyel muʿammeyātı ve manẓūm baʿż-ı kitāb-ı belāġat-āyātı vardur.

Vücūdī: Ḫayāl ü Yār adlu bir kitāb dimişdür. El-ḥaḳḳ naẓm-ı ḫūb ve kitāb-ı merġūb maʿnāsı ḫayāl gibi daḳīḳ ve elfāẓı rūy-ı yār gibi maḥbūbdur. Bu bir iki ebyāt ol kitāb-ı müsteṭābdandur. Sebeb-i teʾlīf ü medḥ-i vālid-i şerīfde şıfat-ı bahārda dimişdür.

Şiʿr : Yine ol ḫāliḳ-i zemīn ü zemān

Ḳıldı bāġ-ı cihānı ḥaşr nişān

Olup āvāz-ı raʿd nefḫa-i şur

Çıḳdı yirden çemen çü ehl-i ḳubūr

...Ve (ḥażret)-i vālid-i feżāʾil-şümūlden ki ḥāvī-i fürūġ u uşūl cāmiʿ-i maʿḳūl u menḳūldur tenḳīḥ-i delāʾil ve tevżīḥ-i mesāʾil ve taşḥīḥ-i nuḳūl içün ʿilm-i uşūlden Manşūr-ı Ḳaʾānı nām kitāb-ı pür-ʿunvānı istidʿā itdükde ṭūṭī-i ṭabʿ-ı şekker-ḫāsı bu ebyātla gūyā olmışdur .

Menār-ı şemʿ-i fażluñdan idelden iḳtibās nūr

Uşūl ile dil oldı naġme-sāz bezm-i rūḥānī

(...)

Sırveş ṭabʿını İbn-i Melekle ide hem-sāye

ʿİnāyet ḳıl Vücūdī felege Manşūr-ı Ḳaʾānı

Ve bu ebyāt-ı bī-naẓīr ü hemāl ḥasb-i ḥāl nām kitāb-ı belāġat-intiẓāmuñ şıfat-ı besmele-i şerīfede olan kelimāt-ı bī-misālindendür.

Ebyāt : Dīde-i ʿibretle naẓar ḳıl aña

ʿĀlem-i esmāya odur reh-nümā

Ḳavs-i ḳażādeye o bir tīrdür

Ḥalḳa-i mīmi aña zehgīrdür

Visālī: Müretteb Dīvānı ve esāmī-i benī nevʿ-i insāndan her ismde ḥurūf-ı hecā tertībi üzre ġazeliyyātı vardur.

Vusūlī: Bu eyyāmda İmām Ṭarṭuşīnüñ Sirācü'l-vehhāc nām kitābını terceme idüp ol ʿarūs-ı ḥacle-i kemāli ḥallī vü ḥulel-i ʿibārāt-ı şerīfe vü istiʿārāt-ı laṭīfe ile müzeyyen ü muḥallā ḳılmışlardur ve ol şāhid-i raʿnāya libās-ı Rūmı giyürmekle cemāl-i bā-kemāline ḥüsn ü bahā virmişlerdür. Bu fennde daḫı nihāyetde iḳtidārı ve ṭabʿ-ı fezā'il-pīşelerinüñ bu vādīde daḫı çoḳ āşārı vardur.

Vusūlī (2): ...müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur ki ol Dīvān-ı meʿālī-i ʿunvānda ḫayli maʿānī-i kemāl ile müctemiʿ olmağla nevbet-i Ḫüsrevī-i Ḫāḳānī urmışdur.

Hāşimī: Medḥ-i āşār-ı bā-revāsı ıṭnab u ikşār-ı kelāma muḥtāc degüldür.

Hüdāyī: ...ṣāḥib-i Dīvān-ı şāʿir-i sāḥirdür.

Hilālī: Müretteb ü mükemmel Dīvānı ve muṣannaʿ u muḫayyel kemālāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Hilālī (2): Zemānında hilāl-i maḳāli bedr olmış ve ḥālince ol eyyāmda nām u ḳadr bulmış Dīvānını tertīb ü tekmīl eylemiş lākin bedr-i vücūdı ufḳ-ı ḥadden ġārib ve āşār u ebyāt perī gibi gözden ġā'ib olmışdur.

Hevāyī: Gülistān u Būstānı geregi gibi şerḥ idüp şerāḥiden Sürūrī ve Şemʿīnüñ kelāmını şāhid-i rūz gibi cerḥ idüp Gülistān-ı maʿārif ve Būstān-ı leṭā'ifde envāʿ-ı elvānla müzeyyen ü munaḳḳaş bir çarḫ-ı felek ṭarḥ binā eylemişdür.

Mıṣrāʿ: Ṣad-hezārān āferīn üstādına

... Ṣadrü'ş-şerīʿaya ḥāşiye taḥrīr eylemişdür.

Hümāmī: ʿAcem Hümāmīsinüñ Hüner-nāmesin terceme itmişdür. ʿAvām içinde meşhūr olan manẓūm nāmeler mezbūruñdur. Nitekim dimişdür.

Şiʿr:

İlā serv-ḳadd ü lāle-peyker
Mübārek ṭāliʿ ü ferḫunde-aḫter
Yañağı ġonçe-i bāġ-ı leṭāfet
ʿİẕārı verd-i gülzār-ı ṭarāvet

Yedi iḳlīm-i ḥüsnüñ şehr-yārı

Ṭoḳuz meydān çarḫuñ şeh-süvārı

Yetīm: Āḫir nafaḳa-i evlād u ʿiyāle ḳādir olmayup nihāyetde sūy-ı ḥāle mübtelā olduḳda ʿarż-ı ḥāli içün manẓūm bir risāle diyüp ṣāḥib-ḳırān-ı deryā-nevāle ṣunduḳda ġarḳ-ı deryā-yı iḥsānı ve maẓhar-ı elṭāf-ı firāvānı olmala silaḥdār bölügine geçüp yine kemā-kān bendegān-ı ṣāh-ı maʿdelet-ʿunvāndan olup emṣāl ü aḳrānı içre nām u nişān buldı. Bu bir iki ebyāt-ı belāġat-simāt ol risāledendür.

Şiʿr : Bā-ḫuṣūṣ ol şeh-i cihāndāruñ

Baḥr u ber pādṣāhı ḫünkāruñ

Āb u ecdādı ḫidmetinde peder

Ṭurnacı başı idi pür-şeh-per

(...)

İntiẓām-ı kelāmın eylese gūş

Ravżasında Niẓāmī ide ḫurūş

Āḫir ṣūret-i meʾmūlı ḥasbü'l-mesʾūl āyīne-i taṣṣavvurında nümāyān ve āftāb-ı emel ü recāsı maṭlaʿ-ı ṭaleb ü istidʿāsından muḳteżāsınca lāmiʿ ü ʿiyān olmayup sefer-i hümāyūna ḥāżır olmamaḳ töhmeti ile ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup bī-ser ü sāmān dürr-i yetīm gibi süfte-dil hezār-miḥnet ü kürbet ile pāy-der-gil ḳalmış idi... Merḥūm Seyyid ʿAli Çelebi şināver-i sefer-i deryā emīr-i kebīr-i baḥr-ı ʿaṭā Ḳapudān Paşa terbiyet itmekle ol daḫı meyl ü raġbet ve luṭf u şefḳat gösterüp bir cāriye-i ḥüsnā ile beş aḳçe iʿṭā idüp naẓm-ı fütūḥāt u ġazavātını recā itmiş idi. Ol daḫı Maḫzenü'l-esrār baḥrında naẓm-ı ābdāra şürūʿ u ibtidā idüp iki biñ miḳdārın didükde mezbūr Ḳapudānuñ keştī-i ḥayātı ġarḳāb-ı memāt olup emr-i Ḥaḳḳ ile bād-ı belā yaparaḳdan geldükde ol ebyāt-ı belāġat-intiẓām itmām u iḫtitām bulmadı. Bu bir iki ebyāt ol kitāb-ı belāġat-āyātdandur.

Şiʿr : Cünbüş idüp lücce-i deryā-yı ʿışḳ

Eyledi murġ-ābını gūyā-yı ʿışḳ

Bāġda vü rāġda ırmağlar

Kūyuña yüz sürmegiçün çağlar

Bu daḫı berş ü afyon ekl idenler ḥaḳḳındadur.

Şiʿr : Berş ü afyon ekl idenler Ḥaḳ budur

Kiẕb ü fiʿl-i nā-pesend itmekdedür

3- BEYİT, MATLA, GAZEL, KASİDE, RUBAʿĪ, MURABBA, MUHAMMES, TAHMİS, MÜSEDDES, TERCİ-BEND, KITʿA, TARİH, MUʿAMMA VE MERSİYELERİN YAZILIŞIYLA İLGİLİ BİLGİ VE TANITMALAR

Tezkire'de genellikle beyit, matla, gazel, kaside rubaʿī, murabba, muhammes, tahmis, müseddes, terciʿ-bend, kıtʿa, tarih, muʿamma ve mersiyelerin yazılış zamanı ve sebebi belirtilmiştir. Tezkirecinin verdiği bilgilerde, şiirin dilini, asıl kime ait olduğunu, kime takdim edildiğini, kimin hakkında ve kimden etkilenerek yazıldığını, şairlerin birbirleriyle olan münasebetlerini, düşüncelerini, yaşadıkları bir takım durum ve olayları, gönül maceralarını, şiirin yazımında padişah veya devlet adamlarının her hangi bir etkisinin, katkısının olup olmadığını, şiirin yazımıyla elde edilen sosyal ve ekonomik durumlardaki iyileşme veya kötüleşmeyi vb. bulmak mümkündür. Tezkire'de yazılış zamanı, sebebi, kimin hakkında olduğu belirtilen buna karşı nazım şekli ile alakalı bilgi verilmeyen şiirler de vardır.

İshak Çelebi: ...Sulṭān Selīm Ḫan... ʿArabistān fetḥinde iken işġāl-i salṭanatdan kelāl ve tedbīr-i aḥvāl-i mülk ü milletden melāl geldükde tenşīṭ-i ṭabʿ u teşḥīẕ-i ḫāṭır içün envāʿ-ı maʿārifde rāsiḫ ü māhir bir ḳaç kimesne ṭaleb itdükde erkān-ı devlet ve aʿyān-ı ḥażret merḥūm-ı merḳūmı ve Ġalaṭa ḳāḍısı Burusalı Nihālī Caʿfer Çelebiyi ve Miḫālic ḳāḍısı Köse Bozanı taʿyīn idüp yat u yaraḳların görüp ḥużūr-ı şāha gönderürler. Bunlar daḫı varup pādşāh-ı gerdūn-vaḳār seyr ü şikār üzre iken billerinde ḳılıclar ve ālāt ü esbāb-ı sefer ile el öperler. Pādşāh-ı mirrīḫ-ġażab bunlaruñ terk-i edeb itdüklerine ġażbān olup ḳatllerine fermān ider. Āḫir ol pādşāh-ı saʿādet-istīnās... ʿafv ider. Anlar bu ḥālden ġāfil ü ẕāhil İsḥaḳ Çelebi dest-būs-ı Sulṭānīde Caʿfer Çelebinüñ taḳaddüminden müteʾeẕẕir ü dilgīr olup bu beyti dir.

Beyt : El öpmekde bugün bizümle Caʿfer
Öñüm aldı ayağı yeyni çıḳdı

Ümīdī: Bir dellāk-ı sīm-endāmuñ ʿışḳ u ġarāmı ile miẟāl-i ḥammām eşk-i çeşmi rīzān ve sūz-ı derūnı ile sīne-i maḫzūnı sūzān oldukda bu beyti diyüp dīvār-ı ḥammāma yazmışdı.

Şiʿr : N'ola ol sīm-ten dellāke naḳd-i eşki ḫarc itsem

Meẟeldür ey Ümīdī çünki ḥammāma giren derler

Enverī: Merḥūm Sulṭān Süleymān... sene sitt ve erbaʿīn ve tisʿāmi'ede şehzādelerin sünnet itdükde gice ile āteş-bāzlıḳ iderken bu ebyātı diyüp oḳurdı.

Şiʿr : Saña nisbet ey şāh-ı ʿāli-cenāb

Yediḳulle dizdāndur āfitāb

Öpe öpe pāyuñ eyā şeh-süvār

Ayaḳlandurupdur işini rikāb

Getürdi eyā meh-liḳa Enverī

Belā şehri içre iki çeşme āb

Basīrī: Evvel Rūma geldükde Mü'eyyedzāde ḳāżīʿasker iken Başīrī mezbūrdan bir ʿaskerī tevliyet ṭaleb idüp virmekde ve merḥūm-ı merḳūmdan şefḳat bir marażdur ol maraż bize ʿārıż olmışdur didügin istimāʿ itdükde bu beyti dimişdür.

Beyt : Manṣıb-ı vaṣlın dirīġ eyler bu ben üftādeden

Dil-berüm bī-raḥmuñ olmış Mu'eyyedzādeden

Cāmī: Ol eẟnāda Ġalaṭa boġazında bir keştī batmış idi. Anı çıḳarmaḳ içün büyük urġānlar baġlamışlar idi. Şuʿarādan birisi bu beyti dimişdür.

Beyt : Şol batan barçaya ṭaḳılan yoġın urġānlara

Luṭf-ı ṭabʿından efendüm kākül-i dil-ber dimiş

Merḥūm-ı mezbūr daḫı muḳābelede bu beyt ile cevāb virmişdür.

Beyt : Dil keştīsine barça diyen Türke ne dirsin

Urġāna ṭaḳılup anda hemān anı aşaydı

Hāce Çelebi Efendi: Merḥūm Sulṭān Süleymāna taḥrīr itdükleri nāmede bu beyti dimişdür.

Şiʿr : Ḥaḳḳā naẓar-ı şāh-ı cihān-ı ḥaḳ-bīn est
Rā`yeş sened-i şerʿ ü ʿimād-ı dīn est
Nezd-i ʿuḳalā īn meşel-i dīrīn est
Her kār ki Ḫüsrev be-koned Şīrīn est

Ve lehū : Ḳullaruñ ḫāce-i hicrāna esīr eyleyeli
Ey efendüm ḳuluñum dimege ḳorḳar oldum

Zeynī: Baʿż-ı ekābir Burusadan bir yaşdıḳ irsāl itdükde begenmeyüp bu beyti göndermişdür.

Şiʿr : Efendüm baña göndermiş munaḳḳaş bir ʿaceb yaşdıḳ
Ne yaşdandıḳ ne ḳullandıḳ ne ṭoldurdıḳ ne ḫōd başdıḳ
Anı ḳullanmayup aṣlā temāşā ecliçün ḫalḳa
Ev ortasına bir iple ḳatı muḥkem çeküp aşdıḳ

Sücūdī: Bu beyt ile vezīr-i merḳūmdan Ḳalḳandelen ḫarācın ṭaleb itmişdür.

Beyt : Bükmeden ḳaddümi yā gibi cefā ḳılıcı çarḫ
Gönder oḳ gibi şehā bendeñi Ḳalḳandelene

Şāvur: Kendüsi ʿārec olup ḫalḳ aña ṭaʿn u taʿbīr itdüklerinde ʿöẕr-i leng idüp bu beytle cevāb-ı ṣavābı taḳrīr itmişdür.

Beyt : Ṭaʿn eyler imiş baña ayaḳsuz diyü cühhāl
N'ola ayaġum yoġ ise her fende elüm var

Şīrī (2): Ve Ḥayretī-i ʿAcemüñ bu beytine cevāb virmişdür.

Beyt : Ceng-i şāhī bā-ḳızılbaş ez-ser-i nādānīst
Her kucā dīdīm yek şāhī be-dih ʿOsmānīst
Ḥayretī güft est yek şāhī be-dih ʿOsmānīst
Men hemī bīnem ki dih şāhī be-yek sulṭānīst

Vāḳiʿ-i ḥāl budur ki beyt-i mezbūr Fużūlīnüñdür. Ḥaṭṭa (ḥażret)-i vālid-i mācid cevābında dimişdür.

Beyt : Tercīḥ-i Rāfiżī ki muḫanneş çü lülüest

Ber-seniy-i ḥuceste-nihād ez-Fużūlīest

Sinān Efendi: Oğullarından birisi vefāt itdükde bu beyti dimişdür.

Ḫūn-ı cigerle besledügüm göz yaşını yār

Ṣaldı ayaḳlar altına andan ne vechi var

Şānī (7): Ve mezbūr Mihrīnüñ beytini bu vechle dimişdür.

Beyt : Naḳş-ı nigārında naḳḳāş-ı Çīn

İbn ʿAlī Aḥmed-i ḳāḍī nigīn

Şeyhī (2): Cümleden biri oldur ki Paşa Çelebi nām müderrisden bir dānişmend Ḥarizme Şücāʿ dimekle maʿrūf monlāya varduḳda bu beyti dimişdür.

Beyt : Paşanuñ iştihāsı ḳıl ḳaparken

Benüm cānum Ḥarizmāyı n'idersin

Ve Ḫāce İlyās oğlı İlyās Çelebinüñ ḫissetinde bu beyti dimişdür.

Beyt : İlyās Çelebi ṣoḥbet içün bir ciger almış

Gelsün beri meydāna kimüñ kim cigeri var

Sadrī: Kendüsi ḥikāyet iderdi ki Yalaḳ Muṣṭafā Yūnus Paşa bāğçesin alup vezīr-i aʿẓam olan Ayas Paşayı ol ravẓa-i behişt-ṣıfatda daʿvet idüp żiyāfet itdügi münāsebetle bu beyti didüm diyü mübāḥāt iderdi.

Beyt : Ṣunma raḳībe ġabġabuñı ey Mesīḥ-dem

Kāfir iline düşmesün ol sīb-i müslimi

Sunʿī: Sulṭān Bāyezīd Ḫan oğullarından Sulṭān Maḥmūd Mağnisada Şehzāde iken Necātī Beg nişāncı ve Ṭāliʿī defterdār Ṣunʿī Dīvān kātibi idi. Ḥattā Ṣunʿī-i mezbūr ol zemānda baʿż-ı āmālinden ḫāʾib ü ḫāsır olduḳda bu beyt-i bī-naẓīr maşrıḳ-ı żamīrinden ṭāliʿ ü ẓāhir olmışdur.

Beyt : Ṣunʿī ḳulını tīz oñarurdı Necāti Beg

İllā n'idem ki Ṭāliʿī itmez muʿāvenet

Gubārī: Ol esnāda ḥücerāt-ı Vefāda sākin iken bu beyti dimiş idi.

Beyt : Ser-i kūy-ı Vefānuñ ḫāk-sārı

Ayaḳlar ṭoprağı yaʿnī Ġubārī

Gazālī: Āḫir şehenşāh-ı merḳūm ṭutılup ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān ve aʿyān u erkānı erkān-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı gibi mütedāʿī vü vīrān olduḳda Ġazālī hevā-yı manṣıbdan ferāġat ve Burusa ḳurbında Geyikli Baba nām ḳaryenüñ zāviyesinde ḫidmet-i meşīḫat ile ḳanāʿat idüp bu beyti dimişdür.

Beyt : Ḫayāl-i çeşm-i āhūlarla her-bār

Geyikli Babaya döndük be-hey yār

Fedāyī: Ḥālā ağa-yı ʿālī-ḳadr ʿālem-i luṭf u mekārimde raḫşende bedr-i ṭāvus-ı riyāż-ı ḫuld-ı berīn serv-i ser-efrāz-ı gülistān-ı luṭf u temkīn muḳarrebü'l-ḥażreti'l-ʿaliyye ḥālā ḳapu ağası olan Ġazanfer Ağanuñ medḥ ü taʿrīfinde bu ebyātı dimişdür.

Şiʿr : ʿIẕāruñla laʿlüñdür ey ġonçe-i ter

O nūr-ı mücessem bu rūḥ-ı muṣavver

Fikrī-i Diger: Merḥūm ʿUbeydī Zağra ḳāḍīsı olduḳda bu beyti dimişdür.

Beyt : Maʿrifetle yine bir maʿnālı yir almışsın

Ḳılıcuñ ile Zağra ḳāḍīlığın çalmışsın

Kıyāsī: Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde niçe müddet ḳāḍī nā`ibi olduḳda bu beyti diyüp āyende vü revendeye oḳurdı.

Şiʿr : Ḳıyāsī ṣanma ḳāḍī nā`ibidür

O ḳāḍī bil ki ḳāḍī nā`ibidür

Mevlānā Lutfī: Ol şīr-i dilīri muḳayyed zencīr idüp mānend-i Yūsuf ol ẕāt-ı feżā`il-i meşḥūrı maḥbūs u mescūn itdüklerinde Sulṭān Bāyezīde gönderdügi ebyātdandur.

Beyt : Öldürmeyince mihr ü vefā itmezüm dimiş

Ger eyler ise mihr ü vefā öldürüñ beni

Merāmī: Şāmī nām dil-ber-i sīm-endām ḳamervār ufḳ-ı şāmdan ṭāliʿ ü şāriḳ olup menzil-be-menzil ḥareket ü seyr iderek Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeyi rūy-ı bī-

naẓîr ü ḳarîni ile reşk-i sipihr-i berîn idüp bülbülān-ı gülistān-ı belāġat ol zemānda ġazel-serālıḳlar ve ṭūṭiyān-ı şekkeristān-ı feṣāḥat ol eyyāmda şekker-ḫālıḳlar itdüklerinde mezbūruñ bu beyti ḥüsn-i ḳabūl ile manẓūr olmış idi.

Beyt : Geldi iḳbāl ile başdı yüzümüz üzre ḳadem

Eyledi Rūmı müşerref o cevān-ı Şāmî

Mü'min: Bu ʿimāretüñ aşı żımmında bu beyti dimişdür.

Beyt : Birincinüñ ṣorarsañ dānesini

Siñirmek muʿcize yutmaḳ kerāmet

Nūrî (3): Merḥūm Ḫayrü'd-dîn Paşa Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede Çitli Ḥammāmı dimekle be-nām u meşhūr ḫāṣṣ u ʿāmm olan ḥammāmı ki ḳubbe-i sipihr-i mînā-fām aña ḳāş ferş olaydum diyü reşk iderdi ve mihr ü māh ol ḥammāma cām olmaḳ şevḳıyla lü'le-i dîdesin pür-eşk ider idi binā itdükde ol zemānda olan şuʿarā-yı belāġat-ṭırāz ḥammām-miṣāl ol ḥammām-ı bî-enbāzuñ ṣāḫsār-ı medḥ ü ṣenāsında āşiyān-sāz olduḳda şāʿir-i mezbūr daḫı medḥ-i ḥammām-ı meẕkūrda niçe ebyāt diyüp eṭrāfına ḫaṭṭ-ı celî ile yazdurup bu beyti daḫı ḳapu üstine kitābet olınmış idi.

Beyt : Gülşen-i cennetde kevṣer isteyen ġılmān ile

Mîr-i baḥruñ Nūriyā seyr eylesün ḥammāmını

Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ sitem-i ẓarîfliği ṭutup... ḫaṭā-yı ʿaẓîmdür diyü bu rubāʿiyi dimişdür.

Rubāʿî: Seçmeyen ḫar ḥamîmi kevṣerden

Lāyıḳ olmaz pesend-i ḫilʿatine

Nūriyā cāme-kānı ṭutdı ḳoḳu

Yüri aş bunı nūra ḫalvetine

Vālihî (3): Ṣanāyiʿ-i lafẓiyyeye mā'il olmaġın bu beyti tamām begenürdi.

Şiʿr : Sulṭān-ı gül zi-ġonçe hemî zād ziyed zūd

Peyk silāḥdār veş bād be-yed būd

Ve lehū : Nāy-ı ecvef eşer-i ʿillet efġānumdur

Serv-i nāḳış rūşen-i kebk ḫırāmānumdur

İshak Çelebi: Keẕālik ol arāżī-i muḳaddeseye vāṣıl ve Medīne-i Şām-ı saʿādet-iḫtitāmla dāḫil olmaġa ḳarīb olup Ṣāliḥiyye nām mevżiʿ ẓāhir olıcaḳ ol taṭayyure naẓīre yüzinden bu maṭlaʿ daḫı kendülerinden ṣādır olur.

Maṭlaʿ : Cennet ḳoḳusı gelmege başladı meşāma

İrişe gibi ḳāfilemiz menzil-i Şāma

Hasan Çelebi: Baʿż-ı aṣḥāb-ı ḫayret ü şuʿūr bu maṭlaʿ-ı meşhūr mezbūruñdur. Yaḥyā alup ġazel itmişdür dirler.

Şiʿr : Yoluña virmez isem baş u cānı gösgötüri

Benümle ḳorḳud efendi cihānı gösgötüri

Semāʿī: Bir dil-ber-i serv-ḳadd vaṣfında bu maṭlaʿ-ı maṭbūʿı ḫayli ser-āmeddür.

Hīç olamı cān u dil elden ḳoya dāmānuñı

Ey sehī-ḳāmet boyuñca görmüşüz iḥsānuñı

Şāvur: Bu maṭlaʿ-ı maṭbūʿ anuñdur. Mıṣrāʿ-ı evvelin taġyīr idüp Raḥmī almışdur.

Beyt : Ṭolup gül yüzlü dil-berlerle meclis döndi gülzāra

Güle yir yoḳ meger yapışduram penbeyle dīvāra

Ulvī: Baʿdehū Ṭuraḳ Çelebi İstanbula gelüp murġ-ı rūḥ-ı cennet-āşiyānı gülistān-ı cinānda mekān idüp ser-ḫayl-i şehīdān olduḳda ʿUlvīnüñ bu maṭlaʿı dāstān olmış idi.

Naẓm : Dil ḫarābe varıyor sīneye cānān gelsün

Şehri ḫālī ḳomasun taḫtına sulṭān gelsün

Vehhābī: Bu maṭlaʿı Gölḥiṣārda ḳāḍī iken dimişdüm diyü işʿār iderdi.

Ve lehū: Şehā tā meskenüm sensüz diyār-ı Gölḥiṣār oldı

Göl oldı gözlerüm yaşı baña ol göl ḥiṣār oldı

Mihrī: İskender nām bir dil-ber-i sīm-endāmla töhmet itdüklerinde bu maṭlaʿı dimişdür.

Maṭla‘ : Niçe İskenderi la‘lüm zülāli

Ṣuya iletdi vü ṣusuz getürdi

Belīgī: Ḳahve ḥaḳḳında daḫı bu ġazel dāstān ve meşhūr-ı cihān olup ḳahve fincānı gibi elden ele ve dilden dile düşüp vird-i zebān-ı ‘ālemiyān olmışdur.

Şi‘r : Ḳahvenüñ bāde-i gülgūn gibi yoḳdur ānı

Isıcaḳdur o ḳara yüzlinüñ ammā ḳanı

Mis̱li mānendi mi var müşteri ḳızdurmaḳda

Isıcaḳ yüz göricek her kişi ister anı

Bīhī: Vaṣf-ı ḫūbāndan olan ġazelindendür.

Şi‘r : Nedür ol ḳāmet-i mevzūn nedür ol sīm-beden

Nedür ol ṭal‘at-ı zībā nedür ol ḥüsn-i ḥasen

Nedür ol çāh-ı mu‘allaḳ nedür ol ḳaṭre-i mā

Nedür ol gūy-ı melāḥat nedür ol sīb-i ẕeḳan

Ḥāfız-ı ‘Acem: Merḥūm Merzifonda müderris iken merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan Amasiyyada ḳışladuḳda Merzifona şikār gelmişler Mevlānā-yı merḳūm istiḳbāl idüp bu ġazeli virmişdür ki maṭla‘ı budur.

Maṭla‘: Dilā tā irmesün kimse mühimġa nāleler yañlıġ

Ḥiṣār it āteşīn āhı sen aña hāleler yañlıġ

Sulṭān Süleymān Ḫan ol sebeble mezbūra İstanbulda ‘Alī Paşa medresesin iḥsān itmişdür.

Ḥayretī: Bu ġazel daḫı şā‘ir-i nāmdāruñ güftārından dandur.

Ḥātemī: Bu ġazeli Sulṭān Bāyezīd zemānında dimişdür.

İçelüm içelüm şarāb içelüm

Niçe bir ṣūfī ṣāfī āb içelüm

Āḫiretde olur şarāba ḥisāb

Biz anı bunda bī-ḥisāb içelüm

Hayālī Beg: Vālid-i firdevs-mekān bu gūne gevher-efşān olmışlar idi ki Mevlānā Ḫayālī evvel meclisde riʿāyet idüp ġonçe-miṣāl ol ḥālde açılmaduğından iʿtiẕār idüp bu ġazel-i ābdārı diyüp ʿarż-ı ḫuddām-ı sarāy-ı saʿādet-medārları itmiş idi. Ol ġazel budur.

Şiʿr : Ḳaldı nümūne dehre cihān-ı ḫarābdan

Genc-i ḫazān ḫazā'in-i Efrāsiyābdan

Bir bezm-i ḫāṣṣa maḥrem olupdur Ḫayālī kim

Açılmaz anda ġonçe-i cennet ḥicābdan

Dānişī: Ol eyyāmda Mıṣr ḳāḍīsı olan merḥūm ʿArabzāde Efendiyle... Keştī süvār olup giderken bād-ı muḫālif keştī-i ḥayātına yapraḳdan gelüp rūzgār-ı zūrkār fülk-i vücūdını girdāb-ı ecele giriftār itmiş idi. Merḥūm-ı merḳūm ile ḳadīmi āşinā olmağın bile ġarīḳ-i deryā oldı. Münāsib-i ḥāl bu ġazel-i bī-miṣāli ol esnāda dimiş idi.

Şiʿr : Dil uzadursa yaşuma deryā kenārda

Āhum çoḳ oynadur anı bu rūzgārda

Bu āh-ı āteşīn ile deryā-yı ġamda dil

Bir keştīdür baḥra ṣalupdur yanarda

Tek devlet-i vuṣūlı ele girsün ol şehüñ

Manṣıb olursa Dānişī olsun kenārda

Derūnī: Şāʿir-i merḳūmuñ daḫı kümeyt-i ṭabʿı bu ġazel-i fā'iḳ ile ol ḥilyede sābıḳ olmış idi. Bu ebyāt andandur.

Şiʿr : Ḳut idinmişdür bizi mūr-ı ecel erzen gibi

Kim ṭaşır zīr-i zemīne dāne-i ḫırmen gibi

Rūşen isterseñ vücūduñ ḫānesin vīrāne ḳıl

Kim açılsun raḫneler her cānibe revzen gibi

Dervīş: Sālik-i maḳāmāt-ı maʿnevī nāẓım-ı kitāb-ı şerīf-i Meṡnevī Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ Kaʿbetü'l-ʿuşşāḳ ve maṭāf-ı ehl-i eşvāḳ

olup maḳām-ı rāst revān-ı Ḥicāz u ʿIrāḳ ve müzdeḥim-i cibāh-ı cümle-i āfāḳ olan türbe-i şerīfelerin ziyāret ve ol şerefi sermāye-i saʿādet bildükde bu ġazel-i bī-bedeli dimiş idi. Bu ebyāt ol ġazeldendür.

Şiʿr : Ḳurı efsāne ṣanur ṣūfī ṣadā-yı nāyı
Neyile sālik idi görsene Mevlānāyı
Ṭutdı āfāḳı ṣadā-yı ney ile şevḳ-i semāʿ
Şöyle kim raḳṣa getürdi felek-i miyānı
Ḳuṭb-ı āfāḳ-ı cihān ol yüri pergār-ṣıfat
Dāʾireñ gözle ki Dervīş olasın Mevlāyı

Zihnī (3): Aḥmed-i Muḫtār nām dil-ber-i sīm-endām ḥaḳḳında bu ġazeli diyüp bu efḳar-ı enāma getürmiş idi.

Şiʿr : Gitdi elden iḫtiyārum cezbe-i dīdār ile
Dōstlar bilmem n'olur ḥāl Aḥmed-i Muḫtār ile
Gülsüñ açılsun raḳīb ile n'ola ey ġonçe-leb
Şimdi oldı gül-i raʿnā açılmaḳ ḫār ile
Nāmeye ṣığmaz ḥadīs̱-i şevḳ ey Ẕihnī meger
Gāh ḥālüñ yāre işʿār idesin eşʿār ile

Āʿrif: Bu ġazel-i Türkī daḫı anuñdur.

Naẓm : Bir muʿammā durur iki ḳaşuñ
Ki çıḳar andan ismi naḳḳāşuñ
(...)
Nūr-ı ḫūrşīde hīç erer mi zevāl
Dīdesi görmez ise ḫuffāşuñ
Getürelden ṭabānını Mecnūn
ʿĀrifā gelmedi ayaḳdāşuñ

İşretî: Āḫir Sulṭān-ı deryā-nevālüñ bir ġazel-i bî-miŝālini tetebbuʿ idüp virdükde cerā'im ü āŝāmına raḳam-ı ʿafv u inʿām çeküp Rūmilinde manṣıb-ı ḳażā'ile maḳżi'l-merām olmış idi. Ol ġazel budur.

Ol elā gözler bizümle mekr ü āl üstindedür
Ġamzeler ʿuşşāḳ ile ceng ü cidāl üstindedür
İşigüñde kebkebüñle naʿlçek naḳşı şehā
Burc-ı rifʿatde ŝüreyyādur hilāl üstindedür
İşte gerden işte şemşîrüñ kefen ber-dūş idüp
ʿİşretî emr-i şerîfe imtiŝāl üstindedür

Iyānî (3): Rāḳımü'l-ḥurūf bu ġazeli ṭarḥ idüp yārān-ı ṣafā ve iḫvān-ı vefā tetebbuʿ itdüklerinde şāʿir-i mezbūr bu ġazeli dimişdi.

Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:

Bulmaġ ister saña beñzer bir meh-i tābān daḫı
Ben de bildüm çoḳ döner bu çarḫ-ı ser-gerdān daḫı
Varumı ḫarc eyledümse rāh-ı ʿışḳuñda ne var
Yoluña olsun fedā rūḥ-ı revānum cān daḫı
Yire geçdi kendüyi beñzetdügiçün laʿlüñe
Ol ḥicāb altında ḳaldı çeşme-i ḥayvān daḫı
Derd-i ʿışḳuñla ciger-ḫūnîn ü dil pür-dāġ iken
Bāġ-ı dehre gelmemişdi lāle-i Nuʿmān daḫı
Ey Ḥasan umma cihānda kimseden mihr ü vefā
Ol perî-veş ʿahdine durmaz döner devrān daḫı

Ġazel-i ʿIyānî:

Geçmedin dilden ḫayāl-i nāvek-i müjgān daḫı
Başḳa bir sevdāya ṣaldı zülf-i müşg-efşān daḫı
Görmeyelden Yūsuf-ı gül-çehremi Yaʿḳūbveş
Ḥüzn ile ḳan aġlamaḳda dîde-i giryān daḫı

Rūşen iken cām-ı çeşmümle derūnum ḫānesi

Sīnede bir revzen açdı ḫançer-i cānān daḫı

Bezm-i ġamda bāde-i eşkümle pürdür cām-ı ʿışḳ

Ṣanmañuz Mecnūn gidelden ḫālīdür meydān daḫı

Ḫār-ı miḥnetle ʿIyānī ṭañ degül ḳan aġlasa

Ḥālini bilmez henüz ol ġonçe-i ḫandān daḫı

Gubārī: Sürūrīye bu ḳıṭʿayı göndermege bāʿiş ol olmışdur ki muḳaddemā sene ihdā ve erbaʿīn ve tisʿami'ede sulṭānü'l-berrīn ve'l-baḥrīn ḫādimü'l-ḥaremeynü'ş-şerīfeyn Sulṭān Süleymān Ḫan sefer-i ʿIrāḳeynde iken Ġubārī bu ġazeli dimiş idi.

Ġazel : Ne bilür ʿışḳı her Mecnūn sen ol aḥvāli benden ṣor

Ne bilsün ḳışşa-i Şīrīni Ḫüsrev kūhkenden ṣor

Görelüm ey ṣabā bu şiʿr-i siḥr-āmīze ʿālemde

Naẓīr olur mı bir şāʿir-i şīrīn-süḫandan ṣor

Ġubārī maḳdem-i şāhīden isterseñ ḫaber almaḳ

Ġubār ol yollar üstinde gelenden ṣor gidenden ṣor

Sürūrī daḫı ġazel-i meẕkūra naẓīre diyüp āḫirinde bu beyti dimiş idi.

Beyt : Bir iki Türki beyt ile ġurūr itmek revā mıdur

Sen idrāk eylemezsen bāri bir ehl-i süḫandan ṣor

Ġubārīnüñ bu maʿnādan mir'āt-i żamīrinde ġubār ḳalup bi'l-āḫare şīşe-i billūrīn gibi ḳıṭʿa-i mezbūre ile mā-fi'l-bānī iẓhār itmiş idi. Ḳıṭʿa-i mezbūreye Sürūrīnüñ daḫı cevāb-ı ṭūl u dırāzı vardur. Lākin cānib-i su'āl ḳavī olmaġın ẕikr-i cevāb ile ıṭnāb olınmadı.

Gubārī: Ol eyyāmda sulṭān-ı mezbūruñ bu ʿazlini tetebbuʿ itdükde ruḳʿa ile ḳażā-yı maḥmili temennā ḳılmış idi.

Ġazel : Beñzeyelden gözlerüm yaşı şarābuñ ʿaynına

Yandı miḥnetle ciger döndi kebābuñ ʿaynına

Ġubārī daḫı bu ġazeli dimişdür.

Baḳmaġa pīr-i muġān her dem şarābuñ ʿaynına
ʿAynuñ eyler cāmdan gördüm ḥabābuñ ʿaynına
Eşküm ile āsiyāb-ı dīde devr eyler müdām
Döndi yaşum iki gözli āsiyābuñ ʿaynına
Düşde görsem bir gice derd-i derūnum aġlasam
Görinüp ol ḥāżret-i ʿizzet-meʾābuñ ʿaynına

Muʿīdī: Bu ġazelini baʿż-ı muṭribler terāne baġlamaġın vird-i zebān-ı ḫalḳ-ı zemāne olmışdur.

Şiʿr : Ṭāliʿüm naḫs olduġı çarḫ-ı sitemgerden midür
Başuma bunca belā dilden mi dil-berden midür
ʿIşḳ mı yā gül midür bülbülleri nālān iden
Nālesi bezm ehlinüñ meyden mi sāġardan mıdur
Defter-i ʿuşşāḳa yazmışsın raḳībi ṭutalum
Gel sen inṣāf eyle andan ol bu defterden midür
Ey Muʿīdī gice gündüz gülmeyüp ḳan aġlamaḳ
Kendü kendüñden midür yoḫsa güzellerden midür

Mihrī: İskender nām bir dil-ber-i sīm-endāmla töhmet itdüklerinde... Ve mezbūruñ ḥaḳḳında bu ġazel-i bī-bedeli dimişdür.

Ġazel : Ḫābdan açdum gözüm nā-gāh ḳaldurdum seri
Ḳarşuma gördüm ṭurur bir māh-çehre dil-beri
Ṭāliʿüm saʿd oldı yāḫūd ḳadre irdüm ġālibā
Kim maḥallüm içre gördüm gice ṭoġmış müşterī
Nūr aḳar gördüm cemālinde egerçi ẓāhiren
Kendüsi beñzer müselmāna libāsı kāfirī
Gözümi açup yumunca oldı çeşmümden nihān
Şöyle teşḫīş iderüm kim yā melekdür yā peri

İrdi çün āb-ı ḥayāta Mihrī ölmez ḥaşre dek
Gördi çün şeb ẓulmetinde ol ʿıyān İskenderi

Necātī: Ḳasṭamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaṣ ve Nūḥ nām faṣīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şāʿir peydā vü ẓāhir oldı ve bu eyyāmda döne döne redīf bu iki ġazel-i laṭīfi diyüp şöhre-i ḫāṣṣ u ʿāmm oldı. Bu bir iki ebyāt ol ġazellerdendür.

Şiʿr : Çıḳdı eflāke derūnum şereri döne döne
Yandı ḳandīl-i sipihrüñ cigeri döne döne
Sen olasuñ diyü yir yir aşılup āyīneler
Gelene gidene eyler naẓarı döne döne

Nihānī: Ve bu şiʿr-i meşhūr daḫı aña isnād olınur.

Lāleler çıḳdı ḳızıl tāc ile şāhīler gibi
Çekdi sūsen ḫançerin sünnī sipāhīler gibi
Rāfiżīdür lāle tācın bāde vir yā Rab diyü
Yāsemenler Ḥaḳḳa yüz ṭutmış İlāhīler gibi
Ey Nihānī çār-yārı sev Meḥemmed ʿışḳına
Bāyezīdī-meşreb ol olma tebāhīler gibi

Laṭīfī Teẕkiresinde dimişdür ki maḫlaṣ-ı ġazel-i mezbūrda Meḥemmed ü Bāyezīd meẕkūr olup lafẓ-ı selīm-i āşinā vü ʿibāret-i Nihānī bī-gāne olması taġlīṭ ü taḥrīf-i ḫalḳa bahāne olmaġla ġazel-i mezbūr merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana isnād olınur.

Nihānī (2): Ol ser-defter-i cūd u kerem şehīd olmazdan muḳaddem bir defʿa daḫı Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye geldükde (ḥażret)-i vālid-i ʿaliyyü'ş-şān mezbūrı żiyāfet idüp daʿvet içün bu ġazeli göndermişler idi.

Şiʿr : Rūşen itse bu gice şemʿ-i ruḫuñ ḫānemüzi
Yaḳsa şevḳ āteşine bu dil-i vīrānemüzi

Zāhidā biz mey ü peymāneyi terk eylemezüz

Sāḳī-i devr meger ṭoldura peymānemüzi

Şeb-i firḳatde eger zinde ḳalursaḳ ne ʿaceb

Tīrelikden bulamaz peyk-i ecel ḫānemüzi

Ṭuymasun kimse seni gel bu gice revzeneden

Rūşen it māh gibi külbe-i vīrānemüzi

Ey ʿAlī şuçları ne şaçları zencīrlerüñ

Çünki żabṭ idemezüz biz dil-i dīvānemüzi

...Cenāb-ı saʿīdi şehīd olmazdan muḳaddem bu ġazel-i ābdār ile rāz-ı nihānı āşkār itmiş idi.

Ġazel : Cān oldı şehā şāhid-i maḳṣūdına vāṣıl

Sulṭān-ı ġam-ı ʿışḳuña dil olalı menzil

Ḳatlüme delīl olsa n'ola ʿömrüñe zülfüñ

Meşhūrdur eddālü ʿale'l-ḫayrı kefāʾīl

(...)

Ẓulmetde ḳalurdum şeb-i hicrānda Nihānī

Āhum şereri olmasa ger saña meşāʿil

Sultan Cem: Ser-güẕeşt ü ser-encāmı bī-ḥadd ü erḳām maʿrūf ve maʿlūm-ı ʿāmme-i ḫāṣṣ u ʿāmmdur. Ol diyārdan bī-şümār miḥnet-nāmeler göndermekle ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣasın iḫbān ve miḥen-i mevfūr ve küreb ü şecen-i nā-maḥṣūrın ibdā vü iẓhār idüp nefşetü'l-maṣdūr bir ḳaṣīde diyüp göndermişdür. Maṭlaʿı budur

Şiʿr : Cām-ı Cem nūş eyle ey Cem bu Frengistāndur

Her ḳuluñ başına yazılan gelür devrāndur

Ahmed Paşa: Pādşāh-ı ġayūr ḫuṣūṣ-ı mezbūrdan dilgīr ü rencūr ve nihāyetde bī-ḥużūr olup Aḥmed Paşayı niyyet-i ḳatl ile ḳapucılar odasında ḥabs ider. Aḥmed Paşa daḫı ḥabsde iken kerem ḳaṣīdesin diyüp günāhına iḳrār ve cürm ü ʿiṣyānından istiġfār idicek pādşāh-ı kāmkār ve şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār... selāṭīn-i nāmdār

iktifā itmekle cürm ü günāhını ʿafv ve āb-ı luṭf-ı bī-ḥisābla nuḳūş-ı cürm ü ʿiṣyānını maḥv idüp Burusada otuz aḳçe ile tevliyet-i Sulṭān Orḥānı iḥsān ider. Maṭlaʿ-ı ḳaṣīde-i kerem budur.

Naẓm : Ey muḥīt-i keremüñ ḳaṭresi ʿummān-ı kerem

Bāġ-ı cūd ebr-i kefüñden ṭolu bārān-ı kerem

Ḳul günāh itse n'ola ʿafv-ı şehenşāh ḳanı

Ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

...Rivāyet olunur ki ol mü'esses-i ḳavāʿid-i fażl u ʿirfān ve bānī-i mebānī-i ʿilm ü īḳān olan şehenşāh-ı nüktedān Sulṭān Meḥemmed Ḫan *-ʿAliyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān-* ḳaṣīde-i mezbūreyi oḳuduḳda bu gūne gevher-efşān olmış ki bu ʿuẕūbet-i beyān ve feṣāḥat-ı lisān ki vücūd-ı Aḥmedde nümāyāndur selāṭīnden āftāb-ı vücūdına zevāl ve kemāl-i fażlına ʿayne'l-kemāl irmek emr-i muḥal ü maḥż-ı ḫayāldür. Vālid-i firdevs-mekānuñ ḫaṭṭı ile mesṭūrdur.

Ahmedī: ...ḳatl ü ġāret-i Tīmūr ile diyār-ı Rūmı daḫı pür-şer ü şūr ve telāṭum ü terāküm-i emvāc-ı... Amasiyyaya geldükde Aḥmedī Tīmūra ḳaṣīde virüp

Mıṣrāʿ : Müşterī dīd ü ʿarż-ı kālā kerd

fehvāsı üzre ʿarż-ı metāʿ-ı maʿrifet itdükde Tīmūr daḫı mezbūra raġbet-i mevfūr göstermekle meclis-i ḫāṣṣına dahil olup devlet-i taḳarrüb ü münādemetine vāṣıl olmış idi.

Āgehī: Bir gemici cevāna ʿāşıḳ u şeydā ve baḥr-i maḥabbet hevāsıyla āşinā olduḳda ol ṭā'ifenüñ ıṣṭılāḥı üzre bu ḳaṣīde-i ġarrāyı diyüp meşhūr-ı cihān ve maḳbūl-i erbāb-ı fażl u ʿirfān olmışdur.

Şiʿr : Çekdürüp firḳateñi olduñ alarḳa benden

Baḥr-i firḳatde niçe fırtınalar çekdüm ben

Emīrī: Sulṭān Bāyezīde virdügi ḳaṣīdedendür.

Naẓm : İki cihānı iki Bāyezīde itdi ṭufeyl

Ḫudā ḳılup naẓar-ı luṭfa her birin manẓūr

Birisi ʿālem-i maʿnāda şöhre-i āfāḳ

Birisi ṣūret ü maʿnāda gün gibi meşhūr

Bāḳī: ...Sulṭān Selīm Ḫan... serīr-i salṭanata cülūs itdükde... manẓūr-ı naẓar-ı kimyā eŝeri olduḳda tehniyet-i salṭanat içün bu ḳaṣīde-i ġarrāyı ol zemānda inşā itmiş idi.

Ḳaṣīde : Bi-ḥamdiʾllāh şeref buldı yine mülk-i Sülemānī

Cülūs itdi saʿādet taḫtına İskender-i Ŝānī

Ṭoġup gün gibi zerrīn-tāc ile burc-ı saʿādetden

Yetişdi şarḳdan ġarba ṣabā-yı ʿadl ü iḥsānı

Beyānī-i Diger: Merḥūm-ı merḳūma bu ḳaṣīde-i ʿArabiyyeyi virüp manṣıb ile ber-murād olmış idi.

Cafer Çelebi: ...merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan serīr-i salṭanata cülūs ve mezbūr Caʿfer Çelebi bīʿat-i hümāyūnları içün dest-būs itdükde tehniye-i salṭanatda bir ḳaṣīde diyüp maṭlaʿı taṭayyür-gūne olmışdur.

Maṭlaʿ : Cān-āferīn ki ber-kef-i mā naḳd-i cān-nihād

Bahār-ı niŝār-ı maḳdem-i şāh-ı cihān-nihād

Habsī: Āḫir isnād itdükleri cerāʾim ẓāhir ü ʿıyān olmayıcaḳ aṣaf-ı zemān ḥabsine fermān idüp on yıl miḳdārı maḥbūs olup maḥbes-i teng ü tār ile hemd-i rūzgār-ı yādiġār olmaġla kendüyi aña nisbet idüp Ḥabsī maḫlaṣ ile Paşa-yı mezbūra niçe ḳaṣīdeler virüp ṣāḥib-bāb-ı şedīd olan ḳalb-i ḥadīdīne kelimāt-ı āteşnākı ile bir miḳdār mülāyemet gelmiş iken aṣḥāb-ı nifāḳuñ dem-i siʿāyet ü şeyṭaniyyeti ile āteş-i ġażabı daḫı ḥiddet ü vefret bulmış idi

Hayretī: Evāʾil-i ḥālinde Vezīr-i Deryā-nevāl İbrāhīm Paşaya virdügi ḳaṣīde-i bī-miŝāli beyneʾl-cumhūr meşhūrdur.

Hayālī Beg: Āḫirüʾl-emr taḥrīk-i yārān bādī vü bāʿiŝ olup Sulṭān Süleymāndan sancaḳ recā idüp bu ḳaṣīdeyi dimişdür.

Şi'r : Ṭarīḳat ehlidür ṣāḥib-velāyet nev'-i sulṭānı
Hidāyet yolların göstermege gönderdi Ḥaḳḳ anı
Ve yāḫūd bir nigār-ı serv-ḳāmet nāz-perverdür
Göñüller cem'ine bā'iş ser-i zülf-i perīşānı
Deḫānı lāledür ṣaḥrā-yı 'izz ü nāzda bitmiş
Götürsen şemsi dil-bendinde her gün āsmān anı

Derūnī: Merḥūm Ḳadrī Efendi bir ḳaṣīde dimiş idi. Ol zemānda olan şu'arā tetebbu' itmiş idi. Maṭla'ı budur.

Maṭla' : Ṣāf-dil olup sebük-rūḥ ol mey-i rūşen gibi
Tīre ṭab' olup girān cān olma dürd-i den gibi

Rāyī (2): Vālid-i firdevs-mekāna virdügi ḳaṣīde-i belāġat-'unvāndandur.

Şi'r : Girih güşā-yı ma'ānī vü naḫl bend-i 'ulūm
Çerāġ-ı cem'-i rüsül şem'-i dūde-i ādem
Ḫalīl-sīret ü Yūsuf-şiyem-i Kelīm kelām
Ḫıżır-liḳā vü Meḥemmed-sünen Mesīḥā-dem
Esās-ı Ka'be-i taḳvā dr-iMedīne-i 'ilm
Şu'ā'-ı nūr-ı Hüdā mehdī-i seḫā vü kerem

Refīkī: Merḳūmuñ Berş redīf bir ḳaṣīde-i leṭāfet mażmūnı ve 'aḳāḳīr-i nevādir ü leṭā'ifden terkīb olınmış bir ma'cūnı vardur ki keyfiyyeti bu īrād olınan ebyātdan ẓāhir ü bedīdārdur.

Şi'r : Yeller ile anı cellād-ı ecel ancaḳ çeker
Her kimüñ cānına yetse zehrlü peykān-ı berş
Etse da'vā bir müselmānı ṭutup öldürmege
Rūy-zerd ü peşt ḫamdur ḥuccet ü burhān-ı berş

Sücūdī: Revāni merḥūm Sulṭān Selīm Ḫanı berf redīf ḳaṣīdesi ile medḥ itdükde berf bir bārid nesnedür anuñla dil-i sulṭānī nerm olmaḳ olur mı diyü Sücūdī dimişdür.

Beyt : Şovuḳ sözlerle ṭoldurduñ cihānı

Başuña ṭolular yağsun Revānī

Cevāb-ı Revānī

Beyt : Yüzüñ ṭoḳınmaduḳ yir yoḳ Sücūdī

Anuñçün didiler saña Sücūdī

Ṣafī: Ṣıfat-ı keştīde Fārisī bir ḳaṣīde-i belīġası vardur. İsḥaḳ Çelebi Selīm-nāmesinde yazmışdur. Ġāyetde ḫūb dimişdür. Maṭlaʿı budur.

Maṭlaʿ: Çʾest ān ṭayyār kez sürʿat çü bād-ı ṣarṣarest

ʿAnberīn denbāl murġın bāl u müşgīn şeh-perest

Seydī: . Sulṭān Bāyezīde Moton fetḥinde ʿArabī bir ḳaṣīde-i belīġa virmişdür.

Şānī (7): Monlāsı merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendiyi medḥ idüp bir ḳasīde dimişdür. Maṭlaʿı budur.

Maṭlaʿ: Sebbūḥ dehānī beççe-i ḳuddūs zenānī

Ṣīt-ı sūḫaneş dūş ṣamāḫem şinevānī

Şeyhī (4): Bu beyt bir ḳaṣīdesindendür.

Beyt : İder āb-ı zülāl-i himmetüñ bir ḳaṭreyi deryā

Nitekim tāb-ı ḳahruñ eyledi bir ḳaṭre deryāyı

Ve ḳaṣīde-i mezbūrede bu maṭlaʿı dimişdür.

Şiʿr : Kelām-ı rūḥ-baḫşuñ şimdi söyletmez Mesīḥāyı

Olan rūḥ-ı kelāma vāḳıf añlar hep bu maʿnāyı

Ārifī: Ḳapuḳullarından iken merḥūm İbrāhīm Paşaya Mıṣrdan geldükde Lāmiyye bir ḳaṣīde virdükde...

Azmī Efendi: Ve bu ebyāt Ḫaṭṭ redīf ḳaṣīdesindendür.

Şiʿr : Laʿlüñ ki ẓāhir eyledi ey gül-ʿiẕār ḫaṭṭ

Yāḳūtdur ki müşg ile yazmış ġubār ḫaṭṭ

Pergār-ı ḥüsn-pāyı yiridür dehen degül

Devr-i ruḫuñda aña olupdur medār ḫaṭṭ

Mihr daḫı irişdi zevāle görüp ḫaṭṭın
Oldı felekde şan ḫaṭṭ-ı nıṣfü'n-nehār ḫaṭṭ

Ulvī: Ve sene sebʿ ve semānīn ve tisʿami'ede ḥarḳ-ı ʿaẓīm olmağla baʿż-ı emākin ṣānī-i caḥīm olup büyūtāt-ı ṣığār u kibār şeyṭān-ı pür-ṭuğyān u istikbār gibi... ḫalḳ-ı cihān aṣḥāb-ı ʿiṣyān gibi ehl-i nīrān olmışlar idi ve ehālī-i şehr-i rūzgār-ı zūrkāruñ şiddet ü ḳahrından dil-i hünerverān gibi yanup yaḳılmışlar idi. Emākin-i nāmdāruñ āh-ı āteşbārı āsmāna revān olduḳda kevākib-i ṣevāḳıb-ı semā mānend-i sühā dīde-i cihāndan nihān olurdı ve ḫazā'in ü defā'in niçe rūzgārdan berü ṣaḳladuğı sırr-ı mektūm u mükevvenini nā-çār āh-ı āteş-bārı ile ʿāleme ʿıyān ḳılurdı. Dārāt-ı pür-dārā şehr sīne-i ʿāşıḳān gibi sūzān ve esbāb u emvāli ṣabr-ı ʿāşıḳ-ı pür-melāl gibi ālān u tālān olduḳda mezbūruñ daḫı ḫānesi yanmış idi ve bu derdle ṣuʿūd iden dūd-ı miḥnet-ālūdı ile çeşm-i eflāk göge boyanmış idi. Ol taḳrīble bu ḳaṣīde-i pür-intiẓāmı diyüp her mıṣrāʿında ẕikr-i āteş ü ābı iltizām itmişdür. Bu eşʿār ol ḳaṣīde-i nāmdārdandur.

. *Şiʿr* : Dil yanup āteş-i ʿışḳuñla dökerdi gözüm āb
İmtizāc eylemedin āteş ü bād āb u türāb
Cāna āteş bırağur teşne-dile āb ṣunar
Reng-i āteşde ʿaceb āb degül mi mey-i tāb

...Ve biri ḳasīde-i çār-ender-çārdur ki ḳaṣīde Ḫāce Selmāna cevābdur. Bu ebyāt andandur.

Naẓm : Cihān bāğında ḫadd ü zülf ü çeşm ü ḳaddüñ ey dil-ber
Biri güldür biri sünbül biri ʿarʿar biri ʿabher
Elümde bād u gözde āb u dilde nār u başda ḫāk
Baña ḳıydı bu zülf ü ʿārıż ü ḫadd ü ḫaṭ-ı dil-ber
Cemālüñle dehānuñla zebānuñla kelāmuñla
Beden büryān ciger sūzān ü dil nālān ü cān bī-fer

Ṣāḥib-kemāl ü ehl-i süḫan olan yārāna ẓāhir ü rūşendür ki... ḳıdve-i büleġā ve ser-defter-i ṭā'if-i şuʿarā Saḥbān-ı cihān (Ḥażret)-i Ḫᾱce Selmān yalıñuz her mıṣrāʿında çār emrī ẕikr itmegi iltizām ile iktifā itmemişdür. Şāʿir-i mezbūr anlaruñ murādından ġāfil ve itdükleri ṣanʿat u diḳḳatden ẕāhil olmaġla ol semtde aña iktifā ḳılmamışdur.

Alī Çelebi: ...merḥūm vālid ḳāḍī-i ḳayyūm iken ḫidmet ile saʿādet-i ḥüccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-ihtimām rüsūl-i enāma fā'iz olup yolda Risāle-i Ḳalemiyye ve bu ḳaṣīde-i mülemmaʿyı dimiş idüm. Ḥāl-i ān ki kütüb-i luġātdan bir kitābuñ temellükine ḥā'iz olmamış idüm ve ekṣer-i kütüb-i ʿArabiyyenüñ cemāl-i bā-kemālin görmemiş ve gülistān-ı fevā'id ü ʿavā'idinden ṣimār-ı maʿārif ü leṭā'ifi virmemişdüm. Ol ḳaṣīde budur.

Şiʿr : Bekkir ʿaleye'r-revāḥile yā sā'iḳe'l-cimāl
Ḳad eḥraḳe'l-fu'āde hevā ẕalike'l-cemāl
Vaḳt-i raḥīl mīresed ey cān tu hem be-rev
Bāng-i nefīr be-şinevem ey dil tu hem be-nāl

Gazālī: Ve ol diyār-ı celīlü'l-ʿitibārda liḳā-yı aʿdādan ḫalāṣ ve ʿālem-i vaḥdetde elem ü miḥnetden menāṣ bulduġına ve medḥ-i dōstān ve ẕemm-i düşmenān ile bu ḳıṭʿa vü ḳaṣīdeyi göndermişdür.

Ḳıṭʿa : Ṣanmañuz kim diyār-ı ġurbetde
Kişi mesrūr olup ṣafā sürmez
Dūr olur gerçi kim eḥibbādan
Hele aʿdā yüzin daḫı görmez

Şiʿr : Ṣāġ esen misin ey nesīm-i şimāl
Nedür aḥvāl-i rūzgār eyü mi
Şöyle beñzer ki Rūmdan geldüñ
Nice bi'llāhi ol diyār eyü mi

Bu mektūbı beyne'l-cumhūr meşhūr olmaġın bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı.

Fazlī: Sulṭān Bāyezīd Ḫana nergis redīf bir ḳaṣīde-i belīġ ü şerīf diyüp bi'ẕ-ẕāt ḥużūr-ı ḫāḳānīde ḳaṣīdesin oḳuduḳda ḫayr duʿāsın ve ḥadd ü ʿadedden efzūn cevā'iz ü aʿṭāyāsın alup ol şāh-ı kerīm nergisvār ceyb ü dāmānın pür-zer ü sīm itmiş idi.

Fuzūlī: Şāʿir-i mezbūr vezīr-i aʿẓam ve ḫalīl-i celīl-i sulṭān-ı ʿālem olan İbrāhīm Paşa ve ṣadr-ı ekrem Mevlānā-yı aʿẓam Ḳadrī Efendinüñ cenāb-ı vālā-ḳadrine ḳaṣīde-i ġarrā virüp anlaruñ ḥüsn ü terbiyet ve vesāṭet-i ʿināyetleriyle ḫāḳān-ı mesfūra daḫı ḳaṣīde virdükde niçe cevā'iz ü ʿaṭiyyātına maẓhar ve çemenzār-ı dil ü cānı Fırāt-ı ṣalāt u iḥsānı ile muḫażżar olmış idi. Gül redīf bu ḳaṣīde-i laṭīf ü şerīfi ol ḫāḳān-ı vācibü't-teşrīfe virdükde gül gibi baş üzre yir idüp būy-ı dil-cūsı ḥüsn-i ḳabūl-i ʿālemgīr olmışdur. Bu bir iki ebyāt ol ḳasīde-i belāġat-simātdandur.

Şiʿr : Çıḳdı yaşıl perdeden ʿarż eyledi dīdār gül
Sildi mir'āt-ı żamīr-i pākdan jengār gül
Yitdi ol mevsim ki açmaġa göñüller mülkini
Ola gülşende reyāḥīn ḫayline serdār gül
Bī-vefālıḳ ʿādetin ṭutmış anuñçündür bu kim
ʿÖmrden olmaz cihān bāġında ber-ḫōrdār gül

Müslimī Efendi: Bahāriyye bu ḳaṣīdelerini ṣunduḳda cerīde-i cerā'im ü günāhlarına raḳam-ı ʿafv u iḥsān çekmek ile riyāḥ-ı efrāḥ çemenzār-ı ḳalb-i meʿālī-efşāḥında vezn olup ġonçe-i ḫāṭırı derhem ü dil-teng olmış iken nesīm-i sürūr u ṣafāyla ḫandān oldı ve lāle-i ḥamrā gibi sūḫte-dil iken ġonçe-miṡāl şebnem-i meserret ile ḫande-zenān oldı ki ol şāh-ı ʿadālet-ʿunvān ḳażā-yı maḥalleyi maḥalle düşsün diyü cenāb-ı celālet-nişānlarına iḥsān eyledi. Bu ebyāt ol ḳaṣīde-i belāġat-simātdandur... Ḫāce ʿAṭṭāruñ Deryā-yı Ebrārını tetebbuʿ itdügi ḳaṣīde-i belāġat-şiʿārındandur.

Şiʿr : Serverān-rā tāc-zer ber-ser egerçi zīver est
Tāc-zer-rā her ki ū ser der-ne-yāred server est

Mesîhî: Kātib-i Dîvān-ı sulṭānî olmaḳ recāsıyla bu ḳaṣîde-i zîbāyı ki ufḳ-ı belāġatde bir ġurre-i ġarrā ve ʿālem-i feṣāḥatde bir mihr-i cihān-ārādur diyüp ṭasce-i zemîn ü zemān pür-ġulġule vü ṣadā itmişdür.

Şiʿr : Ḫāb-ı ġafletden uyanmaġa ʿuyūn-ı ezhār

Her seḥer şu sepeler yüzlerine ebr-i bahār

Şöyle canlandılar erbāb-ı çemen kim servüñ

Ayağı bāġda olmasa iderdi reftār

(...)

Alamaz ağzuma ben maʿnā-yı ḫāyîdeyi hîç

Degülüm ṭıfl ki ḫāyîde idinem ifṭār

Cismüm içinde ki cān ʿāriyeti olduğıçün

Dirligümden iderem ikide bir ġayret ü ʿār

Mustafa: Merḥūm-ı merḳūm tefsîr-i kitāb-ı melik-i ʿallāmı itmām itdüklerinde bu ḳaṣîde-i belāġat-niẓāmı dimişdür.

Necātî: ...eyyām-ı şitāda ki bürūdet-i hevā ve şiddet-i sermā bir mertebede idi ki göze seyr-i ābdan çekîde olan ḳaṭre-i āb dürr-i ḫōş-āb olurdı ve derūn-ı ṣurāḥîden bîrūn olup ṭamlayan reşḥa-i şarāb pāre-i laʿl-i nāb görinürdi. Müfārıḳ-ı cibāl u tilāl şiddet-i sermādan... sepîd olmış idi ve ḫūrşîd-i raḫşān zemîn ü zemāndan... müşāhid ü muʿayene ḳılmış idi. Zemîn-i nā-pāydāruñ ḥāl ü eṭvārını gör ki ẓuhūr-ı şeyb-i bezmle ẓāhiren pîr-i nūrānî olmış iken yine derūnı tîre vü ẓulmānî idi. Büʾl-ʿaceb ḥāl ki cism-i zemîn sîm-i siyāh iken mānend-i ṣaḥîfe-i sîm olup seḥāb-ı āsmānî genc-i cevāhir-i ṣāygānî olmış idi. Āftāb-ı raḫşān gūyā cevānān-ı sîm-berānla daʿvā-yı müsāvāt itdügiçün ḫalḳdan ḥicāb idüp görinmez idi. Ḥisset ü denāʾet-i zemîni gör ki bu deñlü sîm-i firāvānı yir altına defn idüp andan nām u nişān göstermez idi. Ḫalḳ-ı cihān şiddet-i bürūdetden āteş-perestler gibi kendüyi āteşe atarlar idi ve cümle-i ʿālemhîzüm misāl oda düşüp ayaḳlar her-bār nāra ṭutarlar

idi. Cenāb-ı belāġat-ʿunvānı ol zemānda Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp merḥūm u maġfūr

Mıṣrāʿ : Pādşāh-ı muẓaffer ü manṣūr

Fātiḥ-i şehr-i mezbūr Sulṭān Meḥemmed Ḫana bu ḳaṣīde-i şitāʾiyyeyi virüp maẓhar-ı elṭāf u inʿām ʿāmī olmışdur.

Şiʿr : Oldı çünkim melaḥ-ı berf-i hevādan nāzil
Mezraʿ-ı sebz-i ṭarabdan göñül umma ḥāṣıl
Üştur-ı mest gibi ṣaçdı kefin yire seḥāb
Bāġladı ḳāfile-i ʿişret ü şādī maḥmil

...Baʿdehū māh-ı Ürdibehişt irüp gülistān-ı cihān nümūdār-ı behişt ü būstān-ı zemīn-i nümūne-i ḫuld-ı berīn olup hevā-yı iʿtidāl baḫş-ı ṣabā ḳālib-i mürde-i nāmiyyede āṣār-ı enfās-ı Mesīḥāyı ẓāhir ü hüveydā idüp dil-i ʿāşıḳān gibi ḫarāb u kār-ı hüner-mendān gibi bī-āb u tāb olan gülistān mānend-i ruḫsār-ı mehveşān ṭarāvet ü ṣafā bulup miṣāl-i ʿiẕār semen-berān-ı pür-ḥüsn ü bahā olmış idi. Ol sebebden bülbül-i şeydā ʿışḳ-ı gül-i raʿnāyla bāġ-ı ʿālem ve ʿālem-i bāġa āvāze ṣalup derūn-ı dilden derdle nevāya āġāz ḳılmış idi. Ṣanavber ü şimşād ser-i nāzdan serv-i nāz ile müdām tebaḫtur u nāzda olmış idi. Bārān-ı nīsān meşşāṭegī-i ʿarūsān-ı bustāna revān olup benāt-ı nebāt ki kille-i nişīnān-ı ḥücre-i nev-bahār ve tutuḳ-ı ṭırāzān-ı ḥacle-i şāḫsārdur. Perde-i kümūn ve ḥicāb-i imkāndan mınaṣṣa-i ẓuhūr ve mecālī-i ʿıyānda cilve-künān olmış idi. Bu ḳaṣīde-i bahāriyye vü sūriyyeyi virdükde sebzezār-ı cānına şükūfe-i iḥsānı rīzān olmış idi.

Şiʿr : Ḫandān ider cihānı yine faṣl-ı nev-bahār
Niteki cān-ı ʿāşıḳ-ı ġamgīni vaṣl-ı yār
Dirler ki devr-i cām u zemān feraḥ durur
Bu devri virme ʿāḳıl iseñ bāde zinhār

...Baʿdehū sulṭān-ı mezbūr... daʿvet-i emr-i Ḥaḳḳa icābet idüp mālikü'l-melik ibdāʿ ü inşā... şehenşāh-ı mezbūruñ elinden berāt-ı ḫilāfet ü yarlıġ-ı ḥükūmeti aldurup

ferrāşān-ı taḳdīr bisāṭ-ı salṭanat ve dār u gīrini düşüricek esās-ı bārgāh-ı iḳbāli zelzele-i fenāyla mütedāʿī vü münhedim ve şerefāt-ı ḳaṣr-ı celāli ṣadme-i ṣarṣar-ı ecelden mütesāḳıṭ olmağla münʿadim olmış idi ve ol eşnāda nāşir-i mübāşīr-i ʿadl ü iḥsān olan merḥūm-ı şerīfi ile ḫande-zenān ve iṭāf-ı maḥāfil ü menābir istimāʿ-ı elḳāb-ı ẕāt-ı pür-mefāḫiri ile ferḥān u şādān olduḳda kümeyt-i medḥ ü şenāsına ḳalāʾid olmağiçün şāʿir-i mezkūr niçe ḳaṣāʾid virüp manẓūr-ı enẓār-ı mekārim ü ʿavāʾidi olmışdur. Bir iki ebyāt ol ḳaṣīdeden intiḫāb olınmışdur.

Şiʿr : Bir devr ki ḳılmış idi cemāline āftāb
Müşgīn gülālesin gicenüñ ʿanberīn niḳāb
Maşrıḳ ilinden uçmış idi şāhbāz-ı mihr
Mağribde ḳonup üşmiş idi başına ġurāb

Nihālī (2): Celālüʾd-dīn Ekber Mekke-i müşerrefe fuḳarā vü mücāvirine Celālī nām filorilerin iḥsān u inʿām eyledükde bir ḳaṣīde-i belāğat-şiʿār diyüp ol diyāra irsāl eylemişdür.

Ahmed Efendi: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān iftiḫār-ı dūdmān-ı Āl-i ʿOsmān fātiḥ-i memālik-i Īrān u Tūrān Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan sehl zemānda basīṭ-i cihānı musaḫḫar-ı yek-rān-ı fermān idüp ḥarbe-i ḍarb ve şeşper-i ḳahr-ı bī-ġavrī kāsir-i efser-i ġurūr-ı Ġavri ve tīġ-i ḫūn-bār-ı cān-sitān-ı bī-ʿadīli bedel-i tāc-ı bī-revāc-ı İsmāʿīl olup İskendervār zemān-ı ḳaṣr ve müddet-i yesīrde rubʿ-ı meskūnı tesḫīr itmiş idi. Bu maʿnāyı taʿbīrde bu ḳıṭʿası ġāyet de bī-ʿadīl ü naẓīrdür.

Ḳıṭʿa : Az müddetde çoḳ iş itmiş idi
Sāyesi olmış idi ʿālemgīr
Şems-i ʿaṣr idi ʿaṣrda şemsüñ
Ẓıllı memdūd olur zemānı ḳaṣīr

Emīrek: Ve ḫalḳ kendüye Mīrek diyü taṣġīr ü taḥḳīr iḥtimālin virüp bu ḳıṭʿayı dimişdür.

Ḳıṭ'a : Kūçekī mānī'-i büzürgī nīst

Ger-tu-rā āgehīst ḫᾱce-i ḥakīm

Nīst kūhī zi-Ṭūr kūçekter

Bes büzürg est līk nezd-i 'alīm

Rastī-i me-rā derīn da'vā

Şāhid-i 'ādil est Şāh Selīm

Basīrī: Ba'ż-ı yārānı ile ḫāne-i Revānīye varup aç ḳalduḳlarında bu ḳıṭ'ayı dimişdür.

Ḳıṭ'a : Revāniyle meger pinti Ḥamīdüñ

Bir ārādan yarādılmış Revānī

Revānī daḫı bu ḳıṭ'a ile cevāb virüp dimişdür.

Ḳıṭ'a : Be Revānī göre neler dirler

Bal ṭutan parmağın yalar dirler

Ka'beyi böylece ziyāret iden

Dīn ü dünyāsını yapar dirler

Riyāzī: Ekābirden birisine bu ḳıṭ'ayı virmişdür.

Ḳıṭ'a : Su'āl itdi bu gün ben ẕerresine

Ma'ārif āsmānınuñ ḳuyaşı

Ki luṭfu'llāh idi evvel müneccim

Ma'āda 'azm idüp ḳodı ma'āşı

Ya şimdi kim ḳalupdur bāb-ı şehde

Raṣad-bend-i nücūm-ı ḳaṣr-ı Kāşī

Didüm İbn-i 'Ömerle bendeñüzdür

İki ḳalduḳ cihānda göti başı

Sihrī: 'Āşıḳ Çelebi mezbūn İslām Begüñ evine da'vet idüp bu ḳıṭ'ayı göndermişdür.

Naẓm : Ey kelām belīġi siḥr-i ḥalāl

Dimek aña naẓīre emr-i muḥāl

Gelüñ İslām Begüñ odasında

Olalum ʿālemüñ ṣafāsında

Vaḳt-ı güldür zemān-ı nūş-ı şarāb

Leb-i deryā durur şeb-i mehtāb

İçelüm cāmı zevraḳı çekelüm

Baḥr-ı endūh u ġuşşadan geçelüm

Mezbūr daḫı mest-i şarāb bulınduḳda irtesi bu gūne cevāb yazup göndermişdür.

Meṡnevī : Eylemişsin yazup begüm nāme

Kāfir-i ʿışḳı daʿvet İslāma

Şimdi bildüm ki devletüm yoġ imiş

Bezm-i ḫāṣṣa liyāḳatüm yoġ imiş

Ṣānī (5): Baʿż-ı ṣudūr-ı zemān erbāb-ı manṣıbdan niçesin imtiḥān itdükde yine manṣıbı cāhil ü nā-dān olana iḥsān idüp ehl-i ʿilm ü ʿirfān olan nāmzed ẕillet ü hevān ve ye`s ü ḥırmān olduḳda bu ḳıṭʿa-i belāġat-ʿunvānı diyüp maḳbūl-i cihān olmışdur.

Ḳıṭʿa : Ey felek meylüñ eger cāhil ü nā-dāna ise

Ben daḫı tā o ḳadar kāmil ü dānā degülin

Baña bu cevr nedür ehl-i hüner mi ṣanduñ

Ehl-i fażl añladuñ ise beni ḥāşā degülin

Echel ü dūn u denīyüm baña da bir naẓar it

Ġayrden cehl ü ḥamāḳatde de ednā degülin

Sadrī: Ve ol bāġuñ ḳaṣrında taḥrīr olınan bu ḳıṭʿa daḫı anuñdur.

Ḳıṭʿa : Bu gūşeyi ki gelüp bunda biz binā itdük

Ḳoyup gidenlere sābıḳda bir duʿā itdük

Vefāsı yoğıduğın bu cihānuñ añlamışuz
Ġaraż hemān bu binādan bunı recā itdük
Ki biz ḳoyup gidicek bunda cemʿ olan yārān
Duʿā ʿaṭā ideler gerçi biz ḫaṭā itdük

Ṭāliʿī: Bu ḳıṭʿayı cenāb-ı Sulṭān Selīm Ḫana ṣunduḳda maḳbūl-ı ḥażreti olmış idi.

Şiʿr : Keskin olduġı bu yeñiçerinüñ
Dā`imā seyf-i ḳāṭıʿı biledür
Żārdur gerçi nefʿide çoḳdur
Çoḳ mużır var menāfiʿi biledür
Baḫtı kūrdur bugün bu ṭā`ifenüñ
Ḳanda varursa Ṭāliʿī biledür

Ārif: Ve iẓhār-ı mużmerde bu ḳıṭʿa anuñdur.

Ḳıṭʿa : Muḥīṭ-i celālī şehā hem-çü yem
Celīlü'l-ʿaṭāyā cemīlü'ş-şiyem
Heme mevc-i ḥilmi vü ʿizz ü ʿalā
Heme çeşme-i ʿilm ü beẕl-i himem

Işkī (3): Āḫir sā`iḳ-i saʿādet ʿinān-ı iḫtiyār ve miknetin şāh-rāh-ı selāmete yöneldüp bu ḳıṭʿa ile cenāb-ı Süleymānī ve südde-i ḫāḳānīye ʿarż-ı ḥal ve inhā-yı mā-fi'l-bāl itdükde ol ṭūmār-ı ḳatīl-i zaḫm-ı sīne ṣad-çākı ve miftāḥ-ı kilīd-i ḫāṭır-ı ġamnākı olup murād-ı me`ālinden su`āl olınup tīr-i me`mūlı hedef-i ḳabūle mevṣūl olduḳda gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār idüp Başīrīnüñ on aḳçe ʿulūfesi maḥlūl olmaġın ḳabūl ḳılmış idi. Ve gūşe-i ḳanāʿatde taḥṣīl-i tūşe-i āḫirete meşġūl olmış idi. Ol ḳıṭʿa budur.

Ḳıṭʿa : Pādişāh-ı cihān-penāhuñ ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm
Ḫasta oldum kesildi dirlicigüm
Ṣaġ olursam ṣolaġ olam dir idüm

(...)

Seg be-ṣaḥrā dimezden evvel çarḫ

İtlerüñle ḳapuñda hem-ser idüm

Şāh-ı ʿālem-penāh şağ olsun

Çākeriyüm ezelde çāker idüm

Gazālī: Māder-i eyyāmdan şīr-i şīrīn yirine zehr-i ḳahrı çeşīde olan ṭıfl-ı dil-ḫazīnini nāle vü enīnden teskīn içün Beşikṭaşında tavaṭṭun idüp anda cāmiʿ ü zāviye ve ḥammām bināsına ḳaṣd itdükde ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanı ve ʿāmme-i vüzerā vü aʿyānı ve cümle-i ekābir ü erkān-ı dīvānı bu ḳıṭʿa ile deryūze itmişdür.

Ḳıṭʿa : Çünki mīr-i mücerredān oldum

Baña bir pīr gerek emīrāne

Ola dürr-i yetīm-mānendi

Ṣadef-i dehr içinde bir dāne

ʿAks-i ruḫsār-ı māh-ruḫlarla

Ola her gūşe bir nigār-ḫāne

Virmiye yol erāẕile hergiz

Yasağ ola ziyāde derbāne

Gazālī: Ve Ḫayālī Beg ḥaḳḳında bu ḳıṭʿayı dimişdür.

Ḳıṭʿa : Şiʿr oḳıdı Ḫayālī Beg pek pek

Didüm anuñ ḳulağına yep yep

Bu ġazeller senüñ midür didi kim

Issı çıḳmaz ise benümdür hep

Kātibī (2): Baʿż-ı ekābirüñ sūrına bu ḳıṭʿayı diyüp yüz eksük olduğın dimişdür.

Ḳıṭʿa : N'ola maʿẕūr ṭutsalar yārān

Ḫidmet-i sūrda ḳuṣūrum çoḳ

Ol sebebdendür ki tārīḫi

Sūr-ı bī-mişl dimege yüz yoḳ

Nūrī (4): Bir ḳāḍī ḥaḳḳında dimişdür.

Ḳıṭʿa : Yaḳdı şehri efendi rişvet ile

Dilerüm kim evini Tañrı yaḳa

Maḥżar ider efendi çıḳmaz tīz

İl duʿāler ider ki şelle çıḳa

Nihālī: Niçe zemān belā-yı ʿazl ile maḫẕūl ve miḥnet-i faḳr u fāḳa ile maḥzūn u melūl olup āḫir-i kār cāna ve kārd üstüḫāna yetişüp cenāb-ı ṣāḥib-ḳırāna yaʿnī Ḥażret-i Sulṭān Süleymān Ḫana iḥsāna cüzʾī bahāne olsun diyü bu ḳıṭʿa ile ʿarż-ı ḥāl itmiş idi. Murād u merāmından suʾāl olındukda ayda biñ aḳçe sālyāne ile ḳanāʿat eylemişdür. Ol ḳıṭʿa budur.

Ḳıṭʿa : Kime kimden şikāyet eyleyeyin

Ser-güẕeştüm ḥikāyet eyleyeyin

Ehl-i ʿilmüñ faḳīrine şimdi

Kimse dimez riʿāyet eyleyeyin

Yetīm: Bir defa ṭonanma seferine bile gitmiş idi ve bu ḳıṭʿayı ol sefer-i pür-şiddet ü ḫaṭarda diyüp ʿayn-ı ʿuḳalāya ṭarīḳ-i sefer-i deryāyı sedd idüp bir gitmiş idi.

Kıtʿa : Şuyı bardaḳda dimişler gemiyi kāğıdda

Bizden evvel bu cihān seyrin iden ehl-i vuḳūf

ʿĀlem-i beri ḳoyup baḥr hevāsında yelen

Bū ʿAlī ise anuñ ʿaḳlına idrākine yuf

Hasan Çelebi: Ḳadri Efendi ile ceng ü peykār itmege āheng idüp ʿaleʾl-ʿacele bir ʿarābaya süvār olup vādī-i ʿadem gibi ber-ṣaḥrā-yı bī-pāyānı ṭutup giderken yolda ʿaraba şikest oldukda ne pāy-ı ʿazīmeti rikāb-ı ḥarekete ḳomağa iḳtidārı ve ne ol mefāviz ü mehālikde yārā-yı temekkün ü ḳarārı olup böyle nā-çār u pür-ıżṭırār oldukda bu rubāʿīyi dimişdür.

Şiʿr : Tevsen-i dehrüñ itdügini baña

Hergiz itmiye kişi ḳanlusına

Cevr-i gerdūna ṣabr ide görelüm

Yā öküz öle veyā ḳañlu şına

Hākī: Daḳīḳa-şināś u süḫanver geçinüp meʿālī-güsteri zuʿmınca medḥ idüp ḳaṣīde virdükde umduġı üzre cāʾiziye ḥāʾiz olmaduḳda bu rubāʿī ile yaʿnī ki medḥ itmişdür.

Rubāʿī : Kerem ehli maḳāmıdur bu ṣadr

Bu ululıḳ yā bī-seḫā nice olur

Gel begüm sen vezāreti baña vir

Beni medḥ eyle gör ʿaṭā nice olur

Müderris: Ḥavālī-i Ḳosṭanṭiniyyede Beşikṭaş nām mevżiʿde temekkün ü maḳām idüp mescid ü medrese binā idüp ol eşnāda bu rubāʿiyi iʿtiẕāren dimişdür.

Cihānuñ zuḫrufına aldanup ḫalḳ

Ḳızılbaşlıca ṭopraġ ile oynar

Ḥużūr-ı ṭıflı bulmaġ isteyüben

Beşikṭaşında ṭopraġ ile oynar

Edāyī Beg: Ḥattā şehzādenüñ maḥbūblarından Ġonçe Keyvān dirler bir māh-ı şehr-āşūbe murabbaʿ diyüp şehzāde-i sipihr-iḳtidār yanında ḫayli iʿtibār bulmış idi.

Zeynī: Vezīr-i aʿẓam ʿOṣmān Paşa (Ḥażretleri) vilāyet-i Şirvānı fetḥ ü tesḫīri ile ʿilāve-i memālik-i ʿOṣmānī itdükde tehniyet-i fetḥ içün didügi ebyāt meşhūr-ı cihān olup ser-defter-i nādire-gūyān olan dīvāne insān taḫmīs eylemişdür. Ol ebyāt budur.

Şiʿr : Bu gün meydān-ı rezm içre sen itdüñ fetḥ Şirvānı

Umarın idesin min baʿd zemīn Īrān u Tūrānı

ʿAcem mülki ʿazīzi hem ebuʾl-fetḥi Ebuʾn-naṣrı

Sipihdārı ġuzātuñ ser-bülend-i şāh-ı devrānı

Ḥayāt-ı cism-i Zeynī cān-ı pāk-ı ḳālib-i ādem

Saʿādet mülkinüñ İskender-i mīr-i ḫōş-elḥānı

Derūnī-i Diger (2): ...ḫubş-ı ṭabīʿat ve denāʾet-i cibilleti üzre ol şehzāde-i ʿālī-şānuñ ṣaḥāʾif-i niʿam u iḥsānına raḳam-ı ʿuḳūk u küfrān çeküp bu muḫammesi ol zemānda bağladuğı vāṣıl-ı derīce-i gūş-ı saʿādet-iḳtirānları olduḳda ḳarīb oldı ki āteş-i ġażab-ı pādşāhāne fürūzān olup ol kūh-ı ḥilmden seyl-i ḫışm revān ola. Ammā ki ḥakīmāne mezbūrı günde biñ kerre öldürmek ḳaṣdıyla āstān-ı saʿādet-āşiyānlarından merdūd idüp şeyṭān-mişāl naʿīm-i cinānden maṭrūd itdiler. Ol muḫammes budur.

Şiʿr : Ol dem ki fenā buldı şehr-i dil-ābādum

Hīç nesneye meyl itmez bu ḫāṭır-ı nā-şādum

Şimdi ġarażum bu kim añlamıya hīç ādem

Ey buʾl-heves-i devlet maḫmūr-ı mey-i ġaflet

Şimden girü dünyāyı al saña bağışladum

Habībī: Bu müseddes-i meşhūr aña isnād olınur.

Şiʿr : Dün gördüm ol nigārı ṭarabnāk u ercemend

Kāfir eliyle destelemiş ʿanberīn kemend

Baḳdum şikenc-i ṭurresine zār u müstemend

Bir şaḫs-ı nā-tüvān oṭurur gerdeninde bend

Kimdür bu şaḫs ol ne resendür didüm didi

Zülfüm kemendi ṭutḳunı cānuñdur senüñ

Ahmed Paşa: Baʿdehū Ḥażret-i Emīr evḳāfına mütevellī olup ol ḥażret-i büzürgvāruñ esrār-ı ṭayyibe ve āşār-ı ṭayyibesinden istimdād idüp bu tercīʿi dimişdür.

Beyt : Ey ʿālem-i velāyete sulṭān olan Emīr

Vey mülk-i Rūma raḥmet-i Raḥmān olan Emīr

Bu tercī-bendi didükden ṣoñra rūḥāniyet-i Ḥażret-i Emīr mezbūra ẓahīr u muʿīn ü destgīr olup Sulṭānöñi sancağı ile cebr-i dil-kesīr olmışdur.

Ārifī: Ol zemānda taṣavvufāne eşʿārı diyüp bir tercīʿ vardur ki bendi budur.

Naẓm : Gözüñ ac ālem-i kübrāsın sen

Maẓhar-ı eşref-i esmāsın sen

Ve bir tercī dimişdür ki bendi budur.

Naẓm : ʿAyn-ı ʿārifde vücūd-ı eşyā

Görinür cümle keʾn-nakşı fiʾl-mā

Gubārī: ...ṭarīḳa-i ʿaliyye-i Naḳş-bendiyyeye sülūk itmiş idi. Bu tercīʿ ol zemānda diyüp meşhūr-ı cihān ve maḳbūl-ı hünerverān olmış idi. Tercī-i mezbūruñ bendi budur.

Şiʿr : Ġāfil olma gözüñ ac ʿālem-i kübrāsın sen

Sidre vü levḥ ü ḳalem ʿarş-ı muʿallāsın sen

Kātibī (3): Yetīm-i mezbūr şeref-i ṣoḥbetden dūr ve bir bahāne ile bir iki gün mehcūr olduḳda anda olan aṣḥāb-ı āvāz ve erbāb-ı sūz u sāzı añup bu tercīʿ diyüp ol maḳām-ı menīʿa göndermişdür. Evvel bendi budur.

Şiʿr : Varmağa gūşe-i maḳṣūda yine

Muntaẓırdur dil-i fersūde yine

Gūşe-i kūy-ı muġānda görsem

Dāmen-i zühdümi ālūde yine

(...)

Gāh nāz eyleyerek gāhī ʿışḳ

Olsa Beñli Memi pehlūda yine

Be döşekdür gözüñ aç ġafleti ḳo

Ḫābda beglige beñzer hep bu

İshak Çelebi: ...Ṣaḥn-ı S̱emāniyye her birinüñ ẕāt-ı mevfūrüʾl-fežāʾili ile ḳuṣūr-ı heşt-behişte mümās̱il ve zīnet-i s̱evāḳıb-ı s̱evābit-i felek nāmına muʿādil olup

ḳıdve-i erbāb-ı istiḥḳāḳ ẕikr olınan merḥūm İsḥāḳ Çelebi daḫı ol maḳāma vāṣıl ü nā'il olmış idi ve ke en-ẕālik sene sebʿ ve s̱elās̱īn ve tisʿami'e

Mıṣrāʿ : Didüm tārīḫini Şaḥna şerefdür

tārīḫ vāḳiʿ olmışdur... Baʿdehū sene is̱nā ve erbaʿīn ve tisʿami'ede Şām-ı şerīf-i şeref-encāma ḳāḍī olduḳda kendünüñ taṭayyur-gūne bu tārīḫi ʿaceb vāḳiʿ olmışdur.

Maṭlaʿ : Şehr-i ẕi'l-ḥiccede ʿazmüm sefer-i Şām oldı

Başladum yazmaġa tārīḫini aḫşām oldı

Emānī-i Sānī: Vezīr-i ḫıred-müsteşīr Sinān Paşa (Ḥażretleri) Yemeni defʿa-i s̱āniyede fetḥ itdükde bu tārīḫi dimişdür

Tārīḫ : Bi-ḥamdi'llāh yine fetḥ oldı yümnüñ ile Yemen dirler.

Emīnī: Merḥūm Sulṭān Süleymānuñ türbesine *Meşhed-i şāh-ı şehīd* diyü tārīḫ dimişdür.

Emrī: Ekābir-i ʿulemā vü eʿāẓım-ı fużelādan Edirne ḳāḍısı olan merḥūm Merḥabā Efendi meclis-i fenādan bezm-i beḳāya irtiḥāl ve bu dār-ı miḥnetden civār-ı ḳurbete intiḳāl itdükde bu tārīḫi bī-naẓīr ü bī-mis̱āl olmışdur.

Mıṣrāʿ : Sāḳiyā bezm-i cihāndan Merḥabāya hū dimiş

...Ve Vāʿiẓ Emīr dimekle maʿrūf bir şerīr var idi ki dā'imā aḳvāl ü efʿāli ḫalḳla nizāʿ ü cidāl ve ʿibādet ü iʿmāli sümʿa vü rüyā ve nuṣḥ u pendi edānī vü eʿālīye cevr ü cefā hemīşe kārī vü peyveste-efkārı ḫāṭır-şikeni ve merdüm-i āzāri idi. Maʿnā-yı *ve cezāu seyyi'etin seyyi'etün mis̱luhā* rūşen ü hüveydā olup sene iḥdā ve sebʿīn ve tisʿami'ede baʿż-ı kimesneler ile ḫuṣūmet itdükde mezbūrı te'dīb içün ḥabs itdüklerinde bu tārīḫi ʿacīb ü ġarīb vāḳiʿ oldı.

Beyt : Bir ʿacīb tārīḫ olurdı Emriyā

Vāʿiẓüñ başın keseydi şāhımuz

Basīrī: Ṣāḥib-ḳırān-ı maġfūr Sulṭān Süleymān-ı mezbūr bilād-ı Engürüsde olan küffār-ı menḥūsuñ aṣnāmını kesr ve vilāyet ü memālikini fetḥ idüp cümle-i bilād-ı islāma żamm itdükde bu tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Naẓm : Muʿīn-i dīn-i Ḥaḳḳ Sulṭān Süleymān

Ki dergāhına olmışdur felek saṭḥ

...Ve bī-naẓīr tārīḫleri daḫı vardur. Sulṭān Süleymān merḥūmuñ oġlı cihāngīr sene sebʿ ve selāsīn ve tisʿami`ede vilādet itdükde bu tārīḫi dimişdür.

Mıṣrāʿ : Cihāngīred be-tevfīḳ-i İlāhī

Rodos fetḥine ki sene tisʿ ve ʿişrīn ve tisʿami`ede vāḳiʿdür. Bu üç tārīḫi bir mıṣrāʿda derc itmişdür.

Mıṣrāʿ : Fataḥat mā-fataḥa etemm fetḥ tāmm (929)

Türābī-i Sānī: Şuʿarā-yı nāmdāruñ şöhre-i āfāḳı ḳıdve-i erbābü'l-maʿārif ve'l-feżā`il Ḥażret-i Bāḳī Efendi ḳāżīʿasker olduḳlarına bu tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Tārīḫ : Bāḳi olsun saña bu ʿizz ü bu devlet Bāḳī

Zekeriyyā Efendi Rūmiline ḳāżīʿasker olduḳda bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Oldı rüknü'l-ʿulemāya Zekeriyya'l-miḥrāb

Hasan Çelebi: Hezīmet-i Şāh İsmāʿīle bu ṭārīḫ-i celīlī ḫūb vāḳiʿ olmışdur. Lafẓen ve maʿnen tārīḫdür.

Tārīḫ : Pādşāh-ı serīr-i heft-iḳlīm

Yaʿnī Sulṭān Selīm-i ʿadl-āyīn

(...)

Buldı manṣūr ʿasker-i islām

Münhezim buldı mürtedd ü bī-dīn (920)

Dāʿī-i Diger: Mezbūr Aḥmed Beg dünyādan rıḫlet itdügine bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Dirīġ ol nev-cevānı bu cihāndan

Ecel peyki irişüp ḳıldı daʿvet

Tevekkül eyleyüp ol dem Ḫudāya

Fenādan çün beḳāya itdi rıḥlet

Duʿālar idüp aña cān u dilden

Didüm tārīḫ ola rūḥına rıḥmet (926)

Sücūdī: Sulṭān Selīm Ḫan tesḫīr-i mülket-i Īrān u Tūrān ḳaṣdın itdükde bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Ne ṭurursan ṭur ey şeh-i ʿādil

Yola gir zād ile zevāde ile

ʿAzab ile yeñiçeri diyü şūr

Ḥaddin endāzeden ziyāde ile

Tā ki ʿālemde ola bir tārīḫ

Şāhi māt eyle gel piyāde ile (921)

Sihrī (2): Ḳandī şāʿir rıḥlet itdükde dimişdür.

Tārīḫ : Āh u ḥayfā Ḳandī rıḥlet eyledi (963)

Ve Rüstem Paşanuñ tekrār vezāretine dimişdür.

Tārīḫ : Āṣaf-ı Sulṭān Süleymān geldi geçdi yirine (898)

Sunʿī (5): Edirnede Miḥal köprüsin merḥūm Sulṭān Süleymān taʿmīr itdükde dimişdür.

Tārīḫ : Yıllar ile olup bu cisr-i medīd

Reh-güẕār-ı fenāda cāy-ı ʿubūr

Ḍarb-ı pāy-ı zemāneden anuñ

Gelmiş idi niçe yirine ḳuṣūr

Emīr-i şāh-ı cihān-penāh ile

Yapdılar aña ṣarf idüp maḳdūr

Göricek Ṣunʿī anı böyle laṭīf

Didi tārīḫini olup mesrūr

Genc-i vāfir virüp yine ol şeh

Cisr-i vīrānı eyledi maʿmūr (951)

...Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṡānī şehzāde iken Ḳaramana çıḳduġına dimişdür. Her mıṣrāʿından bir tārīḫ çıḳar.

Tārīḫ : Livā-yı ʿadl-i şehzāde virüp nūr

Ḳaraman illerini ḳıldı aydın (953)

Şeyhī (2): Sulṭān Bāyezīd Ḫan Burusada Yeñiḫānı binā itdükde bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Yeñile yapılan Sulṭān Ḫan

Bināsın bilmezem tārīḫi ḫōşça (914)

Sālih Çelebi: Paşa-yı mezbūr Mıṣra teveccüh olup ḳarındaşı Teẕkirecisi olup gitdükde bu tārīḫ-i zībāyı diyüp Murād Paşa medresesini cā'ize almışdı.

Ṭārīḫ : Ḥażret-i Paşa-yı ʿālī-menzilet ʿālī-cenāb

Ḥaḳ Teʿālā ʿizzet ile dā'imā şād eyleye

ʿAsker-i Manṣūr-ı Şāh ile geçüp deryāları

Şeh Süleymān-ı zemān devrinde bir ad eyleye

Ẓulm ile vīrān olan iḳlīmi maʿmūr itmege

Varup islām ehlini her ġamdan āzād eyleye

Hātif-i ḳudsī didi tārīḫi ilhām eyleyüp

Āṣaf-ı devrān-ı ʿādil Mıṣrı ābād eyleye

Sunʿī (8): Şemʿ-miṡāl żiyā-baḫş-ı ḥücre-i derūnı ve bāʿiṡ-i sürūr u neşāṭ-ı ḳalb-i maḥzūnı olan ʿAlī nām cevānı vefāt itdükde şemʿ gibi ḫayli yanup yaḳılup ve ol yārüñ bār-ı hicrānı ḳāmetin yā ḳılup fevtine bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Ola ʿAlīnüñ rūḥına raḥmet

Tāliʿī: Sulṭān Selīm Ḫan-ı kūh-temkīn sene ʿişrīn ve tisʿami'ede āhenk-i ḳalʿ u ḳamʿ-ı Ḳızılbaş-ı laʿīn itdükde bu tārīḫ bī-ʿadīl ü ḳarīni diyüp maẓhar-ı iḥsān u taḥsīn olmışdur.

Tārīḫ : Ne ṭurursın ṭur ey şeh-i ʿādil

Yola gir zād ile zevāde ile

Ġırbe ile yeñiçeri devşür

Ḥadden endāzeden ziyāde ile

Tā ki ʿālemde ola bir tārīḫ

Şāhi māt eyle gel piyāde ile

Ārifī: Merḥūm Şeyḫ İbrāhīmüñ vefātına bu tārīḫi ḫūbdur.

Tārīḫ : Kerd rıḥlet zi-gülistān-ı vefā

Gülşenī aʿnī Şeyḫ İbrāhīm

Zed ḳadem ber-neşīmin-i lāhūt

Şud be-ḫalvet-sarāy-ı üns muḳīm

Arşī: Ḳızıl Aḥmedliden Sulṭān Süleymāna vezīr olan Muṣṭafā Paşa ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde Rūmili beglerbegisi olduḳda bu tārīḫ-i raʿnāyı dimiş idi.

Ṭārīḫ : Ḳılıcuñ gibi cevherdār u ṣāfī vü muraṣṣaʿdur

Bu tārīḫümle fetḥ itsem ʿaceb mi mülk-i ʿirfānı

Hemān ḥaḳḳā ki heb ʿālemde şevket saña gelmişdür

Şehā elḥamdü'lillāh Rūmuñ olduñ mīr-i mīrānı (964)

Ulvī: Merḥūm Ṭuraḳ Çelebinüñ vefātına bu tārīḫi şöhre-i āfāḳdur.

Mıṣrāʿ : Eyleye Ḥaḳḳ aña cennātı Ṭuraḳ

Garībī: Siroz yaylağında Çataloluḳ dimekle maʿrūf çeşmeye tārīḫ dimişdür.

Tārīḫ : Hünālek ʿaynān tecriyān (951)

Gazālī: Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür. Anda daḫı bir mescid ve bir bāğçe binā idüp bu tārīḫ-i zībāyı dimişdür.

Tārīḫ : Be-tevfīḳ-i İlāhī īn-binā-rā

Binā kerdem der-īn bālā-yı Mekke

Be-nām-ı Ḥażret-i Sulṭān Süleymān

Ze-dem mānend-i zer ber-seng sikke

Be-güftem behr-i ū tārīḫ bādā

Teferrücgāh bī-mānend Mekke (933)

...Vezīr Muṣṭafā Paşa Edirne yanında Merīc üzerine binā itdügi köpriyi daḫı itmām itmedin bu ribāṭ-ı fenādan diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām idüp bu cisr-i pür-ḥaserden güẕār idüp mülket-i naʿīm-i bāḳīye sefer itdügine bu tārīḫi maḳbūl-ı enām olmışdur.

Tārīḫ : Bildi merḥūm Muṣṭafā Paşa

Köpriden fi'l-ḥaḳīḳa bu dünyā

Yapdı bir köpri ḫarc idüp varın

İde tā kim bu maʿnāya inhā

Daḫı köpri tamām olmadın

Aña itdi hücūm seyl-i fenā

Göçdi merḥūm didiler tārīḫ

Köpriden geçdi Muṣṭafā Paşa (862)

...Ve merḥūm İskender Çelebinüñ vefātına bu tārīḫi bī-naẓīr ü miṣāldür. Egerçi tārīḫinde çoḳ ḥāl yoḳdur lākin ḥalāldur.

Tārīḫ : Mīr İskender iʿtibārı görüp

Ey göñül ʿibret al bu ḥāletden

Ḥāṣılı n'oldı ʿāḳıbet gör kim

Bu ḳadar ʿizzet ü saʿādetden

(...)

Ölüsi dirisi anuñ aṣlā

Ḥālī olmadı hīç rifʿatden

Didi ehl-i semā aña tārīḫ

İtdi ʿazm-i sümüvv leṭāfetden (937)

Fedayī: Ve ḥālā çūḳādār-ı sulṭān-ı kāmkār olan Ṭırnaḳçı Ḥasan Aġa ki ṣāḥib-i ḫulḳ-ı ḥasen ü luṭf u kerem mekārim-i aḫlāḳ u ḥasen-şiyem ile şöhre-i ʿālemdür. Çūḳādār olduḳlarına bu tārīḫi be-ġāyet ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Tārīḫ : Oldı saʿādetle gelüp çūḳādār (998)

Fuzūlī: Kerbelāda binā olınan çeşmeye bu tārīḫi ġāyetde ḫūbdur.

Fikrî-i Diger: Benefşe-ʿızār ve sünbül-mū Bekr Şāh adlu bir dil-ber-i meh-rū ile pehlū oldukda bu mıṣrāʿı tārīḫ düşürmişdür.

Mıṣrāʿ: Bekr Şāh ile pehlū oldı Fikrī (977)

Kandī: Cümleden merḥūm Koca Nişāncıya nişāncı oldukda didügi bu tārīḫdür ki hem beyt-i Mihrī olmışdur.

Mıṣrāʿ: Muṣṭafā bin Celāl tevḳīʿī (941)

Ve merḥūm Saʿdī Efendinüñ intiḳāl ü irtiḥāline bu tārīḫi dimişdür.

Mıṣrāʿ: Beḳāya göçdi Saʿdü'd-dīn-i Ṣānī (945)

Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Ḳurd nām bir dil-ber-i sīm-endāma ʿāşıḳ olup ol māh-ı enver menzil-be-menzil ḥareket ü sefer idüp ol ʿāşıḳ-ı zārı pençe-i gürg-i hicrāna giriftār itdükde Ḳandī bu tārīḫi dimişdür.

Mıṣrāʿ: Ḳurd āh-ı ʿāşıḳ alup gitdi āh (955)

Kātibī (3): Ġalaṭada revāḳ-ı felek-niṭāḳı eyvān-ı keyvāna berāber ve küngüre-i ṭāḳ-ı semā-iltiṣāḳı bām-ı ḳaṣr-ı Zuḥalle hem-ser reşk-i nigār-ḫāne-i Çīn bir ḳaṣr-ı ḫavernaḳ-ı revnaḳ u sipihr-āyīn binā eyledükde ol zemānda mezbūr ile celīs ü ḳarīn olan şuʿarā-yı siḥr-āferīn birer tārīḫ ü ḳıṭʿa diyüp dīvār-ı felek-girdārını tezyīn itmişler idi. Kendüsi *Ṭoḳuz yüz ḳırḳ* lafẓını tārīḫ itmişdür.

Kāmī Efendi: Rüstem-i zemān ve Cemşīd-i Sikender-nişān ṣāḥib-ḳırān-ı devrān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan Vezīr-i Aʿẓam Rüstem Paşayı ʿazl itdükden ṣoñra yine vezīr-i aʿẓam itdükde bu tārīḫi ki ḥurūf-ı menḳūṭa ve ġayr-ı menḳūṭası müstaḳilen tārīḫ olur dimişdür.

Tārīḫ: ʿAṣr bes rām-ı Rüstem-i Ṣānī (962)

Misālī: Bu tārīḫi Tāczāde tekrār reʾisü'l-küttāb olduğına dimişdür.

Tārīḫ: Bi-ḥamdi'llāh ki yine Tāc Begzāde reʾs oldı

Mahvī (2): Sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd-ı vālī-i vilāyet-i mekremet vücūd-ı āyīne-i cemāl kemāl-i ḫurrem ü intibāh āftāb-ı ʿālem-i tābi's-sulṭān ẓıllu'llāh pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḥażretleri... mücedded-i cihāt-ı ʿadl-güsteri ve müşeyyed-i erkān-ı

bünyān ra'iyyet-perveri oldukda cülūs-ı hümāyūn-ı sa'ādet-makrūnlarına bu tārīḫi dimiş idi.

Tārīḫ : Hātif-i ġaybi didi Maḥvī anuñ tārīḫini

Oldı iḳbāliyle Dāver 'āleme Sulṭān Murād

Dā'ī-i rāḳımü'l-ḥurūf daḫı bu tārīḫi dimiş idi.

Tārīḫ : Salṭanat buldı Murādını yine

Mahvī (2): Sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd-ı vālī-i vilāyet-i mekremet vücūd-ı āyīne-i cemāl kemāl-i ḫurrem ü intibāh āftāb-ı 'ālem-tābü's-sulṭān ẓıllu'llāh pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḥażretleri... mücedded-i cihāt-ı 'adl-güsteri ve müşeyyed-i erkān-ı bünyān ra'iyyet-perveri oldukda cülūs-ı hümāyūn-ı sa'ādet-makrūnlarına bu tārīḫi dimiş idi...

Dā'ī-i rāḳımü'l-ḥurūf daḫı bu tārīḫi dimiş idi.

Tārīḫ : Salṭanat buldı Murādını yine

Mu'ammayī: Diyār-ı Engürüs fetḥ olınup diyār-ı islāma żımm olındukda tārīḫ dimişdür.

Tārīḫ : Fetḥ oldı külli Engürüs (936)

Hāşimī: Bu tārīḫi ṭoḳuz yüz ṭoḳsan birde Cemālī vefātına dimişdür.

Tārīḫ : Nihān oldı Cemāli yüz ṭutup ṣıdḳ ile Allāha

Ṭoḳsan üçde 'Ulvīye dimişdür.

Tārīḫ : Maḳām olsun saña cennetde 'Ulvī

Cevherī (2): Mecdī ismine bu mu'ammā daḫı anuñdur

Ve lehū : İderken 'ārıżuñ devrini seyrān

Pey-ā-pey zülfini gördüm perīşān

Hasībī: 'İlm-i tesmiyede 'alā ṭarīḳi'r-redīd seyf ü seyyid ismine buyurduḳları mu'ammā ṭab'-ı şerīfleri olmağın bu mecelleye taḥrīr olındı.

Bā-ism-i Seyf ü Seyyid:

Metā'-ı pendümi eyle ḳabūl ey nāşıḥ

Naşīḥatuñ diremin eyleme 'abes yire şarf

Ve Şāhīn ismine bu muʿammā daḫı anlaruñdur. Muʿammā

Bā-ism-i Şāhīn:

Görince rūyuñı oldı göñül saña mā`il
Şehā tehī teniyle ḳaldı ʿāşıḳ-ı bī-dil

Visālī (2): Noḳṭa ismine bu muʿammā anuñdur.

Bā-ism-i Noḳṭa:

Dil-i şūrīdemi ol yār-ı cefā-cū alalı
Bekleyüp yollarını dīde-i ter ṣubḥ u mesā
Eşk-i ḫūnīn ile zeyn itdi şu deñli anı kim
Hāy dil gitdi diyü dökdi güherler şan aña

Bāḳī: Merḫūm Sulṭān Süleymān ʿazm-i gülzār-ı cinān itdükde nihāyet-i ḥarāret ve ġāyet-i riḳḳat ile bir merşiye dimişdür ki naẓīr ü ʿadīli gelmemişdür. Ol merşiyenüñ evvel bendi budur.

Merşiye: Ey pāy-bend-i dām gen-i ḳayd-i nām u neng
Tā key hevā-yı meşġale-i dehr-i bī-direng

Hāfız-ı ʿAcem: Ve eşʿār-ı ġarībesindendür ki birāderi Ḳuḳla ʿAceme merşiye dimişdür. Maṭlaʿ budur.

Maṭlaʿ: Cenā`izler cenāzātı ḳaṭārın gördüñüz mi vah
Cenā`izler cemād ayaḳları ādem maʿāẕa'llāh

Ankā: Murġ-ı rūḥ-ı vālid-i mācid ʿālem-i ḳuds ve hevā-yı ünse ṣāʿid olduḳda merşiye diyüp faḳīr-i kem-ter ile birāder-i kihteri tesellī gūne bu beyti ḫūb ve ḫayli münāsib ü merġūb vāḳiʿ olmışdur. Ol beyt budur.

Şiʿr: Şükr-i Ḫudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st
Ger şud ʿAlī zi-dehr-i Ḥüseyn ü Ḥasan be-cā'st

Gazālī: Hemānā bu ebyāt-ı belāġat-simāta muʿādil ve bu maʿānī-i enīḳa-i reşīḳaya mümāşil şuʿarā-yı ʿArabdan Ebu'l-ḥasan ʿAlī bin Meḥemmedü'l-enbārīnüñ Vezīr Naṣīrü'd-devle Meḥemmed bin Baḳiyeye didügi merşiyedür ki ʿAżdü'd-devle

mezbūrı ṣalb idüp aḥbābı cesedini almasın diyü ṣabāhdan ġurūb-ı āftāb-ı ṣārıḳa ve giceler ḳanādil ü meşā'il ile ṣubḥ-ı ṣādıḳa varınca bekletdürür idi. Rivāyet olınur ki 'Ażdü'd-devle dār-ı dünyādan güẕār idince vezīr-i mezbūr ber-dār idi. İttifāḳ ol senede 'Ażdü'd-devle daḫı taḫt-ı ceberūtdan taḫta-i tābūta mütenezzil olup sarāy-ı vücūd-ı pür-bahāsı ṣarṣar-ı zevāl ü fenā ile mütezelzil oldı.

Şi'r : *Uluvvun fi'l-ḥayāti ve fi'l-memāti*

Bi-ḥaḳḳın ente iḥde'l-mu'cizāti

Ke'enne'n-nāse ḥavleke ḥīne ḳāmū

Vüfūdu nedāke eyyāmu'ṣ-ṣalāti

Rivāyet olınur ki bu ebyātı 'Ażdü'd-devle istimā' itdükde n'olaydı maṣlūb ben olup bu ebyāt u merāsī baña dinilmiş olaydı dimişdür.

Necātī: Ba'dehū ol cūdī-i mürüvvet-vücūd zelāzil-i fenā vü adem ile terk-i 'ālem-i vücūd idüp semā-yı eyālet ü celāleti münferit ve kevākib-i ṡevāḳıb-ı ḥayātı münteşir olıcaḳ bu merṡiyeyi diyüp dīdesinden seyl-i ḫūn-miṡāl Fırāt u Ceyḥūn revān ve sirişk-i ḥasret ve emṭār u aḳṭār-ı miḥnet sehāb-ı çeşminden bārān olup āsmān gibi dönerek ve zemīn gibi başına ḫāk-ı ḫaybet ṣaçaraḳ Dārü's-salṭanatü'l-'aliyyeye yüz urup mülāzım-ı rikāb-ı sa'ādet-intisāb olmış idi. Bu ebyāt ol merṡiyedendür.

Ebyāt : Dilā cerīde-i ülfetden aduñ eyle terāş

Ḳalender ol ki mücerredler ideler sābāş

Alur göz ile baḳma cihāna kim güneşüñ

Yüzine ṭoġrı baḳanuñ gözinden aḳar yaş

...Ba'dehū şāhzāde-i sālifü'ẕ-ẕikrüñ daḫı bāġ-ı salṭanatda nihāl-i vücūdı ṭūbā-miṡāl iken nekbā-yı nekbet-i ecel berg ü bār-ı vücūd-ı nāmdārını ve şecere-i ḥayāt-ı pür-şükūfe vü envārını tārūmār idüp ālūde-i ḫāk-ı meẕellet ü bevār idicek bu merṡiyeyi diyüp berg-miṡāl gülistān-ı āstān-ı şāh-ı pür-iclāle yüz sürmişdür. Ol merṡiye budur.

Şi'r : Dünyā evi meşakkat u renc ü ʿanā imiş

Ṣaḥn-ı ṣafā didükleri mātem-serā imiş

Bir destmāl ile kefen āḫir siler bizi

Deymez ki bu gedā imiş ol pādşāh imiş

Dili olaydı saña diyeydi dehān gör

Kim bu neheng pençesi merdüm-rübā imiş

Cafer Çelebi: ...gönderdügi mektūb-ı belāġat-üslūbda bu beyti tasṭīr ve ḥuḳūḳ sābıḳaya işāreti bu güne taṣvīr itmiş

Mıṣrāʿ: Selāmen selāmen inne'l-kirāme iẕā mā

yaʿnī bu beyt-i meşhūre işāret ider.

Beyt : İnne'l-kirāme iẕā mā eshelū ẕekerū

Men kāne ye'lifühüm fi'l-menzili'l-ḫaşini

Adnī: Ḥabsde iken vaṣiyyet-nāme yazup pādşāh işigine bir at ve bir ḳılıç ve biñ biş yüz aḳçe ile geldüm mā-ʿadā mā-meleküm eyyām-ı pādşāhīde ḥāṣıl ve sāye-i saʿādetlerinde dil ü cān her murād u merāma vāṣıl olmışdur diyüp oġlı Meḥemmed Begüñ reʿāyātını ve evḳāf-ı dāresinüñ ḥimāyetini sipāriş itmişdür.

Mehemmed Efendi: Baʿż-ı aḥbābları tevḳīʿlıḳ manṣıbı ile terfīʿ olınduḳda tehniyeti içün irsāl itdükleri nāmede taḥrīr buyurmışlardur.

Şi'r : Berīd-i baḫt u devletden nüvīd-i dil-sitāndur bu

ʿArūs-ı devlet ü iḳbāl içün gūyā nişāndur bu

Hümā-yı devleti ṣayd it ṣalup şehbāz-ı ṭuġrāyı

Gör aḥkāmını seyr eyle ne şehbāz-ı cihāndur bu

Nişānla dāʿī-i devlet olan erbāb-ı iḫlāṣı

Ki ḫāṭırdan gide şāyed benüm ʿömrüm zemāndur bu

Ahmed Efendi: Ḥācı Ḥasanzāde ile ʿadāvet-i sābıḳası olmaġın şikāyet güne bu eşʿārı dimişdür.

Şiʿr : İbn-i Ḥasan ol ḳabīḥ ṣūret
Şerr maẓharı maẓhar-ı cehālet
Baña n'ola ger muʿārıż olsa
Ḫūrşīd kemāle ʿārıż olsa
Nā-ehl olur muʿārıż-ı ehl
Her Aḥmede bulınur Ebū Cehl

İnāyetu llāh: Bu şiʿr anuñdur kāfire esīr olduḳda dimişdür.

Şiʿr : Yile virüp ḫırmen-i ṣabr u ḳarārum ḥāṣılı
Yine girdāb-ı ġama atdı felek fülk-i dili
Ey ʿİnāyet ḳul iken bir kāfire ʿışḳ ile dil
Kāfire ḳul itdi devrān bu dil-i lā-yaʿḳılı

Sultan Mehemmed Han: Ḳarāmānoġlı ile ḫuṣūmetde dimişlerdür:
Bizümle salṭanat lāfın idermiş ol Ḳaramanī
Ḫudā fırsat virürse ger ḳara yire ḳaram anı

Beyānī-i Diger (2): Māh-nev nāmlı bir dil-ber medḥinde dimişdür.

Şiʿr : Ey yüzi mihr-i dıraḫşān gice niçe meh ü sāl
Gelmiye devre ḳaşuñ gibi senüñ iki hilāl
Münʿakis oldı devrinde dil-i sūḫtegān
Sanma āyīne-i ruḫsār-ı nigārı pür-ḫāl

Zeynī: Yūsuf nām dōstı mezbūrdan ʿāriyet bir āt istedükde dimişdür.

Beyt : Ey semiyy-i ahsen-i peyġamberān-ı bā-necāt
Cān bile yoluña dür degül ki bir arıcaḳ at

Sāʾilī: Yārānından biri mezbūra ol esnāda dīvāne diyü ḫiṭāb itdükde ʿāḳılāne böyle cevāb virmişdür.

Beyt : Dīvāne meḫān me-rā be-ḫārī
Dīvāne tūyī ki ʿaḳl dārī

Saʿī (3): Mevlānā Ġubārī bu şiʿr-i belāġat-şiʿārı diyüp kim naẓīre dirse üç vireyin diyü miżmār-ı belāġatda çābük-süvār-ı meydān-ı ʿirfān olanlara at ṣaldukda ve şeşder-i feṣāḥat nerrādān-ı maʿārif olan yārāna dāv atdukda

Beyt : Naḳş iden ḥaḳḳı hilāli ṭāḳ-ı mīnā üstine
Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

Serḫōş Bālī dimekle maʿrūf olan Cevherī Efendi naẓīre diyüp ḳangısı ercaḥ ü evlādur diyü Ḥażret-i Monlādan istiftā olındukda dimişdür.

Cevāb : Zeyd-i şāʿir şiʿri ile lāf iderse vechi var
Ḥüsn-i naẓmı dāludur itdügi daʿvā üstine

Bir defʿa daḫı subḥa-i mercānla yā-sīn çevirmenüñ ḳangısı efḍaldür diyü su'āl olındukda dimişdür.

Beyt : Yüsr ü mercān degül vesīle-i Rab
Yüri iḫlāṣ-ı derīn eyle ṭaleb

Semāʿī: Bir dil-ber-i sīm-endāmvār idi ki Zerger dimekle şöhre-i eyyām olmış idi. Kec-küleh nām bir cevān-ı şīrīn-kelām ʿalāḳası olduġı ḥüsn-i tamāmı gibi meşhūr-ı enām oldukda dimişdür.

Şiʿr : Bāʿiṣ-i şöhretiidür kec-küleh-i ḫōş-nāmuñ
Kimyā-yı naẓarı zerger-i sīm-endāmuñ
Ṣūfī o serv-ḳāmete mā'il degül misin
İnkār ḳo ḳıyāmete ḳā'il degül misin

Seydī: Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm Burusada Ḳapluca müderrisi iken Zeyrekzāde ki nāmı Rüknü'd-dīndür Yıldırım müderrisi imiş ittifāḳ ḳażā-yı ḳādir-i ḫallāḳ ile bir berḳ-i cihān-sūz ve ʿālem-efrūzdan ẓuhūr u bürūz iden ṣāʿiḳa-i āteş-bār medreseyi ʿāşıḳ-ı ciger-sūz ve dil kebāb gibi ḫarāb u yebāb itdükde monlā-yı mezbūr dimişdür.

Beyt : Ey felek āheste rev-kārī ne āsān kerde
Yıldırım ḫāniyye-rā ez-rükn vīrān kerde

Şānī (7): Ve gāhī ʿālem-i ṣaḥvden mülket-i ʿaḳla rācīʿ olup kendüden bu maḳūle kelimāt daḫı vāḳiʿ olur.

Şiʿr : Ten pür-dāġı maḥv idem ne nām u ne şān ḳalsun

Hemān kūyuñ kilābına n'ola üstüḫān ḳalsun

İzi tozını ḳapma ey ṣabā luṭf eyle cānānuñ

Peyince çıḳdı cānum arayı yir yir nişān ḳalsun

Şeyhī (2): Ve Burusanuñ Yirḳapusı dimekle maʿrūf ḳapusın taʿrīf idüp dimişdür.

Beyt : Ḥiṣāruñ Yirḳapusını ṣorarsañ

Aġac bāzārına var da dönivir

Andelībī (2): Şāʿir-i sāḥir-i müsellem Mevlānā Ẕātī aṣamm olmaġın ʿAndelībī başına ḳakup dimişdür.

Şiʿr : Niçe biñ söyleseler gūşuña girmez birisi

Dir gören anuñ içün Ẕātī ḳulaġuñ dögeyin

Cevāb-ı Ẕātī: ʿAndelībī egerçi şāʿir çoḳ

Senden artuġına ḳuşum dimezin

Gazālī: Ve Revānīnüñ kātib-i maṭbaḫ olduġına dimişdür.

Beyt : Be Revānī saña neler dirler

Bal ṭutan barmaġın yalar dirler

Fedāyī: Ve muḳarrebān u mūnisān-ı sulṭān-ı ʿālī-şāndan Zeyrek Aġa ki nāmı gibi zīrek ve ʿāḳıl u kārdān-ı mürebbī-i ehl-i fażl u ʿirfān ve meḥabb-ı meşāyiḫ ü sādāt-ı ḫalḳ-ı cihān olmaġla şöhre-i devrān olup herkes ġāʾib ü ḥāżır evḳātların duʿā-yı devletlerin ḥāṣırdur medḥinde dimişdür.

Felek pāye Zeyrek Aġa-yı mükerrem

Ser-efrāz-ı ʿālem meʿālī-merātib

Felek ḳaṣr-ı ḳadrine baḳmaḳ dilerken

Düşer tācı yire degül mihr-i ġārib

Fürūgī: Sīm-ten nām bir dil-ber-i sīm-endām içün dimişdür.

Ey dil yanup eczā-yı ten küllī kül oldı cümleten

Yaḳdı beni ḳāl eyledi ʿışḳ āteşiyle sīm-ten

Vezn itseler altūn ile cānıyla rāżīdur cihān

Ḥaḳḳā budur mevzūndur ol Yūsuf-ı gül-pīrehen

Kadrī Efendi: Ve ḳāżīʿaskerlikden ʿazl olındukda dimişdür.

Şiʿr : Ne dūd-ı āteş-i ḥasret ne reşk-i ōdla dāġum var

Ferāġat mülkine şāhum ne tūġum ne otaġum var

Taʿalluḳ bīḫini ḳaṭʿ eyleyüp kesdüm emel şāḫın

Bu ʿālem geştzārında ne büstānum ne bāġum var

Ne ġam gitdiyse Ḳadrī manṣıb-ı iḳbāl ü ʿizz ü cāh

Bi-ḥamdiʾllāh kifāf-ı ṣıḥḥat u emn ü ferāġum var

Mevlānā Lāmiʿī: Ve Yezīd-i pelīd-i kāfir ṭamından köpek düşer gibi bām-ı pür-nekbetinden düşdügine dimişdür.

Şiʿr : Ṭamdan ṭamūya dek ḫōş-cān atar

Aña bu üslūb ile uçmaḳ yeter

Nasūhī: Bir defʿa merḥūm Mevlānā Aḫī Çelebiden muʿavenet ü muẓāheret ṭaleb idüp maẓhar-ı ḫüsrān ü ḫeybet oldukda dimişdür.

Şiʿr : Derde dermān ide ṣanurdum Aḫī

Oñulursa ḥakīm imiş o daḫı

Aḫī Çelebi daḫı cevābında dimişdür.

Şiʿr : Her kim içdi Naṣūḥī şerbetini

Ṣaḫte tevbe-i naṣūḥ itdi

Hicrī: Merḥūm şeyḫüʾl-islām Ebuʾs-suʿūd Ḥażretlerine dimişdür.

Ḥikmetde Bū ʿAlī ola ger şiʿrde Ẓahīr

İtmez ẓuhūr olmayıcaḳ kimse ẓahīr

Ey Mıṣr-ı fażla ʿizz ile Sulṭān olan ʿazīz

Ḳaldum ayaḳda dāmenüñ olmazsa destgīr

4- BAZI ŞEKİL VE TÜRLER

Bu bölümde sözkonusu edilen nazım şekil ve türleri kaside, gazel, rubāʿī, tārīh, tahmīs, muhammes, müseddes muʿaşşer, murabbāʿ, terciʿ-bend, muʿammā, mesnevī, hezl, hicv ve latīfedir. Tezkire'de şairlerin bu nazım şekil ve türlerdeki başarılarının bir değerlendirmeye tabi tutularak verildiği görülmektedir. Bazen bir şairin birkaç nazım şekli ve türündeki başarı durumu, derecesi, başarı şekil ya da yönlerinin verildiği de olmuştur. Daha önce şairlerin değişik nazım şekilleri ve türleri ile çeşitli sebeplerden dolayı kaleme aldıkları eserler üzerinde çeşitli değerlendirmeler yapılmıştı (bkz. Beyit, Matla, Gazel, Kaside Rubaʿi, Murabba, Muhammes, Tahmis, Müseddes, Terciʿ-bend, Kıtʿa, Tarih, Muʿamma ve Mersiyelerin Yazılışıyla İlgili Bilgi ve Tanıtmalar, Eserin Adı, Türü, Miktarı, Telif, Tercüme, Nazire Oluşu vb. Üzerine Yapılan Tanıtmalar). Bu bölümde ise şairlerin başarılı oldukları, ilgilendikleri nazım şekil ve türleri üzerinde durulacaktır.

a) Kasīde

Cafer Çelebi: ...ġazeliyyātından ḳaṣā'id-i fesāḥat-simātı rācih ve Fārisī inşāsı Türkī inşāsından aʿlā idügi ehli ḳatında ẓāhir ü vāżıḥdur.

Harīrī Diger: Ġazel-gūylıḳda mümāreseti ve çendān mahāreti yoḳdur diyü ḳadḥ itdükden ṣoñra inşāsını ve ḳaṣā'id-i müşg ile ve muʿammāsını nihāyetde medḥ idüp şenāsında ḫayli ıṭrā itmişdür.

Hāce Çelebi Efendi: ʿArabī ḳaṣā'idi ḫōd-meşhūr-ı ʿālem ve şuʿarā vü büleġā-yı ʿArab yanında maḳbūl ü müsellemdür.

İlmī (2): Ḥaḳḳā ki nāzikāne eşʿārı ve üstādāne güftārı ruḫ-ı dil-berān gibi rengīn ve dehen-i sīm-berān mişāli şīrīn eşʿār-ı dürer-bārı ʿibārāt-ı rā'iḳa ve istiʿārāt-ı fā'iḳa ile muvaşşaḥ ḳalā'id-i ḳaṣā'id-i nāmdārı vardur.

Ulvī: ...muṣanna' ü muḫayyel bī-misl ü bī-bedel ḳaṣā'id-i müşkilesi vardur ki kendüsi iḫtirā' itmişdür. Cümleden biri ḫazān u bahār ḳaṣīdesidür ki her mıṣrā'ında zikr-i ḫazān u bahārı iltizām itmişdür.

Fedāyī: ...ḳaṣīde vü tārīḫ-gūylıġa ḫayli verzişi vardur.

Necātī: Ser-ġazel-i dīvān-ı belāġat beytü'l-ḳaṣīde-i mecmū'a-i feṣāḥat eblaġ-ı süḫanverān-ı belāġat ṭırāz-ı eş'ār-ı nükte-şināsān daḳīḳa-perdāz-ı şu'arā-yı Rūmuñ pīşvā vü re'īsi...

Nizāmī: Bu ḥāletden ġayrı şā'ir-i sāḥir-i şīrīn-kār ḳaṣā'id ü ġazeliyyātı muḥkem ü üstüvār...

b) Gazel

Bākī: ...ġazel-serāyān sāḥiri sulṭān-ı şā'irān-ı memālik-i Rūm belki ḫüsrev ü ḫāḳān-ı nāẓımān her merzūbūm... faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-āsār arasında ser-ġazel-i Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmū'a-i belāġatdur.

Halīlī: Ġazeliyyātında çendān leṭāfet-nümāyān degüldür. Ol eclden taḥrīr olınmadı.

Arşī: Ṭarz-ı ġazelde daḫı pür-iştihār...,

Müslimī Efendi: ...terennüm-i dil-āvīz ile fāḫte ġazel-ḫān olmışdur.

Necātī: Ser-ġazel-i dīvān-ı belāġat beytü'l-ḳaṣīde-i mecmū'a-i feṣāḥat eblaġ-ı süḫanverān-ı belāġat ṭırāz-ı eş'ār-ı nükte-şināsān daḳīḳa-perdāz-ı şu'arā-yı Rūmuñ pīşvā vü re'īsi...

Nizāmī: Bu ḥāletden ġayrı şā'ir-i sāḥir-i şīrīn-kār ḳaṣā'id ü ġazeliyyātı muḥkem ü üstüvār...

c) Rubāʿī, Murabbaʿ, Muhammes, Tahmīs, Tesdīs, Müseddes, Muʿaşşer, Tercīʿ-bend,

Sünnī: Ekşer-i ebyātı rubāʿīdür.

Ahmed: ʿİlm-i edvārde bī-naẓīr-i rūzgār olmağla bu çarḫ-ı müseddes ve devr-i çenberīde muḫammes ü murabbaʿları şöhre-i şehr ü diyār ve maḳbūl u memdūḥ-ı şıġār u kibār olmışdur. ʿAmel ü taṣnifātı ṣadr-nişīnān-ı gülistān-ı maḳāmātı ʿandelībvār pür-ġulġul u āvāz itmişdür ve diyār-ı Rūmda bağladuğı murabbaʿlar āheng-i ḫōş-ḫānān-ı ʿIrāḳ u Ḥicāz olmışdur.

Cevrī: Murabbaʿ-gūylıga verzişi ve ṭabʿını ol semte āzmāyiş itmekle ḫūb murabbaʿlar dimişdür.

Derūnī-i Diger (2): Taṣnīf itdügi murabbaʿlar ve ṣavtlar şöhre-i ḫalḳ-ı cihān olup ʿāmme-i maḳāmāt ve cümle-i kā'ināta uṣūl ile revān olmış idi ve bī-zaḥmet-i pā kā'ınātı cümle seyerān ḳılup ol nağme-perdāz-ı āvāz-ı zīr ü būm seyyāḥ-ı eṭrāf u eknāf cümle-i ʿalem sāz-kār-ı ḫōş-ḫānān-ı ʿIrāḳ u ıṣfahān olmış idi.

Recāī: ...bağladuğı murabbaʿlar müsteḥsen ü maḳbūl-ı cumhūrdur.

Ubeydī: Taṣnīf itdügi murabbaʿlar bu çarḫ-ı müseddesde meşhūr-ı āfāḳ ve āheng-i ḫōş-ḫānān-ı Ḥicāz u ʿIrāḳ olmış idi.

Ulvī: Murabbaʿ ü taḫmīs ve merāsī vü tercīʿāt u tesdīsi daḫı meşhūrdur.

Fevrī Efendi: Murabbaʿları daḫı rubʿ-ı meskūnda bī-naẓīr müseddesleri heft-kişver ve bu ṭāḳ-ı şeş-derde maḳbūl-ı ṣağīr ü kebīr muʿaşşerleri nihāyetde üstādāne muḫammesleri ḫōd bu çarḫ-ı pençgānede yegānedür. Ekşer-i āşār u eşʿārı maʿlūm-ı cevān u pīr olmağın īrādı ile taṭvīl ü tekşīr olınmadı.

Niyāzī: Şāʿir-i mezbūr fenn-i mūsīḳīde māhir olmağla ekşeriyyā murabbaʿ-gū olup...

ç) Tārīh

Emānī-i Sānī: Tārīḫ-gūylıḳda bī-naẓīr ü miṡāldür... Bir emr-i ḥaḳīr içün bī-ḥadd tārīḫler ḳaṣīdeler diyüp şehre bir müsāfir gelse ḫōş-āmed ol gün nice tārīḫ ḥāżır ider. Biḥār-ı zeḫḫār-ı iḳtidārlarına sāḥil ü kenār yoḳdur.

Bahārī: Ve tārīḫde daḫı ḫayli ḳudreti vardur. Ẕikr olınan Ḳāsım Paşadan aḳçe isteyüp *Ḫarclıḳ* lafẓını tārīḫ didükde Ḳāsım Paşa daḫı yüz aḳçe gönderüp *mi'e kāmile* diyü tārīḫ dimişdür.

Türābī-i Sānī: ... maḳbūl u müsellem tārīḫleri ve maṭbūʿ-ı ḫalḳ-ı ʿālem eşʿārı vardur.

Cenābī Efendi: ...muḥāżarāt u tevārīḫe mā'il olmağın ʿArabī ḳaṣā'id ü muʿammeyāt diyüp...

Sihrī (2): . ʿAleʾl-ḫuṣūṣ tārīḫde mahāreti ve bu ṭarz-ı maḫṣūṣda ḫayli şöhreti vardur.

Sunʿī (5): Egerçi eşʿārı sāde vü güşādedür. Lākin gülistān-ı żamīrinden ḫūb tārīḫler ser-zede olmışdur.

Arşī: Ḥaḳḳā ki tārīḫ-gūylıḳda bī-ʿadīl ü bī-ḳarīn āvāze-i iʿtibār ü iştihārı nāle-i ḥazīn-i ʿāşıḳ-ı ġamgīn ve āh u enīn-i maẓlūmīn gibi vāṣıl-ı ḳubbe-i çarḫ-ı devvār ve ʿarş-ı berīn olup aḳrān u emṡālini bu ṭarz-ı bī-miṡālde başmış ve seyf-i meslūl ṭabʿ-ı maḳbūlı ile bu ḳalem-revi tesḫīr idüp ḳılıcını ʿarşda aşmışdur.

Gazālī: . Lākin hicviyyāt u ḳıṭʿa vü tārīḫleri maḳbūl u mehebb ḳubūl-ı ḳabūl-ı aṣḥāb-ı ʿuḳūldur.

Fedāyī: ...ḳaṣīde vü tārīḫ-gūylığa ḫayli verzişi vardur.

Firdevsī: Tevārīḫ ü muḥāżarātda ḫayli istiḥżārı ve ḫizāne-i derūnına bu maḳūle nüḳūd-ı nā-maʿdūduñ istiḥṣāl ü istikṡārı var idi.

Kandī: Tārīḫleri eşʿārından pür-iştihār olup ekṡer-i kitābe-i tevārīḫ-i rūzgārdur.

d) Tercī'-bend

Refīkī: Ve ba'ż-ı tercī'-bendleri vardur ki ġāyetde meşhūr olup mezbūruñ cümle-i ma'ārifinden ma'dūd u meẕkūrdur... Ve beyne'n-nās meşhūr tercī'i vardur. Bendi bu beytdür.

Bu cihān bir 'aceb cihān oldı

Yaḫşılıḳlar ḳamu yamān oldı

Ulvī: Murabba' ü taḫmīs ve merāsī vü tercī'āt u tesdīsi daḫı meşhūrdur.

e) Mu'ammā

Emrī: Ekṡer-i eş'ārı mu'ammā-miṡāl ve üslūb-ı Şebistān Ḫayāl üzredür... Çünki mu'ammeyāt-ı pür-ḫayālātı mihr ü maḥabbet gibi meşhūr-ı cumhūr olmış ve būy-ı dil-cūy-ı nezāket ü leṭāfeti ḳubbe-i meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihāna ṭolmışdur ve her biri āftāb-ı 'ālem-tāb gibi şeyḫ ü şābb yanında ve ekṡer-i mecmū'alarda mesṭūrdur. Īrād ü ikṡārına iḥtiyāc yoġ idügi cāy-ı 'inād ü lecāc degüldür... Ve fenn-i şerīf-i mu'ammāda ol deñlü ādd çıḳarmışdur ki mu'ammeyāt-ı Mīr Ḥüseyni bī-nām u nişān ve ism-i şeref ü şehābı nā-peydā vü nihān itmişdür.

Harīrī Diger: Ġazel-gūylıḳda mümāreseti ve çendān mahāreti yoḳdur diyü ḳadḥ itdükden ṣoñra inşāsını ve ḳaṣā'id-i müşg ile ve mu'ammāsını nihāyetde medḥ idüp ṡenāsında ḫayli ıṭrā itmişdür.

Hasībī: Ve mu'ammā-yı vücūd-ı mes'ūdlarına fenn-i müsemmā ile teẕyīl virmekle emṡāl ü aḳrānı miyānında 'unvān bulmışdur...

Zihnī (2): Şināver-i biḥār-ı ma'ārif olmaḳla naẓm u inşā ve şi'r ü mu'ammā ile āşnā dīde-i cānı kuḥl-ı aġber kemāl-i hüner ile rūşenādur.

Zihnī (3): ...mu'ammeyāt-ı bī-ḥadd ü şümārı olduġından ġayrı...

Rāyī (2): Ve fenn-i mu'ammāda daḫı ẕihn-i pāk ve 'aḳl-ı derrākı çābük ü çālāk olmaġın nāmdār u pür-iştihār idi.

Selmān (3): ...muʿammā-gūy u muʿammā-güşālıkda şöhre-i dünyā olmış idi.

Sabrī: Ve ṭabʿı muʿammāya çesbān olmaġla muşābīh-i bāl-i müşkil-güşāsından niçe muʿammālar ẓāhir ü ʿıyān olmışdur.

Ārifī (2): ...fenn-i muʿammāda ḫayli nām u iʿtibārı vardur.

Abdüʾl-vehhāb Es-sābūnī: Fenn-i muʿammāda tamām nāmı ve istiḫrāc-ı istinbāṭa ḳudret-i mā-lā-kelāmı vardur.

Ubeydī: Ve fenn-i muʿammāda daḫı nām-ı tāmmı ve şöhret-i mā-lā-kelāmı vardur. Emrī ile hem-şehrī vü hem-ṣoḥbet... ülfetleri olmaġın fenn-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl idüp muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i teẕyīl olmışdur.

İzzetī: Bu eşnāda muʿammāya iştiġāl idüp ol fennde daḫı nām çıḳarmaġa iḳbāl itmiş idi.

Alī Çelebi: Ẕāt-ı şerīfi mülket-i muʿammānuñ mīr-i ġālibi ve semā-yı diḳḳat-i ḫayālüñ şihāb-ı ṡāḳıbı olup bu fennde daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ṣıġār u kibār olduġı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bedīdārdur. Diyār-ı Rūmda evvelā Mīrāne muʿammā diyen ve ṭabʿ-ı mū-şikāf ile muʿammā-güşā olan merḥūm Emriyle cenāb-ı vālā-ḳadrīdür. (Ḥażret)-i ʿaliyyüʾş-şānları buyururlar idi ki Edirne-i maḥmiyede Üç Şerefelü medresesinde Merḥabā Efendide dānişmend iken Emrī ile āşinā olup müdām cām-ı maʿārif ü kemālātı ıṣṭıbāḥ u iġtibāḳ ve nev-ʿarūs-ı şiʿr ü muʿammāyı ekṡer-i zemānda iżṭıcāʿ u iʿtināḳ üzre olup aramızda infiṣāl u iftirāḳ olmaz idi. Ol eyyāmda bu merzūbūm yaʿnī diyār-ı Rūmda fenn-i muʿammānuñ çendān nāmı ve ehl-i ʿirfānuñ ol semte incizāb-ı tāmmı yoġ idi. Lākin ṭabʿımuz şu gibi serv-ḳaddine māʾil olmaġın tecessüs-i kütüb ü resāʾil idüp ol dil-ber-i raʿnāyı der-kenār itmek ārzūsıyla her maḳāmı şu gibi cüst ü cū miṡāl-i bād-ı ṣabā tek ü pū iderdük. Āḫir ẓurefā-yı Aʿcāmdan birinde risāle-i Mīr Ḥüseyn-i Nīşābūrī ḫaberin almış idük istinsāḫ içün alup mezbūrı Emrī oḳur ben yazar idüm. İki günde risāleyi itmām idüp muṭālaʿa vü istiḫrācına meşġūl olmış idük. Lākin mezbūr Emrī ol fenne mütemaḥḥıż olmaġla nāmdār olup ḫalḳ içinde şöhret-şiʿār olmış idi. Egerçi (ḥażret)-i ʿāliyyüʾş-şānuñ bu

kelāmı maḥż-ı inṣāfdan ṣādır ve ʿayn-ı dervīşi ve meskenetden ẓāhir ü bāhir olmışdur lākin ḫāṭır-ı fātır-ı rāḳımü'l-ḥurūfa sāniḫ u lāyıḥ olan budur ki merḥūm Emrī cānib-i muʿammā ile muḳayyed olmağın ol beytüñ maʿnā-yı şiʿriyesinden iğmāż u müsāhele ile ʿaceb ebyātı ve ḫāṭır-ı muʿammā içün irtikāb-ı tekellüfāt u taʿassüfātı vardur ammā (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ muʿammāları maʿnīdār muʿammā olduğından ḳaṭʿ-ı naẓar olınsa yine ebyātınuñ leṭāfet ü melāḥati rūşen ü āşkārdur.

Fedāyī: Bu muʿammālar daḫı anlaruñdur.

Paşa : Rāh-ı ʿışḳuñda senüñ ey şāh-ı iḳlīm-i cefā

Ḳıldı ṣadr-ı pākı bu dil-i bī-ser fedā

Fürūġī (2): ʿAle'l-ḫuṣūṣ fenn-i celīl-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl itmekle muʿammā-miṣāl ṣāḥib-i nām-ı cemīl olup fenn-i mezbūr muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i teẕyīl olmışdur.

Fikrī-i Diger: Maʿārifden fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ʿirfān ile rūşenādur.

Fuzūlī: Ve sulṭān Süleymān ismine bu muʿammā anuñdur.

Şerīʿat hest gencī feyż-i ʿāşıḳ ḫalḳ-rā şāmil

Ṭılısmī geşte behr-i ḥıfẓ-ı ān sulṭān-ı deryā-dil

Fevrī Efendi: Murabbaʿları daḫı rubʿ-ı meskūnda bī-naẓīr müseddesleri heft-kişver ve bu ṭāḳ-ı şeş-derde maḳbūl-ı ṣaġīr ü kebīr muʿaşşerleri nihāyetde üstādāne muḫammesleri ḫōd bu çarḫ-ı pençgānede yegānedür. Ekṡer-i āṡār u eşʿārı maʿlūm-ı cevān u pīr olmağın īrādı ile taṭvīl ü tekṡīr olınmadı.

Fehmī: ...taḥṣīl ü tekmīl-i fenne muʿammāya kūşiş idüp sehl zemānda żavābıṭ u ḳavāʿidini intiḳād ile te'līf ü terkībinde üstād olup bu fenn-i şerīfde daḫı nāmdār u pür-iştihār olmışdur.

Feyzī (3): Āẕān-ı ehl-i iẕʿān ṣīt-ı feżā'il ü ʿirfānı ile memlū vü muṭannen feżā'il-i celiyye ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyesi muşaḫḫaṣ u muʿayyen emṡāl ü aḳrānı miyānında muʿammā-güşāyı ve fürsdānı ile muʿanvendür.

Misālī: Bir ḳaç zemān fenn-i muʿammāya kūşiş itmekle anda daḫı ḫayli nām u nişān peydā itmişdür.

Muʿammāyī: Fenn-i muʿammāda nāmdār ve ṣāḥib-iḳtidār olmaġın...

Mollā Maʿṣūm: Lāyıḳ-ı ḳabūl kelimāt-ı leṭāfet-simātı ve nāzik ü muḫayyel muʿammeyātı vardur.

Muʿammāyī: Taḥḳīḳ-i kelām oldur ki mezbūr egerçi nuḳāve-i evḳāt ve ḫulāṣa-i iʿmārını ki sermāye-i saʿādāt-ı bī-şümārdur ki fenn-i muʿammāya ṣarf idüp zemānında iştihār bulmışdur lākin müteʾaḫḫırīn-i Rūmdan Emrī ve vālid-i merḥūmuñ muʿammāları maṭlaʿ-ı ẓuhūrdan ṭāliʿ ü āşkār olalı mezbūruñ muʿammāları kütüb-i evvelīn ve aḥkām-pişīn gibi metrūk u mensūḫ olup ṣadā-yı kūhsār maḳūlesi olmışdur.

Monlā Çelebi: Bu eyyāmda muʿammāya daḫı fiʾl-cümle taḳayyüd ile ol fennde gerçekden iştihār bulup ṭabʿ-ı müşkil-güşāları ġāyetde nāmdār oldı.

Mīrī (2): Fenn-i muʿammāda daḫı çoḳ kūşiş ve ṭabʿ-ı müşkil-güşāsı bu vādīde ḫayli verziş idüp muʿammāları gibi nāmdār maḳbūl u memdūḥ-ı ṣıġār u kibār olmışdur.

Nahīfī: ...muʿammāda yed-i ṭūlāsı vardur.

Nuṭḳī (2): ...ḳıṣṣa-ḫānlıḳda nādire-i zemān ve şöhre-i devrān olmaḳ taḳrībiyle... itmege iḳdām idüp üstād-ı ṭabʿum anı daḫı itmām içün bünyād urmış idi diyüp bünyād ismine bu muʿammāsını oḳurdı.

Nuṭḳī (2): Ve muʿammā-gūylıḳda daḫı gūy-ı sebḳati rübūde itmege iḳdām idüp üstād-ı ṭabʿum anı daḫı itmām içün bünyād urmış idi diyüp...

Vālī: ...muṣannaʿ ü muḫayyel muʿammeyātı...

Viṣālī (2): Fenn-i muʿammāya daḫı kūşiş ü verziş eylemişdür.

Vehhābī: Şiʿr ü inşā ve fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i cānı kuḥl-ı maʿārif ile rūşenādur.

Hāşimī: Ve fenn-i mu'ammāda daḫı tamām nāmdār olup istinbāṭ u istiḫracında ġāyet iḳtidārı olduġı cāy-ı 'inād u lecāc degüldür.

f) Hicv, Hezl ve Latīfe

Basīrī: Ekṡer-i eş'ār u güftārı hezle mā'il olmaġın aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı 'izzetüñ ṣoḥbetine dāḫil olurdı. Hicviyyāt u hezeliyyātı vāfir ve leṭā'if ü ġarā'ibi mütekāsirdür.

Sānī-i Sānī: Vādī-i hicv ü hezlde Ṣānī-i 'Ubeyd-i Zākānī belki fenn-i mezbūrda bī-'adīl ü ṣānīdür.

Cemālī-i Diger: Vādī-i hezl ü muṭāyebede eş'ārı ḫūb ve ġāyetde üslūb-ı merġūb üzre vāḳi' olmışdur. Ṭarzında vaḥīd ü ferīd dinilse bedī' ü ba'īd degüldür.

Sā'ī (2): Şu'arā-yı zemāndan ba'żına hezl ü muṭāyebe yüzinden rengler idüp naḳşlar geçmişdür.

Sā'atī: Ehācī vü hezliyyātda taṣnīf itdügi risāle vü maḳāle bī-ḥadd ü 'adeddür.

Sāgarī: Ṭarīḳ-i hezlde ḥurūf-ı tehecci üzre Dīvānı...

Ṣānī (2): Denā'et-i ṣānı olmaġla hicviyyāta döşenüp bu maḳūle mühmelāt ü türrehātı ikṡār ile meẕmūm u menfūr-ı ṣıġār u kibār olmışdur.

Şeyhī (2): Çendān ġazeliyyātı ṣāyi' degüldür. Lākin maḥallinde hicv-gūne laṭīf ebyātı vāḳi' olmışdur.

Sun'ī (4): Hezliyyātı daḫı nāzik ü rengīndür. Ḥāfıẓ-ı Leng dirler bir imām ḥaḳḳında çoḳ hezliyyāt u hicviyyātı vardur. Cümleden bu ḳıṭ'aları anuñ ḥaḳḳında dimişdür.

Naẓm : Ḥāfıẓ-ı Lengüñ imāmetde ḳuṣūrı yoḳdur
Pāyesi olma durur Mescid-i Aḳṣāya imām

Abdü'l-vehhāb: Āḫir-i kār tatar-ı ecel u 'asker-i fenā mülket-i ḥayātı tārāc u yaġmā idüp merḥūm-ı merḳūmuñ sebeb-i vefātı Tatar Memi dimekle meşhūr kendinüñ bir dil-ber-i ṣīrīn-ḥarekātı olmışdur. Tafṣīl-i ḥāl bu minvāl üzre olmışdur

ki āsmān-ı ma'ārifüñ bedr-i lāmi' ve ḫūrşīd-i sāṭi'i meşāyiḫ-i 'aliyye-i nakş-bendiyyeden merḥūm Lāmi'ī mezbūr yıldızı alışur ve muḥāvere vü laṭīfesi barışur idi. Ol eclden ḫāṭırı içün Tatar Memi nāmına bir ġazel dimişdür ki maṭla'ı budur.

Maṭla' : Ḳaşı kemān müjesi tīr ü ġamzesi ḫançer

Tatar Memi gibi var mı cihānda bir dil-ber

Cevān-ı mezbūr ġazel-i mezkūrdan dilgīr ü rencūr oldukda tünd-ḫūyı ve nā-dānlık idüp Lāmi'īyi hicv idüp yine mezbūra irsāl itdükde Lāmi'ī merḥūm cevān-ı merkūmuñ bu maḳūle naẓma ḳādir degül idügine 'ālim oldukda 'Abdī Çelebinüñ idügine cāzim olup mezbūr 'Abdīyi Lāmi'ī daḫı hicv eyler. 'Abdīye daḫı şevḳ ü 'ışḳ-ı dil-ber ile germiyyet gelüp ḥamiyyet-i cāhiliyyet üzre bu ḳıṭ'a ile Lāmi'īyi hicv itmişdür... Bu hicvden fuḳarā vü ṣuleḥā-yı nakş-bendiyye cem' olup esmā-yı ḳahriyeye meşġūl olup ol seyf-i ṣārım ile mezbūrı maḳtūl iderler... Lāmi'ī vefāt idüp çok geçmedin 'Abdī daḫı ḳaṭ'-ı 'ālem-i ḥayāt itmişdür.

Mevlānā Luṭfī: ...berḳ-i ḥüsām kelāmı abṣār-ı aṣḥāb-ı enẓārı ḫāṭıf olduğından ġayrı 'ulemā vü fużelā ve ümerā vü vüzerā heybet ü saṭvetinden sehmnāk u ḫā'if idi. Mevā'ıẓ ü naṣā'iḥ-i müşfiḳāne ile ekābir ü a'yān-ı zemāne zebān-ı ṭa'nı dırāz itdüginden her birinüñ a'lām-ı intiḳāmı ḥareket ü ihtizāz üzre olup müteraṣṣıd nekbeti ve müteraḳḳıb zellet ü ẕilleti olurlar idi.

Me'ālī: ...dā'imā hezl ü hicā kārı...

Me'ālī: Ekşer-i eş'ārı mücūn u hezle mā'il olup kümeyt-i ṭab'ı bu vādīde serḥad-i ifrāṭa vāṣıl olmağla derece-i i'tibārı ulü'l-enẓārdan nāzil ü sāfil olmışdur.

Müderris: Bu ebyāt-ı hezl-gūnesi ġāyetde meşhūrdur.

Nihālī: ...muḳteżā-yı ẕātı üzre ri'āyet olınmaḳ lāzım iken ekşer-i ekābir ü a'yānı hicv itmekle merdūd-ı e'ālī vü e'āẓım olmış idi.

Nihālī: Ekşer-i eş'ār u maḳāli hezl ü mücūn ṭarzında 'ıyān olmağın semend-i ṭab'ını ol vādīden mün'aṭif idüp 'inān-ı himmetini vādī-i cüdde munṣarif itmege imkān olmamışdur.

Basīrī: Merḥūmuñ leṭā'ifi meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda mezkūrdur.

Cafer Çelebi: Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Selīm-i hünerver eyyām-ı ḥażar ve hengām-ı seferde şeref-i ṣoḥbeti ile kāmrān ḥattā siper-i pür-ẓafer-i Erdebil ve ʿazīmet-i ceng-i Şāh İsmāʿīlde (Ḥażret)-i Mevlānā-yı mezbūr ve Mevlānā İdrīs ve Mevlānā Ḥalīmī ol Ḫāḳān-ı memālik-sitān ile fetḥ ü nuṣret gibi hem-ʿinān olup neşr-i envāʿ-ı maʿārif ve bezl-i cevāhir-i ḥikāyāt u leṭā'if ile revān olurlardı.

Cemālī-i Diger: ...leṭā'if-i ʿacībesi nā-maḥṣūrdur.

Zemīnī: Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-miṣāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi.

Zemīnī: Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-miṣāl Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi.

İzārī: Monlā Luṭfī ile muʿāṣır u muʿāşir olup biribiriyle muṭāyebe vü laṭīfesi barışur idi.

İlmī: ...leṭāfet-i ẓarāfetine ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Elbette her kelāmda ḳaṣd-ı tevriye vü īhām itmeyince olmaz ve aḳdāḥ-ı pür-efrāc-ı mizāc-ı tenāvül itmeyince eḳāvīl ü aḫbārdan tenaḳḳul ḳılmaz şehbāz-ı ṭabʿı tezervān-ı leṭā'ifi ḳaçurmaz ḥāṣılı nāzikāne bir maḥall olıcaḳ laṭīfeyi geçürmezdür.

Fazlī: Cümleden bu laṭīfesi ġāyetde ḫūb u merġūbdur ki ġaflet ü iġmāż-ı selāṭīn-i pür-iclāl ile ümerā vü ʿammāl ve sā'ir-i mübāşirān-ı iʿmālüñ ẓulm ü vebālinden iʿtidāl-ı mizāc-ı ʿālem-i kevn ü fesāda iʿtilāl ve erkān-ı memleket vücūd u imkāna hübūb-ı cünūb-ı ẓulm-i firāvānla mānend-i zülf-i mehveşān iḫtilāl gelüp edānī vü erāzil eṣāġır u esāfil eʿālī vü efāżıl ve ehālī vü emāṣile taṣaddī idüp ʿanede-i ẓaleme-i ʿādīn ʿaceze vü żaʿafe-i reʿāyā-yı mesākine taʿaddī itdüginden ḥāṣıl-ı kelām ʿalā im-i āḫirü'z-zemān rūz-be-rūz bāriz ü ʿıyān olduġını her ān ḥikāyet idüp taḳallübāt-ı çarḫ-ı devvār ve taġayyürāt-ı eṭvār-ı devr-i sitīzekārdan şikāyet itdükde

ḥāżır olanlar ıṣlāḥ-ı ʿālem ḫōd cenāb-ı fażl-ı tev`em ḫidmetine farż u ehemm degüldür. Niçe şükr ü şikāyet ve niçe bir naḳl-i nikāyet didüklerinde bizden aḳdem bāġbān-ı gülşen-i vücūd u imkān olanlar gülistān-ı cihānı bize ser-sebz ü şādāb teslīm itdiler. Biz anı ḫarāb u yebāb virmek ṣavāb mıdur diyü cevāb virdi.

g) Mesnevī

Hamdī Çelebi: Ġazeliyyātınuñ çendān leṭāfeti ve ol deñlü melāḥati olmamaġın ḫalḳ içinde şöhret ṭutmışdur. Lākin meṣneviyyātınuñ tamām iʿtibārı ve aṣḥāb-kemāl miyānında iştihārı vardur.

Dervīş (2): Şiʿr ü inşāda ḫayli ḳudreti ve ḥażret-i Meṣnevī ile nihāyetde münāsebeti var idi.

Şeyhī: Meṣnevīde nihāyetde ḳudreti vardur. Ġazeliyyātı ile münāsebeti yoḳdur.

5- NAZIM-NESİR (ŞİİR-İNŞA) ARASI TERCİHLER VE BAŞARI DURUMU

Tezkire'de bazı şairlerin nazım ve nesir alanında yapmış oldukları tercih ve bunlardan biri veya her ikisi üzerinde göstermiş oldukları başarı bakımından çeşitli tanıtım ve değerlendirmeye tabi tutuldukları görülmektedir. Hasan Çelebi, bazı şairlerin nazım veya nesir alanındaki başarıları uzun uzun anlatılmış bazen de kısa ifadeler kullanılmıştır.

Sultan Murad: Ammā baʿd cevheriyān-ı dükkān-ı kevn ü mekān ve şayrefiyān-ı bāzār-ı ʿālem-i kün fe-kān olan dāniş-endūzān ʿālim olup ṣaḥā'if-i edvārı maḥāsin-i aḳlām-ı müşg-bār ile muvaşşaḥ iden nāẓımān-ı dürer-i feṣāḥat ve ṣafā'iḥ-i ezmānı lüḳāṭa-i gevher-nis̱ār ile müzeyyen ü muraşşaḥ iden nās̱irān-ı ġurer-i belāġat olan aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā'ife ve nāmdārān-ı eḳālīm-i süḫan ve şeh-süvārān-ı ʿarṣa-i ẕekā vü faṭan ve sālikān-ı mesālik-i naẓm u nes̱r ve mālikān-ı memālik-i ḳarīż ü şiʿr olan ehl-i ẕekā ve muttaṣıf-ı ṣanʿat-ı ʿaḳl u dehāya nūr-ı ẕükā gibi vāżıḥ ve işrāḳ-ı ḫurşīd-i ḥüsn ü bahā-mis̱āli ẓāhir ü lāyiḥdür ki ġāyetde ḳıymetdār gevher-i pür-iʿtibār ki kān-ı imkānda ḥāṣıl olmış ola ve nihāyetde laṭīf metāʿ-ı şerīf ki dükkān-ı ḥayyiz ü mekāna müsteclibān-ı ibdāʿ ve tācrān-ı iḫtirāʿ elinden vāṣıl ola ve ġāyetde aḥsen ü ibhā lü'lü-i yek-dāne-i girān-bahā ki cevheri ḫıred-i ḥurdedān andan eşref ü esnā bir dāne peydā itmemiş ola ve naḳş-ı dil-keş ki naḳş-bend-i fikret ü ḫayāle andan zībā-ṣūret ve mis̱āl-i çehre-güşā olmıya. Cevāhir-i zevāhir-i kelam ve dībā-yı süḫan-ı feṣāḥat-niẓāmdur ki şāhid-i zībā-yı maʿānīnuñ ḳāmet ü serine ḫilʿat u efser andan ḳılunur ve ʿurūsān-ı şebistān-ı kemālüñ gerden ü gūşına zer ü zīver anuñla olınur... Ve żamīr-i münīr-i mihr ü rezān ve ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı süḫan-perdāzān ve fehm ü iẕʿān erbāb-ı zevḳ ü vicdān ve aṣḥāb-ı fażl u ʿirfāna mānend-i ḫurşīd-i raḫşān ẓāhir ü ʿiyāndur ki süḫan-ı le'ālīsinüñ egerçi eṣnāf u efrādı münteşirdür. Lākin iki ḳısma ki mens̱ūr u manẓūmdur münḥaṣırdur ve ḳısm-ı

ṣānī ki nāẓım-ı dürer-i meʿānī olmağla müstevcib-i medā'iḥ ü meṣānīdür. Dürer-i ābdār u lü'lü'-i ṣāhvār olduğıçün aña baḥr lāzım ve rūz-ı kāmilü'l-ʿayār u sikke-i pür-revāc u iʿtibār olmağla ṣāḥib-i vezn dā'imdür. Bir māhīdür ki deñizden cüdā olmaz ve bir mālik-i deryādur ki baḥrdan çıḳsa ḥayāt u beḳā bulamaz.

Sultan Süleymān Han: Sulṭān-ı cihān ve ḫāḳān-ı dehr olduğı gibi mālik-i memālik-i naẓm u neṡr idi.

Ahmed Efendi: Her çend bi-ḥükm *-Celle ʿömrün ve ʿani't-tavḳ-* ẕikr-i feżā'il-i celā'il ve taʿdād-ı mü'ellefāt u resā'ili muḥtāc-ı taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām degüldür. Lā-cerem maḳṣūd-ı aṣlī ki eşʿārların işʿārıdur anı beyān eylemek evlā vü aḥrādur.

Bahrī: İnşāya ṭabʿı çesbān olmağla maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i ʿirfāndur.

Bekāyī-i Diger: ...ve şiʿr ü inşā ve taḥrīr ü imlāda nihāyetde ḳudretleri vardur.

Beyānī-i Diger (2): ... naẓm u neṡrde ḳābiliyyet ile mevṣūf idi.

Cafer Çelebi: Merḥūm-ı merḳūmuñ kelām-ı menṡūrı manẓūmından nice merātib ile ġālib...

Harīrī Diger: Ġazel-gūylıḳda mümāreseti ve çendān mahāreti yoḳdur diyü ḳadḥ itdükden ṣoñra inşāsını ve ḳaṣā'id-i müşg ile ve muʿammāsını nihāyetde medḥ idüp ṡenāsında ḫayli ıṭrā itmişdür.

Dervīş (2): Şiʿr ü inşāda ḫayli ḳudreti ve ḥażret-i Meṡnevī ile nihāyetde münāsebeti var idi.

Zihnī (2): Şināver-i biḥār-ı maʿārif olmaḳla naẓm u inşā ve şiʿr ü muʿammā ile āşnā dīde-i cānı kuḥl-ı ağber kemāl-i hüner ile rūşenādur.

Remzī (2): Ḫulāṣa-ı vüzerā-yı āfāḳ ṣāḥib-i serīrü'l-vüzerāt-ı bi'l-istiḥḳāḳ vālā-neseb ʿālī-ḥaseb ser-defter-i vüzerā-yı leṭā'if-i inşā olan merḥūm Pīrī Paşadur ki...

Saʿīī (2): Egerçi Caʿfer Çelebinüñ inşāsı ʿavām-pesend olmağla iştihār ṭutmışdur. Lākin mezbūruñ inşāsı münşiyāne vü üstādāne idügi ehl-i ʿirfān olan yārāna rūşen ü āşkārdur.

Ṣafī: Miyān-ı ḫalḳda şā`i' ü dā`i' olan Ta'rīfāt ki mu'arrifler maḥāfil ü mecāmi'de gūyā olurlar mezbūruñ imlā vü inşāsıdur...

Seyfī (2): Fenn-i inşāda mahāreti ve naẓm-ı eş'āra ḳudreti vardur.

Şānī (4): Bu fennde ḫayli iḳtidār ve manẓūm u menşūr ba'ż-ı āṣārı vardur.

Şerīf: ...semt-i inşā vü imlāda ḫayli iḳtidārı vardur.

Ṣāliḥ Çelebi: Egerçi edāsı rūşen ü vāżiḥ ta'rīf ü tavṣīfine lāyıḳ u ṣāliḥ eş'ārı vardur. Lākin inşāsı eş'ār-ı dil-güşāsından rāciḥ idügi mānend-i fevā`iḥ-i 'ūd ve menāyiḥ-i ehl-i cūd ẓāhir ü lāyiḥdür.

Āşık: Şi'ri hezār-bār inşāsından a'lā idügi ẓāhir ü peydā iken 'acebdür ki yine inşā ile meşhūr ve nāmı defter-i münşiyānda mesṭūrdur.

Ārifī: ...meydān-ı şi'r ü inşānuñ merd-i 'ārifi olmış idi.

Adnī: Ḫāce-i Cihān ile mürāselāt u mükātibātı olmışdur. Egerçi Ḫāce-i Cihānuñ inşāsı raṣīn ü metīndür. Lākin vezīr-i mezbūruñ kelāmı daḫı çāşnīdār u rengīndür ve merḥūmuñ eş'ār-ı dürer-bārından inşāsı hezār-bār rāciḥ ü ġālib idügi aṣḥāb-ı meşārıḳ u meġārib yanında envār-ı ḫūrşīd-i tābdār ve melāḥat-ı mehveşān-ı ḳamer-dīdār gibi rūşen ü āşkārdur.

Adnī: Ḥaḳḳā ki vezīr-i merḳūm fenn-i inşāda maḳbūl u müsellem ve āṣār-ı ṭab'-ı pür-iḳtidārı pesendīde-i cümle-i hünerverān-ı 'ālem cevāhir-i zevāhir-i menşūrātı ki... ḳalā`id-i 'iḳyān-ı aṣḥāb-ı 'irfān ve 'aṣārāt-ı 'ibārāt-ı pür-isti'ārātı ki... müskir-i revān-ı ḫalḳ-ı cihāndur... merḥūmuñ eş'ār-ı dürer-bārından inşāsı hezār-bār rāciḥ ü ġālib idügi aṣḥāb-ı meşārıḳ u meġārib yanında envār-ı ḫūrşīd-i tābdār ve melāḥat-ı mehveşān-ı ḳamer-dīdār gibi rūşen ü āşkārdur.

Adnī: Seḫāvet ü semāḥatı ol mertebede idi ki şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede medrese-i seniyyesin binā itdükden ṣoñra medrese-i mezbūrede herkes ki dānişmend ola iki dülbend ve bir ṣōf ve bir isḳarlaṭ çuḳa ve biş yüz aḳçe iḥsān idermiş.

Azmī Efendi: ...fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān ve mürvārid-i ṣadef-i belāġat u beyāndur.

Alī Çelebi: Fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān mürvārīd-i ṣadef-i fażl u ʿirfān olup neṣrü'l-le'ālī vü ḳalā'idü'l-ıḳyān ve iklīl-i tīcān-ı belāġat u beyān olan kelimāt-ı pür-ʿunvān ve münşe'āt-ı feṣāḥat-nişānlarına ʿıḳd-ı süreyyā gibi ictimāʿ ü intiẓām virmekle...

Alī Çelebi: Bir defʿa daḫı müftī-i Şām ve ḳıdve-i ʿulemā-yı iʿlām olan Şeyḫ Rıżāü'd-dīn ibn Bedrü'd-dīn ki ehl-i Şām anı muʿādil ü mümāṣil-i Süyūṭī ve İbn Ḥacer bilürler idi ve müfessir ü muḥaddiṣlikde yegāne-i dehr ü ferīd-i ʿaṣrdur diyü medḥ-i bī-nihāye ḳılurlar idi. Żarīḥ-i Ḥażret-i Yaḥyāda... vālid-i mācid ile Şeyḫ Ebū Yaḥyānuñ Ṣāḥibü'l-keşşāfe olan iʿtirāżāt u irādātı ve telāmiẕe-i şeyḫden İbnü's-semīnü'l-Ḥalebīnüñ cevābları meẕkūr olduḳda ḳangısı rāciḥdür diyü iḫtilāf vāḳiʿ olduḳda (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şān mā-ṣadaḳ-ı ḥaber-i semīn olup ber-feḥvā-yı hüviyetü's-semān İbnü's-semīn cānibinde olup Ebū Ḥayyān Ṣāḥibü'l-keşşāfe iʿtirāżında sālik-i ṭarīḳ-i inṣāf olmayup rāh-rev-i taʿaṣṣub u iʿtisāf olmaġın İbnü's-semīn muḥākemesinde kelām-ı munṣifāne ve cevāb-ı muḥaḳḳıḳānesin virmişdür ve sihām-ı kelāmı nişān-ı ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna irmişdür diyü buyurduḳlarında şeyḫ-i mezbūr cānib-i ʿaliyyü'ş-şān Ebū Ḥayyānda olup bu ḥāl üzre inḳıṭāʿ vü infiṣāl olmış idi. Cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānları saʿādet-ḫānelerine geldükde ʿAllāme İbnü'l-ḥacer ve Süyuṭīnüñ mü'ellefātından... bu ebyāt-ı belīġa ve kelimāt-ı faṣīḥayı ki belāġat u feṣāḥatı Ḥassān iḥsās eylese hezār aḥsenet ile taḥsīn ider didi ve selāset ü melāḥat-i elfāẓ-ı dürer-bārını ʿUtbī ve Ḥarīrī müşāhede eylese kendü kelimātından nefrīn ḳılur idi... (Ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ kelimāt-ı belāġat-ʿunvān-ı berāʿat-nişānı Mevlānā-yı mezbūra vāṣıl olduḳda ol daḫı maḥāll-i müteferriḳadan İbnü's-semīnüñ bir iki cevābını zuʿmı üzre tezyīf idüp gönderdükde (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānları inṣāf budur ki maḥall-i maḫṣūṣdan on sözine dek görilüp ḳangısı maʿḳūldur taḥrīr olınsun diyüp şeyḫ-i mezbūruñ İbnü's-semīne virdügi cevābları tezyīf ü tażʿīf itmekle cānib-i İbnü's-semīni teşyīd ü tarṣīf itmişler idi. ʿUlemā-yı ʿArab bu maḳūle daḳā'iḳdan bī-naṣīb olmaġın meydān-ı muḥākeme vü muḫāṣemede maġlūb u ke'ib olup cümlesi

fażl-ı ʿAlīye rāżı vü ḳā'il olup... Ḥaḳḳā ki ehl-i Şām ol ḳıdve-i enām ve zübde-i eyyāmuñ fażl-ı tāmm ve iḥāṭa-i mā-lā-kelāmına muʿterif ve enhār-ı feżā'il-i bī-şümārından muġterif olup mecālis ü meḥāfilde ekābir ü emāşili āyāt-ı medḥ ü şenāların tilāvet idüp her birisi... şehādet iderler idi... Netīce-i tertīb muḳaddemāt-ı kelimāt oldur ki (ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ şerīk ü sehīmi olmaġla pür-ʿunvān olup fażl-ı celi'l-burhānlarına maḳām-ı muʿārıżada olamġla nām u nişān bulan Meḥemmed Şāh Çelebi ki egerçi ḥaḳḳü'l-inṣāf feżā'il-i ʿilmiyye vü kemālāt-ı celiyye ile pür-ittiṣāf idi. Lākin

Mıṣrāʿ : Bire bir dirseñ ider inkār

Muʿānid ü lecūc ve cebbār idi. Aḥbāb u aṣḥābı cenāb-ı vālid-i feżā'il-me'ābuñ āşār-ı aḳlām-ı berāʿat-niṣābını gördüklerinde muʿārıża vü münāzaʿaya ḳudretleri olmaġın mezbūruñ ḳuvvet-i baḥşiyesi ġālibdür dimekle müteselli̇ olurlar idi.

Alī Çelebi (3): ʿArabī vü Türkī şiʿr ü inşāsı ve ʿilm-i ʿArabiyyetde yed-i ṭūlāsı var idi.

Fuzūlī: Evā'il-i ḥayātdan dem-i vefāta gelince şiʿr ü inşāya kūşiş ve naẓm-ı dil-güşāya verziş üzre şāʿir-i ʿālī-menişdür.

Ḳādirī: Mezbūruñ inşāsı daḫı fā'iḳ ve ḫayli refīḳü'l-ḥāşiyye vü rā'iḳ idi. Rivāyet olınur ki ḳalʿa-i Rodos küffār-ı menḥūs elinde iken Mevlānā-yı mezbūr aña ḳarīb mevżiʿde ḳāḍī olup ḳalʿa-i mezbūrenüñ fetḥ ü żabṭ ẕimmet-i himmet-i sulṭān-ı ʿāleme farż u ehemmdür diyü ṣāḥib-ḳırān-ı zemān ve fermān-dih-i cihān-ı bi'ṭ-ṭūl ve'l-ʿarż Sulṭān Selīm-i māżī (Ḥażretleri)ne ʿarż itdükde ol şāh-ı ġayūr ḫayli bī-ḥużūr olup ol maḳūle ḳulle nedür ki anuñ fetḥi baña ʿarż olına ve anuñ mişāli Becenede mutaḥaṣṣın olan Bīcān keferenüñ ḳatli içün rimāḥ-ı pīçān gönderile. Eger ḳāḍī-i mezbūruñ ʿarżınuñ leṭāfet-i inşā ve melāḥat-i edāsı olmasa ʿarżını pāy-māl idüp giriftār-ı belā vü nikāl itmemde iştibāh yoḳdı diyü buyurmışlar. Bu deñlü feżā'ilden fażla naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra ḳādir belki bu fennde ʿadīl ü naẓīri nādirdür.

Kabūlī (2): ...şiʿr ü inşāsı luṭf u melāḥat üzredür.

Kāmī Efendi: İnşā ile daḫı zemānında küllī ʿunvān ve miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda ḫayli nām u nişānı var idi.

Mevlānā Lāmiʿī: ʿĀlem-i şiʿr ü inşānuñ mihr-i sāṭiʿi...

Laṭīfī: Zemānında şiʿr ü inşā ile şöhret bulup... Cümle-i şuʿarāyı kendünüñ masḳaṭ-ı reʾsi olan Ḳasṭamonı nām şehre intisāb u intimā itmekle yārān-ı ṣafā kitāb-ı mezbūra Ḳasṭamonı-nāme nām virmişlerdür. Bu cümle ile şiʿri inşāsından bihter idügi muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdür... Eşʿārı daḫı vasaṭü'l-ḥāl olduğı maʿlūm-ı erbāb-ı maḳāldür.

Mehemmed (2): Ḥavza-i iḳtidārları ki cemʿ itdügi nuḳūd u maʿārif ve ṭarīḳ ü tālid-i kemālāt u leṭāʾife vāriş olup... cevād-ı ṭabʿ-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı ʿaṭf u tevcīh itmekle *min şibl-i ẓālikü'l-esed* mażmūnını maʿlūm u mefhūm-ı küll-i eḥad itmişdür. Fi'l-vāḳiʿ lü'lü-i aḳlāmından cārī olan mānend-i zülāl olsa ġarīb degüldür ki aña menbaʿ ol cibāl-i fażl u kemāldür ve nihāl-i vücūd-ı pür-kemāli nev-resīde iken bārver olsa ʿacīb degüldür ki anı mürebbī olan bāġbān-ı maʿārif ü efḍāldür.

Mehemmed Emīn: ...şiʿr ü inşāda ṣāḥib-i yed-i beyżā olduğı gün gibi ẓāhir ü hüveydādur.

Merdī-i Diger: Zuʿmınca zemānesinüñ ferdi ve meydān-ı eşʿār u inşānuñ merdidür.

Muʿīnī: Ḫāme-i lisān u ḳalem zebānınuñ ṣaḥāʾif-i imlā vü inşāda cereyānı ol mertebede degüldür ki lisān-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla ḳābil-i aʿlām ola ve kitāb-ı medḥ ü ṣenā ve fātir-i elḳāb u ıṭrāsınuñ keṣret ü vefreti ol dereceden efzūndur ki kitāb-ı cihān ʿuhde-i tasṭīr ü taḥrīrinden bīrūn olmaġa imkān ola. Lā-cerem eşʿār-ı ḥaḳāʾiḳ-şiʿār sulṭān-ı kāmkārı şāriḥ olsa revādur ve ol ebkār-ı efkāruñ yüzinden tutuḳ-ı iḥticāb u iḫtifāyı beyān-ı vāżiḥü'l-burhānla refʿ eyleseler sezādur.

Nāmī: ...dīde-i dūr-bīn ile nigerān olduḳda cebīn-i mübīninde aṣāʾil-i devletüñ lāmiʿ ü raḫşān ve maḫāyil-i ʿizz ü rifʿatüñ sāṭiʿ ü ʿıyān olduğın müşāhede idüp ḳalem-

rev mülk-i imlā vü inşā musaḫḫar-ı ḫāme-i pür-ṣafāsı ve evrāḳ u eṭbāḳ-ı belāġat-ı raḳam-zede-i kilk-i bedīʿü'l-āyeti olmağla ʿan-ḳarīb münşī-i dīvān-ı ḳadr ü ḳażā ve taḥrīr-i menāşīr-i aḥkām-ı dünyā içün ḥażret-i bā-rifʿat ü ʿulāların taʿyīn itmesine cezm ü yaḳīn üzre olmış idi.

Nādirī: Peder-i büzürgvārları ki cāmiʿiyyet-i maʿārif ü feżā`ilde bī-ṣānī vü ṣāliṣdür ḥavza-i iḳtidārlarına cemʿ itdügi nüḳūd-ı nā-maʿdūd-ı maʿārif ve ṭārif ü tālid-i kemālāt u leṭā`ife vāriṣ olup... cevād-ı ṭabʿ-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı ʿaṭf u tevcīḥ itmekle... maʿlūm u mefhūm-ı küll eḥad itmişdür. Fi'l-vāḳiʿ lü`le-i aḳlāmından cārī olan mānend-i zülāl olsa ġarīb degüldür ki aña menbaʿ ol cibāl-i fażl u kemāldür ve nihāl-i vücūd-ı pür-kemāli nev-resīde iken bārver olsa ʿaceb degüldür ki anı mürebbī olan bāġbān-ı maʿārif ü efḍāldür.

Necātī: ʿAle'l-icmāl aḥvāl-i ferḫunde-me`āl bu minvāl üzre olmışdur ki taḥṣīl-i levāzım-ı maʿārif ü kemālde tüvānī vü ihmāl itmeyüp āftāb-ı ālemgīr gibi şiʿr ü inşāyla şöhret-peẕīr olduḳda...

Nahīfī: ...lāyıḳ-ı ḳabūl ve maḥall-i taḥsīn-i şiʿr ü inşāsı ...

Nişānī: Zemānında inşāyla şöhre-i cihān olup inşā gibi maḳbūl u memdūḥ-ı ins ü cān olmışdur. Lākin şiʿrde o deñlü iştihārı ve miyān-ı ḫalḳda meẕkūr u mesṭūr netā`ic-i efkārı yoḳdur.

Nişānī-i Sānī: Egerçi inşāda yed-i beyżāsı vardur diyü ḫalḳ içinde meşhūrdur. Lākin mü`ellefātı çendān metluvv ü meẕkūr degüldür. Ḥattā vālid-i firdevs-mekān bu güne gevher-efşān olurlar idi ki... ṭumṭurāḳ-ı elfāẓ ile muḳayyed olduğından cānib-i maʿnā riʿāyet olınmaḳdan ḳalur idi. Cümleden yeñiçeriler ve çavuşlar vażʿında yeñiçeriyān ṣorġuc-ı ser ü serhengān şeş-per-i miġfer dir idi. Mü`eṣṣir-i vāḥidüñ āṣārı müteşābih idügi ẓāhir ü bāhirdür dirler idi.

Vehhābī: Şiʿr ü inşā ve fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i cānı kuḥl-ı maʿārif ile rūşenādur.

Hilālī: Aṣḥāb-ı ḫırfet erbāb-ı ṣanʿatdan iken kitāb-ı naẓm u nes̱rde ḥarf-zenān olmış idi.

C- ŞİİRLE İLGİLİ BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

Hasan Çelebi, şairlerin şiirlerini bir değerlendirmeye tabi tutarak "belāġat, belāġat-āṣār, belāġat-şi'ār, belāġat-simāt, belāġat-raḥīk, belāġat-'unvān, belāġat-encām, belāġat-rüsūm, belāġat-nişān, belāġat-imtizāc, belāġat-nümūn, belāġat-üslūb, feṣāḥat, feṣāḥat-diṣār, feṣāḥat-āṣār, feṣāḥat-simāt, feṣāḥat-beyyināt, fesāḥat-şi'ār feṣāḥat-maşḥūb, bī-bedel, bī-nazīr, bī-miṣāl, bī-miṣl, miṣl-i sā`ir, bī-mānend, bī-hem-tā, bī-hemāl, bī-şebīh, bī-ḳusūr, bī-'adīl, bī-ḳarīn, ḫōş-āyende, ḥūb, ḥüsn, ḫōşça, şīrīn, luṭf, laṭīf, leṭāfet, melāḥat, melāḥat-şi'ār, melāḥat-diṣār, nezāket, nezāket-şi'ār, zarif, nāzik, ābdār, le`ālī-i ābdār, āb-ı ḥayāt, āb-ı rūy, āb-ı revān, āb-ı zülāl, nefīs, dürer-bār, garrā, 'āşıḳāne, pür-sūz, sūznāk, sāde, selīs, güşāde, rūşen, pāk, pür-lem', rengīn, gūn-ā-gūn, ma'nādār, ṭaṣavvufāne, ṭaṣavvuf-gūne devrīşāne, babayāne, budelāne, meczūbāne, muḥaḳḳıḳāne, ḥāl-engīz, muḥkem, rasīn, metīn, ma'ārifāne, pür-nikāt, pür-intiẓam, bedī'a'l-beyān, bedī'ü's-simāt, yek-dest, hem-vār, puḫte, çāşnīdār, muḫayyel, pür-iştihār, iştihār, şöhret-şi'ār, pür-i'tibār, ḳadr, nāmdār, elyaḳ, aḥrā, lāyıḳ-ı pesend, pesendīde, dil-peẕīr, ḳabīl-i pesned, güzīde, müsellem, ḳabūl, meşhūr, maḳbūl, merġūb, ma'rūf, maṭbū', pür-rağbet, meẕkūr, a'lā, bülend, pādşāhane, şāhāne, merdāne, cān-fezā, rūḥ-baḫş, par-ṣafā, ṣafā-ṣıfāt, ṣafā-işār, ḥālet ü ṣafā, mu'ciz-niẓām, sihr-engīz, bī-meze, bed, redd, ġarīb, ġarā`ib, 'acā`ib, nā-maḳbūl, nā-ḳabūl, nā-merbūt, bī-naṣīb, kesīfü'l-ḥaẓīb, ḳalīl, vasatü'l-ḥāl, ṭumṭurāk, fānī, fenā-baḫş vb." sıfatlar ile nitelendirmiştir. Tezkire'de şairlerin şiirlerinin genel değerlendirilmesi için de bu sıfatlar kullanılmıştır.

Hasan Çelebi, Adnī, Gubārī (2), Günāhī ve Rahīkī'nin şiirlerinden örnekler vermiş; bazılarını muhteva ve şekil bakımından değerlendirerek hatalı, kusurlu bulduğu kısımları göstermiştir. Hayālī-i Diger'e ait olan bir şiirin yanlışlıkla Hayālī-i Meşhūr'un Divan'ın da yazıldığını belirtmiştir.

Hayālī-i Diger: Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur. Ġalaṭ idüp Ḫayālī-i meşhūr Dīvānında yazarlar.

Şiʿr : Ḫarāb olupdur ol ābād gördügüñ göñlüm
Ġamuñla ṭopṭoludur şād gördügüñ göñlüm
Cihānda başına sulṭān iken benüm servüm
Ḳul oldı sen şehe āzād gördügüñ göñlüm

Adnī:

Ve lehū : Ol serv-i māh-çehre ki gülden yañaġı var
Cān u göñülde lāleleyin mihri dāġı var
Beñzetme mihr ü māhı felekde cemāline
Nā-geh kimesne işide yirüñ ḳulāġı var

Faḳīr eyderin egerçi mihr-i raḫşān u māh-ı tābānuñ gūş-ı insāna müşābeheti vardur. Lākin yirüñ ḳulaġı olmaġla münāsebeti yoḳdur. Ḥaḳḳ edāyı şuʿarā vü büleġānuñ yegāne-i āfāḳı şāʿir-i sāḥir (Ḥażret)-i Mevlānā Bāḳī dimişdür.

Beyt : Āh itme naʿl-i esbi nişānın görüp dilā
Şāyed kimesne işide yirüñ ḳulaġı var

Gubārī (2): Ammā didügi ebyāt ve söyledügi mühmelātuñ ḳaṭʿen inżibāṭı ve Şeh-nāme dirin diyü didügi ebyātuñ biribiriyle hergiz irtibāṭı yoġ idi.

Günāhī: Bu ġazel mezbūruñdur.

Ġazel : Geçmesün her kec-küleh meydān anuñ yügrügi
Ol elif ḳāmet ḳaşı nun mıdur anuñ yügrügi
Peyk-i cebr ile ḳoduñ deşt-i fenāda süst-pey
Āferīn ey ʿarşagāh-ı lā-mekānuñ yügrügi
(...)
Ey Günāhī ʿarşa-i naẓm içre pervāz it yüri
Kim semend-i ṭabʿla sensin cihānuñ yügrügi

Ḫāṭır-ı fātır-ı rāḳımü'l-ḥurūfa sāniḥ ü ẓāhir olan budur ki egerçi şā'ir-i mezbūruñ semend-i ṭab'-ı bülendi miżmār-ı belāġatda ḥā'iz-i ḳaşabü's-sebaḳ olup meydān almışdur ve 'arṣagāh-ı feṣāḥatda kümāt-ı şu'arā-yı berā'at-simāta at ṣalmışdur. Lākin bu maṭla' bu ġazele lāyıḳ ve beyt-i ṣānī medḥ-i rüsūl-i Yezdānī olmaġla sā'ir-i ebyātına muvāfıḳ degüldür.

Rahīkī: Ehl-i hüner olan yārāna ḫafī degüldür ki ġazel-i mezbūruñ ḳavāfīsi ṣaḥīḥ degüldür.

Ve lehū: Kūhkenlikler ki Ferhād itdi çekdi zaḥmeti
'Işḳdan ma'nā degül ṣūretmiş ancaḳ niyyeti
Levḥ-i dilde naḳş olmışken ḫayāl-i zülf-i yār
Ṭaşlara yazmaḳ revā mıdur o Şīrīn ṣūreti

Hasan Çelebi, Ahmed Paşa ve Zātī'nin şiirlerini değerlendirirken başlangıçta yazdıkları şiirlerin özelliği üzerinde de durarak genel bir değerlendirmeye tabi tutmuştur.

Ahmed Paşa: Ḥaḳḳā ki eş'ār-ı dürer-bārı raṣīn ü muḥkem ve mühendisān-ı ḳaṣr-ı belāġat yanında bī-ḳuṣūr u müsellem şi'r-i Türkīye ḥālet ü nezāketi evvel bu virdügiçün üstād-ı muḳaddem olup ḫil'at-ı ṣafā ḫilḳat-maḳālī el-fażlü'l-mütekaddim-ṭırāzı ile muṭarraz u mu'allemdür. Fi'l-vāḳi' bundan aḳdem şi'r-i Türkī selāset ü nezāketden dūr ve dil-i nā-ḳābilān gibi melāḥat u leṭāfetden mehcūr idi.

Zātī: Viṣāl-i dūstāndan nefīs ma'nālar ve āb-ı revāndan selīs edālar 'ale'l-ḫuṣūṣ müzeyyen ü muḥassen eş'ār-ı belāġat-niẓām olan ṣan'at-ı tevriye ve īhāmı ri'āyet itmekle şu'arā-yı zemān kākül-i sīm-berān gibi şi'ri başa iletmişlerdür. Lākin inṣāf budur ki merḥūm Ẕātī daḫı külliyyet üzre şā'ir-i bī-naẓīr ü ḳarīn kelimātı muḥkem ü raṣīn ve binā-yı sarāy-ı belāġatı ġāyetde ḳavī vü metīn ma'ānī-i ġarībe ve ḫayālāt-ı 'acībeye ḳādir 'adīl ü naẓīri nādir şā'ir-i sāḥirdür. Lākin ba'ż-ı bārid ü Türkāne ol

zemāna maḫṣūṣ edālar ve merd-i bī-hüner gibi leṭāfet ü nezāketden bīgāne maʿnālara māʾil olmağla medḫūl olup bu cihetden baʿż-ı kelimātı nā-maḳbūldur.

Li-münşihi: Egerçi baʿż-ı şiʿri bed edādur

Velīkin baʿż-ı ġāyet pür-ṣafādur

Lākin baʿż-ı yārān vāsıṭa-i ṣamem ile ṣoḥbet ü ülfetden münḳaṭiʿ olması şiʿre temaḥḥużına sebebdür dirler... mezbūruñ ġāyetde faḳr-ı mudḳiʿ ve żarūret-i tāmmı var idi.

Tezkire'de bazı şairlerin şiirleri için "ʿārī vü hālī degüldür, hālī degüldür, ātıl u hālī degüldür, metluvv ü mezkūr degüldür" gibi sıfatların kullanılmış olduğu görülmektedir.

Emānī-i Kadīm: Eşʿārı belāğat ve güftārı ḥāletden ḫālī degüldür.

Āsafī: Sāġar-ı eşʿārı ki raḥīḳ-i raḳīḳ-i riḳḳatle mālīdür leṭāʾif ü melāḥatden ʿārī vü ḫālī degüldür.

Sānī: ʿAḳāḳīr-i ḥurūf u aḳrāṣ-ı kelimātdan cemʿ ü terkīb itdügi maʿcūn-ı eşʿārı keyfiyyet ü ḥāletden ḫālī vü ʿārī degüldür.

Cenābī-i Diger: Eşʿārı ḥālden ḫālī degüldür.

Cinānī (2): Eşʿārı ḥāletden ʿārī ve güftārı melāḥatden ḫālī degüldür.

Harīmī: Bāde-i eşʿārı keyfiyyet-i leṭāfetden ve şāhid-i güftārı nevʿ-i ḥüsn ü melāḥatden ḫālī vü ʿārī degüldür.

Hilmī-i Sānī: Evżāʿu eṭvārı gibi eşʿārı daḫı ẓerāfetden ḫālī degüldür.

Halīl-i Zerd: Eşʿārı leṭāfet ü melāḥatden ḫālī degüldür.

Hākī-i Diger: Sāġar-ı eşʿārı luṭf u ṣafādan ḫālī vü ʿārī ve şāhid-i kelām u maḳālī perde-i inkār ile mestūr u mütevārī degüldür.

Rahīmī: Egerçi leʾālī-i eşʿār ile çendān mütelālī degüldür. Lākin baʿż-ı āsārı ḥālden ḫālī degüldür.

Sipāhī: Eger eşʿārı şarāb-ı gül-nārı ve ṣāḳī-i gül-ʿiẕārı vaṣf u medḥ olmağın keyfiyyet ü melāḥatden ḫālī vü ʿārī degüldür.

Ālī (2): Kelimātı ḫālī degüldür.

Atā (2): Müfredāt-ı ḥurūf u kelimātdan mürekkeb olan terkīb-i eşʿār ve maʿcūn-ı güftārı te`s̱īr ü ḥāletden ḫālī vü ʿārī degüldür.

Keyfī: Eczā-yı ḫayālātdan ḥāṣıl olan nüsḫa-i kelām ve maʿcūn-ı maḳāli keyfiyyet ü ḥālinden ʿāṭıl u ḫālī degüldür.

Müdāmī: Sāġar-ı kelāmı müdām keyfiyyet ile mālī ve ʿaḳār-ı eşʿārı sūziş ü ḥāletden ḫālī degüldür.

Sübūtī: ...eşʿār-ı bāridesinüñ baʿżını iḥrāḳ u bi'n-nār itdükden ṣoñra yine tertīb-i eşʿār eylemişdür. Lākin hīç birisi meşhūr ve beyne'l-enām metluvv u meẕkūr degüldür.

Tezkireci, ne iyi, ne de kötü olarak değerlendirdiği şiirler için "luṭf u ḥāletden mehcūr degüldür, nevʿ-i leṭāfetden mehcūr u ġarīb degüldür, melāḥatden ḫālī degüldür, leṭāfetden ḫaṭṭı vāfir degüldür, bed ve eşʿārı lāyıḳ-ı inkār u redd degüldür, ḥalāvet ẓāhir ü bedīdār degüldür, maʿārifine göre degüldür, leṭāfet ü ṣafādan ʿārīdür, luṭf u melāḥat mer`ī ü manẓūr degüldür" gibi sıfatları kullanmıştır.

Emīrek: Naẓmı selāmetden dūr ve kelāmı luṭf u ḥāletden mehcūr degüldür.

Emīrī-i Diger: ...eşʿār-ı ṣafā-şiʿārı daḫı nevʿ-i leṭāfetden mehcūr u ġarīb degüldür.

Cenābī Paşa: Eşʿārı leṭāfetden ve güftārı melāḥatden ḫālī degüldür.

Harīrī: Lākin nāḳdān-ı maʿārif ü nessācān-ı leṭā`if yanında bī-ḳadr u iʿtibār olmışdur. Eşʿārınuñ egerçi leṭāfetden ḫaṭṭı vāfir degüldür.

Haydar Çelebi: Eşʿārı maʿārifine göre degüldür.

Rūhī (2): Ḥālet-i eşʿārı ṣabāḥat-ı dīdārı ve melāḥat-ı rūy-ı tābdārı gibi leṭāfetden ḫālī vü ʿārī degüldür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sünnî: Ḥaḳḳā ki kelimātı bed ve eşʿārı lāyıḳ-ı inkār u redd degüldür.

Ṣānî (2): Eşʿārında ḥalāvet ẓāhir ü bedîdār degüldür.

Nihānî: Mezbūruñ kelimāt u ebyātında ol deñlü luṭf u melāḥat mer'î ü manẓūr degüldür.

Şāhidî'nin şiiri için "Eşʿārı naẓm-ı ḳudemā gibi leṭāfet ü ṣafādan ʿārîdür" denilmektedir.

Bir şairin şiirinde o kadar letafet, halavet ve melahatın olmadığı veya bu sıfatların hiç bulunmadığı "ḥalāvet ü çendān leṭāfet yoḳdur, melāḥat u ṣafā yoḳdur, halāvet yoḳdur, melāḥat u leṭāfet yoḳdur, liyāḳatı yoḳdur, ḫalḳ içinde iʿtibārı yoḳdur, şiʿrı yoḳdur, ʿālem yoḳdur, göze görinecek ḥāli yoḳdur, melāḥat yoġ, maẓhar-ı luṭf u melāḥat olmamışdur, melāḥatden ḥākî olmamışdur, daḫı mertebe-i ḳabūle vāṣıl olmamışdur, miyān-ı ḫalḳda şāyiʿ olmamışdur, ḥālet ü melāḥat ẓāhir ü ʿıyān olmamışdur" gibi sıfatlarla ifade edilmiştir.

Cāmî-i Diger: Şiʿrde ḥalāvet ü çendān leṭāfet yoḳdur.

Cemālî: Laṭîfî ḥaḳḳında ḫaylî ıṭrā idüp bu maḳūle eşʿār ile iştihār bulmadıġına taʿaccüb itmişdür. Lākin yazduġı eşʿārınuñ edāsında çendān melāḥat u ṣafā yoḳdur.

Cefāyî (2): Ammā şiʿrinde halāvet yoḳdur.

Hatmî: Eşʿārınuñ çendān iştihārı yoḳdur.

Hadîdî: Eşʿārında daḫı çendān melāḥat u leṭāfet yoḳdur.

Harîrî Diger: Ammā ki maḳāmāt-ı kelimāt-ı bedîʿ-simātınuñ ḫalḳ içinde şöhreti ve ol deñlü tavṣîfe ḳaṭʿen liyāḳatı yoḳdur.

Şāhidî (2): Eşʿārında ḥalāvet yoḳdur.

Sunʿî: Eşʿārınuñ çendān iştihārı ve ḫalḳ içinde iʿtibārı yoḳdur. Lākin Necātî Begden şeref-i ṣohbeti ile baʿż-ı āşārı ve ebyāt-ı belāġat-eṭvārı vardur.

Askerî: Eşʿārında daḫı melāḥat yoḳdur.

Işkī (2): Şi'rle şi'ārı yoḳdur.

Iyānī: Şi'rinde 'ālem yoḳdur.

Figānī-i Kadīm: Eş'ārı rağbet ü iştihār bulıcaḳ ve ol 'arūsān-ı bī-ḥiss ü ḳabūlüñ ber-vechle göze görinecek ḥāli yoḳdur.

Tālibī: Şi'rde ḳaṭ'en melāḥat yoğ iken Laṭīfī medḥ idüp...

Hākī: Eş'ārı ḳaṭ'en leṭāfetden muḫbir olmayup güftārı hergiz melāḥatden ḥākī olmamışdur.

Riyāzī: Eş'ārında çendān ḥālet ve ol deñlü melāḥat yoḳdur.

Sun'ī (6): Tīmār-ı ḳalbinden ol miḳdār nesne ḥāṣıl olmayup ḫizāne-i żamīrinde der-enbār olan maḥṣūl daḫı mertebe-i ḳabūle vāṣıl olmamışdur.

Kāni'ī: Lākin cümlesi ḫilāf-ı vāḳi' olduğına bürhān-ı sāṭı'dur ki eş'ārı iştihār bulmayup miyān-ı ḫalḳda şāyi' olmamışdur.

Levhī: Eş'ārı hemān levḥ-i sāde-maḳūlesindendür ki anda nuḳūş u ruḳūm leṭāfet-i mersūm degüldür ve kelimātından mücerred kelām-ı mevzūn u muḳaffā olmaḳdan ġayrı ḥāli ma'lūm u mefhūm olmamışdur.

Nazmī: Lākin şi'rinde ol deñlü ḥālet olmayup naẓmı maẓhar-ı luṭf u melāḥat olmamışdur.

Sun'ī (7): Lākin naḳş-ı eş'ārında ṣūret-i leṭāfet nümāyān olmayup resm ü taḥrīr itdügi kelāmda ḥālet ü melāḥat ẓāhir ü 'iyān olmamışdur.

Tezkire'de şairlerin şiirlerinin genel değerlendirilmesinde "leṭāfet ile mevsūmdur, eş'ār-ı leṭāfet-şi'ārı vardur, leyālī-i leṭāfet ü nezāketde lāmi' ü bāriḳ, laṭīf ebyāt ve ḫūb meṭāli', luṭf u melāḥat üzredür " gibi sıfatlara da yer verilmiştir.

Hükmī: ...eş'ārı daḫı şi'ār u diṣār-ı leṭāfet ile mevsūmdur.

Hātemī-i Diger: Egerçi eş'ār-ı leṭāfet-şi'ārı vardur.

Ganī: Bu deñlü feżā'ilden fażla laṭīf-eş'ārı ve bī-miṣl ü mānend inşā-yı leṭāfet-şi'ārı vardur.

Me ʿālī: Zemānında şiʿrle iştihār bulan şuʿarā-yı nāmdārdan ve ol ʿaṣrda dām u dāne-i naḳd-ı ḥurūf ile tezervān-ı maʿānī-i leṭāfet-me'lūfı şikār ve dirhem ü dīnār-ı fikret ü enẓārı niŝār itmekle sehī-ḳaddān nevādir ü leṭā'ifi der-kenār iden nāẓımān-ı leṭāfet-şiʿārdandur.

Tālīʿī: ...eşʿār-ı rā'iḳi leyālī-i leṭāfet ü nezāketde lāmiʿ ü bāriḳ olan şuʿarā-yı fā'iḳdendür.

Ṣāfī: El-ḥaḳḳ eşʿārı laṭīf ü sūznāk...

Edāyī: Metānet-i elfāẓ ve melāḥat-ı edāyı cāmiʿ laṭīf ebyāt ve ḫūb meṭāliʿ şarḳ-ı żamīrden şāriḳ ü ṭāliʿ olmışdur.

Fahrī: Sebīke-i kelimātı pūte-i leṭāfetde nāşiʿ ve şiʿrā-yı şiʿri semā-yı melāḥatde ṭāliʿdür.

Kabūlī (2): ...şiʿr ü inşāsı luṭf u melāḥat üzredür.

Tezkire'de Şemʿī, Günāhī ve Fürūgī'nin şiirleri "maʿnīdār u sūznāk, ʿāşıḳāne" olarak nitelindirilmiştir.

Şemʿī: Eşʿār-ı sūznākı ʿāşıḳāne her beyti gūyā āteş-i ʿışḳdan bir zebānedür.

Günāhī: Eşʿārı maʿnīdār u sūznāk ve elfāẓ u edāsı daḫı pākdur.

Fürūgī: Bu fennde ẓāhir ü bedīdār olan eşʿār-ı sūznākınuñ fürūġı rūşen ü āşkārdur.

Şiirleri "lāyıḳ-ı pesend ü ḳabūl, lāyıḳ-ı ḳabūl, elyaḳ u aḥrā" olarak değerlendirilen şairler ise:

Beyānī-i Diger (3): Bā-īn cümle-i lāyıḳ-ı ḳabūl baʿż-ı eşʿārı vardur.

Tīgī: Lāyıḳ-ı pesend ü ḳabūl eşʿār-ı merġūb u maḳbūlı vardur. Tīġ-i eşʿār-ı ābdārı iʿtibār-ı ehl-i naẓar ile ṣayḳal ü cilā bulmışdur.

Cinānī-i Diger: ...eş'ārı daḫı mertebe-i ḳabūle ḳarīn ve nāmzed-i medḥ ü taḥsīn olmışdur.

Hıfzī: Eş'ār-ı eslāf-ı büzürgvān tetebbu' idüp kelimāt-ı belāġat-simāt-ı büleġadan ḫaylī yāddāşt u ḥıfzı olmaġla eş'ārı mertebe-i ḳabūle vuṣūl bulmış idi.

Sürūrī: Egerçi eş'ārı bī-şümārdur. Lākin lāyıḳ-ı ḳabūl ba'ż-ı meṭāli'i vardur.

Şerīf: Lāyıḳ-ı ḳabūl eş'ār-ı ābdārı ve semt-i inşā vü imlāda ḫayli iḳtidārı vardur.

Şemsī Paşa: Lāyıḳ-ı ḳabūl eş'ārı ve mertebe-i taḥsīne vuṣūl bulmış güftārı vardur.

Sāni'ī (2): Lāyıḳ-ı ḳabūl-ı ulü'l-enẓār ba'żı eş'ārı vardur.

Āşık: Eş'ārı mānend-i dem'-i 'āşıḳ ve dīn-i fāsıḳ refīḳ ü raḥīḳ kelimātı ḳabūl-ı ehl-i 'irfāna lāyıḳ u ḥaḳīḳdür.

Necāhī: 'Asākir-i cerrār eş'ār-ı bī-şümārınuñ ba'żı mülket-i ḳabūle necāḥ u ẓafer bulmışdur.

Halīmī (2): ...eş'ār-ı belāġat-şi'ārların tavṣīf ü elyaḳ u aḥrā görildi.

Şairlerin şiirlerinin genel değerlendirilmesinde hūb sıfatının tek başına bazen de "merġūb, maḳbūl, müsellem" ile birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Ānī: ...ve ḫūb-eş'ārı var idi.

Du'āyī: Ḫūb şi'ri vardur.

Āgehī: ...ḫūb eş'ārı ve merġūb güftārı vardur.

Behiştī-i Diger: Eş'ār-ı ḫūbınuñ üslūb-ı merġūbı vardur.

Cevrī: Murabba'-gūylıġa verzişi ve ṭab'ını ol semte āzmāyiş itmekle ḫūb murabba'lar dimişdür.

Tābī: ...eş'ārı ḫūb ve güftārı maḳbūl u merġūbdur.

Celāl Çelebi: El-ḥaḳḳ eşʿārı maḳbūl ve mertebe-i taḥsīn ü ḳabūle vuṣūl bulmışdur. Egerçi taṣavvufāne didügi eşʿārında çendān leṭāfet ü melāḥat yoḳdur. Lākin eşʿār-ı ḫūb ve güftār-ı merġūbı daḫı çoḳdur.

Dānişī: Eşʿārı ḫūb ve güftārı ġāyetde merġūbdur. Egerçi ḫalḳ içinde meşhūr olan eşʿārı āzürde lakin her birisi maḳbūl ü mümtāzdur.

Rāyī (2): Fārisī vü Türkī ḫūb eşʿārı ve beyne'n-nās maḳbūl u merġūb güftārı vardur.

Semāʿī: Bu eyyāmda maḳbūl-i ṭabāʾiʿ ḫūb ebyāt ve merġūb meṭāliʿi şāʾiʿ olup āftāb-ı iʿtibār u istiḥsānı şāriḳ ü lāmiʿ olmışdur.

Şiir değerlendirmelerinde "maḳbūl u müsellem, maḳbūl u maṭbūʿ, mergūb, maḳbūl u bī-bedel, pür-melahat ü pür-sūz, nāzik, laṭīf, ābdār vb." kelimelerini birarada görmek de mümkündür.

Türābī-i Sānī: ...maḳbūl u müsellem tāriḫleri ve maṭbūʿ-ı ḫalḳ-ı ʿālem eşʿārı vardur.

Sānī-i Sānī: Eşʿārı maḳbūl ve mertebe-i taḥsīn-i ehl-i ʿirfāna mevṣūl olmışdur.

Sānī-i Sānī: ...maḳbūl u bī-bedel kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Zārī-i Diger (2): Āftāb-ı eşʿārı maşrıḳ-ı melāḥatden ṭulūʿ u bürūz itmegin maḳbūl u maṭbūʿ olduğından ġayrı pür-melahat ü pür-sūzdur.

Ulūmī: Şiʿri daḫı maḳbūl-ı ṭıbāʿ-ı ehl-i kemāldür.

Ferruhī-i Diger: Ḫalḳ içinde şāyiʿ maḳbūl-ı ṭabāyiʿ baʿż-ı muḳaṭṭaʿāt u meṭāliʿ maşrıḳ-ı żamīrinden lāmiʿ ü ṭāliʿ olmışdur.

Yūsuf: Eşʿārı memdūḥ u maḳbūl-ı mertebe-i ḳabūl ehl-i kemāle mevṣūl olmış idi.

Saʿdī (3): ...laṭīf eşʿārı ve maḳbūl-ı ṭabāʾiʿ meṭāliʿ-i ābdārı vardur.

Mīrzā Mahdūm: Bu deñlü kemālāt u feżāʾilden fażla laṭīf eşʿārı ve maḥbūb u merġūb güftār-ı belāġat-şiʿārı...

Vālī: Maḳbūl u memdūḥ eşʿār u ebyātı...

Yaḥyā Çelebi: Merġūb u maḳbūl güftārı ve pesendīde-i ṣıġār u kibār eşʿār-ı dürer-bārı vardur.

Sāfī: Ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳi gibi eşʿārı daḫı ḫūb ve nāzik ü merġūbdur.

Şiirleri "bedīʿü'l-beyān, bedīʿü's-simāt" olarak nitelendirilen şairler ise Beyānī, Şemsī (2) ve Mecdī'dir. Bu sıfatların yanında "maḳbūl, luṭf ve ḳabūl" tabirleri de bulunmaktadır.

Beyānī: Maḳbūl-ı ehl-i zemānı işʿār-ı bedīʿü'l-beyānı vardur.

Şemsī (2): Kelimāt-ı bedīʿü's-simātınuñ şemsi meṭāliʿ-i luṭf u ḳabūlden ṭāliʿ olmaġla maḳbūl-i ṭabāʾiʿ baʿż-ı ebyāt u meṭāliʿi ẓāhir ü lāmiʿ olmışdur.

Mecdī: ...Īrād-ı maʿānī-i bedīʿü'l-beyānda ẕāt-ı kāmilü'ş-ṣıfātı nāşi-i ġayr-ı daḫildür.

"Yek-dest, hem-vār, maḳbūl, müsellem, puḫte vü çāşnīdār" gibi sıfatların kullanımı ise:

Derūnī: Bā-īn cümle-i eşʿārı puḫte vü çāşnīdār ve kelimātı yek-dest ü hem-vārdur.

Niẓāmī: ...ebyāt u eşʿārı yek-dest ü hem-vār kelimātı maḳbūl u müsellem...

Bazı şairlerin şiirleri "melāḥat, nezāket, melāḥat-şiʿār, pür-nikāt, luṭf" olarak değerlendirilmiştir.

Ẓuhūrī (2): İyü gün ṭoġışından belli didükleridür ki melāḥat-ı eşʿār u nezāket-i güftārı rūy-ı tābdārı gibi ẓāhir ü bedīdār ve rūşen ü āşkārdur.

Amrī: Ḥaḳḳā ki aḫbār u āṣār-ı eşʿār-ı melāḥat-şiʿārı miyān-ı āḥād u efrādda meşhūr u mütevātir ve çāşnī-i ʿışḳ u ḥālet-sūz-ı mānend-i āftāb-ı ʿālem-efrūz kelimāt-ı pür-nikātında rūşen ü ẓāhirdür.

Ferruhī: Eşʿār-ı pür-ʿunvānınuñ rūy-ı Ferruḫī beşāşet-i melāḥat ile ḫurrem ü ḫandān olan şuʿarā-yı cihāndandur.

Hasan Çelebi, Kirāmī'nin şiirinin genel değerlendirmesini yaptıktan sonra söylediklerinin doğruluğunu göstermek için örnek şiir vermiştir.

Kirāmī: Bu cümleden naẓm-ı eşʿār ile şöhret-şiʿār şāʿir-i sāḥir-i nāmdār olup eşiʿa-i maʿānī-i laṭīfe ve nikāt-ı daḳīḳa ve bāriḳa-i taḫayyülāt reşīḳa-i seḥāb kelimāt-ı belāġat-simātından envār-ı ḫūrşīd nehānı ve żiyā-yı kevākib şeb-i tārı gibi vāżiʿ ü peydā şuʿāʿ-i luṭf u melāḥat ve iltimāʿ-ı belāġat u feṣāḥat elfāẓ-ı faṣīḥa ve ʿibārāt-ı belīġasından mānend-i nūr-ı ẕükā lāyiḥ ü hüveydādur. Nitekim īrād olınan kelimāt-ı bā-sedādı müddeʿā-yı mezbūra şāhir-i ṣādıḳ idügi āftāb-ı ʿālem-tāb gibi lāmiʿ ü bāriḳdür.

Şiʿr : Felegüñ ḥāline ey ḫāce naẓar ḳılmazsın
Çarḫ-ı aṭlas ne ḳumāş idügin bilmezsin

Ve lehū : Çarḫa ṭayanma her ne ḳadar üstüvār ise
Yirüñ efendi altı da var üsti var ise

Ve lehū : Unutma pādşāhum küşte-i ġam-ı ʿışḳuñ duʿālardan
Elüñden geldügi ḫayrı dirīġ itme gedālardan

Şiirleri "sāde, gūşāde, āşıḳāne" olan şairler ise:

Hızrī-i Diger (2): Naẓmı ġāyetde sādedür.

Zihnī: Eşʿārı sāde idi.

Zihnī (4): Şiʿri naẓm-ı sāde maḳūlesidür.

Sücūdī: Ḳaṣr-ı feṣāḥat u belāġatı naḳş-ı ḫayālden sāde olan şuʿarā zümresindendür.

Seydī (2): Naẓmı sādedür.

Ahdī (2): Şiʿri naẓm-ı sāde ve kelām-ı mevzūn-maḳūlesi idügi mestūr u meknūn degüldür.

Zaʿīfī (3): Şiʿri sāde ve ḳayd-ı tekellüf ü taṣallufdan āzādedür.

Garāmī: Eşʿārı sādedür.

Refīkī: Sāʾir-i eşʿārı sāde vü güşādedür.

Revānī: Eşʿārı sāde ve güftārı ʿıyş u nūşa müteʿalliḳ olduġından güşādedür.

Sebzī: Ekṣer-i kelimātı rūy-ı mehveşān gibi sāde ve ṭāliʿ-i nā-ḫıredmendān gibi güşādedür.

Sadrī: Ṣadrı gibi naẓmı daḫı ġāyetde sāde vü güşādedür.

Sunʿī (5): Egerçi eşʿārı sāde vü güşādedür.

Iyşī (2): Eşʿārı sāde vü güşāde ve keṣret ü vefretde mertebe-i ʿadd ü ḥadden ziyādedür.

Bazı şairlerin şiirleri için ise, "āşıkāne, sāde, güşāde, pür-sūz" gibi birkaç sıfatın birarada kullanıldığı görülmektedir.

Ahmed: Ekṣer-i eşʿārı sāde vü ʿāşıḳāne vü güşādedür.

Ahmed Beg (2): Eşʿārı ʿāşıḳāne vü sāde ve maʿārifī gibi ḥadd ü ʿadedden ziyādedür.

İshak Çelebi: Ṭarz-ı eşʿārı ʿāşıḳāne vü güşāde ve elfāẓ u edāsı ḥüsn-i Ḫudāyī gibi tekellüf ü taṣannuʿdan sādedür.

Celīlī (3): ...şiʿri ʿāşıḳāne vü pür-sūzdur.

Hāletī: Eşʿārı ʿāşıḳāne ü pür-teʾṣīr ü cezbe vü ġalebe-i ʿışḳdan ẓuhūr u ṣudūr itmegin dil-i aṣḥāb-kemāl ve erbāb-ı maḳālde cāygīr olmışdur.

Habībī: ...şiʿri ʿāşıḳāne ve kendünüñ ṭarz-ı maḫṣūṣı vardur ki anda yegāne idi.

Hayretî: Şi'rinde selâset ve edâsında melâhat nihâyetdedür. Sâde olan eş'ârı dahı çâşnîdâr-ı yek-dest ü hem-vâr olup sûz-ı 'ışkdan hâlî vü 'ârî olmaduğı nazar-ı erbâb-ı kemâl ve basar-ı basîret-i ashâb-ı makâlden müstetir ü mütevârî degüldür.

Mu'îdî: Nazmı miyâne ekser-i kelimâtı sâde vü 'âşıkânedür.

Yahyâ: Ekser-i makâli 'ışk u hâlden zuhûr u sudûr itmekle hasb-i hâl 'uşşâk-ı pür-melâl olmışdur.

Cafer Çelebi: Egerçi eş'ârı sâde vü güşâdedür lâkin sûz-ı 'ışkdan âzâdedür.

Cevrî ve Ulvî'nin şiirleri "latîf, sûznâk, rûşen, şîrîn-makâl" olarak değerlendirilmiştir.

Cevrî: Ma'ârif ü fezâ'ilinden fazla latîf ebyâtı ve mü'esser ü sûznâk kelimâtı vardur.

Ulvî: Hakkâ ki şâ'ir-i pâk-edâ vü latîf-hayâl ve nâzım-ı rûşen-beyân ve şîrîn-makâl şehbâz-ı tab'-ı 'ulvîsi cenâheyn-i fikr ü hayâl ile hevâ-yı fesâhat ve semâ-yı belâğatda tayerân iden şu'arâ-yı zemândan ve ikdâm-ı insicâm-ı kelâm ve hüsn-i tevriye vü îhâm ile lutf-ı makâle i'tilâ vü irtikâ iden nüzemâ-yı devrândandur.

Bazı şairlerin şiirleri için "pâk, selîs, sûznâk" sıfatları birarada kullanılmıştır.

Hâverî: Âftâb-ı eş'ârı kalb-i 'âşık-ı sâdık gibi sûznâk ve edâsı dahı misâl-i cûybâr ğâyetde latîf ü pâkdur.

Hüsrevî: ...eş'âr-ı pâkı edâ-yı bî-nazîr ile pîrâstedür.

Sûzî: Hakkâ ki şi'r-i fâ'ikinüñ edâsı âh-ı 'âşık gibi sûznâk ve elfâz-ı belâğat-'unvânı mânend-i âb-ı revân selis ü pâk âftâb-ı eş'ârınuñ sûzı gün gibi zâhir ü şühûr idügi miyân-ı nezdîk ü dûrda mahfî vü mestûr degüldür.

Ubeydî: Ekşer-i eş'ârı âh-ı 'âşık-ı derdnâk gibi sûznâk ve elfâz-ı dürer-bârı âb-ı revân-misâli ğâyetde latîf ü pâkdur.

İlmî (2): Ḥaḳḳā ki nāzikāne eşʿārı ve üstādāne güftārı ruḫ-ı dil-berān gibi rengîn ve dehen-i sîm-berān mişāli şîrîn eşʿār-ı dürer-bārı ʿibārāt-ı rāʾiḳa ve istiʿārāt-ı fāʾiḳa ile muvaşşaḥ ḳalāʾid-i ḳasāʾid-i nāmdārı vardur. Rişte-i cān-ı aṣḥāb-ʿirfān şemʿ-i ṭūmār-ı eşʿārıyla münevver ve dimāġ-ı erbāb-ı kemāl ʿūd-ı kelimāt-ı mesʿūdıyla muʿaṭṭardur. Eşʿārınuñ lafẓ u edāsı pāk sāde olan kelimātı daḫı ʿāşıḳāne vü sūznākdur.

Figānî: Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve feṣāḥat-dişārınuñ ʿaṭafāt-ı aṣdāġ-ḥurūfı maḥsūd-ı ẕevāʾib-i ḥūr-ı cinān ve ʿaşārāt-ı ʿibārāt-ı melāḥat-āyātı müskir-i revān-ı süḫandānān-ı zemān elfāẓı selîs maʿnāsı nefîs eşʿār-ı belāġat-şiʿārı āh-ı ʿāşıḳ-ı derdnāk gibi sūznāk ve kelimāt-ı belāġat-simātı āb-ı revān ve derūn-ı hünerverān gibi selis ü pāk ḳaṣāʾidi muṣannaʿ ü muḫayyel tîcān-ı kelimāt-ı pür-ʿunvānı yavāḳıt-ı bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ ile mükellel-i muḥāṣṣal her ciheti mükemmel şāʿir-i bî-mişl ü bî-bedeldür.

Bākî'nin şiiri için "Eşʿār-ı dürer-bārı āb-ı revān gibi ṣāfî vü cārî ve ebkār-ı efkārı ḫuşūnet ü rekāketden sālim ü ʿārîdür"; Bidārî'nin şiiri için de...mezbūr edā-yı nefîs ü şerîfe ve kelimāt-ı selîse vü laṭîfe ḳādirdür" denilmektedir.

Genel şiir değerlendirmelerinde "ḫōşca, ḫōş-āyende, nāzikāne, nāzik, müstahsen" gibi sıfatlar genellikle birlikte kullanılmıştır.

Berkî: Āftāb-ı ṭabʿı şāriḳ ve seḥāb-ı ẕihni bāriḳ olmağın maḳbūl-ı ṭabāʾiʿ ḫōşca ebyāt u ṭāliʿi vāḳiʿ olmışdur.

Beligî: Maşrıḳ-ı żamîrinden ḫōş-āyende eşʿār u meṭāliʿ ṭāliʿ ü lāmiʿ olmışdur.

Hāfız-ı Sirozî: Ḫōş-āyende meṭāliʿ ü ebyātı vardur.

Hıfzî (2): Ḫōş-āyende kelimātı vardur.

Hilmî: Nāzikāne kelimātı ḫōş-āyende ebyātı vardur.

Merdî: Maşrıḳ-ı żamîrinden ḫōş-āyende ebyāt ve meṭāliʿ-i lāmiʿ ü ṭāliʿ olmışdur.

Ehlī: Ḫōş-āyende eş'ārı ve nāzikāne güftārı vardur.

Hasan Çelebi-i Mu'īd: Ḫōş-āyende eş'ārı ve nāzikāne güftārı vardur. Nāmı gibi şi'ri ḥüsn ü ḥasen ḫulḳı gibi kelimāt-ı pür-nikātı maḳbūl ü müstaḥsendür.

Hüsrev: Ḫōş-āyende eş'ārı ve nāzikāne güftārı vardur.

Hayālī-i Diger: ...ḫōş-āyende eş'ār-ı siḥr-nümūnı vardur.

Sun'ī (4): Ḥaḳḳā ki eş'ār-ı belāġat-şi'ārınuñ envār-ı ma'ānīsi mānend-i āftāb-ı nūrānī rūşen ü sevād-ı müşg-sāyī ca'd-ı elfāẓ u ḥurūfı ḫaṭṭ u ḫāl-i dil-berān-ı perī-mişāl gibi nāzik ü müstaḥsen 'uḳūd-ı süṭūr-ı naẓm-ı belāġat-nişābı maḥsūd 'uḳūd-ı dürr-i ḫūşāb ve 'aşārāt-ı 'ibārātı maġbūṭ-ı āb-ı ḥayāt ve müskir-i revān-ı ulü'l-elbābdur.

Tezkireci Ehlī'nin şiirini "Ve bu fenn-i büzürgvārda daḫı nāmdār u pür-iştihār olup şu'arā içre şīve-i mu'ciz-niẓāmı ve ḳā'ide-i şīrīn kelāmı ile ḫayli şöhret-şi'ār olmışdur..." şeklinde mu'ciz-nizām, şīrīn-kelām olarak değerlendirmiştir.

Şiirleri "dil-güşā, cān-fezā ve rūḥ-baḫş, meze-dār, pür-ṣafā, pür-intiẓām, mu'ciz-niẓām vb." olarak değerlendirilen şairler ise Hazret-i Hace Efendi, Āhī, Zeynī ve Vālihī (2)'dir. Azmī'nin şiiri ise "āb-ı zülāl" olarak nitelendirilmiştir.

Hazret-i Hace Efendi: Binā-yı devlet-i sipihr-intiẓāmları esās-ı nīkūları ile istiḥkām bulmışdur. Lā-cerem şürefāt-ı eyvān-ı pür-iḥtirāmı menākib-i cevzā ve iklīl-i şüreyyā ile muḥākāt eylese 'acīb degüldür ve ḳā'ide-i sa'ādet ü iḥtişāmı ḳavā'im-i uṣūl-i maḳbūl ü maṭbū' üzre mebnī vü mevżū'dur. Pes de'ā'im-i saḳf-ı merfū'ı eyvān-ı keyvāna mübārāt ḳılsa ġarīb degüldür. Ney-i aḳlām-ı cevāhir-intiẓāmı 'ayn-ı ney-şekkerdür ki her reşḥası ḳaṭre-i nebāt ve ḥıżr-ı ḫāmesinüñ ẓulmāt-ı devātdan iḫrāş itdügi ḳaṭarāt-mişāl-i āb-ı ḥayātdur ki muḥyī-i 'aẓm-ı rifāt-ı aṣḥāb-ı ḥācātdur. Kelām-ı rūḥ-baḫşı dem-i 'Īsādan dem urduğı meczūm-ı cümle-i

ʿālem ü ādemdür ki bir söz ile niçe biñ dil-mürdeleri iḥyā ider... ʿAceb ḥikmetdür ki marażā-yı aṣḥāb-ı emel ü recāya bī-zaḥmet-i edviye vü ʿaḳāḳīr kelimāt-ı cān-fezā vü dil-peẕīri bir anda baḫşende-i Ḳānūn-ı Şifā olur ve muʿālece vü müdāvātında eṭibbā-yı cihān ve ḥikmet-endūzān-ı devrān vālih ü ḥayrān ḳalduḳları merżā bir sözleriyle ʿilāc u devā bulur.

Beyt : Der-ʿibārāt-ı tu tevżīḥāt-ı minhāc-ı necāḥ

Der-işārāt-ı tu külliyāt-ı Ḳānūn-ı Şifā

Āhī: Eşʿār-ı dil-güşā ve ebyāt-ı cān-fezāsı maḳbūl ü müsellem ve memdūḥ-ı cümle-i süḫanverān-ı ʿālemdür.

Zeynī: Ḥaḳḳā ki eşʿārı ḫayli şīrīn ü mezedār nuḳl-ı mecālis-i ṣıġār u kibār olmaġla şöhret-şiʿār olmışdur.

Vālihī (2): Gerden ü güş-ı ʿarūs-ı eyyām dürer ü ġurer-i kelāmı ve cevāhir-i zevāhir-i ebyāt-ı pür-intiẓāmı ile muḥallā vü müzeyyen kelimāt-ı pür-ṣafā ve ebyāt-ı dil-güşāyla ekābir-i büleġā-yı eyyām eʿāẓım-ı şuʿarā-yı enāmdan idügi muḳarrer ü muʿayyendür.

Azmī Efendi: Seḥāʾib-i elfāẓ-ı dürer-bārından ḳamervār ẓāhir ü bedīdār olan ṣuver-i maʿānī-i daḳīḳü'l-iʿtibār enẓār-ı aṣḥāb-ı iḫtiyārda maḥż-ı siḥr-i ḥalāl ve enhār-ı kilk-i seḥḥār-ı muʿciz-āsārından cārī olan cedāvil-i efkār-ı ḫāṭır-ı züḫḫārı iʿtibār-ı nāḳdān-ı eşʿārda ʿayn-ı āb-ı zülāldür.

Tezkire'de şiirleri "maʿrūf, meşhūr, iştihār, iʿtibār, ḳadr" olan şairler ise Emrī, Hüdāyī (2) ve Cevānī-i Diger'dir.

Emrī: İştihār-ı tāmm ve şöhret-i mā-lā-kelāmı bundan ziyāde muḥtāc-ı taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām degüldür.

Hüdāyī (2): Bu eyyāmda kelimāt-ı sencīde ve ebyāt-ı pesendīdeleri mekārim ü aḫlāḳ-ı ḥamīdesi gibi ma'rūf u meşhūr ve elsine-i ḫāṣṣ u 'āmmda medā'iḥ ü şenāsı metluvv u mezkūr olmışdur.

Cevānī-i Diger: Ve eş'ārına büleġā ser-fürū idüp ḳadr u i'tibār bulmışdur.

Tezkire'de genelde tasavvufī şiirler için "muḥaḳḳıḳāne, muvaḥḥıdāne, dervişāne, meşāyiḫāne, meczūbāne vü budelāne, ṭaṣavvuf-gūne, ṭaṣavvufāne, ṣūfīyāne, babayāne vb." Sıfatların kullanıldığı görülmektedir. Bu tarz sıfatların yanında Hasan Çelebi, "belāġat" kelimesine de yer vermiştir.

Sultan Murad: Ol sulṭān-ı cihān ve mālik-i memālik ḥażretleri ṭarīḳ-i pür-ḥaḳīḳat-ı meşāyiḫ-i kirāma sālik olmağla ekṣer-i kelimātı muḥaḳḳıḳāne vü muvahhıdāne olup meşāyiḫ-i zemāne şerḥ itmekle maẓhar-ı elṭāf-ı bī-kerāneleri olmışdur.

İlhāmī: Muḥaḳḳıḳāne kelāmı ve dervīşāne ebyāt-ı belāġat-niẓāmı vardur.

Türābī: Meşāyiḫāne eş'ārı vardur.

Sābirī: Kelimātı daḫı meşāyiḫānedür.

Hızrī: Muḥaḳḳıḳāne kelimātı ve Fārisī vü Türkī ebyātı vardur.

Müderris: Ekṣer-i kelimātı meczūbāne vü budelānedür. Maḫlaṣ-ı mezbūrı āşir olduğı daḫı bu ma'nāyı meş'ardur.

Ahmed Beg: Faḳr u fenāya müte'allik eş'ārı ve taṣavvuf u ḥaḳīḳate mülāyim güftārı vardur.

Subhī (2): 'İlm-i taṣavvufda yegāne olmağla eş'ārı taṣavvuf-gūne ve muḥaḳḳıḳānedür.

Usūlī: Ṣūfīyāne eş'ārı ve faḳr u fenāya müte'allik güftārı vardur.

Ulvī (3): Eş'ārı naṣīḥat-gūne ve taṣavvufdan nümūnedür.

Rızāyī: Babayāne eş'ārı ve muḥaḳḳıḳāne güftārı vardur.

Sırrī: Babayāne kelimātı ve ḥāl-engīz ebyātı vardur.

Tezkire'de güzellikten yoksun ancak vezinli kafiyeli sözler için ise mücerred sıfatının kullanıldığı görülmektedir.

Ahmed-i Rıdvān: Eş'ārı egerçi ḥadden bīrūndur ammā ki mücerred bir kelām-ı mevzūndur.

Ezherī: Eş'ārı mücerred kelām-ı manẓūm idügi īrād olınan eş'ārından ma'lūmdur.

Cinānī: Eş'ārı mücerred kelām-ı mevzūn maḳūlesindendür.

Zemīni: Eş'ārı mücerred kelām-ı mevzūn-maḳūlesidür.

Nāmī (3): Eş'ārı lā-yu'add velā yuḥṣā mücerred kelām-ı mevzūn u muḳaffā-maḳūlesidür.

Şairlerin bazılarının şiirleri ise "ġarīb, ġarā'ib, 'acā'ib, nā-makbūl, nā-merbūt, bī-naṣīb, bī-ṣafā, nā-ḳabūl, kesīfü'l-ḥaẓīb vb." olarak nitelendirilmektedir.

İlāhī-i Diger: Ġarā'ib eş'ārı ve 'acā'ib güftārı vardur.

Ḥāfız-ı 'Acem: Ebyāt u eş'ārı daḫı bu minvāl üzre ekṣer-i eş'ārınuñ ma'nāsı ġarābet ve edāsı rekāket üzre kelimāt-ı ġūl gibi nā-merbūṭ nā-maḳbūldur. Yine bu cümle ile ba'ż-ı kelimāt-ı belāġat-simātı vardur ki ġāyetde maḳbūl ve ḥayret-feżā-yı aṣḥāb-ı 'uḳūldur.

Ḥāfız-ı 'Acem: Ve eş'ār-ı ġarībesindendür ki birāderi Ḳuḳla 'Aceme merṣiye dimişdür. Maṭla' budur.

Maṭla' : Cenā'izler cenāzātı ḳaṭārın gördüñüz mi vah

Cenā'izler cemād ayaḳları ādem ma'āẕa'llāh

Sıdkī: Eger kelimātınuñ ṣıdḳı var ise 'acā'ib ḥālātdandur.

Ārif: Cümleden bir maḥbūb-ı bī-naẓīr şeklini naḳş u taṣvīr idüp her 'użvında kendinüñ ve ġayrinüñ ebyāt-ı dil-peẕīrini taḥrīr itmişdür. Vālid-i firdevs-mekānuñ meclis-i fażl u 'irfānında 'arż-ı metā' itdükde görmek vāḳi' oldı. Fi'l-vāḳi' e'ācīb-i muḫtıra'ātdandur.

Münīrī: Lākin niçe zemāndur ki kelimātınuñ bedr-i münīri maṭla'-ı enẓār ve ufḳ-ı bāl-i erbāb-ı i'tibārdan ġārib olmaġla ednā lem'ası ẓāhir ü s̱āḳıb degüldür.

Hāşimī (2): Şi'ri sehm-i leṭāfetden bī-naṣīb elfāẓ u 'ibāreti Türkāne ve ṭarz-ı ġarīb üzredür.

Amrī: Ekser-i eş'ārı teng baḥrlarda ve ġarīb ḳāfiyelerde vāḳi' olmaġla maḳbūl-ı ṭabāyi' olup miyān-ı erbāb-ı ṭıbā'-ı selīmede şāyi' olmışdur.

Hāfız-ı 'Acem: Ebyāt u eş'ārı daḫı bu minvāl üzre ekser-i eş'ārınuñ ma'nāsı ġarābet ve edāsı rekāket üzre kelimāt-ı ġūl gibi nā-merbūṭ nā-maḳbūldur. Yine bu cümle ile ba'ż-ı kelimāt-ı belāġat-simātı vardur ki ġāyetde maḳbūl ve ḥayret-feżā-yı aṣḥāb-ı 'uḳūldur.

Firdevsī: Kelimāt-ı nā-ḳabūli ṭab'-ı güli gibi ḳaṭ'en mürebbā vü muṣaffā olmış eş'ār-ı bī-ṣafāsı hemānā kelām-ı mevzūn u maḳaffā maḳūlesidür.(örenek yok)

Hamdī (2): Eş'ārı kesīfü'l-ḫaṭīb metrūk ve niṣāb-ı luṭf u melāḥatden bī-naṣīb ü meflūk olan şu'arādandur.

İnāyetu'llāh: Lākin kendüsi ḫalḳdan nüfūr olmaġla şi'ri daḫı kesīfü'l-ḫaṭīb metrūk u mehcūr ḳalup meşhūr olmamışdur.

Hilālī (2): Hemānā kelimātı mürūr-ı dühūr ile kesīfü'l-ḥażīb kelīl olmaġın 'amelden ḳılmış ve dest-i eyyām anı 'ummān-ı 'ademe ṣalmışdur.

Bazı şairlerin şiirleirinin güzelliği "muḥkem, raṣīn, nāzik, rengīn, ṣafā-ṣıfāt, ḥālet ü ṣafā vb." sıfatlarla ifade edilmeye çalışılmıştır.

Fuzūlī: Eş'ārı muḥkem ü raṣīn ve nāzik ü rengān her vādīde iḳtidārı var şā'ir-i nāmdārdur.

Sa'īī: Vaṣf-ı şarābda olan eş'ārı rengīn ü ḥālet-engīz sā'ir-i güftārı daḫı mey-i nāb gibi ṣafā-āmīzdür.

Bākī: Çünki ġazel-i bī-bedelleri mecmūʿa-i ʿālemde mesṭūr ve ebyāt-ı ṣafā-ṣıfātı beyne'l-enām meşhūrdur.

Bekāyī: Fi'l-vāḳiʿ maʿārif-i cüz'iyyede yed-i ṭūlāsı ve eşʿār u ebyātınuñ ḥālet ü ṣafāsı vardur.

Hudāyī: Ḥaḳḳā ki melāḥat-i eşʿārı ḥüsn-i Ḫudāyī gibi gül-gūne tekellüf ü taṣallufdan ʿārī eşiʿāt-ı kelimāt ve lemeʿāt-ı ebyāt-ı ṣafā-ṣıfātı ʿālem-i maʿānī vü mükātda żav-ı sārīdür.

Tezkire'de Rāyī ve Naʿīmī'nin şiiri "gūn-ā-gūn" olarak nitelendirilmektedir.

Rāyī (3): Sipihr-i būḳalemūn gibi eşʿārı daḫı gūn-ā-gūndur.

Naʿīmī (2): Ṣandūḳ-ı derūnı ki eşʿār-ı gūn-ā-gūn ile mālīdür.

Şiirleri bī-miṣāl, bī-miṣl ü mānend, bī-hem-tā, pür-ṣafā, pür-lemʿ, bī-bedel, bī-naẓīr, ābdār, dil-peẕīr, ḳābil-i pesend, pesendīde vb." şairler:

Ānī-i Diger: ...mālik-i maḳāl-i bī-miṣāl olup...

Recā'ī: ...eşʿār-ı pür-ṣafāsı bī-miṣl ü bī-hem-tādur.

Şevkī: Egerçi eşʿārı meẕkūrlardan ednādur lākin vāṣıl-ı mertebe-i ʿulyādur. Eşʿār-ı pür-ṣafāsınuñ żiyā vü ṣavḳı ve kelimāt-ı şīrīninüñ meẕāḳ-ı ehl-i ʿirfānda ẕevḳi nūr-ı şemʿ ü āftāb-ı pür-lemʿ gibi rūşen ü āşkār olup ḥalāvet-i ʿasel-i Muṣṭafā gibi ḳābil-i inkār degüldür.

Safāyī: Egerçi eşʿārı ṣafāya mensūbdur lākin ṣafāsı bi'l-külliye menhūbdur.

Fuzūlī: ...lisān-ı ḥüsām-ı berāʿat-intiẓāmla ḫaṭīb-i medāric-i menābir-i ḥüsn-maḳāl ve zebān-ı ḳalem-i berāʿat-i ʿilm ile kāşif-i estār-ı ʿarā'is-i siḥr-i ḥalāl ṣafvet-i zülāl-i ṣafā-yı maḳāli reşk-i selsebīl-i cinān ve çeşme-i ḫūrşīd-i tābān ve ḥażret-i riyāż-ı eşʿār-ı pür-ʿunvānı maḥsūd u maġbūṭ-ı gülistān-ı cihān ve sebzezār-ı āsmān-gerdāndur.

Ganī: Bu deñlü feżā'ilden fażla laṭīf-eşʿārı ve bī-mis̱l ü mānend inşā-yı leṭāfet-şiʿārı vardur. Mīzāb-ı ḫāmesinden māü'l-ḥayāt-ı belāġat cārī ve iltimāʿ-ı şuʿāʿ-ı berāʿatden ẓulemāt-ı rekāket muḥtecib ü mütevārīdür.

Bākī: Çünki ġazel-i bī-bedelleri mecmūʿa-i ʿālemde mesṭūr ve ebyāt-ı ṣafā-ṣıfātı beyne'l-enām meşhūrdur... Eşʿār-ı dil-peẕīr ve güftār-ı bī-naẓīri ġayret-i Selmān ve reşk-i Ẓahīrdür.

Sānī-i Sānī: ...maḳbūl u bī-bedel kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur.

Hayālī Beg: Eşʿār-ı ābdārınuñ ṣafā-yı elfāẓ u selāset ve ʿuẕūbet-i edāsı āb-ı revān gibi ṣāfī vü cārī ve āyīne-i rūy-ı mehveşān-mis̱āli küdūret-i rekāket ve ġubār-ı ʿaybdan münezzeh ü ʿārī eşʿār-ı dil-peẕīrinde nümāyān olan ḥüsn-i taʿbīr ve güftār-ı bī-naẓīrinde ẓāhir ü ʿıyān olan luṭf-ı taḳrīr degme şāʿirüñ şiʿrinde olmaduġı żiyā-yı mihr-i münīrden aẓher olmaġın is̱bāt-ı müddeʿī muḥtāc-ı taḥrīr ü tasṭīr degüldür. Baʿż-ı eşʿār-ı nāmdārı vardur ki andan merḥūmuñ ʿālem-i ḳuds ve diyār-ı üns ile āşinā ve dīde-i ʿaynü'l-yaḳīni kuḥl-i ġubār-ı ʿālem-i ġaybla rūşenā vü bīnā olduġın iẓhār u ibdā idüp şehbāz-ı Ḫayālī nüzhetgāh-ı ʿālem-i lāhūt murġlarından ġayrı şikāra ḳanād ṣalmaz ve ġavvāṣ-ı bālī deryā-yı tevḥīd ü tecrīd dürrlerinden ġayrı le'ālī vü cevāhiri ʿaynına almaz idügi andan ẓāhir ü rūşen ü bāhir olur.

Hilālī: Bir bedr-i münīr idi ki kimseden istiʿāre-i envār ḳılmaz idi ve bir cism-i müstenīr idi ki ṣaġīr ü kebīr kelām-ı dil-peẕīrine leke ḳondurmayup aña isnād-ı maʿarret ü ʿār itmez idi.

Behlūl: Ḳābil-i pesend baʿż-ı eşʿārı vardur.

Bedīʿī: ...naẓm-ı kelimāt-ı pesendīdedür.

Tezkire'de bazı şairlerin şiirleri için "belāġat-şiʿār, belāġat-simāt, belāġat-ʿunvān, le'ālī-i ābdār, letāfet ü belāġat-rahīk vb." denilmektedir.

Bākī: Kelimāt-ı belāġat-simātı bir Ḫüsrevdür ki iḳlīm-i rubʿ-ı meskūnı ṭutup şāhān-ı naẓmı kendüye ser-fürū ḳıldurmışdur.

Bahāyī: Nāvdān-ı ḫāme-i ʿanber-feşānından cereyān iden cūybār-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāruñ ṣafāsı gün gibi tābān ve necm-i saʿādet gibi lāmiʿ ü raḫşān ve ʿummān-ı cinān-ı meʿālī-mevfūrından ẓuhūr u ṣudūr iden dürr-i menşūr ve silk-i intiẓāmda nümāyān olan yevāḳīt ü mercān ki ʿiḳdü'l-le'ālī ve ḳalā'idü'l-ʿiḳyāndur...

Cāmī Beg: ...ġavvāṣ-ı bāl-i berāʿat iḫtiṣāṣı deryā-yı belāġatdan niçe le'ālī-i ābdār der-kenār itmişdür.

Derviş (3): ...ʿūd-ı ḳamārī gibi eşʿār-ı melāḥat-şiʿārı meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar ve ʿanber-sārāy-ı kelimāt-ı belāġat-simātı dimāġ-ı ehl-i ʿirfānı muʿanber ü müneccer eylemişdür.

Rahīkī: Sāġar-ı eşʿār-ı leṭāfet ü belāġat-raḥīḳi ile memlū ve ol zemānda idāre-i ke's-i ʿirfān iden yārān lisānında baʿż-ı kelimātı metluvv idi.

Iyānī (2): Eşʿārında leṭāfet ẓāhir ü nümāyān idügi bu ġazel-i belāġat-ʿunvānından rūşen ü ʿıyāndur.

Nevʿī: Eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı ġavvāṣvār şuʿarā-yı zemāna baş egdürmiş ṭabʿ-ı bā-kemāli bu fenn-i pür-iclālde kārını kemāle irgürmişdür.

Veznī: Lākin sebīke-i kelimātı ṣayrefiyān-ı belāġat ve nāḳıdān-ı kemālāt yanında tāmmü'l-vezn ve kāmilü'l-ʿayār ve sikke-i ḳubūl ile meskūk baʿż-ı meṭāliʿ ü eşʿārı vardur.

Mollā Maʿṣūm ve Ahdī (3)'nin şiiri Rūmiyāne, Meylī'nin şiiri için de ʿAcemāne sıfatı kullanılmıştır. Ahdī (3) ve Meylī'nin şiiri ayrıca üstādāne olarak nitelendirilmiştir.

Mollā Maʿṣūm: Ehl-i Rūm ile keṣret-i iḫtilāṭ u vefret inbisāṭından evżāʿ u eṭvārı ve kelimāt-ı eşʿārı tamām Rūmiyāne olup ʿAcem olduğını işbāt içün şāhide muḥtacdur. Ol sebebdendür ki şāhidān-ı Rūm ile keṣīrü'l-iḫtilāṭ ve'l-imtizācdur.

Ahdī (3): Egerçi ekşer-i ṭā'ife-i Aʿcām naẓm-ı Türkīde ḳāṣır u rācil ve daḳā'iḳ ü cefāyā-yı zebān-ı mezbūra ġayr vāṣıldur. Lākin mezbūruñ eşʿārı Rūmiyāne vü üstādāne olmaġla ser-ḥadd-i ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna dāḫildür.

Meylī: Zebān-ı Fārisīde olan eşʿārı ḫayli ʿAcemāne vü üstādānedür.

Tezkire'de maʿnādār, muhayyel (Enverī ve Sābirī), ābdār (Hāletī Çelebi, Kātibī (4), Laʿlī ve Neylī), müşg-bār (Ālī), ḳalīl (Abdü'l-vehhāb), fānī (Şānī), fenā-baḫş (Revnakī), merdāne (Hubbī), sāfil (Lāyihī), şīrīn-makāl (Sihrī), ṭumṭurāk (Ulvī), ve vasatü'l-hāl (Latīfī) gibi sıfatların az sayıda da olsa bazı şairlerin şiirlerinin genel değerlendirilmesi için kullanıldığı da olmuştur.

Enverī: ...bu maḳūle maʿnādār eşʿārı olmaḳ nevādir-i rūzgārdan idügi rūşen ü aşkārdur.

Sābirī (2): Güftārı maʿnīdār u muḫayyel ve ḳażīye-i eşʿārı maḥkeme-i muḥkeme-i belāġatda müsecceldür.

Hāletī Çelebi: ...eşʿār-ı ābdāra kūşiş...

Kātibī (4): Naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra iḳtidārı vardur.

Laʿlī: Lākin kān-ı cinān ve maʿden-i dil ü cānından maḳbūl-ı ṣarrāfān-ı bāzār-ı ʿirfān ki niçe laʿl-i ābdār ve gevher-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār eylemişdür.

Neylī: Bu deñlü fežā'ilden fażla laṭīf-eşʿārı ve muṣannaʿ ü muḫayyel meṭāliʿ-i ābdārı vardur.

Ālī: Eşʿārı daḫı bī-ḥadd ü bī-şümār bīrūn-ı ḥaṣr-ı aḳlām-ı müşg-bārdur.

Abdü'l-vehhāb: Egerçi eşʿārı ḳalīldür lākin ḳā'ilinüñ ḳuvvet ü mahāretine ol delīldür. Kendinüñ eskiligine müteʿalliḳ dimişdür.

Naẓm : Yıldırım urmış ṣanavber şeklidür
Dūd-ı āhumla boyanmış ḳāmetüm
Ḳaddümi zeyn ideli dūd-ı siyāh
Eskiligiyle olupdur şöhretüm

Şānī: ...ḫayli kemālāt-ı fāni vardur.

Revnakī: Eşʿārı fenā-baḫş...

Hubbī: Ṭā'ife-i zenānda şiʿrden dem-zenān olanlaruñ evvelī vü ercaḥı ve ol zümrenüñ fi'l-ḥaḳīḳa eşʿar u efṣaḥıdur. Kelimātı daḫı ḳız naḳşı degül ḫayli merdāne muḥaṣṣal benī-i nevʿī arasında yegānedür.

Lāyihī: Rütbe-i naẓm u şiʿri sāfil ve derece-i iʿtibār-ı erbāb-ı enẓārdan sāḳıṭ u nāzildür.

Sihrī (2): Eşʿārı siḥr-i ḥalāl olan şuʿarā-yı şīrīn-maḳāldendür.*

Ulvī (2): Ṭumṭurāk-ı elfāẓa meyl ü şeġaf eylemegin maḳṣūd-ı aṣlı olan emr-i maʿnā ber-ṭaraf olurdı. Muḳīm-i gūşe-i fenā vü zevāl olmış idi.

Latīfī: Eşʿārı daḫı vasaṭü'l-ḥāl olduġı maʿlūm-ı erbāb-ı maḳāldür.

Belāġat-şi'ār, Belāġat-simāt, Belāġat-'unvān, Belāġat-āyāt, Belāġat-āsār, Belāġat-encām, Belāġat-rüsūm, Belāġat-nişān, Belāġat-imtizāc, Belāġat-nümūn, Belāġat-üslūb, Feṣāḥat-dişār, Feṣāḥat-āsār, Feṣāḥat-simāt, Feṣāḥat-beyyināt, Feṣāḥat-şi'ār, Feṣāḥat-maṣḥūb

Avrupa dillerinde retorik terimi ile karşılanan belāgat, kelimenin "fasīh" olması ve halin muktezāsına uyması demektir. Fesāhat, kelamın ses ve mana arızalarından kurtarılması yollarını gösteren bir disiplindir. İşitilmesinde kulagın hoşlanacağı, anlaşılmasında zihnin güçlük çekmeyeceği, erkanın imtizacı bir vahdet prensibine dayanan sözler, fasīh halde bulunurlar[163]. Sözü bu şekilde kullanabilen kişiler "fasīh" ve "belīğ" sıfatlarıyla tanımlanırlar. Fesāhat ve belāgat sadece şiir ve şairlikle ilgili değil, aynı zamanda dilin bütün kullanış alanlarını içerdiği için nesir de buna dahildir.

Tezkireci tarafından iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme manasına gelen belāgat kelimesi, müstakil halde bir kere kullanılmıştır. Fakat çeşitli ekler alarak "belāġat-şi'ār, belāġat-simāt, belāġat-'unvān, belāġat-āyāt, belāġat-āsār, belāġat-encām, belāġat-rüsūm, belāġat-nişān, belāġat-imtizāc, belāġat-nümūn, belāġat-üslūb" şeklinde kullanım oranı oldukça fazladır. Yine fesāhat kelimesinin de müstakil kullanım sayısı azdır. Sadece bir şiir için "pür-fesāḥat" denilmiştir. Bu terimin de "feṣāḥat-dişār, feṣāḥat-āsār, feṣāḥat-simāt, feṣāḥat-beyyināt, fesāḥat-şi'ār feṣāḥat-maṣḥūb" şeklinde çeşitli ekler alarak kullanım sayısı fazladır. Her iki terimin de müstakil ve birarada bulunduğu sadece iki şiir vardır. Çeşitli ekler alan fesāhat ve belāgat terimlerinin yanında bazen "dürr, şi'rā, muḫayyel, rengīn, bī-naẓīr ü ḳarīn, le'ālī-i ābdār, pür-rağbet ü i'tibār, ābdār, dürer-i ābdār, maḳbūl, leṭāfet, melāḥat-āsār, dürerü'l-levāmi', siḥr-efsūn, nāmdār, pür-iştihār, meşhūr, maḳbūl,

[163] M.Kaya Bilgegil, a.g.e., s,20-23.

merġūb" kelimelerine rastlanılmaktadır. Bunların bir kısmı seci oluşturacak şekilde kullanılmıştır.

Dürrī: Bu şiʿr ṣadef-i kelāmuñ dürri ve semā-yı belāġatda ẓāhir olan şiʿrā-yı şiʿridür.

Şiʿr : Ey ḫˇāce faḳr u fāḳamuz māl ü ġıñāya virmezüz
Bu köhne şāl ü ḫırḳayı aṭlas ḳabāya virmemüz
Ne bilsün leẕẕet-i faḳr u fenāyı māl ü cāh ehli
Bu ẕevḳi gel ḳanāʿat gūşesinde merd-i Ḥaḳdan ṣor

Figānī: Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā sünnet olduḳda bu ḳaṣīde-i pür-feṣāḥatı meşhūr u maḳbūl-ı cumhūrdur.

Şiʿr : Ṣubh-dem alup ʿUṭārid destine zerrīn ḳalem
Ṣafḥa-i sīm-āb kevn-i ṭāruma çekdi raḳam
Aṭlas-ı gerdūnı ḳat ḳat eyleyüp yıġdı Zuḥal
Ḫāk-pāy-ı ferş-i şāha itmege ferş-i ḳadem

Şemʿī: Bu bir iki eşʿār ol nūr-ı çerāġ-ı belāġat u şemʿ-i bezm-i ʿālem-i feṣāḥatuñ raḳamzede-i kilk-i seḫḫāndur.

Şiʿr : ʿĀr idermiş beni öldürmege ol sīm-tenüm
Varayın yalvarayın boynuma ṭaḳup kefenüm
Ḥulle-i cennet olursa çekeyin çāk ideyin
Dem-i vuṣlatda baña ḥā'il olur pīrehenüm

Ve lehū : Āh kim gitdi oñulmaz yüregüm yāreleri
Dōstum ʿāşıḳ olan dünyede oñmaz bitmez

Hazret-i Hace Efendi: Bu birḳaç eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol ẕāt-ı sütūde evżāʿ u eṭvāruñ ol maʿden-i luṭf-ı fütüvvetüñ ol menbaʿ-ı kerem ü mürüvvetüñ ol ser-çeşm-i feżā'il ü ʿirfānuñ ol ser-defter-i aṣḥāb-ı elṭāf u iḥsānuñ ol *ma'in maʿīn* cūd u nevālüñ ol nāşır u muʿīn-i ehl-i maʿārif ü kemālüñ āṣār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳām ve netā'ic-i ṭabʿ-ı feżā'il-intiẓāmındandur.

Şi'r : Sūz-ı cāna şu seper yoḳ dīde-i pür-nem gibi

Bu dil-i nā-şāduma eglence olmaz ġam gibi

Şöyle ögrenmiş göñül hicrāne kim vaṣl istemez

Gūşe-i firḳatde ḥurḳat daḫı bir ʿālem gibi

Sultan Selīm Han: Bu eşʿār ol pādişāhı kāmkāruñ ve şehenşāh-ı kūh vakāruñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārındandur .

Şi'r : Nevā-yı neyde rūḥ-efzā olur ʿuşşāḳa bir dem var

Dilānı gibi nālān olmada bir özge ʿālem var

Ve lehū: Ṭālibā saʿy-ı belīġ it kūy-ı yāre varıgör

Cānı cānāne virüp terk eyle yoġı varıgör

Kūy-ı dil-berden gel ey zāhid kemāle tālib ol

Ārzū-yı cenneti ḳo cehd idüp dīdārı gör

Sultan Bāyezīd: ...ve bu eşʿār ol şehr-yār-ı kāmkāruñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ve yādigār-ı ḳalem-i seḥḥārıdur.

Derd ü bel vü ġam şod ḥāṣıl merā zi-gerdūn

Yā Rabb çe çāre-sāzum şod ḥāl-i mā diger gūn

Derd-i hicrüñle şehā ḥāl diger-gūn olıyor

Dil perīşān u gözüm kāsesi pür-ḫūn olıyor

Ahmed Efendi: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār (Ḥażret)-i Mevlānānuñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-āṣār ve netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārdur.

Şi'r : Nice ṭoyınca görem sen gül-i nāzik bedeni

Kendü kirpigüm olupdur yine gözüm dikeni

Ve lehū: Gülşenüñ āb-ı revānı saña öykünmek neden

Oldı ise n'ola ger sengīn dil ü nāzik beden

Āzerī: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿar anuñ güftārındandur.

Şi'r : Göñline ġayruñ girüp cevr ile göñlüm yıḳmaduñ

Var ol ey rūḥ-ı revānum ḫāṭırumdan çıḳmaduñ

Dil bu daʿvāyı ider k'olmaya yārüñ deheni

İder ammā ki ḫilāfına şehādet-süḫanı

Enverī: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr : N'ideyin ṣaḥn-ı çemen seyrini cānānum yoḳ

Bir yanumca ṣalınur serv-i ḫırāmānum yoḳ

Ve lehū: Ne ṭūṭī dilli dil-bersin ne nāzik sīm-tensin sen

Cihānda söylenür bir ṭūṭī-i şīrīn süḫansın sen

Bahāyī: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārıdur.

Şiʿr : ʿĀşıḳuñ eşki ki indi zānūya

ʿİḳd-ı dürdür ṣanasın iki dizi

Ve lehū: Eşküm cihānı ṭutdı ḳaralar saçılmadı

Ammā hevā-yı ḫāl u ḫaṭṭından geçilmedi

Behiştī-i Diger: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āşārıdur.

Şiʿr : Sünbülüñden ʿārıż-ı gül-gūnuña pīrāye ṣal

Gökde çevgān-ı ġurūrı āftāb-ı dāye ṣal

Ve lehū: Bezme gel bu gice ey ʿālem-i ḥüsnüñ māhı

Yoḫsa yirden göge dek incinürüz v'allāhi

Cāmī: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār merḥūmuñ netā`ic-i efkārındandur.

Rāh-ı ġam içre olalı göñlüm revān saña

Ḳaṭʿ itdi ten ʿalāḳasını gitdi cān saña

Mihrüm ki oldı ʿāleme rūşen güneş gibi

Bir żerre gelmez ey meh-i nā-mihribān saña

Cafer Çelebi: ...(Ḥażret)-i Mevlānā ḳatl olınmazdan üç dört gün muḳaddem bir gice vāḳıʿasında bu beyt-i belāġat-şiʿārı oḳıyup tekrār idermiş

Beyt : Menem ān dü-rūze ʿömrī ki bezisten neyerzed

Pes ez-ān ki men be-mīrem be-giristen neyerzed

Celāl Çelebi: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr : ʿIyd-ı vaṣluña tek irişmege imkān olsun

Bir başum var o daḫı yoluña ḳurbān olsun

Hasan Çelebi: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār mezbūruñ netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur.

Naẓm : Geldükçe tīri sīneye dil murġı şād olur

Şād olmasun mı her birisi ḳol ḳanād olur

Hasan Çelebi-i Müfīd: Bu eşʿār-ı belāġat-işʿār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr : Döndi żaʿf-ı rūzeden mūya meh-i tābānımuz

Gelse ol ʿıyd-ı mübārek ḳılca ḳaldı cānımuz

Ve lehū : Gelür gider diyü rencīde itme bendelerüñ

Duʿāsın alıñur āyende vü revendelerüñ

Hāce Çelebi Efendi: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol fāżıl-ı nāmdār ve iftiḫār-ı rūzgāruñ netīce-i ṭabʿ-ı dürer-bār ve reşeḥāt-ı aḳlām-ı ʿanber-nişārıdur ki teyemmünen ve teberrüken īrād olındı.

Şiʿr : Yine sevdāzede-i zülf-i siyehkār oldum

Yine bir olmayıcaḳ derde giriftār oldum

Ve lehū : Ey ecel biʾllāh āmān vir baña ḳılma ʿacele

Ṣoñ nefes ṭuş ola şāyed gözüm ol bī-bedele

Hayālī Beg: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i nāmdāruñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki s̱ebt olındı.

Beyt : Gördi maḫṣūṣ olduġın meydān-ı istiġnā baña

Şeh-perin gönderdi ṣorġuç Ḳāfdan ʿanḳā baña

...Eşʿār-ı belāġat-şiʿārına ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Bu miḳdārla iḫtiṣār olındı.

Rahmī: Lā-cerem büleġā-yı siḥr-nümūne nümūne olsun diyü ol bülbül-i gülşen-i süḫan ve ṭūṭī-i şekker-şikenüñ baʿż-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ḳalem-i ʿanber-bārla bu cerīdeye naḳş u nigār olındı.

Şi'r : Bahār oldı açıldı ġonçe-lebler ṣaḥn-ı gülzāra

Güle yir yoḳ meger yapışduram penbeyle dīvāra

Ve lehū : Viṣālüñ ẕevḳi dā'im dilden ey rūḥ-ı revān gitmez

Bedenden nitekim ḥaşr olduġından ṣoñra cān gitmez

Semā'ī: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i enẓārdur.

Şi'r : Ey baña seng-i melāmetden ider 'ār diyen

Benüm ol başumı bu yolda ḳoyup yār diyen

Faḳruma baḳma şehā eyleme taḥḳīr beni

Ḳul faḳīr ise ne var yaradan Allāh ġanī

Ulvī: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār netā'ic-i ebkār-ı efkārıdur.

Şi'r : İşler yüregüm yāreleri bitmez oñulmaz

Ṣabr eyliyelüm çāre nedür bitmez iş olmaz

Öpdi dil yārüñ elin 'öẕr idüp āhından çoḳ

Hep görenler didiler 'öẕrī günāhından çoḳ

İzzetī: Bu cerīdeye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi eş'ār-ı belāġat-şi'ārdandur. Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür.

Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ

Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ

Ġazel-i İzzetī:

Kāse-bāzā mihrüñ ile çarḫ-ı ser-gerdān senüñ

Döne döne raḳṣ iderseñ dā'imā devrān senüñ

Başumı ḳaṭ' eyleseñ terk-i ta'alluḳ eylemem

Ḫāṣılı ey zülf-i dil-ber el benüm dāmān senüñ

Baña seyr-i gülşeni vaṣf eyleme ey bāġbān

'Ārıż-ı dil-ber benüm olsun gül-i ḫandān senüñ

Ger beni āzād ḳıl ger ḳatlüme emr it şehā

Her ne ḥükmüñ olsa rāmum ḳul senüñ fermān senüñ

Kişgīr-i ʿarşa-i nażmum zebūnumdur cihān

Dirler erbāb-ı belāġat ʿİzzetī meydān senüñ

Gubārī: Ġubārī bu ḳıṭʿa-ı belāġat-şiʿārı ol diyār-ı saʿādet-medārdan irsāl itmişdür.

Ḳıṭʿa : Ey sidre-nişīn-i ʿarş-pervāz

Vey ṭāʾir-i ḳuds-i ʿālem-i zār

Ey ṭūṭī-i bāġ u rāġ-ı rifʿat

Vey bülbül-i būstān-ı ʿuzlet

...Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ maḳbūl olan eşʿārındandur.

Şiʿr : Naḳş iden Ḥaḳḳı hilāli ṭāḳ-ı mīnā üstine

Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

Ve lehū : Ey Ġubārī senüñ eşʿāruña hīç

Kimse bir ẕerrece toz ḳonduramaz

Ganī: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol fāżıl-ı rūzgāruñ reşḥa-i aḳlām-ı dürer-bārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki teyemmünen ve teberrüken s̱ebt olındı.

Şiʿr : Bir meh-liḳāya düşdi dil-i zār u müstemend

Ṣalmış ġazāl-ı mihre muʿanber ṣaçı kemend

Bir ġamze ile itdi göñül murġını şikār

Şāhīn baḳuşlı bir gözi mestāne şeh-levend

Gınāyī: Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre irsāl itdügi eşʿār-ı belāġat-şiʿārdandur.

Şiʿr : Ey lāle-ruḫ güle nice teşbīh idem seni

Sen pādşāh-ı ʿālem o dervīş-i Gülşenī

Ve lehū : Ol nihāle el irişmez yüri iḳdām itme

Yād idüp mīve vaṣlın ṭamʿ-ı ḫām itme

Feyzī (2): Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol müstecmiʿ-i feżāʾil ü ʿulūm mālik-i riḳāb-ı memālik-i mens̱ūr u manẓūmuñ güftār-ı dürer-bārındandur.

Şiʿr : Esrār-ı lebüñ cānda niçe dil ide pinhān

Şemşīr-i nifāḳ ile ʿudū çalmada ḥayrān

Pāyuñ altında ṣanma kebkebdür

Yüz sürer ayaġuña kevkebdür

Kabūlī (2): Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i pür-iştihāruñ güftārındandur.

Şiʿr : Yoḳdur günāh o ġamzesi ḫūnīde bendedür

Şāhum ṣuç öldürende degüldür ölendedür

Gülüp açıl didükce gülmenüñ de vaḳti var dirsin

Açıl ey ġonçe-i bāġ-ı leṭāfet gül zemānıdur

Mehemmed: Bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āṣār-ı ḳalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-midrārıdur.

Şiʿr : Ne başlar kesdügin bilmez mi yā Rab ḫançer-i tīzi

Ne ḳanlar dökdügin yād eylemez mi çeşm-i ḫūn-rīzi

Perīşān eyleme aḥvāl-i ʿuşşāḳı teraḥḥüm ḳıl

Ṭaġıtma kākül-i müşgīn ü zülf-i ʿanber-āmīzi

Mehemmed (2): Peder-i büzürgvārları gibi iḫtiyār itdügi güftār-ı belāġat-şiʿārdandur.

Naẓm : Derdüñle ʿandelīb-i çemen ḳıldı nāleler

Senden şikāyet itdi güli eyleyüp siper

Bā-ism-i Lārī:

Bir seḥer ʿarż itse ruḫsārın o māh-ı dil-sitān

Mihr-i ʿālem-tāb olur bī-dil pey-ā-pey her zemān

Müslimī Efendi: Ḫāce ʿAṭṭāruñ Deryā-yı Ebrārını tetebbuʿ itdügi ḳaṣīde-i belāġat-şiʿārındandur.

Şiʿr : Serverān-rā tāc-zer ber-ser egerçi zīver est

Tāc-zer-rā her ki ū ser der-ne-yāred server est

Meylī (3): Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol ẕāt-ı büzürgvāruñ ol ser-çeşme-i luṭf u nevālüñ ve ol menbaʿ-ı selsāl-maḳālüñ ve ol ʿummān-ı bī-kerān fażl u ʿirfānuñ ve ol seḥāb-ı midrār taḥḳīḳ ü īḳānuñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārı ve ḳaṭre-i ġamām-efkārıdur.

Şiʿr : Neler geldi senüñ ʿışḳuñda ey Leylī-şıfat başa

Beni Mecnūn diyü eṭfāli şehrüñ ṭutdılar ṭaşa

Ve lehū : Yār aġyār ile ʿazm eyleyicek deryāya

Ṭıfl-ı dil aġlıyaraḳ ḳaldı Beşikṭaşında

Nāmī: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olınmaḳ içün iḫtiyār-ı ṭabʿ-ı muḫtārlarıdur.

Şiʿr : Yaḳmıyan dāġ-ı ġam-ı sīneye abdāl olmaz

Naʿllar kesmese derd-i diline dāl olmaz

Ne güzel miskin idi mülk-i cihān olsa s̱ebāt

Ṣavurup ḫırmen-i ʿömri yile virmezse memāt

Necātī: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i feṣāḥat-dis̱āruñ ve bu bir ḳaç ebyāt-ı berāʿat-simāt ol ṭūṭī-i şekeristān-ı kemālātuñ yādgār-ı ḳalem-i seḥḥārı ve netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki beyneʾl-cumhūr meşhūr olan Dīvān-ı belāġat-ʿunvānından intiḫāb olınup semt-i taḥrīr ü tasṭīre geldi.

Şiʿr : Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yār ehl-i maḥabbet ecelidür

Ġāfil yürüme ac gözüñi gün gecelidür

Ve lehū : Eyü erer müjesi sīnemi efkār eyler

Ḫōş ider ġamzeleri göñlümi bīmār eyler

Nihālī (2): Celālüʾd-dīn Ekber Mekke-i müşerrefe fuḳarā vü mücāvirine Celālī nām filorilerin iḥsān u inʿām eyledükde bir ḳaṣīde-i belāġat-şiʿār diyüp ol diyāra irsāl eylemişdür. Bu bir iki ebyāt anuñdur.

Şiʿr : Çe ḫurrem-i cemālī est mā aḥsenaʾllāh

Çe muʿaẓẓam celālīst Allāhu Ekber

Vālihī (2): Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñdur.

Şiʿr : Ġam-ı zülfüñle siyeh şāle bürinsün yürisün
Sāyeveş ʿışḳ eri yanuñca sürinsün yürisün
ʿĀḳıbet çarḫına ṭoḳınmaz ise seyl-i sirişk
Āsyābı felegüñ varsun öginsün yürisün

Veznī: Bu şiʿr-i belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr : Cilā vir çeşm-i cāna ḫāk-pāy-ı dil-rübā ile
Ṣaḳın keḥḥāller gözüñ boyarlar tūtiyā ile
Çekdi ḳavs-i ḳuzaḥı rezm ide mānend-i dilīr
Ḳılıcından felegüñ ḳan ṭamar mihr-i münīr

Yahyā Çelebi: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñdur.

Şiʿr : Benümle ḥaşre ol ḳaddi ḳıyāmet mā`il olmaz mı
Ḳıyāmet var dimez mi yoḫsa ḥaşre ḳā`il olmaz mı
Ey zülf-i ḫamındur ḫamı ḳullāb-ı maḥabbet
Hep saña çekildi dil-i erbāb-ı maḥabbet

Emrī: Ve bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār cānib-i maʿnāsı muḫayyel ü rengīn olan güftār-ı bī-naẓīr ü ḳarīnindendür.

Naẓm : Pāy-māl eyleme gīsū-yı ʿabīr-efşānuñ
Ḳuyrıġın başma nigārā uyur ejdehānuñ

...Ve bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār cānib-i maʿnāsı muḫayyel ü rengīn olan güftār-ı bī-naẓīr ü ḳarīnindendür.

Ve lehū : Nesīm-i cān kehribār olduġınca şāḫ-ı mercāndan
Olur bir ġonçe peydā yapraġı laʿl-i Bedaḫşāndan

Cafer Çelebi: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdār ve nāzım-ı Saḥbān-iḳtidāruñ zemīn-i belāġata nişār ve kān-ı feṣāḥatdan ibdā vü iẓhār itdügi le`ālī-i ābdār ve cevāhir-i zevāhir-i pür-raġbet ü iʿtibārdandur.

Şi'r : Söylemek ḳaṣd itdügümce yāre derd-i ḥasretüm
Ağlamaḳ ṭutar beni güftāra ḳalmaz ḳudretüm
Ben nice şem'-i cān-baḫşa revān-ı cān virmeyüm
Yoḳ mıdur 'ālemde bir pervāne deñlü ġayretüm

Refī'-i Leng: Bu bir iki meṭāli'-i ābdār ve eş'ār-ı belāġat-şi'ār mezbūruñ güftārındandur.

Şi'r : Encümle hilāli biribirine çaḳarlar
Bu ḫalḳ gehī na'le gehī mīḫe ḳaḳarlar

Ve lehū : Çoḳdan olurdum yoluñda şeh-süvārum ḫāksār
Ḳorḳarum kim çoḳ görür anı götürmez rūzgār

Azmī Efendi: Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār teşḫīẕ-i ḫāṭır-ı pür-iḳtiārlarıyçün dil ü cāndan zemīn-i belāġata niẟār ü īẟār itdükleri dürer-i ābdārdandur.

Şi'r : Ḫalīlüm sūz-ı 'ışḳı āteş-i 'ışḳa düşenden ṣor
Bir oddan pīrehendür anı başından geçenden ṣor

Ve lehū : Yürek oynamamağa 'arż-ı cemāl eylese yār
Gele inṣāf it elüñ gögsüñe ḳo çāre mi var

Gubārī: Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i nāmdāruñ maḳbūl olan eş'ārındandur.

Şi'r : Naḳş iden Ḥaḳḳı hilāli ṭāḳ-ı mīnā üstine
Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

Ve lehū : Ey Ġubārī senüñ eş'āruña hīç
Kimse bir ẕerrece toz ḳonduramaz

Nizāmī: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol nāẓım-ı feṣāḥat-diẟāruñ güftār-ı melāḥat-āẟārındandur.

Şi'r : Gül-i 'āriżuña olsa mu'āriż 'aceb olmaz
Kim yüzi açılmışda ḥayā vü edeb olmaz

Ve lehū : Dāġ-ı ġamuñ ki mihr ü maḥabbet nişānıdur
Sīnemde ṣaḳlarum ki sa'ādet nişānıdur

Alī Çelebi: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār ve bu ebyāt-ı feṣāḥat-āsār ol cenāb-ı feżā'il-disāruñ reşḥa-i ḳalem-i midrār ve netā'ic-i ṭab'-ı pür-iḳtidārıdur.

Şi'r : Ḳabā-yı lāle-gūnuñ üzre zerrīn ḫançerüñ cānā
Şafaḳda āşkār olmış hilāl-i 'ıyddur gūyā

Ve lehū : Derūn-ı dilde cān yirine itdüñ çün sükūn cānā
Saña maḫfī degüldür ḥālet-i derd-i derūn cānā

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Bu bir iki ebyāt-ı nāmdār ve meṭāli'-i belāġat-şi'ār īrād olındı ki ḫalḳ-ı cihān zerreden ḫūrşīd-i raḫşāna istidlāl idüp ġavvāṣān-ı 'irfān yek ḳaṭresi ile deryā-yı mevvāc bī-bün ü kerāne intiḳāl ideler. Ol ebyāt-ı belāġat-simāt bunlardur.

Ebyāt : Fikr mīkerdem şebī kān māh mībīnem be-ḫāb
Min der-īn budem ki nāgeh şod ṭulū'-ı āftāb

Hāletī: Bu eş'ār u ebyāt merḥūm-ı merḳūmuñ kelimāt-ı belāġat-simātıdur.

Şi'r : Ḳo başdan ayaġa cism-i nizārum na'l ü dāġ olsun
Saña ey nūr-ı dīdem her ṭarafdan göz ḳulaġ olsun

Ve lehū : Göz ṣalup 'uşşāḳı bir bir ġamze-i cānān arar
Ḫastedür ḫūnī gözüñ var ise bir ḳurbān arar

Halīmī (2): Bu muḫliş-i kem-māyenüñ evrāḳ-ı 'acz sermāyesine zīnet ü pīrāye ve ma'ārif-i bī-ḥadd ü ġāyelerine 'alāmet-vāye olmaġiçün irsāl itdükleri kelimāt-ı belāġat-simātdandur.

Şi'r : Ḳaşuñ ṭuġrāsı şāhā bī-misāl olmaḳda gitdükce
'İẕār-ı tābnākuñ ṭurma āl olmaḳda gitdükce
Yüzüñ şevḳine bülbül āh u fiġān itmede ey gül
Ruḫuñ yādına güller pāy-māl olmaḳda gitdükce

Dervīş (3): Ve bu ebyāt kitāb-ı mezbūrdan olan kelimāt-ı belāġat-simātdur.

Der-vaṣf-ı sa'ādet-ḫāne:

Nuḳre-i ḫāmdur ḫāmı anuñ

Mihr ile mehdür iki cāmı anuñ

Pīşgāhı naẓīr-i bāġ-ı behişt

Ferişte āftāb u meh iki ḫişt

Var ise dünyede budur cennet

Fuzūlī: Bu bir iki ebyāt ol ḳasīde-i beāġat-simātdandur.

Şi'r : Çıḳdı yışıl perdeden 'arż eyledi dīdār gül

Sildi mir'āt-ı żamīr-i pākdan jengār gül

Yitdi ol mevsim ki açmaġa göñüller mülkini

Ola gülşende reyāḥīn ḫayline serdār gül

Misālī: Bu bir iki ebyāt-ı belāġat-simāt ol şā'ir-i sāḥirüñ kelimātındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şi'r : Dimezsin pāy-ı būsa 'āşıḳ-ı zārī muḥaldür bu

Öperler göz göre ruḫsāruñı iller güzeldür bu

Ve lehū : Didüm āḫir ḫaṭ gelür ol la'l-i ḫandān üstine

Didi ol rūḥ-ı revān gelsün n'ola cān üstine

Mesīḥī: Bu bir ḳaç ebyāt-ı belāġat-simāt ol ḳıdve-i şu'arānuñ kelimātındandur.

Şi'r : Maḥbūbdur dehre viren revnaḳ u zīnet

Bütlerle bulur niteki deyrüñ içi ṣūret

Ve lehū : Ḫayme-i 'ışḳı urup çalduḳ maḥabbet ṭablını

Şimdilik nevbet bizdedür biz de başḳa mehterüz

Monlā Çelebi: Bu bir iki eş'ār u mu'ammeyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ bu mecelleye taḥrīr olınmaġçün iḫtiyār u intiḫāb itdükleri kelimāt-ı belāġat-simātdandur.

Şi'r : Serde tār-ı kāküli mūy-ı miyānı bī-bedel

Māh-rūlar arasında bellü başlu ol güzel

Ve lehū : Maḳṣūdum içün ġayra tevessül ḳıldum

Diḳḳatle dönüp ṣoñra te`emmül ḳıldum

Vusūlī (2): Bu bir iki ebyāt ol emīr-i ḫaṭīrüñ kelimāt-ı belāġat-simātındandur.

Şiʿr : Eger dāmānuña irmezse destüm dār-ı vuṣlatda

Elüm yaḳañda ey serv-i ser-efrāzum ḳıyāmetde

Baḥr-ı ḥüsn içre n'ola ey dürr-i yek-dāne saña

Ger ṣadef dāye olup lü`lü` olursa lālā

Sultan Murad: Bu bir iki eşʿār-ı nāmdār ol sulṭān-ı kāmkāruñ ol pādşāh-ı ʿadl u dāduñ ol ḫāḳān-ı saʿādet-nihāduñ ol Cemşīd-i sipihr-iḥtişāmuñ ol İskender-i ferīdūn-ġulāmuñ ol āftāb-ı ālem-tāb-ı ḫilāfetüñ ol deryā-yı ʿummān-ı cihān-ı re`fetüñ ol muġīs̱ ü muʿīn-i mülk ü dīnüñ ol vāṣıḳ-ı ḥableʾl-metīn-i şerʿ-i mübīnüñ Dāver-i rūy-ı zemīnüñ ol baḥr-ı seḫā ve kūh-ı vaḳār u temkīnüñ kemālāt-ı belāġat-simātındandur ki teberrüken ve teyemmünen taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Naẓm : ʿIşḳuñ bu göñülde olalıdan berü peydā

Ṭutdum yüzümi saña ben ey şāh-ı dil-ārā

ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāşıḳa bürhān gerek

İbtidā ʿışḳa ḳadem başduḳda terk-i cān gerek

Sultan Bāyezīd Han: Bu bir iki kelimāt-ı belāġat-simāt ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfātuñ ve ol şāh-ı gīti-baḫş u gerdūn iḳtidāruñ ve ol ḫulāṣa-i ḫavāḳīn ü nuḳāve-i selāṭīn-kāmkāruñ nāṣib-i rāyāt-ı cūd u imtinānuñ rāfiʿü'd-dīn-i envāʿ-ı meʿālī vü iḥsānuñ ebyāt-ı belāġat-ʿunvānıdur .

Ey süvār-ı esb-i nāz olan rikāb-ı cāne baş

Ḥüsn meydānı senüñdür ayaġuñ merdāne baş

Şuʿarā-yı vaḳtī tetebbuʿ idüp dimişlerdür.

Necātī : Her nāvek-i ney kez tu resed bir dil-i çākem

Nāyī şeved ü nāle koned ber-ser-i ḫākem

Cāfer Çelebi :

Her tīr-i cefā kez tu resed bir dil-i çākem

Servī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Rāyī (2): Vālid-i firdevs-mekāna virdügi ḳaṣīde-i belāġat-ʿunvāndandur.

Şiʿr : Girih güşā-yı maʿānī vü naḫl bend-i ʿulūm

Çerāġ-ı cemʿ-i rüsül şemʿ-i dūde-i ādem

Ḫalīl-sīret ü Yūsuf-şiyem-i Kelīm kelām

Ḫıżır-liḳā vü Meḥemmed-sünen Mesīḥā-dem

Esās-ı Kaʿbe-i taḳvā dr-iMedīne-i ʿilm

Şuʿāʿ-ı nūr-ı Hüdā mehdī-i seḫā vü kerem

Şānī (5): ...bu ḳıṭʿa-i belāġat-ʿunvānı diyüp maḳbūl-i cihān olmışdur.

Ḳıṭʿa : Ey felek meylüñ eger cāhil ü nā-dāna ise

Ben daḫı tā o ḳadar kāmil ü dānā degülin

Baña bu cevr nedür ehl-i hüner mi ṣanduñ

Ehl-i fażl añladuñ ise beni ḥāşā degülin

İlmī (2): Bu bir iki eşʿār vālid-i firdevs-mekāna virdügi ḳaṣīde-i belāġat-ʿunvāndandur.

O māhuñ menzilin burc-ı saʿādetde idüp bāri

Sitārem gün gibi raḫşān u ḳıldı ṭāliʿüm yāri

Celīlü'l-ḳadr vālā-mertebet mihr-i felek-rifʿat

Kerīmü'ş-şān ʿālī-menzilet żāt-ı nikū kāri

Iyānī (2): Eşʿārında leṭāfet ẓāhir ü nümāyān idügi bu ġazel-i belāġat-ʿunvānından rūşen ü ʿıyāndur.

Şiʿr : Gülşen-i ṣunʿda bir ġonçe-i zībāsın sen

Bāġ-ı ḳudretde yāḫūd lāle-i ḥamrāsın sen

Nev-resin ṣūret-i insānda yāḫūd rūḥ-beden

Ki bu āyīne-i ḥüsn içre hüveydāsın sen

Fazlī-i Diger: Bu bir iki eşʿār u ebyāt ol nāẓım-ı sütūde-ṣıfātuñ kelimāt-ı belāġat-āyātındandur.

Şiʿr : Leylinüñ Mecnūnı Şīrīnüñ dilā Ferhādı var

Kār-ı ʿışḳı baña ṣor her ṣanʿatuñ üstādı var

Ve lehū : Saña göz ʿāşıḳ u dil ʿāşıḳ u cān ile ten ʿāşıḳ

Tenümde her ḳılum cānā olupdur cümleten ʿāşıḳ

Çün irdi tīr-i ʿışḳuñ cāna ayruḳ n'eylesün cismi

Şehīd-i ʿışḳ olıcaḳ istemez ʿömrüm kefen ʿāşıḳ

Mehemmed Emīn: Bu bir iki ebyāt-ı belāġat-āyāt mānend-i ʿūd-ı ḳamārī meşāmm-ı büleġā-yı sütūde-eṭvārı müncerr ü muʿaṭṭar ve miṣāl-i şebnem-i seḥḥārı büstān ḳılup ehl-i hüneri muḫażżar u munażżar iden kelimāt-ı feṣāḥat-simātdandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şiʿr : Cefā vü cevrüñi bildüm ki yārüñ imtiḥānıdur

Dil ü cāna anuñ her biri bir luṭf-ı nihānıdur

Ve lehū : Figār-ı sīnemi tīġ-i ġamuñla çāk iderüm

Ṭarīḳ-i ʿışḳda āḫir vücūdı ḫāk iderüm

Mustafa: Bu kelimāt-ı belāġat-āyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñdur.

Şiʿr : Güneş gibi baña her gün sen eyle ʿarż-ı cemāl

Raḳībi göreyin ay başlarında hem-çü hilāl

Ve lehū : ʿIyd oldı yār ile ider aġyār merḥabā

El çekdi benden itmedi dildār merḥabā

Saʿdī (3): Bu bir iki eşʿār u ebyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ reşeḥāt-ı aḳlām-ı belāġat-āyāt u feṣāḥat-beyyinātındandur.

Şiʿr : Öpmege istedügüm mūzesinüñ kebkebidür

Kimse diş ḳoyuramaz aña demūr leblebidür

Ve lehū : Rūşen ḳılan cihānı bugün ḥüsni māhıdur

Meftūn iden bu göñlümi çeşm-i siyāhıdur

İzārī (2): Bu bir iki eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ güftār-ı belāġat-āṣārındandur.

Şiʿr : Nihālden ayırup ġonçesin gülistānuñ

Ḳoparma yüregini ʿandelīb-i nālānuñ

Ve lehū : Dik gelmek istedi ḳadd-i bālā-yı dil-bere

Ṭūbāyı dikdiler depesi üstine yire

Nigāhī: Bu eşʿār mezbūruñ güftār-ı belāġat-āṣārındandur.

Naẓm : Dersin oḳurken ḳapar nā-geh kitābın nāzdan

Şīve-i bābın ezber eyler var ise açmazdan

Ve lehū : Cümle ʿuşşāḳuñ işigüñde biter gerçi işi

Bitdi bizüm işimüz işigüñe vara gele

Esʿad Çelebi: Cümleden baʿż-ı emāṣil-i kerām ber-mūcib-i ʿādāt-ı ehālī-i eyyām... şikāyāt-gūne baʿż-ı kelām irsāl itdükde maḫdūm-ı meʿālī-mersūm bu kelām-ı belāġat-encāmı diyüp göndermişdür.

Yā necle Mevlā bihi iẕ dādeʾl-verā

İnnā tecennā lehū ḫalle yuṣāfihi

Cāmī: merḥūm-ı merḳūm bu beyt-i belāġat-rüsūmı didükde

Beyt : Keştī-i dil bulmaġa deryā-yı ḫayretden ḫalāṣ

Kākül-i dil-ber ḫayāliyle resenler baġladum

Füsūnī: Ebyāt-ı siḥr-efsūnı ve eşʿār-ı belāġat-nümūnı maʿnīdār maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿuḳūl u manẓūr-ı erbāb-ı enẓārdur.

Şiʿr : Dilā bulanma aḳup her yañaya āb gibi

Cihān-ı fāniye göz dikme gel ḥabāb gibi

Ve lehū : Dil-i ṣanavberi cām-ı şarāb ile açılur

Miṣāl-i ġonçe-i gül āftāb ile açılur

Meylī:

Ve lehū : Ey der-dilet be-ehl-i vefā cevr ü kīn heme

Çeşmet be-nāz-ı reh-zen-i merdān-i dīn heme

Merḥūm-ı merḳūm bu maṭlaʿı didükde ol zemānda olan şāʿirān tetebbuʿ itmişler idi. Vālid-i ʿaliyyü'ş-şān bu maṭlaʿ-ı belāġat-nişānla cümlesinden gūy musābaḳatı rübūde itmişdür…

Nevʿī: Bu bir ḳaç kelimāt-ı belāġat-imtizāc maşrıḳ-ı ḳulūb-ı maṭbūʿından ṭāliʿ olan dürerü'l-levāmiʿdür.

Şiʿr : Viṣāle vaʿde itmişdüñ ferāmūş eyledüñ gitdüñ
Meded rūḥ-ı revānum ölmeden gel vaʿdemüz yitdi
Eger güldür eger ḫār-ı cefā redd eylemez ʿāşıḳ
Hemān luṭf eyle ey ġonçe göñülden her ne kim bitdi

Ve lehū: Ol ṣanem reftār ile bir serv-i bālādur gider
Yanına üftādeler düşmiş temāşādur gider

ʿĀlī: Bu maṭlaʿ-ı nāmdār ve eşʿār-ı feṣāḥat-şiʿārı bu cerīde-i ʿirfāna yādgār ve bu kitābuñ kitābesine naḳş u nigār olınmaġiçün irsāl itmişlerdür.

Şiʿr : Gider nev-reste dil-berlerle seyr-i bāġa cānānum
Bir iki ġonçesüz ḳopmaz yerinden verd-i ḫandānum

Ve lehū: Bulınmaz ḫāṭırumda degme cemʿiyyetde cemʿiyyet
Ben ol kākül-i perīşānumla cemʿ olmaḳdadur ṣoḥbet

Lisānī: Bu bir iki ebyāt-ı merġūb ol ẕāt-ı maḥsūbuñ bu mecelle-i celīleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdükleri eşʿār-ı feṣāḥat-maşḥūb ve belāġat-üslūbdandur.

Şiʿr : Dem-i ḳatlümde ḫūnum tīġ-i bürrānuñda ḳalmışdur
Niçe maẓlūmlar ḳanı senüñ yanuñda ḳalmışdur

Bī-bedel, Bī-miṣāl, Bī-miṣl, Miṣl-i Sā'ir, Bī-şebīh, Bī-naẓīr, Bī-ʿadīl, Bī-ḳarīn, Bī-hem-tā, Bī-hemāl

Bu sıfatlar eşsiz, benzersiz, eşi benzeri bulunmayan gibi manalara gelmektedir. Diğerlerine örnek anlamına gelen "miṣl-i sā'ir" tabirine de rastlanılmaktadır. Bazı şiirlerin nitelendirilmesinde bu sıfatları birarada görmek mümkündür. Özellikle bī-

naẓīr ve bī-mis̱āl çoğunlukla birlikte kullanılmıştır. Ayrıca hem-tā kelimesi ġarrā sıfatıyla seci teşkil edecek şekilde yazılmıştır.

Bākī: Evvel didükleri şiʿr bu ġazel-i bī-bedeldür.

Ġazel : Her ḳaçan göñlüme fikr-i ʿārıż-ı dil-ber düşer

Gūyiyā mirʾāta ʿaks-i pertev-i ḫāver düşer

Ger ölürsem ḥasret-i ḳadd ile ol servüñ beni

Bir yire defn eyleñüz kim sāye-i ʿarʿar düşer

Sālih Çelebi: Bu ġazel-i bī-bedel ol cāmiʿ-i ʿilm ü ʿamelüñdür ki dāmen-i manṣıbdan el çekdükde dimişdür.

Şiʿr : Āḫir oldı ʿömr çün geçdi hevā şimden girü

Nʾideyin el virdügin dünyā baña şimden girü

Pīrlik hengāmıdur irişdi eyyām-ı sükūn

Şu gibi dil ṭıflı aḳmaz her yaña şimden girü

İzārī (2): Bu ġazel-i bī-bedeli daḫı fāʾiḳ her mertebe medḥ olınsa lāyıḳdur.

Ġazel : Tabīb derdümi gördi devādan el çekdi

Yapışdı nabżuma ben mübtelādan el çekdi

Çenār bīʿat idüp ḫānḳāh-ı gülşende

İrişdi pīr-i ḫazāna hevādan el çekdi

Alī Çelebi: Vālid-i firdevs-mekān ol zemānda Anaṭolı ḳāżīʿaskeri idi. Bu ġazel-i bī-bedeli diyüp maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī-i şehenşāhī olmış idi.

Ey ʿAlī bu şiʿr-i ṣāfī vü revān-āsā yeter

Armaġān isterse yārān-ı ṣafā-yı Edrine

Mihrī: Ve mezbūruñ ḥaḳḳında bu ġazel-i bī-bedeli dimişdür.

Ġazel : Ḫābdan açdum gözüm nā-gāh ḳaldurdum seri

Ḳarşuma gördüm ṭurur bir māh-çehre dil-beri

Ṭāli'ūm sa'd oldı yāḫūd ḳadre irdüm ġālibā

Kim maḥallüm içre gördüm gice ṭoġmış müşterī

Meylī (4): Bu ġazel-i bī-bedel ile serv-i ser-efrāz gibi mümtāzdur.

Şi'r : Murġ-ı dil ey yüzi gül kūyuña varmaġ ister

Ṭalbınur bāl ü peri yoġ iken uçmaġ ister

Aġladuġum bu ki her-dem benüm ol serv-i sehī

Reh-i 'ışḳında gözüm yaşını urmaġ ister

Virdügi rif'ate ey dil felegüñ aldanma

Seni bir lu'b ile ol gökden uçurmaġ ister

Necātī: bu ġazel-i bī-bedeli ol manṣıb-ı vālā-maḥallüñ netā'icindendür.

Ġazel : Ṣanma ki beni devr-i zemān çekdi çevürdi

Bir ṭurreleri müşg-feşān çekdi çevürdi

Münşī-i ḳader dün beni dīvān-ı ḳażāda

'Ālemlere olmaġa nişān çekdi çevürdi

Emrī: ...bu beyt-i bī-miṣāl tamām-ı ḥasbü'l-ḥāli olmış idi.

Beyt : Beni şeş aḳçe cihetle felek incitdi ḳatı

Terk idüm gibi ḥużūr itmek içün şeş ciheti

Cenābī Efendi: Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün irsāl buyurduḳları kelimāt-ı bī-miṣālleridür ki tasṭīr olındı.

Naẓm : Şem'veş 'ışḳ eri şevḳuñla göyünsün yürisün

Başına āteşīn efserler ürünsün yürisün

Bilemedi ḳadrini ḥayfā o dürr-i nā-yābuñ

Dest-i emvāc ile deryā ḳo dögünsün yürisün

Dānişī: Münāsib-i ḥāl bu ġazel-i bī-miṣāli ol eṡnāda dimiş idi.

Şi'r : Dil uzadursa yaşuma deryā kenārda

Āhum çoḳ oynadur anı bu rūzgārda

Bu āh-ı āteşīn ile deryā-yı ġamda dil

Bir keştīdür baḥra ṣalupdur yanarda

İlmī: Bu Teẕkirede taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre irsāl itdügi ebyāt-ı bī-miẟāldendür.

Şi'r : Müşkilin ḥall idemez kimse kitāb-ı ʿışḳuñ

Vāʿiẓ-i şehr dem urursa ḳolayın söyler

Ve lehū: Gerçi severdük bu cism-i bī-cānı

Göñlimüz ḳaldı ā kerem kānı

Vasfī: Nitekim bu īrād olınan ebyāt-ı bī-miẟāl ṣıdḳ-ı müddeʿā-yı mezbūra şāhid-i ḥāldür.

Şi'r : Ne ḳadar tīr ki ire cānuma cānānumdan

Cānib-i kūyına revzenler açar cānumdan

Ve lehū : Yā Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa

Bārī olursa her güzele mā'il olmasa

Harīrī: Lākin bu beyti miẟl-i sā'ir olmışdur.

Şi'r : Ey murādum ʿaksine devr eyleyen kec-rev felek

Şimdi n'eylersin ki göñlüm nā-murād olmaḳ diler

Baʿż-ı ẓurefā bu mıṣrāʿı taġyīr idüp maṭlaʿ itmişdür.

Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler n'itsek gerek

Sāfī: Bu eşʿār-ı bī-naẓīri bu Teẕkireye taḥrīr olmaġiçün bu faḳīre irsāl itmişdür.

Şi'r : ʿUmre sürsün dir iseñ ẕevḳ u ṣafā

Kaʿbe-i kūyın ṭavāf it Sāʿiyā

Ve lehū : Münevver ḳıldı cān bezmin dilā bu gice cānānuñ

Ḫudā eksikligin göstermesün ol māh-ı tābanuñ

Necātī: ...bu ġazel-i bī-naẓīr ile bu gevāhir-i pür-iʿtibārı meclis-i şāha niẟār itmişdür.

Şiʿr : Sünbül şaçuñla ḫāṭırımuz ʿāṭır olmadı

Gül-ruḫlaruñ bizümle iki gün bir olmadı

Bāzār-ı ġamda dil midür ol kim mezād olup

Dellāl-ı ʿışḳ elinde bu gün āḫir olmadı

Emrī: bu tārīḫi bī-naẓīr ü bī-miṣāl olmışdur.

Mıṣrāʿ : Sāḳiyā bezm-i cihāndan Merḥabāya hū dimiş

Azīzī: Nitekim bu cerīde taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi eşʿār-ı bī-naẓīr ü miṣālden ṣıdḳ-ı müddeʿā-yı mezbūr mānend-i āftāb-ı pür-nūr cilveger-i mınaṣṣa-i bürūz u ẓuhūr olur. Ol eşʿār budur.

Şiʿr : Gözüñ ḳan dökmegi ol ġamze-i bīdāddan görmiş

Zihī ḫūnī ki merdüm-küşligi cellāddan görmiş

Ve lehū: Şeb irüp elvedāʿ itdükce seyr-i kūy-ı dildāra

Aşılmaġa gider gibi gider Manṣūr dildāra

Fuzūlī: Bu bir iki kelām u maḳāl ol nāẓım-ı siḥr-i ḥalālüñ eşʿār bī-naẓīr ü miṣālindendür.

Şiʿr : Her gören ʿayb itdi āb-ı dīde-i giryānumı

Eyledüm taḥḳīḳ görmiş kimse yoḳ cānānumı

Ve lehū : Bilmez idüm bilmek aġzın sırrını düşvār imiş

Aġzuñı yoḳ didiler didüklerince var imiş

Figānī: Ve İbrāhīm Paşaya didügi bu ḳaṣīdesi daḫı ġarrā ve bī-mişl ü bī-hem-tādur.

Şiʿr : Bir dūn ki cünd-i şāh ile ceng itdi āsmān

Oldı burūc-ı ḳalʿa-i gerdūnda çoḳ ḳırān

Aldı eline tīġini Behrām-ı dār u gīr

Bārū-yı çarḫa çıḳdı neberd itmege hemāñ

Sırrī: Bu mecelle-i cemīleyi tertīb ü tezyīn içün bu eşʿār-ı bī-naẓīr ü ḳarīni taḥrīr olındı.

Şiİ : Ne ḥālüm añmaġa ḳudret ne ṣabra ṭāḳat var

Efendi ḥāl mükedder ziyāde ḥayret var

Ādemler öldürür gözüñ ey şūḫ-ı şīvekār

Dirlerse vechi var saña şehbāz-ı cān-şikār

Ahmed Efendi: Bu maʿnāyı taʿbīrde bu ḳıṭʿası ġāyet de bī-ʿadīl ü naẓīrdür.

Ḳıṭʿa : Az müddetde çoḳ iş itmiş idi

Sāyesi olmış idi ʿālemgīr

Şems-i ʿaṣr idi ʿaṣrda şemsüñ

Ẓıllı memdūd olur zemānı ḳaṣīr

Vücūdī: Ve bu ebyāt-ı bī-naẓīr ü hemāl ḥasb-i ḥāl nām kitāb-ı belāġat-intiẓāmuñ ṣıfat-ı besmele-i şerīfede olan kelimāt-ı bī-miṣālindendür.

Ebyāt : Dīde-i ʿibretle naẓar ḳıl aña

ʿĀlem-i esmāya odur reh-nümā

Ḳavs-i ḳażādeye o bir tīrdür

Ḥalḳa-i mīmi aña zehgīrdür

Emrī: Fi'l-vāḳıʿ laʿl-i dil-beri hilāle teşbīh idüp bu beyt-i bī-şebīhi dimişdür.

Beyt : Bir ẕerre gün yüzinde temāşā degül mi kim

İki hilāl olur çü ṭulūʿide s̱ābitāt

Meşhūr, Maḳbūl, Merġūb, Maʿrūf, Maṭbūʿ, Pür-iʿtibār, Pür-iştihār, İştihār, Şöhret-şiʿār, Nāmdār, Meẕkūr

Bu kelimeler sözlük anlamları itibariyle "tanınan, bilinen, rağbet gören, namlı" anlamlarına gelmektedir. Bazı şiirler için kullanılan bu sıfatlar o devir insanlarının şiir anlayışını, zevk ve beğenilerini yansıtması bakımından önemlidir. Āftābī'nin şiirinin nitelendirilmesinde "pür-iştihār, meşhūr, maḳbūl, maṭbūʿ" sıfatları birarada kullanılmıştır. Ayrıca bazen bu sıfatlar ile seci oluşturacak şekilde "ūlü'l-ebṣār,

iftiḫār, feṣāḥat-maṣḥūb, belāġat-üslūbdandur, ḫūb, mezkūr, mesṭūr, meʿālī-mevfūr" kelimelerine de yer verilmiştir.

Sultan Korkud: Bu maṭlaʿ-ı meşhūr ol şehzāde-i meʿālī-mevfūruñ kelimātındandur.

Beyt : Tūtiyā-yı ḫāk-ı pāyuñdan iden ḳafʿ-i naẓar
İki gözümse gerekmez çıḳsun ey nūr-ı başar

Ahmedī: Ancaḳ bu beyti meşhūrdur. Ol daḫı ne maḳbūle idügi ġayr-ı mestūrdur.

Beyt : Fırṣatında düşmene viren āmān
Ḳayd-ı fā gibi olısar bī-gümān

Belīgī: Ḳahve ḥaḳḳında daḥı bu ġazel dāstān ve meşhūr-ı cihān olup ḳahve fincānı gibi elden ele ve dilden dile düşüp vird-i zebān-ı ʿālemiyān olmışdur.

Şiʿr : Ḳahvenüñ bāde-i gülgūn gibi yoḳdur ānı
Isıcaḳdur o ḳara yüzlinüñ ammā ḳanı
Mis̱li mānendi mi var müşterī ḳızdurmaḳda
Isıcaḳ yüz göricek her kişi ister anı

Hatmī: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu maṭlaʿ-ı meşhūrı mezbūruñ nāmına yazmışdur.

Şiʿr : Kündüm gözüm yaşıyla döner bir degirmenüm
Çarḫ-ı felekde kimseye nevbet degirmenüm
Ögmeñüz bülbüli ʿāşıḳ diyü yanumda benüm
Bildigüm ḳuşdur uçurmañ baña ol leffāfı

Zamīrī: Bu maṭlaʿı ḫalḳ içinde meşhūr ve ṣaḥā`if-i ḳulūb-ı nāsda mesṭūrdur.

Şiʿr : Ḳorḳutma ṣırāṭ ile yolı seçerüz vāʿiẓ
İl geçdügi köpriden biz de giçerüz vāʿiẓ

Zihnī (2): Bu beyt-i meşhūr aña isnād olınur.

Şiʿr : Yār çāh-ı zeḳanum ʿayn-ı vefādur dir ise

Aña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde inanma çeñedür

Sūzī: Nitekim bu ġazel-i meşhūr u şāyiʿ ṣıdḳ-ı müddeʿāya bürhān-ı ḳāṭıʿdur.

Şiʿr : Serv-ḳaddüñ dikmesidür şāḫ-ı gül gülzārda

Eşkümüñ perverdesidür lāleler kühsārda

Ya göñül sīnemde mihrüñ ṣaḳladı aġyārda

Yā örümcek perde çekdi Aḥmed üzre ġārda

Seyfī: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi bu ġazel-i meşhūrı anuñdur dimişdür.

Ġazel : Gerçek güzel durur senüñ ey meh-liḳā ḳaşuñ

Kendin eger gerer çeker ise revā ḳaşuñ

Degme kimesne çekmez anuñ yāyı berkdür

Ḳatı baġludur senüñ ey bī-vefā ḳaşuñ

Şāmī: Şuʿarā-yı ḳudemādan mezḳūr ve ḫalḳ içinde bu iki maṭlaʿ ġāyetde meşhūrdur.

Maṭlaʿ : Yitmez mi temāşā-yı nigār elde şunarsın

Ey ʿāşıḳ-ı miḥnetzede bulduḳça bunarsın

Yine ey cām muṣaffā seni gördük silme

Meclisüñ revnaḳısın dünyede art eksilme

Aṭā: Bu ġazel-i meşhūr anuñdur.

Baġrum firāḳ odıyla yanmış kebāba beñzer

Keyfiyyetiyle şiʿrüm rengīn şarāba beñzer

Bu ḳara ḳara eski göynekler ile sīnem

Yir yir ocāġı ḳalmış şehr-i ḫarāba beñzer

Ulvī (3): Bu ḳıṭʿa-i şikāyeti ḫayli meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda mezkūrdur.

Ḳıṭʿa : Dār-ı dünyā-yı denīnüñ kim cefā bünyānıdur

Miḥnet ü derd ü belā vü ġam çehār erkānıdur

Ṣol veşak kürkin giyüp muṣliḥ geçenler ḫalḳ içün

Nice muṣliḥ her biri kūh-ı sitem ḳaplānıdur

Gamī (2): Bu tercī̈ meşhūr olup ḫalḳ içinde mezkūr olmışdur. Bendi budur.

Meded Allahı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme zinhār didüm

Firāḳī: Vaḳʿa-i Sulṭān Selīm ve Sulṭān Bāyezīdde bu ḳıṭʿası beyne'l-cumhūr meşhūr olmış idi.

Çün be-ḥükm-i Ḳādir ü Ḳahhār sulṭān-ı ezel

Taḫt ile tā taḫta-i tābūtı taḳsīm itdiler

Baḫtı gör kim taḫta-i tābūta bindi Bāyezīd

Taḫtı bir ṣāh-ı Selīmü'ṭ-ṭabʿa teslīm itdiler

Gülābī: Gülāb-ı kelāmından būy-ı leṭāfet fā'iḥ idügi bu maṭlaʿ-ı meşhūrından ẓāhir ü lā'iḥdür.

Maṭlaʿ: Saña öykünmege cānā ṣanemüñ cānı mı var

Yā seni ḳoyup aña ṭapanuñ īmānı mı var

Muʿīnī: Bu maṭlaʿ-ı meşhūr anuñdur.

Şiʿr: Devātāsā benüm laʿlüñ ġamıyla bağrı ḫūn olmış

Ḳalem mānend-i ḥayret yazısında ser-nigūn olmış

Nehārī: Bu ġazeli miyān-ı ḫalḳda meşhūrdur.

Bī-vefā ḫān olduġından baña ne

Şāh-ı devrān olduġından baña ne

Mūrveş pā-māl diyü miḥnetüm

İl Süleymān olduġından baña ne

Ben gedā-yı şehr olıcaḳ bir ʿazīz

Mıṣra sulṭān olduġından baña ne

Nihānī: Ve bu şiʿr-i meşhūr daḫı aña isnād olınur.

Lāleler çıḳdı ḳızıl tāc ile şāhīler gibi
Çekdi sūsen ḫançerin sünnī sipāhīler gibi
Ey Nihānī çār-yārı sev Meḥemmed ʿışḳına
Bāyezīdī-meşreb ol olma tebāhīler gibi

Emrī: Ṣanʿat-ı mübālaġada bu eşʿārı maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣārdur.

Şiʿr : Üstüḫān-ı ten-i Emrī ki feżā-yı ġamda
Zāġ-ı miḥnet düşürüpdür anı minḳārından

...ve maḳbūl-ı ulü'l-ebṣār bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr : Binā-yı ṣabruma seyl-i ġamuñ cānā ḫalel virdi
Belüm bükdi taḥammül bārı ten dīvārı bel virdi

Emīnī: Maḳbūl-ı ṣaġīr ü kebīr olan bir iki eşʿārı taḥrīr olındı.

Naẓm : Görmesek cām-ı muṣaffāyı açılmaz gözimüz
Gül gibi elde ḳadeḥ olmasa gülmez yüzimüz

Emrī: Kendü ḫānesi vaṣfında bu beyt-i merġūbı ġāyetde ḫūbdur.

Beyt : Ṣıġmaya öz ḫānesine ẕevḳ ü şādīden eger
Görse miḥnet-ḫānemiz Emrī Ebū Derdā bizüm

Ankā: ...bu beyti ḫūb ve ḫayli münāsib ü merġūb vāḳiʿ olmışdur. Ol beyt budur.

Şiʿr : Şükr-i Ḫudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st
Ger şud ʿAlī zi-dehr-i Ḥüseyn ü Ḥasan be-cā'st

Lisānī: Bu bir iki ebyāt-ı merġūb ol ẕāt-ı maḥsūbuñ bu mecelle-i celīleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdükleri eşʿār-ı feṣāḥat-maṣḥūb ve belāġat-üslūbdandur.

Şiʿr : Dem-i ḳatlümde ḫūnum tīġ-i bürrānuñda ḳalmışdur
Niçe maẓlūmlar ḳanı senüñ yanuñda ḳalmışdur

Ve lehū: Geçdi Ferhād ile Mecnūn baña hem-dem ḳalmadı
Vādī-i ʿışḳuñ bugün vardur ʿaceb tenhālıġı

Kādirī: Bu ġazel-i maʿrūf u meşhūr ol ẕāt-ı feżā`il-i mevfūruñ zāde-i ṭabʿ-ı pür-şuʿūrıdur.

Şiʿr : Leylī gibi çemende ḳonup gül otaġ ile

Mecnūn yüregi gibi yanar lāle dāġ ile

Hengāmegīr olursa ṣurāḥī ʿaceb degül

Kim niçe pehlevānı başar bir ayaġ ile

Behiştī: Bu ġazel-i pür-iştihār anuñ eşʿārındandur.

Şiʿr : Yār bī-pervā dirīġā ġuṣṣadan ḥālüm ḫarāb

Sevmesün ʿālemde kimse dil-ber-i ʿālī-cenāb

Bizde inṣāf idelüm yār olduġıçün n'eylesün

Ẕerre-i nā-çīzden ʿār itmesün mi āftāb

Remzī (2): Bu ġazel-i pür-iştihār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr : Şeb-i zülfinde ḳalanlar ẓulemāt ile yürür

İrişen leblerüñe āb-ı ḥayāt ile yürür

Zāhidi ḥasret-i mey şöyle żaʿīf eyledi kim

Elde tesbīḥ ü ʿaṣāsı ṣalavāt ile yürür

Ahdī: Bu maṭlaʿ-ı pür-iştihār ve şiʿr-i şöhret-şiʿār aña isnād olınur.

Maṭlaʿ : Ḳanda varam sāye-i serv-i bülendüm var iken

Kime ḳul olam senüñ gibi efendüm var iken

Bekāyī (3): Bu maṭlaʿı ḫalḳ arasında iştihār ṭutmışdur. Lākin kendinüñ idügi maʿlūm u meczūm degüldür.

Naẓm : ʿĀşıḳān kūy-ı yāre cemʿ olsun

Ḥācı ḥācıyı Mekkede bulsun

N'ola her dem niḳāb ile çıḳarsa yollara zenler

Ki baġlar yüzlerini ḳaṣd-ı ġāret itse reh-zenler

Hayālī Beg: Ve bu beyt-i pür-iʿtibār ile tamām iftiḫār itdügi şiḳātdan menḳūldür.

Şiʿr : Şādī enīs-i ġuṣṣa vü ẓulmet-ḳarīn-i nūr

Bir pāymāl-ı ʿālem ü baḥruñ başında şūr

Āftābī: Āftābvār bu maṭlaʿ-ı pür-iştihārı meşhūr-ı rūzgār ve maḳbūl u maṭbūʿ-ı ūlü'l-ebṣār olmışdur.

Şiʿr : Yine diş yarası var sīb-i zeneḫdānuñda

Yine şeftalu yimişler gibi būstānuñda

Çekdi çāk eyledi ten cübbesini ʿışḳ henūz

Dōstuñ dest-i ġamından yaḳasın ḳurtaramaz

Muʿīnī (2): Bu bir iki eşʿār ve maṭāliʿ-i nāmdār ol şāʿir-i sāḥirüñ āşārındandur ki şebt olındı.

Şiʿr : Ṣırāṭ ile bizi ḳorḳutma vāʿiẓ luṭf-ı Ḥaḳ çoḳdur

Geçenlerden işitdük biz ki anda ḳorḳuluḳ yoḳdur

Ve lehū : Zülfine degdügin illerde idüp efsāne

Ṣaḳlıyamadı bu sırrı ṭurracıḳdur şāne

Abdu'llāh'ın bir beytinin halk arasında sürekli söylendiğini ifade edebilmek icin mezkūr kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

Abdu'llāh: ...bu beyti elsine-i ḫalḳda mezkūrdur.

Naẓm : Mey ü maḥbūbı imiş ẕevḳi behiştüñ de hemān

Ḫaber alduḳ o ṭarafdan bize ādem geldi

Ābdār, Āb-ı rūy

Lugat manasıyla "ābdār" "parlak, nükteli, zarīf, güzel, hōş" anlamlarına gelmektedir. Āb saflığın, temizliğin simgesidir. Tezkire'de "ābdār" olarak nitelendirilen şiirlerin orjinal söylenmiş, nükteli, zarif, güzel ve hoşa giden şiirler olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca bu şiirlerde bir akıcılığın olduğu da

hissedilmektedir. Bir şairin yüzü suyu olarak nitelendirilen en güzel bulunan şiiri "āb-ı rūy" olarak nitelendirilmiştir. Ābdār, āb-ı rūy ile seci teşkil edecek şekilde "yüzi şuyı, belāġat-şi'ār, pür-rağbet ü i'tibār, belāġat-nişār, dürer-bār, belāġat-āşār, mu'ciz-dişār, sa'ādet-medār, āşkār" gibi kelimeler kullanılmıştır. Bazen parlak manasını hatırlatmak için ābdār'ın "le'ālī-i ābdār" şeklinde olduğu da görülmektedir.

Cafer Çelebi: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i nāmdār ve nāzım-ı Saḥbān-iḳtidāruñ zemīn-i belāġata nişār ve kān-ı feṣāḥatdan ibdā vü iẓhār itdügi le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i zevāhir-i pür-rağbet ü i'tibārdandur.

Şi'r : Söylemek ḳaṣd itdügümce yāre derd-i ḥasretüm
Ağlamaḳ ṭutar beni güftāra ḳalmaz ḳudretüm
Ben nice şem'-i cān-baḫşa revān-ı cān virmeyüm
Yoḳ mıdur 'ālemde bir pervāne deñlü ġayretüm

Seyfī (2): Bu eş'ār bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün gönderdügi güftār-ı ābdārdandur.

Şi'r : Ḫalvetde çıḳdı gün gibi ol meh niḳābdan
Ḥaḳḳā budur ki gökde güzel āftābdan
Beñzer didümdi gün yüzine māh-ı enveri
Ref' itdi dün niḳābını öldüm ḥicābdan

Tulū'ī: Bu eş'ār-ı ābdār anuñ netā'ic-i ṭab'-ı dürer-bārıdur ki bu cerīdeye taḥrīr olındı.

Şi'r : Gerden-i cāna du'ā-yı seyf aşar ġāzīlerüz
Gerçi ġam maḳtūliyüz līkin cihān ḳattālıyuz
Ḳalb ile bāzār idüp āvāre-dil cān gezdürür
Çārsū-yı miḥnetüñ biz oñmaduḳ dellālıyuz

Figānī: Tīġ-i cevherdār vaṣfında bu ġazel-i ābdārı elzām-ı mu'ānid ü münāzi'de bürhān-ı sāṭı' ve ḥüccet-i nāfiẕ ü naṣṣ-ı ḳāṭı'dur.

Şi'r : Ḥiddet odına tīġ-i nigāruñ zebānedür

Cevherleri yüzinde şererden nişānedür

Yanuñda murġ-ı dil n'ola ārām eylese

Tīġ-i mücevherüñ aña çün āb u dānedür

Māliki: Bu eş'ār-ı ābdār ol ẕāt-ı büzürgvāruñ netīce-i ṭab'-ı dürer-bārıdur ki s̱ebt olındı.

Şi'r : Yāri mest añlama bu resme tek ü tāzından

Ṭayanur ḥüsnine şöyle ṭuramaz nāzından

Ve lehū : Didiler ḫaṭ geldügin ruḫsār-ı cānān üstine

Gerd-i ġam ḳondurdılar āyīne-i cān üstine

Nihānī (2): Cenāb-ı sa'īdi şehīd olmazdan muḳaddem bu ġazel-i ābdār ile rāz-ı nihānı āşkār itmiş idi.

Ġazel : Cān oldı şehā ṣāhid-i maḳṣūdına vāṣıl

Sulṭān-ı ġam-ı 'ışḳuña dil olalı menzil

Ḳatlüme delīl olsa n'ola 'ömrüñe zülfüñ

Meşhūrdur eddālü 'ale'l-ḫayrı kefā'il

Yahyā: Bu bir iki eş'ār ve maṭla'-ı ābdār yādgār-ı ḳalem-i belāġat-āsār ve es̱er-i ṭab'-ı iḳtidārındandur.

Ve lehū : Ḳırmızı cāme giyüp āl ile öldürme beni

Çıḳ boyınca ḳana girmiş dimesün gören seni

Ve lehū : Gözümüñ nūrı göñlümüñ sürūrı 'ömrümüñ varı

Bizümle dōst olmazsañ 'adāvet eyleme bārī

Celīlī (4): Bu bir kaç meṭāli' ve eş'ār-ı ābdār ol ṣā'ir-i belāġat-şi'āruñ yādgār-ı ḳalem-i mu'ciz-dis̱ārıdur.

Şi'r : Öykünürse ṣalınup ḳāmetüñe serv-i çemen

Bilmez ol şīve-i reftāruñ Efendi yüri sen

Ve lehū : Ölmedüñ gitdüñ yolumda dime baña ey melek

İşte ben öldüm meded rencīde ḫāṭır olma tek

Cafer Çelebi: Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i nāmdār ve nāzım-ı Saḥbān-iḳtidāruñ zemīn-i belāġata nis̱ār ve kān-ı feṣāḥatdan ibdā vü iẓhār itdügi le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i zevāhir-i pür-raġbet ü i'tibārdandur.

Şi'r : Söylemek ḳaṣd itdügümce yāre derd-i ḥasretüm

Aġlamaḳ ṭutar beni güftāra ḳalmaz ḳudretüm

Ben nice şem'-i cān-baḫşa revān-ı cān virmeyüm

Yoḳ mıdur 'ālemde bir pervāne deñlü ġayretüm

Hayālī Beg: ...bu ġazel-i ābdārı diyüp 'arż-ı ḫuddām-ı sarāy-ı sa'ādet-medārları itmiş idi. Ol ġazel budur.

Şi'r : Ḳaldı nümūne dehre cihān-ı ḫarābdan

Genc-i ḫazān ḫazā'in-i Efrāsiyābdan

Bir bezm-i ḫāṣṣa maḥrem olupdur Ḫayālī kim

Açılmaz anda ġonçe-i cennet ḥicābdan

Refī'-i Leng: Bu bir iki meṭāli'-i ābdār ve eş'ār-ı belāġat-şi'ār mezbūruñ güftārındandur.

Şi'r : Encümle hilāli biribirine çaḳarlar

Bu ḫalḳ gehī na'le gehī mīḫe ḳaḳarlar

Ve lehū : İrince baḳmaġa dīdār-ı dil-bere bir dem

Çoḳ aḳçe başına ṣu ḳoydı merdüm-i dīdem

Ahmed-i Rıdvān: Cümle-i eş'ārınuñ āb-ı rūyı budur.

Naẓm : Nār-ı 'ışḳuñla cehennem odı yandurmaz beni

Teşneyem kim yidi deryā ṣuyı ḳandurmaz beni

Key ṣakın 'āşıḳ inanma zāhidüñ efsūnına

Biñ kerāmet gösterürse hīç inandurmaz beni

Sehī: Bu eş'ār Dīvānınuñ āb-ı rūyı ve eş'ārınuñ yüzi ṣuyıdur.

Şiʿr : Gün gibi yüksekden uçar varsa kūy-ı yāre şu

Yārdan uçar göresüz bir gün ol bī-çāre şu

Ve lehū : Dāġlar ḥalḳası geydürdi zirihlar tenüme

Cebe ṣatmaḳ nic'olur göstereyin düşmenüme

Işḳī (3): Bu murabbaʿāb-ı rūy-ı cümle-i eşʿārı ve şāh-beyt-i ḳaṣīde-i güftārıdur.

Murabbaʿ: Gāh mir'āt-ı felek rūy-ı saʿādet gösterür

Geh döner jeng-i melāmetle felāket gösterür

İvme ey dil ṣabr ḳıl ivmek melālet gösterür

Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür

Dürer-bār

Sözlük anlamı "cevher yağdıran, saçan" olan bu kelime, genel, soyut, mecazlı ve olumlu bir değer hükmü taşır. Dürer-bār "dolu, taşkın, coşkun deniz" anlamına gelen "zeḫḫār" kelimesi ile secili kullanılmıştır. Bunun da sebebi incinin denizde oluşmasıdır.

Aṭā'ī:

Naẓm : Güc görse her kişi der-i sulṭāna ʿazm ider

Şimdi ʿAṭā'īye güci sulṭān ider dirīġ

Eşʿār-ı ḳudemā ne maḳūle idügi maʿlūm ve keyfiyyet-i ḥāl īrād olınan eşʿār-ı dürer-bārından mefhūmdur.

Neylī: Bu bir iki eşʿār ol ẕāt-ı nāmdāruñ bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftār-ı dürer-bārlarındandur.

Şiʿr : Şeb-i vaṣl oldı rūzī ey felek al sīneden cānı

Ölem tā görmiyem bir kerre daḫı rūz-ı hicrānı

Dāġlar kim sūziş-i mihrüñle yaḳdum sīneye

Dilde ʿışḳuñ genci var mihr urdum ol gencīneye

Bākī: Bu eşʿār-ı dürer-bār dahı anlaruñ netīce-i ṭabʿ-ı zehhārındandur.

Temāşāgāh-ı ʿālem ol cemāl-i ʿālem-ārādur
Ser-i kūyında ʿālem mest ü şeydā bir temāşādur

Ve lehū : Ṣubḥdem ey fāhte bīhūde efġān eyleme
Çün girersin her gice bir serv-i raʿnā ḳoynına

Bekāyī-i Diger: Bu bir iki eşʿār netāʾic-i ṭabʿ-ı dürer-bārlarındandur.

Şiʿr : İşigüñ bekleyin cānā egerçi yaşdanur ṭaşı
Velī her şeb seg-i kūyuñla ḳor bir yaşdıġa başı
Ḳaysveş zümre-i ʿāşıḳa şu kim server olur
Ḫas u ḫāşāk ḥarīmüñ başına efser olur

Hāletī Çelebi: Bu eşʿār anuñ güftār-ı dürer-bārlarıdur.

Şiʿr : Maḳṣūdımuz güneş yüzüñe bir neẓāredür
Māniʿ olur aña dahı eşküm sitāredür
Eyyām-ı baḥr-ı yārda hem-demlik itmedi
Yanumda şimdi dağlaruñ yüzi ḳaradur

Ġarrā

"Aydın, parlak, güzel, gösterişli, nümāyişli, şatafatlı" anlamlarına gelen "garrā" sıfatı bazen "inşā, sāġar-ı şahbā" ile seci oluşturacak şekilde kullanılmıştır. Garrā olarak nitelendirilen şiirlerin yanında "meşhūr, maḳbūl, ḥüsniyyāt" gibi kelimelerin bulunuyor olması da dikkat çekmektedir.

Āgehī: Bu ḳaṣīde-i ġarrāyı diyüp meşhūr-ı cihān ve maḳbūl-i erbāb-ı fażl u ʿirfān olmışdur.

Şiʿr : Çekdürüp firḳateñi olduñ alarḳa benden
Baḥr-i firḳatde niçe fırtınalar çekdüm ben

Bākī: ...Sulṭān Selīm Ḫan... serīr-i salṭanata cülūs itdükde... bu ḳaṣīde-i ġarrāyı ol zemānda inşā itmiş idi.

Ḳaṣīde : Bi-ḥamdi'llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülūs itdi saʿādet taḫtına İskender-i S̱ānī
Ṭoġup gün gibi zerrīn-tāc ile burc-ı saʿādetden
Yetişdi şarḳdan ġarba ṣabā-yı ʿadl ü iḥsānı

Şeyhī (2): Ve ḥüsniyyātda bu maṭlaʿ-ı ġarrā aña isnād olınur.

Şiʿr : Hicrüñ düninüñ uzunlıġından
Vaṣluñ seḥeri umulmaz oldı
Nergislerinüñ firāḳıyla
Kirpikli gözüm yumulmaz oldı

Kātibī: Ḳaṣā'id ü eşʿārı kütüb ü esfār-ı evā'il gibi nā-būd u nā-peydā olmış iken bu maṭlaʿ-ı ġarrāsı ḥasb-i ḥāl-i erbāb-ı ṣafā ve nuḳl-i mecālis-i ẓurefā olup sāġar-ı ṣahbā gibi elden ve dilden düşmez ve bir kes olmaz ki bezm-i ünsde bülbüleyi ele alduḳda bülbül gibi anuñla gūyā olmaz.

Yine ey cām-ı muṣaffā seni gördük silme
Meclisüñ revnaḳısın dünyede art eksilme

ʿĀşıḳ Çelebi maṭlaʿ-ı mezbūrı Şāmīye nisbet eylemişdür.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Merḥūm Kemāl Paşazādenüñ medḥ-i ẕāt-cemīllerinde bu ḳıṭʿa-ı ġarrāsı ʿademü'l-ʿadīl olmışdur.

Naẓm : Az müddetde çoḳ iş itmiş idi
Sāyesi olmış idi ʿālemgīr
Şems-i ʿaṣr idi ʿaṣr da şemsüñ
Ẓıllı maḥdūd olur zemānı ḳaṣīr

Behiştī: Ṣıfat-ı ḥüsn-i Züleyḫāda bu beyti ġarrādur.

Beyt : Nice olam ḥüsni şerḫinde mübāriz
Ḳalem bir barmaġı şerḥinde ʿāciz

Sihrī (2): Vezīr-i aʿẓam Rüstem Paşa maʿzūl oldukda ķarındāşı ķapudan-ı mezbūr ve binā emīni olan Ḥüseyn Çelebi ʿazl olındukda bu ķıṭʿa-i ġarrāsı dāstān olmış idi.

Ķıṭʿa : Biri evden anuñ biri ķapudan

Bunları ṣanma sen gider Ķapudan

ʿAzl olınsa emīn-i bennāyı

Yapu ṭaşı ķalur mı hīç yapudan

Ḫūb

Güzel, hoş manalarına gelen "ḫūb" kelimesi bazen "merġūb" kelimesi ile seci oluşturacak şekilde kullanılmıştır. Hūb sıfatı, şiir ve şairlik üzerine müşahhas bir değerlendirme niteliği taşımasıyla birlikte genel bir kıymet hükmünü de ifade eder. Tezkire'de daha çok tarih şiirlerinin nitelendirilmesinde hūb sıfatının kullanılmış olması da dikkat çekmektedir.

Emrī: Ve tārīḫde dāḫi ķudreti ve nihāyetde mahāreti vardur. Taʿmiye üslūbı üzre baʿż-ı yārānuñ olı vefātına bu tārīḫi ḫūbdur.

Mıṣrāʿ: Hezārdan felek-i dūn irdi berg-i güli āh

Emrī: Merḥūm ʿUbeydīnüñ pederi olan Nebī Ḫalīfe civār-ı mülk-i laṭīfe intiķāl itdükde bu ṭārīḫ-i zībāsı ḫūbdur.

Mıṣrāʿ : Rūḥ-ı pākına Nebīnüñ ṣalavāt

...Kendü ḫānesi vaṣfında bu beyt-i merġūbı ġāyetde ḫūbdur.

Beyt : Ṣıġmaya öz ḫānesine ẕevķ ü ṣādīden eger

Görse miḥnet-ḫānemiz Emrī Ebū Derdā bizüm

Ümīdī: ...Bāķī Çelebinüñ Ḫatem ķaṣīdesine naẓīrede bu beyti ḫūb vāķiʿ olmışdur.

Beyt : Altun ādın baķır eyler ḥaẕer itsün zinhār

Böyle dā'im ṭaķılup illere n'eyler ḫātem

Basîrî: ...bu târîhi hûb vâkiʿ olmışdur.

Nazm : Muʿîn-i dîn-i Hakk Sultân Süleymân

Ki dergâhına olmışdur felek sath

Türâbî-i Sânî: Hażret-i Bâkî Efendi kâżîʿasker olduklarına bu târîhi hûb vâkiʿ olmışdur.

Târîh : Bâki olsun saña bu ʿizz ü bu devlet Bâkî

Habsî: Merhûm Sultân Mustafâ katline bu târîhleri hûb vâkiʿ olmışdur.

Şiʿr : Nice tedbîr ider beni âdem

Hażret-i Hakk ki emrin itmiş ola

Rûh-ı Sultân Mustafâyı Hudâ

Şühedâ zümresine katmış ola

Halîmî Çelebi: Şuʿarâ-yı zemânından biri bu beyti hûb dimişdür.

Beyt : Şol pâdşeh ki nâm-ı şerîfi Selîm ola

Lâyık budur musâhibi anuñ Halîm ola

Hâtemî: ...bu târîhi hûb vâkiʿ olmışdur.

Târîh : Yekî be-huld-i berîn şod ki sâl-i târîheş

Şeved ʿıyân çü ber-âyed yekî ze-huld-i berîn

Zâtî: Medh-i seyyid-i kâʾinâtda bu ġâyetde hûbdur.

Şiʿr : Kâmetüñ ey bûstân-ı lâ-mekân pîrâyesi

Nûrdan bir servdür düşmez zemîne sâyesi

Yûsufı gerçi görenler ellerini kesdiler

Gün yüzüñ gördi senüñ şakk oldı ayuñ ayesi

Sihrî (2): Vezîr-i merkûmuñ birâderi Kapudâna Sinân Paşanuñ vefâtına bu târîhi ebyâtı gibi hûbdur.

Kıtʿa : Virür âhir fenâye fülk-i teni

Nûh dahı olursa keştîbân

Her ḳaçan dem çeke neheng-i ecel

Ḳaṭrece gelmiye aña ʿummān

Şāhidī (2): El-ḥaḳḳ bu beyti ġāyetde ḫūb dimişdür.

Beyt : Gāh olur kīsem ṭolar pır pır döner bāzārda

Gāh olur ḫālī baña bāzārı pır pır döndürür

Ankā: ...bu beyti ḫūb ve ḫayli münāsib ü merġūb vāḳiʿ olmışdur. Ol beyt budur.

Şiʿr : Şükr-i Ḫudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st

Ger şud ʿAlī zi-dehr-i Ḥüseyn ü Ḥasan be-cā'st

Fedāyī: Vaṣf-ı pādşāh-ı ʿālem-penāhda bu ebyātı ḫūbdur ki taḥrīr olındı.

Şiʿr : Şehā bu bende-i nā-çīzi ḳaldur ḫāk-ı ẕilletden

Sebebdür irtifāʿ-ı ẕerreye mihr-i cihān-ārā

Żaʿīfüm şöyle kim bir ḫurdelik altında gizlensem

Olur gūyā ki kūh-ı Ḳafda bir mūr nā-peydā

Bu ebyātı daḫı ẕikr olınan Aġa-yı ʿālī-ḳadr ḥaḳḳında ḫūbdur.

Şiʿr : Sipihr-i bārgehā sāḥa-i vaḳārından

Ḥicāb ider giçer iken göze görinmege bād

Şemīm-i ḫulḳuñı şāʿir niçe ide taʿrīf

Nesīmi naḳş idebilür mi kilk ile Behzād

Fedāyī: Ve ḥālā çūḳādār-ı sulṭān-ı kāmkār olan Ṭırnaḳçı Ḥasan Aġa ki ṣāḥib-i ḫulḳ-ı ḥasen ü luṭf u kerem mekārim-i aḫlāḳ u ḥasen-şiyem ile şöhre-i ʿālemdür. Çūḳādār olduḳlarına bu tārīḫi be-ġāyet ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Tārīḫ : Oldı saʿādetle gelüp çūḳādār (998)

Fuzūlī: Kerbelāda binā olınan çeşmeye bu tārīḫi ġāyetde ḫūbdur.

Tārīḫ : Gūyiyā bu ceşme bir saḳḳā durur

Rāh-ı ḥaḳda teşne eyler cüst ü cū

Lülesi anuñ dehendür şu dili

Dil döker her kim olsa rū-be-rū

Leṭāfet-simāt, Nezāket-şi'ār, Melāḥat-diṣār,

Lugat anlamı "yumuşak, hōş, güzel, nāzik" demektir. Bu tabirler, şairin yaratılış ve mizacı ile sanat gücünü tamamlayıcı bir unsurdur. Tezkire'de Mevlānā Lutfī, Mehemmed Efendi ve Necātī'nin şiiri "leṭāfet-simāt", Vasfī (2)'nin şiiri "nezāket-şi'ār", Sırrī (2)'nin şiiri ise "melāḥat-diṣār" olarak nitelendirilmektedir. "Nezāket-şi'ār ve melāḥat-diṣār" ile secili olarak "dürer-bār" sıfatı kullanılmıştır.

Mevlānā Lutfī: Vezīr-i a'ẓam olan İbrāhīm Paşaya gönderdügi ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur.

Şi'r : Ey mürüvvet ma'deni luṭf ıssı sulṭānum meded
Vey aba 'an-cedd vezīr-i Āl-i 'Oṣmānum meded
Dāmen-i Yūsuf gibi çāk oldı ẕeyl-i 'işmetüm
Ḫaşm-ı bī-inṣāf elinden algirībānum meded

Mehemmed Efendi: Bu bir iki ebyāt-ı leṭāfet-simāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñdur.

Şi'r : İdersem vech-i yāri māha teşbīh
İde erbāb-ı 'irfān anı tevcīh
Naẓar ḳılsa dehān-ı yāre bülbül
Deneydi ġonçe içre fīhi mā-fīh

Necātī: Ḫüsrev-i Rūm dimekle mevsūm itmişdür ve ta'rīf ü tavṣīfinde īrād itdügi ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur.

Beyt : Sulṭān-ı süḫanverān-ı 'ālem
Der-dīn-i süḫanverīst ḫātem

Vasfī (2): Bu bir iki eş'ār-ı nezāket-şi'ār mezbūruñ zāde-i ṭab'-ı dürer-bārındandur.

Şi'r : Küşte-i ḫançer-i ḫūn-rīzüñ idersin seveni
Ey gül-i bāġ-ı leṭāfet seven ölsün mi seni

Sīnede rāz-ı ġamuñ var idügin bilmezsin

N'ola çāk eyler isem ḫançer-i hicrüñle teni

Sırrī (2): Bu bir iki eşʿār-ı melāḥat-dişār āşār-ı kilk-i seḥḥār ve ḳalem-i dürer-bārıdur.

Şiʿr : Ḳanı ḫāk-ı rehüñ āhumla berbād itdügüm demler

Añılmaz mı ser-i kūyuñda feryād itdügüm demler

Ve lehū : Āstān-ı ġayra yüz sürmem ḳapuñdan sürseler

Dönmezem yoluñda ölmekden eger öldürseler

Aʿlā, Bülend

Daha yüce, yüksek anlamına gelen aʿlā sıfatı Ahmed-i Dāʿī, Edāyī Beg ve Fedāyī'nin şiiri için kullanılmıştır. Ayrıca Fedāyī'nin şiirinin yüceliğini ve yüksekliğini pekiştirmek amacıyla aynı manaya gelen bülend sıfatı zikredilmiştir.

Ahmed-i Dāʿī: Ve Dīvān-ı eşʿārında olan meṭāliʿüñ aʿlāsıdur ki şebt olındı.

Beyt : Gözüm hiç gördügüñ var mı be-ḥaḳḳ sūre-i Ta-Hā

Benüm yārüm gibi fitne benüm göñlüm gibi şeydā

Edāyī Beg: Mīr-livā olan Ḳaya Begüñ mührine bu beyti aʿlā ve maḳbūl-ı yārān-ı ṣafādur.

Beyt : Mühr-i şerīf mihr-i tū yā seyyidü'l-beşer

Ber-sīne-i ḳaya şode ke'n-naḳşı fi'l-ḥacer

Fedāyī: Ve ḥālā binā olınan ḳaṣr-ı felek-fersāya bu tārīḫi ḫayli bülend ü aʿlā düşmişdür.

Tārīḫ : Zihī ḳaṣr-ı raʿnā-yı sulṭān ʿādil (999)

Pür-ṣafā, Cān-fezā, Ṣafā-işʿār

Gönüle ferahlık veren, cana can katan, safa veren anlamlarına gelen bu sıfatlar Hāverī ve Mustafā (4)'nın şiiri için kullanılmıştır.

Hāverī: Mezbūruñ eşʿār-ı pür-ṣafā ve güftār-ı cān-fezāsından ve mānend-i mihr-i dil-fürūz ġāyetde pür-sūz olan kelimātından bir ḳaç ebyāt bu cerīde-i ʿacz-simāta taḥrīr olındı.

Şiʿr : Seni gözler bu çeşm-i ḫūn-feşānum niçe demlerle
Gel ey nūr-ı başar merdümlik it demler ḳademlerle
Añladum çeşmi ne fettān idügin ḳaşından
Bilinür reh-zen olan niteki yoldāşından

Mustafa (4): Bu bir iki eşʿār-ı ṣafā-işʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur.

Şiʿr : Maḳṣūdımuz güneş yüzüñe bir neẓāredür
Māniʿ olur aña daḫı eşküm sitāredür

Ve lehū : Ebrūlaruñla ruḫlaruñey şūḫ u şīvekār
Mecnūn-ı ʿışḳa biri meh-i nev biri bahār

Güzīde

Sözlük anlamıyla "seçkin, seçilmiş, beğenilmiş" anlamlarına gelen güzīde sıfatı Cinānī ve Gulāmī'nin şiirleri için kullanılmıştır. Bu sıfat bir ölçüde tezkirecinin şiir zevkini ve anlayışını göstermektedir.

Cinānī: Meṭāliʿinüñ güzīdesi budur.

Maṭlaʿ : Çü fırṣat ʿıyşa elvirdi geçüp ḫoş gör bu devrānı
Bugüni ḳoyma yarına ki götürmez bu devrānı

Gulāmī: Bu ebyāt güzīde-i eşʿār ve münteḫab-ı güftāndur.

Şiʿr : Sāye-i dīvār-ı dil-berde beni ḳoñ muntaẓır

Tā gelince üstüme ḫūrşīd-i raḫşānum benüm

Ve lehū: Ey ṣabā ṭutduñ ise luṭf ile gülzār etegin

Dāmen-i gül mi ṣanursın açasın yār etegin

Āşıkāne

Tezkire'de Habsī ve Hudāyī'nin aşk temalı, akıca, ahengli ve lirik şiirleri için kullanılmıştır.

Habsī: Bu murabbaʿı ḫayli ʿāşıḳānedür. Evvel bendi budur.

Şiʿr : Yine bir āh ideyin derd ile devrān aġlasun

Nālişüm eflāke çıḳsun çarḫ-ı gerdān aġlasun

Gözlerüm yaşın görüp baḥr ile ʿummān aġlasun

Ḥālüme kāfirler acısun müselmān aġlasun

Hudāyī: Ol şāʿir-i nāmdār ve nāẓım-ı ḫōş-güftāruñ meṭāliʿ-i ʿāşıḳānesi bu ceride-i ʿirfāna s̱ebt olındı.

Şiʿr : Aġyār-ı kīne-ḫāh ile seyrāna gitme hīç

Gel gör ne oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

Ve lehū : Mey-i telḫ içdim idi çāre ṣanup defʿ-i ġama

Yārsuz olduġıçün acısı çıḳdı tepeme

Kem, Bed, Redd

Bu sıfatların ne iyi, ne de kötü olarak değerlendirilebilecek şiirler için kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür.

Zaʿīfī: Bu ebyātı kem ve lāyıḳ-ı redd ü ẕemm degüldür.

Şi'r : Şimşād-ı ḳadd-i dil-ber bir būstānda bitmez

Zīrā nihāl-i ṭūbā bāġ-ı cihānda bitmez

Didüm niçün tehīsin bār-ı vefādan ey serv

Güldi didi ki meyve serv-i revānda bitmez

Cemālī: Bu maṭla'ı kem degüldür .

Aḳdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına

Ṭūr-ı Mūsādan beter yandum tecellī nārına

Derūnī-i Diger (2): Ve ḳaṣīde-i Āgehīye bahāriyye bu ḳaṣīdesi kem degüldür.

Şi'r : Ḳıbleden döñdi esüp bād-ı nesīm-i ḳudret

Başladı itdi temevvüc yine deryā-yı çemen

Cā-be-cā yelken açup çıḳdı açıldı ezhār

Ṣanki deryā-yı sefīd oldı feżā-yı gülşen

Nazmī: Bu ġazeli bed degüldür.

Şi'r : Dehānın būsesin ḳılmaḳ temennā

Bir olmaz fikrdür yoḳ yire cānā

Niçe bir ṭola ey vā ile kūyuñ

Yazuḳdur ehl-i 'ışḳuñ āhın alma

Dil-pesend, Dil-peẕīr

"Dil- peẕīr, dil-pesend" kelimelerinin lugat manası "gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği, cazip, güzel" demektir. Tezkireci, yine burada kendi beğenisini ölçü olarak almış ve kendi gönlünün beğendiği şiirleri bu şekilde ifade etmiştir.

Sūzī: Bu beyt-i dil-pesend kitāb-ı mezbūrda maḥbūba itdügi penddendür.

Naẓm : Çü gül raḥm eylemez āşüftesine

Anuñçün 'ömri varmaz haftesine

Şeyhī (4): Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi eş'ār-ı dil-peẕīrindendür.

Şiʿr : Çün emr olındı yār işiginde ḳıyāmımuz

ʿUşşāḳ içinde bir daḫı bildük maḳāmımuz

Pesendīde, Şāhāne, Pādşāhāne

Sultan Selīm'in bir şiirinin nitelendirilmesinde sözlük anlamı "beğenilmiş, seçilmiş" olan pesendīde sıfatının yanında "şāhāne" kelimesine rastlanılmaktadır. Bu kelime, tezkireci tarafından "harika, mükemmel, padişaha ait, padişaha yakışacak şekilde" anlamlarında bizzat tevriyeli kullanılmıştır. Sultan Selīm'in bir başka şiiri de pādşāhāne ve yiğitliğe, cesarete ait anlamında şecīʿāne olarak nitelendirilmiştir.

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Ve ol ḥażretün pesendīde vü şāhāne maṭlaʿlarından birisi daḫı bu maṭlaʿdur.

Beyt : Nist beyhūde seferhā ve ferş rānī-i mā

Behr-i cemʿiyyet dilhā sett perīşānī-i mā

Sultan Selīm Han-ı Māżī: Ve bu ebyāt-ı pādşāhāne vü kelimāt-ı şecīʿāne merḳūmuñdur .

Men şāḫ-ı dıraḫt-ı sāye-pervered nīm

Men hīç ḥarīş-i bāde vü nerd nīm

Muḥaḳḳıḳāne, Taşavvufāne, Dervīşāne, Meşāyiḫāne

Yaklaşık olarak "hakikati, gerçekliği, doğruluğu belli olmuş, sağlam, kuvvetli" anlamına gelen muḥaḳḳıḳāne teriminin dinî-tasavvufî şiirler için nitelendirme sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu sıfatların genellikle beyitlerin muhtevasından dolayı tezkireci tarafından tercih edilmiştir. Beyitlerde gerçek, ilâhî aşktan, bu dünyanın geçiciliğinden vb. bahsedilmektedir.

Vālihī: Bu bir iki ebyāt-ı muḥaḳḳıḳāne ve eşʿār-ı taṣavvufāne anuñdur.

Şiʿr : Mesīḥāveş olurlar dir görür ādemde bir dem var
Anı żāyiʿ ider ḥayfā ki bilmez nice ādem var
Naḳşda seyr eyleyen naḳḳāşı baḳsun naḳşuña
Cānını cān isteyen virsün leb-i cān-baḫşuña

Sultan Korkud: Ve bu ebyāt-ı dervīşāne ol şehenşāh-ı ʿālī-şāna mensūbdur.

Tāc u ḳabāyı terk idüp ʿuryān olayın bir zemān
Ġurbetde seyrān eyleyüp mihmān olayın bir zemān
Çeng ü rebābuñ ṣoḥbeti muṭrib tamām oldı hemān
Bezm-i belāda ney gibi nālān olayın bir zemān

Sābirī: Kelimātı daḫı meşāyiḫānedür. Nitekim bu şiʿri delīldür.

Şiʿr : İrmez beḳā gülzārına bu gülistāndan geçmiyen
Cānāna vāṣıl olmıya cān u cihāndan geçmiyen

Rengīn

"Rengīn" kelimesi "renkli, parlak renkli, güzel, latīf, hoş, süslü" anlamına gelen Farsça bir kelimedir. Rāyī (2)'nin matlaları için rengīn denilirken beyitleri için de eşsiz, eşi, benzeri bulunmayan anlamına gelen bī-ḳarīn sıfatı kullanılmıştır. Bunlarla seci oluşturacak şekilde siḥr-āferīn kelimesi yazılmıştır.

Rāyī (2): Bu bir iki meṭāliʿ-i rengīn ve ebyāt-ı bī-ḳarīn ol şāʿir-i siḥr-āferīnüñdür.

Şiʿr : Şarābum bezm-i ġamda ḫūn-ı eşk-i çeşm-i pür-nemdür
Ġamuñla niçe demler sürdüñ ey şeh bu da bir demdür

Ve lehū: ʿAceb nāzik ḳalenderdür ki olmaz sāḳiyā münfekk
Ṣurāḥīnüñ yanından hiç piyāle adlu bir küçek

Merdāne

Zeyneb Hatun'un gazeli için "erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe" manalarına gelen merdāne sıfatı kullanılmıştır. Tezkireci, merdāne sıfatını Zeyneb Hatun'un şairlik gücü ve üslubunun çağdaşı erkek şairlerden aşağı kalır bir yanının olmadığını ifade etmek için kullanmıştır. Ayrıca merdāne kelimesinin şiirin içerisinde zikredilmiş olduğunu da gözardı etmemek gerekir.

Zeyneb Hatun: Bu ġazel-i merdānesi bu cerīde-i ʿirfāna taḥrīr olındı.

Şiʿr : Keşf it niḳābuñı yiri gögi münevver it
Bu ʿālem-i ʿanāşırı firdevs-i enver it
Debret lebüñi cūşa getür ḥavż-ı kevs̱eri
ʿAnber şaçuñı çöz bu cihānı muʿaṭṭar it
Ḫaṭṭuñ berāt yazdı ṣabāya didi ki tīz
Vār mülket-i Ḫıṭā ile Çīni musaḫḫar it
Āb-ı ḥayāt olmayıcaḳ ḳısmet ey göñül
Biñ yıl gerekse Ḫıżr ile seyr-i Sikender it
Zeyneb ḳo meyli zīnet-i dünyāya zen gibi
Merdānevār sāde dil ol terk-i zīver it

Bī-meze, Bī-ṣafā, Ḥabāb, Ebkār-ı Efkār, Siḥr-efsūn, Sūznāk

Zaʿīfī'nin şiiri tatsız, tutsuz, safa vermeyen anlamlarına gelen "bī-meze ve bī-safā", Fānī'nin şiiri redifi ve muhtevası bakımından "hava kabarcıkları" anlamına gelen habāb, Fikrī-i Diger'in şiiri ise biraz şairin ismiyle uyum sağlamak için "evvelce söylenmemiş fikirler" anlamına gelen "ebkār-ı efkār" sıfatı ile nitelendirilmiştir. Yine Füsūnī'nin ismiyle tenasüplük kurabilmek maksadıyla "siḥr-

efsūn" sıfatının tercih edilmiş olduğu görülmektedir. Yakıcı, yakan, dokunaklı manalarındaki sūznāk sıfatı Fevrī Efendi'nin aşk muhtevalı şiiri için kullanılmıştır.

Zaʿīfī (2): Bu deñlü medḥ ü şenāsın itmiş iken yine āşārından bu ḳıṭʿa-i bī-meze vü bī-ṣafāsın yazmışdur.

Şiʿr : Saʿādet ḳulına Ḥaḳdan ʿaṭādur
Aña zūr ile saʿy itmek ḫaṭādur
Ne saʿy ile olur ʿizz ü saʿādet
Ne taḳṣīrāt ile faḳr u felāket

Fānī: Lākin bu ġazeli ḥabāb-miṣāl manẓūr-ı naẓar-ı erbāb-ı maḳāldür.

Ġazel : Devr-i laʿlüñde senüñ mey-ḫāra bir ben bir ḥabāb
Baş açuḳ yalın ayaḳ āvāre bir ben bir ḥabāb
Ṣāf-dil ṣāfī derūnuz eylerüz āyīnevār
Pāk çeşmiyle naẓar dīdāra bir ben bir ḥabāb

Füsūnī: Ebyāt-ı siḥr-efsūnı ve eşʿār-ı belāġat-nümūnı maʿhīdār maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿuḳūl u manẓūr-ı erbāb-ı enẓārdur.

Şiʿr : Dilā bulanma aḳup her yañaya āb gibi
Cihān-ı fāniye göz dikme gel ḥabāb gibi

Ve lehū : Dil-i ṣanavberi cām-ı şarāb ile açılur
Miṣāl-i ġonçe-i gül āftāb ile açılur

Fikrī-i Diger: Bu eşʿār mezbūruñ ebkār-ı efkārıdur.

Şiʿr : Yāredür ṣanmañ görinen ʿārıż-ı dildārda
Bir elifdür gūyiyā ẓāhir olur ruḫsārda
Yā ḳamer şaḳḳ eyledi engüşt-i faḫr-ı kāʾināt
Dikdiler bitdi yaḫūd bir servdür gülzārda

Fevrī Efendi: Fevvāre-i derūnından nümāyān olan ebyāt-ı sūznāk ve kelimāt-ı şerer-nişānınuñ baʿżı bu cerīde-i ʿirfān ve mecelle-i büleġā-yı zemāna taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şiʿr : Ḳāmetüñ serv degül mi gele ṭoġru söyle
Gül degül mi ruḫuñ ey ġonçe-i gül-bū söyle

Ve lehū : Üstüḫān-ı ser ṭola ḫāk içre mār u mūrdan
Gitmiye fikr-i ḫaṭṭ u zülfüñ dil-i mehcūrdan

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi Hasan Çelebi, şairlerin genel manada şairlik güçlerini, yeteneklerini ve Tezkiresi'ne örnek olarak aldığı şiirleri çeşitli yönlerden değerlendirmiştir. Ama Tezkire'de hiç bir nitelendirme sıfatının kullanılmadığı "bu bir iki eşʿār ol pādşāh-ı kāmkāruñ güftārındandur, bu ebyāt anuñdur, bu maṭlaʿ anuñdur, bu eşʿār anuñdur, bu bir iki eşʿār anuñdur, bu eşʿār anuñ güftārındandur, bu muʿammālar daḥı anlaruñdur, bu bir iki muʿammeyāt u eşʿār mezbūruñ güftārındandur, bu bir iki ebyāt u eşʿār anuñ netā'ic-i efkārındandur" gibi cümleler de bulunmaktadır.

Tezkire'de hiç bir nitelendirme sıfatı kullanılmadan takdim edilen şiirlere şu biyografilerde rastlanılmaktadır:

Sultān Murād Han, Sultan Mustafa, Sultan Mehemmed Han, Ahmed Paşa, Ahmed-i Dāʿī, Ahmed, Ahmed (2), Ahmed Çelebi, Edāyī, Edāyī Beg, İshak Çelebi, Esīrī, Usūlī, Āftābī-i Diger, Āgehī, Ānī, İlhāmī, İlāhī Beg, İlāhī-i Diger, Emānī-i Kadīm, Emānī-i Sānī, Emīrek, Emīrī-i Diger, Āsafī, Ānī, Āhī, Ehlī, Bālī, Bedīʿī, Berkī, Bezmī, Bezmī-i Diger, Basīrī, Bahārī, Behlūl, Beyānī, Beyānī-i Diger, Beyānī-i Diger (3), Bidārī, Penāhī, Peyāmī, Tābī, Tābiʿī, Tācī, Türābī, Şānī, Sānī-i Sānī, Sübūtī, Senāyī, Siyābī, Cāmī-i Diger, Cāmī Beg, Cefāyī, Celīlī, Celīlī (2), Celīlī (3), Cemālī-i Diger, Cemīlī, Cenābī Paşa, Cenābī-i Diger, Cinānī (2), Cevānī,

Cevānī-i Diger, Cevherī, Cevherī (2), Hāfız-ı ʿAcem, Hāfız-ı Sirozī. Hāfız-ı Konevī, Habībī-i Sānī, Hadīdī, Harīrī Diger, Harīmī, Hasībī, Hasan Çelebi (2), Hüseyn Çelebi, Huzūrī Hıfzī (2), Hilmī-i Sānī, Hürremī, Halīmī Çelebi, Hamdī, Hamdī (2), Hayātī, Hayātī Beg, Haydar Çelebi, Haydārī, Hayretī, Hātemī, Hākī-i Üskübī, Hākī-i Diger, Hākī-i Diger (2), Hatmī (2), Hazānī, Mevlānā Hüsrev, Hızrī, Hızr Beg Çelebi, Hızrī (2), Hızrī-i Diger, Hızrī-i Diger (2), Haffī, Halīl-i Zerd, Hayālī Çelebi, Dāʿī, Dānişī, Derūnī, Derūnī-i Diger, Dervīş (3), Dervīş Hasan, Dervīş (4), Duʿāyī, Zihnī, Zihnī (3), Zihnī (4), Zihnī (5), Rāyī, Rāyī (3), Recā'ī, Rahīkī, Rüsūhī, Rızāyī, Rızāyī (2), Remzī, Revnakī, Rūhī, Rūhī (2), Riyāzī (2), Zārī-i Diger, Zārī-i Diger (2), Zemānī-i Sānī, Zemīnī, Zeynelī, Sāʿatī, Sālikī, Sā'ilī, Sipāhī, Sebzī, Sücūdī, Sehābī, Sehābī-i Diger, Sihrī, Sürūrī, Sürūrī (2), Saʿdī, Saʿdī (2), Servī, Saʿyī, Saʿyī (2), Sifālī, Selmān, Selmān (2), Selmān (3), Sülūkī, Selīkī, Sünnī, Sinān Efendi, Sinān Çelebi, Sühāyī, Seydī (2), Şāmī (2), Şānī, Şānī (2), Şānī (3), Şānī (5), Şānī (6), Şāhī, Şāhidī, Şāhidī (2), Şerīfī, Şerīf, Şikārī, Şükrī, Şükrī (2), Şemsī, Şemsī (2), Şemsī (3), Şemsī (4), Şemsī Paşa, Şemʿī (2), Şühūdī, Şehīdī, Şeyhī, Şeyhī (3), Şūrī, Şevkī, Şevkī (2), Şeydā, Sābirī (2), Sādık, Sādık (2), Sāfī, Sāniʿī, Sāniʿī (2), Sabā'ī, Subhī, Sabrī, Sabūhī, Sadrī, Safāyī, Sunʿī, Sunʿī (3), Sunʿī (4), Sunʿī (6), Sunʿī (8), Tāliʿī, Tābibī, Tabʿī (2), Tabʿī (3), Tarīkī, Zuhūrī, Zuhūrī (2), Āşık, Ālī (2), Ālī (3), Ārif, Ārifī (2), Abdü'l-vehhāb Es-sābūnī, Adnī, İzārī, İzārī (3), Özrī, Arşī, Arşī (2), Azmī, Azmī (2), Askerī, Işkī (2), Atā (2), İlmī (2), İlmī (2), Ulūmī, Ulvī (4), Alī Çelebi (3), Ömer Beg, Amrī, Andelībī, Andelībī (2), Ahdī (2), Ahdī (3), Iyānī (4), Garāmī, Gamī, Gayretī, Fānī (2), Fahrī, Fedāyī, Firākī, Firdevsī (2), Ferdī, Ferruhī, Ferruhī-i Diger, Fürūgī, Fazlī, Figānī-i Kadīm, Fakīrī, Fehmī (2), Feyzī (3), Kābilī, Kāniʿī, Kabūlī, Kutbī, Kadrī Efendi, Kadrī, Kudsī, Kudsī (2), Kurbī, Kandī, Kıyāsī, Kātibī (3), Kātibī (4), Kāmī Efendi, Kāmī-i Diger, Kirāmī, Keşfī, Keşfī (2), Kemālī-i Zerd, Kemālī, Günāhī, Kevserī, Keyfī, Mevlānā Lāmiʿī, Le'ālī, Latīf, Lāyihī, Latīfī, Laʿlī, Laʿlī (2), Lemʿī, Levhī, Me'ālī,

Mānī, Müttakī, Mecdī, Mahremī, Mehemmed (3), Mahvī, Muhyī Efendi, Muhtārī, Muhlisī, Müdāmī, Medhī, Medīhī, Muhītī, Merdī, Merdī-i Diger, Merdümī, Mestī, Müslimī Efendi, Meşāmī, Meşrebī, Muʿammāyī, Maʿnevī, Muʿīdī-i Diger, Makālī, Makalī (2), Melīhī, Münīrī, Mihrī, Mīrzā Mahdūm, Mīrī, Meylī, Meylī (2), Meylī (6), Nāmī (2), Nāmī (3), Nāmī (5), Necāhī, Necmī, Necmī (2), Nahīfī, Nesīmī, Nişānī, Nişānī-i Sānī, Nasūhī, Nutkī, Naʿtī, Naʿīmī, Nikābī, Nakşī, Nigārī, Nūrī, Nūrī (4), Nūhī, Nehārī, Nihālī, Nihālī (2), Niyāzī, Niyāzī (2), Niyāzī (3), Vāhidī, Vālī, Vecdī, Vücūdī, Vahyī, Veznī (2), Visālī, Vuslatī, Vusūlī, Vehhābī, Veysī, Hātifī, Hātifī (2), Hātifī (3), Hāşimī, Hāşimī (2), Hāşimī (3), Hicrī, Hüdāyī, Hüdāyī (2), Helākī, Hilālī, Hilālī (2), Hemdemī, Hevāyī, Yetīm, Yetīmī, Yakīnī, Yakīnī (2) ve Yūsuf.

Tezkire'de Avnī'nin şiiri için hiç bir takdim cümlesi bulunmamakla birlikte örnek şiir de verilmemiştir. Bālī-i Diger için "Zübde-i kelimātı bu ebyātdur" ve Iyşī için "Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr" denilmesine rağmen bunların da şiirlerinden örnekler verilmemiştir.

Hasan Çelebi, şiir takdimlerinde şairlerin bizzat Tezkire'ye girmesi için kendisine şiir gönderdiklerini bazen de örnek verilecek şiirler için şairin fikrinin alındığını "Bu Tezkireye taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre irsāl itdügi eşʿārdandur, bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi maḳāldendür, kendülerüñ re'yi ile bu ebyāt tesvīd ü taḥrīr olındı vb." şeklinde ifade etmiş ve farklı bir takdim tarzı da kullanmıştır. Bu takdim tarzı Ahmed Beg (2), Bahrī, Tīgī, Senāyī-i Diger, Cinānī-i Diger, Cevrī, Hükmī, Hakīmī, Hilmī, Hilmī-i Sālis, Hātemī-i Diger, Hālisī, Hüsrevī, Hüsrev, Sāʿī, Sāʿī (2), Suʿūdī, Seyfī (2), Şānī (4), Şāhī (2), Şeyhī (4), Subhī (2), Sabrī (2), Sunʿī (8), Sunʿī (9), İzzetī, İlmī, Ulvī (2), Iyşī (2), Garībī, Lemʿī (2), Muhyī Çelebi, Mustafa (3), Monlā Çelebi, Mīrī (2), Meylī (5), Nāmī (4), Nādirī, Nutkī (2) ve Vusūlī (3)'nin biyografisinde bulunmaktadır.

Hasan Çelebi, Tezkire'sinde örnek olarak vereceği şiirlerin bir kısmının daha önceden babasına gönderilmiş olduğunu belirtir. Bu durum İlmī (2)'nin biyografisinde "Bu bir iki eş'ār vālid-i firdevs-mekāna virdügi ḳaṣīde-i belāġat-'unvāndandur" şeklinde kendini göstermektedir.

SONUÇ

XV.yüzyıl sonlarında Çağatay sahasında, XVI.yüzyıl başlarında Anadolu'da ortaya çıkan tezkire yazma geleneği içerisinde Hasan Çelebi, h.994/m.1585-86 yılında Sehī (ö.1548), Latīfī (ö.1582), Ahdī (ö.1593) ve Āşık Çelebi'den (ö.1571) sonra bu vadide türünün beşinci örneğini kaleme almıştır.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nin Türkiye kütüphanelerinde altmış dört, yurt dışı kütüphanelerinde otuz üç olmak üzere toplam doksan yedi yazma nüshası bulunmaktadır. Yurt dışındaki yazma nüshaların katalog bilgilerine baş vurulurken Türkiye kütüphanelerindeki altmış dört yazma nüshadan Süleymaniye Ktp. Tezrcüman Gazetesi Yazmaları 161 nolu yazma hariç (bu numarada başka bir eser mevcuttur) hepsi gözden geçirilmiş ve müellif hattının (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: Ty.1737) yanısıra üç nüsha (Topkapı, Revan, No: 1451; Topkapı, Hazine, No:1270; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, No:1062) tenkitli metnin kurulabilmesi için seçilmiştir. Dört nüshanın karşılaştırılması sonucunda müellif hattında beş yüz altmış yedi şair bulunurken altı yüz kırk şair biyografisine ulaşılmıştır.

Tezkire, beş ana kısımdan oluşan uzun bir mukaddime (Ẕikr-i Elḳāb-ı Pādşāh-ı Cihān, Ẕikr-i Mevāni'-i Eyyām ve 'Alā'iḳ-i Sipihr-i Nā-fercām, Sebeb-i Te'līf-i Kitāb ve Ẕikr-i Evṣāf u Elḳāb-ı Cenāb-ı Sa'ādet-niṣāb, Vaṣf-ı Şerīf-i Ḥażret-i Ḫāce Efendi, Tetimme Der-vaṣf-ı Īn-kitāb ve İẓhār-ı 'Acz u Taḳṣīr-i Bī-ḥisāb), sultan şairler, şehzade şairler ve asıl şairler olmak üzere üç fasıl halinde düzenlenmiştir. Birinci ve ikinci fasılda yer alan padişah ve şehzade şairler kronolojik, üçüncü fasılda bulunan şairler ise alfabetik olarak sıralanmıştır.

Hasan Çelebi, ikinci fasılda yer alan şehzade biyografilerini padişah biyografilerine göre daha kısa tutmuş; üçüncü fasılda ilmiye sınıfına mensup şairlerden bahsederken mukaddime kısmında ve padişahlarda olduğu gibi onların

şan, şöhret, bilgi ve kültürlerine yaraşacak şekilde inşa tarzının bütün özelliklerini taşıyan bir dil ve üslup kullanmıştır. Yani üçüncü fasılda yer alan şairler için kullanılan dilin biçimini, şairin sosyal statüsü belirlemiştir. Tezkire'de çok uzun biyografilerin yanısıra oldukça kısa tek satırdan veya birkaç satırdan ibaret biyografilere de rastlanılmaktadır.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, şairlerin doğum ve yerleşim yeri olarak anılan şehir ve kasabaların sadece isimlerinin söylenmesiyle birlikte yapılan bazı yer tanıtımlarında bu genel görünüm ve uygulamanın dışına çıkılmış; diğer tezkirelere göre bazı şehir ve kasabaların sahip oldukları sosyal, kültürel zenginliği, canlılığı ve coğrafî güzelliği, imkanları hakkında doğrudan veya dolaylı tanıtma ve tasvirlere daha fazla yer verilmiştir.

Hasan Çelebi, eserini kaleme alırken döneminin diğer tezkire yazarlarından farklı olarak gündelik dilde kullanılmayan veya daha az kullanılan Arapça ve Farsça kelimelere, secili cümlelere, zincirleme tamlamalara, benzetme, tasvir, ayet, hadis ve kelam-ı kibarlara fazlaca yer vererek bir ölçüde türe uygun olmayan anlaşılması daha zor müzeyyen bir üslup kullanmıştır. Hasan Çelebi, ağır dil ve müzeyyen üslubuyla kendi döneminden itibaren çeşitli yönlerden eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler, Gelibolulu Ālī tarafından yazılan XVI. yüzyılın umumî tarihlerinden biri olan Künhü'l-ahbār adlı eserde II.Selīm döneminde yer alan Monlā Āşık'ın biyografisinin sonundaki Tezyil kısmında bulunmaktadır. Böylece bir edebiyat tarihi olan Künhü'l-ahbār'da Hasan Çelebi'nin farklı dil ve üslubuna dikkat çekilmiş ve buradaki hükümler günümüz kaynaklarına kadar aynen yansımıştır. Fakat diğer tezkire yazarlarına göre Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunun ağırlığı, anlatım eksikliği veya cümle bozukluğundan değil onun gündelik hayatta pek fazla kullanılmayan Arapça ve Farsça kelimeleri seçmesinden, alışılmamış çoğul şekillerini tercih etmesinden; kelimelerin birçok anlamlarının yanısıra en uzak ve bilinmez anlamını seçerek başka anlamlarıyla ilişiklendirmesinden, Arapça, Farsça tamlamalar, tabirler, ayet, hadis, kelam-ı kibar, tasvir ve mübalağalarla dolu uzun secili cümlelerinden

kaynaklanmaktadır. Hasan Çelebi, kendinden önce yazılan tezkirelerde geçen şairler hakkında bilgi verirken ister istemez tekrara düşmekle birlikte kurduğu Arapça-Farsça-Türkçe dil kurallarına uygun, sağlam cümlelerle, benzetme, tasvir, rivayet, hikâye ve secilerle tezkirecilik sahasında hem eskilerin tekrarı olmaktan kurtulmuş hem de farklı bir ses ve soluk getirerek vermek istediği mesajı yerine ulaştırmayı başarmış; bilgi ve kültür birikimiyle devrini aşmış bir şahsiyet olduğunu da göstermiştir. Edebiyat tarihimizde Hasan Çelebi'nin dil ve üslubunun beğenilip rağbet gördüğü, Tezkire'nin çok sayıda yazma nüshasının olmasından ve daha sonra Beyānī (ö.1597-98) tarafından telhis edilmesinden de açıkça anlaşılmaktadır.

Kınalızāde Hasan Çelebi, altı yüz kırk şair biyografisi ihtiva eden eserini yazarken kendisinden önce bu alanda yazılmış hal tercümelerinden çeşitli şekillerde faydalanmış; kimi zaman isimlerini zikrederek kaynak göstermiş; ailesinden kendisine aktarılan bilgi ve kültür birikiminden yararlanmış; bizzat kendisinin kurduğu dostlukların yanısıra babasının da vasıtasıyla birçok şairle tanışma, dost olma ve yakından tanıma fırsatını yakalamış; şairlerle ilgili çeşitli anekdot, hikâye ve rivayetlerle eserini zenginleştirip anlatıma renk katmış; önceden yazılmış olan tezkirelerde bulunmayan yeni yüz yirmi iki şair biyografisini eserine ilave etmiş; başka hiç bir yerde bulunmayan çağdaşı olan şairler hakkında önemli bilgiler vermiştir. Aynı zamanda Hasan Çelebi, söylediklerini ayet, hadis ve kelam-ı kibarlarla desteklemiş; genellikle benzetme ve tasvirleri anlattığı konu, olay, şairin ad, meslek, mevki ve durumuyla bir bütünlük arzedecek şekilde yapmış; çağının sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu, şair biyografilerinde verdiği bilgilerle yansıtmaya çalışmış ve eserini dikkat ve titizlikle vücuda getirmiştir. Eser, bu yönleriyle Türk Edebiyatında oldukça müstesna bir yere sahiptir.

Hasan Çelebi, faydalandığı kaynaklarda verilen bilgileri de tenkit etmekten kaçınmamış ve bunlardaki bilgi yanlışlıklarını delillerle düzeltme yoluna gitmiştir. Bu durum, Hasan Çelebi'nin kendisinden önce yazılmış eserlere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bugüne kadar Hasan Çelebi Tezkiresi hariç XVI.yüzyılın diğer tezkireleri üzerinde akademik çalışmalar yapılmıştır. Eser, İbrahim Kutluk tarafından eski harfli metin olarak yayınlanmış olmakla birlikte bir incelemeye tabi tutulmamıştır. Bu yüzden Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'ni Doktora Tezi olarak seçip eseri, enine boyuna değerlendirerek kendisinden önce yazılan tezkireler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaya çalıştık. Böylece XVI. yüzyıla ait tezkireler üzerinde yapılan çalışmalar, bu eserin günümüz harfleriyle tenkitli metninin ve incelemesinin yapılmasıyla tamamlanmış oldu.

BİBLİYOGRAFYA

Abdu'r-rahman Hıbrî: *Enîsü'l-müsâmirîn Fî Târîh-i Edirne*, vr.61a.

ADIVAR, Adnan: Tarih ve Biyografi, *Tarih Dergisi*, C. II, S.3-4, İstanbul, 1952, s.2.

AKBAYAR, Nuri: Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, (Eski Yazıdan Akt. Seyit Ali Kahraman), İstanbul, 1996.

Ali Şir Neva'i: *Mecâlisü'n-nefâ'is*, Taşkent, 1961.

ATAÖV, Türkkaya: *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, 1989

AYAN, Hüseyin: *Tezkireler*, Atatürk Ünv. Fen-Edb. Fak. Yay., Erzurum, 1983.

B. FLEMMMİNG: *Türkische Handschriften*, Teil 1, Wiesbaden, 1968.

BANARLI, Nihat Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1987.

BİLGEGİL, M. Kaya: *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belagat)*, İstanbul, 1989.

C. BROCKELMANN: *Katalog der Orientalischen Handschriften der Saatbibliotehk zu Hamburg*, Hamburg, 1908.

C. RİEU: *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum, Londra*, 1888.

CANIM, Rıdvan: *Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nüzemâ*, A.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Erzurum 1991.

ÇAPAN, Pervin: *XVIII.yüzyıl Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi*, Doktora Tezi, Elazığ, 1993.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: *Divanlar Arasında*, Ankara, 1998.

DEVELLİOĞLU, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, 1990.

DİLÇİN, Cem: *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara, 1983.

E. BLOCHET: *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliotheque Nationale, Paris*, 1932-33.

G. FLÜGEL: *Die Arabischen, Persischen und Türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, Wien, 1865.

GİBB, İ.J.W: *A History of Ottoman Poetry*, III/198 vd.

GÜL, Ahmet: Osmanlı *Medreselerinde Eğitim-Öğretim ve Bunlar Arasında Daru'l-hadislerin Yeri*, Ankara, 1997.

HAMMER. *Osmanlı Tarihi*, Mehmed Ata çevirisi, 7/191.

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal: *Son Asır Türk Şairleri*, Ankara, 1988.

İNCE, Adnan: "Sālim Tezkiresi Üzerine Bir Tahlil Denemesi II", *Fırat Ünv. Der.*, C. 5, 1991, s.300.

İPEKTEN, Haluk- Mustafa İSEN, Recep TOPARLI, Naci OKÇU, Turgut KARABEY: *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1988

İPEKTEN, Haluk: *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul, 1996.

İPEKTEN, Haluk: *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuʿarā Tezkireleri*, Erzurum, 1991.

İSEN, Mustafa: *Künhü'l-ahbār'ın Tezkire Kısmı*, Ankara, 1994.

İSEN, Mustafa: *Latīfī Tezkiresi*, Ankara, 1990.

İSEN, Mustafa: *Ötelerden Bir Ses*, Ankara, 1997.

İSEN, Mustafa: *Sehī Bey Tezkiresi, Heşt-Behişt*, Ankara, 1998 (1.Baskı).

İSEN, Mustafa: *Sehī Bey, Tezkire-Heşt-Behişt*, Tercüman 1001 Temel Eser, Seri 152, İstanbul, 1980.

İslam Ansiklopedisi (MEB), C. 6, s.711; C. XII-I, s.227.

İsmaʿil Paşa: *Hediyyetü'l-ʿārifīn Esmāʾü'l-müʾellifīn Āsārü'l-musannifīn*, İstanbul, 1951.

j.AUMER: *Die Persischen Handschriften der K. Hof-und Staatsbibiothek in München*, Münih, 1970.

K. V. ZETTERSTÉEN: *Die Arabischen, Persischen und Türkischen Handschriften der Universitatsbibliothek zu Uppsala*, Uppsala, 1930.

KAVAKÇI, Yusuf Ziya: *İslâm Araştırmalarında Usul*, Ankara.

KILIÇ, Filiz: *Meşāʾirü'ş-şuʿarā*, G.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Ankara, 1994.

KILIÇ, Filiz: *XVII.yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Ankara, 1998.

KUT, Günay: *Heşt-Behişt İnceleme, Tenkidli Metin, Dizin*, Harvard, 1978.

KUTLUK, İbrahim: *Kınalı-zāde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuʿarā*, Ankara, 1989.

LEVEND, Agah Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1988.

M. GÖTZ: *Türkische Handschirften, Teil 4*, Wiesbaden 1979.

Meydan Larousse, C. 5, s.642; C. 9, s.104.

Muallim Nāci: *Lūgat-ı Nāci*, İstanbul, 1995

Muhammed Burhan: *Hüseyn Halef-i Tebīzī, Burhān-ı Kāti'*, İstanbul, 1870

OWENS, Meredith: *Meşā'irü'ş-şu'arā*, Londra, 1971, vr.59a

ÖZCAN, Abdülkadir: Nevʿīzāde Atā'ī, *Şakā'ik-ı Nuʿmāniye ve Zeyilleri*, İstanbul, 1989.

ÖZTUNA, Yılmaz: *Büyük Türkiye Tarihi*, İstanbul, 1978.

ÖZTUNA, Yılmaz: *Devletler ve Hanedanlar, Türkiye (1074-1990)*, Ankara, 1996.

PALA, İskender: *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1989.

REDHOUSE, James W.: *Turkish and English Lexicon New Edition*, İstanbul, 1992

Rızā: *Tezkire*, Süleymaniye Ktp., Âşir Efendi, no. 243, vr.15a.

Riyāzī: *Tezkire*, Nuruosmaniye Ktp., no. 3724, vr.54a-b.

SOLMAZ, Süleyman: *Ahdī, Gülşen-i Şuʿarā-İnceleme-Tenkitli Metin*, G.Ü.S.B.E. Doktora Tezi, Ankara, 1996.

STEINGASS, F.: *Persian English Dictionary*, London, 1957

SUNGURHAN, Aysun: Beyānī Tezkiresi, *Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.1996, C. 1, s.43-61.

SUNGURHAN, Aysun: *Beyānī Tezkiresi, İnceleme-Tenkitli Metin*, G.Ü.S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

Şemseddin Sāmi: *Kāmūsu'l-aʿlām*, Ankara, 1996.

TOLASA, Harun: *Sehī, Latīfī, Āşık Çelebi Tezkirelerine göre 16.yy'da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, İzmir, 1983.

Türk Ansiklopedisi, C. XIX, s.11;

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 4, s.130.

Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1992.

Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu), Ankara, 1988.

ÜNVER, İsmail: "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S.1, Ankara, 1993, s.51-91.

W. D. SMİRNOW: *Manuscrits Turcs de L'Institut des Langues Orientales*, Petersburg, 1897.

W. PERTSCH: *Die Persischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha*, Viyana, 1859.

Yeni Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 5, s.1826.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

87534

KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARĀ İNCELEME – TENKİTLİ METİN

(TENKİTLİ METİN)

C. II

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa İSEN

Hazırlayan
Aysun (SUNGURHAN) EYDURAN

87534

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ankara - 1999

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

KINALIZĀDE HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

1- NÜSHA TAVSİFLERİ

1. Fatih No: 4250 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1022 / M.1613-14

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 238x75 (160x73)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 469

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshada Bedīʿī'nin biyografisi derkenardadır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hāfız-ı Konevī, Hurremī, Dāʿī (2), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Necāhī ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Cevrī, Cevherī olarak siyah kalemle düzeltilmiş ve Servī, Sürūrī; Ulūmī, Ulvī yazılmıştır. 604 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

2. Fatih No: 4251 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1021 / M.1612-13

Müstensih : Ahmed bin Kadı Mehemmed

Kitap ölçüsü : 204x120 (138x65)

Cilt : Kahverengi meşin,şemseli, miklepli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 356

Satır : 23

Yazı : Nesih

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Başta on iki yaprakta fihrist, birinci yaprakta I.Mahmūd'un tuğra şeklindeki vakıf mührü, fihristten önceki yaprakta, "Silahdar Ağa kullarının ihdasıdur" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hāfız-ı Konevī, Hurremī, Dervīş (2), Dervīş Hasan, Dervīş (4), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Nasūhī, Nasūh olarak yazılmıştır. 605 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

3. Fatih No: 4252 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1023 / M.1614-15

Müstensih : Abdü'l-bākī

Kitap ölçüsü : 250x145 (185x85)

Cilt : Açık kahverengi meşin, miklepli, şemseli, köşebentli.

Varak : 364

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

[Başta boş sekiz yaprak ve beş yaprak fihrist bulunmaktadır. Bālī (2), Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Gayretī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī ve Münīrī (2), Necāhī ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Sāfī, Sādık yazılmış ve ʿAvnī'ler ʿIyşī'lerin biyografisinden sonra yer almaktadır. 607 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

4. Fatih No: 4253 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1020 / M.1611-12

Müstensih : Antalyalı Abdü'l-bākī

Kitap ölçüsü : 220x134 (180x85)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 349

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[I.Mahmūd'un tuğra şeklindeki vakıf mührü vardır. Bālī (2), Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mustafā (4), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca ʿÖzrī, ʿİzārī; Nasūhī, Nasūh olarak yazılmış; vr.225 ve vr.334'deki şair isimlerinin yeri boş bırakılmıştır. 609 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

5. Halet Efendi No: 100 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : Mehemmed Emīnü't-tirmizī

Kitap ölçüsü : 203x130 (130x80)

Cilt : Koyu kırmızı meşin, miklepli, şemseli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 327

Satır : 23

Yazı : Nesih

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Tābi'ī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Gayretī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada Celīlī'ler Celīl, Hamdī (3), Hayātī; Sifālī, Sinān; Firdevsī, Ferdī; Mustafā (3), Kāmilī yazılmış; Yetīmī'nin isim yeri boş bırakılmış; vr.326'da Tezyil ünvanıyla Kızlar Ağası Gazanfer Ağa'nın medhine ve bu nüshanın Ağa'ya takdim olunan nüshadan yazıldığına dair bir makale bulunmaktadır. 606 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

6. Halet Efendi No: 372 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 252x142 (186x80)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli, ıstampa yaldızlı

Varak : 351

Satır : 23

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Sunʿī (9), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2) ve Mü'min'in biyografileri nüshada yoktur. Cevrī, Cevherī; Hamdī (3), Hayātī; Şehīdī, Şehdī; Necāhī, Necātī olarak yazılmıştır. Ayrıca vakıf mührü bulunmaktadır. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

7. Esʿad Efendi No: 3869 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 227x130 (160x80)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 333

Satır : 25

Yazı : Nesih

Kağıt : Koyu renkli, kalın

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Başta numarasız bir yaprakta sadece harflerin fihristi bulunmaktadır. Ayrıca birinci yaprakta "Bu nüsha, Halife Hacı Kalfa demekle meşhūr Kātip Çelebi merhumun terekesinden alınmıştır. Havāmişte olan tahrirat cümle, merhumun kendi

hattı ve tashihidir" şeklinde bir not ile birlikte h.1076 tarihi, İbrahim Emru'llāh, ʿİzzet ve ʿAbdü'l-halīm mühürleri, Farsça iki beyit, vr.333'te Riyāzī ve Sam Mīrzā Tezkiresi'ne dair birer makale yer almaktadır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Azmī (3), Kutbī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüsha, müellif hattından oldukça farklıdır. Bu farklılık derkenara sonradan ilave edilmiş olan şairlerden kaynaklanmaktadır. Bu şairler Hakānī, Hulūsī, Hayālīzāde, Dāʿī (Edirneli), Rızāyī, Rızā Paşa, Riyāzī, Riyāzī, Saʿdü'd-dīn, Selmān, Süvārī, Sehīlī, Şefīkī, Rāzī, Rebīʿī, Şevkī, Şevkī, Şöhretī, Şehīdī, Sāfī, Tıflī, Zuhūrī (Kara Çelebizāde), Ārifī, ʿAbdu'llāh, ʿAbdī, ʿIşkī, ʿAtāyī, ʿAtūfī, ʿItābī, ʿİmādī, ʿIyşī, ʿAbdü'l-ganī Efendi, Fā'izī, Fennī, Kābilī, Kabūlī, Kadrī, Kadīmī, Kalender, Kıvāmī, Kesbī, Müşkī, Neşrī. 627 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

8. Esʿad Efendi No: 3870 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -
Müstensih : -
Kitap ölçüsü : 195x120 (185x95)
Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli, şemseli
Varak : 259
Satır : 30
Yazı : Talik kırması
Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.
Son : Evṣāf-ı mekārim ü meʿālī ile meşhūr u maʿrūf

[Nüshanın başında numarasız sekiz yaprakta baştan Lāmiʿī'ye kadar fihrist ve Tezkiretü'ş-şuʿarā Hasan Çelebi min kütüb-i Hāfız Efendi... be-hatt-ı şāʿir Veysī Efendi ibaresi ve h.1070/m.1659-60 tarihinde İstanbul'un onda sekizinin yandığına

dair bir kayıt bulunmaktadır. İlk yaprakta Hāşimī'nin bir beyti, Anadolu Ağası Mehemmed bin İskender imza ve mührü ile h.1049 tarihi ve Ali bin Ahmed imzasıyla h.1081 tarihi ve ʿAbdu'r-rahman ve Halīm Girāy imzalarıyla mühürlerinini yanısıra vr.259-vr.259'da Şeyhī'nin Sākī-nāmesi'yle bazı şiirler vardır. Nüshada Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Hamdī (3), Sürūrī, Şemʿī (2), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Kemālī, Mehemmed (2), Merdī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2), Niyāzī, Vuslatī, Hātifī (1), Hātifī (3), hāşimī, Yahyā Çelebi, Yakīnī, Yakīnī (2) ile Yeniceli Hayretī'nin kardeşi Sīneçāk Yusūf'un biyografileri eksiktir. Ayrıca Sabrī, Sadrī; Mīrzā Mahdūm, Mīr Mahdūm olarak yazılmıştır. Nüshanın son sayfaları yırtık ve dağılmış haldedir. 593 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yahyā'ya aittir.]

9. Hüsrev Paşa No: 487 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -
Müstensih : -
Kitap ölçüsü : 237x130 (185x85)
Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli
Varak : 450
Satır : 21
Yazı : Nesih
Kağıt : Ābādī taklidi
Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.
Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-ragm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın birinci yaprağında III.Mustafā'nın tuğra şeklindeki vakıf mührü ve Halīl ʿĀrif ve Mehemmed Rāşid imzalı temellük kayıtları bulunmaktadır. Emānī-i Sānī, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Cinānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Dervīş Hasan, Dervīş

(5), Saʿdī (2), Sühāyī, Şīrī (2), Sāniʿī (2), Subhī (2), Sunʿī (9), Abdü'l-vehhāb, Azmī, Azmī (3), Azīzī, Iyşī, Gayretī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Kāmī (2), Kemāl-i Zerd, Günāhī, Güvāhī, Merdī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'in biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Zemānī (2), Zemīnī; ʿIyānī, ʿIşretī şeklinde yazılmıştır. 585 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

10. Hüsrev Paşa No: 488 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1025 / M.1616

Müstensih : Şeyh Ahmed-i Gülşenī

Kitap ölçüsü : 174x120 (140x65)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli.

Varak : 427

Satır : 21

Yazı : Nesih

Kağıt : Ābādī taklidi

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın sonunda "Hātimetü'l-kitāb" başlığı altında müstensih tarafından yazılmış bir son söz bulunmaktadır. Bālī (2), Biʿatī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Nādirī ve Vahyī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Cevrī, Cevherī; Ferdī, Firdevsī (3); ʿÖzrī, ʿIzārī olarak yazılmıştır. 606 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

11. Hamidiye No: 1062 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 225x135 (165x85)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 338

Satır : 21

Yazı : İnce talik

Kağıt : Venedik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Hurremī, Azmī (3), Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Sinān Efendi'nin biyografisi iki ayrı biyografi gibi düşünülmüş ve nereli olduğu mevzuuna geçilirken sehven yeniden bir başlık atılmış; Şehdī, Şehīdī şeklinde yazılmıştır. Metin karşılaştırması için seçilen nüshalardan biridir. 606 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

12. Yenicami No: 835 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x127 (154x75)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, şemseli

Varak : 340

Satır : 21

Yazı : Ādi talik

Kağıt : Hafif sarı, kalınca ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın son yapraklarında güve yenikleri bulunmaktadır. Eserde Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Kātibī (2), Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri yoktur. Ayrıca Hızrī (1), Şah Efendi ve Kebīrī derkenarda, Esʿad Çelebi, İshaḳ Çelebi'den, Saʿdī Sırrī'den sonra, iki Sādık arasında Sāfī, ʿIyşī'den sonra ʿAvnī, Meylī'den sonra da Nādirī'nin biyorafisi kaleme alınmıştır. 606 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

13. M.Hafīd Efendi No: 229 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 207x124 (155x77)

Cilt : Siyah meşin

Varak : 375

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Şeker rengi

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

[Derkenarda farklı bir şair olan Beyāzī'nin yanısıra Firdevsī (2), Hilmī'nin biyografileri bulunmaktadır. Bālī (2), Bedī'ī, Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Halīmī, Semā'ī, Sun'ī (9), Azmī (3), Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mustafā, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Cevrī, Cevherī; 'Iyşī, 'Iyānī şeklinde yazılmış; Gınā`ī ve Gayretī'nin isim yerleri, Kemālī ve La'lī'nin biyografilerinin sonunda örnek şiir kısmı boş bırakılmıştır. 600 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

14. Lala İsmail Efendi No: 315 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1011 / M.1602-3
Müstensih : -
Kitap ölçüsü : 179x103 (138x65)
Cilt : Siyah meşin, miklepli, yaldızlı
Varak : 379
Satır : 19
Yazı : İnce, güzel nesih
Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.
Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-ragm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Bīdārī, Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Hākī (4), Şem'ī (2), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Ferdī, Firdevsī ve Necāhī, Necātī olarak yazılmıştır. 604 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

15. Hekimoğlu Ali Paşa No: 602 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1010 / M.1601

Müstensih : Sefer

Kitap ölçüsü : 225x130 (163x70)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 340

Satır : 21

Yazı : İnce, güzel talik

Kağıt : Fıstikī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Tālibī, Azmī (3), Atā`ī, Atā, Gayretī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī, Münīrī (2) ve Meylī (6)'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde vakıf mührü de bulunmaktadır. 604 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

16. Kılıç Ali No: 779 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1014 / M.1605

Müstensih : Ramazān Mehemmed

Kitap ölçüsü : 172x102 (140x66)

Cilt : Meşin cilt

Varak : 358

Satır : 19

Yazı : Talik

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Baş : Bir ḥakīm-i rezzāḳ u kerīm-i perverdigārdur ki her gice nice erzen-i sīmīni ṣaḥrā-yı sipihr-i berīne niṣār idüp...

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-ragm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şemʿī (2), Sunʿī (9), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada vr.1b-vr.6b arası eksiktir. 605 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

17. Zühdi Bey No: 499 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 105x65 (85x45)

Cilt : Mavi, sarı ebrulu karton cilt, şemsesiz, miklepsiz

Varak : 64

Satır : 17

Yazı : Talik

Baş : Serdār-ı küffāruñ yirini ḳaʿr-ı *bise'l-maṣīr*iden bilād-ı dīn ü īmānīye ḥāris ve evlād-ı emcād-güzīn-i ʿOsmānīye sādis olan ebu'l-fetḥ ve'l-maġāzī merḥūm Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzīdür

Son : Ey yüzi mihr-i dıraḫşān gice niçe meh ü sāl

Gelmiye devre ḳaşuñ gibi senüñ iki hilāl

[Oldukça eksik bir nüsha. Nüsha,Yanbolulu Beyānī'den verilen örnek bir şiirle bitmiştir. Ayrıca Bālī ve Balī (2)'nin biyografileri de nüshada yoktur. 56 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan II.Murād'a son biyografi Beyānī (3)'ye aittir.]

18. Laleli No: 1693 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 205x125 (155x78)

Cilt : Siyah meşin, içi ve dışı şemseli, miklepli, köşebentli

Varak : 352

Satır : 21

Yazı : İnce, güzel talik

Kağıt : Frenk ābādīsi

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-rağm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hüseynī, Hurremī, Şemʿī, Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Nādirī, Niyāzī ve Niyāzī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Bezmī, Berkī; Cefāyī (2), Cināni; Sırrī'den önceki Servī, Sürūrī; ʿUlūmī, ʿUlvī olarak yazılmıştır. Nüshada vakıf mührü bulunmaktadır. 602 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

19. Çelebi Abdullah No: 279 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1153 / M.1744

Müstensih : Abdullah bin Ahmed

Kitap ölçüsü : 210x135 (160x75)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli, şemseli,

Varak : 400

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Ahmed Paşa'dan Zihnī'ye kadar olan şair biyografilerinin yanısıra Zeyneb, Zeynī, Sāʿī, Sāʿī (2), Sāʿātī, Sāġarī, Selmān, Sādık, Sādık (2), Sāfī, Sālih Çelebi, Sāniʿī, Azmī (3), Ulūmī, Avnī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī, Münīrī (2) ve Nutkī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ferdī, Firdevsī; Muʿīdī, Muʿīd, Muʿīnī, Muʿīdī; Necāhī, Necātī; Nihānī, Nihālī; Mustafā (3), Kāmilī olarak yazılmış; Vāhidī ve Vālihī'nin isim yerleri boş bırakılmıştır. 415 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

20. Reisü'l-küttab No: 624 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1013 / M.1604

Müstensih : Dervīş Mehemmed Sīneçāk

Kitap ölçüsü : 105x120 (160x85)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şirazeli

Varak : 413

Satır : 19

Yazı : Ādi talik kırması

Kağıt : Muhtelif renkli

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Iyşī (2), Gayretī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Merdī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Matbu fihristte "müellifin el yazısıyla eksik" kaydı ve vakıf mührü vardır. Nüshada Nasūhī, Nasūh yazılmıştır. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

21. Ayasofya No: 3140 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1022 / M.1613-14

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 230x140 (170x85)

Cilt : Kırmızı, meşin, miklepli

Varak : 396

Satır : 19

Yazı : Talik

Kağıt : Sarı

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Belīgī, Bahārī, Penāhī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Zihnī (5), Azmī (3), Iyşī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Kāmī (2), Keşfī, Kemālī-i Zerd, Güvāhī, Latīfī, Mehemmed (2), Mehemmed (2), Merdī, Mu'ammāyī, Münīrī, Münīrī (2), Meylī (5) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Necāhī, Necātī yazılmıştır. Nüshada vakıf mührü vardır. 592 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

22. Yahya Tevfik No: 285 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1012 / M.1603

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 180x106 (150x70)

Cilt : Yalnız bir tarafdan kahverengi meşin

Varak : 348

Satır : 24

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Ehl-i derd olmıyan añlar mı ṣafāsın elemüñ

Baña ṣor leẕẕetini ben bilürüm derd ü ġamuñ

[Nüsha, tamirat görmüştür. Eserin bazı sayfalarında güve yenikleri vardır. Bālī (2), Bezmī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Cefā'ī (2), Celīlī (2), Hāletī Çelebi, Hurremī, Selmān, Şükrī (2), Sunʿī, Zaʿīfī, Azmī (3), Gayretī, Ferruhī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kābilī, Kutbī, Keşfī, Medīhī, Mehemmed (2), Merdī, Münīrī, Münīrī (2), Vālī, Hātifī (3)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca nüshada Sabrī, Sadrī; ʿAlī, ʿĀrifī; ʿĀrif, ʿĀrifī, ʿIşkī (1), ʿIşkıyā; Fakīrī, Fikrī; Ferdī, Firdevsī; Necāhī, Necātī; Nasūhī, Nasūh yazılmış; bir kısım şairin isim yeri boş bırakılmış; Şevkī'den örnek şiir verilmemiştir. Eserde Mehemmed Sıddık ismiyle Yahya Efendi medresesinin vakıf mührü bulunmaktadır. 593 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

23. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 304

İstinsah tarihi : H.1065 / M.1655

Müstensih : Es-seyyid ʿAlī bin Mehemmedi'l-ankaravī

Kitap ölçüsü : 215x130 (150x70)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli

Varak : 329

Satır : 23

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın bazı sayfaları tamirat görmüş; bazı kısımları ise sonradan yazılarak yapıştırılmıştır. Derkenarda yer alan şair biyografilerinin altında Rızā ve Riyāzī Tezkiresi'nden yazıldığına dair "Tezkire-i Rızā, Tezkire-i Riyāzī" şeklinde notlar vardır. Ayrıca nüshada fazla şair olarak 'nin biyografisi yer almakta; Hayātī (3), Haydar; Şehdī, Şehīdī; ʿUlūmī, ʿUlvī olarak yazılmıştır. Esere, Rızā ve Riyāzī Tezkiresi'nde bulunan şair biyografileri ilave edimiştir. Bunlardan birkaçı Basīrī-i Sānī, ʿAhdī (3), Gamī, Farīg, Farīgī, Fütūhī, Gülşenī, Kelīm, Kelāmī, Gencī, Mahvī, Mevlevī... vs.dir. Hasan Çelebi Tezkiresi'ndeki şairlerin bir kısmının biyografisi derkenardadır. Bunlar ʿAzmī-i Germiyānī, ʿIşkī'ler, ʿIyşī, Gubārī, Garībī, Gazālī ve Ganī (2)'dir. Eserde olmayan şairler ise Bālī (2), Penāhī, Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Hazānī, Şükrī (2), Ālī (2), Azmī (3), Askerī, Avnī, Iyānī (3), Iyānī (4), Iyşī (2), Gulāmī, Gayretī, Fakīrī, Fedāyī, Kābilī (2), Kutbī, Kurbī, Kātibī (2), Kāmī (2), Keşfī, Kemālī, Gülābī, Levhī, Mehemmed (2), Muhlisī, Muhītī, Merdī, Merdümī, Mustafā (4), Muʿammāyī, Maʿnevī, Münīrī, Münīrī (2), Mü'min, Nādirī, Nāmī (4), Nahīfī, Nehārī, Neylī, Hilālī (2) ve Yakīnī'nin biyografileri nüshada yoktur. 594 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

24. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 516

İstinsah tarihi : H.1009 / M.1601

Müstensih : Mehemmed bin ʿAliyi'l-hüseynī (Isfahānlı)

Kitap ölçüsü : 205x120 (145x70)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli

Varak : 386

Satır : 19

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : ...aḳlām-ı müşkīn-erḳāmı ile itmām itdükde mā-ṣadaḳ kelām-ı kitāb-ı kerīm *cā'e men ḫayrun* kātib oldı.

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Cefā'ī (2), Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada, Hazine yazmasının son sözü de bulunmaktadır. 607 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

25. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 1628

İstinsah tarihi : H.1240 / M.1831

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 229x136 (168x82)

Cilt : Koyu kahverengi meşin

Varak : 248

Satır : 29

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[1628 nolu yazma nüsha, İbrahim Kutluk tarafından no:1268 olarak gösterilmiş; bu numarada Tārīh-i Hadīdī'nin kayıtlı olduğu belirtilmiştir. Emānī-i Sānī, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Cevrī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Dervīş (3), Dervīş Hasan, Dervīş (4), Du'āyī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada 'Ulūmī, 'Ulvī olarak yazılmış ve 'Avnī'nin biyografisine 'Iyşī'den sonra yer verilmiştir. 600 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

26. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 1737

İstinsah tarihi : H.994 / M.1585-86

Müstensih : Hasan Çelebi

Kitap ölçüsü : 180x205 (80x16)

Cilt : Kahverengi meşin

Varak : 341

Satır : 19

Yazı : Talik

Kağıt : Ebrulu

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki bir raġm-ı zemāne

Bi-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bu nüsha müellif hattıdır. Yer yer farklı talik yazılarının olmasıyla birlikte çoğunlukla yazarın kendi el yazısı ile biyografilerin kaleme alındığı görünmektedir. Bazı kaybolan, kopan sayfaların yerine yenileri eklenmiştir. Bir yerde aynı bilgi bir başka yazı ile tekrar kaleme alınmıştır. Bazı yaprakların derkenarında yazarın kendi

el yazısıyla yapılan düzeltmeler ve eklemeler de vardır. Es'ad Çelebi, Türābī-i Sānī, Senāyī-i Diger, Ca'ferī, Cefā`ī, Cevherī, Hāletī Çelebi, Hasan Çelebi (3), Hakīmī, Hilmī (2), Halīmī (2), Hızrī (2), Dervīş Hasan, Zeynī, Şānī (2), Şāhī (2), Şerīfī, Şerīf, Şemsī Paşa, Sun'ī (9), Iyşī, Fedāyī, Kātibī (4), Kirāmī, Kemālī, Kevserī, Keyfī, Mehemmed, Mehemmed (2), Mehemmed (3), Mehemmed Emīn, Muhītī, Merdī, Mustafā, Mustafā (2), Mustafā (3), Mustafā (4), Mü`min, Mīrzā Mahdūm, Nādirī, Nāmī, Nūrī (2), Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Metin karşılaştırmasına esas alınan nüshalardan biridir. 567 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

27. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 1944

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 175x105 (140x65)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 257

Satır : 29

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-ragm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Berkī, Bezmī, Bezmī (2), Bahrī, Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

28. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 2525

İstinsah tarihi : H.1031 / M.1622

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x110 (150x65)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, köşebentli

Varak : 368

Satır : 27

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın başında bir fihrist ve bazı sayfalarında güve yenikleri vardır. Ahmed (2), Asāfī, Usūlī, Ümīdī, Enverī, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hubbā, Hurremī, Hatmī (2), Zeynelī, Sādık (2), Azmī (3), Fehmī, Feyzī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Cevrī, Cevherī şeklinde yazılmış; Kemāl-i Zerd'in biyografisinde örnek şiir yeri boş bırakılmıştır. 599 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

29. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 2579

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 203x133 (155x85)

Cilt : Koyu kahverengi meşin

Varak : 352

Satır : 21

Yazı : Talik

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın başında sonradan eklenmiş bir dizin bulunmaktadır. Ahmed (2), Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Cemīlī, Hāletī Çelebi, Hasbī, Hurremī, Halīmī Çelebi, Dervīş (2), Dervīş (3), Azmī (3), Işkī (3), Avnī, Fehmī, Feyzī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münirī, Münirī (2), Meylī, Nādirī, Necāhī, Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca nüshada Şūrī, Şevkī, Merdī, Merdümī olarak gösterilmiştir. Hemdemī'nin biyografisinde örnek şiir kısmı boş bırakılmıştır. 593 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

30. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 6190

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 245x155 (160x85)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 336

Satır : 19

Yazı : Nesih, okunaklı ve harekeli

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : ...cemʿiyyet-i ʿālem-i ceberūtı tefriḳa-i nāsūta īşār eyleyüp ber-mūcib-i fermān-ı vācibü'l-iẕʿān *fedḫulī fī ʿibādī vedḫulī cennetī* ḥamāme-i pür-kerāmet-i rūḥ-ı pür-fütūḥı āşiyāne-i miḥan-ı bī-kerāne olan ḳafes-i cihāndan perrān olup.

[Eksik bir nüshadır. Kınalızāde ʿAlī Çelebi'nin biyografisi ile eser son bulmuştur. Ayrıca eserde Ezherī, Āzerī, Bālī (2), Biʿatī, Türābī-i Sānī, Celīlī, Hāletī Çelebi, Hıfzī (2), Hurremī, Mevlānā Hüsrev, Dervīş (3), Şühūdī, Azmī (3), Ulvī (2)'nin biyografileri yoktur. Nüshada Cevrī, Cevherī; Servī, Sürūrī olarak yazılmıştır. 364 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Alī Çelebi'ye aittir.]

31. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 9778

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 195x110 (155x75)

Cilt : Kenarları işlemeli, süslü, şemseli, miklepli

Varak : 342

Satır : 23

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-ragm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshada, bazı bilgiler derkenarda verilmiş; Hazine yazmasının son sözü ayrı bir yazı ile Tezyil olarak ilave edilmiştir. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Cefā`ī (2), Hāletī Çelebi, Hurremī, Hilmī (2), Dervīş (3), Şeyhī (2), Şevkī (2), Azmī (3), Fehmī, Münīrī, Münīrī (2), Hilālī (2), Hemdemī ve Hümāmī'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde, Cevrī, Cevherī; Ferdī, Firdevsī; Nasūhī, Nasūh olarak yazılmıştır. 598 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

32. Hazine No: 1270 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1004 / M.1596

Müstensih : Emīr Mehemmedü't-tirmizī

Kitap ölçüsü : 243x147 (175x85)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli, tezhipli, kenarları yaldızlı

Varak : 341

Satır : 25

Yazı : Talik

Kağıt : Abadī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bu nüsha Kapu Ağası Gazenfer Ağa'nın isteği üzerine kaleme alınmış ve bunun için de Mustafa Ağa görevlendirilmiştir. Hasan Çelebi, bu nüshaya yeni ozanlarla birlikte Gazanfer Ağa'nın adına bir hatime kısmını eklemiştir. Eserde Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şemsī (4), Azmī (3), Fehmī, Kutbī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri yoktur. Metin karşılaştırması için seçilen nüshalardan biridir. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

33. Hazine No: 1273 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1013 / M.1604

Müstensih : Seyyid 'Aliyü'l-burusevī

Kitap ölçüsü : 217x124 (160x73)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli

Varak : 236

Satır : 25

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Tamirat görmüş bir nüshadır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī, Hamdī (2), Sādık (2), Azmī (3), Gayretī, Ferruhī (2), Fakīrī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mustafā (4), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca ʿUlūmī, ʿUlvī; ʿAvnī, ʿIyānī; Ferdī, Firdevsī; Necāhī, Necātī; Nasūhī, Nasūh şeklinde yazılmış; Sinān Efendi'nin biyografisi iki ayrı biyografi gibi düşünülmüş ve nereli olduğu mevzuuna geçilirken sehven yeniden bir başlık atılmıştır. 604 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

34. Hazine No: 1274 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1019 / M.1610

Müstensih : Mahmūd bin Mehemmedi'l-yenişehrī

Kitap ölçüsü : 225x127 (165x75)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli

Varak : 272

Satır : 27

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshada, fazla şair olarak Hāletī Çelebi'nin biyografisi bulunmaktadır. Eserde, Peyāmī'den Tācī'ye kadar şair isimlerinin yeri boş bırakılmış; Tācī'den sonra Türābī

ve Tīgī'nin isimleri de yazılmamıştır. Bālī (2), Belīgī, Bahārī, Penāhī, Türābī-i Sānī, Hurremī, Şevkī (2), Sunʿī (9), Zamīrī, Azmī (3), Avnī, Iyşī, Iyşī (2), Ferdī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Merdī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2), Nesīmī, Nişānī, Nişānī (2), Nasūhī, Nutkī, Nutkī (2), Nizāmī, Nazmī, Naʿtī, Naʿīmī, Naʿīmī (2), Nikābī, Nakşī, Nigārī, Nigāhī, Nūrī (2), Nūrī (3), Nevhī, Nevʿī, Nehārī, Nihālī, Nihānī, Nihānī (2), Niyāzī (2), Niyāzī (3), Neylī, Vālihī, Vālī, Vücūdī, Veznī (2), Visālī (2), Vuslatī, Vasfī, Vasfī (2), Vusūlī, Vusūlī (2), Vusūlī (3), Vehhābī, Hātifī (2), Helākī, Hilālī (2) ve Hemdemī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca nüshada ʿÖzrī, ʿİzārī; ʿUlūmī, ʿUlvī; Necāhī, Necātī şeklinde kaleme alınmıştır. 557 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

35. Revan No: 1450 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1022 / M.1613

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 180x140 (142x88)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli

Varak : 467

Satır : 19

Yazı : Nesih

Baş : ...ḥıyāż-ı taḳaddüs-i kelām-ı belāġat-niẓāma ser-çeşme-i mīm-i *ve mā ʿallemnāhuʾş-şiʿre ve mā yenbaġī lehu*den *mā`in-i* nefyi isāle itmekle derecāt-ı şuʿarāyı menīʿ ü aʿlā eyledi.

Son : Bi-ḥamdiʾllāh ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın baştan bir sayfası kopmuştur. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şehdī (2), Azmī (3), Fehmī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin

biyografileri nüshada yoktur. Eserde Cevrī, Cevherī; Servī, Sürūrī; ʿUlūmī, ʿUlvī şeklinde yazılmış ve Sadrī, Kemālī, Gülābī ve Günāhī'nin biyografilerinin sonlarında örnek şiir yerleri boş bırakılmış; Maʿnevī'nin biyografisi derkenarda kaleme alınmıştır. 607 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

36. Revan No: 1451 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.995 / M.1587

Müstensih : Mehemmed bin ʿAliyi'l-hüseynī (Isfahānlı)

Kitap ölçüsü : 230x150 (168x80)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, miklepli

Varak : 383

Satır : 21

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın kenarlarını güve yemiş; ilk yaprak bozuk ve secilerde yaldızlı noktalar konmuştur. Yazarın müellif hattından sonra en güvenilir yazmalardan biridir. Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Hızrī (2), Dervīş (4), Dürrī, Semāʿī, Sunʿī (9), Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Münīrī, Münīrī (2), Nādirī, Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Son varakda

Vefādan ben elüm çekdüm cefādan çek elün sen de

Getür gōñlümi al ʿışḳum benüm bende senün sende

beyti bulunmaktadır. Metin karşılaştırması için seçilen nüshalardan biridir. 605 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

37. III. Ahmed No: 2658 (Topkapı Sarayı Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1008 / M.1600

Müstensih : Ramazān

Kitap ölçüsü : 213x125 (163x73)

Cilt : Meşin, şemseli

Varak : 348

Satır : 21

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şem'ī (2), Azmī (3), Askerī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Nādirī, Hüdāyī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca 'Ulūmī, 'Ulvī; Nasūhī, Nasūh şeklinde yazılmıştır. 605 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

38. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı No: 408

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 200x125

Cilt : Kahverengi meşin

Varak : 196

Satır : 25

Yazı : Talik kırması

Kağıt : İnce kâğıt

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Aġası dögdügi Deḫḫānī Begi

[Eksik bir nüshadır. Gazālī'nin biyografisi ile bitmiştir. Ayrıca eserde, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī, Ulvī (2) ve Azmī (3)'nin biyografileri de yoktur. 397 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Gazālī'ye aittir.]

39. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı No: 409

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 200x142 (145x70)

Cilt : Ebrulu kâğıtla kaplı bozulmuş mukavva

Varak : 265

Satır : 19

Yazı : Talik

Kağıt : Kalın

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bāġ-ı Ḥüsnüñ Zeynī Penbe 'Aynī

[Eksik bir nüshadır. İzzetī'nin biyografisiyle son bulmuştur. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī, Dervīş (3), Zihnī (5), Zīnetī, Zeynelī, Sehdī (2), Şühūdī, Azmī (3)'nin biyografileri nüshada yoktur. 'Azīzī'nin biyografisi ile bitmiştir. 352 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi İzzetī'ye aittir.]

40. Ali Emīrī Efendi No: 758 (Millet Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 235x140 (175x80)

Cilt : Kahverengi meşin, yaldızlı

Varak : 264

Satır : 25

Yazı : Nesih

Kağıt : Venedik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-ragm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī,Şevkī (2), Sun'ī (9), Zamīrī, Azmī (3), Avnī, Iyşī, Iyşī (2), Gayretī, Firdevsī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Merdī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2), Meylī (5) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada vakıf mührü vardır. Ayrıca Cevrī, Cevherī; Hātemī (2), Hākī; Tālibī, Tāli'ī (2); 'Ulūmī, 'Ulvī; Ferdī, Firdevsī; Fakīrī, Fikrī; Müttakī, Mehemmed; Mahremī, Mecdī, Nasūhī, Nasūh olarak yazılmış; Sinān Efendi'nin biyografisi iki ayrı biyografi gibi düşünülmüş ve nereli olduğu mevzuuna geçilirken sehven yeniden bir başlık atılmıştır. 598 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

41. Ali Emīrī Efendi No: 759 (Millet Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1230 / M.1814-15

Müstensih : Rumeli kazaskeri 'Abdü'l-hak

Kitap ölçüsü : 210x110 (150x55)

Cilt : Kahverengi meşin

Varak : 296

Satır : 27

Yazı : Talik

Kağıt : Venedik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Āsafī, Usūlī, Ānī, Bālī (2), Behlūl, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Firdevsī (2), Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Nādirī ve Necāhī'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde Enverī, Ānī-i Diger; Cevrī, Cevherī; Mīrī, Meylī şeklinde yazılmış; Kabūlī ve Kemālī'nin biyografisinin sonunda örnek şiir kısmı boş bırakılmıştır. Nüshada vakıf mührü de bulunmaktadır. 600 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

42. Ali Emīrī Efendi No: 760 (Millet Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x150 (160x100)

Cilt : Kahverengi meşin

Varak : 242

Satır : 26

Yazı : Talik

Kağıt : Venedik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshanın sonlarına doğru şairlerin yerleri değiştirilmiş; Kevserî ve Keyfî'nin biyografisi iki kere kaleme alınmış; kimi yapraklar boş bırakılmış; ʿUlūmî, ʿUlvî; Nasūhî, Nasūh olarak yazılmıştır. Bālî (2), Türābî-i Sānî, Hāletî Çelebi, Hurremî, Dervîş (3), Ālî, Arşî, Azmî (3), İnāyetu'llāh, Andelîbî (2), Gamî, Figānî-i Kadîm, Fehmî, Feyzî, Fedāyî, Kutbî, Keşfî, Mehemmed (2), Mesîhî, Meşrebî, Münîrî, Münîrî (2) ve Mihrî (5)'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshanın bazı sayfalarında vakıf mührü bulunmaktadır. 597 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

43. Ali Emîrî Efendi No: 761 (Millet Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x120 (155x75)

Cilt : Arkası meşin, üstü bez

Varak : 321

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Venedik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedî ki dîbāce-i kerāmet-i sermedîdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-rağm-ı zemāne

Be-pāyān āmed în şîrîn fesāne

[Bālî (2), Türābî-i Sānî, Hāletî Çelebi, Hurremî, Şāhidî, Şāhidî (2), Şāh Mehemmed, Şeyhî, Şeyhî (2), Şeyhî (3), Şeyhî (4), Şūrî, Azmî (3), Iyşî, Fehmî, Fedāyî, Kutbî, Keşfî, Merdî, Münîrî, Münîrî (2) ve Nādirî'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca eserde ʿÖzrî, ʿİzārî; ʿUlūmî, ʿUlvî olarak yazılmıştır. 597 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

44. Nuruosmaniye Ktp. No: 3716

İstinsah tarihi : H.1014 / M.1605-6

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 202x122 (160x77)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 315

Satır : 23

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāh ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şem'ī (2), Şevkī (2), Azmī (3), Gayretī, Ferruhī (2), Fürūgī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada Emīrīler Emrī; Emrī, Emīrī; Haydar Çelebi, Haydarī; Kādirī, Kadrī olarak yazılmıştır. Eserin ilk yaprağında III.Osmān'ın tuğralı vakıf mührü bulunmaktadır. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

45. Nuruosmaniye Ktp. No: 3717

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 244x140 (165x72)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 370

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hubbā, Hurremī, Sādık (2), Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserin ilk yaprağında III.Osman'ın tuğralı vakıf mührü ve 314 ve 315 yaprakları arasında Mehemmed Emīnü't-tirmizī'nin esere dair bir makalesi bulunmaktadır. 606 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

46. Nuruosmaniye Ktp. No: 3718

İstinsah tarihi : H.1020 / M.1611-12

Müstensih : Antalyalı 'Abdü'l-bākī

Kitap ölçüsü : 242x140 (160x72)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli, üstü yeşil kumaş kaplı

Varak : 353

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : İnce

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Sinān Efendi'nin biyografisi iki ayrı

biyografi gibi düşünülmüş ve nereli olduğu mevzuuna geçilirken sehven yeniden bir başlık atılmıştır. Eserin ilk yaprağında III.Osman'ın tuğralı vakıf mührü ve 351-353 yaprakları arasında Mehemmed Emīnü't-tirmizī'nin esere dair bir makalesi bulunmaktadır. 609 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

47. Bayezid Ktp. No: 4988

İstinsah tarihi : H.1074 / M.1663-4

Müstensih : Ḥācı Mesʿūd bin Ḥācı İbrāhīm

Kitap ölçüsü : 200x140 (150x67)

Cilt : Arkası meşin, üstü kırmızı kumaş.

Varak : 369

Satır : 23

Yazı : Ādi talik

Kağıt : Aharlı

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Ehl-i derd olmıyan añlar mı ṣafāsın elemüñ
Baña ṣor leẕẕetini ben bilürüm derd ü ġamuñ

[Nüsha başında fihrist için sayfa düzeni yapılmış olmasına rağmen doldurulmamıştır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Şānī (4), Azmī (3), Gayretī, Fakīrī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2), Necāhī ve Vücūdī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca eserde, ʿUlūmī, ʿUlvī; Ferdī, Firdevsī; Ferruhī (2), Fürūgī; Nasūhī, Nasūh olarak yazılmış; Kabūlī, Merdī ve Mustafā'nın biyografisinin sonunda örnek şiir için boşluk bırakılmıştır. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

T.C. YÜKSEK... KURULU
DOKÜMAN... MERKEZİ

48. Bayezid Ktp. No: 14062

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 200x130 (160x70)

Cilt : Arkası meşin, üstü siyah kâğıt kaplı

Varak : 291

Satır : 25

Yazı : Talik

Kağıt : Aharlı sarı

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Vaḳʿü'l-ferāġ ʿan-itmāma bi-fażli'llāhi Teʿālā vü inʿāma.

[Nüshada Bedīʿī, Dervīş Hasan ve Dervīş'in biyografileri derkenarda bulunmaktadır. Ayrıca ʿUlūmī, ʿUlvī olarak yazılmış; vr.254'den sonra birkaç yaprak kopmuş ve 255a olarak Meylī ile devam edilmiştir. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Münīrī, Münīrī (2), Mihrī, Mīrzā Mahdūm, Mīrī, Mīrī (2), Meylī, Meylī (2), Meylī (3), Meylī (4), Meylī (5), Nādirī ve Necāhī'nin biyografileri nüshada yoktur. 596 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

49. Asım Bey No: 386 (Köprülü Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1009 / M.1601

Müstensih : Ramazān bin Abdi'l-mennān

Kitap ölçüsü : 208x140 (154x76)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli

Varak : 432

Satır : 19

Yazı : Güzel talik

Kağıt : Ābādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Behiştī, Türābī, Türābī-i Sānī, Hilmī (2), Hurremī, Hayātī Beg, Şükrī 82), Sunʿī (9), Zaʿīfī, Azmī (3), Gayretī, Ferruhī (2), Fedāyī, Feyzī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde, Nasūhī, Nasūh olarak yazılmıştır. Ayrıca nüshada, altınla yazılmış bir fihrist ve vakıf mührü vardır. 601 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

50. Atıf Efendi Ktp. No: 2016

İstinsah tarihi : H.1010 / M.1601

Müstensih : Es-seyyid Mehemmed Nebīzāde

Kitap ölçüsü : 200x130 (150x70)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, ıstampalı

Varak : 280

Satır : 21

Yazı : Nesih

Kağıt : Mühreli

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Eksik bir nüshadır. Şehzadeler bölümü, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Dāʿī, Dāʿī (2), Dānişī, Derūnī, Derūnī (2), Derūnī (3), Dervīş, Dervīş (2),

Dervīş (3), Dervīş Hasan, Dervīş (4), Dürrī, Dürrī (2), Du'āyī, Zātī, Azmī (3), Gayretī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Münīrī, Münīrī (2), Meylī (4), Meylī (5), Meylī (6), Namī, Nāmī (2), Nāmī (3), Nāmī (4), Nāmī (5), Necāhī, Nutkī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Sun'ī (4), Abdü'l-vehhāb; Kirāmī ve Malīkī arasında yer alan şairlerin biyografileri de bulunmamaktadır. Ayrıca Bezmī, Berkī; Haydarī, Haydar; 'Ulūmī, 'Ulvī olarak yazılmıştır. Nüshada vakıf mührü de bulunmaktadır. 525 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Hazret-i Hāce Efendi'ye son biyografi Yūsuf'a aittir.]

51. Adnan Ötüken No: 97 (Ankara Millî Kütüphane)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 135x140 (180x85)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, yaldızlı

Varak : 265

Satır : 25

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī, Şevkī (2), Sun'ī (9), Zamīrī, Azmī (3), Avnī, Iyşī, Iyşī (2), Firdevsī, Ferruhī (2), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Merdī, Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2), Nesīmī, Nişānī, Nişānī (2), Nasūhī, Nutkī, Nutkī (2), Nizāmī, Nazmī, Na'tī, Na'īmī, Na'īmī (2), Nikābī, Nakşī, Nigārī, Nigāhī, Nūrī (2), Nūrī (3), Nevhī, Nev'ī, Nehārī, Nihālī, Nihānī, Nihānī (2), Niyāzī (2), Niyāzī (3), Neylī, Vālihī, Vālī, Vücūdī, Veznī (2), Vuslatī, Vasfī, Vasfī (2), Vusūlī (2), Vusūlī (3), Vehhābī, Hātifī (2), Helākī, Hilālī (2), Hemdemī ve Hümāmī'nin

biyografileri nüshada yoktur. Cevrī, Cevherī; Haydar Çelebi, Haydarī; Hātemī (2), Hākī; Şükrī (2), Şükūrī; Şehdī (2), Şehīdī; ʿUlvī (1), ʿİlmī; ʿUlvī (2), ʿİlmī; ʿAlī Çelebi, ʿÖmrī; Gayretī Gınāyī; Fakīrī, Fikrī; Müttakī, Mehemmed şeklinde yazılmıştır. 557 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

52. Ankara Millî Kütüphane Yz. B. 254

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 258x150 (170x88)

Cilt : Istanpa baskılı, yeşil bez kaplı

Varak : 303

Satır : 17

Yazı : Talik

Kağıt : Ok-yay filigranlı

Baş : Ve bāġ-ı ʿālemde gül gibi mest-i bāde-i ḥamrā olmayınca bülbül-misāl gūyā olmaz idi.

Son : Ṭabʿınuñ bu fennde iḳtidārı īrād olınan kelimāt-ı ābdārından rūşen ü āşkār ve ẓāhir

[Nüsha, Hātemī'nin biyografisinin ortasından başlamıştır. Muhtemelen eserin ilk sayfaları kopmuştur. Nüshanın varak numaraları sonradan elle yazıldığı için baştan kaç sayfanın kopduğu anlaşılamamaktadır. Eser, Yetīmī'nin biyografisi ile bitmiştir. Eserde toplam 436 şair bulunmktadır. Hāletī Çelebi, Hızrī (2), Semāʿī, Siyāhī, Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mollā Maʿsūm, Muʿammāyī, Maʿnevī, Muʿīdī, Muʿīdī (2), Muʿīnī, Muʿīnī (2), Makālī, Makālī (2), Melīhī, Münīrī, Münīrī (2), Monlā Çelebi, Yahyā, Yahyā Çelebi, Yakīnī, Yakīnī ve Yūsuf'un biyografileri nüshada yoktur. Eserde Halīlī, Halīl; Refīʿ-i Leng, Refīkī-i Leng; Tālibī, Tāliʿī; ʿÖzrī, ʿİzārī; ʿIşkī, ʿAnkā; Meşrebī, Müşterī; Vāsiʿ ʿAlīsi, ʿUlvī Çelebi, Muhītī, Merdī; Merdī, Merdümī olarak yazılmış; Siyāhī'nin biyografisinde Kara Seydī'nin biyografisi

kaleme alınmış; ʿAzīzī'nin biyografisinin sonunda "Güfte-i ʿOs̱mān Paşa" başlığı atılmış ve fazladan ʿÖmrī mahlaslı bir başka şairin biyografisi ilave edilmiştir. Eksik bir nüsha olmasının yanısıra cümle değişikliklerinin, yanlışlıkların oranı da oldukça fazladır.]

53. Muzaffer Ozak No: 600 (Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kitaplığı)

İstinsah tarihi : -
Müstensih : -
Kitap ölçüsü : 230x140 (153x85)
Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, köşebentli
Varak : 69
Satır : 23
Yazı : Talik
Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāẕihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.
Son : Vāʿiẓüñ pendi benüm çeşmüme uyḫu getürür

[Oldukça eksik bir yazmadır. Eser, Bekāyī (1)'nin biyografisi ile son bulmaktadır.İlk biyografi de Sultan III.Murād'a aittir. Bununla birlikte yazma nüsha, ihtiva ettiği şair biyografileri bakımından müellif hattı ile uyum içerisindedir. Nüshada, Ahmed Paşa ve Bahrī'nin isim yerleri boş bırakılmıştır.]

54. Orhan No: 1007 (Bursa Yazma ve Eski Bursa Eserler Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1009 / M.1601
Müstensih : -
Kitap ölçüsü : 200x125 (148x68)
Cilt : Kahverengi meşin, şemseli, şirazesi dağılmış
Varak : 354
Satır : 23
Yazı : talik

Kağıt : İki tür kağıda yazılmış

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hurremī, Dervīş Hasan, Şānī (5), Azmī (3), Gayretī, Ferruhī (2), Fehmī, Feyzī, Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Mustafā (4), Münīrī, Münīrī (2) ve Vücūdī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Hasībī, Hüseynī şeklinde yazılmıştır. 603 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

55. Genel No: 2133 (Bursa Yazma ve Eski Bursa Eserler Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 237x165 (178x103)

Cilt : Kahverengi meşin

Varak : 199

Satır : 23

Yazı : Başka başka değişik yazılar

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Ehl-i derd olmıyan añlar mı ṣafāsın elemüñ
Baña ṣor lezzetini ben bilürüm derd ü ġamuñ

(Oldukça değişik bir nüshadır. Hasan Çelebi Tezkiresi'nin özeti gibidir. Eserde, Bezmī, Bisātī olarak yazılmış; iki Hayretī'nin biyografisi derkenarda yazılmış; vr.109b Rahīmī'den vr.120a ʿĀrifī'ye kadar biyografilerin oldukça kısa özeti verilmiş; örnek şiir sayısı azaltılmış; bazı şairlerin sadece nereli olduğu söylenmiş; vr.119b'den

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

sonra yirmi dokuz yaprak boş bırakılmış; vr.120a ʿĀrifī'den Mahremī'ye kadar biyografiler müellif hattında olduğu gibi kaleme alınmış; Mahremī'den Mehemmed Efendi'ye kadar sadece şairlerin memleketleri, bazen de bir iki örnek şiir yazılmıştır. Eser, Yūsuf'un biyografisi ile bitmiş; sonda 20 yaprak boş bırakılmıştır. Ayrıca eserde, Bālī (2), Türābī-i Sānī, Senāyī-i Diger, Hurremī, Hamdī (2), Sādık (2), Azmī (3), Ulvī (4), Alī Çelebi (2), Amrī, Gayretī, Fehmī, Feyzī (2), Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Meşrebī, Mustafā (4), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. 602 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

56. Genel No: 4364 (Bursa Yazma ve Eski Bursa Eserler Ktp.)

İstinsah tarihi : H.999 / M.1591

Müstensih : Sürūrī

Kitap ölçüsü : 205x140 (150x85)

Cilt : Kahverengi meşin, miklepli, şemseli

Varak : 364

Satır : 19

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Bedīʿī, Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Hızrī (2), Devrīş Hasan, Semāʿī, Sunʿī (9), Azmī (3), Iyşī, Fehmī, Feyzī (2), Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Münīrī, Münīrī (2), Nādirī, Niyāzī (3) ve Hüdāyī'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde yazış kaydından sonra "hatt-ı Sürūrī'dir gaflet olınmaya" şeklinde bir not bulunmaktadır. Bu nüsha, İbrahim Kutluk tarafından No: 9441 olarak gösterilmiştir.

597 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

57. Atatürk Üniversitesi Seyfeddin Özege A.S.L. Yazmaları No: 72

İstinsah tarihi : H.994 / 1585-86

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 205x125 (157x75)

Cilt : Sırtı meşin, üzeri kumaş kaplı siyah

Varak : 350

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Aharlı sarı kâğıt

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-rağm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüshada, eksik olan bazı sahifeler sonradan ilave edilmiş ve rika yazıyla muhtemelen Agah Sırrı Levend tarafından tamamlanmıştır. Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Haydar Çelebi, Dervīş Hasan, Dervīş (4), Zārī (3), Sünnī, Andelībī (2), Iyānī (4), Iyşī (2), Fehmī, Fedāyī, Mehemmed (2), Mehemmed (3), Münīrī, Münīrī (2), Mīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. Ayrıca Kemālī, Kirāmī; Ulūmī, Ulvī olarak yazılmıştır. 597 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

58. Atatürk Üniversitesi Seyfeddin Özege Satın Alınanlar No: 290

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x150 (163x88)

Cilt : Sırtı meşin üzeri kahverengi, ebrulu kâğıt kaplı

Varak : 325

Satır : 21

Yazı : Nestalik

Kağıt : Aharlı, beyaz

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmetü'l-kitāb

[Nüshanın ilk yaprağında 23/2/79 tarihinde Selāmet Kütüphanesinden satın alındığına dair bir not ve Atatürk Üniversitesi'nin kaşesi bulunmaktadır. Bālī (2), Beyānī (4), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Mehemmed (2), Mehemmed (3), Münīrī, Münīrī (2) ve Nādirī'nin biyografileri nüshada yoktur. 602 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Hazret-i Hāce Efendi'ye, son biyografi Yūsuf'a aittir.]

59. İzmir Millî Kütüphane Yz. 1154 / 1.Risale

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 190x120 (150x75)

Cilt : Kahverengi meşin, şemseli,

Varak : 356

Satır : 21

Yazı : Rika kırması

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-rağm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[İzmir Millî Kütüphane Yz.1154 olarak gösterilen eser, Hasan Çelebi Tezkiresi ve Ahdī Tezkiresi'ni ihtiva etmektedir. Eserde, birinci risale olarak Hasan Çelebi Tezkiresi vr.356a'dan itibaren de ikinci risale olarak Ahdī Tezkiresi yer almaktadır. Bālī (2), Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fedāyī, Kutbī, Keşfī, Mehemmed (2), Mehemmed (3), Mustafā (4), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Eserde, Bezmī, Berkī; Hilmī (1), Halīmī; ʿIyānī, ʿInānī olarak yazılmış; Hazānī, Hüsrev, Gayretī ve Ferruhī'nin ise isim yerleri boş bırakılmıştır. Celīlī'nin isim yeri boş bırakılmasına rağmen muhtemelen bir başka kişi tarafından Cinānī olarak derkenara not düşürülmüştür. 608 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.Bu nüshanın sonunda Hazīne nüshasında olan Tezyil kısmı bulunmaktadır.]

60. İzzet Koyunoğlu Belediye Müzesi No: 13307

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 200x130 (180x100)

Cilt : Kırmızı zemin üzerine yeşil kaplama bez

Varak : 33

Satır : 21 (Sadece ilk sayfa 19)

Yazı : Rika

Kağıt : Adi sarı kağıt

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : ...bī-ḥadd ü ḥisāb resā'il ü kitāb cemʿ itmiş idi.

[Eserin başında Koyunoğlu Şehir Müze ve Kitaplığına vakfedildiğine dair bir mühür bulunmaktadır. Çok eksik bir yazmadır. Eserde sadece Sutan III.Murād, Mīrzā Mahdūm, Mīrī, Meylī, Meylī, Meylī, Meylī, Meylī, Meylī, Meylī, Nāmī, Nāmī, Nāmī, Nāmī, Nāmī, Necātī Necāhī, Necmī, Nahīfī, Nesīmī, Nişānī, Nişānī,

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Nasūhī, Nutkī, Nizāmī, Nazmī, Naʿtī, Naʿīmī, Yetīm, Yahyā, Yahyā Çelebi, yakīnī. Yakīnī ve Yūsūf'un biyografileri bulunmaktadır. Sutan III.Murād'ın biyografisinden sonra Yūsuf'un biyografisine yer verilmiş ve şairler sondan başa doğru kaleme alınmıştır. Eserde toplam 37 şair vardır.]

61. İzzet Koyunoğlu Belediye Müzesi No: 13568

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 176x113 (136x70)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, miklepli

Varak . : 388

Satır : 19

Yazı : Talik

Kağıt : Adi sarı kağıt

Baş : Mebānī-i saʿādet ü ʿalāsı ḳuṭb-ı felek-i müstedīr gibi ḳā'im ü rāsiḫ...

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Eserin varak numaraları olmadığı için baştan kaç sayfanın koptuğu kesin olaram anlaşılamamaktadır. Nüsha, Hazret-i Hāce Efendi'nin biyografisinin ortasından başlamıştır. Kimi zaman şair isimlerinin yazılmadığı, yerlerinin boş bırakıldığı olmuştur. Emīrī'ler Emrī; Hubbā, Habībī; Habībī, Hadīdī; Rahīmī, Rahmī; Sinān Çelebi, Servī; Servī, Sürūrī; Ulūmī, Ulvī; Özrī, İzārī; Ferdī, Firdevsī; Hātifī, Hāşīmī olarak yazılmış; Vuslatī'nin biyografisi iki kere kaleme alınmış ve Yūsuf'un biyografisiyle de eser sona ermiştir.]

62. Yapı Kredi Bankası Ktp. No: 15

İstinsah tarihi : H.1018 / M.1609

Müstensih : Seyyid Ali Burusevī

Kitap ölçüsü : 195x120 (185x95)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, şemseli

Varak : 236

Satır : 30

Yazı : Nestalik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Eserin ilk sayfasında mühür var. Köprülü Ktp. Yazmaları bölümünden gelme olduğuna dair bilgi bulunmaktadır. İlk sayfada fihrist bulunmaktadır. İlāhī Beg, Āgehī; Servī, Sürūrī; Tālibī, Tāli'ī; Ulūmī, Ulvī; Ferdī (3), Firdevsī, Necāhī, Necātī olarak yazılmış ve Sinān Efendi'nin biyografisi de iki ayrı biyografi gibi değerlendirilmiştir. 607 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

63. Tercüman Gazetesi No: 161 (Süleymaniye Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 264x136 (166x75)

Cilt : Cildi yoktur. Son derece dağınık, yer yer kurt yenikli ve sonlara doğru bu kurt yenikleri iyice artmış ve yazılara zarar verecek hale gelmiştir.

Varak : 359

Satır : 21

Yazı : Talik

Kağıt : Aharlı, krem renkte kalın ve ince olmak üzere iki türdür. Kalın kağıtta büyükten başlayarak küçülen üç tane ay filigranı vardır. Kimilerinde de taç üzerinde çiçek yaldız ve hilal şekilli filigran ve çapa filigranı göze çarpar. Bir tür kağıt kullanılmadığı açıktır ama renkte büyük bir değişme yoktur.

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bu nüshanın iyi bir onarıma ihtiyacı vardır. Eserin Ia yüzünde üstte "Tezkiretü'ş-şuʿarā li-Mevlānā Hasan Çelebi el-maʿrūf bi-Hınnālızāde" kaydı vardır. 1a'da ise Türkçe bir beyit ile solda üste "bu nüsha-i Latīfī Yezdām kerem eyledi, Kādīzāde ra ki es-Seyyid ʿAlī nāle mürādihi" kaydı ile altta mührü görülmektedir. Hasan Çelebi, Tezkire'sini h.944/m.1586 yılında bitirmiştir. (Bu nüshaya verilen katalog numarası ile ulaşılamadığı için sadece katalog bilgisi aktarılmıştır.)]

64. Kayseri Raşid Efendi Ktp. No: 934

İstinsah tarihi : H.1033 / M.1621

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 263x145 (182x81)

Cilt : Koyu kahverengi meşin, şemseli, miklepli, köşebentli

Varak : 311

Satır : 23

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Bālī (2), Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hurremī, Azmī (3), Fehmī, Fedāyī, Kutbī, Mehemmed (2), Münīrī ve Münīrī (2)'nin biyografileri nüshada yoktur. Nüshada Sultān Süleymān, Sultān Selīm; Servī, Sürūrī; Yetīm, Yetīmī olarak yazılmıştır. 311 varaktan ibaret olan nüshanın numaraları elle verildiği için bazı hatalar yapılmış ve kütüphane kayıtlarına 308 varak olarak geçmiştir. Bu nüshada, müellif hattından farklı olarak Beyāzī'nin biyografisi ve eserin sonunda kırmızı kalemle "ṣāḥib-i Teẕkire-i Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi Ẕeyl-i Şaḳā'iḳ-ı ʿAṭāyīde tercemesi muḥarrer olmaġla bi-ʿaynihi bu maḥalle naḳl olındı" şeklinde bir not bulunmaktadır. Ayrıca başta ve sonda Rāşid Efendi Ktp.'ne vakfedildiğine dair bir mühür vardır. 609 şair ihtiva eden nüshada ilk biyografi Sultan III.Murād'a son biyografi Yūsuf'a aittir.]

HASAN ÇELEBİ TEZKİRESİ'NİN YURT DIŞI NÜSHALARI

65. Tarih-i Türkī No: 14 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1034 / M.1625-26

Müstensih : ʿAlī bin Ahmed

Kitap ölçüsü : 230x125

Varak : 321

Satır : 23

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

66. Tarih-i Türkī Talʿat No: 37 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : Mehemmed bin Hācı ʿOsmān (Hamīdī)

Kitap ölçüsü : 205x130

Varak : 398

Satır : 21

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

67. Tarih-i Türkī Talʿat No: 54 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 197x122

Varak : 360

Satır : 21

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

68. Tarih-i Türkī No: 90 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1087 / M.1678-79

Müstensih : El-hāc Mustafā (kadı)

Kitap ölçüsü : 195x115

Varak : 342

Satır : 25

Yazı : Fārisī ādī dakīk

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

69. Tarih-i Türkī No: 91 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1013 / M.1604-5

Müstensih : Mehemmedü'l-hüseynī (Isfahanlı)

Kitap ölçüsü : 210x155

Varak : 298

Satır : 21

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

70. Tarih-i Türkī No: 92 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1010 / M.1601-2

Müstensih : Ahmed Mehemmed (Bursalı, kadı)

Kitap ölçüsü : 205x125

Varak : 232

Satır : 23

Yazı : Fārisī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

71. Tarih-i Türkī No: 101 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1012 / M.1603-4

Müstensih : Ahmedü'l-mevlevī

Kitap ölçüsü : 285x160

Varak : 392

Satır : 21

Yazı : Fārisī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

72. Tarih-i Türkī Tal'at No: 107 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1027 / M.1618-19

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 265x160

Varak : 312

Satır : 19

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

73. Tarih-i Türkī Tal'at No: 113 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1026 / M.1617-18

Müstensih : Mehemmed Emīnü't-tirmizī

Kitap ölçüsü : 245x140

Varak : 311

Satır : 27

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

74. Tarih-i Türkī Tal'at No: 135 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 205x117

Varak : 318

Satır : 21

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

[Eksik bir nüsha olmasının yanısıra bazı yapraklar kopmuş.]

75. Tarih-i Türkī Tal'at No: 152 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1026 / M.1617-18

Müstensih : Mahmūdü'l-kadrī

Kitap ölçüsü : 220x130

Varak : 322

Satır : 25

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

76. Tarih-i Türkī No: 415 (Mısır Kahire Ktp.)

İstinsah tarihi : H.1021 / M.1612-13

Müstensih : Abdü'l-bākī

Kitap ölçüsü : 240x130

Varak : 354

Satır : 21

Yazı : Ādī

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Temmet kitābhā

77. Paris Bibliotheque Nationale AF 246

İstinsah tarihi : H.1004 / M.1595-96

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 230x140

Varak : 293

Yazı : Nestalik

(E.Blochet, C. I/104-105)

78. Paris Bibliotheque Nationale Supp. T. 1145

İstinsah tarihi : H.1043 / M.1634

Müstensih : Leysīzāde Mehemmed

Kitap ölçüsü : 240x140

Varak : 262

Yazı : Nestalik

(E.Blochet, C. II/178-179)

(Schefer, Nr.1145)

79. Paris Bibliotheque Nationale Supp. T. 1167

İstinsah tarihi : H.1010 / M.1601

Müstensih : Bünyāmīn bin Yūsuf

Kitap ölçüsü : 200x120

Varak : 512

Yazı : Nestalik

(E.Blochet, C. II/186)

(Schefer, Nr.1167)

80. Paris Bibliotheque Nationale Supp. T. 1362

İstinsah tarihi : XVII.yüzyıl başı

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 195x120

Varak : 461

Yazı : Nesih

(E.Blochet, C. II/245)

81. Mamburg Staatsbibliothek Ms. or . quart 1079

İstinsah tarihi : H.1040 / M.1630

Müstensih : ʿAlī bin Mehemmed

Kitap ölçüsü : 265x115 (175x80)

Varak : 305

Satır : 25

Yazı : Nestalik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

(B.Flemming, C. I/215, 216)

82. Mamburg Staatsbibliothek Ms. or . quart 3116

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 240x145 (175x85)

Varak : 285

Satır : 25

Yazı : Nestalik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā`if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā`in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

(B.Flemming, C. I/216)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

83. Berlin Staatsbibliothek Ms. or . oct. 2578

İstinsah tarihi : H.1018 / M.1609

Müstensih : Hasan bin Mehemmed (Yenişehirli)

Kitap ölçüsü : 205x105 (155x65)

Varak : 368

Satır : 27

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

(M.Götz, s.295)

84. Berlin Staatsbibliothek Ms. or . oct. 2203

İstinsah tarihi : H.1026 / M.1617

Müstensih : ʿAbdü'l-bāḳī

Kitap ölçüsü : 210x140 (160x85)

Varak : 361

Satır : 19

Yazı : Nestalik

Baş : Niçe şühūr ü aʿvāmdur ki şeh-süvār-ı meydān-ı idrāk olan ẕihn-i vaḳḳād u ʿaḳl-ı çālāk

Son : Bi-ḥamdi'llāḥ ki ber-raġm-ı zemāne

Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

[Nüsha Vasf-ı Şerīf-i Hazret-i Hāce Efendi'nin biyografisinin ortasından başlamıştır. Eksik bir nüshadır.]

(M.Götz, s.296)

85. Herzolichen Bibliothek Zu Gotha 167

Baş : Ḥāmī beyḍati'l-islāmı rā'ī ru'āti kāffeti'l-enāmi kıdvetü selāṭīni'l-meşāriḳi ve'l-meġāribi...

Son : ...çemenzār-ı rūzgārda mānend-i çenār.

[Eksik bir nüshadır. Sultān Süleymān'ın biyorafisinin ortasından başlamış Remzī'nin biyografisinin ortasında da bitmiştir.]

(Wilhelm Pertsch, s.138-139)

86. Uppsala 496

İstinsah tarihi : H.1025 / M.1616

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 25½ x 14cm.

Varak : 346

Satır : 25

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

(K.V.Zetterstéen, s.337-338)

87. Uppsala 677

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 210x120

Varak : 346

Satır : 21

Yazı : Talik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

[Eserde, sahiplenme kaydı 1239 olarak gösterilmiştir.]

(K.V.Zettersteen, s.64-65)

88. British Museum Or. 35

İstinsah tarihi : H.1010 / M.1602

Müstensih : Seyyid Mehemmed Emīnü't-tirmizī

Kitap ölçüsü : 9 in. bay 5½

Varak : 371

Satır : 23

Yazı : Nestalik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

(C. Rieu, s.77a-b)

89. British Museum Add. 24,957

İstinsah tarihi : H.1021 / M.1612

Müstensih :

Kitap ölçüsü : 8¾ in. 5¼

Varak : 312

Satır : 27

Yazı : Nesih

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

(C. Rieu, s.76b)

90. Wien Kaiserlich - Königlichen Hofbibliothek 1228

İstinsah tarihi : H.1015 / M.1606

Müstensih : Mehemmed Emīnü't-tirmizī

Kitap ölçüsü : 8¾ - 5½

Varak : 245

Satır : 27

Yazı : Nesih, nestalik

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur ve fihrist-i nüsḫa-i sa'ādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür.

(G. Flügel, s.387-388)

91. Leipzig Oto Harrassowitz 116

(F.Babinger, s.139-140. Katalogda Hasan Çelebi'nin hayatı hakkında bilgi verildikten sonra Tezkire'nin yazma nüshalarının bulunduğu katalog isimleri ve numaraları zikredilmiştir.)

92. Staatsbibliothek in München 147

İstinsah tarihi : H.1002 / M.1694

Müstensih : -

Kitap ölçüsü : 24 c. h 13½

Varak : 369

Satır : 21

Baş : Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāzihi tezkiretun* ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur

(J. Aumer, s.41)

93. Staatbibliothek zu Hamburg 281

İstinsah tarihi : -

Müstensih : Ahmed bin Mehemmed

Kitap ölçüsü : 20:14, 15½: 7½

Varak : 266

Satır : 19, 22-23

Yazı : Nesih, nestalik

Baş : Ḥamd u sipās-ı bī-ḳıyās ḫālıḳu'l-cinni ve'n-nās
(C.Brockelmann, s,146-147)

94. Orient Inst., No: 402

İstinsah tarihi : H.1015 / M. 1607
Müstensih :
Kitap ölçüsü : 20½x12½
Varak : 1+315+1
Satır : 25
Yazı : Nestalik
Baş : inne hāzihi tezkiretü'ş-şuʿarā
Son : ẕi'l-ḳaʿde eş-şerīfe sene ḫams ʿaşere ve elf min hicreti'l-nebeviyye
(W.D.Smirnow, s.48-49)

95. Manchester Lindsay 150

96. Stokholm 51

97. JRAS, Londra, 1892, S.549, Nr.21

2- NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kınalızāde Hasan Çelebi veya Tezkiretü'ş-şuʿarā olarak bilinen h.994/m.1585-86 tarihinde Hasan Çelebi tarafından kaleme alınan eserin, Türkiye kütüphanelerinde altmış dört, yurt dışı kütüphanelerinde otuz üç yazma nüshası mevcuttur. Yazma nüshalara bakıldığında eserin yazıldığı tarihten itibaren XIX.yüzyıl başlarına kadar istinsah edildiği görülmektedir. Bu nüshalardan müellif hattı dahil elli ikisinin yazılış tarihi bellidir. Nüshaların beşi XVI.yüzyılda, kırk yedisi XVII.yüzılda, biri XVIII.yüzyılda ve ikisi XIX.yüzyıl başlarında istinsah edilmiştir. Bu kadar kalabalık nüsha topluluğuna sahip olan Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin otuz üç yazmasının müstensihi bellidir. Ayrıca aynı müstensihin kaleminden çıkmış nüshalar da bulunmaktadır. Bunlardan Fatih (Süleymaniye Ktp.) No: 4253 (istinsah tarihi: H.1020 / M.1611-12), Nuruosmaniye Ktp. No: 3718 (istinsah tarihi: H.1020 / M.1611-12), Tarih-i Türkī (Mısır Kahire Ktp.) No: 415 (istinsah tarihi: H.1021 / M.1612-13), Fatih (Süleymaniye Ktp.) No: 4252 (istinsah tarihi: H.1023 / M.1614-15), Berlin Staatsbibliothek Ms.or.oct. 2203 (istinsah tarihi: H.1026/ M.1617) Antalyalı ʿAbdü'l-bākī; Kılıç Ali (Süleymaniye Ktp.) No: 779 (istinsah tarihi: H.1014 / M.1605), III. Ahmed (Topkapı Sarayı Ktp.) No: 2658 (istinsah tarihi: H.1008 / M.1600), Asım Bey (Köprülü Ktp.) No: 386 (istinsah tarihi: H.1009 / M.1601) Ramazān bin Abdi'l-mennān; Revan (Topkapı Sarayı Ktp.) No: 1451 (istinsah tarihi: H.995 / M.1587), İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 516 (istinsah tarihi: H.1009 / M.1601), Tarih-i Türkī (Mısır Kahire Ktp.) No: 91(istinsah tarihi: H.1013 / M.1604) Mehemmed bin ʿAliyi'l-hüseynī (Isfahānlı); Mamburg Staatsbibliothek Ms.or.quart 1079 (istinsah tarihi: H.1040 / M.1630), İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 304 (istinsah tarihi: H.1065 / M.1655) Es-seyyid ʿAlī bin Mehemmed (Ankaralı); Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) No: 1274 (istinsah tarihi: H.1019 / M.1610), Berlin Staatsbibliothek Ms.or.oct. 2578 (istinsah tarihi: H.1018 / M.1609) Mahmūd bin Mehemmed (Yenişehirli); Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) No: 1270 (istinsah tarihi: H.1004 / M.1596), British Museum Or. 35

(istinsah tarihi: H.1010 / M.1602), Wien Kaiserlich - Koniglichen Hofbibliothek 1228 (istinsah tarihi: H.1015 / M.1606), Tarih-i Türkī Tal'at (Mısır Kahire Ktp.) No: 113 (istinsah tarihi: H.1026 / M.1617-18) Mehemmed Emīnü't-tirmizī; Tarih-i Türkī (Mısır Kahire Ktp.) No: (istinsah tarihi: H.1010 / M.1601-2), Staatbibliothek zu Hamburg No: 281 (istinsah tarihi: H.1011 / M.1602), Fatih (Süleymaniye Ktp.) No: 4251 (istinsah tarihi: H.1021 / M.1612-13) Ahmed bin Mehemmed (Bursalı, kadı); Tarih-i Türkī (Mısır Kahire Ktp.) No: 101 (istinsah tarihi: H.1012 / M.1603-4), Hüsrev Paşa (Süleymaniye Ktp.) No: 488 (istinsah tarihi: H.1025 / M.1616) Şeyh Ahmed-i Gülşenī tarafından istinsah edilmiştir.

Nüsha sayısı fazla olan eserlerde, öncelikle nüshalar arasında gruplar oluşturmak ve bu grupları temsil edebilecek niteliğe sahip en doğru nüshayı seçmek gerekir. Bu bakımdan nüshaları gruplandırabilmek, temsilci nüshaları seçebilmek için Türkiye kütüphanelerinde bulunan nüshaların tamamı elden geçirildi. Nüshalar üzerinde gerekli araştırma ve inceleme yapıldı. Yazma nüshaların müstensihleri, istinsah tarihleri, ihtiva ettikleri müşterek hata, eksiklik ve şair sayıları çıkarıldı. Her nüshada yer alan şairler, varak numaraları ile tablo halinde gösterildi. Tablodaki verilerden hareketle müellif hattının yanısıra sağlam ve doğru bir metin elde edebilmek için tarafımızdan ayrıca üç nüsha daha seçildi. Hasan Çelebi'nin eserini kaleme aldıktan sonra yirmi yıla yakın bir süre yaşamasından ve bu süre zarfında eserinde bazı değişiklikler, eklemeler yapabileceğinden hareketle elimizde, müellif hattının olmasına rağmen böyle bir uygulamanın daha doğru olacağı düşünüldü. Yapılan çalışmada müellif hattında bulunmamakla birlikte diğer nüshalarda mevcut olan bazı şair isimlerine rastlanıldı ve 640 şair biyografisini ihtiva eden tenkitli bir metin kuruldu. Varılan sonuçtan dört nüsha üzerinde çalışmanın isabetli ve yerinde bir karar olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Mevcut altmış dört nüsha içinden bu dört nüshanın seçilip diğerleri elenirken çeşitli hususlar gözönünde bulunduruldu. Bir çok bakımlardan benzerlik gösteren ortak bir kaynaktan geldikleri anlaşılan her grup içinden öncelikle tarihi en eski ve sağlam bir nüsha seçildi. Tenkitli metnin kurulması için seçilen nüshalar şunlardır:

1. (Ü) İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 1737 İstinsah tarihi: H.994 / M.1585-86
2. (R) Revan (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1451 İstinsah tarihi: H.995 / M.1587
3. (H) Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1270 İstinsah tarihi: H.1004 / M.1596
4. (S) Hamidiye (Süleymaniye Ktp.) : 1062 İstinsah tarihi: -

Türkiye kütüphanelerinde yapılan çalışma sonucunda oluşturulan tablodaki verilerin yanısıra, müşterek eksiklik, hata ve benzerlikleri bakımından nüshalar dört grup halinde toplandı:

I. GRUP

1. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 1737 İstinsah tarihi: H.994 / M.1585-86
2. Atatürk Ünv.A.S.L.Yazmaları : 72 İstinsah tarihi: H.994 / 1586
3. Reisü'l-küttab(Süleymaniye Ktp.): 624 İstinsah tarihi: H.1013 / M.1604
4. Ayasofya (Süleymaniye Ktp.) : 3140 İstinsah tarihi: H.1022 / M.1613
5. Hüsrev Paşa (Süleymaniye Ktp.) : 487 İstinsah tarihi: -
6. Ali Emīrī Efendi (Millet Ktp.) : 761 İstinsah tarihi: -
7. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 6190 İstinsah tarihi: -
8. M. Ozak (DTCF Kitaplığı) : 600 İstinsah tarihi: -

II. GRUP

1. Revan (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1451 İstinsah tarihi: H.995 / M.1587
2. Genel (Bursa) : 4364 İstinsah tarihi: H.999 / M.1591
3. Atıf Efendi Ktp. : 2016 İstinsah tarihi: H.1010 / M.1601
4. Hafīd Efendi(Süleymaniye Ktp.) : 229 İstinsah tarihi: -
5. Zühdi Bey (Süleymaniye Ktp.) : 499 İstinsah tarihi: -
6. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 1944 İstinsah tarihi: -
7. Ankara Millî Kütüphane Yz. B. : 254 İstinsah tarihi: -
8. İzzet Koyunoğlu Ktp. : 13307İstinsah tarihi: -
9. Atatürk Ünv. S.Özege : 290 İstinsah tarihi: -

III. GRUP

1. Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1270 İstinsah tarihi: H.1004 / M.1596
2. İsmail Efendi(Süleymaniye Ktp.): 315 İstinsah tarihi: H.1011 / M.1602
3. Kılıç Ali (Süleymaniye Ktp.) : 779 İstinsah tarihi: H.1014 / M.1605
4. Nuruosmaniye Ktp. : 3716 İstinsah tarihi: H.1014 / M.1605
5. Ahmed (Topkapı Sarayı Ktp.) : 2658 İstinsah tarihi: H.1008 / M.1600
6. Fatih (Süleymaniye Ktp.) : 4250 İstinsah tarihi: H.1022 / M.1613
7. Revan (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1450 İstinsah tarihi: H.1022 / M.1613
8. Hüsrev Paşa(Süleymaniye Ktp.) : 488 İstinsah tarihi: H.1025 / M.1616
9. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 2525 İstinsah tarihi: H.1031 / M.1622
10. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 304 İstinsah tarihi: H.1065 / M.1655
11. Ali Emīrī Efendi (Millet Ktp.) : 759 İstinsah tarihi: H.1230 / M.1814
12. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 1628 İstinsah tarihi: H.1240 / M.1831
13. Halet Efendi (Süleymaniye Ktp.) : 100 İstinsah tarihi: -
14. Laleli (Süleymaniye Ktp.) : 1693 İstinsah tarihi: -
15. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 2579 İstinsah tarihi: -
16. Bayezid Ktp. : 14062 İstinsah tarihi: -
17. Nuruosmaniye Ktp. : 3717 İstinsah tarihi: -
18. İzzet Koyunoğlu Ktp. : 13568 İstinsah tarihi: -

IV. GRUP

1. Orhan (Bursa) : 1007 İstinsah tarihi: H.1009 / M.1601
2. Ali Paşa (Süleymaniye Ktp.) : 602 İstinsah tarihi: H.1010 / M.1602
3. Asım Bey (Köprülü Ktp.) : 386 İstinsah tarihi: H.1009 / M.1601
4. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 516 İstinsah tarihi: H.1009 / M.1601
5. Y. Tevfik (Süleymaniye Ktp.) : 285 İstinsah tarihi: H.1012 / M.1603
6. Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1273 İstinsah tarihi: H.1013 / M.1604
7. Yapı Kredi Bnk. Ktp. : 15 İstinsah tarihi: H.1018 / M.1609
8. Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1274 İstinsah tarihi: H.1019 / M.1610
9. Nuruosmaniye Ktp. : 3718 İstinsah tarihi: H.1020 / M.1611
10. Fatih (Süleymaniye Ktp.) : 4253 İstinsah tarihi: H.1020 / M.1611

11. Fatih (Süleymaniye Ktp.) : 4251 İstinsah tarihi: H.1021 / M.1612
12. Fatih (Süleymaniye Ktp.) : 4252 İstinsah tarihi: H.1023 / M.1614
13. Kayseri Raşid Efendi Ktp. : 934 İstinsah tarihi: H.1033 / M.1621
14. Bayezid Ktp. : 4988 İstinsah tarihi: H.1074 / M.1663
15. Ç. Abdullah (Süleymaniye Ktp.) : 279 İstinsah tarihi: H.1153 / M.1744
16. Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) : 3869 İstinsah tarihi: -
17. Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) : 3870 İstinsah tarihi: -
18. Halet Efendi (Süleymaniye Ktp.) : 372 İstinsah tarihi: -
19. Yenicami (Süleymaniye Ktp.) : 835 İstinsah tarihi: -
20. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 9778 İstinsah tarihi: -
21. Ali Emîrî Efendi (Millet Ktp.) : 758 İstinsah tarihi: -
22. Ali Emîrî Efendi (Millet Ktp.) : 760 İstinsah tarihi: -
23. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı : 408 İstinsah tarihi: -
24. İzmir Millî Kütüphane Yz. : 1154 İstinsah tarihi: -
25. Genel (Bursa) : 2133 İstinsah tarihi: -
26. Adnan Ötüken (Ankara) : 97 İstinsah tarihi: -
27. Hamidiye (Süleymaniye Ktp.) : 1062 İstinsah tarihi: -
28. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı : 409 İstinsah tarihi: -

Mevcut altmış dört nüsha içinden dört nüsha seçilirken çeşitli hususlara dikkat edilmiştir:

H.994/M.1585-86 tarihinde tamamlanan Hasan Çelebi Tezkiresi'nin kütüphanelerde kıymetli yazma nüshaları olduğu gibi zamanla yıpranmış, sayfaları kopup kaybolmuş veya eksik kopye edilmiş nüshaları da vardır. Bu tarz nüshalar, tarafımızdan tercih edilmeyerek saf dışı bırakıldı. Eksik olmakla birlikte bu nüshaların muhtevalarından hareketle bağlı oldukları gruplar tespit edildi ve ilgili yerlerde gösterildi. Bu nüshalar:

1. Atıf Efendi Ktp. : 2016 İstinsah tarihi: H.1010 / M.1601

2. Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) : 1274 İstinsah tarihi: H.1019 / M.1610
3. Ç. Abdullah (Süleymaniye Ktp.) : 279 İstinsah tarihi: H.1153 / M.1744
4. Zühdi Bey (Süleymaniye Ktp.) : 499 İstinsah tarihi: -
5. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. : 6190 İstinsah tarihi: -
6. M. Ozak (DTCF Kitaplığı) : 600 İstinsah tarihi: -
7. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı : 408 İstinsah tarihi: -
8. Arkeoloji Müzesi Kitaplığı : 409 İstinsah tarihi: -
9. Genel (Bursa) : 2133 İstinsah tarihi: -
10. Adnan Ötüken (Ankara) : 97 İstinsah tarihi: -
11. İzzet Koyunoğlu Ktp. : 13307 İstinsah tarihi: -
12. Ankara Millî Kütüphane Yz. B. : 254 İstinsah tarihi: -

Yapılan inceleme sonucunda Bālī (2), Azmī (3), Kutbī, Münīrī, Münīrī (2) sadece müellif hattında ve Hurremī, Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) No: 3869, Hafīd Efendi (Süleymaniye Ktp) 229'da, Ganī (biyografisinin müsveddesi) Nuruosmaniye Ktp. No: 3716 (İstinsah tarihi: H.1014 / M.1605), İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty.: 304 (İstinsah tarihi: H.1065 / M.1655), Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) No: 3869, İzmir Millî Kütüphane Yz.: 1154'de, Fehmī (biyografisinin müsveddesi) İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty.: 304 (İstinsah tarihi: H.1065 / M.1655), Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) No: 386'da, Fehmī (3) İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty.: 304 (İstinsah tarihi: H.1065 / M.1655), Es'ad Efendi (Süleymaniye Ktp.) No: 3869 ve İzmir Millî Kütüphane Yz.: 1154'de bulunmaktadır. Bu yüzden sadece müellif hattında bulunan şair biyografileri, nüshaların gruplandırılması sırasında ayırt edici bir hususiyet olarak ele alınmadı.

I.grupta yer alan nüshaların çoğu müşterek hata ve eksiklikleri bakımından Hasan Çelebi'nin kaleminden çıkmış nüshanın özelliklerini taşımaktadır. Bu gruptaki nüshalar, müellif hattında bulunan şairlerin dışında farklı bir şair biyografisi ihtiva etmemektedir. Nüshalarda çoğunlukla Türābī-i Sānī, Senāyī-i Diger, Cefā`ī, Hāletī Çelebi, Hızrī (2), Dervīş, Dervīş Hasan, Sun'ī (9), Iyşī, Fedāyī, Mehemmed (2),

Mehemmed (3), Merdī, Mustafa (4), Nādirī, Niyāzī ve Hüdāyī (2)'nin biyografisi yoktur. Bu grup içindeki Atatürk Ünv. A.S.L.Yazmaları 72 nolu nüshanın istinsah tarihi, Hasan Çelebi Tezkire'sinin kaleme alındığı yılla aynıdır. Adı geçen nüshanın kopmuş sayfaları, sonradan Agāh Sırrı Levend tarafından tamamlanmıştır. Bu yüzden nüsha, güvenilirlik açısındın tercih edilmedi.

II.grupta bulunan Revan (Topkapı Sarayı Ktp.) 1451 nolu yazma nüsha, Tezkire'nin yazıldığı tarihten bir yıl sonra h.995/m.1587'de kaleme alınmıştır. İstinsah tarihi belli en eski nüshalardan biridir. Bu eser, Hasan Çelebi'nin kendi el yazmasından kopye edilmekle birlikte müellif hattında bulunmayan Cefā`ī, Hasan Çelebi, Hakīmī, Hilmī (2), Dervīş, Zeynī, Şānī (2), Şāhī, Şerīfī, Şerīf, Şemsī Paşa, Kātibī (4), Kirāmī, Kemālī, Kevserī, Keyfī, Mehemmed, Mehemmed (3) ve Mustafā (4)'nın biyografilerini içermektedir. Belirtilen özelliklerinden dolayı nüsha grup temsilcisi olarak seçilmiştir. Bu yazmadan gelme başka nüshaların söz konusu olmasından dolayı eser, birinci grupta zikredilmemiştir. Müellif hattında olup da bu grup içerisinde değerlendirilen nüshalarda Dürrī ve Semā'ī'nin biyografisi yoktur. Bu grup nüshalarda Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi, Hızrī, Bedī'ī, Sun'ī (9), Iyşī, Fedāyī, Nādirī, Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografisi olmadığı gibi müellif hattında da bulunmamaktadır. Nüshaların bir kısmında Cevrī, Cevherī; Iyşī, Iyānī; Gınā`ī, Gayretī şeklinde yazılmıştır.

Hasan Çelebi'nin son söz yazdığı Hazine (Topkapı Sarayı Ktp.) 1270'nolu yazma, h.1004/m.1596 yılında istinsah edilmiştir. Nüsha, zikredilen bu özelliklerinden dolayı grup temsilcisi olarak seçilmiştir. Hazine yazması da Revan yazması gibi müellif hattından gelmekle birlikte farklı olarak Bedī'ī, Hızrī, Sun'ī (9), Iyşī, Fedāyī, Mehemmed (2), Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografilerini ihtiva etmektedir. III.grup içinde yer alan nüshaların çoğunda ismi zikredilen şair biyografileri bulunmaktadır. Bu gruptaki nüshalarda Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi ve

Nādirī'nin biyografileri ise yoktur. Hazine nüshasında, kimi zaman müellif hattındaki yanlış cümleler veya yanlış yazıldığı düşünülen kelimeler düzeltilmiştir.

Türābī-i Sānī, Hāletī Çelebi ve Nādirī'nin biyografisini ihtiva eden nüshalar ise IV.grubu oluşturmaktadır. IV.grup içinde, isimleri zikredilen şairlerden sadece birini veya ikisini birarada bulunduran nüshalar vardır. Bu bakımdan istinsah tarihi belli olmamakla birlikte her üç şairi ihtiva eden, dikkatli, titiz bir müstensihin elinden çıktığı izlenimini veren Hamidiye (Süleymaniye Ktp.) 1062 nolu yazma grup temsilcisi olarak seçildi. Bu gruptaki nüshalar, zaman zaman müellif hattı ve Revan nüshasıyla benzerlik göstermekle birlikte Hazine nüshasında olup müellif hattında ve Revan nüshasında bulunmayan Bedī'ī, Hızrī, Sun'ī (9), Iyşī, Fedāyī, Niyāzī (3) ve Hüdāyī (2)'nin biyografilerini ihtiva etmektedir. Bu bakımdan IV.grup nüshaları, ihtiva ettiği şair biyografileri, müşterek eksiklik, hata ve benzerlikler bakımından III.grubun bir alt grubu özelliğini taşımaktadır.

Bu nüshaların çeşitli yönlerden benzerlik ve ayrılıkları dikkate alınarak müellif hattına bağlılıkları şu şekilde bir şema halinde gösterilmiştir:

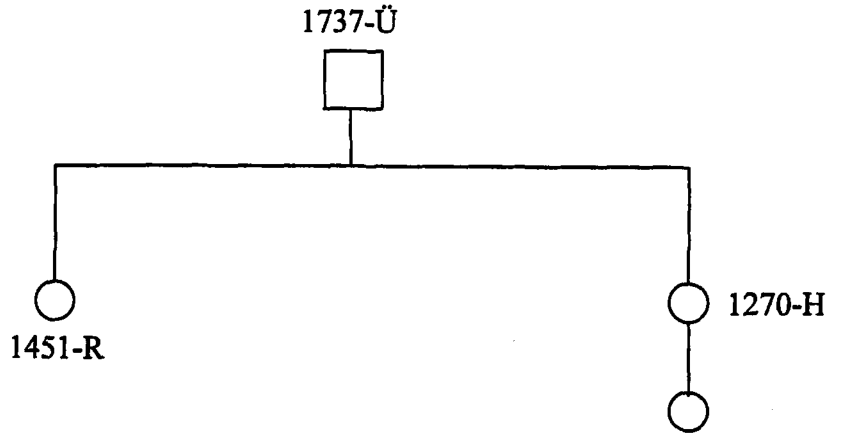

Metin karşılaştırması yapılırken bir nüsha esas alınarak diğerlerinin dipnotta nüsha farkı olarak gösterilmesi yoluna gidilmemiş, seçilen dört nüsha karşılaştırılarak mümkün olduğu kadar Hasan Çelebi'nin kaleminden çıkmış bir metnin tespitine

çalışılmıştır. Nüsha farkları, her sayfada dipnot şeklinde : işareti ile ayrılarak gösterilmiş ve farkların yanlarına nüsha kısaltmaları konulmuştur. Ayrıca her satır bizim metnimize göre numaralandırılmış; aynı satır içindeki nüsha farkları (metinde bu işlemin nadir yapılması ile birlikte) / çizgisi ile ayrılmıştır.

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

1. Metinde, Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller (Med harfleri) sırasıyla Ā, ā; Ī, ī; Ū, ū şeklinde gösterilmiştir.

2. Arap alfabesinde bulunup da yeni alfabemizde bulunmayan işaretler şu şekilde gösterilmiştir :

S̱ s̱	ث
Ḥ ḥ	ح
H̬ ḫ	خ
Ẕ ẕ	ذ
Ṣ ṣ	ص
Ż ż Ḍ ḍ	ض
Ṭ ṭ	ط
Z̧ z̧	ظ
ʿ	ع
Ġ ġ	غ
Ḳ ḳ	ق
ñ	ک
ʾ	ء

3. Farsça'daki "vāv-ı maʿdūle" ile yazılan kelimelerde bu özellik italik *ā* harfiyle gösterilmiştir.

4. Birleşik isim ve sıfatlar arasına bir çizgi (-) konulmuş ve İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"[164] adlı yazısı dikkate alınmıştır.

5. Nüsha Farkları belirtilirken ayrı kelimeler arasına (:) işareti konulmuş; aynı satırda birden fazla farklılıklar (/) işaretiyle ayrılmıştır.

6. Metinde bizim tarafımızdan tamamlanan kısımlar ( ) işareti içerisinde verilmiştir.

---

[164] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S.1, Ankara, 1993, s.51-91.

ḲINALIZĀDE ḤASAN ÇELEBİ TEẔKİRESİ

TEẔKİRETÜ'Ş-ŞU'ARĀ

METİN

Ü1b H2b R3b S1b Ser-nāme-i ṣaḥā'if-i *inne hāẕihi tezkiretun*[*] ki miftāḥ-ı ḫazā'in-i tabṣıradur[**] ve fihrist-i nüsḫa-i saʿādet-i ebedī ki dībāce-i kerāmet-i sermedīdür. Ḥamd u sipās-ı bī-ḳıyās[**] ḫālıḳu'l-cinni ve'n-nās mütekellim-i kelām-ı iʿcāz esāsdur ki rütbe-i şuʿarā-yı şiʿri me'vā ve maḳām-ı siḥr-āferīn-i şiʿr-ārāyı kelām-ı bī-ʿadīl ü ḳarīndeki mā-ṣadaḳ-ı *ve innehu letezkiretun lil-müttakīn*[*]*dür*[**]. *Eş-şuʿarā'u yettebiʿuhumu'l-ġāvun*[*] kelāmıyla pest ü ednā ḳılmış iken ṡeniyā-yı kerāmet-i maġzā-yı *inne'l-lezīne āmenū ve ʿamilū's-ṣāliḥāti*[*] ile bülend ü bālā[**] eyledi.

Li-münşihi: Ḥāl-i şiʿri Ḥaḳ beyān itmişdür istiṡnā ile
Şānını iṡbāt iderseñ yiridür illā ile

Ve cevāhīr-i zevāhir-i sitāyiş ki ḫizāne-i taʿdād ve ṣandūḳa-i ḥisābda küncāyiş ṭutmaya. Ol mübdiʿ-i maʿānī-i bedīʿü'ş-şān *elleẕī ḫalaḳa'l-insāne*[*] ve *ʿallemehu'l-beyān*[*] cenābına şāyeste vü revādur ki ḫilʿat-ı iʿcāz-ı muʿciz-ṭırāzdan ġubār-ı iḥtimāl-i şiʿriyyeti *ve mā hüve bi-ḳavli şā'irin*[*] maḳāli ile izāle ve ḥıyāż-ı taḳaddüs-i kelām-ı belāġat-niẓāma ser-çeşme-i mīm-i *ve mā ʿallemnāhu'ş-şiʿre ve mā yenbaġī lehu*[*]den *mā'in-i*[*] nefyi isāle itmekle derecāt-ı şuʿarāyı menīʿ[**] ü aʿlā eyledi.

1* *Müzzemmil-19, İnsan-29 (Muhakkak ki bu bir öğüttür).*
2** tabṣıradur: tabṣıra S.
3** bī-ḳıyās: ve şükr-i bī-ḳıyās H S.
5-6* *Ḥākka-48 (Muhakkak ki o Allah'a hakkıyla inanıp kulluk edenlere bir öğüttür).*
5-6** lil-müttakīndür: lil-müttakīn Ü.
6* *Şuarā-224 (Şairlere sapıklar uyarlar).*
7-8* *Bakara-277, Yunus-9, Hūd-23, Kehf-30-107, Meryem-96,Lokman-8, Fussilet-8, Bürūc-11, Beyyine-7 (İman edip de güzel davranışlarda bulunanlar).*
8** bülend ü bālā: bülend bālā Ü S.
12* *Rahmān-3 (İnsanı yarattı).*
13* *Rahmān-4 (Açıklamayı öğretti).*
14* *Ḥākka-41 (O bir şairin sözü değildir).*
16* *Yāsīn-69 (Biz O'na-Peygambere- şiir öğretmedik, zaten ona yaraşmazdı).*
16* *Mülk-30 (Akan su).*
17** menīʿ: ve büleġāyı menīʿ H.

Ḳıṭʿa[**] : *Pāye-i şiʿr bīn ki çün zi-nebī*
Nefy-i naʿl-ı peyem-berī kerdend
Behr-i taṣḥīḥ-i nisbet-i Ḳur'ān
Töhmet-i ū be-şāʿirī kerdend

Zihī feyyāż-ı zevārif-i ʿavārif ve vehhāb-ı ḫilaʿ ü şerā'if ki maʿānī-i rengīn-güllerin Ü2a gülistān-ı cān-ı[**] ehl-i ʿirfānda rāyiḥ-i ŝenā-yı ẕāt-ı R4a muʿallāsıyla būyā[**] ve ʿandelīb-i dehān u bülbül-i lisān-ı insānī S2a bostān-sarāyı cihānda naġme-i şükr-i niʿmet ü iḥsānıyla naġme-serā eyledi

Beyt[**] : *Her zebānī ki ne ẕikr-i tu koned gūyā nīst*
H3a *Her dilī kū ne be-fikr-i tu boved gūyā nīst*

Bir münşī-i ber-kemāl ve mübdiʿ-i lā-yezāldür ki *ve refaʿnā baʿżahum fevḳa baʿżin derecātin*[*] fehvāsı üzre derecāt-ı kelām-ı celālet-müẓāhiri ki ṭırāz-ı ḳabā-yı maḥāmid ü mü'eŝŝirdür. Nümāyende-i tefāvüt ü iḳdār itmişdür ki baʿżınuñ ḳelimātı mānend-i eşvāt-ı ḥayvānāt ve baʿżınuñ edā-yı rūz-merresi[**] müştemil-i envāʿ-ı teşbihāt u istiʿārātdur.

Li-münşihi : Teʿālaʾllāh ki māhiyyetde birken[**] neş'et-i insān
Kimini eyledi Bāḳıl kimini eyledi Ḥassān

Ve *hüve'l-ḫāliḳu'l-bāri'u'l-muṣavviru*[*] muḳteżāsınca yedd-i ḳudret-i ḳāhiresi bir peyker-nümā-yı ḫāne-i ibdāʿdur ki her rūz sarāy-ı semāyı reng-i kāfūn ile muṣayḳal ü mücellā ider ve bir naḳş-güşā-yı eyvān-ı miknet ü iḫtirāʿdur ki her

---

1** Ḳıṭʿa: - R S Ü.
6** cān: cinān H.
7** būyā: būyā idüp H R S.
9** Beyt: R S.
11-12 Zuhruf-32 (Onları birbirlerine derecelerle üstün kıldık).*
14** edā-yı rūz-merresi: her rūzesi H.
16** birken: bir kez Ü.
18 Haşr-24 (O, yaratan, yoktan var eden, şekil verendir).*

şeb kāşāne-i semāvātı[**] şemʿdān-ı zerrīn ve ḳanādil-i şühüb ü pervīn ile müzeyyen ü muḥallā ider.

Beyt[**] : *Be-bīn nigār u s̱enā kon be-ṣad hezār zebān*
Ber-ān nigārgerī kū çunīn nigār ārāst

Bir ṣāniʿdür ki[**] ḫāme-i naḳş-bend ü nigār-ārā-yı ḳudret ile levḥ-i mevcūdāta[**] bir levḥa-i dil-pezīr resm ü taḥrīr itmişdür ki her varaḳ-ı Rūmī ve ḫaṭāyisinde naḳḳāşan-ı nigār-ḫāne-i ʿaḳl u ḫıred vālih ü ḥayrāndur. Ve bir mübdiʿdür ki[**] ṣaḥāʾif-i īcād mevādd-ı maḫlūḳāta kilk-i ibdāʿ ü raḳam-ı iḫtirāʿ ile ṣuver-i muḥaddes̱ātı bir naḳşla taṣvīr itmişdür ki her ṣūretüñ ḫadd ü ḫālinde ve her peykerüñ reng ü ālinde muṣavverān-ı ʿālem-mis̱āl ḳalem-i ḫacletden başların aşağa idüp devātāsā[**] ḥayretden ağızların açup pergār gibi[**] zār u ser-gerdān olmışlardur.

Beyt[**] : *Çonān nigāşt be-levḥ-i vücūd ṣūret-i ḫalḳ*
Ü2b *Ki ḫīra geşt der ü dīde-i ulüʾl-ebṣār*

Bir mālikü'l-mülk-i melik-i mutaʿāldur ki esāṭīn-i selāṭīn sırr-ı ʿubūdiyyet[**] ü niyāzı cenāb-ı çāre-sāzında zemīn-i mesālet ü inkisāra sūde itmeyince mensūr-ı iḫtiyār ve yarlıġ-ı iḳtidārları *innī ātīkum bi-sulṭānin mübīn*[*] **R4b** ʿunvānıyla muʿanven ü muvaşşaḥ olmaz ve ol pādşāh-ı lā-yezāl ve ḳahhār-ı lem-yezeldür ki ḫavāḳīn-i ḫaşmet-āyīn-pīşānī **S2b** ḫużūʿ u ḫuşūʿlarını ṣāḥa-i

---

1[**] semāvātı: ḫādbānı Ü ḫāvānı R.
3[**] Beyt: - R S Nazm Ü.
5[**] Bir ṣāniʿdür ki: Bir ṣāniʿ ü kadirdür ki H.
6[**] mevcūdāta: vücūdāta Ü.
7-8[**] bir mübdiʿdür ki: mübdiʿ-i lā-yezāldür ki H.
11[**] devātāsā: mevātāsā Ü.
11[**] gibi: vār H.
13[**] Beyt: Şiʿr H - R S.
15[**] ʿubūdiyyet: ʿubūdiyyeti H.
17[*] *Duḫān-19 (Ben size apaçık bir delil getiriyorum).*

ʿizzet ü ʿaẓametinde mālīde ḳalmayınca **H3b** tāc-ı pür-ibtihāc-ı tasalluṭ-ı ḥükūmetleri[**] *ve leḳad mekennākum fi'l-arḍi*[*] yevāḳıtı ile müzeyyen ü muraṣṣaḥ olmaz.

Ḳıṭʿa[**] : *Pādşāhī ki pādişāhān-rā*
Pādşāhī zi-feyż-i niʿmet-i ūst
Ser-firāzān u tācdārān-rā
Gerden-i cān be-ṭavḳ-ı minnet-i ūst

Bir laṭīfdür ki luṭf-ı bī-kerān u iḥsān-ı firāvānından şehbāz-ı bülend-pervāz-ı ʿaḳla cennet-sarāy-ı ʿālem-i ḳudsüñ küngüresin āşiyān[**] u me'vā idüp ṭūṭī-i şīrīn-zebān-ı cāna şekkeristān-ı cihān-ı insüñ ḳafes-i muḳaddesini maḳām u meṣvā eyledi.

Şiʿr[**] : *Dībāce-nüvīs-i defter-i ʿaḳl*
Raḫşānī baḫş-ı gevher-i ʿaḳl
Pergār-zen-i muḥīṭ-i eflāk
Ber-merkez-i teng-i ʿarṣa-i ḫāk
Ḳāşāne-fürūz-i şeb siyāhān
Ez-meşʿal-i nūr-ı ṣubḥgāhān

Bir ḥakīm-i rezzāḳ u kerīm-i perverdigārdur ki her gice nice erzen-i sīmīni ṣaḥrā-yı sipihr-i berīne niṣār idüp her ṣabāḥ anı bir ḫurūs-ı zerrīne ġıdā eyler ve bir sulṭān-ı kahhārdur ki her şeb ʿasākir-i cerrār-ı ṣevābit ü seyyār mūḳavemet-i sulṭān-ı nehār içün ṣafflar ārāste itmiş iken ẓuhūr-ı ṭalīʿa Cemşīd-i ḫūrşīd ile bir ānda cümlesini nā-būd u nā-peydā ider.

1-2** tasalluṭ-ı ḥükūmetleri: tasalluṭ u ḥükūmetleri H S.
2* *Aʿrāf-10 (Biz sizi yeryüzüne yerleştirdik).*
4** Ḳıṭʿa: - S.
9** āşiyān: āşiyāna H R.
12** Şiʿr: Kıṭʿa H -S.

Ü3a *Beyt*[**] : *Be-nūr-ı şu'le-i āftāb-ı 'ālem-tāb*
Güşāyed ez-ruḫ-ı gītī ḫicāb-ı ẓulmānī

Li-münşihi : ʿİẓār-ı ṣubḥı sen itdüñ münevver
Mesā zülfini sen ḳılduñ muʿanber
Cevāhir silkine virdüñ niẓāmı
Kim andan bula ʿālem intiẓāmı
ʿUyūn-ı encüme kehl-i dü-cāyı
Çeküp zeyn eyledüñ vech-i semāyı
Sen urduñ ḫink-i çarḫa zeyn-i zerrīn
Semend-i āsmāna naʿl-i sīmīn

Ol ḥakīm-i ḫallaḳ-ı pādşāh-ı **R5a** ʿaleʾl-ıtlāḳdur ki mecmūʿa-i ʿālem-i ḥudūs̱ u imkānı ġarā'ib ü ʿacā'ib-i maḫlūḳātla mürekkeb ü mülemmaʿ idüp beytüʾl-ḳaṣīde-i çarḫ-ı kün-fekānı cevāhir-i zevāhir-i ibdāʿ ü iḫtirāʿ ile mücevher ü muraṣṣaʿ eyleyüp bir naẓār-ı re'fet ü raḥmetle niçe biñ dil-rübā ṣūreti ketm-i ʿademde **S3a** iken cilveger-i mınaṣṣa-i vücūd idüp her birini vaḥdāniyyet-i ẕāt-ı pür-cūdına şühūd eyledi.

H4a *Beyt*[**] : *Zi-nūr-ı pertev-i ū lemʿai tecellī kerd*
Pedīd geşt ez-ān āftāb-ı nūrānī

Teʿālaʾllāh zihī ḳudret ki ẕāt-ı vāḥidi iki ḥarfle üç mevlūd ve çār ʿunṣur ve penç evḳāt ve şeş cihāt ve heft seyyāre-i āsmān ve heşt cinān-ı cāvidān ve nüh eflāk u ʿuḳūl-ı ʿaşere çālāki īcād eyledi. Ve ẓihī ḥikmet-i bāhire ki ẕübāb-ı ḫaḳīrüñ ruẓābında *fīhi şifā'un liʾn-nāsi*[*] dārūsını taʿbiye vü īdāʿ eyleyüp bir kirm-i żaʿīfüʾl-cürmüñ luʿābında *s̱iyābu sündüsin ḫuḍrun ve istebreḳun*[*] esrārını īdāʿ idüp anı envāʿ-ı teşrīfāt u tekrīmāta mevādd eyledi.

[1**] Beyt: -H S.
[17**] Beyt: - H S.
[22*] *Nahl-69 (Onda insanlar için şifa vardır).*
[23*] *İnsan-21 (Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır).*

Ḳıfā[**] : *Bi'ẕ-ẕāt vāḥidi tu vü aʿdād-i kevn-rā*
Ne-boved cüz iḫtilāf-ı ẓuhūr-i tu müstened
Ruḫsār-ı vaḥdet-i tu cemāli[**] *diger girift*
Der-dīde-i şühūd zi-ḫāl ü ḫaṭṭ-i ʿaded

(Diger) : Birsin ki iki ḥarf ile sen eyledüñ īcād
Beş vaḳt u yedi necm ü ṭoḳuz çarḫ-ı muʿallā

Ü3b Bir cevād-ı kerīmdür ki zülāl-i viṣāli şevḳından[**] nev-restegān-ı būṣtān-ı vücūd ve sākinān-ı ṣavāmiʿ-i çarḫ-ı kebūd *ānese min cānibi'ṭ-ṭūrı nāren*[*] burūḳınun lemeʿānından vādī-i ḥayretde ser-gerdān ve tīh-i ṭaleb ü feyāfī-i cüst ü cūda hā'im ü ḥayrān olup *ve aḥyeynākum min mā'in ġadaḳen*[*] seḥābından müteḳāṭır olan ṣa'ābīb-i raḥmete *ve ṣababna'l-mā'e ṣabben*[*] ser-çeşmesinden ẓāhir ü cārī olan cūybār-ı cūd u re'fete muntaẓır u ʿaṭşān olmışlardır.

Li-münşihi : Nigār-ārā vü peyker bend-i ʿālem
Ṣafā-baḫşende-i gülzār-ı ādem
Felek fülkini baḥr-ı ḳāf u nūndan
Bedīdār eyledüñ baṭn-ı kümūndan
Dü-ʿālem ʿaks-i mir'āt-ı vücūduñ
Cihān dil-teşne-i enhār-ı cūduñ

Ḫudāyā çünki sālikān-ı **R5b** ḫıṭṭa-i heykel-i[**] beşerī kim nuḳūş-ı semāt-ı noḳṣān u ḥadeṣāndan berī vü ḫālī degül belki vaṣmet-i lāġıya-i ʿavā'iḳ-i vücūd ile sāġar-ı ḳalbleri mālīdür. Ulūhiyyet bārgāhınuñ medḥ-i kibriyāsı[**]

1[**] Ḳıfa: - H S.
3[**] cemāli: H S.
7[**] şevḳından: şevḳınde H S.
8[*] *Kasas-29 (Tur dağı tarafından bir ateş gördü).*
10[*] *Cin-16 (Size bol sudan hayat verdik).*
11[*] *Abese-25 (Ve çok yağmurlar yağdırdık).*
20[**] heykel: heyākil H S.
22[**] medḥ-i kibriyāsı: medḥ ü kibriyāsı H S.

cenābında maḳām ṭutmaġa ne ḥaddidür ve eyvān-ı celāl-i bā-kemālüñ** beyān-ı vaṣf-ı bī-intihāsı bābında oturmaḳ **S3b** ne şānīdür. Bu bābda ṣadr-nişīnān-ı ṣuffe-i nübüvvet ü ıṣṭıfā ve serīr-ārā-yı maḳām-ı ḫullet **H4b** ü vefā olanlar hezār ʿacz u ḳuṣūra muʿterifler ve ol cūybār-ı celālet-āsārdan eyādī-i mezellet ü inkisār ile muġterifler ola. Biz maḳūle ʿāṣīlere ki cerā'im ü āsām elinden siyeh-rūy ve nefes-i ẓālim ucından bed-fiʿl ü bed-ḫūy olup ḥum-misāl derūnı ḥarāmla memlū vü meşḥūn olmış sebū gibi desti ḳanda ḳalup peymāne gibi baġrı ḫūn olmış dā'imā maʿāṣī vü ḫaṭi'āt işlemekde cüst ü çālāk ve bir fiʿl-i ḥasen ü ʿamel-i mebrūr ḳılmaḳda ẓaʿīf ü keselnāk müdām kūy-ı hevā vü hevese yolından gelüp **Ü4a** bir gün mescid yolından gelmez ve her-bār sübḥa-i mercānı elden ḳomayup ẕikr-i tesbīḥ-i Yezdānı elinden gelmez.

Li-münşihi : Rū-siyeh ü** mücrim ü ʿāṣī benüm
Mürtekib-i cümle maʿāṣī benüm
Her gün işüm itme durur biñ günāh
Eylemezin bir günehe bir gün āh
Oldı meded cürm ile ḥālüm tebāh
Saña şıġındum kerem it yā İlāh

*Ḳıṭʿa*** : *Direm ḫarīde-i ḫırṣem sitem resīde-i āz*
Muṭīʿ-i ḥükm-i emānī musaḫḫar-i āmāl
*Be-sān-ı kūh-ı gerān** cünbişem be-rāh-ı hüdā*
Be-sān-ı gūy-ı sebük gerdişem be-rāh-ı ḍalāl

[1**] bā-kemālüñ: bā-kemālinüñ H S.
[12**] Rū-siyeh ü: Rū-siyeh R Ü.
[18**] Ḳıṭʿa: -S.
[20**] gerān: cerān Ü.

Dā`imā cürm ü ʿiṣyān ve muvāfıḳ-ı nefs-i pür-ṭuġyānı kendüye şīve[**] vü neyk itmiş ve ġubār-ı maʿāṣī-i bī-şümār ile āyīne-i sīnesi jeng ṭutmış ola. İʿtirāf-ı ʿacz u ḳuṣūrdan dem-zenān olmaḳ nihāyetde fużūllıḳ maḥall-i reyb ü gümān degüldür.

Li-münşihi[**] : Çekmege ḳādir degül medḥūñ kemānın enbiyā
Niçe itsün yā İlāhī bu dil-i bī-çāre yā

R6a Çün ḳaṣā`id ü ebyāt-ı süḫan-ı le`ālī ḥamd-ı pādşāh-ı ẕü'l-minen ile ārāste ola. Mülāyim ü münāsib belki mühimm[**] ü vācib oldur ki cevāhir-i zevāhir-i ṣalavāt-ı ḫāce-i kā`inat ile muḥallā vü pīrāste ola.

Li-münşihi : Tāc-ı ḥamd oldı çü şāh-ı süḫana ḥilye-i ẕāt
Zīnet olmaḳ gerek ol tāca ḥuliyy-i ṣalavāt

Pes ṣalāt-ı ṣalavāt u nücebāt-ı taḥiyyāt ol sulṭān-ı Rüsül-i hādīü's-sübül imāmü'l-hüdā şefīʿü'l-verā *efṣaḥu men naṭaḳa bi'ḍ-ḍād*[*] ve *emlaḥu*[**] *men revti ʿaynu mekārime külle ṣād* nevr-i ḥadīḳa-i āferīniş nūr-i dīde-i[**] ʿaḳl u bīniş reh-nümā-yı **S4a** ḳāfile-sālār-ı **H5a** enbiyā rāh-güşā-yı selāsil-i evliyā vāsıṭa-i risālet-pişvā-yı ṣadr-nişīnān-ı ṣuffe-i nübüvvet ü celālet ḫayl-i enbiyā vü cünd-i[**] aṣfiyāya ḳā`id-i ceyş-i bülbül-i gülistān-ı *ene efṣaḥu l-ʿArabi beyde ennī min Ḳureyş*[*] **Ü4b** ṭūṭī-i şekkeristān-ı *ene seyyidu veledi Ādemin*[*] ʿandelīb-i

---

[1**] kendüye şīve: şīve R S Ü.
[5**] Li-münşihi: -H.
[8**] mühimm: lāzım Ü.
[13*] *Hadīs (Arapça'yı en iyi konuşan).*
[13**] ve emlaḥu: emlaḥu H.
[14**] dīde: ḥadīḳa H S.
[17**] cünd: ceyş H.
[17-18*] *Hadīs (Ben Kureyş kabilesinden olduğum için Arapların en güzel konuşanıyım).*
[18*] *Hadīs (Ben Ademoğlu'nun efendisiyim).*

gülzār-ı *ene efṣaḥu'l-ʿArabi ve'l-ʿAcemi** ḫalvet-güzīn-i *mā erselnāke illā raḥmeten lil-ʿālemīn** mesned-nişīn-i *küntü nebiyyen ve Ādemu beyne'l-mā'i ve't-ṭīni** Resūl-i müctebā Ḥażret-i Meḥemmed Muṣṭafā -*Ṣalla'llāhü Teʿālā ʿaleyhi ve sellem-* cenābına ki maṭlaʿ-ı dīvān-ı nübüvvet vaṣf-ı kemāli ve maḳṭaʿ-ı dāstān-ı risālet naʿt-ı celāli olup tāc-ı pür-ibtihāc-ı belāġat u beyānı iklīl-i celīl-i *inne mine'l-beyāni le-siḥren** ile mükellel ve tevsen-i ṣaʿbü'l-ḳıyād-ı belāġat u feṣāḥatı ḥikmet-i *inne mine'ş-şiʿri le-ḥikmeten** ile** münḳad u müẕellel eyledi.

Li-münşihi : Ol Resūl-i güzīn ki gelmek ile
ʿĀleme virdi zīb ü pīrāne
Āsmāndan nüzūl iden āyet
Oldı şaḳḳ-ı ḳamer gibi āye
Ḳılalı şiʿri şāmil-i ḥikmet
Pāye-i şiʿr irdi şiʿrāya

Ol nergis-i bāġ-ı *mā zāġa'l-baṣaru ve mā ṭaġā** ve ṭūṭī-i şekkeristān *ve mā yanṭiḳu ʿani'l-hevā*dur* ki tenzīl-i celīl-i abbānī **R6b** ve Ḳur'ān-ı vāżıḥü'l-burhān-ı ṣamedānī ʿaṣr-ı belāġatda āsmān-ı ḳudret ve bārgāh-ı ʿaẓāmetde nāzil olup şeb-i ẓulemānī-i cehāleti nūrānī itdükde fuṣaḥā-yı ʿArab *el-ḥükmü li-men ġalebe** diyüp ḳaṣā'id-i sebʿa-i muʿallaḳayı der-i Kaʿbe-i muʿaẓẓamadan indürmişler ve bi'l-āḫare *muʿāriża bi'l-kelām ve'l-ḥurūfi muḳāraʿa bi'r-rimāḥ ve's-süyūfa* döndürmişlerdi. Hemānā ḳıyāmet ol firḳa-i pür-şe'āmetüñ başına

---

[1*] *Hadīs (Ben Arap ve Arap dışındaki milletlerden en güzel konuşanım).*
[1-2*] *Enbiyā-107 (Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik).*
[2-3*] *Hadīs (Hz. Ādem su ile çamur arası bir haldeyken ben peygamberdim).*
[6*] *Hadīs (Beyanda sihir vardır).*
[7*] *Hadīs (Şiirde hikmet vardır).*
[6-7**] inne mine'l-beyānı le-siḥren ile mükellel ve tevsen-i ṣaʿbü'l-ḳıyād-ı belāġat u feṣāḥatı ḥikmet-i inne mine'ş-şiʿri le-ḥikmetun ile : inne mine'ş-şiʿri le-ḥikmetun ile Ü.
[15*] *Necm-17 (Göz kaymadı ve o da sınırı aşmadı).*
[15-16*] *Necm-3 (O heva ve hevesinden konuşmaz).*
[18-19*] *(Hüküm galip gelenindir).*

ḳopmış idi ki semā-yı belāġatlarınuñ** seb'a-i seyyāresi** *ve iẕe'l-kevākıbun teẟerat** maẓmūnı üzre yire dökilmiş idi. 'Ummān-ı** cihānda bādbān-ı belāġatla yelken açup giderken 'aẓamet-i fürḳān-ı kerīmi göricek yelkeni aşaġa ḳodılar ve neberdgāh-ı devrānda 'alemler açup her biri ṣāḥib-ḳırān-ı zemān giçerken** şevket ü heybet-i** Ḳur'ān-ı 'aẓīmi müşāhede idicek 'amellerin dürüp** delālet-i tīġ-i mü'minīn** ile diyār-ı 'ademe **H5b** ḳaçmaġa yüz ṭutdılar.

Ü5a S4b *Ḳıṭ'a**:* *Ṣıdḳ-ı tu hem-çü ṣubḥ ber-āfāḳ rūşen est*
Der ma'reż-i mu'āriża ez-rūy-ı mu'cizāt
Behr-i sevād-ı midḥat u na't-ı cenāb-ı tu'st
Müjgān u çeşm-i men ḳalem ü kāġeẕ ü devāt

Ol sulṭān rüsüldür ki 'aḳl-ı küll-i ḥaḳīḳati gülünden bir bergdür ve ol hādī-i aḳvemü's-sübüldür ki bünyān-ı şer'-i** mübīn ve aḥkām-ı dīn-i metīni ḳal'a-i gerdūndan ḥaṣīn ü berkdür.

*Rubā'iyye** :* *Ṭāḳīst felek zi-bādgāhet*
Murġīst melek zi-āşiyānet
Kevẟer 'araḳīst ez-cebīnet
Ṭūbā varaḳī zi-būstānet

1** semā-yı belāġatlarınuñ: - R S Ü.
1** seb'a-i seyyāresi: seb'a-i seyyāreleri R S Ü.
1-2* *İnfiṭār-3 (Yıldızlar döküldüğünde).*
2** 'Ummān: 'acebdür ki 'ummān H.
4-5** her biri ṣāḥib-ḳırān-ı zemān giçerken: her biri za'mınca ṣāḥib-ḳırān-ı feṣāḥat ü beyān giçerken H.
5** heybet: ebhet H.
6** dürüp: ṭurdup R Ü.
6** mü'minīn: ġuzāt H.
8** Ḳıṭ'a: - H S.
13** şer': şer'ī R Ü.
15** Rubā'iyye: Ḳıṭ'a H Şi'r S.

Ve ol ser-leşker-i[**] ceyş-i mürselīndür ki henūz Ādem-i Ṣafī ki maẓhar-ı kerāmet-i *fe ḳaʿū lehū sācidīne*[*] dür *beyne l-māʾi ve ṭ-ṭīyni*[*] olup *nefaḫtu fīhi min rūḥī*[*] saʿādetine daḫı ḳarīn olmadın ol ḫātim-i enbiyā vü mürselīn çār-bāliş-i ḳurb-ı[**] ḥażretde mesned-nişīn olup[**] serīr-ārā-yı meleʾ-i aʿlā vü sarāy-ı ʿIlliyyīn idi.

Li-münşihi : Daḫı yuġrılmış idi ḫāk-ı Ādem
Sen olmışduñ sarāy-ı rāza maḥrem
Vücūduñ oldı gerçi ṣoñra ẓāhir
Velī maḳṣūd sensin evvel āḫir

R7a *Beyt*[**] : *Dāşt der-ṣalb-i tu-rā ādem ü mīdīd Ḫudāy*
Behr-i taʿẓīm-i tu taʿlīm-i melek kerd sücūd

Ve ol Resūl-i s̱aḳaleyn ve ḫulāṣa-i kevneyn sulṭān-ı serīr-i *ḳābe ḳavseyni*[*] dür ki bu deñlü ṣuver-i muḥdes̱āt u aʿyān cilveger-i şühūd olmaġa sebeb-i vücūd-ı pür-cūdıdur ve bir cān-ı cānān u maḥbūb-ı Ḥażret-i Raḥmāndur ki ṭāʿat-ı cihān u ʿibādet-i ins ü cāna bāʿis̱-i ḫużūʿ u sücūddur.

Naẓm[**] : *Zi-levlāk*[*] *u le-ʿamruke*[*] *taḫt u tāceş*
Keşīde çarḫ ber-gerdūn ḫarāceş
Emīr-i bārgāh-ı lī maʿallāhi
Zede bālā-yı īn nüh ḫayme ḫargāh

1[**] ser-leşker: leşker H.
2[*] Hicr-29 (Onun için secdeye kapanın).
2[*] Hadīs (Su ile çamur arasında).
2-3[*] Hicr-29 (Ona ruhumdan üflediğim zaman).
4[**] ḳurb-ı: S.
4[**] ḳurb-ı ḥażretde mesned-nişīn olup: - H.
10[**] Beyt: - H R S.
12[*] Necm-9 (Birleştirilmiş iki yay arası kadar).
16[**] Naẓm: - H S.
16[*] Hadīs (Sen olmasaydın).
16[*] Hicr-72 (Hayatın hakkı için).

Ey risālet āsmānınuñ güneşi vey nebiyy-i ʿArabī-i Ḳureyşī[**] ʿuṣāt-ı ümmete melāẕ ü melceʾ **Ü5b** sensin ve erbāb-ı ḫavf u ḫaşyete mehreb ü mencā sensin. İntisāb-ı şeyḫ ü şābb cenāb-ı felek-ḳıbābuñadur ki ḥāşā ki merdūd ola ve istinād-ı bende vü āzād südde-i Sidre nihāduñadur ki bāb-ı keremüñ mesdūd ola.

Li-münşihi : Ey Resūl-ı Ḥaḳ şefīʿü'l-müẕnibīn
H6a Muḳtedā-yı enbiyā vü mürselīn
S5a ʿĀşıḳ-ı şūrīde-ḥālüñdür Ḥasan
Ḥāk-ı rāhuñ pāy-mālündür Ḥasan
Cürmi çoḳdur bir ʿandelīb ḳıl aña
Yā Resūlu'llāh şefāʿat ḳıl aña

Çünki şāhid-i kelām u maḳale tāc-ı ḥamd-ı melik-i müteʿāl ve ḳalāʾid-i ṣalavāt-ı Resūl-ı pür-efḍāl ile ārāyiş ü cemāl virildi. Münāsib oldur ki maḥmidet-i aṣḥāb u āl daḫı ol nev-ʿarūs-ı ḥüsn ü kemāle zer-ḫalḫal ola. Pes cevāhir-i tarżiye ki keʾenne-ṣıdḳ u ṣafāda terbiye olınmışdur. Āl u aṣḥāb ve ʿıtret-i aḥbābına ki kefere-i liʾām ḳabūl-i īmān u islāmdan hārībīn olduḳda cümlesi *femā lehum ʿani'l-teẕkireti muʿriḍīn*[*] diyüp kimisi baş u cānlarıyla[**] çalışup nīze-i cān-sitān ile rāh-ı hüdāyı[**] küffār-ı bī-dīn ü īmāna gösterürler ve vücūd-ı şirret-nihād u ḍalālet-taḫmīrlerini tīr-i pür-teʾşīriyle ʿālem-i[**] *biʾse'l-maṣīr*[*]e göçürürler ve tīġ-i[**] bī-dirīġlerini ol maḫāẕil ü melāʿīne **R7b** ṭarīḳ-i fenā[**] idüp dest-i *fāḳtulu'l-müşrikīn*[*] ile ol firḳa-i bī-dīni ḳılıçdan geçürürler idi

---

[1**] Ḳureyşī: Ḳuraşī H
[17*] *Müddessir-49 (Onlara ne oluyor da öğütten yüz çeviriyorlar).*
[17**] cānlarıyla: cān ile H.
[18**] hüdāyı: ḥudāyı H R.
[19**] ʿālem: ḳaṣr H S.
[19-20*] *Bakara-126, 206, Āl-i İmrān-12, Enfāl-16, Tevbe-73, Hac-72, Nūr-57, Hadīd-15, Mücādele-8, Teğabün-10, Tahrīm-9, Mülk-6 (Ne kötü varılacak yerdir orası!).*
[20**] göçürürler ve tīġ: göçürürler idi ve hemīşe tīġ H.
[20-21**] ṭarīḳ-i fenā: ṭarīḳ-i rāh-ı fenā H S / bī-dīni: laʿīn ü bī-dīni H.
[21*] *Tevbe-5 (Müşrikleri öldürün).*

ve kimisi daḫı zebān u lisānı ile ḫidmet idüp ol ḥażretüñ[**] medḥ ü s̱enāsında niçe ḳaṣā'id-i ġarrā irşād u inşā idüp[**] maẓhar-ı elṭāf-ı bī-ḥadd ü intihāları olurlar idi. Ve'l-heẕā her biri nücūm-ı hüdā ve büdūr-ı taḳā[**] olup ḳāmet-i menāḳıb u mefāḫirleri *eşşidā'u ʿale'l-küffāri ruḥamā'u beynehum*[*] ḫilʿatı ile mükerrem ü muʿazzez ve ḫilʿat-ı pür-şehāmet-i menḳabetleri *-Raḍıya'llāhu ʿanhum ve raḍū ʿanhu-* ṭırāzıyla müfervez ü muṭarraz oldı.

Ü6a *Beyt* : Ebr-i rıḍvān ki yaġa ṭurmaya bir sāʿat u ān
Ravża-i āline aṣḥābına olsun bārān[**]

ẔİKR-İ ELḲĀB-I PĀDŞĀH-I CİHĀN: Mir'āt-ı żamā'ir-i ehl-i baṣā'irde vāżıḥ u ẓāmir ve mişkat-ı enẓār-ı erbāb-ı meʿālī vü mefāḫirde[**] ke'ş-şems-i fī evḳāti'l-hevācir rūşen ü bāhirdür ki ber-feḥvā-yı ġam-zedāy-ı[**] *vece'al lī lisāne ṣıdḳin fi'l-āḫirīn*[*] hemīşe nāẓımān-ı dürer-i kelām-ı belāġat-āyīn ṣaḥā'if-i edvārı ẕikr-i maḥāsin-i şāhān-ı felek-temkīn ile tezyīn idüp her ḳamuñ dībācesinde ol hengāmda **S5b** ṣāḥib-ḳırān-ı zemān ve fermān-fermā-yı zemīn olanları ki ḥārisān-ı s̱üġūr-ı mülk ü millet ve cālisān-ı serīr-i **H6b** ʿizz ü devlet ve müstaẓıll-ı sürādıḳāt-ı celālet ve cāh u zīr-i sāyebān-ı vücūd u imkānda ṣadr-nişīn-i şād-revān-ı *es-sulṭānu ẓıllu'llāhi*[*] dur taḥdīd ü taʿyīn itmek ʿādet-ı rażiyyeleri ve hem-vāre serverān-ı encümen-i süḫan-perveri ve

---

1[**] ḫidmet idüp ol ḥażretüñ: ḫidmet H.
2[**] idüp: itmekle H.
3[**] ve'l-heẕā her biri nücūm-ı hüdā ve büdūr-ı taḳā: binā'en-ʿaleyh her biri büdūr-ı hüdā ve nücūm-ı taḳā H.
4[*] *Fetih-29 (Kafirlere karşı çetin kendi aralarında merhametlidirler).*
8[**] bārān: rīzān H.
11[**] mefāḫirde: mefāḫire R Ü.
12[**] ġam-zedāy: - H.
12-13[*] *Şuarā-84 (Bana, sonra gelecekler içinde iyilikle anılmak nasip eyle!).*
18[*] *Hadīs (Sultan, Allah'ın gölgesidir).*

pīş-revān-ı mesālik-i belāġat u berā'at-güsteri gerden ü gūş-ı eyyāmı cevāhir-i mü'eşşir-i selāṭin-i pür-iḥtirām ile ki maẓhar-ı envā'-ı fütūḥāt-ı keşīre ve füyūżāt-ı şerīfedür ve ma'āṭıf u eẕyāl-i şühūr ü a'vāmı zevāhir-i mefāḫir-i ḫulefā sipihr-i iḳtidār ve kevākib-i iḥtişāmla ki şāyeste-i ḫil'at-ı pür-kerāmet-i *innā ce'alnāke ḫalifeten**dür muḥallā vü muṭarraz müzeyyen ü müfervez itmek şīme-i kerīme ve sünnet-i seniyyeleridür. Binā'en-'aleyh-heẕā** ol e'imme-i Hüdāya iḳtidā olındı. Fi'l-vāḳi' **R8a** her minberde ki ḫuṭbe-i sulṭān-ı baḥr u berr oḳınmaya anda cum'a vü cemā'āt** maḳbūl olmaz ve her sīm ü zere ki nām-ı pādşāh-ı 'adālet-güster anda yazılmaya ber-ārende maṭlūb u me'mūl olmaz.

Li-münşihi : Nāmdur raġbet viren hep şehvār
Sikkedür ḥālet viren sīm ü zere

Bu muḳaddime daḫı ṣadr-nişīnān-ı maḥāfil-i fażl u **Ü6b** 'irfān olan ehl-i dāniş ü iẕ'āna ẓāhir ü 'ıyāndur ki sezāvār-ı ḫilāfet-i Ḥażret-i Bārī ve şāyeste-i serīr-i salṭanat u kāmkārī bir ẕāt-ı sa'ādetmend olmaḳ gerek ki manẓūr-ı 'ulüvv-i himmeti taḳviyet-i dīn-i mübīn ve naṣbü'l-'ayn-ı żamīr-i temşiyet-i aḥkām-ı seyyidü'l-mürselīn olup āyīne-i tīġ-i ẓafer-peykeri her çend ki mıṣḳale-i te'yīd-i İlāhī ve elṭāf-ı nā-mütenāhī ile incilā bula. Cām-ı cihān-nümā-yı re'y-i memālik arasında ṣūret-i nīk-ḫ^āhīden ġayrı bir naḳş munṭabı' olmaya ve her zemānda dīde-i dil ü cānına emn ü amān-ı re'āyā ve zīr-i sinān** içün berḳ ü ra'd-ı tīġ-i āteş-feşāndan ġayrı bir nesne mültemi' zülāl-i tīġ-i ābdārı ruḫsār-ı gül-'iẕār-ı 'adl ü dāda surḫ-rūlıḳ virüp peykān-ı cevşen-güẕārı ḫār-ı ẓulm ü bī-dādı her mecrūḥ-ı dil-figāruñ sīne-i miḥnet-ḫazīnesinden çıḳara ve nihāl-i pür-iclāli** gülşen-i sa'ādet ü iḳbālde keşīde-bālā olduḳca sāye-i iḥsān-ı lā-

5* *Sâd-26 (Biz seni halife yaptık).*
6** Binā'en-'aleyh-heẕā: Binā'en-'aleyh H.
8** cemā'āt: cemā'at H.
20** zīr-i sinān: zīr-i destān H S.
24** pür-iclāli: ẕāt-ı iclāli H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yu'add ve lā-yuḥṣāsını **H7a** sūḫtegān-ı ramżā-yı miḥnet ü 'anā **S6a** olanlara memdūd[**] idüp gül-bīn-i fu'ādı ġonçe-i murād bitüre

Mıṣrā' : Ḥamd u ṣad ḥamd bedrgāh-ı kerīm-i müte'āl

ki 'ināyet-i bī-ġāyet-i ḳādir-i muḫtār be-mūcib-i *V'allāhu yu'tī mülkehu men yeşā'u*[*] gūy-ı salṭanat-ı cihānı bir sulṭān-ı sa'ādet-nişānuñ çevgān-ı iḫtiyārına yetürmişdür

Mıṣrā'[**] : Şükr ü ṣadr[**] şükr be-na'mā-yı kerīm-i Rezzāḳ

ki irādet-i Ḥażret-i perverdigār be-muḳteżā-yı *Vallāhu yü'eyyidu bi-naṣrihi men yeşā'u*[*] 'inān-ı memālik-i Īrān u Tūrānı bir pādşāh-ı kāmkāruñ ḳabża-i iḳtidārına getürmişdür ki tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḫilāfete istiḥḳāḳına şāhidi 'adli ve serīr-i 'ālem maṣīr-i salṭanata istihāline ḥücceti beẕlidür.

Ü7a *Beyt*[**] : *Ān luṭf-ı Ḥaḳ ki 'aḳl ne-dīdest ü ne-şenīd*

R8b *Şükrāne vācib est ki der-rūzgār-ı mā'st*

Sulṭān-ı selāṭīn-i cihān bāsıṭ-ı bisāṭ-ı emn ü amān Cemşīd-i Müşterī-mihr u kīn İskender-i Keyvān-ḥaşem ü temkīn Behrām-ı Mirrīḫ-ḥamle vü āheng-i Dārā-yı Ḫūrşīd-ġulām-ı fīrūz-ceng[**] Ḫüsrev-i Nāhīd-bezm Ferīdūn-ı 'Uṭarid 'azm u ḥazm Süleymān-ı Māh-rā'yet ü 'alem Efrāsiyāb-ı Sitāre-ḫadem ü ḫaşem.

Ḳıṭ'a[**] : Dürr-i baḥr-ı pādşāḥī ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanat

Sāye-i luṭf-ı İlāhī sāye-i fāżl u hüner

2[**] memdūd: meded H.
4-5[*] *Bakara-247 (Allah mülkünü istediğine verir).*
7[**] Mıṣrā': - S.
7[**] ṣadr: ṣad R Ü.
8-9[*] *Āl-i İmrān-13 (Allah dilediğini yardımı ile destekler).*
12[**] Beyt: - S.
16[**] fīrūz-ceng: ve fīrūz-ceng H.
19[**] Ḳıṭ'a: Naẓm H - S.

Pādşāh-ı baḥr u ber** baḥrü'n-nidā Ṭūrü'l-ʿalā
Āftāb-ı sāyever kehfü'l-verā ḫayrü'l-beşer

Ḫūrşīd-i Zuḥal-maḥall ü cemşīd-i felek-mümāss āyīne-i cemāl-i ferḫunde-mis̱āl-i *fāḥkum beyne'n-nāsi** naḳd-ı vaḳt-ı eşrāf ve netīce-i aḳrān-ı sevālif-i maẓhar-ı şerā'if ve mir'āt-ı leṭā'if-i *ceʿalnākum ḫalā'ife** vāris̱-i mülk-i Süleymān ḥāris-i basīṭ-i cihān-ı bi'ṭ-ṭūli ve'l-ʿarḍ maẓhar-ı kelām-ı belāġat-niẓām ve mā-ṣadaḳ-ı ḫıṭāb-ı** pür-intiẓām-ı *innā ceʿalnāke ḫalifeten fi'l-arḍi**.

*Ḳıṭʿa*** : Ḫūrşīd-i ṣubḥ sancaḳ u māh-ı Zuḥal-maḥall**
Dārā-yı çarḫ-ı kevkebe-i Müşterī-ḫıṣāl
Ḫāḳān-ı bī-naẓīr ü sipihrdār-ı bī-şebīh
Sulṭān-ı bī-ʿadīl ü şehenşāh-ı bī-mis̱āl

Mümehhid-i esās-ı şevket ü cihānı muḥīy-i me'ās̱ir-i ʿadālet-i Nūşirevānı ḫūrşīd-i ʿālem-i mekārim ü iḥsān-ı bī-nihāyet Sulṭān-ı Sikender-rāyet **S6b** ve Dārā-dirāyet **H7b** s̱emere-i şecere-i *ve ceʿalnākum ḫalā'ife fi'l-arḍi** şecere-i s̱emere-i *ve rafaʿnā baʿḍehum fevḳa baʿḍin** māye-i rāḥat u āmāni sāye-i Ḥażret-i Sübḥānī müfīż envāʿ-ı niʿam u ʿaṭāyā muʿīn-i kāfe-i ḫulḳ-ı muġis̱-i** ʿāmme-i reʿāyā nezāret-baḫş-ı ḳulūb-ı efāżıl jengzedā-yı mir'āt-ı ṣudūr-ı emās̱il** nigehbān-ı eyvān-sarāy-ı vücūd-ı rābıṭa-i ṣūret **Ü7b** ü mādde-i mürüvvet ü cūd.

1** baḫr u ber: baḫr ber H.
4* *Sâd-26 (İnsanlar arasında hükmet).*
5* *Yūnus-14 (Sizleri halifeler kıldık).*
7** ḫıṭāb: - H.
7* *Sâd-26 (Biz seni yeryüzünde halife yaptık).*
8** Ḳıṭʿa: Naẓm H -S.
8** Zuḥal-maḥall: maḥall-i Zuḥal R Ü.
14* *Yūnus-14 (Biz sizi yeryüzünde halifeler kıldık).*
15* *Zuhruf-32 (Bazılarını ötekilerine üstün kıldık).*
16** muġis̱: ve muġis̱ H S.
18** emās̱il: ve emās̱il H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Naẓm[**] : Sikender-ḳadr u Dārā-rā Ferīdūn-fer ü Cem-fermān
Ḥıżırü'l-hām ü Mūsā-kef Meḥemmed-ḫulḳ u ʿĪsā-dem
Cihān-dār-ı felek ḳadr u mübārek[**] re'y-i ferruḫ-ruḫ
Ciḥān-gīr ü cihān-baḫş u hümāyūn mevkib ü maḳdem

Bir sulṭān-ı ʿālī-menzilet ü ʿunvāndur ki hilāl-i çarḫ-ı devvār niʿāl-i tevsen-i ṣabā-reftārı olmağla ibtihāc u iftiḫār bulup kehkeşān-ı zeyn-i pür-tezyīnine[**] ḫırām ve aṭlās-ı gerdūn-ı nīl-fām[**] **R9a** ġāşiyesi olmağla ḳadr u iʿtibār bulup ẕāt-ı reşīdi vāşıḳ-ı şerʿ-i mübīn ve mutaʿaşşım-ı ḥablü'l-metīn-i dīn-i güzīndür. Pes sāḥa-i iḳbāli fenā vü zevālden me'mūn olsa revādur ve ẕāt-ı ḥamīde-ṣıfātınuñ kārı defʿ-i fiten ü şürūr u beliyyātdur. Pes nevā'ib ü aḫzān-ı cihāndan maḥrūs u maṣūn olsa sezādur[**].

Naẓm[**] : *Şāye-i Yezdān muʿizz-i dīn-i Ḥaḳ şāh-ı cihān*
Erdişīr-i şīr dil Dārā-yı İskender-ḫıṣāl
Āsmān est ū velīkin āsümān-ı ber-ḳarār
Āftāb est u velīkin āftāb-ı bī-zevāl[**]

Bir sulṭān-ı ʿadālet-nişāndur ki zemān-ı salṭanatında[**] kemān-keclik ile nām u nişān bulduğiçün her zemān giriftār-ı ālām-ı keşākeş ü zülf-i mehveşān-ı ḥaver-liḳā ġāret-i dil-i ʿāşıḳān-ı[**] bī-ser ü pā idüp esbāb-ı cemʿiyyet-i ḫāṭırlarını dil-i hünerverān gibi pejmürde vü perīşān itdügiçün dā'imā aḥvāli[**] derhem ü müşevveşdür.

[1**] Naẓm: - S.
[3**] u mübārek: mübārek R S Ü.
[6**] pür-tezyīnine: pür-tezyīne R Ü.
[7**] nīl-fām: nīl-ḫām S Ü.
[11**] sezādur: sezāvārdur H.
[12**] Naẓm: - S.
[15**] bī-zevāl: ber-kemāl H.
[16**] salṭanatında: salṭanatından R Ü.
[18**] ʿāşıḳān: ʿuşşāḳ H.
[20**] aḥvāli: ḥāli H.

*Beyt*** : *Hīçkes yek ser-i mūfitne ne-dāred der-ser*
Der-zemān-ı tu meger ṭurre-i ḫūbān-ı ṭırāz

Kāh-rübā gāhī bī-sebeb berg-i kāhı ġaṣb itdügiçün her zemān ḫavf u ḫaşyetinden mübtelā-yı mārāż-ı yereḳān ve şecere-i bīdde maʿnā ḫilāf olmaġla dā'imā ıżṭırāb u dehşetden** giriftār-ı ʿillet-i ḫafaḳān olmışdur.

Ü8a *Beyt*** : *Be-ġayr-i kāh-rübā der-zemān-ı maʿdeleteş*
S7a *Kesī be-ġaṣb ne-yāred rübūd berg-i giyāh*

Dā'imā evżāʿ u eṭvārı **H8a** dā'ire-i inṣāfdan bīrūn olduġıçün bezm-i eyālet ve meclis-i ʿadāletinde defden ġayrı bir kimesne dest-i āferīden ṭapanca görmemişdür**. Ney daḫı aña dem-sāz oldıġıçün işi feryād u fiġān olsa ʿaceb degüldür. Ve her zemānda ḥāli ḫāric-i şerʿ ü ḳānūn olmaġın çeng ü ḳānūndan özge kimse kimseden ḍarb u şikence yimemişdür**. Rebāb daḫı anlar ile hem-āvāz olmaġla dā'imā** kārı nāle vü zārī olsa bedīʿ ü ġarīb degüldür.

*Beyt*** : *Be-ʿahd-i ʿadl-i tu cüz ney ne-mīzened nāle*
Zi-dest-i ḥādiṣe cüz def ne-mīkoned āvāz

*Beyt*** : Devrüñde kimse cevr-i sitemgerden aġlamaz
R9b Bī-şerʿ ider iderse eger çeng ü ney fiġān

Bir pādşāh-ı saʿādet-destgāhdur ki nefes-i eşref ü enfesi levḥ-i maḥfūẓ-ı** kemālāt-ı insānī ve ẕāt-ı enver ü aḳdesi nüsḫa-i cāmiʿ-i füyūżāt-ı esrār-ı

1** Beyt: Naẓm H - S.
5** dehşetden: dehşetinden R S Ü.
6** Beyt: - S.
10** görmemişdür: yimemişdür H.
12** yimemişdür: görmemişdür H / dā'imā: peyveste H.
13** dā'imā: peyveste H.
14** Beyt: - S.
16** Beyt: - H S.
18** maḥfūẓ: maḥfūẓāt H.

Sübḥānī ḫāṭır-ı ʿāṭırı manẓar-ı naẓar-ı ʿaḳl-ı faʿʿāl ve ʿunṣūr-ı şerīfi maẓhar-ı maḥā'il-i mecd ü meʿāl lafẓ u kehrübārı ṣadef-şikāf-ı dürr-i ʿAden ve ḫulḳ-ı kerīmi nāfe-güşā-yı müşg-i Ḫoten lafẓ u ʿibāreti *Yaḫrucu minhume l-lü'lü ve l-mercānu** re'y ü żamīri *eş-şemsü ve l-ḳameru bi-ḥusbānin** ebkār-ı efkārı** *lem yaṭmiŝhünne insün ḳablehum** velā-cānn** ḫuddām-ı bārgāhı *mütteki'ine ʿalā-rafrafin ḫuḍrin ve ʿabḳariyyin ḥisān** ve aʿdā-yı bed-nihādı *yeṭūfūne** beynehā ve beyne ḥamīmin ān** dur.

*Ḳıṭʿa*** : *Ān-kes ki der-hevāyet çūn ṣubḥ-ı ṣādıḳ āmed*
Meşhūr-ı ʿālemeş kon kāreş be-sān-ı gerdūn
V'ān-kes ki ū dü-dil şud bādāmvār bā-tu
Dendān nümā vü āver mağzeş çü piste bīrūn

Ü8b Biḥār-ı zeḫḫār dest-i gevher-bār** ne daʿvā-yı meşākelet iderse

*Mıṣrāʿ*** : *Teng destī-i ābī-i şūrīde-ḥāli bī-ṣafāst*

Ve seḥāb-ı midrār kef-i zer-baḫş u güher īşār ile lāf-ı** muʿādelet ḳılursa

*Mıṣrāʿ*** : *Herze gerdī bād peymāyī gedā-yı bī-nevāst*

*Beyt*** : *Bā-feyż-i dest-i bāẕil-ī** ū bahr mümsik est*
Bā-derk-i ṭabʿ-ı rūşen-i ū berḳ kevden est

[3-4*] *Rahman-22 (İkisinden de inci ve mercan çıkar).*
[4*] *Rahman-5 (Güneş ve ay bir hesaba göre hareket etmektedir).*
[4**] efkārı: u efkārı H.
[5**] ḳablehum: - H.
[4-5*] *Rahman-74 (Bunlara, onlardan önce ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur).*
[5-6*] *Rahman-76 (Harikulade güzel döşek ve yeşil yastıklara yaslanırlar).*
[6**] yeṭūfūne: yeṭūf H.
[6-7*] *Rahman-44 (Onlar, cehennemle kaynar su arasında dolaşıp dururlar).*
[8**] Ḳıṭʿa: - H S.
[12**] gevher: pür R Ü.
[13**] Mıṣrāʿ: - H S.
[14**] lāf: lāf-ı yegrengi vü H.
[15**] Mıṣrāʿ: - H S.
[16**] Beyt: - H S.
[16**] bāẕil: bā-dil R Ü.

Ol Sulṭān-ı vālā-rütbet ve Ḫāḳān-ı felek-menziletinüñ ẓāhirī libās u şiʿār-ı ṣalāḥ u taḳvā ile muṭarraz u muṭarrā ve bāṭınī mekārim-i aḫlāḳ-ı **S7b** cezīle ile müzeyyen ü muḥallā cemāl-i bā-kemāli zīver-i[**] *aḥseni taḳvīm*[*] **H8b** ile ārāste ve sīret ü serīreti zīnet-i ḫulḳ-ı ʿaẓīm ile pīrāste lisān-ı be-elseni maṣdar-ı āṣār-ı avāṭıf-ı İlāhī ve benān-ı[**] pür-beyānı münşe' ü medār-ı ḥükm-i nā-mütenāhīdür.

Şiʿr[**] : *Maḥż-ı rūḥ est teneş ʿaḳl-i mücerred ẕāteş*
Ki çū īn her dü ser-ā-pā heme luṭf u hüner est
R10a *Ḫaṭṭ-ı fermān-ı tu ṭuġrā-yı menāşīr-i ḳażā*
Ḥükm-i dīvān-ı tu imżā-yı ḳażā vü ḳader est

Bir pādşāh-ı zühd-pīşe ve ṣalaḥ-endīşedür ki salṭanat-ı rubʿ-ı meskūn ve ḫilāfet-i rūy-ı zemīn ki eyālet-i kem-buḳʿası ḥasret-i mülūk-ı sevālif ve ġāyet-be-ġayyet-i şāhān-ı pīşīndür vāṣıl-ı Ḥaḳḳe'l-yaḳīn ve ʿayne'l-yaḳīn[**] olan naẓar-ı dīde-i Ḥaḳḳ-bīnlerinde bī-ḳadr u iʿtibārdur ve muḳteżā-yı[**] ʿulüvv-i himmet ve mübteġā-yı sümüvv-i ṭabīʿatları üzre hemīşe manẓūr-ı ibtihāc u iftiḫārları terk-i taʿalluḳāt-ı fāniye ve nefy-i mā-sivā ile ḳurb-ı civār-ı ḥażret-i perverdigārdur.

Beyt[**] : *Dāver-i devr-i cihān ān ki vücūd-ı dü-cihān*
Bā-vücūd-ı ʿaẓamet der-naẓareş muḫtaṣar est

3** zīver: nūr H.
3* *Tīn-4 (En güzel biçimde).*
5** benān: beyān H
7** Şiʿr: - S.
13** ʿayne'l-yaḳīn: - H.
14** ve muḳteżā: muḳteżā H.
18** Beyt: - H S.

Bir Sulṭān-ı derrāḳ ve Ḫāḳān-ı pür-idrākdur ki dāmen-i ʿiṣmet ü ʿiffeti mānend-i eẕyāl-i eflāk kudūrāt-ı ṭabīʿiyye **Ü9a** ve evsāḫ-ı beşeriyyeden ṭāhir ü pāk ve efkār-ı kār-ı āḫiret ile tersān[**] u ġamnāk olmağla her gice nergis-i seḥer-ḫīzi ḳaṭarāt-ı bükā vü şebnem-i girīh ile nemnākdur -*Bāreke llāhu ve lev ḥaşiye llāhu*[**]-. Zihī ḳuvvet-i nefsi ve ṭahāret-i ḳudsi ki vücūd-ı behbūdı memālik-i ḳudret ü istiṭāʿata vālī vü müstevlī ve idrāk-ı ġāyet-i meṭālib-i nefsī ve nīl-i nihāyet-i meʾārib-i müşteheyāt-ı ḥissīye ḳādir ü müstaʿlī olup zemān-ı iḳtiżā-yı ḳuvā-yı şehvānī ve hengām-ı meyelān-ı müstelezzāt-ı nefsānī iken tābiʿ-i fermān-ı *ve nehe n-nefse ʿani l-hevā*[*] olup müctenib-i envāʿ-ı melāhī vü menāhī ve maṭmaḥ-ı enẓār-ı ʿaliyyeleri istīfa-yı lezzet-i bāḳıyyede rıżā-yı Ḥażret-i İlāhī olmışdur.

Şiʿr[**] : *Ṭırāz-ı devlet-i bāḳī tu-rā ber-āred ü bes*
Ki himmetet ne-bered nām-ı ʿālem-i fānī
Derūn-ı ḫalvet-i kerr ü beyān-ı ʿālem-i ḳuds
Ṣarīr-i kilk-i tu bāşed semāʿ-ı rūḥānī[**]

Hemānā ol sulṭān-ı melekī melekāt-ı **H9a** kemāl ü ṣalāḥ-ı taḳvā ve ḥüsn-i simāt ve envāʿ-ı maḥāmid-i aḫlāḳ u maḥāsin-i ṣıfātla **S8a** bir melek-i rūḥānīdür ki mütemeṣṣil[**] ü müteşaḫḫış-ı **R10b** heykel-i insānīdür ve zümre-i efrād-ı beşerīden dāḫil-i ḥavza-i *evliyāʾī taḥte ḳıbābī lā-yaʿrifuhum ġayrī*[*] dür ki zāhiren serīr-ārā-yı taḫt-ı sulṭānīdür.

[3**] tersān: perīşān H.
[4-5**] ve lev ḥaşaʾllāhu: lev ḥaşaʾllāhu H.
[9*] *Naziʿāt-40 (Nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran).*
[12**] Şiʿr: - H S.
[15**] semāʿ-ı rūḥānī: semā-yı rūḥānī R Ü.
[18**] mütemeṣṣil: mütemeṣṣik Ü.
[19*] *Hadis (Benim dostlarım kubbelerimin altındadırlar).*

Li-münşihi : Egerçi ẓāhiren şāh-ı cihāndur
Ḥaḳīḳatde velī ḳuṭb-ı zemāndur

*Beyt*** : *Tūyī ki ṣūret-i cism-i tu-rā heyūlāist*
Çū cevher-i melekī der-libās-ı insānī

Tamām-ı kerāmet ü velāyetlerine** bu ʿalāmet ü āyet kāfī ve iṡbāt-ı merāmda bu muḳaddime-i maḳbūle vāfīdür ki şāhān-ı Īrān ilā-haẕā-el-ān her biri Daḥḥāk-ı rūzgār ve Efrāsiyāb-ı māʿreke-i gīrūdār olup zuʿmlarınca ṣāḥib-ḳırānlıḳ Ü9b nevbetin urmış ve nafʿ-ı cihānda ferzāne geçen niçe şāhları piyāde idüp esb-i devletden ḫāk-ı meẕellete** düşürmişdür. Ecdād-ı ʿiẓām ve sevālif-i kirāmı bi'ẕ-ẕāt ceng ü peykār ile aḫẕ-ı intiḳāmdan ʿacz-ı tāmmları var iken cenāb-ı sipihr-iḥtirāmı** ednā-bendelerine işāret itmekle ekṡer-i memālik ü vilāyātını dāḫil-i ḥavza-i taṣarruf u iḳtidār idüp feseḥat-ābād-ı Tūrānı ve Īrānı başına teng ü tār itmişdür.

*Şiʿr*** : *Vālī-i Tebrīz-rā ger ḫaṭṭ-ı eşref mīresed*
*Bāc*** *ber-gerden zi-Āẕerbāycān mīāvered*
Çeşm ber-rāhend ehl-i Iṣfahān tā bād key
Sürme ez-rāhet be-ehl-i Iṣfahān mīāvered

Fi'l-vāḳiʿ ẕāt-ı pāydārı ḳuṭb-ı çarḫ-ı devvārdur. Pes ṡābit ü ber-ḳarār** olsa nühvār u merkezvār yirinde ṭurmağla** dā'ire-miṡāl ʿālemi muḥiṭ olsa ne cāy-ı cidāl u inkārdur.

3** Beyt: - H S Ü.
5** kerāmet ü velāyetlerine: velāyet ü kerāmetlerine H
9** meẕellete: ẕillete H.
11** iḥtirāmı: iḥtişāmı H.
14** Şiʿr: Naẓm H - S.
15** Bāc: Tāc H.
18** ber-ḳarār: ḳarār H.
19** ṭurmağla: ṡābit olmağla H

*Naẓm*** : *El-minnetü lillāh ki derīn fetḥ nedārī*
Cüz minnet-i Ḥaḳḳ celle tebārek ve Teʿālā
Eṭrāf-ı bilād-ı tu şud ez-fetḥ müzeyyen
Esbāb-ı murād-ı tu şud ez-fetḥ müheyyā

Elā ve hüve's-sulṭānü'l-aʿẓamu ve'l-ḫāḳānü'l-aʿdelü'l-ekremu** māliki riḳābi ümemin mevlā mülūki'l-ʿArabi ve'l-ʿAcemi müfettiḥu ebvābi'l-birri ʿale'l-ḫalā'iḳi müfīḍu süyūli'l-mekārimi fi'l-maġāribi ve'l-meşārıḳi evlā's-selāṭīni ve ekberuhüm ʿaḳlen ve ekşeruhüm faḍlen ve eṣdaḳuhum maḳālen ve **R11a** erfaḳuhum ḥiṣālen ve evferühüm ʿilmen ve evḳarahüm **H9b** ḥilmen āʿdeluhüm ḫulḳan ecmeluhüm ḫılḳan es-Sulṭānu ibnü's-sulṭān **MŪRĀD ḪAN**** :

S8b *Naẓm*** : Ġıyāş̱-ı ehl-i memālik muġīs̱-i millet ü mülk
ʿAzīz-i Mıṣr-ı mekārim maʿāz-i devlet ü dīn
Ḳażā-tüvān u ḳadr-ḳudret ü sitāre-sipās
Zemīn-vaḳār u zemān-sürʿat ü ḫıred-temkīn
Ü10a Penāh u poşt-ı selāṭīn ü dāver-i eyyām
Muḥīṭ-i baḥr-ı yesār āftāb-ı ebr-i yemīn

Edāme'llāhu Teʿālā mülkehū ve sulṭānehū ve eʿazze enṣārehū ve aʿvānehū kemā aʿlā şānuhū ve ḳarane eyyāme** salṭanatihi ilā-aʿvāmi'd-devāmi ve't-taḥlīdi ilā-en-yerişa'llāhi'l-arḍa ve men ʿaleyhā *innehu ḥamīdun mecīd**.

Şiʿr : *Duʿā-yı devlet-i sulṭān hemīşe vird-i men est*
Ne ber-ümmīd-i ʿaṭā vü tevaḳḳuʿ-ı edrār

1** Naẓm: - H S.
5** ekremu: efḫamu H.
10** Murād Ḫan: Murād Ḫan ibnü's-sulṭān Selīm Ḫan ibnü's-sulṭān Süleymān Ḫan H S.
11** Naẓm: Şiʿr S.
18** eyyāmu: imāmu R Ü.
19* *Hūd-73 (O, övülmeye layıktır, iyiliği boldur).*

Tu pādşāh-ı cihānī vü vird-i men īn est
Ki pādşāh zi-şāhī vü mülk ber-ḫōrdār

Ol sulṭān-ı cihān ve mālik-i memālik ḥażretleri ṭarīḳ-i pür-ḥaḳīḳat-ı meşāyiḫ-i kirāma sālik olmağla ekṡer-i kelimātı muḥaḳḳıḳāne** vü muvahhıdāne olup meşāyiḫ-i zemāne şerḥ itmekle maẓhar-ı elṭāf-ı bī-kerāneleri olmışdur. Müretteb ü mükemmel Dīvān-ı pür-ʿunvānları ve ʿArabī vü Fārisī vü Türkī kelimāt-ı belāġat-nişānları vardur.

*Meṡnevī** :* *Boved pāye-i ān süḫan bes bülend*
Key āncā resed vaṣf-ı mā-rā kemend
Süḫanhā-yı şeh kez dil-i pāk ḫāst
Be-pākān ki şāh-ı süḫanhā-yı māst
Ber-īn nükte bāşed delīl-i tamām
Kelāmi'l-mülūk mülūki'l-kelām
Men ez-vaṣf-ı güftār-ı şeh ḳāṣırem
Be-medḥeş çe sān reh-bered ḫāṭırem

Bu bir iki eşʿār-ı nāmdār ol sulṭān-ı kāmkāruñ ol pādşāh-ı ʿadl u dāduñ ol ḫāḳān-ı saʿādet-nihāduñ ol Cemşīd-i sipihr-iḥtişāmuñ ol İskender-i Ferīdūn-ġulāmuñ ol āftāb-ı ālem-tāb-ı ḫilāfetüñ ol deryā-yı ʿummān-ı cihān-ı re'fetüñ ol **R11b** muġīṡ ü muʿīn-i** mülk ü dīnüñ ol vāṡıḳ-ı ḥable'l-metīn-i şerʿ-i mübīnüñ Dāver-i rūy-ı zemīnüñ ol baḥr-ı seḫā** ve kūh-ı vaḳār u temkīnüñ kemālāt-ı belāġat-simātındandur ki teberrüken ve teyemmünen** taḥrīr ü tasṭīr olındı.

4** muḥaḳḳıḳāne: muḥaḳḳıḳān R Ü.
8** Meṡnevī: Meṡnevī-i berāy-ı ʿacz-i taʿrīf H.
19** muġīṡ ü muʿīn: muʿīn ü muġīṡ H S.
20** baḥr-ı seḫā: baḥr-ı sipāh Ü.
21** teberrüken ve teyemmünen: - H.

Ü10b *Nazm*[**]: ʿIşḳuñ bu göñülde olalıdan berü peydā
H10a Ṭutdum yüzümi saña ben ey şāh-ı dil-ārā
Ṣaġa ṣola başın ṣaluben serv-i ḫırāmān
Tevḥīdüñ ider şevḳ ile şāhā senüñ aʿlā
S9a Kimüñ ḳapusına varalum ey şeh-i ʿādil
Ḳapuñ gibi şāhā var iken bāb-ı muʿallā
Bir dilde vaṭan ṭutmış ola ʿışḳuñ o dil hīç
Meyl eyleye mi ravża-i Rıḍvāna Ḫudāyā

(Diger) : Ḳara zülfüñ ḳoyaldan başa sevdā
Ḳarārı ḳalmadı bu göñlüñ aṣlā

(Diger) : İşigüñ yaşdanan cānā ider meʾvādan istiġnā
Temāşā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā
Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyen ey şāh-ı maḥbūbān
Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan u ʿuḳbādan istiġnā

(Diger) : Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebābāsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarābāsā
Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa
Güzellik pāyidār olmaz cihānda āsiyābāsā
Nazar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre
Niçe bir ḫāk-ı ẕilletde ölem yārā türābāsā
Şeb-i hicrānda nā-peydāyum ey miḥ-rū ʿināyet ḳıl[**]
Bu ẕerre ḳadre[**] pertev ṣal ḥabībüm āftābāsā

(Diger) : Ṣormaḳ ʿayb olmasun ey dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
Leblerüñ laʿl-i Bedaḫşān mı yaḫūd āb-ı ḥayāt

[1**] Naẓm: - R S Ü.
[21**] ḳıl: dil H.
[22**] ḳadre: ḳadar H.

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān
Ḳaplamışdur ṣanasın[**] āb-ı ḥayātı ẓulemāt
Bulur elbette ḥayat-ı ebedī ol ʿāşıḳ
Ki vefāñ olsa anuñ mūnisi ger vaḳt-ı memāt[**]
Yapışuben dile ḥācet o mehüñ zülfine kim
Leyletü'l-ḳadrdur anuñ birisi biri Berāt
Āstānından anuñ gitme Murādī ẓīnhār
Ki murāduñ ise bulmaḳ senüñ aʿlī-derecāt
(Diger) : Dil derd-i yāra düşdi bir çāre var mı yā Rabb
Bu ben gibi cihānda bī-çāre var mı yā Rabb
Oldı murādı çünkim ʿışḳ-ı ḥabībe çāker
İrmege çāre bu dem dil-dāra var mı yā Rabb
R12a Ne ʿaceb ḥālet olur ḥālet-i vuṣlat yā Rabb
Bir daḫı el vire mi bize devlet yā Rabb
Ü11a*(Diger):* Anuñ kim gözleri pür-nem degüldür
Ḥaḳīḳat bil kim ol ādem degüldür
Dimezler aña ʿāşıḳ kim gözinde
Nem-i eşki yirine dem degüldür
Dilüñ ṭut kim zebānuñdur ziyānuñ
Peşīmāndur şu kim epsem degüldür
Müberrā olmıyan iki cihāndan
Viṣāl-i yār ile hem-dem degüldür
S9b Murāda her ne kim senden gelürse
Aña ṣādī durur ol ġam degüldür

2** ṣanasın: ṣanurum H.
14** memāt: vefāt R Ü.

H10b*(Diger):* Çü ruḫsāruñ gül-i ḫandān olupdur
Hezārān bülbülüñ nālān olupdur
Ḳaşuñ yāyına ey serv-i revānum
Niçe biñ ʿāşıḳuñ ḳurbān olupdur
Niçe meh-pāreler var** bu cihānda
Senüñ gün yüzüñe ḥayrān olupdur
Gedā-yı kūyuñ oldı çün Murādī
Efendüm ʿāleme sulṭān olupdur

(Diger) : Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc
Serīr ü tācı serden terk idenler bil ki serverdür**
Murāda dirsin ʿışḳı kimse taʿlīm idemez el-ḥaḳḳ
Fu`ādında kitāb-ı ʿışḳ anuñ her demde ezberdür
Beni ʿālemde Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur
Beni bülbülleyin** zār eyleyen ġonçe dehānuñdur

(Diger) : Cemālüñ gülşenin ʿarż ide tā naʿre bülbüller
Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa sünbüller
Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḥüsnüñi medḥ eyler
Cemīʿ-i lāleler hicrüñden olmışdur siyeh-diller

(Diger) : Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yārı gör
Dīde-i cānı güşāde eyle gel dīdārı gör
Bir ḥarāret sīnede ger yoġsa gel ey müddeʿā
ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı gör**

5** var: işbu H.
9-10** Sen aña dime server kim... bil ki serverdür: - H.
14** bülbülleyin: bülbül gibi H.
21-22** Bir ḥarāret sīnede... yanan nārı gör: - H.

(Diger) : ʿÖmrüm senüñ ḫayālüñ ile rūz u şeb geçer
Ṣabr idelüm belāya olur cümle hep geçer

Ü11b*(Diger):* İñler bu sīne ʿışḳuñ ile şan rebābdur
Nār-ı firāḳuñ ile bu bağrum kebābdur

R12b Hem-ṣoḥbetüm ḫayālüñ olupdur şehā benüm
Bu gözlerüm piyāleleri pür-şarābdur

(Diger) : Tāb-ı ruḫ-ı dildārā gözüm tāb getürmez
ʿAynüm gibi bir göz daḫı ḫūn-āb getürmez
ʿIşḳ ehli bilür n'idüğini işbu Murāduñ
ʿĀşıḳa** ḥarām oldı göze ḫāb getürmez

(Diger) : Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan gelsün
Bu meydān-ı maḥabbetde fenāfi'llāh olan gelsün
İki dünyāyı terk iden bu yola baş açıḳ giden
İşi dil-dār şevḳından dem-ā-dem āh olan gelsün**
Bu ʿışḳuñ remzini fehm eyleyemez** degme bir ʿāḳıl
Bunı añlamağa derd ehline hem-rāh olan gelsün

S10a*(Diger):* Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden geçüpdür cām-ı şaḥbādan
Maḥabbet eyleyen sañā uşanur her dil-ārādan

(Diger) : Gül yüzüñden ayrılalı bülbül-āsā ağlarum
Eyleyüp Ḥaḳdan viṣālüñi temennā ağlarum
Ḳāmet-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref
Serv-i şimşādı ḳaçan ḳılsam temāşā ağlarum

10** ʿĀşıḳa: ʿUşşāḳa H.
13-14** İki dünyāyı terk iden... āh olan gelsün: - H.
15** eyleyemez: idebilmez H.

Olmadum yolına sen cānenüñ ḳurbān diyü
Gelse cānā her ḳaçan kim ʿıyd-ı aḍḥā ağlarum**

(Diger) : ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāşıḳa bürhān gerek
İbtidā ʿışḳa ḳadem başdukda terk-i cān gerek

(Diger) : ʿAḳlumı yağmaladı göñlümi perīşān eyledi
Gösterüp bir dem cemālin yine pinhān eyledi

H11a Ammā baʿd cevheriyān-ı dükkān-ı kevn ü mekān ve ṣayrefiyān-ı bāzār-ı ʿālem-i kün fe-kān olan dāniş-endūzān ʿālim olup ṣaḥā'if-i edvārı maḥāsin-i aḳlām-ı müşg-bār ile muvaşşaḥ iden nāẓımān-ı dürer-i feṣāḥat** ve ṣafā'iḥ-i ezmānı lüḳāṭa-i gevher-nis̱ār ile müzeyyen ü muraṣṣaḥ iden nās̱irān-ı ġurer-i belāġat olan aṣḥāb-maʿārif ü erbāb-ı leṭā'ife ve nāmdārān-ı eḳālīm-i** süḫan ve şeh-süvārān-ı ʿarṣa-ı ẕekā vü faṭan ve sālikān-ı mesālik-i **Ü12a** naẓm u nes̱r ve mālikān-ı memālik-i ḳarīż ü şiʿr olan ehl-i ẕekā ve muttaṣıf-ı ṣanʿat-ı ʿaḳl u dehāya nūr-ı ẕükā gibi vāżıḥ ve işrāḳ-ı ḫurşīd-i ḥüsn ü bahā-mis̱āli **R13a** ẓāhir ü lāyiḥdür ki ġāyetde ḳıymetdār gevher-i pür-iʿtibār ki kān-ı imkānda ḥāṣıl olmış** ola ve nihāyetde laṭīf metāʿ-ı şerīf ki** dükkān-ı ḥayyiz ü mekāna müsteclibān-ı ibdāʿ ve tācrān-ı iḫtirāʿ elinden vāṣıl ola ve ġāyetde aḥsen ü ibhā lü'lü-i yek-dāne-i girān-bahā** ki cevheri ḫıred-i ḫurdedān andan eşref ü esnā bir dāne peydā itmemiş ola ve naḳş-ı dil-keş ki naḳş-bend-i fikret ü ḫayāle andan zībā-ṣūret ve mis̱āl-i çehre-güşā olmıya. Cevāhir-i zevāhir-i kelam ve dībā-yı süḫan-ı feṣāḥat-niẓāmdur ki şāhid-i zībā-yı maʿnānuñ ḳāmet ü serine ḫilʿat u efser andan ḳılunur ve ʿurūsān-ı şebistān-ı kemālüñ gerden ü gūşına zer ü zīver anuñla olınur.

1-2** Olmadum yolına... ʿıyd-ı aḍḥā ağlarum: - H.
9** dürer-i feṣāḥat: dürr ü feṣāḥat Ü.
11** eḳālīm: iḳlīm R Ü.
16** olmış: - H.
15-16** kān-ı imkānda... metāʿ-ı şerīf ki: - S.
18** girān-bahā: ve girān-bahā H.

Nazm : Sühan ārāyiş-i deyr-i[**] kühendür
Yire gökden nüzūl iden sühandür
Sühandan ġayrı olsa pāk gevher
Anı irsāl iderdi ḥāyy-ı dāver

Ve hergiz tündbād-ı ḥavādiş-i eyyām ve şarşar-ı ḳahr-ı dehr-i nā-fercāmla binā-yı raṣīn ve esās-ı metīni münhadim **S10b** olmaz ve naḳş u nigārı ṣaḥīfe-i rūzgārdan kürūr-ı dühūr ve mürūr-ı şühūr ile mün'adim olmaz.

Hest sühan perde-keş-i rāzhā
Zinde kon-i mürde-i āvāzhā
Her ki nefes-rā koned iṣbāt-ı cān
Cüz sühan-i ḫoş ne-boved cān-ı ān
Hest nefes ḳālib ü cāneş sühan
În nefes ez-zinde dilān gūş kon
Keşf-i ḥaḳā'iḳ be-zebān-ı vey est
Ḥall-i daḳā'iḳ be-zebān-ı vey est
H11b *Çeng-i sühan gerçi besī sāz yāft*
Ez-dem-i ū naġme-i iʿcāz yāft

Ü12b Ve żamīr-i münīr-i mihr ü rezān ve ḫāṭır-ı 'āṭır-ı sühan-perdāzān ve fehm ü iẕ'ān-ı erbāb-ı ẕevḳ ü vicdān ve aṣḥāb-ı fażl u 'irfāna mānend-i ḫurşīd-i raḫşān ẓāhir ü 'iyāndur ki sühan-ı le'ālīsinüñ egerçi eṣnāf u efrādı münteşirdür. Lākin iki ḳısma ki menşūr[**] u manẓūmdur **R13b** münḥaṣırdur ve ḳısm-ı ṣānī ki nāẓım-ı dürer-i ma'ānī olmaġla müstevcib-i medā'iḥ ü meṣānīdür. Dürer-i ābdār u lü'lü'-i şāhvār olduġıçün aña baḥr lāzım ve rūz-ı kāmilü'l-'ayār u sikke-i pür-revāc u i'tibār olmaġla ṣāḥib-i vezn dā'imdür. Bir māhīdür ki deñizden cüdā olmaz ve bir mālik-i deryādur ki baḥrdan çıḳsa

1** deyr: dehr H
21** menşūr: nüşūr Ü.

ḥayāt u beḳā bulamaz. Bü'l-ʿaceb raḳḳāṣdur ki müdām raḳṣ u semāʿda iken dā'ireden çıḳmaz ve bir üstād-ı gūyendedür ki bu deñlü naḳş u ṣavt oḳıyup her-bār ʿamel ü kārda iken bir kerre uṣūlden düşmez bu ne ḥāletdür ki pergārvār ʿālemi zīr-i pāyına alup dünyāyı geşt ü güẕārda iken aṣlā dā'ireden bīrūn olmaz bir cānbāz-ı siḥr-bāzdur ki elinden terāzū gitmez ve bir ṣayrafī-i naḳḳāddur ki bāzār-ı cihānda mīzān u mīyārsuz bir kār itmez. Lā-cerem ehl-i ṭabʿ-mevẓūn ve ṣāḥib-i ẕihn-i maʿārif-meşḥūn olanlar ol ṣāḥib-i ḥüsn ü cemāl olan maḥbūb-ı bī-miṣālin ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥāli olmışdur. ʿAle'l-ḫuṣūṣ künūz-ı ḥaḳā'iḳ ve rumūz-ı daḳā'iḳ ve minvāl-i** ʿışḳ u maḥabbet ve evṣāf-ı eşvāḳ u meveddet ve medḥ-i cemāl ü celāl ve şerḫ-i firāḳ u viṣāl bu ḳısmda muḳarrer ve naṣā'iḥ-i dil-peẕīr ki bister-i ġaflet ü pindār** ḫuftelerin bīdār ider. Ve mevāʿiẓ ü reḳā'iḳ-i pür-te'ẕīr ki gūşe-i kesel ü baṭālet-māndelerin **S11a** ve vādī-i reẕīlet ü ẕillet-dermāndelerin pergār gibi ber-pā vü pergār ider bu nevʿde müyesserdür. **Ü13a** Binā en-ʿaleyh aṣḥāb-ı vecd ü ḥāl bu dil-ber-i bī-miṣālüñ ḥarekāt u sekenātına nergisvār göz diküp işleri her-bār aña** neẓẓāre olup erbāb-ı fażl u kemālüñ derūnı ġunc u delāl-ı ṣāhid-i maḳālden ṣad-pāre olmışdur.

Li-münşihi : Yār mevzūn ḥarekāt olmasa maḥbūb-misāl
H12a Mübtelā olmaz idi ḥüsnine her ehl-i kemāl

Bir serv-i dil-ārādur ki aṣḥāb-maʿārif ve erbāb-ı leṭā'if ki ṣāhid-i maḳāle ḥüsn ü cemāl virenlerdür. Ol maḥbūb-ı bī-hemāle** ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥāl olup cūybārāsā pāyına **R14a** yüzler sürüp varını yolına revān iderler. Ve bir gül-i raʿnā ve ġonçe-i zībādur ki cümle-i ehl-i ʿirfān bülbül-i hezār-destān gibi ʿışḳ u velāsıyla ʿāleme destān olurlar.

9** minvāl : aḥvāl Ü.
11** bister-i ġaflet ü pindār: bister-i pindār H.
15** aña: - H.
21** bī-hemāle: bī-miṣāle H.

Meṣnevī[**] : *Ṭurfe ʿarūsī ki zi-zīver tehī*
Āyed ez-ū dil-berī u dil dehī
Çūnki be-zīver şeved ārāste
Ṭaʿne zened ber-meh-i nev-kāste
Çūn güher-i naẓm-ı ḥamāʾil koned
Ġāret-i ṣad ḳāfile-i dil koned
Çūn koned ez-ḳāfiye ḫalḫāl pāy
Cān-ı ḫıredmend be-laġzed zi-cāy
Çūn zi-dü mıṣrāʿ koned ebruvān
Raḫne şeved der-dil-i pīr ü cevān
Maʿnā-yı rengīn çū şeved ġāzeeş
Bāġ şeved dil zi-gül-i tāzeeş
Men ki zi-her şāhid ü mey zāhidem
Ömr telef kerde-i īn şāhidem

Ol[**] eclden bu dāʿī-i şūrīde-ḥāl ḫāk-ı rāh-ı aṣḥāb-kemāl dahı ol dil-ber-i pür-ḥüsn ü cemāl maḥbūb-ı[**] merġūb-ı melek-miṣālüñ āşıḳ-ı pür-miḥnet ü melāli olup ḳaddi ġamı ile serv gibi pāy-der-gil ve cīm-i[**] zülfüʾl-meyle dāl-miṣāl dü-tā olup noḳṭa-ṣıfat dāġ-ber-dildür. Dişleri arzūsıyla sīn gibi **Ü13b** şikeste-dendān çeşm-i zībā ve ʿayn-ı raʿnāsına ṣād gibi müdām-nigerān olup ḥalḳa-i mīm gibi lām-ı zülfi ġamından[**] ʿālem başuma teng ü tār ve ol merdüm-i dīde-i aʿyān ʿışḳıyla iki gözüm hā gibi ḥayrān u zār olmış idi. Bād-ı ṣabā gibi her yirde anı[**] tek ü pūda **S11b** ve cūybār-mānend her-bār anı cüst ü cūda idüm.

1** Meṣnevī: - H S.
15** Ol: Ṣıfat-ı ʿāşıḳī eşʿār ol H.
16** maḥbūb: ve maḥbūb H.
17** cīm: ḫam H.
20** ġamından: ġamdan Ü.
22** anı: - H.

Ol** gül-i raʿnā ne yirden ḳopmışdur ve ol māh-ı cihān-ārā āyā ḳangı maṭlaʿdan doġmışdur ve ol maḥbūb-ı şīrīn-şemāʾili kimler sīneye çekmişdür ve ol cevān-ı mūy-miyānı kemerāsā** kimler der-kenār itmişdür ve ol ʿālem-tābı mānend-i seḥāb kim cāme-ḫāba almışdur ve baḥr-ı viṣāline ġavvāṣvār kimler ṭalmışdur diyü ʿaleʾt-tevālī tecessüs ü tefaḥḥuṣ itmekden ḫālī degüldüm**.

R14b*Li-münşihi:* Varup ol gözleri şāhīni şikār itmegiçün
H12b Şāhbāz-ı naẓarı her ṭarafa ṣalmış idüm

Pes bu ḫāṭıra cāygīr olup bu emel hem-ḫābe-i żamīr olmış idi ve kākül-i dilberān gibi başuma bu sevdā düşmiş idi ki ol eşʿār-ı dürer-bārla şöhret-şiʿār olan nāmdārları** ki ʿālem-i ḳalemi dūş-ı himemlerine merfūʿ ve sürer-i** merfūʿa ve nemārıḳ-ı maṣfūfa feṣāḥatı süḫan-āferīnlıḳ ṣaḥnına mevżūʿ ḳılmaġla iḳlīm-i süḫanuñ ḫüsrev ü ḫāḳānı ve kemāl-i belāġatla ṡānī-i Kemāl-i Iṣfahānī meclis-i süḫanverīde** Nevāyī bir mertebe ḥüseynīye iletmişlerdür ki ehl-i ʿIrāḳ u Ḥicāzuñ büzürg u küçegi ḥayreti zīyāde idüp āvāzeleri gūş-ı hilāli ker ve reşḥa-ı cāmı ḫāk-ı pāk-ı ehl-i kelāmı tāze vü ter itmişdür. Ḳarīḥa-i melīḥaları Ẕātī olmaġla āṡār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārları ṣaḥāʾif-i rūzgārda muḫalled ü bāḳī olup müdām fikr ü ḫayāli meclis-i kelām u maḳālde sāḳī olmışdur ve ol efāżıl-ı nāmdārları ki bu fennde daḫı iḳtidārları vardur cümlesi pervīn gibi bir yire** cemʿ idüp **Ü14a** leʾālī-i ābdār gibi rişte-i tertīb ü tedvīne çekem ve ol ḥażret-i sütūde-ṣıfātı ḳalemüm ile raḳam ḳılam.

1** Ol : Müdām ol H.
3** kemerāsā: kim Ü.
6** degüldüm: degüldür H.
11** nāmdārları: nāmdārlar H.
11** sürer: server ü H.
14** süḫanverīde: süḫan-deride R Ü.
20** yire: yirde H.

ŻİKR-İ MEVĀNİ'-İ EYYĀM VE 'ALĀ'İḲ-İ SİPİHR-İ[**] NĀ-FERCĀM:

Lākin ġamām-ı 'alā'iḳ-i eyyām ve seḥāb-ı pür-ẓalām-ı 'avā'iḳ-i dehr-i nā-fercām māni' ü ḥācib-i ẓuhūr-ı merām olmaġla dīde-i baḫt bir kerre bīdār olup ḫᵛāb-ı müdāmdan bir ān göz açmaz idi ve niçe leyālī vü eyyām ve şühūr u a'vām idi ki şehbāz-ı āmānī vü āmāl-hevā-yı muḳteżā-yı bālda pervāz itmeyüp bir sā'at ol vādīden ḳanat ṣalup uçmaz idi. Tevātür ve teḳāṭur-ı emṭār-ı aḫzān u ālām bir nefes göz açdurmayup ārām itmez idi ki rūy-ı ümmīd ü recāya neẓāre ile kām-ı **S12a** ālām ve zülf-i mehveşān gibi perīşān[**] olan[**] bu dil-i vālih ü ḥayrāna bir zemān[**] cem'iyyet-i ḫāṭır gelmez idi ki kelimāt-ı pür-iḫtilāṭ ve elfāẓ-ı bī-irtibāṭa fi'l-cümle inżibāṭ u intiẓām virem.

R15a*Li- münşihi:*Niçe ḳılsun dīde-i ümmīd maḳṣūda naẓar

Muttaṣıl[**] bārān-ı eşk-i ġam göz açdurmaz yaġar

'Ale'l-ḫuṣūṣ[**] bu eyyāmda olan li'ām-ı aṣḥāb-ı ḥased ki mā-ṣadaḳ-ı *fī cīdihā ḥablün min mesed*[*] **H13a** ve erbāb-ı buġż u ġaraż ki maẓhar-ı kelām-ı *fī ḳulūbihim maraḍun*[*]dur her-bār kārları inkār u i'tirāż[**] olup müdām ef'āl ü a'māli ṭarīk-i inṣāfdan inḥirāf ve maḳbūl-ı ḥaḳḳ u ṣavābdan ı'rāżdur. Niçe ḫayālāt-ı daḳīḳa ibdā' idüp envā'-ı teşbīhāt-ı reşīḳa vü enīḳa iḫtirā' eyleseñ fehm ü iẕ'ān itmedin daḫl ü ta'rīżi iẓhār u i'lān iderler. Maḥāsin fażl u hünerden mücerred olmaġın işleri men'-i mücerreddür ve kemāl-i cehālet ve tamām-ı naḳīżlerinden[**] Ebū Cehl gibi kārları bāb-ı īmān u iḳrārı seddür.

1[**] sipihr: dehr H.
8[**] perīşān: - Ü.
8[**] olan: olan bāl-i pür-melālden ber-biḳdār intiẓām bulam H.
9[**] bir zemān: bir ān H.
12[**] Muttaṣıl: Ṭurmayup H.
13[**] 'Ale'l-ḫuṣūṣ: Żemm-i erbāb-ı ḥased 'ale'l-ḫuṣūṣ H.
13-14[*] Tebbet-5 (Boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip vardır).
14-15[*] Bakara-10, Māide-55, Enfāl-50, Tevbe-126, Hac-52, Aḥzāb-12-60, Muhammed-20, Müddessir-31 (Onu kuyunun dibine atın).
15[**] i'tirāż: a'rāż H S.
20[**] naḳīżlerinden: naḳīżetlerinden H R S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Beyt[**] : *Kemāl-i mihr ü maḥabbet be-bīn ne-naḳż-ı günāh*
Ki her ki bī-hüner üfted naẓar be-ʿayb koned

Ü14b İḫvān-ı zemān diyü yolına cān virüp muṣāḥib ü muʿāşir olduġuñ birāderān-ı Yūsuf gibi *elḳūhu fī ġayābeti l-cübbi*[*] diyüp her gün niçe muḫādiʿ ü mekā'ide mübāşir olurlar aʿnāḳ u ecdādı ḳalā'id-i fażl u reşāddan ḫālī vü ʿāṭıldur. *Em yaḥsudūne n-nāse ʿalā mā ātāhumu llāhu min faḍlihi*[*] nüktesinden ġāfil ü ẕahil olsalar ġarīb degüldür ve Mūsāvār iẓhār-ı yed-i beyżāya iḳtidārları yoḳdur. Firʿavn gibi inkār ile işleri ḥaḳḳı āḫfā vü isrār olsa ʿaceb degüldür.

Şiʿr[**] : *Eyā ḥāsiden küllü ẕī-niʿmetin*
Etedrā ʿalā men es'ete l-edeb
Es'ete ʿale llāhi fī ḥükmihi
Lienneke lem tarḍa mā ḳad veheb

Bir yirde sehven bir noḳṭa zā'id görseler redd ü inkārında niçe muḳaddemāt tertīb iderler ve ḳābil-i taṣḥīf olan bir lafẓ-ı faṣīḥi maḥmūl-ı taʿcīm ü taʿrīb iderler. Ġāyet-i fesādlarından *ḥammü l-mü'mini ʿale ṣ-ṣalāḥ*[*] maʿnāsını bilmezler ve ġadīr-i vücūd-ı şerīrleri[**] **R15b** mā-yı raḳīd-i maʿāyib **S12b** ü mefāsid ile memlū olmaġla *celle men lā-ʿaybe fīhive ʿalā*[*] nüktesini yād ḳılmazlar.

Beyt : *Maʿrifet nīst der-īn ḳavm Ḫudāyā*[**] *mededī*
Tā berem gevher-i ḫod-rā be-ḫarīdār-ı diger

1** Beyt: - H S.
4* *Yūsuf-10 (Onu kuyunun dibine atın).*
6* *Nisā-54 (Yoksa onlar, Allah lutfundan verdiği şeyler için insanlara hased mi ediyorlar).*
10** Şiʿr: Naẓm H - S.
16* *(İnananı kurtuluşa teşvik etmek)*
17** şerīrleri: şeh-perleri Ü.
18* *(Hatasız kul olmaz)*
20** Ḫudāyā: Ḫudā R Ü.

Ol eclden şāhid-i merām maʿrāż-ı ḥuṣūl ü itmāmda cilveger olmaz idi ve keştī-i emel ü recā sāḥil-i encām u iḫtitāmda lenger bıraḳmaz idi. Āyīne-i sīnenüñ rūyını jeng-i ḫazan u melāl ṭutmış idi. Pes cemāl-i maḳāl ne yüzden çehre-güşā olsun ve dem-i ser-i ḥāsidān-ı fāsidān **H13b** gülistān-ı cinānı pür-ḫazān ḳılmış idi. Pes ʿandelīb-i dil ü cān ne vechle naġme-serā olsun fażl u hünerden ʿārī bir ālāy fāsidler bāzār-ı maʿārif ü leṭā'ifi kāsid eyledi. Pes nessāc-ı dībā-yı **Ü15a** zībā-yı maḳāl[**] olan ehl-i kemāl tār u pūd-ı[**] lafẓ u maʿnāyı minvāl-i belāġat u feṣāḥatla[**] niçün ṭoḳurlar ve şiʿri şaʿrdan farḳ itmeyen cehele-i baṭala bāzār-ı şiʿr ü inşāyı bī-revāc ḳıldılar. Pes nessāc-ı eṭbāḳ-ı evrāḳ-ı kelām olan hünerverān-ı eyyām ḥayrānum ki ne menfaʿat[**] içün sille-i üstādı çeküp oḳurlar.

Naẓm : *Me-rā zī dest-i hünerhā-yı ḫīşten feryād*
Ki her yekī be-diger gūne dāredem nā-şād
Temettuʿ ki men ez-fażl der-cihān dīdem
Hemān cefā-yi peder būd ü sīlī-i üstād

Bir dem ki ḫāṭır-ı ḫalvet-güzīn gūşe-i ḥamūl-ı ḫāne-i zemīnde ser-ḥużūr-ı ceyb-i ʿuzlete ve pāy-ı firāġını dāmen-i ḳanāʿat çeküp benefşe-miṡāl sipihr-i benefşī-i reng-füsūn u nīrenginden zānū-yı fikrete ser-nihāde ve lālevār dīl-i dāġdār ile seḥāb-ı dīde-i midrārdan mütereşşiḥ olan ḳaṭarāt u reşeḥātdan berg-i nīlūfere şebnem-dāde idi. Nā-gāh derīçe-i gūşdan ḳaṣr-ı sarāy-ı hūşa hātif-i ġaybdan ki mir'āt-ı vücūdı maḥall-i ġubār-ı reyb u ʿayb degüldür bu ḫiṭāb-ı müsteṭāb irişdi ve bir zemān-ı leṭāfet-i iḳtirānda[**] ki nefs-i riyāżet-perver ervāḥ-ı mele'-i aʿlā ile murāḳabe-i insānda basṭ-ı şeh-per eyleyüp

---

7** dībā-yı zībā-yı maḳāl: zībā-yı dībā-yı maḳāl H.
7** tār u pūd: tār pūd Ü.
8** belāġat u feṣāḥatla: belāġat feṣāḥatla Ü.
10** ki ne menfaʿat: ki ne ki menfaʿat Ü.
22** iḳtirānda: aḳrānda R Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ʿacāʾib-i ṭārım-i **R16a** eflāk seyrinde küngüre-i ʿālem-miṣāle per ü bāl açmış idi. Hüdhüd-i[**] ḫayāl-i çālāk Süleymān-ı ʿaḳl-ı derrāke *ve ciʾtüke min sebeʾin bi-nebeʾin yaḳīnin*[*] fehvāsı üzre bir ḫaber-i muvāʿaẓet eṣeri getürdi ki rūzgār-ı zūrkāruñ **S13a** ahd ü ḳarārı dōstī-i yārān gibi bī-ṣebāt ve sipihr-i cefā-pīşenüñ vefādārlıḳ ʿudesinde itdügi ḳavl ü peymān vaʿde-i viṣāl-i dil-berān gibi aḳavīl-i bī-ṣebātdur.

Li-münşihi : Cihān ġaddār bā-mekr ü fitendür
Niçe erden ḳalan bir pīrezendür
Ü15b İnānma vaʿde-i mihrine anuñ
Yalāndan ʿahd u peymānı cihānuñ

Pes ʿāḳıl u lebīb ve faṭan-i edīb ü edībe **H14a** lāzımdur ki beḳā-yı ẕikr-i cemīle *vecʿal lī lisāne ṣıdḳin fi'l-āḫirīn*[*] fehvāsı üzre müsāraʿat hevāsında ola ve elvāḥ-ı ġadd u revāḥda mānend-i ḫaṭṭ-ı ṣabāḥ her gün meşhūd u manẓūr-ı cumhūr olur bir yādgār ḳomaġa mübāderet itmek[**] fikrinde ola.

Beyt : Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
Sen daḫı añıla gör kim er ölür adı ḳalur

Pes saña daḫı lāzım u mühimm olan oldur ki imām-ı hümāme iḳtidā idesin ve ol eslāf-ı kirāma ki eşrāf-ı fiḫāmdur iḳtifā ḳılasın.

Li-münşihi : Ne bulduñ sen bu ʿuṭlet tūşesinde[**]
Ne yatursın ferāġat gūşesinde
Uyar cān bülbülini naġme-sāz it

[2**] Hüdhüd: ve Hüdhüd H.
[2-3] Neml-22 (Sana Sebe'den doğru bir haber getirdim).*
[12] Şuarā-84 (Bana sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmayı nasip eyle!).*
[14**] itmek: - H.
[19**] tūşesinde: gūşesindeH

Gül-i maḳṣūdına[**] ʿarż-ı niyāz it
Süḫan bezmüñ terāneñ tāze itsün
Kelāmuñ dehri pür-āvāze itsün
Demüñden ḫoş-dem olsun ehl-i ʿirfān
Sözüñden ḫurrem olsun ʿālem-i cān
Żamīrüñdür nigāristān-ı Mānī
Dilüñdür ʿayn-ı āb-ı zindegānī
Gerek naẓm idesin bir dürr-i meknūn
Ḳılāde eyleye boynına gerdūn

Le'āl-i kelāmuñı rişte-i intiẓāma çeküp bir kitāb-ı belāġat-niṣāb te'līf ü taṣnīf eyle ki mānend-i derārī-i heft-seyyāre gūş-ı semevāt-ı sebʿa gūşvār olup her ehl-i kemāl ol maḥbūb-ı bī-miṣālüñ üslūb-ı **R16b** merġūb-ı dil-āvīz ve ṭırāz-ı ḫūb-ı leṭāfet-āmīzine ʿāşıḳ-ı bī-çāre olup ol gül-i raʿnā ve ġonçe-i zībānuñ ʿışḳıyla dil-i ṣāḥib-naẓarān bülbül-i şeydā gibi hezār-pāre ola ve bir şehr-i dil-ārā bināsına ṣarf-ārā eyle ki mānend-i Kaʿbe-i ʿulyā ehl-i feżā'il ü taḥḳīḳ ber-fehvā-yı *ye'tīne min külli feccin ʿamīḳ*[*] **Ü16a** *mekānun baʿīdun*[*] ve diyār-ı *saḥīḳin*den[*] **S13b** maḳṣad imtidād-ı aʿnāḳ-ı himem ü maṭmaḥ-ı enẓār-ı erbāb-ı kerem olup bāʿiṣ-i şeddür ḥāl-i ricāl-i ʿālem ola.

Li-münşihi : Didi ey fāris-i meydān-ı ʿirfān
Bu gün sensin süḫan naẓmında Saḥbān
Çü rām olmış dilüñe ḥüsn-i taḳrīr
Ne içün gösterürsin ʿacz ü taḳṣīr

1** maḳṣūdına: maḳṣūduña H R.
16 Hac-27 (Nice uzak yoldan geliyorlar).*
16 Furkān-12, Sebe'-52-53, Fussilet-44 (Uzak yer).*
17 Hac-31 (Uzak yer).*

Dilüñ ḳanādını gördüm şeker-rīz
Şeker tengini keşf it itme perhīz

Binā en-ʿaleyh bu evrāḳ-ı ʿacz-nişān ve elfāẓ u ʿibārāt-ı perīşānı tesvīd idüp **H14b** tevfīḳ-i ḫallāḳ-ı kerīm muʿīn** ü refīḳ olmaġla bu mecmūʿa-i mescūʿa** ve nüsḫa-i maṭbūʿanuñ eczāsını cemʿ ü telfīḳ itmiş idüm. Lākin ekābir-i zemān ve eʿāẓim-i cihānun bu maḳūle cevāhire raġbetleri olmayup yanlarında ḫazef ile ṣadef ḫar-mühre ile lü'lü berāber ve hevā-yı dāniş ü iẕʿānlarında şehbāz-ı bülend-pervāz ile tīhū hem-ser olup ḳurı medḥ ü s̱enādan nesne ḥāṣıl olmaz ve beyt ü ḳaṣīdenüñ eti yinmez derisi giyilmez ehl-i kemāle raġbet ḳılmazlar. Pīşkeş tezkiresin oḳurlar. Tezkiretü'ş-şuʿarā nedür bilmezler. Hezār beytden es̱ās̱-ı beyt efḍal u aʿlā ve şaʿrden ḥāṣıl olan cüll-i ḫar yanlarında niçe şiʿr-i daḳīḳ ü nāzikterden ercaḥ u evlādur. ʿAceb ḥāletdür ki bāzār-ı cihānda metāʿ-ı ʿirfānı kimse alup ṣatmaz. Ammā ki ḳumāş-ı ʿucb u cehālet ṭurmayup ṣatılmaḳdadur ve ġarīb vāḳıʿadur ki aṣḥāb-ı maʿrifete zerrece meyl ü raġbet yoġiken her ṭarafdan tīr-i ṭaʿn ve seng-i melāmet atılmışdur.

Beyt : *Maʿrifet nīst der-īn ḳavm Ḫudāyā sebebī*
Ki berem gevher-i ḫod-rā be-ḫarīdār-ı diger

R17a Lā-cerem terādüf-i beliyyāt u teżāʿuf-ı reziyyātdan niṭāḳ-ı evḳāt-ı iʿtināḳ-ı **Ü16b** iftirāşdan teng görinüp merā-yı āmānī vü āmāl tesādüm-i ġubār-ı ḥüzn ü melāl ile pür-jeng olmaġla çehre-i maḳṣūd ki bu müsveddātuñ beyāż olınmasıdur. Ḫicāb-ı te'ḫīrde ve cemāl-i maṭlūb niḳāb-ı taḳṣīrde ḳalmış idi ve bu sebebden** nev-ʿarūs-ı merām ḥacle-i mevāniʿ-i eyyāmda mestūr ḳalup tāziyāne-i saʿy u ictihādı ele alup rükūb-ı tevsen-i recā ile sülūk-ı menāhic-i murād ġayr-ı maḳdūr olmış idi.

4** muʿīn: ʿale't-taḥḳīḳ muʿīn H.
4** bu mecmūʿa-i mescūʿa: mecmūʿa Ü.
22** ve bu sebebden: bu sebebden H - S.

S114a SEBEB-İ TE'LĪF-İ KİTĀB VE ẔİKR-İ EVṢĀF U ELḲĀB-I[**] CENĀB-I SAʿĀDET-NİṢĀB: Meger bir rūz-ı pīrūz ve bir vaḳt-ı saʿādet-efrūzda ki āşümān-ı şerefden sitāre-i saʿd ẓuhur u bürūz itmiş idi ve zemān-ı behbūd-ı leṭāfet-fürūdda ki ufḳ-ı burc-ı mesʿūddan kevkeb-i esʿād-ı ḫuceste-nümūd felekü'l-burūc-ı ṭulūġa ṣuʿūd itmiş idi. **H15a** Bir zemān-ı saʿādet iḳtirān idi ki taʿāṭī-i kūs-ı neşāṭdan çehre-i rūzgār rūy-ı dil-cūy-ı dil-berān gibi ber-efrūḫte vü gulgul ve tenāvül-i aḳdāḥ-ı efrāḥ ü inbisaṭdan ḫırmen-i ġumūm u miḥen bi'l-külliye derūn-ı ʿāşıḳ-ı maḥzūn gibi sūḫte vü kül olmış idi. Eyyām-ı ser-mestī-i ṣabūḥ-ı ʿişretden ol deñlü mest ü medhūş idi ki tā dem-i nīm-rūz-ı ḥaşr gumūm u hümūm-ı[**] dehri ferāmūş itmiş idi. Fitne-i çeşm-i bīmār dil-berān gibi ḫāb-ı ṣafāda ve nevā'ib ü aḥzān ve ḥavādiṡ-i devrānuñ görinmege yüzi olmamaġla perde-i iḥticāb u iḫtifāda idi.

Beyt[**] : *Be-rūzī ki devlet berūmend boved*
Naẓarhā sezāvār-ı peyvend boved

İttifāḳ ʿināyet-i bī-ġāyet-i kerīm-i Ḫallāḳ ile ol eyyāmda āftāb-ı ʿālem-tāb Yūnusvār baṭn-ı ḥūtdan ḫalāṣ u menāṣ bulup taḫt-ı nevrūz-ı pīrūzda **Ü17a** ṣadr-nişīn-i maḳām-ı ḫāṣe'l-ḫāṣ olduḳda bülbülān-ı naʿme-perdāz ṣadā-yı bülend ve nidā-yı **R17b** dırāz[**] ile eṭrāf ü eknāf-ı zemīn ü zemāna āvāz ṣalmış idi ki

Mıṣrāʿ[**] : *ʿĀlem-i pīr diger bāre cevān ḫāhed şud*

ve murġān-ı ḫoş-elḥān ve ḳamārī-i hezār-destān ṣaḥn-ı cihān ve sarāy-ı gülistānı pür-nāle vü efġān[**] itmiş idi ki

---

[1**] u elḳāb: elḳāb Ü - H.
[10**] ḥaşr gumūm u hümūm: maḥşer hümūm H.
[13**] Beyt: - H S.
[18**] dırāz: dāz Ü.
[20**] Mıṣrāʿ: - H S.
[22**] efġān: fiġān H.

Mıṣrāʿ[**] : *Nefes-i bād-ı ṣabā müşg-feşān ḫāhed şud*

Hemānā bu ḫaber-i meserret eṣerden bād-ı sebük-pāy-ı sarāy-ı gülistānda ferrāş ve ebr-i çābük-dest tezyīn-i ḳuṣūr-ı zemīn içün naḳḳāş olup bāġbān-ı cihān ve meşşāṭa-i gülistān sulṭān-ı bahār içün nev-ʿarūs-ı bāġı ḥulel-i suḥub-ı rā'iḳa ve ṭırāz-ı müẕẕeheb-i bāriḳa ile muvaşşaḥ ve ruḫsār-ı gül-i ṭarī ve ḫaṭṭ-ı jengār-ı benefşe ṭarrāsını nesīm-i şebnem-i seḥerī ile muraşşaḥ idüp micmere gerdān-ı[**] nesīm-i ṣabā be-taḫayyür meclis-i behcet-ferā içün buḫūrdān-ı lāleye aḫkerler efrūḫte ve ṭaṭyīb-i **S14b** meşāmm-ı sākinān-ı behişt-maḳām içün micmer-i şaḳā'iḳ-ı nuʿmānīye niçe ʿanber-sārāyı āteşe endūḫte itmiş idi.

Ḳıṭʿa : *Muḫadderāt-ı çemen cilve mīkoned emrūz*
ʿArūsīst benāt-ı nebāt-rā pindār
Ṣabā-yı ġāliye-sāy u nesīm-i micmere sūz
Şimāl-i çehre-güşāy ü zülāl-i āyīnedār

Muṭribān-ı ḫoş-nevā-yı belābil ve naġme-serāyān-ı mülāyim-ṣadā-yı ʿanādil tefrīh-i ḫavāṭır-ı **H15b** ehl-i dil içün gül-i şebnem-dīdeden[**] destine def-i pür-celācil alup hedīr-i nesīm-i seḥerī ve ṣarīr-i evrāḳ-ı şecerī ile naḳş-ı ġam ve ṣūret-i elemi seniyye-i ʿālemiyāndan bir taṣnīfle maḥv itmege mültezim ü ʿāmil idi.

Rubāʿīyye[**] : *Āġāz-ı ḥayāt est diger-bāre cihān-rā*
Ser-sebzī-i ʿıyş est zemīn-rā vü zemān-rā
Te'ṣīr-i hevā der-beden-i ḫāk ḳarīn est
Kez ʿayn-i leṭāfet be-bered āb-i revān-rā

1** Mıṣrāʿ: - H S.
7** gerdān: - H.
16** şebnem-dīdeden: şebnemīdeden R şebnemden S şebnemdeden Ü.
20** Rubāʿīyye: Naẓm H - S.

Ü17b Sulṭān-ı bahār ʿasākir-i ezhāra ʿıvāż-ı dīdār itdüginden nergisüñ çeşm-i baḫtı bīdār olmış idi ve şāh-ı gül mülket-i gülistānda sulṭān-ı ʿālī-şān olduġıçün şükūfe her ṭarafdan üstine **R18a** sīm-efşān olup bu ṣafādan lāle külāhını āsümānla endāḫte** itmiş idi ve eşcār-ı murġzār her ṭarafdan aʿlām-ı sürūr u neşāṭı bālā-yı āsümān ve farḳ-ı Ferḳadāna efrāḫte ḳılmış idi.

*Rubāʿiyye*** : *Çemen ez-bülbül ü gül berg ü nevā`ī dāred*
ʿĀlem ez-ṭalʿat-i nev-rūz ṣafā`ī dāred
Ebr-i nev-rūz heme rūze çü men mīnāled
Hīç şek nīst ki u nīz hevā`ī dāred

Sūsen-i deh-zebān kemer-i bendegī-i sulṭān-ı bahārı miyān-ı cānibine medḥ ü ṡenāsı ile raṭbü'l-lisān ve ḫaṭīb-i ḳımārī-i hezār-destān menābir-i serv-i revān üzre āyāt-ı elḳāb ve eşcāʿ u evṣāfını tekrār itmekle ʿaẕbü'l-beyān olmış idi.

*Naẓm*** : *Būy-ı şīr ez-dehen-i sūsen ez-ān mī āyed*
Ki henūzeş ser-i pistān-ı ṣabā der-dehen est
Deh zebān est ü ne-gūyed süḫan u ḥaḳ bā-ūst
Bā-çenān ʿömr ki bā-uʾst çe cāy-ı süḫan est

Iʿtidāl-i rebīʿ-i ḫōş-dem ile mizāc-ı pür-iʿtilāl-ı ʿālem ṣaḥīḥ ü sālim olup derūnında müdġam ve ḳalbinde mużāʿaf olan ḥarf-i** ʿilletden ney-miṡāl ecvef olduġı ẓāhir idi ki nabż-ı şimāl **S15a** leṭāfet üzre ḥarekete başlamış idi ve mizāc-ı leṭāfet-i imtizāc-ı ʿālemden maraż-ı ʿārıżı bürūdet ü sūdı bi'l-külliye zā`il olmış idi ki eşribe-i gūn-ā-gūn ve meʿācīn-i taḳviyyet-maḳrūn ile tenḳıye-i dimāġ ḥāṣıl ḳılmış idi.

4** endāḫte: - H.
6** Rubāʿiyye: Naẓm H S.
13** Naẓm: - H S.
18** ḥarf: ḥurūf H R.

Beyt[**] : *Mī-cehed nabż-ı ṣabā ḫoş ḫoş be-ḥadd-i iʿtidāl*
Ü18a *Tā ṭabāʾiʿ-rā mizāc-ı muḫtelif şud mustaḳīm*

Cümle-i ezhār derūn-ı murġzārda ṣafā-yı bī-şümār ile güşāde-dil ve ferḫunde-eṭvār **H16a** iken benefşe-i miskīn leb-i cūda ser-be-zānū müteḥayyir ü ġamgīn olmaḳ ʿacībdür. Miyān-ı gülistānda serv-i çemān ḫırāmān olup ġonçeler her ṭarafdan açılmaḳda ve gül-i raʿnā niçe yirden yüz gösterüp ʿarż-ı dīdār itmekle rūy-ı cihān ḫurrem ü ḥandān olmaḳda iken ʿandelīb-i nālān her şeb ṣabāḥa dek nāle vü fiġān[**] itmek ġarībdür.

Li-münşihi : Cemālin arż ider saña hezārān nāz ile çün gül
R18b Nedür bāʿis̱ bu deñlü nāle vü efġāna[**] ey bülbül

Nergis-i şehlā her gice niçe zerrīn ḳadeḥ ile şarab-ı müdām itdügin niçe inkār ider ki çeşm-i maḫmūrından her ṣabāḥ ẓāhir ü bedīdārdur[**] ve nihāl-i bülend-bālā serv-i raʿnāya ʿāşıḳ ve ʿiẕār-ı ʿAẕrā-mis̱āl gül-i zībāya Vāmıḳ olup hevā-yı bāġdan geçmedügin niçe ṣaḳlar ki ruḫ-ı zerd ve ten-i lāġarından rūşen ü āşikārdur.

Naẓm : *Sereş ez-sāġar-ı mey nīst zemānī cānī*
Heme sīm ü zer-i ḫod kerd der-īn ser-nergis
Şemʿi cemʿi ṭarab u çeşm ü çerāġ-ı çemen est
Zān çemen-rā semekī[**] *çeşm boved ber-nergis*

Bād-ı ṣabā bāġ u rāġuñ bu ṣafāsını görmekle[**] sürūrından bir yirde ṭurmaġa iḳtidārı yoġ idi ve cūybār[**] leṭāfet-i gülzārı müşāhede itmekle[**] bir ān ḳararı ḳalmamış idi. Serv-i raʿnānuñ başı ṭaşra olmaġla āb-ı revān ayaġını bāġa almış

[1**] Beyt: - H S.
[8**] fiġān: efġān H S.
[10**] efġāna: feryāda H.
[12**] bedīdārdur: bedīdār H.
[19**] semekī: hem key H.
[20**] görmekle: müşāhede itmekle H.
[21**] ve cūybār: cūybār H.
[21**] müşāhede itmekle: görmekle H.

idi ve şimşād[**] u çenār hevā'ī olmağla bī-sebeb bāğdan çıkmasun ve gūşe-i gülistāndan gitmesün diyü nihāl-i yāsemen[**] aña muḥkem ṣarılmış idi[**].

Beyt[**] : *Ez-ṭarāvet mīpezīred āsümān ʿaks-i zemīn*
Der-leṭāfet mīnümāyed ber-zemīn reng-i semā

Sāḥa-i meṭālib ḳaṭarāt-ı seḥā'ib-i[**] mevāhib ile ber-vechle reyyān olmış idi ki **Ü18b** ḫuşk-sāl-i ġumūm u aḥzān ẓāhir ü ʿıyān olmaḳ emr-i muḥāl idi **S15b** ve çemenzār-ı ümmīd reşeḥāt-ı feyż-i cāvid ile bir mertebede şādāb u ḫandān olmış idi ki nihāl-i ārzū-yı bāl pejmürde vü pür-iḫtilāf olmaḳ maḥż-ı ḫayāl idi. Hemānā ʿarṣa-i rūy-ı zemīn miṣāl-i ḫuld-ı berīn idi ki herkesüñ ṭā'ir-i murād u merāmı ki hevā-yı ḫayālinde pervāz ide göz açup yumınca dest-i ḥuṣūlda müşāhed ü maḥsus olurdı **H16b** ve leṭāfet-i hevādan ʿāleme bir ḥāl gelmiş idi ki naḳş-bend-i ārzū her ḳangı naḳşı ki varaḳ-ı ḫayāl ve ṣaḥīfe-i bāla resm ü taḥrīr ide fiʿl-ḥāl ṣūret ü timṣāl bulurdı.

Beyt[**] : *Zi-iʿtidāl-i hevā ḥükm-i cānvergīred*
R19a *Eger be-nūk-i ḳalem ṣūretī konend nigār*

Bu maḳūle zemānda ġonçe-i teng-dil gül gibi ḫandān olsa revādur ve lāle-i nuʿmān sāġar-ı neşāṭı bir ān elden ḳomasa sezādur. Benefşe-i miskīn niçe dem ḥazīn ü ġamgīn olup ġuṣṣa vü melāl ile başı ḥālli[**] idi. Pes şürb-i şarāb-ı nābdan baş ḳaldursa yiridür ve nergis-i şehlā ʿışḳ-ı bāğla zerd[**] ü nizār olmış idi. Defʿ-i gezend ü melāl içün sāġar-ı laʿlīn-i lāle ile mest ü ḫarāb olsa vaḳtidür.

1** ve şimşād: şimşād R.
2** yāsemen: semen H.
2** ṣarılmış idi: ṣarılmışdur Ü.
3** Beyt: Naẓm H - S.
5** seḥā'ib: seḥāb H.
14** Beyt: - S.
18** ḥālli: ḥālliden Ü.
19** zerd: zed Ü.

Beyt : *Miyān-ı merdüm ez-ān rūy-ı deste*[**] *şud nergis*
Ki der-çunīn sere vakt est[**] *ser-girān zi-ḫumār*

Bu maḳūle zemān-ı leṭāfet-nişānda ebr-i giryān olup eşk-i çeşmi[**] zīrān olduğına çemenzār-ı cihān aña tebessüm-künān olup güler idi ve bugün hengām-ı nezāhet-ḳurbında ra'd nāle-i ḥazīn itdügine berḳ-i müdām ḫande-zenān olurdı.

Nazm[**] : *Reft ānki rūz-ı mā zi-sitem tīre reng būd*
Vendūh-rā be-nezd-i dil-i mā direng būd
Ü19a *Ve ān 'ahd şud ki çün gül-i raʿna be-ḫūn-ı dil*
Ruḫsār-ı lal-i mā zi-bürūn zerd-reng būd
Āḫer dehān çü[**] *gülbe-şeker-ḫande bāz kerd*
Ān-rā ki hem-çü ġonçe dil ez-ġuṣṣa teng būd

İttifāḳ bir gün yārān-ı ṣafā ve iḫvān-ı vefā ile ki her biri ehille-i metāliʿ-i ʿilm ü kemāl ve ehālī-i envāʿ-ı mekārim ü efḍāl şemʿ-i encümen-i feżā'il ü maʿārif ve mihr-i sipihr-i ʿulūm u kevākib fünūn-ı leṭā'if olup her biri merdüm-i çeşm gibi gūşegīr iken ḳalem-rev-i kemālātı

Mıṣra[**] : *Bī-derd-i ser-i nīze vü āmed şüd-i peykān*

Yek-ḳaleme ẓabṭ u ṭeşḫīr itmekle mānend-i ḫūrşīd-i müstenīr meşhūd u meşhūr-ı ṣağīr ü kebīr olmışlardur **S16a** misāl-i pervīn bir yire cemʿ olup hāle-ṣıfat ʿaḳd-ı ḥalḳa-i ṣoḥbet itmiş idik. Bu dāʿī-i bī-irtiyāba bu güne ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurdılar ki ol cemʿ itdügüñ kelimāt-ı leṭāfet-simāt niçe bir baṭūn-ı müsevvedātda **R19b** meknūn ola ve ol kān-ı **H17a** kemāl-i ʿirfāndan istiḫrāc itdügün cevāhir-i pür-rağbet ü revāc niçeye dek ḥoḳḳa-i ḳalb-i maḥzūnuñda

---

[1**] deste: beste H.
[2**] sere vaḳt est: vaḳt est Ü.
[3**] çeşmi: - S çeşmümi Ü.
[7**] Naẓm: - H S.
[11**] çü: - H.
[17**] Mıṣrāʿ: - H S.

maḫzūn ḳala. Demidür ki rişte-i intiẓāma çeküp derūn-ı dilden raḳabe-i rıḳḳıyyeti ribḳa-i iṭāʿate geçürüp silk-i ʿubudiyyetinde münselik ü münḫariṭ olup gerden-i iftiḫār ve gūş-ı iʿtibāruñı cevāhir-i avāmir ile münẓabıṭ ü münsemit ḳılduġuñ ve ṣadefvār her-bār ġarīḳ-i biḥār-ı luṭf-ı bī-şümār ve gevher-miṡāl perverde-i kān u iḥsān u idrān olduġuñ ṣarrāf-ı cevāhir-i süḫan ve ʿarrāf-ı erbāb-ı faṭan olan sulṭān-ı fāżilān-ı ehl-i zimen[**] Ḥażretlerinüñ cenāb-ı saʿādet-niṣābına ṣūret-i niyāz ile[**] niṡār idesin.

Li-münşihi : Ki oldur muḳtedā ḫulḳ-ı cihāna
ʿİnāyet baḫşıdur ehl-i zemāne
Ü19b Odur gül gibi ʿarż iden cemāli
Odur gūyā iden ehl-i kemāli
Müfīż-i cūd u envāʿ-ı keremdür
Muʿīn-i zümre-i ehl-i ḥikemdür
Zemānında maʿārif buldı raġbet
O virdi ehl-i fażla ḳadr u ʿizzet
Metāʿ-ı fażla virmekle revācı
Maʿārif ehli buldı ibtihācı

VAṢF-I[**] ŞERĪF-İ ḪAŻRET-İ ḪĀCE EFENDİ: Elā ve hüveʾl-mevlāüʾl-fāżıl veʾn-naḥrīriʾl-kāmil sulṭānüʾl-ʿulemā fiʾl-āfāḳ mālikü ezimmetiʾl-feżāʾil bi-kemāliʾl-istiḥḳāḳ[**] ʿilmüʾl-hüdā ʿallāmetüʾl-verā keşşāfüʾl-müşkilāt ḥallālüʾl-muʿżılāt hüvellezī bi-mekārimiʾl-aḫlāḳ fiʾl-āfāḳ mevṣūf ve fī-taʿdād aṣḥābiʾl-fażl veʾr-reşād vāḥidün yaʿdilüʾl-ulūf mevlā inānü ʿināyetüʾl-bāhirete naḥve terbiyeti aṣḥābiʾl-ʿulūmi veʾl-feżāʾil ve sāḥatü devletiʾl-ḳāhire maḥaṭṭu riḥāl-i

---

[6**] ehl-i zimen: zimen H.
[7**] niyāz ile: niyāzda H.
[19**] Vaṣf: Ẕikr-i Vaṣf H S.
[20-21**] bi-kemāliʾl-istiḥḳāḳ: biʾl-istiḥḳāḳ H.

ricāli'd-dehr ve muḫayyemu** müncemi'l-efāżıl hüve'l-leẕī bi-yedihi mefātiḥu ḥaẓā`ini'l-fażlı ve'l-kemāl menşūren ve maẓūmen ve bismihi ṣa'īd yünşeru menāşīrü's-sa'ādeti ve'l-iḳbāl meftūḥen ve maḫtūmen. Ḫaberü külli mecdin ve **R20a** mübtedāhü ve nihāyetu külli fażlın ve müntehāhü ẓıllu bābi'l-ālī müdāren li'l-'ibād **S16b** dārü'z-zemān-ı 'aliyye vefḳü'l-murād-ı lü'lü-i lālā-yı ṣadef-i vücūd cevher-i yektā-yı ma'den-i luṭf-ı vücūd manẓūr-ı dīde-i a'yān u şühūd āyet-i sücūd-ı muṣḥaf-ı vücūd **H17b** muraṣṣa' u tīcāni'l-feżā`il bi-luḳāṭāti'l-leṭā`if muġammirü 'ulemāi'l-eyyām bi-cidd-i evvelü'l-feżā`il** ve'l-ma'ārif şehsüvār-ı meydān-ı fażl u 'irfān maẓhar-ı esrār ve maṭmaḥ-ı enẓār-ı 'ilm ü īḳān ġavvāṣ-ı deryā-yı** taḥḳīḳ ü itḳān gencūr-ı künūz-ı **Ü20a** 'ulūm-ı bī-ḥadd ü kerān ḳāmūs-ı le`ālī-i fażl u ḥikem ṭāvūs-ı riyāż-ı ḫiyāż-ı 'ulüvv-i himem bānī-i mebānī-i luṭf u kerem müşeyyid-i esās-ı mekārim ü ḥüsn-şiyem maṣdar-ı ef'āl-i ḥisān müsnedün-ileyh mürüvvet ü iḥṣān āyīne-i cemāl-i fażl u kemāl maṭla'-ı envār-ı ḥüsn-maḳāl maşrıḳ-ı 'ālem-tāb-ı cūd u nevāl.

*Beyt*** : *Ān luṭf-ı Ḥaḳ ki 'aḳl ne-dīdest ü ne-şenīd*
Şükrāne vācib est ki der-rūzgār-ı māst

Dürre-i beyżā-yı kemāl-i fütüvvet ġurre vü ḍuḥā-yı cebhe-i mürüvvetdür. Deryā-yı kevn ü mekān ḫulāṣa-i cevāhir-i imkān maṭla'-ı kevākib-i menāḳıb maşrıḳ-ı me'ālī vü mevāhib sebbāḳ-ı fürsān-ı meydān-ı kelām ve manṭıḳ-ı ṣadr-nişīn-i mecāmi'-i maġrib ü maşrıḳ 'illet-i ġā`iyye-i mürüvvet ü iḥsān ḫulasa-i te`ẕīr ve te`eẕẕür-i vücūb u imkān.

1** muḫayyemu: mücennemu Ü.
8** evvelü'l-feżā`il: evā'ilü'l-feżā`il Ü.
10** deryā: biḥār H.
15** Beyt: - S.

Beyt[**] : *Re'y-i ʿālī-naẓareş maṭlaʿ-ı envār-ı yaḳīn*
Ẕāt-ı ferruḫ-eṡereş maẓhar-ı[**] *elṭāf-ı Ḫudāst*

Bir ẕāt-ı felek-simāt ve melek-ṣıfātdur ki mebānī-i saʿādet[**] ü ʿalāsı ḳuṭb-ı felek-i müstedīr gibi ḳā'im ü rāsiḫ ve ferş-i ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadri mānend-i felekü'l-eflāk ʿālī vü şāmiḫ olmağla besātīn-i efvāh-ı insānda aġṣān u efnān lisān-ı müṡmir-i ẕikr-i cemīli ve bir şān-ı saʿādet-nişāndur ki celīl-i ʿināyet ve cezīl-i hidāyeti ṣaġīr ü kebīr ve bernā vü pīrüñ ḳā'id ü delīli olup **R20b** ġamām-ı inʿām u iḥsānı ezhār-ı eşcār-ı ekvāna bārān olmağla cümle-i insān ve ʿāmme-i ḫalḳ-ı cihān müctenā-yı İrem-i keremi ve muḳtaṭaf-ı ṡimār-ı riyāż-ı cūd u niʿamı olmışdur.

Naẓm[**] : *Ney ʿaḳl be-ser-ḥadd-i kemāl-i tu resed*
Ney cān be-serāçe-i nevāl-i tu resed
Eczā-yı cihān eger heme dīde şeved
Mümkin ne-boved ki der-celāl-i tu resed

Ü20b Ḥaṭīm-i melā'ik-muṭāf ve ḥarīm-i feżā'il-evṣāfı ḳıble-i ḳabīle-i celā'il-i şemā'il ve Kaʿbe-i ḳavāfil-i maḥāsin-i ḫaṣā'il olduḳları ne maḥall-i kelāmdur ki cümle-i enām **S17a** u ʿāmme-i aṣḥāb-maʿārif ve erbāb-ı leṭā'if **H18a** aḥrām-ı ʿubudiyyet ile ṭā'if ü āhālī-i taḥḳīḳ u tedḳīḳ[**] ber-fehvā-yı *ye'tīne*[**] *min külli feccin ʿamīḳ*[*] bilād-ı *baʿīdun*[*] ve diyār-ı *saḥīḳin*[*] şedd-i riḥāl idüp ḥarem-i muḥteremlerinde ki dārü'l-amān-ı cümle-i ʿālemdür muḳīm ü ʿākif olmışdur[**].

[1**] Beyt: - S.
[2**] maẓhar: maṭlaʿ H.
[3**] saʿādet: - Ü.
[11**] Naẓm: Beyt H - S.
[18**] tedḳīḳ: terḳīḳ H.
[18**] ye'tīne: te'tīne R Ü.
[19*] *Hac-27 (Nice uzak yoldan geliyorlar).*
[19*] *Furkān-12, Sebe'-52-53, Fussilet-44 (Uzak yer).*
[19*] *Hac-31 (Uzak yer).*
[21**] olmışdur: olmışlardur H.

*Nazm*** : *Nal-i süm-i semendeş tāc-ı ser-i ekābir*
Ḫāk-i der-i sarāyeş āb-ı ruḫ-ı efāżıl
*Ān Kabe-i meʿālī** vü ān ḳıble-i mevālī*
Ān menbaʿ-ı ehālī vü ān mecmaʿ-ı feżā'il

Żāt-ı saʿādet-simātı cāmiʿ-i saʿādāt-ı** dünyā vü āḫiret ve ḥā'iz-i envāʿ-ı ʿulūm ve eṣnāf-ı fażīlet olsa ġarīb degül** ki ol sened-i fużelā olan seyyid-i ʿulemānuñ nām-ı nāmī ve ism-i kirāmīleri Saʿddur ve yümn-i himem-i mevfūrları ile zemān-ı pür-ḥużūr u ḥubūrlarında sāḥa-i ḳulūb-ı ahālī ve emāṣil-i ravż-ı memṭūr ve menāzil-i ṣudūr-ı eʿālī vü efāżıl mümāṣil-i beyt-i maʿmūr olsa ʿacīb** degüldür** ki seḥā'ib-i kerā'im-i mevāhibi ebr-i pür-berḳ ü raʿddur.

*Beyt*** : *Genc est vaṣl-ı dōst ki ʿālem ṭılısm-ı ūst*
Herkes ki yāft ḥükm-i saʿādet be-ism-i ūst

Dürer ü le'ālī ile sāḥa-i zemīn mālī degül ki biḥār-ı zeḫḫār dest-i cevād-ı baḥr-ı īṣārına müşākil ola ve āmme-i ḫalḳ-ı ġarb u şarḳ terākim ü tekāṣir-i emṭār ile ġarḳ olmışdur ki seḥāb-ı lü'lü-bār kef-i dür-pāş ü gevher-niṣārına mümāṣil ola.

*Beyt*** : *Kef-i dür-pāşına beñzerdi** ola fi'l-cümle*
Ebre bāġışladuġını yine almasa biḥār

1** Naẓm: - S.
3** meʿālī: eʿālī H.
5** cāmiʿ-i saʿādāt: cāmiʿ-i saʿādet H.
6** ġarīb degül: ġarīb degüldür H.
10** acīb: aceb H S Ü.
10** degüldür: degül H R S.
12** Beyt: - H S.
18** Beyt: - S.
18** beñzerdi: beñzer mi H.

R21a Ol mürvārīd-i ṣadef-i fażl u iḥsān Ḫāce-i Cihān olduġına delīl ü bürhān ne lāzım ki üstād-ı fermān-fermā-yı zemīn ü zemāndur ve ol dürr-i deryā-yı keremüñ ʿulūm-ı riyāżī ve ḥikemde muʿallim-i ṣānī olduġına taḥrīr-i delīl-i pür-īḳān **Ü21a** ne ḥācet ki ol sulṭān-ı iḳlīm-i ʿirfān Ḫāce-i Sulṭān-ı cihāndur.

Beyt : *Hem cihān-rā ḫāce i hem faḳr-rā dībāce i*
Niltü sırrü'l-faḳr lākin taḥte estāri'l-ġınā

Haḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve unṣūr-ı laṭīfdür ki gülistān-ı āsitānlarına āb-ı revān gibi yüz uran mutaʿaṭṭışān-ı vādī-i miḥen-i zimen āb-ı cūy-ı ḫūy-ı nīkūlarından āb cūy u sīrāb ve ġamām-ı inʿām u nevālarınuñ reşeḥāt u ḳaṭarātı ile ʿāmme-i ʿālemüñ gülistān-ı āmānī vü āmālī ser-sebz ü ṣādābdur. ʿAle'l-ḫuṣūṣ **S17b** ḫizāne-i derūn-ı **H18b** ṣafā-yı maḳrūnī le'ālī-i mütelālī-i *hel yestevi'l-leẕīne yaʿlemūn** ile memlū vü meşḥūn olan ṭā'ife-i şerīfe-i ʿulemā ve elvān-ı saʿādet-nişān-ı ḳulūbü'ş-şuʿarā ḫazā'inü'r-raḥmanda menzil ü mekān iden fırḳa-i laṭīfe-i şuʿarā ve sā'ir-i aṣḥāb-maʿārif ve erbāb-ı leṭā'ifüñ ġonçe-i cinānı nesā'im-i inʿām u iḥsānlarıyla ḫandān ve her birinüñ ḫāṭır-ı maḫzūn ve dil-i şikeste ve maġbūnı elṭāf ve mekārim-i ez-ḥadd-ı bīrūnlarıyla mesrūr u şādān olmışdur.

Naẓm : *Boved ʿavāḳıb-ı tu** der-reh-i hüdā maḥmūd*
Boved mesāʿī-i tu der-ṭarīḳ-i dīn meşkūr
Ber-irtikāb-ı mü'eṣṣir cibelleteş mecbūl
Ber-iktisāb-ı mefāḫir ṭabīʿateş meftūr

Ḥālā bülbülān-ı gülistān-ı feṣāḥat olanlaruñ şeydālıġına bāʿiṣ gül-i rūy-ı ḫandānı ve ṭūṭī-i Hindistān-ı belāġat olanlaruñ** gūyālıġına sebeb şekker-i mükerrer-i luṭf u iḥsānıdur.

---

[12]* *Zümer-9 (Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?).*
[18]** ʿavāḳıb-ı tu: ʿavāḳıb-ı u H ʿāḳıb-ı tu Ü.
[22-23]** şeydālıġına bāʿiş... belāġat olanlaruñ: - Ü / belāġat olanlaruñ: belāġat S.

*Mıṣrāᶜ*** : Varaḳ-ı şiᶜr ü kemāli kim oḳur kim diñler

Ḥattā bu ḥaḳīr-i keṡīrü't-taḳṣīri ki Yūsuf-miṡāl iḫvān-ı zemāndan kem-iltifāt ve iḫvān-ı Yūsuf gibi ḥażret-i ᶜazīzine tuḫfe-i kelimātımuz** **R21b** biżāᶜat-i müzcāt iken riᶜāyet ü tefaḳḳudı cānibine meyl iderler ve kemāl-i keremlerinden **Ü21b** *elā teravne innī ūfi'l-keyle** dirler ol sebebden dā'imā iḫvān-ı emel ü recāmuz cānib-i Mıṣr iḥsānına giderler ve her-bār bu kelām-ı belāġat-encāmı** tekrār iderler.

Şiᶜr : Yā muḥsinu min luṭfike aḥsente ileynā
*Tallāhi leḳad eṡereka'llahu ᶜaleynā**

*Beyt*** : Ḫāk-ı ḥaḳīr terbiyetüñ ile bulur vücūd
Bād-ı bahārıyla nitekim ṣaḥn-ı sebzezār

Āftāb-ı ᶜālem-tāb-ı vücūd-ı bāriḳi ufḳ-ı devlet ü iclālden lāmiᶜ ü şāriḳ olalı ᶜizzet ü iḳbāl çāker-i devlet-i rūz-efzūnı ve māhçe-i ḳadr-ı āsmān-mekānı maṭlaᶜ-ı saᶜādet ü kāmrānīden ṭāliᶜ ü lāmiᶜ olalı şevket ü iclāl muḥiṭ-i maḳām-ı hümāyūnī olmışdur.

*Naẓm*** : *Ṭāḳ-ı eyvān-ı refīᶜeş-rā maḥall-i āsmān*
Ḫāk-ı dergāh-ı menīᶜeş-rā ḫavāṣṣ-ı kīmyā
Ṣādī-ender nām-ı ū müdġam çü der-ṣabā neşāṭ
Himmet-ender ẕāt-ı ū mużmer çü der-encüm żiyā

Āsmān-ı ḳadri ḳadr-i āsmān gibi mütecāviz-i medārik-i efhām ve sipihr-i rifᶜati rifᶜat-i sipihr miṡāli **S18a** ḫāric-i ḥayṭa-i **H19a** idrāk-ı evhām ḫūrşīd-i fażlı fażl-ı ḫūrşīd gibi sāṭiᶜ ü ẓāhir** ve ġamām-ı inᶜāmı inᶜām-ı ġamām-

---

1** Mıṣrāᶜ: - H S.
3** tuḫfe-i kelimātımuz: tuḫfemüz H.
5* *Yūsuf-59 (Görmüyor musunuz, ölçeği tam dolduruyorum).*
7** belāġat-encāmı: feṣāḥat-encāmı H.
9* *Yūsuf-91 (Allah'a yemin olsun ki Allah seni bize üstün kılmış).*
10** Beyt: - H S.
16** Naẓm: Ḳıṭᶜa R - H S.
22** sāṭiᶜ ü ẓāhir: ẓāhir ü sāṭiᶜ H S.

mānendi mütekāṭır u mütevātir nūr-ı ṭal'atı ṭal'at-ı nūr gibi bāriḳ ü bāhir ṣaḥīfe-i şerīfe-i ḫāṭır-ı 'āṭırı maḥall-i nuḳūş-ı ḥaḳā'iḳ olup** levḥ-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīri mehbiṭ-i envār-ı daḳā'iḳ ve 'ummān-ı ṭab'-ı gevher-efşānı menba'-ı esrār-ı İlāhī ve ẕihn-i naḳḳād-ı 'ālī-şānı ma'den-i elṭāf-ı nā-mütenāhīdür.

*Beyt*** : *Cūd-ı tu muḥīṭ est ki bī-ġavr u kenār est*
Cāh-ı tu cihān est ki bī-ḥadd ü kerān est

Āstān-ı sa'ādet-āşiyān rif'at ü 'alāda bilā-farḳ-ı** 'ayyūḳla hem-ser ṭāḳ-ı felek-niṭāḳı eyvān-ı keyvānla berāber belki ḳulle-i simāk ḳunne-i ḳubbe-i eflākdan bālā vü **Ü22a** berter olsa yiridür ki anda menzil ü maḳām iden ol** sa'd-ı ekber ve Bercīs-i enverdür ve būy-ı dil-cūy-ı nīkūsından meşāmm-ı 'ālem mu'aṭṭar ve 'ūd-ı mes'ūd-ı ḫulḳ-ı maḥmūdından dimāġ-ı benī-i ādem **R22a** mu'anber ü mubaḫḫer olsa revādur ki 'iṭr-sāylıḳ iden ol ẕāt-ı feṣāḥat-güsterdür.

*Beyt*** : *Müşgīn zi-ṭīb-i nāfe-i ḫalḳeş meşāmm-ı gül*
Rūşen zi-gerd-i mevkib-i tu çeşm-i tūtiyā

*Beyt*** : Şimden girü gösterse revādur ṣudā'ı gül
Būy-ı bahār-ı ḫulḳuñ ile ṭoldı her diyār

Binā-yı devlet-i sipihr-intiẓāmları esās-ı nīkūları ile istiḥkām bulmışdur. Lā-cerem şürefāt-ı eyvān-ı pür-iḥtirāmı menākib-i cevzā ve iklīl-i s̱üreyyā ile muḥākāt eylese 'acīb degüldür ve ḳā'ide-i sa'ādet ü iḥtişāmı ḳavā'im-i uṣūl-i maḳbūl ü maṭbū' üzre mebnī vü mevżū'dur. Pes de'ā'im-i saḳf-ı merfū'ı eyvān-ı keyvāna mübārāt ḳılsa ġarīb degüldür. Ney-i aḳlām-ı cevāhir-intiẓāmı 'ayn-ı ney-şekkerdür ki her reşḥası ḳaṭre-i nebāt** ve ḥıżr-ı ḫāmesinüñ ẓulmāt-ı

2** ḥaḳā'ıḳ olup: ḥaḳā'iḳ ve H.
6** Beyt: - S.
8** farḳ: - S.
10** iden ol: iden H.
14** Beyt: - S.
16** Beyt: - H S.
23** ḳaṭre-i nebāt: ḳaṭarāt-ı nebāt H. ḳaṭre-i nebān Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

devātdan iḫrāṣ itdügi ḳaṭarāt-miṣāl-i āb-ı ḥayātdur ki muḥyī-i ʿāẓm-ı rifāt-ı aṣḥāb-ı ḥācātdur. Kelām-ı rūḥ-baḫşı dem-i ʿİsādan dem urduğı meczūm-ı cümle-i ʿālem ü ādemdür ki bir söz ile niçe biñ dil-mürdeleri[**] iḥyā ider.

Beyt[**] : *Ḫācet be-ḳavl nīst ki bī-minnet-i su'āl*
Ḥācāt-ı sā'ilān zi-der-i tu şeved revā

H19b *Beyt*[**]: *Mesīḥvār koned mürde zinde ez-dem-i ḫīş*
Meger ki lafẓ-ı revāneş boved revān-ı süḫan

S18b ʿAceb ḥikmetdür ki marażā-yı aṣḥāb-ı emel ü recāya bī-zaḥmet-i[**] edviye vü ʿaḳāḳīr kelimāt-ı cān-fezā vü dil-peẕīri bir anda baḫşende-i Ḳānūn-ı Şifā olur ve muʿālece vü müdāvātında eṭibbā-yı cihān ve ḥikmet-endūzān-ı devrān vālih ü ḥayrān ḳalduḳları merżā **Ü22b** bir sözleriyle ʿilāc u devā bulur.

Beyt[**] : *Der-ʿibārāt-ı tu tevżīḥāt-ı minhāc-ı necāḥ*
Der-işārāt-ı tu külliyāt-ı ḳānūn-ı Şifā

Cān-ı nā-tüvānumda elfāẓ u ʿibārāt u kelimāt-ı pür-kināyāt istiʿāre itmege ḳudret ü istiṭāʿat yoḳ ḳanṭara-i ḥaḳīḳat medḥ ü ıṭrālarına mecāz-ı maḳdūr ola ve şehbāz-ı ḳuvvet-i mütefekkirede ol deñlü miknet ü ṭāḳat yoḳ ki hevā-yı ṣenā-yı bī-ḥadd ü intihālarında pervāz itmek mümkin ü meysūr ola. Evrāḳ-ı āsmāna **R22b** ve eṭbāḳ-ı zemīn ü zemāna elüm irmez ki menāḳıb ü mefāḫir-i bī-ḥadd ü kerānelerin taḳrīr ü tasṭīrde[**] ḳādir olam ve eşcār-ı dār-ı diyārı aḳlām-ı müşg-bār itmege ḳudretüm yitmez ki medāyiḥ ü menāyiḥlerin anuñla tesvīd ü taḥrīr ḳılam.

[3**] dil-mürdeleri: mürde dilleri H.
[4**] Beyt: - H S.
[6**] Beyt: - H S Ü.
[8**] bī-zaḥmet: bī-minnet ü zaḥmet H.
[12**] Beyt: - S.
[19**] tasṭīrde: tasṭīre H S.

Beyt : *Geşt der-şerḥ-i s̱enāyet ḳalemem ser-gerdān*
Rūzgārest ki tā der-ser-i ū īn sevdāst

Ḳuvvet-i nāṭıḳa-i ṣarrāf-ı nuḳūd-ı evṣāf ve ṭūṭī-i serābistān-ı** nūn u ḳāfdur vālih ü ḥā'ir ve müte'emmil ü mütefekkirdür ki pūte-i ḳalbinde ḳāl itdügi zer-i ḫāliṣü'l-ʿayārına ḥāl ü ḳālle o cenāb-ı meʿālī-niṣābuñ taḥrīr-i evṣāf u elḳābına şāyeste ve lā'iḳ ola ve ḳanḳı lafẓ-ı şekkerīn ve kelām-ı şīrīn ol** Ḫüsrev-i mülk-i faẓl u temkīnüñ taʿrīf-i ẕāt-ı şerīfinde naẓar-ı nāḳıdān-ı maʿānī vü beyānda rā'iḳ ü şā'iḳ** ola. Ḳaṭār-ı üştürān-ı ḥurūf iḥtimāl-i icmāl-i lutf u maʿrūfından pā-şikeste vü lengdür ve meydān-ı evrāḳ ol ẕāt-ı kerīmü'l-aḫlāḳ ve şerīfü'l-ʿarāḳuñ rekeżat-ı kümeyt-i tavṣīf-i** istihāl ü istiḥḳāḳlarına ġāyetde ḍayyıḳ u tengdür.

*Beyt*** : *Evṣāf-ı kemālāt-ı tu ez-şerḥ bīrūn est*
Vaṣf-ı tu ne-endāze-i fikr-i be-şer āmed

Niçe şühūr ü aʿvāmdur ki şeh-süvār-ı **H20a** meydān-ı idrāk olan ẕihn-i vaḳḳād u **Ü23a** ʿaḳl-ı çālāk** ḳuvvet-i iʿtiżād-ı feyż ü ilhām ve nīrū-yı bāzū-yı belāġat u insicām ile bevādī-i ṣunūf-ı ʿibāret ve feyāfī-i fünūn-ı kināyāt** ü istiʿārātda **S19a** ʿale'd-devām tek ü tāzda** ve niçe dühūr u eyyāmdur ki şehbāz-ı bāl-i pür-melāl ḳavādim ve ḫavāfī-i tefekkür** ü ḫayāl ile hevā-yı ḥaḳīḳat u mecāz ve feżā-yı ıṭnāb u īcāzda müdām pervāzdadur. Lākin ol ẕāt-ı melek-ṣıfāt ve felek-simātuñ ser-menzil-i medḥ ü s̱enāsına vāṣıl ve semā-yı menāḳıb-ı lā-yuʿadd velā-yuḥṣālarına nā'il olmaḳ emr-i muḥāl ve maḥẓ-ı ḫayāldür. Belki

---

3** serābistān: serbistān Ü.
6** kelām-ı şīrīn ol: kelām-ı şīrīn o Ü.
8** şā'iḳ - H.
10** tavṣīf: - Ü.
12** Beyt: - S.
15** ʿaḳl-ı çālāk: ʿaḳl-ı naḳḳād u çālāk H.
16** kināyāt: - H.
17** tek ü tāzda: terk ü tāzda H R Ü.
18** tefekkür: fikr H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ednā şürefāt-ı ḳaṣr-ı ʿālīlerine nāzil olmaḳ ve re'y-i ḳuvā-yi ṭā'irān ʿarṣa-i ʿarīża-i imkān ve bīrūn-ı eḳālim-i iḳtidār-ı sükkān-ı kevn ü mekāndur.

*Beyt-i ʿArabī*** : *Ve lev enne lī fī külle münbitin şiʿren*
Lisānen le-mā istevfeytü ġāyetü vaṣihi

R23a *Naẓm*** : *Ger zān ki bende-rā heme aʿżā şeved zebān*
Ṣad yek zi-vaṣf-ı tu ne-tevāned şümār kerd

Miskīn zemīn-i rubʿ-ı dā'ire ile ol āftāb-ı devlet-i ḳahire ve ḫūrşīd-i saṭvet-i bāhirenüñ daḳā'iḳ-ı rifʿat-ı şānını bilmekde ḳāṣır olsa ʿaceb degül ki eflāk-i muʿaddelü'n-nehār ve usṭurlāb-ı mihr ü māh ile ol ẕāt-ı saʿādet-penāh ve celālet-cāygāhuñ derecāt-ı mecd ü meʿālīni derk itmekde ʿāciz ü ḥā'irdür.

*Naẓm*** : *Sipihr mertebe ān Ḫāce-i Cihān ki şude est*
Be-ẕāt-ı ḫīş ṣıfāt-ı kemāl-rā ḥāṣır
Zi-ḳaṣr-ı ḳadr-i refīʿi vey evvelīn pāye
Revāḳ-ı tāsiʿi eflāk-rā boved ʿāşir

Mebādī-i ḥālden bu sinn ü sāle gelince i'tīmār-ı avāmir-i İlāhī ve inzicār-ı devāʿī-i menāhī şiʿār-ı ẕāt-ı saʿādet-girdārı ve taḥṣīl ü tekmīl-i feżā'il-i ẕāt-ı maṭbūʿü'l-aḫlāḳ **Ü23b** ve'ş-şemā'illerinüñ dişārı olduġından ġayrı bu menḳıbet-i ʿaliyye ve seciye-i celiyye ile mümtāz ve serv-misāl bu ḫulḳ-i cemīl ile keşīde-bālā vü ser-efrāz olmışlardur ki intiẓām-ı umūr-ı cumhūr ve żabṭ u rabṭ-ı bilād u s̱uġūr taʿyīn-i menāṣıb ve merātib-i erbāb-ı fāżl u kemāl ve bi'l-cümle celā'il ve daḳā'iḳ-i cāh u celāl taʿlīm ü irşād-ı cenāb-ı pür-ṣalaḥ u sedādlarına müfevveż ü mevkūl ve her ān levāzım u mehāmm-ı **H20b** cümle-i ehl-i islāma mevāẓıb u meşġūl olup āmed ü şūd-ı aṣḥāb-ı ḥācāt ṭabʿ-ı ʿālīlerine melāl ve bī-tereddüd** tereddüd-i erbāb-ı münācāt ẕihn-i şerīflerine

---

3** Beyt-i ʿArabī: Beyt R - H S.
5** Naẓm: - H R S.
11** Naẓm: - H S.
24** bī-tereddüd: ve bī-tereddüd H.

taʿab ü kelāl virmiş iken her ṭālib-i ʿilm ki cenāb-ı pür-fażl u ḥikmetlerine[**] bir baḥs̱-i ʿilmi ilḳā ide **S19b** fi'l-ḥāl ol taʿab ṣūret-i iżmiḥlāl bulup ġonçe-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ve żamīrān-ı żamīr-i saʿādet-meẓāhirleri bu hevā ile bir demde ter ü tāze olur ve çemenzār-ı ṭabʿ-ı bā-iḳtidārları bir demde iktisāb-ı neżāret-i bī-ḥadd ü endāze ḳılur.

Ḳıfā[**] : *Çe ḥācet est dilet-rā be-kedd-i fikr ü naẓar*
Zi-nūr-ı ġayb şeved ber-tu āşkārā sır
Mahāretet boved ān gūne der-fünūn-ı ḥikem
Ki der-heme çü ḥakīmān yek fennī māhir

Evvelā ʿilm-i celīl-i tefsīrde ve derk-i **R23b** esrār-ı tenzīl-i melik-i ḳadīrde bir imām-ı fā'iḳdür ki cümle-i ehl-i ḥaḳā'iḳ cenāb-ı pür-iḥtirāmına ki maḥż-ı ʿaṭiyye-i İlāhī[**] ve menbaʿ-ı saʿādet-i nā-mütenāhīdür. İḳtidā ile faḫr idüp ʿāmme-i ʿulemā ol nehr-i sā'il ve baḥr-ı maʿārif ü feżā'ilden iġtirāf iderler ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ki Keşşāf-ı müşkilāt ve ḥallāl-ı muʿżılātdur keşf-i esrār-ı nüket ü mezāyā ve refʿ-i estār-ı ḥucūb u ḫafāyā ḳıldukda e'imme ve ṣudūr-ı ʿacz ü ḳuṣūr-ı mevfūrlarına iʿtirāf **Ü24a** iderler. Beyżāvī daḫı maḥkeme-i inṣāfda ḳāḍī olsa ḥükm-i muḥkeme bilā-şübhe rāżī olurdı ve ʿilm-i ḥadīs̱de bir mertebede ʿālī-sened imām-ı ecell ve hümām-ı evḥad cāmiʿ-i uṣūl-i fażl u kerem rāvī-i aḫbār-ı ḥasen-i ḥüsn-şiyemdür. Ebkār-ı efkār-ı keyfe-yeşā-yı mutaṣarrıf u muvaṭṭāsı olsa ʿacīb degül ki mālik-i fażl-ı ṣarīḥdür ve meşārıḳ u meġāribde meṣābīḥ-i ẕihn-i s̱āḳıbı mütelālī vü raḫşān olsa ġarīb degül ki eḥādīs̱-i kemāl ü ikmāli muʿanʿan u ṣaḥīḥdür. ʿİlm-i uṣūlde kitāb ḥükmince muḳtedā-yı cümle-i nās ve bi'l-icmāʿ ehl-i sünnet ü cemāʿatuñ ʿāmm u ḫāṣṣı miyānında feżā'il-i ü kemālātı ḫāric-i ḥayṭa-i ʿaḳl u ḳıyāsdur. ʿİlm-i mezbūrı ʿibārāt-ı laṭīfe ve işārāt-ı şerīfeleriyle tenḳīḥ ü tavżīḥ itdügi ne maḥall-i

---

1** ḥikmetlerine: ḥilmlerine R S Ü.
6** Ḳıfa: - S.
12** ʿaṭiyye-i İlāhī: ʿaṭiyye-i İlāhiyye R Ü.

kelāmdur ki **H21a** ṣadrü'ş-şerī'a ve'l-islāmdur ve ol Sirāc-vehhācuñ sālik ü nāsuñ olduḳları minhāc-ı muvaṣṣıl-ı maṭlūb u baġıyye olduġına īrād-ı delā'il-i naḳliyye ve berāhīn-i ʿaḳliyyeye ne ḥācet ki menār-ı feżā'il-i bī-ḥadd ü şümārı** meşhūr** u manẓūr-ı cümle-i enāmdur. Ve ʿilm-i fıḳhda ol ḫulāṣa-i aṣḥāb-ı ʿulūm ve muḫtār-ı erbāb-ḥudūd u rüsūm ve ol vāḳıʿāt u nevāzilde **S20a** aṣḥāb-ı feżā'il ü fevāżıla ʿudde ḥā'iz-i kemālāt ve maʿārif-i bilā-ʿidde hidāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Yezdānī ile ʿāric-i miʿrāc-ı dirāye ve ṣāʿid-i meṣāʿid-i** feżā'il-i bilā-nihāye olup deryā-yı muḥīṭ-i fażl u ʿirfān ve mecmaʿ-ı yenābīʿ-i taḥḳīḳ ü īḳān idügi maʿlūm u meczūm-ı ʿālem ü ʿālemiyāndur.

R24a *Beyt***: Ebū Ḥanīfe-i S̱ānī dinilse n'ola aña**
Feżā'il içre efāżıl** olupdur aña ʿıyāl

Ve ʿilm-i kelāmda ol muḳtedā-yı enām ḫāce-i mekteb-i ḥudūs̱ u imkān maʿlūl-ı** ʿilel-i feżā'il ü ʿirfān vāḳıf-ı mevāḳıf-ı fażl-ı bī-şümār mebādī-i naẓarda maḳāṣid ü merāṣid-i aṣḥāb-ı enẓāra **Ü24b** vāṣıl ve pīşvāyān-ı taḥḳīḳ ü īḳān niçe zemānda iktisāb itdükleri ḥaḳā'iḳ ü daḳā'iḳa bir ānda nā'il olup maḳām-ı fażl u kemāli ṭabaḳāt ile celālden refīʿ ü menīʿ olduġı ne maḥall-i reyb ü gümāndur ki mīr-i ṣadr-ı tedḳīḳ ü īḳān olanlar her gün südde-i saʿādetine rūy-māl iderler ve her ān aṣḥāb-ı muṭāreḥāt u mübāḥes̱āt āstān-ı felek-simātından iltiḳāṭ-ı cevāhir-i maʿārif ü kemāl iderler.

*Beyt*** : *Ẕāt-ı bī-mis̱l-i tu ʿaḳl ist muṣavver-geşte*
Ki ser-ā-pā heme ʿilm ü hüner ü ḥilm ü ẕekā'st

4** şümārı: şümār S.
4** meşhūr: meşhūd H S.
8** meṣāʿid: - H.
10** Beyt: - H S.
10** n'ola aña: aña n'ola H.
11** Feżā'il içre efāżıl: Efāżıl içre eʿālī H
13** maʿlūl: maʿlūm Ü.
20** Beyt: Naẓm H - S.

Ehālī-i feżā'il ve erbāb-ı fünūn ālām-ı bī-encām-ı dehr-i dūn ve ġumūm u hümūm-ı sipihr-i vajgūndan ne ġam çeker ki bāb-ı ʿālīsi ʿāmme-i meʿālīyesindendür ve mü'ellifān-ı kütüb ü resā'il niçün muḥtāc u sā'il olurlar ki mucīb olan ol ẕāt-ı emced ü esʿaddur. Ol ber-güzīde ehālī-i maġrib ü maşrıḳ (ḥażret)lerinüñ** ʿilm-i ʿālī ālī-i manṭıḳda daḫı mahāret ü ḳudretleri **H21b** bīrūn-ı taṣavvur u tefekkür idügini cümle-i ehl-i taḥḳīḳ ü ʿirfān taṣdīḳ ü iẕʿān idüp ol ẕāt-ı feżā'il-īcāba ferd-i āferīde nisbet olınmaġa lāyıḳ u şā'iḳ degül idügine ḥükm idüp bu ḳażiyyenüñ ṣıdḳ u vuḳūʿını nūr-ı āftāb-ı raḫşān gibi ẓāhir ü ʿıyān ḳılmışlardur. ʿİlm-i merḳūmuñ ḫafī vü celī cüz'ī vü küllīsini cāmiʿ ü ḥā'iz ve daḳā'iḳ u haḳā'iḳ ve celā'il ü reḳā'iḳına** vāṣıl u fā'iz olsa yiridür ki cenāb-ı celālet-niṣābı feżā'il-i bī-ḥadd ü ḥisāb ile müsevverdür** ve ṣuver ü ḳażāyā-yı ʿilm-i mezbūr delā'il ü eşkāli ve taṣavvurāt u taṣdīḳāt-ı fenn-i mesṭūr tafṣīl ü icmāli** ve īrādāt u işkāli ile bi'l-bedāhe maʿlūm u meczūmları olduġı **S20b** ne cāy-ı taʿaccübdür ki **R24b** nuḳūş u ṣuver-i elfāẓ u ʿibārāt levḥ-i żamīr-i münīr-i feżā'il āyātlarında muḥarrer ü muṣavverdür. Cālīnūs zemān-ı saʿādet-me'nūslarında olaydı ḳıdem-i ʿālim şübhesinden dem urmaz idi ve miyān-ı ḥükemāda kec-dillik ile mevsūm olmayup der-yāft-ı saʿādet-i ebedīden me'yūs u maḥrūm olmaz idi. **Ü25a** Ebū ʿAlī Sīnā zemān-ı pür-behcet ü senālarında** ḥāżır olup ẕāt-ı feżā'il-meşḥūnlarından ḳāʿide vü ḳānūn üzre taḥṣīl-i ʿulūm u fünūn iderdi. Emrāż u ʿalel-i şükūk-ı bī-maḥāllden şifā vü necāt bulup iḳtibās ü iḳtināṣ-ı** envāʿ-ı feżā'il ü eṣnāf-ı kemālāt iderdi.

[5**] (ḥażret): ḫidmet H R S Ü.
[10**] reḳā'iḳına: daḳā'iḳına H.
[11**] müsevverdür: mestūrdur Ü.
[13**] icmāli: icmāl H.
[19**] senālarında: şenālarında S.
[21**] iḳtibās ü iḳtināṣ: iḳtinās ü iḫtiyār H iḳtinās ü iḫtiyāz S.

Beyt[**] : *Zi-derk-i ġāyet-i ʿilmeş ʿulūm-ı müdrike ḳāṣır*
Zi-künh-i āyet-i naʿteş nüfūs-ı nāṭıḳa muẓṭarr

Ve ʿulūm-ı ġarībe[**] vü ʿacībe ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ʿilm-i evfāḳda ʿaleʾl-ıṭlāḳ miyān-ı aṣḥāb-ı istīḥāl ü istiḥḳāḳda şöhre-i āfāḳ olup bu fenn-i pür-iʿtimād u veṣāḳda daḫı üstād-ı māhir idügine icmāʿ u ıṭbāḳ olınmışdur. ʿAcāʾib-i ḥālāt ve ġarāʾib-i ittifāḳātdandur ki cenāb-ı feżāʾil-meʾābı maḥrūsa-i Burusada medrese-i ʿaliyye-i Yıldırım Ḫaniyyede müderris ve binā-yı sarāy-ı vücūd-ı pür-cūdların envāʿ-ı feżāʾil-i nā-maḥṣūr ve kemālāt-ı nā-maʿdūd ile müʾesses iken ʿilm-i mezbūra fiʾl-cümle kūşiş ü verziş itmekle bu fennde daḫı üstād olup bu ʿilmüñ ġavāmıż u ḫafāyā ve esrār u ḫubāyāsını cāmiʿ bir ḳaṣīde-i ber-güzīde-i **H22a** belāġat-nihād teʾlīf idüp Vefḳıʾl-murād diyü ad virmişler idi. Fiʾl-vāḳiʿ kevākib-i ṣevāḳıb-ı ʿizzet ü rifʿatları vefḳıʾl-murād seyr ü ḥareket idüp çoḳ müddet geçmedin pādşāh-ı bā-ʿadl ü dād İskender-i Nūşīrevān-nejād āftāb-ı ʿālemtāb ʿālem-i ʿaḳl u sedād pādşāhımuz Ḥażretüʾs-sulṭān[**] Murād -*Edāmaʾllāhu silsiletehu biʾl-evlādı veʾl-aḫfādı ilā-yevmiʾt-tenādd*- ḫidmetlerine ḫidmet-i taʿlīm ü irşād ile istinād idüp -*Bi-ʿināyetiʾllāhi Teʿālā* ol zemānda berü kām-revā[**] vü ber-murād olmışlardur **R25a** *ve mettaʿaʾllāhüʾl-vücūde bi-ṭūli beḳāʾihi ve nevvere ṣudūraʾl-müslimīn bi-nūrı liḳāʾihi velāzālet nücūmu suʿūdihi bi-āfāḳiʾl-vücūd ṭālıʿaten ve maşrıḳaten veʾs-süni ḥamāʾimüʾl-inşāʾı bi-sevāciʿiʾl-medḥ veʾl-ıṭrāʾi* **Ü25b** *münṭaliḳaten.* Ḥaḳḳā ki müṣelleṣāt u mürebbaʿāt-ı evḳāf ol ẕāt-ı **S21a** sütūde-aḫlāḳ ḥażretlerinüñ dest-i gevher-pāş u pür-infāḳlarında niçe teʾs̱īr itmesün ki eşref-i sāʿāt ve eymen-i evḳātda anı resm ü taṣvīr iden saʿd-ı ekberdür ve ol ẕāt-ı kerīmüʾl-aʿrāḳa ne ḥāletle āheng-i

1** Beyt: - S.
3** ġarībe: ʿArabiyye H.
14** Ḥażretüʾs-sulṭān: Ḥażret-i Sulṭān Ü.
17** kām-revā: kāmrān H.

nizā' ü şiḳāḳ idüp fermān-ı vācibü'l-iz'ānına inḳiyād u irtifāḳ üzre olmasun ki ḳabż u basṭ-ı cümle-i cihān 'alem-i ḳalem-i celālet-nişānlarına musaḫḫardur.

Beyt : *Sipihr-rā heme ber-ḳuṭb-ı devlet-i tu medār*
Sitāre-rā heme ber-semt-i ṭā'at-i tu mesīr

Çünki ol Ḫāce-i Cihān-ı fażl u 'irfānuñ neşr-i aḫlāḳ u evṣāflarında meddāḥ u vaṣṣāf olmaḳ ne lāzım ki āyāt-ı vāżıḥü'l-beyyināt-ı maḥāmid-ṣıfāt ve maḥāsin-i ḥüsn-i melekātı** mecāmi' ü meḥāfil-i lisān benī-i nev'-i insānda metluvv ve ḫazā'in-i ṣudūr-ı ins ü cān cevāhir-i zevāhir-i vaṣf-ı ḫalḳ-ı 'aẓīmi meşḥūn u memlū olmışdur.

*Beyt*** : *Heme kes-rā şeref ü faḫr be-'ilm est ü hüner*
Tūy-ī ān-kes ki be-tu 'ilm ü hüner moftḫar est

Aḳdām-ı iḳdāmla ḳaṣd-ı i'lām u ifhām içün her mādiḥ ki bir diyāra ki** vara fi'l-ḥāl beyān-ı evṣāf-ı aḫlāḳ-ı bī-şümāresi anı** istiḳbāl **H22b** eyler ve herkes bildiğinden ziyāde muḳaddimāt-ı pür-ifāde ile aña** hezār ḳīl ü ḳāl ider.

*Beyt*** : *Būy-ı aḫlāḳet ṣabā aḳṣā be-aḳṣā mī-bered*
*Ṣayt-ı iḥsānet ḫaber kişver be-kişver mī-koned***

Bir şān-ı sa'ādet-nişānuñ ki ẕikr-i cemīli aġvār ve encād-ı rub'-ı meskūnda her-bār müşg-sā'ylik eyleye anuñ evṣāf u elḳābını işā'a vü iẕā'a eylemek taḥṣīl-i ḥāṣıl idügi nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü vāżıḥdur ve bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ ki şemīm-i nükhet-i ḫulḳ-ı kerīmini laṭīm-i nesīm-i tilāl ü vihād rūy-ı zemīne münteşir ü münteşir ide **R25b** anı **Ü26a** erbāb-ı 'uḳūl u ṭıbā'a beyān u 'ıyān ḳılmaḳ taṭvīl-i bilā-ṭā'il idügi būy-ı 'ūd u 'anber gibi ẓāhir ü fāyiḥdür.

7** melekātı: - H.
10** Beyt: - S.
12** diyāra ki: diyāra H S.
13** anı: seni H.
14** aña: saña H S.
15** Beyt: - S.
16** mīkoned: mīkonend H.

*Ḳıṭʿa*** : *Be-būy-ı ḫalḳ ḫoş est hīç kārvān-ı nesīm*
Seḥer ki ez-ṭaraf-ı Tübbet ü Ḫıṭā ne-resīd
Ne-mānd der-heme āfāḳ zerre i ki derū
Zi-āftāb-ı dilet pertev-i ʿaṭā ne-resīd

Ol ḥażretde olan beşāşet-i rūy ve ṭalāḳāt-ı lisān ve ṣabaḥāt-ı vech ve ʿuẕūbet-i **S21b** beyān ve kelimāt-ı rūz-merresinde olan ḥüsn ü ḥalāvet** ve ʿibārāt-ı faṣīḥasında olan luṭf u melāḥat leṭāfet-i rūy-ı mehveşān-ı pür-ṣabāḥat gibi ḳābil-i taʿbīr ve mümkin-i taḳrīr ü rivāyet degüldür. Raḳīḳ-i kelāmı raḥīḳ ü müdāmdan arraḳ ve elṭaf dürr-i siḫābı dürr-i seḥābdan** aḥsen ü aẓref olup her kelām ki dehān-ı pür-intiẓāmından ʿıyān olsa niçe cān-ı hünerverān revān olur. Meger enfās-ı ʿīsādur ki dil-mürde-i aṣḥāb-ı ḥācāte mülāḳī olsa ḥayāt-ı cāvidān bulur. Ġāyet-i ʿulüvv-i cāh ile nihāyet-i meskenet ve kemāl-i miknet ü iḳtidārla fevḳü'l-ġāye dervīşi ve mesālet üzre olup fuḳarā vü ʿulemā ile kemāl-i mülāyemet ü inbisāṭ ve ferāʿine vü cebābire ile olan ḥışm u ġażab ve ibṭāl u iḥbāṭı aḳlām-ı berāʿat-ı intiẓāmla ḳābil-i iʿlām u ifhām degül idügi maʿlūm u meczūm-ı cümle-i enāmdur. Ḥāṣılı herkes ki bir nefes meclis-i üns ve mahfel-i ḳudslerine dāḫil olup ṣafā-yı kelām ve luṭf-ı edālarını gūş ve ḫāk-ı siyāha pā-māl itdükleri curʿalardan bir ḳaṭresin ki nūş ide bi'l-külliye **H23a** kendüyi ferāmūş idüp tā-dem-i ḥaşr mest ü medhūş olması muḳarrerdür. Aḥvāl-i ferḫunde-fālleri ʿale'l-icmāl bu minvāl üzre cereyān itmişdür ve kevākib-i ṣevāḳıb-ı umūrı meşārıḳ u meṭāliʿ bürūz u **Ü26b** ẓuhūrdan bu vechle ṭāliʿ ü raḫşān olmışdur ki cenāb-ı pür-maʿārif ü efḍāli tārīḫ-i hicret-i resūl-ı pür-iclālden

1** Ḳıṭʿa: -H S.
6** ḥalāvet: ṭalāvet R Ü.
9** elṭaf dürr-i siḫābı dürr-i seḥābdan: leṭā'if ü seḫāsı dürr-i seḥābdan S.

Mıṣrāʿ[**] : *Ki zed*[**] *zi-Mekke be-Yesrib sür ādi ḳāt-i cel āl*

Sene s̱elās̱ ve erbāʿīn ve tisʿami'ede **R26a** bu ʿālem-i vücūda neş'et-i pür-cūdı ḳadem başup ẕāt-ı ferḫunde vü mesʿūdı ile ṣaḥn-ı cihān tāze vü ḫürrem olup her güşesi reşk-i nigār ḫāne-i Çīn ü ārāmgāh-ı İrem olmışdı. Zevāyā-yı gerdūn ve eḳālīm-i rubʿ-ı meskūn envāʿ-ı şeref ü saʿādātla memlū vü meşḥūn ve eṣnāf-ı meserret ve ecnās-ı behcete maḳrūn olsa ġarīb degül ki ufḳ-ı vücūd ve meşīme-i imkāndan ṭāliʿ ü raḫşān olan ol saʿd-ı ekberdür ve ser-ā-pāy-ı felek-i cevvāl aẓvā vü envārıyla māl-ā-māl olsa ʿacīb[**] degül ki maṭlaʿ-ı celāletden bāriḳ ü şāriḳ olan ḫūrşīd-i enverdür.

Beyt[**] : *Rūz-ı vil ādeteş çü naẓar kerd müşter ī*
İnṣāf dād u güft ki u saʿd-i ekber est

S22a Rūz-ı vilādetinde rāṣıdān-ı sipihr-i taḳdīr ve sitāre-şināṣān-ı eflāk-ı muʿaddelü'l-mesīr ol ẕāt-ı celālet-nihād ve siyādet-nejāduñ saʿādet-i ẓāhir ve baḫt-ı ḫudādādından maʿlūm u meczūm idiler ki ʿan-ḳarībü'z-zemān bu never-dīde-i ekābir ü aʿyān nūr-ı dīde gibi manẓūr ve maḳbūl-ı ḫalḳ-ı cihān olup ʿālem-i faẓl u kemālde hilāl-mis̱āl müşārün-ileyhi bi'l-benān[**] olsa gerek ve mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār ve faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-ās̱ār ḥīn-i tekellüm ü tebessümde ol ẕāt-ı büzürgvāruñ kelām-ı ferḫunde-eṭvārın göricek cezm itdiler ki sehl zemānda Ḫāce-i Cihān olsa gerek.

Li-münşihi[**]: *Ferruḫ ān saʿat ki ṭāliʿ şud be-ʿavn-i kirdigār*
Āftāb-ı faẓl u dāniş ḫāce-i ʿizzet-medār

[1**] Mıṣrāʿ: - S.
[1**] Ki zed: der Ü.
[8**] ʿacīb: ʿaceb H S.
[10**] Beyt: - H S.
[16**] müşārün-ileyhi bi'l-benān: müşārün-bi'l-benān R S Ü.
[20**] Li-münşihi: Beyt Ü.

Ba'de ẕalik ber-feḥvā-yı *ve lemmā belağa eşüddehu āteynāhu ḥükmen ve ilmen** vādī-i taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle Ü27a sālik ve ẕāt-ı müsteṣnāsı temyīze bāliġ olup envāʿ-ı **H23b** maʿārif ü leṭā'ife bāliġan-mā-belaġ ḫā'iz ü mālik olıcak ḳānūn-ı muʿtād ve üslūb-ı maʿhūd üzre efāżıl u ekābir-i nā-maʿdūd ḫidmetinde tekmīl-i eṣnāf-ı fežā'il ile mesʿūd olup her biri sūsen-i deh-zebān gibi medḥ ü ıṭrālarıyla raṭbü'l-lisān ve ʿaẕbü'l-beyān olmış idi.

R26b*Li-münşihi:* Her kime kim idesin ʿarż-ı cemāli gül gibi
ʿĀşıḳ-ı bī-çāreñ olur dā'imā bülbül gibi

Baʿdehū sulṭānü'l-efāżıl bürhānü'l-emāṣıl ḳıdvetü'l-müfessirīn üsvetü'l-muta'aḫḫirīn keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżılāt şeyḫü'l-islām muḳtedi'l-enām ḍalīlān-ı aṣḥāb-ı dāniş ü iẕʿāna niʿamü'l-hādī olan Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-imādī ve hüvez-ẕā lem-yemsaḥü'l-eyyām-ı** bī-misle fi'l-bevāriḥ ve'l-ġavādī (Ḥażret)lerine** dānişmend olup ol seyf-i ṣārım ve esed-i żārım ḫidmetlerinden mülāzım oldukdan ṣoñra ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i tedrīse ʿāzim oldukda evvel otuz akçe ile medrese-i ʿaliyye-i Murād Paşa ile behremend ü ber-murād olmışlar idi. Baʿdehū mahrūsa-i Burusada ḳırḳ akçe ile medrese-i Yıldırım Ḫaniyyede taḥṣīl-i envāʿ-ı fežā'il ve saʿādet-i cāvidāniyye itmişler idi. Baʿdehū merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Süleymān Ḫan -*Eskenaha'llāhu Teʿālā ferādisü'l-cinān-* Sigetvār seferine revān oldukda babalarınuñ iltibās u tażarruʿ pāyesiyle on akçe teraḳḳī olınup pāye-i ḫārice dāḫil olmışlar idi. Medrese-i mezbūrede müderris iken** cümleden Mevlānā Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī merḥūmuñ tārīḫini** terceme idüp inşā-yı laṭīf ü belīġ ile bir kitāb-ı bedīʿ itmişlerdür ki **S22b** üstād-ı zemān ve Ḫāce-i Cihān mekteb-i vücūd-ı imkānda

---

1-2* *Yūsuf-22, Kasas-14 (Musa, ergenlik çağına erince, biz ona hükmetme yeteneği ve ilim verdik).*
12** lem-yemsaḥü'l-eyyām: lem-yesmaḥü'l-eyyām H.
13** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18-21** Baʿdehū merḥūm u maġfūrün-leh... müderris iken: - R S Ü.
22** tārīḫini: tevārīḫini H S:

naẓīr ü miŝālin görmemişdür ve münşiyān-ı ʿālem ü süḫanverān-ı benī-i ādem ol kelimāt-ı belāġat-simātuñ ḳarīn ü hemālin işitmemişdür. ʿİbārāt-ı fā'iḳa ve istiʿārāt-ı rā'iḳası ġayret-nümā-yı aṣḥāb-ı belāġat ve kelimāt-ı melīḥa ve elfāẓ-ı faṣīḥası ḥayret-fezā-yı aṣḥāb-ı feṣāḥat **Ü27b** u berāʿatdur. Bir kitāb-ı müsteṭābdur ki elfāẓ u ʿibārātı nesīm-i seḥerden aʿẕab ve kelimāt-ı pür-intiẓāmı seḥer-i ḳamerden aḥsen ü aṭyeb her ṣaḥīfesinde bir laṭīfe ve her ṣafḥasında niçe ḳarḥa her ḥarfinde niçe ẓarf her noḳṭasında nükte **H24a** her remzinde niçe kenz işāretinde niçe beşāret münderic ve ḫilāl-i süṭūr ve ḥurūf-ı müşgin ẓurūfında ḥālāt-ı siḥr-i ḥalāl meşmūl u mündemicdür.

Li-münşihi : *Kitābün ke'l-ḥāẓi'l-ʿuyūnü's-sevāḥiri*
Ve lafẓün keselsāli'z-zülāli'l-bevākiri
Ve naẓmün ke'ezhāri'l-ḥadā'iḳi revnnaḳen
R27a *Ve neŝrün ke'envāri'n-nücūmi'z-zevāhiri*
Nefā'isü dürrin min netā'ici ḫāṭırin
Eẓāmāce ezrībi'l-buḥāri'z-zevāhiri

Ol kitāb-ı belāġat-niṣābı itmām idüp baʿż-ı vüzerā-yı ʿiẓāme ihdā itdüklerinde yirlerinde on aḳçe teraḳḳī** olınmış idi. Çoḳ zemān geçmedin pāye-i ʿizzetleri medrese-i Sulṭāniyye-i Burusa ile müreffaʿ ü muʿallā olup ol pāyeye ẕāt-ı fezā'il-pīrāyeleri envāʿ-ı ʿizzet ü ʿalā virmişdür. Saʿādet ol manṣıba ki teşrīf-i cenāb-ı şerīfi ile muʿazzez ü müşerref oldı ve devlet ol kimesnenüñ gūş-ı dil ü cānı cevāhir-i zevāhir-i kelimāt-ı pür-ʿunvānı ile muḳarraṭ** u muşennef oldı. Baʿdehū ḳadr-ı medāris-i Ŝemāniyye şiʿrā-yı Yemāniyye muʿādil olup** maḳām-ı ʿālīnüñ ṣaḥnı teşrīf-i ẕāt-ı ḥūrī-sirişṭleri ile muʿādil ü müşākil-i heşt-behişt oldı.

17** yirlerinde on aḳçe teraḳḳī: maẓhar-ı luṭf-ı evferi H.
21** muḳarraṭ: māḳrūṭ H.
22** şiʿrā-yı Yemāniyye muʿādil olup: muʿādil-i şiʿrā-yı Yemāniyye idüp H / muʿādil olup: varup S.

Li-münşihi : Manşıbla buldı ʿizzeti ḫālḳ-ı cihān velī
Buldı şeref vücūduñ ile ʿizzet ü ʿalā

Baʿdehū baḫt u saʿādetden isʿāf u isʿād ile pādşāh-ı saʿādet-nejād Sulṭān Murād Ḥażretlerine şehzāde iken ḫāce olup ʿināyet-i bī-ġāyet-i Raḥmānī **Ü28a** ve iḥsān-ı bī-kerān-ı Subḥānī ile kām-revā vü ber-murād olmışlardur**. Ol zemāndan berü ṣadr-nişīn-i maḳām-ı refīʿ-i ʿizzet ü ʿalā vü ednā pāye-i şürefāt-ı rifʿat u ʿaẓameti farḳ-ı Ferḳadeyn ü merzemiyenden ber-ter ü bālādır. Ḥaḳḳ tebāreke **S23a** ve Teʿālā serīr-i ʿizzet ü rifʿatde bāḳī vü muḫalled ve eyyām-ı ʿizzet ü saʿādetlerini ilā-ḳıyāmi's-sāʿa ve sāʿati'l-ḳıyām müstedām u mü'eyyed idüp ḥarem-sarāy-ı vücūd-ı saʿādet-pīrāyelerini bustān-ı cinān gibi ḫazān-ı aḥzāndan muṣavven ü ṭevārıḳ ve nevā'ib-i ḥadeṣāndan maḥrūs u me'mūn eyleye.

Li-münşihi : Umarum āmīn diye rūḥü'l-emīn
Kim derūn-ı dilden olmışdur enīn

Bu fennde daḫı ṭabʿ-ı büzürgvārlarınuñ iḳtidārı bir mertebdedür ki aḳlām-ı müşg-bār ile **H24b** ḳābil-i iʿlām u iẓhār degüldür. Menbaʿ-ı āb-ı zülāl ve reşḥa-i nehr-i şeyyāl-i selsāl ile **R27b** çemenzār-ı ḳulūb-ı ehl-i maʿārif ü kemāl** muḫżar u munaşşar ve ʿavd-ı ʿibārāt-ı mesʿūd ve ʿanbersā re'y-i kelimāt-ı memdūḥ u maḥmūd ile dimāġ-ı müstenşıḳān-ı feżā'il-i nā-maʿdūdı müneccer ü muʿaṭṭar idüp her-bār dāmen-i cihāniyāna gevāhir-i nāmdār ve cevāhir-i pür-iʿtibār nişār u īşār itmek ṭabʿ-ı ʿālī ve ẕāt-ı kāmilü'l-ʿayārlarına şiʿār u dişār olmışdur. Teberrüken ve teyemünen fevā'id-i ṭabʿ-ı āteş-efrūz ve nevādir-i dehr-i ḥikmet-endūzlarından baʿżı bu ṣaḥīfe-i aḫbār ve ṣafīḥa-i āṣāra īrād u ışdār olındı. Bu birḳaç eşʿār-ı belāġat-şiʿār gl ẕāt-ı sütūde evżāʿ u eṭvāruñ ol maʿden-i luṭf-ı fütüvvetüñ ol menbaʿ-ı kerem ü mürüvvetüñ ol ser-

5** olmışlardur: olmışdur H.
18** kemāl: kemāli S.

çeşm-i feżā'il ü ʿirfānuñ ol ser-defter-i aṣḥāb-ı elṭāf u iḥsānuñ ol *ma'in maʿīn*[*] cūd u nevālüñ ol nāşır u **Ü28b** muʿīn-i ehl-i maʿārif ü kemālüñ āṣār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳām ve netā'ic-i ṭabʿ-ı feżā'il-intiẓāmındandur.

Şiʿr[**] : Sūz-ı cāna şu seper yoḳ dīde-i pür-nem gibi
Bu dil-i nā-şāduma eglence olmaz ġam gibi
Şöyle ögrenmiş göñül hicrāne kim vaṣl istemez
Gūşe-i firḳatde ḥurḳat daḫı bir ʿālem gibi
Her kimi görse ġam-ı hicrān ile ser-geştedür
Çarḫ-ı ser-gerdān daḫı hicrān ġamından ḫam gibi
Yolına düşdün ġubār-ı ḫāk-pāyuñ özleyüp
Dimedi bir kerre bu bī-çāre üftādem gibi
Rāḥatumdur her cerāḥat tīr-i ġamzeñden şehā
Nīşeñi nūş añlarum zaḫmuñ gelür merhem gibi
Acımaz mısın gözüm yaşını merdüm-zādedür
Aġlamaḳdan gitdi ʿaynum oldı demʿüm dem gibi
Ḥamdüli'llāh bende-i Sulṭān Murāduz kim anuñ
Dergehinde niçe biñ memlūkı var Ḥātem gibi

S23b*(Diger):* Eger dirseñ aramızda ṣafā ḳalsun keder gitsün
Raḳīb-i fitnecūyı dergehüñden sür gider gitsün
Ḳadine beñzedüm diyü meger şimşād şād olmış
Yıḳup bād-ı ḫazān aḥzān ile bī-bār u ber gitsün
Ḳıyāmetler ḳopardı devr-i ḥüsninde o meh-ṭalʿat
Dil-i āvāre ṣabr itsün hele devr-i ḳamer gitsün

1* *Mülk-30 (Akan su).*
4** Şiʿr: - R S Ü.

Giderdi ben faḳīri ḳapusından[**] ġamz ile düşmen
İlāhī göreyin anı daḫı benden beter gitsün

R28a*(Diger):* Ġam-ı firāḳuñ ile ceyb-i ṣabrı çāk iderüm
Bu cevre ben döyemem kendümi helāk iderüm

TETİMME DER-VAṢF-I ĪN-KİTĀB U İẒHĀR-I ʿACZ U TAḲṢĪR-İ BĪ-ḤİSĀB[**] : **H25a** Çünki ʿināyet-i bī-ġāyet-i Rabbānī ve elṭāf ü aʿṭāf-ı cenāb-ı Sübḥānī ile bu ṭā'ir-i meymūn-bāl ü hümā-yı hümāyūn-fāl ki hevā-yı kemālde pervāz eyledi. Pes aña lāyıḳdur ki ol bārgāh-ı cāh u celāl ve eyvān-ı saʿādet ü iḳbālde āşiyān-sāz ola ve bu muḫaddere-i pür-ḥüsn ü cemāl ve ġāniye-i pür-ġunc u delāl ki tutuḳ-ı kümūn u serā-perde-i ġaybdan ẓuhūr eyledi. Sezāvārdur ki[**] **Ü29a** ḥarem-sarāy-ı mekārim ü efḍālde maḳbūl u manẓūr ola ve bu ḥadīḳa-i reşīḳa ki aġṣān-ı eşcārı envāʿ ü elvān-ı ṡimār ile māl-ā-māl ve zemīn-i leṭāfet-ḳarīni eṣnāf u ecnās-ı reyāḥīn ile ḫuld-miṡāl oldı aña şāyeste vü ḫalīḳdür ki gāhī teferrücgāh-ı cenāb-ı saʿādet-penāhı ola.

Li-münşihi : Bir laṭīf āyīnedür buldı zemānuñda ẓuhūr
Luṭf u iḥsānuña lāyıḳdur olursa manẓūr

Ḥāşā ṡümme ḥāşā

Beyt[**] : *Zi-ḫurd ān ne-nikūst lāf-ı belāġat*
Mekon bul-fużūlāne kār-ı feżā'il

Belki āşiyānından remīde ve ʿuḳāb-ı ʿıḳābdan rehīde olmış bir ʿandelīb-i ḫazān-dīdedür meger gülistān-ı iltifāt-ı bī-ḥadd ü kerānlarında bāl açup gül-i elṭāf u aʿṭāf-ı ḫuddām-ı bārgāh ile şüküfte vü ḫandān olmaġla maḳāle gele ve ḥacle-i ḫücletde nişeste ve dest ü pāy-ı ʿuḳūl-ı infiʿāl ile beste bir ʿarūs-ı bed-

---

[1**] ben faḳīri ḳapusından: ḳapusından faḳīri H ḳapusından ben faḳīri R.
[6-7**] Tetimme der- vaṣf-ı... Taḳṣīr-i bī-ḥisāb: - Ü.
[12**] Sezāvārdur ki: Sezādur H
[19**] Beyt: - S.

likā ve şāhid-i bī-ḥüsn ü bahādur meger yümn-i naẓar-ı ʿāṭıfetle cemāl bulup muṭālaʿa-i hümāyūn ile fi'l-cümle kemāl bula ve ḫuşk-sāl-i miḥnet ü melālden żübūl bulmış ve āsīb-i sümūm-ı umūm ile berg ü bārı şolmış bir nihāldür. Meger feyż-i emṭār-ı merḥamet ü efḍāl ve reşḥ-i midrār-ı mekremet ü nevāl ile ser-sebz ü ḫürrem ola.

Beyt[**] : *Ger īn ne-behre mis-i ḳalb yābed ez-tu revāc*
Şeved revāne be-bāzārgāh-ı fażl u kemāl
S24a *Boved ki ṣadr-nişīnān-ı bārgāh-ı kerem*
R28b *Naẓar konend ber-üftādegān-ı ṣaff-ı niʿāl*

Maʿlūm u meczūm-ı żevi'l-elḳāb ola ki bu kitāb-ı müsteṭāb üç faṣl üzredür. Faṣl-ı evvel selāṭīn-i māżiyye-i āl-i ʿOsmān beyānında ve[**] faṣl-ı ṡānī şehzādegān vaṣfında ve[**] faṣl-ı ṡāliṡ ḥurūf-ı hecā tertībi **H25b** üzre ʿulemā vü şuʿarā beyānındadur.

Ü29b **FAṢL-I EVVEL**

ʿArṣa-i ʿarīża-i rubʿ-ı meskūnı mıżrab-ı ḫıyam-ı saʿādet-meşḥūnı ve bisāṭ-ı basīṭ-i ḫāki[**] aġber-miṡāl maḥatt-ı sürādiḳāt-ı ʿaẓamet ü celāli olup taḫt-nişīn-i eḳālīm-i cihān bi'ṭ-ṭūli ve'l-ʿarż āyīne-i cemāl-i kemāl-i *innā ceʿalnāke ḫalifeten fi'l-arḍi*[*] merkez-i dā'ire-i sipāh-ı ẓafer-penāh maṭlaʿ-ı envārü's-sulṭān-ı ẓıllu'llāh olup evlād-ı emcād-ı Keyḳubād-nejād-ı ʿOsmānīden pertev-endāz-ı ḳaṣr-ı vücūd olan nāmdārlar ve veche-i himmet ü ḳıble-i nehmetlerinden ṣalāḥ-ı umūr ile mülket-i belāġat u beyānı güşūde idüp çevgān-ı benānlarıyle gūy-ı naẓmı rübūde ḳılan şehr-yārlar vaṣfındadur.

6[**] Beyt: - H S.
11[**] beyānında ve: beyānındadur H.
12[**] vaṣfında ve: vaṣfındadur H.
17[**] ḫāki: - H R.
17-18[*] Ṣād-26 (Biz seni yeryüzünde halife yaptık).

ẒİKR-İ ḤAŻRET-İ SULṬĀN MURĀD BİN SULṬĀN MEḤEMMED ḪAN**: Evvelā ol dūdmān-ı keşīrü'l-aḥsān ve ḫandān-ı luṭf u imtināndan kendüye şiʿrle şiʿār virüp ʿarṣa-i belāġat ve meydān-ı feṣāḥatde ṣāḥib-i gīrūdār olup rimāḥ-ı ḫaṭṭīye maḥāsin-i ḫaṭṭīyi munżamm ve daḳā'iḳ-ı tīġ-i āzmāyīye ḥaḳā'iḳ-ı seḥer-ārāyīyi** mülḥaḳ itmekle ṣāḥibü's-seyf ve'l-ḳalem olup** tīġ-i bī-dirīġ ile ḳalemtirāş idüp ve dest ü zebān ile dāmen-i cihāniyāna gevher-pāş olan sulṭān-ı selāṭīn-i cihān fermān-ferā-yı zemīn ü zemān neżāret-baḫş-ı riyāż-ı ārāżī vü memālik ṭarāvet-fezā-yı ḥadā'iḳ-ı menāhic ü mesālik vüsʿat-künende-i** ḥavme-i islām bārū-kenende-i ḳılāʿ-ı kefere-i li'ām-ı āftāb-ı ʿālem-tāb-ı devlet-i ḳāhire ve māh-ı **R29a** cihān-efrūz-ı şevket-i bāhire

*Beyt*** : Sergerdān keşān u tāc-dārān
Penāh-ı Ḫüsrevān-ı şehr-yārān

Fātiḥ-i ḥuṣūn u ḳılāʿ kāsir-i ʿabede-i vüdd ü suvāʿ ekṡer-i memālik-i Rūmı ḳurūm-ı** ʿasākir-i ẓafer-rüsūmı ile tesḫīr ve niçe ṣāḥib-i sikke vü serīr olan** serdār-ı küffāruñ yirini ḳaʿr-ı *bise'l-maṣīr*iden* bilād-ı dīn **S24b** ü īmānīye ḥāris ve evlād-ı emcād-güzīn-i ʿOṡmānīye sādis olan ebu'l-fetḥ ve'l-maġāzī merḥūm Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzīdür. Merḥūm-ı merḳūm eflāk-ı salṭanat u eyāletüñ Sādīsi olmaġla ki ṣāḥib-i felek-i müşterīdür ʿulemā-yı dānişverāna **H26a** meyl ü raġbeti **Ü30a** ve ṭā'ife-i şerīfe fużelā ile ṣoḥbet ü ülfeti olup mir'āt-ı żamīr-i hünerverān hemīşe manẓūr-ı naẓar-ı inʿām u iḥsānı ve sefīne-i

---

1-2** Sulṭān Murād bin Sulṭān Meḥemmed Ḫan: Ṣūlṭān Murād Ḫan-ı Ġāzī R.
5** seḥer-ārāyīyi: seḥer-ārāyı P.
5** olup: - Ü.
8-9** vüsʿat-künende: vāsiʿ-künende R.
11** Beyt: Şiʿr S.
14** ḳurūm: - H R S.
14** olan: - Ü.
15* *Bakara-126, Âl-i İmrân-162, Enfâl-16, Tevbe-74, Hac-72, Hadîd-5, Mücâdele-8, Teġâbün-10, Tahrîm-9, Mülk-6 (Çok kötü bir barış yeri).*

seniyye-i aṣḥāb-kemāl müstaġraḳ-ı deryā-yı seḫā-yı firāvānī idi. Naḳḳāşān-ı ṣuver-i ḥikāyet bu gūne resm-i ṣūret-i rivāyet itmişlerdür ki ol kevkeb-i burc-ı şāhī mihr-i ʿālem-efrūz-ı pādşāhī ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān her heftede iki gün ʿulemā vü şuʿarā ile ḳırān idüp gahī müşkilāt-ı ʿulūm ve muʿżılāt-ı fünūndan mübāḥeṡe vü münāżara ve gāhī maʿārif ü leṭāʾif-i gūn-ā-gūn ile müşāʿere vü muḥāvere iderdi. Sene ḫams ve ʿişrīn ve ṡemānmiʾede biʿat-ı hümāyūnları olup serīr-i salṭanatına cülūs-ı saʿādet-maḳrūnları olmış idi. Baʿdehū sene ḫams ve ḫamsīn ve ṡemānmiʾede *yā eyyetühe'n-nefsü'l-muṭma'inneh. İrciʿī ilā Rabbiki rāḍiyeten merḍiyyeten*[*] nidāsına icābet idüp şehbāz-ı cānı āşiyān-ı cihāndan riyāż-ı rıḍvāna pervāz ḳılup *fedḫulī fī ʿibādī vedḫulī cennetī*[*] fermāniyle cennet-i berīn ve evc-i ʿilliyyīnde āşiyān-sāz olup bī-ḫayl ü ḫadem ve ṭabl u ʿalem[**] tek ü tenhā

Mıṣrāʿ[**] : Eyledi ʿazm-i ʿālem-i ʿuḳbā

(Ḥażret)-i[**] vālid-i firdevs-mekān ve ḳuds-āşiyān-ı nāsuñ menāsik-i ḥikāyet ve sālik-i mesālik-i rivāyet **R29b** olup biḥār-ı aḫbārda[**] ġavvāṣlıḳ itmekle sācil-i taḥḳīḳ u beyāna getürdügi dürer ü leʾālī-i ṡemāndandur ki bir gün bir dervīş-i dil-rīş ki ẓāhiren muḥtāc-ı nān görinürdi lākin ʿālem-i bāṭında sulṭān-ı cihān idi.

Beyt[**] : *Ḫişt zīr-i ser ü ber-tārik-i heft aḫter-pāy*
Dest-i ḳudret ne-kerd manṣıb-ı ṣāḥib-i cāhī

[8-9*] *Fecr-27-28 (Ey huzura kavuşmuş insan. O senden hoşnut sen de ondan hoşnut olarak Rabb'ine dön).*
[10*] *Fecr-29-30 (Kullarımın arasına katıl ve cennetime gir).*
[12**] ʿalem: - R.
[13**] Mıṣrāʿ - S.
[14**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[15**] aḫbārda: aḫbāra Ü.
[19**] Beyt: - S Ü.

Gūşe-i vīrānı taḫt-ı sulṭānīye degişmez ve külāh-ı faḳrı tāc-ı pür-ibtihāc-ı şāh-ı dehre virmez idi. Her gün pādşāhān-ı ṣāḥib-baḫtı serīr ü taḫtından **Ü30b** indürür ve nice fütādegān-ı kūy-ı ẕillet ü hevānı taḫt-ı salṭanat u serīr-i ʿizzete irgürürdi.

Beyt[**] : *Ber-der-i mey-kede rindān-ı ḳalender bāşend*
Ki sitānend ü dehend efser-i şāhenşāhī

S25a Sulṭān-ı[**] mesfūr ümerā-yı nāmdār ve ʿasākir-i şīr-şikār ile geşt-i kūh ü deştden **H26b** gelürken nidā idüp dir ki ey pādşāh-ı bā-ʿadl[**] u dād ve ey mevsūm-ı ism-i şerīf-i Murād taḥḳīḳ ü yaḳīn üzre ol ki vaʿdesi yaḳīn olup cenāb-ı bī-reyb ü meydān saña virilen deynüñ vaʿdesi yitmişdür. Müddet-i gīrūdār u best ü güşād āḫir oldı. Şimden girü sefer-i ālem-i ʿuḳbāya ḥāżır olup çeşm-i cān ve dīde-i cinānuñı cenāb-ı dünyādan döndürdüp riyāżı mülket-i beḳāya nāẓır ol. Pādşāh-ı muẓaffer ü manṣūr daḫı sarāy-ı saʿādet-pīrāy ve taḫt-ı pür-serverlerine gelüp tertīb-i muḳaddemāt-ı żiyāfetine mübāşeret idüp ʿulemā vü ṣuleḥā ve meşāyiḫ ü fuḳarāyı daʿvet ḳılup ḥużūr-ı mevfūrü'l-cevrlerinde tecdīd-i mebānī tevbe vü inābet eylemişler[**] ve bu ḥāletden bir ay miḳdārı müddet geçmedin bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra rıḥlet itmişler[**]-*Nevvera llāhu Teʿālā ḳabrehu*-. Bu bir iki eşʿār ol pādşāh-ı kāmkāruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Gerçi kim ḥaddüm degüldür būsuñı ḳılmaḳ ṭaleb
ʿĀrif olan çün bilür anı ne lāzım söylemek

[5**] Beyt: - S.
[7**] Sulṭān: Sulṭān-ı nāmdār S.
[8**] bā-ʿadl: ʿadl H.
[16**] eylemişler: eylemişlerdür H R.
[18**] itmişler: itmişler Mıṣrāʿ R.
[20**] Şiʿr: - R S Ü.

R30a*(Diger):* Sāḳī getür getür yine dünki şarābumı
Söylet getür berü yine çeng ü rebābumı

ẒİKR-İ ḤAŻRET-İ SULṬĀN MEḤEMMED ḪAN: Evvel-i selāṭīn-i ʿiẓām ve ḫavāḳīn-i fiḫāmdan biri daḫı** sulṭān-ı selāṭīni'l-ʿArab ve'l-ʿAcem bürhān-ı mülūki'l-ümem bānī-i mebāni'l-cūd ve'l-keremi'l-ūlā vel-fażl ve'l-ḥikem vāriş-i eyālet-i eḳālīm-i arż maṭlaʿ-ı āftāb-ı salṭanat-ı Ḳāhire bi'ṭ-ṭūlı ve'l-ʿarż ḫāḳān-ı Zuḥal-maḥall ü felek-esās mir'āt-ı cemāl-i bā-kemāl-i *faḥkum beyne'n-nāsi** dür. Deryā-yı salṭanat u maʿdelet-güsteri ḫūrşīd-i āsmān-re'fet ü ẕerre-perveri.

*Beyt*** : *Şāhī ki yāft mülk be-şemşīr-i ū ḳarār*
Ḫūrşīd-i māh ṭalʿat u Cemşīd-i kāmkār

Mücedded-i cihāt-ı ʿālem-i ʿadl müşeyyed-i erkān-ı beniyān-ı ʿilm ü fażl **Ü31a** ġamām-ı inām ve ebr-i birr ü ʿavārif maẓhar-ı şerā'if-i leṭā'if-i *ceʿalekküm ḫalā'ife** sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd vālā-yı ḥavālī-i mekremet-vücūd sulṭānü's-selāṭīni'l-muḥkem āyete **S25b** ʿaẓamet-i bi'ṣ-ṣıdḳi'ṣ-ṣarīḥ ve'l-ḥaḳḳi'l-yaḳīn ve'l-maʿlem rāyet-i ʿazīmet bi'n-nāsrü'l-ʿazīz ve'l-fetḥi'l-mübīn mü'essisu **H27a** mebāniü'l-inṣāf hādim-i ḳavāʿidü'l-cevr ve'l-iʿtisāfü'l-münbasıṭ fī nevāḥi'l-bilād āsāretü'ş-şā'iʿa ve'l-münteşir beyne'l-aḳāṣī ve'l-edānī** envāruhu's-sāṭiʿa es-sulṭānü'l-mü'eyyed ve'l-ḫāḳānü'l-muʿāẓẓamü'l-mümecced es-sulṭān Mehemmed -*Enāra'llāhu Teʿālā bürhānehu ve s̱aḳḳala yevmü'l-ḥaşr-ı mīzānehu*- Ḥażretleridür ki maḫlaş-ı şerīfleri ʿAvnīdür. Ḥaḳḳā ki bir pādşāh-ı ʿālem-penāh idi ki dürre-i tīcān-ı ḫavāḳīn-i cihān ḥaşbā-yı sāḥa-i cenābı vişāme-i ḥudūd-ı mekremet-vücūd sevād-ı noḳṭa-i ḥükm ü kitābī idi. Eşheb-i cāh u celāli ol mertebeye rāżī degül idi ki iklīl-i felek-i cevvāl

---

5** daḫı: - H.
8* *Sâd-26 (İnsanlar arasında hükmet).*
10** Beyt: - R S Ü.
13-14* *Yûnus-14 (Sizleri halife kıldık).*
18** ve'l-edānī: ve'l-ednān R Ü.

mesāmīr-i neʿāli ola ve ḫilʿat himmet-i bāli ola dā'ire-i **R30b** ser-fürū itmez idi ki ridā'-yı mecerre-i āsmān pāre-i ḥāşiye-i ezyāli ola.

Beyt[**] : *Cihān-penāh-ı muẓaffer-ferr ü mü'eyyed-i yed*
Zuḥal-maḥall ü felek-rütbet ü melek-sīmā

Her ṭā'ifenüñ pāy-ı meveddetini[**] ḥıbāl-i mekremeti ile ḳayd ve murġ-ı bāl-i aṣḥāb-kemāli dāne-i iḥsān u nevāli ile ṣayd idüp ḫavāṭır-ı enāmı leṭā'if-i ikrāmiyle musaḫḫar ve muṣābīḥ-i ḫalḳ-ı cihānı ṣevāḳıb-ı şümūʿ-ı luṭf-ı bī-kerānı ile münevver itmekle mecāmiʿ-i ḳulūb-ı ḫāṣṣ u ʿām cevelānuña tevsen-i maḥabbet ü vālāsı ve ḫavāṭır-ı ekābir ve aṣāġır-ı müzdeḥam u fevd-i cünūd-ı midḥat ü ṣenāsı olmış idi.

Beyt[**] : *Şehenşehī ki cihān şud muṭīʿ-i fermāneş*
Girift rūy-ı zemīn nūr-ı ʿadl ü iḥsāneş

Müdām taʿẓīm-i avāmir-i İlāhī itmegi muḳaddeme-i evṭār-ı pādşāhī bilmiş idi ve taḳviyyet-i şerīʿat-ı Muṣṭafāvī ḳılmagı vesīle-i istincāh-ı āmāl-ı Ḫüsrevī ḳılmış idi. Zemān-ı saʿādet-iḳtirānlarında **Ü31b** himmet-i ʿālīleriyle ẓāhir olan ehālī vü mevālī diyār-ı Rūmda belki bir merzbūmda olduġı maʿlūm u meczūm degüldür. Eṭrāf u eknāfdan ʿulemā vü eşrāf-ı Kaʿbe-i cenāb-ı mekārim-ittiṣāfın maṭāf idüp fażla-i mevā'id-i ʿavā'id-i keṡīrü'l-isrāfın vech-i maʿīşet ve sebeb-i kifāf itmişler idi.

Naẓm[**] : *Kalā'id-i mineneş ṭavḳ-ı gerden-i gerdūn*
Cevāhir-i süḫaneş ʿiḳd-ı zīver-i eyyām
Cenāb-ı mekremeteş ḳıble-i vażīʿ u şerīf
H27b *Ḥarīm-i muḥteremeş Kaʿbe-i ḫavāṣṣ u ʿavām*

[3**] Beyt: - S.
[5**] meveddetini: meveddeti H.
[11**] Beyt: - S.
[20**] Naẓm: - H S.

Ḥikāyet olınur ki bu ṭā`ife-i şerīfeye kemāl-i **S26a** meyl ü maḥabbetlerinden ḥavme-i ḥimāyetlerinde olan kavābil-i zemāndan dānişmend ü mu'īd ve ṭāleb ü müstefīd her kim var ise ism ü resmi ile defter idüp ḥużūr-ı şerīflerinde ṣaḳlarlar idi ki bir manṣıb-ı cedīd maḥlūl olsa ḳangısı lāyıḳ u maʿḳūl ise taḳlīd itmekle binā-yı sarāy-ı ʿilm ü kemāli teşyīd iderler idi. Bu müddeʿāya şāhid-i ṣādıḳ **R31a** nūr-ı āftāb gibi lāmiʿ ü şārıḳdur ki muḫayyem-i ʿasākir-i nuṣret-me āsir ve muḳarrer-i āyāt-ı celālet-meẓāhir olan Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede esās-ı vücūdı ḫak-ı mekremet ü cūd ile siriṣt olmış müşākil ü mümāsil-i Heşt-Behişt ki her birinüñ ḳubbesi ḳımme-i felek-i devvār vāṣıl ve her birinüñ ṣaḥn-ı pehni sāḥa-i bāġ-ı rıḍvāna muḳābildür.

Beyt[**] : *Cennet-i ṣaḥneş muḳābil m īnihād üstād-ı ʿaḳl*

Güft ravżāneş be-yā īn ʿarṣa b ī-ān ḥiṣṣelek

Medāris-i Ṣemāniyye binā itmekle ḳadr-ı ḳaṣr-ı[**] ʿilmi ṣīrā-yı Yemāniyye irgürüp ʿilm ü kemal gökde istedügin yirde buldı ve mevā`id-i fevā`id-i fażl u efḍāli[**] ile sāḥa-i ʿaẓīmü's-mesāḥa zemīn ü zemān ṭoldı. Ẕikr-i medā`iḥ ü mükerremāt ve taʿdād-ı maġāzī vü fütūḥlarında bu kelām kāfī ve ṣıdḳ-ı müddeʿāda bu şāhid-i vāḥid vāfīdür ki kelām-ı muʿciz-niẓām *ve beldetin tayyibetin*[*] cemāl-i ḥāline maẓhar ve sevād-ı aʿẓam-ı büldān-ı ʿālem olduğı muḥaḳḳaḳ u muḳarrer olan Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiye ki fetḥ ü tesḫīri ġāyet-i be-ġayyet-i Ṭuġrul u Sencer ve ḳaṣārā-yı mübteġā-yı Kisrā vü Ḳayṣer maġbūt ve maḥsūd-ı ḫalef-i ḫavāḳīn maṭlūb u maḳṣūd-ı selef-i selāṭīn idi. Mülūk-ı cihān fetḥ ü tesḫīrini ṣayd-ı ʿanḳā gibi emr-i muḥāl ve ḥavālī-i fülk-i ittiṣāline ḳarīb olmaġı iḳdām-ı pür-ʿiḳāl ile ẕirve-i sipihr-i cevvāle irmek gibi maḥż-ı ḫayāl añlarlar idi. Ol mihr-i sipihr-i gīrūdār ʿasākir-i cerrār-ı encüm-

---

[11**] Beyt: - S Ü.

[13**] ḳaṣr: - S.

[15**] efḍāli: efḍāl Ü.

[17-18*] *Hadīs (Ve güzel bir belde).*

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

şümār ile ki her biri şīr-i bīşe-i merdānegī ve peleng-i ceng pīşe-i ferzānegīdür. ʿAzim fetḥi olup ʿināyet-i fettāḥ-ı Yezdānī **Ü32a** ile ki miftāḥ-ı maġālıḳ-ı āmānīdür. Miftāḥ u ḳulūb-ı ehl-i īmān lemʿa-i eşiʿa-ı şemşīr-i islām ile münşeriḥ olup beyneʾl-mülūk **H28a** kendülerini *niʿmeʾl-emīru emīruhā** teşrīf-i tekrimiyle pür-bahā eylediler. **R31b** Gāhī ẕāt-ı saʿādet-penāhı şuʿarā-yı zemānı ve fuṣaḥā-yı devrānı ile soḥbet idüp bu ṭāʾifeye külli meyl ü raġbet iderlerdi ve kendüleri **S26b** daḫı aḥyānen *kellimīnī yā ḥümeyrā** maḳāmında ṣadā idüp eşʿār-ı belāġat-şiʿār** dirler idi ve bu zümre ḥaḳḳında elṭāf-ı ʿilliyeleri kāmil ve mekārim ü merāḥim-i seniyyeleri şāmil olup taṣarruf-ı menāṣıb u merātibden ḳalanlara ayda biñ aḳçe idrār-ı rātıbları muʿayyen ü muḳarrer idi. Bu bir iki eşʿār ol pādşāh-ı gerdūn-vaḳār vālī-i vilāyet ü żābıṭ-ı gīrūdāruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Cigerüm pāreledi ḫançer-i cevr ü sitemüñ
Ṣabrumuñ cāmesini ṭoġradı miḳrāż-ı ġamuñ
Secdegāh eyler idi Kaʿbe-i miḥrāb gibi
Kūyuñ içinde melek görse nişān-ı ḳademüñ
Ey gözüm gün yüzine ḳarşu nice bir döñesin
Ruḫları tābı ile ḳurıdı ḳalmadı nemüñ

(Diger) : Sāḳıyā mey ṣun ki bir dem lālezār gider
İrişür faṣl-ı ḫazān vaḳt-ı bahār elden gider

Ḳaramanoġlı ile ḫuṣūmetde dimişlerdür:

4* *Hadīs (O komutan ne güzel bir komutandır).*
7* *Hadīs* (Ey pembe yanaklı benimle konuş).
8** ṣadā idüp eşʿār-ı belāġat-şiʿār: olup eşʿār H S.
12** güftārındandur: güftār-ı dürer-bārındandur S
13** Şiʿr: - R S Ü (Ü nüshasının sayfa kenarında ayrıca "Laṭīfī bu ġazeli Sulṭān Bāyezīde nisbet itmişdür. Vʾallāhu Teʿālā ʿalem" yazılmıştır).

Bizümle salṭanat lāfın idermiş ol Ḳaramanī
Ḫudā firsat virürse ger ḳara yire ḳaram anı

ẒİKR-İ ḤAŻRET-İ SULṬĀN BĀYEZĪD ḪAN: Evvel-i ḥużarāt-ı ʿāliyāt-ı sütūde-ṣıfātuñ birisi daḫı pādşāh-ı Ferīdūn-meniş ve ḫaḳān-ı Sikender-dāniş mihr-i sipihr-i salṭanat u cihāndārī mir'āt-ı cemāl-i bā-kemāl-i ḫilāfet ü şehr-yārī Dārā-yı maʿdelet-verziş ü raʿiyyet-perver ḫāḳān-ı sitāre-seyr ve s̱evābit-leşker ʿunvān-ı menşūr-ı ḫilāfet fermān-fermā-yı iḳlīm-i cūd u re'fet sulṭān-ı s̱evābit-s̱ebāt u ḫūrşīd-menzilet netīce-i imtirāc-ı erkān-ı **Ü32b** iḥsān u maʿdelet mübdaʿ-ı mekārim-i cezīle ve bedā'iʿ-i şerīfe maṭlaʿ-ı envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı *innā ceʿalnāke ḫalīfeten*[*] muḥyī-i rüfāt-ı ḥüsn-ṣıfāt mülūk-ı sevālif-i ṭuġrā-yı zīnet-ārā-yı yarlıġ-ı belīġ-i *ceʿalnākum ḫalā'ife*[*] semā-yı ʿadl u inṣāfuñ mihr-i nūr-efşānı **R32a** ve ḫānḳah-ı zühd ü ṣalāḥda Bāyezīd-i S̱ānī olan sulṭān-ı selāṭīnü'z-zemān bāsıtu bisāṭü'l-iḥsān rāfiʿü'l-veyhü'l-ʿadl ve'l-inṣāf ḳāṭiʿü efānīnü'z-ẓulūm **H28b** ve'l-iḥcāf muʿazzezü evliyāü'd-dīn bi-ʿizzetihi'l-bāhire muẕill aʿdā'llāh bi-saṭvetihi'l-Ḳāhire el-ḫāḳānü's-saʿīd Ḥażretü's-sulṭān[**] Bāyezīd -*S̱eḳallāhu serāhu ve ceʿalehe beḥābīḥa'l-cināni* **S27a** *muteḳallibehu*[**] *ve mes̱vāhu-* ḫidmetleridür ki maḫlaṣ-ı şerīfleri ʿAdlīdür. Bir pādşāh-ı saʿādet destgāh ve bir şehenşāh-ı maʿdelet-penāh idi ki raḳabe-i istiṭāʿata mülūk-ı musaḫḫar-ı ribḳa-i iṭāʿatı ve şeref-i müfārıḳ-ı mülūk-ı āfāḳ dürretü't-tāc-ı inḳıyād u mütābaʿatı idi. Āftāb-ı ʿālem-tāb-ı ʿadl u re'feti ki sipihr-i salṭanat u ḫilāfetden şāriḳ u ṭāliʿ olmışdur. Mefāriḳ-i cümle-i ḫalā'iḳda bāriḳ ü lāmiʿ hemīşe ḫaber-i ṣaḥīḥ-i luṭf u kerem ve ḥadīs̱-i ḥasen-i ḥüsn-şiyemi[**] erbāʿ ü aşḳāʿ-ı cümle-i bilādda muttaṣılü'l-isnād u muʿanʿan ve āsār-ı

---

11 Sâd-26 (Biz seni halife kıldık).*
12 Yûnus-14 (Sizleri halife kıldık).*
17** Ḥażreti's-sulṭān: Ḥażret-i Sulṭān H S.
18** muteḳallübehu: münḳallübehu H S.
23-24** ḥüsn-şiyemi: ḥüsn-şiyem H S.

elṭāf-ı bī-şümān netā'ic-i ḳıyāsāt-ı manṭıḳı gibi müdellel ü müberhen olup ṣavmaʿa-i ḳaṭṭān-ı eḳālīm-i sebʿa revā'iḥ-i fevā'iḥ-i inʿām-ı ʿāmmı ile muʿaṭṭar u maḥāfil ve menāzil-i eʿālī vü esāfil meşāʿil-i eşfāḳ ü inṣāf-ı kāmil ve ḳanādil-i maḥāsin-i evṣāf ve luṭf-ı şāmili ile münevver olmış idi.

Şehenşāh-ı ḳadr-ı ḳudret sezā-yı tāc-ı sulṭānī
Ki ʿadleş ber-cihān dāred ḥuḳūḳ u minnet cānī
Be-ḥüsn-i ṭalʿateş geşte tāriy rūy-ı cihāndārī
Be-ṣadr-ı mesned-i ḥükmeş ḳavīy poşt-i müselmānī[**]

Hicret-i nebeviyyenüñ ʿaleyhü efḍalü'l-ṣalāt ve ekmelü't-taḥiyyāt sene sitt ve s̱emānīn ve s̱emānmi'esinde cenāb-ı ʿizzet-i[**] *tūti'l-mülke men teşā'u*[*] dan menşūr-ı salṭanat u eyālāt nāmdār-ı ẕāt-ı pür-maʿdeleti olup serīr-i salṭanatına cülūs-ı saʿādet-me'nūsları **Ü33a** olmış idi. Niçe zemān emn ü amān üzre fermān-fermāy-ı cihān olup ḫalḳ-ı ʿālem baḫt-ı bīdārlarında ġunūde ve bereket-i ʿadl u dādlarıyla şerr ü şūr ve fitne vü fesād uyḫuda idi. Lākin evāḫir-i eyyām-ı salṭanatlarında muḳteżā-yı sinn ü ḫilḳat **R32b** üzre ebdān-ı ʿāleme mānend-i dem ve bāʿis̱-i ḥayāt-ı cümle-i ʿālem olan ḥarāret-i ġarīzileri noḳṣān-pezīr[**] ve pāy-ı mübārekleri maraż-ı niḳrīs ile ʿalīl olup tekāver-i gīrūdār ve eblaḳ-ı ceng[**] ü peykāre süvār olmağla hemīşe fesād u ḫıdāʿatda muḫtefī olan şeġāl-i pür-tezvīr şīr-i dilīr geçünmege başlayup sedd-i sedīd-i Ye'cūc-fiten olan tīġ-i cevşen-figenlerine mürūr-ı eyyām u dühūr ile fi'l-cümle żaʿf u **H29a** fütūr gelmegin seyl-i ruʿūb ve ḫuṭūb-ı tilāl u vihāde cāri ve ʿavāṣıf-ı riyāḥ-ı fitne vü fesād ve aġvār u encād-ı belāde-sārı olmış idi.

[5-8**] Şehenşāh-ı ḳadr-ı... poşt-i müselmānī: - H R S.
[10**] ʿizzet: ʿizzet-i ḳıbāb H R S.
[10*] *Āl-i İmrān-26 (Sen mülkü dilediğine verirsin).*
[17**] pezīr: - Ü.
[18**] ceng: ḫunek H.

Binā en-ʿaleyh kendüleri ḥüsn-i iḫtiyārlarıyla oġlı Şehzāde Sulṭān Aḥmede ki velī-ʿahd ḳılmış idi ve aña[**] ferāġat u teslīme taṣmīm itmiş idi. Sulṭān Aḥmed daḫı ol ārzū ile civār-ı Üsküdarda Maldepesi dimekle iştihār bulan mevżiʿde nüzūl idüp müteraşşıd **S27b** u müteraḳḳıb vuṣūl-ı me'mūl olmış idi. Lākin taḳdīr-i mālikü'l-mülk-i melik-i ḳadīr ile re'y ü tedbīri muvāfıḳ taḳdīr olmayup her çend ki şāhid-i salṭanatı der-āġūş içün dest-i ārzū vü töhmeti dırāz iderdi tīġ-i ʿavā'iḳ u mevāniʿ ile münḳaṭıʿ olurdı ve her vaḳt ki peder-i müşfiḳleri ḳā'im-maḳām naṣb itmege ihtimām ide cenāb-ı *tenziʿü'l-mülke men teşā'u*[*] den münʿazil ü münḫaliʿ olurdı. Āḫirü'l-emr ümerā-yı nāmdār ve bendegān-ı ṣāḥib-i ʿaḳl u iḫtibāra[**] Sulṭān Aḥmedüñ salṭanata ʿadem-i liyāḳāti manẓūr-ı naẓar-ı iʿtibārları olup ʿaḳl-ı ḥāẕıḳ ve re'y-i ṣādıḳ ile mütefekkir ü müte'emmil oldılar ki Şehzādenüñ sāġar-ı vücūdı ṣahbā-yı salṭanata mütehammil degüldür. Kāse mel'ān olduḳca ʿāḳıbet bāde rīzān olması muḥaḳḳaḳ u vāḳiʿ ve müdām mey-perest olmaġla ḫalḳ-ı ʿālem mest-i medhūş-ı cām-ı elem olması lāmiʿ ü sāṭiʿdür **R33a** diyü ʿālem ü ʿālemiyān bī-nizāʿ ü nifāḳ cümlesinüñ icmāʿ ü ittifāḳı ile Sulṭān Selīm Ḫan (Ḥażret)lerini[**] Kefede mutaṣarrıf-ı imāret iken getürüp tāc-ı pür-ibtihāc-ı salṭanat ve ḫilʿat-i bā-revāc-ı eyāleti ilbās idüp serīr-i saṭanat u ḫilāfete iclas itdiler. Diyār-ı Ḥamīdde kibār-ı meşāyiḫ-i Naḳş-bendiyyeden müstecmiʿ-i evṣāf-ı şerīfe Pīrī[*] Ḫalīfe dirler bir pīr-i rūşen żamīrvār idi ki merkez-i dā'ire-i velāyet ve ḳuṭb-ı felek-i kerāmet olup ġavṣ-ı zemān idügine reyb ü gümān yoġ idi. Vālid-i firdevs-mekān cenāb-ı cennet-āşiyānlarından naḳl u rivāyet iderler idi. Buyurdılar ki ol zemānda melā'ik-i

---

[2**] ve aña: aña H R.
[8*] *Āl-i İmrân-26 (Sen mülkü dilediğinden geri alırsın).*
[10**] iḫtibāra: iḫtiyāra H S.
[16**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[19*] Pīrī: Perī Ü.

arż u semā ve sükkān-ı mele`-i aʿlādan *innehum yeravnehu baʿîden ve nerāhu karîben** ṣadāsı gelüp cümlesi bu āyet-i refîʿü'r-rāyeti tālî olup zemîn ü zemānı bu āvāze ile mālî oldılar. Bir hefte **H29b** miḳdārı ne ola diyü mütefekkir ü mütehayyir olduḳda yine ol ṭarafdan *kevnü's-selîm ümerā* ṣadāsı vāṣıl olup ıṭṭılāʿ-ı ḥaḳîḳat-ı ḥāl** ḥāṣıl oldı. Fi'l-vāḳiʿ ġarā`ib-i umūrdandur ki Sulṭān Aḥmed bu deñlü yaḳîn gelüp Sulṭān Ḳorḳud yeñiçerî oṭalarında** mekîn iken livā-yı salṭanat-ı Kefede olan Sulṭān Selîm Ḫanuñ kef-i kifāyetine teslîm olındı. El-ḳıṣṣa ḫāh u **S28a** nā-ḫāh ikrāh u icbār ile** Ḥażret-i Ḫudāvendigār Şehzāde-i gerdūn-vaḳār Sulṭān Selîm-i nāmdār tāc-ı pür-ibtihāc-ı salṭanatı ber-ser ü taḫt-ı pür-baḫt-ı ḫilāfeti** menzil ü maḳarr olup pederleri** livā-yı ẓafer-pîrā-yı eyāleti ẕāt-ı ḥalîm ü selîmine tefvîż ü teslîm idüp kendüleri Dimetoḳa nām ḳaṣabaya ʿazîmete taṣmîm itmişler idi. Hemānā rūḥ-ı revānı ve bāʿis-i ḥayāt-ı zindegānîleri olan salṭanatdan cüdā olduḳda henūz ol ḳaṣabaya vāṣıl olmadın ḳaṭʿ-ı menāzil **R33b** ve ṭayy-ı** merāḥil iderek rūḥ-ı pür-fütūḥları bu ʿālem-i āb u gilden müḥmel baġlayup riyāż-ı rıḍvān** ve ḥadā`iḳ-ı cinānı menzil eyledi. Ve ke en-ẕālik fî şehr ṣaferi'l-muẓaffer li-senei s̱emān ʿaşere ve tis`ami`e min hicret-i ḫayri'l-fi eh Pādşāh-ı mezkūruñ *-ʿAleyhi raḥmetü'l-meliki'l-ġafūr-* ʿulemā vü ṣuleḥā ve hünerverān-ı şuʿarāya ġāyetde meyl ü raġbeti olup sā`ir-i ḫavāḳîn-i cihānuñ ḳalem-rev-i fermānında olan fużelā-yı zemān ve büleġā-yı feṣāḥat-ʿunvāna irsāl-i cevā`iz ü iḥsān iderler idi**.

1-2* *Meâric-6, 7 (Onlar azabı uzak görüyorlar. Ancak biz onu yakın görüyoruz).*
5** ḥāl: - H.
6** yeñiçerî oṭalarında: yeñiçerîler odasında H.
8** ikrāh u icbār ile: felek-i destgāh H R S.
10** ḫilāfeti: ḫilāfet H R S.
10** maḳarr olup pederleri: maḳarr ve Ü maḳarr R.
14** ṭayy: - Ü.
15** rıḍvān: rıḍvāna H rıḍvānı S.
20-21 ** iderler idi: iderdi Ü.

Cümleden ıḳlīm-i fażl u kemālüñ sulṭān-ı ʿālī-şānı ve ʿālem-i ʿilm ü ʿirfānuñ ḫūrşīd-i nūr-efşānı olduġı maʿlūm u mefhūm-ı her ḳāşı vü dānī olan **Ü33b** Mevlānā Celālü'd-dīn Ed-devvānī ve ḫum-ḫāne-i ʿışḳ u maḥabbetde sāḳī-i şühūd u ḥaḳīḳat elinden nūş-ı dōstkāmī iden cenāb-ı sāmī Ḥażret-i Mevlānā Cāmīye zerre-perverlikler ve ḫāk-nevāzlikler idüp irsāl-i cevā'iz ü ṣalāt iderler idi. Anlar daḫı elden geldükce ḳaṣā'id ü resā'il gönderüp miyānlarında āmed ü şūd-ı vesā'iṭ ü vesā'il eksük degül idi. Vālid-i firdevs-mekān bu gūne gevher-feşān olup buyururlar idi ki (Ḥażret)-i** Mevlānā Cāmīye bir defʿa beş yüz filori ziyāde gönderdüklerinden Ḥażret-i Mevlānā Cāmīye bir defʿa beş yüz filori ziyāde gönderdüklerinden Ḥażret-i Mevlānā Celāl münkesirü'l-bāl ve mütekedderü'l-ḥāl** olup şuʿarāya meyl ü raġbet ziyāde **H30a** ḳadr-i mevālī ḳıymet-i ehālī maʿlūm olmayup metāʿ-ı ʿilm kesāde varduġından şikāyet idüp bir ḳaṣīde-i belīġa-i bedīʿa göndermişdür**. Ol ḳaṣīdenüñ maṭlaʿı budur**.

*Maṭlaʿ*** : *Dīdem ender mesāriḥ-i enẓār*
ʿAcebī zi-iḫtilāf-ı leyl ü nehār

Ol şāh-ı raʿiyyet-perver ve şehenşāh-ı ʿadālet-güsterüñ maḫlaşı ʿAdlīdür. Bu bir iki kelimāt-ı belāġat-simāt ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfātuñ** ve ol şāh-ı **R34a** gītī-baḫş u gerdūn iḳtidāruñ **S28b** ve ol ḫulāṣa-i ḫavāḳīn ü nuḳāve-i selāṭīn-kāmkāruñ nāṣib-i rāyāt-ı cūd u imtinānuñ rāfiʿü'd-dīn-i envāʿ-ı meʿālī vü iḥsānuñ ebyāt-ı belāġat-ʿunvānıdur**.

8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
11** mütekeddirü'l-ḥāl: mükedderü'l-ḥāl
13** göndermişdür: göndermişler H R.
13** maṭlaʿı budur: budur maṭlaʿ H.
14** Maṭlaʿ: - R S Ü.
16-17** maḫlaşı ʿAdlīdür. Bu bir... sütūde-ṣıfātuñ: - H S.
20**ebyāt-ı belāġat-ʿunvānıdur: bu bir iki kelimāt-ı belagat-simāt netīce-i ṭabʿ-ı mekremet-āyātlarıdur H S.

Ey süvār-ı esb-i nāz olan rikāb-ı cāne baş
Ḥüsn meydānı senüñdür ayaġuñ merdāne baş

(Diger) : *Her derd ki peydā şeved ez-sīne-i çākem*
Ebrī şeved u girye koned ber-ser-i ḫākem

Şuʿarā-yı vaḳtī tetebbuʿ idüp dimişlerdür.

Necātī : *Her nāvek-i ney kez tu resed ber-dil-i çākem*
Nāyī şeved ü nāle koned ber-ser-i ḫākem

Cāfer Çelebi : *Her tīr-i cefā kez tu resed ber-dil-i çākem*
Servī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Vaṣfī : *Her seng-i cefā kez tu resed ber-dil-i çākem*
Levḥī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Mü'eyyedzāde: *Her tīr-i se-per-kez tu resed ber-dil-i çākem*
Murġī şeved ü raḳş koned ber-ser-i ḫākem

Ḥācı Ḥasanzāde: *Her ġamze-i şūḫī ki resed ber-dil-i çākem*
Sūsen şeved ü sāye koned ber-ser-i ḫākem

Kemāl Paşazāde: *Sevdā-yı ḫaṭṭet kez tu resed ber-dil-i çākem*
Sünbül şeved ü būy-ı dehed ber-ser-i ḫākem

ẒİKR-İ SULṬĀN SELĪM ḪAN-I MĀŻĪ: Evvel-i ḫavāḳīn-i zemāndan biri daḫı ol sulṭān-ı** cihān iftiḫār-ı Āl-i ʿOsmān** Kisrā-tāc-baḫş u Ferīdūn-kāmrān neżāret-baḫş-ı çemen-i sulṭānī zīnet-efzā-yı eyvān-ı ḥükūmet-rānī Cemşīd-i Müşterī-mihr ü kīn** İskender-i Keyvān-ḫışm u temkīn Behrām-ı Mirrīḫ-ntiḳām Dārā-yı ḫurşīd-ġulām **R34b** Ḫüsrev-i nāhīde-bezm Ferīdūn-ı ʿUṭārid-ḥazm āftāb-ı seyyāre-ḫadem Efrāsiyāb-ı māh-rāyet ü ʿalem rezm ü

20** ol sulṭān: sulṭān-ı selāṭīn H.
20** ʿOsmān: ʿOsmān Mıṣrāʿ R Ü.
22** mihr ü kīn: re'y ü āyīn H R.

veġāda ḳadr-kūşiş bezm-i seḫāda ḳażā-baḫşiş fāris-i meydān-ı şecāʿat u ʿadālet mübāriz-i maʿārik-i **Ü34a H30b** şehāmet ü celālet

Ḳıṭʿa[**] : *Resmī ez-ḳāʿide-i maʿrekeeş rezm-i peşen*
Türkī ez-kevkebe-i salṭanateş pür-peşeng
Kū Ferīdūn ü Sikender ki be-yāmūzed ez-ū
Īn cihāndārī vü ān rāy-ı rezīn ü ferheng

Cemşīd-i serīr-i dīn ü devlet ḫūrşīd-i felek-i mülk ü millet mehebb-i şimāl-i luṭf u nevāl maṣabb-ı sicāl-i inʿām u efḍāl tāsiʿ-i semā-yı salṭanat **S29a** u raʿiyyet-perveri müceddid-i cihāt-ı cihān-ı ʿadālet-güsteri sulṭānü'l-islām ḫalīfetu'llāhi ʿale'l-enām muhrizü memāliki'd-dünyā maẓharü kelimeti'llāhi'l-ʿulyā[**] Ḥāfıẓü s̱uġūrü'l-müslimīn żābıṭü umūri'l-mülk ve'd-dīn ḳāmiʿü'l-kefere ve'l-müşrikīn ḳāhirü'l-fecere ve'l-mütemerridīn nāṣıbü'r-rāyāti'l-bāhire fātiḥü'ş-şemāmāt ve'l-ḳāhire kāsirü tīcāni'l-ekāsire hādimü ḳuṣūri'l-ḳayāṣıra

Şiʿr[**] : *Melikünbenā bi'l-ʿadli ḳaṣran müşeyyeden*
Feṣāra bihi melike'l-āmānı mümehheden

Mālikü[**] serīri'l-ḫilāfeti fi'l-āfāḳ vālīyü eḳālimi'l-ʿālemi bi'l-istiḥḳāḳı'l-fā'iżu envārü merḥametihi ilā-ṭabaḳāti'l-cumhūri'l-lā'iḥi ās̱ārı mekremetihi ʿalā-ṣafaḥāti'd-dühūr sulṭānü'l-ḫāfiḳeyn ḫādimü'l-ḥaremeyni'ş-şerīfeyn el-muḳtefi li-ās̱āri'ṣ-ṣıddıḳı fī intihācı menāhici'ṣ-ṣıdḳ ve ḳatllü'z-zındıḳı ve'l-mütemessik fī cemīʿü'l-ebvābı bi-ʿadli ʿömri'l-ḫiṭābı seḥābü'l-ḥayā fī'l-ʿizzeti'l-ʿOs̱māniyye ḥā'izi'l-mekārimi's-seniyye ve'l-merāḥimi'l-ʿilliye bāġıżı ehl-i sünnet ü cemāʿat olan fecere ve revāfiżuñ ʿırḳ-ı nābıż-ı vücūdını ḳāṭiʿ ve ḳārıż olan ḫāḳān-ı bilā-münāziʿ ve bilā-muʿārıż ṣāḥibü'l-fetḥi'l-ʿaẓīm sākibü'l-luṭfi'l-ʿamīm es-

---

3[**] Ḳıṭʿa: - S Ü.
10-11[**] maẓharü kelimeti'llāhi'l-ʿulyā: - S.
14[**] Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
16[**] Mālikü: - S.

sulṭān bin sulṭān es-sulṭān Selīm[**] (Ḥażret)leridür[**]-*Revveḥa'llāhu Te'ālā rūḥahu - Vezāde fī 'ālemi'l-ḳudsi fütūḥahu* - maḫlaṣ-ı şerīfleri Selīmīdür[**]. Ḥaḳḳā ki bir pādşāh-ı bülend-himmet ve şehenşāh-ı ġażanfer-heybet ü satvet idi ki ra'd u berḳ-i tīġ-i pür-ḥarḳ u ḫārḳından ehālī-i memālik-i ġarb u şarḳ lerzān ve nehīb-i ḫançer-i mehībinden emīr-i **Ü34b** 'Irāḳ ġarḳ-ı 'araḳ ve şāh-ı Ḫorāsān hür-āşān olup her ma'rekede berḳ-i ḥüsām-ı ḫūn-āşāmı leme'an ide āteş-i cümle-i şīrān-ı kārzār münṭefī ve meydānda ki ḳāmet-i sinān-ı nuṣret-iḳtirānı bālā-güstere imdād-ı miknet ve iḳtidār-ı düşmenān bi'l-külliye münṭefī olurdı.

H31a*Naẓm*[**]: *Ān zemān kez gerd-i meydān çeşm-i gerdūn kūr şud*

Ān zemān kez bāng-i esbān gūş-ı gītī geşt ker

Māh-ı mülk-ārā-yı fetḥ ez-şīr peyker-i sancaḳeş

Ān-çenān mītāft kez ḳalb-i esed tābende ḫor

Ve bir ḫāḳān-ı pür-ma'delet ü iḥsān idi ki nesā'im-i aḫlāḳ-ı 'iṭrsāyında ġonçe-i murād-ı 'ālemiyān şüküfte vü ḫandān ve tāb-ḫūrde-i **S29b** ramżā-yı cevr olan teşne-lebān ḳaṭarāt-ı zülāl-i efḍālinden reyyān ve her ṭarafdan sūḫtegān-ı bādiye-i ḥırmān olanlar sāyebān-ı ma'delet ü iḥsānında pür-ferāġ u āmān idi.

Şāhī ki zīr-i şehper-i şāhīn-i devleteş

Ḫūş ḫufte est kebk-i derībā-ferāġ-ı bāl

Cümle-i tīr-i merg-i[**] te'sīr ü ṣadme-i şemşīr-i 'ālemgīri kemer-i kūha inse[**] cihān başına sütūh olup ber-feḥvā-yı *ve bessetil-cibālü bessen*[*] yirinden ḳalḳardı.

1[**] Selīm: Selīm Ḫan. Mıṣrā' R Selīm Ḫan S.
1[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
2[**] maḫlaṣ-ı şerīfleri Selīmīdür: - Ü.
10[**] Naẓm: - S Ü.
20[**] merg: - Ü.
20[**] inse: ine H.
21[*] Vâkıa-5 (Ve dağlar paramparça parçalandı).

Ber-kūh-ı cāmid er güẕered bāng-ı heybeteş
Gerdend çün seḥāb-ı revān der-hevā cibāl

Ve saṭvet-i cihāngīr ve ḳalʿa-güşāsı bīşezār-ı rūzgāra güẕer itse ber-muḳteżā-yı *ve dükketi l-arḍu dekken** ẕerre-misāl bād-ı fenāya giderdi.

Ḥilmeş sebeb şud er ney ez-ʿāṣıfāt ḳamereş
Yek-pāre geşte būdī evtād-ı arżzāʾil

Zemān-ı hümāyūnında şeb-revlik iden ancaḳ ḫayāl **R35b** ve ʿahd-i meymūnında ġāretger-i ʿuḳūl olan hemān ṣahbā-yı āl idi. Fitne vü fesād şol vechle güşegīr olmış idi ki ġamze-i ḫūbāndan ġayrı yirde görilmez ve zemān-ı pür-āmān ve eyyām-ı** saʿādet-iḳtirānında perīşānlık kākül-i dil-berāndan özge mekānda bulınmaz idi.

Be-cüz zülf-i perīrūyān be-devrāneş ser-i mūyī
Kesī-rā der-dil ü ḫāṭır ne-mīāyed perīşānī

Ü35a Bir pādşāh-ı ʿālem-penāh idi ki zehr-i zecr ü ḳahrına pā-zehr luṭf-ı bī-ḥadd ü ḥaṣrı ḥāżır u nīş-i terhīble nūş-ı terġībi muḳārin ve muʿāşir-i lisān-ı sinān-ı ḫūn-āşāmı menābir-i ʿiẓāmda tālī evṣāf-ı iḥcām u iḳdāmı ve aḳlām-ı küttāb-ı eḳālīm-i miḥrāb-ı ḥurūf u küttābda muḳīm olup sācid ü şākir-i iḥsān u inʿāmı idi** sene ẟemān-ʿaşere ve tisʿamiʾede dīvān-ı mühennā** inşā-yı *yüʾtī mülkehu men yeşādan** menşūr-ı eyālet-zemīn biʾṭ-ṭūli veʾl-ʿarż ve bārgāh-ı

4* *Fecr-21(Yeryüzü parça parça döküldüğü zaman).*
10** ve eyyām: - Ü.
17-18** küttābda muḳīm olup sācid ü şākir-i iḥsān u inʿāmı idi: ʿibāretde ʿaleʾd-devām sācid ü ʿābid iḥsān u inʿāmı idi H S. Ü nüshasında "ercā-yı çemen-i cihān ve incā-yı gülşen-i cinān ve gül-bün-i lisān benī-i nevʿ-i insān ezhār-ı ẟenā vü ẕikr-i cemīli ve envār-ı duʿā vü şükr-i celīli ile mürevveḥ ü müzeyyen ve kāḫ-ı zümre-i sükkān dāʾire-i itkān ve kāḫ-ı kerre-i zemīn ü zemān nidā-yı keẟret-i medāʾiḥ ü maḥāmidi ve ṣadā-yı sīt-i ābādī vü ʿavāʾidī ile memlū vü muṭanṭan idi.
Beyt: Ser-i gerdān-keşān u tācdārān
Penāh-ı ḫüsrevān u şehr-yārān" kısmı müellif tarafından çizilerek iptal edilmiştir.
18** mühennā: - H R S.
18-19* *Bakara-247 (Mülkünü istediğine verir).*

pādşāh *ve me'n-naṣru illā min 'indi'llāhi**dan tāc-ı pür-ibtihāc-ı *innā ce'alnāke ḫalīfeten fi'l-arḍi** nāmzed-i **H31b** cenāb-ı 'ālīleri ve pīrāste-i tārik-i mübārek-i pür-me'ālīleri olmış idi. Evvelā ki serīr-i salṭanata cülūs itdiler. Ba'dehū fermān-dih-i diyār-ı 'Acem şāh-ı şeyṭān-ḫadem ü ḥaşem** maẓhar-ı envā'-ı bed' ü ebāṭil ve serdār-ı eşrār ve re'īs-i fırḳa-i meḥāẓil Ḍaḥḥāk-ı ḫūn-ḫār-emr olan Şāh İsmā'īl ki eṭrāf u cevānibde olan mülūk-ı ṭavā'if ile **S30a** ceng ü peykār itdükde iẓhār-ı dest-i ġalebe vü iḳtidār idüp **Ü35b** meydānı ḫālī bulmaġla ḥükūmet-i Īrānı ḫam-ı çevgān-ı iḳtidārına getürmiş idi** ve münāzi' ü müdāfi' ve muḫāṣım ü müsāhim olmaġla tevsen-i eyāletini** ekṡer-i vilāyete yitürmiş idi.

*Beyt*** : *Çü bīşe tehī kerded ez-nerre şīr*
Şeġāl ender āyed be-bīşe dilīr

R36a Bā-īn cümle-i muṭāva'at-ı şer' ü aḥkām-ı İlāhīden rū-gerdān olup tamām-ı fücūr u melāhī ve ġāyet-i āṡām u menāhī ile ıṭṭıṣāfı şöhre-i cihān ve meşhūd-ı cümle-i 'ālemiyān** olmış idi. Ber-fehvā-yı *yā eyyühe'llezīne āmenū kūnū enṣāra'llāhi** ẕimmet-i himmetlerine ḳal' u ḳam' ve ḳaf** u ḫal' lāzım u mühimm ve vācib ü müteḥattim olmaġın ḥavme-i ḥimāyetlerinde olan 'asākir-i kāsire ve müsāvir-i ḳāsıra ve bevātir-i vātire ve ḳavāṭı'-ı ḳāhire ile ki her biri ecl-i mev'ūd gibi bir vechle dönmek emr-i muḥāl ve miṡāl-i ḳażā-yı mübrem her-çend ki def'-i defīne ḳaṣd olınur yüz döndürmek maḥż-ı ḫayāldür.

1* *Enfâl-10, Âl-i İmrân-126 (Yardım yalnız Allah tarafındandır).*
1-2* *Sâd-26 (Biz seni yeryüzünde halife kıldık).*
4** ḫadem ü ḥaşem: ḥaşem ü ḫadem H R.
8** getürmiş idi: getürmişdür R.
9** eyāletini: eyāleti H R S.
11** Beyt: - S Ü.
14-15** ve meşhūd cümle 'ālemiyān: - R S Ü.
15-16* *Saf-14 (Ey iman edenler. Allah'ın yardımcıları olun).*
16** ḳaf: - H.

*Beyt*** : *Gürūhī cevānān-ı rezm-azmāy*
Heme ġarḳ-ı āhen zi-ser tā be-pāy

Miyān-ı nīze vü sinānda ḫār içre şükūfte olan ġonçe gibi ḫande-zenān olurlar idi ve muḳābil-i tīġ-i keşīde-zebānda āftāba ḳarşu nīlūfer-mānend başların cūş-ı ābgūndan nümāyān iderler idi**.

*Beyt*** : *Heme bā-dil-i şād u bā-sāz-i ceng*
Heme gītī-efrūz bā-nām u neng

Zemān-ı kīne vü āzermede zemāne-i bī-şerm ile rezm iderler idi ve hengām-ı gīrūdārda sipihr-i ġaddār ile ceng ü peykāre ʿazm iderler idi.

*Beyt*** : *Dilīrān-ı şīr-efken ü ceng-cū*
H32a *Heme kerde çūn şīr bā-ceng-ḫū*

Mis̱āl-i deryā-yı pür-ḫurūş ve mānend-i māhī-i cevşen-pūş** şīrān-ı dilīrān idi ki neyistān-ı sināndan ġayrı bīşe** bilmezler idi ve ḫūn-ḫārān-ı nīze-güẕārān idi ki nūş-ı ḫūn-ı düşmenāndan özge endīşe ḳılmazlar idi.

Ū36a *Beyt***: *Dilīrān-ı şemşīr zen-i bī-şümār*
Be-merdum gezāyī çü pīçīde mār

Ṣaḥrā-yı Çaldıranda telāḳī-i ʿaskereyn vāḳiʿ olup** sefāret-i sihām **R36b** zebān-āverī-i ḥüsāma mübeddel ve muḥārebe-i biʾl-kelām** veʾl-ḥurūf muḳāraʿa biʾl-rimāḥ veʾs-süyūfa muḥavvel olup tīr-i āhenīn peykān-ḳuvvet ve müẓāheret-i kemān ile ḳalb-i düşmenāna yüz urmış idi. Cümle-i gürz ü tebere

---

1** Beyt: - S Ū.
5** iderler idi: ḳılurlar idi H.
6** Beyt: - S.
10** Beyt: - S Ū.
12** cevşen-pūş: cevşen-pūş olan H.
13** bīşe: pīşe H.
15** Beyt: - S.
17** vāḳiʿ olup: vāḳiʿ olup ṣaflar bağlanup bahādırān her ṭarafdan elleşüp birbiriyle dilleşüp H.
18** muḥārebe-i biʾl-kelām: muḥāvere-i biʾl-kelām H.

cevşen ü siper[**] mānić olmayup **S30b** niçe dil-āverlerüñ rūy-ı ḥayātını ḫāk-ı memāta sürmüş idi.

Naẓm[**] : *Rūz-i kīn vaḳtī ki merdān der-ṣaf-i meydān-ı rezm*
Poşt ber-cān-ı cihān kerdend rū ber-yek-diger
Tīġ gāhī ten zedī gāhī zebān kerdī dırāz
Bürdī[**] *ez zaḫm-ı zebān gerden keşān-rā maġz-ı ser*

Tīġ-i yılān ʿummān-ı zırh u ḫāftānda ġavvāṣlar gibi le'ālī-i ḥayātı ararlar ve tīr ü ḫançer-mişāl-i ʿayārān ḫizāne-i sīne-i pehlevānı delerler idi *-Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā ve ʿİnāyetihi-* ġonçe-i devlet nesīm-i ẓafer ü nuṣret ile ḫandān ve āṣār-ı kelām-ı muʿciz-niẓām *elā inne cunda'llāhi hümü'l-ġālibūn*[*] ẓāhir ü ʿıyān olup

Beyt[**] : *Ez-bahār-ı fetḥ-i nuṣret lālezārī geşt deşt*
Kerd ebr ü kūs-ı raʿd u tīr-i berḳ u ḫūn maṭar

Şāh İsmāʿīl baḳıyyetü's-suyūf olan maḫāẕīl ile[**] ḳarārı firāra ve ʿazīmeti hezīmete tebdīl eyledi. Bu ḥālde pādşāh-ı meʿālī-meşmūl ceng ü neberd-i şāh-ı maḫẕūla meşġūl olduḳda ümerā-yı Ẕü'l-ḳādiriyyeden Emīr ʿAlī Beg ki zemānesinde Rüstem-i İsfendiyār ve Tehemten-i meydān-ı ḍarb u ḥarb u gīrūdār ser-āmed-i meydān-ı şecāʿat u dil-āveri ve müşārün-ileyhi mıżmār-ı mehābet ü serveri geçerdi cādde-i inṣāfdan münḥarif ve dā'ire-i saʿādetden münṣarif olup ordu-yı hümāyūna gelen nüzli ġāret idüp bile olan müselmānānı vāṣıl-ı rütbe-i şehādet itdügine **H32b** ol sulṭān-ı ʿAcem ü ʿArabuñ fevvāre-i ġażabı cūşān ve ʿummān-ı ḳahr u zecri ḫurūşān u āteş-i ḥiddetleri fürūzān olduḳda fermān-ı ḳażā cereyān ẓāhir ü ʿıyān oldı ki baʿż-ı

[1**] cevşen ü siper: cevşen siper H.
[3**] Naẓm: - S Ü.
[6**] Bürdi: Berevi H S.
[10*] *Ṣāffāt-173 (Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir).*
[12**] Beyt: - R S Ü.
[14**] maḫāẕīl ile: ḫār u ẕelīl ile H.

ümerā **R37a** bir miḳdār leşker-i şīrkār** ile ol ṭā'ife-i ṭāġıyeden demār alalar. Fī'l-vāḳiʿ ḫavāṣṣ ḫadem-i sitāre-ḫaşemden bir gürūhı ki ġubār-ı meydān-ı kārzārı tūtiyā-yı devlet ü iʿtibār bilürler idi ve ʿayne'l-ḥayāt-ı beḳāyı ẓulemāt-ı rezmgāh ve ʿarṣa-i veġāda ṣanurlar idi. Ḥudūd-ı ġavānīden ḥudūd-ı īmānı tercīḥ iderler ve ṭurra-i müşgīn-rimāḥı kākül-i ʿanberīn-milāḥdan tefżīl ḳılurlar idi. Mezbūruñ ḳalʿ u ḳamʿı** taʿyīn itdüklerinde dilīrān-ı kārzār eẓfār-ı tīġ-ābdār ile **Ü36b** nām-ı nā-mesʿūdın defter-i vücūddan ḥakk idüp aḥvāl-i baḫt u iḳbāli maṣdūḳa-i ḥāl *ke en lem yekün şey' en mezkūren** oldı.

*Naẓm*** : *Çe ḥācet be-āneş ki** ḫāṭır gümāred*
Pey-i defʿ-i aʿdā be-tertīb-i leşker
Be-dīn şevket ü cāh u iḳbāl u devlet
S31a *Be-her-cā nühed rūy āyed muẓaffer*

Ve bu ḥālüñ ḫilālinde Sulṭān-ı** memālik-i mülk-i ʿArab olan Sulṭān Ġavrī külāh-ı istikbārı ber-ser ve redā-yı ġurūr u isticbārı der-ber idüp Sultān-ı baḥr u ber ile aralarında ile'l-ān ẓāhir ü nümāyān olan ebvāb-ı maḥabbeti mesāmir-i ʿadāvet ile mesdūd ve ıṭnāb-ı muḫālefeti evtād-ı mübāġażat ile mesdūd idüp serdār-ı fırḳa-i zendaḳa vü ilḥād olan şāh-ı nekbet-sipāh ile ittifāḳ u ittiḥād itmekle ḫüsrev-i āfāḳ ile olan bünyād-ı vidādı münhedim** ve bī-sebeb elinde olan ḥablü'l-metīn-i maḥabbet-i sulṭān-ı dünyā vü dīni bir iki zenādiḳa vü mülḥidīnüñ iġvā vü ıżlāli ile münḳaṭiʿ ü munṣarım itdügine zebāne-i ḥışm-ı şāh-ı zemān müşteʿil ü munżarım olup sirāc-ı vehhāc-ı cāh u

---

1** şīrkār: şīr şikār H S.
6** Mezbūruñ ḳalʿ u ḳamʿı: - R S.
8* *İnsan-1 (Kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?).*
9** Naẓm: - S Ü.
9** be-āneş ki: be-āteş H S.
13** Ve bu ḥālüñ ḫilālinde Sulṭān: - S Ü.
18** münhedim: münhedim idüp H S.

dīn olan ʿulemā-yı mücehhidīnüñ fetvālarıyla ḥimā-yı ḥimāyetlerinde olan heżābāt-ı rāsiyāt ve hevāżıb-ı sāriyāt yaʿnī ʿasākir-i kūh-şebāt ve ḥacāfil-i **R37b** hevā-nehżat ve ṣabā-ḥarekāt ile ki cümlesi dil-āver-i pür-dil belki maḥż-ı dil ve her biri āhen-pūş u āhen-kesel **H33a** ki fart-ı celāletden kemer-i şemşīr-cevzāya el ururlar ve vüfūr-ı celāletlerinden tāc-ı iklīli farḳ-ı Behrāmdan alurlar idi.

Naẓm[**] : *Ne leşker şud ān belki deryā-yı ḫūn*
Be-bisyārī ez-rīg-i ṣaḥrā-füzūn
Be-tedbīr-i ḫūn rīḫten tāḫtend
Be-hem tīġ ü rāyet ber-efrāḫtend[**]
Zi-pūlād pūşān-ı elmās-ı tīġ
Be-ḫūrşīd-i rūşen der-āverd[**] *mīġ*

Kendü elleriyle ebvāb-ı saʿādetlerin beste vü bī-vech peymāne-i peymānı seng-i naḳż ile şikeste iden ṭāʾife-i ṭāġıyenüñ ḳalʿ u ḳamʿı içün zeyn-i ʿazmi bāre-i ḥazme beste idüp müteveccih olduḳda ḳurb-ı medīne-i Ḥalebde Mercidabıḳda rāyet-i düşmen-i bī-dirāyet ḫāfıḳa[**] olup mülāḳāt-ı ferīḳeyn ẓāhir ü ṣārīḳ olduḳda vehle-i evvelde binā-yı şebāt u ḳarārları ḥarāb olup[**] maʿnā-yı *cündun mā hünālike mehzūmun mine l-aḥzābi*[*] lāmiʿ ü bārıḳ oldı.

Naẓm[**] : *Şehī ki āyet-i ṣayteş çü rāyet-i islām*
Be-her ṭaraf ki resed ān[**] *diyār be-güşāyed*

[7**] Naẓm: Meşnevī S - Ü.
[10**] ber-efrāḫtend: ser-efrāḫtend R.
[12**] der-āverd: der-āverde H.
[16**] ḫāfıḳa: ḫāfıḳ H S.
[17**] ḥarāb olup: mütezelzil ü ḫarāb olmaġla H.
[17-18*] *Sâd-11 (Onlar çeşitli gruplardan oluşmuş bir ordudur. İşte şurada da bozguna uğratılacaklardır).*
[19**] Naẓm: - S Ü.
[20**] ān: īn R.

Tehemtenī ki çü zih ber-kemān kemīn bended
Ẓafer kemīn zi-yemīn ü yesār be-güşāyed

Ol eşrāruñ serdārları olan Ġavrī deryā-yı bī-ġūr-ı fenāda nā-peydā olup *mā`in ma'īn*-i* ḥayātı mısdāḳ-ı *in aṣbaḥa mā`u küm ġavren** olduḳda Mışr u Şām u Ḥaleb **S31b** ʿāmme-i diyār-ı ʿArab** ve cümle-i muẓāfātı memālik-i maḥrūsaya munżamm olup ḫilʿat-i salṭanatları ṭırāz-ı ḫidmet-i ḥaremeyn-i şerīfeyn ile muṭarraz u muʿallem oldı. **Ü37a** Müddet-i salṭanat-ı Ḳāhire ve zemān-ı şevket-i bāhireleri ṭoḳuz yıl olmışdur. Bu deñlü müddetde bu ḳadar fütūḥāt u maġāzī buyurduḳları medḥ ü ṡenālarında kāfī vü vāfīdür.

*Beyt*** : *Bülend-himmet ü bisyār dān u endek-sāl*
R38a *Cihān-güşāy ü memālik-sitān u gītīdār*

Merḥūm Kemāl Paşazādenüñ medḥ-i ẕāt-cemīlerinde bu ḳıṭʿa-ı ġarrāsı ʿademü'l-ʿadīl** olmışdur.

*Naẓm*** : Az müddetde çoḳ iş itmiş idi
Sāyesi olmış idi ʿālemgīr
Şems-i ʿaṣr idi ʿaṣr da şemsüñ
Ẓıllı maḥdūd olur zemānı ḳaṣīr

Ol şāh-ı hünerver ve sulṭān-ı **H33b** süḫandānuñ Fārisī müretteb ü mükemmel Dīvānı ve bī-naẓīr ü bī-ʿadīl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur ki maʿnā-yı *kelāmu'l-mülūki mülūkü'l-kelām** muḫbir-i ḥāl ü şānı ve her beyti maġbūṭ u maḥsūd-ı şāʿirān-ı sāḥirān-ı zemānı olmışdur. Bu bir iki ebyāt-ı nāmdār ve meṭāliʿ-i belāġat-şiʿār īrād olındı ki ḫalḳ-ı cihān ẕerreden ḫūrşīd-i raḫşāna

---

4 Mülk-30 (Akan su).*
4 Mülk-30 (Suyunuz çekiliverse).*
4-5** Mışr u Şām u Ḥaleb ʿāmme-i diyār-ı ʿArab: ʿāme-i diyār-ı ʿArab Mışr u Şām u Ḥaleb H R S.
10** Beyt: - S Ü.
13** ʿademü'l-ʿadīl: ʿadīmü'l-ʿadl H ʿadīmü'l-ʿadīl R S.
14** Naẓm: - S Ü.
20 Kelam-ıKibar (Sultanların sözleri, sözlerin sultanlarıdır).*

istidlāl idüp ġavvāṣān-ı ʿirfān yek-ḳaṭresi** ile deryā-yı mevvāc bī-bün ü kerāne intiḳāl ideler. Ol ebyāt-ı belāġat-simāt bunlardur.

*Ebyāt*** : *Meger der-ʿışḳ eşk-i surḫ rūy-ı zerd mībāyed*
Ki īnder ʿāşıḳī dāḫli nedāred derd mībāyed

(Diger) : *Fikr mīkerdem şebi kān māh mi bīnem be-ḫāb***
Min der-īn būdem ki nā-geh şud ṭulūʿ-ı āftāb

(Diger) : *Mecnūn-ı deşt ü ṣaḥne-i vīrāne mīresed*
Ṭıflān-ı şehr müjde ki dīvāne mīresed

(Diger) : *Ebruvān-ı tu vü çeşmān-ı tu ey Zöhre-cebīn*
Āhuvānend zede şāḫ be-şāḫ ez-sergīn

Ve ol ḥażretün pesendīde vü şāhāne maṭlaʿlarından birisi daḫı bu maṭlaʿdur.

*Beyt*** : *Nīst beyhūde seferhā vü feres rānī-i mā*
Behr-i cemʿīyet dilhāst perīşānī-i mā

Ve bu ebyāt-ı pādşāhāne vü kelimāt-ı şecīʿāne merḳūmuñdur** .

Men şāḫ-ı dıraḫt-ı sāye-perverd neyem
Men hīç ḥarīṣ-i bāde vü nerd neyem
Ger ber-ser-i ser-keşān be-zūr-i bāzū
*Miğer ne-nihem hem-çū zenān merd nīm***

Ü37b ẒİKR-İ ḤAŻRET-İ SULṬĀN SÜLEYMĀN ḪAN** : R38b S32a

Evvel-i selāṭīn-i nāmdār ve ḫavāḳīn-i ẕevi'l-iḳtidārdan biri daḫı ol şehenşāh-ı vālā-himem** pādşāh-ı diyem-şiyem sulṭān-ı Cemşīd-temkīn ḫāḳān-ı

1** yek-ḳaṭresi: bir ḳaṭresi H R S.
3** Ebyāt: Naẓm R - S Ü.
5** māh mi bīnem be-ḫāb: māh-rā bīnem be-ḫāb H S.
12** Beyt: - H S Ü.
14** Ve bu ebyāt-ı... merḳūmuñdur: - S Ü.
15-18** Men şāḫ-ı dıraḫt-ı... zenān merd nīm: - Ü.
20** Ḥaẓret-i Sulṭān Süleymān Ḫan: Sulṭān Süleymān Ḫan S Sulṭān Selīm Ḫan Ü.
21-22** şehenşāh-ı vālā-himem: şāh-ı yümn-himem R S Ü.

Ferīdūn-āyīn[**] Dārā-yı ḫūrşīd-tekvīn Efrāsiyāb-ı Süleymān-nigīn Cemşīd-i cihān-ḫilāfet ḫūrşīd-i āsān-iḥsān u re'fet şemere-i şecere-i *ẕürriyyeten baʿḍuhā min baʿḍin*[*] ṣāḥib-livā-yı kerāmet-iḥtivā *innā caʿalnāke ḫalīfeten fi'l-arḍi*[*] pādşāh-ı velī-niʿmet şehenşāh-ı Ferīdūn-ʿaẓamet maḥsūd-revān-ı Keyḫüsrev ü Keyḳubād mescūd-cinān-ı eslāf-ı emcād-ı[**] ecdād

Naẓm[**] : *Zi-çetreş sipihr-i berīn sāye ī*
Zi-ḳadreş felek-kemterīn pāye ī
Çü ḫūrşīd kū āsmān rā-girift
Be-tīġ-i zer-efşān cihān-rā girift
H34a *Be-taḫteş heme serverān sūde-tāc*
Be-tīġeş heme ḫüsrevān dāde-bāc

Manẓar-ı çārṭāḳ-ı menāḳıb u mefāḫir pencere-i revāḳ-ı idrāk-ı ʿaḳl-ı ʿāşir lāyıḳ-ı salṭanat u eyālet-i arżı[**] maġbūṭ-ı ḥāl-i selāṭīn-i müstaḳbel ü māżī burc-ı ḫilāfet ü eyāletüñ kevkeb-i pür-şeref ü saʿdı revzene-i revāḳ-ı *heb lī mülken lā-yenbaġī li-aḥadin min baʿdī*[*] mālik-i mühr-i Süleymān ḥāris-i mülk-i cihān

Beyt[**] : *Şehr-yār-ı kān yesār ve yemm-yemīn*
ʿArṣa-i mülk-i Cemeş zīr-nigīn

1** Ferīdūn-āyīn: ve Ferīdūn-āyīn H.
2-3* *Âl-i İmrân-34 (Birbirinden gelme bir nesil).*
3-4* *Sâd-26 (Biz seni yeryüzünde halife kıldık).*
5** emcād: u emcād H emcād u S.
6** Naẓm: - H S Ü.
13** arżı: arāżi H rāżı S.
14-15* *Sâd-35 (Bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümdarlık ver).*
17** Beyt: - S Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Maṭlaʿ-ı āftāb-ı cihān-tāb *ceʿalnāke ḫalīfeten fi'l-arḍı fāḥkum** menşūr dār-ı yarlıġ-ı belīġ *ʿasā rabbekum enyühlike ʿaduvvekum** ṣaff-der-i maṣāff-ı kemāl evṣāf-ı Sencer-serīr-i elṭāf u aʿṭāf

*Naẓm*** : *Şehenşāh-ı muḳbel cihāndār-ı mufżal*
Sipehdār-ı ʿādil cihāngīr-i ṣaffder
Be-ḥikmet çü loḳmān be-ḥaşmet Süleymān
Be-ṣavlet Ferīdūn be-devlet Sikender

Mevlā mülūki'l-ʿArabi ve'l-ʿAcemi ġıyāsü'l-verā meläẕü'l-ümemi ḥāmī beyḍati'l-islāmı rāfiʿ rufʿāti kāffeti'l-enāmi **R39a** kıdvetü selāṭīni'l-meşāriḳi ve'l-meġāribi ḥāfıẓü'd-dīnü'l-mübīn-i** bi'n-naṣri'l-etemm-i ve'l-cündü'l-ġālib

Naṭaḳa'l-ʿidātü be-fażlehū li-ẓuhūrihi
Kerhen ve ḳadd ḥaraṣū ʿalā-i ḫfā'ihi

Es-sulṭānü'l-aʿẓamı mālikü riḳābi'l-ümemi ḥāşirü rüfāti'l-himem** nāşirü'l-ḳavānīni's-sulṭāniyyetihi ʿāşirü'l-ḫavāḳīni'l-ʿOsmāniyyeti's-sulṭān ibnü's-sulṭān **R35a** Süleymān** Ḫan *-Nevvera'llāhu Teʿālā merḳadehu ve fī ḳuṣūri'l-cināni erḳadehu-* (Ḥażret)leridür** **S32b** ki maḫlaş-ı şerīfleri Muḥibbīdür. Bir pādşāh-ı ʿālem-penāh idi ki nüḥūr-ı** aʿṣār u dühūra zīnet viren cevāhir-i zevāhir-i mefāḫiri ve şıʿāb-ı umūr-ı **Ü38a** cumhūr-ı mütezellel aʿinnehū nevāhī vü avāmiri idrār-ı ġamām-i inʿāmdan besāṭīn-i ḳulūb-ı enām *kecennātin tecrī** ve mişkāt serīr-i ḫilāfetde eşiʿa-i mıṣbāḥ-ı ʿināyetinüñ berīḳ

1* *Sâd-26 (Biz seni yeryüzünde halife kıldık).*
2* *A'râf-129 (Umulur ki Rabbiniz düşmanlarınızı helak eder).*
4** Naẓm: H R.
10** ḥāfıẓü'd-dīnü'l-mübīn: ḥāfıẓü'd-dīnü'l-metīn H.
13** rüfāti'l-himem: riḳāti'l-himem H.
14-15** sulṭān Süleymān: Süleymān H.
16** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
17** nüḫūr: buḥūr R.
20* *Bakara-25, Āl-i İmrān-15, 136, 198. Nisā-13, 57, 122, Māide-12, 85, 119, Tevbe-72, 89, 100, İbdahim-23, Hac-14, 23, Furkan-10, Muhammed-12, Fetih-5, 17, Hadīd-12, Mücādele-22, Saf-12, Teğabün-9, Talāk-11, Tahrīm-8, Bürūc-11 (Irmaklar akan cennetler).*

ü leme'ānı *ke'ennehā kevkebun dürriyyun*[*]dur. Re'is-i mā'itehū tāsi'ada[**] āftāb-ı vücūd-ı bāri'leri ufḳ-ı velādetden lāmi' ü ṭāli' olup sene sitt ve 'işrīn şevvālinde devlet ü iḳbālle serīr-i salṭanata cülūs-ı pür-iclālleri vāḳi' olmışdur. Ḥaḳḳā ki bir sulṭān-ı Cemşīd-'unvān ve ḫāḳān-ı **H34b** Sikender-ḳadr u nişān idi ki ḳāmet-i serv-mis̱āli cūybār-ı salṭanatda bālā göstereli baḫtiyārān-ı zemān mānend-i āb-ı revān pāyına yüzler sürüp ḫidmetine Erdevān gibi devān oldılar ve gül-bün-i ẕāt-ı sa'ādet-ittiṣāli zemīn-i celālet ve gülistān-ı eyāletden nābit ü ḫayrān olalı tācdārān-ı cihān mis̱āl-i bülbül-i nālān āşüfte-i gül-i ḫandānı oldılar[**]. Āftāb-ı salṭanat-pāydārı ufḳ-ı fīrūzīden bedīdār olalı feth ü nuṣret sāyevār mülāzım-ı livā-yı ferḫunde-liḳā vü meymūnı ve māhçe-i çetr-i āsmān-nişānı maṭla'-ı iḳbāl ü kāmrānīden nümāyān olalı devlet ü iḳbāl hāle-mis̱āl **R39b** muḥīṭ-i muḫayyem-i hümāyūnı olmış idi.

Beyt-i Cāmī[**]: *Çü ber-taḫt-ı cihāndārī nihed-pāy*
Ser-efrāzed bedu tāc-ı keyānī
Zi-yümn-i tīġ-i ū rūşen şud āfāḳ
Çunān kez lem'a berḳ-i Yemānī

Ol pādşāh-ı sa'ādet-me'nūsuñ fütūḥāt-ı şerīflerinüñ aḳdemi belki a'ẓami feth-i ḳal'a-i Rodosdur. Ḥaḳḳāki ol ḳal'e-i refī'a bir mertebe idi ki ṭā'ir-i vehm ü ḫayāl şevāhiḳ-ı cibāl ḳulle-i[**] felek-mis̱āline 'urūc itmesi muḳteżā-yı 'aḳl u idrākden ḫurūc[**] ve küngüre-i dīvār-ı rif'at-medārı naẓar-ı 'uḳūl u ḥavāşşda mümāss-ı muḥaddeb-i felekü'l-burūc idi.

[1*] *Nûr-35 (O, inci bir yıldız gibidir).*
[1**] tāsi'ada: 'āşirede Ü.
[9**] gül-i ḫandānı oldılar: gül-i ḫandān olurlar idi H.
[13**] Beyt-i Cāmī: Naẓm H R.
[19**] ḳulle: ve ḳulle H ḳal'a S.
[20**] ḫurūc: ḫurūc idi H.

Beyt[**] : *Zi-seng-endāz-ı ū sengī ki cestī*
Pes ez-ḳarnī ser-i keyvān-şikestī

Ṭoḳuz ay ol ḳalʿa-i felek-fersāyı aʿsākir-i ḳalʿa-güşāy ile mūḥāṣara idüp *-Bi-ʿİnāyeti llāhi Teʿālā ve ḳudretihi l-ḳāhira-* heybet ü übbehet-i leşker-i nuṣret-eṣer *turhibūne bihī ʿaduvva llāhi ʿaduvvekum*[*] mūcibi üzre ol kefere-i fecerenüñ baṣr-ı baṣīretlerinde **S33a** ẓāhir ü ʿıyān olmağla āvāze-i beşāret *ve evreṡekum arḍahum ve diyārahum*[*] vāṣıl-ı gūş-ı hūş-ı ʿālemiyān oldı.

Naẓm[**] : *Şeh-i ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān*
Ki ber-vey ḫatm şud ṣāḥib-ḳırānī

(Diger) : *Be-yek laḥẓa sitāned kişverī-rā*
Hemīn bāşed ḥadd-i kişver-sitānī
Be-her kişver ki rāned raḫş-ı devlet
Koned bā-ū saʿādet hem-ʿinānī

Ġarā'ib ittifāḳdandur ki ol sulṭān-ı saʿādet-maḳrūnuñ evvel nehżat-ı **H35a** hümāyūnları fetḥ-i ḳalʿa[**] olduğı gibi āḫir ʿazīmet-i meymūnları daḫı fetḥ-i ḳalʿa-i Sigetvār idi. Ḥaḳḳā ki bu daḫı bir ḥıṣn-ı ḥaṣīn ḳalʿa-i metīn ü rezīn idi ki burc-ı bārūsı felek-i Zuḥal ile daʿvā-yı mübārāt ve ḳulle-i ḥiṣārına ṭūsī-i manṭıḳatü'l-cevzā ile **R40a** dem-i muḥākāt u müsāvāt ururdı. Der ü dīvārı dil-i ẓālmān gibi āhen ü seng ve reh-i āmed şudı dehen-i dil-berān gibi[**] **Ü38b** ġāyet teng idi. Ol gün ki ḳalʿa-i mezbūrenüñ fetḥ ü istiḫlāṣı müyesser ü muḳarrer oldı. Pādşāh-ı merḳūmuñ ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa perrān olup fetḫ-i ebvāb-ı ḳılāʿ-ı cināna revān oldı.

[1**] Beyt: - S Ü.
[5*] *Enfâl-60 (Onunla, Allah'ın düşmanlarını ve kendi düşmanlarınızı korkutursunuz).*
[6-7*] *Ahzâb-27 (Ve sizi, onların yerlerine ve yurtlarına mirasçı yaptı).*
[8**] Naẓm: Beyt Ü - S.
[15**] fetḥ-i ḳalʿa: fetḥ-i ḳalʿa-i -ı Rodos HS.
[19**] dehen-i dil-berān gibi: baḫīl ü mümsikān gibi tīre ve H dehen-i dil-berān ġāyet Ü.

Naẓm[**] : *Boved ʿavāḳıb-ı ū der-reh-i hüdā maḥmūd*
Boved mesāʿī-i ū der-ṭarīk-i dīn-meşkūr
Ber-irtikāb-ı meʾāṡir cibilleteş mecbūl
Ber-iktisāb-ı mefāḫir ṭabīʿateş meftūr[**]

Ve keʾen-ẕālik fī sene erbaʿ[**] ve sebʿīn ve tisʿamiʾe. Ṣāḥib-ḳırān-ı mesfūruñ fetḥ itdügi ḳılāʿ u bilād bīrūn-ı ḥaṣr ve efzūn-ı taʿdāddur ve on sekiz beglerbegilik memāliki ki her biri bir pādşāh-ı muḳarrer rāyet ü ʿalemi idi fetḥ idüp memālik-i maḥrūsalarına żamm olınmışdur ve fenn-i eşʿārda iḳtidārları ve evṣāf-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿārları nūr-ı āftāb-ı nevvār gibi rūşen ü āşkārdur. Sulṭān-ı cihān ve ḫāḳān-ı dehr olduġı gibi mālik-i memālik-i naẓm u neṡr idi. Maṭlaʿ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārlarından ẓāhir ü bedīdār olan leʾālī-i ābdār u cevāhir-i şāhvārı dürc-i Dīvānda derc idüp ebkār-ı efkār-ı pür-iʿtibār ve ʿarāʾis-i nefāʾis-eşʿārların ḥacle-i cemʿde tezyīn ü tertīb idüp ol ḫāḳān-ı belāġat u beyān[**] müretteb ü mükemmel Dīvān-ı belāġat-ʿunvān āräste eylemişdür[**].

S33b *Dīde ez-āteş-i dil ġarḳa-i āb est me-rā*
Kār-ı īn çeşme zi-ser çeşme ḫarāb est me-rā

H35b *Ve lehū*[**] : *Çün mey-ḫorī vü rūy-ı tu gerded cihān-fürūz*
Ḫūrşīd bī-fürūġ şeved çün çerāġ-ı rūz

(Diger) : Cāna ḳalmaz būse-i laʿl-i leb-i yār[**] isteyen[**]
Baş virür bu yolda bir zülf-i siyehkār isteyen[**]

[1**] Naẓm: - S Ū.
[4**] meftūr: maḳṭūr R.
[5**] erbaʿ: - Ū.
[14**] beyān: beyān olmaġın H.
[14**] eylemişdür: bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şuʿār ol dürc-i belāġat u feṣāḥatuñ baʿż-ı leʾālī-i ṡemān cevāhir-i ābdārındandur ki bu mecelle-i mecīle anuñla pīrāste ḳılındı. Naẓm-ı şerīflerinden maṭlaʿ ol H eylemişdür. Bu eşʿār andandur S.
[17**] Ve lehū: - H S Ū.
[19**] laʿl-i leb-i yār: zülf-i siyehkār Ū.
[19**] Cāna ḳalmaz... leb-i yār isteyen: Baş virür bu... siyehkār isteyen Ū - S.
[20**] Baş virür bu... siyehkār isteyen: Cāna ḳalmaz... leb-i yār isteyen Ū - S.

Bī-vefā yārüñ Muḥibbī cevrini maʿẕūr ṭut
R40b Yārsuz ḳalur cihānda ʿaybsuz yār isteyen

(Diger) : Hemdemüñ her demde bir gül yüzlü cānān oldı ṭut
Maḥremüñ dün gün meh-i ḫurşīd-i raḫşān oldı ṭut
Çünki degmez zaḫmına vaṣlı ṣanavber ḳadlerüñ
Her elif sīneñde bir serv-i ḫırāmān oldı ṭut••
Tāc u taḫt u salṭanat berbād olur çün ʿāḳıbet
Kendüñi ʿālem serīrinde Süleymān oldı ṭut
Ḳaldurursañ çün ayağı bezm-i dünyādan göñül
İçdügüñ cām-ı şarābı āb-ı ḥayvān oldı ṭut
Dehr bāğınuñ Muḥibbī yoḳ gülinde būy-ı luṭf
Dāğlar cismüñde yir yir verd-i ḫandān oldı ṭut

Ve lehū•• : Muḳarrer tevbe mey ṣordum Muḥibbī nūş idüp cāmı
Şu göñlümden geçen gibi baña bir gül-ʿiẕār olsa

Ü39a **ẔİKR-İ ḤAŻRET-İ SULṬĀN SELĪM ḪAN-I S̱ĀNĪ••**: Evvel-i selāṭīn-i ʿiẓām u ḫāvāḳīn-i fiḫāmuñ biri daḫı sulṭān-ı ġamām-ı inʿām Dārā-yı Cemşīd-ḫadem ve Keyvān-ġulām sulṭān-ı aʿẓam-ı•• fīrūz-baḫt sezāvār-ı tāc u dīhīm ü taḫt bāʿiṣ-i emn ü amān vāriṣ-i mülk-i Süleymān ḥāmān-ı Sikender-memleket•• şehenşāh-ı Nūşīrevān-maʿdelet Keyḫüsrev-i hūşeng-ṣavlet Keyḳubād-ı Ferīdūn-devlet dürr-i ferīd-i•• ṣadef-i şehr-yārī gevher-i yektā-yı

5-6•• Çünki degmez zaḫmına... serv-i ḫırāmān oldı ṭut: - S / zaḫmına: raḥmına R.
13•• Ve lehū: - H S Ü.
16•• Ẕikr-i Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī: Ẕikr-i Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i S̱ānī H S Ẕikr-i Sulṭān Selīm-i S̱ānīdür Ü.
18•• sulṭān-ı aʿẓam: ḫuceste-re`y H.
19-20•• bāʿiṣ-i emn ü amān vāriṣ-i mülk-i Süleymān ḥāmān-ı Sikender-memleket: - H R S.
21•• ferīd: yek-dān H - S.

kān-ı kāmkārī lücce-i baḫr-ı muḥīṭ-i ʿavāṭıf deryā-yı bī-kerān-ı ʿālem-i ʿavārif Keyūmerş-i Cemşīd-mekānet ü miknet cāmiʿ-i levāzım ve şerāʾiṭ-i erkān-ı salṭanat şehr-yār-ı Faġfūr-dirāyet ve Behrām-besālet kāmkār-ı İskender-celālet** ve Behmen-aṣālet ve hüveʾs-sulṭāniʾl-aʿẓamüʾl-efḫam** veʾl-ḫāḳānüʾl-aʿdilüʾl-ekrem ẓılluʾllāhu Teʿālā el-mebsūṭ ʿalā-hāmmi ehlüʾl-ʿālem ṣāḥibü neyliʾl-ereb** ve ṣāḥibü ẕeyliʾl-himem mālikuʾl-imāmetiʾl-kübrā veʾs-sulṭānüʾl-bāhir vārisüʾl-ḫilāfetiʾl-kübrā kābiren ʿan kābir rāfiʿü rāyātiʾd-dīniʾl-ezher muvażżaʿü āyātiʾş-şerʿiʾl-muṭahhar murġimu enūfüʾl-ferāġınati veʾl-cebābira muʿaffiru cibāhiʾl-aḳyāl** veʾl-ekāsir el-ʿaḳlüʾl-hādī ʿaşara şemsüʾl-ezheru veʾl-bedrüʾl-enver sulṭānüʾl-maşrıkeyn **R41a** ḫāḳānüʾl-ḫāfiḳeynüʾş-şāmil ʿadlehuʾl-hādī li-meṣāliḥi kāffetiʾl-enām el-kāmil beẕlehuʾl-vāfirüʾl-mütedāriku umūrüʾl-ḫavāṣṣ veʾl-ʿavām es-sulṭān ibnüʾs-sulṭānüʾs-Sulṭān Selīm Ḫan - *ʿAleyhi raḥmeti veʾl-ġufrān ve Eskenehuʾllāhu Teʿālā*** **H36a** *ġurafa ravażātiʾl-cinān-* Ḥażretleridür ki maḫlaṣ-ı kerīmi Selīmīdür. Ḥaḳḳā ki bir pādşāh-ı felek-destgāh **S34a** u melek-intibāh idi ki felek-i menīʿ ve sipihr-i berīn cebhe vü cebīni āstān-ı pür-temkīnine sürmeyince rifʿat u celāl bulmaz ve ḳamer-i ʿālī-menzilet türāb-ı ʿatebe-i** pür-ʿaẓametinde mütehellil olmayınca **Ü39b** mevsūm-ı ism-i hilāl olmaz kürre-i ṡerā rūy-māllarından eʿazz u ekrem olan ḳadem-i saʿādet-dem ü celālet tevʾemlerini rūy-māl itmekle hāme-i ṡüreyyāya tekebbür ve ḫāk-i pāk-i südde-i semā-simāki** taḳbīl-i niʿāl-i ḫuyūl-ı pür-iclāli ile hilāl-i semāya tebaḫtur iderdi.

4** celālet: - Ü.
4** ve hüveʾs-sulṭāniʾl-aʿẓamüʾl-efḫam: Es-sulṭāniʾl- aʿẓamüʾl-efḫam H.
5-6** ṣāḥibü neyliʾl-ereb: ṣāḥibü neyliʾl-erbāb H.
9** muʿaffiru cibāhiʾl-aḳyāl: muʿaffiru cibāhiʾl-iḳbāl H R S
13** Teʿālā: - H R S.
17** ʿatebe: ʿaliyye R S.
20** semā-simāki: semā-sīmāki H.

*Nazm*** : *Şehenşehī ki be-her laḥẓa rūşenān-ı felek*
Nihed be-pīş-i tu ber-ḫāk-i tīre pīşānī

Seḥāb-ı luṭf-ı bī-ḥisābı aġṣān-ı bustān-ı imkāna feyż-resān olmaġla şeyḫ ü şābb iktisāb-ı nežāret ve taḥṣīl-i leṭāfet ḳılurlar idi ve ġamām-ı iḥsān u inʿāmı ḥadā'iḳ u riyāż-ı ekvāna bārān olmaġla pīr ü cevān maġmūm u şādān İrem-i kerem ve ravża-i niʿamından** ictinā-yı ṣimār-ı bī-ḥadd ü kerān iderler idi.

*Beyt*** : *Pādişāhī-rā seḫā vü ʿadl sermāye est ü** dād*
Der-seḫā çün ḥātem ü der-ʿadl çün Nūşīrevān

Henüz tāc u taḥt ile ser-firāz u kāmkār olmadın binā-yı kārbārlarını tevekkül-i cenāb-ı ḥażret-i kirdgār üzre nihāde itmegi ṭabʿ-ı maʿānī-nejādlarına pīş-nihād idüp esbāb-ı** ʿazīmetlerine *mā yefteḥu'llāhu li'n-nāsi min raḥmetin felā mümsike lehā* ḥazā'ininden iʿdād ve maḳālid-i umūrlarında feyż-i mevāhib-i *yü'ti'l-mülke* **R41b** *men yeşā*'dan imdād itmekle saʿādet ü kāmrānı bir vefḳ-i āmāl ü amānı muḥaṣṣal u müretteb olup ol şehenşāh-ı dürüst-iʿtiḳād ve pāk-meşreb bī-vech ü bī-sebeb müteḥarrik olmaġla temessük-i edeb itmeyüp** binā-yı eyāletleri sükūn üzre mübnā iken ḥüsām-ı ḫūn-āşāmı zaḫm-ı sīne-i düşmenān-ı li'ām ile muʿreb olurdı. Birāderleri Bāyezīd Ḫan sālik-i bādiye-i ʿudvān u ʿiṣyān olup yanına eṭrāf u eknāf-ı cihāndan ebṭāl ü şücʿān-ı kürdāndan bī-ḥadd ü bī-kerān leşker-i firāvān cemʿ olmaġla **H36b** naḳş-bend-i ḫayāl bu ṣūret ü timṣāli ṣaḥīfe-i żamīrine naḳş u taṣvīr eyledi ki leşker-i Ye'cūc ile sedd-i İskender ḫalel-pezīr ola ve ʿasākir-i mūr-firāvān ile mülk-i Süleymānı tesḫīr ide.

1** Naẓm: - S Ü.
6** niʿamından: niʿmetden H.
7** Beyt: - S Ü.
7** est ü: est Ü.
11** esbāb: - H.
11-12* *Fâtır-2 (Allah'ın insanlara açacağı herhangi bir rahmeti tutup hapseden olamaz).*
13* *Bakara-247 (Mülkü istediğine verir).*
15** olmaġla temessük-i edeb itmeyüp: olmayup H olmaġla terk-i edeb itmeyüp R S.

*Naẓm*** : *Ḫaṣm-ı tu gürz ẕerre-i füzūn est der-ʿaded*
Bā-āftāb tīġ-i tu ez-ẕerre-i kem est

Lākin bu maʿnādan ġāfil ve bu nükte-i zībādan ẓāhil **S34b** idi ki şol nihāl-i kāmrānī ki āb ḫūrde-i cūybār-ı tevfīḳ-i Yezdānī ola. Bu maḳūle bāddan lerzān olmaz ve ol sarāy-ı saʿādet-mebānī **Ü40a** ki ṭarḥ-ı miʿmār-ı te'yīd-i** Yezdānī ola. Bu maḳūle-naḳab** ile münhedim ü vīrān olmaz.

*Naẓm*** : *Ḫaşmet berāy-ı mülk besī cehd kerd līk*
Tevfīḳ aṣl-i muʿteber ü bāb-ı muʿaẓẓam est

Āḫirü'l-emr Bāyezīd Ḫan ʿasākir-i firāvān ile ceng ü peygāre āhenk itdükde merḥūm ṣāḥib-ḳırāndan müteġayyer ü mütekedder olup ʿasākir-i ḥażret-i mü'eşşirden dilīrān-ı peykār u şīrān-ı kār-zārı ki her biri bir iḳlīm-i nāmdārı tesḫīr ü dem-i gīrūdārda şīrān-ı rūzgārı ṭuʿme-i mūrçe-i şemşīr iderlerdi.

*Naẓm*** : *Be-geh-i vaḳfe yek-be-yek ṣafdār*
Be-geh-i ḥamle ser-be-ser ṣafder
Cezeʿez-zaḫm-ı tīġ-i şān be-fezeʿ
R42a *Merg ez-zaḫm-ı rümḥ-i şān be-ḥaẕer*
Bā hizebrān be-bīşe hem bālīn
Bā-pelengān be-kūh hem bister

Sulṭān-ı mezkūre iʿānet ü nuṣret içün göndermişler idi. Ẓāhir-i Ḳonyada ṣaḥrā-yı Merāmda telāḳī-i ʿaskereyn olup ḫāk-i maʿreke ġubār-ı çehre-i māh u zemīn nāverdgāh-ı ḫadşe-i dīde-i ḫūrşīd-i ʿālī-cāygāh olup ḥüsām-ı intiḳām ser-keşān-ı merdüm-küşān ve tīġ-i bī-dirīġ-i zer-nişān ḫūn-feşān olup tīr ü sinān** ġamze-i ḫūbān gibi fitne-engīz ve tīġ-i ḫūn-feşān müje-i ʿāşıḳān gibi

---

1** Naẓm: - S Ü.
5** te'yīd: - H R S.
6** maḳūle-naḳab: gūne-naḳab H.
7** Naẓm: - S Ü.
13** Naẓm: Ḳıṭʿa R - S Ü.
22-23** tīr ü sinān: tīr ü sitān R.

ḫūn-rīz olmış idi. Nīze-i cān-sinān elf-mis̱āl cān içre mekān itmiş idi ve ḫançer-i ḫūn-ḫ**ār** ġamze-i dil-dūz-ı dildār[**] gibi sīne-i bī-sekīnede[**] ḳarār ḳılmış idi.

Rūzī ki sevād-ı sipeh-i fitne koned teng
Ber-kevkebe-i rūz mecāl-i cevelān-rā
Ḳahr-ı tu be-yek ḍarbet-i şān ber-kened ez-cāy
Çün bād-ı ḫazān ez-şecer evrāḳ-ı ḫazān-rā

H37a Ser-düşmenān berg-i rezān gibi rīzān ve ḫūn-ı bī-dirīġ eʿādī-i mīzāb-ı sinān-ı cān-sitāndan revān olıcaḳ ṣāʿiḳa-i tīr ü şemşīr-i[**] ʿālem-gīrden binā-yı s̱ebāt-ı düşmen münhedim ve berḳ-i cümle-i kūh-peykerden leşker-i ḫaşm-ı bī-ẓafer münhezim olup ḫande-i tīġ-i derendelerinden çehre-i ẓafer ḫande-zenān u ibtisām-ı ḥüsām-ı **S35a** ḫūn-āşāmlarından mebāsim-i devlet-i bā-niẓām ḥandān oldı.

Selmān : *Bā-ḥümle-i şimāl çe tāb āverd çerāġ*
Bā-devlet-i hümāy çe pehlū zened zeġan

Şeh Bāyezīd münhezim ü münkesir ʿasker-i mūr-peykeri *kecerādin münteşirin*[*] firārı ʿayn-ı ḳarār u s̱ebāt ve güzīr-i nā-güzīri meʾmen-i ḥayāt bulup hezār-ġuşaş ü küreb ile *ḫāʾifen yeteraḳḳabu*[*] ḳaçırdı ve ġāyet-i ḫavf u dehşetinden sāyesini ardına düşmiş leşker tevehhüm iderdi. Şebaḥ-ı eşcān ʿasākir-i cerrār ḫafīf riyāḥı **R42b** ḫufūḳ-ı rimāḥ ẕerrātı gürūh-ı enbūh ve berg-i kāhı mis̱āl-i kūh bilürdi. Hemānā maḥall-i ceng ü peykār ve ʿarṣa-i gīrūdārda *felyevme lā-yemliku baʿḍukum li-baʿḍin nefʿan velā-ḍarran*[*] maʿnāsı rūşen ü āşkār olup

---

[2**] dil-dūz-ı dildār: dildār H.
[2**] bī-sekīnede: dilirān-ı kārzārda H bī-kīnede S.
[9**] ṣāʿiḳa-i tīr ü şemşīr: ṣāʿiḳa-i tīr-i pür-teʾşīr H.
[16*] *Kamer-7 (Yayılmış çekirge sürüsü gibi).*
[18*] *Kasas-21 (Korkarak gözetliyor).*
[21-22*] ***Sebeʾ-42 (Bugün birbirinize fayda veya zarar vermeye gücünüz yetmez).***

Ü40b meydān-ı neberdgāh rūz-ı ḳıyāmetden nişān olmağın *yevme yefirru l-mer'u min aḫihī** fehvāsı ẓāhir ü ʿıyān olmış idi. Bu ḥāl ile muḳarrer-i rāyet ve müsteḳarr-ı celāleti olan Amasiyyaya varup kevākib-i iḳbāli rāciʿ ve āftāb-ı saʿādet-i ṭāliʿi** münkesif olduğı ẓāhir ü sāṭiʿ olıcaḳ itdügi cesāret ü ʿisyāndan nādim ü peşīmān olmış idi.

*Mıṣrāʿ** : El en ḳad nedemet ve mā yenfaʿu n-nedem*

Hezār tevbe vü istiġfār ile rāh-ı tażarruʿ u taḥavvuʿdan gelüp mütemessik-i dāmen-iʿtiẕār ve ḳadem-i mesālet ü meskenet ile sālik-i cādde-i teẕellül ü inkisār olup ḥamāme-nāme-i maʿẕereti ecniḥa-i żırāʿat ile mutaṭāyyir ü muşāʿir bāṭın u ẓāhiri *ẓalamnā enfüsenā** āyetini tālī vü ẕākir *ve l-farīḳu yeteşebbeşu bi-külli ḥaşīşin** fehvāsı üzre tīr-i ricāli her cānibe nāşir olmış idi. Lākin muḳaddemā kendüye rāh-ı hidāyeti meşāġili naṣāyiḥ ile delālet itdüklerinde dīde-i baṣīreti kör olup peder-i büzürgvārın göze göstermez idi ve kelimāt-ı mevāʿiẓ ü pendi gūşvār-ı gūş-ı hūşı itmek istedüklerinde enāmil-i istikbār ile H37b penbe-i ġafleti daḫı muḥkem idüp ḥaḳḳı aşġā içün ḳafā ol ṭarafa ḳulaḳ ṭutmaz idi. Peder-i müşfiḳleri *velā tekün maʿa l-kāfirīn** ḫiṭāb müsteṭābını tekrār itdükce yanına cemʿ olan şeyāṭīn-i insüñ ızlāl ü ifsādına tābiʿ olup *seāvī ilā-cebelin** cevābını iẓhār iderdi**. ʿĀḳıbet żamīr-i münīr-i ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān oğlı Şeh Bāyezīd-i pür-ṭuġyānuñ** S35b ḥāli maẓhar-ı *innehu ʿamelun ġayru ṣāliḥin** idügi rūşen ü vāżıḥ olduḳlda tīr-i me'mūlı hedef-i ḳabūle

---

1-2* *Abese-34 (O gün kişi kardeşinden kaçar).*
4** ṭāliʿi: ve ṭāliʿi H.
6** Mıṣrāʿ: - S.
10* *Aʿrāf-23 (Nefislerimize zulmettik).*
10-11*(İnsanlar yasaklanan şeylere rağbet ederler)
16* *Hūd-42 (Kafirlerle beraber olma).*
17-18* *Hūd-43 (Beni koruyacak bir dağa sığınacağım).*
18** iderdi: idüp R.
19** pür-ṭuġyānuñ: ṭuġyānuñ Ü.
19-20* *Hūd-46 (O, doğru olmayan bir iştir).*

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

mevṣūl olmadı** R43a ve tertīb itdügi muḳaddemāt-ı cürm ü beṣā'a müntic-i kelām-ı *velā tenfa'uş-şefā'atü** olup** vesā'iṭ ü şüfe'āsına cenāb-ı Süleymānīden *felene' tiyennehum bi-cünūdin lā-ḳıbele lehum bihā velenuḫri cennehum minehā eẕilleten** ḫiṭābı vārid ü ṣādır olmış idi. Āḫir dest-i ümmīdi dāmen-i maṭlūbda ḳāṣır olup mir'āt-ı devletinde ki** ġubār-ı ẕillet ile jeng-girifte olması muḳadder idi. Cemāl-i 'afv-ı sulṭānī ẓāhir ü bāhir olmayıcaḳ** *feferartü minkum lemmā ḫiftukum** ma'nāsı ile 'āmil olup ḫāh u nā-ḫāh şāh-ı nekbet-sipāh Tahmāsb-ı bī-'aḳl ü intibāhuñ** muḳarrer-i ḍalāletin penāh idüp memālik-i pür-mehālikine dāḫil oldı. Ol şeyṭān-ı pür-'iṣyān ve dīv-i la'īn-i pür-ḫiẕlānı insān ṣanup ḫāne-i būm-āşiyānesinde mihmān olup ḥimā-yı ḥimāyetini dārü'l-āmān ẓann eyledi. Ol daḫı cünūd-ı 'asākir-i Süleymānīden nehīb-i firāvānı olup ri'āyet-i cānib-i ṣāḥib-ḳırānı içün mezbūr şehr-yārı ḥabs itdükden ṣoñra evlād-ı ṣıġāriyle rütbe-i şehādete yitürmiş idi ve muḳteżā-yı ḫubs-ı ṭabī'atına düşen üzre mihmāndārlıgı yirine getürmişdi.

*Selmān** : Meh ki rā tib ḫār-ī** ḫurşīd est ḥālī çün boved*
Tāvelīy-i ni'met muḳābil devleteş gerded tamām

Ba'dehū ser-rişte-i ḫilāf** u nizā' münḳaṭı' ve der-āġūş-ı 'arūs-ı merāmlarından māni' ü müzāḥim mürtefi' olup sene erba' ve seb'īn ve tis'ami'ede serīr-i salṭanat u ḫilāfete cülūs-ı sa'ādet-me'nūsları vāḳi' olmış idi. Ü41a Fi'l-vāḳi' nihāl-i vücūd-ı mes'ūdlarına çünki kūşiş-i nā-maḥṣūr u nā-ma'dūd ile āb u tāb

---

1** olmadı: olmayıcaḳ H.
2* *Tā-Hâ-109 (Şefaat fayda vermez).*
2** olup: olmayup H.
3-4* *Neml-37 (Kendilerine asla karşı koyamayacakları ordularla geliriz ve onları, oradan hakir bir şekilde çıkarırız).*
5** devletinde ki: devletinüñ H.
6** olmayıcaḳ: olmadı H.
7* *Şuarâ-21 (Sizden korktuğumda hemen yanınızdan kaçtım).*
8** intibāhuñ: intibāh S.
15** Selmān: Beyt R.
15** rātib ḫār: rāyet ḫār H S.
17** ḫilāf: ḫilāfet H.

virdiler. Lā-cerem riyāż-ı salṭanatda **H38a** bālā gösterse revā ve muḳaddemā iḫvān u birāderlerinden Yūsuf-mis̱āl mübtelā-yı ālām u melāl olmışlar idi. Pes ʿAzīz-i Mıṣr-eyālet olsalar lāyıḳ u sezā. Pādşāh-ı mezbūr vāris̱-i mülk-i Süleymānı olup basīṭ-i cihānı **R43b** musaḫḫar-ı yek-rān-ı fermānı itdükde Ḳıbrıs cezīresini fetḥ itmege ʿazīmet itmişler idi. Fi'l-ḥaḳīḳa cezīre-i mez̠kūre leṭāfet-i āb u hevā ile maʿrūf Mıṣr-mis̱āl kes̱ret-i maḥṣūlāt u idrārāt ile mevṣūf olup dāḫil-i cezīrede Lefḳoşe ve Maġosa nām ḳalʿalarınuñ her biri bir **S36a** ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i mürtefiʿü'z-z̠ürī ve mümteniʿü'z-z̠arī ve bir ḳalʿa-i refīʿa-ı felek-mis̱āl ve menīʿ-ü'l-cibāl idi ki arżī-i simā ve cevāzī-i cevzā olup merkeb-i bād-pāy-ı ṣabā dāmen-i kūh-ı bālāsına rehā bulmaḳ muḥāl ü mümteniʿ ve berḳ-i cihān-neverd rehvār-ı āteş-i reftār ile burc u bārūsa teraḳḳī itmesinüñ** istiḥālesi nūr-ı ġazāle gibi mültemiʿdür.

*Beyt*** : *Ne-bāmeş-rā nehīb-i tāb-ı ḫurşīd*
Ne-būmeş-rā gezend-i berf ü bārān

Bu kāruñ ḥuṣūline vezīr-i müşterī-tedbīr ü ḫıred-müsteşīr ṭuġrā-yı menāşīrī-i ḥüsn-tedbīr āyīne-i ṣūver-i ʿarā'is-i taḳdīr merḥūm Muṣṭafā Paşa (Ḥażret)lerini** nāmzed idüp ol vezīr-i deryā-dil baḥr-ı bī-kerān yaʿnī leşker-i firāvān ile seyl-i sā'il** ve ḳażā-ı hā'il gibi z̠ikr olınan cezīreye dāḫil olduḳda *ḳul cā'el-ḥaḳḳu ve-zeheḳa'l-bāṭılu** maʿnāsı maʿlūm-ı eʿālī vü esāfil olup bi-ʿināyeti'llāhi'l-meliki'l-celīl zemān-ı yüsr** ve mehl-i ḳalīlde fetḥ olınup sā'ir-i memālik-i İslāmiyeye żamīme **Ü41b** olmaġla kalā'id-i medā'iḥ-i şāh-ı kerīme ve ʿuḳūd-ı menāḳıb-ı şehenşāh-ı selīm ü ḥalīme temīme oldı.

11** itmesinüñ: itmiyesinüñ H S.
13** Beyt: - S Ü.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18** seyl-i sā'il: müsīl-i sā'il R.
19* *İsrâ-81 (Dek ki; Hak geldi ve Batıl yıkılıp gitti).*
20** yüsr: yesīr H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKUMANTASYON MERKEZİ

Ve ke en-ẕālik fī şühūr-ı sene s̱emān ve sebʿīn ve tisʿami'e pādşāh-ı meẕkūr envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt-ı nā-maḥṣūr ile maʿrūf u meşhūr şemā'im-i gülzār-ı ṭabʿ-ı selīminden şām-ı cān-ı muʿaṭṭar ve nesā'im-i müşg-bār-ı ẕihn-i müstaḳīminden dimāġ-ı cinān muʿanber idi. Bu eşʿār ol pādşāh-ı kāmkāruñ ve şehenşāh-ı kūh-vakāruñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārındandur**.

H38bR44a*Şiʿr***:* Nevā-yı neyde rūḥ-efzā olur ʿuşşāḳa bir dem var
Dilāmı gibi nālān olmada bir özge ʿālem var

*Ve lehū*** :* Ṭālibā saʿy-ı belīġ it kūy-ı yāre varıgör
Cānı cānāne virüp terk eyle yoġı varı gör
Kūy-ı dil-berden gel ey zāhid kemāle ṭālib ol
Arzū-yı cenneti ḳo cehd idüp dīdārı gör
Çeşm-i dil-ber ḫışm ile ʿuşşāḳı ḳatl eyler dime
Mürdeler iḥyā iden laʿl-i Mesīḥ-āsārı gör
Zülf-i dil-ber ḥalḳa ḥalḳa rūy-ı yār üzre yatur
Ser-te-ser ḳılmış iḥāṭa genc-i ḥüsni mārı gör
Zehr-i ḳahrından ne ġam ʿuşşāḳa aʿdānuñ dilā
Luṭf ile ʿuşşāḳa ol şīrīn şeker güftārı gör
Şāh-ı ʿışḳ emrin ḳoyup gel ʿaḳla uyma ey Selīm
Şaḫne buyurduġı ne ḥükm eyleyen ḫūnkārı gör

(Diger): ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳda dil birdür olmaz yār iki
Hiç bir taḫt üzre mümkin mi ola ḥunkār iki**

5** belāġat-şiʿārındandur: ve güftār-ı feṣāḥat-disārıdur H şiʿārındandur Ü.
6** Şiʿr: - S Ü.
8** Ve lehū: - H S Ü.
21-22** ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳda... ola ḥunkār iki: - S.

S36b **FAṢL-I S̱ĀNĪ**

SULṬĀN ḲORḲUD[**]: Evvel-i ḥażerāt-ı ʿāliyātuñ evlād-ı emcādından ki ḫilʿat-ı pür-kerāmet-i ḫilāfeti pūşīde olmadın sāḳī-i ecelden cāmı nūşīde olan şehr-yārlar beyānında dur. Cümleden biri ol maṭraḥ-ı eşiʿa-i ʿadl ü iḥsān maẓhar-ı envār-ı fażl u ʿirfān meṭāliʿ-i devlet-i bāhireden ṭāliʿ olan kevākib-i derārīnüñ enveri ve aṣdāf-ı salṭanat-ı Ḳāhireden[**] ẓāhir olan Ü42a le'ālī-i ābdāruñ eşref ü ebheri şehenşāh-ı mesʿūd Ḥażret-i[**] Sulṭān Ḳorḳuddur ki Sulṭān Bāyezīdüñ ferzend-i ekberidür. Miyān-ı şehzādegānda ʿilm ü kemāl ile serv-i ser-efrāz gibi fā'iḳ ü mümtāz ve ṭabʿ-ı melek-nihād ve ẕihn-i müstaḳīm-i pür-sedādı ʿālem-i rüşd ü reşādda ṭayerān iden şehbāz-ı bülend-pervāz idi. Hemīşe fużelā-yı dānişver ve ʿulemā-yı fażl-güsterüñ saʿādet-i ṣoḥbetlerine fā'iz olup[**] meclis-i ʿālīlerinde leṭā'if-i ḫāṭır-ı fażīlet-meḳāṭırlarını istimāʿ ile[**] keşf-i müşkilāt-ı ʿulūm u fünūna ḥā'iz olurlar idi. Meṭāriḥ-i enẓār-ı ʿaliyye ve mesāriḥ-i efkār-ı **R44b** celīleleri olan kütüb-i ʿulūmdan şerḥ-i Mevāḳıf-ı Cürcānī kitābını gördüm. Kenārında ḫaṭṭ-ı şerīfleriyle[**] baʿż-ı īrādet taḥrīr ü tasṭīr eylemişler ki kemāl-i fażl u efḍāllerine andan intiḳāl olınup ol āsār-ı şerīfeden mü'essire istidlāl olınur. Ve fenn-i mūsīḳīde tamām mahāreti olduğından ġayrı sāz-nevaḫtlikde bī-bedel ve bu ʿilmde daḫı ṣāḥib-ʿamel idi. Vālid-i firdevs-mekān meclis-i fеżā'il ü ʿirfānlarında **H39a** gevher-efşān olup buyururlar idi[**]. Ḥüseyn ʿAvvād ki ʿūd-nevāzlikde üstād-ı māhir ve bu fende ʿadīl ü naẓīri nādir āvāze-i sāz-ı dil-sūzı mānend-i ʿūd-ı ḳamārī meşām-ı

[2**] Sulṭān Ḳorḳud: Ü nüshasında ismi yazılmamıştır.
[5-6**] ṭāliʿ olan kevākib-i derārīnüñ enveri ve aṣdāf-ı salṭanat-ı Ḳāhireden: - H.
[7**] Ḥażret: ḫidmet H - S.
[12**] fażl-güsterüñ saʿādet-i ṣoḥbetlerine fā'iz olup: fażl-güster ile muṣāḥib ü muʿāşir olup ol ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ saʿādet-i ṣoḥbetlerine fā'iz olurlar idi H ʿizz-i bisāṭ-būsı ile fā'az olup Ü.
[12**] meḳāṭırlarını istimāʿ ile: mefāḫirlerini iẓhār itmekle.
[15**] şerīfleriyle: şeriflerine Ü.
[19**] buyururlar idi: buyururlar idi ki H.

cihān ve dimāġ-ı rūzgārı müşg-bār u muʿaṭṭar[**] iderdi ve Zöhre-i Zehrā-yı ḥüsn-ṣadā ve nefḥa-i[**] cān-fezāsı meclis-i semādan indürüp dem-i nevāḫtinde[**] ḫunyāger iderdi.

Beyt[**] : *Nāhīd eger naġme-i ʿūdeş şeneved*
Ḫāhed ki verā būse zened ber-ser-i çeng

Üstādı olan Zeynü'l-ʿābidīnden ki diyār-ı ʿAcemden gelmiş bir üstād-ı nāmdār ve sāzkār-ı rūzgār idi ki āvāze-i kemānçesini gūş idenlerüñ **S37a** ḳaddi kemān olup bī-reyb ü gümān[**] nāle **Ü42b** vü fiġān vāṣıl-ı ḳubbe-i cihān olup[**] ʿarṣa-i nevāḫtde kemān-ı kemānçesini ele alup tīr-i pür-te'sīrin rāst itdükde istimāʿ idenlerüñ murġ-ı cānı tīr-misāl evc-i semāya perrān olurdı. Rivāyet ü ḥikāyet ider idi ki diyār-ı nāmdār-ı ʿAcemde merzūbūm-ı Rūma ḳadem başduḳda bir müddet (Ḥażret)-i[**] şehenşāh-ı emced Sulṭān Aḥmed ile ser-āmed olmış iduḳ. Baʿdehū Sulṭān Ḳorḳud bu diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda āvāze-i iştihārımuz istimāʿ idicek birāderlerinden bizi der-ḫāst itmiş idi. Biz daḫı destūr ile ḫidmet-i şehzāde-i mezbūre revān olup müsāʿidet-i **R45a** ṭāliʿ ile burc-ı[**] saʿādetde ol kevkeb-i ṣaʿd ile ḳırān itdükde ehl-i Rūm daḳā'iḳ-ı sāza vāḳıf u diḳḳat ve nezāket-i naġamāta ʿārif olmazlar ẓann idüp bī-vaḳt u ihtimām bir faṣl sāz çalup itmām itdükde ol şehr-yār-ı kāmkār dürc-i dehānından īṣār-ı gevāhir-şāhvār idüp buyurdılar ki ẓāhir üstād-ı nāmdāruñ āvāze-i iştihārlarına düşen ve ṣadā-yı iʿtibārlarına lāyıḳ u sezādār olan ol

---

1** cihān u dimāġ-ı rūzgārı: ḫalḳ-i cihān dimāġ-ı sekān-ı rūzgārı H.
2** nefḥa: naġme H R.
2-3** dem-i nevāḫtinde: hengām-ı dem-i nevāḫtde H S.
4** Beyt: - S Ü.
8** gümān: bī-gümān R.
9** olup: olurdı H R S.
12** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
15-16** destūr ile ḫidmet-i şehzāde-i mezbūre... ṭāliʿ ile burc: - H.

degüldür ki bu fennde iḳtidārları hemān bu miḳdār ola *kellimu'n-nāse 'alā ḳadri 'uḳūlihim*[*] fehvāsıyle i'māl olınup bu 'amelde 'adem-i iẕ'ānımuza göre ihmāl itdiñüz. Bu fennde bizüm daḫı cüz'ī 'amelimüz ve elden geldükce sāz-nevāḫtlikde elümüz vardur diyüp rūḥ-efzā nām-sāzlarını iẓhār ü ibrāz idüp **H39b** perdaḫte āġāz itdiler. Ḥaḳḳā ki bir meclis itdiler ki[**] Zöhre-i çarḫ-ı berīn felekden hezār-aferīn idüp naġamāt-ı mevzūne-i zīr ü bām ve elḥān-ı bedī'a-i ḫūş-naġamına üstādān-ı zemān bī-şümār taḥsīn iderdi. Bu ḫacālet ü şermsārıdan ḳāmetüm çeng gibi kemān olup āteş-i cān-güdāz-ı inkisārda 'ūd-miṣāl sūzān oldum. Āḫirü'l-emr ben daḫı maḳdūrımı beẕl idüp bir faṣl daḫı sāza āġāz idüp hevā-yı diger ve 'ālem-i ber-terden pervāz itdükde ḥużūr-ı şerīflerinde **Ü43a** maḳbūl olup ḳabūl-ı ṭab'-ı pür-uṣūllerine mevṣūl oldı. Ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūrlarından mufāraḳat lāzım gelüp Dārü's-salṭanatü'l-'aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiye cānibine muhāceret olduḳda hāle-i māh-ı tābān ve ḳurṣ-ı ḫūrşīd-i raḫşāndan evsa' u ekber bir ṣaḥn-ı sīmīn üstine *ṣafrāu fāḳi'un levnuhā tesurru'n-nāẓirīn*[*] ile mevṣūf olan zer-i meskūkdan bir tell-i 'aẓīm ü bālāsına **R45b** niṡār-ı şükūfe-i sīm idüp **S37b** hezār-i'tiẕār ile buyurdılar ki siz Sulṭān Ya'ḳūb ve Sulṭān Ḥüseyn Bayḳaranuñ dāḫil-i meclis-i pür-'unvānı olup maẓhar-ı elṭāf-ı firāvānı ve maṭraḥ-ı eşi'a-i āftāb-ı iḥsānı olduñuz aña nisbet bunlar deryādan bir ḳaṭre ve āftābdan bir ẕerredür. Ḥāl-i ān ki şehenşāh-ı mezbūr ol itdügi[**] īṡār-ı dirhem ü dīnārı ol pādşāh-ı[**] kāmkārlar niçe rūzgārda itmedükleri żavve-i mehtāb gibi ẓāhir ve nūr-ı āftāb gibi rūşen ü bāhirdür. Müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur. Bu maṭla'-ı meşhūr ol şehzāde-i me'ālī-mevfūruñ kelimātındandur.

[1-2*] Hadīs (İnsanlarla akılları ölçüsünde konuşunuz).
[5**] itdiler ki: itdiler Ü.
[15*] *Bakara-69 (Bakanları rahatlatan sarı renkli).*
[20**] ol itdügi: itdügi H S.
[20**] pādşāh: pādşāh ol S - H R.

Beyt[**] : Tūtiyā-yı ḫāk-ı pāyuñdan iden ḳaṭ'-i naẓar
İki gözümse[**] gerekmez çıḳsun ey nūr-ı başar

Ve bu ebyāt-ı dervīşāne ol şehenşāh-ı ʿālī-şāna mensūbdur[**].

Tāc u ḳabāyı terk idüp ʿuryān olayın bir zemān
Ġurbetde seyrān eyleyüp mihmān olayın bir zemān
Çeng ü rebābuñ ṣoḥbeti muṭrib tamām oldı hemān
Bezm-i belāda ney gibi nālān olayın bir zemān
Geh düşeyin gāhī ṭurup geh güleyin gāh aġlayup
Geh ḳan yudup serḫōş olup sekrān[**] olayın bir zemān

Z̲İKR-İ SULṬĀN CEM: H40a Biri daḫı evvel-i Şehzāde-i Cem-ḥaşem menbaʿ-ı mürüvvet ü kerem şehenşāh-ı diyem (ü) şiyem ü vālā-himem nūr-ı dīde-i şehr-yārī nevr-i şecere-i kāmkārī cāmiʿ-i kemālāt u maʿārif bedr-i lāmiʿ-i şerā'if-i leṭā'if olan şehr-yār-ı ferḫunde-dem (Ḥażret)-i[**] Sulṭān Cemdür ki merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ ferzend-i celālet-muḥbiri ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı Ġāzīnüñ birāder-i mihteridür. Şehzāde-i mezbūre sāʿid-i saʿādet-müsāʿid ve baḫt[**] u devlet muʿāvin ü muʿāżıd[**] medāric-i ʿizzet ile meʿāric-i ḫilāfete rāḳī vü ṣāʿid **Ü43b** olmayup[**] Burusa **R46a** ḥavālīsinde telāḳī-i ṣaffeyn olup dilīrān-ı gīrūdār mübāşir-i ceng ü peykār iken baʿż-ı erkān-ı devleti nemek-ḥarāmlıḳ idüp ḫidmet-i şehzādeyi terk idüp ekṣer-i ʿasākir ile Sulṭān Bāyezīd Ḫana tābiʿ-i fermān olıcaḳ sā'ir-i enṣār u aʿvānı[**]

[1**] Beyt: - R S Ü.
[2**] gözümse: gözüme H.
[3**] ʿālī-şāna mensūbdur: ʿālī-şānuñdur Ü.
[9**] sekrān: şükrān H.
[14**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[17**] baḫt: muḥibb R.
[17**] muʿāżıd: muʿāżıd ve aḳdām-ı iḳdāmla H R S muʿāżıd olmayup Ü.
[18**] olmayup: olmayıcaḳ Ü.
[18-21**] Burusa ḥavālīsinde telāḳī-i ṣaffeyn... fermān olıcaḳ sā'ir-i enṣār u aʿvānı: - Ü.

daḫı nā-çār firār idüp[**] Sulṭān-ı Mıṣra iltica itmiş idi. Ol eyyāmda ḫidmet-i şehenşāh-ı pür-iḥtirām iʿānet-i **S38a** Sulṭān-ı merḳūmla[**] ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i ḫayrü'l-enām ile müşerref olup niçe eyyām ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda mücāveret niçe müddet[**] ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda keştī-i vücūdı[**] iḳāmet ḳılmış idi. Baʿdehū ol serv-i cūybār-ı celāletüñ hevādārı olan baʿż-ı süfehā silsile-i sevdā-yı salṭanatı taḥrīk itmekle mevādd-ı ḫiyelā başına üşüp yine ārzū-yı tāc u taḫt ve recā-yı istiḳāmet-i seyyāre-i baḫt ile diyār-ı Rūma raḫt-ı ʿavdeti bāre-i ʿazīmete muḥkem ü saḫt idüp leşker-i sūr-peyker ile Cem ve bir iki ḥaşerāt-ı bī-nām u ʿalem ile sulṭān-ı ʿālem olmaḳ ḳaṣdıyla tertīb-i ḫayl ü ḫaşem itmiş idi. Lākin dīvān-ı ḳażā vü ḳaderde ṭuġrā-yı eyālet-i cihān nām-ı Sulṭān Bāyezīd Ḫana muḥarrer ü musaṭṭar ve ḥükūmet-i rūy-ı zemīn[**] emr-i Rabbü'l-ʿālemīn ile ol şāh-ı Sikender-āyīnüñ yek-rān-ı ferāmīnine musaḫḫar olup hātif-i ġaybdan bu ḫiṭāb-ı müsteṭāb leb-i dil-ber gibi mükerrer olduḳda

Beyt[**] : *Ey cihāngīr ü cihān baḫş ki der-ḥükm-i ezel*
Salṭanat tā be-ebed ber-tu muḳarrer şude est

El-ḳıṣṣa şikār-ı zaḫm-ḫūrde maḳūlesi olmaġın[**] teṣādüm-i ḥamle-i leşker-i bī-ḥisābdan ki maẓhar-ı **H40b** *taḥsebuhā cāmideten vehiye temurru's-seḥāb*[*]dur ẓāhir olan raʿd u berḳ ve ḥarḳ u ḫarḳdan **R46b** hirāsān olup āteş-i cān-sūz-ı

[1**] daḫı nā-çār firār idüp: muḫır u nā-çār terk-i dār u diyār idüp Ü.
[1-2**] Sulṭān-ı Mıṣra iltica... iʿānet-i Sulṭān-ı merḳūmla: - Ü.
[4**] niçe müddet: ve niçe müddet H - S Ü.
[5**] keştī-i vücūdı: - H R S.
[12**] ḥükūmet-i rūy-ı zemīn: ḥikmet-i rūy-ı zemīn H.
[15**] Beyt: - S Ü.
[17**] El-ḳıṣṣa şikār-ı zaḫm-ḫūrde maḳūlesi olmaġın: - Ü.
[18*] *Neml-88 (Onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler).*

ḥarb u ḳıtāl iştiʿāl bulup fürūzān olmadın dest-i ecelden girībān-ı cānını[**] ḳurtarmaġ içün girīzān olmış idi ve deryā-yı ḫavf u ḫaṭara kenār u kerān bulmaḳ ümmīdi ile keştī-i vücūdını cānib-i Frengistāna ṣalmış idi ve niçe müddet ol līmānda lenger-i iḳāmet bıraḳmışdı. Ol eyyāmda rūzgār-ı zūrkār semt-i muḫālifden gelmekle sāḥil-i ḥayātdan lenger-i s̱ebātı alup keştī-i vücūdı ġarḳ-ı deryā-yı fenā vü memāt oldı. Rivāyet olınur ki Freng-i laʿīn riʿāyet-i ḫāṭır-ı Sulṭān Bāyezīd Ḫan içün ol şehenşāh-ı ser-efrāzuñ başını zehr-ālūde ustıra ile tırāş eyleyüp zümre-i şühedāya baş itmişler ve cesedini defn içün ḫıṭṭa-i İslāma göndermişlerdür. Burusa-i maḥrūsede Murādiyye civārında medfūndur. Ser-güẕeşt ü ser-encāmı bī-ḥadd ü erḳām maʿrūf ve maʿlūm-ı ʿāmme-i ḫāṣ u ʿāmmdur. Ol diyārdan bī-şümār miḥnet-nāmeler göndermekle ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣasın iḫbān ve Ü44a miḥen-i mevfūr[**] ve küreb ü şecen-i nā-maḥṣūrın[**] ibdā vü iẓhār idüp nefs̱etü'l-maṣdūr[**] bir ḳaṣīde diyüp göndermişdür. Maṭlaʿı budur

S38b *Şiʿr*[**] : Cām-ı Cem nūş eyle ey Cem bu Frengistāndur
Her ḳuluñ başına yazılan gelür devrāndur

(Diger) : Sāḳiyā devr-i Süleymāndur el ur cām-ı Ceme
Bize mey ṣun içelüm çāre budur defʿ-i ġama
Seni maḳṣūd idinüp ʿışḳ ile yanarsa göñül
Yiridür yanmaḳ oda her ki ṭaparsa ṣaneme
Gidemez ḳaldı girü Cem yolı bağlandı meger[**]
Bir yüzi gül ṣaçı sünbül lebi mül ġonçe-feme

[1**] girībān-ı cānını: canını H.
[12**] miḥen-i mevfūr: mevfūrın S miḥen-i mevfūr Ü.
[12-13**] ve küreb ü şecen-i nā-maḥṣūrın: ve sūḫan-i küreb-i nā-maḥṣūrın S.
[13**] nefs̱etü'l-maṣdūr: - S.
[15**] Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
[21**] meger: gibi H.

(Diger) : Çün öper her nefes ol laʿl-i şeker-bārı ḳadeḥ
Rūzgār eylese ṭoprağımuzı bāri ḳadeḥ
Lebüñ añduḳça n'ola sırrını fāş itse göñül
Lāzımdur ki ʿıyān eylese esrārı ḳadeḥ
Çāre yoḳ irmege ey Cem deheni cāmına hīç
Ḳan yudup derd ile nā-çār içelüm bāri ḳadeḥ

R47a ẔİKR-İ ŞEHİNŞĀH-I PÜR-ṢAFĀ MERḤŪM SULṬĀN MUṢṬAFĀ**: Biri daḫı evvel-i şehzāde-i ʿālī-şān ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān cürʿa-keş-i sāġar-ı şehādet ser-girān-ı bāde-i saʿādet mecrūḥ-ı tīr-i ġadr** u sitem zaḥmet-çeşīde-i zehr-i ʿaẕāb u elem zaḫm-ı ḫūrde-i şemşīr-i cefā merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Muṣṭafādur ki sulṭān-ı selāṭīn-i **H41a** cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ferzend-i hūşmendi ve ol ravża-i celālet ü ḫilāfetüñ muḳaddemā ser-zede olan nihāl-i bülendidür. Henūz pādşāh-ı merḳūm serīr-i salṭanatı aḫmaş-ı ḳadem-şerīfleri ile müşerref ve menābir ü meḥāfil āẕān-ı ins ü cānı gūşvāre-i elḳāb-ı pür-ʿunvānı ile müşennef itmedin ḳaṣaba-i Maġnisada iken ol maṭlaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafādan mānend-i ḫūrşīd-i pür-żiyā ṭāliʿ vü hüveydā olmışdur. Ol şehenşāh-ı melek-sīmā büstān-sarāy-ı ḫilāfetde bālā çeküp baʿdehū sancaġa çıḳduḳda **Ü44b** ʿatebe-i ʿaliyyesi maḥall-i teḳbīl-i eʿālī ve südde-i seniyyesi muʿtekif-i ekābir ü ehālī olup ṣīt-ı maʿdelet ü celāleti ḳubbe-i cihānı pür-ṭanīn ve āvāze-i şecāʿat ü besāleti vāṣıl-ı ʿāmme-i mekān u mekīn** olmaġın kūs-ı eyālet āsitānında nevbet-zen ve hümā-yı ḫilāfet serīr-i cūd u reʾfetinde sāye-figen olmaḳ ḫavfından sāʾir-i şehzādenüñ vālidesi olan mehd-i ʿulyā-yı ʿiffet ḳılāde-i gerden-i ʿişmet bānū-yı cihān Belḳīs-i zemān ḫāṣeki sulṭān ittifāḳ-ı vezīr-i perviz-Rüstem maẓhar-ı bedāʾiʿü'l-ḫayl veʾl-

---

8-9** Ẕikr-i Şehenşāh-ı Pür-ṣafā Merḥūm Sulṭān Muṣṭafā: - Ü (sadece başlık) / Merḥūm: - S.
10** tīr-i ġadr: tīr ü ġadr H.
22** mekīn: kemīn H.

ḫudāʿa-i Rüstem Paşa kemīngāh-ı ġadr u mekr ve ẓulm ü cevrde ṭurup dām-ı iḥtiyāli müdām **S39a** ḳorurlar ve tīr-i pür-te`ṡīr-i nifāḳı kemān-ı ittifāḳla ol ẕāt-ı sütūde-aḫlāḳa atarlar idi. Her çend bu deñlü tīr-i cefānuñ biri ḫaṭā iderse biri ḫaṭā itmemesi** muḳarrer ve **R47b** tenhā ber-kes-i pīş ü pesden gelen aʿdā ile muḳāvemet eylemek mutaṣavvir degül idügi nūr-ı şemsden eẓher ü enverdür. ʿĀḳıbet hezār ḥayl ü ḫadīʿatları ile meşāriʿ-i şefḳat ve ʿaṭūfet-i cenāb-ı ṣāḥib-ḳırānı mükedder ve ser-çeşme-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd tenvīri hezār ekāẕīb ü tezvīrleri ile muġber olup biʾl-āḫare ḥażret-i ṣāḥib-ḳırānı memleket-i ʿIrāḳı musaḫḫar-ı yek-rānı itmek içün buyurduḳları seferde Eregli nām mevżiʿde şehenşāh-ı sāde-dil bunlaruñ mekr ü ḫadīʿatlarından ġāfil ü ẕāhil ve şefḳat ü merḥamet-i pederi biʾl-külliye zāʾil olmaḳ ḫayāl-i fāsid ü ẓann bāṭındur diyü rūy-māl-i südde-i Süleymānī itdükde ḫūn-ı nā-ḥaḳını ḫāke revān idüp **H41b** ol şehenşāh-ı ʿālī-şānı ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān itdiler. Peder-i mükerremlerinüñ āstānını dārüʾl-āmān ẓann iderdi. Bilmedi ki dār-ı beliyye vü aḫzān oldı ve südde-i felek-simātını sāḥil-i deryā-yı necāt u ḥayāt añlar idi. Lākin ʿummān-ı bī-kerān-ı fenā vü memāt oldı. Ḥaḳḳā ki sipihr-i nā-fercāmda bu ẓalām-ı ẓulm ki ẓāhir ve maṭlaʿ-ı eyyāmdan bu ġamām-ı cevr ki dīde-i ḫāṣ u ʿāmmı sātir oldı. **Ü45a** Feryād-ı aṣāġır u ekābir ḳubbe-i āsmān u āşiyān nesr-i ṭāʾire-i pīçīde ve ṣayyāḥ u ṣurāḫ-ı evlād-ı ādem ve ġirīv ü nāle-i ḫalḳ-ı ʿālem saṭḥ-ı şımāḫ keyvān u tev`eme resīde oldı.

*Beyt*** : *Dirīġ ān ser ü efser-i şehr-yārī*
Dirīġ ān ḳadd ü ḳāmet-i pehlüvānī

4** ḫaṭā itmemesi: ḫaṭā itmemek H S ḫaṭā itmesi Ü.
21** Beyt: - S.

Ve ke'en-ẕālik fī sene sittīn ve tisʿami'e** şıġār u kibār ṣāḥib-ḳırān-ı kāmkāruñ bu ḳārına inkār idüp *Sulṭān-ı ferzend ḳuş* diyü tārīḫ dimişlerdür. *Mekr-i Rüstem* tārīḫ-i vefātı olmışdur. Şehzāde-i mezbūr şuʿarā vü ehl-i ʿirfāna meyl ü raġbeti olup ḫāceleri olan Sürūrī Efendiye müdām ṣoḥbeti olmaġla bu fennde gerçekden ḳudret ü mikneti var idi. Bu eşʿār ol şehr-yāruñdur.

R48a *Şiʿr***: Rifʿat isterseñ eger mihr-i cihān-ārā gibi
Sür yüzüñ her gün yire eyle tenezzül mā gibi
Ḫūş ḳabā'ilden degül bāḳī bu naḳş-ı rūzgār
Fi'l-meşel dünyā mişāl-i ʿālem-i rūyā gibi
Sūzen-i müjgānlaruñdan geçmedi dil-riştesi
Yolda ḳaldum ey Mesīḥā Ḥażret-i ʿīsā gibi
S39b Pehlüvān-ı ʿālem olmış ḳalb-i istiġnā ile
Ṭōb-ı çarḫı dehr elinde oynadur elma gibi
Ḳaṭreden kemdür vücūduñ Maḫlişī ammā ʿaceb
Naẓm idüp dürler döker ṭabʿuñ senüñ deryā gibi

ẒİKR-İ ŞEHZĀDE-İ SULṬĀN MEḤEMMED: Evvel-i şehr-yārlaruñ biri daḫı ol şehzāde-i meʿālī-şiʿār ẕāt-ı mekārim-pīşe vü dişār çābük-süvār-ı meydān-ı şehr-yārī yegāne-i meżāmir-i merdī vü kāmkārı riyāż-ı celālet ü eyāletüñ serv-i nevḫīz ü nev-demīdesi ve gülistān-ı salṭanat u ḫilāfetüñ gül-bün-i tāze-resīdesi şibl ü esed-i żārī żavve-i ḳamer-i sārī karre-i ẓuhr-ı maʿdelet ü eyālet necl-i ecel** ü esʿad şehenşāh-ı eşref ü emced ḥadīḳa-i şehr-yārīde serv-i ser-āmed **H42b** olan Şehzāde Sulṭān Meḥemmeddür.

1** Ve ke'en-ẕālik fī sene sittīn ve tisʿami'e: - H R.
6** Şiʿr: - S Ü.
22** necl-i ecel: naḫl-i ecel H R S.

Merōtiʿ-i ʿizz[**] ü devleti seḥōb-ı cūd u reʾfet ile şādōb ve merōtiʿ-i mülk ü milleti ġamōm-ı inʿōm u maʿdelet ile sīrōb idüp ravża-i salṭanatda keşīde-bōlō oldukda Maġnisaya sancōġa **Ü45b** çıkdukda evōʾil-i bahōr-ı ʿömrinde henūz nev-şüküfte vü ḫandōn iken ol nihōl-i kōmrōnı çiçek çıkarup bahōr-ı ʿömri ḫazōn ve şükūfe-i ḥayōtı[**] şarşar-ı fenō ve tündbōd-ı memōt ile rīzōn oldı.

Dirīġō ki bōġ-ı bahōr-ı cevōnī
Fürū-rīḫt ez-tündbōd-ı ḫazōnī

Vōlid-i mōcidi ṣōḥib-ḳırōn-ı meʿōlī-müşōhedüñ mezbūra maḥabbet-i tōmm ve şefḳat ü ʿaṭūfet-i mō-lō-kelōmı olduġından cenōzesini İstanbula getürüp cōmiʿ-i şerīf ve medrese vü ʿimōret binōsına fermōn-ı hümōyūn[**] olmışdur. Ḥōlō **R48b** cenōzesi[**] anda medfūn rūḥ-ı pür-fütūḥı envaʿ-ı duʿō-yı ġufrōna maḳrūndur. Merḥūm Sulṭōn Süleymōn mezbūra merşiyye diyüp bu tōrīḫlerini anda derc eylemişdür.

Mıṣrōʿ[**] : Şehzōdeler güzīdesi Sulṭōn Meḥemmedüm[**]

Ol şehr-yōr-ı nōmdōrdan baʿż-ı eşʿōr ṣōdır u vōḳiʿ olup şarḳ-ı żamīr-i münīrinden baʿż-ı meṭōliʿ ẓōhir ü ṭōliʿ[**] olmışdur. Cümleden bu maṭlaʿ ol menbaʿ-ı ṣafō-meşraʿdandur[**].

Şiʿr[**] : Ol şaçı Leylī umardum baña Mecnūnum diye
Gezmesün gelsün belō ṭaġında maḫzūnum diye
Yolına cōn virmege anuñçün iḳrōr eyledüm
Ḥabs idüp çōh-ı zeneḫdōnında medyūnum diye

[1**] Merōtiʿ-i ʿizz: Merōbiʿ-i ʿizz H.
[5**] şükūfe-i ḥayōtı: şükūfe-i cinōnı H S.
[10**] hümōyūn: hümōyūnı H S.
[11**] cenōzesi: cenōze H.
[14**] Mıṣrōʿ - S Ü.
[14**] Meḥemmedüm: Meḥemmed H.
[16**] ẓōhir ü ṭōliʿ - H.
[17**] ṣafō-meşraʿdandur: ṣafō-meşraʿuñ güftōrı ve netīce-i ṭabʿ-ı celōlet-dişōrıdur H S.
[18**] Şiʿr: Maṭlaʿ H - S Ü.

S40a Umarum şiʿr-i güher-pāşum** işitdükde nigār
Ḳandedür gelsün berü ol dürr-i meknūnum diye
Dāl-i devlet ol baña yetmez mi bu dünyāda kim
Nāz ile ol çeşmi nergis baña meftūnum diye
Dil-ber oldur ey Meḥemmed ḫışm idicek ʿāşıḳa
Boynuña bend eyledüm zülf-i hümāyūnum diye

ẒİKR-İ ŞEHZĀDE-İ** SULṬĀN BĀYEZĪD: Evvel-i şehr-yārlardan biri daḫı ol şehenşāh-ı nāmdār dilīr-i maʿreke-i gīrūdār şehzāde-i Behmen ṣalābet-i cān-zāde-i Rüstem-şecāʿat dür-i ṣadef-i şāhī dürrī-i burc-ı** şehenşāhī āftāb-ı āsmān-ı mekārim ü meʿālī-şehbāz bülend-pervāz H42b himmet-i ʿālī maṭlaʿ-ı envār-ı elṭāf u iḥsān merḥūm Şehzāde Sulṭān Bāyezīd Ḫandur. Maḫlāṣ-ı şerīfi Şāhīdür ki Sulṭān Selīm Ḫan-ı Ṡānī Ḥażretlerinüñ birāder-i kihteridür. Ḥaḳḳā ki evā'il-i ḥālinde mekārim-i aḫlāḳ ve merāsim-i eşfāḳı mezkūr u mesmūʿ ve ḥabb-ı ḥubb ve toḫm-ı vālāsı zemīn-i bāl-i ehālī-i dünyāda nigāşte vü mezrūʿ olup sefā'in-i aḥvāli bādbān-ı ṣalāḥ u sedād ile muḳteżā-yı ḥāl ve murtażā-yı bāl üzre cārī ve lemʿa-i bāriḳa-i ihtimām u ictihādından ẓulmet-i ẓulm u bī-dād ketm-i ʿademde mestūr u mütevārī idi. Ü46a Lākin ārzū-yı salṭanat ile iẓhār-ı dilīri R49a ve şecāʿat idüp bahādır nāmına bir ālāy cebān çıyanı ve ebṭāl adına bir ḳaç baṭṭāl cānı** yanına üşmekle keṡret-i cünūd-ı ʿasākir ve ġāyet-i merdānı ve bahādırlığına iʿtimād idüp efser-i ḥuḳūḳı ʿayn-i ʿuḳūḳa tebdīl ve bisāṭ-ı riʿāyet-i edebi pāy-ı ḳabāḥat u nā-merdi ile tedlīl idüp**

1** güher-pāşum: güher-bārum H R S.
8** Şehzāde: - S.
10** dürrī-i burc: dürr-i burc H meh-i burc S.
20** baṭṭāl cānı: baṭṭāl u cānı H R S.
22** tedlīl idüp: teẕlīl idüp H S tebdīl Ü.

güstāḫāne-i evżāʿa iḳdām itmişdi. Tafṣīl-i ḥāl Sulṭān Selīm Ḫan Ḥażretlerinüñ tercemelerinde taḥrīr ü tasṭīr olınmışdur. Vāḳıf-ı ḥāl olan ehl-i kemālüñ taḥḳīḳi ol idi ki evvel şehenşāh-ı nāmdār kūh-mis̱āl yirinde s̱ābit ü ber-ḳarār olsa ḫalḳ-ı ʿālem dāmen-i saʿādetine yüz urup salṭanat u ḫilāfet ayağına varmaḳ muḥaḳḳaḳ u muḳarrer ve serv-mis̱āl reh-i gülzār-ı istiḳāmetde pāydār olsa mis̱āl-i enhār ṣıġār u kibār ayağına aḳup cūybār-ı eyālet muḳtežā-yı fermānı üzre cārī olmaḳ mutaṣavver ü müyesser idi. Lākin bir ālāy eşrār ṣāḫsār-ı saʿādetine pīçīde mār olmağla ol bülbül-i gülzār-ı salṭanatı āşiyānından göçürdiler ve bir iki bed-baḫt-ı sitīzekār** ol şehenşāh-ı ṣāfī S40b derūnı misāl-i āb-ı revān istedükleri yire atmaḳla ol şehr-yārı yārdan uçırdılar. ʿAcā'ib-i ḥālāt ve ġarā'ib-i ittifāḳdandur ki maḫlaṣ-ı Şāhī ol şehr-yār-ı celālet-destgāhı bi'l-āḫare re'īs-i kefere-i serdār rafża-i fecere Ṭahmāsb-ı laʿīn** ḫaẕelehu'llāhu demmer ilticā itmekle sā'iḳ olup te's̱īr-i taḫalluṣ nūr-ı āftāb gibi lāmiʿ ü şārıḳ oldı. Ḥaḳḳā ki şehr-yār-ı mezbūr maʿārif ü kemālāt ile āşinā H43a ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı maʿārif ü leṭā'if-i bī-kerān ile rūşenā bī-ḥadd ü lā-yuʿadd kemālāt u ʿirfānı olup bu ḥāl ile rebāb-ı kemāl yanında ḫayli nām u nişānı var idi. Lākin

*Beyt*** : *Kār-ı devlet be-kār dānī nīst*
Cüz be-te'yīd-i āsmānī nīst

Şāh-ı nekbet-penāh itdükde ol daḫı şehenşāh-ı mezbūrı Yūsuf-mis̱āl maḥbūs-ı çāh eyleyüp baʿdehū sene ṭoḳuz yüz altmış ṭoḳuz ẕi'l-ḳaʿdesinüñ yigirmi birinci güni ferzendānı ile ser-ḫayl-i maẓlūmān ve şāh-ı şehīdān eyledi ve**

8-9** ol bülbül-i gülzār-ı salṭanatı... bir iki bed-baḫt-ı sitīzekār: - H.
13** laʿīn: laʿīn H S.
18** Beyt: - S.
20-22** Şāh-ı nekbet-penāh itdükde... maẓlūmān ve şāh-ı şehīdān eyledi ve: - R S Ü.

R49b bu eş'ār ol şehr-yār-ı kāmkāruñ eş'ār-ı belāġat-şi'ārı ve yādigār-ı ḳalem-i seḥḥārıdur.

(Diger) : *Eger taḫt-ı Süleymānī müyesser mī-şeved mā-rā*
Be-tīġ-i ḳahramānī ber-küşāyem rūy-ı ġabrā-rā

*Ve lehū** : *Derd ü belā vü ġam şud ḥāṣıl me-rā zi-gerdūn*
Yā Rab çe çāre-sāzem şud ḥāl-i mā diger-gūn

(Diger) : Derd-i hicrüñile şehā ḥāl diger-gūn olıyor
Dil perīşān u gözüm kāsesi pür-ḫūn olıyor

(Diger) : Vuṣlat elden gideyor dil niçe ḫandān olsun
Dem-i firḳat geliyor ney gibi nālān olsun

(Diger) : Bulınmadı bir destüm alur dünyede ḥayfā
Ṭutdum yüzümi ṭapuña ey Ḥażret-i Mevlā
Nāmıyle n'ola Şāhī isem līk ḳapuñda
Bir bende-i ḫōrum ki bulınmaz baña hem-tā

(Diger) : Ben niçe żāyi' idem ṭūl-ı emelle nefesi
Ḳalmadı ẕerre ḳadar dilde bu dünyā hevesi

Ü46b Kārbān-ı reh-i iḳlīm-i 'adem mezilinüñ
Ṭoḳınur oldı dilā sem'üme** bāng-ı ceresi
Iżṭırābı ḳo gel ey murġ-ı revān ṣabr eyle
Eskiyüp işte ḫarābe varıyor ten ḳafesi
Şāhī-i bī-dil ü bī-mār u günehkāre ne ġam
Sen olur iseñ ayā luṭf-ı Ḫudā dest-resi

5* Ve lehū: - H R S.
18** sem'üme: sem'ine Ü.

S41a **FAṢL-I ṢĀLİṢ**

ʿULEMĀ VÜ ŞUʿARĀ BEYĀNINDADUR**

AḤMED EFENDİ**: Mefḫar-ı emāṣil-i Rūm ve muʿciz-i efāżıl-ı feżā'il-ruḳūm çemen-ārā-yı gülistān-ı ʿulūm naḫl-bend-i būstān-ı menşūr u manẓūm çehre-güşā-yı ṣuver-i ʿilm ü kemāl zīnet-feżā-yı ʿarā'is-i fażl u efḍāl ve ḳāṭiʿ-i mādde-i nizāʿ ü cidāl ḫāsım-ı ʿurūḳ u şarābīn īrād u eşkāl bürhānü'l-emāżil ve sulṭānü'l-efāżıl ālātī bi-mā lem testeṭiʿhü'l-evā'ilu ṣāḥibü't-taṣānīfi'l-fā'iḳati ve'l-mü'ellifāti'l-enīḳati'r-rā'īḳa fā'izü bi'd-devleteyni'l-fetvā ve't-taḳvā ḥā'izü li-leriyaseteyen fi'l-ūlā ve'l-uḫrā **H43b** el-mevlā en-naḥrīru** ve'l-ʿallāmetü'ş-şehīrü bi-Kemāl Paşazāde *-Ceʿale'llāhü'r-raḥmete ve'l-ġufrāne zādehu-* Ḥażretleridür. Ḥaḳḳā ki ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve fünūn-ı naḳliyye ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyye ve leṭā'if-i celiyye vü ḫafiyyede Mūsāvār ṣāḥib-i yed-i beyżā olup **R50a** saḥare-i büleġā vü küttāb ʿaṣā-yı ḳalem-i ejdehā-demi ḫavfından ber-fehvā-yı *ḫarre rākiʿan ve enābe** teslīm ü rıżā üzre olduḳları mānend-i ḫūrşīd-i pür-żiyā ve rūşen** ü hüveydādur.

*Mıṣrāʿ*** : *Be-māhtāb çe ḥācet şeb-i tecellā-rā*

Ve iḥyā-yı emvāt-ı ʿulūm u vāritātda ʿĪsā-girdār ṣāḥib-i dem ü muʿciz-nümā** olduġı melāḥat-ı mehveşān-ı ḥūrī-liḳā ve ṣabāḥat-ı rūy-ı dil-berān-ı melek-simā gibi muḥtāc-ı imlā ve taḥrīr ü inşā degüldür.

2** ʿUlemā vü Şuʿarā Beyānındadur: ʿUlemā Şuʿarā Beyānındadur H R Ü.
3** Aḥmed Efendi: Aḥmed R Ü.
9** el-mevlā en-naḥrīru: el-mevlā et-taḥrīru R.
14* *Sâd-24 (Eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi).*
15** pür-żiyā ve rūşen: pür-żiyā ẓāhir ü peydā ve rūşen H S.
16** Mıṣrāʿ: - S.
17** ṣāḥib-i dem ü muʿciz-nümā: ṣāḥib-i dem muʿciz-nümā H R S.

*Mıṣrāʿ*** : *Çe iḥtiyāc be-ḳānūn-ı ṭıbb Mesīḥā-rā*

Ü47a Ẕāt-ı melek-ḫaṣleti niṣāb-ı dānişveri ve belāġat ü kemāl-i fażl-güsteri ve berāʿatdan ṣāḥib-i ḫaṭṭ-ı vāfir ve ẕevḳ-i mütekāẕir olduġı *keş-şemsi fī evḳāti l-hevācir* rūşen ü ẓāhir ve celī vü bāhirdür.

*Naẓm*** : *Vaṣf-ı ū goften ne** ṣān-ı herkes est*
Nām-ı ū goften hemīn medḥeş bes est

Ṣaḥīfe-i ḫāṭır-ı şerīfi maḥall-i nuḳūş-ı envāʿ-ı ḥaḳā'iḳ ve mehbiṭ-i envār-ı celā'il ü daḳā'iḳ deryā-yı ṭabʿ-ı gevher-efşānı maʿden-i aṣdāf-ı kemālāt u feżā'il ve ẕihn-i veḳḳād-ı meʿālī-nişānı mevrid-i eṣnāf-ı celā'il-i ḫaṣā'il idügi maʿlūm-ı ṣaġīr ü kebīr ve mersūm-ı her-cevān u pīrdür.

*Naẓm***: *Zi-derk-i ġāyet-i ʿilmeş ʿuḳūl-ı fā'iḳa ʿāciz*
Zi-künh-i āyet-i naʿteş nüfūs-ı nāṭıḳa muẓṭar

Eṣnāf-ı ʿulemā vü eşrāfdan ehl-i inṣāf **S41b** olup mücānib-i cānib-i** cevr ü iʿtisāf olanlar ḳatında tamām-ı medḥ ü ŝenā ve ġāyet-i maḥmedet ü ıṭrālarında bu kelām-ı muʿciz kāfī vü ṣāfīdür ki ilā-hāẕā el-ān fāris-i meydān-ı fażl u ʿirfān olan ʿulemā-yı dānişverān baʿż-ı ʿulūmda rācil ve her birinüñ tecessüs ü tefaḥḥuṣ olınsa gerden-i maḥāmid ü mefāḫirleri ḥilye-i müşāreket ve ḳılāde-i müsāhemet-i cümle-i ʿulūmdan ʿāṭıl olup belki ekŝer-i ʿulemā yek-fenn olduġı maʿlūm ü mersūm-ı ehl-i ẕekā vü faṭandur. Lākin merḥūm-ı merḳūmuñ cemīʿ-i ʿulūme** nisbeti ʿale's-sevā** olup her birinde fā'iḳ-i aḳrān ve **H44a** nādire-i **R50b** dünyā idügi ẓāhir ü hüveydādur. Merḥūm-ı merḳūmuñ mü'ellefāt u resā'il ve muṣannefātı aʿdād-ı feżā'il ü kemālātı gibi dā'ire-i ʿadedden efzūn

---

1** Mıṣrāʿ: - H S.
5** Naẓm: - H S.
5** ne: be R Ü.
11** Naẓm: - H S.
13** cānib: - H S.
19-20** cemīʿ-i ʿulūme: cemʿ-i ʿulūme R Ü.
20** ale's-sevā: ale'n-nisvāhū Ü.

ve mertebe-i ḥaşrdan bīrūndur. Cāmiʿ-i celā'il ü daḳā'iḳ-ı ʿulemā-yı Rūm olan kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūr u mersūmdur[**] ki taḥṣīl-i ʿilm ü **Ü47b** kemāle kiber-i sinn ü sālden ṣoñra iştiġāl eylemişdür. Ekser-i Monlā Luṭfīden[**] taḥṣīl ve tekmīl-i ʿilm-i cezīl idüp baʿdehū Edirnede ʿAlī Begüñ medresesinde andan medrese-i Üskübe müderris olup binā-yı serāy-ı fażl u kemāline müşeyyed ü mü'esses olmışdur. Ḥikāyet olınur ki merḥūm Mevlānā el-Ḥāc Ḥasanzāde Rūmili ḳāżīʿaskeri ve Mü'eyyedzāde Anaṭolı ḳāżīʿaskeri[**] iken Edirnede Ṭaşlıḳ medresesi maḥlūl olduḳda Kemāl Paşazāde ṭālib ü rāġıb olduḳda mezkūr Ḥācı Ḥasanzādenüñ[**] Monlāya ʿadāveti var idi. Lā-cerem cānib-i merḥūmdan bād-ı ṭaleb-vezān olmaġla āteş-i ḥıḳd u ḥasedi fürūzān ve dīk-i rekīk-i buġżı cūşān olurdı ve (Ḥażret)-i[**] Monlāya derūnı bāġıż olduġından ṭurmayup ʿaraḳ-ı ʿadāveti nābıż olmaġla cenāb-ı feżā'il-me'āblardan ṭarīḳ-i ḳażāya sālik itmege ḳā'im ü nāhiż olup Ḥażret-i Monlā medrese-i mezbūreye tīr-i recā ve sihām-ı ṭaleb ü istidʿāsın perrān itdükce mevṣūl-ı hedef ḥuṣūl olmasun diyü her ān dest-i sitem-i firāvānı[**] ile māniʿ ü ʿā'iḳ olup ol maḳbūl-ı cemīʿ-i ḫalā'iḳ mezbūruñ hedef-i tīr-i cefā nişān-ı ḫadeng-i cevr ü eẕāsı sitem[**] olmış idi. Bi'l-āḫare merḥūm daḫı semt-i ḳażāya rıżā ṣūretin ẓāhir itdükde ṣadr-ı sālifü'ẕ-ẕikr ḥużūr-ı sulṭān-ı celīlü'l-me'āsirde manṣıb-ı ḳażāyı ʿarż itmege mübāşir olduḳda mü'eyyed-i erbāb-ı fażl **S42a** u ifāde olan merḥūm Mü'eyyedzāde ḫidmet-i ḫalīfe-i zemān ve cenāb-ı felek-ḳıbāb **R51a** Ḫāḳān-ı Sikender-nişān Ḥażret-i Sulṭān Bāyezīd Ḫana (Ḥażret)-i[**]

2[**] mesṭūr u mersūmdur: mersūm u mesṭūrdur H.
3[**] Monlā Luṭfīden: Monlā Laṭīfden R Ü.
7[**] ve Mü'eyyedzāde Anaṭolı ḳāżīʿaskeri: - R Ü.
9[**] Ḥācı Ḥasanzādenüñ: Ḥācı Ḥasanzāde Ü.
11[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
15[**] dest-i sitem-i firāvānı: ve sitem-i firāvānı R Ü.
17[**] sitem: - H R.
21[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

Mevlānānuñ menāḳıb u mefāḫir ve mekārim ü me'āṣirin ʿarż idüp mezbūruñ hilāl-i vücūd-ı mesʿūdı ki ḥālā Ü48a beyne'l-aḳrān müşārün-ileyhi bi'l-benāndur yevmen fe yevmen bedr-i tābān olacağı muḳarrer H44b ve aḳdām-ı iḳdāmla ḳulel ü şevāhiḳ-i feżā'il-i bī-encāmla teʿallī vü teselluḳ itmekle emṣāl ü aḳrānından tefevvuḳ itmesi ʿan-ḳarīb müyesserdür diyüp medrese-i mezbūreyi alıvirmişdür. Ve yine ol meclisde bu bahāne ile (Ḥażret)-i** şāh-ı cihāna ecdād-ı emcādımızuñ maġāzī vü fütūḥāt ve keṣīretü'l-berekātı taḥrīr ü tasṭīr olınmışdur. Ol şāhid-i sīm-berüñ libās-ı Rūmī ile cilveger olması emr-i mühimm ve zebān-ı Türkī ile Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṣmān yazılmaḳ lāzım idügi maʿlūm-ı Sulṭān-ı pür-mekārimdür. Monlā Dāʿīñüz ol ḫidmetüñ ʿuhdesinden gelmege ḳādir belki bu nevʿ merāmuñ itmāmı ẕāt-ı pür-iḥtirāmuñ şaḫṣına munḥaṣırdur diyü pādşāha fermān itdirdükden ṣoñra ḥużūr-ı şāh-ı cihānda bu güne gevher-feşān olmış idi ki Mevlānā-yı mezbūr ẓill-i faḳr u ʿazl ile dem-beste ve mir'āt-ı ḳalb-i nīk-ḫaṣleti seng-i meẕellet ü felāket ile şikestedür. Binā en-ʿaleyh pādşāh-ı cihān mezbūra otuz biñ āḳçe iḥsān itmiş idi. Sulṭān Bāyezīd taḳrīb-i mezbūr ile merḥūmı maʿlūm idinüp ekṣeriyyā ḫilaʿ-i fāḫire ve cevā'iz-i vāfire ile şādān ve ġonçe-i cennātın nesā'im-i iḥsānı ile ḫandān iderdi. Fi'l-vāḳiʿ terbiyet-i selāṭīn-kāmkār ve iḥsān u elṭāf-ı ḫavāḳīn-i ẕü'l-iḳtidāruñ teraḳḳī-i ḳavābil-i rūzgārda te'ṣīr-i tāmmı var idügi ẓāhir ü āşkārdur. Dest-i rūzgār aṣdāf-ı biḥār-ı zeḫḫārı terbiyet itmese ḳaṭre-i nīsān-ı bahār** lü'lü-i şāhvār olmaz idi. Ve āftāb-ı ʿālem-tābdan R51b nevāziş-i bī-şümār ẓāhir ü bedīdār olmasa Ü48b kān-ı cihān laʿl-i ābdār ve gevher-i pür-ītibān ḥāṣıl ḳılmaz idi.

6** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
20-21** nīsān-ı bahār: nīstān-ı bahār R Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Li-münşihi : İderse ḳaṭʿ-ı menāzil n'ola dil-āgāh
Semend-i ṭabʿa olur tāziyāne himmet-i şāh

Her çend bi-ḥükm -*Celle ʿomrün ve ʿani't-ṭavḳ*- ẕikr-i feżā'il-i celā'il ve taʿdād-ı mü'ellefāt u resā'ili muḥtāc-ı taḥrīr-i erḳām[**] ve taḥrīk-i aḳlām degüldür. Lā-cerem maḳṣūd-ı aṣlī ki eşʿārların işʿārıdur anı beyān eylemek evlā vü aḥrādur. Merḥūm ḫaṭṭ u ḫāl-i ʿilm ü **S42b** kemāl ile tervīḥ-i rūḥı ʿulvī[**] itdükden ṣoñra bi-ḥasebi't-ṭabīʿatü'l-beşeriyye levāzım-ı şiʿār-ı ṭabʿiye tenezzül idüp gahī dürr-i menşūr gibi neẟr ile[**] **H45a** cihāniyānuñ gerden ü gūş ve ber ü āgūşın müzeyyen ü āräste ve gāhī lü'lü-i manẓūm gibi naẓmla ḫalḳ-ı zemānuñ sāʿid ü dūşın muḥallā vü pīrāste iderdi. Eşʿār-ı pür-ṣafāsı ʿale'l-ḫuṣūṣ

Beyt[**] : Ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāsı
Naẓm-ı cān-baḫş[**] u rūḥ-baḫşāsı

meşhūrdur. Ol kitāb-ı belāġat-simātda olan ceste ebyātdur.

Der-inşā : Gice sırrını fāş itdügiçün nār
Düşürmez anı[**] dilden şemʿ her-bār

Der-vaṣf-ı Şāh[**]: Ne emr itse güneş eylerdi bir bir
Zeberced levḥa zer-ḫāmıyle taḥrīr
Berātın müşterī eylerdi imlā
Meh-i nevden çeküp üstine ṭuġrā

Der-mestūrī[**]: Ḳamer irmiş degüldür pāyesine
Güneş düşmiş degüldür sāyesine

[4**] taḥrīr-i erḳām: taḥrīr ü erḳām Ü.
[6**] tervīḥ-i rūḥı ʿulvī: tervīḥ-i rūḥ-ı ʿulvī H S.
[8**] neẟr ile: - H.
[11**] Beyt: - S.
[12**] cān-baḫş: cān-baḫşı H.
[15**] Düşürmez anı: Düşer mir'ātı H.
[16**] Der-vaṣf-ı Şāh: - H.
[20**] Der-mestūrī: - H.

Yüzin göre diyü çeşm-i sitāre
Giceyle māha itmezdi neẓāre
Der-vaṣf-ı ʿAmāʾir**: Düzerler bir ʿimāre ḫūb ü zībā
Ki rāḥat ola içinde Züleyḫā
Ṣadef gibi içi pür-dürr ü cevher
Ṭışı naḳş-ı ṣadefkārī ser-ā-ser
Muraṣṣaʿ saḳfı gūyā çetr-i Cemşīd
Zer-efşān ḳubbesi çün gūy-ı ḫūrşīd
Ü49a Revān oldı yola çün esb ü üştür
Olur ṣaḥrā hilāl ü bedr ile pür
R52a Der-vaṣf : Ḥisāb-ı ṭūlı anuñ bir ʿameldür
İrişmek ʿumḳına ṭūl-ı emeldür
Der-terk-i dünyā**: Şu resme genc ü mālı itdi Tārāc
Ki ḫalḳ oldı ġanī vü kendi muḥtāc
Der-vaṣf-ı şeb**: Çün oldı ser-nigūn çarḫuñ devātı
Midād-ı şeb boyadı kāʾinātı
Der-vaṣf* : Nuḳūşa ḳābil olsa çarḫ-ı aṭlas
Çıḳup bāmını eylerdi muḳarnes
Der-defʿ-i ġażab**: Bu ḫāke tīz olma āteşāsā
Ki ben ābīyüm ü bādı Züleyḫā
Der-ẕemm-i dünyā**: Ḳabā-yı vaṣl olurdı cāme erzān
Eger pīşinde olmasaydı hicrān

3** Der-vaṣf-ı ʿAmāʾir: - H
13** Der-terk-i dünyā: - H.
15** Der-vaṣf-ı şeb: - H.
17** Der-vaṣf: - H.
19** Der-defʿ-i ġażab: - H.
21** Der-ẕemm-i dünyā: - H.

Ol kitāb-ı müsteṭābuñ ebyāt-ı** belāġat-niṣābına ḥadd ü ḥisāb yoḳdur. Bu miḳdārla iktifā olınup terk-i ıṭnāb olındı. Bir te'līfi daḫı Tevārīḫ-i Āl-i ʿOsmāndur. Egerçi ol kitāb-ı belāġat-niṣābuñ **S43a** maʿnāsı nefīsdür lākin ekṣer elfāẓı ṣanʿat-ı tecnīs üzre binā vü tesīs olınmaġla edāsı çendān selīs ü revān degüldür. Ḥācı Ḥasanzāde ile ʿadāvet-i sābıḳası **H45b** olmaġın şikāyet-gūne bu eşʿārı dimişdür.

*Şiʿr*** : İbn-i Ḥasan ol ḳabīḥ ṣūret
Şerr maẓharı maẓhar-ı cehālet
Baña n'ola ger muʿārıż olsa
Ḫūrşīd kemāle ʿārıż olsa
Nā-ehl olur muʿārıż-ı ehl
Her Aḥmede bulınur Ebū Cehl

Ve Fārisī Nigāristānı vardur. Bi-ʿaynihā Gülistān ḥikāyātıdur. Fi'l-cümle tertīb ü edāsın** taġyīr idüp vech-i aḥsen ve nehc-i eblaġ üzre taʿbīr itmişdür. Lākin leṭāfet ve te'ṣīr-i süḫan-i Şeyḫ ne mertebede idügi maʿlū-ı ṣaġīr ü kebīrdür. Merḥūm Nigāristānda dimişdür

*Beyt*** : *Bahāristān Nigāristān-ı mā nīst*
Ü49b *Ve līkin çün Nigāristān-ı mā nīst*

Ve Sulṭān** Selīm Ḫanla Anaṭolı ḳāżīʿaskeriyken Mıṣra varduḳda Cemālü'd-dīn bin Tengrī Birvīnüñ Nücūm-ı **R52b** Zāhire adlu kitābın emr-i sulṭānī ile terceme itmişlerdür. Ḥikāyet olınur ki Burūsa ḳażāsından teḳāʿüd itdükden ṣoñra intiḳāl iden Aşçızāde Ḥasan Çelebi ol sefer-i ẓafer-reh-berde otuz akçe medreseden maʿzūl olup ẕikr olınan tercemenüñ müsveddesin beyāż itmege

---

1** ebyāt: - Ü.
7** Şiʿr: - S.
14** edāsın: edāsını H S.
17** Beyt: Naẓm H - S.
19** Ve Sulṭān: Sulṭān H.

meşġūl idi. (Ḥażret)-i[**] Monlā-yı mezbūra buyurmışlar idi ki ben kitāb-ı belāġat-nişābuñ tercemesin ḫāme-i siyāh ile ṣaḥīfe-i māh gibi evrāḳ üzre her-gāh ki tesvīd idem siz ḫāme-i müşk-nişān ile āftāb-ı raḫşān gibi kāġıd-ı sefīd üzre beyāż idüñ. Fi'l-vāḳiʿ (Ḥażret)-i[**] Mevlānā her gice bir cüz terceme idüp pādşāh-ı melek-ḫaṣlet ile Mıṣrdan ʿavdetde ḳafʿ-ı feyāfī vü ṭayy-ı mesāfet[**] itdüklerince itmām-ı merām-ı mezbūra ṭālib ü rāġıb olup her gice ḳonaḳda ḳandīl-i māh gibi çerāġların ṣabāḥa çıḳup āftāb-ı pür-envār ḫanek-i eflāke süvār olup pādşāh meʿālī-girdār ve ṭayy-süvār-ı Semend-i rāhvār olınca ḥużūr-ı Sulṭān-ı kāmkāra bir cüz iḥżār iderlerdi. Merḥūmuñ milaḥ u nevādiri çoḳ ve leṭā'if ü muṭāyebātına[**] ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Ḥikāyet olınur ki efāżıl u emāṣil-i rūzgārdan niçe nāmdārlar pervānevār bir gice Monlānuñ şemʿ-i pür-envār-ı dīdelerine cemʿ **H46a** ve bārān-ı bahār ve nīsān-ı lü'lü-bār gibi kelām-ı feṣāḥat-şiʿārına ṣadef-girdār gūş **Ü50a** **S43b** ṭutup cümleten sem[**] olmışlar idi. İçlerinden birisi Monlā refīḳ-i ehl-i ʿilm[**] degül ammā bulduġı kitābı cemʿ ider. ʿAcebā bu deñlü kitābı ḥabs itmekden murādı ne ola didükde Monlā daḫı ʿulemā-yı zemāneden kināyet ve ebnā-yı rūzgārdan şikāyet idüp yārān-ı ṣafā kitābı alup olanca işkence iderler. Hele bu ḥabs idermiş ḥabs ḫōd **R53a** işkence itmekden evlā idügi ẓāhir ü hüveydādur buyurmışlardur. Ve yine ḥikāyet olınur ki ṣāḥib-i şevket-i bāhire olan Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī fetḥ-i mıṣr-ı Ḳāhireden ʿavdet ve ol merzbūmdan diyār-ı

[1**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[4**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[6**] mesāfet: sebāseb R Ü.
[10**] muṭāyebātına: muṭāyebetine H.
[14**] semʿ: şemʿ H.
[14**] ʿilm: - Ü.

Rūma mürāca'at itdükde sulṭān-ı kāmyāb vüzerādan birine yanaşup rikāb-ber-rikāb** ʿarż-ı ḳażāya şeyḫ ü şābb iderken semend-i vezīrüñ luʿābından bir ḳaṭre cāme-i şāh-ı felek-ḳadre varıcaḳ

*Mıṣrāʿ*** : Pādşāh-ı muẓaffer ü manṣūr

ġāyetde bī-ḥużūr olup ḳaṣd ider ki vezīrüñ serini teninden cüdā ve cesedin ālūde-i ḫāk-i fenā ide. Āḫir *ve'l-kāẓımīne'l-ġayẓa ve'l-ʿāfīne ʿani'n-nāsi** fehvāsına iḳtidā idüp baʿż-ı ḫavāṣṣ u nüdemāsı şefāʿatı ile ʿazlle iktifā itmiş idi. İrtesi (Ḥażret)-i** Monlāya yanaşup giderken sümm-i semend-i Ḫażret-i Monlā cāme-i dībā-yı sulṭān-ı dünyāyı bir pāre gill ile libās-ı mest-i lā-yaʿḳıl ve pālās-ı** ʿāşıḳ pā-der-gill gibi ālūde idicek cān başına şıçrayup çeşmesār-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı Sulṭān ḳāhır muġberr ve āyīne-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīri ġubār-ı takdīr ile mükedder olmadın maṭlaʿ-ı muṣāḥebete maḳṭaʿ virmedin ve efsāne pāyāna **Ü50b** ve kelām encāma irmedin cümle-i ʿarūs-ı kelāma bu gūne tezyīn virüp dir ki ey sipihr-i pādşāh temkīn-i selāṭīn-pīşīn ve ḫavāḳīn-i rūy-ı zemīnden ḫulefā-yı ʿAbbāsiyyeden Nāṣır Ḫalīfenüñ ki āvāze-i kūs-ı şehāmeti ġulġule-endāz-ı sipihr-i devvār ve ṣadā-yı kerenāy-ı mehābet ü şecāʿati vāṣ-ı ḳımme-i ḳubbe-i cümle diyār olmış idi.

*Beyt*** : *Cihāndārī ki ez-luṭf-ı İlāhī*
Müsellem geşteş ez-meh tā be-māhī

Ber-fehvā-yı li-külli ecli kitābin ḳıbābu **H46b** taḫte ʿālī-cenābı dest-i nehhāb ecilde **R53b** ḫarāb u yıbāb olup bisāṭ-ı ḫilāfet ve simāṭ-ı eyāleti ber-muġarrā-yı *keṭayyi's-sicilli lil-kütübi** maṭvī ve taḫt-revān-ı tābūt ile ʿāzim-i diyār-ı

1-2** rikāb ber-rikāb: rikāb pür-rikāb H.
4** Mıṣrāʿ: - H S.
6* *Āl-i İmrân-134 (Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler).*
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10** pālās: libās H.
18** Beyt: - H S.
22* *Enbiyâ-104 (Kâğıtların tomarını dürer gibi).*

uḫrevī olup āḫer-i vaḳt ve maraż-ı mevtinde vaṣiyyet ider ki **S44a** çün ben ḳabrde hem-āġūş-ı seng ü ḥacer** ve künc-i laḥdde muḥtāc-ı bālīn ü bister olan fulān ṣındūḳada envāʿ-ı cevāhir ile meşḥūn u derūn ḫizānimde meknūn olan ḫıştı baña bālīn-i rāḥat eyleñ ki baña ümmīd-i maġfiret ve recā-yı merḥamet ol ḫışt-ı saʿādet-siriştdür. Ḫalīfe āḫrete rıḥlet itdükde ber-muḳteżā-yı vaṣiyyet ol ṣındūḳı getürürler ki** envāʿ-ı ʿıṭrla ārāste ḥarīre ṣarılı bir ḫışt bulup anı cesed-i ḫalīfeye bālīn iderler. Baʿdehū ḫavāṣṣ u ḫadem ve muḳarrebān-ı ḥaremden sırr-ı ḫıştı tefaḥḥuṣ itdüklerinde cevāb virdiler ki ḫalīfe kendüye gelen ʿulemānuñ kefşi gilin cemʿ idüp bir ḫışt itdürüp vaṣiyyet itdi ki ḳabrinde bile żemmin ideler. Zīrā ki reʿāyet-i ʿulemā sebeb-i defʿ-i ʿaẕāb-ı ḳabre ve bāʿiṡ-i fevz ü necāt** ve āḫretde mūcib-i refʿ-i derecātdur. **Ü51a** Ḥażret-i Monlā bu ḥikāyet-i naṣīḥat-āmīz ve rivāyet-i ʿibret-engīz ile āṡār-ı ġażabı ve cenāb-ı sulṭān-ı** ʿAcem ü ʿArabdan dūr idüp rūy-ı āteşnākin envār-ı sürūr ile ḫandān ü pür-nūr eyledi. Ve yine rivāyet olınur ki sulṭān-ı kāmkār ile Ḳaraman diyārında yanaşup gelürken bir gird-bād peydā olup pādşāh-ı melek-ḫaṣlet ve şehenşāh-ı felek-rifʿat Monlā Ḥażretinden istifsār iderler ki Ḳaraman diyārınuñ gird-bādına ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Ḫuṣūṣ-ı mezbūruñ ḥikmeti ve mūcib ü ʿilleti var mıdur didükde** Monlā cevāb virüp bu yüzden gevher-efşān olmışlar ki Ḳonya **R54a** ki pāytaḫt-ı ḫıṭṭa-i Karamandur. Ḥażret-i Monlā** ḫudāvendigāruñ mehbiṭ-i envār u mücellā-yı pertevīdür. Ol ecldendür ki deşt ü ṭāġ u ṭopraġı semāʿ ider mevlevīdür.

2** seng ü ḥacer: seng ü şecer H S.
6** getürürler ki: getürürler H S.
11** fevz ü necāt: fevz-i necāt R Ü.
13** ve cenāb-ı sulṭān: ve cennāt-ı sulṭān R Ü.
18** didükde: diyü su`āl itdükde S.
20** Monlā: - Ü.

*Beyt*** : ʿArşa-i ʿışḳda gör Ḥażret-i Mevlānāyı
Ṭurmadın daḫi döner üstine yoldāşları**

Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān iftiḫār-ı dūdmān-ı **H47a** Āl-i ʿOsmān fātiḥ-i memālik-i Īrān u Tūrān Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan sehl zemānda basīṭ-i cihānı musaḫḫar-ı yek-rān-ı fermān idüp ḥarbe-i ḍarb ve şeşper-i** ḳahr-ı bī-ġavrī kāsir-i efser-i ġurūr-ı Ġavri ve tīġ-i ḫūn-bār-ı cān-sitān-ı bī-ʿadīli bedel-i tāc-ı bī-revāc-ı İsmāʿīl olup İskendervār zemān-ı ḳaṣr ve müddet-i yesīrde rubʿ-ı meskūnı tesḫīr** itmiş idi. Bu maʿnāyı taʿbīrde bu ḳıṭʿası ġāyet de bī-ʿadīl ü naẓīrdür.

S44b *Ḳıṭʿa*** : Az müddetde çoḳ iş itmiş idi
Sāyesi olmış idi ʿālemgīr
Şems-i ʿaṣr idi ʿaṣrda şemsüñ
Ẓıllı memdūd olur zemānı ḳaṣīr

Ü51b Māh-ı şevvālüñ ikinci güni sene erbaʿīn ve tisʿami'ede rūḥ-ı şerīf ü ʿaẓīmīn cenāb-ı Rabb-ı kerīm ve raḥmān ü raḥīm ve münādī-i *yā eyyetühe'n-nefsü'l-muṭma'innetü ircīʿ** ye teslīm idüp taḥṣīl-i feżā'il-i dünyevī itdükden ṣoñra tekmīl-i derecāt-ı uḫreviye iştiġāl ve bu fenā-yı ġurūrdan serāy-ı sürūra intiḳāl ü irtiḥāl eyledi. Zemānesinde ẓahīr olan ṣābir-i bī-naẓīr Mevlānā Ẓātīnüñ merḥūm-ı merḳūmuñ vefātına tārīḫi ḫāric-i dā'ire-i taḥrīr ve bīrūn-ı mertebe-i taʿbīr ü taḳrīrdür. Mezbūr tārīḫ *Māte'l-taḥrīr*dür. Ve mezār u merḳadına *Heẕā maḳāmü Aḥmed* ve kefen-i maġfiret-iḳtisābına āḫirü'l-

---

1** Beyt: - S.
2** yoldāşları: dervīşleri H.
5** şeşper: şemşīr H S.
8** tesḫīr: musaḫḫar H S.
10** Ḳıṭʿa: Naẓm H - S.
15-16 Fecr-27- 28 (Ey huzura kavuşmuş kişi, dön).*

libāsdur. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār (Ḥażret)-i[**] Mevlānānuñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-āsār ve netā'ic-i **R54b** ṭabʿ-ı pür-iḳtidārdur.

Şiʿr[**] : Nice ṭoyınca görem sen gül-i nāzik bedeni
Kendü kirpigüm olupdur yine gözüm dikeni

Ve lehū[**] : Gülşenüñ āb-ı revānı saña öykünmek neden
Oldı ise n'ola ger sengīn dil ü nāzik beden

Ve lehū[**] : Ṣanma gül-gūn oldı cāmum ḳanlu yaşumdan benüm
Nār-ı ʿışḳuñ şuʿlesi görindi ṭaşumdan benüm

Ve lehū[**] : Ay u gün şemʿ-i cemālüñ nūrınuñ pervānesi
Zülfinüñ zencīrinüñ bād-ı ṣabā dīvānesi

Ve lehū[**] : İşigüñden eşk-i çeşmüm sā'ilüñ gel ḳılma redd
Ḳalmış ayaḳlarda merdümzādedür ey serv-ḳadd

Ve lehū[**] : ʿIşḳ illerinde sīne belā kūhsārıdur
Kim tāze dāġı yir yir anuñ lālezārıdur

Ve lehū[**] : Ḳanlar aġlardı ser-i zülfüñ ḫamıyla ḫāmeler
Ḳaraya boyandı ḫaṭṭuñ mātemiyle nāmeler

Ve lehū[**] : Didi dil-ber şemʿ gibi yāne[**] söylersin baña
H47b Çün dil ucından yanarsın yā ne söylersin baña

Ve lehū[**] : Ol dem ḳanı terāne-i bezmüm fiġān idi
Ḳanlu yaşum ḳadeḥde mey-i erġuvān idi

1[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
3[**] Şiʿr: - S.
5[**] Ve lehū: - H S.
7[**] Ve lehū: - H S.
9[**] Ve lehū: - H S.
11[**] Ve lehū: - H S.
13[**] Ve lehū: - H S.
15[**] Ve lehū: - H S.
17[**] Ve lehū: - H S.
17[**] yā ne: baña Ü.
19[**] Ve lehū: - H S.

Ve lehū[**] : Āyāt-ı ḥüsn idi yazılan levḥ-i sīnede
Dersüm kitāb-ı ʿışḳ idi bir ḫōş zemān idi

Ü52a *Ve lehū*[**]: Ṣubḥ-dem açup gül ü nergis gözin
Göz ḳulaḳ ṭutmış durur gülşen saña

AḪMED PAŞA: Şuʿarā-yı Rūmuñ muḳaddem ü pīşvāsı bu ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı[**] **S45a** ser-defter-i aṣḥāb-ı feṣāḥat ve mihter-i mülket-i berāʿat büleġā-yı Rūmuñ merd-i dilīri ve eḳalīm-i belāġatuñ emīr ü vezīridür ki[**] Veliyü'd-dīnoġlı dimekle maʿrūf ve ābā vü ecdādı fażl u reşād ve ṣalāḥ u sedād ile mevṣūfdur. Babası sābıḳā Sulṭān Murāda ḳāżīʿasker olmışdur. Mürebbī-i ʿulemā vü ehl-i ʿirfān olan ḫāḳān-ı firdevs-mekān şehenşāh-ı mü'eyyed Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ nihāl-i ḳābiliyetini cūybār-ı terbiyet ile sīrāb[**] ve gülşen-i cinānın enhār-ı iḥsān-ı firāvān ile ser-sebz ü şādāb itmekle nihāyet-i medāric-i belāġata irtiḳā ve ġāyet-i meʿāric-i ehliyyete iʿtilā idüp velvele-i kūs-ı **R55a** iştihārı zemīn ü zemānı pür-ṣadā ve āvāze-i şöhret-i iʿtibārı ḳımme-i cümle-i cihānı pür-nāle vü ġavġā eyledi. Sulṭān Meḥemmede ḫōce olduḳdan ṣoñra vezīr-i aʿẓam ve müdebbir-i umūr-ı cümle-i ʿālem olmışdur. Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı dürer-bārı raṣīn ü muḥkem ve mühendisān-ı ḳaṣr-ı belāġat yanında bī-ḳuṣūr u müsellem şiʿr-i Türkīye ḥālet ü nezāketi evvel bu virdügiçün üstād-ı muḳaddem olup ḫilʿat-ı ṣafā ḫilḳat-maḳālī[**] el-fażli'l-müteḳaddim ṭırāzı ile muṭarraz u muʿallemdür. Fi'l-vāḳiʿ bundan aḳdem şiʿr-i Türkī selāset ü nezāketden dūr ve dil-i nā-ḳābilān gibi melāḥat u

---

[1**] Ve lehū: - H S.
[3**] Ve lehū: - H S.
[6-7**] bu ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ muḳalled ü muḳtedāsı:- H.
[8-9**] emīr ü vezīridür ki: emīr vezīridür ki R Ü.
[13**] sīrāb: serāb R Ü.
[20**] ḫilḳat-maḳālī: maḳālī H.

leṭāfetden mehcūr idi. Rāḳımü'l-ḥurūfuñ ceddi olan Mīrī Efendiden vālid-i firdevs-mekān rivāyet iderler **Ü52b** idi ki Aḥmed Paşanuñ evā'il-i ḥālde didügi eş'ār u maḳālde çün ḥālet ü melāḥat yoġ idi. Ṣoñra Emīr 'Alīşīr Nevā'ī otuz üç dāne ġazel göndermiş idi. Aḥmed Paşa aña iḳtidā itmekle üslūb-ı şi'ri ḫūb ve ṭarz-ı güftān merġūb olmış idi. Ba'ż-ı müverriḫīn anı Necātīden tercīḥ itmek cānibini taṣrīḥ itmişler Necātīnüñ ki nāmı 'Īsādur. Bu beytinden istidlāl itmişler**. Ol beyt budur**.

H48a *Beyt***:* Necātīnüñ dirisinden ölüsi Aḥmedüñ yegdür
Ki 'Īsā göklere aġsa yine dem urur Aḥmedden

Ammā ṭarīḳ-i inṣāfdan ṣad-merḥale dūr idügi ẓāhir ve kelām-ı mezbūr nihāyet-i ḥasedden ṣādır olduġı rūşen ü bāhirdür. Aḥmed Paşa vezīr-i a'ẓam iken ba'ż-ı aṣḥāb-ı buġż u sitem iç oġlanlarından** birisine 'ışḳ u maḥabbet itmişdür **S45b** diyü bu ma'nā-yı ḫıyānet ile cenāb-ı pādşāha ġamz u ġıybet iderler. Āḫir sulṭān-ı nüktedān anı tecrübe vü imtiḥān içün henüz germābe-i 'ışḳında sūzān ve zülf-i **R55b** pür-çīn ü kākül-i müşgīn ġamıyla derhem ü perīşān iken ol cevān-ı perīşān ile anı ḥammāma ḳomaġa fermān ider ve sevdā-yı 'ışḳın fāş itmek içün dil-ber-i sīm-endāmuñ zülfini tırāş itdürüp ḫaste-i derd-i 'ışḳ-ı cānān ve şikeste-i maraż-ı hicrān olan Aḥmed-i bī-cāna ol ṭabīb-i dil ü cān ile āb-ı kevs̱erden ḫūşter şerbet-i cān-perver irsāl ider. Aḥmed Paşa daḫı ol ḥabīb-i 'Īsā-ḫaṣletüñ şerbetin içdükde ve keyfiyet-i bāde-i 'ışḳından mest olup geçdükde bedīhe bu beyti dir.

Ü53a *Beyt*** *:* Zülfin gidermiş ol ṣanem kāfir ḳomaz henūz
Zünnārını kesmiş velī daḫı müselmān olmamış

6-7** istidlāl itmişler: istidlā itmişlerdür Ü.
7** Ol beyt budur: - R S.
8** Beyt: - H S.
12** iç oġlanlarından: iç oġıllarından R Ü.
22** Beyt: - S.

Pādşāh-ı ġayūr ḫuṣūṣ-ı mezbūrdan dilgīr ü rencūr ve nihāyetde bī-ḥużūr olup Aḥmed Paşayı niyyet-i ḳatl ile ḳapucılar odasında ḥabs ider. Aḥmed Paşa daḫı ḥabsde iken kerem ḳaṣīdesin diyüp günāhına iḳrār ve cürm ü ʿiṣyānından istiġfār idicek pādşāh-ı kāmkār ve şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār *ve'l-kāẓımīne'l-ġayẓa ve'l-ʿāfīne ʿani'n-nāsi** kelām-ı ferḫunde-peyāma iḳtidā ve bu ḫulḳ-ı cemīlde eslāf-ı kibār ve selāṭīn-i nāmdār iḳtifā itmekle cürm ü günāhını ʿafv ve āb-ı luṭf-ı bī-ḥisābla nuḳūş-ı cürm** ü ʿiṣyānını maḥv idüp Burusada otuz akçe ile tevliyet-i Sulṭān Orḫānı iḥsān ider. Maṭlaʿ-ı ḳaṣīde-i kerem budur.

*Naẓm*** : Ey muḥīt-i keremüñ ḳaṭresi ʿummān-ı kerem
Bāġ-ı cūd ebr-i kefüñden ṭolu bārān-ı kerem
Ḳul günāh itse n'ola ʿafv-ı şehenşāh ḳanı
Ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

Rivāyet olunur ki ol mü'esses-i **H48b** ḳavāʿid-i fażl u ʿirfān ve bānī-i mebānī-i ʿilm ü īḳān olan şehenşāh-ı nüktedān Sulṭān Meḥemmed Ḫan *-ʿAliyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān-* ḳaṣīde-i mezbūreyi oḳuduḳda bu gūne gevher-efşān olmış ki bu ʿuẕūbet-i beyān **R56a** ve feṣāḥat-ı lisān ki vücūd-ı Aḥmedde nümāyāndur selāṭīnden āftāb-ı vücūdına zevāl ve kemāl-i fażlına ʿayne'l-kemāl irmek emr-i muḥal ü maḥż-ı ḫayāldür. Vālid-i firdevs-mekānuñ ḫaṭṭı ile mesṭūrdur. Rivāyet olınur ki Aḥmed Paşanuñ pādşāh-ı cihānuñ **S46a** baʿż-ı ḫidmetkārlarına **Ü53b** taʿalluḳ-ı ḫāṭırı vāḳiʿ olup baʿż-ı ḥāsidler ġamz idicek pādşāh taḥḳīḳ-i ḥāl içün ʿalāmet istedükde mezbūr cevānuñ zülfini külāhda** pinhān idüñ elbette Aḥmed münāsib-i ḥāl naẓm-ı maḳāl itse gerek dimişler fi'l-ḥaḳīḳa eyle idince Aḥmed Paşa fi'l-ḥāl dimiş ki

---

4-5* *Āl-i İmrân-134 (Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler).*
7** nuḳūş-ı cürm: nuḳūş-ı cürū'im H R.
9** Naẓm: - S.
21** külāhda: külāhdan H.

*Beyt*** : Aş zülf-i dil-āvīzi çıḳar ḥabs-i külehden
Kim ẓulm elin uzatdı ḳatı fitneleri var

İntihā-yı kelāmetü'ş-şerīf. Ba'dehū Ḥażret-i Emīr evḳāfına mütevellī olup ol ḥażret-i büzürgvāruñ esrār-ı ṭayyibe ve āṣār-ı ṭayyibesinden istimdād idüp bu tercī'i dimişdür.

*Beyt*** : Ey 'ālem-i velāyete sulṭān olan Emīr
Vey mülk-i Rūma raḥmet-i Raḥmān olan Emīr

Bu tercī'-bendi didükden ṣoñra rūḥāniyet-i Ḥażret-i Emīr mezbūra ẓahīr u mu'īn ü destgīr olup Sulṭānöñi sancağı ile cebr-i dil-kesīr olmışdur. Ba'dehū cerā'id-i devlet-i islām ve ṣaḥā'if-i millet-i sipihr-intiẓām Sulṭān Bāyezīdüñ yarlığ-ı ḳażā imżā ve tevḳī'-i ḫūrşīd-incilāsıyla muṣaddar ve rūy-ı cihān ve cebhe-i zemān leme'āt-ı cemāl-i sulṭān-ı mezbūr ve eşi''āt-ı kemāl-i ḫāḳān-ı mesfūr ile münevver olduḳda Burusa sancāğını iḥsān idüp maẓhar-ı āṣār-ı luṭf-ı bī-kerānı olmışdur. Ba'dehū ḳaṣīde-i 'ömri maḳṭa' u intihāya irüp memātı miḥnet-i ḥayātından kendüye maḫlaṣ u mencā idüp sene iṣnā ve tis'ami'ede civār-ı mülk-i müte'āle intiḳāl **R56b** ü irtiḥāl eyledi. Evāḫir-i 'ömrinde Burusada **Ü54a** sancaḳbegi iken Murādiyye cāmi'inüñ muḥāẕīsinde bir medrese-i **H49a** şerīfe binā eylemişdür. Türbe-i 'ālīsi** daḫı ol maḳāma muttaṣıl ü mütevālīdür. Efāżıl-ı rūzgār ve emāṣil-i nāmdārdan bī-şümār kimesneler ol medrese-i sa'ādet-medār u fażīlet-ḳarāra müderris olup vālid-i firdevs-mekān daḫı ol maḳāmda ifāde-i fażl u 'irfān itmişlerdür *-Bi-ḥamdi'llāhi Te'ālā ve minhu'l-leẕī tevālā-*. Bu faḳīr-i ḳalīlü'l-beżā'a ve 'adīmü'l-istiṭā'a daḫı ifāde vü ta'līm ve iblāġ u tefhīm ḫidmetine ve ol medrese-i seniyye ve buḳ'a-i 'aliyyede müderris olmaḳ devletine vāṣıl u nā'il olmışdur.

1** Beyt: - H S.
6** Beyt: - S.
18** türbe-i 'ālīsi: türbe-i 'āliyyesi H.

Merḥūm-ı merḳūmuñ türbesinde Eflātūn oğlına mensūb bu ebyāt-ı belāġat-üslūb muḥarrer ü mektūbdur.

*Naẓm*** : *Hażihi mişkātü envārin limen*
ʿUddetü'r-raḥmanı min memdūḥihi
S46b *Ferre min ednāsi tilke'd-dāri iẕ*
Rāḥa müştāḳan ilā-sübbūḥihi
Ḳāle rūḥü'l-ḳuds fī tārīḫihi
İnne fi'l-cennāti me'vā-rūḥihi (902)

Çünki eşʿār-ı belāġat-şiʿārı efvāh-ı aṣḥāb-ı belāġatda meşhūr ve ebyāt-ı metānet-diṣārı ṣudūr-ı erbāb-ı feṣāḥatda mesṭūrdur. Īrād u ikṣāra iḥtiyāc yoḳdur. Lākin teyemmünen bir iki eşʿārıyle iktifā vü iḫtiṣār olındı.

*Şiʿr*** : Çīn-i zülfüñ miske beñzetdüm ḫıṭāsın bilmedüm
Key perīşān söyledüm bu yüz ḳarasın bilmedüm
(Diger) : Cāna ḳalmaz būse-i laʿl-i leb-i yār isteyen
Baş virür būy-ı ser-i zülf-i siyehkār isteyen
Ü54b Kūyını görmekle dilden sākin olmaz şevḳ-i yār**
Ḳāniʿ olmaz cennet-i firdevse dīdār isteyen
*Ve lehū*** : Müşkil budur ki her kime kim ḥālüm ağlasam
ʿIşḳuñ yolında ol daḫı benden beter çıḳar
R57a Aḥmed ʿaceb mi cennet-i kūyından olsa dūr
Bilmezlik ile ādem elinden neler çıḳar
(Diger) : Ol ṣanem kim Leylī-i zülfin girihgīr eylemiş
Raḥm idüp Mecnūnına tedbīr-i zencīr eylemiş

3** Naẓm: - H S.
12** Şiʿr: - H S.
16** şevḳ-i yār: yār-ı şevḳ H S.
18** Ve lehū: - H S.

Ḥaḳ livā-yı ʿışḳını ṣubḥ-ı ezelden Aḥmedüñ
Mihr-i ḥüsnüñ gibi ey meh āsümāngīr eylemiş

AḤMED-İ DĀʿĪ: Vilāyet-i Germiyāndan Sulṭān Murād-ı Māżīnüñ birāderi Emīr Süleymān şuʿarāsından ve nāẓımān-ı Rūmuñ aḳdem-i** ḳudemāsındandur. Ceng-nāme adlu bir kitābı ve ḫalḳ arasında meşhūr Teressüli vardur. Bu ebyāt anuñdur.

H49b *Şiʿr* ** : Eyā ḫurşīd-i meh-peyker cemālüñ müşterī manẓar
Ne manẓar manẓar-ı ṭāliʿ ne ṭāliʿ ṭāliʿ-i enver
Cemālüñden cihān gülşen dudaġuñdan zemān gülşen
Ne gülşen gülşen-i cennet ne cennet cennet-i kevs̱er
Yüzüñdür āyet-i raḥmet özüñdür maẓhar-ı ḳudret
Ne ḳudret ḳudret-i ṣāniʿ ne ṣāniʿ ṣāniʿ-i ekber

Ve Dīvān-ı eşʿārında olan meṭāliʿüñ aʿlāsıdur ki s̱ebt olındı.

*Beyt*** : Gözüm hiç gördügüñ var mı be-ḥaḳḳ sūre-i Ta-Hā
Benüm yārüm gibi fitne benüm göñlüm gibi şeydā

AḤMED BEG: Duḳakinzāde oġıllarındandur. Aġır zeʿameti ve ḫayli şevket ü riyāseti var iken gūşe-i fenā **S47a** vü inzivāda iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmekle sülūk-ı vādī-i tevekkül ü ṣabra raġbet itmiş idi. Faḳr u fenāya müteʿallis̱ **Ü55a** eşʿārı ve taṣavvuf u ḥaḳīḳate mülāyim güftārı vardur.

Şiʿr ** : Zeyn itmek içün cennete insān iledürler
Ḳulluġa aña ḥūrī vü ġılmān iledürler

5** aḳdem: - H.
8** Şiʿr: - H S:
15** Beyt: - H S.
22** Şiʿr: - S.

Cān Yūsufını Mıṣr vücūduñda bulursañ
Ken'ān iline ismüñi sulṭān iledürler
Vāʿiẓ bizi ḳorḳutma cehennemde od olmaz
Her kişi odın yanmaġa bundan iledürler

AḤMED: Burc u bārūsı ḳulle-i sipihr-i mīnū gibi bülend ü refīʿ ve sevād-ı leṭāfet-nihādı semāḥat-ı ehl-i kerem gibi fasīḥ ü vasīʿ olan şehr-i İstanbuldandur. Binā emīni Ḥüseyn Çelebinüñ oġıllıġıdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı fażla mālik olup dānişmend iken **R57b** nihāyet-i ʿışḳ u maḥabbetden ki vücūd-ı behbūdına ṭabīʿat olmış idi. Cefā-yı dildār ile ṣabr u ḳarāra mecāli ve kendüde bār-ı belā-yı yāra taḥammül iḥtimāli olmayıcak ḥużūr-ı ḥażarı meşaḳḳat-ı sefere tebdīl itmegi iḫtiyār idüp nīl gibi eṭrāf u eknāf-ı Mıṣrı geşt ü güẕār eylemiş idi. Andan daḫı Mıṣr Paşası olan İskender Paşanuñ oġlı Dervīş Beg ile Ḳudüs-i şerīfe varduḳda ṭā'ir-i rūḥ-ı[**] revānı ʿālem-i ḳuds-i cināna ṭayerān ve seyyāḥ-ı cānı mülket-i fenādan maḳṣad-ı aḳṣā-yı seyri olan ʿālem-i beḳāya revān olmış idi ve ke'en-ẕālik fī ḥudūd sebʿīn ve tisʿami'ede. ʿİlm-i edvārde bī-naẓīr-i rūzgār olmaġla bu çarḫ-ı müseddes ve devr-i çenberīde[**] muḫammes ü murabbaʿları şöhre-i şehr[**] ü diyār ve maḳbūl u memdūḥ-ı ṣıġār u kibār olmışdur. ʿAmel ü taṣnīfātı **Ü55b H50a** ṣadr-nişīnān-ı gülistān-ı maḳāmātı ʿandelībvār pür-ġulġul u āvāz itmişdür ve diyār-ı Rūmda baġladuġı murabbaʿlar āheng-i ḫōş-ḫ*ā*nān-ı ʿIrāḳ u Ḥicāz olmışdur. Ekṣer-i eşʿārı sāde vü ʿāşıḳāne vü güşādedür. Ve kendüde daḫı ʿAcemzādelik töhmeti olınduġından Fārisī eşʿār dimege iḳtidārı var idi.

[14**] rūḥ: levḥ Ü.
[18**] devr-i çenberīde: devr-i cebīrinde R Ü.
[18**] şöhre-i şehr: şöhredār H.

Bu eşʿār anuñdur[**].

Beyt[**] : *Zi-ḫūn-āb-ı ciger çün lāle pür-ḫūn dāmenī dārem*

Be-sīne-çākhā ez-dest-i gül pīrāhenī dārem

S47b *Ve lehū*[**]: *Her belā k'āyed ez-ān ḳāmet-i bālā āyed*

Çe tevān kerd belāyī ki zi-bālā āyed

Ve lehū[**] : *Reft*[**] *ez-cāy-ı ḫod ez-destet dil-i bī-ḥāṣılem*

Dest nih ber-sīne-i çākem be-dest āver dilem

AḤMED: Ḳayṭāszāde dimekle maʿrūf u meşhūr ve mekārim-i aḫlaḳ ile mevṣūf u meẕkūrdur. Babaları liyāḳat u istiḥḳāḳ ile mīr-i sancaḳ[**] **R58a** olmış idi. Kendüleri yayabaşı olup baʿdehū dīvān-ı saʿādet-medārda devātvār baʿdehū arpa emīni baʿdehū Rūmili tīmār defterdārı baʿdehū Diyārbekrde māl defterdārı olup taḥṣīl-i māl-i mīrīde saʿy ü kifāyeleri olmağın sancāḳbegligi virilmiş idi. Lākin manṣıb u devletden gūşe-i ferāğatda ḳanāʿat evlādur diyü iḫtiyār-ı maḳām-ı ʿuzlet eyleyüp yüz ḳırḳ biñ aḳçe tīmār ile dergāh-ı **Ü56a** ʿālī-müteferriḳalarından olmış idi. Ortaköy nām mesīre-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda leb-i deryāda bir cāy-ı cennetāsā bir ārāmgāh-ı İrem-āyīnden[**]

Mıṣrāʿ[**] : Reşk-i nüzhet serāy-ı ḫuld-ı berīn

Bir ʿişretgāh-ı vasīʿ[**] ve bir ḳaṣr-ı dil-keş ü refīʿ binā itmiş idi.

[1**] anuñdur: anuñ güftārındandur H S.
[2**] Beyt: Şiʿr H R - S.
[4**] Ve lehū: - H S.
[6**] Ve lehū: - H S.
[6**] Reft: Refte R S Ü.
[10**] ile mīr-i sancaḳ: - H.
[17**] İrem-āyīnden: İrem-āyīnde H S.
[18**] Mıṣrāʿ: - S.
[19**] Bir ʿişretgāh-ı vasīʿ: Bu ʿişret-i vāsīʿ Ü.

*Naẓm*** : *Bennāyī mümekkin be-zevḳ ü ṣafā*
Bedīʿ ü neşāṭ āver-i dil-güşā

Ġarīb ü müsāfir ve muḳīm ü mücāvir-i aṣḥāb-ı maʿrifet ve erbāb-ı fażīlet āzād u bende ve āyende vü revende ile ol ḳaṣr-ı felek-rifʿatde ṣoḥbet-i yārān u iḫvānla ülfet üzre iken sene isneyn ve tisʿīn ve tisʿami'ede ber-feḥvā-yı

*Mıṣrāʿ*** : *Ve eyyu naʿīmun lā-yükeddiru'd-dehr*

ḳaṣr-ı ḥayātı mevṣūf-ṣıfat *ḳāʿan ṣafṣafan** olup keştī-i vücūdı ġarḳ-ı deryā-yı **H50b** fenā oldı. Bu bir iki eşʿār anuñdur**.

*Naẓm*** : Ḳul oldı ḳaddüñe gülşende şimşād
Anuñçün oldı şāhum ġamdan āzād**
Ḳomazsın öpmege bir dem elüñi
Elüñden pādşāhum dād u feryād
Cefā ṭaşını baña atmayınca
Benüm vīrāne göñlüm olmaz ābād
Hezārān dāġ yaḳdum sīneye ben
Baña bir dāġ ile beñzer mi Ferhād

(Diger) : Ḫırmen-i dünyāyı geşt itdüm serāser ḥāṣılı
Arayup bir dāne muḫliṣ bulımadum kendüme

AḤMED ÇELEBİ: Cāmiʿ-i eṣnāf-ı feżā'il ü kemālāt ve menbaʿ-ı envāʿ-ı fevāżıl u mükerremāt **R58b** ẕihn-i veḳḳad **S48a** ve ṭabʿ-ı naḳḳādı idrāk-ı daḳā'ıḳ u ḥaḳā'iḳ-ı esrārda müfesser-i *yekādu zeytühā yuḍī'u velev* **Ü56b** *lem temseshu nārun** ve re'y-i müşkil-güşāsı keşf-i müşkilāt-ı cumhūr ve ḥall-i

1** Naẓm: - S.
6** Mıṣrāʿ: - S.
7* *Tâ-Hâ-106 (Dümdüz ve bomboş bırakacaktır).*
8** anuñdur: anuñ güftārındandur H R.
9** Naẓm: - R S Ü.
10** ġamdan āzād: dād u feryād H.
22-23* *Nûr-35 (Neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir).*

muʿżilāt-ı umūrda keşşāf-ı sırr-ı *nūrun ʿalā nūrın** olan taḥrīr-i kāmil ve ʿālim ü fāżıl mefḫar-ı ʿulemāü'r-Rūm mecmaʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm Sinān Çelebi Efendi Ḥażretlerinüñ oğlı zübdetü'l-ʿulemāi'l-mütebaḥḥirīn ḳıdvetü'l-fużelāi'l-müteferridīn *innī ʿalemu mālā-taʿlemūn** ḥilye-i celiyyesini *inne lehu eban şeyḫan kebīran** şerīfine** ʿilāve ve ḫazīne-i seniyye-i feżā'il-i defīnesini nuḳūd-ı ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīne ẓarf u idāve** iden Ḥüseyn Efendinüñ ferzend-i mesʿūdı ve dürr-i girān-māye-i ṣadef-i vücūdıdur. Kendünüñ daḫı ḫilʿat-ı vücūd-ı saʿīdi *el-veledu'r-reşīd yuḳtedā bi-vālidihi'l-ḥamīd** ṭırāzıyla muṭarraz ve ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātı feżā'il-i ḥasebi ve nesebi ve kemālāt-ı mevrūs̱ı ve müktesibi ile mükerrem ü muʿazzezdür. Taḥṣīl-i ʿulūma müdāvim olduḳdan ṣoñra Ḳāḍīzāde Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Tercemeleri taḥrīr olınduḳda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl ve tekmīl-i ʿulūm ü fünūna meşġūl idi *-İnşā'allāhü'l-meliki'l-ġaffār-*. Şöyle ki bir miḳdār ḳā'id-i tevfīḳ karīn ü refīḳi olup gülzār-ı rūzgārda naḫl-i ercmend ve devḥa-i berūmend vücūd-ı bī-mānendi s̱ābit ü ber-ḳarār ve ʿömr-i bāḳī ve devlet-i zindegānī ile ber-murād u ber-ḫōrdār ola gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iştihār olur. Niçe zemāndur ki gülzār-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı **Ü57a** gevher-feşānıyle münfetiḥ ve dil-i ḥazīn ü ḫāṭır-ı ġamgīn fī külli **H51a** zemānin ü ḥīn ṣoḥbet-i dil-güşālarıyle münbasıṭ u münşeriḥdür. La-cerem (ḥażret)-i** şerīflerin taṣrīf ü tavṣīf kendi kendümizi medḥ eylemek maʿnāsına ʿā'id ü rāciʿ idügi żamīr-i münīr-i ehl-i ʿirfāna **R59a** rūşen ü lāmiʿdür. Binā'en-ʿaleyh bundan ziyāde kümeyt-i ḫameye meydān-ı ıṭnābda

---

1* *Nûr-35 (Nur üstüne nur).*
4* *Bakara-30 (Sizin bilemiyeceğinizi herhalde ben bilirim).*
4-5* *Yûsuf-78 (Onun çok yaşlı bir babası vardır).*
5** şerīfine: şerefine H R S.
6** ẓarf u idāve: ṭaraf u idāve
8* *(Olgunlaşan çocuk babasına benzetilir.).*
20** (ḥażret): ḫidmet H R S Ü.

tek ü pā ve ʿaleʾd-devām şāhid-i merāmı olan esḥābı cüst ü cū itmege ruḫṣat virilmedi. Bu eşʿār anuñ güftārındandur.

Dā'im o seg raḳībe riʿāyetde yārımuz
Bir itce yoḳ yanında bizüm iʿtibārımuz

Baʿż-ı meṭālib ü me'ārib müyesser olmayup ber-muḳteżā-yı beşeriyyet inkisār-ı ḫāṭır olduḳda bu ġazel-i şikāyet-güne[**] rāḳımü'l-ḥurūfdan ṣādır olmış idi.

Ġazel-i Rāḳımüʾl-ḥurūf[**]:

ʿİlm ü kemāl-i fażl iledür iftiḫārımız
S48b ʿĀlemde manṣıb ile degül iʿtibārımız
Ḫāk oldum ise[**] şimdi n'ola rūzgār ola
ʿAyn-i ʿadūya gör neler ider[**] ġubārımız
Mir'āt-ı ḳalbi gerçi şikest eyledi felek
Ḫayr itmez añların aña da inkisārımız
Miḥnetler ile kārımızı ẓāri eyledi
Çoḳdur sitāre ile bizim kārzārımız
Girdāb-ı ġamda keştī-i dil ḳala mı Ḥasan
Bir gün muvāfıḳ olmaya mı rūzgārımız

(Diger) ʿAdem mülkine kim ola baña yār
Dehānuñ ola anda daḫı söz var

(Diger) Ben bendesine gerçi o şāh itmez iltifāt
Dimez rakībe daḫı hele itmesin başın

(Diger) Aġlayup ṭurmaz cihāna fāş ider ʿışḳum diyü
Ol şehe ḳan aġladum bu dīde-i ḫūn-bārdan[**]

[6**] ġazel-i şikāyet-güne: Ġazel Ü.
[7**] Ġazel-i Rāḳımüʾl-ḥurūf: - H S Ü.
[10**] oldum ise: oduġ ise H S.
[11**] ider: ide R S Ü.
[20-23**] Ben bendesine gerçi... dīde-i ḫūn-bārdan: - R S.

AḤMED BEG: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm[**] Sulṭān Süleymān Ḫan ḳalʿa-i Sigetvārı muḥāṣara itdükde gülistān-ı cināna revān olan[**] Nişāncı Meḥemmed Begüñ oġlıdur. **Ü57b** Yetmiş biñ akçe tīmār ile dergāh-ı ʿālī müteferriḳalarındandur. Müdām idāre-i kūs-ı kemāl ü maʿrifetde[**] ve dā`imā ehl-i ʿirfān ile muʿāşeret ü muṣāḥabetde[**] ṭabīʿat-ı şiʿriyyesini iʿmāl itmiş ve cūybār-ı selāḳat-ı naẓmiyye ile nihāl-i kemāli kemāle yitmişdür[**]. Eşʿārı ʿāşıḳāne vü sāde ve maʿārifī gibi ḥadd ü ʿadedden ziyādedür. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġ içün bu faḳīre irsāl itdügi eşʿārdandur[**].

Naẓm[**] : Derd-i ʿışḳ-ı yār ile düşdüm belā vü miḥnete
Baña tīmār eyleyüp girme ṭabībā[**] zaḫmete
Kūyuña varup ʿaceb mi vaṣluñ itsem ārzū
Ṭālib-i dīdār olan itmez ḳanāʿat cennete

R59b*(Diger)* Vaṣl-ı maʿşūḳ ile ẕevḳ itdi dimişsin ṣūfī
Ben nice[**] vāṣıl isem sen o ḳadar raḥmet bul

(Diger) Hīç kimse başa çıḳmaz ʿışḳ ile bu cihānda
Leylī hevāsı ile Mecnūn gezer yabānda

H51b AḤMEDĪ: Laṭīfī Teẕkiresinde Sivasdandur dimişdür[**]. Lākin merḥūm Ṭaşköprīzāde Şaḳā`iḳda Sulṭān Murād Ġāzī devrinde giçen ʿulemādan yazup aṣlı vilāyet-i Germiyāndandur dimişdür[**]. İbtidā-yı ḥālinde merḥūm Monlā

[1**] Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm: Merḥūm ṣāḥib-ḳırān Ü.
[2**] gülistān-ı cināna revān olan: intiḳāl iden Ü.
[4**] Müdām idāre-i kūs-ı kemāl ü maʿrifetde: taḥṣīl-i kemāl ü maʿrifetde Ü.
[5**] muʿāşeret ü muṣāḥabetde: muṣāḥabetde Ü.
[5-6**] iʿmāl itmiş ve cūybār-ı selāḳat-ı naẓmiyye ile nihāl-i kemāli kemāle yitmişdür: ġāyetde ve selāḳat-i naẓmiyyesi nihāyetdedür Ü.
[8**] eşʿārdandur: eşʿārındandur H S.
[9**] Naẓm: - R S Ü.
[10**] ṭabībā: ṭabībüm H.
[14**] Ben nice: Nice ben S Ü.
[18**] dimişdür: dimiş H S.
[20**] dimişdür: dimiş H S.

Fenārī ve fenn-i ṭıbbda te'līf olınan kitāb-ı Şifānuñ mü'ellifi Ḥācı Paşa ile şirket üzre Mışrda Şāriḥü'l-hidāye Şeyḫ Ekmel ḫidmetinde taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl itmekle tekmīl-i fażl u kemāl itmişlerdür. Rivāyet olınur ki mezbūrlar bir gün meşāyiḫ-i ṭarīḳatden** ṣāḥib-velāyet ü kerāmet bir ʿazīzüñ ziyāretine varduḳda Şeyḫ-i mezbūr Aḥmedīye sen nāẓım u şāʿir ve Ḥācı Paşaya sen fenn-i ṭıbbda ḥāẕıḳ u māhir ve Mevlānā Fenārīye sen ʿilm ü fażlda **Ü58a** *ke'n-nāri ʿalā-ʿalemin** meşhūr-ı **S49a** cümle-i ʿālim olup cāmiʿ-i ʿilm-i bāṭın u ẓāhir** olursın dir. Fi'l-vāḳiʿ mezbūrlaruñ aḥvāl ü eṭvārı didügi gibi şebāt u ḳarār ṭutup her biri bir fennde ṣāḥib-iʿtibār u iştihār olmışdur. Ḥikāyet olınur ki ḳatl ü ġāret-i Tīmūr ile** diyār-ı Rūmı daḫı pür-şer ü şūr ve telāṭum ü terāküm-i emvāc-ı fiten maẓhar-ı ḥāl-i *feizā hiye temūru** olup** Amasiyyaya geldükde Aḥmedī Tīmūra ḳaṣīde virüp

*Mıṣrāʿ*** : *Müşterī dīd ü ʿarż-ı kālā kerd***

feḥvāsı üzre ʿarż-ı metāʿ-ı** maʿrifet itdükde Tīmūr daḫı mezbūra raġbet-i mevfūr göstermekle** meclis-i ḫāṣṣına daḫil olup devlet-i** taḳarrüb ü münādemetine vāṣıl olmış idi. Bir gün Tīmūr baʿż-ı dil-berān-ı sīm-endām ile ʿazm-i ḥammām idüp ḫilāl-i mübāseṭe ve** esnā-yı kelāmda mezbūre ḫiṭāb ile

---

4** ṭarīḳatden: H.
6-7* *(Bayrağın üzerindeki ateş gibi)*
7** bāṭın u ẓāhir: ü ẓāhir Ü.
9-10** ḳatl ü ġāret-i Tīmūr ile: Tīmūr Ü.
11* *Mülk-16 (O zaman yer sarsıldıkça sarsılır).*
10-11** ve telāṭum ü terāküm-i emvāc-ı fiten maẓhar-ı ḥāl-i fe izā hiye temūru: - Ü / olup: idüp Ü.
13** Mıṣrāʿ: - H S Ü.
13** *Müşterī dīd ü ʿarż-ı kālā kerd*: ʿarż Ü.
14** feḥvāsı üzre ʿarż-ı metāʿ: - Ü.
14-15** raġbet-i mevfūr göstermekle: ḫayli raġet idüp Ü.
15** olup devlet: ve devlet S olup ve devlet Ü.
17** ḫilāl-i mübāseṭe ve:Tīmūr ḥammāmda Ü.

iltifāt idüp bu ḥüsn ü bahā ile bī-bahāne olan dil-berān-ı sīm-beri ve ʿālem-i luṭf **R60a** u melāḥatde yegāne olan mehveşān-ı perī-peykeri bahāya ṭut didükde** Aḥmedī daḫı kiminüñ sīmīn teni** dünyā ṭolısı sīm ü zer deger** ve kiminüñ ḳıymet-i dürr-i dendānına mıṣr ḫarācı deger laʿl ü gevher ancaḳ vefā ider diyicek** Tīmūr beni daḫı bahāya ṭut dir. Şāʿir-i mezbūr daḫı ol mālik-i ḫazā'in-i cihānı ve żābıṭ u ḥāris-i genc-i şāygānī olan Tīmūr-ı Gürgānīye** seksen aḳçe baḥā biçer. Tīmūr meẕkūruñ bu ḳavl-i menfūrından rencūr olup** yalıñuz benüm fuṭam seksen aḳçe deger didükde Aḥmedī ben daḫı **H52a** bahāya ṭutduġum fuṭañdur yoḫsa sen bir aḳçe itmezsin ve nefsü'l-emrde** füls-i aḥmere degmezsin dir. Tīmūr şāʿir-i mesfūruñ bu laṭīfesinden maḥẓūẓ u** mesrūr olup ceyb ü dāmānın ġarḳ-ı dürr ü güher ve himyān miyānın pür-sīm ü zer ider. Egerçi** mezbūruñ İskender-nāmesi meşhūrdur. Lākin** ne maḳūle naẓm idügi maʿlūm-ı cumhūrdur. Ḥattā rivāyet olınur ki Aḥmedī kitāb-ı **Ü58b** mezbūrı aʿyān-ı ʿaṣrına ʿarż eyledükde anlar daḫı bu maḳūle kitābdan bir iyice ḳaṣīde yegdür dirler. Aḥmedī daḫı Şeyḫī ile celīs ve leyālī vü eyyām ve şühūr u aʿvāmda mezbūr ile hem-dem ü enīs imiş. Aḥmedī nāmına Şeyḫī ol gice bir ḳaṣīde diyüp irtesi Aḥmedī ḳaṣīde benümdür diyü mezbūrlara ʿarż itdükde ol zemānda olan ekābir ü aʿyān-ı nāḳdān emtiʿa-i belāġat u beyān ve ṣarrāfān-ı

1-3** bu ḥüsn ü bahā ile bī-bahāne olan... perī-peykeri bahāya ṭut didükde: dir ki bu sīm-berleri ve mehveşān-ı pür-peykerleri bahāya ṭut Ü.

3** sīmīn teni: sīmīn tenini S sīm-teni Ü.

3** ü zer deger: ü zere Ü.

4-5** ḳıymet-i dürr-i dendānına mıṣr ḫarācı deger laʿl ü gevher ancaḳ vefā ider diyecek: dürr-i dendānın mıṣr ḫarācı deger laʿl ü gevhere bahā biçdükde Ü.

5-6** dir. Şāʿir-i mezbūr daḫı ol... olan Tīmūr-ı Gürgānīye: didükde Aḥmedī Ü.

7** Tīmūr meẕkūruñ bu ḳavl-i menfūrından rencūr olup: Aḥmedī mezbūra Ü / meẕkūr: mezbūruñ S.

9** nefsü'l-emrde: - Ü.

10** şāʿir-i mesfūruñ bu laṭīfesinden maḥẓūẓ u: Aḥmedī laṭīfesinden Ü.

11-12** ġarḳ-ı dürr ü güher pür-sīm ü zer ider. Egerçi: ġarḳ-ı zer ider. Aḥmedī Ü.

12** Lākin: - Ü.

bāzār-ı fezā'il ü ʿirfān olmağın görürler ki[**] ḳaṣīde ile naẓm-ı kitābuñ ol ḳadar münāsebeti ve elfāẓ u maʿānīde aṣla müşābeheti **S49b** yoḳ ikisi bir mişkātde olınmaduğı ẓāhir ve ol nev-āmede-i ʿālem-i ġaybuñ ol māderden ṭoğmaduğı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bāhir olıcaḳ[**] ḳaṣīde senüñ ise kitāb senüñ degüldür dimekle **R60b** menbaʿ-ı sened-i eḫaṣṣ muraḫḫaṣdur diyü müddeʿāsını redd ve ebvāb-ı ḳabūl u taḥsīni bu yüzden sedd itmişlerdür[**]. Ancaḳ bu beyti meşhūrdur. Ol daḫı ne maḳbūle idügi ġayr-ı mestūrdur.

Beyt[**] : Fırṣatında düşmene viren āmān
Ḳayd-ı fā gibi olısar bī-gümān

AḤMED-İ RIḌVĀN: Ümerā-yı pür-ʿunvāndan ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan devrinde ʿazm-i bāġ-ı Rıḍvān itmişdür. Eşʿārı egerçi ḥadden bīrūndur ammā ki mücerred bir kelām-ı mevzūndur. Cümle-i eşʿārınuñ āb-ı rūyı budur[**].

Naẓm[**] : Nār-ı ʿışḳuñla cehennem odı yandurmaz beni
Teşneyem kim yidi deryā ṣuyı ḳandurmaz beni
Key ṣaḳın ʿāşıḳ inanma zāhidüñ efsūnına
Biñ kerāmet gösterürse hīç inandurmaz beni

EDĀYĪ: İstanbuldandur. Ḳazzāz Bekir dimekle meşhūrdur. Aṣḥāb-ı ḥırfetden ve erbāb-ı maʿrifetdendür. Metānet-i elfāẓ ve melāḥat-ı edāyı **H52b** cāmiʿ laṭīf ebyāt ve ḫūb meṭāliʿ şarḳ-ı żamīrden ṣāriḳ ü ṭāliʿ olmışdur[**]. Ṭoḳuz yüz elli ile

---

[1**] görürler ki: görürler Ü.
[2-4**] ikisi bir mişkātde olınmaduğı... nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bāhir olıcaḳ: - Ü.
[4-6**] degüldür dimekle menbaʿ-ı sened-i... bu yüzden sedd itmişlerdür: dirler Ü.
[8**] Beyt: - Ü.
[13-14**] āb-ı rūyı budur: āb-ı rūyı ki andan ṣādır olmışdur H.
[15**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[21-22**] laṭīf ebyāt ve ḫūb meṭāliʿ şarḳ-ı żamīrden ṣāriḳ ü ṭāliʿ olmışdur: ebyāt u meṭāliʿ vardur Ü.

altmış arasında ḫalḳ-ı cihān arasından cānı gibi nihān olmaġla ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmışdur**. Bu eşʿār anuñdur.

Ü59a *Naẓm***: Egmedümdi kimseye gerçi cihān içinde baş
Baña baş egdürdi ḍarb-ı tīġ ile ol ser-tırāş

(Diger) : Bulmadı eflākı ṭoḳuz ṭolınup āhum seni
Ḳangı burcuñ kevkebisin bilseñ ey māhum seni

(Diger) : Gördi kim yoldan çıḳar gitdükce naḫcīrüñ senüñ
Geldi ḥaḳḳından anuñ ey ḳaşı yā tīrüñ senüñ
Maḥbes-i tenden ider āzād** ey Yūsuf-cemāl
Rūḥ-ı pāk-ı ehl-i ʿışḳı ḥüsn-i taʿbīrüñ senüñ
Girmedi bir kez ḳulaġına Edāyī ol şehüñ
Kākülі ucından olan āh-ı şebgīrüñ senüñ

EDĀYĪ BEG**: Amasiyyadandur. Evā'il-i ḥālinde ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymānuñ oġlı Sulṭān Muṣṭafānuñ āstānesine intisāb ile **R61a** ḫayli celālet ü şān iktisāb idüp meclis-i ḫāṣṣına dāḫil olmaġla gerçekden devlete vāṣıl u nā'il** olmış idi. ʿİlm-i edvārda bī-naẓīr-i rūzgār **S50a** ve ol** fenn-i pür-iʿtibārda ṣāḥib-i iştihār ve luṭf-ı edāsı ḥüsn-i ṣadāsı gibi maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣār olup ve marżī-i ṭıbāʿ-ı ehl-i vecd ü semāʿ idi. Ḥattā şehzādenüñ maḥbūblarından Ġonçe Keyvān dirler bir māh-ı şehr-āşūbe murabbaʿ diyüp şehzāde-i sipihr-iḳtidār yanında ḫayli iʿtibār bulmış idi. Baʿdehū tündbād-ı ḥavādiṣ ol şehr-yāruñ verd-i vücūdın tārūmār ve rūzgār-ı

1-2** ḫalḳ-ı cihān arasından... ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmışdur: intiḳāl itmişdür Ü.
3** Naẓm: - S Ü.
9** āzād: efrād H.
14** Edāyī Beg: Edāyī-i Diger Ü.
17** ü nā'il: - Ü.
18** ve ol: ol Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKUMANTASYON MERKEZİ

zürkār cemʿiyyet-i dīvānın evrāḳ-ı dīvānı gibi perīşān-ı rūzgār itdükde İstanbula gelüp zümre-i küttāb-ı ḫazīne-i Sulṭān-ı kāmyābdan** oldukdan ṣoñra Āṣaf-ı Berḫiyā-ṣafā** Ḥażret-i Piyāle Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında cām-ı mürüvvet ü ʿaṭāsından mest-i mütemāyil ü zerrevār ol āftāb-ı pür-envārdan istifāde itmekle** **Ü59b** menāṣıb-ı ʿāliyyeye** vāṣıl olmış idi. Ḳapudān yanında tīmār defterdārı iken sene iṣnā** ve şemānīn ve tisʿami'ede ʿālem-i beḳāya sülūk itmekle** nāmı azfār-ı fenā ile defter-i beḳādan ḥakk olındı**. Bu eşʿār anuñdur.

Naẓm ** : Āsmān-ı ḥüsnüñ ey ebr ü hilāli sen misin
H53a Yoḫsa gözler görmedüñ bir ṭāḳ-ı ʿālī sen misin**
Tīğden n'içün geçürdiler bugün ey ḫaṭ seni
Rūmda baş ḳaldıran yoḫsa celālī sen misin

Mīr-livā olan Ḳaya Begüñ mührine bu beyti aʿlā ve maḳbūl-ı yārān-ı ṣafādur.

*Beyt*** : *Mühr-i şerīf mihr-i tu yā seyyide l-beşer*
Ber-sīne-i Ḳaya şude ke'n-naḳşı fi l-ḥacer

EZHERĪ: Şuʿarā-yı Rūmuñ ḳudemāsındandur. Beyāż-ı cebhe-i memālik-i dehr **R61b** bilād-ı Rūm içre dilīr-i māh-çehre olan belde-i Aḳşehrdendür** ve** ismi Nūrü'd-dīn olmağla Ezherī taḫalluş itmişdür. Sulṭān Murād** Ḫan-ı Ġāzī

2** zümre-i küttāb-ı ḫazīne-i Sulṭān-ı kāmyābdan: küttāb-ı ḫazīneden Ü.
3** ṣafā: - H.
4-5** pür-envārdan istifāde itmekle: pür-envārda muḳābil olmağla H S R.
5** ʿāliyyeye: ʿāliyye S.
6** iṣnā: iṣneyn H iṣneteyn R.
7** ʿālem-i beḳāya sülūk itmekle: ʿālem-i beḳāya intiḳāle sülūk itmekle S intiḳāl eyledi Ü.
7-8** ḥakk olındı: maḥkūk olındı H R S.
9** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
10** sen misin: - Ü.
14** Beyt: - Ü.
17-18** Beyāż-ı cebhe-i memālik-i dehr... çehre olan belde-i Aḳşehrdendür: Aḳşehrdendür Ü / çehre: - S.
18** ve: - H S.
19** Sulṭān Murād: Murād Ü.

devrinde sālik-i ḫıṭṭa-i vücūd olmış idi**. Eşʿārı mücerred kelām-ı manẓūm idügi īrād olınan eşʿārından maʿlūmdur.

*Naẓm*** : Fırṣat el virmiş iken vaḳti ġanīmet bilelüm
ʿÖmrimüz ḫāṣılını mihr ü maḥabbet bilelüm
Her ʿazīzüñ ayaġı tozına yüzler sürelüm
Ger ḳabūl eyler ise anı saʿādet bilelüm

(Diger) : ʿAraḳdan oldı ʿiẕāruñ gül-āba müstaġraḳ
Ḫaṭuñdan oldı ḫadüñ müşg-nāba müstaġraḳ**

ĀẔERĪ:** İsmi İbrāhīm olmaġla Āẕerī maḫlaş idinmişdür. Merḥūm Muʿallimzādenüñ bāġ-ı vücūdından bir nihāl ve ol devḥadan muttaṣıf-ı maʿrifet ü kemāl olup cümle-i iḫvānınuñ evlā vü ercaḥı ve emẟāl ü aḳrānınuñ eşʿar u efṣaḥıdur. Leṭāfet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ile maʿrūf ve mekārim-i aḫlāḳ u merāsim-i eşfāḳ ile mevṣūfdur. Nev-cevān u nev-sāl iken fenn-i belāġatda ṣāḥib-kemāl olmışdur. Üstādü'l-efāżıl **S50b** ve'l-aʿlām şeyḫü'l-islām müftiü'l-enām merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra birāder-i mihteri Maḥmūd Çelebi Ṣaḥn medresesinden **Ü60a** nişāncı olmaġın kendüsi daḫı otuz biñ akçe tīmār ile dergāh-ı ʿālī-müteferriḳalarından olmaġla bir kaç gün egerçi pür-şevḳ** olmış idi. Āhir** sā'iḳ-i ḳażā vücūd-ı pür-cūd-ı maʿārif-nümāsın** semt-i ḳażāya sevḳ eyledi. Ḥālā daḫı** hilāl-i vücūd-ı pür-kemāli yevmen fe yevmen teraḳḳīde ve esbāb-ı maʿārif ü kemālātı ānen fe ānen

---

1** sālik-i ḫıṭṭa-i vücūd olmış idi: gelmişdür Ü.
3** Naẓm: - S Ü.
7-8** ʿAraḳdan oldı ʿiẕāruñ... müşgnāba müstaġraḳ: - R.
10** Āẕerī: Āẕerī Çelebi H S.
18-19** olmaġla bir ḳaç gün egerçi pür-şevḳ: - Ü.
19** Āhir: Lākin H R S.
19-20** maʿārif-nümāsın: maʿārif-iḳtiżāsın H R S.
20** Ḥālā daḫı: ḥayf ü ṣad ḥayf ki H R S.

telaḳḳīde iken şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı sene ṣelāṣ ve tis'īn ve tis'ami'ede şehr-i Ḥamāda bu sarāy-ı sipenc ve menzil-i 'anā vü rencden ḥadā'iḳ-ı ḳuds-i ṣafā-me'nūsa ṭayerān idüp** bülbül-i cānı riyāż-ı gülşen-i cinānda āşyān eyledi**. **H53b** Cinānī bu tārīḫi dimişdür**.

*Naẓm*** : Āẕerī kim zemāne ḫalḳına hep
Ġālib olmışdı 'ilm ile edebi
Sa'y idüp eyler idi kesb-i hüner
Güẕerān olduġınca rūz u şebi
Cism-i pākına merḳad oldı memāt
Ḳıldı teşrīf ḫıṭṭa-i Ḥalebi
İntiḳāl eyledükde tārīḫin
Didiler geçdi Āẕerī Çelebi**

Eger ḳā'id-i 'ināyet ve tevfīḳ-i esbāb-ı ḥayātını cem' ü telfīḳ ve sā'iḳ-i **R62a** luṭf u te'yīd-i melik-i mecīd erkān-ı ḳaṣr-ı 'ömrini** ref' ü teşyīd idüp 'ömr ü ḥayātdan behredār olaydı** gerçekden ṣāḥib-i'tibār u iştihār olurdı**.Niçe demdür** cebhe-i cān-ı merḥūm-ı merḳūmuñ** dāġ-ı ḫulletleriyle vesīm olmaġla mevṣūf-ṣıfat**

Mıṣrā' : *Ṣāra ḳalbi maḳāmu İbrāhīm*

17-19** telaḳḳīde iken şehbāz... ṣafā-me'nūsa ṭayerān idüp: - R Ü.
1** bülbül-i cānı riyāż-ı gülşen-i cinānda āşyān eyledi: - R Ü.
1-2** Cinānī bu tārīḫi dimişdür: - R.
3** Naẓm: - R Ü.
3-10** Āẕerī kim zemāne... Didiler geçdi Āẕerī Çelebi: - R Ü.
12** erkān-ı ḳaṣr-ı 'ömrini: erkān-ı 'ömrini H R S.
13** olaydı: oldı R ola Ü.
13** olurdı: olur Ü.
13** demdür: zamān H R.
14** merḥūm-ı merḳūmuñ: - Ü.
14** mevṣūf-ı ṣıfat: - Ü.

olmış idi**. Binā en-ʿaleyh medḥ ü ıṭrālarında bu miḳdār iktifā olındı. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur.

*Şiʿr*** : Göñline ġayruñ girüp cevr ile göñlüm yıḳmaduñ
Var ol ey rūḥ-ı revānum ḫāṭırumdan çıḳmaduñ

(Diger) : Dil bu daʿvāyı ider k'olmaya yārüñ deheni
İder ammā ki ḫilāfına şehādet-süḫanı

(Diger) : Aḳıtdı çoḳ göñülleri** mānend-i cūybār
Ol serv-i gülʿ-iẕār göñüllense vechi var

(Diger) : Ṣūfī tesbīḥ ü ʿaṣāyı mey-i gül-fāma degiş
Ḫırḳa-i zühd ü riyāyı çıḳarup cāme degiş

*Murabbaʿ*** : İstemezsin ser-i kūyuñda giriftār olanı
Acımazsın dün ü gün hicrüñ ile zār olanı
S51a Yine dirsin ki ṣaḳın sevme cefākār olanı
Seni mi ey yüzi gül ġonçe-i raʿnā seni mi

Bu bir ḳaç ebyāt Maḫzen ṭarzında didügi kitābdandur. Ṭabʿı Meṣnevīde ḫayli çesbāndur.

*Naẓm*** : Ey ḳalem-i fitneger-i siḥr-sāz
Ḫāṭır-ı āşüfteye ol dil-nüvāz
Kendüñi ṭūṭī-i süḫan-sāz ḳıl
Ḥamd maḳāmātına āġāz ḳıl
Eyle ser-āġāz Ḫudā ḥamdına
Ol şeh-i iḳlīm-i beḳā ḥamdına

1** olmış idi: - Ü.
3** Şiʿr: - S Ü.
7** göñülleri: göñüller Ü.
11** Murabbaʿ: - H.
17** Naẓm: - H S Ü.

Yaʿnī ḫudāvend-i zemīn ü zemān
Naḳş-ı nigārende-i heft-āsmān
Tāc-dih-i ḫüsrev-i ḫāver-zemīn
Şemʿ-i fīrūz-ı felek-i çār-mīn

ESʿAD ÇELEBİ**: Devḥa-i fażl u kemālden ser-zede olmış bir şāḫ-ı pür-iclāl ve nihāl-i saʿādet ü iḳbālden münşaʿib olmış bir ġuṣn-ı bā-kemāl nev-bāve-i bāġ-ı saʿādetmendi **H54a** s̱emere-i şecere-i fażl ü ercmendi nūr-ı ḥadīḳa-i saʿādet ü iḳbāl nūr-ı ḥadīḳa-i** cāh ü celāl** **R62b** kevkeb-i esʿad-ı burc-ı mekārim dürrī-i dürc-i eşfāḳ ü merāḥim

Naẓm : Der būstān-ı fażl sarāyında bülbüli
Bir āsmān-ı ʿilm dıraḫşında aḫteri
Çün o nezād māder eyyām digeri
Rūşen dili daḳīḳa-şināsı hünerveri

Binā-yı ẕāt-ı şerīfi maṣdar-ı saʿādetden müştaḳ ve feżāʾil ü kemālātı beyyināt-ı vāżiḥāt gibi müberhen u muḥaḳḳaḳ olup mis̱āl-i baḫt u iḳbāl-i esʿad olan maḫdūm-ı efḫam u emceddür ki sulṭānü'l-efāżıl bürhānü'l-emāżil ʿummān-ı bī-kerān-ı fażl u ʿirfān lüʾlü-i lālā-yı ṣadef-i kevn ü mekān

*Naẓm*** : Ḫāce-i ʿālī-himem dībāce-i cūd u kerem
Maẓhar-ı ḥüsn-i şiyem ʿāvnü'l-verā ġayşü'l-ümem
Kān-ı iḥsān ü mürüvvet maʿden-i ṣıdḳ ü ṣafā
Cevher-i beẕl ü semāhat ʿunṣur-ı fażl u ḥikem

6** Esʿad Çelebi: - Ü.
9** saʿādet ü iḳbāl nūr-ı ḥadīḳa: - S / iḳbāl: efḍāl R.
9** cāh ü celāl: cāh-ı cleāl H.
19** Naẓm: - S.

Ḍalīlān-ı bādiye-i miḥnet ü ʿanāya elṭāf-ı bī-ḥadd ve ʿināyet-i bilā-nihāyeleri mürşid hādī ve gülzār-ı luṭf u iḥsānı bülbül-i dil ü cānuñ naġme-serā olmasına bāʿis̱ ü bādī olup maẓhar-ı elṭāf-ı ʿināyāt-ı Subḥānī feżā'il ü melekāt-ı nefsānīde seyyid-i ʿulemā vü Saʿdü'd-dīn-i S̱ānī olan Ḫāce Efendi Ḥażretlerine ferzend-i s̱ānīdür. Hemānā vālid-i büzügvārı ber-fehvā-yı **S51b** kelām refīʿü'l-miḳdār *tebāreke llezī ceʿale fi's-semā'i bürūcan ve ceʿala fīhā sirācan ve ḳameran münīran** āsmān-ı ẕātü'l-burūcdur ki bu deñlü kevākib-i s̱evāḳıb-ı meʿālī-i ʿurūc andan ṭāliʿ ü s̱ābit oldı ve bī-şübhe peder-i bedr-i envārları ber-muḳteżā-yı *ve'l-beledu'ṭ-ṭayyibu yaḫrucu nebātuhu bi-iẕni Rabbihi** bir ṭayyibedür ki bu deñlü nihāl-i ṭūbā-mis̱āl andan ḫayrān ü nābit oldı.

*Şiʿr*** : *Niʿme'l-ilāhi ʿale'l-ʿibādi kes̱īretün*
Ve ecellehüne necābiti'l-evlādi

Bir şecere-i ṭayyibe ki mā-sadaḳü aṣlühā s̱ābit ola. Maẓharü ve ferʿuhā fi's-semā olması muḥaḳḳaḳ u maʿlūm ve bir nihāl-i pür-efḍāl ki ḫak-i pākdan** ḥāṣıl olmış ola. Berg ü bārla keşīde-bālā vü sāye-perver olması **R63a** muḳarrer ü meczūmdur. İrādet-i ezeliye gerden-i eyyāmı ḳalā'id-i feżā'il-i bī-encāmla müzeyyen itmege müteʿalliḳ olmışdur. Pes **H54b** baḥr-ı iḥsān ü mekremetden bu deñlü le'ālī-girān ḳıymet ü maʿden fażl-ı bī-ġāyetden niçe yevāḳīt-i girān-māye ẓāhir olsa ġarīb degüldür ve ʿināyet-i lem-yezeliye gülsitān-ı cihānı ezhār-ı bī-ḥadd ü kerānla pür-revnak ü bahā ḳılmasına ẓuhūr itmişdür. Lā-cerem niçe** nihāl-i fażl u nevāli** keşīde-bālā olup aġsān-ı

[6-7*] *Furkan-61 (Gökte burçları var eden, onların içinde bir çerağ ve nurlu bir ay barındıran Allah, yüceler yücesidir).*
[9-10*] *A'râf-58 (Rabb'inin izniyle güzel memleketin bitkisi güzel çıkar).*
[11**] Şiʿr: Naẓm H - S.
[15**] ḫak-i pākdan: ḫak-i pākda R.
[22**] niçe: heme H.
[22**] nevāli: nevāl R S.

saʿādet ü celāl neşv ü nemā bulsa ʿacīb** degüldür. Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı ḫūrşīd enāretinüñ ufḳ-ı maʿrifet ü fażīletden bir mertebede ẓuhūr u ṭulūʿı ve *mā`in maʿīn** vücūd-ı bī-ḳarīninüñ çemenzār-ı dāniş ü temkīnden ol vechle bürūz u nübūʿı vardur ki ʿan-ḳarīb ʿināyet-i kerīm-i mucīb ile ercā-yı** çemen-i cihān ve ancā-yı** gülşen-i cinān-ı ehl-i iẕhān ezhār-ı ẕikr-i cemīl ve medḥ-i cezīli ile mürevveḥ ü müzeyyen ve ṣimāḫ-ı sükkān-ı dā`ire-i imkān ṣīt u ṣadā-yı feżā`il ü ʿirfānla memlū vü muṭannan** olması mübeyyen ü muʿayyendür. Hilāl-i vücūd-ı pür-iclāli yevmen fe yevmen teraḳḳīde olsa revādur ki dā`imā envār-ı fażl-ı bī-şümārı ol ḫūrşīd-i nevvārdan telaḳḳīdedür ve meydān-ı cihānda ẕāt-ı pür-ʿunvānı rüşd ü reşād ile istiḳlāl ü istiḳbāl bulsa sezādur ki ol sulṭān-ı iḳlīm-i fażl u sedād aña iʿānet ü imdād üzredür.

*Beyt*** : *Yek şemme ez-şemā`il-i ū ger beyān konem*
Cemʿāyed ez-mekārim-i aḫlāḳ defterī

Bir maḫdūm-ı meʿālī-mersūmdur ki āyāt-ı saʿādet ü iḳbāl cebīn-i mübīninden lemeʿan-ı ṣubḥ-ı ṣadıḳ gibi ẓāhir ü sāṭiʿ ve delā`il-i maḫāyil-i cāh u celāli nāḫiye-i nāṣiyesinden şaʿşaʿ-ı ḫūrşīd-şāriḳ **S52a** gibi bāriḳ ü lāmiʿdür. Taḥṣīl-i feżā`il ü kemālata ʿale'd-devām muvāẓıb ü müdāvim ve eyyām-ı şebāblarından ki hengām-ı iktisāb-ı fażl-ı bī-ḥisābdur żāyiʿ itmeyüp tekmīl-i levāzım-ı leṭā`if **R63b** ü maʿārife tamām mertebe mecd ü ʿāzimdür *el-veledu sirru ebīhi** kelāmına mā-ṣadaḳ olan ẕāt-ı bünyelerinüñ naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra daḫı tamām iḳtidārı vardur. Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ āsār-ı kilk-i seḥḥār ve nüsḫa-i ṭabʿ-ı fażl-dis̱ārıdur**. Cümleden baʿż-ı emāṣil-i

---

1** ʿacīb: ʿaceb S.
2-3* *Mülk-30 (Akar su).*
4** ercā: erāḥā R.
5** ancā: anḥā R S.
7** muṭannan: muṭmaʿin H.
12** Beyt: Naẓm H.
19-20* *Kelām-ı Kibār (Çocuk babasının sırrıdır).*
22** fażl-dis̱ārıdur: feżā`il-dis̱ārıdur H.

kerām ber-mūcib-i **H55a** ʿādāt-ı** ehālī-i eyyām mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *velā yeltāmu* şikāyāt-gūne baʿż-ı kelām irsāl itdükde maḫdūm-ı meʿālī-mersūm bu kelām-ı belāġat-encāmı diyüp göndermişdür.

*Yā necle Mevlā bihi iẕ dāde l-verā**
İnnā tecennā lehū ḫalle yuṣāfīhi
*Lā-tüvẕibenn bi l-cefā** ḳalben nevā`ük ṣafā*
Leyse n-nevā fīh bil fīh nevāfīh
Mā fi l-fū`ād-ı sivāyü l-ʿadde ṣ-ṣaḥīḥ-i leküm
Allāhu yaʿlemü mā-ḳalbive mā-fīhi

İSḤĀḲ ÇELEBİ: Ṣaḥn u vücūdı gerd-i miḥnet ü āşūbdan rüft vurup bulup büldān-ı Rūm içinde merġūb olan ḳaṣaba-i **Ü60b** Üskübdendür. Babası Ḳılıccı İbrāhīm dimekle maʿrūf olup** erbāb-ı ḥırfetden iken şemşīr-i ṭabʿ-ı pür-te`şīrinde cāygīr olan** istiʿdāda mıṣḳal-ı ictihād ile cilā virüp ʿulüvv-i himmet ve sümüvv-i ṭabīʿatı** ile kesb-i kemāl ü maʿrifet ve taḥṣīl-i ʿilm ü fażīlete müdāvim oldukdan ṣoñra Mevlānā Ḳara Bālīden mülāzım olup Edirnede İbrāhīm Paşa medresesine müderris olup baʿdehū medrese-i Üskübe** andan Burusada Ḳapluca medresesine** baʿdehū İzniḳde Sulṭān Orḫān medresesine baʿdehū sene ṭoḳuz yüz otuz üçinde** Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ müderrisi olmışdur. Mevlānā Muʿammāyī ol es̱nāda bu tārīḫ-i raʿnāyı dimişdür. Her fıḳrası bir tārīḫdür.

1** ʿādāt: ʿādet H.
4** iẕ dāde'l-verā: er dāde'l-verā H.
6** bi'l-cefā: bi'l-ḥaḳḳā H.
13** olup: - Ü.
14** olan: olan cū-beri ibdā ve ol tīġ-i ser-tīzede olan H.
15** sümüvv-i ṭabīʿatı: sümüvv-i ṭabīʿat H S.
17** müderris olup baʿdehū medrese-i Üskübe: - S müderris olup H baʿdehū müderris-i medrese-i Üskübe R baʿdehū medrese-i Üskübe Ü.
17-18** andan Burūsada Ḳapluca medresesine: - H.
19** ṭoḳuz yüz otuz üçinde: 933 R 943 Ü.

*Maṭlaʿ*** : ʿĀlim ü ehl-i tefsīr rūşen faḳīh-i āfāḳ
Allah ne müsteḥaḳdur Darü'l-ḥadīşe İsḥāḳ**

Baʿdehū merḥūm Çivizāde ve İsrāfīlzāde ile gelüp İstanbulda Muḥyi'd-dīn Efendi Rūmili ḳāżīʿaskeri Ḳādirī Efendi Anṭolı ḳāżīʿaskeri iken mezbūrları Ayaṣofyada üç günde **R64a** üç ʿilmden imtiḥān idüp her biri ḳıdve-i cihān ve ser-āmed-i zemān aṣḥāb-ı temyīz **S52b** miyānında** bu ḥālle** cümlesi müsteṣnā vü mümtāz ve her biri gülşen-i fażl** u kemālde serv-i ser-efrāz pūte-i feżā'il ü maʿārifde kendülerini māh sāl** fi'l-eyyām ve'l-leyāl ḳāl itmiş vācibü'l-ikrām ve'l-iclāllerdür. İçlerinden biri iḫtiyār olınursa ġayrinüñ şīşe-i ḳalb-i feżā'il-pīşelerine inkisār gelür diyü cümlesi medreselerine gitsün diyü fermān-ı şāh-ı cihān cereyān itmegin her biri yirlü yirinde **H55b** rücūʿ itdükden ṣoñra Ṣaḥn-ı Ṣemāniyye her birinüñ ẕāt-ı mevfūrü'l-feżā'ili ile ḳuṣūr-ı heşt-behişte mümāṣil ve zīnet-i ṣevāḳıb-ı ṣevābit-i felek nāmına muʿādil olup ḳıdve-i erbāb-ı istiḥḳāḳ ẕikr olınan merḥūm İsḥāḳ Çelebi daḫı ol maḳāma vāṣıl ü nā'il olmış idi ve ke en-ẕālik sene sebʿ ve ṣelāṣīn ve tisʿami'e

*Mıṣrāʿ*** : Didüm tārīḫini Ṣaḥna şerefdür

tārīḫ vāḳiʿ olmışdur. Baʿdehū sene iṣnā** ve erbaʿīn ve tisʿami'ede Şām-ı şerīf-i şeref-encāma ḳāḍī olduḳda kendünüñ ṭaṭayyur-gūne bu tārīḫi ʿaceb vāḳiʿ olmışdur.

*Maṭlaʿ*** : Şehr-i ẕī'l-ḥiccede ʿazmüm sefer-i Şām oldı
Başladum yazmaġa tārīḫini aḫşām oldı

1** Maṭlaʿ: Tārīḫ H.
2** İsḥāḳ: İsḥaḳ Ü.
6** miyānında: miyānında müşārü'n-ileyhi bi'l-benān S.
6** bu ḥālle: - S Ü.
7** gülşen-i fażl: gülşen-i feżā'il H S.
8** māh sāl: māh u sāl S - H.
16** Mıṣrāʿ: - S Ü.
17** sene iṣnā: fī sene iṣneyn H R sene iṣneyn S.
20** Maṭlaʿ: - S Ü.

Kezālik ol arāżī-i muḳaddeseye vāṣıl ve Medīne-i Şām-ı saʿādet-iḫtitāmla dāḫil **Ü61a** olmaġa[**] ḳarīb olup Ṣaliḥiyye nām mevżiʿ ẓāhir olıcaḳ ol taṭayyure naẓīre yüzinden bu maṭlaʿ daḫı kendülerinden ṣādır olur.

Maṭla[**] : Cennet ḳoḳusı gelmege başladı meşāmma
İrişe gibi ḳāfilemiz menzil-i Şāma

Fi'l-vāḳiʿ sene tisʿ ve erbaʿīn ve tisʿami'ede rūz-ı pīrūz-ı ʿömrine şām-ı dil-sūz-ı ecel irüp kārbān-ı ḥayāt ü beḳāsına menzil-i ʿadem ü fenā maḥall oldı. Ḥālet-i nezʿde bu tārīḫi dimişdür.

Naẓm[**] : Gelicek ḥālet-i nezʿe didi tārīḫini İsḥaḳ
Yöneldüm cānib-i Ḫaḳḳa başum açuḳ yalın ayaḳ

R64b Ḥaḳḳā ki ġarā'ib-i fażl-ı İlāhī mebde-i fiṭretinde meşmūl ü münderic ve ġā'ib-i feyż-i nā-mütenāhī menşe' ü neş'etinde meknūn u mündemic olmaġla fezleke-i ḥisāb-ı fażl u efḍāl ve fihrist-i kitāb-ı risāle-i ʿunvān-nāme-i maʿārif ve şeh-beyt-i Dīvān-ı leṭā'if olduġından ġayrı fenn-i feṣāḥat u beyānda şöhre-i zemān ve eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı vird-i zebān-ı ehl-i ʿirfān olmışdur. Ṭarz-ı eşʿārı ʿāşıḳāne vü güşāde ve elfāẓ u edāsı ḥüsn-i Ḫudāyī gibi tekellüf ü taṣannuʿdan sādedür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

S53a *Naẓm*[**] : Ḫūb defʿ itdük raḳībi gel saña cānum fedā
Bir ḳażā ṣavduñ begüm itmez misin ḳurbān aña

(Diger) : Zādımız ġuṣṣa vü ġam derd ü belā ḳāfilemüz
Çekilüp Kaʿbe-i kūyuña gider rāḥilemüz

[2**] olmaġa: olmaġla Ü.
[4**] Maṭlaʿ: - S Ü.
[9**] Naẓm: - S Ü.
[17**] anuñ güftārındandur: anuñdur H R S.
[18**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.

(Diger) : Bu çeşmüm çeşmesārınuñ ʿaceb ḫūnīn aḳar yaşı
Meger var ise ol ʿaynüñ ciger ṭaġındadur başı[**]
Ü61b H56a(Diger): Bāde kim nūş iderüm ayrı düşüp yārumdan
Ḳaṭre ḳaṭre dökülür dīde-i ḫūn-bārumdan
(Diger) : Devr-i ḥüsnüñde ḫaṭuñ ẓulm ile cān u dil alur
Şol sipāhī gibi kim yılda iki ḥāṣıl alur
R65a Yine cān ḳaṣdına ʿasker çeküp ol ḫaṭṭ-ı siyāh
Yine cāṣūs-ı müjeñ sīneye geldi dil alur
Ḳadrüñi bilmeyen irürse n'ola vuṣlatuña
Bir zemāndur ki begüm manṣıbı hep cāhil alur
Derd ü ḥasret ile geçer ehl olan İsḥaḳ gibi
Ḫūblar ṣoḥbetinüñ ẕevḳini nā-ḳābil alur
(Diger) : Cān ʿaẕābından bizi ḳurtarmaġa gelmez ecel
Sen ḫalāṣ eyle begüm gel[**] saña olsun minnetüm
Aġzuñı öpsem çekem gibi gelürdi cevrüñi
Ẕerrece yoḳ ṭāliʿüm ṭaġlarca vardur himmetüm
(Diger) : Günde biñ kez ölmek ile geçdi eyyāmum benüm
Ḳangı birin diyeyin[**] çoḳdur ser-encāmum benüm
(Diger) : Fehm itdi ṣanma sā'il-i eşküm cevābını
Gözden geçürmeyen kişi ḥüsnüñ kitābını
Müşgīn ḫaṭuñ belürdi lebüñde[**] daḫı güzel
Çoḳdan dilerdüm içmege misket şarābını
(Diger) : Ḫāk olduġum ḳapuñda senüñ bildürem diyü
Ḫālī mükedder oldı ṣabānuñ vara gele

[2**] Meger var ise ol ʿaynüñ ciger ṭaġındadur başı: - H.
[14**] Sen ḫalāṣ eyle begüm gel: Gel sen iḫlāṣ eyle begüm Ü.
[18**] diyeyin: diyesin R Ü.
[21**] lebüñde: yüzüñde H.

Naʿl-i semendi hicri gününde feraḥ virür
Bir meh-liḳā gibi ki giceyle çıḳa gele

(Diger) : Göñül āyīnesi ṣāfīdür ammā
Temāşā bu ki bir ṣāḥib-naẓar yoḳ

Merḥūm ġāyetde rind ü ẓarīf olmağla dil-berān ile nedīm ü ḥarīf olup ṣoḥbet-i mehveşān-ı sīm-berāna ṭālib ve cān u dilden muʿāşeret ü münādemetlerine rāġıb idi. Cümle-i ʿömrinde mīr-i mücerredān ve ser-ḥalḳa-i ḳalenderān gibi zenn-ṭāʾifesinüñ mehr-i mihrin ṭalāḳ-ı ıṭlāḳa tebdīl idüp āḫir-i ʿömre dek maḥbūb-dostlıḳ meẕhebinden taḥvīl** **Ü62a** itmemişdür. Merḥūm-ı merḳūm ser-defter-i aṣḥāb-ı feżāʾil ü ʿirfān ve maʿārif ü kemālāt ile memdūḥ-ı zemān ve maḳbūl-ı devrān olmağın **S53b** sipihr-i salṭanatda āftāb-ı raḫşān ve evc-i rifʿat u eyāletde ḫūrşīd-i nūr-efşān olan iftiḫār-ı āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm Ḫan *-ʿAleyhi raḥmetü'l-meliki'l-mennān-* ʿArabistān fetḥinde iken işġāl-i salṭanatdan kelāl ve tedbīr-i aḥvāl-i mülk ü milletden melāl geldükde tenşīṭ-i ṭabʿ u teşḥīẕ-i ḫāṭır içün envāʿ-ı maʿārifde rāsiḫ ü māhir bir ḳaç kimesne ṭaleb itdükde erkān-ı devlet ve aʿyān-ı ḥażret merḥūm-ı merḳūmı ve Ġalaṭa ḳāḍısı Burusalı Nihālī Caʿfer Çelebiyi ve Miḫāliç ḳāḍısı Köse Bozanı **H56b** taʿyīn idüp yat u yaraḳların görüp ḥużūr-ı şāha gönderürler. Bunlar daḫı varup pādşāh-ı gerdūn-vaḳār seyr ü şikār üzre iken billerinde ḳılıclar ve ālāt** ü esbāb-ı sefer ile el öperler. Pādşāh-ı mirrīḫ-ġażab bunlaruñ terk-i edeb itdüklerine ġażbān olup ḳatllerine fermān ider. Āḫir ol pādşāh-ı saʿādet-istīnās ber-fehvā-yı āḫir *ve'l-kāẓımīne'l-ġayẓa ve'l-ʿāfīne ʿani'n-nāsi** cerāʾid-i ʿiṣyānlarına ḫaṭṭ-ı iḥsān çeküp itdükleri günāhı ʿafv ider. Anlar bu ḥālden ġāfil ü ẕāhil İsḥaḳ Çelebi dest-būs-ı Sulṭānīde Caʿfer Çelebinüñ **R65b** taḳaddüminden müteʾessir ü dilgīr olup bu beyti dir.

9** taḥvīl: taḥavvül H.
19** ve ālāt: ālāt Ü.
22* *Āl-i İmrân-134 (Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler).*

Beyt[**] : El öpmekde[**] bugün bizümle Caʿfer
Öñüm aldı ayağı yeyni çıḳdı

Caʿfer Çelebi daḫı muḳābelede dir.

El öpmekde bugün bizüm ile İsḥaḳ
Ü62b S.k.m gibi sevüldi g.t.e[**] ḳaldı

Baʿdehū şehr-yār-ı sipihr-iḳtidār saṭranç oynarken mezbūrları daʿvet iderler. Bunlar daḫı cübbe vü destār ve monlāyāne vażʿ u vaḳār ile ḥużūr-ı pādşāh-ı kāmkāra vāṣıl ve şeref-i ṣoḥbet ü devlet-i münādemete nā'il olduḳlarında pādşāh-ı meʿālī-medār bunlaruñ evżāʿ ü eṭvārından[**] te'eddüb idüp fi'l-ḥāl saṭrançdan ferāġat ḳılup[**] ol şāh-ı pür-intibāh[**] mezbūrlaruñ nafʿ-ı maʿārif ve bisāṭ-ı leṭā'ifde ḳangısı ġālibdür diyü açmazdan imtiḥān ḳaṣd idüp mezbūrlar ile cidd ile muṣāḥabete āġāz ider. Lākin bunlaruñ ferzīn-i ṭabīʿatları keç-revlik idüp fi'l-ḥāl ḥużūr-ı şāhda[**] birbiriyle faḥş ü hezle başlayup biribiriyle esb-i muḥāvere vü leṭā'ifi sürüp[**] evvel didükleri ebyātı oḳuyup sögüşmege başlarlar. Pādşāh-ı melek-ḫıṣāl ibtidā-yı meclisde S54a bunlaruñ bu ḥālinden bī-ḥużūr olup biz muṣāḥib istedük idi bunlar bī-nevālar imiş diyü bir miḳdār baḫşiş ü nevāl ile yine yirlü yirine irsāl ider. Vālid-i firdevs-mekān bu güne gevher-feşān olurlar idi ki[**] merḥūm Ḥalīm Çelebi ve pādşāhuñ ġayrı muṣāḥibleri bunlara ḥased idüp der-i elṭāf-ı şehr-yār-ı sütūde-evṣāfı mezbūrlara sedd[**] idüp[**] ve manṣūbe-i ḫıyal ile āstān-ı şāh-ı Zuḫal- maḥallden

---

1** Beyt: - S Ü.
1** öpmekde: öpdükde R.
5** g.t.e: g.t.de H S.
9** eṭvārından: eṭvārlarından R S.
10** ḳılup: idüp S.
10** ol şāh-ı pür-intibāh: - H R S.
13** ḥużūr-ı şāhda: - Ü.
14** sürüp: sürmege başlarlar Ü.
17-18** firdevs-mekān bu güne gevher-feşān olurlar idi ki: findevs-mekāndan istimāʿ itdüm ki Ü.
19-20** der-i elṭāf şehr-yār-ı sütūde-evṣāfı mezbūrlara sedd: dergāh-ı pādşāh-ı ʿālem-penāhdan Ü.
208** idüp: - H S Ü.

H57a redd itdürmek içün muṣāḥebet-i hezle bādī olurlar. Bunlar daḫı bir miḳdār tevaḳḳuf iderler görürler ki[**] muṣāḥabet bu gūne olur. Anlar daḫı muvāfaḳat iderler. Lākin ibtidā-yı ṣoḥbet ve muḳaddeme-i müvāneset olmağın pādşāh bunlardan nefret idüp mezbūrlaruñ ḫiffet-i efʿāl ve denā'ib-i aḥvāllerine **R66a** istidlāl ider. Rivāyet olınur ki merḫūm İsḥaḳ Çelebi sene tisʿ ve selāsīn ve tisʿami'ede ʿömri vāṣıl-ı[**] niṣāb-ı Mīḳāt-ı Rabbānī ve mebde'-i kemālāt-ı insānī olup bülūġ-ı ḥaḳīḳi ile müsemmā olan sinn-i erbaʿīne vāṣıl olduḳda dāʿī-i tevfīḳ ḥalḳa-i inābeti ḫalvet-ḫāne-i dil ü cānına urup[**] delīl-i hidāyet ḳavāfil-i istinābeti[**] pīşgāh-ı ḫāṭır-ı pür-intibāhına irgürüp mebādī-i[**] kühūletde viṣāl-i ġavānī ḫōş olmaz ve ẓuhūr-ı āvān-ı şeybde şarāb-ı erġuvānı nūş olınmaz tedārük-i mā-fāt ki ʿunfuvān-ı şebābda olmış idi tevbe vü inābetsüz müyesser olmaz ve telāfī-i zülāl ki ġulvā-yı cevānīde irtikāb olınmış idi. Tündīm ü mürācaʿatsuz muṣavver olmaz diyüp Ṣaḥn müderrisi iken cümle melāhī vü menāhīden rücūʿ ü inābet **Ü63a** idüp *tübtü ilā'llāhi* diyü tārīḫ diyüp tevbe itmiş. Ol vaḳtden dem-i rıḥletine dek dāmen-i pāk tevbesine dest-şikest irmemiş ve ḥarīm-i ʿiṣmet ü ʿiffetine nā-maḥrem-i ḥarām girmemiş. Ḥaḳḳ *tebāreke ve Teʿālā* tevbesin ḳabūl idüp cennet-i aʿlāya duḫūlin muḳadder ide[**] -*Bi-ḥürmetihi seyyidü'l-beşer*[**] -.

ESĪRĪ: Anaṭolı vilāyetindendür. Taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet idüp ṭarīḳ-i tedrīs ü ḳażādan ferāġat itdükden ṣoñra ṣadr-nişīn-i eyvān-ı ḳanāʿat olup müddet-i

---

[2**] görürler ki: görürler Ü.
[6**] vāṣıl: - Ü.
[8**] urup: olup H.
[9**] istinābeti: istitābeti H R istinbātını S.
[9**] mebādī: zemān H S ve zemān R.
[17-18**] duḫūlin muḳadder ide:duḫūlın muḳadder ider H dāḫil ide S.
[18**] seyyidü'l-beşer: seyyidü'l-mürselīn H R S.

medīd Kāfiristānda esīr olmağla Esīrī[**] maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-peẕīr olmış idi[**]. Ba'dehū ḳayd-ı ḥabs ü esrden ḫalāṣ olduḳda nevāḥī-i Ağrıbozda Ḳızılḥiṣār nām ḳaṣabada menzil ü maḳām ṭutup ālām ü ser-encāmın[**] naẓm itmişdür. Bu eş'ār anuñdur.

S54b *Şi'r*[**] : 'Andelībi zār iden ey dil bu ferd eşkün midür
Ġonçeler ḫandān iden şebnem gibi yaşuñ mıdur
Būy-ı zülfüñ siḥr idüp gerdānuma bend eyleyen
Şaşdı 'aḳlum bilmedüm gözüñ midür ḳaşuñ mıdur

ĀṢAFĪ: Bölük ḫalḳından **H57b** ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bende vü bendezādelerinden **R66b** ve dūdmān-ı keṣīrü'l-iḥsān Āl-i 'Osmānuñ ḫanevādelerindendür. Maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itdüginüñ vechi ẓāhir ü bedīdār degüldür. Sūfre gibi[**] esīr-i ṣoḥbet ü peymāne-miṣāl[**] ehl-i 'işret kimesne idi. Bu devrde Ḥaleb diyārında āḫirete rıḥlet itmişdür. Sāġar-ı eş'ārı ki raḥīḳ-i raḳīḳ-i riḳḳatle mālīdür[**] leṭā'if[**] ü melāḥatden[**] 'ārī vü ḫālī[**] degüldür. Bu şi'r[**] anuñdur.

Şi'r[**] : Kim didi kim ḫançerüñe dōstum düşmen saña
Kim durur bu yüzden añladan beni düşmen saña

[1**] Esīrī: - R S.
[1-2**] maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-peẕīr olmış idi: maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür S maḫlaṣ idinmişdür Ü.
[3**] ser-encāmın: encāmın H R S.
[5**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
[13**] Sūfre gibi: - Ü.
[14**] peymāne-miṣāl: - Ü.
[15**] Sāġar-ı eş'ārı ki raḥīḳ-i raḳīḳ-i riḳḳatle mālīdür: eş'ārı sūz u riḳḳat ve Ü / Ṣāġar: Cām S.
[15**] leṭā'if: leṭā'ifden S.
[15-16**] ü melāḥatden: - S.
[16**] 'ārī vü ḫālī: - Ü.
[16**] şi'r: eş'ār H.
[17**] Şi'r: Naẓm H - Ü.

Ṭūr-ı Mūsā döymeyicek ey tecellā āteşi
Niçe döysünn dil didügüñ vādi-i Eymen saña
Ger baña taḫt-ı Süleymānī de virseñ Āṣafī
Ben gedā-yı ḳūy-ı yār olduğumı virmen saña

*Ve lehū*** : Bir livā-yı ejdehā peyker çeküp her-bār zülf
ʿAsker-i ḫāl ü ḫaṭa olmış durur serdār zülf

Ü63b UṢŪLĪ: Mecmaʿ-ı ẓurefā ve menbaʿ-ı şuʿarā olan Vardar Yeñicesindendür. Sebeb-i** kemāl-i nevʿ-i** insān olan** eṣnāf-ı kemāl** ü ʿirfānı fürūʿ ü uṣūli ile taḥṣīl ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi ebvāb ü fużūli** ile tekmīl itdükden ṣoñra ceẕebāt-ı Raḥmāniyye ve ġalebāt-ı Subḥāniyye dil ü cānında ġaleyān ve nesā'im-i leṭā'if-i Rabbānī mehebb-i ḫāṭırdan heyecān idüp** ve şevārıḳ-ı ʿavāṭıf-ı Subḥānī maşrıḳ-ı żamīrinden lemeʿān itdükde Mıṣrda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ gülistān-ı** āstānından ictinā-yı envār-ı maʿrifet ü ʿirfān ve iḳtibās-ı envār-ı tevḥīd ü īmān içün ḫidmet-i şerīfinde dāmen-der-miyān olmış idi**. Baʿdehū Şeyḫ Gülşenī gülşen-i cināna intikāl ve bu dār-ı ʿanādan sebzezār-ı beḳāya irtiḥāl eyledükde yine Rūma ʿavdet eyleyüp** gāh Yeñicede ve gāh Evrenos Begüñ oğlı ʿAbdī Begüñ yanında iken vefāt idüp gūyende-i bezm-i fenānuñ uṣūline uymağla** terk-i ṣoḥbet-i beḳā

5** Ve lehū: - H S Ü.
9** Sebeb: - Ü.
9** nevʿ: envāʿ H.
9** olan: ve S.
9** eṣnāf-ı kemāl: eṣnāf-ı kemālāt H R S.
10** ebvāb ü fużūli: ebvāb u fuṣūl ile H - Ü.
13** idüp: - Ü.
14** gülistān: - H R S.
16** olmış idi: idüp S oldı Ü.
18** eyleyüp: ile Ü.
19** uymağla: āheng olmağla S.

ve meclis-i ḥayāt eyledi. Ṣūfiyāne eş'ārı ve faḳr u fenāya müte'alliḳ güftārı vardur. Bu eş'ār anuñdur.

*Şi'r*** : Vücūd-ı muṭlaḳuñ baḥr ne mevci kim ider peydā
R67a Ene'l-ḥaḳḳ sırrını söyler eger maḫfī eger peydā
S55a Niçe zaḥmet çeker kesb-i kemāl** idince bir 'ārif**
Belī çoḳ ḳan yudar kān eyleyince bir güher peydā**

(Diger) : Ṭāṣvīr-i ġayre ḳılma maḥall ḳalb-i aḳdesi
Eṣnāma mesen eyleme beytü'l-muḳaddesi

*Ve lehū*** : Yir göñül tīr-i belā peykānını ḫurmā gibi
H58a Ṭatlı ṭatlı nūş ider ġam-nīşini** ḫelvā gibi
Eksügüñ yoḳ zerrece bir bī-bedel maḥbūbsın
Āh kim hercāyīsin mihr-i cihānārā gibi

ĀFTĀBĪ: Āftāb-ı vücūd-ı pür-'unvānı maṭla'-ı şehr-i Merzifondan ṭāli' ü raḫşān olmışdur**. İbtidā-yı ḥālde ṭarīḳ-i 'ilmi taḥṣīl itdükden ṣoñra semt-i taṣavvufa sülūk itmekle** 'ilm-i batını daḫı tekmil itdükde** Amasiyyada **Ü64a** tavattun u ikamet idüp ḫalḳa** va'ẓ u naṣīḥat üzre iken yine** ṣoḥbet-i** ḫalḳdan inḳıṭa' ü 'uzlet üzre idi**. Bu ḥālde iken** āftāb-ı 'ömrine ġurūb ve sarāy-ı

3** Şi'r: - Ü.
5** kesb-i kemāl: kesb ü kemāl Ü.
5** 'ārif: āşıḳ H.
6** peydā: - Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
10** ġam-nīşini: nīşini H.
14-15** Āftāb-ı vücūd-ı... Merzifondan ṭāli' vü raḫşān olmışdur: Merzifondandur Ü.
16** itmekle: idüp Ü.
16** itdükde: itdi Ü.
17** u iḳāmet idüp ḫalḳa: idüp Ü.
17** üzre iken yine: ve Ü.
17** ṣoḥbet: - S.
18** idi: iken Ü.
18** Bu ḥālde iken: - Ü.

vücūdına şarşar-ı fenādan ḫuṭūb[**] idüp cenāb-ı Rabbü'l-ʿizzete rıḥlet itmekle vāṣıl-ı maṭlūb olmış idi[**]. Āftābvār bu maṭlaʿ-ı pür-iştihārı meşhūr-ı rūzgār ve maḳbūl u maṭbūʿ-ı ulü'l-ebṣār olmışdur.

Şiʿr[**] : Yine diş yarası var sīb-i zeneḫdānuñda
Yine şeftalu yimişler gibi būstānuñda
Çekdi çāk eyledi ten cübbesini ʿışḳ henūz
Dōstuñ dest-i ġamından yaḳasın ḳurtaramaz
Āftābī ṭoġa devlet güneşi bir gün ola
Ḥaḳ Teʿālā ḳulını ḳahr ile dā'im ḳaramaz[**]

ĀFTĀBĪ-İ DİGER[**]: Nāmı Ḥasan evżāʿ ü aḫlāḳı müstaḥsen kimesne idi. Dārü's-salṭanat-ı Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeden[**] neşv ü nemā bulup ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup dānişmend olduḳdan ṣoñra üslūb-ı taḥrīrde māhir ve ḫaṭṭuñ ḳalem gibi[**] aḳsāmını yazmaġa ḳādir olmaġın dīvān kātibi olmış idi. Sene iḥdā ve şemānīn ve tisʿami'ede bu ḳalem-rev-i[**] fenādan mülket-i beḳāya rıḥlet idüp

Mıṣrāʿ : ʿÖmrinüñ Āftābı itdi ġurūb

Naẓma iḳtidārı[**] olmaġla lāyıḳ u ḳabūl baʿżı eşʿārı vardur[**]. Bu şiʿr anuñdur[**].

R67b *Şiʿr*[**] : Kemān-ı baḫtını saʿd ile ḳurdı
Şu kim çekdi ḳara baġrına ḳurdı

[1**] şarşar-ı fenādan ḫuṭūb: şarşar-ı fenā ve ḫuṭūb Ü.
[1-2**] rıḥlet itmekle vāṣıl-ı maṭlūb olmış idi: rıḥlet itmişdür Ü.
[4**] Şiʿr: Maṭlaʿ S - H Ü.
[8-9**] Āftābī ṭoġa devlet güneşi... ḳahr ile dā'im ḳaramaz: - H S.
[11**] Āftābī-i Diger: Āftābī H S.
[12**] maḥmiyeden: maḥmiyede H R.
[13-14**] ḳalem gibi: - S.
[15**] ḳalem-rev: iḳlīm S.
[17**] iḳtidārı: ḳādir S.
[17**] olmaġla lāyıḳ u ḳabūl baʿżı eşʿārı vardur: ve baʿż-ı eşʿārı vardur Ü.
[17**] Bu şiʿr anuñdur: - S.
[18**] Şiʿr: - H R Ü.

*Ve lehū*** : Bu lemʿa-yı ḥüsn ile ki sen nūr-ı başarsın
Yüz virme igen zülfüñe ki** nūrı başarsın

ĀGEHĪ: Menbaʿ-ı şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur. Nāmı Manṣūr ve ʿilm ü dāniş ve kemāl-i bīniş ile meşhūrdur. Mekke-i müşerrefe ḳażāsından teḳāʿüd iden Ḫᾶce Ḳaynı **S55b** dimekle mezkūr olan Meḥemmed Çelebinüñ mülāzımıdur. Ṭarīḳ-i ḳażāya sālik olup ḳużāt zümresindendür**. Erbāb-ı fażl u ʿirfānuñ** ḫāk-i rehi ve zümre-i ʿilm ü kemālüñ merd-i āgehī idi**. Ḥaḳḳāki ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir ve maʿārif-i **Ü64b** külliyye vü cüz'iyyede ʿadīl ü naẓīri nādir olduġından ġayrı ḫūb eşʿārı **H58b** ve merġūb güftārı vardur. İstanbulda ḳażādan maʿzūl iken sene ḫams ve s̱emānīn ve tisʿami'e cümāde'l-ūlāsında pençe-i ecelden maḫlaş bulmayup maṭlaʿ-ı ḥayātı maḳṭaʿ-ı memāta irmişdi. Bu eşʿār** anuñdur.

*Şiʿr*** : Ayırdı ben ġubārı reh-i kūy-ı yārdan
Çoḳdur bizüm şikāyetimiz rūzgārdan

*Ve lehū*** : Ḫaber-i vuṣlat-ı dildārı idermiş ifşā
Bize āḫir göresin söz getürür bād-ı ṣabā

(Diger) : Baḥs-i viṣālüñ oldı niçe sebzezārda
Alınma sevdigüm çoḳ olur söz kenārda**

1** Ve lehū: - H S Ü.
2** ki: kim H S.
7** zümresindendür: zümresinden R S.
8** ʿirfānuñ: iḥsānuñ H R S.
8-9** āgehī idi: āgehīdür Ü.
13** eşʿār: şiʿr H.
14** Şiʿr: - Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
19** çoḳ olur söz kenārda: söz olur çoḳ kenārda Ü.

*Ve lehū*** : Müzeyyen ideli ḫancerler** ol miyān bendi
Ḳıyāmet oldı yine ortalıḳ güzellendi

Bir gemici cevāna** ʿāşıḳ u şeydā ve** baḥr-i maḥabbet hevāsıyla āşinā olduḳda ol ṭāʾifenüñ ıṣṭılāḥı üzre bu ḳaṣīde-i ġarrāyı diyüp meşhūr-ı cihān ve maḳbūl-i erbāb-ı fażl u ʿirfān** olmışdur**.

*Şiʿr*** : Çekdürüp firḳateñi olduñ alarḳa benden**
Baḥr-i firḳatde niçe fırtınalar çekdüm ben

İLHĀMĪ: İstanbuldandur**. Maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī ṭāʾife-i ʿaliyyye-i Naḳş-bendiyyenüñ küberāsından Emīr Buḫārī** Ḥażretlerinüñ ḫalḳāsından olan Ḥakīm Çelebi Efendinüñ fuḳarāsındandur. Sābıḳā ʿulūm-ı ẓāhireye iştiġāl iderken ilhām-ı Rabbānī ve ʿināyet-i **R68a** Subḥānī irişüp terk-i ḳīl ü ḳāl idüp** taḥṣīl-i ẕevḳ ü ḥāl semtine sülūk itmişdür. Muḥaḳḳıḳāne kelāmı ve dervīşāne ebyāt-ı belāġat-niẓāmı vardur. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Şād olurduñ münkesirüʾl-bāl olsañ
Ehl-i ʿışḳ içre eger derd ile ḫoş-ḥāl olsañ
Başa iltürdüñ işi zülfi hevāsında eger
Sürünüp nice zemān derd ile pā-māl** olsañ**

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** ḫancerler: ḫancerle H.
3** cevāna: cevānına H R S.
3** şeydā ve: şeydā olup S.
4-5** ve maḳbūl-i erbāb-ı fażl u ʿirfān: - S.
5** olmışdur: olmışdur. Maṭlaʿı budur S.
6** Şiʿr: - H R Ü.
6** olduñ alarḳa benden: bizden ıraġ olduñ sen H R.
8** İstanbuldandur: İstanbuldan S.
9** Emīr Buḫārī: Emīr Buḫārī raḥmetuʾllāhiʾl-ʿayhiʾl-bārī H.
12** idüp: - H.
13** Bu eşʿār anuñdur: - H R Ü.
14** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
17** pā-māl: nālān H R.
16-17** Başa iltürdüñ işi... derd ile pā-māl olsañ: - S.

Gördügün ḫūba göñül virmek olurdı kāruñ
Sende İlhāmī gibi ʿāşıḳ-ı meyyāl olsañ

Ü65a Bu devrde Derġaman** şeyḫi iken āḫirete intiḳāl ü irtiḥāl** itmişdür.

İLĀHĪ BEG: Kürdistān beglerinden idi**. İftiḫār-ı āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan-ı mezbūruñ baʿż-ı cerā'im ü ʿişyānına vāḳıf olıcaḳ şehr-i Ḥalebde mezbūrı tīġ-i siyāset-i pür-bīmle devinīm itdürmiş idi**. **S56a** Türkī eşʿārı vardur. Bu maṭlaʿ anuñdur**.

*Şiʿr*** : Yār diyip cānlar birür miyin bir belā-yı cān üçün
Bāde diyip ḳanlar yutar mıyın bir piyāle** ḳan üçün

H59a İLĀHĪ-İ DİGER:** Yeñice-i Vardardandur**. Şeyḫzādedür. Ḥālā babası yirinde şeyḫdür**. Cümle-i nādire-gūyān-ı cihān** ve ṭurfe-süḫanān-ı nāẓımān-ı zemāndandur. Kelimātı leb-i dil-ber gibi müferriḥ olmaġla eşʿārını oḳıyanlar** dā'imā ḫürrem ü ḫandān olur ve gāh** olur ki ḫidmet-i* nāẓım *naẓẓama'llāhu ḥālehu* daḫı** denk ü ḥayrān olur. Ġarā'ib eşʿārı ve ʿacā'ib

---

[3**] Derġaman: Ekmel S.
[3**] ü irtiḥāl: - Ş.
[5**] beglerinden idi: beglerindendür H R S.
[7**] tīġ-i siyāset-i pür-bīmle devinīm itdürmiş idi: iki biçdürdi Ü.
[8**] anuñdur: anuñ eşʿārındandur H S.
[9**] Şiʿr: - Ü.
[10**] bir piyāle: - S.
[12**] İlāhī-i Diger: İlāhī S.
[12**] Yeñice-i Vardardandur: Vardar Yeñicesindendür Ü.
[12-13**] Ḥālā babası yirinde şeyḫdür: - H R S.
[13**] cihān: - S.
[15**] oḳıyanlar: oḳıyanların Ü.
[15**] ve gāh: gāh S.
[15*] ḫidmet: ḥadd H.
[16**] naẓẓama'llāhu ḥālehu daḫı: daḫı naẓm-ı ḥāle H S daḫı naẓẓama'llāhu ḥālehu daḫı R.

güftārı vardur. Keyfiyyet-i ḥāli eşʿārından rūşen ü aşkār olur. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Ḳul itdi bizi kendüye ḥüsn ü edeb ile
Ḳız Muṣli diyen şāh-ı levend er laḳab ile
Ferhād ile Şīrīn añılur Ḳays ile Leylā
ʿĀlemde İlāhī daḫı Muṣlī Çelebiyle

Ve lehū[**] : Şunda bir maṣlaḥatum düşdi benüm sulṭānum
Geçeyin ḳūyuñ içinden gideyin[**] yolumdur

EMĀNĪ-İ ḲADĪM: İstanbuldandur. Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan merḥūm İskender Çelebinüñ muṣāḥiblerinden[**] maʿārif ü kemālāt[**] ṭāliblerinden bir zemān ḫazīne-i sulṭān kātiblerinden idi. Gāhī iḫtiyār-ı ʿuzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet[**] itdükde dāʿī-i ecel **R68b** dāmen-i ʿömrini ṭutup bir ān amān virmeyicek[**] ol ḥāletde[**] āḫirete rıḥlet idüp[**]

Mıṣrāʿ[**] : Terk-i āmāl ü amāni[**] itdi

Eşʿārı belāġat ve güftārı ḥāletden[**] ḫālī degüldür. Bu eşʿār anuñdur[**].

[1-2**] Bu eşʿār anuñdur: - H R Ü.
[3**] Şiʿr: - H S Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] içinden gideyin: uçından o benüm S.
[11**] muṣāḥiblerinden: muṣāḥiblerindendür S.
[11**] kemālāt: kemāl Ü.
[12-13**] Gāhī iḫtiyār-ı ʿuzlet ve gāhī Selanikde taṣarruf-ı ḫidmet-i tevliyet: baʿdehū iḫtiyār-ı ʿuzlet ü Selanikde ḳabūl-i tevliyyet Ü.
[14**] virmeyicek: virmeyüp Ü.
[14**] ḥāletde: ḥālde H R S.
[14**] rıḥlet idüp: irtiḥāl ü intiḳāl idüp H irtiḥāl idüp R S.
[15**] Mıṣrāʿ: - H R S.
[15**] āmāl ü amāni: amāni vü āmāl H R.
[16**] Eşʿārı belāġat ve güftārı ḥāletden: Eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ḥālden S.
[16**] Bu eşʿār anuñdur: - H R.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şi'r[**] : Öldürmege ben ḫaste dili tīġūñi çek gel
Cān naḳdini īs̱ār idelüm yoluña tek gel
Erbāb-ı naẓar ḫāk-i rehin sildi süpürdi
Ey bād-ı ṣabā yār işigine yelerek gel

Ve lehū[**] : Āhumuñ himmeti bülend oldı
Göklere çıḳmaġa kemend oldı
Yirde gökde seni arar ṭurmaz
Dil-i āvāre ḫōş-levend oldı

Ü65b EMĀNĪ-İ S̱ĀNĪ[**]: Ruscuḳ nām ḳaṣabadandur adı[**] Muṣṭafādur. Merḥūm vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde iken semt-i kitābet ve arīḳ-i ze'āmete sülūk itmişdür. Ba'ż-ı aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı 'izzete intisāb itmekle emānī vü āmālī muntaẓam ve iṣṭāb-ı[**] esbāb-ı aḥvāli fi'l-cümle mülte'am olup ze'āmetle dīvān kātibi oldı. Biḥār-ı zeḫḫār-ı ma'ārifde niçe rūzgār şi'r-i inşā ile āşinā olmaġın **S56b** ba'ż-ı le'ālī-i nefis peydā itmişdür. Ḥālā mir'āt-ı ḳalbini mıṣḳal-i kemālat ile meclüvv ve ḫazīne-i sīnesini cevāhir-i zevāhir-i ma'ārifle meşḥūn u memlū itmekle sa'y-ı tāmm[**] ve cidd-i ihtimāmı vardur. Kes̱īrü'l-kelimāt ve 'azīzü'l-ebyāt meydān-ı cihānda çevgān-ı belāġatle **H59b** rübūde-gūy olan[**] nāẓım-ı pür-gūydur. Tārīḫ-gūylıḳda bī-naẓīr ü mis̱āldür. Hemān 'aybı oldur ki ol dil-ber-i bā-kemāl herkesüñ ayaġına varmaġla ibtiẕāl bulmışdur. Ve erzen-mis̱āl lā-yu'add velā yuḫṣā olmaġla erzān-ı bahā[**]

[1**] Şi'r: - H R Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] Emānī-i S̱ānī: Emānī S.
[10**] adı: ismi S.
[13**] iṣṭāb: iṣṭāt R S.
[17**] tāmm: nām R tamām S itām Ü.
[18-19**] meydān-ı cihānda çevgān-ı belāġatle rübūde-gūy olan: - Ü.
[19-21**] Tārīḫ-gūylıḳda bī-naẓīr ü mis̱āldür. Hemān... erzān-ı bahā: - Ü.

olmışdur[**]. Bir emr-i ḥaḳīr içün bī-ḥadd tārīḫler ḳaṣīdeler diyüp şehre bir müsāfir gelse ḫōş-āmed ol gün nice tārīḫ ḥāżır ider. Biḥār-ı zeḫḫār-ı iḳtidārlarına sāḥil ü kenār yoḳdur[**]. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Vaṣf-ı dendānuñı geh geh dil-i maḫzūn söyler
Söylemez söylemez ammā dürr-i meknūn söyler

Ve lehū[**] : Ṭaḳ itdi ṭāḳatüm bu cefā vü sitem benüm
Ḳaddüm ḫam eyledi bu firāḳ-ı elem benüm
Deyr-i cihānda ṣūrete hergiz getürmedi
Bir ṣūret ile göñlüm alup ol ṣanem benüm[**]

(Diger) : Virelden aña efendi ʿiẕār-ı renginüñ
Yükin yuḳarı yıġar oldı nāz-ı[**] Bālīnün

Ve lehū[**] : Raḳībi ġam-güsār ü bendeñi bār[**] añlamış ʿuşşāḳ
R69a Meded göster o murdārı ne imiş bāri görsinler

Vezīr-i ḫıred-müsteşīr Sinān Paşa (Ḥażret)leri[**] Yemeni defʿa-i ṣāniyede fetḥ itdükde[**] bu tārīḫi dimişdür

Tārīḫ[**] : Bi-ḥamdi'llāh yine fetḥ oldı yümnüñ ile Yemen dirler[**].

1[**] olmışdur: - Ü.
1-3[**] Bir emr-i ḥaḳīr içün bī-ḥadd tārīḫler... sāḥil ü kenār yoḳdur: - H R S.
3[**]Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur H Bu eşʿār nāẓım-ı mezbūruñ güftārındandur S.
4[**] Şiʿr: - S Ü.
6[**] Ve lehū: - H S Ü.
9[**] Bir ṣūret ile göñlüm alup ol ṣanem benüm: - R.
11[**] nāz: bār S.
12[**] Ve lehū: - H S Ü.
12[**] bār: yād S.
14[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
14-15[**] fetḥ itdükde: olduġına S.
16[**] Tārīḫ: - Ü.
12-16[**] Raḳībi ġam-güsār ü bendeñi bār... fetḥ oldı yümnüñ ile Yemen dirler: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

EMĪNĪ: İstanbullıdur**. Babası Kāğıd emīni olmağla** Emīnī taḫalluş itmişdür. Kendüsi daḫı bendegān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı felek-temkīnüñ merd-i güzīde** vü güzīni ḳalem-rev-i belāğat ü beyānuñ nāẓır u emīnidür. Dergāh-ı ālem-penāh-ı sulṭānīde** sipāhī oğlanları zümresindendür. Ḥālā daḫı tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife kūşiş ve şuʿarā-yı belāğat-şiʿār ile ḫayli verziş üzredür. Maḳbūl-ı ṣağīr ü kebīr olan bir iki** eşʿārı taḥrīr olındı.

*Naẓm** :* Görmesek cām-ı muṣaffāyı** açılmaz gözimüz
Gül gibi elde ḳadeḥ olmasa gülmez yüzimüz

(Diger) : Cevre yüz ṭutma görüp ḳaçma bu ğamḫāruñdan
Yüz çevirme güzelüm ʿāşıḳ-ı dīdāruñdan

(Diger) : Didüm ayağuña bu eşk-i ḫūnīnüm yiter düşdi
Bu sözden renk alup ol yār-ı cānum baña ter düşdi

*Ve lehū** :* Maḥşerde görmek ola mı ol serv-ḳāmeti
Ḥaşr olmağ içün isteriz ey dil ḳıyāmeti

(Diger) : Ser-tirāş ol kākülü ter ṭut ṣaḳın ğāfil me-bāş
Bir ḳılı düşdügi yirde virürüz biz cān u baş

Ü66aS57a*(Diger):* Devr olaldan ol perī-rū dīdeden yaşum gibi
Yalıñuz ḳaldum cihānda oñmaduḳ başum gibi

Merḥūm Sulṭān Süleymānuñ** türbesine *Meşhed-i şāh-ı şehīd* diyü tārīḫ dimişdür**.

1** İstanbullıdur: İstanbuldandur H R S.
1** olmağla: olmağa H.
3** güzīde: - S.
3-4** güzīni ḳalem-rev-i belāğat... emīnidür... ālem-penāh-ı sulṭānīde: - H / emīnidür: emīni S.
6** bir iki: bu bir iki eşʿār-ı feṣāḥat-dişārı H.
7** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
7** cām-ı muṣaffāyı (Beyānī): bāde-i ṣaḥbāyı H R S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
19** Süleymānuñ: Süleymān Ḫan S.
20** dimişdür: dimişdür. Sulṭān Selīm Ḫana Türbe-i Sulṭān Selīm pāk-dīn dimişdür S.

Beyt[**] : Emīnīyi viṣālüñ gencine luṭf ile nāẓır ḳıl
Ḳuluñdur istiḳāmetde anuñ gibi emīn olmaz

EMRĪ: Ḥadā'iḳ u riyāż-ı pür-zīnet ü bahā ile müntehā ve sāḥa-i bī-ḥadd ü intihā ile ġayret-fezā *ve cennetin ʿarḍuhā*[*] olan şehr-i Edirnedendür. Nāmı Emruʾllāh olmaġın Emrī **H60a** maḫlaṣ idinmişdür. Ḥaḳḳāki diḳḳat ü nezāket-i maʿānīde s̱ānī-i Kemāl-i Işfahānīdür. Ekser-i eşʿārı muʿammā-mis̱āl ve üslūb-ı Şebistān ḫayāl üzredür. Eşʿār-ı pür-nikātında olan teşbīhāt ḥayret-fezā-yı aṣḥāb-ı feṣāḥat ve ġayret-nümā-yı **R69b** erbāb-ı belāġatdur. Ve fenn-i şerīf-i muʿammāda ol deñlü ādd çıḳarmışdur ki muʿammeyāt-ı Mīr Ḥüseyni bī-nām u nişān ve ism-i şeref ü şehābı nā-peydā vü nihān itmişdür. İştihār-ı tāmm ve şöhret-i mā-lā-kelāmı bundan ziyāde muḥtāc-ı taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām degüldür. Evā'il-i ḥālinde baʿż-ı ʿamā'irüñ kitābeti ile ḳanāʿat itmiş idi ve anı[**] cihet-i maʿīşet bilmiş idi ve bu beyt-i bī-mis̱āl tamām ḥasbüʾl-ḥāli[**] olmış idi.

Beyt[**] : Beni şeş aḳçe cihetle felek incitdi ḳatı
Terk idüm gibi ḥużūr itmek içün şeş ciheti

Baʿdehū mürebbī-i ʿulemā ve destgīr-i ehl-i ʿirfān ve ṣadrüʾl-cerīde-i[**] fużelā-yı devrān merḥūm vālid-i firdevs-mekān ve cennet-āşiyān Edirne ḳāḍısı olduḳda manṣıb-ı tevliyet-i Yıldırım Ḫan ile dil-i maḫzūnın[**] **Ü66b** şādān ve ġonçe-i ḫāṭırın gül gibi[**] ḫandān itmiş idi. Serv gibi istiḳāmetde ʿalem ve meşhūr-ı cümle-i ʿālem iken baʿż-ı aṣḥāb-ı ẓulm ü ʿudvān ve bir niçe erbāb-ı

1** Beyt: Ve lehū S - H Ü.
5* *Hadīd-21 (Cennete koşuşun).*
14** anı: anı kendüye S.
14** ḥasbüʾl-ḥāli: ḥasb-i ḥāli H R.
16** Beyt: - R Ü.
18** ṣadrüʾl-cerīde: ṣadr-ı cerīde S.
20** maḫzūnın: maḫzūnını S.
21** gül gibi: - Ü.

ʿutüvv ü ṭuġyān mezbūrı bī-cürm ü cināyet ve ġadr u ḫıyānet maʿzūl itmekle Emrī muḫtell olup zülf-i dil-berān gibi perīşān ve dil-i hünerverān gibi dem-beste vü ḥayrān oldı. Ḥaḳḳā rūzgār-ı zūrkār ve çarḫ-ı kec-reftār ki mīzān ü miʿyār gibi kān-ı ḳalbi pür-gevher-i[**] ābdār olanlaruñ yirin[**] zīr-i ḫāk ve kīse-i müflis gibi tehī-dil olan edānī vü erāẕilüñ[**] maḳāmın bālā-yı eflāk ider. Mezbūra itdügi cevr ü cefā ve miḥnet ü ʿanāyı kimesneye itmemişdür. Kendüsi daḫı bu maʿnāyı **S57b** baʿż-ı[**] eşʿārıyle işʿār idüp[**] dimişdür.

Maṭlaʿ-ı ū[**] : Ṣūfī mecāz añladuñ yāre maḥabbetüm
ʿĀlemde kimse bilmedi gitdi ḥaḳīḳatüm[**]
Bir gevherüm ki ḫāk-ı siyāh içre ḳalmışum
Ṣarrāf-ı dehr bilmez ise n'ola ḳıymetüm

Āḫir hezār faḳr u felāket ve bī-şümār miḥnet-i kürbet ile peymāne-miẟāl bağrı ḫūn ve envāʿ-ı ālām ü esḳām ile ḥāli diger-gūn olmış idi. Bu ḥālde iken **R70a** *ecībū dāʿiya'llāhī* fermānınuñ **H60b** miẟāline imtiẟāl idüp[**] sene iẟnā[**] ve ẟemānīn ve tisʿami'ede civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl ü irtiḥāl eyledi. Kendü ḫānesi vaṣfında bu beyt-i merġūbı ġāyetde ḫūbdur.

Beyt[**] : Ṣığmaya öz ḫānesine ẕevḳ ü şādīden eger
Görse miḥnet-ḫānemiz Emrī Ebū Derdā bizüm

4** pür-gevher: pür-güher S.
4** yirin: - H.
5** erāẕilüñ: erāẕil olanlaruñ S.
7** baʿż: - S.
7** idüp: idüp bu şiʿri S.
8** Maṭlaʿ-ı ū: Naẓm H Şiʿr S - R.
9** ḥaḳīḳatüm:maḥabbetüm H.
14* *Ahkaf-31 (Allah'ın davetçisine uyun).*
12-14** peymāne-miẟāl bağrı ḫūn ve... Bu ḥālde iken... miẟāline imtiẟāl idüp: - S Ü / Bu ḥālde iken: Bu ḥālde H.
14** iẟnā: iẟneyn H R.
17** Beyt: Şiʿr S - Ü.

Baʿż-ı aṣḥāb-ı hased mezbūrı cānib-i maʿnā ile muḳayyed olduġından şehbāz-ı ṭabʿı hevā-yı sūz[**] ü güdāzda pervāz itmemişdür ve elfāẓı rekīkdür diyü zebān-ı ṭabʿı dırāz iderler. Ammā ki ḫilāf vāḳiʿ idügi gün gibi rūşen ü lāmiʿdür. Ol ṭarzda olan eşʿārı daḫı bī-ḥadd Ü67a ü şümārdur[**]. Bu eşʿār ol vādīde olan güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Çünki bir ʿāşıḳ daḫı istersin ey şeh kendüñe
Ġamzeñüñ cellādı tīġi ile iki itsin[**] beni

Ve lehū[**] : Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla
Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla

Ve lehū[**] : Ġubār olsam reh-i kūyında ḳomaz tozıdur āhum
İlāhī n'eyleyüm bu rūzgār-ı zūrkārumla[**]

Ve lehū[**] : Yārsuz bu cihānda n'eylersin
Güli yoḳ būstānda n'eylersin
Çünki ʿāşıḳ degülsin ey Emrī
Söyle kūy-ı fülānda n'eylersin

Ve lehū[**] : Cāmlardur bezmümizde bu ṭoḳuz mīnā bizüm
Ḳara yire dökdügimüz curʿadur deryā bizüm

Ve lehū[**] : Gördüm ey dil minnet ister virmege dünyā murād
Aña minnet itmedin ḳurtuldum oldum nā-murād

1-2** mezbūrı cānib-i maʿnā ile muḳayyed olduġından şehbāz-ı ṭabʿı hevā-yı sūz: - H.
4** şümārdur: bī-şümārdur S.
5** güftārındandur: güftārdandur R.
6** Şiʿr: - Ü.
7** cellādı tīġi ile iki itsin: cellādına emr it iki biçsün S.
8** Ve lehū: Maṭlaʿ Ü - H S.
10** Ve lehū: - H S.
10-11** Ġubār olsam reh-i kūyında... bu rūzgār-ı zūrkārumla: - S.
12** Ve lehū: - H S.
16** Ve lehū: - H S.
18** Ve lehū: - H S.

*Ve lehū*** : Meh-i nev ey hilāl-ebrū senüñ barmağına degmez
Nice barmağuña v'allāhi bir ṭırnağuña degmez

*Ve lehū*** : Dīvāneyüm görelden sen** ḫadd-i lāle-gūnı
Artar bahārı görse** şeydālaruñ cünūnı

Ve bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār cānib-i maʿnāsı muḫayyel ü rengīn olan güftār-ı bī-naẓīr ü ḳarīnindendür**.

*Naẓm*** : Pāy-māl eyleme gīsū-yı ʿabīr-efşānuñ
Ḳuyrıġın başma nigārā uyur ejdehānuñ

*Ve lehū*** : Nesīm-i cān kehribār olduġınca şāḫ-ı mercāndan
Olur bir ġonçe peydā yaprağı laʿl-i Bedaḫşāndan

S58a *Ve lehū*** : Gördigüm her dem sütūn ḫāne-i āhından yanar
Bī-sütūn itdi varup Ferhād-ı miskīn meskenin

R70b*(Diger):* Ḥasret-i ebrū-yı miskīnüñle nūnuñ ḳaddi ḫam
Noḳṭa ḳomış sīnesi üstine anuñ dāġ-ı ġam

*Ve lehū*** : Ḫūrşīd-i rūy-ı yāri çün eyledüm temāşā
Bir ẕerresi içinde gördüm niçe ṡüreyyā**

*Ve lehū*** : İki zülfüñ iki dāl āyet-i dīdāruñda
İki ḳaşuñ iki rā muṣḥaf-ı ruḫsāruñda

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
3** sen: ol S.
4** bahārı görse: bahār olıcaḳ S.
5-6** güftār-ı bī-naẓīr ü ḳarīnindendür: güftārındandur S.
7** Naẓm: Ve lehū R Maṭlaʿ Ü - S.
9** Ve lehū: - H S.
11** Ve lehū: - H S.
15** Ve lehū: - H S.
15-16** Ḫūrşīd-i rūy-ı yāri... içinde gördüm niçe ṡüreyyā: - S.
17** Ve lehū: - H S.

ʿĀşıḳ-ı nālān derd-i hicrānla giryān olduḳda dil-berān-ı māh-ruḫān engüşt-i ḥayreti dendān-ı fikrete ḳoyup ḥāl-i ʿuşşāḳa **H61a** ḥayrān olduḳlarından kināyet idüp dimişdür.

*Beyt*** : Bir hilāli iki pervīnüñ arasına alur
Necm-i eşkümle görünsem o meh-i tābāna

Ü67b Merḥūm-ı merḳūm rāḳımü'l-ḥurūfa ḥikāyet itmiş idi ki** bu ġazeli didigümde büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-şıfātı re'īs-i şuʿarā ve ḳıdve-i büleġā Mevlānā Ẕātī merḥūma oḳuduḳda seḥāb-ı iḥticāb** ẓuhūr-ı fehvāsına māniʿ ve āftāb-ı murād-ı faḳīr-i** nā-murād zemīn-i fu'ādında ṭāliʿ ü lāmiʿ olmayıcak bu beyt-i belāġat-niẓāmuñ maʿnāsını yine bu aḳall-i** enāmdan istifsār itdiler. Baʿż-ı yārān-ı ṣafā bu beytüñ maʿnāsı esrār-ı ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u ḳarāra āgāh olduḳda dil-ber lebin ışırup ḥāl-i ʿuşşāḳa ḥayrān olduġıñdan kināyet olmaġa ḳābiliyyet vardur didiler**. Fi'l-vāḳiʿ laʿl-i dil-beri hilāle teşbīh idüp bu beyt-i bī-şebīhi dimişdür.

*Beyt*** : Bir ẕerre gün yüzinde temāşā degül mi kim
İki hilāl olur çü ṭulūʿide s̱ābitāt

Ṣanʿat-ı mübālaġada bu eşʿārı maḳbūl-ı ūlü'l-ebṣārdur.

*Şiʿr*** : Üstüḫān-ı ten-i Emrī ki feżā-yı ġamda
Zāġ-ı miḥnet düşürüpdür anı minḳārından

4** Beyt: Şiʿr S - R Ü.
6** Merḥūm-ı merḳūm rāḳımü'l-ḥurūfa ḥikāyet itmiş idi ki: Merḥūm-ı merḳūm faḳīre şöyle ḥikāyet itdi ki Ü.
8** iḥticāb: aṣḥāb S
9** faḳīr: fuḳarā S
10** bu aḳall: ḳavābil S.
13** didiler: dirler S.
15** Beyt: Şiʿr S - Ü.
18** Şiʿr: - Ü.

*Ve lehū*** : Şol ḳadar cismi żaʿīf eyledi ḫālüñ hevesi
İtsem olurdı ḳabā egnüme perr-i megesi

(Diger) : Dīvāneyüm görelden ol ḫadd-i lāle-gūnı
Artar bahār olıcaḳ şeydālaruñ cünūnı

Ve bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār cānib-i maʿnāyı muḫayyel ü rengīn olandur**.

*Şiʿr*** : Mū miyānuñ hevesi şöyle żaʿīf itdi beni
Bir ḳıluñ ardınca siñem göremez kimse beni

Çünki muʿammeyāt-ı pür-ḫayālātı mihr ü maḥabbet gibi meşhūr-ı cumhūr olmış** ve būy-ı dil-cūy-ı nezāket ü leṭāfeti ḳubbe-i meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihāna ṭolmışdur ve her biri āftāb-ı ʿālem-tāb gibi şeyḫ ü şābb yanında ve ekşer-i **R71a** mecmūʿalarda mesṭūrdur. Īrād ü ikşārına iḥtiyāc yoġ idügi cāy-ı ʿinād ü lecāc degüldür**. Lākin kitābımuz ḫālī olmasun diyü bu bir iki muʿammāsı tasṭīr ü taḥrīr olındı**.

*Muʿammā*** *Bā-ism-i Bektāş:*

Māh u pervīn ü güneş başın virür çünkim saña
S58b Her biri meh-rūña bir gevher-nişār itse n'ola

*Bā-ism-i*** *Nūḥ:* Gelür görüp beni ḳarşudan ol meh-i tābān
Niḳāb ile yüzini itdi cān gibi pinhān

Ü68a H61b Laṭīfe: Şemsī maḫlaş ve Beşāret nām fenn-i muʿammāda ḳudret-i tāmmı var bir ʿAcem var idi.

1** Ve lehū: - H S.
3-5** Dīvāneyüm görelden ol... cānib-i maʿnāyı muḫayyel ü rengīn olandur: - R S Ü.
6** Şiʿr: - R S Ü.
9** olmış: olmışdur S.
8-12** Çünki muʿammeyāt-ı pür-ḫayālātı mihr... yoġidügi cāy-ı ʿinād ü lecāc degüldür: Ve muʿammeyyātınuñ keşret-i şöhreti muḫtāc-ı taḥrīr ü kitābet degüldür Ü.
13** olındı: eyledük S.
14** Muʿammā: - H S.
17** Bā-ism: - S.

Li-münşihi : Ṭıynet-i ḫāki misk ile ʿanber
Ābı kevṡer hevāsı cān-perver

Keṡret-i cūybār ile nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḫtihe l-enhāru*[*] olan şehr-i Edirnenüñ bāġ-ı behişt āsālarında ẕevḳ ü ṣafā idüp[**] gāh ʿıyş u ʿişret ve gāhī müşāʿare vü muṣāhebet iderlerdi. Bir gün Şemsī-i mezbūr Emrīye ṭūṭīvār söyledügi sözde ḫaberdār olmasun diyü bir miḳdār esrār ile ḥayrān ve bāġ-ı dimāġından murġ-ı hümā pervāz ʿaḳlını perrān ider ki mezbūrı maġlūb itmekle ḥacel ve yārān arasında münkesir ü münfaʿil ide. Emrī daḫı bu ḥīleden ġāfil ü ẕāhil bī-şümār ġubār yiyüp ḳanzil olur. Mezbūr Şemsī Emrīnüñ kör bengi olduġın görür. Kebāb yeriken Emrī ismine taʿmiye idüp Kebāb bī-ḥadd ḫōrdem bārī dir. Emrī daḫı bi'l-bedāhe beşāret ismine bu beyti dir[**].

Bā-ism-i Beşāret[**]: Zārem zi-āh u nāle bisyār muttaṣıl
Dārem zi-baḫt-ı ḫīş hemīşe ḫırāş-dil

Ve tārīḫde dāḫi ḳudreti ve nihāyetde mahāreti vardur. Taʿmiye üslūbı üzre baʿż-ı yārānuñ oġlı vefātına bu tārīḫi ḫūbdur.

Mıṣrāʿ : Hezārdan felek-i dūn irdi berg-i güli āh

Bu mıṣrāʿ[**] tārīḫ olduġından ġayrı hezārdan ki biñdür berg-i güli[**] ki lāmdur cüdā idicek tārīḫ olur ve ekābir-i ʿulemā vü eʿāẓım-ı fużelādan Edirne ḳāḍısı olan merḥūm Merḥabā Efendi meclis-i fenādan bezm-i beḳāya irtiḥāl **Ü68b** ve bu dār-ı miḥnetden civār-ı **R71b** ḳurbete intiḳāl itdükde bu tārīḫi bī-naẓīr ü bī-miṡāl olmışdur.

Mıṣrāʿ[**] : Sāḳiyā bezm-i cihāndan Merḥabāya hū dimiş

3* *Bakara-25, 266 ve birçok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
4** idüp: - S.
11** dir: dimişdür H R S.
12** Bā-ism-i Beşāret: - Ü.
17** mıṣrāʿ: mıṣrāʿı R.
17** gül: güli S.
22** Mıṣrāʿ: - Ü.

Ve Vāʿiẓ Emīr dimekle maʿrūf bir şerīr var idi ki dā`imā aḳvāl ü efʿāli[**] ḫalḳla[**] nizāʿ ü cidāl ve ʿibādet ü iʿmāli sümʿa vü rüyā ve nuṣḥ u pendi edānī vü eʿālīye cevr ü cefā hemīşe kārī vü peyveste-efkārı ḫāṭır-şikeni ve merdüm-i āzāri idi. Maʿnā-yı *ve cezāu seyyi`etin seyyi`etün misluhā*[4**] rūşen ü hüveydā olup sene iḥdā **S59a** ve sebʿīn ve tisʿami`ede baʿż-ı kimesneler ile ḫuṣūmet itdükde mezbūrı te`dīb içün ḥabs itdüklerinde bu tārīḫi ʿacīb ü ġarīb vāḳiʿ oldı[**].

H62a *Beyt* : Bir ʿacīb tārīḫ olurdı Emriyā
Vāʿiẓüñ başın keseydi şāhımuz

Merḥūm ʿUbeydīnüñ pederi olan Nebī Ḫalīfe civār-ı mülk-i laṭīfe intiḳāl itdükde[**] bu ṭārīḫ-i zībāsı ḫūbdur[**].

Mıṣrāʿ[**] : Rūḥ-ı pākına Nebīnüñ ṣalavāt

ÜMĪDĪ: Mehbit-i envār-ı füyūżāt-ı İlāhī ve muḳarrer ü maḳām-ı ḥażret-i salṭanat-penāhī sevād-ı aʿẓam mefḫar-ı büldān-ı ʿālem olan şehr-i İstanbuldan ve zümre-i aṣḥāb-ı luṭf u ḳabūldendür. Taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i fünūn u maʿārife iştiġāl idüp niçe zemān Būstān Efendi merḥūmuñ gülistān-ı fežā`ilinde ḫūşe-çīn ve āstān-ı ehālī-i āşiyānında ser-ber-zemīn olup[**] nihāl-i ümmīdi bārver ü ṣūret-i me`mūli mir`āt-ı ḥuṣūlde cilveger olmayıcaḳ Ḳāḍīzāde Efendiye istinād idüp āḫirü'l-emr ol bābdan **Ü69a** ber-murād

---

1** aḳvāl ü efʿāli: aḳvāl ü eḥvāli H aḳvāli ü efʿāli S.
1** ḫalḳla: - H.
4** *Şûrâ-40 (Bir kötülüğün cezası ona denk bir kötülüktür).*
6** oldı: olmışdur S.
9-10** Merḥūm ʿUbeydīnüñ pederi... intiḳāl itdükde: - H.
10** tārīḫ-i zībāsı ḫūbdur: tārīḫ-i zībāyı dimişdür S.
11** Mıṣrāʿ: - Ü.
17** ser-ber-zemīn olup: ser-bezmin idüp Ü.

oldukdan ṣoñra sene sitt ve erbaʿīn ve tisʿami`ede** ʿālem-i ʿuḳbāya revān ve şāhbāz-ı cānı behişt-i cāvidānda āşiyān eyledi**. Ḥaḳḳā ki büleġā-yı Rūm-ı leṭāfet maşḥūb miyānında şiʿr-i ḫūb ve güftār-ı merġūbla maʿdūd u maḥsūb olan şuʿarānuñ māmdārlarından gülistān-ı feṣāḥatuñ bülbül-i naġme-serā** ve Hindistān-ı belāġatuñ **R72a** ṭūṭī-i şekker-güftārlarındandur. Tevriye vü īhām cānibine meyl-i tāmmı olup egerçi Bāḳī Çelebinüñ eşʿār-ı belāġat-simātını mir`āt idinüp ṭūṭī-i ṭabʿı aña göre tekellüm ve bülbül-i lisānı ol vādīde terennüm itmegi ʿādet itmişdür. Lākin** yine bu cümle ile ṣāḥib-Dīvān-ı fā`iḳü'l-aḳrān īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿir-i pür-ʿunvāndur. Bu bir iki** eşʿār raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārındandur**.

Şiʿr ** : Yā niye ṭaḳınup yine bir tīġ-i zer nigār
Ḳırdı geçürdi ʿālemi ol şūḫ-ı şīvekār

Ve lehū ** : Cevr ider döne döne ḥalḳa-i ẕikr içre nigār
Söze geldükce vefā ẕikrin ider ol dildār

Ve lehū ** : Ayaġa ṣalma diyü zülf-i ʿanber-efşānı
Ṣarıldı boynına ol āfetüñ girībānı
Ḫırām idince bugün nāz ile o serv-i revān
Reh-i cefāda ne tozlar ḳopardı dāmānı

1** sene sitt ve erbaʿīn ve tisʿami`ede: - Ü.
2** āşiyān eyledi: āşiyān-sāz oldı S.
2-4** Ḥaḳḳā ki büleġā-yı Rūm-ı leṭāfet maşḥūb miyānında... şuʿarānuñ māmdārlarından gülistān-ı feṣāḥatuñ bülbül-i naġme-serā: ve ke`en-ẕalik sene sitt ve sebʿīn ve tisʿami`e min hicreti ḫayri'n-nebiyye ṭabʿında leṭāfet ü edāsında selāmet-i nihāyetde idi. Şuʿarā-yı Rūmuñ kibārından Ü / şuʿarānuñ nāmdārlarından: şuʿarā-yı nāmdārlarındandur S.
8** Lākin: - S.
9** bir iki: - S.
10** seḥḥārındandur: siḥr-āşārındandur S
11** Şiʿr: - Ü.
13** Ve lehū: - H S.
15** Ve lehū: - H S.

S59b *Ve lehū*[**]: Bu gün meclisde sāḳī sāġar almaḳ dest-i dil-berden
Hemān bir gül ḳoparmaḳ[**] gibidür şāḫ-ı gül-i terden

Ve lehū[**] : ʿĀlemi faṣl-ı bahār eyledi ser-sebz ü çemen
Başladı naġmeye bülbül yine her vādīden
Geh güle vālih ü geh ġonçeye şeydā geçinür
Daldan dala ḳonar murġ-ı nihāl-i gülşen

Ve lehū[**] : Sāḳī-i bezm bāde-i gül reng ü lāle-fām
Eksük virürse ġayrīye bizden yaña[**] tamām

H62b *Ve lehū*[**]: Cennet añılsa ruḫuñ ḫāṭıra eyler ādem
Kaʿbe yād olsa ser-i kūyuña varur ʿālem

Ve lehū[**] : Düşeyin ḫāk-i pāyuña ḳo beni
Dostum sen de gör saña düşeni

Ölmezden maḳdem baʿż-ı emrāża mübtelā olduḳda bu maṭlaʿı dimiş idi[**].

Ṣarardup cism-i zerdūm[**] itdi altun
Beni ḫarcanmak ister gibi gerdūn

Bir dellāk-ı sīm-endāmuñ ʿışḳ u ġarāmı ile miṣāl-i ḥammām eşk-i çeşmi[**] rīzān ve sūz-ı derūnı[**] ile sīne-i maḫzūnı sūzān olduḳda bu beyti diyüp dīvār-ı ḥammāma[**] yazmışdı.

[1**] Ve lehū: - H S.
[2**] ḳoparmaḳ: ḳoparur Ü.
[3**] Ve lehū: - H S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[8**] yaña: yani S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] dimiş idi: dimişdür H R.
[14**] zerdūm: zārum H R S.
[16**] çeşmi: - S.
[17**] sūz-ı derūnı: sūz-ı derdin Ü.
[17-18**] dīvār-ı ḥammāma: ḥammām dīvārına ve lehū şiʿr S.

Şiʿr[**] : N'ola ol sīm-ten dellāke naḳd-i eşki ḫarc itsem
Meseldür ey Ümīdī çünki ḥammāma giren derler

Ü69b Dā'imā Bāḳīye taḳlīd idüp ġazellerine ve ḳasīdelerine naẓīre dimekle muḳayyed idi[**]. Ḫātem-i şuʿarā-yı zemān ve Ḫātem-mis̱āl maḳbūl-ı ḫalḳ-ı cihān olan Bāḳī Çelebinüñ[**] **R72b** Ḫatem ḳaṣīdesine naẓīrede bu beyti ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Beyt[**] : Altun ādın baḳır eyler ḥazer itsün zinhār
Böyle dā'im ṭaḳılup illere n'eyler ḫātem

EMĪREK: Ḥakīm Monlā Üveysüñ[**] oğlıdur. ʿAcemzādedür. Fenn-i ṭıbbda Cālinūsvār şöhret-şiʿār[**] olmağın dergāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOs̱māndа[**] ḥakīm-i vaẓīfedār[**] maʿārif-i cüz'iyyede ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve sāzuñ aḳsāmında mahāret-i tāmmı olduğından ġayrı mālik-i ḥüsn-i ṣadā idi. Līkin kūteh-ḳāmet ü ḳaṣīr-bālā ḫayli ḫod-bīn ü ḫod-nümā kimesne idi. Türkī vü Fārisī vü ʿArabī şiʿri var idi[**]. Naẓmı selāmetden dūr ve kelāmı[**] luṭf u ḥāletden mehcūr degüldür. Bu bir iki eşʿār anuñdur.

Şiʿr[**] : Sevdüm görince sen şeh-i Yūsuf-liḳāyı ben
Göz göre başuma ṣatun aldum belāyı ben
Ḫaṭṭ-ı ġubārınuñ es̱erin görmedin henūz
Ey gül-ʿiẕār oḳudum idi bu duʿāyı ben

[1**] Şiʿr: - R Ü.
[3-4**] Dā'imā Bāḳīye taḳlīd idüp... naẓīre dimekle muḳayyed idi: - H R S.
[4-5**] Ḫātem-i şuʿarā-yı zemān ve ḫātem-mis̱āl... Bāḳī Çelebinüñ: - Ü.
[7**] Beyt: Şiʿr H Ve lehū S - Ü.
[10**] Üveysüñ: İdrīsüñ S.
[11**] şöhret-şiʿār: şöhret ü iştihārı S.
[11**] ʿOs̱mānda: ʿOs̱māndan S.
[12**] vaẓīfedār: vaẓīfedār idi H R S
[15**] var idi: vardur H R S.
[15**] Naẓmı selāmetden dur ve kelāmı: şiʿri selāmetden dūr ve naẓmı Ü.
[17**] Şiʿr: Naẓm S - Ü.

Ve lehū[**] : Çehre-i zerdüm benüm ḫāk-ı der-i dildārda
S60a Ṭoprağa düşmiş ḫazān yaprağıdur gülzārda

Ve lehū[**] : *Mecnūn çe kes est ü kūhken kīst*
Der-ʿış̣ḳ-ı bütān menem diger nīst

Ve ḫalḳ kendüye Mīrek diyü taṣġīr ü taḥḳīr iḥtimālin virüp bu ḳıṭʿayı[**] dimişdür.

Ḳıṭʿa[**] : *Küçekī mānīʿ-i büzürgī nīst*
Ger tu-rā āgehīst ḫāce-i ḥakīm
Nīst kūhī zi-Ṭūr küçekter
Bes büzürg est līk nezd-i ʿalīm
Rastī-i me-rā derīn daʿvā
Şāhid-i[**] *ʿādil est Şāh Selīm*

H63a EMĪRĪ: Maẓhar-ı āsār-ı emn ü āmān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān olan merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında naḳībü'l-eşrāf olan şerefü'n-nebī ve'r-risāle[**] zübde-i inbātü'n-niḳābe[**] ve'l-celāle ḳıdve-i sādāt-ı saʿādet-penāh Maḥmūd bin Seyyid ʿAbdu'llāhdur. Mevlidi Burusa-i maḥrūsedür. Mezbūr Monlā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem **Ü70a** Mevlānā Ḳırīmī merzbūm-ı[**] diyār-ı Rūma **R73a** ḳudūm-ı meserret-rüsūm buyurduḳlarında Seyyid-i merḳūm yetīm ü maʿṣūm ḳalmağın şeref-i siyādetine naẓar idüp yetimlik anlara mīrāsdur. Lü'lü-i şehvār yetīm olduḳça ḳıymetdār olup ziyāde iʿtibār bulur diyü mezbūr oğıl idinüp taʿlīm ü terbiyetinde mihr-i pederānesin

---

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** ḳıṭʿayı: ḳıṭʿa-ı dil-pezīri H.
7** Ḳıṭʿa: - Ü.
12** Şāhid: Şāh R S.
15-16** şerefü'n-nebī ve'l-risāle: şeref-i enbiyā'ü'r-risāle H R.
16** inbātü'n-niḳābe: aṣḥābü'n-niḳābe H R S.
19** merzbūm: mezbūr H.

iẓhār itmiş idi. Bir miḳdār taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet itdükde dağdağa-i sefer ve ārzū-yı seyāḥat ḳarār u iḳāmete rāḥat virmeyüp bir miḳdār eṭrāf-ı diyārı bād-ı ṣabā gibi[**] geşt ü güẕār itdükden ṣoñra cānib-i vaṭana ʿavdet ü ricʿat[**] itmiş idi. Ol esnāda ol şāh-ı sütūde-evṣāf mezbūr naḳībü'l-eşrāf idüp hilāl-i vücūdı gitdükce bedr-i pür-nūr olup maḳbūl u manẓūr-ı cumhūr oldı[**]. Āḫir-i ʿömrinde vaẓīfesi yetmişe yitmiş idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān *-ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān*[**] - serīr-i salṭanata cülūs itdügi eyyāmda diyār-ı fenādan mülk-i beḳāya ḫırām[**] itmiş idi. Sulṭān Bāyezīde[**] virdügi ḳaṣīdedendür.

Naẓm[**] : İki cihānı[**] iki Bāyezīde itdi ṭufeyl
Ḫudā ḳılup naẓar-ı luṭfa her birin manẓūr
Birisi ʿālem-i maʿnāda şöhre-i āfāḳ[**]
Birisi ṣūret ü maʿnāda gün gibi meşhūr
Birisi mehbiṭ-i envār-ı feyż-i Raḥmānī
Birisi rehber-i cumhūr-ı ġāziyān-ı ġayūr
Anuñ feżā`ili Ḥaḳ fażlı gibi nā-maḥdūd
Bunuñ ḫaṣā`ili Ḥaḳ luṭfı gibi nā-maḥṣūd[**]
S60b Bu virdi şerʿ esāsına ṣıdḳ ile aḥkām
O ḳıldı zühd diyārını ʿışḳ ile maʿmūr
Şemā`ili mütenāhī degül çü her birinüñ
Gerek birisine ṣarf ola *māhve'l-maḳdūr*[**]

[2-3**] bād-ı ṣabā gibi: - Ü.
[3**] ü ricʿat: - H.
[5**] oldı: olmış idi R S.
[6-7**] ve'l-ġufrān: ve'r-rıḍvān H.
[8**] ḫırām: rıḥlet S.
[8**] Bāyezīde: Bāyezīd Ḫana S.
[9**] Naẓm: - H Ü.
[9**] Cihānı: Cihānda H R Ü.
[11**] Birisi ʿālem-i maʿnāda şöhre-i āfāḳ: - S.
[15-16**] Anuñ feżā`ili... gibi nā-maḥṣūd: - H R Ü.
[17-20**] Bu virdi şerʿ esāsına... ṣarf ola *māhve'l-maḳdūr*: - H R Ü.

Zihī merāsim-i cūduñ mürebbī-i fużelā
Levā`iḥ-i himemüñ feyż-baḫş-ı ehl-i ḥużūr
Beyāż ġurre esbün sevād dergāhuñ
Ḥaḳḳ itdi reşk-i beyāż u sevād dīde-i ḥūr

Sene s̱elās̱ ve erbaʿīn ve tisʿami`e tārīḫinde āḫirete intiḳāl eyledi - *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh* -**.

EMĪRĪ-İ DİGER**: İsmi Meḥemmeddür. Muḫtārīnüñ birāder-i kihteridür**. Emīr Hāşimüñ oğlıdur. Sādāt-ı Ḳosṭanṭiniyyedendür. Ḳalem gibi eşnāf-ı ḫaṭṭda mahāreti** ve fenn-i ḥisāb ve üslūb-ı muḥāsebede ḫayli ḳudreti** olduğından ġayrı selīḳat-ı naẓmiyesi daḫı luṭf u ḳabūlden bī-naṣīb ve eşʿār-ı ṣafā-şiʿārı daḫı nevʿ-i leṭāfetden mehcūr u ġarīb degüldür. Bu bir iki eşʿār anuñdur**.

H63b *Şiʿr* ** : Ṭoḳınur ḳalb-i ʿadūya iyü varur tīrüñ
Yüz çevürmez neye ṣalsañ güzelüm şemşīrüñ
R73b*(Diger)*: Bağlamış ḫūnī gözin gördüm ol āfet nāzdan
Ḥāl-i ʿuşşāḳı temāşā itmege açmazdan
(Diger) : Manṣūruñ ene'l-ḥaḳ didügin itme taʿaccüb
Ḳo söyleneni ʿārifseñ söyledeni gör

1-6** Zihī merāsim-i cūduñ... āḫirete intiḳāl eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: - H R Ü.
8** Emīrī-i Diger: Emīrī H Emīrī Beg S.
82** kihteridür: mihteridür Ü.
10** mahāreti: māhir S.
10** muḥāsebede ḫayli ḳudreti: muḥāsebeye ḳādir olduğından S.
12-13** Bu bir iki eşʿār anuñdur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur S.
14** Şiʿr: - S Ü.

EMĪR: Seyyid Meḥemmed bin Seyyidü'l-islāmdur. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīdendür**. Merḥūm üstādı ve üstādü'l-enām şeyḫü'l-islām Ebu's-su'ūduñ** ferzendi Aḥmed Çelebiden mülāzım olmışdur. Ḥālā silk-i ḳużātda muntaẓam ve sādāt-ı keşīrü'l-berekāta vaṣf-ı lāzım olan ṣıfat-ı seḫāvet ile muttaṣıf ü müttesimdür. Eş'ārı **Ü70b** bī-şümār ṣāḥib-Dīvān şā'ir-i pür-iştihār geçer manẓūr-ı aṣḥāb-ı enẓār ve maḳbūl-ı ulü'l-ebṣār** bu bir iki** eş'ār anuñ güftārındandur**.

*Şi'r** :* Binā-yı ṣabruma seyl-i ġamuñ cānā ḫalel virdi
Belüm bükdi taḥammül bārı ten dīvārı bel virdi

*Ve lehū** :* Cihān elemleri 'ālemdür iştiyāḳa göre
Dügüne varmalıdur mātem iftirāḳa göre

*Ve lehū** :* Ter düşdi meclis içre meger bādeden 'araḳ
Ḫayli dem oldı bezmümüze basmadı ayaḳ

*Ve lehū** :* Yād itdügümce hicrini bir** oldı öldügüm
Dimek götürmez ādeme 'ālemde söz ölüm**

ĀNĪ: Zeyrekzāde dimekle meşhūr ve zümre-i ḳużātda ḫayli şān u riyāset ile meẕkūrdur. Semmūrdan minder ve cāme-ḫˇāb u bālini **S61a** ve ḫadem ü ḫaşeminüñ** kemāl-i tezyīni** var idi. Lākin maġlūb-ı berş ü afyon olmaġla

1-2** Ebī Eyyūb-ı Enṣārīdendür: Ḳaṣaba-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīdendür H S.
2-3** Ebu's-su'ūduñ: Ebu's-su'ūd Efendinüñ S.
6** ūlü'l-ebṣār: ūlü'l-aḫbār R.
6** bir iki: - S.
6-7** anuñ güftārındandur: anuñdur H S:
8** Şi'r: Naẓm H - Ü.
10** Ve lehū: - H R S.
12** Ve lehū: - H R S.
14** Ve lehū: - H R S.
14** bir: her R.
14-15** Yād itdügümce hicrini... ādeme 'ālemde söz ölüm: - S.
19** ḫaşeminüñ: ḫaşemüñ S.
19** kemāl-i tezyīni: tezyīni R.

vāṣıl-ı mertebe-i cünūn olup ef'āli redā'et ve eṭvārı ḳabāḥatden ḫālī degül idi. Bārān-ı ṣafāyı hezār-minnetle ḫānesine da'vet idüp bir cüz'ī nesne içün ānī incinüp[**] evżā'-ı ġarībe ile yimegini[**] zehr iderdi. Ammā ma'ārif ü kemālātı bī-şümār ve ḫūb-eş'ārı var idi. Ṭoḳuz yüz[**] yetmiş yedi senesinde intiḳal eyledi. Bu bir iki eş'ār anuñdur[**].

Şi'r[**] : Miyānından ḫaber ṣorarsañ iḳlīm-i melāḥatde[**]
Ötesi kūh-ı billūra aşar bir ince beldür bu

Ve lehū[**] : Gözlerüm ey lāle-ruḫ hicrüñde ḳanlar dökdiler
'Iyş içün bezm-i belāya erġuvānlar dökdiler
Aldılar nāziklük ile aġzı sırrından ḫaber
Ġonçeye gülşende sūsenler zebānlar dökdiler

R74a ĀNĪ-İ DİGER[**]: Tīrelidür. Henūz bir cevān-ı nev-sāl iken mālik-i maḳāl-i bī-miṣāl olup cemāl-i zībāsı gibi şöhre-i cihān ve pesendīde-i erbāb-ı 'irfān olmış idi.

Şi'r[**] : Yazılmış ṣanmañuz levḥ-i cebīnüm üzre ebrūdur
H64a Benüm baḫt-ı siyāhum bildürür bir ḳare yazudur
Göñül şol deñlü mā'ildür ḳadd-i mevzūn-ı ḫūbāna
Göricek pāyına her serv-i ra'nānuñ aḳar ṣudur

[2-3**] ānī incinüp: ānı incidüp H.
[3**] yimegini: yimegin H R S.
[4**] yüz: - Ü.
[5**] Bu bir iki eş'ār anuñdur: Bu eş'ār anuñ güftārındandur S.
[6**] Şi'r: - R Ü.
[6**] melāḥatde: melāḥatdür S.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ānī-i Diger: Ānī Ü.
[16**] Şi'r: - Ü.

Ü71a ENVERĪ: Vücūd-ı pür-ʿunvānı büldān-ı cihānuñ mihr-i enveri ve ʿālem-i ḥüsn ü melāhatüñ şems-i ḫāveri olan şehr-i İstanbuldandur[**]. ʿAcebdür ki mürekkeb-fürūşlıḳ aña kār iken oḳıyup yazmaḳdan behredār olmayup[**] eline kitāb u ḫāme almamış ve raḫt-ı himmetini zemīn-i ḳırāʾat u kitābete ṣalmamışdur[**]. Ümmī vü ʿāmmīlik ile beyneʾl-cumhūr meşhūr iken şuʿarā-yı Rūmuñ be-nāmlarından mezkūrdur. Oḳıyup yazmaġa ḳādir degül iken bu maḳūle maʿnādār eşʿārı olmaḳ nevādir-i rūzgārdan idügi rūşen ü aşkārdur. Bir zemān esbāb-ı dükkānı ḥāl-i perīşānı gibi ṭaġıdup Remmāl Ḥaydāruñ ʿatebesine dāḫil olup ol cemāʿatden beyāż-ı merām ḥāṣıl itmek recāsıyla ḫānesinde ḫāric ü dāḫil olan umūr-ı māl ve cümle-i ḥāline ketḫudā olmış idi. Anda daḫı muntaẓamüʾl-aḥvāl olmayıcaḳ ʿāḳıbetüʾl-ʿāḳıbe ferāġat idüp yine eski ṣanʿatına ʿavdet ü ʿazīmet eyledi. Muḥaṣṣal teferrüḳa-i bāl ve teşvīş-i ḥāl ile dünyādan intiḳāl ü irtiḥāl eyledi[**]. **S61b** Ḳıyāsī Enverīnüñ cehlini başına ḳaḳup ve mürekkebciligin yüzine urup bu beyti dimişdür[**].

Beyt[**] : O bir cehl-i mürekkebdür mürekkeb ṣatmadur kārı
Cihānda Enverī gibi siyehkār olmasun kimse

Mezbūruñ āteş-bāzlıḳda nihāyetde mahāreti var idi. Ḥattā Mīrī ḳumbaracı olup ol bölüge ketḫudā olmış idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān[**] -*ʿAleyhiʾr-raḥmetü veʾl-ġufrān*- sene sitt ve erbaʿīn ve tisʿāmiʾede şehzādelerin sünnet itdükde gice ile āteş-bāzlıḳ **R74b** iderken bu ebyātı diyüp oḳurdı.

[1-2**] Vücūd-ı pür-ʿunvānı büldān-ı cihānuñ mihr-i enveri ve ʿālem-i ḥüsn ü melāhatüñ şems-i ḫāveri olan şehr-i İstanbuldandur: İstanbuldandur Ü.
[3**] olmayup: olup S.
[5**] ṣalmamışdur: ṣalmış R.
[13**] irtiḥāl eyledi: irtiḥāl ü ʿazīmet eyledi R.
[14**] urup bu beyti dimişdür: urup dimişdür Ü.
[15**] Beyt: Şiʿr H S - Ü.
[18**] Süleymān: Süleymān Ḫan S.

*Şiʿr*** : Saña nisbet ey şāh-ı ʿāli-cenāb
Yedikulle dizdārıdur āfitāb
Öpe öpe pāyuñ eyā şeh-süvār
Ayaklandurupdur işini rikāb
Getürdi eyā meh-likā Enverī
Belā şehri içre iki çeşme āb
Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur**.
H64b *Şiʿr*** : N'ideyin şaḥn-ı çemen seyrini cānānum yoķ
Bir yanumca şalınur serv-i ḫırāmānum yoķ
Bağrumuñ başına dāġ-ı ġamuñ odlar yakalı
Ķaldum ayakda ķara başuma dermānum yoķ**
Ü71b *Ve lehū*** : Ne ṭūṭī dilli dil-bersin ne nāzik sīm-tensin sen
Cihānda söylenür bir ṭūṭī-i şīrīn süḫansın sen
*Ve lehū*** : Hicrānlı ķumāş idi benüm Enverī sīnem
Oldum dem-i vuşlatda anı yāre şarınca
........**
Böyle oñarur kişiyi Allah oñarınca
*Ve lehū*** : Ġayra şerbet baña tīz-āb şunarsuñ çekeyin
Çekmedin üstüme bir ķaṭre dökersem lekeyin**

1** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
7** Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve feşāḥat-dişār anuñ güftārındandur H. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñdur S.
8** Şiʿr: - Ü.
10-11** Bağrumuñ başına dāġ-ı ġamuñ... ķara başuma dermānum yoķ: - S.
12** Ve lehū. - H S.
14** Ve lehū. - H S.
16** .....: - H R S Ü.
18** Ve lehū. - H S.
19** lekeyin: leke ben H R Ü.

Ve lehū[**] : Zülfüñle ḫaṭṭuñ ʿilm-i vefā baḥsin ider hep
Biri ḳara cāhil birisi cehl-i mürekkeb

Merḥūm Aḥmed Paşanuñ bu mıṣrāʿını ḫūb tażmīn itmişdür.

Beyt[**] : İki destüm ṭolu mey destümi ṣındurma benüm
Ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

Ve lehū[**] : Her yāne būy-ı kākülüñi tār ü mār ider
Ḳalmaz ṣabāya itdügi bu rūzgārdur

ĀHĪ: Rūmilinden Nigbolıdan babasına Seydī Ḫoca dirler mālik-i dirhem ü dīnār bir māldār tācir idi. Nāmı Ḥasandur. Babası vefāt itdükde cānib-i medīne-i ʿilm ü kemāle şedd-i riḥāl idüp İstanbula gelüp taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sülūk itmekle[**] mülāzım olmışdur. Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ aʿlālarından ve bu ṭāʾifenüñ mümtāz ü müsteṣnālarındandur. Eşʿār-ı dil-güşā ve ebyāt-ı cān-fezāsı maḳbūl ü müsellem ve memdūḥ-ı cümle-i[**] süḫanverān-ı ʿālemdür. Ḫüsrev ü Şīrīn dimişdür. Fiʾl-vāḳiʿ kitāb-ı mezbūr **S62a** bir naẓm-ı metīn ve **Ü72a R75a** kitāb-ı raşīndür ki ebyāt-ı şīrīn ve kelimāt-ı rengīnin Niẓāmī görse taḥsīn idüp Ḫüsrev hezār-āferīn[**] dir idi. Merḥūm ol kitāb-ı belāġat-şiʿāra çün cevāhir-i ābdār ḫarc ve ol naẓm-ı feṣāḥat-āyīnde ol deñlü dürr-i şemīn derc itmişdür ki aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile ḳābil-i taḳrīr[**] ü iʿlām degüldür. Bu bir iki[**] ebyāt ol kitāb-ı belāġat-simātdandur.

1** Ve lehū. - H S.
4** Beyt: - H S Ü.
6** Ve lehū. - H S.
12** itmekle: idüp S.
15** cümle: - H R S.
18** hezār-āferīn: hezārān H.
20** taḳrīr: taḥrīr S.
20** bir iki: - S.

Der-vaṣf-ı Ṣubḥ: Meger bir ṣubḥ kim bu zāl-i gerdūn
Sipihrüñ dāmenin ḳılmışdı pür-ḫūn
Meger kim vaẓʿ-ı ḥaml itmişdi nāhīd
Anuñçün ḳan içinde ṭoġdı ḫūrşīd
Ṭoġūrdı ṣubḥ-dem bānū-yı devrān
Bir altun başlu şırma ṣaçlu oġlān
Çü ṭalʿat** maṭlaʿından ṭoġdı ol māh
Melekler didi gökden zādehaʾllāh

H65a *Der-ġamgīni**:*
Nedendür ey meh-i āyīne-ruḫsār
Ruḫuñ jengār-ı ġam ṭutmış ḳamervār
Mübārek ḫāṭıruñ ey çeşme-i cān
Ḳarañulıḳdadur çün āb-ı ḥayvān
Göñül āyīnedür sevmez ġubārı
Götürmez cām-ı Cemşīd inkisārı

*Der-āmeden-i yār**:*
Görindi bir ġubār tūtiyāvār
Güzeller ḫaṭṭı gibi ʿanberīn-bār
Turup turup gelür gülzār içinde
Ḫaṭ-ı dil-ber gibi ruḫsār içinde
Şikār ardınca uçmış bāz gibi
Ḳanat bükmiş gelür şehbāz** gibi

7** ṭalʿat: mihrüñ S.
9** Der-ġamgīni: - H R S.
16** Der-āmeden-i yār: - H R S.
22** şehbāz: gülzār H R Ü.

Der-taṣavvuf[**]: Nedendür dilde nāyuñ sūz u sāzı
Delükli sīneler añlar bu rāzı
Ne fehm itsün defüñ derd-i dilinden
Ṭapanca yimeyin üstād elinden
Ne bilsün şol ki oldı dārdan dūr
Ki ne çemberde[**] Ḥallāc idi Manṣūr

Rivāyet olınur ki merḥūm Selīm[**] bin Bāyezīd Ḫan -*ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān-* **Ü72b** kitāb-ı mezbūrdan bir iki varaḳ gördükde ol zemānda ḳāżīʿaskerler olan Zeyrekzāde ve Kemāl Paşazādeye[**] Āḫīnüñ sinn ü sāl ve vaṣf-ı ḥālinden[**] su'āl itdükde daḫı manṣıba duḫūl itmemiş silk-i mülāzımīnde ve sāli hudūd-ı erbaʿīndedür dirler. Merḥūm-ı merḳūm ehl-i hüner ve ehālī-perver **R75b** ve meʿālī-güster olmağın buyurur ki mebādā bu ġonçe-i nev-şüküfte **S62b** henūz açılmadın girībānı dāmen-i gül gibi ḫār-ı noḳṣān elinde ṣad-çāk ve daḫı būy-ı dil-cūy-ı müşgīn-demi meşāmm-ı ʿālemi muʿaṭṭar itmedin ḫazān-ı zevāl ile maġāk-ı iḫtifāda ālūde-i ḫāk ola mezbūre riʿāyet idüñ ki intiẓām-ı ḥāl[**] cevdet-i ṭabʿa[**] baḥāne ve himmet-i pādşāh-ı deryā-nevāl semend-i ẕihne[**] tāziyānedür didükde Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olan merḥūm Kemāl Paşazāde hemān ol ān[**] yigirmi aḳçe ile Burusada Bāyezīd Paşa medresesin ʿarż ider. Lākin Rūmili ḳāżīʿaskeri olan Zeyrekzāde mezbūrı yārdan uçurup pādşāh-ı pür-re'fet ü ʿināyetinüñ[**] saña küllī riʿāyet olınmağa

---

[1**] Der-taşavvuf: - H R S.
[6**] çemberde: çenberde S.
[7**] merḥūm Selīm: merḥūm Sulṭān Selīm H merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan S.
[9**] Kemāl Paşazādeye: Kemāl Paşazāde R.
[10**] ḥālinden: ḥālin niçedür diyū S.
[16**] ḥāl: ḥāk R ḥāli S.
[16**] ṭabʿa: ṭabʿına H S.
[17**] ẕihne: ẕihnine H S.
[18**] ol ān: ol eşnāda H.
[20**] pür-re'fet ü ʿināyetinüñ: pür-re'fetüñ S melek-ḫaşlet Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

fermān-ı ḳadr-ḳudretleri cilveger-i mınaşşa-i ẓuhūr[**] olmışdur. Bu mertebe ile ḳanāʿat maḥż-ı denā`et belki ʿālī-himmet olanlar yanında ʿayn-ı şenā`etdür diyü mezbūre ḳabūl-ı medreseden **H65b** nefret virüp bi'l-āḫare ʿadem-i ḳabūl-ı iḥsānı maʿrūż-ı südde-i[**] sulṭānī olduḳda[**] sebeb-i tekeddür-i ḫāṭır-ı ʿālī-şānı olup mezbūr daḫı ẕillet-i mülāzemetden ferāġat itmemiş şimden girü anı min baʿd baña ʿarż eylemeñ diyü buyurur. Baʿdehū Aḥmed Paşa ve Necātīnüñ egri redīf ġazeline[**] naẓīresinde bu beyti diyüp[**]

Ü73a *Beyt*[**] : O ḳad-bālā vü zülf egri diyār-ı ḫüsn pür-āşūb
Memālik fitne şeh ẓālim ʿālem serkeş sipāh egri

Semʿ-i pādşāha vāṣıl olduḳda ġażabı daḫı ziyāde vü müştedd olup ebvāb-ı luṭf u iḥsānı bi'l-külliyye münsedd olur. Āḫirü'l-emr niçe mülāzemet ve hezār-ẕillet ü felāketden ṣoñra Ḳaraferye medresesin virürler. Ol taḳrīble Manastırda te`ehhül idüp Ḫāverīnüñ hemşīresini alup Manastırda vefāt itmişdür ve merḥūmuñ bir te`līfi daḫı Ḥüsn ü Dildür. Ḥaḳḳā ki bir inşādur ki ḥüsn gibi vaṣf-ı ḥaseni ḫāric-i ḥayṭa-i dā`ire-i imkān ve **R76a** dil gibi maḳbūl u memdūḥ-ı dil ü cān-ı[**] ins ü cāndur. Manẓūmāt-ı dil-āvīzi cemāl-i dil-berān gibi ṭarab-efzā ve menṣūrāt-ı luṭf-āmīzi ḥāl-i ʿāşıḳān gibi engüşt-nümā daḳā`iḳ-ı ʿibāratda iʿcāz-ı süḫan-ārāyı peydā ve ḥaḳā`iḳ-ı kināyātında āṣār-ı[**] muʿciz-nümāyı vāżıḥ u hüveydādur. Lākin ol kitāb-ı belāġat-niẓām itmām u encām bulmadın sipihr-i nā-fercām mezbūrı maḫmūr-ı cām-ı ḥımām itmişdür. Kitāb-ı mezkūr ʿillet-i sevād-ı ḳamer ve baḥs-i ḳażā[**] vü ḳader gibi

---

[1**] mınaşşa-i ẓuhūr: mınaşşa H.
[4**] südde: bende S.
[4**] olduḳda: - S.
[7**] ġazeline: ġazellerine H.
[7**] naẓīresinde bu beyti diyüp: naẓīre diyüp bu beyti didükde Ü.
[8**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[16**] ü cān: - S.
[18**] āṣār: iʿcāz S.
[21**] baḥs-i ḳażā: baḫt-ı ḳażā R.

beyāża çıkmağın irtibāṭı ḫayli müşkilterdür. Kitāb-ı mesfūrda[**] olan ebyātdandur.

Naẓm[**] : Āb-ı ḥayvān cihānda bir ṣudur
Ki anuñ ötesi ḳarañudur[**]
S63a Niçe İskenderi o çeşme-i cān
Ṣuya iltüp ṣusuz getürdi revān
Ve lehū[**] : Cāhilüñ faḫri cemʿ-i māl iledür
ʿĀrifüñ ʿizzeti kemāl iledür
Ve lehū[**] : ʿIşḳ u şevḳ ehli vecd ü ḥāl ister
Ne kemāl ister ü ne māl ister
Ü73b Bizi gör kim ne ḥālimüz vardur
Ne kemāl ü ne mālımuz vardur

Bu bir iki eşʿār anuñ netā'ic-i güftār ve āsār-ı kilk-i seḥḥārındandur[**].

Şiʿr[**] : Bir ḥaṣırum yoġ iken külbe-i aḥzānumda
Būriyā naḳşı görinür ten-i ʿuryānumda
Ve lehū[**] : Ne muṣāḥib bulınur derd ü ġam-ı yār gibi
Ne ferāġat[**] yiri var gūşe-i ḫammār gibi
Bir bölük başına gün ṭoġmaduḳ üftādeleri
H66a Yirlere çalma iken sāye-i dīvār gibi

[1**] mesfūrda: mezbūrda S.
[3**] Naẓm: Şiʿr R - Ü.
[3-4**] Āb-ı ḥayvān cihānda... ötesi ḳarañudur: - H R S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[13**] Bu bir iki eşʿār anuñ... seḥḥārındandur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur S.
[14**] Şiʿr: - Ü.
[16**] Ve lehū: - H S.
[17**] ferāġat: ḳanāʿat R.

Götürüp** noḳṭa gibi ortaya atdı beni çarḫ
Başladı kendi ḳıyı çizmege pergār gibi
Ol ḳıyāmet beni ferdāya ṣalup Āhī yine
Yarına ḳaldı işüm va'de-i dīdār gibi

*Ve lehū*** : Seg-i kūyuñ ceng eyler bu cism-i nā-tüvān içün
Ne lāzım bunca ġavġālar bir iki üstüḫān içün**

*Ve lehū*** : Hey ne fitne** başıdur ṭurre-i ṭarf-ı külehüñ
Ẓālimüñ öte ucıdur ser-i zülf-i siyehüñ

*Ve lehū*** : Ṭālib-i iksīr-i 'ışḳum rūy-ı zerdüm var benüm
İşüm altun eyledüm kimden ne derdüm var benüm

*Ve lehū*** : Bir elif çekdi yine sīneme cānān bu gice
Ṣan ṣanıldı baña bir serv-i ḫırāmān bu gice
R76b Ayuñ on dördi gibi dün gice meclisde idüñ
Ḳanda aḫşamlıyasın ey meh-i tābān bu gice
Seni dün gice raḳīb ile görüp ṣoḥbetde**
Düşdi yaluñ ḳılıca şem'-i şebistān bu gice**

*Ve lehū*** : Zāhidā içseñ eger sen de bizüm şerbetimüz
Gün gibi ẓāhir olurdı saña keyfiyyetimüz
Devr-i la'lüñde senüñ şöyle yasaġ oldı meye
Ki şarāb ile ḥarām oldı bizüm ṣoḥbetimüz

1** Götürüp: Görüp R Görüben S.
5** Ve lehū: - S.
5-6** Seg-i kūyuñ ceng eyler... ġavġalar bir iki üstüḫān içün: - H.
7** Ve lehū: - H S.
7** fitne: āfet S.
9** Ve lehū: - H S.
11** Ve lehū: - H S.
15** ṣoḥbetde: meclisde H R.
15-16** Seni dün gice raḳīb ile... şem'-i şebistān bu gice: - S.
17** Ve lehū: - H S.

Hey ʿazīzüm niçe bir ʿāleme dellāl olalum
Yūsuf-ı Mışr bizüm bilmeyicek ḳıymetimüz

EHLĪ: Ṭayyibzāde dimekle meşhūrdur. Nāmı[**] Meḥemmeddür. Edirnede yigirmi beş aḳçe müderris iken cānib-i ḳażāya rıżā virüp ʿacebdür ki nişāb-ı fażl u kemāle mālik iken[**] semt-i ḳażāya sālik oldı. **Ü74a** Ḥaḳḳā ki maʿārif ü kemālāt ehli kavābil ü emāşil zemānenüñ ehl-i ʿilm ü fażlı ʿulūm-ı keşīre ve fünūn-ı ʿazīzenüñ aṣl ile żābıṭ-ı ebvāb u fażlıdur. Her fenn ki ṭabʿ-ı bī-mişāli aña işġāl ide[**] fiʾl-ḥāl anda ehl-i kemāl olup **S63b** maġbūt u maḥsūd-ı aḳrān u emşāl[**] olmışdur. Ve bu eyyāmda ʿilm-i taṣavvufa bir miḳdār ihtimām itmekle ol fennde şöhre-i eyyām[**] olup pūte-i mücāhedede ḳāl olmış ehl-i ḥāl[**] yanında güng ü lāl olmışdur[**]. Ve bu fenn-i büzürgvārda daḫı nāmdār u pür-iştihār olup şuʿarā içre[**] şīve-i muʿciz-niẓāmı ve ḳāʿide-i şīrīn[**] kelāmı ile ḫayli şöhret-şiʿār olmışdur[**] ve emşāl ü aḳrān ve ikfā vü iḫvānı miyānında fezāʾil-i bī-şümār ve maʿārif-i bisyār[**] ile iştihār bulmışdur. Her ciheti maʿmūr-ı fezāʾil ü kemālātla[**] meşhūrdur. Ümmīddür ki min baʿd daḫı maʿārif ü leṭāʾifi[**] teraḳḳīde ve esbāb-ı fezāʾili tamām telaḳḳīde ola. Ḫoş-āyende eşʿārı ve nāzikāne güftārı vardur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

[4**] Nāmı: Adı S.
[5-6**] virüp ʿacebdür ki... kemāle mālik iken: bir iki dirhen ü dīnāra mālik olmaġ içün Ü.
[9**] işġāl ide: iştiġāl ide H S.
[10**] emşāl: emşāli H S.
[11**] şöhre-i eyyām: şehr-i eyyām R Ü şöhre-i enām S.
[12**] ḥāl: - S.
[12**] olmışdur: olur S.
[13**] şuʿarā içre: şuʿarā-yı zemān içinde S.
[13**] ḳāʿide-i şīrīn: ʿāḳıde-i şīrīn S.
[14**] ḫayli şöhret-şiʿār olmışdur: iʿtibār Ü.
[15**] bisyār: - S.
[16**] fezāʾil ü kemālātla: ḥüsn-i ḫalḳ ile Ü.
[16-17**] maʿārif ü leṭāʾifi: maʿārif ü kemālātı Ü.
[18**] Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñ güftār-ı belāġat-şiʿārındandur S - ü.

H66b R77a *Şi'r*** : Ṣalup dil fülkini ʿummāna ḳıldum var mı bir bād
Muḫālif rūzgār olursa olsun her çe bād-ā-bād
(Diger) : Yāre ṣormışlar beni ol bī-vefā çıḳmış bilmiş
Saña ʿāşıḳdur dimişler bilmezen** anı dimiş
*Ve lehū*** : Ḳopar fitne ḳadem başṣa o ḳaddi serv bāġ üzre
Ḳıyām-ı ḳāmetin görse cihān ḳalḳar ayaġ üzre
*Ve lehū*** : Ẓulmi az eylese ey dil o perī cānuñ idi
Cevri inṣāf ile itse hele cānānuñ idi
(Diger) : Bağrumı yaḳdı dile nār-ı maḥabbet düşdi
N'ola āh eyler isem cāna ḥarāret düşdi
Seyr ḳıldum ten-i sīminini ḥammām içre
ʿArż-ı ḥāl eyledüm ol dil-bere** ḫalvet düşdi**
(Diger) : Yolda eyler bizi görmezlenüp eflāke naẓar
Gitdi ol şāh-ı kerem eylemedi ḫāke naẓar
(Diger) : Ser-i kūyuñdan ayrılmam felek bir yane ṣalmazsa
Yoluñda ölmedür ḳaṣdum eger Ḥaḳ cānum almazsa
(Diger) : Cānı bir düşnāmuña virdüm senüñ ey bī-vefā
Gel ziyān görmezsen andan anı al da suñ baña**
(Diger) : Bilmez sırr-ı miyānını ḥayālāt Ehlī
Açmaz rāz-ı lebin keşf ü kerāmāt ehlī

1** Şi'r: - S Ü.
4** bilmezen: bilmezem S.
5** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
12** ol dil-bere: o dil-bere S.
12** ḫalvet düşdi: ḫalvet R Ü.
13-18** Yolda eyler bizi görmezlenüp... bandan anı al da suñ baña: - Ü.

ḤARFÜ'L-BĀ

BĀḲĪ[**]: Mecmaʿ-ı ʿulemā-yı enām ve menbaʿ-ı fużelā-yı aʿlām olup[**] ḳubbetü'l-islām ve maḳarr u maḳām ve mażreb-i ḫıyām selāṭīn-i fiḫām olan Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Nām-ı mesʿūdları Maḥmūddur[**]. Ekābir-i şuʿarā vü efāżıl-ı büleġā ve emās̱il-i ʿulemādan[**] dībāce-i Dīvān-ı kemāl fihrist-i ʿunvān-ı ḥüsn-maḳāl meclis-efrūz-ı nükte-sencān şāʿiri laṭīfe-āmūz-ı **S64a** ġazel-serāyān sāḥiri sulṭān-ı şāʿirān-ı memālik-i Rūm belki ḫüsrev ü ḫāḳān-ı nāẓımān her merzūbūm dilīr-i ʿarṣa-i ʿilm ü fehm ḫüsrev-i ʿālemgīr-i iḳlīm-i naẓm[**] mütekellimān-ı ḳāfiye-güẕār u faṣīḥ-zebānān-ı siḥr-ās̱ār arasında ser-ġazel-i Dīvān-ı feṣāḥat ve **Ü74b** şāh-beyt-i mecmūʿa-i belāġatdur. Eşʿār-ı dil-peẕīr ve güftār-ı bī-naẓīri ġayret-i Selmān ve reşk-i Ẓahīrdür. Ḥaḳḳā ki ḥaḳḳ edā budur ki ḳaṭarāt-ı ervāḥ beni nevʿī insān feyeżān-ı melekūtdan aṣdāf-ı ebedāne seḥāb-ı ḳudret-i Yezdānla rīzān olan le'ālī-i mütelālī vāsıṭa-i ḳılāde-i vücūd u imkān olalı[**] bunlara mümās̱il şāʿir-i pākīze-edā ve mezbūruñ şiʿrine muʿādil naẓm-ı revān u pür-ṣafā mir'āt-ı **R77b** kā'ināta cilve-nümā olmaduġı mānend-i nūr-ı ẕükā maʿlūm u meşhūr-ı[*] ehl-i ẕekādur. **H67a** Kelimāt-ı belāġat-simātı bir Ḫüsrevdür ki iḳlīm-i rubʿ-ı meskūnı ṭutup şāhān-ı naẓmı kendüye ser-fürū ḳıldurmışdur. Ve nesīm-i[**]

2[**] Bāḳī: Bāḳī Efendi S Şuʿarā-yı Rūmuñ mīr-i ser-bülendi aʿnī bi-Bāḳī Efendi Ü.
2[**] olup: olan Ü.
4[**] Nām-ı mesʿūdları Maḥmūddur: - S.
5[**] efāżıl-ı büleġā ve emās̱il-i ʿulemādan: efāżıl-ı büleġā ve emās̱il-i ʿulemādandur. Nām-ı mesʿūdları Maḥmūddur Ü.
5-9[**] dībāce-i Dīvān-ı kemāl fihrist-i ʿunvān-ı ḥüsn-maḳāl... ḫüsrev-i ʿālemgīr-i iḳlīm-i naẓm: - Ü / fihrist-i ʿunvān-ı ḥüsn-maḳāl: fihrist-i ʿunvān-maḳāl H.
12-14[**] ḳaṭarāt-ı ervāḥ beni nevʿī insān feyeżān-ı melekūtdan... seḥāb-ı ḳudret-i Yezdānla... vāsıṭa-i ḳılāde-i vücūd u imkān olalı: - Ü / feyeżān-ı melekūtdan: feyeżān-ı seḥāb-ı melekūtdan H / seḥāb-ı ḳudret-i Yezdānla: - S.
16[*] meşhūr: meşhūd S.
15-18[**] mir'āt-ı kā'ināta cilve-nümā... ser-fürū ḳıldurmışdur. Ve nesīm: - Ü.

ʿanber-şemīm-i[**] revāʾiḥ-i ʿūd-ı kelām-ı[**] mesʿūdını aġvār u encād-ı ʿāmme-i bilāda ṭoldurmışdur. Ol mübtedā-yı belāġat u ḥikem zemānen muʾaḫḫar olsa ne ġam ki belāġat u feṣāḥatda cümleden muḳaddemdür. Ve pīşgāh-ı vücūdda mütemekkin-i ṣaff-ı niʿāl olsa ne cāy-ı melāl ki fiʾl-ḥaḳīḳa ṣadr-ı ʿālī-ḳadr idügi muḥaḳḳaḳ u müsellemdür[**].

Mıṣrāʿ[**] : Gül-i ter ṣoñra gelür gülşene evvel ḫas u ḫār[**]

Eşʿār-ı dürer-bārı āb-ı revān gibi ṣāfī vü cārī ve ebkār-ı efkārı ḫuşūnet ü rekāketden sālim ü ʿārīdür. Çünki ġazel-i bī-bedelleri mecmūʿa-i ʿālemde mesṭūr ve ebyāt-ı ṣafā-ṣıfātı beyneʾl-enām meşhūrdur. Bāḳī ne dimek lāzımdur ki taʿrīf ü tavṣīflerine münāsib ü mülāyim ola. Evāʾil-i ḥāllerinde çarḫ-ı sitemger ve gerdūn-ı dūn-perverden çoḳ felāketler çekmişlerdür. Baʿdehū pādşāh-ı süḫandān şehenşāh-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān *-ʿAleyhiʾr-raḥmetü veʾl-ġufrān-* iltifāt-ı tāmm ve raġbet-i mā-lā-kelām idüp leʾālī-i ḥāl[**] ve ʿiḳd-ı aḥvālleri ictimāʿ u intiẓām bulup menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye irtifā vü iʿtilā itmişdür. El-ḥaḳḳ merḥūm Ḫudāvendigāruñ mezbūra küllī iltifātı var idi. Şeref-i ṣoḥbetine vāṣıl ve muṣāḥib zümresine dāḫil olmaḳ iḥtimālinden mürebbī vü senedi olanlar reşk ü ḥased itmege başlamış idi. Merḫūm Sulṭān Süleymān[**] **S64b** ʿazm-i gülzār-ı cinān itdükde nihāyet-i ḥarāret ve ġāyet-i riḳḳat ile bir merṡiye dimişdür ki naẓīr ü ʿadīli gelmemişdür. Ol merṡiyenüñ evvel bendi budur.

1** ʿanber şemīm: - H Ü.
1** kelām: - S.
1-5** revāʾiḥ-i ʿūd-ı kelām-ı... muḥaḳḳaḳ u müsellemdür: - Ü.
6** Mıṣrāʿ: - Ü.
6** Gül-i ter ṣoñra gelür gülşene evvel ḫas u ḫār: - Ü.
14** leʾālī-i ḥāl: leʾālī-i ḥāli H.
18** Sulṭān Süleymān: Sulṭān Süleymān Ḫan S.

Ü75a *Merşiye***: Ey pāy-bend-i dām gen-i ḳayd-i nām u neng
Tā key hevā-yı meşġale-i** dehr-i bī-direng
R78a Añ ol demi ki āḫir olup** nev-bahār-ı ʿömr
Berg-i ḫazāna dönse gerek rūy-ı lāle-reng
Āḫir mekānuñ olsa gerek curʿa gibi ḫāk
Devrān elinden irse gerek cām-ı ʿıyşa seng
İnsān odur ki āyīneveş ḳalbi ṣāf ola
Sīneñde n'eyler ādem iseñ kīne-i peleng
ʿİbret gözinde niçeye dek ġaflet uyḫusı
Yitmez mi saña vāḳıʿa-i şāh-ı şīr-çeng
Baş egdi āb-ı tīġine küffār-ı Engürüs
H67b Şemşīr-i** gevherini pesend eyledi Freng
(Diger) : Yüz yire ḳodı luṭf ile gül-berg-i ter gibi
Ṣandūḳa ṣaldı ḫāzān-ı gerdūn** güher gibi

Baʿdehū sulṭān-ı aʿẓam ḫāḳān-ı ekrem ʿāmir-i mebāni'l-islām hādim-i ḳavāʿid-i aṣnām tāc-baḫş-ı selāṭīn-kāmkār taḫt-nişīn-i ḫavāḳīn-i ʿalī-miḳdār Sulṭān Selīm Ḫan *-ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān-* serīr-i salṭanata cülūs itdükde ke'l-evvel-i beli'l-azīd ve'l-ekmel manẓūr-ı naẓar-ı kimyā es̱eri olduḳda tehniyet-i salṭanat içün bu ḳaṣīde-i ġarrāyı ol zemānda inşā** itmiş idi.

*Ḳaṣīde*** : Bi-ḥamdi'llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülūs itdi saʿādet taḫtına İskender-i S̱ānī

1** Merşiye: Şiʿr R.
2** meşġale: meşʿale R S.
3** olup: ola H S.
12** Şemşīr: Şemşīri H S Ü,
14** gerdūn: devrān S.
19** zemānda inşā: zemānda imlā vü inşā S.
20** Ḳaṣīde: - H Ü.

Ṭoġup gün gibi zerrīn tāc ile burc-ı saʿādetden
Yitişdi şarḳdan ġarba żiyā-yı ʿadl[**] ü iḥsānı
Beşāretler zemīne āsmānuñ gözleri aydın
Cihānı rūşen itdi pertev-i envār-ı Yezdānī
Metāʿ-ı maʿrifet geldi revācın bulduġı demler
Zer-efşān eylesün nergisler evrāḳ-ı gülistānı
Biraz uyḫu yüzin görsün felekde dīde-i encüm
Ki çeşm-i baḫt-ı bīdārı yiter dehrüñ nigehbānı
Ḫudāvend-i cihān sulṭān-ı ʿādil şāh-ı deryā-dil
Ser-efrāz u serīr-efrūz-ı tāc u taḫt-ı sulṭānī
Penāh-ı dīn ü devlet[**] pādşāh-ı āsmān-rifʿat
Cenāb-ı Şeh Selīm ibni[**] Süleymān Ḫan-ı ʿOsmānī
Ü75b İner Seyf āyeti gibi ser-i aʿdāya şemşīri
Ḥadīs̱-i tīġ-i pulādın niçe şerḥ ide Kirmānī
Ḳafādār oldılar şīr ü peleng āhūya ṣaḥrāda
S65a İderler şol ḳadar şimdi riʿāyet ḥaḳḳ-ı cīrānı
Seḫā resminde ḥaddinden tecāvüz eylemez deryā
Kef-i cūduñ ṭaşar ġatmaz kerem vaḳtinde ʿummānı
R78b Perīşān itmedi devrüñde hergiz kimseyi[**] kimse
Meger meclisde yārān-ı ṣafā gül-berg-i ḫandānı
Aña her gūşeden biñ ṭaʿne ṭaşın ḳondururlardı
Nigīnüñle muʿārıż görseler mihr-i Süleymānī

2[**] żiyā-yı ʿadl: ṣabā-yı ʿadl R Ü.
11[**] dīn ü devlet: dīn devlet Ü.
12[**] ibni: bin R S.
19[**] kimseyi: kimse H R S.

Merḥūm şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām Mevlānā Ebu's-su'ūd - *'Aleyhi'r-raḥmetü'l-meliki'l-vedūd-* (Ḥażret)lerinden** mülāzım olmışdur. Bunlaruñ eş'ār-ı belāġat-şi'ārı yek-dest ü hem-vār olduġı oldur ki selāḳat u selāset-i ṭab'ları ġāyetde ṣafā üzre olmaġın ibtidāsı sā'ir-i şā'irlerüñ intihāsından a'lā idügi rūşen ü hüveydādur. Evvel** didükleri şi'r bu ġazel-i bī-bedeldür.

*Ġazel*** : Her ḳaçan göñlüme fikr-i 'ārıż-ı dil-ber düşer
Gūyiyā mir'āta 'aks-i pertev-i ḫāver düşer
Ger ölürsem ḥasret-i ḳadd ile ol servüñ beni
Bir yire defn eyleñüz kim sāye-i 'ar'ar düşer
H68a Anuñ içün varmazam ben kūyuña giryān olup
Ḫāk-i rāhuñ ḳorḳarum cānā gözümden ter düşer

El-ḥaḳḳ bī-lāf** ü güzāf inṣāf budur ki bir şā'irüñ ki ibtidā didügi** bu eş'ār-ı ābdār nedeniyle** ki ta'rīf ü tavṣīflerine lāyıḳ u sezāvār ola. Kendüleri ḥikāyet iderler ki bu ġazeli didükde ol zemānda re'īs-i şu'arā-yı Rūm ya'nī Mevlānā Ẕātī merḥūma iletdükde ḥadāṣet-i sinnimüz olmaġın bu eş'ār-ı bī-şümār zāde-i ṭab'um olduġına iḥtimāl virmeyüp kān-ı cinānından cevāhir-i naṣīḥati niṣār ve ṣadef-i derūnından** dürer-i pendi** īṣār idüp didi ki kimesnenüñ ḫizāne-i eş'ārı** ve ceyb-i güftārına mānend-i çenār el uzadursañ ṣaḥne-i rūzgār **Ü76a** dest-i vücūduñı** kūtāh itdüginde** iştibāh yoḳdur ve her kesüñ ki ebkār-ı

2** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
5** Evvel: Evvelen H R S.
7** Ġazel: Naẓm H Şi'r S - Ü.
13** bī-lāf: lāf R.
13** ibtidā didügi: ibtidāsı S.
13-14** bu eş'ār-ı ābdār nedeniyle: bu eş'ār ola nedeniyle H R S.
18** ṣadef-i derūnından: - Ü.
18** dürer-i pendi: dürr-i pendi S.
19** eş'ārı: eş'ār Ü.
20** dest-i vücūduñı: dest-i vücūduñ H R S.
20** itdüginde: itdügine S.

efkārını zūr u zār ile sīneñe çekesin maẓhar-ı ʿitāb u ʿiḳāb olacağuñda şübhe vü irtiyāb yoḳdur. Ben daḫı ġāyet-i ḫacālet ü şerm-sāriden çoḳ söz söylemege iḳtidārum olmayup ḫayır şiʿr benümdür[**].

R79a *Mıṣrāʿ*[**] *:* Ey pīr-i ṣafā-baḫş u leṭāʾif-āṣār[**]
Degülüm ṭıfl ki ḫāyīde idinem ifṭār

Didüm[**] āḫir merḥūm kendi Dīvānından baʿż-ı ebyāt[**] gösterüp maḥall-i nezāket ve gūşe-i leṭāfeti[**] ḳanḳıdur **S65b** diyü beni imtiḥān eyledi. Merḥūm-ı merḳūmuñ ṣamemi olduğından hergiz ṣaḥāʾif-i eşʿārına engüşt-i iʿtirāż ḳonmamış iken ol eşʿāruñ gūşe-i nezāketine barmaḳ ile işāret eyledüm. Egerçi mezbūruñ bu itdügi ḥāletden[**] baña küllī ḫacālet geldi idi ammā ki göñlümden yine ḫaẓẓ eyledüm ki şiʿrüm lāyıḳ-ı ḳabūl olmış ve taḥsīn ü āferīn[**] mertebesine vuṣūl bulmış. Baʿdehū yine bu ebyātı diyüp merḥūm-ı merḳūma iletdüm.

Şiʿr[**] : Gülşen isterseñ işte mey-ḫāne
Gül-i ḫandān gerekse[**] peymāne
Ḫāk-i rāh olduğum görüp ayağın
Yirlere başmaz oldı cānāne
Bāḳiyā ṭarz-ı şiʿr böyle gerek
Hem ẓarīfāne hem levendāne

3[**] benümdür: benümdür didüm H R S.
4[**] Mıṣrāʿ: Beyt H Şiʿr S - R.
4[**] Ey pīr-i ṣafā-baḫş u leṭāʾif-āṣār: - Ü.
6[**] Didüm: - H R S.
6[**] ebyāt: yir H R S.
7[**] leṭāfeti: leṭāfet S.
10[**] ḥāletden: - S.
11[**] āferīn: āferīne S.
14[**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
15[**] gerekse:gelürse R gelürse işte S.

*Ve lehū*** : N'ola dehr içre nişānum yoġ ise ʿanḳāyum
Ne ʿaceb seyl gibi çaġlamasam deryāyum
Göze göstermez ise ṭaññ mı beni her ednā
Ki naẓar farḳ idicek mertebeden aʿlāyum

Ṣoñra bu ġazelleri gösterdükde tamām iʿtiḳād idüp derūn-ı** dilden duʿā ve bī-ḥadd ü **H68b** şümār nis̱ār-ı cevāhir** taḥsīn ü s̱enā eyledi. Mezbūr Bāḳī Çelebinüñ aḳsām-ı eşʿār-ı belāġat-niẓāmından** **Ü76b** tevriye vü īhāma meyl-i tāmmı vardur. Ol ṭarzda olan eşʿār-ı** dürer-bārlarındandur.

*Şiʿr*** : Cānān odur ki meyl ide anı görince cān
Esbāb-ı ḥüsni ḫūb ola ammā be-şarṭ-ı ān

*Ve lehū*** : Ṭurmaz yanumda ḫancerini vaṣf ider nigār
Yaʿnī baña ṭoḳındurur ol şūḫ-ı şīvekār

*Ve lehū*** : ʿIşḳuñ zaḥmeti ḫod cānuma

minnetler idi
Dostum cevr ü cefālarda ne zaḫmetler idi

*Ve lehū*** : Ḫalḳ-ı ʿālem gül seveydi kāşkī bülbül gibi
Ol lebi ġonçe baña tenhā ḳalurdı gül gibi

*Ve lehū*** : Minnet Ḫudāya devlet-i dünyā fenā bulur
Bāḳī ḳalur ṣaḥīfe-i ʿālemde adımuz

*Ve lehū*** : Belini ḳoçmadadur ol ṣanemüñ derd ü belā

[1**] Ve lehū: - H S.
[5**] derūn: - S.
[6**] nis̱ār-ı cevāhir: - Ü.
[7**] belāġat-niẓāmından: belāġat-niẓāmdan Ü.
[8**] olan eşʿār: ol eşʿār Ü.
[9**] Şiʿr: - R Ü.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S.
[15**] Ve lehū: - H S.
[17**] Ve lehū: - H S.

R79b Yoḫsa ʿāşıḳlara şīrīn lebi** ḥāżır ḥelvā
*Ve lehū** :* Bulmaḳ isterdi ʿışḳ içinde murād
Yār-ı Şīrīn degül midür Ferhād
*Ve lehū** :* Zaḫm-ı sīnemden oḳuñ pārelerin hep alma
Ṭursun Allahı severseñ hele bir pāre meded
*Ve lehū** :* Curʿadān abdāla gerçi maḫzenü'l-esrārdur
Rind-i derd-āşāma sāġar maṭlaʿü'l-envārdur
S66a *Ve lehū**:* Ḥüsnüñ zekātınuñ eger ey ḫāce-cemāl
Bir müsteḥaḳın ister iseñ işte ben faḳīr
*Ve lehū** :* Bī-tekellüf yüz sürer her şeb ruḫ-ı renginüñe
Böyle n'içün yüz verürsin dōstum bālīnüñe
*Ve lehū** :* Dāne-i ḫāline baḳ cennet-i ruḫsārında
Niçe ṣabr eylesün Allahı severseñ ādem
*Ve lehū** :* Müje ḥaylin dizer ol ġamze-i fettān ṣaf ṣaf
Gūyiyā cenge girer nīze-güẕārān ṣaf ṣaf
Seni seyr itmek içün reh-güẕār-ı gülşende
İki cānibde ṭurur serv-i ḫırāmān ṣaf ṣaf
Ḳadrüñi seng-i muṣallāda bilip ey Bāḳī
Ṭurup el baġlayalar ḳarşuña yārān ṣaf ṣaf
Bu eşʿār-ı dürer-bār daḫı anlaruñ netīce-i ṭabʿ-ı zeḫḫārındandur**.
Temāşāgāh-ı ʿālem ol** cemāl-i ʿālem-ārādur

19** Ve lehū: - H S.
20** ʿāşıḳlara şīrīn lebi: şīrīn lebiʿ āşıḳlara H S.
1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
9** Ve lehū: - H S.
11** Ve lehū: - H.
13** Ve lehū: - H S.
19** Bu eşʿār-ı dürer-bār daḫı anlaruñ netīce-i ṭabʿ-ı zeḫḫārındandur: - H S.

1 Ser-i kūyında ʿālem mest ü şeydā bir temāşādur

20** ʿālem ol: ʿuşşāḳ ol S ʿālem o Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ve lehū[**] : Ṣubḥdem ey fāḫte bīhūde efġān eyleme
Çün girersin her gice bir serv-i raʿnā[**] ḳoynına

Ü77a N'içün aġlarsın felekden bilsem ey şebnem seni
Girmeseñ bārī hele bir verd-i raʿnā ḳoynına

Ve lehū[**] : Ḳorḳum oldur göz dike ḫāk-i der-i[**] cānānuma
Yoḫsa kuḥl-āsā çekerdüm çeşm-i ḫūn-efşānuma[**]
Yār defterden yine Bāḳī ḳazınmañ var imiş
Yañlış añlatmış[**] ʿadūlar ben ḳulın sulṭānuma

Ve lehū[**] : Şu meclis içre kim dā'im ṭoḳuz peymāne devr eyler
Ne deñlü ola ey Bāḳī zemān-ı ʿıyşı insānuñ

Ḥikāyet olınur ki büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-ṣıfātı yaʿnī Mevlānā Ẕātī Bāḳī Çelebinüñ bu maṭlaʿ-ı feṣāḥat-simātını **H69a** alup tamām ġazel eylemiş ve Bāḳī gibi şāʿir-i sāḥirin şiʿrin uġurlamaḳ ʿayb degüldür dir imiş. Ol maṭlaʿ budur.

Maṭlaʿ[**] : Ḳaddümi çeng eşkümi rūd eyledüñ
Cismüm āteş cānumı ʿūd eyledüñ

Maḥbūb-i şīrīn-şemā'il şāʿir-i nüktedān ve ehl-i dil[**] Rūḥī nām bir dil-ber-i **R80a** sīm-endāma ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olup anuñ ʿışḳına çoḳ[**] ġazeller dimişdür. Rūḥī-i mezbūr[**] bu ġazeli didükde

---

[1**] Ve lehū: - H S.
[2**] raʿnā: bālā H S.
[5**] Ve lehū: - H S.
[5**] der: reh S.
[6**] çeşm-i ḫūn-efşānuma: dīde-i giryānuma S.
[8**] añlatmış: añlatmışlar Ü.
[9**] Ve lehū: - H S.
[15**] Maṭlaʿ: Ve lehū R Şiʿr S - Ü.
[17**] ve ehl-i dil: - S.
[18**] çoḳ: - S.
[19**] mezbūr: - S.

Rūḥī[**] : Bendesin şāh-ı kerem itmese yād
Elimüzden ne gelür koça ne dād
N'ola bed-nām-ı maḥabbet olsam
Rūḥiyā Bāḳī ḳalur çün iyü ad

Bāḳī Çelebi daḫı ol dil-ber-i melek-nihād bu ʿāşıḳ-ı nā-şādı yād itdüginden[**] ġonçe-i ḫāṭırı gül gibi ḫandān ve dil-i ḥazīn ü ġamgīnini mesrūr u şādān olup ġazel-i mezbūra naẓīresinde dimişlerdür.

Şiʿr[**] : Beni yād eyledüñ iḥyā itdüñ
Öldiler gitdiler ammā ḥussād

S66b Ḥaḳḳā ki merḥūm Sulṭān[**] Süleymān-ı gerdūn-vaḳār oġlı Sulṭān Selīm-i kāmkāruñ[**] mezbūra iltifāt-ı bisyār ve **Ü77b** raġbet-i bī-şümārı var idi. Her birisi ġazeller gönderüp tetebbuʿ itsün diyü fermān ve niçe niçe iḥsān u inʿām-ı firāvān idüp[**] ḫaṭṭ-ı şerīfleriyle mektūb-ı laṭīfleri gelürdi. Baʿdehū Ḥażret-i Cem-cāhī-i ḫilāfet-penāhı vāriş-i mülk-i Keyḳubād ḥāris-i iḳlīm-i ʿadl ü dād ṣāḥib-i rüşd ü reşād Ḥażret-i Sulṭān Murād *-Ebeda'llāhū Teʿālā ʿömruhu ilā-yevmi't-tenādd bi-ḥürmeti efṣaḥi men naṭaḳa bi'ḍ-ḍād-* serīr-i salṭanat-ı cülūs itdükde *fī ḳulubihim marażun*[*] feḥvāsına[**] maẓhar olan erbāb-ı ġaraż *fī cīdihā ḥablün min mesed*[*] kelāmına mā-ṣadaḳ olan aṣḥāb-ı[**] ḥased mezbūn pādşāh-ı meʿālī-mevfūre ġamz idüp medrese-i Süleymāniyyeden maʿzūl ve ḫāṭır-ı deryā

[1**] Rūḥī: Naẓm S.
[5**] yād itdüginden: yād itdi diyü H R S.
[8**] Şiʿr: - H R Ü.
[10**] Sulṭān: - R S.
[11**] kāmkāruñ: şehr-yāruñ S.
[12-13**] tetebbuʿ itsün diyü fermān ve niçe niçe iḥsān u inʿām-ı firāvān idüp: tetebbuʿ eylesün diyü fermānları olurdı ve niçe defʿa maẓhar-ı iḥsān u inʿām-ı firāvānı olup H R S.
[17] Bakara-10 ve birçok āyet (Kalplerinde hastalık vardır).*
[17**] feḥvāsına: feḥvāsınca R.
[17-18] Tebbet-5 (Boynunda hurma lifinden bükülmüş bir halat vardır).*
[18**] aṣḥāb: erbāb S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

mukātırlarını[**] maḥzūn u melūl itdürdiler. Sebebi ol idi ki muḳaddemā Nāmī nām bir şāʿirdür ki *-İnşāʾallāhu'l-melikü'l-ḳādiru-* maḥallinde ẕikr olınsa gerekdür bu ġazeli dimiş idi[**].

Ġazel[**] : Cihānuñ niʿmetinden kendü āb u dānemüz yegdür
İlüñ kāşānesinden gūşe-i vīrānemüz yegdür
Ġınā ṣadrındaki maġrūr-ı nā-āsūde serverden
H69b R80b Fenā bezminde ḫāb-ālūd olan mestānemüz yegdür
Hümā-yı evc-i ʿizzet gibi ġayretsüzden ey Nāmī[**]
Maḥabbet şemʿinde şeh-per yaḳın pervānemüz yegdür

Aṣḥāb-ı ġaraż mānend-i iblīs tezvīr ü telbīs idüp Nāmīyi Bāḳīye taṣḥīf ü taḥrīf idüp merḥūm Sulṭān Selīm-i melek-ḫaṣāʾil

Mıṣrāʿ : Benüm ṭabʿ-ı selīmüm bāde-i ḥamrāya[**] māʾildür

Didügi maʿnādan mestāneden murād pādşāh-ı mezkūrdur diyü cenāb-ı ḫilāfet-penāhīye babañı senden tercīḥ ve seni ġayretsüz diyü taṣrīḥ itmişdür diyü bu kār-ı ḳabīḥ ve emr ü ḳubḥ **Ü78a** ve bu şaḳīfe-i ʿaẓīme ve fitneyi ve ḫaymeyi ibdā itmekle mezbūra ẓulm u iftirā itdiler. Baʿdehū ḥaḳīḳat-i kār ḥużūr-ı pādşāh-ı sipihr-iḳtidārda rūşen u āşikār ve dürūġ-ı bī-fürūġ idügi ẓāhir ü bedīdār olup ġazel-i mezbūr ḳadīm mecmūʿalarda mesṭūr bulınmaġın sulṭān-ı ʿadālet-ʿunvān cedd-i aʿlāsı Sulṭān Selīm Ḫan medresesin iḥsān eyleyüp ḳażā-yı Mekke-i müşerrefe-i pür-ʿunvān baʿdehū taḳlīd-i[**] ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye[**] ile ṣāḥib-i nām u nişān itmişlerdür[**].

1[**] mukātırlarını: muḳātırların S.
3[**] dimiş idi: dimişdür zemānı sābıḳda S.
4[**] Ġazel: Şiʿr S - R Ü.
8[**] ey Nāmī: ey Bāḳī H S.
12[**] ḥamrāya: gül-gūna S.
20[**] taḳlīd: - H S.
21[**] Ḳosṭanṭiniyye: Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiye S.
21[**] nişān itmişlerdür: nişān eylemişlerdür R nişān olmışdur Ü.

S67a **BĀLĪ:** Rūmilinden erbāb-ı tīmārdandur. Merḥūm Sulṭān Selīm-i ḳadīm devrinde cānını cānib-i Ḥaḳḳa teslīm itmişdür. Kātib-i velāyet-i ḳudret-ḫavāṣṣ mülket-i belāġatı mezbūra ḥāṣıl ḳayd itmegin ol tīmārdan dil-i bīmārı ḫayli maḥṣūl almışdur ve sihām-ı luṭf-ı kelāmı hedef-i ḳabūl-ı ḫāṣṣ u ʿāmma mevṣūl olmışdur[**]. Bu bir iki eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Ne luṭf itdüñ baña ḳahr ile ġarrālanmadan ġayrı
Güzeller ṣāḥı neñ gördük temāşālanmadan ġayrı

Ġazel[**] : Bāġuñ güli vü sünbüli serv ü benefşesi
Yāri gelür diyü ḳodılar gözci nergisi
Aldı ḫaber ṣabādan ü döndi göz eyledi
Yaʿnī gelür o gözleri āhū[**] kesün sesi
Müştaḳ imiş benefşe ki pāyuña yüz süre
Miskīnüñ uymış çemen içinde siñmesi
R81a Bālī nice ḫalāṣ ola ḳaplān-ı ʿışḳdan
Çünkim irişdi tenden öte cāna pençesi[**]

BĀLĪ-İ DİGER[**]: Edirnede Dārü'l-ḥadīs mütevellīsi olmışdur. Niçe zemāndur ki ḫidmet-i tevliyetde ḳādir olduḳca taḥṣīl-i emvāl-i maʿrūfda yek-dil ü yek-rūy ve eşʿārına ḥadd ü ġāyet yoḳ şaʿir-i pür-gūy. Mükemmel Dīvānı ve maḥṣūl-i Bālīnüñ zevāʾid-i bī-hadd ü kerānı vardur. Zübde-i kelimātı bu ebyātdur.

4-5** ve sihām-ı luṭf-ı kelāmı hedef-i ḳabūl-ı ḫāṣ u ʿāmma mevṣūl olmışdur: - H.
5** Bu bir iki eşʿār anuñdur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur H Bu eşʿār anuñdur S Bu eşʿār R.
6** Şiʿr: - R S Ü.
8** Ġazel: Ve lehū R - H S.
11** gelür o gözleri āhū: gözleri āhū gelür Ü.
14-15** Bālī nice ḫalāṣ ola... tenden öte cāna pençesi: - R.
17** Bālī-i Diger: - H R S.

BEDÎʿÎ[**]: Vaṣf-ı şān-ı bedîʿü'l-beyānı ḫāric-i ḥayṭa-i maʿānī-i kelām-ı insānī olup şerḥ-i ḥāl-i ferḫunde-me ālle̊rinde ḳīl ü ḳāl-i erbāb-ı maḳāl mānend-i lemʿa-i āl olan āl-i Resūl-ı şerîf ve evlād-ı betūl-ı saʿādet ṣaḥîfeden sāḥa-i leṭāfet-mesāḥası dil-i aṣḥāb-ı kerem gibi vāsiʿ ve miyān-ı büldān cihān içre ʿuẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevā ile **H70a** bedîʿ olan Dārü'n-naṣr ve'l-meymene Edirne-i maḥmiyeden Müşgī Emīroğlı dimekle būy-ı müşg gibi fā'iḥ ü ʿaṭır olmışdur. Taḥṣīl-i ṣanîʿ ve ʿilm ü kemāl ile ḳaṣr-ı ḳadrini refîʿ idüp ecyād-ı ciyād-ı vücūdına ḳalā'id ü fevā'id-i maʿārif ile terbîʿ virmişdür. Ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik olup mülāzım olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı celīl-i ḳażā ile ḳudreti[**] şerīf ü menîʿ eylemişdür. Ṣāḥib-i aḫlāḳ-ı ḥamīde ve naẓm-ı kelimāt-ı pesendīdedür. Bu eşʿār anuñdur[**].

Naẓm :

Ġamzeñden iki yanuña şemşīrler ṭaḳın
Bin esb-i tāze eyle göñül mülkine aḳın
Kim zār ider Bedîʿî-i nālānı dir iseñ
Āyīne al ele gül-ruḫsāruña baḳın

Ü78b BERḲĪ: Vücūd-ı pür-lemʿ ü berḳi şehr-i İstanbuldan lāmiʿ ü bāriḳ olduḳdan ṣoñra zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhına lāḥiḳ olmışdur[**]. Bir zemān ḫidmet-i kitābet-i iḫtisāb ile kāmyāb olmış idi[**]. Āftāb-ı ṭabʿı şāriḳ ve seḥāb-ı ẕihni bāriḳ olmağın maḳbūl-ı ṭabā'iʿ ḫōşca ebyāt u ṭolîʿi vāḳiʿ olmışdur. Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur[**].

1[**] Bedîʿî: - R Ü.

9-10[**] ʿilme sālik olup mülāzım olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı celīl-i ḳażā ile ḳudreti: - H.

11[**] anuñdur: mezbūruñdur S.

17-18[**] Vücūd-ı pür-lemʿ ü berḳi şehr-i İstanbuldan... zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhına lāḥiḳ olmışdur: İstanbuldandur. Sipāhī zümresindendür Ü.

19[**] olmış idi: olmışdur H S.

20-21[**] Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur: Bu bir iki eşʿār anuñdur S - H.

S67b *Şi'r*** : Sāķī bahār eyyāmıdur gülzāra ʿazm it şubḥ-dem
Ẕevķ ü ṣafā hengāmıdur ʿıyş-ı müdām it dem-be-dem
Eyler ṣafāda deb-be-dem ķısmet baña derd ü elem
El-ḥükmü'lillāh ey ṣanem çün böyledür ceffe'l-ķalem
Zülfüñ baña sünbül yiter rengīn yañaguñ gül yiter
Nālem saña bülbül yiter ey serv-ķāmet ġonçe-fem

(Diger) : Bir dem içinde ġarbı vü şarķı
Seyr ider yıldırım gibi Berķi

BEZMĪ: Aydın vilāyetindendür. ʿUlūm-ı mütedāvilenüñ baʿżını taḥṣīl ve ḥasbe'l-ʿāde ṭarīķin tekmīl itdükden ṣoñra silk-i zümre-i mülāzımīne dāḫil baʿdehū manṣıb-ı tedrīse vāṣıl olmış idi. Lākin Rūmilinde baʿż-ı ümenā ile geşt ü güẕārda ve ol ṭā'ife arasında ḫayli iʿtibārda iken bezm-i ʿömri** āḫir olup cām-ı ḥımām meclis-i vücūdında dā'ir oldı. Bu şiʿr anuñdur.

*Şi'r*** : Ķısmet olıcaķ ʿārif ü rinde mey ü şāhid
Tesbīḥ ile seccāde virilmiş saña zāhid

BEZMĪ-İ DİGER: Filibeli ķāḍī Dervīş Çelebinüñ oġlıdur. Nāmı ʿAbdu'llāhdur. Baʿdehū** maraż-ı dārü'l-fīle mübtelā olmaġın yārān içinde Ṭopal Ķāḍī dimekle meşhūr u meẕkūr idi**. Fā'ikü'l-aķrān ṣāḥib-i ʿilm ü ʿirfān fenn-i şiʿrde tamām-ı ehliyyet ü ķābiliyyeti ve her cihetle taʿrīf olınmaġa maḥalliyyeti vardur**. Sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami'ede **H70b** bisāṭ-ı ḥayātı ʿālem-i vücūddan nevredide **R81b** ve mülket-i ʿuķbāya güsterānide

---

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
13** bezm-i ʿömri: ʿömrinüñ bezmi H R S.
15** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
19** Baʿdehū: - H R S.
20** meẕkūr idi: meẕkūrdur H.
22** vardur: var idi S.

olup** bu bezm-i fenādan ayaḳ ḳaldurmışdur** ve sefīne-i ḥayātı deryā-yı memāta ṭaldurmışdur**. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Bi'llāh ey dīde benüm ʿaynümi ḳanda gördüñ
Bu ḳadar yaş geçürdüñ bu ḳadar dem sürdüñ

*Ve lehū*** : Ḫarc idüp sīm-i eşkümi yoluña
Yaʿnī nem var ise niṡār iderüm

Ü79a *Ve lehū***: Ṣāfī dil çü şemşīr ḳaṭʿ eyle mā-sivāyı
Çalış ḥużūr-ı Ḥaḳḳa varmaġiçün yaraḳlan

*Ve lehū*** : Başum üstinde degirmen yüriye çarḫ gibi
Ben niçe fikr-i daḳīḳ ile cihānda ögünem

BAḤRĪ: Nāmı Ḥasandur. Dürr-i deryā-yı** ʿadl ü dād Ḥażret-i Sulṭān Murāduñ ḫᵛācesi iken vefāt iden İbrāhīm Çelebinüñ hemşīrezādesidür. Himmet-i pādşāh-ı cihān ile sehl zemānda taḳlīd-i menāṣıb ile ḳaṭʿ-ı merātib itmişdür. Ḥālā Ṭrablusda mevleviyyet ile mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażādur. Ḥalīmü'n-nefs ve selīmü'ṭ-ṭabʿ tekellüf ü **S68a** taṣallufdan ʿārī** dervīşāne evżāʿ ü eṭvārı vardur. Taḥṣīl-i ʿilm ü kemālde ḫayli** cidd ü iḳdāmı ve tekmīl-i envāʿ-ı maʿārifde ihtimām-ı tāmmı olmaġın ṭabʿ-ı revān u pür-ṣafāsı şiʿr ü inşā

1** olup: olmışdur S.
1** ḳaldurmışdur: ḳaldurup S.
1-2** ve sefīne-i ḥayātı deryā-yı memāta ṭaldurmışdur: - Ü.
2** anuñdur: anuñ güftārındandur H
3** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
12** Dürr-i deryā: Mālik-i iḳlīm Ü.
16** ʿārī: ʿārīdür H.
17** ḫayli: ḫayl S.

taḥrīr ü imlā baḥri içre āşinā olup ġavvāṣlıḳlar itmekle niçe le'āli-i ābdār ve cevāhir-i pür-i'tibār ibdā vü iẓhār itmişdür. Türkī vü Fārisī vü ʿArabī eşʿārı vardur. İnşāya ṭabʿı çesbān olmağla** maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i ʿirfāndur. Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur**. Bu mecelleye ıṣdār olmağiçün irsāl itmişdür**. Şemʿ redīf ḳaṣīdesindendür**.

*Şiʿr*** : Kāşāne-i vücūdda bir encümen-cihān
Ruḫsār-ı āteşīn ile her māh pāre şemʿ
Serkeşlik itme āh-ı derūnumdan it ḥaẕer
Serkeşlik ile ḳaldı mı gör rūzgāra şemʿ
Berbād olduğın ser-i Ḫüsrev külāh-ı Key
Söyler zebān-ı ḥāl ile her tācdāra şemʿ

R82a Ḳaṣīde-i mezbūrede ṣıfat-ı memdūḥda**

Ẕātuñ gibi senüñ yed-i meşʿal fürūz-ı ṣunʿ
Yaḳmadı bu serāçe-i zengār-ı kāra şemʿ**
Ṭabʿuñdan itdi rūzda nūr istifāde şems
Zihninden itdi gice żiyā istiʿāre şemʿ
Meh-rütbetā sipihr-cenābā ki ṭalʿatuñ
Ḳaṣr-ı züccāc-ı dīde-i ümmīdvāra şemʿ
Ṭabʿum fürūġı rūşen ide ʿarş-ı ṭāḳını
H71a Dil ḥücresinde luṭfuñ eli çün uyara şemʿ

3** olmağla: - Ü.
4** anuñ güftārındandur: anuñdur H.
4-5** Bu mecelleye ıṣdār olmağiçün irsāl itmişdür: - Ü.
5** ḳaṣīdesindendür: ḳaṣīdesinden Ü.
6** Şiʿr: - H R Ü.
12** Ḳaṣīde-i mezbūrede ṣıfat-ı memdūḥda: - H S.
13-14** Ẕātuñ gibi senüñ yed-i meşʿal... zengār-ı kāra şemʿ: - S.

Meṣnevīlerinde naʿt-ı Resūlde[**] dimişdir.

Hādī-i vādī-i[**] Ḫudā ṭalebi
Faḫr-ı ʿālem Muḥammed-i ʿArabi
Naḳş-ı ser-levḥa-i kitāb-ı vücūd
Naḳş-bend-i kitābe-i der-i cūd
Serv-i dil-cūy-ı ravża-i ezelī
Şemʿ-i ḫalvet-serāy-ı lem-yezelī
Ṣunʿ-ı pīşīn-i kārgāh-ı vücūd
Ḫāce-i ṣad-bārgāh-ı vücūd[**]
Ḫātem ü pīşvāy-ı her mürsel
Evvel-i āḫir āḫir-i evvel
Şāhid-i nāzenīn bezm-i şühūd
Şāhid ammā ḥaḳīḳaten meşhūd

BAṢĪRĪ: Ḫorāsāndandur. Nevāʾī mezbūn Mecālisüʾn-nefāʾis adlu kitābında īrād itmişdür. Ḥażret-i Monlā[**] Cāmī ve Nevāʾīnüñ ġazelleri[**] ve sipāriş-nāmeleriyle Sulṭān Bāyezīde gelmişdür. Ol zemānda Sulṭān Bāyezīdüñ[**] dāmādı Uġurlı Sulṭān Aḥmedüñ muṣāḥibi olup anuñ ṣoḥbetiyle eglenüp ḳalmışdur. Baʿdehū mürebbī-i aṣḥāb-ı[**] hüner **Ü79b** merḥūm İskender Çelebinüñ luṭfına maẓhar olmış idi. Ayaṣofya zevāʾidinden ʿulūfesi ve ḫizāne-i pādşāhdan[**] sālyāne-i maʿrūfesi var idi[**]. Metāʿ-ı maʿārifüñ merd-i ḫabīri ve

---

[1**] Meṣnevīlerinde naʿt-ı Resūlde: Meṣnevīlerde naʿt-ı Resūlde H Meṣnevīlerinde naʿt-ı Resūl S.
[2**] vādī: dādı H R.
[6-9**] Serv-i dil-cūy-ı ravża... ṣad-bārgāh-ı vücūd: - H R S.
[16**] Monlā: - S.
[16**] ġazelleri: ġazellerin S.
[17**] Sulṭān Bāyezīdüñ: Sulṭānuñ S.
[19**] aṣḥāb: - S.
[20-21**] zevāʾidinden ʿulūfesi ve ḫizāne-i pādşāhdan: - H.
[21**] sālyāne-i maʿrūfesi var idi: - H / sālyāne: sālyānesi S / maʿrūfesi: - S.

fünūn-ı leṭā'ifüñ **S68b** nāḳıd u başīridür. Ekṣer-i eş'ār u güftārı hezle mā'il olmağın aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı 'izzetüñ ṣoḥbetine dāḫil olurdı. Hicviyyāt u hezeliyyātı vāfir ve leṭā'if ü ġarā'ibi mütekāsirdür. Evvel Rūma geldükde Mü'eyyedzāde ḳāżī'asker iken Başīrī mezbūrdan bir 'askerī tevliyet[**] ṭaleb idüp virmekde ve merḥūm-ı merḳūmdan şefḳat bir marażdur ol maraż bize 'ārıż olmışdur didügin **R82b** istimā' itdükde bu beyti dimişdür.

Beyt[**] : Manṣıb-ı vaṣlın dirīġ eyler bu ben üftādeden
Dil-berüm bī-raḥmuñ olmış Mu'eyyedzādeden

Merḥūmuñ leṭā'ifi meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u 'avāmda mezkūrdur. Cümleden her kese münāsib ba'ż-ı menāṣıb virmişdür. Meselā Müselmān Ḥasana Īmān Ḥiṣārı Uzun Muṣliḥü'd-dīne Boyābād[**] Ḥaṣeri Ḥasana Çubuḳovası Küçük Bālīye Yalaġova[**] olınca cıḫ[**] dimiyeler o daḫı[**] bizüm günāhımuz 'afv ide Sarı Gürze Ḳızılaġaç[**] Oturaḳ Süpürgeye Aḳsarāy[**] Ḳartala Ḳuzġuniye medresesi begenürse ḫoş est begenmezse ḳuş est Ahīye küyınuñ ḳażāsı. Bu risāle-i bedī'ü'l-maḳāleyi[**] itmām idüp vüzerādan birine virdükde vezīr[**] mezbūra cümle-i 'āleme manṣıb tevzī' itmişsin bize daḫı manṣıb yoḳ mı didükde meger vezīr-i mezbūr **H71b** ol zemānda sulṭānlardan birini almak üzre imiş Başīrī **Ü88a** daḫı vezīr-i mesfūra[**] size Sullṭānöñi sancāġın

---

4** tevliyet: ḳısmet H S.
7** Beyt: Naẓm S - R Ü.
11** Boyābād: Boyābādı S
12** Yalaġ ova: Yalaġ ovası H Yalaġ-ābādı S.
12** cıḫ: moç R.
12** o daḫı: ol daḫı S.
13** Ḳızılaġaç: Ḳızılaġacı R S.
13** Aḳsarāy: Aḳsarāyı S.
15** bedī'ü'l-maḳāleyi: - S.
16** vezīr: - H R S.
18** vezīr-i mesfūra: vezīr-i mezbūra H S.

virem** dir. Bir laṭīfesi daḫı oldur ki Ḥammāmlar tevzīʿ itmişdür**. Müderrislere Müftī Ḥammāmı mülāzımlara Ḳāżīʿasker Ḥammāmı kedilere** Çarṭaḳlı Ḥammāmı ʿavretlere** Alaca Ḥammām** ergenlere** ʿAzablar Ḥammāmı ḥammāllara** Şırt Ḥammāmı cüllāhlara** Çuḳur Ḥammāmı dil-berlere Vefā Ḥammāmı**. Cümle-i leṭāʾifinden menḳūldür ki bir gün İskender Çelebi meclisde itdügi sefer ve çekdügi ālām ve ḫaṭrı rivāyet idüp seyāḥatin ḥikāye** iderken İskender Çelebi mezbūra yā maġribi gördüñüz mi diyü ḳaṣd-ı** īhām itdükde Başīrī-i ʿārif fiʾl-ḥāl ḳaṣd-ı mezbūra** vāḳıf olup İskender-i Ẕüʾl-ḳarneyn degülüm ki dünyāyı seyr idem diyü** ilzām ider. Bu maṭlaʿ** anuñdur.

*Maṭlaʿ*** : ʿĀşıḳlarını āh o Meşīḥā-dem öldürür
Bu ādem öldürür ki Mesīḥ ādem oldurur

Ve bī-naẓīr tārīḫleri daḫı vardur. Sulṭān Süleymān merḥūmuñ oġlı cihāngīr **R83a** sene sebʿ ve selāsīn ve tisʿami'ede vilādet itdükde bu tārīḫi dimişdür.

*Mıṣrāʿ*** : *Cihāngīred be-tevfīḳ-i İlāhī*

S69a Rodos fetḥine ki sene tisʿ ve ʿişrīn ve tisʿami'ede vāḳiʿdür**. Bu üç tārīḫi**

1** virem: virdüm S.
1** itmişdür: itdükde S.
1-2** Müderislere Müftī Ḥammāmı mülāzımlara Ḳāżīʿasker Ḥammāḥı kedilere: - S.
3** ʿavretlere: kedilere S.
3** Alaca Ḥammām: Alaca Ḥammāmı H.
3** ergenlere: delilere S.
4** ḥammāllara: ergenlere S.
4** cüllāhlara: ḥammāllara S.
4-5** dil-berlere** Vefā Ḥammāmı: - S cüllāhlara Vefā Ḥammāmı: - S.
6** ḥikāye: ḥikāyet S.
7** ḳaṣd: - S.
8** fiʾl-ḥāl ḳaṣd-ı mezbūra: - S / ḳaṣd-ı mezbūra: - H R.
9** diyü: diyüp S.
9** maṭlaʿ: maṭlaʿ-ı laṭīf H.
10** Maṭlaʿ: - H R Ü.
14** Mıṣrāʿ: Tārīḫ H Ve lehū R.
15** vāḳiʿdür: vāḳiʿ S.
15** tārīḫi: tārīḫ S.

bir mıṣrāʿda derc itmişdür**.

*Mıṣrāʿ*** : *Fetaḥtu mā-fatūḥa eteme fetḥin tāmmin* (929)

Ṣāḥib-ḳırān-ı maġfūr Sulṭān Süleymān-ı** mezbūr bilād-ı Engürüsde olan küffār-ı menḥūsuñ aşnāmını kesr ve vilāyet ü memālikini fetḥ idüp cümle-i bilād-ı islāma żamm itdükde bu tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

*Naẓm*** : Muʿīn-i dīn-i Ḥaḳḳ Sulṭān Süleymān
Ki dergāhına olmışdur felek saṭḥ
Cihādını işidüp rūḥ-ı ḳudsī
Zebān-ı ḥāl birle eyledi medḥ
Anuñçün dindi** fetḥine bu tārīḫ
Bilād-ı Engürüs eyledi fetḥ

Baʿż-ı yārānı** ile ḫāne-i Revānīye varup aç ḳalduḳlarında bu ḳıṭʿayı dimişdür**.

*Ḳıṭʿa*** : Revāniyle meger Pinti Ḥamīdüñ
Bir ārādan yarādılmış Revānī
Birinüñ nāmı vaşfı *lāyeẕūḳūn**
Birinüñ şuyı naʿtı** *lenterānī**
Ü80b Velī pinti Ḥamīdüñ nāmı yine
İki ol deñlidür āb-ı Revānī

1** itmişdür: olınmışdur S.
2** Mıṣrāʿ: Tārīḫ H Ve lehū R - S.
3** Sulṭān Süleymān: Sulṭān Selīm R.
6** Naẓm: Ve lehū R - Ü.
10** dindi: didi S.
12** yārānı: yārān S.
13** dimişdür: dimişdür. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh S.
14** Ḳıṭʿa: Ve lehū R - Ü.
16 Nebe'-24 (Tatmazlar).*
17** naʿtı: yaʿnī H.
17 En'âm-143 (Göremezsin).*

H72a Sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami'ede dīde-i cānı bu ʿālem-i miḥen ü aḥzāndan göz yumup nergis-i cinānı ravża-i cināna nigerān olmaġla dār-ı fenādan irtiḥāl ve civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl eylemişdür.

BEḲĀYĪ: Kefe diyārından bir ḫaṭībüñ oġlıdur. Nāmı ʿAbdü'l-bāḳī olmaġın Beḳāyī taḫalluş idindi. Taḥṣīl-i envāʿ-ı maʿārif itdükden ṣoñra bir zemān ḫānḳāh-ı Şeyḫ İbrāhīmde ḫidmet ve bir zemān Rūmillerin seyāḥat idüp baʿdehū vālid-i firdevs-mekān Şām-ı saʿādet-encāmda ḳāḍī iken gelüp bu faḳīr-i vālid-i maʿārif-semīr ile muṣāḥabet itmiş idi. Şāmda Vezīr Muṣṭafā Paşa **R83b** Ḥażretlerinüñ mevlevī-ḫānelerinde meşnevī-ḫān idi. Fi'l-vāḳiʿ maʿārif-i cüz'iyyede yed-i ṭūlāsı ve eşʿār u ebyātınuñ** ḥālet ü ṣafāsı vardur.

*Şiʿr*** : Kirpigüñ tīr-i cefā ḳaşlaruñ anuñ yāyı
Ḳurup ol yāyı şikār itmek olur dünyāyı
Ḫaṭṭ getürdi beni öldürmege ġamzeñ ile
Çekdi ol emr-i hümāyūn ḳaşuñ ṭuġrāyı

*Ve lehū*** : Zülf-i yārüñ ḫaberin kim getürür baña didüm
Gösterüp bād-ı ṣabāyı didiler bu getürür
S69b Bitürür sebze ḳaçan bāġda bārān olsa
Beni aġlatma yaşum ʿārıżuña mū getürür
Ey Beḳāyī niçe gūş eyleyin sözlerini
Vāʿiẓüñ pendi benüm çeşmüme uyḫu getürür

11** eşʿār u ebyātınuñ: ebyāt u eşʿārınuñ S.
12** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.

BEḲĀYĪ-İ DİGER[**]: Ṣaḥn müderrisi iken vefāt iden[**] merḥūm Ṭursun Efendinüñ büyük oġıllarıdur. Nām-ı nāmileri ʿAbdü'l-bāḳī olmaġın Beḳāyī taḫalluṣ iderler. Ḥaḳḳā ki taḥṣīl-i ʿilm ü kemālde mucidd ü saʿyi ve levāzım u şerā'iṭ[**] tekmīli[**] merāʿī olmaġla şehristān-ı dil ü cānı fażl u ʿirfān ile maʿmūr ve ravż-ı bāl-i melek-ḫaṣā'ili[**] bārān-ı bī-kerān-ı feżā'il ile memṭūr ʿilm ü kemālāt ile ʿalem-i meşhūr[**] **Ü81a** ve ḥüsn-i aḫlāḳ ile memdūḥ u maḳbūl-i cumhūrdur. Taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl[**] ve tekmīl-i feżā'ile iştiġāl ve sebīke-i nefs-i nāṭıḳaların pūteh-i mücāhedede ḳāl idüp niçe zemān üstādü'l-efāżıl ve'l-aʿyān merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden taḥṣīle müdāvim olduḳlarından ṣoñra ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olup **H72b** ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim oldılar. Medāris-i şerīfede müderris olup ḥālā ʿAlī Paşa-yı ʿAtīḳ medresesinde idāre-i raḥīḳ-i taḥḳīḳ itmekle miyān-ı emsāl u aḳrānda ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur. Ümmīddür ki menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye vuṣūl bulalar. Sā'ir-i feżā'illerinden[**] fażla aḳsām-ı eşʿārda[**] mahāreti ve şiʿr ü inşā ve taḥrīr ü imlāda nihāyetde ḳudretleri vardur. Raḳımü'l-ḥurūf bī-biżāʿat ile ġāyet-i **R84a** ḫullet ve nihāyet-i uḫuvveti[**] olmaġın bundan ziyāde ʿalem-i ḳalem dūş-ı benān üzre[**] mevżūʿu ẕikr ü neşr-i medā'iḥ-i bī-ḥisāblarında[**]

[1**] Beḳāyī-i Diger: Beḳāyī R Ü.
[1**] iden: eyleyen S.
[4**] u şerā'iṭ: şerā'iṭ H R S.
[4**] tekmīli: tekmīl H.
[5**] melek-ḫaṣā'ili: melek-ḫaṣāli H R S.
[6**] ʿalem-i meşhūr: ʿalem ü meşhūr H S.
[7**] ʿilm ü kemāl: ʿilm ü kemālāt H.
[13**] feżā'illerinden: feżā'ilinden H R S.
[14**] eşʿārda: şiʿrde S.
[16**] uḫuvveti: iḫvānı R.
[17**] benān üzre: beyān üzre H S.
[17**] bī-ḥisāblarında: seḥāblarında S.

livā-yı ıṭnāb u ishāb merfūʿ olınmadı. Bu bir iki eşʿār netā'ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārlarındandur**.

*Şiʿr*** : İşigüñ bekleyin cānā egerçi yaşdanur ṭaşı
Velī her şeb seg-i kūyuñla ḳor bir yaşdıġa başı

(Diger) : Ḳaysveş zümre-i ʿāşıḳa şu kim server olur
Ḫas u ḫāşāk ḥarīmüñ başına efser olur
Geh u bī-gāh yolumda dime pā-māl olmaz
Ḫākdan farḳ idemezsin anı cānā yir olur
Ġazeliyyātını yazmaġa Beḳāyī ḳuluñuñ
Regler ile bu ten-i zārı ʿaceb mısṭar olur

*Ve lehū*** : Dem-sāz idemez nāle vü dil-sūzuña nāyı
ʿĀḳıl ise ney-zen ḳosun ey dil bu hevāyı
Cān naḳdı ile kākül-i sevdāsını alduñ
Ey dil ṣatun alduñ başuña bunca belāyı

S70a *Ve lehū***: Bahar irişdi bāġuñ ʿandelīb-i nükte-perdāzı
Oḳur āvāz ile evrāḳ-ı gülden gülşen-i rāzı

*Ve lehū*** : Kec-rev idüp ʿimāmesini ḥışm ider müdām
Destār gūşesi bize ṭurmaz virür selām**

Ü81b BEḲĀYĪ: İzniḳdendür. Cimri Çingān dimekle meşhūr-ı cihān olan maʿcūncınuñ oġlıdur. Babası aṣḥāb-ı ḥırfetden iken kendüsi muḳteżā-yı

[1-2**] netā'ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārlarındandur: netā'ic-i güftārlarındandur S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Ve lehū: - H S.
[17**] Ve lehū: - H S.
[15-18**] Bahar irişdi bāġuñ ʿandelīb-i nükte... Destār gūşesi bize ṭurmaz virür selām: - Ü / Destār: Destārı H S / virür: virmez R.

ʿulüvv-i himmeti ile taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifete ʿazīmet[**] ḳılup ṭarīḳ-i ʿilme[**] sülūk itmişdür. Ḫācezāde Ḳurd Efendiden mülāzım olup Mağnisada müderris olmış idi. Pādşāh-ı ʿālem-penāh Sulṭān Murād-ı[**] saʿādet-i destgāh anda şehzāde-i cevān-baḫt ve muteraşşıd-ı tāc u taḫt iken baʿż-ı ağalarıyla münāsebet idüp mezbūra teraḳḳīler itdürmişler idi. Baʿdehū Sulṭān Murād Ḫan pādşāh-ı rūy-ı cihān olduḳda himmet-i ʿālileriyle müddet-i **H73a** yesīrede[**] menāṣıb-ı kes̱īreye yetişüp pay-taḫtlık ile Selanik ve Ġalaṭa ḳāḍīsı olmış idi. Lākin umūrı cebr ü kerhe mevṣūl olmağın[**] ve ḥarekāt-ı ḳasriyyenüñ çendān imtidād u beḳāsı olmağla maʿzūl olmışdur[**]. Eşʿār[**] **R84b** u ebyātı bisyār ve manẓūm kitābı daḫı vardur. Bu maṭlaʿı ḫalḳ arasında iştihār ṭutmışdur. Lākin kendinüñ idügi maʿlūm u meczūm degüldür.

Naẓm[**] : ʿĀşıḳān kūy-ı yāre cemʿ olsun
Ḥācı ḥācıyı Mekkede bulsun

(Diger) : N'ola her dem niḳāb ile çıḳarsa yollara zenler
Ki bağlar yüzlerini ḳaṣd-ı ġāret itse reh-zenler

BELĪĠĪ: İstanbuldan ḳuloğıllarından yeñiçeri ṭāʾifesindendür. Taḥṣīl-i maʿārifde saʿy-ı belīġi ve cehd-i bī-dirīġi olmağın fenn-i şiʿrde mahāret ve gerçekden ḳudret ü istiṭāʿat ḥāṣıl itmişdür[**]. Maşrıḳ-ı żamīrinden ḫoş-āyende eşʿār u meṭāliʿ ṭāliʿ ü lāmiʿ olmışdur. Bu bir iki eşʿār mezburuñ güftārındandur[**].

1[**] maʿrifete ʿazīmet: ü maʿrifete ḳılup Ü.
1[**] ʿilme: - S.
3[**] Sulṭān Murād: Sulṭān Murād Ḫan H S.
6[**] yesīrede: yesīrde H R.
7-8[**] Lākin umūrı cebr ü kerhe mevṣūl olmağın: - Ü / olmağın: olmağla H S.
9[**] olmağla maʿzūl olmışdur: olmağın ḫālen maʿzūl olmışdur Ü.
9[**] Eşʿār: - S.
12[**] Naẓm: - R S Ü.
19[**] itmişdür: itmiş idi S.
20-21[**] Bu bir iki eşʿār mezburuñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur S.

Şiʿr[**] : Ḳarşudan şīve semend ile ol āfet ḳopdı
Toza[**] ġarḳ oldı cihān şanki ḳıyāmet ḳopdı

(Diger) : Sözimüz añlıyamaz ṣūfī bizüm ḳāl ehli
Bī-zebān söyleşelüm var ise bir ḥāl ehli

Ve lehū[*] : Aṣdılar şemʿi çü Manṣūr dili ucından
Yaḳdılar āteşe yitmez miydi ber-dārlıġı

Ü82a Ḳahve[**] ḥaḳḳında daḥı bu ġazel[**] dāstān ve meşhūr-ı cihān olup ḳahve fincānı[**] gibi elden ele **S70b** ve dilden dile düşüp vird-i zebān-ı ʿālemiyān olmışdur.

Şiʿr[**] : Ḳahvenüñ[**] bāde-i gülgūn gibi yoḳdur ānı
Isıcaḳdur o ḳara yüzlinüñ ammā ḳanı
Mişli mānendi mi var müşterī kızdurmaḳda
Isıcaḳ yüz göricek her kişi ister anı
Ḳāṭiʿ demdür anuñla dimeñüz dem olmaz
Kāse kāse içelüm n'olsa gerekdür ḳanı
Mıṣr u Şām u Ḥalebi gezdi gelicek Rūma
Ayaġın aldı şarābuñ o cihān fettānı
Naḳda māʾil olup ortada gezer aḳçalaşır
Bilmezin[**] ḳahvecinüñ ḳaḥbe midür[**] oġlanı

[1**] Şiʿr: - R Ü.
[2**] Toza: Nūra R.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] Ḳahve: Ḳaḥve Ü.
[7**] ġazel: ġazeli Ü.
[7-8**] ḳahve fincānı: ḳaḥve fincānı Ü.
[10**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[10**] Ḳahvenüñ: Ḳaḥvenüñ Ü.
[19**] Bilmezin: Bilemez Ü.
[19**] ḳahvecinüñ ḳaḥbe midür: ḳaḥbe midür ḳahvecinüñ S ḳaḥvecinüñ ḳaḥbe midür Ü.

Söyle ol rū-siyehüñ baña ne keyfiyyeti var
Ey Belīġī aḳıdur ayaġına yārānı**

BAHĀRĪ: Bahār-ı vücūdı Rūmilinde ḳaṣaba-i Tırḫalanuñ gülistānından ẓāhir **H73b** olmışdur**. **R85a** Nāmı ʿAlīdür. Ḳāżīʿaskerlikden müteḳāʿid olan Seydī Çelebiden mülāzım olduḳdan ṣoñra Edirnede ve ġayrīden müderris olup baʿdehū semt-i ḳażāya rıżā virdi**. Dülbendzāde Ḳāsım Paşanuñ oġıllarına muʿallim olmış idi. Zümre-i ḳużāt-ı meʿālī-şiʿārdan eşcār-ı pür-s̱imār-ı eşʿārı bahār-ı belāġat ve ʿarār-ı** feṣāḥat ile pür-izhār olan şuʿarā-yı nāmdārdandur. Ve tārīḫde daḫı ḫayli ḳudreti vardur. Ẕikr olınan Ḳāsım Paşadan aḳçe isteyüp *Ḫarclıḳ* lafẓını tārīḫ didükde Ḳāsım Paşa daḫı yüz aḳçe gönderüp *mi'e kāmile* diyü tārīḫ dimişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Naẓm*** : Āh kim sırr-ı ġamum düşdi raḳībüñ diline
Ḳorḳarum fāş ola esrār-ı nihānum biline
Ne ḳadar bārid ü sengīn-dil ise zāhid-i ḫuşk
ʿĀşıḳ-ı sūḫtenüñ döymeye tāb-ı diline
Ü82b Ey Bahārī mey ü maḥbūb ola sebze vü āb
Ḳangı kāfir ola meyl eylemeye Rūmiline

Dīvān kātibi şākirdlerinden birini sevdükde dimişdür**.

1-2** Söyle ol rū-siyehüñ baña... aḳıdur ayaġına yārānı: - H R S.
4-5** Bahār-ı vücūdı Rūmilinde ḳaṣaba-i Tırḫalanuñ gülistānından ẓāhir olmışdur: Rūmilinde ḳaṣaba-i Tırḫaladandur Ü / olmışdur: olmış idi S.
7** rıżā virdi: rıżā virüp H S.
9** ʿarār: ġırār H.
12** eşʿār anuñ güftārındandur: eşʿār anuñdur H eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftār-ı dürer-bār ve raḳam-zede-i kilk-i siḥr-āsārındandur S.
13** Naẓm: - H S Ü.
19** sevdükde dimişdür: sevdükde bu şiʿri S.

*Şiʿr*** : Mihr-i ḫaddüñ kim baña āḫir nefes īmān olur
İrte bir gün nāme-i aʿmālüme ʿunvān olur
Dil-berā bir ḳaç gün oldı görmeyelden sen mehi
İntiẓārıyle meded öldüm ḳaçan dīvān olur

S71a *Ve lehū*** : Dimek olmaz bir sipāhī dil-berin sevdüm yine
Anuñçün beklerüm her ṣubḥ dīvān yolların

(Diger) : Zülf-i dil-ber kim kemendin gösterür
Günde yüz biñ dürlü bendin gösterür
Sīm-i eşküm yāre ṣarf olsa n'ola
Ḫarcdur elbette kendin gösterür

BAHĀYĪ: Nām-ı şerīfi ʿAbdu'llāhdur. Beyne'l-cumhūr Bahā'üd-dīnzāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Sulṭānü't-ṭarīḳa ve bürhānü'ş-şerīʿa ve'l-ḥaḳīḳa** ʿumdetü's-sālikīn ve ḳıdvetü'n-nāsikīn üsvetü'l-ebrārü's-sāde ʿālem-i Rabbānī Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde merḥūmuñ oġlı oġlıdur. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı büzürgvār bir gevher-i tābdārdur** ki şehbāz-ı rezānet-i** efkār ve kemend-i diḳḳat-i enẓār ile ṭā'irān-ı ʿulūm-ı bī-şümār ve çerendegān-ı fünūn-ı **R85b** bisyārı** ṣayd u şikār ḳılmış** ve ġavvāṣvār biḥār-ı zeḫḫār-ı maʿārif ve ʿummān-ı bī-kerān-ı leṭā'ife ġavṭa itmekle nice le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı ibdā vü iẓhār itmişdür. Semend-i ṭabʿ-ı ṣafā-ṣıfātı ḳılāde-i maʿārif ü kemālāt ile **H74a** müteḥallī ve yek-rān-ı cinān-revāḳı** meydān-ı fażl u ʿirfān ve miżmār-

---

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
5** Ve lehū. - H S Ü.
13** ve bürhānü'ş-şerīʿa ve'l-ḥaḳīḳa: ve bürhānü'l-ḥaḳīḳa ve'ş-şerīʿa H.
15-16** ẕāt-ı büzürgvār bir gevher-i tābdārdur: ẕāt-ı büzürgvārdur H R S.
16** rezānet: dirāyet H S.
17** bisyārı: bisyār S.
18** ḳılmış: - Ü.
21** cinān-revāḳı: cinān-revānı H R S.

ı taḥḳīḳ ü iẕʿānda müsābıḳ** u muṣallī olan ʿulemādandur. Şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām merḥūm Ebu's-suʿūd **Ü83a** Efendiden mülāzım olup ezelī āstān-ı meʿālī-niẓāmlarına iḥtişāş-ı tāmm ve ḳurbet-i mā-lā-kelāmı olmağın merḥūm-ı merḳūmuñ yanında nihāyet-i mertebede merʿī vü maḳbūl ve zimām-ı muṣāliḥ ü mühimmātı kef-i pür-kifāyetine mufevvaż u mevkūl idi. Binā en-ʿaleyh menāṣıb-ı ʿulyā ve merātib-i esmāya irtiḳā vü iʿtilā idüp ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāretleri münevver-i eyvān-ı ṣadāret olmış idi. Ol manṣıb-ı ʿālī-ẕāt-ı pür-mekārim ve meʿālīleriyle kesb-i ṣafā ve taḥṣīl-i nūr u żiyā itmedin zemān-ı yesīrde** cenāb-ı celīl ü ḫaṭīrlarından cüdā düşdi. Nāvdān-ı ḫāme-i ʿanber-feşānından cereyān iden cūybār-ı eşʿār-ı belāğat-şiʿāruñ ṣafāsı gün gibi tābān ve necm-i saʿādet gibi lāmiʿ ü raḫşān** ve ʿummān-ı cinān-ı meʿālī-mevfūrından ẓuhūr u ṣudūr iden dürr-i menşūr ve silk-i intiẓāmda nümāyān olan yevāḳīt ü mercān ki ʿiḳdü'l-le'ālī ve ḳalā'idü'l-ʿiḳyāndur mevṣūf-ı ṣıfat-ı *lem yaṭmiŝhunne ḳablehüm insün velā-cānn** dur. Ẕāt-ı belāğat-güster ve cenāb-ı maʿārif-siyeri ol mertebeden bālā vü ber-terdür ki ʿunvān-ı şāʿiri ile bu kitābda ẕikr **S71b** olınalar lākin bu fende daḫı nihāyet-i iḳtidārların iʿlām u iẓhār itmek içün īrād u ısdār olındı. Bu eşʿār-ı belāğat-şiʿār** raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārıdur**.

Ü83b *Şiʿr*** : ʿĀşıḳuñ eşki ki indi zānūya
ʿİḳd-ı dürdür ṣanasın** iki dizi

1** müsābıḳ: sābıḳ H S.
8-9** zemān-ı yesīrde: yesīrde R.
11** raḫşān: raḫşāndur H R S.
14* *Rahmān-56, 74 (Bunlara, onlardan önce insan veya cin dokunmamıştır).*
17** belāğat-şiʿār: belāğat-şiʿār deger oldı S - H.
17-18** raḳam-zede-i kilk-i seḥḥārıdur: - S.
19** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
20** dürdür ṣanasın: dürr dirsin ṣana S.

*Ve lehū** : Eşküm cihānı ṭutdı ḳaralar saçılmadı
R86a Ammā hevā-yı ḫāl u ḫaṭṭından geçilmedi
Yaz göñlümi diyü aña nālişler eyledüm
Ḫaṭṭı cefālar eyledi yazup yañılmadı
Çeksem ṣaḥīfe-i dile nāmuñ n'ola nişān
Bir şāh-ı ḥüsn var mıdur adı çekilmedi
Meclā-yı rūḥ olalı Bahāyī ruḫ-ı nigār
Āyīne-i Sikendere aṣlā baḳılmadı

(Diger) : Tūtiyā isteyicek çeşmüme ben bī-çāre
Göz ḳarardup düşerin ḫāk-i reh-i dildāre

(Diger) : Tāb-ı ruḫsārı ser-i zülf ile cānānuñ
Bir ʿalevdür deheninden çıḳar ejderhānuñ

H74b *Ve lehū**: Zaḫm-ı cigerüm gördi fitīl eyledi tīrüñ
İşler bitürür ol daḫı peykānuñ ucından
Pā-būsına el virmedi yārüñ ḫacel itdi
Düşdi yüzimüz yirlere dāmānuñ ucından
Bir egri iki yüzli münāfıḳdur efendi
Devr itme beni ḫançer-i bürrānuñ ucından

BEHİŞTĪ: Ḳarışdıran Süleymān Beg oġlı Süleymān Çelebi dimekle meşhūrdur**. Sulṭān Bāyezīd zemānında kendüsinden bir vażʿ-ı menfūr bürūz u ẓuhūr idicek ʿAcem diyārına seyāḥata gidüp anda Monlā Cāmī ve Nevā'ī ḫidmetine vāṣıl olmaġla niçe maʿārif ü feżā'ile nā'il olmış idi. Baʿdehū Sulṭān

1** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H R S.
21** meşhūrdur: maʿrūfdur S.

Bāyezīde anlaruñ şefā'at-nāmesiyle gelüp yine sancakbegi olmış idi. Bu ġazel-i pür-iştihār anuñ eş'ārındandur**.

*Şi'r***	:	Yār bī-pervā dirīġā ġuşşadan ḥālüm ḫarāb
Sevmesün 'ālemde kimse dil-ber-i 'ālī-cenāb
Bizde inṣāf idelüm yār olduġıçün n'eylesün
Ẕerre-i nā-çīzden 'ār itmesün mi āftāb
Şem'dür ol şāh-ı ḫūbān kim yaḳar pervānesin
Ey Behiştī bunlara** cā'iz degüldür intisāb

Ve naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı vardur. Ṣıfat-ı ḥüsn-i** Züleyḫāda bu beyti ġarrādur**.

*Beyt***	:	Nice olam ḥüsni şerḫinde mübāriz
Ḳalem bir barmaġı şerḥinde 'āciz

BEHİŞTĪ-İ DİGER**: Vize mevlid-i aṣlīsi Çorlı vaṭan-ı naḳlīsidür. Ṭarīḳ-i 'ilmi tamām tekmīl ve fünūn-ı ġarībe **S72a** ve 'ulūm-ı 'Arabiyyeyi taḥṣīl itdükden** ṣoñra **R86b** nihāyet-i ḥareketi merḥūm Sa'dī Efendide nihāyet bulduḳda** **Ü84b** ḳuṭb-ı felek-irşād ve merkez-i dā'ire-i ṣalāḥ u sedād Merkez Efendi ḫidmetine varup** ṭarīḳ-i ma'hūdları üzre tevbe vü inābet ve tekmīl-i

---

2** eş'ārındandur: eş'ārından bu naẓm-ı laṭīf anuñ güftārındandur H eş'ār-ı dürer-bārındandur ki taḥrīr olındı S.
3** Şi'r: - H R Ü.
8** bunlara: beglere S.
9** ḥüsn: - S.
10** ġarrādur: ġarrā vü ra'nādur S.
11** Beyt: - H R Ü.
14** Behiştī-i Diger: Behiştī R Ü.
16** itdükden: itdükde Ü.
16-17** ṣoñra nihāyet-i ḥareketi merḥūm Sa'dī Efendide nihāyet bulduḳda: - Ü.
18** varup: vāṣıl olup S.

T.C. YÜKSEK... KURULU
DOKÜMAN... MERKEZİ

nefs-i nāṭıḳa ve tehẕīb-i aḫlāḳ-ı lā'iḳa içün çoḳ riyāżet idüp ba'dehū Çorlıda ḫiṭābet ve ḫalḳa va'ẓ u naṣīḥata meşġūl olup tā ḍem-i intiḳāl ü irtiḥāl ol ḥāl üzre ber-ḳarār u ber-kemāl olmış idi. Ol vilāyetüñ ṣıġār u kibārı āṣār-ı va'ẓ u pendi ile müşerref ve esmā' u āẕān-ı ḫalḳ-ı cihān cevāhir-i tefsīr** ve zevāhir-i nehy ü fermānı ile müşennef idi. Ḫayālīye ḥāşiyesi vardur. 'Ulemā vü fużelā yanında ḫayli müstaḥsen ve emāṣil-i dehrüñ ḥüsn-i ḳabūl u tertībi ile mu'anvendür. Kitāb-ı mezbūra andan a'lā ḥāşiye taḥrīr ü imlā olınmamışdur dinilse lāyıḳ u **H75a** sezādur** ve tefsīre müte'alliḳ ta'līḳātı ve ba'ż-ı resā'il ü muṣannefātı vardur. Ve fenn-i şi'rde daḫı fā'iḳ her cihetle medḥ ü tavṣīfe lāyıḳ şā'ir-i sāḥir 'adīl ü naẓīri nādir ma'ānī-i laṭīfe ibdā' ü iḫtirā'a ḳādirdür. Eş'ār-ı ḥūbınuñ üslūb-ı merġūbı vardur. Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār** yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı mu'ciz-āşārıdur.

*Şi'r*** : Sünbülüñden 'ārıż-ı gül-gūnuña** pīrāye ṣal
Gökde çevgān-ı ġurūrı āftāb-ı dāye ṣal

*Ve lehū*** : Bezme gel bu gice ey 'ālem-i ḥüsnüñ māhı
Yoḫsa yirden göge dek incinürüz v'allāhi

*Ve lehū*** : Ḳanı ol dem ki oḳuñla yüregüm rāḥat idi
Geldi geçdi güzelüm ol daḫı bir ḥālet idi

Ü84b *Ve lehū***: Allāh müyesser eyleye mi baña ol güni
Oynayavuz ḥabīb ile peyġāmber oyını

4** tefsīr: tezkir H S.
8** sezādur: sezāvārdur H.
11** belāġat-şi'ār: - H.
13** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
13** gül-gūnuña: gül-gūna H.
15** Ve lehū: - H S Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : Muḫtaṣar eyle dilā yāre yazarsañ nāme
Ḳo cefā ḳıṣṣasını yoḫsa buyur hengāme

*Ve lehū*** : Seg-i kūyuñladur benüm cengüm
Bilmezem ṭaşlaruñ neye fırlar
Niçe ḳılsun namāzı ṣūfī kim
R87a Abdestüñ yirinde yeller eser

(Diger) : Viṣālüñ Kaʿbedür rūz-ı ecel ʿazmi zemānıdur
Kefen iḥrāmı** tābūt ol yoluñ taḫt-ı revānıdur

(Diger) : Vāʿiẓ meẕemmet eylese mest ü** melāmeti
Gūş urma aña yañşaġı ṣaġır ḥikāyeti

(Diger) : Aḥbāb böyle çekdügi yirde cefā yükin
Aʿdā-yı ḫar-mizāca ne ḳuşḳun gümüldürük

S72b Baḥr-ı serīʿde Cem Şāh ve ʿAlem Şāh adlu manẓūm bir kitāb-ı belāġat-niṣābı vardur. Her meclisüñ āḫirinde münāsib-i ḥāl bir ġazel-i bī-miṡāl getürüp** ġazelden muḳaddem bu iki** beyti getürmegi iltizām itmişdür**. Ṭarz-ı mezbūrı Ḫüsrev-i Dehlevīden almışdur. Kendü iḫtirāʿı degüldür**.

*Naẓm*** : Ey ġazel-ḫ ān-ı bezmgāh-ı sürūr
Meclis ehlini aldı ḫ āb-ı fütūr
Şevḳ ile tāzelenmege dil ü cān
Oḳı bu şiʿri diñlesün yārān

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
8** iḥrāmı: ecrāmı H.
9** mest ü: ʿazm S.
15** getürüp: getürmegi ve S.
15** bu iki: bu bir iki H.
15** itmişdür: itmiş idi S.
15-16** Ṭarz-ı mezbūrı Ḫüsrev-i Dehlevīden almışdur. Kendü iḫtirāʿı degüldür: - H R.
17** Naẓm: - R Ü.

Ẕāt-ı behişti-nihādı ārzū-yı vişāl ve der-yāft-ı saʿādet-i cemāl-i bā-kemāl içün** ḥudūd-ı sebʿinde civār-ı melek-i maʿīne intiḳāl ü irtiḥāl itmişdür.

*Şiʿr*** : Eyleye Ḥaḳ behiştī menzil aña
Diye luṭf ile ʿabd-i muḳbil aña

BEHLŪL: İstanbuldandur. Muʿallim ü cüz-ḫān ve ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān ṭālib-i ʿirfān kimesnedür. Ḳābil-i pesend baʿż-ı eşʿārı** vardur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

H75b *Şiʿr*** : Ẕerreveş sergeşteñüz mihrüñde ey meh kāmımuz
Yirde vü gökde gün yüzüñ şevḳiyle yoḳ ārāmımuz

(Diger) : Günilerler seg-i kūyuñ uludı** diyü Behlūli
İşigüñ ṭaşını ey meh-nevāz** bir pāre yaşdanmış

BEYĀNĪ: Ḳasṭamonıdan küttāb ḳısmındandur**. Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında vedāʿ-ı cihān-ı fānī itmişdür. Maḳbūl-ı ehl-i zemānı** işʿār-ı bedīʿü'l-beyānı **R87b** vardur. Bu eşʿār anuñdur**.

Ü85a *Şiʿr*** : Didüm yoluñda** cān virsem hey āfet
Geçer mi minnete didi ne minnet

(Diger) : Gel kūy-ı nigāra varalum uy baña vāʿiẓ
Dünyāda saña göstereyin bāġ-ı cinānı**

1-2** Ẕāt-ı behiştī-nihādı ārzū-yı vişāl u der-yāft-ı saʿādet-i cemāl-i bā-kemāl içün: - Ü.
3** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
7** eşʿārı: eşʿār-ı dürer-bārı H eşʿār-ı dürer-bārları S.
8** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
10** uludı: olurdı H.
11** meh-nevāz: meh-i nevvār H R.
13** Ḳasṭamonıdan küttāb ḳısmındandur: Ḳasṭamonıdandur S.
14** zemānı: zemān H.
15** Bu eşʿār anuñdur: Bu şiʿr anuñ güftārındandur H Bu şiʿr anuñdur S.
16** Şiʿr: - R Ü.
16** yoluñda: yoluña H S.
19** cinānı: cihānı R.

BEYĀNĪ-İ DİGER**: Ḳaṣaba-i Ruscuḳdan. Adı Muṣṭafādur. Cāru'llāhzāde dimekle ma'rūfdur. Her ciheti ma'mūr beyne'l-aḳrān ḫayli dānişmendlik ile meşhūr olmağın merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ ferzend-i mihteri Meḥemmed Çelebiye varup andan mülāzım olup merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ elṭāf u a'ṭāfına maẓhar ve taḳṣīr-i bī-naẓīrini taḥrīr itmekle devlet-i dāreynden** behrever olmış idi. 'Arabī şi'rde daḫı** ḫayli ḳudreti **S73a** anlaruñ ṭarz-ı üslūbı üzre şi'r dimege nihāyetde maḥāreti vardur. Merḥūm-ı merḳūma bu ḳaṣīde-i 'Arabiyyeyi virüp manṣıb ile ber-murād olmış idi**.

*Şi'r*** : *Sec'u'l-ḥamāmi 'ale'l-efnāni efnānī*
*Ve feyżü dem'ī 'ani'l-ecfāni ecfānī***

Ba'dehū mir'āt-ı bāl-i ṣafā-ṣıfātında ṣuver-i ceẕebāt-ı Raḥmāniyye ẓāhir ve zemīn-i fu'ād-ı sa'ādet-i nihādında envār-ı ġalebāt-ı Subḥāniyye bāhir olıcaḳ menāṣıb u merātib-i āmālini bi'l-külliye terk idüp Ekmel Efendinüñ ḫidmet-i pür-hidāyetine ġāyetde ṭālib ü nihāyetde rāġıb olup ḫulāṣa-i evḳāt u naḳāve-i sā'ātin ḫidmet-i pür-irşād u sedādına ṣarf itmişdür. Ba'dehū Şeyḫ-i mezbūr sene ḫams ve s̱emānīn ve tis'ami'ede 'āzim-i ḫuld-ı berīn olduḳda **H76a** yirine Şeyḫ-i seccāde-nişīn olmışdur. Bu eş'ār anuñdur**.

*Şi'r*** : Ḳıldı çü gīsuvānını cānān bölük bölük
'Uşşāḳ-ı ḥaylin eyledi hicrān bölük bölük

1** Beyānī-i Diger: Beyānī R Ü.
5** dāreynden: dāreynde B,
6** daḫı: - R S.
8** olmış idi: olmışdur S.
9** Şi'r: - H R Ü.
10** ecfānī: ecfān B,
17** Bu eş'ār anuñdur: Bu şi'r-i laṭīf anuñdur H.
18** Şi'r: Naẓm H - R Ü.

Ve lehū[*] : Ġamzeñ[**] bu sürʿat ile ki her ān gelür geçer
Seyl-i revān durur ki şitābān gelür geçer
Gel geç libās-ı aṭlās-ı şāhīden ey göñül
Cūy-ı fenāyı ḫalḳ çü ʿuryān gelür geçer
ʿUşşāḳa raḫm-ı tīġ-i sitemdür elem viren
Ammā ki rīş-i nāvek-i müjgān gelür geçer

Ü85bR88a*(Diger)*: Gerçi kim gözden geçürdüm bu yidi deryāyı ben
Bulmadum gitdüm[**] dirīġā ol dürr-i yektāyı ben

BEYĀNĪ-İ DİGER[**]: Yanbolıdan Şeyḫ Kemāloġlı dimekle maʿrūf naẓm u nes̱rde ḳābiliyyet ile mevṣūf idi. Eyyām-ı cevānīde ki ʿunfuvān-ı hengām-ı[**] zindegānīdür vedāʿ-ı ʿālem-i fānī itmişdür. Māh-nev nāmlı bir dil-ber[**] medḥinde dimişdür.

Şiʿr[**] : Ey yüzi mihr-i dıraḫşān gice niçe meh ü sāl
Gelmiye devre ḳaşuñ gibi senüñ iki hilāl
Münʿakis oldı devrinde dil-i sūḫtegān
Sanma āyīne-i ruḫsār-ı nigārı pür-ḫāl
Pāyuña n'ola irişmezse nücūm-ı eşkūm
Māh seyrinde ider ġāyet ile istiʿmāl

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** Ġamzeñ: ʿÖmrüñ S.
8** gitdüm: gitdi Ü.
10** Beyānī-i Diger: Beyānī H R Ü.
11** ʿunfuvān-ı hengām: hengām H ʿunfuvān S.
12** dil-ber: dil-ber-i sīm-endām H S.
14** Şiʿr: - H R Ü.

BEYĀNĪ-İ DİGER: Beyān-ı ḥüsn-i bā-kemāli ḫāric-i ḥayṭa-i maḳāl olan şehr-i Edirnedendür**. İmāretden ferāġat idüp bir miḳdār tīmār ile ḳanā'at itmişdür. Kendi zu'mınca vilāyet-i belāġatuñ mihteri ve ol zümrenüñ ser ü serveri geçinürdi*. Bā-īn cümle-i lāyıḳ-ı ḳabūl ba'ż-ı eş'ārı vardur. Bu şi'r anuñdur**.

*Şi'r*** : Maḥabbet şāhbāzınuñ şikārıdur benüm başum
Anuñ ser-pençesinde görinür minḳārıdur ḳaşum
S73b Cihān deryāların bir ḳaṭre deñlü 'aynına almaz
Gözine 'ālemi yiñdürdi bu eşk-i güher-pāşum
(Diger) : Ġam-ı ebrūña** zülfüñ gūşesinden ter düşer çeşmüm
Meh-i nevden ḫayāl añlar bulıtdan ġam ḳapar** çeşmüm
(Diger) : Ne lāzım meclise pīr-i muġānun şem'-i kāfūrı
Çerāġ-ı çeşm-i rūşendür getür sen cām-ı Faġfūrı

1-2** Beyān-ı ḥüsn-i bā-kemāli ḫāric-i ḥayṭa-i maḳāl olan şehr-i Edirnedendür: Edirnedendür Ü/ ḥayṭa-i maḳāl: ḥayṭa-i imkān-maḳāl S.
4* geçinürdi: geçerdi: Ü.
4-5** Bu şi'r anuñdur: Bu eş'ār anuñ güftārındandur H Bu şi'r anuñ eş'ārındandur ki taḥrīr olındı S.
6** Şi'r: - H R Ü.
10** Ġam-ı ebrūña: Ḫam-ı ebrūña S.
11** ġam ḳapar: nem ḳapar S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

BĪDĀRĪ[**]: Vilāyet-i behīn-i ʿAcemden belde-i güzīn-i[**] ḳaṣaba-i Dergüzīndendür. Seḥābī merḥūmuñ birāderidür. Egerçi ehl-i ḥırfetden ṣayrafī ṣanʿatdur. Lākin ṣarrāf-ı cevāhir-i zevāhir-i maʿrifetdür. Bā-vücūd ki ṭāʾife-i Aʿcām ekṡeriyyā edā-yı Türkīde rācil ü ḳāṣırdur[**] ammā ki mezbūr edā-yı nefīs ü şerīfe ve kelimāt-ı selīse vü laṭīfe ḳādirdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

[1**] Bīdārī'den önce Kayseri Ktp. (No: 934, vr.67b, metin içinde) ve Biʿatī'den önce Hafid Efendi (No:229, vr.67b, derkenarda) yazma nüshalarında Beyāżī bulunmaktadır. Kayseri nüshası Hasan Çelebi'nin ölümünden yaklaşık yirmi yol sonra yazıldığı için bu şair edisyonkritikli metne dahil edilmemiştir. **BEYĀŻĪ:** Şehr-i Edirnedendür. Nāmı Meḥemmeddür. Naḳş-ı beyāżı taṣāvīr-i pür-ḫaṭṭ-ı müşk-bārdan pāk olup ṭabʿ-ı derrāk ve ẕihn-i çālākı bāzār-ı cihānda elmās-ı fikretiyle le'ālī olup fenn-i şiʿrde mahāreti ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i tevārīḫ ü muḥāżarātdan ḫayli maḥfūẓ u yād-dāştı vardur. Baʿdehū Şemsü'd-dīn Efendi maḥmiye-i Edirneye ḳāḍī olduḳlarında āstān-ı saʿādet-āşiyānlarına rūy-māl idüp ḥüsn-i iltifātına maẓhar olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden bir ān cüdā olmaz idi. Ṣūret-i me'mūlı mir'āt-ı ḥuṣūlde cilveger olmağın Dīvān-ı Hümāyūn kātiblerine şākird olup evḳat-ı vüsʿatı ʿiyş u ʿişret ve taḥṣīl-i kemāl ü maʿrifete maṣrūf u mebẕūldur. Ḥaḳḳā ki leẕīẕü'l-müsāmere laṭīfü'l-muḥāvere tekellüf ü taṣallufdan beri ve ġubār-ı kudūret ü ṡıḳletden āb-ı ṣāfī vü cārī gibi ʿārī ṣoḥbet-i ṣafā-baḫşı mürevveḥ-i ervāḥ ve münādemet-i dil-küşāsı mezāyid-i efrāḥ u müzeyyel-i etrāḥdur. Āmāl-i menāṣıb u merātibi ḫāṭırından dūr idi. Ḥālinden şākir ḳāniʿ ü ṣābir dā'imā şīn ü şāṭırdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñdur.

Eşʿār : Ḫayl-i ʿuşşāḳı ḳoyup gitmiş o şeh kişverden
Dutmış ol şāha ki āvāre düşe ʿaskerden
ʿAks-i rūyı perī āyinesinden görinür
Rūy-ı ʿālem gibi āyīne-i İskender

Ḫurrem nām bir cevān-ı sīm-endām ḥaḳḳında dinmişdür.
Gülmez yüzüm o ġonçe baña hem-dem olmasa
Bir laḥẓa göñlüm eglenimez Ḫurrem olmasa

Rāḳımü'l-ḥurūf defʿa-i ṡāniyyede mıṣr-ı Ḳāhireye ḳāḍī olduḳda bu tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur.
Nīl iḥsānuñla Mıṣrı yine reyyān eyledüñ

Bir cevān-ı raʿnāya ʿāşıḳ olup derd-i hicriyle kārını beyāża çıḳarmaḳ istedükde cevān-ı mezbūr serkeşlik idüp baʿż-ı ẓurefāyla hem-ḳadeḥ olup ḫātem-miṡāl yanlarından ayrılmaduḳda ol eşnāda bu ḳıṭʿayı dimişdür.

Ḳıṭʿa : Düşmiş o şehüñ yanına geçmiş yine aġyār
Ben de bilürüm diyicegüm yāre düşerse
Ḳorḳum budur ol şāh-ı cihānı düşürürler
Mestāne varup ḫāna aġyāra düşerse

[1**] behīn-i ʿAcemden belde-i güzīn: ʿAcemden Ü.

[4**] ekṡeriyā edā-yı Türkīde rācil ü ḳāṣırdur: ekṡer laṭīf ü laṭīfe-gūdur H.

[5-6**] Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Ve Fārisī vü ʿArabī vü Türkī ġazeller dimege ḳādirdür. Bu eşʿār anuñdur H Bu eşʿār anuñdur ki bu mecelleye taḥrīr olındı S.

H76b *Şiʿr*[**] : Göz göz oldı cism-i zārum nāvek-i dildārdan
Cümleten çeşm oldum ammā ṭoymadum dīdārdan

(Diger) : Ṣūret-i yār ile dil ḫānesini deyr eyle
Yārı her gūşede bir ṣūret ile seyr eyle

Ü86a R88b*(Diger)*: Ḳaddüm hilāle döndi tenüm bir ḫayāldür
Yaʿnī ecel gelüp beni bulmaḳ muḥāldür
Taʿcīl idüp helāküme ḳaṣd itme ey ecel
Şāyed viṣāl-ı yāre irem iḥtimāldür[**]

Çeşm-i bīdārı nergisvār gülzār-ı ʿālemde tamām uyanmadın ve cism-i pür-miḥnet ü belāsı āb-ı ḥayāt u beḳāya ḳanmadın sene şemān ve sittīn ve tisʿami'ede āḫirete intiḳāl eyledi. Ġāyetde[**] mey-ḫār idi. Ol Kerīm-i Ġaffār ʿafv itmiş ola[**].

BīʿATī: Ẓāhiren Bīʿatī ḳalenderān-ı ṭarīḳatle muḥaḳḳaḳ u meczūm olmaġın[**] ārzū-yı seyāḥat ile dāḫil-i diyār-ı Rūm olmış idi. Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi merḳūm u mersūm olınan şiʿrden[**] maʿlūm u mefhūmdur[**]. Vaṣf-ı ḫūbāndan olan ġazelindendür[**].

Şiʿr[**] : Nedür ol ḳāmet-i mevzūn nedür ol sīm-beden
Nedür ol ṭalʿat-ı zībā nedür ol ḥüsn-i ḥasen

1** Şiʿr: - H R Ü.
7-8** Taʿcīl idüp helāküme... viṣāl-ı yāre irem iḥtimāldür: - S.
11** Ġāyetde: Ḫayli Ü.
11-12** Ġaffār ʿafv itmiş ola: Ġaffār ʿafv itmiş ola İnşa'āllāhu Te'ālā H Ġaffār ve raḥīm ü settār ʿafv itmiş ola S.
14** Ẓāhiren Bīʿatī ḳalenderān-ı ṭarīḳatle muḥaḳḳaḳ u meczūm olmaġın: Ḳalender Ü.
16** olınan şiʿrden: olan şiʿrinden H R S.
16** maʿlūm u mefhūmdur: maʿlūmdur S.
16-17** Vaṣf-ı ḫūbāndan olan ġazelindendür: - H R S.
18** Şiʿr: - R S Ü.

Nedür ol çāh-ı muʿallaḳ nedür ol ḳaṭre-i mā[**]
Nedür ol gūy-ı melāḥat nedür ol sīb-i ẕeḳan

PENĀHĪ[**]: Rūmilindendür. Ḫōş-ṭabʿ u[**] dervīş-meşreb kimesne idi. Bu şiʿr anuñdur.

Beyt[**] : Ḳāmetüñ naḫl-i bülend oldı aña el irmez
Nice şeftalü derem sīb-i zeneḫdānuñdan

PEYĀMĪ[**]: İstanbuldan[**] bir yayabaşınuñ oğlıdur. Ḥālen ṭarīḳ-i ʿilme sālik olmış[**] cevān[**] ḳābiliyyet-i şān ile maʿrūf-ı ṭālib-i ʿirfāndur[**]. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Çarḫ-ı felekde meh tamām ʿışḳuñ ile[**] ʿuryāndur yine
Seyr eyle anı her ṭaraf ʿışḳuñ ile sūzāndur yine

(Diger) : Rāh-ı[**] ʿışḳuñda ḳaşuñla müjedür yoldāşum
Ḳorḳulı yola kişi tīr ü kemān ile gider

ḤARFÜ'T-TĀ

TĀBĪ: Tāb-ı ḥüsn ü melāḥatı tāb-ı āftāb gibi maʿlūm-ı şeyḫ ü şābb olan şehr-i İstanbuldan[**] maḳbūl-ı dergāh-ı Bārī Ḥażret-i Emīr Buḫārī[**] dervīşlerinden

---

[1**] ḳaṭre-i mā: ṭurre-i mā H ḳaṭre-i mār S.
[4**] Nüshalarda Penāhī, Bahārī'den önce yer almaktadır.
[4**] Ḫoş-ṭabʿ u: Ḫoş-ṭabʿ S.
[6**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[9**] Nüshalarda Peyāmī, Ḳasṭamonılı Beyānī'den önce yer almaktadır.
[9**] İstanbuldan: İstanbuldandur H.
[10**] olmış: olup S - Ü.
[10**] cevān: - S.
[10**] ṭālib-i ʿirfāndur: ṭālib-i ʿilm ü ʿirfān bir cevāndur S.
[11**] Şiʿr: - H R Ü.
[11**] ʿışḳuñ ile: mihrūñ ile S.
[13**] Rāh: Reh H.
[17-18**] Tāb-ı ḥüsn ü melāḥatı... olan şehr-i İstanbuldan: Tāb-ı ḥüsn ü melāḥatı... olan şehr-i İstanbuldandur H S İstanbulda Ü.
[18**] Ḥażret-i Emīr Buḫārī: yaʿnī Ḥażret-i Emīr Buḫārī Ü.

birinüñ oğlıdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp baʿż-ı bilāda ḳāḍī olduḳdan ṣoñra** Merḥūm Şeyḫ ʿAbdüʾl-laṭīf Efendiyle devlet-i ḥaccetüʾl-islāma** fāʾiz olduḳda anda lebbeyk-gūyān-ı terk-i köhne-cihān idüp maḥmil-i tābūt ile ʿazm-i Kaʿbe-i cinān itmişdür. Ḥüsn-i ḫaṭṭı gibi eşʿārı ḫūb ve güftārı maḳbūl u merġūbdur**. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

S74a *Şiʿr*** : Āhum ki āsmāna atar her gice ḫadeng
Ḳaṣdı budur ki kevkeb-i baḫtumla ide ceng
Dil āstān-ı yārda āhumdan incinür
Ebr-i sipihrle ṣanasın ceng ider peleng
Söz atdı ağzına diyü** diller üşürdiler
Meclisde başına şekerüñ tācı oldı teng

Ü86b TĀBİʿĪ: Şehr-i Edirnedendür. Cevdet-i ṭabīʿat u żekā vü fiṭnat ve luṭf-ı fiṭrat** sebebi ile bir miḳdār taḥṣīl-i kemāl u maʿrifet itdükde hevā-yı ḫoş-nüvīsi ile R89a ṣanʿat-ı kitābetde mahāret peydā idüp ḳalem-mis̱āl** murādını ele getürmiş** ve mānend-i destār kārını başına yitürmiş idi. H77a Baʿdehū merḥūm Cenābī Paşanuñ tevābiʿinden olmağla ağır zeʿāmete çıḳmışdı. Mesīḥīnüñ Şehr-engīzine andan iyi** kimse naẓīre** dimemişdür. Bu şiʿr anuñdur**.

1** Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp baʿż-ı bilāda ḳāḍī olduḳdan ṣoñra: dānişmend ṭāʾifesinden Ü.
2** Efendiyle devlet-i ḥaccetüʾl-islāma: ḥacca varup Ü.
4** Ḥüsn-i ḫaṭṭı gibi eşʿārı ḫūb ve güftārı maḳbūl u merġūbdur: - Ü.
5** Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu eşʿār mezbūruñdur H Bu şiʿr anuñdur S.
6** Şiʿr: - R Ü.
10** diyü: - H.
13-14** luṭf-ı fiṭrat: - Ü.
15** peydā idüp ḳalem-mis̱āl: getürüp ḳalem-mis̱āl Ü.
16** ele getürmiş: ele getürmiş idi H S.
18** iyi: ʿalā H R S.
18** kimse naẓīre: naẓīre kimse Ü.
19** Bu şiʿr anuñdur: Bu eşʿāranuñ güftārındandur R Bu eşʿār anuñ güftārındandur ki taḥrīr ü naẓīr olındı S.

*Şi'r*** : Altun ḳalem-mişāl bu āh-ı şerer-feşān
Yazdı felek ṣaḥīfesine sūre-i Duḫān

(Diger) : Acıyup bağrını başdı dürr-i eşküm baḥr-ı ġam
Didi merdüm düşkünidür bir yetīm üftādedür

TĀCĪ: Merḥūm Ca'fer Çelebi ve ve Sa'dī Çelebinüñ pederidür. Ehl-i kemālüñ ser-tācı vü serdārı olduğına delīl bu yeter ki** merḥūm Sulṭān Bāyezīdüñ şehzāde iken defterdārı olmış idi**. Bu devlet ü sa'ādet aña kifāyet ider ki ol iki nihāl-i ser-bülend** būstān-ı vücūdından neşv ü nemā bulmış** ve ol iki ġuṣn-ı şerīf ve şāh-ı ercmend necl-i** ḥayātından ẓāhir ü peydā olmışdur. Bu maṭla' anuñdur**.

*Beyt*** : Göz yaşlu göñül zülf-i perīşānlar içinde
Ḳaldum ḳarañu gicede bārānlar içinde

TŪRĀBĪ**: Ḳasṭamonı vilāyetinden ve şu'arānuñ ehl-i 'ilm ü ehl-i velāyetinden idi. Beytü'l-mālden yevmi on beş aḳçe vaẓīfesi var idi. Cevāmi'-i kebīre ve mecāmi'-i keşīrede naḳl-i ḥadīş ü tefsīre ve ḫidmet-i va'ẓ u teẕkīre evḳātını ṣarf ve nuḳūd-ı 'ömr-i nāzenīnini ḫidmet-i müslimīne vaḳf itmiş idi. Meşāyiḫāne eş'ārı vardur. Bu eş'ār** anuñdur.

1** Şi'r: - R Ü.
6-7** Ehl-i kemālüñ ser-tācı vü serdārı olduğına delīl bu yeter ki: - Ü.
8** olmış idi: olmışdur H.
9** ser-bülend: bülend H S.
9** bulmış: bulmışdur H R S.
10** şerīf ve şāh-ı ercmend necl: ercmend-i naḫl H R S.
11** anuñdur: mezbūruñdur H.
12** Beyt: Maṭla' H Şi'r S - Ü.
15** Tūrābī: - H R.
19** eş'ār: şi'r S.

Ey göñül eyleme gel dünye-i ġaddāra heves
Pākler eylemedi çünki bu murdāra heves
Rīş-i ḫandına göñül virme ṣaḳın dünyānuñ
S74b İtme her-cāyīdür ol şūḫ-ı sitemkāra heves

TÜRĀBĪ-İ ṢĀNĪ**: Nāmı Muṣṭafādur. Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhret-şiʿār olan şehr-i cennet-āṣār Eregli nām ḳaṣabada neşv ü nemā bulmışdur. Şehr-i mezbūrda ḫidmet-i kitābet-i ḥaremeynü'l-muḥteremeyn ile ḥürmet bulmışdur. Taḥṣīl-i maʿārif ü kemālātda dāmen-der-miyān ekṣer-i eyyāmı aṣḥāb-maʿārif ü hünerverān-ı zemānla tekmīl ve levāzım-ı ʿirfān üzre maḳbūl u müsellem tārīḫleri ve maṭbūʿ-ı ḫalḳ-ı ʿālem eşʿārı vardur. Şuʿarā-yı nāmdāruñ şöhre-i āfāḳı ḳıdve-i erbābü'l-maʿārif ve'l-feżā'il Ḥażret-i Bāḳī Efendi ḳāżīʿasker olduḳlarına bu tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Tārīḫ : Bāḳī olsun saña bu ʿizz ü bu devlet Bāḳī

Zekeriyyā Efendi Rūmiline ḳāżīʿasker olduḳda bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ : Oldı rüknü'l-ʿulemāya Zekeriyya'l-miḥrāb

TĪĠĪ**: Tīġ-miṣāl ḍarb u ḥarb-ı düşmen-i bed-sikālden yüz döndürmeyüp tīr-i tīz-i** pür-şitāb gibi ceng içün her ṭarafa per-tāb olup sipervār ṣademāt-ı neberd ü peykāra gögüs gerüp** yüregi demren gibi demürden ve mānend-i nīze-i ḫūn-ḫār u merd-efgen olan zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdandur. Ḥarem-sarāy-ı** Sulṭānīde neşv ü nemā ve serv-miṣāl gülistān-ı ḫāḳān-ı pür-iclālde

---

6** Türābī-i Ṣānī: - H R Ü.
18** Tīġī: - Ü.
18-19** tīr-i tīz: tīz-i tīz R.
20** gögüs gerüp: gögsin gerüp S.
21-22** Ḥarem-sarāy: Merḥūm Sulṭān Selīm-i ḥalīm zemānında sarāy S.

keşīde-bālā olmaġla āyīne-i sīnesi mıṣḳal-i maʿārifle mücellā ve gerden-i dil ü cānı[**] ḳalā'id-i ferā'id-i leṭā'ifle muvaşşaḥ u muḥallādur. Lāyıḳ-ı pesend ü ḳabūl eşʿār-ı merġūb u maḳbūlı vardur. Tīġ-i eşʿār-ı ābdārı iʿtibār-ı ehl-i naẓar ile şayḳal ü cilā[**] bulmışdur. Lā-cerem manẓūr-ı ehl-i kemāl olsa revādur. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi maḳāldendür[**].

Şiʿr[**] : Yıḳar bir ayaġını ʿālemi bilmem ne ḥikmet var
R89b Şarāb-ı telḫ ile sāḳīde beñzer acı ḳuvvet var[**]

Ve lehū[**] : Naḳd-ı eşk ile faḳīr olmış idüm ḫayli ġanī
Yaḳdı cām-ı mey ile sāḳī-i gül-çehre beni

(Diger) : Yaturdum gerçi ʿaḳlı ʿışḳ ile[**] ey yār-ı sīmīn-ten
Cünūn vādīlerin ögrendi göñlüm her ziyān bir fenn

Ve lehū[**] : Āhuma meyl eyledi ol servi itdüm der-kenār
ʿĀlem içre görmedüm böyle muvāfıḳ rūzgār

ḤARFÜ'Ş-ŞĀ

ŞĀNĪ: İstanbuldandur. Sulṭān Bāyezīd devrinüñ evā'ilinde **Ü87a** gelmişdür. Nāmı Ḥasandur. Ġāyetde bī-mānend **S75a** güzel ve Yūsuf-mişāl bī-mişl ü bī-bedel[**] olup **H77b** Yūsuf-ı Şānī didükleri cihetden Şānī taḫalluş itmişdür. Bu maʿnā daḫı Şānī-i Şānīde ẓāhir ü peydādur. ʿAcebdür ki ol dil-ber-i ḫūn-ḫār ġamze-i cān-şikār ile bir ānda[**] niçe biñ ʿāşıḳ-ı dil-figārı öldürürken ʿuşşāḳdan

---

[1-2**] gerden-i dil ü cānı: ve gerdeni H.
[4**] ü cilā: - S.
[5**] maḳāldendür: maḳāldendür ki taḥrīr olındı S.
[6**] Şiʿr: Naẓm H.
[6-7**] Yıḳar bir ayaġını ʿālemi... sāḳīde beñzer acı ḳuvvet var: - H.
[8**] Ve lehū: - H S.
[10**] ʿışḳ ile: - R.
[12**] Ve lehū: - H S.
[17-18**] ve Yūsuf-mişāl bī-mişl ü bī-bedel: Yūsuf gibi bī-bedel Ü.
[20**] bir ānda: her ānda H R S.

biri ol şūḫ-ı dil-firîbi muḳārin-i raḳîb ve ol ġonçe-i nāzenîni ḫār-ı aġyāra ḳarîn** gördükde ṣabr u ḳarārı ve taḥammül ü iḫtiyārı ḳalmayup ḳatl eylemişdür. Bu eş'ār** anuñdur.

Şi'r** : Dil-rübālar dilā benüm nemdür
Nūr-ı dîdem sürūr-ı sînemdür
Dāne dāne müjemde ḳaṭre-i eşk
Sebzeler üzre ṣanki şeb-nemdür
'Ālemüñ ġāyeti elemdür bil
Ādemüñ āḫiri de bir demdür**

ŠĀNÎ-İ ŠĀNÎ**: Taḫtgāh-ı selāṭîn-i 'Oṣmānî** olmaġla büldān-ı cihān içre vāḥid-i bilā-ṡānî olan şehr-i İstanbuldan Ḳuloġullarından Cān Memi dimekle ma'rūfdur. Evā'il-i ḥālinde ḥadāṡet-i sinn ü sāl muḳteżāsı üzre 'ıyş u nūşa** meşġūl u meş'ūf ve yārān u iḫvānı miyānında rindî vü ḳallāşî ile ma'rūf olmaġın ba'żı kimse** aña sūy-ı ẓann üzre idi. Lākin ḥālā cümle-i menāhîden tā'ib ü rāci' olup sipāhî oġlanı iken teḳā'üd aḳçesiyle ḳāni' olmışdur. Eş'ārı maḳbūl ve mertebe-i taḥsîn-i ehl-i 'irfāna mevṣūl olmışdur. Vādî-i hicv ü hezlde Ṡānî-i 'Ubeyd-i Zākānî belki fenn-i mezbūrda bî-'adîl ü ṡānîdür. Eş'ār-ı Fārisiyye ve 'ale'l-ḫuṣūṣ Nevā'î eş'ārını çoḳ tetebbu' itmekle ḫayli miknet ü iḳtidār ve ma'ānî vü leṭā'if-i bî-şümār taḥṣîl itmişdür**. El-ḥaḳḳ zemānımızda

---

2** ḳarîn: ḳarîb S.
3** eş'ār: şi'r S.
4** Şi'r: - R Ü.
6-9** Dāne dāne müjde... āḫiri de bir demdür: - H R S.
11** Ṡānî-i Ṡānî: Ṡānî S.
11** 'Oṣmānî: Āl-i 'Oṣmān S.
13** 'ıyş u nūşa: hevā vü ẕevḳe Ü.
15** kimse: kimesne S.
20** bî-şümār taḥṣîl itmişdür: bî-şümārı vardur S.

meşhūr u maḳbūl-ı cumhūr **R90a** olan şuʿarādandur. Müretteb ü mükemmel Dīvānı ve maḳbūl** u bī-bedel kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur. Bu bir iki ebyāt u** eşʿār anuñ netāʾic-i efkārındandur.

*Şiʿr*** : Ḥaḳḳa lāyıḳ ider iseñ melek-āsā tesbīḥ
Gökler el üzre ṭutarlar seni mānend-i Mesīḥ

(Diger) : Maḥallüñ itlerinüñ her gice mihmānıyuz cānā
O ḳavmüñ mā-ḥaṣal şermende-i iḥsānıyuz cānā

Ü87b *Ve lehū***: Merḥabā itmez iseñ bir niçe eyyāma degin
Çekeyin rūze-i hicrānuñı bayrāma degin

*Ve lehū*** : Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
ʿAybuñ hemān budur ki erāẕil-nişīnsin

*Ve lehū*** : Göñül mirʾātını ṣūfī mücellā itseñ olmaz mı
Cemāl-i yāri bu yüzden temāşā itseñ olmaz mı

*Ve lehū*** : Ġamuñla aġlamaḳ illerle ḫandān oladan yegdür
Gedā-yı kūyuñ olmaḳ baña sulṭān olmadan yegdür
Kilāb-ı kūyuñ ile her gice cānā ḥırıldaşmaḳ
S75b Varup bezminde Ṭahmāsuñ ġazel-ḫ ān olmadan yegdür

H78a *Ve lehū***: Ḫumlar şikeste cām tehī yoḳ vücūd-ı mey
Ḳılduñ** esīr-i ḳahve bizi hey zemāne hey

2** ve maḳbūl: - H R S.
3** ebyāt u: - H S.
4** Şiʿr: - Ü.
8** Ve lehū. - H S.
10** Ve lehū. - H S.
12** Ve lehū. - H S.
14** Ve lehū. - H S.
18** Ve lehū. - H S.
19** Ḳılduñ: İtdüñ S.

Ve lehū[*] : Ṣāf diller ṣayd-ı ḫūb-ı şehre meşġūl olmasun
Kimseler meyyāl-i ferzend-i Sitanbul olmasun
Pīr-i muġ zühhāda açmasun der-i mey-ḫāneyi
Meclisi ayıḳlamaḳ mūzīlere yol olmasun[**]

Ve lehū[*] : Mihr-i kelām-ı şiʿrüme hep müşterī cihān
ʿAṣrumda ben Meḥemmed ʿAṣṣār-ı S̱āniyüm

ṢÜBŪTĪ: Diyār-ı Ḳaramandandur. Bu taḳrīb ile Ḳaraman Bāzārında dükkān açup *el-kāsibu ḥabību'llāhi*[*] feḥvāsıyle ʿāmil olup[**] maʿācīn ü eşribe ṣatmaġla kifāf-ı nefs ḥāṣıl iderdi. Evā'il-i ḥālinde[**] dükkānı mecmaʿ-ı ehl-i ʿirfān ve menbāʿ-ı cümle-i hünerverān idi. Nitekim dimişlerdür[**]:

Şiʿr[**] : Ẓurefā mecmaʿı ġazel kānı
Ḳaramanda Ṣübūtī dükkānı

Kendü zuʿmınca şāʿir-i sāḥir[**] ve ʿadīli nādir giçerdi[**]. Niçe defʿa Dīvān tertīb idüp eşʿār-ı bāridesinüñ baʿẓını iḥrāḳu bi'n-nār itdükden[**] ṣoñra yine tertīb-i eşʿār[**] eylemişdür. Lākin hīç birisi meşhūr ve beyne'l-enām metluvv ü mezkūr degüldür. Bu bir iki eşʿārı s̱ebt olındı[**].

1[**] Ve lehū. - H S.
1-4[**] Ṣāf diller ṣayd-ı ḫūb-ı şehre... ayıḳlamaḳ mūzīlere yol olmasun: - Ü.
5[**] Ve lehū. - H S.
9[*] *Hadīs (Kazanan kişi Allah'ın dostudur).*
9[**] olup: oldı S.
10[**] Evā'il-i ḥālinde: Ol zemānda H R S.
11[**] dimişlerdür: dimişdür S.
12[**] Şiʿr: - H R Ü.
14[**] şāʿir-i sāḥir: şāʿir ü sāḥir H.
14[**] giçerdi: giçer Ü.
15[**] baʿẓını iḥrāḳ u bi'n-nār itdükden: kimini yaḳup Ü.
16[**] eşʿār: Dīvān S - Ü.
17[**] Bu bir iki eşʿārı s̱ebt olındı: Bu şiʿr anuñdur S / oldı: olındı H R.

Şi'r[**] : Meclisde yegdür ölmek ben zār u nā-murāda
R90a Göz göre laʿl-i yāri öpmekden ise bāde

Ve lehū[**] : Eger derd-i derūnumdan idersem bir kez āhı ben
Kül idem başdan aşaġa raḳīb-i rū-siyāhı ben

Ve lehū[**] : Gösterür envār-ı Ḥaḳḳı mürşid-i kāmil durur
Meclise her-dem ʿaşāyile gelür pīrāne şemʿ
Żulmet-i[**] ġamda göñül ḳaşrın münevver ḳılmaġa
Mā-ḥaṣal pestdür[**] S̱übūtī ʿārıż-ı cānāne şemʿ

ŞENĀYĪ: Maġnisa diyārından[**] ve ol eṭrāfuñ şāʿir-i pür-iştihārındandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ʿāzim olup merḥūm Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā Maġnisada iken **Ü88a** ḫidmet-i āstān-ı saʿādet-āşiyānına müdāvim olmaġla mülāzım olup baʿdehū[**] semt-i ḳażāya sālik olduḳdan ṣoñra yine ol āstāneden dūr ve ḫidmet-i şehenşāh-ı saʿādet-destgāhdan mehcūr[**] olmayup şehzāde ile Amasiyyaya bile gelmiş idi[**]. Hem-şehrīleri ḥaḳḳında ḫayli ıṭrā ve netā'ic ü āsār-ı[**] ṭabʿına nihāyetde medḥ ü s̱enādur. Maḳṣūda[**] bir şerḥ te'līf eylemişdür. Medḥ ü s̱enāsına iʿtimād itdügimüz baʿż-ı yārān taʿrīfi ile raṭbü'l-lisāndur. Bu eşʿār anuñdur[**].

1** Şiʿr: - R Ü.
3** Ve lehū. - H S Ü.
5** Ve lehū. - H S Ü.
7** Żulmet: Meclis S.
8** pestdür: pesdür S.
10** diyārından: diyārındandur S.
13** baʿdehū: - H R S.
13-14** ve ḫidmet-i şehenşāh-ı saʿādet-destgāhdan mehcūr: - Ü.
15** gelmiş idi: gitmiş idi S.
15** ü āsār: - H R S.
16** Maḳṣūda: - S.
17-18** Bu eşʿār anuñdur: Bu şiʿr anuñdur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.

S76a *Şiʿr*[**] : Müneccim cevher-i nā-yāb-ı laʿlin bī-nişān söyler
H78b Ne dem kim noḳṭa-i reml ile ġāʾibden nişān söyler
Degül ʿışḳ ehli güftār-ı lebüñden bir zemān ḫālī
Ne mümkin başını kessekde cānān bir zemān söyler

Ve lehū[**] : Şükkerī itdi ḥalāvetde kelāmuñ luṭfı deng
Yār-ı şīrīnkār imiş yāḳūta laʿlüñ virdi reng[**]
Ḫaṭṭ-ı ruḫsārı ġamından öldüm ol sengīn-dilüñ[**]
Ehl-i derd itsün ġubārı cism-i zerdüm mürde-seng

Ve lehū[**] : Görinmez noḳṭa-i ḫāl-i lebüñ cānāna ḥāl oldı
Perīşān ḫāṭırum zülfüñ gibi āşüfte ḥāl oldı

Ve lehū[**] : ʿAyārın cevher-i naẓmuñ bilen ṣarrāf-ı māhirdür
Ṣenāyī maʿnī-i ḫāṣṣı ne bilsün degme bir ʿāmmī[**]

Ve lehū[**] : Görüp nāz-ı ruḫuñ zünnār-ı zülfüñ bir gün āh itdüm
Yirüm od oldı şan küfre berāber bir günāh itdüm
Naʿlçeñ naḳşīdür ey māh-rū yiryir degül ebrū
Ġubār-ı çehre-i zerdüm yoluñda ḫāk-i rāh itdüm[**]

ṢENĀYĪ-İ DİGER[**]: Nāmı Meḥemmeddür. Balıkesrdendür. Ṭarīḳi ile mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmış iken rāh-rev-i ḳażā olup baʿż-ı bilādda **R91a** ḳāḍī vü ḥākim olmışdur. Aḫlāḳ-ı ḥüsne ve maʿārif-i

---

1** Şiʿr: Naẓm R - Ü.
5** Ve lehū. - H S.
5-6** Şükkeri itdi ḥalāvetde... yāḳūta laʿlüñ virdi reng: - H / ḥalāvetde: leṭāfetde S.
7** sengīn-dilüñ: sengīn deng R.
9** Ve lehū. - H S.
11** Ve lehū. - H S.
1-12** Müneccim cevher-i nā-yāb... ne bilsün degme bir ʿāmmī: - Ü.
13** Ve lehū. - H S.
13-16** Görüp nāz-ı ruḫuñ zünnār-ı zülfüñ... çehre-i zerdüm yoluñda ḫāk-i rāh itdüm: - Ü.
18** Ṣenāyī-i Diger: - Ü.

kemālāt-ı müstaḥsene ile maʿrūf emṣāl ü aḳrānı miyānında feżā'il ü ʿirfān ile mevṣūfdur**. Mükemmel Dīvānı ve Ravżatü'l-ebrār adlı manẓūm bir kitābı vardur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün intiḫāb u iḫtiyār itdükleri eşʿārdandur**.

*Şiʿr*** : Belā-yı dehri Ḫudā çekdürürse ġam yimezüz
Viṣāl-i yāri naṣīb eylese bize bāri

(Diger) : Uyanmaz şemʿ-i iḳbālüm görinmez ol ḳamer-ṭalʿat
Beni bu ḳara günlerde ḳoyan baḫt-ı siyāhumdur

(Diger) : Ḳul oldum başuma āzād iken ol serv-i āzāde
Şu gibi yüz sürüp pāyına oldum aña üftāde

ŞİYĀBĪ: Merzifondandur. Ḫayyāṭ olmaġla Şiyābī taḫalluş itmişdür. Egerçi ehl-i ḥırefden ümmī vü ʿāmī kimesnedür. Lākin ḫilʿat-ı kelāmı ḳāmet-i insicāma biçüp sūzen-i belāġat u nezāketle dībā-yı zībā-yı feṣāḥatı diken büleġā-yı zemāndandur. Bu maṭlaʿ anuñdur**.

*Beyt*** : Elifler serv-i rengīn gül gibi sīnemde dāġum var
Maḥabbet sebzezārında yine bir tāze bāġum var

ḤARFÜ'L-CĪM

CĀMĪ: ʿUlemā-yı Rūmuñ kibārından ve fużelā-yı feżā'il-ruḳūmuñ pür-iştihārından ʿālim ü fāżıl ve taḥrīr-i kāmil **S76b** Ḥācı Ḥasanzāde dimekle maʿrūf ve envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile meşhūr u mevṣūfdur. Nāmı

2** mevṣūfdur: mevṣūf R S.
4** eşʿārdandur: eşʿār u güftāndur H.
5** Şiʿr: Naẓm H.
15** Bu maṭlaʿ anuñdur: Bu maṭlaʿ-ı ġarrā anuñ eşʿārındandur H.
16** Beyt: Şiʿr H S - Ü.

Meḥemmeddür. Sulṭān Bāyezīd zemānında Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olup menāṣıb-ı ʿāliyyeye iʿtilā ve merātib-i sāmiyyeye **H79a** irtiḳā itmişdür. Sene iḥdā ʿaşre ve tisʿami`ede cām-ı saʿādet-fercām-ı ḥayātı ṣademāt-ı seng-i memāt ile münkesir ü münṣadiʿ ve Rūmili cānibine ṣadr-ı ʿālī-kadr iken ṣadāret-i ʿālem-i vücūddan münʿazil ü münḫaliʿ oldı**. İstanbulda binā itdügi medrese vü mescidde mānend-i genc-i maḫzūn medfūndur. Çünki** aḥvāl-i fażl u kemāli kitāb-ı Şaḳā`iḳda mesṭūr ve kitāb-ı mezbūr mihr ü maḥabbet gibi beyne'l-cumhūr mezkūr u meşhūrdur**. Maḳṣūd-ı aslī ve merām-ı küllī ki eşʿārların işʿārdur. Binā en-ʿaleyh **R91b** ʿinān-ı kümeyt-i** ḳalem ol cānibe münʿaṭif ve semt-i taṭvīlden münṣarif ḳılındı**. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı feżā`il-āyāt idi. Fażl u ʿirfānı cevāmiʿ-i cihān ve mecāmiʿ-i zemīn ü zemānda metluvv ve cām-ı sürūr-ı encām-ı eşʿārı raḥīḳ-i belāġat ve şümūl-ı nezāket ile memlū idi. Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm bu beyt-i belāġat-rüsūmı didükde

*Beyt*** : Keştī-i dil bulmaġa deryā-yı ḥayretden ḫalāṣ**
Kākül-i dil-ber ḫayāliyle resenler baġladum

Ol esnāda Ġalaṭa boġazında bir keştī batmış idi**. Anı çıḳarmaḳ içün **Ü88b** büyük urġānlar baġlamışlar idi. Şuʿarādan birisi bu beyti dimişdür.

*Beyt*** : Şol batan barçaya ṭaḳılan yoġın urġānlara
Luṭf-ı ṭabʿından efendüm kākül-i dil-ber dimiş*

5** oldı: olup H R S.
6** Çünki: - Ü.
7-8** kitāb-ı mezbūr... beyne'l-cumhūr mezkūr u meşhūrdur: beyne'l-cumhūr mezkūrdur Ü.
9** kümeyt: - Ü.
9-10** münʿaṭif ve semt-i taṭvīlden münṣarif ḳılındı: münʿaṭif ḳılınup licām-ı kelām semt-i taṭvīlden munṣarıf ḳılındı H münʿaṭif ḳılınup semt-i taṭvīlden munṣarıf ḳılındı R.
14** Beyt: Naẓm R - Ü.
14** ḫalāṣ: necāt S.
16** batmış idi: batmış imiş H R S.
18** Beyt: - R Ü.
18-19* Şol batan barçaya ṭaḳılan... kākül-i dil-ber dimiş: - H.

Merḥūm-ı mezbūr daḫı muḳābelede bu beyt ile cevāb virmişdür[**].

Beyt[**] : Dil keştīsine barça diyen Türke ne dirsin
Urġāna ṭaḳılup anda hemān anı[**] aṣaydı

Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār merḥūmuñ[**] netā'ic-i efkārındandur.

Rāh-ı ġam içre olalı göñlüm revān saña
Ḳaf itdi ten 'alāḳasını gitdi cān saña
Mihrüm ki oldı 'āleme rūşen güneş gibi
Bir ẕerre gelmez ey meh-i nā-mihribān saña

CĀMĪ-İ DİGER[**]: Rūmīdür. Diyār-ı 'Aceme[**] seyāḥat ve Mevlānā Cāmī Ḥażretlerini ziyāret itmiş idi[**]. Ḫalḳdan 'uzlet idüp mescidde cām lāzım idügi cāy-ı kelām degüldür diyü[**] ekṡer-i eyyām[**] mesācidde iḳāmet iderdi. Şi'rde ḥalāvet ü çendān leṭāfet yoḳdur. S77a Bu şi'r anuñdur[**].

Şi'r[**] : Niçe bir nefse uyup bir sege segbānlıḳ idem
Yiridür faḳr u fenā mülkine sulṭānlıḳ idem

CĀMĪ BEG[**]: Nefs-i İstanbuldan Dāvud Paşa maḥallesindendür. Ḳuloġullarındandur. Merḥūm Sulṭān Selīm bin Süleymān Ḫan şehzāde iken

---

[1**] Merḥūm-ı mezbūr daḫı muḳābelede bu beyt ile cevāb virmişdür: - H.
[2**] Beyt: Şi'r H - R Ü.
[3**] anda hemān anı: anı hemān anda S.
[4**] merḥūmuñ: merḳūmuñ R.
[10**] Cāmī-i Diger: Cāmī H R S.
[10**] 'Aceme: 'Acemde S.
[11**] itmiş idi: itmişdür H.
[11-12**] mescide cām lāzım idügi cāy-ı kelām degüldür diyü: - R S Ü.
[12**] ekṡer-i eyyām: ekṡer R S Ü.
[13**] anuñdur: anuñ eş'ārındandur S.
[14**] Şi'r: - Ü.
[17**] Cāmī Big: Cāmī-i Diger Ü.

āstānelerine intisāb idüp meclis-i üns-i pür-ṣafālarında cām-ı **H79b** ṣahbā** gibi müdām dā'ir ve ekseriyyā ṣoḥbet-i ḫāṣṣ-ı şehenşāhīye ḥāżır olurdı. Baʿdehū ol şehenşāh-ı saʿādet-me'nūs **R92a** serīr-i salṭanata cülūs itdükde baʿż-ı aġalıġa mutaṣarrıf olup atmacacıbaşı iken sancaġa çıḳup ḥālā Mıṣrda sancaḳbegidür. Şehbāz-ı ṭabʿı baʿż-ı maʿānī şikār idüp ġavvāṣ-ı bāl-i berāʿat iḫtiṣāṣı** deryā-yı belāġatdan niçe le'ālī-i ābdār** der-kenār itmişdür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

*Maṭla*** : Zülf-i dil-ber ṭolaşur boynuma iki gicedür
Ey muʿabbir vāḳıʿā taʿbīri anuñ nicedür

CAʿFER ÇELEBİ: Beyneʾl-enām ve cümle-i ḫavāṣṣ u ʿavām içinde Tācīzāde dimekle meşhūr ve tevḳīʿ-i tamām-ı iştihārı** ṣaḥīfe-i felek-i devvār **Ü89a** ve ṭūmār-ı rūzgārda mesṭūrdur. Babası ṣāḥib-i seyf iken kendüsi ṭarīḳ-i ehl-i ḳaleme** ʿāzim ve merḥūm Ḥācı Ḥasanzādeden mülāzım olup medāris-i şerīfede ifāde-i ʿulūma müdāvim olmışdur. Maḥmūd Paşa müderrisi iken ṭūmārı āmāl ve menşūr-ı aḥvāli ṭuġrā-yı ġarrā-yı iltifāt-ı pādşāh ile muvaḳḳaʿ ve tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḥāli** yevāḳīt-i ʿināyāt-ı sulṭāniyye ile muraṣṣaʿ olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemīn ü zemān (Ḥażret)-i** Sulṭān Selīm Ḫana nişāncı olmaġla pür-ʿunvān ve emsāl ü aḳrānı miyānında ṭuġrā-misāl** ṣāḥib-i nām u

---

1** ṣahbā: - S.
5-6** ġavvāṣ-ı bāl-i berāʿat iḫtiṣāṣı: ġavvāṣ-ı bāl-i ḫāṣṣı Ü.
6** niçe le'ālī-i ābdār: le'ālī-i ābdārı H S.
8** Maṭlaʿ: Naẓm S - R Ü.
12** tevḳīʿ-i tamām-ı iştihārı: tevḳīʿ-i iştihārı H R.
13-14** ehl-i ḳaleme: - S.
17** pür-ibtihāc-ı ḥāli: ibtihācı Ü.
18** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** ṭuġrā-misāl: - Ü.

nişān olmışdur. Baʿdehū yevmen fe yevmen ġonçe-i bāli nesā'im-i iltifāt-ı bī-kerān ile ḫandān ve çemenzār-ı aḥvāli bārān-ı nevāziş ve iḥsān-ı sulṭān-ı deryā-nevāl ile ser-sebz ü reyyān nesīm-i ʿanber-şemīm-i nām u nişānı vāṣıl-ı meşāmm-ı cümle-i cihāniyān olmışdur[**]. Hilāl-i āmāli eşiʿāt-ı terbiyet-i sulṭān-ı mezbūr ile tābān ve ḳaṣr-ı[**] küngüre-i eyvān-ı devleti vāṣıl-ı farḳ-ı Ferḳadān olup nişāncılıḳdan ḳāżīʿasker olmışdur. Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Selīm-i[**] hünerver eyyām-ı ḥażar ve hengām-ı seferde şeref-i ṣoḥbeti ile kāmrān ḥattā siper-i pür-ẓafer-i Erdebil ve ʿazīmet-i ceng-i Şāh İsmāʿīlde (Ḥażret)-i[**] Mevlānā-yı mezbūr[**] ve Mevlānā İdrīs ve Mevlānā Ḥalīmī ol[**] Ḫāḳān-ı memālik-sitān ile **R92b** fetḥ ü nuṣret gibi[**] **S77b** hem-ʿinān olup neşr-i envāʿ-ı maʿārif ve bezl-i cevāhir-i[**] ḥikāyāt u leṭā'if ile[**] revān olurlardı. Āḫirü'l-emr ber-feḥvā-yı

H80a *Mıṣrāʿ[**]: Ve eyyu naʿīmin lā-yükeddiruhu'd-dehru*

rūzgār-ı pür-şiddet ü ḳahr meẕāḳ-ı ḥużūrın zehr idüp Amasiyyada yeñiçeri ṭā'ifesinüñ **Ü89b** taḥrīki töhmeti ile ṣadr-ı ṣadāretden ṣaff-ı niʿāl-i felāket ve serīr-i riyāsetden meydān-ı siyāsete getürdi. Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm[**] ḳatl olınacaġın maʿlūm idinüp seyf ü nafʿ görüp tīġ-i memātla ḥayātdan ümmīdin ḳaṭʿ itdükde mānend-i ḫāme-i dü-zebān ḫayli ceriyyü'l-lisān olup vāfir mevāʿiẓ u zevāhir ve ḥikāyāt u neẓā'ir[**] söyleyüp Hārūnü'r-

---

[3-4**] nesīm-i ʿanber-şemīm-i nām... cümle-cihāniyān olmışdur: - H R S.
[5**] ḳaṣr: - H R S.
[7**] Selīm: - H R S.
[9**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[8-9**] Şāh İsmāʿīlde ḫidmet-i Mevlānā-yı mezbūr: Şāh-ı mülḥedān-ı İsmāʿīlde ḫidmet-i Mevlānā-yı merḳūm H / mezbūr: merḳūm R S.
[9**] Mevlānā Ḥalīmī ol: Mevlānā Ḥalīmī ile Ü.
[10**] Ḫāḳān-ı memālik-sitān ile fetḥ ü nuṣret gibi: - Ü.
[11**] bezl-i cevāhir: ve ẕikr-i eṣnāf Ü.
[11**] leṭā'if ile: leṭā'if iderek H R S.
[13**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[16-17**] merḥūm-ı merḳūm: - Ü.
[19**] u neẓā'ir: neẓā'ir H.

reşīd Caʿfer-i Bermekīyi[**] ḳatl itdügine nādim[**] ve ḳatl-i nefs idenleri ne mertebede günāhkār ü āsim olduġın ʿıyān u beyān itmiş. Lākin bād-ı ġanīmet-i aʿdā-yı bed-sikāl āteş-i ʿażab-ı pādşāhīye ol deñlü iştiġāl virmiş idi ki ḳaṭarāt-ı naṣā'iḥ ü mevāʿiẓ ile teskīn olınmaḳ emr-i muḥāl ve maḥż-ı ḫayāl idi. Naḳl olınur ki baʿde'l-ḳatl pādşāh-ı merrīḫ ġażab u Sikender-heybet mezbūn ḳatl itdügine muḥkem nedāmet idüp muḳarrebān-ı Ḥażreti niçün baña ḥabs ilḳā itmediñüz diyü melāmet itmiş. Ol eṡnāda bezzāzistān ve eṭrāfında olan ḫāne vü dükkān derūn-ı ʿāşıḳ-ı nālān gibi sūzān ve ḫalḳ-ı cihān mānend-i ehl-i ʿişyān muḳīm-i caḥīm ü nīrān olup şehr-i İstanbul başına odlar yaḳup ẓulm-i dehrden ol şāh berr ü baḥra şikāyet ve zebān-ı āteşīn ile sūz-ı derūnın ḥikāyet iderdi. Rivāyet olınur ki Ḫāḳān-ı merḥūm ol āteşi bi'ẓ-ẓāt söndürmege mübāşeret itdükde Sinān Paşaya dimişler ki bu āteş-i pür-şerār merḥūm Caʿfer Çelebinüñ āh-ı āteş-bārınuñ āsārıdur. Ḫavfüm oldur ki anuñ āh-ı āteş-bārı ḳaṣr-ı vücūdımuzı sūzān **R93a** ve serāy-ı salṭanat u eyāletimüzi ḫarāb u vīrān idüp seyl-i ḫūn-ı nā-ḥaḳḳı taḫt u baḫtımuzı seyle ve bād-ı āhı sarāy-ı Süleymānimüzi yile vire. Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Selīm[**] serīr-i salṭanata cülūs itdükde ve medāric ü meʿāric-i salṭanata rāki olduḳda iki ẕāt-ı sütūde-ṣıfāta mülāḳī olduḳ ki[**] biri Mü'eyyedzāde ammā **Ü90a** ki ne fā'ide pīrligine irmişüz ve biri Tācīzādedür **S78a** ki dest-i tehevvürle ḫırmen-i vücūdın yile virmişüz diyü buyururlarmış. Ġarā'ib[**] ḥālātdandur ki merḥūm Sulṭān Selīm **H80b** Ḫan serīr-i salṭanata cülūs ve mezbūr Caʿfer[**] Çelebi biʿat-i

---

1** Bermekīyi: Bermekī S.
1** nādim: - R.
16** merḥūm Sulṭān Selīm: merḥūm-ı merḳūm Sulṭān Selīm H R S.
17-18** itdükde ve medāric ü meʿāric-i salṭanata... melāḳī olduḳ ki: iki kişi bulduḳ Ü.
20** Ġarā'ib: Ġarīb S.
21** cülūs ve mezbūr Caʿfer: cülūs idüp merḥūm H cülūs ve merḥūm Caʿfer S.

hümāyūnları içün dest-būs itdükde tehniye-i salṭanatda bir ḳaṣīde diyüp maṭla'ı taṭayyür-gūne olmışdur.

Maṭla'[**] : *Cān-āferīn ki ber-kef-i mā naḳd-i cān-nihād*
Behr-i nis̱ār-ı maḳdem-i ṣāh-ı cihān-nihād

Ve Mevlānā Necmī Çelebiden[**] naḳl olınur ki Mevlānā-yı mezbūr ḳatl olduğından[**] üç dört gün muḳaddem mezbūre varduḳda bir tāze ġazel didüm içinden bu beyti ġāyetle begendüm didi ol beyt budur.

Şi'r[**] : Ben şehīd-i tīġ-i 'ışḳ olduḳda rāh-ı yārda
Yumadın defn eyleñüz tenden ġubārı gitmesün

Fi'l-vāḳi' ḳatl olınduḳda ol re'īs-i maẓlūmānı ḳanı ile Sulṭān Selīm Cāmi'i yanında Nişāncı Mescidi dimekle ma'rūf mescidde ki kendüsi binā eylemişdür defn eylediler. Merḥūm Sa'dī Efendinüñ ḫaṭṭ-ı şerīfinden menḳūldür ki (Ḥażret)-i[**] Mevlānā ḳatl olınmazdan üç dört gün muḳaddem bir gice[**] vāḳı'asında bu beyt-i belāġat-şi'ārı oḳıyup tekrār idermiş

Beyt[**] : *Menem ān dü-rūze 'ömrī ki bezisten neyerzed*
Pes ez-ān ki men be-mīrem be-girīsten neyerzed

Merḥūm-ı merḳūmuñ kelām-ı menşūrı manẓūmından nice merātib ile ġālib ve ġazeliyyātından ḳaṣā'id-i fesāḥat-simātı rācih ve Fārisī inşāsı Türkī inşāsından a'lā idügi ehli ḳatında ẓāhir ü vāżıḥdur. Egerçi eş'ārı sāde vü güşādedür lākin sūz-ı **R93b** 'ışḳdan āzādedür. **Ü90b** Rivāyet olınur ki Sulṭān-ı melek-rif'at ve ṣāḥib-ḳırān-ı Sikender-heybet ü Cemşīd-ḥaşmet Sulṭān Selīm ile es̱nā-yı muṣāḥabet ve hengām-ı münādemetde merḥūm-ı merḳūm ben

---

3** Maṭla': - R Ü.
5** Necmī Çelebiden: Necmīden S.
6** olduğından: olındığından R S.
8** Şi'r: - H R Ü.
13** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
13** bir gice: gice H R S.
15** Beyt: Şi'r S - R Ü.

māhiyyet-i ʿışḳa münkirüm ve ʿışḳ u maḥabbet ḳalb-i ʿāşıḳa sūziş ü ḥareket virdügine ġayr-ı maḳarrum ʿışḳ didükleri mücerred efsāne ve ehl-i ʿaḳl olan ādem ʿālemde ʿışḳdan dem urmaḳ kelām-ı cāhilānedür diyü daʿvā idüp beyyine-i maḳālden ʿaczi ẓāhir ve iḳāmet-i şāhide ḳādir olmayıcaḳ yemīn itdükde sulṭān-ı rūy-ı zemīn merḥūma and içmeñ ʿışḳa inḳaruñuz ebyāt u eşʿāruñuzdan ẓāhir ü bedīdār ve rūşen ü āşikārdur** diyü buyurmışlar. Merḥūm Şeyḫü'l-islām üstādı ve üstādü'l-enām ellezī lem-yesmaḥ** bi-mislihi'l-bevāriḥ ve'l-ġavādī Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī **H81a S78b** Ḥażretlerinden menḳūldur ki merḥūm Sulṭān Bāyezīd mutaşarrıf-ı imāret iken (Ḥażret)-i** Mevlānā-yı merḳūm** ve Mü'eyyedzāde-i merḥūm baḫt u saʿādet gibi ḫidmet-i şehzāde-i ʿālī-rütebden** ayrılmazlar ve ḥalḳa-misāl bāb-ı devlet ü iḳbālinden** ayrılmazlar idi. Ol taḳrīble aralarında maḥabbet ü vidād vāṣıl-ı mertebe-i ittiḥād olmış idi. Baʿdehū Sulṭān Bāyezīd Ḫan fermān-fermā-yı ḫalḳ-ı cihān olduḳda her biri manẓūr-ı naẓar-ı luṭf u iḥsānı olup Mü'eyyedzāde-i merḥūm ḳāḍī-i Edirne iken Mevlānā-yı merḳūm nişāncı olıcaḳ tehniye-i manṣıb içün gönderdügi mektūb-ı belāġat-üslūbda bu beyti tasṭīr ve ḥuḳūḳ sābıḳaya işāreti** bu gūne taṣvīr itmiş

Ü91a *Mıṣrāʿ**: Selāmen selāmen* inne'l-kirāme iẕā mā*

yaʿnī bu beyt-i meşhūre işāret ider.

6** ü bedīdār ve rūşen ü āşikārdur: - S / bedīdār: peydā H.
7** lem-yesmaḥ: lem-yemsaḥ S Ü.
10** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10** Mevlānā-yı merḳūm: Mevlānā-yı merḥūm-ı merḳūm H.
11** ʿālī-rütebden: ʿālī-rütbetden H R.
12** iḳbālinden: iḳbālden H.
17** işāreti: işāretin S.
18** Mıṣrāʿ: - S Ü.
18 Vâkıa-26 (Selam selam).*

Beyt[**] : *İnne l-kirāme iẕā mā eshelū ẕekerū*
Men kāne ye'lifühüm fi l-menzili l-ḫaşini

Naḳl buyururlar idi ki[**] Monlā-yı merḳūm iẕā mā lafẓı neye işāret idügine nā'il olmaduḳda erbāb-ı ʿirfāndan baʿż-ı yārānuñ maʿāvenet ü ilḳāsıyla murāda vāṣıl **R94a** olmış. Merḥūmuñ inşāda[**] Heves-nāmesi meşhūr ve kemāl-i belāġat u nihāyet-i feṣāḥatla maḳbūl-i cumhūrdur. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdār ve nāẓım-ı Saḥbān-iḳtidāruñ zemīn-i belāġata niṡār ve kān-ı feṣāḥatdan ibdā vü iẓhār itdügi le'āli-i ābdār ve cevāhir-i zevāhir-i pür-raġbet ü iʿtibārdandur.

Şiʿr[**] : Söylemek ḳaṣd itdügümce yāre derd-i ḥasretüm
Aġlamaḳ ṭutar beni güftāra ḳalmaz ḳudretüm
Ben nice şemʿ-i cān-baḫşa revān-ı cān virmeyüm
Yoḳ mıdur ʿālemde bir pervāne deñlü ġayretüm
Ḳapuña iltüp getürdi ben ġubārı ḫākdan
Vardurur[**] yirden göge bād-ı ṣabāya minnetüm

(Diger) : Günde biñ kez görse bilmez ol büt-i raʿnā beni
N'eylesün bir demde biñ şekle ḳoyar sevdā beni

(Diger) : Ḫat yaẓar ḫaddüñ ḳalemsüz ṣafḥa-i mīm[**] üstine
Bu ne sözdür[**] noḳṭa ḳor ḫāl-i lebüñ mīm üstine

(Diger) : Ey ḫaṭ-ı ruḫsār-ı yār od eyledi yirüñ senüñ
Böyle günden āşkār olduġı tezvīrüñ senüñ

[1**] Beyt: - R Ü.
[3**] buyururlar idi ki: buyururlar ki H S.
[5**] inşāda: muṣannifātından H S.
[10**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[15**] Vardurur: Vardur H S.
[18**] mīm: sīm S.
[19**] sözdür: serdür R Ü.

(Diger) : Şikeste olduġı yegdür göñül āyīnesi ġamdan
Kim anda bir niçe yirden görinür dōst dīdārı

(Diger) : Şaçuñda küşte diller çok bilinmez kim durur ḳātil
H81b Dehānuñ ġıybet itmişdür gümānum anda ve'l-ḥāṣıl

Ü91b Rivāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūmuñ dīde-i ʿālem-bīni çeşm-i dil-berān-ı nāzenīn gibi ḫūnīn olup eşk-i **S79a** çeşm-i ḫūn-imtizācı** ḳaṣr-ı zücācīlerine perde çekmekle merdüm-i dīdeleri cān gibi gözden nihān** ve sirişk-i āli dil-i meyyāl elinden ḳan aġlayup ʿāşıḳ-ı nālān gibi giryān olduḳda ol zemānda ḳāżīʿasker olan merḥūm Ḥācı Ḥasanzāde ki** maḫlaṣı Cāmīdür. Bu ebyātı diyüp merḥūm-ı merḳūma** göndermişdür.

*Ḳıṭʿa*** : Ey gözüm nūrı gözüñ merdümlerinüñ ḥāli ne
Derdmend ü intiẓārum umaram ṣāfī cevāb
Firḳatüñde ḫūn-ı eşküm ʿaksider kim gösterür
Gözlerüñ āyīnesi her laḥẓa ḫūn-ı bī-ḥisāb
Ġālibā ḳan eylemişdür gözlerüñ merdümleri
Ḫavfden mestūrdur v'allāhü aʿlem bi'ṣ-ṣavāb

(Ḥażret)-i** Mevlānā daḫı bu gūne cevāb-ı müsteṭāb virüp dimişdür.

R94b *Ḳıṭʿa*** : Ey ṭabīb-i cān ḳapuñ dārü'ş-şifāsından irür
Günde her** derd ehline ṣāfī devālar bī-ḥisāb
ʿAḳla ṣordum ḫāk-pāyı cevheri** ḫāṣiyyetin
Sürme-i aʿyān-ı devletdür diyü virdi cevāb

6** eşk-i çeşm-i ḫūn-imtizācı: eşk-i merdüm-mizācı Ü.
7** cān gibi gözden nihān: gözden Ü.
9** Ḥācı Ḥasanzāde ki: Ḥācı Ḥasanzāde H.
10** merḥūm-ı merḳūma: merḥūma H R S.
11** Ḳıṭʿa: Şiʿr S - Ü.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18** Ḳıṭʿa: Naẓm R - Ü.
19** her: biñ S.
20** ḫāk-pāyı cevheri: ḫāk-pā-yı cevheri R ḫāk-pāyun gevheri S.

Çeşmümüñ ḥālin ṣorarsañ aṣmışumdur rūz u şeb
Kākül-i dil-ber ḫayāliyle aña müşgīn ṭınāb
Ṭañ mı dīdāruñdan olursa baña māniᶜ remed
Olıcaḳ peydā şafaḳ lā-büd görinmez āftāb
Yüz sürerdüm ḫidmete varup cenābuñdan velī
Çeşm-i bed devr olsa yeg v'allāhü aᶜlem bi'ṣ-ṣavāb

CAᶜFERĪ: Merḥūm-ı merḳūmuñ oğlıdur. Adı Bālīdür. Ḫayli ṣūḫ-ṭabᶜ u nāzik-şān ve ḥüsn ü melāḥatle mānend-i māh-ı tābān[**] müşārün-ileyhi bi'l-benān ve meşhūr u meşhūd-ı[**] ḫalḳ-ı cihān idi. Ḫānesi melceᵓ-i yārān ve mecmaᶜ-ı rindān ve caᶜfer-ābād-ı maᶜārif ü ᶜirfān[**] ḳılmış idi ve ᶜāmme-i ekābir ü aᶜyān ve zümre-i ehl-i ᶜirfān ᶜāşıḳ-ı nālānı ol maḥbūb-ı cihānuñ gül-i ḫandānınuñ bülbül-i pür-nāle vü efğānı[**] olmış idi. Dā'imā bāde-i gülgūn ile berş ü afyonı cemᶜ iderdi. Āḫir berşden ğıdāsı yigirmi yidi dirheme varduḳda ṭabīᶜat muḳāvemet idemeyüp[**] zehr-i berş āfetin almış ve mellāḥ-ı ercül fülk-i[**] vücūdın deryā-yı ᶜademe ṣalmış idi.

Beyt[**] : *Dirīğā ki bāğ-ı bahār-ı cevānī*
Fürū riḫt ez-tond bād-ı ḫazānī

Ḥikāyet olınur ki cevān-ı merḳūm Kemāl Paşazāde merḥūmuñ meclisinde Ẕātīnüñ bu maṭlaᶜın kendü nāmına oḳuduḳda[**]

9[**] mānend-i māh-ı tābān: mānend-i māh-ı tābān mānend-i hilāl H R mānend-i māh-ı tābān hilāl-āsā S.
10[**] u meşhūd: - Ü.
11[**] ve caᶜfer-ābād-ı maᶜārif ü ᶜirfān: - Ü.
12-13[**] ol maḥbūb-ı cihānuñ gül-i ḫandānınuñ bülbül-i pür-nāle vü efğānı: - Ü.
14-15[**] ṭabīᶜat muḳāvemet idemeyüp: ṭabīᶜat semmine muḳāvemet idemeyüp H R S
15[**] mellāḥ-ı ercül fülk: mellāḥ-ı ecel H R S.
17[**] Beyt: Şiᶜr S - Ü.
19-20[**] Ḥikāyet olınur ki... nāmına oḳuduḳda: - Ü.

H82a *Maṭla*[1**] : Mey-ḫāne-i ʿışḳ içre ben bir ṭolu ḳaldurdum
Bir çengi güzel sevdüm sermāyeyi çaldurdum

S79b Monlā-yı merḥūm gülüp Çelebi sermāyeyi[3**] çaldurduğuñuz iyi degül diyü[4**] laṭīfe itmiş. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭla[5**] : Dirilmekden ölmek ey sīmīn-beden yegdür baña
Cāme-i zer-beft ü dībādan kefen yegdür baña[1-6**]

CEFĀYĪ[8**]: Filibedendür. Mestāncıoğlı dimekle meşhūr idi. Maʿārif-i cüz'iyye ve aḳsām-ı ḫaṭṭdan ḫaṭṭ-ı evfāsı[9**] ve şiʿr ü ʿilm-i ḥisābda yed-i ṭūlāsı var idi. Merḥūm Saʿdī Çelebi Efendi İstanbul ḳāḍīsı olduḳda niyābet ü kitābetin **R95a** ve ḳāżīʿasker merḥūm Muḥyi'd-dīn Çelebinüñ çoḳ ḫidmetin iderdi[10-11**]. Edirnede olan sarāy ḫāceliğından mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olup Rūmilinde niçe şehre ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Lākin idmān-ı ḫamra mübtelā ve ālūde-i fısḳ u hevā olmağın bir iki defʿa ser-ḫōş ṭutılup ʿazl-i ebedī olınup manṣıbdan me'yūs olıcaḳ bī-ser ü sāmān seyāḥat ile me'nūs olup āḫir envāʿ-ı ẕillet ile āḫirete rıḥlet itdi. Bu eşʿār[16**] anuñdur.

Naẓm[17**] : Āyīne ne yüzden ola cānāna berāber
Olsun görelüm yüz yüze ol ḫāna berāber

[1**] Maṭlaʿ: - H R Ü.
[3**] sermāyeyi. sermāye S.
[4**] diyü: - R.
[5**] Maṭlaʿ: - R.
[1-6**] Mey-ḫāne-i ʿışḳ içre... dībādan kefen yegdür baña: - Ü.
[8**] Cefāyī: - Ü (Sayfa kopmuş olabilir).
[9**] ḫaṭṭ-ı evfāsı: ḥaẓẓ-ı evfāsı R.
[10-11**] Merḥūm Saʿdī Çelebi Efendi İstanbul...Muḥyi'd-dīn Çelebinüñ çoḳ ḫidmetin iderdi: Merḥūm Muḥyi'd-dīn Çelebi ḳāżīʿasker iken çoḳ ḫidmetin iderdi ve merḥūm Saʿdī Efendi İstanbul ḳāḍīsı olduḳda niyābet ü kitābetin çoḳ itmişdür H.
[16**] eşʿār: şiʿr R.
[17**] Naẓm: Şiʿr S.

Gülgūn-ı sirişküm ḫaṭ-ı şebdīz ile ḳavuşdum
Geldi ṭutuşup ikisi meydāna berāber
Gūyā ki olur gündüz ile gice müsāvī
Zülf-i siyeh olsa ruḫ-ı cānāna berāber
Çekdüm ayağı tozıyıla cevher-i eşki
Geldi ikisi dīde-i mīzāna berāber

CEFĀYĪ**: Sulṭān Bāyezīd zemānında sarāy-ı saʿādet-maḳarr ve celālet-mekānuñ ḫācesi idi. Naẓm-ı şiʿrde seyyāḥ-ı mesālik olmağla çoḳ maʿārife mālik olmış idi. Ammā şiʿrinde halāvet yoḳdur. Ṣanʿat-ı tecnīs üzre bu şiʿr anuñdur**.

Şiʿr : Āhum beni** bu ḥasret ile yaḳa yaḳīndür
Kim şeh yüzine daḫı ḳulı** yaḳa yaḳīndür
Boynında yaḳāsın görüp ey dil ḥased itme
Sen andan ırāḳsın saña yaḳa yaḳīndür

CELĀL ÇELEBİ: Ekṣer-i ḫalḳı nāẓım u şāʿir olan menbaʿ-ı hünerverān ve maṭlaʿ-ı fażl u ʿirfān ḳaṣaba-i Manastırdandur. Nāmı Ḥüseyndür. İbtidā-yı ḥālinde erbāb-ı tīmārdan iken İstanbula gelüp bir miḳdār **H82b** temekkün** ü ḳarār itdükden ṣoñra terk-i recā-yı manṣıb u devlet idüp ḳalenderān-ı ṭarīḳ ile diyār-ı ʿArab u Şām u Ḥaleb seyāḥatin iderek Ḥamā begi olan **S80a** Caʿfer Paşa ile muṣāḥabet itdükde duḫter-i perīzādını virüp mezbūr dāmād idinmişdi. Mezkūruñ maʿārif ü kemālātda ḫayli medḫali ʿaleʾl-ḫuṣūṣ**

8** Cefāyī: - Ü (Biyografinin baş kısmı olmadığı için sayfa kopmuş olabilir).
10-11** bu şiʿr anuñdur: bu şiʿr anuñ güftārındandur H S.
12** beni: benüm S.
13** ḳulı: ḳul R.
19** temekkün: temkīn H.
17-23** Celāl Çelebi. Ekşer ḫalḳı nāẓım u şāʿir olan... ḫayli medḫali ʿaleʾl-ḫuṣūṣ: - Ü.

ḫōş-nüvīslikde ḳalem gibi **R95b** eli olmağın mezbūra küllī maḥabbet ve terbiyetinde beẕl-i himmet idüp merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana lōla olduḳda bile alup gidüp ol āstāne-i eʿālī-pervere bende vü çāker idüp kātib-i rü'ūs** eyledi. Baʿdehū nāṣiye-i şānında āŝār-ı cāh u celāl pertev-i mihr gibi lāmiʿ ve ġurre-i cebīninde enver-i mecd ü meʿālī tebāşīr-i ṣubḥ gibi ṭāliʿ ü sāṭiʿ olmağla şehzāde-i cevān-baḫt ve şāyeste-i tāc u taḫt ḥażretlerinüñ devlet-i muṣāḥabetlerine nā'il ve şeref-i münādemetlerine vāṣıl olmışdı. Anaṭolı vilāyetinüñ tīmār defterdārı olup āḫir ḫidmet-i ḥażret-i şehzāde-i melek-ḫaṣlet ü felek-rifʿatı sermāye-i devlet ü ʿizzet bilüp ağır zeʿāmet ile devletvār rikāb-ı saʿādet-girdārından bir ān müfāreḳat itmedi. Baʿdehū Sulṭān Selīm pādşāh-ı heft-iḳlīm olduḳda emīr-i ʿalem olup ʿālem-miŝāl aḳrān u emŝāl arasında ser-firāz ve mānend-i livā-yı saʿādet-pirāy-ı sulṭānī cümleden bālā vü mümtāz olmış idi. Lākin baʿż-ı aṣḥāb-ı devlet ve aʿyān-ı ḥażret ile zindegānīsi olmağın żarūrī ḫidmet-i pādşāhdan dūr lāzım gelüp teḳāʿüd** **Ü92a** ile yine** Manastıra ʿavdet ü mürācaʿat itmiş idi. Ol ḥālde bu maṭlaʿı diyüp pādşāha göndermiş idi.

*Beyt*** : Bunça feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

Hemānā** ṣoḥbet-i sulṭān-ı cihān-vücūdına rūḥ-ı revān olmış idi ki derd-i müfāreḳat-ı sulṭāna ṭāḳati ve miḥnet-i bī-gayet-i ālām-ı hicrāna taḥammül ü ḳudreti olmayup hezār kürbet ü miḥnetle bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra rıḥlet itdi. El-ḥaḳḳ eşʿārı maḳbūl ve mertebe-i taḥsīn ü ḳabūle vuṣūl

---

2** kātib-i rü'ūs: kātib-i re'īs H S.
1-14** ḫōş-nüvīslikde ḳalem gibi... ḫidmet-i pādşāhdan dūr lāzım gelüp teḳāʿüd: - Ü.
15** yine: - S.
17** Beyt: Şiʿr H S.
19** Hemānā: Hemān H.

bulmışdur. Egerçi taṣavvufāne didügi eşʿārında çendān **H83a** leṭāfet ü melāḥat** yoḳdur. Lākin eşʿār-ı ḫūb ve güftār-ı merġūbı daḫı çoḳdur. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : ʿİyd-ı vaṣluña tek irişmege imkān olsun
R96a Bir başum var o daḫı yoluña ḳurbān olsun**
Üstüḫān-ı teni öldükde vaṣiyyet ideyin
İşigüñ itlerine rāḥat-ı dendān olsun

*Ve lehū** :* Ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳıldukda tecellī
Her birer ḥāl ile ḳılmış müteselli

S80b *Ve lehū*:* Virme gīsū-yı dil-āverine dil cānānuñ
Göz göre aġzına atlama bir ejderhānuñ

(Diger) : Gerçi kim firḳat-i dildār ser-ā-ser ġamdur
Vuṣlat ümmīdi olursa bu da bir ʿālemdür**

*Ve lehū** :* Çeşmüme ġınā viren anuñ ḫāk-i deridür
Nem varsa ḫarc itsem işigüñde yiridür
Göz yaşı degül yoluña ḫarc itdügi çeşmüm**
Biñ derd ile kesb eyledügi alnı deridür

*Ve lehū** :* Meh-cebīnüñ çīn-i ebruñ ile çoḳ ṣūret bulur
Vechi yoḳ bir laḥẓa dūr olmaḳ cemālüñden celāl

1-2** leṭāfet ü melāḥat: melāḥat u leṭāfet H.
3** güftārındandur: güftār-ı laṭīfindendür H.
4** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
4-5** ʿİyd vaṣluña tek irişmege... yoluña ḳurbān olsun: - H.
8** Ve lehū: - H S Ü.
10** Ve lehū: - H S.
12-13** Gerçi kim firḳat-i dil-dār... olursa bu da bir ʿālemdür: - H R S.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** çeşmüm: cismüm Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.

CELĪLĪ: Bu zīr-i ṭāḳ-ı mīnāda nümūne-i ṣaḥn-ı mīnū ve bu füsḥat-sarāy-ı dünyāda mecmaʿ-ı gül-ruḫān-ı sīm-ber ve māh-rūyān-ı sünbül-bū olan şehr-i behcet-fezā maḥrūsa-i** Burusadandur. Laṭīfī İzniḳīdür didügünde ḫaṭā itmişdür. Kendüsi dimişdür.

*Beyt***   :   Ḥāmidīzāde Celīlī Bursevī

Naẓm idüp Şīrīn ü Ḫüsrev-nāmesin

Evā'il-i ḥālinde kesb-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp dānişmend olduḳdan ṣoñra ʿaḳlına iḫtilāl gelüp terk-i temennā-yı cāh u celāl idüp Burusada sākin olmış idi**. Ḫalḳdan **Ü92b** tevaḥḥuş u inʿizāl üzre olmaġın kimesne ile ḳīl ü ḳāl itmeyüp faṣl-ı mümeyyiz-i taʿrīf-i insān olan nuṭḳ u beyānı bi'l-külliye ibṭāl itmiş idi. Niçün söylemezsüz diyü ḫiṭāb idene yemīnüm vardur diyü cevāb virürdi. Ġazeliyyātda Gül-i Ṣad-bergi ve mesneviyyātda Ḫüsrev ü Şīrīn** ile Leylā vü Mecnūnı vardur. Şeh-nāmeyi terceme itdi dirler lākin andan bir beytini görmek ve işitmek vāḳiʿ olmadı. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr***   :   Çıḳsun ol göz ki şeb-i hicrde ḫūn-bār degül

Meded ey ḫūn-ı ciger eşk baña yār degül

*Ve lehū**   :   Ne dil ki dāġ-ı ġam ile cerāḥatı yoḳdur

Yatursa bister-i gül üzre rāḥatı yoḳdur

*Ve lehū**   :   Gör ne miḥnet** bezmini ḳurdı felek Mecnūna kim

Bādesi gözyaşı sāzın ṣavt-ı zencīr eyledi

1-3** Bu zīr-i ṭāḳ-ı mīnāda nümūne-i ṣaḥn-ı mīnū ve... sünbül-bū olan şehr-i behcet-fezā maḥrūse: - Ü / sünbül-bū: sünbül-mū H S.
5** Beyt: Şiʿr H S -Ü.
8-9** sākin olmış idi: tavaṭṭun itmiş idi Ü.
12** Ḫüsrev ü Şīrīn: Ḫüsrev ü Şīrīni H.
14** anuñ güftārındandur: anuñdur H S.
15** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.
19** miḥnet: ḥikmet S.

R96b *Ve lehū***: Ḫayme-i Leylī ki bir zer-şemsedür mehtāb aña
Rişte-i cān u dil-i Mecnūndur ıṭnāb aña
ʿIşḳ cāmın Ḫüsreve ṣun ey felek Ferhādı ḳo
H83b Kim yeter ḫūn-ı ciger gülgūn şarāb-ı nāb aña
Ḳanda bilsün ḫār u ḫārā yastananlar ḳıymetin
Ol ki aṭlas bister ü bālīndür sincāb aña**
Bağlamışlardı Celīlīye der-i mey-ḫāneyi
ʿĀḳıbet pīr-i muġāndan oldı fetḥ-i bāb aña

Meṣnevī-i mezbūrı Leylī vü Mecnūnındandur**.

Bir gün ki ḥarāret-i temmūzī
Yaʿnī ki nesīm-i nīm-rūzı
S81a Ḳılmışdı kebāb murġābı
Ḳoyup oda şeyḫ-i āftābı
Her berg-i dıraḫt-ı sāye-perver
Olmış ṣanasın bir semender
Derd ile meger ki** bir seḥer ṣubḥ
Alup ġam-ı mihrden eṣer ṣubḥ
Kesb eylemege seher hevāsın
Ṣubḥ açdı ḳabāsınuñ yaḳāsın

CELĪLĪ**: Burusalıdur. Sulṭān Bāyezīd devrinde gelmişdür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

1** Ve lehū: - H S Ü.
5-6** Ḳanda bilsün ḫār u ḫārā... bālīndür sincāb aña: - H R.
9** Meṣnevī-i mezbūrı Leylī vü Mecnūnındandur: - R S Ü.
16** Derd ile meger ki: Göñlüncek olurdı çīn Ü.
21** Celīlī: Celīlī-i Diger S.

Maṭlaʿ[**] : Yine bir derzi güzel sevdi göñül pāresi[**] çoḳ
Rişte-i zülfine baġlu yeler āvāresi çoḳ

CELĪLĪ: Ḫıṭṭa-i pāk-ı Edirneden ẓuhūr u bürūz itmişdür[**]. Erbāb-ı ṣanāyiʿden penbe-dūz şiʿri ʿāşıḳāne vü pür-sūzdur. Ḫaffāf u naʿāl-i kelām ve maḳāli rişte-i belāġatla muḥkem ü dūḫte olmaġın kürūr-ı eyyām ve mürūr-ı aʿvām[**] ile ḳābil-i ḫarḳ u iltiyām degüldür. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan devrinde intiḳāl itmişdür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Āh kim ġurbetde ḳaldum bir nigār egler beni
Çoḳdan eylerdüm sefer ol şīvekār eglerbeni
İtler ile hem-dem ol gitme ḳapumdan dir baña
Bunca yıldur dōstum ol iʿtibār egler beni

Ü93a CELĪLĪ: Nāmı ʿAbdüʾl-celīldür. Lāyıḳ-ı taʿẓīm ü tebcīl ẕāt-ı şerīf ü celīl ʿAbdüʾl-ġanī Efendinüñ birāder-i kihteridür. Ḳażā semtine sülūk eylemişdür. Seḫā vü mürüvvet ve şān u mekremet ve dervīşī vü meskenet ile şöhre-i dār u diyār ve bu fende daḫı gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iḳtidārdur. Bu bir ḳaç meṭāliʿ ve eşʿār-ı ābdār ol şāʿir-i belāġat-şiʿāruñ yādgār-ı ḳalem-i muʿciz-dişārıdur[**].

R97a *Şiʿr*[**] : Öykünürse ṣalınup ḳāmetüñe serv-i çemen
Bilmez ol şīve-i reftāruñ Efendi yüri sen

[1**] Maṭlaʿ - H R Ü.
[1**] pāresi: yōresi H.
[4**] Ḫıṭa-i pāk-ı Edirneden ẓuhūr u bürūz itmişdür: Edirnevīdür Ü.
[6**] kürūr-ı eyyām ve mürūr-ı aʿvām: kürūr-ı aʿvām ve mürūr-ı eyyām H.
[9**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[18-19**] muʿciz-dişārıdur: muʿciz-dişārıdur ki taḥrīr olındı S.
[20**] Şiʿr: Naẓm H Ve lehū R - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

*Ve lehū*** : Ölmedüñ gitdüñ yolumda dime baña ey melek**
İşte ben öldüm meded rencīde ḫāṭır olma tek**
*Ve lehū*** : Var ise meydān-ı ʿışkuñ bir dil-āver serveri**
İşte meydān işte er merdüm diyen gelsün beri
*Ve lehū*** : Ḫaṭṭ-ı miskīnüñde cānā nükte-i rengīn** o ḫāl
H84a Anda her bir tār-ı zülfüñ bir şebistān-ı ḫayāl

CEMĀLĪ: Sulṭān Meḥemmed devrinde gelmişdür. Sulṭān Bāyezīd nāmına Hümā vü Hümāyūn nām bir kitāb-ı pür-intiẓām naẓm itmişdür. Laṭīfī ḥakkında ḫaylī ıṭrā idüp bu maḳūle eşʿār ile iştihār bulmadıġına taʿaccüb** itmişdür. Lākin yazduġı eşʿārınuñ edāsında çendān melāḥat u ṣafā yoḳdur. Ol eşʿār budur**.

S81b *Naẓm*** : Ṭañlamañ her gice şemʿe yanduġın pervāneyi
Ḳomaḳ olmaz bir arada od ile dīvāneyi
(Diger) : Līk itmedi devā itdi gözüñ** ḫasta beni
Bi'llāh ey ʿīsā-nefes yā seven ölsün mi seni
Bu maṭlaʿı kem degüldür** .
Aḳdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Ṭūr-ı Mūsādan beter yandum tecellī nārına

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** melek: felek R.
2** İşte ben öldüm meded rencīde ḫāṭır olma tek: - S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
3** Var ise meydān-ı ʿışkuñ bir dil-āver serveri: - S.
5** Ve lehū: - H S Ü.
5** rengīn: müşgīn H R.
10** taʿaccüb: taʿaccüb ü inkār H R S.
11-12** Ol eşʿār budur: - S.
13** Naẓm: - S Ü.
15** gözüñ: görüñ H.
17** Bu maṭlaʿı kem degüldür: - H S.

CEMĀLĪ-İ DİGER[**]: Defterdārzāde dimekle meşhūr ma'ārif-i ġarībe ve leṭā'if-i 'acībesi nā-maḥṣūrdur. Vādī-i hezl ü muṭāyebede eş'ārı ḫūb ve ġāyetde üslūb-ı merġūb üzre vāḳi' olmışdur. Ṭarzında vaḥīd[**] ü ferīd dinilse bedī' ü ba'īd degüldür. Meşel-gūylık semtine sālik olmaġla ol deñlü metāli'-i şerīfe ve ma'ānī-i laṭīfeye mālik olmışdur ki taḥrīr[**] ü taḳrīri ḫāric-i ḥayṭa-i ta'bīrdür. Ol eclden meṭāli'[**] vāfir olup ġazeliyyātı ḳalīl ü nādirdür diḳḳāt-i efkār u enẓār[**] ile ṣanāyi' ü bedāyi'-i ġarībe ibdā vü iẓhār itmekle şöhre-i rūzgār olmışdur. Bu bir iki eş'ār anuñ güftārındandur[**].

Ü93b *Şi'r*[**] : Çeşm-i giryānum görüp biñ baş[**] ḥaḳḳuñdur didi
Ḫāk-pāyuñ baña ṭopraḳ ḳāḍīsı ḥükm eyledi

Ve lehū[**] : 'Āḳıbet çünkim ṭolar ṭopraḳ gözine ḳaşına
Faḫr iden şāhuñ muraṣṣa' tāc ile ṭaş başına

R97b Ḫāb-ı ġafletde olan menzil-i vaṣla iremez
Yaşdanan yārüñ işigün yaramaz düş göremez

Ve lehū[**] : Āh kim bir sipāhī dildārı
Beni itdi soḳaḳ silaḥdārı

Ve lehū[**] : Bu yirden ḳopmadur derme degüldür
Dilā ol ġonca devşürme degüldür

[1**] Cemālī-i Diger: Cemālī-i Ŝānī H R S.
[3**] vaḥīd: - Ü.
[5**] taḥrīr: taḥrīri R.
[6**] meṭāli': maṭla'ı H S.
[6-7**] Diḳḳāt-i efkār u enẓār: Diḳḳat-i enẓār u efkār H R S.
[8**] eş'ār anuñ güftārındandur: anuñdur H eş'ār-ı belāġat-şi'ār anuñ güftārındandur S.
[9**] Şi'r: Naẓm H - R Ü.
[9**] biñ baş: biñ başı H.
[11**] Ve lehū: - H S.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.

(Diger) : Ṣalarlar ṣayd-ı māh içün ekṣer
Beşik ṭaşında oğlancuḳlar ağlar

Rūmiline gitdükde beş aḳçe ʿulūfesin kesildügine dimişdür.

Beyt[**] : Pençdeh aḳçe ile Rūmiline reh düşdi
Başını kesdi felek ṭāliʿüme de düşdi

Meṭāliʿi meşhūr ve elsine-i nāsda mezḳūr olmağın bu miḳdār ile iktifā vü[**] **H84b** iḫtiyār olındı.

CEMĪLĪ: Türkistān şāʿirlerindendür. Ekṣer-i eşʿārı Nevā'ī ṭarzındadur. Bu şiʿr anuñdur.

Bulmasun ol encümen kim anda ṣahbā bulmıya[**]
Olmasun ṣaḫbā daḫı ger bir dil-ārā olmaya

Ü97b CENĀBĪ EFENDİ[**]: Ḫidmet-i ʿālī-cenābı[**]:

Ümmī levḥi ḫānı *mā-evḥā*[*]
Naḳdi yeṣrib sülāle-i baṭḥā

olan **S82a** faḫr-ı kā'ināt ve ḫulāṣa-i cümle-i mükevvenāt ḥabīb-i ḥaḳ şefīʿ-i muṭlaḳ ḥażretlerinüñ selāsil-i tenāsüllerine müntesib ü müntemi ve silsile-i vücūdı ol kān-ı mürüvvet ü cūda müntehī olmağla rūy-ı ḥāl ü mālī ḫandān u behī olan zümre-i sādāt-ı keṣīretü'l-berekātdan ḳażā-yı Edirneden müteḳāʿid iken ḥażīż-i ḫākdan evc-i eflāke müteṣāʿid olan merḥūm u mağfūrün-leh Emīr Ḥasan Kāfī Efendinüñ ferzend-i bülend-saʿādetmendidür. Nāmı Muṣṭafādur.

4[**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
6[**] iktifā vü: - Ü.
11[**] bulmıya: olmaya S.
14[**] Ü nüshasında Cenābī Efendi, Cevherī'den sonra yer almaktadır.
14[**] ʿālī-cenābı: ʿālī-cenāb S.
15[*] Necm-10 ve birçok ayet (Allah kuluna vahyini bildirdi).

Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'il ve tekmīl-i fevāżıl-ı cezā'il itmekde mücidd ü ḳā'im olmaġla Sulṭānü'l-ʿulemā ve bürhānü'l-fużelā üsvetü'l-muḥaḳḳıḳīn ḳıdvetü'l-müfessirīn şeyḫü'l-islām ve'l-müslimīn merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olmışdur. Medāris-i ʿāliyyeye müderris olup tercemeleri taḥrīr ü tasṭīr olındukda merḥūm u maġfūrün-leh Sulṭān Süleymān Ḫan -*ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān*- medāris-i ʿaliyyelerinden birinde ifāde-i **R98a** aṣḥāb-ı istifāde ile binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin mü'esses olup hemīşe eṭvār u efʿāli ve mecālis ü maḥāfil-i erbāb-ı cāh u celālde ḳīl ü ḳāli icrā-yı kelime-i Ḥaḳḳ olup mevṣūf-ı ṣıfat-ı *lā-te'ḫuẕuhu fi'llāhi levmete lā'imin*[9*] olmaġa saʿy u ʿāzimdür. Bā'īn cümle yine ekābir ü aʿyān ile iḫtilāṭ ve vüzerā-yı ʿiẓām ve ümerā-yı fiḫām ile irtibāṭ üzredür[**]. Aḳsām-ı ʿulūm u feżā'ilden ṭabʿ-ı kāmilleri ʿilm-i ʿArabiyyet ve muḥāżarāt u tevārīḫe mā'il olmaġın ʿArabī ḳaṣā'id ü muʿammeyāt diyüp her biri maẓhar-ı kelām-ı *li'llāhu derre ḳā'il* olmışdur. Ve ibtidā-yı āferīniş-i cihāndan ilā-heẕā el-ān ḥavādiş-i eyyām ve vaḳāyiʿ-i sipihr-i nā-fercāmı yazup ʿilm-i tevārīḫi şāmil bir laṭīf te'līf itmişlerdür ki tārīḫ-i rūzgār ve kitābe-i ḳaṣr-ı sipihr-i devvār olmışdur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġıçün irsāl buyurduḳları kelimāt-ı bī-miṣālleridür ki tasṭīr olındı[**].

Naẓm[**] : Şemʿveş ʿışḳ eri şevḳuñla göyünsün yürisün
Başına āteşīn efserler ürünsün yürisün
H85a Bilemedi ḳadrini ḥayfā o dürr-i nā-yābuñ
Dest-i emvāc ile deryā ḳo dögünsün yürisün[**]

[9*] *Māide-54 (Çok yeren bir insanın onu yermesi, Allah yolundan onu alıkoymaz).*
[10-11**] ümerā-yı fiḫām ile irtibāṭ üzredür: ve ümerā-yı fiḫāmuñ mezbūra irtibāṭı var idi Ü.
[17**] tasṭīr olındı: taḥrīr ü tasṭīr olındı. Eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve raḳam-zede-i kilk-i bedāyiʿ-nigārıdur S.
[18**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[18-21**] Şemʿ-veş ʿışḳ eri... dögünsün yürisün: - Ü.

Ve lehū[**] : Ne ḥālet var cemālüñde senüñ ey nūr-ı Yezdānī
Ruḫuñ yanında yād itmez dil ehli mihr-i raḫşānı

Ve lehū[**] : Zülfüñ ġamıyla ḳāmet-i ʿāşıḳ dü-tā idi
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārda ne belā-yı siyāh idi

S82b *Ve lehū*[**]: Sīnede ʿışḳuñla dāġ-ı bī-şümār itsem gerek
Yaʿni kim sūz-ı derūnum āşkār itsem gerek

Ve lehū[**] : Geçüp serden ṣafā-yı ʿışḳı ber-dār olmayan bilmez
Maḥabbet rāhınuñ ḥaṭṭın sebük-bār olmayan bilmez

Ve lehū[**] : Ġam-ı ḫaddüñle yanarsa n'ola cismi mumuñ
Dūd-ı āhını Ḫudā yirde ḳomaz maẓlūmuñ

Bā-ism-i ʿAlī[**]: *Kem ʿan firāḳike mühceti ke'l-muḫtaṣar*
İẕ küllü ḥayyen ʿan ṣudūdike fī ḥaẕar

Bā-ism-i Ferruḫ[**] : *Fefī ḳalbi leḥrün*[**] *men hevāhā*[**]
Ḍırāmun leys yüṭfihā hevāhā
Ve ḳaṣdı an aḍumme l-hażar minhā
Feyübdi şe'nehu tuṭfī ḥavāhā[**]

[1**] Ve lehū: - H S.
[3**] Ve lehū: - H S.
[5**] Ve lehū: - H S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[9**] Ve lehū: İsm-i ʿAlī H - S.
[11**] Bā-ism-i ʿAlī: İsm-i Ferruḫ H.
[13**] Bā-ism-i Ferruḫ: Ferruḫ H R.
[13**] leḥrün: baḥrün H ḥarrün S.
[13**] hevāhā: sevāhā H.
[1-16**] Ne ḥālet var cemālüñde... Feyübdi şe'nehu tuṭfī ḥavāhā: - Ü.

Ü94a CENĀBĪ PAŞA: Merḥūm** ṣāḥib-ḳırān **R98b** Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḥarem-i ḫāṣṣında** cūybār-ı** terbiyeti ile neşv ü nemā ve iltifāt-ı bī-ġāyāt-ı sulṭānī ve nevāziş ü merāḥim-i ḫāḳānī ile ḥüsn ü bahā bulan erbāb-ı emāret** ve aṣḥāb-ı belāġatdendür. Ḥarem-i ḫāṣṣından çāşnigīrbaşılıġa çıḳup andan emīr āḫūr olmış idi. Baʿdehū sulṭān-ı kāmyābuñ himmet-i ʿālī-cenābları** mezbūruñ ḥaḳḳında vālā ve ḫilʿat-i iḥsān-ı bī-kerānı ḳāmet-i liyāḳatdan** bālā olup mezbūn Anaṭolı vilāyetine emīrü'l-ümerā eyledi. Ol ḥālde** rūy-māl-ı cenāb-ı ʿizzet içün ʿazm-i ʿālem-i beḳā eylemişdür. Eşʿārı leṭāfetden ve güftārı melāḥatden ḫālī degüldür. Kāse-bāzlar** ve cān-bāzlar arasında eşʿārı metluvv ü mezkūrdur. Bu maṭlaʿ anuñdur**.

*Beyt** :* Olsa peydā dūd-ı āhum gözlerüm giryān olur
Ebr ü ẓulmet ẓāhir olsa lā-cerem bārān olur

Maṭlaʿ-ı merḳūmı faḳīr-i** keṣīrü't-taḳṣīr bu gūne tetebbuʿ itmiş idüm**.

*Li-münşihi **:* Eyleseñ ʿazm-i sefer cānā gözüm giryān olur
Pādşāhlar bir yaña ʿazm eylese bārān olur

1** Merḥūm: Merḥūm Sulṭān S.
2** ḫāṣṣında: ḫāṣṣından S.
2** cūybār: āb Ü.
3** emāret: ʿibāret S.
5** ʿālī-cenābları: ʿālī-cenābı Ü.
6** liyāḳatdan: liyāḳatından H S.
7** Ol ḥālde: Ol ḥālde hicret-i nebeviyyenüñ ṭoḳuz yüz altmış ṭoḳuz Ramażān-ı şerīfinde fermān-ı ḥażret-i zü'l-celāl ile S.
9** Kāse-bāzlar: Kāse-bāz Ü.
10** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
11** Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
13** faḳīr: ḥaḳīr S.
13** itmiş idüm: itmişdür H.
14** Li-münşihi: - H S Ü.

CENĀBĪ-İ DİGER: Merḥūm Mevlānā ʿİẕārīnüñ birāderidür. Ḫayli maʿārife mālik ve ṭarīḳ-i ehl-i seyfe sālik **H85b** olmış yarar ṣāḥib-i tīmār kimesne idi**. Malḳoçoġlı Bālī Begüñ yanında devlet-i şehādete vāṣıl *velā-taḥsebenne l-leẕīne ḳutılū fī sebīli llāhi emvāten bel hüm aḥyānun** saʿādetine nā'il olmış idi. Eşʿārı ḥālden ḫālī degüldür**. Cümle-i** eşʿārından bu şiʿri taḥrīr olındı**.

S83a *Şiʿr*** : Şeb-i ġamda yalıñuz ḳaldum eyā māh meded
Saña irişmez elem n'ideyin eyvāh meded

CİNĀNĪ: Amasiyya ḳurbından ümenā ṭā'ifesinden Rıḍvānzāde dimekle meşhūr idi. Sulṭān Selīm-i māżī devrinde ḳażā-yı ecele rāżī olup ḳarīn-i ḥūr u rıḍvān olmaġla ʿazm-i gülzār-ı cinān itmişdür. Eşʿārı mücerred kelām-ı mevzūn** maḳūlesindendür. Meṭāliʿinüñ güzīdesi budur.

*Maṭlaʿ*** : Çü firṣat ʿīyşa el virdi geçüp ḫoş gör bu devrānı
Bugüni ḳoyma yarına ki götürmez bu devrānı

R99a CİNĀNĪ-İ DİGER:** Cinān-ı vücūdı** gerd-i āfāt ve ġubār-ı ʿāhātdan meknūse olan maḥrūsa-i Burusadandur. Merḥūm Muʿallimzādeden mülāzım olup ḥālā ḫidmet-i tedrīse ḳā'imdür. Ḥaḳḳā ki mezāyā-yı fażl u kemāl muḳābil-i żamīr-i bī-mis̱āli olmaġla ṣuver ü nuḳūş-ı ʿulūm dā'imā melḥūẓ** u

---

2** idi: - S.
3-4* *Āl-i İmrân-169 (Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın).*
5** ḫālī degüldür: ḫālī vü ʿārī degüldür H S.
5** Cümle: - Ü.
5** şiʿri taḥrīr olındı: şiʿri taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
6** Şiʿr: - H R Ü.
12** mevzūn: manẓūm Ü.
13** Maṭlaʿ: - R S Ü.
16** Cināni-i Diger: Cinānī H R S.
16** Cinān-ı vücūdı: - Ü.
19** melḥūẓ: melḥūẓı S.

menẓūrı ve dīde-i dūr-bīnine ʿayne'l-yaḳīn olan eşkāl-i mesā'il-i meşkle her ān maḥfūẓı olup[**] ḳaṭʿen mehcūrı degüldür. Gülistān-ı cinānın riyāşīn-i maʿārif ile tezyīn idüp ḥūrü'l-ʿayn-ı leṭā'ifden pür-temkīn olduğından ġayrı eşʿārı daḫı mertebe-i ḳabūle ḳarīn ve nāmzed-i medḥ ü taḥsīn[**] olmışdur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi eşʿārdandur[**].

Naẓm[**] : Hevā-yı ġonçe-i bāġ ile eyler efġānı
Alur yürekden ise ʿandelīb-i nālānı

Ve lehū[**] : Oldı devrinde baña ġuṣṣa vü endūh-ḫırām
Aġrımasın başın ey cām-ı meserret-encām

Ve lehū[**] : Leẕẕetde ol ki laʿlüñe sükker dinür ṣanur
Bī-çāre aġzı dadını bilmez yenür ṣanur

Ve lehū[**] : Pā-şikest itdi beni rāh-ı belā-yı hicrān
Nice geşt eyleyin deşt-i ġamuñ bī-pāyān

Ve lehū[**] : Ḫaṭuñ geldükce ruḫsāruñda artar tāzelik terlik
Bir āyetle virilmiş gibi şāhum saña dil-berlik

Ve lehū[**] : ʿĀleme ʿarż eyleme yāḳūt-ı laʿlüñ muttaṣıl
Kim deger ey ḫ'āce-i mıṣr-ı melāḥat aña dil

CİNĀNĪ: Semendireden semendere ceng ü peykār olan[**] zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan dervīş-sīret **H86a** ṣāḥib-i kemāl ü ehl-i maʿrifet kimesnedür.

[1-2**] eşkāl-i mesā'il-i meşkle her ān maḥfūẓı olup: eşkāl-i mesā'il Ü.
[4**] nāmzed-i medḥ ü taḥsīn: - Ü.
[5**] itdügi eşʿārdandur: itdügidür H itdügi eşʿārdur S.
[6**] Naẓm: - S Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] Ve lehū: - H S.
[14**] Ve lehū: - H S.
[16**] Ve lehū: - H S.
[19**] Semendireden semendere ceng ü peykār olan: - Ü / Semendireden: Semendiredendür S.

Eşʿārı ḥāletden ʿārī ve güftārı melāḥatden ḫālī degüldür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Cān u dil ḫancerüñi her gice pehlūya çeker
Bir zemān oldı begüm her kişi kendüye çeker
Hey'etinden bu suṭurlāb-ı sipihri añlar
Şol ki fikret raḳamın tuḫfe-i zānūya çeker

S83b CEVRĪ: Şuʿarā-yı belāġat-deydene maʿden olan şehr-i Edirnedendür. **Ü94b** Ṣıġār u kibār arasında Ḫarrāṭzāde[**] dimekle iştihār bulmışdur. Babası ṭurefā-yı Aʿcāmdan Sulṭān Selīm ile gelüp Edirnede ārām **R99b** idüp anda maḳām ṭutmışdur. Nāmı İbrāhīmdür. ʿUlüvv-i ṭabīʿat ve sümüvv-i himmeti[**] ile ṭarīḳ-i pür-saʿādet-i ʿilme sülūk idüp niçe zemān Būstān Efendi merḥūmuñ[**] gülistān-ı fażl u ʿirfānında ḫūşe-çīn olup ictinā-yı s̱emār-ı fażl u yaḳīn itmiş idi. Āḫirü'l-emr ebvāb-ı recā vü āmāli insidād bulup[**] ol bābdan ber-murād olmayıcaḳ maḥzūn u nā-şād ʿAbdü'l-kerīmzāde merḥūmuñ südde-i felek-nihādına istinād idüp andan mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur. Ḥālā Rūmili ḳużātından ve ol ṭā'ifenüñ aṣḥāb-kemālātındandur. Ālām-ı bī-encām-ı manṣıb-ı ḳażāya mübtelā iken yine dā'imā taḥṣīl-i fażl u ʿirfān üzre olup müdām idāre-i kūs-ı kemāl-i īḳān itmekle keyfiyyet-i ḳuvvet-i mübāḥes̱e ve ḥālet-i vaḳt-ı[**] müṭālaʿasına noḳṣān gelmeyüp belki mis̱āl-i raḥīḳ-i ʿatīḳ rūz-be-rūz ġaleyān u eştidād üzre olmaġla keyfiyyeti ez-diyār üzredür. Maʿārif ü fez̤ā'ilinden fażla laṭīf ebyātı ve mü'es̱s̱er ü sūznāk kelimātı vardur. Murabbaʿ-gūylıga verzişi ve ṭabʿını ol semte[**] āzmāyiş itmekle

---

[1**] Eşʿārı ḥāletden ʿārī ve... Bu şiʿr anuñdur: - Ü.
[2**] Şiʿr: Naẓm H S - Ü.
[8**] Ḫarrāṭzāde: Ḫarrādzāde S.
[10**] ʿUlüvv-i ṭabīʿat ve sümüvv-i himmeti: ʿUluvv-i himmet ve sümüvv-i töhmeti H S.
[11**] Būstān Efendi merḥūmuñ: Būstān Efendi zemānında S.
[13**] bulup: olup H.
[19**] vaḳt: - H R S.
[22**] ol semte: - S.

ḫūb murabbaʿlar** dimişdür. Kendülerüñ re'yi ile bu ebyāt tesvīd ü taḥrīr olındı**.

*Şiʿr*** : Dili alup gider olduñ gel al bile cānı
Biribirinden ayırma efendi yārānı

*Ve lehū** : ʿAzm eylese ne cānibe ol Kaʿbe-i ümmīd
Ḳıble-nümā gibi yüregüm ditrer üstine

(Diger) : Gelmeñse müyesser degül ol serv kenārda
Sendeyse taḥammül görmem ṣabr u ḳarāra
Ḳādir de degülsin** bilürin terk-i diyāra
Āvāre göñül n'eyliyeyin saña ne çāre

(Diger) : Bir mertebede firḳat ile zār ü nizāram
Ḳādir degülüm ol ṣanemüñ kūyına varam

(Diger) : Ṭoḳınmaz iken şimdi benüm başuma çārem
H86b Vīrāne** göñül n'eyliyeyin saña ne çāre

Ü95a CEVĀNĪ: Aṣlı Tırḫaladandur. Ḳāḍīzādedür. ʿUnfuvān-ı cevānīde ṭarīḳ-i ʿilmi pāyāna irgürüp şehbāz-ı **R100a** ṭabʿına āsitāne-i Ḥażret-i Kemāl Paşazāde āşiyāne olup ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olduḳdan ṣoñra belā-yı manṣıb-ı ḳażāya mübtelā olmış idi. Vizede ḳāḍī iken dā'in-i ecel müteḳāżī olduḳda **S84a** ḳażā-yı ḳāḍī ber-ḥaḳḳ ve ḥükm ü fermān-ı ḥākim-i muṭlaḳa dil ü cān ile rāżī olmışdur. Bu beyt anuñdur.

[1**] murabbaʿlar: - H.
[1-2**] ebyāt tesvīd ü taḥrīr olındı: ebyāt olınmışdur S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H Beyt R - Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] degülsin: degülin R S.
[14**] Vīrāne: bī-çāre H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şi'r[**] : Seg-i yārüm dimiş Mecnūn-ı şeydā
İşidüp didi Leylā seg-be-ṣaḥrā

Kilide ḳāḍī iken bu vādīde bir ġazel diyüp ardınca olan ḳużāt naẓīre dimişdür. Bu ebyāt ol ġazeldendür[**].

Şi'r[**] : Ġonçeye ol laʿl dür-pūşı niçe teşbīh idem
Ġonçe ancaḳ bir dehendür kim anuñ dendānı yoḳ
ʿĀşıḳ olan şemʿden görmek gerekdür yanmaġı
Yüregi yanar yaşı aḳar velī efġānı yoḳ

Baʿdehū ḳāḍī olan Ġulāmī ki ʿan-ḳarīb tercemesi taḥrīr olınur dimişdür[**].

Beyt[**] : Ben niçe teşbīh idem ḳaddine yārüñ serv kim
Būstānda bir o yoḳdur başına dermānı yoḳ

Bāʿdehū ḳāḍī olan Hāşimī dimişdür.

Beyt[**] : Her kimüñ ḳoynında yoḳ bir dil-ber-i cānānesi
Cism-i bī-cāndur anuñ kim gövdesinde cānı yoḳ

Faḳīr-i keṡīrü'l-ḳaṣīrüñ bu redīfde didügi ġazeldendür.

Li-münşihi[**]: Murġ-ı ḥayret başuma üşdi ne çāre n'eyleyüm
Döndüm ol Mecnūna kim öz başına dermānı yoḳ

CEVĀNĪ-İ DİGER[**]: Ehl-i ḥıref ṭā'ifesindendür. Ṣanʿat-ı külāh-dūzī ile maʿāş ve kesb-i rūzı ḳılurdı. Baʿż-ı aṣḥāb-maʿārif ü kemālāt ḫidmetinde olup egerçi ṣanʿat-ı şiʿre heves idüp bu fenni taḥṣīl ü tekmīle fi'l-cümle dest-res bulmışdur.

1** Şi'r: Naẓm S - R Ü.
4** Bu ebyāt ol ġazeldendür: - H R S.
5** Şi'r: Naẓm H - Ü.
9** dimişdür: dimişdür. Bu beyt-i laṭīf ü zībā onuñdur H.
10** Beyt: Şi'r S - H Ü.
13** Beyt: Naẓm S - H Ü.
16** Li-münşihi: Şi'r S - H Ü.
19** Cevānī-i Diger: Cevānī H R S.

Lākin külāhvār kārını başa irgürmemişdür. Ve eşʿārına büleġā ser-fürū idüp ḳadr u iʿtibār bulmışdur. Bu maṭlaʿ mezbūra mensūbdur**.

*Şiʿr*** : Vefā bünyādı dil-berde n'olaydı üstüvār olsa
Yā ben bī-çāre vü üftādede ṣabr u ḳarār olsa

CEVHERĪ: Gevher-i kān-ı şeref dürr-i deryā-yı men ʿaref ḳuṭb-ı felek-i kerāmet merkez-i dā'ire-i velāyet cevherī-i dükkān-ı maʿārif ṣayrafī-i bāzār-ı şerā'if-i **H87a** leṭā'if **Ü95b** Bālī Çelebidür **R100b** ki ʿākıbet şarāb-ı cezebāt-ı Subḥānī ile serḫōş ve keyfiyyet-i bāde-i ʿışḳ-ı İlāhī ile mest-i medhūş olacaġı maʿlūm-ı ṣıġār u kibār olmaġın Serḫōş Bālī dimekle iştihār bulmışdur. Ḳuvvet-i metānet-i ʿilm-i mübīn ile ber-feḫvā-yı *evelem yetefekkerū fī ḫalḳi's-semavāti ve'l-arḍ** ḥażīż-i s̱erādan evc-i felek-i devvāra varınca efʿāl-i ḥażret-i perverdigārı bilmege ḳavī ve enẓār u ʿuḳūl u efkārın maṣrūf ve eʿinne ḳarā'iḥ-i müstaḳīme **S84b** ve ezimme-i ṭabā'iʿ-i selīmesin ol ḥażret-i mülk-i ḳadīrüñ ṣunʿ-ı ṣanīʿ** ve ol mülk-i ḫabīrüñ emr-i bedīʿin bilmek cānibine maʿṭūf iden ṭā'ife-i şerīfe-i meşāyiḫden bir ẕāt-ı ʿālī vü şāmiḫdür. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup ḳaṭʿ-ı merāḥil ve ṭayy-ı mesālik itdükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Süleymānuñ ḫācesinden mülāzım olup otuz aḳçe ile Kepenkci medresesinde taḥṣīl-i ʿirfāna müdāvim iken ʿışḳ-ı İlāhī ve cezebāt-ı nā-mütenāhī dil ü cānında cāygīr ve manṣıb u cāh-ı dünyā maḥżā mezellet ü çāh-ı ʿanā** ve bu ʿālem-i bī-beḳānuñ ʿāḳıbeti fenā olduġı żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīrine te's̱īr idüp terk-i ʿörf ü iżāfet ve iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet ü ḳanāʿat ḳılup Şeyḫ Ramażān Efendi merḥūmuñ fuḳarāsı silkine dāḫil olup merḥūmuñ leyle-i ḳadr gibi ol

---

2** maṭlaʿ mezbūra mensūbdur.: maṭlaʿ anuñdur S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
11-12* *(Yeryüzü ve semanın yaratılmasındaki şeyleri düşünmüyorlar mı?).*
15** ṣanīʿ: ṣanīʿin S.
20** cāh-ı dünyā maḥżā mezellet ü çāh-ı ʿanā: cāh-ı ʿanā H.

ẕāt-ı ʿālī-ḳadrüñ ḫidmetinden zā'il olmağla** himmet-i kāmil ve ʿināyet-i şāmili ile aḳṣā-yı maḳāmāt-ı erbāb-ı riyāżāta vāṣıl olmış idi. Baʿdehū kendüleri daḫı zāviye-nişīn ve pey-rev-i ṭarīḳ-i **Ü96a** selef-i ṣāliḥīn olduḳdan ṣoñra sene ẕemānīn** ve tisʿami'ede tārik-i diyār-ı fenā ve ʿāzim-i ʿālem-i beḳā olup cām-ı viṣāl-i melek-i müteʿāl ile mest-i mütemā'il ve ārzū-yı bālī olan ḫum-ḫāne-i vaḥdete vāṣıl u nā'il** oldı *-Revveḥa'llāhu Teʿālā rūḥahu ve zāde fī ʿālemi'l-ḳudsi fütūḥahu-*. Merḥūm-ı merḳūmuñ ṭarīḳ-i seniyye ve ʿādet-i maražiyyesi ol idi ki emvāt-ı müslimīne baʿde'd-defn telḳīn itmekle **R101a** iḥyā-yı ḳulūb-ı iḥyā-yı mü'minīn ḳılup baʿż-ı s̱iḳāt telḳīn olınan emvātuñ ṣadāsın istimāʿ itdük diyü ḥikāyet iderler idi. Miyān-ı ṣaġīr ü kebīrde bu ḥāletle muḥkem **H87b** şöhret-peẕīr olmış idi. Cümle-i ʿālem zemān-ı şerīfinde cān virmegi sebeb-i zindegānī ve bāʿis̱-i ḥayāt-ı cāvidānī bilmiş idi. Ḫaber-i meẕkūr fi'l-vāḳiʿ ṣādıḳ ve vāḳıʿa taḳrīr ü taʿbīr itdükleri üzre muvāfıḳ u muṭābıḳ ise ulu kerāmet ü ʿaẓīm velāyetdür. Lākin ḳanādīl-i kelām-ı meẕkūr her çend te'kīdāt-ı nā-maḥṣūr ile enāre olınsa inkār-ı münkiri refʿ ü defʿ itmege çāre yoḳdur. ʿUlemā vü şuʿarānuñ ser-bülendi ʿAzmī Efendi ḫūb dimişdür.

*Beyt*** : Cihān ḫalḳı şu deñlü münkir olmışdur kerāmāta
Nedür bu fiʿl-i münkir dir eger mevtāyı söyletseñ

(Diger) : Görmiş idi kitāb-ı iḥyāyı
Söyledürse ʿaceb mi mevtāyı**

Pīrūze ʿAlī Bālī dimekle maʿrūf** olan dil-ber-i **S85a** bī-mis̱ālüñ ʿāşıḳ-ı şīfte ḥāli olmağın Cevherī taḫalluṣ itmişdür. Merḥūm-ı merḳūmuñ ḳarīni ve

---

1** leyle-i ḳadr gibi o ẕāt-ı ʿālī-ḳadrüñ ḫidmetinden zā'il olmağla: - Ü.
4** s̱emānīn: s̱emān S.
6** nā'il: - H.
17** Beyt: Şiʿr S.
19-20** Görmiş idi... ʿaceb mi mevtāyı: - H R S.
21** maʿrūf: meşhūr H S.

hem-dem[**] ü hem-nişīni olan Ẕü'n-nūnzāde ve Mevlānā Selīḳī ḥikāyet iderler idi ki merḥūm-ı merḳūm evā'il-i ḥālinde[**] Pīrūze ʿAlī Bālī dimekle meşhūr[**] bir cevān-ı serv-ḳadd ve bir dil-ber-i lāle-ḫadde ʿāşıḳ ve ʿiẕār-ı ʿaẕrāsı ve leylī-i zülf-i semensāsı[**] hevāsıyle Mecnūn u Vāmıḳ olup ʿışḳ **Ü96b** u maḥabbeti ile ʿaleme destān[**] ve aḫbār-ı Leylā vü Mecnūn gibi meşhūr-ı cihān olmış idi. Ol nāzenīnüñ yiri sīne-i ʿāşıḳ-ı ġamgīn iken maḳāmı zīr-i zemīn olup ol genc-i nihānuñ menzili ṣudūr-ı ʿuşşāḳ-ı rencūr iken zīr-i laḥdde medfūn u mestūr olduḳda[**] bu kāḫ-ı zücācī ve ḳaṣr-ı fīrūze-reng firḳat-i dürr-i dendānı ile başına teng olup firāḳ-ı laʿl-i leb-i meygūnı ile eşk-i çeşmi mānend-i ʿatīḳ-i Yemen-i pür-ḫūn olduḳda bir ṣabāḥ yārāna ḥikāyet idüp buyurdılar ki bu gice[**] ol Yūsuf-ı Mıṣr-cemāli vāḳıʿamda gördüm **R101b** ve Züleyḫā-miṣāl dāmen-i viṣāline el urup ḫāk-i pāyına yüz yirde yüz sürdüm. Bunca zemāndur rūy-ı zerd[**] ve eşk-i surḫla ṭālib-i iksīr ekber ve rāġıb-ı kibriyyet-i aḥmerüm ḫāk-pāyuñdan ve gerd-i ʿanbersāyuñdan bir üç ṭuraḳ iḥsān ile ki çeşm-i cānuma tūtiyā ve dīde-i ġam-dīdeme[**] cilā virüp kuḥl-ı rūşenā idinem didükde bir kāġıd içine bir miḳdār ṭopraḳ ḳoyup baña iḥsān eyledi. Bu ḥāli henüz ḥikāyet idüp iḫvān u yārānıyla muṣāḥabet iderken eṭvār-ı cihān ve aḥvāl-i hünerverān gibi perīşān olan destārını bozup[**] **H88a** ṣarmaḳ lāzım gelüp bozduḳlarında kāġıd içinde pīçīde bir miḳdār ṭopraḳ bulurlar. Bu ḥāle ḥāżır olanlar taʿaccüb-i vāfir idüp şeyḫ-i mezbūruñ kerāmet[**] ü velāyetine

---

[1**] hem-dem: hem-demi S.
[2**] evā'il-i ḥālinde: - Ü.
[2**] meşhūr: maʿrūf S.
[4**] semensāsı: semen-sīmāsı S.
[5**] destān: destān olmışdur S.
[8**] olduḳda: olup Ü.
[10-11**] bu gice: - H S.
[13**] rūy-ı zerd: - S.
[15**] ġam-dīdeme: ġam-dīdeye S.
[18**] bozup: - H R S.
[20**] kerāmet: ehl-i kerāmet H R.

ḥükm iderler[**]. Merḥūm-ı merḳūm[**] ṭarīḳ-i tedrīsden ferāġat idüp iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmesine sebeb bu olmışdur. Bu bir iki eşʿār ol maşrıḳ-ı envār-ı İlāhī maḫzūn-ı esrār-ı nā-mütenāhī ḳarr-ı ʿayn-ı evliyā ġurre-i rūy-ı aṣfiyā sūḫte-i sübḥāt-ı[**] celāl[**] āmūḫte-i tecelliyāt-ı cemāl server-i ehl-i velāyet sulṭān-ı serīr-i hidāyet ḥażretlerinüñ güftārındandur[**].

Ü97a *Şiʿr*[**] : ʿİlm-i aḫfā ögredür ʿāşıḳlarına ol dehān
Anuñ içündür seven olur seni gözden nihān

Ve lehū[*] : ʿİzz ise maḳṣūd eger ey yüzi mıṣbāḥ alnı żav
Manṭıḳuñ ḥikmetden it itme ʿavām ile kelām

S85b *Ve lehū*[*]: Āfet-i devrān ruḫuñdur ʿārıż-ı dil-cūyuñ āb
Sen bu yüzden māh-rūlar içre olduñ āftāb
Ḫaṭṭuñ ol āfet durur kim āftāb üstindedür[**]
Zülfüñ altında ʿıẕāruñdur seḥāb altında āb

CEVHERĪ[**]: Ḳaraferye[**] dimekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür[**]. Taḥṣīl-i celāʾil-i feżāʾil[**] ü kemāl itdükden ṣoñra ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme ki mevṣil-i saʿādet ü iḳbāldür sālik olduḳda Pervīz Efendinüñ āstān-ı felek-miṣālinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i müdārese-i ʿulūma müdāvim iken semt-i ḳażāya ʿāzim olmış idi. **R102a** Dimetoḳada ḳāḍī vü ḥākim iken ḥudūd-ı

[1**] iderler: itdiler H R.
[1**] merḳūm: merḳūmuñ S.
[4**] sūḫte-i sübḥāt: sūḫte-i sūclāt H S.
[4**] celāl: iclāl S.
[5**] güftārındandur: güftārındandur ki taḥrīr olındı S.
[6**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] üstindedür: üstinde Ü.
[15**] Cevherī. - Ü.
[15**] Ḳaraferye: Ḳaraferyedendür S.
[15**] imekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür: - S.
[16**] feżāʾil: fażl H R S

tisᶜînde ᶜazm-i riyâż ḫuld-ı berîn idüp ol gevher-i nā-yābuñ** bāzār-ı rūzgārda ḳadr u ḳıymeti bilinmedi ve elmās-ı vücūdına rağbet olmamağla şatılup alınmadı diyü cevherî-i** eyyām şandūḳ-ı zemîne almış idi. Yā meger mellāḥ-ı rūzgār keştî-i ḥayātını deryā-yı memāta şalmış idi. Ḥaḳḳā ki gevāhir-i** kelimāt-ı belāġat-maşḥūbı ki kān-ı feşāḥatdan meclūbdur cevheriyān-ı bāzār-ı ᶜirfān miyānında maḳbūl u merġūb olup tîşe-i endîşe ile kān-ı dil ü cānından istiḫrāc itdügi laᶜl-i ābdār ve yāḳūt-ı seyyāl iklîl-i tāc-ı aşḥāb-maᶜārif ve ḳılāde-i gerden-i erbāb-ı kemāl olmış idi. Ḫayli ḫōş-şoḥbet maṭrūḥü't-tekellüf dervîş-meşreb **H88b** ḫūb-sîret** kimesne idi. Vālid-i firdevs-mekān ḳāḍî-ı Şām-ı şeref-ᶜunvān iken mezbūr daḫı kāfile-i ḥacc ḳāḍîsı olup ḳāfile-i rıḥletleri menzil-i Şāma nāzil olduḳda aramızda merḳūmla kemāl-i maḥabbet ü ḫullet ḥāşıl olmış idi. Bu bir iki eşᶜār mezbūruñ āsār-ı ṭabᶜ-ı pür-iḳtidārından** ẓāhir ü bedîdār olmışdur.

*Şiᶜr*** : Bu gün anuñ ki ḳatli irte dildārına ḳalmışdur
Ne ḳorḳar ol belādan kişi kim yārine ḳalmışdur

*Ve lehū*** : Gelmege hergiz ḫilāf añlanmaz idi yārdan
Dōstlar ammā geçilmez n'eylesün aġyārdan
Ḫār ḫāruñdan meh-i dîvāne** her ay başına
Dırnağını ḳana ġarḳ eyler ḳaşına ḳaşına
Ṭıfldur diyü yetîm-i eşki ġāfil çağlamañ
Ḳatı çoḳ başludur anuñ baḳmañuz az yaşına

1** gevher-i nā-yābuñ: gevher-i be-nāmuñ R S.
3** cevherî: - Ü.
4** gevāhir: cevāhir S.
9** ḫūb-sîret: ḫōş-sîret R S.
13** pür-iḳtidārından: iḳtidārından R S.
14** Şiᶜr: Naẓm H Beyt R - Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** meh-i dîvāne: be-dîvāna H.

*Ve lehū*** : Aldanma naḳş-ı ḥüsnüñe ḫāb u ḫayāldür
Leylādan örnek al ki bu bir dest-māldür

Mecdī ismine bu muʿammā daḫı anuñdur

*Ve lehū*** : İderken ʿārıżuñ devrini seyrān
Pey-ā-pey zülfini gördüm perīşān

Ü98a S86a ḤARFÜ'L-ḤĀÜ'L-MÜHMELE

ḤĀFIẒ-I ʿACEM: Diyār-ı ʿAcemden ḳarındāşı Ḳuḳla ʿAcem ile gelmişdür. Nāmı Meḥemmeddür. Ḥaḳḳā ki** ʿulüvv ü kemālātuñ cümlesini taḥṣīl ve fünūn-ı ġarībe vü ʿacībeyi** tekmīl itmiş maḥfūẓ **R102b** u maʿlūmı ḥadden efzūn lākin diḳḳat-i taṣarrufātı mertebe-i** idrāk-i beşeriyyeden** bīrūn idi. Ebyāt u eşʿārı daḫı bu minvāl üzre ekṡer-i eşʿārınuñ maʿnāsı ġarābet ve edāsı rekāket üzre kelimāt-ı ġūl gibi nā-merbūṭ nā-maḳbūldur. Yine bu cümle ile baʿż-ı kelimāt-ı belāġat-simātı vardur ki ġāyetde maḳbūl** ve ḥayret-fezā-yı aṣḥāb-ı ʿuḳūldur. Cümleden bu maṭlaʿ u ebyātıdur.

*Ebyāt*** : Felek altun benekdür kim zemīni āsmānīdür
Şeh-i miʿrāca lāyıḳdur o ḫilʿat Ḫüsrevānīdür
Ḫōşā ki meygede küncinde bir yataġum ola
Elüm ayaġum ola kāseden ferāġum ola

1** Ve lehū: - H S Ü.
4** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ḥaḳḳā ki: Ḥaḳḳā Ü.
10** ġarībe vü ʿacībeyi: ġarībeyi S.
11** mertebe: rütbe S.
11** idrāk-i beşeriyyeden: idrāk-i beşerīden H S:
14** baʿż-ı kelimāt-ı belāġat-simātı vardur ki ġāyetde maḳbūl: - Ü.
16** Ebyāt: Şiʿr R - S Ü.

Ve lehū[**] : Bōde ḥillinden ʿacōyib ḥīle buldum gūş idüñ
Mest oluñ teklīf sōḳıṭ olsun andan nūş idüñ[**]

Ve lehū[**] : Fenō ʿışḳ içre ol bulġan ki ism ü resm hem ḳılmas
Cünūn birle ḥikōyetler ḳoyup gitmek ne şöhretdür

Ve eşʿōr-ı ġarībesindendür ki birōderi Ḳuḳla ʿAceme[**] merṡiye dimişdür. Maṭlaʿ budur[**].

*Maṭla*ʿ[**] : Cenō`izler cenōzōtı ḳaṭōrın gördüñüz mi vah
Cenō`izler cemōd ayaḳları ōdem maʿōẕaʾllōh

Merḥūm Merzifonda müderris iken merḥūm Sulṭōn Süleymōn Ḫan Amasiyyada **H89a** ḳışladuḳda Merzifona şikōr gelmişler Mevlōnō-yı merḳūm istiḳbōl idüp bu ġazeli virmişdür ki[**] maṭlaʿı budur.

*Maṭla*ʿ[**] : Dilō tō irmesün kimse mühimġa nōleler yañlıġ
Ḥişōr it ōteşīn ōhı sen aña[**] hōleler yañlıġ

Sulṭōn Süleymōn Ḫan ol sebeble mezbūra İstanbulda ʿAlī Paşa medresesin iḥsōn itmişdür. Te`līf itdügi kitōblaruñ nōmı budur Maʿrekü'l-ketō`ib[**] Fihristü'l-ʿulūm İrcōʿü'l-ʿilm ilō-nuḳṭatin Vōḥide. Bu kitōbları cümle ferzendi **Ü98b** Ebu'l-meʿōlīye oḳıtmışlardur[**] ve aḥvōl-i ʿışḳda bir kitōb diyüp adını Tefennetü'l-maṣdūr ḳomışdur. Bu esōmī-i ġarībeden ne maḳūle taṣōnif-i ʿacībe idügi maʿlūm-ı aṣḥōb-ı ʿulūm ve mersūm-ı erbōb-ı fünūn u rüsūmdur.

[1**] Ve lehū: - H R.
[1-2**] Bōde ḥillinden ʿacōyib... olsun andan nūş idüñ: - S / Mest oluñ: Mest olup H.
[3**] Ve lehū. - H R.
[5**] ʿAceme: ʿAcem vefōtına S.
[5-6**] Maṭlaʿ budur: - H R.
[7**] Maṭlaʿ: Beyt R.
[11**] virmişdür ki: virmişdür H S.
[12**] Maṭlaʿ: - H R Ü.
[13**] ōhı sen aña: ōhī ankōsın H R S.
[15**] Maʿrekü'l-ketō`ib: Maʿrekü'l-kitōb H.
[17**] oḳıtmışlardur: oḳıtmışdur H.

ḤĀFIẒ-I SİROZĪ: Ṭarīḳ-i ʿilmde iken ferāġat idüp gāh ḫānḳāh ve gāh mecāmiʿ ü ṣoḥbetgāhlarda olurdı. **R103a** Bu ḥālde iken ʿömri encāma ve ṣubḥ-ı ḥayātı şāma irdi. Ḫōş-āyende meṭāliʿ ü ebyātı vardur. Bu eşʿār** anuñdur.

S86b *Şiʿr*** : ʿÂşıḳlaruz belāzedeler mübtelālar
ʿÂlemde bir maḥabbete ḳalmış gedālaruz
*Ve lehū*** : Kimseye baş egmeyüp serkeşlik itdi bī-sütūn
Lā-cerem yol sürdi anuñ üstine Ferhād-ı ʿışḳ
*Ve lehū*** : Dilde ṣafā-yı ʿışḳuñ dīde ġamuñ ile pür-nem
Bir evde ʿıyş u şādī bir evde ye`s ü mātem

ḤĀFIẒ-I ḲONEVĪ: Meṡnevī-ḫān ü Fārisīdān kimesne idi. Bu maṭlaʿ anuñdur.

*Maṭlaʿ*** : Zülf-i miskīn kim ṣabādan çin seḥer ḳalḳar ḳopar
Her ṭaraf cān illerinde fitneler ḳalḳar ḳopar

ḤĀLETĪ ÇELEBİ**: Sābıḳā şehzāde ḫācesi iken fevt olan ʿAzmī Efendinüñ ferzend-i dil-bendidür. Ḥālā ki ḥadāṡet-i sinn ve ʿunfuvān-ı şebābdadur *-Bi-ʿināyeti llāhi l-meliki l-vehhāb-*. Aḳṣā-yı himmeti isticmāʿ-i maʿārif ü kemālāt semtine maḥṣūr ve ḳaṣārā-yı töhmeti iḥrāz-ı ḳaṣābāt-ı feżā`il-i bī-nihāyāt cānibine maḳṣūr olup eʿinne-i saʿy-ı cemīli istiḥṣāl-i ḥaḳā`iḳ-i ʿilmiyyeye maʿṭūf ve ezimme-i cidd-i cezīli istiḥżār-ı daḳā`iḳ-ı ḥikemiyyeye maṣrūf şeb ü rūz şāhidān-ı fażl u ʿirfānla imtizāc u i`tilāfı ve abā vü eslāfı gibi mekārim-i

---

3** eşʿār: şiʿr S.
5** Şiʿr: Beyt R - S Ü.
7** Ve lehū: - H S.
9** Ve lehū: - H S.
13** Maṭlaʿ: - R Ü.
16** Ḥāletī Çelebi: - H R Ü.

aḫlāḳla tamām ittiṣāfı var maḫdūm-ı pesendīde evżāʿ u ḥamīde eṭvārdur. Ḥaḳḳā ki ol maḫdūm-ı kāmil ki müstecmaʿ-ı celā`il-i ḥaṣā`ildür. Bu sinnde bu deñlü maʿārif ü feżā`ili cāmiʿ olup ve hengām-ı şebābda ki eyyām-ı hevā vü hevesdür. Evḳāt-ı ḫuceste sāʿātin taḥṣīl-i leṭā`if ü kemālāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār itmekle naḳḳāda rūzgār ve ḳıdve-i maḥādīm-i sütūde-eṭvār olduğı mūcib-i ḥayret-i erbābü'l-bāb idüginde şübhe vü irtiyāb yoḳdur. Peder-i nāmdārları gibi eşʿār-ı ābdāra kūşiş ve bu fenne tamām verziş üzredür. Bu eşʿār anuñ güftār-ı dürer-bārlarıdur.

Şiʿr : Maḳṣūdımuz güneş yüzüñe bir neẓāredür
Māniʿ olur aña daḫı eşküm sitāredür
Eyyām-ı baḥr-ı yārda hem-demlik itmedi
Yanumda şimdi dağlaruñ yüzi ḳaradur
Rifʿatdedür şu deñlü bizüm nār-ı āhımuz
Encüm o nārdan yire düşmiş şerāredür

(Diger) : Ebrūlaruñla ruḫlaruñ ey şūḫ-ı şīvekār
Mecnūn-ı ʿışḳa biri meh-i nev biri bahār
Ebrūlarına düşdüginüñ sırrı vardur
Açmaz orayı kimseye ol zülf-i müşg-bār

S87a *(Diger)*: Bir yāre ṭur disem o perī ṭurmayup ḳaçar
Ḥālüm ḫarāb cānum ise eylemez ḳarār
Açar kenār-ı āb-ı revān dilleri n'ola
Açılsa eyledükçe göñül ḫancerin kenār

ḤĀLETĪ: Rūmilinde Köstendil ilçesi dimekle meşhūr olan şehrdendür. Adı ʿAbdu'llāhdur. Babasına Ṣanavber Ḳāḍī dirler idi. Ḥaḳḳā ki merḥūm zümre-i ḳużātuñ** ser-bülendi ve ol ṭā'ifenüñ şeh-levendi ḫilḳati ṭerāfet üzre mecbūl ü meftūr** ve ḫayli kerem ü seḫāvet ile mezkūr ve maʿārif ü kemālāt ve sā'ir-i evṣāf u ḥālātı beyne'l-cumhūr maʿrūf** u meşhūr idi. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp Ḳādirī Efendinüñ ḫidmetine irişdükde mezbūra küllī maḥabbet itmişdi. Ḥattā** mülāzemetin pādşāha ʿarż itdükde vāfir terbiye itmişlerdür. Ṭarīḳ-i tedrīse sülūk itdükden** ṣoñra Rūmillerinde** ḳāḍī vü ḥākim** olmışdur. Eşʿārı ʿāşıḳāne ü pür-te'ṣīr ü cezbe vü ġalebe-i ʿışḳdan ẓuhūr u ṣudūr itmegin dil-i aṣḥāb-kemāl ve erbāb-ı maḳālde cāygīr **H89b** olmışdur. Bu eşʿār u ebyāt** merḥūm-ı merḳūmuñ kelimāt-ı belāġat-simātıdur**.

Ü99a *Şiʿr*** :
Ḳo başdan ayaġa cism-i nizārum naʿl ü dāġ olsun
Saña ey nūr-ı dīdem her ṭarafdan göz ḳulaġ olsun
Bulandan ey kefen üstüme baña** yār-ı ġār olduñ
Götürdüñ ḫākdan ben ḫāk-sārı yüzüñ aġ olsun

*Ve lehū*** :
Göz ṣalup ʿuşşāḳı bir bir** ġamze-i cānān arar
Ḫastedür ḫūnī gözüñ var ise bir ḳurbān arar

2-3** merḥūm zümre-i ḳużātuñ: merḥūm ḳāḍī-i zümre-i ḳużātuñ R.
3-4** üzre mecbūl ü meftūr: - Ü.
5** beyne'l-cumhūr maʿrūf: - Ü.
6-7** maḥabbet itmişdi. Ḥattā: maḥabbet Ü.
8** sülūk itdükden: sālik olduḳdan S.
8** Rūmillerinde: Rūmiline S.
8** vü ḥākim: - S.
10-11** eşʿār u ebyāt: ebyāt u eşʿār H.
11** belāġat-simātıdur: şiʿrıdur H belāġat-simātıdur ki taḥrīr olındı S.
12** Şiʿr: - Ü.
14** baña: - S.
16** Ve lehū: - H S.
16** ʿuşşāḳı bir bir: ben ḫāksārı S.

Ḳomasun yoldan ilüp her ḫāra[**] dāmānum diyü
R103b Deşt ü ṣaḥrālarda Mecnūn Leylisin ʿuryān arar
Ve lehū[*] : Her ḳaçan devr oḳusa maḥfilde cānānum benüm
İster ol devrüñ teselsül bulduġın cānum benüm
Ve lehū[*] : Seḥer gün gibi ṭoġdum diyü ol meh ṣaldı ferdāya[**]
Dirīġ aḫşamdan[**] farḳ itmedüm öyle olacaġın
Didüm ey meh saña eksükligüñ bil lāf-ı ḥüsn itme
Bu gün ol āftābı gördüñ alduñ mı yüzin aġın

ḤABĪBĪ: Diyār-ı ʿAcemden Sulṭān Bāyezīd zemānında Rūma gelmiş pergārvār noḳṭa-i cihānı ayaġı altına almış ʿālemi seyāḥat eylemiş ehl-i ʿilm ü maʿrifet kimesne idi. Egerçi edāsı ʿAcemāne lākin şiʿri ʿāşıḳāne ve kendünüñ ṭarz-ı maḫṣūṣı vardur ki anda yegāne idi. Sulṭān Selīm Ḫan devrinde vedāʿ-ı serāy-ı cihān[**] itmiş idi. Bu müseddes-i meşhūr aña isnād olınur.

Şiʿr[**] : Dün gördüm ol nigārı ṭarabnāk u ercemend
S87b Kāfir eliyle destelemiş ʿanberīn kemend
Baḳdum şikenc-i ṭurresine zār u müstemend
Bir şaḫs-ı nā-tüvān oṭurur gerdeninde bend
(Diger) : Kimdür bu şaḫs ol ne resendür didüm didi
Zülfüm kemendi ṭutḳunı cānuñdur senüñ

1[**] Ḳomasun yoldan ilüp her ḫāra: Ḳomasun her ḫār alup S.
3[**] Ve lehū: - H S.
5[**] Ve lehū: - H S.
5[**] ferdāya: feryāda S.
6[**] Dirīġ aḫşamdan: Dirīġā şāmdan S.
13-14[**] vedāʿ-ı serāy-ı cihān: vedāʿ-ı cihān H R S.
15[**] Şiʿr: Naẓm R - H Ü.

*Ve lehū*** : Ger senüñçün itmiyem** çāk ey gül-i nāzik beden
Ḳabrüm olsun bu ḳabā egnümde pīrāhen kefen

ḤABĪBĪ-İ S̱ĀNĪ: Aydın ilinde Badra nām ḳaṣabadandur. Nadra cāmiʿinde ḫaṭīb iken ʿaḳlına iḫtilāl gelmegin ḫiṭābeti terk idüp yine vaṭan-ı aṣlīsinde temekkün ü tavaṭṭun itmişdür. Bu eşʿār anuñdur.

*Şiʿr*** : Ey şehenşāh-ı cihānum mīr-i ṣāḥib-devletüm
Saña ḳul olmaḳdadur cān u göñülden devletüm**
Mez̲heb ü millet ṣorar zāhid baña bilmez mi kim
Lā`übālī ʿāşıḳum dīvānelikdür milletüm

ḤUBBĪ**: Adı ʿĀ`işedür. Şeyḫ Yaḥyā merḥūmuñ nebīre-i celīlesi ve merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan bin Süleymān Ḫanuñ** şehzāde iken ḫācesi olan Şems Çelebinüñ ḥalīlesi idi. Ol taḳrīble Sulṭān Selīm Ḫan ile muṣāḥib ü münādim ve saʿādetvār sarāy-ı celālet-medārlarına mülāzım idi. Ḥattā Sulṭān Selīm Ḫan** **Ü99b H90a** pādşāh-ı cihān** olduḳda bāb-ı ʿizzet-ḳıbābı mercaʿ **R104a** ü me`āb-ı şeyḫ ü şābb olmış idi** ve şefīʿ-i ʿuryān gibi kelāmı merdūd olmaġla ḫayli celālet-şān iktisāb ḳılmış idi. Ṭā`ife-i zenānda şiʿrden dem-zenān olanlaruñ evvelī vü ercaḥı ve ol zümrenüñ fi'l-ḥaḳīḳa eşʿar u efṣaḥıdur. Kelimātı daḫı ḳız naḳşı degül ḫayli merdāne muḥaṣṣal benī-i nevʿī arasında yegānedür. Ġazeliyyāt u ḳaṣā`id ü mes̱neviyyātı vardur. Cümleden Ḫūrşīd ü

1** Ve lehū: - H S.
1** itmiyem: eyleyem H S.
7** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
8** devletüm: niyyetüm S.
12** Ḥubbī: Ḥubbī Ḳatun H S.
13** Süleymān Ḫanuñ: Süleymānuñ S.
16** Ḫan: - S.
16** cihān: heft-iḳlīm S zeman Ü.
16-17** mercaʿ ü me`āb-ı şeyḫ ü şābb olmış idi: - Ü / olmış idi: - S.

Cemşīd adlu bir kitābı vardur ki** üç biñ beytden ziyāde anda ḫayli nefā`is ü leṭā`if-āmādedür. Rağbet-i duʿāda olan ebyātdandur.

*Şiʿr*** : Duʿā temsīli Yūsuf gibidür hem
Kim aña müşterīdür ḫalḳ-ı ʿālem**
Virür her kişi maḳdūrınca** gevher
Anuñ tā müşterīsinden olalar
Sen olduñ şimdi hem ol zen-misāli
Ḳaçan ʿarż eyledi Yūsuf-cemāli**
Getürüp niçe rişte anda bir zen
Ḫarīdār oldı ol da cān u dilden
Çü şāh-ı ṣubḥ irüp** ḳondı cihāna
Ḳurıldı çetr-zerrīn āsmāna

S88a ḤADĪDĪ: Edirne ḥavālīsinde Ferecik nām ḳaṣabadandur. Babası āhenger olmağla Ḥadīdī taḫalluṣ itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım u müderris olmış idi. Lākin rü`esā-yı** zemāne olan aṣḥāb-ı devletden istiḥḳāḳ u liyāḳat ile manṣıb almaḳ ṣovuḳ demür dögmek idügin bilüp recā-yı manṣıbdan** ferāğat idüp kedd-i yemīn ve ʿarāḳ-ı cebīn ile ḳanāʿat itmiş idi. Eşʿārında daḫı çendān melāḥat u leṭāfet** yoḳdur. Bu şiʿr anuñdur.

1** vardur ki: vardur S.
3** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
4** ḫalḳ-ı ʿālem: ḫalḳ u 5ālem R.
5** maḳdūrınca: miḳdārınca S.
7-8** Sen olduñ şimdi hem ol zen-misāli... eyledi Yūsuf-cemāli: - H / şimdi hem ol zen: ol zenüñ şimdi S.
11** irüp: idüp H.
16** rü`esā: āb-rūy S.
17-18** recā-yı manṣıbdan: recā manṣıbından Ü.
19** u leṭāfet: - S.

Şi'r[**] : Ḳaşlaruñdan gördi māhum ġurre ġarrālanmaġı
Şaçlaruñdan ögrenür sünbül muṭarrālanmaġı

Ve lehū[**] : Yüzüñ ayından almışdur ḫaber şu
Anuñçün uyumaz şām u seḥer şu
Leb-i Şīrīn içün Ferhād gibi
Ḳayalardan özün per-tāb ider şu
Gözi yaşı göñül sırrın ider fāş
Ḥadīdī kend'ocaġına ḳoyar şu

Ve lehū[**] : Ruḫuñ üzre ne zülfüñ var lebüñde[**] ne neşāṭ-ı ḫaṭṭ
R104b Lebüñ ḥelvā-yı bī-dūd u ruḫuñdur bī-deḫān āteş

ḤARĪRĪ: Burusa şā'irlerinden ve Aḥmed Paşa mu'āṣırlarındandur. **Ü100a** Bāyi'-i ḥarīr olduġı cihetden maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür[**]. Egerçi kerem-i pīle aḳlāmından cārī olan lu'āb ile ḥarīr-i ma'ānī-i bī-ḥisāb ibdā vü iẓhār itmişdür. Lākin nāḳdān-ı ma'ārif ü nessācān-ı leṭā'if **H90b** yanında bī-ḳadr u i'tibār olmışdur[**]. Eş'ārınuñ egerçi leṭāfetden ḫaṭṭı vāfir degüldür. Lākin bu beyti misl-i sā'ir olmışdur.

Şi'r[**] : Ey murādum 'aksine devr eyleyen kec-rev felek
Şimdi n'eylersin ki göñlüm nā-murād olmaḳ diler

Ba'ż-ı ẓurefā bu mıṣrā'ı taġyīr idüp maṭla' itmişdür[**].

Şimdi göñlüm nā-murād olmaḳ diler n'itsek gerek

[1**] Şi'r: Beyt R - Ü.
[3**] Ve lehū. - H S Ü.
[9**] Ve lehū. - H S.
[9**] lebüñde: lebüñden R.
[13**] olduġı cihetden maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür: olduġı eclden Ḥarīrī taḫalluṣ itmişdür S.
[13-16**] Egerçi kerem-i pīle aḳlāmından... bī-ḳadr u i'tibār olmışdur: - Ü.
[18**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
[19-20**] Şimdi n'eylersin ki göñlüm... taġyīr idüp maṭla' itmişdür: - S.

ḤARĪRĪ-İ DİGER[**]: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonīdür. Ġazel-gūylıḳda mümāreseti ve çendān mahāreti yoḳdur diyü ḳadḥ itdükden ṣoñra inşāsını ve ḳaṣā'id-i müşg ile ve muʿammāsını nihāyetde medḥ idüp s̱enāsında ḫayli ıṭrā itmişdür. Ammā ki maḳāmāt-ı kelimāt-ı bedīʿ-simātınuñ[**] ḫalḳ içinde şöhreti ve ol deñlü tavṣīfe ḳaṭʿen liyāḳatı yoḳdur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ[**] : Ġamzeñüñ deşneleri teşne geçer cānımuza
İşi ḳan eylemedür girse n'ola ḳanımuza

ḤARĪMĪ: Burusadan ümenā ṭā'ifesindendür. Sulṭān Selīm Ḫan devrinde terk-i ḥarīm-i cihān itmiş idi. Bāde-i eşʿārı keyfiyyet-i leṭāfetden ve şāhid-i[**] güftārı nevʿ-i ḥüsn ü melāḥatden[**] ḫālī vü ʿārī degüldür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : İşüm altun eyledi sāḳī gümüş peymāneler
S88b Kīmyādur var ise ḫāk-ı der-i mey-ḫāneler
Germ olup öykündügiçün ʿārıż-ı gül-nāruña
Şemʿ ile muḥkem ṭutuşdı bu gice pervāneler

ḤABSĪ[**]: Germiyanda Gedus nām ḳaṣabadandur. Keşfīnüñ küçük birāderidür. Baʿż-ı cerā'im töhmet olınup İbrāhīm Paşanuñ evā'il-i vezāret[**] ve mebādī-i siyāsetine[**] rāst gelüp mezbūra işkence itmişler idi. Āḫir isnād itdükleri cerā'im ẓāhir ü ʿıyān olmayıcaḳ āṣaf-ı zemān **R105a** ḥabsine fermān idüp on yıl miḳdārı **Ü100b** maḥbūs olup maḥbes-i teng ü tār ile hemd-i rūzgār-ı

1** Ḥarīrī-i Diger: Ḥarīrī R Ḥarīrī-i S̱ānī S.
4** maḳāmāt-ı kelimāt-ı bedīʿ-simātınuñ: - Ü.
6** Maṭlaʿ: Şiʿr H - R Ü.
10** şāhid: dil-ber Ü.
11** nevʿ-i ḥüsn ü melāḥatden: nevʿan melāḥatden
11** Bu şiʿr anuñdur: Bu şiʿr-i ābdār anuñdur H Bu şiʿr anuñ güftārındandur S.
12** Şiʿr: Naẓm H R - Ü.
17** Ḥabsī: Ḥasbī Ü.
18** vezāret: vezāretinde S.
19** siyāsetine: siyāsete

yādiğār olmağla kendüyi aña nisbet idüp Ḥabsī maḫlaş ile[**] Paşa-yı mezbūra niçe ḳaṣīdeler virüp ṣāḥib-i bāyin-i[**] şedīd olan ḳalb-i ḥadīdīne kelimāt-ı āteşnākı ile bir miḳdār mülāyemet gelmiş iken aṣḥāb-ı nifāḳuñ dem-i siʿāyet[**] ü şeyṭaniyyeti ile āteş-i ġażabı daḫı ḥiddet ü vefret bulmış idi ve ol ʿāṣī-i rūḥānī zindānuñ cānı gibi olmış idi[**]. Āḫir İbrāhīm Paşa ḳatl olındugı gün ʿiḳāl-i ḥabsden ıṭlāḳ olınup zindān **H91a** daḫı inṣāfa gelüp bunca zemān ḫidmetüm itdi diyü ol ʿabd-i maġlūlü'l-aʿnāḳı iʿtāḳ itmiş idi[**]. Ġāyetde pür-gūy idi. Ol cihetden türrehāt ü mühmelātı çoḳdur. Bu murabbaʿı ḫayli ʿāşıḳānedür. Evvel bendi budur[**].

Şiʿr[**] : Yine bir āh ideyin derd ile devrān ağlasun
Nālişüm eflāke çıḳsun çarḫ-ı gerdān ağlasun
Gözlerüm yaşın görüp baḥr ile ʿummān ağlasun
Ḥālüme kāfirler acısun müselmān ağlasun

Merḥūm Sulṭān Muṣṭafā ḳatline bu tārīḫleri ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Şiʿr[**] : Nice tedbīr ider beni ādem
Ḥażret-i Ḥaḳḳ ki emrin itmiş ola
Rūḥ-ı Sulṭān Muṣṭafāyı Ḫudā
Şühedā zümresine ḳatmış ola

1-2[**] maḥbūs olup maḥbes-i teng ü tār ile hemd-i rūzgār-ı yādiğār olmağla... Ḥabsī maḫlaş ile: maḥbūs olup maḥbes-i teng ü tārda niçe yıl hemd-i rūzgār geçürmekle... Ḥabsī maḫlaş ile S maḥbūs olmağın maḫlaşın Ḥabsī idüp Ü / hemd: niçe H.

3[**] bāyin: nābın S.

4[**] siʿāyet: şefāvet S.

5-6[**] ve ol ʿāṣī-i rūḥānī zindānuñ cānı gibi olmış idi: - H R S.

6-8[**] ʿiḳāl-i ḥabsden ıṭlāḳ olınup zindān daḫı... iʿtāḳ itmiş idi: mezbūrı ıṭlāḳ ve Ü / zindān: zindāniyān S.

9[**] Evvel bendi budur: - S.

10[**] Şiʿr: - R Ü.

15[**] Şiʿr: Tārīḫ H - Ü.

Rūḥına fātiḥa oḳur Ḥabsī**
Aña tārīḫ ṭoḳuz yüz altmış ola
İki ilhām-ı Ḥaḳ iki mıṣrāʿ
Bir duʿāya bahāne itmiş ola**

ḤASĪBĪ: Nāmı Ḥüseyndür**. Budinde emīrü'l-ümerā iken terk-i rüsūm-ı mülket-i fenā ve āheng-i tesḫīr-i ʿālem-i beḳā iden Güzelce Rüstem Paşanuñ oğlıdur. Ṭabʿ-ı kāmili** naḳāve-i ʿālem-i vücūd u imkān olan **S89a** benī-i nevʿ-i insānuñ sā'ir-i envāʿından fażīlet ü meziyyeti ʿilm ü maʿrifetle olduğına ʿālem ü mīzān-ı ẓāhirü'l-beyān *hel yestevi l-leẕīn yaʿlemūne ve l-leẕīne lā-yaʿlemūn** ile sencīde olduḳda meziyyet ü** rüchān-ı ehl-i ʿirfān-ı vāżıḥü'l-burhān olduğına *lem ve lemmā* gibi cāzim olup tāze-nihāl-i çemen-i iḳbāllerine reşeḥāt-ı feyż-i ʿulūmla neşv ü nemā **R105b** ve raḫşende-i şemʿ-i eyvān-ı iclāllerine iḳtibās-ı envār-ı maʿārifle nūr u żiyā virüp babaları aṣḥāb-ı ṭabl u ʿalem ve erbāb-ı ḫadem ü ḫaşemden iken kendüleri miṡāl-i ḳalem reh-i taḥṣīl-i ʿulūm u ḥikemde** serden ḳadem idüp ẓulemāt-ı devāt-ı iştiġāl ü mücāhedāta āmed-şodları olmağla māyü'l-ḥayāt-ı maʿārif ü kemālāta vāṣıl** ve pīş-nihād-ı ḳalb-i pür-sedādları olan ʿulüvv-i himmetleri müsteḍʿāsınca kümeyt-i ṭabʿ-ı ḳābillerine vādī-i kesb-i feżā'ilde cevelān virmekle ser-menzil-i tekmīl-i fünūn-ı celā'ile nā'il olmışdur. Ber-vech-i iştirāk cümle-i maʿārifi taḥṣīl be-taḥṣīṣ fenn-i şerīf-i

---

1** Ḥabsī: Ḥasbī Ü.
3-4** İki ilhām ḥaḳ... bahāne itmiş ola: - H.
6** Nāmı Ḥüseyndür: - Ü.
8** Ṭabʿ-ı kāmili: - Ü.
10* *Zümer-9 (Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?).*
11** meziyyet ü: meziyyed S.
16** ḥikemde: ḥilmde R.
17** vāṣıl: - R.

muʿammāyı tekmīl idüp bu fennle[**] ḳalb-i şerīflerinüñ imtizācı olmaġla ṣāḥib-i nām u nişān olmışdur. Ve muʿammā-yı[**] vücūd-ı mesʿūdlarına fenn-i müsemmā ile teẕyīl virmekle **H91b** emẟāl ü aḳrānı miyānında ʿunvān bulmışdur. Her ciheti maʿmūr ḥüsn-i ḫulḳla maʿrūf u meşhūr ṭabʿ-ı selīm ü ḥalīminden bir aḥd-i rencūr olmışdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ʿāzim olduḳdan ṣoñra Ḥażret-i üstādı merḥūm Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī ḫidmetinden mülāzım olmışdur. Ḥālen Zāl Paşa Sulṭānī[**] medresesiyle pāye-i rifʿatleri muʿallā olmışdur. Ümmīddür ki ʿāric-i meʿāric-i ʿizz ü ʿalā[**] olalar. Bu nev-ʿarūs-ı maḳāle bāʿiẟ-i ḥüsn ü cemāl olmaġiçün irsāl itdükleri ʿiḳdü'l-le`ālīden **Ü101a** ehl-i kemāle nümūne vü miẟāl içün muʿammā vü eşʿārlarından[**] bir ḳaçı intiḫāb ü iḫtiyār olındı.

Şiʿr[**]	:	İtlerüñle beni kūyuñda ʿadū ṭaşa ṭutar
		İrdügine irer irmedügine ṭaş[**] atar
Ve lehū[**]	:	Ḫarāb oldı yeter seng-i melāmetden dil-i ʿāşıḳ
		ʿİmāret ḳıl esrüge ḳalmasın şāhum bozuḳ yazıḳ
Ve lehū[**]	:	Maḫzūn-ı gevher-i ʿışḳ oldı derūnum cānā
		Ne ṣanursın dil-i şūrīdeyi deryā deryā[**]
Ve lehū[**]	:	Zinde eylerseñ olur bir dem ile mevtāyı
S89b		Sensin iḥyā idecek ḳāʿide-i ʿīsāyı

[1**] fennle: fiʿle R.
[2**] Ve muʿammā: Muʿammā S.
[7**] Sulṭānī: - S.
[8**] ʿalā: ʿalāda S.
[10**] vü eşʿārlarından: eşʿārından S.
[12**] Şiʿr: - R Ü.
[13**] ṭaş: ṭaşı R.
[14**] Ve lehū: - H S.
[16**] Ve lehū: - H S.
[17**] deryā deryā: deryā vü riyā R.
[18**] Ve lehū: - H S.

R106a *Ve lehū*[*]: Āh kim[**] ta'bīr olınmaz gördügüm miḥnet benüm
Yalıñuz künc-i belāda çekdügüm zaḥmet benüm
(Diger) : *Ez-nāle-i şebgīrem āzurde segeş dīdem*
Rū der-kef-i pāy-ı vey mālīdem ü nālīdem

ʿİlm-i tesmiyede ʿalā ṭarīḳi'r-redīd seyf ü seyyid ismine buyurduḳları muʿammā ṭabʿ-ı şerīfleri olmağın bu mecelleye taḥrīr olındı.

Bā-ism-i Seyf ü Seyyid:
Metāʿ-ı pendümi eyle ḳabūl ey nāṣıḥ
Naṣīḥatuñdur men eyleme ʿabes yire ṣarf
Ḫulūṣ-ı ḳalb ile eyler cüdā dehānuñdan
Be-nefs müfīd ola dirseñ tamām ḥarf-be-ḥarf

Ve Şāhīn ismine bu muʿammā daḫı anlaruñdur. Muʿammā
Bā-ism-i Şāhīn: Görince rūyuñı oldı göñül saña mā'il
Şehā tehī teniyle ḳaldı ʿāşıḳ-ı bī-dil[**]

ḤASAN ÇELEBİ: Ẕāt-ı memdūḥ u maḳbūl-ı şehr-i[**] Gelibolıdandur. Aşcızāde Ḥasan Çelebi dimekle meşhūr ve serāy-ı vücūdı feżā'il ü ʿirfān-ı nā-maʿdūd ile maḥṣūr u maʿmūrdur. Egerçi Gürz Seydīden mülāzım olmış idi[**]. Lākin merḥūm Kemāl Paşazādeye iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḫuṣūṣiyyet-i[**] mā-lā-kelāmı var idi. Ḥattā Mıṣr seferinde baña lāzımdur diyü bile alup gitmiş idi. Tafṣīli merḥūm Kemāl Paşazāde tercemesinde taḥrīr ü taḳrīr[**] olınmışdur.

1[**] Ve lehū: - H S.
1[**] Āh kim: Ebkem R.
5-14[**] ʿİlm-i tesmiyede ʿalā ṭarīḳü'r-redīd... teniyle ḳaldı ʿāşıḳ-ı bī-dil: - H R Ü.
16[**] Ẕāt-ı memdūḥ u maḳbūl-ı şehr: - Ü.
18[**] olmış idi: olmışdur S.
19[**] ḫuṣūṣiyyet: ḫuṣūṣāt S.
21[**] ü taḳrīr: - S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm ʿulemā arasında ẓerāfet-i ṭabʿ[**] ve leṭāfet-i şān ile maʿrūf ve envāʿ-ı maḥāsin-i aḫlāḳ ile mevṣūf laṭīf-ṭabʿ u ḫōş-mezāḳ kerīmü'l-aʿrāḳ ve ḥüsnü'l-aḫlāḳ ʿālim ü fāżıl ve ʿārif ü kāmil kimesne idi. Sefer-i Mıṣrdan geldüklerinde[**] Yıldırıma baʿdehū Manastıra baʿdehū Üç Şerefelüye andan Ṣaḥna müderris olduḳdan[**] ṣoñra Burusaya ḳāḍī olmış idi. Baʿdehū yevmi **H92a** yüz akçe ile müteḳāʿid olup ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde bu ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiḳāl ve bu ʿālem-i fānīden mülket-i bāḳīye irtiḥāl idüp *Seḳallāhu s̱erāhu* (942) vefātına tārīḫ olmışdur. ʿĀlemde tecerrüd ile geçinüp hergiz zen ṭā'ifesinüñ ʿiḳāb-ı ʿaḳd u ḳaydına[**] **Ü101b** şikār ve ol ṭā'ifenüñ niçe işkencesine giriftār olmamışdı. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār mezbūruñ netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur[**].

Naẓm[**] : Geldükçe tīri sīneye dil murġı şād olur
Şād olmasun mı her birisi[**] ḳol ḳanād olur

Baʿż-ı aṣḥāb-ı ḫayret ü şuʿūr[**] bu maṭlaʿ-ı meşhūr[**] mezbūruñdur. Yaḥyā alup ġazel itmişdür dirler.

S90a *Şiʿr*[**] : Yoluña virmez isem baş u cānı gösgötüri
Benümle ḳorḳud efendi cihānı gös götüri

Ve lehū[**] : Vücūdum dehr bāġında degülmiş ġam nihālidür
R106b Ḫam olmış bār-ı miḥnetden ṣanasın derd dalıdur

[1**] ẓerāfet-i ṭabʿ: ẓerāfet R.
[4**] geldüklerinde: geldükden ṣoñra S.
[5**] olduḳdan: olup S.
[9**] ʿaḳd u ḳaydına: ʿaḳd-ı ḳaydına S.
[11**] mezbūruñ netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur: mezbūruñ güftārındandur S.
[12**] Naẓm: - S Ü.
[13**] her birisi: birbirine S.
[14**] ḫayret ü şuʿūr: ḫayret-i şuʿūr S.
[14**] meşhūr: meşhūrı S.
[16**] Şiʿr: Maṭlaʿ H - R Ü.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.

Ḥikāyet olınur ki ḳażā-yı Burusa-i maḥrūsadan ʿazl olındugı esnāda emrāż u eskām ocāġa mübtelā be-taḫṣīṣ maraż-ı niḳrīs ile dil-rīş ü şikeste-pā[**] olup devlet ü ʿizzeti pāydār ve pāye-i ḳadr u rifʿati[**] s̱ābit ü üstüvār olmadugından ġāyetde rencūr u dil-figār olup bu kāre bāʿis̱ ü bādī olan ümerā-yı nāmdār ve vüzerā-yı ʿālī-miḳdār ile ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ṣadr-ı ʿālī-ḳadr-ı rūzgār olan Ḳadrī Efendi ile ceng ü peykār itmege āheng idüp ʿaleʾl-ʿacele bir ʿarābaya süvār olup vādī-i ʿadem gibi ber-ṣaḥrā-yı bī-pāyānı ṭutup giderken yolda ʿaraba şikest olduḳda ne pāy-ı ʿazīmeti rikāb-ı ḥarekete ḳomaġa iḳtidārı ve ne ol mefāviz[**] ü mehālikde yārā-yı temekkün ü ḳarārı olup böyle nā-çār u pür-ıżṭırār olduḳda bu rubāʿiyi[**] dimişdür.

Şiʿr[**] : Tevsen-i dehrüñ itdügini baña
Hergiz itmiye kişi ḳanlusına
Cevr-i gerdūna ṣabr ide görelüm
Yā öküz öle veyā ḳañlu ṣına

Hezīmet-i Şāh İsmāʿīle bu ṭārīḫ-i celīlī ḫūb vāḳiʿ olmışdur. Lafẓen ve maʿnen tārīḫdür[**].

Tārīḫ[**] : *Ez-şemse-i tīġ-i tu cihān pür-nūr est*
Ey ān ki be-rūz-i rezm çün Mirrīḫ est
El-minnetu lillāh ki ʿadū şud maḳhūr
H92b *Der nüh-ṣad u bīst ceng-i vey* tārīḫ est (920)
Pādşāh-ı serīr-i heft-iḳlīm
Yaʿnī Sulṭān Selīm-i ʿadl-āyīn

[2**] şikeste-pā: şikeste S.
[3**] ḳadr u rifʿati: ḳadr-i rifʿati R.
[8**] iḳtidārı ve ne ol mefāviz: iḳtidār ve ne ol maḳām S.
[10**] rubāʿiyi: rubāʿiyi derd ile H ḳıṭʿayı S.
[11**] Şiʿr: Ḳıṭʿa H S - Ü.
[15-16**] ṭārīḫ-i celīlī ḫūb vāḳiʿ olmışdur... maʿnen tārīḫdür: tārīḫi ḫūb vāḳiʿ olmışdur H S.
[17**] Tārīḫ: - R Ü.

Pāy-māl itdi surḫ-ser ceyşin
Ser-nigūn oldı mülḥid-i bī-dīn
Yüzi döndi vü cāndan[**] ḳaçdı
Didi tārīḫ aña rūḥ-ı emīn
Buldı manṣūr ʿasker-i islām
Münhezim buldı mürtedd ü bī-dīn[**] (920)

ḤASAN ÇELEBİ-İ MUʿĪD[**]: Sirozdan Ḳāḍīzādedür. Niṣāb-ı kemāle mālik ve ṭarīḳ-i **Ü102a** saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik olup Luṭfī Begzāde Efendinüñ Ṣaḥnda muʿīdi[**] ve meclis-i pür-ifādesinüñ müstefīdi olmış idi. İstanbulda müderris olduḳdan ṣoñra **R107a** ṭarīḳ-i tedrīsüñ faḳr u fenā ve miḫnet ü ʿanāsına[**] taḥammül idemeyüp rāh-rev-i[**] ṭarīḳ-i ḳażā oldı. Ḥaḳḳā ki dürc-i kelimātı le'ālī-i belāġat ile[**] pür-dürr ü ṣandūḳ-ı derūnı cevāhir-i zevāhir-i **S90b** maʿārif ile pürdür. Ḫōş-āyende eşʿārı ve nāzikāne güftārı vardur. Nāmı gibi şiʿri ḥüsn ü ḥasen ḫulḳı gibi kelimāt-ı pür-nikātı[**] maḳbūl ü müstaḫsendür. Bu eşʿār-ı belāġat-işʿār[**] mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Döndi żaʿf-ı rūzeden mūya meh-i tābānımuz
Gelse ol[**] ʿīyd-ı mübārek ḳılca ḳaldı cānımuz

[3**] döndi vü cāndan: döndürdi vü cengden S.
[6**] buldı mürted ü bī-dīn: oldı mürted ü bī-dīn H oldı mürted-i bī-dīn S.
[8**] Ḥasan Çelebi-i Muʿīd: Ḥasan Çelebi Ü.
[10**] muʿīdi: - R.
[11-12**] miḫnet ü ʿanāsına: miḫnet-i ʿanāsına R.
[12**] rāh-rev: rāhber H.
[13**] belāġat ile: belāġat R.
[15**] gibi kelimāt-ı pür-nikātı: gibi güftārı S.
[16**] belāġat-işʿār: belāġat-şiʿār H - S.
[17**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[18**] ol: şol S.

*Ve lehū*** : Gelür gider diyü rencīde itme bendelerüñ
Duʿāsın alıñur āyende vü revendelerüñ

*Ve lehū*** : Bilür ol ġonçe bülbül gibi dil zār olduġın her-bār
Meseldür nitekim dirler göñülden göñüle yol var

*Ve lehū*** : Şükūfe ḳalmadı gülşende yoḳ çemenden eser
Ḫazān irişdi bahāruñ yirinde yeller eser

*Ġazel*** : Güm-geşte idi dil der-i cānānda bulındı
Kimüñ sözi var ḫidmet-i sulṭānda bulındı
Bend itse n'ola tīġini ol ġamzesi cellād
ʿĀşıḳların öldürdi niçe ḳanda bulındı
Ġamzeñ kimi öldürse şehīd olur imiş ol
Bu mes'ele ʿayniyle Tatar ḫānde bulındı**
Taḥrīk ider āhum yemm-i ʿışḳı n'ola yā Rabb
Dil zevraḳınuñ ḥāli ki ʿummānda bulındı **
Bir gice o meh gelmiş idi ṭāliʿini gör
Bī-çāre ḥüsn ol gice yābānda bulındı

ḪASAN ÇELEBİ**: Ḳıdve-i aṣḥābü'l-ifāde merḥūm u maġfūrün-leh Āḥīzāde Efendinüñ nihāl-ı vücūd-ı pür-efḍālinden bir ġaṣn-ı bī-naẓīr ü misāl-i müstecmaʿ-ı envāʿ-ı fażl u kemāl cāmiʿ-i levāzım-ı istiḥḳāḳ u istīhāl ḫūb ṭabʿ u melek-ḫıṣāl şāyeste-i devlet ü iḳbāl bir maḫdūm-ı müstevcibü'l-celāldür.

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** Ve lehū: - H S.
7** Ġazel: Ve lehū R - H.
11-12** Ġamzeñ kimi öldürse... ʿayniyle Tatār ḫānde bulındı: - R.
13-14** Taḥrīk ider āhum yemm-i ʿışḳı... ḥāli ki ʿummānda bulındı: - H.
18** Ḫasan Çelebi: - Ü.

H93a Hilāl-i vücūd-ı pür-iclāli maṭlaʿ-ı ẓuhūrdan şārıḳ[**] ü ṭāliʿ oldukda ḫalḳ-ı cihāna bedr-i tābān-ı ʿālem-i ʿirfān olduğı ẓāhir ü lāmiʿ olmışdur ve rāvī-i aḫbār-ı meʿālī olan ẕāt-ı şāmiḫ ü ʿālīsi mesned-nişīn-i ḥikmet-i[**] vücūd oldukda ḥadīs̱-i ṣaḥīḥ-i fażl-ı ṣarīḥi müstefīż ü şāyiʿ olmışdur. Bu sinn ü sālde bu deñlü maʿārif **R107b** ü kemālātı ḥā'iz olup az zamānda bu ḳadar feżā'il[**] ü ʿirfānı fā'iz olduğı mūcib-i īcāb-ı şeyḫ ü şābbdur. Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik oldukda sulṭānü'l-ʿulemā burhānü'l-fużelā[**] ser-defter-i cūd u ʿaṭā ser-çeşme-i luṭf u vefā ser-ḥalḳa-i ehl-i ṣafā Ṭūrü'l-ʿalī kehfü'l-ümem ān menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā ān maʿden-i bez̠l ü seḫā şemsü'ḍ-ḍuḥā bedrü'd-ducā ser-ḫayl-i aṣḥāb-ı ümem Ḫāce Efendi **S91a** Ḥażretlerinden mülāzemet saʿādetine nā'il ü vāṣıl oldukdan ṣoñra sālik-i mesālik-i medārise ʿulūm u feżā'il olmışdur. Sā'ir-i feżā'ilden[**] fażla bu fenne daḫı müzāvele ile ṭabʿ-ı ṣūḫī nihāyetde rüsūḫ peydā[**] itmişdür. Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ güftārındandur[**].

Beyt[**] : Aġyār ile seyrāna çıḳar şāh-ı cihānum
Bu derd ü belāya çıḳarsa n'ola cānum

Ve lehū[*] : Vaʿde itmiş ġayre yār olmam diyü ol kāse-bāz
Dönmiş ol iḳrārdan aġyāra olmış çāre-sāz

1** şārıḳ: meşārıḳ R.
3** ḥikmet: mülket H S.
5** feżā'il: fażl S.
7** burhānü'l-fużelā: burhānü'l-fużelā. Naẓm H.
12** feżā'ilden: feżā'ilinden H S.
13** rüsūḫ peydā: rüsūḫ u peydā R.
13-14** Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ güftārındandur: Bu eşʿār-ı leṭāfet-şiʿār ol maḫdūmundur S.
15** Beyt: - H S.
17** Ve lehū: - H S.

Ve lehū[*] : Göricek seg-i raḳībi ol gül-i ter
Didi lāġ[**] eyleyüp aña çi ḫaber
Zülfine rāżī oldı degmege yār
Naḳd-i ʿumūm virürsem aña deger
Sīnede[**] ḳaldı ise peykānı
Ġam yime ey ḥüsn ol daḫı geçer

(Diger) : Tīr-i müjeñe sīne dem-ā-dem siper olsun
Tek ʿāşıḳ bī-çāreñe gāhī naẓar olsun
Oldum hele ben vāsıl-ı ebkār-ı maʿānī
Bir bencileyin var ise ol daḫı er olsun

(Diger) : Atar her demde tīrin ġayra ṭurmaz ol gözi āhū
Dilā ḳaṭʿ-ı recā ḳıl saña atmaz ol kemān ebrū[**]

(Diger) : ʿUşşāḳına baş egmez gūş itmez āh u zārı
Ol serv-i nāz bilmez aḥvāli rūzgārı[**]

ḤÜSEYN ÇELEBİ: Kefeli Ḥüseyn Çelebi dimekle meşhūr ve ʿilm ü dāniş ile maḳbūl-ı cumhūrdur. Merhūm u maġfūr Dāvudzāde Efendiden mülāzım olup taḥṣīl-i kemāle iştiġāl ṭabʿ-ı bā-kemāline emr-i lāzım olmağın ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. **H93b** Tercemeleri taḥrīr ü aḥvāli bu evrāḳa[**] tasṭīr olındukda İstanbulda elli akçe ile müderris ve binā-yı serāy-ı kemālin kemāl-i iştiġāl[**] ile müşeyyed ü mü`essesdür. **Ü102b** Hidāyet-i ḥażret-i kerīm-i ḫālıḳ

1[**] Ve lehū: - H S.
2[**] lāġ: luṭf H.
5[**] Sīnede: Sīne R.
7-12[**] Tīr-i müjeñe sīne dem-ā-dem... ḳıl saña atmaz ol kemān ebrū: - R.
13-14[**] ʿUşşāḳına baş egmez gūş... bilmez aḥvāli rūzgārı: - R S.
19[**] aḥvāli bu evrāḳa: - S.
21[**] iştiġāl: iştiġāli S.

T.C. YÜ... KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ṭabʿ-ı nüktedān u pür-daḳā'iḳın[**] semt-i taḥṣīl-i feżā'il ü ḥaḳā'iḳa sā'iḳ olmaġla beyne'l-aḳrān fā'iḳ ve her vechle taʿrīf ü tavṣīf olınmaġa lāyıḳdur. **R108a** Aṣḥāb-ı ʿilm ü kemāl ve erbāb-ı maʿārif ü efḍāl içre serv-miṣāl müsteṣnā vü mümtāz ve teẕervān-ı ʿālim ü maʿārif[**] ü kemālātı cengāl-i mücāhede vü iştiġāl ile şikār iden şehbāz-ı bülend-pervāzdur. Her ḳanda[**] bir şāhid-i maʿnā nümūdār olsa elbette anı sīneye çeküp der-kenār itmek muḥaḳḳaḳ u muḳarrer ve her diyārda bir ṣāḥib-i fażl u iʿtibār işitse anuñ südde-i pür-iclāline rūy-māl itmemek mutaṣavver degüldür. Ol eclden ekṡer-i ʿulemānuñ taḥrīrāt u taḳrīrātına fā'iz ve bu sebebden ṭabʿ-ı fā'iḳi çoḳ ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı ḥā'iz olmışdur. Ḥaḳḳ Teʿālānuñ[**] ʿināyet-i ʿazīmet-i ʿazīmesi ile ḫulḳ-ı ḥasenine **S91b** ḥüsn-i ṣadā ve luṭf-ı edā żamīme olup ol fennde daḫı aṡār-ı pür-iʿtibār u iştihārı vāṣıl-ı kūş-ı[**] hūş-ı ṣıġār u kibār olmışdur. Rāḳım-ı erḳām pür-ʿacz ü teşvīr olan bu faḳīr-i keṡīrü't-taḳṣīr ile aḫbār-ı[**] uḫuvveti te'kīdāt-ı ṣadāḳatle mü'ekked ve binā-yı sarāy-ı ḫullet ü maḥabbeti dest-yārī-i miʿmār-ı meveddetle ġāyetde müşeyyed olmaġın[**] kümeyt-i iḳlīm-i müşgīn-i erḳām-ı meydān-ı ıṭnābda ḫırām itmeyüp maḳām-ı iḫtiṣārda ārām itmesi evlā vü uḥrā görildi. Bu eşʿār netā'ic-i ṭabʿ-ı gevher-bārındandur[**].

Şiʿr[**] : Meẕāḳ ehli lebüñ yād itse ṭūṭī ḳandı vaṣf eyler
Bilen söyler ʿacebdür ḥāl-i ʿālem bilmeyen söyler

[1**] pür-daḳā'iḳın: pür- daḳā'iḳını H.
[4**] ʿālim ü maʿārif: ʿalem-i maʿārif H R maʿārif S.
[5**] Her ḳanda: Her fennde R S.
[10**] Ḥaḳḳ Teʿālānuñ: Ḥaḳḳ-ı Subḥāne ve Teʿālānuñ H.
[12**] kūş: - H R.
[13**] aḫbār: - S.
[15**] müşeyyed olmaġın: müşeyyed ü mümehhed olmaġın R.
[17**] Bu eşʿār netā'ic-i ṭabʿ-ı gevher-bārındandur: Bu eşʿār netā'ic-i ṭabʿ-ı bülend-pervāzdandur ki taḥrīr olındı S / Bu eşʿār: Bu eşʿār anuñ H.
[18**] Şiʿr: Beyt R - H Ü.

Ve lehū[*] : Dimiş dil-ber baña cān viren olur vaṣluma maḥrem[**]
İşiden gerçek añlar anı niçe ölmesün ādem

Ve lehū[**] : Ġam-ı dildār gelüp mülk-i dile ḥükm itsün[**]
Cān u dilden sürelüm ẕevḳ ü ṣafāyı gitsün[**]

Ve lehū[*] : Olımaduñ semend-i vaṣla süvār
Ḳalduñ ayaḳda ey göñül yüri var

Ve lehū[**] : Şerḥalarla idelüm[**] cismi ser-ā-pā mecrūḥ
ʿArż-ı ḥāl eyleyelüm yāre mufaṣṣal meşrūḥ

Ve lehū[*] : Ehl-i ʿışḳa ḳatı çoḳ ṭaʿnı ḳovar epsem ṭur
Yüri ey zāhid-i ḫōd-bīn bizi ḳo kendüñi gör

ḤÜSEYNĪ: Ḥelvā-pezān-ı şehr-i Edirnedendür. Emīr Ḥüseyn-i Ḥalvā'ī dimekle meẕkūr[**] **H94a** ve zemānında ḥalāvet ü melāḥat[**] ile meşhūr **R108b** ehl-i meẕāḳ olan aṣḥāb-ı ʿirfān[**] ʿāşıḳ-ı nālānı[**] ve ḥelvā-yı leb-i şīrīn ve ḳand-i muẕāb-ı laʿl-i rengīninüñ[**] cümle-i ʿālem ḥayrānı idi. Şiʿrde çendān ḳudreti ve naẓmda ol ḳadar istiṭāʿatı olmamağın zemānesinde olan şuʿarānuñ eşʿārını ġaṣb iderdi. Yolına cān virmege cān viren ʿuşşāḳından[**] olan şuʿarāya

---

[1**] Ve lehū: - H S.
[1**] Dimiş dil-ber baña... vaṣluma maḥrem: Cān u dilden... ṣafāyı gitsün H.
[3**] Ve lehū: - H S.
[3**] Ġam-ı dil-dār... ḥükm itsün: İşidin gerçek... ölmesün ādem H.
[4**] Cān u dilden... ṣafāyı gitsün: Dimiş dil-ber baña... vaṣluma maḥrem H.
[5**] Ve lehū: - H S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[7**] idelüm: ideyin S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[13**] dimekle meẕkūr: dimekle meşhūr u meẕkūr H S.
[13**] ü melāḥat: melāḥat R.
[14**] ʿirfān: ʿirfān olan Ü.
[14**] nālānı: nālān S.
[15**] rengīninüñ: rengīnüñ H R.
[17**] ʿuşşāḳından: ʿuşşāḳdan H.

ḫōd-tekellüf yoḳ diyü bī-tekellüf şiʿrlerini benümdür diyü oḳurdı. Ḥattā Laṭīfī bu maʿnāya vāḳıf ve bu ḳażiyyeye** ʿārif olmaduġından Fiġānīnüñ bu ġazeli-i meşhūrını aña isnād itmişdür.

*Şiʿr*** : Ruḫuñ** yanındaġı ḫālüñ degüldür ey meh-rū
Sitāredür ki olupdur hilāle hem-pehlū

Büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i ʿālī-ḳadrı şāʿir-i sāḥir** merḥūm Emrī-i mezbūr Ḥüseynī ḥaḳḳında dimişdür.

*Ḳıṭʿa*** : Şuʿarānuñ Emīrī Ḥelvā'ī
Ki her āhūya destān söyler
Aḥsenü'ş-şiʿr ekẕebe diyüben
Her ne kim söylese yalān söyler

Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi** Teẕkiresinde bu şiʿri** aña isnād itmişdür.

Ü103aS92a*Şiʿr***:Girdüm muḥīṭ-i ʿışḳuña ṣandum ben anı ṣıġ
Başumdan aşdı mevc-i belā nā-gehān dirīġ

Ġazel-i merḳūm daḫı Ẕātī** merḥūmuñdur. Dīvānında mesṭūr u mersūmdur**.

ḤUŻŪRĪ: Gelibolı cānibinden faḳr u fenā ile mütevekkil ve cefā-yı dehr-i pür-ḳahra müteḥammil ʿālem-i ānīde ṣafā u ḥużūrı elem ü miḥnete ve ġınā vü surūrı** ʿanā vü kürbete degişüp gūşe-i ḳanāʿat u ʿuzlet iḫtiyār itmiş

2** ḳażiyyeye: ḳażiyye R S.
4** Şiʿr: - R Ü.
4** Ruḫuñ: Ḳaşuñ S.
6** şāʿir-i ʿālī-ḳadrı şāʿir-i sāḥir: şāʿir-i sāḥir ʿālī-ḳadrı S.
8** Ḳıṭʿa: - R Ü.
12** ʿĀşıḳ Çelebi: ʿĀşıḳ Çelebi daḫı S.
12** şiʿri: eşʿārı Ü.
13** Şiʿr: - H R Ü.
15** Ẕātī: Fiġānī S.
15** mesṭūr u mersūmdur: mestūrdur S.
18-19** ġınā vü surūrı: ʿanā vü sürūrı R.

maḥabbetu'llāh ile yār-ı ġār olup ḫalḳı kendüye aġyār bilmiş idi. Ve Sulṭān Selīm[**] Ḫān devrinde bu çenber-i devr-i[**] pür-ḳahr u cevrden geçmiş idi. Bu şi'r anuñdur[**].

Şi'r[**] : Biz kim bu cihān gülşenini ḫāra degişdük
Varını yoġa yārını aġyāra degişdük
Bu şi'r-i şeker-bāra igen düşme Ḥużūrī
Biz defterimüz Maḫzen-i Esrāra degişdük

ḤIFẒĪ: Edirneden Ṣarı Memi dimekle iştihār bulmış Ḥāfıẓ-ı kelām-ı[**] mu'ciz-niẓām-ı kerīm-i ġaffār olmaġla bu maḫlaṣ-ı pür-i'tibārı[**] iḫtiyār itmiş idi[**]. Ṭarīḳ-i 'ilmde mülāzım olup Āhī merḥūmdan ṣoñra Karaferyeye müderris **R109a** olup anda fevt olmış idi. Eş'ār-ı eslāf-ı **H94b** büzürgvārı tetebbu' idüp kelimāt-ı belāġat-simāt-ı büleġadan ḫaylī yāddāşt u ḥıfẓı olmaġla eş'ārı mertebe-i ḳabūle vuṣūl bulmış idi. Bu şi'r anuñdur.

Naẓm[**] : Ey ḫaṭṭ-ı ruḫsār-ı yār ol ḥüsn-i taḥrīrüñ senüñ
Eyledi rengīn varaḳlar üstine yirüñ senüñ

'Āşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu maṭla'ın[**] yazmışdur.

Sīneñde tügme-zer ey dil-ber-i semen-ber[**]
Ay idügine ḳarşu ṭāñ yıldızına beñzer

[1-2**] Ve Sulṭān Selīm: Sulṭān Selīm H R.
[2**] çenber-i devr: çetr-i devr H.
[3**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[4**] Şi'r: Naẓm H - R Ü.
[9**] Ḥāfıẓ-ı kelām: ve Ḥāfıẓ-ı kelām Ü.
[10**] pür-i'tibārı: ber-i'tibārı S.
[10**] itmiş idi: itmişdür R.
[15**] Naẓm: - H S Ü.
[17**] maṭla'ın: maṭla'ı H maṭla'ını R.
[18**] semen-ber: sīmin-ber H.

Lākin baʿż-ı ʿudūl u şiḳātdan istimāʿ itdügimüz üzre Ḥıfẓīnüñ beyti budur[**].

Beyt[**] : Bir tügme[**] pīrehenden olmış yaḳañda ẓāhir

Ey meh ṣabāḥa ḳarşu ṭañ yıldızına beñzer

Faḳīr aydının aṣḥāb-ı ʿaḳl u nehy ve ule'l-fehm ve'l-ḥicāya maḫfī degüldür ki[**] mezbūr beyt[**] **Ü103b** maṭlaʿ-ı mezkūrdan bi-ḥasbi'l-maʿnā ercāḥ u evlā idügi rūşen ü hüveydādur. Kendüsi Ẕātī merḥūmuñ bu beytine naẓīre didügiyle ḫayli[**] iftiḫār iderdi.

Ẕātī[**] : Ben gözümden gördügüm ben nāleden işitdügüm

Ne görüp gözi ne işitdi[**] ḳulağı kimsenüñ

Naẓīre[**] : Ten şu ḥaddiyle naḥīf ü nāle şu deñlü żaʿīf

Ne görür gözi ne işidür ḳulağı kimsenüñ

S92b ʿĀşıḳ Çelebi merḥūm daḫı böyle tetebbuʿ itmişdür

Nergis ü gül şevḳine[**] bülbül hezār āh eylese

Ne görür gözi ne işidür ḳulağı kimsenüñ

Ve niʿme men ḳāle'l-fażlu[**] *lil-müteḳaddemi.*

ḤIFẒĪ: Dārü's-salṭanatü'l-ʿulyāda neşv ü nemā ile ṣūret-nümā[**] olmışdur. Ḳul aṣlındandur. Ḥāfiẓ-ı kelām-ı muʿciz-niẓām-ı melik-i ʿallām ve sālik-i ṭarīḳ-i

---

1** Lākin baʿż-ı ʿudūl u şiḳātdan istimāʿ itdügimüz üzre Ḥıfẓīnüñ beyti budur: - Ü / itdügimüz: itdigüm S.

2** Beyt: Maṭlaʿ S - H Ü.

2** tügme: dügme H.

4** maḫfī degüldür ki: - H R S.

5** mezbūr beyt: mezbūruñ beyti H S mezbūruñ beyt R

6-7** didügiyle ḫayli: didügine ḫayli H didügiyle S.

8** Ẕātī: Naẓm H Beyt R S.

9** görüp gözi ne işitdi: görür gözi ne işidür H görüp gözi ne işidür R.

10** Naẓīre: - H R S.

13** şevḳine: fevḳine Ü.

15** men ḳāle'l-fażlü: mā ḳāble'l-fażlu H S mā ḳīle'l-fażlu R.

17** ṣūret-nümā: ṣūret R.

ʿulemā-yı enām olan şuʿarādandur. Ḫōş-āyende kelimātı vardur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

*Şiʿr*** : ʿĀlemüñ mertebesi gör ne ḳadar ber-terdür
Başdan bezm-i ṣafā bir ayaġ** altı yirdür

*Ve lehū*** : ʿĀlemi ḳırdı geçürdi meded ey ḳaşı hilāl
Nedür ol çeşm-i ḥarāmı nedür ol rūy-ı celāl

ḤÜKMĪ: Gelibolıdandur. Nāmı Meḥemmeddür. ʿAzīz-i mıṣr-ı fażl u ʿirfān ve mānend-i ḥüsn-i Yūsuf şöhre-i cümle-i cihān olan Sinān Efendiden mülāzım olup semt-i ḳażāya **R109b** rıżā ve** miḥnet-i ḥükūmete mübtelā olmışdur. Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi cevdet ve fehm ü iẕʿānı sürʿat ile maʿlūm-ı aṣḥāb-ı fażl u ruḳūm olup eşʿārı daḫı şiʿār u dis̱ār-ı leṭāfet** ile mevsūmdur. Bu Teẕkirede** mersūm olmaġiçün irsāl itdügi kelimāt-ı manẓūm budur ki mesṭūr u merḳūm olmışdur**.

*Şiʿr*** : Ġam u ġuṣṣa elem firḳat fiġān u mātem ü ḥasret
H95a Bişirdi baġrumı cānā kebāb itdi yedi zaḫmet

*Ve lehū*** : Bezmde Ḥükmīyi sāḳī ayaġıyla geçüp başdı
Esīr-i ḫāk-pāy iken raḳībe vardı yan başdı

3** Şiʿr: - R Ü.
4** ayaġ: ayaġı R.
5** Ve lehū: - H S Ü.
10** rıżā ve: rıżā virüp S.
11-12** ile maʿlūm-ı aṣḥāb-ı fażl u ruḳūm olup eşʿārı daḫı şiʿār u dis̱ār-ı leṭāfet: ve şiʿri şiʿār-ı leṭāfet Ü / daḫı: - S / dis̱ār: - S.
12** Teẕkirede: Teẕkireye S.
13-14** manẓūm budur ki mesṭūr u merḳūm olmışdur: manẓūmdur Ü.
15** Şiʿr: Beyt R - Ü.
17** Ve lehū. - H S Ü.

*Ve lehū*** : Naʿl kesdüm ḳavlümde hem-çü ḳamer
Ṭābūḳü'n-naʿli bi'n-naʿli didiler

ḤAKĪMĪ**: Büldān-ı ʿAcem içre şöhre-i şehr ü meşhūr-ı dehr olan ḳaṣabāt-ı Ḳazvinden ḳaṣaba-i Ebherdendür. Fi'l-vāḳiʿ şehr-i Ḳazvin-i behişt-āyīn ve ḥavālī-i büldān-ı bī-naẓīr ü ḳarīn muʿādil ü müşākil-i sipihr-i berīn olduġından ġayrı ehālī vü mevālī ve eṣāġır u eʿālīsi ehl-i sünnet ve tābiʿ-i aṣḥāb-ı** e'imme-i dīn olmaġla meşhūr-ı cümle-i ʿālemīn idi**. Lākin Şāh İsmāʿīl-i laʿīn ol diyārı ḳabża-i iḳtidārına getürüp ol memālikde Ḍaḥḥāk-ı rūzgār olmaġla ehl-i sünnet ü icmāʿüñ ictimāʿına iftirāḳ düşüp māh-ı āsmān-ı dīn ü īmān** ol burc-ı ʿālī-mekānda rehīn-i muḥāḳ ve ḳarīn-i iḥtirāḳ olmaġın ehālīsi eṭrāf u eknāf-ı diyāra kākül-i dil-berān gibi perīşān u tārumār olmış idi. Bināen-ʿaleyh Mevlānā-yı mezbūr daḫı taḥṣīl-i feżā'il-i mevfūr ve tekmīl-i fünūn-ı nā-maḥdūd ve nā-maḥṣūṣ içün

*Mıṣrāʿ*** : *Sāfir fefi'l-esāfiri ḫamsü fevā'idi* S93a

ḳavl** ile ʿāmil olup seyāḥat ü müsāferet iderek** memālik-i şerīfe-i ʿOsmāniyeye vāṣıl ʿale'l-ḫuṣūṣ ḳāʿide-i Diyārbekriyye olan Ḳara Āmide dāḫil olduḳda Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ḥikem pīşvāy** u müsellem-i ʿulemā-yı ʿālim Mevlānā Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī *-ʿAleyhi raḥmetü'l-meliki'l-bārī-* ḫidmetine vāṣıl olmaġla feżā'il** fi'l-cümle maʿārif-i celā'ile nā'il olmışdur

---

1** Ve lehū. - H S Ü.
4** Ḥakimī: - Ü.
7** aṣḥāb: - S.
8** cümle-i ʿālemīn idi: cümle-i ʿālemīn ve müslim-i ʿāmme-i ʿālemīn idi H S.
10** īmān: īmānı S.
15** Mıṣrāʿ: - S.
16** ḳavl: ḳavli R S.
16** müsāferet iderek: müsāferet iderken H.
18** pīşvāy: pīşvā S.
20** feżā'il: - S.

ve ḫidmet-i istifādelerine mülāzım olmağla ḫidmet-i **R110a** ʿaliyyelerinden mülāzım olmış idi[**]. Baʿdehū (Ḥażret)-i[**] Mevlānānuñ murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı ḳafeṣ-i bedenden pervāz idüp ʿandelībān-ı gülistān-ı cinān ile dem-sāz olduḳda şehr-i Ḳosṭanṭiniyyeye gelüp baʿdehū pādşāhımuz Mağnisada iken ḫ͞ācesi İbrāhīm Çelebi ile hem-dem ü ḫalīl olmağla aʿyān-ı şehzāde[**] miyānında ṣāḥib-i nām-ı cemīl ve ẕikr-i celīl olmış idi. Baʿdehū sulṭān-ı selāṭīn-i zemān Dārā-yı İskender-fer ü erdüvān-mekān Erdişīr-i tāc-baḫş ve memālik-i **H95b** cihān-sitān[**] Ṭahmūraṣ-ı dīv-bend ve ḳalʿa-güşā-yı[**] Keyūmerṣ-i Cemşīd-ḳadr-i[**] Ḫūrşīd-re'y fīrūzende-i tāc u taḫt-ı Keyvān ferāzende-i aḫter-i Gāveyān Sulṭān Murād Ḫan sulṭān-ı memālik-i cihān ve ḫāḳān-ı ʿālem ü ʿālemiyān olduḳda ḥālā Rūmili beglerbegisi olan[**] pīşvāy-ı ümerā-yı devlet-i ʿOṣmāniyye muḳarrebü'l-ḥażretü's-sulṭāniyye Meḥemmed Paşa Ḥażretlerinüñ ḫ͞ācesidür. Ḥālince maʿārif ü kemālāt ile maʿrūf evḳāt ü sāʿāti taḥṣīl-i feżā'ile maʿrūf ḫalḳdan hārib bir ferd ile me'nūs u me'lūf degüldür. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**]. Bu mecelleye taḥrīr olınmağiçün irsāl itmişdür[**].

Naẓm[**] : *Ber-vücūd-ı men eger her mūyī cānī dāştī*
Ez-ġamet her yek cüdā dāġ-ı nihānī dāştī
Ger tevānistī şud ez-zārī dilem yekdem ḫamūş
Ber-ser-i kūyet cüdā dā'im fiġānī dāştī
ʿĀḳıbet der-külḫen-i endūh u miḥnet şud muḳīm

[1-2**] ve ḫidmet-i istifādelerine mülāzım olmağla... mülāzım olmış idi: - S.
[2**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[5**] şehzāde: şehr S.
[8**] cihān-sitān: sitān S.
[8**] dīv-bend ü ḳalʿa-güşā: dīv-bend-i ḳalʿa-güşā S.
[9**] Cemşīd-ḳadr: Cemşīd-ḳadr ve S.
[11**] olan: - S.
[15**] Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār mezbūruñdur ki S.
[16**] itmişdür: almışdur H.
[17**] Naẓm: - S.

Dil ki her-dem fikr-i geşt-i būstānī dāştī
Z'ān dem ki ḫānde nüsḫa-i ḥüsn-i tu-rā ṣabā[**]
Der-bāġ kerde defter-i gül-rā varaḳ varaḳ
Rūy-ı tu güft muṣḥaf-ı ḥaḳḳam velī ḫaṭṭet
Ne-şenīd īn ez-ū vü ber-āmed be-rūy-ı ḥaḳ
Ne-şināḫt hîçkes çü Ḥakīmī be-ḥaḳ tu-rā[**]
Ū-rā zi-der merān ki ġulāmīst ḥaḳ-şinās[**]

ḤİLMĪ: Şehr-i cennet-āsā yaʿnī maḥrūsa-i Burusadan. Nāmı Būstāndur. **Ü104a** Baḳḳālzāde dimekle meşhūrdur. Būstān-ı fażl u ʿirfānda serv-i āzāde olan Bahā'ü'd-dīnzāde **R110b** ʿAbduʾllāh Efendinüñ meclis-i ifādesine **S93b** müdāvim olup ḫidmet-i ifādesinden mülāzım olmışdur. Ressām-ı aḳlām-ı bedīʿü't-taṣvīr ṣūret-i ḥālin bu Teẕkireye resm ü taḥrīr itdükde[**] Üsküdarda Meḥemmed Paşa medresesinden maʿzūl idi. ʿİlm ü ḥilm ile meşhūr her ciheti maʿmūr ṣoḥbeti tekellüfden sāde ve taṣallufdan āzāde dervīş-sīret ḫōş-serīret[**] kimesnedür. Nāzikāne kelimātı ḫōş-āyende ebyātı vardur. Bu eşʿār meẕkūruñ bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : M'allahi mālik olam ṣanma dilā dildāra
Zeriyle Yūsufı ṭartınca neler çekdi ʿAzīz

Ve lehū[**] : Bir belādur mülāzemet Ḥilmī
Mübtelā olmayın kişi bilmez

[2**] ṣabā: żiyā R.
[6**] Ne-şināḫt... be-ḥaḳ tu-rā: Ū-rā zi-der... ḥaḳ-şinās S.
[7**] Ū-rā zi-der... ḥaḳ-şinās: Ne-şināḫt... be-Ḥaḳ tu-rā: tu-rā be-ḥaḳ S.
[13**] resm ü taḥrīr itdükde: resm itdükde H.
[15**] ḫōş-serīret: ḫūb-serīret Ü.
[16-17**] meẕkūruñ bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftārındandur: meẕkūruñ güftārındandur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itmişdür S meẕkūruñ güftārındandur Ü.
[18**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[20**] Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[*] : İgneden iplige kimi ṣorılur
H96a Bitürür kimisi işin eylemez

(Diger) : ʿAllāme-i zemāne olup bir kişi eger
Eylerse ḳāżīʿaskere yüz yıl mülāzemet
Manṣıb açılmaz aña çözilmeyicek kese
Ḥāṣıl budur ki kese müşkil mülāzemet

H96b ḤİLMĪ-İ S̱ĀNĪ[**]: Moradandur. Muẓarraf dimekle maʿrūfdur[**]. Nāmı ʿAlīdür[**]. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda[**] ser-defter-i aṣḥāb-ı fażīlet ü mahāret ṣadr-nişīn-i ṣuffe-i ṣadāret mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *lā-teʾḫuẕuhu fi'llāhi levmete lāʾimin*[*] olan fāżıl u kāmil ve ʿālim ü ʿāmil[**] Ḳāḍīzāde Efendiden mülāzım olmışdur. Ḥālā Rūmili ḳużātındandur[**]. Evżāʿ u eṭvārı gibi eşʿārı daḫı ẓerāfetden ḫālī degüldür[**]. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Cānum çıḳar yürekden eger eyleseñ ḳıyām
Lāyıḳ mıdur efendicigüm cānuma ḳıyam

Ve lehū[*] : ʿArż itdi gerçi ʿārıż ol meh-niḳābdan
Gün yüzine baḳılmadı ammā ḥicābdan[**]

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] Ḥilmī-i S̱ānī: Ḥilmī H S.
[8**] Muẓarraf dimekle maʿrūfdur: - H R S.
[8-9**] Nāmı ʿAlīdür: Nāmı ʿAbdü'l-ḫalīmdür S.
[9**] Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda: - Ü.
[10-11*] *Mâide-54 (Çok yeren bir insanın onu yermesi, Allah yolundan onu alıkoymaz).*
[11**] ü ʿāmil: - S.
[12**] Rūmili ḳużātındandur: Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākimdür H R S.
[13**] ḫālī degüldür: ḫālī vü ʿārī degüldür H R S.
[13**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[14**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[16**] Ve lehū: - H S.
[14-17**] Cānum çıḳar yürekden eger... baḳılmadı ammā ḥicābdan: - Ü.

ḤİLMĪ-İ ŞĀLİŞ••: İzniḳdendür••. Nāmı ʿAbdu'llāhdur. Vaḥyīzāde dimekle şöhret-şiʿār olmışdur. Babası maḥrūsa-i Burusada elli aḳçe ile•• Manastır müderrisi iken dāḫil-i behişt-i cāvīdān ve vāṣıl-ı ḥūr u ġılmān olmış idi••. Ferzend-i dil-bendi ṭıfl-ı nev-resīde ḳalup ʿināyet-i bī-ġāyet-i Subḥānī ve tevfīḳī hidāyet-i Yezdānī ile cevāhir-i zevāhir-i evḳāt u sāʿātin taḥṣīl-i feżā'il ve tekmīl-i kemālāta maṣrūf ve ʿinān-ı yek-rān-ı ṭabʿ-ı vaḳḳādın vādī-i ḥiyāzet-i ʿilm-i reşāda maʿṭūf ḳılup bi-ḥasbi'l-ʿāde telemmüẕ-i efāżıl u ekārimden ṣoñra sābıḳan Anaṭolı **S94a** ḳāżīʿaskeri olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿ-i eṣnāfü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem•• Monlā Aḥmed Efendi Ḥażretlerinüñ īʿādesinden•• mülāzım olmışdur. Ḥālā ṭarīḳ-i tedrīse sālik niṣāb-ı ʿilm ü ḥilmi ḥā'iz ü mālik bu fennde daḫı ṭabʿınuñ iḳtidārı rütbe-i ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna vāṣıl olmış āẟār u eşʿārı ve bī-naẓīr ü dil-peẕīr mükemmel Dīvān-ı belāġat-şiʿārı•• vardur. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdükleri eşʿārlarıdur ki tasṭīr olındı••.

Şiʿr : Aġyāra varup mihr ü vefā vü kerem itdüñ
Ey varmaduñ ʿuşşāḳuña cevr ü sitem itdüñ
Öpdürmemege aġzuñı and içdüñ egerçi
Hīç yoḳ yire v'allāhi efendi ḳasem itdüñ••

(Diger) : Būs eyleyin destüñi didükde dil-i zār
Pā-māl-i cefā eyleyüp el virmedi dildār

1•• Ḥilmī-i Şāliş: - R Ü.
1•• İzniḳdendür: - S.
2•• elli aḳçe ile: - S.
3•• dāḫil-i behişt-i cāvīdān ve vāṣıl-ı ḥūr u ġılmān olmış idi: vefāt idüp S.
9•• eṣnāfü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem: - S.
9-10•• Aḥmed Efendi Ḥażretlerinüñ īʿādesinden: Aḥmed Efendiden S.
12•• ve bī-naẓīr ü dil-peẕīr mükemmel Dīvān-ı belāġat-şiʿārı: - H.
13-14•• eşʿārlarıdur ki tasṭīr olındı: eşʿārlarındandur ki taḥrīr olındı S.
15-18•• Aġyāra varup mihr ü vefā vü kerem... efendi ḳasem itdüñ: - S.

Aġyāra varup aldı niçe āh çekersüz
ʿUşşāḳına cevr eyledi ey varmadı ol yār[**]
Ṭutdum başımı tīşe-i cevrine nigāruñ
ʿIşḳ ehline Ferhād-ı dilüm tā ola esrār

(Diger) : Tīġin ṭaḳınup oldı cefā semtine sālik
Ḳullarını öldürmege ol şeh mütehālik

(Diger) : Tenümde cā-be-cā bu dāġ-ı āteş-bārı seyr eyle
Maḥabbet gülşeninde açılan gül-nārı seyr eyle[**]

(Diger) : Yanumdan almaġa cānānı iḳdām eyledüm biraz[**]
Velī aldurmadum cānından anı eyledüm bī-rāz[**]

(Diger) : Meclisde ola dil-ber ile cām-ı mey elde
İnṣāf mıdur içmemek ey dil o maḥallde

(Diger) : Belin ḳucmaḳ lebin būs eylemek emr-i muḥāl ancaḳ
Anı görmiş yoġ ey dil söylenür bir ḳīl ü ḳāl ancaḳ

(Diger) : Ḳal dirse ne ġam Ḥilmī-i sevdā-zede bir şeb
Dīvānedür ol pādşehüm sen aña ḳalma

(Diger) : Gehī ḳucdı belüm gāhī femüm būs itdi dirmişsin
Baña yoḳ yirlere ey ġonçe-leb gül iftirā itme[**]

ḤÜRREMĪ[**]: Bosnavīdür. Defterdārzāde dimekle meşhūrdur. Bu şiʿr anuñdur.

1-2** Aġyāra varup aldı niçe... cevr eyledi ey varmadı ol yār: - H.
5-8** Tīġin ṭaḳınup oldı cefā... gülşeninde açılan gül-nārı seyr eyle: - S.
9** Yanumdan almaġa... eyledüm biraz: - S.
10** (Atıf Efendi 2016, Esat Efendi 3870) Velī aldurmadum cānından anı eyledüm bī-rāz: - H S.
11-18** Meclisde ola dil-ber ile... yirlere ey ġonçe-leb gül iftirā itme: - S.
20** Ḥürremī: - H R S.

Aḳdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīvānına
Ṭūr-ı Mūsādan beter yendı tecellā nārına

ḤALĪMĪ: Nāmı Luṭfu'llāhdur[**]. Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında olan ḳużātdan ve Maḥmūd Paşanuñ luṭf-ı nā-maḥṣūrıyla ẓuhūr iden aṣḥāb-kemālātdandur. **Ü104b** Baḥrü'l-ġarā'ib nām bir kitāb te'līf itmişdür. İki defter üzredür. Defter-i evvelde[**] Luġāt-ı Fārisiyye ve defter-i ŝānīde aḥvāl-i **R111a** ʿarūż u ḳāfiyye ve ṣanāyiʿ-i şiriyye ve ḳavāʿid-i bedīʿiyye beyān itmişdür. Ḥālā Luġat-ı Ḥalīmī dimekle meşhūr ve ḫalḳ arasında maḳbūl u mezḳūrdur. Egerçi şiʿrle iştihārı yoḳdur. Lākin kitāb-ı mezbūrda ṣanāyiʿ-i şiʿriye[**] müteʿalliḳ kelimāt itdügiçün[**] nāmı bu cerīdede iŝbāt olındı. Ve meydān-ı ʿilm-i ferā'iżde kümeyt-i ṭabʿı ḫayli rāḳıż olup bu fennde ḥā'iz-i sihām-ı nām u nişān müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi. Fenn-i mezbūrda bir metn ü şerḥ te'līf idüp ʿilm-i meẕkūrda ġāyet-i iḳtidārın ibdā vü iẓhār itmişdür. Kitāb-ı merḳūmuñ üstine ḫaṭṭı ile bu ebyātı mektūb u mersūm ḳılmış idi. Ol ebyāt budur[**].

Naẓm[**] : *Ḫidmetü bi-nıṣfi'l-ʿİlm-i ṣadre'l-efāżılı*
Ve innā lā-edrī kemā hüvve ḳad derā
Faḳad ṣāre bi'l-ñīṣāfı nıṣfı mükemmelā
Bihi ḳām lī vechü'l-kemāli muḳadderā
Fetemmet ilā el-mevlā el-mükemmeli nisbeti
Ve lil-külli mā-mevlāhu evlā ve ḳadderā[**]

[4**] Nāmı Luṭfu'llāhdur: - R Ü.
[7**] evvelde: evvel S.
[10-11**] ṣanāyiʿ-i şiriyye: ṣanāyiʿ-i şiriyyeye H S.
[11**] itdügiçün: çoġ olduġıçün S.
[11-16**] Ve meydān-ı ʿilm-i ferā'iżde... mektūb u mersūm ḳılmış idi. Ol ebyāt budur: - R S Ü.
[17**] Naẓm: - R S Ü.
[17-22**] Ḫidmetü bi-nıṣfi'l-ʿilm-i ṣadre'l-efāżılı... mā-mevlāhu evlā ve ḳadderā: - R Ü.

ḤALĪMĪ[**]: Meteʿayyinān-ı ʿulemā-yı dehrden vilāyet-i Anaṭolıya[**] ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿ-i eṣnāfü'l-ulūm u envāʿü'l-ḥikem ḥāvī-i ḥaḳā`iḳü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl maẓhar-ı daḳā`iḳü'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl zübde-i erbābü'l-ifāde Mevlānāü'l-ʿallāme Āḫīzāde Efendinüñ veled-i ercmend-saʿādetmendidür. **H97a** Nām-ı vācibü't-taʿẓīmleri ʿAbdü'l-celīl olmağla maḫlaṣ-ı mezbūr ile vesīm olmışlardur. ʿUlūm-ı külliyye vü cüz`iyyede üstādenā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Ellezī lem-yesmaḥ bi-misle[**] **S94b** kürūrü'l-bevāriḥ ve'l-ġavādī Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i müdāreselerine mülāzım u müdāvim olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmak saʿādetine tevessül ḳaṣd itdüklerinde ol devleti daḫı ḥā`iz ve sā`ir-i feżā`il-i ʿalemiyye gibi ol fażl-ı cüz`ile nā`il ü fā`iz olmışlardur. Medāris-i ʿaliyyede[**] müderris[**] ve müdārese-i ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyye ile binā-yı sarāy-ı faṣl-ı bī-ḥadd ü intihāların mü`essis olup tercemeleri bu evrāḳ-ı pür-teṣvīre taḥrīr ü tasṭīr ve ẕikr-i menāḳıb u mefāḫir-i bī-ḥadd ü erḳāmları bu maḳālāt-ı[**] ʿacz-irtisāma bāʿiṣ-i nām ve sebeb-i iḥtirām oldukda pāyelik ile Ḫaṣeki Sulṭān medresesinde ḫidmet-i tedrīs-i feżā`il ü kemālāta[**] ber-devām eylediler[**]. Me`mūl ü mes`ūldur ki ʿan-ḳarībi'l-eyyām ṣaḥn-ı cihānda medāris-i ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye iʿtilā vü irtiḳā ile feżā`il-i mevfūrları gibi[**] meşhūr-ı cümle-i enām olalar. Ḥaḳḳā ki envār-ı rüşd ü reşād ve āṣār-ı fażl u sedād cebīn-i mübīninden *ke'ş-şemsi ve ḍuḥāhā*[*] ẓāhir ü hüveydā ve maḫāyil-i temehhür ü tevaffuḳ ve eṭvār-ı **R11b** taʿalluḳ[**] u

[1**] Ḥalīmī: - Ü.
[1**] Anaṭolıya: Anaṭolı S.
[7**] bi-misle: - S.
[11**] Medāris-i ʿaliyyede: Medāris-i ʿaliyyeye H S.
[11**] müderris: müderris olup S.
[14**] bu maḳālāt: bu maḳāmāt H.
[16**] kemālāta: kemālātda H S.
[16**] eylediler: idiler H S.
[18**] gibi: - S.
[19*] *Şems-1 (Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına).*
[20**] taʿalluḳ: teʿallā H S.

tasalluḳ rūy-ı dil-cūsından mis̱l-i *el-ḳameru iẕā telāhā*[*] rūşen ü peydā olup zemān-ı ṣıbā ve ʿunfuvān-ı şebābdan berü re`y-i pīrāne ve eṭvār-ı şeyḫāne[**] ile nafʿ-ı cihānda ems̱āl ü aḳrānı miyānında ferzāne ve ṣadef-i[**] imkān içre nümāyān olan lü`lü`-i şāhvār u dürr-dānedür. Sā`ir-i ebnā-yı zemān gibi hergiz[**] luʿb u lehve meşġūl u meşʿūf olmayup hemīşe evḳāt-ı ferḫunde-sāʿāti taḥṣīl-i feżā`il ü kemālāta mebẕūl u maṣrūfdur. Ẕikr-i tamām feżā`ili kelām olmaġın kümeyt-i ḫāme[**] meydān-ı īcāzda[**] ḫırām itmek evlā[**] görilüp maḳṣūd-ı aṣlı te`līf olan eşʿār-ı belāġat-şiʿārların tavṣīf ü elyaḳ u aḥrā görildi. Bu muḫliṣ-i kem-māyenüñ evrāḳ-ı ʿacz sermāyesine zīnet ü pīrāye ve maʿārif-i bī-ḥadd ü ġāyelerine ʿalāmet-vāye olmaġiçün irsāl **H97b** itdükleri kelimāt-ı belāġat-simātdandur[**].

Şiʿr[**] :
Ḳaşuñ ṭuġrāsı şāhā bī-mis̱āl olmaḳda gitdükce
ʿİẕār-ı tābnāḳuñ ṭurma āl olmaḳda gitdükce
Yüzüñ şevḳine bülbül āh u fiġān itmede ey gül
Ruḫuñ yādına güller pāy-māl olmaḳda gitdükce
Zevāle yaḳlaşur[**] ey māh-ı nev-ḫūrşīd varduḳça
Senüñ ḥüsn ü cemālüñ bā-kemāl olmaḳda gitdükce
Gidem gibi ʿadem iḳlīmine hicr-i miyānuñla
Ten-i fersūde zīrā bir ḫayāl olmaḳda gitdükce

[1*] *Şems-2 (Güneşi takip ettiğinde aya).*
[2**] şeyḫāne: Subḥān H.
[3**] ṣadef: ṣadefle S.
[5**] hergiz: - S.
[7**] kümeyt-i ḫāme: ḫāme-i müşgīn-erḳāmla S.
[7**] meydān-ı īcāzda: meydān-ı īcāzdur R.
[7**] evlā: ol R.
[11**] belāġat-simātdandur: belāġat-simātdandur ki taḥrīr olındı H.
[12**] Şiʿr: Naẓm H.
[16**] yaḳlaşur: irişür S.

S95a O yār-ı bī-vefā ṭurmaz gider seyrāne ġayr ile
Bu ġayretle Ḥalīmī bī-mecāl olmaḳda gitdükce

*Ve lehū*** : Ḳaṣdum cihānda bir gözi āhūyı ṣayddur
Fikr-i kemend-i kākül ü zülfi ne ḳayddur

*Ve lehū*** : Bāde-nūş eyle diyü teklīf itdüm** yāre ben
Görelüm didi gelüp nāz ile ol şīrīn-süḫan**

*Ve lehū*** : Ḥaşr olınca yaşasa ẕevḳ u ṣafāyla ne var
Her kim eylerse o māhī leb-i deryāda kenār
Ḳahveyi bāde-i nāb üzre iderseñ tercīḥ
Gelür ey dil görseñ ḫāṭır-ı sāḳīye ġubār
Varup ayağına düşmek gerek ol meh-rūnuñ
Olmadın ʿışḳıyla ḥāl-i Ḥalīmī dūşvār

*Ve lehū*** : Biricik söylemedi yār** niyāz itdüm çoḳ
R112a Ḳatı sengīn-dil imiş ḥaḳ budur aṣlā söz yoḳ

(Diger) : ʿĀrıż olmış ʿiẕāruña ḥumret
Var ise bāde virdi bir ḥālet

(Diger) : Ol nigāruñ rūyuña bir kez naẓar
ʿĀşıḳı yānında dünyālar deger**

[3**] Ve lehū: - H S.
[5**] Ve lehū: - H S.
[5**] itdüm: idince S.
[6**] şīrīn-süḫan: şīrīn-dehen S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S.
[13**] söylemedi yār: söyle diyü nāz u S.
[15-18**] Ārıż olmış ʿiẕāruña... yānında dünyālar deger: - R.

ḤALĪMĪ ÇELEBİ[**]: Ḳasṭamonıdandur. Kesb-i ʿilm ü hünerden ḳażā-yı vaṭar itdükden ṣoñra Burusada meşāyiḫ-i ʿaliyye-i zeyniyyeden Ḥācı Ḫalīfeden tevbe vü inābet idüp işāret-i pür-beşāretleriyle diyār-ı ʿAceme seyāḥate gitmiş idi. Tāsiʿ-i eflāk-ı eyālet ve mihr-i cihān-gerd-i salṭanat u celālet iftiḫār-ı āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda şehzāde-i cevān-baḫt ve mutaraşşıd u müterakḳıb-ı tāc u taḫt iken āstān-ı saʿādet-āşiyānı merkez-i devā'ir-i luṭf u iḥsān ve medār-ı erbāb-ı fażl u ʿirfān olmağın mezbūruñ meyli meyl-i cān u dili[**] ol Kaʿbe-i ḳavāfil-i ḥasen-şemā'il ve rükn ü ḥaṭīm-i celā'il-ḫaṣā'il cānibine mā'il olup Ṭrabzona dāḫil ü[**] vāṣıl oldukda muḳarribān-ı ḥażretden baʿżınuñ luṭf-ı kāmili ile şeref-i ṣoḥbet-i şehzādeye nā'il olmışdur. Mezbūr daḫı ṣadefvār dürc-i żamīrinde olan le'āl-i maʿārif ve cevāhir-i leṭā'ifi meclis-i şāhīde niṣār u īṣār itdükde ol cevāhir-i zevāhir-i[**] ṣemīn **H98a** ve laʿl-i ābdār u rengīn ḥüsn-i ḳabūl-ı şehzādeye ḳarīn olup mānend-i ḫātem-i elmās-nigīn mezbūrı el üzre[**] ṭutmışlar idi. Ol esnāda ḫidmet-i taʿlīm-i şehzāde daḫı maḥlūl olıcaḳ **Ü105a** mezbūrı ol ḫidmetle[**] müşerref ve gūş-ı dil ü cānın le'āl-i elṭāf-ı bī-kerānı ile müşennef itmişdür. Rūz-ı bürūz ḥakḳında terbiyet-i ḫāḳāni zuhūr u **S95b** bürūz idüp hilāl-i ḳadri yevmen fe yevmen bedr ve yiri ṣaff-ı niʿāl iken ṣāḥib-i ṣadr olup devlet-i taḳarrübi bir mertebe[**] vāṣıl olmışdur ki aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile taḥrīri[**] ve kelām-ı belāġat-niẓām ile taʿbīri mümkin ü ḳābil degüldür. Rivāyet olınur ki şehzāde-i saʿādet-me'nūs serīr-i salṭanat-ı ʿOsmānīye cülūs itdükde mezbūrı Bāġçeḳapusından sarāy-ı saʿādete daʿvet idüp ḥālini istifsār itdükden ṣoñra bu gūne gevher-niṣār

---

[1**] Ḥalīmī Çelebi: Ḥalīmī-i Ṣāliş H R S.
[8**] cān u dili: cān u dil R.
[9**] dāḫil ü: - H S.
[12**] zevāhir: - S.
[14**] el üzre: eli üzre S.
[15**] ol ḫidmetle: ḫidmetle H.
[18**] bir mertebe: bir mertebeye H S.
[19**] taḥrīri: taḥrīr S

olmışlar ki egerçi devlet-i salṭanata nā'il olduḳ lākin **R112b** ḥāl-ı yārāndan ġāfil ü ẕāhil olduḳ. Bu maḳūle salṭanatdan ne ẕevḳ olınur ki üç gündür ki nergis-i dīde-i ẓāhir cemāl-i bā-kemāl-i aḥbāba nāẓır ve gülistān-ı cinān-ı şeb-nem viṣāl-i** dōstān-ı melek-ḫıṣāl** ile ser-sebz ü nāżır olmamışdur. Sulṭān Selīm Ḫan** ʿArabistān fetḥinde Şām-ı şeref-encām** ḳışlaḳ içün mıżrab-ı ḫıyām-ı saʿādet-i ḫitām olduḳda mezbūruñ rūz-ı ʿömri şāma ve seyr ü sefer-i** ḥayātı encāma irişdi. Sulṭān-ı merḳūmuñ ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı deryā-maḳāṭırı merḥūmuñ vefātından tamām dilgīr ü müte'essir olmış idi. Ḥattā ḥikāyet olınur ki ol Sulṭān-ı ġālib ü ḳāhir merḳūmuñ cenāzesinde bi'ẕ-ẕāt ḥāżır olmaġla aḥkām-ı vidād-ı pür-iḥkāmı icrā ve rüsūm u aṭlāl-i maḥabbet-i tāmmı iḥyā itmişdür. Mezbūruñ taʿdād-ı fażl-ı hüneri** ve taʿrīf-i kemāl-i evferinde büyütür ki Sulṭān Selīm-i hünerver gibi pādşāhuñ enīs ve ol maḳūle şehenşāhuñ ki felek-i maʿārifüñ Bercīsidür** muṣāḥib ü celīsi idi. Şuʿarā-yı zemānından biri bu beyti ḫūb dimişdür.

*Beyt*** : Şol pādşeh ki nām-ı şerīfi Selīm ola
Lāyıḳ budur muṣāḥibi** anuñ Ḥalīm ola

Egerçi maʿārif ü kelimātı bī-şümārdur. **H98b** Lākin şiʿr-gūylıḳ ile** çendān iştihārı yoḳdur**. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

3-4** gülistān-ı cinān-ı şebnem viṣāl:gülistān-ı cinān şebnem ve viṣāl H ve şebnem viṣāl Ü.
4** melek-ḫıṣāl: - H R S.
5** Selīm Ḫan: Selīm Ḫan ʿaleyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān H.
5** Şām-ı şeref-encām: Şām-ı şeref-encāmda H S.
6-7** seyr ü sefer: seyr-i zindegānī vü sefer H.
11** Mezbūruñ taʿdād-ı fażl-ı hüneri: - R S.
12-13** ol maḳūle şehenşāhuñ ki felek-i maʿārifüñ Bercīsidür: - Ü.
15** Beyt: Şiʿr H S - Ü.
16** muṣāḥibi: muṣāḥabeti R.
17** ile: - S.
18** iştihārı yoḳdur: iştihārı bulmamışdur H.
18** Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu şiʿr anuñdur S.

Nazm[**] : Elüme girmiş idi luṭf ile ol zülf-i dü-tā
Şanki destümde idi memleket-i Çīn ü Ḫıṭā

Ü105b *Ve lehū*[*] : Ol mihr-ruḫ ki ḫalḳı yaḳan ḥüsni tābıdur
Germ olmasun mı yir yüzinüñ āftābıdur

ḤAMDĪ ÇELEBİ[**]: Ol mihr-i sipihr-i dīn-güzīn Sulṭānü'l-meşāyiḫ ve'l-ʿārifīn ṣubḥ-ı felek-i kerāmet merkez-i dā'ire-i velāyet Aḳşemsü'd-dīn Ḥażretlerinüñ ferzend-i mesʿūdı ve dürr-i ṣadef-i vücūdıdur. Gülistān-ı kerāmetüñ verd-i saʿādet-perverdi ve meydān-ı[**] taṣarruf u velāyetinüñ merd-i neberdi Sulṭānü'l-ʿārifīn Şeyḫ Şihābü'd-dīnü's-sühreverdī **S96a** neslindendür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükden ṣoñra īs̱ār-ı gūşe-i ferāġat ve iḫtiyār-ı maḳām-ı **R113a** ḳanāʿat idüp gūşe-nişīn-i tekye-i inzivā vü ʿuzlet olmış idi. Ġazeliyyātınuñ çendān leṭāfeti ve ol deñlü melāḥati olmamaġın ḫalḳ içinde şöhret ṭutmışdur. Lākin mes̱neviyyātınuñ tamām iʿtibārı ve aṣḥāb-kemāl miyānında iştihārı vardur. ʿAle'l-ḫuṣūṣ naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı bir ḥaddedür ki[**] mis̱āl-i cemāl-i Yūsuf ve ʿışḳ-ı ber-kemāl-i Züleyḫā taʿrīf-i aṣḥāb-ı ruḳūm u rüsūmdan ġanī ve tavṣīf-i Vaṣṣāf-ı[**] feṣāḥat-mersūmdan müstaġnīdür ve Leylā vü Mecnūnı ve Mevlid-i Cismānī ve Mevlid-i Rūḥānīsi vardur. Cümlenüñ ḫōş-āyende ve ḫōş-edāsı kitāb-ı naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsıdur. Egerçi Mevlānā Cāmīnüñ kitābını tercemedür lākin çoḳ nesne ilḥāḳ itmekle maḳbūl-ı cümle-i āfāḳ olmışdur. Nitekim dimişdür.

Mıṣrāʿ[**] : Kimisi terceme kimisi naẓīr

[1**] Naẓm: - R S Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[6**] Ḥamdī Çelebi: Ḥamdī H R S.
[8-9**] verd-i saʿādet-perverdi ve meydān: verd-i meydān Ü.
[15**] bir ḥaddedür ki: bir kitāb-ı belāġat-nişābdur ki H.
[17**] Vaṣṣāf: - S.
[22**] Mıṣrāʿ: - H R Ü.

Ḥikāyet olınur ki merḥūm Kemāl Paşazāde yanında Yūsuf u Züleyḫā-yı Ḥamdī medḥ idüp Ol kitābuñ selāseti ve ol naẓmuñ leṭāfeti hemān baḥrınuñ melāḥatidür yoḫsa naẓmı sāde-rūy bī-ġunc-ı dellāl olan dil-ber gibi** şīveden ʿārī ve dil-berāy-ı ḫalḳ-ı cihān olan melāḥat ve andan biridür dirler imiş. Lākin kelām-ı mezbūr inṣāfdan dūr idügi cumhūr-ı ehl-i kemāle maḥfī** vü mestūr degüldür ve merḥūmuñ Ḳıyāfet-nāmesi vardur. Bu eşʿār ol kitāb-ı nāmdārdandur.

Ü106a *Naẓm***: Reng-i aḥmer delīl-i ḫūn u şitāb
Reng-i esmer delīl-i fikr-i ṣavāb
H99a Küçük olsa kedi gibi gūşı
Uġrılıḳda unutdurur** mūşı
Olur aḥvel muʿānid ü cebbār
Biri birdür diseñ ider inkār
Bulmayasın iley ararsañ eger
Aġzı egri olanda ṭoġrı ḫaber
Rīş-i merdüm ṭavīl olursa eger
Bil ki olur ser-i ṭavīle-i ḫar
Ḳalıñ olup saḳālı çün ola gör
Ṣoḥbet içre s̱aḳīl olur ānı sür
R113b Şimdiki demde ḫayra nişān
Şer bulınur cihān içinde hemān

3** yoḫsa naẓmı sāde-rūy-ı bī-ġunc-ı dellāl olan dil-ber gibi: yoḫsa şāhid-i naẓmı melāḥat H R S.
5** cumhūr-ı ehl-i kemāle maḥfī: - H.
8** Naẓm: - H S Ü.
11** unutdurur: unutdura H S.

Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm naẓm-ı[**] Yūsuf u Züleyḫāyı tamām itdükde ol ḫiṭāb-ı belāġat-niṣābuñ[**] ḫuṭbesinde nām-ı hümāyūn-ı **S96b** sulṭānī oḳınmamaḳ revā degüldür ve ol ḥarīm-i[**] feṣāḥatda perverde olan ebkār-ı efkāruñ ḫuṭbesi ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt-ı ḫāḳānīden ġayrıya olmaḳ sezā degüldür diyü naẓm-ı merḳūmuñ sebīke-i iʿtibārını pūte-i melāḥatde mesbūk itdükden ṣoñra şāh-ı devrān Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ[**] nām-ı pür-ʿunvānıyla meskūk itdükde iltifāt-ı sulṭānī vefḳ-i āmālī üzre ḳarīn-i ḥālī olmayup muḳteżā-yı żamīr ve mübteġā-yı ḫāṭır-ı ḫaṭīri üzre elṭāf-ı sulṭānī meẕkūr bürūz u ẓuhūr itmeyicek elḳāb-ı şāhī kitāb-ı mesfūrdan çıḳarmışlar idi. Vālid-i firdevs-mekān pederleri Mīrī Efendiden naḳl idüp bu maḳūle gevher-feşān olurlar idi ki Ḥamdī Çelebiye zemānında hergiz riʿāyet ü raġbet[**] olınmayup cevā'iz-i ḥāḳānī ve ṣalāt-ı sulṭānīye maẓhar olmayup[**] beytü'l-māldan vaẓīfe-i dāra vuṣlāt-ı muḳarresi olmayıcaḳ Yūsuf u Züleyḫāyı kendüsi yazup ṣatardı ḫalḳ daḫı mezbūruñ ḫaṭṭıyla olmaġın raġbet idüp ziyāde bahāya alurlardı.

ḤAMDĪ: Şuʿarā-yı ḳudemādandur. Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede Ayaṣofya Cāmiʿinde taʿrīf-ḫānlıḳ ile maʿrūf-ı şeyḫ ü şābb olup ʿālem-i ḥaḳā'iḳ u ʿirfānuñ şehbāz-ı bülend-pervāzı **H99b** olan Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī Ḥażretlerine daʿvā-yı intisāb iderdi. Fürsde[**] mahāreti ve ol fennde ḫayli ḳudreti var idi. Bī-ḥadd **Ü106b** ḳaṣā'id-i müşkile ḥıfẓ itmiş idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

[1**] naẓm: - S
[1-2**] tamām itdükde ol ḫiṭāb-ı belāġat-niṣābuñ: tamām itdükden ṣoñra evvel H / hiṭāb: kitāb S.
[3**] ve ol ḥarīm: ol ḥarīm H.
[6**] Bāyezīd Ḫanuñ: Bāyezīd Ḫan Ḥażretlerinüñ H.
[11**] ü raġbet: - S.
[12**] cevā'iz-i ḥāḳānī ve ṣalāt-ı sulṭānīye maẓhar olmayup: - H R S.
[19**] Fürsde: Fenn-i fürsde H.
[20-21**] Bu şiʿr anuñdur: anuñ güftārındandur H maṭlaʿ anuñ gütārındandur ki taḥrīr olındı S.

*Maṭla*** : Ṭaylasānına ṭolaşma zāhidüñ ey rind olan
Ḳıl ḥaẕer kejdüm ṣıfatdur zehri ḳuyruġındadur

ḤAMDĪ**: Ḳasṭamonıdandur. Laṭīfīnüñ ceddi olmaġla Teẕkiretü'ş-şuʿarāsında medḥ ü s̱enāsında cehd ü ciddi dirīġ itmemişdür. Eşʿārı kesīfü'l-ḫaṭīb **R114a** metrūk ve niṣāb-ı luṭf u melāḥatden bī-naṣīb ü meflūk olan şuʿarādandur. Bu şiʿr anuñdur**.

*Beyt*** : Sīnemi tīġ-i ġam ile şerḥa şerḥa yarayın
Yārelerle yāra ḥālüm şerḥ ideyin varayın

ḤAYĀTĪ**: Sulṭān Selīm Cāmiʿi imāmı olan Fārisī Muṣliḥü'd-dīn Ḫalīfenüñ oġlıdur. Nāmı Meḥemmeddür. Ẓurefā küçük ḳarındaşı** ʿAlī Çelebiye** Memātī dirler idi. Diyār-ı ʿArabdan Şām ve Ḥalebde baʿż-ı ḫudemāt-ı celīleye mutaṣarrıf olmaġla ḫayli dirhem ü dīnār ve meblaġ-ı bisyāra vāṣıl olup **S97a** Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde menzil almışdı**. Ve ol maḳām-ı şerīfde temekkün ḳaṣdı ile lenger-i iḳāmet ṣalmış idi. Baʿdehū bir cevān-ı serv-ḳadd ü sehī-bālānuñ maḥabbet ü ʿışḳına mübtelā olup mānend-i bülbül ol ġonçe-i gül-bün-i nāzik bülbül-i şeydāsı ve Mecnūn-mis̱āl Leylā-yı zülf-i raʿnāsınuñ āşüfte vü rüsvāsı olup mānend-i dıraḫt-ı pür-bahār** ol serv-i gülʿiẕāruñ yolına mā-mülkini nis̱ār** idüp ḫazān-dīde-i çenār gibi bī-berg ü bār olup ol Ḫüsrev-i şīrīn-lebüñ maḥabbeti ile Ferhād-mis̱āl elleri ṭaş altında ḳalmış idi ve dehān-ı dil-berān-ı

1** Maṭlaʿ: - H R Ü.
4** Ḥamdī: Ḥayātī H R S.
7** anuñdur: anuñ güftārındandur H S.
8** Beyt: Maṭlaʿ H Şiʿr S - Ü.
11** Ḥayātī: Ḥayātī-i S̱ānī H S.
12** ḳarındaşı: birāderi H.
12** ʿAlī Çelebiye: ʿAlī Çelebi R.
15** menzil almışdı: menzil itmiş idi H.
19** pür-bahār: bahār H.
20** nis̱ār: īs̱ār S.

mūy-miyān-ı sīm-berān gibi teng maʿāş olmış idi. Āḫir kendüde ol belāya taḥammül iḥtimāli ve ol cevān-ı ebrū-kemānuñ yayını çekmege mecāli olmayıcaḳ

Mıṣrāʿ[**] : Ṣabrum dükendi lāzım olupdur baña sefer

diyüp Mekke-i müşerrefede birāderi Memātī Cidde emīni olmaġla bir iki aḳçe cuvālı itdürmiş idi. Ol es̱nāda nihāl-i ḥayātı ṣarṣar-ı memāt ile bī-berg ü bār ve ṣademāt-ı ʿavāṣıf-ı fenā ile perīşān-ı rūzgār **H100a** olup ʿālem-i ʿuḳbāya irtiḥāl u intiḳāl itmişdür. Zemānesinde ḫōş-ṣoḥbet ve ḫūb-sīret[**] ve ḫayli maʿārifle[**] şöhret bulanlardandur. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr : Yār eger ʿarż-ı ʿiẕār eyleye gül zāra gele
Çāk ide yaḳasını ġonçede gülzāra gele[**]

ḤAYĀTĪ BEG[**]: İstanbuldan Cemāl Ḫalīfe maḥallesindendür[**]. Sipāh-ı ẓafer-penāh zümresinden ve ol ṭāʾifenüñ maʿrifetle pür-behresindendür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Ṭatlu geldi baña cānumdan lebüñ
R114b Cān çıḳar çıḳmaz dehānumdan lebüñ[**]
Peyker-i ebrū-yı dil-ber dīde-i pür-ḫūnda
İki māhīdür yüzerler ṣanasın Ceyḥūnda

[4**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[8**] ḫūb-sīret: ḫōş-sīret S.
[8-9**] ve ḫayli maʿārifle: - H / ve: - S.
[6-11**] Ol es̱nāda nihāl-i ḥayātı ṣarṣar-ı memāt... yaḳasını ġonçede gülzāra gele kısım H nüshasında Hamdī Çelebi'nin biyografisinin sonuna da eklenmiştir.
[13**] Ḥayātī Beg: Ḥayātī S Ü.
[13**] maḥallesindendür: maḥallesinden H.
[14-15**] Bu şiʿr anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[16**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[16-17**] Ṭatlu güldi baña... çıḳmaz dehānumdan lebüñ: - Ü.

Ü107a ḤAYDAR ÇELEBİ[**]: Sivriḥiṣārdandur[**]. Sulṭān Cemüñ defterdārı ve zemān-ı ṣedā'id ü miḥnetde enīs ü ġam-güsārı idi. Frengistāndan Sulṭān Cemüñ[**] ḫaber-i vefātın ve cümle-i metkūkāt u muḫallefātın[**] ol getürmişdür. Ḥikāyet olınur ki Sulṭān Cemüñ[**] beyāż-ı ṣaḥīḥ bir ṭūṭī-i faṣīḥ-zebān ve şekker-güftārı ve mānend-i berḳ-i sefīd bir murġ-ı süḫan-güẕār u ḫōş-eṭvārı var idi[**] ki (Ḥażret)-i[**] Şehzāde-i Cem-iḳtidāruñ enīs ü ġam-güsārı ve zemān-ı şiddet ü kürbetde mūnis ü ġam-ḫārı idi. Sulṭān Cem anuñ tekellümi ile def'-i ġam u elem idüp bir zemān ansuz olmaz idi ve şehzādeye rūḥ-ı revān meṣābesinden olmış idi ki bir ān cānsuz dirilmez idi. Mezbūr **S97b** defterdār şehenşāh-ı mezkūruñ tuḥaf u yādgārın getürdükde ṭūṭī-i mezbūrı siyāha boyayup kelimāt-ı[**] ta'ziyye ta'līm itmiş idi. Ṭūṭī daḫı lafẓ-ı ṣarīḥ ve beyān-ı faṣīḥ ile el-ḥükmu'lillāhi pāyende bāde 'ömr-i pādşāh diyü gūyā olurdı pādşāha bu ta'līm-ḫōş gelüp mezbūrı Germiyān ḳal'asında ḥabs itmiş iken ol Sulṭān-ı iḳlīm-i luṭf u iḥsānuñ elṭāf-ı firāvānı ḥaḳḳında nümāyān olup bir a'lā ze'āmet iḥsān itmişdür. Eş'ārı ma'ārifine göre degüldür. Bu şi'r anuñdur[**].

Şi'r[**] : Ḥaydarā 'ārif iseñ tevbe-i cām itme ṣaḳın
Şol işi işleme kim ṣoñra peşīmān olasın

[1**] Ḥaydar Çelebi: Ḥaydar H R S.
[1**] Sivriḥiṣārdandur: Sivriḥiṣārdan H.
[2-3**] Sulṭān Cemüñ: Cem Sulṭānuñ S.
[3**] metkūkāt u muḫallifātın: metkūkātın S.
[4**] Sulṭān Cemüñ: Cem Sulṭānuñ S.
[6**] var idi: - R.
[6**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[11**] kelimāt: - S.
[15**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[16**] Şi'r: - H R Ü.

ḤAYDARĪ[**]: İstanbuldan erbāb-ı ḥırefden şiʿrden ḥarf-zenān olanlardandur. Taḳyacıdur. Fenn-i belāġatda kān başa irgürdügi **H100b** maʿlūm degüldür[**]. Bu şiʿr mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Hümā-yı ʿışḳ-pervāz ol gel ey cān murġı tenden geç
ʿAlā'iḳden[**] mücerred ol yüri ḳayd-ı bedenden geç

ḤAYRETĪ: Kān-ı belāġat[**] u eşʿār ve maʿden-i şuʿarā-yı ʿālī-miḳdār müşābih-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru*[*] olan[**] Yeñice-i Vardardandur. Nāmı ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūm içinde kemāl-i belāġatla maʿlūm u mevsūm ṣāḥib-Dīvān **Ü107b** fā'iḳü'l-aḳrān şāʿir-i pür-ʿunvāndur. Şiʿrinde **R115a** selāset ve edāsında melāḥat nihāyetdedür. Sāde olan eşʿārı daḫı çāşnīdār-ı yek-dest ü hem-vār olup sūz-ı ʿışḳdan ḥālī vü ʿārī olmaduġı naẓar-ı erbāb-ı kemāl ve başar-ı başīret-i aṣḥāb-ı maḳālden müstetir ü mütevārī degüldür. Evā'il-i ḥālinde Vezīr-i Deryā-nevāl İbrāhīm Paşaya virdügi ḳaṣīde-i bī-miṣāli[**] beyne'l-cumhūr meşhūrdur. Rivāyet[**] olınur ki bir gün paşa-yı mezbūr Ḥayretīye luṭf u mekremet ü iḥsān ve terbiyet ḳaṣdın idüp Ḫayālīye hem-şehrüñ Ḥayretīyi bilür misin didükde ʿādet-i ebnā-yı zemān üzre ki mübāʿadet ü müġażat-ı iḫvānda birāderān-ı Yūsufdan eşeddür. Vezīr-i mezbūruñ manẓūr-ı mekārim-i mevfūrı olmaḳ iḥtimālinden ḥased ve bāb-ı luṭf-ı vezīr-i kāmyābı sedd idüp bilürüm ʿālem-i istiġnāda ḳayd-ı dünyādan sevr-miṣāl āzāde ne ümmīd-i manṣıb ve ne sevdā-yı ḫidmet-i pādşāh şehbāz-ı ṭabʿı bī-ser

---

1** Ḥaydarī: Ḥaydar S.
2** Fenn-i belāġatda kān başa irgürdügi maʿlūm degüldür: - Ü.
3** şiʿr mezbūruñ güftārındandur: şiʿr anuñdur H şiʿr anuñ güftārındandur S.
4** Şiʿr: - R S Ü.
5** ʿAlā'iḳden: Yeñi başdan S.
7** Kān-ı belāġat: Kān-ı erbāb-ı belāġat S.
8* *Bakara-25, 266 ve birçok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
8** tecrī min taḥtihe'l-enhāru olan: tecrī taḥtihe'l-enhāru R Ü.
14** bī-miṣāli: bī-miṣāl R.
15** Rivāyet: Ḥikāyet S.

ü sāmānlıḳ ile özge hevādadur. Bu esnāda bir aʿlā-ġazel dimişdür. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ maṭlaʿı ġāyetde laṭīf ü **S98a** ḫoşterdür. Ḥattā daḫı** naẓīre dimek müyesser olmadı diyüp bu maṭlaʿı oḳur.

*Maṭlaʿ*** : Ne Süleymāna esīrüz ne Selīmüñ ḳulıyuz
Kimse bilmez bizi bir şāh-ı kerīmüñ ḳulıyuz

Pādşāh daḫı mezbūra** cüzʾī tīmār emr idüp ol daḫı dil-i bīmārına bu maḳūle ile tīmār olınmaz** diyü ḳabūl itmeyüp ümerā-yı nāmdāruñ beglerine** gāh Yaḥyālı gāh Miḫālli Beglerine** ḫidmet ve anlar ile muvāneset ü ülfet idüp ol mennān-ı bī-minnet ve kerīm-i bī-żinnet ḥażretleri virdügi ḳuvvet-i lā-yemūtla ḳanāʿat itmiş idi. **H101a** Bu ḥālde iken dīde-i ḳalīle dīdār-ı şāhid-i maʿnāya nāẓır ve başar-ı başīreti mirʾāt-ı cemāl-i ḥaḳīḳata ḳāṣır olmaġiçün nuḳūş u ṣuver-i deyr-i cihāndan göz yumup maḥbūb u maṭlūbını muḳārin-i aġyār görmege iḫtiyār itmeyüp aʿmā olmış idi ve çeşm-i cihān-bīni bu sebebden nā-bīnā olmış idi. Hemānā merdüm-i cismi** rūzgār-dīde olmaġla pīr olup aġarmış idi. **R115b** Ve şāhid-i vāḥid-i ḥaḳīḳiyye ikilik naẓarını itdügiçün dīdesini gözinden göñlinden** çıḳarmış idi. Baʿdehū sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿamiʾede terk-i ʿālem-i fenā ve seyr-i mülk-i beḳā idüp vāṣıl-ı Ḥażret-i Mevlā olmışdur. Bu eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur.

2** Ḥattā daḫı: Ḥattā baña daḫı H Ḥattā S.
4** Maṭlaʿ: - R Ü.
6** Pādşāh daḫı mezbūra: Āḫir Paşa-yı mezbūr Ḫayretīye H.
7** ile tīmār olınmaz: tīmār ile devā olınmaz H S.
7** beglerine: beglerinden H.
7-8** gāh Yaḥyālı gāh Miḫālli Beglerine: Yaḥyālı Beglerine H gāh Yaḥyālı Beglerine R S.
14** cismi: çeşmi H S.
16** dīdesini gözinden göñlinden: dīdesini gözden göñline H gözinden göñline Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şi'r[**] : Ḳılma aġyāra ḥavāle ġamze-i ġammāzuñı
Olur olmaz zāġa ṣalma dōstum şehbāzını

Ve lehū[**] : Oldı sīnem gibi rāzum perdesi yüz yirde çāk
Ey melek[**] bu perdeden söyletme luṭf it rāzuñı
Ḥayretī dirseñ ki meşhūduñ ola dīdār-ı dōst
Yum bu naḳş-ı mā-sivādın çeşm-i şāhid bāzuñı

(Diger) : Mey-i nābuñ nice olmayalum ölümlisi biz
Bir iki gün bu fenā evde anuñ dirisiyüz
Bundan artıḳ daḫı vuṣlat nice olur ʿālemde
Bir gök altında yüz ol māh ile dāyim ikimüz[**]

Ve lehū[**] : Başa iletdi işin düşmen mey-i rūşen gibi
Ḳaldum ayaḳlarda ben derd ile derd-i dil gibi[**]

(Diger) : Aḳ ʿabāñı ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi tek rūşen dil ol
Şeb gibi tīre derūn olma giyüp zerrīn libās[**]

Ve lehū[**] : Beñzetmiş özin ḳāmet-i dil-cūsına yārüñ
Başında ḳavaḳ yili eser daḫı çenāruñ

Bu ġazel daḫı şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur[**].

Ẓevḳ ü ṣafā didükleri derd-i belā mı ki
Mihr ü vefā didükleri cevr ü cefā mı ki[**]

[1**] Şi'r: Naẓm H - R.
[3**] Ve lehū: - H S.
[4**] melek: felek H S.
[1-10**] Ḳılma aġyāra ḥavāle ġamze... ol māh ile dāyim ikimüz: - Ü.
[11**] Ve lehū: - H S.
[11-12**] Başa iletdi işin düşmen... ben derd ile derd-i dil gibi: - Ü.
[13-14**] Aḳ ʿabāñı ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi... olma giyüp zerrīn libās: - H Ü.
[15**] Ve lehū: - H S.
[17**] Bu ġazel daḫı şāʿir-i nāmdāruñ ġfgüftārındandur: - H R.
[15-19**] Beñzetmiş özin ḳāmet... didükleri cevr ü cefā mı ki: - Ü.

S98b Vuṣlat didügi ʿāşıḳına dil-berüñ ʿaceb
Şol göz ucıyla eyledügi merḥabā mı ki
Ḥaḳḳdan naẓar olup baña ʿayn-ı vefāyla
Dār-ı fenāda yüzüme bir kez baḳa mı ki
Ey Ḥayretī bu derdi çeker var mı bir daḫı
Yoḫsa cihānda yalıñuz ancaḳ baña mı ki
Ve lehū[*] : ʿĀşıḳuñ bağrında ṭağlar deñlü başı var imiş
Kendi bir kem ḳaṭre deryālarca yaşı var imiş[**]
Yoḳ ṣanurdum bāliş-i rāḥat bu miḥnet-ḫānede
Şimdi bildüm dil-berüñ işigi ṭaşı var imiş[**]
Bī-sütūnuñ gördi kim tīġ ile ṭaşı var imiş
Geldi başın egdi Ferhāduñ tırāşı var imiş[**]
Cān ile cānān arasında ḥicāb oldı[**] diyü
Ḥayretīnüñ kendi kendiyle ṣavāşı var imiş
Ve lehū[*] : Ḳāmetüm olmış durur hicrān yüki altında nūn
Noḳṭadur üstinde ṣan başumdaki dāġ-ı cünūn[**]
Ve lehū[*] : Öykünürmiş ruḫ-ı cānāna ḳamer
Bilmeyüp ḥaddini bir gün lekeler[**]

[7**] Ve lehū: - H S.
[1-8**] Vuṣlat didügi ʿāşıḳına... ḳaṭre deryālarca yaşı var imiş: - Ü.
[9-10**] Yoḳ ṣanurdum bāliş-i rāḥat... dil-berüñ işigi ṭaşı var imiş: - Ü.
[11-12**] Bī-sütūnuñ gördi kim... egdi Ferhāduñ tırāşı var imiş: - R S Ü.
[13**] ḥicāb oldı: raḳīb olduñ H.
[15**] Ve lehū: - H S.
[13-16**] Cān ile cānān arasında... ṣan başumdaki dāġ-ı cünūn: - Ü / dāġ-ı cünūn: rāġ-ı cünūn R.
[17**] Ve lehū: - H S.
[17-18**] Öykünürmiş ruḫ-ı cānāna... ḥaddini bir gün lekeler: - H Ü.

R116a *Ve lehū***: Eşk-i çeşm sepmese şu āteş-i sūzānuma
Hep yanup büryān olurlardı gelenler yanuma**

Ü108a H101b ḪARFÜ'L-ḪĀ

ḪĀTEMĪ: ʿUlemā-yı Rūmuñ aʿẓamı ve nigīn-i fażl u kemālüñ ḫātemī semā-yı fażīletde hilāl-mis̱āl** meşhūd u meşhūr** ḫalḳ-ı ʿālem içre mānend-i ḫātem müşārün-ileyhi bi'l-benān olup cevāhir-i zevāhir-i elfāẓı gūşvāre-i gūş-ı aṣḥāb-ı ʿulūm u ḥikem ve ṣafā-yı gevher ü leṭāfet-i ḫilḳatle** mis̱āl-i laʿl-i ābdār maḳbūl u merġūb-ı cümle-i ʿālem olan ẕü'l-ḥasebü'ṭ-ṭāhir** ve'n-nesebü'l-bāhir ferīdu dehrehu ve vaḥīdu ʿaṣrehu fi'l-ifāde** ḫidmet-i merḥūm Mü'eyyedzādedür ki nām-ı** pür-ʿunvānı ʿAbdu'r-raḥmandur. Monlā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOs̱mānda taḥḳīḳ ü beyān itdügi üzre nesebi meşhūr-ı āfāḳ maḳbūl-ı Ḥażret-i Ḫallāḳ Şeyḫ Ebū İsḥaḳ-ı Kāzirūnīye müntemī vü müntehī olur. Aṣl-ı Amasiyyadandur**. Rivāyet** olınur ki Sulṭān Bāyezīd Ḫan Amasiyyada şehzāde iken Ḥācı** Maḥmūd nām Ḫaṣekisi ve merḥūm Mü'eyyedzāde ḥażret-i şehzāde ile ḥarīf-bāde olup gülistān-ı cihānda nergis-i raʿnā gibi ellerinden sāġar-ı ṣahbā gitmez idi. Ve bāġ-ı ʿālemde gül gibi mest-i bāde-i ḥamrā olmayınca bülbül-mis̱āl gūyā olmaz idi**. S̱üreyyā gibi her gice

---

1** Ve lehū: - H S.
1-2** Eşk-i çeşm sepmese... olurlardı gelenler yanuma: - Ü.
6** hilāl-mis̱āl: semā-mis̱āl H.
6** meşhūr: meşhūra S.
8** ḫilḳatle: ḫalḳla H ḫilḳate S.
9** ẕü'l-ḥasebü'ṭ-ṭāhir: ẕü'l-ḥasebü'ẓ-ẓāhir H.
10** fi'l-ifāde: fi'l-āfāḳ H.
11** nām: tāmm S.
14** Aṣl-ı Amasiyyadandur: Aṣlı Amasiyyadandur H.
14** Rivāyet: Ḥikāyet S.
15** Ḥācı: - H S.
18** olmaz idi: olmazlar idi H.

bir yire gelüp encümen-i cihānda ṣoḥbet-i yārānı felege virmezler ve hāle-miṡāl sāġar-ı ṣaḥbā-yı ālı ortaya alup subḥa-i mercān gibi cām-ı erġuvānı[**] **S99a** ellerinden düşürmezler idi. Aṣḥāb-ı ḥiyel ve erbāb-ı daġaldan raḳīb-i ḥīle-bāz gibi müfsid ü ġammāz baʿżı kimesneler[**] ḫāḳān-ı bülend-mekān pederi Sulṭān Meḥemmed Ḫan ḫidmetine inhā vü iʿlām iderler ki[**] illerde ḫubṡ-ı ṭīnet ile meşhūr ve ḫalḳ-ı cihān dilinde bed-nāmlıḳ ile mezkūr olan bir iki bed-baḫt-ı saḫt şehzāde-i cevān-baḫt ḫidmetine ḫātem-miṡāl ṭaḳılmaḳ ile altun adın bāḳır idüp cemāl-i bā-kemāl-i maḥāsin-i ḫıṣālin ḥücüb ve estār-ı iġvā vü ıḍlālle sātir oldılar ve bir ḳaç ehl-i **R116b** hevā ol serv-i gülzār-ı ṣafāya hevādār olmaġla ṭurre-i ṭarrār-ı dildār gibi şehzāde-i ʿālī-miḳdār ḥażretlerine başdan çıḳarur didüklerinde[**] āteş-i ġażab-ı sulṭān[**] fürūzān olup Sulṭān Meḥemmed Ḫan mezbūrlaruñ bāde-i ḥamrā gibi ḳanını ḫāke revān itmege fermān idüp (Ḥażret)-i[**] Şehzādeye mezbūrları elbette ḳatl idesin diyü ḥükm-i ʿālī-şān semt-i ẓuhūr u ṣudūr bulmış idi. **H102a** Lākin Sulṭān Bāyezīd ḥükmüñ vuṣūlinden muḳaddem ḫaberdār olup (Ḥażret)-i[**] Mevlānāya *inne'l-mele'e ye'temirūne bike li-yaḳatulūke*[*] feḥvāsını işʿār ve feżā'il ü kemālātda ṣāḥib-i yed-i beyżā olacaġına taṣdīḳ ü īmānları olmaġın *fāḫruc innī leke mine'n-nāṣiḥīn*[*] ḫiṭābını tekrār itdüklerinde merḥūm-ı merḳūm daḫı ḫātem gibi ḳaşını ḳazıdup ışıḳ ṣūret ile *sāfirū taṣiḥḥū ve tagtenimū*[*] fehvāsı üzre

---

2** cām-ı erġuvānı: mey-i erġuvānı H.
4** kimesneler: kimesne R.
4-5** ḫāḳān-ı bülend-mekān pederi... inhā vü aʿlām iderler ki: - Ü.
11** başdan çıḳarur didüklerinde: başdan çıḳardılar binā'en-ʿaleyh H S başdan çıḳardılar binā'en-ʿaleyhde R.
11** sulṭān: sulṭānī S.
13** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
15** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
15-16* *Kasas-20 (Kavmin ileri gelenleri seni öldürmek için senin hakkında bir toplantı yapıyorlar).*
17-18* *Kasas-20 (Burdan çık. Ben senin iyiliğini isteyenlerdenim).*
19* *(Yolculuk yapınız ki sıhhat bulasınız ve ganimet elde edesiniz).*

renc-i seferi rāḥat-ı iḳāmetden evlā *ve ṭūbā lil-ġurbā'i*[*] muḳteżāsı üzre refāhiyet-i ḫāneden meşaḳḳat-ı şehr bīgāneyi aḥsen ü aḥrā görmiş idi. Kevkeb-i seyyār gibi bir yirde ḳarār ṭutmayup seyāḥat iderek diyār-ı ʿArabda şehr-i Ḥalebe varduḳda kelām-ı muʿciz-niẓām-ı *ve men*[**] *yuhācirü fī sebīli llahi yecid fi l-arḍı merāġamen keŝīren ve seʿaten*[*] mā-ṣadaḳ-ı ḥāl-i ferḫunde-bāli[**] olup ṣāḥib-i ŝervet-i vāfire ve esbāb u emvāl-i[**] mütekāŝire dirhem ü dīnārı eşk-i ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u ḳarār gibi bī-ḥadd ü bī-şümār **Ü108b** bir ḫāce-i māldār ile yār-ı ġār u enīs ü ġam-ḫār olmış idi. Ẕikr olınan ḫāce Mevlānā-yı mezbūruñ taḥṣīl-i ʿilme ḳābiliyyet ve ḥiddet-i ẕekā[**] vü fıṭnatın müşāhede idicek mezbūra bir miḳdār māl virüp Şīrāzda Monlā Celāl ḫidmetine irsāl itmiş idi. Merḥūm daḫı niçe māh u sāl ḫidmet-i Ḥażret-i Monlāda[**] taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle iştiġāl ve şemʿ-i dil ü cānına revġan-ı saʿy-i firāvān ile iştiʿāl virüp **S99b** sehl zemānda telāmiẕe-i monlā miyānında fā'iḳü'l-aḳrān müşārün-ileyhi bi'l-benān olur. Baʿdehū Sulṭān **R117a** Bāyezīd taḫt-ı salṭanata cülūs ve serīr-i salṭanat cenāb-ı felek-rifʿate pā-būs itdükde ol merzbūmı terk idüp āheng-i vilāyet-i Rūm itmişdür. Monlā Celāl ol ḥālde merḥūm-ı[**] merḳūm içün icāzet-nāme virüp ʿÖşriyye nām risāleyi[**] yazup merḥūmuñ medḥ ü ŝenāsında ḫayli[**] ıṭrā itmişdür. Baʿdehū merḥūm-ı merḳūm dāḫil-i ḫayṭa-i Rūm olup bu diyār-ı celīlü'l-iʿtibār teşrīf-i ḳudūmı ile vāṣıl-ı mā-yerūmū olduḳda Sulṭān Bāyezīd Ḫan ḳırḳ aḳçe ile **H102b** Ḳalender-ḫāne

---

[1*] *(Gariplere ne mutlu).*
[4**] *muʿciz-niẓām-ı ve men: muʿciz-*niẓāmdan H S.
[4-5*] *Nisâ-100 (Kim Allah yolunda hicret ederse yeryüzünde birçok barınak ve rahatlık bulur).*
[5**] ḥāl-i ferḫunde-bāli: ḥāl-i ferḫunde-bāl H R ferḫunde-bāli S.
[6**] u emvāl: - S.
[9**] ḥiddet-i ẕekā: ḥiddet ü ẕekā R.
[11**] Ḥażret-i Monlāda: Ḥażret-i Mollā H Monlāda S.
[16**] ḥālde merḥūm: ḥālde Mınlā S.
[17**] risāleyi: risāle H R S.
[18**] ḫayli: ḫayl H.

medresesin baʿdehū ḳırḳ beş aḳçe** ile medāris-i Ṣaḥndan birini iḥsān idüp aḳçesin elli itdükden ṣoñra Edirneye ḳāḍī idüp andan ḳāżīʿasker itmişdür**. Ḥaḳḳā ki (Ḥażret)-i** Mevlānā-yı mezbūr ʿulüvv-i ḳadr vüsʿat-ı ṣadr ve vüfūr-ı şevket ve kemāl-i saṭvet ve rifʿat-i himmet ve ḥüsn-i nevāziş ü terbiyet kerem ü cūd ve ḫulḳ-ı maḥmūd ile şöhredār ve diyār u yegāne-i ʿulemā-yı sihpihr-i devvārdur. Aṣḥāb-maʿārif ve erbāb-ı leṭā'ife meyl-i tāmm ve iḥsān u inʿām ve **Ü109a** incizāb-ı mā-lā-kelāmı olmağın merḥūm Necātī Beg Dīvānı mezbūruñ nāmına cemʿ itmişdür. Sulṭān Bāyezīd evāḫir-i salṭanatında tamām fetret olup yeñiçeriler ḫaṭṭ-ı ḫūbān gibi baş ḳaldurup erkān-ı devletüñ evlerin mānend-i dil-i ʿuşşāḳ-ı nālān ālān u tālān idüp nuḳūd-ı bī-şümārların ṣabr u ḳarār-ı ehl-i hevā gibi tārāc idüp merḥūmuñ daḫı evin başup Amasiyyada mevcūd olan mā-mülkin** yağma itdüklerinde manṣıbdan ferāğat u ʿazl ile iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmiş idi. Baʿdehū Sulṭān Selīm Dārā-yı heft-iḳlīm olduḳda merḥūmı yine ḳāżīʿasker idüp niçe defʿa ḫalvet-serālarına daʿvet** ve ḫāṣṣaten mezbūr ile** tenhāca muṣāḥabet iderdi. **R117b** Ve mezbūruñ zemān-ı** pīrligine irdüklerine te'essüf itdükleri Tāczāde** Caʿfer Çelebinüñ tercemesinde taḥrīr olınmışdur. Merḥūm-ı merḳūm ṣoñra** ḳāżīʿasker olduğında baʿż-ı ehl-i fesād Sulṭān Aḥmedīdür diyü mezbūra ḫilāf-ı vāḳiʿ baʿż-ı umūr** isnād idüp oḳla ḥarīm-i pādşāhīye mektūb atmışlar idi. Sulṭān Selīm Ḫan daḫı** mektūbı mezbūra gönderüp bu kāra bāʿis ü bādī olan kimdür

---

1** aḳçe: - S.
2** ḳāḍī idüp andan ḳāżīʿasker itmişdür: ḳāḍī olup andan ḳāżīʿasker olmışdur H.
3** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
12** mā-mülkin: mā-mülkini H S.
14** daʿvet: daʿvet idüp S.
15** mezbūr ile: mezbūrlarıyla Ü.
16** zemān: - S.
16** Tāczāde: Tācīzāde S.
17** Merḥūm-ı merḳūm ṣoñra: - S.
18-19** baʿż-ı umūr: - H.
19-20** Selīm Ḫan daḫı: Selīm Ḫan H Selīm daḫı R.

bilmeñ[**] gerek diyü **S100a** merḥūmuñ ḥades ü ferāsetin imtiḥān itdükde merḥūm daḫı ʿaleʾl-fevr bu kāġıdı Ṣarı Gürz mülāzımlarından Ḳullāb-ı Siyāh ve Keẕẕāb-ı Siyāh dimekle maʿrūf iki rū-siyāh vardur anlar itmişdür diyü bu beyti yazmışdur[**].

Beyt[**] : Sen bu mektūbuñ eger bilmek dilerseñ kātibin
H103a Ġāfil olma Ḫüsrevā Ḳullāb ile Keẕẕābdur

Fiʾl-vāḳiʿ ol iki **Ü109b** kimesnenüñ evleri basıldukda merḳūm olan mektūb-ı ḳabāḥat-üslūb ve veḳāḥat-maṣḥūbuñ müsveddeleri bulınup şeb-i tār gibi yüzi ḳaraları[**] rūşen ü āşkār[**] olmış idi. Mezbūrān daḫı o ṣadr-ı zemān olan Ṣarı Gürzüñ taḥrīki ile bu hevāya uyduḳ diyü iḳrār itdüklerinde ol ḫāḳān-ı Merrīḫ-ġażab ve Behrām-intiḳāmuñ maẓhar-ı ḫışm u kīn ve maḥall-i ʿiḳāb-ı merg-encāmı olup ol iki rū-siyāh-ı müfsid-i nā-pākuñ[**] rūy-ı siyāhını ālūde-i ḫūn u ḫāk idüp külle-i ifsād maḳāmın meydān-ı siyāsetde mezbūrı[**] ṣadāretden refʿ ve merḥūm-ı merḳūmı maḳāmına naṣb u taṣdīr ile ıġrā vü ifsād iden ʿāmil-i fitne vü fesād taḫẕīr eylemişdür. Baʿdehū merḥūmuñ ḳuvāsına żaʿf ve ʿaḳlına iḫtilāl ve mizācına fütūr ve dimāġına kelāl gelmegin ḳāżīʿaskerlikden maʿzūl olup sene iṡnā ve ʿışrīn ve tisʿamiʾe Şaʿbānınuñ[**] leyle-i berātında bezm-i cihānda *küllü men ʿaleyhā fānin*[*] **R118a** bādesinden mest ü ser-gerdān olup

---

[1**] bilmeñ: bilinmeñ H R S.
[4**] yazmışdur: yazup göndermişdür H.
[5**] Beyt: - R Ü.
[8-9**] şeb-i tār gibi yüzi ḳaraları: şeb-i tārīk gibi yüzleri ḳarası H S.
[9**] rūşen ü āşkār: ẓāhir ü āşkār H R S.
[12**] rū-siyāh-ı müfsid-i nā-pākuñ: rū-siyāh u müfsid ü nā-pākuñ H rū-siyāh-ı müfsid ü nā-pākuñ S.
[13**] mezbūrı: - H.
[17**] Şaʿbānınuñ: Şaʿbān-ı şerīfinüñ H.
[18*] *Rahmân-26 (Yeryüzündeki her canlı-cansız fanidir).*

*refrefin ḫuḍrin ve ʿabḳariyyin ḥisānin** üzre *seḳāhum rabbuhum şerāben ṭahūran** sāḳīsinden *lā-yuṣaddaʿūna ʿanhā velā yünzifūn** şarābını çeşān olmaġiçün** bezmgāh-ı beḳāya revān olmışdur -*Seḳaʾllāhu ŝerāhu ve ceʿale'l-cennete meŝvāhu*-. (Ḥażret)-i** Mevlānānuñ ʿulemā vü şuʿarā ile olan leṭāʾif ü muṭāyebātı ve** bu zümre ḥaḳḳında ẓāhir ü ʿıyān** olan mekārim ü ṣalātı bīrūn-ı tāḥammül-i elfāẓ u ʿibārātdur. Cümleden biri rivāyet olınur ki ol zemānda Işıḳ Ḳāsım dirler bir merd-i ʿālem var imiş ki gāhī mertebe-i ʿaḳldan dūr ve vādī-i ṣalāḥ u sedāddan mehcūr olup** kūh-miŝāl ṣoḥbet-i ünāsdan** keşīde-dāmān ve mānend-i Mecnūn seyr-i ṣaḥrā vü beyābān idüp ḫānḳāh-ı terk ü tecrīdüñ dedesi ve ʿālem-i şevḳ ü vecdüñ muʿtekif-i mey-kedesi ve gāh **S100b** ber-mūcib-i ʿörf ü iżāfe ʿimāme-i kūh-miŝāli**

Mıṣrāʿ : Ṭaʿna eylerdi anuñ cübbesi kūh-ı Ḳāfa**

H103b Merḥūma manṣıb içün niçe yıl mülāzemet idüp baʿdehū matlabı maḥlūl olup ṭaleb-i himmet itdükde** Işıḳ ṭāʾifesine medrese virilmez ve böyle lāʾübālī olanlara** ḳalem-i teklīf çekilmez müderris olan** kimsenüñ** mutalāʿası raṣīn ve şaġalı muḥkem ve taḥrīri müsellem ve taḳrīri maḳbūl-ı cümle-i ʿālem olmaḳ gerek didükde **Ü110a** mezbūr daḫı ol** maḳūle kimesne

---

1* *Rahmân-76 (Yeşil yastıklar ve güzel döşemeler).*
1-2* *İnsan-21 (Rableri onlara temiz bir içki içirdi).*
2* *Vâkıa-19 (Ondan başları ağrıtılmaz ve akılları giderilmez).*
3** olmaġiçün: - H.
4** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
5** muṭāyebātı ve: muṭāyebātı ve mezbūruñ S.
5** ẓāhir ü ʿıyān: - H R S.
8** mehcūr olup: mehcūr H.
8** ünāsdan: nāsdan H S.
11** ʿimāme-i kūh-miŝāli: - Ü.
12** Ṭaʿna eylerdi anuñ cübbesi kūh-ı Ḳāfa: Atardı ṭaʿna ṭaş kūh-ı Ḳāfa H R S.
13-14** matlabı maḥlūl olup ṭaleb-i himmet itdükde: maṭlabını ṭaleb itdükde H.
15** olanlara: olanlar Ü.
15** müderris olan: müderris H R.
15** kimsenüñ: kimesnenüñ S.
17** ol: bu H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

nādir ve buyurduğıñuz efʿāle kim ḳādir olur meger sulṭānum gibi Mü`eyyed bin ʿAbduʾllāh ola diyü cevāb virdükde kelām-ı mezbūr ṭabʿ-ı feżā`il-mevfūrına[**] ḫōş gelüp me`mūlından ziyāde riʿāyet ve manṣıb[**] u maṭlabını[**] istedüginden artığla ʿināyet ider.

Li-münşihi[**]: Luṭfa cüz`ī bahāne ister imiş
Ol zemānda olan ṣudūr-ı kibār
Şimdi ʿarż eylese kişi hünerin
Olur aña ʿadū kibār u ṣıġār[**]
Ḳāżīʿasker daḫı olup düşmen
Aña cevr itmege bahāne arar

Yine bu cümle ile merḥūmuñ kibriyāsından ve kemāl-i istiġnāsından rivāyet iderler ki[**] **R118b** mevālī-i ʿaṣrından[**] ʿilmle mevṣūf Süpürge Saçağı dimekle maʿrūf kimesne mezbūra varup cārūb-miṣāl rūy-ı ibtihāli yire sürdükde[**] çendān iltifāt itmedügi[**] meşhūr ve ḫalḳ arasında meẕkūr oldukda ẓurefādan biri Mü`eyyedzādenüñ göge baḳmaḳdan eli degmez ve yire hergiz naẓar itmez ki süpürgeyi göre dimişdür. Merḥūmuñ ʿArabī vü Fārisī ḳaṣā`id-i laṭīfesi olduğından ġayrı Türkī eşʿār-ı belāġat-şiʿārı daḫı bī-ḥadd ü bī-şümārdur. Bu bir iki eşʿār ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur. Teyemmünen ve teberrüken ṣebt[**] olındı.

[2-3**] ṭabʿ-ı feżā`il-mevfūrına: ṭabʿ-ı Mevlānāya H.
[3**] ü manṣıb: - H.
[3**] maṭlabını: maṭlabını murādını S.
[5**] Li-münşihi: - H R Naẓm S.
[8**] kibār u ṣıġār: ṣıġār u kibār S.
[11-12**] rivāyet iderler ki: rivāyet olınur ki H S.
[12**] ʿaṣrından: ʿaṣrdan H.
[13**] cārūb-miṣāl rūy-ı ibtihāli yire sürdükde: - Ü.
[14**] itmedügi: itmeyüp S.
[19**] ve teberrüken ṣebt: ve teberrüken kebt S / ve teberrüken: - H S.

*Şi'r*** : Çāk olan dest-i cefāyla girībānumdur
İlişen ḫār-ı ġam-ı miḥnete** dāmānumdur
Tīġ-i müjgānına cān virmesi sehl idi eger
Ol cefā-pīşe bir ağız dise** ḳurbānumdur

Bu ġazeli Sulṭān Bāyezīd zemānında dimişdür**.

İçelüm içelüm şarāb içelüm
Niçe bir ṣūfī ṣāfī āb içelüm
Āḫiretde olur şarāba ḥisāb
Biz anı bunda bī-ḥisāb içelüm

Merḥūm Ḫayālī cüz'ī taġyīr idüp ġaṣb eylemişdür.

*Ve lehū*** : *Bahar āmed geh-i ān şud ki bī-dildār ne-nişīnī*
S101a *Zi-dest-i yār mey-keş tā zi-şāḫ-ı 'ömr gül-çīnī***

H104a Ta'miye üsblūbı üzre ba'ż-ı 'ıyānuñ vefātına bu tārīḫi ḫūb vāḳi' olmışdur.

*Tārīḫ*** : *Yekī be-ḫuld-i berrīn şud ki sāl-i tārīḫeş*
Şeved 'ıyān çü ber-āyed yekī zi-ḫuld-i berīn

Ve Sulṭān Aḥmede gönderdügi cevāb-nāmede didügi ebyātdandur.

*Beyt*** : Gözlerüm oldı münevver ol sevād-ı nāmeden
Toz yirine tūtiyā şaçmış meger cānān aña
Ḥālümi bilüp şeb-i hicre** giriftār oldugum
Raḥm idüp yār eylemiş ta'zīb ile dermān aña

1** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
2** ġam-ı miḥnete: ġama miḥnet R.
4** dise: delse Ü.
5** Bu ġazeli Sulṭān Bāyezīd zemānında dimişdür: - S R Ü.
11** Ve lehū: Beyt H - R S.
10-12** Merḥūm Ḫayālī cüz'ī taġyīr idüp... mey-keş tā zi-şāḫ-ı 'ömr gül-çīnī: - H.
15** Tārīḫ: - R Ü.
18** Beyt: Ve lehū R - H S.
20** Ḥālümi bilüp şeb-i hicre: Ḫātemi bilüp şeb H S

Ü110b *Ve lehū*[**] *: Herkesī der-geşt bāġī hem-dem-i cānān-ı ḫīş*
Mā vü künc-i hicr ü hem-dem-i derd-i bī-dermān-ı ḫīş

ḪĀTEMĪ-İ DİGER[**]: Ḳaṣaba-i Berġusda cāmiʿi olan Meḥemmed Beg nām sancaḳ beginüñ evlādından Zaʿīm Dīvāne[**] Maḥmūd Çelebinüñ oġlıdur. İʿlā-yı iʿlām-ı[**] dīn-i İslām içün ʿale't-teʿāḳub ve'd-devām **R119a** tīġ-i ḫūn-āşām gibi kefere-i li'ām ile cidāl ü ḳıtāl itmek müdām pīşesi ve mānend-i sinān-ı ḫūn-bār-ı külle-i fecere-i nā-bekārda mekān u ḳarār itmek her-bār endīşesi olan zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan iken dervīşī ve meskenet iḫtiyār idüp memālik ü diyārı miṣāl-i cūybār-ı geşt ü güẕār iderek merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṡānī şehzāde-i kāmkār[**] iken Ṭuraḳ Çelebinüñ gülistān-ı āstānına dāḫil ve devlet-i taḳarrüb ü münādemetine nā'il ü vāṣıl olup maẓhar-ı luṭf-ı kāmil[**] ve inʿām-ı şāmili olmış idi. Maḫlaṣı Mātemī iken mezbūruñ işāretiyle Ḫātemī itmişdür. Egerçi eşʿār-ı leṭāfet-şiʿārı vardur[**]. Zemānemüzüñ meşhūr şuʿarāsından ve şiʿrle iştihār bulan büleġāsındandur. Ḥālā yine dergāh-ı ʿālem-penāh sipāhīlerindendür[**]. Bu teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün[**] bu faḳīre irsāl itdügi eşʿārdandur[**].

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[4**] Ḫātemī-i Diger: Ḫātemī-i Ṡānī H S Ḫātemī R.
[5**] evlādından Zaʿīm Dīvāne: evlādındandandur. Zaʿīm Dīvān H evlādındandandur. Zaʿīm Dīvāne S.
[5-6**] İʿlā-yı aʿlām: İʿlām-ı aʿlām R S.
[11**] kāmkār: - S.
[12**] luṭf-ı kāmil: elṭāf-ı kāmili S.
[14**] leṭāfet-şiʿārı vardur: leṭāfet-şiʿar ile H.
[16**] sipāhīlerindendür: sipāhındandur H.
[16**] olınmaġiçün: olmaġiçün R.
[17**] eşʿārdandur: eşʿārdur H eşʿārındandur S.

Şiʿr[**] : Şīvesinden ṭuramaz bir dem ayaġ üstine yār
Tāze şāḫuñ yine kendüyi olur mīvesi bār

Ve lehū[**] : Ögerseñ ög egerçi bī-bedeldür sīne-i dildār
Benüm ammā ki ruḫsārına ḥüsn-i iʿtiḳādum var

Ve lehū[**] : N'ola bir niçe dem gelse ferāġat giryeden ʿayna[**]
O nūr-ı çeşmle ey dil ṣu ṣızmaz şimdi mā-beyne

Ve lehū[**] : Yār egerçi der-leṭāfet bī-naẓīr ü dīde nist
Müşkilem īn est der-ʿālem kesī-rā dīde nist

H104b Fārisī eşʿārı daḫı vardur. Ümmīddür ki bu zaḥmete[**] irtikābdan ictināb ide -*V'allāhi'l-muvaffaḳ*-.

S101b ḪĀKĪ: Ṣalṣāl-ı vücūdı[**] Laṭīfī ḳavli üzre ḫāk-i Ḳasṭamonıdan sirişte olup[**] İsmāʿīl Beg devrinde terk-i ʿālem-i ḫākī[**] itmişdür. Eşʿārı ḳaṭʿen leṭāfetden muḫbir[**] olmayup güftārı hergiz melāḥatden ḥāki[**] olmamışdur. Daḳīḳa-şināṣ u süḫanver geçinüp [**] meʿālī-güsteri[**] zuʿmınca medḥ idüp ḳaṣīde virdükde[**] umduġı üzre cā'iziye ḥā'iz olmaduḳda bu rubāʿī ile yaʿnī ki medḥ[**] itmişdür.

[1**] Şiʿr: - H R Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] giryeden ʿayna: dīdeden ʿayna H R.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] zaḥmete: zaḥmeti S.
[12**] Ṣalṣāl-ı vücūdı: - Ü.
[12-13**] ḫāk-i Ḳasṭamonıdan sirişte olup: Ḳasṭamonīdür Ü.
[13**] ʿālem-i ḫākī: ʿālem-i ḫāk R.
[14**] muḫbir: mücerred S.
[14**] ḥāki: ḫāli S.
[15**] u süḫanver geçinüp: u süḫanver geçüp R süḫanver geçüp S u süḫanver bir vezīr Ü.
[15**] meʿālī-güsteri: ʿālī-güsteri H.
[15-16**] ḳaṣīde virdükde: niçe ḳaṣīde virdükde H.
[16**] rubāʿī ile yaʿnī ki medḥ: ḳıṭʿa diyüp yaʿnī ki böyle S.

Ü111a R119b *Rubā'ī*[**]*:*

Kerem ehli maḳāmıdur bu ṣadr
Bu ululıḳ yā bī-seḫā[**] nice olur
Gel begüm sen vezāreti baña vir
Beni medḥ eyle gör ʿaṭā nice olur

ḤĀKĪ-İ ÜSKÜBĪ: Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında terk-i sarāy-ı cihān iden şuʿarādandur. Kelām-ı manẓūmı ne maḳūle idügi bu şiʿrinden maʿlūmdur.

Beyt[**] : Melālet[**] çekmezem hergiz ki hicrān ber-kemāl eyler
Ki bir nesne kemāl olsa felek ānı zevāl eyler

ḤĀKĪ-İ DİGER: Nāmı Muṣṭafādur. Gelibolı ümenāsından Mevlānā Ṣunʿīnüñ eḥibbāsındandur[**]. Sāġar-ı eşʿārı luṭf u ṣafādan ḫālī vü ʿārī ve şāhid-i kelām u maḳālī perde-i inkār ile mestūr u mütevārī degüldür[**]. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Ḳaşlaruñ[**] üstinde dir ḫālüñ gören ey meh-cebīn
Bāl açup pervāz ider şan Sidreden Rūḥü'l-emīn

1[**] Rubāʿī: Ḳıṭʿa S - R Ü.
3[**] ululıḳ yā bī-seḫā: ululıḳ ile ez-seḫā H ululıḳ ez-ʿaṭā S.
9[**] Beyt: Şiʿr H S - Ü.
9[**] Melālet: Melāmet H.
12-13[**] Gelibolı ümenāsından... eḥibbāsındandur: Gelibolı ümenāsındandur H Gelibolı nām ḳaṣaba ümenāsından... eḥibbāsındandur S.
13-14[**] Sāġar-ı eşʿārı... ṣafādan ḫālī vü ʿārī... perde-i inkār... mütevārī degüldür: Sāġar-ı eşʿārı... ṣafādan ʿārī... perde-i efkār... mütevārī degüldür H Ol sebebden naẓmı ṣafādan ḫālī degüldür Ü / perde-i inkār: perde-i ebkār S.
14[**] anuñdur: anuñ eşʿārındandur S.
15[**] Maṭlaʿ: Şiʿr H S - Ü.
15[**] Ḳaşlaruñ: Ḳaşlar H R.

ḤĀKĪ-İ DİGER[**]: Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ küçük ḳarındāşıdur. Nāmı Meḥemmeddür. Merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendi ḳāżīʿasker iken dānişmendi ve iltifāt-ı bī-ġāyetinüñ maḥfūẓ u behremendi idi. Merḥūm-ı merḳūm maʿzūl olduġı eṡnāda mezbūruñ daḥı kevkeb-i ḥayātı üfūl buldı. Birāderi ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu şiʿrini[**] yazmışdur.

Beyt[**] : Göz ḳızardup[**] girmişüm bir çeşmi āhū ʿışḳına
Çeşm-i ḫūn-bārum görüp ṣanmañ beni ṣāḥib-remed[**]

ḪĀLİṢĪ: Nāmı ʿAbdü'l-ḥayydur. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānīnüñ ḫācesi olan ʿAṭāu'llāh Efendinüñ ferzend-i ḥayrü'l-ḫalefī ve dürr-i girān-māye-i ṣadefidür. ʿUnfuvān-ı cevānı ve reyeʿān-ı şebāb u zindegānīsinde zemān u evḳātın taḥṣīl-i kemālāta maṣrūf ḳılmaġla emṡāl ü aḳrānı miyānında ḳābiliyyet-i şān ile **H105a** maʿrūf cevāndur. Ṣaḥīfe-i[**] ʿiẕār-ı tābdārı nuḳūş-ı ḫaṭṭ-ı siyehkārdan sāde ve ḳāmet-i serv-i raʿnāsı[**] ravża-i dünyāda henüz neşv ü nemāda iken fenn-i eşʿāra heves **Ü111b** ve naẓm-ı ābdāra dest-res urup[**] niçe gūy-ı feṣāḥatı **S102a** çevgān-ı nezāket ile rübūde itdügi miyān-ı ebnā-yı zemānda āzmūdedür. Muḳaddemā babası ṭarīḳine iḳtidā **R120a** itmiş idi[**]. Lākin ṭarīḳ-i ʿilmüñ şedā'id ü metāʿin te'emmül idüp ālām-ı bī-encāmına kendüde taḥammül iḥtimāli olmaduġından ġayrı ṭarīḳ-i ehl-i seyfe sülūk ġāyetde murādı[**] ve nihāyetde ārzū-yı fu'ādı olup ḫidmet-i şāhda şemşīr-i ʿālemgīr gibi miyān-ı cāna niṭāḳ-ı ʿubūdiyyeti bend idüp tīr-miṡāl ceng ü cidāl

---

1** Ḫākī-i Diger: Ḫākī S.
5** şiʿrini: şiʿrin S.
6** Beyt: Naẓm H - S Ü.
6** ḳızardup: ḳarardup S.
7** ṣāḥib-remed: siz bī-remed S.
13** Ṣaḥīfe: - S.
14** serv-i raʿnāsı: serv-ḳadd-i raʿnāsı H.
15** dest-res urup: dest-res bulup H S.
17** iḳtidā itmiş idi: gitmiş idi S.
20** ġāyetde murādı: murādı Ü.

içün her ṭarafa per-tāb olup[**] mānend-i siper ḍarb-ı aʿdāya gögüs germek ġāyetde maṭlab u mes'ūli olmış idi. Āḫir tīr-i me'mūli hedef-i ḳalūlüñ şāḫışı olup ʿulūfesi bedeli tīmār müteferriḳalıġı ile pādşāh-ı gerdūn-penāhuñ ʿabd-i ḫāliṣi olmışdı. Ḥālā Ṭemişvārda defterdār olup taḥṣīl-i emvāl-i pādşāhīde mucidd ü sāʿī ve levāzım u mehāmm-ı ḫidmet-i mezbūreyi ḥasbü'l-istiṭāʿa mürāʿīdür. Bu Teẕkireye yazılmaġiçün iḫtiyār itdükleri ebyāt u eşʿār ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidār ki s̱ebt olındı[**].

Beyt[**] : Meclisde ʿadū dün gice cānānuma geçdi
Hīç ṭınmamaġa çāre mi var cānuma geçdi

Ve lehū[**] : Dirdüm ki bir bahāne ile seyr idem yüzin
Hīç bulmadum bahāne o ġonçe dehāna ben

ḪĀVERĪ: Nāmı ʿAlīdür. Āftāb-ı vücūd-ı pür-mü'es̱s̱ire ḳaṣaba-i Manastırdan ṭāliʿ vü ẓāhir olmışdur. Taḥṣīl-i ʿilme ḳā'im olduḳdan ṣoñra merḥūm Zeyrekzādeden mülāzım olup baʿdehū ṭarīḳ-ı ḳażāya ʿāzim olmış idi. Mürebbī-i hünerverān-ı zemān ve destgīr-i fütādegān-ı aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān olan kendinüñ üstādı merḥūm u maġfūr ve maṣūm u mebrūr Çivizāde Efendinüñ himmeti ve ol eyyāmda defterdār olan Bayrām Çelebinüñ terbiyeti ile gicesi ḳadr u rūzı ʿīyd olup Üskübe ve Selanike ḳāḍī olmaġla **H105b** baḫtı saʿīd olmış idi. Bāb-ı ḳażā ve faṣl-ı ḳażāyāda nihāyet-i ihtimām u diḳḳat **R120b** ve ġāyet ḥades ü ferāseti bir mertebede idi ki ʿāşıḳ u maʿşūḳ meclis-i ḳażāsına geldüklerinde[**] ʿāşıḳ-ı bī-çāreyi öldürüp göñlin alan ve naḳd-ı ṣabr u ḳarārın alan ve talan[**] idüp tārāc u yaġmā iden dilīrān-ı sīm-sīmā idügin bir baḳmada

---

[1**] per-tāb olup: per-tāb ve H.
[6-7**] eşʿār ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidār ki s̱ebt olındı: eşʿārdur ki ketb olındı S.
[8**] Beyt: - H S Ü.
[10**] Ve lehū: - H S.
[22**] geldüklerinde: geldükde H.
[23**] alan ve talan: alan talan R.

bilürdi ve meclis-i ḳażāsında gül-i raʿnā rūy-ı dil-berān-ı ḥūr-liḳāyla daʿvā-yı muḥākāt u mübārāt itdügiçün ol şāhid-i bāzāruñ[**] taʿzīr içün rūyına tamġa urup miyān-ı esvāḳda teşhīr ḳılurdı.

Beyt[**] : *Ḳāḍın iẕā eştebehe l-emrāni ʿanne lehu*

Reʾyun yuḥallaṣu[**] *beyne l-māʾi ve l-lebeni*

Evvel manṣıbı **S102b** Ḳaraferye tedrīsi āḫir manṣıbı yine ol şehrüñ ḳażāsı olmışdur. Āḫir ḳażā-yı Rabbānī ve iḳtiżā-yı ḥükm-i Yezdānī ile anda manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl olup civār-ı mülk-i Ġaffāra vuṣūl buldı. **Ü112a** Ḥaḳḳā ki ʿālem-i belāġat u ʿirfānuñ şems-i ḫāverī ve āsmān-ı feṣāḥat u imlā ve eflāk-ı berāʿat u inşāsınuñ mihr-i enverīdür. Maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden ṭāliʿ ü şāriḳ olan maʿānī āftāb-ı ʿālem-tāb gibi zemīn ü zemānı ṭutmışdur ve ẕükā-yı ẕekā ve ḥiddet-i ṭabʿ-ı ḫūrşīd-żiyāsı niçe fuṣeḥā vü büleġāyı inşā-yı şiʿrden ṣovutmışdur[**]. Āftāb-ı eşʿārı[**] ḳalb-i ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ gibi sūznāk ve edāsı daḫı miṡāl-i cūybār ġāyetde laṭīf ü pākdur. Çünki şöhreti şems-i ḫāverden rūşen ve şuʿles-i ṭūmār-ı şiʿri şemʿ-i her-encümendür. Bundan ziyāde tekṡīr-i maḳāl bāʿiṡ-i sāmit ve mūcib-i melāldür. Mezbūruñ eşʿār-ı pür-ṣafā ve güftār-ı cān-fezāsından ve mānend-i mihr-i dil-fürūz[**] ġāyetde pür-sūz olan kelimātından[**] bir ḳaç ebyāt bu cerīde-i ʿacz-simāta taḥrīr olındı.

Şiʿr[**] : Seni gözler bu çeşm-i[**] ḫūn-feşānum niçe demlerle

Gel ey nūr-ı başar merdümlik it demler ḳademlerle

[2**] şāhid-i bāzāruñ: şāhid-i bāzārı H R S.
[4**] Beyt: Şiʿr H - S.
[5**] yuḥallaṣu: taḫallaṣu H.
[13**] ṣovutmışdur: ṣovutmış idi H.
[13**] Āftāb-ı eşʿārı:Eşʿārı Ü.
[17**] mānend-i mihr-i dil-fürūz: mānend-i dil-fürūz H.
[17**] kelimātından: güftārından H.
[19**] Şiʿr: - Ü.
[19**] bu çeşm: dü-çeşm R.

(Diger) : Añladum** çeşmi ne fettān idügin ḳaşından
Bilinür reh-zen olan niteki yoldāşından

R121a Ayuñ on dördi gibi bir mehe vir göñlüñi sen
Ḫāverī sev güzeli iki yedi yaşından**

(Diger) : Niçe taḳrīr** ideyin derdümi ġāyet çoḳdur
Ḫāmede çāk oḳıdur ḳuvvet-i bāzū yoḳdur

(Diger) : Ser-i zülfini baña göstere mi baḫt-ı siyāh
O yılan ayağıdur anı görenler beg olur
Sūzen-i āteş-i āhuñ felege naḳşını gör
Saña pīrezen-i çarḫ bu bir evreng olur

*Ve lehū** :* Yir yüzini eyledüm ṣanan iḥāṭa dünyede
Ḳara ṭoprağı ider āġūş deryālar gibi**

H106a Bī-hevā vü bī-heves baḳma sükūnıma benüm
Rūzgār ile iderdüm cūş deryālar gibi
Rūzgārına göre ḳavlin cihānı Ḫāverī
Gāh pür-cūş ol** gehī ḫāmūş deryālar gibi

(Diger) : Sīne pürdür ārzū-yı zülf-i ʿanbersā ile
Ṭoludur vīrānemüz biñ başlu ejdehā ile**

ḪATMĪ: Çorlıdandur. Taḥṣīl-i ʿilme himmet idüp merḥūm Celālzāde Ṣāliḥ Efendinüñ ifādesinden mülāzemet müyesser olduḳdan ṣoñra müderris olup **Ü112b** baʿdehū ṭārīḳ-i ḳażāya ʿazīmet eyledi**. Eşʿārınuñ çendān iştihārı

1** Añladum: Añlarum R.
3-4** Ayuñ on dördi gibi... güzeli iki yedi yaşından: - H.
5** taḳrīr: ṭāḥrīr S.
11** Ve lehū: - S Ü.
11-12** Yir yüzini eyledüm... ider āġūş deryālar gibi: - H.
16** pür-cūş ol: pür-cūş olur R.
17-18** Sīne-i pürdür ārzū-yı zülf... biñ başlu ejdehā ile: - S.
22** ʿazīmet eyledi: ʿazīmet idüp ol semte sālik oldı S.

yoḳdur. Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde bu **S103a** maṭlaʿ-ı meşhūrı mezbūruñ nāmına yazmışdur.

Şiʿr[**] : Kündüm gözüm yaşıyla döner bir degirmenüm
Çarḫ-ı felekde kimseye nevbet degirmenüm
Ögmeñüz bülbüli ʿĀşıḳ diyü yanumda benüm
Bildigüm ḳuşdur uçurmañ baña ol leffāfı

ḪATMĪ[**]: Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānīnüñ lālāsı olan Caʿfer Paşanuñ oğlı Muṣṭafā Begdür[**]. Babası gerçekden maʿārif ü kemālāt ile ārāste ve gerden-i vücūdı ḥuliyy-i leṭā'if-i nā-maʿdūd ile pīrāste[**] idi. Oğlı daḫı babasınuñ ber-feḥvā-yı *el-veledu sirru ebihi*[*] dem-i naḳdi ve[**] vāsıṭa-i ḳılāde-i ʿiḳdı idi. Merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażret)lerinüñ[**] rebīb-i[**] luṭf u niʿmeti ve perverde-i dest-i mekārim ü şefḳati olmağın iltifāt u terbiyeti ile livā-yı ḳadri sırr-ı ʿalem-i hilāl ve mancūḳ-ı rāyet-i ḫūrşīd-i bī-mis̱ālden ʿālī olmağla niçe **R121b** sancağa ḥākim ü vālī olmış idi. Ḥālet-i eşʿārı mā-ṣadaḳ-ı raḥīḳ-i maḫtūm olup ḫizāne-i zemānede kīse-i belāğat nām-ı sāmīsi ile maḫtūm olmağla şümūl-i kelāmı ṣafā-şümūli şimāl-i luṭf u melāḥatle meşmūl ve cevāhir-i zevāhir-i kelāmı rütbe-i kabūl-ı cevheriyān-ı ʿirfāna vuṣūl bulmışdur[**]. Bu şiʿr anuñdur.

[3**] Şiʿr: Maṭlaʿ H Beyt R - Ü.
[8**] Ḫatmī: Ḫatmī-i Diger R.
[9**] oğlı Muṣṭafā Begdür: oğlıdur. Nāmı Muṣṭafādur S.
[9-10**] ve gerden-i vücūdı ḥuliyy-i leṭā'if-i nā-maʿdūd ile pīrāste: - H.
[11*] *Kelām-ı Kibār (Çocuk babasının sırrıdır).*
[11**] naḳdi ve: naḳdi idi. Ve S.
[12**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[12**] rebīb: terbiyet H S.
[17-19**] şümūl-i kelāmı ṣafā-şümūli şimāl-i luṭf u melāḥatle meşmūl ve cevāhir-i zevāhir-i kelāmı rütbe-i kabūl-ı cevheriyān-ı ʿirfāna vuṣūl bulmışdur: mehāmm-ı kelāmı meẕaḳ-ı ḳabūl-i ʿirfāna vuṣūl bulmışdur Ü / cevāhir-i zevāhir kelāmı: zevāhir kelāmı R S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

*Ġazel*** : Mihr-i ḥüsnüñden senüñ nūr almasa** ger āftāb
ʿĀlemi başdan başa itmezdi enver āftāb
Cebhe-i meh tābuñuñ yanında ey sīmīn-beden
Göge irse başı degmez füls-i aḥmer āftāb
Mihr-i ʿālem-tāb-ı rūyuñ görmese ey meh-liḳā
İşigüñ ṭaşına her gün ḳormudı ser āftāb
Cennet-i kūyında yārüñ cilveler ḳılmaġiçün
Ḫatmiyā ṭāvusveş ṭaḳındı şeh-per āfitāb

*Ve lehū*** : Licām-ı şerʿ över nefsüñ semendi
Ne serkeşdür ṭurur mı pāy-bendi

H106b ḪUDĀYĪ: İstanbuldandur. Oḳçızāde dimekle meşhūr idi. Ḫidmet-i şāh-ı Sikender-nişānda tīr-mis̱āl her cānibe per-tāb-ı revān olan zümre-i bendegāndan olmaġla yayabaşı olup baʿdehū Budinde kātib-i zümre-i yeñiçeriyān olmış idi. Şehbāz-ı ṭabʿı **Ü113a** ol maḳāmda ārām itmeyicek yine İstanbula gelüp ḫidmet-i dergāh-ı ʿālem-penāha meşġūl oldı**. Ḥaḳḳā ki melāḥat-i eşʿārı ḥüsn-i Ḫudāyī** gibi gül-gūne tekellüf ü taṣallufdan ʿārī eşiʿāt-ı kelimāt ve lemeʿāt-ı ebyāt-ı ṣafā-ṣıfātı ʿālem-i maʿānī vü mükātda żav-ı sārīdür. Eşʿārınuñ edāsı rūy-ı dil-berān** gibi ḫūb **S103b** ve mis̱āl-i viṣāl-i** dōstān maṭlūb u merġūb ve ḥarekāt u sekenātı pesendīde bir dil-ber-i ḫūb-ṭarz ve maḥbūb-ı bedīʿü'l-üslūbdur. Gülistān-ı belāġatda eşʿār-ı zībāsı mānend-i serv-i raʿnā müstes̱nā vü mümtāz ve elf-mis̱āl** būstān-ı feṣāḥatda keşīde-

---

1** Ġazel: Şiʿr H S.
1** nūr almasa: yüz almasa R.
9** Ve lehū: - H S Ü.
16** oldı: olmış idi H R S.
17** Ḫudāyī: Ḫarāmī R.
19** rūy-ı dil-berān: rūy-ı dil-cūy-ı dil-berān: - Ü.
19** viṣāl: - S.
22** elf-mis̱āl: şimşād-mis̱āl H R S.

bālā olan kelimātda ḳamārī-i maʿānī-i bedīʿa āşiyān-sāz olmışdur. Ṣıḥḥat-i kelām-ı mezbūra delīl ü bürhāndur ki eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı **R122a** vird-i zebān-ı hünerverān-ı zemāndur. Ve kelimāt-ı belāġat-simātı ṣafā'iḥ-i ḳulūb ve ṣaḥā'if-i ḫavāṭır-ı ḫalḳ-ı cihānda ẓāhir ü ʿıyāndur[**]. Ol şāʿir-i nāmdār ve nāẓım-ı ḫōş-güftāruñ meṭāliʿ-i ʿāşıḳānesi bu cerīde-i ʿirfāna s̱ebt olındı.

Şiʿr[**] : Aġyār-ı kīne-ḫāh ile seyrāna gitme hīç
Gel gör ne oldı[**] Yūsufa yābāna gitme hīç

Ve lehū[**] : Mey-i telḫ içdimidi çāre ṣanup defʿ-i ġama
Yārsuz olduġıçün acısı çıḳdı tepeme

Ve lehū[**] : Ḫaṭṭ-ı ser-sebz ile ey ḫūblaruñ şehbāzı[**]
Ruḫun ol lāleye beñzer kim[**] ola pervāzı

Ve lehū[**] : Ḫāk-i tenümi yile virüp kūy-ı yārda
Bir toz ḳoparmayınca ḳomam rūzgārda

Ve lehū[**] : Ben raḥm umarın cān u dile ol yüzi gülden
Ol ḫōd baña incinmiş imiş cān u göñülden[**]

Ve lehū[**] : Aġyār ile ṭurursın ḳarşumda söyleşirsin
Ben ḫaste ḥāli yoḫsa öldüreyin mi dirsin

[3-4**] Ve kelimāt-ı belāġat-simātı ṣaḥā'if-i ḳulūb ve ṣafā'iḥ-i ḫavāṭır-ı ḫalḳ-ı cihānda ẓāhir ü ʿıyāndur: - Ü / ṣaḥā'if-i ḳulūb: ṣafā'iḥ-i ḳulūb R / ṣafā'iḥ-i ḫavāṭır: ṣaḥā'if-i ḫavāṭır R.
[6**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[7**] gör ne oldı: gör ki n'oldı S
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] şehbāzı: mümtāzı S.
[11**] beñzer kim: beñzer ki R.
[12**] Ve lehū: - H S Ü.
[14**] Ve lehū: - H Ü.
[14-15**] Ben raḥm umarın cān... imiş cān u göñülden: - S.
[16**] Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[**] : Degdüñ ol zülf-i ʿanber-efşāna
Erre-i ʿömr imişsin ey şāne

Ve lehū[**] : Ḫaṭṭ-ı sebzüñ gelüp ruḫsāruña yaraşdı ġāyetde
Güzellendüñ benüm serv-i ser-efrāzum[**] nihāyetde

ḪAZĀNĪ: Ṣofyadandur. ʿAlem-i ʿilme ṭarīḳi ile ṣāʿid olup ol ṭarīḳ-i pür-ḫaṭarda gümrāh olmaġla ḳulle-i mülāzemete çıḳınca çoḳ metāʿib ü şedā'id çekmiş idi. Āḫir İmāmzāde **H107a** merḥūmdan mülāzım olup[**] müderris olmışdur. Merḥūm Ḳara Çelebi İstanbul ḳāḍīsı iken kātibi ve miṣāl-i ḳalem cenāb-ı efḫamlarınuñ ʿabd-i mükātibi idi. Elli aḳçe ile Yeñice-i Vardarda müderris iken bahār-ı ʿömrinüñ ḫazānı irüp terk-i gülistān-ı cihān-ı fāni itmişdür. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Kūyına mest uġradum gice kilāb-ı kūy-ı dōst
Başuma üşdi biraz pend eyledi yārān baña

Ve lehū[**] : Eylemezseñ külbemüz bir dem[**] müşerref ḥaşre dek
Āh şāhum çaġıra cānā der ü dīvārımuz

Ü113b *Ve lehū*[**]: Bu müsāfir-ḫāneden göcsek gerek līkin henūz
Naḥsdur eyyāmımuz bir saʿd-sāʿat beklerüz

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
4** Güzellendüñ benüm serv-i ser-efrāzum: Benüm serv-i ser-efrāzum güzellendüñ S.
8** mülāzım olup: mülāzım olmışdur. Baʿdehū S.
11-12** eşʿār anuñdur: eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñdur H.
13** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
15** Eylemezseñ külbemüz bir dem: Külbe-i aḫzānum itmezseñ H S.
17** Ve lehū: - H S Ü.

MEVLĀNĀ ḪÜSREV[**]: Ol ḫüsrev-i iḳlīm-i faẓl u ʿirfān ḫūrşīd-i ʿālem-i taḥḳīḳ ü īḳān **R122b** sālik-i[**] memālik-i **S104a** ḥudūd u rüsūm mencā-yı mehālik-i mesālik ġavāmıż-ı ʿulūm imāmü'l-amme sirācü'l-e`imme mükemmel-i ʿulūmü'l-evvelīn ve'l-āḫirīn mütemmim-i maḳāṣıdü'l-müte`aḫirīn ve'l-müteḳaddimīn nāẓım-ı maḳāʿidü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl ḥāvī-i hudūdü'l-maʿḳūl ve'l-meşrūʿ Monlā Ḫüsrev Ḥażretleridür ki Dürer Ġurer taṣānif-i fā`iḳası Dürretü't-tāc şehr-yārān-ı memālik-i ʿulūm u ḥikem ve cevāhir-i zevāhir-i te`lifāt-ı rā`iḳası ṣarrāfān-ı fażl-ı ʿirfān yanında maḳbūl u müsellemdür. Mü`ellefāt fā`iḳasında ibdāʿ vü iḫtirāʿ itdügi ḥaḳā`iḳ-ı daḳā`iḳa ṭā`ir-i ḫāṭır-ı fużelā-yı māżī ve ġābir-i ḳuvvet-i fikr-i daḳīḳ ve cenāḥeyn-i taṣṣavvur`u taṣdīḳ ile küngüre-i kāḫ ḥuṣūline vāṣıl olmaḳ maḥż-ı ḫayāl ve peyk-i serīʿü'l-iḳdām ifhām-ı maʿūnet-i idrākāt-ı ḥavās ve me`ūnet-i muḳaddemetīn-i ḳıyās ile ser-ḥadd-i mülket-i vücūdına dāḫil olmaḳ emrr-i muḥāldür. Nāmı Meḥemmeddür. Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında manṣıb-ı celīl ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye ve Ġalaṭa ve medrese-i Ayaṣofya tevliyeti ile cenāb-ı saʿīdlerine

---

[1**] Mevlānā Ḫüsrev'in biyografisi, Ü nüshasında karalama şeklinde bulunmakta ve diğer nüshalardan da oldukça fazla farklılıklar ihtiva etmektedir. Bu yüzden bu nüshada bulunan biyografinin tamamının dipnotta verilmesi uygun görülmüştür: Nāmı Meḥemmeddür. Sulṭān Meḥemmed ʿaṣrında müftī-i ʿālem ve ʿilm ü fażla maḳbūl u müsellem olan Mevlānā-yı aʿẓamdur. Çünki şöhre-i ʿilm ü fażīleti ve kemālāt-ı ʿilmiyye vü ʿameliyyede ʿulüvv-i derece ve sümüvv-i rütbeti ve taḥrīḳāt-ı rā`iḳa ve muṣannefāt-ı fā`iḳası beyne'l-enām meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda meẕkūrdur. Pes elfāẓ-ı ʿacz-i niṣānla ol āftāb-ı ʿālem-i fażl u ʿirfān ʿummān-ı bī-kerān-ı taḥḳīḳ ü iẕʿānı taʿrīf ve aḳlām-ı teṣvīr-i erḳāmla ol ḳıdve-i ʿulemā-yı İslām ve zübde-i fużelā-yı enāmı tavṣīf eylemek taḥṣīl-i ḥāṣıl ve taṭvīl-i bilā-ṭā`il maḳūlesinden olduġı nūr-ı āftāb-ı raḫşān gibi ẓāhir ü ʿıyāndur. Ol ḫüsrev-i iḳlīm-i ʿilm ü kemāl nāṣib-i rāyāt-ı ʿaẓīmü'l-āyāt-ı fażl u efḍāl maḫzen-i nefā`is-i fürūʿ vāṣıl maẓhar-ı daḳā`iḳ-ı maʿḳūl u maḳbūl gāhī teşḥīẕ-i ḫāṭır ve tenşīṭ-i sāmiʿ ü ḥāżır içün baḥr-ı belāġatden niçe le`ālī-i ābdār ve dürer-i bī-şümār ibdā vü iẓhār iderlerdi. Teyemmünen ve teberrüken enfās-ı şerīfe ve kelimāt-ı laṭīfeleri bu Teẕkireye taḥrīr olındı.

Bu çeşmüm çeşme-sārınuñ ʿaceb ṭurmaz aḳar yaşı
Meger var ise ol ʿaynuñ belā ṭaġındadur başı

Merḥūm İsḥaḳ Çelebi maṭlaʿ-ı mezbūrı cüz`ī taġyīr ile alup ġazel itmişdür. Ve bu eşʿār-ı nāmdār daḫı ol ẕāt-ı büzürgvāruñdur.

[2**] sālik: mālik S.

tefvīż ü taḳlīd olınmışdı. Yine bu cümle ile ḫāḳān-ı mesfūra levāzım-ı mühimmāt reʿāyatında** ḳuṣūr itdi diyü bī-ḥużūr olup bir gün bī-izn ü destūr Burusaya gidüp anda teḳāʿüd iḫtiyār itmişdür. Anda mescid ü medrese binā idüp bu dār-ı fenādan āheng-i ʿālem-i ʿuḳbā** idince ol maḳāmda muḳīm olup sene s̱emān ve s̱emānmi`ede** ʿazm-i *cennāti'n-naʿīmin** itmişdür. Vālid-i firdevs-mekān meclis-i ʿirfānlarında gevher-feşān olup **H107b** buyururlar idi ki merḥūm-ı merḳūm Dürer-i Ġureri te`līf itdükde buyurmışlar ki cümle ʿulūmda Seyyid Şerīf-i Cürcānī ve Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī ile müşārik ü müsāhim olup ʿilm-i fıḳhda anlara ġālib olduġum maʿlūm-ı her ʿāmmī vü ʿālemdür. Resā`il-i ʿadīdeden ġayrı muṣannefāt u mü`ellefātı bunlardur. Ḥāşiyetü Tefsīri'l-ḳāḍī Ḥāşiyetü't-telvīḥ Ḥāşiyetü'l-muṭavvel **R123a** Mirḳātü'l-uṣūl Ed-dürer ve'l-ġurer çünki evṣāf-ı ʿilm ü kemāl medā`iḥ ü menāḳıb-ı ẕāt-ı pür-iclāli mü`ellefāt-ı fā`iḳa ve muṣannefāt-ı rā`iḳası gibi beyne'l-enām meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavām ve mecāmiʿ-i ḳulūb ve ṣudūr-ı ʿulemā-yı enāmda metluvv ü mezkūrdur. Pes elfāẓ-ı ʿacz-ʿunvānla ol ḫüsrev-i ʿālem-i fażl u ʿirfān ve ḫāḳān-ı mülket-i taḥḳīḳ ü iẕʿānı taʿrīf eylemek ve aḳlām-ı teşvīr-i** erḳāmla ol kıdve-i **S104b** ʿulemā-yı İslām ve zübde-i fuẓelā-yı enāmı tavṣīf kılmaḳ taḥṣīl-i ḥāṣıl ve taṭvīl-i bilā-ṭā`ildür. Cürm-i maḳṣūd-ı aṣlı ki bu fende iḳtidārların** iẓhārdur ve gāhī teşḥīd-i ḫāṭır ve tenşīṭ-i sāmiʿ ü ḥāżır içün biḥār-ı belāġatdan le`ālī-i ābdār ve kān-ı feṣāḥatdan gevāhir-i pür-iʿtibār ibdā itdüklerin iḫbārdur. Bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı. Bu maṭlaʿ ol ṣadrü'ş-şerīʿa ve'l-islām bedrü'l-e`imme ve'l-enām imāmü'l-emme Sirācü'l-e`imme**

[1-2**] levāzım-ı mühimmāt reʿāyatında: levāzım u mühimmāt reʿāyātında R.
[4**] ʿuḳbā: beḳā S.
[5**] s̱emān ve s̱emānmi`ede (Fatih 4250): s̱emānmi`ede H R S.
[5*] *Tûr-17 (Cennetlerde ve nimet içindedirler).*
[16**] teşvīr: tesvīd S.
[19**] iḳtidārların: iḳtidārlarını H S.
[22**] Sirācü'l-e`imme: Sirācü'l-etimme H.

hidāyet-i bī-nihāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Ṣamedānī ile ʿāric-i meʿāric-i dirāyet ve ṣāʿid-i meṣāʿid-i kifāyet deryā-yı muḥīṭ-i ʿilm ü ʿirfān ve mecmaʿ-ı yenābīʿ-i taḥḳīḳ ü īḳān ḫulāṣā-i aṣḥāb-ı ʿulūm ve muḫtār-ı erbāb-ı ḥudūd u rüsūm (ḥażret)lerinüñdür[**].

Maṭlaʿ[**] : Bu çeşmüm çeşme-sārınuñ ṭurmaz aḳar yaşı
Meger var ise ol ʿaynuñ belā ṭağındadur başı

Ü114a **ḪÜSREVĪ:** Merḥūm-ı merḳūmuñ aḥfādındandur. Nāmı Muṣṭafādur. Şeyḫü'l-islām fī zemāna ve sulṭānü'l-ʿulemā fī avāna ser-çeşme-i aṣḥāb-ı ʿulūm u ḥikem üstād-ı beşer-i ḥayāt-ı ʿālem meşʿale-efrūz-ı deyācīr-i ẓulam mes'ele-āmūz-ı cemāhīrü'l-ümem[**] ed-dāricü ilā raḥmetihi el-meleki'l-hādī Mevlānā ve üstādenā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī **H108a** (Ḥażret)lerinden[**] nā'il-i saʿādet-i mülāzemet olduḳdan ṣoñra sālik-i mesālik-i dirāyet olmış idi. Tercemeleri taḥrīr olınduḳda rūy-ı baḫtı[**] Burusada Manastır medresesi ile nāẓır ve dīde-i dil ü cānı cānib-i medāris-i Ṡemāniyyeye nāẓır idi. Kerīmü'l-aʿrāḳ şerīfü'l-aḫlāḳ dehen-i tābnākı ṣafā-yı **R123b** dil-peẕīr ile āråste ve eşʿār-ı pākı edā-yı bī-naẓīr ile pīrāstedür. Bu cerīde-i ʿirfāna taḥrīr ü tasṭīr[**] olınmağiçün maşrıḳ-ı żamīrinden lāmiʿ olan baʿż-ı meṭāliʿi bu faḳīre irsāl itmişlerdür[**].

Şiʿr[**] : Yanuña alup raḳībi eyledük[**] seyr-i çemen
Yanuña ḳalur mı ey serv-i sehī seyr eylesen

[4**] (ḥażret): ḫidmet H R S Ü.
[5**] Maṭlaʿ: Şiʿr R S.
[11**] mes'ele-āmūz-ı cemāhīrü'l-ümem: mes'ele-i umūr-ı cemāhīrü'l-ümem R.
[12**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[13-14**] olduḳdan ṣoñra sālik-i mesālik-i dirāyet olmış idi. Tercemeleri taḥrīr olınduḳda rūy-ı baḫtı: olduḳdan ṣoñra rūy-ı baḫtı: - H R S.
[17**] ü tasṭīr: - H S.
[18-19**] irsāl itmişlerdür: irsāl itmişlerdür. Meṭāliʿ bunlardur H.
[20**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[21**] eyledük: idek H.

*Ve lehū*** : Kākül-i yār ile öldüm dir imişsin** hem-bū
Ey benefşe ne dir il ḳulluġuñı arduña ḳo

*Ve lehū*** : Geçdi müjemüñ ḫançeri dir sen dil ü cāna
Tīrüñi de ey ḳaşı kemān atma yabāna

*Ve lehū*** : Ṣıḥḥat bulup olursa bende mecāl-i taḳrīr
Derdüm seg-i nigāra diyem naḳīr ü ḳıtmir

*Ve lehū*** : Öldürme ḫaste ḥālüñü cevr ü cefāñla
Böyle dirilme sevdücegüm mübtelāñla

(Diger) : Alınur görse her daḫı āla
Āh n'itsem bu ṭabʿ-ı meyyāle**

ḪÜSREV: İstanbuldandur. Babasına Ḳaragöz Beg dimekle maʿrūf** bir sancāḳbeginüñ oġlıdur. **S105a** Yeñiçerī bölügindedür. Aṣār-ı vecd ü ḥāl cebīn-i aḥvālinde ẓāhir ü ʿıyān ve ḥarāret ü sūziş ʿışḳ-ı dil ü cānından heyecān itmekle terk-i āmāl-i manṣıb u devlet ve iḫtiyār-ı ʿālem-i tecrīd ü ʿuzlet idüp ve Serḫōş Bālī Çelebiye irādet itmekle cenāb-ı irşād-niṣābı ile nihāyetde ülfet itmiş idi. Merḥūm-ı merḳūm bu ʿālem-i keṣretden ʿazm-i ḫum-ḫāne-i vaḥdet itdükde şarāb-ı ʿışḳla ḳanzil ve bāde-i maḥabbet ile mest-i lā-yaʿḳıl iken kendiden ol keyfiyyet bir miḳdār zā'il olup Ḥācı Bektāş tācını yine başına geçürmiş ve sevdā-yı māl u menāli megesvār başına üşürmişdür. Ḫōş-āyende eşʿārı ve nāzikāne** güftārı vardur. Bu Teẕkire-i leṭāfet teẕkāra ṣebt olmaġiçün iḫtiyār itdügi eşʿārdandur.

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** dir imişsin: dimişsin H.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9-10** Alınur görse her... bu ṭabʿ-ı meyyāle: - R S Ü.
12** maʿrūf: maʿrūf u meşhūr H.
21** ve nāzikāne: nāzikāne R.

Şi'r[**] : Bu dehr-i dehşet-ābāduñ geçüp cām-ı ṣafāsından
Çevirdüm yüzümi āyīne-i ʿālem-nümāsından
Ve lehū[*] : Mālik-i sīm ü zerüm deyü ṣakın etme ġurūr
Ṭopṭoludur ṭaş ile ey ḫᾱce gevher ṣanduġuñ
H108b *Ve lehū*[*]: Bir ʿāşıḳuñ ki sevdügi[**] ol kāse-bāz ola ola
Biñ kāse zehr içürse aña günde az ola
Ü114b Muṭrib rebāb u nāy u def ü çenge çāre ḳıl
Bī-çāre göñlüme ola kim çāre-sāz ola[**]
(Diger) : Zindān olursa ṭañ mı benüm başuna cihān
Bāzāra çıḳmadı bu gün ol Yūsuf-ı zemān[**]
(Diger) : Bizümle imtizāc itse ne var ol server-i ḫūbān
Gedālar pādşā-meşreb gerek şehler gedā-meşreb[**]
Ve lehū[*] : Başına od yaḳasın āhum ile dāġlaruñ
Bozayın eşkim ile bendini ırmaġlaruñ[**]

ḪIŻRĪ: Merḥūm Müftī Aḥmed Paşanuñ **R124a** oġlıdur. Nāmı Ḫıżr Beg olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Burusada Ḳapluca müderrisi iken cenāb-ı ʿizzet-ḳıbāb melik-i tevvāb u hādī-i ḍalīlān-ı vādī-i ṣıdḳ u ṣavābdan āṡār-ı ʿışḳ-ı Raḥmānī ve cezebāt u ġalebāt-ı[**] Subḥānī ẓāhir ü bāhir olup meşāyiḫ-i kibāruñ iftiḫārı maḳbūl-ı Ḥażret-i Bārī Şeyḫ Emīr Buḫārī Ḥażretlerine irādet getürüp ḫidmet-i pür-bereketin sermāye-i ʿizzet ü saʿādet

---

[1**] Şi'r: - Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] sevdügi: dil-beri S.
[7-8**] Muṭrib rebāb u nāy... ola kim çāre-sāz ola: - H R S.
[9-10**] Zindān olursa ṭañ mı... bu gün ol Yūsuf-ı zemān: - Ü.
[11-12**] Bizümle imtizāc itse... meşreb gerek şehler gedā-meşreb: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[13-14**] Başına od yaḳasın āhum... bendeni ırmaġlaruñ: - H R S.
[19**] cezebāt u ġalebāt: cezebāt-ı ġalebāt H.

bilmiş idi. Ḫıżr-mis̱āl vāṣıl-ı mā`ü'l-ḥayāt-ı tevḥīd ü ʿirfān olmaġla nā`il-i saʿādet-i cāvidānī ve ḥā`iz-i devlet-i dü-cihānī olmış idi**. Muḥaḳḳıḳāne kelimātı ve Fārisī vü Türkī ebyātı vardur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Ger ḫicāb olur ise ṭalʿat-ı cānāna tenüm
Bir avuç ḫāk nedür kim kala gözümde benüm
Nice ṣabr eyleyüm ey dōst cefā tīġine kim
Ṭaş degüldür yüregüm burc degüldür bedenüm
Dil yanar şemʿ gibi sīne ṭolu naḳş-ı nigār
S105b Ṣanki fānūs-ı ḫayāl ortasıdur pīrehenüm
Ṭoldı ḳanıyla ciger lāle-ṣıfāt döne döne
Yüzüme bir güle baḳmadı o ġonçe-dehenüm

ḪIŻR BEG ÇELEBİ: ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından ve bu ṭā`ife-i şerīfenüñ ṣāḥib-i iştihārından** ser-defter-i ʿulemā-yı āfāḳ ṣadr-nişīn-i maḥāfil-i istīhāl ü istiḥḳāḳ ḫūrşīd-i raḫşān-ı ʿālem-i ʿilm ü ʿirfān ʿummān-ı bī-kerān-ı cihān-ı taḥḳīḳ ü īḳān fürūzende-i żav-ı mıṣbāḥ-i feżā`il nigārende-i evrāḳ-ı defter-i celā`il-i ḫaṣā`il Ḫıżr-ı ẓulemāt-ı müşkilāt ve ġavāmıż-ı mecī-i rüsūm-ı sünen ve ferā`iż-i ḥiddet-i ẕekāyla nūr-ı ẕükā gibi şöhre-i dünyā ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede** ʿaḳl-i evvel ve S̱ānī-i İbn Sīnādur. Ḥaḳḳā ki ol Sulṭān-ı serīr-i ʿulūm u ḥikemüñ binā-yı sarāy-ı fażīleti binā-yı ihrām gibi raṣīn ü muḥkem olup** deryā-yı muḥīṭ-i ʿulūmına cümle-i aṣḥāb-kemāl ġavvāṣ-mis̱āl** isticāb-ı le`ālī-i ʿirfān içün ser-fürū idüp āyāt-ı beyyināt-ı maʿārif ü

2** olmış idi: olmış id. Ḥaḳḳā ki S.
3** Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār mezbūruñ güftārındandur H Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār mezbūruñdur S.
4** Şiʿr: - Ü.
13-14** ʿUlemā-yı Rūmuñ serdārlarından ve bu ṭā`ife-i şerīfenüñ ṣāḥib-i iştihārından: - Ü.
19** ʿulūm-ı ʿaḳliyyede: ʿulūm-ı ʿaḳliyye R Ü.
21** olup: - S.
21-22** ġavvāṣ-mis̱āl: ġavāmıż-mis̱āl R - H S.

kemālātı mekteb-i ʿālem-i imkān **R124b** ve mecāmiʿ ü mahāfil-i ḫalḳ-ı cihānda meẕkūr u metluvv olmış idi. **H109a** Bu ḥāli müʾekked ü muʿāżıd ve bu müddeʿāyı iŝbāt içün iki ʿadl şāhiddür ki[**] Mevlānā Ḫayālī ve Kestelli muḳtebes-i envār-ı ʿulūm u reşādı olup ol iki çeşm[**] ü çerāġ-ı ʿirfānuñ üstādı olmış idi. Ve ol iki merdüm-i dīde-i aʿyānı yaʿnī ol iki fāżıl-ı[**] devrānı ve bedreyn-i neyyiren-i ʿālem-i imkānı dīde-i nūr-efşānı gibi terbiye idüp ol iki bī-naẓīr ü bī-bedel fiʾl-meŝel görür gözi ve ṭutar eli bilmiş idi[**] ve mezbūrlardan ġayrı telāmiẕesinden niçe efāżıl-ı nāmdār-ı ḳavābil-i rūzgār ẓāhir ü bedīdār olduġı maʿlūm-ı ṣıġār u kibārdur. Tafṣīl-i ḥāl-i ferḫunde-meʾālī kitāb-ı Şaḳāʾiḳda mesṭūr u meẕkūr Mevlānā-yı mezbūruñ evṣāf-ı kemāli[**] gibi beyneʾl-cumhūr ġāyetle meşhūr olduġı cihetden eşʿārların işʿār itmek **Ü115a** semtine ki maḳṣūd-ı küllī ve merām-ı aṣlīdür himmet olınup ol ḳalem-rev cānibine teşḥīd-i ḥudūd-ı ʿazīmet ḳılındı. (Ḥażret)-i[**] Mevlānānuñ ḫāme-i şīrīn kelāmı ṭūr-ı süṭūr içre kelīm olup fenn-i inşā vü imlāda ṣāḥib-i yed-i beyżā olduġı meşhūr u meşhūd-ı cümle-i dünyā olup ol Mūsā-yı ʿimrān[**] fażl u ʿirfānuñ kemāl-i fażl u ʿilmine īmānı **S106a** olmayan münkirler mānend-i[**] Firʿavn-ı laʿīn *feʾti bi-āyetin in künte mineʾṣ-ṣādıḳīn*[*] didüklerinde miŝāl-i ŝuʿbān-ı mübīn olan ḳalem-i siḥr-āferīnini ilḳā idüp aṣḥāb-ı fiṭnat u ẕekā miyānında iẓhār-ı yed-i beyżā itdükde saḥara-i fecere[**] gibi ḳavm-i münkirīn

---

[3**] ʿadl şāhiddür ki: şāhiddür ki H.
[4**] ol iki çeşm: iki çeşm R.
[5**] yaʿnī ol iki fāżıl: ve ol iki fāżıl H R S.
[7**] bilmiş idi: olmış idi H R.
[10**] evṣāf-ı kemāli: evṣāf-ı kemāl R.
[13**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[15**] Mūsā-yı ʿimrān: Mūsā vü ʿimrān H.
[16**] mānend: - Ü.
[17*] *Enʿâm-106 (Gerçek doğru söyleyenlerdensen bir delil getir).*
[19**] fecere: - H R S.

mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *feġulibū hünālike venkālebū ṣāġırīn*[*] olurlar idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ maʿārif ü kemālātı bī-ḥadd ü ruḳūm ve āṣār-ı ḫāme-i gevher-bārı[**] ve netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı leṭā'if-i aḫlāḳ u eṭvārı gibi maʿlūm u mersūm-ı aṣḥāb-ı fünūn u ʿulūmdur. İstanbul ḳāḍīsı iken **R125a** ekṣeriyyā imżāsını manẓūm idüp bu üslūb-ı merġūb üzre mesṭūr u mersūm iderdi[**].

Naẓm[**] : *Ṣaḥḥa imżā'uhu bi-ḳavlin ʿadūlin*

Şehidū ṣümme ḳūbilū bi-ḳabūli

Ḫiḍrubnu celāl emżāhu

Ḳāżiyen fī diyār-ı İstanbul

Mezārı Şeyḫ Vefā cāmiʿi ḳurbında Necātī merḥūm yatduġı maḳāmdadur. Bu şiʿr merḥūmuñdur.

H109b *Şiʿr*[**]: Ḳıl lāle ṣoḥbetini ki çāġındadur daḫı

Var gel müsāfirine ki bāġındadur daḫı

Gül leşkeri ḫaberlerini lāleden işit

Kim şimdi geldi tozı ayaġındadur daḫı

Virmiş ṣabā benefşeye peyġām-ı zülf-i yār

Ol ʿizzetüñ[**] hevāsı dimāġındadur daḫı

Ve lehū[**] : *ʿIşḳ-rā bīrūn zi-heftād u dü-millet ḥāletīst*

Dermiyān-i cemʿü keṣret ʿāşıḳān-rā ḫalvetīst

Sāʿatī der-hicr-i zülfeş çün şeb-i men sālhā

Sālhā-yı vaṣl-ı ḳaddeş hem-çü ʿömrüm[**] *sāʿatīst*

1[*] *En'âm-119 (Orada yenildiler ve küçük düşmüş olarak geri döndüler).*
3[**] gevher-bārı: gevher-bār R H S.
5[**] mersūm iderdi: mersūm idi Ü.
6[**] Naẓm: - H R Ü.
12[**] Şiʿr: - H Ü.
17[**] ʿizzetüñ: leẕẕetüñ S.
18[**] Ve lehū: - H S Ü.
21[**] ʿömrüm: ʿömr S.

ḪIŻRĪ**: Büldān-ı cihān içre sütūde-ṣıfāt olup enhār-ı cūybān miṣāl-i ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt ve gülistān u būstānı muʿādil ü müşākil-i cennāt olan Edirne-i maḥmiyyedendür. Bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir dīdesi her-bār ʿālem-i bālāya nāẓır olmağla Depegöz Ḫıżr Çelebi dimekle maʿrūf u maʿlūm-ı ekābir olmış idi. Merḥūm u mağfūrün-leh Merḥabā Efendiden mülāzım olup merḥūm-ı merḳūmuñ dāmādı olmış idi. Ḳırḳ aḳçe ile Burusa-i maḥrūsada Yıldırım Ḫan medresesinde meşğūl-ı ḫidmet-i tedrīs iken mübtelā-yı maraż-ı niḳrīs olmağla ṭarīḳden ferāğat idüp yevmi otuz aḳçe ile teḳāʿüd ile münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat olmış idi. Vālid-i mācid ile ʿālem-i şebābdan iḫtilāṭı ve rişte-i ḳalb-i pür-inbisāṭınuñ (ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānınuñ **S106b** südde-i seniyye-i felek-menāṭlarına ḫayli irtibāṭı var idi. Bu ğazel mezbūruñdur**.

Şiʿr : Ḳaṣd-ı dil ol zülf-i ʿanber-fāmadur
Bir ḳalenderdür ki ʿazmi şāmedür
Kirpigüm dil mā-cerāsın yazmağa
Kātib-i çeşmüm elinde ḫāmedür
Rūy-ı zerdüm eşk-i ḫūn-ālūd ile
Yazılur ḳanıyla ḥasret-nāmedür
Devletüñde bu yetīm eşkümüñ
Giydügi gülgūnı aṭlas-cāmedür
Ḫıżrī eyler laʿl-i meygūnuñ heves
Rind olanuñ meyli ṣāfī-cāmedür

1** Ḫıżrī: - R Ü.
10** (ḥażret): ḫidmet H S.
11** mezbūruñdur: mezbūruñ güftārındandur S.

ḪIŻRĪ-İ DİGER[**]: İstanbul ḳurbında şöhre-i dār u diyār[**] olan Yeñiḥiṣārdandur. Nāmı Ḫıżrdur. Dānişmend ṭā'ifesinüñ rind ü ḳallāşı ve bu zümrenüñ levend ü evbāşı idi. Gūşe-i mey-ḫāneyi dünyāya ve ẕillet-ḫāne-i ḫummārı salṭanat-ı İskender ve Dārāya virmez idi. Merḥūm Ṭaşköprīzādede dānişmend iken **H110a** gāh ṣūfī ve gāh Şām Yeñiçerisi olup merḥūm-ı merḳūm İstanbul ḳāḍīsi iken yine dānişmend olup zümre-i ḫuddām-ı ḫāḳān-ı pür-mekārimden olmaḳ taḳrībi ile[**] mülāzım olmış idi. Bu ḥālde iken dest-i ecel girībānın ve ḳābıż-ı ervāḥ cānın aldı. Bu beyt anuñdur[**].

Beyt[**] : Zeneḫdānında dil kim olmış idi
Ḫaṭṭ-ı dildār geldi Ḫıżr irişdi

ḪIŻRĪ-İ DİGER[**]: Amasiyyadandur. Erbāb-ı ḳalem zümresindendür. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan[**] Baġdād seferine teveccüh itdükde terk-i cihān itmişdür. Naẓmı ġāyetde sādedür. Bu maṭla' anuñdur[**].

Ü115b *Beyt*[**]: Eşküm içre rūy-ı zerdüm ey gül-i ḫoşter hemān
Ṣuya düşmiş bir ḫazān yaprağına beñzer hemān

ḪAFFĪ: Edirnedendür. Erbāb-ı ḥirefden ḫaffāf olduġı taḳrīble Ḫaffī taḫalluṣ itmişdür. **R125b** Egerçi ümmī vü 'āmī ṣaḥīfe-i idrākı nuḳūş-ı ḥurūfdan pāk

---

[1**] Ḫıżrī-i Diger: Ḫıżrī R Ü.
[1**] şöhre-i dār u diyār: - Ü.
[6-7**] olup zümre-i ḫuddām-ı ḫāḳān-ı pür-mekārimden olmaḳ taḳrībi ile: ḫünkār ḳavlidür diyü Ü.
[8**] Bu beyt anuñdur: Bu bey anuñ güftārındandur H Bu şi'r anuñ eş'ārındandur ki taḥrīr olındı S.
[9**] Beyt: Şi'r S - R Ü.
[12**] Ḫıżrī-i Diger: Ḫıżrī S Ü.
[13**] Ḫan: - S.
[14**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[15**] Beyt: Şi'r S - H Ü.

elfi serv-ḳāmet-i dil-berān-miṡāli[**] rāst ve kāfi[**] raḳīb-i kec-dil gibi egri olduġından bilür idi. Lākin mücāleset-i erbāb-ı kemāl ve feḫvā-yı *ḫaẕe'l-ʿilmu min efvāhi'r-ricāl*[*] ile ʿibāreti ṣaḥīḥ ve kelimātı belīġ ü faṣīḥ idi. Sulṭān Meḥemmed zemānında olan ḳudemā-yı şuʿarādandur. Ekṡeriyyā ṣanʿat-ı tecnīse mā'il idi. Bu bir ḳaç ebyāt mezbūruñ kelimātındandur[**].

S107a *Şiʿr*[**] : Sākin-i mey-ḫāne oldum yine ṣāḥib-bādeyüm
Sāḳī mellāḥ u ḳadeḥler zevraḳ oldı bāde yemm

Ve lehū[*] : Ayıram aġyārı Ḥaḳḳ yāri ḳılursa yārdan
Fırṣat el vire yetem item[**] düşürem yārdan

(Diger) : Fitneden gerçi anuñ ḫāli daḫı ḫālī[**] degül
Līk cān u dil olan gözleridür ḫāli degül

ḪALĪLĪ: Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhre-i dehr ve maḳbūl u memdūḥ-ı Zeyd ü ʿAmr olan[**] Diyārbekrdendür. Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında İzniḳe gelüp taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl ve ḳandīl-i tekmīl-i ʿulūm-ı celīleye revġan-ı ictihād u fitīle saʿy-ı cemīl ile iştiġāl üzre iken bir maḥbūb-ı melek-ḫıṣāle ʿāşıḳ-ı şeydā olup Mecnūn-miṡāl Leylā-yı zülf-i ʿanbersāsı ile rüsvā ve zencīr-i ʿışḳ u hevāsına mübtelā olduḳda ḥasb-i ḥālin ve ālām u melālin[**] bir dāstān idüp kendüyi **H110b** ʿāleme destān itmiş idi. Beyne'l-cumhūr Fürḳat-nāme-i Ḫalīlī

[1**] dil-berān-miṡāli: dil-berān-miṡāl S.
[1**] kāfı: kāmı S.
[2-3*] *(Bilgili kişilerden duyularak öğrenilen bir ilim).*
[5**] ebyāt mezbūruñ kelimātındandur: ebyāt-ı feṣāḥat-simāt mezbūruñ H ebyāt-ı feṣāḥat-simāt mezbūruñdur S.
[6**] Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] el vire yetem item: il vire iteyüm H el yetem item R.
[10**] ḫāli daḫı ḫālī: ḥāli daḫı ḥālī R.
[13-14**] Leṭāfet-i āb u hevā ile şöhre-i dehr ve maḳbūl u memdūḥ-ı Zeyd ü ʿAmr olan: - Ü.
[18**] ālām u melālin: ālām-ı melālin R.

dimekle meşhūrdur. Sāde vü küşāde bir naẓmdur. Ṣıfat-ı ḫiṭāb-nāmede[**] bu bir ḳaç beyt ol kitābdandur.

Şiʿr[**] : Didüm ey nāme-i ferḫunde-aḫter
Çü sensin bir hümā-yı ʿanberīn-per
Birūnuñ maẓhar-ı envār-ı eşvāḳ
Derūnuñ maḫzen-i esrār-ı ʿuşşāḳ
ʿAceb nuṭḳ-ı faṣīḥüñ var zebānsuz
Sözüñi ʿarż idersen tercemānsuz

Ġazeliyyātında çendān leṭāfet-nümāyān degüldür. Ol eclden taḥrīr olınmadı.

ḪALĪL-İ ZERD[**]: Miyān-ı ḥaḳīr ü celīlde Ṣarı Ḫalīl dimekle meşhūrdur. Burusadandur. Çehre-i ʿāşıḳ gibi **R126a** zerd-fām ve cism-i żaʿīfi gibi naḥīf-endām dil-berān-ı sīmīn-ber hevāsıyla hilālāsā lāġar-beden ve mehveşān-ı mūy-miyān-ı ʿışḳ ile **Ü116a** rişte gibi bārik-ten ġarīb hey'et ve ʿacīb ṣūret şuʿarānuñ ẓurefāsından ve erbāb-ı maʿārif ü kemālüñ nüdemāsındandur. Vech-i maʿāş ve sebeb-i intiʿāşı bāb-ı kerīm-i Vehhāba münḥaṣır ve bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir cevā'iz ü inʿām-ı ekābir idi. Gūşe-i inzivāda iḫtiyār-ı ʿuzlet ve Beytu'llāh-ı kerīmde mücāveret ile ḳanāʿat itmiş idi. Eşʿārı leṭāfet ü melāḥatden ḫālī degüldür. Bu beyt anuñdur[**].

Şiʿr[**] : ʿĀşıḳa dil-rübā mı eksük olur
Ehl-i derde belā mı eksük olur
Ben ölürsem belā[**] ile ey dil
Yāre bir mübtelā mı eksük olur

1** ḫiṭāb-nāmede: ḫiṭāb-nāmeye S.
3** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
11** Ḫalīl-i Zerd: Ḫalīl Ü.
19** Bu beyt anuñdur: Bu beyt anuñ güftārındandur H Bu ġazel anuñdur S.
20** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
22** belā: firāḳ S.

S107b Gülşen-i ḥüsnine o ġonçe lebüñ
Bülbül-i ḫoş-nevā mı eksük olur
N'ola yār olmaz ise ol yüzi gül
Baña bir meh-liḳā mı eksük olur
Ne ṣorarsın Ḫalīl aġladuġum
Yār ile mā-cerā mı eksük olur[**]

Merḥūm Lāmiʿīnüñ Pertevī maḫlaş ve İbrāhīm nām bir dil-ber-i sīm-endām oġlı var idi ki felek-i ḫūbı ve melāḥatüñ ḫūrşīd-i ṭāliʿī ve ʿālem-i ḥüsn ü cemālüñ bedr-i lāmiʿī bir dil-ber-i sīm-ber idi ki gökde āftāb āyīne-i cemāl-i[**] ʿālem-tābına kendüyi muḳābil ṭutduġıçün zevāle irüp başı zevālli olmışdur ve bedr-i münīr-i ḫūrşīd rūy-ı ʿālemgīrinden nūr uġurladuġıçün ʿuḳde-i ẕenebde dest-i ḫusūfuñ ẕelīl[**] ü pā-māli olmışdur.

Beyt[**] : Olupdur ḥüsn-i bī-mis̱l ü naẓīri
H111a Melāḥat burcınuñ mihr-i münīri

Cevān-ı mezbūr[**] Ḫalīl-i ẕelīli[**] mānend-i İsmāʿīl ḳurbān-ı ġamze-i ser-tīzi idüp āteş-i ʿışḳla[**] yirini nār-ı Ḫalīl itmekle maraż-ı maḥabbet-i pür-miḥnet ü ālāmı ile cism-i zerd-fāmını[**] ġāyetde ʿalīl itmiş idi[**]. Bir gün Pertevī Şems mey-ḫānesi dimekle maʿrūf kāşāneye pertev-endāz olup şāʿir-i mezbūr daḫı **R126b** ol maḥall ü maḳāmda muḳābil-i āftāb-ı dīdārı olmaġla pür-sūz u güdāz olduḳda bedīhe bu beyti[**] dimişdür.

[5-6**] Ne ṣorarsın Ḫalīl... mā-cerā mı eksük olur: R ve Ü nüshasında 2. beyit olarak yer almaktadır.
[9**] cemāl: - S.
[12**] ẕelīl: ẕelīli R.
[13**] Beyt: Naẓm S - Ü.
[15**] Cevān-ı mezbūr: mezbūr Ü.
[15**] Ḫalīl-i ẕelīli: Ḫalīl ü ẕelīli H.
[16**] āteş-i ʿışḳla: āteş H S.
[17**] zerd-fāmını: zerd-fāmı H R.
[17**] itmiş idi: olmış idi H R.
[20**] bu beyti: bu beyt-i cān-güdāzı H.

Beyt[**] : Pertev-i mihr-i ruḫuñ yüzimüze virdi żiyā
Şems mey-ḫānesinüñ yine güni ṭoġdı şehā

ḪĀCE ÇELEBİ EFENDİ[**]: Menāzil-i celā'il-i ḫaṣā'ilüñ saʿde's-suʿūdı ve cihān-ı kemālāt u feżā'ilüñ āftāb-ı vālā-ṣuʿūdı deryā-yı muḥīṭ-i ʿulūm u fünūnuñ biḥār-ı zeḫḫārı ve ʿālem-i basīṭ-i maʿārif ü leṭā'ifüñ ḫūrşīd-i nevvārı[**] ḥaḳā'iḳ meydānınuñ merd-i dilīri daḳā'iḳ āsmānınuñ münīri mesā'il-i şerʿiyyenüñ Nuʿmān-ı zemānı ve faṣl-ı ḳażāyā-yı şerʿiyyede şerīḥ-i s̱āni'l-baḥrü'l-ġazīr[**] ve'l-bedrü'l-münīr keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżilāt ve'l-ḳāḍi'l-fāżıl ve'l-fāṣıl bi-fetāḥı beyne'l-ḥaḳḳı ve'l-bāṭıl müfessirü't-tenzīl muḳarrirü't-te'vīl ṣāḥibü'l-āyāti fi'l-fażli ve'l-efḍāli sebbāḳi'l-ġāyāt fī ḥalbeti'l-kemāl rāfiʿü ebniyeti'l-fażlı baʿde'l-indirās nāṣibü ḳavāʿidi'l-ʿulūm ve'r-rüsūm āsirü'l-inhidām ve'l-inṭimās ʿumdetü'l-müfessirīn ḳıdvetü'l-müteḳaddimīn ve'l-müte'aḫḫirīn üstādü'l-aʿlām[**] müfti'l-enām Şeyḫü'l-islām sipihr-i dehr-i fażl u kemāl āftāb-ı ʿālem-tāb-ı **S108a** cāh u celāl ʿulemā-yı Rūmuñ mīr-i ser-bülendi Ḥażret-i Ḫāce Çelebi Efendidür ki ol vücūd-ı pür-cūduñ nām-ı mesʿūdı Ebu's-suʿūddur. Nitekim şāʿir dimişdür.

Ü116b *Beyt*[**]: Ebū Ḥanīfe-i S̱ānī Ebu's-suʿūd ol kim
Feżā'il içre efāżıl olupdur aña ʿıyāl

Merḥūm Şeyḫ Yāvesī Ḥażretlerinüñ ferzend-i mesʿūdı ve dürr-i girān-māye-i ṣadef-i vücūdıdur. Naḳd-i ʿömr ü zindegānī ve metāʿ-ı ḥayāt-ı cihānı sinn-i

---

[1**] Beyt: - Ü.
[4**] Ḫāce Çelebi Efendi: Ḫāce Çelebi S.
[7**] nevvārı: pür-envārı S.
[9**] s̱āni'l-baḥrü'l-ġazīr: s̱āni'l-baḥrü'l-ʿazīz H R.
[14**] üstādü'l-aʿlām: üstādü'l-enām R.
[18**] Beyt: Şiʿr S - Ü.

mebde-i ʿunvān-ı şebāb ü bī-fütūrīden mercaʿ-ı şeyb ü nūrīye gelince terbiyet-i devḥa-i** riyāż-ı maʿrifet ve temşiyet-i gülzār-ı maʿārif **H111b** ü fażīletde çemen-ārāyī ve ṭabʿ-ı āzmāyī itmekle envār-ı **R127a** fażl u kemāl cebhe-i vücūd-ı** bī-mis̱ālinde lāmiʿ ve ās̱ār-ı ʿilm ü efḍāl ufḳ-ı rūy-ı nīkūsından** ẓāhir ü sāṭiʿ olup cümle-i kemālāt-ı beşeriyyeyi ḥāvī vü cāmiʿ ve maʿārif-i celiyye vü seniyyesi ḫalḳ-ı cihān miyānında meşhūr u şāyiʿdür. Rūy-ı vücūdı merḥūm Müʾeyyedzādenüñ luṭf-ı nā-maʿdūdı ile bā-ism olup ẕāt-ı vācibüʾt-teşrīfi ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmışdur. Sulṭān Bāyezīḍ Ḫan zemānında otuz aḳçe ile İnegöl medresesine müderris olup baʿdehū ḳırḳ aḳçe ile Ḳalender-ḫāneye müderris olduḳdan ṣoñra** merḥūm Muṣṭafā Paşa** Gegbüzede binā itdügi medreseyi yevmī elli aḳçe ile ibtidā-yı evvel mübtedā-yı aḫbār-ı meʿālī ve muḫterem-i ehālī-i mevālī maṣdar-ı efʿāl-i ḥısān müsnedüʾl-ileyhi mürüvvet ü iḥsān ḥāżretlerine taḳlīd itmiş idi. Baʿdehū pāye-i rifʿatleri medrese-i sulṭāniyye-i Burusa ile muʿallā** olup Ṣaḥn-ı medāris-i S̱emāniyye ol ḳıble-i ḳabīle-i ṣalāḥ u taḳvā-yı ḫidmetlerine maḥall u mes̱vā olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Burusa** ve Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḫādim-i şerʿ-i muṭahhar baʿdehū Rūmiline ḳāżīʿasker olup manṣıb-ı ṣadāret niçe müddet ol ẕāt-ı ḫūrşīd-enāret ile rifʿat ü celāl bulmış idi ve ol manṣıb-ı celīl cenāb-ı pür-tebcīllerine rūy-māl itmekle rūy-ı māl gibi şerīf ü cemīl olmış idi**. Baʿdehū çemenzār-ı fetvā reşeḥāt-ı aḳlām-ı miskīn-erḳāmı ile muraşşaḥ ve ḳalāʾid-i vaḳāyiʿ-i enām ferāʾid-i elfāẓ-ı berāʿat-encāmı ile munaẓẓam u muvaşşaḥ olup ol ḳıdve-i ʿulemā-yı dehr fāżıl-ı vaḳāyiʿ ü ḥavādis̱-i Zeyd ü ʿAmr olmış idi. Ol

---

2** devḥa: devḥata H.
4** vücūd: vücūdı S.
4** rūy-ı nīkūsından: rūyı nīkūsından R.
10** olduḳdan ṣoñra: olup baʿdehū S.
10** Muṣṭafā Paşa: Muṣṭafā H R
14** muʿallā: bir muʿallā Ü.
16** Burusa: Burusada S.
19** olmış idi: bulmış idi H.

ḥālden civār-ı mülk-i müteʿāla intiḳāl ve bu ʿālem-i fenādan sebzezār-ı beḳāya irtiḥāl idince manṣıb-ı fetvāda dā'im **Ü117a** ve ḫidmet-i fuḳarā vü żuʿafāda ḳā'im olmış idi. Ḥaḳḳā ki merḥūma müyesser olan ʿömr-i ṭavīl ve cāh-ı ʿaẓīm ü **S108b** celīl bir kimesneye olmış degüldür. **R127b** Emṣāl ü aḳrānı münḳariż olup ekṡeriyyā ṣudūr-ı ʿaẓām ve erbāb-ı manṣıb-ı şeref-encām telāmiẕe-i fiḫāmından olmaġla mehābet ü celāleti **H112a** yevmen fe yevmen mütezāyid ve binā-yı sarāy-ı ʿaẓamet ü celāli nihāyetde müte'ekked olmış idi. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ evāḫir-i salṭanat-ı ṣāḥib-ḳırān-ı Sulṭān Süleymān Ḫanda tefsīr-i kelām-ı mülk-i ʿallāmı itmām itdükde vaẓīfelerine taraḳḳī ile inʿām-ı mā-lā-kelāmı ẓuhūr idüp ḳāżīʿaskerler gibi yazlıḳ ve ḳışlıḳ taʿyīn olınmış idi**. Bu taḳrīb ile tevābiʿ ü levāḥiḳi elṭāf u aʿṭāf-ı pādşāh-ı dād-güstere ḳarīn olmış idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ laḳabı Ḫāce Çelebi olduġınuñ te'ṡīridür ki bu mekteb-i imkānda olan ḳavābil ü emāṡil-i zemān ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i taʿlīmi ve nevāle-i cūy-ı mevā'id-i celīl ü ʿaẓīmi olup cümlesi mişkāt-ı ẕihn-i vaḳḳādında iḳtibās-ı envār-ı rüşd ü reşād ve meyāmin-i feyż-i inʿāmından iḳtināṣ-ı şevārid-i** merām iderler idi şol ki mīzān-ı ṭabʿ-ı ʿālīlerine sencīde olmaya. Bāzār-ı rūzgārda ḳadr u iʿtibār bulmaz idi ve ol sebīke ki miḥekk-i iḫtibārına urulmaya ṣarrāfān-ı fażl u hüner miyānında kāmilüʾl-ʿayār olmaz idi *-Bi-ḥamdillāhi Teʿālā ʿamme nevālehu ve tevālā-*. Rāḳım-ı erḳām-ı ʿacz-encām daḫı ol fāżıl u ʿālimüñ medrese-i fażl u ifādelerine ḫādim olduḳdan ṣoñra ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup ol devlete nā'il ve silk-i telāmiẕelerinde muntaẓam olmaḳ saʿādetine vāṣıl olmışdur. İnṣāf budur ki merḥūmun fażl u kemāl ve maʿārif-i efḍāline nihāyet ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maḥāmid ü menāḳıb-ı ġayr-ı ʿadīdesine ḥadd ü ġāyet yoḳdur.

11** olınmış idi: olmış idi H.

16** şevārid: şevārıḳ S.

Hemān ʿaybı ol idi ki ehl-perver degül idi. Belki fā'iḳü'l-aḳrān olan efāżılı ḳadḥ itmek semtine mā'il idi**. Merḥūmuñ Türkī vü Fārisī vü ʿArābī **Ü117b** eşʿārı vardur. ʿArabī ḳaṣā'idi ḫōd-meşhūr-ı ʿālem ve şuʿarā vü büleġā-yı ʿArab yanında maḳbūl ü müsellemdür. **R128a** Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol fāżıl-ı nāmdār ve iftihār-ı rūzgāruñ netīce-i ṭabʿ-ı dürer-bār ve reşeḥāt-ı aḳlām-ı ʿanber-nisārıdur ki teyemmünen ve teberrüken īrād olındı.

*Şiʿr*** : Yine sevdāzede-i zülf-i siyehkār oldum
Yine bir olmayıcaḳ derde giriftār oldum

*Ve lehū*** : Ey ecel bi'llāh āmān vir baña ḳılma ʿacele
Ṣoñ nefes ṭuş ola şāyed gözüm ol bī-bedele
Yolına ḫarc ideyin naḳd-ı ḥayāt elde iken
H112b S109a Ki geçer fırṣat-ı ʿömr-i güẕerān girmez ele
Ḳalb-i meyyālüm elinden nice dem yā Rab kim
Göricek āb-ı revān gibi aḳar her güzele

Merḥūm Sulṭān Süleymāna taḥrīr itdükleri nāmede bu beyti dimişdür**.

*Şiʿr*** : *Ḥaḳḳā naẓar-ı şāh-ı cihān Ḥaḳ-bīn est*
Rā yeş sened-i şerʿü ʿımād-ı dīn est
Nezd-i ʿuḳalā īn meṡel-i dīrīn est
Her kār ki Ḫüsrev be-koned Şīrīn est

*Ve lehū*** : Ḳullaruñ ḫāce-i hicrāna esīr eyleyeli
Ey efendüm ḳuluñum dimege ḳorḳar oldum

1-2** Hemān ʿaybı ol idi ki ehl-i perver... ḳadeḥ itmek semtine mā'il idi: - H.
7** Şiʿr: Beyt R - Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
15** bu beyti dimişdür: bu rubāʿī-i bī-bedeli dimişdür ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
16** Şiʿr: Rubāʿī S - Ü.
20** Ve lehū: - H S Ü.

ḪAYĀLĪ ÇELEBİ: Muvaşşaḥ-ı ḳalā'id-i ferā'id muḥaşşā-yı Şerḥü'l-ʿaḳā'id olan ʿālim ü fāżıl ve taḥrīr-i kāmil maḳṣad-ı āmāl-i ṭullābü'l-feżā'il muḥarrir-i ḳaṣabātü's-sebaḳ fī miżmāri'l-efāżıl aḫlāḳ-ı evliyā-yı kirām ve aṣfiyā-yı ʿiẓām ile müteḫallıḳ ve emsāl ü aḳrānından fażl u ṣalāḥ ile mutavaffıḳ olan Mevlānā Ḫayālīdür. Şehr-i İzniḳdendür. Merḥūm Ḫıżr Beg Çelebinüñ şākirdlerindendür. Taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ilde saʿy u ṭalebi vāfir ü kāmil olmağın Şeyḫ Şemsü'd-dīnü'l-liḳā'ī ḫidmetinden ki ʿumūmen ʿilm ü kemālde yegāne devrānı içün ve cenāb-ı feżā'il-niṣābından Muġni'l-lebīb kitābını oḳımaġiçün mıṣr-ı Ḳāhireye gitmiş idi. Ḥikāyet olınur ki **Ü118a** merḥūm-ı merḳūm Ḥāşiye-i Şerḥü'l-ʿaḳā'idi Maḥmūd Paşa nāmına ihdā itdükde terbiyet-i ʿulemā ve taḳviyet-i fużelāda salṭanat-ı ḳāhiresi gibi āyet-i bāhire olan **R128b** ḫāḳān-ı zemān fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye Sulṭān Meḥemmed Ḫan Ḥażretleri kitāb-ı merḳūmuñ sebīke-i vücūdı dārü'ḍ-ḍarb-ı ḫilāfet-i mesʿūdlarında meskūk u mażrūb olmış iken kendülerinüñ elḳāb-ı hümāyūnı anda mersūm u mektūb olmayup o kitābuñ sikke-i iʿtibār u istinādı cenāb-ı ʿālīlerinüñ adına olmaduġından ve ol cāmiʿi maḥāsin-i feżā'ilüñ minber-i leṭāfet-muḫbirinde ḫuṭbe kendülerinüñ nām-ı vācibü'l-iḥtirāmlarına oḳınmaduġından rencīde-ḫāṭır olmışlar idi. Binā' en-ʿaleyh naḳd-ı ḥāl-i erbāb-ı fażl u kemāl ki ḫāḳān-ı mesfūruñ şīme-i seniyye ve şīve-i marżiyyesi ve inʿām u iḥsān-ı aṣḥāb-ı ʿilm ü ʿirfān ki sulṭān-ı mezbūruñ vażʿ-ı me'lūf **S109b** ve de'b-i maʿhūdı idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ **H113a** ḥaḳḳında ẓuhūr u vücūd bulmış idi ve ol eṡnāda mıṣr-ı Ḳāhireye gitmek istedüklerinden iġbirār-ı mir'āt-ı żamīr-i nevvārı daḫı ziyāde olmış idi. Fi'l-vāḳiʿ kitāb-ı merḳūm cümle ʿulemā-yı ʿālem yanında maḳbūl u müsellem ẕikr itdügi īrādāt u daḳā'iḳ şāʿir-i sāḥir Ḫayālī gibi daḳīḳ ve muḥayyel vecāzet-i elfāẓ ve leṭāfet-i taḥrīr ile

beyne'ṭ-ṭullāb ḍarb-ı meşel** olmışdur. Ḥaḳḳā ki dest-i ṣunʿ cild-i zerrīn ile eyyāma şemse şemsi terence idüp eczā-yı perīşān-ı ekvāna** rişte-i cemʿ ü telfīḳ ile şīrāze uralı böyle bir üstād elinden çıḳamamışdur.

*Li-muḥarririhi**:* *Cerāhu'llāhu Mevlāne'l-Ḫayāli*
Ve kāne mine'l-kemāli bilā-mişāli
Leḳad ebdā kitāben fi'l-Şaḳā'idi
Yuḥākī lafẓuhu ʿiḳde'l-le'āli
Bi-elfāẓin ke'elḥāẓi'l-melāḥi
Ve maʿnān kān ke's-sihri'l-ḥalāli

Pes ḥāḳān-ı mezbūr her ne deñlü rencūr olsa muḥall idügi maḥall-i kelām degüldür. Çünki ol ẕāt-ı kāmyābuñ taʿrīf ü elḳābı kitāb-ı belāġat-nişāb-ı Şaḳā'iḳda **R129a** muḥarrer ve kitāb-ı mezbūruñ iʿtibār u iştihārı mānend-i ḫūrşīd-i enverdür. Pes her ne deñlü ıṭnāb u ishāb olınsa deryā-yı ʿummāndan bir ḳaṭre ve āftāb-ı raḫşāndan ẕerre degüldür. Lā-cerem eşʿārların işʿār ve bu fennde daḫı yedleri olduġın iẓhār ki maḳṣūd-ı te'līf-i dāʿī-i żaʿīf evveldür evlā vü aḥrādur. Bu eşʿār ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārıdur teyemmünen şebt olındı**.

*Şiʿr*** : Ṭutdı cihānı çünki gümişden çekirgeler
Ben daḫı evde oturup altun siñek düzem

*Ve lehū*** : Devr-i ruḫunda silsile-i zülfi dir gören
Cemʿ oldı göz teselsül ile devri cümleten**

1** ḍarb-ı meşel: ḍarbü'l-meşel H S.
2** ekvāna: keyvāna S.
4** Li-muḥarririhi: Li-münşihi S - R.
17** teyemmünen şebt olındı: teyemmünen ve teberrüken şebt olındı H S.
18** Şiʿr: - Ü.
20** Ve lehū: - H S.
20-21** Devr-i ruḫunda... teselsül ile devri cümleten: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḪAYĀLĪ-İ DİGER: Merḥūm u maġfūr fāżıl-ı devrān meşhūr-ı cihān olup Şaḳā'iḳda aḥvāli mesṭūr olan Mevlānā ʿAbdü'l-kerīmüñ oġlıdur. Nāmı ʿAbdü'l-vehhābdur. Evā'il-i ḥālinde ṭarīḳ-i tedrīse sālik olmış idi. Baʿż-ı s̱iḳāt es̱nā-yı ḥikāyātda dirler idi ki[**] mezbūr ḳırḳ aḳçe medrese ḳabūl itmezin diyü yemīn itmegin Edirnede Cāmiʿardı medresesin ḳırḳ bir aḳçe ile virmişler[**]. Baʿdehū semt-i **S110a** ḳażāya rıżā virüp bilād-ı kes̱īreye Maġnisa **H113b** ve Selanik[**] **Ü118b** ve Tireye ḳāḍī olup Sulṭān Selīm-i nāmdāruñ evā'il-i ḥālinde defterdār olmış idi. Mezbūrda ṭalāḳat-ı lisān ve ʿuẕūbet-i beyān olup nihāyetde süḫan-āferīn kelimātı laṭīf ve edāsı rengīn muṭāyebesi ḫūb ve muṣāḥabeti şīrīn olmaġın iftiḫār-ı selāṭīn-i rūy-ı zemīn Sulṭān Selīm-i celālet-temkīn ile muṣāḥib ü ḳarīn idi. Zebān-ı Türkīde Leylā vü Mecnūnı[**] ve ḫōş-āyende eşʿār-ı siḥr-nümūnı vardur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**]. Ġalaṭ idüp Ḫayālī-i meşhūr Dīvānında yazarlar.

Şiʿr[**] : Ḫarāb olupdur ol ābād gördügüñ göñlüm
Ġamuñla ṭopṭoludur şād gördügüñ göñlüm
Cihānda başına sulṭān iken benüm servüm
R129b Ḳul oldı sen şehe āzād gördügüñ göñlüm

Ve lehū[**] : Ḥayret alur ʿaḳlumı baḳsam gözine ḳaşına
Ṣad-hezārān āferīn ol ṣūretüñ naḳḳāşına
Meşhedi[**] ṭaşını Mecnūnuñ ʿalāmet ṣanmañuz
Seng-i miḥnetdür ki yaġdurdı zemāne başına

3-4** şiḳāt es̱nā-yı ḥikāyātda dirler idi ki: şiḳātdan işitdüm ki Ü.
5** virmişler: virmişlerdür S.
6** Selanik: Selanike S.
11** Leylā vü Mecnūnı: Leylā vü Mecnūn R.
13** güftārındandur: güftār-ı dürer-bārındandur S.
14** Şiʿr: - Ü.
18** Ve lehū: - H S.
20** Meşhedi: Meşhed H.

ḪAYĀLĪ BEG[**]: Vilāyet-i Rūmuñ melikü'ş-şuʿarāsı ve bu merzbūmuñ merd-i süḫan-ārāsı hevā-yı evc-i istiġnānuñ ferḫunde-hümāsı Ḳāf-ı ʿālem-i ıṭlāḳuñ ʿanḳāsı gülistān-ı belāġatuñ sevr-misāl keşīde-bālāsı ve ḥüsn-i naẓm ile şöhre-i eyyām olan şuʿarā-yı be-nāmuñ mümtāz u müstesnāsıdur. Leṭāfet-i āb u hevā ile nümūdār-ı ḫuld-ı berīn ve nezāhet-i ʿarṣa vü melāḥat-i sāḥası reşk-fezā-yı cinān-ı rūy-ı zemīn[**] olup bāġ-ı İrem reşk-i riyāżından[**] mütevārī-i[**] perde-i iḫtifā ve gülistān-ı Sebā ḥadā'iḳ-ı pür-ṣafāsı yanında ḫacāletden yire geçüp dehen-i dil-berān gibi nā-būd u nā-peydā olan şehr-i sütūde-eṭvār mecmaʿ-ı şuʿarā ve menbaʿ-ı ẓurefā olan Vardar Yeñicesindendür. Nāmı Meḥemmeddür. Muḳaddemā ser-ḥalḳa-i Ḳalenderiyān ve bende-i ḥalḳa be-gūş-ı[**] Ḥaydariyān olan Baba ʿAlī Mest ile hem-bezm ü hem-ṣoḥbet olup meclis-i maʿārif ü kemālātını ṣurāḥī gibi müdām bekleyüp peymāne-misāl ṣafā-yı ḳalble ḫidmetine dönmekle curʿa-keş-i dāniş ü maʿrifeti olup ḫayli keyfiyyet ḥāṣıl ḳılmış idi. Henüz ruḫsār-ı nīkūsına ʿaks-i ebrūsı düşmedin ve gerd-i rūy-ı rengīnine mūr-ı ḫaṭṭ-ı ṣiyāh üşmedin eşʿār ile iştihār virüp gerçekden nāmdār olmış idi. **S110b** Baʿdehū südde-i sarāy-ı **H114a** iḥsān[**] u inʿāmı aṣḥāb-ı **Ü119a** maʿārif ve erbāb-ı leṭā'ife sidre-i[**] ḥavādis-i eyyām olan muʿīn ü ẓahīr-i erbāb-ı kemāl ü hüner menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt-ı seḫā merḥūm İskender Çelebi merḳūmı maʿlūm[**] idinüp nice eyyām dıraḫt-ı baḫtın reşeḥāt-ı seḥāb-ı luṭf bī-encāmı ile terbiye itdükden ṣoñra Āṣaf-ı Süleymān-ı **R130a** zemān[**] destgīr-i hünerverān-ı cihān Āṣaf-ı Süleymān-ı ʿālem ḫalīl-ḫān-ı elṭāf

---

1** Ḫayālī Beg: Ḫayālī-i Meşhūr H R S.
6** cinān-ı rūy-ı zemīn: besātīn-i rūy-ı zemīn H R S.
6** riyāżından: riyāżetden R.
6** mütevārī: mütevārī ve S.
10-11** ḥalḳa be-gūş: ḥalḳa gūş: R.
16** südde-i sarāy-ı iḥsān: südde-i sarāyı iḥsān H.
17** sidre: südde H.
19** maʿlūm: maʿlūmı R S.
21** zemān: - S.

u ni'am bānī-i mebānī-i** mihmān-ḫāne-i luṭf u kerem vezīr-i a'ẓam müşīr-i efḫām İbrāhīm Paşaya medḥ ü ıṭrā idüp vezīr-i merḳūmuñ luṭf u iḥsānı mir'āt-ı bāl-i belāġat-'unvānında ẓāhir ü 'ıyān olup ol Süleymān-ı zemān iltifāt-ı bī-kerān ile dil-şād u ḫandān olmaġla hilāl-miŝāl yevmen fe yevmen bedr ve ḳadem ḳadem medāric ü me'āric-i** rif'ate irtiḳā vü i'tilā ile ṣāḥib-i ṣadr** olup hümā-yı himmeti nihāyetde bülend-pervāz olmaġın merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymānuñ sā'id-i sa'ādetinde ḳarār iden şehbāzlardan olup mecmū'a-i Dīvānı gibi** ol sulṭān-ı 'ālī-şānuñ yanında gitmez ve evṣāf-ı leb-i dil-berān gibi ekŝer-i zemānda dilinden düşmez idi. Ḥattā ḥarem-i ḳudslerinde** bezm-i ünse dāḫil ve devlet-i maḥremiyyet-i ṣoḥbet-i 'işretlerine nā'il olmaġla ser-i sa'ādet-medārı evc-i felek-i devvāra vāṣıl olmış idi. Vālid-i firdevs-mekān bu güne gevher-efşān olmışlar idi ki Mevlānā Ḫayālī** evvel meclisde ri'āyet idüp ġonçe-miŝāl ol ḥālde açılmaduġından i'tiẕār idüp bu ġazel-i ābdārı diyüp 'arż-ı ḫuddām-ı sarāy-ı sa'ādet-medārları itmiş idi. Ol ġazel budur**.

*Şi'r*** : Ḳaldı nümūne dehre cihān-ı ḫarābdan
Genc-i ḫazān ḫazā'in-i Efrāsiyābdan
Bir bezm-i ḫāṣṣa maḥrem olupdur Ḫayālī kim
Açılmaz anda ġonçe-i cennet ḥicābdan**

1** mebānī: - Ü.
5** me'āric: - H.
5-6** ṣāḥib-i ṣadr: 'ālī-ḳadr H R S.
7-8** şehbāzlardan olup mecmū'a-i Dīvānı gibi: şehbāzlardan olup mecmū'a-i Dīvānı H S şehbāzlardan mecmū'a-i Dīvānı R.
9-10** Ḥattā ḥarem-i ḳudslerinde: Kendüsi daḫı ḥarem-i ḳudslerinde H R S.
12** Mevlānā Ḫayālī: mezbūr-ı Ḫayālī H R S.
14-15** Ol ġazel budur: ol ġazel-i ābdār H - S.
16** Şi'r: Naẓm R - Ü.
16-19** Ḳaldı nümūne dehre... ġonçe-i cennet ḥicābdan: - Ü.

Baʿdehū İskender Çelebinüñ sedd-i sedīd-i vücūd-ı reşīdine fenā irüp ẓulemāt-ı ecelde nā-būd u peydā olup İbrāhīm Paşanuñ gülistān-ı astānı nümūdār-ı bāġ-ı İrem iken maḳām-ı şīven ve sarāy-ı mātem olduḳdan ṣoñra yine ṣāḥib-ḳırān-ı maġfūruñ Ḫayālī-i mezbūra himmet ü naẓar ve āsār-ı iltifāt-ı kimyā eseri kemā-kān muḥaḳḳaḳ u muḳarrer belki evvelkiden ṣad-bār **H114b** efzūnter olup zeʿāmetine **R130b** şarḳılar ve ġazel ü ḳaṣīdeler virdükde[**] cevāʾiz-i **Ü119b** seniyye **S111a** ve ʿavāṭıf-ı ʿaliyyesine maẓhar düşerdi. Ve ʿarūs-ı meʾmūlı himmet-i meʿālī-şümūlleriyle mirʾāt-ı ḥuṣūlde cilveger olurdı. Yine bu deñlü ʿulüvv-i şān u ḳurbet-i sulṭān-ı zemān ile dervīşlik verzişinde ve faḳr u fenā rūşende olup mülk ü māl ve ehl ü ʿıyāl ve sāʾir-i aʿmāl iştiġālinden mücerred ṭabʿ-ı ʿālīsi müzaḫrefāt-ı dünyā-yı denī ile ḳaṭʿen muḳayyed degül idi. ʿArūs-ı dünyā-yı bī-amān hezār ḥīle ve destān ile anı şifte ve recā-yı teraḳḳī-i cāh u celāl ve ṭaleb-i izdiyād-ı manṣıb u muʿāl mezbūrı hergiz firīfte itmeyüp yanında dībā-yı muraṣṣa ile ḳabā-yı muraḳḳaʿ berāber ve tāc-ı ʿizzet ile külāh-ı mezellet hem-ser idi. Yārān u iḫvānı ʿālem-i ṣoḥbet ve dem-i ʿişretde baʿż-ı temvīhāt ile menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye terġīb idüp netīce-i meʾmūlüñ muḳaddimāt-ı ḥuṣūlin niçe eşkāl ile tertīb itseler ḥaḳīḳatde āvāz-ı ṭabl ṣudāʿ-ı bī-ḥāṣıl ve ʿasker-keş ü serdārlıḳ elem-i bī-ṭāʾil belki emr-i bāṭıldur. Iṣlāḥ-ı ʿālem ve terbiyet-i mülket içün efsād-ı niẓām-ı ʿālem-i ṭabīʿat itmek maḥv-ı dīvānelik ve bīgāneler maṣlaḥatı içün āşinālardan cüdā olmaḳ ʿālem-i ʿaḳldan ʿaceb bīgānelikdür diyü cevāb virürdi. Āḫirü'l-emr taḥrīk-i yārān bādī vü bāʿis olup Sulṭān Süleymāndan sancaḳ recā idüp bu ḳaṣīdeyi dimişdür.

Şiʿr[**] : Ṭarīḳat ehlidür ṣāḥib-velāyet nevʿ-i sulṭānı
Hidāyet yolların göstermege gönderdi Ḥaḳḳ anı

6** ḳaṣīdeler virdükde: ḳaṣīde didükde S.
24** Şiʿr: - R Ü.

Ü120a Ve yāḫūd bir nigār-ı serv-ḳāmet nāz-perverdür
Göñüller cemʿine bāʿis̱ ser-i zülf-i perīşānı
Deḫānı lāledür ṣaḥrā-yı ʿizz ü nāzda bitmiş**
Götürsen şemsi dil-bendinde her gün āsmān anı
Hümā-yı evc-i ʿizzetdür ṣalarsa üstüme sāye
Çekem pehlūya sancaḳ adlu bir serv-i ḫırāmānı

Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm defter-i süḫanverān ve cerīde-i şiʿr-gūyānde pīşvā vü muḳaddem **R131a** ve üslūb-ı merġūb-ı şiʿr-i ḫūbı aṣḥāb-ı hüner-miyānında maḳbūl ü müsellem eşʿār-ı belāġat-şiʿārı maṭlaʿ-ı Dīvān-ı feṣāḥat ve şāh-beyt-i mecmūʿa-i belāġatdur. Şān-ı bülend ve ṭabʿ-ı ercmend ile fenninüñ ferīdi ve zemānesinüñ yegāne vü vaḥīdidür. Eşʿār-ı ābdārınuñ **H115a** ṣafā-yı elfāẓ u selāset ve ʿuẕūbet-i edāsı āb-ı revān gibi ṣāfī vü cārī **S111b** ve āyīne-i rūy-ı mehveşān-mis̱āli küdūret-i rekāket** ve ġubār-ı ʿaybdan** münezzeh ü ʿārī eşʿār-ı dil-peẕīrinde nümāyān olan ḥüsn-i taʿbīr ve güftār-ı bī-naẓīrinde ẓāhir ü ʿıyān olan luṭf-ı taḳrīr degme şāʿirüñ şiʿrinde olmaduġı żiyā-yı mihr-i münīrden aẓher olmaġın is̱bāt-ı müddeʿī muḥtāc-ı taḥrīr ü tasṭīr degüldür. Baʿż-ı eşʿār-ı nāmdārı vardur ki andan merḥūmuñ ʿālem-i ḳuds ve diyār-ı üns ile āşinā ve dīde-i ʿaynü'l-yaḳīni kuḥl-i ġubār-ı ʿālem-i ġaybla rūşenā vü bīnā olduġın iẓhār u ibdā idüp şehbāz-ı Ḫayālī nüzhetgāh-ı ʿālem-i lāhūt murġlarından ġayrı şikāra ḳanād ṣalmaz ve ġavvāṣ-ı bālī deryā-yı tevḥīd ü tecrīd dürrlerinden ġayrı le'ālī vü cevāhiri** ʿaynına almaz idügi andan ẓāhir ü rūşen ü bāhir olur. Çünki Dīvān-ı nāmdār ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı beyne'l-cumhūr meşhūr ve erbāb-ı ṭabʿ-ı selīm miyānında naẓar-ı iḥsān u taḥsīn ile manẓūrdur. Bundan ziyāde **Ü120b** ıṭnāb u isḥāb mūcib-i

---

3** bitmiş: yitmiş R.
13** küdūret-i rekāket: küdūret ü rekāket H küdūret-i rekāketden S.
13-14** ġubār-ı ʿaybdan: ġubār-ı ġaybdan R.
21** le'ālī vü cevāhiri: le'āl ü cevāhiri R.

melālet ü sa`āmet-i sāmiʿ idügi nūr-ı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi ẓāhir ü sāṭiʿdür. Edirnede sene erbaʿ ve sittīn ve tisʿami`ede dār-ı fenādan sebzezār-ı beḳāya irtiḥāl ve ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa intiḳāl itmişdür. Vefātına şuʿarā çoḳ tārīḫ dimişdür. Cümleden ʿArşī nām şāʿir ü müverriḫ[**] dimişdür.

Tārīḫ[**] : Sözi dilde Ḫayālī gözde ḳaldı

Ve Günāhī daḫı[**] dimişdür.

Tārīḫ[**] : ʿĀlem-i ḥasedden Ḫayālī gitdi āh

Ve Şirī ʿAlī Çelebi dimişdür.

Tārīḫ[**] : Elf-i çevgānın urup ṭop-ı hāye
Gelüñ ey ehl-i diller idelüm āh
Beḳā mülkine ʿazm itdi Ḫayālī
Revānī oldı ḳudsilerle hem-rāh
Vefātına didi tārīḫ Şirī
R131b Ḫayālī oldı ḥayfü'l-ḥükmü'lillāh

Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i nāmdāruñ[**] reşḥa-i kilk-i seḥḥārı[**] ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki s̱ebt olındı.

Beyt[**] : Gördi maḫṣūṣ olduġın meydān-ı istiġnā baña
Şeh-perin gönderdi ṣorġuç Ḳāfdan ʿanḳā baña

Ve bu beyt-i pür-iʿtibār ile tamām[**] iftiḫār itdügi s̱iḳātdan menḳūldür.

[4**] ü müverriḫ: - H S.
[5**] Tārīḫ: - Ü.
[6**] daḫı: - S.
[7**] Tārīḫ: - R Ü.
[9**] Tārīḫ: - R Ü.
[15**] belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i nāmdāruñ: belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ R belāġat ol şāʿir-nāmdāruñ Ü.
[15**] kilk-i seḥḥārı: kilk-i seḥḥārıdur H R S.
[17**] Beyt: Şiʿr H S - Ü.
[19**] pür-iʿtibār ile tamām: - S.

T.C. DOKÜMANTASYON MERKEZİ

H115b *Şi'r*[**]: Şādī enīs-i ġuṣṣa vü ẓulmet-ḳarīn-i nūr
Bir pāymāl-ı ʿālem ü baḥruñ başında şūr
Ve lehū[*] : Faḳr ile faḫr eyleyen dergāh-ı sulṭān istemez
Devr-i āhı sāyesinde ṭāḳ-ı eyvān istemez
Ey Ḫayālī bī-tekellüf ḫūn-ı dil nūş eyleyen
Minnet ile ḥaşr elinden āb-ı ḥayvān istemez
S112a *Ve lehū*[*]: Rūz-ı rūşenden n'ola envār olursa şāmımuz
Mihr-i ʿālem-tābdan yaḳar çerāġı cāmımuz
(Diger) : Ḫāmdur mīve-i cevrüm dime mebẕūl olamaz
Ṣanma ey naḫl-i cefā ḳurtarasın ol olamaz
Ü121a *Ve lehū*[*]: Tenlere rūḥ-ı muḳaddes ʿışḳ-ı pākuñdur senüñ
Devlet-i bīdār çeşm-i ḫˇāb-nākuñdur senüñ
Götürür ḳoynında bir seng-i siyāhın kūyuñuñ
Vādī-i ʿışḳ içre Kaʿbesine çākuñdur senüñ
Fer viren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ
Mihre ḫançerler çeker iki hilālüñdür senüñ
Ġayrilerle yārdur şimdi Ḫayālī dir iseñ
Ḫāşali'llāh pādşāhum ol ḫayālüñdür senüñ[**]
Ve lehū[*] : ʿĀrıżuñ meyden ʿaraḳ-rīz olsa ey ḥūr-i cemīl
Ṣanurum cennetde ṭuġyān eylemişdür selsebīl
Āftābı nice teşbīh ideyin ruḫsāruña
Sen saʿādet nūrısın ol ḫāke düşmiş bir ẕelīl

1[**] Şi'r: Beyt S - H Ü.
3[**] Ve lehū: - H S Ü.
7[**] Ve lehū: - H S Ü.
11[**] Ve lehū: - H S Ü.
17-18[**] Ġayrilerle yārdan... ol ḫayālüñdür senüñ: - H.
19[**] Ve lehū: - H S Ü.

Bir ḳadem çıḳmaz ser-i kūyuñ ḳoyup ʿāşıḳlaruñ
Ṭāḳ-ı ʿarşa nerdübān olursa perr-i Cebraʾīl
Reşk-i aʿdādın Ḫayālī çekme zaḥmet ṣābir ol
Eyledi Ḥaḳ āteş-i Nemrūdı gülzār-ı Ḫalīl
*Ve lehū** : Ruḫ-ı gerdūnda her ṣubḥ ey şafaḳ kim cilvegersin sen
Baña ḳan ağladı ḫayl-i melek ḫūn-ı cigersin sen
ʿAceb maḥbūb sen ey şemʿ kim fehm olmadı şānuñ
Virürken cānı pervānuñ hem ağlar hem gülersin sen**
Tecellī eyledi sende cemāl-i sunʿ-ı Yezdānī
Velī āyīne gibi ol ṣıfatdan bī-ḫabersin sen
*Ve lehū** : Sözüm sirāyet itse Mecnūn-ı nā-murāda
Ḳuşlar kebāb olaydı başındaki yuvāda
R132a *Ve lehū**: Āyine her gün ḳoyar dil-dārı tenhā ḳoynına
Nāz ile Yūsuf girür gūyā Züleyḫā ḳoynına
Rāh-ı gülzār-ı fenāda cismini iden ġubār
Rūzgār ile girür bir verd-i raʿnā ḳoynına
*Ve lehū** : ʿIşḳ bir şemʿ-i İlahīdür benem pervānesi
Şevḳ bir zencīrdür göñlüm anuñ dīvānesi
*Ve lehū** : Ġarībüñdür anı ḫoş ṭut efendi işde biz** gitdük
Göñül dirler ser-i kūyuñda bir dīvānemüz ḳaldı
*Ve lehū** : Rāh-ı ġamda ten ġubārın ḫākdan ḳaldurmayın
Rūzgār eksükligidür rūzgār eksükligi

5** Ve lehū: - H S Ü.
8** gülersin sen: gülerler sen R.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.
19** efendi işde biz: efendüm işde ben S.
21** Ve lehū: - H S Ü.

Eş'ār-ı belāġat-şi'ārına ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Bu miḳdārla iḫtiṣār olındı[**].

ḤARFÜ'L-DĀLÜ'L-MÜHMELE[**]

Ü121b DĀ'Ī: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. Cevāmi'de mu'arrif olduġı taḳrīb ile[**] **S112b** maḫlaṣ-ı mezbūr ile ma'rūf olmışdur. Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında **H116a** dā'ī-i ecele icābet idüp ol eyyāmda 'ālem-i 'uḳbāya rıḥlet itmişdür. Bu şi'r anuñ güftārındandur[**].

Beyt[**] : Ḍarb-ı āhum şevḳdür silleler ey māh gögi
Ḥaşre dek döner ise gitmeye bir ẕerre[**] gögi

DĀ'Ī-İ DİGER[**]: Ayas Paşa oġullarından Aḥmed Begüñ dāyesi oġlı olup dā'ī-i devām-ı devlet ve ḳıyām-ı ḥaşmeti olduġı[**] iḫtiyār-ı maḫlaṣ-ı mezbūra[**] Dā'ī olmış idi. Taḥṣīl-i ma'ārifde mücidd ü sa'ī ve levāzım u mühimmāt-ı tekmīl-i kemālātı ḳādir olduḳça mürā'ī olup ḥüsn-i ḫaṭṭı ḳalem-miṣāl ile getürmiş bir dervīş-i dil-rīşdür. Mezbūr Aḥmed Beg dünyādan rıḫlet itdügine bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ[**] : Dirīġ ol nev-cevānı bu cihāndan
Ecel peyki irişüp ḳıldı da'vet
Tevekkül eyleyüp ol dem Ḫudāya
Fenādan çün beḳāya itdi rıḥlet

[1**] Eş'ār-ı belāġat-şi'ārına... miḳdārla iḫtiṣār olındı: - S / iḫtiṣār: iktifā H.
[3**] Ḥarfü'l-dālü'l-mühmele: Ḥarfü'l-dāl H R.
[5**] taḳrīb ile: taḳrīb ile Dā'ī taḫalluṣ idüp S.
[7**] Bu şi'r anuñ güftārındandur: Bu şi'r anuñdur S - R Ü.
[8**] Beyt: Şi'r H S - Ü.
[9**] bir ẕerre: bizden R.
[11**] Dā'ī-i Diger: Dā'ī S.
[12**] olduġı: olduġı sebebden S.
[12**] maḫlaṣ-ı mezbūra: maḫlaṣ-ı mezbūr H.
[17**] Tārīḫ: - Ü.

Duʿālar idüp aña cān u dilden
Didüm tārīḫ ola rūḥına raḥmet (926)

DĀNİŞĪ: Süleymānegīzāde Pīrī[**] Çelebi dimekle maʿrūf dāniş ü kemāl ile mevṣūf ehl-i dāniş ü idrākuñ yegānesi ve erbāb-ı ẕihn-i pākuñ ferzānesi ḫōş-meẕāḳ ḫūb-aḫlāḳ her fennde māhir ü maʿārifden ṣāḥib-ḫaṭṭ-ı vāfir ʿadīl ü naẓīri nādir **R132b** kimesne idi. Rūy-ı vücūdı merḥūm Ḥasan Begüñ luṭf-ı nā-maʿdūdı ile bā-ism olup İstanbulda Ḫaṣeki medresesinde müderris iken ḫidmet-i iʿādesinden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olup Edirnede Cāmiʿardı medresesinden maʿzūl olduḳda Mıṣr eṭrāfında seksen aḳçe ile Menufa ḳāḍī olmış idi[**]. Ol eyyāmda Mıṣr ḳāḍīsı olan merḥūm[**] ʿArabzāde Efendiyle şiddet-i şitā ve ḥiddet-i sermādeki ḥallāc-ı zemāna kemān-ı ḳavs-i ḳuzaḥdan[**] dürrāʿa-i zemīne penbe-i berfi ṭurmayup atardı ve bād-ı ṣabā nefes-i serd-i aʿdā gibi ġāyetde bārid eserdi hemānā māder-i eyyām ʿaḳīm olduğına sebeb ol idi ki ḥarāret-i temmūzı defʿ içün istiʿmāl-i kāfūr-ı berfi ikṡār itmiş idi ve çeşm-i zemāna böyle nā-bīnā olduğına ʿillet bu idi ki Yaʿḳūbvār Yūsuf-ı perī-dīdārından cüdā düşüp sirişk-i bārān-ı dīdesinden[**] keṡīrü'l-cereyān **H116b** olmağla gözine beyāż-ı berf inmiş idi bu maḳūle zemānda ki cümle-i ʿālem mürde-ṣıfat ḥareketden ḳalmış idi ve herkes sefīne-i vücūdına **S113a** lenger-i iḳāmet ṣalmış idi. Keştī süvār olup[**] giderken **Ü122a** bād-ı muḫālif keştī-i ḥayātına yapraḳdan gelüp rūzgār-ı zūrkār fülk-i[**] vücūdını girdāb-ı

[4**] Pīrī: Pirī H R S Ü.
[11**] ḳāḍī olmış idi: ḳāḍī vü ḥākim olmış idi S.
[11**] merḥūm: - S.
[12-13**] ḳavs-i ḳuzaḥdan: ḳuzaḥdan H R çarḫdan S.
[17**] dīdesinden: dīdesi H R S.
[20**] Keştī süvār olup: Keştīye süvār olup
[21**] rūzgār-ı zūrkār fülk: rūzgār fülk S.

ecele giriftār itmiş idi. Merḥūm-ı merḳūm ile ḳadīmi āşinā olmağın bile ġarīḳ-i deryā oldı. Münāsib-i ḥāl bu ġazel-i bī-mis̱āli ol esnāda dimiş idi.

Şi'r[**] : Dil uzadursa yaşuma deryā kenārda
Āhum çoḳ oynadur anı bu rūzgārda
Bu āh-ı āteşīn ile deryā-yı ġamda dil
Bir keştīdür baḥra ṣalupdur yanarda
Tek devlet-i vuṣūlı ele girsün ol şehüñ
Manṣıb olursa Dānişī olsun kenārda

Eş'ārı ḫūb ve güftārı ġāyetde merġūbdur. Egerçi ḫalḳ içinde meşhūr olan eş'ārı āzürde lakin her birisi maḳbūl ü mümtāzdur. Aṣḥāb-ma'ārif arasında iştihār bulan ba'ż-ı ebyāt u eş'ārı **R133a** taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şi'r[**] : Lebiyle söyleşemezsin şeh-i süḫandānuñ
Hemān ağırlığıdur ġonçe-i gülistānuñ
Gördigüm leblerüñüñ oldı miyānı şekker-āb
Çıḳdı nāziklik ile aralarından süḫanuñ

Ve lehū[**] : 'Arż idüp n'eylersin ey dil tāze dāġuñ dil-bere
Geçmez ol sīmīn-berüñ[**] yanında füls-i aḥmere

Ve lehū[**] : Her ḳaçan ḫākī[**] tenümden yār peykānın alur
Ḳoparur ben ḫastesinüñ yüregin cānın alur

Ve lehū[**] : Nişān olmayıcaḳ tīr-i belā-yı yāre cān gitmez
Ne var bī-ḫayr[**] ise 'āşıḳ cihāndan bī-nişān gitmez

3** Şi'r: - H Ü.
12** Şi'r: - H Ü.
16** Ve lehū: - H S.
17** sīmīn-berüñ: sīm-terüñ R.
18** Ve lehū: - H S.
18** ḫākī: ḫāk S.
20** Ve lehū: - H S.
21** bī-ḫayr: bī-nām S.

(Diger) : Ḳāmeti ḥalḳa teni zerd olanı unutma
Ḳulaġuñda küpe olsun senüñ ey gül sözimüz[**]

DERŪNĪ: İznikdendür. Evā'il-i ḥālinde erbāb-ı ḥırefden ḥarf bilmez ḫayyāṭ iken mücerred sözin ile taḥṣīl-i ḳuvvet-i leyl ü nehār igne ile ḳuyı ḳazmaḳdan ṣa'b düşvār olmaġın taḥṣīl-i 'ilme küşiş-i bisyār idüp nihāyet-i ṭarīḳinde ḳażā-yı Mıṣrdan müteḳā'id olan Leyẕādeye irtibāṭ itmiş idi. Berş ü afyon ḳāmetini kemān gibi iki ḳat ve ṭōb-ı afyon yimekle[**] ḳal'a-i bedenini ḫarāb ü yebāb itmekle vāṣıl-ı ḥālet-i memāt olmış idi. Faḳr u fāḳada ḥāli zülf-i dil-berān gibi müşevveş ü gümān teng-desti ile ḥāli raḳīble kār-ı 'āşıḳ-ı ṣādıḳ-miṣāli müdām keşākeş idi. Bā-īn cümle-i eş'ārı puḫte vü çāşnīdār ve kelimātı **H117a** yek-dest ü hem-vārdur. İṡbāt-ı müdde'ī-i sābıḳ **S113b** içün da'vāya muṭābıḳ ba'ż-ı eş'ār īrād olındı.

Şi'r[**] : N'ola gencīne-i 'ışḳuñda kesilse nice baş
İki şemşīr-i ṭılışm olmış aña ol iki ḳaş
Ü122b N'ola bir kerre elin öpsem o sīmīn-bedenüñ
Bunca demdür başarın baġruma cānum gibi ṭaş
Ve lehū[**] : Gel gözetme fevḳ ü taḥtı 'ārif ol ey ḫōd-pesend
Çün ölürsen menzilüñ yā taḫt imiş yā taḫta-bend
Vāṣıl olmaz çeşme-i āb-ı ḥayāt-ı la'lüñe
Yanmıyanlar āteş-i hicrüñde mānend-i sipend
Kāsid olsa ṭañ mıdur şimden girü bāzār-ı 'ışḳ
Mübtelālar müflis olmışdur güzeller ẕülle bend

[1-2**] Ḳāmeti ḥalḳa teni... senüñ ey gül sözimüz: - Ü.
[8**] ṭōb-ı afyon yemekle: afyon ṭōb-ı afyon H R.
[14**] Şi'r: - Ü.
[18**] Ve lehū: - H S.

*Ve lehū*** : Her ḳaçan ʿaks-i ruḫuñ āyīne-i cāma düşe
R133b Meşreb-i ehl-i ṣafā bāde-i gül-fāma düşe
ʿĀfiyetler ola ol ʿāşıḳa kim bir ṣanemi
Gice pehlūya çeke irtesi ḥammāma düşe

Merḥūm Ḳadrī Efendi bir ḳaṣīde dimiş idi**. Ol zemānda olan şuʿarā tetebbuʿ itmiş idi. Maṭlaʿı budur.

*Maṭlaʿ*** : Ṣāf-dil olup sebük-rūḥ ol mey-i rūşen gibi
Tīre ṭabʿ olup girān cān olma dürd-i den gibi

Şāʿir-i merḳūmuñ daḫı kümeyt-i ṭabʿı bu ġazel-i fā'iḳ ile ol ḥilyede sābıḳ olmış idi**. Bu ebyāt andandur.

*Şiʿr*** : Ḳut idinmişdür bizi mūr-ı ecel erzen gibi
Kim ṭaşır zīr-i zemīne dāne-i ḫırmen gibi
Rūşen isterseñ vücūduñ ḫānesin vīrāne ḳıl
Kim açılsun raḫneler her cānibe revzen gibi
Ey bu mir'āt-ı felekde kendüyi ʿālī gören
Gösterür eşkāli ol āyīne-i āhen gibi
Gel girībān gibi ṣūfī ṣadr-ı ʿālī gözleme
ʿİzzet isterseñ yüz ur ṭopraġa var** dāmen gibi

*Ve lehū*** : Gösterse n'ola ḫalḳa benān ile beni yār
Āşüftesiyüm bunca zemāndur ki ben anuñ

1** Ve lehū: - H S.
5** dimiş idi: dimişdür S.
7** Maṭlaʿ: Şiʿr H Ḳadrī R - Ü
9-10** Şāʿir-i merḳūmuñ daḫı kümeyt-i ṭabʿı bu ġazel-i fā'iḳ ile ol ḥilyede sābıḳ olmış idi: Derūnī mezbūr daḫı naẓīre diyüp ġazel-i ḫūb dimişdür Ü / şāʿir-i merḳūmuñ: şāʿir-i merḥūmuñ R.
11** Şiʿr: Naẓm H Ġazel H - Ü.
18** yüz ur ṭopraġa var: yüzüñ ṭopraġa ur S.
19** Ve lehū: - H S.

DERŪNĪ-İ DİGER[**]**:**

Mıṣrāʿ[**] : Āb-ı kevṣer hevāsı ʿanber-bār

Gülistān-ı cennet-āṣārı nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhār*[*] olan Yenice-i Vardardandur. Küttāba lāzım olan maʿārif ü kemālde żaʿīf ü süst iken fenn-i muḥāsebede ve aḫẕ-ı māl-i ḥarām içün muḫādiʿa vü mubālaġada çālāk ü cest idi. ʿAcā'ib-i umūrdandur ki bir beyt-i Fārisīyi niçe yardum ile çıḳarup Fārisīyi yordamından bilürken Luġat-ı Fārisī te'līfine cür'et ve merḥūm Kemāl Paşazādenüñ Ḥaḳā'iḳ u Daḳā'iḳını redde cesāret itmekle her gün ṣūret-i cesāreti ibdā vü iẓhār **H117b** iderdi. Bu eyyāmda baḥr-ı fenāya lenger ṣalmış ve ġavvāṣ-ı vücūdı baḥr-ı ʿademe ṭalmış ḳalmışdur[**]. Bu şiʿr anuñdur.

S114a*Beyt*[**]: Şām-ı zülfin ruḫı Baġdādına ḥā'il göricek
Gözimüñ birisi Dicle birisi oldı Fırat

DERŪNĪ-İ DİGER[**]**:** Ḫāki ʿanbersā hevāsı müşgāsā sāḥa-i pür-şeref[**] ü bahā ile nümūne-i *ve cennetin ʿarḍuhā*[*] olan şehr-i Maġnisadandur. Derūnī bīrūnına muvāfıḳ ve efʿāl[**] **R134a** ü aḥvāli mā-fi'l-bāna muṭābıḳ dervīş-ṣūret ve fenā-hey'et kimesnedür. ʿİlm-i edvārda bī-naẓīr-i rūzgār ve nihāyetde ṣāḥib-i iştihār olduġı gibi ṭanbūr-nevāzlıḳda[**] daḫı ser-āmed ü mümtāzdur.

[1**] Derūnī-i Diger: Derūnī S Ü.
[2**] Mıṣrāʿ - Ü.
[3*] *Bakara-25, 266 ve birçok başka āyet (Altından nehirler akan cennetler).*
[4-10**] Küttāba lāzım olan maʿārif ü kemālde... ve aḫẕ-ı māl-i ḥarām... baḥr-ı fenāya lenger ṣalmış ve ġavvāṣ-ı vücūdı baḥr-ı ʿademe ṭalmış ḳalmışdur: feres-dān ve ehl-i ḳalem ü ehl-i ʿirfān kimesne idi Ü / luġat-i Fārisi te'līfine cür'et ve: luġat-i Fārisīyi te'līf cür'et H / baḥr-ı fenāya lenger: baḥr-ı fenāya vücūdı lenger S / ġavvas-ı vücūdı: ġavvāṣ-vār S.
[11**] Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
[14**] Derūnī-i Diger: Derūnī S Ü.
[14**] pür-şeref: pür-şevḳ H.
[15*] *Hadîd-21 (Yerin genişliği kadar olan cennet).*
[16**] efʿāl: efʿāli H.
[18**] ṭanbūr-nevāzlıḳda: ṭanbūra nevāzlıḳda H.

Bu çarḫ-ı şeştāde ṭanbūr-mis̱āl üstāddan gūş-māl görmekle āvāzı dil-dūz u ḫazīn ve mānend-i def kef-i ḳāżżāldan ṭapança yimekle ʿilm-i uṣūlde bī-ʿadl[**] ü ḳarīn olmış idi. Taṣnīf itdügi **Ü123a** murabbaʿlar ve ṣavtlar şöhre-i ḫalḳ-ı cihān olup ʿāmme-i maḳāmāt ve cümle-i kā'ināta uṣūl ile revān olmış idi[**] ve bī-zaḥmet-i pā kā'inātı cümle[**] seyrān ḳılup ol naġme-perdāz-ı āvāz-ı zīr ü būm seyyāḥ-ı eṭrāf u eknāf cümle-i ʿālem sāz-kār-ı ḫōş-ḫānān-ı ʿIrāḳ u Iṣfahān olmış idi. Merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānīnüñ şehzāde iken meclis-i üns ü bezm-i ḫāṣṣına dāḫil olup ser-menzil-i luṭf-ı şāmiline vāṣıl olmış idi. Lākin

Şiʿr[**] : *İẕa ente ekremte l-kerīme melektehu*

Ve in ente ekremte l-le'īm temerredā

feḥvāsı ẓuhūr idüp mūcib-i ḫabs̱-i ṭabīʿat ve denā'et-i cibilleti üzre ol şehzāde-i ʿālī-şānuñ ṣaḥā'if-i niʿam u iḥsānına raḳam-ı ʿuḳūḳ u küfrān çeküp bu muḫammesi ol zemānda bağladuğı vāṣıl-ı derīce-i gūş-ı saʿādet-iḳtirānları oldukda ḳarīb oldı ki āteş-i ġażab-ı pādşāhāne fürūzān olup ol kūh-ı[**] ḥilmden seyl-i ḫışm revān ola. Ammā ki ḥakīmāne mezbūrı günde biñ kerre öldürmek ḳaṣdıyla āstān-ı saʿādet-āşiyānlarından[**] merdūd idüp şeyṭān-mis̱āl naʿīm-i cinānden maṭrūd itdiler. Ol muḫammes budur.

Şiʿr[**] : Ol dem ki fenā buldı şehr-i dil-ābādum

Hīç nesneye meyl itmez bu ḫāṭır-ı nā-şādum

Şimdi ġarażum bu kim añlamıya hīç ādem

Ey bu'l-heves-i devlet maḫmūr-ı mey-i ġaflet

Şimden girü dünyāyı al saña bağışladum

[2**] bī-ʿadl: bī-ʿadīl H S.

[4**] maḳāmāt ve cümle-i kā'ināta uṣūl ile revān olmış idi: maḳāmāta uṣūliyle revān olmış idi Ü.

[5**] pā kā'ināṭı cümle: pāyı kā'ināṭı S.

[9**] Şiʿr: - Ü.

[14**] ol kūh: kūh S.

[16**] saʿādet-āşiyānlarından: saʿādet-āşiyānlardan R.

[18**] Şiʿr: - H R Ü.

H118 Ve ḳaṣīde-i Āgehīye Bahāriyye bu ḳaṣīdesi kem degüldür.

Şiʿr[**] : Ḳıbleden döñdi esüp bād-ı nesīm-i ḳudret
R134b Başladı itdi temevvüc yine deryā-yı çemen
Cā-be-cā yelken açup çıḳdı açıldı[**] ezhār
Şanki deryā-yı sefīd oldı fezā-yı gülşen
S114b Serv bir ḫūb direk dikdi ṭurup anda revān
Yāsemenler anuñ eṭrāfına baġladı resen
Keştī-i ṭāliʿimuz gel ṣalalum engīne
Be diye n'olsa gerek tente fora suñ yelken
Bizi ṣalın diye çignetdi hevā-yı ḳaddüñ
Ḳaraya atdı ġam-ı zülfüñle keştī-i ten

DERVĪŞ: Maḥmiye-i Ḳosṭanṭiniyyenüñ āb u hevāsı laṭīf ü sāḥa-i vāsiʿası şerīf olan maḥallāt-ı fā'iżü'l-berekātından mecmaʿ-ı ehl-i ṣafā maḥalle-i ʿĀşıḳ Paşadandur. Eşref-i evḳāt ve eymen-i sāʿāti taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta maṣrūf ve emsāl ü aḳrānı yanında tekmīl-i fezā'il ü ʿirfān ile meşhūr u maʿrūf[**] ḥilm ü kerem ve ḥüsn-i şiyem ile ekfā vü aḳrānından fā'iḳ ve ismi müsemmāsına **Ü123b** muṭābıḳ u muvāfıḳ kimesnedür. Otuz aḳçe müderris iken vezīr-i Āṣaf tedbīre müşīr-i müşterī-naẓīr[**] merḥūm ʿAlī Paşanuñ aṣḥāb-ı şiʿr ü inşāya meyl-i tāmmı ve erbāb-ı maʿārif ü kemāle[**] incizāb-ı mā-lā-kelāmı olmaġın mezbūrı re'īs-i küttāb-ı dīvānī ve ṭuġrā-nüvīs-i aḥkām-ı ḫāḳānī itmegiçün dīvān kātibi itmiş idi. Baʿdehū ʿAlī Paşanuñ[**] şehbāz-ı rūḥ-ı bülend-pervāzı riyāż-ı ʿālem-i ḳudse ṭayerān ve bülbül-i dil ü cānı şāḫsār-ı ḥadā'iḳ-ı cinānda

---

2[**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
4[**] açıldı: açılmadı R.
16[**] ve emsāl ü aḳrānı yanında tekmīl-fezā'il ü ʿirfān ile meşhūr u maʿrūf: - H.
19[**] müşterī-naẓīr: müşterī-tedbīr Ü.
20[**] kemāle: kemālāta S.
22[**] ʿAlī Paşanuñ: ʿUlemā Paşanuñ R.

āşiyān idicek peyġūle-i āmāl u hevesde ġarīb ü bī-kes ḳalup ḥālā yine pādşāhımuz sulṭān-ı ʿAcem ü ʿArabuñ ḫidmet-i ʿaliyyelerinde ḳalem-mis̱āl ʿabd-i mükāteb yine kemā-ken ḫidmet-i kitābetde dervīşvār ʿālem-i istiġnā ve gūşe-i ḳanāʿatdedür. Ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ḳavī olmaġla eşʿārı raṣīnü'l-beyāndur ve ẕihn-i derrākı müşkil-güşā olduġıçün vādī-i müşkilāta ṭabʿları çesbān olup ṭāvūs-ı ḳuvveti ol zemīnde ḫayli cevelān üzredür ve ṭabʿ-ı şūḫınuñ muʿammā vü tārīḫinde daḫı rüsūḫı vardur. Sālik-i maḳāmāt-ı maʿnevī nāẓım-ı kitāb-ı şerīf-i Mes̱nevī **R135a** Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ Kaʿbetü'l-ʿuşşāḳ ve maṭāf-ı ehl-i eşvāḳ olup[**] maḳām-ı rāst revān-ı Ḥicāz u ʿIrāḳ ve müzdeḥim-i cibāh-ı cümle-i āfāḳ olan türbe-i şerīfelerin ziyāret ve ol şerefi sermāye-i saʿādet bildükde **H118b** bu ġazel-i bī-bedeli dimiş idi[**]. Bu ebyāt ol ġazeldendür[**].

Şiʿr[**] : Ḳurı efsāne ṣanur ṣūfī ṣadā-yı nāyı
Ney ile sālik idi görsene Mevlānāyı
Ṭutdı āfāḳı ṣadā-yı ney ile şevḳ-i semāʿ
Şöyle kim raḳṣa getürdi felek-i miyānı
S115a Ḳuṭb-ı āfāḳ-ı cihān ol yüri pergār-ṣıfat
Dā'ireñ gözle ki Dervīş olasın Mevlāyı
Ü124a *Ve lehū*[*]: Bezm-i cihānda itmez iken nūş-ı cām-ı Cem
Sāġar ṣunardı destüme ber-müstedām dem
Emvāc-ı baḥr ḳulzüm-i eşkümden itdi vehm
Yüz yire sürdi eyledi çok iltiyām yemm

[8-9**] Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ... ehl-i eşvāḳ olup: Mevlānā Celālü'd-dīn-i Rūmi'l-mevlevī H Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ ḳaddesa'llāhu sırrehu'l-ʿazīz.... ehl-i eşvāḳ olup R Mevlānā Celālü'd-dīnü'r-rūmi'l-mevlevī ḳaddesa'llāhu sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ.... ehl-i eşvāḳ olup S.

[11**] dimiş idi: dimişdür.

[11-12**] Bu ebyāt ol ġazeldendür: - S.

[13**] Şiʿr: Naẓm R - Ü.

[19**] Ve lehū: - H S.

Sen ġayrilerle demde[**] ṣafāda revā mıdur
Dervīşüñ aḳa böyle gözinden müdām dem

Ve lehū[*]: Yār ser-keş sīne pür-āteş göñül sevdā-perest
Baht nā-hem-vār ṭāli' ser-nigūn ḫāṭır şikest

DERVĪŞ: Ḳubbe-i evliyā-yı kirām ve mażreb-i ḫıyām-ı aṣfiyā-yı 'iẓām ḥāṣbān-ı bādiye-i 'irfāna ḳıble-i murād ve Ka'be-i merām olan Ḳonyadandur. Şi'r ü inşāda ḫayli ḳudreti ve ḥażret-i Meşnevī ile nihāyetde münāsebeti var idi. Niçe zemān āstān-ı sa'ādet-āşiyān-ı Monlāya rūy-māl ve naḳl u ders-i kitāb-ı Meşnevī ile taḥṣīl-i ḥāl ü kemāl itdükden ṣoñra Vezīr Ḳāsım Paşanuñ kātibi ve ol ṣāḥib-i ṣāḥib-kemālüñ[**] muṣāḥabeti olmış idi. Vezīr-i mezbūr cenāb-ı[**] pādşāh-ı lā-yezāle vāṣıl olduḳda fātiḥ-i cezīre-i Ḳıbrıs olan Lālā Muṣṭafā Paşanuñ devlet-miṣāl ḫidmet-i pür-iclāline bel baġlayup sa'ādetvār mülāzım-ı rikāb-ı celālet-iktisābı olmaġla aġır ze'āmete nā'il olmış idi. Lākin yine kisveti dervīşāne ve eṭvār u ef'āli derdmendāne būy-ı faḳr u revā'iḥ-i fenā ve evżā' u eṭvārından meşāmm-ı cāna ẓāhir **R135b** ü peydā olup ṣūreten[**] ve ma'nen dervīş-i dil-rīş idügi rūşen ü hüveydā idi[**]. Vālid-i firdevs-maḳām ḳāḍī-i Medīne-i Şām iken Muṣṭafā Paşa (Ḥażret)leri[**] Şāma beglerbegi olduḳda mezbūr daḫı bile Şāma gelmiş idi. Ol taḳrīble mezbūr ile ülfet üzre olup diyār-ı ġurbet ü vaḥşetde istiḥkām-ı mebānī-i müvāneset ü ṣoḥbet ḳılınmış idi ve peyveste ḳandīl-i cānı revġan-ı ṣadāḳatle enāre ve mā-beynimüzde müdām raḥīḳ-i 'atīḳ-i ḫullet peymāne-i yegānegī vü vaḥdet ile

---

[1**] demde: ẕevḳ ü S.
[3**] Ve lehū: - H S.
[11**] ṣāḥib-kemālüñ: kemālüñ S.
[12**] cenāb: - S.
[17**] ṣūreten: ṣūret S.
[17**] hüveydā idi: peydā idi Ü.
[18**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

āvāre olınmış idi. Anda pīr-i fānī iken bir dil-ber-i nev-cevānı sevüp ʿışḳ ile ʿāleme destān ve ḥüsn gibi meşhūr-ı cümle-i cihān olduḳda vālid-i mācid **H119a** münāsib-i ḥāl bu maṭlaʿ-ı ġarrāyı diyüp mezbūra irsāl itmiş idi.

Beyt[**] : Bāde-i ʿışḳ u cünūna eyleyüp peymāne ser
Bir cevān ʿışḳına oldum mübtelā pīrāne ser

Ol daḫı Mevlānā Cāmīnüñ bu maḳṭaʿ-ı bī-miṡl ü **S115b** hem-tāsını[**] yazup göndermiş idi.

Ü124b *Beyt*[**]: *Meger ki pīr şudī terk-i ʿışḳ kon Cāmī*
Ki men be-ʿışḳ-ı tu pīrāne ser cevān şudeem

Şām-ı şeref-encāmda Gök Meydānı[**] dimekle be-nām olan maḳām-ı Sidre-iḥtirāmda yārān-ı dervīşāne[**] zevḳ ü semāʿa bahāne olsun diyü mevlevī-ḫāne binā itmiş idi[**]. Ve sene ṡemānīn ve tisʿami'ede

Mıṣrāʿ[**] : Ney gibi nāle vü efġān[**] iderek

Dolābveş döne döne gülistān-ı cinānа semāʿ iderek revān olmış idi. Ol zemāndan berü aḥbāb u aṣḥābı şemʿ-i maḥabbetine pervāne ve meclis-i meveddetine peymāne gibi müdām dönmekden ḫālī degüldür ve Sulṭān Selīm ile Sulṭān[**] Bāyezīdüñ cengini inşā ile yazup bir kitāb itmişdür. Bu beyt ol kitābdandur.

[4**] Beyt: Maṭlaʿ S - H Ü.
[6**] hem-tāsını: mānendin H mānendini R S.
[8**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
[10**] Meydānı: Meydān S.
[11**] yārān-ı dervīşāne: yārān-ı ṣafā vü dervīşān S.
[12**] binā itmiş idi: binā eylemiş idi H R S.
[13**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[13**] vü efġān: fiġān R Ü.
[17**] Sulṭān: - S.

Ve lehū[**] : Ṭutdı cihānı ḫayme-i gerdūn ṭınāblar[**]
Ṣaḥrāyı zeyn eyledi çādır çiçekleri
(Diger) : Gelmeyüp ġam-ḫāneye gün yüzlü cānān her gice
Zülf gibi göñlümi ḳılur perīşān her gice
R136a Bir gice ṭutulmasun bilmez mi ey ḫūrşīd-rū
Ṣubḥa dek kūyuñ ṭolanur māh-ı tābān her gice
Germ olup gögüs gerse ṭañ degül pīr-i felek
Kem yatur mihr ile meh ḳoynında ʿuryān her gice
Ḫāba varsun diyü begler nergis-i bīmāruñı
Ṣubḥa dek yummaz gözin şemʿ-i şebistān her gice
Dimiş idüñ bu gice ḳoynuña ʿuryān gireyin
İderüm ol şevḳ ile çāk-ı giribān her gice
Giceler dā'im ġamuñ bu sīne-i vīrānede
Eksük olmaz ḫāme-i Dervīşe mihmān her gice[**]

DERVĪŞ[**]**:** Ḫūrşīd-i vücūd-ı nevvān Bosna diyārından Mostar nām ḳaṣaba-i nāmdārdan ṭāliʿ ü tābdār olup hilāl-i ẕāt-ı pür-iḳbāli ufḳ-ı belde-i mezkūreden ẓāhir ü bedīdār olmışdır. Ol bedr-i münīr hilāl iken ve ol ẕāt-ı celīl ü ḫaṭīr nev-sinn ü nev-sāl iken tuḫfe-i girān-māye olmağın pīşgāh-ı sulṭānī olduḳda At Meydānı sarāyına vāṣıl ve lü'lü-i vücūd-ı kāmili silk-i ḫuddām-ı sulṭān-ı saʿādet-nişāna dāḫil olmışdur. Sezā-yı saʿādet olan sarāy-ı pür-celālinde taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müdāvim ve tekmīl-i envāʿ-ı leṭā'if ü saʿādete muvāẓıb u **H119b** mülāzım olup iktisāb-ı melekāt-ı mülkiyye içün pūte-i mücāhedede zer-i kāmilü'l-ayār ṭabʿını ḳāl idüp cāmiʿ-i eṣnāf-ı **S116a**

[1**] Ve lehū: - H.
[1**] ṭınāblar: ṭınābımuz H S.
[1-14**] Ṭutdı cihānı ḫayme-i gerdūn... ḫāme Dervīşe mihmān her gice: - Ü.
[16**] Dervīş: - Ü.

maʿrifet ü kemāl olmışdur. Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātında mūdaʿ ü meknūn olan ḳuvveti faʿle ve ṣandūḳ-ı derūn-ı maʿārif meşḥūnında maḫzūn olan le'ālī-i istiʿdādı īcād getürmekle dāḫil-i ḥarem-i sarāy-ı sulṭānī olup ehl-i cinān gibi yiri behişt-i cāvidān olmış idi.

Li-münşihi : Çünki cennetdür sarāy-ı ḥażret-i şāh-ı cihān
Ḥūr u ġılmān andan özge yirde eyler mi mekān

Ḥaḳḳā ki felek-i maʿārifde ḫūrşīd-i pür-envārdur. Menzili gün gibi felek-i devvār olsa sezādur ve ḫūy-ı nīkū ile ḥūr u ferişte-rūdur[8**]. Maḳām u meṣvāsı behişt-i ʿulyā olsa revādur. Şehbāz-ı ṭabʿ-ı ʿālīsi cümle ekfāsından mümtāz ve hevā-yı feżā-yı feżā'ilde hümā gibi bülend-pervāzdur. Pes münāsib ü mülāyim oldur ki **R136b** küngüre-i ḥarem-i felek-fersāda āşiyān-sāz ola ve serv-miṣāl nihāl-i ẕāt-ı melek-ḫıṣāli bāġ-ı cihānda aḳrān u emṣālinden ser-bülend ü ser-efrāzdur. Lā-cerem lāzım u müteḥattim oldur ki dāḫil-i būstān-sarāy ola[13-14**] niçe zemān ḫidmet-i sulṭān-ı cihānda ṭoġancı olmaġla bāz-miṣāl amānī vü āmālī ele gelmiş idi ve şehbāz-ı fu'ādı tez-revān-ı merām u murādı şikār ḳılmış idi. Baʿdehū mürebbī-i aṣḥāb-maʿārif ü kemālāt ve müstefīż-i envār rüşd ü reşād olan[17**] erbāb-ı istiʿdāda müfīż-i envāʿ-ı füyūżāt olan pādşāhımuz sulṭān-ı selāṭīn-i cihān fermān-fermā-yı ins ü cān bānī-i mebānī-i luṭf u kerem ve ḥā'iz-i meṣānī-i cūd u himem Sulṭān-ı Sikender-ḥaşem ü iḳtidār ve ḫāḳān-ı dervīş-meşreb ü meskenet-eṭvār

*Naẓm[21**] :* *Şehenşehī ki çü Nūşīrevān be-devrāneş*
Zi-yümn-i ʿadl cihān-ı ḫarāb şeved maʿmūr
Be-cüz kerem ne-boved muḳteżā-yı himmet-i ū
Ber-iḫtiyār-ı kerem hest gūyiyā mecbūr

[8**] ḥūr u ferişte-rūdur: ḥūr fereştedür R.
[13-14**] būstān-sarāy ola: būstān-sarāy-ı pür-īẕāz ola H S.
[17**] reşād olan: reşād ve S.
[21**] Naẓm: Şiʿr S.

Müşeyyed-i eyvān ʿadl ü dād

Mıṣrāʿ : Ḥażret-i Şāh-ı cihān Sulṭān Murād

-Ebbedaʾllahu Teʿālā eyyāmehu ve ḳarene biʾd-devāmi veʾt-taḫlīdi aʿvāmehu- mezbūruñ ḳābiliyyet ü istiʿdādına ıṭṭılāʿları olmagın ḫāṣṣ odaya alup maẓhar-ı envāʿ-ı iḥsānları olmagla kesb-i taḳarrüb iḫtiṣāṣ itmişler idi. Baʿdehū Mevlānā Benāʾīnüñ Seḫā-nāme adlu[**] **H120a** kitāb-ı belāġat-niṣābını ki vücūd-ı esḫıyā gibi kem-yāb ve her beyti miṣāl-i seḫā memdūḥ ve maḳbūl-ı şeyḫ ü şābbdur terceme itmege emr itmişlerdür. **S116b** Ḥaḳḳā ki binā-yı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı her beytüñ bināsında ṭarrāḥlıḳlar itmekle binā-yı naẓmını muḥkem ü üstüvār ve naḳḳāş-ı źihn tīzkārı her beytüñ der ü dīvārını pür-naḳş u nigār itmişdür.

Beyt[**] : *Küngür-i eyvān-ı ū ber-kāḫ-ı gerdūn ser-keşīd*
Tā binā-yı ʿālem est īnsān bināyī kes ne-dīd

Egerçi ẓāhiren naẓm-ı bināyı aña miṣāl[**] ü miḳyāsdur[**]. Lākin fiʾl-ḥaḳīḳa beyt-i bināyı aña nisbet binā-yı bī-esāsdur.

Şiʿr[**] : *Zihī nāme-i dil-keş-i dil-güşāy*
Ki şud cān-ı ʿaṭṭār ez-ū ʿıṭr-sāy
Zi-bes gül ki ez-rāz der-vey[**] *şegüft*
Hemī şāyedeş gülşen-i rāz güft
Boved pāye-i ān süḫan bes bülend
Key ān-cā resed vaṣf-ı mā-rā kemend

6** adlu: - H R.
12** Beyt: Şiʿr S.
14** miṣāl: emṣāl H.
14** miḳyāsdur: ḳıyāsdur S.
16** Şiʿr: Naẓm R.
18** der-vey: der-dey H.

R137a Ḥażret-i pādşāh-ı melek-nihād mezbūruñ nevāziş ü riʿāyetine tamām liyāḳat u istiʿdādını maʿlūm idicek ḫāṣṣ odada iken ol muḳābelede ṭoġancılar ketḫudālıġı ḫidmetine muʿayyen itmekle beyneʾl-aḳrān muʿanven olup gerden-i vücūd-ı nāmdārı ḳılāde-i iʿtibārlarıyla muṭavvaḳ u müzeyyen olmışdur. Ḥālā saʿādet ü nuṣret gibi her gün[**] mülāẓım-ı Ḥażretī ve şem-mis̱āl her gice ayaġ üzre müdāvim-i ḫidmetīdür. Mütevaḳḳiʿdur ki hilāl-i vücūd-ı müstenīri izdiyād-ı ḳurb-ı sulṭānī ile bedr-i münīr olup ḫidmet-i sulṭān-ı muẓaffer ü manṣūrda cāygīr olduḳca gün gibi żiyā-baḫş-ı ṣaġīr ü kebīr ola.

Li-münşihi : Nice itsün Ḥasan ol şāh-ı dehrüñ
Kemāhī vaṣfını iẓhār u iʿlān
Dili ṭutıldı ḫāme gibi oldı
Bir ednā bendesi medḫinde ḥayrān

Ṭabʿ-ı pür-iʿtibārınuñ bu fennde ḫayli iḳtidārı olup ʿūd-ı ḳamārī gibi eşʿār-ı melāḥat-şiʿārı meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar ve ʿanber-sārā-yı kelimāt-ı belāġat-simātı[**] dimāġ-ı ehl-i ʿirfānı muʿanber ü müneccer eylemişdür. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ reşḥa-i ḳalem-i seḥḥār ve es̱er-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Şiʿr[**] : ʿArıż-ı sīmīnüñ üstinde siyeh kākül midür
Sāye ṣalmış berg-i nesrīn üzre yā sünbül midür
Gül-ʿiẕāruñdan mı düşmiş ʿaks-i laʿl-i nāb ile
Yoḫsa ey sāḳī lebüñ üstinde reng-i mül midür
Rūy-ı rengīnüñde ḫāl-i ʿanber-efşānuñ mı ol
Nār-ı sūzān üzre yoḫsa dāne-i fülfül midür

S117a *Ve lehū*[**]: Ne çoḳ başlu olur yā Rabb o ḫaṭṭ-ı fitne-engīzi
Ne fitne başıdur anuñ ser-i zülf-i dil-āvīzi

[5**] her gün: - S.
[14-15**] kelimāt-ı belāġat-simātı: belāġat-simātı R kelimāt-ı melāḥat-simātı S.
[17**] Şiʿr: - R.
[23**] Ve lehū: - H S.

Ḳarār itdi sevād-ı ḫaṭṭı rūy-ı tābnākında
Ḳonup gerd-i sipāh-ı Rūm ṭutdı ṣanki Tebrīzi
Muḳābil lāleye sūsen çemen ṣaḥnında Rūmīdür
Ḳızılbaşa çeker ṣan ḫançer-i bürrān-ı ser-tīzi

*Ve lehū*** : Umma şeftālü lebinden ṭaleb-i kāmı ḳoya
Olma nā-puḫte göñül bu ṭamaʿ-ı ḫāmı ḳoya
Revnaḳ-ı bezm-i çemen bāḳī degül nūş idelüm
Ṭura sāḳī ḳadeḥe bāde-i gül-fāmı ḳoya**
Bedeni nāzik ü ter ḳāmeti mevzūn u laṭīf
Bī-bedeldür igen ol serv-i gül-endāmı ḳoya

(Diger) : Güli yād itmege ol vech-i ḥasendür bāʿis̱
Ġonçeyi añmaġa ol teng dehendür bāʿis̱
Rūyumuñ zer gibi zerd olmasına ʿālemde
Mis̱li yoḳ bir ṣanem-i sīm-bedendür bāʿis̱
Ḥasret-i ḳaddüñ ile ṭañ mı fiġān eylese cān
Fātiḫa nālesine serv-i çemendür bāʿis̱**

R137b *Ve lehū***: Şems ü ḳamer diseler ṭalʿatuña n'ola kim
Ey meh-i zühre-cebīn gökden inermiş laḳab
Ben nice teşbīh idem gün yüzüñe şemʿi kim
Nūr-ı nebīdür yüzüñ şemʿ ise bir Bū Leheb

*Ve lehū*** : Degişmezsem eger kūyuñla gülzār-ı cinānı ben
Cihānda ey perī-ruḫsār adım olmasun Ādem

5** Ve lehū: - H S.
7-8** Revnaḳ-ı bezm-i çemen... bāde-i gül-fāmı ḳoya: - R.
15-16** Ḥasret-i ḳaddüñ ile ṭañ mı... serv-i çemendür bāʿis̱: - R.
17** Ve lehū: - H S.
21** Ve lehū: - H S.

ʿAceb mi her dem ey Dervīş ben dīvānelik itsem
Çü bilmez ādemīlik resmin ol yār-ı perīzādem
Ve lehū[**] : Çeşm-i ḫ*ā*b-ālūdı bilmem kim ne efsūn eyledi
Dīde-i giryānuma mümkin degül bir laḥẓa ḫ*ā*b
Cāna cevr-i bī-ḥisāb itdüñ teraḥḥum ḳılmaduñ
Yāduña gelmez be-hey ẓālim meger rūz-ı ḥisāb
Ve lehū[**] : Beñzerdi serve ḳāmet-i bālāsı rāsti
Servüñ olaydı çehresi tābān ḳamer gibi
Ve lehū[**] : Çeşmüm aḳıtdı yaşlarını sīne dāğına
Şu ḳoymayınca ḳomadı āḫir ocağına
Ve lehū[**] : Pāy-māl-i ġam-ı hicrānuñum elden gitdüm
Gel benüm ʿömrüm eger gelmez iseñ ben gitdüm

Ve bu ebyāt kitāb-ı mezbūrdan[**] olan kelimāt-ı belāğat-simātdur.

Der-vaṣf-ı saʿādet-ḫāne:

Nuḳre-i ḫāmdur ḫāmı anuñ
Mihr ile mehdür iki cāmı anuñ
Pīşgāhı naẓīr-i bāġ-ı behişt
Ferişte āftāb u meh iki ḫişt
S117b Ḫıżr içseydi bir içim andan
Elini yurdı āb-ı ḥayvāndan
Göricek ādemi alur ḥayret
Var ise dünyede budur cennet

3** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
9** Ve lehū: - H S.
11** Ve lehū: - H S.
13** mezbūrdan: mezbūrda S.

Der-vaṣf-ı şāh-ı cihān:

Aldı şirvānını[**] revān elden
Bī-revān ḳaldı gūyiyā bir ten
Ḳıldı ferzāne olduġın is̱bāt
H121a Naf'-ı 'ālemde eyledi şeh māt

Der-medḥ-i pādşāh-ı zemān[**]:

Dest-i gevher-nişānını şu'arā
Nicesi ebre beñzedür āyā
Nice baḫşişleri olur yeksān
Şāh ḫandān u ebr ḫōd giryān

Der-ḥasb-i ḥāl-i ḫōd[**]:

Bāz-ı devlet elümde ḳıldı ḳarār
Oldı kārum ṭoġancılıḳ her-bār
Ḥamdüli'llāh ki farḳuma[**] nā-gāh[**]
Sāye ṣaldı hümā-yı himmet-i şāh[**]
Mihr ṣanma ṭoġan felekde seḥer
Rif'atüm bāzı açdı zerrīn-per
Baña 'anḳā muḳarrer oldı şikār
Dimesün hīç uçurma dir aġyār
'Āḳıbet pādşāh-ı ḳadr-şinās
Eyleyüp luṭf-ı bī-hisāb u ḳıyās
Ḫāne-i ḫāṣṣı ḳıldı erzānī
İtdi Dervīşe bī-ḥadd iḥsānı

2** şirvānını: şirvārnını R.
6** Der-medḥ-i pādşāh-ı zemān: Der-medḥ-i Şāh-ı cihān S - H.
11** ḫōd: ḥ/ş H R.
14** farḳuma: üstüme S.
14** Ḥamdüli'llāh... nā-gāh: Sāye... himmet-i şāh S
15** Sāye... himmet-i şāh: Ḥamdüli'llāh... nā-gāh S.

Oldı Dervīş pādşāha yakīn
Źerre şan āftāba oldı karīn
R138a Oldı cemʿiyyet-i şeh ü Dervīş
Oldı ʿālemde bir münāsib iş
Şāh u Dervīşdür cihān içre
Söylenen dilde her zemān içre

DERVĪŞ ḤASAN**: İnebaḫtı nam kaşabadandur. Taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümār içün saʿy ve kūşiş-i bisyār idüp ārzū-yı seyāḥatle felek-i devvār gibi bir ān karār itmeyüp dā'imā ḥareket üzre olup binā-yı efʿāl-i** vücūdı ibtidā-yı ḥālinden berü mebnā ʿale's-sükūn olmış idi ve nokṭa-i pergār-miṣāl ʿālemi zīr-i pāyına alup manṭıkatü'l-bürūc** gibi cihānı iḥāṭa kılmış idi. Bu takrīble niçe memālik ü mesāliki seyerān ve bī-ḥadd menāzil ü merāḥili deverān idüp ḥālā takarrübü'l-ḥażretü's-sulṭāniyye** **S118a** mūnisü'l-ʿatebetü'l-ʿaliyyetü'l-ḫākāniyye** kān-ı ʿilm ü ʿirfānuñ cevher-i nefīsi ve aṣḥāb-maʿārif ü kemālātuñ re'īsi cenāb-ı felek-kıbāb Ḥażret-i Żıllu'llāh ve südde-i seniyye-i saʿādet-destgāhuñ bende vü enīsi Meḥemmed Aġa (Ḥażret)leri** istiḫbār u istiʿlām-ı memālik** seyr ü seyāḥat-i menāhic ü mesālik itdüklerinde Yemen ü Ḥicāz u diyār-ı ʿArabı bile gezüp ol zemāndan berü ol ʿāşık-ı ṣādık bir ān ve bir sāʿat ḥażretinden müfārık olmayup ḥalka-miṣāl bāb-ı felek cenābından cüdā olmaz

---

8** Dervīş Ḥasan: - Ü.
10** efʿāl: efʿāli S.
12** manṭıkatü'l-bürūc: manṭıkatü'r-rūḥ R.
13-14** idüp ḥālā takarrübü'l-ḥażretü's-sulṭāniyye: iderdi. Ḥālā mukarrebü'l-ḥażretü's-sulṭāniyye S.
14-15** mūnisü'l-ʿatebetü'l-ʿaliyyetü'l-ḫākāniyye: mūnisü'l-ʿatebetü'l-ḫākāniyye R.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S.
18** memālik: memālik ü S.

ve sāyevār āftāb-ı[**] vücūd-nevāzından ayrılmaz. Fi'l-vāḳi' nāmı gibi ḫulḳı ḥasen nāzik-ṭab' ve ehl-i süḫan yārān u iḫvāna ḫayr-endīş ma'ārif ü kemālātı ṭālib ve aṣḥāb-ı cāh u celālden hārib bir dervīş-i dil-rīşdür. Bu bir iki eş'ār mezbūruñ[**] güftārındandur.

Şi'r[**] : 'Aks-i ḫālüñ yaḳdı bağrın lālenüñ kühsārda
Reşk la'lüñ yumdı ağzın ġonçenüñ gülzārda

(Diger) : Ḥālüme raḥm eyle dirsem baña ol yār incinür
Derdüme bir çāre dirsem yine tekrār incinür
H121b Beñzedürsem zülfini müşg-i Ḫıṭāya dōstlar
Ḳaşların Çīn eyleyüp yār-ı cefākār incinür
R138b Gül-ruḫuñda jāleveş cānā 'araḳ mıdur disem
Ter düşer ġāyetde ol la'l-i şeker-bār incinür

(Diger) : Çeşm-i mestüñ yādına nūş itdügüm cām-ı meyüñ
Bir ḥabābıdur bu nüh ṭāḳ-ı sipihr-i ser-nigūn
Biz cünūn-ı 'ışḳ ile bulduḳ fünūnuñ sırrını
Bir 'aceb vādīye düşdük şimdi el virdi sükūn

(Diger) : Hem-ser olmaḳ dileyen dil ser-i zülfinüñ ile[**]
Erre-i ġam anı ṣad-pāre ḳıla şāne gibi
Maẓhar-ı sırr-ı Ḫudā olalı Dervīş Ḥasan
Oldı gencīne-i 'ışḳa dili[**] vīrāne gibi

DERVĪŞ[**]: Edirnedendür. Köstendilli Muṣṭafāsı demekle ma'rūf olan ḳāḍīnuñ oğlıdur. Ṭarīḳ-i 'ilme sālik olmışdur. Ṣāḥib-i ṭab'-selīm ve ẕihn-i müstaḳīm idi.

[1**] āftāb: ol āftāb H.
[3-4**] bir iki eş'ār mezbūruñ: bir ik eş'ār-ı belāġat-şi'ār S.
[5**] Şi'r: - R.
[17**] ser-i zülfinüñ ile: ser-i zülfine gele S.
[20**] dili: dil S.
[22**] Dervīş: Dervīş-i Diger H - R (Ü nüshasında Du'āyī'den sonra yer almaktadır).

Bu şiʿr anuñdur.

Ü125a *Şiʿr*[**] : Ḳadd-i dil-cūyuñ ḫayāli dīde-i ḫun-ābda
Gūyiyā bir serv-i raʿnādur kenār-ı ābda

(Diger) : Düşdi göñlüm yine bir ruḫları berg-i semene
Rāstī şīve ider ḳāmeti serv-i çemene

S118b DÜRRĪ[**]**:** Dürr-i vücūdı ʿummān-ı cihānda ṣadef-i şehr-i Üskübden ẓāhir olup[**] merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāṣır olmaġla cüz'iyyātuñ ekserine ḳādir idi. Faḳr u fenāsı ġālib olmaġın ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ol semte sālik ü ẕāhib olurdı. Bu şiʿr ṣadef-i kelāmuñ dürri[**] ve semā-yı belāġatda[**] ẓāhir olan şiʿrā-yı şiʿridür.

Şiʿr[**] : Ey ḫāce faḳr u fāḳamuz māl ü ġıñāya virmezüz
Bu köhne şāl ü ḫırḳayı aṭlas ḳabāya virmemüz

(Diger) : Ne bilsün leẕẕet-i faḳr u fenāyı māl ü cāh ehli
Bu ẕevḳi gel ḳanāʿat gūşesinde merd-i Ḥaḳdan ṣor

DÜRRĪ-İ DİGER[**]**:** Büldān-ı cihān içre dürr-i ṣadef-i melāḥat ve dürri semā-yı luṭf u leṭāfet olan şehr-i Burusadandur[**]. Erbāb-ı cihet ve aṣḥāb-ı maʿrifet ḳısmındandur. Sulṭān Meḥemmed zemānında gelmiş ve Cem Saʿdīsinüñ Nūniyye ḳaṣīdesine naẓīre dimişdür. Maṭlaʿı budur.

[2**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[7**] Dürrī: - R.
[7-8**] Dürr-i vücūdı... şehr-i Üskübden ẓāhir olup: Üskübden kitāb ḳısmındandur Ü.
[10**] Bu şiʿr ṣadef-i kelāmuñ dürri: - S.
[10**] belāġatda: - S.
[12**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[17**] Dürrī-i Diger: Dürrī H R S.
[17-18**] Büldān-ı cihān içre der-ṣadef-i melāḥat ve dürri semā-yı luṭf u leṭāfet olan şehr-i Burusadandur. Burusadandur Ü.

Maṭlaʿ[**] : ʿĀrıżuñda bād ile oynar bu zülf-i ʿanberīn
Şanki eyler cilveler ṭāvus-ı firdevs-i berīn

DUʿĀYĪ: Burusadandur. Cevāmiʿde muʿarref ve babası gibi binā-yı taʿrīfi[**] muraṣṣaf olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ḫūb şiʿri vardur. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : ʿĀrıżuñ ʿarż it güle gülşende zībālanmasun
H122a Serve göster ḳaddüñi nāz ile[**] raʿnālanmasun
Ḳıl muḳavves ḳaşlaruñ ṭarf-ı külāhuñda nihān
Ġurre ey meh şekl-i ebrūsına ġarrālanmasun

ḤARFÜ'L-ẒALÜ'L-MUʿCEME

ẒĀTĪ: Şuʿarā-yı Rūmuñ şāʿir-i sütūde-ṣıfātı üstād-ı şuʿarā ve pīş-rev-i büleġā olan Mevlānā Ẓātīdür ki ḥaḳīḳat-i ṣıfat-ı belāġat[**] ġayra ʿārıżī ve mezbūra ẕātīdür. Balıkesrīdendür[**]. Baʿż-ı aṣḥāb-ı dirāyet mezbūrdan **R139a** naḳl u rivāyet iderdi ki sene sitt ve sebʿīn ve s̱emānmi'ede ṭoġdum. Adım ʿİvażdur ve hem tārīḫ-i vilādetümdür dir idi. Muḳaddemā aṣḥāb-ı ḥırfet ve erbāb-ı ṣanʿatdan mūze-dūz olup niçe sāl ü māh *el-kāsibu Ḥabību'llāh*[*] feḥvāsı üzre elden geldükçe sanʿat-ı mezbūra ile taḥṣīl-i kifāf u maʿīşet iderdi. Lākin selīḳa-i naẓmiyye ve ṭabīʿat-ı şiʿriyyesi ġālib ve ẕihn-i pür-nezāket ve ṭabʿ-ı bā-istiḳāmeti naẓma mā'il ü rāġıb olup mūze-dūzlıġa **S119a** devrişüp çalışırken[**]

1[**] Maṭlaʿ: Şiʿr S - R Ü.
4[**] taʿrīfi: taʿrīf S.
6[**] anuñdur: anuñdur ki taḥrīr olındı S.
7[**] Şiʿr: - R Ü.
8[**] nāz ile: gülşende S.
14[**] belāġat: - H.
15[**] Balıkesrīdendür: Balıkesrdendür S.
18[*] *Hadīs (Kazanan Allah'ın dostudur).*
21[**] mūze-dūzlıġa devrişüp çalışırken: mūze-dūzlıġa çalışup devrişürken S.

eli degdükçe naẓm-ı eşʿāra daḫı kūşiş ü verziş üzre idi. Āḫir mūze-mis̱āl pāy-māl-i edānī vü erẕāl olmaḳ denā'et-i ṭabʿ ve reẕālet-i şāne-dāldur**. Muḳteżā-yı ʿulüvv-i himmet oldur ki ās̱ār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārum gibi baş üzre mekān idüp cevāhir-i zevāhir-i belāġata kān olam ve ṣayrefiyān-ı bāzār-ı feṣāḥat içre** dükkān açam diyüp Dārü's-salṭanatü's-seniyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede tavaṭṭun u iḳāmet itmiş idi ve müdām-ı aṣḥāb-ı ʿirfān ve hünerverān-ı cihān ile ülfet ü ṣoḥbete ḳāmet bağlamış idi**. Lā-cerem ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı hilāl-mis̱āl yevmen fe yevmen teraḳḳī ve gitdükce emtiʿa ve esbāb-ı feṣāḥat ü belāġatı telaḳḳī idüp şiʿrle şöhret-şiʿār ṣāḥib-i iştihār u iʿtibār şāʿir-i nāmdār oldı. Aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān olan iḫvāna ve ehl-i dāniş ü idrāk olan yārāna ẓāhir ü bāhir ve seḥāb-ı iḥticāb-ı āftāb-ı merāmı ġayr-ı sātirdür ki şiʿr şimdiki zemānda leb-i dil-berān gibi ġāyet-i nezāketde ve mis̱āl-i ḥüsn-i mehveşān nihāyet-i leṭāfetdedür. Viṣāl-i** dūstāndan nefīs maʿnālar ve āb-ı revāndan selīs edālar ʿale'l-ḫuṣūṣ müzeyyen ü muḥassen eşʿār-ı belāġat-niẓām olan ṣanʿat-ı tevriye ve īhāmı riʿāyet itmekle şuʿarā-yı zemān kākül-i sīm-berān gibi şiʿri **H122b** başa iletmişlerdür. Lākin inṣāf budur ki merḥūm Ẕātī daḫı külliyyet **R139b** üzre şāʿir-i bī-naẓīr ü ḳarīn kelimātı muḥkem ü raṣīn ve binā-yı sarāy-ı belāġatı ġāyetde ḳavī vü metīn **Ü125b** maʿānī-i ġarībe ve ḫayālāt-ı ʿacībeye ḳādir ʿadīl ü naẓīri nādir şāʿir-i sāḥirdür. Lākin baʿż-ı bārid ü Türkāne ol zemāna maḫṣūṣ edālar ve merd-i bī-hüner gibi leṭāfet ü nezāketden bīgāne maʿnālara mā'il olmağla medḫūl olup bu cihetden baʿż-ı kelimātı nā-maḳbūldur.

2** şāne-dāldur: şānedür Ü.

4-5** feṣāḥat içre: feṣāḥata Ü.

7** ḳāmet bağlamış idi: iḳāmet getürmiş idi H S ḳāmet getürmiş idi R.

13** Viṣāl: Mānend-i viṣāl S.

Li-münşihi[**]: Egerçi baʿż-ı şiʿri bed edādur
Velīkin baʿż-ı ġāyet pür-ṣafādur

Kendi ḳavli üzre biñ altı yüzden ziyāde ġazeli ve dört yüzden ziyāde ḳaṣīdesi ve baḥr-ı hezecde Şemʿ ü Pervāne adlu biş biñ beyt bir kitābı ve baḥr-ı remelde Aḥmed ü Maḥmūd nām iki biñ beyt bir kitābı ve niçe manẓūm leṭā'if-i bī-ḥisābı[**] vardur ki intiḫāb olınsa aʿlāsı daḫı **S119b** ġayrilerüñ şiʿrinden ziyāde olduġı taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām ile[**] muḥtāc-ı ifāde degüldür. Ṣāḥib-i ẕihn-i s̱āḳıb olan baʿż-ı aṣḥāb-ı enẓār ve iḳlīm-i fehm ü ẕekāda mānend-i ẕükā şöhret-şiʿār olan baʿż-ı ulü'l-ebṣār[**] mezbūruñ şiʿri nā-hem-vār olduġına niçe vechle iʿẓār-ı beyān iderler. Evvelā oldur ki merḥūm-ı merḳūmuñ derīce-i gūşı gül-mīḫ[**] ṣamem ile muḥkem beste olup ṣadef-i gūşı[**] le'ālī-i ışġādan ḫālī vü ārī gūş-ı bī-hūşı benefşe gibi gūşvāre istimāʿdan bi'l-külliye beri olup eşʿārına iʿtirāż itseler hergiz diñlemez ve kelām-ı ehl-i daḫl u melāmı ḳaṭʿen ḳulaġına ḳoyup eslemez idi. Fi'l-vāḳiʿ muṣāḥabet-i yārān ve mükāleme vü mübāḥes̱e-i hünerverānuñ icāde-i īcād-ı[**] şiʿre çoḳ daḫli var idügi ẓāhir ü bedīdār ve daḫl-i muʿārażanuñ teraḳḳīde ḫayli medḫali olduġı mānend-i ḫūrşīd-i nevvār rūşen ü āşkārdur. Lākin baʿż-ı yārān vāsıṭa-i ṣamem ile ṣoḥbet ü ülfetden münḳaṭiʿ olması şiʿre temaḫḫużına[**] sebebdür dirler *ve li-külli vechetün hüve müvellīhā*[*] s̱āniyen **R140a** oldur ki mezbūruñ ġāyetde faḳr-ı mudḳiʿ[**] ve żarūret-i tāmmı var idi. Ṣarṣar-ı rīḥ-i ʿāṣıf ile evrāḳ u bahārı rīzān olan ḫazān-dīde-i eşcār gibi **H123a** bī-berg ü bār olup

---

1[**] Li-münşihi: Beyt R.
6[**] bī-ḥisābı: bī-ḥāli R.
7[**] aḳlām ile: aḳlāma S.
9[**] ulü'l-ebṣār: aḫvān Ü.
11[**] gül-mīḫ: gül-biḫ R.
11[**] ṣadef-i gūşı: ṣadef gib gūşı S.
15[**] icāde-i īcād: - Ü.
18[**] temaḫḫużına: muḥażżına R mulaḫḫaṣına S.
19[*] *Bakara-148 (Herkesin yöneldiği bir kıblesi vardır).*
20[**] mudḳiʿ: muvaḳḳiʿ H S.

dirhem ü dīnārı sirişk-i dīde ve dāġ-ı dil-figārı idi. Vech-i maʿāşın kendüsi tertīb ve icrā-yı kifāf u intiʿāşın be-nefse cemʿ ü terkīb itmege muḥtāc idi ve elvān u envāʿ-ı māl u menālden rūzedār olmaġla ġāyetde ac idi**. Lākin bu ḥālde ekṡer-i enām belki ʿāmme-i şuʿarā-yı eyyām ile müşretekü'l-elzām **Ü126a** idügi muḥtāc-ı iʿlān u aʿlām degüldür. Üçünci oldur ki mezbūruñ manṣıb u rütbeti ve kendüye aṣḥāb-ı devletüñ himmet ü terbiyeti olmaduġından nā-şād u maḥzūn ve ḥāli bu endūh-ı enbūh ile dem-beste ve diger-gūn idi.

*Mıṣrāʿ** : Key şiʿr-i ter engīzed ḫāṭır ki ḥazīn başed*

Vālid-i firdevs-mekān mezbūruñ keṡret-i eşʿārına sebeb beyān idüp bu gūne gevher-efşān olurlar idi ki merḥūmuñ dükkānı mecmaʿ-ı şuʿarā ve menbaʿ-ı ẓurefā idi. Herkes didügi eşʿārı mezbūra gösterüp emtiʿa vü esbāb-ı maʿārif ü cevāhir-i zevāhir-i leṭā'if bāzār-ı vücūda gele. Ol **S120a** ḫāce-i belāġata ʿarż itmeyince kimse alup ṣatmaz idi. Mezbūr daḫı maḳbūl olan maʿānīnüñ kimin** ʿaynı ile alup** ve baʿżını** cüz'ī taġyīr ile taʿbīr idüp alurdı. Bu sebebden çoḳ maʿnāya vāṣıl ve aña bī-ḥadd ḥazā'in ü daḳā'iḳ ḥāṣıl olmış idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd cāmiʿi ḥavlisinde dükkān açup remmāllıḳ iderdi. Evā'ilde sebeb-i maʿāşı inʿām u cevā'iz-i ekābir idi. Ṣoñra münḳaṭıʿ olıcaḳ ancaḳ** remle münḥaṣır ḳaldı. Vālid-i firdevs-āşiyān merḥūm Ẕātī-i nüktedāne menāṣıb u merātibden sebeb-i ḥırmān ve faḳr u fāḳa ile ḫār u zār olup ṣanʿat-ı reml ile **R140b** tafṣīl-i ḥālinden sū'āl itdükde bu gūne basṭ-ı maḳāl itmişdür ki**

2-3** ve elvān u envāʿ-ı māl u menālden rūzedār olmaġla ġāyetde ac idi: - Ü.
9** Mıṣrāʿ: - Ü.
14** kimin: kimini S.
15** alup: - H S.
15** baʿżını: baʿżısını R.
18** ancaḳ: el-ḥaḳḳ R.
21** itmişdür ki: itmişdür R.

evvelā İstanbula duḫūl ve ṣoḥbet-i şuʿarā ve ẓurefā-yı zemāne müşūl itdükde merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḥan zemānı idi. Merḥūmuñ ʿulemā vü fuḳarā ve meşāyiḫ ü şuʿarāya cāʾize vü sālyānesi emvāc-ı ʿummān gibi firāvān ve eşk-i dīde-i ʿāşıḳ-miṣāli** bī-ḥadd ü idi. Merḥūma ʿĪydiyye **Ü126b** vü Bahāriyye vü Şitāʾiyye ḳaṣīdeler virürdüm ve ṣūret-i meʾmūlumı āyīne-i luṭf-ı **H123b** pür-şümūlinde reʾyüʾl-ʿayn görürdüm ve hem ol zemānda vezīr-i cihān olan ʿAlī Paşa merd-i nüktedān ve ṣāḥib-i inʿām u iḥsān nihāyetde kām-baḫş u kāmrān idi. Aña bu ḳaṣīdeyi virdüm.

*Şitāʾiyye** :* Şitā vücūd-ı nebātātı eylemişdi ʿadem
Yine vücūda getürdi bahār-ı ʿĪsā-dem
İdinse girdüñi remmāl reml aña ḳalmaz
Sürāḍıḳāt-ı ġuyūb içre hīç sır mübhem

Ḳaṣīdeyi tamām itdükde ol vezīr-i be-nām bu ḳaṣīdede** üç maḫlaṣ derc itmişsüz biri Remmāl biri Ẕātī biri Aṣamm diyüp** laṭīfe itdi** ve nuḳūd-ı nā-maʿdūd ile hemyān-ı cinān ve esbāb-ı bī-ḥisāb ile ḫazīne-i dil ü cānumı memlū idüp meclis-i ḫāṣṣına girmege ruḫṣat u icāzāt virüp ṣamemüñ** olduğından saña tevliyetden ġayrı menāṣıb münāsib degüldür. *-İnşāʾallāhu Teʿālā-* saña bir tevliyet virmek şarṭ-ı vāḳıf gibi ẕimmetüme lāzım u lāzıb olsun diyü vaʿdeler** itmiş idi. Lākin yine ben manṣıb hevāsında hergiz tevliyet pervāsında olmayup fikr itdüm ki pādşāh-ı cihānuñ sālyānesi ve ol sulṭān-ı ʿamīmüʾl-iḥsānuñ ʿaṭā-yı **S120b** ḫüsrevānesi ve mezbūr ʿAlī

3-4** emvāc-ı ʿummān gibi firāvān ve eşk-i dīde-i ʿāşıḳ-miṣāli: firāvān Ü.
9** Şitāʾiyye: Şiʿr R - Ü.
13** be-nām bu ḳaṣīdede: be-nām laṭīfe itdi ki bu ḳaṣīde içre S.
14** diyüp: diyü R.
14** laṭīfe itdi: - S.
16** ṣamemüñ: ṣamem S.
19** vaʿdeler: vaʿdler H S.

Paşanuñ ayda bir luṭf-ı bī-nihāye ve in'ām-ı bī-bahānesi** ve ḳāżī'asker Mü'eyyedzāde ve Nişāncı Tācīzādenüñ cevā'iz-i bī-kerānesi hezār-bār tevliyetden a'lādur. Şāhid-bāzlıḳda ve dil ü cāndan enīs ve her ṣubḥ u şām celīsimüz **R141a** olan Ḳadrī Efendi ḳadeḥ-perdāzlıḳda olup bülbül-i dil bu kelām-ı belāġat-encām ile müterennem ve gūyende-i cān bu naẓm-ı feṣāḥat-'unvān ile müteġannem idi.

*Beyt*** : *Faḳīh-i medrese dey mest būd u fetvā dād*
Ki mey ḥarām velī bih zi-māl-i evḳāf est

Bu eşnāda Pīrī Paşa defterdār **Ü127a** olup ol dahı iḥsān u 'aṭāda ve baḫşiş ü seḫāda anlara iḳtidā itdi. Ben daḫı**

*Şi'r*** : Ġonçe cüzdānını aç defter-i ezhān çıḳar
Oldı Pīrī Çelebi devlet ile defterdār

diyü Rā'iyye bir ḳaṣīde virdüm. Evvelden āşinālıḳ daḫı olmaġın benī in'ām-ı firāvān ile ġarḳ-ı deryā-yı iḥsān eyledi. Ol eşnāda Sulṭān Bāyezīd şu'arādan ġazeller isteyüp biz daḫı tāze didügimüz ġazelleri virüp her birimüze iḥsān-ı firāvānı belki niçe genc-i şāygānı ẓāhir oldı**. 'Ale'l-ḫuṣūṣ benüm Fā'iyye ġazelümde bu beyti **H124a** gördükde bi'llāh görüñ 'ālemde ma'nā-yı ḫāṣṣ dükenmişdür dirler ḥāşā ŝümme ḥāşā** eṣdāf-ı eşbāḥ le'ālī-i mütelālī bedāyi' ile pür-dürr ve kīse-i imkān cevāhir-i ma'ānī-i ḫāṣṣ ile memlū vü pürdür**. Hüner anı ġavvāṣlıḳ idüp deryā-yı dilden çıḳarmaḳdur ve ṣan'at ol cevāhir-i zevāhir-i kāndan ḳazup ele getürmekdür diyüp Żātīye tevliyet görsünler diyü Ḳapuaġası Ḥüseyin Aġaya fermān itmişler. Ol beyt budur.

1** luṭf-ı bī-nihāye ve in'ām-ı bī-bahānesi: luṭf-ı bīnihāyesi Ü.
7** Beyt: Şi'r S - R Ü.
10** Ben daḫı: Ben daḫı bu beyt ile ki H.
11** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
16** oldı: olup S.
18** ḥāşā ŝümme ḥāşā: ḥāşā kim H S.
19** memlū vü pürdür: memlūdur S.

Beyt[**] : Geldi ol zühd libāsını ḳabā itdürici
Zāhidā ḫırḳayı çek başuña mānend-i keşef

Ol es̱nāda Burusada yigirmi biş[**] aḳçe ile tevliyet ve meşīḫat virmişler idi. Gördüm ki sālyāne-i sulṭān-ı feyż muẓāhir ve cevā'iz ü ʿaṭāyā-yı ekābir andan ṣad-bār zā'id[**] ü vāfirdür. Ferāġat idüp ḳabūl-ı tevliyet ü meşīḫat itmedüm. Baʿdehū Sulṭān Bāyezīdüñ evāḫir-i salṭanatında fitne vü fetret ḫaṭṭ-ı rūy-ı dil-berān gibi ẓāhir ü ʿıyān olup ḫalḳ-ı cihān mānend-i ṭurra-i[**] mehveşān derhem ü perīşān olmış idi. **S121a** Bu es̱nāda ʿatebe-i ʿaliyyesine istinādımuz ve müttekā-yı **R141b** baḫşiş-i firāvānına iʿtimādımuz olan Vezīr-i Ḥaydar-seḫā merḥūm ʿAlī Paşa āḫirete rıḫlet idüp deryūze-i nevāl ü ʿaṭā idenlere mevā'id-i luṭf u seḫāsı[**] āmāde olan merḥūm Mü'eyyedzāde ve ser-tāc-ı aṣḥāb-ı ifāde merḥūm Tācīzāde ʿazl olınmaġla ben daḫı iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet idüp ṣanʿat-ı remlle ḳanāʿat itmiş idüm. Baʿdehū Sulṭān Selīm Dārā-yı heft-iḳlīm olup taḫt-ı Keykāvus ve serīr-i saʿādet-me'nūsa cülūs itdükde Nūniyye bir ḳaṣīde virdükde ḳaṣīdemi ʿale'l-ḫuṣūṣ bu beyti ḫayli pesendīde görmişler idi.

Ü127b*Beyt*[**]: Serverā bir bende-i bī-ḳayddur ḳapuñda ʿadl
Ṭutamazdı anı zencīre çeküp nūşīn revān

Yine kemā-kān sālyānemüz muḳarrer olup cevā'iz ü inʿāmına maẓhar olduḳda lākin ṣuver-i ārzū-yı cinānı merāyā-yı ʿaṭāya firāvānında taṣavvurdan ziyāde müşāhede itmege ṭāliʿ müsāʿade itmeyüp eyyām-ı salṭanat ve aʿvām-ı eyāletlerin fetḥ-i ḳılāʿ ve tesḫīr-i biḳāʿ ile geçürüp āftāb-ı seyyār gibi bir gün bir yirde ḳarār itmeyüp felek-i devvār gibi ḥareketden ḫālī olmazlar idi ki

---

1** Beyt: - H Ü.
3** yigirmi biş: yigirmi H.
5** zā'id: ziyāde S.
7** mānend-i ṭurra: mānend-i zülf-i del-berān ve ṭurra S.
11** seḫāsı: seḫāyı R.
16** Beyt: - Ü.

T.C. ... DOKÜMANTASYON MERKEZİ

inʿām u ʿaṭāsına **H124b** maẓhar olam** zemān-ı pīri ve hengām-ı idbār-ı şebāb olmağın fetḥ ü nuṣret gibi hem-rikāb olmağla mecāl olmadı ve baḫt u fīrūzı ile mütemekkin-i sarāy-ı pür-iclāl ve sākin-i ḳaṣr-ı saʿādet ü iḳbāl olduḳda merḥūmuñ çoḳ geçmeyüp āftāb-ı ʿālem-tāb-ı ʿömrine zevāl gelüp sarāy-ı salṭanatdan riyāż-ı cennete intiḳāl ü irtiḥāl itmiş idi. Baʿdehū pādşāhımuz Sulṭān Süleymān zemānı ve ṭulūʿ-ı ḫūrşīd-i salanatı ile memleket-i ʿOsmānī nūrānī idüp** ẓıll-ı ẓalīl-i ẕāt-ı celīli üstümüze sāye-i Yezdānī olduḳda ḳaṣīdeler virüp ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūrlarında merżā vü maḳbūl ve sihām-ı me'mūlumuz ihdāf-ı ḥuṣūle mevṣūl olmış idi. Baʿdehū bānī-i Kaʿbe-i mürüvvet ü seḫā ḳabīle-i mükrümet ü ʿaṭā āṣaf-ı dehr merḥūm İbrāhīm Paşa ẓuhūr itdükde **R142a** evvelā Keşfīnüñ ḳarındāşı Ḥasbī vaḳıʿa-i ʿuẓmā ve dāhiye-i dehyāda bulunmağla tīr-i pür-te'ṡīr-i ġażabına nişāne olduḳda derdmendi ol keşākeşden ḫalāṣ itmek bahānesiyle birāderinüñ ibrāmı ile Ḳandī vü Baṣīrī ve sā'ir-i şuʿarā cemʿ olup varduġımuzdan** dilgīr ü mütekedder olup ṡāniyen Ḫayālī Ḳandīnüñ **S121b** dükkānların ṭaşa ṭutup şīşelerin ve çīnīlerin ḫāṭır-ı hünerverān ve dil-i maḥzūn-ı ʿāşıḳān gibi ṣad-pāre ve münkesir itdükde tekrār cemʿ olup varduġımuza** şīşe-i ḫāṭır ve zücāc-ı mizāc-ı nezāket maẓāhiri reng-peẕīr ü müteġayyir olmış idi. Lākin yine deryā-yı şiʿre ġavvāṣlıḳ** idüp medḥinde niçe le'ālī-i ābdār ve cevāhir-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār idüp āstān-ı gerdūn-medārına niṡār u īṡār itmekle **Ü128a** maẓhar-ı cevā'iz-i bī-şümārı olmış idüm. Ammā Ḫayālī her zemān da beni terbiye** itdügüñüz içün size bed-duʿā ve nā-maʿḳūl u nā-sezā kelimāt ider diyü nifāḳ itmekle dil-i deryā-misālini ḫāşāk-ı kiẕb ü nemīmet ile

1** inʿām u ʿaṭāsına maẓhar olam: taḫt-gāhlarında aña binā çoḳ ṭurmaz idi Ü.
7** nūrānī idüp: nūrānī olup Ü.
14** varduġımuzdan: varduġımuzda S.
17** varduġımuza: varduġımuz H varduġımuzda R S.
19** ġavvāṣlıḳ: ġavvāṣlıḳlar H S.
22** terbiye: terbiyet H S:

müteġayyirü'l-ḥāl eylemişdi. Yine ol dem ki** ber-feḥvā-yı *tenākaḥū ve tenāselū** tekṡīr-i beni nevʿ-i insān ve imdād u ibḳā-yı silsile-i ādemiyān içün ol cevher-i ferd-i ıṣṭıfā-yı zevc itmege niyyet idüp ʿazab-ḫāne-i ʿuzūbetden ḫāne-i şerīʿata girmiş idi. Şuʿarā ʿādet-i maʿhūda ve ḳāʿide-i me'lūfeleri üzre ḳaṣīdeler virüp ben daḫı sūriyye didügüm ḳaṣīdeyi oḳumaġa varduḳda Ḫayālīnüñ Nūniyye **H125a** ḳaṣīdesinden bu beyti oḳuyup şiʿri böylece diseñüz didi.

*Ḫayālī*** : Ne tozlar kim ḳoparmışdur semend-i ṭabʿ-ı mevzūnum
Gözine tūtiyā eyler Iṣfahānda Kemāl anı

Bu beyt böyle degüldür didükde yā nicedür diyü su'āl idicek bu minvāl üzredür didüm**.

*Beyt*** : Ne tozlar kim ḳoparmışdur semend-i ṭabʿı Ẕātīnüñ
Gözine tūtiyā eyler Iṣfahānda Kemāl anı

Bu ḫuṣūṣdan tamām āzürde-ḫāṭır olup şuʿarānuñ burası olmasa aralarında olan **R142b** tebāġuż u taḥāsüd dā'imā tezāyüd üzre olmaġın hīç bir vech ile zebān-ı ṭaʿna dırāz idemezler ise bāri tevārüd daʿvāsın iderler didi. Gerçi ol maḳāmda muʿāraża vü cidāl ehl-i belāġat u kemāl yanında ḫilāf-ı muḳteżā-yı ḥāl idi. Lākin ṣabra mecāl ve taḥammüle iḥtimāl ḳılmayup didüm ki pādşāh-ı gerdūn-rifʿat cülūs-ı serīr-i salṭanat itdükde bu ḳaṣīdeyi virüp içinde İskender-i Ṡānī lafẓın tārīḫ idüp ol dürc-i belāġatde derc itdüm idi. Ḥālā ṣūreti ḥarem-i sulṭānī ve sarāy-ı ḫāḳānīde mevcūddur. Pes bu tevārüd maḳūlesinden maʿdūd degüldür dimekle āteş-i ġażabları iştiʿāl **S122a** ü izdiyād bulmaġla aramuzda bürūdet ü serdī iştidād ü imtidād bulmış idi ve żamīrān-ı żamīr-i ḫuşk ḥāl-i meẕellet ü şūre zemīn-i miḥnetde bārān-ı hem-teser pejmürde olup ṣolmış idi.

1** Yine ol dem ki: Ol dem ki H R S.
1-2* *Hadīs (Nikahlanınız ve neslinizi çoğaltınız).*
8** Ḫayālī: Ol beyt budur. Beyt S.
11** üzredür didüm: üzre didüm dir R.
12** Beyt: Şiʿr S - R Ü.

Ba'dehū Kadrī Efendinüñ rif'at-i kaṣr-ı kadri küngüre-i kāḫ-ı sipihre ve sırr-ı 'ilm-i devlet ü 'izzeti kımme-i kubbe-i māh u mihre meḥāẕi olup manṣıb-ı ṣadāret ẕāt-ı ḫūrşīd enāreti ile kadre irüp Anaṭolı kāżī'askeri oldukda ḥukūk-ı sābıkayı ri'āyet ile tevcīh-i tevliyet itmiş idi. Ben daḫı ol manṣıbla **Ü128b** kanā'at idüp anı sebeb-i kifāf ve cihet-i ma'işet kılmışdum. Giderek pīrlik irişdi. 'Urūka kan yirine ḫafakān u yarakān girişdi. Kuvāya ża'f u ża'fa kuvvet cevāriḥe ra'şe ve a'żāya ḥareket gelüp elf-kāmetüm derd-i hicr-i şebābla dal ve tīr-i kaddüm firkat-i cevāni ile kemān-miṣāl olup dıraḫt-ı vücūd-ı nāmdār ḫazān-dīde çenār gibi bī-berg ü bār olmış idi ve **H125b** ālām u miḥen-i pīri ikbāl idüp devlet ü sa'ādet-i şebāb idbār itmiş idi. Elden düşürüp yitirdügüm gevher-i** şebāb u ḥayātı ḫāk-ı** fenā içre bulmağ içün egilmiş idüm ve her-bār melekü'l-mevt selāmın almağiçün iki kat olmış idüm. Sefere iktidār ber-ṭaraf ve ḫıyār-ı evkāta erẕil-i a'mār ve enḥas-i sā'āt-i **R143a** bi`se'l-ḫalef oldı. İbrāhīm Paşa fevt olup Ayas Paşa vezāreti ve Maḥmūd Çelebi defterdārlığı alup** izdiyād-ı ḫazā`in-i sulṭānī** içün zevā`id-ḫārları za'mlarınca zevā`id-i rūzgārdur diyü ref' itmege naṣb-ı nefs** itdüklerinde bizüm daḫı cā`ize vü sālyānelerimüz kaṭ' olınup nihāl-i āmālimüz būstān-ı luṭf ve nevāl-i sulṭān-ı melek-ḫıṣālden kal' u kam' olındı. Ḥālā ẕilletle me`nūs ve devletden me`yūs fakr u fākayı zād-ı āḫiret ve 'ayn-ı iksīr-i mağfiret bilüp bu ḥāl ile geçinürüz didi. Sene ṣelāṣ ve ḫamsīn ve tis'ami`ede ol nakī-i zümre-i şu'arā dāḫil-i 'atebe-i cemā'at-ḫāne-i** dünyā olup ictimā'-ı aḥbāb u aṣḥābla** beyt-i feraḥa ıttıṣāl

---

11** gevher: - S.
11** ḫāk: - S.
15** alup: olup Ü.
15** sulṭānī: - S:
16** ref' itmege naṣb-ı nefs: ref' H R S.
20-21** 'atebe-i cemā'at-ḫāne: cemā'at-ḫāne H R S.
21** aḥbāb u aṣḥābla: aḥbāba H R S.

üzre iken ṣūret-i ḥāli menkūs u tertīb-i[**] eşkāli maʿkūs düşmekle rāh-rev-i ṭarīḳ-i fenā olup bu güẕergāh-ı ʿālemden infiṣāl eyledi. Merḥūmuñ vefātına çoḳ tārīḫ dinmişdür. Ẓuhūrī-i ʿAcem dimişdür *Eşʿārı[**] ḳaldı yādgār* diyüp[**] ʿīydī *Süḫanver geçdi* dimişdür. Bir tārīḫi[**] daḫı budur ki ʿAbdī dimişdür.

S122b*Tārīḫ*[**]: Şuʿarā yārı[**] dünyeden göçdi

Çünki eşʿārı ekṯer-i mecāmiʿde meẕkūr u metluvv ve āvāze-i güftār ile ḳubbe-i devvār-ı sipihr-i zer-nigār[**] memlūdur. Īrād u ikṯārına iḥtiyāc yoġidügi cāy-ı ʿinād u lecāc degüldür. ʿĀşıḳ Çelebi kendüden aʿlā şiʿriñüz ḳangısıdur didükde bu maṭlaʿı oḳudı diyü ḥikāyet ider.

Ü129a *Şiʿr*[**] : Düşdüm nişān-ı pāy-ı seg-i dil-ber üstine
Ol ġonçe gördi didi yüzüñ güller üstine

Ve lehū[**] : Raḳīb-i zāġ elinden bir tezerv-i şīvekār aldum
Daḫı ben şāhbāz-ı ʿışḳ olaldan bir şikār aldum

Ve lehū[**] : Ruḫ-ı yāre naẓarsuzlar naẓar zaḫmını urmışdur
Görenler beñ ṣanur nāzikliginden ḳan oturmışdur

Ve lehū[**] : Görmesem bir gün yüzüñ ey meh beni ġam öldürür
Ger görürsem ẕevḳ ü şādī gördügüm dem öldürür

Ve lehū[**] : Göricek ḥüsnüñ ʿinān-ı[**] iḫtiyār elden gider
Tīġ-i ḫışmı luṭf it ey çābük-süvār elden gider

[1**] tertīb: terahhüb R.
[3**] Eşʿārı: Eşʿār S Ü.
[3**] diyüp: - S.
[4**] tārīḫi: tārīḫ S.
[5**] Tārīḫ: Mıṣrāʿ - Ü.
[5**] yārı: yārdı R
[7**] sipihr-i zer-nigār: sipihr-i zengār R Ü.
[10**] Şiʿr: Naẓm H Maṭlaʿ S - Ü.
[12**] Ve lehū: - H Ü.
[14**] Ve lehū: - H S Ü.
[16**] Ve lehū: - H S Ü.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.
[18**] ʿinān: ʿiẕāruñ S.

H126a Başuñ içün naḳş idüp ayaġa ṣalma ʿāşıḳı
R143b Reng-i ḫınnā-yı melāḥat ey nigār elden gider
Ġırre olma bunca murġ-ı dil şikār itdüm diyü
ʿĀḳıbet şehbāz-ı ḥüsn ey şeh-süvār elden gider
Ẕātī-i mūra elüñden geldügince eyle luṭf
Ḫātem-i ḥüsn ey Süleymān iştihār elden gider
(Diger) : Bir sīm-ten tirāşı güzel ḫūb-ser-tirāş
Ḥüsn ü kemāl-i ḫulḳ ile egdürdi ḫalḳa baş[**]
Ve lehū[*] : Cism-i luṭfda dil-i sengīni görinür
Ṣanmañ ṭaḳup durur[**] biline ol nigār ṭaş
Ḥammām gibi başuma çıḳdı buḫār-ı ʿışḳ
Dökse ʿaceb mi dīdelerüm ḳurne[**] gibi yaş
Her gāh bī-tekellüf öperdür ayağını
Ḥammāmına anuñ[**] yüzimüz ferş olaydı kāş
Biz pā-bürehne baş açıḳ abdālıyuz anuñ
Ol ṣoydı Ẕātiyā bizi ol eyledi tirāş
Ve lehū[*] : N'olduñ iñlersin felek her-cāyi cānānuñ mı var
Yoḫsa başı ṭaşra bir serv-i ḫırāmānuñ mı var[**]
Eli altında olma kimsenüñ ḫātem gibi ey yār
Kimesne dimeye tā kim gözüñ üstinde ḳaşuñ var

[7-8**] Bir sīm-ten tirāşı güzel... ile egdürdi ḫalḳa baş: - R Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] ṭaḳup durur: ṣoḳup durur S.
[12**] ḳurne: cām S.
[14**] Ḥammāmına anuñ: Ḥammāmına ṣaḥnına S.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.
[18**] Yoḫsa başı... ḫırāmānuñ mı var: Her maḳāmı seyr ider bir māh-ı tābānuñ mı var S.

Ve lehū[**] : İşigüñde gāh dil segbān geh[**] derbān olur
Ḫōş dimişlerdür bunı ey dil[**] göñül sulṭān olur

Medḥ-i seyyid-i kā'inātda bu ġāyetde ḫūbdur. İnşā'a'llāhu Te'ālā sebeb-i maġfiretidür.

Şi'r[**] : Ḳāmetüñ ey būstān-ı lā-mekān pīrāyesi
Nūrdan bir servdür düşmez zemīne sāyesi
S123a Yūsufı gerçi görenler ellerini kesdiler
Gün yüzüñ gördi senüñ şaḳḳ oldı ayuñ ayesi
Āḫiret bāzārına varduḳda eyler fā'ide
Naḳd-i 'ışḳuñdur anuñ kim serverā sermāyesi
Ü129b Bāġ-ı cennetde ümīdüm bu durur kim Ẕātiyā
Cümle mü'minlere[**] ol serv idine hem-sāyesi

ẒİHNĪ: Burusadan Mumcızāde Bālī Çelebi dimekle meşhūr aṣḥāb-ma'ārif ü kemālāt içinde[**] ṣāḥib-i ḫibret ü şu'ūrdur. Dānişmend iken mizāc-ı dimāġına i'tilāl gelmekle aḥvāline bir miḳdār iḫtilāl gelüp ṭarīḳ-i 'örf ü iżāfeti terk itmek 'azīmeti ile eṭrāf u eknāfı seyāḥat itmiş idi. Ba'dehū muḳteżā-yı televvün üzre yine ṭarīḳ-i mu'tāda ki ḫidmet-i erbāb-ı ifādedür 'avdet itdükde Emīr Ḥasan Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i ḳażāya 'āzim olmış idi. Üsküdara ba'dehū Ġalaṭaya ḳāḍī olduḳda **R144a** dā'in-i ecel mezbūra müteḳāżī olup sene iṣnā ve ṣemānīn ve tis'ami'ede āḫirete rıḥlet itdi. Mālik-i ṣervet-i vāfire ve ṣāḥib-i ḥaşmet-i mütekāṣire zihnī güşāde tekellüf ü taṣavvufdan āzāde ni'meti

---

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] dil segbān geh: segbān u gehī H S. segbān geh R.
[2**] dimişlerdür bunı ey dil: dimişler bunı ey dil kim H dimişler bunı kim ey dil S dimişlerdür bunı ey şeh Ü.
[5**] Şi'r: - H R Ü.
[12**] mü'minlere: mü'minlerle H S.
[15**] içinde: içre H R S.

mebẕūl meşrebi maḳbūl kimesne idi. Eşʿārı **H126b** sāde idi**. İs̱bāt-ı müddeʿā-yı mezbūr içün baʿż-ı ebyātı mesṭūr ḳılındı**.

*Şiʿr*** : Cām-ı ʿıyşum yire çalduñ ḫāke yeksān eyledüñ
N'itdüñ ey ṣāḳī-i devrān göz göre ḳan eyledüñ**

(Diger) : Germ olup bir ḫōş emişirken senüñle yab yab
Başa çıḳduñ ṭurmaduñ peymāne bozduñ ṣoḥbeti
Şiʿri miḳdārınca rengīn söyle Ẕihnī sen ne ġam
Saña bir eglencedür bulmazsa bāri raġbeti

ẔİHNĪ: İstanbuldandur. Bunuñ daḫı nāmı Bālīdür. Evā'il-i ḥāl** ve mebādī-i sinn ü sālinde şehzāde-i melek-ḫıṣāl Sulṭān Selīm-i S̱ānī Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek ıttıṣāllerine istinād u intisāb idüp şehenşāh-ı mezbūr devlet-i salṭanat ile kāmyāb olduḳda arpa emīni olup baʿdehū Diyārbekre ve Ḳıbrısa** baʿdehū Ḥalebe defterdār olmış idi. Ḥālā medāric-i cāh u celāle müteṣāʿid olmaḳdan müteḳāʿid olup bir miḳdār tīmār ile gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār itmişdür. Şināver-i biḥār-ı maʿārif** olmaḳla naẓm u inşā** ve şiʿr ü muʿammā ile āşnā dīde-i cānı kuḥl-ı aġber kemāl-i hüner ile rūşenādur. Bu beyt-i meşhūr aña isnād olınur**.

Ü130a *Şiʿr*** : Yār çāh-ı ẕeḳanum ʿayn-ı vefādur dir ise
Aña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde inanma çeñedür**

1** Eşʿārı sāde idi: Eşʿār-ı ābdārından S.
2** mesṭūr ḳılındı: taḥrīr olındı H R S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
4** ḳan eyledüñ: ḳan R.
10** ḥāl: ḥālinde S.
13** Ḳıbrısa: Ḳıbrısa ve S.
16** biḥār-ı maʿārif: baḥr-ı maʿārif R S.
16** inşā: inşāya S.
17** Bu beyt-i meşhūr aña isnād olınur: Bu şiʿr anuñdur S / meşhūr: - H R.
18** Şiʿr: - H Ü.
18-19** Yār-ı çāh-ı ẕeḳanum... inanma çeñedür: - S.

S123b *Ve lehū*[**]: Ġamzeñ ḫadengi gerçi ki bağrum deler geçer
Mecrūḥ ḳalbi ḫançerüñ ammā deler geçer
Aġyār-ı kīne-ḫ*āh* geçüre beni saña
İnānma sevdügüm seni zīrā sever geçer

Ẕİ̇HNĪ: Nāmı ʿAbdü'd-delīldür. Burc-ı neyyirāt-ı velāyet ve dürc-i le'ālī-i zāhirāt-ı kerāmet muḳarrer-i rāyet-i ḫulefā-yı pīşīn olan şehr-i İrem-āyīn muʿẓamāt-ı[**] medā'in ü[**] bilāddan Dārü's-selām Baġdāddan Necefzāde **R144b** dimekle meşhūrdur. İskender Paşanuñ oğlı Aḥmed Paşa ile İstanbula gelmiş idi. Cüz'iyyātda māhir ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir Türkī vü Fārisī eşʿārı ve muʿammeyāt-ı bī-ḥadd ü şümārı olduġından ġayrı fenn-i mūsiḳīnüñ gerçekden ṣāḥib-i iʿtibār u iştihārı idi[**]. Bu bir ḳaç muʿammā vü eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**]. Müddeʿiye delīl olmaġiçün īrād olındı. Aḥmed-i Muḫtār nām dil-ber-i sīm-endām ḥaḳḳında[**] bu ġazeli diyüp bu efḳar-ı enāma getürmiş idi[**].

Şiʿr[**] : Gitdi elden iḫtiyārum cezbe-i dīdār ile
Dōstlar bilmem n'olur ḥāl Aḥmed-i Muḫtār ile
Gülsüñ açılsun raḳīb ile n'ola ey ġonçe-leb
Şimdi oldı gül-i raʿnā açılmaḳ ḫār ile
H127a Nāmeye ṣıġmaz ḥadīṣ-i şevḳ ey Ẕihnī meger
Gāh ḥālüñ yāre işʿār idesin eşʿār ile

1** Ve lehū: - H S Ü.
8** muʿẓamāt: mu'aẓẓam S.
8** medā'in ü: medā'in H S.
12** iştihārı idi: iştihārıdur S.
13** güftārındandur: güftār-ı dürer-bārındandur S.
14** dil-ber-i sīm-endām ḥaḳḳında: bir cevān-ı sīm-endāma S.
15** getürmiş idi: getürmiş idi ki taḥrīr olındı S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Be-nām-ı Müttaḳī[**]*:*

Müteveccih olıcaḳ rūyını ol şemʿ çekil
Eyledi gāh nihān gāh nümāyān ey dil[**]

Z̲İHNĪ: Sulṭān Bāyezīdüñ[**] evlādından Sulṭān Meḥemmed Kefede sancaġa mutaṣarrıf iken defterdārı idi. Şiʿri naẓm-ı sāde maḳūlesidür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Maṭlaʿ[**] : Gerçi ki nigāruñ rūḫ-ı āli güle beñzer
ʿĀşıḳlarınuñ nāliși de bülbüle beñzer

Z̲İHNĪ[**]: Sulṭān ʿAlem-şāh yanında dīvān kitābetin iderdi. Bu şiʿr anuñdur.

Beyt[**] : N'eylerüm şol[**] bezmi k'anuñ sāġar u meh-rūsı yoḳ
Yā şu meclisden n'olur kim muṭrib-i ḫōş-gūsı yoḳ

ḤARFÜ'L-RĀYÜ'L-MÜHMELE[**]

RĀYĪ: Ümmī vü ʿāmī kimesnedür. Laṭīfī mez̲kūrı nefīs kelimāta ḳādirdür diyü **Ü130b** medḥ eylemişdür. Lākin ḫalḳ **S124a** içinde iştihārı yoḳdur. Laṭīfī bu maṭlaʿın īrād eylemişdür[**].

Maṭlaʿ[**] : Ol meh cefāyı ṣanma ki devrāndan ögrenür
Bī-mihr ü bī-vefālıġı devrāndan ögrenür

[1**] Be-nām-ı Müttaḳī: Bā-ism-i Müttaḳī S - Ü.
[2-3**] Müteveccih olıcaḳ... gāh nümāyān ey dil: - Ü.
[5**] Bāyezīdüñ: Bāyezīd Ḫanuñ S.
[8**] Maṭlaʿ: Beyt R Şiʿr S - Ü.
[11**] Z̲ihnī: Ü nüshasında isim yazılmamıştır.
[12**] Beyt: Şiʿr H S - Ü.
[12**] şol: ol H R S.
[15**] Mühmele: - S.
[17-18**] Laṭīfī bu maṭlaʿın īrād eylemişdür: Laṭīfī Tez̲kiresinde bu maṭlaʿın yazmışdur S.
[19**] Maṭlaʿ: Beyt R - H Ü.

RĀYĪ**: İstanbuldandur. Nāmı Muṣṭafādur. Derzīzāde dimekle maʿrūf idi. ʿUlvīnüñ birāder-i kihteridür. Merḥūm vālid-i mācidüñ çemen-i ḥüsn-i terbiyetinde neşv ü nemā ve meşāʿil-i maʿārif ü feżā'ilden** iḳtibās-ı nūr u żiyā idüp mecālis-i ʿulūm u ifādelerine müdāvim olmaġla ḫidmet-i **R145a** şerīflerinden mülāzım olmış idi. Vālid-i firdevs-mekān diyār-ı ʿArab u Rūmda ḳāḍī vü ḥākim iken ḫidmet-i ʿarūż u mekātibātında dā'im ve dil ü cānla** āstān-ı feżā'il-āşiyānında ḫādim olmaġla fenn-i inşā ve ḳāʿide-i taḥrīr-i ḥucec ü sicillātı taḥṣīl ve bi'l-cümle maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeyi tamām tekmīl itmiş idi. Nihāl-i vücūd-ı nāmdārı gülistān-ı ʿimārda s̱ābit ü ber-ḳarār olmayup mülāzım oldukdan ṣoñra sene iḥdā ve s̱emānīn ve tisʿami'ede** diyār-ı ʿuḳbāya ʿāzim oldı. Fārisī vü Türkī ḫūb eşʿārı ve beyne'n-nās maḳbūl u merġūb güftārı vardur. Bu bir iki meṭāliʿ-i rengīn ve ebyāt-ı bī-ḳarīn ol şāʿir-i siḥr-āferīnüñdür.

*Şiʿr*** : Dil ṭıflı ġā'ib oldı maḥallüñde nā-gehān
Dellāldur ki çaġırup anı arar fiġān**

(Diger) : Şarābum bezm-i ġamda ḫūn-ı eşk-i çeşm-i pür-nemdür
Ġamuñla niçe demler sürdüñ ey şeh bu da bir demdür

*Ve lehū*** : ʿAceb nāzik ḳalenderdür ki olmaz sāḳiyā münfekk
Ṣurāḥīnüñ yanından hiç piyāle adlu bir küçek

*Ve lehū***: Sāʿid-i pür-dāġın ol meh-pāre yaşdanmış yatur
H127b Pādişehdür bāliş-i zer-kāre yaşdanmış yatur

[1**] Rāyī: Rāyī-i Diger R.
[3**] feżā'ilden: feżā'ilinden H S.
[6**] dā'im ve dil ü cānla: dā'im dil ü cānla H dā'im dili ve cānla S.
[10**] tisʿami'ede: tisʿami'e R Ü.
[14**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[14-15**] Dil-i ṭıflı ġā'ib... çaġırup anı arar fiġān: - R S Ü.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.
[20**] Ve lehū: - H S Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

*Ve lehū** :* *ʿİyd-āmed vez** bütān bā-neşed hem-dem yekī*
Ṣad-hezārān ʿiyd men zeyn-sān güẕeşt īn-hem yekī

Ü131a Vālid-i firdevs-mekāna** virdügi ḳaṣīde-i belāġat-ʿunvāndandur**.

*Şiʿr** :* Girih güşā-yı maʿānī vü naḫl bend-i ʿulūm
Çerāġ-ı cemʿ-i rüsül şemʿ-i dūde-i ādem
Ḫalīl-sīret ü Yūsuf-şiyem-i Kelīm kelām
Ḫıżır-liḳā vü Meḥemmed-sünen Mesīḥā-dem
Esās-ı Kaʿbe-i taḳvā dr-iMedīne-i ʿilm
Şuʿāʿ-ı nūr-ı Hüdā mehdī-i** seḫā vü kerem
İmām-ı ḳıble-i dīn Ḥażret-i ʿAlī Çelebi
Emīr-i mülkk-i süḫan muḳtedā-yı ḫayr-ı ümem
S124b Ḳaçan ki meclis-i fażl içre baḥs̱-i ʿilm itse
Efāżıluñ kimi mebhūt olur kimi mülzem

(Diger) : Görince ḳulzüm-i fażlın didi ki baḥr-ı muḥīṭ
Bu baḥr-ı pür-dür-i maʿnā yanında ḳaṭreceyüm

Ve fenn-i muʿammāda daḫı ẕihn-i pāk ve ʿaḳl-ı derrākı çābük ü çālāk olmaġın nāmdār u pür-iştihār idi. Bu bir iki muʿammeyāt mezbūruñdur**.

R145b *Bā-ism-i Sührāb:*
Ḫāke şancılmış görince tīrüñi ḳaşı yā
Bād-ı āhum degmedi andan ḳoparmayınca tā**

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** Iyd-āmed vez: Iyd-āmed ü ne H.
3** firdevs-mekāna: firdevs-mekān S.
3** belāġat-ʿunvāndandur: ʿunvāndur ki taḥrīr olındı S.
4** Şiʿr: Naẓm R - Ü.
9** mehdī: dey S.
17** idi. Bu bir iki muʿammeyāt mezbūruñdur: idügi bu bir iki muʿammeyātdan maʿlūm olsun içün īrād olındı S / muʿammeyāt: muʿammā H.
16-20** Ve fenn-i muʿammāda daḫı... ḳoparmayınca tā: - Ü.

Mezīd : Merḥabāya gördi el virmez o bed-ḫūya Ḫabīb
Yaḳasın çāk itdi bir çekmekde ḳahrından raḳīb[**]

RĀYĪ: Ḳaraḥiṣārdan nāmı ʿAbdü'l-laṭīfdür. Beyne'l-cumhūr Ṣarı Rāyī dimekle meşhūrdur. ʿAcebdür ki naẓm-ı eşʿāra kūşiş-i bisyār iderken kendüye Rāyī nāmıyla ḫitab itseler ġāyetde bī-ḥużūr olurdı. Burusada baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehū semt-i ḳażāya rıżā virmiş idi. Kendüsin zaḥmet-i hükūmete mübtelā itdükden ġayrı zīr-i destinde olan fuḳarā vü żuʿafāya maḥż-ı ḳażā ve ʿayn-ı ʿanā olduġıçün ʿazl ü teftīş olınup dünyāda cezāsın görmiş idi. Bā-īn cümle-i ehl-i maʿārif ü kemālāt ile enīs ü muṣāḥib ġāyetle ḫōş-ḳalem-i serīʿ-dest[**] laṭīf kātib idi[**]. Sipihr-i būḳalemūn gibi eşʿārı daḫı gūn-ā-gūndur. Bu maṭlaʿı[**] ġāyetde begenürdi.

Naẓm[**] : Görmek olur mı baḥr-ı viṣālüñ ḳarasını
Geh sen ḳarayı seyr idesin geh ḳara seni

Ve lehū[**] : Rişte gibi görinür cism-i nizārum tāreten
Döndi[**] żaʿf-ı sūzen-i müjgānuñ ile ḳara ten

Ve lehū[**] : Rūşen olmaz tīre göñlüm yār ḫandān olmasa
Müşkil olur giceler şemʿ-i şebistān olmasa

1-2** *Mezīd*... bir çekmekde ḳahrından raḳīb: - Ü.
11** serīʿ-dest: ve serīʿ-dest H.
11** kātib idi: kātibdür Ü.
12** maṭlaʿ: maṭlaʿını S.
13** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
16** Döndi: Ṭutdı R.
17** Ve lehū: - H S Ü.

RECĀʾĪ: İstanbuldan Süngercizāde dimekle meşhūrdur. ʿİlm-i edvārda māhir **H128a** ve miyān-ı ḥalḳda ẕākirlik ile meẕkūr ve bağladuğı murabbaʿlar müsteḥsen ü maḳbūl-ı cumhūrdur. Ḥüsn-i ṣadāsı gibi eşʿār-ı pür-ṣafāsı bī-miẟl ü bī-hem-tādur[**]. Bu maṭlaʿ[**] anuñdur.

Maṭlaʿ[**] : Dün gice girdi ḥalḳa-i[**] ẕikre o meh-liḳā
ʿĀşıḳlarına döne döne eyledi vefā

Ü131b RAḤMĪ: Gird ü fināsı gerd-i fenādan maḥrūsa[**] olan şehr-i Burusadandur. Nāmı Pīr Meḥemmeddür. ʿUşşāḳa **S125a** Raḥmī ġālib dil-ber-i raʿnā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr ile ḥüsn-i bī-hem-tāsı[**] gibi şöhre-i dünyā olmışdur. Henūz ruḫsār-ı rengīn ve rūy-ı nāzenīni **R146a** ḫaṭṭ-ı siyāhdan sāde ve serv-i raʿnā ve ḳāmet-i bālāsı[**] bāġ-ı leṭāfet ve gülşen-i melāḥatde serv-i āzāde iken şiʿre kūşiş ve bu fenne ḫayli verziş idüp āvāze-i nām u nişānı inżimām-ı[**] ḥüsn-i bī-naẓīr ile ʿālemgīr olmış idi. Mürebbī-i aṣḥāb-ı hüner olan ẕāt-ı sütūde-siyer merḥūm İskender Çelebi mezbūn āṣaf-ı pür-ṣafā (Ḥażret)-i[**] İbrāhīm Paşaya terbiye ve nihāl-i maʿārif iştimālinden āb-ı cūd u nevāli ile temniye itmekle ṣoḥbet-i āṣaf-ı mezbūra dāḫil ve cevāʾiz-i mevfūra ve elṭāf-ı nā-maḥṣūresine vāṣıl u nāʾil olmış idi. Ḥattā himmet ü ʿināyet-i vezīr-i[**] meẕkūr ile ṣāḥib-ḳırān-ı cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḥana oğlı Sulṭān Muṣṭafānuñ sünneti sūrında ḳaṣīde diyüp ol pādşāh-ı ḫūbān ve sulṭān-

---

4** bī-hem-tādur: hem-tādur S.
4** Bu maṭlaʿ: Bu maṭlaʿ-ı zībā S.
5** Maṭlaʿ: Şiʿr S - R Ü.
5** ḥalḳa: ḥalḳla H.
8** maḥrūsa: meknūse S.
10** bī-hem-tāsı: hem-tā H.
12** raʿnā vü ḳāmet-i bālāsı: raʿnāsı S:
13-14** nām u nişānı inżām: nām u nişānı intiẓām H nāmı inżām Ü.
16** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18-19** himmet ü ʿināyet-i vezīr: himmet-i vezīr H.

ı meh-rūyān[**] meclis-i şāh-ı cihānda ḳaṣīde-i belāġat-ʿunvānın oḳımaġla emsāl ü aḳrānı miyānında ḫayli nām u nişān bulduġından ġayrı dürc-i dendānı gibi niçe dürr-i bī-kerān[**] ve ʿuşşāḳa itdügi cefādan efzūn cevā'iz ü iḥsān-ı bī-pāyāna maẓhar olup ʿarūs-ı me'mūl mınaṣṣa-i ḥuṣūlde cilveger olmış idi ve ol dil-ber-i raʿnā maṭlūb u maḥbūbını der-āġūş idüp dest-i sāḳī-i inʿāmından niçe dōstkām nūş itmiş idi[**]. Bu iʿtibār ile kūşiş-i bisyār ve saʿy-i bī-şümār idüp ṣāḥib-i iştihār şāʿir-i nāmdār olmış idi. Baʿdehū rūzgār-ı zūrkār mürebbīlerinüñ **Ü132a** her birin kākül-i dil-dār gibi tārūmār ve ḥāl-i ʿāşıḳ-ı dil-figār gibi perīşān rūzgār idüp[**] cümlesinüñ bālīni zemīn ü bisteri ḫār olduḳda[**] ḫār u zār olup sipihr-i bī-mihr[**] keştī-i ḥālini ʿummān-ı ālām u **H128b** melāle ṣalmış idi **R146b** ve mānend-i tāc-ı pür-ibtihāc baş üzre yir itmiş iken miṡāl-i zer-ḫalḫāl ayaḳda ḳalmış idi. Āḫir hezār kürbet ü şiddetle dānişmendlikde nihāyet-i ḥareketi Celālzāde Ṣāliḥ Çelebide müntehī olduḳda[**] rūy-ı vücūdı devlet mülāzemeti ile ḫandān u behī olup ālām-ı bī-encām ve bī-raḥmī-i sipihr-i nā-fercām ile **S125b** sene erbaʿ ve sebʿīn ve tisʿami'ede Yeñişehrde yigirmi aḳçe[**] müderris iken ṣarṣar-ı fenā ile gülistān-ı ʿömrine ḫazān irüp evrāḳ-ı şecere-i pür-ṡemere-i[**] vücūdı berg-i rezān gibi rīzān oldı. Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ tamām be-nāmından ve bu zümre-i ʿıẓāmuñ nihāyetde fiḫāmından belāġat-şiʿāruñ şāʿir-i siḥr-āferīni ve selāset-i edā ve leṭāfet-i maʿnāyı cemʿ itmekle bu fırḳanuñ bī-ʿadīl ü ḳarīnidür. Çünki

---

[1**] meh-rūyān: mihribān R.
[3**] gibi niçe dürr-i bī-kerān: bī-ḥadd ü bī-kerān H bī-ḥadd-i dürr-i bī-kerān R.
[6**] itmiş idi: idüp S.
[9**] rūzgār idüp: rūzgār olup Ü.
[9-10**] ḫār olduḳda: ḫār olduḳdan ṣoñra S.
[10**] sipihr-i bī-mihr: - Ü.
[14**] olduḳda: - Ü.
[16**] aḳçe: aḳçe ile S.
[17**] pür-ṡemere: bī-ṡemere H.

ḥasb-i ḥāl-i ʿuşşāḳ olan eşʿārı meşhūr-ı āfāḳ revā'iḥ-i ṭayyibe-i eşʿār fevā'iḥ-i ʿūd-ı ḳamārī gibi eṭrāf u eknāfa münteşir olmaġla meşāmm-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar ḳılmışdur ve āftāb-ı güftār-ı belāġat-niṣābı miyān-ı şeyḫ ü şābbda müştehir olmaġla zevāyā ve erkān-ı zemīnī vü zemānı münevver itmişdür. Lā-cerem büleġā-yı siḥr-nümūne nümūne olsun** diyü ol bülbül-i gülşen-i süḫan ve ṭūṭī-i şekker-şikenüñ baʿż-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ḳalem-i ʿanber-bārla bu cerīdeye naḳş u nigār olındı**.

*Şiʿr*** : Şāh dehre n'ola baş egmez isem dünyāda
Şimdi dīvāne göñül ʿālem-i istiġnāda

(Diger) : Bahār oldı açıldı ġonçe-lebler ṣaḥn-ı gülzāra
Güle yir yoḳ meger yapışduram penbeyle dīvāra

(Diger) : Temennā-yı viṣāl itmek degüldür ḫūb sevmekden
Ġaraż bir ḥaṭṭ-ı rūḥānī durur maḥbūb sevmekden

*Ve lehū*** : Viṣālüñ zevḳi dā'im dilden** ey rūḥ-ı revān gitmez
Bedenden nitekim ḥaşr oldugından ṣoñra cān gitmez

(Diger) : Gözi nūrı geçerken çeşme-i ḫūrşīd-i eflākuñ
Yüzi ṣūfī dökdi yirlere rūy-ı ʿarāḳnākuñ

Ü132b *Ve lehū***: Żaʿfından künc-i ʿanāda** kim dil-i şeydā yatur
Ger ecel gelseydi görmez** şöyle nā-peydā yatur
R147a Cūşa gelse kim ḥabābıdur rüsūm-ı kā'ināt
ʿIşḳdur nāmı feżā-yı dilde bir deryā yatur

5** siḥr-nümūne nümūne olsun: siḥr-nümūne olsun R.
7** naḳş u nigār olındı: naḳş u nigār olındı ki ṣaḥīfe-i rūzgāra yādgār ola H S.
8** Şiʿr: - H Ü.
14** Ve lehū: - H R S.
14** dā'im dilden: dilden dā'im S.
18** Ve lehū: - H S Ü.
18** ʿanāda: belāda S.
19** görmez: bulmaz H.

Var fenā deştin temāşā it açup ʿibret gözin
Nice İskender türāb olmış niçe Dārā yatur
Şāh-ı ʿālem gelse çekmez pāyını dāmānına
Künc-i istiġnāda Raḥmī şöyle bī-pervā yatur
H129a *Ve lehū*[**] : Ḫaṭ-ı nev-reste ṣanmañ ol sehī-ḳaddüñ[**] ʿiẕārında
Ḫıżırdur ḫāba varmış çeşme-i ḥayvān kenārında
Biten güller degüldür ḫāksārı üzre Ferhāduñ
Açılmış cānib-i Şīrīne revzenler mezārında
S126a Sarāy-ı sīnesinde ʿankebūt-ı ʿışḳ tārıdur
Ṣarılan reg degül derd ehlinüñ cism-i nigārında
Vücūdum ʿışḳ-ı cānān ile şöyle nā-tüvān oldı
Beni sāyemle farḳ itmez görenler reh-güẕārında
Derūnum ġonçeveş pür-ḫūn olursa yiridür çünkim
Gül-i maḳṣūdum açılmaz murādum şāḫsārında
Kenār-ı ḳulzüm-i miḥnetde gūyā şāḫ-ı mercāndur
Göreyin Raḥmīnüñ müjgānı çeşm-i eşk-bārında
Ve lehū[**] : Degül ey lāle-ḫad gülşendeki serv-i revān yir yir
Çemen ḳaddüñ añup āh eyleyüp çıḳdı duḫān yir yir
Ve lehū[**] : Miskīn[**] ṣaçuñ ki ḳaşlaruñ üzre ḥavāledür
Miḥrāb-ı Kaʿbe üzre muḳaṭṭaʿ celāledür
Ve manẓūm Şāh u Gedāsı vardur. Egerçi terceme-i[**] Şāh u Dervīş-i Hilālīdür. Lākin baḥr-ı belāġatdan iḫrāc olınmış leʾālī-i mütelālīdür[**].

5** Ve lehū: - H S Ü.
5** sehī-ḳaddüñ: gül-i raʿnā S.
17** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.
19** Miskīn: Mişgīn H S.
21** terceme: - H S.
22** leʾālī-i mütelālīdür: leʾālīdür. Monlā Cāmīnüñ Tuḫfesin daḫı terceme itmişdür H Monlā Cāmīnüñ Tuḫfesin daḫı terceme itmişdür veʾs-selām S.

RAḤĪMĪ: Nāmı ʿAbdu'r-raḥīmdür. Ol sebebden maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Babası Amasiyyadan Meḥemmed Çelebi dirler bir ʿazīz** ve cüz'iyyāt-ı ʿulūmda müşāreketi var ẕātından ibhām-ı cehāleti refʿ itmekle pür-maʿrifet olmış ehl-i ḥāl ve** ṣāḥib-i temyīz kimesne idi. Burusada iḳāmet ḳılup ʿamā'ir-i selāṭīnde iḫtiyār-ı ḫidmet-i** meşīḫat itmiş idi. Mezbūr Raḥīmī derece-i istiʿdāda vāṣıl olduḳda saʿādet ü tevfīḳ** mezbūra enīs ü refīḳ olup ʿAbdü'l-mü'min Efendiden tevbe vü inābet ve silsile-i Maġribiyyeye tamām irādet itmekle taḥvīl-i ṭarīḳ itmişdür. Ḥüsn-ı ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳa mālik olmaġın kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni** ile **R147b** taḥṣīl-i kifāf semtine sālik idi. Ḥudūd-ı sebʿīnde emr-i Rabbü'l-ʿālemīn ile kendüde vediʿat olınan cān-ı selīmin dest-i melekü'l-mevte teslīm idüp

Li-münşihi : Dīdeden ṣanmañuz nihān oldı
ʿAzim-i mülket-i cinān oldı

Egerçi le'āl-i eşʿār ile çendān mütelālī degüldür. Lākin baʿż-ı āsārı ḥālden ḫālī degüldür.

Ü133a *Şiʿr*** : Ṣafā gitdi göñül āyīnesinden jeng-i ġam ḳaldı
Gül-i şādī açılmaz sīnede ḫār-ı elem ḳaldı
Ṭayanma ḥüsn-i bī-bünyāduña ey ġonçe-leb gördüm
Ne mirʾāt-ı Sikender ne nişān-ı** cām-ı Cem ḳaldı

*Ve lehū*** : Ṣıma mirʾāt-ı ḳalbüm tā ki ḳılmayam naẓar ġayra
Ki ṣūret bir görinmez tā ki olsa inkisār anda**

2** ʿazīz: ʿazīz imiş S.
3-4** ẕātından ibhām-ı cehāleti refʿ itmekle pür-maʿrifet olmış ehl-i ḥāl ve: - Ü.
5** ḫidmet: - S.
6** ü tevfīḳ: tevfīḳ H.
9** cebīni: cebīn S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
19** Sikender ne nişān: Sikenderden nişān ne S.
20** Ve lehū: - S Ü.
20-21** Ṣıma mirʾāt-ı ḳalbüm... tā ki olsa inkisār anda: - H.

S126b *Ve lehū*[**]*:* Uzatdı şemʿ-i şeb-i ġam zebāna[**] bencileyin
Ki diye sūz-ı dilin yana yana bencileyin
H129b Bu[**] bezm-i ʿışḳda ḫūn-ı ciger ṭolularını
Kim içdi sāḳī diye ḳana ḳana bencileyin
Yoluñda rāst-rev olmasa ey kemān ebrū
Atılmaz idi oḳuñ da yabāna bencileyin

RAḤİḲĪ: Nāmı Yūsufdur. İstanbuldan ḳuloġullarından yeñiçeri ṭāʾifesenüñ maʿrifet ü kemāle meşġūllerindendür. Baʿż-ı muʿāṣī vü āsām ile ithāmı olduḳda ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup nihāl-i nām u nişānı gülistān-ı defter-i sulṭānīden ḳalʿ olınduḳda Maḥmūd Paşa çārsūsında ʿaṭṭār dükkānı açup taḥṣīl-i sebeb-i maʿāş u zindegānī iderdi. Bu ḥālle geçinüp sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿamiʾede vedāʿ-ı ʿālem-i fānī idüp

Mıṣrāʿ[**] : Ḳoyup gitdi bu dükkān-ı cihānı

Sāġar-ı eşʿār-ı leṭāfet ü belāġat-raḥīḳi ile memlū ve ol zemānda idāre-i keʾs-i ʿirfān iden yārān lisānında baʿż-ı kelimātı metluvv[**] idi. Ḥālā eşʿār u ebyātı be-nām u nişān olup cüdrān-ı beyt maḥall-i ʿanākib[**] nisyān olmışdur. Lākin yine dükkānı kemā-kān güşāde ve keyfiyyet-i terākīb ü ʿaḳāḳīri ḥāżır u āmādedür. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Göñlüm hevā-yı yār ile pervāz urup uçar
R148a Sözler yirine ṭūṭī-i ṭabʿum şekker şaçar

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] Uzatdı... zebāna: Uzandı... zemāna H Uzandı... zebāna R.
[3**] Bu: Ki H.
[14**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[16**] metluvv: memlū R.
[17**] ʿanākib: ʿanā gibi R.
[20**] Şiʿr: - Ü.

Ger daʿvet** itsem ol perīyi ādemī diyü
Baḳmaz yüzüme dā'ireme uġramaz ḳaçar**
Kendi ṭabīb-i ʿālem iken gör Raḥīḳīyi
Her yıl bir iki āfetüñ ol şerbetin içer

Ehl-i hüner olan yārāna ḫafī degüldür ki ġazel-i mezbūruñ ḳavāfīsi ṣaḥīḥ degüldür**.

Ü133b *Ve lehū**:* Kūhkenlikler ki Ferhād itdi çekdi zaḥmeti
ʿIşḳdan maʿnā degül ṣūretmiş** ancaḳ niyyeti
Levḥ-i dilde naḳş olmışken ḫayāl-i zülf-i yār
Ṭaşlara yazmaḳ revā mıdur o Şīrīn ṣūreti**

*Ve lehū** :* Bī-ḳarār iden beni āvāre göñlümdür bu gün
Yanayın maḥşerde yārın bu dil-i āvāreden
Açılan yir yir maḥabbet revzenidür her yaña
Yāreler ṣanmañ görinen sīne-i ṣad-pāreden
Kimsenüñ gördügine rāżī degül göñlüm seni
İki gözümüñ biri olursa çıḳsun aradan

RÜSŪḪĪ: Nāmı Süleymāndur. Ṣofyadandur. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp dānişmend olduḳdan **S127a** ṣoñra ṭā'ife-i ʿaliyye-i ṣūfiyyeye iḳtidā idüp şeyḫü'l-mürşidīn muḳtedāyü'ṣ-ṣāliḥīn ʿālem-i tevḥīdüñ merd-i ḫōş-ḥāli

---

1** daʿvet: daʿvā R.
2** ḳaçar: geçer S.
5-6** Ehl-i hüner olan yārāna ḫafī... ṣaḥīḥ degüldür: - H R S.
7** Ve lehū: - H S Ü.
8** ṣūretmiş: ṣunmış R.
9-10** Levḥ-i dilde naḳş olmışken... revā mıdur o Şīrīn ṣūreti: - H.
11** Ve lehū: - H S Ü.

muḳtedā-yı ṣūfiyye Ṣofyalı Bālī Efendinüñ meşā'il-i himmetleriyle sālik-i rāh-ı hüdā olup[**] mesālik-i ehl-i ʿirfāna iḳtifā ve ʿavn u nuṣretleriyle[**] gūşe-i ferāġatda tūşe-i ḳanāʿatle iktifā ḳılmış idi. Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp mecāmiʿ ü maḥāfilde naḳl-i ḥadīs̱ ü tefsīr ve ḫidmet-i vaʿẓ u teẕkīre meşġūl olmaġla **H130a** ʿavāmü'n-nās yanında meşhūr u maḳbūl olmış idi. Baʿdehū baʿż-ı aṣḥāb-ı devlete intimā vü intisāb itmekle mezbūra erbāb-ı ḥācāt ẕihāb u iyāba başlayup bābı ḫayli mercaʿ ü me'āb olmış idi. Kendü daḫı maḳām-ı irşāda geçüp baʿż-ı ḫānḳāhlarda seccāde-nişīn olmaġla kām-revā vü kāmyāb[**] olmış idi. Lākin mezbūra müsnedün-ileyh ve muʿvelün-ʿaleyh olan vācibü'l-ḥaẕefüñ degeri[**] ṣaḥīfe-i ʿizzetden ṭayy olınmaġla meẕkūruñ daḫı ẓuhūrı mānend-i *serābun leyse bi-şey'in* oldı. Ve ol esnāda ṣāḥib-i ḥāl pūte-i mücāhedede ḳāl olmış meşāyiḫüñ ḳīl ü ḳāline taḳlīd idüp[**] kendüden ẓāhir şerʿ-i şerīfe maḫāfil küfr-i ṣarīḥ **R148b** baʿż-ı şiʿr-i ḳabīḥ ve ḳavl-i vaḳīḥ[**] ṣādır u ẓāhir[**] olmış idi. Ḫavf-ı aḫẕdan ḳablü'l-aḫẕ firār idüp bi'l-āḫare terk-i diyār **Ü134a** eyledi[**]. Ol esnāda didügi türrehāt ve yidügi mühmelāt budur.

Şiʿr[**] :
Kūh-ı dehrüñ merd-i bī-pervāsıyum[**]
Deyr-i ʿışḳuñ hem çalīpā pāsıyum
Her[**] ne dirsem Ḥaḳḳ anı eyler hemān
Şöyle beñzer ben anuñ aġasıyum

[1-2**] himmetleriyle sālik-i rāh-ı hüdā olup: himmetleriyle ihtidā Ü.
[2**] ʿavn u nuṣretleriyle: ʿavn nuṣretleriyle R.
[8-9**] kām-revā vü kāmyāb: kām-revān ü kāmyāb H S kāmyāb Ü.
[10**] degeri: ẕikri H S:
[11-12**] ṣāḥib-i ḥāl pūte-i mücāhedede ḳāl olmış meşāyiḫüñ ḳīl ü ḳāline taḳlīd idüp: - H R S.
[13**] ve ḳavl-i vaḳīḥ: - S.
[13-14**] ṣādır u ẓāhir: ẓāhir ü ṣādır S.
[15**] eyledi: eyledi ve S.
[16**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[16**] Kūh-ı dehrüñ merd-i bī-pervāsıyum: - Ü.
[18**] Her: - R Ü.

Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur. Ne güne idügi maʿlūmdur[**].

Şiʿr[**] : Bāġ-ı cān içre dikelden ḳāmet-i bālāñı ben
Nūrdan bir serv olur her ḳanda ṣalsam sāye ben
Mihr-i ḥüsnüñ düzdidür ammā ṭutulmamaġ içün
Ayda bir ṣūret degişür māh ey vech-i ḥasen[**]

RIŻĀYĪ: Filibedendür. Namı Maḥmūddur. Baba Çelebi dimekle şöhre-i dünyā olmışdur. Evā'il-i ḥālinde ṭālib-i ʿilm ü kemāl olup emāṣil-i ehālī[**] ve efāżıl-ı mevālī ḫidmetine nā'il ve āḫir-i ḥareketde Ḳadrī Efendi Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i vālā-ḳadrlerine vāṣıl[**] olduḳda[**] vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam[**] Rüstem Paşa ol eṣnāda emīr-i aḫurlıḳ ile çıḳup mezbūra taʿlīm-i īmān[**] ve erkān-ı islām ve taḥḳīḳ-i avāmir ve nevāhī-i melik-i ʿallām ve tehẕīb-i aḫlāḳ ve tekmīl-i aʿrāḳ ider üstād-ı pür-sedād lāzım olduḳda **Ü134b** Ḳadrī Efendi mezbūrı sevḳ eylemişdür[**]. **S127b** Monlā daḫı ber-mūcib-i fermān ḫidmetinde raṣīnü'l-bünyān olup nice zemān ḫidmet-i pādşāhda dāmen-der-miyān[**] olduḳdan ṣoñra terk-i ḫidmet-i vüzerā ve mülūk u ṭarīḳat-i ṭā'if-i ʿaliyye-i Naḳşbendiyyeye sülūk idüp Ḥakīm Efendinüñ edviye-i ḳalbiyye ve terkībāt-ı pür-taṣfiyyesi ile dimāġ-ı pür-hevāsından sevdā-yı dünyāyı iḫrāc itmekle taṣḥīḥ-i **H130b** mizāc idüp dest-i mübāreklerinden sebeb-i necāt-ı ḳulūb ve

---

[1**] Ne güne idügi maʿlūmdur: - S.
[2**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[5**] ḥasen: ḥasen. Ü nüshasında üstü çizilmiş Rüsūḫī adlı bir başka şair daha bulunmaktadır. **RÜSŪḪĪ**: Ḥamīd ilinde ḳaṣaba-i Aġrosdandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ḫidmet-i vālid-i ʿālī-rütbetde iken ʿāzim-i diyār-ı āḫiret oldı. Ṭabʿ-ı ṣūḫınuñ bu fennde gerçekden rüsūḫı var idi. Lākin ʿömr-i pür-sürʿat aña hergiz mühlet ve taḥṣīline ʿazīmet itdügi kemālüñ tekmīline ruḫṣat virdi. Bu eşʿār mezbūruñdur: - H R S.
[8**] emāṣil-i ehālī: emāṣil ü ehālī H.
[9-10**] Ḥażretlerinüñ ḫidmet-i vālā-ḳadrlerine vāṣıl: Ḥażretlerine vāṣıl Ü.
[10**] olduḳda: olduḳdan ṣoñra S.
[10**] ve müşīr-i efḫam: müşīr-i efḫam H.
[11**] taʿlīm-i īmān: taʿlīm-i ḳırān H.
[14**] eylemişdür: idüp S.
[15**] olup nice zemān ḫidmet-i pādşāhda dāmen-der-miyān: - H R S.

bāʿiṣ-i şifā-yı ṣudūr-ı** pür-kürūb olan şerbet-i tevḥīd ü ʿirfānı ḳānūn-ı maʿhūd üzre nūş itmiş idi ve gülistān-ı cihānda ḫār-ı taʿalluḳātdan serv-i sehī gibi keşīde-dāmān olmaġla dāmen-i saʿādetlerin dest-i **R149a** tevbe vü inābetle muḥkem ṭutmış idi. Baʿde-zemān Rüstem Paşa vezīr-i aʿẓam ve müdebbir-i umūr-ı ʿālem olduḳda mezbūrı ḥarīm-i ḥürmetine maḥrem ve umūr-ı dīn ü devlet ve aḥvāl-i dünyā vü āḫiretde kendüye yār u hem-dem itmiş idi. Ol cihetden ṣaġīr ü kebīr ve ġanī vü faḳīre bāb-ı ʿālī-cenābı mercaʿ ü meʾāb olup leṭāʾif-i esbāb ve nefāʾis-i kitābla ḫānesi ṭolmış** ve bī-şümār dirhem ü dīnār ve emlāk ü ʿaḳāra nāʾil olmaġla** ġınā vü yesārdan tamām** vāyesin almış idi. Sene ṡemān ve ṡemānīn ve tisʿamiʾede riḳʿa-i iṭāʿatı raḳabe-i ʿubūdiyyete teşdīd ü taḥkīm ve gerden-i rıżāyı ṭavḳ-ı ḳażāya taḳlīd ü teslīm idüp ḫidmet-i melik-i müteʿālī** cümle-i āmāline taḳdīm itmişdür. Babayāne eşʿārı ve muḥaḳḳıḳāne güftārı vardur. Bu eşʿār mezbūruñdur**.

*Şiʿr*** : Ḳaşlaruñla nāme-i ḥüsnüñ ʿaceb ʿunvānı var
Salṭanat menşūrıdur ṭuġrā-yı ʿālī-şānı var

*Ve lehū*** : Beni hicr odına yaḳduñ cihānsuz oldı āhum āh
Benüm dūd-ı siyāhumdan siyeh-rūz oldı māhum āh

*Ve lehū*** : Bize uyḳuyı ḥarām itdi ʿaceb vāḳıʿadur
Ki görinmek dilemez ʿālem-i rüʾyāda daḫı

(Diger) : İtmeyen fülk-i dili girdāb-ı ḥayretden ḫalāṣ
Rūzgār eksükligidür rūzgār eksükligi

1** ṣudūr: ṣadr S - H.
8** ṭolmış: ṭolmış idi S.
9** olmaġla: olup S.
9** ġınā vü yesārdan tamām: - Ü.
12** müteʿālī: ʿallāmı Ü.
13** mezbūruñdur: mezbūruñ güftārındandur S.
14** Şiʿr: - R Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.

RIŻĀYĪ: Nesīm-i ʿanber-şemīmi elṭaf-ı mineʾl-viṣāl ve selsāl-i enhār u cūybārı[**] *eleẕẕ mineʾż-zülāl* olup sāʾir-i büldāndan cibāl-i şāhiḳa ve tilāl-i şāmiḫası gibi müreffaʿ[**] ü muʿallā ve āyīne-i ṣaḥa-i ġam-zedāsı mıṣḳal-i luṭf u ṣafā ile muṣayḳal u mücellā olan maḥrūsa-i Burusadandur. Nāmı ʿAbdüʾl-kerīmdür. Babası ekābir-i ḳużāt-ı meʿālī-mevfūrdan Ḳaṣṣābzāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme mühtedī ve āsār u eṭvār ve aṣḥāb-ı fünūn u rüsūma muḳtedī olup āḫir ḥareketi sulṭānüʾl-efāżıl bürhānüʾl-emāsil[**] **Ü135a** ḳıdve-i aṣḥābüʾl-ʿulūm veʾl-ifāde muḳtediʾl-enām şeyḫüʾl-islām merḥūm **S128a** Çivizādeye müntehī olduḳda cenāb-ı pür-mefāḫir ü mekārimінden[**] mülāzım olmaġla gülistān-ı dil ü cānı bārān-ı luṭf u iḥsānı ve bahāristān-ı cinānı şebnem-i mekārim-i firāvānı ile nāżır u behī olmış idi. Medāris-i ʿāliyyeye iʿtilā **R149b** ve merātib-i sāmiyyeye irtiḳā idüp pāytaḫtlikle Ḳudüs-i şerīfe ḳāḍī olup **H131a** ol arażī-i muḳaddeseye naḳl u sefer esnāsında iken ʿālem-i ḳudse revān[**] ve şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı şāḫsār-ı Sidrede āşiyān eyledi ve keʾen-ẕālik fī evāḫir-i sene ḫams ve s̱emānīn ve tisʿamiʾe merḥūm-ı merḳūm ṭarīḳ-i ʿilmüñ ḫayli elem-keşīdesi ve sāḳī-i ġumūm ve hümūm-ı bī-encāmuñ miḥnet-çeşīdesi ġayret-i aḳrānla tenevvür-i miḥnetde büryān ve sebḳat-i emsāl ile dil-teng ü pür-melāl şeb ü nehārı ebr-i bahārı gibi giryān idi. Ekser-i manṣıbda ʿazlle baġrı ḫūn ve faḳr u fāḳa ile ẕelīl ü maġbūn olup ḫayli maġlūk u medyūn olmış idi. Hemānā ʿaḳlı kendüye tamām yār olmaġla kākül-i dil-berān ve ḫāṭır-ı hüner-verān gibi ḥāl-i pür-melāli nihāyetde perīşān idi. Bā-īn cümle her ciheti maʿmūr-ı maʿārif ü kemālāt ile meşhūr emsāl ü aḳrānı içre kemāl-i ʿilm ü nihāyet-i fażl ile

---

1-2[**] enhār u cūybārı: enhār-ı cūybārı H S.
3[**] müreffaʿ: mürtefiʿ H.
5-8[**] Babası ekābir-i ḳużāt-ı meʿālī-merfūrdan... olup āḫir ḥareketi sulṭānüʾl-efāżıl bürhānüʾl-emāsil: sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmde ḥareketi H R S.
10[**] mekārimінden: mekārimlerinden H R S.
14[**] revān: revān oldı S:

mezḳūr-ı ṣaḥā'if-i eyyām ve ṣafā'iḥ-i enāmda rüsūm-ı s̱enā ve nuḳūş-ı medḥ ü ıṭrāsı muḥarrer ü mesṭūrdur. Ġāyetde güşāde-ṭabīʿat laṭīf-ṣoḥbet kes̱īrü'l-muḥāvere leẕīlü'l-müsāmere ḥulüvvü'l-mükāfiḥa laṭīfü'l-münādeme olmaġla ümerā vü ʿulemā ile yār-ı ġār ve maḳbūl-ı cümle-i ṣıġār u kibār olmış idi. Merḥūm-ı merḳūm bu fażīlet ile** ser-efrāz ve gülistān-ı cihānda her** ḫaṣlet ile serv-i sehī gibi mümtāz idi ki ol nehr-i sā'il hergiz nehr-i sā'il itmeyüp** rāst geldügi cerrāre mekārim-i dāresin** ṣarf idüp ḳāʿide-i mekārimde aṣl ṣarfdur diyü sebeb-i menʿ ü ṣarfa ḳaṭʿen iltifāt itmez idi** ve yanında virecek dirhem ü dīnārı olmasa yanında olan yārān u iḫvāndan ḳarż alup virmegi farż-ı ʿayn ve ʿayn-ı farż bilür idi. Çünkim naḳīr ü ḳıṭmīr aḥvāl ü eṭvārı maʿlūm-ı ṣaġīr ü kebīrdür. Bundan ziyāde ıṭnāb u ishāb marżī vü maḳbūl-ı **R150a** ulü'l-elbāb degüldür. Binā' en-ʿaleyh semt-i taṭvīlden cānib-i taḳlīd taḥvīl olındı. Bu bir ḳaç eşʿār** mezbūruñ netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur ki tesvīd olındı.

Ü135bS128b*Şiʿr***: Ḳosam sīnemde bir dāġ üstine biñ dāġ** ʿaceb sırdur
Tefāvüt itmez ol** gül yüzlinüñ yanında hep birdür

(Diger) : Aġardı giryeden çeşmüm varılmaz kūy-ı cānāna
Diriġā rāh-ı firḳatde ṭutuldum berf ü bārāna**

*Ve lehū*** : Çemende gūşını medḥ itdi bülbül
Ḳulaḳdan ʿāşıḳ oldı aña her gül

[5**] fażīlet ile: fażīl R.
[5**] her: bir R.
[6**] nehr-i sā'il itmeyüp: nehr-i sā'ili redd itmeyüp H.
[7**] dāresin: idāresin S.
[8**] itmez idi: itmeyüp S.
[13**] eşʿār: eşʿār-ı dürer-bār anuñ güftārındandur S.
[14**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[14**] sīnemde bir dāġ üstine biñ dāġ: biñ dāġı üzre sīnemde H S.
[15**] Tefāvüt itmez ol: Tefāvüt eylemez ol R Ü.
[16-17**] Aġardı giryeden çeşmüm... ṭutuldum berf ü bārāna: - H R Ü.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ve lehū** : Nigāruñ nakş** iderken nakşını gör şun'-ı nakkāşın
H131b Yüzinde kıl kalemle Rūmī yaprak eylemiş kaşın
Ve lehū** : Derd-i 'ışk-ı yār kim ölmek durur dermān aña
Hasteler yine kırılmış gibi virür cān aña
Ve lehū** : Uyursa sohbet içre nāz ile ol çeşmi fettānuñ
Dilā zinhār ġaflet itme aç gözüñ uyar cānın
Ve lehū** : Şevk-i ruhsāruñla ey gül yakdı eczāsın hezār
Şanma uçmışdur külin göge savurdı rūzgār
Ve lehū** : Ne arar la'l-i nāb-ı yār hatt-ı müşg-bār içre
Yitürmiş hātemini var ise miskīn ġubār içre

REFĪKĪ: Amasiyyadandur. Ehl-i kalem ve hōş-nüvīs hattı gibi ma'ārif ü kemālātı dahı nefīs olmaġla kātib-i dīvān olup Sultān Selīm-i māżī zemānında makbūl-ı erkān olmış idi. Fünūn-ı şettā 'ale'l-husūs dakā'ik-ı tahrīr ü imlā ve letā'if-i şi'r ü inşāda makbūl u marżī olmaġla ol eyyāmda hayli mer'ī vü rażī olmış idi. Ba'dehū seyl-i 'illet-i sebelden bünyād-ı sarāy-ı çeşmine halel irüp havādis ü nevāzil-i sevād-ı başarın harāb ve çeşme-i çeşmini** 'ayn-ı serāb itmekle kitābetden ferāġat idüp kabūl-ı manşıb-ı tevliyet itmiş idi. Merhūm u maġfūrün-leh Kemāl Paşazāde Edirnede Dārü'l-hadīs ve Sultān Bāyezīdde müderris iken mezbūr dahı** mütevellī olmak takrībi ile sülūk-ı vādī-i şā'ire ve muşāhabetde** Monlānuñ hem-tarīk ü hem-refīki olup

---

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** Nigāruñ nakş: Nikāruñ nakkāşı R.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
18** çeşmini: çişmin S.
20** mezbūr dahı: mezbūr Ü.
20-21** ile sülūk-ı vādi-i şā'ire ve muşāhabetde: - Ü.

ol kehf-i enām ve ḳıdve-i imāmuñ[**] yār-ı ġār ve ṣadaḳ-ı ṣıddīḳı ve ġāyetde ḥabīb ü şefīḳi idi. Merḳūmuñ berş redīf bir ḳaṣīde-i[**] leṭāfet mażmūnı ve ʿaḳāḳīr-i nevādir ü leṭā'ifden terkīb olınmış bir maʿcūnı **R150b** vardur ki keyfiyyeti bu īrād olınan ebyātdan ẓāhir ü bedīdārdur.

Şiʿr[**] : Yeller ile anı cellād-ı ecel ancaḳ çeker
Her kimüñ cānına yetse zehrlü peykān-ı berş
Etse daʿvā bir müselmānı ṭutup öldürmege
Rūy-zerd ü peşt ḫamdur ḥuccet ü burhān-ı berş
Ādemi öldürmegedür görmege ḳādir durur
Rāstī nāfiẕ durur ten mülkine fermān-ı berş[**]

Ve baʿż-ı terciʿ-bendleri vardur ki ġāyetde meşhūr **S129a** olup mezbūruñ cümle-i maʿārifinden[**] maʿdūd u meẕkūrdur. Sā'ir-i eşʿārı sāde vü güşādedür. Bu eşʿār anuñdur.

Şiʿr[**] : Tā seyre çıḳdı ġayrle serv-i revānımuz
Andan berü yirine oturmadı cānımuz

(Diger) : Āl idüp ol lāle-ruḫ güller ṭaḳınmış başına
Gör ne ḫōş-bū nesneler ḳonmış[**] güzelüñ başına[**]

H132a *Ve lehū*[*]: Derdümi ey yār dirdüm kimse yoḳ benden yaña
Göñlüme dirdüm velī göñlüm daḫı senden yaña[**]

[1**] imāmuñ: eyyāmuñ H S.
[2**] berş redīf bir ḳaṣīde: ḳaṣīde-i berşī Ü.
[5**] Şiʿr: Naẓm H - R.
[2-10**] leṭāfet mażmūnı ve ʿaḳāḳīr-i nevādir... durur ten mülkine fermān-ı berş: - Ü.
[11-12**] Ve baʿż-ı terciʿ-bendleri vardur ki ġāyetde meşhūr olup mezbūruñ cümle-i maʿārifinden: ve terciʿ-bendi ġāyetde meşhūrdur. Ḥattā nevādir ü leṭā'ifinden Ü.
[14**] Şir: Naẓm H - Ü.
[17**] ḳonmış: ḳatmış S.
[17**] güzelüñ başına: gözümüñ başına H güzelüñ āşinā S.
[18**] Ve lehū: - H S.
[18-19**] Derdümi ey yār dirdüm... daḫı senden yaña: - Ü.

Bāġ-ı dehr içinde ey serv-i ḫırāmānum benüm
Olmadı bir kerre meylüñ āh kim benden yaña
Olmasun sensüz tek ü tenhā bu cism-i nā-tüvān
Ḳandasın ey cānumuñ cānı yetiş benden yaña**

Ü136a Ve beyne'n-nās meşhūr tercī'i vardur. Bendi bu beytdür**.

Bu cihān bir 'aceb cihān** oldı
Yaḫşılıḳlar ḳamu yamān oldı

REF'Ī-İ LENG: İstanbula ḳarīb olan ḳaṣaba-i Çorlıdandur. Taḥṣīl-i kemāle 'āzim olduḳdan ṣoñra Pervīz Efendiden mülāzım olup semt-i ḳażāya ṭālib ü rāġıb oldı. Lākin vāṣıl-ı aḳṣāyü'l-meṭālib olmayup yigirmi ve otuz aḳçe ḳāḍī iken sene ṣelāṣ ve ṣemānīn ve tis'ami'ede civār-ı Rabb-ı 'izzete intiḳāl ü rıḥlet eyledi. Merḥūm Behiştī ile hem-şehrī ve hem-ṣoḥbet ve merḥūm-ı merḳūmla nihāyetde ülfet üzre olmaġın şi'r ü belāġata gerçekden dest urmış idi. Leng-i lengān üftān u ḫīzān dāḫil-i meydān-ı 'irfān olup** gūy-ı ma'ārifi bu 'arṣada rübūde itmege pāyını çevgān itmiş idi. Niçe zemān vālid-i ḳuds-āşiyān** ḫidmetinde şem'-ṣıfat ber-pā olmaġla iḳtibās-ı meşā'il-i feżā'il **R151a** ve iktisāb-ı celā'il-i ḫaṣā'il itmiş idi. 'İlm-i ḳalem-i müşgīn-raḳamı dūş-benān-ı sür'at-nişān üzre ref' itmege naṣb-ı nefes itmekle vaḳāyi' ü aḥvāl** yevm ü emsī żabṭ idüp le'ālī-i ḥavādiṣ-i eyyāma rişte-i erḳāmla rabṭ virmekle 'ilm-i aḥvāl ü mā-cerātı** taḥṣīl idüp bu ḥāl ile fenn-i tevārīḫ ü muḥāżarātı daḫı tekmīl

---

1-4** Bāġ-ı dehr içinde... cānı yetiş benden yaña: - Ü.
5** bu beytdür: budur S.
6** cihān bir 'aceb cihān: zemān bir 'aceb zemān S.
15** 'irfān olup: 'irfān olmış idi H R S.
16** ḳuds-āşiyān: 'ale'ş-şān H R S.
19** aḥvāl: aḥvāli R.
20-21** żabṭ idüp le'ālī-i ḥavādiṣ-i eyyāma... 'ilm-i aḥvāl ü mā-cerātı: - Ü/ mā-cerātı: mā-cerāyı R.

itmiş idi. Bu bir iki meṭāliᶜ-i ābdār ve eşᶜār-ı belāġat-şiᶜār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiᶜr*** : Encümle hilāli biribirine çaḳarlar
Bu ḫalḳ gehī naᶜle gehī mīḫe** ḳaḳarlar
*Ve lehū*** : Çoḳdan olurdum yoluñda şeh-süvārum ḫāksār
Ḳorḳarum kim çoḳ görür** anı götürmez rūzgār
*Ve lehū*** : İrince baḳmaġa dīdār-ı dil-bere bir dem
Çoḳ aḳçe başına şu ḳoydı merdüm-i dīdem
*Ve lehū*** : Yār ḫaṭṭını tirāş eyler anuñçün ṭurmaz
Ḳatı rindāna geçer üstine toz ḳondurmaz
Ü136b *Ve lehū***: Didüm ye cānum al ye dile raḥm it ey melek
Ol rūḥ-ı s̱ānī didi baña ḫāṭıruñ gerek
S129b *Ve lehū***: ᶜAfv ḳıl eyledümse ẕenb eger
Sen meleksüñ efendi ḳul beşer**
Eşküm düşerse ayaġuña ṭañ mı her seḥer
Ey māh-pāre sen güneşi yıldızum sever
Zülfüñ esīri oldı dil-i mübtelāyı gör
H132b Baġlandı ḳaldı bir ḳula miskīn gedāyı gör

1-2** Bu bir iki meṭāliᶜ-i āb-dār ve eşᶜār-ı belāġat-şiᶜār mezbūruñ güftārındandur: Bu bir iki eşᶜār anuñdur S / meṭāliᶜ-i āb-dār ve eşᶜār-ı belāġat-şiᶜār: meṭāliᶜ ü eşᶜār-ı ābdar H.
3** Şiᶜr: Naẓm H - R Ü.
4** Bu ḫalḳ gehī naᶜle gehī mīḫe: İledür bu kemī mīḫe kemī naᶜle H.
5** Ve lehū: - H S Ü.
6** görür: göre S.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - S Ü.
13-14** ᶜAfv ḳıl eyledümse... Efendi ḳul beşer: - H.

REMZĪ: Nāmı Muṣṭafādur. Burusada dirhem ü dīnārı ʿāşıḳuñ eşk-i çeşm-i ḫūn-bārı ve dāġ-ı sīne-i efgārı gibi bī-ḥadd ü bī-şümār olan aṣḥāb-ı s̱ervet ü yesār ve kibār-ı tüccār-ı nāmdārdan bir ḫāce-i büzürgvāruñ oġlıdur. Semt-i taḥṣīl-i ʿulūma sālik ve bāzār-ı ʿilm ü maʿrifetde biżāʿat-ı berāʿat** ve ser-māye-i belāġat ve cevher-i zevāhir-i maʿārif ü nüḳūd ve** ecnās-ı leṭāʾife mālik olup şāriḥ-i şerʿatü'l-islām olan merḥūm Seyyid** ʿAlīzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı ḳażāya rāżī olup Ġalaṭa ve sāʾir-i muʿẓamāt-ı ḳaṣabāta ḳāḍī olmış idi. Ḳāḍī-i Mardin iken Sivasda sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿamiʾede bu ʿālem-i **R151b** mutażażıʿü'l-erkān ve mevhūnü'l-esāsdan** civār-ı Rabba *el-cinneti ve'n-nāsi** ve nüzhetgāh-ı ḳuds u ṭahāret istīnāsa intiḳāl ü irtiḥāl eylemişdür. Merḥūm-ı merḳūmuñ eks̱er-i feżāʾil ü ʿulūmda müşāreketi ve fenn-i şerīf-i ʿArabiyyetde tamām mahāreti var idi. Evḳāt-ı ferḫunde-sāʿāti taḥṣīl-i maʿārife** maṣrūf ve naẓm-ı ḳaṣāʾid-i dil-pez̄īr ve eşʿār-ı bī-naẓīre tāmm** meşʿūf olmaġla zemānesinde eşʿārı iştihār ve miyān-ı ṣıġār u kibārda iʿtibār bulmışdur. Eşcār-ı eşʿār-ı belāġat-meṡṭūrından reşeḥāt-ı nikāt muraşşaḥ u maḳṭūr ve aġṣān u efnān-ı kelimātından zemīn-i feṣāḥat ve gülistān-ı belāġata şükūfe-i nezāket-müdām mens̱ūr olan şāʿir-i maʿrūf u meşhūrdur**. Bu bir iki eşʿār merḳūmuñ raḳamzede-i kilk-i seḫḫārıdur**.

4** biżāʿat-ı berāʿat: biżāʿat u berāʿat H.
5** nüḳūd ve: nüḳūd H.
6** merḥūm Seyyid: merḥūm-ı maġfūr Seydī H merḥūm Seydī S.
9** ʿālem-i mutażażıʿü'l-erkān ve mevhūnü'l-esāsdan:ʿālem-i fānī ve münhedimü'l-esāsdan Ü.
9-10* *Nâs-6 (Cin ve insanların şerrinden).*
13** maʿārife: ü maʿārife H.
14** tāmm: tamām H Ü.
17** nezāket-müdām mens̱ūr olan şāʿir-i maʿrūf u meşhūrdur: nezāket-merām-ı mens̱ūr olmışdur Ü / mens̱ūr: menşūr H.
18** eşʿār merḳūmuñ raḳamzede-i kilk-i seḫḫārıdur: eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñdur H eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñdur S.

Ü137a Şi'r** : Şekkeristāndur bu meclis āl ṭūṭīdür şarāb
Āşiyāndur aña** sāġar beyżedür gūyā ḥabāb
Ve lehū** : Ölürüz içmeyince bir dem mey
Ve mine'l-mā'i külle şey'in ḥayy*
Künc-i ġamda beni ḳoduñ gitdüñ
Yüri hey yār-ı bī-vefā** yüri hey
Ve lehū** : Didiler ṣaḳın seni ṭutar cefāsı ṭaşına
Geldi hep didükleri ben mübtelānuñ başına**
S130a Ve lehū**: Ṭur ṣalın nāz ile ey serv-i gül-endāmum benüm
Sāye şeklin baġlasun yanuñca endāmum benüm
Hīç olur mı** kim dehānuñ sırrı aġzumdan çıḳa
Rind olam nāzik geçem Remzī ola nāmum benüm
Ve lehū** : Ṣafā-ḫāṭır eyleyüp benüm ey seng-dil göñlüm
Muḳarrer pāy-dār olmaz göñülsüz yapılan bünyād

REMZĪ: Ḫulāṣa-ı vüzerā-yı āfāḳ ṣāḥib-i serīrü'l-vüzerātı bi'l-istiḥḳāḳ H133a vālā-neseb ʿālī-ḥaseb ser-defter-i vüzerā-yı leṭā'if-i inşā olan merḥūm Pīrī Paşadur ki** silsile-i intisābı ʿālem ü fāżıl taḥrīr-i kāmil ḥā'izü envāʿi'l-mekārim ve'l-mefāḫir** cāmiʿ u ʿilmi'l-bāṭın ve'ẓ-ẓāhir feżā'il-i āsmānınuñ

1** Şi'r: Naẓm H - Ü.
2** aña: ṭut ki S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
4* Enbiyâ-30 (Her canlı şeyi sudan yarattığımızı).
6** hey yār-ı bī-vefā: hey bī-vefā Ü.
7** Ve lehū: - S Ü.
7-8** Didiler ṣaḳın seni ṭutar... mübtelānuñ başına: - H / ṣaḳın seni ṭutar: ṭutar seni ṣaḳın S.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** olur mı: ola mı S.
13** Ve lehū: - H S Ü.
18** Paşadur ki: Paşadur H.
19** ve'l-mefāḫir: - H.

mihr-i enverī ṣāḥibü't-taṣānifü'l-fā'iḳa Dāvūd-ı Ḳayṣerī Ḥażretlerine[**] ki anlaruñ daḫı silsile-i intisābı

Beyt[**] : Yār-ı ġār-ı Meḥemmed-i Muḫtār

R152a S̱āni is̱neyn iẕ hümā fi'l-ġār

efḍālü'ṣ-ṣaḥābe ʿale't-taḥḳīḳ Ebū Bekrü'ṣ-ṣıddīḳ Ḥażretlerine müntehī olur. Ṭā'ife-i şerīfe ʿulemā ve zümre-i ḳużāt-ı ʿadālet-iḥtivādan yüz elli aḳçe ile[**] ḳāḍī iken merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan *ʿAleyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān*uñ[**] evḳāf-ı dārretü'l-feyeżānına[**] mütevellī olup sehl zemānda defterdār olduḳdan ṣoñra tevḳīʿ-i vücūd-ı refīʿi ṭuġrā-yı menīʿ-i[**] vezāret ile pür-ʿunvān ve tāc-ı ibtihāc[**] u iʿtibār ve külāh-ı rifʿat penāh-ı iftiḫārı vāṣıl-ı farḳ-ı farḳadān oldı. Merḥūm-ı merḳūmuñ ʿulüvv-i şān ve sümüvv-i mekān kemāl-i nıṣfet[**] ve ʿadālet ü re'y-i tedbīrde iṣābet idüp umūr-ı dīn ü devlet ve niẓām-ı mülk ü milletde[**] ṣāḥib-i āyet **Ü137b** üzre[**] olduġına delīl ü bürhān bu yeter ki kāsir-i ekāsire-i Īrān u Tūrān ve hādim-i ḳaṣr-ı Ḳayaṣıra-i cihān olan iftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān Sulṭān Selīm Ḫan gibi pādşāh-ı hünerver ve şehenşāh-ı ʿadālet-güstere vezīr ü müşīr[**] idi. Fi'l-vāḳiʿ pādşāh-ı merḳūmuñ ʿādet-i marżiyyesi ol idi ki çemenzār-ı rūzgārda mānend-i çenār ḥaḳḳ-ı ġayra dest-i taṭāvili dırāz iden vüzerānuñ berg ü bār-ı vücūd-ı pür-āzārın ḳaṭʿ ve būstān-ı ʿadālet ü sedāddan ḫüsn ü ḫāşāk cism-i mażarrat-nihādların ḳalʿ u ḳamʿ idüp her birin envāʿ-ı ḳahr

[1**] Ḥażretlerine: Ḥażretlerinüñ H Ḥażret S.
[3**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
[6**] akçe ile: aḳçe Ü.
[7**] ve'l-ġufrānuñ: ve'l-ġufrān S.
[8**] dārretü'l-feyeżānına: dārü'l-feyeżānına H S.
[9**] menīʿ: menbaʿ H S.
[9-10**] tāc-ı ibtihāc: tāc-ı pür-ibtihāc H.
[11**] nıṣfet: niṣāfet S.
[13**] milletde: mülketde H.
[13**] üzre: - H R S.
[16**] vezīr ü müşīr: vezīr-i müşīr H.

u şiddet ile ṭuʿme-i tīġ-i zehr-ālūd siyāset iderdi. Ḥattā ol zemānda dimişlerdür.

Raḳībüñ ölmesine çāre yoḳdur
Vezīr ola meger Sulṭān Selīme

S130b Bu cümle ile merḳūm vezāretde pāydār ve ṣadāret ü rifʿatde ber-ḳarār ve būstān-ı devlet ü saʿādetde serv-miṣāl s̱ābit ü üstüvār olup bahār-ı ʿizzeti ḫazān-ı aḥzāndan maṣūn ve şükūfe-i eyāleti ṣarṣar-ı ẕülle ʿazl u miḥnetden maḥrūs **R152b** u me`mūn olmış idi. Ol Sulṭān-ı Sikender-ḥaşmet ve ḫāḳān-ı Ferīdūn-saṭvet serīr-i eyālet **H133b** ve taḫt-ı salṭanatda dā`im olduḳça merḳūm daḫı ḫidmet-i vezāretde ḳā`im idi. Ḥaḳḳā ki bir vezīr-i rūşen żamīr idi ki Niẓāmü'l-mülk zemānında olaydı[**] niẓām-ı mülki andan taʿallüm[**] itmesinden reyb ü gümān maʿdūm idi. ʿİmādü'd-devle muʿtemed-i re`y-i ṣā`ibi[**] ve Ḳāḍī Fāżıl Tilmīẕ-dehen s̱āḳıbı olurdı[**]. Ol vezīr-i ʿazīzü'l-menāḳıbuñ ḥüsn-i ihtimāmıyla erkān-ı mebānī-i millet-i beyżā mānend-i eyvān-ı sipihr-i ḫaḍrā irtifāʿ ü istiḥkām bulup[**] cedd ü ictihādına ḳavāʿid-i bünyān-ı ẓulm ü cefā miṣāl-i devr-i başīt-i ġabrā şıfatü'l-ḫafāż u inhidām bulmış idi. Hemānā bu maḳāl vezīr-i merḳūm medḥinde ḥasbü'l-ḥāldür[**].

Şiʿr[**] : *Fıṭrateş dest-i vezāret be-güẕerānīd ez-felek*
Key vezāret-rā be-dest āyed çunīn mesned-nişīn
Revnaḳ-ı mülk-i Melikşāh u Niẓāmü'l-mülk reft
Kū Melikşeh gū beyā eknūn Niẓāmü'l-mülk bīn

[11**] zemānında olaydı: - Ü.
[11**] taʿallüm: taʿlīm S.
[12**] re`y-i ṣā`ibi: re`y-i pür-ṣā`ibi H re`y-i iṣābetinden S.
[13**] s̱āḳıbı olurdı: s̱āḳıbı olup Ü.
[15**] bulup: - Ü.
[16-17**] Hemānā bu maḳāl vezīr-i merḳūm medḥinde ḥasbe'l-ḥāldür: - Ü.
[18**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.

Ve fenn-i belāġatda daḫı iḳtidārı ve bu ṭā'ifenüñ yanında[**] ḫayli iʿtibārı var idi. Bu ġazel-i pür-iştihār mezbūruñ güftārındandur[**].

Ü138a *Şiʿr*[**] : Şeb-i zülfinde ḳalanlar ẓulemāt ile yürür
İrişen leblerüñe āb-ı ḥayāt ile yürür
Zāhidi ḥasret-i mey şöyle żaʿīf eyledi kim
Elde tesbīḥ ü ʿaṣāsı ṣalavāt ile yürür
Remziyā ḳaddine beñzer nice serv ola ki ol
Ṣalınup şīveler ile ḥarekāt ile yürür

REVĀNĪ: Keṡret-i enhār ve vefret-i cūybār ile kitāb-ı müẕehheb ü mücedvel ve ḳāmet-i vücūd-ı leṭāfet-muẓāhiri tāc-ı bā-revāc-ı menāḳıb u mefāḫir ile mütevvec ü mükellel olan şehr-i Edirnedendür. Nāmı Şücāʿdur. Sulṭān-ı cihān-muṭāʿ ve şehenşāh-ı ḫūrşīd-irtiḳā Sulṭān Selīm-i ṣaff-şiken şehr-i Ṭrabzonda şehzāde iken **R153a** āstānesine rūy-māl idüp ol sulṭān-ı melek-ḫıṣālüñ nevāziş ü nevāli ve inʿām u efḍāli **S131a** ile ḫayli raġbet ü kemāl bulmış idi. Muḳteżā-yı beşeriyyet üzre kendüden bir nādire ṣādıre olmaġla mezbūrı müṣādere idüp emlāk u esbāb ve ʿabīd ü devāb yat u yaraḳ ve at[**] u otaḳ cümlesi ṣatılup[**] tīġ-i ḫūn-efşān gibi ʿuryān ve ṣaḥrā-yı cihānda gezen[**] Mecnūn-ı ser-gerdān-miṡāli[**] vālih ü ḥayrān **H134a** olup[**] bu ḥālde[**] diyār-ı Mıṣra revān olduḳda şehenşāh-ı felek-rifʿatüñ mezbūra ṭabʿī meyl ü maḥabbeti olduġından yine ādem gönderüp beydā-yı nā-peydā kerān-ı cihānda gümrāh

[1**] yanında: miyānında H.
[2**] güftārındandur: güftār-ı şekker-bārlarındandur H S.
[3**] Şiʿr - Ü.
[17**] at: esb H.
[18**] cümlesi ṣatılup: cümlesini ṣatup H.
[18**] gezen: - H.
[19**] ser-gerdān-miṡāli: - S.
[19**] ḥayrān olup: ḥayrān ḳalduḳda ol şāh-ı cihānuñ āstān-ı saʿādet-aşiyānından rū-gerdān olup H S.
[19**] bu ḥālde: ḥālde S - H.

olmış iken mezbūrı ḫᾱh u nā-ḫᾱh yoldan döndürürler. Ol esnāda ḫidmet-i şehenşāh-ı dilīrde taḳṣīrinden[**] ʿöẕr dileyüp bu ġazeli dimişdür[**].

Şiʿr[**] : Ne ʿaceb gerdiş-i ʿālem ne ʿaceb devr-i felek
Bir iki demde yile vardı[**] otuz yıllıḳ emek
Beni bir ehrimene ḳıldı felek şimdi esīr
Ḳanı ol dem ki benüm ḫidmetüm eylerdi melek
Nice at nice yedek şöyle piyāde ḳaldum
Binecek olsa idi sāyesi yeterdi yedek
Ü138b Pāy-māl oldı piyāde ḳuluñ ey şāh-süvār
At başın çekerek hāy dilek hāy dilek

Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī Ḫażretleri ʿāmme-i diyār-ı ʿArabı żamīme-i temīme-i mülket-i[**] ʿOsmānī itdüklerinde ṣurre-emīni olup Ḥacca gitdükde baʿż-ı ẓurefā töhmet idüp dimişdür[**].

Beyt[**] : İlüñ maʿnāsın almasın Revānī
Aña ḫayr eylemez ol Kaʿbe ḥaḳḳı

Devlet-i Ḥüccetü'l-islāma fā'iz ve saʿādet-i ziyāret-i[**] ravża-i seyyidü'l-enāmı ḥā'iz olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Burusada Ḳapluca mütevellīsi ve İstanbulda Ayaṣofya mütevellīsi olmışdur. Ḥālā kendüye iżāfetle şöhret bulan bir mescid-i şerīf ve mülāzımīn-i mesākīne[**] mesken ü ḥücerāt binā eylemişdür. Ḥattā ḥikāyet[**] olınur ki ẕikr olınan ʿimāret binā olınur iken Sulṭān Selīm-i evvel oradan mürūr u ʿubūr **R153b** idüp bu binā kimüñdür diyü su'āl idicek Revānī

2[**] taḳṣīrinden: taḳṣīrin S.
2[**] dimişdür: diyüp göndermiş idi H dimiş idi R S.
3[**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
4[**] vardı: virdi Ü.
12[**] mülket: mülk S.
13[**] idüp dimişdür: idüp dimişlerdür S.
14[**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
16[**] ziyāret: - S.
19[**] mülāzımīn-i mesākīne: mülāzımına H.
20[**] ḥikāyet: rivāyet S.

bendeñüzüñdür diyü cevāb virdüklerinde binā-yı kelāma bu vechle ṭarrāḥlıḳ idüp esās-ı maḳāla bu yüzden istiḥkām virmişler ki fi'l-vāḳiʿ cāmiʿ-i Ayaşofya aʿẓam-ı cevāmiʿ idügi rūşen ü lāmiʿdür. Pes bu maḳūle mesācidi cāmiʿ olup yılda nicesin **S131b** peydā eylese baʿīd degüldür. Merḳūm ekser-i vaḳtinde bāde-nūş u şāhid-perest ü müdām ṣaḥbā-yı ʿışḳ-ı cevānān ile medhūş u mest idi. Lākin āḫir-i ʿömrinde tevbe inābet idüp sāġar-ı ʿıyşı ve nūşı şikest itdükde** rūḥ-ı revānı ʿālem-i fānīden mülket-i** cāvidānīye revān olup sene s̱elas̱īn ve tisʿami'ede

Mıṣrāʿ : *Be-civār-ı kerem ü raḥmet-i Yezdān peyvest*

Binā itdügi mescidüñ öñinde medfūndur. **H134b** Bahārī bu tārīḫi diyüp seng-i mezārına yazmışdur. Ḥaḳḳā ki tārīḫ-i mezbūr ile **Ü139a** sikke-i mermerde ḳazmışdur.

*Tārīḫ*** : Cihānı ser-te-ser ṭutmışdı nāmı
Emīr-i naẓm yaʿnī ki Revānī
Ecel cāmını çünkim nūş ḳıldı
Şu deñlü kim düşüp mest oldı ānī
İşidüp rūḥ-ı ḳudsi didi tārīḫ
Cināndan yaña cān atdı Revānī (930)

Eşʿārı sāde ve güftārı ʿıyş u nūşa müteʿallıḳ olduğından güşādedür. Ḫalḳ arasında iştihārı olmağın bu miḳdārla iḫtiṣār olındı.

*Şiʿr*** : Yāra ʿarż itdi yaşum seylini çeşm-i eşk-bār
Baña göz yaşı gerekmez didi luṭfından nigār

(Diger) : Yollar üstinde düşüp yetmezdi hergiz āftāb
Cām-ı ʿışḳuñdan senüñ ger olmasa mest ü ḫarāb

7** itdükde: itdükden ṣoñra S.
7** mülket: mülk H.
13** Tārīḫ: Ḳıṭʿa H - S Ü.
21** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

(Diger) : Benefşe niçe açar göñlüm ey cefā-pīşe
Anaḫtar ile açılmaz kilīd-i endīşe
*Ve lehū*** : Dil-rübālar içün ġazel didiler
Senüñ içün igen güzel didiler**
*Ve lehū*** : Şīve ögrenmiş ḳamer ol serv-i bālādan yine
Başına bir deste gül ṣoḳmış s̱üreyyādan yine**
*Ve lehū*** : Şāh-ı ʿışḳum bir ḳadeḥ meydür benüm başumda tāc
Gördi mestüm didi sāḳī begligüñ var gözüñ ac
Aġladursın ḫaṭṭuñı añma Revānī bendeñe
Nem ḳapar zīrā bulutdan şāʿir-i nāzik mizāc

Mekke-i müşerrefeye ṣurre iledüp fuḳarāya **R154a** tamām taḳsīm itmedi diyü töhmet olınduġı eyyāmda ruṭūbet-i cildiyyesine ḫalel idüp gözlerine ʿillet-i remed ve zaḥmet-i sebel ʿārıż olduḳda şuʿarādan birisi dimişdür.

*Ḳıṭʿa*** : Müselmānlıḳ mıdur bu kim Revānī
Unutduñ Kaʿbeye varalı Ḥaḳḳı
Ne ġam ger dīnüñe noḳṣān gelürse
Hele dünyāña itdürdüñ teraḳḳī
İçüñe ḳan olup ṭurdı gözüñe
Seni āḫir oñarmaz Kaʿbe ḥaḳḳı

S132a Revānī daḫı bu ḳıṭʿa** ile cevāb virüp dimişdür**.

3** Ve lehū: - S.
3-4** Dil-rübālar içün... igen güzel didiler: - H Ü.
5** Ve lehū: - H Ü.
5-6** Şīve ögrenmiş ḳamer... ṣoḳmış s̱üreyyādan yine: - S.
7** Ve lehū: - H S Ü.
14** Ḳıṭʿa: Şiʿr S - R Ü.
20** bu ḳıṭʿa: bu şiʿr S.
20** virüp dimişdür: virmiş H R virmişdür S.

*Ḳıṭʿa*** : Be Revānī göre neler dirler
Bal ṭutan parmağın yalar dirler
Kaʿbeyi böylece ziyāret iden
Dīn ü dünyāsını yapar dirler

ʿİşret-nāme adlu bir kitābı vardur. Ṭarz-ı maḫṣūṣ üzredür. Ḥaḳḳā ki bir ḥoḳḳadur ki pür-dürr-i meknūn ve bir simāṭdur ki eṭʿime-i gūn-ā-gūn maʿārif ile memlū vü meşḥūndur. Ke`s-i vücūdı ki eşribe-i nevādir ü leṭā`ifle mālīdür ḥāṣılı envāʿ-ı leẕā`iẕ ü ẕevḳden ġayr-ı ḫālīdür**. Bu ebyāt vaṣf-ı ṭaʿāmda ol kitāb-ı belāġat-niẓāmdandur**.

H135a *Şiʿr***: İderse ehl-i meclis n'ola ikrām
Ki yaḫni puḫtedür ġāyet degül ḫām
Kerāmet ehlidür eyleñ temāşā
Ṣalar seccādesin şu üzre selmā
Herīse luṭfı ġālib yāre dönmiş
Tekellüfsüz yatur dildāra dönmiş
Görüp meclisde şād oldı şarābı
Ṣoyınup raḳṣ ider ṭavuḳ kebābı
Nedendür meclise çāḳ böyle iḳdām
Niçün pālūdeye göz dikdi bādām

1** Ḳıṭʿa: Şiʿr S - H Ü.
5-8** üzredür. Ḥaḳḳā ki bir ḥoḳḳadur ki... envāʿ leẕā`iẕ ü ẕevḳden ġayr-ı ḫālīdür: üzre olup ẕevḳ-āmīz kelimātı ve ʿişret-engīz ebyātı olmağla leẕẕet ü ẕevḳden ḫālī degüldür Ü / leẕā`iẕ ü ẕevḳden: leẕā`iẕden ve ẕevḳden H.
9** kitāb-ı belāġat-niẓāmdandur: kitābdandur S.
10** Şiʿr: - H Ü.

REVNAḲĪ: Filibedendür. Babasına Revnaḳī dirler. Filibede[**] Şihābü'd-dīn Paşa cāmi'inüñ ḫaṭībi idi. Nāmı Meḥemmed[**] ve maḫlaşı[**] Revnaḳ ve metānet-i binā-yı ebyātı mümāşil ü mu'ādil-i ḳaṣr-ı ḫavernaḳ idi. 'Ulūm-ı resmiyyeyi taḥṣīl ve ṭarīḳ-i mu'tādı tekmīl idüp Samsunīzādeden **Ü139b** mülāzım olduḳdan ṣoñra mālik-i dirhem ü dīnār olmaġiçün semt-i ḳażāyı iḫtiyār **R154b** itmiş idi. Ḥudūd-ı seb'inde[**] vefāt itmişdür. Eş'ārı fenā-baḫş[**] kendi daḫı lā'übālī vü 'āşıḳ-naḳş kimesne idi. Bu şi'r anuñdur.

Şi'r[**] : Fenā-peşmīnesin şal egnüñe kim dehr fānīdür
Diyār-ı faḳra sulṭān ol ki ḫōş genc-i nihānīdür

Mevā'iẓ u naṣāyiḥe müte'allıḳ bir kitāb naẓm itmişdür[**]. Bu beyt ol kitābdandur[**].

Şi'r[**] : Deyr-i cihān zemzeme-i erġanūn
Ṭobṭoludur ḳanı bir ehl-i derūn

RŪḤĪ: Der-i medīne-i 'ilm ü kemāl ve çābük-süvār-ı düldül-i ma'ārif ü efḍāl şeyḫü'l-islām mümeyyizü'l-ḥalāl 'ani'l-ḥarem merḥūm u maġfūr[**] Müftī 'Alī Çelebinüñ ferzend-i melek-ḫıṣāli ve nihāl-i devḥa-i fażl u kemāli idi. Āftāb-ı 'ālem-tāb-ı cemāli[**] bedr-i münīr ve mihr-i cihāngīr gibi kemāl bulmış iken

---

[1**] Filibede: şehr-i mezbūrda H S - R.
[2**] Nāmı Meḥemmed: Nāmı Meḥemmeddür S.
[2**] maḫlaşı: - S.
[6**] Ḥudūd-ı seb'inde: Ḥudūd-ı ḫams ve seb'inde S.
[6**] fenā-baḫş: fenā-baḫş ve S.
[4**] Şi'r: - H Ü.
[8**] kitāb naẓm itmişdür: kitāb dimişdür S.
[10-11**] ol kitābdandur: o kitābdandur H.
[12**] Şi'r: Naẓm R - Ü.
[16**] maġfūr: maġfūrün-leh H S.
[18**] cemāli: cemāl R.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

giriftār-ı ālām-ı meḥāḳ u zevāl **S132b** olup ʿuşşāḳ-ı dil-figāruñ cānı iken rūḥ-ı revānı ʿālem-i ḳudse revān olup ʿāşıḳ-ı dil-ḫastelerini bī-cān ḳodı. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Göz göñül sīne tehī cān ṭolu taṣvīrüñ senüñ
Gün gibi dördinci ḳat gökde durur yirüñ senüñ

RŪḤĪ: Merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Ebu's-suʿūd Efendinüñ ketḫudāsı Ḥasan Aġanuñ oġlı idi. Ḳāmet-i raʿnāsı riyāż-ı melāḥatde keşīde-bālā olan dil-rübālardan ve tenāsüb-i aʿżā ile rūḥ-ı mücessem ve luṭf-ı muṣavver olan dil-ber-i müsteşnālardandur. Ḥaḳḳā ki bir dil-ber-i ḫūb ve maḥbūb-ı merġūb ve bir cevān-ı şehr-āşūb melīḥü'ş-şekl laṭīfü'l-üslūb **H135b** idi ki[**] ʿāleme naẓīr ü miṡāli gelmek emr-i muḥāl ve bu deyr-i cihāna naḳşı ve timṡāl yazılmaḳ mūy-miyānı gibi maḥż-ı ḫayāl idi. Bir serv-i gül-endām ve bir ġonçe-i nāzik-güftār ve şīrīn-kelām idi ki bülbülān-ı gülistān-ı şiʿr olan şuʿarā medḥ-ḫān-ı gül-i raʿnāsı ve ḳumrīyān-ı būstān-ı naẓm olan büleġā secʿ-gūy-ı serv-i[**] bülend-bālāsı[**] idi. ʿUşşāḳ-ı cüst ü[**] çālāk reh-i ʿışḳında bī-bāk **R155a** olup Rūḥī fidāk ṣadāsı ile cānların ol rūḥ-ı pāka revān iderken ve ol[**] ʿīsī-i ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ kelām-ı cān-perver ve edā-yı leṭāfet-güsteri[**] niçe dil-mürde āşıḳ-ı pür-melāmeti bir demde[**] bir söz ile iḥyā ḳılup ḳālib-i fersūdelerine cān virürken

---

4[**] Şiʿr: Naẓm H R - Ü.
11[**] idi ki: idi R.
15[**] serv: ḳāmet H S.
16[**] bülend-bālāsı: bālāsı Ü.
16[**] cüst ü: - H S.
17[**] ol: ezel R.
17-18[**] ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ kelām-ı cān-perver ve edā-yı leṭāfet-güsteri: ʿālem-i melāḥat Ü.
19[**] bir demde: ḥālet-i güftārı Ü.

Li-münşihi : Cān virüp āşıḳa o rūḥ-ı revān
Cān virürken yolında ʿāşıḳ-ı zār
Cānını virdi mergle ḥayfā
Ḫār-ı merg itdi cismini efgār

Selmān : *Dirīġā ki er tündbād-ı ḫazānī*
*Fürū rīḫt nev-bāde-i zindegānī***

Ü140a Ol dil-ber-i bī-mānend-i bī-miṡl dānişmend iken ḥudūd-ı sittīnde** murġ-ı rūḥı ʿālem-i ḳudse ṭāʾir** şehbāz-ı bülend-pervāz-ı cān-ı ʿulvīsi riyāż-ı beḳāyı dāʾir oldı**. Ḥālet-i eşʿārı ṣabāḥat-ı dīdārı ve melāḥat-ı rūy-ı tābdārı gibi leṭāfetden ḫālī vü ʿārī degüldür. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Bendesin şāh-ı kerem itmese yād
Elimüzden ne gelür ko çe ne dād
N'ola bed-nām-ı maḥabbet olsam
Rūḥiyā Bāḳī ḳalur çün eyü ad

RİYĀŻĪ: Riyāż-ı vücūd-ı pür-ṣafāsı dil-i Kerīmān gibi vāsiʿ ü pehnā ve ṣafā-yı sāḥa-i ġam-zedāsı **S133a** reşk-i sipihr-i mīnā olan şehr-i** İstanbuldan Ḳuloġıllarındandur. Nāmı ʿĀlīdür. Ḳara Bālīzādenüñ oġullıġı ve mürebbāsı ve İskender Çelebinüñ perverde-i luṭf u ʿaṭāsı idi. Ḥaḳḳā ki maʿārif ü kemālātı vehbi cāmiʿ-i ʿulūm-ı fıṭrī vü müktesibi** riyāż-ı ḳalb-i maʿārif-āyātı reşeḥāt-ı

[5-6**] Dirīġā ki er tündbād... nev-bāde-i zindegānī: -H R S.
[7**] ḥudūd-ı sittīnde: - Ü.
[8**] ʿālem-i ḳudse ṭāʾir: ʿālem-i ḳudse ṭayerān idüp H S ʿālem-i ḳuddisede ṭayerān idüp R.
[8-9**] riyāż-ı beḳāyı dāʾir oldı: riyāż-ı beḳāda pervāz-kenān oldı H R S.
[10**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[11**] Şiʿr: - Ü.
[16-17**] Riyāż-ı vücūd-ı pür-ṣafāsı dil-i kerīmān gibi vāsiʿ ü pehnā ve ṣafā-yı sāḥa-i ġam-zedāsı reşk-i sipihr-i mīnā olan şehr: - Ü.
[19-20**] Ḥaḳḳā ki maʿārif ü kemālātı vehbi cāmiʿ-i ʿulūm-ı fıṭrī vü müktesibi: Ḥaḳḳā ki ḥāvī maʿārif ü kemālāt-ı vehbī cāmiʿ-i ʿulūm-ı fıṭrī müktesibi H S Ḥaḳḳā ki ḥavī maʿārif ü kemālāt-ı vehbī cāmiʿ-i ʿulūm-ı naẓarı müktesibi R.

seḥāb-ı kemālāt ile muḫażżar[**] ve devḥa-i dil ü cānı s̱emār-ı maʿārif ü envār-ı leṭā'if ile münevver ü mus̱ammer[**] fenn-i ḥikmetde ve ʿilm-i hey'etde Cemşīd-i zemān ve Arisṭo-yı cihān ve ʿilm-i ensābda daḫı māhir ve bi'l-cümle ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü riyāżiyyede ʿadīl ü naẓīri nādir idi. (Ḥażret)-i[**] vālid-i raḥmet iḥtivā mezbūn nihāyetde medḥ ü ıṭrā üzre olup buyururlar idi **R155b** ki eger muḳārin-i terbiyet ve mülāḳī-i taḳviyet-i sulṭān-ı cihān olaydı ol fennde aʿyān-ı zemāndan olacağında reyb ü gümān olmaz idi. Bir defʿa ṭarīḳ-i **H136a** ʿilme sülūk idüp ferāġat itdükden ṣoñra yine ṭarīḳat-ı[**] mezbūreye ʿavdet idüp ḳıdve-i aṣḥāb-ı ʿulūm Sulṭān-ı ʿulemāü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem ve'r-Rūm cāmiʿ-i feżā'il-i nā-maʿdūd olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendinüñ ḫidmetine irmiş iken zaḥmet-i tedrīs maḥż-ı belā ve manṣıb-ı feżā ʿayn-ı ḳażā vü ʿanā olduğına ʿārif ve ʿāḳıbet-i dünyā fenā[**] ve sipihr-i bī-mihrüñ bī-beḳā idügine vāḳıf olup ṭarīḳden[**] ferāġat idüp taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta ṣarf-ı himmet itmiş idi. Āḫir-i ʿömrinde Ṭemişvāra gidüp anda zeʿāmete mutaṣarrıf olduḳda riyāż-ı cennet ve ḥayāż-ı āḫirete **Ü140b** intiḳāl ü rıḥlet eyledi. Kelāmdan manẓūm bir risālesi ve nice maḳālesi[**] vardur. Çoḳ te'līf ü taṣnīfe şürūʿ itmiş idi. ʿÖmr ü eyyām ve sipihr-i nā-fercām mühlet virmemegin itmām bulmamışdur[**]. Eşʿārında çendān ḥālet ve ol deñlü melāḥat yoḳdur. Ekābirden birisine bu ḳıṭʿayı virmişdür[**].

Ḳıṭʿa[**] : Su'āl itdi bu gün ben ẕerresine
Maʿārif āsmānınuñ ḳuyaşı

[1**] muḫażżar: tāze vü ter H R S.
[2**] münevver ü mus̱ammer: muḫażżar u munaḳḳaş R muḫażżar u munażżar H S.
[4**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[8**] ṭarīḳat: ṭarīḳ H R S.
[12**] fenā: fenā olduğına H.
[13**] ṭarīḳden: ṭarīḳatden H.
[16**] maḳālesi: maḳālesi ve niçe maʿārifi S.
[17**] itmām bulmamışdur: tamām olmamışdır H S.
[18-19**] bu ḳıṭʿayı virmişdür: bu ḳıṭʿayı maḳbūl u laṭīf dimişdür H bu ḳıṭʿayı dimişdür S.
[20**] Ḳıṭʿa: - Ü.

Ki luṭfu'llāh idi evvel[**] müneccim
Maʿāda ʿazm idüp ḳodı maʿāşı
Ya şimdi kim ḳalupdur bāb-ı[**] şehde
Raṣad-bend-i nücūm-ı ḳaṣr-ı Kāşī
Didüm İbn-i ʿÖmerle bendeñüzdür
İki ḳalduḳ[**] cihānda göti başı

S133b RİYĀŻĪ: Nezāhet ü ṣafāda cān-ı ḫıredmendān gibi ḫurrem ve ṭarāvet ü leṭāfetde ġayret-nümā-yı murġzār-ı İrem ḥadā'iḳ u[**] riyāżı ḳulūb-ı ehl-i ʿirfān gibi merġūb olan ḳaṣaba-i Üskübdendür. Nāmı Meḥemmeddür. Fārisīdānlik ile şöhre-i zemān olan Riyāżī budur. Zebān-ı[**] Fārisīnüñ daḳā'iḳına vāḳıf olduġı durūb-ı emsāl **R156a** ve mevāḳiʿ istiʿmāline ʿārif olmaġla emsāl ü aḳrānından fā'iḳ olduġı nūr-ı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi lāmiʿ ü bāriḳdür. Ekser-i eşʿārı tecnīs ü īhām ṭarzında olmaġın muṣāḥabet ü kelāmı daḫı ol ṭarz üzre intiẓām bulmış idi. Bu maḳūleye nihāyetde tevaġġul üzre olup her sözinde nükte vü ẓerāfet ḳaṣdın itmekle[**] irtikāb-ı tekellüf ü temaḥḥul ider idi. Bu ḥāli olmasa eşʿārı daḫı teraḳḳīye müteḥammil idügi maḥall-i tereddüd ü te'emmül degüldür. Ber-her ḥāl[**] bu eşʿār u maḳāl anuñdur[**].

Şiʿr[**] : ʿArūs-ı nev dirilme ey felek Zāl-i kühen sensin
Nice dāmāda[**] kendin rām ḳılmış pīre-zen sensin

1[**] evvel: adı H evvelā R S.
3[**] bāb: yat R.
6[**] ḳālduḳ: ḳaldı H S.
9[**] ḥadā'iḳ u: ḥadā'iḳ H.
11[**] Zebān: - S.
16[**] ḳaṣdın itmekle: ḳaṣd itmekle H S.
18[**] Ber-her ḥāl: - S.
18[**] anuñdur: anuñ güftārındandur H anuñ güftārındandur ki bu cerīdeye taḥrīr olındı S.
19[**] Şiʿr: - R Ü.
20[**] dāmāda: āmāde R.

H136b Derūnuñ ey ḫum-ı mey** ṣāf herkes ẕevḳ** ider senden
ʿAceb bilsem nedendür ṭıynet-i pākuñ neden sensin

*Ve lehū** : Diyeli ḫāl-i ʿiẕāruñ fitne fenninde beñüz
Ḳomadı ben ʿāşıḳ-ı dil-ḫastede cānā beñüz
Ger ṣorayın ḫākını ol lebleri āb-ı zülāl
Ḳurı sevdā ile yaşı baḥr-ı ʿummāndur deñüz
Baḥr-ı şiʿri āb-ı luṭfa ġarḳ iden kimdür diseñ
Dürr-i yemm-i maʿrifet cānā Riyāżī bendeñüz

*Ve lehū** : Rehne çekdüñ mey-i gül-gūna yine destārı
Rindler içre Riyāżī baş açuḳ fāsıḳsın

(Diger) : Yüzini aġyāra dek ol meh-liḳā göstermesün
Ol güni kāfirlere ey dil Ḫudā göstermesün
Gösterem bir gün raḳīb-i bed-liḳāyı dir imiş
Ṣūretini anuñ Allahum baña göstermesün

Ü141a ḤARFÜ'Z-ZĀ

ZĀRĪ: Üskübīdür. Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında fevt olan şuʿarādandur. Merḥūm Necātīnüñ döne döne ġazeline naẓīre dimişdür**.

*Şiʿr** : Kemeri ḳuçmaġa** ol sīm-beri döne döne
Der-miyān itdi niçe sīm ü zeri döne döne

1** ḫum-ı mey: ḫum R.
1** ẕevḳ: ḥaẓẓ S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
18** dimişdür: dimişdür. Maṭlaʿı budur S.
19** Şiʿr: - R Ü.
19** ḳuçmaġa: ḳocalı S.

ZĀRĪ-İ DİGER[**]**:** Toḳadīdür[**]. Ġāyetde ḫōş-nüvīs ve Riyāżī ile dānişmendligi zemānında celīs ü enīsi idi[**]. Merḥūm Samsunīzādede dānişmend iken ser-ḫayl-i şühedā **S134a** merḥūm Sulṭān Muṣṭafāya kātib-i Dīvān olup ol devletde ḫayli kāmrān u pür-ʿunvān iken merḳūm şehzādenüñ fetreti zemānında bī-nām **R156b** u bī-nişān olup cān gibi naẓardan nā-peydā[**] vü pinhān[**] oldı. Bu şiʿr anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Bugün ḫūrşīdveş[**] giymiş o māh-ı sīm-ber üsküf
Cemālī şemʿi[**] tābından[**] yine par par yanar üsküf

ZĀRĪ-İ DİGER[**]**:** İstanbuldandur. Zārī-i Sūzenī dimekle meşhūr ve şuʿarā miyānında sūzen-mis̱āl ince ḫayāller bulmaġla mezkūrdur. Ġāyetde mey-perest ve cām-ı ʿıyş u nūş ile müdām-mest idi. Hengām-ı bahārda ki eyyām-ı gül ü mül ve zemān-ı ġulġul-ı ṣavt-ı bülbüldür. Tenāvül-i rāḥ-ı rāḥat-resāna[**] şāʿirāne eyyām-ı gül gül[**] gibi bahāne yiter diyü gül-i sīr-ābı elden ḳomaz idi.

Beyt[**] : Dil-ber ola vü gül açıla içmeyen kişi
Ṣabr idebile mi ṭutalum şāʿir olmadı

Ve eyyām-ı ṣayfda ki zemān-ı ḥarāret-i hevā ve āvān-ı germiyyet-i germādur.

[1**] Zārī-i Diger: Zārī S Ü.
[1**] Toḳadīdür: Toḳatdandur Ü.
[2**] enīsi idi: enīs idi H.
[5**] nā-peydā: nā-bedīd H.
[6**] pinhān: nihān S.
[6**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[7**] Maṭlaʿ: - H R Ü.
[7**] ḫūrşīdveş: - Ü.
[8**] şemʿi: şemsī S.
[8**] tābından: yanından H.
[10**] Zārī-i Diger: Zārī H.
[13**] Tenāvül-i rāḥ-ı rāḥat-resāna: - Ü.
[14**] gül: - H S.
[15**] Beyt: - R S Ü.

*Beyt*** : Cāna āteş bıraġur teşne-dile āb ṣunar
Reng-i āteşde ʿaceb āb degül mi mey-i nāb

diyü ḳānūn-ı derūnında olan āteş-i meknūnı teskīn içün sāġar-ı zerrīni taḥrīk ider idi ve faṣl-ı ḫazānda ki **H137a** mizāc-ı ʿāleme teb-i belā ve maraż-ı ḥummā ʿārıż olmaġla rūy-ı erġavān-ı zaʿferān ve** endām-ı eşcāra berḳān düşmişdür. Evrāḳ-ı gül-i raʿnā perīşān oldıysa cām-ı gül-fām müdām elde açılsun ve berg-i rezān** rīzān olursa curʿa-i mey-i erġavān yire ṣaçılsun dir idi**. Ve dem-i şitāda ḳalbe āteş bıraġup ḥarāret-i keyfiyyet-i mey ile defʿ-i bürūdet-i dey eyler idi. ʿAcā'ib-i ḥālātdandur ki

*Mıṣrāʿ*** : Elinde ṭurmayup cām-ı şarāb-ı erġavān ditrer

iken yine üstād-ı sūzenger idi. Āftāb-ı eşʿārı maşrıḳ-ı melāḥatden ṭulūʿ u bürūz itmegin maḳbūl u maṭbūʿ olduġından ġayrı pür-melāḥat ü pür-sūzdur. Sene sittīn ve tisʿami'ede naḳḳāş-ı dehr mezbūruñ naḳşı ḳalsun diyü ḫāk-ı laḥdde sūzen-i fenā ile ḫāk-rīz idüp sūzen-i ecel ile dīde-i ḥayātın dikmiş idi. Bu şiʿr anuñdur**.

R157a *Şiʿr*** : Göz ḳarasın eşk ile boyayın aġarınca
Tā kim naẓarı pāk ola dīdāra varınca
Kirpiklerümüñ cānuma geçdüklerin ey dōst
Bir bir diyeyin igneden iplige varınca**
Gördükde ḫaṭ-ı laʿlini cān itdi şehādet
Yüz sürdügine** mihr-i Süleymāna ḳarınca

1** Beyt: - Ū.
5** zaʿferān ve: zaʿferān olup H R S.
7** rezān: izān R.
7-8** dir idi: - R.
10** Mıṣrāʿ: - S Ū.
15** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ū.
18-19** Kirpiklerümüñ cānuma... igneden iplige varınca: - H R S.
21** Yüz sürdügine: Yüz sürdi yine H:

S134b Yār ile görenler[**] diyeler Zārīyi bir gün
Böyle oñarur kişiyi Allāh oñarınca

(Diger) : Mey kim mükeyyifāt-ı cihān sürūrı durur
Bir cāmına[**] hezār zer ayaḳ diri durur

(Diger) : Künc-i mey-ḫāne cāy-ı eglence
Ḳayd-ı dünyā dilā bir işkence
Pehlevāndur eline sāġar alan
Şīr-i ner bebrle ṭutuşur pençe
Bir güzel vaṣlına irişmekdür
Ḳarı dünyāda uġramaḳ gene
Eblehāne degül mi fikr-i ṭavīl
ʿÖmr kūteh bu rūz şeş pençe
Ne ḳadar ġuṣṣa çekse bu Zārī
Bir iki cām ile olur şence

Ü141b ZEMĀNĪ: Ḫāk-i zemīni ġayret-fezā-yı misk ü ʿanber hevā-yı cān-fezāsı viṣāl-i zemānı gibi ṣafā-güster olan şehr-i Edirnedendür. Sulṭān Selīm-i māżī zemānuñ evāḫirinde intiḳāl idüp ʿömrinüñ zemānı āḫir olmışdur. Aḥmed Paşanuñ āteş ġazeline naẓīre dimişdür. Bu şiʿr andandur[**].

Didüm nār-ı ʿiẕāruñda nedür zülf-i siyeh cānā
Didi ol gözlerüm nūrı niçün olmaz duḫān āteş

[1**] görenler: görinmez R.
[4**] Bir cāmına: Her cānına R.
[19**] Bu şiʿr andandur: - R / şiʿr: beyt S.

ZEMĀNĪ-İ ŞĀNĪ: Bu daḫı Edirneden vücūd bulan şuʿarādan maʿdūddur. Nāmı Maḥmūddur. Evvel maḫlaşı Semāʿī idi. Ārzū-yı **H137b** cāh u celāl ve hevā-yı menāşıb u meʿāl** mezbūn dānişmendliginden** ferāġata dāʿī olmaġla ḫidmet-i Şehzāde-i Sulṭān Muṣṭafāya sāʿī olmış idi. Āḫir fetret-i ḳatl-i şehzādede erkān-ı dīvānī kākül-i dil-berān gibi tārūmār u perīşān olduḳda mezbūr daḫı noḳṭa-i dehān-ı cevānān-mişāli nā-peydā vü nihān olmış idi**. Ṭabʿı şiʿre mülāyim olmaġla** naẓm-ı eşʿār-ı āb-dāra müdāvim idi. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Nigāruñ ḫāṭırı ḫaṭṭı ucında pür-ġubār ancaḳ
R157b Yine āyīne-i ʿālem-nümāda zeng-bār ancaḳ
(Diger) : Bilmez ki ḳaṣdı āzīde aġyār gezdirüp
Gören şanur Zemānīyi segbān olup gider

ZEMĪNĪ: Saʿat-i zemīni basṭat-ı zemāndan vāsiʿ idügi nūr-ı āftāb-ı ʿālem-ṭāb** gibi lāmiʿ ü sāṭiʿ olup büldān-ı cihāna aṣlü'l-uṣūl olan şehr-i İstanbuldan**. Nāmı Maḥmūddur. Zemānında naḳş-ı melāḥatüñ zemān u zemīni ve sipihr-i ḥüsn ü ṣabāḥatüñ ḫūrşīd-i çārümīni olmaġın merḥūm İsḥaḳ Çelebi merḳūmuñ şīftesi ve baş açuḳ firīftesi idi. İsḥaḳ Çelebi āḫirete rıḥlet idükden ṣoñra **S135a** ṭarīḳ-i ʿilmi terk idüp semt-i zeʿāmete raġbet itmiş idi. Hem-sinn ü hem-sāli olan dil-ber-i bī-mişāl** Keşfīzāde dimekle maʿrūf bir serv-i āzāde

---

2-3** Ārzū-yı cāh u celāl ve hevā-yı menāşıb u meʿāl: - Ü / meʿāl: maḳāl H.
3** dānişmendliginden: dānişmendlikden H S dānişmend iken Ü.
4-6** Āḫir fetret-i ḳatl-i... olduḳda mezbūr daḫı noḳṭa-i dehān-ı cevānān-mişāli... nihān olmış idi: - H / Āḫir fetret-i ḳatl-i... olduḳdan ṣoñra mezbūr daḫı noḳṭa-i dehen-i cevānān gibi... nihān olmış idi Āḫir fetret-i ḳatl-i... olduḳda noḳṭa-i dehān-ı cevānān-mişāli... nihān olmış idi Ü.
6-7** mülāyim olmaġla: mülāyim ve Ü.
8** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
13** ʿālem-ṭāb: - S.
14** İstanbuldan: İstanbuldandur H S.
19** dil-ber-i bī-mişāl: dilīr-i bī-mişāli H.

ile mā-beynlerde ʿışḳ u irtibāṭ ve şīr ü şekker gibi aralarında ülfet ü iḫtilāṭ olup biribiriyle muṭāyebeleri var idi. Nitekim mezbūr taʿrīż ü telmīḥ ile dimişdür[**].

Beyt[**] : Zemīnī didügüñden maḫlaşuñı
Yirim dimek midür yaʿnī murāduñ

Zemīnī daḫı taġlīṭ ü taṣrīḥ ile dimişdür.

Şiʿr[**] : ʿAceb ehl-i seḫāsın Monlā Keşfī[**]
Ü142a ʿAṭāñ ile cihān ḫalḳın[**] ṭoyurduñ

Eşʿārı mücerred kelām-ı mevzūn-maḳūlesidür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Dünyā ḳaçan ki tāzelenüp nev-bahār olur
Ḳanlu yaşumla yir yüzi hem lālezār olur

ZĪNETĪ: Hevā-yı cān-fezāsı rūz-ı viṣāl-i dil-rübā[**] gibi fīrūz olan şehr-i Sirozdandur[**]. Gerden-i ġavānī vücūd-ı insānīnüñ zīb ü zīneti olan ḳılāde-i ʿilm ü maʿrifet ile ecyād-ı dil ü cānı müzeyyen ü muḥallā ve āyīne-i sīnesi[**] mıṣḳal-i ʿirfān u dāniş ile muṣayḳal u mücellā iken ḥayf u ṣad-ḥayf ki nihāl-i vücūdı ṣarṣar-ı ḥavādiṣ ile bī-berg ü bār olup gülistān-ı cihānda ber-ḳarār u ber-ḫōrdār olmadı. Eger bu ʿālem-i fānīde muʿammer ve ʿömrinde bir ʿālī-himmetüñ ḥüsn-i terbiyetine maẓhar olaydı kibār-ı şuʿarādan olması muḥaḳḳaḳ u maḳarrer idi. Şaḥnda dānişmend iken sene ṣelāṣ ve sittīn **R158a** ve

---

2** dimişdür: bu ḳıṭʿayı dimişdür H.
3** Beyt: Ḳıṭʿa H Şiʿr S - Ü.
6** Şiʿr: - H R Ü.
6** Monlā Keşfī: Keşfīzāde H S.
7** ḫalḳın: ḫalḳ H.
8** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
9** Şiʿr: - R Ü.
12** dil-rübā: - H.
13** Sirozdandur: Sirozdan Ü.
13-14** Gerden-i ġavānī vücūd-ı insānīnüñ zīb ü zīneti olan... müzeyyen ü muḥallā ve āyīne-i sīnesi: mehveşān-ı ʿālem-i ḫalḳuñ zīb ü zīneti olan ḳılāde-i ʿilm ü maʿrifet ile müzeyyen ü muḥallā ve āyīne-i sīne Ü.

tisʿami'ede būstān-ı **H138a** ʿömrinüñ zīb ü zīneti ve revnaḳ u melāḥati geçüp bahār-ı ḥayātına ḫazān-ı memāt** bedel olup müsāfir-i vücūdına ser-menzil-i ʿadem maḥall oldı. Fevtine *Fevt Zīnetī* (963) tārīḫ düşmişdür**.

*Şiʿr*** : Siyeh futa ḳuşanup girse ḥammāma peyker
Ḫalā'iḳ ṭas çalarlar ay ṭutıldı ẓann idüp yir yir
İnüp ebr-i sefīd eyler iḥāṭa māh-ı tābānı
Sürindükçe varup ḫalvetde ṣabūn ol meh-i enver

*Ve lehū*** : Meded öldürdi beni ey ṣanem-i şehr-āşūb
O levendāne revişler o Ḫudāyī üslūb

*Ve lehū*** : Dāmen-ālūde vü destār perīşān yaḳa çāk
Ḳapuña geldi yine Zīnetī rüsvāyī

*Ve lehū*** : Yüzüñ ḳarası kendüñe ḳalur ḥicāb ile
Ey māh ḳarşu ḳoma gel ol āftāb ile**

ZEYNELĪ**: Zeynel Paşadur. İftiḫār-ı Āl-i ʿOs̱mān Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżīnüñ vüzerā-yı ʿālī-şānındandur. **S135b** Baʿż-ı s̱iḳāt-ı aʿyāndan istimāʿ olınmış idi ki Sulṭān-ı mezbūr meẕkūruñ muḫanneşliginden rencūr olup şiʿār u dis̱ār-ı ṭā'ife-i zenān olan nez gibi giderüp ordu-yı hümāyūnında gezdürüp miyān-ı ṣaġīr ü kebīrde teşhīr eylemiş. **Ü142b** Lākin mezbūruñ cüz'iyyāt ile mümāreseti ve ʿulemā vü şuʿarā ile ḫayli münāsebeti var idi. Bu şiʿr anuñdur**.

2** bahār-ı ḥayātına ḫazān-ı memāt: bahār-ı ḥayātı ḥazān-ı memāta mübeddel ü muḥavvel Ü.
3** tārīḫ düşmişdür: tārīḫ düşmişdür. Bu şiʿr anuñdur H Bu şiʿr anuñ güftārındandur S.
4** Şiʿr: - H Ü.
8** Ve lehū: - H S Ü.
10** Ve lehū: - H S Ü.
12** Ve lehū: - H S.
12-13** Yüzüñ ḳarası kendüñe... ḳoma gel ol āftāb ile: - Ü.
15** Zeynelī. Zeynel H.
20** anuñdur: anuñ güftārındandur H.

Şi'r[**] : Devr-i gülde düşmeyüp elden ayağa lālenüñ
Bezm-i[**] gülşende yanar par par çerāğı lālenüñ

ZEYNEB ḪATUN[**]: Laṭīfī Ḳasṭamonı-nāmesinde Ḳasṭamonı diyārındandur bir merd-i hünerverüñ duḫter-i sa'd-aḫterīdür dimişdür. Lākin 'Āşıḳ Çelebi Amasiyyalı bir ḳāḍīnuñ ḳızıdur dimişdür. Ve'l-'ilm 'inde'l-melik-i'l-'allām ber-feḥvā-yı maḳāl

Ve me't-te'nīsu li'smi'ş-şemsi[**] *'aybun*
Velā et-teẕkīru faḫrun lil-hilāl

Hemānā 'aybı ol idi ki bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir ṭā'ife-i zenāndan ma'dūd ve nām-ı ḫuceste-fercāmı cerīde-i ricālde mevcūd degül idi. Ammā ki ḥilye-i ricāl olan ma'ārif-i kemāl ile muḥallā vü müzeyyen zümre-i nāḳışātü'l-'aḳlden iken kāmiller miyānında ḫayli mükemmel ü mu'anven[**] 'arūs-ı ma'ārif ü kemālātı **R158b** tutuḳ-ı iḫtifā ve niḳāb-ı iḥticābla[**] maḫfī vü mestūr olmayup gülgūne-i melāḥat ve ḫaṭṭ u ḫāl-i leṭāfetle merġūb ve manẓūr-ı cumhūr olmağın maṭmaḥ-ı enẓār-ı her merd ü zen olmışdur. Mihrī ile muṣāḥib ü mu'āşır ve aralarında sāġar-ı muṭāyebe vü müṣā'are dā'ir olup miyānlarında Ḥammāme-nāme ṭā'ir olmağla **H138b** çoḳ leṭā'if[**] ẓāhir olmışdur. Sulṭān Meḥemmed Ḫan nāmına tertīb-i Dīvān eylemişdür. Bu ġazel-i merdānesi[**] bu cerīde-i 'irfāna taḥrīr olındı[**].

1** Şi'r: - Ü.
2** Bezm: Devr S.
4** Zeyneb Ḫatun: Zeyneb Ü.
8** Ve me't-te'nīsu li'smi'ş-şemsi: Ve le't-te'nīsu li'smi'ş-şemsi H.
12-13** zümre-i nāḳışātü'l-'aḳlden... mükemmel ü mu'anven: - Ü.
14** iḥticābla: ḥicābla R.
17-18** dā'ir olup miyānlarında Ḥammāme-nāme ṭā'ir olmağla çoḳ leṭā'if: - R.
19** merdānesi: merdāne H.
20** taḥrīr olındı: taḥrīr ü tasṭīr olındı S.

Şi'r[**] : Keşf it niķābuñı yiri gögi[**] münevver it
Bu ʿālem-i ʿanāşırı firdevs-i enver it
Debret lebüñi cūşa getür ḥavż-ı kevŝeri
ʿAnber şaçuñı çöz bu cihānı muʿaṭṭar it
Ḫaṭṭuñ berāt yazdı şabāya didi ki tīz
Vār mülket-i Ḫıṭā ile Çīni musaḫḫar it
Āb-ı ḥayāt olmayıcaķ ķısmet ey göñül
Biñ yıl gerekse Ḥıżr ile seyr-i Sikender it
Zeyneb ķo meyli zīnet-i dünyāya zen gibi
Merdānevār sāde dil ol terk-i zīver it

ZEYNĪ[**]: Ķayd-ı tekellüf ü taşallufdan serv-miŝāl āzāde olup kā'ināt-ı cūda ḥāşıl-ı ḫırmen-i ʿaķl u sedādı ber-bād-dāde olan meşhūr-ı āfāķ kātibzādedür. Nāmı Zeynü'l-ʿābidīn olmağla **S136a** maḫlaş-ı mezbūrı kendüye taʿyīn eylemiş idi[**]. Nitekim imżālarında dimişlerdür[**].

Duʿā-yı devletüñ boynında dīni
Muḥibb ü muḫlişüñ üftāde Zeynī

Ṭarīķ-i saʿādet-i refīķ-i ʿilme sülūk itdükde ekŝer-i ekābir ü aʿẓam öñine diz çöküp baʿż-ı efāżıl-ı[**] zemāne hem-zānū olmağla şāhid-i maʿārif ü kemālātı pehlū itmişdür. Vezīr-i kāmil lil-ʿayārını pūteh-i mücāhede ve iştiğālde ķāl itmekle taḥşīl-i nām-ı nīkū ķılmışdur. Babası vezīr-i aʿẓam Meḥemmed Paşanuñ kātib-i sırrī olmağla emŝāl u aķrānından tevaffuķ idüp şevāhiķ-i merātib ü menāşıba taʿallā vü tesalluķ itmiş idi. Baʿdehū vezīr ü serdār-ı

[1**] Şiʿr: - Ü.
[1**] yiri gögi: yirü gögi Ü.
[12**] Zeynī: - Ü.
[14-15**] taʿyīn eylemiş idi: taʿyīn itmiş idi H.
[15**] dimişlerdür: bu beyti dimişlerdür H.
[19**] efāżıl: emāŝil R S.

ʿasākir-i nuṣret-şiʿār** dilīr-i maʿreke ve şīr-i bīşe-i gīrūdār olan Lālā Muṣṭafā Paşayla babasınuñ ḥuḳūḳ-ı sābıḳası olmağla bağteten Maḥmūd Paşa **R159a** medresesin iḥsān** itdükde sā'ir-i ṭullāb ol vezīr-i kāmyāba ġulüvv idüp ḫayli güft ü gū itmişler idi. Baʿdehū vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam şecāʿat meydānınuñ merd-i güzīni ve heybet ü ṣalābet-bīşezārınuñ** şīr-i ġarīni Ebū Bekr-ṣalābet ve ʿÖmer-mehābet ʿOṣmān-ḥayā ve Ḥaydār-şecāʿat ʿOṣmān Paşa Ḥażretleri müdebbir-i** Devlet-i ʿOṣmāniyān olduḳda şerā'iṭ-i ḥuḳūḳ-ı sābıḳayı ẓāhir ü ʿıyān idüp pāyelik ile Ḳalender-ḫāne medresesin iḥsān eyledi. **H139a** Ḥaḳḳā ki dīvāne-meşreb ü lā'übālī gerden-i dil ü cānı ḳılāde-i ḳayd-ı teklīfden ḫālī ʿacā'ib güftārı ve ġarā'ib eşʿārı ve şerḥ ü beyāna gelmez taḳrīr ü taḥrīre ṣığmaz evżāʿ u eṭvārı vardur. Cümleden ḳādir olduğı ve dest-i celb ü aḫẕā itdügi kimesnelerüñ emvāl ü esbāb ve ʿabīd ü devābb ḳalīl ü keşīr mümkin olan derāhim ü denārīnin ġaṣb u ʿāriyet** ṭarīḳi ile alup bir ālāy nā-ehle iʿṭā itmekle kendüye töhmet-i seḫāvet virmişdür. *Leyteke lem tezinī ve lem tetaṣaddaḳī* mażmūnından ġāfil

*Mıṣrāʿ** : Kec ʿaṭāyihā ki** ez-imsāk nīst*

feḥvāsından ẕāhil olmağla ʿaceb maḳāma irmişdür. Kātibzādelik töhmeti ile taḥrīr ü imlāsına ʿale'l-ḫuṣūṣ eşʿār-ı dil-güşāsına ḫayli iʿtiḳādı vardur. Ḥaḳḳā ki eşʿārı ḫayli şīrīn ü mezedār nuḳl-ı mecālis-i ṣıġār u kibār olmağla şöhret-şiʿār olmışdur. Be-taḫṣīṣ kendünüñ Belḳīs nām bir ḳızı ṭoğduḳda bu tārīḫi diyüp

---

1** ʿasākir-i nuṣret-şiʿār: ʿasākir-i şiʿār S.
3** iḥsān: - S.
5** ṣalābet-bīşezārınuñ: ṣalābet-bīşesinüñ H.
7** müdebbir: müdebbir-i umūr S.
13** ʿāriyet: ġāret H S.
16** Mıṣrāʿ: - S.
16** ki: kim H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ṣaḥā'if-i ekvān kelām-ı **S136b** ġarābet-simāt** ve ebyāt-ı bedī'atü'ş-ṣıfātı** ile ṭolmışdur.

*Şi'r*** : Geh peder fevtiyle yanup yaḳılup
Geh göñül ġam ṣarṣarından yıḳılup
Tā ki evlāda düşürüp göñlümi
Egleyem dirdüm perīşān 'aḳlumı
Egleyem dīvāne göñlümi biraz
Ṭıfl-ı cāna olalar anlar çerez
Çün ṭoḳuz yüz seksen altı senesi
R159b 'Öşr-i ẕi'l-ḥicce anuñ terviyesi
Güni ṭoġdı bir ḳızum bir nāzenīn
Ḥaḳḳa çoḳ ḥamd eyledüm bā-ṣad enīn

Vezīr-i a'ẓam 'Osmān Paşa Ḥażretleri** vilāyet-i Şirvānı fetḥ ü tesḫīri ile 'ilāve-i memālik-i 'Osmānī itdükde tehniyet-i fetḥ içün didügi ebyāt meşhūr-ı cihān olup ser-defter-i nādire-gūyān** olan dīvāne insān taḫmīs eylemişdür. Ol ebyāt budur.

*Şi'r*** : Bu gün meydān-ı rezm içre sen itdüñ fetḥ Şirvānı
Umarın idesin min ba'd zemīn Īrān u Tūrānı
'Acem mülki 'azīzi hem ebu'l-fetḥi Ebu'n-naṣrı
Sipihdārı ġuzātuñ ser-bülend-i şāh-ı devrānı
Ḥayāt-ı cism-i Zeynī cān-ı pāk-ı ḳālib-i ādem
Sa'ādet mülkinüñ İskender-i mīr-i ḫōş-elḥānı

1** ġarābet-simāt: belāġat-simāt S.
1** bedī'atü'ş-ṣıfātı: bedī'atü's-simātı H.
3** Şi'r: - R.
13** Ḥażretleri: Ḫidmetleri H R Ü.
15** nādire-gūyān: nādir-gūyān H.
17** Şi'r: Beyt R - H.

Baʿż-ı ekābir Burusadan bir yaşdıḳ** irsāl itdükde begenmeyüp bu beyti göndermişdür**.

*Şiʿr** :* Efendüm baña göndermiş munaḳḳaş bir ʿaceb yaşdıḳ
Ne yaşdandıḳ ne ḳullandıḳ ne ṭoldurdıḳ ne ḫōd başdıḳ
H139b Anı ḳullanmayup aṣlā temāşā ecliçün ḫalḳa
Ev ortasına bir iple ḳatı muḥkem çeküp aşdıḳ

Yūsuf nām dōstı mezbūrdan ʿāriyet bir at istedükde dimişdür.

*Beyt** :* Ey semiyy-i ahsen-i peyġamberān-ı bā-necāt
Cān bile yoluña degül ki bir ancaḳ at

ḤARFÜ'S-SĪN

SĀʿĪ: Nāmı ʿAbdü'l-kerīmdür. Merdümī Çelebinüñ küçük ḳarındāşıdur. Babası ʿAlī Çelebi niçe zemān Ġalaṭa emīni olmaġla Emīnzāde dimekle meşhūrlardur. Mezbūr ʿAlī Çelebi daḫı sipāh-ı ẓafer-penāh zümresinden ehl-i maʿrifet ve eʿālī vü ehālī ile **Ü143a** hem-ṣoḥbet idi. Budinde defterdār-ı māl oldukdan ṣoñra yitmiş biñ aḳçe zeʿāmetle ḳāniʿ ü fāriġü'l-bāl olmış idi. **R160a** Oġlı mezbūr Sāʿī taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfānda mucidd ü sāʿī ve ḳābiliyyet-i ẕātı** tekmīl-i ṣıfātına dāʿī olmaġın **S137a** merḥūm Ebu's-suʿūd Efendinüñ maẓhar-ı āftāb-ı iltifātı maṭraḥ-ı envār-ı ẕāt-ı ḫūrşīd-ṣıfātı olup ḫidmet-i pür-bereketden** mülāzemet müyesser oldukdan ṣoñra taḥṣīl-i feżā'ilde ṭayy-ı merāḥil ve ḳaṭʿ-ı menāzil idüp devlet-i tedrīse vāṣıl u nā'il olmış iken** bād-ı ḥavādiẟ iḳtiżāsıyla serv-i mütemā'il-i vücūdı semt-i ḳażāya mübtelā eyledi.

1** bir yaşdıḳ: yaşdıḳ R S.
2** göndermişdür: dimişdür S.
3** Şiʿr: Ve lehū R.
8** Beyt: Şiʿr S.
17** taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfānda mucidd ü sāʿī ve ḳābiliyyet-i ẕātı: - H R S.
20** pür-bereketden. pür-bereketlerinden H.
21** olmış iken: olmaġın S.

Tercemesi taḥrīr olındukda Vardar Yeñicesinde manṣıb-ı ḳażāya mübtelā idi[**]. Ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳi gibi eşʿārı daḫı ḫūb ve nāzik ü merġūbdur. Bu eşʿār-ı bī-naẓīri bu Teẕkireye taḥrīr olmağiçün bu faḳīre irsāl itmişdür.

Şiʿr[**] : ʿUmre sürsün dir iseñ ẕevḳ u ṣafā
Kaʿbe-i kūyın ṭavāf it Sāʿiyā

Ve lehū[**] : Münevver ḳıldı cān bezmin dilā bu gice cānānuñ
Ḫudā eksikligin göstermesün ol māh-ı tābanuñ

Ve lehū[**] : Olurdı ağzuña dil noḳṭa dimege ṭālib
Efendi cāʾiz olaydı ḳażā ʿaleʾl-ġāʾib

(Diger) : Ayda bir ḳarşuñda añmazdı dehānuñ nev
Mihr-i ebrū-yı ḫamuñ göñlinde olmasa eger
Zülfüñ altında ʿarāḳ-rīz oldı ṣanma ʿārıżuñ
Dōstum nāzikligindendür bulutdan nem ḳapar

SĀʿĪ[**]: İstanbuldan nāmı Muṣṭafādur. Naḳḳāşlıḳda Mānī-i Ṣāni ve Ṣānī-i Mānī[**] Erjeng naḳş u taṣvīrinden reng alup muṣavverān-ı Çīn naḳşına ḥayrān olup hezār taḥsīn ile ṣad-āferīn idüp āṣār-ı ḳalem-i mūyīnini gördükde

Mıṣrāʿ[**] : Ḳaldurup ḫāme-ṣıfat barmağın īmān getürür

Dest-i Behzād-nişānı[**] resm-i ṣūret-i mehveşān eylese cümle-i ʿālem ṣūret-perest olur ve meclis-i bezminde tertīb ü **H140a** tezyīn itdügi sāġar-ı zerrīn ve ḳadeḥ-i sīmini seyr idenler medhūş u mest olur. Ṭaleb-i kemāl u maʿrifet ve taḥṣīl-i levāzım-ı belāġata saʿī ve riʿāyet-i ṣanāyiʿ tamām mürāʿī naḳş-ı ṣuver-i

---

[1**] Vardar Yeñicesinde manṣıb-ı ḳażāya mübtelā idi: Ḳażā-yı Kıratovadan münfaṣıl idi H R S.
[4**] Şiʿr: - Ü.
[6**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Sāʿī: Sāʿī-i Diger H.
[15-16**] ve Ṣānī-i Mānī: ve Ṣānī-i Mānīdür H.
[18**] Mıṣrāʿ: - S.
[19**] Dest-i Behzād-nişānı: Ẕāt-ı Behsādı Ü.

ma‘nāda māhir **R160b** ü murād itdügi feḥvāyı dil-ḫˢāhı üzre resm ü taṣvīr itmege ḳādirdür. Bu zemānda der ü dīvār-ı belāġatı** pür-naḳş u nigār iden şu‘arā-yı feṣāḥat-şi‘ārdandur. Şu‘arā-yı zemāndan** ba‘żına hezl ü muṭāyebe yüzinden rengler idüp naḳşlar geçmişdür. Īrādı mūcib-i ıṭnāb u ikşārdur. **Ü143b** Henüz sinn-i şebābda ümmīddür ki sa‘y-ı tamām ve cehd ü iḳdām ile kemāl ü iştihārı dahı ziyāde ve esbāb-ı ḳabūl u i‘tibārı **S137b** daḫı şuffe-i ḥuṣūlda mevżū‘ u āmāde ola. Bu kitāba imlā** olınmaġiçün irsāl itdügi eş‘ārdandur**.

*Şi‘r** :* Ey sāḳī şunmaduñ bize meclisde ṭolu cām
Egdüñ piyāleyi yne bizden yaña tamām

*Ve lehū** :* Zībā yaraşdı ḫançer-i zerrīn o dil-bere
Ḫūbān-ı şehr reşk ile hep düşdi ḫançere

*Ve lehū** :* Sīneme çekdüm o nāzik bedenüñ sīnesini
Dāġ-ı ‘ışḳuñ bu gice tāzeledüm penbesini

*Ve lehū** :* Ḳomaz ol sīm-ber kāfūrı merhem cism-i efgāra
Ḥaḳīrüñ sīne-i bī-kīnesi mecrūḥdur yāra

*Ve lehū** :* Rāstī menziline varmadugıçün tīrüñ
Geçdi engüştüñe ey ḳaşı kemān zihgīrüñ**

[2**] dīvār-ı belāġatı: dīvār-ı melāḥatı R.
[3**] zemāndan: zemān H.
[7**] imlā: taḥrīr S.
[8**] eş‘ārdandur: eş‘ārdandur ki taḥrīr olındı S.
[9**] Şi‘r: Naẓm H - Ü.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S.
[15**] Ve lehū: - H S.
[17**] Ve lehū: - H S.
[11-18**] Zībā yaraşdı ḫançer-i zerrīn... ey ḳaşı kemān zihgīrüñ: - Ü.

SĀʿATĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Anaṭolı vilāyetindendür. Kes̱īrü'r-rīş ve kebīrü'l-ʿimāme mükeḥḥel çeşm ü muraḳḳaʿ cāme li-ecli'l-ekl taġyīr şekl iden ehl-i riyānuñ celīsi ve ber-mūcib-i beyt-i Ḥāfıẓ**

*Beyt*** : *Vāʿiẓān kīn cilve der-miḥrāb u minber mīkonend*
Çün be-ḫalvet mīrevend ān kār-ı diger mīkonend

Tenhāda** ʿıyş u nūşdan dem uran merdān-ı pür-ṣafānuñ enīsi idi. Ṭalāḳat-ı lisān ve ʿuẕūbet-i beyānı** olduġından bāẓār-ı vaʿẓını** her-bār germ ve niçe pūlād dilleri āteş-i pend ü naṣīḥat ile nerm idüp vilāyet-i Rūm ve Anaṭolıyı şehr-be-şehr seyāḥat ve her vilāyetüñ ümerā vü aġniyāsıyla ṣoḥbet iderdi. Ehācī vü hezliyyātda taṣnīf itdügi risāle vü maḳāle bī-ḥadd ü ʿadeddür. Taʿdādı mūcib-i nefret belki mūris̱-i nekbetdür. Ḥayf ol cevāhir-i zevāhir-i iʿmāre **R161a** ki bu maḳūle mühmilāta ṣarf u īs̱ār olına ve müdām evḳāt u sāʿāti bu gūne türrehāt ile güẕār eyleye. **Ü144a** Yalıñuz Monlā Firāḳī ḥaḳḳında iki biñ beytden ziyāde mühmelātı vardur **H140b** -*Tecāvezaʾllāhu Teʿālā ʿan-seyyiʾātihi*** *ve muḥyī bi-isāleti māʾi raḥmetihi nuḳūşi hefevātihi-*. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Bezm-i cānda kākülüñ reyḥāncıdur sünbül ṣatar
Verd-i ruḫsāruñ ṭarāvet meclisinden gül ṣatar

*Ve lehū*** : Bir yaña yārüñ ġamıyla rūy-ı zerdüm var benüm
Bir yaña dīv-i raḳībiyle neberdüm var benüm

3** beyt-i Ḥāfıẓ: beyt H Ḥāfıẓ R S.
4** Beyt: - R S.
6** Tenhāda: - Ü.
7** beyānı: beyān R.
7** vaʿẓını: vaʿzı S.
15** ʿan-seyyiʾātihi: ʿan-şenātihi H.
17** Şiʿr: - Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.

Bir yaña il cevri ile āh-ı serdüm var benüm
Ḳangı birin diyeyin biñ dürlü derdüm var benüm
Niçe yıl çekdüm maḥabbet ʿāleminde miḥneti
Bir naẓar göstermediler cāna rūy-ı rāḥatı
Gerçi dirler derdüñi aġla ṭabībe Sāʿatī
Ḳangı birin diyeyin[**] biñ dürlü derdüm var benüm

SĀĠARĪ: Sāġar-ı ṣafā-yı maẓhar-ı vücūdı ḫāk-i pāk-i Edirneden sirişte ve ṣalṣāl-i ḥayātı ol şehr-i **S138a** sütūde-ṣıfātuñ āb u türābı ile āġaşte olmaġla peymāne-i vücūdı ḫum-ḫāne-i ʿālem-i imkānda dā'ir olup ol medīne-i bī-ḳarīnenüñ ehālīsi miyānında Ḳazzāz ʿAlī[**] dimekle şöhre-i her-bādī vü ḥāżır olmışdur. Muṭāyebāt u nevādirde ḫayli māhir naẓīri[**] nādir ehl-i sāz berbaṭ-nüvāz mey ü maḥbūbuñ āşüftesi ve ṣoḥbet-i ünsüñ ālüftesi idi. Çeng-miṣāl ḳāmeti pīrlikle dāl olmış iken şimşād gibi serv-ḳaddler hevāsı başından gitmemiş idi ve neş'āt keyfiyyet-i şebābdan geçmiş mest ü ḫarāb[**] iken hergiz şürb-i şarābdan geçmemiş idi. Henūz mey ü maḥbūbdan fāriġü'l-bāl olmaduġına bu beyti şāhid-i ḥāldür.

Şiʿr[**] : Çeng-i ḫamīde ḳāmete döndi ḳaddi henūz[**]
Ne sāzı ḳodı Sāġarī elden ne sāġarı
Pīr oldı Sāġarī ḳomaz elden piyāleyi
Düşdi ʿaṣāya nergis-i zerrīn ḳadeḥ gibi

6** diyeyin: aġlıyam R S aġlıyan Ü.
11** Ḳazzāz ʿAlī: Ḳazzāzoġlı H.
12** naẓīri: ve naẓīri R.
15** ü ḫarāb: ḫarāb R S Ü.
18** Şiʿr: Beyt S - R Ü.
18** ḳaddi henūz: henūz līk H S.

Ṭarīḳ-i hezlde ḥurūf-ı teheccī üzre Dīvānı ve zemānında heycā-yı hicāda[**] **R161b** ḫayl-i nām u nişānı olmağla ġālib-i emsāl ü aḳrānı idi. Peymāne-i vücūdı ḫum-ḫāne-i cihānda seng-i ḥavādişle şikeste vü münkesir olmağla bezm-i ḥayātda niçe zemān dā'ir olup[**] ġāyetde muʿammir olmış idi. Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan Sulṭān Meḥemmed Ḫan devrine yitişüp merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ evā'il-i salṭanat u fermān-ı revānīsinde vedāʿ-ı ʿālem-i fānī idüp sāġar-ı ṣafā-güster-i ḥayātı şümūl-i fenā şümūl-ı memāt ile[**] pür olup maḥmūr u ser-gerdān[**]

Mıṣrāʿ : Terk-i bezm-i cihān itmişdür

Evāḫir-i ʿömrinde semt-i ṣalāḥa rāġıb ve itdügi ḳabā'iḥ ü maʿāṣīden tā'ib-i hezār ve tażarruʿ u zārı ile cenāb-ı kerīm-i Tevvāba rāciʿ ü ā'ib olup ḳabrini **Ü144b H141a** ḥāżırlayup ḳazdurmış ve mezārınuñ ḥavālīsin nihāl-i bādām[**] u şeftālu ile zeyn[**] idüp bu ebyātı seng-i mezārına ḳazdurmışdur[**].

Şiʿr[**] : Anuñ içün mezārum üstinde
Ben bu eşcārı böyle vażʿ itdüm
Ki gören ṣormadın bile ḥālüm
Bu cihān içre n'eyledüm n'itdüm
Bir boyı serv ü çeşm bādāmuñ[**]
Şeftalusına ṭoymadum gitdüm

(Diger) : Yārüme ʿarż itmege kim varsa ben dīvāneyi
Göricek benden beter Mecnūn olur cānāneyi

[1**] heycā-yı hicāda: heycā-yı hicāda H hicā-yı hicāda R S.
[4**] olup: olmağla Ü.
[7**] ile: - R.
[8**] ser-gerdān: ser-girān S.
[12-13**] nihāl-i bādām: nihāl-i serv ü bādām H S.
[13**] zeyn: tezyīn H.
[13**] ḳazdurmışdur: yazdurmış H.
[14**] Şiʿr: Ḳıṭʿa H - Ü.
[18**] ü çeşm bādāmuñ: çeşmi bādāmuñ H ü çeşm çādūnuñ R.

Āşinān̄ olup beni yād eyleye diyü san̄a
Dōstum ḳan aġlarum gördükce her peykāneyi

S138b SĀḲĪ: Filibeden** ḳużāt zümresindendür. Bāldırzāde dimekle şöhre-i dār u diyār olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Laṭīfī medḥinde ıṭrā idüp sāḳ-ı medḥ ü s̱enāsına ıṭnāb-ı maḳāl ile ḫalḫāl ḳılup** bu ġazel-i meşhūr u merġūbı an̄a mensūb itmişdür.

*Ġazel*** : Ehl-i diḳḳat belün̄e mū didiler
Aġzun̄ an̄ıldı yoḳdur o didiler
Ġonçe ebkārı ʿandelībi görüp
Ḳız ḳaçan geldi bunda bu didiler
Kūyımuz nāle ile ṭoldurdı
R162a Vayli vayli abu abu didiler
Gördiler seyl-i eşkümün̄ cūşın
Ḳandan oldı** bu ḳanlu şu didiler
Sāḳī elden ayaġı hīç ḳomaz
Rūz u şebde çeker sebū didiler**

ʿĀşıḳ Çelebi daḫı Teẕkiresinde ġazel-i mezbūrı an̄a isnād idüp egerçi Merḥabā Efendi merḥūmdan naḳl ile müddeʿāsına sened getürmişdür. Lākin Bālīnün̄** bu ġazel-i meşhūrını daḫı an̄a isnād itmekle daʿvāsına şübhe īrās̱ u īrād eylemişdür. Ol ġazel budur.

*Şiʿr*** : Bāġun̄ güli vü sünbüli serv ü benefşesi
Yāri gelür diyü ḳodılar gözci nergisi

4** Filibeden: Filibedendür H.
6** ḳılup: ḳılınup H.
8** Ġazel: Naẓm H Şiʿr R S.
15** Ḳandan oldı: Neler eyler S.
16-17** Sāḳī elden ayaġı... çeker sebū didiler: - H R.
19** Bālīnün̄: Tābīnün̄ R.
22** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Ġazel-i mezbūr Bālīnüñ idügi mütevātir ü meşhūrdur.

SĀLİKĪ: Edirnelidür. Gāh Ġalaṭada ʿazab ve gāh seyyāḥ-ı diyār-ı ʿArab olup ṭarīḳ-i seyāḥatüñ merd-i sāliki ve bu yolda ḳādir oldukça niṣāb-ı maʿrifetüñ māliki her şehrüñ sākin-i mey-ḫānesi

Mıṣrāʿ : Şāhid-i şemʿ-i şarābuñ sūḫte-pervānesi

idi. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Yazsam ʿaceb mi sen şeh-i nā-mihribāna ceng
Rāz-ı derūnı yazmaġa olur bahāne ceng

SĀʾİLĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Rūmilinde[**] **H141b** Yeñişehrdendür. Fenn-i taṣavvufa māʾil olup mücāhede vü ḥālsüz mücerred ḳāl ile muṭālaʿa-i kütüb ve resāʾil-i ʿilm-i tevḥīde müştaġil ü mutavaġġıl idi. Ḳaramanī dimekle maʿrūf olan mülḥid ü żāl **Ü145a** ve şeyṭān-ı bed-fiʿāl teftīş olındukda bu fırḳaya küllī ḫavf u hırās ġālib olmaġın merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendinüñ meclis-i feżāʾil-istīnāslarına varup kendüyi ḫalāṣ itmiş idi. Lākin bu ḥālet ḳalbinde yir idüp derūnında cāygīr olan ebḫire-i reddiye dimāġına teʾsīr itdükde ḳuvāy-ı ʿāḳılesine efkār-ı bāṭıla[**] ʿārıż olup dārüʾş-şifāda der-zencīr itdiler[**]. Yārānından biri **S139a** mezbūra[**] ol eşnāda dīvāne diyü ḫiṭāb itdükde[**] ʿāḳılāne böyle cevāb virmişdür.

Beyt[**] : *Dīvāne meḫān me-rā be-ḫārī*
R162b *Dīvāne tūyī ki ʿaḳl dārī*

8** Şiʿr: - Ü.
11** Rūmilinde: Rūmilinden R.
18** bāṭıla: bāṭıl Ü.
18** itdiler: eylediler H R.
19** mezbūra: mezbūrı göre vardukda
19** itdükde: idicek S.
21** Beyt: Şiʿr H S.

Ol ḥāletden ifāḳat bulmayup cenāb-ı ʿizzete rıḥlet eyledi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Naẓm[**] : Ḳaṭre ḳaṭre sīnem üzre eşk ṣanma ey püser
Āteş-i hicrān ile sīnem ḳabardı ser-te-ser[**]

SİPĀHĪ: İstanbuldan Ṣuyolı nāẓırı olan Ḥasan Begüñ oğlıdur. Mutaṣarrıf-ı zeʿāmet cevān-ı nīg-ḫaṣletdür. Ṭarīḳ-i belāġat u feṣāḥat[**] merd-i āgāhī ve fenn-i fürūsiyyet gibi feresde daḫı gerçekden sipāhīdür. Eger eşʿārı şarāb-ı gül-nārı ve ṣāḳī-i gül-ʿiẕārı vaṣf u medḥ olmağın keyfiyyet ü melāḥatden ḫālī vü ʿārī degüldür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr : Dil diler kūyuñı gülzār-ı cinān olduğıçün
Meyl ider laʿlüñle ser-çeşme-i cān olduğıçün
Ḫābdan ḫānelerin çeşmümüñ itdüm[**] ḫālī
Her gice ḫayli ḫayālüñe mekān olduğıçün
Yār döndürdi yüzin baḫt ise hem-vār degül
Niçe dek döne üstüme zemān olduğıçün

Ve lehū[**] : Baña şöyle bī-ḥisāb içir şarābı sāḳiyā
Defʿ idem tā ki ġam-ı rūz-ı ḥisābı sāḳiyā

Ve lehū[**] : Āb-ı taḳvā bürise[**] itdügi yüz ḳaraların
Rūz-ı maḥşerde ṣaḳālını ṣıġāsın ṣūfī
Ü145b İçmesi şerʿī degül eskidi diyü mey-i nāb
Şimdi ḫalvetde ṣıḳar tāze ṣırāsın ṣūfī

1** Bu şiʿr anuñdur: - R Ü.
2** Naẓm: Şiʿr H S - R.
3** ser-te-ser: ser-beser S.
6** feṣāḥat: feṣāḥatuñ H S.
9** anuñ güftārındandur: anuñdur H S.
12** itdüm: itdi S.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.
18** bürise: yürise H büyürse Ü.

SEBZĪ: Sebzezār-ı cihānda ġāyetde memdūḥ u maḳbūl olup büldān-ı ʿālem-i şeş-cihāt içre medā`iḥ ü maḥāsini ḫāric-i ḥayṭa-i ẓunūn u ʿuḳūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ve maḥallāt-ı pür-berekātından maḥalle-i ecelle[**] olan Dāvud Paşa maḥallesindendür. Ḥāfıẓ-ı kelām-ı melik-i ʿallām **H142a** ve tecvīd ü ḳırā`atı[**] maḳbūl-i enām olmaġın īmām olmışdur. Eşʿār u ebyātı bī-ḥadd ü erḳāmdur. Bir miḳdārına intiẓām virüp tertīb-i Dīvān eylemişdür. Ekṡer-i kelimātı rūy-ı mehveşān gibi sāde ve ṭāliʿ-i nā-ḫıredmendān gibi güşādedür. Bu ebyāt mezbūruñ kelimātındandur[**].

Şiʿr[**] : Bıraḳdı gülşen içine o ḫadd[**] gül nārı
R163a Meded irişdüre sāḳī şarāb-ı gül-nārı
Kim ki ʿışḳuñla yanup kendüzini ḫāk idemez
Mecmaʿ-ı ehl-i fenā içre yolın pāk idemez
Dil ü dīn oldı fedā yoluña cānımuz senüñ
S139b El açıḳlıġın iden ṣoñradan imsāk idemez
Ve lehū[**] : Bende-i ʿışḳuñ olanlar pādşāhlıḳ istemez
Sāye-i zülfüñ yiter ẓıll-ı hümāyı n'eylesün

SÜCŪDĪ: Ḳalḳandelendendür. Niçe zemān sihām-ı ālām u aḫzāna sīnesin ḳalḳan idüp tīr-i pür-te`ṡīr-i ḥavādiṣ-i eyyāma nişān olmış iken Nişāncı Caʿfer Çelebinüñ nevāziş ü iḥsānı ve vezīr-i ehālī-perver ve meʿālī-güster[**] merḥūm Pīrī Paşanuñ luṭf-ı bī-kerānıyla kātib-i dīvān **Ü146a** olduḳdan ṣoñra bölük kātibi olmış idi. Bu beyt ile vezīr-i merḳūmdan Ḳalḳandelen ḫarācın ṭaleb itmişdür.

3** maḥalle-i ecelle: mecelle-i ecelle R Ü.
5** ḳırā`atı: Ḳur`ānı H.
8** mezbūruñ kelimātındandur: mezbūruñdur H S.
9** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
9** ḫadd: ḫaddi Ü.
15** Ve lehū: - H R S.
20** meʿālī-güster: meʿālī-güster olan S.

Beyt[**] : Bükmeden ḳaddümi yā gibi cefā ḳılıcı çarḫ
Gönder oḳ gibi şehā bendeñi Ḳalḳandelene

Revāni merḥūm Sulṭān Selīm Ḫanı Berf redīf ḳaṣīdesi ile medḥ itdükde berf bir bārid nesnedür anuñla dil-i sulṭānī nerm olmaḳ[**] olur mı diyü Sücūdī dimişdür.

Beyt[**] : Ṣovuḳ sözlerle ṭoldurduñ cihānı
Başuña ṭolular yağsun Revānī

Cevāb-ı Revānī[**]

Beyt[**] : Yüzüñ ṭoḳınmaduḳ yir yoḳ Sücūdī
Anuñçün didiler saña Sücūdī

Ol eyyāmda ki ḳāmeti pīrlikle lām olup melekü'l-mevt selāmın almağiçün rükūʿa varup tamām-ı iḥtirām itmiş idi. ʿĀḳıbet rūy-ı sücūdı ve cebhe-i niyāz-ı nā-maʿdūdı ḫāk-i dergāh-ı çāre-sāz-ı pür-cūda sürüp yüzini ol secdeden ḳaldurmamışdur. Ḳaṣr-ı feṣāḥat u belāġatı naḳş-ı ḫayālden sāde olan şuʿarā zümresindendür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr : Ṣanma bülbül nağmesi ey gül-ʿiẕār egler beni
Gülşen ʿışḳuñda bu feryād u zār egler beni
H142b Firḳatüñde dem-be-dem merdümlik idüp ey perī
Yaşı çoḳ olsun bu çeşm-i eşk-bār egler beni

Sulṭān Selīm Ḫan tesḫīr-i mülket-i[**] **R163b S140a** īrān u Tūrān ḳaṣdın itdükde bu tārīḫi dimişdür[**].

1** Beyt: - H.
4** olmaḳ: itmek S.
6** Beyt: Şiʿr S - Ü.
8** Cevāb-ı Revānī: Revānī cevāb virüp dimişdür H.
9** Beyt: Şiʿr S - H.
15** Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu eşʿār anundur R Bu şiʿr anuñdur S.
20** mülket: - S.
21** tārīḫi dimişdür: tārīḫi ḫūb dimişdür H.

Ü146b *Tārīḫ*** : Ne ṭurursın ṭur ey şeh-i ʿādil
Yola gir zād ile zevāde ile
ʿAzab ile yeñiçeri divşür
Ḥadden endāzeden ziyāde ile
Tā ki ʿālemde ola bir tārīḫ
Şāhi māt eyle gel piyāde ile (921)

SEḤĀBĪ: Diyār-ı ʿAcemde ġāyet-i ḥüsn ü melāḥatle büldān-ı cihāndan mümtāz ve gülşen-i memālik-i Īrān u Tūrān** içre serv-i raʿnā gibi cümleden ser-efrāz** olup ekşer-i ḫalḳı daḳīḳa-şinās u nüktedān olan ḳaṣaba-i Hemedāndandur. Manẓara-i çārdāḳ-ı ġāyet-i ʿanāṣır pencere-i revāḳ-ı idrāk-ı ʿaḳl-ı ʿāşir şehenşāh-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan-ı** āftāb-raḫşān ve şems-i nūr-efşān seyr-i maşrıḳīn itdügi gibi ʿazm-i sefer-i ʿIrāḳeyn idüp Tebrīze varduḳlarında mürebbī-i ʿulemā ve destgīr-i fuẓelā olan ṣadr-ı ʿālī-ḳadr Ḳadrī Efendi Monlā-yı merḳūmuñ ehliyyet ve maʿārif ü kemāle ḳabiliyyeti görüp luṭf-ı bī-ḥisābuñ seḥābı ile gülşen-i vücūdını** sīrāb ve sebzezār-ı ṭabʿını bārān-ı cūd-ı bī-kerānı ile ser-sebz ü şādāb idüp envāʿ-ı riʿāyet ü ʿināyetle merḳūmı diyār-ı Rūma getürmiş idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ terbiyet-i bī-ḥadd ü ruḳūmı ile Ḫāḳān-ı maġfūr u merḳūmuñ daḫı maʿlūmı olup cenāb-ı felek-nişābından meʾmūr olduġı Terceme-i Kimyā-yı Saʿādeti itḥāf-ı ʿatabe-i sulṭānī ve mānend-i mūr-ı ricl-i cerādī ihdā-yı cenāb-ı Süleymānī itdükde** Sulṭān-ı melek-ḫaṣletüñ kīmyā-yı saʿādet ve iksīr-i pür-teʾsīr-i devlet olan luṭf u reʾfetine maẓhar **Ü147a** ve dīde-i cānı kuḥl-ı cilā-yı iḥsānı ile münevver

---

1** Tārīḫ: Ḳıfa H.
9** u Tūrān: - H.
10** ser-efrāz: ser-firāz H S.
12** Ḫan: - S.
16** vücūdını: vücūdı H.
21** itdükde: itdükden ṣonra S.

olup kiştzār-ı recā ve gülistān-ı ümmīdi seḥāb-ı seḫā ve ebr-i deryā bār-ı ʿaṭāsıyla muḥażżar u reyyān ve ḳabūl-ı sulṭānī bāġ u rāġ-ı aḥvāline vezān olmaġla maṣabb-ı[**] bārān-ı luṭf u iḥsānı olmış idi. **R164a** Sene sebʿīn ve tisʿami`ede ebḫire-i ʿanāṣır-ı mütekāṣifeden müctemiʿa olan seḥāb-ı vücūdı nesīm-i fermān-ı[**] perverdigār ile perīşān u tārūmār olmışdur[**].

H143a *Tārīḫ*[**]: Didi Selmān vefātına tārīḫ
Rūḥ-ı pāk-ı Seḥābīye raḥmet (980)

Farisī vü Türkī eşʿārı maḳbūl u merġūb güftārı vardur. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Ġamzeñ ḫadenginüñ ṣanemā sīne çākiyüm
Ḳorḳutma ḫançerüñle ki anuñ helākiyüm

Ve lehū[**] : Diler aġyār ẕevḳ-i vuṣlatı ʿuşşāḳ hicrānı
Meges cüllāb arar pervāne ister nār-ı sūzānı

Ve lehū[**] : Cünūnum mübtelā-yı zülf-i cānān olmaġın bilmez
Perīşān-ḫāṭıruñ ḥālin perīşān olmayan bilmez
Bezm-i ʿışḳuñ bir ʿaceb ḳanlu şarābı var imiş
Kim ser-i ʿuşşāḳdan anuñ ḥabābı var imiş
Curʿa-i vaṣl içmeden peymāne-i ʿömr oldı pür
Hey dirīġā bilmedüm ʿömrüñ şitābı var imiş

S140b *Ve lehū*[**]: Gözümde sīm-i eşk ü sīnem üzre tāze dāġum var
Gedā-yı kūy-ı ʿışḳum sīm ile zerden ferāġum var
Egerçi ṣubḥ-ı ʿıyşum şām-ı ġamdan tīredür līkin
Ḫayāl-i şemʿ-i ruḫsāruñla bir rūşen çerāġum var

[3**] maṣabb: manṣıb H S.
[5**] fermān: - S.
[5**] tārūmār olmışdur: tārūmār olmışdur. Bu beyt tārīḫ olmışdur H.
[6**] Tārīḫ: - H Ü.
[9**] Şiʿr: Ve lehū R - Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[19**] Ve lehū: - H S Ü.

SEḪĀBĪ-İ DİGER: Burusa ḳurbından ümenā ṭā'ifesindendür. Sulṭān Selīm-i māżī[**] taḫt-ı salṭanata cülūs itdügi zemānda manṣıb-ı ḥayātdan me'yūs[**] şāhidān-ı ʿālem-i beḳā ile me'nūs oldı. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : ʿAynuma alman[**] bütün dünyāyı yārüm olmasa
Şehri çoḳdan terk iderdüm şehr-yārüm olmasa

SİḤRĪ: Edirnelidür. Nāmı Meḥemmeddür. Kemāl Paşazāde merḥūmuñ Edirne ḳāḍīsı iken maḥkemesi kātibi olup[**] baʿdehū olan ḳużāt zemānında[**] kātib ḳabālicāt-ı şerʿiyye ve muḥarrir-i şukūk u vaḳfiyye olmağla[**] kāsib olurdı. ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiresinde ḫayli medḥ ü s̱enā idüp ḥaḳḳında küllī ıṭrā itmişdür. Eşʿār-ı selefden ḫāylī yāddāştı var idi ki meḥāsib-i vehm ü ḫayāl ʿuhde-i ḥaṣr u taʿdādından[**] bīrūn olmaḳ muḥāl idi ve dest-i ḫaṭṭı ile ol deñlü nevādir-i aḫbār ve leṭā'if-i eşʿār ve ḥikāyāt u esmār yazmış idi ki debīr-i **R164b** çarḫ-ı es̱īr kevākib-i s̱ābit ü seyyār ile noḳṭa dökse ḥisāb u s̱imār itmege mecāl yoġ idi ve ḫizāne-i ḥāfıẓasında ol deñlü cevāhir-i zevāhir var idi ki ālām u miḥen-i ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr ve cevr ü cefā-yı dil-ber-i bī-mihrden artuġ idi. ʿĀşıḳ Çelebi mezbūn İslām Begüñ evine daʿvet idüp bu ḳıṭʿayı göndermişdür.

Naẓm[**] : Ey kelām belīġi siḥr-i ḥalāl
Dimek aña naẓīre emr-i muḥāl

[1-2**] Selīm-i māżī: Selīm Ḫan-ı māżī H.
[2**] me'yūs: me'yūs olup H R S.
[4**] Şiʿr: - R Ü.
[4**] alman: almam H S.
[8**] maḥkemesi kātibi olup: maḥkemesine kātibi olup H R S.
[8**] zemānında: zemānında daḫı S.
[9**] vaḳfiyye olmağla: vaḳfiyye olup Ü.
[12**] taʿdādından: taʿdāddan H.
[19**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.

H143b Gelüñ İslām Begüñ odasında
Olalum ʿālemüñ ṣafāsında
Vaḳt-ı güldür zemān-ı nūş-ı şarāb
Leb-i deryā durur şeb-i mehtāb
İçelüm cāmı** zevraḳı çekelüm
Baḥr-ı endūh u ġuṣṣadan geçelüm

Mezbūr daḫı mest-i şarāb bulındukda irtesi bu gūne cevāb yazup göndermişdür.

*Mesnevī*** : Eylemişsin yazup begüm nāme
Kāfir-i ʿışḳı daʿvet İslāma
Şimdi bildüm ki devletüm yoġ imiş
Bezm-i ḫāṣṣa liyāḳatüm yoġ imiş

Bu şiʿr anuñdur**.

S141a *Şiʿr*** : Āftābum devlet atına süvār ol bir gün eş
Ḫalḳ bir şīre süvār oldı disünler bir güneş

Ü147b SİḤRĪ**: İstanbuldan Ḳız Memi dimekle meşhūr idi. Erbāb-ı ḳalem ve aṣḥāb-ı raḳam zümresine hem-dem olup Defterdār Sirozī Ḥasan Çelebiye mülāzemet ve ol şehr emīni iken aña kitābet iderdi. ʿAyyāş u ḳallāş rind ü evbāş ḫum-ı mey gibi bir ān şarābsuz olmaz idi ve peymāne-misāl bāde-i nābsuz bir dem ḥareket ḳılmazdı. Yāḳūt-ı rummānī rūḥ-ı sānidür diyü mey-i laʿl-fāmsuz ḥareket ḥarāmdur ve nergis ü lāle gibi cām u piyāleyi elden ḳoyan ʿaceb** ḫāmdur dir idi. Mezbūr Ḥasan Çelebi** Ḥalebe defterdār oldukda bile

---

5** cāmı: cām H R.
9** Mesnevī: - H R Ü.
13** Bu şiʿr anuñdur: Bu maṭlaʿ daḫı şāʿir-i mezbūruñ güftārındandur H S - Ü.
14** Şiʿr: - H Ü.
17** Siḥrī: Siḥrī-i Diger S.
21-23** Yāḳūt-ı Rummānī rūḥ-ı sānidür diyü... piyāleyi elden ḳoyan ʿaceb: - Ü.
23** ḫāmdur dir idi. Mezbūr Ḥasan Çelebi: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

gidüp anda Atpazarı emīni olmağla meydān-ı cihānda raḫş-ı merāma süvār olup naṭ‘-ı felekde piyāde ḳalmış iken murād atını sürmekle fi'l-ḥāl ruḫ-ı fīrūzı ẓāhir ü bedīdār olmış idi. İttifāḳ bir gice odasına** R165a bir cevān getürüp şem‘-mişāl ol dil-ber-i mülāyimi ḳoynına ḳoyup ṣabāḥa dek murādı üzre nā'il-i ẕevḳ-i viṣāl olduḳda irtesi cevānuñ aḳāribi** her birisi efā‘ī vü ‘aḳārib gibi mezbūra üşüp oğlānı kün derīde vü dāmen-ālūde emīrü'l-ümerā-yı Ḥaleb-i şehbā olan Üveys Paşaya iledüp Paşa-yı merḳūmuñ sālifü'ẕ-ẕikr defterdāra buġż u ‘adāveti** olmağla ḳaṣd-ı intiḳām itmiş idi ve eşegine güci yetmeyicek pālānını dögmek ma‘nāsını iẓhār ḳılmış idi. ‘Āḳıbet ol töhmetle derdmendüñ ‘użv-ı ma‘hūdı ḳaṭ‘ ve nihāl-i recūliyyetin bāġ-ı ḫilḳatinden** ḫal‘ eyledi. ‘Acā'ib-i ḥālāt H144a ve ġarā'ib-i ittifāḳdandur ki Ḳız Memi dimekle meşhūr olup nām-ı rücūliyyeti** bir miḳdār noḳṣān üzre** iken ‘użv-ı ma‘hūdı ḳaṭ‘ olınmağla ol ḥāletden bi'l-külliye ḥırmān üzre oldı. Siḥrīnüñ ḥādişesi İstanbulda istimā‘ olınduḳda ‘İşretī bu tārīḫi dimişdür.

*Tārīḫ*** : Vayli Ḳız Memi oldı ḫādım (960)

Eş‘arı siḥr-i ḥalāl olan şu‘arā-yı şīrīn-maḳāldendür. ‘Ale'l-ḫuṣūṣ tārīḫde mahāreti ve bu ṭarz-ı maḫṣūṣda ḫayli şöhreti vardur. Ḳandī şā‘ir rıḥlet itdükde dimişdür.

*Tārīḫ*** : Āh u ḥayfā Ḳandī rıḥlet eyledi (963)

Ve Rüstem Paşanuñ tekrār vezāretine dimişdür.

3** bir gice odasına: oṭasına bir gice H S.
5** aḳāribi: aḳrabāsı S.
8** buġż u ‘adāveti: buġżı ve ‘adāveti Ü.
10** ḫilḳatinden: ḫilḳatden H R.
12** rücūliyyeti: rücūliyyetine S.
12** üzre: gelmiş S.
15** Tarīḫ: - H R Ü.
19** Tārīḫ: Mıṣrā‘ R - Ü.

*Tārīḫ*** : Āṣaf-ı Sulṭān Süleymān geldi geçdi yirine (898)

Vezīr-i merḳūmuñ birāderi Ḳapudāna Sinān Paşanuñ **S141b** vefātına bu tārīḫi ebyātı gibi ḫūbdur.

*Ḳıṭ'a*** : Virür āḫir fenāye fülk-i** teni
Nūḥ daḫı olursa keştībān
Her ḳaçan dem çeke neheng-i ecel
Ḳaṭrece gelmiye aña ʿummān
Yūsuf-ı Ṣānī idi aḥbāba
Görinürdi ʿadū gözine Sinān
Siḥriyā gel duʿā-yı ḫayr idelüm
Rūḥ-ı pākını şād ide Subḥān
Hātif-i ġayb didi tārīḫin
Ṭaldı raḥmet deñizine Ḳapudan (965)

Ü148a R165b İsḥaḳ Çelebi merḥūmuñ Şām ḳāḍīlıġına dimişdür.

Alduñ yine Dımışḳı ḳılıcuñ ile İsḥaḳ (951)

Vezīr-i aʿẓam Rüstem Paşa maʿzūl oldukda ḳarındāşı ḳapudan-ı mezbūr ve binā emīni olan Ḥüseyn Çelebi ʿazl olındukda bu ḳıṭʿa-i ġarrāsı dāstān olmış idi**.

*Ḳıṭ'a*** : Biri evden anuñ biri ḳapudan**
Bunları ṣanma sen gider ḳapudan**

1** Tārīḫ: - R Ü.
4** Ḳıṭ'a: - H R Ü.
4** fülk: mülk H.
16-17** Vezīr-i aʿẓam Rüstem Paşa maʿzūl oldukda ḳarındāşı ḳapudan-ı mezbūr ve binā emīni olan Ḥüseyn Çelebi ʿazl olındukda bu ḳıṭʿa-i ġarrāsı dāstān olmış idi: - Ü.
18** Ḳıṭ'a: - H.
18** Biri evden anuñ biri ḳapudan: - R Ü.
19** Bunları ṣanma sen gider ḳapudan: - H R Ü.

ʿAzl olınsa n'ola emīn-i[**] binā
Yapu ṭaşı ḳalur mı hīç yapudan[**]

Şiʿr[**] : İlāhī isterem cismüm ser-ā-ser tāze dāġ olsun
Bir er yatur disünler ḳabrüm eṭrāfı çırāġ olsun
Cihānda sīnesi üstinde her kim bir cevān besler
Demī ẕevḳ u ṣafā ile geçer cān üzre cān besler[**]

Ve lehū[**] : Ṣūḥ u şengül rindler bezminde dil-berdür şarāb
Başı üstinde anuñ sāḳī ʿaraḳ-çīni ḥabāb
Bezmde sāḳī hevāsıyla ḥarāret kesb idüp
Siḥriyā ṣanma ḥabāb olan ʿaraḳ dökdi şarāb[**]

(Diger) : Āyet-i ḥüsnüñ oḳınmasun diyü cānā ġalaṭ
Yazdı ḳudret kātibi ebrūñı med ḫālüñ nuḳaṭ

SÜRŪRĪ: Vilāyet-i ʿAcemdendür. Sulṭān Selīm-i māżī zemānında fevt olup **H144b** bu dünyānuñ sürūrı fi'l-ḥaḳīḳa ʿayn-ı şürūrdur diyü[**] diyār-ı ʿuḳbāda sürūr[**] olmaḳ ḳaṣdıyla ser virmişdür ve bu[**] ʿālem-i fenāda[**] nā-murād olmaġla murād-ı ḥaḳīḳīye[**] irmişdür. Egerçi eşʿārı bī-şümārdur. Lākin lāyıḳ-ı ḳabūl baʿż-ı meṭāliʿi vardur. Bu şiʿr anuñdur[**].

[1**] emīn: emīni S.
[1-2**] ʿAzl olınsa... ḳalur mı hīç yapudan: - R Ü / ḳalur mı hīç yapudan. Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
[3**] Şiʿr: - H R Ü.
[6**] cān besler: cān olsun R cān S.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[9-10**] Bezmde sāḳī hevāsıyla... ḥabāb olan ʿaraḳ dökdi şarāb:- S / şarāb: ḥabāb H.
[15**] bu dünyānuñ sürūrı fi'l-ḥaḳīḳa ʿayn-ı şürūrdur diyü: - Ü.
[16**] sürūr: mesrūr S.
[16**] ve bu: o R.
[16**] fenāda: fenādan Ü.
[17**] murād-ı ḥaḳīḳīye: murāda H.
[18**] anuñdur: mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S.

*Şiʿr*** : Dīde-i pür-nemde ḫālüñ ʿaksi ey ārām-ı cān
Miske beñzer kim ḳızıl vālāda olmışdur nihān

SÜRŪRĪ: Nāmı Muṣṭafādur. Gelibolıdandur. Babası māldār bir ḫᾱce-i büzürgvār idi ki kīse-i kān dökinmege imkān olsa cevāhir-i zevāhiri taḳṣīr ü **S142a** taġyīr bulmaz idi ve bir ṣāḥib-i s̱ervet ü yesār mālik-i dīnār-ı bisyār idi ki kāse-i ʿummān** boşlamaḳ ḳābil olsa māl-ı firāvānı noḳṣān-peẕīr olmaz idi. Aḳçesi eşk-i ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdan efzūn ve dīnārı** dāġ-ı sīne-i dil-figārān gibi ḥadd ü ʿadedden bīrūn idi. Ḫᾱce-i mezbūr ṣadef-i vücūdında bir dāne olan dürdānesi ki dīde-i ʿömr-dīdesinüñ** nūrı ve sīne-i pür-sekīnesinüñ sürūrı idi**. Terbiyet ü taḳviyyetinde cān eridüp taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl itdürmekde beẕl-i **R166a** mechūd ve īs̱ār-ı māl-ı nā-maʿdūd itmiş idi. Mevlānā-yı merḳūm tekmīl-i feżāʾil ü ʿulūm itdükden ṣoñra ʿiḳd-ı ḥāl ü ḳılāde-i aḥvālini rişte-i intiẓām ile** mülteʾim-i ḳulūb-ı eştāt** esbāb-ı ʿilmi kemā-yenbaġi muntaẓam** olduḳdan ṣoñra Muḥyiʾd-dīn Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmış idi. Baʿdehū ser-defter-i ekābir ü eʿāẓım fihrist-i mecmūʿa-i eşfāḳ u merāḥim vezīr-i pür-meʿālī vü mekārim merḥūm Ḳāsım Paşa mezbūra meyl-i tāmmı olmaġın ḥālā vezīr-i merḳūma intisāb ile maʿrūf-ı şeyḫ ü şābb olan medreseyi binā itdükde ifāde-i ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn içün Mevlānā-yı mezbūrı** taʿyīn itmişdür. Mevlānā-yı mezbūr** medrese-i merḳūmede taʿlīm-i

---

1** Şiʿr: - Ü.
7** ʿummān: ʿinān R.
8** ve dīnārı: dīnārı H R S.
10** ʿömr-dīdesinüñ: ġam-dīdesinüñ H S.
10** idi: - H.
14** intiẓām ile: intiẓāma H.
14** mülteyim-i ḳulūb-ı eştāt: mülteyim-i eştāt H lāʾim-i ṣenāt-ı esbāb Ü.
14** muntaẓam: nāẓım Ü.
20** mezbūrı: - H.
20** Mevlānā-yı mezbūr: mezbūr H.

ʿilm ü kemāle mülāzım ve ifāde-i eṣnāf-ı fünūn u efḍāle muvāẓıb u müdāvim iken ʿīsā-girdār olanlara ḳaṭʿ-ı ʿalā'iḳ u ʿavā'iḳ āsān olur diyü cümle mā-mülkin bāzār-ı cihānda mezād itmekle esbāb u emvālin** tārūmār idüp *mūtū ḳable en-temūtū** maʿnāsın aşkār u ʿayān itmiş idi. Āḫirü'l-emr meşāmm-ı cānına tecerrüd naşl-ı nesā'iminden revā'iḥ-i rūḥāniyyet vezān olup menāsıb-ı iʿtibāriyyeden ḳaṭʿ-ı recā vü ümmīd itmiş idi ve ḫānḳāh-ı Ḥażret-i Emīr Buḫārīnüñ **H145a** Şeyḫ-i büzürgvān ʿAbdü'l-laṭīf Efendiye mürīd olmış idi. Ḳāsım Paşada evi yanında mescid binā idüp evḳāt-ı ḫamsede ʿibādet ve eyyām-ı dersde ʿādet-i muʿtade üzre erbāb-ı istifādeye ifādeye müdāvemet **Ü148b** üzre olup sürūr u ṣafāyla maḥrem ve şeb ü rūz aṣḥāb-ı ṣalāḥ u felāḥ ile enīs ü hem-dem kendü başına sulṭān-ı ālem belki künc-i istināda bī-pervā

Mıṣrāʿ : Şāh-ı ālem gelse çekmez pāyını dāmānına

maʿnāsı rūşen ü hüveydā olup erbāb-ı cāh **S142b** u celāl ḫāk-pāy-ı kimyā-misāline rūy-māl ile iẓhār-ı iʿẓām u iclāl **R166b** üzre iken āḫir *mā-yaḫrucu mine'ṣ-ṣıddīḳīn ḥubbü'l-cāh* feḥvāsı üzre kendüyi ḥabbe ḥabbe riyāsete ve cāha** ilḳā ile Yūsuf-misāl maḥbūs-ı çāh olmış idi ve hevā-yı taḳaddüs ve feżā-yı tenezzühde şehbāz-ı bülend-pervāz olup ʿālem-i rūḥāniyyetde ṭayerān üzre menāzil-i ḳurb-ı viṣāli seyerān iderken lāşe-i** lā-şey-i dünyāya meyl ü muḥābā ile ḥażīż-i ṭabīʿat ve mehābiṭ-i reẕīleti** ārāmgāh ḳılmış idi. Ḥayf u ṣad-ḥayf ki cān-ı ʿulvīsi müteʿalliḳ-i menābir-i ʿarş iken sākin-i menāzil-i ferş

3** bāzār-ı cihānda mezād itmekle esbāb u emvālin: - H.
4* *Hadīs (Ölmeden önce ölünüz).*
16-17** riyāsete ve cāha:riyāset-i cāha H S riyāsete Ü.
19** lāşe: lāşir R.
20** reẕīleti: reẕāleti H.

olup rifʿatde iken tenezzül ʿizzetde iken teẕellül itdi. Gülistān-ı cinānda serv-mis̱āl keşīde-dāmān iken ayaġı bāġda ve teẕerv-i himmeti ṣaḥrā-yı kevn ü mekāndan remīde olmaġla fāriġü'l-bāl iken dāne vü dām-ı ārzū-yı merātib ü menāṣıb ile dūzāġda oldı. Ġubārī Mekke-i müşerrefede mücāvir iken mezbūr ṭaʿn-gūne bu eşʿār ile pend-i dōstānesin işʿār ḳılmış idi.

Şiʿr[**] : Ey Sidre-nişīn-i ʿarş-pervāz
Vey ṭā'ir-i ḳuds-i ʿālem-i rāz
Ey ṭūṭī-i bāġ u rāġ-ı ʿizzet
Vey bülbül-i būstān-ı rifʿat
Bi'llāhi degül nedür bu ḥālüñ
Ḳaf oldı meger ki perr ü bālüñ
Ṭayerāna mecāl u ḳudretüñ yoḳ
Seyerāna ḫayāl-i himmetüñ yoḳ
Terk eyleyüp āşiyān-ı ḳudsi
Dilden çıḳarup mecāl-i ünsi
Ne dāne düşerdi pes bu dāma
Düşmeñ neden oldı bu maḳāma
Kim itdi seni bu vech ile ṣayd
Ne bend ile oldı saña bu ḳayd
H145b Yoḫsa seni itdiler mi mesḫūr
Yā mekr idüp itdiler mi memkūr
Beñzer seni ḫāb-ı ġaflet aldı
Ṣayyād-ı emel bu dāma ṣaldı
Hey hey gözüñ aç bu ḫābdan sen
Ḳurtarur seni bu ḥicābdan sen

6** Şiʿr: Naẓm S - Ü.

ʿAzm eyle revān ṭur āşināya
Saʿy eyle devriş** yetiş mekāna
R167a Yoḫsa özüñi ḫarāb itdüñ
Hep cevherüñi türāb itdüñ

El-ḳıṣṣa Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā ḫāceliğa daʿvet olındukda daʿvete icābet eyledükde** ḫidmet-i taʿlīmi ḳabūl idüp**

Mısraʿ : ʿĀleme sulṭān iken kendüsini ḳul eyledi

Baʿdehū şehzādenüñ fülk-i vücūdı ġarḳāb-ı girdāb-ı** fenā ve keştī-i ḥayātı ṣarṣar-ı memāt ile ġarīḳ-i ʿummān-ı ʿanā olup ḫāḳān-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan oğlı şehzāde-i mezbūrı **S143a** ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān itdükde mezbūruñ daḫı evżāʿ u eṭvārından rencūr u nüfūr olmağın sürūrı ġumūma mübeddel ve ṣafā vü** ḥużūrı ālām-ı mevfūra muḥavvel olup faḳr u fāḳa ile müẕellel olmış idi. Ṭoḳuz yıl bī-vaẓīfe geçinüp mihmān-ḫāne-i dünyāda hāle-miẟāl yine süfresi güşāde ve mihr ü māh gibi ḳurṣ-ı nānı āyende vü revendeye şeb ü rūz āmāde olup bī-dirhemlikden ġonçe-miẟāl derhem olmış iken bir kimseye māfi'ż-żamīrīn iẓhār itmeyüp rāz-ı derūnından** ağız açmaz idi ve berg-i çenār gibi eli yufḳa iken yine ẓıll-ı vücūdına iltica idenlere sāye-endāz idi. Çünki bu ḫākdān-ı ḥayret ve tengnā-yı miḥnetde ġāyetde ıżṭırār üzre olup şecere-i maʿārif-i ẟemere-i ḥayātı ṣarṣar-ı pīrī ile ber-inkisār olmış idi**. Memātına her-bār intiẓār üzre idi. Āḫir sene

---

2** devriş: devşen H.
6** eyledükde: eyleyüp S.
6** idüp: eyledi S.
8** girdāb: girdār R.
12** ṣafā vü: ṣafā S.
16-17** derhem olmış iken bir kimseye māfi'ż-żamīrīn iẓhār itmeyüp rāz-ı derūnından: derhem olup Ü / iẓhār: iẓhār-ı ibrāz S.
20** olmış idi: bulmış idi R.

tis' ve sittīn ve tis'ami'ede 'ālem-i fenādan[**] terk-i diyār itmekle e'alā-yı[**] 'illiyīnde ḳarār eyledi. 'Arabī[**] vü Türkī muṣannefātı çoḳdur. Mesnevī vü Būstāna ve Dīvān-ı Ḥāfıẓa[**] ve Gülistāna 'Arabī şerḥi vardur. Gerçi merḥūmuñ mü'ellefātı 'avām yanında maḳbūl u merġūbdur. Lākin Fārisīdān ve ehl-i 'irfān olan yārāna ḥāli maḫfī vü maḥcūb degüldür. Zebān-ı Fārisīnüñ daḳā'iḳ u nikāt ve ḍurūb-ı emsāl ve **H146a** isti'mālātında 'aczi **R167b** ẓāhir olduğından ġayrı şerḥ-i luġātda[**] daḫı 'āciz ü ḳāṣır idügi rūşen ü bāhirdür. Zebān-ı Türkīde eş'ārı daḫı vāfir bīrūn mertebe ḥaṣr-ı ḥāṣırdur. Üç Dīvānı vardur. Bu eş'ār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şi'r[**] : Būseñe cān virmiş iken virdi būseñ baña cān
Ma'nide ey ġonçe-leb öpdüm lebüñi rāygān

Ve lehū[**] : Dil anuñçün dūd-ı āhından cihānı tār ider
Yārını aġyār ile gördüklerinden 'ār ider
Düşde daḫı görmesün kimse benüm mislüm diyü
Ġuṣṣa-i hicrān ile ḫalḳı o meh bīdār ider

Ve lehū[**] : Dīdiler te'sīr ider ismi müsemmāda velī
Ey Sürūrī görmedüm 'ālemde ḫandān olduġum

[1**] fenādan: fesādın R.
[1**] e'alā: a'lā S.
[2**] 'Arabī: Ġazel R.
[3**] Ḥāfıẓa: Ḥāfıẓ H S.
[7**] luġātda: luġātında Ü.
[9**] mezbūruñ güftārındandur: mezbūruñdur S mezbūruñ eş'ārıdur Ü.
[10**] Şi'r: - Ü.
[12**] Ve lehū: - H S Ü.
[16**] Ve lehū: - H S Ü.

SAʿDĪ: Cem Saʿdīsi dimekle meşhūrdur. Şehzāde Sulṭān Ceme muṣāḥib ü hem-dem ve ḥarem-sarāy-ı** esrārına tamām** maḥrem idi. Ḥattā ḥikāyet olınur ki hengām-ı devlet ü ʿuzlet** ve eyyām-ı **Ü149a** saʿādet ü celāletde rikāb-āsā ẕāt-ı melek-ḫaṣletine müdāvim ve cārūb-veş ḫidmetinde miyān-beste vü mülāzım olup **S143b** ol şehr-yār-ı sütūde-eṭvāruñ yār-ġārı ve fülk-i felāket ve keştī-i miḥnete süvār oldukda daḫı enīs ü ġam-güsārı olmış idi. Ve ol es̱nāda ittifāḳla keştī-i ʿazmi diyār-ı Frengistāna ṣalup nice zemān ol limanda lenger-i iḳāmet bıraḳmış idi. Āḫirü'l-emr merḳūm şehzādenüñ işāretiyle tebdīl-i ṣūret ve taḥvīl-i sīret idüp tecessüs-i aḫbār ve taḥaddüs-i eṭvār içün diyār-ı Rūma ʿavdet itdükde cezīre-i Rodosdan Aydın iline geçüp gündüzin aṣḥāb-ı kehf gibi ġārda maḳarr ve gice ile māh-ı serīʿü's-seyr gibi sefer idüp gelürken ʿayyārān-ı cihāndan bir ḳaç ṭarrārlar mezbūra dehri düşüp bir ṣūret ile mezkūruñ naḳşını** çıḳarmaḳla şeşder-i felekde bir iki naḫs-ı ekāda düşdiler ve bir iki ālāy ġammāz-ı füsūn-sāz seg-şikārı gibi yirinde ṭutup mekr ü ḥīle ile ininden çıḳardılar. El-ḳıṣṣa: ʿĀşıḳ-ı nālān gibi rāz-ı nihānı āşkār u ʿıyān **R168a** olup

*Beyt*** : *ʿĀḳıbet ṭaşt-i ū zi-bām üftād*
*V'ān gedā** pīş-i ḫāṣṣ u ʿāmm üftād*

Kilāb-ı ʿavāmı cānı diyü ol yār-ı cānı muḳayyed ü maġlūl cenāb-ı sulṭāniyye mevṣūl itdüklerinde deryā-yı ġażb-ı ḫāḳānī cūş ve ʿummān-ı ḳahr-ı sulṭānī bād-ı nemīmet-i aʿdā ile ḫurūş idüp ol ṣadef-i dürr-i şerefi deryāya ṣalarlar**

2** ḥarem-sarāy: ḥarem Ü.
2** tamām: - S.
3** ʿuzlet: ʿizzet H R S.
13** naḳşını: naḳşın H S.
17** Beyt: Şiʿr S - Ü.
18** V'ān gedā: gedā H R S.
21** ṣalarlar: ṣaldılar H S.

H146b ve ol şināver-i kemāl ü hüneri deryā-yı dil olduğıçün deñize atarlar[**]. Vaṣf-ı şarābda olan eşʿārı rengīn ü ḥālet-engīz sā'ir-i güftārı daḫı mey-i nāb gibi ṣafā-āmīzdür. Bu eşʿār anuñdur.

Şiʿr[**] : Temāşāgāh-ı ʿuşşāḳa cemālüñ gibi bāġ olmaz
Bu rūşendür ki ʿālemde göze hergiz yasaġ olmaz

Ve lehū[**] : Vaz geldüm ey ṣanem saña hevādār olmadın
Gül yüzüñçün her seḥer bülbül gibi zār olmadın
Ben elem çekdüm ġam-ı sevdā-yı zülfüñden senüñ
Çünki sen el çekmedüñ aġyār ile yār olmadın

Bu Sāḳī-nāme daḫı anuñ ḫamriyyātındandur.

Şiʿr[**] : Getür sāḳī şu yāḳūt-ı revānı
Ne yāḳūt-ı revān ḳut-ı revānı
Naṣārā milletinüñ tende cānı
Aristo meẕhebince rūḥ-ı s̱ānī

SAʿDĪ: Merḥūm Tāczāde Caʿfer Çelebinüñ birāderidür. Maʿārif ü kemālātda birāderine müşāriḳ ü müsāhim belki ʿilm-i ʿArabiyyetde ziyāde idügi ṣaḥīḥ ü sālimdür. Egerçi Caʿfer Çelebinüñ inşāsı ʿavām-pesend olmaġla iştihār ṭutmışdur. Lākin mezbūruñ inşāsı münşiyāne vü üstādāne idügi ehl-i ʿirfān **S144a** olan yārāna rūşen ü āşkārdur. Ḥikāyet olınur ki birāderi Caʿfer Çelebi ḳatl olınduğında Dīvān-ı Sulṭānīden meytin alduġı zemānda āteş-i muṣībet-i birāder ile pür-āẕer olduḳda pādşāh-ı Cem-iḥtişāma düşnām idüp bed-duʿā-gūne baʿż-ı kelām **Ü149b** itdügi semʿ-i şāh-ı enāma vāṣıl olduḳda nā'ire-i ġażab-ı sulṭānī tekrār müştaʿil ve ās̱ār-ı ḳahr-ı ḳahramānī kendüye müntaḳil

1** atarlar: atdılar H R.
4** Şir: - Ü.
6** Ve lehū: - H S Ü.
11** Şiʿr: Naẓm R.

olmaḳ ḫavfiyle mağmūm u menkūb mübtelā-yı belā-yı** **R168b** aḥzān u kürūb berg-i dıraḫtān gibi yirinde lerzān ve tīġ-i siyāset-i ḫāḳāni kendünüñ ḳara yire ḳanın** revān ide diyü cism-i zerd-fāmı mübtelā-yı maraż-ı yereḳān olup ḥummāsı yaḳlaşmış maḥmūm gibi müteraḳḳab u muntaẓar ve eceli yitmiş medyūn gibi daḳḳ-ı bābdan müte'ellem ü mütekedder ṭururken Sulṭān-ı Mıṣra irsāl-i nāme lāzım gelüp sulṭān-ı melek-nihād merḥūm Caʿfer Çelebiyi yād idüp eger merḥūm ṣağ olaydı bu emrüñ kifāyeti anuñ dest-i berāʿat atına vābeste ve reyāḥīn-i belāġat reşeḥāt-ı seḥāb-ı aḳlāmı ile nev-reste olmaḳ muḳarrer idi diyü buyurduḳlarında muḳarrebān-ı ḥażret ve maḥremān-ı ḫalvetden baʿżı ḫala ḳarındāşı Ṣaḥn müderrisi olan Saʿdī Çelebi** daḫı meydān-ı belāġatuñ merd-i çābük-süvārı **H147a** ve tevsen-i feṣāḥat u berāʿatle emsāl ü aḳrānınuñ** sābıḳ-ı miżmārı degüldür didüklerinde fi'l-ḥāl ʿatebe-i felek-misāle ḥāżır olsun diyü fermān-ı ḳażā cereyān ṣādır olup mezbūra daʿvet içün çavuş varduḳda ol sulṭān-ı ġażanfer-heybetüñ deryā-yı ḳahr u saṭveti cūş itdi diyü ḫavfından tecdīd-i vużūʾ ve te'kīd-i vaṣiyyet ve sā'ir-i levāẓım-ı intiḳāl u rıḥleti yirine getürüp ġāyet** ıżṭırābla ṭıbbīde dil ve iltihām-ı āteş-i ālām-ı bī-ḥisābla müteḥayyer ü lā-yaʿḳıl ceres-misāl derūn-ı dilden efġān-künān ʿazme maḥmil bağlayup āstān-ı devlet āşiyān-ı sulṭāna varup muntaẓır-ı fermān iken cenāb-ı Ḫāḳān-ı Sikender-ʿunvāndan tesvīd-i mektūbla me'mūr olduḳda sürūr-ı mevfūr ve ḥubūr-ı nā-maḥṣūr ile evine gelüp ol gice efkār-ı bī-şümār ile mānend-i nücūm ṣabāḥa dek bīdār olmağla tīşe-i endīşe ile kān-ı efkārı ḳazup niçe cevāhir-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār ḳılmış idi ve deryā-yı belāġat u

---

1** belā: - H.

3** ḳara yire ḳanın: ḳara ḳanın yire R.

10** Çelebi: - S.

11-12** ve tevsen-i feṣāḥat u berāʿatle emsāl ü aḳrānınuñ: ve ʿarṣa-i feṣāḥat u berāʿatuñ Ü.

16** ġāyet: - S.

feṣāḥata ġavvāṣlıḳlar ḳılmaġla niçe le'āli-i ṣāhvān **S144b** ele getürmiş idi. ʿAle'ṣ-ṣabāḥ ki kātib-i yed-i taḳdīr **R169a** sevād-ı şeb-i tārı beyāż-ı nehāre çıḳarup müsvedde-i ẓulāmı pür-nūr ḳılmış idi ve şāh-ı encüm ḥaşem-i sipihr-i devvār eṭrāf u kenāfa berīd-i ṣafā nevīd-i envār ile irsāl-i menşūr itmiş idi. Āstān-ı sulṭān-ı melek-ḫıṣāle inşā itdügi mektūb-ı bedīʿü'l-üslūb-ı belāġat-maṣḥūbla rūy-māl itmiş idi[**]. Cenāb-ı şehenşāhīde maḳbūl u merʿī düşüp medresesine otuz aḳçe teraḳḳī biñ aḳçe ve bir semmūr kürkli ṣūf cā'ize virilmişdür **Ü150a** ve merḥūm ʿAlī Paşaya yazduġı vaḳfiyye ġāyetde bī-naẓīr ve āftāb-ı felek-eşīr gibi ʿālemgīrdür. Selīḳa-i ʿArab üzre eşʿār-ı ʿArabiyye ve ḳaṣā'id-i belīġası vardur. Türkī eşʿārı meşhūr degüldür. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Yā Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her güzele mā'il olmasa

ʿĀşıḳ Çelebi bu iki beyti ġalaṭ idüp mezbūra isnād itmişdür. Müftī olan Saʿdī Çelebinüñdür.

Şiʿr[**] : ʿĀleme ṭoldı meserret līk ben şād olmadum
Āh kim ben bende bir dem ġamdan āzād olmadum
Ben nice alam ʿarūs-ı baḫt-ı devletden murād
H147b İki ḳāżīʿaskerüñ birine dāmād olmadum

SAʿDĪ: Ṣāḥib-i taṣānīf-i fā'iḳa ve mü'ellif-i ḥavāşī-i rā'iḳa mefāḫir-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ-ı maʿārif ve eṣnāf-ı kemālātdan mütereşşaḥ ve me'āşir-i aḫlāḳ[**] u eṭvār-ı büzürgvārı maḥasin-i cemīle ve mekārim-i cezīle ile müteveşşaḥ müftī'l-enām şeyḫü'l-islām keşşāfü'l-müşkilāt ḥallālü'l-muʿżılāt ecille-i ʿulemā-yı aʿlām ve eʿizze-i fużelā-yı kirāmuñ yegānesi ve nāfiʿ-ı maʿārif

---

[5-6**] belāġat-maṣḥūbla rūy-māl itmiş idi: maṣḥūbı irsāl itmiş idi Ü
[10**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[11**] Maṭlaʿ: Beyt R Şiʿr S - Ü.
[15**] Şiʿr: Beyt S - Ü.
[21-22**] ve me'āşir-i aḫlāḳ: - H R S.

ü feżā'il ve meydān-ı kemālāt u fevāżıluñ ferzānesi olan merḥūm Saʿdī Efendidür ki fülk-i cevvāle bir daḫı naẓīri gelmek emr-i muḥāl ve āyīne-i ḫayāl-i bālde ʿadīl ü timsāli nümāyān olmaḳ maḥż-ı ḫayāldür.

*Beyt*** : *Miṡl-i ū der-cihān ne-dīd kesī*
Ver tu gūyī ki hest hān be-nümāy

Eşcār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı āb-ḫūrde-i cūybār-ı tevfīḳ-i İlāhī olmağla ṡemere-i **R169b** feżā'il behre-i ʿilm ü kemāl ile bārver olmışdur ve seḥāb-ı ṭabʿ-ı nezāket-me'ābı** ictiẕāb kerde-i biḥār-ı ʿināyet-i nā-mütenāhī olmağla gülistān-ı mülk ü millet anuñla maḥżar olmışdur. Ol baḥr-ı mütelāṭım-i feżā'il ü mekārim **S145a** merḥūm muḥaşşī vü mü'ellif Monlā Samsunīzādeden mülāzım olmışdur. Lākin Kemāl Paşazāde merḥūmuñ daḫı tilmīẕ-i ḫāṣṣ u şākird-i pür-iḫtiṣāṣı idi. Merḥūm-ı merḳūmdan cānib-i Dārü's-selāma ḫırām itdükde yirine müftī-i enām olmışdur. Mevlānā-yı mezbūrdan menḳūldur ki merḥūm Kemāl Paşazāde taḫt-ı zemīne rū-nihāde olup münādī-i saʿādet mübādī-i *irciʿī** ẕāt-ı ḳudsī-nihādın ḫaṭā'ir-i ünse daʿvet idüp fermān-ı vācibü'l-iẕʿān-ı *fedḫulī** ile cānib-i Dārü's-selāma rıḥlet itdükde manṣıb-ı fetvā maḥlūl olduḳda** yirine ḳāżīʿaskerlikden maʿzūl olan ʿAbdü'l-vāsiʿ Çelebi olmaḳ ḫalḳ içinde şāyiʿ idi. Ben manṣıb-ı fetvādan me'yūs ve ġumūm u hümūm-ı ʿazl ile me'nūs idüm. **Ü150b** Gice vāḳıʿamda gördüm ki bir pīr-i rūşen-żamīr bu beyt-i pür-te'ṡīri oḳıyup baña** ḫiṭāb ider

---

4** Beyt: Şiʿr S - Ü.
8** me'ābı: niṣābı H R S.
15 Fecr-28 (Dön).*
16 Fecr-29 (Gir).*
17** olduḳda: olup H R S.
20** baña: - H S.

Beyt[**] : *Şaḳ bi l-meliki l-müsebbibi l-esbābā*
Er-rezḳu iẕā atāke daḳḳi l-bābā

ʿAle'ṣ-ṣabāḥ ki sulṭān-ı çār-bāliş-i devrān yaʿnī āftāb-ı ʿālem-tāb-ı nūr-efşān ṣadr-ı Dīvān-ḫāne-i[**] āsmānda taḫt-ı ʿālī-şānına oturdı. Bir çavuş-ı berḳ-girdār ve berīd-i nevīd-i ṣabā-reftār müjde-i fetvāyı getürdi. **H148a** Ṣaḥn müderrisi iken İstanbul ḳāḍīsı[**] olup on bir yıl şehr-i mezbūrda ḳāḍī olup kāffe-i enām aḥkām-ı pür-iḥkām ve efʿāl-i ḫuceste-fercāmından rāżī idi. Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūma müyesser olan leṭāfet-i taʿbīr ve vecāzet-i taḥrīr ḳābil-i taḳrīr ve mümkin-i tasṭīr degül idügi nūr-ı āftāb gibi şehīr ve maʿlūm u mersūm-ı ṣaġīr ü kebīrdür. Tefsīr-i Ḳāḍī ve Şerḥ-i Hidāye-i Ekmelü'd-dīne olan Ḥāşiye-i Daḳā'iḳ ġāşiyesinden ġayrı mālik **R170a** olduġı kitāb-ı bī-ḥadd ü ḥisābuñ ḥavāşīsi dest-i ḫaṭṭı ile muḥaşşā vü muṣaḥḥaḥ ve ḳalā'id-i fevā'id-i[**] aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile muḥallā vü muvaşşaḥdur. Baʿdehū sene erbaʿīn ve tisʿami'e şevvālinüñ ikinci güni kevkeb-i saʿd-ı ḥayātı ġārib ü āfil ve kārbān-ı ecel ile ser-menzil-i beḳāya vāṣıl oldı. Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi *Feḳad māte şehīdā* diyü tārīḫ dimişdür. Ḳandīnüñ ṭūṭī-i ṭabʿ-ı şeker-ḫāssı daḫı bu güne gūyā olmışdur.

Mıṣrāʿ[**] : Beḳāya göçdi Saʿdü'd-dīn-i Ŝānī (945)

Egerçi tārīḫ-i mezbūr miyān-ı cumhūrda maḳbūl u manẓūr olmaġla maʿrūf u meşhūrdur. Lākin göçdi kelimesi **S145b** vavsuz mektūb u merḳūm olmaġla medḫūl u manẓūr olduġı aṣḥāb-ı ḥayret ü şuʿūra maḫfī vü mestūr degüldür[**].

[1**] Beyt: Şiʿr H Maṭlaʿ S - Ü.
[4**] Dīvān-ḫāne: Dīvān S.
[6**] İstanbul ḳāḍīsı: İstanbula ḳāḍī R.
[12**] ve ḳalā'id-i fevā'id: ve gerden ü gūş-ı eyyām ḳalā'id ü fevā'id H S.
[18**] Mıṣrāʿ: Tārīḫ S - Ü.
[21**] degüldür: degüldür ki S.

Eger giçdi olursa bī yā olduġınuñ ʿaybı rūşen ü hüveydādur. Merḥūm-ı merḳūmuñ[**] sā'ir-i maʿārif ü feżā'ilinden fażla laṭīf eşʿārı ve maḳbūl-ı ṭabāʾiʿ[**] meṭāliʿ-i ābdārı vardur. Bu bir iki eşʿār u ebyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ reşeḥāt-ı aḳlām-ı belāġat-āyāt u feṣāḥat-beyyinātındandur.

Şiʿr[**] : Öpmege istedügüm mūzesinüñ kebkebidür
Kimse diş ḳoyuramaz aña demūr leblebidür

Ve lehū[**] : Marīż-i fāḳaya dārü'ş-şifā laʿlüñden[**]
Cevāb-ı ṣāfī ile vir şarāb-ı dīnārı

Ve lehū[**] : Rūşen ḳılan cihānı bugün ḥüsni māhıdur
Meftūn iden bu göñlümi çeşm-i siyāhıdur

Mevlānā Ġubārī bu şiʿr-i belāġat-şiʿārı diyüp kim naẓīre dirse üç vireyin diyü miżmār-ı belāġatda çābük-süvār-ı[**] meydān-ı ʿirfān olanlara at ṣalduḳda ve şeşder-i feṣāḥat nerrādān-ı maʿārif olan yārāna dāv atduḳda

Ü151a *Beyt*[**]: Naḳş iden ḥaḳḳı hilāli ṭāḳ-ı mīnā üstine
Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

H148b Serḫōş Bālī dimekle maʿrūf olan[**] Cevherī Efendi naẓīre diyüp ḳangısı **R170b** ercaḥ ü evlādur diyü Ḥażret-i Monlādan istiftā olınduḳda dimişdür[**].

Cevāb[**] : Zeyd-i şāʿir şiʿri ile lāf iderse vechi var[**]
Ḥüsn-i naẓmı dāludur itdügi daʿvā üstine

1-2** Eger giçdi olursa bī yā olduġınuñ ʿaybı rūşen ü hüveydādur. Merḥūm-ı merḳūmuñ: - Ü.
2** ṭabāʾiʿ: - Ü.
5** Şiʿr: - R Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
7** dārü'ş-şifā laʿlüñden: dārü'ş-şifā o laʿlüñdür H dārü'ş-şiā mıdur laʿlüñ S.
9** Ve lehū: - H S Ü.
12** çābük-süvār: çābük-süvārın H R.
14** Beyt: Şiʿr H S - Ü.
16** olan: - H.
17** dimişdür: bu beyt ile cevāb virmişdür H.
18** Cevāb: - R S Ü.
18** Zeyd-i şāʿir şiʿriyle lāf iderse vechi var: Zeyd-i şāʿir lāf urursa n'ola Saʿdī vechi var S / lāf iderse: lāf urursa H.

Bir defʿa daḫı subḥa-i mercānla yā-sīn çevirmenüñ ḳangısı efḍaldür diyü su'āl olındukda dimişdür.

Beyt[**] : Yüsr ü mercān degül vesīle-i Rab
Yüri iḫlāṣ-ı niyyet eyle ṭaleb

SERVĪ: Vilāyet-i Ḥamīdde Burdur nām ḳaṣabadandur[**]. Serv-i raʿnā gibi ḳāmet-i bālā olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār eylemişdür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Beyt[**] : Şol ʿaraḳ kim ol gül-endāmuñ yañağından çıḳar
Selsebīlüñ ʿaynıdur firdevs bāğından çıḳar

SIRRĪ: Hevā-yı cān-fezāsı ʿİşāvār mürde-dilleri iḥyā idüp sāḥa-i leṭāfet mesāḥası maḥall-i vāridāt-ı[**] sürūr u ṣafā olan şehr-i sütūde-eṭvār Yeñice-i Vardardandur. Nāmı ʿİşādur. Merḥūm Şāh Efendinüñ meclis-i ifādesine müdāvim ü mülāzım[**] olmağla ḫidmet-i pür-fażīletinden mülāzım olmışdur. Ṭarīḳ-i ʿilme **S146a** sālik ve niṣāb-ı fażla mālik maʿārif ü feżā'il ile muḥallā ve āyīne-i sīnesi ṣayḳal-i ʿilm ü kemāl ile mücellādur. Rūmilinde kenārlarda müderris ve binā-yı sarāy-ı Kemālin kūşiş ü iştiğāl ile muraṣṣaf u mü'esses oldukdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya rıżā virdi[**]. Babayāne kelimātı ve ḥāl-engīz ebyātı vardur. Bu mecelle-i cemīleyi **H149b** tertīb ü tezyīn içün bu eşʿār-ı bī-naẓīr ü ḳarīni taḥrīr olındı[**].

[3**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[6**] Vilāyet-i Ḥamīdde Burdur nām ḳaṣabadandur: Vilāyet-i Ḥamīddendür. Burdur nām ḳaṣabada keşīde-bālā olmışdur S.
[9**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[13**] maḥall-i vāridāt: mücellā-yı vāridāt H R S.
[15**] ü mülāzım: - S.
[19**] rıżā virdi: virüp H S.
[21**] taḥrīr olındı: taḥrīr ü tasṭīr olındı H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

*Şi'r*** : Ne ḥālüm añmaġa ḳudret ne** ṣabra ṭāḳat var
Efendi ḥāl mükedder ziyāde ḥayret var
(Diger) : Ādemler öldürür gözüñ** ey şūḫ-ı şīvekār
Dirlerse vechi var saña şehbāz-ı cān-şikār
Geh tīġ-i ġamze ile gehi tīġ-i cevr ile
Ḳırdı geçürdi ḫalḳ-ı cihānı o ġamzekār
*Ve lehū** : Ḫaṭṭ-ı ḫūb ʿiẕār-ı cānāna
Yazdı bir ḥāşiye gülistāna
Elde tīr-i ʿaṣā ile zāhid
Beñzemez mi yeñi müselmāna
R171a*(Diger):* Sende ḥadden ziyāde raʿnālıḳ**
Baña yüz ṭutmasun mı şeydālıḳ
Ü151b Ḳad ḳıyāmet ziyāde ince miyān
Ḥāṣılı ortalıḳ temāşālıḳ
Olmaz oġul durur kelām-ı belīġ
Sırriyā ancaḳ ola babalıḳ
*Ve lehū** : Söyledür rāz-ı ʿışḳuñı bir bir
ʿĀşıḳa bāde şu şikencesidür
(Diger) : Bahār oldı zemān şimdi kenār-ı cūybāruñdur
Benüm serv-i revānum ḥāṣılı ʿālem-kenāruñdur
*Ve lehū** : Pākdur āyīneveş jeng-i ḥasedden sīnemüz
Cilvegāh-ı şāhid-i maḳṣūddur āyīnemüz

1** Şi'r: - Ü.
1** ne: ne bende H.
3** gözüñ: sözüñ H.
7** Ve lehū: - H S Ü.
11** raʿnālıḳ: ince miyān H.
17** Ve lehū: - H S Ü.
21** Ve lehū: - H S Ü.

Biz ma'ārif kānıyuz noķṣān-peẕīr olmaķ degül
Ḫarc ile ıṣrāf ile artar bizüm gencīnemüz

SIRRĪ: Hevā-yı ferah-fezā ve teraḥ-ı zidāsı dāfi'-i ġumūm u ḥuzen olan belde-i İrem-miṣāl şehr-i Ṭrabzondandur. Nāmı Meḥemmeddür. Muẓaffer Sırrīsi dimekle müştehir** merd-i pür-ma'ārif ü hünerdür. Kitābetde rāsiḫ ü māhir ve ķalem-miṣāl her gūne ḫaṭṭı yazmaġa ķādir idi. Pādşāhımuz ḥāriṣ-i** mülk-i 'adl** ü dād ve vāriṣ-i salṭanat-ı Keyḫüsrev ü Keyķubād Hażret-i Sulṭān Murād -*Edāma'llāhu Te'ālā mülkehu ilā yevmi't-tenādd*- şehzāde iken āstān-ı felek-nihādlarına yüz sürüp ḥalķa-miṣāl bāb-ı ḫidmetlerinde dā'im ü ķā'im ve sa'ādetvār ẕāt-ı celālet-eṭvārlarına mülāzım olmış idi. Vücūd-ı pür-sedādlarıyla gülşen-i salṭanatı İrem-i ẕātü'l-'imād **S146b** itdükleri eyyāmda bile gelüp kātib-i Dīvān olmaġla pür-'unvān olmış idi. Çoķ zemān geçmedin bu ķalem-rev-i fenādan geçüp menzil-i beķāda maķām ve gūşe-i İremde ārām eyledi. El-ḥaķķ ḫūb eş'ārı ve sırr u ḥālden mebnī güftārı vardur. Eger bir miķdār 'ömrden behredār olup miżmār-ı belāġatda ḥā'iz-i ķaṣabātü's-sebķ** olan vücūd-ı ma'ārif-siyeri **H150a** tīġ-i bī-dirīġ-i ecel ile ķalem-miṣāl bürīde-ser olmayaydı** ve bu mecmū'a-i 'anāṣırda maṭlā'-ı ḥayātı bir zemān maķṭa'-i memāta **R171b** irmeyeydi gerçekden pür-iştihār u nāmdār şā'ir-i pür-āṣār olurdı. Bu bir iki eş'ār-ı melāḥat-diṣār āṣār-ı kilk-i seḥḥār ve ķalem-i dürer-bārıdur**.

6** müştehir: müştehirdür H.
7** ḥāriṣ: ḥāris S.
8** 'adl: - H.
16** ķaṣabātü's-sebķ: ķaṣabāt-ı sebķ R.
18** olmayaydı: olmasaydı H olmış idi S.
20-21** dürer-bārıdur: dürer-bārıdur ki bu cerīdeye taḥrīr olındı S.

Ü152a *Şi'r*[**] : Ḳanı ḫāk-ı rehüñ āhumla berbād itdügüm demler
Añılmaz mı ser-i kūyuñda feryād itdügüm demler
Gözümde uçar oldı sen tezerv-i şīvekārumla
Dem-ā-dem murġ-ı cānı ġamdan āzād itdügüm demler
Aḳar cūy-ı sirişküm ḳāmet-i dil-cūyuñ añduḳça
Ṭolar ḳan ile çeşmüm laʿlüñi yād itdügüm demler

Ve lehū[**] : Reng-i rū olsa eger māhda ey ġonçe-dehen
Beñzedürdüm[**] ruḫ-ı rengīnüñe meh-mā-emken

Ve lehū[**] : Şehā çeşm ü çerāġ-ı ʿālem-i nūr-ı baṣarsın sen
Naẓīrüñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-i naẓarsın sen
Görüp ben nā-tüvānuñ ḳaçma luṭf it ey perī-peyker
Seni görsem vücūdum maḥv olur kimden ḳaçarsın sen

Ve lehū[**] : Āstān-ı ġayra yüz sürmem ḳapuñdan sürseler
Dönmezem yoluñda ölmekden eger öldürseler

SUʿŪDĪ[**]: Ol ẕāt-ı siyādet-ṣıfātuñ nām-ı emcedi ve ism-i esʿadı[**] Meḥemmeddür. Edirne ḳażāsından müteḳāʿid iken ḥafīż-i fenādan ser-menzil-i beḳāya müteṣāʿid[**] olan[**] Emīr Ḥasan Efendinüñ ferzend-i feżā'il-sünenīdür[**]. Keşşāf-ı müşkilāt-ı ḥaḳā'iḳ ḥallāl-ı muʿżılāt-ı daḳā'iḳ ḳıdvetü'l-ekābir ve'l-eʿāẓı üstādü'l-enām merḥūm Ebsū's-suʿūd Efendiden mülāzım olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūn kendilerine şiʿār ü diṡār eylemişdür. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf

---

[1**] Şi'r: - Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] Beñzedürdüm: Beñzer dirdüm S.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[16**] (Suʿūdī, H nüshasında Saʿdī'den sonra Servī'den önce yer almaktadır).
[16**] ism-i esʿadı: ism-i şerīfi Ü.
[17-18**] iken ḥafīż-i fenādan ser-menzil-i beḳāya müteṣāʿid: - H R S.
[18**] olan: olan merḥūm H.
[18**] feżā'il-sünenīdür feżā'il-sebebidür H.

ve vücūd-ı naẓīf ü laṭīfdür ki feżā'il ü kemālāt ile kemā-yenbaġī müzeyyen ü muḥallā āyīne-i sīne-i pür-sekīnesi mışḳal-i ḥüsn-i ṣıfātla ʿilā mā hüveʾl-aḥrā muṣayḳal u mücellā olup aḳdām-ı iḳdāmla cemācim ve aḳmām-ı** feżā'il ü fevāżıla taʿallā vü tasalluḳ itmekle emṡāl ü **S147a** aḳrānından maʿārif bī-kerānı gibi teferrüd ü tefevvün itmişdür. ʿİtret-i** hāşimiyyeye mīrāṡ olan feżā'il ü ʿirfāna fā'iz ve ol ḥażerāt-ı ʿāliyyāta ʿalāmet ü ʿādet olan semāḥat u seḫāveti ḥā'iz olup āṡār-ı mecd ü meʿāl ve envār-ı saʿādet ü iḳbāl cebīn-i mübīninden **R172a** sāṭiʿ ü lāyiḥ ve nesīm-i ʿanber-şemīm-i ḫulḳ-ı kerīmi *inneke leʿalā ḫuluḳin ʿaẓīmin** mehebbinden ẓāhir ü sāniḥ** olduġı nūr-ı ẕükā gibi ehl-i ẕekāya lāmiʿ ü vāżıḥdur**. Menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i** sāmiyyeye iʿtilā vü irtiḳā idüp ḥālen medāris-i ʿaliyye-i Süleymāniyyeden birinde ḳā'im-i ḫidmet-i tedrīs olmaġla taḥṣīl-i ʿilm ü kemāla iştiġāl ve ḳandīl-i fu'ād-ı meʿālī-nihādlarına revġan-ı saʿy u ictihād ile iştiʿāl üzredür. Aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile medā'iḥ-i kirāmı ṣaḥā'if-i eyyāmda naḳş u nigār olınsa ʿadd ü şümārına kāfī ve midād-ı buḥūr-ı sebʿa ve evrāḳ-ı eflāk-ı tisʿa tesvīd-i menāḳıb u mefāḫirlerine vāfī degüldür**. Çünki vaṣf-ı cemīl ü nām-ı nīkūları cümle-i cihānı ṭutmış ve būy-ı ḫūy-ı dil-cūları meşāmm-ı ʿālem ü ʿālemiyānı ḫōş-bū itmişdür. Bundan ziyāde taʿrīf ü tavṣīf taḥṣīl-i ḥāṣıl ve taṭvīl-i bilā-ṭā'il olmaġın ıṭnāb u ikṡār olınmayup** bu miḳdārla** iḫtiṣār olındı. Mütevaḳḳiʿdür ki menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye ʿan-ḳarībiʾl-eyyām **H149a**

3** aḳmām: şevāhiḳ H R S.
5** ʿİtret: Ġayret H.
8-9* *Kalem-4 (Sen çok yüce bir ahlak üzeresin).*
9** sāniḥ: sā'iḥ R S.
10** vāżıḥdur: vāżıḥ S.
10** Menāṣıb-ı ʿāliyye ve merātib: Menāṣıb-ı ʿāliyyeye ve merātib H R Merātib-i ʿāliyye ve Menāṣıb S.
13-16** Aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile... mefāḫirlerine vāfī degüldür: - H R S.
16-19** Çünki vaṣf-ı cemīl ü nām-ı nīkūları... ʿālem ü ʿālemiyānı... olmaġın ıṭnāb u ikṡār olınmayup: - Ü /ʿālem ü ʿālemiyānı: ʿālem-i ʿālemiyānı H S.
19** bu miḳdārla:lā-cerem bu miḳdārla Ü.

müteʿallā olup evṣāf u elḳāb-ı bī-ḥisābı ile ṣaḥā'if-i zemān ve ṣafā'iḥ-i cihān mütehallā[**] ola ẕāt-ı büzürgvārlarınuñ sā'ir-i feżā'ilden[**] fażla eşʿār-ı belāġat-şiʿārı ve güftār-ı leṭāfet-eṭvārı vardur. Bu bir iki eşʿār ol cenāb-ı saʿādet-medāruñ[**] netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārından ẓāhir ü bedīdār olup bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itmişlerdür[**].

Şiʿr[**]	:	Oldı ḥabāb gibi göñül mübtelā-yı mey
		Başdan çıḳardı anı dirīġā hevā-yı mey
Ve lehū[**]	:	Kūhken ʿışḳını terk eylemedi Şīrīnüñ
		Çıḳmayınca depesine acısı miskīnüñ
(Diger)	:	Cismimüñ bünyādını urduḳda ḫallāḳ-ı cihān
		Üstüḫān-ı sīnem itmiş ḳaṣr-ı ʿışḳa nerdübān[**]
Ve lehū[**]	:	Aybaşında görinen ṣanma hilāl-i şevvāl
		Eylemiş ʿıyd ḳaşuñ vaṣfına bir ince ḫayāl
(Diger)	:	İtmesün yüzüñe teşbīh özin itsün[**] ʿār
		Söylesün āyīneye ṭūṭī-i şīrīn-güftārı[**]
Ve lehū[**]	:	Urup peykān-ı tīrüñ ġayra öldürdüñ bu ben zārı
		İdüp bī-dillere cevrin göñüllendürdüñ aġyārı[**]

[2**] mütehallā:münceli H mütecellī R.
[2**] feżā'ilden: feżā'ilinden H.
[4**] saʿādet-medāruñ: siyādet-medāruñ H S.
[4-5**] bedīdār olup bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itmişlerdür: bedīdār olmışdur Ü / itmişlerdür: itmişdür H.
[6**] Şiʿr: - R Ü.
[8**] Ve lehū: - H S.
[6-11**] Oldı ḥabāb gibi göñül... itmiş ḳaṣr-ı ʿışḳa nerdübān: - Ü.
[12**] Ve lehū: - H S.
[14**] itsün: ḳılsun H.
[12-15**] Aybaşında görinen ṣanma... ṭūṭī şīrīn-güftārı: - Ü.
[16**] Ve lehū: - S.
[16-17**] Urup peykān-ı tīrüñ... göñüllendürdüñ aġyyārı: - H Ü.

Ve lehū[**] : Beni terk eyledüñ āḫir cefāyı ṭurmaduñ itdüñ
Be-hey ẓālim vefā didüklerini itmedüñ gitdüñ

R172b *Ve lehū*[**]: Hāle ṣanma senüñ āşüfteñ olup māh-ı münīr
Dā`ire içre girüp sen mehi eyler tesḫīr

S147b *Ve lehū*[**]: Görmeyince rūy-ı yārı düşdi sīnemden yire
Ṭıfl-ı eşküm urdı kendin ağlayup yirden yire

Ve lehū[**] : Gül-i ḫaddüñ ḳoyup ey ġonçe-i bāġ-ı ʿālem
Sūsen-i bāġa düşelden dile düşdi şebnem

Ve lehū[**] : Yüzüm üzre başduġı dem görse pāy-ı dil-beri
Derhem-i eşkin vire çeşmüm aña ayaḳ teri[**]

Ü152b SAʿYĪ: Büldān-ı rūy-ı zemīn içre pür-tezyīn olan[**] ḳaṣaba-i Prizrindendür. Nehārīnüñ[**] birāder-i kihteridür. Sulṭān Meḥemmed Ḫan[**] zemānında taḥṣīl-i ʿulūm[**] ve tekmīl-i ṭarīḳ-i[**] ḥudūd[**] u rüsūma kūşiş idüp āṣār-ı cidd ü saʿyı mūriş ü müşmir olmayıcaḳ gūşe-i ferāġatı mūʾşir olup kūh-mişāl pāyını dāmenine ve ġonçeveş başını pīrāhene çeküp Prizrinde ṣoḥbet-i merdümān-ı[**] cihāndan dāmen-çīn olup merdüm-i çeşm gibi gūşe-nişīn iken Sulṭān Bāyezīd Ḫan bir ġazel-i dil-sitānın görüp āstān-ı ʿizzet ü celāletlerine daʿvet itdükden ṣoñra ol ḫāce mekteb-i kemāl ü maʿrifeti muʿallim-i ḫādımān-ı

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
9** Ve lehū: - H S.
1-10** Beni terk eyledüñ āḫir... çeşmüm aña ayaḳ teri: - Ü.
12** Büldān-ı rūy-ı zemīn içre pür-tezyīn olan: - Ü.
13** Nehārīnüñ: Bahārīnüñ H.
13** Meḥemmed Ḫan: Meḥemmed H R.
14** ʿulūm: ʿilm H.
14** ṭarīḳ: fünūn ve S.
14** ḥudūd: - Ü.
17** merdümān: merdān H murādın S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḥarem-sarāy-ı salṭanatları eylemişler idi. Miyān-ı ḫalḳda şā'i' ü dā'i' olan Ta'rīfāt ki mu'arrifler maḥāfil ü[**] mecāmi'de gūyā olurlar mezbūruñ imlā vü inşāsıdur ve bu eş'ār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şi'r[**] : Ṣūretüñ naḳşını yazınca göñül nāmesine
Ḳanlar ağlatdı gözüm kirpigümüñ[**] ḫāmesine

Ve lehū[*] : Şem'e kim teşbīh ider yā Rab bu ḫadd-i mehveşi
Şem' bir meftūl-ser yalıñ[**] ışıḳdur āteşi
Ayağın tīğ üzre başmışdur kemān-keşlik idüp
Nāvek-i müjgānı üstinde[**] nigāruñ yā ḳaşı
Siḥre ṭartılmış ḳılıçdur fitneye atılmış oḳ
Ol nigāruñ ġamze-i 'āşıḳ-küş ü ḫançer-keşi[**]

Ve lehū[*] : 'Āşıḳ-ı üftādeveş[**] düşse n'ola eş'āra ceng
Açılur göñül anuñla n'eylesün āvāre ceng

Ü153a Ṣıfat-ı keştīde Fārisī bir[**] ḳaṣīde-i belīġası **H150b** vardur. İsḥaḳ Çelebi Selīm-nāmesinde yazmışdur. Ġāyetde ḫūb dimişdür. Maṭla'ı budur[**].

R173a *Maṭla'*[**]: *Çīst ān ṭayyār k'ez-sür'at çü bād-ı ṣarṣar est*
'Anberīn dubāl murġīn bāl u müşgīn şeh-per est

2** maḥāfil ü: maḥāfil H Ü.
3** ve bu eş'ār mezbūruñ güftārındandur: Bu eş'ār anuñdur H Bu eş'ār mezbūruñdur R Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār anuñdur S.
4** Şi'r: - Ü.
5** kirpigümüñ: kirpigüm R.
6** Ve lehū: - H S Ü.
7** meftūl-ser yalıñ: meftūl sermāyeñ R.
9** üstinde: üzredür S.
11** 'āşıḳ küş ü ḫançer-keşi: ḫançer küş ü 'āşıḳ-keşi S.
12** Ve lehū: - H S Ü.
12** üftādeveş: üftādveş R.
14** Fārisī bir: Bir Fārisī H Fārisī S.
15** Ġāyetde ḫūb dimişdür. Maṭla'ı budur: - S.
16** Maṭla': Beyt R - H Ü.

SAʿYĪ: Muʿẓamāt-ı ḳaṣabāt-ı[**] kebīreden belde-i İrem-sīre olan şehr-i Tiredendür. Nāmı Ramażāndur[**]. Memikzāde dimekle ʿıyd-miṣāl şöhre-i zemān idi. Merḥūm Merḥabā Efendinüñ dānişmendi[**] ve muṣāḥibi ve ḥüsn-i ḫaṭṭdan ḫaṭṭı olmaġın manṣıb-ı ḳażālarında nā'ib ü kātibi olur idi. Dā'imā kākül-i dil-berān **S148a** gibi şūrīde ve miṣāl-i ḳalb-i meyyāl her zemān ʿışḳ-pīşe ve ser-kārdan hergiz ḫaberdār[**] olmayup ḥāl ü māl-i rūzgārdan bī-fikr ü endīşe idi. Āḫir İsketuzda[**] otuz beş aḳçe ile ḳāḍī[**] iken ḫidmetkārlarından bir iki bed-baḫt u yezīd ve bir ḳaç nemek-ḥarām-ı ʿatīd ü ʿanīd mezbūrı ḳatl itmekle şehīd eylemişdür. Ḥaḳḳā ki aḳdām-ı iḳdām u saʿyi ile medāric ü meʿāric-i belāġata irtiḳā ve kemend-i cevdet-i ṭabʿı ile ḳımme-i ḳulle-i[**] feṣāḥata iʿtilā idüp şöhre-i cihān ve maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿirfān olan şuʿarā-yı belāġat-ʿunvāndandur. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] :

Yoluña şunlar ki ʿömrüm ḫānümānlar dökdiler
Ġam metāʿın aldılar naḳd-i revānlar dökdiler
İtlerüñ meyl eylesün diyü ten-i fersūdeye
Geldiler kūyuñda yir yir üstüḫānlar dökdiler
Ṣanmañuz naʿl u elifler sīnemüñ meydānına
Leşker-i hicrān gelüp tīr ü kemānlar dökdiler[**]
Nūş-ı cān anlara kim ʿışḳuñ meyinden mest olup
Dīde cāmından şarāb-ı erġavānlar dökdiler

[1**] ḳaṣabāt: - H.
[2**] Ramażāndur: Ramażān Ü.
[3**] dānişmendi: dānişmend H R.
[6**] hergiz ḫaberdār: ḫaberdār hergiz S.
[7**] İsketuzda: Sigetvarda S İştikuzda Ü.
[7**] ile ḳāḍī: - H.
[10**] ḳulle: ḳubbe H S.
[12**] Bu eşʿār anuñdur: Bu ebyāt u eşʿār anuñ güftārındandur H - Ü.
[13**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[17-18**] Ṣanmañuz naʿl u elfler... tīr ü kemānlar dökdiler: - H R.

Ve lehū[**] : Fenā gülzārıdur ʿālem bahārından ḫazān ḳalmış
Meh-i nev ṣanma uçmış ʿandelībi āşiyān ḳalmış

Ve lehū[**] : Nāle ney gözyaşı mey oldı ciger büryānum
Ḫāne-i tende ḫayālüñ olalı mihmānum
Şermsārum yaḳalı Saʿyī seg-i dil-berde[**]
Üstüḫān-ı tenümi nār-ı dil-i sūzānum
Ü153b Ḫār u ḫaseddür ki getürdi anı seyl-āb-ı sirişk
Ṣanmañuz çeşm-i terümde[**] görinen müjgānum

SİFĀLĪ: Yaḥyā Paşaoğlı Meḥemmed Paşanuñ oğlı Arslan Paşadur. Egerçi şīr-pīşe-i mehābet ve dilīr-i meydān-ı şecāʿat olup küffār-ı nā-bekār ile kārı ceng **R173b** ü peykār üzre olmağla[**] tīğ-i bī-dirīğ ile ol kefere-i fecerenüñ yirini ḳaṣr-ı caḥīm idüp ve her ḳanda simāk-ı rāmiḥ gibi bir nīzedār ẓāhir ü bedīdār olsa meydān-ı felekde şemşīr-i cevzā ile cesed-i pür-cesedini devinīm iderdi[**]. Ḳral-ı bed-fiʿāl ḍarb-ı tīğ-i ḳattālından sehmnāk u mużṭarib ve ol fırḳa-i eşrāruñ dil ü cānında **H151a** lemeʿāt-i şemşīri ile āteş-i dūzaḫ mużṭarim ü mültehib olup her gün kārbān-ı ḥayātı ol ṭāğiyāt u ʿādiyātuñ ser-menzil-i vücūdından göçürür ve her zemān rümḥ u sinān ve belārek-i cān-sitān ile ol ʿabede-i eṣnām u evs̱ānı ḳırar geçürürdi.

Şiʿr[**] : *Yekurru*[**] *ʿale l-aʿdāʾi fī ḥavmeti l-vaġā*
Ve-leyse ʿaleyye ġayra r-ruʾūs-ı mecāl

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] dil-berde: dil-berden H S.
[8**] terümde: nemümde S.
[12**] üzre olmağla: olup H R S.
[15**] iderdi: idüp Ü.
[20**] Şiʿr: - H S Ü.
[20**] Yekurru: Mekurru H.

Binā en-ʿaleyh ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan mezbūrı[**] Budine beglerbegi idüp **S148b** żabṭ-ı s̱uġūr-ı müslimīn içün mezbūrı sedd-i sedīd ve ḥıṣn-ı ḥaṣīn itmiş idi. Lākin efʿāl-i şenīʿa vü ḳabīḥa ve aḥvāl-i kerīha vü vaḳīḥa ile daḫı şöhretnāk ḫūn-ḫ*ār*[**] u seffāk Ḫudā-yı ẕü'l-celālden bī-vehm ü bī-bāk idi. Bā-īn cümle cūd u seḫāsı nihāyetde ve baḫşiş ü ʿaṭāsı ġāyetde idi[**]. Ebr-i bahār feyż-midrārından ġarḳ-ı ʿaraḳ-ı ḥayā vü inkisār ve biḥār-ı zeḫḫār baḫşiş-i bī-şümārından mużṭarib ü şermsār idi. ʿAcā'ib-i te'sīrāt-ı inʿikās-ı devr-i eyyāmdandur ki mezbūr şecāʿatde Rüstem-i zemān iken Vezīr-i aʿẓam Meḥemmed Paşa merḳūmı[**] muḥannes̱ ü cebāndur diyü merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana nemīmet ile meşāriʿ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırların ġubārnāk idüp āḫirü'l-emr tīġ-i siyāsetle merḳūmı helāk itdürdi. Şiʿr ile enīs ü yār olmaġla naẓm-ı[**] eşʿāra iḳtidārı var idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Beyt[**] : Gördi āhum kākül-i miskīnine dil bağladı
Baş açup meydāna girdi ḫidmete bel bağladı

SELMĀN: Vilāyet-i Aydındandur. Merḥūm Kemāl Paşazādeden mülāzım olup semt-i **R174a** ḳażāya sülūk itmişdi. Birgide ḳāḍī iken dā'in-i ecel aña mütekāżī oldı. Bu şiʿr anuñdur[**].

Beyt[**] : N'ola sīnemde cān gibi götürsem dāġ-ı cānānı
Götürmek istemez mi her kişi mühr-i Süleymānı

[1**] mezbūrı: - Ü.
[4**] şöhretnāk ḫūn-ḫ*ār*: şöhretnāk olup ḫūn-ḫ*ār* H.
[6**] ġāyetde idi: ġāyetde H.
[9**] merḳūmı: - H.
[12**] naẓm: naẓm u S naẓma Ü.
[12**] anuñdur: mezbūruñ güftārındandur H anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S.
[13**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[18**] Bu şiʿr anuñdur: Bu şiʿr anuñ güftārındandur H.
[19**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.

SELMĀN: Cāmiʿ-i maḥāsin-i lā-yuʿad ve-lā-yuḥṣā olup büldān-ı cihān içre ʿurūs-ı sāḥa-i ʿaẓīmü'l-mesāḥası ḳalā'id-i luṭf u melāḥat ile muḥallā ve feżā-yı dil-güşā-yı leṭāfet-pīrāyı** cārūb-ı ḥüsn ü ṣabāḥat ile pāk u mücellā olan şehr-i Burusadandur. Raḥmīnüñ hem-sinn ü hem-sāli ve belde-i merḳūmenüñ merd-i ṣāḥib-i kemāli idi. Daḳīḳ ü celī ḫaṭṭuñ envāʿında eli var ve her ʿilme ḳādir ve ʿilm-i edvārda māhir idi. Ṭarīḳ-i ʿilmde ḫayli elem çeküp gird-bādāsā bu deşt-i miḥnet ü ʿanāda dönerek vāṣıl-ı emel olup āḫir ḥareketine āḫirü'l-emr İstanbul ḳāḍīsı iken vefāt iden **H151b** Ḥasan Çelebinüñ āstān-ı mekārim-menheli me'vā vü maḥall** olup ḫidmet-i cenāb-ı meʿālī-ḳıbābından mülāzım olmış idi. Hezār zūr u zār ile **Ü154a** Rūmilinde ḳāḍī iken maḳtūl olup rūḥ-ı pür-fütūḥı cenāb-ı ʿizzetde** maḳbūl olan şühedā ḥaṭīrasına mevṣūl oldı. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

S149a *Beyt**:* Ne şīve vaḳtidür sāḳī bir aydur rūzedāruz biz
Bu dem pīr-i ḫarābātuñ öñinde şermsāruz biz

SELMĀN: Belde-i nāmdār ve şehr-i İrem-eṭvār maḥaṭṭ-ı riḥāl-i ricāl-i maʿārif ü eşʿār olan Yeñice-i Vardardandur**. Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ḳalā'id-i maʿārif ü kemālāt ile müzeyyen ü muḥallā ve māhçe-i rāyet-i dirāyeti emsāl ü aḳrānından her vechle merfūʿ ü muʿallā olduğından ġayrı fenn-i belīġ-i inşāda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve muʿammā-gūy u muʿammā-güşālıkda şöhre-i dünyā olmış idi. Ḥayf ki ol** ṣāḥib-i kemālüñ şiʿri kemāle irmiş iken dest-i elṭāf-ı aṣḥāb-ı

3** leṭāfet-pīrāyı: leṭāfet-pīrāyesi H S leṭāfet-pīrāsı R.
9** maḥall: maḥalli H.
11** cenāb-ı ʿizzetde: cenāb-ı Rabbü'l-ʿizzetde H.
11-12** Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H Bu eşʿār mezbūruñdur S.
13** Beyt: Şiʿr R - S Ü.
17** eşʿār olan Yeñice-i Vardardandur: eşʿārdandur Ü.
21** ol: - S.

himem miʿmārī-i luṭf u kerem ile ḫāne-i ümmīd ü[**] recāsını ābād ḳılmamış idi[**] ve ol Selmān-ı zemāna[**] **R174b** bir aḥd-i muʿayyen ü ẓahīr olmaġla vefḳü'l-murād mesrūr u dil-şād olmış idi. Fi'l-cümle merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ muḳārin-i ḥüsn-i terbiyeti olmaġla *es-Selmān minni ve min ehl-i beytī*[*] maḳāmına vāṣıl olup şāhid-i merāmına bir miḳdār nā'il olmış idi. Bu bir iki muʿammeyāt u eşʿār ol şāʿir-i belāġat-şiʿārun güftārındandur[**].

Naẓm[**] : Göñlin alduñ ʿāşıḳ-ı dil-ḫastenüñ ey cevri çoḳ
Anuñ içün ġayrı dil-ber sevmege hīç göñli yoḳ

Ve lehū[**] : Tīġüñle cān diler kim ten yāre yāre olsun
Her yāre ol ʿiẕāra cāy-ı neẓāre olsun

Ve lehū[**] : Ol pādşāh-ı ḥüsn ide mi baña iʿtibār
Ben bir gedā-yı bī-gile ol şāh-ı tācdār
Ġam leşkeri alurdı beden ḳalʿasın eger
Peykānlarından olmasa cismüm demūr ḥiṣār

Ve lehū[**] : Sırrumı fāş eyledi ol noḳṭa noḳṭa ḫāller
Ḳumda oynasın begüm şimdengirü remmāller

Ve lehū[**] : Eyledüm tercīḥ yārüñ laʿl-i gevher-pāşını
Ḳangı ṭaş ḳatıysa ḫātem aña ursun başını[**]

1[**] ümmīd ü: ümmīd H
1-2[**] ābād ḳılmamış idi: ḳılmış idi R.
2[**] zemāna: zemāndan S.
4-5[*] *Hadīs (Selmān benden ve ehl-i beyttendir).*
6[**] eşʿār ol şāʿir-i belāġat-şiʿārun güftārındandur: eşʿār mezbūruñdur S / güftārındandur: güftārıdur R.
7[**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
9[**] Ve lehū: - H S.
11[**] Ve lehū: - H S.
15[**] Ve lehū: - H S.
17[**] Ve lehū: - H S.
9-18[**] Tīġüñle cān deler kim ten... ḫātem aña ursun başını: - Ü.

*Bā-ism-i Celāl***: Unıtdı eski belāsını bu dil-i nālān
Yeñile ol meh-i tābānı eyleyüp seyrān**

SÜLŪKĪ: Amasiyyadandur. Nāmı Meḥemmeddür. Baʿż-ı ümenā vü ümerā ile muṣāḥib ve Rūmilinde begler yanında kātib idi. Ḥaḳḳā ki şāh-rāh-ı belāġata sülūkı yolından olmaġla şiʿri **H152a** ser-menzil-i ḳabūle vuṣūl bulmış idi ve kemān-ı ḳalbinden bī-gümān** ḫalāṣ bulan sihām-ı kelām-ı muṣībet ʿarż-ı ḳabūl olmış idi. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Ṣanma cismüm görüben dāġ ile pür-yāre beni
Cümleten ḳabladı bir ḫırḳa-i ṣad-pāre beni
Niçe bir uyuyasın sen gülle ey dīde-i baḫt
Sen uyan ben varayın ḫāba ḳo bir pāre beni

S149b *Ve lehū***: Zülfi yüzin ki örte gelür göñlüme ġubār
Esrār-ı ḫaṭṭı** irişicek göresin tozı
Dil şöyle ḫasta oldı gelelden yüzine ḫaṭṭ
Bī-çāre giceden seçemez oldı gündüzi

*Ve lehū*** : Ġamzeñ ḫadengi deldi** ey ḳaşı kemān
Bir nāvek ile şīşe deler ṣan ki pehlevān

R175a *Ve lehū***: Fānūsa girdi ṣanma ki pervānesi ile
Bir pīrehende ʿālem ider ey nigār şemʿ

1** Bā-ism-i Celāl: Bā-ism-i Cemāl S - Ü.
1-2** Unıtdı eski belāsını... tābānı eyleyüp seyrān: - Ü.
7** bī-gümān: bī-kemāl H.
8** eşʿār mezbūruñ güftārındandur: eşʿār anuñdur S.
9** Şiʿr: - H Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
14** ḫaṭṭı: toz Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.
17** deldi: oldı H.
19** Ve lehū: - H S Ü.

Ve bir şehr-engīzi vardur. İnṣāf budur ki ġāyetde ḫūb dimişdür. Bu ebyāt andandur[**].

Naẓm[**] : Birisi ṭālib-i ʿilmüñ ʿÖmerdür
Muṭavvel ṣanma medhin muḫtaṣardur
Bezm-i maḳṣūdımuz ʿizz-i viṣāli
Velī maṭlūb-ı ʿālemdür ḫayāli
Anuñ yolında ʿömrin itmeyen ṣarf
Kelām-ı ʿışḳdan bilmez o bir ḥarf
Meḥemmeddür birisi şeyḫzāde
Ḫudā virmiş aña ḥüsn-i ziyāde
Tażarruʿ iderüm[**] Ḥaḳḳ ḥażretine
Elin alup girem[**] tā ḫalvetine

Ü154b SELĪḲĪ: Niçe cevāhir-i zevāhir-i ʿirfāna kān ve bī-şümār-ı maʿārif ü kemāle maḥall ü mekān olan ḳaṣaba-i Ispartadan ẓāhir ü ʿıyān olmışdur. Nāmı Şaʿbāndur. Leyletü'l-berāt gibi aṣḥāb-kemālāt içinde pür-ʿunvāndur. Merḥūm Ḥakīmzāde ki ḳaṣaba ḳāḍīsı iken Medīne-i Münevvereye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Mevālīden dānişmend aldukda mezbūrı Monlā Çelebiden alup mülāzım virmiş idi. ʿĀḳıbet[**] hezār miḥnet ü kürbetle ḳāḍī-i Mankub oldukda menkūb olup ḳażā-yı mezbūrdan[**] ḳażā-yı vaṭar idüp gelürken ehl ü ʿıyāl ve ḫadem ü eṭfāl ve cümle māl ü menāli ile nā-peydā vü nā-bedīd olup ḥarāmīler elinde şehīd olmış idi[**]. Bu beyt ḥasbü'l-ḥāli oldı[**].

[1-2**] ebyāt andandur.: ebyāt ol eşʿār-ı belāġat-şiʿārdandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H.
[3**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[11**] iderüm: eylerüm H S.
[12**] Elin alup girem: Alup elin girem H Girem alup elini S.
[19**] ʿĀḳıbet: Āḫir S.
[20**] ḳażā-yı mezbūrdan: - H.
[22**] olmış idi: oldı S.
[22**] oldı: olmış idi S.

Beyt[**] : Yoluñda cān virem gibi derūnumda ʿalāmet var
Şehīd-i tīġ-i ʿışḳ olmaġa göñlümde şehādet var

H152b Ḥaḳḳā ki selīḳa-i naẓmiyyesi ġāyetde ḫūb ve eşʿār u güftārı ḥüsn-i dilberān gibi nihāyetde merġūb u maḥbūbdur. Luṭf-ı taʿbīr ve ḥüsn-i edā ile şöhre-i dünyā olan şuʿarādan ve ḫalḳ-ı cihān içinde ḥüsn-i ḫulḳ-ı kerīmān gibi meşhūr olmaġla maḳbūl ve marżī-i cumhūr olan nüzemādandur. Müretteb ü mükemmel Dīvānı ve aṣḥāb-ı ʿirfān miyānında ḫayli **S150a** nām u nişānı ve tevḳīʿ-i refīʿ-i **R175b** ḳabūl-ı aṣḥāb-ı belāġat ile tamām mertebede ʿunvānı vardur. Bu bir iki eşʿār ol hem-dem-i nesīm-i belāġat ve maḥrem-i ḥarīm-feṣāḥatüñ güftār-ı nāmdārındandur[**].

Şiʿr[**] : Gel beni öldür hey āfet ḫançer-i bürrān ile
Ḳurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrān ile
Ḳan daḫı itdümse[**] cānā tīġ-i ḫışm ile beni
Ḳanuma ġarḳ itme kim ḳanı yumazlar ḳan ile
Tende ger biñ cānum olsa saña eylerdüm revān
Bende olmalı degül midür saña biñ cān ile

Ve lehū[**] : Anuñçün murġ[**] Mecnūn başı üstinde mekān eyler
Ki kūy-ı Leylī ḫāşā kendin anda āşiyān eyler

Ve lehū[**] : Aġzuma virdi nihānice lebin cānānum
Ṭuya aġyār diyü aġzuma geldi cānum

Ve lehū[**] : Her ḳaçan kim ḫ'āce varur dīde-i cānān uyur
Ḳurtulur diller belādan fitne-i devrān uyur

1** Beyt: Şiʿr S - H Ü.
10** güftār-ı nāmdārındandur: güftār-ı dürer-bārındandur H güftārındandur R S.
11** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
13** itdümse: itdiyse R.
17** Ve lehū: - H S Ü.
17** murġ: murġa H S.
19** Ve lehū: - H S Ü.
21** Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[**] : Sūz-ı ʿışḳuñdan yenir doymaz tenümde pīrehen
Dōstum sensin beni ʿālemde göñülsüz ḳoyan
Ü155a Yaḳamı şevḳüñle çāk itdüm görenler didiler
Yaḳasuz ḳor derdmend āḫir seni ol sīmten
Ġam yimez aġyārdan ḫāṭır-nişān eyler seni
Zaḫm-ı ḫārı ʿaynına almaz efendi gül diken

Ol nāẓım-ı feṣāḥat-di s̱ārıñ eşʿār-ı belāġat-şiʿārı miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda şāʾiʿ ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı ebyāt u meṭāliʿi iştihārda sāṭiʿ ü lāmiʿ olmaġın bu miḳdārla iḫtiṣār olındı[**].

SEMĀʿĪ[**]: Nāmı Ḥasandur. Evāʾil-i ḥāl ve ḥadās̱et-i[**] sinn ü sālinde nāmı gibi ḥasen ve ismi müsemmāsına muṭābıḳ u muvāfıḳ ġāyet-i ḥüsn ü cemālde fāʾiḳ bir cevān-ı serv-ḳadd ve lāle-ḫadd idi ki gül-i rūyı raʿnā ve ġonçe-i zībāsı serzede olup serv-ḳāmet-i ser-efrāzı gülşen-i nāzda ihtizāz itdükçe ḫalḳ-ı cihān bülbül-i şeydā gibi hezār nāle vü efġān ḳılmaġla ḳubbe-i nüh-felek-i āsmāna ġulġule-endāz olurdı. Bu deñlü ḥüsn-i ẕāt ile dil-firīb ü süḫandān olmaġla eks̱er-i şuʿarā-yı zemān ve ṣāḥib-i ʿirfān **H153a** olan yārān ʿāşıḳ-ı nālānı ve gülistān-ı ḥüsn ü[**] cemālüñ bülbül-i hezār-destānı olmış idi. Ḥażret-i[**] ṣāḥib-ḳırān-ı āfāḳ ḫidmetinde ṣolaḳ olan bir şaḫṣuñ mürebbāsı[**]

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] iḫtiṣār olındı: iktifā vü iḫtiṣār olındı H iḫtiṣār oldı S.
[11**] Semāʿī: - R.
[11**] ḥadās̱et: ḥavādis̱ S.
[11-18**] Nāmı Ḥasandur. Evāʾil-i ḥāl ve... ʿāşıḳ-ı nālānı ve gülistān-ı ḥüsn ü: - Ü.
[19**] Ḥażret: - S.
[18-19**] cemālüñ bülbül-i hezār-destānı... bir şaḫṣuñ mürebbāsı: - Ü.

olmağla** Şolaḳ Ḥüsnī dimekle ḥüsni gibi** şöhre-i āfāḳ olmış idi. Baʿdehū sālik-i ṭarīḳ-i faḳr u fenā olup dervīşān-ı dil-rīşān ṣoḥbetinden **S150b** ẕevḳ ü ṣafā alup ḫidmet-i aṣḥāb-ı vecd ü semāʿa ġāyetde iltiyāmı olmağla ḫilāf-ı ḳıyās maḫlaṣ-ı Semāʿī ile taḫaṣṣuṣ iḫtirāʿı olmışdur. Bu eyyāmda maḳbūl-i ṭabāʾiʿ ḫūb ebyāt ve merġūb meṭāliʿi ṣāʾiʿ olup āftāb-ı iʿtibār u iştihārı ṣāriḳ ü lāmiʿ olmışdur. Lākin bu tekye-i cihānda lenger-i iḳāmet ṣalmayup semāʿ-ı *irciʿī*[7] gūş-ı hūşınuñ semāʿı olduḳda ervāḥ-ı mücerrede-i ʿulviyyeye peyveste olmağiçün gülşen-i beḳāya rıḥlet eyledi. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i enẓārdur**.

*Şiʿr*** : Ey baña seng-i melāmetden ider ʿār diyen
Benüm ol başumı bu yolda** ḳoyup yār diyen
Faḳruma baḳma şehā eyleme taḥḳīr beni
Ḳul faḳīr ise ne var yaradan Allāh ġanī**

Bir dil-ber-i serv-ḳadd vaṣfında bu maṭlaʿ-ı maṭbūʿı ḫayli ser-āmeddür**.

Hīç olamı cān u dil elden ḳoya dāmānuñı
Ey sehī-ḳāmet boyuñca görmüşüz iḥsānuñı

1** olmağla: - Ü.
1** ḥüsni gibi: - S.
7* *Fecr-28 (Dön).*
1-9** Şolaḳ Ḥüsnī dimekle ḥüsni gibi şöhre-i āfāḳ... belāġat-şiʿār maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i enẓārdur: Beyne'n-nās Şolaḳ Ḥüsnī dimekle meşhūrdur. Dervīşān-ı dil-rīşān ile semāʿ ü ṣafāyı kendüye kār itmegin maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār idüp Yeñiçeri ṭāʾifesinden iken faḳr u fenā ṭarīḳini īşār itmişdür. Mānend-i cūybār bir yirden ḳarārı olmayup mişāl-i bād-ı ṣabā eṭrāf u eknāf dünyāyı geşt ü güẕār üzredür. Maḳbūl u memdūḥ eşʿārı bu fennde gerçekden iḳtidārı vardur. Pesendīde-i ṭıbāʿ ehl-i ʿirfān baʿż-ı meṭāliʿ ü kelimātı vāṣıl derīçe-i semāʿ erbāb-ı iẕhān olmışdur Ü/ belāġat-şiʿār maḳbūl u memdūḥ-ı ehl-i enẓārdur: belāġat-şiʿār anuñdur S.
10** Şiʿr: - H Ü.
11** bu yolda: ortaya S.
12-13** Faḳruma baḳma şehā... yaradan Allāh ġanī: - H S.
14** Bir dil-ber-i serv-ḳadd vaṣfında bu maṭlaʿ-ı maṭbūʿı ḫayli ser-āmeddür: - H S.

(Diger) : Hem-demüz biz fiğān ile ney ile
Dem ü laḥmuz kebāb ile mey ile

(Diger) : Küfr-i zülfüñ ṣanemā ʿārıż-ı rengīn üzre
Dildür tā ezelī yazılıdur dīn üzre
Şafaḳ içre seḥeri mihr-i münevver ṣandum
Tābiş-i mihr-i ruḫuñ bāliş-i zerrīn üzre

(Diger) : Varmağa ser-i kūyuña itsem n'ola diḳḳat
Varduḳça ziyād oldı derūnumda maḥabbet

(Diger) : Ṭabʿum çerāğı ḳāsım-ı envārdan yaḳar
Būy-ı fenā dimāğuma ʿaṭṭārdan gelür[**]

Bir dil-ber-i sīm-endāmvār idi ki Zerger dimekle şöhre-i eyyām olmış idi. Kec-küleh nām bir cevān-ı şīrīn-kelām ʿalāḳası olduğı ḥüsn-i tamāmı gibi meşhūr-ı enām olduḳda dimişdür[**].

Şiʿr[**] : Bāʿiş-i şöhretiidür kec-küleh-i ḫoş-nāmuñ
Kimyā-yı naẓarı zerger-i sīm-endāmuñ

(Diger) : Ṣūfī o serv-ḳāmete mā'il degül misin
İnkārı ḳo ḳıyāmete ḳā'il degül misin[**]

SÜNNĪ: Egerçi Semendirelidür. Lākin ekser-i eyyām belki ʿāmme-i aʿvām-ı aʿmārında[**] Āmidde muḳarrer ü maḳām itmekle ol diyārdan olmağla iştihār bulmışdur[**]. Taḥṣīl-i maʿārife ṭālib ve baʿż-ı ümerā ile münādim ü muṣāḥib

---

[1-10**] Hem-demüz biz fiğān ile... dimāğuma ʿaṭṭārdan gelür: - Ü.
[11-13**] Bir dil-ber-i sīm-endām-vār idi... meşhūr-ı enām olduḳda dimişdür: Zerger nām cevān-ı sīm-endām Kec-külāh nām cevāna ʿāşıḳ olduḳda dimişdür H S.
[14**] Şiʿr: - H Ü.
[16-17**] Ṣūfī o serv-ḳāmete... ḳā'il degül misin: - H S.
[19-20**] aʿvām-ı aʿmārında: ʿömr-i aʿvāmında Ü.
[20-21**] maḳām itmekle ol diyārdan olmağla iştihār bulmışdur: maḳām itmişdür Ü.

idi. Ḥakḳā ki kelimātı bed ve eşʿārı lāyıḳ-ı inkār u redd[**] degüldür. Ekşer-i ebyātı rubāʿīdür Bu rubāʿiyyāt anuñ kelimātındandur[**].

Rubāʿī[**] : Biz kim özimüz añlamaduḳ nā-dānuz
Esrār-ı vücūdı bilmedük ḥayrānuz
El-ḥaḳ[**] bu ḳadar añlıya bildük ki çü gūy
H153b Çevgān-ı ḳażā elinde ser-gerdānuz

(Diger) : Sen çekersen şikāra tīr ü kemān
Çekerin ben ḥamīde-ḳadd āhum
Sen benüm çekdügüm ne bilürsin
R176a Her kişi çekdügin bilür şāhum

S151a **SİNĀN PAŞA:** Diyār-ı Rūmda beyt-i ʿilm ü kemāl ve ḫānedān-ı maʿārif ü efḍālden[**] nümāyān ve āftāb-ı vücūd-ı mesʿūdı maşrıḳ-ı feżā'il-i nā-maʿdūddan ṭāliʿ ü raḫşān olan ʿumdetü aṣḥābi'l-leṭā'if ḳıdvetü erbābi'l-kemālāt ve'l-maʿārif zulümāt-ı leyālī müdlehimmātda taḥṣīl-i ʿulūm u kemālāta iştiġāl ve her gice ṣabāḥa dek çerāġ-ı dil ü cānına revġan-ı saʿy u ictihād-ı iştiʿāl ile[**] vāṣıl-ı mā'ü'l-ḥayāt-ı ʿulūm-ı bī-ḥadd ü ġāyāt olan Ḫıżr Beg Çelebinüñ ferzend-i hōşmendi ve Burusada müftī-i enām olmaġla şöhre-i eyyām olan Müftī Aḥmed Paşanuñ birāderidür. Beyne'n-nās Ḫᵛāce Paşa dimekle maʿrūf u mezkūr ve beyne'l-cumhūr laḳab-ı mesfūr ile meşhūrdur. Ẕükā-yı zekāsı ḥiddetde ve fehm ü ferāseti nihāyetde idi. Ḥikāyet olınur ki henüz bāliġ olduḳda minbere çıḳup ḫalḳa emr-i maʿrūf ve nehy-i münker iderdi. Sulṭān

1** Ḥakḳā ki kelimātı bed ve eşʿārı lāyıḳ-ı inkār u redd: eşʿārı bed ve vāṣıl-ı mertebe redd Ü.
2** rubāʿiyyāt anuñ kelimātındandur: rubāʿīler anuñ güftārındandur S.
3** Rubāʿī: Şiʿr R - H Ü.
5** El-ḥaḳ: Ancaḳ Ü.
12-13** ḫāndān-ı maʿārif ü efḍālden: ḫāndān-ı maʿārif-i efḍālden H ḫāne-i maʿārif ü efḍālden Ü.
16** ictihād-ı iştiʿāl ile: ictihād ile iştiʿāl virmekle H R S.

Mehemmede vezīr oldukdan ṣoñra riyāseti siyāset bilüp aġrāż-ı** dünyādan iʿrāż u nefret idüp Şeyḫ Vefā Ḥażretlerine irādet getürmiş idi. Tażarruʿ-nāme nām kitābı** vardur. Miyān-ı şeyḫ ü şābbda meşhūrdur. Fi'l-vāḳiʿ kitāb-ı mezbūr memdūḥ u maḳbūl-i ḫalāyıḳ her-vechle medḥ olınsa şāyeste vü lāyıḳdur. Ṣāḥibi niṣāb-ı tevḥīde mālik merd-i āgāh u sālik olmaġla te'līf-i mesfūr** ṭarzında vaḥīd ü ferīd olup ḳābil-i taḳlīd degüldür. Baʿż-ı şuʿarā-yı zemāna mücerred ḳuvvet-i ṭabʿ ile ol mecmūʿa-i tevḥīd ü ʿirfāna naẓīre diyüp** sülūkdan ḫālī şükūk ile mālī baʿż-ı kelimāt belki küfr-i ṣarīḥi müştemil niçe ebyāt didi. Lākin

*Mıṣrāʿ*** : *Fe'eyne's-süreyyā min yedi'l-mütenāvili*

seyf-i ḳāżib ile miḫrāḳ-ı lāʿib beraber olmaḳ emr-i muḥāl idügi cāy-ı ʿinād u cidāl degüldür. Ve Teẕkiretü'l-evliyāsı daḫı **R176b** vardur. Bu bir ḳaç ebyāt Tażarruʿ-nāmesindendür**.

H154a *Naẓm***: Meskenet kim bulınmıya evvel
Senden olmaz ḳabūl hīç ʿamel
Her ki ḫalḳ andan olmıya ḫōşnūd
Dergeh-i Ḥaḳdan ol durur merdūd
Ḳalb-i mü'min ki ʿarş-ı Raḥmāndur**
Anı yıḳmaḳ ziyāde ṭuġyāndur

1** aġrāż: ve aġrāż H R S.
3** kitābı: bir kitaābı H.
6** mesfūr: mezbūr S.
7** diyüp: diyü S.
10** Mıṣrāʿ - Ü.
13** Tażarruʿ-nāmesindendür: Tażarruʿ-nāmesinden taḥrīr ü tasṭīr olındı H.
14** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
18** Raḥmāndur: raḥmetdür R.

Ü155b SİNĀN EFENDİ: Mefḫar-ı dānişverān-ı ʿulemā-yı Rūm muḳtedā-yı aṣḥāb-ı fünūn u rüsūm ʿazīz-i mıṣr-ı fażl u ʿirfān **S151b** mihr-i sipihr-i ʿilm ü īḳān ḫūrşīd-i āsmān-ı daḳā'iḳ ü** taḥḳīḳ ve cemşīd-i cihān-ı cihāt-ı tedḳīḳ müfessir-i kitāb-ı semāvī muḥaşşī-i Tefsīr-i Beyżāvī mıṣr-ı feżā'ilüñ ṭūṭī-i şeker-ḫandi'l-ʿālemü'r-rabbānī Ḥażret-i Sinān Efendidür. Hüve'llezī taḫalluşa Yaʿḳūbü'l-ḳulūbi ʿan-ʿimādite'l-cehli bi-revāyiḥi Yūsuf-ı fażlühū ve hüve'llezī istiḥżare kitābe'l-fażlı ve'l-ʿirfān ve istiḥfaẓe ḫiṭābe't-tevfīḳi ve'l-īḳānı** beyānü ve fażlühū ẕāt-ı feżā'il-i meşḥūnı ol merrtebeden bīrūndur ki bu mecelle-i şuʿarāda meẕkūr ve nām-ı ẓāhir ʿunvān-ı şāʿir ile cerīde-i nüẓemāda mesṭūr ola. Lākin teyemmünen ve teberrüken bi-ẕikreti'l-ḫaṭır bu ṣaḥīfeye taḥrīr olındı**. Amasiyya ṭarafından olan ḳaṣaba-i Ṣansadandur. Babaları ṣalāḥ u taḳvāda yegāne-i muḳtedā-yı zühhād-ı zemāne meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan Şeyḫ Ḥüsām dimekle şöhre-i enām ve maḳbūl-i ḫavāṣṣ u ʿavāmdı**. Ber-fehvā-yı *velemmā belağa eşüddehu āteynāhu ḥükmen ve ʿilmen** nişāb-ı fażla bāliğan-mā-belağ mālik ve ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik olup mevālī-i ʿiẓām ve ehālī-i fiḫām ḫidmetinde ḳaṭʿ-ı menāzil ü mesālik ḳılup āḫir Sulṭān Süleymānuñ ḫācesi olan Ḫayrü'd-dīn Efendiden mülāzım oldukdan ṣoñra yevmi yigirmi biş aḳçe** ile medrese-i Ṣarıca Paşada ifāde-i ʿulūma müdāvim baʿdehū otuz aḳçe ile medrese-i Ṭaşlıḳda fetḥ-i miftāḥ-ı muʿḍılāt ve keşf-i rümūz-ı müşkilāta ḥarīṣ ü nāhim olup andan ḳırḳ aḳçe medrese-i **Ü156a** Dāvud **R177a** Paşada mevāḳıf-ı ʿuḳūl-ı fuḥūl olan arada niçe daḳā'iḳ ibdā ve maḳāṣid u merāṣid-i müşkilātda iẓhār-ı yed-i beyżā itmiş idi. Baʿdehū Gegbuze andan Edirnede medrese-i Dārü'l-ḥadīşde telvīḥ-i elvāḥ işāʿa-i fünūn

---

3** daḳā'iḳ ü: daḳā'iḳ Ü.
7** ve'l-īḳānı: ve'l-īmānı H.
11** olındı: olındı. Sinān Efendi S.
13** ḫavāṣṣ u ʿavāmdı: ḫāṣṣ u ʿāmidi S.
14* *Yusuf-22, Kasas-14 (Olgunlaşıp yiğitlik çağına geldiğinde ona hükm ve ilim verdik).*
18** biş aḳçe: aḳçe S biş Ü.

ve tavżīḥ-i īżāḥ **H154b** vācib ü mesnūn itdükden ṣoñra medāris-i S̱emāniyyeden birisi ol Kaʿbe-i celāʾil-i ḫaṣāyile maḳām-ı neşr-i feżāʾil olup Ṣaḥn-ı medāris-i S̱emān ḳudūm-ı ẕāt-ı pür-ʿunvānı ile** muʿādil ve memās̱il-i heşt-behişt-i cinān olmış idi. Baʿdehū** Edirnede Sulṭān Bāyezīd Ḫan** müderrisi iken ḳażā-yı Ḥaleb-i Şehbāya mübtelā olup andan ʿazl olınup yolda gelürken ḳāḍī-i Şām andan Burusaya andan saʿādet ü meymene ile maḥrūsa-i Edirneye andan biş altı gün İstanbul ḳāḍīsı olduḳdan ṣoñra Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olmışdur. Āḫir doġduġına **S152a** menāṣıb ve ḫāṭıra-i merātibi defʿ ve nihāl-i āmāl-i dünyāyı gülistān-ı ḫāṭır-ı pür-ṣafāsından ḳalʿ itdükden ṣoñra taḥrīr ü taṣnīfe şürūʿ eyledi. İnṣāf budur ki bunlarda olan leṭāfet-i taʿbīr ü vecāzet-i taḥrīr ve melāḥat-i taḳrīr ve ḥüsn-i edā vü luṭf-ı taṣvīr ḫāric-i ṭavḳ-ı beşer idügi muḥaḳḳaḳ u maḳarrerdür. Aḳlām-ı müşgīn erḳāmında ne ḥālet vardur ki her ḳaṭresi ḳand-i nebāt ve her reşḥası āb-ı ḥayātdur. Teʾlīfāt-ı laṭīfesi āfāḳa münteşir ve āftāb-ı ʿālem-tāb gibi eṭrāf u eknāfda müştehir olıcaḳ iki yüz aḳçe ile medrese-i Dārü'l-ḥadīs̱-i Süleymāniyye iḥsān olınmış idi**. **Ü156b** ʿUlemā-yı feżāʾil-simāt mıṣr-āstānında *ciʾnā ileyke bi-biḍāʿatin müzcātin** diyüp cümlesi istifāde-i ʿulūm u taḥṣīl-i fünūn u rüsūm idüp her birisi meclis-i şerīfe gelüp ʿarż-ı ḫavāṭır u sevāniḥ ve ilḳā-yı şükūk u levāʾiḥ iderler idi. Müfti'l-enām olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendi ʿazm-i dārü'l-beḳā ve'l-ḫulūd itdükde **R177b** aʿyān u eşrāf-ı dünyā *Yūsufu eyyühe'ṣ-ṣadīḳu eftinā** diyüp recā-yı ḳabūl-ı manṣıb-ı fetvā itdükde ber-feḥvā-yı *ecriʾukum ʿale'l-fetvā ecriʾukum ʿale'n-nāri** olur olmaz nesne ile dāmen-i ʿiffetümi manṣıb-ı dünyā ile ālūde

---

3** ḳudūm-ı ẕāt-ı pür-ʿunvānı ile: - Ü.
4** olmış idi. Baʿdehū: olduḳdan ṣoñra Ü.
4** Ḫan: - Ü.
15** olınmış idi: olındı Ü.
16 Yusuf-88 (Biz sana değersiz bir sermayeyle geldik).*
20 Yusuf-46 (Yusuf! Ey doğru sözlü kişi! Bize yorum yap).*
21-22 Hadis (Fetvaya en çok cesaret edeniniz, ateşe en çok cesaretli olanınızdır).*

itmezin diyü iḫtiyār itmedi. Āḫir pīr olmağın medrese bedeli vaẓīfe taʿyīn olınup ḥāriş-i mülk-i ʿadl ü dād pādşāhımuz Sulṭān Murād pādşāh-ı ʿālem** ve fermān-dih-i benī ādem oldukda biş yüz filori gönderüp ol pīr-i pür-ṣafānuñ ḫayr duʿāsın aldı. Sene sitt ve s̱emānīn ve tisʿamiʾe ṣaferinde civār-ı raḥmet-i Rabbüʾl-ʿizzete intiḳāl u rıḥlet eyledi *-Elḥamdülillāhi Teʿālā-* ol ẕāt-ı şerīfüñ şeref-i civārıyla müşerref **H155a** ve gūş-ı dil ü cān istimāʿ-ı leʾālī-i kelimāt-ı gevher-efşānıyla müşennef olup devlet-i pā-būs-ı saʿādet-meʾnūsı** müyesser oldı. Oğullarından birisi vefāt itdükde bu beyti dimişdür.

Ḫūn-ı cigerle besledügüm göz yaşını yār
Ṣaldı ayaḳlar altına andan ne vechi var

Çünki ġaraż eşʿārlarına işʿār ve naẓma iḳtidārların iẓhārdur bu miḳdārla iḫtiṣār olındı.

Ü157a SİNĀN ÇELEBİ: Āftāb-ı ḥüsn ü cemāli ḥüsn-i Yūsuf gibi ẓāhir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur**. Muʿallimzāde merḥūmdan mülāzım olmışdur. Ḳaṣabāt-ı Rūmda ki ḳāḍī iken ḥākim olduğı** bilāduñ bende vü **S152b** āzādı ḥükūmet-i ẕāt-ı** pür-sedāddından şākir ü rāżī idi**. İġās̱et-i melhūf ve iʿānet-i maẓlūmda ġāyet-i ġayret ve nihāyet-i ḥamiyyetinden ekẟer-i aʿvāna eşrār ve ẓulm ü cevre kemāl-i ıṣrār üzre** olan ẓaleme-i nā-bekār ile niçe defʿa aʿvān u enṣārıyla ceng ü peykār itmişdür. Yūsuf-ı şiʿr-i pür-leṭāfeti mīzān-ı melāḥat ü nezāketde vezn olınup mıṣr-ı belāġatde mālik olan şuʿarā revişine sālik

---

2** ʿālem: ʿālem-penāh S.
7** meʾnūsı: meʾnūs R.
14-15** Āftāb-ı ḥüsn ü cemāli ḥüsn-i Yūsuf gibi ẓāhir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur: Rūmilinde manastırdandur Ü.
16** Ḳaṣabāt-ı Rūmda ki ḳāḍī iken ḥākim olduğı: Ḥālā Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākim olduğı Ü.
17** ẕāt: - Ü.
17** rāżī idi: rāżīdur Ü.
18-19** ḥamiyyetinden ekẟer aʿvāne-i eşrār ve ẓulm ü cevre kemāl-i ıṣrār üzre: kefereden eşedd olanzulm ü cevre ıṣrār üzre Ü.

olmağın Yūsuf u Züleyḫā ḳıṣṣasın naẓm itmişdür. Bu ebyāt-ı pür-ṣafāsı kitāb-ı mezbūrdan zāde-i **R178a** ṭabʿ-ı ḫūrşīd-żiyāsıdur.

*Naẓm*** : Görmesem Yūsufı eger bir ān
Görinür kirpigüm gözüme sinān
Dilemem dūr ola yüzime yüzi**
Yine ḳoynumda yaraşur bu ḳuzı

ʿAmmesi aġzından

*Naẓm*** : Ġaraż-ı fāsidi miyāne idi
Ortalıḳda kemer bahāne idi

Ve bu şiʿr anuñdur**.

Didüm ki evvelā meye lāzım olan nedür
Bir pīr işitdi didi ki evvel bahār ola
Bāġ-ı cihānda ʿıyş ide gör bir dem ola kim
Güller yirinde yeller eser rüzgār ola

SŪZĪ: Ḫūrşīd-i cihān-sūz ve aftāb-ı ʿālem-efrūz gibi bī-ʿadīl ü ḳarīn olan şehr-i Prizrindendür**. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükden ṣoñra ferāġat idüp Mīḫāloġulları ʿAlī Beg ve Meḥemmed Beg** ḫidmetinde ʿömr geçürmiş ve baḥr-ı remelde mezbūruñ ġazavātın kenār-ı** naẓm-ı ābdāra getürmiş idi. Ḥaḳḳā ki şiʿr-i fāʾiḳinüñ edāsı āh-ı ʿāşıḳ gibi sūznāk ve elfāẓ-ı belāġat-ʿunvānı mānend-i āb-ı** revān **H155b** selis ü pāk āftāb-ı eşʿārınuñ sūzı gün gibi ẓāhir ü şühūr idügi

---

3** Naẓm: Şiʿr S - R Ü.
5** yüzime yüzi: gözime gözi H R S.
8** Naẓm: Ve lehū R - S Ü.
10** Ve bu şiʿr anuñdur: Bu şiʿr daḫı anuñdur H Bu şiʿr anuñdur S - Ü.
16-17** Ḫūrşīd-i cihān-sūz ve aftāb-ı ʿālem-efrūz gibi bī-ʿadīl ü ḳarīn olan şehr-i Prizrindendür: Şehr-i Prizrindendür Ü.
18** Meḥemmed Beg: Meḥemmed Beg ile olup S.
19** kenār: kitāb idüp H S.
20** āb: - S.

miyān-ı** nezdīk ü dūrda maḫfī** vü mestūr degüldür. Nitekim bu ġazel-i meşhūr u şāyiʿ** ṣıdḳ-ı müddeʿāya bürhān-ı ḳāṭıʿdur**.

*Şiʿr** :* Serv-ḳaddüñ dikmesidür şāḫ-ı gül gülzārda
Eşkümüñ perverdesidür lāleler kūhsārda
Ya göñül sīnemde mihrüñ ṣaḳladı aġyārda
Yā örümcek perde çekdi Aḥmed üzre ġārda
Çīn ü Māçīne gidenler ṣaġ u esen
Bu benüm āvāre göñlüm ḳaldı zülf-i yārda
S153a Vaṣl-ı dil-berdür hemīn dünyā metāʿından ġaraż**
Yoḫsa ʿışḳ ehli ne aldı ṣatdı bu bāzārda
Ü157b Sūzīnüñ maʿnāda rūşendür güneşden her sözi
Gerçi kemdür ṣuretā kim ẕerreden miḳdārda

*Ve lehū** :* Lebüñ ṣun kim ḫaṭṭum geldi dimek cānā cevāb olmaz
Ki Ḫıżra āb-ı ḥayvān içmege ẓulmet ḥicāb olmaz

Bu beyt-i dil-pesend kitāb-ı mezbūrda maḥbūba** itdügi penddendür.

*Naẓm** :* Çü gül raḥm eylemez āşüftesine
Anuñçün ʿömri varmaz haftesine

Sūzīnüñ Mīḫāloġlı **R178b** ʿAlī Beg ḥaḳḳında didügi ġazavāt-nāmesindendür**.

1** miyān: - S.
1** dūrda maḫfī: ü dūr u maḫfī R.
2** meşhūr u şāyiʿ: meşhūr şāyiʿ R S şāyiʿ Ü.
2** bürhān-ı ḳāṭıʿdur: bürhān-ı ḳāṭıʿdur. Bu eşʿār mezbūruñ elfāẓ-ı dürer-bārıyla naẓm olan kelimātındandur S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
9** ġaraż: murād S.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** maḥbūba: cevāna S.
16** Naẓm: - H Ü.
18-19** Sūzīnüñ Mīḫāloġlı ʿAlī Beg ḥaḳḳında didügi ġazavāt-nāmesindendür: ʿAlī Mīḫāloġlı ḥaḳḳında didügi ebyātdandur H R S.

*Şi'r*** : Maḥabbet şem'ine cāna delīl it
Dil-i sūzānı ol şem'e fitīl it
Bulınmaz şimdi bir ṣāfī derūn yār
Meger āyīne kim anda naẓar var

SŪHĀYĪ: Ḥüsn ü bahāda āb u hevāsı cān-fezā vü dil-efrūz olan** şehr-i Sirozdan zümre-i sipāh-ı ḫāḳān-ı düşmen-sūzdandur. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan-ı Ġāzī 'Irāḳeyne nehżat-ı hümāyūn buyurduḳları eyyāmda diyār-ı 'uḳbāya ḫırām itmişdür.

Mıṣrā' : Ne 'aceb eyledi ġurūb sühā

Bu ebyāt mezbūruñ kelimātındandur**.

*Şi'r*** : Ḳaddümüz yā gibidür her-bār çekmekden elem
Sīnemüz ṣandūḳası oldı nişān-ı tīr-i çarḫ
Ṭatlu sözine 'arūs-ı dehrüñ aldanma er ol
'Iyş-ı Ferhādı ṣaḳın ḥelvā-yı Şīrīn itdi telḫ

SEHĪ: Kemter-i nihāl-i bāġī** reşk-i serv-i sehī ve ḥadā'iḳ u riyāż-ı cennet-maḳāmı leṭāfet ü nežāret-i mā-lā-kelām ile ḫandān u behī olan şehr-i Edirnedendür. Şu'arā-yı Rūmuñ ḳıdve-i kāmilü'ṣ-ṣıfātı şā'ir-i sāḥir merḥūm Necātī Begüñ gülistān-ı āstānında serv-i sehī gibi keşīde-bālā olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhre-i dünyā olmış idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ tilmīẕ-i ḫāṣṣ u şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olmaġla merḥūmuñ ḳabrini yapdurmışdur.

1** Şi'r: - H R Ü.
6** Ḥüsn ü bahāda āb u hevāsı cān-fezā vü dil-efrūz olan: Āb u hevāsı büstān-efrūz olan Ü.
11** ebyāt mezbūruñ kelimātındandur: ebyāt u eş'ār mezbūruñdur H mezbūruñdur R eş'ār mezbūruñdur S.
12** Şi'r: - H Ü.
17** nihāl-i bāġī: nihāl-i bāġ H R nihāli bāġ S.

Nitekim[**] **H156a** tafṣīl-i ḥāl inşā a'llāhü'l-melekü'l-müte'āl terceme-i Necātīde raḳamzede-i kilk-i ḫōş-maḳāl olur. Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ ferzend-i mes'ūdı Şehzāde Sulṭān Maḥmūd ile sancaġa gidüp mezbūr şehzāde 'azm-i dārü'l-ḫulūd itdükde yine āstān-ı ḫāḳān-ı merḳūma mu'āvedet idüp kātib-i Dīvān-ı felek-rif'at olduḳdan ṣoñra ḳabūl-ı[**] manṣıb-ı tevliyet itmişdür. Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ mütevellīsi iken Tezkiretü'ş-şu'arā **Ü158a** cem' idüp mertebesinden ziyāde manṣıb recāsıyla **S153b** bu ebyātı diyüp merḥūm Sulṭān Süleymāna[**] virmişdür.

R179a *Şi'r*[**] : Ne itdüm bilmezem ben dirligümde
Ki ḳapudan[**] sürüldüm pīrligümde
N'ola iḥsān-ı sulṭān olsa mebẕūl
Ḳoca ḳul ḳapusında olsa maḳbūl

Sene ḫams ve ḫamsīn ve tis'ami'ede serv-mis̱āl gülşen-i cihāndan keşīde-dāmān olup ṣarṣar-ı tündbād-ı fenā ḫazān-ı aḥzān ile berg ü bār-ı vücūdın ālūde-i ḫāk-i mezellet ü hevān eyledi. Ebyāt-ı firāvānı ve eş'ār-ı bī-ḥadd ü kerānı ve mükemmel ü mürettеb Dīvānı vardur. Bu eş'ār Dīvānınuñ āb-ı rūyı ve eş'ārınuñ yüzi ṣuyıdur.

Şi'r[**] : Gün gibi yüksekden uçar varsa kūy-ı yāre ṣu
Yārdan uçar göresüz bir gün ol bī-çāre ṣu

Ve lehū[*] : Dāġlar ḥalḳası geydürdi zirihlar tenüme
Cebe ṣatmaḳ nic'olur göstereyin düşmenüme

[1**] Nitekim: - H R S.
[5**] ḳabūl: iḫtiyār Ü.
[8**] Süleymāna: Süleymān Ḫana H Süleymān Ḫan 'Aleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrāna S.
[9**] Şi'r: - R Ü.
[10**] ḳapudan: ḳapuñdan S.
[18**] Şi'r: Naẓm H - R Ü.
[20**] Ve lehū: - H S Ü.

Ḥaḳ oğlıdur yaḳadan geçme baña eşk-i yetīm
Ṭıfl iken daḫı bıraḳmışdı gözüm dāmenüme
Sīmden heykel aşar boynuma gūyā meh-i nev
Ṭoladuḳça ḳolını yār benüm gerdenüme
Sīnede derd ü ġamuñ dāġını setr[**] itmegiçün
Dügmeler ṭaḳdı yaşum ḳaṭresi pīrāhenüme

SİYĀHĪ: Rūmilindendür. ʿArab-ı Siyāh dimekle meşhūr idi. Egerçi ṭarīḳ-i ʿilme sülūk ḳılmış idi. Lākin rūy-ı baḫt-ı siyāhı sefīd olmayup ḥuṣūl-i murāddan[**] nā-ümmīd ḳalmış idi. Bu maḳāli ḥasb-i ḥāli[**] olmış idi.

Beyt[**] : Gülmedi zülfüñde göñlüm gülsüz efġān eylemez
Kimseyi baḫt-ı siyeh ʿālemde ḫandān eylemez

SEYDĪ: Ḳara Seydī dimekle meşhūrdur. Āftāb-ı vücūd-ı pür-cūdı maşrıḳ-ı vilāyet-i Ḥamīdden bürūz u ẓuhūr itmişdür. Ṣaḥn müderrisi iken Sulṭān Bāyezīd Ḫan merḥūmuñ evḳāfdāra ve revātib **H156b** mübāresin taḥrīr itmek ḫidmeti[**] cenāb-ı feżā'il-şümūllerine mufavvaż u mevkūl olmağla[**] manṣıb-ı ḳażā-yı İstanbula vüṣūl bulmış idi. Ẓāhiren keşīfü'l-liḥye żaḫīmü'l-bünye kerīhü'l-manẓar ḳabīḥü'l-maḫber kimesne olmağın Āl-i Fenārīden ḳız alduḳda Nihālī Caʿfer Çelebi dimişdür.

5** setr: seyr R S.
9-10** ḥuṣūl-i murāddan: nā-murād u Ü.
10** Bu maḳāli ḥasb-i ḥāli: Bu beyt-i ḥasbü'l-ḥāli Ü.
11** Beyt: Şiʿr R S - Ü.
16-17** taḥrīr itmek ḫidmeti: taḥrīr ḫidmeti ile Ü.
17** cenāb-ı feżā'il-şümūllerine mufavvaż u mevkūl olmağla: - Ü.

R179b *Beyt*[**]: ʿAcebdür gerdege girdükde Seydī
O merdümzādeyi ḳorḳutmasaydı

Ü158b ʿArabī vü Fārisī vü Türkī naẓma iḳtidārı vardur. Sulṭān Bāyezīde Moton[**] fetḥinde ʿArabī bir ḳaṣīde-i belīġa[**] virmişdür. Ḥaḳḳā ki maḳbūl-i ebrār ve marżī-i ṣıġār u kibārdur. **S154a** Niçe fünūndan[**] enmūẕec ü resā'il yazmışdur. Aṣḥāb-kemālāt u fežā'il miyānında meşhūrdur. Ḥikāyet olınur ki merḥūm-ı merḳūm Burusada Ḳapluca müderrisi iken Zeyrekzāde ki nāmı Rüknü'd-dīndür Yıldırım müderrisi imiş ittifāḳ ḳażā-yı ḳādir-i ḫallāḳ ile bir berḳ-i cihān-sūz ve ʿālem-efrūzdan[**] ẓuhūr u bürūz iden ṣāʿiḳa-i āteş-bār medreseyi ʿāşıḳ-ı ciger-sūz ve dil kebāb gibi ḫarāb u yebāb itdükde monlā-yı mezbūr dimişdür.

Beyt[**] : *Ey felek āheste revkārī ne āsān kerde ì*
Yıldırım Ḫāniyye-rā ez-rükn vīrān kerde ì

El-ḥaḳḳ bu tażmīni ḫūb vāḳiʿ olmışdur. Bu maḳṭaʿı meşhūrdur[**].

Maḳṭaʿ[**] : Ḳaddüñ üzre zülfüñ ü ḫaddüñ görüp Seydī didi
İnne bedren leyle ḳadrin ḳadre rumḥin ḳad bedā

SEYDĪ: Ḳuloğullarından bölük ḫalḳındandur. Dülgerzāde Seydī Çelebi dimekle müteʿārifdür. Ḳābil-i şān ṭālib-i ʿirfān ḫūb-sīret maḥbūb-ṣūret kimesne idi. Sulṭān Süleymānuñ evāsıṭ-ı salṭānatında dünyādan rıḥlet eyledi. Naẓmı sādedür. Bu eşʿār anuñdur.

[1**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[3-4**] Bāyezīde Moton: Bāyezīde Motonı H Bāyezīd de Moton R.
[4**] belīġa: - H R S.
[5**] fünūndan: mütūndan H S.
[9**] efrūzdan: efrūz S.
[12**] Beyt: Şiʿr H - Ü.
[14**] Bu maḳṭaʿı meşhūrdur: Ve bu maṭlaʿı meşhūr u şāyiʿdür H Bu maṭlaʿı meşhūr u şāyiʿdür R.
[15**] Maḳṭaʿ: Maṭlaʿ H Beyt R - Ü.

Şi'r[**] : Serīri külḫan olanlar sarāyı n'eylerler
Palās-ı ʿışḳı giyenler ḳabāyı n'eylerler
Güzeller uşa gelüp pāy-māl ider bilmem
Bu pāre pāre dil-i mübtelāyı n'eylerler
Duʿānı ṣūfī belā defʿ ider dimişsin sen
Belāya ḳarşu varanlar duʿāyı n'eylerler

Ve lehū[**] : Mūnis-i miḥnet ü ġam olalı ḫandān oldum
Bende-i ʿışḳ olalı ʿāleme sulṭān oldum

SEYFĪ: Aṣlı Sinobdandur. Taḥṣīl-i kemālāt-ı bī-ḥisāb ve maʿārif ü leṭā'ifi iktisābdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sülūk ile[**] **R180a** kāmyāb olmış idi. **Ü159a** Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Amasiyyada şehzāde iken āstān-ı felek-ḳıbāblarına intisāb idüp mānend-i seyfī vü şāhīn **H157a** ẕāt-ı maʿārif-tezyīni sāʿid-i saʿādet-i mesāʿid-i şehzādede mekān u ḳarār ḳılmış idi[**] ve mis̱āl-i Yūsuf-ı zer-nigār (Ḥażret)-i[**] şehr-yār-ı sipihr-iḳtidāra bil baġlayup miyān-ı cānına niṭāḳ-ı ʿubūdiyyeti muḥkem ü üstüvār idüp ḳaṭʿen ḫidmet-i ʿaliyyelerinden kesilmez ve ḫüddām-ı bārgāh-ı sipihr-iḥtirāmına ṭaḳılup ḥalḳaveş bāb-ı saʿādet-me'ābından ayrılmaz idi. Binā'en-ʿaleyh şehenşāh-ı merḳūm[**] fermān-fermā-yı vilāyet-i Rūm olduḳda **S154b** Rūmilinde bilād-ı kebīre vü kes̱īreye ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Niçe aʿvām Ṣofyada ḫidmet-i şerʿ-i seyyidü'l-enām idüp ol hengāmda şehbāz-ı rūḥ-ı revānı ʿālem-i beḳāya ṭayerān itmişdür. Ṣofyada binā itdügi mescidüñ ḥaẓīrasında medfūndur. Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi bu ġazel-i meşhūrı anuñdur dimişdür.

1** Şiʿr: - Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
11** sülūk ile: sālik olup S.
14** ḳarār ḳılmış idi: ḳarār idüp Ü.
15** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18** merḳūm: merḥūm S.

Ġazel[**] : Gerçek güzel durur senüñ ey meh-liḳā ḳaşuñ
Kendin eger gerer çeker ise revā ḳaşuñ
Degme kimesne çekmez anuñ yāyı berkdür
Ḳatı bağludur senüñ ey bī-vefā ḳaşuñ
Bildi yolında ṭoğrılıġum çünki ḳāmetüñ
Ṭa'n oḳlarını niçün atar baña yā ḳaşuñ
Atdı oḳını yaşdı yayın diller almada
Müjgānlaruñ ile senüñ ey dil-rübā ḳaşuñ
Seyfī gibi büküldi beli iki ḳat olup
Oldı meger ki bir güzele mübtelā ḳaşuñ

SEYFĪ: İstanbuldandur. Dīvān-ı sulṭānīde baş muḳāṭa'acı olduḳdan ṣoñra Şām-ı şerīf-i[**] şeref-encāmda defterdār-ı emvāl-i sulṭānī ve ḥāfıẓ u żābıṭ-ı maḥṣūlāt-ı ḫāḳānī olmışdur. Taḥṣīl-i emvāl-i sulṭānīde sa'y-ı tāmm ve aḳdām-ı mā-lā-kelāmı ma'lūm-ı ḫuddām-ı südde-i Sidre-iḥtirām olduḳda Ḥaleb defterdārlığından Anaṭolı defterdārlığı[**] iḥsān u in'ām olınmağla ḫidmet-i 'aliyyeleri **R180b** ikrām u i'ẓām olınmış idi. Bir ḳaç ay ḫidmet-i mezbūrdan isti'fā ile künc-i ferāġatde gilīm-i ḳanā'ate keşīde-pā olmış idi[**]. Lākin ol manṣıb-ı celīl ẕāt-ı nīkū vü cemīline müftekir ve bu umūr-ı celiyyenüñ māhiyyet-i külliyyesi mānend-i āftāb cenāb-ı me'ālī-nişābına münḥaṣırdur diyü yine ol manṣıb-ı pür-iclāl rūy-māl-i südde-i Sidre ıttıṣāli ile devlet ü iḳbāl bulmışdur. Ḫizāne-i 'ömrinde maḥzūn u meknūn olan nüḳūd-ı[**] eyyām ve maḥṣūlāt-ı a'vāmın mevācib-i 'ilm ü kemāle ṣarf ve cümle-i[**] evḳāt

---

1** Ġazel: - H S Ü.
13** şerīf: - Ü.
16** defterdārlığı: defterdārlığını R.
18** keşīde-pā olmış idi: keşīde-bālā olmış idi H keşīde-pā olduḳda Ü.
22** nüḳūd: menḳūd H.
23** cümle: - S.

u ʿāmme-i sāʿātīn cümle-i **H157b** maʿārif-i bī-encāma ʿaṭf itmişdür**. Fenn-i inşāda mahāreti ve naẓm-ı eşʿāra** ḳudreti vardur. Bu eşʿār** bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün gönderdügi güftār-ı ābdārdandur**.

*Şiʿr*** : Ḫalvetde çıḳdı gün gibi ol meh niḳābdan
Ḥaḳḳā budur ki gökde güzel āftābdan**
Ögünme mülki ġayra degirmen diyü şehā
Gel ʿibret al ḥikāyāt-ı Efrāsiyābdan
S155a Beñzer didümdi gün yüzine māh-ı enveri
Refʿ itdi dün niḳābını öldüm ḥicābdan
Ḫum-ı şarāb gibi denī olma Seyfiyā
Vir dāmenüñ ʿaraḳdan ayaḳ çek şarābdan**

(Diger) : Būy-ı luṭfuñdan ḫaber virdi gibi bād-ı seḥer
Gül ḳulaḳ ṭutmış ṣabāya aġzın açmış ġonçeler

(Diger) : Luṭf ile ḫande ol leb-i şekker-şikendedür
Gülşende güllerüñ gülişi zehr-i ḫandedür

(Diger) : Gül yüzüñ gördi açıldı yine bāġuñ semeni
Gülmeden ġonçelerüñ gūşına vardı deheni

(Diger) : Döndi cism-i żaʿīf-i pür-nāle
Mūyadan mūya nāleden nāle

(Diger) : *Dūşem ez-yek curʿa mey reft ez-dil ü cān ʿaḳl u hūş***
*Ān-çunān geştem ki ez-mey-ḫāne bürdendem be-dūş***

1** ʿaṭf itmişdür: ʿaṭf itmişlerdür H S.
2** eşʿāra: eşʿārda H.
2** Bu eşʿār: Bu bir iki eşʿār H S.
3** ābdārdandur: dürer-bārındandur H ābdārdandur ki bu cerīdeye taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
4** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
4-5** Ḫalvetde çıḳdı gün... gökde güzel āftābdan: - Ü.
6-11** Ögünme mülki ġayra... ʿaraḳdan ayaḳ çek şarābdan: - R Ü.
20** u hūş: hūş H.
12-21** Būy-ı luṭfuñdan ḫaber virdi... ez-mey-ḫāne bürdendem be-dūş: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Vālid-i merḥūm bu maʿnāda dimişdür[**].

Beyt[**] : *Ān-çenān pür-şevem ez-bāde be-devr-i leb-i ū*
Ki şeb ez-mey-kede ber-dūş keşendem çü sebū

Ü159b ḤARFÜ'Ş-ŞĪN

ŞĀMĪ: Miyān-ı ṣıġār u kibārda Şāmlıoġlı Muṣṭafā dimekle şöhret-şiʿār idi. Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü nāmī olmaġla maḫlaṣını Şāmī itmişdür. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında sancaḳbegi idi. Şuʿarā-yı ḳudemādan mezkūr ve ḫalḳ içinde bu iki[**] maṭlaʿ ġāyetde meşhūrdur.

Maṭlaʿ[c**] : Yitmez mi temāşā-yı nigār elde ṣunarsın
Ey ʿāşıḳ-ı miḥnetzede bulduḳça bunarsın

(Diger) : Yine ey cām muṣaffā seni gördük silme
Meclisüñ revnaḳısın dünyede art eksilme[**]

R181a ŞĀMĪ: Bu daḫı vilāyet-i Şām-ı şeref-encāmdan ẓāhir ü sāṭiʿ olan kevākib-i felek-maḳāmdandur[**]. Nāmı Muṣṭafādur. Merḥūm Çivizāde defterdār Maḥmūd Çelebi mezbūrı Sulṭān Selīm-i Ṣānī Ḥażretine iḫdāma iḳdām itdükde zümre-i ḫuddām-ı sipihr-iḥtişām silkine intiẓāmla pür-iḥtirām olup sarāy-ı saʿādet-pīrāy-ı sulṭānīden çāşnigīr başlıġı[**] ile çıḳmış idi. Baʿdehū Amasiyyaya mīr-livā olmış idi. Ḥālā daḫı ḫidmet-i Sulṭānda dāmen-der-

---

[1**] Vālid-i merḥūm bu maʿnāda dimişdür: - R Ü.
[2**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[9**] iki: - H S.
[10**] Maṭlaʿ: Şiʿr R - Ü.
[12-13**] Yine ey cām muṣaffā seni... dünyede art eksilme: - H R S.
[16**] kevākib-i felek-maḳāmdandur: kevkeb-i raḫşān u lāmiʿdür H R S.
[19**] çāşnigīr başlıġı: çāşnigīr başlıḳ S.

miyān miyān-ı ümerāda ʿalem-miṡāl müşārün-ileyhi[**] bi'l-benāndur. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Olmışam ṣāhid ü meysüz bir ān

H158a Niyyetüm çoḳ hele çıḳsun ramażān

ṢĀNĪ[**]: İstanbul civārından dur. Şemʿī ile hem-bezm ü hem-ṣoḥbet ve mezbūr rūz u şeb tamām ülfet olmağın maḫlaṣ-ı mezbūra meyl ü rağbet itmiş idi. Dervīş ṣūret ve fenā-sīret ḳābil-i şānı ve ḥayli kemālāt-ı fāni vardur. Bu eşʿār anuñdur.

ʿĀlem-i vuṣlat raḳībe künc-i firḳat ʿāşıḳa
Çünki ḳassām-ı ezel bu resme taḳsīm eyledi
Būy-ı zülf-i yārı ʿarż itdi ḥamīde serve bād
İki bükdi ḳaddini taʿẓīm ü tekrīm eyledi

ṢĀNĪ: Dārü's-salṭanat-ı celālet-medārdan zümre-i sipāh-ı şecāʿat-şiʿārdan mutaṣarrıf-ı tīmārdur. Eşʿārında ḥalāvet ẓāhir ü bedīdār degüldür. Denā'et-i şānı olmağla hicviyyāta döşenüp **S155b** bu maḳūle mühmelāt ü türrehātı ikṡār ile meẕmūm u menfūr-ı ṣığār u kibār olmışdur. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Küb düşüp mey-ḫāne içre ḳaldum ayaḳda müdām
Bir gözi mestāne gördüm bāde-i ḥamrā ṣatar
ʿAḳl u ṣabr u iḫtiyār-ı dil metāʿı ḳalmadı
Şimdi bāẓār-ı fenāda göñlüm istiğnā ṣatar

1** müşārün-ileyhi: müşārün R.
2** anuñdur: anuñ güftārından dur R.
3** Maṭlaʿ: Şiʿr R S - Ü.
6** Ṣānī: - H R S.
18** anuñdur: anuñ güftārından dur H.
19** Şiʿr: - Ü.

ŞĀNĪ**: Nāmı Ṣāliḥdür. Bosna Sarāyı dimekle şöhre-i dünyā olan şehrüñ ṭūṭī-i büstān-serā** ve bülbül-i destān-serāsıdur. Ol şehr-i cennet-āsāda Ṭurāḳzāde dimekle iştihār bulmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itdüm dir idi. Lāzım ü lā-büdd olan feżā'il ü ʿirfānı taḥṣīl ü ṣaḥā'if-i dil ü cānı ʿunvān-ı maʿārif-i bī-kerān ile tekmīl idüp ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilm ü kemāle sālik ve Kaʿbe-i kemālāt u maʿārifde iḥrām-ı leṭā'ifle ṭā'if ü nāsik olup Sulṭān Selīm-i Ṡānī Ḥażretlerinüñ ḫˇācesi olan ʿAṭāu'llāh Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse ʿāzim R181b olmışdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūldür. Vuṣūl-i ḫamsīn içün eyyām-ı ʿazl-i pür-ālāmı imtidād bulup erbaʿīn gibi zemherīr-i müddet-i ʿazli ḫayli iştidād buldı. Ümmīddür ki ʿan-ḳarībi'l-eyyām cümle-i murād u merāmı ḥāṣıl olup āḫir şitā-yı ālāmı nevrūz-ı fīrūzīye muttaṣıl olmağla bahār-ı sürūr u ṣafāya vāṣıl ola. Cāmiʿ-i envāʿ-ı feżā'il ve ḥāvī-i celā'il-i ḫaṣā'il ṭabʿ-ı ʿālī-şānı taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife ḥisbāndur. Niçe zemāndur sarāy-ı cihānda cānımuz ve dem-i germ ü serd ve hengām-ı sürūr u derdde yār-ı ġārımuzdur. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Ser çekmesün semāya ḳaddini ḳılmasun ʿarż
Farḳı boyuñla servüñ beyne's-semāi ve'l-arż
Öykünmesün ruḫuña zīrā ki māh-ı tābān
Yüz ḳızdurup alupdur nūrı güneşden ol ḳarż

*Ve lehū*** : Nuḳaṭ birle elfler kim düşüpdür naẓm-ı ġarrāda
Ḥusūduñ ḫāṭır u çeşmine gör** ḫār u ġubār oldı

1** Ṣānī: - Ü.
2** büstān-serā: sitān-serā R büstān-serāyı S.
15** eşʿār anuñdur: eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki taḥrīr olındı S.
16** Şiʿr: Naẓm H.
20** Ve lehū: - H S.
21** gör: - S.

Ve lehū[**] : Şāniyā vaṣf-ı ruḫ-ı dil-beri taḥrīr eyle
Ḥüsn-i ḫaṭṭıyla yazılsun ṣāfaḥāt-ı cenge

Ve lehū[**] : Bir melek yüzlü güzeldür yine gökden indi
H158b Mürdeler cismini ʿİsā gibi iḥyā ḳıldı
Aḳ deñizdür yañaġı zülfi ṭonanması durur[**]
Mülket-i cān u dili ġāret ü yaġmā[**] ḳıldı

S156a *Ve lehū*[**]: Ṭaraf-ı çemen-güşāda vü söz ile sāza gel
Nāy-ı ʿarāḳı al ele muṭrib Ḥicāza gel

ŞĀNĪ[**]: Diyār-ı Ḳaramandan Larende dimekle ʿunvān bulan şehrden ẓāhir ü nümāyān olmışdur. Taḥṣīl-i feżāʾil ü ʿirfānda ve ḫidmet-i vālā-nehmet-i efāżıl-ı devrānda dāmen-der-miyān ve tekmīl-i maʿārif ü kemālātda teşmīr-i sāḳī ile şöhre-i āfāḳ olmaġın ḫāce-i Sulṭān Selīm Ḫan olan ʿAṭā Efendinüñ ḫidmet-i ʿaliyyelerine ve medārise-i feżāʾil-i celiyyelerine müdāvim olmaġla ol ḥażret-i felek-rifʿatden mülāzım olmışdur. Tercemesi taḥrīr olındukda ḳırḳ akçe medreseden maʿzūl şeb ü rūz taḥṣīl-i maʿārifle ẓuhūr u bürūz itmege muvāẓib ü meşġūldür. Bu fennde ḫayli iḳtidār **R182a** ve manẓūm u menṡūr baʿż-ı āṡārı vardur. Ḥaḳḳā ki her ciheti maʿmūr şān-ı ʿālī-şānı kemā-kān medḥ ü tavṣīfe[**] lāyıḳ idügi maʿrūf u meşhūrdur. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itdügi kelimātdur ki tasṭīr olındı[**].

[1**] Ve lehū: - H S.
[3**] Ve lehū: - H S.
[5**] ṭonanması durur: ṭonanmasıdur R S.
[6**] ü yaġmā: yaġmā R.
[7**] Ve lehū: - H S.
[10**] Şānī: Şānī-i Diger R - Ü.
[18**] tavṣīfe: tavṣīf R.
[20**] kelimātdur ki tasṭīr olındı: eşʿār budur S.

Şi'r[**] : Tīr-i ġamzeñden beni ṣanma idem cānā gürīz
Bir oḳ atam yir[**] aña ḳarşu çıḳar cān-ı ʿazīz
Düzd-i çālākdur ey serv-i sehī bād-ı seḥer
Tūtiyādur ḳademüñ ḫākı ṣaḳın anı öper[**]

Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline bu gūne naẓīre dimişdür.

Şi'r[**] : Dār-ı zülfüñ dil-berüñ Manṣūr-veş ber-dārıyuz
Ḥamdü'lillāh ehl-i ʿışḳuñ dōstlar ser-dārıyuz
Bu saʿādet baña ey şāh-ı cihān yitmez mi kim
Āstānuñ itleriyle bir ḳapu ḳullarıyuz
Dirhem ü dīnāra mālik olmaduḳsa ġam degül
ʿĀlem-i faḳr u fenānuñ mālik-i dīnārıyuz
Īl görüp rüsvālıġum ṭaʿn eylese cānā ne ġam
Biz çıḳarduḳ cāme-i nāmūsı andan ʿārıyuz
Böyle ʿuşşāḳı perīşān eylemezdi ey Ḥasan
Bulmayaydı ol perīnüñ ṭurre-i ṭarrārıyuz

Naẓīre-i Şānī[**]: Bāġ-ı ḥüsn-i dil-berüñ biz ʿandelīb-i zārıyuz
Ruḫları mirʾātınuñ ṭūṭī-i şekker-bārıyuz[**]
N'ola cārī olsa eşk-i dīde-i ḫūn-bārımuz
Ol lebi āb-ı ḥayātuñ ʿāşıḳ-ı dīdārıyuz
H159a Kendüyi yirden yire ursa yiridür āftāb
Rūyına sürmiş nigāruñ bāliş-i zer-kārıyuz
S156b Kārbān-ı rāh-ı iḳlīm-i fenānuñ Şāniyā
Baş u cān terkin urur bir ḳāfile-sālārıyuz

1** Şi'r: - H Ü.
2** yir: tīr R.
4** öper: siler S.
6** Şi'r: - H R.
16** Naẓīre-i Şānī: Naẓīre S - H.
17** şekker-bārıyuz: şekker-ḫārıyuz S.

ṢĀNĪ: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur**. Kemāl Paşazāde merḥūm mülāzımlarındandur. Merḥūm Sulṭān Süleymān-ı meʿālī-nejād sefer-i Baġdād itdükde ʿālem-i fenādan güẕer ve mülket-i** beḳāya sefer itmişdür. Bu maṭlaʿ anuñ eşʿārındandur**.

*Maṭlaʿ*** : Çün mizācı āteşidür gül-sitān içre gülüñ
Reng ü būyı ger güle dönse ʿaceb mi bülbülüñ

Ü160a Baʿż-ı ṣudūr-ı zemān erbāb-ı manṣıbdan niçesin imtiḥān itdükde yine manṣıbı cāhil **R182b** ü nā-dān olana** iḥsān idüp ehl-i ʿilm ü ʿirfān** olan nāmzed ẕillet ü hevān ve yeʾs ü ḥırmān olduḳda bu ḳıṭʿa-i belāġat-ʿunvānı diyüp maḳbūl-i cihān olmışdur.

*Ḳıṭʿa*** : Ey felek meylüñ eger cāhil ü nā-dāna** ise
Ben daḫı tā o ḳadar kāmil ü dānā degülin
Baña bu cevr nedür ehl-i hüner mi ṣanduñ
Ehl-i fażl añladuñ ise beni ḥāşā degülin
Echel ü dūn u denīyüm** baña da bir naẓar it
Ġayrden cehl ü ḥamāḳatde de ednā degülin

ṢĀNĪ: Meşşāṭa-i ḳudret-i perverdigār ṣūret-i ḥüsn ü cemāline naḳş u nigār virmekle büldān-ı cihān içre yegāne rūzgār olan Yeñice-i Vardardandur. Nāmı Yaʿḳūbdur. Ġarībīnüñ hemşīrezādesidür. Būstān-ı maʿārif ü kemālātuñ serv-i āzādesidür. Ḥaḳḳā ki bu fennde ṭabʿ-ı ālī-şānı** ve ḳābil-i taḥsīn ü

1** Ḳasṭamonıdandur: Ḳasṭamonīdür H.
3** mülket: mülk R.
4** anuñ eşʿārındandur: anuñ güftārındandur H anuñdur S.
5** Maṭlaʿ: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
8** olana: olan kimesnelere H.
9** ʿirfān: ehl-i ʿirfān Ü.
11** Ḳıṭʿa: Naẓm H Şiʿr R - Ü.
11** ü nā-dāna: nā-dāna R.
15** Echel ü dūn u denīyüm: Echel ü dūn u dīm H.
21** ṭabʿ-ı ālī-şānı: sezāvār-ı medḥ ü ṡenā ṭabʿ-ı ʿālī-şānı H S.

lāyıḳ-ı ḳabūl kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur. Ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend-i bī-mānend iken Yūsuf-ı ḥayātını gurg-ı ecel almış ve ol zemāndan berü Beytü'l-aḥzān-ı fenāda fütāde ḳalmışdur. Būstān-ı rūzgārda naḫl-i ʿömr-i pāydār olsa gerçekden nāmdār şāʿir-i pür-iştihār olurdı. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Fürūġ-ı ʿarıżuñ olsun mı her kāşāneye lāyıḳ
O bir şemʿ-i ṣafādur meclis-i şāhāniye lāyıḳ
ʿAdūlar bāde-i laʿl-i ṣafā-baḫşuñdan el çeksün
Çün olmaz cām-ı bezm-ārā-yı Cem bīgāneye lāyıḳ
Kemend-i kākül-i ʿanber-feşānuñ ṭaḳma aġyāra
Begüm zencīr-i zülfüñ görme her dīvāneye lāyıḳ
Düşer mi degme bir ḳalb-i ḫazīne fikr-i ruḫsāruñ
Olur mı genc-i ser-pūşīde her vīrāneye lāyıḳ
S157a Cigerler ḳanını nūş itmeyince kāse-i serden
H159b Ṣafā bezminde Ṣānī olmadı peymāne lāyıḳ

*Ve lehū*** : Bādı naẓarda ʿāşıḳa ey şūḫ-ı şīvekār
Cādū gözüñ kirişmeler eyler geh siḥr ider

*Ve lehū*** : Tīġ-i tīzüñle tırāş eyle ruḥ-ı rengīnüñ
Ḳarasın görmiyelüm mūy-ı ḫaṭ-ı müşgīnüñ

4-5** eşʿār mezbūruñ güftārındandur: eşʿār anuñdur H eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S.
6** Şiʿr: - Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.

R183a ŞĀNĪ: Nāmı Aḥmeddür. Beyne'n-nās Helākī dimekle meşhūrdur. Būstān-ı ṭabʿı maʿārif ü fażl u kemāl ile mecdūd olan merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiden mülāzım olup bi'l-āḫare miyāh-ı ʿazmī vādī-i ḳażāda rükūd eyledi. Ḥaḳḳā ki ġarā'ib-i zemān ve ʿacā'ib-i cihāndandur. Te'līf-i ʿacībeti'l-mażmūn ve taṣānīf-i bedīʿati'ş-şücūnı** ki ḫāric-i ḥayṭa-i evżāʿ-ı şaḫṣī** vü nevʿī ve bīrūn-ı ḫıṭṭa-i delālāt-ı ʿaḳlī vü vażʿīdür bī-ḥadd ü bī-şümārdur**. Cümleden bir te'līfi vardur ki niçe nāmı vardur. Dībācesinde ve semmeytuhu bi-usṭūni'l-asāṭīn ev uḳnūsu'n-nevāmīs diyüp ʿacā'ib ismler ḳomışdur. Ebū ʿAlī Sīnāya ḳāle bu ʿilc diyüp reddler eylemişdür. Cümle-i ġarābetinden biri budur ki kitāb-ı merḳūmuñ dībācesinde bu ʿālemi taṣnīfāt u te'līfāt ile ṭoldurup ḫalḳa maḥall-i temekkün ü ḳarār ḳılmayıcaḳ ʿālem-i āḫere güẕār idicek anda daḫı varduḳda bu diyārı daḫı başımuza teng ü tār idersin diyü feryād u zār idüp āsmāndan melā'ik-i kibār kerem eyle bu diyārı bunlara ḳo diyü şefāʿat itdiler dimişdür. Yine böyle iken bu ḥālinden ve faḳr u felāket ile derd ü melāletden şikāyet idüp bu beyti dimişdür**.

*Beyt** : Palāsā aṭı eyyānā terānā naḥnu ʿuryānu***

Te'līf-i mezbūrı ol zemānda vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam ʿAlī Paşaya ihdā itdükde dimişdür ki Mevlānā te'līf ile ʿālemi ṭoldurmaḳdan ise ḥālen İstanbul ile Ġalaṭa boğazını ṭoldurmaḳ daḫı münāsibdür ki ḫalḳa köpri olmağın sefā'in ü merākib ālāmından ḫalāṣ olalar ve baʿż-ı şürekāsı ḥikāyet iderler ki bir kerre bir maḥbūbı sevüp ʿāşıḳ ve ʿAẕrā-yı ʿiẕār u Leylā-yı zülfi ġamıyla Mecnūn u Vāmıḳ olduḳda bir gün bir ʿaẓīm żiyāfet idüp kilāb-ı kūyını cemʿ**

5** bedīʿati'ş-şücūnı: bedīʿati'ş-şüḥūnı H.
5** şaḫṣī: şaḫṣ S.
6** bī-şümārdur: şümārdur R H Ü.
9-15** Cümle-i ġarābetinden biri budur ki... melāletden şikāyet idüp bu beyti dimişdür: - Ü.
16** Beyt: Şiʿr H S.
16** Palāsā aṭı eyyānā terānā naḥnu ʿuryānu: - Ü.
17-22** Te'līf-i mezbūrı ol zemānda... kilāb-ı kūyını cemʿ: - Ü.

itmiş idi ve anları **R183b** ḫānesine getürüp ṣaḥn-ı Çīni ve sufre-i munaḳḳaşla önlerine aṭʿime-i gūn-ā-gūn ḳoyup anlar ile emiş ḳarış **S157b** olmışdur**. Eşʿārında daḫı Türkī vü Fārisī elfāẓı cumūʿ-ı ʿArabiyye ile ve ʿArabiyyeyi Fārisiyye ile cemʿ idüp **H160a** yādgārlıklar iẓhār itmişdür ki uḍḥūke-i ṣıġār u kibārdur. Monlāsı merḥūm Ebu's-suʿūd Efendiyi medḥ idüp bir ḳaṣīde dimişdür. Maṭlaʿı budur**.

Ü160b *Maṭlaʿ***: *Sebbūḥ dehānī beççe-i ḳuddūs zenānī***
*Şīt-ı süḫaneş** dūş ṣamāḫem şinevānī*

Ve mezbūr Mihrīnūñ beytini bu vechle dimişdür.

*Beyt***	:	Naḳş-ı nigārında naḳḳāş-ı Çīn
İbn ʿAlī Aḥmed-i ḳāḍī nigīn

Ve gāhī ʿālem-i ṣaḥvden mülket-i ʿaḳla rāciʿ olup kendüden** bu maḳūle kelimāt daḫı** vāḳiʿ olur.

*Şiʿr***	:	Ten-i pür-dāġı maḥv itdüm** ne nām u ne şān ḳalsun
Hemān kūyuñ kilābına n'ola üstüḫ*ān* ḳalsun
İzi tozını ḳapma ey ṣabā luṭf eyle cānānuñ
Peyince çıḳdı cānum arayı yir yir nişān ḳalsun**
Çıḳup cānum ṣalā eyler dilüm nefsüm ile ʿaḳlum
Benümle kūy-ı cānāna gelen gelsün ḳalan ḳalsun

1-2** itmiş idi ve anları... anlar ile emiş ḳarış olmışdur: - Ü.
6** Maṭlaʿı budur: - H
7** Maṭlaʿ: - Ü.
7** beççe-i ḳuddūs zenānī: ben ḳuddūs dehānī H beççe-i ḳuddūs dehānī R ile ḳuddūs dehānī S.
8** süḫaneş: ḥaseneş Ü.
10** Beyt: - H Ü.
12** kendüden: - R S.
13** daḫı: - H.
14** Şiʿr: Beyt R - H Ü.
14** itdüm: idem R Ü.
16-17** İzi tozını ḳapma ey... yir yir nişān ḳalsun: - S.

Rehüñden başumı ayrı düşürmek yol degül tīġüñ
Hemān yol ḳalmasun ḳalursa dil-ḫāṭır-nişān ḳalsun

ŞĀHİDĪ: Edirnedendür. Cem Sulṭānuñ defterdārı idi. Eşʿārı naẓm-ı ḳudemā gibi leṭāfet ü ṣafādan ʿārīdür**. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr***   :   Çeşme-i Ḫıżr diyen cām-ı Sikender lebüñe
Yaraşur āyīneden ṭōb disem ġabġabuña

ŞĀHİDĪ: Muġladandur. Ṭarīḳ-i ʿilme ʿazīmet ve taḥṣīl-i kemāle bezl-i himmet idüp tekmīl-i ṭarīḳ-i mersūm ve tetmīm-i ʿulūm u fühūm itdükden ṣoñra Ḳonyada Monlā Ḫüdāvendigāra irādet ile kesb-i vecd ü ḥālet itmiş idi. Baʿdehū pāy-ı seyāḥati dāmen-i ʿuzlete çeküp baḳiyye-i ʿömr ü mühletini ṣarf-ı reh-i ṭāʿat ü ʿibādet itmiş idi. İḳlīm-i ʿilm-i fürs ve memālik-i maʿārife şāh idi ki Luġat-ı Şāhidī gibi işbāt-ı müddeʿāya şāhidi vardur. Gülistāna şerḥi** ve Mesnevī-i **R184a** Mevlevī ṭarzında Gülşen-i Tevḥīd adlu kitābı vardur. Eşʿārında ḥalāvet yoḳdur. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr***   :   Bürḳaʿı ebr-i siyehdür yüzi meh-tābı niçün**
Şeb-i yeldā ṣaçı fettān gözinüñ ḫābı niçün**

El-ḥaḳḳ bu beyti ġāyetde ḫūb dimişdür**.

5** ʿārīdür: ḫāli vü ʿārīdür H S.
5** anuñdur.: anuñ güftārındandur H.
6** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
14** şerḥi: şerḥi ve luġat-ı manẓūmı Ü.
16** şiʿr anuñdur: şiʿr anuñ güftārındandur H S.
17** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
17** niçün: içün H S.
18** ḫābı niçün: ḫābı içün H S.
19** ġāyetde ḫūb dimişdür: ḫūb vāḳiʿ olmışdur S.

*Beyt*** : Gāh olur kīsem ṭolar pır pır döner bāzārda**
Gāh olur ḫālī baña bāzārı pır pır döndürür

ŞĀVUR: Ḳasṭamonıdan ḳużāt ṭā'ifesindendür. Naẓm-ı eş'ār ve 'ilm-i edvārda zemānında pür-iştihār imiş lākin bu zemānda vefā-yı ḫūbān ve ṣadāḳat-i **S158a** iḫvān gibi nām u nişānından eser** ẓāhir ü 'iyān degüldür. **H160b** Bu maṭla'-ı maṭbū'** anuñdur. Mıṣrā'-ı evvelin taġyīr idüp Raḥmī almışdur.

Ü161a *Beyt***: Ṭolup gül yüzlü dil-berlerle meclis döndi gülzāra
Güle yir yoḳ meger yapışduram penbeyle dīvāra

Kendüsi 'ārec olup ḫalḳ aña ṭa'n u ta'bīr itdüklerinde 'öẕr-i leng idüp bu beytle** cevāb-ı ṣavābı taḳrīr itmişdür.

*Beyt*** : Ṭa'n eyler imiş baña ayaḳsuz diyü cühhāl
N'ola ayaġum yoġ ise her fende elüm var

ŞĀH MEḪEMMED: Ḳazvinīdür. 'Ulūm-ı 'akliyye ve sā'ir-i fünūn-ı külliye ve ma'ārif-i cüz'iyyede māhir ṣāḥibü'l-mefāḫir ve'l-me'āṣir 'ilm-i ṭıbbı ḳānūnī üzre müfredāt u mürekkebāt ve esbāb u 'alāmāt ile taḥṣīl ü tekmīl idüp külliyāt u cüz'iyyātını cāmi' ü ḥāvī** Şifā-yı esḳām** ve devā-yı emrāż u ālāmda ḥükemā-yı sālife ve eṭibbā-yı sābıḳaya mu'ādil ü müsāvī Boḳrāṭ-ı zemān ve Cālīnūs-ı devrān ṣānī-i İbn-i Sīnā olmaġla şöhre-i dünyā olmış idi. Ḳalb-i 'ummānda riyāḥ-ı müte'affinede ḥāṣıl olan ḥafaḳānı ve berg-i rezānda

---

1** Beyt: - H Ü.
1** ṭolar pır pır döner bāzārda: ṭolu bāzārda pır pır döner S.
6** nişānından eser: nişānı yoḳdur. Eseri S.
7** maṭbū': - S.
8** Beyt: Mıṣrā' S - H Ü.
10** bu beytle: - S.
12** Beyt: Şi'r S - H Ü.
18** ḥāvī: ḥāvī ve S.
18** esḳām: eşġāl Ü.

taġayyür-i** hevā ile peydā** olan maraż-ı yereḳānı** ve ʿāşıḳ-ı şeydāda mütemekkin ü müzmin olan maraż-ı ʿışḳ** u hevāyı bi-iẕni'llāhi Teʿālā izāle itmege ḳādir ʿadīl ü naẓīri nādir kimesne idi. Diyārından isḳāṭ-ı farż-ı ḥuccetü'l-islām ve ziyāret-i ravża-i bā-ṭahāret-i faḫr-ı enām ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām içün sefer idüp **R184b** ol devlet müyesser olduḳda Medīne-i Münevvereden Sulṭān Bāyezīd merḥūma ʿilm-i ṭıbbdan bir kitāb te'līf idüp ke'd-düreri fi'l-eṣdāf ihdā vü itḥāf itdükde maḳbūl-ı ṭabʿ-ı mū-şikāfı olup merḥūm-ı merḳūm mübtelā-yı maraż-ı nıḳrīs olmaġın Mıṣr Sulṭānı Ḳanṣu Ġavrīye ṭabīb-i meẕkūrı gönderesüz diyü cevād-ı ḫoş-ḫırām-ı ḳalem ile** nāme-i belāġat-ʿalem ve feṣāḥat-tev'em ve müstaḳil bir ādem gönderüp Medīne-i Münevvereden getürtmiş idi. Sulṭān-ı merḳūmuñ nihāyetde maḳbūl u muḳarrebi olduḳda bāb-ı saʿādet-me'āb-ı sulṭānīde hükemānuñ nabż-ı ḥasedi nābıż olduḳda cümlesi Mevlānā-yı mezbūruñ buġż u ʿadāvetine nāhiż olup Sulṭān Selīm ile ittifāḳ itmişdür diyü nifāḳ itdüklerinde evvelki ḥālden ber-fehvā-yı *men yesmaʿū yeḫull*dur ve bir miḳdār naẓar-ı sulṭān-ı felek-medārdan **S158b** mehcūr olmış idi. Ol eṡnāda Sulṭān Selīm** **H161a** pādşāh-ı heft-iḳlīm olduḳda şehenşāh-ı ehl-perver ü ḳadr-şinās olmaġın (Ḥażret)-i** Mevlānā **Ü161b** ile tamām istīnās itmiş idi. Sulṭān Selīm nāmına Mecālisü'n-nefā'is-i Nevā'īyi** Fārisīye terceme idüp andan ṣoñra olan şuʿarāyı daḫı ilḥāḳ itmekle binā-yı te'līf-i mezbūrı ʿālī-revāḳ eylemişdür. Bu faḳīr ṭıbbdan ve beyān-ı müfredātdan ve şiʿr ü inşāya müteʿallıḳ laṭīf muṣannefātına fā'iz olup ḥasbü'l-istiṭāʿa maʿārif ü kemālātını ḥāvī vü ḥā'iz oldum. Merḥūm Sulṭān

---

1** taġayyür: taġyīr H.
1** peydā: - S.
1** yereḳānı: yereḳān S.
2** maraż-ı ʿışḳ: ʿışḳ H R S.
9** cevād-ı ḫoş-ḫırām-ı ḳalem ile: - Ü.
16** Selīm: Selīm Ḫān H.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** Nevā'īyi: Nevā'ī H R.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Selīmüñ maraż-ı mevtinde ʿārıża-i ḳarḥa-i pür-elemi cān-ı ʿālem olan cismlerinden zā'il ve serv-i mirāc-ı şāhī[**] nesā'im-i şifā-yı ilāhī ile cānib-i ṣıḥḥate mā'il ẓann idüp ordu-yı celālet-maṣḥūbdan[**] İstanbula bu mektūb-ı merġūbı göndermişdür. *Elḥamdü lillāhi l-leẕī eẕhebe ʿanna l-ḥüzne inne Rabbenā le-ġafūrun şukūrun.* Ḳāla'llāhü tebāreke ve Teʿālā fī kitābihi'l-kerīm *in yemseskum ḳarḥun feḳad messe l-ḳavme ḳarḥun misluhū ve tilke l-eyyāmu nudāviluhā* **R185a** *li n-nāsi*[*] ve ḳāle'n-nebiyyu ʿaleyhi'ṣ-ṣalati ve's-selāmı[**] *el-ḥummā yüṣību l-müm'mine velā yüṣību elem velā vecaʿa illā ve yekūnu keffāretehū li-ẕünūbihi ḥatte l-ḳarḥatu ve l-besretu ve ḳāle eflāṭūnu l-ilālihüyyü l-ḳarḥatu evveluhe cerahatun ve āḫiruhe raḥatun ve yeḳulü l-ʿabdü l-faḳīru ve l-memlūki l-ḥaḳīru l-ḳarḥatu furcetun fi l-bedeni taḫrüc ʿanhe l-ʿufūnātu fi l-heẕā yüktebu ʿalā ṣūreti l-fürceti allalhümme cʿalhe ḳarḥaten yestetbiʿu l-furcete ve cerāḥeten yestaḳibü r-rāḥate vecʿalhe keffāreten lilẕünūb ve keşşāfeten lilkürūb yā cābire l-kusūr ve ṭabībe l-ḳulūb tārīḫ-i ṣıḥḥat yāften-i pādşāh-ı bende-nevāz ez-ḳarḥa-i cān-güdāz ve cerāḥat-perdāz*[**].

Naẓm[**] : *Ber-āmed yekī ḳarḥa-i cān-güẕār*
Be-cism-i şerīf-i şeh-i ṣaf-şiken
Ü162a *Resed ez-şifā-ḫāne-i raḥmet-i Ḥaḳḳ*
Hemīn zaḫm-rā merhem ez-zaḫme-zen
Bi-ḥamdi llāh ender zemān-ı ḳalīl
Şud āsūde ez-raḥmeteş cān u ten

2[**] şāhī: - S.
3[**] celālet-maṣḥūbdan: celālet-maṣḥūbından H R S.
6-7[*] *Âl-i İmrân-140 (Eğer siz bir acıya uğradıysanız, aynı şekilde (karşınızdaki) kavim de acıya uğramıştır).*
7[**] ʿaleyhi'ṣ-ṣalatı ve's-selāmı: ʿaleyhi's -selāmı H S Ü.
15[**] cerāḥat-perdāz: cerāḥat-perdāz taġyibetü'l-meliki'l-feyyāż S.
10[**] Naẓm: - H R Ü.

Faḳīri ḥekīmāne tārīḫ güft
ʿUfūnet bud mündefiʿez-beden (916)

(Diger) : Bir zemān gerçi bī-ḥużūr oldı
Żaʿf-ı ten birle ʿālemüñ cānı
Līk defʿ-i ʿufūnet itmek ile
Buldı ḳuvvet ḳuvāy-ı rūḥānī[**]
H161b Ten-i pākında çıḳdı bir ḳarḥa
S159a Bir[**] iki gün çekdi żaʿf-ı cismānī
Didi bu bende şād olup tārīḫ
Cān-ı cānāna ṣıḥḥat erzānī (931)

Mevlānā-yı mezbūr ile sulṭān-ı mezkūruñ ittiḥād-ı cānı ve iltiṣāḳ-ı rūḥānīleri olmağın ol sulṭān-ı ālī-miḳdārsuz sarāy-i cihān kendüye teng ü tār olup ol ṣāḥib-ḳırān-ı ʿadīmü'l-aḳrānuñ irtiḥāl ü intiḳālinden ṣoñra

Şiʿr[**] : Çoḳ zemān geçmedin vefāt itdi.
Terk-i dünyā-yı bī-s̱ebāt itdi

ŞĀHĪ: Memālik-i pādşāh-ı ẓafer-penāhdan ḥavza-i tağallüb-i şāh-ı nekbet-sipāha ḳarīb olan maḥallden ol ṭā'ife-i ṭāğiyyeye maḥabbet ü irādet getüren firḳa-i **R185b** *ulā'ike ke l-enʿāmi bel hüm aḍall*[*]den olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Sulṭān Selīm-i māżī zemānında Rūma gelmişdür. Egerçi Laṭīfī medḥinde ıṭrā itmişdür. Ammā didügi evṣāfdan bi'l-külliye muʿarrā vü müberrādur. Bu Fārisī[**] maṭlaʿ anuñdur.

[6**] rūḥānī: Raḥmānī R.
[8**] Bir: - S.
[14**] Şiʿr: - H R Ü.
[19*] *En'âm-179 (Onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır).*
[22**] Fārisī: - S.

*Maṭla'*** : *Tāc-ı yek-rengī ki ṣāḥib-devletān-rā ber-ser est*
Īn heme gülhā-yı surḫ-ı bāġ-ı āl-i Ḥaydar est

ŞĀHĪ**: Maḳarr u maḳām-ı ḫilāfet-penāhı ve mażreb ḫıyām-ı celālet-destgāhı olan şehr-i İstanbuldandur. Niçe zemān re'īsü'l-küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve żābıṭ u cāmi'-i aḥvāl-i ḫāḳānī oldukdan ṣoñra her-bār tīr-i pür-te'sīr gibi meydān-ı dār u gīri özleyüp mānend-i kemān nişāngāh-ı sīne-i düşmenānı gözleyüp ḫidmet-i şāhīde per-tāb ve sīne-i bī-kīnesi āteş-i şecā'atle pür-tāb olup ḥālā Ḥaleb-i Şehbāda emīrü'l-ümerā olmaġla müfteḫar u mübāhī ve ol nevāḥīde kemāhī āmir ü nāhī ma'ārif ü kemālāt ile ma'rūf ve aḫlāḳ-ı rażiyye ve evṣāf-ı marażiyye ile mevṣūf olan Oḳçızāde Meḥemmed Paşanuñ ferzend-i hūşmendidür. Muḳaddemā ṭarīḳ-i 'ilme sālik dānişmend ve ḥiddet-i ṭab' u şiddet-i ẕekāyla bī-mānend olup merḥūm Ma'lūlzāde mesned-nişīn-i iftā vü ifāde** iken ḫidmet-i i'ādesinden mülāzım olmaġla rif'at ü 'alāsı ziyāde olmış idi. Ḥālā bār-ı belā-yı ṭarīḳ-i 'ilme müteḥammil olmaḳ ḫavfından müteḥavvel olup esbāb-ı riyāset ü ze'āmetle mütezemmel oldı**. Maḫlaṣı Zeynī** iken ba'ż kimesne ile şirketden muḫalleṣ olmaġiçün tebdīl-i **H162a** maḫlaṣ itmişdür. Kemān-ı bālinden ḫalāṣ bulan sihām-ı kelāmı hedef-i ḳabūl-i erbāb-ı kemāle vuṣūl bulmışdur. Ḥālā vāṣıl-ı sinn-i şebābdur. Ümmīddür ki yevven-fe-yevmen **S159b** ma'ārif ü kemālāt-ı bī-ḥisābı iktisāb idüp mūcibāt-ı naḳīṣat u reẕīletden iḥtirāz u ictināb üzre ola. Bu Teẕkireye taḥrīr **R186a** olınmaġiçün bu ebyātı iḫtiyār u intiḫāb itmişdür**.

1** Maṭla': - Ü.
4** Şāhī: - Ü.
14** ifāde: üftāde R.
16** mütezemmel: münzemil R.
16** Zeynī: Zeytī R.
22** bu ebyātı iḫtiyār u intiḫāb itmişdür: iḫtiyār itdügi ebyātdur S.

Şiʿr[**] : Berg-i gül ʿārıż-ı dildāra dime oldı naẓīr
Ter düşüp çünki ruḫ-ı āli olur rengīn-peẕīr
Gör duʿā-yı ḳadeḥi niçe mücerrebdür kim
Naḳddür serd ise dil-berlere eyler te`ẕīr

Ve lehū[**] : Benden ırağ olursa ʿaceb mi o meh-cebīn
Şakk itdi ḳulı olduğuma gelmedi yaḳīn

Ve lehū[**] : Dimiş pāy-ı raḳībi bend idüp cevr eylerüm ammā
Dil-i dīvāna ḳaṭʿen iʿtimād itmez o pā-bende

ŞERĪFĪ[**]: Vilāyet-i Ḥamīdde ṣağīr ü kebīr miyānında Egridir dimekle meşhūr olan şehr-i bī-naẓīrdendür. Ḳabā-yı medḥ ü ıṭrāları ʿalāmet-i bā-kerāmet-i *ile'l-meveddeti fi'l-ḳurbā*[*] ile pür-ṭırāz olup rāyet-i refīʿ-i alāya menḳabet ü ṡenāları hübūb-ı riyāḥ-ı *liyüẕhibe ʿankümü'r-ricse ehle'l-beyt*[*] ile ḫufūḳ u ihtirāz üzre olan ṭā`ife-i şerīfe-i sadāt-ı keṡīrü'l-berekātdan neseb-i[**] ẓāhiri cemāl-i ṭāhirinden vāżıʿü'l-bürhān ve envār-ı ḥaseb ü neseb rūy-ı nīkūsında envār-ı ḫūrşīd-i tābān gibi ẓāhir ü ʿıyān olup meşāyiḫ-i ʿaliyye-i ṭarīḳa-i[**] zeyniyyeden Burhān Efendi dimekle maʿrūf envāʿ-ı ṣalāḥ u taḳvā ile mevṣūf olan bir ʿazīzüñ oğlıdur. Rūmilinde baʿż-ı ḳaṣābata ḳāḍī vü ḥākim olduḳdan ṣoñra diyār-ı ʿuḳbāya ʿāzim olmış idi. Mir`āt-ı sīnesi mıṣḳal-ı maʿārif ile mücellā ve gerden-i dil ü cānı ḳalā`id-i leṭā`if ile muvaşşaḥ u müḥellā idi. Bu eşʿār mezbūruñdur[**].

1[**] Şiʿr: Naẓm H.
5[**] Ve lehū: - H S.
7[**] Ve lehū: - H S.
10[**] Şerīfī: - Ü.
11-12[*] Şûrâ-23 (Sadece akraba sevgisi).
13[*] Ahzâb-33 (Ey ehl-i beyt! Sizden günahı gidermek için).
14[**] neseb: nesebi S.
16[**] ṭarīḳa: ṭarīḳ s.
21[**] mezbūruñdur: anuñdur H S.

Şiʿr : Sūz-ı ʿışkuñ cāna ey meh şöyle teʾs̱īr eyledi
Çıkdı eflāk üzre āhum gün gibi yir eyledi
Dil şehīd-i tīġ-i ʿışk oldı diyü cānā müjeñ
Kıl kalemle bir şehādet-nāme taḥrīr eyledi
Laʿlüñi resm eyleyüp göñlümde naḳḳāş-ı ḫayāl
Bir aḳar ṣu üzre şekl-i** cānı taṣvīr eyledi

ŞERĪF**: Nāmı Meḥemmeddür. Şerīfī-i mezbūruñ ferzend-i hūşmendidür. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik **R186b** olup ʿālim ü fāżıl niḥrīr-i kāmil cāmiʿü'l-ʿulūm ve aḳsāmi'l-feżāʾil bi-mefātīḥi taḥrīrihi keşşāfi ẓulemāti'l-muʿażalāt bi-muṣābīḥi taḳrīrihi

H162b *Naẓm**:* *Femen yuḥākihi fi'l-efḍāli ve'l-kerem*
S160a *Ve men yüsāvīhi fi'l-edābi ve'l-ḥikem*
*Elleẕī caʿala'llāhu Taʿālā** ʿālemen ḫafiyen*
Ve lem yubḳi lehu mine'l-ḥaḳāʾiḳa şeyʾen ḥafiyen

Mevlānāü'l-ʿallāme Zekeriyyā Efendinüñ gülistān-ı āstānında** bahār-ı luṭf-ı bī-şümārını būyā oldukda niʿmāt-ı naġamātı** ile bülbül-mis̱āl gūyā olmışdur. Baʿdehū Mevlānā-yı mezbūruñ ḫūrşīd-i enāreti müşerref-i eyvān-ı ṣadāret oldukda tezkirecisi olmaġla mülāzım olup semt-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Nihāl-i bāli şükūfe-i ferāset ve bahār-ı kiyāset ile müzeyyen ve ems̱āl ü aḳrānı miyānında feżāʾil ü ʿirfān ile muʿanven ü muʿayyendür. Lāyıḳ-ı

6** şekl: - R.
8** Şerīf: - Ü.
12** Naẓm: Şiʿr R.
14** Taʿālā: - S.
16** āstānında: āstānından S.
17** niʿmāt-ı naġamātı: naġamāt-ıı niʿmātı H S.

ķabūl eşʿār-ı ābdārı ve semt-i inşā vü imlāda ḫayli iķtidārı vardur. Bu bir iki eşʿār raķamzede-i kilk-medārıdur[**].

Şiʿr[**] : Gerçi dirler vaʿdeye eyler vefā ol nāzenīn
Baña ammā çekmeyince sīneye gelmez yaķīn

Ve lehū[**] : Ķomaz o laʿl-i güher-rīz o zülf-i ʿanber-pār
Göñülde żerrece ārām u cānda ķılca ķarār

Ve lehū[**] : Varmadın mekteb-i dehr içre daḫı üstāda
Ezber itmiş sebķ-i şīveyi Ḥāfıżzāde

Ve lehū[**] : Çekmeyince ol perīnüñ rūze-i hicrānını
Bilmedüm rūz-ı viṣālüñ ʿıyd imiş her ānını
Geldi yārüñ ḫaṭṭ-ı reyḥānı dimişler ʿāşıķa
Ķılca ķalmış görmege cānı ruḫ-ı cānānını[**]

ŞİKĀRĪ: Ceddī ʿAcemī Ķāsım Paşa ve babası Diyārbekr defterdār-ı[**] māl olup baʿdehū emīr-livā olan Ḥasan Begdür. Nāmı Aḥmeddür[**]. Ṣayd u şikār ol ṭāʾifenüñ şıǵār u kibārınuñ pīşe vü kārı olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūr[**] şiʿār u dişārı olmışdur[**]. Merḥūm Şemsī Paşanuñ aķrābāsından ol fırķanuñ maʿreż-i dünyā-yı pür-fenāsından idi. Şehbāz-ı ṭabʿ-ı bülend-pervāzınuñ şikārı murġān-ı evveli ecniḥa-i ʿālem-i lāhūt ve dāʾimā hevā-yı ʿālem-i ʿulvīde ṭayerān iden teżervān-ı mülket-i nāsūt olmaġın[**] **R187a** hevā-yı cāh u

---

[2**] kilk-medārıdur: kilk-i siḥr-āşārıdur H kilk-i siḥr-āşārıdur ki taḥrīr olındı S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H.
[5**] Ve lehū: - H S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[12**] cānānını: cānānı R S.
[14**] defterdār: defter S.
[15**] Aḥmeddür: dür Ü.
[16**] mezbūr: mezbūrı S.
[17**] dişārı olmışdur: dişār idinmişdür S.
[19-20**] hevā-yı ʿālem-i ʿulvīde ṭayerān iden teżervān-ı mülket-i nāsūt olmaġın: - R.

celālden ferāġat idüp şāhīn-i himmeti murġān-ı[**] zeḫārif-i dünyā-yı denīye şikārum degül diyü ḳaṭʿen ʿaynına almaz ve cenāḥ-ı meyl ü raġbeti hergiz ṣayd u şikārına ṣalmaz idi. Otuz aḳçe **Ü162b** cuvalı ile maḳām-ı gūşe-i ʿuzlet ki fi'l-ḥaḳīḳa sermāye-i[**] saʿādet ü meʿālīdür iḫtiyār itmiş idi. Dervīş-ṣūret laṭīf-serīret[**] kimesnedür. **S160b** Bu eyyāmda ʿibārāt-ı belīġa ve istiʿārāt-ı faṣīḥa ile naẓm-ı ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāya iḳdām u ihtimām üzre iken şehbāz-ı rūḥ-ı **H163a** pür-fütūḥı cīfe-i dünyā üzre ḳonmaḳdan ʿār[**] idüp ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa ṣayd u şikāra gitdi. Ve ke'en-ẕālik fī sene iṣnetīn ve tisʿīn ve tisʿami'e[**]. Bu ebyāt anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Degüldür şaʿşaʿ mihriyle āh-ı pür-şerārumdur
Zebūn olmış sipihrüñ tevseni oḳlı şikārumdur[**]

Naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı dil-i ehl-i hüner gibi perīşān-ı rūzgār ve ḫāṭır-ı fātır-ı erbāb-ı maʿārif ü feżā'il-miṣāl tārūmār olup mihr ü vefā gibi hemān nām u nişānı ḳalmışdur[**].

ŞÜKRĪ: Sinob cāniblerinden ʿilm ü kemāl ṭāliblerinden nev-hūş[**] u nev-ḥayāt iken ʿālemden[**] vefāt eylemişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

1** murġān: - S.
4** sermāye: sarāya R.
4-5** laṭīf-serīret: laṭīf-sīret H.
7** ʿār: ʿārum R.
9** tisʿamie': tisʿamie'de S.
9** ebyāt anuñdur: ebyāt anuñ güftārındandur H maṭlaʿ anuñdur S
10** Maṭlaʿ: Naẓm H Şiʿr R - Ü.
11** şikārumdur: şikārıdur R.
12-14** Naẓm-ı Yūsuf u Züleyḫāsı... feżā'il-miṣāl... nişānı ḳalmışdur: - R Ü / feżā'il-miṣāl: feżā'il-miṣāli S.
16** nev-hūş: nev-heves S.
17** ʿālemden: - H R S.
17** eşʿār anuñ güftārındandur: şiʿr anuñdur H S.

Şi'r[**] : Vaṣl-ı yāri fikr iderken gitdi ġam didüm aña
Gitdüñe ey ġam-güsārum didi göñülden degül

ŞÜKRĪ: Kürdistāndandur. Merḥūm Sulṭān Selīmüñ fütūḥātını naẓm itmişdür. Naẓm-ı ekrād ne maḳūle idügi ma'lūm u mefhūm-ı aṣḥāb-ı 'aḳl u reşāddur[**]. Bu beyt anuñdur[**].

Beyt[**] : Aġlamaḳdan gözlerüm yaşını pür-ḫūn eyledüñ
Birini 'ayn-ı Aras birini Ceyḥūn eyledüñ

ŞEMSĪ: Sulṭān Meḥemmed[**] ve Sulṭān Bāyezīd[**] zemānında defterdār olmışdur. Cenderecizāde dimekle ma'rūf ve zemānında envā'-ı mefāḫir ü me'āṡir ile mevṣūfdur. Sulṭān Meḥemmed ile nihāyetde ülfet ve miyānlarında ġāyet[**] ḫullet olmaġın kāġıd-ḫāne yanında ḥālā Cenderecizāde[**] çiftligi dimekle meşhūr olan mezāri' u çayırları temlīk **Ü163a** eylemişdür. Sulṭān Bāyezīd zemānında āftāb-ı 'ömrine zevāl irüp vücūd-ı ber-kemāline 'ayne'l-kemāl irmişdür. Bu beyt anuñdur[**].

R187b *Şi'r*[**]: Var iken gülzār-ı ḥüsnüñ gül-sitāna baḳmazın
Mihr-i ruḫsāruñ ṭururken āftāba baḳmazın

[1**] Şi'r: - R Ü.
[5**] 'aḳl u reşāddur: 'aḳl u erbāb-ı reşāddur S.
[6**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[7**] Beyt: Şi'r R S - Ü.
[10**] Meḥemmed: Meḥemmed Ḫan S.
[10**] ve Sulṭān Bāyezīd: - S.
[13**] ġāyet: ġāyetde S.
[13**] Cenderecizāde: Cendereci H S.
[16**] beyt anuñdur: beyt güftār-ı dürer-bārındandur H maṭla' anuñdur S.
[17**] Şi'r: - Ü.

ŞEMSĪ: Ḫūrşīd-i vücūdı maṭlaʿ-ı şehr-i Burusadan ṭāliʿ ü raḫşān olan ḳużāt-ı zemāndandur[**]. Sulṭān Selīm-i māżī ʿazm-i fetḥ-i diyār-ı ʿArab itdügi esnāda Kefede ḳāḍī idi. Kelimāt-ı bedīʿü's-simātınuñ şemsi meṭāliʿ-i luṭf u ḳabūlden ṭāliʿ olmaġla maḳbūl-i ṭabāʾiʿ baʿż-ı ebyāt u meṭāliʿi ẓāhir ü lāmiʿ olmışdur. Bu eşʿār anuñdur[**].

S161a *Şiʿr*[**] : Bezm-i ḥüsnüñe senüñ gelmege yoḳdur yüregi
Māhuñ ey dōst meger var ise çigdür çöregi

Ve lehū[**] : Dervīş-i nemed-pūş gibi bülbül ıraḳdan
Gül-ruḫlarınuñ vaṣfın oḳur al varaḳdan

H163b ŞEMSĪ: Ḳasṭamonıdan firḳa-i ḳużātdandur. Laṭīfī ʿilm-i edvārda mahāret[**] ve fenn-i naẓm-ı ābdārda ḳudreti vardur diyü medḥ-i bī-şümār itmişdür. Ḥālā eşʿa-i āsārından bir zerre ẓāhir ü bedīdār olmayup şümūs-ı āsārına ʿārıż olan küsūf-ı nisyāndan münceli vü āşkār olmamışdur. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Öykünür yoḳ ṣaçuña misk-i Ḫıṭādan ġayrı
İtmedi evvelde bir iş sehv ü ḫaṭādan[**] ġayrı

ŞEMSĪ[**]: Bu daḫı Ḳasṭamonı şuʿarāsındandur. Cāmiʿ-i şehr-i mezbūrda muʿarrif idi. Bu şiʿr anuñdur.

[1-2**] Ḫūrşīd-i vücūdı... ḳużāt-ı zemāndandur: Burusadan ḳużāt zümresindendür Ü.
[5**] eşʿār anuñdur: şiʿr anuñ güftārındandur S.
[6**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] mahāret: mahāreti H.
[15**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[16**] Maṭlaʿ: - R S Ü.
[17**] ü ḫaṭādan: ḫaṭādan H.
[19**] Şemsī. - H.

*Şi'r*** : Virmesün ḫaṭṭ-ı ruḫuñ āyīne-i ḳalbe keder
Ol ġubārı ḳoma mir'āt-ı ʿiẕāruñdan gider

ŞEMSĪ: Vilāyet-i ʿAcemden Rūma gelmişdür. Kitāb-ı Deh-murġuñ nāẓımıdur. Naẓm-ı mezbūrı Sulṭān Selīm-i māżīye virdükde manẓūr-ı naẓar-ı mekārimi olmışdur. Bu ebyāt kitāb-ı mezbūrdan baykuşuñ sā'ir-i ṭuyūra naṣīḥatindendür.

*Naẓm*** : Ḳurşaġuñuz dāneden ṭoldururduñuz
Ḫāneñüz yükseklere ḳaldururduñuz
Ḳoyalum her ḳıṣṣa vü efsāneyi
Mūruñ aġzından ḳaparsız dāneyi
Ü163b Yıḳılur ayaḳlar altında cihān
Siz yaparsuz dürlü dürlü āşiyānı

ŞEMSĪ PAŞA**: Ol şems-i raḫşān-ı maṭlaʿ-ı imāret ve bedr-i tābān-ı ʿālem-i ṣadāretüñ **R188a** nām-ı emcedi Aḥmed olduġı cihetden** maḫlaṣ-ı mezbūr ile miyān-ı ekfāsında ser-ʿalemi gibi ser-āmed olmışdur. Silsile-i intisāb u intimāsı ḳıdve-i aṣḥāb-ı kirāmdan seyfü'l-islām Ḫālid bine'l-velīd Ḥażretlerine** müntemī vü müntehī olmaġla müfteḫar u mübtehī olurlar idi. Ve bu menḳıbetleri miyān-ı ṣaġīr ü kebīrde ḫayli şöhret-peẕīr olmış idi. Lākin vālid-i firdevs-mekān bu gūne dür-nis̱ār** u gevher-efşān olurlar idi ki kütüb-i tevārīḫ ve esmā-yı ricālde mesṭūr u mersūmdur ki ol ṣaḥābī-i pür-iclālüñ evlādı olmayup ol devḥa-i ʿulyādan aġṣān u efnān nābit ü ḫeyezān

---

1** Şi'r: - Ü.
8** Naẓm: - R Ü.
15** Şemsī Paşa: - Ü.
16** cihetden: ecIden S.
19** Ḥażretlerine: Ḫidmetlerine H R.
21** dür-nis̱ār:- S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

olmamışdur. Ol[**] maṭlaʿ-ı mefāḫir ü menāḳıbdan kevākib-i s̱avāḳıb ṭāliʿ ü raḫşān olmayup *ve yecʿalu men yeşāu ʿaḳīman*[*] maẓhar-ı ḥāl-i dil ü cānı olmışdur. **S161b** Ḥaḳḳā ki mīr-i mezbūr aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maḥāmid-i ġayr-ı ʿadīde ile mevṣūf ve emsāl ü aḳrānı miyānında kemālāt u ʿirfān ile maʿrūf ve gülşen-i dil ü cānı ezhār-ı menāḳıb-ı bī-ḥadd ü kerān ile[**] maḥfūf dā'imā evḳāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ḳādir olduḳça taḥṣīl ü tekmīl-i kemālāta maṣrūf ṭā'ife-i şuʿarā vü büleġā ile ṣoḥbet ü ülfeti olmaġla bülbülān-ı gülistān-ı belāġat **H164a** olanlaruñ naġme-serā olmasına ve ṭūṭīyān-ı Hindistān-ı feṣāḥatuñ ḳafes-i cihānda gūyā olmasına fiʿl-cümle bāʿis̱ ü bādi idi. Hemān ʿaybı ol idi ki bu deñlü muḳarrib-i selāṭīn-kāmkār ve reʿāyāt u ʿināyet-i erbāb-ı[**] kemāle ṣāḥib-i miknet ü iḳtidār iken terbiyyet ü nevāzişlerinde ihmāl idüp mücerred ḳīl ü ḳāl çerb-zebānlıḳ ile iktifā ḳılup belki bu mertebeyi ġāyet-i luṭf u mürüvvet olmaḳ gösterür idi. Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan mezbūruñ nihāl-i vücūd-ı pür-iclālini henüz nev-sinn ü nev-sāl iken būstān-ı **R188b** sarāy-ı saʿādet ü iḳbāllerine alup cūybār-ı elṭāf-ı bī-şümān ile keşīde-bālā vü mümtāz ve sehl zemānda beyneʾl-aḳrān serv-i sehī gibi ser-bülend ü ser-efrāz olmış idi. Ḥarem-sarāy-ı[**] Sulṭānīden çıḳduḳda baʿż aġalıḳlara mutaṣarrıf olduḳdan ṣoñra zīr-i sāye-i livā-yı sulṭānīde müteverrif olup Şām-ı şerīf-i şeref-encām[**] beglerbegisi olmaḳla iḥtirām bulmış idi. Baʿdehū Anaṭolı ve Rūmili beglerbegi olmış idi[**]. (Ḥażret)-i[**] ṣāḥib-ḳırān ʿazm-i gülzār-ı cinān idüp taḫt-nişīn-i behişt-i cāvidān olduḳda menāṣıb-ı dünyeviyenüñ maḥāsin-i ẓāhiresinden aʿrāż ve zeḫārif-i ḥāżırasından iġmāż

[1**] Ol: Ve ol H.

[2*] *Şûrâ-50 (İstediğini kısır yapar).*

[5**] kerān ile: kirānı ile s.

[10**] erbāb: aṣḥāb S.

[17**] Ḥarem-sarāy: Ḥarem-sarāyı R.

[19**] şeref-encām: şeref-encāmda S.

[20**] olmış idi: olup S.

[20**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S.

idüp terk-i ġavġā-yı imāret ile münzevī-i gūşe-i ķanāʿat u ferāġat olmış idi. Lākin ẕāt-ı saʿādet-nihādında münderic olan devlet ānı muķteżā idi ki her zemān selāṭīn-i Āl-i ʿOs̱mān ile muṣāḥib ü münādim ve ʿunṣur-ı celālet-nijādında mündemic olan iķbāl ol ḥāli[**] müstevcib ü müstelzim idi ki rikābvār ḫidmet-i ḫavāķīn-i kāmkār mülāzım ola. El-ķıṣṣa merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażret)leriyle[**] merḥūm-ı merķūmuñ ʿālem-i ṭufūliyyetden ḥuķūķ-ı sābıķası olmaġın vāris̱-i mülk-i Süleymānī ve serīr-ārā-yı taḫt-ı Ḫāķānī olduķda mülāzım-ı ḫuddām-ı **S162a** bārgāh-ı felek-mekānı olmaġa[**] fermānı olmış idi. Binā'en-ʿaleyh *el-ʿavd Aḥmedi* diyüp cānib-i Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye ʿavdet ü mürācaʿat itdükde muķarreb-i Ḥażret-i Sulṭānī olup peymāne-mis̱āl meclis-i ünslerinden müfārıķ olmaz ve ṣayd u şikārda **H164b** şehbāzvār ķullarından ayrılmaz idi. (Ḥażret)-i[**] şerīfleri ḥikāye[**] iderler idi ki bir gün ol şems-i raḫşān-ı ʿālem-i iḥsānla şikāra teveccüh olınup[**] giderken uġraķ arasında serv-ķadd ü lāle-ḫadd perī-peyker melek-manẓar burc-ı melāḥatüñ mihr-i münīri ve dürc-i ḥüsn ü leṭāfetüñ **R189a** gevher-i bī-naẓīri.

Li-münşihi : Mis̱ālin görmemiş hergiz[**] zemāne
Naẓīri gelmemiş ķaf'en cihāna
Olaydı şāhı ḫūbān-ı cihānuñ
Ķulı olurdı görse şehler anuñ

[4**] ḥāli: ḥāleti S.
[6**] (Ḥażret)leriyle: Ḫidmetleriyle R S Ḫidmetlerine H.
[8**] olmaġa: olmaġla bende S.
[12**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S.
[12**] ḥikāye: ḥikāyet S.
[13**] teveccüh olınup: - S.
[16**] hergiz: çeşm S.

Bir dil-ber-i şīrīn-şemā'il gördükde ol Ḫüsrev-i melek-ḫaṣā'il şu gibi serv-ḳaddine mā'il olup ol ġonçe-i nev-reste ḳanġı bāġdan ḳopmış ve ol ʿālem-i ḥüsnüñ māhı ne yirden ṭoġmış[**]

Mıṣrāʿ : Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāhbāz ʿaceb

diyü istifsār itdüklerinde benüm olduġın işʿār iderler. İttifāḳ ol gice ṣoḥbet-i ruḥānī olup[**] idāre-i yāḳūt-ı rummānī olındukda ḫidmet-i salṭanat-penāhī ol serv-i gül-ʿiẕāra hevādār olup ṭāleb-i viṣāl ve nā'il-i cemāli olduġın işʿār içün gelüñ birer mıṣrāʿ diyelüm ben bu mıṣrāʿı didüm diyüp oḳurlar.

Mıṣrāʿ : Bugün ben bir cevān gördüm ʿaceb maḥbūb u raʿnādur

Ben daḫı bi'l-bedāhe bu mıṣrāʿı didüm diyüp oḳumış idüm[**].

Mıṣrāʿ : Viṣāline heves ḳılmaḳ anuñ bir ḳurı sevdādur

Baʿdehū pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḫan Ḥażretlerinüñ daḫı kemā-kān muḳarrib-i ḫidmet-i ʿaliyyeleri ve fetḥ ü nuṣret gibi mülāzım-ı ḫuddām-ı ʿatebe-i seniyyeleri olmış idi. Āḫir sene sebʿ ve ṡemānīn ve tisʿami'ede ḫūrşīd-i devlet ü iḳbāli kelāle irdükde āftāb-ı ʿömri zevāle irmiş idi. Lāyıḳ-ı ḳabūl eşʿārı ve mertebe-i taḥsīne vuṣūl bulmış güftārı vardur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Bülbül fiġāna başladı evvel bahārdur

S162b Şeydālıġum benüm yine bī-iḫtiyārdur

Ve lehū[**] : Ḳırmızı güller durur sīnemde dāġ

Kim dimişler ʿāşıḳa ṭāġ üsti bāġ

3[**] ṭoġmış: ṭoġmışdur S.

6[**] olup: ḳılup S.

10[**] didüm diyüp oḳımış idüm: didüm oḳudum H S.

16-17[**] eşʿār mezbūruñ güftārındandur: eşʿār-ı belāġat-şiʿār mezbūruñ güftār-ı dürer-bārındandur S.

18[**] Şiʿr: Naẓm H.

20[**] Ve lehū: - H S.

Ve lehū[*] : Bülbüle açmadı dehān ġonçe
Rāzını eyledi nihān ġonçe
Bir dil-āver-ṣıfat ḳonup ġonçe
Dikdi eṭrāfına sinān ġonçe

R189b *Ve lehū*[*]: Ḥalḳa ḥalḳa kākülüñ ṭaḳ boynuma zencīrveş
Ḳanda gitsüñ ʿāşıḳuñ yanuñca gitsün şīrveş
Nergis-i ġamzekār varduḳça
Sürmedān iletür armaġān ġonçe
H165a Gürz alur[**] destine Nerīmānvār
Oldı gülşende pehlevān gonçe[**]

ŞEMʿĪ: Üsküb yanında olan ḳaṣaba-i Prizrindendür. Çerāġ-ı efrūz-ı bezm-i şuʿarā rūşeni baḫş-ı encümen-i büleġā çerb-zebān[**] rūşen-beyān bir şāʿir-i belāġat-ʿunvāndur ki şuʿle-i eşʿār-ı āteş-bārı ḫırmen-i sūz-ı ṣıġār u kibār ve kelimāt-ı şevḳ-simātuñ sūz u güdāzı şuʿle-i şemʿ-i pür-nūr gibi nezdik ü dūr yanında rūşen ü āşkārdur. Eşʿār-ı sūznākı ʿāşıḳāne her beyti gūyā āteş-i ʿışḳdan bir zebānedür[**]. Şemʿdār zerd ü nizār olup[**] encümen-i pīr ü cevānda demʿ-i āteş-nişānı cereyān idüp ẓāhirde ḫandān ḥaḳīḳatde sūzān u giryān olmaḳ münāsebeti ile kendüyi şemʿe nisbet itmiş idi. Āstān-ı felek-medār Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigāra rūy-māl ve ol maḳām-ı pür-iḥtirāmda zevḳ-i

---

1** Ve lehū: - H S.
5** Ve lehū: - H S.
9** alur: alup S.
7-10** Nergis-i ġamzekār... gülşende pehlevān gonçe: - R.
13** çerb-zebān: çerb-zebān ve S.
17** bir zebānedür: zebānedür S.
17** nizār olup: nizār Ü.

semā' ile döne döne taḥṣīl-i vecd ü ḥāl idüp āḫir tā dem-i āḫir[**] İstanbulda ḫānḳāh-ı Şeyḫ Vefāda gūşe-nişīn ve 'uzlet-güzīn olmış idi. Ḥālet-i rıḥleti bu hey'et üzre olmışdur ki bir gice ki derūn-ı felek-i devvār sīne-i ẓālim ü seffāk ve dil-i pür-ġıll-ı baḫīl ve ehl-i imsāk gibi tīre vü tār ve ġubār-ı ḥicāb-ı ẓalām sātir-i dīde-i encüm-i seyyār[**] olmış idi.

Şi'r[**] : Şebī zülfīn cānān-rā mümāsil
Dırāz u tīre vü dilgīr ü hā'il

Şem'ī daḫı bir deste şem' alup bu gice Şem'īnüñ şebistānı vardur diyü ḫānḳāh-ı Vefāda olan mücāvirān **Ü164a** ve iḫvān u yārānını da'vet eyler[**]. Sizler ẕikre meşġūl oluñ ben bir pāre istirāḥat ideyin dir. Anlar daḥı bir miḳdār ẕikr-i ḫālıḳ-ı Perverdigār idüp mezbūn ḫāb-ı rāḥatdan bīdār itmek[**] isterler. Görürler ki çeşm-i cismini ḫāb-ı ecel almış[**] bīdār olması ferdā-yı ḳıyāmete ḳalmış **R190a** vāḳı'ā mest-i bāde-i maḥabbet-i[**] İlāhi ve peymānekeş-i ḫum-ḫāne-i 'ışḳ-ı nā-mütenāhī olan

Mıṣrā'[**] : Ẕevḳ ü şevḳ ile virür cān u seri döne döne

S163a Ol melik-i ġafūr şem'-i laṭīfle ġār-ı ḳabrin nūr[**] ve leyālī-i deycūrda mūnis ü yārını melā'ik ü ḥūr ide. Bu bir iki eş'ār ol nūr-ı çerāġ-ı belāġat u şem'-i bezm-i 'ālem-i[**] feṣāḥatuñ raḳamzede-i kilk-i seḥḥārıdur[**].

[1**] dem-i āḫir: dem-i āḫirde H R S.
[5**] seyyār: sipāh H.
[6**] Şi'r: - Ü.
[9**] eyler: idüp S.
[11**] bīdār itmek: bīdār eylemek H.
[12**] almış: almış ve S.
[13**] maḥabbet: - S.
[15**] Mıṣrā': - Ü.
[16**] ḳabrin nūr: ḳabrin pür-nūr S.
[18**] 'ālem: - S.
[18**] seḥḥārıdur: seḥḥārıdur ki taḥrīr olındı S.

H165b *Şiʿr***:* ʿĀr idermiş beni öldürmege ol sīm-tenüm
Varayın yalvarayın boynuma ṭaḳup kefenüm
Ḥulle-i cennet olursa çekeyin çāk ideyin
Dem-i vuṣlatda baña ḥā'il olur pīrehenüm
Şemʿīyüm gūşe-i mey-ḫāneyi virmem felege
Gülşen-i bāġ-ı cināndan baña yegdür vaṭanum

*Ve lehū*** : Āh kim gitdi** oñulmaz yüregüm yāreleri
Dōstum ʿāşıḳ olan dünyede oñmaz bitmez

*Ve lehū*** : Ḳucam dirdüm nigārı pīrehensüz
Çürütdüm varumı ḳaldum kefensüz
Benüm rūḥ-ı revānum sīneme** gel
Bilürsin çünki cān olmaz bedensüz
Ölürsem kimse itmez baña tīmār
Ne dirlik pādşāhum baña sensüz
Eritdüñ cānunı ḥasretle Şemʿī
Ṣararduñ zer gibi bir sīm-tensüz

*Ve lehū*** : Ḫalāş olmaḳ ne mümkindür** göñül kim mübtelā olsa
Alınmaz ʿışḳ elinden iki ʿālem bir yaña olsa
Vücūdum zevraḳın deryā-yı ʿışḳuñ virmedin ġarḳa
Çıḳarsa baḥr-ı firḳatden bizi bir āşinā olsa**

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
7** gitdi: hīç S.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** sīneme: sīneye R.
17** Ve lehū: - H S Ü.
17** mümkindür: mümkindür bir S.
19-20** Vücūdum zevraḳın... bizi bir āşinā olsa: - H R Ü.

*Ve lehū*** : Başdan aşurdı ātęş-i hicrān-sitemlerin
Yansa yakılsa Şemʿī ne var** senden ey nigār

*Ve lehū*** : Kime kim ʿışḳ işi ola pīşe
Oḳumaḳ yazmaḳ olur endīşe**

Ü164b ŞEMʿĪ: Ḳużāt ṭāʾifesindendür. Anaṭolıda.....** dandur. Egerçi naẓm-ı eşʿāra iḳtidārı vardur lākin şemʿ-i eşʿāruñ ol deñlü żiyāsı ve mirʾāt-i güftārınuñ çendān ṣafāsı yoḳdur. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Bu leṭāfet ki Ḫudā kākül-i dil-berde ḳodı
Ne gül-i terde ne sünbülde ne ʿibretde ḳodı**

ŞEHDĪ: Anṭakya** ṭarafındandur. Ḥelvāʾī olmaḳ münāsebetiyle maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Egerçi Laṭīfī ḥalāvet-i eşʿār ve leẕẕet-i şehd-i güftārını **R190b** taʿrīf-i bī-şümār idüp ḥelvā-yı eşʿārını ögüp ṣatmışdur. Lākin ber-feḥvā-yı *men lem yeẕuḳ lem yaʿrif** hergiz ḥalāvet-i eşʿārını bir eḥad** ẕevḳ idüp **S164a** ṭutmamışdur. Sulṭān Selīm-i māżī devrinde āḫirete intiḳāl itmişdür. Mevʿiẓe ṭarzında bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Ḳaṣr u eyvān ile ey ʿālī-maḳām oldum** şanın
Kendüñi yüksekde görme menzilüñ taḫt-ı türāb

1** Ve lehū: - H S Ü.
2** ne var: n'ola S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
3-4** Kime kim ʿışḳ... yazmaḳ olur endīşe: - S.
6** Anaṭolıda.....: Bütün nüshalarda şairin doğum yeri boş bırakılmıştır.
9** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
9-10** Bu leṭāfet ki Ḫudā... sünbülde ne ʿibretde ḳodı: - R Ü.
12** Anṭakya: Anṭalya R Ü.
15* *(Tatmayan bilmez).*
15** bir eḥad: bir kimesne H R S.
18** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
18** oldum: oldı S.

Üstüḫān-ı kellesin çetr-i hümāyūn ıssınuñ
Gör içinde mūr ḫayli ḫayme çekdi bī-ṭınāb**

ŞEHDĪ**: Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında raġbet-i bī-şümār bulup ol rūzgārda şāʿir-i nāmdār idi. Sulṭān Meḥemmede dört biñ beyt Şeh-nāme diyüp naẓm-ı merḳūm **H166a** daḫı tamām olmadın mest-i cām-ı ḥımām olmışdur. Bu ebyāt kitāb-ı merḳūmdandur.

*Şiʿr*** : *Be-nām-ı Ḫudāvend-i dādār-ı*** *pāk*
Ber-ārende-i āteş ü bād u ḫāk
Ḫudāvend-i cān u ḫudāvend-i hūş
*Ḫudāvend-i rūzī dih ü*** *rāz pūş*
Ber-baḫşiş ū ne-dāred sütūh
*Külehhā-yı*** *çarḫ u kemerhā-yı kūh*

ŞÜHŪDĪ: Maġnisadandur. Sālik-i ṭarīḳ-i taṣavvuf olup terk-i tekellüf ü taṣalluf itmişdür. Maʿārif ü kemālātla āşinā olmaġla** dīde-i cānınuñ ṣuver-i leṭāʾif-i meşhūdı olduġına ʿudūl u şiḳātdan şühūdı vardur**. Ḫoş-bezm ü laṭīf-ṣoḥbet kimesnedür. Bu eşʿār** anuñdur.

2** Gör içinde mūr ḫayli ḫayme çekdi bī-ṭınāb: Gör içinde ḫayme çekdi ḫayl mūra bī-ḥisāb S / çekdi: ḳıldı Ü.
4** Şehdī: Şehīdī S.
8** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
8** dādār: dārdār R.
11** dih ü: dih S.
13** Külehhā: külehā H.
16** olmaġla: olmaġın S.
17** olduġına ʿudūl u şiḳātdan şühūdı vardur: meşhūdı olmışdur Ü.
18** eşʿār: şiʿr S.

Şiʿr[**] : Meclis-i meyde ruḫuñ[**] şevḳine peymāne döner
Görse şemʿüñ[**] nitekim şevḳ ile pervāne döner
Mevlevīvār semāʿ eylese meclisde o yār
Devr-i[**] gerdūnda döner[**] bir meh-i tābāna döner
Rişte-i naẓma Şühūdī dürer-i[**] elfāẓı
Dizicek[**] her sözi[**] bir laʿl-i Bedaḫşāna döner

Ü165a ŞEHĪDĪ: Nūr-ı dīde-i rüsūl çeşm ü çerāġ-ı betūl iken yezīd-i laʿīnüñ şehīdi āsmān-ı celālet ü vilāyetüñ necm-i saʿīdi Ḥażret-i Ḥüseyn neslinden Āl-i Hāşimdendür. Nāmı Ḳāsımdur. Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda şehzāde iken āstānesine intisāb idüp **R191a** sulṭān-ı merḳūm taḫt-nişīn-i salṭanat-ı Rūm olduḳda iltifāt-ı bī-kerānı[**] ile ber-güzīde-i[**] aḳrān olup ḫayli celālet-i şān iktisāb itmiş idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Lebüñden ṣoḥbet-i meyde n'ola cer itse cān būse
Efendi ʿādet olmışdur mey üzre her zemān būse[**]
Şarāb-ı telḫ zehr ise baña şerbet gelür ṣūfī
Lebinden ṣunsa nāz ile ger ol şekker-zebān būse

1** Şiʿr: Naẓm R - H Ü.
1** ruḫuñ: lebüñ S.
2** şemʿüñ: şemʿi S.
4** Devr: Döner Ü.
4** döner: hemān S.
5** dürer: dizer S.
6** Dizicek: Viricek R.
6** her sözi: her biri S.
12** bī-kerānı: bī-kerān H S.
12** ber-güzīde: güzīde S.
13** anuñdur: merḳūmuñdur S.
14** Şiʿr: - R Ü.
14-15** Lebüñden ṣoḥbet-i meyde... üzre her zemān būse: - H R S.

ŞEYḪĪ: Diyār-ı Germiyāndandur. Ekṣer-i ʿulūmda müşāreketi ʿaleʾl-ḫuṣūṣ fenn-i ṭıbbda ḫayli ḥaẕāḳat u mahāreti var idi ve keḥḥāllıḳda daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ulüʾl-ebṣār ve manẓūr-ı ẕüʾl-enẓār iken *men aʿebe l-aḥvāle aʿmeşu keḥḥāl* feḥvāsı üzre maraż-ı remede dāʾimā mübtelā **S164b** ve ʿabher-i çeşminde żaʿaf-ı başar ẓāhir ü peydā idi. Cümle-i ḥaẕāḳat u mahāretinden ḥikāyet olınur ki Āl-i ʿOṣmāndan Sulṭān Meḥemmed bin Yıldırım Ḫan bir maraż-ı hāʾile mübtelā olup cümle-i eṭibbā ʿilāc u devāsında ʿāciz ü ḳāṣır ve maḳarr u maḳām-ı eʿāẓım u ekābir olan der-i devletinde ḥāżır bulınan ḥükemā hāʾim ü ḥāʾir olup **H166b** mezbūra mürācaʿat olındukdda teşḫīṣ-i maraż idüp ʿilācı bir feraḥ-ı müfreṭdür diyü kelām-ı[**] ṣāfī ve ḫiṭāb-ı vāfī ile cevāb virür. Meger[**] ol eşnāda pādşāh-ı sipihr-iḥtişāmuñ maḳṣūd u merāmı dil-rübālar göñli[**] gibi sengīn bir ḳalʿa-i metīn ü ḥaṣīnüñ ḫaber-i fetḥi imiş. Ol ḫaber-i meserret-eṣer **Ü165b** semʿ-i[**] Sulṭāna irişicek maraż-ı mezbūr mündefiʿ ve ʿarak-ı elem biʾl-külliye münḳaṭiʿ olur. Pādşāh daḫı cāʾize Ṭoḳuzlu nām bir ḳaryeyi[**] virüp mezbūr daḫı[**] ḳarye-i mezkūrenüñ[**] żabṭına giderken eski żābıṭları yolın başup emvāl ü esbābın ġāret itdükde

Mıṣrāʿ[**] : Acıyan ḫar meṣeldür[**] atı geçer

mażmūnı üzre mezbūrlaruñ bu kār-ı ḳabāḥat-āṣārı cān-ı şīrīnine kār idüp ol Ḫüsrev-i zemāne bu bahāne ile ḥālini ḥikāyet içün Ḫar-nāme risālesin naẓm idüp ol ġāretgerlerden şikāyet itmişdür. Ol eyyāmda Sulṭān **R191b**

10** kelām: ḫaber S.
11** Meger: - Ü.
12** gönli: - S.
13** semʿ: gūş S.
15** ḳaryeyi: ḳarye H R.
15** mezbūr daḫı: - H.
15** mezkūrenüñ: mezbūrenüñ S.
17** Mıṣrāʿ: - Ü.
17** meṣeldür: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Meḥemmed diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām itdükde yine** Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn olan Murāduñ işāreti ile naẓm-ı Ḫüsrev ü Şīrīne** şurūʿ itmiş idi**. Lākin kitāb-ı belāġat-simātuñ maṭlaʿ-ı ebyātından ḫūrşīd-i itmām ẓāhir olmadın ve ol ḫiṭāb-ı şīrīn-maḳālüñ** āftāb-ı vücūdı kemālin bulmadın nāẓım-ı mezbūruñ naẓm-ı ʿömri** maḳṭaʿ-ı fenāda āḫir olup ġamām-ı ḥımām-ı hilāl-i merāmı ḥācib ü sātir olduḳda hemşīrezādesi Cemālī kitāb-ı mezbūrı itmām itmişdür. El-ḥaḳḳ zemānesinde olan şuʿarānuñ şeyḫī vü serdārı ve ol rūzgārda bulınan büleġānuñ nāmdār u pür-iştihārıdur. Meṡnevīde nihāyetde ḳudreti vardur. Ġazeliyyātı ile münāsebeti yoḳdur. Egerçi kitāb-ı mezbūr daḫı tercemedür ammā muḥkem ü üstüvār ve yek-dest ü hem-vārdur. Çünki kitāb-ı mezbūr ḫalḳ arasında meşhūr ve medāʾiḥ ü mefāḫiri ṣaḥāʾif-i ḳulūb-ı cumhūrda mesṭūrdur. Ġazeliyyātı taḥrīr olındı. Bu eşʿār anuñdur.

*Şiʿr*** : Gül yüzüñ mecmūʿasından niçe kim defter düzer**
Virür evrāḳın bile çün nusḫasın ebter düzer**
Bunca nūr-ı fer ile yüzüñ günine beñzemez
Nice bedr-i felek yüzin her ay bozar düzer**

Ü166a S165a ŞEYḪĪ: Burusadan Çaġşırcı Şeyḫī dimekle maʿrūfdur. Ehl-i ḥırfetden** ṭālib-i maʿrifet merḥūm Aḥmed Paşa ile ṣoḥbet itmişdür. Çendān** ġazeliyyātı şāyiʿ degüldür. Lākin maḥallinde hicv-gūne laṭīf ebyātı vāḳiʿ

1** yine: yirine H S - Ü.
2** ü Şīrīne: Şīrīne H.
2** itmiş idi: eylemiş idi R eylemişdür S.
4** ḫiṭāb-ı şīrīn-maḳālüñ: maḳālüñ Ü.
4-5** bulmadın nāẓım-ı mezbūruñ naẓm-ı ʿömri: bulmadın naẓm-ı ʿömri S tamām bulmadın naẓm-ı ʿömri Ü.
13** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
13** düzer: dürer H.
14** düzer: dürer H.
16** düzer: dürer H.
18-19** Ehl-i ḥırfetden: Ehl-i ḥırefden H.
19** Çendān: - S.

olmışdur. Cümleden biri **H167a** oldur ki Paşa Çelebi nām müderrisden bir dānişmend Ḥarizme Şücāʿ dimekle maʿrūf monlāya vardukda bu beyti dimişdür.

Beyt[**] : Paşanuñ iştihāsı ḳıl ḳaparken
Benüm cānum Ḥarizmāyı n'idersin

Ve Ḫāce İlyās oġlı İlyās Çelebinüñ ḫissetinde bu beyti dimişdür.

Beyt[**] : İlyās Çelebi ṣoḥbet içün bir ciger almış
Gelsün beri meydāna kimüñ kim cigeri var

Sulṭān Bāyezīd Ḫan Burusada **R192a** Yeñiḫānı binā itdükde bu tārīḫi dimişdür.

Tārīḫ[**] : Yeñile yapılan Sulṭān Ḫan
Bināsın bilmezem tārīḫi ḫōşça (914)

Ve Burusanuñ Yirḳapusı dimekle maʿrūf ḳapusın taʿrīf idüp dimişdür.

Beyt[**] : Ḥiṣāruñ Yirḳapusını ṣorarsañ
Aġac bāzārına var da dönivir

Ve ḥüsniyyātda bu maṭlaʿ-ı ġarrā aña isnād olınur.

Şiʿr[**] : Hicrüñ düninüñ uzunlıġından
Vaṣluñ seḥeri umulmaz oldı
Nergislerinüñ firāḳıyla
Kirpikli gözüm yumulmaz oldı

[4**] Beyt: - S Ü.
[7**] Beyt: - Ü.
[11**] Tārīḫ: Naẓm H - Ü.
[14**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[17**] Şiʿr: Maṭlaʿ S - H Ü.

ŞEYḪĪ: Merḥūm Sinān Efendinüñ ferzend-i ercmendi Ḥüseyn Efendinüñ[**] oġlıdur. Nāmı Meḥemmeddür. Raḳam-ı[**] necābet cebhe-i ḫilḳatinde mektūb bir cevān-ı maʿdūd u maḥsūb idi. Her-bār merāret-i[**] meşaḳḳat-i ṭaleb-i ʿirfān meẕāḳ-ı dil ü cānına āb-ı ḥayāt gibi leẕīẕ ü maṭlūb ve beyāż u sevād-ı kitāb naẓar-ı baṣīretinde ḫaṭṭ-ı jengār ve ruḫsār-ı pür-envār-ı dil-berān-ı melek-dīdār **Ü166b** gibi maḥbūb u merġūb idi. Lākin ʿavāṣıf-ı ṣavārif-i zemānı ve ṣademāt-ı tündbād-ı ḫazānīden gül-i vücūd-ı mesʿūdı henüz tamām açılmadan pejmürde ve gülşen-i beḳā ve çemen-i ḥayāt-ı pür-ṣafāsı iḥżīrār u kemālin bulmadın efsürde oldı. Merḥūm Ebuʾs-suʿūd Efendide dānişmend iken münādī-i *irciʿī ilā Rabbiki rāḍıyeten merḍıyyeten*[*] rūḥ-ı pür-fütūḥın diyār-ı insden ʿālem-i ḳudse Manṣūr ve fermān-ı vācibüʾl-iẕʿān-ı *fedḫulī fī ʿibādī vedḫulī cennetī*[*] ʿinān-ı cān-ı pür-iḥtirāmın ṣavb-ı ṣavāb-ı[**] Dārüʾs-selāma münʿaṭif eyledi. Bu ʿarūs-ı şiʿri **S165b** reşāḳat-i ḳadd ve ṣabāḥat-i ḫadd ve tenāsüb-i aʿżā ile müzeyyen ü **H167b** muḥallādur. Eger bir miḳdār mütereddī-i ridā-yı beḳā olaydı[**] şöhre-i dünyā olmasında reyb ü mirā yoġ idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Yaḳasından geçürüp ḳocaduġıçün sīm-tenüñ
Rūz-ı maḥşerde girībānın alam pīrehenüñ

Ve lehū[**] : Zāl sipihre ḫalḳa meh gūşvāredür
R192b Anda sitāre dürr ü şafaḳ laʿl-pāredür

1** ferzend-i ercmendi Ḥüseyn Efendinüñ: - H.
2** Raḳam: Raḥm S.
3** bir cevān-ı maʿdūd u maḥsūb idi. Her-bār merāret: ve merāret Ü / maḥsūb: maḥsūd S.
10 Fecr-28 (Allah senden hoşnut, sen de Allah'tan hoşnut olarak Rabbine dön).*
11-12 Fecr-29-30 (Kullarımın arasına katıl ve cennetime gir).*
12** ṣavb-ı ṣavāb: ṣavb u ṣavāb H.
14-15** ridā-yı beḳā olaydı: rādiye beḳā olsa idi S.
15** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
16** Şiʿr: - Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.

Senüñ ğamuñla dögmiş ezel māh sīnesin
Gitmez efendi daḫı yüzi ḳara ḳaradur

*Ve lehū** :* Reyāḥīn-i maḥabbet dikmek** içün bāğbān-ı ʿışḳ
Sifāl-i sīneme ḳonmış bir avuc ḫākdur göñlüm

ŞEYḪĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Ṭayyibzāde dimekle müteʿārifdür. Ehlīnüñ birāder-i kihteridür. Merḥūm Muʿallimzādeden mülāzım olmışdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl ve taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü** kemālāta meşʿūf** u meşğūldur. Ḥaḳḳā ki ḥücūb ü mevāniʿ-i** taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ʿināyet-i bī-ğāyet kerīm-i müteʿāl ile ḥarem-bāl ve ḳıble-i ḳalb-i pür-iclālinden biʾl-külliye münḳaṭiʿ ü ʿalel ve şerāʾit-i** viṣāl-i ʿavānī-i** maʿārif ü erkān ve revābıṭ-ı isticmāʿ-ı fünūn-ı leṭāʾif vücūd-ı mesʿūdında bi-esrihā müctemiʿ olduğından ğayrı ḫilʿat-i dībā-yı** zībā-yı belāğat ve ṭırāz-ı leṭāfet-i iḥtirāz-ı** feṣāḥat ḳāmet-i eşʿār-ı bülendine** **Ü167a** rāst ve zībā vü āṣār-ı envār-ı melāḥat ve ṣafā-güster-i feraḥ-fezāsından *keş-şemsi ve ḍuḥāhā** ẓāhir ü peydā** ve rūşen ü hüveydādur. Rāḳımüʾl-ḥurūf-ı bī-biḍāʿa terbiyet** ü nevāzişlerine ḥasebüʾl-istiṭāʿa ḳıyām-ı tāmm üzre olup ẕāt-ı cemīlüʾṣ-ṣıfātlarına inciẕāb-ı mā-lā-kelāmı vardur**. Lā-cerem** her çend ki meydān-ı medḥ ü s̱enālarında kümeyt-

---

[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[3**] dikmek içün: dikdügiçün S.
[8**] maʿārif ü: - S.
[8**] meşʿūf: meşğūf R.
[9**] ü mevāniʿ: mevāniʿ H.
[11**] ve şerāʾit: şerāʾit H.
[11**] viṣāl-i ʿavānī: viṣāl-i ʿunvānı H viṣāl-i ğavānī R.
[13**] dībā: - R.
[13**] leṭāfet-i iḥtirāz: leṭāfet-i iḥtirām H leṭāfet-i ihtirāz R leṭāfet-i iḥtizāz S.
[14**] bülendine: bülendāne H.
[15] Şems-1 (Güneş ve onun aydınlığı gibi).*
[15**] ẓāhir ü peydā: - H.
[16**] terbiyet: tertīb H.
[18**] vardur: olmağın S Ü.
[18**] Lā-cerem: - S Ü.

i ḫāmeye menzil virilüp muṭlaḳü'l-ʿinān ḳılınsa min baʿd ser-keşīde vü āremīde olmaġa[**] imkān yoḳdur. Binā en-ʿaleyh bundan ziyāde cümel-i menāḳıb u mefāḫiri elf-i müteḥarrik-i ḳalem ve nūn-ı müşeddid-i devlet ile mü'ekked ve binā-yı sarāy-ı s̱enā vü ıṭrāları bundan artuḳ müreffaʿ vü müşeyyed ḳılınmadı. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi eşʿār-ı dil-peẕīrindendür[**].

Şiʿr[**] : Çün emr olındı yār işiginde ḳıyāmımuz
ʿUşşāḳ içinde bir daḫı bildük maḳāmımuz

Bu beyt bir ḳaṣīdesindendür.

Beyt[**] : İder āb-ı zülāl-i himmetüñ bir ḳaṭreyi deryā[**]
R193a Nitekim tāb-ı ḳahruñ eyledi bir ḳaṭre deryāyı

Ve ḳaṣīde-i mezbūrede bu maṭlaʿı dimişdür.

H168a *Şiʿr*[**]: Kelām-ı rūḥ-baḫşuñ şimdi söyletmez Mesīḥāyı
S166a Olan rūḥ-ı kelāma vāḳıf añlar hep bu maʿnāyı

Ve lehū[*] : Oldum cihānda bir yüzi gül yār ölümlüsi
Bīmār-ı ʿışḳ çün nice biñ var ölümlüsi

Ve lehū[*] : Yine sāḳī mey-i gül-gūna yaṣaḳ var gibi
Bādenüñ ḳaṭresi yoḳ laʿl-i leb-i yār gibi

Rāḳımü'l-ḥurūf bu ġazeli yārāna ṭarḥ idüp[**] her birisi tetebbuʿ itmiş idi. Ol ġazel budur.

2** olmaġa: olmaġla H.
5** dil-peẕīrindendür: dil-peẕīrindendür ki taḥrīr olındı H dil-peẕīrlerindendür R.
6** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
9** Beyt: Naẓm R - Ü.
9** ḳaṭreyi deryā: ḳaṭre-i deryā R S.
12** Şiʿr: - H R Ü.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** yārāna ṭarḥ idüp: ṭarḥ idüp yārān S.

*Naẓm*** : Olaldan yār dest-i düşmen-i bed gevher altında
Ḳalupdur ellerüm Ferhād gibi ṭaşlar altında
Ḫudā virsün saña ʿömr-i dırāzı ey boyı servüm**
Yoluña cān viren ʿuşşāḳ yatduḳca yir altında
Gerek seng-i siyāh olsun gerekse aṭlas u ḫārā
Ġaraż bir bāliş-i rāḥat bulınmaḳdur ser altında
Olupdur gülşen-i bezminde gūyā nergis-i raʿnā
Ser-i engüşt-i sīmīnüñ üzerin sāġar altında
Ḥasan ṣanma miyānıdur görinen zīr-i ḫançerde
Miṣāl-i gencdür yatur dem-ā-dem ejder altında

Şāʿir-i mezbūr daḫı tetebbuʿ idüp bu Teẕkireye tesvīd olınmaġiçün irsāl itmişdür**.

*Ġazel*** : Ḫam olmış rā ḳaşuñ yā gibi zerrīn-efser altında**
Ṣan ol radur ki yazmış kātib-i ḳudret zer altında
Gelürdi raḳṣa ḫākim gird-bād-ı şevḳ ile dā'im
Ġubār olsa tenüm pāy-ı semender dil-ber altında
Nesīm-i ṣubḥ gül-rīz olmasun gülşende dildāra
Olur nāzik teni āzürde gül-berg-i ter altında
Güneşdür ʿārıżuñ cānā ki ʿaks-i tāb-ı rūyuñdan
Olur laʿlin kef-i sīmīn-i sāḳī sāġar altında
Ü167b Ṣaḳın aldanma luʿbet bāz-ı dehrüñ mekrine Şeyḫī
Neler peydā ider ol bu kebūdī çādur altında

1** Naẓm: - R S Ü.
3** boyı servüm: boy servüm H.
11-12** Şāʿir-i mezbūr daḫı tetebbuʿ idüp bu Teẕkireye tesvīd olınmaġiçün irsāl itmişdür: - S.
13** Ġazel: - H Ü.
13** altında: - S.

ŞŪRĪ[**]: Burusa yanında olan Yenişehrdendür. Ḥayretīnüñ birāderi olan Sīneçākuñ mürebbāsı idi. Eger evā'il-i ḥālinde mevlevī olup ney-miṣāl ehl-i hevā ve mā'il-i şūr u şeġab[**] ve ẕevḳ ü ṣafā idi. Lākin āḫir-i ʿömrinde tevbe vü inābet ve ṭarīḳ-i ḥaḳḳa mürācaʿat eyledi. Ḥaḳḳ tebāreke ve Teʿālā[**] ḳabūl[**] eyleye. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ġonçesüz nev-bahārı[**] n'eylerler
Yārsuz murġzārı n'eylerler
R193b S163b Nūş iderler mey-i ṣafā-baḫşı
Bāde-i pür-ḫumārı n'eylerler
Bend-i zülfüñe çekmeden ġayri
Şūrī-i bī-ḳarārı n'eylerler[**]

ŞEVḲĪ: Şehr-i Edirnede bir pīre-zenüñ ḳulıdur. Sulṭān Maḥmūd bin Sulṭān Bāyezīd Maġnisada şehzāde iken Necātī ve Ṭāliʿī ve Ṣunʿī der-i devlet-i me'āṣirinde müctemiʿ ü ḥāżır olmışlar idi[**]. Bunlaruñ şemʿ-i cemāline **H168b** pervāne olmaḳ şevḳi ile şehr-i mezbūra varup şuʿarā-yı sālifü'ẕ-ẕikr ile münādim ü muṣāḥib olup şehzādenüñ Dīvānında kātib[**] ve ḫidmet-i[**] şehenşāh-ı mesfūrda mānend-i tīr ṣāḥibü't-tedbīr dā'im ü dā'ib olmış idi. Egerçi eşʿārı meẕkūrlardan ednādur lākin vāṣıl-ı mertebe-i ʿulyādur. Eşʿār-ı pür-ṣafāsınuñ żiyā vü ṣavḳı ve kelimāt-ı şīrīninüñ meẕāḳ-ı ehl-i ʿirfānda ẕevḳi

---

[1**] (Şūrī, Şevḳī ve Şevḳī S nüshasında Şemʿī'den sonra yer almaktadır).
[3**] şeġab: şuʿab H R.
[4**] Teʿālā: - R Ü.
[4**] ḳabūl: ḳabūl u maḳbūl S.
[5**] eşʿār mezbūruñ güftārındandur: eşʿār anuñdur H eşʿār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
[6**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[6**] nev-bahārı: bu bahārı R Ü.
[10-11**] Bend-i zülfüñe... bī-ḳarārı n'eylerler: - S.
[15**] olmışlar idi: olmaġın H R S.
[17**] Dīvānında kātib: kātib-i Dīvān Ü.
[17**] ve ḫidmet: ve caʿbe-i ḫidmet H R S.

nūr-ı şemʿ ü āftāb-ı[**] pür-lemʿ gibi rūşen ü āşkār olup ḥalāvet-i ʿasel-i Muṣṭafā gibi ḳābil-i inkār degüldür. Bu eşʿār raḳamzede-i kilk-i seḥḥāndur[**].

Şiʿr[**] : Yazan hilāl şeklini ṭāḳ-ı zebercede
Evvel ḳaşuñ mişālini itmiş müsevvede
Mey-ḫārenüñ duʿāsı n'ola olsa müstecāb[**]
Her dem ḳadeḥ duʿāsın oḳur pīr-i mey-kede
Ü168a Kimdür dir iseñ ey yüzi gün[**] Şevḳī-i ġarīb
Bir gözi yaşlu yıldızı düşkün felekzede

Ve lehū[**] : Gerçi ki vücūdın ʿadem itmiş kişi çoḳdur
Ḥāl ehli arasında miyānuñ gibi yoḳdur

Ve lehū[**] : Dirīġā ḥasretüm ḳaldı benüm sen serv-ḳāmetde
Bu gün dünyāda bulmazsam bulam yarin ḳıyāmetde

ŞEVḲĪ: Burusadandur. İftiḫār-ı Āl-i ʿOsmān Sulṭān Selīm bin Bāyezīd Ḫan Ṭrabzonda[**] iken lālāsı olan Āl-i Fenārīden Şemsī Bege[**] ḫidmet itmegin Ḥażret-i Şehzādenüñ maʿlūmı[**] ve manẓūr-ı naẓar-ı elṭāf-ı bī-ḥadd ü ruḳūmı olmış idi. Baʿdehū vaṭanına mürācaʿat idüp baʿż-ı Āl-i ʿOsmān ravżasına türbedār olup maʿāş[**] içün baʿż-ı cihet iḫtiyār itmiş idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

1** nūr-ı şemʿ ü āftāb: nūr-ı şemʿ-i āftāb H nūr-ı āftāb S.
2** Bu eşʿār raḳam-zede-i kilk-i seḥḥāndur: - S / raḳam-zede-i kilk-i seḥḥāndur: anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı H anuñdur R.
3** Şiʿr: - H Ü.
5** olsa müstecāb: müstecāb olsa S.
7** gün: gül S.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ṭrabzonda: Ṭrabzonda şehzāde S.
15** Āl-i Fenārīden Şemsī Bege: Şemsī Beg Fenārīye S Ü.
16** Şehzādenüñ maʿlūmı: Şehzāde-i kāmkāruñ maʿlūmı H Şehzāde maʿlūmı S.
18** maʿāş: cinet-i maʿāş Ü.
18** anuñdur: anuñdur ki taḥrīr olındı H anuñ güftārındandur S.

*Şiʿr*** : Dirdüm ki beyāża çıḳa gīsū-yı sevādı
R194a Müşkil bu daḫı ḳaraladı ḫaṭṭ-ı müca'ad**

Ü168b ŞEYDĀ: Āb u hevāsı feraḥ-fezā ve teraḥ-zidā olup büldān-ı cihān içre ümmü'd-dünyā** olmağla şöhret-nümā ve maḳarr u maḳām-ı ḫilāfet-i ʿuẓmā ve celālet-i kübrā olan şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür. Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ şākird-i ḫāṣṣı olup mezbūr ile zemān-ı manṣıb u ʿazl** ve dem-i germ ü serdde hem-nişīn ü hem-derd** idi. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp bu ṭarīḳüñ ḫayli miḥnet-dīde** ve felāket-keşīdesi idi. Şeyḫī Efendiden bin belā ile mülāzım olduḳdan ṣoñra sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami'ede gül-geşt-i firdevs-i berīn itmege ʿāzim oldı. Emrāż-ı müzmine vü mühlikeye **H169a** mübtelā olup** her çend ki muʿālece vü müdāvet** iderdi fā'ide virmeyüp belki ol ʿāşıḳ-ı şeydāya **S166b** her şey dā' oldı. Ḫānḳāh-ı dehrüñ ʿāşıḳ-ı şeydāsı ve ʿālem-i ẕevḳ ü ṣafānuñ rind-i bī-ser ü pāsı olup ẓürefā ile ḳarīn ve erbāb-ı ṣafā ile hem-nişīn idi. Eşʿārı vāfir pür-gūy şāʿirdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Zülfüñüñ bendin çözüp ey meh kemendi aya ṣal
Gün yüzüñden kākülüñ refʿ it cihāna sāye ṣal
Ḫūblar meydān-ı ḥüsn içre ḥarīfüñ olamaz
Şeh-süvārum sen semend-i nāzla ālāya ṣal

[1**] Şiʿr: - Ü.
[1-2**] Dirdüm ki beyāża çıḳa... ḳaraladı ḫaṭṭ-ı müca'ad: - Ü / ki: - R / müca'ad: mecīdi S.
[5**] ümmü'd-dünyā: şöhre-i dünyā H R S.
[7**] ʿazl: ʿazlinde S.
[8**] hem-derd: hem-demi S.
[8-9**] miḥnet-dīde: miḥnet-dīdesi S.
[11**] mübtelā olup: mübtelā Ü.
[12**] müdāvet: müdāvā H R S.
[15**] eşʿār anuñ güftārındandur: şiʿr anuñdur S.
[16**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Öldürem Şeydāyı yarın diyü ʿahd itdüñ bugün
Gün bu gündür[**] öldürüp yarın yeter ferdāya ṣal
Sen gidelden gösterür devrān baña zaḥmet yüzin
Gel ṭabībüm ḥasret olduḳ görmege ṣıḥḥat yüzin

ŞĪRĪ: Nāmı ʿAlīdür. Riyāż-ı menāḳıb-ı bī-ḥadd ü şümārı ezhār-ı medḥ-i rüsūl-i muḫtār[**] ile pür-bahā olmağla gencūr-ı künūz-ı *ene medīnetü'l-ʿilmi ve ʿaliyyun bābuhā*[*] olup zevc-i Fāṭıma-yı betūl olmağla ferd-i ḳāliʿ-i bāb-ı Ḫayber ve merd-i neberd-i mufavvaż-ı *hel etā maḫṣūṣ-ı lāfetī*[**] Esedaʾllāhüʾl-ġālib ʿAlī bin Ebī Ṭālib Ḥażretleriyle hem-nām olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı kendüye bāʿiṣ-i iḥtirām bilmiş idi. Hersekoğlı Vezīr Aḥmed Paşanuñ oğlıdur. **R194b** Sulṭān Selīm-i māżī ḥarīm-i ḫāṣṣına alup ẕerre-i vücūdı mihr-i terbiyeti ile perveriş ve sāye-i mekremet ü ʿāṭıfetinde nümāyiş bulup ḳapucıbaşlığı[**] ile çıḳup ağır sancaḳlara emīr ü vālī[**] ve şuḳḳa-i livā-yı saʿādet-iḥtivāsı ḳımme-i ḳubbe-i eflākdan[**] bālā vü ʿālī olmış idi. Āḫir marażı nikrīse mübtelā ve meydān-ı ṣıḥḥatde bī-ser ü bī-pā ḳalduḳda Mıṣrda taḳāʿüd ile sancaḳ alup iḫtiyār-ı ʿuzlet ve Mıṣrda **Ü169a** ḥarāret-i hevā sebebiyle bir pāre istirāḥat eyleyüp anda bir ḳaç yıl ṣıḥḥatde olduḳdan ṣoñra āḫirete rıḥlet eyledi. Mencūḳ-ı eşʿārı felek-i belāġata hem-ser ve kāşāne-i güftārı şemʿ-i feṣāḥatle münevver ve bīşezār-ı berāʿatuñ[**] nerre-i şīri ve ʿālem-i nezāketüñ

[2**] Gün bu gündür: Gün yüzüñdür H.
[6-7**] menāḳıb-ı bī-ḥadd ü şümārı ezhār-ı medḥ-i rüsūl-i muḫtār: vücūd-ı büzürgvārı ezhār-ı menāḳıb-ı bī-ḥadd ü şümār H R S.
[7-8*] *Hadīs (Ben ilim şehriyim ve Ali de onun kapısıdır).*
[9*] *İnsan-1 (Geldi mi?).*
[8-9**] ḳālīʿ-i bāb-ı Ḫayber ve... maḫṣūṣ-ı lāfetī: ve şīrān-ı bīşe-i şecāʿat olan dil-berān içre merd olan H R S.
[14**] ḳapucıbaşlığı: ḳapucıbaşıḳ S.
[14**] emīr ü vālī: emīrüʾ-vālī H.
[15**] ḳımme-i ḳubbe-i eflākdan: ilm-i felekden Ü.
[19-20**] hem-ser ve kāşāne-i güftārı... bīşezār-ı berāʿatuñ: - S hem-ser olup bīşezār-ı berāʿatuñ H R.

bedr-i münīri olan şuʿarādandur. Bu beyti ḥasbü'l-ḥāli** ve maşdūḳ-ı mā fi'l-bāli** olmağın her-bār** tekrār iderdi.

*Şiʿr*** : Naḥīf cismümi döndürdi āh u zār yine
Görüñ beni niye döndürdi rūzgār yine

*Ve lehū*** : Āhuñdan eyle başuña murġ āşiyānesin
Mecnūn gibi belāda göñül çün nişānesin
H169b Merdüm degül misin göñül aldanma key şaḳın
Şayyād-ı ʿālemüñ görüben dām u dānesin
S167a Bir būsesine biñ dil ü cānı bahā diler
Gördün mi Şīriyā yine yārüñ bahānesin

*Ve lehū*** : Deñ bize ʿışḳını şatmasun igen Mecnūna
Kim ola ḥikmeti taʿlīm ide Eflāṭūna
Göreyin ol güneşe mihr-i felek beñzer mi
Çıḳayın nāle kemend ile bugün gerdūna

ŞĪRĪ: Bunuñ daḫı nāmı ʿAlīdür. Silistredendür. Zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdandur. Ṭarz-ı Şebistān Ḫayāl ve semt-i nezāket ü diḳḳat-maḳālde** müteferrid ve bülbül-i ṭabʿ-ı ercmendi ol şāḫsār-ı bülendde dā'imā müteferrid olurdı. Bu ġazel iḫtirāʿ-ı ḫāşşıdur.

*Ġazel*** : Göricek olur ġamze-i dil-beri
Ḳılıc ḳapḳara ḫançeri şapşarı

1** ḥasbü'l-ḥāli: ḥasbü'l-ḥāl S.
1-2** mā fi'l-bāli: mā fi'l-bāl S.
2** her-bār: - S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
5** Ve lehū: Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr S - H Ü.
11** Ve lehū: Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr S - H Ü.
17** semt-i nezāket ü diḳḳat-maḳālde: semt ü diḳḳat H.
20** Ġazel: Naẓm H Şiʿr S - Ü.

Çemen baḥr-ı aḫżer gibi yemyeşil
Ṣolar vech-i dil-ber gibi aparı
Seḥerden ṭur aḫşama dek Şīriyā
Öp öylen gelürse saña ol perī

Ü169bR195a *Ve lehū*[*]:

Öykünürmiş ḫaṭṭ-ı ser-sebzüñe ey şūḫ senüñ
Ṣaḳalın yolmalıdur bāġda tel tel çemenüñ
Ey benefşe şaçına öyküneli çıḳdı dilüñ
Yumalı aġzını ey ġonçe açıldı dehenüñ
Şīriyā dāġ urınup tāze burclar çekdüñ
Başlarla ṭonanur ḳalʿaya döndi bedenüñ

Ve lehū[*] : Dehānuñ ārzūsıyla gören çeşmümdeki yaşı
Didi yoḳ yire ṭutmış bir delüḳanluyı şu başı
Başında od yanar mihr-i ruḫuñla gördiler şemʿüñ
Üşüp pervāneler yir yir gelürler şemʿe yan başı

Ḫayāl-i ḫāṣṣımdur diyü bu beyt ile mübāhāt iderdi.

Beyt[**] : Ḳabrüm üzre ölicek dem ola şāyed gelesin
Kim bile ben yitügi bulmaġa ṭopraḳ dökesin

Ve Ḥayretī-i ʿAcemüñ bu beytine cevāb virmişdür.

Beyt[**] : *Ceng-i şāhī bā-ḳızılbaş ez-ser-i nādānīst*
Her kucā dīdīm yek şāhī be-dih ʿOsmānīst
Ḥayretī güft est yek şāhī be-dih ʿOsmānīst
Men hemī bīnem ki dih şāhī be-yek sulṭānīst

5** Ve lehū: Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr S - H Ü.
12** Ve lehū: Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr S - H Ü.
17** Beyt: - H S Ü.
20** Beyt: - H S Ü.

Vāḳiʿ-i ḥāl budur ki beyt-i mezbūr Fużūlīnüñdür. Ḥattā (Ḥażret)-i[**] vālid-i mācid[**] cevābında dimişdür.

Beyt[**] : *Tercīḥ-i Rāfiżī ki muḫannet çü lülüist*
Ber-sunnī-i ḥuceste-nihād ez-Fużūlīst

ḤARFÜ'Ṣ-ṢĀD

H170a ṢĀBİRĪ: Ḥaleb ḳurbındandur. Ṣāliḥ ü ṣābir nefs-i emmāresine ġālib ü ḳāhır kedd-i yemīn ve ʿaraḳ-ı cebīni[**] ile geçinüp **S167b** ṭāḳyedūzī ile[**] taḥṣīl-i kifāf u rūzī iderdi. Kelimātı daḫı meşāyiḫānedür. Nitekim bu şiʿri delīldür.

Şiʿr[**] : İrmez beḳā gülzārına bu gülistāndan geçmiyen
Cānāna vāṣıl olmıya cān u[**] cihāndan geçmiyen

ṢĀBİRĪ: İstanbuldandur. Ḳıdvetü'l-vāʿiẓīn üsvetü'n-nāṣiḥīn Mevlānā ʿArabuñ ḳızı oğlıdur. Nāmı Muṣṭafādur. Mıṣr ḳāḍīsı iken ġarḳāb-ı baḥr-ı fenā ve ʿāzim-i sāḥil-i beḳā olan ḫālī ʿArābzāde[**] Efendiden **Ü170a** mülāzım olup manṣıb-ı ḳażāya rıżā virmişdür. Ḥālā diyār-ı ʿArabda yüz elli akçe ile mutaṣarrıf-ı rütbe-i ḳażādur. Ḳużāt u vulāt arasında seḫā vü ʿaṭāyla pür-iştihār her ḳanda olursa ġurebā vü fuḳarā ve ẓürefā vü şuʿarā ile yār-ı ġār taḥṣīl-i fażl u kemālāt ʿale'l-ḫuṣūṣ **R195b** ilm-i tevārīḫ ü muḥāżarāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp bu fenn-i celīlü'l-miḳdāra ʿale'l-ḫuṣūṣ tārīḫ-i ibn-keṣīre[**] ḫayli

---

1[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
1-2[**] vālid-i mācid: vālid Ü.
3[**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
8[**] ʿaraḳ-ı cebīni: ʿaraḳ-ı cebīn H R S.
8[**] ṭāḳyedūzī ile: ṭāḳyedūzīlikle H R S.
10[**] Şiʿr: - H Ü.
11[**] cān u: cān S.
15[**] Ḫālī ʿArābzāde: Ḫāl-i ʿArābzāde H.
20[**] fenn-i celīlü'l-miḳdāra ʿale'l-ḫuṣūṣ tārīḫ-i ibn-keṣīre: bu fenn-i celīlü'l-miḳdārın R.

rūzgār ḫarc itmişdür ve ḥālā daḫı her zemānda taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfān ve tekmīl-i maʿārif-i bī-kerān ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı kemālini te'yīd ve binā-yı esās-ı fażlını müdām teşyīd üzredür[**]. Güftārı maʿnīdār u muḫayyel ve ḳażīye-i eşʿārı maḥkeme-i muḥkeme-i belāġatda müsecceldür. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Degül bu ḳavs-i ḳuzaḥ āh idince ben ḫaste
Yeşil ḳızıl tütünüm çarḫa oldı peyveste

Ve lehū[**] : Seḥer bir ṭas alup ḫūrşīdden gerdūn-ı dil-ḫaste
Gider dārü'ş-şifā kūyuña āheste āheste

Ve lehū[**] : Çekince bir dürr-i yekdāne sīneye ʿuryān
Yolında her[**] nesi var ise çalḳadı ʿummān

ṢĀDIḲ: Ẓürefā-yı Edirnedendür. Ḫaṭṭı ḫūb ve āsār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı merġūb olmaġın eşʿārı mecmūʿalarda kendi ḫaṭṭı ile mektūbdur. Ḫizāne-i eşʿārı[**] ve ʿayn-ı muʿīn-i güftārı şol ḥadde göredür[**] ki mīzān-ı ḫāmesinden cārī olmaġla nihāyet bulmaḳ ve müsāfe-i eşʿārına[**] ḥadd ü ġāyet olmaḳ emr-i muḥāl ve maḥż-ı ḫayāldur. Ber-her-ḥāl[**] bu maḳāl anuñdur[**].

[1-3**] ve ḥālā daḫı her zemānda taḥṣīl-i ʿilm ü ʿirfān ve tekmīl-i maʿārif-i bī-kerān ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı kemālini te'yīd ve binā-yı esās-ı fażlını müdām teşyīd üzredür: Ḥattā mecālis ü meḥāḳılda her ne ʿilmden ki baḥs olına kitāb-ı mezbūrdan naḳl ile baḥs cedelin te'yīd ve binā-yı esās-ı naḳlini teşyīd iderdi Ü.
[4**] anuñdur: anuñ güftārındandur H S.
[5**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] Yolında her: - Ü.
[13-14**] Ḫizāne-i eşʿārı: Çeşm-sār R.
[14**] ḥadde göredür: ḥaddedür S.
[15**] eşʿārına: eşʿārı yine H.
[16**] Ber-her-ḥāl: Be-her-ḥāl R.
[16**] anuñdur: anuñ güftārındandur H S.

Ü170b *Şi'r*[**]: Bir büt-i tersādur ol nāzik beden
Görmedüm mişlini gök altında ben

Ve lehū[**] : Sāķī saña göz ķıpduğını gördi ḥabābuñ
Alınduğı hep oydı meclisde şarābuñ
Bezm içre şafā ehlini ṭutmağa mey geldi
Su başımudır ney ki murādı mey-i nābuñ[**]
Meclisde ṭutup çekmez idi şīşeyi Şādıķ
Yel zaḥmeti olmasa ayağında ḥabābuñ

S168a *Ve lehū*[**]: Şalındurmaķ diler şaḥn-ı çemende serv-i āzādı
ʿAceb midür Süleymān-ı zemāna ķovlasaķ[**] bādı
Uyutmaz ġonçenüñ ṭıflın diyü feryād-ı bülbülden
İder şāh-ı güle yırtup yaķasın yāsemen dādı

ŞĀDIĶ[**]: Mezbūruñ[**] hilāl-i vücūdı **H171a** şehr-i Belġraddan[**] lāmiʿ ü bāriķ olmışdur. Ṭarīķ-i ʿilme ṭayy-ı mesālik ü ṭarā'iķ iderek ıttışāf-ı fażl-ı rā'iķ ile eṭvār u aḥvāli marżi'l-ḫalāyıķ olan merḥūm ʿAzmī Efendinüñ ḫadā'iķ-ı cenāb-ı pür-ḥaķā'iķında ḫōşa-çīn olmağa[**] ķā'id-i tevfīķ sā'iķ olduķda meydān-ı cihānda emşāl ü aķrānından sābıķ olmış idi. Merḥūm-ı merķūm pīre-zen-i dünyāyı tārik ü ṭāliķ olup ʿālem-i fenādan ķaṭʿ-ı ʿalā'iķ itdükde mülāzım olmağla[**] fi'l-cümle şāhid-i merāmı muʿānıķ oldı. Şeb u rūz sāṭiʿ ü ġāsıķda taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle ṭālib ü ʿāşıķ ḥüsn-i ḫaṭṭı olmağla çoķ nevādir ü

[1**] Şi'r: Nazm H - Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5-6**] Bezm içre şafā ehlini... murādı mey-i nābuñ: - R S.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[10**] ķovlasaķ: ķoğlasaķ H.
[14**] Şādıķ: R S H nüshalarında Şāfī'den sonra yer almaktadır.
[14**] Mezbūruñ: Mezbūruñ daḫı Ü.
[14**] şehr-i Belġraddan: şehr-i mezbūr-ı mesʿūddan Ü.
[17**] ḫōşa-çīn olmağa: ḫōşa-çīn olmağla H.
[20**] olmağla: olmağın H.

leṭā'if ve ḥaḳā'iḳ u maʿārifi nāmıḳ olup kemālāt ile ıttıṣāfı nūr-ı ṣubḥ gibi ṣādıḳdur[**]. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : İder bir laḥẓa biñ kez beni maḳbūl u merdūduñ
ʿİtāb-ı ʿışḳ-āmīzüñ[**] ḫiṭāb-ı ḫande-ālūduñ

Ve lehū[*] : Cefādan ġayrı dirler nesne gelmez ol semen tenden
Şehā bir bī-vefāsın her ne dirlerse gelür senden
Dilerseñ girmege ol ġonçenüñ göñline ey Ṣādıḳ
Düşe gör jāle gibi gūşe-i gülzāra erkenden[**]

Ve lehū[*] : Gelince ʿasker-i berf ile gülzāra şeh-i sermā
Giyindi her dıraḫt-ı gül-sitān ḳar yaġdı bir kemḫā

Ve lehū[*] : Reh-i ʿışḳunḍa şehā çoḳdur egerçi ʿāşıḳ
Aña luṭf ile naẓar eyle ki ola Ṣādıḳ

Ve lehū[*] : Yārüñ leb-i rengīnine teşbīh idelden
Ey dil başuna çıḳdı benüm ġonçe-i gülşen[**]

ṢĀFĪ: Cezerī Ḳāsım Paşa dimekle şöhre-i dünyādur. Diyār-ı Mıṣr-ı Ḳāhireden vilāyet-i **H170b** Rūm-ı ṭāhireye ḳadem-i teşrīfi[**] erzānī iden ʿālem-i Rabbānī ve taḥrīr-i Ṣamedānī vāḳıf-ı rümūz-ı daḳā'iḳ mālik-i künūz-ı ḥaḳā'iḳ ʿilm-i

---

[1-2**] ṣubḥ gibi ṣādıḳdur: ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi ṣāriḳ u bāriḳdür S.
[2**] eşʿār mezbūruñ güftārındandur: eşʿār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr olındı H eşʿār-ı dürer-bār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[4**] ʿışḳ-āmīzüñ: ʿişve-āmīzüñ S.
[5**] Ve lehū: - H S.
[3-8**] İder bir laḥẓa biñ kez.... gūşe-i gülzāra erkenden: - Ü.
[9**] Ve lehū: - H S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S.
[9-14**] Gelince ʿasker-i berf ile... benüm ġonçe-i gülşen: - Ü.
[17**] teşrīfi: şerīfin S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḥadīṡde mānend-i Buḫārī ve Müslim cümle-i ʿālem yanında maḳbūl u müsellem ve maşārıḳ ü maġāribde muṣābīḥ-i ẕihn-i ṡāḳıb ile **R196a** münevver-i ḳulūb-ı Benī Ādem olup ṭuġrā-yı ġarrā-yı fażl u kemāli tevḳīʿ-i refīʿ-i sened-i ʿālī ile muʿanven ve ḥadīṡ-i ṣaḥīḥ-i fażl-ı ṣarīḥi kābiren ʿan-kābir** muttaṣılü'l-isnād ve muʿanʿan olan Mevlānā Cezerī (Ḥażret)lerinüñ** bende-i derem-ḫarīde ve çāker-i** dest-perverīdeleri** olmaġla intisāb-ı merḳūmla muʿallem** ü mevsūm olmışdur. Mevlānā Cezerīnüñ oġlı Meḥemmed Çelebi ki envāʿ-ı fezā'il ü maʿārif ile maʿrūf ve eṣnāf-ı celā'il-i ḫaṣā'il ile mevṣūfdur. Sulṭān Meḥemmed Ḫan *-ʿAleyhi'r-raḥmeti ve'l-ġufrān-* (Ḥażret)lerinüñ** elṭāf-ı bī-kerāniyle me'lūf olmaġın ol Sulṭān-ı vāżiḥü'l-bürhānuñ zemānında nişāncı olmaġla ṭuġrā-yı vücūdı pür-ʿunvān olmış idi. Mezbūr Ḳāsım Paşayı Sulṭān Meḥemmed Ḫan ʿālī-menziletine** terbiyet itmekle mihr-i vücūdı ānen fe ānen rifʿat bulup defterdār olduḳdan ṣoñra ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i eyvān-ı vezāret** olmış idi. Baʿdehū teḳāʿüd ṭarīḳi ile Selanik begi olmışdur. Şehr-i mezbūrda emāret-i** ʿimāret ve cāmiʿ binā idüp ol eṡnāda dest-i ecel mezbūrı serīr-i ḥayātdan naʿş-ı memāta endāḫte ve naḳş-ı neşāṭ u inbisāṭı levḥ-i cinānından** pür-ḍāḫte eyledi. Ṭūṭī-i ṭabʿ-ı** şekker-şikeni ekṡeriyyā Aḥmed Paşa eşʿārını tetebbuʿ ile gūyā olurdı. El-ḥaḳḳ eşʿārı laṭīf ü sūznāk ve ebyāt-ı belāġat-simātınuñ edāsı ḫayli ṣāfī vü pākdur. Bu eşʿār ol ṭabʿ-ı derrākuñdur.

[4-5**] kābiren ʿan-kābir: kābiren ʿan H.
[5**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[6**] derem-ḫarīde ve çāker: derem-ḫarīdesi ve çāk S.
[6**] dest-perverīdeleri: dest-perverīdesi S.
[7**] muʿallem: maʿlūm S.
[10**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[12**] ʿālī-menziletine: ʿālī-menzilete H R ʿālī-menzilet Ḥażretlerine S.
[14**] vezāret: vezāreti S.
[15**] emāret: - H S.
[17**] levḥ-i cinānından: levḥ-i ḥayātından R S.
[17**] ṭabʿ: - S.

Şiʿr[**] : Sünbülüñ her dem gül üzre tārūmār olmaḳ neden
Nergisüñ her gūşede mest ü ḫumār olmaḳ neden
Geh cefāsı ḥükm ider mülk-i dile gāhī ġamı
Bir ḫarāb-ābāda iki şehr-yār[**] olmaḳ neden
Ḫaṭṭ-ı dil-ber gibi āḫir çün gelürmiş yazılan
Ṣāfiyā āyīne-i dilde ġubār olmaḳ neden

S168b *Ve lehū*[*]: Gül germ oluben yoluña şaçılmasun ey dōst
Ṣovuḳ geçer iken daḫı açılmasun ey dōst

Ü171a Monlā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOşmānda vüzerā-yı Sulṭān Bāyezīd Ḫan silkinde yazup **R196b** sūsen-i deh-zebān gibi medḥ ile raṭbü'l-lisān olmışdur.

ṢĀLİḤ ÇELEBİ: Ẕāt-ı büzürgvārı bende vü āzāde miyānında Celālzāde dimekle şöhret-şiʿār olup cenāb-ı feżā'il-güsteri ki mülk-i maʿārifüñ mihteridür merḥūm Ḳoca Nişāncınuñ birāder-i kihteridür. Sālik-i ṭarīḳ-i ʿulūm u rüsūm oldukda mefḫar-ı ʿulemā-yı Rūm olan merḥūm Kemāl Paşazādenüñ būstān-ı fażl u ʿirfānında ḫazān-ı aḥzāndan serv gibi āzāde olup ṣanavber-i ḳalb-i pür-kemālātı mā'ü'l-ḥayyāt-ı nevāziş **R197a S169a** ü iltifātı ile mürebbā ve ġuşūn-ı ḫāṭır-ı fażl-meşḥūnı bārān-ı keşīrü'l-feyeżān-ı terbiyet-i ʿināyet-maḳrūnı ile keşīde-bālā iken[**] ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan fermān-fermā-yı cihān oldukda Ḫāceleri Ḫayrü'd-dīn Efendi ḳavābil-i zemāneyi[**] cemʿ idüp mülāzım virmege ʿāzim oldukda mezbūr daḫı şīfte-i zeḫārif-i **H171b** dünyā olup mānend-i tekerek ol semā-yı[**] fażl u ʿulāyı terk

---

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
4** ḫarāb-ābāda iki şehr-yār: ḫarāb-ābād iken şehr-i dil-i yār H.
7** Ve lehū: - H S Ü.
17-19** ü iltifātı ile mürebbā ve ġuşūn-ı ḫāṭır-ı fażl-ı meşḥūnı bārān-ı keşīrü'l-feyeżān terbiyet-i ʿināyet-i maḳrūnı ile keşīde-bālā iken: ü iltifātı ile ser-sebz ü ġuşūn-ı ḫāṭır-ı fażl-meşḥūnı nesīm-i ʿanber-şemīm terbiyet-i ʿināyet-maḳrūnı ile mihter iken Ü / ḫāṭır-ı fażl: ḳalb S.
20-21** ḳavābil-i zemāneyi: ḳavābil-i zemān u zemāneyi S.
22** semā: āsmān S.

idüp niṭāḳ-ı ḥuḳūḳ yirine ʿuḳūḳı miyān-ı dil ü cānına berk eyledi. Bu ḥalden ġāfil ve bu emrden ẕāhil oldı ki

Beyt[**] : Rifʿatde iken tenezzül itdi
ʿİzzetde iken teẕellül itdi[**]

Edirne-i maḥmiyede Sirāciyye müderrisi iken sulṭānü'l-mücāhidīn ḫāḳān-ı Cemşīd-temkīn u Ferīdūn-āyīn şehenşāh-ı ḫūrşīd-tekvīn ve Süleymān-nigīn merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ küffār-ı menḥūs-ı Belġrad[**] ve Rodos ve Budin ve Engürüse itdükleri ġazāları inşā-yı ġarrā ve inşā-yı leṭāfet-i maġzā taʿbīr-i dil-peẕīr ve taḳrīr-i bī-naẓīr ile taḥrīr idüp vezīr-i ḫıred-müsteşīr āyīne-i ʿarūs-ı ḥüsn-i tedbīr merḥūm İbrāhīm Paşanuñ nām-ı celīl ü ḫaṭīriyle tasṭīr idüp inhā-yı cenāb-ı maʿārif ḫamīri[**] itdükde mānend-i Süheyl-i Yemānī ol kān-ı fażl u ʿirfānı terbīh ve miṡāl-i ḫūrşīd-i nevvār ve bārān-ı bahār ol būstān-ı maʿārif-i bī-şümārı tenmiye ile muḳayyed idi. Paşa-yı mezbūr Mıṣra teveccüh olup ḳarındaşı Teẕkirecisi olup gitdükde bu tārīḫ-i zībāyı diyüp Murād Paşa medresesini cā'ize almışdı.

Tārīḫ[**] : Ḥażret-i Paşa-yı ʿālī-menzilet ʿālī-cenāb
Ḥaḳ Teʿālā ʿizzet ile dā'imā şād eyleye
ʿAsker-i Manṣūr-ı Şāh ile geçüp deryāları
Şeh Süleymān-ı zemān devrinde bir ad eyleye
Ẓulm ile vīrān olan iḳlīmi maʿmūr itmege
Varup islām ehlini her ġamdan āzād eyleye
Hātif-i ḳudsī didi tārīḫi[**] ilhām eyleyüp
R197b Āṣaf-ı devrān-ı ʿādil Mıṣrı ābād eyleye

[3**] Beyt: - S Ü.
[4**] itdi: eyledi S.
[7**] menḥūs-ı Belġrad: menḥūs ile Belġrad H R S.
[11**] maʿārif ḫamīri: maʿārif semīri H R S.
[16**] Tārīḫ: - Ü.
[22**] tārīḫi: tārīḫin S Ü.

Ba'dehū ṭarīḳi ile nāmzed-i medrese-i ʿAlī Paşa-yı ʿAtīḳ olup ol maḳāmda muʿavenet-i sāḳī-i tevfīḳ ile idāre-i raḥīḳ-i taḥḳīḳ itdükden ṣoñra müderris-i Ṣaḥn-ı S̱emāniyye olmağla külāh-ı iʿtibārı şiʿrā-yı Yemāniyye irmiş idi. Medrese-i mezbūrda iken ḫāḳān-ı mağfūr Sulṭān Süleymān-ı manṣūr Fīrūz Şāh Ü171b ḳıṣṣasın terceme itmege emr idüp kitāb-ı mezbūr cild-i żaḫm ile S169b tamām sekiz** mücelled idi. Sehl müddetde** itmāmıyla muvaffaḳ u mü'eyyed olup itḥāf-ı cenāb-ı Süleymānī ve ihdā-yı südde-i ḫāḳānī itdükde mencūḳ-ı rifʿati ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbā ile ʿālī olup baʿdehū Şām-ı pür-iḥtişām ve Ḳāhire-i ṭāhireye ḥākim ü vālī olmış idi. **H172a** Andan müteḳāʿid olduḳda civār-ı Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde ḳarındaşı Nişāncı Beg binā itdügi cāmiʿ-i zībā yanında ḫāne vü bāğçe tertīb idüp merdüm-i dīde gibi gūşe-nişīn ü ḫalvet-güzīde** olup serv-mis̱āl çemenzār-ı cihān-ı fānīden dāmen-keşīde olmış idi. Ol es̱nāda iken şehzāde-i şehīd Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿü'l-ḥikāyāt adlu kitābı tercemeye** emr idüp ber-feḥvāyü'l-me'mūr maʿẕūrühu terceme-i kitāb-ı mezbūra şürūʿ idüp cüz'ī eyyāmda anı daḫı itmām idüp şehzāde-i pür-iḥtirāma ʿarż itdükde murād u merāmı ne ise inhā vü iʿlām itsün diyü işāret-i ʿaliyye ẓuhūr u ṣudūr ḳılmış idi**. Mevlānā-yı merḳūm mānend-i çenār dāmen-i dünyā-yı ġaddārdan el çekmiş idi ve mezraʿ-ı ḳalb-i muṣaffāsına toḫm-ı ḳanāʿat u inzivāyı ekmiş idi. Lākin dānişmendlerinüñ aḥvāli muntaẓam olup her biri kevākib-i seyyār gibi tārūmār olmayup s̱üreyyā-mis̱āl müctemiʿ ü mülte'im olsun diyü Ebī Eyyūb-ı Enṣārī medresesin ṭaleb idüp yevmi yüz aḳçe ile medrese-i mezbūrede ifāde-i ʿilm ü edeb itmiş idi. Baʿdehū meyl-i zeḫārif-i

---

6** sekiz: seksen R.
6** Sehl müddetde: Sehl zemānda H.
11-12** ḫalvet-güzīde: ḫalvet-güzīn H S.
13-14** kitābı tercemeye: kitāb tercemesin S.
17** ẓuhūr u ṣudūr ḳılmış idi: ẓuhūr idüp S.

fāniyyeden bi'l-külliye ḳaṭ'-ı naẓar idüp ʿabher-i çeşmi çeşm-i** ʿabher gibi** **R198a** bī-nūr u fer ḳalup** şehenşāh-ı naẓaruñ sarāy-ı zücācīsini seyl-i sebel ḫarāb u maḫtel itdükde medrese-i merḳūmeden fāriġ olup baʿdehū** maṭlab u merām-ı dil-āgāhı olan mertebe-i fenāfi'llāha vāṣıl u bāliġ olduḳda çeşm-i vücūdını ḫāb-ı ecel alup ʿālem-i ḥayātdan gözin yummış idi. Ve ke'en-ẕālik fī şühūr-ı sene ṡelāṡ ve sebʿīn ve tisʿami'e. Egerçi edāsı **Ü172a** rūşen ü vāżiḥ taʿrīf ü tavṣīfine lāyıḳ u ṣāliḥ eşʿārı vardur. Lākin inşāsı eşʿār-ı dil-güşāsından rācih idügi mānend-i fevā'iḥ-i ʿūd ve menāyiḥ-i ehl-i cūd ẓāhir ü lāyiḥdür. Bu ġazel-i bī-bedel ol cāmiʿ-i ʿilm ü ʿamelüñdür ki dāmen-i manṣıbdan el çekdükde** dimişdür.

*Şiʿr*** : Āḫir oldı ʿömr çün geçdi hevā şimden girü
N'ideyin el virdügin dünyā baña şimden girü
Pīrlik hengāmıdur irişdi eyyām-ı sükūn
Şu gibi dil ṭıflı aḳmaz her yaña şimden girü
Ṭā'ir-i ḳuds idi dil añdı tecerrüd ʿālemin
Cīfe-i dünyā ġamı düşmez aña şimden girü**
H172b S170a Ben cihān sevdālarından çekdüm el ey müddeʿī
Ser-be-ser ġavġa-yı dehri al saña şimden girü
Bir gün āgāh olmaduñ düş gibi geçdi mā-meżā
Ṣāliḥā ḥālüñ n'olur bārī aña şimden girü**

1** çeşm: - S.
1** gibi: - Ü.
2** ḳalup: olup H R S.
3** baʿdehū: - Ü.
10** çekdükde: çeküp fāriġ olduġında S.
11** Şiʿr: Naẓm R - Ü.
15-16** Ṭā'ir-i ḳuds idi dil... düşmez aña şimden girü
19-20** Bir gün āgāh olmaduñ... bāri aña şimden girü: - H.

Merḥūm-ı merḳūmuñ Kemāl Paşazāde merḥūmuñ Işlāḥ u Īżāḥına ḥāşiyesi ve üstād-ı beşer ʿaḳl-i ḥādī-ʿaşer ʿālem-i Rabbānī vāḥid-i bilā-s̱ānī ve muʿallim-i ʿulemā-yı eḳāṣī vü edānī Ḥażret-i Seyyid Şerīf-i Cürcānī Şerḥü'l-miftāḥına daḫı ḥāşiyesi vardur. Ḥāşiye-i Işlāḥı bundan ıṣlaḥ u ercaḥ idügi ehl-i ʿilm ü kemāle eẓhar u evżaḥdur. Fi'l-vāḳiʿ[**] Şerḥü'l-miftāḥa münāsib ḥāşiye olmaḳ maḳdūr-ı beşer olmaḳ rütbesinden ʿālī-terdür ve lahẓā ilā elān taḥrīr olınan ḥavāşī başar-ı başīretden izāle-i şükūk u ġavāşī itmeyüp ol kitāb-ı müsteṭāba göre ḥāşiye taḥrīr ü tasṭīr[**] olınmamışdur.

ŞĀNİʿĪ: Edirnelidür. ʿAṭṭārzāde dimekle pür-iştihārdur. Taḥṣīl-i maʿārif **R198b** ü kemāle ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp żabṭ-ı ḳānūn-ı ʿilm-i ṭıbb itmekle ḫayli iʿtibār bulmış idi. Ḫidmet-i selāṭīn ve vaẓīfe-i ḫavāḳīni ḳabūl itmeyüp ber-feḥvā-yı *el-kāsibü ḥabību'llāh* dükkānı eşrebe ve edviye-i ṭayyibe ile kesb-i ma'īşet-i yevmiye ider idi. Sene s̱elās̱ ve tisʿīn ve tisʿami'ede[**] ḫavāṣṣ-ı edviyeye vāḳıf olmaġla ʿilm-i kimyāya daḫı ʿārif olmaḳ ḳaṣd itdükde baʿż-ı tedbīrātında ḫābiṭ olduḳda başına ḳıyāmet ḳopmış idi ki *ve iẕā'l-kevākibu entes̱eret*[*] feḥvāsı üzre ecẓā-yı duḫāniyye-i kibritiyye[**] müteṣāʿid olıcaḳ kevākib-i isnān ve s̱evāḳıb-ı dendānı bi'l-külliye mütesāḳıṭ olmış idi. Bu ḥālde kendüye[**] daḫı ʿufūneti te'sīr idüp sarāy-ı beden bu vechle ḫalel-peẕīr olıcaḳ sulṭān-ı rūḥ anda mekān itmege imkān olmayup[**] ʿālem-i mücerredāta revān olmış idi. ʿAḳāḳīr-i ḥurūf u aḳrāṣ-ı kelimātdan cemʿ ü terkīb itdügi

---

[5**] Fi'l-vāḳiʿ: Zīrā ki Ü.
[8**] ü tasṭīr: - S.
[14**] tisʿami'ede: tisʿami'e H.
[16-17*] *İnfitâr-2 (Yıldızlar saçıldığında).*
[16-17**] ḳıyāmet ḳopmış idi... ecẓā-yı duḫāniyye-i kibritiyye: ḳoparup ecẓā-yı duḫāniyye Ü.
[18-19**] mütesāḳıṭ olmış idi. Bu ḥālde kendüye: mütesāḳıṭ olup kendüye Ü.
[20**] olmayup: olmayıcaḳ Ü.

maʿcūn-ı eşʿārı keyfiyyet ü ḥāletden ḫālī vü ʿārī degüldür. Lākin ġāyetde ḫōd-bīn ü ḫōd-nümā kendüyi ḥikmetde Ebū ʿAlī Sīnā bilüp şiʿrde ferīd-i dünyā semā-yı belāġatüñ bedr-i lāmiʿi ve ḳaṣr-ı felek-i ḳadr-i feṣāḥatüñ bānī vü ṣāniʿi geçerdi. Ber-her-ḥāl bu maḳāl anuñdur.

*Şiʿr*** : Ne var sen bağrumuñ başın gözetseñ ṣūfī peymānem
Kişinüñ dost başına baḳar düşmen ayağına

S170b *Ve lehū**:* Zeyn olup** berg-i semenle ḫaṭṭ-ı reyḥānuñ senüñ
H173a Bir çuḳur bostānıdur çāh-ı zeneḫdānuñ senüñ

*Ve lehū*** : Üstine ditremese ġonçe-i nevrestelerüñ
Silküp atmazdı ṣabā berg-i gül-i gülzārı**

Ü172b ṢĀNİʿĪ: Vilāyet-i Ḥamīdde ḳaṣaba-i Aġrosdandur. Nāmı Maḥmūddur. Yoluḳ Meḥemmed Çelebi dimekle meşhūr vāʿiẓüñ birāder-i kihteridür. Cenāb-ı pür-feżā'il ü mekārim fāżıl u ʿālim Sinān Efendi merḥūmdan mülāzım olup İstanbulda yigirmi aḳçe ile Nişāncı medresesinden maʿzūl iken mevt-i ṭabīʿi ile manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl **R199a** ve ʿālem-i fenādan mülket-i beḳāya müntaḳil olup viṣāl-i ḥażret-i ḫālıḳ u ṣāniʿi cümle āmāl u amānīsine īşār idüp ol şevḳ ü ẕevḳle ʿālem-i bālāya güẕār eyledi. Lāyıḳ-ı ḳabūl-ı ulü'l-enẓār baʿżı eşʿārı vardur. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Emicek laʿl-i ṣafā-baḫşuñı dil ḫurrem olur
Bir ḳadeḥ meyle kişi pādşāh-ı ʿālem olur

5** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
7** Ve lehū: - H S.
7** Zeyn olup: Zeyn ider R.
9** Ve lehū: - H S.
7-10** Zeyn olup berg-i semenle... berg-i gül-i gülzārı: - Ü.
20** Şiʿr: - Ü.

Ve lehū[**] : Bī-sütūn içre dilā yād idicek Ferhādı
Nāleler eyler o dem mātem idüp her vādi

Ve lehū[**] : Ġam-ı hicrünle cānum çıḳsa cism-i nā-tüvānumdan
Temennā-yı viṣālüñ gitmiye rūḥ-ı revānumdan

Şāʿir-i mezbūruñ bir birāder-i mihteri[**] var idi. ʿİlm ü maʿrifetden ʿārī vü berī iken tārīḫ ü ebyāt diyüp ekābir ü ṡiḳāta virüp kendünüñ ḳabāḥat ü cehlini ḫāh u nā-ḫāh iṡbāt iderdi. ʿAcā'ib kelimātı ve ġarā'ib türrehātı vardur. Aʿceb-i ḥālāt ve aġreb-i efāʿīl-i dehr-i denī vü bī-ṡebātdan idi ki bu maḳūle kimesne merātib-i sāmiyye ve medāris-i ʿāliyyeye müderris olup Ṭrablusa pāy-taḫtlik ile ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Fi'l-ḥaḳīḳa bu maḳūleyi ḫādim-i şerʿ iden binā-yı şerʿī[**] hādim olmış idi[**]. Sulṭān Selīm-i Ṡānī (Ḥażret)lerinüñ[**] ḫācesi ʿAṭā'ullāh Efendi duḫterī-i[**] saʿādet muḫbirini baʿż-ı maḫādim-i kirāma nikāh ile[**] riʿāyet-i sünnet-i benī ʿaleyhi's-selām itdükde bu tārīḫi diyüp virmişdür.

Tārīḫ[**] : *Ez-berāy-ı isāle-i enbūb*
Cemʿkerdend mekremet-i üslūb[**]
Eger ez-vaḳāʿ-ı vuḳūʿ-ı ū su'āl konī[**]
Tārīḫ-i ū be-gū ki çeşme-i ḫūb (956)

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] bir birāder-i mihteri: birāder-i kihteri S.
[10-11**] binā-yı şerʿī: şerʿī Ü.
[11**] olmış idi: olduġına iştibāh yoḳdur S.
[11**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[12**] duḫterī: duḫter H S.
[13**] ile: idüp S.
[14**] Tārīḫ: - Ü.
[15**] Cemʿ kerdend mekremet-i üslūb: Cemʿ kerdend devlet mendān mekremet üslūb H R Ü Cemʿ kerdend dü mekremet üslūb S.
[16**] vuḳūʿ-ı ū: vuḳūʿ H S Ü.

Ol zemāndan berü şahṣ-ı mezbūruñ nāmı Enbūb dimekle meşhūr u mezkūr olmış idi**. Vālid-i mācid vilāyet-i **S171a** Anaṭolıya ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olduḳda *Tā Cem-i saʿādet* diyü tārīḫ dimişdür. **H173b** Ġarā'ib ü ʿacā'ibine nihāyet ü ġāyet yoḳdur. Taṭvīl-i kelām muḳteżā-yı maḳām** degüldür.

R199b ṢABĀʿĪ: Edirnelidür. Te'sīr-i maḫlaṣ nāşıye-i ḥālinde** ẓāhir ü hüveydā olup mānend-i bād-ı ṣabā bir yirde ārām ve hīç bir gūşede maḳām itmez idi. Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı merḥūm** zemānında gelmişdür. Şāʿir-i kāmil** ve eşʿārı dahı vechden ḫāric degül dāḫildür. Ḥurūf-ı hecā üzre mürettеb Dīvānı vardur. Bu bir iki eşʿār mezkūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : İştihā yaluñ ḳılıc ḫ(ā)n-ı viṣāle irmez el
Söyleşe** ben ācile aġyāra irdise ecel
ʿAyn u mīm ü lām kim çeşm ü dehān u zülfidür
Dil ḫavāṣṣ-ı ʿışḳa bu üç ḥarf ile eyler ʿamel
Laʿl-i şekker-pāşı kim üç ḫāli vardur müşg-sā
Ol mükerrer noḳṭalarla ḳanda dönmiş** fi'l-meṡel

*Ve lehū** : Tāb-ı tebden lerze ṭutduḳça ten-i cānānumı
Nār-ı ġayret kül ider eczāmı yaḳar cānumı**

1-2** mezkūr olmış idi: mezkūrdur S.
4** maḳām: maḳāl H merām S.
6** nāşıye-i ḥālinde: - Ü.
8** merḥūm: - H.
8-9** Şāʿir-i kāmil: Şāʿir-i kemāl H.
10** eşʿār mezkūruñ güftārındandur: eşʿār anuñdur H maṭlaʿ ve miyān-ı beyninde mezbūruñ eşherindendür Ü.
11** Şiʿr: - Ü.
12** Söyleşe: Söylese Ü.
16** dönmiş: beñzer H.
17** Ve lehū: - H S.
15-18** Laʿl-i şekker-pāşı kim... eczāmı yaḳar cānumı: - Ü.

(Diger) : Göñül rüsvā-yı ʿışḳ oldı vü gitdi iḫtiyār elden
Ne ḥāṣıl ṣoñ peşīmāndan olan oldı giden gitdi**

ṢUBḤĪ: Ḳużāt miyānında Ḥakīmzāde dimekle maʿrūfdur. Nāmı Muṣṭafādur. Merḥūm Mü'eyyedzādeden mülāzım olduḳdan ṣoñra Filibede müderris iken ḳāżā semtine sülūk idüp Anaṭolı ve Rūmilinde ḳaṣabāt-ı kebīre vü keṣīreye ḳāḍī olmış idi. Āḫir Ṣofyada ḳāḍī iken ṣubḥ-ı ḥayātına şeb-i memāt bedel ve vücūd-ı ṣabīḥine** gūşe-i żarīḥ maḳām u maḥall oldı. Ḳadrī Efendi merḥūmla muṣāḥib ü muḳārin olmağla **Ü173a** mezbūra nihāyetde meẓāhir ü muʿāvin idi. Ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi şiʿr-i fā'iḳi āfāḳa münteşir ve baʿż-ı meṭāliʿ ü ebyātı müştehir olmışdur. Bu bir iki kelimāt netīce-i aḳlām-ı siḥr-simātıdur**.

*Şiʿr*** : Zaḫm-ı sīnem şerḥ ider derdüm dehān olmış durur
Ol dehāna ḳanlu peykānuñ zebān olmış durur

*Ve lehū*** : Sīnem meger ki ġamzeñe taʿlīm-ḫānedür
Kim penbelerle ṭabla-i dāġum nişānedür

*Ve lehū*** : Virme** ṣabāya kākülüñi şu gibi kendin yeñemez
Cūybār oldı yaşum kimesne bendin yeñemez

*Ve lehū*** : Aḳdı bir serve göñül şu gibi kendin yeñemez
Cūybār oldı yaşum kimesne bendin yeñemez
Gözlerüm yaşı yeñemez dile gelse ḫaṭṭuñ
R200a Şehre āteş düşücek kimse levendin yeñemez

1-2** Göñül rüsvā-yı ʿışḳ... olan oldı giden gitdi: - H R S.
8** ṣabīḥine: ṣubḥına H S.
11** aḳlām-ı siḥr-simātıdur: ḳalem-i siḥr-simātındandur ki taḥrīr olındı S.
12** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
16** Virme: Virür R.
18** Ve lehū: - H S Ü.

Her ḳademde niçe biñ ʿāşıḳı pā-māl eyler
Çeküp ol ṭıfl-ı perī nāz-semendin yeñemez
S171b Ṣubḥī-i ḫasta ḳapuñda ṭayanup dīvāra
Gāh u bī-gāh çeküp nāle kemendin yeñemez

Ve lehū[**] : Ben şehīd-i tīġ-i mihrüm[**] ten ġubārumdur benüm
Yirde sāyem ṣūreti resm-i mezārumdur benüm
Ravżam üzre umarum rūḥ-ı revānum şād ide
H174a Gözlerüm yaşı iki[**] göz çeşme-sārumdur benüm

ṢUBḤĪ[*] : Tevāfür-i ḥıyāż ve eşcār u tekāşir-i ʿıyāż[**] ve enhār u eṣnāf u envāʿ-ı ezhār ile āyīne-i cemāl-i āṣār-ı *cennātin tecrī min taḥtihel-enhāru*[*] olan şehr-i Burusadan ṣubḥ-ı vücūdı ẓāhir ü bedīdār olmışdur. Babasına Ṣubḥī dirler imām u ḫaṭīb ḫidmet-i meşāyiḫ-i kibārdan behredār bir pīr ü nā-tüvān olup zemān-ı ḫazān irmekle bülbül-i bālī ḫāmūş u lāl olmış idi. Nitekim vālid-i mācid dimişdür.

Şiʿr[**] : Pīrlik irdi ʿAlī-şiʿr ü ġazelden fāriġ ol
Geldi eyyām-ı ḫazān geçdi zemānı bülbülüñ

Maḫlaṣ-ı mezbūrı ferzend-i hōşmendine temlīk idüp raḳabe-i vücūdına ribḳa-i taḳayyüdden tefkīk itmişdür. Ḥālā ḳażā-yı Ḥaleb-i şehbāda ḥākim ü vāli olan

---

5** Ve lehū: - H S Ü.
5** mihrüm: ʿışḳum S mihr Ü.
8** yaşı iki: yaşı ki iki S.
10* Hasan Çelebi, Ṣubḥī'nin biyografisine önce "Burusadandur. Ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat idüp cihet-i maʿīşet içün iḫtiyār-ı cihet idüp ḫidmet-i meşāyiḫ-i kibār itmiş bir pīr-i rūşen-i żamīrdür. Burusada ḫaṭīb-i ḫādiʿ-i Sulṭān ve imām-ı Murādiyyedür. Reddü'l-ʿacz ʿaleş-ṣadrda bu şiʿr anuñdur. Şiʿr: Mıṣr-ı cemāl içindesin Yūsuf-ı ḫuceste / Sen Yūsuf-ı ḫuceste ʿışḳuñda ben şikeste" şeklinde başlamış daha sonra beğenmeyerek üstünü çizmiş ve tekrar kaleme almıştır.
10** ıyāż: ġıyāż R.
11 Bakara-25, 266 ve başka āyetler (Altından nehirler akan cennetler).*
16** Şiʿr: - H R Ü.

Kemāl Begzādenüñ hemşīrezādesidür. Hemān ʿaybı oldur ki Aġazādenüñ ïfādesinden** mülāzım olmış idi. Ol zemānda** meṭālib ü amānı dünyā-yı fāni ẓıll-ı zā'il ve ecyād-ı ġavānī-i merāmı ḳılāde-i ḫulūd ü devāmdan ʿāṭıl olduġına ʿālem ü ʿārif olduḳda meyl-i mümevvehāt u zeḫārifden hārib ve ārzū-yı meṭālib ü menāṣıbdan tā'ib olup şehbāz-ı himmet-i vālā-nehmeti** münāẓır-ı taʿalluḳāt-ı āb u gilden çeşm-dūḫte olup** hevā-yı feżā-yı ʿālem-i digerde ṭā'ir ve baṣar-ı baṣīret ve naẓar-ı serīreti** müşāhede-i ṣuver-i fāniyyeden göz yumup tecellī-i cemāl-i bā-kemāle nigerān u nāẓır olmaḳ hevāsıyla** bir miḳdār cevāli ile terk-i ārzū-yı meʿālī idüp sālib-i **R200b** taʿayyünāt-ı cihān ve ṭālib-i tevḥīd ü ʿirfān olmışdur ve bu bahāne** ile baʿż-ı meşāyiḫ-i zemāne ḫidmetinde dāmen-der-miyān olmışdur**. Nafʿ-ı cihānda maʿārif ü kemālāt-ı ferzāne ve envāʿ-ı maḥāsin-i aḫlāḳ u merāḥim ve eşfāḳ-ı ittiṣāfı ḥaḳḳā ki bī-bahānedür**. Ol ḫidemāt-ı celīlenüñ āṣārı ẓāhir ü ʿıyān oldı ki ṣāriḥ-i ġazeliyyāt-ı sulṭān-ı cihān oldı. ʿİlm-i taṣavvufda yegāne olmaġla eşʿārı taṣavvuf-gūne ve muḥaḳḳıḳānedür. Mā-beynimüzde olan ḥableʾl-metīn-i ḫullet ü muḥāleşet muḥkem ü metīn ve binā-yı sarāy-ı dōstı ve ṣadāḳat-i üstüvār u raṣīn olmaġla bundan ziyāde muḥallā** medā'iḥi olan **S172a** ḫāne-i behişt-ābāda tezyīn virilmedi. Bu bir iki eşʿār bu mecelleye

---

[1-2**] Kemāl Begzādenüñ... Aġazādenüñ ïfādesinden: Kemāl Begzādeden olmaġla ḫidmet-i ïfādesinden Ü.
[2**] Ol zemānda: Lākin Ü.
[5**] şehbāz-ı himmet-i vālā-nehmeti: dīde-i bāṭın ve çeşm-i ẓāhiri H R dīde-i bāṭın ve çeşm-i ẓāhirin S.
[6**] olup: - S.
[7**] naẓar-ı serīreti: naẓarı S.
[8-9**] nāẓır olmaḳ hevāsıyla: nāẓır olmışdur. ol eclden Ü.
[10**] ve bu bahāne: bu bahāne H.
[11**] olmışdur: idüp S.
[11-13**] Nafʿ-ı cihānda maʿārif... eşfāḳ-ı ittiṣāfı ḥaḳḳā ki bī-bahānedür: - S Ü.
[17**] muḥallā: mücellā H R S.

taḥrīr ü tasṭīr olınmaġıçün iḫtiyār itdügi kelimāt u eşʿārdandur. Bu ġazeline ġāyetde iʿtināsı ve bu kelimātı tekrār **H174b** itmeden ʿaceb ṣafāsı vardur**.

*Şiʿr*** : *Ḥāciyān reh-i ʿışḳīm u muḳīm-i ʿarefāt*
*ʿArefāt ī ki nişān mīdehed ez-vaḥdet-i ẕāt***
Zāʾir-i Kaʿbe-i dil-kerde fedā cān u sereş
Ber-der-i dōst ne-bāşed be-vasāʾiṭ ḥacāt
Dehen ü zülf ü ruḫ u ḫāl ki men mīgūyem
*Iṣṭılāḥīst ki ḫānend be-īn** mermūzāt*
Der-ruḫ-ı hem-çü meheş ḫāl-i siyeh mībīnem
*Sırr-ı ān nūr-ı siyeh fāş şud ez-ʿālem-i ẕāt***
*Süḫan-i ʿışḳ ḥarām est** be-ʿāḳıl güften*
Meger ez-cezbe ki ġālib şude ber-dil ḥālāt
Be-ḥaḳḳ-ı zülf ü ruḫeş Ṣubḥī hemīn ezber kon
*Sūre-i Nūr u Duḫān küllü ʿaşiyyi ve ġadāt***

*Ve lehū** : Tīġ-i ʿışḳ-ı yār ile cism olmayınca pür-şikāf
Āftāb-ı ʿışḳdan gelmez derūna inkişāf

(Diger) : Heves-i zülfüñ ile ẓāhir olur dilde müdām
Rāz-ı sır beste-i mażmūn-ı *ʿaleyküm biʾş-şām***

1-2** kelimāt u eşʿārdandur. Bu ġazeline ġāyetde iʿtināsı ve bu kelimātı... ʿaceb ṣafāsı vardur: güftārımdandur S / Bu ġazeline: Ve bu ġazeline Ü / bu kelimātı: bu kelimātını H.
3** Şiʿr: - Ü.
4** ez-vaḥdet-i ẕāt: ez-ẕāt u ṣıfāt H S ez-ū ẕāt u ṣıfāt R.
8** be-īn: be-dīn S.
5-10** Zāʾir-i Kaʿbe-i dil-kerde... şod ez-ʿālem-i ẕāt: - Ü
11** ḥarām est: çerā est S.
11-14** Süḫan-i ʿışḳ ḥarāmest... küllü ʿaşiyyi ve ġadāt: - Ü.
15** Ve lehū: - H S.
15-18** Tīġ-i ʿışḳ-ı yārla cism... mażmūn-ı ʿaleyküm biʾş-şām: - Ü.

Muʿammā Bā-ism-i Şuʿayb[**]:

Ruḫuña nice öykünür her-bār
Hüneri yoḳ çü mihrüñ ey dildār[**]

Risāle-i Pergār u Ḳalem raḳam itmişdür. Vaṣf-ı pādşāhda bu ebyāt ile ʿucb u mübāhāt ider idi[**].

Şiʿr[**] : Şāh-ı Cem-ḳadr u Ferīdūn-ḥaşmet
Ḥāmī-i ḥavme-i dīn ü millet
Ẓıll-ı Ḥaḳ ḥāmil-i nūr-ı ʿizzet
Āftāb-ı seḥer-i emniyyet

(Diger) : Żav-ı s̱ānī dimese ẓılla ḥakīm
Noḳṭa-i vaḥdeti eylerdi dü-nīm[**]

R201a ṢABRĪ: İstanbulda Sulṭān Meḥemmed Ḫan -*ʿAleyhi'r-raḥmetu ve'l-ġufrān*[**]- cāmiʿinde ḥāfıẓ-ı kütüb olan Monlā ʿArabuñ oġlıdur. Nāmı ʿAbdu'r-raḥmandur. Fürsle tamām-ı mümāreset envāʿ u aḳsām-ı şiʿrüñ taḥṣīline ṣarf-ı himmet itmiş idi. Ḫazīne kātiblerinden iken Baġdādda[**] muḥāsebeci olup **Ü173b** yigirmi yıl miḳdārı anda idi[**]. Baʿdehū der-i devlete gelüp[**] niçe ber-güẕār çeküp ḫayli dirhem ü dīnar nis̱ār u īs̱ār itmiş idi[**]. Āḫir mülāzemetüñ ḳahr u zehri ile İstanbulda ṭurmaġa ḳarār[**] u ṣabrı ḳalmayıcaḳ yine Baġdāda

---

[1**] Muʿammā Bā-ism-i Şuʿayb: - Ü / Muʿammā: - S.
[2-3**] Ruḫuña nice... mihrüñ ey dildār: - Ü.
[4-5**] Risāle-i pergār... ʿucb u mübāhāt ider idi: - Ü / ʿucb u mübāhāt: ʿucb-ı mübāhāt H R - S.
[6**] Şiʿr: - R.
[6-11**] Şāh-ı Cem-ḳadr... eylerdi dü-nīm: - Ü.
[13-14**] ve'l-ġufrān: ve'r-rıḍvān H R.
[16**] Baġdādda: Baġdāda S.
[17**] anda idi: anda olup H R S.
[17**] gelüp: - H.
[18**] dīnar nis̱ār u īs̱ār itmiş idi: ḫarc itmiş idi S Ü.
[19**] ḳarār: mecāl Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

gidüp ol Dārü's-selāmda tavattun u maḳām itdi. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Şun nūş idelüm şarāb-ı nāb ey sāḳī
S172b Ṭurma kerem it eyle şitāb ey sāḳī
Tā kim çıḳuben başa şarāb ey sāḳī
Defʿ ola aradan bu ḥicāb ey sāḳī

Ve lehū[*] : *Der-ṭarīḳ-i ʿışḳ-bāzī īn ten-i ḫākī nihād*[**]
Āḫir ez-ʿışḳ-ı tu ey şūḫ-ı belā ez-pā fütād

H175a Ve ṭabʿı muʿammāya çesbān olmağla muşābīḥ-i[**] bāl-i müşkil-güşāsından niçe muʿammālar ẓāhir ü ʿıyān olmışdur. Bu muʿammeyāt[**] anuñdur.

Muʿammā Bā-ism-i Seyyid[*]*:*

Hest aḥvāl-i mā ez-ū müşkil
Beste-i zülf-i yār bādā dil[**]

Ba-ism-i ʿīsā[*] *: Ḫāk-ı rāh-ı şehī ki āverdī*
Ez-pey-i tūtyā berāy-ı meneş
Ey ṣabā kāhilī mekon ber-ḫīz[**]
Hem-çü surme-bedīde der-fikeneş[**]

Bā-ism-i Bilāl: Zaḫm-ı tīğ-i ān nigār-ı pür-kīne
Ez-pey-i hem nümūde ber-sīne

1-2** eşʿār anuñ güftārındandur: eşʿār anuñdur H R şiʿr anuñdur S.
3** Şiʿr: - Ü.
7** Ve lehū: - H S.
7** ḫākī nihād: ḫāk nihād H.
9** muşābīḥ: netā ic S.
10** muʿammeyāt: muʿammālar H.
12** Muʿammā Bā-ism-i Seyyid: Muʿammā R Bā-ism-i Seyyid S - Ü.
13-14** Hest aḥvāl-i mā... yār bādā dil: -Ü.
15** Ba-ism-i ʿīsā: ʿīsā S - Ü.
17** ber-ḫīz: ber-ḫīz H S Ü.
15-18** Ḫāk-ı rāh-ı şehī... bedīde der-fikeneş: - Ü.

Ve Mevlānā Hilālīnüñ bu maṭlaʿından ʿĀrif ismini istiḫrāc itmişdür**.

*Bā-ism-i ʿĀrif**:* *Āḫir ey ḫūn-rīz-i men yek-dem be-ḫūn-ḫārī be-bīn*
*Çeşm-i raḥmet bāz kon sū-yı giriftārī be-bīn***

ṢABRĪ: Nāmı Aḥmeddür. Ġalaṭadandur. Ebu'l-fażl Efendiden būstān-ı fażlından tefekküh ü telezzüẕ idüp ḫidmet-i pür-bereketinden taʿallüm** ü telemmüẕ itmişdür. Gülistān-ı rūyında sebze-i ḫaṭṭ-ı dil-cūyı ẓāhir olmadın ḳalem-mis̱āl ḥüsn-i ḫaṭṭa **R201b** ḳādir olmış idi. Bu fenne ḫayli kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra tamām verziş üzre ḳābiliyyet-i şānı var cevāndur. Ḥażret-i Ḥaḳḳ** taḥṣīl-i kemālāta min baʿd daḫı muvaffaḳ eyleye. Bu eşʿārı taḥrīr olınmaġiçün göndermişdür**.

*Şiʿr***: Pīşe itdi tīşesin başa çıḳardı kūhken
Añlamaz bu şer-güẕeşti başına ṭoḳınmıyan

(Diger): Geñ yaḳadan ben nice çāk-ı giribān itmiyem
Ṣarılur ol dil-beri ḳoynına alup pīrehen

*Ve lehū**: ʿĀrıżuñ āyīne-i ʿālem-nümādur dōstum
Sāde-rūlar çoḳdur ammā sende ʿālem vardur

*Ve lehū**: Çehremi hicrüñ ġamı zerd itmeyince baḳmaduñ
Şimdi bildüm dil-rübālar māʾil-i dünyā durur

1** Ve Mevlānā Hilālīnüñ bu maṭlaʿından ʿĀrif ismini istiḫrāc itmişdür: - Ü / Ve Mevlānā: Mevlānā H.
2** Bā-ism-i ʿĀrif: - H R Ü.
2-3** Āḫir ey ḫūn-rīz-i men... sū-yı giriftārı be-bīn: - Ü.
6** taʿallüm: taʿlīm H.
10** Ḥażret-i Ḥaḳḳ: Ḥażret-i Ḥaḳḳ Teʿālā H.
10-11** eşʿārı taḥrīr olınmaġiçün göndermişdür: eşʿār anuñ güftārındandur H eşʿār anuñdur R S.
12** Şiʿr: - Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : ʿĀşıḳa tīġūñ ṣovuḳ** yüz gösterür
Bir yaluñ yüzlüdür ammā ḳatı serd
Ḫāk-ı rāh-ı yārda cismüm benüm
Beñzer ol rāya ala ortaya gerd

ṢABŪḤĪ: ʿAbdī-i Ẓarīf dimekle maʿrūfdur. Ḳaramanīdür. Nāmı ʿAbduʾllāhdur. Babası diyār-ı ʿAcemden hicret itmişdür**. S173a Merḥūm Hicrī Ḳara Çelebi** ile ḳarābeti vardur. Ẓerāfetle şöhre-i dünyā **Ü174a** olan ḳadīmī ẓürefādandur. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ḫācesi olan **H175b** Ḫayrüʾd-dīn Ḫāceden** mülāzım olmışdur. Anaṭolıda kenārda** müderris oldukdan ṣoñra ḳāḍī olup Baʿalbekde ḳāḍī iken *ecibū dāʿaʾllāhi** daʿvetine icābet ve ḥūrān-ı cennet ile *lezzetin liş-şāribīn** bādesinden ṣabūḥī itmege niyyet itmiş idi. Muḳteżā-yı ẓerāfetdür diyü** şiʿre daḫı ṣarf-ı himmet ve** bezl-i evḳāt u sāʿat itmişdür. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Gözlerüñdür yine eglencesi ben maḥzūnuñ
Mūnis ü hem-demi āhū yaraşur Mecnūnuñ
*Ve lehū*** : Ben āh iderüm ḫalḳa dil-i zāruñ elinden
Aġlar o daḫı dīde-i ḫūn-bāruñ elinden**

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** ṣovuḳ: yavuz H R S.
7** itmişdür: itmiş idi S.
7** Çelebi: Cin S.
9** Ḫayrüʾd-dīn Ḫāceden: Ḫayrüʾd-dīn Efendiden H.
10** kenārda: baʿż-ı ḳużātda H R.
11* *Ahkaf-31 (Allahın davetlisine uyun).*
12* *Sâffât-46, Muhammed-15 (İçenlere lezzet veren şaraplar).*
13** diyü: ve bu H.
13** himmet ve: himmet idüp S.
14** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
15** Şiʿr: - Ü.
17** Ve lehū: - H Ü.
17-18** Ben āh iderüm ḫalḳa... dīde-i ḫūn-bāruñ elinden: - S.

Ve lehū[**] : Ġubār-ı ḫāk-ı rehüñ tūtiyā-yı dīdemdür
Ḫadeng-i ġamze-i ḥüsnüñ ḥużūr-ı sīnemdür
Ruḫuñda ḫaṭṭuñı görsem ġamum olur efzūn
Egerçi sebze vü aḳar u dāfiʿ-i ġamdur[**]
Geçerse ʿömr-i ʿazīzüm fiġān u nāle ile
R202a Ṣabūḥī ġamum yime bu da bir özge ʿālemdür

(Diger) : Rūḥ-ı s̱ānī[**] getür ey sāḳī bize
Ki göñül müşkilini ḥall idelüm
Eksilübdür dil ü cān miḥnetden
Beddele māyete ḥallel idelüm

ṢADRĪ: Nāmı Pīrīdür. Toḳlızāde dimekle meşhūrdur. Eks̱er-i vüzerānuñ meclis-i ḫāṣṣına maḥrem ve her biriyle enīs ü hem-dem geçinüp ekābir-i ʿulemā ve eʿāẓım-ı ümerā vü vüzerāyla ṣoḥbet ü ülfet idüp Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānından berü ẓāhir ü nümāyān olan[**] efāżıl-ı dānişverānuñ[**] kitāb[**] gibi naẓar-ı meʿālī-niṣāblarından dūr olmamış ve tīr-mis̱āl eks̱er-i ümerānuñ ḫidmetinde per-tāb olup şemşīrveş yanlarından ḳaṭʿen ayrılmamış geçürdi. Ol eclden her birinüñ aḥvālini żabṭ idüp ayaḳlı tārīḫ ve ḥāżır-ı nüsḫa-i tevārīḫ olmış idi. Kendüsi ḥikāyet iderdi ki Yalaḳ Muṣṭafā Yūnus Paşa bāġçesin alup vezīr-i aʿẓam olan Ayas Paşayı ol ravża-i behişt-ṣıfatda[**] daʿvet idüp żiyāfet itdügi münāsebetle bu beyti didüm diyü mübāhāt iderdi.

1** Ve lehū: - H S Ü.
3-4** Ruḫuñda ḫaṭṭuñı görsem... aḳar u dāfiʿ-i ġamdur: - S.
7** Rūḥ-ı s̱ānī: Rūy-ı S̱ānī H.
15** berü ẓāhir ü nümāyān olan: - S.
15** efāżıl-ı dānişverānuñ: efāżıl u dānişverānuñ H.
15** kitāb: kitābı S.
20** ṣıfatda: ṣıfata H S.

*Beyt*** : Şunma raķībe ġabġabuñı ey Mesīḥ-dem
Kāfir iline düşmesün ol sīb-i müslimi

Ve ol bāġuñ ķaşrında taḥrīr olınan bu ķıṭʿa daḫı anuñdur.

*Kıṭʿa*** : Bu gūşeyi ki gelüp bunda biz binā itdük
H176a Ķoyup gidenlere sābıķda bir duʿā** itdük
Vefāsı yoġıduġın** bu cihānuñ añlamışuz
Ġaraż hemān bu binādan bunı recā itdük
Ki biz ķoyup gidicek bunda cemʿ olan yārān
Duʿā ʿaṭā ideler gerçi biz ḫaṭā itdük

Ü174b Ṣanʿat-ı remlde mahāreti şol mertebede** idi ki noķṭa-i vefā ḫāric ķalb-i perī-peykerānı ḫūr-sīmā olup cemāʿat-i ʿuşşāķ bir ṭarīķle dāḫil-i ʿatebe-i viṣāl ve beyt-i ferahda ictimāʿ ü ıttıṣāl itmek muḥāl ve her-ān hicr ü melāl ile menkūs ve eşkāli maʿkūs olup** ʿuķle-i aḥzānda **R202b** dā'imü'l-infiṣāl idügin bilürdi. Ḥattā baʿż-ı şiķātdan mervīdür ki** bir gün bir kimesne mezbūra reml** itdirüp ol daḫı remli çizüp eşkālini yirlü yirinde dizdükde ḫande-zenān olup ʿömrümde bu maķūle niyyet işitmedüm diyü ḥayrān oldukda şaḫṣ-ı mezbūr gāh gül gibi** surḫ-rū oldı ve gāh** benefşe gibi ḥayretden ser-fürū itdi. Lākin mā fi'ż-żamīrīn şīşe-i billūrīn gibi iẓhār itmemiş idi**. Şaḫs-ı mezbūr gitdükden ṣoñra remmāl-i mesfūrdan** su'āl itdüklerinde ʿavretüm rūpsī midür

---

1** Beyt: Şiʿr S - Ü.
4** Ķıṭʿa: Naẓm R - Ü.
5** bir duʿā: biz duʿā R.
6** yoġıduġın: yoġidigün H S.
10** şol mertebede: şol deñlü H R S.
13** eşkāli maʿkūs olup: eşkāli menkūs olup R eşkāli maʿkūs S.
14** mervīdür ki: mervīdür S.
14** mezbūra reml: reml S mezbūra remli Ü.
17** gül gibi: gül gibi ḫandān ve S.
17** oldı ve gāh: gāhī S.
18** itmemiş idi: itmedin S.
19** mesfūrdan: meẓkūrdan S.

degül midür[**] diyü niyyet itmiş olaydı[**] didi. Fi'l-vāḳiʿ ḫayli żamīrdānlıḳdur. Ṣadrı gibi naẓmı daḫı ġāyetde sāde vü güşādedür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Dil görmese yüzüñi ḫayālüñle eglenür
Hicrān şebinde fikr viṣālüñle[**] eglenür
ʿUşşāḳa cevr eyleme ḥālüñdür ey ṣanem
Üftādeler olunca bu ḥālüñle eglenür[**]
Mihr ile māhı n'eyler olan mübtelā-yı ʿışḳ[**]
Baḳduḳca saña ḥüsn ü cemālüñle eglenür

ṢADRĪ: İştibīdür. Nāmı Ḥüseyndür[**]. Rūmili ṣadrı olup maʿzūl olan Şeyḫī Efendiden mülāzım olmışdur. İstanbulda ḳırḳ akçe medreseden maʿzūl iken sene ṡelāṡ ve tisʿīn ve tisʿami'ede riyāż-ı Rıḍvāna duḫūl eyledi. Dest-i ḫaṭṭ-ı efāżıl u emācid[**] ile mektūb olan ẓahriyye[**] vü resā'ilden çoḳ fevā'id cemʿ itmekle süfre-i fażl u kemāli pür-mevā'id olmış idi. Ḥıyāż-ı Dīvānını ebyāt-ı firāvānı ile mālī itdügi ebyātuñ baʿżı ḥālī degül idi. Bu eşʿār mezbūruñdur[**].

Şiʿr[**] : Gerek dervīş ü dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun
Saña ʿāşıḳ olan evvel benümle imtiḥān olsun

H176b *Ve lehū*[**]: Gel zeber-destüm diyü lāf urma ey medhūş u mest
Her ne deñlü olur iseñ dest-ber-bālā-yı dest

[1**] degül midür: - H R S.
[1**] olaydı: ol idi H - S.
[2**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[4**] şebinde fikr viṣālüñle: şenīde fikr viṣālüñle H şebinde fikr viṣālüñe R.
[6**] Üftādeler... ḥālüñle eglenür: Mihr ile māhı... mübtelā-yı ʿışḳ S.
[7**] Mihr ile māhı... mübtelā-yı ʿışḳ: Üftādeler... ḥālüñle eglenür S.
[10**] Nāmı Ḥüseyndür: - S Nāmı..... dür Ü.
[12-13**] ḫaṭṭ-ı efāżıl u emācid: emācid ü efāżıl H R S.
[13**] ẓahriyye: ẓuhr S.
[15**] mezbūruñdur: anuñdur R mezbūruñ güftārındandur S.
[16**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.

ŞIDḲĪ**: İstanbuldandur. Yeñiçerilerden olup āyīn-i maʿhūdları üzre yayabaşı olduḳdan ṣoñra S174a dergāh-ı sulṭānī çāvuşlarından olmış iken ʿazā'im ü daʿvet-i cinne meşġūl olmaġla sālik-i **R203a** vādī-i ġarīb olup insāniyyeti münselih ü mefḳūd belki ol ṭā'ifeden maʿdūd olmaḳ mertebesine ḳarīb olmış idi. Ol ṭā'ifeden efāʿīl-i ʿacībe ve aḳāvīl-i ġarībe naḳl u rivāyāt iderdi. Eger kelimātınuñ ṣıdḳı var ise ʿacā'ib ḥālātdandur. Āḫir çāvuşlıḳdan ferāġat idüp bir miḳdār tīmār ile teḳāʿüd iḫtiyār itdi. Ü175a Emr-i daʿvet ile meʾlūf** olmaḳdan muḳaddem şiʿre ḫayli meşġūl u meşġūf idi. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Zülf-i nigārı bād-ı ṣabā tārūmār ider
Niçe şikāyet itmeyeyin rūzgārdan
Sevdā-yı zülfi ile ḳarār itmeyüp seḥer
Geçdi nesīm-i ḳāfile-i müşg-bārdan**

ŞAFĀYĪ: Şehr-i maḳbūl u merġūb olan ḳaṣaba-i Sinobdandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup ṣaded-i taḥṣīl ü iktisābda iken merḥūm İskender Paşaya intisāb itmiş idi. Ṭabʿ-ı hevāyīsi zevḳ ü ṣafāyı ḳoyup sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmi ki** maḫż-ı meşaḳḳat ve ʿayn-ı ʿanādur** iḫtiyār idemeyüp ḫayli mükedderü'l-aḥvāl ü perīşān-eṭvār olmış idi. Āḫir-i kār merḥūm İskender Paşanuñ mezbūra derūnī irtibāṭı olmaġın Ġalaṭa semtinde Atıcılar altında bir zāviye binā idüp meşīḫaten Şafayīye iştirāṭ itmekle ol maḳām-ı ṣafā mümehhedde ḫidmet-i

---

1** Ü nüshasında İstanbullu Ṣıdḳī'den önce "ŞIDḲĪ: Vardar Yenicesindendür. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup baʿż-ı memālike ḳāḍī olmış idi. Teʾşīr-i āb u hevā-yı Vardar ṭıynet-nihādında ṭāhir ü bedīdār olmaġın naẓm-ı kelāma iḳtidārı var idi. Bu şiʿr anuñdur" şeklinde Vardarlı Sıdkī'nin biyografisi yazılmış; fakat daha sonra üstü çizilerek iptal edilmiştir.
7** meʾlūf: maʿrūf H meʾlūf S.
8-9** eşʿār anuñ güftārındandur: şiʿr anuñdur S.
10** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
10-13** Zülf-i nigārı bād-ı ṣabā... ḳāfile-i müşg-bārdan: - Ü.
17** ʿilmi ki: ʿilmi S.
18** ʿanādur: ʿanādur diyü S.

meşīḫat ile muḳayyed ve ḳılāde-i ḫidmet-i āyende vü revende ile gerden-i dil ü cānı muḳalled idi. Ol zemānda ekābir ü aʿyān ve şuʿarā vü ehl-i ʿirfānuñ merciʿ ü maşīri ve teferrücgāh u mesīri bu maḳūle tekyeler olmağın mezbūra çoḳ fütūḥ u nüẕūr ḥāṣıl u meysūr[**] olurdı. Egerçi eşʿārı ṣafāya mensūbdur lākin ṣafāsı bi'l-külliye menhūbdur. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Sen şāha esīr eyledi çünkim beni Allah
Servüñ gibi āzādeyüm el-minnetu'llāh

R203b*(Diger)*: Ten-i ḳaḳnūsum[**] āhumla çeküp cāndan revān āteş
Ṭutar sūz-ı derūnumla vücūdum her zemān āteş

ṢUNʿĪ: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdan bedīdār olmış Necātī Ṣunʿīsi dimekle iştihār **H177a** bulmışdur. Sulṭān Bāyezīd Ḫan oğullarından Sulṭān Maḥmūd Mağnisada **Ü175b** Şehzāde iken Necātī Beg nişāncı ve Ṭāliʿī defterdār Ṣunʿī Dīvān kātibi idi. Ḥattā Ṣunʿī-i mezbūr ol zemānda **S174b** baʿż-ı āmālinden ḫā'ib ü ḫāsır[**] oldukda bu beyt-i bī-naẓīr maşrıḳ-ı żamīrinden ṭāliʿ ü ẓāhir olmışdur[**].

Beyt[**] : Ṣunʿī ḳulını tīz oñarurdı Necāti Beg
İllā n'idem ki Ṭāliʿī itmez muʿāvenet

Merḥūm Necātī Begüñ vefātına[**] *Gitdüñ Necātī hāy* diyü tārīḫ dimişdür. Necātī Begden ṣoñra çoḳ zemān geçmedin Ṣunʿī daḫı ʿuḳbe-i keştī-i[**] ṭābūt ile ʿaḳabince ʿālem-i ʿuḳbāya revān oldı. Eşʿārınuñ çendān iştihārı ve ḫalḳ içinde

---

[4**] meysūr: yesūr S.
[6**] Şiʿr: - Ü.
[8**] Ten-i ḳaḳnūsum: Ben ol ḳaḳnūsum S Ben ol ḳaḳnūs Ü.
[15**] ḫāsır: ḫāyır H.
[16**] olmışdur: olmış idi H R.
[17**] Beyt: - Ü.
[19**] Begüñ vefātına: Beg vefātına tārīḫ S.
[21**] keştī: - H R S.

iʿtibārı yoḳdur[**]. Lākin Necātī Begden şeref-i ṣohbeti ile baʿż-ı āsārı ve ebyāt-ı belāġat-eṭvārı vardur[**]. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Yaşlı gözüme zülf-i siyehkāra görindi
Ey merdüm-i keştī sevinüñ ḳara görindi
Sükūn it dir baña göñlüm hevā-yı ʿışḳ ider taḥrīk
Biri oñmaduġum ister birisi ḫayr-ḫāhumdur

(Diger) : Ben cihāndan etegüm silküp ayaḳ ḳaldurdum
Yüri ey ġam çek elün sen daḫı dāmānumdan
Cānuñı vir leb-i cān-baḫşı dilerseñ didi yār
Uyıvirdi yine ol rūḥ-ı revān cānumdan[**]

(Diger) : Dil ġam-ı hicr-i yār ile geçinür
Muttaṣıl inkisāriyle geçinür
Geçinür erlig ile ʿālemde
Kim ki ʿışḳ-ı nigār ile geçinür[**]
Naḳd-i eşk ile alur Ṣunʿī
Ḫayli demdür bu kār ile geçinür

ṢUNʿĪ: Büldān-ı Rūm içre İslām-ı[**] ḳadīm ü ʿatīḳ olmaḳla menşe' ü maṣdar-ı aṣḥāb-ı ifāde vü taḥḳīḳ olan şehr-i İzniḳdendür. Bu daḫı ol ʿaṣrda gelmiş **R204a** ve ilā el-ān ḥālin kimesne bilmeyüp gūşe-i[**] iḫtifāda ḳalmışdur. Bu şiʿr-i mesel-āmīz[**] anuñdur.

1[**] yoḳdur: daḫı ol ḳadar degüldür S.
1-2[**] Lākin Necātī Begden... ebyāt-ı belāġat-eṭvārı vardur: - S.
2[**] eşʿār anuñdur: şiʿr anuñdur R S.
3[**] Şiʿr: - Ü.
10[**] cānumdan: cānumdan. Ve bu ġazel daḫı anuñ güftārındandur H.
13-14[**] Geçinür erlig... ʿışḳ-ı nigār ile geçinür: - S.
18[**] İslām: İslāmı R Ü.
20[**] gūşe: - S.
21[**] mesel-āmīz: - S.

Şi'r[**] : Ḳaddine göre serv yazmışsın
Ellerüñ anda ḳalsun ey naḳḳāş

Ve lehū[**] : Nāzik degül midür göre ey meh-liḳā daḫı
Meclisde gösterür saña ağzından eşref

ŞUN'Ī: İskender Paşaoğlı Muṣṭafā Beg dimekle ma'rūf idi. **Ü176a** Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında sancaḳbegi idi. Ḥattā ṣaḥrā-yı Çaldıranda 'asākir-i ḳızılbaş-ı bed-fi'āl ile telāḳī-i ṣaffeyn olup āteş-i ḳıtāl ve[**] şu'le-i ceng ü cidāl **H177b** inżirām u işti'āl bulduḳda 'asākir-i İslām u īmān ki şüc'ān *yevme iltaḳāl-cem'āni*[*]dür resūl-ı sihāmı ol ṭā'ife bed-nāma inẕār[**] u peyġām içün irsāl iderlerdi. Ḳaṭarāt-ı peykān ḳavs-i ḳuzaḫ-ı kemāndan ol ṭā'ife-i ṭāġiyye-i bed-gümānuñ üstine bārān olduḳda Ceyḥūn-ı ḫūn mecārī derūn u bīrūnlarından tamām kūh **S175a** u hāmūna revān olmış idi.

Beyt[**] : *Tereng-i*[**] *kemān kerde cānhā*[**] *sütūh*
Feş-ā-feş konān tīr ber-her gürūh

Ḳuvvet ü suṭūt-ı cünūd-ı manṣūr manẓūr-ı naẓar-ı şāh-ı maġlūb u maḳhūr olup ekser-i serān-ı leşker ve muḳaddemān-ı muḳaddemān 'askeri maḳtūl u me'sūr olduḳda baḳiyyetü's-seyf ile şāh-ı pür-ẓulm ü ḥayf ile[**] ḳarārı firāra tebdīl idüp *ke'ennehum ḥumurun müstenfiratun ferrat min ḳasveretin*[*] fehvāyı

1** Şi'r: Naẓm H - Ü.
3** Ve lehū: - H R S.
8** ḳıtāl ve: - S.
10 Āl-i İmrân-166, Nisâ-155, Enfâl-41 (İki ordunun karşılaştığı gün).*
10** inẕār: endāz H S.
14** Beyt: Şi'r S - Ü.
14** Tereng: Tīreng S.
14** cānhā: cihānhā H.
18** ile: - H R S.
19 Müddessir-50, 51 (Onlar, aslandan kaçan yaban eşekleri gibidirler).*

maṣdūḳa-i ḥālleri oldukda** emīr-i mezbūruñ şecā'at u merdāneligi ve naf'-ı meydānda nihāyet-i ferzāneligi ẓuhūr itmegin

Mıṣrā' : Şehr-yār u muẓaffer ü manṣūr

başına dest-i mübāreki ile teller ṣoḳup sancaḳ-ı 'ālī-iḥsān itmiş idi. Bu şi'r anuñdur**.

*Şi'r** * : Gül-ruḫlaruña lāle eger olmasa ḥasret
Bağrında anuñ n'eyler idi dāğ-ı maḥabbet

(Diger) : Baña rağbet saña nefret virmiş ey zībā-cemāl
R204b Sende ḥüsn bī-nihāyet bende 'ışḳ-ı ber-kemāl

ŞUN'Ī**: Nāmı Maḥmūddur. Ḫızırvār leb-i deryāda ḳarār itmekle le'ālī-i ḥüsn ü ṣafāyı der-kenār idüp berr ü baḥrdan güẕār iden müsāfir ü tüccāra reh-i** imdād u es'ādı irşād iden şehr-i sütūde-eṭvār Gelibolıdandur. Ḳużāt ṭarafından ba'ż-ı ümenāya kātib ü nāẓır olmağla sebzezār-ı ma'āşı ḫurrem** ü nāżır olurdı. Ḥaḳḳā ki eş'ār-ı belāğat-şi'ārınuñ envār-ı ma'ānīsi mānend-i āftāb-ı nūrānī rūşen ü sevād-ı müşg-sāyī ca'd-ı elfāẓ u ḥurūfı ḫaṭṭ u ḫāl-i dil-berān-ı perī-miṣāl gibi nāzik ü müstaḥsen 'uḳūd-ı süṭūr-ı naẓm-ı belāğat-niṣābı maḥsūd 'uḳūd-ı dürr-i ḫūşāb ve 'aṣārāt-ı 'ibārātı mağbūṭ-ı āb-ı ḥayāt ve müskir-i revān-ı ulü'l-elbābdur. Beytü'l-ḳaṣīde-i kitāb ve ḥāṣılü'l-cerīde-i ḫiṭāb oldur ki eger bir mürebbī-i 'ālī-cenāba bir miḳdār intisāb idüp bir ẕāt-ı kāmyābuñ yanında rütbe vü menzilet iktisāb ideydi çoḳ şā'iri ḫāmūş idüp nām-ı ekṣer-i şu'arāyı **H178a** ferāmūş itdürürdi. Şu'arā-yı Rūmuñ mīrü'l-aḳderi merḥūm şā'ir-i sāḥir Emrī dir idi ki cümle-i Dīvānını tetebbu' idüp

1** oldukda: olup S.
5** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
6** Şi'r: Naẓm H - Ü.
11** Şun'ī: Şun'ī-i Meşhūr R.
12** reh: - S.
14** ḫurrem: ḥurrem H.

mukayyed oldum bir beytin bulmadum ki taṣannuʿ u ḫayāl ve belāġat u kemālden ḫālī ola**. Bu eşʿār ol sāḥir-i nāmdāruñdur**.

Ü176b S175b *Şiʿr***: Ķangı ʿāşıķ ki ġubār-ı reh-i cānān olmış
Taḫtını yil götürür kendi Süleymān olmış

*Ve lehū** :* Ṣalar zindān-ı hicre ķulların ol Yūsuf-ı S̱ānī
Ķıyāmet ķorķusın añmaz yaḫūd unutdı mīzānı
Delinmiş yüregi nāyuñ be-ġāyet yufķadur bağrı
Kim egri baķsa derd ile ider feryād u** efġānı

*Ve lehū** :* Gerçi Yūsuf güzelüm ḥüsn ile Sulṭān oldı
Demler oldı Bu cihān başına zindān oldı

*Ve lehū** :* Ey ṣūfī bize pīr-i muġāndan naẓar olsun
Tek himmeti şeyḫ size itsün er olsun

*Ve lehū** :* Vāʿiẓ ķomaz isem ben eger rehine kitābı
R205a Ķāfir ķapusında bulayın cām-ı şarābı**
Ebrūlaruñı göreli bildiler** ey perī
Dünyāyı ķaç bucağıduğın ġayb erenleri

*Ve lehū** :* Ġonçenüñ dişleri lebin gökden mi indi jāleler
Ķan yudar ol** derd ile yerden mi çıķdı lāleler

2** ḫāli ola: ḫālī vü ʿārī ola S.
2** eşʿār ol sāḥir-i nāmdāruñdur: eşʿār anuñdur H R eşʿār-ı dürer-bār ol şāʿir-i sāḥirüñ kelimāt-ı siḥr-āsārındandur S.
3** Şiʿr: - Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
8** ider feryād u: be-ġāyet eyler S.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S.
13-14** Vāʿiẓ ķomaz isem ben eger... bulayın cām-ı şarābı: - Ü / ķomaz isem ben eger: ben eger ķomaz isem S.
15** göreli bildiler: bildiler göreli S.
17** Ve lehū: - H S Ü.
18** ol: bu S.

(Diger) : Bir cām ile ḳıldı beni sāḳī yine Mecnūn
Beñzer ki dilā itdi şarāba o gül efsūn
Ey Ḫüsrev-i ḫūbān seni arayı arayı
Ḳan derleyüben çıḳdı ayaḳdan mey-i gülgūn
Ḫatm eyleyin ey ḫāce benüm muṣḥaf-ı ʿışḳı
Veʾl-leyliye dek oḳumış** ancaḳ anı Mecnūn
Seyr itmege sen māhı melekler gice gündüz
Revzenler açar ay ile günden yine gerdūn
Ḫūbān-ı kelām içre bu gün ehli ḳatında**
Ey Ṣunʿī ḳanı Yūsuf-ı şiʿrüm** gibi mevzūn

(Diger) : Ḳısmet idicek ʿaḳl u dil ü cānı güzeller
Göñlüm saña düşdi benüm ey rūḥ-ı muṣavver

Bu maʿnāda ʿAzmī Efendi dimişdür.

*Beyt*** : Ḳısmet idicek ʿaḳl u dil ü cānumı ḫūbān
Dil pāyuña düşdi senüñ ey serv-i ḫıraman

Ẕātī merḥūm bir mertebe daḫı aʿlā dimişdür.

*Şiʿr*** : İşitdük cümle ḫūbāna ḫıṭādan armaġān gelmiş
O zülf-i müşg-i çīn başdan nigāruñ pāyına düşmiş

Hezliyyātı daḫı nāzik ü rengīndür. Ḥāfıẓ-ı Leng dirler bir imām ḥaḳḳında çoḳ hezliyyāt u hicviyyātı vardur. Cümleden bu ḳıṭʿaları anuñ ḥaḳḳında dimişdür**.

6** oḳumış: oḳudı S.
9** ḳatında: yanında S.
10** şiʿrüm: naẓmum S.
14** Beyt: Şiʿr S - R Ü.
17** Şiʿr: - H R Ü.
19-20** Hezeliyātı daḫı nāzik ü rengīndür. Ḥāfıẓ-ı Leng dirler bir imām ḥaḳḳında çoḳ hezeliyāt u hicviyātı vardur. Cümleden bu ḳıṭʿaları anuñ ḥaḳḳında dimişdür: Ḥāfıẓ-ı Leng ile meydān-ı hecāda çoḳ cengi olmışdur. Cümleden bunı dimişdür H R S.

Naẓm[**] : Ḥāfıẓ-ı Lengüñ imāmetde ḳuṣūrı yoḳdur
Pāyesi olma durur Mescid-i Aḳṣāya imām

Diger[**] : Ḥāfıẓ-ı Leng imāmetin her-gāh
Ḫalḳ taṭvīl ider yürür dirler
Bir iki def'a mescide vardum
Gördüm oḳur o sūre-i aḳṣer

Diger[**] : Ehl-i ṣoḥbet bu gice meclise āġāz idicek
H178b ʿĀrifāne didiler Ḥāfıẓ-ı Lenge yeñi vir

S176a ṢUNʿĪ: Binā-yı ḥüsn ü melāḥati cibāl-i ʿālī vü şāmiḫ ile üstüvār u rāsiḫ ve leṭāfet-i āb u hevā ile ḥükm-i gülşen-i Sebāyī nāsiḫ olan şehr-i Burusadandur. Nāmı Ṣunʿullāhdur. Babasına Mevlidci Ḥüsām dirler bir meşhūr u be-nām kimesne idi. Maʿārif-i cüz'iyye ile ıttıṣāfı ṣādıḳ **Ü177a** āvāz-ı ḫūb ve ḫaṭṭ-ı merġūb[**] cemāl-i rā'iḳ ve ḥüsn-i fā'iḳ ile **R205b** bedr-i lāmiʿ ü şāriḳ maẓhar-ı ṣunʿ-ı ḥażret-i ṣāniʿ-i ḫālıḳ idi. Ḥattā[**] Burusada cevān-ı şehr-āşūb ve ser-defter-i ḫūbān-ı melāḥat-maṣḥūb iken ʿĀşıḳ Çelebi ol zemānda Şehr-engīz diyüp kendüyi cümleden muḳaddem yazmaduġı ṭabʿ-ı şūḫına mülāyim ü muvāfıḳ olmayıcaḳ vāḳiʿ-i ḥāli bu ḳıṭʿa ile nāṭıḳ olmışdur.

Ḳıṭʿa[**] : Bursa dil-berleri içün ʿĀşıḳ
Eylemiş yine bir kitāb-ı ʿacīb
Şöyle maḥmūrdur o şehr-engīz
Der ü dīvānı cümle pür-tezhīb

[1**] Naẓm: - H R Ü.
[3**] Diger: - H R Ü.
[7**] Diger: - H R Ü.
[14**] merġūb: merġūb ve S.
[15**] Ḥattā: - S.
[19**] Ḳıṭʿa: - H.

Okudum ol kitābı cümle tamām
Leyse noksānuhū sive't-tertīb

Saçlı Emīr merhūmda dānişmend iken maraż-ı ṭāʿūndan mübtelā-yı elem-i menūn olup dirīġ ü ḥayf ki henūz nev-cevān u nev-sāl** u maḥbūb bī-naẓīr ü misāl iken ḫāk-ı ḳabrde pāy-māl olup ol bülbül-i naġme-sāz-ı bāġ-ı kemāl pençe-i pür-işkence-i ṣayyād-ı ecelden ḳafes-i laḥdde güng ü lāl oldı. Egerçi eşʿārı sāde vü güşādedür. Lākin gülistān-ı żamīrinden** ḫūb tārīḫler serzede olmışdur. Edirnede Miḥal köprüsin merḥūm Sulṭān Süleymān taʿmīr itdükde dimişdür.

Tārīḫ : Yıllar ile olup bu cisr-i medīd
Reh-güzār-ı fenāda cāy-ı ʿubūr
Ḍarb-ı pāy-ı zemāneden anuñ
Gelmiş idi niçe yirine ḳuṣūr
Emīr-i şāh-ı cihān-penāh ile
Yapdılar aña ṣarf idüp maḳdūr
Göricek Ṣunʿī anı böyle laṭīf
Didi tārīḫini olup mesrūr
Genc-i vāfir virüp yine ol şeh
Cisr-i vīrānı eyledi maʿmūr (951)

Ü177b Her mıṣrāʿ bir tārīḫdür**. Merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī şehzāde iken Ḳaramana çıḳduġına dimişdür. Her mıṣrāʿından bir tārīḫ çıḳar**.

H179aS176b*Tārīḫ***: Livā-yı ʿadl-i şehzāde virüp nūr
Ḳaraman illerini ḳıldı aydın (953)

4** u nev-sāl: - S.
7** żamīrinden: ṭabʿından S.
20** mıṣrāʿ bir tārīḫdür: iki mıṣrāʿı tārīḫdür S.
21** mıṣrāʿından bir tārīḫ çıḳar: mıṣrāʿı tārīḫdür S.
22** Tārīḫ: - R Ü.

ṢUN'Ī: Rūy-ı büldān u memālike ḫāl-i nīk olan şehr-i Selanikden erbāb-ı **R206a** tīmārdandur. Tīmār-ı ḳalbinden ol miḳdār nesne ḥāṣıl olmayup ḫizāne-i żamīrinde der-enbār olan maḥṣūl daḫı mertebe-i ḳabūle vāṣıl olmamışdur. Bu maṭla' anuñdur.

Şi'r[**] : Ḳapuña ḥalḳa-i zer olmaġla ey māh-liḳā
Meh-i nev eyledi zülfüñ gibi ḳaddini dü-tā

ṢUN'Ī: Burusadandur. Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında[**] olan ḳudemā-yı şu'arādandur. Naḳḳāş ṣan'at idi. Lākin naḳş-ı eş'ārında ṣūret-i leṭāfet nümāyān olmayup resm ü taḥrīr itdügi kelāmda ḥālet ü melāḥat ẓāhir ü 'ıyān olmamışdur[**].

Maṭla'[**] : Sünbülüñden her seḥer bāde nişān ısmarladum
Bilürüm āḫir bu sevdālarda cān ısmarladum

ṢUN'Ī: Nāmı Ṣun'ullāhdur. Ḫāk-i faḳr u fenāyla āġaşte olmış bir derdmend pāy-ı ümmīdi dāmen-i ḳanā'ata çekmiş bir dervīş-i müstemenddür. Niçe zemān āstān-ı celālet āşiyān-ı mevlevīde tekmīl-i **S177a** ādāb-ı ṭarīḳat ve taḥṣīl-i eṣnāf-ı ma'rifet idüp ḥālā daḫı ṣāḥib-'irfān ve ehl-i dil ile tehẕīb-i nefs ve kesb-i ma'ārif itmege müştaġildür. Bu bir iki eş'ārı bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itmişdür[**].

Şi'r[**] : Tīr-i āhum ger felek pūlād ola eyler güẕer
Ol cefākāruñ dil-i sengīnine itmez eser

5** Şi'r: - Ü.
8** zemānında: zemān-ı sa'ādetlerinde Ü.
11** olmamışdur: olmamışdur. Maṭla' anuñ netīce-i ṭab'ıdur S.
12** Maṭla': Şi'r R - H Ü.
19-20** eş'ārı bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itmişdür: eş'ār mezbūruñ güftārındandur S / eş'ārı: eş'ār H.
21** Şi'r: Naẓm H - Ü.

Merdüm-i çeşmüm senüñ mūy-ı miyānuñ görmedi
Yoğiken anuñ gibi bir merdüm-i ṣāḥib-naẓar
Āftābum nice teşbīh ideyin māhı saña
Kim ḥüsni ay yüzi gün ġayrdan alur ṣatar
Naḳd-i cānı yoluma ḫarc eylemez Ṣunʿī dime
İşte ʿömrüm ḥāṣılı yoluña olsun cān u ser

Ü178a Şemʿ-miṣāl żiyā-baḫş-ı ḥücre-i derūnı ve bāʿiṣ-i sürūr u neşāṭ-ı ḳalb-i maḥzūnı olan ʿAlī nām cevānı vefāt itdükde şemʿ gibi** ḫayli yanup yaḳılup ve ol** yārüñ bār-ı hicrānı ḳāmetin yā ḳılup fevtine bu tārīḫi dimişdür.

*Tārīḫ*** : Ola ʿAlīnüñ rūḥına raḥmet

Bu iki beyt daḫı mezbūruñ eşʿārındandur**.

*Şiʿr*** : Dögüp sīnem n'ola āh eylesem cānānuñ ardınca
Yürür ṭabl u ʿalem ʿādet durur Sulṭānuñ ardınca
Ḫaṭı gelse cefāsın yād ḳılma bir dil-ārānuñ
Dimişler ẕikr-i bi'l-ḫayr it dilā mevtānuñ ardınca**

ṢUNʿĪ: Nāmı Ṣunʿullāh olmağla** maḫlaṣ-ı mezbūrı kendüye şiʿār itmişdür. Ḥamīd ilinde Yalvac dimekle iştihār bulan ḳaṣabada bir şeyḫ-i ṣalāḥī-diṣāruñ** oğlıdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda merḥūm u mağfūrün-leh Bahā'ü'd-dīnzāde Efendinüñ ḫidmet-i pür-ifādelerinden istifāde idüp merḥūm-ı merḳūmdan H179b mülāzım olduḳdan ṣoñra semt-i tedrīse ʿāzim olmışdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe ile Başcı İbrāhīm medresesinde ḫidmet-i tedrīse

---

8** şemʿ gibi: - S.
8-9** ve ol: ol S.
10** Tārīḫ: - H.
11** Bu iki beyt daḫı mezbūruñ eşʿārındandur: - H R Ü.
12** Şiʿr: - H R Ü.
12-15** Dögüp sīnem n'ola āh... dilā mevtānuñ ardınca: - H R Ü.
17** Ṣunʿullāh olmağla: Ṣunʿullāhdur S.
18-19** ṣalāḥī-diṣāruñ: ṣalāḥ-diṣāruñ S.

müdāvim ve ṣoḥbet-i aṣḥāb-ı fażl u kemālde dā`im olmaġla gerden-i dil ü cānın kemālāt-ı ʿirfānla pür-kalā`id ü temā`im** ḳılmışdur. Bu bir iki eşʿārı** bu kitāba taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itmişdür.

*Şiʿr*** : Ser-i kūyuñda mestāne dil-i efgār düşdükce
Götür yirden anı ey serv-i ḫoş-reftār düşdükce
Ḫalāṣ it bister-i ġamdan ṭabībüm eyle dermānı
Yoluñda cān viren üftādeler bīmār düşdükce
Görenler Hindū-yı āteş-perest añlar anı cānā
Ruḫ-ı gül-nāruñ üzre zülf-i ʿanber-bār düşdükce
Ḳırılmış gibi ʿāşıḳlar yolında ḫāk olup Ṣunʿī
Düşürmezler yire hīç sāye-i dildār düşdükce

(Diger) : Didüm dil dergehüñde pādşāhum bir mekān ister
Didi ol Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn aña zemān ister

(Diger) : Çıḳan tebḫāleler yir yir o laʿl-i dil-sitān üzre
Ḥabāba beñzer ey sāḳī şarāb-ı erġuvān üzre

(Diger) : Şeb-i ġamda gözi göñli açılur Ṣunʿī-i zāruñ
Ṣabūḥı lāle-ruḫlarla mey-i gül-nārı gördükce

(Diger) : Göñlimüz alınca ol mihr ü maḥabbet gösterür
Eyleyüp tebdīl-i ṣūret ṣoñra miḥnet gösterür
Sāḳiyā ʿaks-i ruḫuñ şevḳiyle devr itsün ḳadeḥ
Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür**

2** temā`im: - S.
2** eşʿārı: eşʿār S.
4** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
12-21** Didüm dil dergehüñde... devrān ne ṣūret gösterür: - S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḤARFÜ'Ż-ŻĀD

ŻAʿĪFĪ: Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ evā'il-i salṭanatında** ẓāhir ü nümāyān** olan şuʿarādandur. Bu ebyātı kem ve** lāyıḳ-ı redd ü ẕemm** degüldür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

R206b *Şiʿr* : Şimşād-ı ḳadd-i dil-ber bir būstānda bitmez
Zīrā nihāl-i ṭūbā bāġ-ı cihānda** bitmez
Didüm niçün tehīsin bār-ı vefādan ey serv
Güldi didi ki meyve serv-i revānda bitmez
Cān virdügüm yoluñda ey tāze gül-nihāl
İgende az görme cān būstānda bitmez

ŻAʿĪFĪ: Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. Nāmı Meḥemmeddür. ʿUlemānuñ ṣuleḥāsından** ve ṣuleḥānuñ ʿulemāsındandur** diyüp medḥinde ḫıyām-ı** ıṭnābı keşīde-i aṭnāb idüp tavṣīfinde nihāyetde taṭvīl ü** isḥāb itmişdür. Lakin mezbūruñ vücūd-ı żaʿīfī ol deñlü nā-būd u naḥīf olmışdur ki** nām u nişānından eser ẓāhir ü ʿıyān degüldür. Bu deñlü medḥ ü s̱enāsın itmiş iken yine** āsārından bu ḳıṭʿa-i bī-meze vü bī-ṣafāsın yazmışdur**.

*Şiʿr*** : Saʿādet ḳulına Ḥaḳdan ʿaṭādur
Aña zūr ile saʿy itmek ḫaṭādur

2** evā'il-i salṭanatında: evā'ilinde S.
2-3** ü nümāyān: - S.
3** kem ve: - S.
3** ü ẕemm: - S.
4** Bu eşʿār anuñ güftārındandur: - H R S.
6** cihānda: cenānda R Ü.
13** ṣuleḥāsından: ṣuleḥāsındandur S.
13** ve ṣuleḥānuñ ʿulemāsındandur: - S.
13** ḫıyām: ḫayli S.
14** taṭvīl ü: - S.
15** olmışdur ki: olmış idi S.
16-17** nām u nişānından... itmiş iken yine: - S.
17** yazmışdur: īrād itmişdür S.
18** Şiʿr: Naẓm H - S.

Ne saʿy ile olur ʿizz ü saʿādet**
H180a Ne taḳṣīrāt ile faḳr u felāket**
S177b Kişi saʿy ile ger devlet bulaydı
Gedālar ḳalmıya sulṭān olaydı

ŻAʿĪFĪ: Bunuñ daḫı nāmı Meḥemmeddür. Rūmilinde Ḳaraṭova nām ḳaṣabadandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Müftī ʿAli Çelebiden mülāzım olup **Ü178b** semt-i tedrīse mā'il olduḳdan ṣoñra İzniḳde elli aḳçe ile manṣıb-ı tedrīse nā'il olmış iken maʿzūl** olmış idi. Şīşe-i ḳalb-i ṣafā-pīşesi seng-i ʿazl ile şikeste-dil ve bu ʿazl-i bī-sebeb ve pür-infiṣāl-i** pür-taʿab u naṣbdan münkesir ü münfaʿil ḳalmış idi. Niçe zemān felāket ü ẕillet-i ʿazl ile ser-gerdān olmağın nā-çār elli aḳçe ile teḳāʿüd iḫtiyār idüp evḳātı kesb-i kemālāta maṣrūf ve eʿinne-i ʿömrini cānib-i ʿibādāta maʿṭūf itmiş idi. Ber-fehvā-yı *ḫuliḳa l-insānu żaʿīfā** kendüyi ʿacz ü żaʿfa nisbet itdüginden ġayrı żaʿf-ı ḫilḳati daḫı var idi. Egerçi Gülistānı **R207a** şerḥ itmişdür. Lākin ḥaḳīḳatde şāhid-i ʿilm ü maʿrifeti ḫarc itmişdür. Şiʿri sāde ve ḳayd-ı tekellüf ü taṣallufdan** āzādedür. Bu şiʿr-i hezel-gūne anuñdur**.

Şiʿr : Göñlümüñ āşināsı dil-bercik
Gözlerüm rūşenāsı dil-bercik
Bir iki üç** olur cefā niçe bir
Ḫāmesi dört olası dil-bercik

1** Ne saʿy... saʿādet: Ne taḳṣīrāt... felāket S.
2** Ne taḳṣīrāt... felāket: Ne saʿy... saʿādet S.
8-9** olduḳdan ṣoñra... olmış iken maʿzūl: - S.
10** pür-infiṣāl: infiṣāl H - S.
14* *Nisâ-28 (İnsan zayıf yaratılmıştır).*
16** tekellüf ü taṣallufdan: tekellüfden S.
17** anuñdur: anuñ güftārındandur H S.
20** üç: kez S.

Āh bir gün Żaʿīfī ḥücresine
Gelüp aylar ḳalası dil-bercik

ŻAMĪRĪ: Anaṭolıda Kanḳırıdan żamīrdān-ı ṣanʿat-ı remlde maḳbūl-ı cihāndur. Sulṭān Süleymān Ḫan devrinde dār-ı ḥayātını s̱ābite vü ber-ḳarār ve aʿmide-i** erkān-ı ʿömrini ḳā'ime vü üstüvār ẓann iderken eşkāl-i ṭāliʿinde ṣūret-i engīs-nümāyān** olmağla bu cemāʿat ḫāne-i cihāndan ṭarīḳ-i fenāya revān olup

*Mıṣrāʿ*** : ʿĀẓim-i ʿālem-i cinān oldı

Bu maṭlaʿı ḫalḳ içinde meşhūr ve ṣaḥā'if-i ḳulūb-ı nāsda mesṭūrdur.

Ü179a *Şiʿr*** : Ḳorḳutma ṣırāṭ ile yolı** seçerüz vāʿiẓ
Īl geçdügi köpriden biz de giçerüz vāʿiẓ

ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ

ṬĀLİʿĪ: Ṭulūʿ-ı vücūd-ı maʿārif-nümūnı** ve mülūʿ-ı āftāb-ı belāġat-meşḥūnı Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. Lākin merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Mağnisadandur dimişdür. Necātī ve Ṣunʿī ile muʿāşır **H180b** biri biriyle dā'imā müşāʿarede muṣāḥib ü muʿāşır olup aralarında meclis-i muvānesetde sāġar-ı ḫullet ü maḥabbet-müdām dā'ir idi. **S178a** Sulṭān Maḥmūd şehzāde iken Necātī nişāncı Ṭāliʿī defterdār idi. Baʿdehū şehzāde-i mezbūr ġār-ı ġurūrdan müntaḳil-i sarāy-ı sürūr olıcaḳ Necātī** gelüp der-i şehr-yārda teḳāʿüd iḫtiyār idüp Ṭāliʿī ṭālib-i rütbe-i ʿunvān ve mis̱āl-i** devlet ü ʿizzet mülāzım-ı erkān-ı dīvān olup yeñiçeri kātibi olmağla ems̱āl ü aḳrānı

[5**] aʿmide: ʿumde H.
[6-7**] engīs-nümāyān: engübīn-nümāyān H.
[8**] Mıṣrāʿ: - S Ü.
[10**] Şiʿr: - H.
[10**] yolı: yüri S.
[14**] maʿārif-nümūnı: leṭā'if-nümūnı S.
[20**] Necātī: Necāti Beg H.
[21**] mis̱āl: mis̱l S.

miyānında ʿizzet ü ʿunvān** bulmış idi. Bu ḳıṭʿayı** cenāb-ı Sulṭān Selīm Ḫana şunduḳda maḳbūl-ı ḥażreti olmış idi.

R207b *Şiʿr*** : Keskin olduġı bu yeñiçerinüñ
Dā'imā seyf-i ḳāṭıʿ biledür
Żārdur gerçi nefʿi de çoḳdur
Çoḳ mużır var menāfiʿi biledür
Baḫtı kūrdur bugün bu ṭā'ifenüñ
Ḳanda varursa Ṭāliʿi biledür

Rivāyet olınur ki ḳıṭʿa-i mezbūra semʿ-i sulṭān-ı ʿādile** vāṣıl olıcaḳ ol ṭā'ife Amasiyyada vüzerā evin başduḳlarında beyle mi imiş didükde ḫavf u ḫaşyetinden miṡāl-i bīd lerzān olup elleri meflūc gibi ḥareket-i irtiʿāş ile ḳalem ṭutmaġa imkān olmayıcaḳ kitābdan ferāġat idüp pāy-ı ʿuzletin dāmen-i ḳanāʿate çekdükden ṣoñra çoḳ zemān geçmeyüp ʿālem-i ʿuḳbā** ve mülket-i beḳāya vāsıl **Ü179b** ve āftāb-ı vücūd ve kevkeb-i behbūdı** ġārib ü āfil oldı. Ufḳ-ı żamīr ve maşrıḳ-ı ḫāṭır-ı mihr-tenvīrinden āftāb-ı belāġat ṭāliʿ ü şāriḳ ve kevākib-i ṡevāḳıb eşʿār-ı rā'iḳi leyālī-i leṭāfet ü nezāketde lāmiʿ ü bāriḳ olan şuʿarā-yı fā'iḳdendür. Bu eşʿār anuñdur.

*Şiʿr*** : Zülfüñ ḳaraçı ḫāl ü ḫaṭṭuñ ġurbet uġrısı
Bir yire geldi yitmiş iki millet uġrısı
Ṣāfī nemed giyüp gelür āyīne ḳarşuña
N'eyler senüñ yanuñda o bir ṣūret uġrısı

1** ʿunvān: şān S.
2** ḳıṭʿayı: ḳıṭʿa S.
3** Şiʿr: - H Naẓm S.
9** sulṭān-ı ʿādile: sulṭāna H şehr-yāra S.
13** ʿālem-i ʿuḳbā: ʿālem-i ʿuḳbāya H S.
14** kevkeb-i behbūdı: kevkeb-i ṭabʿ-ı behbūdı H S.
18** Şiʿr: Naẓm H.

Ve lehū[**] : Göreli ṭalʿat-ı ġarrāsını ol sīm-berüñ
Çarḫı batdı güneşüñ yıldızı düşdi ḳamerüñ

Ve lehū[**] : Bādeyle ġam u ġuṣṣa-i devrānı başarlar
Āl ile erenler ḳaġan aṣlanı başarlar
Sürme ayaġuñ tozını meydāna çekermiş
Ḳomazlar iki gözüm içün anı başarlar

Ve lehū[**] : Ey dīde ciger ḳanını ṭurmazsın ezersin
Beñzer ki yine yāre yeñi nāme yazarsın
H181a Ey eşk eger yumşadasın göñlini yārüñ
ʿĀlemde bugün sikkeyi mermerde ḳazarsın[**]
Vaṣf eyler iken ḫüsn-i ruḫ-ı yāri raḳībi
Zinhār añayın[**] dime hemān beyti bozarsın

Sulṭān Selīm Ḫan-ı kūh-temkīn sene ʿişrīn **S178b** ve tisʿami`ede āhenk-i ḳalʿ u ḳamʿ-ı Ḳızılbaş-ı laʿīn itdükde bu tārīḫ bī-ʿadīl ü ḳarīni diyüp maẓhar-ı iḥsān u taḥsīn olmışdur.

R208a *Tārīḫ*[**]: Ne ṭurursın ṭur ey şeh-i ʿādil
Yola gir zād ile zevāde ile
Ġırbe ile yeñiçeri devşür
Ḥadden endāzeden ziyāde ile
Tā ki ʿālemde ola bir tārīḫ
Şāhi māt eyle gel piyāde ile

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
9-10** Ey eşk eger... mermerde ḳazarsın: - S.
12** añayın: aña dime Ü.
16** Tārīḫ: - R Ü.

ṬĀLİBĪ: Kefe vilāyetindendür ümmī vü ʿāmmī kimesnedür. Şiʿrinde ḳaṭʿen melāḥat yoġ iken Laṭīfī medḥ idüp bu maṭlaʿını yazmışdur.

Ü180a *Maṭlaʿ*** : Baş getürdi zülf-i pür-çīnüñ Ḫıṭādan ala bāc
Bağladı mülk-i Ḥoten yollarını ala ḫarāc

ṬABĪBĪ: Filibedendür. Fenn-i ṭıbba iştiġāl idüp ʿömri nihāyet ve ʿilmi kemāl bulmadın ḥakīm-i dānişmendi olup ḳānūn-ı muʿālece-i marażīye** vāḳıf ḳāʿide-i şifā-yı maḥrūrān-ı** pür-belāya ʿārif żābıṭ-ı esbāb ve ʿalāmet-i müdāvāt ve ḫāvī-i fünūn-ı iḫtiyārāt-ı muʿālecāt iken mübtelā-yı elem-i memāt olup maraż-ı ecelden şifā vü necāt bulmadı. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Mey refʿ olıcaḳ berş** şeker şerbetin ister
Ḫalḳ içre Ṭabībī budur aṣlı şeker** ābuñ

ṬABʿĪ: İştibzāde dimekle maʿrūfdur. Ḳāḍī-i Mıṣr iken ġarḳāb-ı girdāb-ı fenā vü ıṣr olan merḥūm ʿArabzādeden mülāzım olmışdur. Baʿdehū İştibde babası medresesine müderris oldukdan ṣoñra

Mıṣrāʿ : Sālik-i semt-i ḳażā olmış idi

Baʿdehū

Mıṣrāʿ : ʿĀzim-i ālem-i fenā oldı

3** Maṭlaʿ: - H Şiʿr R Ü.
7** marażīye: merżāya H.
8** maḥrūrān: muḥarrerān Ü.
10** anuñdur: anuñ eşʿārındandur S.
11** Şiʿr: Naẓm H.
11** berş: ḫalḳ S.
12** şeker: şarābuñ H - Ü.

Babası ekābir ü aʿyān ḳużāt-ı zemāndandur. Ṭabʿı kūr-ı pür-gūy şāʿir el-ḥaḳḳ şiʿrinde cāşnī vü şafā** ẓāhirdür ki** bu eşʿār anuñ maşrıḳ-ı ṭabʿından ṭāliʿ ü bāhir olmışdur.

*Şiʿr*** : Sāġarda ḥabāb-ı meye meyl eyle revādur
Devrüñde şehā yalın ayaḳ başı ḳabādur
Ḳarşumda benüm ṭurmadın aġyāra sögersin
Bildüm ġarażuñ pādşāhum baña cefādur

*Ve lehū*** : ʿĀrıżuñ şevḳine yaḳdum sīnem üzre tāze dāġ
H181b Sīnede şāh-ı ḫayālüñ ḳurdı bir gülgūn otaġ
Kākülüñle ḫayliden hemdem geçer ey lāle ḫadd
Nāfe-i miskīne viren hep budur bunca dimāġ

R208b ṬABʿĪ: Babası baʿż-ı ʿamā'ir-i selāṭīne mütevellī olmış idi. Kendüsi dānişmend olup bīşezār-ı ʿilmde esed-i żārım ve aʿdā-yı dīne ṭabʿ-ı reşīd ve vücūd-ı ḥadīdi seyf-i** şārım olan üstādum **S179a** ḳıdve-i aṣḥābü'l-mekārim ʿumde-i **Ü180b** erbābü'l-me'āşir ve'l-meʿālimü'l-fāżılü'l-kāmilü'l-ʿālim Ebu's-suʿūd Efendinüñ medrese-i fażlında ḫādim olmaġla ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmış idi. Ṭabʿını tetebbuʿ-ı eşʿār-ı selef ile** āzmāyiş üzre iken bāde-nūşlikle ʿaḳlına iḫtilāl ve mizācına nihāyetde iʿtilāl gelüp ʿālem-i insāniyyetden münselih ve ḳadem-i vücūdı ḫāk-i mezelletde münzelih olmışdur. Bu şiʿr netīce-i ṭabʿıdur**.

2** vü şafā: şafā H R Ü.
2** ẓāhirdür ki: ẓāhirdür H S.
4** Şiʿr: - H Naẓm S.
8** Ve lehū: - H S.
15** seyf: seyf seyf R.
18** selef ile: selefe H S.
21** netīce-i ṭabʿıdur: netīce-i ṭabʿıdur ki bu cerīdeye taḥrīr ü tasṭīr olındı H ṭabʿıdur ki taḥrīr olındı S anuñ güftārındandur Ü.

Şi'r[**] : Ḳaydden ʿārī gedāveş fāriġ ü āzādeyüz
Kimseye ḳul olmazuz ammā esīr-i bādeyüz

ṬABʿĪ: Büldān-ı cihān içre pīr ü cevānuñ maḳbūlı olan şehr-i behişt-nişān Gelibolıdandur[**]. Nāmı Süleymāndur. İki defʿa Rūmiline ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olmaġla pür-ʿunvān olan merḥūm ʿAbdu'r-raḥman Efendiden mülāzım olup niçe rūzgār manṣıb-ı ḳażā ile behredār olduḳdan ṣoñra Dārü's-selām-ı Baġdāda defterdār olmışdur. Ḥālā daḫı ol manṣıbda s̱ābit ü üstüvārdur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur.

Şi'r : Kūy-ı Leylāyı ḳoyup seyr ide çün ṣaḥrāda
Nice Mecnūn dimesün Ḳaysa kişi dünyāda

(Diger) : Bād-ı hevā-yı āhumla baḥr-ı bī-kenār
Ḳalḳındı şimdi ḫaylice el virdi rūzgār[**]

Ve lehū[**] : Ḫayli revnaḳ virdi didüm yāre ḫaṭṭ-ı müşg-bār
Nāz ile geldi didi Ṭabʿī ne lāzım rīş-ḫand

Ve lehū[**] : Fikr-i ḫaṭṭuñla bister-i miḥnetde ḫūn-ı dil
Bīmār-ı ʿışḳ olana benefşe şarābıdur

Ve lehū[**] : Dik gelmiş idi ḳāmet-i dildāra ṣanavber
ʿĀşıḳlar aña el üşürüp ʿışḳ ile yundı

1[**] Şiʿr: Maṭlaʿ H.
5[**] Gelibolıdandur: Gelibolı nām ḳaṣabadandur H.
12-13[**] Bād-ı hevā-yı... virdi rūzgār: - H.
14[**] Ve lehū: - H S Ü.
16[**] Ve lehū: - H S Ü.
18[**] Ve lehū: - H S Ü.

R209a ṬARĪḲĪ: Rūmilinden Vidindendür. Ṭarīḳi üzre ṭarīḳ-i taḥṣīl-i ʿilm ü fażlda ṣaded-i tekmīl-i[**] ferʿ ü aṣlda iken Sulṭān Bāyezīd-i pür-ʿadlüñ[**] āḫir-i salṭanatda **Ü181a** āḫirete naḳl itmişdür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Ṣanemā ruḫlaruñ beñzeye ṣanur giderek
Ki ṭutar mihr ü mehi iki gözi gibi felek
Şemʿ-i meclis saña reşk eyleyüp ey sīm-beden
H182a Urunur şebküleh-i zer giyüp altunlu benek[**]

ṬULŪʿĪ: Kevkeb-i vücūdınuñ ṭulūʿı[**] Üsküb ḳurbında Ḳalḳandelen nām ḳaṣabadandur. Nāmı İbrāhīm[**] laḳabı Ḍaḥḥāk esbābı mülevveş ü nā-pāk dāmen-ālūde vü girībān çāk **S179b** müdām keyfiyyet-i şarāb ile bī-ʿaḳl ü idrāk idi. Ḥıyāż-ı ʿummān ve çeşme-i ḫūrşīd-i nūr-efşānla cāme-şūyān-ı cihān her gün ṣābūn-ı ṣubḥla biñ kez yusalar sevād-ı[**] ḳamer gibi çirkini izāle itmenüñ istimālesi mānend-i nūr-ı ġazāle idi ve ḳubbe-i cihān nāfe-i misk-i ezfer ile melʾān olup her gün kāfūr u ʿabīr ve her gice ʿūd u ʿanber-i bī-naẓīr ile tebḫīr olınsa mānend-i seyr būy-ı bedi noḳṣān-peẕīr olmaḳ taḫt-ı imkānda cāygīr degül idi. Hezār zūr u zār ile merḥūm Ḥasan Çelebinüñ mevtāsından mülāzım olup ucbeglerinden Uzġur oġlınuñ ḫidmetine müdāvim olmaġla yigirmi aḳçe ile Mazaraḳ[**] ḳāḍīlıġına ḥākim iken

Mıṣrāʿ : Āḫiret mülkine oldı ʿāzim

[2**] ṣaded-i tekmīl: ṣayd ü tekmīl H ṣad ü tekmīl Ü.
[2**] pür-ʿadlüñ: pür-iclālüñ S.
[4**] Şiʿr: Naẓm H.
[7**] Urunur... zer... benek: Urunup tāc-ı zerrīni giyer altunlu benek H S Urunur... ẓer... benek Ü.
[9**] ṭulūʿı: ṭulūʿı ve şihāb-ı ḥayātınuñ ẓuhūr u nübūʿı S.
[10**] İbrāhīm: İbrāhīmdür S.
[13**] sevād: leke H S.
[19**] Mazaraḳ: Mazaraḳ nām H S.

Bu eşʿār-ı ābdār anuñ netā'ic-i ṭabʿ-ı dürer-bārıdur ki bu cerīdeye taḥrīr olındı[**].

Şiʿr[**] : Gerden-i cāna duʿā-yı seyf aṣar ġāzīlerüz
Gerçi ġam maḳtūliyüz līkin cihān ḳattālıyuz
Ḳalb ile bāzār idüp āvāre-dil cān gezdürür
Çārsū-yı miḥnetüñ biz oñmaduḳ dellālıyuz
Ey Ṭulūʿī gerçi kim ṣāfī-dilüz deryā gibi
Līk ʿışḳ-ı pākdan ʿālemde ṣanma ḫāliyüz

ḤARFÜ'Ẓ-ẒĀ

ẒARĪFĪ: Göynük nām ḳaṣabadandur. Zemānında olan şuʿarā vü ẓurefānuñ hem-dem ü ḥarīfi **R209b** muḥaṣṣal ol zemānuñ merd-i ẓarīfi idi. Sulṭān Bāyezīd Ḫan devrinde

Mıṣrāʿ : Eylemişdür vedāʿ-ı köhne cihān

Ü181b Bu ḳıṭʿa-i hezel-gūne anuñdur.

Ḳıṭʿa[**] : Bāġ arasında görüp dildārı
Ḳuluñum didüm eyā serv-i revān
Sīm ile ṣulḥ idüben yalvarıcaḳ
Ḳodı serkeşligi vü yatdı hemān

ẒUHŪRĪ: Rūmilinde ʿuẕūbet-i mā ve leṭāfet-i hevāsı gün gibi ẓāhir ve ḥadā'iḳ u riyāż-ı zībāsı ṣafā-yı besātīn-i nüzhet-āyīn-i Sebāyī kāsir olan ḳaṣaba-i Manastırdandur. Dülbendzādelerdendür. Merḥūm Kemāl Paşazādeden mülāzım **H182b** olup ḳırḳ aḳçe ḳāḍī olmış iken Manastırda ʿömri āḫir oldı. Mezbūr egerçi ṣūḫ-ṭabʿ u güşāde-dil ṣafā-yı mey ü meḥbūba ṭālib ü

[1-2**] Bu eşʿār-ı ābdār... bu cerīdeye taḥrīr olındı: Bu eşʿār-ı ābdār... taḥrīr olındı S - R Ü.
[3**] Şiʿr: Naẓm H.
[16**] Ḳıṭʿa: Şiʿr R.

mā'il idi. Lākin denā'et ü ḫissetde daḫı mertebe-i nihāyete vāṣıl idi. Bu eşʿār anuñdur**.

Şiʿr : Sever gönlüm şu dildārı cefāsı olsun olmasun
Ḳabūl itdüm cefāsını vefāsı olsun olmasun
Ẓuhūrī ḥücrene tenhā gelürse ol melek-sīmā
S180a Öp ağzını dudağın em** rıżāsı olsun olmasun

*Ve lehū*** : Görmeyelden gözüm ol ġonçe-i gül-pīreheni
Lāle-gūn itdi yaşum ḳanla ṣaḥn-ı çemeni

ẒUHŪRĪ: Vilāyet-i Şāmdan ṭāliʿ olmış bir māh-ı tābān ve maşrıḳ-ı Dımışḳda şāriḳ ü lāmiʿ olmış bir mihr-i raḫşān Pīrīzāde dimekle maʿrūf bir perī ve ol vilāyeti envār-ı ruḫsār-ı nāmdār ile sūzān eylemiş ol ḫıṭṭanuñ ḫūrşīd-i māh-peykeridür. Babası Şām-ı şerīfde muḥāsebeci olmışdur. Ḥālā kendüsi mutaṣarrıf-ı zeʿāmet ve lāyıḳ-ı nevāzişdür. Ümmīddür ki āftāb-ı ʿālem-tāb vücūdı zevāle irmedin maʿārif ü kemāli kemāle ire. İyü gün ṭoğışından belli didükleridür ki** melāḥat-ı eşʿār u nezāket-i** güftārı **Ü182a** rūy-ı tābdārı gibi ẓāhir ü bedīdār ve rūşen ü āşkārdur. Bu şiʿr anuñdur**.

R210a *Şiʿr* : Dil-ḫastelerüñ ṭutsa n'ola tīrüñe sīne
İletür ölicek ehl-i ḳubūra** bile sīne
Miskinlik idüp kākül-i pür-çīne ezilmiş
Ṣaḳlanduğı misküñ bu imiş nāfe-i Çīne

[2**] anuñdur: anuñ kelimātındandur S.
[6**] ağzını dudağın em: ağzın em dudağını S.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] didükleridür ki: didükleri H.
[16**] nezāket: leṭāfet S.
[17**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[19**] ḳubūra: ḳubūrı S.

Bī-mūze ḳadem başduġına ḫāke ṭanılmış
Bir naḳş geçer mūze zemān ile zemīne

ḤARFÜ'L-ʿAYN

ʿĀŞIḲ: Ḳes̱ret-i riyāż-ı ḥadā'iḳ ve rifʿat-i cibāl-i şevāhiḳ ile sā'ir-i büldān-ı cihāndan fā'iḳ ve kes̱ret-i fevākih u es̱mār ve vefret-i ġıyāż u eşcār ile taʿrīf ü tavṣīfe şāyeste vü lāyıḳ olan Burusa nām maḥrūsadan** lāmiʿ ü bāriḳ olmışdur. Nāmı Pīr Meḥemmed maḫlaṣı ʿĀşıḳdur. Nitekim kendü **H183a** Teẕkiretü'ş-şuʿarāsında ceddi Seyyid Naṭṭāʿuñ tercemesinde dimişdür ki** bu faḳīrüñ ki** nāmı Pīr Meḥemmeddür** vilādetine Feyż-i İlāh tārīḫ dinmişdür ve ẕikr olınan Teẕkiretü'ş-şuʿarānuñ dībācesinde dimişdür**.

*Beyt*** : Ṭoġaldan vaṣfı ismine muvāfıḳ
Güzeller mübtelāsı yaʿnī ʿĀşıḳ

Babasına Seyyid ʿAlī Naṭṭāʿī dimekle maʿrūf sādāt-ı kes̱īrü'l-bereḳāt-ı Aʿcāmdan maʿārif ü kemālāt-ı bī-encāmla mevṣūfdur. İḳdām-ı aḳdāmla bevādī-i taḥṣīl-i ʿirfānda pūyān ve çemenzār-ı ʿilm ü īḳānı mānend-i cūybār sū-be-sū cūyān olup niçe ehālī-i fiḫām ve mevālī-i ʿiẓāmuñ gülistān-ı āstānında bülbül-i ḫoş-elḥān olduḳdan ṣoñra Muḥyi'd-dīn Efendinüñ deryā-yı luṭf u inʿāmı mütelāṭim ve efvāc-ı emvāc-ı biḥār-ı kerem-i ʿāmmı müterākim olup ḫidmet-i **S180b** şerīflerinden mülāzım olmışdur. Ḥadd-i ẕātında ṭabʿı mā'il-i ẕevḳ ü ṣafā olmaġın

Mıṣrāʿ : Sālik-i manṣıb-ı ḳażā oldı

7** Burusa nām maḥrūsadan: Burusa-i maḥrūsa H Burusadan S.
9** ki: ki nāmı S.
9** ki: - S.
10** Pīr Meḥemmeddür: Pīr Meḥemmed R Ü.
11** dimişdür: dinmişdür R Ü.
12** Beyt: Şiʿr S - Ü.

Ü182b Ḳużāt içinde ʿilm ü maʿrifet ile meşhūr-ı vilāyet ẕāt-ı feżāʾil mevfūzınuñ her ciheti maʿmūr idi. Teẕkiretüʾş-şuʿarā yazmışdur. İnṣāf budur ki geçen şuʿarā vü eslāfuñ aḥvāl ü evṣāfın muḥkem tetebbuʿ itmişdür. Lākin taḥrīr ü inşāsında ḳaṭʿen leṭāfet ü melāḥat yoḳdur. Şiʿri hezār-bār[**] inşāsından aʿlā idügi ẓāhir ü peydā iken[**] **R210b** ʿacebdür ki yine inşā ile meşhūr ve nāmı defter-i münşiyānda mesṭūrdur. Kitāb-ı mezbūrı dārüʾḍ-ḍarb-ı cihānda mesbūk itdükten ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī Ḥażretlerinüñ nām-ı pür-ʿunvānı ile meskūk idüp ihdā vü[**] itḥāf-ı Kaʿbe-i meʿālī-muṭāfları ḳıldukda maḳbūl-i ṭabʿ-ı mekārim mevfūrları olup kenef-i cūd u ẓıll-ı ḥimāyetlerinde enẓār-ı elṭāf u reʾfetlerinüñ melḥūẓ u manẓūrları olmışdur. Niçe müddet ḳażā-yı Üsküb ile defʿ-i aḥzān u kürūb muḳteżā-yı ṭabʿ ve mübteġā-yı bāli üzre cemāl-i intiẓām-ı ḥāl ve çehre-i ḥuṣūl-ı āmānī vü āmāl[**] yüz göstermiş idi. Lākin kendüsinden devlet-i beḳā rū-gerdān olup saʿādet-i ḥayāt yüz döndürmiş idi. **Ü183a** Dest-i ecelden ḫulāṣa mecāl muḥāl olup ol ḥālde sene sitt[**] ve sebʿīn ve tisʿamiʾede civār-ı mülk-i müteʿāle intiḳāl ü **H183b** irtiḥāl eyledi[**]. Hemānā teʾs̱īr-i maḫlaṣ nāṣiyye-i aḥvālinden[**] tābān ve mānend-i ḫūrşīd-i raḫşān maṭlaʿ-ı ḥālinde ṭāliʿ ü tābān[**] olup olanca ʿışḳdan ḫālī olmayup miḥnet-i ʿışḳ-ı dildār ile ḫaste vü bīmār olmaḳ her-bār ḥālī idi. Eşʿārı

[4**] hezār-bār: her-bār S.

[5**] Ü nüshasında "iken" kelimesinden sonra sehven Ẓarīfī ile Ẓuhūrīʾnin biyografilerinin bir bölümü yazılmıştır (muḥṣṣal ol... ḳaṣaba-i Manastırdandur).

[8**] ihdā vü: - S.

[12**] āmānī vü āmāl: āmānī vü āmāli H.

[15**] sitt: tisʿ S.

[16**] eyledi: eyledi. Üskübī ḳāḍī vü İlāhī ḫaber-i fevtin gūş itdükde Gitdi Seydī ʿĀşıḳ tārīḫ dimişdür S.

[16**] aḥvālinden: aḥvālinde H S.

[17**] ṭāliʿ ü tābān: ṭāliʿ ü nūr-efşān H S.

mānend-i demʿ-i ʿāşıḳ ve dīn-i fāsıḳ refīḳ ü raḥīḳ kelimātı** ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna lāyıḳ u ḥaḳīḳdür. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Libāsın** ṣanmañuz ol gül-ʿiẕāruñ çeşm-i bülbüldür
Hezārān çeşm-i bülbülden tecellī itdi bir güldür**

(Diger) : Jāledür dimiş dürr-i dendānuñ ey ġonçe dehen
Ġonçeye incinme oldur anuñ aġzına düşen**

(Diger) : ʿĀr ider ben ẕerre-i ser-geşteden ol āftāb
Mihrüm efzūn olduġınca benden eyler ictināb**

S181a ʿĀrıż olmış çeşm-i dildāra remed ṭutmış niḳāb
Ṣandum anı göricek yanmış tutuşmış āftāb

*Ve lehū*** : Ḳadem başup gele çün ḳabr-ı Ḳaysa nāḳih-i Leylā
Mezārı üstine örter deve tābānı bir kemḫā

*Ve lehū*** Dimāġ-ı cānı müşg-āsā pür eyler būyı** ser-tā-ser
Kesilmişdür göbegi nāfe ile zülfüñ** beñzer

*Ve lehū*** Cigerde āteş-i ʿışḳuñla yanmış tāze dāġım var
Er ocāġı gibi dāʾim söyünmez bir çerāġum var

*Ve lehū*** Zer isterseñ cānuma minnet yüzüm üzre
Laʿl ü dürr-i mercān ise iki gözüm üzre

1** kelimātı: - H.
2** mezbūruñ güftārındandur: anuñdur S.
3** Şiʿr: - Ü.
3** Libāsın: Libāsı S.
3-4** Libāsın ṣanmañuz... itdi bir güldür: - R Ü.
5-6** Jāledür dimiş... aġzına düşen: - Ü.
7-8** ʿĀr ider... eyler ictināb: - R.
11** Ve lehū: - H S.
13** Ve lehū: - H S.
13** būyı: yolı R.
14** nāfe ile zülfüñ: zülfüñ ile nāfenüñ S.
15** Ve lehū: - H S.
17** Ve lehū: - H S.

R211a ʿĀLĪ: Aḥsan-ı ḳılāʿ ve iḥsān-ı biḳāʿ burc u bendinüñ irtifāʿı mülāṣıḳ-ı s̱üreyyā ve muʿānıḳ-ı ẕirāʿ kilīd-i memālik-i Rūmili olan şehr-i Gelibolıdandur. Nāmı Muṣṭafādur. Mellāḥ-ı vücūd-ı melīḥi sefīne-i taḥṣīle süvār olup le'ālī-i mütelālī-i ʿirfānı ʿummān-ı bī-kerān-ı fażl u īḳāndan kenār itmege ḳaṣd itdükde ḳırā'at-ı Muḫtaṣarātı** itmām** ve taḥṣīl-i *ʿulūmü'l-büdde*** iḳdām u ihtimām idüp ṭarīḳ-i ʿilmde dānişmend olup niçe nāmdār efāżıl-ı rūzgāruñ cemʿinde şemʿ olup meşāʿil-i feżā'ilinden iḳtibās ile enāre-i maʿārif-i bī-şümār ve nice efāżıl-ı ʿālī-maḳāmuñ meclis-i be-nāmında ṣurāḥī-mis̱āl ber-pā vü ber-devām** olmağla **Ü183b** idāre-i müdām kelām itmegin** şedā'id ü metāʿib-i ṭarīḳ-i ʿilme taḥammül idemeyüp** naḳl-i ẕevḳ ü ṣafāyla tenaḳḳul itmek recāsıyla semt-i ʿilmden taḥavvül itmiş idi. Egerçi niçe müddet

*Beyt*** : *Mā küllu mā yetmene'l-mer'u yüdrikuhu*
Tecri'r-riyāḥu bi-mā lā-teştehi's-sufunu

feḥvāsı üzre ol ṭarīḳde daḫı murād u merāmına vāṣıl olmayup sihām-ı me'mūlı peykān ḥuṣūl ile mütenāṣıl olmış idi. Lākin ḥālā ẓıll-ı ʿināyet-i Ḥażret-i **H184a** Ẓıllu'llāh ile müteverrif arż-ı Rūmda defterdārlıḳ manṣıbına mutaṣarrıfdur. Sene iḥdā ve sebʿīn ve tisʿami'ede vālid-i firdevs-maḳām ḳāḍī-i vilāyet-i Şām olup fātiḥ-i Ḳıbrıs olan Muṣṭafā Paşa sene is̱neynde emīrü'l-ümerā-yı şehr-i mezbūr olduḳda ʿAlī daḫı ḫidmet-i ʿālīlerinde saʿādetvār u devlet-girdār ber-devām u ber-ḳarār idi. Ol zemāndan berü mā-beynimüzde binā-yı ülfet ü maḥabbet s̱ābit ü üstüvārdur. Ḥaḳḳā ki ḳuṭb-ı sipihr-i devvār gibi taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümārda dā'im ü rāsiḫ **R211b** ve ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı

5** muḫtaṣarātı: muḫtaṣarāt H.
5** itmām: tamām S tāmm H.
5** ʿulūmü'l-büdde: ʿulūm-ı ʿāliyyede H S.
9** ber-devām: devām H.
9** itmegin: itmiş iken S.
10** idemeyüp: itmeyüp.
12** Beyt: Şiʿr H - S.

ṭabʿ-ı tābnākı mānend-i ḳımme-i ḳubbe-i eflāk ʿālī vü şāmiḫdür. Eşʿārı** daḫı bī-ḥadd ü bī-şümār bīrūn-ı ḥaṣr-ı aḳlām-ı müşg-bārdur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmağiçün irsāl itdügi varaḳada dimişdür ki** manẓūm mü'ellefātımuzdan** **S181b** kitāb-ı Mihr ü Māhımuz vardur. Naʿt-ı Resūl-ı sütūde-ṣıfātda** bu ebyāt andandur.

*Naẓm*** : İki ebrunı kim debīr-i ezel
Edeli ṣafḥa-i cebīnüñe ḥall
Biri nūn-ı nübüvvet oldı anuñ
Biri re'y-i risālet oldı anuñ

Ve Maṭlaʿü'l-envār muḳābelesinde Tuḥfetü'l-ʿuşşāḳ nām kitābımuz daḫı vardur. Ṣanʿat-ı ḳaṣdda** bu ebyāt andandur.

Ü184a *Naẓm***: Yā gibi sāʿidini ḳılmış ḫam
Muttaṣıl tīr gibi aḳar dem
Gördi kim laʿl perīşān olmış
Gūyiyā dāne-i zemān olmış
Şöyle mecrūḥ u perīşān oldı
Ṣanasın kim arada ḳan oldı

Ve Mihr ü Vefā nām kitābımuz vardur ki yedi biñ beytdür. Bu ebyāt Mihri tenhā gören ʿāşıḳ dilinden ol kitābımuzdadur**.

1** eşʿārı: - S.
3** dimişdür ki: dimişdür H.
3** mü'ellefātımuzdan: mü'ellefātımuzda S
4** Resūl-ı sütūde-ṣıfātda: Resūl-ı ekrem-i sütūde H.
6** Naẓm: Beyt H Şiʿr S.
11** ḳaṣdda: feṣadda H S.
12** Naẓm: Şiʿr H S.
19** kitābımuzdadur: kitābımuzdandur S.

Naẓm[**] : Ne ʿālem mihrisin ey nūr-ı muṭlaḳ
Ki ẕeylūñ olmamış ẕerrāta mülḥaḳ
Perī dirdüm velī perrān degülsin
Melek dirdüm velī pinhān degülsin

Ve Ravżatü'l-leṭā'if nām üç biñ beyt bir kitābımuz daḫı vardur. Taṣavvufa müteʿalliḳdür. Rütbe-i müşāhedeye müteʿalliḳ bu ebyāt andandur.

Naẓm[**] : Aç gözüñi eyle müşāhid özüñ
Çirk-i riyādan yu yaşuñla yüzüñ
Dīde nedür añla anı evvelā
Ḳıl gözüñ ile gözüñe ilticā
H184b ʿAynını bilmek kişiye farż-ı ʿayn
Ḳılmıya tācān u dili beyne beyn

Bunlardan mā-ʿadā inşāya müteʿalliḳ olan mü'ellefātımuz bunlardur ki ẕikr olınur: Enīsü'l-ḳulūb Ṣad-ḳıṣṣa vü Ṣad-ḥiṣṣe Hümāyūn-nāme muḳabelesindedür **R212a** muḫteriʿdür. Rāḥatü'n-nüfūs bāha[**] müteʿalliḳdür mütercemdür. Nādirü'l-muḥārib Ḳonyadaki şehzādeler cengidür ki Sulṭān Selīm cülūsına dek yazılmışdur. Biñ beyt miḳdārı ṣanʿat-ı cengde Şeh-nāme baḥrında dinilmişdür. Heft Meclis Sigetvar fetḥidür muḥteriʿ inşādur. Tuḥfetü'ṣ-ṣuleḥā İmām Meḥemmed Ġazālīnüñ[**] Eyyühe'l-veled nām risālesi tercemesidür ve baʿż-ı nesne daḫı munżamdur. Menşe'ü'l-inşā biş faṣl üzerine ṣuver-i **Ü184b** mekātibdür. Zübdetü't-tevārīḫ ki ḳırḳ cüz'dür devr-i ādemden İmām Ġazālīye dek yazılmışdur. Egerçi Ḳāḍī ʿĪżaduñ Eşrāfü't-tevārīḫi[**]

[1**] *Naẓm*: Şiʿr S.
[7**] *Naẓm*: Şiʿr S.
[15**] bāha: māhiyyete S.
[19**] Meḥemmed Ġazālīnüñ: Ġazālī H S.
[22**] Eşrāfü't-tevārīḫi: Eşrāḳü't-tevārīḫi H.

tercemesidür ve lākin mülḥaḳātı ġālibdür. Dīvān-ı mükemmel-i Türkī maaʿ-ḳaṣāʾid[**]. Dīvān-ı Fārisī **S182a** mükemmel maaʿ-ḳaṣāʾid. Ümmīddür ki dest-i nehhāb-ı zemāne ol cevāhiri intihāb itmedin bir miḳdār intiḫāb idüp bu cerāʾid ü āṣār mücerred ism-i bī-müsemmā[**] olmayup bir bir miḳdār iştihār bula. Bu maṭlaʿ-ı nāmdār ve eşʿār-ı feṣāḥat-şiʿārı[**] bu cerīde-i ʿirfāna yādgār ve bu kitābuñ kitābesine naḳş u nigār olınmaġiçün irsāl itmişlerdür[**].

Şiʿr[**] : Gider nev-reste dil-berlerle seyr-i bāġa cānānum
Bir iki ġonçesüz ḳopmaz yerinden verd-i ḫandānum

Ve lehū[**] : Bulınmaz ḫāṭırumda degme cemʿiyyetde cemʿiyyet
Ben ol kākül-i perīşānumla cemʿ olmaḳdadur ṣoḥbet

Ve lehū[**] : Ne ʿarż-ı ḥāle meded var ne ṭāḳat-i güftār
N'olaydı ḥāl bileydüñ sen ey perī-ruḫsār

Ve lehū[**] : Yıḳıldı ḫāṭırum göñlüm ḫarāb oldı o gül bilmez
Yine cevr itmek ister tāzedür ḫāṭır göñül bilmez

(Diger) : Gül didügüñ şarāb ile ṭolmış piyāledür
Bir barmacık ki eksüle pervāzı lāledür[**]

Ve lehū[**] : Cānı ṣordum baña cānānumı gösterdi hemān
Görmedüm merdüm-i dīdem gibi bir ʿārif-i cān

1-2[**] maaʿ-ḳaṣāʾid: - S.
4[**] bī-müsemmā: bī-resm S.
5[**] feṣāḥat-şiʿārı: feṣāḥat-şiʿārı H.
6[**] irsāl itmişlerdür irsāl itmişlerdür ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H irsāl itmişdür S.
7[**] Şiʿr: Naẓm H.
9[**] Ve lehū: - H S.
11[**] Ve lehū: - H S.
13[**] Ve lehū: - H S.
15-16[**] Gül didügüñ... lāledür: - R S.
17[**] Ve lehū: - H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ve lehū[**] : *Çe tebī girifte yārem*[**] *ki be-çehre tāb dāde*
Çe şerāre-i ki āteş be-du āftāb dāde

Ve lehū[**] : Görgec gec olsa ḳaf-ı merātib baña ne ġam
Ṭuydum bu remzi ben felek-i nā-ṣavābdan
Ay olmayınca menzilin almaḳ muḥāldür
Gel ʿibret al güneş gibi ʿālī-cenābdan
R212b Her iki günde menzil alan māh-ı tābnāk
Gün yoḳ ki pertev istemeye āftābdan

H185a ʿĀLĪ: Urla nām ḳaṣabadandur. Reʾīszāde dimekle maʿrūf idi. Nāmı İlyāsdur. Merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażret)lerinüñ[**] ḫācesi olan ʿAṭā Efendinüñ cenāb-ı ʿālīsinde iken ʿömrden behredār olmadın ecel mühlet virmeyüp ālem-i beḳāya **Ü185a** rıḥlet itmişdür[**]. Kelimātı[**] ḫālī degüldür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr : Ṣanmañ cefā-yı yāre taḥammül durur hüner
Ber-dār olmadur dil-i Manṣūrveş aṣıl
Ve lehū[**] : Ḫūrşīd gibi gerçi ki ḥüsnüñ kemālde
Ey āftāb çehre zevālüñde öyledür

ʿĀLĪ: Vaṣf-ı ḥāli rütbe-i medḥ ü s̱enādan ʿālī ve maḥall ü maḳām-ı mevālī vü ehālī olmaġla rifʿat-i şānı müteʿālī olan Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Ḥāfıẓ-ı Ḳonevīoġlı dimekle maʿrūf idi. Ṭarīḳ-i

---

[1**] Ve lehū: - H S.
[1**] yārüm: yā Rabb S.
[3**] Ve lehū: - H S.
[11**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[13**] itmişdür: eyledi S.
[13**] Kelimātı: Kelimātı ḫālden S
[14**] anuñ güftārındandur: anuñdur S.
[17**] Ve lehū: - H S.

ʿilme sālik olup dānişmend oldukdan ṣoñra muḥāsebeci şākirdi iken rūz-nāme-i aʿmālini **S182b** taṣḥīḥ idüp nakd-i ʿömr-i ʿazīzinüñ maṣraf u īrādını ḥisāb itmege ʿāzim cenāb-ı melik-i vehhāb idi. ʿİlm-i edvārda ve ḥüsn-i ḫaṭṭda mahāreti var idi. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Yā kaşuñ hicriyle cānā kāmetüm oldı dü-tā
Firkatüñde çekmedük bir bār-ı ġam mı kaldı yā

ʿĀRİF: Şeh-nāmeci Fetḥu'llāh Çelebi dimekle maʿrūfdur. Babası erbāb-ı maʿārif ve ẓurefā-yı Aʿcāmdan ḥüsn-i ḫaṭṭa kādir kānūnları üzre yarlıġ-nüvīslikde māhir olmaġın Elkās Mīrzā (Ḥażret)iyle** Rūma geldükde ḫidmet-i mīr ü şehzādeden āzāde olup Mıṣr-ı Kāhireye vardukda Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenīnüñ duḫter-i saʿādet-muḥbirini alup ʿārif-i mezbūr ol sülāleden ẓuhūr idüp ol uṣūlüñ fürūʿından ve ol fuṣūlüñ fürūġından ṣudūr itmişdür. Merḥūm-ı ṣāḥib-kırān **R213a** Sulṭān Süleymān Ḫana Şeh-nāmeci olup ol bahāne ile luṭf-ı evferine maẓhar olmış idi. Ṭāʾife-i Ervām ʿale'l-ḫuṣūṣ selāṭīn ü ḥükkām eşʿār-ı lisān-ı Fārisīde māhir olmayup ġaşşi **Ü185b** semīnden ve pīleyi laʿl rengīnden temīze kādir olmadukları eclden mesfūn ʿārif ü nüktedān ve naẓm-ı Fārisīde makbūl-ı hünerverān ṣanup mezbūruñ mirʾāt-ı ḫāṭırını **H185b** mücellā-yı ṣuver-i luṭf-ı vāfir idüp ḥāli maġbūṭ-ı şuʿarā-yı māżī vü ġābir olmış idi. Yine** bu cümle ile şimdiki olan Şeh-nāme-gūlara** göre nisbet Firdevsī siḥr-sāz ve mānend-i serv-i ser-efrāz aralarında her vechle mümtāzdur. Ekābir ü aʿyān-ı zemān yanlarında revāc-ı metāʿ-ı maʿārif böyle

4** anuñdur: anuñ eşʿārındandur S.
5** Şiʿr: Naẓm H.
10** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** Yine: - S.
20** Şeh-nāme-gūlara: Şeh-nāme-gūylara S.

kāsid[**] ve bu bāzārda bey' ü şerāları bāṭıl ü fāsid[**] iken bu maḳūle sevdāya düşmek

Mıṣrā' : *Ġarīb ḥādiṡe est ü 'acīb vāḳı'a est*

Ol sulṭān-ı sütūde-ṣıfātuñ vaṣf-ı maġāzī vü muḥārebātında mücelledāt diyüp bī-ḥadd ü ḥisāb ebyāt dimişdür. (Ḥażret)-i[**] vālid-i ḳudsī mekān bu gūne gevher-efşān olurlar idi ki ol mücelledātdan bir miḳdār ebyāt intiḫāb olınsa ḥālince ele almaġa ḳābil bir kitāb olurdı. Mezbūruñ şi'rden ġayrı çoḳ nesne ibdā'ı ve ġarā'ib ü 'acā'ib iḫtirā'ı vardur. Cümleden bir maḥbūb-ı bī-naẓīr şeklini[**] naḳş u taṣvīr idüp her 'użvında kendinüñ ve ġayrinüñ ebyāt-ı dil-pezīrini taḥrīr itmişdür. Vālid-i firdevs-mekānuñ meclis-i fażl u 'irfānında **S183a** 'arż-ı metā' itdükde görmek vāḳi' oldı. Fi'l-vāḳi' e'ācīb-i muḫtıra'ātdandur. Bu ebyāt mezbūruñ kelimātındandur[**].

Şi'r[**] : *Pīş-i lebeş mīgū süḫan-i la'l-i sufte-rā*
Ne-boved leṭāfetī süḫanān-ı şinufte-rā
Ü186a *Ḫāhed ki gīred ez-leb-i tu cām-ı kām-ı dil*
Diger miyār pīş-i leb ān ḫūn-girifte-rā
Mefiken çü sāye der-ḳadem ān mūy-ı müşg-bū[*]
R213b *Der-zīr-i pā-mesā-yı dem-i mār-ı ḫufte-rā*
'Ārif ki güft ġonçe-i tāze-dehen tu-rā
Luṭfī[**] *diger boved süḫan-i tāze güfte-rā*

1** kāsid: kāside S.
1-2** ve bu bāzārda bey' ü şerāları bāṭıl ü fāsid: - S.
5** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
9** şeklini: şeklin H S.
12** mezbūruñ kelimātındandur: anuñ kelimātındandur H anuñdur S.
13** Şi'r: Naẓm H - S.
17** mūy-ı müşg-bū: zülf-i müşg-bū H zülf-i müşg-būy S
20** Luṭfī: Luṭf S

Ve eẓhār-ı mużmerde bu ḳıṭʿa anuñdur.

*Ḳıṭʿa*** : Muḥīṭ-i celālī şehā hem-çü yem
Celīlü'l-ʿaṭāyā cemīlü'ş-şiyem
Heme mevc-i ḥilmi** vü ʿizz ü ʿalā
Heme çeşme-i ʿilm ü beẕl-i himem

Bu ġazel-i Türkī daḫı anuñdur.

*Naẓm*** : Bir muʿammā durur** iki ḳaşuñ
Ki çıḳar andan ismi naḳḳāşuñ
Aşırı şarḳıduñ ruḫ-ı yāre
Meger ey zülf ikidür başuñ
Ay efendüm hilāl kimdür kim
Gözüñ üstinde var diye ḳaşun
Seni çoḳ yaşlu** añlarum ey göz
Merdüm içinde ṣaḳlama yaşuñ**
Ṭaʿn idüp alma aġzuña cāmı
Ki degül zāhidā senüñ aşuñ
H186a Nūr-ı ḫūrşīde hīç erer mi zevāl
Dīdesi görmez ise ḫuffāşuñ
Getürelden ṭabānını Mecnūn
ʿĀrifā gelmedi ayaḳdāşuñ

2** Ḳıṭʿa: - R Naẓm Ü.
4** ḥilmi: ʿilmi Ü.
7** Naẓm: Şiʿr H S.
7** durur: dur Ü.
13** yaşlu: başlu H Ü.
14** yaşuñ: başuñ H Ü.

ʿĀRİFĪ: Nāmı Ḥüseyndür. Rūy-ı dil-cūy-ı cihāna bī-reyb ü meyn ḫāl-i pür-zeyb ü zeyn olup aṣḥāb-ı ḥācāta maḥall-i vuṣūl-ı sü'ūl[**] u me'mūl olan şehr-i İstanbuldan bende-zādegān-ı dergāh-ı meʿālī-şümūldandur. Muḫtaṣarātı itmām itdükden ṣoñra ḫaṭṭ u imlāya kūşiş ve şiʿr ü inşāya verziş idüp ḫaṭṭda ḳalem-miṡāl müşārün-ileyhi bi'l-benān ve şiʿrde memdūḥ u maḳbūl-ı emṡāl ü aḳrānı[**] bedr-i dānişi ẓulām-ı ṭalebden lāmiʿ **Ü186b** olmağla ḫūrşīd-i maʿārif ṭāḳ-ı dil ü revāḳ-ı ḫāṭırına ṭāliʿ olup esbāb-ı kemālüñ cāmiʿ-i tālid ü ṭārifi[**] ve meydān-ı şiʿr ü inşānuñ merd-i ʿārifi olmış idi. Ḳapuḳullarından iken merḥūm İbrāhīm Paşaya[**] Mıṣrdan geldükde Lāmiyye bir ḳaṣīde virdükde Anaṭolıda aḥkām **S183b** teẕkireciligin virmiş idi. Baʿdehū **R214a** defterdārı ile nizāʿ ü cidāl üzre olmağın ʿazl olındukda[**] cümle-i esbāb u emlākīn ṣatup ol zemānda Mıṣrda Şeyḫ İbrāhīmüñ ḫayli iştihārı ve şerāre-i āteş-i vecd ü sūzınuñ eṭrāf u eknāfa muḥkem intişārı var idi varup[**] ḫānḳāhında tevbe vü inābet ve ol ṭarīḳa sülūka ʿazīmet ile terk-i ʿörf ü iżāfet[**] itmiş idi. Ol zemānda taṣavvufāne eşʿārı diyüp bir terciʿ vardur ki[**] bendi budur.

Naẓm[**] : Gözüñ ac ālem-i kübrāsın sen
Maẓhar-ı eşref-i esmāsın sen

Ve bir terciʿ[**] dimişdür ki bendi budur[**].

[2**] sü'ūl: - S.
[6**] aḳrānı: aḳrān ve H aḳrān S.
[7**] tālid ü ṭārifi: nālid ü ṭāriḳi H.
[9**] Paşaya: Paşa S.
[11**] ʿazl olındukda: ʿazl olduḳda H.
[13**] varup: erbāb H.
[14**] terk-i ʿörf ü iżāfet: terk ü iżāfet H terk-i şeref ü iżāfet Ü
[15**] vardur ki: vardur H S.
[16**] Naẓm: Şiʿr H S.
[18**] terciʿ: terciʿ daḫı S.
[18**] ki bendi budur: - S.

*Naẓm*** : ʿAyn-ı ʿārifde vücūd-ı eşyā
Görinür cümle *ke'n-naḳşı fi'l-mā*

Baʿdehū yine İstanbula gelüp tenhā vü āzāde bī-zād u zevāda gūşe-i ferāġ u inzivāda** ekseriyyā aʿyān-ı zemānuñ çeşm-i cihān-bīni olan merḥūm Bīnī-zāde ile enīs ü celīs idi. Baʿdehū Dārā-yı cihān fermān-fermā-yı zemīn ü zemān merḥūm Sulṭān Süleymān *-ʿAleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān-* ẕerre-perverlik ve ʿāṭıfet-güsterlik idüp mezbūrı ve Yetīm ʿAlīyi on bişer aḳçe ile silaḥdār idüp **H186b** ikisinüñ daḫı nihāl-i **Ü187a** ümmīdin bārver itmiş idi. Baʿdehū merḥūm-ı merḳūmuñ gülistān-ı cenāb-ı şerīfine gül redīf bir ġazel** virüp ol nihāl-i gülşen-i kemāl olan Sulṭān-ı pür-iclālüñ ḫāṭır-nişān-ı ṭabʿ-ı laṭīfi oldukda beş aḳçe teraḳḳī iḥsān itmekle ġonçe-i ḫāṭırın gül gibi ḫandān itdükden ṣoñra beytü'l-māl ve ṣāhinciler** kātibi olup tehī destlikden ḫazān-dīde** pençe-i çenār gibi bī-berg ü bār ve bī-diremlikden āsīb-i tündbāda uġramış bahār-ı bādām gibi perīşān rūzgār iken bir miḳdār taḥṣīl-i dirhem ü dīnār itmiş idi. Sene tisʿ ve ḫamsīn ve tisʿami`ede āḫirete rıḥlet eyledi. Egerçi maġlūb-ı keyfiyyet idi. Lākin laṭīf-meşreb ve ḫoş-ṣoḥbet idi. **R214b** Merḥūm Şeyḫ İbrāhīmüñ vefātına bu tārīḫi ḫūbdur**.

*Tārīḫ*** : *Kerd rıḥlet zi-gülistān-ı vefā*
Gülşenī ahī Şeyḫ İbrāhīm
Zed ḳadem ber-neşīmen-i lāhūt
Şud be-ḫalvet-sarāy-ı üns muḳīm

1** Naẓm: Şiʿr H S -R.
3-4** ferāġ u inzivāda: ferāġatda tūşe-i ḳanāʿat ile S.
9** ġazel: ġazel diyüp S.
12** ṣāhinciler: ṣāhincılıḳ ṣāhincilerüñ S.
12-13** ḫazān-dīde: ḫazān-dīde R Ü.
17** ḫūbdur: ḫūb dimişdür H S.
18** Tārīḫ: - H.

Güft hātif berāy-ı ū tārīḫ
Māte ḳuṭbü'z-zemān İbrāhīm

S184a Ve Kemāl Paşazāde merḥūm şeyḫü'l-islām müftiyü'l-enām iken dimişdür**.

*Ḳıṭa*** : İmām-ı dīn ü millet aʿnī müftī
Ki yoḳdur aña beñzer ehl-i ādem
Şu deñlü iḫtiṣār eyler kelāmı
Olur olmaz yazar v'allāhu aʿlem

ʿĀRİFĪ: Ehālīsi cümleten maʿārif ü kemālāt ile muḥallā vü müzeyyen olan şehr-i Ṭrabzondandur. Nāmı Meḥemmed** maʿrūf-ı aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı pesendīde ile mevṣūf ve feżā'il ü mekārim ile enīs ü me'lūfdur. Ü187b Merḥūm Şāh Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse ʿāzim olmışdur. Ṣadef-i vücūd-ı pür-iḥtirāmı erbaʿīn pāye-i erbaʿīni itmām eyleyüp bürūdet-i ḫamsīn pāye-i ḫamsīni sühūlet ile geçürüp bahār-ı murād ve ʿarār-ı mübteġā-yı fu'āda vāṣıl u nā'il olup vücūd-ı kāmili meydān-ı cihānda emṣāl ü aḳrānına ġālib ü münāżıl olmış idi**. Elli akçe ile medrese-i İbrāhīm Paşada müdārese-i ʿulūm u fünūna iḫtiṣāṣ üzre olup baʿdehū medrese-i Sulṭāniyye-i Ḫaseki cenāb-ı meʿālī-iḳtināşlarına** ḫāṣṣ ḳayd olınduḳdan ṣoñra altmış aḳçe ile Murādiyye-i Burusada H187a müderris olduḳda mevleviyyet ile ḳāḍī-i İzmir olmışdur. Ḥālā dahı ol manṣıb-ı ḫaṭīrde cāygīrdür. Ḥaḳḳā ki müşkilāt-ı ʿulūmuñ ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i taṣavvufuñ müşkil-güşā vü kāşifi ve meydān-ı maʿārif ü kemālātuñ merd-i ʿārifi ẓāhiren egerçi vezīr-i müşterī-

3-4** iken dimişdür: iken bu ḳıṭʿayı dimişdür H.
5** Ḳıṭa: - H.
11** Meḥemmed: Meḥemmeddür H.
17** münāżıl olmış idi münāżıl olup H.
19** meʿālī-iḳtināşlarına: bālī-iḳtināşlarına S.

tedbīr ẕāt-ı bī-naẓīri** *fe l-müdebbirāti emren** āyetine tefsīr olan **R215a** Sinān Paşa (Ḥażret)lerinüñ** ḫācesi idi. Lākin ʿālem-i maʿnāda dervīşi ve fenā kitābınuñ** dībācesi idi. Tedbīr-i umūr-ı devlet ü ıṣlāḥ-ı kār-ı mülk ü milletde vezīr-i mezbūruñ muʿīn ü ẓahīri ve cemīʿ-i umūrda müşīr-i mesfūruñ müdebbir ü müşīri olup her gün niẓām u intiẓām-ı** ʿālem ve ṣalāḥ u sedād-ı benī-ādem ile muḳayyed iken yine bār-ı taʿalluḳ ber-dūş u penbe-i ġaflet der-gūş olmayup her gice fuḳarā vü ʿulemā** ve ehl-i ʿirfān u ṣuleḥā** ile muvāneset ü muṣāḥabetde terceme-i kitāb-ı Reşeḥāta** devām ü s̱ebāt üzre idi. Egerçi ẓāhiren tāmmı tercemedür. Lākin kevākib-i s̱evāḳıb **Ü188a** ziyādāt-ı cumme ile muḥallā vü muvaşşaḥ ve çemenzār-ı vücūd-ı nāmdārı taḥḳīḳāt-ı bī-ḥadd ü şümār** ile muḫaşşar u muraşşaḥdur. Feżā'ilden fażla ḫūb eşʿārı ve fenn-i muʿammāda ḫayli nām u iʿtibārı vardur. Bu bir iki eşʿār yādgār-ı ḳalem-i seḥḥār-ı muʿciz-āsārıdur ki taḥrīr ü ıṣdār olındı**.

S184b *Şiʿr***:

Atma ḫadeng-i ġamzeñi her bī-nevālara
Çekdürme bār-ı miḥneti bu ḳaddi yālara
Bī-gāneler maḥabbeti bilmez kenārda
Girdāb-ı baḥr-ı ʿışḳı ṣoruñ** āşinālara
Gösterme ṣāyed ola ki yavuz** naẓar dege
Mir'āt-ı rūyuñı güzelüm ḫōd-nümālara

1** bī-naẓīri: bī-naẓīr S.
1* *Naziât-5 (İş düzenleyenlere and olsun).*
2** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
3** kitābınuñ: - H.
5** niẓām u intiẓām: niẓām intiẓām H.
7** ʿulemā: ṣuleḥā Ü.
7** ṣuleḥā: ʿulemā Ü.
8** Reşeḥāta: Reşeḥāt S.
10-11** bī-ḥadd ü şümār: bī-şümār S.
13** āsārıdur ki taḥrīr ü ıṣdār olındı: āsārıdur ki taḥrīr olındı H Ü -S.
14** Şiʿr: Naẓm H.
17** ʿışḳı ṣoruñ: ʿışḳuñı ṣor S.
18** yavuz: yā öz Ü.

Ve lehū[**] : Belā-bezminde bī-pervā ciger-ḫūnīn içen[**] ʿāşıḳ
Ferāġat ʿişret-ābādında n'eyler cām-ı faġfūrı
Şurāḥī dökülüp şaçılmada bezmüñde ey meh-rū
Yanup yaḳılmada şevḳüñle her-dem şemʿ-i kāfūrı

ʿABDÜ'L-VEHHĀB[**] : Keşret-i ʿamā'ir ü ḥażā'ir-i[**] selāṭīn-i māliku'r-riḳāb ile felek-ḳıbāb ve leṭāfet-i hevā vü ʿuẕūbet-i āb[**] ile maḳbūl u memdūḥ-ı şeyḫ ü şābb olan Burusa-i maḥrūsadandur. İsli ʿAbdī[**] dimekle meşhūrdur. Ḳayd-ı taḫalluṣdan āzāde ve şiʿr-i belāġat-şiʿārı naḳş-ı maḫlaṣdan sāde olan şuʿarādan maʿdūd u mezkūrdur. Merḥūm Ḳādirī Efendiden mülāzım **R215b** olup Burusada **H187b** yigirmi aḳçe ile Ḥamza Beg müderrisi olmış idi. Kadirī Efendinüñ mezbūra nihāyetde meyl ü raġbeti olup[**] manẓūr-ı ʿayn-ı kemāl-i ʿināyet ü re'feti olmaġın merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Ebu's-suʿūd Efendiden İstanbul ḳāḍīsi iken şefāʿat idüp ḫidmet-i niyābetini alıvirüp ol ḫidmete ki maḥż-ı maḫdūmiyyet ü ʿayn-ı saʿādetdür nā'il olup ol maḳūle ʿālim ü fāżıluñ nā'ibi olmaḳ devletine vāṣıl olmış idi. Baʿdehū faḳr u fāḳa ile bī-ṣabr u ṭāḳa olmaġın **Ü188b** cānib-i ḳażāya rıżā virmişdür. Yitmiş aḳçeyle Menemen ḳāḍīsi olup Burusada evḳāf-ı selāṭīn muḥāsebesin görüp teftīş iderken defter-i ʿömri dürilüp rūz-nāme-i aʿmālin beyāż u taṣḥīḥ ve muḥāsebe-i müfretātı tamām tenḳīḥ itmedin cenāb-ı kerīm-i vehhāba ḥisāb içün şitāb itdi. Ve ke'en-ẕālik sene ṣelāṣ ve erbaʿīn ve tisʿami'e. Merḥūm ḫayli bülend-şān seḫā vü kerem ile şöhre-i zemān mā-mülki mebẕūl evżāʿ u eṭvārı maḳbūl

---

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** içen: içen Ü.
6** ʿAbdü'l-vehhāb: ʿAbdī S.
6** ḥażā'ir: ḳıbāb H S.
7** āb: mā H S.
8** İsli ʿAbdī: Eski ʿAbdī H.
12** raġbeti olup: raġbeti ve H S.

dil-berān-ı melāḥat-āyīn ile celīs ü ḳarīn** idi. Her ḳanda bir serv-i gül-ʿiẕār görse elbette aña hevādār olup fāḫte-miṡāl her gice bir serv-i gülzār-ı cemālüñ ḳoynına girmeyince olmaz ve zer kemeri gibi her gün bir sīm-beri der-kenār idüp cāmesi gibi der-āġūş itmeyince cānı** gelmez idi. Āḫir-i kār tatar-ı ecel u ʿasker-i fenā mülket-i ḥayātı tārāc u yaġmā idüp **S185a** merḥūm-ı merḳūmuñ sebeb-i vefātı Tatar Memi dimekle meşhūr kendinüñ bir dil-ber-i şīrīn-ḥarekātı olmışdur. Tafṣīl-i ḥāl bu minvāl üzre olmışdur ki āsmān-ı maʿārifüñ bedr-i lāmiʿ ve ḫūrşīd-i sāṭiʿi meşāyiḫ-i ʿaliyye-i naḳş-bendiyyeden merḥūm Lāmiʿī mezbūr yıldızı alışur ve muḥāvere vü laṭīfesi barışur idi. Ol eclden **R216a** ḫāṭırı içün Tatar Memi nāmına bir ġazel dimişdür ki maṭlaʿı budur.

*Maṭlaʿ*** : Ḳaşı kemān müjesi tīr ü ġamzesi ḫançer
Tatar Memi gibi var mı cihānda bir dil-ber

Cevān-ı mezbūr ġazel-i meẕkūrdan dilgīr ü rencūr oldukda** tünd-ḫūyī vü nādānlıḳ idüp Lāmiʿīyi hicv idüp yine mezbūra irsāl itdükde Lāmiʿī merḥūm cevān-ı merḳūmuñ bu maḳūle naẓma ḳādir degül idügine ʿālim olduḳda ʿAbdī Çelebinüñ **Ü189a** idügine cāzim olup mezbūr ʿAbdīyi Lāmiʿī **H188a** daḫı** hicv eyler ʿAbdīye daḫı şevḳ ü ʿışḳ-ı dil-ber ile germiyyet gelüp ḥamiyyet-i cāhiliyyet üzre bu ḳıṭʿa ile Lāmiʿīyi hicv itmişdür**.

*Naẓm*** : Ferīd-i fenn-i nifāḳ u dilīr-i ʿarṣa-i şer
Enīs-i dīv-i şeyāṭīn celīs-i ḫīre-düber

1** celīs ü ḳarīn: celīs ü enīs ü ḳarīn S.
4** cānı: cānı yirine S.
12** Maṭlaʿ: - H.
14** olduḳda: olup S.
17** cāzim olup mezbūr ʿAbdīyi Lāmiʿī daḫı: cāzim olup Lāmiʿī daḫı ʿAbdī mezbūrı H S.
19** Lāmiʿīyi hicv itmişdür: Lāmiʿīye dimişdür S.
20** Naẓm: Şiʿr S.

ʿAḳūr nefs ü şaġal hey'et ü ḫunuk peyker
Dırāz-dest ü ḳaṣīr āstīn ü künbed-i ser
Ṭabīb-i pür-maraż u mürşid-i ṭarīḳ-i ḍalāl**
.....**
Anuñ meẕāḳına yā Rabb hezār laʿnet ola
ʿAceb ne dil ile ol gül-ʿiẕārı hicv eyler
Çü ẕātı olmadı maẓhar fürūġ-ı maʿrifete
Ki nāmı buaa anuñla cihānda lemʿa vü fer
Żarūrī eyledi taḳlīd ol bed-endīşe
Ki ad içün ṣıġınup āb-ı zemzem içre ṣıçar
Ben ol sözi didüm ki gören ide taḳbīḥ
Ben ol le'ālī dizdüm ki** dir gören cevher

Bu hicvden fuḳarā vü ṣuleḥā-yı naḳş-bendiyye cemʿ olup esmā-yı ḳahriyeye meşġūl olup ol seyf-i ṣārım ile mezbūrı maḳtūl iderler. Lākin baʿż-ı ṣiḳātdan istimāʿ itdüm ki ʿAbdī Çelebinüñ aḳāribinden Ḥiṣār-ı Burusa içre imām bir ṣāliḥ ü ʿābid ve müttaḳī vü zāhid var idi. Ol daḫı muḳābele içün meşġūl olduḳda duʿāsı maḳbūl olup muḳaddemā Lāmiʿī vefāt idüp çoḳ geçmedin** ʿAbdī** daḫı ḳafʿ-ı ʿālem-i ḥayāt itmişdür. Vāḳıʿa Lāmiʿī** sene erbaʿīnde vefāt itmişdür. Egerçi eşʿārı ḳalīldür lākin **R216b** ḳā'ilinüñ ḳuvvet ü **S185b** mahāretine ol delīldür. Kendinüñ eskiligine müteʿalliḳ** dimişdür.

*Naẓm*** : Yıldırım urmış ṣanavber şeklidür
Dūd-ı āhumla boyanmış ḳāmetüm

3** Ṭabīb-i pür-maraż u mürşid-i ṭarīḳ ḍalāl: - H.
4** ....: - H R S Ü.
12** dizdüm ki: dizdüm R Ü.
17** çoḳ geçmedin: çoḳ zemān geçmedin H S.
18** ʿAbdī: ʿAbdī Çelebi S.
18** Lāmiʿī: Lāmiʿī Çelebi H S.
20** müteʿalliḳ: - H.
21** Naẓm: Şiʿr S.

Ḳaddümi zeyn ideli dūd-ı siyāh
Eskiligiyle olupdur şöhretüm

Ü189b *Ve lehū*[**]: Maraż-ı ʿışḳı gör şifā yirine
Alı gör derdini devā yirine
Baña sevdā-yı zülfüñ āḫir-i kār
Ḳara çul giydürür ʿabā yirine
Müft mesken ṣanur cihānı kişi
Naḳd-i ʿömrin virür kirā yirine
Baḳmadan yüzüme geçüp gitme
Sög begüm bāri merḥabā yirine

Ve lehū[**] : Günde biñ kez ölürüm firḳat-i dildār ile ben
Ey felek ölmek ile ḳorḳudamazsın beni sen

Ve lehū[**] : Ne elem var senüñ miyānuñda
Ne dilüm var yāḫūd dehānuñda
ʿĀşıḳ öldürmek ile pādşāhum
Ḫançerüñ yir idindi yanuñda

H188b Devr-i ḥüsnüñde cemāl ile giryān
Kim güler ben gülem zemānuñda
Yoḳ yire cān virür dehānuñ içün
Dil ne aşşuñda ne zīyānında

ʿABDU'LLĀH: Balıkesrīdendür. Ḳızılca Ḫayrü'd-dīnoġlı dimekle maʿrūfdur. Vālid-i firdevs-mekān Burusada ḫādim-i şerʿ-i şāmiḫü'l-erkān iken mezbūr daḫı medrese-i ʿīsā Begde ḫidmet-i tedrīsde ṣābit ü resīs idi. Ol taḳrīble bir miḳdār ṣoḥbet ü ülfet ve terk-i bī-gānegī vü külfet olınmış idi. Mānend-i

---

3** Ve lehū: - H S.
11** Ve lehū: - H.
13** Ve lehū: - H S.

firişte ṣalāḥ-ı ḥāl ile[**] sirişte olup āteş-i cezbe ve ʿışḳ-ı kānūn derūnında müştaʿil olmağın çeşm-i cānı sürme-i midād-ı taṣānīf-i mutaṣavvıfa ile müktehil idi. Ammā dīde-i zevḳe mürāvid-i aḳlām ve midād-ı kuḥl-fām ile nūr-ı tesellī ḥāṣıl olmaz ve ṣavāmiʿ-i ʿibāretde şemʿ-i ıṣṭılāḥāt her ne deñlü enāre olınsa envār-ı tecellī pertev ṣalmaz.

Şiʿr : *Füsseru'l-hevā ʿan ḥayṭai'l-kavli ḫāricu*
R217a *Ve meʾl-ḳīlu lil-ʿuşşāḳi ve'l-ḳālu nāfiʿu*

Ü190a Binā'en-ʿaleyh ḥālā yevmi elli akçe ile ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm-ı ẓāhirede iken baʿż-ı meşāyiḫ-i zemān ḫidmetinde sālik-i ṭarīḳ-i tevḥīd ü ʿirfāndur. Ḥālā ol ṭā'ife ile iḫtilāṭ u irtibāṭ üzre olup *et-tevḥīdu*[**] *isḳāṭu'l-iżāfāt* feḥvāsı üzre tekellüfāt-ı rüsūm-ı ẓāhireyi

Mıṣrāʿ : *Künūnü'l-cemʿi fī ḥāli'l-iżāfe*

Aʿdām[**] u isḳāṭ ḳılmışdur. Fi'l-vāḳiʿ her ciheti maʿmūr beyne'n-nās maʿārif ü feżā'il ile meşhūr ve bu beyti elsine-i ḫalḳda mezkūrdur.

S186a *Naẓm*[**]: Mey ü maḥbūbı imiş zevḳi behiştüñ de hemān
Ḫaber alduḳ o ṭarafdan bize ādem geldi

ʿABDÜ'L-VEHHĀB EŞ-ŞĀBŪNĪ: Büldān-ı Īrān içre şöhre-i devrān olup ehālīsi kemālāt u ʿirfānla heme-bīn ü heme-dān olan ḳaṣaba-i Hemedāndandur. Ṭahmās-ı ḫannās-ı pür-vesvās-ı ḍalālet-istīnās zemānında dīn ü īmāndan müberrā ehl-i teberrā rūz u şeb laʿn u sebb itmekle ehl-i sünnet ü cemāʿata iftirāḳ düşüp sīne-i pür-sekīneleri dāġ-ı hicrān ve āteş-i miḥen ü aḥzān ile iḥtirāḳ üzre olduḳda merḥūm daḫı ʿāzim-i diyār-ı **H189a** Rūm olup baʿdehū Şām-ı şeref-encām ve mıṣr-ı Ḳāhirede tavaṭṭun u maḳām itmiş idi.

[1**] ḥāl ile: - H.
[6**] Füsserü'l-hevā: Ferru'l-hevā H S.
[10**] et-tevḥīdu: - S.
[13**] Aʿdām: Neşr aʿdām Ü S.
[15**] Naẓm: Şiʿr S.

Vālid-i mācid** fā'iz-i saʿādet-i ḥācetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i ḥażret-i seyyidü'l-enām ile pür-iḥtirām oldukda Ḳāhire-i ṭāhirede Mevlānā-yı mezbūr ile ki ḳırānü's-saʿīdeyn vāḳiʿ olmış idi. Mezbūruñ medḥ ü şenāsı ile ʿaẕbü'l-beyān ve raṭbü'l-lisān olurlar** ve ıṭrā-yı maʿārif ü aḫlāḳında niṣār-ı cevāhir-i kelimāt-ı pür-iʿtibār **Ü190b** ḳılurlar idi. Fenn-i muʿammāda tamām nāmı ve istiḫrāc-ı istinbāṭa ḳudret-i mā-lā-kelāmı vardur. Muʿammeyāt-ı Mīr Ḥüseyni şerḥ idüp her muʿammāsından niçe esāmī istiḫrāc eylemişdür. **R217b** Muʿammeyāt-ı şerīfe andan** şerīf ü laṭīf şerḥ te'līf ü taṣnīf olmamışdur. Muʿammeyātı şīrīn ü rengīn degüldür. Lākin ġāyetde metīn ü raṣīndür. Ve Menāḳıb-ı Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigār ve Nevā-yı Ḫurūs ve Ṣırāṭ-ı Müstaḳīm adlu kitābları vardur. Sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede Şām-ı şeref-encāmda bu ʿālem-i eşbāḥdan mülket-i ervāḥa ḫırām itmişdür. Bu Fārisī** eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

Şiʿr : *Āb-ı ḥayvān-i lebet ber-ser-i çāh-ı zeḳan est*
ʿĀdetī nīst meger muʿcize-i ān dehen est

Bu beyt Ṣırāṭ-ı Müstaḳīmindendür**.

*Çeşmiyem dih ki** ger çü ṣādeş ṣad*
Gerd gīred heme yekī bīned

ʿABDÜ'L-ʿAZĪZ: Ümmü'l-veledzāde dimekle maʿlūm-ı bende vü āzādedür. Babası Monlā Ḥüsām ve ceddi Monlā Ḥāmiddür ki cümlesi cāmiʿ-i envāʿ-ı menāḳıb u maḥāmiddür. Evā'il-i ḥālinde Siroz baʿdehū Dāvud Paşa müderrisi olup ol esnāda ḳāżīʿasker olan Zeyrekzāde mertebe-i ḳażā manṣıb-ı cühhāl ve

---

1** Vālid-i mācid: Vālid-i mācid-i firdevs-mekān H.
4** olurlar: olurlar idi H R.
8** şerīfe andan: şerīfelerinden H.
13** Fārisī: - S.
13** mezbūruñ güftārındandur: anuñ güftārındandur H anuñdur S.
16** Ṣırāṭ-ı Müstaḳīmindendür: Ṣırāṭ-ı Müstaḳīmdendür H Ü.
17** Çeşmiyem dih ki: Çeşmem dih ki H Çeşm dih ki Ü.

maṭmaḫ-ı naẓar-ı edānī vü erāẕil olmağla ṣıḥḥat-ı mizāc-ı ʿāleme iʿtilāl gelüp emr-i mezbūra küllī iḫtilāl gelmişdür. Ḳavābil-i zemāndan ṣāḥib-fażl **S186b** u ʿirfān baʿżı kimesneler ḳāḍī vü ḥākim olmaḳ emr-i dīn ü devlete lāzımdur. Nihāyet-i kār her birisi defterdārlıḳ manṣıbı **Ü191a** ile kāmkār olsun diyü ḥīlekārlıḳ idüp kendüye baʿde zemān **H189b** muḫāṣım ve maṭlūb-ı nefs-i ḥarīṣ ü nāhimi olan manṣıbda müşārik ü müsāhim olmaḳ ḫavfından bu tazvīḳ ü temvīh ile Leyṡzādeye medrese-i Üskübden ḳāḍīlıġını ve Yeganzādeye İzniḳ medresesinden Amasiyya ḳażāsını ve merḥūm-ı merḳūma Mağnisa ḳażāsını tevcīh itmişdür. Leyṡzāde *muḳʿad u maʿlūlin* diyü ḳabūl itmeyüp ḥattā taʿallül itdüginden namāzı otururken **R218a** ḳılurdı. Ḥikāyet olınur ki bir cumʿa güni cāmiʿde ṣalāt-ı mesnūneyi otururken ḳılup müʾeẕẕin iḳāmet eyledükde taʿallül ḫāṭırından gidüp namāzı ḳıyām-ı tāmm ile itmām itdükde erkān-ı devlet-i islām işidüp cebren Amasiyyaya göndermege ḳıyām itmişler idi. Ol daḫı ḫāh u nā-ḫāh ḳabūl idüp niçe eyyām u fuṣūl ḫidmet-i ḳażāya meşġūl olmış idi. Merḥūm Mağnisa ve Tire ve Anḳaraya niçe zemān ḳāḍī olup ol bilāduñ ehālīsi ʿadl u reşādından rāżī olmışdur. Baʿdehū Zeyrekzādenüñ serīr-i merfūʿa cāh u devleti ḫāk-ı ʿazl ü felākete mevżūʿ ve senābil-i āmānī vü āmālī dās-ı ḳunūṭ u yeʾs ile maḳṭūʿ olup ḫidmet-i ṣadāretden merfūʿ olduḳda yine ḥāl-i māżī üzre ṭarīḳ-i tedrīse** sālik olup baʿdehū Ḥalebe ḳāḍī olmışdı. Ḥalebden daḫı maʿzūl olup** andan Amasiyya müftīsi olduḳdan ṣoñra yevmi yetmiş aḳçe ile mütekāʿid olmış iken ḥażīż-i fenādan evc-i beḳāya müteṣāʿid oldı ve keʾen-ẕālik sene iṡneteyn ve ḫamsīn ve tisʿamiʾe. Merḥūm Necātīnüñ ḳızın alup dāmādı olmağla bu fennüñ daḫı üstādı olmış idi**. ʿArabī vü Fārisī kelimātı ṣāyiʿdür. Mağnisa ḳāḍīsı iken yazduġı imżānuñ ṣūretidür.

19** ṭarīḳ-i tedrīse: tedrīse H R S.
19-20** Ḥalebden daḫı maʿzūl olup: - H.
23** olmış idi: - H.

Nazm** : *Hazihi huccetun mebānīhā*
Ussiset bi l-vüsūki te'sīsā
Şāra 'Abdü l-'azīzi kātibehā
Kādıyen fī diyāri Mağnisa

Kādirī Efendiye gönderdügi dürc-i feṣāḥatda bu le'ālī-i şāhvār u cevāhir-i pür-i'tibārı derc** itmişdür.

*Şi'r** : Key boved yā Rab ki kūy-ı yār-rā menzil konem*
*Cān u dil-rā Ka'be-i maķṣūd-rā** ḥāṣıl konem*
Ü191b *Mīkonem her dem du'āyī** dārem ümmīd-i ķabūl*
H190a *Z'ān ki bā-iḫlāṣ-ı ḫāliṣ ez-ṣamīm-i dil konem*
S187a *Ķıble-i ḥācāt-ı men būd ez-ezel dergāh-ı ū*
Key boved ez-ķıble-i ḫōd rūy-rā mā'il konem

'UBEYDĪ: Leṭāfet-i sāḥa-i felek-mesāḥası **R218b** ğumūm u aḥzānı ķulūb-ı sükkānından** izāḥe kılup hevā-yı cān-fezāsı rūḥa rūḥ u rāha** olan Medīne-i pür-meymene-i şehr-i Edirnedendür. Nām-ı pür-'unvānı 'Abdu'r-raḥmandur. Nebī Ḫalīfe dirler 'ābid ü ṣāliḥ ve vā'iẓ ü nāṣiḥ bir 'azīzüñ oğlıdur. Bevādī-i ṭaleb-i 'ilm ü kemāle sālik olmaķda iķtiḥām mefāviz ü mehālik ve taḥṣīl-i fünūn-ı ma'ārife iştiğālde iḥcām-ı maṣārī' ü ma'ārik idüp fużelā-yı enām ve 'ulemā-yı 'iẓām ḫidmetlerinde müdāvim olup Ķāḍīzāde Efendiden mülāzım olduķdan ṣoñra devlet ķażā yanındadur diyü manṣıb-ı ķażāya rıżā virdi.

1** Naẓm: Şi'r S - R Ü.
6** derc: dürūc H
7** Şi'r: - Ü.
8** maķṣūd-rā: maķṣūd-ḫod S.
9** du'āyī: du'āy H du'ā mī S.
15** sükkānından: sükkāndan R.
15** rāha: revāḥa S.

Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı belāġat-ʿunvān miyānında tefevvuḳ-ı aḳrānla muʿayyen ve kisvet-i kelām-ı siḥr-perdāzı ṭırāz-ı pür-ihtizāz-ı imtiyāz ile muḥallā vü müzeyyen meydān-ı tebyānda yek-rān-ı lisān ve tevsen-i zebānına menzil virmekle ol ḥalbede[**] ḥā'iz-i ḳaṣabātü's-sebḳ olan nāmdārlardan ve maṣṣāf-ı belāġat u beyānda şemşīr-i ʿālemgīr kelām-ı pür-ʿunvānı ile tasḫīr-i mülket-i ʿirfān iden serdārlardandur. Ekşer-i eşʿārı āh-ı ʿāşıḳ-ı derdnāk gibi sūznāk[**] ve elfāz-ı dürer-bārı āb-ı revān-mişāli ġāyetde laṭīf ü pākdur. Ve fenn-i[**] muʿammāda daḫı nām-ı tāmmı ve şöhret-i mā-lā-kelāmı vardur. Emrī ile hem-şehrī vü hem-ṣoḥbet ve feḥvā-yı *el-ervāḥu cünūdun mücennede*[*] ol ʿālemden[**] ülfetleri olmaġın fenn-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl idüp muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i tezyīl olmışdur. Vālid-i firdevs-mekān Edirnede ḫādim-i şerʿ-i şeref-nişān olduḳda merḥūm-ı merḳūmla muṣāḥabet ü iḫtilāṭ idüp niçe eyyām cevāhir-i kelāmını iltiḳāṭ üzre idük. Merḥūm ġāyetde ḥalīm ü selīm leyyinü'l-cānib muvaḳḳar[**] u mü'eddeb ve āyāt-ı beyyināt-ı ẓāhir ü bāṭını iʿcām u iʿrāb aḫlāḳ-ı **R219a** ḥamīde ve eṭvār-ı pesendīde ile muʿcem ü muʿreb idi. Meclisde yārāndan biri bir kelām-ı laṭīfe-āmīz söylese mānend-i ḥayā şerm ü ḥayādan ʿaraḳ-rīz olurdı. Bir kimesne[**] ḫulḳından rencīde ve murġ-ı ḫāṭır-ı ādemiyān dest ü zebānından remīde degül idi. Devrinde fenn-i edvārda daḫı ferīd-i çarḫ-ı devvār **H190b** ve bī-ʿadīl ü bī-naẓīr-i rūzgār idi. Taṣnīf itdügi murabbaʿlar bu çarḫ-ı müseddesde meşhūr-ı āfāḳ **S187b** ve āheng-i ḫōş-ḫānān-ı Ḥicāz u ʿIrāḳ olmış idi. ʿAle'l-ḫuṣūṣ derd-i ʿışḳ-ı nihānı ʿālemlere ʿıyān

---

[4**] ol ḥalbede: o ḥalbede H.
[6**] gibi sūznāk: - H.
[7**] Ve fenn: fenn H R.
[9*] (Ruhlar silahlandırılmış askerlerdir)
[9-10**] ol ʿālemden: ol ʿāleminden Ü.
[14**] muvaḳḳar: ġāyetde muvaḳḳar Ü.
[17**] Bir kimesne: Bir kimesneden R.

ve Niḥānī nām dil-ber-i sīm-endāmuñ ʿışḳıyla rüsvāy-ı cihān olup riyāżet-i maḥabbeti ile on sekiz biñ ʿālemi seyerān itdükde **Ü192a** mezbūruñ nāmına on sekiz murabbaʿ diyüp ḳubbe-i çarḫ-ı gerdānı pür-nāle vü fiġān itmişdür. Dānişmend iken bu ġazel-i bī-mānendi[**] merḥūm Sulṭān Süleymāna virdükde ʿulūfe-i ḫāḳāniyye ile behremend olup ḫāṣṣa-i duʿā-gūy-ı cenāb-ı reşīd ü saʿīdi dāḫil-i silk-i ḫuddām u ʿubeydī olmış idi[**].

Ġazel[**] : Bu ṭāḳ-ı lāciverdi zer-beft otaġuñ olsun
Mihr ile meh yanuñca[**] iki ṣolaġuñ olsun
Aʿdā-yı bed-nihāda ʿazm-i sefer ḳılıcaḳ
Tīġ-i ẓafer elüñde[**] yaluñ[**] yaraġuñ olsun
Sulṭān-ı baḥr u bersin devlet serīri üzre
Her dem nesīm-i himmet çāpük ulaġuñ olsun
Çaḫ-ı berīne hem-ser olup livā-yı ʿadlüñ
Ser-menzil-i saʿādet dāʾim ḳonaġuñ olsun
Luṭf it ʿUbeydīnüñ gel uyar murādı[**] şemʿin
Bu tekye-i cihānda yanar çerāġuñ olsun

Āḫir Zaġrada yüz elli aḳçe ile[**] ḳāḍī iken *yā eyyetühe ʾn-nefsü ʾl-muṭmaʾinnetü irciʿī*[*] fermānını semʿ-i cānla iẕʿān itdükde lebbeyk-gūyān-ı *fedḫulī fī ʿibādī*[*] ḫiṭāb-ı müsteṭābına mübāderet içün[**] ṭavāf-ı Kaʿbe-i beḳāya ẕevḳ ü ṣafāyla pūyān olup sene s̱emānīn ve tisʿamiʾede ʿandelīb-i cānı gülistān-ı cinānda

[4**] bī-mānendi: bī-bedel diyüp S.
[6**] olmış idi: ol ġazel-i bī-bedel budur H ol ġazel-i zībā budur S.
[7**] Ġazel: Şiʿr H S.
[8**] yanuñca: o gökce R.
[10**] elüñde: yanuñca H R S.
[10**] yaluñ: yalın S.
[15**] murādı: murād H S.
[17**] aḳçe ile: aḳçe S Ü.
[17-18*] *Fecr-27-28 (Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabb'ine dön).*
[18*] *Fecr-29 (Seçkin kullarım arasına katıl).*
[18-19**] gūyān-ı fedḫulī fī ʿibādī... mübāderet içün: gūyān-ı mübāderet fedḫulī fī ʿibādī içün Ü.

āşiyān eyledi. **R219b** Bu bir iki eşʿār netāʾic-i ṭabʿ-ı dürer-bānı[**] ve cevāhir-i biḥār-ı zeḫḫāndur[**].

Şiʿr[**] : Ṭaġlar ṭaşlar yanıldı itdügüm feryāddan
Ṭāliʿüm ṭaş yarmada ḳalmaz benüm Ferhāddan

Ve lehū[**] : Ṣalınduñ seyre illerle benümle vaʿde itmişken[**]
Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan ey rūḥ-ı revān ḳatlan

Ve lehū[**] : Māhdan dime ki vech-i ḥüsnüm iḥsāndur
Ne tereddüd o güneşden güzelüm rūşendür

Ve lehū[**] : Ne açılduḳ feżā-yı gülşene gül pīrehenlerle
Ne ṣalınduḳ murād üzre boyı serv ü semenlerle[**]
Faḳīr olduḳca[**] istiġnā iderler bilmezüz yā Rabb
Niye varur bizüm aḥvālimüz sīmīn-bedenlerle

Ve lehū[**] : Ṣanma beni nāl ile cināndan güẕer itdüm
Gördüm seni ey ġāfil uyursın ḫaber itdüm

Ü192b *Ve lehū*[**]: Ġamuñla pāy-māl olan dil-i vīrānı añmazsın
S188a İle iḥsān idersin genc-i vaṣluñ[**] ānı añmazsın

H191a *Ve lehū*[**]: Beni zencīr-i ʿışḳa ṣanma kim baġlanmadum gitdüm
Senüñ dīvāneñ oldum ey perī uṣlanmadum gitdüm

1** dürer-bānı: dürer-bāndur ki taḥrīr olındı S.
1-2** ve cevāhir-i biḥār-ı zeḫḫāndur: - S.
3** Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
5** itmişken: ḳılmış iken S.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
10** serv ü semenlerle: serv semenlerle H R.
11** olduḳca: olduḳsa S.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
16** vaṣluñ: ḥüsnüñ H S viṣālüñ R
17** Ve lehū: - H S Ü.

Ba-ism-i Süleymān[**]*:*

Baḥra ey ġavvāṣlar girdükde iḥsān eyleñüz
Dīde-i ʿāşıḳ gibi sende ṣadef yoḳdur deñiz

Ba-ism-i Receb[**]*:* Ger öykünürse görüp ḳadd-i bülendüñ[**] şīvesin
Silküñ dıraḫtı ḳoparuñ dalı[**] ḳomañ bir mīvesin

Ba-ism-i Aḥmed: ʿUşşāḳa ḳuvvet-i cāndur laʿl-i güher-feşānuñ
Dürr-i şemen ile pür bir ḥoḳḳadur dehānuñ[**]

Emrī[**] : Bendeye izüñ tozından şun bari
Eyle ey şeh māldan ḳalbin[**] bari

ʿADNĪ: Ḥāris-i dīvān-ı ʿadālet fāris-i meydān-ı şecāʿat u besālet ʿumde-i eyvān-ı şeref ü kemāl şemse-i pīş-i ṭāḳ-ı dīvān-ı iḳbāl cāmiʿ-i şerāʾiṭ ü żavābıṭ veẓāret-i bi-üserihā muʿīn-ḥāl ü mübīn-maḳāl eḥaḳḳu bihā ve ehlihā Sulṭān Meḥemmed Ḫan gibi bir sulṭān-ı ʿadālet-ʿunvāna vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam olan Maḥmūd Paşadur. Bir vezīr-i ḫuceste-ḫıṣāl ve Āṣaf-ı Eflāṭūn-mişāl idi[**]. Mizāc-ı melek ve millete ḫibret ü şuʿūrda Loḳmāna ġālib ve fenn-i ḥikmetde ḫırmen-i feżāʾilinden ḫūşe-çīn olmağla Calinus ve Arisṭo ṭālib idi. ʿİlm-i feṣāḥat u belāġatda daḫı naẓīr-i ʿamīd ve ṣāḥib ü aḥkām-ı vezāret ve icrā-yı ḳavānīn-i imāretde ibn-i Baḫtkān gibi[**] ṣāḥib-i reʾy-i ṣāʾib idi. Nitekim Ḫāce-i Cihān medḥ-i şenāsında bu güne **R220a** gevher-efşān olup sūsen-i deh-zebān gibi bu yüzden raṭbüʾl-lisān olmışdur.

1** Ba-ism-i Süleymān: - S.
4** Ba-ism-i Receb: - S.
4** görüp ḳadd-i bülendüñ: eylerüm diyü nigāruñ S.
5** dalı: dalın H S.
6-7** Ba-ism-i Aḥmed... ḥoḳḳadur dehānuñ: - R S Ü.
8** Emrī: - H S Ve lehū R.
9** ḳalbin: ḳalbini S.
16** Eflāṭūn-mişāl idi: Eflāṭūn-mişāl idi ki H R.
19** Baḫtkān gibi: Baḫtkān - S.

*Şiʿr*** : *Eger ne cevher-i ẕāt-ı tu būdī ʿillet-i ṣūret*
Be-hem hergiz ne-dādī dest-i terkīb-i heyūlānī
Zi-levḥ-i ḫāṭırāt yek ḥarf-i ʿaḳl-ı kül eger ḫāned
Koned ṭuġrā-yı maʿlūmāt-ı Eflāṭūn-ı Yunanī

Ḥaḳḳā ki vezīr-i merḳūm fenn-i inşāda maḳbūl u müsellem ve āsār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı pesendīde-i cümle-i hünerverān-ı ʿālem cevāhir-i zevāhir-i menṣūrātı** ki *keʾemsāli l-lüʾlüʾi l-meknūn**dur ḳalāʾid-i ʿiḳyān-ı aṣḥāb-ı ʿirfān ve ʿaṣārāt-ı ʿibārāt-ı** pür-istiʿārātı ki *lezzetin li ş-şāribīn**dür müskir-i revān-ı ḫalḳ-ı cihāndur. Ḫāce-i Cihān ile mürāselāt u mükātibātı olmışdur. Egerçi Ḫāce-i Cihānuñ inşāsı **H191b** raṣīn ü metīndür. Lākin vezīr-i mezbūruñ kelāmı daḫı çāşnīdār u rengīndür ve merḥūmuñ eşʿār-ı dürer-bārından inşāsı hezār-bār rāciḥ ü ġālib idügi aṣḥāb-ı meşārıḳ u meġārib **S188b** yanında envār-ı ḫūrşīd-i tābdār ve melāḥat-ı mehveşān-ı ḳamer-dīdār gibi rūşen ü āşkārdur. Alacaḥiṣār nām mevżiʿdendür. Henūz ṭıfl-ı ḫurde-sāl iken sarāy-ı bī-misāl-i pādşāh-ı deryā-nevāle dāḫil ve ehl-i cennet gibi naʿīm-i cāvīdāna vāṣıl** oldukda Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ himmet-i vālā-nehmeti** ile kesb-i ʿilm ü maʿrifete iştiġāl idüp ʿarʿar-ı vücūd-ı mesʿūdı çemenzār-ı luṭf-ı nā-maʿdūdında keşīde-bālā ve būstān-ı iḥsān-ı bī-kerānında āb-ı nevāziş ü terbiyetleriyle neşv ü nemā bulup bu deñlü merātib-i ʿulyāya irtiḳā vü iʿtilā itmişdür**. Seksen kerre yüz biñ** aḳçe ile hem vezīr-i aʿẓam ve hem Rūmili** beglerbegisi olmış idi. Seḫāvet ü semāḥatı ol mertebede idi ki şehr-i

---

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
7** menṣūrātı: menşūrātı H.
7* *Vāḳıa-23 (Saklı inciler gibi).*
8** ʿibārāt: - H.
8* *Muhammed-15 (İçenlere lezzet veren şaraplar).*
15-16** ve ehl-i cennet... i cāvīdāna vāṣıl: - Ü.
16** himmet-i vālā-nehmeti: vālā-nehmeti Ü.
20** itmişdür: itmiş idi H.
20** yüz biñ: yüz elli biñ S.
20** ve hem Rūmili: ve Rūmili S.

Ḳosṭanṭiniyyede medrese-i seniyyesin** binā itdükden ṣoñra medrese-i mezbūrede herkes ki dānişmend ola iki dülbend ve bir ṣōf ve bir isḳarlaṭ çuḳa ve biş yüz **R220b** aḳçe iḥsān idermiş. Rivāyet** olınur ki Monlā Ayas ve Monlā ʿAbdü'l-kerīm ve Maḥmūd Paşa sarāy-ı sulṭāna mecmūʿan girüp Monlā Ayas büyük olmağla yalıñuz bir maḥaffede** olup Maḥmūd Paşa ile Monlā ʿAbdü'l-kerīm küçük olmağla ikisi bir maḥaffede** olur imiş. Ṣoñra Monlā Ayas laṭīfe idüp ol zemānda niçe ki ikiñüze muʿādil idüm keẕālik yine ʿilm ü fażl ile ikiñüz baña **Ü193a** ʿadīl ü mümās̱il olmazsuz dir idi. Ḥikāyet olınur ki bir gün Sulṭān Meḥemmed Ḫan fāżıl-ı devrān Mevlānā Ḳırīmī ile muṣāḥabet iderken Mevlānā-yı mesfūrdan şehr-i Ḳırım beled-i ḳadīm olup tamām mertebede maʿmūr** ʿulumā vü fużelāsı meşhūr bir maḳām-ı cennet-nişān u ġayret-fezā büldān-ı Īrān u Tūrān iken bir ānda dil-i hünerverān gibi ḫarāb u vīrān olmaġa** bāʿis̱ nedür diyü su'āl itdükde Mevlānā-yı mezbūr daḫı cevāb virüp fi'l-vāḳiʿ şehr-i sālifü'ẕ-ẕikr rifʿat-ı aṣḥāb-ı himmet gibi bülend her ṭāḳ u eyvānı gerden-i ḫūrşīd-i nūr-efşāna kemend** metānet ü ḥaṣānet-i bināda ṭāḳ u eyvān ve **H192a** ṭāḳ-ı felek-revāḳı ṭāḳ-ı ebrū-yı cevānān gibi** şöhre-i afāḳ idi. Lākin pādşāh-ı kāmkārımuzuñ bir vezīr-i bed-girdār u ḳabāḥat-eṭvārı var idi. Anuñ re'y-i nā-ṣavāb ve ẓulm-ı bī-ḥadd ü ḥisābı ve kār-ı mülk ü milletde ẓāhiren ʿulemānuñ ne daḫli** var diyü **S189a** taʿẓīm ü tevḳīrleri bābında

---

1** medrese-i seniyyesin: medrese-i seniyye R medresesin S.
3** Rivāyet: Ḥikāyet S.
5** maḥaffede: maḥāfede Ü.
6** maḥaffede: maḥāfede Ü.
11** maʿmūr: maʿmūr ve S.
13** olmaġa: olmağla H.
15** kemend: kemend olup R.
16** ṭāḳ-ı ebrū-yı cevānān gibi: - Ü.
19** ne daḫli: ne medḫali H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

taķşīri[**] ile şehr-i mezbūr ḫarāb u yabāb olmış idi didükde Sulṭān Meḥemmed Ḫan dahı[**] vezīr-i merķūma ḫitāb-ı müsteṭāb buyurup[**] ey Maḥmūd-ı ḫāṣṣ ve Āyās-ı pür-iḫtiṣāṣ kelām-ı pür-iḥtirām-ı (Ḥażret)-i[**] Mevlānāyı gūş-ı hūş ile[**] diñle ki Ķırīm gibi bir şehr-i ʿadīmü'n-naẓīr bir vezīrüñ sūy-ı tedbīri ile ḫalel-pezīr olmış ve gül-i leṭāfet **R221a** ü nezāhati ṣarṣar-ı ķabāḥat u ʿavāṣıf-ı vaķāḥatı ile ṣolmış niẓām u beķā-yı ʿālem ve imtidād-ı silsile-i benī Ādem beķā-yı şerʿ-i şerīfe menūṭ u aṭnāb beķā-yı şerʿ ki ʿilm-i ʿālim ile bāķī vü dā'imdür evtād-ı vücūd-ı ʿulemāya merbūṭdur. Pes cānib-i ʿulemāya ʿayn-ı taʿẓīm ü iʿzāz ile[**] nigerān olup ol ṭā'ife-i ʿaliyyenüñ ḫidmetinde dāmen-der-miyān ol ve her ne deñlü vezīr-i ʿālī-şān iseñ ʿulüvv-i şānı anlara kefş-gerdān olmaġla taḥṣīl eyle ve cārūb-miṣāl āstān-ı pür-iclāllerinde kendüñi tezlīl ile ẕātuñı tekmīl eyle diyicek Maḥmūd Paşa daḫı ʿale'l-fevr cevāb-ı pür-ṣavāb-ı müsteṭāb[**] virüp dir ki ey şāh-ı[**] Cem-cenāb ve ey pādşāh-ı kāmyāb[**] ḫuṣūṣ-ı mezbūrde cürm ü günāh fi'l-ḥaķīķa pādşāhuñdur ki bu maķūle vezīr-i bed-sīreti umūr-ı dīn ü devlet ve meṣāliḥ-i dünyā vü āḫiretde kendüye şerīk ü sehīm idüp zimām-ı mehāmm-ı cumhūrı[**] **Ü193b** dest-i iḫtiyār ve ķabża-i iķtidārına tefvīż ü teslīm itmişdür. Āḫir ḥükm ü fermān-ı İlāhī ile zemān-ı vezāret ü riyāseti mütenāhī olup bi-ḥasbi'ẓ-ẓāhir maẓhar-ı ġażab-ı şehenşāhī

[1**] taķşīri: taķṣīr H

[1-2**] Meḥemmed Ḫan daḫı: Meḥemmed Ḫan ʿaleyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān H.

[2**] müsteṭāb buyurup: müsteṭāb idüp H R S.

[3**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

[3**] gūş-ı hūş ile: gūş u hūş ile H.

[8-9**] ʿayn-ı taʿẓīm ü iʿzāz ile: ʿayn-ı ʿizzet ile Ü.

[12-13**] cevāb-ı pür-ṣavāb-ı müsteṭāb: cevāb-ı pür-ṣavāb H S cevāb-ı müsteṭāb Ü.

[13**] ey şāh: ey pādşāh H.

[13**] ve ey pādşāh-ı kāmyāb: ve ey şehenşāh-ı kāmyāb H.

[16**] mehāmm-ı cumhūrı: mehār-ı cumhūrı H.

olduḳda bir ḳaç gün Yediḳullede ḥabs olınup** baʿdehū ṭuʿme-i tīġ-i siyāset-i pādşāhī olmış idi**. Ḥabsde iken vaṣiyyet-nāme yazup pādşāh işigine bir at ve bir ḳılıç ve biñ biş yüz aḳçe ile geldüm mā-ʿadā mā-meleküm eyyām-ı pādşāhīde ḥāṣıl ve sāye-i saʿādetlerinde dil ü cān her murād u merāma vāṣıl olmışdur diyüp oġlı Meḥemmed Begüñ reʿāyātını ve **H192b** evḳāf-ı dāresinüñ ḥimāyetini sipāriş itmişdür. Merḥūm-ı merḳūmuñ feżā'il ü kemālāt ve letā'if ü muṭāyebātına ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Bundan ziyāde emvāc-ı ḥurūf-ı müterākim lücce-i biḥār-ı maʿānīde **R221b** mütelāṭım ḳılınmayup mellāḥ-ı maḳāl-i sefā'in-i ıṭnāb u isḥāb ile baḥr-ı muḥīṭ-i medā'iḥ-i bī-ḥisābına ʿāzim olmadı. Bu bir iki eşʿār ol vezīr-i kāmkāruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Gözüm yaşına raḥm it sürme derden
Ki merdümzādedür düşmiş naẓardan**

*Ve lehū*** : Gördügümce ʿanberīn zülfin ruḫ-ı dildārda
Mār-ı** müşg-efşān yatubdur ṣanurum gülzārda

S189b Zülfüñ ey meh-rū ruḫuñda olduġı per-tāb bu
Günde yatduḳça olur ḳuvvet ziyāde mārda
Lāle-ḥaddüñden meger gül reng ü bū uġırladı
Kim dıraḫta ṣaruben gezdürdiler bāzārda

*Ve lehū*** : Ol serv-i māh-çehre ki gülden yañaġı var
Cān u göñülde lāleleyin mihri** dāġı var

1** olınup: olup S.
2** pādşāhī olmış idi: oldı S.
10** güftārındandur: güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H.
11** Şiʿr: - Ü.
11-12** Gözüm yaşına... düşmiş naẓardan: - S.
13** Ve lehū: - H S Ü.
14** Mār: Māh H.
19** Ve lehū: - H S Ü.
20** mihri: mihr H.

Beñzetme mihr ü māhı felekde cemāline
Nā-geh kimesne işide yirüñ ḳulāġı var

Faḳīr eyderin egerçi mihr-i raḫşān u māh-ı tābānuñ gūş-ı insāna müşābeheti vardur. Lākin yirüñ ḳulaġı olmaġla münāsebeti yoḳdur. **Ü194a** Ḥaḳḳ edāyı şuʿarā vü büleġānuñ yegāne-i āfāḳı şāʿir-i sāḥir (Ḥażret)-i[**] Mevlānā Bāḳī dimişdür.

Beyt[**] : Āh itme naʿl-i esbi nişānın görüp dilā
Şāyed kimesne işide yirüñ ḳulaġı var

ʿİẒĀRĪ: Ol āftāb-ı fażl u ʿirfān ve ḫūrşīd-i ʿālem-i taḥḳīḳ ü īḳān vilāyet-i Germiyāndan ṭāliʿ ü raḫşān olup mihr-i āsmān gibi ʿāleme efşān olmışdur. Ol ser-defter-i aṣḥāb-ı mekārim olan fāżıl u ʿālemüñ nām-ı ḫuceste-fercāmı Ḳāsımdur. Nāẓım-ı Ḫüsrev ü Şīrīn olan Şeyḫī-i siḥr-āferīnüñ hemşīrezādesidür. Monlā Luṭfī ile muʿāṣır u muʿāşir olup biribiriyle muṭāyebe vü laṭīfesi barışur idi. Rivāyet olınur ki (Ḥażret)-i[**] Mevlānā Lutfī Mevlānā-yı mezbūruñ ṣubḥ-ı iştihārı kāẕib ü nāmı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātına ġālibdür. Ṭumṭurāḳ-ı elfāẓ-maḳūlesindendür ki feḥvā vü maʿnādan muʿarrā vü müberrādur dimekden ʿibāret **R222a** idüp (Ḥażret)-i[**] Mevlānādan çeng-i ḫatāyī lafẓı ile kināyet iderdi[**]. Medāris-i Ṣaḥn-ı Ṡemāniyyeden birinde müdārese-i feżā'il ü ʿirfān üzre iken ʿāzim-i behişt-i cāvidān olup **H193a** temāşā-yı ḥūrü'l-ʿayn-ı cināna revān olmışdur. Tafṣīl-i ḥāli kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūr olmaġın ʿinān-ı cevād-ı ḫōş-ḫırām-ı kalem[**] bir miḳdār maḳṣūr oldı.

5[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
7[**] Beyt: Naẓm H - S Ü.
15[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19[**] kināyet iderdi: kināyet iderdi ve S.
22[**] olmaġın ʿinān-ı cevād-ı ḫōş-ḫırām-ı ḳalem: ʿinān-ı süḫan Ü.

Maşrıḳ-ı żamīrinden ṭāliʿ olan eşʿār u meṭāliʿ ṭarz-ı ḫūb ve üslūb-ı merġūb üzre vāḳiʿ olmışdur. Nitekim bu eşʿārından ẓāhir ü bedīdārdur.

Şiʿr[**] : Şaḳın āhumdan ey nigār şaḳın
Kīne-cūdur bu rūzgār şaḳın
Göge aġarken ejder-i āhum
Yaḳmasun dāmenüñ şerār şaḳın
Yeter itdüñ bu ġam-gilin pā-māl
Gizlüdür sīnem içre mār şaḳın

S190a *Ve lehū*[**]: Serv-üftāde anuñ ḳāmet-i dil-cūyından
Sidre āşüfte vü ḥayrān gidemez kūyından
Dilde geh tīġine geh ḫançerine yir itdüm
Odlı olmadum anuñ ben bir içim ṣuyından

Naẓm[**] : Bir yaña küştgīr-i ʿışḳ-ı nigār
Bir yaña āteş-i ġam-ı dildār
Bilmezin ḳanġısıyla ṭutuşayın
Ve ḳınā Rabbenā ʿaẕābe'n-nār[*]

ʿİẒĀRĪ: Hevā-yı cān-fezāsı eyyām-ı viṣāl gibi rūḥa rāḥat ve ʿıẕār-ı ʿaẕrā-yı dünyāda ḫaṭṭ u ḫāl-i ḥüsn ü melāḥat olan şehr-i Edirnedendür. Nāmı Pīr Meḥemmeddür. Naḳş-ı ʿıẕārı ṭaṣāvīr-i ḫaṭṭ-ı müşg-bārdan pāk olup ṭabʿ-ı derrāk ve ẕihn-i çālākı bāzār-ı cihānda elmās-ı fikret ile le'ālī ve cevāhir-i maʿānī-i ḥakkāk olaldan berü şuʿarā-yı Rūmuñ nāmdārlarından ve ṭā'ife-i merḳūmenüñ **Ü194b** ṣāḥib-iʿtibār u iştihārlarından ʿarā'is ü ġavānī-i kelāmı

[3**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Naẓm: - H S.
[16*] *Bakara-201, Âl-i İmrân-16, Fâtiha-191 (Cehennem azabından koru).*

temā'im** ve viṣāḥ-ı ḥüsn-i insicām ile muḥallā vü müzeyyen ve levāmi' ü ṣevāḳıb-ı maḳāl-i bāri'i meṭāli'-i ḳabūl-ı ḫāṣṣ u 'āmmdan ṭāli' **R222b** ü lāmi' olduğı nūr-ı ḫūrşīd gibi maḥsūs u mu'ayyendür. Bu fennden ġayrı fünūn-ı 'adīdeyi taḥṣīl ü ma'ārif ve leṭā'if-i bī-şümārı tekmīl idüp bī-ḥadd feżā'il ü kemālātı 'ale'l-ḫuṣūṣ 'ilm-i tevārīḫ ü muḥāżarātdan ḫayli maḥfūẓ u yāddāştı vardur. Ṭarīḳ-i sa'ādet-refīḳ-i 'ilm ü kemāle sālik olduḳda 'Abdü'l-bāḳī Efendinüñ āstān-ı fażl u 'irfānında bārik iken merḥūm-ı merḳūm Mekke-i müşerrefede -*Şerrefehu'llāhu** Te'ālā teşrīfen*- ḳāḍī iken ba'ż-ı vaḳāyi' ü ḥavādiş sebebi ile (Ḥażret)-i** Mevlānāyı tārik olmış idi. Āḫir ber-fehvā-yı *race'a bi-ḫuffey** ḥuneynin** **H193b** diyār-ı Rūma 'avdet ü ric'at idüp niçe zemān bu belāyla ser-gerdān bevādī-i miḥnet ü aḥzānda hā'im ü ḥayrān iken merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ ḥüsn-i iltifātına maẓhar olup ḫidmet-i 'aliyyelerinden mülāzım olmağla ṣūret-i me'mūlı mir'āt-ı ḥuṣūlde cilveger olmışdur. Ḥālā Edirnede yigirmi akçe medreseden ma'zūl evḳāt** u sā'ātı 'ıyş u 'işret ve taḥṣīl-i kemāl ü ma'rifete maṣrūf u mebẕūldur. Ḥaḳḳā ki leẕīẕü'l-müsāmere laṭīfü'l-muḥāvere tekellüf ü taṣallufdan berī ve ġubār-ı küdūret ü ṣıḳletden āb-ı ṣāfī vü cārī gibi 'ārī ṣoḥbet-i ṣafā-baḫşı mürevveḥ-i ervāḥ ve münādemet-i dil-güşāsı müzeyyed-i efraḥ ve müzeyyel-i etrāḥdur. Āmāl-i menāṣıb u merātibi **S190b** ḫāṭırından dūr idüp ḥālinden şākir-i ḳāni' ü ṣābir dā'imā şin ü ṣāḥirdür. Bu bir iki eş'ār ol şā'ir-i nāmdāruñ güftār-ı belāġat-āṣārındandur**.

1** temā'im: tamām H.
8** Şerrefehu'llāhu: Şerrefehu'llāhu Tebāreke ve S.
9** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10** bi-ḫuffey: yebiḥuffey H R.
10 (Huneynin iki ayakkabısıyla eli boş döndü).*
14** evḳāt: evḳāf R.
20-21** güftār-ı belāġat-āṣārındandur: güftārındandur S.

Şi'r[**] : Nihālden ayırup ġonçesin gülistānuñ
Ḳoparma yüregini ʿandelīb-i nālānuñ
Ve lehū[**] : Dik gelmek istedi ḳadd-i bālā-yı dil-bere
Ṭūbāyı dikdiler depesi üstine yire
Ve lehū[**] : Gelmedi sāḳī ḳanāʿat var iken mey-ḫānede
Bir ayaġum evdedür bir ayaġum mey-ḫānede
R223a *Ve lehū*[**]: Pāyını ṭomruḳda gördi ġonçe-i nev-restenüñ
Beñzinüñ uçduġı oldur bülbül-i dil-ḫastenüñ

Ü195a Bu ġazel-i bī-bedeli daḫı fā'iḳ her mertebe medḥ olınsa lāyıḳdur.

Ġazel[**] : Ṭabīb derdümi gördi devādan el çekdi
Yapışdı nabżuma ben mübtelādan el çekdi
Çenār biʿat idüp ḫānḳāh-ı gülşende
İrişdi pīr-i ḫazāna hevādan el çekdi
Vefāyı cāna ṣatarken o ḫāce-i ḥüsne
Ne ġamz olındı ki beyʿ-i vefādan el çekdi
Ruḫına ḥā'il olur diyü ḳaṭʿ idince serin
Kesildi zülf-i perīşān cefādan el çekdi
Dimişdi kim bir elüm ḫayra olsun öp elümi
ʿİẕārī ol şeh-i ʿālem-seḫādan el çekdi

1[**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
3[**] Ve lehū: - H S Ü.
5[**] Ve lehū: - H S Ü.
7[**] Ve lehū: - H S Ü.
10[**] Ġazel: - S.

ʿİẒĀRĪ: Ḳāḍī-i belde-i fāḫire-i Üsküb iken terk-i ʿālem-i aḥzān ü kürūb iden Ḳara Ḥasan nām ḳāḍīnuñ küçük oğlıdur. Ṣaded-i taḥṣīl-i kemālde iken āḫirete intiḳāl itmişdür ve āftāb-ı ʿİẓārī kemālin bulmadın zevāle irmişdür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Beni yüz döndüre ṣanma bıçaġuñ pāresine
Başum üzre ṭutayın boynumı tek yāresine
Ḳızıl ala ḳana yunsun ḳo şehā pīrehenüm
H194a Yine girürdi[**] bıçaġuñla tenüm[**] arasına

ʿÖẒRĪ: ʿİẓārī-i mezbūruñ birāderidür. Egerçi ġāyetde aʿrec ü leng her ḳaçan aḳdāmla meşye iḳdām eylese dünyā başına teng idi. Ammā ki vādī-i maʿārifde ḳadem-i rāsiḫi ve maʿrifet-i eşʿārda kaʿb-ı şāmiḫi bī-ʿār u neng idi. Baʿż-ı bilādda ḳāḍī olmış idi[**]. Ḥākim olduġı arāżī vü memāliki mānend-i Tīmūr pür-şerr ü şūr idüp reh-i istiḳāmetde süst-pā vü rācil-tırāz ve miṣāl-i dirhem ü dīnār ne cānibde ise ol semte mā il olduġından miḥnet-i ʿazl ü teftīş başından zā'il degül idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

S191a *Şiʿr*[**]: ʿAnkebūt cāna dūd-ı nāle oldı pīrehen
Yirde gökde yiri yoḳ miskīne ancaḳdur kefen
Ve lehū[**] : Deşt-i ġam peyki geçinmiş niçe yıllar Mecnūn
Hey diriġā yalıñuz buldı deli meydānı

3-4[**] Bu şiʿr anuñdur: Bu bir iki şiʿr anuñ güftārındandur H Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S
5[**] Şiʿr: - S Ü.
8[**] girürdi: girdi H.
8[**] tenüm: tenümüñ H S.
13[**] olmış idi: - S.
16[**] anuñdur: anuñ güftārındandur H S.
17[**] Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
19[**] Ve lehū: - H S Ü.

R223b ʿARŞĪ: Rūmilinde Yeñibāzār-ı rūzgārda metāʿ-ı iʿtibārı pür-revāc olan şehr nāmdārdandur. Nāmı Maḥmūddur. Evvel maḫlaşı Çākī idi. Baʿdehū ʿArşīye tebdīl idüp bu beyti dimiş idi[**].

Ü195b *Beyt*[**]: Ġulġul-i şiʿr-i men be-ʿarş resīd
Zān sebeb şud taḫalluşem ʿArşī

Ḥaḳḳā ki tārīḫ-gūylıḳda bī-ʿadīl ü bī-ḳarīn āvāze-i iʿtibār ü iştihārı nāle-i ḥazīn-i ʿāşıḳ-ı ġamgīn ve āh u enīn-i[**] mazlūmīn gibi vāṣıl-ı ḳubbe-i çarḫ-ı devvār ve ʿarş-ı berīn olup aḳrān u emsālini[**] bu ṭarz-ı bī-misālde başmış ve seyf-i meslūl ṭabʿ-ı maḳbūlı ile bu ḳalem-revi tesḫīr idüp ḳılıcını[**] ʿarşda aşmışdur. Ṭarz-ı ġazelde daḫı pür-iştihār Belḳīs-ı maʿānī-i nefīsi ʿArşī ile *ḳable en yertedde ileyke ṭarfuke*[*] iḥżāra[**] iḳtidārı olan şuʿarā-yı nāmdārdandur[**]. Ḳıdve-i erbāb-ı ifāde merḥūm Miʿmārzāde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede eczā-yı ḳavānīn-i şerʿiyye itdükde dānişmend idi[**]. Ol esnāda murġ-ı rūḥ-ı ʿArşī mekān u ḳuds-āşiyānı

Mıṣrāʿ : Eyledi bāġ-ı cināna ṭayerān

bir beyt veyā[**] bir mıṣrāʿdan nice tārīḫ diyüp ḥurūf-ı menḳūṭası[**] bir tārīḫ ve ġayr menḳūṭası bir tārīḫ olurdı. Ḳızıl Aḥmedliden Sulṭān Süleymāna vezīr olan Muṣṭafā Paşa ṭoḳuz yüz altmış dört[**] senesinde Rūmili beglerbegisi olduḳda bu tārīḫ-i raʿnāyı dimiş idi[**].

[3**] dimiş idi: dimişdür R.
[4**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
[7**] ve āh u enīn: - Ü.
[8**] emsālini: emsālin H S.
[9**] ḳılıcını: ḳılıcın H.
[10-11*] *Neml-40 (Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm).*
[11**] iḥżāra: iḥżār H.
[11**] iḳtidārı olan şuʿarā-yı nāmdārdandur: iḳtidārı vardur Ü.
[13**] dānişmend idi: dānişmendi ile Ü.
[16**] veyā: yā H S.
[16**] menḳūṭası: menḳūṭa S.
[18**] dört: - S.
[19**] tārīḫ-i raʿnāyı dimiş idi: tārīḫ dimişdür H tārīḫ-i raʿnāyı dimişdür R.

Tārīḫ[**] : Ḳılıcuñ gibi cevherdār u ṣāfī vü muraṣṣaʿdur
Bu tārīḫümle fetḥ itsem ʿaceb mi mülk-i ʿirfānı
Hemān ḥaḳḳā ki heb ʿālemde şevket saña gelmişdür
Şehā elḥamdü'lillāh Rūmuñ olduñ mīr-i mīrānı (964)

Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Teẕkiretü'ş-şuʿarāsında dimişdür ki mezbūr ʿArşīnüñ baʿż-ı tārīḫi vardur ki andan sekiz vechle tārīḫ çıḳar. Cümleden Ramażānzāde Mehemmed Çelebi nişāncı olduġına bu tārīḫi dimişdür[**].

H194b *Tārīḫ*[**]: Ki aṣḥāb-ı ṣafā cemʿ oldı gāhī ehl-i gevherler
Bu tārīḫ oldı çünkim ittifāḳı cümleye mülhem
Umūr-ı şerʿi vü ḳānūni cāmiʿ ḥākim-i küldür
R224a Nişānī oldı ẕāt-ı[**] pāk ile bir fā'iḳ-i ʿālem

Bu eşʿār netīce-i[**] ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ḳıyām itmez misin benden yaña maẓlūmuñum ġāyet
Ḫudā bu ẓulmi ṣormaz mı ḳıyāmet yoḳ mı sulṭānum
S191b Gedāsın salṭanatdur vuṣlatum ḥaddüñ degül dirsen
Gedālar pādşāh olmaz mı himmet yoḳ mı sulṭānum

ʿARŞĪ: Sāḥa-i zībāsı gülşen-i Sebā ile bir ṭarīḳa ve bir vetīre üzre olup dīde-i rūy-ı zemīn vücūd-ı mesʿūdıyla[**] aydın olan şehr-i Tīredendür. Ṭarīḳ-i ʿilme ḫidmet itdükden ṣoñra ferāġat idüp mevlevī olmış idi. Mora vilāyetinde maḳām ve ol memleketde tavaṭṭun u ārām itmiş idi. Şehbāz-ı ṭabʿını ṣaḥrā-yı

[1**] Tārīḫ: - H Ü.
[1-7**] Ḳılıcuñ gibi cevherdār... nişāncı olduġına bu tārīḫi dimişdür: -H.
[8**] Tārīḫ: - H Ü.
[11**] ẕāt: şān S.
[12**] Bu eşʿār netīce: ve bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār netīce H S.
[12**] ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur: ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur ki taḥrīr olındı S
[13**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[19**] mesʿūdıyla: mesʿūdından S

belāġata ṣalmış ve bu ṭarīḳ ile tezerv-i ḫōş-ḫırām-ı kelāmı çengāline almışdur. Bu şi'r anuñdur**.

*Şi'r*** : Mest-i 'ışḳuñdur düşer ṭurmaz yoluñda sāḳiyā
Ḫākdan ref' eyleseñ düşdükce üftādeñ n'ola

Ü196a*(Diger)*: Didüm kim** elüñ ṣun sürelin yüzümi bir dem
Ol ġonçe-dehen geldi didi öpmege virmem

(Diger) : Bize gerçi ki dik geldi firāzı kūy-ı cānānuñ
Anuñ üstine yol sürdük biz alçaḳdan gelüp anuñ**

'AZMĪ: Nāmı Muṣṭafādur. Levḥī ve Nūḥīnüñ birāder-i kihteridür. Cümlesinüñ vücūd-ı ma'ārif-siriştine maḥall ü maḳām ḳaṣaba-i Piriştinedür. Merḥūm Şehzāde Sulṭān Meḥemmed 'alem-miṣāl keşīde-ḳadd ü ser-āmed** olup sancaġa çıḳduḳda Nūḥī re'īsü'l-küttābı** ve 'Azmī maṭbaḫ kātibi olmış idi. Ol şehr-yār-ı ḫuceste-vücūd 'āzim-i dārü'l-ḫulūd olduḳda ki erkān-ı devleti kākül-i sīm-berān gibi tārūmār ve miṣāl-i evrāḳ-ı ḫazān** perīşān-ı rūzgār olmış idi. Mezbūr daḫı der-i devlete gelüp defter-i ḫuddām-ı südde-i Sidre-iḥtirāma geçmiş idi. Ba'dehū dimāġ-ı cānına būy-ı ins ü 'uzlet ve dil-i bī-ġılline 'ālem-i ḳudsden nüvīd-i ferāġat irişüp teḳā'üd aḳçesiyle ḳanā'at idüp güzīn-i 'ālem-i imāret nigīn-i ḫātem-i vezāret Muṣṭafā Paşa-yı İsfendiyārī

2** şi'r anuñdur: anuñ netā'ic-i ṭab'-ı güher-bārındandur ki taḥrīr olındı S.
3** Şi'r: Naẓm H - S Ü.
5** kim: ki H S.
8** Anuñ üstine yol sürdük biz alçaḳdan gelüp anuñ: Biz alçaḳdan gelüp üstine yol sürdük velī anuñ S / biz: bize R.
12** ü ser-āmed: - Ü.
13** re'īsü'l-küttābı: re'īsü'l-küttāb S.
15** ḫazān: - S.

sāyesinde tāb-ı āftāb ḥavādiṣ-i eyyāmdan istirāḥat eylemiş idi ve ol ḥāletde cenāb-ı Rabb-ı ʿizzete **R224b** rıḥlete** ʿAzmī taṣmīm idüp cānını **H195a** Rabb-ı kerīme teslīm eyledi. Sebīke-i eşʿārı çendān ḫāliṣ ü ṣamīm ve ṣāhid-i aṣārı ḥüsn ü melāḥatle vesīm almışdur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Dil-berüñ sīnedeki şevḳiye dāğın yaḳasın
Tā ḳıyāmet yine bir ʿışḳ çerāğın yaḳasın
Ey muṣavver ḳadd-i dildārı iderseñ taṣvīr
Ḫāk-rīz eylemege serv budāğın yaḳasın

ʿAZMĪ EFENDİ: Erbāb-ı ḳalem ü Dīvān ve aṣḥāb-ı mürüvvet ü iḥsān arasında maʿrūf u meşhūr **S192a** ve ġāyet-i diyānet ü mürüvvet ve nihāyet-i seḫāvet ü mekremet ile ḳabūl-ı cumhūr olan defterdār Pīr Aḥmed Çelebinüñ ferzend-i saʿādetmendidür. Nām-ı nāmı** ve ism-i sāmīleri Pīr Meḥemmeddür. Ḥāvī-i **Ü196b** feżā'il-i fıṭrī vü kesbī ve müstecmiʿ-i** kemālāt u ḫaṣā'il-i vehbī ve fevr-i ʿilm ü fażīlet ve ṣafā-yı ẕihn ü ṭabīʿat ile ārāste ve ṣıfāt-ı ḥamīde ve simāt-ı pesendīde ve maʿārif ü feżā'il-i ġayr-ı ʿadīde ile pīrāste gencīne-i sīnesi cevāhir-i zevāhir-i maʿārif ile memlū vü maḥzūn** ve nuḳūd-ı envāʿ-ı feżā'il ve dürer-i ġurer-i leṭā'if-i celā'il-i ḫaṣā'il ḫazīne-i derūnında meknūndur. Merḥūm vālid-i firdevs-maḳāmuñ tilmīẕ-i ḫāṣṣı ve cümle-i maʿārif ü kemālātda şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olup ol esed-i żārrumuñ meclis-i ifādelerine

---

2** rıḥlete: - H.
4** eşʿār anuñ güftārındandur: şiʿr anuñdur S eşʿar anuñdur Ü.
5** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
13** Nām-ı nāmı: Nāmı H.
14** müstecmiʿ: mctemiʿ S.
17** maḥzūn: meşḥūn H S.

müdāvim olmaġla ḫidmet-i ifādelerinden mülāzım olmışdur. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve cevher-i laṭīfdür ki ṭavr dü-ġonçe ʿayn-ı maʿārif ve maḥż-ı hüner ü mekārim ve ʿilm ü tevāżuʿ u ḥilm ile luṭf-ı mücessem ve rūḥ-ı muṣavverdür. Seḥā'ib-i elfāẓ-ı dürer-bārından ḳamervār ẓāhir ü bedīdār olan ṣuver-i maʿānī-i daḳīḳü'l-iʿtibār enẓār-ı aṣḥāb-ı iḫtiyārda maḥż-ı siḥr-i ḥalāl ve enhār-ı kilk-i seḥḥār-ı muʿciz-āsārından cārī olan cedāvil-i efkār-ı ḫāṭır-ı zeḫḫārı iʿtibār-ı nāḳdān-ı eşʿārda ʿayn-ı āb-ı zülāldür. Zebān-ı Türkī vü Fārisī **R225a** vü ʿArabī ve Nevā'īde eşʿārı ve her birinde muḫayyel ü bī-bedel güftārı olduġından ġayrı fenn-i inşāda daḫı Ḫāce-i Cihān ve mürvārid-i ṣadef-i belāġat u beyāndur. Zebān-ı Türkīde olan **Ü197a** Aḫlāḳı maḳbūl[**] u meşhūr-ı āfāḳdur. Egerçi bi-ḥasbi'ẓ-ẓāhir Ḥüseyn Vāʿiẓüñ Aḥlāḳını tercemedür. Lākin çoḳ maʿārif ü **H195b** leṭā'if-ilḥāḳ itmekle ḥüsn ü melāḥatde ṭāḳ olmış idi. Medāris-i S̱emāniyyeden birinde müderris ve her rūz-ı tekmīl-i feżā'il ile binā-yı sarāy-ı ʿilm ü kemāli müşeyyed ü mü'esses[**] olduḳdan ṣoñra medāris-i Süleymāniyyenüñ birinde ifāde-i fażl u ʿirfān üzre iken şehzāde-i şāh-nişān şehenşāh-ı felek-mekān Sulṭān Meḥemmed Ḫan (Ḥażret)lerine[**] ḫāce olmış idi. ʿAḳab-ı sūr-ı şehenşāh-ı mesfūrda muʿānıḳ-ı ʿarūs-ı saʿādet ü iḳbāl ve cām-ı fu'ād-ı pür-sedādı ṣahbā-yı ḥuṣūl-i murād[**] ile māl-ā-māl iken mir'āt-ı cihānda ṣūret-i[**] ḫırmān-nümāyān olup dil ü cānı dürd-i derd-i[**] **S192b** hicrān ile mest ü ser-gerdān olduḳda murġ-ı rūḥı ʿālem-i ḳudse revān olup

Mıṣrāʿ : Eyledüm ʿazm-i gülistān-ı cinān

[10**] olan aḫlāḳı maḳbūl: aḫlāḳı ḥüsn-i ḫulḳı gibi H aḥlāḳ-ı mekārim aḫlāḳı maḳbūl S.
[14**] mü'esses: te'sīs Ü.
[16**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[18**] ḥuṣūl-i murād: ḥuṣūle ve H.
[19**] ṣūret: ṣuver R.
[19**] dürd-i derd: derd H S.

Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār teşḫīẕ-i ḫāṭır-ı pür-iḳtidārlarıyçün dil ü cāndan zemīn-i belāġata niṡār ü īṡār** itdükleri dürer-i ābdārdandur**.

*Şiʿr*** : Ḫalīlüm sūz-ı ʿışḳı āteş-i ʿışḳa düşenden ṣor
Bir oddan pīrehendür anı başından geçenden ṣor

*Ve lehū*** : Yürek oynamamaġa ʿarż-ı cemāl eylese yār
Gele inṣāf it elüñ gögsüñe ḳo çāre mi var

*Ve lehū*** : Rāḥatum peykān-ı tīrüñ olalı ḫāṭır-nişān
Kim dimişler rāḥatü'l-insan fī ḥıfẓi'l-lisān

*Ve lehū*** : Ṭolmadın ḫum-ḫānesi dehrüñ mey-i gülgūnla
Paşlanurdı ḫançerüñ cānā dil-i pür-ḫūn ile

*Ve lehū*** : Çıḳarursa felege nāḳışı miʿyār-ı zemān
İndürür** narḫına bir gün aġır ol gözle hemān

*Ve lehū*** : ʿAceb midür zemānuñ dil-beri ʿāşıḳ-perest olsa
Anası** ḳucaġında ögrenür daḫı ḳoculmaġı
Eger pāyına yārüñ yüz sürem dirseñ rikābāsā
Yolında iḫtiyār** eyle aşılmaġı başılmaġı

R225b*(Diger)*: Dem-ā-dem eşk-i ḥasret yur yüzin** ḳanıyla ʿuşşāḳuñ
Nedür her dem ser-i kūyında yüz ḳan olmaġa bāʿiṡ

[1-2**] dil ü cāndan zemīn-i belāġata niṡār ü īṡār: dil ü cānından zemīn-i belāġata niṡār H / īṡār: - S.
[2**] ābdārdandur: ābdārdandur ki taḥrīr olındı S.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] indürür: itdidür R.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[14**] Anası: Atası R.
[16**] iḫtiyār: irtikāb H S.
[17**] yur yüzin: yurur yüzin H.

Ü197b Ezel naḳḳāşı çehreñ resm iderken[**] rengi düşmişdür
Zemīne cā-be-cā oldur gülistān olmaġla bāʿiş

Ġazel[**] : Yir yir belürmiş ol ḫaṭṭ-ı reyḥān bölük bölük
Ṣaf ṣaf yazılmış āyet-i Ḳur'ān bölük bölük
Sīnemde deste deste oḳuñ beñzer aña kim
Oḳ menziline cemʿ ola yārān bölük bölük
Bir şāhsın ki reh-güẕāruñda ālāy ālāy
Ṭurmış selāmet almaġa ḫūbān bölük bölük
Üftādeler ayaġuña düşmiş dizin dizin
Düşmiş yüzüñ zülf-i perīşān bölük bölük
Bāzār-ı dehri ṭutdı ḫarīdārı ḥüsnüñüñ[**]
Gūşe-be-gūşe ey meh-i Kenʿān bölük bölük
ʿUşşāḳa ṣaġa ṣola naẓar ḳıl ṭaraf ṭaraf
Yoḳla ḳuluñı ey şeh-i devrān bölük bölük[**]

H196a ʿAzmī diyār-ı vaṣluña ʿazm itse cā-be-cā
Baġlar yolını ʿasker-i hicrān bölük bölük

Vālid-i firdevs-mekāna baʿż-ı aḥyānda[**] irsāl itdükleri mektūb-ı belāġat-ʿunvānda bu rubāʿīyi taḥrīr itmişler idi.

Feli l-efżāli ehlu l-ʿaṣrı ṭurren
Yunādi l-fażle ḥaḳḳen ente nādi

[1**] resm iderken: ism iderken R.
[3**] Ġazel: - H R S.
[11**] Bāzār: Bāzārı R / ḥüsnüñüñ: zülfüñ S.
[13-14**] ʿUşşāḳa ṣaġa... devrān bölük bölük: - S / ʿUşşāḳa: ʿUşşāḳ H.
[17**] baʿż-ı aḥyānda: - S.

Fe ṣır ra`se n-navāṣı[1**] *ve l-aḳāṣi*
Ve ʿış receben[2**] *ilā-yevmi t-tenādi*

S193a Ve bu ebyāt Ḫaṭṭ redīf ḳaṣīdesindendür[3**].

Şiʿr[4**] : Laʿlüñ ki ẓāhir eyledi ey gül-ʿiẕār ḫaṭṭ
Yāḳūtdur ki müşg ile yazmış ġubār ḫaṭṭ
Pergār-ı ḥüsn-pāyı yiridür dehen degül
Devr-i ruḫuñda aña olupdur medār ḫaṭṭ
Mihr daḫı irişdi zevāle görüp ḫaṭṭın
Oldı felekde ṣan ḫaṭṭ-ı nıṣfü'n-nehār ḫaṭṭ

Merḥūm Sulṭān Selīm-i Ṣānīnüñ emr ü fermānıyla Şeyḫ Meḥemmed ʿAṣṣāruñ Mihr ü Müşterisi tercemesine ʿazm itmişler idi. Biñ biş yüz beyt miḳdārı terceme itdüklerinde[12**] Suṭān-ı merḳūm ʿāzim-i cenāb-ı melek-i ḳayyūm olmaġın nā-tamām ḳaldı. Kitāb-ı merḳūmuñ maṭlaʿı[13**] budur.

Ü198a *Naẓm*[14**]: Cenāb-ı şāh-ı vālā rütbe-i ʿışḳ
Ki nāmına oḳundı ḫuṭbe-i ʿışḳ
Ġamına mihr ḳızġın müşterīdür
R226a Ḳamu ins ü perī fermān-berīdür

1** re`sü'n-navāşı: re`sü'n-navāş H.
2** Ve ʿış receben: Ve ʿışḳ receben H.
3** ḳaṣīdesindendür: ḳaṣīde-i laṭīfindendür ki taḥrīr olındı H ḳaṣīde-i laṭīfindendür ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
4** Şiʿr: - R Ü.
12** itdüklerinde: itdüklerinden ṣoñra S.
13** maṭlaʿı: maṭlaʿ R.
14** Naẓm: Şiʿr S - Ü.

Bu ʿışḳuñ bī-terdür bī-tekellüf**
Ḳulı ḳūrbānı İsmaʿīl ü Yūsuf

*Der-vaṣf-ı Resūl ʿaleyhi's-selām**:*

Çü ṣīt pençgāhı oldı peydā
Se tā sīn** çār-pāre itdi tersā
Buḫūrın aḳmaġa bezminde encüm
Müşebbek micmer oldı çarḫ-ı heştüm
Çeküp ceyb-i cihātı eyledi çāk
ʿAmelden ḳaldı uṣṭurlāb-ı eflāk

ʿAZMĪ**: Vilāyet-i Germiyāndan erbāb-ı zeʿāmetdendür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Ġam-ı hicrānla oldı cigerüm ṣad-pāre
Nice şerḥ eyleyeyin derd-i derūnum yāre

ʿİZZETĪ: İstanbuldandur. Nāmı Meḥemmeddür. İnsānuñ şeref ü ʿizzeti ʿilm ü kemāl ile olduġına cāzim ü ʿālim olup taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta ʿāzim olmışdur. Ḥālā Gürz Seydīzāde Efendinüñ ḫidmetinde olup ḫidmetinden** mülāzım olmaḳ ṣadedindedür. Ümmīddür ki ʿan-ḳarīb ruḫ-ı fīrūzı aşkār olup nafʿ-ı cihānda piyāde ḳalmış iken fi'l-ḥāl murād atına süvār olup bir manṣūbe ile açmazdan menāṣıb-ı ʿizzet ü cāhdan bir manṣıba şāh diye. Sā'ir-i

1** bī-tekellüf: ü bī-tekellüf R.
3** Der-vaṣf-ı Resūl ʿaleyhi's-selām: Der-vaṣf-ı Naʿt-ı Resūl S Der-Naʿt Ü.
5** tā sīn: pā sīn H.
11** ʿAzmī: - H R S.
17** ḫidmetinde olup ḫidmetinden: ḫidmetinden R.

maʿārifden **H196b** fażla şaṭranc-bāzlıḳda mahāreti muʿārıż u ḫuṣūmına[**] galebe vü mikneti vardur. Luʿb-ı şaṭrancda natʿ-ı zemānede[**] ḥaḳḳā ki ferzānedür. Ammā ġarā'ibdendür ki ḫuṣūmına luʿb-ı merḳūmda ġālib iken sā'ir-i şaṭranc-bāzlar gibi luʿb-ı mezbūra meşʿūf u muvāẓıb olmayup ekşeriyyā nüfūr u hāribdür. Bu eşnāda muʿammāya iştiġāl idüp **S193b** ol fennde daḫı nām çıḳarmaġa iḳbāl itmiş idi[**]. Bu cerīdeye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi eşʿār-ı belāġat-şiʿārdandur[**]. Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür[**].

Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ
Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ[**]

Ġazel-i ʿİzzetī[**] : Kāse-bāzā mihrüñ ile çarḫ-ı ser-gerdān senüñ
Döne döne raḳṣ iderseñ dā'imā devrān senüñ
Ü198b Başumı ḳaṭʿ eyleseñ terk-i taʿalluḳ eylemem
Ḫāṣılı ey zülf-i dil-ber el benüm dāmān senüñ
Baña seyr-i gülşeni vaṣf eyleme ey bāġbān
ʿĀrıż-ı dil-ber benüm olsun gül-i ḫandān senüñ
Ger beni āzād ḳıl ger ḳatlüme emr it şehā
Her ne ḥükmüñ olsa rāmum ḳul senüñ fermān senüñ
R226b Kişgīr-i ʿarṣa-i naẓmum zebūnumdur cihān
Dirler erbāb-ı belāġat ʿİzzetī meydān senüñ

1** ḫuṣūmına: ḫuṣūmete R S.
2** zemānede: zemānedeki R.
6** nām çıḳarmaġa iḳbāl itmiş idi: nām çıḳardı Ü.
7** eşʿār-ı belāġat-şiʿārdandur: eşʿārdandur ki tasṭīr olındı H eşʿārdandur ki taḥrīr olındı R eşʿār-ı dürer-bārındandur ki tasṭīr olındı S.
7** Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür: Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür. Li-muḥarririhi H Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīredür. Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf S - Ü.
8-9** Dāmen-i iḥsānuñı... dāmān senüñ: - Ü / serv ü çenārum: serv çenārum R.
10** Ġazel-i ʿİzzetī: - H R Ü.

ʿAZĪZĪ[1**]: Maẓhar-ı envāʿ-ı füyūżāt-ı İlāhī ve maḳarr u maḳām-ı ḥażret-i ḫilāfet-penāhı Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Nāmı Muṣṭafādur. Sebʿ-i şeddād-ı cihāna nişāne ve eḳālim-i sebʿadan ḥāṣıl olan māl-i bī-kerāne-i ḫizāne olup muʿādil-i sebʿa-i seyyāre olan heft-peyker[4**] ve rūy-ı Firʿavn-ı[5**] aʿdāya ejderhā-yı heft-ser olan Yediḳullenüñ müstaḥfaẓlarınuñ ketḫüdāsıdur. Naẓm-ı eşʿāra kūşiş ve tasmīṭ-i cevāhir-i

---

[1**] Millî Kütüphane Yz.B.254 nolu yazmada ʿAzīzī'den sonra ʿÖmrī'nin biyografisi (vr.131a-b) yer almaktadır. ʿÖMRĪ: Āb-ı muṣaffası mezīd-i ʿömr-i hevā-yı dil-güşāsı leṭāfet-baḫş ve mecmaʿ-ı erbāb-ı ʿıyş u ʿişret ve menbaʿ-ı aṣḥāb-ı däniş-fıṭnat olan Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Nāmı ʿÖmerdür. Naʿlçecilikle meşhūr u müteʿārifdür. Ḥālā saḥḥāfdur ve şāʿir-i vaṣṣāfdur. Evā il-i ḥālinde ṭabʿ-ı bülend-pervāzı ve netīce-i ṭarab-sāzı ālāyiş-i dünyādan ıṭlāḳ geşt ü güẕār-ı āfāḳ iḳtiżā idüp bu ʿālemle ṣūret-i fenāda bir niçe māh u sāl çarḫ-mis̱āl seyāḥatle rūy-ı zemīn deverān ve çeşm-i ʿibretle nigerān olup gāh mihr-i ʿālem-tāb gibi sūzān ve gāh ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-rübālarla ḥayrān olup efşān u ḫīzān vilāyet-i Mıṣrda defaʿātle velāyeti ve kerrātle keşf ü kerāmātı zuhūr iden muʿazzez-i mükerrem peşrev-i hādī-i ḥaḳīḳatdur. Reh-rev-i perrān şerīʿat-ı Ḥażret-i Gülşenīzāde ʿAlī Çelebi Efendinüñ ḫidmet-i şerīflerinde niçe müddet ʿilm-i taṣavvufa kūşiş-i verziş idüp himmet-i ʿālīleriyle naẓar-ı kīmyā ās̱ārlarından dīde-i cānı bīdār ve cām-ı ʿışḳdan curʿa-ḫār olmışdur. Ve baʿżı müseddesleri vardur. Zemāneye ḥasb-i ḥāl ve eks̱er-i ġazeli siḥr-i ḥalāldur. Ve tertīb-i Dīvān itmiş ḥarīf-i nüktedān ve feṣāḥat u belāġatda Saḥbān ve şāʿir ü beytde çerb-zebān ḍurūb-ı ems̱ālde ebyātı rengīn ve süḫan-āferīndür. Bu birḳaç eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñdur.

Beyt: Geçeydi şāhbāz-ı himmetüm ʿarş-ı muʿallā / Şikār itmek olurdı ḳulle-i Ḳāf üzre Anḳā

Vücūdum ḫākine bir dem naẓar ḳıldum güher buldum
Anı fehm eyledüm nūr-ı Ḫudādan bir es̱er buldum
Egerçi ʿaḳlı başında degüldi Mecnūnuñ / Ehle ḥālince o da adlu şanlu yarardur
Be ṣūfī çalġısuz oynar dime hep ehl-i hevā / Ki her birisi anuñ başlarına mehterdür
Ġam ʿaskerini ṣaymaġa āhum ile eşkümi / Birin ḳaraya birini deryāya ṣaldılar
Destār-ı re fetüñ ucı gelmez baş aġrıdur / Erbāb-ı devlet anı daḫı çoḳ bozar ṣarar
Bir cāmı nemed giymiş ider çarḫ siyāset / Ol rind-i cihān çıkmasa lāyıḳ kepenkden
Taʿzīr lisānı yaza dün-ı ḥadden aşurdı / Aġyār-ı dil āzār ṣaḳın sen dikendür
Virdüm şikār göñlümi çoḳ eyledüm niyāz / Alur göziyle baḳmadı ol çeşmi şāhbāz
Ḳanum ḳurudup aġlama dil yārelerinden / Ey dīde ḥaẕer ḳıl cigerüm pārelerinden
Kelimāt-ı fiten-engīz ki mā il degülüz / Yoḳ yoḳ ey noḳṭaveş biz buña ḳā il degülüz
Kūşe-i çeşm ile bir kerre nigāh eylese yār / Gözini bizden ayırmaz eleminden aġyār
Dime bī-fā ide Mecnūnı yabānı bekler / Tek deverānuñ derece aşşı vardur dirler
ʿAks-i ruḫuñı dīdeler yana düşürdüm / Bir deste gülі cūy-ı fezādāna düşürdüm
Eylemez müjde-i vaṣl ile anı Şīrīn-i yād / Ḳanḳı ṭaş ḳatı ise başını ursun Ferhād
Çünki bilmez yār hicriyle ḳan olduġın/Çeşm-i ḫūn-efşānuñı görmez mi ḫandān olduġın
Baḳmaz yüzüme ḫāṭırum almaz eline yār / Kendin mi gördi āyīnemüzde keder mi var
Ol māhı sīnesine çeken irdi kāmına/ Ḳazdı felek de saña sīnī kendü nāmına
Tīr-i müjgān-ı yāre kejvīr çoḳ / Gördüm anı güzel ḳıl egrisi yoḳ

[4**] seyyāre olan heft-peyker: seyyāre yidi peyker Ü.

[5**] Firʿavn: - S.

ābdāra verziş itmekle bu fennde[**] taḥṣīl-i miknet ü iḳtidār itmişdür ve ḳalā'id-i ferā'id-i eş'ārı ḫayli i'tibār bulmışdur. Ḥālen mıṣr-ı belāġatuñ 'azīzi ve bu ṭā'ifenüñ ṣāḥib-ḫibret ü temyīzidür. Ḥaḳḳā ki eş'ārı raṣīn ve binā-yı[**] ḳaṣr-ı belāġatı muḥkem ü metīndür. Nitekim bu cerīde taḥrīr olınmaġıçün irsāl itdügi eş'ār-ı bī-naẓīr ü miṣālden ṣıdḳ-ı müdde'ā-yı mezbūr mānend-i āftāb-ı pür-nūr cilveger-i mınaṣṣa-i bürūz u ẓuhūr olur. Ol eş'ār budur[**].

Şi'r[**]: Gözüñ ḳan dökmegi ol ġamze-i bīdāddan görmiş
Zihī ḫūnī ki merdüm-küşligi cellāddan görmiş

H197a *Ve lehū*[*]: Şeb irüp elvedā' itdükce seyr-i kūy-ı dildāra
Aşılmaġa gider gibi gider Manṣūr dildāra

Ve lehū[*] : Göz yaşın ṣarf eyledükce girye eyler dem-be-dem
Her kişi ḫarcından aġlar bir 'aceb demdür bu dem

Ve lehū[*] : Cefā sengiyle cismüñ gök gök itmiş ol perī-peyker
Unılmışsın yine ey 'āşıḳ-ı miḥnetzede beñzer

S194a *Ve lehū*[*]: İdince bir dür-i yek-dāneyi dilā peydā
Olanca varını yolında çalḳadı deryā

Ve lehū[*] : Çün şem' serkeş olma çü sāye fütāde dil
Ne yavuz ol aşıl ne yavaş ol dilā başıl

Ü199a *Ve lehū*[*]: Çünki virdüñ dehen-i dil-bere dil
Kendüñ ey 'āşıḳ-ı bī-dil yoḳ bil

1[**] bu fennde: bu fenne Ü.
3[**] binā: bināyı H - S.
6[**] budur: budur ki taḥrīr olındı H budur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
7[**] Şi'r: Naẓm H - S Ü.
9[**] Ve lehū: - H S Ü.
11[**] Ve lehū: - H S Ü.
13[**] Ve lehū: - H S Ü.
15[**] Ve lehū: - H S Ü.
17[**] Ve lehū: - H S Ü.
19[**] Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[**] : Ḳorḳarın görek ḥasūduñ gire nā-geh eline
Meded ol Yūsuf-ı S̱ānī ḳatı yābānda gezer

Ve lehū[**] : Bāde nūş ol yüri her laḥẓa idüp ʿiyş-ı bülend
R227a Virmedüñ çarḫ-ı felek ʿömr-i ʿAzīzī bāde

Ve lehū[**] : ʿĀşıḳ dime şol kimseye kim sevdügi ḫūbuñ[**]
Yolında fedā eylemeye cān-ı ʿAzīzī

Ḫilāf-ı muʿtād-ı şuʿarā-yı zemāna şehr-i İstanbulda olan ṭāʾife-i zenāne Şehr-engīz diyüp meşhūr-ı devrān ve maḳbūl-ı ḫalḳ-ı zemān olmışdur[**]. Bu ebyāt andandur.

Ser-ḫayl-i Zemān Ṣaçlı Zemān:

Biri maḥbūbenüñ Ṣaçlı Zemāndur
Ḳatı çoḳ başlu fettān-ı cihāndur
Zemāne gibi cevvār ü sitemkār
Ṣaçınuñ ṣağışı ʿāşıḳları var
Alur dil kişverinden zülfi bāğı[**]
Beni başdan çıḳardı eñse ṣaçı

Bāğ-ı Ḥüsnüñ Zeynī Penbe ʿAynī:

Birisi Penbe ʿAynī bir semen-ber
Teni mānend-i penbe nāzik ü ter
Būyı cān bāğınuñ tāze-nihāli
Dehānı çeşme-i āb-ı zülāli

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
5** ḫūbuñ: ḫūbı H.
8** diyüp meşhūr-ı devrān ve maḳbūl-ı ḫalḳ-ı zemān olmışdur: dimişdür S.
15** bāğı: bācı H S.

Didüm gel sîneye** didi o dildār
Odıyla Penbenüñ ne oyunı var

ʿASKERÎ: Serdār-ı vücūd-ı miknet-medārı ʿasākir-i cevāriḫ ü aʿżāsı ile** Laṭîfî ḳavli üzre şehr-i Edirneden ḫurūc idüp ol ḫıṭṭa-i mesʿūddan ʿālem-i vücūda vülūc itmişdür. Lākin ʿĀşıḳ Çelebi ġālibā Yeñice-i Vardardandur dimişdür. Pādşāh-ı cihānuñ heft-kişveri żabṭ u tesḫîr iden ʿaskeri ʿadādında dāḫil ü** vāṣıl-ı rütbe-i zeʿāmet olmaġla sihām-ı merāmı mütenāṣıl olmış iken Selanikde tavaṭṭun u iḳāmet itmekle fütāde-i ḫāk-ı faḳr u felāket olmış idi. Āḫir İsḥaḳ Paşa oġlınuñ ʿavratın alup nuḳūd-ı bî-ḥisāba ve ḫayli emlāk u esbāba vāṣıl **H197b** ve ol taḳrîble saʿādet-i ḥaccetü'l-islām ve ziyāret-i ravża-i ḫayrü'l-enāma daḫı nā'il olmış idi. Ammā yine töhmet-i **Ü199b** sūy-ı iʿtiḳād ve rîbet-i** rafż u ilḥāddan ḳurtılmadı.

Mıṣrāʿ : Ḥācı olmaz bellidür varmaġ ile ḫar Kaʿbeye**

Eşʿārında daḫı melāḥat yoḳdur. Bu maṭlaʿ anuñdur**.

R227b *Şiʿr***: Her denîνüñ dönse ṭañ mı çarḫ-ı gerdūn üstine
Cinsidür elbette döner dūn olan dūn üstine

S194b ʿİŞRETÎ : Ehālî vü eʿālî-i şehr-i İstanbuluñ maḥall-i teferrüc ü ṣoḥbeti ve maḳām-ı ʿıyş u ʿişreti olup şehr-i mezbūruñ civārında Ḫızrvār deryā kenārında ḳarār iden Yeñiḥiṣārdandur. Nāmı Muṣṭafādur. Ṭarîḳ-i ʿilme sülūk idüp ḫidmet-i mevālî vü ehālîden ḫālî olmayup mülāzım olduḳdan ṣoñra

1** sîneye: sîne R.
4** Serdār-ı vücūd-ı miknet-medārı ʿasākir-i cevāriḫ ü aʿżāsı ile: ʿAsākir-i cevāriḫ ü aʿżāsı R - Ü.
7** dāḫil ü: dāḫil H S.
13** rîbet: rebîb H.
14** ḫar Kaʿbeye: Kaʿbeye ḫar H S.
15** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Edirne ḳurbında Ḫasköyde ḥākim ü vālī[**] olmış idi. Sulṭānü'l-maşrıḳeyn ḫāḳānü'l-ḫāfiḳeyn ṣāḥib-ḳırān-ı bī-reyb ü meyn fetḥ ü tesḫīr-i ʿIrāḳeyn içün nehżat-ı hümāyūnları olduḳda şehzāde-i saʿīd ü şehīd merḥūm[**] Sulṭān Bāyezīdüñ vücūd-ı reşīdi pür-ḥiddet ü ḥadīdi ki mir'āt-ı cemāl-i *fīhi be'sun şedīdun*[*] dür. Ye'cūc-ı küffāruñ ḫurūcına sedd-i sedīd olmaġiçün şehr-i Edirneyi beklemege me'mūr olmış idi. (Ḥażret)-i[**] şehzāde ol şehr-i cennet-ābāda geldükde şehzādeye ġazel ü ḳaṣīde virüp şiʿr ü inşā vāsıṭasıyla ve mālik-i ḥüsn-i ṣadā olmaġla[**] naġme vü nevā taḳrībiyle iḫtiṣāṣ-ı tāmm ve ḳarīb-i mā-lā-kelām bulup sāġar-mis̱āl dāḫil-i bezm-i ins ü ḫalveti ve ṣurāḥī gibi mütemekkin-i meclis-i ʿiyş u ʿişreti olmış idi. Ḥattā şehzāde-i merḳūm yine sancaġı olan Kütahiyyaya ʿavdet itdükde mezbūra Eskişehr ḳażāsın alıvirüp ol āftāb-ı saʿādet ü iclālden ẕerre-mis̱āl ayrılmadı[**] ve mānend-i rikāb ol şehsüvār-ı şecāʿat intisābdan cüdā olmadı. Lākin baʿż-ı ḫuṣūm u eʿādī ṣūret-i ḥaḳḳdan ifsād u iġvāya bādī olup cenāb-ı ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana (Ḥażret)-i[**] şehzāde-i melek-ḫıṣāl mezbūruñ iġvā vü ıżlāli ile peymāne gibi bāde-perest ve ṣurāḥī gibi müdām[**] ehl-i ʿiyş u ʿişret olmışdur didüklerinde ol ḫāḳān-ı dehrüñ maẓhar-ı ġażab u ḳahrı olup maʿzūl olmış idi. Āḫir Sulṭān-ı deryā-nevālüñ **H198a R228a** bir ġazel-i bī-mis̱ālini tetebbuʿ idüp virdükde cerā'im ü ās̱āmına raḳam-ı ʿafv u inʿām çeküp Rūmilinde manṣıb-ı ḳażā'ile maḳżiyyü'l-merām olmış idi[**]. Ol ġazel budur[**].

1[**] ḥākim ü vālī: ḳāḍī vü ḥākim Ü.
3[**] merḥūm: - S.
4-5[*] *Hadid-25 (Onda büyük bir kuvvet vardır).*
6[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
8[**] olmaġla: olmaġın H S.
12[**] ẕerre-mis̱āl ayrılmadı: - H.
15[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
16[**] ve ṣurāḥī gibi müdām: - Ü.
20[**] olmış idi: itmiş idi H R S.
20[**] ġazel budur: ġazel budur. Naẓm H ġazel-i bī-bedel budur R ġazel budur. Şiʿr S.

Ol elā gözler bizümle mekr ü āl üstindedür
Ġamzeler ʿuşşāḳ ile ceng ü cidāl üstindedür
İşigüñde kebkebüñle naʿlçek naḳşı şehā
Burc-ı rifʿatde s̱üreyyādur hilāl üstindedür
İşte gerden işte şemşīrüñ kefen ber-dūş idüp
ʿİşretī emr-i şerīfe imtis̱āl üstindedür

S195a İştihārı[**] eşʿārına ṣad-bār ġālibdür bu eşʿārı ḥālden ḫālī degüldür.

Ü200a *Şiʿr*[**]:
Ṣanma ʿışḳ ehlini mevt ile güẕār eylediler
Hicre ṣabr idemeyüp terk-i diyār eylediler
Ṣūretā görmeyelüm diyü raḳībüñ yüzini
Bindiler maḥmil-i tābūta ḳarār[**] eylediler
Terk idüp tāc u ḳabāyı ṣarılup bir kefene
Ḫilʿat-i ʿāriyeti giymege ʿār eylediler
Götürüp ayaġı bu memleket-i fānīden
Vardılar ʿālem-i bāḳīde[**] ḳarār eylediler
Arḳası üzre yatup ehl-i ḳubūr itdi ḥużūr
Ġam u miḥnet beni ey ʿİşretī zār eylediler

Ve lehū[*] :
Bire ġarrā bire raʿnā bire beg
Yüzi gülden ṣaçı sünbülden yeg
Bilsün eksükligini māh tamām
Şeb külāhuñı meh-i nev gibi eg

[7**] İştihārı: neşr İştihārı S Ü.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[11**] ḳarār: firār H S.
[15**] bāḳīde: bāḳīye S.
[18**] Ve lehū: - H S Ü.

ʿIŞḲĪ: Merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan şuʿarāsındandur. Bu rūzgārda eşʿārınuñ iʿtibār u iştihārı olmayup ve ol dımn u aṭlālüñ ḳafen rüsūm u āsārı ḳalmamışdur. Zemānında didügi ebyāt u eşʿār daḫı

Mıṣrāʿ : Çü taḳvīm-i pārīne nʾāyed be-kār

Laṭīfī Teẕkiresinde bu maṭlaʿı yazmışdur[**].

Bir gün ṣanemā yüregümi yaram elüñden
Tā kim göresin niçe durur yārüm elüñden

Şiʿrinde melāḥat ve kendüde īcād-ı[**] taṣarrufa ḳudret yoġ iken yine zemānında ḫayli riʿāyet olınup yevmi yüz akçe vaẓīfesi var imiş. Ḥattā ol eyyāmda baʿż-ı şuʿarā bu beyti dimişdür.

Beyt[**] : ʿIşḳiyā ṭāliʿüñe ʿışḳ olsun
Gerçi naẓmuñ köti sitāreñ eyi

R228b ʿIŞḲĪ: Ḥadāʾiḳ-i pür-ṣafāsı dīde-i riyāż-ı İrem ü Sebāyı ṭīre iden ḳaṣaba-i kebīre-i Tīredendür. Muʿīd-i Pür-hüner dimekle müştehirdür. Maḥmiye-i Edirnede medrese-i[**] Dārüʾl-ḥadīsde merḥūm Sinān **H198b** Efendinüñ muʿīdi ve meclis-i pür-ifādesinüñ müstefīdi olduḳdan ṣoñra merḥūm Çivizāde Efendiye varup andan mülāzım olmışdur. Baʿż-ı medārise müderris olup āḫir ṭarīḳ-i ʿuzlete **Ü200b** ʿāzim olmışdur. Şiʿrle şiʿārı yoḳdur. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Beyt[**]: Tīre çeşmüm[**] aydın itsün ruḫlaruñ ey ḥūr-ı ʿayn
Ḫāke pertev ṣalsa gelmez ẕerrece[**] ḫūrşīde şeyn

[5**] yazmışdur: yazmışdur. Şiʿr S.
[8**] īcād: īcād u S Ü.
[11**] Beyt: Şiʿr R - Ü.
[16**] Maḥmiye-i Edirnede medrese-i: - R Ü.
[20**] anuñdur: anuñ güftārındandur H anuñdur ki taḥrīr olındı S.
[21**] Beyt: - H S Ü.
[21**] çeşmüm: cismüm H Ü.
[22**] ẕerrece: ẕerre H.

ʿIŞḲĪ: Burc u bārūsı ṭāḳ-ı çarḫ-ı mīnūya mümāss **S195b** ve rifʿat[**] u ḥaṣānet ile raṣīnü'l-bünyān ve metīnü'l-esās olduġından ġayrı teferrücgāh-ı ʿāmme-i nās olmaġla medḥ ü s̱enā muḥtāc-ı tesvīd-i evrāḳ u aṭrās olmayup bu dār-ı cihānda şehr-i İstanbula hem-civār olan Yeñiḥiṣārdandur. Nāmı İlyāsdur. Evvelā āteş-i ceng ü veġānuñ[**] semenderi ve bīşezār-ı[**] ḥarb-ı ṭūb u tüfengüñ şīr-i neri olan[**] ṭā'ife-i Yeñiçeriden olup[**] baʿdehū Mü'eyyedzāde Şeyḫ Ḥācı Efendiye maḥabbet-i[**] irāde ile künc-i inzivāda ḳalmış idi. Baʿdehū Ebu'l-fażl Efendinüñ fażl u himmeti ile baʿż-ı ʿamā'ire kitābet üzre[**] idi. Āḫir sā'iḳ-i saʿādet ʿinān-ı iḫtiyār ve miknetin şāh-rāh-ı selāmete yöneldüp bu ḳıṭʿa ile cenāb-ı Süleymānī ve südde-i ḫāḳānīye ʿarż-ı ḥal ve inhā-yı mā-fi'l-bāl itdükde ol ṭūmār-ı ḳatīl-i zaḫm-ı sīne ṣad-çāḳı[**] ve miftāḥ-ı kilīd-i ḫāṭır-ı ġamnāḳı[**] olup murād-ı me'ālinden su'āl olınup tīr-i me'mūlı hedef-i ḳabūle mevṣūl olduḳda gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār idüp[**] Başīrīnüñ on aḳçe ʿulūfesi maḥlūl olmaġın ḳabūl ḳılmış idi. Ve gūşe-i ḳanāʿatde taḥṣīl-i tūşe-i āḫirete meşġūl olmış idi. Ol ḳıṭʿa budur[**].

Ḳıṭʿa[**] : Pādişāh-ı cihān-penāhuñ ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm
Ḫasta oldum kesildi dirlicigüm
R229a Ṣaġ olursam ṣolaġ olam dir idüm

[1**] rifʿat: reft H.
[5**] ceng ü veġānuñ: ceng veġānuñ R.
[5**] bīşezār: merdāne Ü.
[6**] şīr-i neri olan: şīr eri ola R eri olan Ü.
[6**] Yeñiçeriden olup: Yeñiçeriden H.
[7**] maḥabbet: maḥabbet ü S.
[8**] kitābet üzre: kātib S.
[11**] ṣad-çāḳı: ṣad-çāḳ S.
[12**] ġamnāḳı: ġamnāḳ S.
[12-13**] tīr-i me'mūlı hedef-i ḳabūle... gūşe-i ʿuzlet iḫtiyār idüp: - H.
[15**] Ol ḳıṭʿa budur: Bu ḳıṭʿa oldur ki pādşāha virmişdür. Şiʿr S.
[16**] Ḳıṭʿa: - S Ü.

Yimez idüm cihān ġamın zīrā
Pādşāhuñ ʿulūfesin yir idüm
Şāhuñ atı öñince ruḫ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm
Ḳalʿa ceng olsa[**] añmayup ölümüm
Yanar oda girer semender idüm
Seg be-ṣaḥrā dimezden evvel çarḫ
İtlerüñle ḳapuñda hem-ser idüm
Şāh-ı ʿālem-penāh ṣaġ olsun
Çākeriyüm ezelde çāker idüm

Ü201a Bu murabbaʿ āb-ı rūy-ı cümle-i eşʿārı ve şāh-beyt-i ḳaṣīde-i güftārıdur[**].

H199a *Murabbaʿ[**]:*

Gāh mirʾāt-ı felek rūy-ı saʿādet gösterür
Geh döner jeng-i melāmetle[**] felāket gösterür
İvme ey dil ṣabr ḳıl ivmek melālet gösterür
Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür
N'eyledi devr-i felek āyīne-i İskenderi
Dīve aldurdı Süleymān ḫātem-i engüşteri
Sāḳiyā devr eylesün bādeyle pür ḳıl sāġarı
Görelüm āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür

5** ceng olsa: cengi olsa R.
12** güftārıdur: güftārıdur ki taḥrīr olındı S.
13** Murabbaʿ - Ü.
15** melāmetle: melālet R.

ʿAṬĀʾĪ: Sulṭān Meḥemmed Ḫan şuʿarāsındandur. Tāze-cevān ḥüsn ile meşhūr-ı cihān olduğından ġayrı ḫayli ḳābiliyyeti ve nihāyetde ehliyyeti** olmağın içerüye almaḳ istedükde töhmetden firār idüp ḳaṣīdesinde bu beytle ḥālini iẓhār itmişdür.

S196a *Naẓm***: Güc görse her kişi der-i sulṭāna ʿazm ider
Şimdi ʿAṭāʾīye güci sulṭān ider dirīġ

Eşʿār-ı ḳudemā ne** maḳūle idügi maʿlūm ve keyfiyyet-i ḥāl īrād olınan eşʿār-ı dürer-bārından** mefhūmdur.

ʿAṬĀ: Büldān-ı cihān-ı leṭāfet-üslūbla şehr-āşūb olan şehr-i Üskübdendür. Ecdādı bilād-ı ʿAcemden gelmişdür. Silsileleri sulṭānuʾl-evliyā bürhānuʾl-aṣfiyā ṣāḥibuʾl-maḳāmātiʾl-ʿaliyye maẓharüʾl-kerāmātiʾs-seniyye mālik-i enfās-ı ʿĪsevī Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed Yesevīye intisāb ile iddiʿā-yı ʿırāḳat-ı ensāb iderdi. Merḥūm İsḥaḳ Efendiyle ṣoḥbet ü ülfet üzre olup ḫūşe-çīn-i maʿārif-i bī-ḥisābı olmaġla R229b celālet-i şān iktisāb itmiş idi. Rivāyet olınur ki merḥūm Mevlānā Vāʿiẓ ʿArab Süleymān Çelebinüñ Mevlūdına aḫbār-ı mevżūʿayı müştemildür diyü daḫl idüp kendüsi bir mevlūd naẓm itdükde bizüm ʿarūż u eşʿār ve ṣanʿat-ı şiʿrle şiʿārımuz yoḳdur. Eger beşeriyyet muḳteżāsı üzre ḫaṭā vāḳiʿ oldıysa ser-i engüşt-i ıṣlāḥla taṣḥīḥ ve baʿżı yirinde ḥaşv ü tekrār var ise tenḳīḥ eyleyesüz diyü hażman li-nefsihi mezbūra gönderür merḳūm daḫı rekāket ü saḫāfet-i naẓm-ı mezbūrı maʿlūm idindükde cümlesi muḥtāc-ı ıṣlāḥ olduğından kināyet idüp Ü201b kitābı balmumına

---

2** olduğından ġayrı ḫayli ḳābiliyyeti ve nihāyetde ehliyyeti: - S / ḳābiliyyeti: beliyyeti H.
5** Naẓm: Beyt R Şiʿr S - H.
7** ḳudemā ne: ḳudemāya R.
7-8** eşʿār-ı dürer-bārından: eşʿārındandur S Ü.

baturup merḥūma irsāl itdükde mezbūrı meclis-i vaʿẓında ikfār idüp ʿālemi başına teng ü tār itmiş idi. Bu ġazel-i meşhūr anuñdur[**].

Bağrum firāḳ odıyla yanmış kebāba beñzer
Keyfiyyetiyle şiʿrüm rengīn şarāba beñzer
Bu ḳara ḳara eski göynekler ile sīnem
H199b Yir yir ocāġı ḳalmış şehr-i ḫarāba beñzer

Ve lehū[**] : Ḫōr baḳma faḳīr ü dervīşe
Ne bilürsin ki şāhzāde ola
Nemed içre miṣāl-i āyīne
Ẕihni rūşen żamīri sāde ola

Ve lehū[**] : Bende olma nefsüñe iki cihāna şāh iken
Ḥayfdur büt-ḫāne ḳılmaḳ ḳalbi beytu'llāh iken

Ṭarīḳat-ı[**] Naḳş-bendiyye sülūk itmegin Tecnīsāt-ı Kātibī üslūbı[**] üzre taṣavvufdan manẓūm bir risālesi vardur. Bu beyt ol risāledendür.

Beyt[**] : Ḫudānuñ olmasa tevfīḳi hem-rāh
Kimesne ḳurbına[**] bulmazdı hem rāh

S196b ʿAṬĀ: Āb-ı muṣaffāsı nişāne-i selsebīl ü tesnīm ve hevā-yı dil-güşāsı ṣafā-baḫş-ı her marīż ü saḳīm olan şehr-i Edirnedendür. Ḥakīm Sinānoğlı dimekle şöhre-i cihān idi. *İbnu'l-ḥakīm nıṣfu'l-ḥakīm* feḥvāsı üzre ḳāʿide vü

[2**] ġazel-i meşhūr anuñdur: ġazel-i meşhūr anuñdur. Naẓm H ġazel-i meşhūr anuñdur. Şiʿr S.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ṭarīḳat: Ṭarīḳ H R S.
[13**] üslūbı: - H.
[15**] Beyt: Naẓm H - R Ü.
[16**] ḳurbına: ḳurbete H R.

ḳānūn-ı şifā ve muʿālece vü tedbīr-i merżāda babasınuñ taʿlīmi ile** ṭabʿ-ı fehīmi kāmil olup külliyāt-ı ʿilm-i ṭıbba ẕihni ḥāvī vü şāmil olmış idi. Egerçi Edirne bīmār-ḫānesinde **R230a** ṭabīb-i s̱ānī idi. Lākin muḥtāc-ı ʿilāc olan dil-i bīmār ü pür-ḫumār ve kendi gibi mülḥid ü zındīḳa dārü'ş-şifā fi'l-ḥaḳīḳa ḫāne-i ḫammārdur diyü ol dārü'ş-şifādan ḫum-ı mey gibi ṭaşra çıḳamaz idi. Mübtelā-yı sūy-ı mizāc olana ḥakīmāne ʿilāc ḫamr-ı ʿatīḳ ve emrāż-ı sevdā iyye ile muḫtellü'd-dimāġ olanlara berü's-sāʿa ṣarf-ı raḥīḳdür diyü nergis-mis̱āl sāġar-ı ṣaḥbāyı elden düşürmez idi**. Baʿż-ı merżāya varmaḳ lāzım olduḳda ḳanzil mest-i lā-yaʿḳıl varup ne marīż anuñ kelāmın añlar ve ne ol ḫastenüñ nāle vü feryādın diñler idi. Āḫir peymāne-i ʿömri bād-ı fenā ile pür olup ḫum-ḫāne-i cihān** ṭurağı ve tekyegāh-ı ʿālem-i vücūd yatağı iken

Mıṣrāʿ : Götürdi bezm-i kes̱retden ayağı

Müfredāt-ı ḥurūf u kelimātdan mürekkeb olan terkīb-i eşʿār ve **Ü202a** maʿcūn-ı güftārı te's̱īr ü ḥāletden ḫālī vü ʿārī degüldür. Keyfiyyet-i ḥāli** bu bir iki ebyāt u maḳālinden** cilveger-i mınaṣṣa-i ẓuhūr u kemāl olur**.

*Şiʿr** :* Zerd-i çehr ile bulur kūyuñı ʿāşıḳ bulıcaḳ
Buldurur ṭālibine Kaʿbeyi altun olıcaḳ

*Ġazel** :* Cām üzre her ḥabāb hevādan ḫaber virür
ʿĀşıḳ vücūdı gibi fenādan ḫaber virür
H200a Ġamzeñ ḫadengi tīr-i belādan nişān virür
Ḳaşun kemānı ḳavs-i ḳażādan ḫaber virür

1** taʿlīmi ile: taʿlīmi üzre H R S.
8** düşürmez idi: ḳomaz idi S.
11** cihān: - H.
14** ḫāli: ḫālini S.
15** maḳālinden: maḳālden S.
15** kemāl olur: u kemāldür H S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
18** Ġazel: - H R S.

Dil āstān-ı yāri dilinden düşürmez[**] āh
Bīmār-ı ʿışḳ dār-ı şifādan ḫaber virür
Biñ cān virür fütāde baña var mıdur dimiş
Bir cān bulınmadı mı ʿAṭādan ḫaber virür

ʿİLMĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Beyne'l-enām Remzīzāde dimekle meşhūr-ı[**] eyyām olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem ḥiddet-i ṭabʿ ve cevdet-i fehm ile mümtāz-ı gülistān-ı[**] fażl u ʿirfānda serv-miṣāl keşīde-bālā vü ser-efrāz teyyār-ı[**] zeḫḫār-ı ferā'id-i daḳā'iḳ feyyāż-ı riyāż-ı maʿārif ü ḥaḳā'iḳ merkez-i devvār-ı ʿulūm u ḥikem maṭlaʿ-ı ṣevāḳıb-ı ḥüsn-şiyem (Ḥażret)leridür[**] ki ḥālā **S197a** Dārü'n-naṣr-ı Edirne-i maḥmiyede Sulṭān Süleymān Ḫan **R230b** medresesinde meşġūl-ı[**] ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm-ı ʿaliyye ve fünūn-ı celiyyededür. Ḥaḳḳā ki ʿilmi gibi maʿārif ü kemālātı çoḳ ve leṭāfet-i ẓarāfetine ḥadd ü ġāyet yoḳdur. Elbette her kelāmda ḳaṣd-ı tevriye vü īhām itmeyince olmaz ve aḳdāḥ-ı pür-efrāc-ı mizāc-ı tenāvül itmeyince eḳāvīl ü aḫbārdan tenaḳḳul ḳılmaz şehbāz-ı ṭabʿı teẓervān-ı leṭā'ifi ḳaçurmaz ḥāṣılı nāzikāne bir maḥall olıcaḳ laṭīfeyi geçürmezdür.Ol eclden ṣoḥbet-i dil-güşāsı ṣafā-baḫş-ı ḳulūb ve müzeyyel-i ıtrāḥ u kürūbdür. Hemānā *heẓe l-leẓī aḫareke ilā r-rābiḫ* maʿnāsı mā-ṣadaḳ-ı ḥālī olup meydān-ı cihānda mesbūḳ-ı aḳrān u emṣāli olmışdur. Ḳuṭb-ı felek-i kerāmet ve merkez-i dā'ire-i velāyet olan merḥūm Mü'eyyedzāde Ḥācı Efendinüñ ḫāherzādesi babaları Ḥarf-i rāda

1** dilinden düşürmez: düşürmez dilinden S.
6** meşhūr: şöhre H S.
8** mümtāz-ı gülistān: mümtāz olup gülistān H S.
9** teyyār: tebār H.
11** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
12** meşġūl: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

tercemeleri** īrād olınan Ḳāḍī Remzī Çelebidür. Kerīmü'ṭ-ṭarafeyn olup sülāle-i maʿārifden ḥāṣıl olduḳlarınuñ āsārı ve cenāt-ı ḥāl ve cebīn-i maḳāl-i bī-misālinde ẓāhir ve mānend-i envār-ı ḫūrşīd-i nevvār rūşen ü bāhirdür ki kelimāt-ı dil-pezīr ile eşʿār-ı bī-naẓīre ḳādir**

*Mıṣrāʿ*** : Ḥāṣılı** şāʿir oğlı şāʿirdür

Bu Teẕkirede** taḥrīr olınmaġiçün bu faḳīre** irsāl itdügi ebyāt-ı bī-misāldendür.

*Şiʿr*** : Müşkilin ḥall idemez kimse kitāb-ı ʿışḳuñ
Vāʿiẓ-i şehr dem urursa ḳolayın söyler

Ü203b *Ve lehū*** : Gerçi severdük bu cism-i bī-cānı
Göñlimüz ḳaldı ā kerem kānı**
Ağladur derd-i ʿışḳ añlasa beni**
Añma ey dil belā-yı hicrānı
Tende tīrin üleşdiler dil ü cān
H200b ʿİlmiyā cāna degdi peykānı

*Ve lehū*** : Ḳadem başmaz bisāṭ-ı ḳurba ʿİlmī geçmiyen serden
Eger bilmek dilerseñ anı başından geçenden ṣor

(Diger) : Bir ḳadeh bādeye vir ʿārif iseñ cān naḳdin
Ger ziyān eyler iseñ anı dilā ben çekeyin

1** tercemeleri: tercemesi S.
4** ḳādir: ḳādirdür S.
5** Mıṣrāʿ: - H S Ü.
5** ḥāṣılı: ḥāṣıl H R.
6** Bu Teẕkirede: Bu Teẕkire H Bu Teẕkireye R.
6** bu faḳīre: - H S.
8** Şiʿr: - Ü.
10** Ve lehū: - H S Ü.
11** kerem kānı: kerem anı R.
12** beni: ben R.
16** Ve lehū: - H S Ü.

Tāb-ı luṭfın[**] ger umam ẕerrece her bir mihrüñ[**]
Māhveş ey yüzi ḫūrşīd felekde lekeyin

Ve lehū[*] : Yir idelden rūy-ı ḫāk-ālūdem üzre kevkebi[**]
R231a Ol mehüñ ben bī-sitāriyle alışdı kevkebi

Ve lehū[*] : Terk itdi yār uşandı ağlar diyü yüzümden
Çak böyle mi umardum ben bu iki gözümden

Ve lehū[*] : *Çeşm-i ḥāsid dūr geşt ez-rūy hem-çün ḫāvereş*
Dūrter bād İlāhī dīde-i bed-aḫtereş

S197b *Ve lehū*[*]: *Nīst īn-ebr-i siyeh kez sūz-ı ʿışḳ-ı mehveşān*
Sūḫt cānem der-ten ü ber-bād şud ḫākistereş
Seng-i ṭıfl āmed zi-her-sū ʿİlmī-i dīvāne-rā
Ez-ġam-ı ʿışḳet be-bīn āḫer çe āyed[**] ber-sereş

ʿİLMĪ: Nāmı Aḥmeddür. Luṭfī Çelebi dirler bir ḳāḍīnüñ oğlıdur. Mecmaʿ-ı aṣḥāb-ı fażīlet ü kemāl ve menbaʿ-ı nāẓimān-ı siḥr-i ḥalāl olan Edirnedendür. Ṭāleb-i ʿilm ü kemāl ve sālik-i vādī-i iştiġāl olup āḫir Medīne-i[**] ʿulūm u feżā'il Kaʿbe-i ḳavāfil-i ḥüsn-i şemā'il[**] hüner bīşe-i fażl u ʿirfān merḥūm vālid-i firdevs-mekān ve ʿaliyyü'ş-şān ḫidmetine vāṣıl olup ẕāt-ı pür-envārından iḳtibās-ı meşāʿil-i feżā'il itmekle ṭarīḳ-i ʿilmi ḳuṭṭāʿ-ı miḥnet ü ʿanādan pāk ve menzil ü me'vāsı ḫażīż-i ḫāk iken bālā-yı eflāk olmış idi.

1** Tāb-ı luṭfın: Tāb-ı mihrin S.
1** bir mihrüñ: bed mihrüñ H bī-mihrüñ R.
3** Ve lehū: - H S Ü.
3** kevkebi: kebkebi S.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
12** āyed: āmed H.
16** āḫir Medīne: āḫir ḥareketinde Medīne H S.
17** ḥüsn-i şemā'il: ḥüsn ü şemā'il H.

Vālid-i cennet-mekān ʿazm-i gülzār-ı cinān itdükde baʿż-ı cühhāl mezbūruñ rāhında seng-i siyāh olmağla bevādī-i miḥnet ü ʿanā ve ṣaḥārī-i cevr ü cefāda ḳalmış idi. Baʿdehū merḥūm ʿAbdu'r-raḥman Efendi defʿa-i s̱āniyede ṣadr-ı ʿālī-ḳadr** olduḳda ol fütāde-i ḫāk-i endūha destgīr ve ol Selmān-ı ʿālem-i ʿirfāna muʿīn ü ẓahīr olup mülāzım olmağla ṣūret-i me'mūlı mir'āt-ı ḥuṣūlde bürūz u ẓuhūr ḳılmış idi ve elem-dīde ve ḫāṭır-ı sitem-keşidesi müşahede-i şahid-i merām ile pür-nūr **Ü202b** olmış idi. Ḥaḳḳā ki nāzikāne eşʿārı ve üstādāne güftārı ruḫ-ı dil-berān gibi rengīn ve dehen-i sīm-berān mis̱āli şīrīn eşʿār-ı dürer-bārı ʿibārāt-ı rā'iḳa ve istiʿārāt-ı fā'iḳa** ile muvaşşaḥ ḳalā'id-i ḳaṣā'id-i nāmdārı vardur. Rişte-i cān-ı aṣḥāb-ʿirfān şemʿ-i ṭūmār-ı** **R231b** eşʿārıyla münevver ve dimāġ-ı erbāb-ı kemāl ʿūd-ı kelimāt-ı mesʿūdıyla muʿaṭṭardur. Eşʿārınuñ lafẓ u edāsı **H201a** pāk sāde olan kelimātı daḫı ʿāşıḳāne vü sūznākdur. Mezbūruñ cānib-i rāḳımü'l-ḥurūf ile münāsebeti ve nihāyetde uḫuvvet ü ḫulleti olmağın ʿinān-ı süḫan-keşīde ve kām-ı beyān-āramīde ḳılındı. Bu eşʿār u ebyāt** netīce-i ḳalb-i ṣafā-ṣıfātıdur**.

*Şiʿr** :* Leb degül cām-ı şarāb-ı dil-güşādur gördügüñ
Ruḫ degül āyīne-i ʿālem-nümādur gördügüñ

*Ve lehū** :* Dīv-i ağyārı n'idersin saña hem-dem yoḳ degül
Ḥamdü'lillāh ey perī dünyāda ādem yoḳ degül

*Ve lehū** :* Açıl açıl ki cihān gülşeni bahār olsun
Ṣalın ṣalın ki çemen servi bī-ḳarār olsun

3-4** ṣadr-ı ʿālī-ḳadr: ṣadr-ı ʿālī-miḳdār R.
9** ve istiʿārāt-ı fā'iḳa: - H.
10** ṭūmār: ṭūr H.
15** eşʿār u ebyāt: bu ebyāt H S.
15** ṣafā-ṣıfātıdur: ṣafā-ṣıfātıdur ki taḥrīr olındı S.
16** Şiʿr: - Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.
20** Ve lehū: - H S Ü.

S198a Hezār ġonçeye şeydā geçermiş ey ʿİlmī
Anuñla söyleşürüz biz hele bahār olsun

*Ve lehū*** : Dil-berüñ cevri hemān ʿayn-ı vefādur dir imiş
ʿĀşıḳ olmaḳ o cefā-pīşeye lāzım gelmiş

*Ve lehū*** : Tīġ-i yārüñ cefāsı bir yüzden
Zaḫm ile mā-cerāsı bir yüzden
Nice beñzer ʿİẕāruña mirʾāt
Baḳa anuñ ṣafāsı bir yüzden

Bu bir iki eşʿār vālid-i firdevs-mekāna virdügi ḳaṣīde-i belāġat-ʿunvāndandur.

O māhuñ menzilin burc-ı saʿādetde idüp bārī**
Sitārem gün gibi raḫşān u ḳıldı** ṭāliʿüm yāri
Celīlü'l-ḳadr vālā-mertebet mihr-i felek-rifʿat
Kerīmü'ş-şān ʿālī-menzilet ẕāt-ı nikū kāri

Nām-ı rāḳımü'l-ḥurūf ve nām-ı birāder-i kihteri işʿār idüp dimişdür.

*Naẓm*** : ʿAlī nām u ʿÖmr ʿadl ü ḥayā ʿOsmān u Aḥmed ḫalḳ
Ḥüseyn ile Ḥasan üslūbıdur evżāʿ u eṭvārı
Nihāl-i bāġ-ı şerʿ u ʿadl ü dādı tāzelendürdi
Gülistān-ı cihānda āb-ı ḥükmi olalı cāri

Ü203a Feraḥ-efzā-yı aṣḥāb-ı vefā aḳvāl ü aḫlāḳı
Teraḥ-fersā-yı erbāb-ı ṣafā ebyāt u eşʿārı
Ḳadeḥ-peymā-yı bezm-i ʿilm ü ʿirfān sāḳi ṭabʿı
Çemen-ārā-yı gülzār-ı maʿānī verd-i efkārı

3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
10** bārī: yāri R.
11** u ḳıldı: ḳıldı R.
15** Naẓm: Şiʿr S - Ü.

Vilāyetgīr-i iḳlīm-i ʿaṭā dest-i güher-pāş
Sipeh-sālār-ı mülk-i maʿrifet ṭabʿ-ı dürer-bārı

Rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazelini ḫūb taḫmīs itmişdür.

R232a Bāġ-ı dehri zeyn iden cānā cemālüñdür senüñ
Lāleye dāġlar uran rūyuñda ḫālüñdür senüñ
Ġonçeyi lāl eyleyen ġunc u delālüñdür senüñ
Servi pā-māl eyleyen nāzik nihālüñdür senüñ
Güllere āteş ṣalan ruḫsār-ı ālüñdür senüñ
Unutduram seḫāda ehl-i ʿaṭā vü cūdı
Yoḳdur yanumda aṣlā sīm ü zerüñ vücūdı

Ḳıṭʿa[**] : ʿİlmiyā aḥvāli ehl-i devletüñ
Cemʿ-i māl ü dil perīşān eylemek
Dillerinden sīm ü zer düşmez velī
H201b İllerinden gelmez iḥsān eylemek

ʿULŪMĪ: Ḳubbetü'l-islām ve'l-īmān taḫtgāh-ı selāṭīn-i Āl-i ʿOs̱mān olan şehr-i Ḳosṭantiniyyeden yeñiçeri ṭā'ifesindendür. Baʿż-ı ʿulūmı taḥṣīl ve maʿārif-i cüz'iyyeyi tekmīl itmişdür. Ḥüsn-i ḫaṭṭı olmaġla **S198b** niçe devāvīn ü resā'ile fā'iz ve ḫaylī leṭā'if ü kemālātı ḥā'iz olmış idi. Şiʿri daḫı maḳbūl-ı ṭıbāʿ-ı ehl-i kemāldür. Sene s̱elās̱ ve s̱emānīn ve tisʿami'ede bu dār-ı fenā vü zevālden ʿālem-i ʿuḳbāya intiḳāl eyledi. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Besdür bize ġubār-ı rehüñ kuḥl-i çeşm-i cān
Ṣoḳsun gözine sürmesini ehl-i Iṣfahān

11** Ḳıṭʿa: - H R S.
21** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
22** Şiʿr: - Ü.

*Velehū** : Aġzuñ misāli ġonçe daḫı görmedüm diyü
Gül muṣḥafını açdı yemīn eyledi şimāl

*Velehū** : Almasa eger būy-ı kebāb-ı dil-i zārum
Eşmezdi seg-i yār benüm ḫāk-i mezārum

Ü204a ʿULVĪ: Rubʿ-ı meskūn-ı ʿālem içre sevād-ı aʿẓam ve süveydā-yı ḳulūb-ı benī ādem olmaġla meşhūr u maʿrūf ve maḳsim-i erzāḳ-ı şeyḫ ü şābb olmaġla eʿinne-i ḫalḳ-ı cihān ṣavb-ı ṣavābına maʿṭūf olan İstanbuldandur. Nāmı Meḥemmeddür. Derzīzāde dimekle maʿrūf ve bu ṭā'ife arasında mümtāzlıḳ ile mevṣūfdur. Ḥaḳḳā ki şāʿir-i pāk-edā vü laṭīf-ḫayāl ve nāẓım-ı rūşen-beyān ve şīrīn-maḳāl şehbāz-ı ṭabʿ-ı ʿulvīsi cenāḥeyn-i fikr ü ḫayāl ile hevā-yı feṣāḥat ve semā-yı belāġatda ṭayerān iden şuʿarā-yı **R232b** zemāndan ve iḳdām-ı insicām-ı kelām ve ḥüsn-i tevriye vü īhām ile luṭf-ı maḳāle iʿtilā vü irtiḳā iden nüẓemā-yı devrāndandur. Baʿż-ı bī-inṣāf u bed-gūylar mezbūn şāʿir-i pür-gūydur eşʿārınuñ edāsı sādedür dirler**. Lākin ṭaʿn-ı mezbūr inṣāfdandur ve mehcūrdur zīrā ki muṣannaʿ ü muḫayyel bī-misl ü bī-bedel ḳaṣā'id-i müşkilesi vardur ki kendüsi iḫtirāʿ itmişdür. Cümleden biri ḫazān u bahār ḳaṣīdesidür ki her mıṣrāʿında ẕikr-i ḫazān u bahārı iltizām itmişdür. Bu ebyāt andandur.

*Naẓm** : Misāl-i ʿāşıḳ u maʿşūḳ olur** ḫazān u bahār
Ḫazān ṣarardı vü oldı bahār lāle-ʿiẕār
Ḫazān zemānını fikr it bahāra aldanma
Bahār-ı ʿālemüñ** olur ḫazānı āḫir-i kār

1** Velehū: - H S Ü.
3** Velehū: - H S Ü.
15** sādedür dirler: sādedür diyü daḫl iderler S.
19** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
19** olur: olup S
22** ʿālemüñ: mālik R.

Ve sene seb' ve şemānīn[**] ve tis'ami'ede ḥarḳ-ı 'aẓīm olmaġla ba'ż-ı emākin ṣānī-i caḥīm olup **H202a** büyūtāt-ı ṣıġār u kibār şeyṭān-ı pür-ṭuġyān u istikbār gibi *ḫaleḳteni min nārin*[*] diyüp ḫalḳ-ı cihān aṣḥāb-ı 'iṣyān gibi ehl-i nīrān olmışlar idi ve ehālī-i şehr-i rūzgār-ı zūrkāruñ şiddet ü ḳahrından dil-i hünerverān gibi yanup yaḳılmışlar idi. Emākin-i **S199a** nāmdāruñ āh-ı āteşbārı āsmāna revān olduḳda kevākib-i ṣevāḳıb-ı semā mānend-i sühā dīde-i cihāndan[**] nihān olurdı ve ḫazā'in ü defā'in niçe rūzgārdan berü ṣaḳladuġı sırr-ı mektūm u mükevvenini nā-çār āh-ı āteş-bārı ile 'āleme 'iyān ḳılurdı. Dārāt-ı pür-dārā şehr sīne-i 'āşıḳān gibi sūzān ve esbāb u emvāli[**] ṣabr-ı 'āşıḳ-ı pür-melāl gibi ālān u tālān olduḳda mezbūruñ daḫı ḫānesi yanmış idi ve bu derdle ṣu'ūd iden dūd-ı miḥnet-ālūdı ile çeşm-i eflāk göge boyanmış idi[**]. Ol taḳrīble bu ḳaṣīde-i pür-intiẓāmı diyüp her mıṣrā'ında ẕikr-i āteş ü ābı iltizām[**] itmişdür. **R233a** Bu eş'ār[**] ol ḳaṣīde-i nāmdārdandur.

Şi'r[**] :

Dil yanup āteş-i 'ışḳuñla dökerdi gözüm āb
İmtizāc eylemedin āteş ü bād āb u türāb
Cāna āteş bıraġur teşne-dile āb ṣunar
Reng-i[**] āteşde 'aceb āb degül mi mey-i tāb

Ve biri ḳasīde-i çār-ender-çārdur ki ḳaṣīde Ḫāce Selmāna cevābdur[**]. Bu ebyāt andandur.

[1**] şemānīn: - Ü.
[3*] *Sâd-76 (Sen beni ateşten yarattın).*
[7**] dīde-i cihāndan: dīde-i ḫalḳ-ı cihāndan H S.
[9**] emvāli: emvāl R S - H.
[11-12**] ṣu'ūd iden... çeşm-i eflāk göge boyanmış idi: ṣu'ūd iden... cism-i eflāk göge boyanmış idi H eşk-i çeşmi ḳana boyanmış idi Ü.
[13**] iltizām: elzām R.
[13**] Bu eş'ār: - S.
[14**] Şi'r: Naẓm H.
[17**] Reng: Reşk H.
[18**] Ve biri ḳasīde-i çār-ender-çārdur... Selmāna cevābdur: Ve bir ḳasīdesi çār-ender-çārdur... Selmāna cevāb dimişdür H.

Naẓm[**] : Cihān bāġında ḫadd ü zülf ü çeşm ü ḳaddüñ[**] ey dil-ber
Biri güldür biri sünbül biri ʿarʿar biri ʿabher
Elümde bād u gözde[**] āb u dilde nār[**] u başda ḫāk
Baña ḳıydı bu zülf ü ʿārıż ü ḫadd ü ḫaṭ-ı dil-ber
Ü204b Cemālüñle dehānuñla zebānuñla kelāmuñla
Beden büryān ciger sūzān ü dil nālān ü cān bī-fer

Ṣāḥib-kemāl ü ehl-i süḫan olan yārāna ẓāhir ü rūşendür ki dārende-i ṭuġrā-yı *inne mine l-beyāni le-siḥran*[*] ḳıdve-i büleġā ve ser-defter-i ṭāʾif-i şuʿarā Saḥbān-ı cihān (Ḥażret)-i[**] Ḫ ce Selmān yalıñuz her mıṣrāʿında çār emrī ẕikr itmegi iltizām ile iktifā itmemişdür[**]. Şāʿir-i mezbūr anlaruñ murādından ġāfil ve itdükleri ṣanʿat u diḳḳatden ẕāhil olmaġla ol semtde aña iktifā ḳılmamışdur. Şāʿir-i mezbūr[**] evāʾil-i ḥālinde ve mebādī-i kesb ü kemālinde ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Muʿallimzāde **H202b** Maġnisa[**] müftīsi olduḳda[**] dānişmendi olup mekteb-i telemmüẕ ü taʿallümüne ḥāżır olmaġla gülistān-ı āmāli bārān-ı luṭf u nevāli ile nāżır olmış idi. Anda Celāl Çelebi vāsıṭasıyla niçe aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı celāl ü ʿizzet belki Ḥażret-i Şehzāde-i cevān-baḫt Sulṭān Selīm Ḫan (Ḥażret)lerine[**] iẓhār-ı ʿubūdiyyet ile kesb-i āşināyī ve maʿrifet ḳılmış idi. Baʿdehū mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i āfāḳ olan Ṭuraḳ Çelebi gelüp ḫidmet-i şehzādede maḳbūl **S199b** ve silk-i muḳarrebīne duḫūl itdükde mezbūruñ şuʿarāya nihāyetde meyl ü raġbeti olup bülbülān-ı maḳāl gülistān-ı

[1**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[1**] zülf ü çeşm ü ḳaddüñ: ḳadd ü çeşm ü zülfüñ S
[3**] Elümde bād u gözde: Elümde bāde vü gözde H Elde bād u gözde S.
[3**] nār: tāb S.
[8*] *Hadis (Beyanda sihir vardır).*
[9**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[10**] iktifā itmemişdür: iktifā itmişdür H S.
[12**] Şāʿir-i mezbūr: - Ü.
[13**] Maġnisa: Maʿnisa H
[13**] müftīsi olduḳda: müftīsi iken S
[17**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

luṭf u nevālinden **R233b** ġayrı yirde muteġannem ve ʿandelībān-ı eşʿār şāḫsār-ı kerem-i bī-şümārından özge maḥallde müterennem olmaz idi. Lākin cümleden şāʿir-i** mezbūra meyl ü maḥabbeti ekṡer ve ol zümreden ḫāṣṣa naẓīr-i luṭf-ı nihānīsine manẓar olup şehzāde ḥażretlerine terbiyet ü midḥati ile şehzādenüñ ʿulūfe-i seniyye vuṣlāt u ʿazīmesine maẓhar olup niçe eyyām āstān-ı meʿālī-niẓāmlarında bende vü çāker olmış idi. Baʿdehū Ṭuraḳ Çelebi İstanbula gelüp murġ-ı rūḥ-ı cennet-āşiyānı gülistān-ı cinānda mekān idüp ser-ḫayl-i şehīdān olduḳda ʿUlvīnüñ bu maṭlaʿı dāstān olmış idi.

*Naẓm*** : Dil ḫarābe varıyor sīneye cānān gelsün
Şehri ḫālī ḳomasun taḫtına sulṭān gelsün

Merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫan bu maʿnādan bī-ḥużūr olup ḥabs ve ḳatl-i ʿUlvīye fermān itdükde cūş u ḫurūş-ı deryā-yı ġażab-ı sulṭāndan ḫā'if ü hirāsān ve mānend-i berg-i bīd-lerzān olduḳda ṭabanı ḳarada ḳoyup **Ü205a** ḳarārı firāra tebdīl** ve ḥużūr-ı ḥażarı meşaḳḳat-ı sefere degişüp āftābvār bir burcdan burc-ı āḫire taḥvīl itmiş idi**. Bād-ı ṣabā gibi dünyāyı seyr ü temāşā ve enhār-ı cūybār gibi her vādiye güẕār ve niçe dühūr u aʿṣār geşt ü seyāḥat iḫtiyār itmiş idi. Baʿdehū pādşāh-ı heft-iḳlīm Ḥażret-i Sulṭān Selīm taḫt-ı salṭanata cülūs itdükde Monlā Çelebi ile gelüp iṣāle-i emr-i pādşāhī ile mülāzım olmış idi. Ol zemāndan berü ser ü kār-ı **H203a** menāṣıb u merātibde** olmayup gāhī baʿż-ı ümerā vü vüzerā ile münādim ü muṣāḥib olmış idi. Ḥālā daḫı ol mertebeden ḳalup ḫum-ı mey gibi sākin-i mey-ḫāne olup gūşe-i kāşāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve sāġar-miṡāl şarāb-ı nābsuz

---

3** şāʿir: - Ü.
9** Naẓm : Maṭlaʿ S - H R.
14** ḳarārı firāra tebdīl: ḳarārı ʿayn-ı firār bilmiş idi H S.
14-15** degişüp āftābvār... taḥvīl itmiş idi: degişüp ḳamer serīʿü'l-seyr gibi menzilden menzile ḥareket itmiş idi H S.
20** merātibde: merātibe S.

ḥareket ḳılmaz olmışdur[**]. Ol eclden tertīb-i Dīvān itmeyüp dil-i āşüftesi gibi eşʿār-ı belāġat-şiʿārı **R234a** perīşān ḳalup ṣüreyyā-ṣıfat muntaẓam olmaġa imkān olmadı. Merḥūm Ṭuraḳ Çelebinüñ vefātına bu tārīḫi şöhre-i āfāḳdur.

Mıṣrāʿ[**] : Eyleye Ḥaḳḳ aña cennātı Ṭuraḳ

Bu bir iki[**] eşʿār-ı belāġat-şiʿār[**] netā'ic-i ebkār-ı efkārıdur.

Şiʿr[**] : İşler yüregüm yāreleri bitmez oñulmaz
Ṣabr eyliyelüm[**] çāre nedür bitmez iş olmaz

(Diger) : Öpdi dil yārüñ elin ʿöẕr idüp āhından çoḳ
Hep görenler didiler ʿöẕrī günāhından çoḳ

(Diger) : Bulandı dīde ḫaṭṭ-ı müşg-bāra baḳmaḳdan
Gözüme ḳara ṣu indi kitāba baḳmaḳdan

(Diger) : Maraż-ı ʿışḳ davāsın leb-i cānāndan ṣor
Yüri ey ḫaste göñül ḥikmeti Loḳmāndan ṣor

(Diger) : Āşiyān itmiş idi sīnede ʿışḳuñ göçdi
Şimdi şehbāz-ı maḥabbet o yuvadan uçdı

(Diger) : Ḫaṭuñ fikriyle ṣaḥn-ı dil çemenzār-ı maḥabbetdür[**]
Müjeñ oḳları yaġsun ṭurmasun bārān-ı raḥmetdür[**]

(Diger) : Dirīġā seyl-i eşküm cūybār olmaḳda gitdükce
Benüm servüm ḫas u ḫāre kenār olmaḳda gitdükce
ʿAceb kimdür benüm māh-ı neve teşbīh iden cismüm
O bedr olmaḳda dā'im ben nizār olmaḳda gitdükce

[1**] ḳılmaz olmışdur: ḳılmaz olmış idi H ḳılmaḳ işi olmış idi S.
[4**] Mıṣrāʿ: Tārīḫ S - Ü.
[5**] bir iki: - H.
[5**] belāġat-şiʿār netā'ic-i efkār-ı ebkārıdur: belāġat-şiʿār netā'ic-i efkār-ı ebkārındandu R belāġat-şiʿār anuñdur S.
[6**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[7**] Ṣabr eyliyelüm: Ṣabr eyliyeyüm H.
[16**] Ḫaṭuñ... çemenzār-ı maḥabbetdür: Müjeñ oḳları... bārān-ı raḥmetdür H
[17**] Müjeñ oḳları... bārān-ı raḥmetdür: Ḫaṭṭuñ... çemenzār-ı maḥabbetdür H / yaġsun: yaḳsun R / bārān: bāzār R.

Viṣālüñ şehrine irmek müyesser olmadı gitdi
Ceres gibi işüm feryād u zār olmaḳda gitdükce

(Diger) : Bir niçe ʿāşıḳı gördüm der-i cānāna gider
Mūrlardur çekilüp taḫt-ı Süleymāna gider
Gitme yābāna disem yār ider baña ʿinād
Ne ḳadar pend idersem aña yābāna gider[**]

S200a *Velehū*[**]: ʿAdem gülzārına bir ġonçe-leb cānānımuz gitdi
Dirīġ ol serv-ḳad sīmīn-beden tiz bitdi tiz yitdi

Velehū[**] : Ḫarc eyler ise ḫançerüñe dil n'ola varın
Yig bilür efendi kişi kendüye çıḳarın

Ū205b Murabbaʿ ü taḫmīs ve merāsī vü tercīʿāt u tesdīsi daḫı meşhūrdur[**].

S213b **ʿULVĪ**[**]: İstanbuldandur. Nāmı ʿAlīdür. Erbāb-ı zeʿāmetdendür. Baʿdehū kāḫ-ı şımāḫına ḫalel ü āfet irişmegin Ṣaġır ʿUlvī dimekle şöhret bulmış idi. Muḥarrir-i vilāyet olmaġla aġır zeʿāmete[**] çıḳmış idi. **R250b** Āḫir Rūmili beglerbegisi yanında emīn-i defter iken sene sitt ve şemānīn ve tisʿamiʾede defter-i ʿömri dürilüp defter-i aʿmālini taṣḥīḥ içün Dīvān-ı Yezdāna revān olup ḳafes-i bedeninde olan murġ-ı rūḥ-ı ʿulvīsi[**] ʿālem-i ervāḥa ṭayerān eyledi. **H217a** Şiʿrde merḥūm Ḫayālī Bege taḳlīd idüp kendi zuʿmınca ṣāḥib-i Dīvān ve şāʿir-i ʿālī-ʿunvān geçinürdi. Ṭumṭurāk-ı elfāẓa meyl ü şeġaf eylemegin

---

[5-6**] Gitme yābāna... yābāna gider: - H R S.
[7**] Velehū: - H R S.
[9**] Velehū: - H R S.
[11**] Murabbaʿ ü taḫmīs... daḫı meşhūrdur: - H R S.
[13**] ʿUlvī: ʿAlī Çelebi'den sonra H S.
[15**] āġır zeʿāmete: āḫir zeʿāmete H R.
[18**] murġ-ı rūḥ-ı ʿulvīsi: rūḥ-ı ʿulvīsi H R S.

maḳṣūd-ı aṣlı olan emr-i maʿnā ber-ṭaraf olurdı. Muḳīm-i gūşe-i fenā vü zevāl olmış idi[**]. ʿĀlem-i ḥayātda çengāl-ı ʿuḳāb-ı ecelden fāriġü'l-bāl iken bu eşʿārı bu mecelleye ṡebt ü[**] taḥrīr olınmaġıçün rāḳımü'l-ḥurūfa irsāl itmiş idi.

Şiʿr[**] : Fenā bezminde yoḳ cāy-ı ṣafā mey-ḫāneden ġayrı
Sürildi ḳalmadı eglencemüz peymāneden ġayrı
Bizi ʿūduñla yaḳduñ muṭribā āheng-i sāz itme
Çalınmaz gūş-ı cāna naʿre-i mestāneden ġayrı

Velehū[**] : Eflāke her gice çıḳar āh u fiġānımuz
Ṭaʿn mı olursa nāle-i dil nerdübānımuz
Ḫalḳuñ kimisi var kimi yoḳ dir dehānuña
Fi'l-cümle vardur anda bizüm de günāhımuz

(Diger) : Ġamdan gözüm açılmaz ḫaṭṭ-ı nigāra ḳarşu
Uyḫu olur ziyāde evvel bahāra ḳarşu[**]

Ü206a ʿALĪ ÇELEBİ: Bu ḥaḳīr-i keṡīrü't-taḳṣīrüñ ʿālem-i ervāḥdan müsāfir olup mülket-i eşbāḥda mücāvir olmaġla vāsıṭa ve le'ālī-i vücūdı ḳalā'id-i şühūr u aʿvāmda dāḫil-i silk-i intiẓām olmaġla rābıṭa olup sezāvār-ı envāʿ-ı ikrām ve telaṭṭuf-ı mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *velā teḳul le-humā uffen*[*] cenāb-ı ʿizzetden mir'āt-ı menḳabetleri ṣūret-i ʿibāret-i rübūbiyyet ile mücellā ve ḳalā'id-i celā'il-i feżā'ili ferā'id-i *Rabbı irḥamhumā kemā Rabbeyānī ṣaġīran*[*] ile muvaşşaḥ u muḥallā **H203b** olan peder-i **R234b** mükerrem bedr-i semā-yı semāḥat ve kerem-i cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şān ve sümmü'l-ʿunvān mihr-i

---

1-2[**] fenā vü zevāl olmış idi: i fenā vü zevāli olmayup H i fenā vü zevāl olmayup R S.
3[**] ṡebt ü: - S.
4[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
8[**] Velehū: - H S Ü.
10-13[**] Ḫalḳuñ kimisi var... evvel bahāra ḳarşu: - H R S.
18[*] *İsrâ-23 (Kendilerine of bile deme; onları azarlama).*
20-21[*] *İsrâ-24 (Allahım onlara merhamet et. Çünkü onlar da ben küçükken bana merhamet etmişlerdir).*

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

sipihr-i mekārim-i aḫlāḳ māh-ı cihān-tāb-ı ʿālem-i istiḥḳāḳ baḥr-ı muḥīṭ-i feżā'il ḳāmūs-ı le'ālī-i ḥüsn-i ḫaṣā'il sened-i ruvāt-ı[**] eḥādīs̱-i fażl u kerem maṭlaʿ-ı envār-ı esrār-ı ʿulūm u ḥikem bāġbān-ı ḥadā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ-ı pür-şeref ü bābuhā gencūr-ı künūz-ı *ene medīnetu'l-ʿilmi ve ʿaliyyun bābuhā*[*] āyīne-i cemāl-i kemāl *ve refeʿnāhu mekānen ʿaliyyen*[*] cām-ı cihān-nümā-yı merātib-i semiyye ve menāṣıb-ı ʿulyā mütemmem-i māhiyyet-i celā'il-i leṭā'if muḳavvem-i nevʿ-i feżā'il ü maʿārif mir'āt-ı **S200b** maʿlūm-ı[**] ʿaḳl-ı ʿāşir ḫulāṣa-i te's̱īr ve te'es̱s̱ür-i[**] eflāk u ʿanāṣır vāsıṭa-ı ʿiḳd-ı ṣudūr fātiḥ-i ʿaḳd-ı müşkilāt-ı umūr ʿunvān-ı nüsḫa-i meʿālī fihrist-i mecmūʿa-i mevālī[**] vü ehālī netīce-i muḳaddem ü tālī eyyām u leyālī çābük-süvār-ı düldül-i feżā'il ü maʿārif Ḥaydar-ı kerrār-ı ʿavārif ü leṭā'if

Beyt[**] : *Leyse mine'llāhi bi-müstenkirin*
In yecmeʿu'l-ʿālemu fī vāḥidin

El-mevlāü'l-fāżıl ve'n-naḥrīrü'l-kāmilü'l-ʿālimü'l-ʿallāme ve'l-ḳıdvetü'l-fihāme ẕü's-seciyyeti'ṭ-ṭāhire ve'l-ʿiffeti'l-letī delā'iluhā ẓāhiru'l-menʿūti bi'l-mekārimi'l-cez'īleti ve'l-aḫlāḳi'l-ḥaseneti'l-cemīle imāmun ḫaḍaʿat dūne fażlihi riḳābu'l-enāmi ve tezeyyenet bi-ḳalā'idi ferā'idi ʿilmihi aʿnāḳu'l-eyyāmi

Beyt[**] : *Yeḳūl lisānü'd-dehri bi-medḥin fażlehu*
Velakinnehū fevḳa'l-lezī hüve ḳā'ilu

Sulṭānü'l-efāżıl bürhānü'l-emās̱il el-ātī bimā lem tesṭeṭiʿhu'l-evā'ilu el-baḥru'n-nāfiʿ ve'l-bedru's-sāṭiʿ eṭ-ṭavdu'ş-şāmiḫ ve'l-ʿalemu'r-rāsiḫ ḥāvi'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl cāmiʿü'l-fürūġi ve'l-uṣūl bedrü'l-e'imme sirācü'l-e'imme

---

2** ruvāt: rivāyet H S.
4* *Hadîs (Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır).*
5* *Meryem-57 (Onu üstün bir makama yücelttik).*
7** maʿlūm: ʿulūm H S.
8** te's̱īr ve te'es̱s̱ür: te's̱īr ve te's̱īr H.
9** mevālī: ḥavālī R.
12** Beyt: Şiʿr H S - Ü.
18** Beyt: - H S Ü.

Mevlānāü'l-vālidü ve'l-üstādü'l-mācidü'l-leẕī **Ü206b** eḳarra bi-fażlihi'l-ʿānidu ve'l-ḥāsidu

Naẓm[**] : *Şerefün eżā'e livā'ehu fī rifʿatin*
Ke'ṣ-ṣubḥi fīhi tereffuʿun ve żiyā'u
Ve feżā'ilu şehide'l-ʿaduvvu bi-fażlihe
R235a *Ve'l-fażlu mā-şehidet bihi'l-aʿdā'u*

Ṣafder-i maṣāfin lil-leẕīne aḥsenū il-ḥusne ve ziyādete Mevlānā ve vālidunā ʿAlī Çelebi ibn Emru'llāhi'ş-şehīr be-Ḳınalızāde *-Ceʿala'llāhu'l-cennete me'vāhū ve beḥābīḥa'l-cinān mütekallibeten ve meṣvāhu-* (Ḥażret)leridür[**] ki sebze-i vücūd-ı pür-cūdı çemenzār-ı ḳaṣaba-i Ispartadan nev-ḫāste olup tesḫīr-i iḳlīm-i fażl u ʿirfān ve żabṭ-ı ḳalem-rev-i taḥḳīḳ ü īḳān **H204a** içün şehr-i mezbūrdan ʿalem-efrāşte olmışdur. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve bir vücūd-ı laṭīfdür ki aḫlāḳ-ı muṭarrā buḫūr-ı mecālis-i feżā'il ve maḥāsin-i ʿādāt-ı cemīli ṭırāz-ı libās-ı şemā'il tābende-i ḫūrşīd-i żamīr-i münīri şemʿ-i encümen-i dānişverī ve āyīne-i re'y-i müstenīri cām-ı cihān-nümā-yı hüner-güsterī ṣafḥa-i żamīr-i münīri müşkil-güşā-yı ʿaḳl-ı müstefāde ve berīd-i ḫāṭır-ı tīz-kāmı rāh-nümā-yı vüfūd-ı ṣalāḥ u sedād ṣaḥā'if-i aḫlāḳı rūy-ı zemīnde evrāḳ-ı gül ü nesrīn[**] gibi güsterānīde ve şemāme-i nükhet-i fażl-ı ʿamīmi nesīm-i bahār gibi her diyāra resīde olmışdur. Levḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı maḥall-i nuḳūş-ı **S201a** ḥaḳā'iḳ-ı İlāhī ve ṣaḥīfe-i żamīr-i münīri mehbiṭ-i envār-ı füyūżāt-ı nā-mütenāhī gencīne-i sīne-i pür-sekīnesi cevāhir-i zevāhir-i ʿulūm ile meşḥūn ve ʿuḳūd-ı envāʿ-ı feżā'il ṣandūḳ-ı derūnında maḫzūn envār-ı kelām-ı muʿciz-niẓāmı mişkat-ı encümen-i ehl-i ʿirfān ve āsār-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı mübeyyen-i ḥaḳīḳat-ı esrār-ı īmāndur.

3[**] Naẓm: - S Ü.
9[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18[**] gül ü nesrīn: gül nesrīn H.

*Şi'r*** : *Ez-pey-i fā'ide der-ḥalḳa-i derset*** *Berc īs*
*Çün cevāb-ı u besī ḫāstki ḥāżır bāşed***

ʿİlm-i tefsīrde ẕāt-ı bī-naẓīr bir īmāmdur ki keşşāf-ı müşkilāt olanlar aña iḳtidā ile faḫr iderler ve bir ḳāḍī-i maḥkeme-i muḥkeme-i** taḥḳīḳ ü itḳāndur ki cümle-i enām kelām-ı vecīz ü vasīṭi var iken ġayrıları** keşf-i envār-ı tenzīl itmekden nehr iderler meşārıḳ u meġāribde muṣābīḥ-i ẕihn-i ṡāḳıbı tābān idügi rūşen ü ẓāhir **R235b** ve ḥadīṡ-i ṣaḥīḥ-i fażl-ı şarīḥi ki kābiren-ʿan-kābir telaḳḳī itdügi meşhūr u mütevātirdür. Her mü'min ü müslim** yanında müsellem olduğı maḥall-i ʿinād-ı münāziʿ ü mükābir degüldür.

*Beyt*** : Duḫūl-ı meclis-i ḫāṣṣına ruḫṣat mümkin olmazsa**
Buḫārīden gelür deñlü ḥadīṡin ṭālib-i maʿnā

Vāḳıf-ı muvāfıḳ-ı ʿulūm u ḥikem ve ḳāṣid-i maḳāṣid-i fażl u kerem olup ednā telvīḥ ü taḳrīr ile mesā'il-i müşkileyi tavżīḥ ve daḳā'iḳ-ı muʿżıleyi tenḳīḥ idüp ol ṣadrü'ş-şerīʿa ve'l-islām viḳāyetü'l-enām ẕaḫīretü'l-eyyām baḥr-ı muḥīṭ-i ʿulūm-ı bilā-nihāye cāmiʿ-i feżā'il** ü maʿārif-i bī-ġāye ʿāric-i meʿārici'd-dirāye olup vücūd-ı mesʿūdı hidāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī olduğı müddeʿāya şāhid-i ṣādıḳ Dürer-i Ġurer kelāmı kifāyet ider idügi lāmiʿ ü bāriḳdür **H204b** ve ʿilm-i hey'etde ol ġıyāṡü'l-müslimīn Cemşīd-i rūy-zemīn olup Ḳāḍīzāde-i Rūmī olduğı ehālī-i rubʿ-ı meskūnuñ maʿlūmıdur.

Li-münşihi : Nūr-ı fażlı olalı ʿālemde gün gibi celī
Bū ʿAlī yanında ḥikmetden dem urmaz bu ʿAlī

1** Şi'r: Naẓm H - S Ü.
1** der-ḥalḳa-i derset: der-ḥalḳa-i der-mest H der-ḥalḳa-i der-messet R.
2** bāşed: şud S.
4** maḥkeme-i muḥkeme: maḥkeme H
5** vasīṭi var iken ġayrıları: vasīṭi var iken ġayrıları H vasīṭinden ġayrı ile Ü.
8** mü'min ü müslim: mü'min ü müselmān H S.
10** Beyt: Şi'r R - S Ü.
10** Duḫūl-ı meclis-i... mümkin olmazsa: - Ü.
15** feżā'il: fażl H S.

Żabṭ-ı vefeyāt-ı aʿyān ve ḥavādiş-i vekāyiʿ-i zemīn ü zemān ve aḫbār-ı mülūk-ı sālife ve aḥvāl-i selāṭīn-i sābıḳada maḥfūẓ İbn Keşīr aña nisbet şey'un ḳalīl ü ḥaḳīrdür. Fenn-i inşāda dahı Ḫāce-i Cihān mürvārīd-i ṣadef-i fażl u ʿirfān olup neşrü'l-le'ālī vü ḳalā'idü'l-ıḳyān ve iklīl-i tīcān-ı belāġat u beyān olan kelimāt-ı pür-ʿunvān ve münşe'āt-ı feṣāḥat-nişānlarına ʿıḳd-ı şüreyyā gibi ictimāʿ ü intiẓām virmekle bir kitāb-ı belāġat-niṣāb itmişlerdür ki ḥayret-feżā-yı büleġā-yı küttāb olmışdur. **S201b** Ol kitāb-ı belāġat-meẓāhir miyān-ı ṣıġār u kibārda mişl-i sā'ir olup maḥsūd-ı ḥāl-i münşiyān-ı māżī vü ġābir olmışdur.

Beyt[**] : *Be-dīn leṭāfet ü ḫūbī kesī ne-yārāyed*
Tecellihā-yı ʿibāret ʿarūs-ı maḥā-rā

Şehbāz-ı fikr-i çālāk cenāḥīn-i ḥaḳīḳat ü mecāz ve cürre-bāz-ı fehm-i derrāk ḳavādim ü ḫavāfī-i **R236a** iṭnāb u īcāz ile ol kitāb-ı mümtāz-ı belāġat-ṭırāz u siḥr-perdāzuñ hevā-yı medḥ ü şenāsında pervāz itmek emr-i muḥāl ve maḥż-ı ḫayāldür ve ḫayāṭ-ı fikret ki üstād-ı kār-ḫāne-i fıṭratdur miḳrāż-ı şefatīn ü miḳyās ḥavāṣṣ ile ol şāhid-i raʿnānuñ ḳāmet-i bālā-yı taʿrīfine münāsib libās biçmek ẓāhirü'l-istiḥāle idügi mānend-i nūr-ı ġazāledür.

Şiʿr[**] : *Li llāhi lü'lü elfāẓın tesāḳuṭuhā*
Lev künne fi l-ġıydi leste'nese[**] *bi l-ʿaṭli*
Ve min ʿuyūni maʿānin lev-kuḥilne bihā
Nüclü l-ʿuyūni leʿanet ʿani l-kuḥli

Ol ʿibārāt-ı rā'iḳa ve istiʿārāt-ı ḳā'iḳa ve ol elfāẓ-ı melīḥa ve kelimāt-ı faṣīḥanuñ evveli bu ebyātdur.

10[**] Beyt: Şiʿr R S - Ü.
18[**] Şiʿr: - Ü.
19[**] fi'l-ġıydi: bi'l-ġıydi H R S.

*Şi'r*** : *Yā münşi'en evcede l-eşyā'e inşā'en*
Velā yuḫālifuhu el-eşyā'u inşā'en
*Yā ḫālıḳe l-ḥaḳḳi in insen*** ve in meleken*
Yā rāzıḳe l-ḥayyi in ibilen ve in şe'en

Medḥ-i (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānda cenāb-ı feżā'il-nişān mıṣdar-ı efʿāl-ḥısān müsnedün-ileyhi mürüvvet ü iḥsān ḫūrşīd-i āsmān-ı feżā'il kevkeb-i saʿd-ı celā'il-i ḫaṣā'il maşrıḳ-ı āftāb ʿulūm u ḥikem āyīne-i cemāl-i **H205a** bā-kemāl-i fażl u kerem būstān-ı fünūn u maʿārifüñ serv-i ser-efrāzı ve hevā-yı kemālāt u leṭā'ifüñ şehbāz-ı bülend-pervāzı ṣānī-i Muʿallim-i Ṣānī ʿadīl ü naẓīr-i Saʿd-ı Taftāzānī ki ḥālā gülistān-ı bülbülān-ı ḫōş-ṭabʿānī nağme-serā iden gül-i ḫōş-būy-ı iltifātı ve ḳafes-i devrānda ṭūṭī-i şekkeristān-maḳāli gūyā iden mir'āt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātıdur. Ṣarrāf-ı cevāhir-süḫan** olmağla zemān-ı şerīflerinde cevāhir-i maʿārifüñ bahāsı ġālī oldı** ve nuḳūd-ı cūd u iḥsānla ṭālib-i metāʿ-ı ʿirfān olmağla bāzār-ı ʿilm ü kemāl revāc buldı.

*Li-münşihi***: Ḫāce olmazdı şāh-ı devrāna
Olmasa ḫāce-i zemīn ü zemān
Gelmez anuñ naẓīri dünyāya
Oldı fażl ile ḳıdve-i devrān**

1** Şi'r: - Ü.
3** ḫālıḳe'l-ḥaḳḳi in insen: ḫālıḳe'l-ḫalḳi in insān H.
5** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
12** cevāhir-süḫan: gevāhir-süḫan H.
13** ġālī oldı: ʿālī oldı H S.
15** Li-münşihi: Şi'r S.
5-18** Medḥ-i (Ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānda... fażl ile ḳıdve-i devrān: - Ü.

R236b S202a Ḫāce-i sulṭān-ı cihān ve sulṭān-ı fāżılān-ı[**] zemān (Ḥażret)lerinüñdür[**] bir medḥ-i cāmiʿ ki cevāmiʿü'l-kelīm-i belāġatdan idügi rūşen ü lāmiʿdür gūş itdükde

Mıṣrāʿ[**] : Geldi bir ḥālet ki deryālar gibi cūş eyledüm

buyururlar idi ki merḥūm içün ʿulemā-yı ʿAcemden disek müsellemdür ki cāmiʿ-i envāʿ-ı ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ ve ḥā'iz-i eṣnāf-ı kemālāt idügi nūr-ı ṣubḥ gibi ṣādıḳdur ve diḳḳat-i müṭālaʿa ve metānet-i mübāḥeṣede her vechle fā'iḳ idügi envār-ı ḫūrşīd gibi lāmiʿ ü bāriḳdür ve ʿulemā-yı ʿArabdan ʿadd olınsa ʿaceb degüldür ki ḳaṣā'id ü eşʿār-ı ʿArab cümle-i maḥfūẓ u maʿlūmı ve nevādir ü emṣāl ṣaḥīfe-i żamīrlerinüñ mersūmı olup ʿālem-i fażlı iḥāṭa eylemiş bir biḥār-ı zeḫḫār ve bir deryā-yı bī-bün ü kenārdur[**]. Sebzezār-ı cihānda benefşe-miṣāl ser-fürū idüp müteḥayyir ve ṣūfī-i erbaʿīn kişi gibi ser-be-zānū idüp mütefekkirīn[**] ki ol serv-i būstān-ı kemāl ve gül-i gülistān-ı saʿādet ü iclāli nice tavṣīf idüp bülbül-i gūyā gibi nice naġme-serā olam ve māhiyyet-i teʿallā vü tefevvuḳların ne maḳūle ḥadd ü resmle taʿrīf ḳılup mānend-i mihr ü māh ol ḥażret-i melek-ḫaṣlet ve felek-i cāygāhı kemāhī rūşen ü hüveydā ḳalem-i cismümde olan her ser-mū zebān-ı süḫan-güẕār u medḥ-gū olup ḥaşre dek evṣāf-ı ḥażarāt-ı ʿāliyātda güft ü gū itmekle ġulġule-endāzı çarḫ-ı mīnū olsa vaṣf-ı **H205b** aḫlāḳ-ı ʿaliyyelerinden bir ẕerrece ve ẕikr-i fežā'il-i ʿilmiyyelerinden bir ḳaṭrece[**] ʿiyān itmege ḳādir degüldür. Pes ḥayrān u zārum ki ol ḥażretüñ medḥini ne ḳalem ile taḥrīr ḳılam ve ʿuhde-i vaṣf-ı bī-intihālarından ne ḥāletle bīrūn olam. Evrāḳ-ı āsmāne el irmez ki taʿrīf-i ẕāt-ı

1[**] sulṭān-ı fāżılān: sulṭān-ı fāṣılān R.
2[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
4[**] Mıṣrāʿ: - R.
1-11[**] Ḫāce-i sulṭān-ı cihān ve... bir deryā-yı bī-bün ü kenārdur: - Ü.
12[**] mütefekkirīn: mütefekkirüm S.
19-20[**] bir ẕerrece... ʿilmiyyelerinden bir ḳaṭrece: bir ẕerre... seniyyelerinden bir ḳaṭre H S.

şerīfin aña tesvīd idem ve ḫāme-i[**] eşcār-ı rūy-ı zemīn ṭāḳat getürmez ki ol kümeyt ile kemiyyet-i vaṣf-ı[**] kerīmīn **R237a** teşḫīẓ idem[**]

Beyt[**] : *Her çe ber-ṣafḥa-i endīşe keşed kilk-i ḫayāl*
ʿĀlem-i ḳadr-i tu[**] *bālāter ez-ān sāḫteend*

Ol ḥażretüñ evṣāfında meddāḥ u vaṣṣāf olmaḳla ne lāzım ki ṣīt-ı ṭannānı bād-ı ṣabāya hem-ʿinān olup maşrıḳ u maġrib-i zemīnde ʿıṭr-āmīzlik[**] ider ve ẕikr-i cemīli cünūb u şimāl ile ʿaġvār u incādur rubʿ-ı meskūnda müşg-sāylik[**] ider. **Ü207a** Şerḥ-i faṣl-ı fażl u kemāl ve evṣāf-ı kerīme vü elḳāb-ı pür-iclālini ḫāme-i ḫūrşīd-i ṣaḥā'if-i eyyām ve ṣafā'iḥ-i şühūr u aʿvāma taṣvīr idüp debīr-i çarḫ-ı **S202b** pīr evrāḳ u eṭbāḳ-ı eşīrde taḥrīr ü tasṭīr itmişdür. Şemīm-i nükhet ḫulḳ-ı ʿaẓīmini laṭīm-i nesīm her diyāra münteşir itmişdür ve ḳāfile-i şeb ü rūz vaṣf-ı pür-ẓuhūr u bürūzı eṭrāf u eknāfa müştehir ü münteşir ḳılmışdur.

Naẓm[**] : *Fe eskutu ʿaczen ʿan umūrin keṣīretin*
Yanṭafī[**] *lā-yuḥṣā ve in ḳulte ḳultu*

Būstān-ı cihānda henūz nihāl-i nev-resīde olup benefşe ḫaṭṭ-ı sebz gülistān-ı rūyında demīde olmadın mīve-i fażl u kemāli[**] ber-kemāl olmış ve reşḥa-i aḳlām-ı müşgīn-erḳāmı ʿayn-ı āb-ı zülāl olmış idi. Mevlānā Ġubārī ḥikāyet ider idi ki evā'il-i ḥāl ve mebādī-i sinn ü sālimüzde ḳaṣaba-i mezbūrede taḥṣīl-i feżā'il-i mevfūre içün iştiġālde ve tertīb-i muḳaddemāt ʿilm ü kemālde

---

[1**] ḫāme: ḫāne H.
[2**] kemiyyet-i vaṣf: kemiyyet-i ser-ḥadd-i vaṣf H S.
[2**] teşḫīẓ idem: teşḫīd idem H R S Ü.
[3**] Beyt: - S Ü.
[4**] ʿĀlem-i ḳadr-i tu: ʿĀlem-i medḥ-i tu H S.
[6**] ʿıṭr-āmīzlik: ʿıṭr-āmīzlıḳ H S.
[7**] müşg-sāylik: müşg-sāylıḳ H S.
[14**] Naẓm: ʿArabī R - S Ü.
[15**] Yanṭafī: Nuṭaḳī H.
[17**] u kemāli: kemāl R.

iken eyyām-ı bahār idüp hengām-ı geşt ü güẕār ve mevsim-i seyr-i[**] deşt ü lālezār olup māh-ı ürdībehişt irmekle ṣaḥn-ı sebzezār nümūdār-ı behişt ve rūy-ı zemīn mis̱āl-i ḫuld-i berīn olup nihāl-i gül-i serv gibi[**] serv-i ser-efrāz olmağla bülbül-i şeydā ʿışḳ-bāzlige āġāz itmiş idi. Bād-ı ṣabā yine başdan keşākeş-i kākül-i sünbüle giriftār olup nergis-i şehlā benefşenüñ **H206a** zülf-i muṭarrāsı ġam ile zerd ü zār her gice ṣabāḥa dek **R237b** gözin yummayup encüm-mis̱āl[**] bīdār olmış idi. Bezm-i gülistānda ḳumrī-i hezār-destān (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şānuñ bu kelimātı ile ġazāl-ḫ*ān* ve sūsen-i deh-zebān bu ebyāt-ı pür-ʿunvān ile raṭbü'l-lisān idi.

Şiʿr[**] : Ḫayl-i şitāyı itdi perīşān çü āftāb
Gül şāhı çıḳdı taḫt-ı gülistāna kāmyāb
Ruḫsār-ı lāle reşḥa-i ebr ile ābdār
Zülf-i benefşe nefḥa-i bād ile müşg-nāb
Dīvāneler gibi boşanup bendden seḥer
Zencīrini süriyü gelür gülistāna āb
Faṣl-ı bahārda giceler kūteh olmağın
Ḳalḳar ṣabāḥ nergis-i nev-reste nīm-ḫ*āb*
Ḳızdurdı bād-ı ṣubḥ tennūrını lālenüñ
Bī-çāre bülbülüñ cigerin ḳılmağa kebāb[**]

Bir gün[**] ittifāḳ-ı yārānla seyr ü ṣoḥbete gülistāna āb-mis̱āl revān olmış idüḳ. İttifāḳ-ı yārāndan birinde Bahāristān-ı Mevlānā Cāmī[**] var idi. (Ḥażret)-i[**]

[1**] seyr: sırr R.
[3**] gül-i serv gibi: gül gibi serv R.
[7**] encüm-mis̱āl: - Ü.
[8**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[10**] Şiʿr: - R Ü.
[10-19**] Ḫayl-i şitāyı perīşān... cigerin ḳılmağa kebāb: - Ü.
[20**] Bir gün: Olduḳda Ü.
[21**] Mevlānā Cāmī: Mevlānā ʿAbdu'r-raḥmān Cāmī H.
[21**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

ʿālī-menḳabet ve ʿaliyyü'l-menziletüñ kitāb-ı mezbūr ile'l-ān manẓūrları olmağın āyīne-miŝāl muḳābil-i cemāl-i bā-kemāli olup** bir zemān ol bahār-ı ʿirfāna teferrüc kenān-ı nigerān olduḳdan ṣoñra iḫvāndan baʿżı **S203a** kitāb-ı merḳūmuñ baʿż-ı ḥikāyātını gördüñüz mi didükde belī cümlesin tamām idüp ḥücre-i ḥāfıẓada maḥzūn ve ṣandūḳ-ı derūnda maḥfūẓ u meknūn ḳıldum didükde iḫvān u şürekā ʿādetleri üzre istihzāya başlayup zebān-ı ṭaʿnı her gūşeden dırāz itmege āġāz itdiler. Merḥūm daḫı ceste ceste ol kitābuñ muḳaṭṭaʿāt** u ebyāt ve nevādir ü **Ü207b** ḥikāyātını ezberden şu gibi revān itmekle şürekā vü aḳrānı dem-beste vü ḥayrān oldılar ve her birisi ḫāme-ṣıfat barmaḳların ḳaldurup fażl u ʿirfānına īmān getürdiler ben daḫı ol zemāndan berü ol fāżıl-ı zemānuñ hilāl-miŝāl müşārün-ileyhi bi'l-benān olacağına ʿālim ve fetḥ-i eḳālīm-i ʿirfānla sulṭān-ı refīʿü'l-ʿunvān olmasına lem ve-lemmā gibi cāzim olmışdum ve livā-yı fażl u ʿulüsı vāṣıl-ı farḳ-ı farḳadeyn **R238a** olacağını re'yü'l-ʿayn müşāhede ḳılmış idüm. Cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānları bu güne gevher-efşān olurlar idi ki ṭarīḳ-i ʿilmde mülāzım olduḳda merḥūm vālid ḳāḍī-i ḳayyūm iken ḫidmet ile saʿādet-i ḥüccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-ihtimām **H206b** rüsūl-i enāma fā'iz olup yolda Risāle-i Ḳalemiyye ve bu ḳaṣīde-i mülemmaʿyı dimiş idüm. Ḥāl-i ān ki kütüb-i luğātdan bir kitābuñ temellükine ḥā'iz olmamış idüm ve ekŝer-i kütüb-i ʿArabiyyenüñ cemāl-i bā-kemālin görmemiş ve gülistān-ı fevā'id ü ʿavā'idinden ŝimār-ı maʿārif ü leṭā'ifi virmemişdüm. Ol ḳaṣīde budur.

*Şiʿr*** : *Bekkir ʿaleye'r-revāḥile yā sā'iḳe'l-cimāl*
Ḳad eḥraḳe'l-fu'āde hevā ẕalike'l-cemāl

2** bā-kemāli olup: bā-kemāl olup H S.
8** muḳaṭṭaʿāt: ḳıṭʿa Ü.
22** Şiʿr: - R Ü.

Vaḳt-i raḥīl mīresed ey cān tu hem be-rev
*Bāng-i nefīr be-şinevem ey** dil tu hem be-nāl*
Nāy nefīr gibi ider nāle ehl-i derd
Kūs-ı raḥīl gibi döger sīne ehl-i ḥāl
Yā ḥādi'r-rükkābi teraffaḳ li-raḳṣatin
Ḥāmū ʿale'l-ġarāmi fehemū ʿale'r-rimāl
Nālān revem mis̱āl-i ceres ber-ümīd ānek
Bāng-ı der-āy be-şinevem ez-maḥmil-i viṣāl
Her dem zemīn-i çehre-i zerdümde şevḳden
Bulmaz ḳarār-ı eşk-i dür-efşānum infiṣāl
Lemeʿānu nūri vechike fī fetreti'r-rüsül
*Bedrün eulūḥu fī ẓulümātin mine'l-leyāl***
Cüz āb-ı ḫançer-i tu ne-mīkerd münṭefī
Çün nār-ı fitne şuʿle zedī der-dem-i ḳıtāl
Māhī ṣaḥīfe-i felek üzre devinīm ider
S203b Engüşt-i muʿcizeñ ki olupdur elf-mis̱āl
Demī bi-bābı cūdike kee'n-nehr-i sā'ilü
Ḥāşāke nehrü sā'ili cūdın ledāyü's-su'āl
*Ez-luṭf-ı ḫīş sāye zi-men ber-medār** ez-ānek*
Tu ebr-i raḥmetī vü menem kişt-i ḫuşk-sāl
Sel-i dest-māl-i luṭfuñ ile gözlerüm yaşın
Ġarḳ olmadın bu baḥrda luṭf ile destüm āl

2** ey: ez S.
11-12** Lemeʿanu nūri... mine'l-leyāl: - Ü.
19** ber-medār: ber-ḳadār R.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ḥarīrī ki nessāc-ı tār u pūd ḥulel-i maʿānī vü beyān ve nessāc-ı eṭbāḳ-ı[**] evrāḳ-ı feżā'il ü ʿirfāndur. Ol risāle-i bedīʿü'l-maḳāleyi göreydi maḳāmāt-ı belāġatda kendi maḳāmın bilüp rifʿat-i maḳām-ı ʿalāya ḳā'il olurdı. **R238b** Ve ṣāḥibü'l-keşşāf sālik-i ṭarīḳ-i inṣāf olaydı[**] menzil-i maḳām-ı[**] tenezzüle müntaḳil olup kelimü't-tevābiʿinden[**] tercīḥ itmege mā'il olurdı. Ḥaḳḳā ki risāle-i mezbūre[**] ḳalem-miṣāl müşārün-ileyhi bi'l-benān olup[**] bir ān dest-i erbāb-ı ʿirfāndan gitmez ve aḳlām-ı müşgīn-erḳām vaṣf-ı kemāl-i belāġat u intiẓāmına vefā itmez ol risālenüñ evveli budur[**].

Şiʿr[**] : *Leke'l-ḥamdu yā men ekreme'l-inse baʿlemā*
Hedāḥu ilā't-taḳvā ve ʿallem bi'l-ḳalemi
Tu'allifu bi'l-kāfi[**] *ve'n-nūni emrā*
H207a *Ve tenaḳaşe levḥu'l-kevni*[**] *min ẕalike'r-raḳami*

Ol tābende-i ḫūrşīd-i ʿālem-i ʿirfān[**] ve derende-i şīr-i taḥḳīḳ ü iẕʿān[**] ʿanḳā-yı Ḳāf-ı maʿārif ü ḥaḳā'iḳ şehbāz-ı bülend-pervāz-ı hevā-yı daḳā'iḳ niṣāb-ı **Ü208a** celālet iktisāb feżā'il-i bī-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik ü meydān-ı imtiḥānda emṣāl ü aḳrānına ġālib ü nāhik olup ṭarīḳ-i saʿādet refīḳ-i ʿilme sālik olduḳda ḫidmet-i efāżıl-ı enām ve emāṣil-i fiḫām ile müşerref ve gūş-ı dil-i pür-hōşı cevāhir-i zevāhir-i kelimāt-ı pür-intiẓāmlarıyla muḳarraṭ u müşennef olup ḥażerāt-ı ʿāliyātuñ zānū-zede-i meclis-i feżā'il ve şemʿ-i encümen-i maʿārif-i celā'ili olmışlar idi. Cümleden ʿAzīz-i Mıṣr-ı fażl u ʿirfān

[1**] nessāc-ı eṭbāḳ: nessāḥ-ı eṭbāḳ H R.
[4**] inṣāf olaydı: inṣāf Ü.
[4**] menzil-i maḳām: menzil-i daʿvāda maḳāmına H S.
[5**] kelimü't-tevābiʿinden: kelimü'n-nevābiʿinden H R.
[6**] risāle-i mezbūre: - Ü.
[6**] olup: - S.
[8**] budur: bu naẓm-ı ābdārdur H.
[9**] Şiʿr: - R Ü.
[11**] bi'l-kāfi: beyne'l-kāf S.
[12**] levḥu'l-kevni: levḥu'l-kevli R.
[13**] ʿirfān: - S.
[13**] iẕʿān: iḳān S.

olan Mevlānā-yı aʿẓam Sinān Efendiye[**] ve şāhdān-ı ʿilm ü kemāle dest-i pür-iclāl-i[**] merḥabā iden şöhre-i efāżıl-ı dünyā olan merḥūm Merḥabā Efendiye ve Maʿlūl-ı ʿulūm u fünūna ẕāt-ı feżā'il-i meşḥūnı ʿillet-i ġā'ī ẕāt-ı pür-meʿālī vü mekārimi[**] *yucāhidūne fī sebīli'llāhi velā-yeḫāfūne levmete lā'imin*[*] cemāline iḥsān-ı mürā'ī olan merḥūm Maʿlūl Emīre dānişmend olup āftāb-ı fażl u ṣalāḥı mānend-i nūr-ı ḫūrşīd ẓāhir ü vāżiḥ ve şemīm-i ḥüsn-i şemā'ili būy-ı ʿūd-ı ḳamārī gibi fā'iḥ olan merḥūm Ḳara Ṣāliḥ **S204a** Efendinüñ manẓūr-ı naẓar-ı luṭf-ı pür-mezīdi olup medrese-i feżā'il-i mü'esseselerinüñ muʿīdi olmış idi. **R239a** Ol eşnāda mevlānā-yı merḳūm icābet-i daʿvet-i Ḥaḳḳ itmekle rūḥ-ı revānı füsḥat-sarāy-ı cinānda ervāḥ-ı ṣāliḥīne mülḥaḳ oldukda mevti mülāzemetinden abā idüp ol zemānda şeyḫü'l-islām müftiyü'l-enām ʿālem ü fāżıl taḥrīr-i kāmil ṭā'ife-i ʿulemā içre ġāyet-i diyānet ü ṣalābet ile maʿrūf ve ārā vü efkārında nihāyet-i iṣābet ile mevṣūf olup ehālī-perver ve feżā'il-güster olan merḥūm Çivizāde mesned-nişīn-i fetvā vü ifāde olup reşḥa-i aḳlāmı çemen-ārā-yı dīn ü devlet ve riyāżet-baḫş-ı būstān-ı mülk ü millet[**] oldukda iktisāb-ı celā'il-i feżā'il ve iḳtibās-ı envār-ı **Ü208b** fevāżıl idüp ḫidmet-i ʿāliyyelerinüñ tilmīẕ-i ḫāṣṣ ve şākird-i pür-iḫtiṣāṣı olmışlar idi. (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şān bu vechle gevher-efşān olurlar idi ki cemʿiyyet-i şürekāyla Evā'il-i Şerḥü'l-ʿażuddan ders oḳıyup **H207b** baʿde'd-ders ol maḥalle taḥrīr itdügüm risāleyi cenāb-ı şerīflerine ihdā idüp dībācesi ile baʿż-ı maḥālli manẓūr-ı naẓar-ı fażl u kemāli oldukda El-ḥamdü'lillāhi Taʿālā zemānımuzda

---

[1**] Sinān Efendiye: - S.
[1-2**] dest-i pür-iclāl:- S.
[3-4**] pür-meʿālī vü mekārimi: pür-mekārim S.
[4*] *Māide-54, Bakara-255 (Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar, aldırmazlar).*
[16**] mülk ü millet: millet Ü.
[18**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

āftāb-ı ʿilm ü kemāle zevāl irmemiş ve bünyān-ı fażl u ʿirfāna inhidām u indirās gelmemiş diyü buyurup şürekā vü iḫvān miyānında maẓhar-ı iltifāt-ı bī-ḥadd ü pāyānı ve mirʾāt-ı ṣuver-i luṭf-ı** bī-kerānı oldum velī elʾān baña ol sürūr gibi bir sürūr-ı** cilveger mınaṣṣa-i bürūz u zuhūr olmamışdur diyü buyururlar idi. Ol ḥażretten mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olduḳda ḥikāyet buyururlar idi ki** ol zemānda ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan ṣadr-nişīn-i fażāʾil bī-ḥadd ü intihā āyīne-i cemāl-i kemāl *el-ʿulemā veresetu'l-enbiyā** kevkeb-i saʿd-ı saʿādet ü iḳbāl āftāb-ı ʿālem-tāb-ı fażīlet ü kemāl ḳıdvetü'l-müfessirīn ve ʿumdetü'l-müteʾeḫḫirīn mevlānā ve üstādenā **R239b** Ebu's-suʿūd *-Eskena'llāhu Teʿālā dāra'l-ḫulūd-* (Ḥażret)leri** ṣadr olup ḫidmet-i pür-ʿizzetlerine mülāzemet üzre iken merḥūm Çivizāde mülāzımı olmağla ol maḥbūb-ı tünd-ḫū bu ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ-ı yek-dil ü yek-rūylarına** çendān mülāyemet itmeyüp tīr-i pür-teʾsīr-i naẓar-ı luṭf u nevālī aġyār ile her-bār ḳīl ü ḳālde olup

*Mıṣrāʿ*** : Bize geldükce ṭoḳınmaz geçer ihmāl eyler

idi ve **S204b** ben ʿarż-ı ḥāl itdükde iʿrāż idüp müsāhele vü iġmāż iderler idi. Āḫir-i kār cāna ve** kāred-i üstüḫ͏āna yitişüp bir gün ol medārisde müdārese ile mümārese** olınan **Ü209a** kitābları ki Ḥāşiye-i Tecrīd ve Ḥāşiye-i Meṭāliʿ ü Muṭavveldür bunları alup öñlerinde bu gūne ʿarż-ı ḥāl ve bu yüzden inhā-yı mā fi'l-bāl itdüm ki bizüm cenāb-ı kerīmüñüze şefīʿimüz ve gice gündüz** rūy-māl itdügimüz bāb-ı refīʿ-i menīʿimüz bu kitāblardur. Bunlardan ġayrıya

---

3** luṭf: - S.
4** gibi bir sürūr: gibi sürūr H R.
6** buyururlar idi ki: buyururlar idi S.
7-8* *Hadīs (Alimler peygamberlerin varisleridir).*
10** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
12** yek-dil ü yek-rūylarına: yekden digerlerine S.
15** Mıṣrāʿ - Ü.
17** Āḫir-i kār cāna ve: Āḫir-i kār-ı elem cāna ve H Āḫir elem cāna kār idüp S.
18** mümārese: müḥārese S.
20** gice gündüz: gice vü gündüz S.

istinād u intisābımuz olmayup ve bu bābdan özge maḥall merca‘[**] u me'ābımuz degüldür didükde

Mıṣrā‘[**] : *Süḫan kezr ūy-ı derd āyed koned te'ṣīr der-dilhā*

fehvāsı üzre nitekim (Ḥażret)-i[**] ‘aliyyü'ş-şān bu mażmūnı bu ṭarz-ı ḫūbla edā itmişlerdür.

Beyt[**] : Benüm şi‘rüm dehān-ı şekker-efşānında[**] yir eyler
Belī söz ḫūb olıcaḳ ādemüñ cānında yir eyler

Kemān-ı kemāl-i ḥarāret ü sūzdan ḫalāṣ bulan sihām-ı kelām-ı pür-te'ṣīr nişāngāh-ı **H208a** derūn-ı feżā'il-nişānında cāygīr olup buyurdılar ki kişi manṣıbı bu manṣabe ile almaḳ gerek yoḫsa bir ālāy erbāb-ı şefā‘atüñ ḍarā‘at-i bā-şenā‘atı ile açmazdan murād atını almaḳ ferzānlıḳ degüldür diyü fi'l-ḥāl Edirnede yigirmi aḳçe ile Ḥüsāmiyye medresesin iḥsān u in‘ām itdiler. Üç yıl miḳdārı ol medresede müdārese-i ‘ilm ü kemāle iştiġāl idüp ḥüsām-ı aḳlām-ı bedī‘ü'l-āyātı ile ol deñlü memālik ü vilāyāt-ı kemālāt[**] fetḥ itmişdür ki ḥudūd-ı ḥaṣr u ġāyātdan bīrūn **R240a** ve mertebe-i a‘dādın şümār-ı kevākib[**] gibi efzūndur. Ol tīġ-i bī-dirīġle ḳalem-rev-i mülk-i ‘irfānı żabṭ u tesḫīr idüp bī-münāzi‘ ü muḥāżim ve müşārik ü müsāhim Sulṭān-ı ‘ālī-şān ve pehlüvān-ı meydān olduġına ol medresede te'līf itdükleri ḥāşiye Ḥāşiye-i Tecrīd[**] ki miyān-ı fażl[**] u ‘irfānda mānend-i Ẕü'l-fiḳār meşhūr ve şāyi‘ ü maḳbūl-ı ḳulūb-ı erbāb-eẕhān u ṭabāyi‘dür. Ḥüccet-i nāfiẕ[**] ü naṣṣ-i ḳāṭi‘ olup zebān-ı

[1**] merca‘: - S.
[3**] Mıṣrā‘: - Ü.
[4**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[6**] Beyt: Şi‘r S - H Ü.
[6**] şekker-efşānında: gevher-efşānında S.
[14**] vilāyāt-ı kemālāt: vilāyet-i kemālāt H R vilāyāt S.
[15**] a‘dādın şümār-ı kevākib: a‘dād u şümārdan şamār-ı kevākib Ü.
[18**] ḥāşiye Ḥāşiye-i Tecrīd: Ḥāşiye-i Tecrīd H S.
[19**] miyān-ı fażl: miyān-ı aṣḥāb-ı fażl H S.
[20**] nāfiẕ: nāfiẕe R S.

edānī vü eʿālī[**] *lefetā illā ʿalī*[*] kelāmını ẕākir ü tālī olmışdur. Ve āvāze-i *lā-seyfe illā Ẕü'l-fiḳār*[*] ile ḳubbe-i ʿālī ḳımme-i[**] sipihr-i devvār olmışdur. Baʿdehū sene s̱elās̱ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede ki sāl-i vilādet-i rāḳımü'l-ḥurūfdur **Ü209b** maḥrūsa-i Burusada yigirmi beş aḳçe ile Ḥamza Beg medresesine **S205a** müderris olup binā-yı sarāy-ı fażl u kemāllerin müşeyyed ü mü'esses olmışlardur. Ḥikāyet buyururlar idi ki ol zemānda ṣadr-ı vilāyet-i Anaṭolı olan Mevlānā-yı aʿẓam ḳıdve-i erbābü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem rāfiʿü'l-veyh-i ʿilm ü kemāl hādim-i ebniye-i ẓulm u ḍalāl Mevlānā Meḥemmed Çelebi idi ki beyne'l-cumhūr Mīrüm Kösesi dimekle maʿrūf u meẕkūr ve riʿāyeti şerā'iṭ-i ṣadāretde ṣāḥib-i āyet olup terbiyet-i aṣḥāb-ı istiḥḳāḳ ile cümle-i āfāḳda meşhūrdur Burusada Ḫüsreviyye medresesinden maʿzūl olan Meḥemmed Şāh Çelebi kim (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şānuñ şerīki olmaġla keferesiyü'r-rihān ve rażīʿü'l-lebān olmışlardur. Medrese-i mezbūreye ṭālib ve niçe dem idi ki vuṣūl-ı merām-ı mesfūra[**] rāġıbdı. Lākin cenāb-ı ṣadāret-me'ābı **H208b** ṣalāḥ u taḳvāda yegāne olduġı gibi Şāh Çelebi daḫı ḫilāf-ı naḳīżi ile şöhre-i zemāne idi. Ol eclden medrese-i mezbūreyi aña virmekde tereddüd üzre iken ben daḫı henūz ṣıladan gelüp daḫı amānī vü āmālüme[**] mevṣūl olmaḳ iḥtimāli żamīrüme ḳaṭʿen ḫuṭūr itmemiş iken bunda nevʿan ḳabūl **R240b** olduġı cenāb-ı şerīfine menḳūl olduḳda ol ānda baña iḥsān itmekle rūy-ı ümmīdümi şebnem-i luṭf-ı cāvīdi ile ḫandān eyledi. Baʿdehū sulṭān-ı ḫāfıkeyn ṣāḥib-ḳırān-ı bī-reyb ü meyn āheng-i tesḫīr-i ʿIrāḳeyn itdükde es̱nā-yı rāhda ṣadr-ı saʿādet-penāh merḥūm Sinān Efendi maḥrūsa-i Burusada medrese-i Veliyü'd-dīni nāmzed-i

---

1** edānī vü eʿālī: edānī vü ām āli H.
1* *Hadis (Ali gibi delikanlı yoktur).*
1-2* *Hadis (Zülfikar gibi kılıç yoktur).*
2** ḳubbe-i ʿālī ḳımme: ḳubbe-i ḳımme R.
12** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
14** mesfūra: mezbūra S.
17** āmālüme: āmāline S.

ẓāt-ı celālet temkīni itmişdür. Min baʿd dest-be-dest ḳafʿ-ı merātib ve ṭayy-i menāṣıb ile ṣadr-ı ṣadāretde ṣadr-nişest** olınca maʿzūl olmışlardur. Medrese-i mezbūrede müderris iken **Ü210a** bānī-i mebānī-i luṭf u kerem ol zemānda vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫām olan merḥūm Rüstem Paşa -*Yessera llāhu Teʿālā fi l-āḫireti mā yerūmu ve yeşā*- ḳaṣaba-i** Kütahiyyada bir medrese-i āliyye binā idüp evvelā tedrīsini ḳırḳ aḳçe ile cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānlarına virmekle medreselerine ʿunvān ve ol buḳʿa-i menīʿaya ḫaylī nām u nişān virmişler idi. Baʿdehū Sulṭān Selīm-i S̱ānī (Ḥażret)lerinüñ** ḫācesi ʿAṭāu'llāh Efendi yirine vezīr-i merḳūmuñ İstanbulda binā itdügi medreseye müderris olmışlardur. Egerçi ẓāhiren cenāb-ı pür-ʿunvānı müderris-i s̱ānīdür. **S205b** Lākin ẕāt-ı efḍal ü ekmel bir kimesneye s̱ānī olmaġla fi'l-ḥaḳīḳa müderris-i evveldür. Çoḳ müddet geçmedin medrese-i Ḫaṣeki ẕāt-ı meʿālī-iḳtināṣlarına ḫāṣṣ olmışlar idi. Rivāyet iderler idi ki peder-i mükerremleri olan pīr-i rūşen-żamīr ve ḳāḍī-i ʿadālet-semīr** Mevlānā Mīrī Efendi ki ʿan-ḳarīb mufaṣṣalan aḥvāli taḥrīr ü tesṭīr olınur merḥūm-ı merḳūmuñ bir iki manṣıbda tīz tīz ḥareket itdükde**

*Şiʿr*** : *Devlet tīz rest-ḫīz boved*
Devlet ān est ki üft ü ḫīz boved

Mażmūnı üzre **R241a** min baʿd ferzend-i hōşmendüm kevākib-i seyyāre gibi serīʿü's-seyr olmaġla gāhī müstaḳīm **H209a** ve gāh rāciʿ olmaḳdan ise kevākib-i s̱evābit gibi bi-ṭayyi'l-ḥareke olsun diyü Rabbü'l-ʿizzete duʿā itmişlerdür. Ol pīrüñ tīr-i pür-te's̱īr-i duʿāsı hedef-i ḳabūle mevṣūl olup üç buçuḳ yıl medrese-i mezbūrede müderris olduḳdan ṣoñra ḳadr-i medāris-i S̱emāniyye ṣīʿā-yı

2** ṣadr-nişest: ṣadr-nişīn H.
5** ḳaṣaba: ve ḳaṣaba H.
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
14** ʿadālet-semīr: ʿadālet-semīri S.
16** itdükde: idüp S.
17** Şiʿr: - R Ü.

Yemāniyye irmiş idi ve ol medāris-i Šāmiyye teşrīf-i ẕāt-ı ḥūrī-sirişti ile muʿādil ü mümāŝil-i heşt-behişt olmış idi. Üç yıldan ziyāde ol medresede ifāde idüp baʿdehū **Ü210b** ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan iki medrese daḫı binā itdükde birin merḥūm-ı merḳūma iḥsān itmiş idi. Altı[**] yıl miḳdārı anda daḫı taḥṣīl-i feżā'il ü maʿārif-i bī-şümār eyleyüp baʿdehū gūyende-i ʿizz ü ʿulāları bu beyt-i dil-güşā ile gūyā ve bülbül-i büstān-sarāy-ı rifʿatleri bu naẓmla destān-serā oldı.

Beyt[**] : *Şām kū ḫāl-i ruḫ-ı ʿarṣa-i gītīst tamām*
Ḫōş sevādīst-i be-nih dil ki ʿaleyküm bi'ş-şām

Ḥükūmet-i Şām-ı şeref-encāmla pür-iḥtişām olup nesīm-i ʿanber-şemīm-i luṭf-ı ʿamīmi ol şehrüñ ehālī vü eʿālīsinüñ sāḥa-i vücūdına vezān u ġamām-ı inʿām ve seḥāb-ı kerem-i ʿāmmı riyāż-ı ḳulūb-ı veżīʿ ü şerīfe bārān olup ol diyāruñ ercā vü enḥāsı āftāb-ı mekremet ü ʿaṭāsı ile taḥṣīl-i rūşenā'ī idüp kuḥlü'l-cevāhir-i[**] dīde-i iḳbāl ve sürme-i çeşm-i saʿādet ü iclāl itmişlerdür[**]. Anda ḳāḍī iken Aḫlāḳ-ı ʿAlā'ī nām kitābı ki aḫlāḳ-ı ʿaliyyeleri gibi be-nām u şöhre-i eyyāmdur te'līf itmişler idi. Ḥaḳḳā ki bir kitāb-ı ḥikmet-niṣābdur ki ḫilʿat-i ḫilḳat[**] **R241b** ḥüsn ü kemāli ẓāhir olalı **S206a** Aḫlāḳ-ı Nāṣırī ve Celālī aḫlāḳ-ı ŝiyāb-maḳūlesi olup beyān-ı ḳavānīn-i ḥikmet-i ʿaliyyede her kelāmı ber-faṣl u ber-bāb olmışdur. Ol ravż-ı nāżir-i mülket-i vücūdda ẓāhir olalı Aḫlāḳ-ı Nāṣırī mensūḫ u metrūk ve Aḫlāḳ-ı aḥseni sāmī[**] vü ʿālī olalı Aḫlāḳ-ı Muḥsinī ve Celālī defter-i ḥikmetden mükşūf u maḥkūk olmışdur.

4** Altı: Biş H R S.
8** Beyt: Şiʿr H S - Ü.
14** kuḥlü'l-cevāhir: kuḥlü'l-cevher H.
14** itmişlerdür: itmişler idi H R S.
17** ḫilʿat-i ḫilḳat: ḫilʿat H.
20** sāmī: semī Ü.

Bu müddeʿāya şāhid-i ẓāhir ü lāmiʿ olmışdur ki

Mışrāʿ[**] : Oldı Aḫlāḳ-ı ʿAlā'ī aḥsen

Aña tārīḫ vāḳiʿ olmışdır. Fi'l-vāḳiʿ aḫlāḳ-ı ḥamīdelerinüñ biñde biri taḥrīr olınsa bir kitāb ve ḫaṣā'il-i ḥasenelerinüñ[**] ʿöşr-i ʿaşīri tasṭīr olınsa niçe fuṣūl **H209b** u ebvāb olur. Ḥikmet-i ʿaliyyeden ġayrı ol nüsḫa-i ʿaliyyede ol deñlü fevā'id ü leṭā'if ve ferā'id-i maʿārif derc itmişlerdür ki ḳābil-i taʿbīr ve mümkin-i taḳrīr degüldür. Şehr-i mezbūruñ ʿulemā vü fużelāsı ile mübāḥeşe vü mübāseṭe üzre olup (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şān şeyḫü'l-ʿarabiyye olmağla ʿulemā-yı ʿArab merḳūmuñ[**] bu deñlü tebaḫḫurından[**] müteḥayyir ü mütefekkir olurlar idi. Bir defʿa kibār-ı ʿulemā-yı Şāmdan Şeyḫ Ebu'l-fetḥü'l-mālikī ki mālik-i niṣāb-ı feżā'il olmağla taʿrīfden ġanī ve tavṣīfden müstaġnīdür. Aṣlı vilāyet-i mağribden olmaḳ taḳarrübiyle vilāyet-i mağrib ve aḥvāl-i büldānı ẕikr olındukda merḥūm-ı merḳūm gūşe-be-gūşe aḥvāl ü eṭvārın söyledüklerinde Şeyḫ Ebü'l-fetḥ bu gūne bāb-ı kelāmı fetḥ itdi ki ol vilāyeti ne ṭarīkle gördüñüz ve anda ne miḳdār iḳāmet itdüñüz ki[**] daḳā'iḳ-ı aḥvāline ıṭlāʿ-ı tāmm buyurılmış[**] merḥūm daḫı ol memāliki mir'āt-ı kütüb-i tevārīḫ ile gördük re'yü'l-ʿayn müşāhede itmedük diyü buyurduḳlarında şeyḫ-i mezbūr ġarīḳ-i ʿummān-ı ḥayret ü fikret oldı. Bir defʿa daḫı müftī-i Şām ve ḳıdve-i ʿulemā-yı iʿlām olan Şeyḫ Rıżāü'd-dīn ibn Bedrü'd-dīn ki ehl-i Şām anı muʿādil ü mümāşil-i Süyūṭī ve İbn Ḥacer bilürler idi ve **R242a** müfessir ü muḥaddişlikde yegāne-i dehr ü ferīd-i ʿaşrdur diyü medḥ-i bī-nihāye ḳılurlar

---

2** Mışrāʿ: - Ü.
3-4** ḥamīdelerinüñ biñde biri... ḫaṣā'il-i ḥasenelerinüñ - S.
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
9** merḳūmuñ: merḥūmuñ Ü.
9** tebaḫḫurından: mütebeḫḫir olduğından Ü.
15** itdüñüz ki: itdüñüz R.
16** buyurılmış: buyurmış S.

idi. Żarīḥ-i Ḥażret-i** Yaḥyāda -*ʿAleyhi ve ʿalā nebiyyinā mine't-taḥiyyeti ve'ṣ-ṣalavātu etemmehā ve aʿlāhā-* vālid-i mācid ile Şeyḫ Ebū Yaḥyānuñ Ṣāḥibü'l-keşşāfa olan iʿtirāżāt u irādātı **Ü211a** ve telāmiẕe-i şeyḫden İbnü's-semīnü'l-Ḥalebīnüñ cevābları meẕkūr oldukda kangısı rāciḥdür diyü iḫtilāf vāḳiʿ oldukda (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şān mā-ṣadaḳ-ı ḫaber-i semīn olup **S206b** ber-feḫvā-yı hüviyetü's-semān İbnü's-semīn cānibinde olup Ebū Ḥayyān Ṣāḥibü'l-keşşāfe iʿtirāżında sālik-i ṭarīḳ-i inṣāf olmayup rāh-rev-i taʿaṣṣub u iʿtisāf olmağın İbnü's-semīn muḥākemesinde kelām-ı munṣifāne ve cevāb-ı muḥaḳḳıḳānesin virmişdür ve sihām-ı kelāmı nişān-ı ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna irmişdür diyü buyurduḳlarında şeyḫ-i mezbūr cānib-i ʿaliyyü'ş-şān Ebū Ḥayyānda olup bu ḥāl üzre inḳıṭāʿ vü infiṣāl olmış idi**. **H210a** Cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānları saʿādet-ḫānelerine geldükde ʿAllāme İbnü'l-ḥacer** ve Süyuṭīnüñ mü'ellefātından *ve acābe ʿanhā tilmīẕuhu Şihābü'd-dīnü's-semīnü'l-Ḥalebī bi-ecvibetin ġālibuhā ceyyide* didügini bu** ebyāt-ı belīġa ve kelimāt-ı faṣīḥayı ki belāġat u feṣāḥatı Ḥassān iḥsās eylese hezār aḥsenet ile taḥsīn ider didi ve selāset ü melāḥat-i elfāẓ-ı dürer-bārını ʿUtbī ve Ḥarīrī müşāhede eylese kendü kelimātından nefrīn ḳılur idi.

*Şiʿr*** : *Tecellā bihi fī maḥfili'n-nāsi manṭıḳan*
*Ve taḥarrese men ḥārehu fi'n-naẓm ve'n-neŝr***

(Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānuñ kelimāt-ı belāġat-ʿunvān-ı berāʿat-nişānı Mevlānā-yı mezbūra vāṣıl oldukda** ol daḫı maḥāll-i müteferriḳadan İbnü's-semīnüñ bir

---

1** Żarīḥ-i Ḥażret: Ṣarīḥ-i Ḥażret H Ṣarīḥ-i ḳabr-i Ḥażret R.
5** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
11** inḳıṭāʿ vü infiṣāl olmış idi: infiṣāl itmişler idi.
12** İbnü'l-ḥacer: İbn Ḥacer S.
14** bu: baʿż H S.
18** Şiʿr: ʿArabiyye H - S Ü.
14-19** ve kelimāt-ı faṣīḥayı ki belāġat... fi'n-nazm ve'n-necr: faṣīḥa ile irsāl itmişlerdür Ü.
20** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
20-21** (Ḥażret)-i ʿaliyyü'ş-şānuñ kelimāt-ı... mezbūra vāṣıl oldukda: - Ü.

iki cevābını zuʿmı üzre tezyīf idüp gönderdükde (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şānları inṣāf budur ki maḥall-i maḫṣūṣdan on sözine dek görilüp ḳangısı maʿḳūldur taḥrīr olınsun diyüp **R242b** şeyḫ-i mezbūruñ İbnü's-semīne virdügi cevābları tezyīf ü tażʿīf itmekle[**] cānib-i İbnü's-semīni teşyīd ü tarṣīf itmişler idi. ʿUlemā-yı ʿArab bu maḳūle daḳā'iḳdan bī-naṣīb olmağın meydān-ı muḥākeme vü muḫāṣemede mağlūb u ke'ib[**] olup cümlesi fażl-ı ʿAlīye rāżı vü ḳā'il olup *hüve'l-āṭī bimā lem tastaṭiʿ el-evā'il* didiler. Ḥaḳḳā ki ehl-i Şām ol ḳıdve-i enām ve zübde-i eyyāmuñ fażl-ı tāmm ve iḥāṭa-i mā-lā-kelāmına muʿterif ve enhār-ı feżā'il-i bī-şümārından muġterif olup mecālis ü meḥāfilde ekābir ü emāṣili āyāt-ı medḥ ü ṣenāların tilāvet idüp her birisi *innehu āyetun min āyāti'llāhi*[*] diyü şehādet iderler idi. Baʿdehū Ḳahire-i ṭāhireye ḳāḍī olup hümā-yı bī-hem-tā-yı ʿināyeti ol vilāyetüñ ekābir ü aṣāġırı üzre güsterānīde vü sāye-efgen olup ʿiḳāb-ı[**] **S207a** merāḥim-i bī-ḥadd ü ḥisābınuñ cenāḥ-ı re'fet ü şefḳati sāyebān-ı ramżā-yı nevā'ib ü miḥen oldukda **Ü211b** ehālī-i Mıṣr taḳbīl ü telṣīm-i iḳdām ve zeyl ile nīl-i saʿādet ü iḳbāle neyl idüp ṣaġīr u kebīr pīr ü cevān her ān fażl u ʿirfān ve ḥablun ʿālin[**] mine't-taḥḳīḳ ve'l-īḳān olduğına āyāt-ı feżā'il-i bī-ġāyātını müşāhede vü ʿıyān itdüklerinde ve baḥr-ı feżā'il-i bī-ḥaṣrlarında kendülerini **H210b** ġarīḳ-i ʿummān gördüklerinde ber-feḥvā-yı *ḥattā iẕā edrekehu'l-ġarḳu ḳāla āmentu*[*] fażl-ı bī-kerānına īmān getürdiler. Ol memleketde olan ʿulemānuñ pīşvāsı ve ol ṭā'ifenüñ muḳalled ü muḳtedāsı olan Mevlānā Bekrīzāde ki ḫalḳ-ı cihān mezbūrı belāġat u

---

1[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
4[**] tażʿīf itmekle: tażʿīf eylemekle R.
6[**] ke'ib: keşīb H S.
10-11[*] *Hadīs (O Allah'ın delillerinden bir delildir).*
13[**] ʿiḳāb: ʿitāb H.
16[**] ḥablun ʿālin: ḥablun ʿālī H S.
19[*] *Yûnus-90 (Boğulmaya yüz tutunca o zaman ben iman ettim der).*

feṣāḥatda ʿUtbī-i zemān ve vāṣıl-ı Maḳāmāt-ı maʿānī vü beyān olmaḳda Ḥarīrī-i devrān bilürlerdi ve hünerverān-ı ḳużāt u aʿyān ḫuṭab-ı belīġa ve kelimāt-ı bedīʿasına ḥayrān olurlar idi (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ṣ-ṣāna tehniyet-i ḳudūm içün gelüp niṡār-ı cevāhir-i bī-kerāne ve Ḥaḳḳü'l-ḳudūm-ı **R243a** güherdāne dāne-ī ṡār itdükde ʿādet-i maʿhūde ve ḳāʿide-i maʿrūfesi üzre inṣā-yı ḫuṭab-ı bedīʿa ve kelimāt-ı müseccaʿaya ibtidā itdükde merḥūm daḫı ṭarīḳ-i merḳūma** iḳtiżā ile imām-ı mezbūra iḳtidā idicek mütehayyirü'l-bālī olup ḳarīb oldı ki (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ṣ-ṣānuñ inṭilāḳ-ı lisān ve belāġat-ı elfāẓ u ʿuẕūbet-i beyānından güng ü laʿl ola ve ġonçe-miṡāl dehen-i bī-zebān olmaġla aḫras u ebkem ḳala. Hezār-bār taḥsīn ile ser-bezmīn idüp *mā semiʿnā bi-heẕā fī ābāʾine'l-evvelīn** diyüp kelimāt-ı pür-nikātını gūş itdükde *in heẕā illā siḥrun mubīn* dimiş idi. Baʿdehū maḥrūsa-i Burusa** teşrīf-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ile envāʿ-ı beliyyāt ve eṣnāf-ı nekibātdan meknūse olup zemīn-i leṭāfet-mekīni iḳdām-ı pür-temkīn ve saʿādet-āyenilerine rūy-māl itmekle ednā vihādı kūh-miṡāl olup ṭāḳ-ı bülend revāḳ-ı eflāk ile daʿvā-yı mübārāt u muḥākāt ider idi. Ol şehrüñ ḥammām-ı Ḫudāyı ve cedāvil ü enhār-ı zülāl-nümāyı ṭasça mihr ü māh ile pāy-ı saʿādet-cāygāhlarına ṣular dökerdi**. Ve ol ḫıṭṭa-i sipihr-miṡālüñ **Ü212a** cibāl ü tilāli ol kūh-ı fażl u kemālüñ intiẓārlarıyla ayağımuza şu inmiş idi bi-ḥamdi'llāhi el-meliki'l-müteʿāl rūy-māl-i aḳdām-ı pür-iclāli müyesser olup ol yüce dergāha yüz sürdük diyü ġurūr u sürūrından başı göklere irmiş idi. Baʿdehū maḥmiye-i Edirne ḳudūm meserret-lüzūmı** ile

---

3** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
7** merḳūma: - S.
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10-11* *Mü'minūn-24 (Biz geçmişteki atalarımızdan böyle birşey duymadık).*
12** Burusa: Burusayı H.
17** dökerdi: dökerlerdi R S.
21** meserret-lüzūmı: şeref-lüzūmları S.

naşr u meymene bulup **S207b** ḫāk-i ḥaḳīri ḳudūm-ı ḫaṭīrı ile mümāss-ı eyvān-ı eflāk ve muḥāẕī-i merkez-i simāk olmış idi. Ehālī-i etrāf u eknāfı ebr-i feyyāż-ı luṭf-ı şāmil ile ramżā-yı ẓulm-i ẓalameden müstecīr olup aḳāṣī vü edānī memālik-i nesīm-i ʿadl-i kāmilinden nüzhet-peẕīr **H211a** olmış idi. Cenāb-ı ʿaliyyü'ş-şānları vüfūr-ı zühd ü ʿibādet **R243b** ve kes̱ret-i emānet ü diyānet ile ārāste ṣıfāt-ı ḥamīde ve simāt-ı pesendīde ile muḥallā vü pīrāste olmagla her ne maḥallde ki şemʿ-i iḳbāli ber-efrūḫte ola herkes ki pervānevār maʿraż-ı muʿārıżada bīdār ola elbette pür-sūḫte olurdı ve her ne fežāda ki ṭā'ir-i devleti bāl-güşāde ola her ki hevā-yı cidāle pervāz ide fütāde olurdı ve her ne zemānda ki ṭurre-i müşgīn-ḫāmesi ʿārıż-ı dīn ü devletde çehre-güşālik ide** ḫaṭṭ-ı iṭāʿatlerinde ser-piçīde iden serserileri zülf-i perī-peykerān gibi ser-bürīde olmaḳ muḥaḳḳaḳ u muḳarrer idi ve her ne mekānda ki āftāb-ı cāhı maṭlaʿ-ı kāmrānīden ṭāliʿ ola her ki sitāre-mis̱āl maḥall-i muḳābelede ẓāhir ü lāmiʿ ola āteş-i ḥırmāna sipend gibi sūzān olmamaġa imkān yoġ idi.

*Şiʿr*** : *Meyāvīz der-i muḳbil-i nīk-baḫt*
Ki efkenden-i muḳbilān hest-saḫt

Netīce-i tertīb muḳaddemāt-ı kelimāt oldur ki (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānuñ şerīk ü sehīmi** olmagla pür-ʿunvān olup fażl-ı celiyyü'l-burhānlarına maḳām-ı muʿārıżada olamġla nām u nişān bulan Meḥemmed Şāh Çelebi ki **Ü212b** egerçi ḥaḳḳū'l-inṣāf fežā'il-i ʿilmiyye vü kemālāt-ı celiyye ile pür-ittiṣāf idi. Lākin

*Mıṣrāʿ*** : Bire bir dirseñ ider inkār

10** çehre-güşālik ide: çehre-güşānuñ R çehre-güşālıḳ ide S.
15** Şiʿr: - H Ü.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
17-18** şerīk ü sehīmi: şerīki ve sehīmi R.
22** Mıṣrāʿ: - Ü.

Muʿānid ü lecūc ve cebbār idi. Aḥbāb u aṣḥābı cenāb-ı vālid-i feżāʾil-meʾābuñ āṣār-ı aḳlām-ı berāʿat-nişābını gördüklerinde muʿārıża vü münāzaʿaya ḳudretleri olmağın mezbūruñ ḳuvvet-i bahşiyesi[**] ġālibdür dimekle müteselli̇̄ olurlar idi. (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şān bu vechle gevher-efşān olurlar idi ki ḫalḳ-ı ʿālem ekseriyyā ṭaraf-ı maġlūb u menkūbda olup ṭabʿları anuñ üzre mecbūl[**] u mecbūr ve ḫilḳatleri ol seciyye-i nā-marażiyye üzre mefṭūrdur ki bu maḳūle-i umūrda **R244a** mülzem u maḥcūc[**] olanları bi'l-külliyye maġlūb u maḳhūr itmezler. Belki her ki bāġ-ı ʿālemde serv-i ser-efrāz gibi müteṣnā vü mümtāz ola leked-kūb-ı zāġ u zaġan olduġın isterler ve her nihāl-ı bülend ü mi̇̄vedār ki būstān-ı cihānda bedi̇̄dār ola teber-i meẕellet ile **S208a** pür-cizāz ve maḳṭūʿü'l-iʿcāz idüp her ṭarafda aña seng-endāz olurlar. El-ḳıṣṣa Mevlānā-yı merḳūm[**] Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḳāḍi̇̄ iken maʿzūl olduġına **H211b** maḥzūn u melūl olup mücerred-i ḫabāṣet-i ṭabʿından

Mıṣrāʿ[**] : İster imiş yıkılanı yıkılan

feḥvāsı üzre (Ḥażret)-i[**] ʿaliyyü'ş-şānı maʿzūl itdürmege meşġūl olmış idi ve bir ḥüccet ḫuṣūṣında merḥūm-ı merḳūmuñ risālesini redd idüp merḥūm Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādi Ḥażretlerinüñ dāmādı olup ʿatebe-i ʿaliyyelerine istinādı olmaġla iʿānet ü imdādı ile risāle yazup bu emr-i bāṭıl üzre ıṣrār ile mütereddi̇̄-i libās-ı ʿinād u istikbār olmış idi. Lākin ʿāmme-i mevāli̇̄ vü ehāli̇̄ cenābından maẓhar-ı envāʿ-ı levm[**] ü ʿiḳāb ve mücellā-yı ṣuver-i taḫṭi'e vü ʿitāb olup[**]

[3**] ḳuvvet-i bahşiyesi: ḳuvvet-i baḫşiyesi R.
[4**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[6**] mecbūl: maḥbūl R.
[7**] maḥcūc: maḥcūr S.
[12**] Mevlānā-yı merḳūm: Mevlā-yı merḳūm H.
[14**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[15**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[20**] envāʿ-ı levm: envāʿ-ı elem S.
[20**] ʿitāb olup: ʿiḳāb olup H R.

cümlesinüñ lisān-ı ḳāl ü ḥāli bu kelām-ı bī-miṡāl ile mezbūra ḫiṭāb iderler idi.

Ü213a*Şiʿr*** :* *Arā l-ʿanḳā yekburu ene ʾṣ-ṣādā***

Feʿānede men yuṭīḳu lehu ʿinādā

Şol binā-yı müʾekked ü esās-ı müşeyyed ki miʿmār-ı teʾyīd ile mümehhed ola bu maḳūle naḳbla münhedim ü vīrān olmaz egerçi ol şemʿ-i meclis-i ʿirfānı ki münevver ḳılup ehl-i ʿilm ü īḳān** ve efrūḫte-i yed-i ḳudret-i Yezdāndur. Ber-fehvā-yı *yurīdūne li-yuṭfiʾū nūra llāhi** ol çerāġı söndürmege ḳaṣd u ʿazīmet itdiler. Lākin** ve *ve yeʾbā llāhu illā en yutimme nurahu** muḳteżāsı üzre hergiz murād u merāmına

Mıṣrāʿ : *Çerāġī-rā ki īzed ber-fürūzed*

*Her ān kū puf koned rīşeş be-sūzed***

R244b vāṣıl olmadılar. El-ḥaḳḳ zemīn-i ṭalebi dest ü pāy-ı ictihād ile ṭayy eyledi ve līk menzil-i murāda pey bulmadı ve her bābdan muḳaddemāt-ı saʿy-ı bī-ḥisābı temhīd eyledi**. Lākin aña** netīce mürettеb olmadı. Bilmedi ki bu maḳūle** niçe bir iḳtidār** ile ṭutuşmaḳ ʿacz u inkisārdan ġayrı nesne fāʾide virmeyüp muḥaṣṣalı nāra ṭutuşmaḳ olur. Āḫir baṣar-ı baṣīretine ġışāve-i idbār ḥāʾil olmaġın vech-i ṣavāba nāẓır olmaġa** ḳāʾil** olmadı ve semʿ-i cānı dest-i

---

3** Şiʿr: - H Ü.
3** ene'ṣ-ṣadā: en taṣādā H Ü.
7** ʿilm ü īḳān: ʿirfān S.
8* *Saf-8 (Onlar Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar).*
9** Lākin: - S.
9* *Tevbe-32 (Kafirler hoşlanmasalarda Allah nurunu tamamlamaktan asla vazgeçmez).*
11-12** Mıṣrāʿ... be-sūzed: - H R Ü.
15** tehmīd eyledi: temhīd Ü.
15** aña: - S.
16** maḳūle: - Ü.
16** bir iḳtidār: pür-iḳtidār H R.
18** nāẓır olmaġa: nāẓır olmaġla H.
18** ḳāʾil: ḳābil R.

taḳdīr-i Rabbānī ile maḫtūm idi. Mevā‘iẓ-i dōstānı ıṣġāya nā'il olmadı. Dīdesi çeşm-i nergis gibi bī-nūr idi. ‘Āḳıbet külāh-ı ḥayātı başından dūr oldı ve sem‘i gūş-ı benefşe gibi ḳuvvet-i sāmi‘adan ‘ārī idi. ‘Āḳıbeti ser-efgendegī ve sū-güvārī oldı ki hemān ol es̱nāda nā'ire-i ḥayātı āb-ı tīġ-i memāt ile münṭefī ve āb-ı zindegānīsi āteş-i fenā vü **S208b** ḫırmān ile müntefī oldı

H212a *Mıṣrā‘*[**]*: Bā-derd-keşān her ki der-üftād ber-üftād*[*]

Ol zemānda hengām-ı hücūm-ı düşmenān ile fi'l-cümle muḳteżā-yı beşeriyyet üzre sāḥa-i żamīr-i me‘ālī-mesāḥalarına riyāḥ-ı aḥzān vezān olmaġla evliyā-yı (Ḥażret)leri[**] berg-i bīd gibi lerzān idi. Ḥużūr-ı ‘ālīlerinde bu ḥaḳīr ḳırān-ı ‘aẓīmden tefe'ül itdükde bu āyet-i kerīme ẓāhir ü ‘iyān oldı *ve leḳad na‘lemu enneke yażīḳū ṣadreke bimā yaḳūlūne fesebbiḥ bi-ḥamdi Rabbike ve kun mine's-sācidīne va‘bud Rabbeke ḥattā ye'tiyeke'l-yaḳīn*[*] ba‘dehū Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiye maḥall-i ifāżāt-ı ‘aliyyeleri olmaġla mevrid-i emn ü kāmrānī ve menzil-i sa‘ādet-i cāvidānī olup ḫırmen-i cān-ı a‘dā **Ü213b** āteş-i ḥased ü żarr ile sūḫte ve çehre-i neşāṭ-ı devlet-ḫāhān şem‘-i dıraḫşān gibi efrūḫte olmış idi. Ol eyyāmda mizāc-ı hümāyūnı iṣābet-i ‘ayne'l-kemālden müte'es̱s̱ir olup ġubār-ı maraż u elem ṣāḥt-ı vücūd-ı pür-keremlerine mutaṭariḳ olmaġla āyīne-i żamīr-i müstenīrleri mütekedder **R245a** ve meşreb-i evḳāt-ı ferḫunde-sā‘āti miḥan u nevā'ib-i esḳām ile müteġayyer olup maraż-ı niḳris egerçi i‘tiẕār yüzünden pāy-ı mübāreklerine düşmiş idi. Lākin ol pāy-ı sa‘ādet-pīrāyeden müfārıḳ olmayup ol maraż-ı pür-gezend iḳdām-ı ḥużūr u sürūrlarına

---

6** Mıṣrā‘: - Ü.
6** ber-üftād: ü ber üftād H.
9** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10-12* *Hicr-97, 98 (Onların söyledikleri şeyler yüzünden senin canının sıkıldığını andolsun biliyoruz. Sen şimdi Rabb'ini hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol!).*

pāy-bend olmış idi. ʿAḳl-ı derrāk deryā-yı ḥayretde ve sırr-ı vehm ü ḫayāl zānū-yı[**] fikretdedür ki ʿarż-ı maraż bu maḳūle cevher-i pākla ne yüzden āmīziş ider ve elem-i emrāż u seḳam ol ẕāt-ı pür-luṭf u kereme ne vech ile müdāḫale ider ṭārik-i sipihrden refīʿ olan ḳadem-i menīʿa dest-i elem-i važīʿ ne ḥayṡiyyetle vāṣıl olur ve ʿizz ü cāhda mihr ü māhdan bülend olan pāy-ı saʿādetmende ġubār-ı küdūret ü gezend ne ḥāletle ḥāṣıl olur. Bu deñlü fežā`il ü kemālāt ile maḥtūf iken ṭarā`iḳ-i bevā`iḳ[**] ḥiṣār-ı bedenlerine ne cihetden vuṣūl[**] bulur ve maẓhar-ı meberrāt u menāfiʿ olan ẕāt-ı nāfiʿ vü bārīlerine[**] mażarrat ne sebeble yol[**] bulur. Fi'l-cümle mizāc-ı şerīflerine ṣıḥḥat geldükde ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāretleri müşerref-i[**] eyvān-ı ṣadāret olup manṣıb-ı refīʿüñ melābisi bī-muʿārıż u **H212b** muḫāṣım ḳāmet-i ʿālīlerine rāst gelmiş idi. Ol pāye-i bülend bu zemāne dek pāy-ı saʿādetmendlerine yüz sürmedüginden pāy-ı mübāreklerine düşüp **Ü214a** ʿiẕārını der-ḫāst itmiş idi[**].

S209a *Şiʿr*[**]: *Etethu'ṣ-ṣadāretu münḳādeten*
İleyhi tecurruhu[**] *eẕyāluhā*
Felem teku taṣluḥu illā lehu
Velem yeku yeṣluḥu illā lehu

[1-2**] ʿAḳl-ı derrāk deryā-yı ḥayretde... ḫayāl zānū-yı: ʿaḳl-ı deryā-yı ḥayretde ve ser-zānū-yı Ü.
[7**] bevā`iḳ: bevā`iḳ-ı belāyā R.
[8**] vuṣūl: yol H S Ü.
[8**] bārīlerine: bārīne H S Ü.
[9**] yol: vuṣūl H S.
[10**] müşerref: münevver ü müşerref H S.
[13**] itmiş idi: ḳılmış idi S.
[14**] Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
[15**] tecurruhu: buḥarrehu H R.

Bu vetīre ve bu üslūb ile medāric-i[**] cāh-ı refīʿi miʿmār-ı melekāt-ı ʿişāmı ile bülend-pāye olurdı. Ve merāḳī-i ḳadr-ı ercmende her vaḳtde mesāʿī-i Aḫlāḳ-ı ḥamīde ile mutaʿallā olurlar idi[**]. Merātib-i ʿāliyyeden her mertebe-i sāmiyyeye ki maṭāmiḥ-i himem-i[**] ibnā-yı rūzgār anı ġāyet-i meʿālī vü iḳdār diyü taṣavvur iderler idi ol maḳām-ı refīʿa vāṣıl ve manṣıb-ı menīʿa nā'il olduḳda ol mertebeyi dīde-i iʿtibār ve naẓar-ı[**] iftiḫārlarına göstermeyüp anı[**] bidāyet-i R245b kār[**] bilürler idi. Menāzil-i ʿāliyye ve menāṣıb-ı sāmiyyeden her menzile ki nihāyet-i efkār andan tecāvüz itmek müyesser degül idügi ẓāhir ü bedīdārdur çün himem-i ʿulyāları esnime vü ġavārına[**] imtiṭā ide anı ednā rifʿat ve ibtidā-yı ḥāl ẓann iderler idi.

Beyt[**] : *Bī-şekk fürūd pāye be-ḳadr-i refīʿ-i ū*
Her mānṣıbı ki ḫalḳ bedān iftiḫār kerd

Ve ol manṣıb-ı celīlde sīret-i rażiyye vü seciyye-i ʿaliyyeleri

Mıṣrāʿ[**] : *Bā-dōstān telaṭṭuf bā-düşmenān mudārā*

olup ḳavāʿid-i mekā'id-i düşmenānı seyl-i zāʿib-i[**] inʿām-ı ʿāmmı ile münhedim ve āṣār-ı ʿadāvet ü şiḳāḳı enẓār-ı luṭf u erfāḳı ile münberim ü münʿadim idüp riyāż-ı meṭālib ü maḳāṣıd-ı dōstānı reşḥa-i kef-i seḥāb-miṣāli ile şādāb ve būstān-ı āmāl ü āmānī-i[**] muḥibbānı ġamām-ı māṭar-ı cūd-ı vāfir ile sīrāb

---

1** medāric: meʿāric S.
2-3** Ve merāḳī-i ḳadr-ı ercmende... ile müteʿallā olurlar idi: - H R S.
4** meṭāmiḥ-i himem: meṣāmiḥ-i hem R meṣāliḥ-i himem S.
6** dīde-i iʿtibār ve naẓar: naẓar-ı iʿtibār ve dīde S.
6** anı: - H R S.
7** kār: - Ü.
9** esnime vü ġavārına: esnime vü aġvārına H S.
11** Beyt: Şiʿr S - Ü.
14** Mıṣrāʿ: - R Ü.
15** zāʿib: zāġıb H.
18** āmāl ü āmānī: ı āmānī vü āmāl H S.

ider idi. Cevāhir-i[**] zevāhir-i umūr-ı enāma ictimāʿ ü intiẓām virüp dürer-i rıżā-yı aḥrār u ebrān ki ṣadef-i rūzgārdan istiḫrāc u istiḥṣāl itmişler idi. Ḳılāde-i gerden-i ḥasenāt-ı aʿmāl ve dürretü't-tāc-ı nāmūs u iḳbāl[**] ḳılmışlar idi ve ālūde-i ḫāk-i meẕellet olan fuḳarā vü żuʿafāya ḫidmeti iksīr-i devlet ü kimyā-yı saʿādet bilmişler idi. ʿĀmme-i erbāb-ı cāhdan bu fiʿl-i ercmend ile ser-bülend ü ser-firāz ve bu ḥāl ile aṣḥāb-ı temyīz miyānında müsteṡnā vü mümtāz idi ki serīr-i rifʿatleri evc-i eflākda iken rūy-ı niyāzları şu gibi ḫākda menzili ḫūrşīd gibi ṭārem-i çārmīn **H213a** iken yine manẓūr-ı luṭfı ḫāk-i meẕelletde olan fuḳarā vü mesākīn idi. Medāric-i ʿizzete tedellā vü taʿallā itdükce meskenet ü dervīşi ile müteḥallā idi. Bir faḳīrüñ kelām-ı bā-żirāʿatı **Ü214b** hezār emīr ü vezīrüñ şefāʿatinden evlā vü rācih ve ḥużūr-ı ʿālīlerine bir faḳīr gelse āṡār-ı sürūr cebīn-i pür-nūrlarından gün gibi ẓāhir ü vāżiḥ olurdı. Zeḫārif-i dünyā-yı **S209b** denī ile ḳafen şīfte ve müzaḫrefāt u müzevveḳāt-ı fāniyye ile hergiz **R246a** firīfte olmayup fıḳdān ve ḥuṣūl-ı[**] manṣıb-ı me'mūlla maġmūm u mesrūr olmamış ve şarāb-ı ġurūr ile sā'ir-i ṣudūr gibi mest ü maḫmūr olmamışdur. Ḥikāyet buyururlar idi ki[**] mebādī-i ḥāl ve muḳaddemāt-ı aḥvālümde ʿālem-i faḳr u felāketde iken[**] bir gün namāz-ı cumʿada bir aġa-yı bed-girdāruñ[**] ki libās-ı gūn-ā-gūn ile mānend-i būḳalemūn olmış ṭāvusvār ẓāhiri müzeyyen ü mülemmaʿ ammā dest ü pāsı[**] bed-ṣadāsı gibi aḳbeḥ u eşnaʿ ḳat ḳat dībālar mānend-i piyāz aña būy-ı bed ü

[1**] Cevāhir: Ve cevāhir S.
[3**] u iḳbāl: iḳbāl H.
[14**] ve ḥuṣūl: ḥuṣūl H R.
[16**] idi ki: idi R.
[17**] iken: - Ü.
[18**] bed-girdāruñ: büzügvāruñ S.
[19**] dest ü pāsı: bāṭın bāṭılı H R S.

ṭaʿm-ı mürrden ġayrı fā'ide virmemiş ve derūn-ı feṣāḥat-meşḥūnına[**] şarāb-ı ġurūrdan özge[**] nesne girmemiş

Beyt[**] : Virmeye şemme ḥalāvet aña mānend-i piyāz
Kīse zer-beftleri cāhil-i nādān ḳat ḳat

Seccādesi yanına rāst geldükde eṭvār-ı faḳīrāne ve libās-ı dervīşānemi gördükde rūy-ı[**] zehr-ālūd ve cebīn-i meẕellet-fersūdı pür-çīn ü pür-ḫırāş olup benden ġāyetle nefret ü istīḥāş eyledi. Ol ḫannās-ı nesnās libāsını dest-i nekbet istīnāsı ile dāne cemʿ iden ṭuyūr gibi[**] düşürüp kendüye faḳr u meskenet sirāyet ide diyü müte'ellim ü mużṭarib ve āteş-i buġż-ı dervīşān kānūn-ı derūnında mużṭarim ü mültehib idi. Mezbūruñ bu kār-ı ḳabāḥat-ās̱ārından ser-çeşme-i ḫāṭıruma ıġbırār[**] ve āyīne-i żamīrüme şikest ü inkisār gelmiş idi. Bir ḳaç yıldan ṣoñra ol şaḫṣı enḥas-ı[**] ḥāl ve aḳbeḥ-ı eşkāl üzre görüp -*Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā*- benüm **Ü215a** esbāb-ı[**] āmānī vü āmālüm mülte'im ve s̱üreyyā-mis̱āl ferā'id-i ḥüsn-i ḥālüm müctemiʿ ü muntaẓım idi. Ol zemāndan berü (Ḥażret)-i[**] fuḳarāyı ki ser-māye-i saʿādet-i dünyā vü uḫrādur kendüme lāzım u lāzib[**] ve ẕimmet-i himmete[**] farż u vācib bilürüm. Ve merḥūm-ı merḳūmuñ ḫaṣā'iṣ-i ʿaliyye **H213b** ve ḫaṣā'il-i celiyyesinden biri daḫı bu idi

[1**] feṣāḥat-meşḥūnına: ḳabāḥat-meşḥūnına H R S.
[1-2**] şarāb-ı ġurūrdan özge: ḫum-ı mey gibi ḥarāmdan ġayrı H R S.
[3**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[6**] rūy: - S.
[8**] dāne cemʿ iden ṭuyūr gibi: - Ü.
[11**] ıġbırār: aġrār R ġubār S.
[12**] enḥas: ences H S.
[12-13**] Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā benüm esbāb: esbāb Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā R esbāb Ü.
[15**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[16**] lāzib: lāreb Ü.
[16**] himmete: himmetüme H.

ki mecālis-i[**] ʿālīlerinde dā'imā feżā il ü maʿārif ve eṣnāf-ı celā il-i leṭā'if[**] söylenüp ġıybetde[**] iken kimesneyi ẕemm ü ġıybet kendülerinden ṣādır olmaz ve ḳadeḥ-i ḳadḥ[**] mecālis-i pür-s̱enā **R246b** vü medḥlerinde dā'ir olmaz idi. Maḳālāt-ı kemālātdan kelimāt-ı naḳş-simāta[**] nevbet demez idi ve herkes metāʿ-ı fażlın ʿarż itmekden naḳż-ı ʿarż miknet olmaz idi[**] ve ṣoḥbet-i pür-leṭā'if[*] ü menāḳıblarına[**] duḫūl-ı mesāvī vü mes̱ālibe ruḫṣat virilmez idi. Dā'imā dest-i iḥsān ile ḳulūb-ı cihānı ābādān iderdi[**] vīrān itmez idi ve her-bār **S210a** kārı cebr-i noḳṣān idi. Kesr-i ḳalbden hārib ü girīzān idi. Bir müslimüñ ʿırḳ-ı vücūdını tīġ-i meẕemmet ile münḳaṭıʿ itmez idi ve bir mü'minüñ ṣīşe-i dilini seng-i nemīmet ile münkesir ü münṣadiʿ ḳılmaz idi. *El-müslimu men selime'l-müslimūne min yedihi ve lisānihi*[*] kelām-ı ferḫunde-peyāmına mā-ṣadaḳ[**] *ḥasune'l-islāmu*[**] *terkehu mālā-yaʿnihi*[*] feḥvāsıyla ıttıṣāfı muḳarrer ü muḥaḳḳaḳ idi. Evvel Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve fātiḥa-i Furḳān-ı kerīmden sūre-i hūda varınca Keşşāf ve Tefsīr-i Ḳāḍī[**] muṭālaʿa eyleyüp ḥāşiyesin ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ ile muvaşşaḥ ve ʿuyūn-ı mellāḥ gibi saḳīm olan nüsḫaları ḫaṭṭ-ı dürer-bārları ile muṣaḥḥaḥ itmişlerdür ve kitāb Hidāye ve

---

[1**] mecālis: meclis H S.
[1**] dā'imā feżā il ü maʿārif ve eṣnāf-ı celā il-i leṭā'if: dā'imā maʿārif ü leṭā'if H R S.
[2**] ġıybetde: ġıybetinde R.
[2-3**] olmaz ve ḳadeḥ-i ḳadḥ: idi ve medḥ S olmayup ve ḳadeḥ-i ḳadḥ Ü.
[4**] naḳş-simāta: naḳşa Ü.
[4-5**] idi ve herkes metāʿ-ı fażlın... miknet olmaz idi: - H R S.
[5-6**] ṣoḥbet-i pür-leṭā'if: ṣoḥbet-i pür-leṭāfet H ṣoḥbet-i leṭā'if Ü.
[6**] menāḳıblarına: menāḳıbına Ü.
[7**] iderdi: idüp S.
[10-11*] *Hadīs (Gerçek müslüman, eli ve diliyle başkasına zarar vermeyen kimsedir).*
[12**] mā-ṣadaḳ: - S.
[12**] ḥasune'l-islāmu: ve men ḥasune'l-islāmu: R.
[12*] *Hadīs (Gerçek müslüman kendisini ilgilendirmeyen şeylerle uğraşmayan kimsedir).*
[14**] Ḳāḍī: Beyżāvī Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şerḫ-i ʿİnāye tevābiʿ ü levāḥıḳ ile müdārese idüp eṭrāfını mübāḥaṣāt **Ü215b** u müṭāraḥātla müzeyyen ü muḥallā idüp ol merāyāyı** mışḳal-ı ḫāme-i dürer-bārları ile muṣayḳal ü mücellā itmiş idi. Keẕālik** Şerḥü'l-mevāḳıf ve Ḥasan Çelebi Ḥāşiyesinüñ ʿiẕār-ı ʿaẕrāsın pür-ḫaṭṭ-ı jengār idüp ol ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūruñ der ü dīvārın pür-naḳş u nigār itmişlerdür. *-İnşā'allāhu'l-ʿaliyyü'l-kerīm-* anları daḫı ŝüreyyā gibi cemʿ itmege ʿazm ü taṣmīm olınmışdur. Ḥażret-i Ḥaḳḳ ol kāra daḫı muvaffaḳ eyleye** *-Allāhu veliyyü't-tevfīḳ-* ve daḫı mālik olduḳları ve şehbāz-ı naẓarların ṣayd u şiḳārına ṣalduḳları kitāb-ı bī-ḥadd ü ḥisābuñ eṭrāf u ḥāşīsini** āŝār-ı aḳlām-ı müşg-bārlarıyla** ārāste ve her birini maʿārif ü leṭā'if-i gūn-ā-gūn ile pīrāste itmişler idi ve Mevlānā Ḫüsrevüñ Dürer ü Ġurerine ḥāşiye taʿlīḳ itmişler idi itmāma** tevfīḳ refīḳ olmayup **R247a** eyyām-ı nā-fercām żınnet ü buḫl idüp ol cevāhir-i zevāhir-i ḥaḳā'iḳ ve Dürer-i Ġurer-i daḳā'iḳuñ** bāzār-ı vücūda **H214a** gelmesine māniʿ ü ʿā'iḳ oldı. Ol ḥāşiyeye cürre-bāz naẓarın ṣalan naẓar-bāzlar (Ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānuñ fażl u kemāline fi'l-cümle vāḳıf olup eŝerden mü'eŝŝire istidlāl u fiʿlden ḳuvvet ü ḳudret-i fāʿile intiḳāl iderler. Dest-i taṭvīl-i dehr-i bī-mihr tīġ-i āftāb-ı sipihr ile maḳṭūʿ olsun ve aḥkām-ı taṣarrufāt u taʿallubāt-ı eyyām-ı nā-fercām Hudāyā maḥṭūr u memnūʿ olsun ki bu maḳūle taḥrīr-i dil-peẕīrüñ tamām olmasına ve bu minvāl üzre nesc olınan dībā-yı zībā-yı** bī-naẓīrüñ miskü'l-ḫitām olmasına** māniʿ ü ʿā'iḳ oldı ve bu maḳūle feżā'ilden fażla **S210b**

2** merāyāyı: mezāyāyı R.
3** Keẕālik:- S.
7** eyleye: eylese R.
9** ḥāşīsini: ḥavāşīsin H.
9** müşg-bārlarıyla: müşg-bārıyla Ü.
11** itmāma: itmāmına H S.
13** daḳā'iḳuñ: ḥaḳā'iḳuñ R.
14** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** zībā: - H.
19-20** naẓīrüñ miskü'l-ḫitām olmasına: iḫtimām olmasına H R S.

mürettteb ü mükemmel Dīvānı ve muṣanna' u muḫayyel eş'ār-ı belāġat-'unvānı vardur ki ṣemerāt-ı elfāẓ **Ü216a** ve aṣdāġ-ı ḥurūfı maḥsūd ve ẕevā'ib-i kevā'ib-i ġılmān u ḥūr[**] ve eşrāf-ı cemāl-i ma'ānīsi ve iltimā'-ı ḥüsn-i esālīb ü ma'ānīsi mā-ṣadaḳ-ı *nūrun 'alā-nūr*[*] dur. Ol cevāhir zevāhir-i belāġat u beyān ki temīme-i nüḥūr-ı[**] 'arā'is-i maḳāl ve ḳılāde-i ṣudūr-ı ġavānī-i fikr ü ḫayāldür. Kān-ı imkāndan çıḳup *ke'ennehune'l-yāḳūtu ve'l-mercān*[*] ile mevṣūf olalı bir ṣarrāfuñ eline girmemiş ve ol şāhid-i pür-ḥüsn ü ānı *lem yeṭmiṣhunne insun ḳablehum velā cānn*[*] fehvāsı üzre (Ḥażret)-i[**] 'aliyyü'ş-şāndan ġayrı kimesne gülistān-ı pür-delālinden gül-i viṣāl dirmemişdür[**]. Ẕāt-ı şerīfi mülket-i mu'ammānuñ mīr-i ġālibi ve semā-yı diḳḳat-i ḫayālüñ[**] şihāb-ı ŝāḳıbı olup bu fennde daḫı nāmdār-ı maḳbūl-ı ṣıġār u kibār olduġı nūr-ı ḫūrşīd gibi rūşen ü bedīdārdur. Diyār-ı Rūmda evvelā Mīrāne mu'ammā diyen ve ṭab'-ı mū-şikāf ile mu'ammā-güşā olan merḥūm Emrīyle cenāb-ı vālā-ḳadrīdür. (Ḥażret)-i[**] 'aliyyü'ş-şānları buyururlar idi ki Edirne-i maḥmiyede[**] Üç Şerefelü medresesinde Merḥabā Efendide dānişmend iken Emrī ile āşinā olup müdām cām-ı **R247b** ma'ārif ü kemālātı ıṣṭıbāḥ u iġtibāḳ[**] ve nev-'arūs-ı şi'r ü mu'ammāyı ekŝer-i zemānda ıżṭıcā' u i'tināḳ üzre olup aramızda infiṣāl u iftirāḳ olmaz idi. Ol eyyāmda bu merzūbūm ya'nī diyār-ı Rūmda fenn-i mu'ammānuñ çendān nāmı ve ehl-i 'irfānuñ ol semte inciẕāb-ı tāmmı yoġ idi. Lākin ṭab'ımuz şu gibi serv-ḳaddine mā'il **Ü216b** olmaġın tecessüs-i kütüb ü resā'il idüp ol dil-ber-i ra'nāyı der-kenār itmek

---

[3**] ḫūr: ḫūrdur S.
[4*] *Nûr-35 (Nur üzerine nur).*
[5**] nüḥūr: buḥūr S.
[6*] *Rahmân-58 (Sanki onlar yakut ve mercandırlar).*
[7-8*] *Rahmân-56, 74 (Bunlara onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur).*
[8**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[9**] dirmemişdür: virmemişdür R Ü.
[10**] diḳḳat-i ḫayālüñ: diḳḳat ü ḫayālüñ H.
[14**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[15**] maḥmiyede: maḥmiyede vāḳi' S.

H214b ārzūsıyla her maḳāmı şu gibi cüst ü cū mis̱āl-i bād-ı ṣabā tek ü pū iderdük. Āḫir ẓurefā-yı Aʿcāmdan birinde Risāle-i Mīr Ḥüseyn-i Nīşābūrī ḫaberin almış idük istinsāḫ içün alup mezbūrı Emrī oḳur ben yazar idüm. İki günde risāleyi itmām idüp muṭālaʿa vü istiḫrācına meşġūl olmış idük. Lākin mezbūr Emrī ol fenne mütemahhıż olmaġla nāmdār olup ḫalḳ içinde şöhret-şiʿār olmış idi. Egerçi (Ḥażret)-i** ʿāliyyü'ş-şānuñ bu kelāmı maḥż-ı inṣāfdan ṣādır ve ʿayn-ı dervīşi ve meskenetden ẓāhir ü bāhir olmışdur lākin ḫāṭır-ı fātır-ı rāḳımü'l-ḥurūfa sāniḫ u lāyıḥ olan budur ki merḥūm Emrī cānib-i **S211a** muʿammā ile muḳayyed olmaġın ol beytüñ maʿnā-yı şiʿriyesinden iġmāż u müsāhele ile ʿaceb ebyātı ve ḫāṭır-ı muʿammā içün irtikāb-ı tekellüfāt u taʿassüfātı vardur ammā (Ḥażret)-i** ʿāliyyü'ş-şānuñ muʿammāları maʿnīdār muʿammā olduġından ḳaṭʿ-ı naẓar olınsa yine ebyātınuñ leṭāfet ü melāḥati rūşen ü āşkārdur. Nitekim bu muʿammeyāt müddeʿā-yı mezbūrı is̱bāt içün şāhid-i ṣādıḳ idügi lāmiʿ ü bāriḳdür.

Bā-ism-i Ömer: Açma ol sīneyi kim sīm gibi ṣāfīdür
Beni öldürmege zer kemerüñ kāfīdür

Bā-ism-i Aḥmed: Derd-i hicrüñle ey dürr-i nā-yāb
Ḫūn-ı dil oldı dāmen-i aḥbāb

Ü217a*Bā-ism-i Bekr:*

Kendüyi mertebe-i** ʿışḳa şu kim vāṣıl ider
İki üç mertebede** nām-ı nigū ḥāṣıl ider

Bā-ism-i Yūsuf: Miyān-ı ṣuffe-i ʿıyş üzre ḳodılar aḥbāb
Sebūyı şöyle ki andan dökildi dürd-i şarāb

16-17** ıṣṭıbāḥ u iġtibāḳ: ıṣṭıbāḥ u iʿtibāḳ Ü.
6** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
11** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
20** mertebe: dā ire S.
21** mertebede: mertebeden S.

R248a_Bā-ism-i Ḳāsım:_

Urmaġ ile ḥadd-i şer[**] döndi bī-pā vü sere
ʿĀḳıbet zehr itmek isterler meyi[**] ʿāriflere

Yūsuf : Dil-i ʿuşşāḳı yaḳmadan ḥaẕer it
Dem-be-dem cānib-i dile naẓar it

Ömer : Şehr içre yürütmez bizi yārüñ ḳahrı
Terk idelüm ol māhuñ uçından şehri

Dervīş : Sāḳiyā olmaḳ gerek gülzār ḫāli[**] ʿıyşa cā
Çün musallaṭ oldı gül evrāḳına bād-ı ṣabā

Ḥasan : Göñül rāhib[**] gibi her naḳşa māʾil olma ġafletden
Sen it dīvār naḳşın farḳ ṣunʿ dest-i ḳudretden

Hicret-i ḥażret-i nebeviyyenüñ ṭoḳuz yüz on altısında vilādet-i hümāyūnları vāḳiʿ ve ḫūrşīd-i sāṭiʿ-i vücūd-ı nāfiʿleri esʿad-ı sāʿātde ṭāliʿ olup pertev-endāz-ı ʿālem-i vücūd olmaḳla vücūd-ı ʿālem-fīrūz u mesʿūd olmış idi. Baʿdehū ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i eyvān-ı ṣadāret iken sene tisʿ ve sebʿīn ve tisʿami'e **H215a** Ramażān-ı mübārekinde emr-i ḥażret-i Ḥaḳḳ Teʿālā vü Tebārek ile **Ü217b** nefs-i muṭma'inneleri _irciʿī ilā Rabbiki rāḍiyeten marḍiyyeten_[*] ḫiṭāb-ı müsteṭābını semʿ-i ḳabūl[**] u iẕʿān ile ıṣġā idüp cenāb-ı ʿālī ve rūḥ-ı ʿulvīleri refīḳ-i aʿlāyı iḫtiyār ve cemʿiyyet-i ʿālem-i ceberūtı tefriḳa-i nāsūta īsār eyleyüp ber-mūcib-i fermān-ı vācibü'l-iẕʿān _fedḫulī fī ʿibādī_[*] _vedḫulī_[**] _cennetī_[*]

2[**] şer: şarabı H S.
3[**] meyi: mey H R.
8[**] ḫāli: ḫāl H S.
10[**] rāhib: zāhib R Ü.
17[*] _Fecr-28 (Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabb'ine dön)._
18[**] semʿ-i ḳabūl: şemʿ-i ḳabūl H R.
20[*] _Fecr-29 (Kullarım arasına katıl)._
20[**] fī ʿibādī vedḫulī: - H.
20[*] _Fecr-30 (Cennetime gir)._

ḥamāme-i pür-kerāmet-i rūḥ-ı pür-fütūḥı āşiyāne-i miḥan-ı bī-kerāne olan ḳafes-i cihāndan perrān olup

S211b *Beyt*[**]: *Bīrūn-ı īn ḳafes heme bāġ est ü nev-bahār*
Murġān-i ṣafīr zen ki güẕeşt ez-ḥadd intiẓār

diyüp gülistān-ı cinānda āşiyān eyledi *-Revveha'llāhu rūḥahu ve zāde fī 'ālemi'l-ḳudsi fütūḥahu-*. Ḫaḳḳā ki bu kār-ı dehşet-fezādan ḫūrşīd-i meserret ü merām ġamām-ı ġumūm u ālāmda mütevārī ve yenbū'-ı dumū'-ı mücārī-i 'uyūndan mānend-i nehr-i Ceyḥun cārī olup ḳarīb olmış idi ki cān bedenden vedā' ide ve rişte-i ḥayāt bu 'azm-i rüfātdan inḳıṭā' bula *mevtu'l-'ālimi mevtu'l-'ālemi*[*] feḥvāsı üzre āsmān her ṣubḥ u şām eşk-i ḫūnīni **R248b** döküp libās-ı mātem ve pelās-ı nīlīsini giymiş idi ve ṣubḥ-ı rūşen-rūy bu muṣībet-i 'uẓmānuñ vuḳū'ından girībānını derīde ve şām-ı 'anber-mūy bu vāḳı'a-ı dil-sūzdan gīsūlarını bürīde itmiş idi.

Naẓm[**] : *Āh ki der-dīde-i kes nem ne-māned*
Ḳaṭrei ez-āb der-īn yem ne-māned
Dīde-i nergis çü ber-āmed zi-ḫāb
Kūr şud ez-bes ki mībārīd āb

Vāḳı'a ġamāme-i siyāh 'imāme ṣarup[**] şeb-i tār siyāh cāmesin giyüp dest-i ṣabāyla zemīn başına ḫāk-feşān olup deryā-yı 'ummān cūşān u ḫurūşān olduġı ve 'anaṣır-ı nāruñ derdiyle sūzān olup eflāk daḫı **Ü218a** ra'd-miṡāl nāle vü fiġān itdügi bu muṣībet-i 'uẓmā içün idügi vāżiḥ ü 'iyāndur. Hemānā (Ḥażret)-i[**] 'aliyyü'ş-şānuñ bu ebyāt-ı pür-'unvānı ḥasb-i ḥāl-i mehcūrān olmış idi.

[3**] Beyt: Naẓm H.
[9-10*] *Hadis (Alimin ölümü alemlerin ölümüdür).*
[14**] Naẓm: Beyt S - R Ü.
[18**] ṣarup: ṣarunup H S.
[22**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

*Naẓm*** : Olalı hicrüñde ʿālem ḫāne-i mātem baña
Dā'imā gökler giyüp mātem ṭutar ʿālem baña
İşigüñden devr olaldan oldı ṣaḥn-ı rūzgār
Nevḥagāh-ı miḥnet ü mātem sarāy-ı ġamm baña

Pederlikden ḳaṭʿ-ı naẓar bu maḳūle ẕāt-ı fażīlet-güsterden cüdā olmaḳ ve ol maḳūle **H215b** ẕāt-ı kāmilüñ naẓar-ı luṭf-ı şāmilinden maḥrūm olmaḳ belāsına mübtelā olmaḳ ʿaẓīm muṣībet idügi erbāb-ı ḥāle ḫafī vü ḫabī** degüldür.

Li-münşihi : Ġam u endūhı çeküp cānımuza cebr idelüm
Ey göñül çāre nedür bir iki gün ṣabr idelüm

(Diger) : Mütevātir ḳaṭarāt-ı maṭar-ı raḥmet ü fażl
Ber-ser-i ravża-i cennet ṣıfateş bārān bād
Der terāzū-yı ʿamel dirhem-i aḥsāneş hem
Ber-nüḳūd-ı ḥasanāt-ı dū-cihān rüchān bād

S212a Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve bu ebyāt-ı feṣāḥat-āṣār ol cenāb-ı fežā'il-diṣāruñ reşḥa-i ḳalem-i midrār ve netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur**.

*Şiʿr*** : Ḳabā-yı lāle-gūnuñ üzre zerrīn ḫançerüñ cānā
Şafaḳda āşkār olmış hilāl-i ʿıyddur gūyā
Ne deñlü kendüye ārāyiş itse ol elif ḳamet
R249a Daḫı mevzūn olur kim zīb ile olur elif zībā
Ġarażnaḳş-ı cihāndan ṣūretüñdür kilk-i tekvīne
Cihān-ārāda bir ṣūretdür ey māh-ı cihān-ārā

1** Naẓm: Şiʿr S - R Ü.
7** ḫabī: cenī Ü.
16** pür-iḳtidārıdur: pür-iḳtidārıdur ki bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
17** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

ʿAlīnüñ sīnesinden ẓāhir olan nevk-i peykānlar
Meger nev-res çemenlerdür ki olmış ḫākdan peydā
*Velehū*** : Derūn-ı dilde cān yirine itdüñ** çün sükūn cānā
Saña maḫfī degüldür ḥālet-i derd-i derūn cānā
Leb-i cān baḫşuñı meclisde bir kez öpemez kimse
Ḳadeḥveş devr elinden olmayınca bağrı ḫūn cānā
Ü218b ʿAlīden ḳanda ʿāḳıllıḳ ki gīsū-yı girihgīrüñ
Ṭaḳupdur gerden-i cānına zencīr-i cünūn cānā
*Velehū*** : Şevḳ-i rūyı itmiş idi āteşi miskin baña
Ey ḫaṭ-ı dildār geldüñ Ḫıżr irişdüñ sen baña
*Velehū*** : Her tīr-i ġamze kim ḳaşuñ atdı kemān olup
Ḳaldı dil-i şikestede ḫāṭır-nişān olup**
Evvel egerçi fitnede bir dāne idi ḫāl
Ḫaṭ başdı şimdi fitne-i āḫir zemān olup
Maẓlūm-ı ʿışḳum irse n'ola göklere duʿām
Bu āh-ı penc pencüm aña nerdübān olup
*Velehū*** : Ġālib oldı şeref ü ḳadrde rūz-ı ʿıyda
Leyletü'l-ḳadre virelden şiken-i zülfi berāt
Māh-ı nev gibi dilerseñ olasın şöhre-i şehr
Kendüñi naʿl gibi zīr-i süm-i esbine at
*Velehū*** : Ḫātem yāḳūt u zülf-i şeb miṣālüñden meded
Yaʿnī kim bu mīm ile ol iki dāluñdan meded

3** Velehū: - H S.
3** cān yirine itdüñ: itdüñ cān yirine S.
9** Velehū: - H S.
11** Velehū: - H S.
11-12** Her tīr-i ġamze... ḫāṭır-nişān olup: -S.
17** Velehū: - H S.
21** Velehū: - H S.

Velehū[**] : Ḫurrem ol mest ki çün ḳalḳa seḥer nergisvār
Ala destine hemān sāġar-ı zer nergisvār
Rūz u şeb ʿıyş u müdām eylemege gülşende
Düşe cām-ı meye ḳaldurmaya ser nergisvār
Ṣubḥa dek her gice cemʿ eyledügi şeş varaḳı[**]
Vire pāy-ı ḳadeḥ-i bezme seḥer nergisvār
Ol gülüñ ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesine lāzımdur
Dāġ-ı dil lāle-ṣıfat dīde-i ter-nergisvār
H216a ʿĀḳıbet sīm ü zer-i ʿālemi gözden bıraġa
Ḳanı bir gözi açuḳ ehl-i naẓar nergisvār
Ey ʿAlī gül gibi gülşende ṣalınma gözüñ aç
ʿĀḳıbet ḳabrdedür saña muḳarrer nergisvār
S212b *Velehū*[**]: Cemālüñ māhı gerçi gün gibi her yirde lāmiʿdür
Ṭulūʿ itmez benüm ġam-ḫāneme bir laḥẓa ṭāliʿdür
Dem-ā-dem ḳatl-i ʿuşşāḳ itmege tīrüñle şemşīrüñ
(Diger) : Birisi ḥüccet-i nāfiẕ birisi naṣṣ-ı ḳāṭiʿdür
ʿAlīnüñ ġayri ḫūba ʿışḳı vāḳiʿ oldı dirlerse
İnanma sevdügüm ʿömrüm ḥabībüm ġayr-ı vāḳiʿdür
Velehū[**] : Āhumla gerçi ṭāḳ-ı felek bir şerāredür
R249b İtmez şeb-i firāḳı münevver sitāredür
Velehū[**] : Cism-i żaʿīfümi ki ḫiss-i kūy-ı yārdur
Bir gün umarum āh eylede rūzgārdur

1** Velehū: - H S.
5** şeş varaḳı: şeş der mi H R S.
13** Velehū: - H S.
19** Velehū: - H S.
21** Velehū: - H S.

Ü219a Düşmiş şarāba ʿaks-i siyāhı çeşm-i mest
Her cām-ı lāle meclis-i mey lālezārdur
Yār idi iḫtiyārı ʿAlīnüñ çü gitdi yār
ʿAyb eylemeñ fiġānımı bī-iḫtiyārdur

*Velehū*** : Sīne miḥnet-ḫānesi derd ü belā tüccārıdur
Tāze dāġum cā-be-cā anuñ ser-i mismārıdur
Şu gibi ṭaş yaşdanup ṭopraḳ döşensün rūz u şeb
Kim ki ol serv-i revānuñ ʿāşıḳ-ı dīdārıdur
Kūy-ı dil-berde aġarmış üstüḫānum cā-be-cā
İtlerine her biri mihr ü vefā ṭūmārıdur
Rūy-ı yār üzre görinen ḫatt-ı müşgīn ṣanmañuz
Ḥüsni mirʾātına ʿaks-i zülf-i ʿanber-bārıdur
Sükker-i** Mıṣrı ḫacālet baḥrına ġarḳ eyleyen
Vaṣf-ı laʿlinde ʿAlīnüñ ābdār eşʿārıdur

*Velehū*** : Dile ġam geldügin āh ile beyān eylerler
Çünki leşker düşe bir yire duḫān eylerler

*Velehū*** : Sāġar-ı mey kim kenārına leb-i cānān deger
Nice māʾil olmasun ʿāşıḳ aña kim cān deger
Meclise geldi raḳīb örtüñ meded peymāneyi
Açuḳ olsa kāse dirler kim aña şeyṭān deger
Ḳısmet-i Ḥaḳdur ʿAlī esbāb-ı bezm-i ʿışḳdan
İllere ẕevḳ u ṣafā saña ġam-ı hicrān deger

5** Velehū: - H S.
13** Sükker: Sükkeri R.
15** Velehū: - H S.
17** Velehū: - H S.

*Velehū*** : Ḫoşdur baña laʿlüñden güftār-ı ʿitāb-āmīz
Cān perver olur cānā cüllāb-ı şarāb-āmīz
Ġark-ı ʿaraḳ olduḳça zībā olur ol sīne
Şīrīnter olur olsa pālūde gülāb-āmīz
Laʿl-i feraḥ-engīzüñ bir ābdur āteş-reng
Ruḫsār-ı ʿaraḳ-rīzüñ bir āteş-i āb-āmīz
Pür-nūr ḳılur çeşmüm şan mīl-i mükeḥḥeldür
Rāh-ı ser-i kūyuñda her ḫār-ı türāb-āmīz
Aşşı ne fiġānumdan bir gice çün uyanmaz
Baḫt-ı siyehüm gibi ol nergis-i ḫāb-āmīz
S213a Aġyārsuz itmezsin teşrīf ʿAlī bezmin
Ey luṭfı ʿitāb-ālūd ey raḥmi ʿaẕāb-āmīz
H216b *Velehū***: Şöyledür ʿışḳum idelden dāne-i ḫālüñ heves
Kim baña ḥālet virür āvāze-i perr-i meges
Yār ile düşmen muṣāḥib ben esīr-i derd-i hicr
Ḫār ile hem-sāye gül bülbül-i güftār-ı ḳafes
Ü219b *Velehū***: Tāze ʿāşıḳ olıcaḳ dāġ ile zeyn it ḳūluñ
R250a Yeñi sikke çıḳıcaḳ eskisi geçmez pūluñ
Dil-i lā-yaʿḳıl ile ol büt-i maʿḳūl-şināş
Hem-dem olsun diyelim mi ḳavlınur maʿḳūlüñ
Eşk ile yolı gil eyler diyü töhmet idicek
Baña dildār didi kim yüri pāk it yoluñ

1** Velehū: - H S.
13** Velehū: - H S.
17** Velehū: - H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

........**
Ehl-i ʿaḳl olan uyar mı sözine her gülüñ**
*Velehū** :* İmrenme görüp mīve-i bāġın ümerānuñ
Kim ṣular anı gözleri yaşı fuḳarānuñ
*Velehū** :* Ḫālinde mūyı mānīʿ-i meyl ü heves degül
ʿĀriflerüñ gözinde o perr meges degül
*Velehū** :* Dürr ü laʿlini sirişküm işigine niçe yıl
Şöyle ḫarc eyledi kim ʿāḳıbet oldı sāʾil
Umarın mūr-ı ġam-ı ḫaṭṭuña ser-menzil ola
Ten-i zāra olıcaḳ ḫāk-i laḥd ser-menzil
*Velehū** :* Gül açıldı ṣanemā gel gidelüm gülzāra
Sen daḫı güller ile bir iki gün gül açıl
Bir iki gün ser-i kūyında olurdum sākin
Olmasa ḳāfile-i ʿömr-revān müstaʿcil
Yār öñinde ʿAlī ister iseñ ḫāk öpmek
Gelicek bezmine curʿa gibi dökil ṣaçıl
*Velehū** :* Şemʿ-i ruḫsāruña meyl itdügi ister mi delīl
Çünki rūşen durur *el-cinsü ale l-cinsi yemīl*
*Velehū** :* Çün** ḳāfile-i vaṣl yine bağladı maḥmil
Başladı ceres gibi fiġān eylemege dil

1** ......: - H R S Ü.
2** Ehl-i ʿaḳl... her gülüñ: - H S.
3** Velehū: - H S.
5** Velehū: - H S.
7** Velehū: - H S.
11** Velehū: - H S.
17** Velehū: - H S.
19** Velehū: - H S.
1** Çün: Çü H R.

(Diger) : Sīnesine bāġ-ı elf çekdi ġamuñdan cū degül
Cūyuñ oldı baġrı ḫūn ʿaks-i gül-i ḫōd-rū degül
İki zevraḳdur ki oldı bād-ı āhumdan nigūn
Eşk-i deryā-bārum üstinde iki ebrū degül
Cūy-ı dildendür o ḳadd-i ḫōş-ḫırāma āb-ḫūr
Kim dir ol şimşād-ı ḫōş-reftāra kim dil-cū degül
Merdüm-i çeşm ü müjeñ ʿaksin göresin ey ʿAlī
Ḥüsni mir`ātinde ḫāl ü ḫaṭṭ-i ʿanber-bū degül

Velehū[**] : Egerçi ḫāne-i pür-naḳşdur sarāy-ı cihān
Velī kitābeleri *küllü men ʿaleyhā fān*[*]
Zemīn maḥall-i[**] belā vü zemān medār-ı ʿanā
Budur sarāy-ı cihān naḳşına zemīn ü zemān

(Diger) : Esdi cān bāġına bād-ı ʿıṭrsā-yı Edrine
Feyż-i rūḥ itdi feżā-yı cān-fezā-yı Edrine
Defʿ idüp dilden ġumūm-ı köhneyi ʿīsā gibi
Tāze cān virdi dem-i muʿciz-nümāyı Edrine
Ġonçe gibi tenglikden dirhem olmışken göñül
Gül gibi açdı nesīm-i dil-güşā-yı Edrine

Vālid-i firdevs-mekān ol zemānda Anaṭolı ḳāżīʿaskeri idi. Bu ġazel-i bī-bedeli diyüp maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī-i şehenşāhī olmış idi.

Şeh-süvārum ḳıldı çün ʿazm-i sarāy-ı Edrine[**]
.......[**]

9** Velehū: - H S.
10 Rahmân-26 (Yeryüzündeki her canlı, cansız fanidir).*
11** maḥall: - R Ü.
13-21** Esdi cān bāġına... çün ʿazm-i sarāy-ı Edrine: - H R S.
22** ......: - H R S Ü.

Ey ʿAlī bu şiʿr-i ṣāfī vü revān-āsā yeter
Armaġān isterse yārān-ı ṣafā-yı Edrine**

Ü220a ʿULVĪ: Şehr-i cennet-āsā yaʿnī maḥrūsa-i Burusadandur. Yeganoġlı dimekle şöhre-i dünyā idi. Bāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmi ḳārīʿ** olduḳdan ṣoñra ol bābdan fāriġ ü rāciʿ olup ḳuvvet-i lā-yemūtla ṣābir ü ḳāniʿ miḥrāb-ı ʿibādet ü ṣalāḥda** sācid ü rākiʿ olmış idi. Bir iki zevā'id aḳçesi ile müteḳāʿid ve ol vechle ṭarīḳ-i hevā vü hevesden mütebāʿid iken dest-i ḳudret ʿinān-ı ʿazīmetini cānib-i āḫirete sā'iḳ ü ḳā'id oldı. Eşʿārı naṣīḥat-gūne ve taṣavvufdan nümūnedür. Bu ḳıṭʿa-i şikāyeti ḫayli meşhūr ve elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda meẕkūrdur.

*Ḳıṭʿa*** : Dār-ı dünyā-yı denīnüñ kim cefā bünyānıdur
Miḥnet ü derd ü belā vü ġam çehār erkānıdur
Şol veşaḳ kürkin** giyüp muṣliḥ geçenler ḫalḳ içün
Nice muṣliḥ her biri kūh-ı sitem ḳaplānıdur
Şehrüñ ıṣlāḥı neden olsun ki her müflis ki var
Yā efendi muḥżırı yā muḥtesib oġlanıdur

R251a ʿULVĪ: Bu daḫı şehr-i Burusadan ḳudemā-yı şuʿarādan Sulṭān Murād Ġāzī** mādiḥlerindendür. Zebān-ı Türkīde **S214a** Heft-Peykeri vardur. Eşʿārı Fārisīden Türkīye terceme itmegi kendüye şiʿār ü dişār** iden şuʿarādandur. Bu şiʿr anuñdur**.

1-2** Ey ʿAlī bu şiʿr-i ṣāfī... yārān-ı ṣafā-yı Edrine: - H R S.
5** ḳārīʿ: fārīʿ R.
7** ṣalāḥda: ṣalātda R.
12** Ḳıṭʿa: - Ü.
14** kürkin: kürki N.
19-20** Murād Ġāzī: Ġāzī H R S.
21** ve dişār: - H S.
22** anuñdur: anuñ güftārındandur H.

*Şi'r*** : Ey sefer 'azmin iden bār-ı Ḫudā** yārüñ ola
Himmet-i ehl-i naẓar ḳāfile-sālāruñ ola
Nūrın evren kişi ḥarāmı göz öñinde senüñ
Cān-ı 'uşşāḳ gibi zār u giriftāruñ ola**

'ALĪ ÇELEBİ: Vāsi' 'Alīsi dimekle ma'rūf ve mevālī-i 'aẓām u ehālī-i kirāmdan olduġı ma'lūm u mekşūfdur**. Mezbūr Vāsi' Çelebiden mülāzım olup niçe medāris-i sāmiyyede ifāde-i 'ulūm-ı 'āliyyeye müdāvim olduḳdan ṣoñra Edirnede Sulṭān **H217b** Bāyezīd müderrisi iken Burusaya ḳāḍī vü ḥākim olup ol ḥālde iken maḥkeme-i muḥkeme-i āḫirete 'āzim olmışdur ve ke'en-ẕālik sene **Ü220b** ḫamsīn** ve tis'ami'e. Āṣār-ı belāġat-eṭvārından ḫalḳ içinde i'tibār bulan Hümāyūn-nāmesidür. Ḥaḳḳā ki ol nāme-i hümāyūn ve kitāb-ı belāġat-maḳrūn bir inşādur ki üstād-ı zemān ve Ḫāce-i Cihān ilā-heẕā-el'ān mekteb-i vücūd u imkānda naẓīr ü miṣālin te'līf ve münşiyān-ı 'ālem ve muṣannifān-ı benī-ādem medrese-i vücūd u 'ademde** ḳarīn ü hemālin taṣnīf itmişdür.

*Beyt*** : *Kitābun kel ḥāẕi l-'uyūni s-sevāḥir*
*Ve naẓmun ke silsāli l-zülāli l-bevākir***

Rüse'ā-yı büleġā-yı küttāb ol kitāb-ı müsteṭābuñ süṭūr-ı müşgīn-niḳābın gördükde ber-feḥvā-yı *ḫarra rāki'an ve enābe** ser-fürū idüp üstādān-ı cihān

[1**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
[1**] bār-ı Ḫudā: yār-ı Ḫudā Ü.
[3-4**] Nūrın evren kişi... giriftāruñ ola: - H R S.
[7**] ma'lūm u mekşūfdur: ma'lūm mekşūfdur R.
[11**] ḫamsīn: ḫams S.
[15**] vücūd u 'ademde: vücūd 'ademde H.
[17**] Beyt: Naẓm H - R Ü.
[18**] silsāli'l-zülāli'l-bevākir: silsāli'l-zülāli'l-nevākir R.
[20*] *Sâd-24 (Davud, eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi).*

dil ü cāndan ser-be-zemin idüp ber-muḳteżā-yı *mā semiʿnā bihāẕā fī ābāʾinā'l-evvelīn*[*] medḥ ü ıṭrāsında ḫayli ġulüvv itmişlerdür.

Beyt[**] : *Zihī daḳāʾiḳ-ı lafẓeş ḫafī çü cirm-i*[**] *sühā*
Velīk geşte çü ḫūrşīd der-cihān meşhūr

Hümā-yı medḥ ü s̱enāsı ol hevāda pervāz eylemez ki şebīke-i aḳlām u dāne ve dām-ı ḫuṭūṭ u erḳām ile şikār olına ve ḫūrşīd-i pür-envārı ol mertebeden ʿālīdür ki medḥ ü taʿrīf **R251b** ve ıṭrā-yı tavṣīf[**] aña bāʿis̱-i iştihār ola.

Naẓm[**] : *Der-ān kitāb naẓar kün be-çeşm-i maʿnā*[**] *bīn*
Ki reşk-i ṣūret-i maʿnā vü luʿbet-i çīn est
Kitāb nīst ġalaṭ mīkonem ki deryā est[**]
Ki dest-i ʿaḳl zi-eṭrāf-ı ān güher çīn est

Ü221a Kitāb-ı mezbūrda olan eşʿārından ġayrı naẓma kimesne vāṣıl ve derīce-i esmāʿdan ḥücre-i māl-i erbāb-ı ṭıbāʿa dāḫil olmamışdur.

Maṭlaʿ[**] : Görmesem bir dem seni ġam derdāk eyler beni
S214b Ġayr ile görsem eger ġayret helāk eyler beni

ʿ**ALĪ ÇELEBİ**: Sābıḳā meẕkūr olan Ümmü'l-veledzāde ʿAbdü'l-ʿazīz merḥūmuñ ferzend-i ḫayrü'l-ḫalefidür. Niçe mevālī-i ʿiẓām ḫidmetinde kesb-i ʿulūmda diḳḳat ü ihtimām idüp beyne'l-aḳrān hilālāsā müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi. Merḥūm Çivizāde[**] Efendiden mülāzım olup niçe medārisde ifāde-i ʿulūm-i āliyye ve fünūn-ı ʿāliyyeye müdāvim olduḳdan ṣoñra **Ü221b**

[1-2*] *Kasas-36, Mü'minūn-24 (Biz geçmişteki atalarımızdan böyle birşey duymadık).*
[3**] Beyt: - Ü.
[3**] cirm: cism H.
[7**] ve ıṭrā-yı tavṣīf: ıṭrā vü tavṣīf H R S.
[8**] Naẓm: - Ü.
[8**] maʿnā: Mānī S.
[10**] deryā est: deryā nīst R.
[14**] Maṭlaʿ: - R Ü.
[20**] Merḥūm Çivizāde: - Ü.

merḥūm ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Süleymān Ḫan medresesinde müderris iken Ḥaleb-i şehbāya ḳāḍī olmış idi. Anda ḫādim-i şerʿ-i resūl iken kevkeb-i ʿömri **H218a** üfūl bulup ol manṣıbda ḫidmet-i ḳażāya meşġūl iken manṣıb-ı ḥayātdan maʿzūl oldı ve keʾen-ẕālik sene iḥdā ve s̱emānīn ve tisʿamiʾe ṣalāḥ u taḳvāda bī-bedel ve ʿiffet ü istiḳāmetde ḍarbüʾl-mes̱el reʿāyā vü berāyā sīretinde rāżī vü şākir ve ʿāmme-i ehl-i Ḥaleb āyāt-ı vaḳār u edebini ṭālī vü ẕākirdür. Cesedi Ḳubūrüʾṣ-ṣāliḥīnde medfūn ve rūḥ-ı pür-fütūḥı fātiḥa-i fāʾiḥa-i ṣaġīr ü kebīre maḳrūndur. ʿArabī vü Türkī şiʿr ü inşāsı ve ʿilm-i ʿArabiyyetde yed-i ṭūlāsı var idi. Bu eşʿār netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ṣıdıḳça seng-i cevrüñ başumı mihrüm olur efzūn
Şikest itdükce Leylī kāsesini ẕevḳ ider Mecnūn
Anuñçün çekmezüm tīrüñ dil-i mecrūḥa geldükçe
Ki derdüñ ḳorḳarum nā-gāh ola ol raḫneden bīrūn

(Diger) : Ben żaʿīfe laʿl-i dil-ber ḫoş gelür
Kim marīża gülbe-şekker ḫoş gelür
R252a Bir ʿaceb dārüʾṣ-şifādur mey-kede
Varsa başı aġrıyan serḫoş gelür

Velehū[**] : Felek bir ʿāşıḳ-ı ser-geşte vü şūrīde ḫālüñdür
Şafaḳ ḳanlu yaşı cisminde yir yir dāġlar kevkeb
Şerār-ı nār-ı āhumdur ki ṭutdı rūy-ı[**] eflākı
Görinenler degüldür anda her şeb ey ḳamer kevkeb

[9**] netāʾic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur: ol fażıl-ı nāmdāruñ güftārındandur S.
[10**] Şiʿr: - H R Ü.
[18**] Velehū: - H S Ü.
[20**] āhumdur ki ṭutdı rūy: āhumdur ki yir yir ṭutdı S.

ʿArabī eşʿārı dahı meşhūr belki miyān-ı ḫalkda mezkūr olan aña maḫṣūrdur. Üstādı vü üstādü'l-enām Ḥażret-i Şeyḫü'l-islām Ebu's-suʿūd Efendi[**] medḫinde dimişdür.

Şiʿr[**] : *Kadd zānehu'r-raḥmanu celle ṡenā'ehu*
Bi-bedā'iʿ[**] *revā'iʿ vü ṭarā'ifi*
ʿAllāmetun fāḳa'l-verā be-ḥaḳā'iḳi
Ve daḳā'iḳi ve ʿavārifi ve maʿārifi

Ü222a S215a ʿÖMER BEG: Dürre-i beyżā-yı kemāl-i belāġat ġurre-i važḫā-yı cebhe-i feṣāḥat yaʿnī şekker-sitān-ı[**] belāġatuñ ṭūṭī-i şīrīn-maḳālī ḳıdve-i büleġā-yı Rūm olan merḥūm Ḫayālī Begüñ dürr-i yek-dāne-i ṣadef-i vücūdı ve gevher-i girān-māye-i ẕāt-ı behbūdıdur. Ḥaḳḳā ki vālā-ḥaseb ʿālī-neseb nīk-nefes ve mü'eddeb nüsḫa-i vücūd-ı mesʿūdı teẕhīb-i tehẕīb-i aḫlāḳ ile müẕehheb envār-ı rüşd ü necābet nāṣiye-i ʿāliyyesinden lāmiʿ ve āṣār-ı büzürgī vü ṣalābet cebīn-i mübīninde[**] nūr-ı ḫūrşīd-i raḫşān gibi ẓāhir ü sāṭiʿ[**] maʿārif ü kemālāt ile āräste vü hem-vāre zemīn-i dil-i pür-ṣafāsında toḫm-ı mihr ü maḥabbet-i[**] fużelā vü ʿulemā kāşte bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur. Niçe zemān **H218b** zeʿāmet ile iḫtiyār-ı ʿuzlet idüp ṭaleb-i manṣıb içün āstān-ı ümerā vü vüzerāya[**] tereddüd ü mülāzemet itmeyüp babaları ṭarīḳalarına[**] sālik olmışlar idi. Baʿdehū şevket-i manṣıb-ı vezāret-i ʿuẓmā vezīr-i aʿẓam

[2**] Ebu's-suʿūd Efendi: Ebu's-suʿūd Efendi ʿaleyhi'r-raḥme ve'l-maġfiret H.
[4**] Şiʿr: - H R Ü.
[5**] Bi-bedā'iʿ: Bi-bedīʿ H R S.
[10**] şekker-sitān: şehristān S.
[15**] mübīninde: beyninde R.
[15**] sāṭiʿ: lāmiʿ H.
[17**] mihr ü maḥabbet: mihr maḥabbet R Ü.
[19**] vü vüzerāya: vüzerāya R.
[19**] ṭarīḳalarına: ṭarīḳlerine H.

müşīr-i efḫam Aḥmed Paşa (Ḥażret)lerinüñ** ḳadem-i vücūd-ı pür-cūdı** ile mureffaʿ u muʿallā olduḳda ḫidmetlerine ḫuṣūṣiyyet-i tāmm ve intimā-yı mā-lā-kelāmları** olmağla vāṣıl-ı rütbe-i** ʿulyā ve derece-i esnā olup nice dem hezār ḥüzn ü ġam ile mudġam olan ḳalbi** ʿuḳde-i bālā vü elemden ḳurtulup **R252b** gülistān-ı cihān** cūybār-ı ḥukūmet ü fermānı ile ter ü tāze olup** rūy-ı āmānī vü āmālī müşīr-i mezbūruñ vezīr-i aʿẓam olmasıyla behcet-i bī-endāze bulmış idi. Ḥaḳḳā ki cenāb-ı mühezzeb ü müʾeddebleri müşīr-i mezbūra nihāyetde muḳarreb idi. Vezīr-i merḳūmuñ āteş-i ḥiddet ü ġażabı ile sūzān olanlaruñ ḥarāretini ḳādir olduḳça bārān-ı iḥsānı ile söndürür idi ve zehr-i ālām-ı intiḳāmı ile meldūġ u mesmūm olanları pā-zehr-i mihri ile ʿilāc ḳılur idi. Vezīr-i mezbūruñ zemān-ı vezāretinde ḳapudān beglerbeginüñ tīmār defterdārlığı ile kāmkār olmış idi**. **Ü222b** Baʿdehū vezīr-i mezbūruñ şürefāt-ı ḳaṣr-ı celāli ṣadme-i tünd-bād-ı zevāl** ile mütesāḳıṭ olup esās-ı bārgāh-iḳbāli zelzele-i fenā vü zülzāl** ile mütedāʿī olduḳda āftāb-ı devletine bir miḳdār küsūf ʿārıż olmış idi. Ḥālā bi-ḥamdiʾllāhi Teʿālā ʿuḳde-i ālāmdan

---

1** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
1** ḳadem-i vücūd-ı pür-cūdı: ḳadem-i cūdı S.
2-3** mā-lā-kelāmları: mā-lā-kelāmı S.
1-3** (Ḥażret)lerinüñ ḳadem-i vücūd-ı pür-cūdı... olmağla vāṣıl-ı rütbe: ḫidmetlerine ḫuṣūṣiyyet-i tāmm ve intimā-yı mā-lā-kelāmı olmağla vāṣıl-ı rütbe-i ʿulyā R ḳudūm-ı ẕāt-ı hümāyūn u teşrūf-i ḥażret-i meʿālī-meşḥūnı ile vāṣıl-ı rütbe Ü.
4** ḳalbi: diller Ü.
5** cihān: cinānı H S cinān R.
5** olup: - Ü.
5-12** ter ü tāze olup... bī-endāze bulmış idi... müşīr-i mezbūra nihāyetde... söndürür idi... tīmār defterdārlığı ile kāmkār olmış idi: ter ü tāze olup... bī-endāze olmış idi... şīr-i mezbūra nihāyetde... söndürürler idi... tīmār defterdārlığı ile kāmkār olmış idi R ter ü tāze ve rūy-ı zemān-ı bī-āmān müjde-i vüzerāt-ı ẕāt-ı ʿālī-şānından ṣafā-yı bī-endāze bulduḳda mineʾl-mehdi ilā-heẕeʾl-ʿahd ḫidmetlerinüñ dürr-i murād u ṣadef-i fuʾādı ol ḥażret-i deryā-ḫaşletüñ siḥr-i luṭf u ʿummān-ı mekremetlerinde ḥāṣıl olup ḳaṭre-i nisyān ḳābiliyyeti kān-ı imkān-ı zemānda ol vezīr-i kāmyābuñ āftāb-ı intiẓām-ı tāmm virmek içün ol müşīr-i deryā-ḫıṣālüñ baḥr-ı luṭf u nevāli cūş u ḫurūş idüp evvelā ḳapudān beglerbegiliginüñ tīmār defterdārlığı ile kāmkār eyledi Ü.
13** zevāl: zevāli H.
14** zülzāl: zülzāli H zevāl S.

ḳurtulup tamām mütecellī olup Ḥalebü'ş-şehbāda defterdār-ı emvāl-i sulṭānī** olmaġla ḳadr-i ʿālī-ḳadr rifat** ü ʿizzete müteʿallī oldı. Ümmīddür ki hilāl-i rifat ü iclāli yevmen fe yevmen teraḳḳī vü izdiyād bulup her** manṣıba şeref virdüklerince gūyende-i ḳażā vü ḳadr bu beyt-i belāġat-es̱eri inşād eyledi.

S215b *Beyt**:* *īn menāṣıb ki dīde-i cüz' īst*

Kār-ı küllī henüz der-ḳader est

Ve bu fennde** daḫı ḳādir olduḳça kūşiş ve naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra āzmāyiş üzre** ġavvāṣ-ı ṭabʿ-ı dürer-bārınuñ deryā-yı belāġat u eşʿārdan iḫrāc itdügi le'ālī-i ābdār ʿarūs-ı belāġat u feṣāḥata gūşvār olmaġla aḥrā vü elyaḳ u yek-rān ṭabʿ-ı ʿālī-şānı ems̱āl ü aḳrānından meydān-ı belāġat u beyānda esbaḳ olduġı muḳarrer ü muḥaḳḳaḳdur. Mā-beynimüzde olan uḫuvvet **H219a** ü ḫullet ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlarında olan fütüvvetüñ muḳteżāsı ol idi ki taʿdād-ı elḳāb-ı** bī-kerānlarıyla evrāḳ-ı **R253a** eṭbāḳ-ı cihānı pür ve ṣadef-i mecmūʿa-i zemānı dürer-i medā'iḥ** ü mefāḫirleriyle pür-dürr ḳılına. Lākin her ne deñlü ıṭnāb u ishāb olınsa āftāb-ı ʿālem-tābdan bir ẕerre ve ḳaṭarāt-ı bī-ḥisābından yek ḳaṭre degüldür. Binā'en-ʿaleyh bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı. Bu bir iki** eşʿār ol ẕāt-ı kāmkāruñdur**.

Ü223a *Şiʿr**:* Sāḳī pür eyle bāde ile sāġar-ı Cemi

Sür ey ṭabīb sīne-i mecrūḥa merhemi

[1**] emvāl-i sulṭānī: emvālü's- sulṭānī H.
[2**] rifat: rifata R.
[3**] her: bir S.
[5**] Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
[7**] fennde: fenne H R.
[7-8**] daḫı ḳādir olduḳça... āzmāyiş üzre: daḫı ḳuvvet ü ḳudretleri ġāyetde ve naẓm-ı eşʿār-ı belāġat-şiʿāra iḳtidārları nihāyetde Ü.
[13**] elḳāb: iltifāt H.
[14**] dürer-i medā'iḥ: dürr-i medā'iḥ R.
[17**] bir iki: - S.
[17**] ol ẕāt-ı kāmkāruñdur: anlaruñdur H.
[18**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Velehū[**] : Hep sīm-i sirişkin yoluña eylesün īṣār
Ey dōst benüm dīde-i ġam-dīdede[**] nem var
Velehū[**] : Şu dil kim seng-i ḫārādan beterdür ʿışḳ eṣer itmez
Maḥabbet toḫmı ḫōd[**] her yirde ʿömrüm ḥāṣılı bitmez
Velehū[**] : Cānā ne ʿaceb şehr-i maḥabbet güm oldı
Şūrīde göñül ṣığmaz iken kevn ü mekāna
Velehū[**] : Raḳīb-i rū-siyāhuñ olsa başı miġfer altında
Kerem ḳıl şeh-süvārum[**] anı ḫurd it şeş-per altında
Dayanma bāliş-i zer-kāra ey ḫāce olup maġrūr
Dem olur ki bulınmaz seng-i ḫārā başlar altında
N'ola ey maʿden-i mihr ü vefā dünyā ġamın[**] çeksem
Muḥaḳḳaḳdur olur ḫāk-i siyāhuñ cevher[**] altında
Mesīḥāyı göge irgürdi şāhum ʿālem-i tecrīd
Taʿalluḳ dāmı mesken ḳıldı Ḳārūna yir altında
Şerār-ı nār-ı āhumdur yaḳan eflāḳı ser-tā-ser
Anuñçün aḫter-i baḫtum yatar ḫākister altında
Velehū[**] : Eyledüñ cān-ı ʿazīzi cāh-ı miḥnetden ḫalāṣ
Mıṣr-ı ḥüsnüñ Yūsufı bir dil-rübāya mālikü

[1**] Velehū: - H S Ü.
[2**] ġam-dīdede: ġam-dīde Ü.
[3**] Velehū: - H S Ü.
[4**] ḫōd: yā S.
[5**] Velehū: - H S Ü.
[7**] Velehū: - H S Ü.
[8**] şeh-süvārum: şeh-süvār R.
[11**] dünyā ġamın: dünyāda ġam S.
[12**] cevher: gevher H S.
[17**] Velehū: - H S Ü.

Ü224a **ʿAMRĪ**[**]: Mevlānā ʿAbdü'l-kerīm iki[**] ʿabd-i ṣaġīr alup birinüñ nāmını Zeyd birinüñ ʿAmr ḳoymış idi. Zeyd ʿömrden mütemettiʿ olmayup ʿAmr ḳılmış idi. Ol daḫı taḥṣīl-i ʿulūm-ı ʿālī-miḳdār ve tekmīl-i **S216a** maʿārif ü leṭā'if-i bī-şümāra ṣarf-ı ḳavī vü enẓār idüp şiʿrle gerçekden iştihār virmişdür. Ekṡer-i eşʿārı teng baḥrlarda ve ġarīb ḳāfiyelerde vāḳiʿ olmaġla maḳbūl-ı ṭabāyiʿ olup miyān-ı erbāb-ı ṭıbāʿ-ı selīmede şāyiʿ olmışdur. Merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile muṣāḥib ü muʿāşir ve biribiriyle ʿayş u ʿişrete mübāşir idi[**]. Ḥikāyet olınur ki bir gün ikisi bir cevān-ı süḫandāna **R253b** rāst gelüp dil-beri muṣāḥabete ṭutmaġiçün ey ʿālem-i ḥüsnüñ tābında māhı ve ey mülket-i leṭāfet ü melāḥatüñ pādşāhı luṭf eyle bi'llāhi ikimizüñ ḳıyāfetine ne olmaḳ düşer[**] ve şekl ü hey'etimüz ne ḥırfetden olmaḳ ister[**] didüklerinde cevān-ı sīm-endām süḫan-fehm ve şīrīn-kelām daḫı üstüñüze ʿilm ü maʿrifet düşmez ve ḳıyāfeteñüz muḳteżāsı üzre ehl-i ʿilm **H219b** olmañuz iḥtimāl olmaz diyüp mezbūrları ilzām u ifḥām itmişdür. Ḥaḳḳā ki aḫbār u āṡār-ı eşʿār-ı melāḥat-şiʿārı miyān-ı āḥād u efrādda meşhūr u mütevātir ve çāşnī-i ʿışḳ u ḥālet-sūz-ı mānend-i āftāb-ı ʿālem-efrūz kelimāt-ı pür-nikātında rūşen ü ẓāhirdür. Bu eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ netā'ic-i ebkār-ı efkārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ḳoma bülbül ḳoma fiġān eyle
ʿIşḳı ʿālemde dāstān eyle
Alçaḳ uçma bülend-pervāz ol
ʿArşa çıḳ anda āşiyān eyle

1[**] ʿAmrī: ʿAnḳā'dan sonra Ü.
1[**] iki: - H.
6-7[**] Merḥūm İsḥaḳ Çelebi ile... ʿayş u ʿişrete mübāşir idi: - H S.
10[**] ne olmaḳ düşer: ne düşer H.
11[**] ister: - Ü.
17[**] nāmdāruñ netā'ic-i ebkār-ı efkārındandur: nāmdāruñdur H R S.
18[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Cilvegāhuñ feżā-yı ḳuds olsun
ʿAzm-i ṣaḥrā-yı lā-mekān eyle

(Diger) : Cānı bir dil-rübāya ışmārla
Aradan çıḳ Ḫudāya ışmārla
Al kilīdin göñül ḫazīnesinüñ
Ol büt-i dil-güşāya ışmārla
Dil-i şeydāñı uşladıvirsün
Dil-ber-i pür-cefāya ışmārla
Kuḥl içün ḫāk-pāyın isterseñ
ʿAmrī bād-ı ṣabāya ışmārla

Velehū** : Severdüm yüzümi pāyuña bāġ-ı iremüñde
Rifʿatle başum ṭūbāya irdi ḳademüñde

Ü224b ʿİNĀYETU'LLĀH: Maḫlaṣı ʿİnāyetdür**. İnşā a'llāhü'l-melikü'ş-şükūr ḥarf-i ḳāfda mezkūr olan Ḳādirī Çelebinüñ ki Ispartazāde dimekle meşhūrdur oğlıdur. Bu dāʿī-i faḳīrü'l-ḥālüñ ḫālidür. Ḥaḳḳā ki gerden-i vücūd-ı behbūdı ḳalā'id-i maʿārif-i nā-maʿdūd ile müzeyyen ü ḥālīdür. ʿUlūm-ı maʿḳūl u menḳūlı** fürūʿ u uṣūli ve ebvāb u fuṣūli ile babasından taḥṣīl itmiş idi. **R254a** Gerçekden ṣāḥib-ḳadr-i **S216b** celīl olmaḳ mercū iken keyfiyyet-i berş ü afyōna mağlūb** ve tācir-i dil ü cānınuñ emtiʿa-i ḳuvvāsı menhūb u meslūb olmağla Cezā'ir-i Ġarb ḳāḍīsı olmış idi. Anda bir defa kāfire esīr olup bi-ʿināyetu'llāhi'l-meliki'l-ḫabīr ol ḫaṭb-i kebīr** ve emr-i ʿasīrden gücle ḫalāṣ bulmış iken** yine ol diyāra rāġıb ve manṣıb-ı ḳażā-yı Tilmisāna ṭālib olup

11** Velehū: - H S Ü.
14** Maḫlaṣı ʿİnāyetdür: - Ü.
18** menḳūlı: menḳūl R.
20** mağlūb: mağlūb idüp S.
22** ḫaṭb-i kebīr: ḫaṭīb-i kebīr R ḫatr-ı kebīr S.
23** bulmış iken: olmış iken H.

āḫir anda ḳāḍī iken ḳażāsı ve gülistān-ı beḳāsınuñ ṣarṣar-ı ecel ile fenāsı gelüp āftāb-ı cānı[**] maġrib zemīn-i memātda ġārib olmaġla[**] fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān-ı *irci'ī*ye imtis̱āl içün bu 'ālem-i fenādan mülket-i beḳāya intiḳāl itmege ṭālib oldı. Ve ke'en-ẕālik sene iḥdā ve seb'īn ve **H220a** tis'ami'e. Şerḥ-i Cāmī'ye ḥāşiyesi var idi. Ol diyārda esbāb u emvāli tārūmār olduḳda evrāḳ-ı müsevvedesi daḫı perīşān-ı rūzgār olmış idi. Ṭabī'at-ı şi'riyye ve selīḳa-i naẓmiyyesi nihāyetde ḫūb u merġūb ve Fārisī[**] vü Türkī eş'ārı maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ḳulūb idi. Lākin kendüsi ḫalḳdan nüfūr olmaġla şi'ri daḫı kesīfü'l-ḫaṭīb metrūk u mehcūr ḳalup meşhūr olmamışdur. Bu şi'r anuñdur kāfire esīr olduḳda dimişdür[**].

Şi'r[**] : Yile virüp[**] ḫırmen-i ṣabr u ḳarārum ḥāṣılı
Yine girdāb-ı ġama atdı felek fülk-i dili
Ey 'İnāyet ḳul iken bir kāfire 'ışḳ ile dil
Kāfire ḳul itdi devrān bu dil-i lā-ya'ḳılı[**]

'ANDELĪBĪ: Anaṭolı vilāyetinden Laṭīfī ḳavli üzre Ḳasṭamonıdandur. İstanbulda **Ü225a** cüz-ḫān u imām idi. Kendü za'mınca gülistān-ı 'andelībi ve 'ālem-i feṣāḥatuñ merd-i süḫan-firībi giçerdi. Lākin eş'ārı ḳuş dili gibi ekṡeri[**] türrehāt olup ehl-i belāġat-miyānında eṣvāt-ı ḥayvānāt maḳūlesinden idi. Bu şi'r anuñdur.

[2**] āftāb-ı cānı: āftāb-ı ḥayātı S Ü.
[2**] ġārib olmaġla: ġārib Ü.
[3*] *Fecr-28 (Dön).*
[7**] ve Fārisī: Fārisī H R - S.
[9-10**] anuñdur kāfire esīr olduḳda dimişdür: anuñdur kāfire esīr olduḳda dimişdür ki ḥasb-i ḥāli idi S - Ü.
[11**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
[11**] virüp: virdi H S.
[11-14**] Yile virüp ḫırmen-i ṣabr... dil-i lā-ya'ḳılı: - Ü.
[18**] ekṡeri: ekṡer H R.

Şiʿr[**] : Ḫūb söyler ḫaddüñe verd-i semen-būdur diyen
Rāst ider ḳaddüñe bir serv-i dil-cūdur diyen[**]

(Diger) : Gördüm o gül-ʿiẕār bir bād-pāya binmiş
Gūyā ki berg-i güldür bād-ı ṣabāya binmiş[**]

R254b **ʿANDELĪBĪ**: Bülbül-i zār-ı şehr-i İstanbulda āşiyān-sāz olup ḥadāʾiḳ u riyāż-ı şehr-i mezbūrda şehbāz-vār pervāz iden belābil-i gülistān-ı tenzīl-i Raḥmānī ve ʿanādil-i būstān-ı tertīl-i Fürḳānī olan ḥuffāẓ-ı ḥażret-i Ḳurʾāndandur. ʿAndelīb-i sālifü'ẕ-ẕikre naẓar bülbül-i gūyā ve aña nisbet ṭūṭī-i şekker-ḫā dinilse revādur[**]. Bu şiʿr anuñdur[**].

S217a *Şiʿr*[**] : Ne ṣafā ṣuffesi var gūşe-i mey-ḫāne gibi
Ne muṣāḥib bulınur bāde-i[**] peymāne gibi

Şāʿir-i sāḥir-i müsellem Mevlānā Ẕātī aṣamm olmağın ʿAndelībī başına ḳakup dimişdür[**].

Şiʿr[**] : Niçe biñ söyleseler gūşuña girmez birisi
Dir gören anuñ içün Ẕātī ḳulaġuñ dögeyin

Cevāb-ı Ẕātī[**]: ʿAndelībī egerçi şāʿir çoḳ
Senden artuġına[**] ḳuşum dimezin[**]

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
1-2** Ḫūb söyler ḫaddüñe... serv-i dil-cūdur diyen: - Ü.
3-4** Gördüm o gül-ʿiẕār... bād-ı ṣabāya binmiş: - H R S.
10** revādur: sezādur S.
10** anuñdur: mezbūruñdur H anuñ güftārından̄dur S.
11** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
12** bāde: bāde vü S
14** dimişdür: bu beyti dimişdür H.
15** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
17** Cevāb-ı Ẕātī: Cevāb-ı Ẕātī daḫı böyle vāḳiʿ olmışdur H S.
18** artuġına: ayruġına S.
18** dimezin: dimezüm R.

Ü223a ʿANḲĀ[**]: Büldān-ı vilāyet-i ʿAcem içre serv-i ser-efrāz gibi ser-bülend ü mümtāz olan ḫıṭṭa-i pāk-i Şīrāzdandur. Nāmı Ḥüseyndür. Diyārından seyāḥat **H220b** niyyeti ile hicret idüp[**] İstanbula gelmiş idi. Sene şemān ve sebʿīn ve tisʿami'ede vālid-i firdevs-mekān ṣadr-nişīn-i ṣuffe-i ṣadāret iken āstān-ı ʿālī-miknet ve meclis-i cennet-behcetlerine **Ü223b** dāḫil olmaġla fā'iz-i saʿādet olmış idi. Ol zemāndan berü muḥibb-i[**] ḫānedān-ı ʿālī ve gerden-i dil ü cānı bu dūdmānuñ ṭavḳ-ı ʿubūdiyyeti ile müteḥallīdür. Eşʿār-ı üstādān-ı ʿAcemden çoḳ yād-dāştı ve ḫazā'ine ḳuvvet-i ḥāfıẓāsınuñ ḫayli meknūnāt u maḥfūẓātı var idi. Kendü zebānında naẓm-ı ābdān ve şiʿr-i Türkīye daḫı tamām mertebe miknet ü iḳtidārı vardur. Türkī şiʿrinde edāsı Rūmiyāne vü üstādānedür. Murġ-ı[**] rūḥ-ı vālid-i mācid ʿālem-i ḳuds ve hevā-yı ünse ṣāʿid olduḳda merşiye diyüp faḳīr-i kem-ter ile birāder-i kihteri tesellī gūne bu beyti ḫūb ve ḫayli münāsib ü merġūb vāḳiʿ olmışdur. Ol beyt budur[**].

Şiʿr[**] : *Şükr-i Ḫudā kon ey dil-i ġāfil fiġān çerā'st*
Ger şud ʿAlī zi-dehr Ḥüseyn ü Ḥasan be-cā'st

Velehū[*] : Dime aġyār luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
R255a Olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī
Raḳīb zāġ eyler gülşen-i gūyuñda ey ġonçe
Ḫuṣūṣā ol yirüñ ʿAnḳā ola murġ-ı ḫōş elḥānı

1** ʿAnḳā: ʿÖmer Beg'den sonra Ü.
3** niyyeti ile hicret idüp: niyyeti ile ışık olup şehr-be-şehr geşt ü güẕār idüp H.
6** muḥibb: maḥabbet H.
11** Murġ: Ṭā'ir Ü.
13** Ol beyt budur: - H S.
14** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16** Velehū: - H S Ü.

*Velehū*** : Deheninden dem urur ġonçe-i raʿnāyı** göreñ
Öykünür gözlerine** nergis-i şehlāyı göreñ

*Velehū*** : Ẕikr-i leb-i laʿlüñ olalı vird-i zebānum
Pürdür güher-i maʿnā ile dürc-i dehānum
Biz mülk-i dilüñ ṭūṭī-i gūyālarıyuz
Cān gülşeninüñ bülbül-i şeydālarıyuz
Ḳılsaḳ ṭañ mı perīleri cümle şikār**
Biz ḳulle-i Ḳāf-ı ʿışḳ ʿAnḳālarıyuz**

ʿAVNĪ**: Nāmı Muṣṭafādur. Muḳaddemā sebḳat** iden ʿArabzāde Efendinüñ hemşīrezādesidür. Ḥażret-i ʿİzzetüñ luṭf u ʿavni ile ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik ve niṣāb-ı maʿārif ü kemālāta** bāliġan-mā-belaġ mālik olup ʿAṭā** Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur. Ḥālā Rūmilinde yüz elli akçe ile ḳāḍī vü ḥākimdür. Ḥaḳḳā ki feżāʾil ü kemālāt ile āraste ve gerden dil ü cānı ḳalāʾid-i ferāʾid-i maʿārif ile pīrāste** ḳużāt içre ʿilm ü ḥilm ile meşhūr her ciheti müzeyyen ü maʿmūrdur**.

[1**] Velehū: - H S Ü.
[1**] urur ġonçe-i raʿnāyı: uran ṭūṭī-gūyāyı S.
[2**] gözlerine: görlerse H.
[3**] Velehū: - H S Ü.
[7**] şikār: āşkār H.
[7-8**] Ḳılsaḳ ṭañ mı... ʿışḳ ʿAnḳālarıyuz: - Ü.
[10**] ʿAvnī: ʿIyşīlerden sonra H R S ʿAndelībīlerden sonra Ü.
[10**] sebḳat: ẕikri sebḳ H sebḳ R S.
[12**] ve kemālāta: kemālāta R.
[12**] ʿAṭā: ʿAṭāu'llāh S.
[15**] pīrāste: pīrāstedür S.
[16**] ile meşhūr her ciheti müzeyyen ü maʿmūrdur: meşhūrdur. Naẓm H meşhūr her ciheti maʿmūrdur. Şiʿr R meşhūr her ciheti maʿmūrdur. Bu şiʿr anuñdur S.

Ü225a ʿ**AHDĪ**: Edirnedendür. Sulṭān Bāyezīd Ḫan ʿahdinde küttāb-ı dīvān ve ḥüsn-i ḫaṭṭ ile maʿrūf olan **S217b** ekābir ü aʿyāndandur. Bu maṭlaʿ-ı pür-iştihār ve şiʿr-i şöhret-şiʿār aña isnād olınur[**].

Maṭlaʿ[**] : Ḳanda varam sāye-i serv-i bülendüm var iken
Kime ḳul olam senüñ gibi efendüm var iken

ʿ**AHDĪ**: Edirnelidür. Nāmı ʿAlīdür. Yıldırım Şeyḫīoğlı dimekle meşhūr u celīdür[**]. Evvel maḫlaṣı ʿAlī idi ṣoñra ʿAhdī eylemişdür[**]. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ʿāḫir elli aḳçe ile Kepenkci medresesinden maʿzūl olup şīşe-i ḫāṭır-ı maʿārif-pīşesi seng-i ʿazl-i[**] mütemādī ile münkesir **H221a** ve ṭarīḳinde ekfā vü aḳrānından müteʾaḫḫer olup āyīne-i āmāli jeng-i taḳaddüm-i emsālle **Ü225b** mütekedder olmağın yevmi yigirmi aḳçe ile teḳāʿüd iḫtiyār eyledi. Şiʿri naẓm-ı sāde ve kelām-ı mevzūn-maḳūlesi idügi mestūr u meknūn degüldür. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Beni ṭaşlamağa eṭfāl üşürdiler eli
Var ise şimdi benüm dünyede Mecnūn bedeli
Dūd-ı āhum beni kūyına iletmez oldı
Cennete ḳoymaz imiş kişiyi ḳara ʿameli
Dökerüm göz yaşın eṭrāfa ben noḳṭa gibi
Yār-ı ẕerre dehenümçün iderüm reml-i ʿalī[**]

3** isnād olınur: isnād olınur ol maṭlaʿ budur H.
4** Maṭlaʿ: Şiʿr R - Ü.
7-8** meşhūr u celīdür: meşhūrdur S.
8** Evvel maḫlaṣı ʿAlī idi. Ṣoñra ʿAhdī eylemişdür: - Ü.
10** ʿazl: - S.
13-14** Bu şiʿr anuñdur: - H R Ü.
15** Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
15-20** Beni ṭaşlamağa eṭfāl... iderüm reml-i ʿalī: - Ü.

ʿAHDĪ: Baġdādīdür. Nāmı Aḥmeddür. Babasına Mevlānā Şems dirler. Müteʿayyinān-ı Dārü's-selām-ı ḫıṭṭa-i[**] Baġdād-ı pür-iḥtirāmdan idi. Kendüsi daḫı büleġā vü şuʿarā ile āşnā olmaġla[**] dīde-i **R255b** cānı kuḥl-ı maʿārif ü kemālāt ile rūşenā şāhidān-ı belāġat u beyān ile dürüst-i ʿahd ü peymān idi. Egerçi ekṡer-i ṭā'ife-i Aʿcām naẓm-ı Türkīde[**] ḳāṣır u rācil ve daḳā'iḳ u cefāyā-yı zebān-ı mezbūra ġayr vāṣıldur. Lākin mezbūruñ eşʿārı Rūmiyāne vü üstādāne olmaġla ser-ḥadd-i ḳabūl-ı ehl-i ʿirfāna dāḫildür. Niçe zemān İstanbulda mecālis-i büleġā-yı zemāna şemʿ olup kāşāne-i şehr-i mezbūrdan ṭāliʿ ü lāmiʿ olan büleġā-yı siḥr-āferīni miṡāl-i pervīn bir yire cemʿ idüp[**] Teẕkirütü'ş-şuʿarā yazmışdur. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Cān metāʿı bulmadı bāzār-ı dehr içre revāc
Gel ḫadeng-i ġamzeñ ile aña luṭf it ḳapu aç

Velehū[**] : Ḳan idüp ey ḳaşı yā oldı oḳuñ dilde nihān
Yāremüñ aġzın arar cerrāh anuñçün her zemān
Oḳ gibi üftādeñi atduñ yabāna gerçi kim
Ḫākdan geldüñ götürdüñ yine ey ebrū kemān

Velehū[**] : ʿAhdī diyār-ı Rūma gelüp ideli naẓar
Görinmez[**] oldı gözüme mülk-i ʿAcem benüm

[2**] ḫıṭṭa: - Ü.
[3**] daḫı büleġā vü şuʿarā ile āşnā olmaġla: maʿārif ile āşnā Ü.
[4-5**] rūşenā şāhidān-ı belāġat... ṭā'ife-i Aʿcām naẓm-ı Türkīde: rūşenādur. Egerçi ṭā'ife-i Aʿcām naẓm-ı eşʿār-ı Türkīde Ü.
[7-9**] üstādāne olmaġla ser-ḥadd-i... bir yire cemʿ idüp: üstādānedür niçe zemān İstanbuluñ kāşānelerine şemʿ olup kāşāne-i şehr-i mezbūrdan ṭāhir ü lāmiʿ olan büleā vü şuʿarāyı cemʿ idüp Ü.
[10**] Bu eşʿār anuñdur: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñdur H Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur S.
[11**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[13**] Velehū: - H S Ü.
[17**] Velehū: - H S Ü.
[18**] Görinmez: Görülmez Ü.

S218a ʿIYĀNĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Babasına ʿAcem Ḥasan dirler. Rūmillerinde fāṣıl-ı ḳażāyā-yı merd ü zenn iken terk-i maḳām-ı miḥnet ü şīven itmişdür**. Edirnede Ḳāḍī medresesi dimekle maʿrūf medresenüñ bānī vü vāḳıfıdur. ʿIyānī-i mezbūr Edirnede babası medresesinde müderris olduḳdan ṣoñra Anaṭolıda ḳāḍī olmış idi. Ḥikāyet olınur ki Diyārbekrde Pasinovasında **Ü226a** ḳāḍī iken ḳızılbaş-ı bed-maʿāşa esīr olup ve dīvāne gibi silsile vü zencīr ile reʾīs-i ḳavm-i güm-rāh olan şāh-ı bī-intibāh-ı **H221b** nekbet-sipāh ve ḍalālet-penāh yanına varduḳda derd-i derūnın aḥsen-i vücūh u fünūnla ʿıyān eyleyüp çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile** Ṭahmās-ı ḫannāsuñ muṣāḥib ü serdān ve nişāncı vü mührdārı olmış idi. Ẓāhiren anlara ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destlikle ellerinden ḫalāṣ olup baʿdehū diyār-ı Rūm-ı saʿādet-mersūma geldükde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı **R256a** ḳażā ile mevsūm olmış idi**. Her gūne maʿrifete** medḫali ve ekṡer-i maʿārifden bir pāre eli var idi. Şiʿrinde ʿālem yoḳdur.

*Kıṭʿa** :* Dime teʾsīr-i manṣıb almada ẕātuñ** zemānuñdur
Yā ṭūl-ı müddetüñdür yā zemān-ı imtiḥānuñdur
Egerçi kār taḳdīrüñdür oñarmaḳ Ḫudānuñdur
Yüri sen de dürüş bir yañeden iş başar anuñdur

2-3** fāṣıl-ı ḳażāyā-yı merd ü zenn... şīven itmişdür: ḳāḍī iken vefāt itmişdür Ü.

8-9** derd-i derūnın aḥsen-i vücūh u fünūnla ʿıyān eyleyüp çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile: derd-i derūnın... ʿıyān itmeyüp ile H : derd-i derūnın... ʿıyān itmeyüp çerb-zebānlık ve şīrīn-beyānlık idüp S çerb-zebānlıḳ ve şīrīn-beyānlıḳ ile Ü.

10-13** Ẓāhiren... ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destlikle... mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā ile mevsūm olmış idi: Ẓāhiren... ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destliklerle ellerinden... taṣarruf-ı manṣıb... H Ẓāhiren... ṣūret-i iḫlāṣ göstermekle ter-destlikle... Rūma geldükde taṣarruf-ı manṣıb...S ter-destlikle ellerinden ḫalāṣ bulup baʿdehū Rūm-ı saʿādet-i mersūma geldükde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olmış idi Ü

13** maʿrifete: maʿrifetden Ü.

15** Ḳıṭʿa: - Ü.

15** almada ẕātuñ: ile de H almada ẕāt u S.

ʿIYĀNĪ: Manastırdandur. Nāmı Süleymān ehl-i ʿilm ü ʿirfān maḳbūl-ı ṭabʿ u laṭīf-şān kimesne idi. *Şāfināti ciyādu*[*] kemālāt-ı *ḥattā tevāret bi'l-ḥicābi*[*] naẓarından devr olmağla maẓhar-ı ḥāl-i[**] *hażā aṭā'unā femnun ev emsik bi-ġayrı ḥisābin*[*] olmışdur. Ṭarīḳ-i ʿilmde mülāzım olup me'mūl u mes'ūli[**] olan manṣıba vuṣūl bulmadın ravża-i cinān ve sarāy-ı behişt-i cāvidāna duḫūl itmiş idi. Eşʿārında leṭāfet ẓāhir ü nümāyān idügi bu ġazel-i belāġat-ʿunvānından rūşen ü ʿıyāndur.

Şiʿr[**] : Gülşen-i ṣunʿda bir ġonçe-i zībāsın sen
Bāġ-ı ḳudretde yāḫūd lāle-i ḥamrāsın sen
Nev-resin ṣūret-i insānda yāḫūd rūḥ-beden
Ki bu āyīne-i ḥüsn içre hüveydāsın sen[**]
Görinür ʿaks-i ruḫuñ āyīne-i ḫāṭırda
Mihr-veş ẕerre-i nā-çīzde peydāsın sen
S218b N'ola ger gülşen-i kūyuña irem dirse göñül
Yüzi cennet lebi kevẟer boyı ṭūbāsın sen
Ey ʿIyānī dil-i pejmürdemi iḥyā itdi
N'ola ger yāre disem var ise ʿīsāsın sen

ʿIYĀNĪ: Nāmı Muẓafferdür. Babası Ḥaleb müftīsi iken ʿālem-i ʿuḳbāya sefer eylemişdür[**]. Ṭarīḳ-i ʿilme **Ü226b** sālik olup mülāzım olduḳdan ṣoñra ḫidmet-i medārise-i ʿulūma ḳā'im olmışdur. Ḳalem-i dū-zebān vaṣf-ı ḥāl ü şānın bu

---

[2*] *Sâd-31 (Saf kan koşu atları).*
[2*] *Sâd-32 (Atları tekrar bana getirin dedi).*
[3**] maẓhar-ı ḥāl: ḥāl-i maẓhar H maẓhar-ı ḥāli R ḥāli maẓhar S..
[3-4*] *Sâd-39 ("İşte bu bizim bağışımızdır. İster ver, ister elinde tut; hesapsızdır" dedik).*
[4**] mes'ūli: mes'ūl R.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[10-11**] Nevresin ṣūret-i insānda... hüveydāsın sen: - H.
[19-20**] iken ʿālem-i ʿuḳbāya sefer eylemişdür: vefāt eylemişdür Ü.

cerīde-i ʿirfānda[**] beyān u ʿıyān itdükde İstanbulda ḳırḳ aḳçe medreseden maʿzūl idi. Ümmīddür ki nīrū-yı saʿy ve bāzū-yı ḳuvvet-i ictihād ile muʿānıḳ-ı ʿarūs-ı murād ve vāṣıl-ı **R256b** ārzū-yı fu`ād ola. Ekābir ü aʿyān-ı zemān ile ṣoḥbet ü ülfet ḳılmış ol zümrenüñ aḥvāl ü eṭvārını[**] bilmişdür. Rāḳımü'l-ḥurūf bu ġazeli ṭarḥ idüp yārān-ı ṣafā ve iḫvān-ı vefā tetebbuʿ itdüklerinde **H222a** şāʿir-i mezbūr[**] bu ġazeli dimişdi.

Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf:

Bulmaġ ister saña beñzer bir meh-i tābān daḫı
Ben de bildüm çoḳ döner bu çarḫ-ı ser-gerdān daḫı
Varumı ḫarc eyledümse rāh-ı ʿışḳuñda ne var
Yoluña olsun fedā rūḥ-ı revānum cān daḫı
Yire geçdi kendüyi beñzetdügiçün laʿlüñe
Ol ḥicāb altında ḳaldı çeşme-i ḥayvān daḫı
Derd-i ʿışḳuñla ciger-ḫūnīn ü dil pür-dāġ iken
Bāġ-ı dehre gelmemişdi lāle-i Nuʿmān daḫı
Ey Ḥasan umma cihānda kimseden mihr ü vefā
Ol perī-veş ʿahdine durmaz döner devrān daḫı

Ġazel-i ʿIyānī[**]: Geçmedin dilden ḫayāl-i nāvek-i müjgān daḫı
Başḳa bir sevdāya ṣaldı zülf-i müşg-efşān daḫı
Görmeyelden Yūsuf-ı gül-çehremi Yaʿḳūbveş
Ḥüzn ile ḳan aġlamaḳda dīde-i giryān daḫı
Rūşen iken cām-ı çeşmümle derūnum ḫānesi
Sīnede bir revzen açdı ḫançer-i cānān daḫı

1** ʿirfānda: ʿirfāna S.
4** aḥvāl ü eṭvārını: aḳvāl ü eṭvārını Ü.
6** şāʿir-i mezbūr: - Ü.
18** Ġazel-i ʿIyānī: Naẓīre-i ʿIyānī S.

Bezm-i ġamda bāde-i eşkümle pürdür cām-ı ʿışḳ
Ṣanmañuz Mecnūn gidelden ḫālīdür meydān daḫı
Ḫār-ı miḥnetle ʿIyānī ṭañ degül ḳan aġlasa
Ḥālini bilmez henüz ol ġonçe-i ḫandān daḫı[**]

ʿIYĀNĪ: ʿAyn-ı maʿīn-i vücūdı çemenzār-ı Burusadan ʿıyān olmışdur[**]. ʿİlm ü kemāli ṣaded-i **Ü227a** taḥṣīlde ve levāzım-ı mehāmm-ı maʿārif ü kemālātı tekmīldedür. Ümmīddür ki maʿārifi[**] tezāyüdde ve medāric-i teraḳḳīye teṣāʿüdde ola. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Dil mi ḳaldı ey perī āşüfte-ḥālüñ olmıya
Yā ġam-ı zülfüñle her dem pāy-mālüñ olmıya
Gāh laʿlüñ ʿarż idersin gāh ruḫsāruñ dile
Dem mi var bir vech ile ʿuşşāḳa ālüñ olmıya

Velehū[**] : Sende ḫatem oldı güzellik dir idüm dünyāda
Muṣḥaf-ı rūyını ʿarż eylese Ḥāfıẓzāde

S219a ʿIYŞĪ[**]: Miyān-ı büldān-ı ʿIrāḳ-ı ʿAcemde ġāyet-i leṭāfet-i hevā nihāyet-i ʿuẕūbet-i mā ile nümūdār-ı *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru*[*] olmaġla bī-ʿadīl ü ḳarīn olan şehr-i cennet-āyīn belde-i Ḳazvīndendür. Babası ol diyāruñ meşāyiḫ-i kibārından bir ẕāt-ı büzürgvār ol diyārda tamām-ı tesennün ile iştihār bulmaġın anda taʿayyüş ü süknāya iḳtidārı ḳalmamaġla ḳarārı ʿayn-ı firār bilüp ber-fehvā-yı *el-hicretu ḥuccetun*[*] mānend-i enhār geşt

---

3-4[**] Ḫār-ı miḥnetle... ġonçe-i ḫandān daḫı: - S.
6[**] ʿAyn-ı maʿīn-i vücūdı çemenzār-ı Burusadan ʿıyān olmışdur: Burusadandur Ü.
8[**] maʿārifi: maʿārif S.
10[**] Şiʿr: - Ü.
14[**] Velehū: - H S Ü.
17[**] ʿIyşī: - R Ü.
18[*] *Bakara-25, 266 ve başka birçok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
22[*] *Hadīs (Hicret bin delildir).*

ü güẕār iderek diyār-ı Rūm-ı leṭāfet-mevsūma ḳudūm itdükde sā'ir-i muhācirān-ı Aʿcām gibi esbāb-ı ʿiyşı niẓām u intiẓām bulmaġiçün kātib-i dīvān-ı **H222b** sulṭān-ı iḥtişām olmışdur. Maʿārif-i cüz'iyyede kārını başa yetürmiş ve ḳalem-miẟāl kemālātuñ ekẟerini ele getürmişdür. Bu bir iki[**] eşʿār mezbūruñ güftārındandur. Şiʿr.

ʿIYŞĪ: Dārü's-selām-ı ḳubbe-i evliyā-yı kirām aḥsen-i biḳāʿ vü bilād olan ḫıṭṭa-i pāk-i Baġdāddandur. Nāmı Ḥüseyndür. Eşʿārı sāde vü güşāde ve keẟret ü vefretde mertebe-i ʿadd ü ḥadden[**] ziyādedür. **R257a** Sene erbaʿ ve ẟemānīn ve tisʿami'ede Rūma geldükde ḫidmet-i rāḳımü'l-ḥurūfa gelüp bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün bu ebyātı tasṭīr itmiş idi.

Şiʿr[**] : *Şām-ı ʿiyd ebrū be-men ne-nümūd ān ṣāḥib-kemāl*
Nīst ferdā ʿiyd çün peydā ne-şud imşeb hilāl

(Diger) : ʿİyd oldı öpmek isterin ol meh-liḳā elin
Öpmiş degül egerçi gedā pādşāh elin

S219b ḤARFÜ'L-ĠAYN

ĠUBĀRĪ: Nāmı ʿAbdu'r-raḥmandur. Sevād-ı dīde-i Ḳaraman olan Akşehrdendür. Laṭīfī Larendedendür didigünde ḫaṭā itmişdür[**]. Evā'il-i taḥṣīlinde ḥażret-i vālid-i celīle intisāb itmekle niçe fünūn u feżā'il iktisāb itmiş idi. Derece-i istiʿdāda ḳarīb oldukda şiʿārın naẓm u şiʿr idüp **H223a** ṭarīḳin aña ḥaṣr itmekle ol fennde yegāne-i dehr olmış idi. Ol eẟnāda ḥücerāt-ı Vefāda sākin iken bu beyti dimiş idi.

[4**] bir iki: - S.
[9**] ʿadd ü ḥadden: ḥadd ü ʿadden H R.
[12**] Şiʿr: - Ü.
[19**] Laṭīfī Larendedendür didigünde ḫaṭā itmişdür: - H R S.

Ü227b *Beyt*[**]: Ser-i kūy-ı Vefānuñ ḫāk-sārı
Ayaḳlar ṭopraġı yaʿnī Ġubārī

Āyīne-i żamīr-i tābnākı[**] ġubār-ı taʿalluḳāt u taʿayyünātdan pāk itmekle muʿādil ü memāsil-i mir'āt-ı eflāk olup elvāḥ-ı derūn-ı **R257b** pür-felāḥından ṣuver-i nuḳūş-āmāli[**] maḥkūk u sebīke ḳalb-i pür-ʿayārını pūteh-i mücāhedede mesbūk itmek içün ṭarīḳa-i ʿaliyye-i Naḳş-bendiyyeye sülūk itmiş idi. Bu tercīʿi ol zemānda diyüp meşhūr-ı cihān ve maḳbūl-ı hünerverān olmış idi. Tercīʿ-i mezbūruñ bendi budur.

Şiʿr[**] : Ġāfil olma gözüñ ac ʿālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levḥ ü ḳalem ʿarş-ı muʿallāsın sen

Baʿdehū sene erbaʿ ve rebaʿīn ve tisʿami'ede bülbül-i ṭabʿ-ı naġme-serāsı ki ḳubbe-i Rūmī nevā-yı ʿāşıḳānesi ile pür-ṣadā itmekle ġulġule-endāz-ı çarḫ-ı mīnā olmış idi. Maḳām degişüp āheng-i Ḥicāz idüp ol maḳām-ı büzürge rūy-māl ile ser-firāz olmış idi. Niçe eyyām mücāvir-i Beytu'llāhü'l-ḥarām[**] olup ḫidmet-i ṭāʿat-ı ḥażret-i mülk-i ʿallām ve ṭavāf-ı beyt-i pür-iḥtirāma ḳıyām-ı tāmm üzre oldı. Ḥattā Monlā Sürūrī ʿālem-i vaḥdetüñ şāhı ve āsmān-ı ʿuzletüñ tābende-māhı olup kendü başına sulṭān-ı ʿālem

Mıṣrāʿ[**] : *Be-sulṭānī vü dervīşī müsellem*

iken Şehzāde Sulṭān Muṣṭafāya ḫāce olup iḫtiyārıyla kendüyi çāh-ı cāha ilḳā itmekle müzevveḳāt u müzaḫrefāt-ı dünyā-yı denīye şifte ve bāz-ı bülend-pervāzı bāzīçe-i mekr ü firībe firīfte olduḳda Ġubārī bu ḳıṭʿa-ı belāġat-şiʿārı ol diyār-ı saʿādet-medārdan irsāl itmişdür.

1** Beyt: - Ü.
3** tābnākı: tābnākını H S.
5** āmāli: āmāl R.
9** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
14** Beytu'llāhü'l-ḥarām: Beytü'l-ḥarām R Ü.
18** Mıṣrāʿ: - H Ü.

Ḳıfā[**] : Ey sidre-nişīn-i ʿarş-pervāz
Vey ṭāʾir-i ḳuds-i ʿālem-i zār
Ey ṭūṭī-i bāġ u rāġ-ı rifʿat
Vey bülbül-i būstān-ı ʿuzlet
S220a Biʾllāh degül nedür bu ḥālüñ
Ḳafʿ oldı meger ki perr ü bālüñ
Ṭayerāna mecāl u ḳudretüñ yoḳ
Seyrāna ḫayāl-i[**] himmetüñ yoḳ
Terk eyleyüp āstān-ı ḳudsi
Dilden çıḳarup mecāl-i[**] ünsi
R258a Pā-mālüñ iken menābir-i ʿarş
H223b Menfūrüñ iken menāzil-i ferş
Rifʿatde iken tenezzül itdüñ
ʿİzzetde iken teẕellül itdüñ
Ne dāne düşürdi pes bu dāma
Düşmek neden oldı bu maḳāma
Kim itdi seni bu vech ile ṣayd
Ne bend ile oldı saña bu ḳayd
Yoḫsa seni itdiler mi mesḥūr
Ya mekr idüp itdiler mi memkūr
Boynuñda senüñ[**] bu dāġ n'eyler
Ü228a Pāyuñda senüñ dūzāġ n'eyler
Beñzer seni ḫāb-ı ġaflet aldı
Ṣayyād-ı emel bu dāma ṣaldı

[1**] Ḳıfa: Şiʿr S - Ü.
[8**] ḫayāl: mecāl S.
[10**] mecāl: mekān H.
[21**] senüñ: daḫı S.

Hey hey gözüñ aç bu ḫābdan sen
Ḳurtar seni bu ḥicābdan sen
ʿAzm eyle revān ṭur āşiyāna
Saʿy eyle dürüş yetiş[**] mekāna
Yoḫsa özüñi ḫarāb itdüñ
Hep cevherüñi türāb itdüñ
Ser-māyeñ olup hebā-yı menşūr
Olduñ yine bir gedā-yı maḳhūr
Ṣanma ki bu naẓm-ı dil-peẕīri
Pür-dürr ü güher bu pend-i pīri
Ġubārī-i ḫāk-sār söyler
Bil hātif-i Ḥaḳ güẕār söyler

Ḥikmetu'llāhuñ Ġubārī Sürūrī-i mezbūrı[**] taʿyīb ü taʿyīr ve bu dāma düşdügin mekr-i İlāhī ile taʿbīr iderken kendü başına gelüp ol emākin-i müşerrefe ve mevāżiʿ-i mükerremeyi ḳoyup Sulṭān Bāyezīdüñ[**] oğlına ḫāce olmış idi. Sürūrīye bu ḳıṭʿayı göndermege bāʿiş ol olmışdur ki muḳaddemā sene iḥdā ve erbaʿīn ve tisʿami'ede sulṭānü'l-berrīn ve'l-baḥrīn ḫādimü'l-ḥaremeynü'ş-şerīfeyn Sulṭān Süleymān Ḫan sefer-i ʿIrāḳeynde iken Ġubārī bu ġazeli dimiş idi.

Ġazel[**] : Ne bilür ʿışḳı her Mecnūn sen ol aḥvāli benden ṣor
Ne bilsün ḳıṣṣa-i Şīrīni Ḫüsrev kūhkenden ṣor
R258b Görelüm ey ṣabā bu şiʿr-i siḥr-āmīze ʿālemde
Naẓīr olur mı bir şāʿir-i şīrīn-süḫandan ṣor

4** yetiş: varup S.
13** sürūrī-i mezbūrı: sürūrı H.
15** Bāyezīdüñ: Bāyezīd Ḫanuñ S.
20** Ġazel: Naẓm H Şiʿr S - Ü.

Ġubārī maḳdem-i şāhīden isterseñ ḫaber almaḳ
Ġubār ol yollar üstinde gelenden ṣor gidenden ṣor

Sürūrī daḫı ġazel-i mezkūra naẓīre diyüp āḫirinde bu beyti dimiş idi.

Beyt[**] : Bir iki Türki beyt ile ġurūr itmek revā mıdur
Sen idrāk eylemezsen bāri bir ehl-i süḫandan ṣor

S220b Ġubārīnüñ bu maʿnādan mir'āt-i żamīrinde ġubār ḳalup bi'l-āḫere şīşe-i billūrīn gibi ḳıṭʿa-i mezbūre ile mā-fi'l-bānī **H224a** iẓhār itmiş idi. Ḳıṭʿa-i mezbūreye Sürūrīnüñ daḫı cevāb-ı ṭūl u dırāzı vardur. Lākin cānib-i su'āl ḳavī olmaġın ẕikr-i cevāb ile ıṭnāb olınmadı. **Ü228b** Baʿdehū mezbūr Ġubārī cürʿadān-ı ġubārı maḫfūẓ u meknūs olmış idi ki[**] vaḳʿa-i Sulṭān Bāyezīdde Yeñiceḥiṣārda[**] maḥbūs olduḳdan ṣoñra pādşāh-ı ḫaṭā-baḫş u ʿaṭā-baḫşa *ve l-kāẓimīne l-ġayẓa ve l-ʿāfīne ʿani n-nāsi*[*] delīline iḳtidā idüp ẕāt-ı melekīsi maḥāsin-i ṣıfātla *Rāḍīʿu l-libān* ve mekārim-i aḫlāḳla şerīkü'l-ʿinān olmaġın mevāḳiʿ-i cürm ü ʿiṣyānını[**] leṭā'if-i cūd u iḥsān ile maʿmūr u mersūm ve ṣaḥā'if-i baġī vü ṭuġyānını raḳam-ı ʿafv u nisyān ile merḳūm u mersūm idüp teşrīfāt-ı pādşāhāne ile maḥfūẓ ve enẓār-ı elṭāf-ı Ḫüsrevāne ile[**] manẓūr u melḥūẓ ḳılmış idi. Ol eyyāmda sulṭān-ı mezbūruñ bu ʿazlini tetebbuʿ itdükde ruḳʿa ile[**] ḳażā-yı maḥmili[**] temennā ḳılmış idi[**].

Ġazel[**] : Beñzeyelden gözlerüm yaşı şarābuñ ʿaynına
Yandı miḥnetle ciger döndi kebābuñ ʿaynına

[4**] Beyt: Şiʿr S - H Ü.
[9-10**] mezbūr Ġubārī cürʿadān-ı ġubārı maḫfūẓ u meknūs olmış idi ki: - Ü.
[11**] Yeñiceḥiṣārda: - Ü.
[11-12*] *Âl-i İmrân-134 (Sinirlerine hakim olanlar ve insanları bağışlayanlar).*
[14**] ʿiṣyānını: ʿiṣyānı R.
[16**] Ḫüsrevāne ile: Ḫüsrevānesiyle R.
[18**] ruḳʿa ile: - H.
[18**] maḥmili: maḥmil R.
[18**] ḳılmış idi: ḳılmış idi. Ġazel budur S.
[19**] Ġazel: Naẓm R Şi5r S - Ü.

Ġubārī daḫı bu ġazeli dimişdür[**].

Baḳmaġa pīr-i muġān her dem şarābuñ ʿaynına
ʿAynuñ eyler cāmdan gördüm ḥabābuñ ʿaynına
Eşküm ile āsiyāb-ı dīde devr eyler müdām
Döndi yaşum iki gözli āsiyābuñ ʿaynına
Düşde görsem bir gice derd-i derūnum aġlasam[**]
Görinüp ol ḥāżret-i ʿizzet-meʾābuñ ʿaynına

Ol ḫāḳān-ı büzürgvār aḳlām-ı müşg-bār ile ki lüʾle-i çeşme-i çemenzār-ı seḫāvet ve nāy-ı naġīr-i meydān-ı şecāʿatdür ve elfāẓ-ı **R259a** dürer-bārıyla ki bir lafẓ-ı yesīr ile niçe ḳalem-revi żabṭ u tesḫīr ider bālā-yı ruḳʿada miṣāl-i ṭuġrā bu mıṣrāʿ-ı ġarrāyı yazmışlar idi.

Mıṣrāʿ[**] : Bildüm anı kim imiş Maḥmile ḳāḍī olsun

mezbūr daḫı biʾl-bedāhe bu mıṣrāʿı diyüp cenāb-ı saʿādet-destgāha inhā itmiş idi.

Mıṣrāʿ[**] : Şöyle ḫidmet idelüm ḳāfile rāżī olsun

Merḥūm egerçi pür-gūy şāʿir idi ammā maḳbūl u merġūbı daḫı vāfir ve göze ṭoḳınup terāzū-yı naẓardan[**] iner eşʿārı daḫı eşk-i çeşm-i[**] **S221a** ʿāşıḳ gibi mütekāṣirdür. Manẓūm kitābı daḫı vardur. Çendān ʿālemi olmamaġla iştihār bulmamışdur. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ maḳbūl olan eşʿārındandur.

[1**] Ġubārī daḫı bu ġazeli dimişdür: - H R S.
[6**] aġlasam: aġlarum R.
[13**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[16**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[18**] terāzū-yı naẓardan: terāzūdan S.
[18**] eşk-i çeşm: çeşm R.

H224b *Şiʿr*[**]: Naḳş iden Ḥaḳḳı hilāli[**] ṭāḳ-ı mīnā üstine
Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

Velehū[**] : Ey Ġubārī senüñ eşʿāruña hīç
Kimse bir zerrece toz ḳonduramaz
Meger ol kātib-i müstaʿcil kim
Tā ḳuruyınca mürekkeb ṭuramaz

Velehū[**] : Ey Ġubārī ele girmezse şarāb işte ġubār
Şu bulınmazsa żarūretde teyemmüm cāʾiz
Ḫalṭ olduġına kāh-ı ġam ile ezel gülem
Şāhid bu rūy-ı zerdüm ile tende her ḳılum
Dil ṣoḳdı tīrüñ aġzına ey ḳaşları kemān
Peykānlaruñla anuñ içün dilleşür dilüm

Velehū[**] : Yoluñda ser virüp şu ki sürverlik eyledi
Meydān-ı ʿışḳ içinde dilāverlik eyledi
Kim ki bu çarḫ-ı pīrezene māʾil olmadı
Merdāneler içinde bu gün erlik eyledi
Zünnār-ı zülfin eyledi bī-dīn raḳībe ʿarż
Gördüñ mi ol ṣanem nice kāfirlik eyledi[**]

ĠUBĀRĪ: Kireççizādenüñ küçük oġlı Maḥmūd Çelebidür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp merḥūm Müftī ʿAlī Çelebiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ġavġā-yı şiʿr ü **Ü229a** inşāya ve Firdevsīye naẓīre dirin diyü[**] ʿaceb sevdāya düşmiş idi.

[1**] Şiʿr: Eşʿār-ı ū H - Ü.
[1**] hilāli: hilāl R.
[3**] Velehū: - H S Ü.
[7**] Velehū: - H S Ü.
[13**] Velehū: - H S Ü.
[9-18**] Ḫalṭ olduġına kāh-ı ġam... nice kāfirlik eyledi: - Ü
[22**] diyü: - H.

Ammā didügi ebyāt ve söyledügi mühmelātuñ ḳaṭʿen inżibāṭı ve Şeh-nāme **R259b** dirin diyü didügi ebyātuñ biribiriyle hergiz irtibāṭı yoġ idi. Ḥāli berş ü afyon ile diger-gūn olup hey'et ü ṣūreti memsūḫ olduġından ġayrı ḥükm-i insāniyyeti[**] bi'l-külliye mensūḫ olmış idi. Bir meclisde merḥūm Aḥmed Paşanuñ Burusada medfūn olan Ḥażret-i Emīr ḥaḳḳında olan ḳaṣīdesine naẓīre dirin diyü bu ebyātı dimiş idi.

Şiʿr[**] : Bānī-i ḳaṣr-ı kerāmet Ḥażret-i Sulṭān Emīr
Aḥter-i burc-ı ḥaḳīḳat Ḥażret-i Sulṭān Emīr
Gevher-i dürc-i ṭarīḳat Ḥażret-i Sulṭān Emīr
Mīr-i eyvān-ı saʿādet Ḥażret-i Sulṭān Emīr

Keyfiyyet-i ḥāli mersūm olan ebyātdan maʿlūm olmaġın ġayrı şiʿri merḳūm olmadı.

S221b ĠARĀMĪ: Rūmilinde Ḳaraferye nām şehr-i be-nāmdandur. Nāmı Meḥemmeddür. Ṭarīḳ-ı ʿulūma sülūk idüp āḫir mıṣr-ı Ḳāhire ḳāḍīsı olan merḥūm[**] Leyṣzādeden mülāzım olup baʿdehū Rūmillerinde ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Ṣāḥib-āvāz ṭanbūr-nevāz ehl-i sāz kimesne idi. Ḥattā kendüsi bir sāz iḫtirāʿ itmişdür ve ʿilm-i remlde daḫı üstād-ı māhir ve żamīrdānlıḳda ʿadīl ü naẓīri nādir ʿuḳle-i firāḳuñ **H225a** ḳabżasında olan ehl-i iltiyāʿuñ[**] dil-ber-i[**] naḳi'l-ḫaṭṭ u beyāż-rūy ile ictimāʿı ne ṭarīḳle ḥāṣıl olur ve ʿāşıḳ-ı pür-melālüñ[**] nüḥūseti feraḥa mübeddel olup ʿatebe-i viṣālden ḫāric iken ne ṭāliʿ-i saʿd ile dāḫil olurduġın bilüp dil-i dil-berde mihr ü vefādan eṣer olmaduġına ʿārif ve żamīr-i ʿuşşāḳ-ı bī-ṣabr u ārāmda ārzū-yı viṣālden ġayrı maṭlab u merām yoḳ

[3-4**] ḥükm-i insāniyyeti: ḥükm-i insānī R.
[7**] Şiʿr: - H Ü.
[16**] merḥūm: - S.
[19**] ehl-i iltiyāʿuñ: ehl-i iltiyāʿmuñ H S.
[19**] dil-ber: - S.
[20**] ʿāşıḳ-ı pür-melālüñ: ʿāşıḳuñ pür-melālüñ Ü R.

idügine vāķıf idi. Merḥūm ʿĀşıķ Çelebi Teẕkiresinde ḥikāyet ider ki merḥūm altmış yaşına dek daʿvā-yı siyādet itmemişken baʿdehū ġonçe-i gülzār gibi başına sebz-destār **Ü229b** ṣarınduķda bir meclisde rāst gelüp ṣūret-i **R260a** siyādetüñüz ķā'ime-i şecerede s̱ābite ve ezhār-ı şerāfetüñüz būstān-ı Hāşimiyyede nābite olduġın ġālibā ķuvvet-i remlle bildüñüz didükde beyāż-ı rūyına ḥumret-i ḫacel ʿārıż olup nice idelüm[**] sebaķü's-seyfü'l-ʿaẕel maʿnāsını iẓhār itmişdür. Eşʿārı sādedür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Ķapuyı dīvār idüp erbāb-ı ʿışķa nāzdan
Kendüsin bir gūşe ile gösterür açılmazdan

ĠARĪBĪ: Menşe' ü medār-ı hünerverān-ı ʿālī-miķdār ve mecmaʿ u menbaʿ-ı şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan şehr-i nāmdār Yeñice-i Vardardandur. Nāmı Meḥemmeddür. Ṣaded-i taḥṣīl-i kemālde iken ġavġā-yı ķīl ü ķāli terk idüp mevlevī olmış idi. Ārzū-yı geşt-i deşt-i memālik ile eṭrāf-ı rubʿ-ı meskūnı seyāḥat idüp bir yirde lenger-i iķāmet ü istirāḥat bıraķmamış idi. Bād-ı ṣabā gibi her diyārı seyerān iderdi ve mis̱āl-i cūybār her vādīye revān olurdı. Āḫir[**] sene erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede İstanbula geldükde dil-i ġarībi ʿazm-i vaṭan idüp bu maķām-ı mātem ü şīven ve dār-ı eşcān[**] u ḥuzenden āheng-i cenāb-ı ḥażret-i ẕü'l-minen eyledi. Ḥaķķā ki ṭabʿı mutaṣarrıf ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı **S222a** sāye-i berāʿat u nezāketde müteverrif olan şuʿarādandur. Ecelden bir miķdār āmān bulsa şöhre-i cihān olmasında reyb ü gümān yoġ idi. Bu eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ levḥ-i beyāna iẓhār itdügi güftārındandur.

[6**] idelüm: idelüm diyüp S.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[16**] Āḫir: - H.
[17-18**] vaṭan idüp bu maķām-ı mātem ü şīven ve dār-ı eşcān: vaṭan bu vaṭan mātem şīven ü āvāz-ı eşcān H.

*Şi'r*** : Didüm ki derd-i hicr-i dilüñ çāresi nedür
Didi ṭabīb-i vuṣlat aña çāre sīnedür
Devlet-i dil ḫarāb u beyān u ḥazīne kim
Māl u menāl ġuṣṣa-i yāre ḥazīnedür
ʿUşşāḳuñuñ kimine imiş şefḳatüñ şehā
H225b Raḥm eyle bu ḳuluñ da bir ednā kemīnedür
Dil ravża vü ḫayāl-i ruḫuñ nūr-ı Aḥmedi
Şehr-i beden ḳıyās ider olsañ Medīnedür
R260b Yaşını ḳaṭre ḳaṭre Ġarībī revān idüp
Īṣār ḳıldı pāy-ı semend-i şehīne dürr

(Diger) : Gezdürür ḳurş-ı mehi ṭabla içinde hāle
Müşteri dirhem-i encümle diler kim ala
Ü230a Ḳıldı bir luʿb ile ḫūrşīd-i müşaʿbid ġā'ib
Kīse-i ġonçede bir beyże idi her jāle
Ġonçe üzre dirilüpdür ṣanasın āb-ı ḥayāt
Leb-i dil-dārda yir yir görinen tebḫāle

(Diger) : Olur güm cān u dil n'iderse cismüm nā-gehān āteş
Varır yaġmāya naḳdi ḳanda yaḳsa bir dükkān āteş
Duʿālar oḳıyup her dem üfürmeñ defʿ-i söz içün
Ki zīrā şuʿledār olur nefesle her zemān āteş**
Ruḫuñla ʿārıżuñ gün gibi bir yirden ṭoġar bir gün
Ne ḥikmetdür bu kim āb ile olmış tev-emān āteş
Sipihr ü mihri ẓulmet ṭutdı ṣanmañ ṭās-bāz-ı mihr
Siyeh cübbe içinde ṭās ile eyler nihān āteş

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
19-20** Duʿālar oḳıyup her dem... her zemān āteş: - H R S.

Gelüp göñlüm alup bir laḥẓa ārām itmedin** gitdi
Ġarībī geldi ṣankim almaġa ol dil-sitān** āteş

Siroz yaylağında Çataloluķ dimekle ma'rūf çeşmeye tārīḫ dimişdür.

*Tārīḫ** : Hünālek ʿaynān tecriyān* (951)

ĠAZĀLĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Ḥüsn ü melāḥatde mānend-i ġazāle olduġı nūr-ı ġazāle gibi ḥayyiz-i ḫafādan ʿālī ve āyāt-ı medā'iḥ-ṣafāsı** cāmiʿ-i cihānda lisān-ı benī nevʿ-i insānda ẕākir ü tālī olan maʿden-i ekābir ü eʿālī şehr-i Burusanuñ şāʿir-i şīrīn-maķāli** ehl-i maʿārifüñ kākül-i sīm-berān gibi şūrīde ḥāli

Mıṣrāʿ : Rind ü evbāş u lāü'bālīdür

ṭabʿı ġāyetde güşāde ķayd-ı tekellüf ü taṣallufdan āzāde muṣāḥib-i ümerā ve muʿāşir-i şuʿarā vü ẓurefā meşhūr-ı enām ve maķbūl-ı ḫavāṣṣ u ʿavām idi. Kendü vaṣfında dimişdür.

*Beyt** : Gözi āhūlaruñ şūrīde** ḥāli
S222b Hevā şūrīdesi miskīn Ġazālī

Ve beyne'n-nās Deli Birāder dimekle müştehir olduġına binā en bu beyti dimişdür.

*Beyt** : Mecnūn ki belā deştini geşt itdi ser-ā-ser
Ġam-ḫāneme geldi didi ḥālüñ ne Birāder

Evā'il-i ḥāl ve mebādī-i sinn ü sālinde taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle iştiġāl idüp sülūk-ı ṭarīķ-i pür-iclāl itdükden ṣoñra ol zemānda Şehzāde Sulṭān Ķorķuda**

1** itmedin: itmedi H R.
2** dil-sitān: gülistān H R S.
4** Tārīḫ: - R Ü.
7** ṣafāsı: ṣafāsını ü.
9** Burusanuñ şāʿir-i şīrīn-maķāli: Burusadandur Ü.
15** Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
15** şūrīde: āşüfte S.
19** Beyt: - Ü.
22** Sulṭān Ķorķuda: Ķorķuda R.

ki **R261a** şehzādegān-ı Rūm içinde feżā'il ü ʿulūm ve terbiye-i aṣḥāb-ı fünūn u fühūm ile mevṣūf u mevsūm idi ḫidmetinde** dāmen-der-miyān olmaḳ arzūsıyla **H226a** Mağnisaya varup merḥūm-ı merḳūmuñ maḥbūb** u maḳbūli olan Piyāle **Ü230b** Begüñ ki sāġar-ı luṭf u iḥsānın çekmedük ve bāde-i inʿām-ı bī-kerānın içmedük aṣḥāb-maʿārif ve erbāb-ı leṭā'if mücāvir ü müsāfir ve vārid ü ṣādır ḳalmamış idi ḫidmetine ıttıṣāl idüp ṣurāḥī-mis̱āl muḳīm-i meclis-i luṭf u nevāli olup giderek meclis-i şehzādeye dāḫil ve şehenşāh-ı merḳūm aṣḥāb-ı leṭā'if ü kemālāta mā'il olmağın mertebe-i taḳarrüb ü vaḥdete vāṣıl olmış idi. Ḥattā şehzāde ol es̱nāda Mıṣra gitdükde saʿādetvār ḫidmet-i şehr-yār-ı kāmkārdan ayrılmamış idi ve sāye-mis̱āl ol āftāb-ı devlet ü iḳbālden müfāriḳ olmamış idi. Rivāyet olınur ki Sulṭān Selīm-i māżī taḫt-ı salṭanata cülūs ve gerden-keşān-ı cihān ʿizz ḥużūrında zemīn-būs itdükde şehbāz-ı bülend-pervāzı ılġarla** Sulṭān Ḳorḳudı şikār itmek içün Mağnisaya nuhżet-i hümāyūn ve ʿazm-i ḳażā-maḳrūnları olduḳda şehenşāh-ı mezbūr sulṭān-ı ẓafer-fercāma tażarruʿ-nāme gönderüp** birāder-i cān-berāberden tavaḳḳuʿ u tażarruʿum oldur ki bezm-i cihānda baña hemān Piyāle ile Birāder hem-ṣoḥbet olsun.

Mıṣrāʿ : Rażıyuz kim yirimüz künc-i meẕellet olsun

dimişdi. Āḫir şehenşāh-ı merḳūm ṭutılup ser-ḫayl-i gürūh-ı şehīdān ve aʿyān u erkānı erkān-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı gibi mütedāʿī vü vīrān olduḳda Ġazālī hevā-yı manṣıbdan ferāġat ve Burusa ḳurbında Geyikli Baba nām ḳaryenüñ zāviyesinde ḫidmet-i meşīḫat ile ḳanāʿat idüp bu beyti dimişdür**.

2** ḫidmetinde: ḫidmetde H.
3** merḥūm-ı merḳūmuñ maḥbūb: merḥūm-ı merḳūmuñ ḫidmetinde dāmen-i maḥbūb H.
13** ılġarla: - H R S.
15** gönderüp: - H yazup S.
22** dimişdür: laṭīfe-gūne dimişdür H.

*Beyt*** : Ḫayāl-i çeşm-i āhūlarla her-bār
Geyikli Babaya döndük be-hey yār

S223a Baʿdehū yine hevā-yı cāh-ı çemenzār **R261b** arzūsını ter ü tāze eyleyüp** gūyende-i dil ü cānı naġme-i sülūk-ı manṣıba āġāze idüp Sivriḥiṣārda müderris olmış idi. Müddet-i ʿörfiyyesi tamām olmadın der-i devlete gelüp **Ü231a** aʿyān-ı saʿādet niçün yirüñde oturmayup tiz geldüñ diyü suʾāl itdüklerinde sivri yir olmaġın oturup ḥużūr idemedüm diyü cevāb virmişdür. Bu laṭīfe ile Aḳşehr medresesin tevliyeti ile alup elli aḳçe ile müderris olmışdur. Ḳadrī Efendiden **H226b** ḳāżīʿasker iken Aġros fetvāsın ṭaleb idüp ḳāżīʿasker daḫı nevʿan şīve idüp pāyeñ degüldür didükde bu ḳıṭʿayı diyüp manṣıbı almışdur.

*Ḳıṭʿa*** : Deminde yaġmasa bārān-ı iḥsān
Leṭāfet sebzezārı tāze olmaz
Cihānda küçük ü büzürg ḳatında
Keremden rāst hīç āvāze olmaz
Efendi luṭf it ölçüp dökmegi ḳo
Metāʿ-ı himmete endāze olmaz

Baʿdehū yine televvün-i ṭabʿ muḳteżāsınca ārzū-yı menāṣıb u merātibden fāriġ ü tāʾib olup ʿaṭāyā-yı pādşāhı ve ḫizāne-i şehenşāhīden ayda biñ aḳçe ʿulūfe ile ḳanāʿat itmiş idi. Māder-i eyyāmdan şīr-i şīrīn yirine zehr-i ḳahrı çeşīde olan ṭıfl-ı dil-ḫazīnini nāle vü enīnden teskīn** içün Beşikṭaşında tavaṭṭun idüp anda cāmiʿ ü zāviye ve ḥammām bināsına ḳaṣd itdükde ṣāḥib-ḳırān-ı zemān

---

1** Beyt: - R.
3-4** arzūsını ter ü tāze eyleyüp: arzūsını ter ü tāze idüp H arzūsını tāze eyleyüp S arzūsını ter ü tāze olup Ü.
12** Ḳıṭʿa: Naẓm Ü.
20-21** Māder-i eyyāmdan... zehr-i ḳahrı... enīnden teskīn: Māder-i eyyāmdan... zehr-i ḳahr... enīnden teskīn H - Ü.

merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanı ve ʿāmme-i vüzerā vü aʿyānı ve cümle-i ekābir ü erkān-ı dīvānı bu ḳıṭʿa ile deryūze itmişdür.

*Ḳıṭʿa*** : Çünki mīr-i mücerredān oldum
Baña bir pīr gerek emīrāne
Ola dürr-i yetīm-mānendi
Ṣadef-i dehr içinde bir dāne
ʿAks-i ruḫsār-ı māh-ruḫlarla
Ola her gūşe bir nigār-ḫāne
Virmiye yol erāẕile hergiz
Yasaġ ola ziyāde der-bāne

Ü231b R262a Ẕikr olınan bināları itmām idüp ʿale'd-devām dil-ber-i sīm-endām ve aṣḥāb-ı ʿirfān ve ekābir-i aʿyānla ẕevḳ ü ṣafāda ber-devām iken ber-feḥvā-yı

Mıṣrāʿ : *Ve eyyu naʿīmin lā-yukaddiruhu'd-dehru*

kendüden baʿż-ı efʿāl-i ḳabīḥa vü vaḳīḥa** ṣādır ve ekābire renciş-ḫāṭır **S223b** virür baʿż-ı umūr ẓāhir olduġından ġayrı muʿāşir ü muṣāḥibi belki maẓhar-ı mevā'id ü mevāhibi olduġı merḥūm İskender Çelebinüñ āftāb-ı cāh u celāline zevāl ve saʿādet ü iḳbāline çeşm-i pür-ḫışm-ı zemāneden zaḫm-ı ʿaynü'l-kemāl idüp ol ẕāt-ı ʿālī-miḳdār Manṣūrvār** ṣalb u ber-dār olıcaḳ bi'l-āḫare Birāderüñ murġ-ı ḫāṭırı āşiyāne-i Rūmdan remīde olup hevā-yı Ḥicāzda pervāz itmiş idi. Sene s̱emān ve s̱elās̱īn ve tisʿami'ede ʿulūfesin ṣurreye tebdīl itdirüp ölince **H227a** Mekke-i müşerrefede iḳāmet itmişdür. Anda daḫı bir mescid ve bir bāġçe binā idüp bu tārīḫ-i zībāyı** dimişdür.

3** Ḳıṭʿa: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
15** efʿāl-i ḳabīḥa vü vaḳīḥa: efʿāl Ü.
19** Manṣūrvār: - Ü.
23** tārīḫ-i zībāyı: tārīḫi H.

Tārīḫ[**] : *Be-tevfīḳ-i İlāhī īn binā-rā*
Binā kerdem der-īn bālā-yı Mekke
Be-nām-ı Ḥażret-i Sulṭān Süleymān
Zi-dem mānend-i zer ber-seng sikke
Be-güftem behr-i ū tārīḫ bādā
Teferrücgāh bī-mānend Mekke (933)

Ve ol diyār-ı celīlü'l-ʿitibārda liḳā-yı aʿdādan ḫalāṣ ve ʿālem-i vaḥdetde elem ü miḥnetden menāṣ bulduġına ve medḥ-i dōstān ve ẕemm-i düşmenān ile bu ḳıṭʿa vü ḳaṣīdeyi[**] göndermişdür.

Ḳıṭʿa[**] : Ṣanmañuz kim diyār-ı ġurbetde
Kişi mesrūr olup ṣafā sürmez
Dūr olur gerçi kim eḥibbādan
Hele aʿdā yüzin daḫı görmez[**]

Şiʿr[**] : Ṣāġ esen misin ey nesīm-i şimāl
Nedür aḥvāl-i rūzgār eyü mi
Şöyle beñzer ki Rūmdan geldüñ
Nice bi'llāhi ol diyār eyü mi

Bu mektūbı beyne'l-cumhūr meşhūr **R262b** olmaġın bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı. Āḫir bāġçesinde bir gün **Ū232a** efāżıl u meşāyiḫ-i ʿArab ve emāsil-i aṣḥāb-ı fażl-ı edebden baʿż-ı ekābiri żiyāfet idüp anlar ile muʿāşeret ü muṣāḥabetde iken mizācuma nevʿan fetret geldi bir pāre istirāḥat ideyin diyü

[1**] Tārīḫ: - Ū.
[8-9**] düşmenān ile bu ḳıṭʿa vü ḳaṣīdeyi: düşmenān ile bu rübāʿī vü ḳaṣīdeyi R düşmenān bu ḳaṣīdey Ū.
[10**] Ḳıṭʿa: Naẓm R - Ū.
[13**] daḫı görmez: daḫı görmez. Mektūb ki yārāna göndermişdür H.
[14**] Şiʿr: Beyt R - Ū.

yaturken hemān ey yārān-ı ṣafā ve ḫullān-ı vefā encümen-i dünyā-yı pür-miḥende sizüñle ṣoḥbetimüz āḫir ve meclis-i zindegānīmüzde peymāne-i ecel dā'ir oldı diyicek anlar daḫı bu vaż'-ı dehşet-fezādan hā'im ü ḥā'iz kimi telḳīn ve kimi ẕikre mübāşir olup ol ānda murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı gülistān-ı cināna ṭā'ir olmışdur. **S224a** Ehl-i Mekke ṣaġīr ü kebīr ta'ẓīm ü tevḳīr ile Ḥarem-i muḥteremde namāzın ḳıldukdan ṣoñra mescidi öñinde olan ḫatīrasına** defn eylediler ve ke'en-ẕālik sene iḥdā ve erba'īn ve tis'ami'e. Ġazālīnüñ ḳabā-yı dünyā-yı vücūdı ṭırāz-ı luṭf u melāḥat ile muṭarraz u mu'allem olmamaġın** miyān-ı büleġāda pesendīde vü müsellem degüldür. Lākin hicviyyāt u ḳıṭ'a vü tārīḫleri maḳbūl u mehebb ḳubūl-ı ḳabūl-ı aṣḥāb-ı 'uḳūldur. Revānī Beg ile çoḳ muhācāt u mu'āriżātı geçmişdür. Cümleden Deḫḫānī Beg sipāhī oġlanı iken mestāne-i bī-edebāne bir vaż' eyledükde **H227b** aġası mezbūn te'dīb itmiş idi. 'Abdü'ṣ-ṣamed ki emīn-i maṭbaḫ-ı sulṭānī idi kātibi olan Revānī Beg ile meclis-i şarābda aralarına şekker-āb olduḳda 'Abdü'ṣ-ṣamed ḳalḳup Revānī Begi muḥkem letden çeker Revānī daḫı oldı olıcaḳ meclis telḫ olmasun diyü 'Abdü'ṣ-ṣamedüñ elin öper ve bu ḳażiyyeye kimse vāḳıf olmasun diyü tażarru' ider**. Lākin ber-feḥvā-yı

*Mıṣrā'*** : *Kullu sırrin cāveze l-iṡneyni ṣā'*

bu ḥāli Ġazālī ṭuyup dimişdür.

6** ḫatīrasına: ḫatīrasında H R S.

8** olmamaġın: olmaġın R.

13-17** kātibi olan Revānī Beg ile meclis-i şarābda aralarına şekker-āb olduḳda 'Abdü'ṣ-ṣamed ḳalḳup Revānī Begi muḥkem lettden çeker Revānī daḫı oldı olıcaḳ meclis telḫ olmasun diyü 'Abdü'ṣ-ṣamedüñ elin öper ve bu ḳażiyyeye kimse vāḳıf olmasun diyü tażarru' ider: kātibi olan Revān Beg ile meclis-i şarābda aralarına şekker-āb olduḳda 'Abdü'ṣ-ṣamed ḳalḳup Revānī Begi muḥkem lettden çeker Revānī daḫı olıcaḳ meclis telḫ olmasun diyü taẓarru' ider H kātibi olan Revānī Begi muḥkem lettden çeker Revānī daḫı oldı olıcaḳ meclis telḫ olmasun diyü 'Abdü'ṣ-ṣamedüñ elin öper ve bu ḳażiyyeye kimse vāḳıf olmasun diyü tażarru' ider R.

18** Mıṣrā': - R Ü.

Naẓm[**] : İyi olmadı ḫaylice yārān
Aġası dögdügi Deḫḫānī Begi
Ḳorḳarın ḳakıyı[**] gece bir gün
Döge ʿAbdü'ṣ-ṣamed Revānī Begi
Başına ḳakıben dögildügüñi
R263a İʿtirāż eyleyüp Deḫḫānī Bege
Degnek ḳıṣṣasını añmañ kim
Ṭoḳınur bir ucı[**] Revānī Bege

Ve Revānīnüñ[**] kātib-i maṭbaḫ olduġına dimişdür[**].

Ü232b *Beyt*[**]: Be Revānī saña[**] neler dirler
Bal ṭutan barmaġın yalar dirler

Ve Ḫayālī Beg ḥaḳḳında bu ḳıṭʿayı dimişdür.

Ḳıṭʿa[**] : Şiʿr oḳıdı Ḫayālī Beg pek pek
Didüm anuñ ḳulaġına yep yep
Bu ġazeller senüñ midür didi kim
Issı çıḳmaz ise benümdür hep

Vezīr Muṣṭafā Paşa Edirne yanında Meriç üzerine binā itdügi köpriyi daḫı itmām itmedin bu ribāṭ-ı fenādan diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām idüp bu cisr-i pür-ḥaserden güẕār idüp mülket-i naʿīm-i bāḳīye sefer itdügine[**] bu tārīḫi maḳbūl-ı enām olmışdur.

[1**] Naẓm: - R S Ü.
[3**] ḳakıyı: kim ḳatı R.
[8**] Ṭoḳınur bir ucı: Bir ucı ṭoḳınur S.
[9**] Ve Revānīnüñ: Ve Revānī Beg S.
[9**] dimişdür: bu beyti dimişdür H.
[10**] Beyt: Naẓm S - H Ü.
[10**] saña: göre S.
[13**] Ḳıṭʿa: - R Ü.
[17-19**] daḫı itmām itmedin... sefer itdügine: itmām itmedin... diyār-ı ʿuḳbāya ḫarām itdügine Ü.

*Tārīḫ*** : Bildi merḥūm Muṣṭafā Paşa
Köpriden fi'l-ḥaḳīḳa bu dünyā
Yapdı bir köpri ḫarc idüp varın
İde tā kim bu maʿnāya inhā
Daḫı köpri tamām olmadın
S224b Aña itdi hücūm seyl-i fenā
Göçdi merḥūm didiler tārīḫ
Köpriden geçdi Muṣṭafā Paşa (862)

Ve merḥūm İskender Çelebinüñ vefātına bu tārīḫi bī-naẓīr ü miṡāldür**. Egerçi tārīḫinde çoḳ ḥāl yoḳdur** lākin ḥalāldur.

*Tārīḫ*** : Mīr İskender iʿtibān görüp
Ey göñül ʿibret al bu ḥāletden
Ḥāṣılı n'oldı ʿāḳıbet gör kim
Bu ḳadar ʿizzet ü saʿādetden
H228a Daduben zehr-i ḳahrı aġzında
Ḳalmadı hīç eṡer ḥalāvetden
Oluben necm-i ṭāliʿ-i rāciʿ
Baʿde vardı kemāl-i ḳurbetden
Ḳondı toz çehre-i emānetine
Ṣarṣar-ı töhmet-i ḫıyānetden
Refʿine vārid oldı emr-i şerīf
Nā-gehān dergeh-i ʿadāletden

1** Tārīḫ: Naẓm H - Ü.
9** miṡāldür: bī-miṡāldür S.
10** yoḳdur: yoḳ S.
11** Tārīḫ: Naẓm H Şiʿr S - Ü.

R263b Çekdiler sūy-ı āsmāna hemān
Götürüp anı ḫāk-ı ẕilletden
Gitdi döne döne semāʿ iderek
Dār-ı ünse diyār-ı vaḥşetden
Boynı bağlu ḳul oldı dergāha
Oldı āzād ḳayd-ı miḥnetden
Başmadı yir ayağı şādīden
Başı ḳurtuldı çün meẕelletden
Ü233a İtdi miʿrāca ḫōş leṭāfet ile
Ḳurtılup ʿālem-i keŝāfetden
Ölüsi dirisi anuñ aṣlā
Ḫālī olmadı hīç rifʿatden
Didi ehl-i semā aña tārīḫ
İtdi ʿazm-i sümüvv leṭāfetden (937)

Hemānā bu ebyāt-ı belāġat-simāta muʿādil ve bu maʿānī-i enīḳa-i reşīḳaya mümāŝil şuʿarā-yı ʿArabdan Ebu'l-ḥasan ʿAlī bin Meḥemmedü'l-enbārīnüñ Vezīr Naṣīrü'd-devle Meḥemmed bin Baḳiyeye didügi merŝiyedür ki ʿAżdü'd-devle mezbūrı ṣalb idüp aḥbābı cesedini almasın[**] diyü ṣabāḥdan ġurūb-ı āftāb-ı şārıḳa ve giceler ḳanādil ü meşāʿil ile ṣubḥ-ı ṣādıḳa varınca bekletdürür idi[**]. Rivāyet olınur ki ʿAżdü'd-devle dār-ı dünyādan güẕār idince vezīr-i mezbūr ber-dār idi. İttifāḳ ol senede ʿAżdü'd-devle daḫı taḫt-ı ceberūtdan taḫta-i tābūta mütenezzil[**] olup sarāy-ı vücūd-ı pür-bahāsı ṣarṣar-ı zevāl ü fenā ile mütezelzil oldı.

18** cesedini almasın: cesedi almasını almasın h Ü cesedin almasın S.
20** bekletdürür idi: bekletdürürler idi H.
22** mütenezzil: menzil R.

*Şiʿr*** : *Uluvvun fi'l-ḥayāti ve fi'l-memāti*
Bi-ḥaḳḳın ente iḥde'l-muʿcizāti
Ke'enne'n-nāse ḥavleke ḥīne ḳāmū
Vüfūdu nedāke eyyāmu'ṣ-ṣalāti
Ke'enneke ḳā'imun fīhim ḫaṭīben
Ve kulluhum ḳıyāmun li'ṣ-ṣalāti
Mededte yedeyke naḥvahum iḥtifā'en
Ke meddihā ileyhimu bi'l-hibāti
Velemmā żāḳa baṭnu'l-arḍı ʿan en
Yażum ʿulāke min baʿdi'l-memāti
Aṣārū'l-cevve ḳabreke ve'stanābū
H228b S225a *ʿAni'l-ekfāni s̱evbe's-sāḳiyāti*
R264a *Li-ʿaẓmike fi'n-nüfūsı s̱ebātun turʿā***
Bi-ḥuffāẓin ve ḥurrāsin s̱iḳāti
Ve tuşʿal ʿindeke'n-nīrānu leylen
Keẕālike künte eyyāme'l-ḥayāti
Ü233b *Rekibte maṭiyyeten min ḳabli Zeydun*
ʿAlāhā fi's-sinīni'l-māżiyāti
Ve tilke faẓīletun fīhā te'essin
Tübāʿidu ʿanke taʿyīre'l-ʿidāti
Velem ara ḳable ciẕʿike ḳaṭṭu ciẕʿan
Temekkene min ʿınāḳi'l-mekrumāti
Esa'et ilā'n-nevā'ibi festes̱ārat
Fe'ente ḳatīlu s̱a'ri'n-nā'ibāti

1** Şiʿr: Naẓm H ʿArabiyye R - Ü.
13** turʿā: yurʿā R.

*Ve kunte tucīru min ṣarfi l-leyālī***
Fe ʿāde muṭāliben leke bi t-terāti
Ve ṣayyere dehrüke l-iḥsāne fīhi
İleynā min ʿaẓīmi s-seyyeʾāti
Ve kunte li-maʿşerin saʿden felemmā
Mażeyte teferrekū bi l-minḥāti
Ġalīlun bāṭnun leke fī fuʾādi
Ve taḫaffefe bi d-dumūʿi l-cāriyāti
Velev innī ḳadertu ʿalā-ḳıyāmin
Li-farżike ve l-ḥuḳūḳi l-vācibāti
Meleʾtu l-arḍa min naẓmi l-ḳavāfī
Ve buḥtu bihā ḫilāfe n-nāʾiḥāti
Ve lākinnī uṣabbiru ʿanke nefsī
Maḫāfete en uʿdde mine l-cunāti
Vemāleke tiribetun fe ekulu tusḳa
Li-enneke naṣbu haṭli l-hāṭilāti
ʿAleyke taḥiyetü r-raḥmani tütra
Bire ḥamātin ġavādin rāʾiḥāti

Rivāyet olınur ki bu ebyātı ʿAżdü'd-devle istimāʿ itdükde n'olaydı maṣlūb ben olup bu ebyāt u merāṣī baña dinilmiş olaydı dimişdür**.

ĠULĀMĪ: Ḳulaṣlından baʿż-ı ekābirüñ ġulāmı olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra Rūmillerinde mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā olmışdur. Bu ebyāt güzīde-i eşʿār ve müntehab-ı güftārıdur.

1** min ṣarfi'l-leyālī: min ṣurūfi'l-leyālī R.
20** dimişdür: dimişdür. Allhu aʿlem S.

*Şiʿr*** : Sāye-i dīvār-ı dil-berde beni ḳoñ muntaẓır
Tā gelince üstüme ḫūrşīd-i raḫşānum benüm

Ü234a R264b*Ve lehū**:*

Ey ṣabā ṭutduñ ise luṭf ile gülzār etegin
Dāmen-i gül mi ṣanursın açasın yār etegin
Āşnālıḳ bu mı ey Kaʿbe-i bī-gāne-nüvāz
İl öpe ṣāfī elüñ biz der ü dīvār etegin

ĠAMĪ: Mevlānā ʿAlī bin Yūsuf El-fenārīdür. Taḥṣīl-i ʿilme mucidd ü ṭālib olmağın **H229a** iḫtiyār-ı meşāḳ u metāʿib idüp şuġl içün diyār-ı ʿAcemi seyāḥat ve nice müddet Herāt u Semerḳand ve Buḫārāda iḳāmet itmişdür**. Baʿdehū ber-fehvā-yı *ḥubbu l-vaṭan mine l-īmān** Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında yine Rūma ʿavdet itdükde Manastır müderrisi baʿdehū **S225b** Murādiye müderrisi andan Burusa ḳāḍīsı olup** baʿdehū ḳāżīʿasker olmışdı. On yıl miḳdārı ṣadr-ı ṣadāretde ber-ḳarār olmışdur**. Baʿdehū ʿazl olınup yine sekiz yıl ḳāżīʿasker olup yine maʿzūl olmışdur. Diyār-ı Rūmda Āl-i Fenārī mekārim-i aḫlāḳ ve maḥāsin-i aʿrāḳ ʿulüvv-i himmet ve sümüvv-i rütbet ʿaẓm-i şān ve refʿ-i kemān ve kemāl-i ḥaseb ve cemāl-i neseb ve şiyem-i marażiyye ve seyr-i seniyye ile şöhre-i cihān ve maḳbūl-ı zemāndur. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ merḥūm-ı merḳūm envāʿ-ı kemālāt u fežāʾil ile mevṣūf ve zemān-ı devlet ve hengām-ı ṣadāretinde terbiye-i ḳavābil ü emāsile meşʿūf idügi maʿlūm u maʿrūfdur.

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
11** iḳāmet itmişdür: iḳāmet idüp taḥṣīl-i maʿrifet itmişdür H.
12* *Hadis (Vatan sevgisi imandandır).*
14** olup: olmışdur S.
15** olmışdur: olup S.

Çünki aḥvāl-i fażl u kemāli** kitāb-ı Şaḳā'iḳda mesṭūrdur. Lā-cerem** ol bābda kelām u maḳāl bir miḳdār maḳṣūr ḳılınup ʿinān-ı cevād-ı ḫōş-ḫırām-ı ḳalem** meydān-ı iʿlān-ı maʿārif ü eşʿārına maʿṭūf ve bezl-i himmet-i beyān manẓūmātına maṣrūf oldı. Kendülerinden** rivāyet olınur ki vilāyet-i ʿAcemden āheng-i Rūm **Ü234b** itdükde yolda maḥfūẓum olan ġazeliyyātı ʿadd eyledüm. On biñ ġazelden ziyāde ġazel** ḫızāne-i ḥāfıẓamda maḫzūn ve meṭāliʿ-i ebyātdan nice leʾālī-i ābdār ṣandūḳ-ı derūnumda mestūr u meknūn **R265a** bulındı diyü buyurmışlar -*Vallāhū Teʿālā** aʿlem*- kendülerinüñ daḫı müdām eşʿār-ı belāġat-niẓāmı ṣurāḥī-i bāl ü enbūbe-i aḳlāmdan cām-ı meserret-fezā-yı ʿibārāte maṣbūb** olmaġla sāġar-ı ḫōş-manẓar** eşʿār-ı ḫūb ve güftār-ı merġūbı müskir-i revān-ı aṣḥāb-ı ḳulūbdur. Egerçi ẕāt-ı enveri** ʿunvān-ı şāʿirīden ber-terdür. Lākin teyemmünen ve teberrüken** ol fāżıl-ı nāmdāruñ reşeḥāt-ı kilk-i seḥḥārından baʿż-ı ḳaṭarāṭ-ı meṭāliʿ** ü ebyāt s̱ebt olındı.

*Şiʿr*** : Ben umardum ki cihān içre baña yār olasın
Yārlıḳ işi tamām oldı begüm var olasın

1** kemāli: kemāl R.
1** Lā-cerem: - Ü.
2-3** ʿinān-ı cevād-ı ḫōş-ḫırām-ı ḳalem: ʿinān-ı ḳalem Ü.
4** Kendülerinden: kendülerden H.
6** On biñ ġazelden ziyāde ġazel: On biñden ziyāde S.
8** Teʿālā: - S.
10** maṣbūb: manṣūb Ü.
10** sāġar-ı ḫōş-manẓar: şāʿir-i ḫōş-manẓar R şāʿir-i ḫōş-ḫırām-ı manẓar S - Ü.
10-11** eşʿār-ı ḫūb ve güftār-ı merġūbı müskir-i revān-ı aṣḥāb-ı ḳulūbdur. Egerçi ẕāt-ı enveri: maḳbūl ḳılup eşʿār-ı merġūb ve güftār-ı ḫūbı vardur. Egerçi ẕāt-ı enveri Ü / ẕāt-ı enveri: ẕāt-ı envārı H.
12** teyemmünen ve teberrüken: teberrüken ve teyemmünen H.
13** meṭāliʿ: maṭlaʿ H.
15** Şiʿr: - Ü.

H229b Beni āzāde iken ʿışḳa giriftār itdüñ
Göreyin sen de benüm gibi giriftār olasın
Beddu'ā itmezem ammā Ḫudādan dilerüm
Bir senüñ gibi cefākāra hevādār olasın
Ey Ġamī nāle vü zār ile ölürseñ yiridür
Saña kim didi ki her bir güzele yār olasın

Ve lehū[**] : Sūz-ı dil artur müdām ol rūy-ı āteş-tābdan
Āteş-i sūzān egerçi sākin olur ābdan
Tīr-i bārān atsa ġamzeñ ḫoş gelür ölmek baña
Ḫaste gönlüm ḥaẓẓ ider yaġmurlu günde ḫābdan
S226a Āteş-i mihrüñle ey meh dāġ-ı sūzānum benüm
Rūşen olmışdur cihānda mihr-i ʿālem-tābdan
Piste ḥayrān olup aġzın açdı ḳaldı ey Ġamī
Sen ḥikāyet eyler iken ol dür-i nā-yābdan[**]

Ve lehū[*] : Yāri gördükce sürūrından degüldür güldügi
İnfiʿālin gülmek ile defʿ ider bī-çāre gül[**]

Ve lehū[*] : *Ey zi-yād-ı laʿl-i şīrīnet dehānem şekkerīn*
Vey zi-vaṣf-ı zülf-i müşgīnet zebānem ʿanberīn
Tā ki güftī ser-be-nih ber-ḫāk-pāyem ey Ġamī
Ān çunān şādem ki hergiz pāy ne-nihem ber-zemīn

[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[14**] dür-i nā-yābdan: gibi ʿnābdan Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[13-16**] Piste ḥayrān olup aġzın... defʿ ider bī-çāre gül: - S.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ĠAMĪ: Āsūdegāh-ı cenāb-ı mevlevī[**] nāẓım-ı Kitāb-ı Meṡnevī olan şehr-i Ḳonyadandur. **Ü235a** Nāmı Meḥemmeddür. Yazıcı Yaḥyāoğlı dimekle maʿrūfdur. Ḥālā ağır zeʿāmetle Şām-ı şeref-encāmda mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tevliyetdür sene erbaʿ ve şemānīn ve tisʿami'ede maḥfil-i Şāmī ile cenāb-ı şehenşāh-ı sāmīye niçe teraḳḳiyāt ve cevā'iz ü ṣalāta **R266a** maẓhar olmış idi. Şūrīde-meşreb ve güşāde-ṭabʿ kimesnedür. Naẓm-ı eşʿāra daḫı iḳtidārı vardur[**]. Bu tercīʿi meşhūr olup ḫalḳ içinde mezkūr olmışdur. Bendi budur[**].

Meded Allahı seversen̄ meded ey yār didüm
Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme zinhār didüm

ĠANĪ: Merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i aḫlāḳ menār-ı envār-ı merāḥim-i eşfāḳ ʿumde-i ʿulemā-yı āfāḳ mir'āt-ı cemāl-i kemāl-i istiḥḳāḳ maẓhar-ı āṡār-ı eṣnāf-ı ʿulūm u ḥikem maṣdar-ı efʿāl-i envāʿ-ı fażl u kerem mihr-i sipihr-i ʿālem-i feżā'il kevkeb-i neyyir-i semā-yı ḥasen-şemā'il ḫilʿat-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ṭırāz-ı maʿārif-i bī-ġāyāt ile muṭarraz ve hāme-i vücūd-ı pür-kirāmesi ʿımāme-i nebāhat[**] ü şehāmet ile müşerref ü muʿazzez olup besātīn-i ḳulūb-ı esāṭīn-i eyyām-ı ġamām-ı ʿilm-i şāmil ü ʿāmmī ile *kecennātin tecrī*[*] ve muṣābīḥ-i feżā'il-i bī-ḳıyāsı mişkāt-ı ʿulūm-ı **H230a** ʿāliyyeden iḳtibās itmekle *keennehā kevkevun dürriyyun*[*] olan mevlānā-yı ʿallāmetü'l-ḳıdvetü'l-fehhāme taḥrīr-i kāmil ʿālim ü ʿāmil

Beyt[**] : *Ān ki nāmeş Ġanīst ez-elḳāb*
Ṭalʿateş nüzhet-i dil-i aḥbāb

[1**] Āsūdegāh-ı cenāb-ı mevlevī: Āsūdegān-ı cenāb-ı mevlevī H.
[6**] vardur: vardur. Bu şiʿr anun̄dur S.
[7**] mezkūr olmışdur. Bendi budur: mezkūr olmışdur. Bendi budur. Naẓm H şōyīdür. Şiʿr S.
[16**] nebāhat: penāhet S.
[17*] *Bakara-25, 266 ve başka ayetler (İçinden ırmaklar akan cennetler).*
[19*] *Nûr-35 (O inciye benzer bir yıldız gibidir).*
[21**] Beyt: Şiʿr S - Ü.

Vaṣf-ı ẕāt-ı şerīfi taʿrīf ü tavṣīfden ġānī vü müstaġnī olan Mevlānā ʿAbdü'l-ġanī Efendidür[**] ki ol ḥā'iz-i ḳaṣabāt-ı fażl u edebe maḥall ü maḳām Gerede nām ḳaṣabadandur. Babalarına Emīr Şāh dirler müteʿayyinān-ı ḳużāt-ı İslāmdan bir ḳāḍī-i Bercīs-iḥtirām idi. Ḫidmet-i felek-rütbetlerinüñ ṭabʿ-ı

[2**] Müellif hattında bulunan Ġanī maddesi, (vr.235b-236a) diğer nüshalardan çok daha farklı bir şekilde kaleme alınmıştır. Bu bakımdan biyografinin ilk şeklinin tamamı dipnotta verilmiştir: ĠANĪ: Nāmı ʿAbdü'l-ġanīdür. Ol ḥā'iz-i ḳaṣabāt-ı fażl u edebe maḥall ü maḳām Gerede nām ḳaṣabadandur. Babasına Emīr Şāh dirler müteʿayyinān ḳużāt-ı İslāmdan idi. Kendüleri ḥadāṣet-i sinn ü rayeʿān şebābda sülūk-ı ṭarīḳ-i pür-iclāl-i ʿilm ü kemāl idüp ḥareketi merḥūm Çivizāde Efendide nihāyet bulup ol serv-i çemen-i fetvā nihāl-i gülşen-i taḳvā iken naḳḳāşı ṣadāret olup mihr-i sipihr-i celālet ü mehābet olduḳda dest-bürd-i leşker-i fenā olup gūşe-gīr-i ʿālem-i beḳā olduḳdan ṣoñra mülāzım olmışdur. Baʿż-ı medārise müderris olup elli aḳçe ile medrese-i Muṣṭafa Paşada zümre-i ṭullāb-ı ʿilme ifādede iken vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫam ṣāḥib-i efḍāl ü kerem sāḥib-i ezyāl-i ʿulüvv-i himem niẓāmü'd-dīn ve'd-dünyā Meḥemmed Paşa Ḥażretlerinüñ ʿatebe-i ʿulyālarına intisāb ü intimā itmekle medāric-i ʿāliyyeye iʿtilā vü irtiḳā eyledi. Şām-ı şerīfe baʿdehū Ḳāhire-i ṭāhireye ḳāḍī olduḳda fi'l-vāḳiʿ muʿānede-i dehr dā'imā ḳıdve-i ʿaṣr olanlarla olup münādāt-ı rūzgār her-bār erbāb-ı aḳdār ile olur.

Ve fi's-semā'i nücūmun malahā ʿudun / Ve leyse tukeyyifu illa'ş-şemsi ve'l-ḳameri

Manṣıb-ı ḳażā-yı Mıṣrdan ʿazl olındı.

Āftāba ne żarar irse eger aña küsūf

Ḥaḳḳā ki ḥüsn-i sīret ve luṭf-ı serīretde dest-perver-i ʿināyet-i Subḥānī ve ṣafā-yı ṭabīʿat ve fünūn-ı fażīletde müsteḥaḳḳ-ı saʿādāt-ı cāvīdānī żamīr-i münīri cām-ı cihān-nümā-yı maʿārif ṭabʿ-ı kerīmi maẓhar-ı envāʿ-ı leṭā'if ẕāt-ı kāmilü'ṣ-ṣıfātı zīver-i envār-ı nuʿūt ile muḥallā vü muvaşşaḥ ve çemenzār-ı rūzgār ol fāżıl-ı nāmdāruñ nesā'im-i maʿārif-i bī-şümārı ile mücellā vü mürevvaḥ vaṣf-ı feżā'il ü kemālātı urūme-i ʿibārāt ve cürşūme-i istiʿārātdan Ġanī şöhret-i ẕāt-ı pür-efḍāli ḳīl ü ḳāl-i aṣḥāb-kemālden müstaġnīdür. Bu deñlü feżā'ilden fażla maʿārifde daḫı ḳudret-i tāmmı ve şöhret-i mā-lā-kelāmı vardur. Sevād-ı midād-ı ḫāmesinden mā'ü'l-ḥayāt-ı belāġat cārī ve iltimāʿ-ı ṣuʿāʿ-ı yerāʿiden ḥicāb ve ẓulemāt-ı rekāket maḥcūb u mütevārīdür. Fārisī vü Türkī eşʿār u ebyātı ve Türkī vü ʿArabī belīġ münşe'ātı vardur. Bu bir iki eşʿār ol fāżıl-ı rūzgāruñ reşḥa-i aḳlām-ı dürer-bār ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur.

Ḥabābāsā ne-reft ez-ser hevā-yı cām-ı Cem bīrūn
Ez-ān ez-bezm-i mey hergiz ne-ḫāhem zed ḳadem bīrūn
Teʿāla'llāh çe ḳadd-i nāzenīn ü dil-pesendest īn
Meger serv-i revān est āmed ez-bāġ-ı İrem bīrūn
Derūn pür-āteş ü bīrūn-ı tāb-ı dīde müstaġraḳ
Meraşid-gūne miḥnet hem derūn be-girift hem bīrūn
Mi-pindārī çü pīrān ber-serem mūy-ı sefīd est īn
Zi-hicr-i nev-cevānī āteş-i dil zed ʿilm bīrūn
Nevā -i nālihā-yı cūy-ı eşkem pür koned āfāḳ
Ġanī çün āb eger yekdem zi-bāġeş mī-revem bīrūn
Ṭāliʿümdür baña gün göstemiyen devr içre āh
Āsmānı bir belādur ʿāşıḳa dūd-ı siyāh
Dünyāya virmez isem n'ola şarāb-ı nābı
Kim reşk-i āsmāndur nīl-gūn ḥabābı

feżā'il-i mevfūrı *İnnellāhu yuḥibbu me'ālī'l-umūr*[*] feḥvāsı üzre maṭāriḥ-i himem-i ʿāliyyeleri maʿāric-i meʿālīye maḥṣūr ve maḳāṣıd-ı nehmet-i şerīfi meṭālib **S226b** ü merātib-i sāmiyyeye müḳūr olup himme-i himmet-i cümle-i nehmetleri[**] taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ile maṣrūf ve ʿinān-ı yek-rān-ı saʿy u ictiḥādları vādī-i tekmīl-i fażl u reşāda maʿṭūf olmağın aṣḥāb-ı ʿilm ü ʿirfān miyānında fā'iḳü'l-aḳrān nādirü'd-devrān hilāl-mişāl müşārün-ileyhi bi'l-benān olmışlar idi. Binā-yı ʿaliyye serv-i çemenzār-ı fetvā ḫūrşīd-i ʿālem-i zühd ü taḳvā mes'ele-i umūr-ı[**] cemāhīr-i ümem meşʿale-efrūz-ı deyācīr-i ẓulam merḥūm Çivizāde Efendi ki bārān-ı feyż ü iḥsānı būstān-ı vücūd-ı erbāb-ı ʿirfānı muḥażżar ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı mekārim ü ʿavārifi ḥücre-i żamīr-i aṣḥāb-maʿārifi[**] münevver terbiyet-i ḳavābil-i zemānede ḳıdve-i zemāne olmağla ferīd ü yegāne olup her fennde maḥāsin-i feżā'il ile ārāste bir serv-i şīrīn-şemā'il işitse elbette anı der-kenār itmek kārı ve her ne maḥallde ki bir nihāl-i ʿilm ü kemāl göre[**] ber-her-ḥāl aña bārān-ı feyż-nümāsı ile neşv ü nemā virmek şīme[**] vü şīve-i ẕāt-ı büzürgvārı idi. (Ḥażret)-i[**] pür-menḳıbetlerin dānişmend idinüp[**] manẓūr-ı naẓar-ı merāḥim ü mekārimi olup[**] merḥūm-ı merḳūm ʿāẕim-i behişt-i cāvidān oldukda mülāzımı olmışlardur. Elli aḳçe ile medrese-i Muṣṭafā Paşada ḫidmet-i ifādede işāde üzre olduḳlarını vezīr-i aʿẓam müşīr-i efḫam celālü'd-devle **H230b** ṣalāḥü'l-ʿālem Meḥemmed Paşa istimāʿ itdükde ol lü'lü-i lālā-yı ḫāk-i meẕelletden

---

[1*] *(Allah büyük işleri sever)*
[3-4**] cümle-i nehmetleri: cümle vü nehmetleri R.
[8**] mes'ele-i umūr: mes'ele-āmūz H S.
[10-11**] irfānı muḥażżar ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı mekārim ü ʿavārifi ḥücre-i żamīr-i aṣḥāb-maʿārifi:- R.
[14**] göre: görse S.
[15**] şīme: - S.
[15**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[16**] idinüp: idüp S.
[17**] olup: ḳılup S.

ref' itmekle[**] dürretü't-tāc-ı ekābir ü e'āẓim idüp ẕāt-ı pür-feżā'il ü mekārimini ṣadra geçürmiş idi. Ve ol ẕāt-ı bī-miṡl ü bī-bedele merātib-i sāmiyye ve menāṣıb-ı 'āliyyeyi maḥall itmekle *vażʿu'ş-şeyi fī maḥallihi* maʿnāsını yirine getürmiş idi. Medrese-i Süleymān Ḫaniyyede[**] müdārese-i 'ulūm-ı 'āliyyede iken Şām-ı şeref-encām baʿdehū Ḳāhire-i Ṭāhire-i pür-iḥtirāma ḳāḍī olduḳlarında saʿādet-i ḥüccetü'l-islāma fā'iz ve devlet-i rūy-māl-i südde-i faḫrü'l-enāmı ḥā'iz olduḳdan ṣoñra maʿzūl olup baʿdehū iki defʿa Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye ḳāḍī olup ẕāt-ı ḫūrşīd enāret ve müşterī-i işāreti ḥurūf-ı istifhām gibi müstedʿī-i ṣadāret olmağın müşerref-i ṣuffe-i **R266b** ṣadāret olmış idi. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīf ve bir 'anaṣır-ı laṭīfdür ki ḥüsn-i sīret ve luṭf-ı serīretde dest-perver 'ināyet-i Subḥānī ṣafā-yı ṭıynet ve naḳā-yı cibilletden **S227a** maḥsūd u mağbūṭ-ı emṡāl ü aḳrānı olup żamīr-i münīri cām-ı cihān-nümā-yı maʿārif ve ṭabʿ-ı feżā'il-semīri mir'āt-ı ṣuver-i envāʿ-ı leṭā'if ẕāt-ı kāmilü'ş-ṣıfātı envār-ı nuʿūt u evṣāf ile muḥallā vü muvaşşaḥ çemenzār-ı[**] rūzgār nesā'im-i maʿārif-i bī-şümār ile muḥallā vü mürevveḥ revāyiḥ-i fażl u kemāli *ineli'llāhi[**] fī eyyāmı dehrikum nefeḥātun* feḥvāsı üzre meşāmm-ı cān-ı cihāniyānda fāyiḥ āftāb-ı 'ālem-tāb-ı maʿārif ü leṭā'ifi eṭrāf u eknāf-ı rubʿ-ı meskūnda rūşen ü lāyıḥ olmışdur. Envāʿ-ı 'ulūm ve eṣnāf-ı fünūnda māhir ve 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyede 'adīl ü naẓīri nādir olduğına ṣuğrā vü kübrā eşkāl ve tertīb-i muḳaddemāt-ı naẓar ile istidlāl itmege ne ḥācet ki cümle-i 'ulūm be-taḥṣīṣ 'ilm-i kelāmda ol ḳıdve-i enāmuñ tefevvuḳına delīl-i tāmmdur ki kelāmı maḥż-ı kemāl olmışdur ve taḥrīr ü taḳrīr itdükleri

---

1** refʿ itmekle: refʿ itmege H.
4** Süleymān Ḫaniyyede: Süleymāniyyede S.
15** çemenzār: çemenzār-ı ṭabʿ-ı leṭāfet-maḳrūnı S.
16** ineli'llāhi: ine'llāhi R Ü ine'llāhi Teʿālā S.

baḥs̱ u naẓar ki maḳāṭı'-ārāy u fikrdür. Da'vā-yı dirāyeti üzre dāl olmışdur.

*Şi'r*** : *'Aḳl-ı küll pīş-i ū boved tilmīẕ*
*Ḥikmeteş çīst ṭab'-rā teşḫīẕ***
Müstefād ez-'ulūm-ı ū ta'līm
'Aḳl bi'l-fi'l der-fünūn-ı ḥakīm
'İlm-i dīn ü ḥaḳā'iḳ-ı İslām
Mezc kerde heme be-'ilm-i kelām

H231a Ḥāşiye-i Tecrīd-i şerīfeye Ḥāşiye-i Şerīf tenmīḳ ü tensīḳ itmişlerdür ki ol kitāb-ı müsteṭābuñ her ḳavli dehen-i dil-berān ve ḫayālāt-ı süḫanverān gibi nāzik ü daḳīḳdür. Ṭūb u tüfeng-i efkār ol āhenīn-ḥiṣāruñ der ü dīvārından bir ṭaş ḳoparmaḳ emr-i muḥāl ve naḳb-i enẓār ile ol **R267a** ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i nāmdāra yol bulınmaḳ maḥż-ı ḫayāldür. El-ḥaḳḳ ḳāmet-i vücūd-ı mes'ūdı āb-ḫūrde-i cūybār-ı fażl-ı bī-şümārdur. S̱imār-ı feżā'il ü kemālāt ile bārver olsa revādur ve perçem-i pür-ḫam-ı rāyāt-ı aḳlāmı şāne-zede-i dest-i ma'ārif-i bī-encāmdur. Pes żabṭ u tesḫīr-i vilāyet-i feżāilde ḫāfiḳ u mihter olsa sezādur. Her naġme-i dil-rübā ki bülbül-i yerā'a-i berā'at-i ṣınā'a ol gül-i gülistān-ı ḳudret ü istiṭā'anuñ medḥinde terennüm ü sürūde āheng ü āġāz ide hezārdan yek ü bisyār endek idüginde reyb ü şekk bilā-şübhe** münfekkdür ve her ẕikr-i cemīl ki ol cemāl-i bā-kemāl fażl u kemālüñ **S227b** icmālinde** lisān-ı lüsün büleġā-yı feṣāḥat-maḳāl ıṣdār u ibrāz ide çehre-i bedī'ü'l-cemālden bir noḳṭa'-i ḫālüñ vaṣf-ı ḥāli idüginde kelām u maḳāl yoḳdur.

2** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
3** teşḫīẕ: teşḫīd R.
18** bilā-şübhe: bilā-şibh H.
19** bā-kemāl fażl u kemālüñ icmālinde: bā-kemālüñ icmālinde H.

Beyt[**] : *Zebān-ı ḫāmeem*[**] *er şod be-vaṣf-ı ū maḳṣūr*
Hezār bār boved muʿterif be-ʿacz u ḳuṣūr

Çünki şehbāz-ı medḥ ü s̱enāsı ḳażā-yı kevn ü mekānda her ān ṭā'ir ve sāġar-ı vaṣf u ıṭrāsı mecālis ü maḥāfil-i eʿālī vü ems̱ālde müdām dā'ir olup lisān-ı her-bādī vü ḥāżır muḳīm ü müsāfir āyāt-ı medā'iḥ-i bī-ġāyātını mecāmiʿ ü meḥāżır-ı eʿāẓım u ekābirde tāli vü ẕākirdür. Pes ol şehbāz-ı bülend-pervāzı dāne vü dām-ı ḥurūf u aḳlām ile şikār itmek ḫayāl-i ḫām ve bedāyiʿ-i maʿānī vü medāyiḥ ü mes̱ānīlerini[**] ṭarīḳa-i enīḳa-i ḥaḳīḳa vü mecāz ve merġūb-ı ıṭnāb u īcāz ile beyān u ʿıyān ḳılmaḳ müsteḥīlāt-ı evhām-maḳūlesinden idügi mā-lā-kelāmdur.

Ḫayāl-i ḥavṣala-i baḥr mīpezem heyhāt
Çehāst der-ser-i īn ḳaṭre-i muḥāl endīş

Lā-cerem bundan ziyāde rekżāt-ı kümeyt-i aḳlām münāsib-i ḥāl ve mülā'im-i maḳām degüldür. Bu deñlü feżā'ilden fażla **R267b** laṭīf-eşʿārı[**] ve bī-mis̱l ü mānend **H231b** inşā-yı leṭāfet-şiʿārı vardur. Mīzāb-ı ḫāmesinden māü'l-ḥayāt-ı belāġat cārī ve iltimāʿ-ı şuʿāʿ-ı berāʿatden ẓulemāt-ı rekāket muḥtecib ü mütevārīdür. Bu bir iki[**] eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol fāżıl-ı rūzgāruñ[**] reşḥa-i aḳlām-ı dürer-bārı ve netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki teyemmünen ve teberrüken s̱ebt olındı[**].

[1**] Beyt: Şiʿr S - R Ü.
[1**] ḫāmeem: ḫāme S.
[8**] mes̱ānīlerini: mes̱ālilerini R.
[14**] laṭīf-eşʿārı: laṭīf-şiʿārı R.
[17**] bir iki: - S.
[17**] fāżıl-ı rūzgāruñ: fāżıl-ı rūzgār R.
[18-19**] ki teyemmünen ve teberrüken s̱ebt olındı: - S.

Şiʿr[**] : Bir meh-liķāya düşdi[**] dil-i zār u müstemend
Ṣalmış ġazāl-ı mihre muʿanber ṣaçı kemend
Bir ġamze ile itdi göñül murġını şikār
Şāhīn baķuşlı bir gözi mestāne şeh-levend
Ḫāk-i siyāha yüz süre geldüm giyāhvār
Luṭf eyle çekme dāmenüñ ey serv-i ser-bülend
Düşdi ʿaṣāya şīşe-i hicr içre derd ile
Laʿlüñden ayru pāreleyüp kendüzini ķand
Ḫāk ol[**] yolında dem gele şāyed ki ey Ġanī
Bir kez ķadem başup idesin nān behremend

Ve lehū[**] : *Ḥabāb-āsā ne-reft ez-ser hevā-yı cām-ı Cem bīrūn*
Ez-ān ez-bezm-i mey hergiz ne-ḫāhed zed ķadem bīrūn

Ve lehū[**] : *Teʿālāllāh çe ķadd-i nāzenīn u dil-pesend est īn*
Meger serv-i revān est āmed ez-bāġ-ı İrem bīrūn[**]

S228a Ve lehū[**]: *Mīpendārī çü pīrān ber-serem mūy-ı sefīd est īn*
Zi-hicr-i nev-cevānī āteş-i dil-zed ʿalem bīrūn

ĠINĀYĪ: Leṭāʾif-i besātīn ü ḥadāʾiķla maḥfūf u mümtāz ve leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i feżā ile serv-i sehī gibi[**] ser-bülend ü ser-efrāz[**] olan şehr-i İstanbuldandur. Nāmı ʿAlīdür. Eyyām-ı cevānīde taḥṣīl-i maʿrifet ve sülūk-ı ṭarīķ-i kitābet idüp vezīr-i ṡānī iken vedāʿ-ı ʿālem-i fānī iden Piyāle Paşaya

---

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
1** düşdi: düşdi bu S.
9** Ḫāk ol: Ḫāki H.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
14** bīrūn: - R.
15** Ve lehū: - H S Ü.
19** serv-i sehī gibi: - H R S.
19** ser-efrāz: mümtāz Ü.

intisāb ile** küttāb arasında celālet-i şān** ve rif'at-i mekān iktisāb itmişdür. Ağır ze'āmetle** dīvān-ı sulṭānīde kātib olup** ḳādir olduḳça taḥṣīl-i kemāle sa'ī vü ṭālib ve cem'-i nüḳūd-ı ma'ārife mucidd ü rāġıb idi**. Ve leṭā'if-i riyāżiyyede nihāyetde mahāreti ve bu üslūb-ı merġūbda ḫayli verziş ü ḥāleti vardur**. Bu eyyāmda vedā'-ı cihān-ı fānī ve 'azm-i sarāy-ı **R268a** cāvidānī ḳılmışdur**. Te'ṣīr-i maḫlaṣ ile ṣervet ü ġınāya ve tuḥaf u hedāyāya vāṣıl ve emvāl-i ġarīze** ve nüḳūd-ı keṣīreye nā'il olmış idi. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaġiçün** bu faḳīre irsāl itdügi** eş'ār-ı **H232a** belāġat-şi'ārdandur**.

*Şi'r*** : Ey lāle-ruḫ güle nice teşbīh idem seni
Sen pādşāh-ı 'ālem o dervīş-i Gülşenī

*Ve lehū*** : Ol nihāle el irişmez yüri iḳdām itme
Yād idüp mīve vaṣlın ṭam'-ı ḫām itme**

ĠAYRETĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Diyār-ı 'Acemden ḫayl ü ḫaşem ile gelüp cenāb-ı Süleymānīde maḳbūl u müsellem olan Ulama Paşanuñ evlādındandur. İskender Begüñ oğlıdur. Mutaṣarrıf-ı ze'āmet** şecā'at u ġayreti ve fütüvvet ü mürüvveti ve dāniş ü ma'rifeti yirinde ṭālib-i 'irfān cevāndur. Şöyle ki de'ā'im-i

1** intisāb ile: mensūb olmaġla Ü.
1** şān: - S.
2** Ağır ze'āmetle: ḥālā ağır ze'āmetle Ü.
2** kātib olup: kātib ü.
3** rāġıb idi: rāġıbdur Ü.
3-5** Ve leṭā'if-i riyāżiyyede nihāyetde... verziş ü ḥāleti vardur: - S Ü.
5-6** Bu eyyāmda vedā'-ı cihān-ı fānī... cāvidānī ḳılmışdur: - Ü.
7** emvāl-i ġarīze: emvāl-i 'azīzeye H.
8** olınmaġiçün: olmaġiçün R.
8** irsāl itdügi: iḫtiyār itdügi Ü.
8** belāġat-şi'ārdandur: belāġat-şi'ārdandur ki taḥrīr olındı H S.
9** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
9-12** Ey lāle-ruḫ güle nice... ṭam'-ı ḫām itme: - Ü.
16-** ze'āmet: ze'āmetdür Ü.

kūşişi** zemīn-i verzişde **Ü236b** üstüvār ola. Gerçekden iştihār bulması** bī-reyb ü gümāndur. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Degüldür ḫaṭṭ ki eṭrāf-ı leb-i cānāna gelmişdür
Cenāb-ı Ḫıżrdur kim çeşme-i ḥayvāna gelmişdür
Bizi ḳorḳutma luṭf it vāʿiẓā nār-ı cehennemden
Göñül pervāneveş nār-ı firāḳa yana gelmişdür

*Ve lehū** :* Libās-ı ḥüsni sen serv-i revāna key maḥal dirler
Efendüm pādşāhum her ne geyseñ gey maḥal dirler

ḤARFÜ'L-FĀ

S228b FĀNĪ: Filibedendür. ʿĪsā Ḫāce dirler idi**. Laṭīfīnüñ ḫācesi olmagla ʿaceb medḥ ü ıṭrā itmişdür. Īrād itdügi şiʿrinde ḳafā ʿālem yoḳdur. Ol şiʿr budur.

*Şiʿr*** : Muṭribā vaḳt-i ṭarabdur ele al defi defi
Sāḳiyā cāmı getür meclisüñ olsun şerefi

Lākin bu ġazeli ḥabāb-mişāl manẓūr-ı naẓar-ı erbāb-ı maḳāldür.

*Ġazel*** : Devr-i laʿlüñde senüñ mey-ḫāra bir ben bir ḥabāb
Baş açuḳ yalın ayaḳ āvāre bir ben bir ḥabāb
Ṣāf-dil** ṣāfī derūnuz eylerüz āyīnevār
Pāk çeşmiyle naẓar dīdāra bir ben bir ḥabāb**

1** kūşişi: kūşiş ile H kūşiş S.
1** bulması: virmesi H R.
3** Şiʿr: - Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
11** dirler idi: dimekle maʿrūfdur Ü.
13** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16** Ġazel: Şiʿr S - H Ü.
1** Ṣāf-dil: Pāk-dil S.
15-19** Lākin bu ġazeli ḥabāb-mişāl... bir ben bir ḥabāb: - Ü.

Kā'inātı hīçe ṣatmış dehri almaz ʿaynına
Var mıdur dirlerse Fānīzāde bir ben bir habāb[**]

FĀNĪ: Nāmı ʿAbdü'l-kerīmdür. Meşāhīr-i ḳużātdan Filibe ḳāḍīsı iken vefāt iden Meḥemmed Çelebinüñ oġlıdur. Zeyrekzādeden mülāzım olup ʿArabistānda mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażā[**] olduḳda emānī vü āmāl-i[**] dünyādan daḫı ḳażā-yı vaṭar itmedin ḳażā-yı İlāhī ile ʿālem-i ʿuḳbāya sefer ve bu cihān-ı fānīden güẕer itmişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Nūr-ı ḥüsnin kim tirāşında o mehveş gösterür
Şan ḳarañu gicede Mūsāya āteş gösterür

Ve lehū[**] : Meyl itdi ruḫından dil gīsū-yı perīşāna
Rūmilini terk idüp düşdi ʿArabistāna

FAḪRĪ: Burusa ḳāḍīsı iken vefāt **H232b** iden Ecezādenüñ oġlıdur. Babası Meḥemmed Çelebi merḥūm Sulṭān Selīm-i māżī Ṭrabzonda iken ol şehrde ḥākim iken Faḫrī-i mezbūr ol müddetde vilādet itmişdür. Ol cihetden sulṭān-ı felek-rifʿat Sulṭān Süleymān Ḫan ile[**] aralarında rıżāʿen uḫuvvet olmışdur. Binā'en-ʿaleyh terbiyet ü nevāzişinde bi-nefsihi muḳayyed olurlar idi. Ṣaḥn müderrisi iken nihāl-i āmāli āsīb-i zevālle şikest **Ü237a** ve menzili gün gibi[**] bālā-yı eflāk iken kemend-i ecel ile ḳaṣr-ı ḫāka inüp pest oldı. Laṭīfī

[1-2**] Kā'inātı hīçe ṣatmış... Fānīzāde bir ben bir habāb: - Ü.
[6**] manṣıb-ı ḳażā: manṣıb R.
[6**] āmāl: āmāli S.
[8**] anuñ güftārındandur: anuñdur S.
[9**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[17**] Süleymān Ḫan ile: Süleymān ile R.
[19**] gün gibi: kūh gibi S.

Tezkiresinde İbrāhīm Paşa velīmesinde vefāt itmişdür dimişdür**. Lākin ḫaṭṭ-ı vālid-i mācid ile mesṭūrdur ki bu söz ḫaṭādur. İbrāhīm Paşa velīmesi ki sene selāsīn ve tisʿami'ede idi. Ol gün mevālīden hīç kimesne fevt olmadı. Ammā pādşāhımuzuñ oğlı Sulṭān Muṣṭafā velīmesinde ki sene sebʿ ve selāsīn ve tisʿami'ede idi **S229a** Rūmlu Süleymān dimekle meşhūr bir müderris meclis-i baḥsda ḥużūr-ı ḫudāvendigārda füc'eten fevt oldı. Ammā Faḫrī Çelebi sene ḫams ve erbaʿīn ve tisʿami'e ḥudūdında ḥummā-yı vebā'ī marażından fevt oldı. Sebīke-i kelimātı pūte-i leṭāfetde nāṣiʿ ve şiʿrā-yı şiʿri semā-yı melāḥatde ṭāliʿdür. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Çün siyeh-pūş ola ol dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
Ḳaplamışdur ṣanurum āb-ı ḥayātı ẓulemāt**

*Ve lehū** : Cemālüñ muṣḥafın eṭfāl-i eşk-i çeşmüm ey dil-ber
R269a Oḳurlar mekteb-i ʿışḳuñda dā'im şu gibi ezber

(Diger) : Her dem ol sīm-tenüñ ṭurre-i ʿanber-şikeni
Ḳıldı dem-beste vü sevdā-zede müşk-i Ḫoteni

FEDĀYĪ**: Enbiyā-yı kirām ʿaleyhimü't-taḥiyyetü ve's-selām miyānında kendüyi iṭāʿat-ı fermān-ı peder ile ḫōş-nām idüp ber-mūcib-i kelām vālid-i pür-iḥtirām-ı *yā buneyye innī arā eẕbeḥuke fi'l-menāmi** kendüyi fidā vü ḳurbān itmege rıżā-yı tāmm viren nebiyy-i celīl-i Ḥażret-i İsmāʿīl ile hem-nām

---

1** dimişdür: dir S.
9** anuñdur: anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı H.
10** Şiʿr: -Ü.
10-11** Çün siyeh-pūş ola... āb-ı ḥayātı ẓulemāt: - S.
12** Ve lehū: - H S Ü.
17** Fedāyī: - R Ü (H nüshasında Feyzī, Rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i... olan maḫdūm-ı muʿaẓẓam u mümecceddür. Nāmı Ḥüseyndür... den sonra yer almaktadır).
19 Sâffât-102 (Ey oğulcuğum! Rüyamda ben seni keserek kurban ediyordum).*

olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr muḫtār-ı ṭabʿ-ı bī-ḳuṣūrı olmışdur. Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Taḥṣīl-i maʿārif ü kemālde iḳdām-ı tāmm ve verziş-i mevfūrı olmağın nuḳūd-ı leṭā'if-i ġayr-ı maḥṣūrı ḥā'iz ve cāmiʿ-i envār-ı ḫıṣāl-i ḥamīde[**] ve levāmiʿ-i ādāb-ı pesendīde nāṣiyye-i ḥāl ve maṭlaʿ-ı cebīn-i aḥvālinden mütelā'li vü lāmiʿdür. Ḥālā kātib-i kilār-ı ʿāmir-i[**] sulṭānī olup ḫidmet-i ḫuddām-ı ḥarem-sarāy-ı sürūrda dāmen dermiyān olmağla ṣayd-ı ḥaram gibi dest-i āsīb ü sitemden der-amāndur. Fenn-i eşʿāra kūşişi ve **H244b** ḳaṣīde vü tārīḫ-gūylığa ḫayli verzişi vardur. Ḥālā ağa-yı ʿālī-ḳadr ʿālem-i lutf u mekārimde raḫşende bedr-i ṭāvus-ı riyāż-ı ḫuld-ı berīn serv-i ser-efrāz-ı gülistān-ı luṭf u temkīn muḳarrebü'l-ḥażreti'l-ʿaliyye ḥālā[**] ḳapu ağası olan Ġazanfer Ağanuñ medḥ ü taʿrīfinde bu ebyātı dimişdür.

Şiʿr[**] : ʿIżāruñla laʿlüñdür ey ġonçe-i ter
O nūr-ı mücessem bu rūḥ-ı muṣavver
Mükerrer şeker hīç aña beñzesün mi
Senüñ ḳand-laʿlüñ çü[**] ġayr-i mükerrer
Beni ʿıyd-ı vaṣluñda ḳurbān iderken
Dimezsin meded ḥayf Allahu Ekber
Lebüñ dād virmezse ġamzeñ ġamından
Cenāb-ı Ağaya şikāyet muḳarrer

4[**] ḥamīde: ḫamide H.
6[**] ʿāmir: ʿāmire S.
11[**] ḥālā: - S.
13[**] Şiʿr: - S.
16[**] ḳand-i laʿlüñ çü: laʿlüñ ey māh H.

Vaṣf-ı pādşāh-ı ʿālem-penāhda bu ebyātı ḫūbdur ki taḥrīr olındı[**].

Şiʿr[**] : Şehā bu bende-i nā-çīzi ḳaldur ḫāk-ı ẕilletden
Sebebdür irtifāʿ-ı ẕerreye mihr-i cihān-ārā
S229b Żaʿīfüm şöyle kim bir ḫurdelik altında[**] gizlensem
Olur gūyā ki kūh-ı Ḳafda bir mūr nā-peydā
Eger ẓıll-ı hümā-yı himmetüñde cāygīr olsam
Olurdı mīşezār-ı Ḳaf-ı ḳadrüm peşşesi ʿanḳā[**]

Bu ebyātı daḫı ẕikr olınan Aġa-yı ʿālī-ḳadr ḥaḳḳında ḫūbdur.

Şiʿr[**] : Sipihr-i bārgehā sāḥa-i vaḳārından
Ḥicāb ider giçer iken göze görinmege bād
Şemīm-i ḫulḳuñı şāʿir niçe ide taʿrīf
Nesīmi naḳş idebilür mi kilk ile Behzād
Fedāyī ḳuluñ u ḳurbānuñ oldı ḳapuñda
Dilerseñ öldür efendi dilerseñ it āzād

Ve muḳarrebān u mūnisān-ı sulṭān-ı ʿālī-şāndan Zeyrek Aġa ki nāmı gibi zīrek ve ʿāḳıl u kārdān-ı mürebbī-i ehl-i fażl u ʿirfān ve meḥabb-ı meşāyiḫ ü sādāt-ı ḫalḳ-ı cihān olmaġla şöhre-i devrān olup herkes ġā'ib ü ḥāżır evḳātların duʿā-yı devletlerin[**] ḥāṣırdur medḥinde dimişdür.

Felek pāye Zeyrek Aġa-yı mükerrem
Ser-efrāz-ı ʿālem meʿālī-merātib

1** pādşāh-ı ʿālem-penāhda bu ebyātı ḫūbdur ki taḥrīr olındı: pādşāhda didügi ḳaṣīdede bu ebyātı ḫūbdur S.
2** Şiʿr: - S.
4** altında: üstünde
6-7** Eger ẓıll-ı hümā-yı... Ḳaf-ı ḳadrüm peşşesi ʿanḳā: - S.
9** Şiʿr: Naẓm H.
18** devletlerin: devletlerine S.

Felek ḳaṣr-ı ḳadrine baḳmaḳ dilerken
Düşer tācı yire degül mihr-i ġārib
Ne yire ki[**] uġrarsa ḫulḳ-ı nesīmi
Olur misk ü ʿanber ḳamu ṭīn-i lāzib
Laṭīfü'l-mebādī şerīfü'l-maʿā'iş
Keşīrü'l-maḥāsin ḫaṭīrü'l-ʿavāḳıb
Bülend-āstānı ki der-bezm-i ḳadreş
Felek-micmere güşt ü aḫker kevākib
Ḳulūb ḳaṣd-ı taʿẓīm ider ḫāme seccāde
Ḳaçan nām-ı pākuñ anuñ yazsa kātib

H245a Ve bu maṭlaʿu ebyāt şāʿir-i mezbūruñ kelimātındandur ki taḥrīr olındı.

Şiʿr : Ḳatı açık boyamış destin öpüp cānānuñ
El içinde ḳızılı çıḳsa n'ola ḥınnānuñ
Lāleyi jāle üşüp ḫayli ṭonatdı bu gice
Öykünürsin diyü ḫaddine gül-i raʿnānuñ

(Diger) : N'ola ḫaṭṭ-ı ruḫuñ pā-māl iderse ḫāl-i müşgīni
Ki şimdi misk-i Rūmı başdı cānā nāfe-i çīni

Ve ḥālā çūḳādār-ı sulṭān-ı kāmkār olan Ṭırnaḳçı[**] Ḥasan Aġa ki ṣāḥib-i ḫulḳ-ı ḥasen ü luṭf u kerem mekārim-i aḫlāḳ u ḥasen-şiyem ile şöhre-i ʿālemdür. Çūḳādār olduḳlarına bu tārīḫi be-ġāyet[**] ḫūb vāḳiʿ olmışdur.

Tārīḫ : Oldı saʿādetle gelüp çūḳādār (998)

[3**] Ne yire ki: Ne ṣaḥrāya S.
[18**] Ṭırnaḳçı: - S.
[20**] be-ġāyet: - S.

Ve ḥālā binā olınan ḳaṣr-ı felek-fersāya bu tārīḫi[**] ḫayli bülend ü aʿlā düşmişdür.

S230a *Tārīḫ:* Zihī ḳaṣr-ı raʿnā-yı sulṭān ʿādil (999)

Tārīḫ-i Diger[**]: Ḳaṣr-ı ṣāḥīb-ḳırān-ı bī-mānend (999)

(Diger) : Gül gibi elde o ġonçe mey-i ḥamrā ṭutsa
ʿĪyş u nūş eylese ʿuşşāḳ ile raʿnā ṭutsa

(Diger) : Göñül fülki selāmet sāḥilinde urmadın lenger
Yine bir kāfirüñ oldum esīri hey müselmānlar

(Diger) : Bağrumı deldi tīr-i ḫūn-efşān
Ẓālimüñ öte ucıdur peykān

Bu muʿammālar daḫı anlaruñdur.

Bā-ism-i Ömer: Lebi cān-baḫş-ı ʿāşıḳān oldı
Ġam-zedāy-ı belā-keşān oldı[**]

Paşa : Rāh-ı ʿışḳuñda senüñ ey şāh-ı iḳlīm-i cefā
Ḳıldı ṣadr-ı pākı bu dil-i bī-ser fedā[**]

FİRĀḲĪ: Dest-i ḥavādiṡ-i eyyām-ı irtifāʿ ḳalʿa-i sipihr-intiẓāmından ḳūtāh ve ṡānī-i ḥıṣn-ı felek-mīnū olduğına rifʿat-i küngüre-i burc u bārūsı güvāh olan ḳaṣaba-i Kütahiyyadan meşāyiḫ-i ṭarīḳa-i seniyyeden bir şeyḫüñ oğlıdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp bu ṭarīḳi itmāma tamām şevḳ üzre iken ḳā`id-i taḳdīr-ābāsı[**] ṭarīḳine sevḳ eylemişdi. Niçe müddet pāy-ı hevesi dāmen-i vaḥdete çekmiş ve toḫm-ı ferāġat u inzivāyı zemīn-i ferāġat u ḳanāʿata egmiş idi. Her

---

1[**] tārīḫi: tārīḫleri S.
4[**] Tārīḫ-i Diger: - H.
5-13[**] Gül gibi elde o ġonçe... belā-keşān oldı: - H.
14-15[**] Rāh-ı ʿışḳuñda senüñ... bu dil-i bī-ser fedā: - H.
20-21[**] taḳdīr-ābāsı: taḳdīr babası H S taḳrīr-ābāsı R.

gāh ʿİbāduʾllāha ḫidmet-i vaʿẓ u naṣīḥata iştiġāl ve çerāġ-ı derūn-ı ṣaġīr ü kebīri fitīle-i pend ve revġan-ı teẕkīri ile iştiġāl üzre olup cevāhir-i lafẓ u zevācir-i[**] vaʿẓı ile niçe **H233a** fıṣḳa ve ehl-i şürūr fısḳ u fücūrlarından tā'ib ve niçe gümrāhlar[**] ḥüsn-i irşād ile ṭarīḳ-i ṣalāḥ u sedādda rāciʿ ü ā'ib[**] olmışdur[**]. **Ü237b** Şiʿri bu üslūb ve bu nemaṭ üzre [**] naẓm-ı vasaṭ-maḳūlesidür. Meclis-i vaʿẓında süḫanān-ı şīrīn ve kelimāt-ı rengīn ve çoḳ leṭā'if ü ẓerā'if īrād iderdi. Rivāyet olınur ki bir ḳayyum ile aralarında reḳābet vāḳiʿ olmağın vaʿẓında ḥikāyet ṭarīḳi ile fülān zemānda Frengistānda bir kāfir var imiş dininde ḫayli ḳayyum-ı melʿūn imiş diyü şaḫṣ-ı mezbūra taʿrīż[**] iderdi. Niçe māh u sāl idi ki ārzū-yı mülk-i müteʿāl ile mübtelā-yı ālām-ı hicr ü melāl idi. Āḫir sene s̱emān ve s̱emānīn ve tisʿami'ede diyār-ı ʿuḳbāya intiḳāl ü irtiḥāl ile firāḳī mü'eddī-i tellāḳ u viṣāl oldı. Bu ebyāt anuñ kelimātındandur[**].

Şiʿr[**] : Ber-ṭaraf oldı heves gitdi hevā şimden girü
N'ideyin el virdügin dünyā baña şimdiden girü

Ve lehū[**] : Ḫāl-i müşgīn ile ol kākül-i pür-çīn arası
Kārbān-ı dil-i ʿuşşāḳa ḥarāmī deresi[**]

Ve lehū[**] : Gülşeninde ʿālemüñ irmez bu sırra hīç kes
R269b Zāġlar āzāde vü bülbül giriftār-ı ḳafes

[2-3**] lafẓ u zevācir: zevāhir H.
[4**] gümrāhlar: gümrāhları S.
[4**] ā'ib: rāyib H.
[4**] olmışdur: olmış idi S.
[5**] Şiʿri bu üslūb ve bu nemaṭ üzre: Şiʿri bir üslūb ve bir nemaṭ üzre H R Ü.
[9**] taʿrīż: taʿarruż H.
[12**] anuñ kelimātındandur: anuñ güftārındandur anuñdur R S.
[13**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[13-16**] Ber-ṭaraf oldı heves gitdi... ḥarāmī deresi: - Ü.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[**] : Ḳanlu yaşum dem-be-dem deryā gibi eyler ḫurūş
Bilmezem ḳandan gelür her dem baña yā Rab bu cūş

Ve lehū[**] : ʿIşḳ pul pul dāġla zeyn itdi ʿuryān cismümi
Oldum İbrāhīm Edhemden Firāḳī ḫırḳa-pūş

Vaḳʿa-i Sulṭān Selīm ve Sulṭān Bāyezīdde bu ḳıṭʿası beyneʾl-cumhūr meşhūr olmış idi[**].

S230b Çün be-ḥükm-i Ḳādir ü Ḳahhār sulṭān-ı ezel
Taḫt ile tā taḫta-i tābūtı[**] taḳsīm itdiler
Baḫtı gör kim taḫta-i tābūta bindi Bāyezīd
Taḫtı bir şāh-ı Selīmüʾṭ-ṭabʿa teslīm itdiler

Ü238a FİRDEVSĪ: Hevā-yı ḫurrem ve bīşezār-ı ferāḫ ve dıraḫtān-ı bārāver ü sebz-şāḫ ile ḥadāʾiḳ-i firdevs-i berīne mübāhātda güstāḫ olan şehr-i Burusadandur. Uzun Firdevsī dimekle meşhūrdur. Tevārīḫ ü muḥāżarātda ḫayli istiḥżārı ve ḫizāne-i derūnına bu maḳūle nüḳūd-ı nā-maʿdūduñ istiḥṣāl ü istikṣārı var idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan nāmına Süleymān-nāme adlu üç yüz seksen cild kitāb teʾlīf eylemişdür. Ol şāh-ı ʿālī-cenāb bu cümleden[**] seksen cildin intiḫāb idüp mā-ʿadāsın iḥrāḳ itmekle mezbūruñ āteş-i ġażabı iltihāb **H233b** üzre olduḳda mānend-i Firdevsī-i Ṭūsī ol pādşāh-ı sütūde-ṣıfāt ḥaḳḳında[**] nā-şāyeste ebyāt didükde ol būm-ı şūma bu merzbūmda maḥall-i ḳarār olmayıcaḳ nā-çār diyār-ı ʿAceme firār itmiş idi. Kelimāt-ı nā-ḳabūli ṭabʿ-ı güli gibi ḳaṭʿen mürebbā vü muṣaffā olmamış eşʿār-ı bī-ṣafāsı hemānā kelām-ı mevzūn u muḳaffā maḳūlesidür[**].

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
6** olmış idi: olmış idi. Naẓm H olmış idi. Şiʿr S.
8** Taḫt ile tā taḫta-i tābūtı: Taḫt-ı zer ile taḫta S.
17** bu cümleden: bu cümle R.
19-20** sütūde-ṣıfāt ḥaḳḳında: sütūde-ṣıfāta S.
23** maḳūlesidür: maḳūlesidür. Bu şiʿr anuñdur H S.

FİRDEVSĪ: Rūmilinde maʿmūre-i Morada ḳaṣaba-i Mizistredendür[**]. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp mülāzım olduḳdan ṣoñra ḳāḍī vü ḥākim olmış idi. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Başı n'ideyin virmez isem yoluñda anı
Boyunumda niçe bir götürem bār-ı girānı

Ve lehū[**] : Yüzine ḫaṭ gelicek oldı rām[**] yār baña
Ḫıżır irişdi dilā ḫaṭṭ-ı müşgbār baña

Hemānā bu maʿnāyı merḥūm vālidüñ bu maṭlaʿ-ı ġarrāsından sirḳat eylemişdür. Ol maṭlaʿ budur.

R270a *Maṭlaʿ*[**]: Şevḳ-i rūyı itmiş idi āteş-i mesken baña
Ey ḫaṭ-ı dildār geldüñ Ḫıżr irişdüñ sen baña

FERDĪ: İstanbuldandur. Zemānında cūybār-ı leṭāfetüñ serv-i nāz-perverdi ve ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ yegāne vü ferdī[**] idi. Baʿdehū rūy-ı nīkūsı pür-rīş olduḳda berş ü afyonla pür-teşvīş olmış idi. Ol ḥālde ki āftāb-ı ḥüsni zevāle irişdi. ʿÖmri daḫı irüp āḫirete intiḳāl ü irtiḥāl[**] eyledi. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Benüm māh-ı siyeh çerdem giyer bir şeb-külāh egri
Anuñçün başum üstinde olur dūd-ı siyāh egri

S231a*(Diger)*: Hīç yirde gökde ẕerrece yoḳdur ḳarārımuz
Hercāyī oldı gün gibi çün şehr-yārımuz

[1**] Mizistredendür: Manastırdandur H.
[4**] Şiʿr: - Ü.
[6**] Ve lehū: - H S Ü.
[6**] gelicek oldı rām: gelicek rām oldı S.
[10**] Maṭlaʿ: - H R Ü.
[14**] yegāne vü ferdī: yegāne-i ferdī H yegānesi ve ferdi S.
[16**] ü irtiḥāl: - H R S.
[17**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.

FERRUḪĪ: Vilāyet-i Ṣaruḫanda ḳaṣaba-i Aḳḫiṣārdan meşāhir-i ḳudemā-yı şuʿarā-yı belāġat-şiʿārdandur. Kendü ḳaṣabasında cihet-i tevliyet ü kitābet ile ḳanāʿat idüp tekye-i cihānda iḫtiyār-ı lenger-i ʿuzlet itmiş gūşe-nişīn-i maḳām-ı inzivā ve ferāġat olmış idi. Eşʿār-ı pür-ʿunvānınuñ rūy-ı Ferruḫī beşāşet-i melāḥat ile ḫurrem ü ḫandān olan şuʿarā-yı cihāndandur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Pādşāhum ḫātem-i laʿl-i dür-efşānuñ mı var
ʿĀlemde ḥükm itmege mühr-i Süleymānuñ mı var
Ḫān-ı ḥüsnüñde nedendür gösterürsin laʿlüñi
Ey Efendi** ben ḳuluña yoḫsa iḥsānun mı var
Ü238b H234a Uydurup ḳanda gidersin bir süri ʿāşıḳları
Kesmege Eyyūb-ı Enṣārīde ḳurbānuñ mı var

*Ve lehū** * : Bir vefāsuz göñlüm aldı gitdi yār olmaz baña
Pāyına düşdüm ṣabā gibi ḳarār olmaz baña
Kāfir olsun mı içüp ʿālemde dil-ber sevmiyen
Hey müselmānlar bu yolda iḫtiyār olmaz baña

Rivāyet olınur ki mezbūrı beyt-i mezkūr içün ikfār itdüklerinde kāfir olsun mı didüm diyü tevcīh idüp ellerinden ḫalāṣ olmışdur.

FERRUḪĪ-İ DİGER**: Ḳasṭamonıdan gūşe-nişīn ü ʿuzlet-güzīn kimesnedür. Ḫalḳ içinde şāyiʿ maḳbūl-ı ṭabāyiʿ baʿż-ı muḳaṭṭaʿāt u meṭāliʿ maşrıḳ-ı żamīrinden lāmiʿ ü ṭāliʿ** olmışdur. Bu eşʿār anuñdur**.

[5-6**] Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñdur H Bu eşʿār anuñdur S.
[7**] Şiʿr: - S Ü.
[10**] Ey Efendi: Ey Efendim S.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[20**] Ferruḫī-i Diger: Ferruḫī H R S.
[22**] ü ṭāliʿ: - H.
[22**] Bu eşʿār anuñdur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur H Anuñ güftārındandur R.

R270b *Şiʿr*[**]: Ol āhū çeşme incinür raḳībā
Diyārın terk idersek seg-be-ṣaḥrā
(Diger) : ʿĀlemüñ çün güẕerān üzredür ʿiyş u ġamı
Beni mesrūr u melūl ide mi[**] ẕevḳ ü elemi
(Diger) : Ketḫudāsına didüm bir ulunuñ
Niçe olıcaḳ irer manṣıba el
Didi remz ile baña çāre budur
Ṭolaş ol bir ḳapuya evden gel

FÜRŪĠĪ: Nāmı Aḥmeddür[**]. Ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ ile[**] ʿilme sālik ve metāʿ-ı maʿārif ü kemāle mālik olduḳdan ṣoñra[**] ferāġat itmişdür. Ḥālā Burusada gūşe-i ferāġat u inzivādadur[**]. Bu fennde ẓāhir ü bedīdār olan eşʿār-ı sūznākınuñ fürūġı rūşen ü āşkārdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

S231b *Şiʿr*[**] : Tīrüñe sīnemi ṭutardı siper
Yüregi olmasa demürden eger
Ve lehū[**] : Sīnemüñ zaḫmına dermān didiler peykānuñ
Ṭoḳınur mı baña ey ḳaşı kemān dermānuñ
Sīm-ten nām bir dil-ber-i sīm-endām içün dimişdür[**].

[1**] Şiʿr: - Ü.
[4**] ide mi: itmeye H R S.
[10**] Nāmı Aḥmeddür: Nāmı Aḥmeddür. Burusevīdür S.
[10**] ṣafā refīḳ ile: ṣafā refīḳ R - S.
[11**] ṣoñra: ṣoñra Aġazādenüñ ʿīdesinden mülāzım olup vilāyet-i Anaṭolıda manṣıb-ı ḳażā ile muḳayyeddür S.
[12**] ferāġat itmişdür. Ḥālā Burusada gūşe-i ferāġat u inzivādadur: - S.
[13-14**] Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur H Bu şiʿr anuñdur S..
[15**] Şiʿr: Naẓm H Ü.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.
[17-19**] Sīnemüñ zaḫmına dermān... içün dimişdür: - Ü.

Ey dil yanup eczā-yı ten küllī kül oldı cümleten
Yaḳdı beni ḳāl eyledi ʿışḳ āteşiyle sīm-ten
Vezn itseler altūn ile cānıyla rāżīdur cihān
Ḥaḳḳā budur mevzūndur ol Yūsuf-ı gül-pīrehen**

FÜRŪĠĪ: Nāmı Hibetu'llāhdur. Sādāt-ı keṡīrü'l-berekātdan maẓhar-ı kelām-ı *li-yüẕhibe ʿankumu'r-ricse ehle'l-beyti** olan ḫāndān-ı sādāt-ı ʿamīmü's-saʿādetdendür. Müftī-i Şām-ı şeref-encām iken ʿāzim-i Dārü's-selām olup fürūġ-ı şuʿle-i** iştihārı *kemişketin fīhā miṣbāḥun** olan ʿAbdü'l-fettāḥ Efendinüñ ḫāherzādesidür**. Sulṭān Selīm-i Ṡānī **H234b** (Ḥażret)lerinüñ** ḫācesi olan Mevlānā ʿAṭāu'llāh Efendi ḫidmetinden** mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i ḳażāya sālik ü ʿāzim olmışdır**. Ḥālā silk-i ḳużāt-ı keṡīrü'l-ifāżātda dāḫil-i mālik-i memālik-i maʿārif ü fażā'il

*Mıṣrāʿ*** : *Marżiyyetu's-secāye maḥmūdetu'l-ḫaṣā'il**

kemālāt-ı külliye vü cüz'iyyeye şāmil bir ẕāt-ı kāmildür. ʿAle'l-ḫuṣūṣ fenn-i celīl-i muʿammāyı taḥṣīl ü tekmīl itmekle muʿammā-miṡāl ṣāḥib-i nām-ı cemīl olup fenn-i **R271a** mezbūr** muʿammā-yı maʿārifine ʿamel-i teẕyīl olmışdur. Ḥaḳḳā ki ṭabʿ-ı ʿālī-menişi bu fennüñ mübdiʿ ü münşīsi geçüp

---

1-4** Ey dil yanup eczā-yı ten... ol Yūsuf-ı gül-pīrehen: - Ü.
7* *Ahzâb-33 (Ey ehl-i beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor).*
9** şuʿle: - H S.
9* *Nûr-35 (O'nun nurunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir).*
10** ḫāherzādesidür: ḫāherzādesi S.
10** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
11** ʿAṭāu'llāh Efendi ḫidmetinden: ʿAṭāu'llāh Efendiden S.
12** olmışdır: - S.
14** Mıṣrāʿ: - R S Ü.
14* *Hadîs (Hal hareketi ve karakteri övünülecek kadar güzeldir).*
17** mezbūr: mezbūn H - S.

nāmdār u pür-iştihār olmaġiçün[**] ḫayli kūşiş ü verziş üzredür. Bu bir iki muʿammeyāt u eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Nihāl-i ḳadd-i dil-cūyuñ[**] senüñ şāḫ-ı gül-i terdür
Dehānuñ tāze ġonçe ruḫlaruñ gül-berg-i aḥmerdür
Görince ḫālüñi rūyuñda ḳaldı merdüm-i dīdem
Ḳarārı göñlümüñ zülfüñde ey meh-rū muḳarrerdür
Ġubār-ı ḫaṭṭı ẓāhir olalı rūyında cānānuñ
Dilā āyīne-i ehl-i ṣafā ḫayli mükedderdür
Riyāż-ı cennetüñ zāhid saña elması ayvası
Ki sīb-i ġabġab-ı sīmini[**] yārüñ baña bihterdür
ʿAceb mi mūrlar cemʿ olsa laʿli üzre dildāruñ
Leb-i şīrīn-i cān-baḫşı Fürūġī[**] şehd ü şekkerdür[**]

(Diger) : Ḳolumda dāġ u şerḥ ile[**] şehā bir yādgārum var
Gedāyum bāġ-ı ʿālemde elümde berg ü bārum var[**]

FÜSŪNĪ: Vilāyet-i Ṣaruḫandandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp behredār ve mālik-i[**] maʿārif ü kemālāt-ı bī-şümār olmışdur[**]. Ebyāt-ı siḥr-efsūnı[**] ve

---

[1**] nāmdār u pür-iştihār olmaġiçün: nāmdār u düşvār muʿammālar ibdāʿ ü iẓhārına H.
[1-2**] Bu bir iki muʿammeyāt u eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu bir iki... u ebyāt... güftārındandur H Bu muʿammā vü eşʿār mezbūruñdur S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[3**] dil-cūyuñ: dil-cūnuñ R.
[10**] sīmini: sīmīni R S.
[12**] Fürūġī: Fürūġ H.
[3-12**] Nihāl-i ḳadd-i dil-cūyuñ... Fürūġī şehd ü şekkerdür: - Ü.
[13**] şerḥ ile: ser-cümle H S.
[13-14**] Ḳolumda dāġ u şerḥ ile... elümde berg ü bārum var: - Ü.
[16-17**] idüp behredār ve mālik: idüp bu yoldan behredār olmaġla mālik H.
[17**] olmışdur: - S.
[17**] siḥr-efsūnı: siḥr-efsūn S.

eşʿār-ı **S232a** belāġat-nümūnı maʿnādār maḳbūl-ı aṣḥāb-ı ʿuḳūl ve manẓūr-ı erbāb-ı enẓārdur**.

*Şiʿr*** : Dilā bulanma aḳup her yañaya āb gibi
Cihān-ı fāniye göz dikme gel ḥabāb gibi**
Çanaḳ çanaḳ şu gibi içse ḳanuñı herkes**
Yüzine urma ṣaḳın kimsenüñ şarāb gibi**
Ḳalem gibi ne ki dirlerse levḥ-i ḫāṭıra yaz
Kimesneye dime** ḳalbüñdekin kitāb gibi

(Diger) : Bulmaġa cān u dilüñ arayaraḳ yirlerini
Geldi tīġüñ cigere çaldı tayaḳ yirlerini
Ü239a Şemʿ ü pervāne Füsūnī bu gice ḫatm oldı
Nūr u uçmaġ ide ḥażret-i** Ḥaḳḳ yirlerini

*Ve lehū** * : Dil-i ṣanavberi cām-ı şarāb ile açılur
Miṡāl-i ġonçe-i gül āftāb ile açılur
H235a Ḳapuñda bāb ise** ʿışḳum metāʿına ḳapu ac
Ki bāb-ı beste-i baḫtum o bāb ile açılur**
Bu ḳanlu gözlerüm izüñ tozıyla rūşen olur
Zücāc-ı sāġar-ı bāde türāb ile açılur**

2** erbāb-ı enẓārdur: erbāb-ı enẓārdur. Kelām-ı mezbūr mücerred-i fesāne vü füsūn olmaduġı īrād olınan kemālātından ẓāhir ü bedīdārdur H.
3** Şiʿr: - H Ü.
4** Cihān-ı fāniye... ḥabāb gibi: Yüzine urma... şarāb gibi H R S.
5** herkes: nergis R.
6** Yüzine urma... şarāb gibi: Cihān-ı fāniye... ḥabāb gibi H R S.
8** Kimesneye dime: Kimesne ṭuymaya S.
12** ḥażret: tā ḥażret H.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** bāb ise: yāy ise R.
15-16** Ḳapuñda bāb ise ʿışḳum... baḫtum o bāb ile açılur: - S.
18** açılur. Ḳāżīʿaskere Ü.

FAŻLĪ: Gülistān-ı feṣāḥatüñ serv-i ser-bülendi şöhre-i cihān Ebu'l-fażl **R271b** Efendidür ki merḥūm Monlā İdrīsüñ ferzend-i sa'ādetmendidür. Evā'il-i ḥāl[**] ve zemān-ı iştiġālinde ve ḥarāret-i ġarīziyyenüñ hengām-ı iştiʿālinde mebādī-i ʿulūm-ı ʿāliyyeyi kemā-yenbaġī taḥṣīl ve sā'ir-i maʿārif ü rüsūmı ʿalā mā-hüve'l-mersūm tekmīl idüp Burusada sulṭān müderrisi olan Ḳāḍī-i Baġdādīnüñ muʿīdi iken ḳāżīʿasker Mü'eyyedzādeye dānişmend olup andan mülāzım olmışdur. Ol eyyāmda Rūmili ḳāżīʿaskeri Monlā Ḫalīl ile merḥūm-ı merḳūmuñ pederi Monlā İdrīsüñ ʿadāvet-i sābıḳası olmaġın mezbūra ḳaṣd-i eẕiyyet ü cefāyla oġlını semt-i ḳażāya sā'iḳ olmaġla müteḳāżī olduḳda[**] mezbūr daḫı bi'l-āḫare ḳażāya rıżā virüp Rūmillerinde ḳāḍī olmışdur. Baʿdehū Mü'eyyedzāde tekrār Rūmiline ṣadr-ı ʿālī-miḳdār olınduḳda envāʿ-ı mekārim ü iḥsān ile ḫāṭır-ı vīrānın ābādān ve şebnem-i luṭf u keremi[**] ile ġonçe-i derūn-ı feżā'il-meşḫūnın gül gibi ḫandān itmiş idi. Baʿdehū Anaṭolı defterdārı olup andan ʿazl olınduḳdan ṣoñra Rūmili başdefterdārı[**] olmış idi. Tekrār ol ser-defter-i aṣḥāb-ı fażl manṣıb-ı defterdārlıḳdan ʿazl olınduḳda[**] nevāḥī-i şehr-i İstanbulda Ṭop-ḫāne nām[**] bir maḳām-ı bülend ve maḥall-i menīʿ ve bir cāy-ı şerīfde ki **S232b** ḳadr-ı kāmilān gibi ʿālī vü refīʿ idi bir bāġ-ı pür-tezyīn ki nümūne-i firdevs-i berīndür[**] ārāste idüp ẕāt-ı bā-teyaḳḳuẓ u intibāhı *ve mā tuḳaddimū li-enfusikum min ḫayrin teciduhū ʿinde'llāhi*[*] beşāret-i dil-ḫāhından ḫabīr ü āgāh olmaġın *men benā mesciden lillāhi benā'llāhu lehū beyten fi'l-cenneti*[*] mażmūn-ı meymūnına iḳtidā ve bu bābda

---

[3**] Evā'il-i ḥāl: Evā'il-i ḥālinde H.
[9-10**] sā'iḳ olmaġla müteḳāżī olduḳda: sā'iḳ olmışdur Ü.
[12**] keremi: kerem H kirāmı R.
[14**] başdefterdārı: defterdārı H R S.
[15**] ʿazl olınduḳda: ʿazl olınduḳdan ṣoñra S.
[16**] Ṭop-ḫāne nām: Ṭop-ḫāne nām mevżiʿde S Ṭop-ḫānede Ü.
[18**] berīndür: berīn Ü.
[19*] *Bakara-110, Müzzemmil-20 (Önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allahın katında bulacaksınız).*
[20-21*] *Hadīs (Allah için cami yapana Allah onun için bir ev yapar).*

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

eṭvār u āsār-ı muḳtedāyān-ı büzürgvāra iḳtifā idüp niçe müddet bāġçesi ḳurbında bir cāmiʿ ü mekteb[**] binā itmiş idi. Evḳātını envāʿ-ı ʿibādāt **R272a** ve ḍurūb u ṣunūf-ı ṭāʿāta ṣarf idüp nüḳūd-ı ʿömr-i girān-māyesini hemīşe ʿulemā vü şuʿarā ve meşāyiḫ ü ṣuleḥā ṣoḥbetine ḥabs ü vaḳf itmiş idi[**]. Nihāl-i vücūd-ı nāmdārı sebzezār-ı **H235b** rūzgārda niçe iʿmār-ı sābit ü üstüvār ve rāsiḫ ü ber-ḳarār olmaġla ḥayāt u zindegānī-i cihān-ı fānīden mütemettiʿ u behredār olup ḥāl-i ferḫünde-me'āli[**] mā-sadak-ı *tubā limen ṭāle ʿömruhū ve hasune ʿameluhū* olmış idi. Eyyām-ı ʿömrinde pīr-i fānī iken ṭālib-i sevāb-ı cāvdānī ve cālib-i beḳā-yı dü-cihānī olup ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre iḥtirām-ı ḫayrü'l-enām içün maḥfil-i ʿazmi beste idüp şikeste-beste ol ṭarīḳ-i pür-tevḳīfde iken sene isneyn ve semānīn ve tisʿami'ede lebbeyk-gūyān-ı iḥrām-ı ekfān ile **Ü239b** ʿazm-i Kaʿbe-i cinān eyledi. Ḥaḳḳā ki feżā'il-i ḫulḳī vü ḫılḳī ile müsellem-i ṣaġīr ü kebīr vüfūr-ı kiyāset ve ẓuhūr-ı ferāsetde bī-ʿadīl ü naẓīr[**] medāḫil-i buḳāʿ-ı fażl ʿumūmen ẕāt-ı celīline[**] maḫṣūṣ ve āyet-i zekā vü dirāyeti ʿināyet-i cenāb-ı ʿizzetden mümżā vü manṣūṣ lezīzü'l-müsāmere laṭīfü'l-muḥāvere maʿlūmı kesīr maḥfūẓı ʿazīz ḫāṭırında ol ḳadr ḳaṣā'id-i ʿArabiyye ve laṭīf-i edebiyye ve eşʿār-ı leṭāfet-şiʿār u āsār ve aḫbār u nevādir ü esmārvār idi ki aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla şümār olınmaḳ[**] ve ḫāme-i müşgbār-ı gevher-nisār ile ıṣdār u iẓhār olınmaḳ bīrūn-ı mertebe-i iḳtidārdur. Ṣıġar-ı sinninden mülāzemet-i selāṭīn-kāmkār ve mücāleset-i vüzerā ve esāṭīn-i ẕevi'l-iʿtibār ile müte'eddeb ve aḫlāḳ-ı eslāf-ı kirām ve ḫaṣā'il-i emāsil-i ʿaẓām ile müteḫallaḳ u mütehezzeb olmış idi.

[2**] cāmiʿ ü mekteb: cāmiʿ-i dil-güşā H.

[4**] ṣuleḥā ṣoḥbetine ḥabs ü vaḳf itmiş idi: ṣuleḥāyla ṣoḥbetine ḥabs ü vaḳf itimş idi R ṣuleḥā ile ṣoḥbetde idi Ü.

[7**] ḥāl-i ferḫünde-me'āli: ḥāl-i me'āli S.

[7-8*] *Hadis (Ömrü uzun işleri güzel kişiye ne mutluluk)*

[14**] ü naẓīr: ü naẓīrdür H.

[14**] ẕāt-ı celīline: ẕāt-ı ḫalīline R.

[19**] olınmaḳ: - S.

Sinn-i bülūġa vāṣıl u bāliġ olmadın enhār-ı maʿārif ü leṭā'if sebzezār-ı żamīrinden ẓāhir ü nābī[**] R272b olmış idi. Sulṭān Bāyezīd Ḫana Nergis redīf bir ḳaṣīde-i belīġ ü S233a şerīf diyüp bi'z-ẕāt ḥużūr-ı ḫāḳānīde ḳaṣīdesin[**] oḳuduḳda ḫayr duʿāsın ve ḥadd ü ʿadedden efzūn cevā'iz ü aʿṭāyāsın alup ol şāh-ı kerīm nergisvār ceyb ü dāmānın pür-zer ü sīm itmiş idi. Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī (Ḥażret)lerinüñ[**] babası Monlā İdrīs ḫidmetine irtibāṭ-ı tāmm u ʿalāḳa-i mā-lā-kelāmı ol mertebeden efzūn idi ki aḳlām ile iʿlām u erḳām ile ifhām olına. Ḥikāyet olınur ki Sulṭān-ı merḳūm Monlā İdrīs merḥūma Diyārbekr ḳāżīʿaskerligin virüp iki biñ sikke ve bir muraṣṣaʿ şemşīr gönderüp gönderdügi ḥükmde ḥaseneyi ṣıḥḥat ü selāmetle maṣārifüñüze H236a ṣarf idesüz[**] ve oġluñuz ḥaḳḳında ferāġat-ı bāl üzre olasız biz terbiyet iderüz diyü buyurmışdur[**]. Mezbūruñ inşādan niçe mü'ellefāt u resā'il ve muṣannefātı vardur. Dīvān-ı Ḥāfıẓı ġazel-be-ġazel ḳāfiye-ber-ḳāfiye tetebbuʿ itmişdür[**]. Eşʿār-ı belāġat-şiʿār-ı Ḥażret-i Ḫāce Ḥāfıẓ-ı Şīrāzī feyż-i rūḥü'l-ḳudsden sāniḥ ü lāyıḥ olmaġla naẓm-ı bī-tekellüf ü ʿayb belki tercemān-ı lisānü'l-ġayb idüginde gümān ü reyb yoḳdur. Lā-cerem ol maḳūle naẓm-ı pāka cevāb virmek ṭarīḳ-i ṣevābdan dūr olup nāẓım-ı mezbūruñ çekdügi taʿab ü zaḥmet-i mezbūr hep hebā en menṡūr olduġı mānend-i āftāb-ı pür-nūr maḫfī vü mestūr degüldür. Merḥūm-ı merḳūmuñ leṭā'if ü nevādiri bī-ḥadd ü ḥiṣābdur. Cemʿ olınsa niçe füṣūl u ebvābı Ü240a müştemil bir kitāb olurdı. Cümleden bu laṭīfesi[**] ġāyetde ḫūb u merġūbdur ki ġaflet ü iġmāż-ı selāṭīn-i pür-iclāl ile

---

2** nābī: bāliġ R.
3** ḳaṣīdesin: - S.
6** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10-11** ṣarf idesüz: ṣarf idüp S.
12** buyurmışdur: buyurmışlar S.
13** tetebbuʿ itmişdür: tetebbuʿ idüp naẓīre dimişdür S.
21** bu laṭīfesi: bir laṭīfesi H R.

ümerā vü ʿammāl ve sā'ir-i mübāşirān-ı iʿmālüñ ẓulm ü vebālinden iʿtidāl-ı mizāc-ı ʿālem-i kevn ü fesāda** iʿtilāl **R273a** ve erkān-ı memleket vücūd u imkāna hübūb-ı cünūb-ı** ẓulm-i firāvānla mānend-i zülf-i mehveşān iḫtilāl** gelüp edānī vü erāẕil eṣāġır u esāfil eʿālī vü efāżıl ve ehālī vü emās̱ile taṣaddī idüp ʿanede-i ẓaleme-i** ʿādīn ʿaceze vü żaʿafe-i reʿāyā-yı mesākine** taʿaddī itdüginden** ḥāṣıl-ı kelām ʿalā im-i āḫirü'z-zemān rūz-be-rūz bāriz ü ʿıyān olduġını her ān ḥikāyet idüp taḳallübāt-ı** çarḫ-ı devvār ve taġayyürāt-ı eṭvār-ı devr-i sitīzekārdan şikāyet **S233b** itdükde ḥāżır olanlar ıṣlāḥ-ı ʿālem ḫōd cenāb-ı fażl-ı tev'em ḫidmetine farż u ehemm degüldür. Niçe şükr ü şikāyet ve niçe bir naḳl-i nikāyet** didüklerinde bizden aḳdem bāġbān-ı gülşen-i vücūd u imkān olanlar gülistān-ı cihānı bize ser-sebz ü şādāb teslīm itdiler. Biz anı ḫarāb u yebāb virmek ṣavāb mıdur diyü cevāb virdi. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : *Ez-ḫāl noḳṭehā be-ḫaṭ-ı ʿanberīn menih*
Ṣad-dāġ-ı ʿışḳ ber-ciger-i müşg-çīn menih
*Ve lehū*** : *Ber-berg-i gül-i nergis-i ter āb mīzenī*
*Vez-leb gül-āb ber-şekker-i nāb mīzenī***

[2**] kevn ü fesāda: iḫtilāl ü H.
[3**] cünūb: - H.
[3**] iḫtilāl: - H.
[5**] ʿanede-i ẓaleme: ʿanede vü ẓaleme H R.
[5**] reʿāyā-yı mesākine: reʿāyā vü mesākine H.
[6**] itdüginden: itdükden H.
[7**] taḳallübāt: taġallübāt H.
[9-10**] Niçe şükr ü şikāyet ve niçe bir naḳl-i nikāyet: Niçe bir naḳl nikāyet H.
[12**] anuñdur: anuñ güftārındandur H belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur S.
[13**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[13-16**] Ez-ḫāl noḳṭehā be-ḫaṭ... ber-şekker-i nāb mīzenī: - Ü.

H236b *Ve lehū*[**]: Āsmānī libās ile ol māh
Gün gibi oldı ʿāleme meşhūr
Çāk idüp ceyb-i vaṣlı dest-i seḥer
Beni ol mehden[**] eyledi mehcūr

Ve lehū[**] : Lāyıḳ mıdur ey ḫanum sen şāh-ı cihāndāra
Bendeñ çeke cevrüñ[**] mihrüñ ola aġyāra[**]

FAŻLĪ-İ DİGER[**]: Her cihetden fażlı büldān-ı cihāna ẓāhir ü bāhir ve leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i ṣāḥa vü ʿuẕūbet-i mā ile maḥāsin-i İrem ü Sebāyı ḥācib ü sātir olan şehr-i İstanbuldandur. Nāmı Meḥemmeddür[**]. Ḳara Fażlī dimekle maʿrūfdur. Mebādī-i aḥvālinde taḥṣīl-i ʿilm-i ṣarf u naḥva iştiġāl itdükden ṣoñra[**] naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra ṣarf-ı ḳuvā vü enẓār idüp evḳātını dükkān-ı Ẕātīye ḥaşr ve ḥāl ü ḳālini naẓm-ı şiʿr-i bī-miṣāle ḳaṣr itmiş idi[**]. Merḥūm Ẕātīye **R273b** tamām iḫtiṣāṣ idüp mezbūra şākird-i ḫāṣṣ geçinürdi. Ḥattā merḥūm ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan oġlı Şehzāde Sulṭān Meḥemmedüñ sūr-ı ḫıtānında şuʿarā-yı zemān ve büleġā-yı devrān ḳaṣīdeleri diyüp Ẕātī ki ḳıdve-i ʿaṣr ve zübde-i dehr idi ḳaṣīdesin cümleden muḳaddem oḳuduḳda Fażlī nām bir şākird-i be-nām vardur icāzet virüñ gelsün diyüp ḥużūr-ı sulṭānīde ḳaṣīdesin kendüden ṣoñra **Ü240b** oḳutdurmışdur. Baʿdehū Şehzāde Sulṭān Meḥemmed Maʿnisaya[**] sancaġa çıḳduḳda Fażlī kātib-i

---

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[4**] mehden: mehdi R.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[6**] cevrüñ: cevrüñi S.
[1-6**] Āsmānī libās ile... mihrüñ ola aġyāra: - Ü.
[8**] Fażlī-i Diger: Fażlī H R S.
[10**] Meḥemmeddür: Maḥmūddur S.
[11-12**] itdükden ṣoñra: itdükde H.
[13**] ḥaşr ve ḥāl ü ḳālini naẓm-ı şiʿr-i bī-miṣāle ḳaṣr itmiş idi: - R.
[20**] Maʿnisaya: Maġnisaya H R.

Dīvānı olmış idi. Şehzāde-i mezbūruñ dīvān-ı ʿömri bozulup ol serv-i gülşen-cevānı nihāl-i ümmīd-i ṣāḥib-ḳırānı şikest-i ṣarṣar-ı ḫazān ve pāy-māl ü nekbā-yı **S234a** aḥzān oldukda Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā āstānesine intisāb u intimā idüp niçe zemān ol gülistān-ı pür-ṣafāda bülbül-i gūyā olmış idi. Āḫirü'l-emr ol şehenşāh-ı melek-ḫıṣālüñ daḫı kemāl-i devlet ü iḳbāline ʿayne'l-kemāl ve āftāb-ı ʿālem-tāb-ı saʿādet ü iclāline küsūf u zevāl irdükde şāyeste-i salṭanat u kāmrānī vāriṣ-i mülk ü taḫt-ı Süleymānī olan Sulṭān Selīmüñ şehzāde iken cenāb-ı kerīmine iltica idüp anda daḫı kātib-i Dīvān ve ṣāḥib-i ʿunvān olmış idi. Ol zemānda sene sebʿīn ve tisʿami'e Ramażānında ḥūr-ı maḳṣūrāt-ı fi'l-ḫıyām ile bayram itmege ʿazm-i ʿıydgāh-ı** Dārü's-selām eyledi. Ḥaḳḳā ki şiʿr-i nāzik** ü ḫōşterīnüñ ḳurṣ-ı sīm ü sebīke-i zeri zekā-yı cevher ve ṣafā-yı peykerde** reşk-i **H237a** naḳd-i şems ü ḳamer ve fevā'iḥ-i ʿūd-ı ḳamārī ebyāt ü eşʿārı ile meşāmm-ı dil ü cān-ı ehl-i ʿirfān mübeḫḫer ü muʿaṭṭar bu fennde fażlı bāhir naẓīri nādir ṣāḥibü'l-menāḳıb ve'l-me'āṣir şāʿir-i māhirdür. Mü'ellefāt-ı ʿadīde ve muḫayyel ü muṣannaʿ ḳaṣīdesi vardur. Baḥr-ı **R274a** recezde Hümāy u Hümāyūn nām kitābı ve Tuḥfe baḥrında daḫı bir naẓm-ı** müsteṭābı** ve Gülistān ṭarzında Naḫlistān adlu inşāsı vardur**. Cümleden meşhūr olup ḫalḳ içinde maḳbūl u meẕkūr olan Gül ü Bülbülidür**. Ḥaḳḳā ki bir naẓm-ı ḫūb ve kitāb-ı merġūbdur ki gül gibi ser-āmed** ve maḳbūl-ı aʿyān olduğı gül gibi ẓāhir ü ʿıyān olmışdur** ve bülbülān-ı ḫōş-ṭabʿān-ı gülistān-ı ʿirfān ol naẓm-ı belāġat-ʿunvānı ʿāleme dāstān itmişdür. Bu

---

10** itmege ʿazm-i ʿıydgāh: ʿazmgāh S.
11** Ḥaḳḳā ki şiʿr-i nāzik: Ḥaḳḳā ki şāʿir-i bī-bedel şiʿri nāzik
12** ṣafā-yı peykerde: ṣafā-peykerde H ṣafā-yı peykerinde S.
17** naẓm: ʿaẓīm R.
17** müsteṭābı: müsteṭābı vardur S.
17** vardur: - S.
18** Gül ü Bülbülidür: Gül ü Bülbüli vardur S.
19** ser-āmed: - R.
20** ʿıyān olmışdur: ʿıyāndur H S.

bir iki[**] eşʿār u ebyāt ol nāẓım-ı sütūde-ṣıfātuñ kelimāt-ı belāġat-āyātındandur.

Şiʿr[**] : Leylinüñ Mecnūnı Şīrīnüñ dilā Ferhādı var
Kār-ı ʿışḳı baña ṣor her ṣanʿatuñ üstādı var

Ve lehū[**] : Saña göz ʿāşıḳ u dil ʿāşıḳ u cān ile ten ʿāşıḳ
Tenümde her ḳılum cānā olupdur cümleten ʿāşıḳ
Ü241a Çün irdi tīr-i ʿışḳuñ cāna ayruḳ n'eylesün cismi
Şehīd-i ʿışḳ olıcaḳ istemez ʿömrüm kefen ʿāşıḳ
Alup cānımı ġayruñ irgürürsin vaṣluña cānā
Ne dirsen ġamdan ölsün mi seni cāndan seven ʿāşıḳ
Ser-ā-ser sūz u ḥāl olmaḳ gerek ey Fażlī eşʿāruñ
Ki[**] yanup yaḳıla her gāh anuñla oḳıyan āşıḳ

(Diger) : Sen bu kemāl-i ḥüsn ile[**] mihr-i felek misin nesin
S234b Nevʿ-i beşerde görmedük yoḫsa melek misün nesin
Gözlerüm içre oynıyan sensin iki gözüm müdām
Bilsem iki gözümdesin yoḫsa bebek misin nesin
Ḳuṭb-ı murādum üzre sen dönemedüñ yaḳıl yıḳıl
Ey başum üzre devr iden çarḫ-ı felek misin nesin
Dünyā ġamın ʿalef gibi gel yime ʿişret it didüm[**]
Hīç ḳulaḳ ḳabartmaduñ ṣūfī eşek misin nesin

[1**] bir iki : - S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] Ki: - S.
[13**] kemāl-i ḥüsn ile: kemāl ü ḥüsn ile R.
[19**] didüm: didin S.

Leẕẕeti kelāmuñuñ ehl-i meẕāḳ olan bilür
Yoḫsa be Fażlī sözde sen kān-ı nemek misin nesin

Vaṣf-ı bülbülde bu ebyāt Gül ü Bülbülindendür.

*Şiʿr*** : Didi n'eyler bu arada bu gedā**
Ki fiġān ile virdi cāna ʿanā**
Niçe güstāḫ olur ki bī-pervā
Ḥaremümde ḳılur giceyle ṣadā
Niçe yañşar bu nice yañşaḳdur
Öte ṭur diseñüz aña ḥaḳdur
Dili durmaz ʿaceb ne ḳuşdur bu
Bilmezüm ki niçe ötüşdür bu
R274b Niçe baş aġrıdur o murġak-ı mest
Ötme diñ aña incinürse ḳūşest

H237b Vaṣf-ı şitāda bu ebyāt daḫı ol kitābdandur**.

*Şiʿr*** : Ṭaşraya el uzatsa ger bir zār
Düşürürdi elin** çü dest-i çenār
Ḫalḳa idüp bürūdeti ẓāhir
Şiddet ü ẓulmi idicek vāfir
Görüp ol şiddetini ḫalḳ üşüp
Evde ışındılar ocaġa düşüp
Ocaġı ḫalḳ eyleyüp miḥrāb
Oldı āteş-perest şeyḫle şābb

4** Şiʿr: Naẓm R - Ü.
4** bu gedā: o gedā H.
5** ʿanā: ġıdā H.
14** kitābdandur: kitābdandur ki taḥrīr olındı H.
15** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
16** elin: eli H R.

Yana yana ocaḳlara dün ü gün
Od bahāsına çıḳmış idi odun
Ḥāṣılı şiddetle ṭoldı cihān
Oldı her şaḫṣa ḫānesi zindān
Bu ḳadar ḳadr içinde şāh-ı şitā
Girü gösterdi ḫayli cūd u ʿaṭā
Oldı dest-i seḫāsı sīm-efşān
Sīme ġarḳ itdi ʿālemi yeksān
Serve geydürdi ḫilʿat-i sīmīn
Ḳıldı gülzārı sīmle tezyīn
Virdi idüp hezār dār u dihiş
Cūy-ı dil-cūya külçe külçe gümiş

Ü241b FUŻŪLĪ: Feżā-yı leṭāfet-iḳtiżāsı dil-i kerīmān u menʿimān gibi pehnā vü vāsiʿ ve sāḥa-i leṭāfet-mesāḥası ḫāṭır-ı[**] ʿāṭır-ı ʿirfān-ı feyż-i muẓāhir gibi güşāde vü lāmiʿ olup taḫtgāh-ı ḫulefā ve mülūk-ı pīşīn olup[**] şehr-i İrem-ārā ve firdevs-tezyīn olmağla bāġ-ı dād olan[**] Dārü's-selām-ı bā-sedād maḥmiye-i ʿaliyye-i Baġdāddandur[**]. Evā'il-i ḥayātdan dem-i vefāta gelince şiʿr ü inşāya küşiş ve naẓm-ı dil-güşāya verziş üzre şāʿir-i ʿālī-menişdür[**]. Nevā'ī ṭarzına ḳarīb bir üslūb-ı bedīʿ ve semt-i ġarībi vardur. **S235a** Ḥaḳḳā ki ṭarzında ferīd ve semtinde vaḥīd bir şāʿir-i belāġat-şiʿār ve bir nāẓım-ı feṣāḥat-diṣārdur ki lisān-ı ḥüsām-ı berāʿat-intiẓāmla ḫaṭīb-i medāric-i menābir-i ḥüsn-maḳāl ve

---

[15**] ve sāḥa-i leṭāfet-mesāḥası ḫāṭır: ve ḫāṭır Ü.
[16**] olup: olan R S.
[17**] olmağla bāġ-ı dād olan: - R S.
[18**] Baġdāddandur: Baġdād ḥavālīsinde şehr-i ḫulledendür S.
[19**] ʿālī-menişdür: ʿāliyyü'l-menişdür S.

zebān-ı ḳalem-i berāʿat-i ʿilm ile kāşif-i estār-ı ʿarā'is-i siḥr-i ḥalāl ṣafvet-i **R275a** zülāl-i ṣafā-yı maḳāli reşk-i selsebīl-i cinān ve çeşme-i ḫūrşīd-i tābān ve ḥażret-i[**] riyāż-ı eşʿār-ı pür-ʿunvānı maḥsūd u maġbūṭ-ı gülistān-ı cihān ve sebzezār-ı āsmān-gerdāndur. Sāḥa-i vaṣf-ı kelām-ı pür-intiẓāmı ol mertebeden bīrūndur ki kümeyt-i tīz-kām-ı aḳlām-ı meydān-ı[**] iʿlān u ilāmında cevelān itmege ḳādir ola. Vüsʿat **H238a** ü füsḥat-i medḥ ü ıṭrāsı ol ḥadden efzūndur ki ṭā'irān-ı vehm ü ḫayāl ol hevāda ṭā'ir ü perrān olmaġla imkān ola. Eşʿārı muḥkem ü raṣīn ve nāzik ü rengīn her vādīde iḳtidārı var şāʿir-i nāmdārdur. Zebān-ı Türkīde ḫamsesi vardur lākin cümleden Leylā vü Mecnūnı iştihār bulmışdur. Mevlānā Ḥüseyn Vāʿiẓüñ Ravżatü'ş-şühedāsın terceme idüp Ḥadīḳatü's-suʿadā nām virmişdür. İnṣāf budur ki terceme diyecek degüldür. Fi'l-ḥaḳīḳa ol ḥadīḳa-i enīḳa-i reşīḳaya şol deñlü nihāl-i belāġat dikmişdür ki Ḥüseyn Vāʿiẓüñ Berg ü Bārın görmemişdür ve ol ḳadar reyāḥīn-i feṣāḥat ekmişdür ki būy-ı dil-cūyı meşāmm-ı münşiyān-ı cihāna irmemişdür. Sulṭānü'l-maşrıḳeyn ḫāḳānü'l-ḫāfıḳeyn Sulṭān Süleymān fetḥ-i ʿIrāḳeyn içün ḫıṭṭa-i Dārü's-selāmı ḫıyām-ı ẓafer-ḫıtāmla pür-tezyīn idüp ol zemīn-i nežāret-ḳarīn tūġ-ı sulṭānī ve rāyāt-ı kişver-sitānī ile ġayret-behişt-i berīn olduḳda ittifāḳ ol zemānda münādī-i zemān

Mıṣrāʿ : Mevsim-i ürdībehişt[**] oldı cihān

diyü ʿāleme nidāda ve defʿ-i ḥüzn ü melāle sāġar-ı nergis ve piyāle-i lāleden ġayrı dermān[**] olmaz diyü bülbül-i hezār-destān erbāb-ı ʿıyş u ṣafāya ṣılada idi. ʿArūs-ı bahār-ı müşgīn tār ḥulel-i suḥub-ı lü'lü-bār ile muvaşşaḥ ve

---

[3**] ḥażret: ḥażerāt S.

[5**] aḳlām-ı meydān: aḳlāmından meydān H.

[19**] ürdībehişt: ürdībehişt irdübehişt H S.

[21**] ġayrı dermān: - H.

ruḫsār-ı gül-i ṭarī ve kākül-i benefşe-ṭaberī şebnem-i ʿĪsā[**] dem-i seḥerden muraşşaḥ **R275b** olup bülbül-i bī-çāre şāhdān ġonçe-i pür-ḫāra

Mıṣrāʿ : Açıl ey ġonçe-i bāġ-ı leṭāfet gül zemānıdur

diyü hezār-derd ile güft ü gūda ve bād-ı ṣabā ṣubuvvet-i gül-i raʿnāyla

Mıṣrāʿ : Ḫārlar aldı[**] yine dāmenin ol ġonçe-femüñ

S235b diyü bir yirde ārāmī olmayup gülistān-ı cihānı tek ü pūda idi. Şāʿir-i mezbūr vezīr-i aʿẓam ve ḫalīl-i celīl-i sulṭān-ı ʿālem olan İbrāhīm Paşa ve ṣadr-ı ekrem Mevlānā-yı aʿẓam Ḳadrī Efendinüñ cenāb-ı vālā-ḳadrine ḳaṣīde-i ġarrā virüp anlaruñ ḥüsn ü terbiyet ve vesāṭet-i ʿināyetleriyle ḫāḳān-ı mesfūra daḫı ḳaṣīde virdükde[**] niçe cevāʾiz ü ʿaṭiyyātına maẓhar ve çemenzār-ı dil ü cānı Fırāt-ı ṣalāt u iḥsānı ile muḫażżar olmış idi. Gül redīf bu ḳaṣīde-i laṭīf ü şerīfi ol ḫāḳān-ı vācibü't-teşrīfe **H238b** virdükde gül gibi baş üzre yir idüp būy-ı dil-cūsı ḥüsn-i ḳabūl-i[**] ʿālemgīr olmışdur. Bu bir iki ebyāt ol ḳasīde-i belāġat-simātdandur.

Şiʿr[**] : Çıḳdı yaşıl perdeden ʿarż eyledi dīdār gül
Sildi mirʾāt-ı żamīr-i pākdan jengār gül
Yitdi ol mevsim ki açmaġa göñüller mülkini
Ola gülşende reyāḥīn ḫayline serdār gül
Bī-vefālıḳ ʿādetin[**] ṭutmış anuñçündür bu kim
ʿÖmrden olmaz cihān bāġında ber-ḫōrdār gül

[1**] ʿĪsā: ʿĪyş H.
[5**] Ḫārlar aldı: Ḫār alındı H.
[8-10**] ḳaṣīde-i ġarrā virüp anlaruñ... daḫı ḳaṣīde virdükde: ḳaṣīde virdükde H.
[13**] ḥüsn-i ḳabūl: - H R S.
[15**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[19**] ʿādetin: ʿālemin S.

Ķangı bülbül ķanı ţutmış bilmezem kim** muttaṣıl
Geh esīr-i ḫār olur geh mübtelā-yı nār** gül

Ḥudūd-ı **Ü242a** seb'in ve tis'ami'ede *küllü men 'aleyhā fānin** bādesinden sekrān u ser-gerdān** ve ṣahbā-yı *küllü şey'in hālikun illā vechehū** ile mest ü ser-gerdān olduķda terk-i 'ālem-i vücūd-ı müste'ār ve hicret-i** mülket-i hestī-i nā-pāydār idüp dünyā-yı denā'et-medārdan āheng-i diyār *ve innel-āḫirete lehiye dārul-ķarār** itmişdür. Müretteb ü mükemmel mu'aẓẓam u mübeccel Dīvān-ı pür-'unvānı vardur. Bu bir iki kelām u maķāl ol nāẓım-ı siḥr-i ḥalālüñ eş'ār bī-naẓīr ü miṡālindendür**.

*Şi'r*** : Her gören 'ayb itdi āb-ı dīde-i giryānumı
R276a Eyledüm taḥķīķ görmiş kimse yoķ cānānumı
Ķangı bütdür bilmezem īmānı ġāret ķılan**
Sende īmān yoķ ki sen alduñ diyem īmānumı

*Ve lehū** :* Bilmez idüm bilmek aġzın sırrını düşvār imiş
Aġzuñı yoķ didiler didüklerince var imiş

*Ve lehū** Ḫōşum kim dem-be-dem giryān gözüm ol ḫāk-pādandur
Ziyānı olmaz ol göz yaşınuñ kim tūtiyādandur

1** kim: ki R.
2** nār: ḫār H.
3* *Rahmân-26, (Yeryüzündeki her canlı cansız fanidir).*
4** ser-gerdān: - Ü.
4* *Kasas-88 (Allah'tan başka her şey fani olacaktır).*
5** hicret: - Ü.
6-7* *Mümin-39 (Ama ahiret gerçekten kalınacak yurttur).*
8-9** siḥr-i ḥalālüñ eş'ār bī-naẓīr ü miṡālindendür: siḥr-i ḥalāldur ki taḥrīr olındı H siḥr-i ḥalāldur R S.
10** Şi'r: Naẓm H - S Ü.
12** ķılan: iden H.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : Fārıġ itdi ʿışḳuñ** özüñe meh-liḳālardan beni
Ḥırz-ı cāndur ṣaḳladı ʿışḳuñ** belālardan beni
*Ve lehū*** : Kerem ḳıl kesme sāḳī iltifātuñ bī-nevālardan
S236a Elüñden geldügi ḫayrı dirīġ itme gedālardan
Ṣabā kūyında dildāruñ nedür üftādeler ḥāli
Bizüm yirden gelürsen bir ḫaber vir āşnālardan
*Ve lehū*** : Muḳavves ḳaşlaruñ kim vesme birle reng ṭutmışdur
Ḳılıclardur ki ḳanlar dökmek ile jeng ṭutmışdur
*Ve lehū*** : Cismümi yandurma raḥm it yaşuma ey baġrı ṭaş
İḥtiyāṭ it yanmasun ta kim ḳurı yanında yaş
*Ve lehū*** : Olur ruḫsāruña gün laʿlüñe gül-berg-i ter ʿāşıḳ
Saña eksük degül gökden iner yirden biter ʿāşıḳ
*Ve lehū*** : Sipihrüñ fārıġüm vaṣluñda māh u āftābından
Ġarāż ʿıyd-ı viṣālüñdür bu ay u gün ḥisābından
*Ve lehū*** : Dōst bī-pervā felek bī-raḥm devrān bī-sükūn
Derd çoḳ hem derd yoḳ düşmen ḳavī ṭāliʿ zebūn
(Diger) : Sāye-i ümmīd zāʾil āftāb-ı şevḳ germ
Rütbe-i idbār ʿālī-pāye-i tedbīr dūn

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** ʿışḳuñ: mihrüñ S.
2** cāndur ṣaḳladı ʿışḳuñ: imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.

(*Diger*) : ʿAḳl-ı dūn-himmet ṣadā-yı ṭaʿna yir yirden bülend
Baḫt kim şefḳat belā-yı ʿışḳ gün günden füzūn
H239a Yılda berg-i lāle tek temkīn-i dāniş bī-s̱ebāt
Ṣuda ʿaks-i serv tek teʾs̱īr-i devlet vajgūn**

Ü242b Kerbelāda binā olınan çeşmeye bu tārīḫi ġāyetde ḫūbdur.

*Tārīḫ*** : Gūyiyā bu ceşme bir saḳḳā durur
Rāh-ı ḥaḳda teşne eyler cüst ü cū
Lülesi anuñ dehendür ṣu dili
Dil döker her kimle olsa** rū-be-rū
Ṣu gibi ezberlemiş oḳur revān
Mā-cerā-yı dehri her dem sū-be-sū
Öñine kim gelse dir tārīḫ içün
Mā Ḥüseyn ile Ḥasan ʿışḳına ṣu

Ve sulṭān Süleymān ismine** bu muʿammā anuñdur**.

Şerīʿat hest genc-ī feyż-i ʿāmeş ḫalḳ-rā şāmil
Ṭılısm-ī geşte behr-i ḥıfẓ-ı ān sulṭān-ı deryā-dil

FİĠĀNĪ-İ ḲADĪM**: Küttāb ḳısmındandur. **R276b** Sulṭān Bāyezīd Ḫan evlādından Sulṭān ʿAbduʾllāh sancaḳda iken ol şehenşāh-ı pür-iʿzāzuñ ḥużūrında ʿālem-mis̱āl ihtizāzda** ve şehbāzvār hevā-yı medḥ ü s̱enāsında

---

1-4** ʿAḳl-ı dūn-himmet ṣadā... teʾs̱īr-i devlet vajgūn: - S.
6** Tārīḫ: - Ü.
9** her kimle olsa: her ki olsa R Ü her kim olursa S.
14** Ve sulṭān Süleymān ismine: Süleymān ʿalyhiʾr-raḥme veʾl-ġufrān ismine H - S.
14** anuñdur: anuñdur. Bā-ism-i Sulṭān Saleymān S.
18** Fiġānī-i Ḳadīm: Fiġānī S.
20** ihtizāzda: ihtizārda H.

pervāzda idi. Ġarā'ib-i[**] ḥālāt ve ʿacā'ib-i[**] ittifāḳātdandur ki bu Fiġānīnüñ daḫı nihāl-i vücūdı bāġ-ı cihānda pāydār olmayup nemīmet ü ḫidāʿ-ı aṣḥāb-ı iʿrāż ile Manṣūrvār ber-dār olmış idi. Şeh-nāme baḥrında İskender-nāme naẓm itmişdür. Eşʿārı raġbet ü iştihār bulıcaḳ ve ol ʿarūsān-ı bī-ḥiss ü ḳabūlüñ ber-vechle göze görinecek ḥāli yoḳdur. Bu şiʿr[**] anuñdur.

Şiʿr[**] : Yaşum merdümlerin çeşmüm ṭutardı bunca ʿizzetle
Yoluñda sā'il olmışdur yürür şimdi meẕelletle

FİĠĀNĪ: ʿAden-i erbāb-ı ẕekā vü faṭan menbaʿ-ı şuʿarā ve maʿden-i ehl-i süḫan zemīn-i nezāhet-rehīni **S236b** nüẓemā vü fuṣeḥā-yı[**] bī-ʿadīl ü ḳarīne muḥtedd[**] ü vaṭan olan şehr-i Ṭrabzondandur. Nāmı Ramażān kendüsi leyletü'l-ḳadr gibi pür-ʿunvāndur. Mebādī-i ḥālinde ʿulūm-ı āliyyeden naḥv u ṣarfa iştiġālden ṣoñra ʿömrini taḥṣīl-i belāġat ve beyān u tekmīl-i bedāyiʿ ü ʿirfāna ḥaṣr itmekle ḳıdve-i şuʿarā-yı ʿaṣr olup ḳavādim ü ḫavāfī-i naẓm-ı ḳavāfī ile semā-yı belāġat ve hevā-yı feṣāḥatde hümā-pervāz[**] olanlardan ve maḫālib-i aḳlām-ı berāʿat-i[**] irtisām ve dām u dāne-i nuḳaṭ u erḳām ile teẕerv-i selāset ü insicāmı şikār iden şehbāz-ı mümtāzlardan olmışdur[**]. Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve feṣāḥat-diṣārınuñ ʿaṭafāt-ı aṣdāġ-ḥurūfı **H239b** maḥsūd-ı zevā'ib-i ḥūr-ı cinān[**] ve ʿaşārāt-ı ʿibārāt-ı melāḥat-āyātı müskir-i

---

1** Ġarā'ib: ʿAcā'ib S.
1** ʿacā'ib: ġarā'ib S.
5** şiʿr: eşʿār Ü.
6** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
10** fuṣeḥā: büleġā S.
11** muḥtedd: maḥall S.
15** hümā-pervāz: pervāz Ü.
16** berāʿat: belāġat S.
17** mümtāzlardan olmışdur: mümtāzlardandur S.
19** ḥūr-ı cinān: ḥūr u cinān H.

revān-ı süḫandānān-ı zemān elfāẓı selīs maʿnāsı nefīs** eşʿār-ı belāġat-şiʿārı āh-ı ʿāşıḳ-ı derdnāk gibi **Ü243a** sūznāk ve kelimāt-ı belāġat-simātı āb-ı revān ve derūn-ı hünerverān **R277a** gibi selis** ü pāk ḳaṣāʾidi muşannaʿ ü muḫayyel ticān-ı kelimāt-ı pür-ʿunvānı yavāḳıt-ı bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ ile mükellel-i muḥāṣṣal her ciheti mükemmel şāʿir-i bī-mişl ü bī-bedeldür. Eger dāʾin-i ecel aña teḳāżā itmeyüp bir miḳdār ecel vireydi ve ḥüccet-i ḥayātı maḥkeme-i dirāzīde müseccel olaydı çoḳ şāʿiri kelimātından belki niçesini ḥayātından uşandururdı. Belī

*Mışrāʿ*** : *Feinne'r-rezāyā bi'n-nefāʾisi mūlaʿun*

Merḥūm Fiġānī Ḳara Bālīzāde vāsıṭasıyla merḥūm İskender Çelebiye duḫūl itdükde** baʿż-ı aṣḥāb-ı ġaraż ki maẓhar-ı kelām-ı *fī ḳulūbihim maraż** der-i mezbūrı şāyed ḫidmet-i İbrāhīm Paşaya daḫı müşūl idüp ol bābda daḫı merʿī vü maḳbūl ola diyü dāʾimā vezīr-i mezbūra nifāḳ iderlerdi ve hergāh meşālib ü mesāvīsini ẕikr itmekle bāzār-ı buġż u şiḳāḳ nifāḳ virürler idi ittifāḳ ol esnāda erbāb-ı ṣanāyiʿ ü ḥırefden biri** ṭılsım iderüm diyü teveccüdden mānend-i ʿūc bir şekl düzüp getürdükde vezīr-i mezbūr şekl-i mesfūr u menfūrı fi'l-ḥaḳīḳa ṭılsım ẓann idüp At meydānında ḳapusı ḳarşusında dikdürmiş idi. Vezīr-i mezbūruñ aʿdāsı İbrāhīm Paşa daḫı müselmān olmayup** put-perestlikden ferāġat itmemiş** diyü mesāvī vü ġıybet itdüklerinde nā-gehānī aʿdā-yı Fiġānī fırṣat zemānıdur diyü vezīr-i mezbūra** seni bu beytle hicv itdi diyü ġamz iderler. Ol beyt budur.

1** nefīs: - S.
3** selis: ṣāf selīs S.
9** Mışrāʿ: - R S Ü.
11** itdükde: idüp S.
11* *Bakara-10 ve birçok ayet (Onların kalplerinde bir hastalık vardır).*
15** ṣanāyiʿ ü ḥırefden biri: ṣanāyiʿden birisi S.
19** olmayup: olmamış S.
19** itmemiş: ḳılmamış S.
20** vezīr-i mezbūra: - H R S.

S237a *Beyt***: *Dü İbrāhīm āmed be-deyr-i cihān*
*Yekī büt-şiken şud yekī*** *büt-nişān*

Vezīr-i sālifü'ẕ-ẕikr aṣḥāb-ı nifāḳuñ mekā'id ü maḫādi'in ṣaḥīḥ ü vāḳi' ẓann itmekle** ḥarf-i nefy olan tīġ-i siyāsetle is̱bāt-ı vücūd u ḫıyānet selb idüp bī-günāh ol derdmendi Manṣūrvār ber-dār idüp bī-sebeb ṣalb itdirmişdür.

*Li-muharririhi bedīhe***:

Çıḳdı gerçi ẓāhiren cism-i Fiġānī göklere
H240a Döne döne çıḳdı çōḳ āh u fiġānı göklere
Ü243b R277b Māteminde āsmānī giydi gökler yā meğer
Boyadı anuñ duḫānı āsmānı göklere

Bu bir ḳaç eş'ār ol şā'ir-i cemīlüñ kelimāt-ı 'adīmü'l-bedīlindendür**.

*Şi'r*** : Ḳaşuñ yanındagı ḫālüñ degüldür ey meh-rū
Sitāredür kim olupdur hilāle hem pehlū
Şemīm-i kākülüñ almış nesīm-i gülşende
Dimiş ki sünbülesinde emānet olsun bū
'Araḳdan eyledi çün dāmenini zülfüñ ter
Ṭutar** ḳurtamaġa nār-ı 'iẕāruña ḳarşu
Diyār-ı dilden eger kim giçerse peykānuñ
Di cāna uğursun elbette ey kemān ebrū
Fīġānī yaşuñı dök rūz-ı hicr-i zülfinde
Aḳ aḳçe ḳara gün içün durur** mes̱eldür bu

1** Beyt: - R Ü.
2** büt-şiken şud yekī: şiken şud diler H yekī büt-perest ü yekī şiken bed yekī S.
3-4** ẓann itmekle: ẓann idüp H R S.
6** Li-muharririhi bedīhe: Li-münşihi H Li-muharririhi bedīhe ḳıṭ'a-i münşiye R Şi'r S.
11** eş'ār ol şā'ir... 'adīmü'l-bedīlindendür: eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i nāmdāruñdur H eş'ār ol şā'ir-i nāmdāruñdur R eş'ar ol şā'ir-i nāmdāruñ güftārındandur S.
12** Şi'r: - Ü.
17** Ṭutar: Ṭurur H.
21** içün durur: içindedür Ü.

Evā'il-i ḥālinde Ḥüseynī taḫalluṣ itmekle Laṭīfī ġazel-i mezbūrı Ḥüseynī nām şā'ire isnād itmişdür.

Şi'r[**] : Ağlamazsa baña bir dem acıyup dīdelerüm
Göreyin ṭursun iki gözüme[**] ḫūn-ı cigerüm
Yirden üstün ola gerdūn göreyin ḥaşre degin
Ki cihān içre benüm üstüme oldur dönerüm

Ve lehū[**] : Beni egri çıḳarmasun yanuñda ḫançer-i ser-tīz
Yüzine sürmesün alup bir üç ḳanum ol ḫūn-rīz

(Diger) : Dökmelige ḳanımı ḫalḳuñ ki müjeñ āl eyler
Bize geldükce ṭoḳınmaz geçer ihmāl eyler
Demür tenümi yitürüpdür ten-i ḫākide 'aceb
Tīrüñ ey ḳaşı kemān sīnemi ġırbāl eyler
Merdüm-i dīde kenār itmege ol serv-ḳaddi
Yitmiş iki dereden şu getürüp āl eyler

Ve lehū[**] : Bu ḫāristān-ı 'ālemde açılmazsa gül-i maḳṣūd
Ne ġam ey bülbül-i cān çünki gülzār-ı 'adem mevcūd
Urupdur başuma cellād-ı ġamzeñ niçe ḳızmış mīḫ
Gözümden uçları çıḳdı degül müjgān-ı ḫūn-ālūd

Ve lehū[**] : Virdüm dehān-ı dil-bere dil ġā'ibāne ben
Miḳdār-ı ẕerre görmedin andan nişāne ben

3** Şi'r: Naẓm H Ve lehū S - Ü.
4** gözüme: gözine S.
7** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.

S237b *Ve lehū*[**]: La'lüñ[**] ḥadīsine açamaz zerrece dehān
Esrār-ı ġayba vāḳıf olan ṭabᶜ-ı ḫurdedān[**]

Tīġ-i cevherdār vaṣfında bu ġazel-i ābdārı elzām-ı muᶜānid ü münāziᶜde bürhān-ı sāṭıᶜ ve ḥüccet-i nāfiẕ u naṣṣ-ı ḳāṭıᶜdur[**].

Şiᶜr[**] : Ḥiddet odına tīġ-i nigāruñ zebānedür
Cevherleri yüzinde şererden nişānedür[**]
Ü244a Yanuñda murġ-ı dil n'ola ārām eylese
R278a Tīġ-i mücevherüñ aña çün āb u dānedür
Bir baḥrdur kefüñdeki şemşīr-i ābdār
Yir yir içinde cevheri[**] dürr-i yegānedür
Tīġüñ sipihr ü cevheri yir yir kevākibi
Ḫūn-ı dilüm yüzinde şafaḳdan nişānedür
H240b Tīġ-i nigāra n'ola disem naḫl-i erġavan
Cevherleri şükūfe gibi dāne dānedür
Şiᶜr-i Fiġānī ol şeh-i mülk-i melāḥatüñ
Evṣāf-ı tīġiyle bir āb-ı revānedür[**]

Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā sünnet olduḳda bu ḳaṣīde-i pür-feṣāḥatı meşhūr[**] u maḳbūl-ı cumhūrdur[**].

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] La'lüñ: Azuñ S.
[2**] ḫurdedān: nüktedān H.
[4**] nāfiẕ vü naṣṣ ḳāṭıᶜdur: nāfiẕdür S.
[5**] Şiᶜr: Naẓm H - R Ü.
[5-6**] Ḥiddet odına tīġi... şererden nişānedür: - S.
[10**] cevheri: cevher H.
[15-16**] Şiᶜr-i Fiġānī ol... bir āb-ı revānedür: - S.
[17**] meşhūr: meşhūrdur S.
[17-18**] u maḳbūl-ı cumhūrdur: - S.

Şi'r[**] : Ṣubh-dem alup ʿUṭārid destine zerrīn ḳalem
Ṣafḥa-i sīm-āb kevn-i ṭāruma çekdi raḳam
Aṭlas-ı gerdūnı ḳat ḳat eyleyüp yıġdı Zuḥal
Ḫāk-pāy-ı ferş-i[**] şāha itmege ferş-i ḳadem
Dikdi bir zerrīn ḳabaḳ meydān-ı gerdūna nişān
Tīr atar yir yir şehāb idüp kemān-ı çarḫı ḫam
Şāh-ı ḫāver ḫavfdan ḳaçdı ḥiṣār-ı çār-meh
Āsmānīler burūc-ı çarḫa çün dikdi ʿalem[**]

Ve İbrāhīm Paşaya didügi bu ḳaṣīdesi daḫı ġarrā ve bī-miṣl[**] ü bī-hem-tādur.

Şi'r[**] : Bir dūn ki cünd-i şāh ile ceng itdi āsmān
Oldı burūc-ı ḳalʿa-i gerdūnda çoḳ ḳırān
Aldı eline tīġini Behrām-ı dār u gīr
Bārū-yı çarḫa çıḳdı neberd itmege hemān
Eṭrāf-ı kā'ināta ḫaber ṣalmaġa güneş
Od yaḳdı[**] evc-i ḳalʿa gerdūnda nā-gehān[**]

Bir ḳaṣīdesi daḫı budur[**].

Beyt[**] : Girince cāme-ḫ*ʷ*āba cihān-ı būḳalemūn
Uyudı fitne-i ʿālem kevākib açdı ʿuyūn[**]

Ve sā'ir-i ḳaṣā'idi daḫı maḳbūl u müsellemdür. Cümlesi meşhūr-ı ʿālem olmaġın taṭvīl olınmadı.

[1**] Şi'r: - R Ü.
[4**] ferş: raḫş S.
[3-8**] Aṭlas-ı gerdūnı ḳat ḳat... çarḫa çün dikdi ʿalem: - Ü.
[9**] ve bī-miṣl: - S.
[10**] Şi'r: Naẓm H - R Ü.
[15**] Od yaḳdı: Odı yaḳdı R.
[12-15**] Aldı eline tīġini Behrām... gerdūnda nā-gehān: - Ü.
[16**] Bir ḳaṣīdesi daḫı budur: - S.
[17**] Beyt: - H S Ü.
[17-18**] Girince cāme-ḫ*ʷ*āba... ʿālem kevākib açdı ʿuyūn: - Ü.

FAḲĪRĪ: Rūmilinde Üsküb civārında Tetova dimekle maʿrūf olan ḳaṣabadandur. **Ü244b** Fırḳa-i fuḳarā ve zümre-i şuʿarādan güşāde-dil şāhid-bāzlığa mütevaġġıl u müştaġil ṭaleb-i cāh u celālden müstaġnī derūnında olan cevher-i ʿışḳ-ı cevānān ve eşk-i çeşm-i gevher-efşānı ile göñli vü gözi ġanī kimesne idi. Ṭavāʾif-i muḫtelifeyi taʿrīf idüp baḥr-ı recezde bir kitāb dimişdür. Bu kelimāt vaṣf-ı **S238a** şuʿarāda olan ebyātdandur[6**].

Şiʿr[7**] : Nedür şāʿirlerüñ bildüñ mi ḥālin
R278b Ögüp her dil-berüñ zülfi vü ḫālin
Kimin dām eyleyüp kimini dāne
Ṭolaşup geh dehān ü[10**] geh miyāna
İderler yoḳ yire dürlü maḳālāt
Netīce çıḳmaz illā ki ḫayālāt

Bu beyt daḫı anuñdur[13**].

Beyt[14**] : Namāza nice el degsün gerekse bir sen ol ṣūfī
Bir elde sāʿid-i ṣāḳī bir elde sāġar-ı bāde[14-15**]

FİKRĪ: Nāmı Dervīşdür. Māşīzāde dimekle maʿlūm-ı yegāne vü ḫāṣdür. Babası Amasiyyada mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı fetvā iken müteveffā olmışdur[18**]. Mezbūr daḫı ʿale'l-vechi'l-muʿtād ṭarīḳ-i **H241a** ʿilm-i pür-sedāda sülūk idüp mesāfe-i ḥareketi Edirne ḳāḍīsı iken vefāt iden Pīrī Paşazādeden mülāzemet ile intihā bulduḳdan ṣoñra sālik-i manṣıb-ı ḳażā oldı. Ḥaḳḳā ki fikri daḳīḳ şiʿri

---

[6**] ebyātdandur: ebyātdandur ki taḥrīr oldı H.
[7**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[10**] dehān ü: dehāna S.
[13**] Bu beyt daḫı anuñdur: - H R Ü.
[14**] Beyt: - H R Ü.
[14-15**] Namāza nice el degsün... bir elde sāġar-ı bāde: - H.
[18**] Babası Amasiyyada... müteveffā olmışdur: - H R S.

rakīḳ sīreti cemīl menzileti eṣīl her mertebede medḥ olınsa lāyıḳ u ḥaḳīḳ ḳużāt içinde niʿam-ı firāvānı mebẕūl muʿāşeret ü muṣāḥabeti leẕīẕ ü maḳbūl kimesne idi. ʿAcebdür ki ʿīsāvār tecerrüd ile olup ṭāʾife-i nisāya ḳaṭʿen taʿalluḳ u taḳayyud itmeyüp belki fırḳa-i zenāna müdām laʿnet-zenān iken āḫir-i ʿömrinde mekkāre-i dünyā gibi hezār erden ḳalmış ve ṭavḳ-ı mehr-i pür-ḳahrın niçe merd-i dehrüñ[**] boynına ṣalmış bir ʿacūze-i şemṭā vü ḫıdāʿa-i ṣūhāya mübtelā olup ol miḥnet ü belāyla[**] dil-rīş ü zār Ü245a ve sīne-i bī-sekīnesi ol şiddet[**] ü ʿanā ile mecrūḥ u efkār iken bu ʿālem-i[**] vücūddan terk-i diyār idüp āheng-i rıḥlet-i dārü'l-ḳarār eylemişdür. Ebkār-ı Efkār adlu bir kitābı ve baḥr-ı hecezde Behrām u Zühresi ve niçe şehr-engīz ve ḳaṣāʾid-i belāġat-behresi[**] vardur. Ebkār-ı Efkār-ı bī-miṣālinden bu ʿarūs-ı celīleye[**] ṭavḳ u ḫalḫāl olmaġiçün bir ikisi īrād olındı.

Şiʿr[**] : Ey göñül itme teleẕẕüẕ niʿmet-i dünyā ile
N'eyledi Ferhād şol bir pīrezen ḫelvā ile

Ve lehū[**] : Sevdi dil bir ṣanem-i sīm-teni
Hey meded kāfire ḳul itdi beni

R279a*(Diger)*: Geçdiler ben bendesin yāre münāfıḳlar meded
Yandum odlara münāfıḳlardan[**] ʿāşıḳlar meded

[6**] merd-i dehrüñ: merdüñ S.
[7**] miḥnet ü belāyla: miḥnet-i belāyla H.
[7-8**] sīne-i bī-sekīnesi ol şiddet: sīne-i pür-sekīnesi ol şiddet H ve ol ḥarāret Ü.
[8**] bu ʿālem: ʿālem H.
[10**] belāġat-behresi: feṣāḥat-behresi H.
[11**] bu ʿarūs-ı celīleye: bu mecelle-i celīlenüñ ʿarūs u cūdına H S bu mecelle-i celīlenüñ ʿarūs u cevdetine R.
[13**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[18**] münāfıḳlardan: münāfıḳlara Ü.

Baḫtum uyanmaz** göz açdurmaz elem nāvekleri
Bir naẓar eyleñ baña hey gözi açıḳlar meded
Fikriyā ṭoġar güne gösterme dildāruñ ṣaḳın
Gördügi dem ol meh-i bed-mihri ʿāşıḳlar meded

S238b *Ve lehū**:* Kef-i pāy-ı seg-i yāre şu deñlü gözlerüm sürdüm
Ḳabarmış göz göz olmış ol kef-i pā ṣoñradan gördüm**

FİKRĪ-İ DİGER: Burusadan ehl-i ḥırfet ḫūb-ṭabʿ u ḫōş-ṣoḥbet kimesne idi. Lākin ṭaleb-i maʿrifet ve ārzū-yı seyāḥatle meksebi olan ṣanʿatdan ferāġat idüp** serv-miṣāl bāġ-ı cihānda fāriġ ü āzāde ve mānend-i bād-ı ṣabā** eṭrāf-ı ʿālemi her-bār geşt ü temāşāda iken küşte-i ḫançer-i tīz-i pür-setīr-i memāt olmışdur**. Maʿārifden **H241b** fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ʿirfān ile rūşenādur**. Bu eşʿār mezbūruñ ebkār-ı efkārıdur**.

*Şiʿr*** : Yāredür ṣanmañ görinen ʿārıż-ı dildārda
Bir elifdür gūyiyā ẓāhir olur ruḫsārda
Yā ḳamer şaḳḳ eyledi engüşt-i faḫr-ı kā'ināt
Dikdiler bitdi yaḫūd bir servdür gülzārda

1** uyanmaz: uyutmaz H R.
5** Ve lehū: - H S Ü.
5-6** Kef-i pāy-ı seg-i yāre... kef-i pā ṣoñradan gördüm: - Ü.
10** idüp: itmişdür Ü.
10** āzāde ve mānend-i bād-ı ṣabā: ve mānend-i enhār Ü - R S.
11-12** temāşāda iken küşte-i ḫançer-i tīz-i pür-setīr-i memāt olmışdur. Maʿārifden: temāşāda maʿārifden Ü.
13** rūşenādur: rūşenā kimesne idi H S rūşenā olmış kimesne idi R.
13** Bu eşʿār mezbūruñ ebkār-ı efkārıdur: Bi şiʿr netīce-i fikr-i dürer-bārıdur ki taḥrīr olındı H Bu şiʿr netīce-i fikridür R S.
14** Şiʿr: - H Ü.

Merḥūm ʿUbeydī Zaġra ḳāḍīsı olduḳda bu beyti** dimişdür.

*Beyt** :* Maʿrifetle yine bir maʿnālı yir almışsın
Ḳılıcuñ ile Zaġra ḳāḍīlıġın çalmışsın

Benefşe-ʿiẕār ve sünbül-mū Bekir Şāh adlu bir dil-ber-i meh-rū ile** pehlū olduḳda bu mıṣrāʿ tārīḫ düşürmişdür**.

*Mıṣrāʿ** :* Bekir Şāh ile pehlū oldı Fikrī** (977)

FEVRĪ EFENDİ**: Egerçi Ḳulaşlındandur. Lākin mevālīnüñ mevālīsindendür ve bu ṭāʾife-i ʿālīnüñ ʿilm ü kemālle müteʿālīsindendür**. Nāmı Aḥmed kendüsi miyān-ı **Ü245b** şuʿarāda serv-mis̱āl mümtāz u ser-āmeddür. Henūz sinn-i bülūġa yitişmedin şeyḫü'ş-şüyūḫ** Naḳş-bend-i Fuṣūṣ-ı Ḥikem** hādī-i ḍalīlān-ı ṭavāʾif-i ümem mirʾāt-ı cemāl-sıfāt āyīne-i tecelliyāt-ı** ẕāt-ı semiyy-i nebī maṭlabı şeyḫ-i ekber Muḥyi'd-dīn-i ʿArabī Ḥażretlerini vāḳıʿamda görüp beşāret ü delālet ve işāret-i pür-hidāyetleri ile keştī-i dil ü cān ʿummān-ı ḍalālet **R279b** ü ʿiṣyānda iken sāḥil-i ummāna ve nefs-i ẓālim ẓulemāt-ı

1** bu beyti: - S.
2** Beyt: Şiʿr H - Ü.
4** Benefşe-ʿiẕār ve sünbül-mū Bekir Şāh adlu bir dil-ber-i meh-rū ile: Bekir Şāh adlu bir dil-ber-i meh-rū benefşe-ʿiẕār u sünbül-mū ile H Ü Benefşe-ʿiẕār ve sünbül-mū ve nev-ḫaṭṭ-ı cevānlu S.
4-5** pehlū olduḳda bu mıṣrāʿ tārīḫ düşürmişdür: pehlū olur. Bir miḳdār tefekkür ile sāḳıt olınca cevān şiʿri dirsin didükde belī sulṭānum diyüp oḳumışdur S.
6** Mıṣrāʿ: Tārīḫ H - S Ü.
6** Fikrī: Fikrī. Cevān-ı mezbūr tārīḫ midür yoḫsa diyü suʾāl idince beş yıl maḳdem olsa tārīḫ olurdı diyü laṭīfe itmişdür. Mıṣrāʿ-ı mezbūr vāḳıʿā ol sālden beş ʿaded eksükdür. Bu ḫaṭṭ-ı cevāna ḥaḳḳā ki laṭīf-i laṭīfdür S.
8** Fevrī Efendi: Fevrī S.
8-9** mevālīsindendür ve bu ṭāʾife-i ʿālīnüñ ʿilm ü kemālle müteʿālīsindendür: - S.
11** şeyhü'ş-şüyūḫ: şeyḫ S.
11** Fuṣūṣ-ı Ḥikem: Fuṣūṣ u Ḥikem H R S.
12** ṭavāʾif-i ümem mirʾāt-ı cemāl-sıfāt āyīne-i tecelliyāt: - S.

cehāletden ḳurtulup mülket-i nūrāniyyet-i īmāna gelmişdür diyü ḥikāyet ü rivāyet iderdi. Efendisi olan[**] Naḳḳāş ʿAlī Beg mezbūra sebeb-i taḥṣīl-i muḳaddemāt olan umūrda fütūr ve levāzım u mehāmm binā-yı ḳaṣr-ı terbiyetinde ḳaṭʿen ḳuṣūr **S239a** itmeyüp mezkūruñ daḫı zekā vü fiṭnatı mevfūr olmağın ʿulūm-ı āliyyeyi Fevrī taḥṣīl idüp baʿdehū derece-i istifāde ve mertebe-i ʿaḳl-ı müstefādа varduḳda cedd-i vāfir ve cehd-i mütekāsir[**] ile zemān-ı ḳalīlde ʿulūm-ı cemme vü fünūn-ı mühimmeyi tekmīl itmiş idi. Āḫir Būstān Efendi merḥūmuñ riyāż-ı cennāt-ı pür-efḍālinde serv-misāl dāmen-der-mīyan ve s̱ābit-ḳadem olmağla şeref-i mülāzemetleriyle müşerref ü mükerrem olmış idi. Baʿdehū medāris-i ʿāliyyede ḫidmet-i müdārese-i ʿilm ü kemāle[**] kemāl ile bi'l-ġudüvvi ve'l-āṣāl iştiġāl üzre olup āḫir Şām-ı şeref-encāmda **H242a** şeyḫü'l-islām olmış idi. Ol eyyāmda taḳdīr-i melik-i ʿallām ile ṣubḥ-ı fīrūz-ı ḥayātı şām-ı dil-sūz-ı memāta mübeddel[**] olup riyāż-ı cinānda[**] *lezzetin li'ş-şāribīn*[*] şarābını nūş itdükde *ke'ennehum lu'lun meknūn*[*] ġılmānından *ve fākihetun mimmā yeteḫayyarūn ve laḥmi ṭayrin mimmā yeştehūn*[*] ile mütenaḳḳıl oldı ve ke'en-ẕālik sene tisʿ ve sebʿīn tisʿami'e.[**] Ḥaḳḳā ki şuʿarāyı Rūmuñ kübrā[**] vü mefāḫirinden ve bu zümre-i belāġat-behrenüñ eʿāẓım **Ü246a** u ekābirlerindendür. Nīsān-ı fażl u ʿirfān ve

---

2** olan: - S Ü.
6** cehd-i mütekāsir: cehd-i kāsir H.
10-11** ʿilm ü kemāle: ʿulūm u kemāle S ilm ü kemāl ile Ü.
13** mübeddel: mütebeddil Ü.
13-14** riyāż-ı cinānda: riyāż-ı cennātda H riyāż-ı ḥayātda R
14 Sâffât-46 (İçenlere lezzet verir).*
14-15 Tûr-24 (Sanki onlar gizli birer inci gibidir).*
15-16 Vâkıa-20, 21 (Onlara beğendikleri meyveler, canlarının çektiği kuş etleri).*
16-17** ve ke'en-ẕālik sene tisʿ ve sebʿīn tisʿami'e: - S.
17** kübrā: - Ü.

DOKÜMANTASYON MERKEZİ

bārān-ı belāġat u beyāndan ṣadef-i kevn ü mekāna** böyle bir dürr-i şāhvār az düşmişdür ve ġavvāṣ-ı rūzgār aña meşābih bir lü'lü-i pür-i'tibārı vāḥiden ba'de vāḥid getürmişdür**. Fevvāre-i derūnından nümāyān olan ebyāt-ı sūznāk ve kelimāt-ı şerer-nişānınuñ** ba'żı bu cerīde-i 'irfān ve mecelle-i büleġā-yı zemāna taḥrīr ü tasṭīr olındı.

*Şi'r** :* Ḳāmetüñ serv degül mi gele ṭoġru söyle
Gül degül mi ruḫuñ ey ġonçe-i gül-bū söyle
R280a Dişüñi dürr-i girān-māyeye beñzer dirler
Öyle midür gele ey dişleri lü'lü söyle
Secdede ḳāmet-i a'lāsını ẕikr it yārüñ
Ey göñül egri otur dünyede ṭoġru söyle
Germ ḳıl meclisi yārüm ög aġyāruma** sög
Muṭribā her ne bilürseñ** eyü yatlu söyle
Leblerinüñ birin em birini vaṣf it yārüñ
Fevrī rind iseñ eger ṭatlu ye ṭatlu söyle

*Ve lehū** :* Üstüḫān-ı** ser ṭola ḫāk içre mār u mūrdan
Gitmiye fikr-i ḫaṭṭ u zülfüñ dil-i mehcūrdan
Fülfül itmiş beñlerüñ tā göge uçmasun diyü
Ol perīnüñ cismini ḫalḳ eyleyin kāfūrdan

1** kevn ü mekāna: kevn ü mekān S.
3** getürmişdür: ele getürmişdür S.
4** şerer-nişānınuñ: şerer-feşānınuñ S.
6** Şi'r: Naẓm H - Ü.
12** ög aġyāruma: öger aġyāruma H S.
13** bilürseñ: bulursuñ Ü.
16** Ve lehū: Şi'r S - H Ü.
16** Üstüḫān: Bu eş'ār daḫı anuñ güftār-ı dürer-bārıdur. Şi'r. Üstüḫān S.

S239b Pençe-i şīr-i belādan cismümi ayırmasun
Tīġ-i ḥasret etle ṭırnaḳ arasına girmesün
*Ve lehū** : Geçüp mülk-i vücūdı ʿālem-i ʿışḳa ḳadem başdum
Bu günden ṣoñra ölmezsem ʿadem iḳlīmidür ḳaṣdum
Dü-tā olmış beden bir āh idüp cān virdi ṭoġrıldı**
Ġamuñla ey kemān-ebrū oḳum atdum yāyum yaşdum
İki** böġrüm biri birine geçdi ṣanma żaʿfumdur
Beden bol geldi cāna sūzen-i hicrān ile ḳaşdum
*Ve lehū** : Cism-i nizārum ile görüp sāyem ehl-i dil
Didi ten-i żaʿīf ü naḥīfe ḫayāl-ı ẓıll
Ü246b Alçaḳ ḳoma rikābveş olma çü tīġ-i tīz
Ne yavuz ol aşıl ne yavaş ol dilā başıl
Mūy-ı miyānını ten-i zārumla mū-şikāf
Vezn itdi geldi ikisi rāst ḳıl be ḳıl

H242b Murabbaʿları daḫı rubʿ-ı meskūnda bī-naẓīr müseddesleri heft-kişver ve bu ṭāḳ-ı şeş-derde maḳbūl-ı ṣaġīr ü kebīr muʿaşşerleri nihāyetde üstādāne muḫammesleri ḫōd bu çarḫ-ı pençgānede yegānedür**. Ekṡer-i āṡār u eşʿārı maʿlūm-ı cevān u pīr olmaġın īrādı ile taṭvīl ü tekṡīr olınmadı.

3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Dü-tā olmış... cān virdi ṭoġrıldı: - Ü.
7** İki: Ey R.
9** Ve lehū: - H S Ü.
17** yegānedür: yegāne H.

FEHMĪ[**]: (Ḥażret)-i[**] vālid-i ʿaliyyü'ş-şānuñ devḥa-i vücūd-ı pür-ʿunvānından nümāyān olan nihāl-i fażl u ʿirfān ve şecere-i feżā'il-şemerelerinden ser-zede olan aġṣān u efnān-ı ʿilm ü īḳāndan biridür ki rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳaruñ birāder-i kihteridür. Nāmı Meḥemmed maḫdūm-ı mübeccel ü mümecceddür. (Ḥażret)-i[**] vālid-i mācid ḳāḍī-i Şām-ı şerīf iken sene işneteyn ve sebʿīn ve tisʿami'ede **R280b** ẕāt-ı pür-cūdı ʿālem-i vücūdı teşrīf idüp kevkeb-i vücūdı ufḳ-ı bürūz u ẓuhūrdan lāmiʿ ve ḫūrşīd-i ẕāt-ı reşīdi maşrıḳ-ı meserret ü nevīdden ṭāliʿ olduġına *Meḥemmed Faḫr* (972) tārīḫ vāḳiʿ olmışdur.

[1**] Ü nüshasında (vr.246b-247a) karalama şeklinde üstü çizilmiş olan Fehmī'nin biyografisi bu haliyle ayrıca dipnota alınmıştır: **FEHMĪ:** Rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿAbd-i aḥḳerüñ birāder-i kihteridür. Nāmı Meḥemmed maḫdūm-ı mübeccel ü mümecceddür sinn-i temyīze bāliġ ü vāṣıl olduḳda taḥṣīl-i maʿārif ü kemālde saʿy-i vāfir ve kūşiş-i ʿilm ü verziş-i fehmde cidd ü iḳdāmı mütekāṣir zekā vü fehmi envār-ı ẕekā gibi celī vü ẓāhir ve tebāşir-i şubḥ-ı ṣādıḳ gibi rūşen ü bāhir olmaġla ġonçe-i dil-i pür-edebi ṣabā-yı dil-güşā-yı saʿy u ṭaleb ile şükūfte ve sāḥa-i ḫāṭır-celīlinden ġubār-ı mevāniʿ-i taḥṣīl ü tekmīl refte olup rūz u şeb ṭaleb-i ʿilm ü edebde ʿuyūn-ı nücūm gibi dīde-i dil ü cānı meftūḥ olup kümeyt-i bāl-i nīk-fiʿāli ve tüvānı ve ihmāl ü hevā vü ḍalāl ile ḥarūn u cumūʿ olmıya.

Feʿalle lil-mureccā meʿāli'l-umūri / Bi-ġayri'ctihādin racevtu'l-muḥālā

Ey birāder-i nīk-aḫter rāviyān-ı aḥādiş-i fażl u hünerden ḫaber-i ṣaḥīḥ ü ḥadiṣ-i ḥasen ve kelām-ı maḳbūl u müstaḥsendür ki kesb-i feżā'il ve taḥṣīl-i celā'il-i eyyām-ı cevānı ve ʿunvān-ı şebābda farż-ı ʿayn ve ʿayn-ı farż ve biḥār-ı iştiġāl-i mütelāṭim ve eşcār-ı āmāl-i müterākim olmadın tekmīl-i ʿilm ü kemāle bi'l-ġudüvvi ve'l-āṣāl iştiġāl maḥż-ı ġunem ve ġunem-i maḥżdur.

İnne'l-kebīra iẕā tenāhet sinnuhu / Aʿyet riyāżetuhu ʿale'r-ruvāżi

El-veledu sirru ebīhi feḥvāsı üzre kendüye mīrāṣ olan maʿārif-i bī-şümārdan biri ki naẓm-ı eşʿār-ı ābdārdur. Aña tamām iḳtidārı vardur. Recāmuz budur ki ʿanḳarīb āvāze-i iştihārı ġulġule-endāz-ı felek-i devvār ola. Bu eşʿār anuñdur.

Ṭolaşurmış ki öpe laʿl-i lebin cānānuñ / Ḳızılı çıḳdı yine cām-ı mey-i ḫamrānuñ
Dāġ-ı miḥnetle yanarsa yüregüñ lāle-şıfat / Kimseye açma şaḳın rāz-ı dil-i sūzānuñ
Rindān alup ortaya senüñ ḳanuñ içerler / Peymāne şaḳın ol leb-i ḫandāna ṭolaşma
Her ḳaçan dildāruñ örter ḫaṭṭ-ı ʿanbersā yüzin / Ġonçe berg-sebz ile pinhān ider gūyā yüzin
Seyr ider diyü nigārum ġayrle deryā yüzin/Gerçi kim seyr eyledüm ey meh-liḳā dünyā yüzin
Yine seyl-āb-ı sirişk-i çeşmümi baḥr eyledüm/Görmedüm bir saña beñzer dil-ber-i pākīze-rū
Bād-ı āhum söndürür ḳandīl-i mihri Fehmiyā / Bir nefes göstermese ol şemʿ-i bezm-ārā

Ve lehū:

Ḳararmış laʿl-i nābuñ bādeden cām-ı şarāb olmış / Lebüñde cā-be-cā tebḫāle ol cāme ḥabāb olmış
Bāʿiş oldı vechi öpseñ ayaġı bādenüñ / Ol iki ruḫsār-ı ʿālem-tābı mey-gūn itmege
Laʿlden ḳufl oldı gūyā ol dehān-ı nāzik / Genc-i ʿışḳı Fehmiyā sineñde maḫzūn itmege
Nāvekūñ rūḥa ġıdādur güzelüm ārādur / Ḳılıcuñ āb-ı beḳādur baña şemşīr degül

[1**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

[3**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

Çü ḳadreş bā-sipihr efzūd gerdūnī ziyādet şud
Çü ẕāteş der-cihān āmed cihānī der-cihān āmed

(Ḥażret)-i[**] vālid-i pür-efḍāl ġār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiḳāl ü irtiḥāl itdüklerinde ṭıfl-ı ḫurde-sāl ḳalmış idi. Dāʿī-i bī-biżāʿa terbiyet-i pederānelerine ḥasbü'l-istiṭāʿa ḳıyām idüp bi-ḥamdü'lillāhi'l-meliki'l-ʿallām taḥṣīl-i maʿārif ü feżā'ilde kemālāt-ı bī-nihāyātı gibi saʿy-ı vāfir ve kūşiş-i ʿilm ve verziş-i fehmde cidd ü iḳdāmı fażl-ı bī-erḳāmı gibi mütekās̱ir olup ber-feḥvā-yı *eş-şiblu fi'l-mecdi* **S240a** *mis̱lu'l-esedi*[*] ẕekā vü fehmi envār-ı ẕükā gibi celī vü ẓāhir ve mānend-i tebāşīr-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ rūşen ü bāhir olmaġla taḥṣīl-i celā'il-i feżā'ilde ābā-yı kirāmlarına muḳtefī ü muḳtedī olduḳda evā'il-i iştiġālinde maḳāṣıd-ı müte'aḫḫirine[**] mühtedī olup ẕāt-ı evḥadı ki evvel-i bī-s̱ānī vü s̱ālis̱dür. Maʿārif ü feżā'il-i pedere vāris̱ olmışdur ve iḥrāz-ı ḳaṣābat-ı fażl u ʿirfānda ems̱āl ü aḳrānına maġbūṭ u maḥsūd olup ẕāt-ı pür-cūdı āyet-i muṣḥaf-ı vücūd olmışdur.

Şiʿr[**] : *Lā-ġarve feinnehu*[**] *şiblu ẕāke'l-esedi'ż-żārī*[**]
Ve żevu ẕālike'l-ḳameri's-sārī

Ḥālā daḫı ġonçe-i dil-i pür-edebi ṣabā-yı dil-güşā-yı saʿy u ṭaleb[**] ile şüküfte ve ṣāḥa-i ḫāṭır-ı celīlinden ġubār-ı mevāniʿ-i taḥṣīl ü tekmīl reftedür. Me'mūldur ki ʿan-ḳarīb **H243a** efrād-ı rūzgārdan olup āvāze-i iʿtibār u iştihārı ġulġule-endāz-ı felek-i devvār ola. Ḳıdve-i erbāb-ı fażl u kemāl ʿumde-i aṣḥāb-ı cāh u celāl nāẓım-ı maḳāʿidü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl żābıṭ-ı ḳavāʿidü'l-menḳūl mesned-nişīn-i manṣıb-ı fetvā ḫalvet-güzīn-i sarāy-ı fażl u taḳvā ḥālā

3[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
7-8[*] *(Yüksekteki aslan yavrusu aslan gibidir).*
11[**] müte'aḫḫirine: müte'aḫḫir S.
15[**] Şiʿr: - R Ü.
15[**] Lā-ġarve feinnehu: Lā-ʿarve feinnehu - S.
15[**] ẕāke'l-esedi'ż-żārī: ẕāke'l-esedi'ṣ-ṣārī R.
17[**] saʿy u ṭaleb: - S.

şeyḫü'l-islām müfti'l-enām olan Çivizāde Efendi ki **R281a** ṭūṭī-i cān-ı tehniyet fetvālarında bu ṭarzla gūyā olmışdur.

R281a *Li-münşihi***: *Ẕāt-ı nīkū-yı tu der-fażl u ṣalāḥ u taḳvā*

Berter est ez-heme ʿālem ü ʿāliyyü'l-fetvā

Ḫidmet-i felek-rütbetlerinden mülāzım oldukdan ṣoñra binā-yı sarāy-ı meʿālīlerin teşyīd ü te'sīs içün sālik-i ṭarīḳ-i saʿādet** refīḳ-i tedrīs olmışdur. Yevmi ḳırḳ aḳçe ile medrese-i Merdümiyyede müdārese-i ʿilm ü kemāle meşġūl oldukdan ṣoñra vüṣūl-i pāye-yi ḫamsīn içün** medrese-i mezbūreden maʿzūl olmışdur. *El-veledu sirru ebīhi** fehvāsı üzre ẕāt-ı celīl ü bünyelerine mīrāş olan maʿārif-i bī-şümārdan naẓm-ı eşʿār-ı ābdār ol mertebede iḳtidārı ve āṣār-ı aḳlām-ı müşgbārınuñ ol derecede iʿtibār u iştihārı vardur ki şöyle ki dest-i sāḳī ʿömr-i bāḳīden dōstkāmı ḥayāt u beḳāyı nūş ide. Ḳubbe-i ʿālem-i vücūd u imkānı pür-ḫurūş idüp ecnās-ı mübdeʿāt-ı dil-firīb ve envāʿ-ı muḫteriʿāt-ı bā-ferr ü zībi ile beyża-i memālik cenān-ı ḫalḳ-ı cihān ravża-i erā`ik-i cinān **S240b** olacağından reyb ü gümān yoḳdur ve taḥṣīl ü tekmīl-i fenn-i muʿammāya** kūşiş idüp sehl zemānda żavābıṭ u ḳavāʿidini intiḳād ile te'līf ü terkībinde üstād olup bu fenn-i şerīfde daḫı nāmdār u pür-iştihār olmışdur. Bu bir iki muʿammeyāt u eşʿār ol maḫdūm-ı büzürgvāruñ āṣār-ı aḳlām-ı dürer-bārındandur**.

*Şiʿr*** : Gice dildār bīdār olmadı bir şemʿ yanınca

Kef-i pāyına yüz sürdüm murād üzre uyanınca**

3** Li-münşihi: Şiʿr S.
6** saʿādet: - S.
7-8** ile medrese-i merdümiyyede... vüṣūl-i pāye-yi ḫamsīn içün: - H.
9* *Kelām-ı Kibār (Çocuk babasının sırrıdır).*
16** muʿammāya: muʿammāda S.
19** dürer-bārındandur: dürer-bārındandur ki bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
20** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
20-21** Gice dildār bīdār... murād üzre uyanınca: - H R Ü.

(Diger) : Uyurken nāz ile bīdār olup nālemden ol dil-ber
Uyandurdum ṣafā bezminde bir şemʿ-i żiyā-güster
Şikest itdi leb-i laʿlüñ ṣafā-yı cām-ı Cemşīdi
Ruḫuñ yanında ṣūret bulmadı mir'āt-ı İskender
Seni öldürmege ey dil oḫunı sürʿat itdükçe
Yüzüñ sür pāyına ʿömr-i girān-māye şitāb eyler
Ruḫunsuz bülbül-i cān meyl-i gülzār eylemez cānā
Ṭutalum aña laʿlin āşiyāndur her gül-i aḥmer[**]
Lebüñ vaṣfında cānā besledi çoḳ maʿnā-yı rengīn
N'ola naẓm-ı ḫayāl-engīz-i Fehmī olsa cān-perver

Ve lehū[**] : Ferāmūş itmesün diyü vefā-yı ʿahd ü peymānı
Ser-i engüştine ṣardum o māhuñ rişte-i cānı
H243b Ġubār-ı reh-güẕāruñ var iken ey merdüm-i dīde
Göze göstermez erbāb-ı naẓar kuḥl-ı Ṣıfāhānı
R281b Ḥayātum maḥv olur nāz ile güftār eylese ammā
Söze geldükce cān-baḫşum dir ol laʿl-i dür-efşānı
Elüñde nāmeñ ey Fehmī gülistān-ı maʿānīdür
ʿAceb mi eylese ṭāvus-ı ḫāmuñ anda cevlānı

Ve lehū[**] : Tirāş itdükce ḫaṭṭuñ tīġle ol dil-ber-i raʿnā
Gören dir maẓhar olmışdur tecellī-i nūrına Mūsā[**]

Ve lehū[**] : Nāz ile güftāra başlar meclis-i aġyārda
Açılur ol ġonçe-fem ḥayfā miyān-ı ḫārda

[4-8**] Ruḫunsuz bülbül-i cān... āşiyāndur her gül-i aḥmer: - H R Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[19**] Ve lehū: - H S Ü.
[19-20**] Tirāş itdükce ḫaṭṭuñ... tecellī-i nūrına Mūsā: - S.
[21**] Ve lehū: - H S Ü.

Tāze cān bulsun demüñden mürdeler güftāra gel
Muʿciz-i ʿĪsāyı iḥyā ḳıl dem-i güftārda[**]

Ve lehū[*] : Cevrüñle şınar āyīne-i ḫāṭır-ı ʿāşıḳ
Bī-çāre olur bezmüñe geldükce ufanıḳ[**]
Eflāk ide saña ki baş üzre yirüñ var
Mānend-i Mesīḥ eyler iseñ ḳafʿ-ı ʿalā`iḳ[**]

Ve lehū[*] : Yār ʿīyd irdi diyü eyledi nūş bāde
Sāġar-ı mey el öpüp geldi mübārek bāde[**]

Ve lehū[*] : Ser-i kūyuñda baña dün ḫafāya vaʿde itmişdüñ
Bi-ḥamdi'llāh vefā itdüñ bugün ey dil-ber-i raʿnā[**]

Ve lehū[*] : Zaḫm-ı şemşīr-i müjeñ rāzumı ifşā itdi
Beni bir oñmayacaḳ ʿāleme rüsvā itdi

(Diger) : Ḳıldum niṡār cānı miyānuñ hevāsına
Virdüm metāʿ-ı ṣabrı yine yoḳ bahāsına[**]

(Diger) : Vefālar itdi dil-ber ḥalḳa-i ẕikre girüp yāda
Beni öldürdi ol ʿĪsā-nefes dün gice iḥyāda[**]

(Diger) : ʿAhd itse ṭūrūp ṣormaġa aḥvālini ṣormaz
Hercāyīdür ol serv-revān ʿahdine ṭurmaz

[2**] dem-i güftārda: gütāra gel S.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[3-4**] Cevrüñle şınar... geldükce ufanıḳ: - S.
[5-6**] Eflāk ide saña... Mesīḥ eyler iseñ ḳafʿ-ı ʿalā`iḳ: - H S / Eflāk ide: Eflākden R.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[7-8**] Elüñde nāmeñ ey Fehmī... geldi mübārek bāde: - Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[9-10**] Ser-i kūyuñda baña... bugün ey dil-ber-i raʿnā: - S.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[13-14**] Ḳıldum niṡār cānı... yine yoḳ bahāsına: - R.
[15-16**] Vefālar itdi dil-ber... dün gice iḥyāda: - R S.

S241a*Bā-ism-i Ḥasan:*

ʿĀşıḳuñ sūz-ı derūnı ola gün gibi ʿıyān
Ḥüsn-i bī-pāyān ile** görmezse ḫāli ruḫ-nihān

*Bā-ism-i Nūr***: Niḳāb-ı rūyınuñ ol lāle-ruḫsār
Ne'var itse kenārın refʿ tekrār

Fānī : Bār-ı belā-ʿışḳına ḫūbānuñ ey göñül
Yoḳdur taḥammül eylemege dilde iḥtimāl
Her laḥẓa bī-kenār o melek cevr idüp baña
ʿArż itmese ʿiẕārını ide bī-mecāl**

*Bā-ism-i Nūr***: Çü ḫançer ber-miyān ān māh beste
Hilāl-i ʿıyddur revnaḳ şikeste**

Tāc : Eylese dil heves-i bāde vü peymāne daḫı
Ṣāf mey gibi bula gūşe-i mey-ḫāne daḫı**

FEHMĪ**: İstanbuldandur. Dāḫil-i silk-i bendegān-ı cenāb-ı ḫāḳānī iken Edirnede emīn-i ḫāṣṣa-i ḫarc-ı sulṭānī olmış idi. Baʿdehū Sulṭān Selīm-i ḳadīm ile diyār-ı ʿAraba gidüp anda gāh emīn ü gāh nāẓır olmaġla rūy-ı ḥāli şebnem-i ġınā vü yesār ile behī vü nāżır iken pençe-i pür-şikence-i ecelden emīn olmayup emāl ü āmānīsinden ḫā'ib ü ḫāsır oldı. Bu eşʿār anuñdur.

Gerçi kim bülbül sever her dem gülüñ bir tāzesin
Sen baña ey ġonçe-leb her berg-i gülden tāzesin

3** bī-pāyān ile: bū-pāyānuñ ile H.
4** Bā-ism-i Nūr: Nūr H R Ü.
6-9** Fānī... ʿiẕārını ide bī-mecāl: - H S Ü.
10** Bā-ism-i Nūr: Nūr H R - Ü.
10-11** Çü ḫançer ber-miyān... ʿıyddur revnaḳ şikeste: - Ü.
12-13** Tāc... bula gūşe-i mey-ḫāne daḫı: - S.
15** Fehmī: - H R S.

Her denīnüñ ḳaddine geydürme luṭfuñ cāmesin
Kim bu zībā ḫilʿatüñ bozduñ hemān endāzesin

FEYŻĪ: Erbāb-ı zeʿāmetdendür. Bīç seferinde küffār-ı nā-bekār ile pīç-ā-pīç olup peykār ʿazminde[**] iken ḳulları ḳatl itmişdür. Bu beyt ḥasb-i ḥāli olmışdur.

Beyt[**] : Ḳabrüm üstine semendendür inüp ol meh didi
R282b Ẓulm ile ölmişdi nūr indi o miskīn üstine

FEYŻĪ: Rāḳımü'l-ḥurūf olan ʿabd-i aḥḳer ve ẕerre-i kemterüñ birāder-i kihteri[**] maẓhar-ı kelām-ı *innehu min şibli ẕāke'l-esedi*[*] olan maḫdūm-ı muʿaẓẓam u mümecceddür. Nāmı Ḥüseyndür. Rūmiline iki defʿa ṣadr olan ẕü'l-ʿizz ve'l-ḳadr merḥūm ʿAbdu'r-raḥman Efendinüñ ʿurve vü vuṡḳā luṭf-ı bī-intihāsına ʿāşım olup ḫidmetlerinden mülāzım olmışdur. Ol şefīḳ-i şaḳīḳ ile tefennün fi'ṭ-ṭarīḳ idelüm diyü dāʿī-i iḫlāṣ-ı merāsim **R282a** medāris-i ifādeye ḫādim olup anlar ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i ḳażāya ʿāzim oldılar. Ḥaḳḳā ki Ḥasan-ṣıfat u Ḥüseyn-sīret dürr-i deryā-yı fütüvvet ü mürüvvet fihrist-i kitāb-ı mefāḫir ʿunvān-ı ṣaḥā'if-i me'āṡir ḫāṭır-ı[**] deryā maḳāṭır u feyż-i müẓahiri ezhār-ı maʿārif ü **H244a** leṭā'if-i bī-şümār **Ü248a** ile müzehher ve miḥrāb-ı cinān-ı mekārim-nişānı ḳandīl-i bī-ʿadīl-i fażl u ʿirfān[**] ile münevver ḳumrī lisānı ḳafeş-i dehānda naġamāt-ı belāġat u berāʿatı ser-āvāz-ı Ḥüseynī ile mütenaġġim ve ġonçe-i cinān ve bahār-ı dil ü ʿarrār-ı[**] cānı nesā'im-i bedāyiʿ ü beyān ile mütebessimdür. Ẕāt-ı meʿālī-fercāmınuñ maʿārif-i bī-cidd ü encāmı tavassuṭ-ı kelām ve tevessül-i aḳlām-ı müşgīn-erḳām ile iẓhār u iʿlām

---

5** olup peykār ʿazminde: peykār ʿazminde S olmak ʿazminde Ü.
6** Beyt: Şiʿr S - R Ü.
9-10** birāder-i kihteri: birāder-i kihteridür S.
20* *(Bu, şu aslanın yavrusudur).*
17** ṣaḥā'if-i me'āṡir ḫāṭır: ṣaḥā'if-i me'āṡir ü ḫāṭır H ṣaḥā'if-i ḫāṭır R.
19** fażl u ʿirfān: feżā'il u ʿirfān H.
21** ʿarrār: ʿiẕār S.

olınmaḳ ḫayāl-i ḫām ve teẕerv-ḫāme-i müjg-fāma ol vādī-i dūr u dırāzda ḫırām itmek emr-i maḫṭūr u ḥarāmdur. Maʿnā-yı uḫuvvet-ārāda ḥicāb olmasa medāyiḥ ü s̱enā bī-ḥisābında niçe fuṣūl u ebvābı** müştemil bir kitāb teʾlīf olınurdı. Maʿnā-yı ḫōd-fürūşīden iḫtirāz u ictināb idüp neşr-i medāyiḥ ü mes̱ānīlerinde ıṭnāb u isḥāb olınmadı. Şehenşāh-ı ṭabʿ-ı pür-ʿunvānı** iḳlīm-i fażl u ʿirfānı żābıṭ u ḥāris̱ ve ber-feḥvā-yı *el-veledu sirru ebīhi** maʿārif ü kemālāt-ı pedere vāris̱dür. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol müstecmiʿ-i feżāʾil ü ʿulūm mālik-i riḳāb-ı memālik-i mens̱ūr u manẓūmuñ güftār-ı dürer-bārındandur**.

*Şiʿr*** : Esrār-ı lebüñ cānda niçe dil ide pinhān
Şemşīr-i nifāḳ ile ʿudū çalmada ḥayrān

S241b*(Diger):* Pāyuñ altında ṣanma kebkebdür
Yüz sürer ayaġuña kevkebdür
Didi aġyārla gören o mehi
Menzil-i şems burc-ı ʿaḳrebdür

R282b FEYŻĪ: Ḥarf-i bāda meẕkūr** olan Ṭursunzāde Beḳāʾīnüñ birāder-i kihteridür. Nāmı ʿAbduʾllāhdur. Ṭarīḳ-i fāʾiżüʾl-berekāt ʿulūm u kemālātda feyżi **Ü247b** şerīf ve nesīb ʿarīḳ ü ḥasīb sābıḳā naḳībüʾl-eşrāf ve müftī olan Maʿlūlzāde Meḥemmed Çelebiden alup** (Ḥażret)-i** şerīflerinden mülāzım olup** maẓhar-ı envāʿ-ı elṭāf u mekārimi olmışdur. Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı maʿārif ü

3** fuṣūl u ebvābı: fuṣūlı ve ebvābı H.
5** ṭabʿ-ı pür-ʿunvānı: pür-ʿunvānı R.
6* *Kelām-ı Kibār (Çocuk babasının sırrıdır).*
8-9** dürer-bārındandur: güftārındandur H dürer-bārındandur ki taḥrīr olındı S.
10** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
17** meẕkūr: mesṭūr S.
20** Meḥemmed Çelebiden alup: Meḥemmed Çelebi S.
20** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
20-21** mülāzım olup: mülāzım Ü.

leṭā'ifi cāmiʿ ve maşrıḳ-ı żamīr-i münīrinden[**] ehille-i ʿulūm u fünūn-ı ḫāṭır bārıḳ ü lāmiʿ ḥilye-i kemālāt ile ittişāfı rūşen ü sāṭiʿdür. Āẕān-ı ehl-i iẕʿān şīt-ı feżā'il ü ʿirfānı ile memlū vü muṭannen feżā'il-i celiyye ve maʿārif-i külliye vü cüz'iyyesi muşaḫḫaş u muʿayyen emşāl ü aḳrānı miyānında muʿammā-güşāyı ve fürsdānı ile muʿanvendür. Ḥālā mutaşaddī-i ḳafʿ-ı merātib ü menāşıb olup yevmi ḳırḳ aḳçe[**] ile ḫidmet-i müdārese-i ʿulūm u fünūna müdāvim ü muvāẓıbdur. Bu bir iki[**] eşʿār ol ẕāt-ı feżā'il-şiʿāruñ aşār-ı feyż-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur[**].

Şiʿr[**] : Şöyle geçdi sīneden tīrüñ[**] āyā ḳaşı kemān
Yir delindi yire geçdi bulmadum andan nişān[**]

Bu maṭlaʿ daḫı ol ẕāt-ı sütūde-şıfātuñdur[**].

H245b Geçince reh-güẕārından o şāh-ı ḫūbānum
Derīçe-i lebüme geldi seyr içün cānum[**]

Ve lehū[**] : Niçe bir elde mey-i surḫ ile sāġar ṭutalum
Aḳ gül gibi ʿaraḳ nūş idelüm ter ṭutalum

(Diger) : Gül gibi elde o ġonçe mey-i ḥamrā ṭutsa
ʿIyş u nūş eylese ʿuşşāḳ ile raʿnā ṭutsa[**]

(Diger) : Gönül fülki selāmet sāḥilinde urmadan lenger
Yine bir kāfir oldum esīri hey müselmānlar[**]

1[**] żamīr-i münīrinden: żamīrinden S.
6[**] ḳırḳ aḳçe: ḳırḳ Ü.
7[**] bir iki: - S.
7-8[**] pür-iḳtidārıdur: pür-iḳtidārıdur ki taḥrīr olındı S.
9[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
9[**] tīrüñ: ḳadd ṭaşar R.
9-10[**] Şöyle geçdi sīneden... bulmadum andan nişān: - Ü.
11[**] Bu maṭlaʿ daḫı ol ẕāt-ı sütūde-şıfātuñdur: - R Ü.
12-13[**] Geçince reh-güẕārından... seyr içün cānum: - R Ü.
14[**] Ve lehū: - H S Ü.
14-17[**] Niçe bir elde mey-i surḫ... ʿuşşāḳ ile raʿnā ṭutsa: - Ü.
18-19[**] Gönül fülki selāmet... esīri hey müselmānlar: - S Ü.

(Diger) : Bağrumı deldi tīr-i ḫūn-efşān
Ẓālimüñ öte ucıdur peykān
Bā-ism-i Ömer: Lebi cān-baḫş-ı ʿāşıḳān oldı
Ġam-zedāy-ı belā-keşān oldı
Bā-ism-i Paşa: Rāh-ı ʿışḳuñda senüñ ey şāh iḳlīm-i cefā
Ḳıldı ṣadr u ḳalb bāḳī bu dil-i bebr fedā**

S242a ḤARFÜ'L-ḲĀF

ḲĀDİRĪ: Nāmı ʿAbdü'l-ḳādir. Bu ʿabd-i ḳāṣıruñ vālide ṭarafından ceddidür. Ḳāʿide-i vilāyet-i **R283a** Ḥamīd ve ḳaṣr-ı leṭāfet ü nezāheti cānib-i üstād-ı ezelden envāʿ-ı medāyiḥ ü menḳabet ile pür-te'sīs olan ḳaṣaba-i Ispartadandur. Emīr-i Ḥamīd-i ḳaṣaba-i mezbūreyi **Ü248b** ẕikr olınan Ḳādirīnüñ ecdād-ı ʿiẓāmından Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīnü'l-ʿIrāḳī Ḥażretlerine temlīk itmekle evlād-ı fiḫāmı ilā-heẕe'l-eyyām Ispartazāde dimekle şöhre-i ḫāṣṣ u ʿāmmdur. Ẕikr olınan Ḳādirī** emvāc-ı maḥfūẓ u maʿlūmı müterākim ü mütelāṭim olan merḥūm Ḳara Seydīden mülāzım olup ʿilā-vefḳi'l-ʿāde baʿż-ı medārisde ḫidmet-i ifādeye müdāvim olduḳdan ṣoñra rūy-ı nīkū-yı vücūdı derāhim ve nüḳūd-ı nā-maʿdūd ile behiyy ü bāsim olmaġiçün ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i ḳażāya sālik ü ʿāzim olmışdur. Dürc-i dehān-ı vālid-i ḳuds-āşiyān esnā-yı ebnā-yı aḥvāl ʿulemā-yı zemānda bu gūne gevher-efşān olurdı ki ol zemānda ṣadr-ı cihān ve ser-tāc-ı ʿulemā-yı devrān olan merḥūm Tāczāde mezbūruñ ḳażāsına rıżā virmeyüp senüñ gibi ṣāḥib-ḳadr-i refīʿi ḳāḍī eylemek ʿayn-ı tażyīʿdür. Sen ḳāḍīlıġa ḳādir degülsin diyü taʿallül itdükde ʿIşḳıyye bir ḥuccet-i ʿArabiyye taḥrīr idüp cenāb-ı gerdūn-serīrine ʿarż itdükde imżā-yı ḳabūlı ile mümżā

1-6** Bağrumı deldi... bu dil-i bebr fedā: - Ü.
15** Ẕikr olınan Ḳādirī: - S.

olup maṭlab-ı aʿlāsı olan ḳażāyı recāsından ziyāde ile iḥsān itmişdür. **H246a** Bilād-ı muʿażżamiye ḳāḍī olup āḫirü'l-emr baʿż-ı ḫudāmāt-ı Sulṭān-ı ʿālī-ḳadr ile Üsküdara esb-i güẕār oldukda İskendervār ẓulemāt-ı memāt ile mülket-i ḥayāt başına teng ü tār olup ḥudūd-ı erbaʿinde ʿālem-i beḳāya geşt ü güẕār eyledi. Ḥaḳḳā ki mevlānā-yı sālifü'ẕ-ẕikr refīʿü'l-ḳadr ṣāḥibü'ṣ-ṣadr** keṡīrü'l-luṭf ʿazīzü't-taʿaṭṭuf te'līf ü taṣnīfe ḳādir ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede ḫayli rāsiḫ ü māhir idi. Ḥattā ḫidmet-i ḥażret-i vālid rivāyet **Ü249a** iderlerdi ki bir defʿa **R283b** Burusaya varup ol zemānda ʿālem-i maʿārifüñ ḫūrşīd-i sāṭiʿ-i** ḫuceste-ṭāliʿi (Ḥażret)-i** Mevlānā Lāmiʿī mezbūn bir gice żiyāfet idüp bisāṭ-ı maʿārif ve simāṭ-ı leṭā'if döşenüp esnā-yı müḳāleme vü muṣāḥabetde Lāmiʿī Çelebi eşʿār-ı Fārisīde olan maʿānī-i ġarībe ve nikāt-ı **S242b** ʿacībe naẓm-ı ʿArabīde yoḳdur pes bu cihetden şiʿr-i Fārisī rāciḥ idügi ẓāhir ü vāżiḥdür diyü daʿvā itdükde Mevlānā-yı mezbūr inkār idüp şiʿr-i ʿArabī ercaḥ u efṣaḥdur diyü daʿvā idüp ḥużżār-ı meclis inkār idüp** baḥs u ġavġā intihā bulmayıcaḳ iṡbāt-ı müddeʿā içün siz bildügüñüz maʿānī vü nikāt-ı Fārisiyyeyi oḳuñ ben daḫı eşʿār-ı ʿArabiyyede naẓīrin** bulmazsam mülzem olayın diyüp ehl-i meclis eşʿār-ı Fārisiyyeden bildükleri maʿānī vü ebyātı oḳuduḳlarınca Mevlānā-yı mesfūr ʿale'l-fevr naẓīrin oḳuyup daʿvāsını şühūd-ı ʿudūl ile iṡbāt ider idi. Ḥattā Lāmiʿī inṣāf idüp bu ʿilm ü ḥıfẓa ḥālā müftī-i ʿaṣr olan ḳıdve-i dehr Kemāl Paşazāde ḳādir degül idüginde reyb ü gümān yoḳdur** diyü mezbūn istiḥsān iderdi. Mezbūruñ inşāsı daḫı fā'iḳ ve ḫayli** refīḳü'l-ḥāşiyye vü rā'iḳ idi. Rivāyet olınur ki ḳalʿa-i Rodos küffār-ı

5** ṣāḥibü'ṣ-ṣadr: selīmü'l-ṣadr Ü.
9** sāṭiʿ: - S.
9** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
14** şiʿr-i ʿArabī ercaḥ u efṣaḥdur diyü... meclis inkār idüp: şiʿr-i ʿArabī rāciḥ ü efṣaḥdur diyü... meclis inkār idüp H - S.
16** naẓīrin: neẓā'irden S.
20-21** idüginde reyb ü gümān yoḳdur: - S.
21** daḫı fā'iḳ ve ḫayli: daḫı ḫayli fā'iḳ ve S.

menḥūs elinde iken Mevlānā-yı mezbūr aña ḳarīb mevżiʿde ḳāḍī olup ḳalʿa-i mezbūrenüñ fetḥ ü żabṭı ẕimmet-i himmet-i sulṭān-ı ʿāleme farż u ehemmdür diyü ṣāḥib-ḳırān-ı zemān ve fermān-dih-i cihān-ı biʾṭ-ṭūl veʾl-ʿarż Sulṭān Selīm-i māżī (Ḥażret)lerine** ʿarż itdükde ol şāh-ı ġayūr ḫayli bī-ḥużūr olup ol maḳūle ḳulle nedür ki anuñ fetḥi baña ʿarż olına ve anuñ miṡāli Bīcenede** mutaḥaṣṣın olan Bīcān keferenüñ** **H246b** ḳatli içün ramāḥ-ı pīçān gönderile. Eger ḳāḍī-i mezbūruñ ʿarżınuñ leṭāfet-i inşā **Ü249b** ve melāḥat-i edāsı olmasa **R284a** ʿarżını pāy-māl idüp giriftār-ı belā vü nikāl** itmemde iştibāh yoḳdı diyü buyurmışlar. Bu deñlü feżāʾilden fażla naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra ḳādir belki bu fennde** ʿadīl ü naẓīri nādirdür. Bu ġazel-i maʿrūf u meşhūr ol ẕāt-ı feżāʾil-i mevfūruñ zāde-i ṭabʿ-ı pür-şuʿūrıdur.

*Şiʿr*** : Leylī gibi çemende ḳonup gül otaġ ile
Mecnūn yüregi gibi yanar lāle dāġ ile
Hengāmegīr olursa ṣurāḥī ʿaceb degül
Kim niçe pehlevānı başar bir ayaġ ile
Dil ṭıflı gözlerümle düşüp baḥr-ı eşküme
Ögrendi ṣuda yüzmegi iki ḳabaġ ile
Pervāneler nemed giyüp envār-ı ḥüsnüñi
Dervīşler durur ki ṭolanur çerāġ ile
Kūyuñda Ḳādirīyi raḳīb ile dir gören
Bülbül çemende hem-nefes olur mı zāġ ile

4** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
5** Bīcenede: Becenede H R S.
6** keferenüñ: kefere-i fecerenüñ H.
8** nikāl: nikāli R.
10** bu fennde: - S.
12** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

(Diger) : Nice şabr ideyin tīr-i belā zaḫmına ben
Birce daḫı yıḳılmalı olubdur bedenüm

S243a Ḥüccet-i ʿIşḳıyye budur**.

Hażihi ḥuccetun maʿribetun maʿnāhā ve muʿtebiretun feḥvāhā
ʿAn żikri meşṭarā ṣāḥibu'l-miḥneti ve'l-bele

*ʿIşḳubenu'l-hevā** ʿan-żevi'l-ubbeheti ve'l-bahā ḫalḳubnu'ṣ-ṣafe'l-ḥadīḳati'l-müşteherati bi-bāġi'l-cemāli'l-maḥuṭati bi-ḥīṭāni'l-ġabḫi ve'd-delāli'l-müştemileti ʿalā-mezraʿati'l-ʿanberi yuġriḳuhā zāʾiġatun** müstaṭīletun yüġriḳu'l-baṣara taṣilu ilā-ḳāʿin ṣafṣafin min nūrin bi-kemāli's-seʿāti ve'l-ḥubūri yentehi ilā ḥāʾiṭin min miskin ez-fera ḥācibin ʿan-messi'n-naẓari vefī vasaṭihī bābun min kāfūri ḥiżāʾin** zāʾiġate's-sürūri yeftehū ʿalā bustāni'n-nercisi** ve'l-verdi ve'l-yāsemīni ve envāʿi aṭāʾibi'r-reyyāḥīni ve nefāʾisi fevākihi'l-ferādīsi teleẕẕu'l-aʿyunu ve'ż-zevāʾiḳu ve'l-maḳāṭīsu** ve fī baḥbūḥati ʿayni'l-ḥayāti şāribuhā ḥażare lem-yeṣil ilā'ż-żulumāti yanṣabbu ʿalā ḥavżin min nūri'l-cemāli feyurve'l-mütaʿaṭṭişūne fī ḳayżi'l-celāli** bi-enfusi dürreti baḥri'l-beşāʾiri'l-letī fī fuḳāʿihi meserretu'l-meşāʿri fī ṣandūḳi'l-bedeni* **Ü250a** *vehiye fī ḥücreti'z-zemeni fevaḳaʿa'l-āḫẕu ve'l-aʿṭāʾu bi-ḥüsnü'r-rıżā fe-ḥakeme'l-ḥākimu'l-mevaḳḳiʿu bi'l-aʿlā bi-ṣıḥḥati'l-beyʿi bi't-taʿāṭi fī nefāʾisi'l-eşyāʾi ʿalā mā ʿaleyhi'l-fetvā* **R284b** *cerā żālike ve ḥarrara fī ġurreti şehri'l-miṣāli min seneti ezelli'l-ezāli ʿan-tārīḫi hicretin nebiyi'l-kemāli ilā Medīneti'l-fiʿli ve'l-infiʿāli şuhūdu'l-ḥāli baṣarubnu'l-insāni semʿubnu'l-eẕāni* ***H247a*** *zevḳubnu'l-lisāni şemmubnu müteʿaḫḫiri'l-kitmāni lemsubnu sāʾiru'l-ebdāni.*

3** Ḥüccet-i ʿIşḳıyye budur: - H R Ü.
6** ʿIşḳubenu'l-hevā: ʿAn ʿAnubenu'l-hevā H.
8** zāʾiġatun: zāʾiḳatun R.
11** ḥiżāʾin: ḥidrāʾin H.
11-12** bustāni'n-nercisi: bustāni't-tereccüsi R.
13** ve'ż-zevāʾiḳu ve'l-maḳāṭīsu: ve'ż-zevāḳu ve'l-maḳāṭīsu R.
15** fī ḳayżi'l-celāli: fī ḳanṭi'l-celāli H.

ḲĀBİLĪ: Dārü's-salṭanat-ı Āl-i ʿOs̱mān olan maḥmiye-i Ḳosṭanṭiniyyenüñ** Gūrānī maḥallesinden ve ṭā'if-i mutaṣavvıfenüñ ṣāḥib-i riyāżet ü cellesindendür. Ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik olup ḥālince ẕāt-ı kāmil ve ṭabʿ-ı ḳābili ṭayy-ı mefāviz** ü mehālik itmiş idi. Āḫirü'l-emr gūşına ṣamem ʿārıż olduḳdan ṣoñra āheng-i mülk-i ḳadem ve terk-i ʿālem-i ḥudūs̱ u ʿadem itmişdür. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Dōstum nār-ı firāḳuñla niçe büryānum
Şemʿ-i dil-sūz gibi aḳa gözümden ḳanum
Ḳapusında ḳulı olmaḳ dilerem ol şāhuñ
Ḳābilī gör beni ʿālemde ʿaceb sulṭānum**

*Ve lehū** * : Dün gice ḫāl-i ruḫuñ şevḳine germ olup çerāġ
Yaḳdı ey meh-pāre başına ışıḳlar gibi dāġ

ḲĀNİʿĪ: Ḳasṭamonıdan ʿulemā ṭā'ifesindendür. Zuʿmınca tekyegāh-ı cihānuñ merd-i ḳāniʿi ve semā-yı maʿārif ü kemālātuñ bedr-i lāmiʿi giçer idi. Lākin cümlesi ḫilāf-ı vāḳiʿ olduġına bürhān-ı sāṭıʿdur ki eşʿārı iştihār bulmayup miyān-ı ḫalḳda şāyiʿ olmamışdur**. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Cām-ı mey olursa leb-i cānāna beraber
Dünyede bir işdür bu ki çāḳ ḳana beraber

1** Ḳosṭanṭiniyyenüñ: Ḳosṭanṭiniyyede S.
4** ṭayy-ı mefāviz: ṭayy u mefāviz R.
6** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
7** Şiʿr: Naẓm H.
9-10** Ḳapusında ḳulı olmaḳ dilerem... ʿaceb sulṭānum: - S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
14-17** Zuʿmınca tekyegāh cihānuñ merd-i... miyān-ı ḫalḳda şāyiʿ olmamışdur: Şiʿrle iştihārı yoḳdur Ü.
17** Bu şiʿr anuñdur: Bu şiʿr anuñ güftārındandur H - S.
18** Şiʿr: Naẓm H - S Ü.

S243b Biñ[**] yüzi demür yüregi āyīneyi gördüm[**]
K'oldı yüze yüz sen meh-i tābāna beraber
Başı göge irürse eger serv-i sehīnüñ
Olmaya bu gün ḳāmet-i cānāna berāber[**]

Ū250b ḲABŪLĪ[**] : Sirozdandur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itmişdür. Erbāb-ı iẕʿānuñ ḳabūl-i ḳabūli gülistān-ı eşʿārına vezān olan şuʿarā-yı zemāndandur. Bu eşʿār anuñdur.

Şiʿr[**] : Var mı bir ʿāşıḳ derūnında ġamuñla dāġın yoḳ
Dōstum erbāb-ı ʿışḳuñ içlerinde şaġı yoḳ
Ve lehū[*] : Ṣanma kim[**] ayıra peykānuñı dilden tīrüñ
Kimse ḫā'il olımaz iki göñül bir olıcaḳ
R285a *Ve lehū*[*]: Sāḳī-i bezm-i ṣafādur ehline sāġar ṣunar
Pāyımuz virmez bize gelse ḳadeḥ ayaḳ ṭolar

ḲABŪLĪ: Kütahiyyadandur. Nāmı Aḥmeddür. Ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup merḥūm Nāẓırzāde Efendinüñ gülşen-i neẓāret-simāt-ı fażl u kemālātınuñ ḫādimi olmaġla merḥūm-ı merḳūmuñ[**] mülāzımı olduḳdan ṣoñra[**] semt-i ḳażānuñ ʿāzimi olmış idi. Fenn-i belāġatda ṭabʿınuñ ḳabūlı ve daḳā'iḳ-ı şiʿr ü inşāya

---

3** Biñ: Beg S.
1** gördüm: gör kim S.
3-4** Başı göge irürse... ḳāmet-i cānāna berāber: - S.
6** Ū nüshasında Kabūlī'den önce "Nām-ı ferḫunde-me'āşiri.... ḳaṣaba-ı Ispartadur" cümlesiyle Kadrī Efendi'nin biyografisine başlanılmış fakat bu halde bırakılarak vr.251a'da tekrar kaleme alınmıştır.
9** Şiʿr: Naẓm - S Ū.
11** Ve lehū: - H S Ū.
11** kim: ki Ū.
13** Ve lehū: - H S Ū.
18** merḫūm-ı merḳūmuñ: - S.
18** mülāzımı olduḳdan ṣoñra: mülāzım olup S.

şümūlı vardur. Hey'et ü ṣoḥbeti ẓerāfet ü leṭāfet şi'r ü inşāsı luṭf u melāḥat üzredür**. Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i **H247b** pür-iştihāruñ güftārındandur**.

*Şi'r*** : Yoḳdur günāh o ġamzesi ḫūnīde bendedür
Şāhum ṣuç öldürende degüldür ölendedür

(Diger) : Gülüp açıl didükce gülmenüñ de vaḳti var dirsin
Açıl ey ġonçe-i bāġ-ı leṭāfet gül zemānıdur

ḲUṬBĪ**: Rūmilinde Memlaḥatindendür. Nāmı İsmā'īldür. Ḳılıcẓāde dimekle ma'rūf u mevṣūf kimesnedür. Sulṭān Süleymān Ḫan Dārü'l-ḥadīṣinde Rūmili ḳāżī'askerliginden müteḳā'iden vefāt iden merḥūm Ḥasan Efendinüñ i'ādesinden mülāzım olmışdur. Bu eş'ār mezbūruñdur.

Bosnaviyüm Memlaḥa-i zīrden
Himmet almış bir kişiyüm hey erenler pīrden
Düşmen-i bed-ḫ'āhuma dōstlar virin ḫaber
Çıḳarurum loḳmamı ṭaşdan aġacdan yirden

Ü251a ḲADRĪ EFENDİ: Nām-ı ferḫunde-me'aṣiri 'Abdü'l-ḳādir olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ol ẕāt-ı reşīdüñ aṣlı vilāyet-i Ḥamīdden ḳaṣaba-i Ispartadur**. Merḥūm Zeyrekzādeye mu'īd olup sülūk-ı ṭarīḳ-i tedrīs ile sa'īd olmış idi. Medrese-i Ṣemāniyyeden Burusa ḳāḍīsı ba'dehū Anaṭolı ḳāżī'askeri olup on yıl miḳdārı ṣadr-ı ṣadāretde dā'im ve ṭā'ife-i şerīfe-i 'ulemāya dād u deheşde ḳā'im olup ma'zūl olduḳdan ṣoñra ol serv-i gülşen-i

---

1-2** Hey'et ü ṣoḥbeti ẓerāfet ü leṭāfet-şi'r ü inşāsı luṭf u melāḥat üzredür: - H R S.
2-3** Bu bir iki eş'ār-ı belāġat-şi'ār... güftārındandur: Bu şi'r anuñdur S Bu bir iki eş'ār... güftārındandur Ü.
4** Şi'r: Naẓm H - Ü.
9** Ḳuṭbī: - H R S.
20** ḳaṣaba-i Ispartadur: Ispartadandur H Ispartadur S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

takvā manṣıb-ı şerīf-i fetvā ile pür-iclāl olmış idi. Ba'dehū intiẓām-ı 'aḳl-ı fa'āline bir miḳdār iḫtilāl geldükden ġayrı** riyāset-i manṣıb-ı ṣadārete firīfte ve ḥüsn ü ṣūret-i devlet-i dünyāya şīfte olmağın** müfāreḳat-ı cāh u celāle taḥammüli muḥāl olup ḥadd-i ẕātında** **R285b** mütekeffil-i emr-i fetvā olmağla ḳudret ü mecāl olmayıcaḳ bi'l-āḫare manṣıb-ı fetvādan isti'fā ve āmāl-i dünyeviyyeden ṣūret-i istiġnā gösterüp Burusada iḫtiyār-ı gūşe-i inzivā itmiş idi. Anda mescid ü medrese binā itdükden ṣoñra sene tis' ve ḫamsīn ve tis'ami'ede miḥnet ü kürbet-i mülket-i fenādan rehā bulup āheng-i 'ālem-i beḳā itmiş idi. Ḥaḳḳā ki aḳrān u emṣāli miyānında cemīlü'l-menāḳıb cezīlü'l-mevāhib ṣadrı müttesi' **S244a** ḳadri mürtefi' 'iḳd-ı fażlı naẓīm ve ḫulḳ-ı laṭīfi elṭafü mine'n-nesīm bir ẕāt-ı şerīf ü kerīm idi. İfādet-penāh-ı şeyḫi ve üstādı Ebu's-su'ūdü'l-'İmādī (Ḥażret)leri** bu gūne gevher-efşān olurlar idi ki ol serv-i cūybār-ı fażl manṣıb-ı ṣadāretden 'azl olınup ol eṣnāda Rūmili ḳāżī'askeri olduğumda merḥūm-ı merḳūmuñ luṭf u terbiyetlerine maẓhar olup ḫidmetinde her ne me'mūl ki recā itsek mınaṣṣa-i ḥuṣūlde cilveger olduğından ġayrı miyānımuzda olan ḥuḳūḳ ḥadd ü 'adedden **Ü251b** ezyed ü evfer idi. Binā'en-'aleyh pādşāh-ı heft-kişver Dārā-yı Ferīdūn-fer Sulṭān Süleymān Ḫana terbiyetler idüp yüz elli aḳçe vaẓīfe itmege bā'iş oldum **H248a** ve bu firḳaya vaẓīfe-i teḳā'üd bu miḳdār olmasına bu dā'ī-i ḫāk-sār sebeb oldum diyü ibtihāc u iftiḫār iderler idi. Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı i'tibārı ve ḫalḳ içinde ḫayli iştihārı var idi**. Fi'l-ḥaḳīḳa neyyirāt-ı kemālatı**

2** ġayrı: ṣoñra S.
3** olmağın: - Ü.
4** ḥadd-i ẕātında: ẕātında Ü,
12** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
20-21** Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı i'tibārı ve ḫalḳ içinde ḫayli iştihārı var idi: - H.
21** kemālatı: kemālat S.

semā-yı belāġatda mütelāliye ve elfāẓ-ı eşʿārı dürer-i maʿānī-i daḳīḳa ile ḥāliyedür. Bu ebyāt u eşʿār ol ẕāt-ı büzürgvāruñ kelimāt-ı ṭayyibātındandur[**].

Naẓm[**] : Ṣāf-dil olup sebük-rūḥ ol mey-i rūşen gibi
Tīre ṭabʿ olup girān-cān olma dürdīden gibi
Ḥalḳa gibi kimsenenüñ ḳapusına urma ḳulaġ
Baḳma hem-sāyeñ sarāyından yaña revzen gibi
Gūşegīr ol perde ardından cihānı seyr ḳıl
Dūr-bīn ol görme kendüñ dīde-i rūşen gibi
Āsiyāveş bī-temīz olma öğütme bulduġuñ
Ḫurde-bīn[**] olup daḳīḳa gözle pervīzin gibi

Ve ḳāżīʿaskerlikden ʿazl olındukda dimişdür.

R286a *Şiʿr*[**] : Ne dūd-ı āteş-i ḥasret ne reşk-i ōdla dāġum var
Ferāġat mülkine şāhum ne tūġum ne otaġum var
Taʿalluḳ bīḫini ḳaṭʿ eyleyüp kesdüm emel şāḫın
Bu ʿālem geştzārında ne büstānum ne bāġum var
Ne ġam gitdiyse Ḳadrī manṣıb-ı iḳbāl ü ʿizz ü cāh
Bi-ḥamdiʾllāh kifāf-ı ṣıḥḥat u emn ü ferāġum var

ḲADRĪ: Nāmı ʿAbdüʾl-ḳādirdür[**]. Bu ʿabd-i ḳāṣıruñ aḳāribinden maʿārif ü kemālāt ṭālibinden cevān-ı pür-fehm[**] ü iẕʿāndur. Bu fennde daḫı baʿż-ı kemālātı ẓāhir olup īcād-ı maʿnāya ḳādir şāʿirdür. Bu bir iki meṭāliʿ ü ebyāt anuñ kelimātındandur[**].

2[**] büzürgvāruñ kelimāt-ı ṭayyibātındandur: büzürgvāruñdur S.
3[**] Naẓm: Şiʿr S - R Ü.
10[**] Ḫurde-bīn: Ḫurde R.
12[**] Şiʿr: - H R Ü.
19[**] ʿAbdüʾl-ḳādirdür: ʿAbdüʾl-ḳādir Ü.
20[**] pür-fehm: bā-fehm H R.
22[**] anuñ kelimātındandur: anuñdur H anuñ kelimātındandur ki taḥrīr olındı S.

ʿArż idüp ʿāşıḳ-ı bī-dillere cānān kākül
S244b İtdi āşüfteleri bī-ser ü sāmān kākül
Ü252a Şarmaşır rişte-i cān şabr u ḳarārum ṭağlar[**]
Görsem ol yār-ı perīşānı perīşān kākül
Fitnedür gerçi ser-ā-pāy-ı ḳad-i[**] dil-cūyuñ
Fitnenüñ başıdur ey serv-i ḫırāmān kākül
Bende cemʿiyyet-i ḫāṭır nice olsun Ḳadrī
Başdan ʿaḳlımuzı itdi perīşān kākül

(Diger) : Nice bir āteş-i ʿışḳuñla yanup yaḳılayın
Nice bir hicrüñ ile ḳāmetümi yā ḳılayın

(Diger) : ʿAks-i engüşteñi cām içre gören itdi ḫayāl
Meh-i nevdür ki şafaḳ içre ʿıyān olmışdur

(Diger) : Elf çek sīneñe derd-i derūnuñ yāre ʿarż eyle
Dilā aḥvālüñi mektūb ile ḫunkāra ʿarż eyle[**]

ḲUDSĪ: Ḥarem-sarāy-ı şāhī ve ḥarīm ü ḥaṭīm-i saʿādet-penāhīde neşv ü nemā bulup şehr-emīni baʿdehū Şehzāde Sulṭān Muṣṭafānuñ defterdārı iken mutaşarrıf-i manşıb-ı livā olan Luṭfī Begüñ oğlıdur. Nāmı Meḥemmeddür. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme **H248b** sülūk idüp ḳıdve-i dehr müftī-i ʿaṣr Ḫāce Çelebi Efendiye irtibāṭ ile ʿıḳd-ı āmāline bir pāre intiẓām u inżibāṭ gelmiş iken murġ-ı dili[**] minḳār-ı emel ile ḥabb-i ḥubb-ı cāhı iltiḳāṭ içün yine babası semtine insilāk[**] ü inḥirāṭ ḳılmış idi. **R286b** Ol eṣnāda mutaşarrıf-ı livā olduḳdan şoñra miḥnet ü kürbet-i ʿālemden rehā bulup dūş-ı pür-hūşına aʿlām-ı

3[**] ṭağlar: ṭağılur S.
5[**] ḳad: o ḳad S.
11-14[**] ʿAks-i engüşteñi cām içre... ile ḫunkāra ʿarż eyle: - S.
21[**] murġ-ı dili: murġ-ı dil R.
22[**] insilāk: insilāṭ H.

ekfānı açup taht-ı revān-ı tābūt ile taht-ı zemīne revān olmış idi. Bu matla' anuñdur.

*Matla'*** : Benümçün kimse ġam yir yoḳ dil-i ġam-ḫārdan ġayrı
Döner yoḳ üstüme bu çarḫ-ı kec-reftārdan ġayrı

ḲUDSĪ: Ḳudsī mekān-ı cennet-āşiyān ġarḳ-ı deryā-yı rahmet-i Rahmānī ġavvāṣ-ı** 'ummān-ı maġfiret-i Subhānī** bahr-ı muhīt-i kemāl dürr-i deryā-yı efdāl merhūm 'Arabzāde Efendidür. Nām-ı ercmendi Mehemmeddür. Merhūm Vā'iẓ Monlā 'Arabun ferzend-i 'ilm ü edebidür. Sultān Süleymān Ḫanuñ ḫācesi olan Ḫayrü'd-dīn Efendiden mülāzım olup** medāris-i 'aliyye ve merātib-i celiyyeye nā'il ve tarīḳ-i pür-tevfīḳ-i 'ilmde tayy-ı feyāfī ve ḳat'-ı menāzil iderek **Ü252b** medrese-i 'aliyye-i Şemāniyyeye vāṣıl olduḳda nümāyān olan kevākib-i sa'ādet ġārib ü nihān ve şeb-i deycūr-ı mihnetinde** nücūm-ı nühūset ẓāhir ü 'iyān olup ṣevābit-miṣāl yiri felek-i ṣāmin iken ḫāk-ı ẕilletde** ve ādem gibi behiṣt-i ṣemāniyyede iken zemīn-i mihnete düşüp bī-cürm ü bī-'isyān mahż-ı ẓulm ü 'udvānla ol ṣāhib-i fażl-ı 'azīzi darb u ta'zīr** ile 'azl itdüklerinde **S245a** Mūsīvār dest-i Ferā'ine-i civārdan *ḫā'ifen yeteraḳḳabu** firār idüp Medyen-i eltāf-ı Ḥażret-i Deyyānı cūyān olduḳda niçe zemān şehr-i Burusada ḳarār u mekān** itmiş idi. Bu deñlü mihnet ü 'anāya

---

3** Matla': - R Ü.
6-7** rahmet-i Rahmānī ġavvāṣ: rahmet-i ġavvāṣ Ü.
7** Subhānī: - Ü.
10** olup: olup ṣoñra Ü.
13** mihnetinde: mihnetde H.
15** ẕilletde: ẕillete H S.
16** ta'zīr: ta'rīz H.
17-18* *Kasas-21 (Musa korka korka etrafı gözetleyerek oradan çıktı).*
19** u mekān: - H.

mübtelā olduġına bāʿiş ol idi ki merḥūm-ı merķūmuñ ẕāt-ı meʿālī-güsteri emr-i maʿrūf ve nehy-i münkerde müsāmaḥa vü müsāhaleye ķā'il olmayup *in lem yestaṭiʿ[**] fe bilisānihī[*]* kelāmıyla ʿāmil olmaġın zebānından baʿż-ı ṣudūr u aʿyān ve ümerā-yı dehr ve vüzerā-yı zemān bī-ḥużūr-ı rencūr olmışlar idi. İttifāķān[**] merḥūm-ı mezbūr **R287a** Ṣaḥn müderrisi olduķda ḥażret-i şeyḫü'l-islām müfti'l-enām **H249a** ķıdve-i ʿulemā-yı dehri'l-fāżıl beyn veķāyiʿ-i Zeyd ü ʿAmr dürr-i deryā-yı vücūd merḥūm u maġfūrün-leh Ebu's-suʿūd Efendiden dānişmend oldı diyü bahāne idüp ol bahāne ile perde-i ʿırżını hetk ve şīşe-i nāmūsını şikest ve ķadr-i refīʿlerini bu ẓulm-i ʿaẓim ile pest itmişler idi. Baʿdehū ṣāḥib-ķırān-ı Rūm Sulṭān Süleymān-ı meʿālī mersūm[**] merḥūm-ı merķūmuñ[**] bī-günāh u maẓlūm idügin[**] maʿlūm idinüp āh ṣubḥgāh-ı Evreng-i Süleymānımuzı ber-bād itmesinde iştibāh yoķdur diyüp ve ol **Ü253a** āteş-i fitnenüñ iştiʿāline bādī olan Rüstem Paşanuñ āh-ı seḥergāhı ile başa çıķmayacaġına āgāh olup *āb refte bāz āyed be-cū* feḥvāsı üzerine Ṣaḥn medresesine[**] müderris olduķdan ṣoñra Sulṭān Süleymān Ḫan kendü medresesin iḥsān idüp baʿdehū Ķāhire-i Ṭāhire ķażāsıyla ġonçe-i cinānını gül gibi ḫandān itmiş idi. Baʿdehū evvel-i erbaʿīnde ki zemān-ı şiddet-i şitā ve hengām-ı sevret-i[**] sermā olup keşret-i berf ü bārānla felek-i eşīre kürre-i[**] zemherīr olup ʿuķāb-ı zemāna āşiyāne-i felekde beyża-i mihr ü māhı ṭondurmış ve ḥallāc-ı zemāne penbe-i berfi dükkān-ı zemīne ṭoldurmış idi[**] ve

---

3** yestaṭiʿ: testaṭiʿ H R.
3* *(Gücü yetmezse diliyle).*
5** İttifāķān: İttifāķ H S.
10** mersūm: - H.
10-11** merḥūm-ı merķūmuñ: merḥūmuñ S.
11** idügin: idügini H.
14-15** Ṣaḥn medresesine: medresesinde H.
18** sevret: şervet S.
18** kürre: - S.
20** ve ḥallāc-ı zemāne penbe-i berfi dükkān-ı zemīne ṭoldurmış idi: - Ü.

ṣademāt-ı bād-ı ḫazān berg-i rezānı pejmürde vü perīşān idüp ṣoldurmış idi[**]. ʿAsākir-i ġamām-ı ṣāʿiḳa-bār mānend-i tārācgerān leşker-i Tatar mülket-i[**] gülistāna müdām yağmada ve zemīn İsfendiyār-ı rūyīn-ten iken Behmen-i dey anuñla ceng ü veġāda idi.

Ḳıṭʿa[**] : *Renc-bendī keşīde cevr-i Behmen*
Cihān Zāl-rā der-ḳayd-ı āhen
Ḫalāʾiḳ rāz-ı sehm-i serdī-i dey
Füsürde ḫūn çü rūyın der-reg ü pey[**]

Ṣabbāġ-ı çemen zer-i mesbūk yirine nuḳre-i ḫām **S245b** almış idi ve miyān-ı ḥavż u cūy kān-ı peşm olup ṣaḥn-ı bāġ u rāġ maʿden-i ḫām olmış idi. Bu maḳūle **R287b** zemānda ki mihr-i[**] ʿālem-tāb başını sincāb-ı seḥāb ve semmūr-ı ġamāmdan çıḳarmaz ve ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i ebrde pinhān olup keşf miṡāl baş göstermez idi. Keştīye süvār olup deryā-yı ummāndan līmān-ı İskenderiyeye revān olduḳda

Beyt[**] : *Ber-āmed ez-miyān-ı baḥr yek mevc*
Ki keştī-rā çü tīr endāḫt der-evc

Ṣarṣar-ı tünd-bād-ı ḫazān sefīne-i sekīneyi bir dāne-i elma gibi elinde oynadup keştīnüñ maḳāmı gāhī bālā-yı eflāk olup gāhī ārāmgāh-ı muḳaʿar-ı ḫāk olurdı **H249b** ve gāhī şiddet-i rūzgār ile biḥār-ı zeḫḫār[**] pīl-i demān gibi cūşān u ḫurūşān olmağla sefīne[**] çarḫ-miṡāl āb üzre çarḫ-ı zenān olurdı.

[1**] ṣademāt-ı bād-ı ḫazān berg-i rezānı pejmürde vü perīşān idüp ṣoldurmış idi: - H R S.
[2**] mülket: memleket S.
[5**] Ḳıṭʿa: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
[8**] ü pey: vey H R S.
[11**] mihr: ki mihr H R.
[15**] Beyt: Maṭlaʿ H Şiʿr S.
[19**] şiddet-i rūzgār ile biḥār-ı zeḫḫār: ṣadmet-i baḥr ile Ü.
[20**] olmağla sefīne: olup gāhī Ü.

Nazm[**] : *Şudī ān fülk her sāʿat felekvār*
Be-ḍarb-i bād gerd-i[**] *āb-ı devvār*
Mesīreş gāh hābiṭ gāh ṣāʿid
Medāreş gāh nāḳış gāh zāʾid
Şudī geh müstaḳīm ü gāh rāciʿ
Gehī mīgeşt ġārib gāh ṭāliʿ

Ol eşnāda mellāḥ-ı rūzgār bādbān-ı ekfānı sütūn-ı keştī ābdānına ṣarup tekne-i ecel olan fülk-i vücūdını[**] ʿummān-ı fenāya ṣalmış idi. Bir mevc-i ʿaẓīm zevraḳ-ı sefīneyi devinim idüp merḥūm-ı merḳūmuñ keştī-i vücūdını aşağa almış idi. (Ḥażret)-i[**] Mevlānā[**] her çend zevraḳ-ı sefīneyi cibāl-i ḥayāt ve meʾmen-i necāt bilüp ehl-i keştīye *seʾāvā ilā-cebelin yaʿṣimunī mine l-māʾi*[*] dir iken *fe ḥāle beynehumā el-mevcu fekāna mine l-muġraḳīne*[*] rivāyet[**] olınur ki ehl-i sefīne dehşet ü ḥayretden merḳūmuñ ġarīḳ-i baḥr-ı fenā olduğını[**] niçe günden ṣoñra bildiler. ʿAcebdür ki cenāb-ı mevlevī ʿālem-i fażluñ māhı iken ḳuvvet-i māhı olup maḳām-ı refīʿi sereṭān u ḥūt iken ṭuʿme-i semek ü loḳma-i ḥūt oldı ve maʿārif ü feżāʾil-i bī-şümār ile[**] deryā-yı bī-bün ü kenār iken bir mevc ile ġarīḳ-i baḥr-ı helāk u bevār oldı. **R288a** Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm ʿulemā-yı Rūmuñ tamām be-nāmından ve fużelā-yı zemānuñ fiḫāmındandur[**]. Nisyān-ı fażl u ʿirfāndan ṣadef-i kevn ü mekāna böyle bir

---

1** Naẓm: Şiʿr S - Ü.
2** bād gerd: bād çün gerd H S.
8** vücūdını: vücūdı S.
10** (Ḥażret): Ḫidmet H R S.
9-10** merḳūmuñ keştī-i vücūdını aşağa almış idi. (Ḫażret)-i Mevlānā: merḳūm Ü.
11 Hûd-43 (Beni selden koruyacak bir dağa sığınacağım).*
12 Hûd-43 (Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu).*
12** rivāyet: ḥikāyet S.
13** olduğını: olduğın R S.
16** ḥūt oldı ve maʿārif ü feżāʾil-i bī-şümār ile: ḥūt olup Ü.
19** fiḫāmındandur: fiḫāmlarındandur Ü.

dürr-i şāhvār az düşmişdür. Ve ġavvāṣ-ı rūzgār aña mümāsil ü müşākil lü'lü-i pür-i'tibārı **S246a** vāḥiden ba'd vāḥiden-leh getürmişdür. Rūzgār-ı bād-ı sür'at aña bir miḳdār müddet ü mühlet virmemegin taḥrīrāt u müsveddātını beyāż itmege imkān olmayup āṣār-ı aḳlāmı şöhre-i a'yān olmamışdur. Bu ḳıṭ'a anuñdur**.

*Ḳıṭ'a*** : Henüz daḫı ana raḥminde iken
Ne ḳanlar yutdururdı baña devrān
Ṭoġaldan dā'im aġlatmaḳdur işi
Daḫı güldürmedi bir laḥẓa bir ān

ḲURBĪ: İzniḳdendür. Nāmı Emīr Şāh kendü daḫı 'ilm ü ma'rifetden āgāh bir ẕāt-ı pür-intibāh idi. Ḳıdve-i fużelā-yı Rūm Kemāl Paşazāde-i merḥūmuñ **Ü253b** mevṭāsından mülāzım olduḳdan ṣoñra ba'ż-ı biḳā'a mutaṣarrıf iken āḫir-i 'ömrinde zaḥmet-i ṣameme mübtelā olup **H250a** ol miḥnet ü 'anāyla gūş-ı cānına ṣadā *irci'* vāṣıl olduḳda ḳurb-ı Ḥażret-i Mennāna revān olmış idi. Egerçi niçe yüz ebyāt u eş'ārı var idi. Lākin birisinüñ yüze gelmege iḳtidārı yoġ idi. Egerçi kendü za'mınca her biri bir dürr-i şāhvār idi. Ammā nefsü'l-emrde gūş-ı pür-hūş-ı büleġāya gūşvār olmaġa** lāyıḳ u sezāvār degil idi. Be-her-ḥāl bu maḳāl anuñdur.

*Şi'r*** : Yazalı ḫaṭṭ u vefā naḳşını gird-i çemene
Mihr ider oldı o meh-pāre cefāsın çekene
Ḫaṭṭ-ı la'lüñ iricek mihr-i Süleymān-ı zemān
Bil müsellem idiserdür bir iki ehremene

5** anuñdur: mezburūndur Ü.
6** Ḳıṭ'a: - Ü.
18** olmaġa: olmaġla H.
20** Şi'r: Naẓm H - Ü.

(Diger) : Ṣalınup girdükçe bu zülf-i perīşān ḳoynına
ʿAnberinedür ki girmiş şanki cānān ḳoynına
Fikr-i laʿlüñ ḳoynına girse raḳībüñ n'ola kim
Girdi seng-i ḫāranuñ laʿl-i Bedaḫşān ḳoynına

ḲANDĪ: Burusalıdur. Ḳannād u şekker-rīz olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı kendüye bāʿiṡ-i **R288b** temyīz itmişdür[**]. Niçe zemān maʿṣara-i fikr ü dehānında sükker-i belāġat u beyānı mükerrer ve fānīd-i[**] feṣāḥat-güsteri ḳālib-i naẓm-ı eşʿāra efrāġ iden büleġā-yı feṣāḥat-güsterdendür. Tārīḫleri eşʿārından pür-iştihār olup[**] ekṡer-i kitābe-i tevārīḫ-i rūzgārdur. Cümleden merḥūm Ḳoca Nişāncıya nişāncı olduḳda didügi bu tārīḫdür[**] ki hem beyt-i mührī olmışdur.

Mıṣrāʿ[**] : Muṣṭafā bin Celāl tevḳīʿī (941)

Ve merḥūm Saʿdī Efendinüñ intiḳāl ü irtiḥāline bu tārīḫi dimişdür.

Mıṣrāʿ[**] : Beḳāya göçdi Saʿdü'd-dīn-i Ṡānī (945)

S246b Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi Ḳurd nām bir dil-ber-i sīm-endāma ʿāşıḳ olup ol māh-ı enver menzil-be-menzil ḥareket ü sefer idüp ol ʿāşıḳ-ı zārı pençe-i gürg-i hicrāna giriftār itdükde Ḳandī bu tārīḫi dimişdür.

Ü254a *Mıṣrāʿ*[**]: Ḳurd[**] āh-ı ʿāşıḳ alup gitdi āh (955)

Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Ḳanda ḳandum dil-berā cüllāb-ı laʿlüñ ḳandına
Kim baña Ḳandī diyü bühtān idersin her zemān[**]

7** temyīz itmişdür: temyīz eyledi Ü.
8** fānīd: ḳānīde H.
9-10** pür-iştihār olup: pür-iştihār ve Ü.
11** bu tārīḫdür: tārīḫ budur S.
12** Mıṣrāʿ: Tārīḫ S - Ü.
14** Mıṣrāʿ: Tārīḫ S - Ü.
18** Mıṣrāʿ: Tārīḫ S - Ü.
18** Ḳurd: Ḳurda H.
20** Şiʿr: - Ü.
21** her zemān: bir zemān R.

Ve lehū[**] : Bölük bölük yüriyen şīvekān gördüñ mi
Ṭaraf ṭaraf çekilen āh u zārı gördüñ mi
Ṭaşup ṭaşup dökülür çeşmümüñ bıñarından
Çağıl çağıl aḳan ol çeşme-sārı gördün mi[**]
Çeküp çeküp götürür bend-i cevre ʿuşşāḳı
Girih girih ṭolaşan zülf-i yārı gördüñ mi

(Diger) : Çün ṭolaşduñ zülfine yārüñ perīşān ol yüri
Ḳara baḫtuñ var imiş ney gibi nālān ol yüri[**]

Ve lehū[**] : Pādşāh-ı ʿālem olursañ raḳībā ġam degül
Dāmen-i dildārı ḳo var Mışra sulṭān ol yüri

H250b Sene işneyn ve sittīn ve tisʿami'e evāḫirinde[**] bu dār-ı cihān başına teng olup[**] irtiḥāl-i dārü'l-beḳāya āheng itmişdür[**]. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde Ḳoca Nişāncı binā eyledügi mescidüñ ḥarīminde ki şuʿarā vü ẓurefāya medfendür. Medfūn olmışdur[**]. Vefātına Siḥrī

Mışrāʿ[**] : Āh ḥayfā[**] Ḳandī rıḥlet eyledi (962)

diyü tārīḫ dimişdür.

ḲIYĀSĪ: Ḳasṭamonıdandur. Ḫilāf-ı ḳıyās üzre nāmı Ḳıyāsīdür. İsm-i mersūm[**] Semāʿī olmamağla ile-l-ān bir kimesnenüñ dāḫil-i derīçe-i semāʿī olmamışdur. Ṭarīḳ-i saʿādet-i refīḳ-i ʿilme sālik **R289a** olup bu ṭarīḳüñ metāʿib

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[3-4**] Ṭaşup ṭaşup dökülür... çeşme-sārı gördün mi: - H R S.
[7-8**] Çün ṭolaşduñ zülfine... gibi nālān ol yüri: - R.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] tisʿami'e evāḫirinde: tisʿami'ede S.
[11-12**] bu dār-ı cihān başına teng olup: - Ü.
[12**] dārü'l-beḳāya āheng itmişdür: i dārü'l-beḳāya itmişdür Ü.
[13-14**] ẓurefāya medfendür. Medfūn olmışdur: ẓurefāya medfūndur. Medfen olmışdur H.
[15**] Mışrāʿ: - Ü.
[15**] Āh ḥayfā: Āh u ḥayfā H R S Ü.
[18**] mersūm: mezbūr S.

ü şedā'idin çekmekle bir ḥāl üzre s̱ābit ü ber-ḳarār degildi. Gāhī[**] Ḫayālī Beg ṭarzı üzre sipāhī olup gāhī sipāhī oġlı[**] ʿulūfesine ṭālib olmış idi[**]. Gāh Sulṭān Bāyezīd Ḫan şefāʿat-nāmeleriyle mülāzemete mā'il ü rāġıb olmış idi[**]. Āḫir hīç birisi müfīd ü tertīb itdügi muḳaddemātdan müstefīd olmayup cümlesi kār-ı ʿāşıḳ gibi rīḫ-i bīhūde olmaġın Ṣaçlı Emīr merḥūmuñ mevtāsından mülāzım olduḳdan ṣoñra semt-i ḳażāya sālik ü ʿāzim oldı. Ḥālā zümre-i ḳużāt-ı saʿādet-simātdandur[**]. Bu şiʿr anuñdur.

Ü25b *Şiʿr*[**] : Pāyuñ ġubārıyum senüñ ey ġonçe-leb nigār
Añma beni ki ḫāṭıruña gelmiye ġubār

Ve lehū[**] : Ḳodum ben bir ḥiṣār-ı ʿışḳa bünyād
Ḳomaz bir ṭaşını biñ olsa Ferhād
S247a Niçün virür raḳībe aġzı dādın
Benüm şīrīn-dehānuñdan senüñ dād[**]
Ḳıyāsī leyletü'l-ḳadr içre gördüm
Baña Mecnūn didi ʿışḳ olsun üstād

Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde niçe müddet ḳāḍī nā'ibi olduḳda bu beyti diyüp āyende vü revendeye[**] oḳurdı.

Şiʿr[**] : Ḳıyāsī ṣanma ḳāḍī nā'ibidür
O ḳāḍī bil ki ḳāḍī nā'ibidür

[1**] Gāhī: Her gāh Ü.
[2**] sipāhī oġlı: sipāhī oġlanı H R S.
[2**] ṭālib olmış idi: ṭālib olup Ü.
[3**] rāġıb olmış idi: rāġıb idi Ü.
[6-7**] zümre-i ḳużāt-ı saʿādet-simātdandur: ḳużātdandur H R S.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] senüñ dād: saña dād H S.
[17**] revendeye: revende R S.
[18**] Şiʿr: - H R Ü.

ḤARFÜ'L-KEF

KĀTİBĪ: Leṭāfet-i hevā ve neẓāfet-i feżāsı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla kitābet olınmaḳ emr-i muḥāl idügi ẓāhir ü bedīdār olup[**] kātib-i ḳudret-i iḳlīm-i luṭf u melāḥati şehr-i mezbūra serbest-i tīmār iden şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadandur. Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan Sulṭān Meḥemmed[**] oğlı Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında bu ʿālem-i fenā vü ʿademe ḳadem başan şāʿirlerdendür. **H251a** Kitābet ṣanʿatında māhir ve ḳalem-miṡāl her güne ḫaṭṭuñ nesḫine[**] ḳādir olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı āṡir[**] olmış idi. Ḳaṣā'id ü eşʿārı kütüb ü esfār-ı evā'il[**] gibi nā-būd u nā-peydā olmış iken bu maṭlaʿ-ı ġarrāsı ḥasb-i ḥāl-i erbāb-ı ṣafā **R289b** ve nuḳl-i[**] mecālis-i ẓurefā olup[**] sāġar-ı ṣahbā gibi elden ve dilden düşmez ve bir kes olmaz ki bezm-i ünsde bülbüleyi ele alduḳda bülbül gibi anuñla gūyā olmaz.

Yine ey cām-ı muṣaffā seni gördük silme
Meclisüñ revnaḳısın dünyede art eksilme

ʿĀşıḳ Çelebi maṭlaʿ-ı mezbūrı Şāmīye nisbet eylemişdür[**]. Va'llāhu Teʿālā aʿlem[**].

KĀTİBĪ: Eflāk-ı nüh-ḳıbāb gibi ʿālī-cenāb olan şehr-i Sinobdandur. Nāmı Muṣṭafādur. Ṣıġar-ı sinninden[**] ḳalem gibi küttāb ile celīs ü enīs olmağın[**] kātib-i ḫoş-nüvīs olmış idi. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp lākin[**]

[3**] olup: ol S.
[5**] Sulṭān Meḥemmed: Sulṭān Meḥemmed Ḫan H.
[8**] ḫaṭṭuñ nesḫine: ḫaṭṭı yazmağa S.
[8**] āṡir: mü'eṡṡir H R S.
[9**] esfār-ı evā'il: eşʿār-ı evā'il H.
[10**] ve nuḳl: nuḳl Ü.
[10**] olup: - Ü.
[15**] ʿĀşıḳ Çelebi maṭlaʿ-ı mezbūrı Şāmīye nisbet eylemişdür: - Ü.
[15-16**] Va'llāhu Teʿālā aʿlem: - S Ü.
[19**] sinninden: sinnden R.
[19**] celīs ü enīs olmağın: enīs ü celīs olup S.
[20**] lākin: - H S.

zebānında lüknet olmağla[**] murādın edāya kendüde ḳudret ü miknet olmayup dehān-ı tenginde dili murādınca dönmege ḳābiliyyet olmamağla aṣḥāb-ı devlet ve erbāb-ı ʿizzede ʿarż-ı ḥācet itmege istiṭāʿatı yoġ idi. Binā'en-ʿaleyh terk-i āmāl-i cāh u celāl ü devlet[**] idüp iḫtiyār-ı gūşe-i ḳanāʿat itmiş idi ve baʿż-ı ümerā vü ekābirüñ muʿallim ü kātibi olmış idi. Baʿż-ı ekābirüñ sūrına bu ḳıṭʿayı diyüp yüz eksük olduğın dimişdür[**].

Ü255a *Ḳıṭʿa*[**]: N'ola maʿẕūr ṭutsalar yārān
Ḫidmet-i sūrda ḳuṣūrum çoḳ
S247b Ol sebebdendür ki tārīḫi
Sūr-ı bī-miṣl[**] dimege yüz yoḳ

KĀTİBĪ: Ġalaṭalı Seydī ʿAlī[**] dimekle meşhūr envāʿ-ı maḥāsin ü mekārim-i nā-maḥṣūra[**] ile maʿrūf u meẕkūrdur. Babası ʿazablar[**] ketḫudāsı ve kendüsi kātibi ve hemīşe maʿārif ü kemālātuñ ṭālibi olup şuʿarā vü ẓurefā ile ülfet ve aʿyān-ı zemān ve hünerverān-ı cihān ile ṣoḥbet idüp curʿa-i cām-ı seḫāsı meclis-i pür-ṣafāsında ḥāżır u ẓāhir olanlara[**] müdām şaçılur ve süfre-i inʿām u aṭāsı āyende vü revendeye ʿale'd-devām açılur idi. Ḫānesi aṣḥāb-ı ʿirfāna melce' ü me'vā ve ḍalīlān-ı vādī-i ġınā[**] olup mübtelā-yı belā-yı faḳr u anā[**]

[1**] olmağla: olup Ü.
[4**] ü devlet: - H R S.
[6**] dimişdür: olduğın daḫı işāret itmişdür S.
[7**] Ḳıṭʿa: - H Ü.
[10**] Sūr-ı bī-miṣl: Sūr-ı bī-mişle R Sūrı bī-miṣl S.
[12**] Seydī ʿAlī: Seyyid ʿAlī H.
[13**] nā-maḥṣūra: nā-maḥṣūr S Ü.
[13**] ʿazablar: ʿArablar H.
[16**] ḥāżır u ẓāhir olanlara: - Ü.
[18**] vādī-i ġınā: vādī-i ʿanā H S.
[18**] ʿanā: fenā S.

olan ẓürefā vü ʿurefāya** **R290a** mültecā vü müttekā idi. Nitekim ol zemānuñ şuʿarāsından Mevlāna** Yetīm dimişdür.

*Beyt**** : Bu nüh-ḳıbāba** ṣaldı cūd u kerem ile āvāz
Seydī** ʿAlī-i Rūmī ḥācı ḳıvām-ı Şīrāz

H251b Şināverān-ı feżā'il ü maʿārif ve ġavvāṣān-ı deryā-yı kemālāt u leṭā'if olanlar sāḥil-ḫāne-i cūd u nā'ilinde lenger bıraġup cezīre-i āstānından ṣulanurlar ve ḥāciyān-ı luṭf u nevāl her gün Kaʿbe-miṣāl maḳām-ı meʿālī-me'ālin ṭolanurlar idi. Yetīm-i mezbūr şeref-i ṣoḥbetden dūr ve bir bahāne ile bir iki gün mehcūr olduḳda anda olan aṣḥāb-ı āvāz ve erbāb-ı sūz u sāzı añup** bu tercīʿi diyüp ol maḳām-ı menīʿa göndermişdür**. Evvel bendi budur**.

*Şiʿr**** : Varmaġa gūşe-i maḳṣūda yine
Muntaẓırdur dil-i fersūde yine
Gūşe-i kūy-ı muġānda görsem
Dāmen-i zühdümi ālūde yine
Ṣalsa āfāḳa ẓarīf** āvāze
Gūş ursaḳ dem-i Dāvuda** yine
Ü255b İñlese nāy-ı** Meḥemmed Ḳāsım
Ursa** āteş Ḥüseyn ʿūda yine
Ḥoḳḳa-bāzi iderek Körçe Memi

1** ʿurefāya: ʿirfāna S.
2** Mevlāna: Mollā S.
3** Beyt: Şiʿr S - H Ü.
3** nüh-ḳıbāba: nüh-ḳıbāb R.
4** Seydī: Seyyid H.
9-10** anda olan aṣḥāb-ı āvāz ve erbāb-ı sūz u sāzı añup: - Ü.
10** göndermişdür: göndermiş S.
10** bendi budur: bendi budur ki tasṭīr olındı H.
11** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
15** ẓarīf: laṭīf S.
16** Dāvuda: maḳṣūda H R S.
17** nāy: nāyı H.
18** Ursa: İderse Ü.

Virse çünbiş o kef-i cūda yine
Gāh nāz eyleyerek gāhī ʿışḳ**
Olsa Beñli Memi pehlūda yine

(Diger) : Be döşekdür gözüñ aç ġafleti ḳo
Ḫābda beglige beñzer hep bu

Ġalaṭada revāḳ-ı felek-niṭāḳı eyvān-ı keyvāna berāber ve küngüre-i ṭāḳ-ı semā-iltiṣāḳı bām-ı ḳaṣr-ı Zuḥalle hem-ser reşk-i nigār-ḫāne-i Çīn bir ḳaṣr-ı ḫavernaḳ-ı revnaḳ u sipihr-āyīn binā eyledükde ol zemānda **S248a** mezbūr ile celīs ü ḳarīn olan şuʿarā-yı siḥr-āferīn birer tārīḫ ü ḳıṭʿa** diyüp dīvār-ı felek-girdārını tezyīn itmişler idi. Kendüsi *Ṭoḳuz yüz ḳırḳ* lafẓını tārīḫ itmişdür. Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān Süleymān Ḫan binā-yı sarāy-ı vücūd-ı** Ṭahmāsı vīrān itmek içün defʿa-i s̱āniyyede ḳaṣd-ı Īrān u Tūrān **R290b** itdügi eyyāmda Pīrī Reʾīs yirine deryā-yı Hinde ḳapūdān olup gitdükde nesīm-i merām u recāsı muḳteżā-yı hevāsınca** esmeyüp bād-ı muḫālif ve riyāḥ-ı ʿavāṣıfla bādbān-ı taḳdīr keştī-i taṣvīr ü tedbīrin semt-i ḫilāf-ı mübteġāsına iletmiş idi. Ḥāṣılı ber-feḥvā-yı *tecrī'r-riyāḥu bimā lā-teştehi's-sufun* ḫāh u nā-ḫāh niçe beliyyāt u verṭāt ile semt-i Gücerāta düşüp (Ḥażret)-i** Sulṭānü'l-berr ve'l-baḥra cānib-i berden **H252a** gelmek lāzım geldükde** Gücerātda çıḳup kendüye muvāfıḳ olan ʿasākir ile Sind ve Hind ve Āẕerbaycān ve Ḫorāsān vilāyetlerini seyāḥat eyleyüp** on sekiz pādşāh-ı taḫt-nişīnüñ ʿubūdiyyet-nāmesiyle (Ḥażret)-i** Sulṭān-ı şāh-nişāna **Ü256a** yaʿnī ki mūr-mis̱āl Evreng-i Süleymāna yüz sürüp ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūr Ḥażret-i Sulṭān Süleymān

---

2** gāhī ʿışḳ: geh ʿışḳ Ü.
9** ü ḳıṭʿa: - S.
11** binā-yı sarāy-ı vücūd: sarāy S.
14** muḳteżā-yı hevāsınca: muḳteżāsınca S.
17** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
18** lāzım geldükde: lāzım gelmegin S.
20** eyleyüp: iderek S.
21** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

Ḫana geldükde ol selāṭīn-i** kāmkār u ḫavāḳīn-i ẕü'l-iḳtidāruñ ḍarāʿat u şefāʿatı ile mezbūruñ rīyāż-ı āmālin emṭār-ı luṭf u nevāli ile muḫażżar ve şāḫsār-ı recā vü āmānīsin ḳaṭārat-ı nisyān-ı iḥsānı ile müzehher ü munażżar idüp** Diyārbekr defterdārlıġı ile kāmyāb u kāmkār** olduḳdan ṣoñra** yüz elli aḳçe müteferriḳalik** ile teḳāʿüd iḫtiyār** itmiş idi. Ol eṣnāda** emr-i münādī-i Ḥaḳḳ ile ṣavt-ı** *küllü nefsin ẕā'iḳatu'l-mevti** semʿ-i cānına ve āvāze-i *küllü men ʿaleyhā fānin** derīçe-i cinānına irişüp ṣarṣar-ı ecel mühlet ü ecl virmeyüp keştī-i bedeni sāḥil-i vücūdda iken rūzgār-ı muḫālif lenger-i ḥayātın alup ʿummān-ı bī-kerān-ı** fenā vü memāta ṣalmış idi. Ol sefer ü seyāḥatinde çoḳ belā vü miḥnet çekmişdür. Ser-güẕeştin ve seyr-i kūh u deştin bir kitāb idüp itḥāf-ı cenāb-ı felek-ḳıbāb itmişdür ve** ʿilm-i ḥisāb u hey'etde daḫı ḫayli ḳudret ü mahāreti vardur. Usṭurlāb ve rubʿ-ı mucīb ü muḳanṭarāt ve muʿaddel ü ẕātü'l-kürsī aʿmālinde Türkī biş maḳāle üzre Mir'āt-ı Kā'ināt adlu bir risālesi vardur. **R291a S248b** Ol fennde ḳudret ü istiṭāʿatı ẕikr olınan risāleden maʿlūm u mefhūm olur. Bu bir iki eşʿār** ol seyyāḥ-ı mülk-i naẓmuñ güftārındandur**.

1** selāṭīn: sulṭān S.
4** idüp: - H S.
4** Diyārbekr defterdārlıġı ile kāmyāb u kāmkār: - H R S.
4** olduḳdan ṣoñra: itdükden ṣoñra H S.
5** müteferriḳalik: - S.
5** iḫtiyār: iḥsān S.
5** Ol eṣnāda: Ol eṣnāda ṭoḳuz yüz yetmiş senesinüñ cumāde'l-ulāsında ikinci güni yevmi'l-işneynde S.
5-6** emr-i münādī-i Ḥaḳḳ ile ṣavt: fermān-ı ḥażret-i Yezdān ile ṣadā S.
6* *Âl-i İmrân-13 ? ().*
7* *Rahmân-26 (Yeryüzündeki her canlı, cansız fanidir).*
9** bī-kerān: - S.
11** itmişdür ve: itmişdür H S.
15** eşʿār: beyt S.
15-16** mülk-i naẓmuñ güftārındandur: mülk-i naẓm-ı güftārındandur ki bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındı S.

Şi'r[**] : Dest-i ḫūn-ālūduñ itdi pence-i mercānı pest
Dōstum elde meşeldür dest-ber-bālā-yı dest

Ve lehū[**] : Ḫadeng-i ġamze-i mestüñle sāḳī sīne-çākūm ben
Demidür şun lebüñ cāmın be-ġāyet derdnākum ben
Yolında öldügüme aġlamazdum dil-berüñ ammā
Mezārum üzre bir gün uġramaz aña helākūm ben

Ve lehū[**] : Mihri göñülden ol ṣanemüñ çün beri degül
Ḫarc eyle naḳd-i eşküñi alnuñ deri degül
Bir Ḫüsrev-i zemāneye Ferhāddur göñül
Şīrīn adını añmañ ol anuñ eri degül
Ṭa'n itdügini 'āşıḳa mescidde vā'iẓüñ
Mey-ḫāne içre añma müsāvī yeri degül[**]

(Diger) : N'ola mücrim iseñ yārin şefā'at-ḫāhımuz vardur
H252b Ṭayansun zühdine zāhid bizüm Allahımuz vardur[**]

KĀTİBĪ[**]: Ol ẕāt-ı mekārim-i sünen ḳıdve-i ehl-i ẕekā vü faṭanuñ nām-ı nāmīsi Ḥasan ve ḥadīs-i mekārim-i aḫlāḳı ṣaḥīḥ ü ḥasen miyān-ı āḥād-ı nāsda iḫbār-ı merāḥim-i bī-ḥadd ü ḳıyāsı mervī[**] vü mu'an'an gerden-i dil ü cānı ḳalā'id-i ferā'id-i ma'ārif ile müzeyyen ve emsāl ü aḳrānına te'allī vü tefevvuḳı nūr-ı āftāb-ı 'ālem-tāb gibi maḥsūs u mu'ayyendür. Ḥarem-sarāy-ı sulṭānīde keşīde-bālā ve būstān-ı ḫidmet-i ḫāḳānīde neşv ü nemā bulduḳdan ṣoñra ṭaşra çıḳup kātib-i Dīvān olmaġla 'unvān bulup ṭuġrā-misāl ṣāḥib-i

---

[1**] Şi'r: Naẓm H.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[3-12**] Ḫadeng-i ġamze-i mestüñle... añma müsāvī yiri degül: - Ü.
[13-14**] N'ola mücrim iseñ yārin... bizüm Allahımuz vardur: - S Ü.
[16**] Kātibī: - Ü.
[18**] mervī: merdī R.

nām u nişān olmışdur. Bu zemānda nihāl-i kemāli** reside olan rü`ūs-ı küttābdan ve defter-i büleġāda ḳaydı mevcūd olan ser-āmed-i erbāb-ı ḫaṭṭābdandur. Fenn-i kitābetde ḳalem-mişāl māhir ve ḳalem-rev-i cihānda ʿadīl ü naẓīri nādir olmaġla ḥālā re`īsü'l-küttāb-ı sulṭānīnüñ nā`ibi ve celā`il ü daḳā`iḳ-ı umūr-ı** ḫāḳāniyyenüñ kātibidür. Naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra iḳtidārı vardur. Bu eşʿār anuñ güftārından dur.

*Şiʿr*** : Cihāna gelmege ʿışḳ oldı bāʿiş
Benüm Ferhād ile Mecnūna şāliş
R291b Yoluña Kātibī ḫarc itdi varın
Ġamın yiye meger öldükde vāriş

*Ve lehū*** : Göñli mir`ātına ḳonmasun diyü gerd-i melāl
Şu seper iki gözüm yolına mānend-i seḥāb

*Ve lehū*** : Nāz ile çemen seyrine ʿazm eyle ḫırāmān
S249a Şaf şaf ṭura tā serv ü şanevber** ṭuta dīvān

Bu ebyāt daḫı anuñdur**.

*Şiʿr*** : Devr-i rūyuñda çemenden bulmasun mı dil ferāġ
Serv gibi pāy-bend ü lāleveş bağrında dāġ
Rāh-ı pīç-ā-pīç-i zülfinde ḳalurdı ḫaste-dil
Şemʿ-i rūyı leyle-i tār içre ṭutmasa çerāġ
Çün hevā-yı ʿışḳ düşdi göñlüñe ey Kātibī
Ne temāşā-yı çemen ḳıl ne hevā-yı bāġ u rāġ

1** kemāli: kemānı R.
5** umūr: rumūz S.
7** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
14** serv ü şanevber: serv ü ḫırāmān S.
15** Bu ebyāt daḫı anuñdur: - H R Ü.
16** Şiʿr: - H R Ü.

Ve lehū[*] : Ṭabīb-i cān dilüm[**] çākın dikerken sūz-ı āhumdan
Yanup ḫākister oldı rişte vü maḥv oldı sūzen hem[**]

Ü256b KĀMĪ EFENDİ: Nāmı Meḥemmeddür. Babası ṣāḥib-i ʿirfān Murādiyye-i Edirnede mes̱nevī-ḫān olmağın kendüleri Mes̱nevī-ḫānoğlı dimekle maʿrūf-ı ḫalḳ-ı cihān olmış idi. Ṭarīḳ-i ʿilme ʿāzim olup üstādı ve üstādü'l-enām şeyḫü'l-islām[**] ve müfti'l-enām Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿİmādī -*ʿAleyhi raḥmetü'l-meliki'l-hādī*- Ḥażretlerinüñ ḫān-ı fażl-ı bī-kerānına nāhim olup süfre-i mevā'id-i fevā'idine ḫādim olmağın ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmış idi. **H253a** Baʿdehū sālik-i semt-i tedrīs olup elli aḳçe ile Dārü's-salṭanütü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede Muṣṭafā Paşa medresesine müderris olup niçe müddet[**] ol medresede iḳāmet idüp evvel[**] dereceden pāye-i uḫrāya taʿallī[**] vü teselluḳ itmemekle aḳrānı kendüden tefevvuḳ itmiş idi. Hezār miḥnet ü ālām ile nā-ümmīd ü nā-kām iken iltifāt-ı cenāb-ı celālet-niṣāb ile kāmyāb olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan merḳūmuñ sefā'in-i āmālin beḍāyiʿ-i mecd ü meʿāl ile meşḥūn ve ʿunvān-ı dil ü cānını envāʿ u eṣnāf-ı luṭf u iḥsānına[**] maḳrūn idüp az müddetde kendü medreselerinden birini iḥsān itmekle ḫāṭır-ı **R292a** maḫzūnını ḫurrem ü ḫandān **Ü257a** idüp yine zemān-ı ġayr-ı medīdde ḳaṣr-ı luṭf-ı bī-ḥaṣrını teşyīd ve muḳaddemā olan cümle-i şefḳat ü re'fetini te'kīd idüp defʿaten Dārü'n-naṣr-ı

1** Ve lehū: - H S Ü.
1** cān dilüm: cān u dil S.
2** sūzen hem: sūzen bō- hem R.
7** şeyḫü'l-islām: - H.
12** niçe müddet: - S.
12** iḳāmet idüp evvel: iḳāmet idüp ve ol H.
12** taʿallī: taʿalluḳ R.
17** iḥsānına: iḥsāna S.

Edirne ḳażāsını taḳlīd eyledi. Baʿdehū ol ṣāḥib-ḳırān-ı cihān[**] fermān-dih-i zemīn ü zemān[**] Sulṭān Süleymān Ḫanuñ ṣaḥīfe-i dil ü cānı *küllü men ʿaleyhā fān*[*] rüḳūmı ile merḳūm u dībāce-i eyālet ü celāleti *tilke'l-eyyāmu nudāviluhā beyne'n-nāsi*[*] süṭūrı ile mersūm olup ol şāh-ı Zuḥal-maḥall-i muḥāṣır-ı ḳalʿa-i Sigetvār[**] iken muḥāṣır-ı ʿasker-i ecel olup Evreng-i Süleymānīsin emr-i cenāb-ı Subḥānī[**] ile **S249b** şāh-ı Selīmü'ṭ-ṭabʿa teslīm eyledükde ol şāh-ı saʿādet-maḳrūn müteveccih-i ordu-yı hümāyūn olup bir iki gün şehr-i Edirneye şeref-nüzūl buyurduḳlarında baʿż-ı aṣḥāb-ı devletüñ mezbūra ġarażı olmağın reʿāyānuñ andan şikāyeti vardur[**] diyü maʿzūl itdürdiler. Baʿdehū ol vāriṣ-i tāc-ı Keyānī ve taḫt-ı Süleymānī olan Dārā-yı cihān Sulṭān Selīm Ḫan-ı Ṡānī (Ḥażret)lerinüñ[**] zemān-ı devlet ü kāmrānīlerdinde cezīre-i Ḳıbrıs fetḥ olınduḳda ḳażā-yı cezīre maʿ tevābiʿihā el-ʿazīz ol cenāb-ı ṣāḥib-ġazīre taḳlīd olınmış idi. Lākin ol maḳūle belāya mübtelā olmaḳdan maḳṣūd aṣlı ve bu gūne ḳażāya rıżā virmekden murād-ı küllī faḳr u fāḳa ıżṭırārından bir miḳdār ḫalas olup iktisāb-ı ġınā vü yesār ve taḥṣīl-i dirhem ü dīnārdur. Ammā ber-fehvā-yı *mā küllü mā yetemennā'l-mer u*[**] *yudrikuhu*[*] ol maʿnā daḫı ḥāṣıl olmayup cezīre-i **H253b** mezbūrenüñ reʿāyā vü berāyā ṣaġīr ü kebīr ve żaʿīf ü tüvānāsı **Ü257b** ṭuʿme-i şemşīr-i ġuzāt u mücāhidīn ve loḳma-i ḥüsām-ı ḥumāt-ı cāh u dīn olup baḳiyetü's-süyūf olan meʾūf u melhūflar daḫı naʿre-i ṭūb u tüfenk ve ṣadme-i tīr ü ḫadeng ve raʿd u berḳ-i tīġ-i bī-direngden **R292b**

1** ṣāḥib-ḳırān-ı cihān: ṣāḥib-ḳırān-ı zemān H R S.
1-2** fermān-dih-i zemīn ü zemān: - S.
2-3 Rahmân-26 (Yeryüzündeki her canlı, cansız fanidir).*
3-4 Âl-i İmrân-140 (O günleri biz insanlar arasında döndürür dururuz, zaferi bazen bir topluma bazen öteki topluma nasip ederiz).*
5** Sigetvār: Sigetvārda S.
6** Subḥānī: Süleymānī S.
9** vardur: var R S.
11** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
16** yetemennā'l-meru: yetemennā'l-merā u H.
16 (Kişi her istediğine kavuşamıyor).*

niçe zemān ḥayrān u deng olup ḥırāset ü zirāʿata** ḳudret ü istiṭāʿatleri olmağın cezīre-i mezkūr bir iki sāl ḳalb-i erbāb-ı kemāl gibi perīşān olup eṭrāf-ı memālik-i islāmdan reʿāyā sürülmek** ile fi'l-cümle maʿmūr u ābādān olmış idi. Müddet-i medīde** ḳażā-yı mezbūrda** miknete iḳtidārları olmamağın nā-kām u nā-çār yevmi ṭoḳsan aḳçe ile tekāʿüd iḫtiyār itmiş idi. Sene sitt ve s̱emānīn ve tisʿami'ede sāḳī-i ecel dōstkāmī-i ḥayāt yirine sāġar-ı zehr-ālūd-ı memāt** ṣunup ṣadme-i ḥımāmdan binā-yı kām u merāmı semt-i inhidām ṭutıcaḳ tezerv-i rūḥ-ı pür-fütūḥı** bi'l-āḫare sebzezār-ı ʿālem-i beḳāya ḫırām eyledi. Ḥaḳḳā ki ḥücre-i cinān ve revāḳ-ı dil ü cān ve derīçe-i āẕān-ı ṭālibān-ı ʿirfānı meşāʿil-i muḳteriḥātı ile münevver ve dimāġ-ı sükkān-ı ṣavme-i cihān ve ḳuṭṭān-ı ḳubbe-i zemīn ü zemānı revāyiḥ-i müşgīn-fevāyiḥ kelimātı ile muʿaṭṭar iden şuʿarā-yı belāġat-güsterdendür. İnşā ile daḫı zemānında küllī ʿunvān ve miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda ḫayli nām u nişānı var idi. Ṣahib-ḳırān-ı zemān **S250a** merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan İmām Ġazālī Ḥażretlerinüñ Kimyā-yı Saʿādet nām kitābını terceme itmege fermān buyurmışlar idi. Bir miḳdār yirin ʿibārāt-ı şerīfe ve istiʿārāt-ı belīġa vü laṭīfe ile terceme idüp lākin itmāmına eyyām muʿāżıd u sāʿid-i zemāndur. Āġūş-ı şāhid-i merāma müsāʿid **Ü258a** olmayup mevāniʿ ü ʿavā'iḳ ol tertīb ü terkīb üzre iḫtitāma māniʿ ü ʿā'iḳ oldı**. Baʿdehū Tevārīḫ-i Selāṭīn ve ʿUlemā-yı**

1** zirāʿata: zırāʿata H.
3** sürülmek: sürmek H S.
4** Müddet-i medīde: Müddet-i medīdüñ Ü.
4** mezbūrda: H.
6-7** sāġar-ı zehr-ālūd-ı memāt: sāġar-ı memāt-ı zehr-ālūd S.
8** pür-fütūḥı: pür-fütūḥ H.
19** ʿā'iḳ oldı: ʿā'iḳ olmış idi Ü.
19** ve ʿUlemā: ʿUlemā H.

Rūm te'līfine şürū' itmiş idi. Anuñ daḫı itmāmı[**] ma'lūm degüldür. Bu bir iki eş'ār anuñdur[**].

Şi'r[**] : O meh ki 'arż-ı cemāl itdi[**] ref' idüp burḳa'
Güneşdür ol ḳameri yaḳası aña maṭla'
Bu ḥüsn-i ḫaṭṭ ile yāḳūt-ı leblerüñdür iden
Ḳalemtirāş-ı ġama üstüḫānumı maḳṭa'
Şarābı[**] az diyü sāḳī ta'allül eyleme kim
H254a R293a Ayağı şun alma *küllü dāḫilin yenfa'*[*]

(Diger) : Esīr-i bend-i zülf ü kākül-i 'anber-feşānum ben
İki zencīr ile bağlu yatur şīr-i jiyānum ben[**]

Ve lehū[**] : Meyl itme sīme olma bahāda ḫaẕef[**] gibi
Dürr daḫı olsa gözyaşın alma ṣadef gibi
Eller kefende key bir iki pūla zār olup
Ḥırş āteşiyle yüzüñi[**] ḳızdurma def gibi

Ve lehū[**] : Belā-yı 'ışḳı gel[**] ey 'andelīb söyleşelüm
Ki müşkilāt su'āl ü cevāb ile açılur
Görürse ṭañ mı seḥer-i[**] rūy-ı ṣubḥ maḳṣūdı
Şu dīde kim giceler terk-i ḫāb ile açılur

1** itmāmı: itmām S.
1-2** Bu bir iki eş'ār anuñdur: Bu eş'ār anuñ gütārındandur H Bu eş'ār anuñdur R Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār ol şā'ir-i nāmdāruñ kelimāt-ı dürer-bārındandur ki taḥrīr olındı S.
3** Şi'r: Naẓm H - Ü.
3** itdi: ide S.
7** Şarābı: Şarāb S.
8* *(Her giriş faydalıdır)*
9-10** Esīr-i bend-i zülf ü... yatur şīr-i jiyānum ben: - H R S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
11** ḫaẕef: ḥaẕef R.
14** yüzüñi: yüregi H.
15** Ve lehū: - H S Ü.
15** gel: güli R.
17** seḥer: saçar Ü.

Ve lehū[**] : Ḳuş uçmaz nār-ı āhumdan diyār-ı yāre bilmem hīç
Maḥabbet-nāmemi iltüp kebūter vara mı yā Rab
Temāşāsına ṭoymayup ümīd-i vuṣlat eylerken
Ḫayāl-i yār añlar mı dil-i āvāremi yā Rab[**]

Ve lehū[**] : Ey serv-i nāz lāle-ḫadd bāġ u bahārısın kimüñ
Ben ʿandelīb-i zāruñum sen gül-ʿiẕārısın kimüñ

Rüstem-i zemān ve Cemşīd-i Sikender-nişān ṣāḥib-ḳırān-ı devrān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan Vezīr-i Aʿẓam Rüstem Paşayı ʿazl itdükden ṣoñra yine vezīr-i aʿẓam itdükde bu tārīḫi ki ḥurūf-ı menḳūṭa ve ġayr-ı menḳūṭası müstaḳilen tārīḫ olur dimişdür.

Tārīḫ[**] : ʿAṣr bes rām-ı Rüstem-i S̱ānī (962)

KĀMĪ-İ DİGER: ʿĀmil ü ʿālem-i Rabbānī maẓhar-ı cemāl-i kemāl-i Yezdānī ser-defter-i ṣūfiyān-ı savmaʿa-i ḥāk-ı nūr-baḫş-ı mücāvirān ḳubbe-i eflāk-ı naḳş-bend-i ʿālem-i taḳvā **Ü258b** vü ṣalāḥ ve zīb ü zeyn-i ṣuffe-i reşād u felāḥ **S250b** dürr-i deryā-yı kemāl olan Şeyḫ Cemāl (Ḥażret)lerinüñ[**] birāderzādesi ve āstān-ı saaʿādet-āşiyānınuñ ḫānevādesidür. Ḫuddām-ı şerīʿat-i seyyidü'l-enāmdan iken sene is̱neteyn ve ḫamsīn ve tisʿami'ede terk-i menzil-i fenā idüp gūşe-i beḳāda maḳām u ārām eylemişdür. Merḥūm Müftī ʿAlī Çelebinüñ ḫidmet-i behcet-fezālarından mülāzım olmaġla kāmrevā olmışdur. Ḳıṣṣa-i Yūsuf u Züleyḫāyı naẓm eylemiş idi. Lākin ol kitāb-ı pür-ṣafā olup ber-feḥvā-yı *ebādethu eyādī sebe*[*] gūy-ı çevgān debūr u ṣabā olup mis̱āl-i

---

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[3-4**] Temāşāsına ṭoymayup... dil-i āvāremi yā Rab: - H.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Tārīḫ: Mıṣrāʿ H.
[16**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[22*] *(Ayrılık onları dağıttı, yok etti).*

varaḳü'ṭ-ṭayr hevāya perrān olmağla vücūd-ı eczāsından[**] nām u nişān yoḳdur. Bu eş'ār anuñdur[**].

R293b *Şi'r*[**]: Gerçi olmaz güzel ol serv-i ser-efrāz gibi
Güzel oldur ki ḳoluñda ola şehbāz gibi

Ve lehū[**] : Güle gūş itdüremez yoḳ yire bülbül iñler
'Işḳ destānını şimdi kim oḳur kim diñler
Bende-i ḥalḳa be-gūşum diyü yād itdi meger
Beni ol verd-i leṭāfet ki ḳulağum çıñlar

KİRĀMĪ[**]: Nāmı 'Abdu'r-raḥīmdür. Ḳażāyā-yı fażl u kemālüñ eşmel ü e'ammı olan **H254b** vālid-i büzürgvār ḥażretlerinüñ birāder-i kihteridür ki rāḳım-ı[**] ḥurūf-ı 'acz-i raḳamuñ 'ammīdür. Vālid-i 'aliyyü'ş-şān ḥażretlerinüñ ḥücre-i[**] terbiyetlerinde mürebbā olup ḫidmet-i pür-meymenetlerinde dāmen-der-miyān olmağla taḥṣīl-i envā'-ı feżā'il ü 'irfān itmiş idi ve bereket-i ta'līm ü irşādı ile 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyede[**] fā'iḳü'l-aḳrān ve ḳuvvet-i mübāḥese vü

1** vücūd-ı eczāsından: vücūd-ı eczāyından H eczā-yı vücūdından R.
2** anuñdur: anuñ güftārından dandur H.
3** Şi'r: - S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
10** Kirāmī: - Ü. Süleymaniye Kütüphanesi Yenicami-857 nolu yazma nüshanın (vr.250b) derkenarında Kebīrī'nin biyografisi ve "Laṭīfī 'ümmü'l-mü ellif" şeklinde bir not bulunmaktadır. **KEBĪRĪ**: Rūmilinde ehl-i soḥbet ve muṣāḥib-i ma'rifet kimesne idi. Sulṭān Bāyezīd devrinde zelzele-i kebīr devrinde fevt oldı. Egerçi fenn-i şi'rüñ üslūbın ve ṭarz u revişin ḫūb bilürdi. Ammā ḳıllet-i ṭab'ından ṣanāyi'-i şi'riyyeyi az bilürdi. Bu şi'r-i nefīs ber-vech-i tecnīs mezbūruñ ibdā' u īcādı ve iḫtirā'-ı zāde-i ṭab'-ı ḥaṣṣıdur.

Ḥışm ile yine cevr ü cefā tīġi bilendi
Ey dil saña mı yā baña mı anı bilendi

Merḥūm-ı mezbūr 'aṣrında olan şu'arāyı göze göstermezdi ve mu'āṣırları daḫı mezkūrı 'adād-ı şu'arādan 'add itmezdi ve vücūd virmezlerdi. Merḥūm Kātib Şevḳī bu ḳıṭ'ayı ḥaḳḳında dimişdür.

Kebīrī şi'r-gūlar arasında
Hemīn ta'dād içinde şıfra beñzer
Tezāyüd virür a'dāda egerçi
Ḥisāba ṣaymaz anı ehl-i defter

11** rāḳım: kātib S.
12** ḥücre: ḥacer R.
15** vü naḳliyyede: - H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

münāẓarada müşārün-bi'l-benān olmış idi. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp ẕāt-ı ercmendi dānişmend olduḳda nihāl-i vücūd-ı pür-efḍālini bāġbān-ı fażl u kemāl olanlar būstān-ı ḫidmetlerine dikmege dil ü cān ile çalışurlar ve s̱emere-i vücūd-ı feżā'il-behresi nev-bāve-i bāġ-ı kemālāt olmaġla aṣḥāb-ı müdārese raġbet ü münāḳaşa ile biribirinden ḳapuşırlar idi. Bu ḥālde şeyḫü'l-islām müfti'l-enām mevlānā ve üstādenā Ebu's-suʿūd -*Eskenehu'llāhu Teʿālā fī dāri'l-ḫulūd*- (Ḥażret)lerinüñ[**] miḥrāb-ı ʿubūdiyyetinde dā'imü'r-rükūʿ ve's-sücūd iken baʿż-ı evżāʿ u eṭvārından rencīde olup murġ-ı bāl-i ẕī-bāli āşiyān-ı āstānlarından remīde olduḳda Burusa ḳāḍīsı iken Mevlānā ʿAbdü'l-bāḳī Efendi ḫidmetine ʿāzim olup anlardan mülāzım olmışdur. Ẕāt-ı fā'iḳına şāyeste vü lāyıḳ olan[**] ol idi ki sālik-i mesālik-i[**] **S251a** tedrīs olmaġla aḳṣā-yı menāṣıb u meṭālibe[**] vāṣıl ve aḳdām-ı iḳdāmla ḳulle-i[**] rifʿat ü ʿizzete nā'il ola. Lākin Edirnede Ḥüsāmiyye müderrisi iken ḳuvvet-i bāṣırlarına żaʿf u fütūr ʿārıż u ṭārī[**] olmaġla[**] semt-i[**] ḳażāya **R294a** mā'il olmış idi. Niçe zemān Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākim ve emvāc-ı biḥār-ı keremi ol diyārda mütelāṭim ü müterākim olduḳdan ṣoñra[**] vālid-i ʿaliyyü'ş-şān Anaṭolı ḳāżīʿaskeri olduḳlarında ḳażā-yı Ḥamā ol ẕāt-ı kerīmü'l-muḥeyyānuñ ḥummāsı olmış idi. Baʿdehū[**] Begşehrinde ḳāḍī iken sene is̱neyn ve s̱emānīn ve tisʿami'ede *inne ileynā iyābehum*[*] mażmūnı üzre naʿīm ābād-ı Dārü's-selāmda ḥūr-ı maḳṣūrāt-ı fi'l-ḫıyām ile tenʿīm-i[**] cāvidānīye nā'il olup bu mużīḳ-i miḥnet ü tebāhīden

---

[7**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[11**] olan: - S.
[11**] mesālik: - H.
[12**] meṭālibe: ol meṭālibe H.
[12**] ḳulle: - H S.
[14**] u ṭārī: - S.
[14**] olmaġla: olup S.
[14**] semt: - H S.
[16**] olduḳdan ṣoñra: olmış idi S.
[18**] Baʿdehū: - H.
[18-19*] *Gâşiye-25 (Şüphesiz onların dönüşü sadece bizedir).*
[20**] tenʿīm: naʿīm R S Ü.

saʿat-i raḥmet-i nā-mütenāhīye vāṣıl oldı. Ḥaḳḳā ki merḥūm-ı merḳūm envāʿ-ı maʿārif ü feżā'il ile maʿrūf u mevsūm ẕāt-ı pür-iḥtirāmı aḫlāḳ-ı kirāmı ile müteḫallıḳ olmaġla şöhre-i ḳużāt-ı Rūm olup ems̱āl-i aḳrānı miyānında serv gibi ser-efrāz ve ṭā'ife-i ḳużāt-ı sütūde-ṣıfāt **H255a** arasında** mānend-i şehbāz cümleden mümtāz u bülend-pervāz idi. Ṭabʿ-ı derrāk ve ẕihn-i tābnākı** bir mertebede çāpük ü çālāk idi ki eyyām-ı ḳażāda ki hengām-ı mütāreke ifāde vü istifādededür. Her** maḥall ki ṭabʿ-ı ekmel ü ʿaḳl olına ʿarż olına** *-Bi-ʿİnāyeti İlāhi Teʿālā ve hidāyetihi-* ol maḥallde taḥrīr ü taḳrīr olınan esvile vü ecvibeye naḳīr ü ḳıṭmīr mübāderet ü müsāraʿat ider idi ve zemānede ṣıfat-ı ʿālī-menḳabet seḫāvet ile yegāne olup ifāżat-ı nevālde ebr-i nisān ve maṭar-ı vābil ü isāle ve icrā-yı** mekremet ü efḍālde baḥr-ı sā'il nedāvet-i ebr-i nidā ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı seḫāsından erbāb-ı recā vü su'āl aṣdāf-mis̱āl** cevāhir ü leʿāl ile mümtelī vü māl-ā-māl olurdı ve herkes ki teng-i destlikden ġonçe-i gülistān gibi dehān-mesāleti güşāde ide seḥāb-ı kef dürr-pāşı ceyb ü dāmānını şebnem gibi pür-sīm ḳılurdı. Gülistān-ı cihānda ebnā-yı zemāndan bu ḫulḳ-ı ʿālī-şān ile serv ü raʿnā gibi ser-āmed ve bülend ü bālā** idi **R294b** ki cümle-i ʿibādu'llāhī re'fet ü şefḳatinden ehl ü ʿıyāl ve aḳārib ü ḫ/ṣānı gibi bilüp anlaruñ ḥüsn-i ḥālini dil ü cānla ḫāhān olup ibtisām u sürūrlarıyla** ġonçe gibi ḫandān ve ālām u iġtimāmı ile ġumām-mis̱āl giryān olur idi ve yārānınuñ çemenzār-ı niẓām-ı ḥāline seḥāb-ı ʿināyet ü ihtimāmı ḳādir **S251b** olduḳça müteḳāṭır u bārān olup şemʿ-mis̱āl ḫalḳ-ı ʿālem içün yanar yaḳılurdı. Bu cümleden naẓm-ı eşʿār ile şöhret-şiʿār şāʿir-i sāḥir-i nāmdār olup eşʿa-i

---

4** sütūde-ṣıfāt arasında: sütūde-ṣıfātda S.
6** tābnākı: tābnāk S.
7** Her: Bir S.
8** olına: olınsa S.
11** icrā: eczā R.
12** mis̱āl: ems̱āl H S.
16** bülend ü bālā: ve bālā H S.
18** ibtisām u sürūrlarıyla: ibtisām-ı sürūrlarıyla R.

maʿānī-i laṭīfe ve nikāt-ı daḳīḳa ve bāriḳa-i taḫayyülāt reşīḳa-i seḥāb kelimāt-ı belāġat-simātından envār-ı ḫūrşīd nehān ve żiyā-yı kevākib şeb-i tārı gibi vāżiʿ ü peydā şuʿāʿ-i luṭf u melāḥat ve iltimāʿ-ı belāġat u feṣāḥat elfāẓ-ı faṣīḥa ve ʿibārāt-ı belīġasından mānend-i nūr-ı ẕekā lāyiḥ ü hüveydādur. Nitekim īrād olınan kelimāt-ı bā-sedādı müddeʿā-yı mezbūra ṣāhir-i ṣādıḳ idügi āftāb-ı ʿālem-tāb gibi lāmiʿ ü bāriḳdür.

Şiʿr[**] : Felegüñ ḥāline ey ḫˇāce naẓar ḳılmazsın
Çarḫ-ı aṭlas ne ḳumāş idügin bilmezsin

Ve lehū[**] : Çarḫa ṭayanma her ne ḳadar üstüvār ise
Yirüñ efendi altı da var üsti var ise

Ve lehū[**] : Unutma pādşāhum küşte-i ġam-ı ʿışḳuñ duʿālardan
Elüñden geldügi ḫayrı dirīġ itme gedālardan

Ve lehū[**] : Diyemez ṣanmañuz ol mihr-i cihān-ārāyı
Beñzer ebrūma diyü aġzına almaz rāyı

Ve lehū[**] : Dām-ı naẓara düşdi egerçi niçe dil-ber
H255b Göñlüm[**] seni ṭutdı benüm ey rūḥ-ı muṣavver

Ve lehū[**] : Kaʿbe-i kūyuña gelsün diyü yārān-ı ṣafā
Ḳum yıġar ḳapuña geldükçe[**] senüñ bād-ı ṣabā

Ve lehū[**] : Baña cihān gerekmez o laʿl-i revān gerek
Evvel kişiye cān gerek andan cihān gerek

[7**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[16**] Göñlüm: Gözüm S.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.
[18**] ḳapuña geldükçe: ḳapuña varduḳça H S kūyuña geldükçe R.
[19**] Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[**] : Didüm ey meh teşneyüm laʿl-i leb-i ḫandānuña
Didi ey dīvāne-meşreb ṣuṣaduñ mı ḳanuña
Ve lehū[**] : Merḥabā itmezseñ itme ʿāşıḳ-ı dīdār ile
Tek ırāḳdan merḥabā it dōstum aġyār ile
R295a *Ve lehū*[**]: Ġamz iderlermiş beni bu eşk-i gevher-pāş ile
Pādşāhum baña ẓulm itmemişiyle yaş ile
Ve lehū[**] : Şehd-i lebüñe dem-be-dem ey şūḫ-ı dil-pesend
Pāk olmasa ʿaḳīdesi dil bağlamazdı ḳand
Ve lehū[**] : ʿİbret aldı bunca ġamlarla görüp ʿālem beni
Āh kim ʿibret-nümā-yı ʿālem itdi ġam beni
Ve lehū[**] : Ġam-ı ʿışḳuñla bir şūrīde-ḥāl ü sīne-çāküz biz
Bezm-i ʿayb itme āh ġam-fezāmuz derdnāküz biz
Bizi yirden götürdigi bu deñlü rūzgār ey meh
Ġubār olduğımuzdur yoluña yoḫsa ne ḫāküz biz[**]
Tecellī ideli envār-ı ḥüsnüñ ḫāne-i dilde
Cihān ālāyişinden himmet-i ʿışḳuñla pāküz biz
S252a Viṣālüñ nisbet içün itse aġyār itdügin bari
Ölmelik olduğımuz istemez aña helāküz biz
Selāmet yaḳasın itme Kirāmī ārzū hergiz
Ḫarābāt içre bir ter-dāmen ü bir sīne-çāküz biz

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[14**] ne ḫāküz biz: ne ḥāliñüz biz R.

KEŞFÎ: Vilāyet-i Germiyanda Gedus nām ḳaṣabadan keşf-miṡāl baş çıḳarmışdur. Ḥasbīnüñ birāderidür. Zuʿmınca ṣāḥib-i Dīvān mülket-i belāġatuñ ḫüsrev ü ḫāḳānı ve bu zümrenüñ ṣāḥib-i nām u nişānı geçinürdi. Lākin ebyāt u eşʿārından ulü'l-enẓār gözine ṭoḳınur ve mecālis-i şuʿarā vü ẓurefāda oḳınur kelimātı yoḳdur. Sulṭān Bāyezīd Ḫan cāmiʿi yapıldukda ol buḫūrcı mezbūr olup** baʿż-ı cihāt ile ḳanāʿat itmişdür. Bu şiʿr mezbūruñdur**.

Dil raḳīb ile görüp sen ṣanemi āh didi
Burc-ı ʿaḳrebde yine seyr ider ol māh didi
Bāġ-ı gülşende görüp ḳāmet-i reftāruñı serv
Bir ayaġ üzre ṭurup yāricuñ Allāh didi

KEŞFÎ: Edirnedendür. Muḳaddemā ṭarīḳ-i dānişmendiye** sālik olup lākin rūy-ı dil ü cānından ḥicāb estār-ı kitāb mürtefiʿ ve envār-ı ʿilm ü ʿirfān ile terāküm-i ẓulām-ı cehl-i bī-pāyān taḳdīr-i mülk-i ʿalīm ü mennān ile münkeşif ü münḳaşiʿ olmayıcaḳ rāh-rev-i ḳalem-rev-i kitābet olmış idi. Ḥālā gülistān-ı amānī vü āmāli ḫayli nežāret üzre olup mutaṣarrıf-ı **H256a** manṣıb-ı celīl-i emāretdür. Bu eşʿār anuñdur**.

R295b *Şiʿr***: Kec baḳdı meger yüzine sen Kaʿbe-i** cānuñ
Çekdi gözine mīl müjeñ ḳıble-nümānuñ

(Diger) : Ey sāḳī cām-ı meyde görinen degül ḥabāb
Laʿlüñ ġamıyla dökdi ecel derlerin şarāb

(Diger) : Yüzini sürmezdi dā'im sāʿid-i sīmīnüñe
Ḳullaruñ yan virmesey di dōstum bālīnüñe

6** mezbūr olup: olan mezbūr olup H S.
6** mezbūrundur: anuñdur H R S.
12** ṭarīḳ-i dānişmendiye: dānişmendlik ṭarīḳine H R S.
17** Bu eşʿār anuñdur: - S Ü.
18** Şiʿr: - Ü.
18** Kaʿbe: Ḳıble S.

KEMĀL-İ ZERD: Vilāyet-i Anaṭolıdan Berġama nām ḳaṣabadandur. Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye** **Ü259a** merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ vezīri olan ser-defter aṣḥāb-ı** belāġat u inşā vezīr-i ḫıred-müsteşīr Maḥmūd Paşanuñ naẓar-ı kīmyā eṡerleriyle zer vücūd-ı nāmdān kāmilü'l-ʿayār olup sebīke-i maʿārif ü kemālātı sikke-i ḳabūl ile pür-iʿtibār olmış idi. Mevlānā-yı mezbūruñ** fażl u kemāli sīm-i sirişk-i ʿāşıḳ-ı** pür-melāl gibi mevfūr olmaġın vezīr-i mezbūruñ ġılamān sarāyında ḫᵛācelik ḫidmetiyle meʾmūr olmış idi. Vezīr-i mesfūr ʿāzim-i sarāy-ı sürūr olduḳda Edirne ḳurbında Ḫaşköy nām ḳaṣabada binā itdügi medresede müdārese-i **S252b** ʿilm ü kemāle iştiġāl üzre iken medāris-i mollā-yı aʿlāda ṭavāʾif-i kerr ü beyān ile fünūn-ı tesbīḥi tekrār ve mecālis-i ʿālem-i** beḳāda fırḳa-i ḳudsiyān ile mesāʾil-i taḥmīd-i mülk-i mecīdi teẕkār itmege rıḥlet eyledi. Rūy-ı zerdi mānend-i zer aṣfer-i nāṣiʿ olup mevṣūf-ı kelām-ı meserret-niẓām ṣafrā-yı fāḳiʿ olmaġın laḳab-ı mesṭūr ile şāyiʿ olmış idi. Zemānesinde şiʿri kemāl** bulup manẓūr-ı naẓar-ı erbāb-ı maḳāl olmış idi. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Bülbülüñ feryādı ḫaddüñden durur gülden degül
ʿĀşıḳuñ efġānı laʿlüñden durur mülden degül
Sīneye peykān-ı tīrüñ çün gelüp itdi güẕār**
Ben didüm gitdüñ mi cānā didi göñülden degül

1-2** Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye: Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan Ü.
3** aṣḥāb: erbāb S.
5** Mevlānā-yı mezbūruñ: Mevlānā-yı mezbūr ki H.
6** ʿāşıḳ: ʿāşıḳān S.
10** ʿālem: - S.
14** şiʿri kemāl: şiʿri kemālin H S.
14-15** Bu şiʿr anuñdur: anuñ güftārındandur H - S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
18** Sīneye peykān-ı tīrüñ çün gelüp itdi güẕār: - Ü.

*Ve lehū*** : Ḳıldı şeydā göñlümi ol çeşmi şehlālar benüm
İtdi yaġma ṣabrumı zülf-i semen-sālar benüm
Bāde vü maḥbūb ʿışḳ ehline lāyıḳdur didüm
Ṭutdılar mesmūʿ bu fetvāmı onlar benüm

*Ve lehū*** : Ey k'uş bu ten yoluña ḫāk ḳadem olsa
Geh gāh anuñ izleri anda raḳam olsa

R296a *Ve lehū***: Ebrūlaruñ kemānlarını yine ḳurdılar
Beñzer yataḳlarında yatur āhū gördiler
Ḳomadılar ṣanavberi yanuñca ṣalına
Ol derdmendüñ ayaġına balta urdılar

KEMĀLĪ**: Nāmı İsmaʿīldür**. Bende vü āzāde miyānında Defterdārzāde dimekle meşhūr **H256b** aḫlāḳ-ı ḥüsne ve evṣāf-ı müstaḥsene ile meẕkūr olduġından ġayrı nüzhet-ābād-ı ḳalb-i pür-sedādı envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt** ile maʿmūr ve sāḥa-i bāl-i pür-efḍāli maṣabb-ı ġamām-ı kemāl olmaġla ravż-ı memṭūr ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede rāsiḫ ü māhir ve maʿārif-i külliye ve ṣanāyiʿ-i cüz'iyyede ʿadīl ü naẓīri nādirdür. Meṡnevīdānlıḳ ile şöhre-i cihān olmaġın gāhī naḳl-ı Meṡnevī ile ḫalḳ-ı cihānı sūdmend iderler idi. Süveydā-yı bāl-i pür-kemālden ārzū-yı cāh u celāli dāfiʿ olup bir miḳdār cuvālī ile ṣābir ü ḳāniʿ olmışdur. İbtidā-yı āferīnişden bu zemāna gelince olan ḥavādiṡ ü veḳāyiʿi cāmiʿ-i tevārīḫden bir kitāb-ı mesā'il** ü nāfiʿ te'līfine şürūʿ itdügi istimāʿ olınurken** ol bedr-i lāmiʿ henüz tamām olup şāyiʿ olmamışdur.

1** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
12** Kemālī: Kemālī- Defterdārzāde dimekle meşhūr Ü.
12** Nāmı İsmaʿīldür: Nāmı Meḥemmeddür S.
14** kemālāt: kemāl S.
21** kitāb-ı mesā'il: kitāb-ı şāmil H S.
22** olınurken: olındı. Lākin S.

Ümmîddür ki itmāmiyle muvaffaḳ olup bu daḫı deryā-yı ʿademe ṭalmayup sā'ir-i aʿdāma mülḥaḳ olmıya. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Nergisüñ rūşen çerāġı rūz u şeb ṭurmaz yanar
Tañrı yaḳduġı çerāġı söndürimez rūzgār[**]

(Diger) : Yeñiçeridür āb-rūy-ı dergāh
S253a İçinde bir içim ṣudur ʿÖmer Şāh
Viṣāl-i Kaʿbesine teşne çoḳdur
Başında yüklügi altun oluḳdur[**]

GÜLĀBÎ: Gelibolı nām ḳaṣaba-i be-nāmdandur. Gāhî baʿż-ı ümerāya münādim ü muṣāḥib[**] ve gāhî baʿż-ı ḳużāta kātib ü nā'ib olmaġla terk-i sevdā-yı merātib ü menāṣıb itmiş idi. Gülāb-ı kelāmından būy-ı **R296b** leṭāfet fā'iḥ idügi bu **Ü259b** maṭlaʿ-ı meşhūrından ẓāhir ü lā'iḥdür.

Maṭlaʿ[**] : Saña öykünmege cānā ṣanemüñ cānı mı var
Yā seni ḳoyup aña ṭapanuñ îmānı mı var

GÜNĀHÎ: Devā'ir-i aṣḥāb-kemālāta medār ü dārü'l-ḳarār şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur. Nāmı Ḥasandur. Ḥayretînüñ birāderi olan Sîneçākuñ ḫidmetinde çābük ü çālāk şākird-i ḫāṣṣı ve manẓūr-ı naẓar-ı iʿtibār u iḫtiṣāṣı olmaġla maʿārif ü leṭā'ifinden behredār olup zemānında ḫayli iʿtibār bulmış idi. Mānend-i enhār her-bār geşt-i kūh u deşt idüp ḫānḳāh-ı dünyā tekye-i gāh-ı beḳā degüldür diyü bād-ı ṣabā gibi bir yirde temekkün ü ḳarār itmeyüp gāhî āstān-ı mevlevîde semāʿ u ṣafāyla taḥṣîl-i sūz u güdāz ve

---

2[**] anuñdur: mezbūruñ güftārındandu S.
3[**] Şiʿr: Naẓm H.
3-4[**] Nergisüñ rūşen çerāġı... söndürimez rūzgār: - R S.
5-8[**] Yeñiçeridür āb-rūy-ı dergāh... yoluñı altun oluḳdur: - R.
11[**] muṣāḥib: muṣāḥib olup S.
14[**] Maṭlaʿ: Naẓm H.

gāhī ķāfile-i[**] tevekkül ve zād-ı fuķarā ile sefer-i Ḥicāz eylerdi. Eşʿārı maʿnīdār u sūznāk **H257a** ve elfāẓ u edāsı daḫı pākdur. Bu ġazel mezbūruñdur[**].

Ġazel[**] : Geçmesün her kec-küleh meydān anuñ yügrügi
Ol elif-ķāmet ķaşı nun mıdur anuñ yügrügi
Peyk-i Cibrīli ķoduñ deşt-i fenāda süst-peyk
Āferīn ey ʿarşagāh-ı lā-mekānuñ yügrügi
Ḫıżr u ʿĪsā gibi çābük-dil sebük-rūḥ olmışuz
Ṭañ degül olsaķ zemīn ile zemānuñ yügrügi
Ey göñül çālāk iseñ ṣāḥib-naẓar ķıl ārzū
ʿAzm ider ʿummāna dek āb-ı revānuñ yügrügi
Ey Günāhī ʿarṣa-i naẓm içre pervāz it yüri
Kim semend-i ṭabʿla sensin cihānuñ yügrügi

Ḫāṭır-ı fātır-ı rāķımü'l-ḥurūfa sāniḥ ü ẓāhir olan budur ki egerçi şāʿir-i mezbūruñ semend-i ṭabʿ-ı bülendi mıżmār-ı belāġatda ḥā'iz-i ķaṣabü's-sebaķ olup meydān almışdur ve ʿarşagāh-ı feṣāḥatda kümāt-ı şuʿarā-yı berāʿat-simāta[**] at ṣalmışdur. Lākin bu maṭlaʿ bu ġazele lāyıķ ve beyt-i ṡānī medḥ-i rüsül-i Yezdānī olmaġla **Ü260a** sā'ir-i ebyātına[**] muvāfıķ degüldür. Bu eşʿār daḫı mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Degül āvāresi serv-i semen-simā vü meh-rūnuñ
R297a Ķabarmış cüst ü cūyında ayaġı cām-ı gülgūnuñ

[1**] ķāfile: - S.
[2-3**] ġazel mezbūruñdur: ġazel mezbūruñ güftārındandur H ġazel bī-bedel ol şāʿir-i nāmdāruñ güftār-ı dürer-bārındandur S.
[4**] Ġazel: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
[16-17**] berāʿat-simāta: belāġat-simāta H S.
[18**] ebyātına: ebyāta H R S.
[20**] Şiʿr: Naẓm H.

S253b *Ve lehū*[**]: Tīġ-i ser-tīzüñ ki yarup sīnemi[**] peykān arar
Ḫıżrdur zulmetde gūyā çeşme-i ḥayvān arar

Ve lehū[**] : Günāhī gāh ebrūsın ögersin geh zeneḫdānı
Süḫan meydānınuñ şimdi elüñde ṭūb u çevgānı

GÜVĀHĪ: Vilāyet-i Anaṭolıdan Geyve nām ḳaṣabadandur. İftiḫār-ı selāṭīn-i[**] Āl-i ʿOsmān kāsir-i tāc-ı şāhān-ı Īrān u Tūrān nīş-i terhībin nūş-ı terġīb ile hem-nişīn ve idrār-ı[**] feyż-i inʿāmın aġrār şīt-i ḥüsāma ḳarīn iden Sulṭān Selīm Ḫan-ı Māżī zemānında cümle-i ʿasākir-i cerrārdan zümre-i erbāb-ı tīmārdan idi. Ol şāh-ı Merrīḫ-intiḳāmuñ[**] nām-ı pür-iḥtirāmına Kenzü'l-bedā'iʿ nām bir kitāb diyüp ekşer-i ebyātında īrād-ı ḍurūb-ı emşāli iltizām itmişdür. Bu bir iki ebyāt ol kitābdandur[**].

Naẓm[**] : Bulur itdügin ol kim bed-ʿameldür
Kim iti öldüren sürer meşeldür
Üşenme ṭoġrı söz içün ḳahrdan
Ḳovulsañ ġam degül ṭoḳuz şehrden

Ve lehū[**] : Gerek māl elde kim manṣıb ḳazana
Girü yaġlı ḳazan yaġlı ḳazana

Ve lehū[**] : Ulular yüzi olur gerçi ıssı
Unutma kim olasın devlet[**] ıssı

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] sīnemi: sīne R.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[6**] selāṭīn: - S.
[8**] idrār: ābdār S.
[10**] Merrīḫ-intiḳāmuñ: Merrīḫü'n-nuʿmānuñ H.
[12**] Bu bir iki ebyāt ol kitābdandur: Bu ebyāt ol kitābdandur H Bu ebyāt anuñ güftārındandur S.
[13**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.
[19**] Ve lehū: - H S Ü.
[20**] devlet: manṣıb S.

*Ve lehū*** : Maḳābire gelicek bī-duʿā gelüp geçmeñ
Duʿā elin uzadup merḥabādan utanmañ**

H257b KEVSERĪ**: Leṭāfetde āb-ı ḫoş-güvārı miṣāl-i kevser ve hevāsı dem ü ṣāl gibi cān-perver maḥall ü ḳaṣr-ı selāṭīn-i ʿadālet-güster olan Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Sāḳī-i kevser ʿAlī Murtażā ile hem-nām olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı bāʿiṣ-i iḥtirām eylemiş idi. Şāyeste-i serīr-i pādşāhī sulṭān-ı ʿadālet-destgāhī hidmetinde baş u cān virmekle müfteḫir ü mübāhī olan sipāhī zümresindendür. Bu şiʿr anuñ eşʿārındandur**.

*Şiʿr*** : Çıḳarmış başı baḳmaġa ġonçe** cāme-ḫābından
Hemān dem-beste ḳalmış laʿlüñi görmiş ḥicābından
Bār-ı ʿışḳa ne żarar eşkümüñ iḫrācından
Aġlamaz ey gözümüñ** merdümi yük bācından
R297b Siperi bend-i ḳafa eyledügüm budur kim
Geçmesün tīri öte sīnemüñ umacından

KEYFĪ**: Rāyet-i vücūdı Amasiyya sancaġından ḫāfıḳ olup pāy-ı seyāḥatle geşt-i mesālik ü ṭarā'iḳ itmiş idi. Āḫir dil-i bīmāra çāre tīmārdur diyü baʿż-ı ümerā-yı nāmdāruñ dārü'ş-şifā-yı āstānında cāygīr olmaġla derd-i derūnı bir miḳdār ʿilāc-pezīr olmış idi**. Eczā-yı ḫayālātdan ḥāṣıl olan nüsḫa-i kelām

1** Ve lehū: - H S Ü.
2** utanmañ: unutmañ R S.
4** Kevserī: - Ü.
9** anuñ eşʿārındandur: ol şāʿirüñ güftārındandur H anuñdur S.
10** Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
10** baḳmaġa ġonçe: yaḳmaġa ġonçe R ġonçe baḳmaġa S.
13** gözümüñ: gözüm S.
17** Keyfī: - Ü.
11** olmış idi: olmışdur H.

S254a ve maʿcūn-ı maḳāli keyfiyyet ü ḥālinden ʿāḫl u ḫālī degüldür. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : O yārüñ ḫāba varmış çeşm-i pür-ḫışmı çatup ḳaşın
Uyur şehbāz vaḥşīdür ḳanādına çeküp başın

Ve lehū[*] : Yüz çevirür nāṣıḥ-ı bed-lehce rūy-ı ḫūbdan
Vechi yoḳ yüz söylesün ben geçmezem maḥbūbdan

Ve lehū[*] : Şöyle mest olmışam ey Keyfī ḳıyāmet ḳopagör
Ḥaşr ola gice bizüm geçmiye keyfiyyetimüz[**]

ḤARFÜ'L-LĀM

LEʾĀLĪ: Vilāyet-i Ṣaruḫandan zümre-i ḳużāt-ı celīlü'l-ʿunvāndandur. Mefḫar-ı ʿulemā-yı Rūm cāmiʿü'l-feżāʾil ve'l-ʿulūm ḥāʾiz-i kemālāt-ı insāniyye fāʾiz-i ʿināyāt-ı Subḥāniyye mirʾāt-ı cemāl-i bā-kemāl-i *aḥsenü'l-ḥusnā veziyādeten*[*] merḥūm u maġfūrün-leh Kemāl Paşazādeden mülāzım olup niçe zemān kitābet-i fetvā ile āstān-ı semā-sīmālarında ḫādim baʿdehū baʿż-ı ḳaṣabāta ḳāḍī vü ḥākim **Ü260b** olmış idi. Bu eşʿār[**] anuñdur.

Şiʿr[**] : Ḳatline ḳaṣd itmesün her dem igen ʿāşıḳlaruñ
Beklesün yanını yüzi ṣuyıyla ḫançerüñ
Ḫayāl-i ḫurde-fikr it vaṣf-ı dendānında dildāruñ
Leʾālī tā ki naẓmuñ ola dürr ü gevher-meknūn[**]

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
7-8** Şöyle mest olmışam ey Keyfī... geçmiye keyfiyyetimüz: - H S.
13* *Yūnus-26 (Onlar iyilikleri ziyadesiyle yaptılar).*
16** eşʿār: şiʿr S maṭlaʿ Ü.
17** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
20** ü gevher-meknūn: gevher-meknūn H Ü.

MEVLĀNĀ LUṬFĪ[**]: Merḥūm u merḳūm[**] kibār-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmiʿü'l-fünūn **H258a** ve'l-ʿulūm naẓīr ü ʿadīli mānend-i ʿanḳā maʿdūm olmağla mevsūm olup ṣāḥib-i resā'il-i şerīfe[**] ve mü'ellif-i muṣannefāt-ı laṭīfe ve cennāt-ı[**] ʿulūm u feżā'ilden enāmil-i deryā-ḫaṣā'il ile izāle-i ġavāşī idüp kütüb-i muʿtebereye taʿlīḳāt-ı ḥavāşī iden Mevlānā Luṭfīdür ki āvāze-i fażl u ʿirfānı ḳubbe-i **R298a** zemīn ü zemānı pür-ṣadā ve velvele-i kūs-ı nām u nişānı ʿarṣagāh-ı cihān ve eyvān-ı keyvānı pür-ġavġā idüp berḳ-i ḥüsām kelāmı abṣār-ı aṣḥāb-ı enẓārı ḫāṭıf olduğından ġayrı ʿulemā vü fużelā ve ümerā vü vüzerā heybet ü saṭvetinden sehmnāk u ḫā'if idi. Mevāʿıẓ ü naṣā'iḥ-i müşfiḳāne ile ekābir ü aʿyān-ı zemāne zebān-ı ṭaʿnı dırāz itdüginden her birinüñ aʿlām-ı intiḳāmı ḥareket ü ihtizāz üzre olup müteraṣṣıd nekbeti ve müteraḳḳıb zellet ü ẕilleti olurlar idi. Cümleden ol zemānda olan aṣḥāb-ı fażl u ʿirfānuñ muḳtedāsı ve ṭā'ife-i erbāb-ı taḥḳīḳ ü itḳānuñ muḳaddem ü pīşvāsı cāmiʿ-i envāʿ-ı meʿālī ve efḍāl-i ḫaṭīb-i minber-i fażl u kemāl olan merḥūm Ḫaṭībzādenüñ Ḥāşiye-i Tecrīd-i Şerīfiyyeye[**] te'līf itdügi ḥāşiyesin tezyīf itmekle muḳayyed **Ü261a** olduğından **S254b** ḫāṭır-ı şerīfi müte'ellim ü mużṭarib ve kānūn-ı derūnında āteş-i kīne vü intiḳām mużṭaram u mülteheb olmış idi. Ve ol zemānuñ ʿulemāsından Monlā ʿArab ile sulṭān-ı cihān şāh-ı dervīş-nişān mürebbi'l-ʿulemā muḳavvi'ż-żuʿafā merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan ḥużūrında baḥs̱-ı nevāḳıż-ı[**] vużūdan mübāḥase itdükde ẕikri ḳabīḥ baʿż-ı kelimāt şenīʿ ü vaḳīḥ ile monlā-yı mezbūre iṭāle-i lisān itdüginden[**] şāh-ı

1** Mevlānā Luṭfī: Luṭfī - R S.
1** Merḥūm u merḳūm: - H R S.
3** şerīfe: - H.
3** cennāt: cenāb H cinān S.
15** Şerīfiyyeye: Şerīfine H.
20** baḥs̱-ı nevāḳıż: nevāḳıż S.
21** itdüginden: itdükden H.

cihōnuñ mir'ōt-ı ḳalb-i pür-ṣafāsı bir miḳdār mükedder ve ser-çeşme-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı ġubār-ı küdūret ile fi'l-cümle muġberr olmış idi. Ḥāṣılı bir bahāne ile şāh-ı cihāna muḳarribān-ı salṭanat ve müdebbirān-ı memleket ittifāḳ idüp monlā-yı mezbūrı maẓhar-ı ism-i muḍill olup ṭarīḳ-i tevfīḳden ḍālldur diyü teftīşini fermān itdürdüklerinde[**] monlā-yı[**] mezbūrdan rencīde ve dest-i zebānından[**] keşīde vü miḥnet-resīde[**] olan baʿż-ı aṣḥāb-ı **R298b** buġż u ʿudvān ḥāşā ol ṣāḥib-i fażl u ʿirfān **H258b** ḳatli mūcib baʿż-ı aḳvāl ü efʿāl müşāhede vü muʿāyene itdük diyü ġarażen[**] şehādet itmekle ʿulemā-yı zemānesi iftā-yı ibāḥet ḳatline cür'et idüp monlā-yı mezbūrı nā'il saʿādet-i şehādet[**] itdiler *ve leḳad mitte şehîden* tārīḫi olmışdur. Merḥūm-ı merḳūmuñ mevlidi şehr-i sütūde-ṣıfāt belde-i Toḳatdur. Sinān Paşadan ʿulūm-ı āliyye ve fünūn-ı ʿāliyye taḥṣīl itdükden ṣoñra merḥūm ʿAlī Ḳuşcı ʿAcemden geldükde tilmīẕ-i ḫāṣṣı olup ʿulūm-ı Riyāżiyyeyi[**] daḫı[**] tekmīl itmişdür. Medāris-i ʿadīdede ifāde-i ʿulūm itdükden ṣoñra Ṣaḥnda baʿdehū Murādiyye-i Burusada müderris olmaġla binā-yı sarāy-ı fażlını[**] müşeyyed ü mü'esses olmışdur. **Ü261b** Monlā-yı mezbūruñ evżāʿ u eṭvārı tekellüf ü taṣallüfden sālim ü ʿārī herkes ile muṭāyebe vü mülāṭafa ve mümāzaḥa vü muḥāvere üzre lā'übālī-meşreb olduġından ḥāşā bī-dīn ü vāsiʿü'l-meẕheb[**] ṣanurlar idi. Ol şīr-i dilīri muḳayyed zencīr idüp mānend-i Yūsuf ol ẕāt-ı fežā il-i meşḥūnı maḥbūs u mescūn itdüklerinde Sulṭān Bāyezīde gönderdügi ebyātdandur[**].

[5**] teftīşini fermān itdürdüklerinde: teftīşi fermān itdüklerinde H.
[5**] monlā: - H R S.
[5-6**] dest-i zebānından: dest ü zebānından H S.
[6**] miḥnet-resīde: miḥnet-çeşīde H R S.
[8**] ġarażen: - R.
[9-10**] saʿādet-i şehādet: saʿādet ü şehādet H.
[13**] Riyāżiyyeyi: Riyāżiyye R.
[13**] daḫı: - S.
[15**] fażlını: fażlı H R S.
[18**] vāsiʿü'l-meẕheb: vusʿü'l-meẕheb R.
[20**] ebyātdandur: ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur R.

Beyt[**] : Öldürmeyince mihr ü vefā itmezüm dimiş
Ger eyler ise mihr ü[**] vefā öldürüñ beni

Vezīr-i aʿẓam olan İbrāhīm Paşaya gönderdügi ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur[**].

S255a *Şiʿr*[**] : Ey mürüvvet maʿdeni luṭf ıssı sulṭānum meded
Vey aba ʿan-cedd vezīr-i Āl-i ʿOsmānum meded
Dāmen-i Yūsuf gibi çāk oldı ẕeyl-i ʿiṣmetüm
Ḫaṣm-ı bī-inṣāf elinden algirībānum meded

ʿAlī Ḳuşcı[**] merḥūm ile diyār-ı ʿAcemden bile gelen Monlā Faḫrīye[**] şarṭ-ı vāḳıf üzre ḳırḳ aḳçe ile olan dārü'l-ḥadīs̱i otuz aḳçe ile virdüklerinde monlā-yı mezbūr dimişdür.

Naẓm[**] : Ey dehr ʿaceb ḥādis̱edür kim ḥades̱ itdüñ
Bünyādını yıḳduñ heme ʿilmüñ ʿabes̱ itdüñ
Bir dehrīye yir olmaġiçün dār-ı ḥadīs̱üñ
Naḳż eyleyüben onını dārü'l-ḥades̱ itdüñ

R299a LAṬĪF[**]: Hevāsı laṭīf ve ābı ḫoş-güvār olmaġla mümtāz-ı büldān u emṣār olup nümūne-i *cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhāru*[*] olan şehr-i Burusadan bir ḫᵛāce-i māldāruñ oġlıdur ki Ṭūṭī Laṭīf dimekle şöhre-i vażīʿ ü şerīf idi. Merḥūm Gürz Seydiden mülāzemet müyesser[**] olduḳdan ṣoñra

---

[1**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[2**] mihr ü: ʿahde S.
[3**] ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur: ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur ki taḥrīr olındı H ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
[4**] Şiʿr: Beyt R - H Ü.
[8**] ʿAlī Ḳuşcı: Monlā ʿAlī Ḳuşcı H.
[8**] Monlā Faḫrīye: Monlā Faḫrī R.
[11**] Naẓm: Şiʿr S - Ü.
[16**] Laṭīf: Laṭīfī'den sonra H R S'de.
[17*] *Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
[19**] mülāzemet müyesser: mülāzım S.

manṣıb-ı ḳażādan ḥaẓẓ-ı vāfī[**] ve naṣīb-i[**] evfer alup[**] kesb-i sīm ü zer ve taḥṣīl-i emvāl-i bī-ḥadd ü mürr itdükde[**] İstanbulda medrese binā idüp kendüsi müderris olmış idi. Niçe müddet ṣalāḥ u taḳvā ile gūşegīr-i ʿālem-i fenā olduḳdan ṣoñra ṭūṭī-i büstān-sarāy-ı mülket-i[**] beḳā olmışdur. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Gerekmez tevsen-i çarḫı meh-i nevden ferāġum var
Ü262a Bu ālem kiştzārında ne çiftüm ne oraġum var

MEVLĀNĀ LĀMİʿĪ: Ġayret-i nigāristān-ı Çīn ü Ḫıṭā ve reşk-i İrem-i cinān u gülşen-i Sebā olup ḫākī-i dil-güşā ve hevāsı müşgsā olan şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadandur. ʿĀlem-i şiʿr ü inşānuñ mihr-i sāṭiʿi ve zemānede semā-yı belāġatüñ necm-i ṣāḳıb u bedr-i lāmiʿi[**] idi. Babası Sulṭān Bāyezīd-i şehr-yāruñ **H259a** defterdārı olmış idi. Lākin mezbūruñ bāġ-ı dimāġına nesīm-i fenā vezān ve bedreḳa-i hidāyet-i Subḥānī ile ṭarīḳ-i saʿādet refīḳ-i tevfīḳe[**] revān olup niçe rūzgār defterdār-ı kāmkār olursañ dār-ı uḫrāda ḥużūr-ı Ḫudāda muḥāsebe-i aʿmāl u efʿālüñ görüldükde *men nūḳişe fi l-ḥisābi fe-ḳad uʿẕibe*[*] feḥvāsınca ḥisāb virmek maḥż-ı ʿaẕābdur diyü sālik-i rāh-ı ṣavāb olmış idi ve bu ʿālem-i fenānuñ beḳāsı olmaduġına ʿārif ve bu cihān-ı bī-āmānuñ şöhret ü riyāseti maḥż-ı zeḫārif idügine dīde-i baṣīret ile nāẓır u vāḳıf olmaġın seyyāḥ-ı dil ü cānı fenā yolın ṭutmış idi. Bir iki gün ṭarīḳ-i ʿilmde tek ü pū ve şāhid-i murād u merāmını cüst ü cū idüp **R299b** cemāl-i viṣāline[**] dīde-i ẓāhir ile nāẓır olmaġa mecāl olmıyacaḳ ḳuṭb-ı felek-i kemāl

---

1** ḥaẓẓ-ı vāfī: ḥaṭṭ-ı evfā H S.
1** naṣīb: naṣībi S.
1** alup: olup H S.
2** itdükde: itdükden ṣoñra S
4** mülket: mülk H.
5** Şiʿr: - Ü.
11** bedr-i lāmiʿi: ve lāmiʿi Ü.
14** tevfīḳe: pür- tevfīḳe S.
15-16 (Hesapta tartışan kimse acı çeker).*
21** cemāl-i viṣāline: - Ü.

merkez-i dā'ire-i vecd ü ḥāl ʿankā-yı Ḳāf ḳaf-ı ʿalā'iḳ-i şehbāz-ı hevā-yı[**] feżā-yı ḥaḳā'iḳ Naḳş-bend-i kār-ḫāne-i velāyet mürsile-peyvend ḥūrān-ı hidāyet maḳbūl Ḥażret-i Bārī Ḥażret-i[**] Emīr-i Buḫārīye irādet ḳılup ḫidmet-i pür-saʿādetinde taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyye ve tekmīl-i merātib ü maḳāmāt-ı ʿaliyye itmiş idi. Bī-ḥadd resā'il ü muṣannefātı ve ʿilm-i taṣavvuf ve fenn-i şiʿr ü inşāda niçe mü'ellefātı vardur. Monlā Cāmīnüñ ekṡer-i kitābını terceme itmekle **Ü262b** zemānında Cāmī-i Rūm dimekle **S255b** meşhūr u mevsūm olmış idi[**]. Neṡrde olan muṣannefātı bunlardur: Ḥüsn ü Dil Şeref-i İnsān ʿİbret-nümā Menḳabet-i Üveysü'l-ḳaranī Terceme-i Nefeḫāt Terceme-i Şevāhidü'n-nübüvve Şerḥ-i Dībāce-i Gülistān Şerḥ-i Muʿammā-yı Esmāü'l-ḥüsnā Bahār u Ḫazān Münşe'āt u Mecmaʿü'l-leṭā'if ve manẓūm olan mü'ellefātı bunlardur: Dīvān-ı Eşʿār Ferhād-nāme Vāmıḳ u ʿAẕrā Veys ü Rāmīn Absāl ü Salāmān Gūy u Çevgān bu kitābı meddāḥ-ı rüsül-i Yezdān ve muḳtedā-yı erbāb-ı belāġat u beyān olan Ḥażret-i[**] Ḥassānı -*Rāḍiya llāhu Teʿālā*[**] *ʿanhu*- düşinde görüp işāret-i pür-beşāretleriyle didüm diyü dībācesinde taḥrīr ü tasṭīr itmişdür -*Vallāhu Teʿālā aʿlem*- Şemʿ ü Pervāne Cābir-nāme Luġat-ı Fārisiyye Heft Peyker Şehr-engīz-i Burusa ve Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn. Rivāyet olınur ki[**] ol zemānda Vāʿiẓ Monlā ʿArab mecālis ü mecāmiʿde Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyn oḳutmaḳ küfrdür didükde **H259b** monlā-yı mezbūr kitāb-ı meẕkūrı te'līf idüp ol eyyāmda[**] ḳāḍī-i şehr olan Aşçızādeyi ve Vāʿiẓ-i mesṭūrı ve aʿyān-ı şehr ü ʿāmme-i cumhūrı cāmiʿ-i kebīr-i Burusada cemʿ idüp ḥużūrlarında **R300a** Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyni oḳutmışdur. Kitāb-ı merḳūmda

[1**] hevā: - H.
[3**] Ḥażret: - S.
[8**] olmış idi: olmışdur S.
[14**] Ḥażret: - H.
[14**] Teʿālā: - S.
[17-18**] Rivāyet olınur ki: Ḥikāyet olınur ki H.
[20**] ol eyyāmda: - S.

ol ciger-gūşe-i rüsūl ve ferzend-i saʿādetmend-i betūl ʿasākir-i mütekāşir-i yezīd-i maḫẕūldan ġonçe-miŝāl gūşe-i dil-teng ü melūl olduġına dimişdür.

*Şiʿr*** : N'eylesün bir ḫaste cān biñ tīr ile
Şīr-i tenhā bir süri ḫınzīr ile

Ve Yezīd-i pelīd-i kāfir ṭamından köpek düşer gibi bām-ı pür-nekbetinden düşdügine dimişdür.

*Şiʿr*** : Ṭamdan ṭamūya dek ḫōş-cān atar
Añā bu üslūb ile uçmaḳ yeter

Ü263a Ve bu bir iki eşʿār mezbūruñdur**.

*Ġazel*** : Çaġrışur gökde melekler āh u zārumdan meded
Odlara yandum bu āh-ı pür-şerārumdan meded
Ḳonmasun yār işigine ḫāk-i cismümden ġubār
Ey gözüm bi'llāh bu seyl-i** eşk-bārumdan meded
Gözlerüm yol gözlemekden** tīre dildür ey ṣabā
Tūtiyā-yı ḫāk-pāy-ı şeh-süvārumdan meded
Ey ṭabīb-i cān dile kār itmedin bu zehr-i ġam
Ẕerrece tiryāk şehd-i laʿl-i yārümden meded
Lāmiʿī dil-zevraḳın gird-āba ṣaldı mevc-i ġam
Yoḳ kenār-ı vaṣl yāre rūzgārumdan meded**

*Ve lehū*** : Kuḥl içün bir ẕerre yārüñ ḫāk-pāsın görmedük
S256a Aġlamaḳla dīdeden çıḳduḳ ḳarasın görmedük

3** Şiʿr: - Ü.
7** Şiʿr: - H R Ü.
9** Ve bu bir iki eşʿār mezbūruñdur: Bu bir iki şiʿr mezbūruñdur H Bu bir iki eşʿār daḫı anuñdur S.
10** Ġazel: Naẓm H R Şiʿr S.
13** bu seyl: mesīl Ü.
14** gözlemekden: gözlemekde H R.
19** meded: meded. Bu maṭlaʿ daḫı anuñdur H.
20** Ve lehū: - H S Ü.

*Ġazel*** : Çün ezel ṣubḥında urdı nevbetin sulṭān-ı ʿışḳ
Ṭāñ degül ʿarş üzre dikse rāyetin sulṭān-ı ʿışḳ
Ḳāniʿ olmaz on sekiz biñ ʿālemi fetḥ eylese
ʿArşdan aʿlā ṭutar çün himmetin sulṭān-ı ʿışḳ
Lücce-i deryāya düşse dāmenin ter eylemez
Çarḫ-ı ʿālī gibi gözler ʿiṣmetin sulṭān-ı ʿışḳ**

*Ve lehū*** : Āteş üzre ṣaldı ʿanber kākül-i müşgīn-i dōst
Yaḳdı cān bezminde micmer kākül-i müşgīn-i dōst
Düzdi** Dāvudī zirihler ḫaṭṭ-ı ʿanbersā-yı yār
Çekdi ʿAbbāsī ʿalemler kākül-i müşgīn-i dōst
Gūyiyā ḥāl-i perīşānum añılmış** dil-berüñ
Raḥm idüp gūşına söyler kākül-i müşgīn-i dōst
Ṣābit oldı ḫaṭṭınuñ çünkim müzevver ḥücceti
Saʿy idüp tezvīrin örter kākül-i müşgīn-i dōst
Ṭutduġınçün mıṣr-ı ḥüsnüñ leşkerin Firʿavn-ı ḫaṭṭ
N'eyle ġarḳ olmış ser-ā-ser kākül-i müşgīn-i dōst**

LĀYİḤĪ: Nāmı Muṣṭafādur. Rūmilinde **R300b** Siroz dimekle mezkūr olan şehr-i meşhūrdandur. Sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilmde nehc-i maʿhūd üzre bezl-i mechūd itdükden ṣoñra nesemāt-ı** **H260a** cezebāt-ı Gülşenīden cānına bir nesīm

---

1** Ġazel: Ve lehū R - H S.
5-6** Lücce-i deryāya düşse... sulṭān-ı ʿışḳ:- S / sulṭān-ı ʿışḳ: - Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Düzdi: Dürdi Ü.
11** añılmış: añılmış yanında S.
16** müşgīn-i dōst: - Ü.
20** nesemāt: nesīmāt H R.

irişmekle sefer-i diyār-ı Mıṣra taṣmīm idüp** sāḥa-i bālini ġubār-ı recā-yı cāh u celālden pāk u ḥücre-i żamīrine küdūrāt-ı ʿalā'iḳ u ʿavā'iḳdan āsār-ı mücāhedāt-ı** envār-ı tecelliyāt ile tābnāk itmek Ü263b recāsıyla nice müddet ḫidmet-i āstān-ı Gülşenīde muḳīm olup gāh evrāḳ-ı bahār gibi gülistān-ı āstānında dökülür şaçılurdı** ve gāhī ġonçe gibi reşeḥāt-ı seḥāb-ı şevḳ u incizāb ile gülüp açılurdı**. Ve gāh ḫazān-dīde berg-i çenār gibi cāme vü destārdan ʿārī olurdı ve gāhī dīde-i ġam-dīdesinden jāle-misāl müteḳāṭır olan eşk-i ḥasret ve sirişk-i nedāmet-i nīl-i Mıṣr gibi cārī olurdı. Baʿdehū şehr-i İstanbulda peyġūle-i iḫtifā vü ḫumūlda** nice zemān serv-misāl bāġ-ı ʿālemden dāmen-keşān ve kāşāne-i ḳanāʿatde derdle derd-keşān olmış idi. Ṣāḥib-ḳırān-ı ʿālem merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫana vezīr-i aʿẓam olan ʿAlī Paşanuñ mezbūra meyl-i tāmm ve incizāb-ı mā-lā-kelāmı olmaġın menzil ü maḳāmı mercīʿ-i ḫāṣṣ u ʿāmm olup iltifāt-ı ʿālīsi ile** cenābı müzdeḥam-ı şeyḫ ü şābb olmaġla ḫayli ʿālī-cenāb olmış idi. Ḫalḳuñ mezbūra fesād-ı ʿaḳīde ile iʿtiḳādı var idi *-Vallāhu Teʿālā aʿlem-*. Rütbe-i naẓm u şiʿri **S256b** sāfil ve derece-i iʿtibār-ı erbāb-ı enẓārdan sāḳıṭ u nāzildür. Bu şiʿr anuñdur.

*Şiʿr*** : Ḳamuya feyżüñ irer bārgāhdur işigüñ
Şu resme ki felek-i mihr ü māhdur işigüñ
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i taḥḳīḳa reh-revān olana
Cenāb-ı Ḥażrete bir şāh-rāhdur işigüñ

1** idüp: idüp ve S.
2-3** āsār-ı mücāhedāt: - Ü.
5** dökülür şaçılurdı: döküldi şaçıldı Ü.
6** gülüp açılurdı: gülüp açıldı Ü.
9** vü ḫumūlda: vuṣūlde Ü.
13** u ʿāmm olup iltifāt-ı ʿālīsi ile: u ʿāmm olmış idi ol sebebden Ü.
17** Şiʿr: - R Ü.

Ḳapuñdan özge olur mı bu Lāyiḥīye sened
Ġarīb ü bī-kes olana penāhdur işigüñ

(Diger) : Dimek lāzım degül naʿl ü elifler kestügüm yāre
Zebān-ı ḥal ile söyler aġız açup ḳamu yāre**

LAṬĪFĪ: Mevlidi Ḳasṭamonıdur. Evā'il-i ḥālinde taḥṣīl-i ʿilme iştiġāl itmiş idi. Baʿdehū **R301a** ferāġat idüp baʿż-ı ʿamā'ir-i celīlede kitābet ile kesb-i maʿīşet ḳılmış idi. Ḥālā İstanbulda pīr ü nā-tüvān tīr-i ḳāmeti mis̱āl-i kemān iki bükülmiş şecere-i ḥayātı** bī-berg ü bār olup ṣolmış ve ḳadd-i dü-tāsı selām-ı merg u peyām-ı ecel almaġiçün münḥanī olmışdur. Zemānında şiʿr ü inşā ile şöhret bulup Teẕkiretü'ş-şuʿarā taḥrīr ü imlā itmek zaḥmetine mübtelā olmışdur. Tetebbuʿ-ı aḫbār-ı şuʿarāda levāzım u mehāmm-ı kārī vü merʿī itmedüginden ġayrı ḥalāvet-i ʿibāret ve **Ü264a** leṭāfet-i istiʿārātdan biri ḫāṭır-ı efsürde-dilān gibi luṭf u leṭāfetden ʿārī olup** icāle-i aḳdāḥ-ı inşā iden erbāb-ı belāġat u berāʿatuñ meclis-i iʿtibārlarında kāse-i ḫazef gibi ele almaġa** liyāḳatı ve şāhidān-ı ḳabīḥ-i manẓar ve girye-i peyker gibi bezm-i ehl-i kemāle gelmege ṣūreti yoḳdur. Cümle-i şuʿarāyı kendünüñ masḳaṭ-ı re'si olan Ḳasṭamonı nām şehre intisāb u intimā itmekle yārān-ı ṣafā kitāb-ı mezbūra Ḳasṭamonı-nāme nām virmişlerdür. Bu cümle ile şiʿri inşāsından bihter idügi muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdür. Eşʿārı daḫı vasaṭü'l-ḥāl olduġı maʿlūm-ı erbāb-ı maḳāldür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

3-4** Dimek lāzım degül naʿl ü elfler... aġız açup ḳamu yāre: - Ü.
9** şecere-i ḥayātı: şecere-i ḥayāli R.
14** ʿārī olup: ʿārī Ü.
15** almaġa: alınmaġa H.
21** güftārındandur: güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.

Şiʿr[**] : Sürme çeksün özini nergis-i mestānuñdan
Şānenüñ gitsün eli[**] zülf-i perīşānuñdan
Biz kim[**] ġubār-ı pāy-ı seg-i kūy-ı dil-berüz
Ulularuñ ayağı tozı ḫāk-ı kemterüz
Naḳş-ı dü-kevni āyīne-i cānda seyr ider
Faḳr u fenā serīrine mālik Sikenderüz
Cemden yeg itdi sebʿa-i seyyāre vaḳtimüz
Sāḳī bu devlet ile şeh-i heft-kişverüz

S257a *Ve lehū*[**]: Zülf-i ʿanber-bāruñı yüzden[**] götürseñ vechi var
Çünki ey ḥūrī yaraşmaz gülşen-i cennetde mār

Ve lehū[**] : Ẓulmet-i şeb eyleyüpdür ʿālemi ṣanmañ siyāh
Bād-ı āhumdan söyinmişdür çerāġ-ı mihr ü māh

Ve lehū[**] : Gözüm yaşını baḥr itdüm firāḳuñla cüdālıḳdan
Senüñle ḳanı ā ẓālim ṣu sızmazdı aralıḳdan

R301b LİSĀNĪ: Muḳarrer-i āyāt-ı Selāṭīn-i ʿOs̱māniyye ve mehbiṭ-i envār-ı ʿināyāt-ı subḥāniyye olan ḳubbetü'l-islām şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür. Ol ẕāt-ı kerīmü'l-muḥeyyānuñ ki feyż-i ḥayā-yı destinden **H261a** ebr-i bahārı ḥayā idi. Nām-ı şerīfi Yaḥyādur. ʿĀlem-i ṣabāvetden ki hengām-ı taḥṣīl-i maʿrifetdür. ʿArūs-ı kemālāt-ı insāniyye naẓar-ı ẕāt-ı melek-sīretinde cilveger ve saʿādet-i kitābet ki āyet-i refīʿ-i rāyet-i **Ü264b** *ʿalleme bi'l-ḳalem*[*] celālet-i şānına nāṭıḳ olduğı *Keʾn-nār ʿalā ʿilm* ve rifʿat-i şān-ı saʿādet-maḳrūnı mā-ṣadaḳ-ı mażmūn-ı

1[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
2[**] Şānenüñ gitsün eli: Şāne kessün elini H Şānenüñ gitsün elini R Şāne gitsün elini S.
3[**] kim: - Ü.
9[**] Ve lehū: - H S Ü.
9[**] yüzden: yüzin R.
11[**] Ve lehū: - H S Ü.
13[**] Ve lehū: - H S Ü.
21[*] *Alak-4 (Oʾna kalemi öğretti).*

kelām-ı belāġat-meşḥūn-ı *nūn vel-ḳalemi ve mā yesturūn*[*]dur. Enāmil-i deryā-yı ḫaṣā'iline maḳdūr u müyesser olmaġın taḥṣīl-i fünūn-ı āliyyeden istīfā itdükde[**] sālik-i ḫudemāt-ı ḫizāne vü istīfā olmışlar idi. Bir zemān Dīvān-ı Sulṭānīde muḥāsebecilik ʿunvānı ile muʿanven ve kūs-ı ṣaḥā'if ü defātir-i gūş-vāre-i me'āṣir ü mefāḫiri ile muvaşşaḥ u müzeyyen olmış idi. Ḥaḳḳā ki müstevfī-i aḳlām niçe şühūr u aʿvām icmāl-i kemāl-i ẕāt u tefāṣīl-i ḥüsn-i ṣanʿātını evrāḳ-ı sebʿa-i ṭabāḳa taḥrīr eylese muḳāṭaʿāt-ı ḳalem-rev kemālātından ḥisāb yek ḳalem degüldür ve muḥāsebāt-ı defātir-i eyyām dāḫil-i ḫizāne-i ẕāt-ı bā-iḥtirāmı olan **S257b** mekārim-i bī-erḳāmından bir raḳam degüldür. Ümmīddür ki beḳāyā-yı cāh u celāli[**] tafṣīl ü icmāli ile taḥṣīl idüp ʿāmil-i eyyām ẕāt-ı saʿādet-encāmı içün der-ʿuhde itdügi merātib ü menāṣıbı teslīm itmekle vāṣıl-ı maḳām menīʿ ü ḳadr-i celīl ola. Zemānemüzde ṭūṭī-i ṭabʿı ḳafes-i belāġatde gūyā ve vaṣf-ı ḳand-i şehd-i lebān ile şekker-ḫām[**] olan ve kelīm-i lisānı mıṣr-ı feṣāḥat u beyānda iẓhār-ı bed-beyżā iden şuʿarā-yı faṣīḥü'l-lisān ve nuẓemā-yı şīrīn-zebāndandur. Bu bir iki ebyāt-ı merġūb ol ẕāt-ı maḥsūbuñ bu mecelle-i celīleye taḥrīr olınmaġıçün iḫtiyār **R302a** itdükleri[**] eşʿār-ı feṣāḥat-maşḥūb ve belāġat-üslūbdandur.

Şiʿr[**] : Dem-i ḳatlümde ḫūnum tīġ-i bürrānuñda ḳalmışdur
Niçe maẓlūmlar ḳanı senüñ yanuñda ḳalmışdur
Libāsuñda degüldür naḳş-ı kemḫā pençe resminde
Benüm dest-i ümīdümdür ki dāmānuñda ḳalmışdur

1* *Kalem-1 (Nūn. Kaleme ve kalem tutanların yazdıklarına and olsun ki).*
3** itdükde: itdükden ṣoñra S.
10** celāli: celāl H R.
13-14** şekker-ḫām: şekker-ḫā S.
17** itdükleri: itdügi S.
18** Şiʿr: - Ü.

Perīşānlıķ ser-i** zülf-i perīşānuñda ķalmışdur
Perīşān eylemek ʿāşıķları yanuñda ķalmışdur
Ü265a Neler geçdi dile cellād-ı ġamzeñ ey kemān-ebrū
Nişān isterseñ işte zaḫm-ı peykānuñda ķalmışdur
*Ve lehū** :* Merdūd-ı ser-i kūyuñ** olup mübtezel oldı
Aġyār-ı siyeh-rūya** bu işler güzel oldı
H261b *Ve lehū**:* Geçdi Ferhād ile Mecnūn baña hem-dem ķalmadı
Vādī-i ʿışķuñ bugün vardur ʿaceb tenhālıġı
*Ve lehū** :* Teġāfül eylemek yegdür Lisānī** ṭaʿn-ı nā-ehle
Ķulaķ ṭutmaķ bilürsin ķavl-i aʿdāya sefāhatdür**

LAʿLĪ: Rūmilinde Üsküb nām şehr-i İrem-maķāmda tavaṭṭun u ārām idüp bir iki cihetle ṭarīķ-i ʿilmden ferāġat idüp anı cihet-i maʿīşet ve sebeb-i ķanāʿat bilmiş idi. Rūy-ı nīkūsı laʿl-i reng ü gül-fām olduġından maḫlaş-ı merķūm ile şöhre-i enām olmışdur. Egerçi şuʿarādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf u inʿāmıyla ḥumeyyā-yı mekārim-i bī-intihāsın nūş iden büleġādandur. Lākin** kān-ı cinān ve maʿden-i dil ü cānından maķbūl-ı ṣarrāfān-ı bāzār-ı ʿirfān ki niçe laʿl-i ābdār ve gevher-i pür-iʿtibār ibdā vü iẓhār eylemişdür. Bu eşʿār anuñdur.

*Şiʿr** :* Zahidüñ göñlinde cennet ʿāşıķuñ dīdār-ı yār
Lā-cerem her kişinüñ başında bir sevdāsı var

1** ser: - R.
5** Ve lehū: - H S Ü.
5** ser-i kūyuñ: seg-i kūyuñ S.
6** siyeh-rūya: siyeh-rū R.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
9** Lisānī: Lisān S.
5-10** Merdūd-ı ser-i kūyuñ... ķavl-i aʿdāya sefāhatdür: - Ü.
15-16** Egerçi şuʿarādan Sulṭān Cemüñ cām-ı elṭāf... nūş iden büleġādandur. Lākin: - H R S.
19** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

ʿĀşıḳuñ ḥālāt-ı vecden iḫtiyārī ṣanmañuz
Dil-rübālar ʿişvesi ādemde ḳomaz iḥtiyār
Ey muḳallid kişide āyīne ṣāf olmaḳ gerek
Ḳonmıya tā kim aña gerd-i küdūretden ġubār

(Diger) : Ṣafḥa-i ḫaddinde[**] yārüñ ṣanmañuz ḫaṭṭ-ı ġubār
Ẕerrelerdür kim güneş ruḫsārı itmiş āşikār

S258a LAʿLĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Laʿlīn Ḳabazāde dimekle pür-iştihār olan ḳāḍīnuñ ferzend-i hoşmendi olmağın maḫlaş-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Mühimmāt u levāzım-ı kemālāt u ʿulūmuñ[**] taḥṣīline ʿāzim olup dānişmend-i bī-mānend olduḳda cenāb-ı feżā'il-me'āb maẓhar-ı envār **R302b** *ve āteynāhu'l-ḥikmete ve faṣle'l-ḫiṭābi*[*] ḥā'iz-i feżā'il ü me'āsir-i bī-ḥadd ü ḥisāb olan Zekeriyyā Efendi Ḥażretlerinüñ āstān-ı felek-ḳıbāblarında[**] çārūb-misāl ḫādim olmağla muḳārin-i enẓār-ı elṭāf u merāḥimleri olup ḫidmet-i[**] ʿaliyyelerinden mülāzım olmışdur. Ḥālā Rodoscuḳda Rüstem Paşa medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olup taḥṣīl ü tekmīl-i esbāb-ı ʿilm ü kemāle te'nīs üzredür. Fi'l-vāḳiʿ envāʿ-ı kemālāt u maʿārif ile āşnā-yı dīde-i dil ü cānı kuḥlü'l-cevāhir-i ʿirfān ile rūşenā olduğından ġayrı naġme-i dil-firīb ü behcet-efzā ve elḥān-ı dil-nevāz ü meclis-ārāsınuñ vaṣfı ḳābil-i taḥrīr ü imlā[**] degüldür. Ḥālā daḫı dāḫil-i sinn-i şebābdur[**]. Cenāb-ı kerīm-i

[5**] ḫaddinde: rūyında S.
[10**] u ʿulūmuñ: ʿulūmuñ H.
[11-12*] *Sâd-21 (O'na hikmet ve güzel konuşma vermiştik).*
[13**] felek-ḳıbāblarında: ḳıbāblarında Ü.
[14**] ḫidmet: - H S.
[19-20**] ü imlā: imlā H.
[20**] sinn-i şebābdur: sinn ü şebābdur S.

vehhābdan me`mūldur ki[**] hilāl-i vücūdı kāmil ü bāhir oldukça envār-ı ʿirfānı daḫı mütekāṣir ü mütevāfir ola. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Dilerüm[**] şīfte-i dil muntaẓamü'l-ḥāl olsun
Seng-i miḥnetle ʿadū münkesirü'l-bāl olsun
Nice bir rāh-ı cefāda ḳıla üftāde göñül
H262a Nice bir ḫayl-i belā vü ġama pā-māl olsun
Bād-ı āhumla cihān bāġını lerzān ideyin
Tā ki ol[**] serv-i revānum baña meyyāl olsun
Ey göñül olmaġa ser-defter-i erbāb-ı naẓar
Diḳḳat it her varaḳ üstine ḳaddüñ dal olsun
Ẕāt-ı pür-cūdı o şāh-ı keremüñ ey Laʿlī
Menzil-i rifʿat ü şāyeste-i iḳbāl olsun[**]

LEMʿĪ: Muḳaddemā meẕkūr u mesṭūr olan Lāmiʿīnüñ ferzend-i dil-bendidür. Nāmı Dervīşdür. Sālik-i ṭarīḳ-i saʿādet-refīḳ-i ʿilm olup ṭarīḳ-i merḳūmuñ şedā`id ü metāʿib-i bī-ḥadd ü ruḳūmını çekmiş ve toḫm-ı emel[**] ü recāyı zemīn-i nā-murādīde[**] ekmiş idi. Āḫir ber-feḥvā-yı *men ḳarʿa l-bābe ve lecce ve lucce*[*] hezār iḳdām u lecc ile **Ü265b** ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān

---

1** me`mūldur ki: mütevaḳḳiʿ Ü.
2** Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur H R Bu eşʿār anuñ güftārındandur S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
3** Dilerüm: Dilerin H S.
8** Tā ki ol: Ol tā ki S.
3-12** Dilerüm şīfte-i dil muntaẓamü'l-ḥāl... şāyeste-i iḳbāl olsun: - Ü.
16** toḫm-ı emel: necm- emel R.
17** nā-murādīde: nā-murāda H.
17-18* *(Kapıyı çalıp ısrar edene ısrar edilir).*

Süleymān Ḫanuñ ḫācesi Ḫayrü'd-dīn Efendinüñ āstān-ı refīine dāḫil oldukda[**] ḥalḳa-miṣāl bāb-ı felek-menālinden[**] zā'il olmayup ʿurve-i **R303a** vuşḳā-yı himmetin[**] muḥkem ṭutmağın devlet-i **S258b** mülāzemetine nā'il ü vāṣıl olmış idi. Medīne-i Ḳosṭanṭiniyyede yevmi ḳırḳ aḳçe ile ḫidmet-i tedrīse meşġūl iken kevkeb-i lemāʿ ve ḫūrşīd-i pür-şuʿāʿ-ı vücūdı ġurūb u ufūl bulup nihāl-i ḥayātı ṣademāt-ı ḫazān-ı fenā ile[**] ẕübūl bulmış idi. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Fikr-i zülfüñdür[**] şeb-i firḳatde cān eglencesi
Gice ile murġuñ olur āşiyān eglencesi
Göñlümi ṭūl-ı emel fikri idüpdür pāy-māl
Olalı sevdā-yı zülfüñ her zemān eglencesi
Ġamzesi fikriyle ebrūsı ḫayāli[**] dil-berüñ
Lemʿiyā yiter saña tīr ü kemān eglencesi

LEMʿĪ: Zemīn-i reşk-i sipihr-i berīn ve ḫātem-i büldān-ı cihāna[**] fīrūze-nigīn olan şehr-i cennet-āyīn Burusa-i maḥrūsadan[**] bāriḳ ü lāmiʿ olup ḫūrşīd-i vücūdı ufḳ-ı şehr-i mezbūrdan ẓāhir ü ṭāliʿ olmışdur. Nāmı ʿUbeydu'llāhdur[**]. Babası ḳużāt-ı islāmdan bir müteʿayyin ü be-nām[**] kimesne idi. Kendüsi Mıṣr-ı ḥüsn ü melāḥatüñ Yūsuf-ı Kenʿānı ve ʿālem-i şīve vü nāzuñ mihr-i raḫşānı

[1-2**] dāḫil oldukda: dāḫil olup Ü.
[2**] felek-menālinden: felek-miṣālinden H.
[2-3**] olmayup ʿurve-i vuşḳā-yı himmetin: ḥalḳa-i himmetini Ü.
[5-6**] ufūl bulup nihāl-i ḥayātı ṣademāt-ı ḫazān-ı fenā ile: ufūl bulup bahār-ı ḥayātı ḫazān-ı memāt ile Ü.
[6-7**] Bu eşʿār anuñdur: . Bu şiʿr anuñdur S - Ü.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[8**] zülfüñdür: zülfünde R.
[12**] ḫayāli: ḫayāl R.
[15**] cihāna: cihān H.
[16**] Burusa-i maḥrūsadan: Burusadan H.
[16-17**] ü lāmiʿ olup ḫūrşīd-i vücūdı ufḳ-ı şehr-i... olmışdur. Nāmı ʿUbeydu'llāhdur: lāmiʿ olup ḫūrşīd-i vücūdı şehr-i... olmışdur. Nāmı ʿAbdu'llāhdur H lāmiʿ nāmı ʿUbeydu'llāhdur Ü.
[18**] ü be-nām: be-nām H.

ve āftāb-ı pür-lemʿānı idi. Żerrāt-mis̱āl ol āftāb-ı ḥüsn ü cemālüñ ʿāşıḳ-ı sergerdānı miḥnet-i ʿāşıḳ gibi ḥisāba gelmez idi ve tābe-i ʿışḳ[**] u maḥabbetde ṭāb-ı mihri ile sūzān olanlar żerreden efzūnter olmağla ʿadd olınmaz idi. Ḳadd ü ḳāmeti[**] bezm-i nezāket ü leṭāfetüñ şemʿi ve rūy-ı nīkūsı felek-i ḫūbı ve melāḥatüñ āftāb-ı pür-lemʿi olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür[**]. **H262b** Bedāyiʿ ü bedāyiʿ-i ʿilme mālik olup babası ṭarīḳine sālik olduḳda bu eyyāmda şeyḫü'l-islām müfti'l-enām muḳtedi'l-eyyām[**] mümeyyizü'l-ḥalāl ʿani'l-ḥarām **Ü266a** ʿulemā-yı dānişverān-ı cihān içinde bī-ʿadīl ü müşābih idügi maʿūlün-ʿaleyh ve müftin-bih olan Çivizāde Efendi ḫidmetleri sāyebān-ı ṣadāreti eyvān-ı sulṭānīde güster-āyende olduḳda ḥablü'l-metīn himmetine ʿāṣım olmağla ol ḥażret-i felek-rifʿatden **R303b** mülāzım olmışdur. Ḥaḳḳā ki eyyām-ı cevānı ve ʿunfuvān-ı zindegānīde āftāb-ı raḫşān-ı eşʿārınuñ berḳ-mis̱āl iltimāʿı ve nücūm-ı kemālāt-ı belāġat-mevsūmınuñ gerçekden barīḳ[**] ü şuʿāʿı[**] eşʿārında maʿānī-i daḳīḳa ve taḫayyülāt-ı[**] reşīḳa īrād itmege[**] ḫayli iltiyāʿı ve ṭabʿ-ı vaḳḳād u żihn-i naḳḳādınuñ bu fennde īcād u iḫtirāʿı vardur. Ümmīddür ki yevmen fe yevmen mis̱āl-i hilāl izdiyād u kemāl bulup lemʿa-i āl gibi semt-i iżmiḥlāl **S259a** ve ʿalāmet-i inḥilāl ṭutmıya. Bu ebyāt anuñ kelimāt u maḳālidür ve mecelleye taḥrīr olınmaġiçün muḫtār-ı ṭabʿ-ı bā-kemālidür[**].

[1-2**] Żerrāt-mis̱āl ol... miḥnet-i... gelmez idi ve tābe-i ʿışḳ: Żerrāt-mis̱āl ʿāşıkları ser-gerdān ve tābe-i ʿışḳ Ü / miḥnet: maḥabbet H.

[3-4**] efzūnter olmağla ʿadd olınmaz idi. Ḳadd ü ḳāmeti: efzūnter olmağla ʿadd olınmazdı. Ḳudūmeti R efzūnter olup ḳadd ü ḳāmeti Ü.

[5**] iḫtiyār itmişdür: iḫtiyār itmişdi H.

[7**] müfti'l-enām muḳtedi'l-eyyām: ve müfti'l-enām H R.

[13**] barīḳ: berḳ H.

[14**] şuʿāʿı: şuʿāʿ S.

[14**] taḫayyülāt: muḫayyelāt S.

[14**] īrād itmege: itmekle H.

[18-19**] maḳālidür ve mecelleye taḥrīr olınmaġiçün muḫtār-ı ṭabʿ-ı bā-kemālidür: maḳālīdür ki bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün muḫtār-ı ṭabʿ-ı bā-kemālidür H maḳālidür Ü.

Şiʿr[**] : Bālişe yüz vireli yār işimüz şīvendedür[**]
Hep bu ġavġālar o māhuñ başı altındandur

Ve lehū[*] : Ṣanma Raḥmāna ʿibādet ola bir dem ġarażı
Her ḳaçan ṣūfī semāʿ eylese[**] şeyṭāna döner[**]

Egerçi ġamze-i mestüñ müdām cengdedür
Ve līk bāde-i laʿlüñ tamām renkdedür[**]

Şu seng-i tefriḳa kim atdı dest-i bī-dādı
Öñüme düşdi ʿadem mülkine olup hādī

Miṣāl-i bād-ı tīr[**] geşt-i deşt-i rāḥat ḳal
Ḳarārgāhuñı kūh-ı ġam it[**] budur vādī

Ve lehū[*] : Yaḳīn olmasun aġyār ol mehe söyleñ yasaġ itsün
Meded ol günleri görmiyelüm Allah ıraġ itsün

Bu üslūb ile şāyed bezm-i dildāra varam bir gün
Ben öldükde belālarla felek başum ayaġ itsün[**]

Ḥaẕer itsün o meh ayaġına yüz sürmesün aʿdā
Nişān-i naʿlçe ile kebkebini göz ḳulaġ itsün

Külünk-i cān Lemʿī muntaẓırdur bismil-i yāre
Diñ ol çābük-süvāre tīġ-i şāhīnin yaraġ itsün[**]

1** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
1** işimüz şīvendedür: işüm şīvendedür H S itsem şīvenden R.
3** Ve lehū: - H S Ü.
4** eylese: itse R.
3-4** Ṣanma Raḥmāna ʿibādet... şeyṭāna döner: - Ü.
5-6** Egerçi ġamze-i mestüñ... tamām renkdedür: - H R Ü.
9** tīr: yeter R.
10** ġam it: ġam itdi S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13-14** Bu üslūb ile şāyed bezm-i... başum ayaġ itsün: - S.
15-18** Ḥaẕer itsün o meh ayaġına... tīġ-i şāhīnin yaraġ itsün: - H.

LEVḤĪ: Vilāyet-i Rūmilinde Piriştine nām ḳaṣabadandur. Ṣafā'iḥ ü ṣaḥā'if ḳalbinde** mersūm olan nuḳūş-ı mā-sivāyı maḥkūm idüp levḥ-i ḳalbini aġyārdan sāde ḳılmaġiçün ṭarīḳ-i taṣavvufa sülūk itmiş idi. Niçe müddet ḳuṭb-ı felek-i kerāmet miḥver-i dā'ire-i hidāyet **Ü266b** Merkez Efendiye irādet getürüp taḥṣīl-i kemālāt-ı insāniyyeye ṣarf-ı himmet** itmiş idi. Eş'ārı hemān levḥ-i sāde-maḳūlesindendür ki anda nuḳūş u ruḳūm leṭāfet-i** mersūm degüldür** ve kelimātından mücerred kelām-ı mevzūn u muḳaffā olmaḳdan **R304a** ġayrı ḥāli** ma'lūm u mefhūm olmamışdur. Nitekim īrād olınan maḳālinden istidlāl olınur.

H263a *Şi'r**:* Niçe demdür ṣabādan bir eṡer yoḳ
Anuñçün kūy-ı dil-berden ḫaber yoḳ
Ṣafā-yı ḫum-ḫānesinde duḫter-i rez
Ṭoludur anı ammā bir çeker yoḳ

*Ve lehū** :* Ḳanı ey bī-vefā her dem benümle 'ahd ü peyvendüñ
Ṣımāġı 'ahd ü peymānı 'aceb kimlerden ögrendüñ

Ve lehū :* Ey benüm oñmaduḳ başum çarḫ-ı felek misin nesin
Menfa'atuñı görmedüm yoḫsa kelek misin nesin
Ḳalbi zaġaldan ayırup farḳın iderseñ ādemin
Ey mey-i la'l-i dil-rübā yoḫsa** muḥkem misin nesin

1-2** Ṣafā'iḥ ü ṣaḥā'if ḳalbinde: Zer mesbūk-ı ḳalbinde Ü.
5** ṣarf-ı himmet: himmet Ü.
6** nuḳūş u ruḳūm leṭāfet: rüḳūm u nüḳūş-ı leṭāfet Ü.
7** degüldür: olmayup Ü.
8** ḥāli: ḥāl H ḥāṣıl S.
10** Şi'r: - S Ü.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ey mey-i la'l-i dil-rübā yoḫsa: Ey bī-la'l-i dil-ber yā yoḳsa R Ey mey-i dil-ber yoḫsa Ü.

ḤARFÜ'L-MĪM

MEʿĀLĪ: **S259b** Yārḥiṣāroġlı dimek şöhre-i dār u diyār olan fāżıl-ı nāmdāruñ oġlıdur. Ḳayd u teşvīş-i rīşden āzāde ve rūy-ı emlesi mānend-i felek-i aṭlas-ı nuḳūş-ı maḥāsinden sāde ġarīb şekl ü ṣūret ve ʿacīb vażʿ u heyʾet dāʾimā** hezl ü hicā kān ve hemīşe rindlikle ḳallāşlıḳ evżāʿ u eṭvārı** olup keṡāfet-i liḥyeden beri olmaġla mezbūra** ġāyet ḫiffet ʿārıż u ṭārī olmış idi ki sekīne vü vaḳārdan dahı bi'l-külliye ʿārī idi. Bu ḥāl u şānından** ṣudūr-ı zemān aña manṣıb-ı tedrīsi revā vü sezā görmeyicek sālik-i manṣıb-ı ḳażā olup Anaṭolıda** ve Rūmilinde bilād-ı kebīreye ḳāḍī olmışdı. Sene iṡneyn ve erbaʿīn ve tisʿamiʾede Gelibolı nām şehr-i bā-iḥtirāmda ḳāḍī-i islām iken dāyin-i ḥımām defʿ-i nizāʿ ve refʿ-i ḫıṣām içün ḫāh u nā-ḫāh cenāb-ı ḳāḍi'l-ḥācāta çekmiş idi. **Ü267a** Tārīḫ-i vefātı budur.

*Mıṣrāʿ*** : Meʾālī Ḥaḳḳa** ḳıldı cānı teslīm

Zemānında şiʿrle iştihār bulan şuʿarā-yı nāmdārdan ve ol ʿaṣrda dām u dāne-i naḳṭ-ı ḥurūf ile teẕervān-ı maʿānī-i leṭāfet-meʾlūfı şikār ve dirhem ü dīnār-ı fikret ü enẓārı niṡār u īṡār itmekle sehī-ḳaddān nevādir ü leṭāʾifi der-kenār iden nāẓımān-ı leṭāfet-şiʿārdandur. Ekṡer-i eşʿārı mücūn u hezle māʾil olup kümeyt-i ṭabʿı bu vādīde serḥad-i ifrāṭa vāṣıl olmaġla derece-i iʿtibārı ulü'l-enẓārdan nāzil ü sāfil olmışdur**. **R304b** Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur**.

4-5** sāde ġarīb şekl ü ṣūret ve ʿacīb vażʿ u heyʾet dāʾimā: olup ġarībü'ş-şekl ve ʿacībü'l-vażʿ dāʾimā Ü.
5** ve hemīşe-i rindelikle ḳallāşlıḳ evżāʿu eṭvārı: ve ḳallāşī evbāşı evżāʿu eṭvārı Ü.
6** biri olmaġla mezbūra: bir olup Ü.
6-7** ġāyet ḫiffet ʿārıż u ṭārī olmış idi ki sekīne vü vaḳārdan dahı bi'l-külliye ʿārī idi. Bu ḥāl u şānından: ġāyet ḫiffet üzre olmaġın sekīne vü vaḳārdan bi'l-külliye ʿārī idi. Bu ḥālden Ü.
9** Anaṭolıda: Anaṭolında Ü.
13** Mıṣrāʿ: Tārīḫ S.
13** Ḥaḳḳa: - S.
17-19** Ekṡer-i eşʿārı mücūn ve hezle māʾil olup... ulü'l-enẓārdan nāzil ü sāfil olmışdur: - H R S.
19-20** eşʿār anuñ güftārındandur: eşʿār ol şāʿir-i pür-iştihāruñdur S.

Şi'r[**] : Kākülüñ ol cīme beñzer kim cinān üstindedür
Ġamzeler ol sīne beñzer kim sinān üstindedür
Eşk-i ḫūn-nīm ile her dem çeşm-i giryānum benüm
Şol ḥabāba beñzer ey dil-ber ki ḳan üstindedür
Ḳadd-i bālāñ üzre cānā zülf-i fettānuñ senüñ
Beñzemişdür zāġa kim serv-i revān üstindedür
La'l-i şekker-bārı üzre ṭurre-i ṭarrār-ı yār
Ey Me'ālī cīmdür gūyā ki cān üstindedür

Ve lehū[**] : Öykünse ṣanavber ḳadd-i yāre 'aceb olmaz
Zīrā ki başı ṭaşra olanda edeb olmaz

Ve lehū[**] : Eşk ü āha göñül inanursun
H263b Yele uyup ṣuya ṭayanursun
Ey ḳadeḥ ḳangı bezmde k'ola yār
Ol arayı ṭoḳuz ṭolanursun

MĀLİKĪ: Nāmı 'Abdü'l-melik olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūr ile müteḫallaş olmışdur. Muḳaddemā mezkūr u mesṭūr olan Ḳādirīnüñ ferzend-i pür-mefāḫir ü me'āṣiridür. Beyān-ı neseb ü ḥāli minvāl-i tafṣīl ile nesc olınmaġın **S260a** şerḥ-i aḥvāli tekrār nesḫ olınmadı. Dā'ī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḫāli envā'-ı ma'ārif ü kemālāt ile ḥāli ḫizāne-i ḳalb-i mes'ūdı nuḳūd-ı fezā'il-i nā-ma'dūd ile mālı bir ẕāt-ı müstecma'ü'l-mekārim ve'l-me'ālī idi. Ṣadr-ı efāżıl-ı cihān ve bedr-i 'ālī-ḳadr-ı 'ālem-i fażl u 'irfān merḥūm vālid-i firdevs-mekānuñ **Ü267b** ḥacer-i terbiyetinde mürebbā[**] olmaġla kesb-i celā'il-i feżā'il[**] idüp āstāne-i

1** Şi'r: - Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
23** terbiyetinde mürebbā: terbiyetinde mu'arrebi R.
23** feżā'il: - S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ifādelerinde ḫādim olmaġla ḫidmet-i ifādelerinden mülāzım olmış idi. Dārü's-salṭanatü's-seniyye Ḳosṭanṭiniyyetü'l-maḥmiyede müderris olduḳdan ṣoñra Mıṣr-ı ġınā vü yesāruñ[**] māliki ve faḳr u fāḳanuñ ʿabd-i memlūkı iken āzād olup bir iki dirhem ü dīnāruñ māliki olmaġiçün semt-i ḳażānuñ sāliki olmış idi. Nevāḥī-i mıṣr-ı Ḳāhirede ʿināyet-i melik-i ḳayyūmla Fiyūme ḳāḍī olup baʿdehū Anaṭolıda Ṣanduḳlı nām ḳaṣabada icrā-yı ḳażiyye-i şerʿiyyede ber-devām iken metāʿ-ı vücūd-ı nāmdārını ḫāzin-i felek-i ṣandūḳ-ı **R305a** ḳabre ṣalmış idi. Ve lü'lü-i şāhvār-ı ẕāt-ı büzürgvārına bāzār-ı rūzgārda iʿtibār olmaġın cevherī-i eyyām ol gevher-i pür-iḥtirāmı yine ṣadef-i zemīne almış idi. Bu eşʿār-ı ābdār ol ẕāt-ı büzürgvāruñ netīce-i ṭabʿ-ı dürer-bārıdur ki s̱ebt olındı[**].

Şiʿr[**] : Yāri mest añlama bu resme tek ü tāzından
Ṭayanur ḥüsnine şöyle ṭuramaz nāzından

Ve lehū[**] : Didiler ḫaṭ geldügin ruḫsār-ı cānān üstine
Gerd-i ġam ḳondurdılar āyīne-i cān üstine
Söyledükce ol iki leb ʿāşıḳı eyler helāk
Ger sükūt eylerse bir dem ḳan olur ḳan üstine
Rūy-ı raʿnāñ üzre tāze ḫaṭṭuñı görmiş meger
Mūrlar çıḳdı ṣanur dil verd-i ḫandān üstine

Ve lehū[**] : Zaḫm-ı ḫadeng-i yār ile ḫūn oldı bu ciger
Bu deñlü yāre pādşehüm ḳande baş ṭutar[**]

[3**] ġınā vü yesāruñ: ʿanā vü ʿasākir S.
[10-11**] Bu eşʿār-ı ābdār ol... dürer-bārıdur ki s̱ebt olındı: Bu eşʿār anuñdur H R Bu eʿār-ı ābdār ol ẕāt-ı büzürgvāruñdur S.
[12**] Şiʿr: - Ü.
[14**] Ve lehū: - H S Ü.
[20**] Ve lehū: - H S Ü.
[20-21**] Zaḫm-ı ḫadeng-i yārla... ḳande baş ṭutar: - H.

Geçmek gerek ḫadeng-i cefāsından ey göñül
Ol ḳaşı yāyı kim ki cihānda sür geçer
Elden çıḳardı cānı bu miskīn dili göreñ
Ḳullāb-ı zülf-i dil-ber elinden neler çeker

Ve lehū[**] : Tā çīn-i ṭurreñ ile ruḫuñ gördi Mālikī
Pür-pīç ü tāb olur[**] gice olınca çın seḥer

H264a *Ve lehū*[**]: Reh-i ʿışḳuñda cānā çeşmelerdür çeşm-i dür-pāşum
Aña dest-i belā yapmış kemerlerdür iki ḳaşum

Ü268a MĀNĪ: Babası Çalık ʿAlī dimekle maʿrūf efāżıl-ı ḳużāt-ı ḳaṣabātdan bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur. Nāmı Şeyḫ Meḥemmeddür. Gülistān-ı melāḥatle verd-i ḫandānı S260b ve çemenzār-ı şīve vü nāzik-i serv-revānı olup muṣavvir-i ezel ü ḫallāḳ-ı lem-yezel ṣaḥīfe-i vücūda rūy-nīkūsın miṣāl-i Erjeng-i Mānī idüp

Beyt[**] : *Mānī çe boved u ṣūret-i bī-maʿnīeş çe boved*
Mānī menem ki çehre-güşā-yı melāḥatem[**]

feḥvāsı maṣdūḳa-i ḥāl-i cemāli olmağın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Ḥālā vilāyet-i Anaṭolıya ṣadr olan mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Mollā[**] Aḥmed Efendiden Maʿlūlzāde Efendiye irtibāṭ idüp ḫidmet-i şerīflerinden[**] mülāzım olup ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. ʿUnfuvān-ı cevānīde R305b ḳalem-i fikret ü ḫayāl ile resm-i ṣūret-i ḳīl ü ḳāl ve taḥrīr-i nuḳūş-ı kelām u maḳāle dest-āzmāylıḳ ve ṭūṭī-i ṭabʿ-ı pür-nezāketi mıṣr-ı belāğat u feṣāḥatda[**] şekker-ḫāylıḳ üzredür. Ümmīddür ki medāric-i teraḳḳī

5[**] Ve lehū: - H S Ü.
6[**] olur : oldur H R Ü.
7[**] Ve lehū: - H S Ü.
14[**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
15[**] melāḥatem: Maʿānīyem S.
18[**] Mollā: Monlā S.
18-19[**] Efendiden Maʿlūlzāde Efendiye irtibāṭ idüp ḫidmet-i şerīflerinden: - Ü.
21-22[**] mıṣr-ı belāğat u feṣāḥatda: mıṣr-ı belāğatda S.

ile ḳaṣr-ı kemāle müteʿallī olup ẕirve-i ḳulel-i tefevvuḳa aḳdām-ı iḳdām[**] ile tesellüf ide. Bu eşʿār netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidāndur ki şebt olındı[**].

Şiʿr[**] : Ey ḫaṭṭ-ı siyeh ʿārıż-ı cānāna ṭolaşma
Yüz ḳaralıġın eyleme īmāna ṭolaşma
Āġūş-ı miyāna ṭaleb itme kemerāsā
Mānī meded ol serv-i ḫırāmāna ṭolaşma

Ve lehū[**] : Reh-i ʿışḳuñda ne ġam çekse göñül derd ü ġamuñ
Ey şeh-i mülk-i cefā şimdi mi gördüñ keremüñ
Bezme geldüñ elini öpmege bāʿiş olduñ
Oldı ey cām-ı ṣafā-baḫş mübārek ḳademüñ
Ey muṣavver o bütüñ ṣanma benānın yazduñ
Düşdi engüşti taḥrīr ideriken ḳalemüñ
Arturup düşmeni dāġ üstine dāġ urdı o māh
Oldı ey Mānī-i dil-ḫaste ziyāde elemüñ

Ü268b Ġazel-i mezbūr rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline naẓīre vāḳiʿ olmış idi[**].

Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf[**]:

Gül gül oldı mey ile ruḫları her bir ṣanemüñ
Yir yir açıldı yine gülleri bāġ-ı İremüñ
Ḫūn-ı ʿuşşāḳı içersüñ mey-i gülgūn yirine
Nūş-ı cān ey gözi mestāne ziyād ola demüñ
Ḫalḳ raġbetler ider kuḥla egerçi umaruz

[1**] iḳdām: - S.
[2**] Bu eşʿār netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidāndur ki şebt olındı: Bu eşʿār anuñ güftārındandur H Bu eşʿār anuñdur R Bi eşʿār-ı dürer-bār anuñdur S.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] vāḳiʿ olmış idi: vāḳiʿ olmışdur H R.
[16**] Ġazel-i rāḳımü'l-ḥurūf: Ġazel Ü.

Bize ol minneti çekdürmiye ḫāk-i ḳademüñ
Meded ey ḳaşları yā ḳatı keremdür gönder[**]
Kim biri biñe geçer nāvek-i cevr ü sitemüñ
Bülbül-i dil n'ola derd ile fiġān itse Ḥasan
Ḫārlar aldı yine dāmen ol ġonçe-femüñ

H264b S261a MÜTTĀḲĪ: Nāmı Meḥemmed Müttaḳīdür. Muḳaddemā ḥarf-i ḳāfda Ḳudsī maḫlaş ile müteḫallaş olan ʿArabzāde Efendinüñ ferzend-i ercmendi ve Būstān Efendi merḥūmuñ nebīresidür[**]. Kendüye ābā vü ecdādından mīrāṡ olan ʿilm ü ʿirfānuñ taḥṣīlinde kūşiş ve tekmīl-i maṣārif-i cüz'iyyede verziş itmiş cevān idi. Ḥaḳḳā ki niçe zemān idi ki Yaʿḳūb-ı felek ḥüsn-i Yūsufı güm-kerde vü nā-peydā itmiş idi. Būy-ı pīrāhen-i vücūdını istişmām itdükde *innī leecidu rīḥa*[*] Yūsuf ile gūyā olmış idi ve niçe **R306a** eyyām idi ki külbe-i aḥzān-ı cihānda derd-i miḥnet-i hicrān ile *vebyeżżet ʿaynāhu mine l-ḥüzni*[*] diyüp çeşmān-ı nūr-efşānı ki biri māh-ı tābān ve biri mihr-i raḫşāndur ġıybet-i nūr-ı dīdesi ile giryān idi ṭalʿat-ı ġarrāsını müşāhede idicek *felemmā en cā' a l-beşīru elḳahu ʿalā vechihi fertedde başīren*[*] mażmūnı üzre ḳarīr ü[**] binā oldı.

Beyt-i Müselmān[**]*: Muṣavvir-i ezel ez-rūḥ ṣūret ī mīḫāst*
Miṡāl-i ḳadd-i tu-rā ber-keşīd ü āmed rāst[**]

[2**] gönder: göndere R.
[8-9**] ferzend-i ercmendi ve Būstān Efendi merḥūmuñ nebīresidür: ferzend-i dil-bendidür H R S.
[13*] *Yusuf-94 (Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yusuf'un kokusunu alıyorum! dedi).*
[14-15*] *Yusuf-84 (Gözlerim hüzünden ağardı, kör oldu).*
[17*] *Yusuf-96 (Müjdeci gelince, gömleği onun yüzüne koyar koymaz Yakub görür oldu).*
[18**] ḳarīr ü: girū S.
[19**] Beyt-i Müselmān: Beyt H R Şiʿr S.
[20**] āmed rāst: rāst āmed S.

Ḥayfā ki dest-i teṭāvül-i dehr-i ġaddār libās-ı ḥayātını heykel-i ʿanaṣırīden berī vü ʿārī idüp ol nihāl-i bā-kemāl leṭāfet-i maʿrūż-ı āfet sipihr-i pür-muḫālefet oldı vā ḥasretā ki[**] ol nūr-ı dīdenüñ nūrı resīde olup şükūfezār-ı vücūdı tamām açılmadın ṣarṣar-ı bād-ı fenāyla berg-i ḫazān gibi ḫāke şaçıldı ve tündbād-ı ecelden eser hevāzedegī vü ıżrār ve şiddet-i ʿavāṣıf-ı ḳażādan gerd-i beliyyet[**] ü zār ol nihāl-i nāmdārı[**] zemīn-i fenāya çaldı.

Beyt[**] : *Dirīġā ki ḫūrşīd-i rūz-ı cevānī*[**]
Çü ṣubḥ-ı dovvom bud[**] *gom zindegānī*[**]

Ü269a Egerçi micmere-i rūyende olan ḥāl-i ʿanber-būyı çeşm-i bedi[**] dūr itmegiçün ilḳā-yı sipend eyler idi. Lākin māniʿ-i āfet ü gezend olmadı ve bir ağız söz ile Mesīḥāsā niçe mürdelerin iḥyā idüp bir cevābla niçe ḫastelere dermān iderken taḳdīr-i melek-i ḳadīr[**] ile dāmen-i ḫayātını dest-i ecelden ḳurtarmağa dermān olmadı. Baʿż-ı emrāż defʿi içün çūb-ı Çīni içmege mübāşeret idüp eyyām-ı ṭāʿūn ve mevsim-i vebā olmağın taʿrīf-i çūb-ı ḥudūs̱-ı vebāya mü'eddā olup sene is̱neteyn ve tisʿīn ve tisʿami'ede

Mıṣrāʿ : Dökdi derd ile ecel derlerini

ve marażı mevtinde bu ebyātı dimişdür[**]. **H265a** Mūy-ı miyānı ve ebrū-yı bārīki gibi daḳīḳ-i ḫayāli ve ḫaṭṭ-ı rūy-ı dil-cūyı[**] gibi raḳīḳü'l-ḥāşiyye-maḳālī

2-3** pür-muḫālefet oldı vā ḥasretā ki: olup Ü.
6** beliyyet: niyyet S.
6** nihāl-i nāmdārı: devḥa-i nāmdārı Ü.
7** Beyt: Naẓm H Mıṣrāʿ S - Ü.
7** Dirīġā ki ḫūrşīd-i rūz-ı cevānī: Dirīġā ki ez tünd-bād-ı ḫazānī S.
8** bud: - H R.
8** Çü ṣubḥ-ı dovvom gom zindegānī: - S.
9** çeşm-i bedi: - S.
12** melek-i ḳadīr: - S.
17** ve marażı mevtinde bu ebyātı dimişdür: - H R S.
18** dil-cūyı: dil-cūsı H R S.

dürr-i dürc-i dehānı gibi muntaẓam kelimātı ve ḥüsn-i ʿālemgīri gibi meşhūr baʿż-ı ebyātı vardur[**]. Bu ebyāt **S261b** anuñ kelimātındandur ki taḥrīr olındı.

R306b *Şiʿr*[**]: Beni Mecnūn-mis̱āl itdüñ bu istiġnā nedür senden
Vefā vü mihr uman şimdengirü dīvānedür senden

Ve lehū[**] : Aḥvālümi ʿarż itmege hīç düşmedi fırṣat
Bir laḥẓa yanumdan benüm ayrılmadı fırḳat
ʿAḳl u dil ü ṣabr oldı revan bezm-i ġam içre
Ey cān melāmetzede ḳaldı saña ṣoḥbet
Derdüñle ya öldür ya viṣālüñle ḳıl iḥyā
Ey rūḥ-ı revān ikisi de cānuma minnet[**]
Teşbīh ider oldı şuʿarā mūya miyānın
Ey Müttaḳī şimdi ḳatı inceldi nezāket

Ve lehū[**] : Viṣāl ümmīdiyle ḳaddüñe[**] virmedüñ cānı
Ölince çek göñül imdi belā-yı hicrānı
Nice baḳar yüzüñe her gün ey perī bilmem
Ruḫuña beñzeden ālüfte mihr-i raḫşānı

Ve lehū[**] : Çeşm ḫayāl-i ḥüsnüñ ile bir revāḳdur
Ḳaşuñ ġamıyla ṭāḳatüm ey ġonçe ṭāḳdur
Sāḳī ayaḳ ṭolar diyü meclisde ʿāşıḳa
Çeşm-i ḥabāb u sāġar-ı mey göz ḳulaġdur[**]

[1-2**] gibi muntaẓam kelimātı ve... baʿż-ı ebyātı vardur: muntaẓam baʿż-ı kelimātı vardur H R S.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[3-10**] Beni Mecnūn-mis̱āl itdüñ...ikisi de cānuma minnet: - S.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Viṣāl ümmīdi ile ḳaddüñe: viṣāl ümmīdi ile çünki H S.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.
[11-20**] Teşbīh ider oldı şuʿarā... sāġar-ı mey göz ḳulaġdur: - S.

MİṢĀLĪ: Cevāhir-i vücūd-ı erbāb-ı maʿārife maʿden ve menbaʿ-ı şuʿarā-yı şīrīn-maḳāl ve pākīze-süḫan olan Dārü'n-naṣr-ı Edirnedendür. Nāmı Ḥasandur. Muḳaddemā erbāb-ı ḥırfetden iken ṣanʿat-ı ʿilm ü maʿrifete rāġıb ve baʿż-ı erbāb-ı hüner ile ḳarīn ü hem-nişīn olmaġla taḥṣīl-i maʿrifet ü leṭā'ife ṭālib olmış idi. Fi'l-vāḳiʿ ḳābiliyyet-i şānı olmaġla cüz'ī zemānda emṣāl ü aḳrānına ġālib olup şuʿarā-yı eyyāmuñ bī-naẓīr ü miṣāli ve nüẓemā-yı devrānuñ şāʿir-i şīrīn-maḳāli olup ʿandelīb-i zebānı ḳafes-i dehānda naġamāt-ı belāġat ile müterennim ve ṭūṭī-i cinānı şekkeristān-ı feṣāḥatda kelimāt-ı rengīn ile mütekellim oldı. **Ü269b** Bir ḳaç zemān fenn-i muʿammāya kūşiş itmekle anda daḫı ḫayli nām u nişān peydā itmişdür. Henüz dāḫil-i sinn-i şebābdur. Cenāb-ı kerīm-i vehhābdan me'mūl u mes'ūldur ki medāric-i beḳāya müteṣāʿid oldukça āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı müteẓā'id olup Ḫıżr-ı vücūdı vāṣıl-ı ser-çeşme-i ḥayāt u ber-ḫōrdārı oldukça mā'ü'l-ḥayāt-ı maʿānī lūle-i aḳlām-ı müġīn-erḳāmından dā'imā cārī ola. Bu bir iki **R307a** ebyāt-ı belāġat-simāt ol şāʿir-i sāḥirüñ kelimātından dur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı**.

H265b *Şiʿr***: Dimezsin pāy-ı būsa ʿāşıḳ-ı zārī** muḥaldür bu
Öperler göz göre ruḫsāruñı** iller güzeldür bu

S262a Ḳoyup kūyuñda göñlüm rāh-ı ʿışḳuñ iḫtiyār itdüm
Göñül ḳalsun begüm yol ḳalmasun dirler meṣeldür bu

*Ve lehū** :* Saʿādetiyle gelür diyü ʿıyd-ı ferruḫ-fāl
Hilāl-i şehr evcine çıḳdı idüp istiḳbāl

15** ki taḥrīr ü tasṭīr olındı: ki taḥrīr olındı H - S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16** zārī: zāra S.
17** göz göre ruḫsāruñı: sāʿid sīmīnüñi S.
20** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : Ṭabībüm gördi kim ben ḫasteye mümkin degül ṣıḥḥat
Budur el avucı ile nabżumı** ṭutduğına ḥikmet
*Ve lehū*** : Didüm āḫir ḫaṭ gelür ol laʿl-i ḫandān üstine
Didi ol rūh-ı revān gelsün n'ola cān üstine
*Ve lehū*** : Felekde kimseye baş egmezin ey ḳaşları ġarrā
Ḳanāʿat itmek olur bir dilüm nāne hilālāsā
*Ve lehū*** : Ol perī göstermeyüp rūyın ṭutar ṣandum niḳāb
Ṣoñra bildüm ḫaṭṭ-ı ruḫsārından eylermiş ḥicāb
Sen şeh-i çābük-süvāruñ ayağını öpmege**
Her ḳaçan baḥṣ eyledi mūruñla başıldı rikāb
Nār-ı āh ile Miṣālīnüñ ṭutmaḳ istemiş
Ḫayli ey mihr-i cān-efrūz germ itmiş şihāb
*Ve lehū*** : Ḫāme-i surḫ u kebūd içre nihāndur ḫançerüñ
Ṣarı şafaḳ içre hilāl-i āsmāndur ḫançerüñ
Āsmānda māh-ı nev deryāda nāhī ḫavf ider
Māhdan māhīye dek ḥükmi revāndur ḫançerüñ
Teşne-diller gördügi demde n'ola cān virseler
Bir güzel bilden çıḳar āb-ı revāndur ḫançerüñ
Şöyle geçgindür ki ḳanda yatduğın bilmez şehā
Ġamze-i mest-i müdāmuñdan nişāndur ḫançerüñ**

1** Ve lehū: - H S Ü.
2** nabżumı: nabẓumı S.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** öpmege: öpmede H S.
13** Ve lehū: - H S Ü.
1-20** Ṭabībüm gördi kim ben... nişāndur ḫançerüñ: - Ü.

Ṭatlu dillerle Miṣālīnüñ girüpdür göñline
Gūyiyā bir dil-ber-i şīrīn-zebāndur ḫançerüñ[**]

Bā-ism-i Cemāl: Aldı naḳd-i ṣabruñı ol ḫ āce-i ḥüsn ü bahā
Ey göñül barmaḳ ḥisābı[**] gösterür şimdi saña[**]

Bu tārīḫi Tāczāde tekrār re᾽isü'l-küttāb olduġına dimişdür.

Tārīḫ : Bi-ḥamdi'llāh ki yine Tāc Begzāde re᾽s oldı[**]

Ü270a MECDĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Bir ġurre-i ġarrādur ki şehr-i Edirneden nümāyān ve bir ḫūrşīd-i pür-żiyādur ki ufḳ-ı belde-i mezbūreden ṭāliᶜ ü raḫşān olmışdur. Muḳaddemā taḥṣīl-i maᶜārife iştiġāl ve tekmīl-i feżā᾽il ile ḳandīl-i dil ü cānına iştiġāl virdükden ṣoñra Aḫīzāde Meḥemmed Çelebinüñ medrese-i Sulṭān Bāyezīdde müderris iken ḫidmet-i īᶜādesinden mülāzemet-i müyesser olup ᶜarūs-ı me᾽mūlı mınaṣṣa-i ẓuhūrda **R307b** cilveger oldukda devlet-i ḳażā yanındadur diyü semt-i ḳażāya mā᾽il olup silk-i ḳużāt-ı ḳaṣabāta dāḫil oldı. Ḥaḳḳā ki cāmiᶜ-i maᶜārif ü kemālāt-ı insānī ve ḥā᾽iz-i mekārim ü ḫaṣā᾽il-i nefsānī ᶜulūm u feżā᾽ilde **S262b** cāhı refīᶜ ve mecdī-i eṣīl ve īrād-ı maᶜānī-i bedīᶜü'l-beyānda ẓāt-ı kāmilü'ṣ-ṣıfātı nāşi-i ġayr-ı daḫildür. Ḫuṭūṭ-ı kelimāt-ı pür-ᶜunvānı ᶜarūsān-ı maᶜānīye **H266a** her gice şebistānī ider ve ġamām-ı aḳlām-ı leṭā᾽if-irtisāmı ᶜālem-i süḫanverī ve nükte-güẕārīde[**] ebr-i nisānī olur. Bu zemānda çevgān-ı zebān ile gūy-ı feṣāḥat u beyānı rübūde iden aṣḥāb-ı ᶜirfān ve şuᶜarā-yı ᶜāliyyü'ṣ-ṣāndandur. Bu bir iki eşᶜār[**] raḳamzede-i kilk-i sehhārıdur.

1-2** Ṭatlu dillerle Miṣālīnüñ... şīrīn-zebāndur ḫançerüñ: - Ü.
4** ḥisābı: ḥisābın H S.
3-4** Aldı naḳd-i ṣabruñı... gösterür şimdi saña: - Ü / saña: baña H.
5-6** Bu tārīḫi Tāczāde tekrār... ki yine Tāc Begzāde re᾽is oldı: - H R Ü.
19** nükte-güẕārīde: nükte-i güẕārında H.
21** Bu bir iki eşᶜār: Bu bir iki ebyāt u eşᶜār S.

Şiʿr[**] : Seḥer bezm-i çemende jāle ile ġonçe-i ḥamrā
Mey ile ṣubḥa ḳalmış şīşedür aġzında bir elmā
Ve lehū[**] : Redd idüp sürdüklerinde ḫalḳ hāmūndan yaña
Söyliyen ancaḳ seg-i Leylīde Mecnūndan yaña
Ü270b *Ve lehū*[**] : Didiler ḳaddüñ elifdür iki ḳaşuñ iki rā
Bir diyüp iki diyüp ḳomadı anı şuʿarā
Ve lehū[**] : Ḫāce-i ʿışḳum yumuş oġlanıdur bu eşk-i ter
Tīr-i āhum ḳara ḳulluḳda atılmış oḳ geçer
Ve lehū[**] : Ne ṭurur devr-i gülde ṣūfī kim
İçmege gül gibi bahānesi var
Mecdī kendin yitürdi dimişler
Bulurın ben anı dimiş dildār
Aradum bulamadum kūyında yārı
Bulınmaz aña beñzer bir cefākār
Ve lehū[**] : Ḫayli ālūde idi ḫāk-ı rehüñle yüzümüz
Aġlamaġ ile anı yudı arıtdı gözümüz
Ve lehū[**] : Virmişüz ṣabr u ḳarārı ʿāşıḳ-ı dermāndeyüz
Göñlümüz ḳalmışdur ancaḳ aña ḫāṭır-māndeyüz
Ve lehū[**] : Baña göstermemek ruḫsār-ı zībāsını cānānuñ
Olupdur başı altından ser-i zülf-i perīşānuñ

1** Şiʿr: - Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.
19** Ve lehū: - H S Ü.

Ve lehū[*] : Bulup ʿışkuñla şöhret ṭutdılar eṭrāfın āfāḳuñ
Benüm çoḳ sevdügüm sen az kişi ṣanma ʿuşşāḳuñ

Ve lehū[*] : Dil ṣoḳar derd-i dili yazmaḳda aġzına ḳalem
Yoḫsa aġzı var dili yoḳdur devātuñ ey ṣanem

Ve lehū[*] : Gözlerüm biribirinden aġlamaz ey sīm-ten
R308a Ḫāk-pāyuña nis̱ār itmekde lüʾlü-i ʿAden

Ve lehū[*] : Çoḳ naġme itdi dil-ber alup ele gül-sitān
Ol gül-ruḫuñ olayın bülbül diline ḳurbān

Ve lehū[*] : Germesün gögsin ġam-ı Leylāda āh u zār ile
Ḳays feryāda gelince söyleşür kühsār ile

Ve lehū[*] : Ḫaṭṭ var dinilse ḥāşiye-i rūy-ı yārda
Alınma ey göñül çoġ olur söz kenārda

Ve lehū[*] : Sāḳī cem[**] itdi birer ayaġ ile[**] yārānı
Pādşehdür n'ola eylerse ayaḳ dīvānı

S263a Ḳalemiyye ṭarzında Şemʿiyye dimişdür. El-ḥaḳḳ maḳbūl-ı ṭıbāʿ ḫūb-maʿnālar īcād u iḫtirāʿ itmişdür. Bir iki fiḳarāt ol risāledendür. *Şemsu l-eʾimme sirācü l-ümme İmām Zücācī-i*[**] *Fenārī şerḥü 'ż-żuʾs-sirācī lehu żihnun veḳḳād ve ṭabʿu nuḳḳād Enveri 't-ṭabʿa senāʾi l-ḳarīḥa yekādu en-yuḳāle lehu Ḳāsımü l-envāri iẕ hüve lil-envāri minār-ı heykel* **Ü271a** *min heyākili n-nūr ve mesʾeletun sāʾiretun beyne yedeyi l-cumhūr temsīlun bi-emrin ḳumi l-leyle illā-ḳalīlen* **H266b** *ve sebbiḥ fi n-nehāri subhan ṭavīlen sulṭānu veli l-eyādī ve n-*

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
9** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
13** cemʿ: - S.
13** birer ayaġ ile: bir bir ayaġ ile Ü.
17** Zücācī: Recācī H Recāḫī Ü.

niʿami āḫiẕu eydi. Erbābi'l-ʿulūmi ve'l-ḥükmi laḳabhu'l-ḳā'im bi-emri'llāh ve yeḳūlu lehu'l-baʿżu'l-müsteżīu bi-emri'llāhi.

MAḪREMĪ: Ġalaṭadandur. Ḫidmet-i erbāb-ı müdārese itdükden ṣoñra semt-i kitābet ü niyābet ile mümārese itmiş idi. Binā'en-ʿaleyh ekṣeriyyā Ġalaṭada nā'ib ü kātib olup ḫidmet-i mezbūre ile ḳanāʿat idüp anı eʿazz-ı** meṭālib ve aʿẓam-ı me'ārib bilmiş idi. Niçe müddet daḫı Selanikde bu ḥāletle rūzgār geçürüp deryādan İstanbula gelürken ʿiḳābvār bir kāfir-i nā-bekāruñ gemisi mezbūrları şikār idüp derdmend-i ehl ü ʿıyāl ve māl u menāli ile bi-esrihim esīr olup niçe zemān cānı gibi beste-i aġlāl u zencīr olmış idi. Bu ḥālle niçe māh u sāl geçdükde kendüyi ve evlādını bahāya kesdürüp taḥṣīl içün kefīl ile İstanbula gelüp ekābir ü aʿyān ve eşrāf u erkān-ı Dīvān ve muḳaddemā kendüyle sebḳat-ı** ḥaḳḳ-ı nān **R308b** iden yārān u iḫvān gāhī gūşe-i gülistānda gül gibi mezbūr ile ḫandān ve gāhī külbe-i aḫzān-ı cihānda şemʿvār kendüyle sūzān u giryān olan ṣıddīḳ-ı ḫāliṣü'l-cinānından deryūze-i inʿām u iḥsān itmiş idi**. Kifāyet miḳdārı dirhem ü dīnārı cemʿ idüp gitmek eṣnāsında deryā-yı vücūdda volta urup rūzgār gözedürken ṣarṣar-ı fenā keştī-i ḥayātını semt-i muḫālife düşürüp bi'l-āḫare emvāc-ı belā başından aşup hezār miḥnet ü āşūbla giriftār-ı girdāb-ı ʿanā ve ġarḳāb-ı ʿummān-ı fenā olduḳda hem-dem ü celīsinden Ḥaydar Re'īs mezbūruñ evlād u ʿıyālini ṭayr-ı maḳṣūṣü'l-bāl gibi ḳafes-i bend ü aġlāldan āzād itmekle derdmendüñ rūḥ-ı revānın şād idüp aralarında ḳavī bünyād olan ḳaṣr-ı fütüvvet ü ṣadāḳatı dest-i luṭf **Ü271b** u mürüvveti ile ābād **S263b** itmiş idi. Baḥr-ı Ḫüsrev ü Şīrīnde Şeh-nāme dimişdür. Ṭabʿ-ı şūḫ u nedīm şīvesi aṣḥāb-ı luṭf u ḳabūlüñ hem-demi olup ḥarem-sarāy-ı belāġatda ebkār-ı efkāruñ maḥremi olduġından ġayrı

6** anı eʿazz: anı efḫam H eʿazz R.
13** sebḳat: sebḳ H R S.
16** iḥsān itmiş idi: iḥsān idüp Ü.

deryā-yı süḫanda sefā'in-maḳāli sevāḥil-i muḳteżā-yı ḥāle vāṣıl olmış ve aḳdāḥ-ı eşʿārı dā'ir-i mecālis ü maḥāfil ehālī vü emāsil olmış idi. Bu eşʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Āb-ı zencīrin sürür ʿışḳuñla bir şūrīdedür
Seyr içün rūşen cemālüñ her ḥabābı[**] dīdedür
H267a ʿĀleme esrār-ı ʿışḳum fāş oldı āh kim
Ḫidmetinde sen şeh-i ḥüsnüñ daḫı pūşīdedür
İdemez ṣaḥrā-nişīn ʿaḳl ile seyr ü sülūk
Sākin-i kūh-ı belā vü ġam ʿaceb vādīdedür
Geçdi ʿömrüm ol dehenden bir cevāb işitmedüm
Ḫāṭır-ı şūrīde ṣanmañ yoḳ yire rencīdedür
Maḥremī maʿnā-yı ġayra itme zinhār iltifāt
Leẕẕet-i kāmil olur mı anda kim ḫāyīdedür

MEḤEMMED EFENDİ[**]: Ve hüve'l-mevāli'l-fāżıl ve'l-ʿālemü'l-ʿāmil ẕü'l-ḥasebü'ṣ-ṣamīm ve'l-aṣlü'l-kerīm[**] ve'l-beytü'l-maḫṣūṣ bi't-taḳdīmdür[**]. Deryā-yı **R309a** mürüvvet ŝemere-i şecere-i fütüvvet menbaʿ-ı zülāl-i fażl u hüner zülāl-i yenābīʿ-i kemāl-i beşer ṭāvus-ı büstān-ı fażl u ʿirfān ḳāmūs-ı le'ālī-i taḥḳīḳ ü īḳān fātiḥ-i muḳaffelāt-ı **Ü274a** ġavāmıż-ı mesā'il[**] kāşif-i müşkilāt evāḫir ü evā'il vāḳıf-ı maḳāṣıd aṣḥāb-ı ʿulūm u fünūn rāfiʿ-i ḥucub-ı estār[**]

[4**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[5**] ḥabābı: ḥıyānı R.
[15**] Meḥemmed Efendi: Ü nüshasında Muḥyī Çelebi'den sonra.
[16**] ve'l-aṣlü'l-kerīm: ve'l-aṣlü'l-kerīmdür H.
[16**] ve'l-beytü'l-maḫṣūṣ bi't-taḳdīmdür: - H.
[19**] ġavāmıż-ı mesā'il: ʿavāmıż-ı mesā'il Ü.
[20**] ḥucub-ı estār: ḥucub u estār H R S.

fühūm u ẓünūn nāẓım-ı maʿāḳıdü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl żābıṭ-ı ḳavāʿidü'l-menḳūl[**] ve'l-maʿḳūl maḫdūm-ı ehlü'l-ʿilmi ʿale'l-ıṭlāḳ vāriṣ-i menāṣıbü'l-fażlı bi'l-istiḥḳāḳ zemānemüzüñ maḫdūm-ı mükerrem ü muʿaẓẓamıdur ki merḥūm Bustān Efendinüñ ferzend-i mübeccel ü mufaḫḫamıdur. Ḥaḳḳā ki ġurre-i mecd-i refīʿi nūr-ı ṣabāḥ gibi ṣāriḳ[**] ve ʿulüvv-i cāh-ı menīʿi kevkeb-i liyāḥ ve ḫūrşīd-i vażżaḥ gibi mütelālī vü bāriḳ maḫāyil-i necābet cebīn-i mübīninden lāyıḥ ve āṣār u envār-ı mehābet ġurre-i ġarrāsından *keş-şemsi ve ḍuḥāhe*[*] ẓāhir ü vāżıḥ olup senā-yı senā-rūy-ı pür-ṣafāsından lāmiʿ ve ażvā-yı mecd ü meʿāl pīşānī-i ḫūrşīd-i timṣāllerinden rūşen ü sāṭiʿ olmaġın vücūd-ı şerīf ü celīli[**] şevāhiḳ-i cibāl-i saʿādete müstaʿlī[**] olması nūr-ı şems ve vücūd-ı emesden eşher ü eceli olup fażl u ʿirfānda **S264a** emṣāl ü aḳrānından mütefevviḳ ve aḳdām-ı mekārim ü efḍāl ile ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr cāh u celāle mütesalliḳ[**] olacaġına ḫalḳ-ı cihān vāḳıf u cāzimler idi ki ʿandelīb-i lisān cümle-i insān bu kelāmla müterennimler idi.

Beyt[**] : *İnne l-hilāle iẕā reʾeyetu numuvvehu*[**]
Eyḳantu en seyeṣīri bedran kāmilen

Fi'l-vāḳiʿ semend-i bād-ı pāy-ı ʿazīmeti[**] zīverān-ı himmetlerine alup bī-tekāsül ü ihmāl ʿinān-ı ʿināyetleri vādī-i kesb-i feżā'ile maʿṭūf olup ẕāt-ı[**] sütūde-ṣıfātı fi'l-eyyām ve'l-leyl[**] **H267b** taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i fażl

---

[1**] żābıṭ-ı ḳavāʿidü'l-menḳūl: ṣāḥib-i ḳavāʿidü'l-menḳūl Ü.
[5**] ṣāriḳ: meşārıḳ H.
[7*] *Şems-1 (Güneş ve kuşluk vakti gibi).*
[10**] celīli: celīl H.
[10**] müstaʿlī: müteʿallī H R.
[13**] mütesalliḳ: müsetalliḳ R Ü.
[15**] Beyt: Şiʿr H S - Ü.
[15**] numuvvehu: tumuvvehu H.
[17**] ʿazīmeti: ʿazīmetin S.
[18**] maʿṭūf olup ẕāt: maʿṭūf olmış idi ẕāt H S maʿṭūf olmış idi ve ẕāt R.
[19**] ve'l-leyl: ve'l-leyāli H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

u efḍāle meṣ̌ūf olmış idi. Pes ḳıdve-i ʿulemā-yı ʿaṣr ve üsve-i fużelā-yı dehr olup baḥr-ı bī-kerān-ı feżā'ili mevrid-i iʿtirāf-ı enām ve deryā-yı bī-pāyān-ı ʿirfān **R309b Ü274b** maḳṣad-ı vifāde-i ḫāṣṣ u ʿāmm olsa ne var** ṭābende-i ḫūrşīd-i żamīri şemʿ-i encümen-i dānişveri ve āyīne-i rāy-ı meyzi cām-ı cihān-nümā-yı hüner-güsteri olsa ne cāy-ı inkārdur**.

*Şiʿr** : Baḥr-ı ʿulūm u kenz-i feżā'il ki ẕāt-ı ū*
Mecmūʿa-i ḥaḳā'iḳ u dībāce-i ḥikem

ʿArār-ı** maḥāmid ü me'āşırı gül-i nesrīn gibi cümle rūy-ı zemīnde açılmış ve şemmāme-i nükhet-i ḫulḳ-ı kerīmi nesīm-i bahār gibi her diyāra yayılup ṣaḥā'if-i menāḳıb u mefāḫiri mānend-i evrāḳ-ı bahār-ı büstān-ı cinān ḫalḳ-ı cihānda** şaçılmışdur. Aḫlāḳ u evṣāfı mühezẕeb gūyā bürūd-ı zemānda bir ṭırāz-ı müẕehheb būstān-ı āstānı ravż-ı müzehher ve ġamām-ı ikrām u inʿāmı seḥāb-ı mumaṭṭardur. Vücūd-ı şerīfleri ki bīşe-i feżā'il ü mekārimde esed-i żārim ve dest-i mübārekinde olan ḳalem-i seyf-i ṣārimdür. Merḥūm Ebu's-suʿūd Efendi Ḥażretlerinden mülāzım olup medāris-i ʿāliyye-i şeref-maḳrūnda telvīḥü'l-livāḥ-ı işāʿa-i fünūn itdükden ṣoñra ḳażā-yı Şām-ı şeref-encām teşrīf-i ẕāt-ı pür-iḥtirāmlarıyla kesb-i ʿunvān u iḥtişām** itmişdür. Ḳażā-yı Burusa daḫı taḳlīd-i meʿālī-teşyīdleriyle defʿ-i nüḥūsa idüp devlet-i pā-būsa ṭālib ü ʿāşıḳ iken ḳā'id-i taḳdīr rāḥile-i pür-meymenelerin** şehr-i mezbūra dāḫil-i vāṣıl olmadın feżā-yı ḳażā-yı** şehr-i Edirneye sā'iḳ olmış idi. Baʿdehū sāḥa-i felek mesāḥa-i ḳubbetü'l-islāmı mażreb-i ḫıyām-ı sipihr-maḳāmı olup

---

3** olsa ne var: - Ü.
5** ne cāy-ı inkārdur: olmışdur Ü.
6** Şiʿr: - R Ü.
8** ʿArār: Ġırār H.
11** cihānda: cihāna S.
17** ʿunvān u iḥtişām: ʿunvān-ı iḥtişām R ʿunvān-ı mā-lā-kelām Ü.
19** pür-meymenelerin: pür-meymenelerini H R.
20** feżā-yı ḳażā: ḳażā-yı feżā R ḳażā S.

ẕāt-ı ḫūrşīd-enāreti manṣıb-ı celīl-i ṣadārete barīḳ ü lemʿān virüp **S264b** ṭuġrā-yı ẕāt-ı mesʿūdı ile manṣıb-ı mezbūruñ menşūr-ı vücūdı pür-ʿunvān olduḳdan ṣoñra ṭınāb-ı ḫıyām-ı saʿādet ü iḥtişāmları sāḥa-i ṣadāret-i Rūmda evtād-ı[**] celālet ü iḥtirāma merbūṭ ve intiẓām-ı aḥvāl-i aṣḥāb-ı fażl u kemāl kef-i kifāyetlerine müfevveż ü menūṭ olup[**] niçe eyyām Rūmilinde ṣadr-ı pür-iḥtişām olmış idi. Fi'l-vāḳiʿ müfettaḥ-ı tenessüm-i iḳbālde **R310a** çemen-i ṭabʿ-ı pür-kemāllerini āb saʿy-ı mücāhede-i bī-ḥisāb ile muḥażżar u ṣādāb itmişlerdür. Lā-cerem ġonçe-i devlet ü kāmrānı **H268a** şüküfte-i ḫandān olsa sezādur[**] ve mebde-i istinşāḳ-ı nefeḫāt-ı saʿādetlerinde ḫāk-ı baṭālet ü ʿaṭāleti gülşen-i ḫāṭır-ı ʿāṭırlarından dūr u mehcūr itmişlerdür. Pes bülbül-i devām cāh u celāl-i şāḫsār-ı ʿizzet ü ʿalālarında müdām destān-serā olsa şeẕādur. Seyyāre-i saʿādetleri müstaḳīmü's-seyr iken nā-gāh ricʿat idüp ḳadem-i celāletleri medāric-i saʿādete müteṣāʿid iken müteḳāʿid oldı. Lākin müşterīye **Ü275a** rācīʿ olmaḳdan ne ziyān ve māh-ı āsmāna gāhī hilāl ve gāh bedr olmaḳdan ne noḳṣān fi'l-vāḳiʿ muḥaḳḳıḳān-ı mevāḳıf-ı imkān ve merṣadān-ı merāṣid-i devrān olanlara rūşen ü lāmiʿdür ki āftāb-ı ʿālem-tāb-ı devlet maşrıḳ-ı saʿādetden bir vefḳ-i ʿādet ṭāliʿ olup izdiyād-ı derecāt-ı kemāl ile evc-i aʿlāya ıttıṣāl bulduḳda maʿrūż-ı āsiyāb zevāl olduġı ẓāhir ü sāṭiʿdür ve rūşen-i nücūm-ı iḳbāl ber-vetīre vü ber-minvāl üzre olmayup kevākib-i müteḥayyire miṣāli gāhī müstaḳīm ve gāh rāciʿdür.

Ḳıṭʿa[**] : *Fāżılā kevkeb-i iḳbālet eger ricʿat kerd*
Nīst ber-dāmen-i cāh-ı tu ez-ān hīç ġubār

[4**] evtād: olan S.
[5**] olup: olınca H.
[5-9**] niçe eyyām Rūmilinde ṣadr-ı pür-iḥtişām... şüküfte-i ḫandān olsa sezādur: - Ü / ḫandān: ḥayrān R.
[21**] Ḳıṭʿa: Şiʿr H S - Ü.

Z'ān ki der-'arṣa-i meydān-ı felek bī-ric'at
İstiḳāmet ne-pezīrend nücūm-ı seyyār

Min ba'd me'mūl ve mercū vü mes'ūldür ki dīvār-ı büstān-ı rif'atlerine fi'l-cümle raḫnegeh olmışdur. Dest-i 'ināyet-i ḥażret-i perverdigār ile ma'mūr u üstüvār olup evvelkiden daḫı muhkem ü a'lā ve āyīne-i sīne-i bī-kīnelerine teṣādüm ü terāḥüm-i** eşrārdan ġubār-ı inkisāruñа ḳonmışdur. Mıṣḳal-i devlet-i ercmend ile mā-taḳaddümden enver-i eceli olup meyāmin-i berekāt *inne lehu 'indanā le zulfā ve ḥusne me'āb** şāmil-i ḥāl-i ẕāt-ı felek-cenābları ola.

Mıṣrā' : *Veli'ş-şemsi min ba'di'l-ġurūbi ṭulū'un*

S265a Çünki gülistān-ı cihānda aġṣān-ı **R310b** lisān cümle-i 'ālemiyān ezhār-ı medḥ ü ıṭrālarıyla münevver ve dimāġ-ı sükkān-ı eyvān-ı vücūd 'ūd-ı evṣāf-ı mes'ūdlarınuñ revā'iḥ-i müşgīn-i fevā'iḥi ile mu'anber ü mu'aṭṭar olmışdur. Ṭayy-ı menāzil-i ta'dād-ı feżā'illerinde cevād-ı ḫoş-ḫırām-ı aḳlāmuñ ne ḳudreti ve şehbāz-ı bülend-i pervāz-ı maḳālüñ hevā-yı şerḥ-i kemāllerinde ṭayerāna ne istiṭā'atı vardur**. Her çend ẕāt-ı büzürgvārı ve cenāb-ı feżā'il-şi'ārı** 'unvān-ı şā'iri ile bu mecellede merḳūm ve ḥażret-i me'ālī-intiẓāmınuñ **H268b** nām-ı pür-iḥtirāmı vaṣf-ı nāẓımı ile bu Teẕkirede mersūm olmaḳ ẕāt-ı şerīflerine naẓar-ı 'ayn-ı 'ayb u 'ār ve maḥż-ı ma'arret ü şennārdur. Lākin cümle-i feżā'illerinden fażla 'aḳdü'n-naẓīm feṣāḥatı cevāhir-i ābdār ve le'ālī-i şāhvār ile musammaṭ u muvaşşaḥ ve gülistān-ı berā'at u belāġatı reşeḥāt-ı seḥḥār ve ġamām-ı aḳlām-ı gevher-bārlarıyla** muḥażżar u

6** ü terāḥüm: terāḥüm H.
8* *Sâd-25, 40 (Doğrusu onun bizim katımızda büyük bir değeri ve güzel bir yeri vardır).*
11-16** Çünki gülistān-ı cihānda aġṣān-ı... ṭayerāna ne istiṭā'atı vardur: - Ü.
17** cenāb-ı feżā'il-şi'ārı: cennāt-ı feżā'il-i eş'ārı H.
22** gevher-bārlarıyla: gevher-bārıyla H.

muraṣṣaḥ itdüklerin iẓhār u iʿlām içün taḥrīr ü tasṭīrine iḳdām olındı. Bu bir iki ebyāt-ı leṭāfet-simāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñdur.

*Şiʿr*** : İdersem vech-i yāri māha teşbīh
İde erbāb-ı ʿirfān anı tevcīh
Naẓar ḳılsa dehān-ı yāre bülbül
Deneydi** ġonçe içre fīhi mā-fīh

Baʿż-ı aḥbābları tevḳīʿlıḳ manṣıbı ile terfīʿ olındukda tehniyeti içün irsāl itdükleri nāmede taḥrīr buyurmışlardur.

*Şiʿr*** : Berīd-i baḫt u devletden nüvīd-i dil-sitāndur bu
ʿArūs-ı devlet ü iḳbāl içün gūyā nişāndur bu
Hümā-yı devleti ṣayd it ṣalup şehbāz-ı ṭuġrāyı
Gör aḥkāmını seyr eyle ne şehbāz-ı cihāndur bu
Nişānla dāʿī-i devlet olan erbāb-ı iḫlāṣı
Ki ḫāṭırdan gide ṣāyed benüm ʿömrüm zemāndur bu

ʿUlemā-yı Mıṣrdan Şeyḫ ʿAlī El-muḳaddesīnüñ taṣḥīḥ-i ḥurūf-ı ṣādda taṣnīf itdügi risāle bu vechle taḳrīż-i taḥrīr ü tasṭīr** buyurmışlardur.

*ʿArabiyye*** : *Kitābun kāmilü l-irşād hādin*
İlā āḫiri l-emānī ve r-reşādi
Revā ḥaḳḳan verave ẕī-külle ṣādin
*Bi-ʿayni l-ʿilmi fī taṣḥīḥi żādi***

3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
6** Deneydi: Didi S.
9** Şiʿr: Naẓm H.
16** ü tasṭīr: - S.
17** ʿArabiyye: Naẓm H.
3-20** İdersem vech-i yāri... fī taṣḥīḥi żādi: - R Ü.

Ezāha'l-ʿayne min ʿayni'l-ʿibādi
S265b *Mine's-sāʿin fī taḥṣīli zādi*
Fehezā kāfilun kāne verā'e
Liteysīri'l-maḳāṣıdı ve'l-murādi
Fetūbā lil-lezī ḳadd ṣāġaui min
S265b *Emāmin ʿālemin bi'l-fażlı bādi*
ʿAle'z-zātı ḳudsī'ṣ-ṣıfāti
ʿAlā aḳṣā'l-ʿulāfi külli nādi
Muḥīṭun lil-fetāvā kenzu fiḳhin
Ve muḫtārun li-nehci'l-ḥaḳḳa hādi
Bi-ḥarfin müfredin ebdā delīlen
*ʿAlā en ṣāra cemʿan binfirādi***

R311a MEḤEMMED**: Ḥā'iz-i kemālāt-ḥasbī ve fā'iz-i saʿādāt-vehbī ve müktesebi cāmiʿ-i ʿulūm u ḥikem menbaʿ-ı cūd u kerem maʿden-i ʿulüvv ü himem** temīme-i veşşāḥ-ı fażl u kemāle yetīme-i ḳılāde-i **H269a** saʿādet ü iclāl vāsıṭa-ı ʿaḳd-i feżā'il dürre-i beyżā-yı baḥr-ı muḥīṭ-i maʿārif ġurre-i vażḥā-yı cebhe-i ḥaḳā'iḳ u leṭā'if dürc-i mekārim-i aḫlāḳuñ dürr-i şemīni burc-ı kerā'im-ḫıṣālüñ mihr-i güzīni būstān-ı dāniş ü iẕʿānuñ nihāl-i bülend-bālāsı ve ṣadef-i ʿizz ü şerefüñ lü'lü-i lālāsı āsmān-ı saʿādet ü iḳbālüñ kevkeb-i saʿdı ʿālem-i ʿaẓīmet ü iclālüñ ẕāt-ı pür-şeref ü mecdi ġurre-i cebhetü'l-leyāli ḳurre-i ʿaynü'l-meʿālī

1-12** Ezāḥa'l-ʿayne min... cemʿan binfirādi: - R Ü / binfirādi: bilfirā'i H.
14** Meḥemmed: - Ü.
15-16** ʿulüvv ü himem: ʿulūm-ı himem H S.

*Şi'r*** : Gül zībā-yı gülzār-ı mürüvvet
Dürr-i yektā-yı deryā-yı fütüvvet
Ḳadeḥ gerdān-ı bezm-i kāmrānī
Çerāġ-efrūz-ı cem'-i nüktedānı

(Diger) : *Sevād-dāniş ü dāniş ki 'ayn-ı merdümist*
*Sevād-kerde melek ber-beyāż-ı*** *dīde-i ḥūr*

Bu dā'ī-i żaʿīfüñ bu evrāḳ-ı perīşānı cem' ü te'līf itmesine 'illet-i ġā'iyye olup mir'āt-ı ẕāt-ı** sütūde-ṣıfātları maḥalli** ṣuver-i ma'ārif-i ġaybiye olan mesned-nişīn-i ṣadrgāh-ı fażl u kemāl serīr-ārā-yı eyvān-ı sa'ādet ü iḳbāl kevkeb-i sa'd dīn-i şerīf-i 'ālem fażl u yaḳīn baḥr-ı mevvāc** serrāc-ı vehhāc seḥāb-ı māṭır Fırāt-ı zāḫir sulṭān-ı 'ālem fażl u iḥsān Ḫāce-i Sulṭān-ı Cihān Ḥażretlerinüñ.

*Li-münşihi*** : Ey** ḫāce-i 'ālī-himem dībāce-i cūd u kerem
R311b Ser-nāme-i** fażl u ḥikem ser-tāc-ı aṣḥāb-kemāl

nihāl-i devḥa-i fażl-ı nā-maḥṣūrı ve nūr-ı dīde-i sürūr-ı ḥubūrıdur. Nihāl-i vücūd-ı pür-iclāli gülistān-ı fażl u 'irfānda keşīde-bālā olsa revādur ki āb-ı ḫūrde-i cūybār fażl-ı bī-şümārdur ve hilāl-i ẕāt-ı pür-efḍāli yevmen fe yevmen bedr-i tābān olsa sezādur ki ol ḫūrşīd-i fażl u iḥsāndan müstefīż-i ażvā vü envārdur.

1** Şi'r: - R Ü.
6** ber-beyāż: der-beyāż S.
8** ẕāt: - S.
8** maḥalli: mücellā H S.
10** mevvāc: emvāc S.
13** Li-münşihi: Şi'r S.
13** Ey: Ān H S.
14** Ser-nāme: - Ser-māye H.

*Beyt*** : *Her būyī ki ez-müşg ü ḳaranfil şinevī*
Būyīst kezān zülf-i çü sünbül şenevī

S266a Ser-i saʿādet-maḳarrı āsmān-ı saʿādet ü iclāle hem-ser olacağına delīl bu yeter ki saʿd-ı ekber ana pederdür ve vücūd-ı ʿālī-menzileti ṣadr-nişīn-i evc-i saʿādet olmasına bürhān u vāżıḥdur ki envār-ı necābet-cebīn-i mübīninde her-bār bāriḳterdür.

*Şiʿr*** : *İnne l-hilāle iẕā re'eyetu numuvvehu***
Eyḳantu en seyaṣīru bedran kāmilen

Fi'l-vāḳiʿ cümle efʿāli maḥmūd u merġūb olsa ʿacīb degül ki vücūd-ı pür-cūdı bir ismdür ki **H269b** maṣdar-ı** saʿādetden müştaḳdur ve rubāʿī-i ḳavl ü fiʿl ve vażʿ u edebi memdūḥ u maḳbūl olsa ġarīb degül ki binā-yı ẕāt-ı mesʿūdı s̱elās̱ī-i ʿilm ve ḥilm ü vaḳāra mülḥaḳdur. Eşkāl-i aḥvāli müntic-i mecd ü meʿālī olacağı ne maḥall-i istidlāldur ki kübrā vü ṣuġrā fażl u kemāli cemʿ ü tertīb eylemişdür ve tertīb-i umūr ʿulūm-ı maʿlūmı olduğı bi'l-bedāha meczūmdur ki taṣḥīḥ-i ṭarīḳ-i naẓarı ʿaḳl-ı evvelden görmişdür. Ḥālā vāṣıl-ı sinn-i şebāb iken *-Bi-ʿİnāyeti llāhi l-meliki l-vehhāb-* feżā'il ü maʿārif-i bī-ḥisābı ḥāvī vü şāmil olup ẓāhiren vücūd-ı pür-cūdı henüz hilāl iken fażīlet ü kemāl ile bedr-i kāmil olmışdur. Sürʿat-i fehm ve ḥiddet-i ẕekāda bir şehbāz-ı mümtāzdur ki cürre-bāz-ı ḳuvvet-i müteḫayyile hevā-yı diḳḳat-i efkār u enẓārda anuñla pervāz itmek emr-i **R312a** muḥāl ve ṭā'ir-i şikeste-bāl-i ḫayāl ol vādīde ṭayerān itmek maḥż-ı ḫayāldür. *El-veledü r-reşīd yeḳtadī bivvālidihi s-s-saʿīd* feḥvāsı üzre aḫlāḳ u eṭvārı memdūḥ ve ẕāt-ı nīkū-kārı

1** Beyt: Şiʿr H S.
7** Şiʿr: - R Ü.
7** numuvvehu: tumuvvehu H.
10** maṣdar:muṣavver R.

merżā vü maķbūl nihāyet ḥayā vü edeb ve sekīnet ü vaķār üzre leyl ü nehār[**] taḥṣīl-i maʿārif-i bī-şümāra muvāẓıb u meşġūldur. Kendülerine mīrāŝ olan kemālāt-ı bisyārdan biri ki naẓm-ı eşʿār-ı ābdārdur aña daḫı ġāyet miknet ü iķtidār ibdā[**] vü iẓhār itmişdür ve dāmen-i zemīn ü zemānı cevāhir-i zevāhir-i belāġat ü beyān ile gevher-bār ķılmışdur. Bir iki[**] eşʿār-ı belāġat-şiʿār[**] ol maḫdūm-ı nāmdāruñ[**] āŝār-ı ķalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-midrārıdur[**].

Şiʿr[**] : Ne başlar kesdügin bilmez mi yā Rab ḫançer-i tīzi
Ne ķanlar dökdügin yād eylemez mi çeşm-i ḫūn-rīzi
Perīşān eyleme aḥvāl-i ʿuşşāķı teraḥḥüm ķıl
Ṭağıtma kākül-i müşgīn ü zülf-i ʿanber-āmīzi
Fiġān u zārı eyle bülbüli zār idüp iñletme
Ṣaķın ey ġonçe-fem teʾŝīr ider āh-ı seḥer-ḫīzi

S266b*(Diger)*: Bülbül-i dil bāġ u rāġı keşt iderse yārsuz
Gül yüzini görmiye ʿālemde hergiz ḫārsuz
Ey göñül ṣaḥrā-yı sevdā-yı sevād-ı zülf-i yār
Ṭayy olınmaz giceler şemʿ-i cemāl-i yārsuz
Menzil-i maķṣūda ey dil vāṣıl olmazmış kişi
Rāh-ı ġamda reh-ber-i[**] ʿışķ-ı ruḫ-ı dildārsuz

[1**] nehār: nihāl S.
[4**] ibdā: ābdār S.
[5**] Bir iki: Bu bir iki S.
[5**] belāġat-şiʿār: - S.
[6**] nāmdāruñ: nāmdāruñdur S.
[6-7**] āŝār-ı ķalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-midrārıdur: - S.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[19**] reh-ber: reh-rū R S.

ʿIşḳdan ḫālī degüldür ey Meḥemmed göñlümüz
Bir ʿaceb vādīdeyüz kim olmazuz hīç ḳārsuz

H270a MEḪEMMED[**]: Merḥūm u maġfūrün-leh ʿAbdüʾl-ġanī Efendinüñ nihāl-i devḥa-i bürūmendi ve dürr-i yekdāne-i ṣadef-i vücūd-ı ercmendi ve ol fāżıl-ı rūzgār ve ḫulāṣa-i enām ve ḫānḳāh-ı rūzgāruñ ferzend-i hoşmendidür. Henüz nev-sinn ü nev-sāl iken envāʿ-ı maʿārif ü kemāl ile muḥallā ve mirʾāt-ı vücūd-ı behbūdı mışḳal-ı feżāʾil-i nā-maʿdūd ile mücellā olup aḳsām-ı kemālāt bī-ḥadd ü erḳāmdan fāʾiz-i ḳadeḥ-i muʿallā olduġı ḥayret-feżā-yı ulüʾn-nühādur. Peder-i büzürgvārları ki cāmiʿiyyet-i maʿārif ü feżāʾilde bī-ṣānī vü ṣāliṣdür. Ḥavza-i iḳtidārları ki cemʿ itdügi nuḳūd u maʿārif ve ṭarīḳ ü tālid-i kemālāt u leṭāʾife vāriş olup ber-feḥvā-yı *El-veledu sirru ebihī*[*] cevād-ı ṭabʿ-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı ʿaṭf u tevcīh itmekle *men şibli ẕālike l-esed* mażmūnını maʿlūm u mefhūm-ı küll-i eḥad itmişdür. Fiʾl-vāḳiʿ lüʾlü-i aḳlāmından cārī olan mānend-i zülāl olsa ġarīb degüldür ki aña menbaʿ ol cibāl-i fażl u kemāldür ve nihāl-i vücūd-ı pür-kemāli nev-resīde iken bārver olsa ʿacīb degüldür ki anı mürebbī olan bāġbān-ı maʿārif ü efḍāldür. Şöyle ki ʿināyet-i bī-ġāyet-i perverdigār ile devḥa-i vücūd-ı pesendīde ıṭrārı ber-ḫurdār serv-miṣāl ḫazān-ı aḫzāndan maṣūn ve nekbā-yı ḥadeṣāndan maḥrūs u meʾmūn olmaġla būstān-ı cihānda pāydār ola. Peder-i büzürgvārları gibi iḫtiyār itdügi güftār-ı belāġat-şiʿārdandur.

Naẓm : Derdüñle ʿandelīb-i çemen ḳıldı nāleler
Senden şikāyet itdi güli eyleyüp siper
Müjgān tīz eyle göricek çeşm-i ḳātilüñ
Ṣayd itdi murġ-ı cānı o şehbāz-ı tīz-per

[4**] Meḥemmed: - R S Ü.
[14*] *Kelām-ı Kibār (Çocuk babasının sırrıdır).*

Şāyed taḥammül eylemeye ḫayli kelledür
Reng almasun meded leb-i dildārdan şeker
Ḳaddüm kemāna döndü velī mübtelā göñlüm
Her gördügi tezerv-i ḫırāmāna cān atar
Naḳḳāş-ı dil sevād-ı mehüñ aldı pertevi
Ṣanmañ yazıldı ṣafḥa-i sīme bu şiʿr-i ter
Bā-ism-i Lārī: Bir seḥer ʿarż itse ruḫsārın o māh-ı dil-sitān
Mihr-i ʿālem-tāb olur bī-dil pey-ā-pey her zemān

MEḤEMMED EMĪN[**]: Hilāl-i vücūdı zemīn-i felek-temkīn ve riyāż-ı pür-leṭāfet ü tezyīni **H270b** ġayret-i sipihr-i berīn ve her bāġ-ı İrem-āyīninde mekīn olan ḳaṣr-ı nāzenīn ile reşk-i nigār-ḫāne-i çīn olup büldān-ı cihān içre her cihetden bī-ʿadīl **R312b** ü ḳarīn olan şehr-i Ḳazvinüñ mużāfātından ḳaṣaba-i Ebher dimekle şöhre-i dehr olan şehrden[**] ṭāliʿ ü şāriḳ olmış bedr-i semā-yı[**] maʿārif ü ḥaḳā'iḳ bir ẕāt-ı ber-güzīde vü ṭabʿ-ı fā'iḳdür. Ḥilye-i mürüvvet ve miżmār-ı fütüvvetüñ sābıḳı sābıḳan Şāh Ṭahmasbuñ zemānında mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı vezīri olan Mīrzā Beg Ṣābıḳīnüñ ki silsile-i intisābları Şeyḫ Bahā'ü'd-dīn-i Sühreverdī[**] Ḥażretlerine[**] müntehīdür ferzend-i saʿādetmendidür. Naḫl-i vücūd-ı mesʿūdı riyāż-ı şehr-i maʿhūdda neşv ü nemā bulup mir'āt-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı mıṣḳal-i maʿārif ü kemālāt ile āyīne-i ʿālem-nümā olmış idi. Ol diyār-ı behişt-nejādda āteş-i rafż u ilḥād iştiʿāl ü inżirām ṭutıcaḳ anda menzil ü maḳām ṭutmaḳ ve ol gūşe-i İrem-miṡālde ārām itmek bīrūn-ı ḥayyiz-i imkān oldukda

[10**] Meḥemmed Emīn: - Ü.
[14**] şehrden: mevżiʿden H.
[14**] semā: āsmān H.
[17-18**] Şeyḫ Bahā'ü'd-dīn Sühreverdī: Şeyḫ Bahā'e'd-dīne'l-sühreverdī
[18**] Ḥażretlerine: Ḥażretlerinüñ cenābına S.

*Naẓm*** : *Ve iẕā'd-diyāru teġayyerret ʿan-ḥālihā*
Fedaʿ'd-diyāre ve'sraʿi'l-taḥvīlā

feḥvāsı üzre babaları ḫavf u hirās-ı Ṭahmas-ı pür-vesvāsdan ḫaẓīre-i Şeyḫ Ṣafi'd-dīn-i Erdebīlīye ki ecdādınuñ mezārı olmaġla dest-i ẓulm ü ʿudvānlarından girīzān olanlara dārü'l-āmān idi anda müteḥaṣṣın u mütevaṭṭın olmışlar idi. Dā'imā cevāhir-i pend-i pederāneyi** zemīn-i** dil ü cānına niṡār idüp benüm ḥāl-i pür-iḫtilālümden ʿibret al ve bu diyārdaki maḳām-ı ḳavm ḍālldur temekkün-i ḫāṭırasın ḫāṭırūñdan ṭaşra ṣal dirler idi. Ol esnāda pederleri diyār-ı ʿuḳbāya güẕer itdükde** Mevlānā Ḳāḍīzāde-i girih-rūd ki ʿilm ü fażl ile yegāne-i ehl-i vücūd ve ṭabʿ-ı revān ve ḳalb-i pür-ṣafā ile miṡāl-i rūd idi **S267a** anlaruñ murāfaḳat u** muvāfaḳatları ile miṡāl-i enhār kūh u deştde güẕerān olup bād-ı ṣabā gibi vihād u tilālde** pūyān olaraḳ mānend-i Fırat geşt ü güẕārları şehr-i Baġdāda uġraduḳda** **R313a** İskender Paşanuñ maẓhar-ı elṭāf-ı fasīḥü'l-eknāfi olmış idi. Lākin bu ḥālden Şāh Żāl ḫabīr** olduḳda Mevlānānuñ ehl ü ʿiyāl ve ʿaḳār u emvālin nehb ü ġāret itdürdükde anda daḫı temekkün ü ḳarāra mecāl muḥāl olup ʿazīmet-i Hind ile Baṣraya teveccüh idüp Baṣrada iken **H271a** mevlānā-yı mezbūr cān gibi baṣardan nihān olup rūḥ-miṡāl ʿālem-i ḳudse revān olduḳda Baṣrada keştīye süvār olup cānib-i Hürmūze revān olmışlar idi. Nā-gāh deryā-yı ʿummān bād-ı muḫālif ve riyāḥ-ı ʿavāṣıf ile curʿa-nūşān keştī-i bāde gibi cūşān u ḫurūşān olup telāṭum-i emvāc-ı kūh-miṡāl ile keştī gāhī çarḫ-ı dōlābī gibi ʿālī-cenāb ve gāhī

1** Naẓm: - R S.
6** pederāneyi: pederāne R.
6** zemīn: - S.
9** itdükde: itdükde kendüsi S.
11** murāfaḳat u: murāfaḳatları ile ve S.
12** gibi vihād u tilālde: vihād-ı tilālde H.
13** uġraduḳda: uġrayup S.
14** ḫabīr: ḫabr S.

ġavvāṣvār ġavṭa-i zen-i ḳaʿr-ı āb olup gāhī rifʿatle evc-i eflākuñ māhı ve gāhī derūn-ı deryā ārāmgāhı olan māhī olur idi.

*Şiʿr*** : *Gehī sūy-ı** muḥīṭeş dād pervāz*
Gehī āverd sūy-i merkezeş bāz
*Gehī çün encüm-i seyyār** sāʾir*
Gehī çün künbed-i devvār dāʾir
Gehī der-evc ü geh der-ḳaʿr būde
Gehī māhī vü gāhī meh nümūde

Āḫirü'l-emr *men yaġşāhu mevcun min fevḳihi seḥābun** maẓhar-ı ḥāl-i dil pür-ıżṭırābı olup bādbān-ı keştī girībān-ı ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u ḳarār gibi derīde ve bālā-yı serv-ḳaddan miṡāli müstaḳīm olan tīr-i sefīne kemān-ı ebrū-yı cevānān gibi muḳavves ü ḫamīde** olmış idi. ʿAcebdür ki deryā ol baḥr-ı muḥīṭ-i ʿirfānla bu deñlü āşnālıḳ peydā itmiş iken ve keştī daḫı nice zemān cān gibi ol rūḥ-ı revāna cisminde mekān idüp ol lüʾlü-i lālāyı el üzre ṭutarken ʿāḳıbet deryā nemek-ḥarāmlıḳ idüp zencīr-i zülf-i ḫūbān gibi derhem olan eczā-yı sefīneyi mānend-i ḥurūf-ı maḳṭaʿ biribirinden **R313b** cüdā eyledi ve keştī daḫı bilmezlik ile ol gevher-i yektāyı çıḳardı. Hemānā rūzgār-ı zūrkār sefīneye ol dürr-i şāhvārı ṣadefvār sīneye çekdi diyü derūnı kīne idüp

*Beyt*** : *Be-yāverdeş** be-nezdik-i kenāre*
S267b *Zedeş bir seng ü kerdeş pāre pāre*

Fi'l-vāḳiʿ bir sefīne ki deryā-yı ʿummān ile melān ola ol sefīne ġarīḳ olsa ne cāy-ı ṭaʿn u melāmdur ve bir keştī ki cevāhir-i fażl u edeble leb-ā-leb olup

---

3** Şiʿr: Naẓm H.
3** sūy: sūyı R.
5** seyyār: seyyāre S.
9* *Nûr-40 (Engin bir denizdeki yoğun karanlıklar gibidir; öyle bir deniz ki onu dalga üstüne dalga kaplıyor; üstünde de bulut).*
12** muḳavves ü ḫamīde: muḳavves-i ḫamīde R.
19** Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
19** Be-yāverdeş: Be-yāvereş S.

kūh-ı vaḳār anda lenger bıraġa lenger-mis̱āl derūn-ı deryāya düşene maḥall-i kelāmdur. Saʿādet-i zemīne ki ol gevher-i yektāyı der-sīne eyledi. Ve baḫt u devlet ayaġına gelüp ol dürr-i şāhvārı bu ṭarīḳ ile der-kenār eyledi. Āḫirü'l-emr deryāda bu deñlü ḳahr u şiddet çekmekle ʿazīmet-i Hindden ferāġat **H271a** idüp

Mıṣrāʿ : *Zāġ u zaġan neyī ki be-Hindūstān be-revī*

diyüp ḥamāme-i dil ü cānı cānib-i Şīrāza pervāz idüp anda daḫı āşiyān-sāz olmaḳ muḥāl olıcaḳ libās-ı dervīşāne ile Ḫorāsāna andan yine bilād-ı Şirvān u Tebrīze gelüp emvāl-i mevrūs̱ede bāḳīye ḳalan māl u menāli ile niyyet-i ḥaccetü'l-islām ve rūy-māl-i südde-i faḫrü'l-enāmla bād-ı ṣabā gibi ṭurmayup taḥammül-i meşāḳ esfār iderek ve mis̱āl-i cūybār bir yirde ḳarār itmeyüp kūh u deşti geşt ü güẕār iderek** *ʿaleyküm biş-şām fī āḫiriz-zemān* mażmūnı ile ʿāmil olup āyet-i Raḥmet gibi rāhile-i iḳāmetleri Şām-ı şeref-encāma nāzil olmış idi ve anda defterdār olan Şeyḫ Kemālzāde ile ḳarābet-i nesebiyyeleri olmaġın ḫidmet-i ʿaliyyelerine kemāl-i irtibāṭ ittiḥād u iḫtilāṭ mertebesine vāṣıl u nā'il olmış idi. Baʿdehū ṭālib-i ticāret-i saʿādet-i dünyā vü āḫiret olanlara ser-māye Rūm olduġı maʿlūm u mersūmları olmaġın ḥuṣūl-ı *mā-yurīd* ve vuṣūl-ı *mā-yerūm* içün defterdār-ı merḳūmuñ maḫdūm-ı melek-ḫaṣā'ili Yaḥyā Çelebinüñ ḫidmet-i şerīflerinde dāmen-der-miyān **R314a** ve gūy-mis̱āl çevgān-ı maḥabbetleriyle ġalṭān u revān olaraḳ Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye geldüklerinde āsmān-ı ḳadri ḳadr-ı āsmān gibi *mütecāvizi medāriki efhām* ve sipihr-i rifʿati rifʿat-i sipihr gibi ḫāric-i ḥayṭa-i idrāk olan sulṭānü'l-fużelā ve burhānü'l-ʿulemā ḫūrşīd-i evc-i saʿādet ü iḳbāl kevkeb-i saʿd-i burc-ı fażīlet ü kemāl Ḫāce Efendi Ḥażretlerinüñ

Şiʿr : *Ān ḫācei ki hest zi-te's̱īr-i ḫāmeeş*
Tedbīr-i ḥāl devlet ü te'yīd kār mülk

11-12** cūybār bir yirde ḳarār itmeyüp kūh u deşti geşt ü güẕār iderek: - R.

S268a Ḳıblegāh-ı aṣḥāb-maʿārif ü kemāl ve ḳıble-cāy-ı erbāb-ı cāh u celāl Kaʿbe-i ḳavāfil-i ḥüsn-i şemā'il ve rükn-i ḥaṭīm-i celā'il-i ḥaṣā'illerine rūy-māl itdükde manẓūr-ı naẓar inʿām u efḍāli olup cenāb-ı sipihr-iḥtirāmlarında taḥṣīl-i iḫtiṣāṣ nām ve taḳarrüb-i mā-lā-kelām itmekle tevliyet-i Sulṭān Bāyezīd Ḫan ile beyneʾl-aḳrān ḳadr u ʿunvān bulmışdur. Fiʾl-vāḳiʿ ser-i rifʿati evc-i semāya hem-ser olsa revādur ki ḫāk-i āstān-ı saʿādet-āşiyānına rūy-māl itmişdür ve zer-i vücūd-ı nāmdārı dārüʾl-ḳurb-ı cihānda kāmilüʾl-ʿayār olsa lāyıḳ u sezāvārdur ki pūte-i **H272a** iḫlāṣlarında kendüyi ḳāl itmişdür. Şebnem-i seḥeri gibi āsmān-ı rifʿata ʿurūc itse ḫalīḳ ü cedīrdür ki ol şems-i raḫşān iḥsāna muḳābil olmışdur ve nihāl-i vücūdı ḫazān-ı aḥzāndan ḫalāṣ olsa yiridür ki cennet-i saʿādet ü rifʿate dāḫil ü vāṣıl olmışdur. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīfdür ki envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile mevṣūf-ı ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ḥilye-i kemālāt-ı bī-nihāyet ile müzeyyen idügi nūr-ı ḫūrşīd-i rūşenden meşhūr u maʿrūf cāmiʿ-i fünūn-ı dānişveri mālik-i mülk-i kelām u süḫanveri dürc-i derūn-ı maʿānī-i meşḥūnı cevāhir-i zevāhir-i maḥāmid-i me'āsir ile memlū ve ṣaḥāif-i **R314b** menāḳıb u mefāḫiri mecāmiʿ-i aṣḥāb-ı bāṭın u ẓāhirde metluvv belāġat u berāʿatde yeraʿa-ı feṣāḥat-şiʿārı engüşt-nümā-yı erbāb-ı ḥikem ve müşārün-ileyhi biʾl-benān aṣḥāb-ı ḳalem olup şiʿr ü inşāda ṣāḥib-i yed-i beyżā olduğı gün gibi ẓāhir ü hüveydādur. Bu eyyāmda ṭabʿ-ı ʿālī ve ẕāt-ı meʿālī-münşīleri naẓm-ı eşʿār-ı Türkīye kūşiş ü verziş itmekle tamām mertebede miknet ü iḳtidār ibdā vü iẓhār eyleyüp raḳam-zede-i ḳalem-seḥḥār ve reşeḥāt-ı kilk-i seḥāb reftārı gūşvāre-i gūş-ı aṣḥāb-ı ʿirfān olmağla[**] ve zīver-i gerden-i hōş erbāb-ı iẕʿān olmağla lāyıḳ u sezāvārdur. Niçe zemāndur ki gülistān-ı cihānda ġonçe-i dil ü cān nesā'im-i kelimāt-ı gevher-feşānı ile münfetiḥ ve niçe şüḥūr u sinīndür ki ḫāṭır-ı fātır u ġamgīn ṣoḥbet-i feraḥ-fezā teraḥ-zidālarıyla münbasiṭ ü münşeriḥ ve ʿiḳd-i şüreyyā

23** olmağla: - S.

gibi ol ẕāt-ı kerīmü'l-müheyyā ile ṣoḥbetimüz müctemiʿ ü muntaẓım olup ʿıḳd-i leyl ü nehār gibi ser-rişte-i muṣādaḳat u muḫāleṣetimüz münḳaṭiʿ ü mübterim degüldür. S268b Binā'en-ʿaleyh bundan ziyāde kümeyt-i bād-ı pāy-ı aḳlāma meydān-ı ikṣār-ı kelāmda rekżat u ḫırām virmegiçün münḳaliʿü'l-maḳāl ve münḫaliʿü'l-licām ḳılınmadı. Bu bir iki ebyāt-ı[**] belāġat-āyāt mānend-i ʿūd-ı ḳamārī meşāmm-ı büleġā-yı sütūde-eṭvārı[**] müncerr ü muʿaṭṭar ve miṣāl-i şebnem-i seḥḥārı[**] büstān ḳılup ehl-i hüneri muḫażżar u munażżar iden kelimāt-ı feṣāḥat-simātdandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı.

Şiʿr[**] : Cefā vü cevrüñi bildüm ki yārüñ imtiḥānıdur
Dil ü cāna anuñ her biri bir luṭf-ı nihānıdur

Ve lehū[**] : Figār-ı sīnemi tīġ-i ġamuñla çāk iderüm
H272b Ṭarīḳ-i ʿışḳda āḫir vücūdı ḫāk iderüm
Tenüm ġubārı yoluñda keder virürse eger
Sirişk-i çeşmüm ile reh-güẕārı pāk iderüm
Ġam-ı firāḳ u belā-yı ʿitāba mümkin ṣabr
Raḳībe meyl idicek kendümi helāk iderüm
R315a Ḫam itme bār-ı ġamuñla kemān gibi ḳaddüm
Ki tīr-i āh ile eflākı zaḫmnāk iderüm

Ve lehū[**] : *Meger vāḳıf ne-şud ez-derd-i cān-i bī-ḳarār-ı men*
Ki bī-dürdāne be-güẕeşt ez-berem imrūz yār-ı men
Ne-dārem bā-kesī kārī ne er kes ber-dilem bārī
Hemīn ʿışḳ u ġam-ı ʿışḳ-ı tu bāşed kār u bār-ı men

5** Bu bir iki ebyāt: Bu bir ebyāt R.
6** sütūde-eṭvārı: sütūdī-eṭvārı R.
7** şebnem-i seḥḥārı: şebnem-i seḥeri H S.
9** Şiʿr: Naẓm H.
11** Ve lehū: - H S.
19** Ve lehū: - H S.

*Ve lehū** : Sipordem dil bedest-i dil-rübāyī tā çe pīş āyed*
Fikendem tār ḫod-rā der-belā'ī tā çe pīş āyed
*Diger** pervāne sān ser-geşteem tā çün şeved ḥālem*
Deger çün şem'i ser-germem be-cāyī tā çe pīş āyed
Be-ṣad cā bestem ez-tār-ı ta'alluḳ rişte-i cān-rā
Be-zülf-i sost 'ahd-i bi-vefāyī tā çe pīş āyed

MEḤEMMED**: Fihrist-i ṣaḥā'if-i celā'il-i ḥāṣıl-ı rūz-nāme-i mevāhib ü feżā'il żābıṭ-ı ḫizāne-i fażl u kemāl muḥaṣṣal-ı emvāl-i ma'ārif ü efḍāl ser-defter-i küfāt-ı Dīvān-ı sulṭānī fezleke-i müstevfiyān-ı emvāl-i ḫāḳānī 'ālim-i 'ilm ü 'irfānuñ ḫūrşīd-i rūşen-żamīri ve destār-mis̱āl baş üzre yir iden Dülbendzādelerüñ biridür. Ẕimmet-i 'āmil ḳalb-i cemīlinde der-'ahde olan ma'ārif-i cezīlden bāḳī ḳomayup bi't-tamām taḥṣīl ve īrād u maṣārif-i kemālāt u leṭā'ifi tevfīḳ ü taṭbīḳ itmekle muḥāsebe-i vücūd-ı mes'ūdını tekmīl itdükden ṣoñra ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i 'ilme sālik ü 'āzim olup Ḳāhire-i ṭāhirede ḳāḍī vü ḥākim iken ġarīḳ-i Nīl-i raḥmet-i **S269a** Raḥmānī olan Maḥmūd Çelebiden mülāzım olmışlardur. İçilde müderris olup müdārese-i fażl u kemālde ems̱āl **R315b** ü aḳrānına sābıḳ iken ḳā'id-i taḳdīr-i 'inān-ı 'azīmetlerin semt-i ḳażāya sā'if olmış idi. Rūmilinde Yeñişehr ve Selanik ve bunuñ ems̱āli ḳażā ile kām-revā olup ba'dehū defterdārlik 'unvānı ile mükerrem ü mu'azzez ve ma'āṭıf-ı vücūd-ı pür-leṭā'ifi ṭırāz-ı devlet ü iḳbāl ile mu'allem ü muṭarraz oldı. Ḥaḳḳā ki 'ulūm u ma'ārifden ḥaẓẓ-ı efvā** ve naṣīb-i müstevfā ile maḥẓūẓ ṣuver-i celā'il-i feżā'il mir'āt-ı żamīr-i ḥaḳā'iḳ taṣvīrinde mürebbā vü melḥūẓ** ḫizāne-i ḥāfıẓalarında nevādir ü ḥikāyāt ve leṭā'if ü tevārīḫ ü muḥāżarāt

---

1** Ve lehū: - H S.
3** Diger: Ve ger R.
8** Meḥemmed: - Ü.
22** ḥaẓẓ-ı efvā: ḥaṭṭ-ı efvā H.
23** mürebbā vü melḥūẓ: mürebbā-yı melḥūẓ R.

H273a ve sā'ir-i maʿārif ü kemālātdan cevāhir ü nefā'is bī-ḥadd ü ġāyāt maḫzūn u maḥfūẓdur. Bu fenne daḫı āzmāyiş-i ṭabʿ itmekle nice defʿa dest-i gevher-efşānından le'ālī-i manẓūm u menşūr mermī vü melfūẓ[**] olmışdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Cān ḫalās itmez düşen çengāline ol yā ḳaşuñ
Öldürür tīr-i[**] müjeñ yā tīr-i ġamzeñ yā ḳaşuñ
Āsmān-ı evc-i ḥüsnüñ māh-ı tābānı yüzüñ
Ṭālibān-ı ʿıyd-ı vaṣla ġurre-i ġarrā ḳaşuñ
Leşker-i ḫūbāna ḫaṭṭ-ı ḥūb menşūr-ı ruḫuñ
Ḥükmin icrā eylemezdi çekmese[**] ṭuġrā ḳaşuñ
Millet-i ʿışḳ ehlinüñ miḥrābı ol vech-i vecīh
İki ṭāḳ olmış aña bī-mişl ü bī-hem-tā ḳaşuñ

Ve lehū[**] : Pāy-ı dil-bestedür ol kākül-i sünbül būya
Göñül āşüftedür ol zülf-i perīşān mūya
Māh her gün ḳaşı ṭuġrāsı mişālin ḳaralar
Mişl ü mānend olur mı o hilāl-ebrūya
Ḳıyma ʿuşşāḳuña nerm eyle dil-senginüñ
Dimek ol şūḫa ṭaş añdurmaḳ olur uġruya

Ve lehū[**] : Sünbülüñ ḳılmaz gül ü gülzāra şāhā ser-fürū
Servüñ itmez ʿarʿar-ı kühsāra cānā ser-fürū

3** melfūẓ: mehḥūẓ R.
5** Şiʿr: Naẓm H - S.
6** tīr: tīġ S.
10** çekmese: olmasa R.
13** Ve lehū: - H S.
19** Ve lehū: - H S.

Ḳur işigüñ ḫākına her gün ser-i mihri felek
Dergeh-i ʿālīñe eyler ʿarş-ı aʿlā ser-fürū

(Diger) : *Zīnet-i bāġ-ı cihān reşk-i cinān ḫāhed şud*
Zāl-i ṣad-sāl felek tāze-cevān ḫāhed şud

MAḤVĪ: Ḫāl-i vücūdı rūy-ı cihāna zīb ü zeyn olup sāḥa-i cānibini mesāfe-i **R316a** baʿde'l-maşriḳeyn ve müstaḳarr-ı rāyet-i sipihr-āyet-i sulṭānü'l-ḫāfıḳeyn olan şehr-i Ḳosṭanṭiniyyedendür. Nāmı Ḥüseyndür. **S269b** Bāzārbaşızāde dimekle şöhret-pezīr olmış idi. Bāzār-ı rūzgārda metāʿ-ı vücūdını mezād idüp āḫirü'l-emr maʿreke-i ḳīl ü ḳāl ve neberdgāh-ı cevāb u su'ālde tīr-i ḫāmesi çeşm-i ḥāsede sinān ve cūyā-yı selsāl-i fażl u ʿirfān olanlara ḳaṣab-ı ḳalem-i müşgīn-raḳamı lü'lü-i çeşme taḥḳīḳ ü īḳān olan Sinān Efendinüñ ḫidmetinde dāmen-der-miyān olıcaḳ ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmaġla kesb-i meʿālī vü mekārim itmiş idi[**]. Baʿdehū aʿdād-ı ḳużāt-ı memālik-i maḥmiye ve efrād-ı ḳażāyā-yı şerʿiyyeden maʿdūd iken dā'ime-i vücūdiyye taṣavvur itdügi ḳażiyye-i beḳāsı sālibe-i külliye olmış idi. Maʿārif-i cüz'iyyeden behredār ve naẓm-ı eşʿāra daḫı iḳtidārı vardur. Bu şiʿr anuñdur[**].

H273bÜ272a *Şiʿr*[**]: Kemān ebrūlaruñ anlar ki ey mihr ü hilāl egler
Sözüñ ṭoġrusı budur kim ḳatı egri ḫayāl eyler[**]

Ve lehū[**] : Gözüñle ḳaddüñ ü zülf ü femüñ müsellemdür
Teraḥḥum eyle begüm ʿāşıḳa bu ʿālemdür

[14**] mekārim itmiş idi: mekārim ḳılmış idi S mefāḫir itmiş idi Ü.
[17**] anuñdur: anuñ güftār-ı dürer-bārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H anuñ güftārındandur S.
[18**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[19**] ḫayāl eyler: ḫayāl egler H S.
[20**] Ve lehū: - H S Ü.

MAḪVĪ: Ḳasṭamonıdandur. Vādī-i taḥṣīl-i ʿilmde pūyān ve şāhid-i murād u merāmını dil ü cān ile cūyān olmağla cūyende şeved[**] yābende[**] maʿnāsı ẓāhir ü ʿıyān olup ʿacebdür ki kendüsi rūstāyī iken dīde-i cānı kuḥl-ı maʿārifle taḥṣīl-i rūşenāyī itmiş idi. Vāriṣ-i ʿilm ü hüneri yaşı beñzemesün tamām başı beraberi bir ferzend-i laṭīfü'l-muḫbiri vardur. Dā'imā dem-i mübāḥaṣe ve hengām-ı müşāʿarede anuñla münāfese vü muḥāveresi olup muʿāraża *bi'l-kelām ve'l-ḥurūfdan muḳāraʿa bi'r-rimāḥ ve's-seyf* maḳāmına varurlar idi. Yārān-ı ṣafā ferzendini kendüsinden[**] tercīḥ ü taḳdīm itdüklerinden renciş-i ʿaẓīm çekerdi. Āḫir bu bār-ı cefāyı çekmege ṭāḳatı ve bu miḥnet **R316b** ü şiddete taḥammüle istiṭāʿatı olmayup sene ṣemān ve ṣemānīn ve tisʿami'ede ʿālem-i beḳāya rıḥlet eyledi. Sulṭān-ı eḳālīm-i vücūd-ı vālī-i vilāyet-i mekremet vücūd-ı āyīne-i cemāl kemāl-i ḫurrem ü intibāh āftāb-ı ʿālem-tābi's-sulṭān ẓıllu'llāh pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḥażretleri *-Eyyedehu'llāhu ve ḳuvvāhu-* mücedded-i cihāt-ı ʿadl-güsteri ve müşeyyed-i erkān-ı bünyān raʿyet-perveri olduḳda cülūs-ı hümāyūn-ı saʿādet-maḳrūnlarına bu tārīḫi dimiş idi[**].

Tārīḫ[**] : Hātif-i ġāybi didi Maḥvī anuñ tārīḫini
Oldı iḳbāliyle Dāver ʿāleme Sulṭān Murād[**]

S270a Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūf daḫı bu tārīḫi dimiş idi.

Tārīḫ[**] : Salṭanat buldı Murādını yine[**]

2** şeved: şevende S.
2** yābende: - S.
8** kendüsinden: kendüsini R.
15-16** dimiş idi: dimişdür S.
17** Tārīḫ: Naẓm H - Ü.
17-18** Hātif-i ġāybi didi... ʿāleme Sulṭān Murād: - Ü.
20** Tārīḫ: Mıṣrāʿ H - R.
19-20** Dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūf daḫı... Salṭanat buldı Murādını yine: - Ü.

MUḤYĪ EFENDİ[**]: Ẕāt-ı büzürgvān evlād u emcād-ı Monlā Fenārīden olan Muḥyi'd-dīn Efendidür ki muḥyī-i dīn-i mübīndür. Āl-i Fenārī ilā-heẕā elān ḫānedān-ı fażl u ʿirfān olup cümlesi **Ü272b** kerīmü'l-eṭrāf şerīfü'l-evṣāf her biri cāmiʿ-i ʿavārif ü maʿārif olmağla mümtāz ve ʿilm ü kemālden ecmel-i ẓarāʾif ü maṭārif ile ser-firāz olmışlar ve her birinün vücūd-ı meʿālī-mevfūrı leyālī-i zemānda mānend-i büdūr olup cenāb-ı felek-niṣāblarını şeyḫ ü şābba ravż-ı memṭūr ḳılmışlardur. ʿAmme-i ricāli fürsān ḥalbe-i ʿilm ü kemāl u **H274a** ebṭāl meydān-ı fażl u efḍāl her biri ʿarṣa-i mübāḥeṣe vü muḥāverede şücʿān *yevme iltaḳāl-cemʿān*[*]dür. Monlā-yı mesfūr daḫı menbaʿü'l-verʿ ve'd-diyāne maṭlaʿü'l-ilm ve'ṣ-ṣiyāne kelām-ı mecd ü meʿālüñ ḫaber ü mübtedāsı ve kār-ı mekārim ü mefāḫirüñ bidāye vü müntehāsı vādī-i ʿilm ü veraʿdan sālik-i meslek-sivā olmağın eslāf-ı kirāmına ḫalef-i rāżī olmışdur. Ẕāt-ı pür-intibāhınuñ rütbe-i celāl ü cāhı ol dereceden efzūndur ki vāsıṭa-ı aḳlām ile tenbīh ḳılına ve naṣṣ-ı riyāset-i tāmma ve ṣadāret-i ʿāmmesinüñ ṣarāḥati ol **R317a** mertebeden efzūndur ki teksīr-i kelām ve tevfīr-i maḳāl ile müfteḳır-ı iẓhār u tevcīh ola. Vilāyet-i Rūm ve Anaṭolıya[**] maʿān ṣadr-ı ʿālī-ḳadr olan ʿAlī Çelebinüñ ferzendidür. Ḫādim ʿAlī Paşa ki ḥabb-i ḥubb ve velā-yı ʿulemā vü fużelā zemīn-i bālinde nigāşte ve rāyet-i riʿāyet-i aṣḥāb-ı dirāyet dūş-ı hūşında efrāşte[**] ẕāt-ı meleki melekātı maḥāsin-i ṣıfāt ile raḍi'l-bān olup kerāʾim-i evṣāf u kirām aḫlāḳ-ı ṭıynet-i pür-merāḥim ü eşfāḳı ile şerīkü'l-ʿinān idi. Monlā-yı merḳūmı ferzend idinüp levāzım u şerāʾiṭ-i terbiyetini kemā-yenbağī taḳdīm itdüginden[**] ġayrı mezbūr içün medrese-i şerīfe binā idüp

---

[1**] Muḥyī Efendi: Muḥyi'd-dīn Efendi S.

[9*] *Âl-i İmrân-155, 166 ve Enfâl-41 (İki ordunun karşılaştığı gün).*

[16**] Anaṭolıya: Anaṭolıda S.

[19**] efrāşte: efrāşde H.

[22**] itdüginden: itdükden S.

miftāḥ-ı tedrīsini** dest-i ifādesine tevfīż ü teslīm itmiş idi. Cüz'ī müddetde cām-ı merāmı raḥīḳ-i inʿām-ı ṣāḥib-ḳırān-ı sipihr-iḥtişām ile ṭolmış idi **Ü273a** ki on beş yıl ṣadraʿẓam-ı memālik-i Rūm olmaġla vāṣıl-ı *mā-yerūmu* olmış idi. Manṣıb-ı ṣadāretden maʿzūl olıcaḳ devlet-i mücāveret-i Beyt-i Ḥarām ve ziyāret-i ravża-i pür-ṭahāret-i seyyidü'l-enām ile müşerref ü müstesʿad **S270b** olduḳdan ṣoñra muḳalled-i manṣıb-ı fetvā olmış idi. Andan daḫı istiʿfā vü istīfā eyleyüp muʿtekif gūşe-i ferāġat u inzivā olmış idi. Merḥūm-ı merḳūm ġāyetde ekl ü şürbe mülāzım u müdāvim ve ḥarīṣ ü nāhim mü'ekkel ü muṭāʿam olup miʿdesi gūyā bir tenevvür idi ki dāḫil olan eṭʿime fi'l-ḥāl sūzān olup vücūdında eṣer-i nümāyān olmaz idi veyā bir deryā-yı ʿummān idi ki sāḳıṭ u lāḳıṭ olan loḳmāt-ı bī-kerāndan bir anda nām u nişān bulınmaz idi. Āḫir eṭʿime ve elvān-ı ʿālem-i imkānla defʿ ger sengi ve sedd-i cūʿ itmekle imkān olmayıcaḳ sene **H274b** erbaʿ ve ḫamsīn ve tisʿami'ede bu dār-ı miḥnet-medārdan dārü'ż-żiyāfet-i cennātü'n-naʿīme ki *ve fīhā* **R317b** *mā-teştehihi'l-enfusu ve teleẕẕu'l-aʿyunu**dür *fekihetin mimmā yeteḫayyerūne ve laḥmi ṭayrin mimmā yeştehūn** ile tenaʿum itmege revān oldı. Umūr-ı dīn ü dünyāsından taṣallüf u taḳaşşüf ve tekellüf ü taʿassufından vāṣıl-ı mertebe-i vesvās u cünūn olup efʿāl u aḳvāli ḳānūn-ı şerʿ ü ʿaḳlden bīrūn idi. Her metāʿ ki bāzārdan** iştirā ide yā aḥbāb** u aṣḥābından ihtidā olına hezār-bār āb-ı revānla yevmince anı istiʿmāl itmez idi**. Ḥattā midādı daḫı niçe şu ile yumayınca ḳullanmaz idi. Bu bābda ġarā'ib ü ʿacā'ibi bī-ḥadd ü şümārdur. Īrādı ile ikṣār olınmadı. Kelimāt-ı bī-ḥadd ü kerāmı ve mürettеb ü mükemmel Dīvānı vardur.

1** tedrīsini: tedrīsin R.
14-15 Zuhruf-71 (Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır).*
15-16 Vâkıa-20, 21 (Onlara beğendikleri meyVe ler, canlarının çektiği kuş etleri).*
18** olup efʿāl u aḳvāli ḳānūn-ı şerʿ ü ʿaḳlden bīrūn idi. Her metāʿ ki bāzārdan: - H.
19** aḥbāb: aḥbābdan S.
20** anı istiʿmāl itmez idi: istiʿmāl itmez idi S.

Bu eş'ār ol cenāb-ı feżā'il-şi'ār ve ẕāt-ı me'ālī-girdāruñ güftārındandur ki s̱ebt olındı[**].

Şi'r[**] : Aġzı nāziklükle ḳanum nūş idüp oldı nihān
Ḳaṭre-i ḫūnum anuñ yirinde ḳalmışdur nişān

Ve lehū[**] : Baḥr-ı eşküm köpri ṭutmaz köpri ṣanmañ ḳaşumı
Çeşmeler üzre kemerlerdür iki ḳaşum benüm

Ve lehū[**] : Ögerler gerçi kim ṣabr-ı cemīli
Velī ṣabruñ daḫı oranı ḫoşdur
Dil-i Muḥyīden eksük olmasun derd
Müsāfir-ḫānenüñ mihmānı ḫōşdur

Ve lehū[**] : 'Aceb maḥbūbsın ey şūḫ-ı ṭannāz
Dili virmezsem olmaz virsem olmaz
Öli dirgürmege Muḥyī inanmaz
Lebüñ ṣunmazsañ aña mülzem olmaz[**]

MUḤYĪ ÇELEBİ: Hilāl-i vücūd-ı pür-kemāli ḳaṣabāt-ı diyār-ı Ḳaramandan Nigde dimekle 'unvān bulan ḳaṣabadan **S271a** ẓāhir ü 'iyān olmışdur. Nāmı Meḥemmeddür. Eşi''at-ı envār-ı fażl u reşādı ġayāhib-i cehāletde gümrāh olanlara hādī olan üstādı Şeyḫü'l-islām merḥūm Ebu's-su'ūd Ḥażretlerinüñ ferzend-i feżā'il-nihādı servveş gülşen-i dānişde ser-āmed olan merḥūm Aḥmed Çelebinüñ **Ü273b** āyine-i ẕāt-ı me'ālī-āyīnine muḳābil olmaġla ṣūret-i mülāzemeti ḫil'at-nümā[**] olduḳdan ṣoñra sālik-i mesālik-i ḳażā **R318a** olmış

1-2[**] s̱ebt olındı: teberrüken ve teyemmünen s̱ebt olındı H S.
3[**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
5[**] Ve lehū: - H S.
7[**] Ve lehū: - H S.
11[**] Ve lehū: - H S.
3-14[**] Aġzı nāziklükle ḳanum nūş idüp... aña mülzem olmaz: - Ü.
22[**] ḫil'at-nümā: ṭal'at-nümā H S.

idi. Ḥālā ḳużāt-ı ḳaṣabātuñ be-nāmından ve kerem ü mürüvvet ile ṭā'ife-i mezbūrenüñ şöhre-i eyyāmından Muḥyī dāris-i kemāl ü ma'ārif ve müctenī-i s̱imār-ı eşcār-ı leṭā'if Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā itmekle lü'lü-i aḳlām-ı müşgīn-erḳāmından çeşme-sār-ı āb-ı ḥayātı icrā itmişdür. Dervīş-sīret ḫande-rūy u **H275a** güşāde-ṣūret maṭrūḥü't-tekellüf ṣoḥbeti ḫazān-ı ḥüzn ü melālden serv-mis̱āl āzāde ve mir'āt-ı mücālesesi ġubār-ı ālām u ġumūmdan sāde evḳāt-ı ḫuceste sā'āti taḥṣīl-i feżā'il ü 'irfāna maḳṣūr u maḥṣūr envā'-ı mekārim ü maḥāsin ile ma'rūf u meşhūrdur. Bu bir iki eş'ār bu mecelleye s̱ebt olınmaġiçün iḫtiyār itdükleri güftārlarındandur[**].

Şi'r[**] : Senden yanup yaḳılmaġa cānā meleklere
Tutdı duḫān āteş-i āhum feleklere

Ve lehū[**] : Gezerken yār ben bīmār ile āheste āheste
Didiler kim ölümlü oldı cānın gezdürür ḫaste

Ve lehū[**] : Yoġsa elde āyā ḫāce ne var gevherimüz
Devletüñde ṭoludur dāmen-i çeşm-i terimüz

Ve lehū[**] : Leṭāfetinden öpünce ḳızardı yir yir o rū
Açıldı bāġ-ı ruḫında bahār şeftalu

Ve lehū[**] : Cāme-ḫābumda[**] görüp çīn-i seḥer ol māhveş
Eyle ṣandum ki inüp ḳoynuma girdi güneşi

Ve lehū[**] : Oldı ey ġonçe-dehen hicrüñ ile ḫaste hezār
Gül-şarābıyla 'ilāc itdi ṭabīb-i gülzār

9** güftārlarındandur: güftārındandur ki taḥrīr olındı H.
10** Şi'r: Naẓm H - Ü.
12** Ve lehū: - H S Ü.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
18** Ve lehū: - H S Ü.
18** Cāme-ḫābumda: Ḫāme-ḫābumda H.
20** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : Girībānı o māhuñ maṭlaʿ-ı mihr-i leṭāfetdür
Olur anda cemāli āftābı her seḥer peydā
Yazarken vaṣf-ı ḳand-i laʿl-i şīrīnüñ leb-i cāma
Yanıldı leẕẕetinden elde oldı ney-şeker peydā

Ü276a MUḪTĀRĪ: Sādāt-ı ʿamīmü's-saʿādetüñ murtażā vü muḫtārı ve ʿitret-i hāşimiyyenüñ ẕāt-ı sütūde-evżāʿ u ḥamīde-eṭvārı Emīr Hāşimüñ oġlıdur ki sābıḳā meẕkūr olan Emīrīnüñ birāderidür. **S271b** Şāhidān-ı** belāġat u beyāna iẓhār-ı ḫarīdārī ve edaʿvī-i ṭaleb-kārī itmekle ʿināyet-i bī-ġāyet-i ḥażret-i bārī yāri ḳulūb-ı murād **R318b** u merāmını ele getürmiş idi. Şuʿarā-yı zemān ve büleġā-yı cihān ile taḥṣīl-i belāġat u beyānda dāmen-der-miyān olmaġla ṣanʿatını fiʾl-cümle başa yitürmiş idi. Bu bir iki** eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Bāde nūş itme gel aġyār ile dirsem ter olur
Meded ol dil-ber-i gül-çehrene ter-dil ber olur

*Ve lehū*** : Zülfin nesīm açup ide mi ḥaddin āşkār
Ol güni gösterür mi ʿaceb baña rūzgār
Bezm-i çemende lāle-i ḥamrāda jāleler
Muḫtārī cām-ı Cemde görinür ḥabābvār

*Ve lehū*** : Ġarīḳ-i baḥr-ı firāḳum o yāre irmez el
Ümmīd-i vaṣlı ḳo ey dil kenāra irmez el

1** Ve lehū: - H S Ü.
8** Şāhidān: Şāhid R.
12** bir iki: - S.
12-13** anuñ güftārındandur: anuñdur S.
14** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
20** Ve lehū: - H S Ü.

Ḳalup ḳıyāmete ḥasret yolında sāye gibi
Ayaḳda ḳalam o ḳaddi çenāra irmez el

*Ve lehū*** : Lebüñ sırrın n'ola keşf it güftār
Söz ile açılur ʿālemde esrār

H275b *Ve lehū***: Olmış āşüftesi ol kākül-i ʿanber yārüñ
Vechi var olsa perīşān güzelüm destāruñ

MÜDERRİS: Ufḳ-ı şehr-i Ṭrabzondan ṭāliʿ olan bedr-i lāmiʿ ḫūrşīd-i āsmān vilāyet-i kevkeb-i raḫşān-ı cihān hidāyet-i şerīfü'l-ḫalḳ u kerīmü'l-muḥeyyā maẓhar-ı āşār u kān-ı taḳiyyā olan Yaḥyā Efendidür ki dürer-i ġurer-i meveddet ve vādī-i rişte-i ʿurūḳ ve şarābeyn-i ḫalḳ-ı cihānda münselik ve naḳd-i maḥabbet ü velāsı pūte-i dil ü cān ḫalḳ-ı cihānda münsebik olmışdur. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilm-i ẓāhirīye sülūk idüp Ṣaḥn-ı saʿādetde medāris-i Şemāndan biri ol şehbāz-ı ʿālem-i ʿilm ü ʿirfāna menzil ü āşiyāne olduḳda** taʿalluḳāt-ı heyūlā'ī ve küdūrāt-ı cismānīnüñ gerd-i ālāyişini dāmen-i ḫāṭır-ı rūḥānīlerinden silküp zeyl-i vücūd-ı kerāmet-menālini ḫār u ḫāşāk-ı taʿalluḳ-cāh u celālden ḳurtarmış idi ki ẕāt-ı** ḳudsī-şiʿār ve tecerrüd-dişārı cemāʿat-ḫāne-i āmīzeş ü ictimāʿdan ḳaçup ḫalvet-i tebettül ü inḳıṭāʿda oturmış idi. Ḥavālī-i Ḳosṭanṭiniyyede Beşikṭaş nām **R319a** mevżiʿde temekkün ü maḳām idüp mescid ü medrese binā idüp** ol esnāda bu rubāʿīyi iʿtiẕāren dimişdür**.

Cihānuñ zuḫrufına aldanup ḫalḳ**
S272a Ḳızılbaşlıca ṭopraġ ile oynar

3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
14** olduḳda: olduḳdan ṣoñra S.
17** ki ẕāt: ki H - S.
20** binā idüp: binā itmişdür Ü.
20** iʿtiẕāren dimişdür: iʿtiẕār idüp dimiş idi H iʿtiẕār idüp dimiş idi. Ḳıṭʿa S iʿtiẕāren dimiş idi R.
21** Cihānuñ zuḫrufına aldanup ḫalḳ: - R Ü.

Ḥużūr-ı ṭıflı bulmaġ isteyüben
Beşikṭaşında ṭopraġ ile oynar

Mīr ü vezīr erbāb-ı ḥalḳa-i irādetinden ṣağīr[**] ü kebīr aṣḥāb-ı meclis ifādetinden olup āḫir[**] anda daḫı āmed ü şud[**] ḫalḳdan ḫalāṣ bulmayıcaḳ *er-ricāl fi'l-cibāl* fehvāsı üzre Yevrez nām mevżiʿde mekān idüp anda daḫı mescid ü medrese vü ḥammām binā itmiş idi. Vāriṡ-i mülk-i Süleymānī fermān-fermā-yı memālik-i ʿOṡmānī merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan-ı Ṡānī (Ḥażret)lerinüñ[**] merḥūm-ı merḳūma maḥabbet-i cānı ve ḫalāṣ-ı cinānları olmağın ḥarem-sarāy-ı ḳalb-i büzürgvārların eşiʿāt-ı naṣā'iḥ-i feyż-āṡārlarıyla pür-envār idüp le'ālī-i kelimāt-ı ḥaḳā'iḳ-şiʿārını gūş-ı hūşlarına[**] güşvār itmek içün ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūrlarına daʿvet ider idi ve anlar ṣadef-i derūnlarından le'ālī-i ābdār niṡār[**] itdükce (ḥażret)-i[**] şehr-yār gūş-ı iẕʿānla ḳulaḳ ṭutar idi. Sene ṡemān ve sebʿīn ve tisʿami'enüñ leyle-i ʿıyd-ı aḍḥāsında[**] gūsfend-i cān-ı hūşmendini ḳurbān idüp[**] lebbeyk **H276a** gūyān-ı iḥrām-ı ekfānla ṭavāf-ı Kaʿbe-i cināna revān oldı. Ekṡer-i kelimātı mecẕūbāne vü budelānedür. Maḫlaṣ-ı mezbūrı āṡir[**] olduğı daḫı bu maʿnāyı müşʿirdür. Bu ebyāt-ı hezl-gūnesi ġāyetde meşhūrdur[**].

Şiʿr[**] : Ḥammām içinde dellāk bir iş getürdi başa
Başdan beni çıḳardı ad eyledi tırāşa

3** Mīr ü vezīr erbāb-ı ḥalḳa-i irādetinden ṣağīr: Mīr ü vezīr ḥalḳa irdādetden ṣağīr H. Mīr-i vezīr erbāb-ı ḥalḳa irādetden ṣağīr R.
4** āḫir: - Ü.
4** āmed ü şud: āmed şud H R Ü.
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
10** gūş-ı hūşlarına: gūşlarına S.
12** niṡār: İṡār S.
12** (ḥażret): ḫidmet H R S Ü.
13** ʿıyd-ı aḍḥāsında: aḍḥāsında H R S.
14** idüp: - R.
16** āṡir: mü'eṡṡir H S.
17** meşhūrdur: meşhūrdur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H S.
18** Şiʿr: - Ü.

Başumı ustırayla döndürdi lālezāra
Ḳan başdan aşdı ol dem andan** döküldi ḳaşa
Göz ḳıpduġumı görmez** diş ḳışdıġum ne bilsün
Gelür benüm iñildüm o cāh ile temāşā
Ṣabr ile gördüm olmaz irdi bıcaḳ sülūka
Didüm ki usta luṭf it çal usturāyı** ṭaşa
R319b Çald'usturāyı ṭaşa ḳaṣd itdi geldi başa
Mūsā ile o Firʿavn girdi niye ṣavāşa
Āh itme ey Müderris bu deñlü ser-güẕeşte
Elbette göz göriser her ne yazılsa başa
(Diger) : Ferhād kim durur ki külüngüm ṣala benüm**
ʿUşşāḳ içinde bencileyin ṭaş dögen mi var**
(Diger) : Varlıḳ ḳamu çoḳa** bir durur ṣādī nedür mātem nedür
Gel şeyḫüm ol göster baña ʿālem nedür ādem nedür
Nefsin maḳdis eyleyüp ḳuddūse hem-rāz olmayan
Rūḥü'l-ḳuds bilmez nedür ʿīsā nedür Meryem nedür

Ü276b S272b MUḪLİṢĪ: Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ oġlı saʿīd ü şehīd küşte-i tīġ-i Ṭahmas-ı ʿanīd olan merḥūm Şehzāde Sulṭān Bāyezīdüñ muḳaddemā ḫācesi olan Caʿfer Efendinüñ oġlıdur. Kendü daḫı şehenşāh-ı mezbūruñ muḥibb ü muḫliṣi olmaġın bu maḫlaṣı iḫtiyār itmişdür. Babası ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itdükde iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet ve īs̱ār-ı

2** başdan aşdı ol dem andan: başdan aşdı ol dem indi H Ü başdan ol dem indi R.
3** görmez: bilmez S.
6** usturāyı: usturāñı R.
11** Ferhād kim derd... ṣala benüm: ʿUşāḳ içinde... ṭaş dögen mi var S.
12** ʿUşāḳ içinde... ṭaş dögen mi var: Ferhād kim derd... ṣala benüm S.
13** çoḳa: Ḥaḳḳa S.

maḳām-ı ḳanāʿat idüp yevmi yigirmi aḳçe ile şedā'id ü metaʿib-i menāṣıbdan** ferāġat itmişdür. Bu maṭlaʿ anuñdur**.

*Şiʿr** :* Ölürin ayrılımazın severüm cānumsın
Ey ṭabīb-i dil ü cān derdüme dermānumsın

MÜDĀMĪ: Zümre-i sipāhdan aʿyān-ı bendegān-ı dergāh-ı ʿālem-penāhdan Ḳara Memi Çelebi dimekle meşhūr ṭā'ife-i mezbūra arasında fehm ü dāniş ile mezkūr idi. Emṣāl ü aḳrānına virüligelen** ḫudemāt-ı sulṭānī ve merātib-i ḫāḳānīye mutaṣarrıf olup evāḫir-i ḥālinde Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede emīn-i beytü'l-māl olup şecere-i vücūdı būstān-ı ḥayātda müteverrif iken terk-i māl u menāl idüp bu dār-ı fenādan gülzār-ı beḳāya intiḳāl ü irtiḥāl eyledi. Sāġar-ı kelāmı müdām keyfiyyet ile mālī ve ʿaḳār-ı** eşʿārı sūziş ü ḥāletden ḫālī degüldür. Bu maṭlaʿ anuñ güftārındandur**.

H276b *Maṭlaʿ**:* Kūh-ı ġam çeşmesidür çeşm-i güher-pāş degül
Saṭr-ı tārīḫdür üstinde anuñ ḳaş degül

MEDḤĪ: Ḫıżrvār leb-i deryāda ḳarār **R320a** idüp büldān-ı cihān içre ṣadef-i der-kenār iden Gelibolı** nām ḳaṣaba-i pür-iştihārdandur**. Nāmı Maḥmūddur. Merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām muḳarraṭ-ı āẕānü'd-dühūr bi-le'ālī-i taḥḳīḳa ve muḳalled-i aʿnāḳü'ş-şühūr bi-cevāhir-i tedḳīḳa ʿālemü'l-ʿulūmı bi'r-rüsūm ve'l-ḥudūd Mevlānā **Ü277a** vü üstādenā Ebu's-suʿūd

---

1** metaʿib-i menāṣıbdan: metaʿib ü menāṣıbdan S.
2** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
3** Şiʿr: Maṭlaʿ R - Ü.
7-8** dimekle meşhūr ṭā'ife-i mezbūra... aḳrānına vireli gelen: dimekle meşhūrdur. Şā'ir-i sipāha virüligelen H R S.
1-12** Sāġar kelāmı müdām keyfiyyet ile mālī ve ʿaḳār: müdām keyfiyyet ü ʿaḳār Ü.
13** anuñ güftārındandur: anuñdur H R S.
14** Maṭlaʿ: Şiʿr R S - Ü.
18** Gelibolı: Gelibolıdandur S.
18** nām ḳaṣaba-i pür-iştihārdandur: - S.

(Ḥażret)lerinden[**] devlet-i mülāzemetle behrever[**] olup manẓūr-ı naẓar iksīr-i eşerleri olmış idi. Meşʿal-i şeb-efrūz-ı nücūm-ı ʿulūma ihtidā idüp aṣḥāb-ı ifāde vü tedrīse iḳtidā itdükden ṣoñra vilāyet-i Kefede[**] mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i fetvā olmış idi. Ḥālā mevleviyyetle Kütahiyyada ḫidmet-i ḳażāya mübāşir bedāyiʿ-i[**] bażāʾiʿ-i maʿārifini ol diyāra nāşir cemüʾl-fežāʾil maḥmūdüʾl-ḫaṣāʾil fażl u kemāl ile maʿrūf-ı her-bādī vü ḥāżırdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Bādemī naḳş gerek cāme-i zībā yārüñ
Deve ṭabanıdur ağzına düşen ağyāruñ

S273a *Ve lehū*[**]: Naʿlcek naḳş görüp ey mihr-i ʿālem ḫākda
Şevḳden bir naʿl kesdi māh-ı nev eflākda

Ve lehū[**] : Mihr-i ruḫsārını vaṣf it o mehüñ maṭlaʿda
Ser-i aʿdāyı nihāyet añasın maḳṭaʿda

MEDĪḤĪ: Medīḥ-i ẕāt-ı melīḥi ṣaḥāʾif-i ekvānda ṣarīḥ ve reşk-i sāḥa-i pür-ṣafāsından rūy-ı gülşen-i sabā dil-figār u ṣarīḥ olan şehr-i dil-fürūz-ı ḳaṣaba-i Sirozdan ẓuhūr u bürūz itmişdür. Nāmı Muṣṭafādur. Taḥṣīl-i mühimmāt u levāzım-ı fežāʾil ü mekārim itmege ʿāzim olup ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr-ı maʿārif-i nā-maḥṣūrda muḳīm ü rāzım oldukda seyf-i ṣārım cāmiʿüʾl-menāḳıb veʾl-mekārim maẓhar-ı kelām-ı *lā-te ḫūzuhu*[*] *fi llāhi levmete lāʾimin*[*] Ḳāḍīzāde

---

[1**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[1**] behrever: behredār S.
[3**] vilāyet-i Kefede: - Ü.
[45**] mübāşir bedāyiʿ: mübāşir mübāşir-i bedāyiʿ R
[6-7**] mezbūruñ güftārındandur: anuñdur H R anlaruñ āşār-ı aḳlām-ı gevher-bārıdur ki taḥrīr olındı S.
[8**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] Ve lehū: - H S Ü.
[20*] *Bakara-255 (Kendisine ne uyku gelir).*
[20*] *Mâide-54 (Allah yolunda cihad ederler ve hiç bir kimsenin kınamasına aldırmazlar).*

Efendi ḫidmetinde dā'im ü ḳā'im olup baʿdehū merḥūm ʿAṭā Efendinüñ[**] ḫidmet-i ʿaliyyesinden mülāzım olduḳdan ṣoñra baʿż-ı ḳaṣabāta ḳāḍī vü ḥākim olmışdur. Ḥālā ḳażā-yı şehr-i Siroz ile fīrūz olup muḳtażā-yı ʿulüvv-i himem üzre tevḳīr-i fażl u kerem ve teks̱īr-i ḫadem ü ḫaşem ve ṭumṭurāḳ u ʿunvān ile ems̱āl ü aḳrānı **R320b** miyānında ḫayl nām u nişān bulmışdur. Fażl u ʿirfān ile memdūḥ-ı ḫalḳ-ı cihān envāʿ-ı maʿārif ü kemālāt ile āراste ve ẓāhiri gibi bāṭını dahı **H277a** eṣnāf-ı ḥalel-i leṭā'if ile pīrāstedür. Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ne bilür ḳāmet-i dil-cūñ elemin bād-ı seḥer
O bir āvāre durur kendü hevāsında yeler

(Diger) : Gögüs gererse bād-ı seḥer-ḫīz ʿaceb midür
Bir ḫōş-ḫırām serv-i dil-ārā ṣalın durur

(Diger) : Bir ān idi ʿālem ruḫ-ı dildārda līkin
Ḫaṭṭı gelicek görmemişe döndi ol ānı

(Diger) : Ān-ı ḥüsnüñde olan ḥāleti gördükde gözüm
Mübtelā derd ü belāya beni ol ān itdi[**]

MUḤĪṬĪ[**]: Memālik-i Cezā'irüñ kilīdi olmağla re'sü'r-rü'ūs ve ḥaṣānet ü metānet-i burc-ı bārūsı vuṣūl-ı ṭōb-ı hevā'īden maṣūn u maḥrūs olan cezīre-i Rodosdandur. Būstānzāde Efendi (Ḥażret)lerinüñ[**] ḥıṭṭa-i fażl u ʿirfānınuñ ḥalīṭi olmağla ġarḳ-ı[**] deryā-yı muḥīṭi olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olduḳdan ṣoñra ḳaṣabāt-ı vilāyet-i Anaṭolıya[**] ḳāḍī vü ḥākim olmışdur. Şīr-

---

1** ʿAṭā Efendinüñ: ʿAṭāu'llāh Efendinüñ S.
7-8** Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur: Bu şiʿr anuñdur S.
9** Şiʿr: - S.
11-16** Gögüs gererse bād-ı seḥer-ḫīz... belāya beni ol ān itdi: - Ü.
18** Muḥīṭī: - Ü.
20** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
21** ġarḳ: ġarīḳ R..
22** Anaṭolıya: Anaṭolıda S.

bīşe-i şecāʿat dilīr-i ʿarṣa-i ṣalābet merḥūm Muṣṭafā Paşa tesḫīr-i Īrān u Tūrān **S273b** içün ʿazm-i gīrūdār idüp ṣaḥrā-yı vilāyet-i Şirvānı ḳızılbaş-ı bed-maʿāşlaruñ başı ile lālezār ve nehr-i Aras u Ceyḥunı ol ṭāʾife-i bāġiyenüñ ḫūnı ile sürḫ-āb itdükde ordu-yı hümāyūna ḳāḍī olmış idi. Ḥālā daḫı ber-nehc-i māżī ol diyārda ḳāḍīdur. Eşʿār-ı bī-ḥadd ü ḥisābı medḥ-i meşāyiḫde Tuḥfe baḥrında bir kitābı vardur. Bu bir iki ebyāt ol kitābdandur.

Der-ḥaḳḳ-ı Monlā Cāmī:

Rişte-i naẓma geçüren sübḥayı
Şehr-i vücūda getüren tuḥfeyi
Maʿnāların bāde-i gül-fām iden
Cins-i terākībi aña cām iden

*Şeyḫ Maʿrūf-ı Kerḫī medḥinde**:*

Olmış idi Ḥażret-i Ḳerḫī meger
Ḫūy-ı pesendde ile muʿteber
Ẕātı kemālātla mevṣūf idi
Nām-ı şerīfi gibi maʿrūf idi
Her süḫanī dürr gibi merġūb idi
Levḥa-i dilde sözi mektūb idi
Nāmelere nāmı anuñ oldı per
Nāmeler anuñ ḳanadıyla uçar
Himmet ider nāmelere pīr-veş
Menzil-i maḳṣūda varur tīr-veş
Ḫākine yüz sürmek içün ḳıl yaraḳ
Çünki degül ʿāşıḳa Baġdād ıraḳ

Bu maṭlaʿ daḫı anuñdur**.

12** medḥinde: medḥindedür S.
25** Bu maṭlaʿ daḫı anuñdur: - H S.

H277b *Mafla*[c**]: Mey içmek içün gelmededür mey-gedeye çoķ
Ey zāhid anı umma ki gözüñe ķoruķ yoķ

R321a MERDĪ[**]: Cümle-i ricāl u merdi ʿālem-i ʿilm ü ʿirfānuñ ferdi olmaġla mehebb-i şimāl-i[**] menāķıb u mefāḫir olan ķaṣaba-i Manastırdandur. Taḥṣīl-i fażl u kemāle fi'l-eyyām ve'l-leyāl kemāl-i iştiġāl üzre[**] ve ķandīl-i bāl-i zī-bāline fetīle-i cehd-i bī-dirīġle iştiʿāl üzre olup dānişmend olduķda[**] ....[**] Efendiden mülāzım olup ṭarīķ-i ķażāya sālik ü ʿāzim olmışdur. Ḥālā miyān-ı ķużātda maḥāsin-i ẕāt ve ḥilye-i[**] kemālāt ile maʿrūf bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfātdur. Maşrıķ-ı żamīrinden ḫōş-āyende ebyāt ve meṭāliʿ-i lāmiʿ ü ṭāliʿ olmışdur. Bu eşʿār anuñdur[**].

MERDĪ-İ DİGER: ʿAmrīnüñ[**] oġlıdur. Zümre-i bendegān-ı ʿatebe-i sulṭānī ve ṭā'ife-i sipāh-ı ẓafer-penāh-ı cenāb-ı ḫāķānīdendür. Zuʿmınca zemānesinüñ ferdi ve meydān-ı eşʿār[**] u inşānuñ merdidür[**]. Ġarīb taḫayyülātı **S274a** ve üslūb-ı bedīʿ üzre kelimātı vardur. Ḫālince īcād-ı maʿnāya ķādir şāʿir-i sāḥir geçer[**]. Bu ebyāt anuñdur[**].

[1**] Maṭlaʿ: - H S.
[4**] Merdī: - Ü.
[5**] şimāl: şemā'il H.
[6**] üzre: - S.
[7**] olduķda: olduķdan ṣoñra S.
[7**] ....: - H R S Ü.
[9**] ḥilye: celīye
[11**] anuñdur: anuñdur. Naẓm H anuñdur. Şiʿr S.
[13**] ʿAmrīnüñ: ʿAmr Beg H S.
[15**] eşʿār: şiʿār R.
[15**] merdidür: merdi geçer Ü.
[16-17**] vardur. Ḫālince īcād-ı maʿnāya ķādir şāʿir-i sāḥir geçer: īcād-ı maʿnāya ķādir şāʿir oġlı şāʿirdür Ü.
[17**] Bu ebyāt anuñdur: - Ü.

Şiʿr[**] : Ditreden cismümi gün-ruḫları tābı tebidür
Ḳara günler getüren başuma zülfi şebidür
Sünbülüñ yüzini yire düşüren kākülidür
Ġonçeye gül gibi açıl diyen anuñ lebidür[**]

MERĀMĪ: Maṭbaḫ-ı sulṭānīde abā ʿan-cedd āş-pez iken kendüsi[**] ḥüsn-i ḫaṭṭda miŝāl-i āş-pez[**] olmağın dāḫil-i zümre-i küttāb-ı Dīvānī olmağla[**] vāṣıl-ı envāʿ-ı niʿam-ı sulṭānī olup emŝāl ü aḳrānı miyānında mükerrem ü muʿazzez olmış idi. Taḥrīr-i vilāyet-i Ḥamīd ile meʾmūr olup mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i mezbūr iken nihāl-i recā vü ümmīdinden[**] mīve-i murād u merāmı ḥāṣıl olmadın ve pāye-i ḳadri meʾmūl u mesʾūl olan maḳāma vāṣıl olmadın defter-i ʿömri dürilüp ġāyet taʿcīl ü şitāb ile ʿazm-i cenāb serīʿü'l-ḥisāb eylemiş idi. Şāmī nām dil-ber-i sīm-endām ḳamervār ufḳ-ı şāmdan ṭāliʿ ü şāriḳ olup menzil-be-menzil ḥareket ü[**] seyr iderek **Ü277b** Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeyi[**] **R321b** rūy-ı bī-naẓīr ü ḳarīni ile **H278a** reşk-i sipihr-i berīn idüp bülbülān-ı gülistān-ı belāġat ol zemānda ġazel-serālıḳlar ve ṭūṭiyān-ı şekkeristān-ı feṣāḥat ol eyyāmda şekker-ḫālıḳlar itdüklerinde mezbūruñ bu beyti ḥüsn-i ḳabūl ile manẓūr olmış idi.

Beyt[**] : Geldi iḳbāl ile başdı yüzümüz üzre ḳadem
Eyledi Rūmı müşerref o cevān-ı Şāmī

[1**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[1-4**] Ditreden cismümi gün-ruḫları... açıl diyen anuñ lebidür: - Ü.
[6**] kendüsi: kendüyi R.
[7**] miŝāl-i āş-pez: miŝāl-i ʿAbdu'llāh-ı āş-pez H mānend-i āş-pez S
[7**] olmağla: olmağın Ü.
[10**] ümmīdinden: ümmīdi S.
[14**] ḥareket ü: - S.
[14**] Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeyi: Ḳosṭanṭiniyyeyi H R.
[19**] Beyt: Naẓm H - Ü.

MERDÜMĪ: Āb-rūy-ı ḥüsn ü melāḥat olan cevānān-ı pür-ṣabāḥat gibi āb-ı ḫōş-güvārı mānend-i şerbet-i şekkerīn** ve kākül-i pür-çīn-i dil-berā-yı nāzenīn gibi** hevā-yı cān-fezāsı nāfe-miṣāl müşgīn olup çeşm-i āhvān nāz u cemāl** gibi sevādı** dil-güşā ve firdevs-i berīn mānend-i sükkānı merdümān-ı ḥūrī-liḳā olan şehr-i İstanbuldandur. Niçe zemān Ġalaṭa emīni olup baʿdehū Budine defterdār olan ve envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i dār u diyār olan ʿAlī Çelebinüñ ferzend-i pür-ʿilm ü edebidür. Taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle meşġūl ṭarīḳ-i ʿilmde istiʿdādı ḥüsn-i ḳabūl aṣḥāb-ı fażā'ile mevṣūl olduḳda ḳażā-yı İstanbuldan teḳāʿüd iden Aşçızāde Ḥasan Çelebinüñ mānend-i fażl u kemāline ḫādim olmaġla müstaġraḳ-ı niʿmet-i firāvānı olup ḫidmet-i ʿālī-şānından **S274b** mülāzım olmış idi. Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyede mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs-i fażl u ʿirfānı olup baʿdehū kārbān-ı emel ü recāsı vādī-i semt-i ḳażāya revān olduḳda ḳużāt-ı ḳaṣabāt içre ḥā'iz-i ḳaṣabāt-ı sebaḳ olmaġla ʿunvān bulup bu zümre-i ʿaliyye miyānında ḫayli nām u nişān bulmış idi. Ḥaḳḳā ki miyān-ı ḫalḳ-ı cihānda merdüm-dīde gibi maḳbūl u manẓūr ve kemāl-i insāniyyet ile beyne'l-cumhūr mezkūr aḫlāḳ-ı ḥüsne ve infāḳ-ı** ḥasenesi eşʿār-ı dil-peẕīri gibi memdūḥ u meşhūr dām u dāne naḳṭ-ı ḥurūf ile tezervān-ı maʿānī-i leṭāfet-me'lūfı şikār ve le'ālī-i ābdār-ı fikret ü enẓārını niṣār u īṣār itmekle sehī-ḳaddān belāġat u feṣāḥatı der-kenār iden nāẓımān-ı leṭāfet-şiʿārdandur. Bu bir iki eşʿār ol şāʿir-i pür-iḳtidārıñdur.

Ü278a *Şiʿr*** : Yaraşur ey meh-i sipihr-i cemāl
R322a Ḳameri yaḳa olsa saña hilāl

2** mānend-i şerbet-i şekkerīn: şerbet-i şekker gibi şīrīn Ü.
3** gibi: ile Ü.
3-4** nāz u cemāl: cemāl Ü.
4** sevādı: sevād S.
16** ḥüsne ve infāḳ: - S.
21** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

*Ve lehū** : Yoġ idi ʿālemde dermān dilde derdüñ var iken
ʿIşḳuñuñ dārü'ş-şifāsında göñül bīmār iken
Āftāb-ı ʿālem-ārā ṭoġmamışdı ey perī
Ḫāne-i dil mihr-i ruḫsāruñla pür-envār iken
H278b Ḫāb-ı ġafletden uyanmamışdı çeşm-i kā'ināt
Bāġ-ı ʿışḳuñda gözüm nergis-şıfat bīdār iken
Daḫı ṣūret bulmamışdı deyr-i ʿālem ey perī**
Rişte-i zülfüñ miyān-ı ʿāşıḳa zünnār iken
Urmamışdı daḫı cellād-ı ḳażā Manṣūra el
Dār-ı ʿışḳuñda nigārā Merdümī ber-dār iken
*Ve lehū** : Şehā yā ṭāḳ-ı Kisrādan nişāndur ol iki ebrū
Yāḫūd dīvār-ı ḥüsne nerdübāndur ol iki ebrū
Baña dest-i ḳażāyla atılmış tīrden ġamzeñ
Çekilmiş dest-i ḳudretle kemāndur ol iki ebrū
Şehā ḥıfẓ itmege gencīne-i ḥüsnüñ ṭılısm ile
Ḳurulmış tīġ-i cān-sitāndur ol iki ebrū
(Diger) : Başa çıḳmaz kār-ı ʿāşıḳ geçmeyince başdan
Geçmiyenler başdan ʿāşıḳ mıdur çaḳ başdan**

MESTĪ: Edirnedendür. Necātī Beg zemānında mānend-i Yūsuf-ı Kenʿān ḥüsn ü cemāl ve żamīme-i dāniş ü kemāl ile meşhūr-ı cihān olup Necātī Beg perīşān-ı kākül-i ʿanber-şikesti ve küşte-i ḫançer-i bī-āmān-ı çeşm-i mesti

---

1** Ve lehū: - H S Ü.
7** ey perī: ey ṣanem S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
1-18** Yoġ idi ʿālemde dermān… ʿāşıḳ mıdur çaḳ başdan: - Ü.

olmağın kendüzinüñ[**] ḥāl-i pür-melālini ve mezbūruñ cemāl-i bā-kemālini ḫalḳ-ı ʿāleme destān itmişdür. **S275a** Bu beyt ol ġazeldendür[**].

Beyt[**] : Yalıñuz ben degülüm her kişi dīvāne durur
Sen perī-çehre melek-manẓara Mestī Çelebi

Henüz nev-cevān iken sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında cām-ı ḥımām ile mest-i ser-girān olup vedāʿ-ı sarāy-ı cihān itmişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Benüm ṣurāḥī gibi şāh-ı tācdārum yoḳ
Ḳulıyum ayağın öpmege iḳtidārum yoḳ
Mey-i elest ṣunıldı elüme rūz-ı ezel
İçildi ol meyi Mestüm daḫı ḫumārum yoḳ

Ü278b MÜSLİMĪ EFENDİ[**]: Ẕāt-ı şerīf-i melek-ṣıfāt ʿanaṣır-ı laṭīf-i maʿārif-āyāt mihr-i sipihr-i maʿārif bülbül-i gülistān-ı leṭāʾif medār-ı merkez-i fażl u efḍāl muḥīṭ-i noḳṭa-i ʿilm ü kemāl **R322b** aṣḥāb-maʿārif ü kemālātuñ müslimi ve erbāb-ı feżāʾil-i sütūde-ṣıfātuñ muḳaddemi rāḳımü'l-ḥurūfuñ müzeyyel-i kürbet ü ġamı olan ʿamm-ı mübeccel ü müfaḫḫamıdur. Menşeʾ-i fuṣeḥā-yı berāʿat-şiʿār ve muḥtedd-i fużelā-yı ḥaḳāʾiḳ-dişār[**] ṣunūf-ı eşcār-ı ṭayyibe ile maḥfūf ve riyāż-ı behcet-āsān *cennātin tecrī taḥtihe'l-enhār*[*] ile mevṣūf olan ḳaṣaba-i Ispartadandur. Taḥṣīl-i envāʿ-ı fażl u kemāl ve tekmīl-i dāʾire-i eṣnāf-ı maʿārif **H279a** ü efḍāl idüp ḥasbü'l-ʿāde sülūk-ı ṭarīḳ-i istifāde itdükde cenāb-ı felek-ḳıbāb müfti'l-imāmü'l-ḥaberi'l-himām ve'l-baḥri'l-

---

[1**] kendüzinüñ: kendünüñ H S.
[2**] ġazeldendür: ġazeldendür ki taḥrīr olındı H.
[3**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[6**] Bu eşʿār anuñ güftārındandur: - H R Ü.
[7**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[12**] Müslimī Efendi: Müslimī H R S.
[17**] ḥaḳāʾiḳ-dişār: ḥaḳāʾiḳ-dişār olup R.
[18*] *Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*

ḳamḳām maẓhar-ı daḳā'iḳ esrāri'l-te'vīl kāşif-i ḥaḳā'iḳ** envārü't-tenzīli'l-maṭla' 'āli-ḫavāṣu't-terākībi'l-ma'ānī ve'l-vāḳıf 'alā ġavāmıż nüketi'l-ḳur'ān ve's-seb'i'l-meṣānī üstādānā Ebu's-su'ūdü'l-'imādī Ḥażretlerinden nā'il-i rütbe-i mülāzemet olduḳdan ṣoñra sālik-i ṭarīḳ-i tedrīse olup rūz-be-rūz ḳaṣr-ı rif'atlerini teşyīd ü te'sīs üzre Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḳırḳ akçe ile medrese-i İbrāhīm Paşada müderris iken

*Beyt*** : Devlet içün iḫtiyār itdi ḳażā-yı Müslimī
Bu meṣel meşhūrdur devlet ḳażā yanındadur

diyüp semend-i ṭab'-ı mekārim-iktiżāsıyla müteveccih-i seyr-i feżā-yı ḳażā olmışlar idi. Fi'l-vāḳi' ḳażā ḫidmet-i 'aliyyelerine maḥż-ı ḳażā ve 'ayn-ı 'anā olup ḳażā-yı evṭār amānı itmek ister iken ḳażā-yı āsmān oldı. İkinci nevbetde Amasiyya ḳāḍīsı olduḳda Şehzāde Sulṭān **S275b** Bāyezīd 'işyān u ṭuġyānı efrāḫte ve seng-i felāḫan-ı şerr ü şūrını** **Ü279a** eṭrāf u eknāfa endāḫte idüp bir ḳaç eşrār-ı bed-girdāruñ iġvā vü ifsādıyla 'aḳūḳ-ı vālid-i sa'ādet-nihādı kendüye pīş-nihād eyleyüp ḳarındaşı Sulṭān Selīm-i şehr-yār ile āheng-i ceng ü peykār eyledükde vālid-i büzürgvārları ṣāḥib-ḳırān-ı sipihr-iḳtidāruñ daḫı Sulṭān Bāyezīdüñ bu evżā'-ı nā-pesendīdesinden ser-çeşme-i ḫāṭır-ı şerīfleri muġber ve mir'āt-ı ḳalb-i felek-ṣıfātı mükedder olmış idi. Binā'en-'aleyh** 'asākir-i nuṣret-me'āṣirden Sulṭān Selīme mu'īn ü nāṣir gönderdükde Bāyezīd-i şehenşāhuñ ṣadme-i** tīġ-i cihān-güşāya muḳāvemete ḳudreti olmayup** **R323a** *ke'ennehum ḥumurun müstenfiretu ferret min ḳasveretin** maṣdūḳa-i ḥali olup dest-i iḫtiyār u ıṣṭıbārı pençe-i çenār gibi lerzān ve ebr-i ṣā'iḳa-bār

---

1** kāşif-i ḥaḳā'iḳ: mihr-i ḥaḳā'iḳ Ü.
7** Beyt: Naẓm H Şi'r S.
13** şūrını: şūrı H.
18** mükedder olmış idi. Binā'en-'aleyh: mükedder olup Ü.
19-20** gönderdükde Bāyezīd-i şehenşāhuñ ṣadme: gönderdükde ṣadme Ü.
20** ḳudreti olmayup: ḳudreti olmayıcaḳ H R S.
21 Müddessir-50-51 (Adeta arslandan ürküp kaçan yaban eşekleri gibi hala öğütten yüz çeviriyorlar).*

gibi dīde vü dilden eşk-rīzān u efġān-künān münhezim ü girīzān olup *yevme yefirru'l-mer'u min aḫihi*[*] āṣārı ẓāhir ü a'yān olmış idi.

Ber-dāştīm dil zi-ümmīdī ki dāştīm
Ber ber-ne-dāştīm zi-toḫmī ki kāştīm

Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan Şeh Bāyezīdüñ **H279b** *innehū leyse min ehlike*[*] feḥvāsı üzre ṭuġyān u 'iṣyān ile ittiṣāfını ve miḥrāb-ı dil ü cānınuñ semt-i inḳıyād u iẕ'ānından inḥirāfını 'atebe-i 'aliyye ve sidde-i seniyyeye 'arż itmedi diyü 'azl idüp niçe zemān menāṣıb u me'āribden me'yūs u maḥrūm envā'-ı ġumūm u hümūm ve ālām-ı bī-encām ile mevsūm olmış idi. Āḫirü'l-emr mevsim-i nevrūzda ki iḳbāl-i bahār ve i'tidāl-i leyl ü nehār ile rūy-ı rūzgār ḫandīde olup dıraḫtān-ı būstān ki kasvet-i zindegīden 'ārī idi yeñiden libās-ı ḥayātı pūşīde olmış idi ve şāhdān-ı gülistān ki maḫmūr u ser-gerdān yaturlar idi cām-ı lāle ve zerrīn-ḳadeḥ ile gül gibi şarāb-ı erġuvānı nūşīde olmış idi. Bu mevsim-i leṭāfet-āṣārda eşcār bī-iḫtiyār ḥareket iderse sezāvārdur ki zemzeme-i ṭarab-engīz ile ḳumrī-i ḫoş-elḥān olmış idi ve ebkār-ı çemen başların perdeden ṭaşra çıḳarsalar yiridür ki terennüm-i dil-āvīz ile fāḫte[**] ġazel-ḫān olmışdur. Eṭfāl-i bāġ gözlerin açup ḫāb-ı 'ademden bīdār olsalar vechi var ki

Mıṣrā' : Her seḥer şu sepeler yüzlerine ebr-i bahār

Bahāriyye bu ḳaṣīdelerini ṣunduḳda cerīde-i cerā'im **S276a** ü günāhlarına raḳam-ı 'afv u iḥsān çekmek ile riyāḥ-ı efrāḥ çemenzār-ı ḳalb-i me'ālī-efṣāḥında[**] vezn olup ġonçe-i ḫāṭırı derhem ü dil-teng olmış iken nesīm-i sürūr u ṣafāyla ḫandān oldı ve lāle-i ḥamrā gibi sūḫte-dil iken ġonçe-miṣāl şebnem-i meserret ile ḫande-zenān oldı ki ol şāh-ı 'adālet-'unvān ḳażā-yı

1-2* *Abese-34 (İşte o gün kişi kardeşinden kaçar).*
6* *Hûd-46 (O asla senin ailenden değildir).*
17** fāḫte: - S.
21-22** ḳalb-i me'ālī-efṣāḥında: ḳalb-i ma'ānī-efṣāḥında R S.

maḥalleyi maḥalle düşsün diyü cenāb-ı celālet-nişānlarına iḥsān eyledi. Bu ebyāt ol ḳaṣīde-i belāġat-simātdandur[**].

R323b *Şiʿr*[**]: *Ṣalā-yı ʿiyş be-gerdūn-ı resān dilā eknūn*
Ki deşt geşt çū gerdūn zi-sebze būḳalemūn
Benefşe vü gül-i sünbül şüküft reng-ā-reng
Şaḳāʾiḳ u semen ü sebze rüst gūn-ā-gūn
Sūy-ı çemen ḥareket kon der-ibtidā-yı bahār
Der-ibtidā müteʿẕir boved ez-ān ki sükūn

Ü279b Ḥālā daḫı[**] zümre-i ḳużāt-ı islāmdan ḫāli gāh kesr-i ʿazl u refʿ ü naṣb üzre mebnī olup bu ṭavr[**] ile ʿömr geçürüp ḥālā[**] şecere-i ṭayyibe-i vücūd-ı mesʿūdı[**] māʾü'l-ḥayāt ḫulūd ile ṣādāb **H280a** ve dest-i ümmīdi muʿānaḳa-i ʿarūs-ı ʿömr-i cāvid ile kāmyābdur. Ḥaḳḳā ki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ve güftār-ı feṣāḥat-diṣārı[**] feżāʾil ü maʿārif-i bī-ḥadd ü şümārı gibi maḳbūl u müsellem ve kelimāt u āṣārı[**] menāḳıb-ı ẕāt-ı sütūde-eṭvārı gibi raṣīn ü muḥkemdür[**]. Müdām eşʿār-ı belāġat u niẓāmı ṣurāḥī-i bāl ve enbūbe-i aḳlāmdan[**] cām-ı meserret fezā-yı ʿibārāt u kelāma maṣbūb oldukça ʿuḳūl-ı füḥūl-i ehl-i belāġat-menhūb ve libās idrāk u iḥsās-ı aṣḥāb-ı berāʿat bi'l-külliye meslūb olur. Baḳiyetü's-selef ṣadef-i leʾālī-i fażl u şeref ʿadīl ü naẓīri nādir şāʿir-i

---

[1-2**] belāġat-simātdandur: belāġatdandur S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[9**] Ḥālā daḫı: - H Ḥālā R.
[10**] ṭavr: eṭvār S.
[10**] ḥālā: - Ü.
[10-11**] vücūd-ı mesʿūdı: vücūd R.
[13**] feṣāḥat-diṣārı: feṣāḥat-diṣārınuñ ʿaṭıfāt-ı iṣdāʿ-ı ḥurūfı maḥsūd-ı ẓevāʾib-i kevāʿib-i ḥūr-ı cinān ve ʿaşārāt-ı leṭāfet-āyātı müsekker-i revān süḫan-dānān-ı zemīn ü zemāndur Ü.
[14**] kelimāt u āṣārı: kelimāt u berāʿat-āṣārı S.
[13-14**] feżāʾil ü maʿārif bī-ḥadd ü şümārı... sütūde-eṭvārı gibi raṣīn ü muḥkemdür: - Ü.
[15**] aḳlāmdan: aḳlāmından R.

sāḥirdür. Müretteb ü mükemmel Dīvānı Türkī vü Fārisī ebyāt-ı belāġat-ʿunvānı[**] vardur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārından dur[**].

Şiʿr[**] : Tīġ-i ʿışḳ-ı yār ile sīnem görinmez yāreden
Ben ḳulı derd ü belā niçün yaratmış yāreden

Ve lehū[**] : Yār idi iḫtiyārum gitdi ʿaceb degül kim
Yād eyledükçe itsem bī-iḫtiyār girīh

(Diger) : Aç yüzüñ şehr-i nūr u tāb olsun[**]
Çün şaçuñ dehr-i müşg-nāb olsun
Ḫaṭṭ-ı ruḫsār-ı yāri vaṣf idelüm
Biñ gülistān deger kitāb olsun
Müslimi bendüm olsun dirsen
Olsun ey şāh-ı kāmyāb olsun

S276b *Ve lehū*[**]: İpin sürer bir aşşılacaḳdur didigümi
Unutmamış raḳīb o zemāndan berü sürür

Ve lehū[**] : Ġamzeñ oḳına pādşāhum dil-siper olsun
Tek ben ḳuluña bir göz ucıyla naẓar olsun
Bir kez ayaġuñ külbe-i vīrāna[**] başarsañ
Ḫāk-ı ḳademüñ dīdeye kuḥl-ı başar olsun

R324a Maḥbūb u meye tevbe buyurmış yine zāhid
Buyurduġını itmiyelüm tevbeler olsun

[1-2**] ebyāt-ı belāġat-ʿunvānı: ebyāt-ı belāġat R.
[2**] Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur:Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur H Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftār-ı dürer-bārındandur ki bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
[3**] Şiʿr: - Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] tāb olsun: yap olsun
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[17**] vīrāna: aḫzāna S.

*Ve lehū*** : Kim durur dirseñ ṣabā rāh-ı ḥarīmüñde şehā
Yıldurur bir peykdür ṣaḥn-ı çemenden cānına
Ü280a *Ve lehū***: Būy-ı zülfin getürürsin bize ol sīm-berüñ
Ey nesīm-i seḥeri ṣoluma alduḳ ḫaberüñ
*Ve lehū*** : Derd-i ʿışḳa būse-i laʿl-i leb-i cānān gerek
Ey ṭabīb-i cān meded oldum aña** dermān gerek
Ḥıżırveş irişmege āb-ı ḥayāt-ı laʿline
Nice ṣabr itsün bir ādem ki olmaz cān gerek
Müslimi yārüñ elif ḳaddi ḳaşı nunı yeter
Ġam degül ḥāl ü ḫaṭ olmazsa güzelde ān gerek
*Ve lehū*** : ʿIşḳ ile dil bir yaña ṭaʿnıyla aʿdā bir yaña
Arada ḳaldum beni eyle Ḫudāyā bir yaña
Gitdiler bulmaġiçün rūy-ı ḥabībüñden nişān
Māh-ı tābān bir yaña mihr-i dil-ārā bir yaña**

H280b Ḫˇāce ʿAṭṭāruñ Deryā-yı Ebrārını tetebbuʿ itdügi ḳaṣīde-i belāġat-şiʿārındandur.

*Şiʿr*** : *Serverān-rā tāc-zer ber-ser egerçi zīver est*
Tāc-i zer-rā her ki ū ser der-ne-yāred server est
Ey besā serhā ki reft ü mānend ḫāl-i efsereş
Gerçi peyveste be-ser mī-bāşed ān-çe efser est
*Bā-ṭamaʿ-kārān uḫuvvet çün ʿaẕāb dūzaḫ est***

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
6** aña: baña H S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
11-14** ʿIşḳ ile dil bir yaña ṭaʿnıyla... mihr-i dil-ārā bir yaña: - Ü.
17** Şiʿr: - H R Ü.
17-21** Serverā nerā tāc-zer ber-ser... çün ʿaẕāb dūzaḫ est: - Ü.

Ruḫ ki be-her sīm ü zer germī nümāyed aḫker est
ʿAyb her bī-dil mekon çün sīm ü zer dārī be-kef
Kūr be-çeşmī ki ān ber-zer çü ʿayn ʿabher est
Rāst der-vezn ü tehī ez-daḫl lafẓ u maʿniyeş
Şekl-i dū-ṣıfr u elif zān mihr-i ebyāteş merest
ʿAşr-ı yevm-i cumʿa vü māh-i[**] ṣafer tārīḫ geşt
Hem be-dīn hengām u rūz encām-i kāreş müncer est[**]

MESĪḤĪ: Zemīni teṣādüm-i eşrār u ażdāddan dūr ve hevāsı ġāyet iʿtidāl ile meşhūr ve āb-ı pür-ṣafāsı ʿayn-ı çeşme-i zülāl olmağla mezkūr olup ḥavālī-i Üskübde Piriştine dimekle maʿlūm-ı cumhūr olan ḳaṣaba-i ṣafā-mevfūrdandur. Mesīḥā-ṣıfat süḫan-mürdelerini iḥyā ve mīzāb-ı aḳlām-ı **S277a** müşgīn-erḳāmından āb-ı ḥayātı icrā itdügiçün maḫlaṣ-ı mezbūr ile şöhret-pezīr olmağa sezādur ve kelām-ı rūḥ-baḫş ve eşʿār-ı cān-perver ile ol nāẓim-i belāġat-güstere Mesīḥ-bānī denilse revādur. Ḥaḳḳā ki cemāl-i **R324b** ṣuver aḥvāl-i mir'āt-i ḳīl ü ḳālde manẓūr-ı naẓar-ı ehl-i kemāl olalı mezbūra muʿādil ü mümāsil ve müşābih ü müşākil nāẓım-ı siḥr-i ḥalāl ve şāʿir-i sāḥir-i rūşen-maḳāl cilveger-i mınaṣṣa-i vücūd ve ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı ḥużūr u şühūd olmamışdur. Diḳḳat-i ḫayāl ve leṭāfet ü nezāket-maḳālde ʿadīmü'n-naẓīr ve şuʿarā-yı Rūm içre s̱ālis̱-i s̱elās̱e dinilmege lāyıḳ u cedīr ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı mānend-i ḫūrşīd-i felek **Ü280b** esīr-i ʿālemgīr ü şöhret-pezīrdür. Dīvān-ı leṭāfet-ʿunvānında cemʿ olan ḫayli maʿānī bir dīvānda müctemiʿ ve semā-yı ṣaḥā'if-i ebyātında nümāyān olan kevākib-i ḫayālāt bir yirde mültemiʿ

[6**] cumʿa vü māh: cumʿa-i māh R.
[1-7**] Ruḫ ki be-her... rūz encām-i kāreş müncer est: - Ü.

olmamışdur dinilse bedīʿ degüldür. Aḳsām-ı ḫaṭṭda mahāret-i tamām ve ḫoş-nüvīslikde ḳudret-i mā-lā-kelāmı olmağın merḥūm ʿAlī Paşanuñ kātib-i Dīvānı ve ʿUṭārid-ṣıfat muḥarrir-i aḥkām-ı celālet-ʿunvānı olmış idi. Āḫir vezīr-i mezbūruñ mecmūʿa-i gül gibi cemʿ olan esbāb-ı ḥayātı evrāḳ-ı mübter-i ḫazān **H281a** gibi bād-ı memāt ile tārūmār ve perçem-i ṭūġ-ı vücūd-ı pür-fürūġı ṣarṣar-ı fenā ve nekbā-yı nekbet ile perīşān-ı rūzgār olduḳda merḥūm Tāczādenüñ ḫāḳ-pāyını tāc-ser itmek içün āstān-ı ʿizzetine ilticā** ol bāb-ı saʿādet-i ḳıbāba intisāb ü intimā itmiş idi**. Kātib-i Dīvān-ı sulṭānī olmaḳ recāsıyla bu ḳaṣīde-i zībāyı ki ufḳ-ı belāġatde bir ġurre-i ġarrā ve ʿālem-i feṣāḥatde bir mihr-i cihān-ārādur diyüp ṭasce-i zemīn ü zemān pür-ġulġule vü ṣadā itmişdür.

*Şiʿr*** : Ḫāb-ı ġafletden uyanmaġa ʿuyūn-ı ezhār
Her seḥer şu sepeler yüzlerine ebr-i bahār
Şöyle canlandılar erbāb-ı çemen kim servüñ
Ayağı bāġda olmasa iderdi reftār
Güllerüñ itmegiçün ʿārıż** u ṣafın taḥrīr
Mevcden mısṭar idinmiş ṣafaḥāt-ı enhār
Gūş-ı māhīye ṭaḳar sañki gümüşden ḥalḳa
Nāzil olduḳça şu üzre ḳaṭarāt-ı emṭār
Fāḫte çünki elinde büyümişdür servüñ
Üstine medḥ oḳıyup olsa hevādārı ne var
Mīr-i iḳlīm-i süḫan yaʿnī Nişāncı Paşa
K'eremez fażlı nişānına ḫadeng-i efkār

7** ilticā: ilticā idüp H R S.
8** itmiş idi: itmekle S.
12** Şiʿr: - R Ü.
16** ʿārıż: ʿārıżı S Ü.

R325a S277b Sübḥa-i naẓmuñı aldukça eline şuʿarā
Ü281a Dilde tesbīḥi olur her birinüñ istiġfār
Alamaz aġzuma ben maʿnā-yı ḫāyīdeyi hīç
Degülüm ṭıfl ki ḫāyīde idinem ifṭār
Cismüm içinde ki cān ʿāriyeti olduġıçün
Dirligümden iderem ikide bir ġayret ü ʿār

Āḫir-i kār bir ḳaç biñ[**] aḳçe tīmār ile rūzgār geçürüp ṭoḳuz yüz on sekizde Mesīḥāsā ʿurūc-ı ʿālem-i beḳā idüp miḥnet-i mülket-i fenādan ḫalāṣ u rehā buldı. *Mesīḥī fevt şod* (918) tārīḫ vefātıdur. Bu bir ḳaç ebyāt-ı belāġat-simāt ol ḳıdve-i şuʿarānuñ kelimātındandur[**].

Şiʿr[**] : Maḥbūbdur dehre viren revnaḳ[**] u zīnet
Bütlerle bulur niteki deyrüñ içi ṣūret

Ve lehū[**] : Ān gerek maḥbūbda k'anı el üzre ṭuta ḫalḳ
Yoḫsa bir ḫātemde daḫı bulınur göz ile ḳaş
Ger bu defterden gide gelmez Mesīḥī mis̱li hīç
Yirine ol deñlü yazılmaz ger[**] ola ḫaṭ tırāş

Ve lehū[**] : Ḫayme-i ʿışḳı urup çalduḳ maḥabbet ṭablını
Şimdilik nevbet bizümdür biz de başḳa mehterüz
Sen ḥarāmī gözleye çünkim yanıḳdur cān u dil
Ġıybet eylerseñ seni bir cān u dilden isterüz
Laʿl-i nābuñ yādına düşdüñ şarāba şöyle kim
H281b Her ne yirde bir ḫum-ı mey göresüz küb düşerüz

[7**] biñ: - S.
[9-10**] Bu bir ḳaç ebyāt... şuʿarānuñ kelimātındandur: Bu eşʿār anuñdur S.
[11**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[11**] revnaḳ: ṣūret S.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[16**] ger: ki S.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.

Bu ulı niʿmet degül midür Mesīḥī bize kim
Faḳrımuzla bunca ebkār-ı maʿānī beslerüz

*Ve lehū** : Ḳapuñda şol ḳadar ḳan ile aḳdı gözlerüm yaşı
Ki hep yāḳūt u laʿl oldı işiginüñ içi ṭaşı**
Eger sehv eyleyüp öykünmeyeydi laʿlüñe ḫātem
Kimesne aña dimezdi gözi üstinde var ḳaşı

*Ve lehū** : Gözüme ṣanma remedden siyeh niḳāb iderüm
Bu göz ile yüzüñe baḳmaġa ḥicāb iderüm
Bu ḳaṭre ḳaṭre düşen eşk-i çeşm dürr ṣanma
Yaşumdan aḳçe döküp cevrini ḥisāb iderüm

*Ve lehū** : Ḫānḳāh içinde zāhid nitekim evrād oḳur
Ü281b Mekteb-i mey-ḫānede maḫmūrlıḳ yazar göñül
Sūz-ı sīnemden ḳızarup ruḫlaruñ** rengīn olur
Ḫāṭırumdan geçdügince naḳş-ı taṣvīrüñ senüñ

*Ve lehū** : Gitmeyüp çoḳ yanduġı berḳüñ taʿaccüb itmeñüz
Kim yüce yirden düşüp aʿżāsı olmışdur şikest
Güc ile her ḥavliye yeñiçeri gibi ḳonup
Evleri öñine yüzden ḥarbe dikdi ḍarb-ı dest
R325b Mescidi ḳoyup o Ḥaḳ miḥrābına yüz ṭutdı ḫalḳ
Ey dirīġā ehl-i islām oldı hep āteş-perest

3** Ve lehū: - H S Ü.
4** içi ṭaşı: içi vü ṭaşı H.
7** Ve lehū: - H S Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** ruḫlaruñ: ruḫları S.
15** Ve lehū: - H S Ü.

S278a MEŞĀMĪ: Şecāʿatde Rüstem-i devrān olan ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ vezīr-i aʿẓamı merḥūm Rüstem Paşanuñ ketḫudālarından Muṣṭafā ketḫudānuñ nihāl-i devḥa-i pür-ṣafāsıdur. Mehbiṭ-i envār-ı ẓāhirī vü maʿnevī ḫaṭīre-i[**] cenāb-ı mevlevī olan şehr-i Ḳonyada neşv ü nemā bulup dil-rīşān-ı ḫoş-ḫūy ile muṣāḥabet ü muʿāşeretde yek-dil ü yer-rū olmağla meşāmm-ı dil ü cānı revā'iḥ-i faḳr u fenāyla ḫoş-būy olmış idi ki ḳırḳ elli biñ aḳçe zeʿāmetle ḳanāʿat idüp izdiyād-ı manṣıb u meʿāl içün ḫidmet-i aṣḥāb-ı cāh u celālde terk-i tek ü pūy itmiş idi. Ḥaḳḳā ki kelimāt-ı pür-belāġat u beyānı meşāmm-ı ins ü cānı misk ü ʿanber gibi müncerr ü muʿanber ve eşʿār-ı belāġat-şiʿārı mānend-i ʿūd-ı ḳamārī dimāġ-ı ḫalḳ-ı cihānı muʿaṭṭar iden şuʿarā-yı belāġat-güsterdendür. Ḳabā-yı menḳabeti ṭırāz-ı siyādetle muʿallem ve evṣāf-ı kerīmelerine şeref-i intimā-yı cenāb-ı nebevī munżamm olup eşʿār-ı bā-kemāli gibi aḳrān u emsāli miyānında ʿalem olmış bir ẕāt-ı mekārim-şiyem ü meʿālī-himemdür. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Boşala kīse-i kān kāse-i ʿummān dükene
Ne ġam-ı dil ne nem-i dīde-i[**] giryān dükene
Şol ḳadar arayayın şāhid-i maḳṣūdumı kim
Cüst ü cūda ṭalebüm raḫşına meydān dükene
H282a Çekmezem ġam çekerüm gözüme ḫāk-ı ḳademüñ
Eger ey nūr-ı başar kuḥl-ı Ṣıfāhān dükene
Gide mi fikr-i leb-i yār Meşāmī dilden
Kāndan hīç ola mı laʿl-i Bedaḫşān dükene

4** ḫaṭīre: ḫaṭīre-i ḫaṭīre H.
14** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
15** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16** Ne ġam-ı dil ne nem-i dīde: Ne nem-i dil ne ġam dīde R Ü.

Ve lehū[**] : Ḫaṭṭ başdı rūy-ı dil-beri ben ḳaşdayın daḫı
Aḫşam irişdi seyr-i kemān-keşdeyin daḫı

Ve lehū[**] : Sīneden ḫālī degül hicrān hicrān üstine
Tekyedür eksük degül mihmān mihmān üstine

Ü282a MEŞREBĪ: İstanbuldandur. Eṭrāf u eknāf-ı cihānı bād-ı bahārī gibi serseri geşt idüp ve meşrebi mā'il-i ṭarīḳ-i Ḥaydarī olmağla ḫalḳa-i irādetlerini gūş-ı cānına geçürüp ol[**] zümrenüñ bende-i ḫalḳa-be-gūşı ve cām-ı maḥabbet ü sāġar-ı **R326a** meveddetlerinüñ mest-i medhūşı[**] olmış idi. ʿİlm-i edvārda daḫı ṣāḥib-i iḳtidār idi. Āḫir-i kār Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan-ı Ṡānī taḫt-nişīn-i serīr-i Süleymānī **S278b** olmadın Mağnisada iken āstān-ı felek-mişāllerine deryūze-i luṭf u nevāl itmek içün rūy-māl eyledükde zaḥmet-i ecel rūyını rūy-māl gibi zerd idüp ḫāk-i fenāya düşürmiş idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Firakuñla żaʿīf ü nā-tüvān u derdnākum[**] ben
Ġamuñdan şerḥa şerḥa pāre pāre çāk çākum ben
Kimi öldürse iḥyā eyler ol ʿīsī-nefes ammā
Bu ben ölümlüsin ḳatl eylemez aña helākum ben

MUṢṬAFĀ[**]: Ġāyet-i ʿaḳl u sedād ve nihāyet-i felāḥ u reşād ile şöhre-i ʿāmme-i bilād ve maʿlūm-ı cümle-i ʿibād olan ḫidmet-i maḫdūm-ı ḥaḳā'iḳ-penāhı maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī-i İlāhī şehbāz-ı hevā-yı feżā-yı ʿirfān

---

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
8** ol: o S.
9** mest-i medhūşı: mest ü medhūşı H.
13** anuñdur: anuñdur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
14** Şiʿr: Naẓm H Ü.
14** nā-tüvān u derdnākum: nā-tüvān-ı derdnākum H.
19** Muṣṭafā: - Ü.

ʿanḳā-yı Ḳāf-ı ḥaḳā'iḳ u īḳān cihān-ı kemālātuñ deryā-yı muḥīṭi ve ʿālem-i ʿilm ü fażluñ ḳāmūs-ı vasīṭi** ḥālā Sulṭān Selīm-i māżī medresesi ile istiḳbāl iḳbāl iden** ve ilā-heẕā niçe medāris-i ʿaliyyede cüst ü cūy şāhid-i fażl u kemāl iden mālik-i memālik-i hōşmendi muḳaddemā Şām-ı şeref-encāmdan müteḳāʿid iken intiḳāl iden Ḳāf Aḥmed Çelebinüñ ferzend-i saʿādetmendi Muṣṭafā Çelebi Efendidür. Ẕāt-ı mümtāz u müsteṡnāları zemān-ı ṣabādan sinn-i temeyyüze bāliġ olınca niṣāb-ı fażl-ı bī-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik oldukda *ḫayrü'l-ebnāi men yaḳatdi bi'l-ābā* feḥvāsı üzre maẓhar-ı esrār-ı ḥikem ve kemāl-i ʿilm ü fażl ile maḳbūl u müsellem olmaġiçün iḳdām-ı aḳdāmla **H282b** ṭarīḳ-i saʿādet-refīḳ-i ʿilme sālik olup zübde-i ʿulemā-yı eyyām şeyḫü'l-islām ve muḳti'l-enām müfesser-i kitāb-ı kerīm-i Subḥānī ve çehre-güşā-yı merāyā-yı mezāyā-yı** furḳānı mevlānā vü üstādenā Ebu's-suʿūd Eskenetü'l-kerīmü'l-vedūd fī sedr-i maḫżūd** ve ṭalḥ-ı manżūd ve ẓıll-ı memdūd (Ḥażret)lerinden** mülāzemetle mesʿūd olmışdur. Baʿdehū medāris-i ʿāliyye ve merātib-i sāmiyyeye iʿtilā idüp ve ṣaff-ı celīl ü ḫaṭīrları bu mecelleye tesvīd ü taḥrīr olındukda medāris-i Süleymāniyyeden biri ẕāt-ı fażīlet-güsterlerine maḥall ü meṡvā idi. Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı feżā'il ü maʿārifle muḥallā olmaġla beyne'l-aḳrān müreffaʿ ü muʿallā mir'āt-ı ẕātı mıṣḳal-ı kemālātla meclā-yı mücellā** ʿulūm-ı **R326b** ʿadīde ve fünūn-ı keṡīreye fā'iz ü bāʿiṡ tekmīl-i nefs-i insānī **S279a** olan fażl u ʿirfānı ḥāvī vü ḥā'izdür. Fārisī vü Türkī eşʿārı ve zebān-ı ʿArabī üzre ḳaṣā'id-i belāġat-şiʿārı vardur. Merḥūm-ı

2** ḳāmūs-ı vasīṭi: ḳāmūsı vasīṭi H.
2-3** istiḳbāl iḳbāl iden: istiḳbāl ü iḳbāl iden S.
12** merāyā-yı mezāyā: merāyā H S.
13** maḥżūd: maḫżūd H.
14** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** meclā-yı mücellā: mücellā S.

merḳūm tefsīr-i kitāb-ı mülk-i ʿallāmı itmām itdüklerinde bu ḳaṣīde-i belāġat-niẓāmı dimişdür. Elḥaḳḳ ṭūṭī-i ṭabʿ-ı pür-leṭāfeti ḳafes-i belāġat u beyānda şekker-i mükerrer ve ḳand ü mümessek[**] ü muʿanber yimişdür. Bu kelimāt-ı belāġat-āyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñdur.

Şiʿr[**] : Güneş gibi baña her gün sen eyle ʿarż-ı cemāl
Raḳībi göreyin ay başlarında hem-çü hilāl

Ve lehū[**] : ʿĪyd oldı yār ile ider aġyār merḥabā
El çekdi benden itmedi dildār merḥabā
Degmez eli baña gelicek merḥabā içün
Ellerle bī-tekellüf ider yār merḥabā

Ve lehū[**] : Sū-be-sū berr ü baḥr ʿālem hep
Baḥr-ı eşkümden oldı māl-ā-māl

Ve lehū[**] : *Kerde cülūs Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan*
Ber-taḫt-ı salṭanat bovedeş mülk bā-ḫulūd
Tāriḫ-i īn eger tu be-porsī ḥisāb kon
Nūh ez-rebīʿ-i evvel rūz-i dü-şenbe būd

Ve lehū[**] : *İlāme ilāme'd-demʿu yecrī kevābilin*
Feḳad ṣāra baḥren[**] *liāyeḥudu bi-sāḥil*
Ve hel ʿamme ġammu'd-dehri lin-nāsi küllihim
Emm iḫtaṣṣa bī-müẕnālenī ġayru zā'il

[3**] mümessek: misk R.
[5**] Şiʿr: Naẓm H.
[7**] Ve lehū: - H S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] Ve lehū: - H S.
[17**] Ve lehū: - H S.
[18**] baḥren: mecden R.

Ve tefsīrihu'l-tenzīl ḳadcā efā'iḳan
Cemī'u tefāsīri'l-fuḥūli'l-evā'il
Ve irşādihū 'aḳli's-selīmi bihi ilā[**]
Mezāyā kitābi'llāhi aḳve'l-vesā'il
Ve aḳvālihu ḳaviu'l-aḳāvīlu beynehum
Feyāḫayru aḳvālin veyā ḫayru ḳā'il
Ve fīhi nükātun beyyinātun ke'ennehā
'Ale'r-rü'usi'l-a'lāmi ḍavu'l-meşā'il
H283a *Fefī*[**] *ẓulümāti'l-cehli men ta'dī bihā*
Femā hüve ille'l-mühtedī fi'l-menāzil

MUṢṬAFĀ[**]: Āftāb-ı vücūd-ı pür-nūrı Tosya dimekle meşhūr olan ḳaṣabadan ṭulū' u ẓuhūr itmişdür. Tosya Ṭusiyya lafẓından taḥrīf ü taṣḥīf olmak iḥtimāliyle gāhī Ṭūsī maḫlaṣ iderler. Mekārim-i **R327a** aḫlāḳ ile şöhre-i afāḳā olan 'umde-i erbāb-ı istīhāl ü istiḥḳāḳ cāmi'-i feżā'il-i ünsiyye ve ḥāvī-i ḫaṣā'il-i ḳudsiyye gülistān-ı feyż ü 'irfānuñ serv-i ser-bülendi ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı[**] Şemāniyyeden **S279b** birinde müderris olan Küçük Muṣṭafā Çelebi Efendidür. Taḥṣīl-i feżā'il ü 'irfān idüp miyān-ı aḳrānında hilāl-mişāl müşārün-ileyhi bi'l-benān olup sālik-i ṭarīḳ-i 'ilm oldukda ḳażā-yı mıṣr-ı Ḳāhire ile pür-'unvān iken 'ummān-ı cihānda ġarīḳ-i deryā-yı raḥmet-i raḥmān olan merḥūm 'Arabzāde Efendiden mülāzım olmışlardur. Ḥālā daḫı menāṣıb u merātibleri ma'āriuf ü feżā'illeri gibi teraḳḳīde ve esbāb u ālāt-ı sa'ādāt u kemālātı telaḳḳīdedür. Ḥaḳḳā ki ẕü-fünūn-ı 'ālem belki muḥīṭ-i 'ālem-i fünūn olan Ḳāmūs-ı 'aylim mevṣūf-ı mā-lā-'ayn re't ve lā-izn-i sim'at olan 'ulūm-ı

3[**] bihi ilā: ilā bihi H S.
9[**] Fefī: Ḳafī H.
12[**] Muṣṭafā: - Ü.
17[**] Ṣaḥn: - S.

ġarîbe ve nevādir ü leṭā'if-i ʿacîbeyi cāmiʿ ü şāmil olup her birinde tavaffuḳ-ı tāmm ve mahāret-i mā-lā-kelām peydā itmekle üstād-ı kāmil olmışdur. Aḫlāḳü's-salṭanat adlu bir kitāb-ı belāġat-niṣāb te'lîf itmişlerdür. Ol kitāb-ı müsteṭābda iẓhār-ı yed-i beyżā idüp vāżiʿ-i ḳavāʿid ü ḳavānîn-i fenn-i inşā ve rāfiʿ-i mebānî-i üslūb taḥrîr ü imlā olduḳların aʿlām u ibdā itmişlerdür. Ve Ḳalemiyye ṭarzında Risāle-i Ṣelciyyeleri ve daḫı niçe resā'il ü maḳālāt-ı marażiyyeleri vardur. Ṭabîʿat-ı şiʿriyye ve selāḳat-ı naẓmiyyeleri nihāyetde ʿālî vü şāmiḫ olmaġla ḥayret-feżā-yı erbāb-ı ʿuḳūl olan ṣaʿb u düşvār vādîlerde māhir ü rāsiḫdür. Cümleden mecmūʿa-i mekārim ü meʿālîye dîbāce olup sulṭān-ı ʿulemā ve muʿallim sulṭān olan Ḫᵛāce Efendi Ḥażretlerine didükleri ḳaṣîde-i muḫteriʿalarıdur. El-ḥaḳḳ bu ḳaṣîde-i bî-miṣāle naẓîr olmaḳ emr-i muḥāl ve bu ṭarz-ı naġzda bundan özge kelām u maḳāl dinmek maḥż-ı ḫayāl idügi maʿlūm u meczūb-ı ehl-i kemāldür. Ḥattā bu mecelleye taḥrîr olınmaġiçün bu faḳîre irsāl **H283b** itmişlerdür. Bu ebyāt ol ḳaṣîdedendür**.

Şiʿr : Bir gice ṭoġdı gördüm māh-ı nihān saʿdı
R327b Çekmiş felek niḳāba mihr-i cihān saʿdı
Encüm-i sipāhi ḳonmış ṭolu** hep menāzil
Ṭāḳ-ı sipihre çıḳmış gör Ferḳadān-ı saʿdı
Şemşîr-i Mirrîḫ ile göklerde saʿd-ı ẕābiḥ
Ḳurbān idinmek ister s̱evr-i jiyān saʿdı
İtmiş benāt-ı naʿşa** taḳrîr-i ḳuṭb-ı rāzı
Dāmād idinmek ister keyvān-ı tüvān saʿdı
Yazmış debîr-i ḥikmet inşā menāẓırında
Ḫᵛāce-i Cihān devlet devlet-nişān-ı saʿdı

14** ḳaṣîdedendür: ḳaṣîdedendür ki taḥrîr ü tasṭîr olındı H.
17** ṭolu: ṭopṭolu H S.
21** benāt naʿşa: benāt saʿda R S.

S280a*(Diger):* Ser-i kūyuñda olursa n'ola eşküm sā`il
Şu gibi ol boyı serv alçaġa oldı mā`il
Bu imiş ʿādeti yārūñ ne ʿaceb ṣoḥbetine
Ḫāric-i mebḥaş olanlar tīz olurmış dāḫil

(Diger) : ʿAceb ḳılmış cihānı Ḥaḳ Teʿālā
Muʿallaḳ yidi ḳubbe altı deryā
Nice naḳş eylemiş bārī cihānı
Zemīn mā`ī zemānī āsmānī

MUŞṬAFĀ[**]: Maẓhar-ı ʿināyāt-ı Subḥāniyye fā`iz-i kemālāt-ı insāniyye müstecmiʿ-i ḥaḳā`iḳ-ı ʿulūm müstenbiṭ-i daḳā`iḳ-ı ḥudūd u rüsūm maẓhar-ı ḫafāyā-yı muṭāraḥāt u münāẓarāt ve mebdaʿ-ı mezāyā-yı mübāḥeṣāt u muḥākemāt ḥālā medāris-i Ṣaḥn-ı Şemāniyyeden birinde müderris olmaġla binā-yı sarāy-ı fażl u ʿirfānı müşeyyed ü mü`esses olan Mevlānā Muṣliḥü'd-dīn Efendidür. Ẕāt-ı pür-maʿārif ü feżā`ili ve cenāb-ı kerīmü'l-ḫaṣā`il ve ʿamīmü'l-fevāżılı āsmān-ı fażl u ʿirfānda bedr-i kāmil ve envāʿ u eṣnāf-ı ʿulūm u kemālātı ḥāvī vü şāmil olmaġla maḫlaṣ-ı şerīfleri vücūd-ı laṭīfleri gibi kāmildür. Ol sīm Ḫāmgümüş nām ḳaṣaba-i be-nāmdan ẓāhir ü hüveydā olup ʿacebdür ki gümüşden altun peydā olmışdur. Pūte-i mücāhede vü iştiġālde sīm-i vücūd-ı kerīmini ḳāl itmekle ṣarrāfān-ı bāzār-ı ʿirfān ḳatında kāmilü'l-ʿayār ve nāḳḳadān-ı fażl u īḳān miyānında pür-itibār olmışdur. Binā`en-ʿaleyh şeyḫü'l-islām müfti'l-enām menbaʿ-ı esrārü'l-ʿirfān maṭlaʿ-ı envār-ı maʿāni'l-ḳırān cenāb-ı üstādī Mevlānā Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Ḥażretlerinüñ manẓūr-ı elṭāf-ı keşīrü'l-aʿdād ve ʿasīrü't-taʿdādı olup ferzend-i dil-bendi Meḥemmed Çelebi Efendiden mülāzım olup **R328a** maḫdūmzādelerine daḫı **H284a** üstād u muʿallim olmışdur. Maʿārif-i külliye vü cüz`iyyede rāsiḫ ü māhir ẓurefā-yı

10** Muṣṭafā: - Ü.

Aʿcāmla muṣāḥib ü muʿāşir olmağla tekellüm-i zebān-ı Fārisīye tamām ḳādirdür. Tā'ife-i ʿulemā ki ḥüsn-i ḫaṭṭdan ḥaẓẓları olmayup ekṣeri bu saʿādetden bī-behredür. Ammā ki cenāb-ı mevlevī ḫaṭṭ-ı nesḫ-i taʿlīḳde ḥoş-nüvīslik ile tamām şöhreverdür. Maʿārif-i bī-şümārlarından biri ki naẓm-ı ābdārdur şu gibi ṭabʿ-ı pür-ṣafāları ol vādīye revān u cārī ve āṣār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārı būy-ı müşg-i nebt[**] ve rāyiḥa-i ʿūd-ı ḳamārī[**] gibi münteşir ü sārīdür. Bu bir iki eşʿār ol ẕāt-ı **S280b** bedīʿü'l-āṣāruñ güftārındandur. Bu mecelleye taḥrīr olınmağiçün göndermişlerdür[**].

Şiʿr[**] : Ḫāl-ı ruḫuñ yanında dehānuñ gören şehā
Beñzedür ise aña şehā necmini sehī[**]

(Diger) : Bezm-i ġamuñda muṭrib ü ney āh u nāledür
Eşküm şarāb u fikr-i dehānuñ nevāldür
Meyl itse ḥüsn-i yār zevāle ʿaceb midür[**]
Ḫūrşīd eger bülend ola meyli zevāledür
Sāḳī-i ġonçe-fem ki lebinde piyāledür
Gūyā Ḫoten ġazālesi ağzında lāledür
Zülfine dil uzatma dilā miski beñzedüp
Ẕī-şāne nisbet eyleme[**] anı aṭāledür

(Diger) : Dem-ā-dem dür-feşān olduğı budur çeşm-i ʿuryānuñ
Ġubār kebkeb-i kefşinden ayru düşdi cānānuñ
Sihām-ı tīrüñ ucından çekişdi cān cismümle
Gelüp mā-beynini faṣl itdi ol dem tīġ-i bürrānuñ

[6**] müşg-i nebt: müşg-i Tibet H S.
[6**] ʿūd-ı ḳamārī: ʿūd u ḳamārī R.
[7-8**] Bu mecelleye taḥrīr olınmağiçün göndermişlerdür: - S.
[9**] Şiʿr: - R Ü.
[10**] Beñzedür ise... sehī: Benzer dir ise H S / sehī: sehā S.
[13**] ʿaceb midür: ʿaceb mi kim S.
[18**] Ẕī-şāne... eyleme: Zi-şāne... eyle R / eyleme: itme S.

Şeref buldı seg-i kūyuñ içinde ser-firāz oldı
Ḳapuñda kāmil-i bī-çāre çünkim oldı derbānuñ

(Diger) : Gül ḫod-rū açılmış nisbet itmiş kendüsin** nāre
Ḳızarmış ḫacletinden ġonçe-i nev-reste şerminde

MUṢṬAFĀ**: Sābıḳā muḥarrer ü mesṭūr olan ʿAzmī Efendinüñ ferzend-i dil-bendidür. Ḥālā ḥadāset-i sinn ve ʿunfuvān-ı şebābdadur. *-Bi-ʿināyeti'l-meliki'l-vehhāb-* aḳṣā-yı isticmāʿ-ı maʿārif ü kemālāt semtine maḥṣūr ve ḳaṣārā-yı töhmeti iḥrāz-ı ḳaṣabāt-ı feżā'il-i bī-nihāyāt cānibine maḳṣūr olup eʿinne-i saʿy-ı cemīli istiḥṣāl ḥaḳā'iḳ-ı ʿilmiyyeye maʿṭūf ve ezimme-i cedd-i cezīli iştiḥżār daḳā'iḳ-ı **R328b** ḥikemiyyeye maṣrūf şeb ü rūz şāḥdān fażl u ʿirfān ile imtizāc u ītilāfı ve abā vü eslāfı gibi mekārim-i aḫlāḳ ile** tamām ittiṣāfı var maḫdūm-ı pesen-dīde evżāʿ u ḥamīde eṭvārdur. Ḥaḳḳā ki ol maḫdūm-ı kāmil ki müstecmiʿ-i celā'il-i feżā'ildür. **H284b** Bu sinnde bu deñlü maʿārif ü feżā'ili cāmiʿ olup ve hengām-ı şebābda ki eyyām-ı hevā vü hevesdür evḳāt-ı ḫuceste-sāʿātin taḥṣīl-i leṭā'if ü kemālāta ṣarf-ı ḳavī vü enẓār itmekle nuḳāve-i rūzgār ve ḳıdve-i maḫādīm-i sütūde-eṭvār olduġı mūcib-i ḥayret-i erbābü'l-bāb idügine şübhe vü irtiyāb yoḳdur. Peder-i nāmdārları sākin-i dārü'l-ḳarār olup geşt ü güẕār *cennātin tecrī taḥtihe'l-enhāru** ḳılduḳlarında maḫdūm-ı merḳūm nev-sinn nev-sāl ḳalup ġarīb ü yetīm iken taḥṣīl ü tekmīl-i celīl ü ʿilm cezīl ü ʿaẓīm idüp feżā'il ü ʿirfān ile müşārün-ileyhi bi'l-benān olmışdur. Fi'l-vāḳiʿ lü'lü-i lālā-yı vücūd-ı saʿīd ü reşīdi iklīl-i yetīmān-ı emāsil-i zemān olsa bedīʿ ü baʿīd degüldür ki ṣadef-i cihānda dürr-i vücūd-ı ʿālī-şānı dürr-i**

3** kendüsin: kendüsi R.
6** Muṣṭafā: - S Ü.
12** aḫlāḳ ile: aḫlāḳ R.
19 Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
13-23** Ḥaḳḳā ki ol maḫdūm kāmil ki... vücūd-ı ʿālī-şānı dürr: - R.

yek-dāne vü ferīddür ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ṭūmār-mis̱āl dest-be-dest olup aṣḥāb-I faẓl u kemāl miyānında raġbet ü iʿtibār bulsa sezāvārdur ki cāmiʿ-i feżā`il-ḥasebi ve müstecmiʿ-i kemālāt-müktesebi olduġı nūr-ı ẕekā gibi rūşen ü hüveydādur**. Şöyle ki ʿināyet-i bī-ġāyet-i kerīm-i Kirdgār ile ḥadīḳa-i rūzgārda devḥa-i vücūd-ı pür-iʿtibārı ber-ḫordār olup nihāl-i mesʿūdı gülistān-ı ḥayātda s̱ābit ü pāydār ola *-İnşā`allahu'l-melikü'l-ġaffār-* ġāyet-i iʿtibār u iştihār bulması nūr-ı ḫūrşīd-i tābdār gibi rūşen ü āşkārdur. Ḥālā naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra kūşiş ve peder-i büzürgvārları gibi bu fenne tamām verziş üzredür. Bu bir iki eşʿār ṣafā-işʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ ās̱ār-ı ṭabʿ-ı pür-iḳtidārındandur.

*Şiʿr*** : Maḳṣūdımuz güneş yüzüñe bir neẓāredür
Māniʿ olur aña daḫı eşküm sitāredür
Eyyām-ı hicr-i yārde hem-demlik itmedi
Yanumda şimdi ṭaġlaruñ yüzi ḳaradur
Rifʿatdedür şu deñlü bizüm nār-ı āhımuz
Emcüm ü nārdan yire düşmiş şerāredür

*Ve lehū** :* Ebrūlaruñla ruḫlaruñ** ey şūḫ u şīvekār
Mecnūn-ı ʿışḳa biri meh-i nev biri bahār
Ebrūlarına düşdüginüñ sırrı vardur
Açmaz o re`yi kimseye ol zülf-i müşg-bār
Bir pāre ṭur disem o perī ṭurmayup ḳaçar
Ḥālüm ḫarāb cānum ise eylemez ḳarār
Açar kenār-ı āb-ı revān dilleri n'ola
Açılsa eyledükçe göñül ḫançerin kenār

1-4** yek-dāne vü ferīddür... rūşen ü hüveydādur: - R.
11** Şiʿr: Eşʿār-ı ū H.
17** Ve lehū: - H.
17** ruḫlaruñ: ruḫları R.

H285a MOLLĀ MAʿṢŪM[**]: Nāmı Meḥemmed Maʿṣūmdur[**]. Hilāl-i vücūd-ı pür-ʿunvānı diyār-ı Ḫorāsānda Merūlāhcān dimekle meşhūr-ı ḫalḳ-ı cihān ve memdūḥ-ı ins ü cān olan şehr-i firdevs-nişāndan ṭāliʿ ü ʿıyān olup ārzū-yı seyāḥat-ı āfāḳ ile deşt-i Ḳıpçaḳdan Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye gelüp bedr-i tābān olmış idi[**]. Fi'l-vāḳiʿ gevher-i kān-ı maʿārif idi. Yerinden cüdā olmayınca ḳıymet ü bahāsı ʿıyān olmaz ve lü'lü-i şehvār-ı ʿummān-ı leṭā'if[**] idi. Ṣadefden çıḳmayınca gūşvāre-i eşrāf u aʿyān olmaz āftāb-ı ʿālem-tāb dā'imā bir yirde ḳarār eylese[**] nūrı āşkār olmaz ve şehbāz-ı bülend-pervāz **R329a** āşiyānesinde mütemekkin olmaġla ṣayd u şikār itmez. Bu diyār-ı ḫuceste-eṭvāra pertev-endāz olduḳda ḥamāme-i vücūd-ı ḫaṭīrı ol ḫāne-i faḳīr-i keşīrü't-taḳṣīrde āşiyān-sāz olmış idi. Ṭarīḳ-i ilm ü ʿirfāna sālik olduḳda zemānesinde şöhret-şiʿār dānişmend-i nāmdār olduḳda sulṭānü'l-efāżıl burhānü'l-emāşil ser-defter-i aṣḥāb-ı mekremet ü cūd āyet-i sücūd u[**] muṣḥaf-ı vücūd[**] maṭlaʿ-ı envār-ı dirāyet ü beşāret mecmaʿ-ı āṣār-ı saʿādet ü ṣadāret ḥażretlerinden[**] ki envār-ı aṣālet ve eḍvā-yı celālet **S281a** vücūd-ı ḫıṣālinden[**] ẓāhir ü lā'iḥ ü revā'iḥ saʿādet ü iḳbāl ol ẕāt-ı pür-kemālüñ şemā'im-i[**] şemā'ilinden dem misk ü būy-ı ʿūd gibi fā'iḥdür.

[1**] Mollā Maʿṣūm: Maʿṣūm Ü.
[1**] Meḥemmed Maʿṣūmdur: Meḥemmeddür Ü.
[5**] olmış idi: olmışdur Ü.
[6**] ʿummān-ı leṭā'if: ʿummān-ı leṭāfet H S.
[7-8**] āftāb-ı ʿālem-tāb dā'imā bir yirde ḳarār eylese: āftāb-ı ʿālem-tāb zīr-i zemīnde ḳarār itmekle Ü.
[13**] sücūd u: sücūd R S.
[14**] vücūd: - S.
[15**] ḥażretlerinden: - S.
[15-16**] vücūd-ı ḫıṣālinden: ve cennāt-ı pür-efżālinden H ve berāt-ı efżālinden R cenāb-ı pür-efżālinden S.
[17**] şemā'im: şehā'im S.

Li-münşihi : Ey[**] ḫāce-i vālā-ḥaseb ser-nāme-i fażl u edeb
Hem ḳıdve-i ḫayl-i ʿArab hem ʿumde-i mülk-i ʿAcem

Ḫāce Efendi Ḥażretlerinüñ mehebb-i şimāl fażl u kemāl ve maṣabb-ı sicāl-i saʿādet ü iclāl olan āstān-ı[**] Sidre ittiṣāllerine rūy-māl idüp ol cenāb-ı pür-mekārimden mülāzım olmağla maġbūṭ-ı aḳrān u ems̱āl olmışdur. Ḥālā Rūmilinde ḳāḍī vü ḥākim taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāta müvāẓib ü müdāvimdür. Ehl-i Rūm ile kes̱ret-i iḫtilāṭ u vefret inbisāṭından evżāʿ u eṭvārı ve kelimāt-ı eşʿārı tamām-ı Rūmiyāne olup ʿAcem olduğını is̱bāt içün şāhide muḥtacdur. Ol sebebdendür ki şāhidān-ı Rūm ile kes̱īrü'l-iḫtilāṭ ve'l-imtizācdur. Lā'iḳ-i ḳabūl kelimāt-ı leṭāfet-simātı[**] ve nāzik ü muḫayyel muʿammeyātı vardur. Bayrām ismine bu muʿamması şöhre-i enām olmışdur.

Bā-ism-i Bayrām[**]: Nice bir devlet-i vaṣlından olasın maḥrūm
Ol mehüñ yolına ver ḥāṣıluñı[**] ey Maʿṣūm

(Diger) : *Zi-dīde[**] ḳaṭre-i ḫūn ez-ciger ber-āverde*
Be-dīden-i tu dil ez-dīde ser-ber-āverde
H285b *Be-ḫūn nişeste cüdā ez-tu merdüm-i çeşmem*
Be-rūy-ı ġayr-ı tu rāh-ı naẓar ber-āverde
Be-sīneem elif-i āh-i serd dil-cū nīst
Ki dil be-yād-i ḳadd-i dāst der-ber-āverde
Nihāda naʿl der-āteş[**] berāy-ı sūz-ı dilem
Ḫaṭet ki hāle be-devr-i ḳamer ber-āverde[**]

1** Ey: Ān H S.
4** āstān: āstāna S.
10** simātı: - S.
12** Bā-ism-i Bayrām: - H R.
13** ḥāṣıluñı: ḥāṣılı R.
14** Zi-dīde: Ne-dīde R S.
20** naʿl der-āteş: naʿl ü ber-āteş R.
4-21** Zi-dīde ḳaṭre-i ḫūn... i ḳamer ber-āverde: - Ü.

R329b *Zi-çeşm ü ḳadd-i tu ḥayrān ṣunʿ-i bī-çūnem*
*Ki çün zi-serv-i to bādām-i ter*** *ber-āverde*
Dilem bevādī-i ʿışḳ-ı tu murġ-ı nālānīst
Ki ez-ḫadeng-i cefā-yı tu per ber-āverde
Pey-i niṡār-i segānet zi-çeşm-i dil Maʿṣūm
*Hezār dāne-i laʿl ü güher ber-āverde***

MUʿAMMĀYĪ: Nāmı ʿAlīdür. Bedr-i vücūdı Tīre nām ḳaṣabada ṭulūʿ idüp pederi ol eṡnāda Selanike hicret itmiş idi. Mezbūruñ** neşv ü nemāsı ve hilāl-miṡāl yevmen fe yevmen kemāl bulması anda olmağla Selanikīlik meşhūr olmış idi. Fenn-i muʿammāda nāmdār ve ṣāḥib-iḳtidār olmağın maḫlaṣ-ı merḳūmı iḫtiyār **S281b** itmiş idi. Ekṡeriyā Miḫālli ve Yaḥyālı Begleriyle ve gāhī ḳużāt-ı ḳaṣabātuñ begleriyle muṣāḥib ü münādim olup devletvār rikāb-ı ʿizzet-medārlarına mülāzım olurdı. Āḫir Tuna yalısında Rus nām** ḳaṣaba-i menḥūs u bed-nāmda tavaṭṭun u ārām itmiş idi. Āḫirü'l-emr fermān-ı vācibü'l-iẕʿān mülk-i ʿālām ile ol ḳaṣabada diyār-ı ʿuḳbāya ḫırām eyledi. Ḫulāṣa-i selāṭīn-i rūzgār uve naḳāve-i ḫavāḳīn-i sipihr-i iḳtidār ḫūrşīd-i rūşen reʾy-i cemşīd-i memālik-ārāmı ḳurre-i bāṣıra-i kāmkārı ġurre-i nāṣıya-i cihāndārı şāh-ı Zuḥal-maḥall **Ü282b** Sulṭān Selīm ol tesḫīr-i memālik-i Īrān ve żabṭ-I bilād-ı Āẕerbāycān itdükde ol diyāruñ her fennde ṣāḥib-i iştihārların** sernigūn itmişler idi. Ol eṡnāda diyār-ı ʿAcemden muʿammā-gūy ve muʿammā-güşā baʿż-ı aṣḥāb-maʿārif gelüp muʿammāları meşhūr u şāyiʿ ve maṭlaʿ-ı ḳabūl-ı ḫalḳ-ı cihāndan mānend-i ḫūrşīd-i raḫşān ṭāliʿ olmış idi. Muʿammāyı mezbūr daḫı ol eyyāmda şāh-ı mezbūruñ nāmına Muʿammā Risālesi virdükde

2** ter: nev R.
1-6** Zi-çeşm ü ḳadd... laʿl ü güher ber-āverde: - Ü.
9** Mezbūruñ: - S.
14** Āḫir Tuna yalısında Rus nām: Rodos nām H S Rus nām R.
20** iştihārların: iştihārlarını S.

memālik-i maḥrūsalarında daḫı bu fennde ṣāḥib-iʿtibār u iştihār kimesneler ẓāhir ü bedīdār olduğına** ġonçe-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ḫurrem ü ḫāndān olup mezbūra üç yüz filori inʿām u iḥsān itmişdür. Taḥḳīḳ-i kelām oldur ki **H286a** mezbūr egerçi nuḳāve-i evḳāt ve ḫulāṣa-i iʿmārını ki sermāye-i saʿādāt-ı bī-şümārdur ki fenn-i muʿammāya ṣarf idüp zemānında iştihār bulmışdur lākin müteʾaḫḫırīn-i **R330a** Rūmdan Emrī ve vālid-i merḥūmuñ** muʿammāları maṭlaʿ-ı ẓuhūrdan** ṭāliʿ ü āşkār olalı mezbūruñ muʿammāları kütüb-i evvelīn ve aḥkām-pişīn gibi metrūk u mensūḫ olup ṣadā-yı kühsār maḳūlesi olmışdur. Bu bir iki eşʿār u muʿammā mezbūruñdur**.

*Şiʿr*** : Sevdigümden ġayrı nʾitdüm bilsen ol cānānuma
K'eylemez bir dem naẓar bu dīde-i giryānuma
Ṭaşlar raḥm eyledi raḥm eylemez ol seng-dil
Āh-ı āteş-bārum içre şuʿle-i sūzānuma

Bā-ism-i Meḥemmed:
Bu felek kim başınuñ ḫūr tācıdur**
Mevc-i āb-ı dīdenüñ muḥtācıdur

*Bā-ism-i Memi***: Leb-i laʿlüñ ḥayāt-ı mürde-i cān
Meded öldüm demidür eyle dermān

Bā-ism-i Emrī: Ol lebi ḫelvāyı gördüm ḳanzil
Virdi ben miskine tekrār acı dil

Diyār-ı Engürüs fetḥ olınup diyār-ı islāma **S282a** żımm olındukda tārīḫ dimişdür.

[2**] olduğına: olduğından Ü.
[6**] Emrī ve vālid-i merḥūmuñ: Emrī Çelebi ve merḥūm-ı vālid H R S.
[7**] ẓuhūrdan: bürūzdan H R S.
[9**] mezbūruñdur: anuñdur H R.
[10**] Şiʿr: - Ü.
[15**] ḫūr tācıdur: ḫūrşīd-i tābān tācıdur S.
[17**] Bā-ism-i Memi: Memi R S.

Tārīḫ** : Fetḥ oldı külli Engürüs (936)

MAʿNEVĪ: Selanikdendür. Ṭarīḳatde** mevlevī ve meşġūl-i kitāb-ı Mesnevī olup taḥṣīl-i maʿārif ü kemālāt-ı manevī itmekle bu Ü283a maḫlaş-ı mezbūr ile müteḫallaş olmışdur. Bu şiʿr anuñdur**.

Şiʿr** : Devr ider Kaʿbe-i kūyuñda senüñ leyl ü nehār
Raḳş ider Şemsī** külāhıyla ḳamer mevlevīvār**

MUʿĪDĪ: Rūmilinden ḳaşaba-i Ḳalḳandelendendür. Vücūd-ı ḫaṭīrı** ḳalḳandeler tīr-i pür-teʾsīr iken Ḳalḳandelen aña yir olmaḳ ġarībdür. Ve ol maḳūle ciʿābdan iken maʿārif-i bī-ḥisābdan ṣāḥib-i sehm ü nişāb olmaḳ emr-i ʿacībdür. Laṭīfī Tezkiresinde Müftī ʿAlī Çelebinüñ muʿīdi olmaḳ taḳrībiyle maḫlaş-ı mezbūr ile müteḫallaş ve nām-ı mezbūr ile müteḫaşşaş olmışdur diyüp merḥūm ʿĀşıḳ Çelebi babası muʿīd olmaġla taḫalluş idinmişdür** dimişdür. Lākin** zübde-i efāżıl-ı duhūr ve nuḳāve-i emāsil-i ṣudūr muḳtedā vü muḳalled-i** cumhūr-ı kāşif-i ḥaḳāʾiḳüʾl-umūr mālik-i riḳābüʾl-manẓūm veʾl-mensūr

Naẓm** : _Fāżıl-ī kez eser-i dāniş-i ū rūşen şud_
Ān-çe** ber-ḫalḳ-ı cihān bedr-i ḥaḳāʾiḳ** mesṭūr

1** Tārīḫ: Mışrāʿ H - Ü.
3** Ṭarīḳatde: Ṭarīḳinde H R S.
5** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
6** Şiʿr: - H Ü.
7** Şemsī: Şems S.
7** mevlevīvār: mevlevīdür H S.
9** Vücūd-ı ḫaṭīrı: Vücūdı ḫaṭīrı Ü.
14** idinmişdür: itmişdür S.
14** Lākin: Fiʾl-vāḳiʿ H R S.
15** vü muḳalled: - H.
17** Naẓm: Şiʿr H S.
18** Ān-çe: Ān-ki S.
18** bedr-i ḥaḳāʾiḳ: bend-i ḥaḳāʾiḳ H S.

H286b *Bikr-i fikreş tutuḳ-ı ser-i ḳażā-rā maḥrem*
Dil-i pākeş naẓar-ı luṭf-ı Ḫudā-rā manẓūr

Vālid-i merḥūm u maġfūruñ ḫaṭṭ-ı şerīfi ile muḥarrer ü mesṭūrdur ki mezbūruñ babası **R330b** Muʿīdzāde dimekle meşhūrdur. Sulṭān Bāyezīd devrinde geçmiş müderrislerden imiş. Ḥāşiye-i Tecrīde ḥāşiye yazmışdur. O nisbetle kendüye Muʿīd maḫlaş itmişdür. Müftī ʿAlī Çelebiye** muʿīd olmış ẓann eylemezen dimişdür. Zebān-ı Türkīde Ḫamse diyen şuʿarādandur. Şāʿir-i pür-gūydur. Naẓmı miyāne ekṣer-i kelimātı sāde vü ʿāşıḳānedür**. Bu ġazelini baʿż-ı** muṭribler terāne baġlamaġın vird-i zebān-ı ḫalḳ-ı zemāne olmışdur**.

*Şiʿr*** : Ṭāliʿüm naḫs olduġı çarḫ-ı sitemgerden midür
Başuma bunca belā dilden mi dil-berden midür
ʿIşḳ mı** yā gül midür bülbülleri nālān iden
Nālesi bezm ehlinüñ meyden mi sāġardan mıdur
Defter-i ʿuşşāḳa yazmışsın raḳībi ṭutalum
Gel sen inṣāf eyle andan ol bu defterden midür
Ey Muʿīdī gice gündüz gülmeyüp ḳan aġlamaḳ
Kendü kendüñden midür yoḫsa güzellerden midür

S282b MUʿĪDĪ-İ DİGER:** Nāmı Meḥemmeddür. Müteʿayyinān-ı efāżıl-ı Rūmdan cāmiʿ-i envāʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm feżā'il ü maʿārif ve maḥāsin ü leṭā'ifi mānend-i ḫūrşīd-i pür-nūr maʿrūf u meşhūr olup ekābir ü aʿyān miyānında emṣāl ü aḳrān ve ikfā vü iḫvānından tevaffuḳ ile mevṣūf u meẕkūr

---

6** ʿAlī Çelebiye: Çelebiye H.
8** Naẓmı miyāne ekṣer-i kelimātı sāde vü ʿāşıḳānedür: - Ü.
9** baʿż: - S.
9** vird-i zebān ḫalḳ-ı zemāne olmışdur: ġāyetde meşhūr olmışdur Ü / zemāne: cihān S.
10** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
12** ʿIşḳ mı: ʿIşḳ mıdur S.
19** Muʿīdī-i Diger: Muʿīdī R S Ü.

olan merḥūm Muʿīdzāde Efendinüñ ṣemere-i şecere-i vücūdi ve nihāl-i büstān-ı mekremet ü cūdıdur. Ecdād-ı büzürgvān ki Bektūtiyān dimekle pür-iştihārdur diyār-ı Marʿaşda ġāyet fażl u kemāl ve rifʿat-i cāh ve basṭatı celāl ile nāmdār olup mülūk-ı Ẕüʾl-ḳādiriyyeye ṣudūr olmaġla beyneʾl-cumhūr ḫayli iʿtibār bulmışlardur[**]. Mezbūr daḫı beyt-i ʿilm ü kemālde mürebbā olmış ve riyāż-ı fażl u ʿirfānda neşv ü nemā bulmış temīme ve ṣāḥ-ı ʿilm ü dāniş yetīme ḳılāde-i ʿirfān u binīş çemen-ārā-yı ʿālem-i ʿilm ü kemāl zīnet-efzā-yı sarāy-ı maʿārif ü efḍāl muvaşşaḥ-ı ḳılāde-i kemālāt faṣīḥ-i maḳālāt fażl-ı bī-ġāyāt envāʿ-ı mekārim-i aḫlāḳ ile meşhūr her ciheti mükemmel[**] ü maʿmūr bir ẕāt-ı meʿālī-mevfūrdur. Ḥālā ḳırḳ aḳçe ile Burusada Ḫançeriyye medresesinden maʿzūl taḥṣīl-i envāʿ-ı leṭāfe **R331a** muvāẓıb u meşġūldur. Çünki muʿāżadat-ı mücāhede ile rıḍvān-ı iktisāba mütemaṭṭī ve iḳdām-ı aḳdāmla **H287a** şāh-rāh-ı taḥṣīl ü tekmīlde müteḫaṭṭīdür. Ümmīddür ki her ān teraḳḳīde ve her-bār cenāb-ı feżāʾil-niṣābı esbāb-ı teʿallī vü tefevvuḳı telaḳḳīde ola. Bu bir iki eşʿār u ebyāt[**] ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñdur[**].

Şiʿr[**] : Nūş iden dil-teşne cānā curʿa-i laʿl-i terüñ
Adın añmaz bir daḫı ʿālemde āb-ı kevṡerüñ
Alımaz kuḥl-ı cilāyı nūr-ı çeşmüm ʿaynuma
Tūtiyā-yı dīde-i aʿyān iken ḫāk-ı derüñ
Ārzū-yı būy-ı zülfüñdür şehā sünbül gibi
Ḫāṭırın her dem perīşān eyliyen ʿāşıḳlaruñ

[5**] bulmışlardur: bulmışlar S.
[9**] mükemmel: - S.
[15**] u ebyāt: - S.
[15**] sütūde-ṣıfātuñdur: sütūde-ṣıfātuñdur ki taḥrīr ü tasṭīr olında H sütūde-ṣıfātuñ kelimāt-ı belāġat-āyātındandur S.
[16**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.

Ve lehū[*] : Cām-ı mey öperse lebüñi ger ʿaceb olmaz
Elden ele düşende ḥayā vü edeb olmaz

Ve lehū[*] : Kuḥla baḳmaz ḫāk-pāy-ı ʿanber-efşānuñ gören
Sünbüle ḳılmaz naẓar zülf-i perīşānuñ gören

Ü284a *Ve lehū*[*]: Görinen kūh-ı belādur güzelüm baş degül
Rāh-ı iḳlīm-i fenādur ḳararan ḳaş degül

Ve lehū[*] : Dişlerüñdür leblerüñ yāḳūta teşbīh idenüñ
Olsun ey kān-ı vefā seng-i melāmet başına

S283a Bir gören kuḥlı Muʿīdī ḫāk-pāy-ı yār ile
Göreyin olsun anuñ ḫāk-ı meẕellet başına

MUʿĪNĪ: Muḳaddemā re'īs-i küttāb-ı Dīvān-ı sulṭānī ve nüvīsende-i daḳā'iḳ u celā'il-i aḥkām-ı ḫāḳānī olup ḳabā-yı celāleti ṭırāz-ı riyāset ile muṭarraz ve Dīvān-ı ʿālī-şānda ẕāt-ı meʿālī-nişānı ṭuġrā-nüvīs-i cenāb-ı sulṭānī olmaġla mükerrem ü muʿazzez ve niçe zemān rifʿat ü cāh sevdāsıyla çāh-ı meẕellete düşen güm-rāhlaruñ destgīr ü muʿīni ve ṣarṣar-ı ḥavādiṣ-i eyyāmla[**] binā-yı ārāmları mütezelzil olan dermāndelerüñ bāʿiṣ-i ḳarār u temkīni olan Muḥyī Çelebidür ki naẓar-ı ʿālī eṣeri müşāhede-i ṣūret-i däniş ü hünere maḳṣūr u maḫṣūṣ ve żuʿūf-ı ṣunūf-ı[**] mekremet ü maʿrūfı mevṣūf-ı *ṣaffen ke'ennehum bünyānun merṣūṣun*[*] ṣaḥīḥü'l-aḳāvīl melīḥü'l-efāʿīl keṣīrü'l-feżā'il ʿazīzü'l fevāżıl maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il[**]memdūḥatü'l-şemā'il bir ẕāt-ı kāmilü'ṣ-ṣıfātdur.

1[**] Ve lehū: - H S Ü.
3[**] Ve lehū: - H S Ü.
5[**] Ve lehū: - H S Ü.
7[**] Ve lehū: - H S Ü.
16[**] eyyāmla: işiyle S.
19[**] żuʿūf-ı ṣunūf: ṣufūf H S ṣufūf-ı ṣūf R.
19-20[*] Saf-4 (Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever).
20-21[**] keṣīrü'l-feżā'il ʿazīzü'l-fevāżıl maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il: ʿazīzü'l-fevāżıl H ʿazīzü'l-fevāżıl maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il R S.

Ḫāme-i lisān u ḳalem zebānınuñ ṣaḥā'if-i imlā vü inşāda cereyānı ol **R331b** mertebede degüldür ki lisān-ı aḳlām-ı müşgīn-erḳāmla ḳābil-i aʿlām ola ve kitāb-ı medḥ ü s̱enā ve fātir-i elḳāb u ıṭrāsınuñ kes̱ret ü vefreti ol dereceden efzūndur ki kitāb-ı cihān ʿuhde-i tasṭīr ü taḥrīrinden bīrūn olmaġa** imkān ola. Lā-cerem eşʿār-ı ḥaḳā'iḳ-şiʿār sulṭān-ı kāmkārı şāriḥ olsa revādur ve ol** ebkār-ı efkāruñ yüzinden tutuḳ-ı iḥticāb u iḫtifāyı beyān-ı vāżiḥü'l-burhānla refʿ eyleseler sezādur. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sālik ü ẕāhib **H287b** olduḳdan ṣoñra Dīvān-ı sulṭānīye kātib olup ḳaṭʿ-ı medāric ü merātib iderek **Ü284b** ṣāḥib-i cezīlü'l-menāḳıb Meḥemmed Paşanuñ teẕkirecisi olmaġla iʿtilā-yı ṣevāhiḳ-i menāṣıb itmişdür. Naẓm-ı eşʿār-ı ābdāra iḳtidārı ve ṣandūḳ-ı derūnında ṭavḳ u yāre-i ʿarūsān-ı belāġat olmaġla lāyıḳ baʿż-ı le'ālī-i şāhvār ve cevāhir-i pür-iʿtibārı vardur. Bu maṭlaʿ-ı meşhūr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Devātāsā benüm laʿlüñ ġamıyla baġrı ḫūn olmış
Ḳalem mānend-i ḥayret yazısında ser-nigūn olmış

MUʿĪNĪ: İstanbuldandur. Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm ü kemāl olduḳdan ṣoñra semt-i ḳażāya mā'il olup ḳużāt-ı sütūde-ḫıṣāl silkine dāḫil olmışdur. Ḥaḳḳā ki būstān-ı belāġat ve gülistān-ı feṣāḥatda mānend-i serv-i ser-efrāz ve miyān-ı şuʿarā-yı zemānda ems̱āl ü aḳrānından müstes̱nā vü mümtāz āsmān-ı maʿānī-i **S283b** bedīʿü'l-beyān s̱evāḳıb-ı elfāẓ-ı celīlü'l-ʿunvānı** ile müzeyyen ve ṣabāḥ-ı luṭf u melāḥat ufḳ-ı kelimāt-ı laṭīfe ve maṭlaʿ-ı ʿibārāt-ı şerīfesinden manẓūr u muʿīndür. Būstān-ı cinānuñ āb-ı revān ve *māin maʿīn** çoḳdur.

4** bīrūn olmaġa: bīrūn olmaġla H.
5** Lā-cerem eşʿār-ı ḥaḳā'iḳ-şiʿār sulṭān-ı kāmkārı şāriḥ olsa revādur ve ol: - H S.
12** anuñdur: anuñdur ki taḥrīr olındı S.
13** Şiʿr: - Ü.
20** celīlü'l-ʿunvānı: celīlü'l-ʿunvānisi ile H R S.
22* *Mülk-30 (Akan su).*

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hemān ʿaybı oldur ki aṣḥāb-ı devletden ẓahīr ü muʿīni yoḳdur. Bu bir iki eşʿār ve maṭāliʿ-i nāmdār[**] ol şāʿir-i sāḥirüñ āsārındandur ki sebt olındı[**].

Ü285a *Şiʿr*[**] : Ṣırāṭ ile bizi ḳorḳutma vāʿiẓ luṭf-ı Ḥaḳ çoḳdur
Geçenlerden işitdük biz ki anda ḳorḳuluḳ yoḳdur

Ve lehū[**] : Zülfine degdügin illerde idüp efsāne
Ṣaḳlıyamadı bu sırrı ṭurracıḳdur şāne

R332a*(Diger)*: ʿAceb mi aḳsa ḫūn-ālūd olup her dem gözüm yaşı
Vefāñı görmedi ʿömrüm gelince bu deme yaşı
Yıḳıḳ göñülleri mihrüñle yap yap yapmağa başla
Cefā sengini ey dil-ber Vefā meydānına ṭaşı
Sifāl-i ser gerek başdan ḳadeḥ bāde ciger ḳanı
Muʿīnī olmağa bezm-i belānuñ rind-i ʿayyāşı

MAḲĀLĪ: Vilāyet-i Aydından Güzelḥiṣār[**] dimekle iştihār bulan ḳaṣaba-i nāmdārdandur. ʿİlm-i ictihādı bāzū-yı tevfīḳ ü sedād ile ḳā'im ve aʿmide-i[**] taḥḳīḳ ü iẕʿān ile teşyīd-i mebānī-i ʿirfānda dā'im iken ġarīḳ-i biḥār-ı raḥmet-i Raḥman[**] olan merḥūm ʿArabzādeden mülāzım olmışdur. Ol aṣḥāb-ı sefīneden sāḥil-i amāna çıḳup cibāl-i selāmetde ʿāṣım olan zümredendür. ʿİnān-ı ihtimāmı taḳviyyet-i şiʿār-ı islāma maʿṭūf ve evḳāt u sāʿātin[**] ḳaṭʿ-ı

2** ve meṭāliʿ-i nāmdār: - S.
2** ol şāʿir-i sāḥirüñ āsārındandur ki sebt olındı: ol şāʿir-i sāḥirüñ āsārındandur H ol şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur S.
3** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
14** Güzelḥiṣār: Alaşehr H R S.
15** aʿmide: - H.
17** Raḥman: Raḥmanı S.
18-19** olan zümredendür. ʿİnān-ı ihtimāmı... evḳāt u sāʿātin: olanlardandur. Evḳāt u sāʿātin H R S.

H288a da'vī vü ḫuṣūmāta maṣrūf iden ḳużāt-ı sütūde-ṣıfāt 'adādından ma'dūd u ma'rūf idi[**]. Bu ḥālde iken sene iṡnā[**] ve tis'īn ve tis'ami'ede ḳaṣaba-i Üsküdarda teveccüh-i ser-menzil-i ḥayātdan pīçīde-i 'inān olup 'ālem-i 'uḳbāya revān olmışdur. Bu fennde daḫı fi'l-cümle iḳtidārı ve mertebe-i ḳabūle vuṣūl bulmış eş'ārı[**] vardur. Bu şi'r anuñdur[**].

Şi'r[**] : Bu çarḫ-ı pīrezen ey dil degüldür māye-i devlet
Kişinüñ başı ṣaġ olmaḳ durur ser-māye-i devlet
Ve lehū[**] : Sīnemüñ dāġın görüp atar melāmet sengini
Gel gör ey şīrīn-dehen ṭāġ ile ṭaşuñ cengini
(Diger) : Görüp ruḫsār-ı yāri baġda açıldılar güller
Gözinden nergisüñ uyḳusını uçurdılar güller[**]

MAḲĀLĪ: Sābıḳā meẕkūr olan şā'ir ile bir ḳaṣaba ve bir maḥalledendür. Fīrūzende-i rāst-maḳāl[**] ṭırāzende-i ḫil'at-i siḥr-i ḥalāl naḫl-bend-i gülistān-ı **S284a** belāġat mürsele-peyvend-i **Ü285b** ḥūrān-ı feṣāḥat dīde-i dil ü cānı kuḥl-ı ma'ārif ü ẕurūr-ı[**] leṭā'if ile rūşenā ġavvāṣ-ı le'ālī-i eş'ār olmaġın 'ummān-ı bī-kerān-ı 'irfāna āşnā çeşm-i cinānı bāġ-ı ma'rifete nergisvār nāẓır ve eşcār-ı būstān-maḳāli seḥāb-ı insicām ve bārān-ı nezāketle ṭarī vü nāżır ṭumṭurāḳ-ı elfāẓ ile ġāyetde muḳayyed ṣarḥ-ı[**] mümerred-i kelāmınuñ bināsı 'ibārāt-ı belīġa ile **R332b** mü'esses ü müşeyyeddür. 'Acebdür ki ol ḫüsrev-i melek-belāġatuñ şi'ri kemālin bulmış iken ve kelimāt-ı ḥālet-baḫşında cānı

[1-2**] sütūde-ṣıfāt 'adādından ma'dūd u ma'rūf idi: ṣıfātdan idi Ü.
[2**] iṡnā: iṡneyn H R.
[5**] eş'ārı: ba'ż-ı eş'ārı H S.
[5**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[6**] Şi'r: - Ü.
[8**] Ve lehū: - H R.
[6-11**] Bu çarḫ-ı pīrezen ey dil... uyḳusını uçurdılar güller: - Ü.
[14**] rāst-maḳāl: rāyet-maḳāl S Ü.
[16**] ẕurūr: dürūr H.
[19**] ṣarḥ: ṭarḥ S.

raḥīḳ-i raḳīḳ[**] nezāketiyle ṭolmış iken muʿīn ü ẓahīri olmamaġın mānend-i Selmān dil-şād u ḫandān olmamışdur ve ġamām-ı terbiyet ü iḥsān ekābir ü aʿyān-ı çemenzār-ı dil ü cānına hergiz bārān olmamışdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñdur[**].

Şiʿr[**] : Kim ki sen noḳṭa-i dehāna bula bir ẕerrece[**] ʿayb
Dilerüm yoġ ide sulṭān-ı serā-perde-i ġayb

(Diger) : Yārdan ḫursend ü aʿdādın melāḥat dīdeyüz
Şākiriz gülden ve līkin ḫārdan rencīdeyüz
Ḥāṣılı çekdük girībān-ı taʿalluḳdan eli
Serv gibi gūşe-i ʿuzletde dāmen-çīdeyüz
Aña ḳaldı kim dehānuñ yādına ey māh-rū
Başımuz alup ʿadem mülkine dek ʿazm ideyüz

Ve lehū[*] : Biz ki naḳş olduḳ Maḳālī ḥalḳa ḥalḳa dāġ ile
Rūy-ı yārı görmege başdan ayaġa dīdeyüz

Ve lehū[*] : Dāmen-i himmet dırāz ammā ṭaleb kūtāh-dest
Rütbe-i iḳbāl ʿālī pāye-i idbār[**] pest

H288b*(Diger):* Ṣadefveş ger olmasa ṣad-pāre ḫāṭır
Nisār itmek olurdı sözde cevāhir

Ü286a Eger ḥā'il[**] olmasa ebr-i mevāniʿ
Ẓuhūrum olaydı güneş gibi ẓāhir

1** raḥīḳ-i raḳīḳ: raḥīḳ H.
3-4** Bu bir iki eşʿār mezbūruñdur: Bu eşʿār anuñ güftār-ı dürer-bārındandur H Bu eşʿār anuñdur R Bu eşʿār-ı ābdār ol şāʿir-i nāmdāruñ kelām-ı siḥr-āsārındandur S.
5** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
5** bir ẕerrece: - R.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
16** iḳbāl ʿālī pāye-i idbār: idbār ʿālī pāye-i iḳbāl Ü.
19** ḥā'il: ḥāmil H.

Ben ol şāhbāz-ı hümāyūn-cenāḫum
Muḥakkar şikārum iken nesr-i** ṭā'ir
Çūn oldum giriftār-ı dām-ı ḥavādiṣ
Şikest itdi devrān per ü bālüm āḫir
Degül ḥarf-i mechūli** ma'lūmıdur hep
Eger emr-i ġā'ib eger emr-i ḫāżır

(Diger) : Zülfinden istedi kese bir 'anberīn teli
Miḳrāż şındı ditredi meşşāṭanuñ eli

(Diger) : Şikeste bāl ben ol murġ-ı bī-per ü bālüm
Ki ḳādir olmıya bī-dāne bir dām-ārāma
Ṭutup begenmiye ṣayyād eyleye āzād
O vara dāne ucından yine düşe dāma

S284b*(Diger):* Aġyār cefā itmede hem-reng-i felekdür
Āḫir bizi de ṣaġ ḳomaz öldürecekdür**

MELĪḤĪ: Nevāḥī-i Toḳatdandur. Ġāyetde ḳallāş u 'ayyāş mey-perest ü evbāş idi ki peymāne-miṣāl gūşe-i mey-ḫāneden bir ḳadem ṭaşra çıḳmaz ve ḫum-ı mey gibi ḫāne-i ḫumāra küp düşüp sāġar-ı 'ömri tehī olmayınca andan bīrūn olmaz idi. Medḥ-i şāhid ü şarāb müdām sözi ve pīrligi 'āleminde daḫı sāġar-ı şahbā-miṣāl 'aṣā vü 'aynuñ** ṭutar eli ve görür gözi idi. Kūçe-i muġānı ḫum-miṣāl mekān idinen erbāb-ı fısḳ u 'iṣyāndan** ve i'lān-ı ma'āṣī vü melāhī ile müdām müfteḫir ü mübāhī olan **R333a** ehl-i fücūr** u ṭuġyāndan idi. Ḥattā ol

---

2** şikārumken nesr: şikārum durur neṣr S.
5** mechūli: mechūl H R.
7-14** Zülfinden istedi kese... ṣaġ ḳomaz öldürecekdür: - R Ü.
20** şahbā-miṣāl 'aṣā vü 'aynuñ: miṣāl-i 'aynuñ ve 'aṣā H S.
21** 'iṣyāndan: 'iṣyāndan idi R.
22** ehl-i fücūr: fücūr H.

zemānda sulṭān-ı cihān olan** fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye merḥūm Meḥemmed Ḫan mezbūra bir miḳdār ser ü sāmān gelsün diyü cām-ı ṣahbā bedeli dest-i tevbe ṣunup min baʿd şürb-i şarāb itme diyü tenbīh ü te`kīd şedīd itmiş idi. Āḫirü'l-emr defʿ-i maraż-ı ḫumāra raḥīḳ-i ʿatīḳden ġayrıyla ʿilāc ḳılınmaz ve bu maḳūle ehl-i emrāż u ʿilele *bedel** *māyeteḥallelu* mey-i erġuvāndan özge nesne olmaz idiyü pister-i derd ü belāda yiten marīżān gibi kendüye şarāb ile iḥtiḳān itmişdür -*ʿAfa'llāhu Teʿālā ẕunūbehu ve setere bi-fażlihu ʿuyūbehu*-. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Micmer görüben sūz-ı derūnum oda yandı
Şemʿ ağladuğum gördi yaşum ḳana boyandı

(Diger) : Göñlüm düşeli ʿışḳına dir gözüme her dem
Dökdüñ yire ḳanumı yire döküle ḳanuñ
Zülfüñle ruḫuñ muṣḥaf-ı ḥüsnüñde nigārā
Tefsīri durur āyet-i nūrıyla deḫānuñ

MÜNĪRĪ**: Ḳaṣaba-i Amasiyyadandur. Cenāb-ı Sulṭān Bāyezīd Ḫan evlād-ı emcādından Sulṭān Aḥmedüñ şāʿir-i medḥ-ḫānıdur. Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur. Lākin niçe zemāndur ki kelimātınuñ bedr-i münīri **Ü286b** maṭlaʿ-ı enẓār ve ufḳ-ı bāl-i erbāb-ı iʿtibārdan ġārib olmağla ednā lemʿası ẓāhir ü ṡāḳıb degüldür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

Dökdi cevāhirin şu gibi çeşm-i eşk-bār
Gülzār-ı kūyuña getürince iki bekār

1** cihān olan: cihān R.
4-5** defʿ-ı maraż-ı ḫumāra raḥīḳ-i ʿatīḳden... u ʿilele bedel: derd-i ḫumāra ġayrı dermān bulmayup bedel Ü.
8** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
9** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
16** Münīrī: - H R S.

MÜNÎRÎ-İ DİGER[**]: Ḥālā bu zemānda semā-yı melāḥatuñ bedr-i münîri ve ʿālem-i ḥüsn ü bahānuñ ḫūrşîd-i pür-tenvîri olmağla derd-i ʿışḳı ile ṣubḥgehe dek nāle-i şebgîr ü efğān-zede ve her gün ẕerre-ṣıfat lemʿa-i mihri ile bî-ser ü sāmān olan ʿuşşāḳ-ı şikeste-dilān maḫlaş-ı mezbūrı bām-ı merḳūma ḳoyup meşhūr-ı ciḥān olmışdur. Faḳîr-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ bu ġazeline bu gūne naẓîre dimişdür.

Ġazel-i Rāḳımü'l-ḥurūf: Dāmen-i iḥsānuñı muḥkem ṭutupdur cān senüñ
Ey boyı serv ü çenārum el benüm dāmān senüñ
Ṭolu içüp dil-rübālarla idersin merḥabā
Döne döne zevḳ idersin ey ḳadeḥ meydān senüñ
Vaṣl ile dir gör gerekse cevr ile öldür beni
Her ne dirseñ eyle ʿömrüm ḥāṣılı iḥsān senüñ
Tîġ-i bürrānuñla öldürmek dilerseñ bendeñi
Her ne ḥükmüñ var ise baş üstine fermān senüñ
Kimse hem-pā olmadı hergiz semend-i ṭabʿuña
Mülk-i naẓmuñ yügrügisin ey Ḥasan meydān senüñ

Ġazel-i Münîrî: Emrüñe rām oldılar hep zümre-i ḫūbān senüñ
Kişver-i ḥüsn-i melāḥat şāhısın fermān senüñ
Gerdeninde ṭavḳ-ı ḥāle işigüñ bekler yürür
Boynı bağlu bendüñ olmışdur meh-i tābān senüñ
Ḥalḳa-i ẕikr içre döndürdüñ o māhı kendüñe
Ṭāliʿüñ oldı müsāʿid ṣūfiyā devrān senüñ
Dāmenüñ elden ḳoma ey Yūsuf-ı gül-pîrehen
Ger ʿazîzüm ḳafʿ iderseñ el benüm dāmān senüñ
Ey Münîrî gün gibi ṭutdı cihānı şöhretüñ
Mülk-i naẓmuñ şāhı olduñ defter ü dîvān senüñ

[1**] Münîrî-i Diger: - H R S.

H289a MONLĀ ÇELEBĪ[**] : Nāmı Meḥemmeddür. Vāʿiẓ ü nāṣiḥ ve ʿābid ü ṣāliḥ hicret-i żamīr-i münīri envār-ı mücāhedāt u riyāżetle tābnāk ve āyīne-i

[**] Hasan Çelebi, Monlā Çelebi'nin biyografisini, vr.286b'de yazmaya başlamış; sonra iptal ederek vr.287a-287b'de tekrar müsvedde halinde kaleme almıştır. Bunun için müsvedde halinde bulunan biyografinin ilk şekli (örnek şiirler hariç), ayrıca dipnotta verilmiştir. **MONLĀ ÇELEBİ:** Ḥücre-i żamīr-i zidūde ü pāk iden muḥaṣṣā-yı tefsīr-i Beyżāvī muḥakkıḳ-ı nüket kitāb-ı semāvī behcet-fezā-yı ṣuver-i maʿānī-i laṭīfe çehre-güşā-yı merāyā-yı mezāyā-yı şerīfe üsvetü'l-vāʿiẓīn Bedrü'd-dīn Ḫalīfenüñ ferzend-i dil-bendidür. Ẕāt-ı pür-ʿaḳl u ḫıredi henūz ṭıfl-ı ḫurde-sāl ve gülşen-i cihānda naḫl-i vücūdı tāze-nihāl iken babası riyāż-ı ünse intiḳāl ve ḥadā'iḳ-ı ḳudse irtiḥāl eyledükde ṣadef-i vücūdda ẕāt-ı pür-cūdı dürr-i yetīm olmış idi. Fi'l-vāḳīʿ nūr-ı ḫūrşīd-i ṭāliʿ gibi rūşen ü lāmiʿdür ki lü'lü'-i lālā ṣadefde bir dāne olmağla pür-iʿtibār olup güşvāre-i gūş eʿāẓım u ekābir olur ve ġāyetde merġūb u ḳıymetdār olup cevherī-i vehm ve ṣarrāf-ı ḫayāl aña yaḳīn bahā itmekden ʿāciz ü ḳāṣır olur. Ẕāt-ı müstevcibü'l-iclāli taḥṣīl-i ʿilm ü kemāl ve tekmīl-i envāʿ-ı maʿārif ü efḍāl idüp ḥasbü'l-ʿāde dānişmend-i bī-mānend olduḳdan ṣoñra gülistān-ı taʿlīm ü ifādede serv-i āzāde olan Bahā'ü'd-dīnzāde Efendi ḫidmetleri müderris-i medrese-i Sulṭān Selīm Ḫan iken mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i ifāde-i Mevlānā-yı aʿẓam olmağla mülāzım olup esbāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i ʿilm āmāde vü ḥāżır olup gülistān-ı vücūdı şebnem-i terbiyet emāṣil ü ekābir ile -Bi-ʿināyeti'llāhi- behī vü nāżır iken dīvān-ı saʿādet-i eyvānda ʿulemā-yı dānişverāndan her fennde rāsiḫ ü māhir mülūk-ı eṭrāf u eknāfdan āstān-ı meʿālī-maṭāfa ʿubūdiyyet-nāmeler geldükce terceme idüp cevāb-ı ṣavābını taḥrīr ü taṣṭīre ḳādir ʿulūm-ı ġarībiyyeden eli var ve her birinde ṣāḥib-i iştihār bir ẕāt-ı sütūde-eṭvār zīb ü zīneti dīvān-ı aʿlā ve ārāyiş-i pīşgāh-ı bārgāh muʿallā olmaḳ dīn ü devlete emr-i mühimm ü lāzımdur diyü cenāb-ı pür-mefāḫir ü mekārimlerini kātib eylediler medāric-i meʿālīye iʿtilā ve meʿāric-i ʿizzet-i ʿalāya irtiḳā itmekle emṣāl ü ikfālarından fā'iḳ olacağı nūr-ı āftāb gibi bārıḳdür ki ve ufḳ-ı cebīn-i mübīninden ehille-i mecd ü meʿāl ve kevkeb-i saʿādet-i saʿādet-i ʿizz ü ʿiḳbāl lāmiʿ ü şārıḳdür ve ġonce-mişāl ser-tāc-ı aṣḥāb-ı saʿādet-iclāl olmağla ser-bülend-i ser-efrāz olması muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdür ki fażl u kemāl ile aḳrān u emṣālinden serv-i sehī gibi keşīde-bālā vü mümtāzdur. Muḳaddemā ʿazīz-i Mıṣr-ı vezāret ve müdebber-i mülk ü millet olan Sinān Paşanuñ teẕkirecisi olup ḥālā vezīr-i muʿaẓẓam ve müşīr-i mufaḫḫam Mesīḥ Paşa ḫidmetlerinden aṣḥāb-ı ḥācāt-mürdelerin bir söz ile iḥyā idüp mīzāb-ı aḳlam-ı saʿādet-erḳāmından dā'imā āb-ı ḥayātı icrā üzredür. Ẕāt-ı şerīf-i vācibü't-teşrīfi ḳılāde-i maʿārif ü feżā'il ve celā'il-i ḥüsn-i şemā'il ile muḥallā vü müzeyyen ruḫsāre-i mübārekinde maḫāyil-i iḳbāl ü devlet nūr-ı āftāb-ı ʿālī-meberrāt gibi rūşen ü muʿīn ḥall-i müşkilāt ve defʿ-i muʿżılāt-ı mülk-i milletde mercūʿün-ileyh ḥasen-i kiyāset ve farṭ-ı feṭānet ve iṣābet-i tedbīr ve luṭf-ı kelām ve ḥüsn-i taḳrīrde müttefiḳ-i ʿaleyhdür. Ḥiddet-i ẕekā vü idrāki ve cevelān-ı ʿaḳl-i derrāk u çālākı bir mertebe idi ki pīr-i rūşen-żamīr ʿaḳl-i fiʿāl ve büstān-ı taḳrīr-maḳālde ṭıfl-ı levḥ-ḫānı ve vehm-i dūr-endīş mā'ide-i ḥüsn-i idrāk ve luṭf-ı taṣvīrinde ṭaflī-ḫānı idi. Bu cümle ile ḫizāne-i derūn-ı feżā'il-maḳrūnı ol deñlü dürer-i ġurer-i maʿārif ü cevāhir-i zevāhir-i leṭā'if ile memlū vü meşḥūn idi ki mertebe-i derk-i vehm ü ḫayālden bīrūn idi. Nādir-i kelām u maʿnā-yı ḫāṣṣ oḳınsa hezār naẓīr ü mişālini fi'l-ḥāl tekrār iderdi. Meydān-ı ʿirfānda semend-i bād-pāy-ı ṭabʿ-ı maṭlaʿü'l-ʿinānı cevelān itdükde kimdür ki anuñla daʿvī-i mübārāt ile ʿarṣa-i ẕekā vü faṭānetinde ḫunük-i ṣabā-reftār ṭabʿa süvār olduḳda kim ḳādirdür ki anuñla mübāreze vü muḥākāt ide. Ṣoḥbet-i dil-güşā ve münādemet-i cān-fezāsı müzeyyel-eṭrāḥ ve müzeyyed-efrāḥ ḥāṣıl-ı kelām ve netice-i taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i aḳlām oldur ki ẕāt-ı lāzımü'l-iclāl ve'l-ikrāmı cümle-i nevādir-i eyyāmdandur. Bu Teẕkireye taḥrīr olınmaḳ içün iḫtiyār itdükleri eşʿār-ı belāġat-eşʿār ve kelimāt-ı feṣāḥat-eşʿārdandur.

ṭabᶜ-ı derrāklarından jeng-i taᶜliḳāt-ı ᶜālem-i āb u ḫāk zidūde vü pāk olan çehre-güşā-yı ṣuver-i maᶜānī-i laṭīfe üsvetü'l-vāᶜiẓīn Bedrü'd-dīn Ḫalīfenüñ ferzend-i dil-bendidür. Cenāb-ı pür-ᶜaḳl u ḫıredi henūz ḫurde-sāl ve gülşen-i cihānda naḫl-i vücūd-ı pür-cūdı** tāze-nihāl iken merḥūm-ı merḳūm riyāż-ı ünse intiḳāl ve ᶜālem-i ḳudse irtiḥāl itdükde ṣafā-yı cevher ve zekā-yı** peykerde bī-nihāna olan ẕāt-ı ferīdi ṣadef-i zemānede** bir dāne olmağla yetīm **S285a** ḳalup *el-kemāli fi l-yetīm* fehvāsı üzre taḥṣīl-i fażl-ı ᶜamīm itmiş idi. Fi'l-vāḳiᶜ nūr-ı ḫūrşīd-i ṭāliᶜ gibi rūşen ü sāṭiᶜ lü'lü-yi şāhvār ṣadefde bir dāne olmağla pür-iᶜtibār olup gūşvāre-i gūş-ı eᶜāẓım u ekābir olur ve cevheriyān-ı dükkān-ı imkān içre ġāyetde maḳbūl u ḳıymetdār** olup cevherī-i vehm ü ḫayāl aña yaḳīn bahā itmekden **R333b** ᶜāciz ü ḳāṣır olur. Būstānda bir nihāl ki bir dāne ola terbiyet-i bāġbān ile fi'l-ḥal keşīde-bālā olup aġṣān u efnān merfūᶜa senede s̱imār-ı lā-maḳṭūᶜa velā-memnūᶜa ol deñlü vāfir ü mütekās̱ir olur ki dest-i müteḫayyile-i ictinā vü iḳtiżāfından ḥā'ir ü bā'ir olur. El-ḳıṣṣa ẕāt-ı müstecmaᶜü'l-ḫıṣāl ve müstevcebü'l-iclāli taḥṣīl-i ᶜilm ü kemāl ve tekmīl-i envāᶜ-ı maᶜārif ü efḍāl ile ser-bülend olup ḥasbü'l-ᶜāde dānişmend olduḳda gülistān-ı taᶜlīm ü ifādede serv-i āzād olan mevlānā-yı aᶜẓam cāmiᶜü'l-ᶜulūm ve'l-ḥikem Bahā'ü'd-dīnzāde (Ḥażret)lerinüñ** müderris-i medrese-i Sulṭān Selīm Ḫan iken mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i ifādeleri olmağla mülāzım olmışlardur. Esbāb-ı sülūk-ı ṭarīḳ-i ᶜilm āmāde vü ḥāżır ve būstān-ı vücūdı reşeḥāt-ı seḥāb-ı terbiyet-i efāżıl u ekābir ile behī vü nāżır iken dīvān-ı saᶜādet-i eyvān-ı sulṭānīde ᶜulemā-yı dānişverāndan her fennde rāsiḫ ü māhir

---

4** naḫl-i vücūd-ı pür-cūdı: naḫl-i vücūdı H.
5** zekā: ẕekā S.
6** zemānede: zemānda H.
10** u ḳıymetdār: u ḳıymet-i ḳıymetdār R.
18** (Ḥażret): Ḫidmet H R S.

mülūk-ı eṭrāf u eknāfdan āstān-ı meʿālī-maṭāfa ʿubūdiyyet-nāmeler geldükde terceme idüp cevāb-ı ṣavābını inşād u imlāya ḳādir bir ẕāt-ı cemīlü'l-menāḳıb ve cezīlü'l-me'āsır zīb ü zīnet-i dīvān-ı aʿlā ve ārāyiş-i pīşgāh-ı bārgāh-ı muʿallā olmaḳ dīn ü devlete emr-i mühimm ü lāzımdur diyü cenāb-ı** **H289b** pür-mekārimlerini vüzerā-yı devlet ve vükelā-yı saʿādet sā'iḳ-i ṭarīḳ-i kitābet oldılar. -*Bi-ḥamdi'llāhi'l-melikü'l-kebīr*- zemān-ı yesīrde ol emr-i ḫaṭīrde** ol deñlü dest-bürd-i iḳtidār ibdā vü iẓhār itmişdür ki aʿvām-ı kes̱īrede ʿöşr-i ʿaşīri maḳdūr degül idügi nūr-ı āftāb gibi maḫfī vü mestūr degüldür. Medāric-i meʿālīye ḳadem ḳadem iʿtilā itmekle ve maʿāric-i ʿizzet ü ʿalāya ayaḳ ayaḳ ṣuʿūd u irtiḳā ḳılmaġla ems̱āl ü ikfālarından** fā'ik olacaġı lāmiʿ ü bāriḳdür ki ufḳ-ı cebīninden ehille-i mecd ü meʿāl ve kevkeb-i saʿd-ı saʿādet ü iḳbāl her-bār **S285b** ṭāliʿ ü şāriḳdür. **R334a** Ve ġonçe-mis̱āl ser-tāc-ı aṣḥāb-ı cāh u celāl olmaġla ser-bülend ü ser-efrāz olması muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdür ki fażl u kemāl ile aḳrān u ems̱ālinden serv-i sehī gibi keşīde-bālā vü mümtāzdur. Muḳaddemā ʿazīz-i Mıṣr-ı vüzerāt ve müdebbir-i umūr-ı mülk ü millet olan Sinān Paşanuñ Teẕkirecisi olup ḥālā vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i mufaḫḫam** Mesīḥ Paşa Ḥażretlerinüñ ḫidmetinde aṣḥāb-ı ḥācāt-mürdelerin bir söz ile iḥyā idüp lūle-i aḳlām-ı leṭāfet-fercāmından** dā'imā āb-ı ḥayātı icrā üzredür. Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı şerīf-i vācibü't-teşrīfi ferā'id-i maʿārif** ü feżā'il ve ḳalā'id-i ḥüsn-i şemā'il ile muḥallā vü müzeyyen ruḫsār-ı pür-envārında maḥāfil-i iḳbāl ü devlet żiyā-yı ḫūrşīd-i ʿālī-meberret gibi rūşen ü muʿayyendür. Ḥiddet-i ẕekā vü idrāki ve cevelān-ı ʿaḳl-ı çālākı bir mertebededür ki pīr-i rūşen-żamīr ʿaḳl-ı derrāk-ı debistān-ı fehm-i faṭānetde

---

4** cenāb: cennāt H.
6** ol emr-i ḫaṭīrde: ol ol o ḫaṭīrde H.
10** ikfālarından: ikfāsından S.
16** mufaḫḫam: efḫam S.
18** leṭāfet-fercāmından: leṭāfetden fercāmından R.
19** ferā'id-i maʿārif: ferā'id ü maʿārif R.

ṭıfl-ı levḥ-ḫān ve vehm-i dūr-endīş mā'ide-i żabṭ kem ü bīşinde ṭıflī-ḫān olmışdur**. Bu cümle ile ḫizāne-i derūn-ı feżā'il-maḳrūnı dürer-i ġurer-i maʿārif ü cevāhir nevādir ü leṭā'if ile ol deñlü memlū vü meşḥūndur ki iḥāṭa-i vehm ü ḫayālden bīrūndur. Meclis-i sipihr-i intiẓāmda bir maʿnā-yı ḫāṣṣ ve nādir kelām söylense hezār naẓīr ü miṣālini** fi'l-ḥāl tekrār iderler ve iḫvān u yārāndan biri zemīn-i müşāʿare vü muḥāvereye bir gevher ilḳā eylese derḥāl niçe cevāhir-i pür-iʿtibārı niṣār u īṣār iderler. Meydān-ı ʿirfānda semend-i bād-pāy-ı ṭabʿ-ı muṭlaḳü'l-ʿinānı cevelān itdükde ḳangı pehlevāndur ki anuñla daʿvī-i mübārāt eyleye ve ʿarṣa-i ẕekā vü fiṭnatda esb-i ṣabā reftār-ı fehm ü iẕʿāna süvār olup ʿazm-i meydān itdükde kim ḳādirdür ki** anuñla mübāreze vü muḥākāt ide. Ṣoḥbet-i dil-güşā **H290a** ve muṣāḥabet-i cān-fezāsı müzeyyel-etrāḥ u müzeyyed-efrāḥ ḥāṣıl-ı kelām ve netīce-i taḥrīr-i erḳām oldur ki **R334b** vücūd-ı şerīfi cümle-i nevādir-i eyyāmdandur. Nice demdür ki kebūter-i dem-keş-i cān ḳafes-i müseddes-i cihānda hevā-yı meveddet ü maḥabbetleriyle nālān ve niçe meşhūr** u aʿvāmdur ki ṭūṭī-yi cinān ve ḥamāme-i ḫāṭır-ı aġṣān şāʿir-i bāṭın u ẓāhirde ẕikr-i menāḳıb ve neşr-i mefāḫiriyle raṭbü'l-lisāndur ve niçe zemāndur ki ol necm-i raḫşān-ı ʿālem-i ʿirfānla yılduzımuz barışuḳdur ve niçe fuṣūldur ki ʿışḳa ḫulūṣ-ı cāvidān şecere-i dil ü cāna ṣarmışdur ve niçe leyālī vü eyyāmdur ki **S286a** ʿale't-tevālī e'd-devām dest-i taṣarrīf-i edvār u çevgān taġālīb-i rūzgār** ile meydān-ı cihānda gūy-miṣāl bile ġalṭān olup gāhī ʿanber ü ʿūd gibi āteş-i imtiḥānda sūzān olduḳ ve gāhī berbaṭ u ʿūd-mānendi gūşmāl-i yāfte-i dest-i imtiḥān olduḳ hengām-ı bahār ve eyyām-ı şitāda sāġar-ı sürūr ve dürd-i derdi bile

1-2** levḥ-ḫān ve vehm-i dūr-endīş mā'ide-i żabṭ kem ü bīşinde ṭıflī-ḫān olmışdur: levḥ-ḫān olmışdur R.
5** miṣālini: miṣāli H.
10** ḳādirdür ki: ḳādir ki R S.
15** meşhūr: şühūr H R.
20** taġālīb-i rūzgār: taḳālīb-i rūzgār H.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

gördük. Ḥāṣılı bu āna gelince bu dehr-i pür-şiddet ü ḳahruñ germ ü serdini bile geçürdik bir ān ol rūḥ-ı revāndan cüdā olmazuz ve bir laḥẓa ārām-ı dil ü cāndan müfārıḳ olmaġı revā görmezüz. Lā-cerem bundan ziyāde şāhid-i medḥ ü şenāyı ḥalli ve ḥulel-i manẓūm u menşūrla müzeyyen itmek maḥż-ı tekellüf ve bundan artıḳ ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı ıṭrāyı nuḳūş u elvān-ı kelimāt-ı gūn-ā-gūn ile munaḳḳaş u mülevven itmek ʿayn-ı taʿassüf olmaġın bu miḳdār ile iḫtiṣār olındı. Mānend-i biḥār-ı zeḫḫār bī-ʿadd u bī-şümār olan maʿārif-i bisyārdan biri ki naẓm-ı ābdārdur aña daḫı küllī iḳtidārı vardur. Bu eyyāmda muʿammāya daḫı fi'l-cümle taḳayyüd ile ol fennde gerçekden iştihār bulup ṭabʿ-ı müşkil-güşāları ġāyetde nāmdār oldı. Bu bir iki eşʿār u muʿammeyāt ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ bu mecelleye taḥrīr olınmaġçün iḫtiyār u intiḫāb itdükleri kelimāt-ı belāġat-simātdandur.

Şiʿr[**] : Serde tār-ı kākülü mūy-ı miyānı bī-bedel
Māh-rūlar arasında bellü başlu ol güzel

(Diger) : Ger olursañ[**] varduġumdan kūyuña āzāde-dil
Yā şikest ile ayaġum yā ḳadem rencīde ḳıl

R335a *(Diger)*: Şu resme oldı beden bāde ile ālūde
Namāz ḳılmaġa aṣlā ṣalāḥımuz yoḳdur[**]

(Diger) : Ciger ṭaġından olsa āh peydā depredür[**] çarḫı
Efendi başlu olsa rūzgār olur igen müştedd

H290b Ḥudūdın kimse taʿyīn itmemişdür[**] ḫāne-i ʿışḳuñ
Egerçi ʿāşıḳ-ı üftādeler girdi aña bī-ḥadd
Kişi olmayup ey dil zīr-i dest-i pādşāh-ı ʿışḳ
Varup başına baş çekmekle bulmaz devlet-i sermed

[13**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[15**] olursañ: olursam R.
[18**] yoḳdur: vardur R.
[19**] depredür: diredür R.
[21**] taʿyīn itmemişdür: taʿyīn itmedi hīç Ü.

Ve lehū[*] : Maḳṣūdum içün ġayra tevessül ḳıldum
Diḳḳatle dönüp ṣoñra te`emmül ḳıldum
Gördüm ki cenābuñda senüñ cümlesi bir
Ey bār-ı Ḫudā saña tevekkül ḳıldum

(Diger) : Göñül Mecnūn olur zülf-i ʿabīr-efşānuñ añduḳça
Gözüm pür-ḫūn olur laʿl-i leb-i mercānuñ añduḳça
S286b ʿAceb nālişler ile bülbül-i dil ḫār-ı ḥasretden
Gül-i ruḫsāruñ ile ġonçe-i ḫandānuñ añduḳça
Güm eyler kendüsin dil çārsū-yı miḥnet u ġamda
O sūḳ-ı dil-güşāda ey perī dükkānuñ añduḳça
Ferāmūş itme ben merdüñ duʿā-yı ḫayrdan ʿömrüm
Efendüm yaʿnī düşnām ile ben nālānuñ añduḳça
Leb-i cān-baḫşuñı yād itse kendinden geçer monlā
Ḥayātından elin yur çeşme-i ḥayvānuñ anduḳça[**]

(Diger) : Bādlarla ṣalınan serv-i dil-ārādan geçe
Ḫārlarla açılan verd-i muṭarrādan geçe
İlleri sermest-i bezm-i vaṣl idüp dā`im saña
Zehrler nūş itdüren cām-ı muṣaffādan geçe
Ḫārlar var dāmın ʿarżuñ dil-i ṣad-çāk ider
Varma kūyına o rāh-ı cennetāsādan geçe
Cism-i zāruñ riştevеş ġamla nizār idüp dönüp
Sünnete aʿdā olan lü`lü-i ġarrādan geçe
Çünki Monlāyuz çevirdi senden ol cān-ı ʿazīz
Baḳma artuḳ dehr-i dūna gel bu dünyāden geçe[**]

1[**] Ve lehū: - H S Ü.
5-14[**] Göñül Mecnūn olur zülf-i ʿabīr-efşānuñ... elin yur çeşme-i ḥayvānuñ anduḳça: - R Ü.
15-24[**] Bādlarla ṣalınan serv-i dil-ārādan... dehr-i dūna gel bu dünyāden geçe: - H R.

Bā-ism-i Esed: Bāġışlar ehl-i ʿışḳa ʿömr-i sermed
Dehānından döküpdür ol ser-āmed
Nūḥ : Sirişke ġarḳ ḳılsam ferş-i** ḥammāmı idüp zāri
Dilā cānān ile ḥammāmda düşse maḥal bāri
Naḳī : Eşküm āheste aḳarken sū-be-sū bārān gibi
Oldı ol māhī görüp deryā-yı bī-pāyān gibi
ʿĀlā : Sālyānıyla yanaşdı zülfüñe gerçi ʿabīr
ʿAbde līkin sālyāne yoḳdur ey mihr-i münīr
Edhem : Ġırre olma devlete bī-cān olursın ʿāḳıbet
Pādşāhum bī-ser ü sāmān olursın ʿāḳıbet**

MÜʾMİN**: Prizrīn-i zemān u zemīn olan ḳaṣaba-i bī-ʿadīl ḳarīndendür. Nehārī dimekle şöhre-i eyyām ve meşhūr-ı enām olan şāʿir-i be-nāmuñ şāḫ-ı vücūdınuñ bahārı ve ḥāṣıl-ı būstān-ı ḥayātı olan ferzend-i bedīʿü'l-āsār ve ʿacībü'l-eṭvārıdur. Nāmı ʿAbdü'l-müʾmin olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı müʾessir olmışdı. Bu daḫı fünūn-ı cünūnından idügi ẓāhir ü bāhirdür. Vālid-i ʿaliyyü'ş-şān mezbūr ile Merḥabā Efendide şerīk olmaġla evżāʿ-ı ʿacībe ve aḥvāl-i rekīkine ıṭṭılāʿları olmaġın ʿacāʾib ü ġarāʾibini** rivāyet ü ḥikāyet buyururlar idi. Cümleden kendüye Ḫᵛāce Ḥāfıẓ-ı Şirāzī ve Mevlānā ʿAbdu'r-raḥman Cāmī gibi cümle-i şuʿarā-yı selefden olmaġla iʿtiḳādı var idi ve ḳaṣaba-i mezbūra şehr-i zerrīn diyüp ve kendüyi medḥ ü ıṭrā itdükde dāʾimā bu beyti oḳuyup her-bār derd-i derūnla tekrār ve oḳuduḳca feryād u zārı vāṣıl-ı çarḫ-ı** devvār

---

3** ferş: ṣaḥn S.
1-10** Bā-ism-i Esed... bī-ser ü sāmān olursın ʿāḳıbet: - Ü.
12** Müʾmin: - Ü.
18** ġarāʾibini: ġarāʾibi R.
22** vāṣıl-ı çarḫ: vāṣıl-ı künbed-i çarḫ S.

H291a idüp bu beyt beni yaḳar diyū yaḳasın çāk ve dīdesin[**] nemnāk iderdi. Ol beyt budur[**].

Beyt[**] : Ḫoş kerāmet ehlisin Mü'min bileydüñ menzilüñ
Şehr-i Zerrīnden misin yoḫsa Ḫorāsāndan mısın

R335b Ve biri daḫı bu idi ki her gice ol şebden zemān-ı ʿaşāya dek Dīvān-ı eşʿārını evvelinden **S287a** āḫirine dek oḳuyup bilā-teşbīh muvāẓıb-ı evrād gibi terk itmek muḥāl idi ve biri daḫı ol idi ki zuʿmınca pādşāhzāde geçüp ceddüm Keferebegleri içre meşhūr ve ol ḳavm-i meş'ūm[**] u menfūr miyānında Sāfūr dimekle mezkūrdur dir idi. Ḥattā Şeh-nāme baḥrında Sāfūr-nāme dimişdür. Ṣıfat-ı cengde bu beyt ol kitābdandur.

Beyt[**] : Ney-i nīze irdükçe[**] ṣarṣar-mis̱āl
Söyinürdi ḳandīl-i ʿömr-i ricāl

Bu maʿnāyla dā'imā pādşāh olup salṭanat-i emīnesinde idi ve üstādlarına ġāyetde buġż u ʿadāvet üzre olup pādşāh olsam cümlesini[**] ḳatl iderdüm dir idi. Bir defʿa yārānından birisi yā şürekāñı daḫı öldürür miydüñ didükde anları ḳatle pādşāh olmaġa ne ḥācet dir idi. Merḥūm Saʿdī Efendiye müftī iken dānişmend olup sarāy-ı saʿādet-sezā-yı sulṭānīde Baltacılar Ḫācesi olup andan daḫı ferāġat idüp münzevī-i gūşe-i ḳanāʿat olduḳdan ṣoñra ḳāżīʿaskerlikden defʿaten yevmi ḳırḳ aḳçe ile medrese ṭaleb idüp āḫir murādına vāṣıl ve maṭlab u merāmı ḥāṣıl olmayıcaḳ zevā'idden altı aḳçe ʿulūfe ile ḳanāʿata ḳā'il oldı. Destārı çirkin ü nā-pāk ve libāsı mülevveş ü vesaḫnāk jūlīde-mūy nā-şüste-rūy eli ibrīḳ ṭahāreti yapışmamış ve yüzi gözi[**] iġtisāl u vużūyla alışmamış

[1**] dīdesin: dīdesini R.
[2**] Ol beyt budur: - S.
[3**] Beyt: Şiʿr S.
[8**] meş'ūm: meşyūm S.
[11**] Beyt: Ve lehū H Şiʿr S - Ü.
[11**] irdükçe: urdukça H urduḳça S.
[14**] cümlesini: cümlesin S.
[22**] gözi: gözi āb S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ruhbān olmağla ḳarīb bir şaḫṣ-ı ʿacīb idi. Bu ʿimāretüñ aşı ẓımmında bu beyti dimişdür.

Beyt[**] : Birincinüñ ṣorarsañ dānesini
Siñirmek muʿcize yutmaḳ kerāmet

MİHRĪ: Ṭā'ife-i zenāndan naẓm u şiʿrden dem-zenān olanlardandur. Zemānında **Ü288a** ʿālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ sipihri ve sipihr-i şūh u nāzik tābende-i mihri ġurre-i ġarrā-yı maṭlaʿ-ı ṣabāḥat zühre-i zehrā-yı semā-yı melāḥat olduğından ġayrı.

Beyt[**] : *Ve mā'-te'nīsu lismi'ş-şemsi ʿārun*
H291b *Velā'-teẕkīru faḫrun lil-hilāli*

feḥvāsı üzre dest-i Meryem bikr-i fikri naḫle-i raṭb-ı belāġata ihtizāz virmekle ber-muḳteżā-yı tesāḳuṭ-ı ʿaleyke ruṭaben ceniyen leṭā'if ü fevāke ẓerā'ifi ictinā vü iḳtiṭāf[**] idüp ʿarā'is-i ebkār-ı maʿānī-i **S287b** daḳīḳayı ḥacle-i taṣarrufına getürmekle ser-ā-perde-i ḫāṭırında ebkār-ı efkār müteẓāhir ve ġamām-ı insicām gülşen-i eşʿār-ı pür-īhāmından müteḳāṭırdur. **R336a** Egerçi zemānında şuʿarā vü ẓurefāyla ṣoḥbet ü ülfet ve mihr ü maḥabbet üzre olurmış lākin kīse-i maḫtūmınuñ mihrine dest-i ecānib irmemiş ve ser-ā-perde-i ʿiṣmet ü ʿiffetine nā-maḥrem ḥarām girmemişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur.

Şiʿr[**] : Āteş-i ġamda kebāb oldı ciger döne döne
Göklere çıḳdı duḫān ile şerer döne döne
Cān cānbāzını gör laʿlüñe irişmegiçün
Rīşmān-ı ser-i zülfüñde iner döne döne

3[**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
10[**] Beyt: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
14[**] ictinā vü iḳtiṭāf: iḳtiṭāf ü ictinā H R S.
20[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Ḫāk-pāyuña yüzin sürmek içün şems ü ḳamer
Ser-i kūyuñla gelür şām u seḥer döne döne

İskender nām bir dil-ber-i sīm-endāmla töhmet itdüklerinde bu maṭlaʿı** dimişdür.

Maṭlaʿ** : Niçe İskenderi laʿlüm zülāli
Ṣuya iletdi vü ṣusuz getürdi

Ve mezbūruñ ḥaḳḳında bu ġazel-i bī-bedeli dimişdür.

Ġazel** : Ḫābdan açdum gözüm nā-gāh ḳaldurdum seri
Ḳarşuma gördüm ṭurur bir māh-çehre dil-beri
Ṭāliʿüm saʿd oldı yāḫūd ḳadre irdüm ġālibā
Kim maḥallüm içre gördüm gice ṭoġmış müşterī
Nūr aḳar gördüm cemālinde egerçi ẓāhiren
Kendūsi beñzer müselmāna libāsı kāfirī
Gözümi açup yumunca oldı çeşmümden nihān
Şöyle teşḫīş iderüm kim yā melekdür yā peri
İrdi çün āb-ı ḥayāta** Mihrī ölmez ḥaşre dek
Gördi çün şeb ẓulmetinde ol ʿıyān İskenderi

(Diger) : Ben umardum ki baña yār-ı vefādār olasın
Kim umardı ki seni böyle cefāḳār olasın
Sen ki gülzār-ı cinānuñ gül-i nev-restesisin
Ne revā ola ki her ḫār u ḫasa yār olasın
Bed-duʿā itmezin ammā ki Ḫudādan dilerin**
Bir senüñ gibi cefākāra hevādār olasın

3** maṭlaʿı: beyti S.
5** Maṭlaʿ: Ve lehū H Şiʿr S - Ü.
8** Ġazel: Ve lehū H Şiʿr S - Ü.
16** āb-ı ḥayāta: āb-ı ḥayātı Ü.
22** dilerin: dilerüm R.

Şimdi bir ḥāldeyüz kim ilenen düşmenine
Dir ki Mihrī gibi sen daḫı siyehkār olasın

Paşa Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūr[**] olan kimesne kendinüñ ʿaḳd-i nikāḥına ṭāleb olduḳda baʿż-ı şuʿarā-yı zemānesi dimişdür.

H292a *Ḳıṭʿa*[**]: İşitdük istemiş Mihrīyi Paşa
Aña ol kendüzin rām eylesün mi
S288a Niçe gündür oruc ṭutar bu miskīn
Eşek s.k.y.le bayrām eylesün mi[**]

MĪRZĀ MAḪDŪM[**]: Ṣadef-i dūdmān-ı Seyyid Şerīf-i Cürcānīden bir dürr-i girān-māye ve devḥa-i siyādet ü nihāl-i saʿādetden bir şāḫ-ı bülend-sāye ṭırāzende-i ḫilʿat-i fażl u kemāl ferāzende-i rāyet-i saʿādet ü iḳbāl ki **R336b** āstīn-i ʿişāmīsi ṭırāz-ı neseb-i ʿiẓāmi ile muṭarraz ve maʿāṭıf-ı libās-ı vücūd-ı pür-cūdı mahāsin-ṣıfāt nā-maḥṣūr ve ekārim-i[**] ḥıṣāl-ı nā-maʿdūd ile mefrūz olup ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr menḳabetleri *li-yüẕhibe ʿankumu'r-ricse ehle'l-beyti*[*] ārāyişi ile müzeyyen ü muḥallā ve ʿāmme-i efrād u eḥād-ı beşerden maẓhar-ı ḥāl-i ferḫunde-me'āl *ile'l-meveddeti fi'l-ḳurbā*[*] olmağla mümtāz u müsteşnā olan nāṣiyyetü's-siyādet ġurre-i cehbetü's-saʿādet-i insān ʿaynü'l-imāma ʿayn-ı insānü'l-kirāma nūr-ı ḥadaḳa-i fütüvvet nūr-ı ḥadīḳa-i mürüvvet

Şiʿr[**] : *Ḳıvām-ı mülk-i niḳābet naḳiyyet-i vālā-ḳadr*
Ki şud binā-yı meʿālī be-himmeteş ʿālī

3[**] maʿrūf u meşhūr: meşhūr u maʿrūf S.
5[**] Kıṭʿa: Naẓm H.
3-8[**] Pāşa Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūr olan... bayrām eylesün mi: - Ü.
10[**] Mirzā Maḫdūm: - Ü.
14[**] ekārim: mekārim S.
15[*] *Ahzâb-33 (El ehl-i beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek istiyor).*
17[*] *Şûrâ-23 (Akrabalık sevgisi).*
20[**] Şiʿr:- H R.

Ḥālā naḳībü'l-eşrāf-ı diyār-ı Rūm olan cāmi'ü'l-fünūn ve'l-'ulūm (Ḥażret)-i** Mīrzāde Maḫdūmdur ki nām-ı pür-şerefleri Mu'īnü'd-dīn Eşrefdür. Peder-i büzürgvārları siyādet eyvānınuñ ṭāḳ-ı 'ālī-niṭāḳı mekārim-i aḫlāḳ ile şöhre-i āfāḳ olan Mīr 'Abdü'l-bāḳī olup vālide-i mācidleri ṭarafından cedd-i pür-mecdleri bir ṭarafdan fāżıl-ı devrān güzīde-i 'ulemā-yı zemān ḥākim-i maḥkeme-i fażl u 'irfān olan Mevlānā ḳāḍī-ı cihān ve bir ṭarafdan daḫı Seyyid 'Alī sened ü şerīf-i pür-şeref-i netīce-i muḳaddemāt-ı eyyām u şühūr 'umde-i dār-ı dünyā olan Mevlānā Ġıyāṣü'd-dīn Manṣūrdur. Diyār-ı 'Acemde ḫānedān-ı şerīfe-i ehl-i sünnet ve cemā'atden olduġı şıġār u kibār miyānında pür-iştihār olup ḥālleri ehl-i baġī vü ḍalāldan ḳābil iḫfā vü esrār degül idi. Hemāna ḫil'at-i pür-zīnet celālet ü saṭvet ve dībā-yı zībā-yı mehābet ve şevket-i ḳāmet-i sa'ādet ü ḫilḳatlerine cüst ü çālāk olmaġla dāmen-i **H292b** meẕheb-i müẕehhebleri ḫār-ı ta'rīż-i ehl-i eşrār ile çāk olmaz idi. Ṭahmas-ı ḫannās** zemānında ḥālleri bu minvāl üzre cārī vü şāhid-i merāmları** ki iẓhār-ı a'lām-ı İslāmdur perde-i iḥticāb u iḥtifāda fi'l-cümle mütevārī olmış idi. Ba'dehū ol zümre-i bāġiyye ve firḳa-i **S288b** ṭāġiyyeden meẕheb-i ehl-i sünnet ile mütedeyyin olup *yuḫricu'l-hayye mine'l-meyyiti** feḥvāsı üzre evlād-ı şāh-ı nekbet-penāhdan ser-i sa'ādet-i maḳarrı tāc-ı pür-ibtihāc-ı tesennün ile mütezeyyin olan şāyeste-i tāc-ı kāmrānī Şāh İsmā'īl-i Ṣānī Şāh Ṭahmās-ı la'īn** yirine şāh-ı Irāḳ-zemīn olduḳda iẓhār-ı eş'ār-ı İslām u īmān ile rāyet-i bedī'ü'l-aya meẕheb-i ehl-i sünneti **R337a** vāṣıl-ı farḳ-ı ferḳadān itmişler idi. Ol eclden a'lām-ı intiḳām-ı ehl-i İslām ol fısḳa-i liyāmuñ dest-i nekbet-encāmlarında ihtizāzda ve her biri kimin ġadr u ḫafāda mekīn olup zemān-ı

1** (Ḥażret): Ḫidmet H R S.
14** ḫannās: - S.
14** şāhid-i merāmları: şāhid-i mirātları H.
17* *En'âm-95, Yûnus-31, Rum-19 (Ölüden diriyi, diriden de ölüyü).*
19-20** Ṭahmās-ı la'īn: Ṭahmās H.

fırṣatı intihāzda idi. Āḫir serdārları olan farḳ-ı eşrār[**] biribirlerini ifsād u ıḍlāl idüp dimāġları tesvīlāt-ı şeyṭāniyye ile pür-iḫtilāl olduḳda Monlā-yı merḳūmuñ ḳaṣārā-yı himmet ve aḳṣā-yı nehmeti meẕheb-i şīʿayı mihr ü maḥabbet gibi ʿālemden götürüp mānend-i ʿAnḳā müsemmāsını maʿdūm itmekdür diyü şāh-ı mezbūra hücūm itdükde ḫāṣ u nā-ḫāṣ Yūsuf-mis̱āl bī-cürm ü bī-günāh dil-i ẓālimān gibi teng ü tārīk bir çāh-ı cāngāh içre ḥabs itdürmişlerdür. Çünki Yūsuf-mis̱āl ʿazīz-i Mıṣr-ı saʿādet ü iḳbāl olması muḳarrer idi. Bir iki gün maḥbūs-ı[**] zindān-ı melāl olsa ne ġam ve āftābvār yiri evc-i[**] sipihr-i berīn olmaḳ muḳadder idi. Bir zemān zemīn-i miḥnetde mekīn olsa ne ʿaceb vāḳıʿa āftāb-ı ʿālem-tāb şeb-i deycūrdan çıḳmayınca ʿālemi pür-nūr itmez ve bedr-i dil-fürūz vaḳʿa-i miḥāḳ-ı[**] cānsuza uġramayınca kemāl ü ẓuhūr bulmaz. Laʿl-i Bedaḫşānı ve yāḳūt-ı Remmānı niçe zemān endūh-ı ḥabs ü zindān-ı kānı çekmeyince ḫātem-mis̱āl dest-būs-ı selāṭīn zīr-nigīnine almaz ve le'ālī-i mütelālī nice eyyām u leyālī ṣandūḳ-ı ṣadef-i pür-ḍayyıḳda ve ʿummān-ı nā-peydā-yı kerān u ʿamīḳde telḫī-i dehr ve şūrī-i deryāyı ṭutmayınca ʿaḳd-i aḥvāline ḥüsn-i intiẓām gelmez. Baʿdehū ol şāh-ı saʿīd-i dest-i ẓālimān-ı ʿanīdde şehīd olup ol şāh-ı **H293a** saʿādet-nişān cām-ı ḫammāmı dest-i li'āmdan çeşān olup güsfend-i cān-ı müstemendini[**] islām u īmān yolında ḳurbān itdükde is̱nā-yı fıṭrātda ki ol ḳavm-i pür-ḍalālāt sehāb-ı ʿaẕāb gibi bir yire gelüp müterākim olmamış idi. Ve bād-ı iġvā u ifsādlarıyla **S289a** emvāc-ı fiten mütelāṭim olmamış idi. Bir ḥāletle cesedin ḫalāṣ olduḳda ol diyārda mecāl-i ḳarār olmayıcaḳ Mūsāvār Ferāʿine-i ġaddārdan *ḫā'ifen yeteraḳḳabu*[*] firār idüp müteveccih-i medīne-i Rūm-ı leṭāfet-mersūm olmışlar

---

[1**] eşrār: eşrārı S.
[8**] maḥbūs: esīr S.
[9**] evc: - H.
[11**] vaḳʿa-i miḥāḳ: vaḳʿa-i liḥāḳ R.
[18**] güsfend-i cān-ı müstemendini: sefīd-i cān müstemendānı H.
[22-23*] *Kasas-18 (Korku içinde etrafı gözetliyerek).*

idi. Sene erbaʿ ve s̱emānīn ve tisʿami'ede rūy-māl-i südde-i sulṭān-ı felek-temkīn idüp maḳāmı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi evc-i sipihr-i berīn olduḳda Mevlānā Aḥmed Ḳazvīnīnüñ vaẓīfesi ki yevmi altmış **R337b** aḳçedür taʿyīn olmış idi.

*Beyt*** : *Minnet Ḫudāy-rā ki hümāyūn u kāmyāb*
Ez-ʿuḳde-i küsūf birūn āmed āftāb

Baʿdehū ẕāt-ı mācidleri ki müstecmiʿ-i envāʿ-ı mefāḫir ü maḥāmid ve esbāb-ı mecd ü meʿālden mālik-i ṭarīf** ü tāliddür müftī vü ḳāḍī-i Āmid olduḳdan ṣoñra Dārü's-selām-ı Baġdād ḥükūmet-i ẕāt-ı ʿadālet-simātlarıyla bāġ-ı dād olup żamīme-i ḳażā-yı meşhedīn ol bāġ-ı bī-ḳuṣūra ḳaṣr-ı pür-sürūr gibi zīb ü zeyn virüp andan ḳażā-yı Ṭrablus Şām ḫāk-būs-ı südde-i pür-iḫtirāmı ile kesb-i iḥtişām eyledi. Baʿdehū ḳażā-yı Ḥarameyn-i Muḥteremeyn ile taḥṣīl-i saʿādetdārın idüp ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibāruñ** şıġār u kibārı maẓhar-ı elṭāf u aʿṭāf-ı bī-şümārı olup Maʿlūlzāde yirine naḳībü'l-eşrāf-ı diyār-ı Rūm olup manṣıb-ı celīl-i neḳābet teşrīf-i ẕāt-ı ʿālī-menḳabetleri** ile kesb-i şeref-i tāze ve taḥṣīl-i neżāret ü nezāhet-i bī-endāze eyledi. Bu müddeʿāya muvāfıḳ şāhid-i ṣādıḳdur ki sene s̱elās̱ ve tisʿīn ve tisʿami'ede ḳaḥṭ-ı bārān ile ḥāl-i zemīn ü zemān bir mertebeye varmış idi ki her cibāl aḫżar-ı tūde-i aġber olup sebzezārlardan cereyān iden āb-ı ʿayn sīrāb olup ḥadā'iḳ u besātīn-i nüzhet-āyīnde olan ḥaḍravāt u reyāḥīn maḫż-ı türāb olmış idi. Ḫalḳ-ı cihān deşt-i Kerbelāda olan teşnegān gibi pür-kürb ü belā olup dā'imā işleri āh u vāveylā olmış idi. Ḥüsn ü melāḥatde bir içim ṣu olan dil-berān-ı gül-rū **H293b** ve ḥūrī vü şān-ı sünbül-mū bir içim ṣu içün miyānlarında olan ḫançer-i ābdāra düşdiler. Seḥāb-ı ʿavvāl ḳulle-i cibāl-i felek-mis̱ālden inmemekle** anda

---

5** Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
8** ṭarīf: ṭārif S.
13** celīlü'l-iʿtibāruñ: celīl-i iʿtibār R.
15** ʿālī-menḳabetleri: ālī- naḳībetleri H.
24** inmemekle: itmemekle R.

māʾūn-i eṣrimā olduġına istidlāl idüp bu sevdāyla ḫalḳ-ı cihān Mecnūn-miṣāl ṭaġlara düşdiler. Miskīn-i zemīnüñ **S289b** cānı ḥuḳūma gelüp dem-i āḫirde iken bī-raḥmī-i zemān gör ki penbe-i ebr ile aġzına bir ḳaṭre ṣu ṭamlatmaz ḫāk-ı derdnākuñ cümle-i mā-meleki yanup muḥtāc u sāʾil olmış iken ḫisset-i devrānı gör ki aña bir ḥabbe ṣıçratmaz idi. Aṣḥāb-ı ḳaṣr-ı Ḫavernaḳ revnaḳ-ı maẓhar-ı ḥāl *fe aṣbaḥa yuḳallibu keffeyhi ʿalā-mā enfaḳa** olup ḳarīb olmış idi ki *in aṣbaḥa māʾukum ġavren** fehvāsı rūşen ü āşkār ola. Her çend ṣıġār u kibār istisḳā vü istimṭār içün cenāb-ı kerīm-i ġaffāra dest-i mesālet **R338a** ü żırāʿatları küşūde idüp rūy-ı ümmīd ü recāyı ḫāk-ı meẕellet ü iftiḳāra sūde itdiler. Birisi sūdmend olmayup tīr-i duʿāları hedef-i icābete vāṣıl olmadı. Egerçi seḥāb-ı dīdelerinden sirişki rīzān itdiler. Lākin inbāt-ı nebāt-ı merām ḥāṣıl olmadı. Ol eṡnāda

Mıṣrāʿ : Cenāb-ı ʿālī-i devlet-meʾāb Maḫdūmı

Naḳībüʾl-eşrāf olup Mekke-i müşerrefeden Dārüʾs-salṭanatüʾl-ʿaliyyeye dāḫil ve bārān-ı raḥmet gibi sāḥa-i şehr-i mezbūra nāzil olmışlar idi. ʿĀmme-i eşrāf ile ser u pā berehne istisḳāya revān olup āh-ı āteşīn ve nāle-i ḥazīn ile dil-i āsmānī nerm idüp gözden sīm-i sirişki niṡār itmekle ol dil-ber-i ser-keş-ġaddāra bir miḳdār mülāyemet geldükde ḫidmet içün bād-ı ṣabā tek ü pūda ve seḥāb-ı defʿ-i şükr-āb içün araya girüp ḳaṭarāt-ı biḥārı sū-be-sū cüst ü cūda oldı. Hemānā āsmān ol sādāt-ı ʿamīmüʾl-feyeżānī ki kevākib-i fażl u ʿirfānīdür** ḫākda pāy-māl olduġın göricek ṭurmayup feryād u vāveylāya başladı ve yāḫūd ol kān-ı seḫā ve ʿummān-ı keremüñ ṣadef-i dīdesinden bu deñlü leʾālī-i ābdār ve cevāhir-i nāmdāruñ niṡār olduġın göricek bī-iḫtiyār her ṭarafdan yaġmāya başladı. Belki āsmān-ı Ḥaḳḳüʾl-ḳudūm güher-dānesin

---

6* *Kehf-42 (Böylece ellerini oğuşturup kaldı).*
7* *Mülk-30 (Suyunuz çekiliverse).*
21** ʿirfānīdür: ʿirfāndur H S.

nişār idüp ol ẕāt-ı büzürgvāruñ ve ḥażerāt-ı sütūde-eṭvāruñ yolına mā-melekini īşār eyledi.

*Beyt*** : *Nīst bārān īn-ki mībāred zi-ebr-i nev-bahār*

H294a *Mīkonend ez-behr-i teşrīfet melā'ik dür nişār*

Āsmānuñ ḳalbi ṭaşdan degül ki ol nūr-ı dīde-i Resūlüñ çeşm-i gevher-endūzından bu deñlü girye-i gülū sūzen görüp** derd ile giryān olmaya ve ol deñlü āhen-dil degüldür ki ol ciger-gūşe-i betūlüñ **S290a** nāle vü enīnin görüp nālān olmıya. (Ḥażret)-i** vālid-i ʿaliyyü'ş-şān ḳāḍī-i Şām-ı şeref-encām iken sene şelāş ve sebʿīn ve tisʿami'ede. Ḥicce-i Beytü'l-ḥarām ve rūy-māl-i südde-i Sidre-iḥtirām-ı ḥażret-i ḫayrü'l-enām** beyti ile şehr-i Şama rūy-ı mihr-i şānda olan şāme gibi luṭf u melāḥat vāfiḳ-i belde-i mezbūreye rūy-ı ḫūrşīd-i enāretleriyle ḥüsn ü ṣabāḥat virdüklerinden (ḥażret)-i** ʿaliyyü'ş-şānuñ manẓūr-ı enẓār-ı luṭf-ı firāvānı olup ḳudūm-ı meserret-rüsūmlarını **R338b** ʿayn-ı saʿādet bilmişler idi ve ol** hümā-yı evc-i rifʿati gökde isteriken yirde bulduḳ diyü yüz yirde secde-i şükr ḳılup ferā'iż ü vācibāt-riʿāyetlerine dil ü cānla iḳāmet ḳılmışlar idi. Ol zemāndan berü aramızda ʿuḳde-i uḫuvvet ü muḫālaṣat muḥkem belki (ḥażret)-i** ʿālī-menziletleri diyār-ı Rūmdan mübāʿadet idüp aḥbāb-ı dīrīneden çekildükce ol ʿuḳde daḫı müstaḥkem olmış idi. Ẕikr-i feżā'il-i ʿilmiyyelerinde taḥrīr-i erḳām ve taḥrīk-i** aḳlām-ı bāb-ı iẓhār u aʿlāmda ne īrāş ide ki ḥiyāzet-i eṣnāf-ı ʿulūm ve şümūl-ı envāʿ-ı fünūn u rüsūm ol maḫdūm-ı meʿālī-i mersūma mīrāşdur. ʿUmde-i erbāb-ı fażl u kemāl olduḳlarını işbāt içün teksīr-i maḳāl ile istidlāl ne lāzım ki nūr-ı mübīn

---

3** Beyt: Şiʿr H S.
6** gülū sūzen görüp: ciger-sūzın görüp H S.
8** (Ḥażret): Ḫidmet H R S.
10** ḫayrü'l-enām: seyyidü'l-enām S.
12** (ḥażret): ḫidmet H R S.
14** ve ol: ol S.
17** (ḥażret): ḫidmet H R S.
19** taḥrīk: taḥrīr S.

ʿilm-i yaḳīn-ı cebīn-i saʿādet-ḳarīne peder-i pür-iclāllerinden intiḳāl itmişdür. Medḥ ü s̱enālarında bu yeter ki üstād-ı beşer aña pederdür. Ol ẕāt-ı ekmelüñ ʿaḳl-ı evvel olduġı muḳaddemāt-ı ʿaḳliyye-i ḳafiyye ile müberhen ü müdelleddür ki anlara mebde-i füyūżāt-ı ġaybiyye ʿaḳl-ı ḥādī-i ʿaşerdür. Neḳābetlerine ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye-i żamīme olup iltifāt idicek bu diyārda ṭurmaġa mecāl olmayup televvün-i ṭabʿ-ı muḳteżāsı üzre ḳażā-yı mezbūrı terk idüp Mekke-i müşerrefe ḳażāsıyla ol emākin-i şerīfeye rıḥlet eyledi. Bu esnāda **H294b** ʿacā'ib evżāʿ ve ġarā'ib eṭvārı ẓāhir ü bāhir olmışdur. Bu deñlü kemālāt u fezā'ilden fażla laṭīf eşʿārı ve maḥbūb u merġūb güftār-ı belāġat-şiʿārı** müretteb ü mükemmel Dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel kelimāt-ı feṣāḥat-ʿunvānı vardur. Bu bir iki eşʿār ol Maḫdūm cümle-i ʿālem ve ṣāḥib-i fażl u kerem menbaʿ-ı ʿulüvv-i himem (ḥażret)lerinüñ** ās̱ār-ı kilk-seḥḥār ve reşeḥāt-ı ḳalem-midrārıdur.

R339a S290b *Şiʿr***: *Ṣabr güstāḫāne pā der-ʿarṣa-i dil mīnehed*
Şaḥne-i nāz-i tu mīḫāhem sazā-yı ū dehed

*Ve lehū*** : *Ne-dānem ki der-cānem efkend āteş*
Zi-men hem nihān est rāzī ki dārem
Be-ṭāʿat-i ṣad sāle ne-tevān ḫarīden
*Zi-men vaḳt-i mestī niyāzī ki*** *dārem*

8-10** ġarā'ib eṭvārı ẓāhir ü bāhir olmışdur. Bu deñlü... merġūb güftār-ı belāġat-şiʿārı: olup bir muḳteżā-yı cünūn efāʿīl-i ʿacībe ve aḳāvil-i ġarībe ṣādır olmaġla bu diyārdan müsāfir olmışdur. Bā-īn cümle maḫdūm-ı merḳūmuñ müretteb ü mükemmel dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel kelimāt-ı feṣāḥat-ʿunvānı vardur H S.

12** (ḥażret): ḫidmet H R S.

14** Şiʿr: Naẓm H.

16** Ve lehū: - H S.

19** vaḳt-i mestī niyāzī ki: vaḳtī mestī sāzī ki R.

*Ve lehū*** : *Güftei kez ʿāşıḳān kes cān be-ḳurbānem ne-kerd*
*Efşrefī*** *der-ḫāk u ḫūn ġalaṭīde pes ḳurbān kīst*

*Ve lehū*** : *Be-şitāb çü dārī heves-i koşten eşref*
Tersem ki ḫaber yābed v'ez-ẕevḳ be-mīred

Ü288b MĪRĪ: Ḳaṣaba-i Ispartadandur. Ser-ḥalḳa-i silsile-i aḫyār u ebrār ve ṣadef-i pür-şeref-i le'ālī-nāmdār ve dürer-i ġurer-i pür-iʿtibār olan cedd-i büzürgvārdur ol ẕāt-ı pür-intibāhuñ nām-ı nāmisi Emruʾllāhdur. Ḥaḳḳā ki bu ʿummān-ı cihānda bu deñlü le'ālī-i s̱emān bir ṣadefden ʿıyān olmaḳ hergiz vāḳiʿ olmamışdur ve bu ḳadar ehille-i mecd ü meʿāl ki her biri ehālī-i fażl u kemāldür bir maṭlaʿdan nümāyān u lāmiʿ olmamışdur. Ḳaṭre-i nuṭfesinde ne ḥālet vardur ki her birisi bir baḥr-ı zāḫir ü bī-kenār** ve şecere-i ṭayyibe-i vücūdında ne kerāmet vardur ki ġuṣnından** bir nihāl-i fażl u kemāl ẓāhir ü bedīdār olmışdur. *Yaḫrucu minhumeʾl-lü'lü veʾl-mercānu** mā-ṣadaḳ-ı dil ü cānı *keşceretin ṭayyibetin aṣluhā s̱ābitun ve ferʿuhā fiʾs-semā'i** ṣıfat-ı ḥāl evlād-ı fežā'il-nişānıdur. Ol menbaʿ-ı ʿilm ü hünerden münşaʿib ve ol seḥāb-ı kemāl-i bī-ḥisabdan münkesib olan ḥażerātuñ baʿżısı bu mecellede taḥrīr ü tasṭīr olınmışdur. Peçin nām ḳaṣabada ḫādim-i şerʿ-i seyyidüʾl-enām iken *ve kā'ne emruʾllāhi ḳaderen maḳdūren** feḥvāsı rūşen ü āşkār olup *yā eyyetuheʾn-nefsuʾl-muṭma'innetu irciʿī** ḫiṭāb u fermānına iṭāʿat u iẕʿān idüp *ve udḫuli cennetī** emriyle sene sebʿ ve sittīn ve tisʿami'ede ʿāzim-i dār-ı cinān

---

1** Ve lehū: - H S.
2** Efşrefī: Efşref H R S.
3** Ve lehū: - H S.
12** bī-kenār: bī-kenārdur S.
13** ġuṣnından: ġuṣnında R S.
14 Rahmân-22 (İkisinden de inci ve mercan çıkar).*
15 İbrahim-24 (Kökü yerde sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti).*
18-19 Ahzâb-38 (Allah'ın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kaderdir).*
19-20 Fecr-27, 28 (Ey huzura kavuşmuş insan, dön).*
20-21 Fecr-30 (Cennetime gir).*

oldı. Ferzend-i **R338b** ercmendi[**] feżā'il-me'āb Müslim Efendi *Sādis-i şehr-i şevvāl* lafẓın tārīḫ-i intiḳāl **H295a** ū irtiḥāli itmişdür. Müretteb ū mükemmel Dīvānı muṣanna' ū muḫayyel ebyāt-ı belāġat-'unvānı vardur. Necātī ile mu'āṣır olmaġın ekṡer-i ġazeli ol ṭarzda olup mezbūruñ ġazeliyyātına neẓā'ir düşmişdür. Bu eş'ār anuñdur[**].

Ü289a Şi'r[**] : A'żāmuñ oḳusun kemügin seng-i melāmet
Tā virmiye dendān-ı seg-i dil-bere zaḥmet

S291a *Ve lehū*[*]: Meded ey şūḫ-ı ġamzekār meded
Cānuma itdi ġamze kār meded

Ve lehū[**] : İmrenme görüp surḫ pilavun ümerānuñ
Ḫūn-ı cigerinüñ eṡeridür fuḳarānuñ

Ve lehū[*] : 'Āşıḳların göricek dil-ber bilür bıçaġın
Ya'nī ki ḫaste diller göre başı yaraġın
Zülfüñ ḫamını gördüm ruḫsāruñ üzre ṣandum
Ṭıfl-ı Ḥabeş pür itmiş gül-desteden ḳucaġın[**]

MĪRĪ: Babaları diyār-ı 'Acemden merzbūm-ı diyār-ı Rūma ḳadem başan ṭā'ife-i A'cāmuñ ḫāce-i be-nāmlarından Kiçi Mīr dimekle şöhret-peẕīr olmışdur. Ol sebebden maḫlaṣ-ı mezbūr muḫtār-ı ṭab'-ı feżā'il-mevfūrı olmışdur. Ḫālḳ-ı taḥrīf ū taṣḥīf[**] idüp Keşmīrzāde dirler nāmı Yaḫyā mevlidi şehr-i cennetāsā maḥrūsa-i Burusadur. Ri'āyet-i merāsim-i taḥṣīl-i kemālde

---

1** Ferzend-i ercmendi: Ferzend ū ercmendi H.
5** Bu eş'ār anuñdur: Bu eş'ār-ı belāġat-şi'ār anuñ güftārındandur S - Ü.
6** Şi'r: Naẓm H - Ü.
8** Ve lehū: - H S Ü.
10** Ve lehū: - H S Ü.
12** Ve lehū: - H S Ü.
12-15** 'Āşıḳların göricek... pür itmiş gül-desteden ḳucaġın: - Ü.
20** ū taṣḥīf: - S.

ḳā'im ü dā'im oldukdan ṣoñra merḥūm Ḥasan Beg Efendinüñ manẓūr-ı naẓar-ı mekārim ü merāḥimi[**] olup cenāb-ı şerīfinden mülāzım olmışdur. Ḥālā ġonçe-i ḫāṭır-ı fażīlet-meḳāṭırı dil-teng ü melūldur ki Edirnede Dārü'l-ḥadīs̱ medresesinden ma'zūldur. Mütevakḳı'dur ki 'an-ḳarīb pāye-i irtiḳāyla Ṣaḥn-ı murād u me'mūle mevṣūl ola. Ḥaḳḳā ki ol cenāb-ı 'aliyyü'ş-şān ve celiyyü'l-bürhānuñ āyīne-i żamīr-i münīr-i ḫurşīd-tenvīri muṣaḳḳal-ı fażl-ı 'azīz ve 'ilm-i kes̱īr ile muṣayḳal u mücellā ṣaḥā'if ü cerā'id-i ḳalb-i bī-mis̱āli erḳām-ı leṭā'if-i celā'il ile muvaşşaḥ ve a'nāḳ-ı dil-i bī-naẓīr ü hemāli ḳalā'id-i ma'ārif ü feżā'il ile müzeyyen ü muḥallādur. **Ü289b** Evżā' u eṭvārı mīrāne vü sipāhiyāne ṣayd u şikār ile muḳayyed olup fürūsiyyetde daḫı nāmdārdur. Meḥemmed 'Aṣṣāruñ Mihr ü Müşterisin[**] terceme idüp[**] bilā-ziyāde ve lā-noḳṣān terceme idüp kitāb-ı mezbūra nesne ziyāde itmedüm diyü iftiḫār iderler idi. **R340a** Fenn-i mu'ammāda daḫı çoḳ kūşiş ve ṭab'-ı müşkil-güşāsı[**] bu vādīde ḫayli verziş idüp mu'ammāları gibi nāmdār maḳbūl u memdūḥ-ı ṣıġār **H295b** u kibār olmışdur. Bu bir iki mu'ammeyāt u eş'ār ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ güftārındandur. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün irsāl itmişdür[**].

Şi'r[**] : Göñül kūy-ı nigāruñ geçmedi āb u hevāsından
Maḥāll ol meşrebe geçmek avārenüñ hevāsından
Gören çeşm-i siyāhın şeb-külāhı gūşesinden dir
İki şāhīn durur gözler şikārını yuvāsından
Biraz 'uşşāḳla yazduḳ yañulduḳ[**] dün gice ey dil
S291b Şikāyet eyledük yāre raḳībüñ bed-liḳāsından[**]

2[**] mekārim ü merāḥimi: kimyā eseri S.
11[**] Mihr ü Müşterisin: Mihr ü Müşterisini R.
11[**] terceme idüp: - S.
13[**] müşkil-güşāsı: müşkil-güşāy R.
16[**] Bu mecelleye... irsāl itmişdür: Bu mecelleye... irsāl itmişlerdür H - Ü.
17[**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
21[**] yañulduḳ: yaḳılduḳ S.
17-22[**] Göñül kūy-ı nigāruñ... bed-liḳāsından: - Ü.

Vireydi görmegle vaṣlı metāʿın bir naẓar dil-ber
Ne deñlü olsa ḳaçmazdı anuñ Mīrī bahāsından

Mihr ü Müşterīdendür ki terceme buyurmışlardur[**].

Ṣıfat-ı Şitā[**]: Düşmişdi yola ṣular mermer
Geçemezdi ṭayanmadın ṣarṣar

Ṣıfat-ı Esb[**]: Ditrer idi cibāl umar ḳısraḳ[**]
Çarḫ sincābī giymiş idi veşşaḳ

Der-ṣıfat-ı Esb[**]: Çarḫveş dönmegle iderdi hücūm
Olsa da yiri noḳṭa-i mevhūm
Şıçrayup itse yilmegle āheng
Sāyesini geçerdi bir ferseng[**]

MEYLĪ: Cenāb-ı ıyādet-nişāb saʿādet-ḳıbāb muḳtedā-yı e'imme-i dīndār sulṭān-ı ʿulemā-yı feżā'il-şiʿār ḳıble-i erbāb-ı ʿilm ü ʿamel Kaʿbe-i ṣanādīd-i erbāb-ı naḥl[**] ʿumdetü'l-müfessirīn ve üsvetü'l-muḥarrirīn Mevlānā Ebu's-suʿūd *-Eskenehu'llāhu dāre'l-ḫulūd-* Ḥażretlerinüñ ferzendi olan Meḥemmed Çelebi Efendidür. Vālid-i mācidlerinüñ eyyām-ı ḥayātında müderris-i meʿālī-āyāt olup mir'āt-ı ḳalb-i pür-iḥtişāmında ʿaleyküm bi'ş-şām ṣūreti irtisām bulduḳda ḳażā-yı Şām-ı şeref-encām ile maḳżi'l-merām olup niçe eyyām ol belde-i pür-iḥtirāmda[**] ḫādim-i şerʿ-i seyyidü'l-enām olduḳdan ṣoñra maʿzūl olup baʿdehū ḳażā-yı Ḥalebü'ş-şehbā ile kām-revā **Ü290a** olup sāġar-ı ḥuṣūl-i āmāl-i meclis-i ḥāl ve encümen-i aḥvālinde gerdān ve ġonçe-i ḫāṭırı şebnem-i sürūr-ı

3** Mihr ü Müşterīdendür ki terceme buyurmışlardur: - H R.
4** Şıfat-ı Şitā: Der-şıfat-ı Şitā S.
6** Şıfat-ı Esb: - H S.
6** umar ḳışraḳ: hem çü varaḳ S.
8** Der-şıfat-ı Esb: - R.
1-11** Vireydi görmegle vaṣlı... Sāyesini geçerdi bir ferseng: - Ü.
15** erbāb-ı naḥl: aṣḥāb-ı naḥl H S.
19-20** pür-iḥtirāmda: pür-iḥtirāmlarda R.

vāfir[**] ile behiyy ü ḫandān iken ṣoḥbet-i ḥayātdan girifte-dil olıcaḳ meclis-i ins-i ʿālem-i ḳudse māʾil olup *ve yaṭūfu ʿaleyhim vildānun muḫalledūne*[*] sāḳīlerinden *lā fīhā ġavlun velāhum yunzefūne*[*] raḥīḳini[**] nūş itmek içün

R340b *Mıṣrāʿ* Eyledi terk-i ʿālem-i fānī

Ekŝeriyyā ṣoḥbeti şuʿarā-yı eyyām ve ẓurefā-yı **H296a** Aʿcām ile olmaġın sebīke-i maʿārifi mīzān-ı iʿtibārda tamām ve kemālāt-ı cüzʾiyyede[**] ḫayli ṣāḥib-i şöhret ü nām idi. Ḥüsn-i ḫaṭṭa tamām meyli olup bī-ḥadd[**] ḳıṭʿalar cemʿ idüp niçe muraḳḳaʿlar düzdürüp sermāye-i ʿömr ü zindegānī ve nuḳūd-ı nā-maʿdūd u emvāl-i bī-kerānı aña ṣarf itmiş idi. Zebān-ı Fārisīde olan eşʿārı ḫayli ʿAcemāne vü üstādānedür. Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdārunñdur.

Şiʿr[**] : *Tu-rā ey nūş lebkām-i dil ü cān mīevān güften*
S292a *Be-cān baḫşī lebet-rā āb-ı ḥayvān mīevān güften*

Ve lehū[**] : *Be-āyīn-i vefā bestī miyān-rā bā-ḫıyāl est īn*
Çünīn nāzik ḫayālī key tevān besten muḥāl est īn

Ve lehū[**] : *Ey der-dilet be-ehl-i vefā cevr ü kīn heme*
Çeşmet be-nāz reh-zen-i merdān-i dīn heme[**]

Merḥūm-ı merḳūm bu maṭlaʿı didükde ol zemānda olan şāʿirān tetebbuʿ itmişler idi. Vālid-i ʿaliyyü'ş-şān bu maṭlaʿ-ı belāġat-nişānla cümlesinden gūy musābaḳatı[**] rübūde itmişdür. Ol maṭlaʿ budur[**].

[1**] vāfir: efzā S.
[2*] *Vâkıa-17, İnsan-19 (O insanlar etrafında öyle ölümsüz genç nedimler dolaşır ki).*
[3*] *Sâffât-47 (O içkide ne sersemletme vardır ne de onunla sarhoş olurlar).*
[3**] raḥīḳini: raḥīḳi R.
[6**] cüzʾiyyede: cüzʾiyye vü külliyede S.
[7**] bī-ḥadd: niçe H S.
[11**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Ve lehū: Maṭlaʿ S - H.
[16**] Çeşmet be-nāz reh-zen-i merdān-i dīn heme: - S.
[19**] musābaḳatı: sābıḳı H.
[13-19**] Be-āyīn vefā bestī miyān-rā... Ol maṭlaʿ budur: - Ü.

Maṭlaʿ : *Dīn mībered zi-ḫalḳ be-āşūb u kīn heme*
*Ḫursend hem ne-mīşeved ān meh bedīn heme***

MEYLĪ: Nessāc-ı dībā-yı zībā-yı kelām olan aḳlām-ı müşgīn-erḳām-ı tār u pūd veḳāyiʿ ü ḥavādiṡi minvāl-i maḳāl ile nesc eyledükde ve nüvīsende-i aḥvāl ü eṭvār olan ḫāme-i ġarā'ib-i nigār bu mecellede evṣāf-ı ḥażerāt-ı meʿālī-girdān nesḫ **Ü290b** itdükde ṣadāret-i Anaṭolıdan maʿzūl olan cāmiʿü'l-menḳūl ve ẕāt-ı ḥamīde-fiʿāl** ve ḥażret-i sütūde-evṣāf u ḫıṣāl sābıḳ-ı meydān-ı fażl u kemāl ṣadr-nişīn-i mecāmiʿ-i mekārim ü efḍāl farṭ-ı merāḥim ve eşfāḳ u meziyyet-i istiḥāl ü istiḥḳāḳla mümtāz-ı gülşen-i ʿulūm-ı maʿārif ve būstān-ı kemālāt u leṭā'ifde mānend-i serv-efrāz ṭabʿ-ı bülendi ḳulle-i ḳaf-ı ḥaḳā'iḳ ve hevā-yı fezā-yı daḳā'iḳda hümā-pervāz olup ruḫsār-ı mübārekinde feḫā'il-i devlet-i nūr-ı āftāb-ı ʿālī-menzilet gibi rūşen ü mübīn meydān-ı fażl u ʿirfānda emsāl ü aḳrānından mezīd musābaḳatı olduğı taḥrīrāt-ı laṭīfe ve mü'ellefāt-ı şerīfesi gibi delā'il-i ḳāṭıʿa ve berāhīn-i sāṭıʿa ile müdellel ü müberhen olan Zekeriyyā Efendi (Ḥażret)leridür**. Anḳara nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdandur. Evvelā eẕyāl-i iştiʿāl ve dāmen-i taḥṣīl-i fażl u kemāllerinden dest-i mevāniʿ ve ḫār-ı ʿalā'iḳ-ı münḳaṭıʿ ve şerā'iṭ **H296b R341a** ü ʿilel-i istiʿdād-ı ẕāt-ı meʿālī-nihādlarında bi-esrihā müctemiʿ olup ṭarīḳ-i ʿilme sülūk buyurduḳlarında ṣuver-i mezāyā-yı ʿulūm-ı** ṭabʿ-ı feżā'il-mersūmı aḥsen-i merāmı ve maʿlūl-ı feżā'il ü kemālāta** ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı ʿillet-i ġā'ī olan mefḫarü's-sādāt menbaʿü's-saʿādāt Maʿlūl Emīr Efendinüñ Anaṭolı ḳāżīʿaskeri iken teẕkireciligi ḫidmetinden mülāzımı olup **S292b**

1-2** Maṭlaʿ... ne-mīşeved ān meh bedīn heme: - Ü.
7-8** cāmiʿü'l-menḳūl ve ẕāt-ı ḥamīde-fiʿāl: zübde-i ʿulemā-yı dehr-i ẕāt-ı ḥamīde Ü.
16** Efedi (Ḥażret)leridür: Ḫidmetleridür H R Ü Efendidür S.
20** ʿulūm: ʿulūma S.
21** kemālāta: kemālāt S.

manẓūr-ı enẓār-ı[**] ʿināyet ü mekārimi olmışlardur. Baʿdehū medāris-i ʿaliyye ve menāṣıb-ı seniyyeye iʿtilā vü irtiḳā idüp niçe defʿa sebīke-i fażl u ʿirfānı miḥekk-i iḥtibār u imtiḥānda zer-i ḫāliṣü'l-ʿayyār idügi Ü291a ẓāhir ü vāżiḥ ve defʿātle ʿinde'l-imtiḥān yekrūm elmeri evīhān meydānında emṡāl ü aḳrānından sābıḳ u rācih idügi sāṭiʿ ü lāyıḥ olup bu vāsıṭa-i ʿaẓīme ile medrese-i ʿAlī Paşa-yı ʿAtīḳ maḥall-i idāre-i raḥīḳ tedḳīḳ ü taḥḳīḳleri olmış idi. Baʿdehū Üç Şerefeli medresesi ile nām u nişān bulup teşrīf-i Ṣaḥn-ı Ṡemāniyye ile pür-ʿunvān oldukdan ṣoñra iftiḫār-ı Āl-i ʿOṡmān ṣāḥib-ḳırān-ı zemān kāsir-i tāc-ı ehl-i baġī vü ʿudvān olan merḥūm Sulṭān Selīm Ḫan medresesinde müştaġil müdārese-i ʿilm ü edeb iken ḳāḍī-i medīne-i Ḥaleb olmışlar idi. Egerçi iḫvān-ı zemānından baʿż-ı aṣḥāb-ı ḥased ü ʿudvān bir yire cemʿ olup ber-feḥvā-yı *ve elḳūhu fī ġayābeti'l-cubbi*[*] Yūsuf-ı cāh u ʿizzetini çāh-ı meẕellete ilḳā itmege iḳdām idüp[**] ḳażā-yı mezbūrdan cenāb-ı feżā'il-mevfūrlarını ʿazl itmekle bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir maḳżi'l-merām oldılar. Lākin ʿināyet-i bī-ġāyet-i Subḥānī ve hidāyet-i bī-nihāyet-i Raḥmānī ile ʿazīz-i celālet ve cāh-ı Züleyḫā-yı iḳbāle *ekrimi meṡvāhu*[*] diyüp çoḳ müddet geçmedin ʿazīz-i Mıṣr-ı ʿizzet ve mālik-i mülk-i rifʿat olup Burusa-i maḥrūsaya[**] ḳāḍī vü ḥākim oldılar. Medīne-i mezbūrede iẓhār-ı şeʿā'ir ü meʿālimde dā'im ve ḫidmet-i dīn-i islāmda cān u dilden ʿale'd-devām ḳā'im iken erbāb-ı ifsāddan ḥussād-ı pür-ṭuġyān istiḥvāẕ-ı şeyṭān ile mütederriʿ-i libās-ı ʿiṣyān olup ber-ḥaseb-i istitbāʿ iblīs-i muḳaddemāt-ı mekr ü telbīse meşġūl olmaġla cenāb-ı meʿālī-meşmūlin ḳażā-yı mezbūrdan maʿzūl itdürdiler. Lākin bu

---

[1**] manẓūr-ı enẓār: manẓūr-ı naẓar S.
[12*] *Yusuf-10-15 (Eğer mutlaka yapacaksanız onu kuyunun dibine atın).*
[12-13**] ber-feḥvā-yı... çāh-ı meẕellete ilḳā itmege iḳdām idüp: - S.
[16*] *Yusuf-21 (Ona değer ver ve güzel bak).*
[17**] maḥrūsaya: maḥrūsada H S.

ḥālden çeşm-i iʿtibārları **H297a** kör oldı ki āftāb-ı evc-i devlet gerd-i fitne ile mestūr ola ve neyyir-i āsmān-ı iḳbāl-i cāvīd taʿarruż-ı ebr-āşūb ile nā-bedīd olup mevāhib-i taḳdīri mevācib-i tedbīr ile redd ḳılalar. Ve ebvāb-ı elṭāf-ı **R341b** melek-ḫabīri dest-i ḫuddāʿ ü tezvīr ile[**] sedd ideler.

Beyt[**] : *Siḥr-i Firʿavn be-nīreng-i ḫayālī çe koned*
Çün kelīm ez-pey-i iʿcāz ʿaṣā ber-gīred

-Bi-ḥamdi llāhi Teʿālā- aʿdā-yı bed-nihāduñ ḥusām-ı intiḳāmı muḳāraʿa-ı sipihr-i ihtimāmlarından raḫne olup **S293a** ḳuvvet-i bāzū-yı saʿādetlerinden ser-pence-i ḫuṣūm-ı pīçīde ve cümlesinüñ keşfvār-ı ser-nekbet-medārları keşīde olup *-Bi ʿavni llāhi l-meliki l-vehhāb-* āftāb-ı ʿālem-tāb devletleri ʿuḳde-i küsūfdan ḫalāṣ bulup Şām-ı miḥneti ṣubḥ-ı saʿādete mübeddel ve ḳāfile-i amāni ve rāḥle-i āmāli reh-i ālām u melālden ṭarīḳ-i iḳbāl ü iclāle muḥavvel olup Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ḥākim ü fażıl-ı umūr-ı şerʿiyye olduḳdan ṣoñra ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i eyvān-ı Dīvān-ı ṣadāret oldı.

Ḳıṭʿa[**] : *Her ṣādī ki çarḫ zi-ū fevt kerde būd*
Ān-rā be-yek laṭīfe ḳażā kerd rūzgār
Muḥtāc būd mülk be-pīrāye-i çunīn
Āḫir murād-ı melik edā kerd[**] *rūzgār*

Fi'l-vāḳiʿ nūr-ı āftāb-ı rūşen ü lāmiʿdür ki ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt ki[**] *fī külli ānin ve ḥīn*[*] ḫidmet-i dīn-i mübīnde küşiş-i bī-şümār eyleye be-ḥükm.

Mıṣrāʿ : *Żımān ʿale l-iḳbāl mā ente ṭālib*

3-4** redd ḳılalar. Ve ebvāb-ı elṭāf-ı... dest-i ḫuddāʿ ü tezvīr ile: - H
5** Beyt: Şiʿr H - R S.
15** Ḳıṭʿa. Naẓm H Şiʿr S - Ü.
18** edā kerd: eẕā kerd R.
19** nūr-ı āftāb-ı rūşen ü lāmiʿdür ki ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt ki: her ki Ü.
19-20* *(Her an ve her zaman).*

menşūr-ı āmāli ṭuġrā-yı saʿādet pīrā-yı ṣadāret ile muʿanven olsa sezā vü eḥaḳḳ** ve ol cenāb-ı saʿādetmend ki** ʿale'd-devām kendüye ḫāb u ḫūrdı ḥarām eyleyüp meydān-ı taḥrīr-i delā'il ve miżmār-ı taḳrīr-i mesā'ilde kümeyt-i ḫāmesine müdām ḫırām vire be-mūcib.

Mıṣrāʿ : Ve ḫatmun ʿale'l-eyyāmi inneke ġālibun

Sipāh-ı recā-yı fu'ādı ṭaliʿa-i merām u murāda telaḳḳī itmesi muḳarrer ü muḥaḳḳaḳdur. Kitāb-ı Hidāyeye hidāyet-i Rabbānī ve ʿināyet-i Subḥānī ile bir şerḥ-i taḥrīr itmişdür ki ġāyetde maḳbūl u merġūb ve nihāyetde pesendīde vü ḫūb olup şürūḥ-ı muḳaddemeyi aḥkām-ı pīşīn gibi mensūḫ itmişdür. Şerrāḥ-ı eslāfuñ itdükleri ʿuḳūd-ı vāṣıḳatü'l-ʿuhūdı bir sözle mensūḫ ḳılmışdur ve Şerḥü'l-miftāḥa taʿlīḳaları va Ṣadrü'ş-şerīʿaya **H297b** ḥāşiyeleri ve Şerḥü'l-mevāḳıfa daḫı taʿlīḳāt-ı** laṭīfeleri her fennden** niçe resā'il-i şerīfeleri vardur. Her biri maḳbūl-ı erbāb-ı enẓār olup efāżıl-ı rūzgār miyānında iştihār bulmışdur. Mebādī-i eyyām-ı ṣabādan ilā-yevminā hezā ẕerre-miṣāl ḫāk-ı ber-dāşte-i āftāb ʿināyet ü ʿāṭıfetleri** ve mānend-i şāḫ-ı żaʿīf-bünye **Ü292a** perverde-i ebr-i re'fet ü şefḳatleri** **R342a** olup ṣadef-i ḫāṭır-ı fātıra nisyān **S293b** luṭf u iḥsānları bārān ve ġonçe-i bāṭın u ẓāhir dāʿī-i iḫlāṣ-ı meẓāhir şebnem-i kerem-i bī-kirānlarıyla nāżır u ḫandāndur. Lā-cerem bu endīşe-i hem-ḫāba żamīr ve bu ḫāṭıra-i ḫāṭır-ı fātırda cāygīr olmış idi ki ol ḥażret-i vālā-rütbetüñ** be-ḥükm-i şükri'l-munʿam vācib ü müteḫattim cezā'il ü celā'il-niʿmetlerinden ki riḳāb-ı şükr-i bī-ḥisāb taḥammül-i bār-ı minenden** ḥā'iz ü

1-2** vü eḥaḳḳ: vü ḥaḳḳdur H S.
2** ve ol cenāb-ı saʿādetmend ki: ve bir saʿādetmend ki Ü.
12** taʿlīḳāt: taʿalluḳāt H.
12** her fennden: her fünūn H R.
15** ʿāṭıfetleri: ʿāṭıfet Ü.
16** re'fet ü şefḳatleri: re'fetleri H R S.
20** vālā-rütbetüñ: vālā-nehmetüñ S.
21** bār-ı minenden: bār-ı minnetden Ü.

bā'ir ve vaṣṣāf-ı sipās-ı bī-ḳıyās ẕikr-i şemme vü lemmesinden ʿāciz ü ḳāṣırdur. Hezārdan yek ü bisyārından[**] indügini beyan u ʿıyān ḳılmaġa

Şiʿr[**] : *Neşāṭ ender āyem be-ḫānendegān*
Müferriḥ resānem be-dānendegān
Füsürde dilān-rā ber-ārem be-kār
Ġam-ālūdegān-rā şevem ġam-güsār

Ammā şol ẕāt-ı celīl ü kerīmüñ ki *taʿrifu fī vücūhihim naḍreten-naʿīmi*[*] fehvāsı üzre envār-ı mecd-i refīʿ-i cebīn-mübīninden lāmiʿ ve ol ḥażret-i pür-mekremet-i vücūduñ ki *sīmāhum fī vücūhihim min eẟeriś-sücūdi*[*] mübteġāsınca āẟār-ı büzürgvān ruḫsār-ı pür-envārından sāṭiʿdür. Taʿrīf ü tavṣīfden ġanī ve medḥ ü ıṭrādan mānend-i nūr-ı ẕekā bī-niyāz u müstaġnīdür. Lākin[**]

Rubāʿī[*] : *Süḫan be-medh-i tu ārāsten ġaraż ān est*
Ki nezd-i ehl-i hüner revnaḳī boved mā-rā
Ve ger ne menḳabet-i āftāb maʿlūm est
Çe ḥācet est be-meşşāṭa rūy-ı zībā-rā

Şā'ir-i fażā'ilden fażla ʿArabī vü Fārisī vü Türkī[**] eşʿārı ve bu fennde ṭabʿ-ı bülendlerinüñ nihāyetde iḳtidārı ve bī-ḥadd-i maʿānī-ebkārı[**] vardur. Bu bir iki eşʿār ol ẕāt-ı fażā'il-şiʿāruñ[**] yādgār-ı fikr ü enẓār-ı pür-iʿtibārı ve reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-i seḥḥārı ve ḳaṭarāt-ı zeḫḫār-ḫāṭır-ı büzürgvārıdur[**].

[2**] bisyārından: bisyārdan H.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[7*] *Mutaffifīn-24 (Onların yüzünde nimetlerin sevincini görürsün).*
[9*] *Fetih-29 (Onların nişanı yüzlerindeki secde izidir).*
[12**] Lākin: - S.
[13**] Rubāʿī: Naẓm H Şiʿr S - Ü.
[17**] Fārisī vü Türkī: Türkī vü Fārisī S.
[18**] ve bī-ḥadd-i maʿānī-ebkārı: - H R Ü.
[19**] fażā'il-şiʿāruñ: fażā'il-şiʿāruñdur S.
[19-20**] yādgār-ı fikr ü enẓār... ḫāṭır-ı büzürgvārıdur: - S.

Şi'r[**] : La'lüñe ḳand öykünürmiş ḳaddüñe serv-i çemen
Dadı dālı var mıdur bi'llāh ey şekker-şiken
Yoluma cān viren vaṣlum dirīġ itmem dimiş
Ger bu ahdine vefā eylerse cānān işte ben
H298a İtmedi hergiz dil-i sengīn Şīrīne eṡer
Ṭaşı başa başı ṭaşa urdı gerçi kūhken
La'l-i şīrīnüñ şekkerdür dir imiş ey gonçe-fem
Ṭūṭī-i gūyānuñ ağzına budur ancaḳ düşen
Gūşe-i ḫūm-ḫāneye[**] küb düşdi yārān-ı ṣafā
Meyliyāsın şimdi böyle[**] tevbekār olmaḳ neden
Ve lehū[**] : Gülşene 'arż-ı cemāl itdi yine meh-rūlar
Ḫacletinden yire geçdi görüp anı ṣular
S294a Genc-i ḥüsnine niçe el ire[**] ol sīm-berüñ
R342b Ejdehālardur anı bekler iki gīsūlar
'Arṣa-i ḥüsn ü melāḥatde ser-āmedlerdür[**]
Kākül-i yār ile ol iki siyāh ebrūlar
Bu leṭāfetle görüp 'ārıż-ı yārı Meylī
Gülşen içre siñecek yerler ararlar ṣular
Ve lehū[**] : Leblerin ağyār ağzından o yār ayırmadı
Baña da bir būse vir didüm dil ağız virmedi[**]

[1**] Şi'r: Naẓm H - Ü.
[9**] ḫūm-ḫāneye: mey-ḫāneye S.
[10**] şimdi böyle: böyle şimdi S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[13**] el ire: el vire R el öper S.
[15**] ser-āmedlerdür: ser-āmedler durur S.
[19**] Ve lehū: - H S.
[1-20**] La'lüñ ḳand öykünürmiş... dil ağız virmedi: - Ü (Luṭfī Begzāde'nin şiirlerinden örnek beyitler verilmiş; daha sonra üstü çizilerek sehven yazıldığı belirtilmiştir).

Ve lehū[**] : Geçdigümçün bādeden ġam çekdi erbāb-ı feraḥ
Ḫāṭırı şındı sebūnuñ münkesir oldı ḳadeḥ[**]

Ü292b **MEYLĪ:** Ve hüve'l-mevlāü'l-fāżıl ve'l-ʿālemü'l-ʿāmil keşşāf-ı ġumūżü'l-müşkilāt ḥalāl-i rumūzü'l-muʿżilāt kerīmü'l-evṣāf ve'l-aḫlāḳ ʿadīmü'l-meşel fī āl-i āfāḳ müstecmiʿ-i ḥaḳā'iḳü'l-ʿulūm mütenebbiṭ-i daḳā'iḳü'l-ḥudūd ve'r-rüsūm Mevlānā eş-şehīr be-Luṭfī Begzāde-*Cealehü'llāhu Teʿālā mine'l-lezīne aḥsenü'l-ḥüsnā-* ve ziyāde peder-i muʿażżamları defterdārlıḳ manṣıbı ile muʿazzez ü mükerrem olmış idi. Lākin[**] cenāb-ı feżā'il-niṣāblarınu ki miżmār-ı fürsān-ı kemālātuñ ser-ḫaylidür. Semt-i taḥṣīl-i ʿulūm u fünūna meyli olup şehbāz-ı ṭabʿ-ı bülend-pervāzı āsmān-ı fażl u ʿirfānda ṭayerān ve ṭāvus-ı nihād-ı melek-nejādı zemīn-i ʿilm ü īḳānda cevelān idüp riyāż-ı ʿilm ü edebi āb-ı saʿy u ṭalebi ile sīrāb ve gülistān-ı kemāl ve būstān-ı fażl **Ü293a** u efḍāli cūybār-ı cehd-i bisyār ve kūşiş-i saʿy-ı bī-şümār ile ser-sebz-i şādāb eyledi. Ḥaḳḳā ki vüfūr-ı ʿilm ü fażīlet ve ṣafā vü luṭf-ı[**] ḫaṣlet ile ārāste ṣıfāt-ı ḥamīde vü simāt-ı pesendīde mekārim-i aḫlāḳ ve merāḥim-i eşfāḳ ile pīrāste bir vücūd-ı şerīf ve bir ẕāt-ı laṭīfdür ki ġāyet-i ʿilm ve nihāyet-i ḥilm ve cevdet-i ṭabʿ u ḥiddet-i ẕekā ve envāʿ-ı mekārim ve eṣnāf-ı seḫā ile[**] emşāl ü ekfāsından serv-i bālā gibi mümtāz ü müsteşnā ve cemāl-i ḥāl-i ferḥunde-me'ālī zīver-i mahāreti ve ḥaliye-i celiye-i[**] saʿādet ile müzeyyen ü muḥallā ve mir'āt-ı ẕāt-ı **H298b** sütūde-ṣıfātı muṣaḳḳal-i maʿārif ü kemālāt ile rūşen ü mücellādur. Envār-ı fażl u reşād cebhe-i mübārekinden bir[**] vech ile ẓāhir ü bāhirdür ki mihr-i sipihr-i devvār anuñla daʿvī-i müsāvāt

1** Ve lehū: - H S.
1-2** Geçdigümçün bādeden... münkesir oldı ḳadeḥ: - Ü.
9** Lākin: - S.
15-16** vü luṭf: luṭf H.
19** ile: - S.
20** celiye: - S.
23** bir: her S.

itmeden ḳalmışdur ve eşiʿʿa-i żiyā-yı dānişveri esārīr-i cebīn-i** hümāyūnından ol ṭarīḳle lāmi ü sāṭiʿdür ki rūşenān-ı şeb-i tār ve s̱evāḳıb-ı kevākib-i seyyār anuñla S294b dem-i mübārāt urmadan vaz gelmişdür. ʿAleʾl-icmāl aḥvāl-i şerīfleri bu minvāl üzredür R343a ki ḥayyāṭ-ı ḳudret ḳıbā-yı pür-ṣafā-yı fażīleti ḳāmet-i vücūd-ı pür-cūdlarına rāst idüp dest-i eyyām-ı ridā-yı kemāl-i ehliyyeti menāḳib-i ʿulyālarına lāyıḳ u sezā gördükde Ü293b ʿazīz-i mülk-i kemāl Yūsuf-ı Mıṣr istīhāl olan Sinān Efendiden mülāzemet ile kām-revā olduḳdan ṣoñra medāris-i seniyyeye iʿtilā vü irtiḳā idüp ḳırḳ aḳçe ile medrese-i Dāvud Paşadan maʿzūl olduḳda hizebr-i bīşe-i** meʿālī vü mekremet-i çābük-süvār-ı miżmār-ı ʿulüvv-i himmet Āṣaf-ı Süleymān-ı zemān ṣāḥib-i ṣāḥib-ḳırān merḥūm ʿAlī Paşanuñ Ẕüʾl-fiḳār-ı terbiyet ü ʿāṭafetini miyān-ı cānlarına bend itmekle Düldül-i menāṣıb u merātibe süvār olmışlar idi**. Elli aḳçe ile Ḳahriyye medresesine andan ẕāt-ı meʿālī-iḳtināʾlarına medrese-i Ḫaṣeki ḫāṣṣ-ı ḳayd olınup andan vücūd-ı şerīflerine ki semā-yı feżāʾilde şiʿrā-yı Yemāniyedür medrese-i şerīfe-i S̱emāniyye tefvīż olınduḳda medrese-i merḳūma rūy-māl cenāb-ı meʿālī-siriştleri ile muʿādil ü müşākil-i heşt-behişt olmış idi. Baʿdehū çār rükn-i sarāy-ı iḳbāl ve ʿanāṣır-ı erbaʿa-i ʿālem-i mecd ü maʿāl olan medāris-i Süleymāniyyeden biri intimā-yı südde-i ʿulyālarıyla taḥṣīl-i envāʿ-ı ʿizzet ü ʿalā idüp andan Beytuʾllāhüʾl-ḥarāmda şerrefhaʾllāhuʾl-melikülʾl-ʿalām ḫādim-i şerʿ-i seyyidüʾl-enām ve fāṣıl-ı ḳażiyye-i şerʿiyye-i ḫāṣṣ u ʿām olmışlar iken** ol gül-bün-i gülşen-i fażl-ı ḳażā-yı Mekke-i müşerrefeden bī-vech ü bī-sebeb ʿazl** olındı. Egerçi devr-i eyyām ve sipihr-i bī-mihrden bir miḳdār** cefā-ṣūretleri ki nümāyān olmış idi *-Bi-ʿavniʾllāhi Teʿālā-*. Ḥālā

1** esārīr-i cebīn: āṣār-ı pür-cebīn S.
9** hizebr-i bīşe: hizebr-i pīşe Ü.
12** süvār olmışlar idi: süvār olup Ü.
21** olmışlar iken: olmışlar idi. Baʿdehū Ü.
22** ʿazl: maʿzūl S.
22-23** bī-mihrden bir miḳdār: mihrden fiʾl-cümle Ü.

ehille-i luṭf u mihri ʿıyān oldı ve ḳāmet-i ʿizzet ü saʿādetleri ki fi'l-cümle** kemān gibi inḥinā **H299a** bulmış idi. Ḥālā ḫaṭṭ-ı miḥver gibi istiḳāmet buldı. Belī bī-şübhe bī-renc-i genc müyesser olmaz ve bī-raḥmet-i naḳmet-i** niʿmet muḳadder olmaz pīşgāh-ı saʿādete ol kimesne varur ki **Ü294a** meşāḳḳ-ı cādde-i ṭalebe ṣabr eyleye ve cemāl-i Kaʿbe-i murād ol ṭālibe tecellī ider ki renc-i bādiye-i taʿab u naṣba mütehammil olmaġla cānına cebr ile**

Mıṣrāʿ : Bi-ḳadri'l-keddi tektesibu'l-meʿālī

Burusa-i maḥrūsaya ḳāḍī olup ḫidmet-i şerʿ-i mübīnde dā'im ü ḳā'im iken andan daḫı maʿzūl olup** ḫāṭır-ı feżā'il-şümūli ġonçe-ṣıfat-ı dil-teng ü benefşe gibi **S295a** maḫzūn u melūl olmış idi. Ḥālā *-Bi-ḥamdi'llāhi Teʿālā-* ḳażā-yı Edirne iḥsān olınmaġla rūy-ı saʿādetleri gül gibi ḫandān oldı. El-ḥaḳḳ maḥrūsa-i mezbūra cenāb-ı feżā'il-i mevfūra **R343b** taḳlīd olındukda zemāne vużūʿu'ş-şeyi fī maḥalle ṣūretini fi'l-ḥaḳīḳa müşāhede idüp devām-ı devlet-i ebed-peyvendelerine istidlāl eyledi ve sipihr-i devvār *iʿṭi'l-ḳavse bārihā** maʿnāsını bī-şübhe vü mirā muʿāyene idüp istimrār-ı saʿādāt-ı** ẕāt-ı meʿālī-medārlarına cāzim ü ʿāzim oldı. Ümmīddür ki min baʿd gülistān-ı ʿizzet ü iḳbālleri ṣarṣar-ı ḫazān u iḫtilālden mekfūf ve āstān-ı saʿādet ü iclālleri imdād-ı ʿināyet-i ezelī ve esʿād-ı ḥimāyet-i lem-yezelī ile maḥfūf ola. Fi'l-vāḳiʿ müfettaḥ-ı tenessüm-i iḳbālde çemen-i ṭabʿ-ı pür-kemāllerini āb-ı saʿy-ı bī-ḥisāb ile muḥażżar eyledi. Lā-cerem ġonçe-i devlet ü kāmrānı dā'imā şüküfte vü ḫandān olsa revādur. Ve mebde-i istinşāḳ-ı nefeḥāt-ı saʿādetlerinden ḫāk-ı taʿarruż-ı biṭāleti gülşen-i ḫāṭırlarından dūr eylemişdür**.

1** fi'l-cümle: cüz'ī Ü.
3** bī-raḥmet-i naḳmet: bī-zaḥmet-i naḳmet H.
6** cebr ile: cebr eyleye H S.
9** maʿzūl olup: ʿazl olınup S.
14* *(İşi ehline ver)*
15** saʿādāt: saʿādet H S.
18-22** Fi'l-vāḳiʿ müfettaḥ-ı tenessüm... dūr eylemişdür: - H R S.

Pes bülbül-i devām şāḫsār-ı ʿulālarında müdām destān-serā olsa sezādur. Çünki gülistān-ı zemānda aġṣān-ı lisān-ı ḫalḳ-ı cihān ezhār-ı medḥ ü ıṭrālarıyla münevver ve dimāġ-ı sükkān-ı eyvān vücūd-ı ʿūd-ı evṣāf-ı mesʿūdlarınuñ revā'iḥ ü şemā'im-i ʿanber-nesā'imi ile muʿanber ü muʿaṭṭar olmışdur. Ṭayy-i menāzil-i taʿdād cūd u kereminden ḳadem-i ḳalem-i müşgīn-i raḳamuñ ne ḳudreti ve şeh-per-i murġ-ı maḳālüñ **Ü294b** hevā-yı feżā-yı şerḥ-i kemāllerinde ne ṭayerāna mecāl ü ḳudreti vardur**. Ḫidmet-i şerīfleriyle olan maḥabbet-i sābıḳa ve meveddet-i lāḥiḳa ve cenāb-ı felek-ḳıbāblarına olan iḫlāṣ-ı vāfir ve iḫtiṣāṣ-ı mütekāsir muḳteżāsı ol idi ki evṣāf-ı ẕāt-ı kām-yāblarında müstaḳilān bir kitāb te'līf ü taṣnīf olına. Lākin şe'āmet** ü melālet-i taṭvīlden ictināb u iḥtizāz olınup** bu miḳdār ḳāl ü ḳīl ile iḫtiṣār olındı. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol ẕāt-ı büzürgvāruñ ol ser-çeşme-i luṭf u nevālüñ ve ol menbaʿ-ı selsāl-maḳālüñ ve ol ʿummān-ı bī-kerān fażl u ʿirfānuñ ve ol seḥāb-ı midrār taḥḳīḳ ü īḳānuñ reşḥa-i kilk-i seḥḥārı ve ḳaṭre-i ġamām-efkāndur**.

*Şiʿr*** : Neler geldi senüñ ʿışḳuñda ey Leylī-ṣıfat başa
Beni Mecnūn diyü eṭfāli** şehrüñ ṭutdılar ṭaşa

*Ve lehū*** : Yār aġyār ile ʿazm eyleyicek deryāya
Ṭıfl-ı dil aġlıyaraḳ ḳaldı Beşikṭaşında

*Ve lehū*** : Devr idüp ruḫlarını dīde-i gevher-zāya
Ḳapudanzāde başum döndüriyor deryāya**

1-7** Pes bülbül-i devām... mecāl ü ḳudreti vardur: - H R S.
10** şe'āmet: se`āmet H S Ü.
11** ictināb u iḥtizāz: iḥtizāz ü ictināb H S.
14-15** seḥḥārı ve ḳaṭre-i ġamām-efkāndur: seḥḥārıdur ve ḳaṭre-i ġamām-efkāndur ki taḥrīr olındı S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
17** eṭfāli: eṭfāl H S.
18** Ve lehū: - H S.
20** Ve lehū: - H S.
16-21** Neler geldi senüñ... döndüriyor deryāya: - Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ve lehū[**] : Şu deñlü yāreler kesdüm Ḥıżır Bālīnüñ ʿışḳında
Bu sīnem tekyesin seyr eyleyen ṣanur Ḫıżırlıḳdur
Ve lehū[**] : Ġamından āh idüp Nūḥuñ şu deñlü ağladum ḳanı
Görenler āh ile eşküm ṣanurlar Nūḥ Ṭūfānı[**]
H299b *Ve lehū*[**]: Rūz-ı vuṣlatda öpersem n'ola ben cānān elin
Vaḳt-i ʿıyd olsa öperler bendeler sulṭān elin
Görmedüm ol Yūsuf-ı ṡānī gibi ṣāḥib-cemāl
Gerçi geşt itdüm ser-ā-ser Mıṣr ile Kenʿān elin
Dest-i cevrüñle ḫarāb oldı maḥabbet ḫāmesi[**]
Luṭf ile maʿmūr ḳıl gel göñlümüñ vīrān elin
S295b Sāḳiyā cām-ı şarābı alma destümden benüm
Ṭutmışuz peymāne ile biz ezel peymān elin
Yaḳmadı destine ḥınnā[**] ol nihāl-i ser-bülend
ʿĀşıḳın ḳurbān iderken ṭutdı Meylī ḳan elin[**]

MEYLĪ: Burusadandur. Bezzāzdur. Bu ġazel-i bī-bedel ile **R344a** serv-i ser-efrāz gibi mümtāzdur.

Ü295a *Şiʿr*[**] : Murġ-ı dil ey yüzi gül kūyuña varmaġ ister
Ṭalbınur bāl ü peri yoġ iken uçmaġ ister

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S.
1-4** Şu deñlü yāreler kesdüm... ṣanurlar Nūḥ Ṭūfānı: - H.
5** Ve lehū: - H S.
9** ḫāmesi: ḫānesi S.
13** ḥınnā: ḫınnā R.
1-14** Şu deñlü yāreler... ṭutdı Meylī ḳan elin: - Ü.
18** Şiʿr: - Ü.

Aġladuġum bu ki her-dem benüm ol serv-i sehī
Reh-i ʿışḳında gözüm yaşını** urmaġ ister
Virdügi rifʿate ey dil felegüñ aldanma
Seni bir luʿb ile ol gökden uçurmaġ ister

(Diger) : Güldügünce ḳarşudan nāz ile cānānum benüm
Yüregüm oynar görince cūş ider cānum benüm
Ṭurmaz aḳar gözlerümden ḳan ile yaşum benüm
Gelmedi ḳaldı benüm bükülmedük başum benüm**

MEYLĪ: Edirnedendür**. ʿAmā'ir-i selāṭīn-i māżī ü ġābirūñ kitābeti** ile taḥṣīl-i kifāf u maʿīşet üzre** maṭbūʿü'ş-şemā'il żābıṭ-ı maḥṣūlāt-ı leṭā'if nüvīsende-i müfredāt-ı maʿārif ṭarīḳ-i īrād ve maṣārif-i naẓma vāḳıf eşʿār u ebyātı rütbe-i ḳabūle mevṣūl olup defātir-i kelimātı imżā-yı ehl-i kemālāta mümżā vü maḳbūl olmışdur**. Bu bir iki eşʿār bu mecelleye taḥrīr olınmaḳ içün** iḫtiyār itdügidür**.

*Şiʿr*** : Laʿl-i yāre cān u dilden bende vü üftādeyüz
Zāhidā ʿayb eyleme zīrā esīr-i bādeyüz**

*Ve lehū*** : Ṣūfīnüñ ḳaṣdı bu kim mey-kedeyi ide ḫarāb
Bu daḫı yoḫsa ʿimāret midür evḳāf mıdur

2** yaşını: yaşı S.
1-8** Aġladuġum bu ki her-dem benüm... bükülmedük başum benüm: - Ü.
10** Edirnedendür: - H R S.
10** kitābeti: kitābetleri S.
11** üzre: üzredür H R S.
14** maḳbūl olmışdur: maḳbūldür Ü.
14-15** taḥrīr olınmaḳ içün: taḥrīr içün H R.
15** itdügidür: itdügi güftārındandur S.
16** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16-17** Laʿl-i yāre cān u dilden... zīrā esīr-i bādeyüz: - Ü.
** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : Ne ẓulm ü ḥīle vü reng ide būstāna ḫazān
Ḫazāne cemʿine çıḳdı şeh-i cihāna ḫazān
ʿAceb mi cemʿ-i beḳāyā-yı berg iderse ṣabā**
Ḥavāle oldı yine şehr-i gülistāna ḫazān
Döküldi berg-i dıraḫt āfet-i semāvīden
Fer ü nihādesini ʿarż ider zemāna ḫazān**
Anuñçün eyledi bādı çemende defterdār
Ki vāridāt oḳıya şāh-ı mihr-ḫāne ḫazān
(Diger) : Ṣubḥ-ı ṣādıḳ olur ol mihr-i dıraḫşān gelmez
Ḳara aḫşamlar olur ol meh-i tābān gelmez**

MEYLĪ: Miḫalic nām ḳaṣabadaındur. Emānet ü neẓāmetden ḳalmış deryā-yı ʿıyş u ʿişrete ġavvāṣ-mişāl ṭalmış seccāde-i ʿarż **H300a** u nāmūsı ṣūya ṣalmış idi. Bu şiʿr anuñdur**.

S296a *Şiʿr*** : İki ebrūñ arasında görinen ḫāl-i cebīn
Sidreden pervāza ṣan bāl açdı Cibrīl-i emīn

Ḳalatadan bendegān-ı şāh-ı deryā-yı feyeżāndan ṭāʾife-i ʿazebāndandur**.

1** Ve lehū: - H S.
3** ṣabā: ḥayā R.
1-6** Ne ẓulm ü ḥīle vü reng ide... ʿarż ider zemāna ḫazān: - Ü.
7-10** Añçün eyledi bādı... olur ol meh-i tābān gelmez: - R Ü.
14** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
15** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
17** Ḳalatadan bendegān... ṭāʾife-i ʿazebāndandur: - H R S.

Ü295bḤARFÜ'L-NŪN

NĀMĪ[**]: Ol ẕāt-ı emcedüñ nām-ı nāmī ve ism-i sāmīsi Meḥemmeddür. Peder-i büzürgvārları ki[**] āsmān-ı ʿirfānda bedr-i pür-envārdur. Kemāl-i erbāb-ı ulūm ve ḳıdve-i aṣḥāb-ı fünūn u ruḳūmdan zümre-i aṣḥāb-ı ʿilm ü edebden ḳāḍī-i medīne-i Ḥaleb iken ḳażā-yı Rabbānī ve ḥükm-i nāfiẕ-i Yezdānī ile dest-i sāḳī-i ecelden **R344b** *küllü nefsin ẕā'iḳatu'l-mevti*[*] şerbetin çeşān olup şehbāz-ı bülend-pervāz rūḥ-ı revānı bu ḫākdān-ı cihāndan gülistān-ı cināna ṭayerān iden ser-āmed-i aṣḥāb-ı fażl u ʿirfān ser-defter-i erbāb-ı ẕevḳ ü iẕʿān fihrist-i mecmūʿa-i maṭbūʿa-i ser-bülendi (Ḥażret)-i[**] Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebi Efendidür. Ẕāt-ı şerīf-i celālet-nişānı ki bedr-i burc-ı maʿārifdür ve ʿanaṣır-ı laṭīf-i saʿādet-ʿunvānı[**] mihr-i sipihr-i leṭā'ifdür maṭlaʿ-ı ḫānedān fażl u kemālden ṭāliʿ ve maşrıḳ-ı dūdmān-ı devlet ü iclālden şāriḳ ü lāmiʿ olup ilā-heẕā el-ān taṣāvīr-i devlet-i ʿOsmāniyyenüñ çehre-güşāsı ve ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr-ı eyālet-i ḫāḳāniyyenüñ zīnet-fezāsı jeng-zedā-yı merāyā-yı ḳavānīn ü aḥkām reng-nümā-yı ṭavāmīr ü menāşīr-i islām ʿunvān-ı ṣaḥīfe-i cāh u celāl ve feẕleke-i defātir ü cerā'id-i devlet ü iḳbāl olup abā-ʿan-cedd tamām-ı cehd ü cidd ile ḫidmet-i Āl-i ʿOsmānda[**] miṣāl-i ḳalem-serden ḳadem idüp midādāsā mutābaʿat-ı ḫaṭṭ-ı fermānlarında cārī vü revān ve peyveste-i ġāyiye-i iṭāʿatı ber-dūş ve kemer-i ḫidmeti der-miyān ḳılup gūy-ṣıfat meydān-ı ʿubūdiyyetde çevgān-ı iṭāʿatle devān olan merḥūm Celālzādenüñ dūdmān-ı celālet-nişān u ḫānedān keşīrü'l-iḥsānından ẓāhir ü ʿıyān ve lāmiʿ ü raḫşān olmışdur. Evā'il-i ḥāllerinde ki eyyām-ı taḥṣīl-i hüner ve hengām-ı

2** Nāmī: - Ü.
3** ki: - S.
6* *Āl-i İmrân-185, Enbiyâ-35, Ankebût-57 (Her canlı ölümü tadacaktır).*
9** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
11** saʿādet-ʿunvānı: saʿādet-ʿunvānı ki H S.
17** ʿOsmānda: ʿOsmānīde S.

kesb-i kemāldür mir'āt-ı ṣafā-ṣıfāt bālinden ġubār-ı kesel ü ihmāli pāk itmekle mücellā-yı ṣuver-i ʿulūm u idrāk olup ḳalem-i naḳş-bend ḫayāl-i ṣaḥīfe-i bāl-i bā-iclāline** resm ü taḥrīr itdügi ṣuver fi'l-ḥāl āyīne-i ḥuṣūlda cilveger ve ġavānī-i **H300b** maʿānī ve şevāhid-i idrākāt evvel ü şevānī** ednā teveccüh ü iltifāt-ı enānīleriyle dürr-ber olur idi. Dīde-i himmet-i bī-hemtālarına hergiz sübül-i kesel ʿārıż u ṭārī ve ḫūrşīd-i iḳdām-ı tāmmları ẓalām-ı ʿadem-i ihtimāmda mütevārī **S296b** olmaz idi.

*Beyt***   :   *Her ki-rā iḳbāl-i māderzād rehber mīşeved*
Himmet-ender her çe mībended müyesser mīşeved

Ber-feḥvā-yı ġam-zedāy:

Şiʿr   :   Şu enīs kitābhā-yı nefīs
Ene fi'z-zemān ḫayru celīs

Seyr-i gülistān u būstān ve teferrüc-i ḥadā'iḳ u bahāristānı** muṭālaʿa-i kütüb-i feżā'il ü ʿirfān ḳılmış idi ve tedāvül-i kūs-ı şarāb-ı erġuvānı āvāze-i kelimāt-ı pür-nikāt-ı aṣḥāb-ı taḥḳīḳ ü īḳān **R345a** bilmiş idi. Nergis-i ḫāṭır-ı feżā'il-meẓāhiri envār u ezhār-ı ʿulūm-ı mütekāsireden özgeye nāẓır olmaz idi ve żamīrān-ı żamīr-ʿāṭırı reşeḥāt-ı seḥāb-ı süḫanān-ı ekābir-i ġayr ile ser-sebz ü nāżır degül idi. Cenāb-ı meʿālī-iktisābı niṣāb-ı fażl-ı** bī-ḥisāba bāliġan-mā-belaġ mālik oldukdan ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilme sālik olduḳda** merḥūm-ı merḳūm ḫidmet-i meʿālī-mersūmlarınuñ hilāl-i vücūdı bī-miṣālini ānen fe ānen bedr-i kāmil olup āftāb-ı ʿālem-tāb ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātı ufḳ-ı ʿizzet ü devletden ṭāliʿ ü lāmiʿ olmaġla pertev-endāz-ı ʿālem-i imkān ve münevver-i zevāyā-yı ḳubbe-i cihān olmasına ʿārif ü ʿālim olmış idi. Ve ḳadem kadem derecāt-ı ʿizz ü iclāl ve

3** bā-iclāline: pür-iclāline H S.
4** şevānī: şānī S.
8** Beyt: Naẓm H Şiʿr S.
13** bahāristānı: bahāristān S.
18** fażl: feżā'il S.
19** olduḳda: olup S.

maṣāʿid ü maḳāʿid devlet-i iḳbāle vāṣıl u nāʾil olacağına lem ve lemmā gibi vāḳıf u cāzim olmış idi ve dīde-i dūr-bīn ile nigerān olduḳda cebīn-i mübīninde aṣāʾil-i devletüñ lāmiʿ ü raḫşān ve maḫāyil-i ʿizz ü rifʿatüñ sāṭiʿ ü ʿıyān olduğın müşāhede idüp ḳalem-rev mülk-i imlā vü inşā musaḫḫar-ı ḫāme-i pür-ṣafāsı ve evrāḳ u eṭbāḳ-ı belāġat-ı raḳam-zede-i kilk-i bedīʿü'l-āyeti olmağla ʿan-ḳarīb münşī-i dīvān-ı ḳadr ü ḳażā ve** taḥrīr-i menāşīr-i aḥkām-ı dünyā içün ḥażret-i bā-rifʿat ü ʿulāların taʿyīn itmesine cezm ü yaḳīn üzre olmış idi. Binā'en-ʿaleyh cenāb-ı celālet-nişānlarını** ki emṣāl ü aḳrānı miyānında fāʾiḳ ve ḳalem-miṣāl emṣāli içre müşārün-ileyhi bi'l-benān olmağla envāʿ-ı reʿāyet ü nevāzişe lāyıḳ u ṣāʾiḳdür. Ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i kitābete sāʾiḳ olmış idi. Fi'l-vāḳiʿ merḥūm-ı merḳūmuñ naẓarı ṣaḥīḥ **H301a** ü rāst oldı ki levāmiʿ-i envār-ı mesʿūd-ı cāvidānī sāʿat-be-sāʿat lāmiʿ ü ṭalāyiʿ-āṣār-ı vüfūd-ı kāmrānī mānend-i ḫūrşīd-i āmānī rūz-be-rūz bāriz-i** sāṭiʿ olup tebāşīr-i ṣubḥ-ı devlet ufḳ-ı vücūd-ı fāʾiḳinden ẓāhir **S297a** ü lāyıḥ olması günden güne rūşen ü vāżıḥ oldı ve menāşīr-i nucḥ-ı** saʿādet kef-i pür-kifāyetlerine teslīm olacağı demʿ-i ʿāşıḳ ve dem-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi bāhir ü sāʾiḥ oldı. Baʿż-ı vüzerā-yı ʿiẓāma teẕkire ḫidmeti ile istiḫdām olınup reʾīsü'l-küttāb-ı dīvān-ı sulṭānī ve nüvīsende-i celāʾil ü daḳāʾiḳ-ı aḥkām-ı ḫāḳānī olup pādşāh-ı **R345b** celālet-nişān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan zemānında evrāḳ-ı rüʾūs ʿizzet ü iḳbāl ve ṣafaḥāt-ı rūz-nāme-i saʿādet ü iclāl-i ḳalem-i müşgīn-raḳam ḫāme-i ʿanberīn-şemmāmeleriyle merḳūm ve ṣaḥāʾif-i eyyām u leyālī ve cerāʾid-i feżāʾil ü meʿālī rüsūm-ı kifāyet ü ruḳūm-ı dirāyetleriyle mesṭūr u mersūm olup niçe zemān ṭuġrā-nüvīs-i sulṭān-ı cihān olduḳdan

---

6** ḳażā ve: ḳażā R.
8** celālet-nişānlarını: celālet-nişānların S.
13** bāriz: - S.
15** nucḥ: necm S.

Zühre-i Zehrā bezm-i felek-mīnāda ẕāt-ı ferḫunde-ṣıfātın görüp bu beyt-i dil-güşāyı inşād u inşā iderdi.

Şiʿr : *Tūyī ki ez-ser-i kilk-i tu mülk-rā nesaḳ est*
Ṣaḥīfe-i felek ez-defter-i tu yek varaḳ est

Cenāb-ı emced ü efḫamları miẟāl-i ḳalem vüzerā-yı ʿaẓām elinden düşmeyüp her-ān evrāḳ-ı müsevvedātı gibi başlar üzre mekān ider idi. Günden güne āftāb-ı devlet ü ʿizzeti burūc-ı rifʿat ü ʿaẓamete irtiḳā vü iḳdām ve ihtimāmı meṣāʿid-i ʿizz ü alāya teṣāʿüd ü iʿtilā gösterüp fāris-i iḳlīm-i ḳalem iken ṣāḥib-i ṭabl u ʿalem olup şaḳḳ-i rāyet-i bedīʿü'l-aye şehenşāhı ve perçem-i tūġ-ı felek-i fürūġ-ı pādşāhī ser-i devlet-maḳarr ve tārik-i mübārek-i saʿādet-maẓharlarına sāye-endāẕ olmaġla ẕāt-ı pür-iclāli ʿalem-miẟāl aṣḥāb-ı cāh u celāl miyānında müsteẟnā vü mümtāz olmış idi. Emīrü'l-ümerā-yı Ḥaleb-i şehbā olduḳdan ṣoñra manṣıb-ı celīl-i tevḳīʿi ezelden nāmzed-i ẕāt-ı refīʿ ü menīʿi olmaġla girü ol ḫidmete istiḫdām ile ser-firāz olmış idi. Baʿdehū ol cenāb-ı felek-temkīnüñ re'y-i zerrīni müşkil-güşā-yı ḫalḳ-ı cihān ve fikr-i raṣīn ü metīni ṣūret-nümā-yı merāyā-yı emn ü āmān olup ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı maṭlaʿ-ı āftāb-ı ʿaḳl u sedād ve menba-ı ʿuyūn-ı ṣalāḥ u reşād **H301b** olduġı sulṭān-ı cihān ve fermān-dih-i zemīn ü zemān-ı Nūşīrevān-ı bā-ʿadl ü dād **S297b** pādşāhımuz Sulṭān Murād Ḥażretlerinüñ żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-i lemʿānına rūşen ü ʿıyān olmaġın maẓhar-ı envāʿ-ı luṭf u iḥsānı ve mücellā-yı ṣuver-i nevāziş-i fermānı olup teşrīf-i şerīf-i vezāreti erzānī idicek vücūd-ı ḫūrşīd-enāreti münevver-i sipihr-i eyvān-ı vezāret olmış idi. Baʿdehū ol manṣıb-ı vālādan istiʿfā ile gūşe-nişīn-i menzil-i istiġnā olmışlar idi. Lākin tevḳīʿ-i refīʿ-i saʿādet-medār dest-i taʿaddī-i **R346a** aġyārdan ḫayli perīşān-ı rūzgār olup bir ālāy edānī vü erāẕil ol maḥbūb-ı şīrīn-şemā'il çeküp çevürmekle mir'āt-ı ḫāṭır-ı ʿāṭırı pür-ġubār olmış idi. Binā'en-ʿaleyh girü ol manṣıb-ı refīʿ ü ʿaẓīm dest-i taṣarruflarına tefvīż ü teslīm olındı. Hemānā nişāncılıḳ manṣıbı bir

ʿarūsdur ki ezelden ẕāt-ı celālet-meʾnūslarına nāmzed olmağla ġayra cebr ü ikrāhla varup cenāb-ı devlet ḫalīḳi niçe defʿa anı taṭlīḳ itdükce ṭalāḳ-ı recʿīdür diyü vesāṭet-i şefāʿat-ı erbāb-ı saʿādetle ḳayd-i nikāḥ ve taḫt-ı taṣarruflarına gelür idi veyāḫūd ẕāt-ı fāʾiḳlerine bir ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdur ki bir iki gün maṭlūb-ı** maḥbūbından müfāriḳ olsa nebāt-ı pejmürdenüñ nüzūl-ı bārāna ve ġarīb-i dil-ḫastenüñ vüṣūl-ı yārāna iştiyāḳından eşedd olup her şeyʾüñ merkezine ḥareketi ve āb-ı revānuñ sūy-ı gülistāna cereyānı gibi cenāb-ı celālet-nişāna müncezib olup dāʾimā ḫidmet-i ʿaliyyelerine çekilür idi. Bu fennde ṭabʿ-ı ʿālī-şānınuñ ṭuġrā-miṣāl ḫayli ʿunvānı ve emṣāl ü aḳrānı miyānında nihāyetde nām u nişānı vardur. Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr** olınmaḳ içün iḫtiyār-ı ṭabʿ-ı muḫtārlarıdur.

*Şiʿr*** : Yaḳmıyan dāġ-ı ġam-ı sīneye abdāl olmaz
Naʿllar kesmese derd-i diline** dāl olmaz

(Diger) : Ne güzel miskin idi mülk-i cihān olsa ṣebāt
Ṣavurup ḫırmen-i ʿömri yile virmezse memāt
Ṣayd içün murġ-ı dili ḫırmen-i ʿālemde göñül
Dām-ı tezvīr-i eceldür ḳurılı ḳayd-ı ḥayāt

*Ve lehū*** : ʿAsker-i ḥüsnine ol şeh zülfi serdār eylemiş
Diller alup her birin bir tāra ber-dār eylemiş
At ṣalup meydān-ı ışḳa ḳatl içün ʿuşşāḳını
Kākül-i müşgīni kendüye ḳafādār eylemiş
H302a Ḫancer ü tīġ ü kemendin biline bend eyleyüp
S298a Şeh-süvārum mūmiyānını silaḥdār eylemiş

4** maṭlūb: - S.
10** ü tasṭīr: - S.
12** Şiʿr: Naẓm H.
13** derd-i diline: ger devletine S.
18** Ve lehū: - H S.

Ġamzesi müjgānı geçdi dilden ammā dil yine
Bağrına başup anı** kendüye dildār eylemiş

(Diger) : Künc-i ġam oldı muḳarrer** bu dil-i nā-şāda
Geldi erbāb-ı miḥen baña mübārek bāde
Dōstluḳ kimden umarsañ saña düşmenlik ider
İḫtilāṭ itme ṣaḳın kimse ile dünyāde

NĀMĪ: Āb u hevāsı maḳbūl u merġūb olan medīne-i bedīʿü'l-üslūb şehr-i Üskübdendür. Beñli Memi dimekle mevṣūf u meşhūr ehālī-i şehr-i mezbūr miyānında ḥüsn-i ḥāl ile ḥüsn-i ḫāl mehveşān gibi maʿrūf u meẕkūrdur. Bu şiʿr anuñdur**.

R346b *Şiʿr***: Dem mi vardur gözlerüm yaşını ʿummān eylemez
Ol perī baña çoḳ iş eyler hemān ḳan eylemez
Ḫātem-i laʿl ü ḫaṭ ile aldı dil iḳlīmini
Leşker-i mūr ile bu fetḥi Süleymān eylemez

NĀMĪ: İsmi Caʿferdür. Diyār-ı Ḥamīdden ḳāṣaba-i Aġrosdan Nuru'llāh Ḳāḍī dimekle maʿrūf bir ḳāḍīnuñ oğlıdur. Vālid-i cennet-mekān ḳarābet-i fi'l-cümle-i vāsıṭası ile ceyb ü dāmān-ı dil ü cānını cevāhir-i terbiyet ü iḥsānı ile pür itdükden ġayrı ḳıdve-i efāżıl-ı Rūm cāmiʿü'l-fünūn ve'l-ʿulūm ḍalīlān-ı bevādī-i ʿirfāna mürşid ü hādī olan üstādenā Mevlānā** Ebu's-suʿūdü'l-ʿimādī Ḥażretlerine dānişmend idüp** āstān-ı saʿādet-āşiyānlarına ḫādim itmekle

---

2** anı: eli R.
3** muḳarrer: maḳarr çün S.
11** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
12** Şiʿr: - Ü.
21** Mevlānā: - H R S.
22** idüp: olup S.

ḫidmet-i şerīflerinden mülāzım olup ol ʿatebe-i ʿaliyyeye intimā vü intisāb ile ḥālince ḫayli kāmrān u kāmyāb olmış idi. Lākin ber-feḥvā-yı

*Beyt*** : *İẕā ente ekremte l-kerīme melektehū*
Ve iẕā ente ekremte l-le ʾīeme temerredā

Dīde-i cānı niʿam-ı vālid-i firdevs-mekāndan kūr ve dest-i ḥālinde nümāyān olan merḥūm-ı merḳūmuñ feyż-i idrār-ı eyādī-i cezīlesi başar-ı başīretine mestūr olup ebnā-yı eyyāmdan baʿż-ı ḥussād-ı li ʾāma intimā içün ol ẕāt-ı pür-menḳabet ü medḥi ḥāşā ẕemm ü ḳadḥ iderdi. Hemānā bu beyt-i bī-miẕāl-i maşdūḳa-i ḥāl ü aḥvāli oldı.

*Beyt*** : *Laḳad rabbāhu** cerven ṭūle ʿumrihu***
*Felammā ṣāra kelben ʿażża ricluhu***

Āḫir-i kār ʿömr ü zindegānīden behredār olmayup **Ü296a** Elmalı nām ḳaşabada ḳāḍī iken vālid-i ʿaliyyü'ş-şānuñ niʿam-ı firāvānı **H302b** gözine ṭurup aʿmā olmış idi. Bir iki aydan şoñra ʿālem-i ẓāhirden göz yumup dārü'l-cezāyā **S298b** āheng ve efʿāl ü aʿmāl-i seyyi ʾesi dār-ı dünyāyı miẕāl-i ḳafes başına teng eyledi. Eşʿārı lā-yuʿadd velā yuḥṣā mücerred kelām-ı mevzūn u muḳaffā-maḳūlesidür**. Bu eşʿār anuñdur.

Şiʿr : Ne ʿişvedür bu ne şāhum ne şīvedür bu ne nāz
Bugünki günden efendi ḳuluñda deftere yaz

(Diger) : Kişiye her ṭarafdan rūzgār el virmek olmazmış
Naşīb olmayıcaḳ şāhum murāda irmek olmazmış

3** Beyt: Şiʿr H S.
10** Beyt: Şiʿr H S - Ü.
10** rabbāhu: rabbeytu H R S.
10** ʿumrihu: ʿömri H R S.
11** riclihi: ricli H R S.
17** maḳūlesidür: maḳūlesindendür S.

(Diger) : Ḳapuñda ʿāşıḳa ẕāt-ı raḳībe ḫayli rifʿat var
Bu gün ẓulm itme dünyāda begüm yārın ḳıyāmet var
Murādum olmadın ʿıyd u ṣāl yāre irmekdür
Anuñçün künc-i ġamda rūze-i hicrāna niyyet var**

NĀMĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Muḳaddemā ḥarf-i elfde mesṭūr u mezkūr olan **R347a** ẓāhirü'l-ḥaseb ṭāhirü'n-neseb iftiḫārü's-sādāt menbaʿü's-saʿādāt Mevlānā Mīreküñ ferzend-i maʿārif-i mevfūrıdur. Merḥūm Muʿallimzāde Efendinüñ mekteb-i ʿilm ü kemāline ḫādim olmaġla ḫidmetinden mülāzım olmışdur**. Ḥālā otuz aḳçe medreseden maʿzūl taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārif ü kemālāta meşġūl ṭabīʿat-ı şiriyyesi fażīlet-i ʿilmiyyesine żamīme ve cevāhir-i zevāhir-i belāġat u berāʿat gerden-i dil ü cānına temīme olmışdur. Ḥüsn-i ḫaṭṭı daḫı maḳbūl eşʿār u ebyātı gibi** ḥüsn-i ḳabūle mevṣūl olmışdur. Cümle-i nezāket ü leṭāfetden rivāyet olınur ki bī-vaḳt-i maḥāsininde āsār-ı şeyb ẓāhir olup ẓāhiren sinn ü sālini tekẕīb idicek ol daḫı muḳābelede ḳaṣd-ı teşhīr ile yüzine ḳara sürüp ṣaḳalını boyardı ve bu maʿnāyı ġayrıler gibi inkār itmeyüp yārānına vāḳıʿā ben mūy-ı sefīd ile ölsem vücūdumı istiṣḳāl** idüp beni esrār-ı ʿıyş u nūşa maḥrem itmez idüñüz** ve meclis-i bezm-i ünsde bizümle hem-dem olmaz idüñüz dir idi. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftārdur**.

1-4** Ḳapuñda ʿāşıḳa... hicrāna niyyet var: - Ü.
10** olmışdur: - Ü.
13** gibi: - H R S.
18** istiṣḳāl: istiḳbāl H.
18** itmez idüñüz: itmez idük R.
19-20** Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftārdur: Bu eşʿār anuñdur H R Bu eşʿār-ı belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur S.

Şiʿr** : Yā Rab getür başına raḳībüñ niçe belā
Ammā ki isterin depesi üstine ola
Çekdüm belāsını diyü umma vefāsını
Degme belā ile o saña eylemez vefā

(Diger) : Varmaġa işigüñe** yüzüm yoḳ dimiş raḳīb
Nāmī ḳapuñda secde-i şükr itse vechi var

(Diger) : Gökden inmiş ḳulıdur lāle-i bāġuñ jāle
Gökde isterken anı yirde bulupdur lāle

(Diger) : Öldürürseñ de göñül ḳomaz işigüñ ṭaşın
S299a Ol senüñ pādşehüm yoluña ḳomış başın
H303a Pīr olmış yaşarur gözi diyelden berü yār
Başladı gizlemege merdüm-i çeşmüm yaşın
Şeh-süvārum ḳo beni ġāşiyedāruñ olayın
Ṭutayın ben de senüñ bir yavaş atuñ başın
Ḫān-ı vaṣluñla dil-i ḫasteyi añmaz olduñ
Kesme ey şāh-ı kerem gel o faḳīrüñ aşın
Nāmiyā şemʿ ḳatı bī-edeb olmış o mehüñ
Ḳomaz öykünmesini rūyına kesüñ başın**

(Diger) : Bāzār-ı ḥüsn içinde olaydı bahā saña
Virmek ne idi rūḥ-ı revānum şehā saña

_Ve lehū_* : Gül yüzüñ kūyında hīç göstermedeñ gitdi** baña
Naḳd-i eşküm gelsün ey serv-i revānum yoluña**

1** Şiʿr: - H Ü.
5** işigüñe: işigine S.
1-18** Yā Rabb getür başına raḳībüñ... öykünmesini rūyına kesüñ başın: - R Ü.
21** Ve lehū: - H S Ü.
21** gitdi: gitdüñ R.
22** yoluña: yuvasuña R.

Ve lehū[**] : Emdürüp laʿl-i lebüñ bendeñe itmezsin dād
Öpdürürsin elüñi ġayre elüñden feryād[**]

Ve lehū[**] : Gerçi dirler getürür ādeme bārān uyḫu
Görmez ammā ne ʿaceb dīde-i giryān uyḫu

Ve lehū[**] : Firḳatde yiter saña ġam-ı yār n'ola
Ġam yime dilā irmez iseñ ḫān-ı viṣāle
Bülbül gibi āh eyleme kūyında ḥabībüñ
Şāyed żararuñ irişe[**] ol tāze nihāle
Bu ṭarz-ı ḥüsnle yine Selmān gibi Nāmī
Aḥsenet ġazel dimegi irgürdi kemāle

Ü296b NĀMĪ: Ḳubbetü'l-islām medine-i pür-iḥtirām maḳsim-i süyūl-i meny ü mes'ūl olan şehr-i İstanbuldandur. Cenāb-ı feżā'il-me'āb mevlānāü'l-efḍal[**] ve'l-bedrü'l-ekmel hidāyetü'z-zemān ʿināyetü'r-raḥmān nihāyet-i fażl u ʿirfānı bīrūn-ı teşḫīẓ-i[**] ġāyet beyān olan ʿulemā-yı eyyāmuñ serv-i ser-bülendi Mevlānā Fażīl Efendi āstānesine müntemī olmaġla meşhūr u meẕkūrdur. Bu ġāzeli[**] Bāḳī nāmına şāyiʿ olmaġın mezbūruñ bu deñlü ālām-ı mevfūrı çekmege bādī bu vāḳiʿ oldı. **R347b** Tafṣīli tercemelerinde taḥrīr olınmışdur[**].

Şiʿr[**] : Cihānuñ niʿmetinden kendü āb u dānemüz yegdür
İlüñ kāşānesinden gūşe-i vīrānemüz yegdür

[1**] Ve lehū: - H S.
[1-2**] Emdürüp laʿl-i lebüñ... elüñden feryād: - Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] irişe: irse H Ü.
[13**] Cenāb-ı feżā'il-me'āb Mevlānāü'l-efḍal: Mevlāü'l-efḍal Ü.
[15**] teşḫīẓ: teşḫīẓ H.
[17**] ġāzeli: ġāzel R.
[18**] olınmışdur: olınmışdur. Ġazel budur S.
[19**] Şiʿr: Naẓm h - Ü.

Ġınā ṣadrındaki[**] maġrūr u nā-āsūde serverden
Fenā bezminde ḫāb-ālūd[**] olan mestānemüz yegdür
Hümā-yı evc-i ʿizzet gibi ġayretsüzden ey Nāmī
Maḥabbet şemʿine şeh-per yakın pervānemüz yegdür

Ve lehū[*] : Āyīneveş cemālüñe ḳılsam n'ola naẓar
Gelmez efendi ʿāşıḳ-ı dīdārdan[**] żarar

Ve lehū[*] : Geldi diyār-ı Rūma görem diyü zülfüñi
Aradı cümle-i şehri piristū ṣoḳaḳ ṣoḳaḳ[**]

S299b NĀDİRĪ[**]: Merḥūm-ı maġfūrün-leh ʿAbdü'l-ġanī Efendinüñ nihāl-i devḥa-i berūmendi ve dürr-i yek-dāne-i ṣadef-i vücūd-ı ercmendi ve ol fāżıl-ı rūzgār ve ḫulāṣa-i enām ve naḳāve-i rūzgāruñ ferzend-i hoş-mendidür. Nāmı Meḥemmeddür. Henūz nev-sinn ü sāl iken envāʿ-ı maʿārif ü kemāl ile muḥallā ve mir`āt-ı vücūd-ı behbūdı muṣaḳḳal-ı feżā`il-i nā-maʿdūd ile mücellā olup aḳsām-ı kemālāt-ı bī-ḥadd ü erḳāmdan fā`iz-i ḳadeḥ-i muʿallā olduġı ḥayret-fezā-yı ulü'n-nühādur. Peder-i büzürgvārları ki cāmiʿiyyet-i maʿārif ü feżā`ilde bī-s̱ānī vü s̱ālis̱dür ḥavza-i iḳtidārlarına cemʿ itdügi nüḳūd-ı nā-maʿdūd-ı maʿārif ve ṭārif ü tālid-i kemālāt u leṭā`ife vāris̱ olup ber-feḥvā-yı *el-veledi sırru ebīhi* cevād-ı ṭabʿ-ı bünyelerini vādī-i inşāya daḫı ʿaṭf u tevcīh itmekle *min şibli żāke'l-esed* mażmūnını maʿlūm u mefhūm-ı küll eḥad itmişdür. Fi'l-vāḳiʿ lü`le-i aḳlāmından cārī olan mānend-i zülāl olsa ġarīb degüldür ki aña

---

1** ṣadrındaki: ṣadrındaġı H S.
2** ḫāb-ālūd: ḫāb S.
5** Ve lehū: - H S.
6** ʿāşıḳ-ı dīdārdan: ʿāşıḳa dīdārdan R.
7** Ve lehū: - H S.
5-8** Āyīneveş cemālüñe ḳılsam... şehri piristū ṣoḳaḳ ṣoḳaḳ: - Ü.
10** Nādirī: - H R Ü.

menbaʿ ol cibāl-i fażl u kemāldür ve nihāl-i vücūd-ı pür-kemāli nev-resīde iken bārver olsa ʿaceb degüldür ki anı mürebbī olan bāġbān-ı maʿārif ü efḍāldür. Şöyle ki ʿināyet-i bī-ġāyet-i perverdigār ile devḥa-i vücūd-ı pesendīde-eṭvārı pür-ḫōrdār serv-mis̱āl ḫazān-ı aḥzāndan muṣavven ü nekbāyı ḥades̱āndan maḥrūs u me'mūn olmaġla būstān-ı cihānda pāydār ola. Peder-i büzürgvārı gibi pür-iştihār olması rūşen ü āşkārdur. Bu bir iki eşʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñ iḫtiyār itdügi güftārındandur.

Şiʿr : Derdüñ ile ʿandelīb-i çemen ḳıldı nāleler
Senden şikāyet itdi güli eyleyüp siper
Müjgān-ı tīz ile göricek çeşm-i ḳātilüñ
Ṣayd itdi murġ-ı cānı o şehbāz tīz-per
Şāyed taḥammül eylemeye ḫayli gülledür
Reng almasun meded leb-i dildārdan şeker
Ḳadem nihāna döndi velī mübtelā göñül
Her gördügi tez̲erv-i ḫırāmāna cān atar
Naḳḳāş-ı dil sevād-ı mehüñ aldı pertevin
Ṣanmañ yazıldı ṣafḫa-i sīme bu şiʿr-i ter

(Diger) : Bir seḥer ʿarż itdi ruḫsārın o māh-ı dil-sitān
Mihr-i ʿālem-tāb olur bī-dil pey-ā-pey her zemān

NECĀTĪ: Ser-ġazel-i dīvān-ı belāġat beytü'l-ḳaṣīde-i mecmūʿa-i feṣāḥat eblaġ-ı süḫanverān-ı belāġat ṭırāz-ı eşʿār-ı nükte-şināsān daḳīḳa-perdāz-ı şuʿarā-yı Rūmuñ pīşvā[**] vü re'īsi[**] ve yarlıġ **H303b** u tevḳīʿ-i berāʿat u nezāketüñ **S300a** ṭuġrā-nüvīsi olan şāʿir-i siḥr-āferīn ve nāẓım-ı ʿadīmü'l-ʿadīl

[23**] pīşvā: pīşvāsı S.
[23**] vü re'īsi: - S.

ve'l-ķarīndür. Şunūf-ı eşcār-ı ţayyibe ile maḥfūf-ı büldān-ı Rūm içinde ʿuẕūbet-i mā ve leţāfet-i hevā ile mevsūm u mevşūf **Ü297a** gülistān-ı Sebādan dil-güşā ve būstān-ı İremden cān-fezā sevdā-yı gīsū-yı māh-rūyān gibi dil-āvīz ü maʿmūresi çehre-i sīm-berān mişāli ţarab-engīz-i dem-i ʿīsā enfās-ı nesīminde mużmer ve neş'et-i āb-ı ḥayāt hevā-yı cān-perverinde miḥmer olan Dārü'n-naşr ve'l-meymene maḥrūsa-i[**] şehr-i Edirnedendür. Lākin neşv ü nemāsı belde-i Ķasţamonıdan olmışdur. Vālid-i mācid-i büzürgvār peder-i nāmdārları muķaddemā mesţūr olan Mīrī Efendiden naķl buyurup ḥoķķa-i dehānlarından bu güne nişār-ı gevher ü laʿl iderler idi ki şāʿir-i meşhūr merḥūm u maġfūr Aḥmed Paşa ile maḥrūsa-i Burusada şoḥbet ü ülfet idüp şuʿarā-yı siḥr-āferīn āstān-ı felek-temkīninde mişāl-i pervīn bir yire cemʿ olup hāle-şıfat ol māh-ı ḫūrşīd-i menziletden ayrılmaz ve ḥalķa gibi bāb-ı mekremet-i vücūdından ayrılmaz idük. Ol eşnāda Ķasţamonıdan bir kārbān gelüp ḫaber virdi ki Necātī maḫlaş ve Nūḥ nām faşīḥü'l-lafẓ ve belīġü'l-kelām bir şāʿir peydā vü ẓāhir oldı ve bu eyyāmda döne döne redīf bu iki[**] ġazel-i laţīfi diyüp şöhre-i ḫāşş u ʿāmm oldı. Bu bir iki ebyāt ol ġazellerdendür[**].

Şiʿr[**] :

Çıķdı eflāke derūnum[**] şereri döne döne
Yandı ķandīl-i sipihrüñ cigeri döne döne
Sen olasuñ diyü yir yir aşılup āyīneler
R348a Gelene gidene eyler naẓarı döne döne
Ayaġı yir mi başar zülfüñle ber-dār olanuñ
Ẕevķ ü şevķiyle virür cān u seri döne döne

[6**] Dārü'n-naşr ve'l-meymene maḥrūsa: - Ü.
[15**] bu iki. bir iki R.
[16**] ol ġazellerdendür: ol ġazeldendür H ġazeldendür S.
[17**] Şiʿr: Ve lehū H Ü.
[17**] eflāke derūnum: göklere āhum H.

Şām-ı zülfüñle göñül mıṣrı ḫarāb oldı diyü
Saña iletdi kebūter ḫaberi döne döne
Ka'be olmasa ḳapuñ ay ile gün** leyl ü nehār
Eylemezlerdi ṭavāf ol güẕeri döne döne

Ol bir ġazeli daḫı budur**.

*Ve lehū** :* Bu cefādan ki ḳadeḥ aġzuñ öper döne döne
Nār-ı ġayretde kebāb oldı ciger döne döne
Ne revādur bu ki ben ḳāmetümi ḥalḳa ḳılam
İnce bilüñ ḳuca ḳarşumda kemer** döne döne
Gözlerüm ḳıble-nümā gibi olupdur n'ola ger
İşigüñ cānibine ḳılsa naẓar döne döne

Ü297b Ḥaḳḳā ki ber-feḥvā-yı el-fażli'l-müteḳaddim kümeyt-i eş'ār-ı pür-nezāketi **S300b** meydān-ı belāġat ve miżmār-ı feṣāḥatde sābıḳ ve ṭarz-ı ġazel ü īrād-ı mes̱elde şu'arā vü büleġā-yı** cihāndan fā'iḳ **H304a** idügi nūr-ı āftāb-ı maġārib ü meşārıḳ gibi lāmi' ü şāriḳdür**. Ṭarz-ı ġazelde cihānuñ vaḥīdi ve ṭavr-ı mes̱elde zemānuñ ferīdi olduġına merḥūm vālidüñ bu kelāmı şāhiddür.

*Beyt** :* Ḥaşre dek her şā'ir ü kāmil dise şi'r ü ġazel
Gelmiye kimse Necātī gibi māhir fi'l-mes̱el

Selsāl-i ṣa'ābīb-ma'ānī ḫilāl-i esālīb-i laṭīfü'l-mebānīsinden cārī ve riyāż-ı leṭāfet-maḳāl mecārī-i kelām-ı bī-mis̱ālinden nümādār cemāl-i *cennātin tecrī** menşūr-ı ṭab'-ı bī-mis̱āli ṭuġrā-yı ġarrā-yı ḥüsn-maḳāl ile mu'anven gerden-i dil-i pür-kemāli ḳılāde-i diḳḳat-i ḫayāl ile muḥallā vü müzeyyendür.

3** ay ile gün: ay ile bugün R.
5** Ol bir ġazeli daḫı budur: - H R Bir ġazel daḫı bu ṭarz üzredür S.
6** Ve lehū: - H S Ü.
9** kemer: meger H.
14** şu'arā vü büleġā: şu'arā-yı büleġā H.
15** şāriḳdür: şāriḳ Ü.
17** Beyt: Maṭla' H Şi'r S - Ü.
20-21* *Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*

Leṭāfet-i edāyla sūziş-i kelāmı cemʿ itmekle bezm-i aṣḥāb-kemāl ve ḳabūle-i şemʿ olmışdur. Ḫāce-i Cihān ḳalem-rev-i inşā mürvārīd-i ṣadef-i taḥrīr ü imlā olan Mevlānā İdrīs Tevārīḫ-i Āl-i ʿOs̱mānda usṭurlāb-ı naẓm u nes̱ri ile herkesüñ irtifāʿ-ı ḳudreti maʿlūm ve ṣafā'iḥ-i ṣaḥā'if kelāmında muḳanṭarāt-ı eṭvār-ı enāmı[**] mersūm itdükde şāʿir-i mezbūr ve merḳūmuñ medḥ ü s̱enāsında ıṭrā idüp **Ü298a** Ḫüsrev-i Rūm dimekle mevsūm itmişdür ve taʿrīf ü tavṣīfinde īrād itdügi ebyāt-ı leṭāfet-simātdandur.

Beyt[**] : *Sulṭān-ı süḫanverān-ı ʿālem*
Der-dīn-i süḫanverīst ḫātem

ʿAleʾl-icmāl aḥvāl-i ferḫunde-meʾāl bu minvāl üzre olmışdur ki taḥṣīl-i levāzım-ı maʿārif ü kemālde tüvānī vü ihmāl itmeyüp āftāb-ı ālemgīr gibi şiʿr ü inşāyla şöhret-pezīr **R348b** olduḳda eyyām-ı şitāda ki bürūdet-i hevā ve şiddet-i sermā bir mertebede idi ki göze seyr-i ābdan çekīde olan ḳaṭre-i āb dürr-i ḫoş-āb olurdı ve derūn-ı ṣurāḫīden bīrūn olup ṭamlayan reşḥa-i şarāb pāre-i laʿl-i nāb görinürdi. Müfārıḳ-ı cibāl u tilāl şiddet-i sermādan *yevmen*[**] *yecʿalu l-vildāne şīben*[*] fehvāsı üzre sepīd olmış idi ve ḫūrşīd-i[**] raḫşān zemīn ü zemāndan *ve tekūnu l-cibālu ke l-ʿihni l-menfūş*[*] maʿnāsını müşāhid ü muʿayene ḳılmış idi. Zemīn-i nā-pāydāruñ ḥāl ü eṭvārını gör ki ẓuhūr-ı şeyb-i bezmle ẓāhiren pīr-i nūrānī olmış iken yine derūnı tīre vü ẓulmānī idi. Büʾl-ʿaceb ḥāl ki cism-i zemīn sīm-i siyāh iken mānend-i[**] ṣaḥīfe-i sīm **S301a** olup seḥāb-ı āsmānī[**] genc-i cevāhir-i şāygānī olmış idi. Āftāb-ı raḫşān gūyā[**]

[5**] enāmı: nāmı H.
[8**] Beyt: Şiʿr S - Ü.
[15**] yevmen: yevm S.
[15-16*] *Müzzemmil-17 (O günden kendinizi nasıl koruyabileceksiniz).*
[16**] ve ḫūrşīd: ḫūrşīd H R.
[17*] *Kâria-5 (Dağlarında atılmış renkli yüne dönüştüğü gündür).*
[20**] mānend: - Ü.
[21**] āsmānī: māṭar Ü.
[21**] gūyā: - H R S.

cevānān-ı **H304b** sīm-berānla daʿvā-yı müsāvāt itdügiçün ḫalḳdan ḥicāb idüp görinmez idi. Ḫisset ü denāʾet-i zemīni gör ki bu deñlü sīm-i firāvānı yir altına defn idüp andan nām u nişān göstermez idi. Ḫalḳ-ı cihān şiddet-i bürūdetden āteş-perestler gibi kendüyi āteşe atarlar idi ve cümle-i ʿālemhīzüm mis̱āl oda düşüp ayaḳlar her-bār nāra ṭutarlar idi. Cenāb-ı belāġat-ʿunvānı ol zemānda Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyeye gelüp merḥūm u maġfūr[**]

Mıṣrāʿ[**] : Pādşāh-ı muẓaffer ü manṣūr

Fātiḥ-i şehr-i mezbūr Sulṭān Meḥemmed Ḫana bu ḳaṣīde-i şitāʾiyyeyi virüp maẓhar-ı elṭāf u inʿām ʿāmī olmışdur.

Şiʿr[**] : Oldı çünkim melaḥ-ı berf-i hevādan nāzil
Mezraʿ-ı sebz-i ṭarabdan göñül umma ḥāṣıl
Üştur-ı mest gibi ṣaçdı kefin yire seḥāb
Bāġladı ḳāfile-i ʿişret ü şādī maḥmil
Gündüzin ḫalḳ çerāġ ile ararlar güneşi
Bulmayup derd ile bir pāre od oldı her dil
Meh-i burc-ı kerem ü sāye-i elṭāf-ı İlāh
Şāh-ı encüm-i çeşm ü māh-ı ʿUṭārid menzil
Ḫan Meḥemmed ki o gerdūn ʿaẓamet dergehinüñ
Bendesi olmaġa Keyḫüsrev ü Dārā ḳāʾil
Rīsmān-ı zer ile ḥaşre dek ölçerse felek
Bulmıya devletinüñ baḥrına ʿumḳ u sāḥil

Ü298b Baʿdehū māh-ı Ürdibehişt irüp gülistān-ı cihān nümūdār-ı behişt ü būstān-ı zemīn-i nümūne-i ḫuld-ı berīn olup hevā-yı iʿtidāl baḫş-ı ṣabā ḳālib-i mürde-i nāmiyyede āsār-ı enfās-ı Mesīḥāyı ẓāhir ü hüveydā idüp dil-i ʿāşıḳān

---

[6**] maġfūr: maġfūrleh S.
[7**] Mıṣrāʿ: - Ü.
[10**] Şiʿr: - Ü.

gibi ḫarāb u kār-ı** **R349a** hüner-mendān gibi bī-āb u tāb olan gülistān mānend-i ruḫsār-ı mehveşān ṭarāvet ü ṣafā bulup mis̱āl-i ʿiẕār semen-berān-ı pür-ḥüsn ü bahā olmış idi. Ol sebebden bülbül-i şeydā ʿışḳ-ı gül-i raʿnāyla bāġ-ı ʿālem ve ʿālem-i bāġa āvāze ṣalup derūn-ı dilden derdle nevāya āġāz ḳılmış idi. Ṣanavber ü şimşād ser-i nāzdan serv-i nāz ile müdām tebaḫtur u nāzda olmış idi. Bārān-ı nīsān meşşāṭegī-i ʿarūsān-ı bustāna revān olup benāt-ı nebāt ki kille-i** nişīnān-ı ḥücre-i nev-bahār ve tutuḳ-ı ṭırāzān-ı ḥacle-i şāḫsārdur**. **Ü301b** Perde-i kümūn ve ḥicāb-i imkāndan mınaṣṣa-i ẓuhūr ve mecālī-i** ʿıyānda cilve-künān olmış idi. Bu ḳaṣīde-i bahāriyye vü sūriyyeyi virdükde sebzezār-ı cānına şükūfe-i iḥsānı **H305a** rīzān olmış idi**.

*Şiʿr*** : Ḫandān ider cihānı yine faṣl-ı nev-bahār
Niteki cān-ı ʿāşıḳ-ı ġamgīni vaṣl-ı yār
Dirler ki devr-i cām u zemān feraḥ durur
Bu devri virme ʿāḳıl iseñ bāde zinhār
Tiryāk ḳoydı** ḥoḳḳa-i laʿline lāleler
Görüp çemende āb-ı revānı mis̱āl-i mār
Bir servüñ ayağına yüz urmaġ içün gider
Döne döne terāne ile bāġa cūybār
Yā Rab saʿādet ile cihānda bu izdivāc
Çün devr-i mihr ü ʿömr-i Mesīḥ ola pāydār
Ola ṣafā vü ʿıyş murād ile ber-devām
Niteki ʿahd-i Ḫüsrev ü Cemşīd-iḳtidār

1** kār: kārum S.
7** kille: külbe S.
8** şāḫsārdur: şāḫsārda S.
9** mecālī: mecāl H.
10** olmış idi: olmışdur Ü.
11** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
15** ḳoydı: ḳoydılar H R.

Sulṭān Meḥemmed bin-i Murād eşref-i mülūk
Dārā-yı tāc-baḫş-ı selāṭīn-i rūzgār
Şāh-ı nücūm-ı kevkebe ḫūrşīd-i meh-rikāb
Mīr-i ḳażā-tüvān u ḳader-i ḳadr ü yem-yesār

Baʿdehū sulṭān-ı mezbūr be-ḥükm-i *yā eyyetuhe'n-nefsu'l-muṭma`innetu irciʿī*[*] daʿvet-i emr-i Ḥaḳḳa icābet idüp mālikü'l-melik ibdāʿ ü inşā ber-mūcib-i *tū'ti'l-mülke men teşe`u ve tenziʿu'l-mülke mimmen teşe`u*[*] şehenşāh-ı mezbūruñ elinden berāt-ı ḫilāfet ü yarlıġ-ı ḥükūmeti aldurup ferrāşān-ı taḳdīr bisāṭ-ı salṭanat ve dār u gīrini düşüricek esās-ı bārgāh-ı iḳbāli zelzele-i fenāyla mütedāʿī vü münhedim ve **Ü299a** şerefāt-ı ḳaṣr-ı celāli ṣadme-i ṣarṣar-ı ecelden mütesāḳıṭ olmaġla münʿadim olmış idi ve ol eşnāda nāşir-i mübāşir-i ʿadl ü iḥsān olan merḥūm-ı şerīfi ile ḫande-zenān ve iʿṭāf-ı maḥāfil ü menābir istimāʿ-ı **R349b** elḳāb-ı ẕāt-ı pür-mefāḫiri ile ferḥān u şādān olduḳda kümeyt-i medḥ ü s̱enāsına ḳalā`id olmaġiçün şāʿir-i mezkūr niçe ḳaṣā`id virüp manẓūr-ı enẓār-ı mekārim ü ʿavā`idi[**] olmışdur. Bir iki ebyāt[**] ol ḳaṣīdeden intiḫāb olınmışdur[**].

Şiʿr[**] : Bir devr ki ḳılmış idi cemāline āftāb
Müşgīn gülālesin gicenüñ ʿanberīn niḳāb
Maşrıḳ ilinden uçmış idi şāhbāz-ı mihr
Ü302a Maġribde ḳonup üşmiş idi başına ġurāb
Ṣayyād-ı çarḫ zāġ-ı şebi ḳılmaġa şikār
Şekl-i hilāli ḳılmış idi çengāl-i ʿuḳāb

5* *Fecr-27-28 (Ey huzura kavuşmuş insan, dön).*
6-7* *Âl-i İmrân-26 (Allahım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın).*
15** ʿavā`idi: ʿavā`id Ü.
15** Bir iki ebyāt: Bu ebyāt H R S.
16** olınmışdur: olınmışdur. Bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındı H.
17** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Yāḫūd dem-i şafaḳdan irüp zaḥmet-i remed
ʿAyn-ı sipihre aşmış idi şeb siyeh niḳāb
Sulṭān-ı Rūm Ḫüsrev-i āfāḳ Bāyezīd
Kisrā-yı rūzgār u şeh-i maʿdelet-meʾāb
H305b Levḥ-i żamīri żabṭ ider aḥvāl-i ʿālemi
Ḳavl-i müʾellifi nitekim ṣafḥa-i kitāb
Şāhā benüm ki meclis-i medḥüñde eylerüm
Bir tār ile hezār nevā nitekim rübāb
Demdür sözüme terbiyetüñden ire kemāl
Kim tāb-ı āftāb ile ḫoş-būy olur gül-āb

(Diger) : Bīdār oluñ ki derde irişür devā seḥer
ʿĀdetdür açılur der-i dārü'ş-şifā seḥer
Her ṣubḥ işigüñden umar fetḥ-i bāb-ı dil
Gökler ḳapusı açılur ey meh-liḳā seḥer
Her laḥẓa tāze-rūy u cevān olsa ṭañ mıdur
Gün gibi māh-rūy ile sürer ṣafā seḥer
Fi'l-cümle beñzer idi żamīr-i münīrüñe
Bulsa cihān-ı fānīde resm-i beḳā seḥer
Ḫōş-vaḳt olmasun mı ki ʿahdüñde her ṣabāḥ
Bir eşrefi başınuñ ucında bula seḥer

Ü299b Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫanuñ melḥūẓ-ı enẓār-ı iḥsān ve mücellā-yı ṣadr-ı luṭf-ı firāvānı olmağın ferzendān-ı saʿādetmend ü felek-temkīni** ḫidmet içün cenāb-ı belāġat-nişābını taʿyīn buyurmışlar idi. Cümleden şehzāde-i felek-i bārgāh şehenşāh-ı melek-ḫaşlet Sulṭān ʿAbdu'llāh sancağa çıḳduḳda

22** saʿādetmend ü felek-temkīni: saʿādetmend-i felek-temkīni H R.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ʿālem gibi ḫidmet-i ẕāt-ı muḥtereminden ayrılmayup ḳalem-mis̱āl kitābete kesilmiş ʿabd-i mekātibi ve Dīvān-ı celālet-mekānınuñ ʿUṭārid-ṣıfat kātibi olmış idi. Baʿdehū ol cūdī-i** mürüvvet-vücūd zelāzil-i fenā vü adem ile terk-i ʿālem-i vücūd idüp** semā-yı eyālet ü celāleti münferiṭ ve kevākib-i s̱evāḳıb-ı ḥayātı münteşir olıcaḳ bu mers̱iyeyi diyüp dīdesinden **R350a** seyl-i ḫūn-mis̱āl Fırāt u Ceyḥūn revān ve sirişk-i ḥasret ve emṭār u aḳṭār-ı miḥnet sehāb-ı çeşminden bārān olup āsmān gibi dönerek ve zemīn gibi başına ḫāk-ı ḫaybet şaçaraḳ Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye yüz urup **Ü302b** mülāzım-ı rikāb-ı saʿādet-intisāb olmış idi. Bu ebyāt ol mers̱iyedendür**.

*Ebyāt*** : Dilā cerīde-i ülfetden aduñ eyle terāş
Ḳalender ol ki mücerredler ideler sābāş
Alur göz ile baḳma cihāna kim güneşüñ
Yüzine ṭoġrı baḳanuñ gözinden aḳar yaş

Ḥikāyet olınur ki şāʿir-i mezbūr şehenşāh-ı mezkūruñ ʿāşıḳ-ı şeydāsı ve beste-i zencīr-i maḥabbet ü velāsı ve ol Ḫüsrev-i Şīrin-lebüñ Ferhādı ve ol Leylī-i ḥüsn ü cemālüñ Mecnūn-ı** maḥzūn-ı nā-şādı olup ḥüsn-i ʿālemgīrüñ kākül-i müşg-bārı gibi perīşān-ı rūzgārı ve ḳāmet-i bī-mis̱āl ü bī-naẓīrinüñ cūybār-ṣıfat **H306a** bī-ṣabr u ḳarārı olmış idi. Egerçi şehzāde**

Mıṣrāʿ : ʿĀşıḳuñ bir bir bilinmedük nesi var

fehvāsı üzre şāʿir-i mezbūruñ derd-i dilinden ḫaberdār idi. Lākin iʿlām u iẓhāra mecāli ve bu ḥālden hergiz ḳāl u maḳāli yoġ idi. Sırr-ı nihānı cānı gibi ṣaḳlayup şuʿle-i āteş-i derūnı pür-zebāne olmış iken yine sūziş-i cenānını

3** cūdī: vücūdı R cūd S.
4** idüp: itdi S.
9** Bu ebyāt ol mers̱iyedendür: ol mers̱iye budur Ü.
10** Ebyāt: Şiʿr S - R Ü.
16** Mecnūn: Mecnūnı H.
18** şehzāde: şehzāde-i kāmkār S.

hergiz zebāna getürmez idi. Ol şehenşāh-ı melāḥat-nişān daḫı mihr ü maḥabbetini mihr gibi ʿāleme ʿıyān ve sebīke-i ʿışḳını kāmilüʾl-ʿayār mıdur diyü miḥekk-i tecrübeye urmağla imtiḥān idüp neşā-yı ṣahbā-yı ʿışḳ u maḥabbetle ḳanzil ve cām-ı ġarām-ı müdām ile mest-i lā-yaʿḳıl iken yine ol ʿāşıḳ-ı bī-dili bezm-i şarāba ve ḫalvet-sarāy-ı felek-cenāba daʿvet ider. Mezbūr daḫı bu ḥālden ḫabīr olup bu ġazel-i bī-naẓīr ile bu gevāhir-i pür-ʿitibārı meclis-i şāha nis̱ār itmişdür.

Şiʿr[8**] : Sünbül ṣaçuñla ḫāṭırımuz ʿāṭır olmadı
Gül-ruḫlaruñ bizümle iki gün bir olmadı
Bāzār-ı ġamda dil midür ol kim mezād olup
Dellāl-ı ʿışḳ elinde bu gün āḫir olmadı
Tīġ-i maḥabbetle kim oldı şehīd kim
Rūḥüʾl-ḳuds cenāzesine ḥāżır olmadı
Dirler miḥekk şarāba ḫarābāt erenleri
Şād ol göñül ki altun aduñ baḳır olmadı
Bayram ola vü gül[16**] açıla içmeyen kişi
Ṣabr idebile mi ṭutalum şāʿir olmadı
Yaḳma caḥīm-i hicre müʾebbed Necātīyi
R350b Bī-çāre ʿāşıḳ oldı ise kāfir olmadı

Baʿdehū ḫāḳān-ı Sikender-nişān merḥūm Sulṭān **S303a** Bāyezīd Ḫanuñ evlād-ı emcād-ı saʿādet-nejādından Şehzāde Sulṭān Maḥmūd sancağa çıḳduḳda nişāncısı olmağla ems̱āl ü aḳrānı miyānında pür-ʿunvān olmış idi ve ṭuġrā-yı ġarrāsı gibi beyneʾl-enām nām u nişān bulmış idi. Ḥattā bu ġazel-i bī-bedeli ol manṣıb-ı vālā-maḥallüñ netāʾicindendür.

8** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
16** gül: degül R.

Ġazel[**] : Ṣanma ki beni devr-i zemān çekdi çevürdi
Bir ṭurreleri müşg-feşān çekdi çevürdi
Münşī-i ḳader dün beni dīvān-ı ḳażāda
ʿĀlemlere olmaġa nişān çekdi çevürdi
Naḳḳāş-ı ezel cedvel ü pergāra ḳoyınca
Devrān beni bir nice zemān çekdi çevürdi

Ü300b Ṣaçlu diyü ortaya getürmiş kemerini[**]
Yoḳ yirlere ol mūy-miyān çekdi çevürdi
Ṭoġru iken oḳ gibi yolında dil ḫāki
Aldı ele bir ḳaşı kemān çekdi çevürdi

H306b Baʿdehū şāhzāde-i sālifü'ẕ-ẕikrüñ daḫı bāġ-ı salṭanatda nihāl-i vücūdı ṭūbā-miṡāl iken nekbā-yı nekbet-i ecel berg ü bār-ı vücūd-ı nāmdārını ve şecere-i ḥayāt-ı[**] pür-şükūfe vü envārını tārūmār idüp ālūde-i ḫāk-ı meẕellet ü bevār idicek bu merṡiyeyi diyüp berg-miṡāl gülistān-ı āstān-ı şāh-ı pür-iclāle yüz sürmişdür. Ol merṡiye budur.

Şiʿr[**] : Dünyā evi meşaḳḳat u renc ü ʿanā imiş
Ṣaḥn-ı ṣafā didükleri mātem-serā imiş
Bir destmāl ile kefen āḫir siler bizi
Deymez ki bu gedā imiş ol pādşāh imiş
Dili olaydı saña diyeydi dehān gör
Kim bu neheng pençesi merdüm-rübā imiş

Baʿdehū āmāl-i cāh u celālden ferāġat idüp her ayda biñ aḳçe vaẓīfe ile ḳanāʿat eylemişdür. Gencūr-ı künūz-ı ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn daḳīḳadān-ı *enni faḍḍaltukum ʿale'l-ʿālemīne*[*] ḫātem-i fażl u kemāl-nigīn ve nigīn-i ḫātem-i fażl

---

1** Ġazel: Şiʿr H S - Ü.
7** kemerini: kemerin R.
13** ve şecere-i ḥayāt: şecere-i ḥayātı H.
16** Şiʿr: - Ü.
23-24* *Bakara-47, Enbiyā-122 (Sizi cümle aleme üstün kıldım).*

u yaḳīn olup Ḫātemī maḫlaṣı ile mezkūr olan merḥūm u maġfūr Mü'eyyedzādenüñ nām-ı pür-ʿunvānına tertīb-i Dīvān eyleyüp maẓhar-ı elṭāf u iḥsānı olduḳdan ṣoñra hicret-i nebeviyyenüñ ṭoḳuz yüz on dört senesinde keştī-i ḥayātınuñ ṭūfān-ı memātdan Necātī müyesser olmayup lenger-miṣāl baḥr-ı memāta lenger bıraġub anda mekān u maḳarr itmişdür. Dāḫil-i şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede Vefā ḳurbında medfūndur.

R351a S303b*Mıṣrāʿ* Ölmeyince gelmedi miskīn Vefā meydānına

Ḳabri meşhūr u maʿrūfdur. Merḥūm Sehī Beg mezārın yapdurup tārīḫ-i vefātına *Gitdi Necātī hāy* (914) dimişdür. Merḥūm Necātī şākirdlerinden olan Mevlānā Ṣunʿī tārīḫ-i mezbūruñ ḥurūfını** ḳalb idüp *Gitdüñ Necātī āh* dimişdür.

Tārīḫ : Nā-gāh işitdi Ṣunʿī bī-çāre rıḥletüñ
Tārīḫ didi mevtüñe gitdüñ Necātī āh (914)

Lākin ehl-i imlā vü inşā olan yārān-ı ṣafāya rūşen ü hüveydādur ki gitdüñ lafẓı bī yā **Ü301a** imlā olınmaḳ ki maḥż-ı ḫaṭādur**. Pes tārīḫ-i mezbūr bu cihetden medḫūl u manẓūrdur. Gitdüñ Necātī āh dinilse evveli vü āḫiri idüginde iştibāh u mirā** yoḳdur. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i sāḥir-i feṣāḥat-dişāruñ ve bu bir ḳaç ebyāt-ı berāʿat-simāt ol ṭūṭī-i şekeristān-ı kemālātuñ yādgār-ı **H307a** ḳalem-i seḥḥārı ve netā'ic-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidārıdur ki beyne'l-cumhūr meşhūr olan Dīvān-ı belāġat-ʿunvānından intiḫāb olınup semt-i taḥrīr ü tasṭīre geldi.

*Şiʿr*** : Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yār ehl-i maḥabbet ecelidür
Ġāfil yürüme ac gözüñi gün gecelidür

10** ḥurūfını: ḥurūfi R.
15** ki maḥż-ı ḫaṭādur: lāzım gelür H R S.
17** u mirā: - S.
22** Şiʿr: - H Ü.

Nergis gözüñe öykünеli ḳaddüñe şimşād
Banmañ bu görür gözi ve ol ṭutar elidür
*Ve lehū*** : Eyü erer** müjesi sīnemi efkār eyler
Ḫōş ider ġamzeleri göñlümi bīmār eyler
(Diger) : Bir dem iken devlet-i dünyāyı bir** dem ṣandılar
Bu fenā gülzārınuñ ʿıyşını ʿālem** ṣandılar
Ehl-i diller göricek āyīnede taṣvīrüñi
Bağrına başmış yatur ʿīsāyı Meryem ṣandılar
Çāk çāk itdi ḳara zülfüñle Kaʿbe cübbesin
Jendeler giymişdür İbrāhīm Edhem ṣandılar
*Ve lehū*** : Nigārā tūtiyā-yı ḫāk-pāyuñ özge dārūdur
Çekersem sürmeden eksük degüldür göz terāzūdur
(Diger) : Siḥr ider reftārda serv-i ḫırāmānuñ senüñ
Ḳıl yarar güftārda laʿl-i dür-efşānuñ senüñ
*Ve lehū*** : Neşāṭ u ʿişreti n'eyler ġamuñla hem-dem olan
Ḳapuñda cennetüñ adın añar mı ādem olan
*Ve lehū*** : Bir içim ṣu dilerüz ḫançer-i bürrānuñdan
N'ola bir kerre içersek ne çıḳar yanuñdan
*Ve lehū*** : Ḫaṭṭ-ı raʿnā ile ol zībā ʿiẕār
Ṣanasın muṣḥafdur āyet ber-kenār**

3** Ve lehū: - H S.
3** erer: varur S.
5** bir: biñ S.
6** ʿālem: bi dem H.
11** Ve lehū: - H S.
15** Ve lehū: - H S.
17** Ve lehū: - H S.
19** Ve lehū: - H S.
19-20** Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yār ehl... āyet ber-kenār: - Ü.

R351b Ḫoş yaratmışdur dehānuñda lebüñ
Cānı yoḳdan var iden perverdigār

S304a *Ve lehū***: Yatur dil-ḫasteler ḳapuñda yaşdanup ṭaşı
Teraḥḥum ile ʿāşıḳuñ ḳatı yaşduḳdadur başı**

*Ve lehū** *: Yaḳma caḥīm-i hicre Mü'eyyed Necātīyi
Bī-çāre ʿāşıḳ oldı ise kāfir olmadı**

Ü301b NECĀḤĪ**: Selanik civārından dur. Ol diyārda olan muḳāṭaʿāta kātib olup ḳużāt-ı müfettişīn ile münādim ü muṣāḥib olurdı. ʿAsākir-i** cerrār eşʿār-ı bī-şümārınuñ baʿżı mülket-i ḳabūle necāḥ u ẓafer bulmışdur. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Genc-i ışḳ ile dil-i vīrānuñı mesrūr ṭut
Ẓāhirüñ vīrāne olsun bāṭınuñ maʿmūr ṭut

(Diger) : Būse vir gel dile cān almaġa meşġūl olıcaḳ
Ki diyet lāzım olur ḳātile maḳtūl olıcaḳ

(Diger) : Ḥaḳ budur salṭanat-ı dehre taḥassür çekmez
Bir senüñ gibi efendiye kişi ḳul olıcaḳ

NECMĪ: Diyār-ı Canikdendür. Ḳudemā-yı şuʿarādandur. Ḫāḳān-ı Sikender-muʿādil Sulṭān Bāyezīd Ḫan-ı ʿādil zemānında necm-i ḥayātı ġārib ü āfil

---

3** Ve lehū: - H S Ü..
1-4** Ḫoş yaratmışdur... yaşduḳdadur başı: - Ü.
5** Ve lehū: - H S.
5-6** Yaḳma caḥīm-i hicre... ʿāşıḳ oldı ise kāfir olmadı: - H S Ü.
8** Necāhī: Necātī S.
9** ʿAsākir: ʿAsker R.
11** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
12** Şiʿr: - R Ü.

olmışdur. ʿİlm-i nücūmda gūş-yār-ı** rūzgār olduġıçün maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Neler eyler kişiye ṭāliʿ-i bed
Aḫter-i saʿd eylemezse meded

H307b*(Diger)*: Bugün bir dil-ber-i ḳaṣṣābuñ oldum ḳulı ḳurbānı
Tenümi şerḥa şerḥa itseler terk itmezem anı
Terāzūdan iner dil-ber budur yā Rabbi sen ṣaḳla
Ḥased ḳurdından anı kim olupdur Yūsuf-ı ṣānī

NECMĪ: Beyt-i şeref-i büldān-ı cihān olan şehr-i firdevs-nişān maḥrūsa-i Burusadan ṭāliʿ olmış bir kevkeb-i raḫşende vü lāmiʿdür. Şeb-i taḥṣīl ü tekmīlde ihtidā-yı nücūm-ı ʿulūm-ı meʿālī-mersūm** ile ber-feḥvā-yı *binecmihim yehtedūne** sālik-i** şāh-rāh-ı ʿilm-i saʿādet-maḳrūn olup kevkeb-i ẕātı ḥareket iderek ḳuṭb-ı felek-i feżā'il muḥarrer-i maḥāsin-şemā'il merḥūm Saʿdī Efendinüñ neyyir-i aʿẓam cenāb-ı efḫamıyla ḳırān itdükden ṣoñra dīde-i iʿtibārına delā'il ve aḥkām-ı enẓār-ı fenā-yı ʿıyān olup her ictimāʿ u ittiṣālüñ ʿāḳıbeti infiṣāl ve hevā-yı cāh u celāl ve fikr-i irtifāʿ-ı **Ü302a** derecāt-ı mecd ü maʿāl ʿayn-ı āṣār ve maḥż-ı vebāldür diyü terk-i āmānī vü āmāl idüp civār-ı Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde medrese-i Ḳāsım Paşayla **R352a** teḳāʿüd iḫtiyār itmişdür. Fi'l-vāḳiʿ sā'ir-i ʿulūm u maʿārifinden ġayrı ʿārif-i seyr-i ṣevābit ü seyyār vāḳıf-ı daḳā'iḳ u **S304b** evżāʿ-ı felek-i devvār zübde-i aṣḥāb-ı hey'et ü tencīm** muḥallil-i rümūz-ı ṣaḥā'if-i zīc ü taḳvīm żamīr-i münīr-i müşterī

[1**] gūş-yār: hūş-yār S.
[2**] Bu eşʿār anuñdur: Bu şiʿr anuñdur S - R Ü.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[12**] nücūm-ı ʿulūm-ı meʿālī-mersūm: necm-i ʿulūm-ı maʿānī-mersūm H necm-i ʿulūm-ı meʿālī-mersūm S.
[13*] *Nahl-16 (Onlar, yıldızlarla da yollarını doğrulturlar).*
[13**] sālik: mesālik S.
[22**] tencīm: telcīm H.

te'şīri delā'il-i enzār ile dānende-i rāz-ı nihān-ı felek-müstenīr olmağın maḫlaṣ-ı mezbūr ile[**] şöhret-pezīr olmış idi[**]. Bu bir iki eş'ār-ı mezbūruñ güftārındandur[**].

Şi'r[**] : Bulmasam saḳf-ı muḳarnes künbed-i mīnā yeter
Olmasa ferş-i münaḳḳaş dāmen-i ṣaḥrā yeter

Ve lehū[**] : Dil ki bir ḳaṣṣābuñ oldı küşte-i pür-yāresi[**]
Zülfi çengālinde ḳaldı aşılı her pāresi

Ve lehū[**] : Niçe bir ḳan yudalum la'l-i güher-pāşından
Niçe bir güç çekelüm yāy gibi ḳaşından[**]

NAḪĪFĪ: Nāmı Meḥemmeddür. Vilāyet-i Ḥamīddendür. Sālik-i ṭarīḳ-i 'ilm ü 'irfān olup sulṭān-ı efāżıl-ı cihān vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde dāmen-der-miyān dest-i i'tiṣāmı 'urūh-ı vuṣḳā-yı ẕāt-ı pür-iḥtirāmlarına muḥkem idüp rikābvār mülāzım-ı ḥażret-i tev'emleri olup sarāy-ı fażl u kemāllerine ḫādim olmağla ḫidmet-i 'aliyyelerinden mülāzım olmışdur. Gülistān-ı cihānda (Ḥażret)-i[**] 'aliyyü'ş-şānuñ şebnem-i luṭf-ı bī-kerānı ġonçe-i dil ü cānını dā'imā sīrāb ve reşḥa-i[**] feyż-i iḥsān-ı bī-imtinānı riyāż-ı taḳviyyet ü temşiyeti zülāl-i eşfāḳlarıyla ser-sebz ü şādāb **H308a** idüp manẓūr-ı naẓar-ı iksīr eşerleri olmağın ma'ārif ü kemālātından ḥiṣṣedār u behredār olup **Ü302b** lāyıḳ-ı ḳabūl ve maḥall-i taḥsīn-i şi'r ü inşāsı ḥall ü fetḥ-i mu'ammāda yed-i

---

[2**] mezbūr ile: mezbūrıyla R mezbūr Ü.
[2**] olmış idi: olmışdur S.
[2-3**] eş'ār mezbūruñ güftārındandur: eş'ār ol neyyir-i evc-i ma'ārif ü fežā ilüñ güftārındandur S.
[4**] Şi'r: Naẓm H - R Ü.
[6**] Ve lehū: - H S Ü.
[6**] pür-yāresi: pür-pāresi H.
[8**] Ve lehū: - H S.
[8-9**] Niçe bir ḳan yudalum... yāy gibi ḳaşından: - Ü.
[16**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[17**] reşḥa: rāşice Ü.

ṭūlāsı vardur. Ḥālā Anaṭolıda mutaṣarrıf-ı manṣıb-ı ḳażādur. Bu bir iki şiʿr ü muʿammā anuñdur**.

*Şiʿr*** : Revā mıdur seni ḥammāmda ḳuca bī-bāk
Yüzüñe kir getürür bir gün ey perī dellāk

(Diger) : ʿArż-ı ḳāmet itmeyince dil alınmaz gördi yār
Ṣoñradan ḳāmet getürdi ol nigār-ı şīvekār

(Diger) : Sensüz ey ruḫları gül lebleri mey
Ḳāmış işkencesidür ʿāşıḳa ney

(Diger) : ʿAraḳla bādeyi dün gice meclisde çekişdürdüm
Birinüñ ter-mizācı birinüñ daḫı beter buldum

Be-nām-ı Necm: Seyr idelden ol melāḥat kānınuñ gencinesin
Ġonçe çāk itdi ḳabāsın** lāle yaḳdı sīnesin

(Aman) : Gitmez ey serv-i revān ḫāṭırdan endāmuñ senüñ
Mihr-i dilde ḳazmış** üstād-ı ezel nāmuñ senüñ**

R352b NESĪMĪ: Nāmı ʿİmādü'd-dīndür. Diyār-ı Baġdāddan nāḥiye-i Nesīmden vezān olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūr ile **S305a** vesīm olmışdur**. Zümre-i sādāt-ı ẕü'l-iftiḫār miyānında ḫayli şöhret-şiʿār olup egerçi evā'il-i ḥālinde** gülistān-ı cinān ve būstān-ı dil ü cānına nesīm-i fenā vezān

---

1-2** şiʿr u muʿammā anuñdur: şiʿr u muʿammā anuñ güftārındandur H ebyāt u muʿammeyāt anuñ gütārındandur S.
3** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
12** ḳabāsın: ḳapāsın R.
14** ḳazmış: ḳarmış R.
3-14** Revā mıdur seni ḥammāmda... ḳazmış üstād-ı ezel nāmuñ senüñ: - Ü.
17** Nesīmden vezān olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūr ile vesīm olmışdur: ẓāhir ü bedīdar olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür Ü.
18-19** sādāt ẕü'l-iftiḫār miyānında... evā'il-i ḥālinde: zünre-i sādāt ẕü'liftiḫār rūzgār olmaġla şöhret-şiʿār olmışdur.

olmağla** būy-ı ʿışḳ u maḥabbeti meşāmmına yitürmiş idi. Lākin bu ṭarīḳde refīḳ-i sedādı yitürmiş idi ki** āḫir Fażlu'llāh-ı Ḥurūfīye irādet getürmiş idi. Ṭarīḳleri üzre riyāżāt u mücāhedāt çekmekle maḳām-i ṣaṭḥiyāta ḳadem başup bāde-i maḥabbet ve ṣahbā-yı meveddet peymāne-i vücūd ve sāġar-ı ḫilʿatinden ziyāde gelmekle kūy-ı bed-nāmīde ḫāk-ı rüsvāyī vü meẕellete fütāde olup ʿinān-ı iṣṭıbār u iḫtiyārı dest-i iḳtidārından gitmiş idi. Ve keyfiyyet-i ʿışḳ sulṭān-ı ʿaḳla ġālib olmağla bī-iḫtiyār keşf-i estār** ve efşā-yı esrāra** ıṣrār ḳılmış idi. Ve ʿaḳlen ve şerʿen vācibü'l-iżmār olan kelimātı her ser-bāzārda iʿlān u iẓhār itmekle medīne-i Ḥalebde fetvā-yı eʾimme-i şerīʿat u ṭarīḳatle ḳatīl-i meydān-ı ʿışḳ u meveddet ve ġasīl-i mā-yı ṭahūr-ı şehādet olmış idi**. **Ü303a** Fi'l-vāḳiʿ çünki sulṭān-ı serīr-i ʿışḳ u ġarām-ı aʿlām ġalebe ve istīlā-yı tāmmı** efrāḫte idüp maġlūbān-ı maʿreke-i ḥayreti varṭa-i belā vü miḥnete endāḫte ide ve ṭarīḳ-i dehşet ü ḥayretde ser-küştegān-ı bī-ser ü pā olan mübtelāları refīḳ-i ʿaḳl u reh-nümā-yı **H308b** idrākden cüdā ide dil-i żaʿīfleri ki maḫzen-i esrār-ı rümūz-ı ḥaḳīḳatdür iḫfā-yı esrār-ı rübūbiyetden ʿāciz ve beden-i nāḥīfleri ki ḥāmil-i iḥmāl-i vedīʿatdür** iḥtimāl bār-ı şerīʿatden nāşir olup nā-çār derūn-ı derdnāklarından nāle vü zār ẓāhir ü bedīdār** olur ve ol seciyye-i maḫfiyye mānend-i rūz ẓuhūr u bürūz idüp rāz-ı pinhān rūşen ü āşkār olur**. Nitekim sālik-i eṭvār-ı ḥaḳīḳī vü mecāzī sürūr-ı meydān-ı ʿışḳ-bāzī vāḳıf-ı rāz-ı Ḫˇāce Ḥāfıẓ-ı Şīrāzī dimişdür.

1** olmağla: olup Ü.
1-2** Lākin bu ṭarīḳde refīḳ-i sedādı yitürmiş idi ki: ki ḫidmet-i zemān meşā'iḫ iderek R Ü.
7** estār: - S.
8** esrāra: estāra S.
10-11** ṭarīḳatle ḳatīl-i meydān-ı ʿışḳ u meveddet ve ġasīl-i mā-yı ṭahūr-ı şehādet olmış idi: ḳatl olmup bi-ḥasbi'l-şerʿ ḳatline ibāḥet gelmekle ḫūnı müstevcib irāḳet olmış idi H S ḳatīl-i meydān-ı ʿışḳ mā-yı ṭahūr olmış idi R.
12** tāmmı: bed-nāmı S.
15-16** maḫzen-i esrār rümūz-ı ḥaḳīḳatdür... ki ḥāmil-i iḥmāl-i vedīʿatdür: ḥāmil-i ḥammāl-ı vedīʿatdür Ü.
17-18** nāle vü zār ẓāhir ü bedīdār: nāle-i zār ẓāhir ü bedīdār R nāle-i zār bedīdār Ü.
19** olur: olmur S.

*Şiʿr*** : *Dil mīreved zi-destem ṣāḥib-dilān Ḫudā-rā*
*Derdā ki rāz-ı pinhān ḫāhed şud*** *āşikārā*

Ve şāʿir-i mezbūr daḫı bu vādīde dimişdür.

*Şiʿr*** : Deryā-yı miḥīṭ cūşa geldi
Kevn ile mekān ḫurūşa geldi
Sırr-ı ezel oldı āşkārā
ʿĀşıḳ nice eylesün müdārā

Türkī vü Fārisī Dīvānı vardur. Nesīmāsā deşt-i dünyāyı temāşā iderek Sulṭān Murād **S305b** māżī-i zemānında diyār-ı Rūma gelmiş ve ḫulḳ-ı kelimātından **R353a** būy-ı fenā almışdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Kāfir görince zülf ü ruḫuñ didi ey nigār
Ümnet bi'l-lezī ḫale'ḳü'l-leyli ve'n-nehār

*Ve lehū*** : Delīl-i ṣubḥ-ı saʿādet Muḥammed-i ʿArabī
Çerāġ-ı şām-ı ḳıyāmet Muḥammed-i ʿArabī

*Ve lehū*** : *Rūşen est īn ü rāst mīgūyed*
Ān ki meh-rūy-ı māst mīgūyed
Sünbüleş güft mülk-i ḥüsn me-rāst
Kec-nişest ü rāst mīgūyed

Ü303b NİŞĀNĪ: Vilāyet-i Ḳaramandan ḫulaṣa-i edvār netīce-i muḳaddem ü ṣānī-i leyl ü nehār gencūr-ı künūz-ı ḫazā'in rāz-ı ḳāfile-sālār u aḳfān-ı rümūz-ı ḥaḳīḳat u mecāz-ı mihr-i sipihr-i ʿālem-i kevn ü mekān** şehbāz-ı

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
2** şud: - R.
4** Şiʿr: - H R Ü.
10** mezbūruñ güftārındandur: anuñ güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr ılındı S.
11** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
22** ʿālem kevn ü mekān: ʿālem kevni ve imkān Ü.

bülend-pervāz ḳażā-yı lā-mekān rāḳım-ı ḫiṭāb-ı maʿnevī nāẓım-ı kitāb-ı Mes̱nevī Celālü'd-dīnü'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ evlād u emcād-ı saʿādet-nejādlarındandur. Ḳayṣer-i tīr-i ḥazm** ve ḳamer-i ʿazm ve ḫüsrev-i nāhīd-i bezm ve Behrām-ı rezm-i sulṭān-ı āftāb es̱er-i ḫāḳān-ı Bercīs-naẓar Dārā-yı Keyvān-ġulām Cemşīd-i s̱evābit-i ḫuddām fātiḥ-i memālik-i cihān Ebu'l-fetḥ Sulṭān Meḥemmed Ḫanuñ vezīr-i müşterī-tedbīri ve müşīr-i ḫüsrev-i müsteşīri idi. Muḳaddemā ṭarīḳ-i tedrīsüñ merd-i ẕū-fünūnı olduḳdan ṣoñra pādşāh-ı mezbūruñ ṭuġrā-keş nām-ı hümāyūn-ı saʿādet-maḳrūnı olup baʿdehū ẕāt-ı ḫūrşīd-i enāreti münevver-i ḳubbe-i celālet **H309a** ü vezāret olmışdur. Zemānında inşāyla şöhre-i cihān olup inşā** gibi maḳbūl u memdūḥ-ı ins ü cān olmışdur. Lākin şiʿrde o deñlü iştihārı ve miyān-ı ḫalḳda mezḳūr u mesṭūr netā'ic-i efkārı yoḳdur. Bu maṭlaʿ anuñdur.

*Maṭlaʿ*** : Ṭāliʿde devlet olmasa ḫidmet ne fā'ide
Ḥaḳdan ʿināyet olmasa ṭāʿat ne fā'ide

Faḳīr-i kes̱īrü't-taḳṣīr bu gūne tetebbuʿ itmiş idüm**.

*Li-münşihi*** : Öldüm ġam-ı firāḳ ile vuṣlat ne fā'ide
Şol ḫaste kim helāk ola şerbet ne fā'ide
Ḳurbān olup irem dir idüm ʿıyd-ı vaṣluña
İrgürmedi o günlere firḳat ne fā'ide
ʿUşşāḳa nevbet ile vefā eyleyem dimiş
Degmez bu ben belākeşe nevbet ne fā'ide
Ḫoş tāc-ı devlet idi ġubār-ı derüñ velī
Yoḳdur benüm başumda o devlet ne fā'ide**

3** ḥazm: ḫurrem H S.
9-10** olmışdur... şöhre-i cihān olup inşā: olup... şöhre-i inşā Ü / olup: - H S..
13** Maṭlaʿ: şiʿr R S - Ü.
15** itmiş idüm: idüp dimişdür S.
16** Li-münşihi: Şiʿr S - H Ü.
18-23** Ḳurbān olup irem dir idüm... o devlet ne fā'ide: - Ü.

S306a Tīġ-i cefā ile ḥüsni eyleme helāk
R353b Ṣoñra çekersin aña nedāmet ne fā'ide**

NİŞĀNĪ-İ ŞĀNĪ**: Tosya nām ḳaṣabadandur. Celālzāde Muṣṭafā Çelebi dimekle şöhre-i dünyā **Ü304a** olan Ḳoca Nişāncıdur ki ṭuġrā-nüvīs-i Dīvān-ı ḫāḳānī ve pīşvā vü re'īs-i aṣḥāb-ı beyān ü ma'ānī merātib-i Dīvān-ı Sulṭānī müzeyyen-i tevḳī'āt-ı aḥkām-ı Süleymānī ṣıfat-ı seḫāda ḫātem-i zemān ẕāt-ı meliki melekāt-ı maḥāsin-ṣıfāt ile rāḍi'l-libān ve mekārim-i aḫlāḳla şerīkü'l-'inān ġamām-ı in'āmı zemīn ḳılup** ḫāṣṣ u 'āmma müdām sākib-i baḥr-i bī-kerān iḥsānınuñ feyż-i reşeḥātı çemenzār-ı murād-ı erbāb-ı isti'dāda dā'imā müteḳāṭir-i** müte'āḳıb idi. Muḳaddemā İbrāhīm Paşaya kātibi-i sır olup vezīr-i merḳūm diyār-ı Mıṣriyyeye gitdükde baḫt u 'izzet gibi yanınca revān ve devlet **Ü305a** ü şevket-miṣāli hem-'inān olup naẓar-ı iksīr** te'ṣīriyle günden güne hilāl-miṣāl teraḳḳīde** ve her menzilde kārbān-ı luṭf u iḥsānını telaḳḳīde olup** vezīr-i mezbūruñ mābihü'l-istiẓhārı** ve kār-ı ıṣlāḥ-ı memālik-i islāmda mü'temen ü müsteşārı idi**. Ba'dehū ṣāḥibü'l-āyātü'ẓ-ẓāhire nāṣibü'r-rāyātü'l-bāhire sulṭānü'l-maşrıḳeyn ḫāḳānü'l-ḫāfiḳeyn ḫādimü'l-ḥarameynü'ş-şerīfeyn merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan sene iḥdā ve ḫamsīn ve tis'ami'ede sefer-i 'Irāḳeyn itdüklerinde Nişāncı Seydī Beg** vefāt idüp yirine nişāncı olmışdur**. Niçe zemān Dīvān-ı sulṭān-ı **H309b** cihānda bu manṣıb-ı celīl ile

---

1-2** Tīġ-i cefā ile... nedāmet ne fā'ide: - Ü.
4** Nişānī-i Şanī: Nişānī H S.
9** ḳılup: - Ü.
11** müteḳāṭir: - Ü.
13** naẓar-ı iksīr: vezīr-i merḳūmuñ naẓar-ı iksīr Ü.
14** teraḳḳīde: teraḳḳī Ü.
14-15** telaḳḳīde olup: telaḳḳī idüp Ü.
15** mābihü'l-istiẓhārı: mābihü'l-istiẓhārı olup Ü.
16** idi: - H S.
19** Nişāncı Seydī Beg: Nişāncı Meḥemmed Beg R S.
19-20** yirine nişāncı olmışdur: yerena Nişāncı Seydī Beg olmış idi S.

ʿunvān bulup muʿtemed-i erkān ve rükn-i rekīn-i Dīvān-ı ʿālī-şān idi. Baʿdehū sene erbaʿ ve sittīn ve tisʿami'ede müteḳāʿid olup Ebī Eyyūb-ı Enṣārī civārında nümūne-i ḫuld-ı berīn ve nişāne-i cinān-ı pür-tezyīn bir bāġ-ı behişt-āyīn ve bir cāmiʿ ki envāʿ-ı maḥāsini cāmiʿ ve bir ḥammām-ı pür-ruḫām ki dāḫil olanlara bürūd-ı selāmdur binā idüp nuḳūd-ı ʿömr-i ʿazīzini ol maḳāma vaḳf ḳılmış idi ve evḳāt-ı[**] ḫamsede sāʿātını ṣunūf-ı ṭāʿāt ve ḍurūb-ı ʿibādāta ṣarf itmiş idi. Baʿdehū cenāb-ı sulṭān-ı kāmkārdan nişāncılıḳ manṣıbını ḳabūl içün ikrāh u icbār olındukda nā-çār ḫidmet-i Dīvān-ı aʿlāyı iḫtiyār itmiş idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ[**] evāḫir-i salṭanatında ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itmişdür. **Ü304b** Ol zemāndan berü eşʿār u kelimātından ġayrı **S306b** nām u nişānı ḳalmamışdur. **R354a** Egerçi inşāda yed-i beyżāsı vardur diyü ḫalḳ içinde meşhūrdur. Lākin mü'ellefātı çendān metluvv ü mezkūr degüldür. **Ü305b** Ḥattā vālid-i firdevs-mekān bu güne gevher-efşān olurlar idi ki ekṣer yā ṭumṭurāḳ-ı elfāẓ ile muḳayyed olduġından cānib-i maʿnā riʿāyet olınmaḳdan ḳalur idi. Cümleden yeñiçeriler ve çavuşlar vaṣfında yeñiçeriyān ṣorġuc-ı ser ü serhengān şeş-per-i miġfer dir idi. Mü'eṣṣir-i vāḥidüñ āṣārı müteşābih idügi ẓāhir ü bāhirdür dirler idi[**]. Bu eşʿār mezbūruñ güftārlarındandur[**].

Şiʿr[**] : Ey cebīni maḥv iden māh-ı münīrüñ pertevin
Rūşen eyle mihr-i ruḫsāruñla gel göñlüm evin[**]

(Diger) : Bahār irdi ṣafā kesb idicek demdür çemenlerde
Ḫuṣūṣā ṣalına yanuñca serv-i sīm-tenlerde[**]

5-6[**] vaḳf ḳılmış idi ve evḳāt: vaḳf-ı evḳāt Ü.
9[**] Sulṭān Süleymān Ḫanuñ: Sulṭān Selīm Ḫanuñ H.
16-17[**] Mü'eṣṣir-i vāḥidüñ āṣārı... bāhirdür dirler idi: - H S / dirler idi: - Ü.
17[**] Bu eşʿār mezbūruñ güftārlarındandur: Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr olındı H Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S ve bu eşʿār anuñdur Ü.
18[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
19[**] "ü şevket-miṣāli hem-ʿinām olup naẓar-ı iksīr te'sīriyle günden güne..."den itibaren "Rūşen ile mihr-i ruḫsāruñla gel göñlüm evin"e kadar olan kısım Ü nüshasında iki kere yazılmıştır.
20-21[**] Bahār irdi ṣafā kesb... serv-i sīm-tenlerde: - Ü.

Zebūn olma ne zendür ġam şarāb iç devr-i gülşende
Ḳavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlerde
Şanılur her[**] gül-endāma çeker pehlūya meh-rūyı
Ne ḥāletler nezāketler ḳomış Ḥaḳ pīrehenlerde
Firāḳuñla Nişānī bendeñüñ ḥāli mükedderdür
Viṣālüñ vaʿde itmişdüñ be hey āfet geçenlerde

Ve lehū[**] : Aġladuġum gördi cānān yüzine ṭutdı niḳāb
Olsa bārān gözlenür görinmez olur āftāb
Şām-ı hicrān oldı āḫir şubḥ-ı vaṣl ister göñül
Lāyıḳ-ı cennet olur bir kimse kim çeke ʿaẕāb

Ve lehū[**] : Bahār eyyāmıdur açıldı ġonçe
İder bülbül fiġān açılduġınca

(Diger) : Semensā kākülüñ kim ṣafḥa-i ruḫsāra yaşdanmış
İki Hindūya beñzer kim yatur gülzāra yaşdanmış
Kilisāda ṣanem ṣanma büt-i meh-pāreler şeklin
H310a Cemālüñ naḳşınuñ ḥayrānıdur dīvāra yaşdanmış

Ve lehū[**] : Nedür ey dil bu āh u nāle[**] ʿışḳı böyle[**] fāş itmek
Saña mı ḳaldı ey dīde cihānı böyle yaş[**] itmek
Gider mi ṣafḥa-i ḥüsnüñda ḫaṭṭuñ sünbül-i terdür[**]
Żarardur bu muḥaḳḳaḳ āl evrāḳı tirāş itmek[**]

[3**] her: bir S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[17**] Ve lehū: - H S.
[17**] u nāle: nāle H u nāle ile S.
[17**] böyle: - S.
[18**] yaş: yas R.
[19**] sünbül-i terdür: sünbüli terdür R.
[1-20**] Zebūn olma ne zendür... āl-i evrāḳı tirāş itmek: - Ü.

NAŞŪḤĪ**: Hevā-yı cān-fezāsı ṭabla-i ʿaṭṭār gibi ḫoş-bū vü müşg-bār ve ḫāk-ı zemīn pür-reyāḥīni** mānend-i misk-i Tibet ve nāfe-i Tatar olan şehr-i Edirneden ẓāhir ü bedīdār olmışdur. Muḳaddemā ʿaṭṭār olduḳdan ṣoñra cemʿ-i edviyye vü ʿaḳāḳīr itmekle ḥikmetden **R354b** dem urup ḥālince Cālīnūs-ı ʿālem **S307a** geçinürdi. Bir defʿa merḥūm Mevlānā Aḫī Çelebiden muʿavenet ü muẓāheret ṭaleb idüp maẓhar-ı ḫüsrān ü ḫeybet olduḳda dimişdür.

*Şiʿr*** : Derde dermān ide ṣanurdum Aḫī
Oñulursa ḥakīm imiş o daḫı

Aḫī Çelebi daḫı cevābında dimişdür.

*Şiʿr*** : Her kim içdi Naşūḥī** şerbetini
Şaḥte tevbe-i naṣūḥ itdi

Bu şiʿr mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Mülk-i dil sensüz şehā yıḳıldı vīrān oldı gel
İntihā-yı firḳat ü pāyān hicrān oldı gel

NUṬḲĪ: Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Nāmı Ḥüseyndür. Bezcizāde dimekle maʿrūf ḥālince maʿrifet ü kemāl ile mevṣūfdur. Merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup ṭarīḳ-i ḳażāya ʿāzim olmışdur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur.

*Şiʿr*** : Evvelden Ḫüsrevā ġam-leşkerinüñ pādşāhı ben
İdüp āhum ʿalem ḳıldum belā ḫaylin sipāhī ben

1** Naşūḥī: Naşūḥ S.
2** pür-reyāḥīni: pür-reyāḥīn R.
7** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
10** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
10** Naşūḥī: Naşūḥ S.
12** mezbūruñ güftārındandur: mezbūruñdur S.
13** Şiʿr: - H Ü.
20** Şiʿr: Naẓm H - Ü.

Dirīġā olmadum bir dem cihānda ġamdan āsūde
Belā içün mi geldüm ʿāleme yoḫsa İlāhī ben

Ü306a NUṬḲĪ: Hilāl-i vücūdı ufḳ-ı vilāyet-i Şirvāndan ẓāhir ü ʿıyān olup** bād-ı ṣabā gibi vihād u tilāl ve seḥāb-miṣāl hiżbāt u cibālde pūyān ve enhār-girdār-ı gülistān-ı cihānı seyerān iderek Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye ki merkez-i medār-ı cümle-i ādem ve Kaʿbe-i murād u merām-ı ḫalḳ-ı ʿālemdür dāḫil olduḳda naẓar-ı ḳabūl-i ekābir ü emāṣile vāṣıl olmış idi ve ḳıṣṣa- ḫānlıḳda nādire-i zemān ve şöhre-i devrān olmaḳ taḳrībiyle naẓar-ı iksīr-i eṣer-i sulṭān-ı cihān-fermān fermā-yı zemīn ü zemān Ḥażret-i Sulṭān Murād Ḫan ile** H310b maġbūṭ u maḥsūd-ı aḳrān olmaḳ mertebesine nā'il olmış idi. Ḥālā şekkeristān-ı meclis-i şāh-ı cihānda şekker-i mükerrer-i luṭf u iḥsānıyla nuṭḳı faṣīḥ bir ṭūṭī-i şīrīn-zebān ve gülistān-ı ṣoḥbet-i sulṭān-ı zemānda gül-i ṣad-berg inʿām-ı firāvānı şevḳıyle edāsı melīḥ bir bülbül-i hezār-destāndur. Benī nevʿ-i insānuñ mābihü'l-imtiyāzı nuṭḳıdur diyü ṭūṭī-i ṭabʿı dā'imā gūyā olup bülbül-i ṭabʿ-ı hezār-destānı ḥālince naġme-serādur**. Bu bir iki eşʿār bu kitāba taḥrīr olınmaġiçün** iḫtiyār itdügi eşʿārdandur**.

*Şiʿr*** : *Mecnūn ki dil zi-nāle-i ū cūş mīgirift*
Ger mī şenīd nāle-i men gūş mīgirift

Ve muʿammā-gūylıḳda daḫı gūy-ı sebḳati rübūde itmege iḳdām idüp üstād-ı ṭabʿum anı daḫı itmām S307b içün bünyād urmış idi R355a diyüp bünyād ismine bu muʿammāsını** oḳurdı**.

4** olup: olmışdur S.
10** Murād Ḫan ile: Murād ile H R.
16** bülbül-i ṭabʿ-ı... naġme-serādur: şekkeristān-ı belāġat u feṣāḥatda şekker-ḫādur Ü.
17** olınmaġiçün: olınmasıyçün Ü.
17** itdügi eşʿārdandur: itdügidür S.
18** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
18-22** Mecnūn ki dil zi-nāle... ismine bu muʿammāsını: - Ü.
22** oḳurdı: urdı S - Ü.

Bā-ism-i Bünyād[**]*:Her geh sühan ez-zülf-i tu bünyād konem*
Dīvāne şevem hezār feryād konem
Ez-behr-i cünūn me-rā çü der-bend keşend
Der-bend hemān zülf-i tu-rā yād konem[**]

NİẒĀMĪ: Diyār-ı Ḳaramandan bir fāżıl-ı devrānuñ oğlıdur. Bir cevān-ı[**] māh-rūy u müşgīn-būy idi ki çeşm-i devrān naẓīr ü aḳrānını getürmemiş ve bir dil-ber-i serv-ḳadd ü nesrīn-ḫadd idi ki dest-i dehr-i muḥtāl şebīh ü miṡālini ele getürmemiş idi. Ruḫsār-ı dil-firīb ü mümtāzı rūz-ı viṣāl gibi tābān ve zülf-i dil-āvīz ü dırāzı **Ü306b** şeb-i firāḳ gibi pāyān olduğından ġayrı dīde-i edānī vü erāẕilden āyīne-i cemāl-i bī-miṡāli dūr ve miyān-ı dil-berānda rū-siyāh olmaḳ ḫavfından sāyesinden daḫı hārib[**] ü nüfūr idi. Bu ḥāletden ġayrı şāʿir-i sāḥir-i şīrīn-kār ḳaṣā`id ü ġazeliyyātı muḥkem ü üstüvār ebyāt u eşʿārı yek-dest ü hem-vār kelimātı[**] maḳbūl u müsellem cümle-i[**] eʿāẓım-ı şuʿarā-yı ʿālemden[**] büleġā-yı Rūmuñ şāʿir-i belāġat-niẓāmı ve fuṣeḥā-yı zemānesinüñ nāẓım-ı feṣāḥat-iniẓāmıdur. Ammā ve hezār ḥayf ki henüz ḫaṭṭ-ı sebzi mānend-i Ḥıżr-leb āb-ı ḥayāta resīde olmayup sebze-i mūy-ı zībāsı sünbül-i behişt gibi kenār-ı cūybār-ı kevṡerde demīde olmadın ve mīve-i ʿömri kemālin bulmadın zaḫm-ı ḫūrde-i tīr-i naẓar-ı ʿaynü'l-kemāl olmışdur ve bahār-ı ʿömr ü şükūfe-i **H311a** ḥayātı tamām açılmadın ḫazān-ı memāt u fenā ile şolmışdur. Selāṭīn-i Āl-i ʿOsmān içre ser-ʿalem-i rāyet-i bedīʿü'l-āyeti gibi ser-āmed olan

[1**] Bā-ism-i Bünyād: - R Ü.
[1-4**] Her geh sühan... tu-rā yād konem: - Ü.
[6**] Bir cevān: Cevān Ü.
[12**] hārib: ḥārib R.
[14**] kelimātı: - Ü.
[14**] cümle: - Ü.
[15**] ʿālemden: ʿālem Ü.

fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye merḥūm Sulṭān Meḥemmed mezbūruñ evṣāf u aḥvālini istimāʿ idüp ḥużūrına daʿvet itmiş idi. Yolda gelürken daʿvet-i pādşāh-ı ẕü'l-celāle icābet idüp[**] eṡnā-yı seferde diyār-ı ʿuḳbāya güẕer eyledi. Sebeb-i vefātını bu maḳūle ḥikāyet ü rivāyet iderler ki bir şeyḫ-i nāmdār ve ʿābid-i pür-hīz-kāruñ ferzend-i dil-bendi var idi ki aralarında binā-yı maḥabbet ve esās-ı meveddet muḥkem ü üstüvār idi. Ber-muḳteżā-yı nāz u niyāz ve iġvā vü ifsād-ı nāşi vü ġammāz miyānlarında āteş-i ʿışḳ ve nār-ı maḥabbet ile ġāyet ḥarāretvār iken nefs-i serd-i raḳīb **S308a** gibi bir miḳdār bürūdet ẓāhir ü bedīdār olduḳda maḥbūbı[**] olan **Ü307a** cevān-ı bedīʿü'l-üslūbuñ seng-i hecā ile şīşe-i ʿarż u nāmūsını[**] şikeste itdüginden[**] pederi şeyḫ-i meẕkūr dilgīr ü rencūr olup şāʿir-i mezbūrı hedef-i tīr-i pür-te'ṡīr-i duʿā ider. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār[**] ol nāẓım-ı feṣāḥat-diṡāruñ güftār-ı melāḥat-āṡārındandur[**].

R355b *Şiʿr*[**]: Gül-i ʿārıżuña olsa muʿārıż ʿaceb olmaz
Kim yüzi açılmışda ḥayā vü edeb olmaz

Ve lehū[**] : Dāġ-ı ġamuñ ki mihr ü maḥabbet nişānıdur
Sīnemde ṣaḳlarum ki saʿādet nişānıdur
Ḳaddüñ ḳıyāma gelse firāḳuñ düşer dile
Zīrā ḳıyām fitne-i ḳıyāmet nişānıdur

Ve lehū[**] : Faṣl-ı güldür ṭaleb bāde-i gül-reng idelüm
Naġme-i ceng ile ʿıyş itmege āheng idelüm

[3**] icābet idüp: icābet Ü.
[9**] maḥbūbı: mecnūnı R.
[10**] nāmūsını: nāmūsın S.
[10**] itdüginden: itdükden R.
[12**] belāġat-şiʿār: -S.
[12**] feṣāḥat-diṡāruñ güftār-ı melāḥat-āṡārındandur: feṣāḥat-diṡār ve belāġat-şiʿāruñ güftār-ı melāḥat āṡārındandur ki taḥrīr olındı S.
[13**] Şiʿr: - H Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[19**] Ve lehū: - H S Ü.

Ḫāṭıruñ bülbül ü gül ṣoḥbetin eylersin heves
Ṣubḥ-dem gülşene gül bir ben ü bir sen** gidelüm
Çün ḫadengine anuñ māniʿ olan cevşen imiş
Bāri çün ceng iderüz cevşen ile ceng idelüm
*Ve lehū** :* Nigārā sensüz olan dem ne demdür
Dem derd ü ġam u vaḳt ne demdür
Ayaḳ başmış ki ḳanum döke dil-ber
Bi-ḥamdi'llāh hele demdür ḳademdür
Niẓāmī naẓmuñı aġzıyla** ḫatm it
Ki cümle nesnenüñ ṣoñı ʿademdür
*Ve lehū** :* Ḳullaruñı bīgāne öldürmek ise ʿādetüñ
Bu Niẓāmī bendenüñ şuçı ne sulṭānum benüm
*Ve lehū** :* Ḫaṭṭuñ ol pīrūzedür kim laʿl-i nāb üstindedür
Leblerüñ ol laʿl kim dürr-i ḫoş-āb üstindedür
Ḫāk ol dil** pertev-i ḥüsninden isterseñ naṣīb
K'āftābuñ pertevi dā'im türāb üstindedür
H311b Çeşm-i giryānumda ey dil-ber ḫayāli ḳaddiñüñ
Bir nihāl-i tāzedür kim cūy-ı āb üstindedür
Ḳāmetüm şol dala dönmişdür ki derd altındadur
Gözlerüm şol ʿayna beñzer kim ʿaẕāb üstindedür
Yüzüñ üstinde vaṭan ṭutsa gözüñ olmaz ʿaceb
Menzil-i Merrīḫ çünkim āftāb üstindedür

2** bir ben ü bir sen: bir sen ü bir ben Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
9** aġzıyla: ʿizzetle Ü.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Ḫāk ol dil: ḫāk ol ey dil Ü.

Zülf ü ebrūñı görenler dir hezārın āferīn
Şol muʿanber çetre kim müşgīn ṭınnāb üstindedür
Ey Niẓāmī vaṣla şād olma vü hicrāna melūl
Kā'ināturñ ḥāli çünkim inḳılāb üstindedür

S308b NAẒMĪ: Dārü'n-naṣr ve'l-meymene olan şehr-i Edirnedendür. Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ bendezādelerinden olmaġla zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan olmışdur. Şuʿarā-yı zemān tetebbuʿ idüp didükleri ġazeliyyātı neẓā'ir ile cemʿ idüp her birine kendüsi daḫı naẓīre diyüp ẕikr olınan Sulṭān-ı Sikender-naẓīre ṣunmışdur. Ṣanā'iʿ ü bedā'iʿ-i şiʿriyyeye kūşiş-i bī-şümār idüp eṭvār-ı zemān **R356a** ve āşār-ı devrān gibi maḳlūb-ı müstevī** ve felek-i aṭlas gibi nücūm-ı nuḳaṭdan sāde vü āzāde ve felek-i ŝevābit gibi kevākib-i ʿiẓām ile müzeyyen eşʿār dimekle iştihār bulmışdur. Lākin şiʿrinde ol deñlü ḥālet olmayup naẓmı maẓhar-ı luṭf u melāḥat olmamışdur. Bu ġazeli bed degüldür**.

*Şiʿr*** : Dehānın būsesin ḳılmaḳ temennā
Bir olmaz fikrdür yoḳ yire cānā
Niçe bir ṭola ey vā ile kūyuñ
Yazuḳdur ehl-i ʿışḳuñ āhın alma
Ṭavāf-ı Kaʿbe-i kūyuñ ṣafāsın
Bulur mı ḥacle varsa ṣūfī** farżā
Leṭāfet birle ẕātuñ gerçi cevher
Velī ḳalbüñ nigārā senüñ ḫārā

11-12** maḳlūb-ı müstevī: maḳlūb u müstevī H.
15** bed degüldür: bed degüldür ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
16** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
21** varsa ṣūfī: ṣūfī varsa R.

Şataşdum Naẓmiyā bir özge derde
Devāsın bulmadum ʿālemde derdā

NAʿṬĪ: Vaṣf u naʿtı ḫāric-i taḥammül-i ʿuḳūl-ı fuḥūl olup büldān-ı** cihān içre müsteşnā vü maḳbūl olan şehr-i İstanbuldandur. Merḥūm Ḳadrī Efendi Anaṭolı ḳāżīʿaskeri iken kātib-i Dīvānī ve nüvīsende-i tevḳīʿāt-ı pür-ʿunvānı **Ü308a** olmışdı. Lākin mānend-i ḫum sākin-ḫāne-i ḫumār ve miṣāl-i ḥabāb-ı cām-ı şarāba müdām hevādār olmagın devlet-i cihāndan ser ü sāmān bulmayup āḫir Süleymān Paşa Mıṣra gitdükde kātib olup ol diyārda iken necm-i ḥayātı āfil** ü ġārib olmışdur. Ferruḫ u Gül-ruḫ nām baḥr-ı remelde bir naẓm-ı be-nāmı vardur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

H312a *Şiʿr**:* Ḳanı ol dem kim bizüm ẕevḳ ü ṣafāmuz var idi
Bezmümüzde iki yār olsa biri dildār idi
Yüz sürerdüm ḫāk-pāy-ı yāre her şām u seḥer
S309a Devlet ü baḫtum müsāʿid ṭāliʿüm bīdār idi
Āh kim virdi fenā yiline āḫir rūzgār
Bir zemāndı** gerçi Naʿṭī ḫāk-pāy-ı yār idi**

NAʿĪMĪ: Nāmı Niʿmetu'llāhdur. Çeşmecizāde dimekle meẕkūr u meşhūr bu daḫı şehr-i mezbūrdan nübūʿ u ẓuhūr itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilmde ḥareketine dürr-i dürc-i meʾāşir-i kevkeb-i burc-ı menāḳıb u mefāḫir olan merḥūm Saʿdī Efendinüñ āstān-ı bülendi nihāyet olup ḫidmet-i pür-bereketlerinden mülāzım

---

4** büldān: ve büldān Ü.
10** āfil: ufūl S.
11** eşʿār mezbūruñ güftārındandur: mezbūruñdur H.
12** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
17** Bir zemāndı: Bir zemāndan R.
12-17** Ḳanı ol dem kim… gerçi Naʿṭī ḫāk-pāy-ı yār idi: - Ü.

olmaḳ saʿādetine vāṣıl u nā'il ve çeşme-i lü'le-i aḳlām-ı ṣafā irtisāmından şürb-i mā'ü'l-ḥayāt elfāẓ u kelāmına cān u dilden mā'il olmış idi**. Niçe müddet ḳassāmı ve nā'ib-i aḥkāmı olmağla bī-ḥadd ü ḥisāb resā'il ü kitāb cemʿ itmiş idi.

*Mıṣrāʿ*** : Şu enīs-i kitābhā-yı nefīs

fehvāsı üzre muṭālaʿa-i kütüb-i ʿirfānı ṣoḥbet-i yārāna degişmez **R356b** ve necm-i ṭabīʿinüñ iḫtilāṭ-ı iḫvān-ı zemān ile yıldızı barışmaz idi. Ṭaleb-i izdiyād-ı cāh u celāle ṭālib olmayup tereddüd-i ebvāb-ı ekābir ü aʿyāndan müteneffir ü hārib olmağın āḫir-i ʿömrinde elli aḳçe ile Ḳāḍī medresisinde müderris iken terk-i sarāy-ı köhne-i cihān idüp

*Mıṣrāʿ*** : Rāğıb u ṭālib-i naʿīm-i cinān**

oldı. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Āstānuñdur şehā dergāh-ı aʿlāmuz bizüm
Ḥaḳ bilür yoḳ ġayrı ḳapuñdan** temenāmuz bizüm**
Ḳullaruñ ʿālī-cenāb ise anun** ednāsıyuz**
Yoluña olsun fedā aʿlā vü ednāmuz bizüm

NAʿĪMĪ: Mezbūruñ daḫı kevkeb-i vücūd-ı pür-lemʿānı maṭlaʿ-ı şehr-i mezbūrdan lāmiʿ ü ʿıyān **Ü308b** olup ṣāḥib-ḳırān-ı zemān fermān-fermā-yı** cihān merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫanuñ vezīr-i Āṣaf-nişānı olan ʿAlī Paşanuñ

1-2** vāṣıl u nā'il ve çeşme-i lü'le-i aḳlām-ı ṣafā... cān u dilden mā'il olmış idi: vāṣıl u nā'il olmış idi Ü.
5** Mıṣrāʿ: - S Ü.
11** Mıṣrāʿ: - S Ü.
11** cinān: cāvidān S.
12** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
13** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
14** ḳapuñdan: ḳapuda R ḳapudan S ḳapuñda Ü.
14** Ḥaḳḳ bilür... temmāmuz bizüm: Ḳullaruñ... biz eñ ednāsıyuz H.
15** anuñ: biz eñ R Ü.
15** Ḳullaruñ... biz eñ ednāsıyuz: Ḥaḳḳ bilür... temmāmuz bizüm H.
18** fermān-fermā: fermā Ü.

vezāreti avānında re'īsü'l-küttāb-ı Dīvān-ı ḫāḳānı ve muḥarrer ü musaṭṭar-ı veḳā'i'-i sulṭānī olmış idi. Riyāsetden maḳdem keyfiyyet-i berşden muḥkem geçmiş idi. Riyāsetinden çoḳ zemān daḫı geçmedin bu mu'abber-i fenādan geçmişdi. Ṣandūḳ-ı derūnı ki eş'ār-ı gūn-ā-gūn ile mālīdür. Bu ġazeli keyfiyyet ü ḥāletden ḫālī degüldür**.

*Şi'r*** : Cānā dime viṣālüme irmek muḥāldür
Kim bile Ḥaḳ müyesser ide iḥtimāldür
H312b Maġrūr olma manṣıb-ı ḥüsne igen begüm
S309b Bāḳī degüldür elde bu bir destmāldür**
Meclisde būseñ aldı ḥarāmlıġ eyledi
Ḫūn-ı ḳadeḥ n'ola baña dirsen ḥelāldür
Göñlümde gözlerüñ senüñ ey Leylī cemāl
Mecnūna üns baġlamış iki ġazāldür
Şāhā murādı şi'r degüldür Na'īmīnüñ
Belki cenāb-ı 'ālīñe bir 'arż-ı ḥāldür

NİḲĀBĪ: İzniḳdendür. Rūy-ı taḥṣīl ü 'ilm ü kemālden ḥicāb-ı niḳābı def' ü ref' ve gülistān-ı cinānından ḫār u ḫāşāk-ı baṭāleti ḳaf' u ḳal' idüp** ṭarīḳ-i 'ilme 'āzim olduḳdan ṣoñra merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olup ḳāḍī-i Keşān iken sene erba'īn ve tis'ami'ede ḥarāmiyān-ı merdüm-keşān elinden cām-ı ḥımām ile ṣaḥbā-yı şehādeti keşān oldı. Bu şi'r anuñ güftārındandur**.

5** degüldür: degüldür ki taḥrīr olındı S.
6** Şi'r: Naẓm H - R Ü.
8-9** Maġrūr olma... elde bu bir destmāldür: - Ü.
18** ḳal' idüp: ḳam' idüp S Ü.
21** anuñ güftārındandur: anuñdur Ü.

*Şiʿr*** : Ḫāk-pāy-ı yār içün ṭurmaz yeler bād-ı seḥer
Kendüyi göstermez ammā sürmeyi gözden siler

NAḲŞĪ: Nāmı Aḥmeddür. Necm-i vücūd-ı lāmiʿi ufḳ-ı Dārü's-salṭanatü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyyeden ṣāriḳ ü ṭāliʿ olmışdur. Muḳaddemā naḳḳāşlıḳda **R357a** Mānī-i Ṣānī ve Ṣānī-i Mānī** olup zemānında engüşt-nümā-yı ḫalḳ-ı cihān ve naḳş-bendlikde dil-peẕīr-i ehl-i zemān idi. **Ü309a** Naḳş-bend-i ḫayāl itdügi taṣvīr ü timṣālüñ ḥayrān-ı āşüfte-ḥāli olup aḳlām-ı bedīʿü'l-irtisāmından ẓāhir ü peydā olan nuḳūş-ı pür-zīb ü bahā Erjeng-i naḳḳāşān-ı Çīn ü Ḫıṭā idi. Ḫāme-i çehre-güşāsından cān-ı ṣūret-gerān Çīn-i ḥayrān ve ṭabʿ-ı reng-āmīzinden dil-i naḳş-ı perdāzān Ḫıṭā-yı ṣūret-i bī-cān idi.

*Şiʿr*** : *Çü ū ber-levḥ-i ṣūret kilk rāndī*
Çü ṣūret ʿaḳl ber-cā ḫuşk māndī
Ney-i kilkeş çunān ṣūret nigāred
Ki Mānī-rā be-ṣūret der-neyābed

Baʿdehū ṣıfat-ı ʿilm-i nücūma iştiġāl idüp bu fennde daḫı ṣāḥib-kemāl olmışdur. Cāmiʿ-i şerīf-i** Süleymānīde muvaḳḳıt olup evḳāt u sāʿātını bu maḳūle-i kemālāta ṣārif ve dā'imā kārī taḥṣīl-i leṭā'if ü maʿārif idi. Bu bir iki eşʿār-ı mezbūruñ güftārındandur**.

S310a *Şiʿr*** : Çāk itme sīneñ ey dil ol gül-ʿiẕāra ḳarşu
Açılmaḳ olmaz igen ol bahāra ḳarşu

1** Şiʿr: - Ü.
6** Mānī-i Ṣānī ve Ṣānī-i Mānī: Mānī-i Ṣānī Ü.
13** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
18** şerīf: - S.
20** güftārındandur: eşʿārındandur Ü.
21** Şiʿr: - R Ü.

*Ve lehū*** : Göñüller murġı ḳonmaḳdan egilmiş
Nihāl-i tāzedür ol iki ebrū
H313a Ṭoyar mı ḫançerine teşne göñlüm
Kişi ṣuyı çoḳ içer olsa ṣayru

NİGĀRĪ: Ġalaṭadandur. Naḳḳāş Ḥaydar dimekle iştihārvārdur. Muḳaddemā zemānesinüñ Naḳḳāş-ı varaḳ-nigārı ve ṣanʿat-ı ressāmı** ve naḳş-ı nigārīde** Ṣānī-i yāri olup bir üstād-ı** Behzād-dest idi ki** Mānī-i çehre-güşā resm itdügi ṣūret-i** raʿnāyı** gördükde ṣūret-i Çīn gibi ḥayrān olurdı ve muṣavverān-ı kār-ḫāne-i Çīn ü Ḫıṭā siyāh ḳalemle ṣūret-nümā olduġı timsāli muʿāyene itse ṣanem-misāl ṣūret-i bī-cān olup ḥayretden dīvāra ṭayanup ḳurıyı ḳalurdı**. Ḳāmet-i dildārı **Ü309b** taḥrīr eylese fiʾl-ḥāl reftār ḳılurdı ve ṣūret-i gül-zībāyı naḳş eylese bülbülvār her ṭarafdan hezār āh u zār olurdı.

*Li-münşihi***: Yazaydı naḳş-ı yārı fiʾl-meṡel ger
Gören dirdi aña rūḥ-ı muṣavver
İderdi geşt-i gülzār-ı cihānı
Yazaydı ṣūret-i āb-ı revānı

Ġalaṭalı olmaḳ taḳrībiyle şināverān-ı deryāyla āşinā olmaġın reʾīslik semtine sālik olduḳda anda daḫı kāmil ü ḳorsan olup mānend-i riyāḥ-ı deryā-yı ʿummānı ayaġı altına almış idi. **R357b** Bu cümle ile sefīne içre geşt-i deryā iderken** sefīne-i eşʿār ve baḥr-ı naẓmdan çıḳmış leʾālī-i ābdār elinden

---

1** Ve lehū. - H S Ü.
7** ṣanʿat-ı ressāmı: ṣanʿat-ı teẕhīb Ü.
7** naḳş-ı nigārīde: naḳş u nigārīde H
8** üstād: - S muṣavver Ü.
8** idi ki: ki Ü.
8-9** Behzād-dest idi ki Mānī-i çehre-güşā resm itdügi ṣūret: - S.
9** raʿnāyı: yāri S.
11-12** ḳurıyı ḳalurdı: ḳurılı ḳaldurdı R.
14** Li-münşihi - Ü.
21** iderken: iderken elinden Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

düşmez[**] ve dilden[**] bir ān gitmez idi. Sütūn-ı aḳlām ve bādbān-ı evrāḳla yalñız açup ʿummān-ı ʿirfāna dümen ṭoġrılanmış idi[**]. Ol ecIden serīr-ārā-yı kişveristānı merḥūm Sulṭān Süleymān-ı S̱ānī (Ḥażret)lerine[**] nedīm olup cām-ı şarāb gibi dāḫil-i bezm-i ʿişreti ve saʿādet ü sürūr u melāli[**] mülāzım-ı ḥarīm-i celālet ü şevketi olmış idi. Ḥudūd-ı s̱emānīnde ṣaḥīfe-i ḥayātınuñ naḳş u nigārı bozulup deyr-i cihānda ṣūret-i bī-cān olduḳda ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmış idi. Ṭurfe-i hey'et ve ḫoş-ṣoḥbet kimesne idi[**]. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Laʿl-i lebüm ışırdı diyü girme ḳanuma
Hiç ola mı efendi ḳıyam kendi cānuma

(Diger) : Servden bālā-ter olmış ḳāmet-i dil-ber bugün
Nā-resīde daḫı bir açılmaduḳ ġonçeydı dün

S310b*(Diger):* Lez̤z̤etine laʿlüñüñ beñzetdügiçün dadını
Başın ezdük[**] şükkerüñ alduḳ lebüñüñ dadını

NİGĀHĪ: Vilāyet-i Aydın cāniblerinden **H313b** rūşen ü ʿıyān olmış bir ḳābil-i cevān idi. Ṭarīḳ-i ʿilmden murādı ḳalem-mis̱āl el virmedükde ṭarīḳ-i mezbūrdan ferāġat idüp **Ü310a** müteveccih-i semt-i kitābet olmış idi. Anda daḫı nā-murād u nā-kām iken maḫmūr-ı cām-ı ḥımām olmışdur. Dīde-i dil ü cānınuñ cānib-i ʿirfān gāhī nigāhi olmaġla eşʿār-ı belāġat-şiʿārıyla

---

1** düşmez: düşmez idi S.
1** ve dilden: mü ellifinden Ü.
2** ṭoġrılanmış idi: ṭoġrılatmış idi R S.
3** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
4** ve saʿādet ü sürūr u melāli: saʿādet ü sürūr ve mis̱āli H ve saʿādeti ve sürūr Ü.
7**. Ṭurfe-i hey'et ve ḫoş-ṣoḥbet kimesne idi: - S.
7** Bu eşʿār anuñdur: Bu şiʿr anuñ güftārındandur S.
8** Şiʿr: - R Ü.
13** Başın ezdük: Baş ezdük Ü.

semā-yı belāġatuñ[**] tābende-māhı idi. Bu eşʿār mezbūruñ güftār-ı belāġat-āṣārındandur[**].

Naẓm[**] : Dersin oḳurken ḳapar nā-geh kitābın nāzdan
Şīve-i bābın ezber eyler var ise açmazdan

(Diger) : Tenhā senüñle ḳalmaġiçün bu zemānede
Bir ḳaç ʿazīz Yūsuf-ı Mıṣrīyi ṣatdılar
Ben ġār-ı hicrde nice biñ sāl yatduġum
Aṣḥāb-ı Kehf işideli bir pāre yatdılar[**]

Ve lehū[**] : Bī-ʿamel cennete girmez diyü ġavġālar ider
Gūyiyā aldı gibi ḥabbeti zāhid ʿamele
Cümle ʿuşşāḳuñ işigüñde biter[**] gerçi işi
Bitdi bizüm işimüz işigüñe vara gele

NŪRĪ: Laṭīfī ḳavli üzre kendi vaṭanı olan şehr-i Ḳasṭamonıdandur. Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye olan merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫan zemānında ḳużāt-ı ʿadālet-ʿunvānından iken terk-i maḥkeme-i cihān itmişdür. Ebī Eyyūb-ı Enṣārīde medfūn olan ʿArab Çelebinüñ vālididür. Bu maṭlaʿ anuñdur[**].

Maṭlaʿ[**] : Ḳāmet-i şimşāduña öykündügiçün nārven
Başına üşdi ne[**] ġavġā ḳıldı murġān-ı çemen

[1**] semā-yı belāġatuñ: - Ü.
[1-2**] belāġat-āṣārındandur: belāġat-āṣārındandur ki taḥrīr olındı S.
[3**] Naẓm: - R S Ü.
[5-8**] Tenhā senüñle... bir pāre yatdılar: - H R S.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] biter: yeter R.
[17**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[18**] Maṭlaʿ: Şiʿr S - R Ü.
[19**] ne: yine S.

NŪRĪ[**]: Ḳaṣr-ı sarāy-ı iʿtibār u iştihārı Aḳsaray dimekle felek-miḳdār olan şehr-i sütūde-eṭvārdan **R358a** ẓāhir ü bedīdār olmışdur. Nāmı Nūru'llāhdur. Niçe zemān (Ḥażret)-i[**] vālid-i firdevs-mekānda dāmen-der-miyān olup ẕāt-ı bī-ʿadīl ü naẓīri müddet-i medīd ü keşīrde gāhī Şerḥ-i Mevāḳıf ve gāhī Hidāye ve gāhī tefsīr oḳumaġla emsāl ü aḳrānı miyānında ḫayli pür-ʿunvān u şehīr olmış idi. Ḥaḳḳā ki envāʿ-ı ʿulūm u maʿārifle maʿrūf ve eṣnāf-ı feżā'il ü kemālāt ile mevṣūf her-vech ile taʿrīf ü tavṣīf olınmaġa lāyıḳ bir ẕāt-ı kāmil ü fā'iḳdür. (Ḥażret)-i[**] vālid-i merḥūm Ḫᵛāce ʿAṭā Efendiye[**] irtibāṭ idüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmış idi. Ḳırḳ aḳçe[**] ile Ḳosṭanṭiniyye-i ʿaliyyede **S311a** Kepenkci müderrisi iken ṭarīḳ-i tedrīsüñ faḳr u fāḳasına taḥammül itmeyüp ṭarīḳ-i ḳażāya girmişdür. Bir defʿa vālid-i firdevs-maḳām **H314a** ḳāḍī-i Şām-ı şeref-encām iken baʿż-ı aʿdā vü ḥussādı merḥūma ġamz u nifāḳ itdüklerinde (Ḥażret)-i[**] vālide ruḳʿa inhā idüp mezbūra gönderdükde[**] *yurīdūne en yuṭfi'ū nūra'llāhi bi-efvāhihim*[*] āyet-i kerīmesin ruḳʿada derc idüp ḫidmet-i vālidüñ sebeb-i izdiyād-ı riʿāyet ü nevāzişi olmış idi. Maʿārif ü kemālātına nihāyet yoḳdur. Cümleden Yaḥyānuñ Gencīne-i Rāz kitābına ẕeyl nāmına Sebʿa-i Seyyāre nām iki biñ beyt bir kitāb taḥrīr itmişdür. Yine[**] Gencīne-i Rāz baḥrında ki Sübḥa-i Cāmı baḥrıdur. Ol kitābuñ evvel beyti budur.

[1**] Nūrī: - Ü.
[3**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[8**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[8**] ʿAṭā Efendiye: ʿAṭāu'llāh Efendiye S.
[10**] Ḳırḳ aḳçe: Ḳırḳ H.
[13**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[13-14**] inhā idüp mezbūra gönderdükde: inhā itdükde H S.
[14*] *Tevbe-32 (Allah'ın nurunu ağızlarıyla üfleyip söndürmek istiyorlar).*
[18**] Yine: - S.

Şiʿr[**] : Ḥamd ile olsa eger naẓm-ı kelām
Bismil ile bulur ol ṭarz tamām[**]
Cehd idüp derc ide gör bunları sen
Pür-leṭāʾif ola tā naẓm-ı süḫan
Süḫanuñ kim ola emr-i ẕī-bāl
Bunlar olmasa olur bī-denbāl[**]

Nat-ı Resūl yine ol kitābdandur[**].

Şiʿr[**] : Muʿcizātına anuñ ehl-i seyr
Yazdılar niçe mücelled defter
Ḥilye vü sīretine cüssem fühūl
Getürüp niçe ḥadīs̱-i maḳūl[**]
Çalışup bir niçe yıl Ḳāḍī ʿAyāż
Yazduğın idemedi daḫı beyāż
Ne Buḫārī ne Ṣaḥīḥ-i Müslim
Her biri eyledi çün rāhını güm
Aḥmed-i[**] Ḥanbelī de çekdi emek
Līk taḥrīr olup müstedrek

Ḥażret miʿrāca çıḳduḳda eflāki seyr itdügine

Naẓm[**] : Anı seyr itmegiçün pīr-i felek
Ferḳadāndan urunubdur ʿaynek[**]

[1**] Şiʿr: - H R.
[2**] tamām: niẓām H S.
[6**] olur bī-denbāl: olurdı bī-bāl olur bī-dāl H.
[7**] Nat-ı Resūl yine ol kitābdandur: Nat-ı Resūlde H.
[8**] Şiʿr: - H R.
[10-11**] Ḥilye vü siyer tene... niçe ḥadīs̱-i maḳūl: - H R.
[16**] Aḥmed: Aḥmedī S.
[19**] Naẓm: - R S.
[20**] Ferḳadāndan urunubdur ʿaynek: Ferḳadāndan urunubdur H Ferḳadānından urunubdur ʿaynek R.

Meẕkūr kitābı dil-bere teşbīhde bu beytler andandur[**].

Zīver-i ḥüsn ile maḥbūb-mis̱āl
Ehl-i dil bulsa ider ʿarż-ı cemāl[**]
Gerçi kim cāmesi Rūm üslūbı
R358b Reviş-i[**] ṭarz-ı ʿAcem maḥbūbı

NŪRĪ: ʿUlemā-yı Rūmuñ şöhre-i āfāḳı merḥūm u maġfūrün-leh ʿAbdü'l-bāḳī Efendinüñ ḳulı idi. Ṭabʿınuñ taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle ḳabūli olmaġla merḥūm u maġfūr[**] Rüstem Paşaya pīş-keş virmiş idi. Vezīr-i mezbūruñ enẓār-ı luṭf-ı[**] mevfūrıyla manẓūr olmaduġından dilgīr ü rencūr olup **S311b** ekl-i berş ü keyfiyyete devşinüp bu ḥālde daḫı ve kemālin bulmış belā-yı afyon ile kārı tamām olmış idi. **Ü310b** Baʿdehū Mıṣra gidüp anda iken āftāb-ı ʿömrinüñ nūrı zā'il ve necm-i ḥayātı **H314b** ol diyārda ġārib ü āfil[**] oldı.

Eger cān görmek isterseñ bedensüz
Yüri cānānı seyr it pīrehensüz[**]

Merḥūm Ḫayrü'd-dīn Paşa Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede Çitli Ḥammāmı dimekle be-nām u meşhūr ḫāṣṣ u ʿāmm olan ḥammāmı ki ḳubbe-i sipihr-i mīnā-fām aña kāş ferş olaydum diyü reşk iderdi[**] ve mihr ü māh ol ḥammāma cām olmaḳ şevḳıyla lü'le-i dīdesin pür-eşk ider idi binā itdükde ol zemānda olan şuʿarā-yı belāġat-ṭırāz ḥammām-mis̱āl ol ḥammām-ı bī-enbāzuñ ṣāḥsār-ı medḥ ü s̱enāsında āşiyān-sāz oldukda şāʿir-i mezbūr daḫı medḥ-i ḥammām-ı

[1**] teşbīhde bu beytler andandur: teşbīhde idüp dimişdür S.
[2-3**] Zīver-i ḥüsnle... ider ʿarż-ı cemāl: - S.
[5**] Reviş: Revişi H S.
[9**] maġfūr: maġfūrleh H.
[9**] enẓār-ı luṭf: inkār-ı luṭf H.
[13**] ġārib ü āfil: ġāret Ü.
[14-15**] Eger cān görmek... seyr it pīrehensüz: - H R S.
[18**] iderdi: - S.

mezkūrda niçe ebyāt diyüp eṭrāfına ḫaṭṭ-ı celī ile yazdurup bu beyti daḫı ḳapu üstine kitābet olınmış idi.

*Beyt*** : Gülşen-i cennetde kevs̱er isteyen ġılmān ile
Mīr-i baḥruñ Nūriyā seyr eylesün ḥammāmını

Merḥūm ʿĀşıḳ Çelebinüñ sitem-i ẓarīfliġi ṭutup *mā`en ḥamīmen** kevs̱er-i ıṭlāḳı ḫaṭā-yı ʿaẓīmdür** diyü bu rubāʿīyi dimişdür.

*Rubāʿī** : Seçmeyen ḫar ḥamīmi kevs̱erden
Lāyıḳ olmaz pesend-i ḫilʿatine
Nūriyā cāme-kānı ṭutdı ḳoḳu
Yüri aş bunı nūra ḫalvetine

NŪRĪ**: Şehr-i felek-ābād ḳaṣaba-i Belġraddan erbāb-ı ḳalem ü ḥisābdan zuʿmınca ʿilm ü kemāl ile mālik-i niṣābdan dīvāne-i naḳş u abdāl-mizāc tünd-i ṣoḥbet ü ṣaʿb-imtizāc eşʿārı vāfir-i pür-gūy şāʿir idi. Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Derd ile zerd olmış idi beñzimüz eyva gibi
Ḳanlu yaşum yir yir āl itdi velī** elma gibi

Bir ḳāḍī ḥaḳḳında dimişdür.

*Ḳıṭʿa*** : Yaḳdı şehri efendi rişvet ile
Dilerüm kim evini Tañrı yaḳa
Maḥżar ider efendi çıḳmaz tīz
İl duʿāler ider ki şelle çıḳa**

3** Beyt: Şiʿr S - R Ü.
5* *Muhammed-15 (Kaynar su).*
6** ḫaṭā-yı ʿaẓīmdür: ḫaṭādur S.
7** Rubāʿī: Ḳıṭʿa H S - Ü.
12** Nūrī: Ü nüshasında isim yazılmamıştır.
14** anuñdur: anuñ güftārındandur S.
15** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
16** velī: anı S.
18** Ḳıṭʿa: - R H.
15-21** Derd ile zerd olmış... ider ki şelle çıḳa: - Ü.

Ü311a NŪḤĪ: Rūmilinden ḫāk-ı ʿanber-siriştine naẓīr olmayan ḳaṣaba-i Piriştinedendür. İstanbula muhāceret idüp baʿż-ı ümerā vü vüzerānuñ ḫidmetine vuṣūl ve şeref-i ṣoḥbetine müşūl ile[**] sālik-i **R359a** bendegān-ı ṣāḥib-ḳırān cenāb-ı Sulṭān Süleymān Ḫana duḫūl itmiş idi. Baʿdehū **S312a** şehzādegān-ı ʿālī-şān miyānında otağa gibi ser-āmed ve gülistān-ı salṭanatda nihāl-i serv-ḳadd iken tünd-bād-ı ecel ile menzil ü maḥalli ḫāk-ı laḥd olan şehenşāh-ı mübeccel ü mümecced merḥūm Sulṭān Meḥemmed **H315a** sancağa çıḳduḳda himmet-i aʿyān u ekābir ile aña kātib-i ser olmış idi. Āḫir ol deryā-yı kerem ve ʿummān-ı iḥsān olan şehenşāh-ı ʿālī-şān ġarīḳ-i baḥr-ı bī-kerān raḥmet-i Raḥmān olduḳda yine der-i devletde kātib-i Dīvān olmış idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫan sefer-i pür-ẓafer-i fetḥ-i Vanda iken kārvān-ı ecel ile ʿālem-i fenādan sefer idüp mülket-i beḳāya revān oldı. Kes̱ret-i ekl-i berş ü afyon ile bağrı ḫūn ve ḥāli diger-gūn olmış idi. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Ṣāf-dil gibi gelüp meclis-i rindāna ṣafā
Ağzı ṣuyın aḳıdur gör leb-i cānāna ṣafā
Ṣuyın ḳomış güle beñzer deheni dildāruñ
İçmege ṣu viricek ağzına rindāna ṣafā
Çün olur cāmı meyüñ şekl-i[**] ṣafāda ekṡer
Cām-ı meyden ṭolu olsa n'ola mey-ḫāne ṣafā[**]

NEVʿĪ: Ḥadā'iḳ u riyāż-ı pür-ṣafāsı nümūne-i gülistān-ı *fihā enhārun min ʿaselin muṣaffen*[*] olup hevā-yı cān-fezāsı viṣāl-i dil-berān gibi dil-güşā ve sāḥa-i pür-melāḥat ü bahāsı kūy-ı cevānān-ı sīm-berān gibi dil-güşā vü raʿnā

[3**] ile: olmağla S.
[13**] Bu şiʿr anuñdur: eşʿār anuñ güftārındandur S.
[14**] Şiʿr: Naẓm H - R.
[18**] cāmı meyüñ şekl: cām-ı meyüñ şekli S.
[14-19**] Ṣāf-dil gibi gelüp... olsa n'ola mey-ḫāne ṣafā: - Ü.
[21-22*] *Muhammed-15 (Orada süzme baldan ırmaklar vardır).*

olan Malġara dimekle şöhre olan ḳaṣabadandur. Nāmı Yaḥyādur. Cenāb-ı mülhem-i bā-ṣavābdan *yā Yaḥyā ḫuẕi'l-kitābe*[*] nidāsını gūş-ı cān ile istimāʿ idüp **Ü311b** ġāyet-i şevḳ ve nihāyet-i iltiyāʿ ile taḥṣīl ü tekmīl-i ʿulūm-ı mütenevviʿa semtine sālik ve niṣāb-ı maʿārif-i külliye vü cüz'iyyeye bāliġan-mā-belaġ mālik olduḳdan ṣoñra[**] merḥūm Aḫīzāde Meḥemmed Çelebi ki müderris-i Süleymāniyye iken bu dār-ı fāniyyeden ḳuṣūr-ı cennāt-ı[**] ʿāliyyeye intiḳāl ü irtiḥāl itmişdi medrese-i mezbūreye müderris olduḳda ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olup semt-i tedrīse sālik ü ʿāzim olmışdur. Ḥāl-i ferḫunde-me'āli bu mecelleye imlā olınduḳda āftāb-ı felek-rifʿati Mihr ü Māh Sulṭān[**] medresesi ile müreffaʿ ü muʿallā ve pāye-i ḳadr-i cemīli ol manṣıb-ı celīl ile refīʿ ü bālā olmış idi. Ḥaḳḳā ki ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı kemāl-i fıṭnat ve ḥüsn-i fıṭrat ve ṣafā-yı **R359b** ẕihn ü ẕekā-yı ṭabīʿat[**] üzre mecbūl u mafṭūr ṣūret-i ḫūb **S312b** ve sīret-i merġūb ṣıfāt-ı ḥamīde ve simāt-ı pesendīde ile maʿrūf u meşhūr tekmīl-i maʿārif ü leṭā'ife müdām[**] meşġūl olmaġla benī-i nevʿi miyānında memdūḥ **H315b** u maḳbūl zemānemüzde ḳadem-i cevdet-i selāḳatle medāric-i belāġat u feṣāḥata irtiḳā ve kemend-i diḳḳat-i efkār ile kühsār-ı maʿānī-i bedīʿü'l-enāra iʿtilā iden fırḳa-i fuṣeḥā ve zümre-i şuʿarādan[**] ve envār-ı cemāl-i maḳāli reşk-i rūşenān-ı erā'ik-i maʿārif ve le'ālī-i eşʿār-ı leṭāfet-şiʿārı viṣāḫ-ı ḳalā'id-i ʿarūsān-ı leṭā'if olmaġla yegāne-i devrān ve şöhre-i zemīn ü zemān olan cümle-i büleġādandur[**]. Kelimāt-ı belāġat-simātı

[2*] *Meryem-12 (Ey Yahya! Kitaba vargücünle sarıl!).*
[5**] olduḳdan ṣoñra: olduḳda Ü.
[6**] ḳuṣūr-ı cennāt: ḳuṣūr-ı cenāb S Ü.
[9**] olınduḳda āftāb-ı felek-rifʿati Mihr ü Māh Sulṭān: hümā-yı rifʿati Sulṭān Ü.
[12**] ẕekā: zekā R.
[14**] müdām: müdāvim S.
[17**] şuʿarādan: şuʿarānuñ bī-hem-tāsıdur S.
[20**] büleġādandur: büleġā-yı şuʿarādandur Ü.

eṣnāf-ı ṣanāyiʿ ile müveşşaḥ ve akṣām-ı[**] leṭāʾif ü bedāyiʿ ile müreşşaḥ maʿānī-i bedīʿayı ḥüsn-i edā ile beyān iden ve ḫizāne-i derūn-ı leṭāfet-meşḥūnından ḥadd ü ʿadedün efzūn niçe dürr-i meknūn nis̱ār-ı dāmen āḫirüʾz-zemān iden şāʿir-i sāḥirdür. Ü312a Meydān-ı feṣāḥatde nīze-i ḫāmesin ele alup cevād-ı ṭabʿ-ı pür-īcādına cevelān virdükde ḳangı şāʿirdür ki anuñla muḳābele ḳıla ve ʿarṣa-i belāġat u beyānda yek-rān ḳılup pür-iẕʿānına menzil virdükde hiç nāẓım mı bulınur ki[**] anuñla mübārezeye gele. Diḳḳat-i maʿnā ile leṭāfet-i edāya şīr ü şekker gibi imtizāc virmekle kelimāt-ı rengīni ġāyetde ḫōşter ü şīrīn idügi cāy-ı ʿinād u leccāc degüldür. Bir sefīne yoḳdur ki nefāʾis ü emtiʿa-ı kelimāt-ı leṭāfet-āyātı ile memlū olmıya ve mecāmiʿ ü maḥāfilden bir yir olmaz ki anda āyāt-ı medāʾiḥ-i[**] ẕāt u ṣıfātı meẕkūr u metluvv olmıya. Lā-cerem bundan ziyāde medḥ ü ıṭrāda güft u gū itmek maḥż-ı ġulüvdür. Eşʿār-ı belāġat-ʿunvānı ġavvāṣvār şuʿarā-yı zemāna[**] baş egdürmiş ṭabʿ-ı bā-kemāli[**] bu fenn-i pür-iclālde kānını kemāle irgürmişdür[**]. Müretteb ü mükemmel Dīvān-ı belāġat-ʿunvānı ve ṣaġīr[**] ü kebīr miyānında şöhret-peẕīr olmış ās̱ār-ı bī-ḥadd ü kerānı vardur. Ḥālā daḫı dest-i gevher-pāşı niçe kelimāt-ı leṭāfet-simātı ṭurmayup yazmada ve ṭabʿ-ı maʿārif-pīşesi tīşe-i endīşe ile[**] kān-ı ʿirfānı her zemānda ḳazmadadur. Bu bir ḳaç kelimāt-ı belāġat-imtizāc maşrıḳ-ı ḳulūb-ı maṭbūʿından ṭāliʿ olan dürerüʾl-levāmiʿdür[**].

[1**] aḳsām: envāʿ S.
[7**] bulınur ki: olınur ki Ü.
[11**] medāʾiḥ: medāric Ü.
[13**] şuʿarā-yı zemāna: eşʿār-ı zemāna Ü.
[13**] bā-kemāli: pür-kemāli Ü.
[14**] irgürmişdür: irgirmişdür Ü.
[15**] belāġat-ʿunvānı ve ṣaġīr: pür-ʿunvānı ve ṣaġīr Ü.
[17**] endīşe ile: endīşe H.
[18-19**] Bu bir ḳaç kelimāt-ı belāġat-imtizāc maşrıḳ-ı ḳulūb-ı... dürerüʾl-levāmiʿdür: Bu bir ḳaç kelimāt-ı belāġat-imtizāc maşrıḳ-ı ḳalb-i maṭbūʿından ṭāliʿ olan dürrüʾl-levāmiʿdür H Bu bir ḳaç kelimāt-ı belāġat-imtizāc maşrıḳ-ı ḳalb-i maṭbūʿından ṭāliʿ olan dürrüʾl-levāmiʿdür ki taḥrīr olındı S bu bir iki ebyāt ve meṭāliʿ-i şarḳ-ı ḳalb-i maṭbūʿından ṭāliʿ olan dürerüʾl-levāmiʿdendür Ü.

H316a *Şiʿr***: Viṣāle vaʿde itmişdüñ ferāmūş eyledüñ gitdüñ
Meded rūḥ-ı revānum ölmeden gel vaʿdemüz yitdi
S313a Eger güldür eger ḫār-ı cefā redd eylemez ʿāşıḳ
R360a Hemān luṭf eyle ey ġonçe göñülden her ne kim bitdi
Bizümle ṣūretā olduñ mülāyim vaʿdede ammā
Dirīġā ey gül-i ter ḫār u ḫaslar ḳulı bir gitdi
Viṣāle irmez imiş ʿāşıḳ-ı bī-sīm olan beldeñ
Ḳapuñda aġlayu aġlayu cānā işimüz bitdi
Oḳuyup yanuñca ṭutsañ el üzre yaraşur anı
Senüñçün kendüsin illerde Nevʿī dāstān itdi
*Ve lehū*** : Ol ṣanem reftār ile bir serv-i bālādur gider
Yanına üftādeler** düşmiş temāşādur gider
Senüñ maḫzūnuñ olmaḳ baña şādān olmadan yegdür
Ġamuñla aġlamaḳ illerler ḫandān olmadan yegdür
*Ve lehū*** : Açıldı lāle vü gül bülbül oldı ḫūb-nefes
Hevālanursa ʿaceb mi göñülde dāġ-ı heves
Ne ḳara ḳulluġuñ olsa efendi baş üzre
Ḳalem-miṣāl dilerseñ beni kitābete kes
*Ve lehū*** : Taʿrīf iderse ḥüsn ile ol māhı ehl-i dil
ʿĀlī-cenābdur o bizüm ḫaddimüz degül
*Ve lehū*** : Eylemeñ seng-i mezārı başuma bār-ı girān
ʿĀşıḳa küşte-i yār olduġı yitmez mi nişān**

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
11** Ve lehū: - H S.
12** üftādeler: üftāde S.
15** Ve lehū: - H S.
19** Ve lehū: - H S.
21** Ve lehū: - H S.
1-22** Viṣāle vaʿde itmişdüñ... yitmez mi nişān: - Ü.

Ve lehū[**] : Giyüp ol şūḫ siyeh-çerde ḳabā-yı gülgūn
Eyledi nāz ile göz merdümini[**] ġarḳa-i ḫūn

Ve lehū[**] : Dökindi naḳd-i eşküm gözlerüm aġardı pīr oldum
Cevānum baña raḥm itmez mi pīr oldum faḳīr oldum[**]

(Diger) : Ṣoyup āyīne-i ḳalbi yüzin cānāna döndürdi
Bizümle ol vefāsuz itdügi peymāne döndürdi
Çevürdi başdan gerçi dili ol serv idüp āzād[**]
Hemān ṭıfl ellemiş bir murġ-ı ser-gerdāna döndürdi[**]

Ü312b NEHĀRĪ: Ser-çeşme-i zülāl-i neṣr ü naẓm olup ekṣer-i ḫalḳı ṣāḥib-i ʿilm ü fehm olan şehr-i şöhret-āyīn ḳaṣaba-i Prizrindendür. Muḳaddemā taḥṣīl-i kemāle iştiġāl idüp maʿārif ü leṭāʾifden iktisāb-ı ḥāl ü ḳāl itdükden ṣoñra ḳaṣaba-i mezbūrede gūşe-i ferāġat iḫtiyār idüp tūşe-i ḳanāʿat ile rūzgār geçürüp leyl ü nehārı[**] maṣrūf-ı ʿibādet-i Ḥażret-i Bārī iken

Beyt[**] : Güni yitdi tamām oldı nehārı
Ṣaçıldı bād-ı merg ile bahārı

Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Ṣorma nedür miyān u dehānuñla ḥālimüz
Çün yoḳ netīce hīçe geçer ḳīl ü ḳālimüz[**]

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[2**] göz merdümini: gözümüz demini R.
[3**] Ve lehū: - H S.
[1-4**] Giyüp ol şūḫ... raḥm itmez mi pīr oldum faḳīr oldum: - Ü.
[7**] ol serv idüp āzād: idüp o serv āzād S.
[5-8**] Ṣoyup āyīne-i ḳalbi... ser-gerdāna döndürdi: - R Ü.
[14**] nehārı: nehār Ü.
[15**] Beyt: Şiʿr H Maṭlaʿ S - Ü.
[17**] güftārındandur: āşārındandur S.
[18**] Şiʿr: Ve lehū R - Ü.
[18-19**] Ṣorma nedür miyān... ḳīl ü ḳālimüz: - Ü.

Bār-ı girān iken bize bu ḳılca cānımuz
Ṭāġlarca ġam yükine ola mı mecālimüz

S313b *Ve lehū***: Bugün serv-i ser-efrāzum ṣalarsa üstüme sāye
Yarın rūz-ı ḳıyāmetde ne minnet ẓıll-ı ṭūbāya

Bu ġazeli miyān-ı ḫalḳda meşhūrdur**.

Bī-vefā ḫān olduġından baña ne
Şāh-ı devrān olduġından baña ne
R360b Mūrveş pā-māl diyü miḥnetüm
Īl Süleymān olduġından baña ne
H316b Ben gedā-yı şehr olıcaḳ bir ʿazīz
Mıṣra sulṭān olduġından baña ne**

NİHĀLĪ**: Nihāl-i vücūd-ı pür-ṣafā ve şāḫsār-ı ṭabʿ-ı leṭāfet-intimāsı bāġ u rāġı rūy-ı mehveşān gibi tāze vü ḫurrem ve gülistān-ı būstānı reşk-i riyāż-ı İrem hevā-yı ġam-zedāsı iʿtidāl-i baḫş-ı nesīm-i bahār ve reyāḥīn-i rūḥ-efzāsı muʿaṭṭar-ı dimāġ-ı sükkān-ı cümle-i diyār olan maḥrūsa-i Burusadan ẓāhir ü peydā olmışdur. Nāmı Caʿferdür. Ḫātemī maḫlaşı ile mezkūr olan ẕāt-ı feżā'il-mevfūr merḥūm u maġfūrün-leh** Mü'eyyedzādeden Ṣaḥn müderrisi olduḳda** mülāzım olup muḳteżā-yı ẕātı üzre riʿāyet olınmaḳ** lāzım iken ekṡer-i ekābir ü aʿyānı hicv itmekle merdūd-ı eʿālī vü eʿāẓım olmış idi. Āḫir-i kār hezār zūr u zār ile Pilevne nām ḳaṣabada Miḥaloġlı** medresesine**

3** Ve lehū: - H S.
5** Bu ġazeli miyān-ı ḫalḳda meşhūrdur: - S.
1-11** Bār-ı girān iken... olduġından baña ne: - Ü.
13** Nihālī: Nihāl S.
18** u maġfūrün-leh: - S u maġfūr Ü.
19** olduḳda: iken S.
19** olınmaḳ: - S.
21** Miḥaloġlı: Miḥaloġlı ʿAlī Beg Ü.
21** medresesine: medresesinde S.

müderris oldukda **Ü313a** oğlı Meḥemmed Beg ile muṣāḥib ü münādim olup emīr-i merḳūm seyr-i sebzezār itse cūybār gibi mezbūr ile bile geşt ü güẕār ve her-bār ki hevā-yı şikār ile süvār olsa şāhīnvār ḳavlinde ḳarār idüp şemʿ-mānend żiyā-baḫş-ı sarāy-ı sürūrı ve meclis-i ünsde ṣurāḥī-miṣāl dāfiʿ-i ġumūm-ı mevfūrı idi. Baʿdehū maʿzūl olup tīr-i hīcāsına nişān olmıyan baḳiye-i aʿyānuñ inʿām u iḥsānı ile İstanbulda otuz aḳçe ile Murād Paşa medresesine müderris oldukdan ṣoñra ṭabʿında olan mey-perestlik[**] ve şāhbāzlik teḳāżā itmekle yüz elli aḳçe ile Ġalaṭaya ḳāḍī olmış idi. Ol eyyāmda şöhre-i āfāḳ olan merḥūm İsḥaḳ Çelebi ve Köse Bozan ile ṣāḥib-ḳırān-ı ṣaf-şiken Sulṭān Selīm Ḫan-ı[**] Māżī ḫidmetine vardukda ol şāh-ı sütūde-ḫıṣāl mezbūruñ ifʿāl u aḳvāllerinden rāżī olmadukda[**] merdūd südde-i ʿālī-şān olup[**] her biri şāyeste-i ḳurb-ı şāhān olduġınuñ tafṣīli İsḥaḳ Çelebi tercemesinde beyān olmışdur. Ol zemānda hicv itdügi aʿyān-ı be-nāmuñ baʿżısı ṣadr-ı ʿālī-maḳām oldukda ḳaṣd-ı intiḳām ile[**] mezbūrı **S314a** maʿzūl[**] itmiş idi. Niçe zemān belā-yı ʿazl ile maḫẕūl ve miḥnet-i faḳr u fāḳa ile maḥzūn u melūl olup āḫir-i kār cāna ve kārd üstüḫāna yetişüp cenāb-ı ṣāḥib-ḳırāna yaʿnī Ḥażret-i Sulṭān **R361a** Süleymān Ḫana iḥsāna cüzʾī bahāne olsun diyü bu ḳıṭʿa ile **H317a** ʿarż-ı ḥāl itmiş idi. Murād u merāmından suʾāl olındukda ayda biñ aḳçe sālyāne ile ḳanāʿat eylemişdür. Ol ḳıṭʿa budur.

Ḳıṭʿa[**] : Kime kimden şikāyet eyleyeyin
Ser-güẕeştüm ḥikāyet eyleyeyin

[7**] mey-perestlik: mey-perestlıḳ S.
[10**] Ḫan: - H R S.
[11**] olmadukda: olmayup Ü.
[11**] merdūd südde-i ʿālī-şān olup: - Ü.
[14**] ile: idüp S.
[14**] maʿzūl: ʿazl S.
[20**] Ḳıṭʿa: - R Ü.

Ehl-i ʿilmüñ faḳīrine şimdi
Kimse dimez riʿāyet eyleyeyin
Gāh tedrīs ü geh ḳażā diyüben
Nice ẕillet denā'et eyleyeyin
Ü313b Baña bir tevliyet ʿināyet ideñ
Vaḳfa saʿy ü kifāyet eyleyeyin

Baʿdehū vezīr-i Ḫātem-ʿaṭā merḥūm İbrāhīm Paşa ve defterdār-ı seḫā seyr-i mürebbī-i ehl-i hüner merḥūm[**] İskender Çelebi zemānı olup[**] Muḥyi'd-dīn Efendi ve Ḳadrī Efendi ʿālemüñ ṣadr-ı ʿālī-ḳadrı olup anlaruñ ṣalāt u ʿaṭiyyātı[**] daḫı ʿulūfesinden ziyāde olup her gün münādemet ü muṣāḥebetinden cüdā olmaz idi. Merḥūm-ı merḳūm sāmiḥatu'llāhü'l-melikü'l-ḳayyūm āḫir-i ʿömrine dek şürb-i şarābından geçmeyüp sāġar-ı ṣahbāyı müdām[**] elden ḳomaz idi ve maraż-ı niḳrīse mübtelā olmaġla ʿaṣā-yı pīrāndur diyü ʿaraḳdan bir ḳaç ayaḳ görmeyince ḥareket itmez idi[**]. Rāḳımü'l-ḥurūfuñ ʿammi olan Mevlānā Müslimī Efendi ḥikāyet buyururlar idi ki evāḫir-i ʿömrinde seyr ü ṣoḥbetden ḳalup yārān u iḫvānı ile ayaḳdāş olmaġla imkān olmamaġın Uzun çārşūda Çıḳrıḳcılar içinde bir dükkān peydā idüp anda oturup āyende vü revendeyi temāşā iderdi. Bu ḥālde iken nihāl-i ʿömri niçe zemān sümūm-ı maraż u pīrī ile ḫuşk-sāl olmış idi. Tündbād-ı ecelden yıḳılup berg ü bārı perīşān-ı rūzgār oldı. Ekṡer-i eşʿār u maḳāli hezl ü mücūn ṭarzında ʿıyān olmaġın semend-i ṭabʿını ol vādīden münʿaṭif idüp ʿinān-ı[**] himmetini vādī-i cüdde munṣarif itmege imkān olmamışdur. Bu eşʿār anuñdur[**].

[8**] merḥūm: - Ü.
[8**] zemānı olup: zemānı bulup H S.
[9**] ṣalāt u ʿaṭiyyātı: ṣalātı ve ʿaṭiyyātı Ü.
[12**] müdām: - S.
[13-14**] ve maraż-ı niḳrīse... ḥareket itmez idi: - Ü.
[21**] ʿinān: ʿıyān Ü.
[22**] Bu eşʿār anuñdur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur S - Ü.

Şi'r[**] : Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel
Şu şöyle diyicek yiri yoḳ cümleten güzel
S314b Şoyındı çıḳdı ġonçe gibi sebz-i cāmeden
Bir sūsenī fuṭayla o gül-pīrehen güzel[**]
Ḳuçamaz güzel ḳocaldı dimişsin Nihālīyi
İgen güzel sen ey iki gözüm igen güzel
Ve lehū[*] : Germ olupsen ṣanemi kendüye ısıtmaġiçün
Gāh semmūr gehī nāfe giyer nīm-teni
Yasaḳ olsa ki yā begler yā güzeller giyse
Şol yaraşmaz giydiler giymeseler nīm-teni
Ey Nihālī saña çıḳmazsa nigāruñ pāyı
H317b R361b Başum içün ḳatı eksüklik ider nīm-teni[**]

Ehācī vü hezeliyyātı bī-ḥadd ü şümārdur. Ol türrehātı īrād ile ıṭnāb u ikşār olınmadı[**].

NİHĀLĪ: Nihāl-i vücūdı müreffaʿ ü muʿallāsı Vekīl Sinān dimekle şöhre-i cihān olan ḳāḍīnuñ gülistān-ı vücūdından keşīde-bālā olmışdur. Nāmı Meḥemmeddür. **Ü314a** Ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i ʿilme sālik olduḳda ve bu rāh-ı dūr u dırāz-ı cāngāhda ḳaṭʿ-ı mesālik ve ṭayy-ı mehālik itdükde serv-i būstān-ı taʿlīm ü ifāde olan Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem Luṭfī Begzāde Efendinüñ şehristān-ı fażl u ʿirfānına vāṣıl olduḳda ḳalb-i bā-kemālinüñ bir miḳdār murād u merāmı[**] ḥāṣıl olmış idi. Mevlānā-yı merḳūm[**] Mekke-i müşerrefeye ḳāḍī vü ḥākim olduḳlarında mülāzım olmaḳ ümmīdiyle rikāb-ı

1** Şi'r: - R Ü.
3-4** Şoyındı çıḳdı ġonçe... gül-pīrehen güzel: - H.
7** Ve lehū: - H S.
1-12** Ḥammāma girdi... ider nīm-teni: - Ü.
13-14** Ehācī vü hezeliyyātı... ıṭnāb u ikşār olınmadı: - S Ü.
22** u merāmı: merāmı Ü.
22** Mevlānā-yı merḳūm: Mevlānā H.

saʿādet-niṣāblarına mülāzım olup ol ẕāt-ı fā'iḳ bir güzīde-i fużelā-yı maġārib ü meşāriḳden sāye-mis̱āl mefāriḳ degül idi. Mekke-i müşerrefede Mevlānā-yı mezbūruñ baʿż-ı efʿāl ü evżāʿından rencīde olup şehbāz-ı ṭabʿ-ı mümtāzı āşiyāne-i āstānelerinden remīde olduḳda mekīdet-i aʿdā vü taʿarruż-ı** dest-i ḥussāddan** iḥtirāz içün** Mevlānā Ḳāḍī Ḥasanuñ ḥarem-i ḫidmetine āşiyān-sāz olmış idi. Mevlānā-yı mezbūrdan mülāzım olduḳdan ṣoñra diyār-ı Rūma ʿavdet idüp müdārese-i fünūn u ʿulūma müdāvim olmışdur. Ḥālā Edirnede Beglerbegi medresesinde mutaṣaddī-i ḫidmet-i tedrīsdür. Maḳām-ı taḥṣīl ü tekmīlde dā'imü'l-ʿukūf olmaġla fezā'il ü kemālāt ile maʿrūf u mevṣūf āftāb-ı maʿārif-i mütekās̱iresi lāmiʿ ü raḫşān ve maḥāsin-i bāṭine vü ẓāhiresi gün gibi ẓāhir ü ʿıyān olup nihāl-i ẕāt-ı bā-kemāli būstān-ı fezā'il ü maʿārifde pür-berg ü bār olmış ve ḳaṣr-ı vücūd-ı felek-mis̱āli envāʿ-ı kemālāt u leṭā'ifle pür-naḳş u nigār olmışdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

S315a *Şiʿr*** :

Ḫaddüñ gibi bir berg-i gül-ter ele girmez
Ḳaddüñ gibi bir şāḫ-ı ṣanavber ele girmez
Mir'āt-ı dili ʿaks-ı ruḫ-ı yār ile seyr it
Kim böyle gülistān-ı muṣavver ele girmez
R362a Göstermek olurdı nic'olur ayaġın öpmek
Ammā n'ideyin dāmen-i dil-ber ele girmez
H318a Tīġüñ gibi bir cān ḥaḳḳına çalışur olmaz
Nīzeñ gibi bir üstüme ditrer ele girmez
Eylerdi Nihālī o mehüñ barmaġı vaṣfın
Yazmaġa murādınca ḳalemler ele girmez**

4** taʿarruż: taṣarruf Ü.
5** ḥussāddan: ḥussādın R Ü.
5** iḥtirāz içün: iḥtirāz itmeden Ü.
13** bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: mezbūruñdur R eşʿār anuñ güftārındandur S.
14** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
14-23** Ḫaddüñ gibi bir berg-i gül-ter... murādınca ḳalemler ele girmez: - Ü.

(Diger) : Bir atdi nakşumı Ḳays ile ṣūretā üstād
Velī zemīne düşürdi ānı zemāne beni
Nihālī rişte gibi bükseler ne ġam ḳaddüm
Hele ṣorarlar ol naḫl-i erġuvāna beni

(Diger) : Yoġ iken ʿālemde cām-ı mey gibi ṣāfī derūn
Reşk-i reng-i laʿl-i nābuñla anuñ da baġrı ḫūn

(Diger) : Bezm-i ḫūrşīde żīyā-baḫş olıcaḳ şemʿ-i ruḫuñ
Māhdan ḳadri bülend olduġı günden rūşen[**]

(Diger) : Lāf-ı mihrüñ o mehüñ urma göñül māʾil iseñ
Dilüñe alma ġam-ı ʿışḳı eger ʿāḳil iseñ[**]

(Diger) : *Sūyem be-merḥamet naẓarī kon ki der-cihān*
Hergiz zi-bī-kesī çü men üftāde kes ne-dīd
Çün rū be-āstān-ı bülend-i şomā be-sūd
Bāyed ser-i nihālī be-evc-i felek resīd

Celālü'd-dīn Ekber Mekke-i müşerrefe fuḳarā vü mücāvirine Celālī nām filorilerin iḥsān u inʿām eyledükde bir ḳaṣīde-i belāġat-şiʿār diyüp ol diyāra irsāl eylemişdür. Bu bir iki ebyāt anuñdur.

Şiʿr : *Ḥarīfān naẓar ber-celāl-i tu dārend*
Me-rā dil cemāl-i tu-rā geşte maẓhar
Çe ḫurrem-i cemālī est mā aḥsena llāh
Çe muʿaẓẓam celālīst Allāhu Ekber[**]

Ü314b NİHĀNĪ: Ḳul aṣlından dandur. Ḳıdve-i erbāb-ı feżāʾil ü ifāde olan merḥūm Ḥācı Ḥasanzādenüñ dānişmendi olup baʿdehū binā itdügi medreseye daḫı müderris olmış idi. İstanbulda Muṣṭafā Paşa medresesinde müderris iken

---

1-8[**] Bir atdı nakşumı ḳays ile... bülend olduġı günden rūşen: - R Ü.
9-10[**] Lāf-ı mihrüñ o mehüñ urma... ġam-ı ʿışḳı eger ʿāḳil iseñ: - R S Ü.
11-21[**] Sūyem be-merḥamet naẓarī kon... celālīest Allāhu Ekber: - R Ü.

erbāb-ı ṣalāḥ u taḳvā ile enīs ve meşāyiḫ-i sādāt ile celīs olmağın terk-i ḫidmet-i tedrīs idüp ʿāzim-i ṭavāf-ı beyt-i Ḫudā[**] ve rūy-māl-ı rüsūl-i müctebā olup ol saʿādet-i ʿuẓmāya fā'iz ve devlet-i ʿulyāyı ḥā'iz olduḳda ġāyet-i ẕevḳ ve nihāyet-i sürūr u şevḳle fedā-yı dil ü cāndan **S315b** ḫavf u bīm itmeyüp hezār taʿẓīm ü tekrīm ile[**]

Mıṣrāʿ[**] : İtdi Mevlāsına cānını[**] Nihānī teslīm (972)

Ve ke'en-ẕālik[**] sene ḫams ve ʿişrīn ve tisʿami'ede.[**] Mezbūruñ kelimāt u ebyātında ol deñlü luṭf u melāḥat mer'ī ü manẓūr degüldür. Tefāṣīl-i aḥvāli kitāb-ı Şaḳā'iḳda meẕkūr ve bu reddü'l-ʿaczı ʿale'ṣ-ṣadr ġazeli[**] meşhūr olup baʿż-ı mecmūʿalarda mesṭūrdur.

Şiʿr[**] : Tā kim göreli ṭalʿatuñı ey yüzi ḳamrā
Irmaḳ[**] gibi çeşmümden aḳar şām u seḥer mā
H318b Em[**] virdi dili laʿline derdine didi merg
Germ[**] olma igen bendeñi öldürmege yārā
Ārā-yı[**] cihāndur yüzüñ ey dil-ber-i cān-keş[**]
Şekk itme ki sensin baña tāc-ı ser Dārā[**]

2[**] beyt-i Ḫudā: beytu'llāhu bā-ṣafā S.
5[**] hezār taʿẓīm ü tekrīm ile: - H R S.
6[**] Mıṣrāʿ: - Ü.
6[**] cānını: cānın R.
7[**] ke'en-ẕālik: ke'en fī ẕālik R.
7[**] tisʿami'ede: tisʿami'e S Ü.
9[**] ġazeli: ġazel R.
11[**] Şiʿr - Ü.
12[**] Irmaḳ: - H Ü.
13[**] Em: - H Ü.
14[**] Germ: - Ü.
15[**] Ārā: - Ü.
15[**] cān-keş: dil-güşā S.
16[**] Şekk itme ki sensin baña tāc-ı ser Dārā: İtme ki olur saña tāc-ı ser Dārā H - Ü / Şekk itme ki oldur saña tāc-ı ser Dārā S - Ü.

Aradı göñül bulmadı senüñ gibi bir şūḫ**
Ḫōş ḥūr-ı ḳadd ü verd-i ḫad ü zülf ü ḳaşı yā**
Ey gözlerinüñ medḥini sen şiʿrüñ ile ay**
Yā nūn u elif hā ile nūn-ı ḳalbi ḳıl inşā**

Ve bu şiʿr-i meşhūr daḫı aña isnād olınur.

Lāleler çıḳdı ḳızıl tāc ile şāhīler gibi
Çekdi sūsen ḫançerin sünnī sipāhīler gibi
Rāfiżīdür lāle tācın bāde vir yā Rab diyü
Yāsemenler Ḥaḳḳa yüz ṭutmış İlāhīler gibi
Ey Nihānī çār-yārı sev Meḥemmed ʿışḳına
Bāyezīdī-meşreb ol olma tebāhīler gibi

Laṭīfī Teẕkiresinde dimişdür ki maḫlaş-ı ġazel-i mezbūrda Meḥemmed ü Bāyezīd meẕkūr **R362b** olup** **Ü315a** lafẓ-ı selīm-i** āşinā vü ʿibāret-i Nihānī bī-gāne olması** taġlīṭ ü taḥrīf-i ḫalḳa bahāne olmaġla** ġazel-i mezbūr merḥūm Sulṭān Selīm Ḫana isnād olınur**.

NİHĀNĪ: Ol ẕāt-ı sütūde-aḫlāḳuñ nām-ı şerīfi Ṭuraḳdur. Nesīm-i ʿanber-şemīm-i bāġ u rāġı dimāġ-ı sükkān-ı cihānı muʿaṭṭar ve nūr-ı nevr-i eşcār-ı murġzārı dīde-i felek-devvārı münevver iden Dārü'n-naṣr ve'l-meymene-i

1** Aradı göñül bulmadı senüñ gibi bir şūḫ: Senüñ gibi göñül bulmadı bir şūḫ H - Ü.
2** Ḫōş ḥūr-ı ḳadd ü verd-i ḫadd ü zülf ü ḳaşı yā: Ḫūb u ḫaddi verd ü ḳaddi serv ḳaşı yā H Ḫūb Hadd ü verd-i ruḫı gül ü ḳaşı yā S - Ü.
3** Ey gözlerinüñ medḥini sen şiʿrüñ ile ay: Yüzlülerüñ medḥi içün şiʿrüñi sen ey H Ay yüzlülerüñ medḥi içün şiʿrüñi sen ey S - Ü.
4** Yā nūn u elf ha ile nun-ı ḳalbi ḳıl inşā: - Ü / Yā: - H / ḳalbi: ḳalb S.
13** olup: olup selīm S.
13** selīm: - S.
14** olması: olması ile S.
14** olmaġla: olup S.
15** olınur: iderler S.

maḥmiye-i Edirnedendür. Mīr-i Cemşīd-āyīn merḥūm Duḳakinzāde Ḳāhire-i ṭāhirede mīr-i mīrān iken ṣadr-nişīn-i serīr-i ʿOsmānī merḥūm Sulṭān Selīm-i S̱ānī ḫidmetine riyāż-ı şehr-i Mağnisada ḳayd-ı riyāset ü salṭanatından serv-veş āzāde iken pīş-keş-i şāhāna ve hüdāyā-yı bī-kerāna ve şāyeste-i cenāb-ı şehr-yār-ı kāmkār ṣarf-ı[**] tuḥaf-ı bī-ḥadd ü ḥisāb ile ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḫubūrlarına **S316a** gönderdükde cenāb-ı şehenşāhīde maẓhar-ı elṭāf-ı nā-mütenāhī olup vücūd-ı pür-cūdı sezāvār ḳurb-ı saʿādet-penāhı idüp meclis-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣlarına duḫūlden ğayrı vāṣıl-ı nihāyet-i mertebe-i ḳurb u ḳabūl olmış idi. Şehenşāh-ı merḥūmuñ defterdārı iken ḳarındāşı Bāyezīd Ḫan saṭvet-i tīğ-i cān-sitāndan hırāsān oldukda āheng-i Āẕerbāycān u Ḫorāsān idüp ehl-i sünnet ü cemāʿate bāğıż olan melāʿīn ü rāfıżuñ serdārı şāh-ı şeyṭān-eṭvār ve dīv-girdārı ādem ṣanup sezā-yı miḥnet ü aḥzān olan sarāyını dārü'l-āmān ẓann idüp **H319a** varup anda mihmān olmış idi. Ol kāfir ü ẓālim müsāfire lāzım olan riʿāyet ü żiyāfet içün[**] **Ü315b** mā-ḥażar zehr-i zıḳḳūm-ı ihānet ü ḫıyānet[**] çeküp ikrām-ı żayf yirine meẓālim ü ḥayf ve mihmāndārlıḳ bedeli ber-dārlıḳ iḥżār idüp kemān gibi ol bed-gümān egrilik ve ḫancar gibi şāh-ı bed-güher[**] iki yüzlilik itmiş idi ve nihāl-i ḥırş-ı mālı zemīn-i bāl-i pür-iẕlāline degişmiş idi ve ol kör olacaḳ ve anı gūr-ı ḳabr dolduracaḳ gözlerini ol şehenşāh-ı melek-ḫışālüñ māl ü menāline degişmiş idi ki şāh-ı kālūs[**] u menḥūs[**] şehzādenüñ cümleten emvāl ü esbābını nehb ü ğāret idüp kendüsini daḫı maḥbūs itmiş idi. Ḳarındāşı Sulṭān Selīm Ḫan daḫı serīr-i salṭanat-ı bī-meşārik ü mesāhim ve menāziʿ ü meḫāṣım kendüye sālim olmağiçün Sulṭān

---

[5**] ṣarf: ṭaraf H.
[14**] żiyāfet içün: żiyāfet iken S.
[15**] ü ḫıyānet: - S.
[17**] şāh-ı bed-güher: - S.
[19**] kālūs: kābūs H S.
[20**] u menḥūs: - S.

Bāyezīdi ḳatl itdürmek içün Ṭuraḳ **R363a** Çelebiyi ol şāh-ı ʿanīde elçilik ile göndermiş idi. Merḥūm-ı merḳūm daḫı şāh-ı maḫẕūl u meş`ūma varup aralarında çoḳ mübāḥeṡāt u muḥāverāt olup[**] niçe defʿa ol bed-nām-ı ḫāṣṣ u ʿāmm ve serdār-ı aḳvām-ı li`ām ve ḳā`id ü rāʿī-i ḥaşerāt u hevāmm olan şāh-ı nekbet-encāmı[**] ilzām u izʿām itmişdür. Cümleden biri oldur ki ol ḳavm-i bī-revāc külliyye-i bī-devlet ve serīr-i ẕilletlerinde[**] olan tāc bizüm īmānımuzdur diyü iftiḫār u ibtihāc itdüklerinde merḥūm-ı merḳūm daḫı ẓāhir bu tācla ḳabre bile gitmeyüp kefere gibi tāc u esbābla defn olınmaduġıñuz cāy-ı ʿinād u lecāc degüldür. Pes bu taḳdīr ü taḳrīr üzre dünyādan īmānsuz gitdügiñüz delīle muḥtāc degüldür didükde cümlesi mülzem ü maḥcūc olup hā-keẕā *vecednā ābe`enā*[*] kelāmından ġayrı sözleri ḳalmamış idi. Ḥaḳḳā ki merḥūm Ṭuraḳ Çelebi **S316b** ʿināyet-i seḫā vü infāḳ ile şöhre-i āfāḳ **Ü316a** olup inʿām-ı ʿāmmı feyż-i ġamām gibi dā`im olmaġla dil-i teşnegān-ı ḫarr u ḥıramān olanlar rikāb-ı saʿādet-iḳtirānına mülāzım idi. Ol eyyāmda olan şuʿarāyı āyende vü revendeden niçe fuḳarāyı āb-i iḥsān-ı bī-ḥisābı ile maʿmūr ve her birinüñ ḫāṭır-ı vīrānını inʿām u nevāziş-i bī-kerānla[**] maʿmūr ider idi. **H319b** Bir yir mi var idi ki bārān-ı iḥsānı anda müteḳāṭir olmıya gün olurdı ki ebr-i dest-i güher-pāşı niṡār-ı cevāhir-i zevāhir ḳılmıya mücmelen ḥayāt u zindegānīden bu zemān-ı ġaddārda behredār olmaması maʿlūm ve erbāb-ı tecārüb-i[**] ḥāl-i cihāna meczūm idi ki ḫazā`in ü defā`in-i eyyām baḫşiş-i dest-i iḥsān u inʿāmına vefā itmez idi ve zemāne-i denī vü ḫasīsi ol deñlü cevher-i nefīsüñ infāḳ olmasına taḥammül ḳılmaz idi. ʿĀḳıbet ol zübde-i

---

3** olup: olmup S.
4-5** ve serdār-ı aḳvām-ı li`ām... şāh-ı nekbet-encāmı: - S.
6** bī-devlet ve serīr-i ẕilletlerinde: bī-devlet ve serīr-i pür- ẕilletlerinde H bī-devletlerinde S
10-11* *Şuarâ-74 (Biz babalarımızı böyle bulduk).*
16** bī-kerānla: bī-kerānı ile H.
20** tecārüb: teḥārüb Ü.

erbāb-ı cāh u celāle zaḫm-ı çeşm-i** zemāneden ʿaynü'l-kemāl irüp baʿż-ı aṣḥāb-ı ḫilāf u şikāḳ ictimāʿ u ittifāḳla ve dürūġ-ı bī-fürūġı müştemil-i iftirā vü iḫtilāḳ** ile Ḫüsrev-i āfāḳ merḥūm Sulṭān Süleymāna nifāḳ itdüklerinde ṭuʿme-i şemşīr-i siyāset itmekle kām-ı dil ü cānını merü'l-meẕāḳ itmiş idi. Sene ṭoḳuz yüz yetmişde māh-ı rebīʿü'l-āḫirüñ üçünci güni yevmü'l-işneynde Dīvān-ı hümāyūn-ı Süleymānīde ḳatl olınup şühedā zümresine ilḥāḳ olındı**. Cümle-i nüdemāsından olan şāʿir-i sāḥir ʿUlvī bu tārīḫi diyüp mücellā-yı ḥalbe sebāḳ olmış idi.

*Mıṣrāʿ*** : Eyleye Ḥaḳḳ aña cennātı Ṭuraḳ

Cenāb-ı saʿīdi** şehīd olmazdan muḳaddem bu ġazel-i ābdār ile rāz-ı nihānı āşkār itmiş idi**.

*Ġazel*** : Cān oldı şehā şāhid-i maḳṣūdına vāṣıl
Sulṭān-ı ġam-ı ʿışḳuña dil olalı menzil**
Ḳatlüme delīl olsa n'ola ʿömrüñe** zülfüñ
Meşhūrdur eddālü ʿale'l-ḫayrı kefāʿil**
R363b Ey ḳaşı kemān tīr-i ḥavādiṡden alınmaz
Peykānuñ ile sīnede cān olalı yek-dil
Olmasa kişi ʿālem-i esrār-ı ġam-ı ʿışḳ
Taḥṣīl-i ʿulūm eylemedin aña ne ḥāṣıl**

1** zaḫm-ı çeşm: çeşm-i zaḫm S.
3** iḫtilāḳ: iḫtilāf Ü.
5-6** Sene ṭoḳuz yüz yetmişde māh-ı rebīʿü'l-aHirün... şüheda zümresine ilḥāḳ olındı: - R Ü.
9** Mıṣrāʿ: Tārīḫ S.
10** saʿīdi: saʿīd S.
11** itmiş idi: itmişdür H R.
12** Ġazel: Naẓm H Şiʿr R S.
13** Sulṭān ġam-ı ʿışḳuña dil olalı menzil: Meşhūrdur eddālü ʿale'l-ḫayrı kefāʿil S.
14** ʿömrüñe: ġamzene H S.
15** Meşhūrdur eddālü ʿale'l-ḫayrı kefāʿil: Sulṭān-ı ġam-ı ʿışḳuña dil olalı menzil S.
19** Taḥṣīl-i ʿulūm eylemedin aña ne ḥāṣıl: - H.

Ü316b Ẓulmetde ḳalurdum şeb-i hicrānda Nihānī**
Āhum şereri olmasa ger saña meşʿāl

Ol ser-defter-i cūd u kerem şehīd olmazdan muḳaddem **S317a** bir defʿa daḫı Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye geldükde (Ḥażret)-i** vālid-i ʿaliyyü'ş-şān mezbūrı żiyāfet idüp daʿvet içün bu ġazeli göndermişler idi.

*Şiʿr*** : Rūşen itse bu gice şemʿ-i ruḫuñ ḫānemüzi
Yaḳsa şevḳ āteşine bu dil-i vīrānemüzi
Zāhidā biz mey ü peymāneyi terk eylemezüz
Sāḳī-i devr meger ṭoldura peymānemüzi
Şeb-i firḳatde eger zinde ḳalursaḳ ne ʿaceb
Tīrelikden bulamaz peyk-i ecel ḫānemüzi
H320a Ṭuymasun kimse seni gel bu gice revzeneden
Rūşen it māh gibi külbe-i vīrānemüzi
Ey ʿAlī şuçları ne şaçları zencīrlerüñ
Çünki żabṭ idemezüz biz dil-i dīvānemüzi**

NİYĀZĪ: Büldān-ı cihān içre mānend-i dil-ber-i mümtāz tavṣīf ü taʿrīf-i ʿuşşāḳ-ı ser-bāzdan** müstaġnī vü bī-niyāz leṭāfet-i hevā vü ʿużūbet-i mā ile bī-şerīk ü enbāz olan şehr-i bedīʿü'l-üslūb ḳaṣaba-i Üskübdendür. Şāʿir-i mezbūr fenn-i mūsīḳīde māhir olmaġla ekṣeriyyā murabbaʿ-gū olup mecālis ü maḥāfilde murabbaʿları metluvv idi. Merḥūm Ḫayālī Beg Āṣaf-ı Ḫātem-seḫā İbrāhīm Paşanuñ bezm-i ḥayātı āḫir olup meclis-i ömrinde cām-ı ḥımām

1** Ẓulmetde ḳalurdum şeb-i hicrānda Nihānī: - H.
4** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
6** Şiʿr: - H R Ü.
15** dīvānemüzi: vīrānemüzi R Ü.
18** ser-bāzdan: ser-bārdan H.

dā'ir oldukda ġāyetde şikeste-ḫāṭır olmaġın min baʿd kimesnenüñ miḥrāb-ı intisābına ser-fürū itmeyüp mülāzemet-i aṣḥāb-ı devlete ḥırṣ u ġulüvv göstermemiş idi. Bir gün Niyāzīnüñ murabbaʿları Ayas Paşanuñ meclis-i dil-güşāsında okundukda ve āvāze-i belāġat u beyānı kulaġına ṭokındukda Ḫayālīye raġmen şāʿir-i mezbūn zümre-i sipāh-ı ẓafer-penāhdan idüp ḫudemāt-ı celīle ve **Ü317a** ʿaṭiyyāt-ı cezīleye maẓhar itmiş idi. Ol eṡnāda rūy-ı Niyāzī cenāb-ı kār-sāza sürmiş** ve bu ʿālem-i miḥnet ü aḥzānda ḫidmet-i erbāb-ı devletden girīzān olup dergāh-ı ḫālıḳ-ı bī-niyāza yüz urmışdur**. Lākin şimdi olan taṣnīfāt u murabbaʿlara nisbet taḳvīm-i pārīne maḳūlesi olmışdur. **R364a** Bu şiʿr anuñdur**.

*Şiʿr*** : Gūşe-i ġamda ḫayāl-i yārdan eglencemüz
Bülbül-i ʿışḳuz dilā gülzārdur eglencemüz
ʿÖmri çoġ olsun ġam-ı zülfüñ beni terk eylemez
S317b Eksük olmaz ḳanda ise vardur eglencemüz
Cennet-i firdevs içün zāhid bugün ġam çekmezüz
İki ʿālemde hemīn dīdārdur eglencemüz
Aḳıdup gözyaşını bülbül gibi nālānıyuz
Bir yüzi gül serv-i ḫoş-reftārdur eglencemüz
Künc-i firḳatde Niyāzī gāh ġamdur gāh elem
Gāh vaṣl-ı yār ile eşʿārdur eglencemüz

7** sürmiş: sür dimiş R Ü.
8** urmışdur: urmış idi S.
10** anuñdur: anuñ güftārındandur H.
11** Şiʿr: Naẓm H

Murabba‘[**] : Hevā-yı ‘ışḳ dil-berden kesilmez
Belā vü derd ü miḥnetden[**] çekilmez
Nice pend eyler isem hīç oñulmaz[**]
Yañulmaz bu deli göñlüm yañulmaz

H320b Yine bir yāre meftūn olmaḳ ister
Ġam-ı hicr ile maḥzūn olmaḳ ister
Düşüp ṭaġlara Mecnūn olmaḳ ister
Yañulmaz bu deli göñlüm yañulmaz

Āl ile benüm göñlüm alan yārüñ elinden murabba‘ı daḫı bunuñdur[**].

NİYĀZĪ: Büldān-ı vilāyet-i Rūm içre mānend-i şem‘-i şeb-efrūz belde-i cennet-miṣāl ve ḳaṣaba-i bī-naẓīr ü bī-hemāl[**] olan şehr-i Sirozdandur. Miṣāl-i ḥükm-i fermānı cümle-i cihāna berḳ-ı[**] ḫāṭıf miṣāli revān ve tīġ-i bī-dirīġ ḳahrı rūy-ı düşmen-i ġaddāra ṣā‘iḳa-i āteş-nişān olan merḥūm Yıldırım Bāyezīd Ḫanuñ şu‘arāsındandur. Türkī vü Fārisī **Ü317b** ġazeliyyāt u ḳaṣā'id-i bī-kerānı ve şehenşāh-ı mezbūrın nāmına müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur. Aḥmed Paşanuñ ekṣer-i ḳaṣā'idi aña cevāb olmışdur. Mürūr-ı dühūr ve kürūr-ı ī‘ṣār u şühūr ile şā‘ir-i mezbūruñ kelimātı nesyen mensiyyen olup mevṣūf-ı ṣıfat-ı *ke'en lem yekun şey'en meẕkūren*[*] olmışdur. Bu eş‘ār anuñdur[**].

[1**] Murabba‘: - H R Ü.
[2**] ü miḥnetden: miḥnetden R Ü.
[3**] Nice pend eyler isem hīç oñulmaz: Niçe kim pend eylersem oñulmaz R H Ü.
[10**] Āl ile benüm göñlüm alan yārüñ elinden murabba‘ı daḫı bunuñdur: - S.
[13**] bī-hemāl: hemāl H S.
[14**] berḳ: - H.
[20*] *İnsan-1 (Kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?).*
[21**] anuñdur: anuñ güftārındandur H anuñ güftārındandur ki taḥrīr olındı S.

*Şiʿr*** : Zülfüñ gicesinden başuma gün ṭoġa yārā
Taḥḳīḳ ise ger nüktetü'l-leyletü ḥublā
Āhū-yı felek çarḫ pelenginden emīndür
Bebr-i ʿalemüñ sāyesini ideli melcā
Āhū-yı felek gördi seḥer şīr-i livāñı
Ḫūn-ı cigerinden dem-i ṣubḥ oldı dem illā

NİYĀZĪ**: Nāmı ʿAbdu'r-raḥīmdür. Şecere-i pür-s̱emere-i āl-i Mü'eyyedden bir naḫl-i ercmend ve ol dūdmān-ı feżā'il ü ʿirfāndan bir nihāl-i berūmenddür ki bu eyyāmda şeyḫü'l-islām müfti'l-enām olan ḥā'iz-i fażīleti'l-fetvā ve'l-taḳvā cāmiʿ-i saʿādeti'd-dünyā ve'l-āḫiri ʿālim ü fāżıl taḥrīr-i kāmil müstecmiʿ-i envāʿü'l-feżā'il ve'l-fevāżıl Mevlānāü'l-ʿālimü'l-ʿāmil Şeyḫī Efendi (Ḥażret)lerinüñ** **S318a** ferzend-i dil-bendidür. Henüz vāṣıl-ı sinn-i şebāb iken ḥā'iz-i maʿārif ü feżā'il-i bī-ḥisābdur. Hilāl-i vücūd-ı pür-efḍālinüñ maṭlaʿ-ı ʿilm ü kemālden bir vech ile ṭulūʿı vardur ki me'mūldur. ʿAn-ḳarībü'l-eyyām bedr-i kāmil ola ve āftāb-ı ʿālem-tāb ẕāt-ı kāmyābınuñ maşrıḳ-ı fażl u nevālden bir ḥālle ẓuhūr u süṭūʿı ẓāhir ü bedīdārdur ki mercū vü mes'ūldür. Fī aḳrebi'z-zemān żiyā-baḫş-ı ʿālem-i feżā'il ola. Ḥaḳḳā ki maḫdūm-ı ḫōş-ṭabʿ ve nīkū-ḫaṣā'il ve şīrīn-şemā'il tekmīl-i celā'il **H321a** maʿārif ü taḥṣīl-i kemālāta meşʿūf u mā'ildür. Sā'ir-i feżā'ilinden fażla bu fennde daḫı iḳtidārı ve müzeyyen ü muvaşşaḥ ḳalā'id-i kütüb ü esfār baʿż-ı āsārı vardur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

1** Şiʿr: - Ü.
8** Niyāzī: - R Ü.
13** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
22** güftārındandur: güftār-ı dürer-bārındandur S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şi'r : Zülf ü ruḫı ḫayālde leyl ü nehārda
Seyrüm hemīşe sünbül ü güldür bāhārda
Dil fülki nice olmıya ʿummān-ı ġamda kim
Aġyār o sevr-ḳaddi dem-ā-dem kenārda
Ḳaddüm ḫam oldı hicr ile ṭāḳ oldı ṭāḳatüm
Ṣabr u ḳarār ḳalmadı ben bī-ḳarārda
Yil gibi yildeñ ol ṣanmañ vaṣlına velī
Bir būsesin de alımaduḳ[**] rūzgārda
Lāyıḳ mı ey gül açılasın ġayre sen müdām
Bülbül gibi Niyāzī ḳala āh u zārda

(Diger) : O meh dün ḫāṭır-ı ʿuşşāḳı luṭf itdi ele aldı
Dil-i maḫzūnumı añmaduġına ḫāṭırum ḳaldı

(Diger) : Biḥār-ı eşküme ġarḳ eyleyüp deryā-yı cūşānı
Göze yiñdürdüm ey dil ḥāṣılı baḥr-ı firāvānı

(Diger) : Mümkin mi aña mīve-i vaṣluñ ola naṣīb
Bāġ-ı viṣālde ṭamʿ-ı ḫām ider raḳīb

NEYLĪ: ʿĀlim ü fāżıl taḥrīr-i kāmil mihr-i cihān-feżā'il bedr-i āsmān-ı ḥüsn-şemā'il maẓhar-ı şeref-i fünūn müktesibi menār-ı envār-ı ʿulūm-ı edebi[**] mir'āt-ı cemāl-i ṣūret-i istiḥḳāḳ merāḥ-ı ervāḥ-ı mekārim-i aḫlāḳ ḫāṭır-ı fażīlet-meḳāṭırı maḥsūd-ı ʿuḳūl-ı ʿaşere rūy-ı dil-cūy-ı fażl **R364b** u kemāli mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *vücūhun yevme'izin żāḥiketun müstebşiretun*[*] şecere-i ṭayyibe-i maḥāsin-i evṣāf āyīne-i ṣuver-i ḫafā-yı elṭāf dānende-i[**] maḳāṣid-i

---

8** alımaduḳ: alımaduñ S.
19** ʿulūm-ı edebi: ʿulūm-ı ev-ednā Ü.
22* *Abese-38-39 (O gün bir takım yüzler parlak, güleç ve sevinçlidir).*
23** dānende: ẕātında R.

fażl u ʿirfān vāḳıf-ı muvāḳıf taḥḳīḳ ü īḳān olan Mevlānā-yı efḍal ü aʿlem **S318b** cāmiʿ-i envāʿü'l-ʿulūm ve'l-ḥikem gülistān-ı feżā`ilüñ naḫl-i ercmendi Luṭfī Begzāde Efendi (Ḥażret)leridür[**] ki ṭıfl-ı ḳalem-i rażīʿ-simāt ki Mesīḥ-i mehd-i devātdur ḥāl-i ferḫunde-me`āl ḥażerāt-ı[**] sütūde-ṣıfātı kelām-ı dil-peẕīr ile taḥrīr ü taḳrīr itdükde ẕāt-ı feżā`il-şümūli pāytaḫtlik ile ḳażā-yı İzmirden maʿzūl idi. Nām-ı emcedleri Meḥemmeddür. Birāderimüz Meylī maḫlaṣın iḫtiyār itmegin biz daḫı[**] maḫlāṣ-ı mezbūrı şiʿār u diṡār itdük diyü **Ü318a** gevher-bār olurlar idi. Ḥaḳḳā ki bir cürre-bāz-ı bülend-pervāzdur ki ṣayd ü şikār-ı tezervān-ı feżā`il dā`imā kārı ve bir baḥr-ı zāḫir-i ʿilm-i vāfir ve ʿummān-ı bī-kerān-ı fażl-ı mütekāṡirdür ki **H321b** ḫār u ḫāşāk küdūret ü ḫuşūnetden sālim ü ʿārī olup bārān-ı bahār-ı fażl u ʿirfānı kiştzār-ı cihānda mütenāṡir ü mütekāṡir ve ẓuhūr-ı envār-ı maʿārif-i bī-kerānı meşhūr-ı dīde-i ḫāṭır her-bādī vü ḥāżır ve maḥsūs-ı ḥavāss-ı bāṭın u ẓāhir her muḳīm ü müsāfirdür. Merḥūm vālid-i firdevs-āşiyān u cennet-mekānuñ[**] meclis-i ifāde-i taḥḳīḳ ü[**] īḳānlarında ḥāżır olup silk-i ṭullāb-ı feżā`il-iktisāblarında münselik ve naḳd-i vücūd-ı mesʿūdları pūte-i taʿlīm ü irşādlarında münsebik oldukda merḥūm-ı merḳūm ẕikr-i medā`iḥ ü me`āṡir ve neşr-i menāḳıb u mefāḫirleriyle raṭbü'l-lisān olup mecālis ü maḥāfil-i ekābir-i efāżılda medḥ ü ṡenā ve tavṣīf ü ıṭrālarıyla gevher-efşān olurlar idi. Ḳıdve-i ehl-i ʿilm ü temyīz Mıṣr-ı fażl u kemālde pīr-i ʿazīz olan ser-defter-i efāżıl-ı zemān merḥūm u maġfūrün-leh Sinān Efendiden mülāzım olup Burusa-i maḥrūsada medāris-i ʿadīdeye müderris olup elli aḳçe ile İzniḳde baʿdehū Dārü's-salṭatü'l-ʿaliyye-i

3[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
4[**] ḥażerāt: ḥażret H.
7[**] biz daḫı: bir daḫı R Ü.
14[**] vālid-i firdevs-āşiyān u cennet-mekānuñ: vālid-i firdevs-mekān u ḳuds-āşiyānuñ Ü.
15[**] ifāde-i taḥḳīḳ ü: taḥḳīḳ ü ifāde S.

Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede ʿAlī Paşa medresesinde binā-yı sarāy-ı fażl u kemāli müşeyyed ü müʾesses olduḳdan ṣoñra tedrīs-i sulṭāniyye-i Burusa ile teşyīd-i mebānī-i ʿizzet ü ʿulā idüp andan Ṣaḥn-ı Ŝemāniyyeye **R365a** cemāl-i ẕāt-ı ḫūrī-siriştle heşt-behişt gibi envāʿ-ı behcet ü senā virüp baʿdehū İzmire ḳāḍī vü ḥākim olup maḥkeme-i şerʿ-i** mübīne ol maḫdūm güzīn ve ẕāt-ı bī-ʿadīl ü ḳarīn ḫādim olmışlar idi. **Ü318b** Çünki ġonçe-i raʿnā gibi ẕāt-ı bī-naẓīri ʿāḳıbet baş üzre **S319a** yir itmesi muḳarrerdür. Bir iki gün bāġ-ı cihānda dil-teng olsa ġam degüldür ve cenāb-ı bā-ʿaḳl u ferhengine esvāb-ı mecd ü meʾāl meftūḥ olması muḥaḳḳaḳdur. Dest-i sipihr** bir zemān ḳapıyı açmaḳda ṣūret-i ceng gösterse cāy-ı elem degüldür. Laʿl ü güher-kānda tīşe-i endīşesin çekmeyince fürūġ-baḫş tāc-ı şāhān-ı pür-iḥtirām olmaz ve lüʾlü-i lālā mużīḳ-i ṣadef ve telḫī-i deryāyı ṭutmayınca ʿaḳd-i aḥvāli intiẓām bulmaz. Ḫalḫāl-i zerrīn ayaġa düşmekle bahāsına noḳṣān gelmez ve gevher-i rengīn ḫāk-nişīn olmaġla ḥüsn bahāsına** ziyān olmaz.

H322a *Beyt***:* *Ger bahār baḫt bāşed bāz ber-taḫt-ı çemen*
Çetr-i gül ber-ser keşī ey murġ-ı ḫoş-ḫān ġam meḫōr

Min baʿd meʾmūl u mesʾūldur ki āftāb-ı rifʿatleri ʿuḳde-i küsūfdan ḫalāṣ bulmaġla evc-i ʿizzetde lāmiʿ ü müstenīr olup** kevkeb-i baḫtları ki ḥālā fiʿl-cümle-i ricʿat itmişdür. Yine yolına gelmekle** istiḳāmet-peẕīr olup müteveḳḳiʿ ü müteżarriʿdür ki min baʿd menāṣıb-ı ʿaliyye ve merātib-i seniyyeye teʿallī vü teselluḳ ile aḳrān u emŝāline tefevvuḳ eyleye**. Her çend kemān-ı bisāṭ-ı

5** maḥkeme-i şerʿ: maḥkeme-i maḥkeme-i şerʿ H S.
9** sipihr: baḫt H S.
14** ḥüsn bahāsına: ḥüsn ü bahāsına S.
15** Beyt: Şiʿr S - R.
18** olup: ola S.
19** gelmekle: gelüp S.
21** eyleye: eyle H.

kelām nīrū-yı istiʿāre vü īhām ve bāzū-yı kitābet ü isiḫdām ile benāgūş-ı saʿy u itmāma** dek keşīde olsa sihām-ı beyān menāḳıb-ı bī-ḥadd ü erḳāmı nişāne-i hedef-i itmāma resīde olmaḳ emr-i muḥāl ve cenāḥ-ı meʿālī necāḥ-ı ṭā'ir-maḳāl pīrāmen-i şerefāt-ı şerḥ-i fażl** u kemālinde** pervāz itmekle nihāyet taʿrīf-i ẕāt-ı şerīflerine vāṣıl olmaḳ maḥż-ı ḫayāl idügi ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi lāyıḥ ve sūz-ı ʿāşıḳ gibi ẓāhir ü vāżıḥdur. Lā-cerem **Ü319a** bundan ziyāde ġavānī-i maʿānī-i** ġarīb ḥalli elfāẓ ve ḥalel-i terākīb ile ārāste ve ḫıyām-ı kelām aṭnāb-ı ıṭnāb** ve evtād-ı tecnīs ü īhām ile pīrāste ḳılınmadı. Bu deñlü feżā'ilden fażla laṭīf-eşʿārı ve muṣannaʿ ü muḫayyel meṭāliʿ-i **R365b** ābdārı vardur. Bu bir iki eşʿār ol ẕāt-ı** nāmdāruñ bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün iḫtiyār itdügi güftār-ı dürer-bārlarındandur**.

*Şiʿr*** : Ol şāḫ serve bīdi ʿadīl itme lāfı** ḳo
Ey bāġbān Ḥaḳḳı ḳabūl it ḫilāfı ḳo

(Diger) : Şeb-i vaṣl oldı rūzī ey felek al sīneden cānı**
Ölem tā görmiyem bir kerre daḫı rūz-ı hicrānı
Mey-i gül-fāma keyfiyyetde kendin itmege teşbīh
S319b Niçe dönmek gerekdür bezmlerde ḳahve fincānı

(Diger) : İmrenme görüp dirhem ü zerrīn ümerānuñ
Gözi yaşıdur alnı deridür fuḳarānuñ

2** itmāma: ihtimāma H S.
4** fażl: efżāl S.
4** kemālinde: kemālde Ü.
6-7** ġavānī-i maʿānī: ġavānī ü maʿānī Ü.
8** aṭnāb-ı ıṭnāb: ıṭnāb H S.
10** ẕāt: fāżıl S.
11** güftār-ı dürer-bārlarındandur: güftārındandur S.
12** Şiʿr: Naẓm H - Ü.
12** lāfı: - R Ü.
14** sīneden cānı: sīneden ḥāli H sīne cānından R.

(Diger) : Olmaġa būy-ı sünbülüñe emīn
Dōstum eylemiş şimāl yemīn
Vaṣluña ivdügüm baʿīd midür
Vehmüm oldur ki mevt ola yaḳīn

(Diger) : Ölürsem üstüḫānum ṭaşla ḫurd eylesün devrān
Ki zaḥmet çekmiye bir pāre dendān-i seg-i cānān

(Diger) : İşigünde aġlasam yārüñ gelür baña raḳīb
Ḥāline[**] itler güler bir ḥāle vardum ben ġarīb

(Diger) : Dāġlar kim sūziş-i mihrüñle yaḳdum sīneye
Dilde ʿışḳuñ genci var mihr urdum ol gencīneye

Ḥ322b ḤARFÜ'L-VĀV

VĀḤİDĪ: Nāmı ʿAbdü'l-vāḥid olmaġla maḫlaṣ-ı mezbūrı iḫtiyār itmişdür. Merḥūm Ḳara Dāvud Efendinüñ oġlı Süleymān Çelebinüñ ferzendidür. Gül-berg-i ruḫsārı reşk-i gül-i[**] gülzār iken rūzgār-ı zūrkār evrāḳ-ı vücūdın bād-ı helāk u bevārla tārūmār itmişdür. Ṭarīḳ-i ʿilme dānişmend iken tevbe vü inābet idüp meşāyiḫ-i ʿaliyye-i Zeyniyyeye[**] irādet getürdükden ṣoñra ʿālem-i ʿuḳbāya rıḥlet itmişdür. Bu maṭlaʿ zāde-i ṭabʿ-ı dürer-bārındandur.

Ü319b *Maṭlaʿ[**]*: İtdirür ḫandelerin lü'lü-i lālā seyrin
Gösterür laʿl-i lebüñ sāġar-ı ṣahbā seyrin

VĀLİHĪ: Edirneye ḳarīb Ergene Köprisi nām ḳaṣabadandur. Merḥūm Sinān Efendi Ṣaḥnda müderris iken anlaruñ dānişmendi olup ṭarīḳden ferāġat idüp meşāyiḫüñ birinden dest-i inābet itmiş ṭarīḳ-i Ṣofyada ḫayli kūşiş ḳılmış[**] ve

---

[8**] Ḥāline: Ḥālüme S.
[15**] gül: - S.
[17**] Zeyniyyeye: Zeyniyye R Ü.
[19**] Maṭlaʿ: Şiʿr R S Ü.
[24**] ḳılmış: ḳılmışdur S.

merḫūm Ẓarīfī Efendi ḫidmetinde daḫı olup anlardan ḫilāfet almış idi. Bu bir iki ebyāt-ı[**] muḥaḳḳıḳāne ve eşʿār-ı taṣavvufāne anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Mesīḥāveş olurlar dir görür ādemde bir dem var
Anı żāyiʿ ider ḥayfā ki bilmez nice ādem var
Oḳuduñsa eger mihr-i nigīnüñden olan naḳşı
R366a Süleymān-ı zemān olduñ yüri destüñde ḫātem var
Nis̱ār itmek diler dil pāyına ol serv-i bālānuñ
Gözüm yaşı ile cānumdan artuḳ Vālihī nem var

(Diger) : Naḳşda seyr eyleyen naḳḳāşı baḳsun naḳşuña
Cānımı cān isteyen virsün leb-i cān-baḫşuña

VĀLİHĪ: Hevā-yı cān-fezāsı iʿtidāl-baḫş-ı nesīm-i **S320a** bahār enhār-ı zülāl-girdār ile nümūne-i *cennātin tecrī teḥtihe'l-enhāru*[13*] olup büldān-ı cihān içre dil-berān-ı ḫoş-ṭarz u laṭīf-üslūb gibi leṭāfet ü melāḥatde şehr-āşūb olan Üskübdendür. Nāmı Aḥmeddür. Ḳużāt-ı sütūde-ṣıfātdan birinüñ ferzend-i feżā'il-simātıdur. Levāzım u mehāmm taḥṣīl ü tekmīli ḥāżır u āmāde ḳılup ḥasbe'l-ʿāde sā'ir ṭullāb gibi sālik-i ṭarīḳ-i istifāde olduḳda feżā'il ü kemālātı pāye-i derece-i ʿulyāda olmağın Edirnede Aḫīzāde Meḥemmed Çelebinüñ ḫidmetinde medrese-i Sulṭān Bayezīd Ḫanide mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i ifāde olduḳda ṣoñra manṣıb-ı ḳażāda cümle-i ʿibāda ḫidmet olmağla efḍal-i ʿibādetdür diyü ṭarīḳ-i ḳażāya sülūk ile ẕikr-i cemīllerine **H323a Ü320a** işāde virmişdür. Ḥaḳḳā ki aḫlāḳ-ı rażiyye ve eṭvār-ı marażiyye ile maʿrūf feżā'il-i insiyye ve kemālāt-ı ḳudsiyye ile mevṣūf ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı envāʿ ü aḳsām-ı

[2**] ebyāt: eşʿār S.
[2**] anuñdur: anuñ güftārındandur H.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
[13*] *Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*

kemālātı ḥāvī vü eḥād-ı nās-ı ḥadīs̱-i fażl-ı bī-ḳıyās ve ḫaber-i meşhūr vaḳār-ı mevfūrını ḫākī vü rāvīdür. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ kütüb ü resā`il-i[**] ʿilm-i taṣavvufa müştaġil ve dīde-i ḫāṭır-ı feyż-i meẓāhiri sürme-i taṣānīf-i meşāyiḫ ü ekābir ile müktehil olmaġla āteş-i ʿışḳ-ı İlāhī kānūn-ı derūnında mültehib ü müştaʿildür[**]. Kelimāt-ı belāġat-niṣābı bir gevher-i şeb-tābdur ki münevver ḳılup erbāb-ı ʿirfāndur ve eşʿār-ı belāġat-eşʿārı bir ʿūd-ı ḳamārīdür ki muʿaṭṭar-meşāmm-ı ṣadr-nişīnān-ı belāġat u beyāndur. Gerden ü gūş-ı ʿarūs-ı eyyām dürer ü ġurer-i kelāmı ve cevāhir-i zevāhir-i ebyāt-ı pür-intiẓāmı ile muḥallā vü müzeyyen kelimāt-ı pür-ṣafā ve ebyāt-ı dil-güşāyla ekābir-i büleġā-yı eyyām eʿāẓım-ı şuʿarā-yı enāmdan idügi muḳarrer ü muʿayyendür. Müretteb ü mükemmel Dīvānı muṣannaʿ ü muḫayyel[**] kelimāt-ı belāġat-ʿunvānı vardur. Eşʿār-ı pür-ṣafāsı bir dil-ber-i raʿnādur ki ḫalḳ-ı ʿālem cemāl-i bā-kemālinüñ ḥayrān[**] u vālihi ve cümle-i erbāb-ı dil ḫaṭṭ u ḫāl-i bī-mis̱ālinüñ ve dāl-i kākül-i ʿanber-tims̱ālinüñ[**] ḥāyim ü vālihidür. Ḥālā daḫı bülbül-i **R366b** ṭabʿ-ı gülistān-ı süḫanda gūyālıḳda ve ṭūṭī-i lisānı[**] şekker-sitān-ı belāġatda sükker-ḫālıḳdadur. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol şāʿir-i nāmdāruñdur[**].

Şiʿr[**] : Ġam-ı zülfüñle siyeh şāle bürinsün yürisün
Sāyeveş ʿışḳ eri yanuñca sürinsün yürisün
S320b ʿĀḳıbet çarḫına ṭoḳınmaz ise seyl-i sirişk
Āsyābı felegüñ varsun öginsün yürisün[**]

2[**] ü resā`il: ü sā`il Ü.
5[**] müştaʿildür: müştaġildür Ü.
11[**] muḫayyel: muḫattel R Ü.
13[**] ḥayrān: ʿāşıḳ-ı ḥayrān S.
13-14[**] bī-mis̱ālinüñ ve dāl-i kākül-i ʿanber-tims̱ālinüñ: bī-mis̱ālinüñ ve dāl-i kākül-i kelimāt-ı beyālinüñ Ü.
15[**] lisānı: lisān H.
16[**] nāmdāruñdur: nāmdāruñdur ki taḥrīr olındı S.
17[**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
19-20[**] ʿĀḳıbet çarḫına ṭoḳınmaz... varsun öginsün yürisün: - H.

Cām-ı gül-fām ile sāḳī yine reftāra gelüp
Bezm-i gülşende nihāl güle dönsün yürisün
Ü320b İrmeyüp sūr-ı viṣālüñe çeken mātem-i ġam
Cūy-ı eşki gibi ṭaşlarla döginsün yürisün
Yād ḳıl Vālihiyā vaṣf-ı ḫaṭṭ u reftārın[**]
Ġazelüñ ger diler iseñ ki oḳınsun yürisün

(Diger) : Yoluñda şol ḳadar ḫarc itdi yaşın[**] dīde-i pür-ḫūn
Ḥisāba akçe döksem yitmiye gencīne-i Ḳārūn

(Diger) : Nice tercīḥ ideyin Yūsufı cānānumdan[**]
Düşde gördüm bu gice aġmadı mīzānumdan

(Diger) : Delīl-i ḥüsnüñe ki āyāt-ı ḫaṭ kemālince
Güzelsin ey yüzi muṣḥaf kitāb ḥükmince
Hilāl ṣanma ruḫuñ mihrine[**] meh öykinmiş
Zemāne eyledi her pāresin ḳulaġınca

(Diger) : Biri gerekse saña dil ü cānāndan ey melek
Al didüm[**] aña didi n'ola ḫāṭıruñ gerek

H323b *(Diger)*: Ṭarāvet baġlamış zülfüñ cemālüñde melāḥat var
Güzelleşmişsin ey meh-rū yine ḫayli leṭāfet var

(Diger) : Ġarḳ-ı seyl-āb-ı belā bir ʿāşıḳ-ı ġam-dīdedür
Semtden ḫāric degül Mecnūn ḳoya vādīdedür
Sādedür mir'āta[**] teşbīh eylemek ruḫsāruñı
Laʿl-i şīrīnüñe sen būse dimek ḫāyīdedür

5** u reftārın: reftārın S Ü.
7** yaşın: yasın H.
9** Yūsufı cānānumdan: Yūsufı cānāndan H Yūsufı sen cānānumdan S.
13** mihrine: şemʿine H.
16** Al didüm: El öpdüm R.
21** mir'āta: mir'āt Ü.

ʿAlāḳa eylemek ʿışḳ-ı Ḫudādan ġayra zāʾiddür
Cemāl-i lā-yezāle ʿāşıḳum Allāh şāhiddür

(Diger) : Göñlüñde cemʿ-i māl ü żamīrüñde āʾide
Ey ḫ˘āce naḳd-i ʿömr dükendi ne fāʾide

(Diger) : Daʿvā-yı fażl budur itme Mesīḥā-dem iseñ
Şeref-i nesl ile faḫr eyleme ger ādem iseñ**

VĀLİHĪ: Edirnedendür. Ḳurdzāde dimekle maʿrūf-ı ʿunvān şebābından ilā-hezā el-ān maʿārif ü feżāʾil ile meʾlūf evāʾil-i ḥālinde mey ü maḥbūbuñ vālihī vü ḥayrānı bezm-i şarābuñ sāġar-ı ṣahbā gibi zād-ı ser-gerdānı iken menāṣıb-ı ʿilmiyye** ve merātib-i dünyeviyyeyi tārik olup ṭarīḳ-i pür-tevfīḳ-i taṣavvufa sālik olup meydān-ı vaʿẓ u naṣīḥatde merd-i maʿārik olmış idi. Bu eyyāmda olan vāʿiẓlerüñ tamām be-nāmlarından ve bu ṭāʾife-i kirāmuñ ḫayli fiḫāmlarındandur**. Meclis-i vaʿẓında raḥīḳ-i pendini nūş idenler alām u aḥzān-ı cihānı ferāmūş ider idi ve her birinüñ ʿummān-ı cinānı **S321a** deryālar gibi cūş idüp ʿavāṣıf-ı naṣāʾiḥ-i irşād-nişānı ile pür-cūş u ḫurūş olurlardı. Bu fennde daḫı ṭabʿı rāsiḫ **Ü321a** kelimāt** **R367a** u ebyātı raṣīn ü şāmiḫdür. Laṭīf tārīḫleri vardur. Ṣanāyiʿ-i lafẓiyyeye māʾil olmağın bu beyti tamām begenürdi.

*Şiʿr*** : *Sulṭān-ı gül zi-ġonçe hemī zād ziyed zūd*
*Peyk silāḥdār veş bād be-yed būd***

[1-6]** ʿAlāḳa eylemek ʿışḳ-ı Ḫudādan... faḫr eyleme ger ādem iseñ: - H R Ü.
[11]** ʿilmiyye: ʿaliyye Ü.
[14]** fiḫāmlarındandur: fiḫāmındandur H.
[17]** ṭabʿı rāsiḫ kelimāt: ṭabʿı rāsiḫ ve kelimātı H.
[20]** Şiʿr: - H.
[21]** Peyk silāḥdār veş bād be-yed būd: Peyk ü silāḥdār veş bād u be-yed būd H Peyk ü silāḥdār veş bād be-yed būd S.

Ve lehū[**] : Nāy-ı ecvef eṣer-i ʿillet efġānumdur[**]
Serv-i nāḳış rūşen-i kebk ḫırāmānumdur[**]

Ve lehū[**] : Marīż-i ʿışḳuñum dermān baña sen şāha ḳalmışdur
Yetiş kim derd-i hicrüñle işüm Allāha ḳalmışdur

Ve lehū[**] : Merdān-ı ʿışḳ içinde olınmaz o kimse ʿadd
K'ide tekebbüri ola bālā-nişīn çü medd

Ve lehū[**] : Ḳanlar şaçılup penbesine dāġumuñ ey gül
Bu kāse-i ser ṭopṭoludur şaçma ḳaranfil

VĀLĪ: Şuḳḳa-i rāyet-i taʿrīf ü tavṣīfi vālā bāġ-ı cihānda nihāl-i medḥ ü ṣenāsı keşīde-bālā olan şehr-i[**] şöhret-şiʿār ḳaṣaba-i Yeñibazardan ẓāhir ü bedīdār olmışdur. Nāmı Aḥmeddür[**]. Ḥālā ḥücre-i dil ü cānına mişkāt aṣḥāb-kemālātdan iḳtibās ile enāre ve mecālis ü maḥāfil-i ekābir ü emāṣilden gūş-ı celā'il-i fežā'ili[**] idāre iden ṭullāb-ı zemāneden bir dānişmend-i nāmdār u şöhret-şiʿārdur. Vāṣıl-ı sinn-i şebāb ve dāḫil-i reyeʿān-ı ʿömr bā-şitāb iken ḥā'iz-i fežā'il ü maʿārif-i bī-ḥadd ü ḥisāb olup gerden ü cānı[**] **H324a** ḳalā'id-i kemālāt ile ḥālī ve sāġar-ı vücūdı raḥīḳ-i leṭā'if[**] ü nevādir ile mālīdür. Me'mūldur ki ʿināyet-i bī-ġāyet lā-yezālī ile bu ḥālden ki zā'il ü ḫāli olmıya iḳlīm-i maʿārif ü kemālāta vālī olması gün gibi ẓāhir ü mütelālīdür. Maḳbūl u

---

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] efġānumdur: efġānumdan R Ü.
[2**] ḫırāmānumdur: ḫırāmānumdan R Ü.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] şehr: - H S.
[12**] Aḥmeddür: ʿAbdu'r-raḥmandur S.
[14**] fežā'ili: ü fežā'ili Ü.
[16**] gerden ü cānı: gerden-i dil ü cānı H S.
[17**] leṭā'if: leṭāfet H.

memdūḥ eş'ār u ebyātı ve muṣanna' ü muḫayyel mu'ammeyātı ve manẓūm ba'ż-ı kitāb-ı belāġat-āyātı vardur. Bu bir iki eş'ār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şi'r*** : Hicr ile bir baġrı yanmış 'āşıḳ-ı ġam-dīdedür
Ḥaḳ budur kim lāle-i ḥamrā daḫı vādīdedür

Ü321b *Ve lehū***: İrmek durur o ḳāmeti bālāya himmetüm
Üftādeyüm velī ki** bülend oldı himmetüm
Varur yanınca ṣalınur ol serv-i ḫoş-ḫırām
Aġyār-ı nā-bekār dilā aldı āfetüm

S321b Baḥr-ı hünerdedür girān-māyeyüm bugün
Vālī 'aceb mi bilmez ise kimse ḳıymetüm

*Ve lehū*** : Bulınmasa mey-i leb-i cānān içüñ 'araḳ
'Iyş eylemeñ ehl-i diller ile keyf-i mā-ittifaḳ

*Ve lehū*** : Ne fitne eyler ara yirde çeşm-i fettānı
Bıçaḳ bıçaġa olur ġāmzesiyle müjgānı

*Der-ism-i** Receb:* Viṣāl-i ḫūba ḳamu berr ü baḥr raġbet idüp
R367b Kimi güherle kimi naḳd ile ider ṭalebi
Çü muntaẓam ola dil aña vire gevherini
Añlasa kān-ı le'ālīye naḳd-ı la'l-i lebi

Emīn : Yā göñül kendüyi āḫir teşnelikden ḫāk ider
Yāḫud olur ḳuvvet-i rūḥı anuñ ol la'l-i şekker

Celāl : Fāş ḳıl derdüñi ey ehl-i ġamuñ cur'a-keşi
Ṣūret-i ḥāl ḥacel eylesün ol māhveşi

2** güftārındandur: güftārındandur ki taḥrīr olındı S.
3** Şi'r: Naẓm H.
5** Ve lehū: - H S Ü.
6** velī ki: līk S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
15** Der-ism: - S.

VECDĪ: Edirnelidür. Kebecizāde dimekle meşhūrdur. Edirne sarāyı ḫācesi iken mülāzım olup ba'dehū ba'ż-ı ḳaṣabāta ḥākim olduḳda efvāc-ı emvāc-ı ecel mütelāṭim ü müterākim olmaġla sefīne-i ḥayātı 'ummān-ı fenāya ġarḳ olmaġla diyār-ı āḫirete 'āzim oldı. Bu maṭla' anuñ güftārındandur[**].

Şi'r[**] : Nūş-ı şarāb-ı nāb ile gitmez belā-yı dil
Derd ehline olur leb-i dil-ber[**] devā-yı dil

VÜCŪDĪ: Hilāl-i vücūdı diyār-ı Ḳaramanda Larende dimekle ma'lūm[**] āzād u bende olan ḳaṣabadan tābende olmışdur. Nāmı Meḥemmeddür. Ṭarīḳ-i ṣafā refīḳ-i 'ilme sālik olup niçe zemān (Ḥażret)-i[**] vālid-i ḳuds-āşiyānda[**] mekān idüp riyāż-ı vücūd ġamām-ı luṭf-ı nā-ma'dūdı ile muḫażżar ve **Ü322a** nesīm-i elṭā-ı 'amīmi ile şecere-i dil ü cānı münevver ü munażżar olduḳdan ṣoñra müfti'l-enām üstād-ı ecille-i a'lām merḥūm Ebu's-su'ūd Efendinüñ medrese-i 'ilm ü kemālinde ḫādim **H324b** olmaġla ḫidmet-i şerīfinden mülāzım olmışdur. Menāṣıb-ı tedrīsden ba'żına müderris olduḳdan fātiḥ-i ḳılā' ve bilād-ı serdār erbāb-ı żabṭ u rabṭ u basṭ u güşād merḥūm Muṣṭafā Paşa kāsir-i tāc-ı erbāb-ı ḍalālet olmaġiçün serdār-ı 'asākir-i[**] ehl-i sünnet ü cemā'at olduḳda ḫidmet-i me'ālī-nişānlarınuñ fetḥ ü ẓafer gibi hem-'inānı ve mānend-i baḫt u iḳbāl[**] hem-rikāb-ı[**] yek-rān-ı ṭāvus-ı cevelānı olmaġın Şām-ı şeref-encāmda ḳırḳ biñ aḳçe ze'āmetle ṭarīḳ-i 'ilmden ferāġat itmişdür. Ḫayāl ü Yār adlu bir

[4**] anuñ güftārındandur: anuñdur S.
[5**] Şi'r: Maṭla' H S.
[6**] dil-ber: - H.
[8**] ma'lūm: ma'rūf Ü.
[10**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[10**] ḳuds-āşiyānda: firdevs-āşiyānda H S.
[17**] 'asākir: - S.
[18-19**] baḫt u iḳbāl: baḫt-iḳbāl R Ü.
[19**] hem-rikāb: ḥarekāt S.

kitāb dimişdür. El-ḥaḳḳ naẓm-ı **S322a** ḫūb ve kitāb-ı merġūb maʿnāsı ḫayāl gibi daḳīḳ ve elfāẓı rūy-ı yār gibi maḥbūbdur. Bu bir iki ebyāt ol kitāb-ı müsteṭābdandur. Sebeb-i teʾlīf ü medḥ-i vālid-i şerīfde ṣıfat-ı bahārda dimişdür[**].

Şiʿr[**] : Yine ol ḫāliḳ-i zemīn ü zemān
Ḳıldı bāġ-ı cihānı ḥaşr nişān[**]
Olup āvāz-ı raʿd nefḫa-i ṣur
Çıḳdı yirden çemen çü ehl-i ḳubūr
Ḳaṭre-i beyżevār şeb-nemden
Beççe-i ṭūṭī gibi çıḳdı çemen
R368a Ebr yağmaya başladı giceler
Od yaḳup gül aña ʿalāmet ider
Yayılup cism-i bāġa āb-ı revān
Mürde iken irişdi gülşene cān
Gülşenüñ oldı bu ḥayātına dāl
Cümleten hep çiçek çıḳardı nihāl[**]
Ḳatı nev-reste idi şāhid-i gül
İñilerdi[**] ötmede[**] bülbül
Yetişüp mehd-i şāḫ gülzāra
Bād ṭurmaz ṣalardı gehvāra
ʿUlemānuñ bugün ʿalī-ḥasebi
Ẕū-fünūn-ı cihān ʿAlī Çelebi

4** dimişdür: - S.
5** Şiʿr: - H R Ü.
6** ḥaşr nişān: ḥaşre nişān H.
16** nihāl: nihān H.
18** İñilerdi: İnüñlerdi H.
18** ötmede: önümde R Ü.

Ü322b Ki anuñ nāmına debīr-i ḳażā
Ḥuccet-i fażlı eyledi imżā
Görsün aḫlāḳı münkir-i bed-ḫū[**]
Ki olur nāfenüñ temessüki bū

Ve (Ḥażret)-i[**] vālid-i feżā'il-şümūlden ki ḥāvī-i fürūġ u uṣūl cāmiʿ-i maʿḳūl u menḳūldur tenḳīḥ-i delā'il ve tevżīḥ-i mesā'il ve taṣḥīḥ-i nuḳūl içün ʿilm-i uṣūlden Manṣūr-ı Ḳa'ānı nām kitāb-ı pür-ʿunvānı istidʿā itdükde ṭūṭī-i ṭabʿ-ı şekker-ḫāsı bu ebyātla gūyā olmışdur[**] .

Menār-ı şemʿ-i fażluñdan idelden iḳtibās nūr
Uṣūl ile dil oldı naġme-sāz bezm-i rūḥānı
Sözüñdür maʿnī-i ḫāṣṣ añlamazsa n'ola her ʿāmī
H325a Fażlda müşterek dimez senüñle kimse aḳrānı
Ḫafīdür ḫaṣmuña ẓāhir olan saña delā'ilden
Saña olan müfesser aña mücmel müşkil-i iẕʿānı
Ḥadīs-i maʿrifet kim saña mesned ola mażmūnı
Mevālī naṣṣ-ı ḳāṭiʿ didiler icmāʿ idüp anı
ʿAdīlüñ var diyenler ictihādında ḫaṭā itdi
Ḳıyās itmek gibi bir ṭıfl-ı ebced-ḫāna Nuʿmānı
Selefde faḫr iderler irseler bir fāżıl-ı dehre
Bi-ḥamdi'llāh ki geçdi ʿömrümün bezmüñde her ānı
Sırrveş ṭabʿını İbn-i Melekle ide hem-sāye
ʿİnāyet ḳıl Vücūdī felege Manṣūr-ı Ḳa'ānı[**]

3[**] münkir-i bed-ḫū: meger bed-gū R Ü.
5[**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
5-8[**] Ve (Ḥażret)-i vālid-i feżā'il-şümūlden... bu ebyātla gūyā olmışdur: - R S Ü.
9-22[**] Menār-ı şemʿ-i fażluñdan... Manṣūr-ı Ḳa'ānı: - R S Ü.

Ve bu ebyāt-ı bī-naẓīr ü hemāl ḥasb-i ḥāl nām kitāb-ı belāġat-intiẓāmuñ ṣıfat-ı besmele-i şerīfede olan kelimāt-ı bī-miṡālindendür.

Ebyāt : Dīde-i ʿibretle naẓar ḳıl aña
ʿĀlem-i esmāya odur reh-nümā
Ḳavs-i ḳażādeye o bir tīrdür
Ḥalḳa-i mīmi aña zehgīrdür
Sīne-i şeyṭāna olupdur sinān
Mīmi anuñ demrenidür bī-gümān
Ol ki celāliyle yeduʾllāhdur
Fetḥe ṣıfat anda felekgāhdur
İtdi celāle ile o medd-iḳtirān
Şan yed-i beyżāda ʿaṣādur hemān
Meddi ki raḥmet yümnüñ meddidür
Dillere Yeʾcūc ġamuñ seddidür
Var ise şekküñ yime ile naẓar
Cāy-ı raḥīm olmış o deryāya yir
Sünbüle-i mezraʿa evindür
Ḥırmen-i dihḳān Ḫudā bīndür
Bāġ-ı cināna şecer-i mīvedār
Resm-i ḥurūfla nuḳaṭ-ı berg ü bār**

Bu ġazel daḫı mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Bir mülāyim ḳucalur tāze-i güldür bedenüñ
Yaḳalarsa nʾola nāziklik ile pīrehenüñ

1-20** Ve bu ebyāt-ı bī-naẓīr... nuḳaṭ-ı berg ü bār : - R S Ü.

21** Bu ġazel daḫı mezbūruñ güftārındandur: Bu ġazel daḫı anuñ güftār-ı dürer-bārındandur S - R Ü.

22** Şiʿr: - H R Ü.

Gülşen-i bāġ-ı leṭāfetde ʿiẕāruñ var iken
Nergisāsā gözi çıḳsun güli bāġa dikenüñ
Ḫaṭṭ-ı sebzüñe ruḫuñ n'ola leṭāfet virse
Bāġ-ı ʿālemde şehā revnaḳı güldür çemenüñ
Yoḳ yire leblerüñ ortasına düşmiş şekker-āb
Dil-berā söyle ṣoḳılmasın araya süḫanuñ
Bunca gündür ki ʿadem mülkini ṭurmaz yoḳlar
Bulmadı ẕerrece ʿālemde Vücūdī dehenüñ

(Diger) : Yüri hey zāl-i dehr-i pür-fiten bir ḳaḥbe zensin sen
N'ola Şīrīn iseñ ṣūretde Ferhād öldürensin sen

VAḤYĪ: Ḳāḍīzādedür**. Manastırdandur. Ḫāverīnüñ hemşīrezādesidür. Ḫāverīnüñ mihr-i terbiyeti mezbūrı şeb-nem gibi ḫākdan ḳaldurup bir ẕerre **S322b** ednā iken **H325b** vāṣıl-ı mertebe-i ḳażā olmaġla ḳaṣr-ı ḳadri muḥāẕī-i semek simāk olup menzili gün gibi eflāk olmışdı. Rūmilinde Kesriyye ḳāḍīsı iken sene s̱emān ve ḫamsīn ve tisʿami'ede terk-i ʿālem ü ḫāk itmiş idi. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Çarḫ-ı ser-gerdān geçer saña meh-i tābān ile
Mā-ḥaṣal şimdi ṭoḳuz kişi yürür bir cān ile

*Ve lehū** * : Derd ile pīr-i çarḫuñ çün ḳāmeti dü-tādur
Destinde dūd-ı āhum gūyā ki bir ʿaṣādur

12** Ḳāḍīzādedür: Ḳāḍīzāde ve S.
17** anuñ güftārındandur: anuñdur S.
18** Şiʿr: Naẓm H.
20** Ve lehū: - H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

VEZNĪ: İznikdendür. Bu ʿaṣrda geçmişdür. Berş ü afyonı miḳdār u vezni ile yimemegin keyfiyyete ġāyetde maġlūb olup ḫāne-i dil ü cānından esbāb-ı ḳuvvet ü ḳavī bi'l-külliye menhūb olmış idi. Lākin sebīke-i kelimātı ṣayrefiyān-ı belāġat ve nāḳıdān-ı** kemālāt yanında tāmmü'l-vezn ve kāmilü'l-ʿayār ve sikke-i ḳubūl **Ü323a** ile meskūk baʿż-ı meṭāliʿ ü eşʿārı vardur. Bu şiʿr-i belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur**.

R368b *Şiʿr***: Cilā vir çeşm-i cāna ḫāk-pāy-ı dil-rübā ile
Ṣaḳın keḥḥāller gözüñ boyarlar tūtiyā ile

(Diger) : Çekdi ḳavs-i ḳuzaḥı rezm ide mānend-i dilīr
Ḳılıcından felegüñ ḳan ṭamar mihr-i münīr

(Diger) : Ġam-ı zülfüñ çekeyin her ne ḳadar müşkil ise
Ölümümdür baña gösterme ḫaṭṭuñ ile tırāş

(Diger) : Gösterse n'ola ḫalḳa benānıyla beni yār
Āşüftesiyüm bunca zemāndur ki ben anuñ

VEZNĪ: Nāmı ʿAbdü'l-kerīmdür. Manastırdandur. Vālid-i firdevs-mekān ḫidmetinde müdām istifāde-i ʿilm ü ʿirfān iden dānişmendlerden idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ rūḥ-ı pür-fütūḥı gūşe-nişīn-i mele'-i aʿlā olduḳda mülāzemetde ḫayli miḥnet ü belā çeküp āḫir birāder-i rāḳımü'l-ḥurūf ḥükūmet-i Kesriyyeye mübtelā olduḳda ḫidmet-i niyābetlerin iderken sene sitt ve s̱emānīn ve tisʿamie'de āḫirete rıḥlet itmişdür. Bu eşʿār anuñdur**.

*Şiʿr*** : Dil-ḫānesini yıḳdı çün ol yār-ı cefā
Yapdum der ü dīvār ġamı aña binā

4** nāḳıdān: nāfiẕān R.
6** şiʿr-i belāġat-şiʿār anuñ güftārındandur: şiʿr-i belāġat-şiʿār anuñ güftārıdur H şiʿr anuñdur S.
7** Şiʿr: Naẓm H - S Ü.
21** Bu eşʿār anuñdur: - R Ü.
22** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.

(Diger) : Ḳaddine göre dikūñ cāmesini cānānuñ
Ol boyı serve dik aʿlāsı gerek kemḫānuñ

(Diger) : ʿAvrete meftūn olan Mecnūn u Ferhādı gider
Vezniyā n'eylersin añup bir iki zen-pāreyi

VİṢĀLĪ: Leṭāfet-i sāḥa-i ʿaẓīmü'l-mesāḥası maʿlūm-ı her ṭabʿ-ı ḫurde-bīn olan vilāyet-i **S323a** bedīʿü'l-āye mülket-i Aydındandur. Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān Selīm Ḫan **H326a** zemānında Edirnede sarāy-ı sulṭānda muʿallim-i ġılmān iken terk-i dār-ı cihān ve āheng-i sarāy-ı cinān itmişdür. Müretteb Dīvānı ve esāmī-i benī nevʿ-i insāndan her ismde ḥurūf-ı hecā tertībi üzre ġazeliyyātı vardur. Bu eşʿār anuñ güftārındandur iḫtirāʿıdur.

Şiʿr[**] : Gözlerümdür güzelüm[**] gözüñi cān ile seven
Göze göster gözüñi gözden ıraġ olma iñen
Ü323b Aġlamaḳdan gözüñe uyalı ḳan oldı gözüm[**]
Çıḳsa gözden göz ucından ne ʿaceb göze uyan
Gözlerin gözler iken oldı gözüm gözüme[**] ṭuş
Göz ucıyla gözedürken göze göz oldı fiten
Gözlerüñ itdi Viṣālī gözini gözden defʿ
Dimedüm mi göze olup gözüñi gözleme[**] sen

VİṢĀLĪ: Rūmilinden Ṣofya nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdan[**] ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup şöhret-şiʿār-ı dānişmend-i nāmdār olduḳda baʿżı maḫādīm-i kirām

---

[12**] Şiʿr: - R Ü.
[12**] güzelüm: görelüm R Ü.
[14**] gözüm: gözüñ H.
[16**] gözüme: gözüne H S.
[19**] gözleme: göz ile H.
[21**] Rūmilinden Ṣofya nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdan: Diyār-ı Ḳaramanda Nigde dimekle nām bulan ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdan H Anaṭolıdan Nigdedendür S.

ṭarafından maẓhar-ı luṭf ber-mezīd olduḳda[**] medrese-i **R369a** Ḫaṣekide muʿīd olmışdur. Maʿārif ü kemālātla muḥallā āyīne-i sīnesi mıṣḳal-i fehm ü dāniş ile mücellādur. Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur. Fenn-i muʿammāya daḫı kūşiş ü verziş eylemişdür. Noḳṭa ismine bu muʿammā anuñdur[**].

Bā-ism-i Noḳṭa[**]: Dil-i şūrīdemi ol yār-ı cefā-cū alalı
Bekleyüp yollarını dīde-i ter ṣubḥ u mesā
Eşk-i ḫūnīn ile zeyn itdi şu deñli anı kim
Hāy dil gitdi diyü dökdi güherler ṣan aña

(Diger) : Ẕevḳ-i ṣadā-yı nāyı ṭuymazlar ehl-i ẓāhir
El-ḥaḳḳ ḳıyās olınmazuz rindā semāʿa dāʾir

(Diger) : Tīġ-i sitem ile başumı gel itme ḳana ġarḳ
ʿUşşāḳ içinde bendeñe lāzım degül mi farḳ

(Diger) : Didiler yār gelür hüzni gider şām u seḥer
Bekledüm yolların ammā ne gelür var ne gider[**]

VUṢLATĪ: Ḳāmet-i vücūdı ḳabā-yı medḥ ü ıṭrāya lāyıḳ olup büldān-ı Rūm içre Ṣofya dimekle mevsūm olan şehr-i fāʾiḳdendür. Ṭarīḳ-i ʿilmüñ ḫayli felāket-dīde vü elem-keşīdesi olup düşmen-i ehl-i hüner olan dünyā-yı dūn-perverüñ pāy-māl-i miḥnet ü ẕilleti olmış idi. Bu eyyāmda ḫidmet-i baʿż-ı efāżıl-ı enāmdan mülāzım olmaġla şāhid-i murād u merāma fi'l-cümle vuṣlatı olmışdur. Pür-ḳuvvet-i zūr-ı eşār u ebyātı mevfūr her vādīden maḳāle ḳādir şāʿirdür. Bu maṭlaʿ anuñdur.

[1**] olduḳda: olduḳdan ṣoñra S.
[4**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[5**] Bā-ism-i Noḳṭa: - H R Ü.
[9-14**] Ẕevḳ-i ṣadā-yı nāyı ṭuymazlar... ammā ne gelür var ne gider: - R S Ü.

Maṭlaʿ[**] : Dilā peykān-ı hicrüñden yürek kim ġarḳ-ı ḫūn olmış
H326b Dehān-ı ġonçesi fikrine varup ser-nigūn olmış

S323b VAṢFĪ: Vaṣfı ḫāric-i ḥayṭa-i maḳāl olup mümtāz-ı büldān-ı cennet-miṡāl olan şehr-i fīrūz ḳaṣaba-i Sirozdandur. Merḥūm Mesīḥī ile hem-nefes ü hem-dem olmaġla **Ü324a** ʿAlī Paşanuñ sarāy-ı saʿādet-sarāyına maḥrem olup şehbāz-ı vücūdı cenāḥ-ı cūd-ı nā-maʿdūd ile ṭayerān iderdi ve her birinüñ kārbān-ı amānı ve āmāli bedreḳa-i iḥsān u nevāli ile şehristān-ı ḥuṣūl u necāḥa revān olurdı. Niçe müddet şehr-i mezbūra vālī-i umūr-ı cumhūr-ı ḫalā'iḳ iken şarāb-ı nā-güvār memātı ẕā'iḳ olmaġla ḥayāt-ı vaṣfı anuñ bār-ı merāretine mütehammil olmayup bi'l-āḫare cevher-i rūḥ kendüsinden mefāriḳ oldı ve miḥnet-i ʿışḳı[**] ile Mecnūn u Vāmıḳ olduġı ʿarūs-ı zemāneyi ḫāh u nā-ḫāh cebr ü ikrāhla ṭāliḳ[**] oldı. Ḥaḳḳā ki lāyıḳ-ı taʿrīf ve sezāvār-ı tavṣīf nāẓım-ı daḳīḳ-i ḫayāl ve şāʿir-i ḫoş-edā vü laṭīf-maḳāl çemenzār-ı cinānından żamīrān-ı belāġat u beyān nābit ü ḫīzān[**] ve mīzāb-ı ḫāme-i leṭāfet-āyātından bārān-ı kelimāt-ı feṣāḥat-simāt sākib ü rīzān olmışdur. Nitekim bu īrād olınan ebyāt-ı bī-miṡāl ṣıdḳ-ı müddeʿā-yı mezbūre[**] şāhid-i ḥāldür.

Şiʿr[**] : Ne ḳadar tīr ki ire cānuma cānānumdan
Cānib-i kūyına revzenler açar cānumdan
Yāremüñ ḳanlu yaşı diñmedi bir dem Vaṣfī
R369b Girye ögrendi gelür dīde-i giryānumdan

[1**] Maṭlaʿ: Şiʿr S - H.
[12**] ve miḥnet-i ʿışḳı: maḥabbet-i ʿışḳı R Ü miḥnet ü ʿışḳı S.
[13**] ṭāliḳ: ṭalāḳ H.
[15**] ḫīzān: ḥayrān H.
[17**] mezbūre: - S.
[18**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.

*Ve lehū** : Yā Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her** güzele mā'il olmasa
Dil ṣabr iderdi vaṣluñ ümīdiyle hicrüñe
ʿÖmrüm gibi ecel daḫı müstaʿcil olmasa
Ey Vaṣfīnüñ kemāline inkār iden anuñ
Şiʿri kemāle irmez idi kāmil olmasa

*Ve lehū** : ʿAks-i ruḫsāruñ senüñ bu dīde-i ḫūn-ābda
Gūyiyā berg-i gül-i terdür şarāb-ı nābda
Kendinüñ ʿaksin görüp ṣu içre ḳaddüñ ṣandı serv
Ḳaldı ol ḥayretle yıllardur kenār-ı ābda

VAṢFĪ: Nāmı Muṣṭafādur. Naḳḳāş-ı ṣaḥā'if-i aḥvāl ve ressām-ı ṣuver-i ḥāl-i erbāb-ı maḳāl olan rāḳımü'l-ḥurūfuñ ʿammzādesidür. Kirāmī maḫlaşı** ile taḥrīr ü tersīm **Ü324b** olınan merḥūm ʿAbdu'r-raḥīm Efendinüñ ferzend-i dil-bendi ve nihāl-i berūmendidür. Henüz ṭıfl-ı** nev-sāl iken peder-i pür-iclāl ü efḍāli **S324a** ʿālem-i ʿuḳbāya intiḳāl ü irtiḥāl eyleyüp ṣadef-i cihānda dürr-i naẓīm-i** vücūdı yetīm ḳaldukda dāʿī-i rāḳımü'l-ḥurūfuñ ḥacer-i terbiyetinde mürebbī olup kendüye mīrāṣ olan maʿārif ü **H327a** kemālātuñ taḥṣīl ü tekmīline dil ü cānla meşġūl u meşġūf ve ʿinān-ı eblaḳ-ı himmetin ṣavb-ı izdiyād-ı maʿrifete maʿṭūf u maṣrūf idüp ʿitinān-ı ʿarūs-ı istiḥḳāḳ mevḳūf-ı iḥtimāl-i ṣunūf-ı metāʿib ü meşāḳḳ idügine ʿārif ve āṣār-ı ẓalām-ı kesālet ü ihmāl müstelzim-i ġurūb-ı āftāb-ı iḳbāl oldığına vāḳıf olmağın ġāyet-i şevḳ

1** Ve lehū: - H S.
2** Bari olursa her: Yāḫūd olursa bir S.
7** Ve lehū: - H S.
13** maḫlaşı: maḫlaş S.
15** ṭıfl: - S.
16-17** dürr-i naẓīm: dürr-i naẓm H S.

ve nihāyet-i tavķ ile gülistān-ı cinānına cūybār-ı ma῾ārif-i firāvānı cārī ķılmış idi ve taḥṣīl-i kemālde ta῾ab-ı nehār ve seher-i** şeb-i tāri çekmegi** müstevcib-i ṭulū῾-ı āftāb-ı sa῾ādet ü baḫtiyārı bilmiş idi. Vaṣfī bu mecelleye taḥrīr ü tasṭīr olındukda ālem-i celīl ü kebīr Zekeriyyā Efendiden mülāzım olup semt-i ķażāya ῾āzim olmış idi. Luṭf-ı naẓmı gibi ḥüsn-i ḫaṭṭı daḫı ķalem-mişāl ele getürmiş bu fennde daḫı ṣāḥib-i yed-i beyżā olup kārı başa yitürmişdür. Bu bir iki eş῾ār-ı nezāket-şi῾ār mezbūruñ zāde-i ṭab῾-ı dürer-bārındandur**.

*Şi῾r*** : Küşte-i ḫançer-i ḫūn-rīzüñ idersin seveni
Ey gül-i bāġ-ı leṭāfet seven ölsün mi seni
Sīnede rāz-ı ġamuñ var idügin** bilmezsin
N'ola çāk eyler isem ḫançer-i hicrüñle teni
R370a Servi pā-beste ider şīve-i reftār-ı ķaddi
Zülfi āşüfte ķılur sünbül-i berg-i semeni
Dāġlar yaķmaġla zār u zebūn itdi dili
Bir iki minķarı çoķ gördi bize çarḫ-ı denī
Ü325a Ṣāḥn-ı gülzār n'ola dil-keş olursa Vaṣfī
Ki giyüpdür bugün egnine libās-ı çemenī**

(Diger) : Leb-i la῾l-i güher-bāruñ senüñ cāndan ῾ibāretdür
Nihāl-i ķāmetüñ cānā ķıyāmetden ῾alāmetdür**

2** seher: şiddet S.
2** çekmegi: çekmek H S.
7** mezbūruñ zāde-i ṭab῾-ı dürer-bārındandur: mezbūruñ güftārındandur H mezbūruñ güftār-ı dürer-bārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
8** Şi῾r: Naẓm H
10** var idügin: var idügi R Ü.
16-17** Ṣāḥn-ı gülzār n'ola... egnine libās-ı çemenī: - S.
18-19** Leb-i la῾l-i güher-bāruñ... ķıyāmetden ῾alāmetdür: - R Ü.

VUṢŪLĪ: Ẕāt-ı ʿālī-himem ve ḥażret-i meʿālī-şiyem bedāyiʿ-i bedāyiʿ-i mekārimüñ ṣāḥib-māyesi ve medāric ü meʿāric ve ʿizzet-i[**] iclālüñ ḳaṣr-ı refīʿ-i pāyesidür. Semā-yı taḥṣīl-i feżā'il ü ʿavārifde bedr-i lāmiʿ aḫlāḳ-ı ḥamīde[**] ve evṣāf-ı pesendīdeyi cāmiʿ maẓhar-ı envār-ı mekārim-i aḫlāḳ mir'āt-ı cemāl-i merāḥim-i eşfāḳ ve mihr-i sipihr-i merātib-i bedr-i ʿālī-ḳadr ʿālem-i menāṣıb-ı iḳlīm-i maʿārif ü kemālātuñ mīr-i ser-bülendi (Ḥażret)-i[**] Mevlānā-yı aʿẓām Monlā Çelebi Efendidür. Nām-ı emcedleri Meḥemmeddür. Babaları **S324b** Sulṭān Selīmü'l-cinān ḫāḳān-ı Sikender-nişān çābük-süvār-ı meydān-ı ḥükūmet-rānı Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫan-ı S̱ānī fermān-dih-i cihān ve mālik-i memālik-i Īrān u Tūrān olmadın **H327b** ḳapucıbaşıları idi. Ol ecldin (Ḥażret)-i[**] Mevlānā rebīb-i niʿmet ve dest-i perverde-i luṭf u re'fetleri olup levāzım u mehāmm-ı terbiyetlerinde luṭf-ı nām u inʿām-ı mā-lā-kelāmları nümāyān olup ol āftāb-ı evc-i sipihr-i pādşāhīden vaẓīfa-i ẕerre-perveri ẓāhir ü ʿıyān olurdı. Ġamām-ı inʿāmı ʿale'd-devām çemenzār-ı dil ü cānına sākib ve seḥāb-ı luṭf-ı[**] bī-ḥisābınuñ ḳaṭarāt u reşeḥātı mütevātir ü müteʿāḳıb idi. Baʿdehū muṣāḥibeleri olan Ḥubbī Ḳadınuñ duḫterinüñ aḫterini almagla cümle-i iḫtiṣāṣları mü'ekked[**] ve ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr-ı iḫlāṣları müşeyyed olup devlet ü ʿizzet gibi rikāb-ı saʿādet-intisāblarından ayrılmaz ve baḫt u nuṣret-misāli kendüyi bir ān cenāb-ı celālet-nişābdan[**] cüdā ḳılmaz idi. Ol sulṭān-ı saʿādet-maḳrūnuñ **Ü325b** cülūs-ı hümāyūnları olduḳda Maġnisadan saʿādet-ḫāneleri göçürüp Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye getürdüklerinde Burusa-i maḥrūsa[**]

[2**] meʿāric ve ʿizzet: meʿāric-i ʿizzet H.
[3**] bedr-i lāmiʿ aḫlāḳ-ı ḥamīde: bedr-i lāmiʿ ve aḫlāḳ-ı ḥamīde H.
[6**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[11**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[15**] luṭf: - Ş.
[17**] mü'ekked: mü'eyyed S.
[19**] nişābdan: nişāblarından H S.
[21**] maḥrūsa: - H S.

ḳażāsını iḥsān itmişler idi. Baʿdehū Dārü's-salṭana İstanbula** ḳāḍī olup andan manṣıb-ı celīl-i ṣadārete vuṣūl bulmışlar idi. Üç defʿa şehr-i mezbūra ḳāḍī vü ḥākim olup baʿdel-ʿazl daḫı levāzım-ı ḫudemāt-ı dīn-i devletde dā'im ü ḳā'im **R370b** olmışlar idi. Bu eyyāmda İmām Ṭarṭuşīnüñ** Sirācü'l-vehhāc nām kitābını terceme idüp ol ʿarūs-ı ḥacle-i kemāli ḥallī vü ḥalel-i ʿibārāt-ı şerīfe vü istiʿārāt-ı laṭīfe ile müzeyyen ü muḥallā ḳılmışlardur ve ol şāhid-i raʿnāya libās-ı Rūmı giyürmekle cemāl-i bā-kemāline ḥüsn ü bahā virmişlerdür. Bu fennde daḫı nihāyetde iḳtidārı ve ṭabʿ-ı feżā'il-pīşelerinüñ bu vādīde daḫı çoḳ āsārı vardur. Bu bir iki eşʿār ol cenāb-ı büzürgvāruñ āsār-ı ṭabʿ-ı dürer-bārıdur**.

*Şiʿr*** : Düşer mihrüñden ey meh necm-i eşküm bir niçe gündür
Baña yār olmadı ṭāliʿ sitārem ḳanı düşkündür

*Ve lehū** : Mihr-i ʿālem geşt ider eṭrāf-ı çarḫı sū-be-sū
Olmaġa sen āftāb-ı ḥüsne bir dem rū-be-rū
S325a Mū-miyānuñla dehānuñ baḥsin itdük yoḳ yire
Ḳaldı farḳ olınmadı biribirinden mū-be-mū
Dem-be-dem deşt-i belāda firḳatüñde dil-berā
Aḳdı çeşmümden benüm seyl-āb-ı eşküm cū-be-cū
Görmege sen meh-cebīni her gice māh-ı felek
Şehrüñ içre** ṭolanur menzil-be-menzil kū-be-kū

H328a *Ve lehū***: Ḳılca boynumda benüm yoḳdur iler
Yār tīġin bilebilsem ne biler

1** Dārü's-salṭana İstanbula: Dārü's-salṭanatü'l-ʿaliyyeye İstanbula S.
4** Ṭarṭuşīnüñ: Ṭarsusīnüñ H S.
9-10** dürer-bārıdur: dürer-bārıdur ki tasṭīr olındı H.
11** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
13** Ve lehū: - H S.
20** içre: içün H S.
21** Ve lehū: - H S.

Nār-ı hicrüñle yanup gitdi yürek
Ḫançerüñ sīnede cānā ne diler
Reh-i firḳatde Vuṣūlī her dem
Raʿd-ı āhumla felekler iñler

VUṢŪLĪ: Tīġ-i lemmāʿ-ı ġazā vü cihādı ʿabede-i vedd ve süvāʿ u ġunda-ı sünnet ü icmāʿ **Ü326a** üzre keşīde vü ḥüsām-ı berḳ-ibtisām-ı intiḳāmla[**] dās-ı helāk-ı felek-i mīnā-fām gibi geştzār-ı aʿdā-yı dīn-i islāmı derūbde idüp şuʿle-i sinān-ı āteş-feşānı ḫırmen-i sūz-ı düşmenān-ı dīn ü īmān olan Yaḥyālı ocağından küffār-ı nā-bekār ile dāʾimā ceng ü peykār pīşesi ve ācām u ākām-ı şecāʿat ü besālet-müdām künām u bīşesi olan esed-i żārum emīr-i pür-mekārim ümerā içre ʿilmi gibi ser-āmed olan mīr-i mübeccel ü memecced Meḥemmed Begdür ki ḥālā āvāze-i kūs-ı imāret ve kürre-i nāy-ı iḳdām u mehābeti ḳubbe-i eflākı pür-velvele idüp ve ṣīt-ı ṣadā-yı maʿdelet ü seḫāveti eyvān-ı sarāy-ı cihāna ġulġule virmişdür. Ḥaḳḳā ki[**] bu ṭāʾife-i şerīfeye ʿādet ve firḳa-i mezbūreye ḫulḳ u ṭabīʿat olan seḫā vü şecāʿat ile maʿrūf **R371a** kemāl-i iḳdām u merdānegī ve nihāyet-i iḳtiḥām u ferzānegī ile mevṣūf olup[**] maṭʿūn-ı lisān-ı aḳrān olmaḳdan mecrūḥ-i ḥüsām ü sinān olmaḳ evlā ve cebīn-i ḥayātda gülgūne-i cinānı nişān olmaḳdan pīşānī-i ẕātda naḳş-ı memāt-ı ẓāhir ü ʿıyān olmaḳ aḥrā idügine cāzim olan merdān arasında āyet ve miyān-ı ümerā-yı şāh-ı cihānda miẟāl-i rāyetdür. Küffār-ı nā-bekār bucaḳ bucaḳ ḳalʿa-i sipihr gibi muḥkem ü refīʿ yirlere ḳaçsa ekābir-i ṭarīḳ ile vuṣūl bulmamaḳ emr-i muḥāl ve her ser-keş-i ġaddār mār-ṣıfat delikden delige girse

---

[7**] intiḳāmla: intiḳāmda Ü.
[15**] Ḥaḳḳā ki: - H S.
[17-18**] mevṣūf olup: mevṣūf H S.

nīze-i ḫūn-ḫ'ārı anı **Ü326b** ininden çıkarmamaḳ** maḥż-ı ḫayāldür. Küffār-ı Engürüsüñ binā-yı ḥayātı şiddet-i vebāsından inkibāb **S325b** u inkirās üzre ve ṣarṣar-ı esb-i ṣabā-reftārından esās-ı vücūd-ı ḍalālet istināsı inhidām u indirās üzredür**. Küffār pīç-i nīze-i ejdehā-miṡāli ile pīç-ā-pīç olmaḳ ḫavfından ḥālleri mā-ṣadaḳ-ı kelām-ı *fehum fī emrin merīcin** dür. Tīġ-i bīdirīġine küffār-ı nā-bekārı **H328b** kır al diyü diyü** ḳral ḫavf u melālinden** mazhar-ı ḥāl *mālehum min vālin** olmışdur. Perçem-i** tīġ-ı şecā'ati şāne-zede-i dest-i devlet ve ṭurre-i müşgīn-rāyeti pīrāste-i meşşāṭa-i fetḥ ü nuṣret olduġından ġayrı ebyāt-ı belāġat-simātı laṭīf ü maḳbūl sihām-ı eş'ār-ı feṣāḥat-şi'ārı nişāne-i ḳabūl-i ehl-i 'irfāna vuṣūl bulmışdur. İḳlīm-i belāġatuñ mīr-i süḫandānı olmaġla müretteb ü mükemmel Dīvānı vardur ki ol Dīvān-ı me'ālī-i 'unvānda ḫayli ma'ānī-i kemāl ile müctemi' olmaġla nevbet-i Ḫüsrevī-i Ḫāḳānī** urmışdur. Bu bir iki ebyāt ol emīr-i** ḫaṭīrüñ kelimāt-ı belāġat-simātındandur**.

Şi'r : Eger dāmānuña irmezse destüm dār-ı vuṣlatda
Elüm yaḳañda ey serv-i ser-efrāzum ḳıyāmetde

(Diger) : Baḥr-ı ḥüsn içre n'ola ey dürr-i yek-dāne saña
Ger ṣadef dāye olup lü'lü' olursa lālā
Bize açılmaġ imiş ḳaṣdı o ġonçe-dehenüñ**
Açma ammā burayı kimseye ey bād-ı ṣabā

1** çıḳarmamaḳ: çıḳarmaḳ Ü.
4** üzredür: üzre S.
5* *Kaf-5 (Şimdi onlar şaşırmış bir haldedir).*
6** diyü diyü: diye diyü H.
6** melālinden: melāletden R S.
7* *Ra'd-11 (Onların Allah'tan başka yardımcıları yoktur).*
7** Perçem: Pür-cism H.
12-13** Ḫüsrevī-i Ḫāḳānī: Ḫüsrev ü Ḫāḳānī H.
13** emīr: mīr S.
13-14** belāġat-simātındandur: belāġat-simātındandur ki taḥrīr olındı S.
19** o ġonçe-dehenüñ: ey ġonçe-dehenüñ S.

Zāl-i dehrüñ degül imiş ise ser-mūyı** sefīd
Ṣubḥ-dem başına yaḳmazdı şafaḳdan ḥınnā
Ṭarz-ı Bāḳīye Vuṣūlī yüri uydur şiʿrüñ
İde gör ḳāʿide-i āb-ı ḥayātı icrā

R371b*(Diger):* Ol miyān da** güzel ol zülf-i semen-bū da güzel
Ḳılca yoḳ farḳı begüm o da güzel bu da güzel

Ü327a *Ve lehū***:* Ṭutalum müşge ṭartılmış efendi Yūsuf-ı Mıṣrī
Velī biñ cāna virmezdi seni ḳardaş ḳardaşa**

VUṢŪLĪ: Nāmı Ḥamzadur. Kārbān-ı dil ü cānı memālik-i cihāndan bilād-ı Germiyāndan leṭāfet-i āb u hevā ile memdūḥ u maḥmūd ve ḳaṣaba-i ḥüsn ü bahāsı şühūd-ı ʿudūl ile meşhūr u meşhūdda dāḫil-i şehr-i vücūd olmışdur. Ṭarīḳ-i ʿilme sülūk itdükde** ẕāt-ı meʿālī-şümūli Mevlānā-yı aʿẓam cāmiʿü'l-fürūʿ ve'l-uṣūl nāẓımü'l-maʿḳūl ve'l-menḳūl Mevlānā Tācü'd-dīn Efendi ḫidmetine vuṣūl bulduḳda cenāb-ı ʿālīlerinde merʿī vü maḳbūl olup ḫidmet-i ʿaliyyelerinden mülāzım olmaġla vāṣıl-ı me'mūl u mes'ūl olmış idi. Ḥālā elli aḳçe ile Ḳāḍī medresesinde mutaṣarrıf-ı ḫidmet-i tedrīs olmaġla binā-yı sarāy-ı kemālini te'sīs üzredür. ʿArṣagāh-ı maʿārif ü **S326a** kemālātuñ merd-i meydānı ve meydān-ı mürüvvet ü fütüvvetüñ fāris ü pehlevānı meydān-ı maḥabbete** dōstı yolında baş virür müşkilāt-ı umūrda muʿżılāt-ı umūr-ı cumhūrda** aña mürācaʿat olınur. Ḳādir olduḳça herkesüñ **H329a** meṣāliḥ ü

[1**] ser-mūyı: eger mūyı S.
[5**] Ol miyānda: Mu-miyānda H.
[7**] Ve lehū. - H S.
[5-8**] Ol miyānda güzel ol zülf-i semen-bū da... virmezdi seni ḳardaş ḳardaşa: - S.
[13**] sülūk itdükde: sülūk olduḳda H sülūk idüp S.
[19-20**] meydān-ı maḥabbete: meydān-ı maḥabbetde H S.
[20-21**] umūr-ı cumhūrda: cumhūrda H.

mühimmātına bulınur ṣadāḳat-şiʿār bir ẕāt-ı sütūde-eṭvārdur. Bu fennde daḫı iḳtidārı vardur. Bu mecelleye taḥrīr olınmaġiçün bu eşʿārı iḫtiyār itmişlerdür[**].

Şiʿr[**] : Yüz sürüp ayaġuña aġlasa bu dīde-i ter
Ter düşer gözlerüme ḫāk-ı rehüñ ey gül-i ter
Şāh-ı rāhuñda ele girse ayaġuñ tozı
Kuḥl iderdi gözine zümre-i erbāb-ı başar[**]
Ṣaḳın eşküm seni zencīre çeker serv-miṣāl
Ḳāmet-i yāre ulaşma yüri var ey ʿarʿar
Ü327b Düşdi girdāb-ı belāya bu göñül zevraḳı āh[**]
Baḥr-ı ḥayretde ḳodı fikr-i kenār-ı dil-ber

Ve lehū[**] : Ḫūblar içre göñül bir ser-tirāşa egdi baş
Mā-sivā ʿışḳını[**] başdan eyledi bir bir tirāş

VEHHĀBĪ: Nāmı ʿAbdü'l-vehhābdur. Naḳāve-i fużelā-yı leṭā`if-āṣār nādire-i vaḳt ve vaḥīd-i rūzgār-ı ʿālim ü ʿāmil ve ʿārif-i memālik-i esbābü'l-mefāḫirü'l-tālid ve'l-ṭārif ḫidmet-i ḥażret-i vālid-i mācidüñ birāder-i kihteridür. Dārü'l-ʿilm ü ve'l-kemāl olan saʿādet-ḫāne-i pür-iclālinde **R372a** taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet idüp ḫidmet-i şerīflerinden mülāzemet müyesser olduḳdan ṣoñra mażāyıḳ u me`zim-i tedrīse taḥammül idemeyüp semt-i ḳażāya ʿāzim oldı. Şiʿr ü inşā ve fürs ü muʿammā ile āşnā ve dīde-i cānı kuḥl-ı maʿārif ile rūşenādur. Eger maʿnā-yı ʿumūmet-ārāda ḥicāb olmasa evṣāf u elḳāblarında niçe fuṣūl u ebvāb taḥrīr olınup ẕikr-i menāḳıb-ı bī-ḥisāblarında ıṭnāb olınmaḳda şübhe vü irtiyāb yoġ idi. Lākin fi'l-ḥaḳīḳa kişi kendi kendüyi medḥ ü ıṭrā itmek maʿnāsı

[2**] iḫtiyār itmişlerdür: iḫtiyār itmişdür H.
[3**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[6**] başar: naẓar S:
[9**] āh: kim S.
[11**] Ve lehū. - H S Ü.
[12**] ʿışḳını: ʿışḳı S.

idügi ẓāhir ü hüveydā olmağın bu miḳdār ile iktifā olındı. Bu bir iki eşʿār netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidāndur**.

*Şiʿr*** : Göñül ḳādir degül ārāma seyr-i gülsitān ister
Seḥer gülşende bülbül gibi feryād u fiġān ister
O ġonçe devr-i ḥüsninde açılur gül gibi cā'iz
Aña ey bülbül-i bī-çāre ṣabr eyle zemān ister
Yanında zāhid-i şehrüñ** nigār u bāde hep cā'iz
Hemān ehl-i riyā aṣḥāb-ı ẓāhirden nihān ister
Ḳaddümi āşnāsından vefā ümmīdini kesdi
S326b Göñül bu nev-resüñ yolında terk-i baş u cān ister
Ü328a Ḳanāʿat eylemez ol şāh-ı ḫūbān bir gedā ile
Niçe Vehhābī-i bī-çāre gibi nā-tüvān ister

Bu maṭlaʿı Gölḥiṣārda ḳāḍī iken dimişdüm diyü işʿār iderdi**.

H329b *Ve lehū***: Şehā tā meskenüm sensüz diyār-ı Gölḥiṣār oldı
Göl oldı gözlerüm yaşı baña ol göl ḥiṣār oldı

*Ve lehū** : Görmez ise bādeden zāhid nihānı işte ben
Sevmez ise ol meh-i nā-mihribānı işte ben
Yār-ı ḥüsnin medḥ idüp cānānesinüñ didi kim
Göricek biñ cān ile sevmezseñ anı işte ben
Gün gibi meşhūr-ı ʿālem ḥüsn ile mümtāzsın
ʿIşḳ ile nāmı ṭutan mülk-i cihānı işte ben

1-2** Bu bir iki eşʿār netīce-i ṭabʿ-ı pür-iḳtidāndur: Bu şiʿr anuñdur S
3** Şiʿr: Naẓm H - R.
7** zāhid-i şehrüñ: zāhide şehrüñ Ü.
13** Bu maṭlaʿı Gölḥiṣārda ḳāḍī iken dimişdüm diyü işʿār iderdi: - R Ü.
14** Ve lehū: Maṭlaʿ S - Ü.
16** Ve lehū. - H S Ü.

VEYSĪ: Naḫl-i vücūd-ı nāzenīni vilāyet-i Aydından Alaşehr dimekle şöhret-şiʿār olan ḳaṣaba-i nāmdārdan ser-zede ve ṣūret-nümā olup Dārü's-salṭanatü'l-aliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede neşv ü nemā bulmağla keşīde-bālā olmışdur. Ol bāğ-ı belāġatüñ serv-āzādesi muḳaddemā meẕkūr olan Maḳālīnüñ hemşīrezādesirdür. Nāmı Üveys olmağla maḫlaṣ-ı merḳūm ile mevsūm olmışdur. Ṭarīḳ-i ilme sālik olduḳda ḳıdvetü'l-efāżılü'l-ekābir rāvī-i eḥādīsü'l-mecd kābiren ʿan-kābir Monlā Çelebi **R372b** Efendinüñ ṭullāb-ı saʿādet-iktisābı silkine münselik ü münḫarıṭ ve gerden-i[**] dīn ü cānı cevāhir-i zevāhir-i luṭf u iḥsānı ile muntaẓam u münsameṭ olmağın cenāb-ı pür-mekārimlerinden mülāzım olmışdur. Āftāb-ı maḳāl-i maṭbūʿınuñ ufḳ-ı ḳabūl-ı ehl-i kemālden ṭulūʿı ve *mā`in maʿīn*[*] kelāmınuñ ser-çeşme-i luṭf-ı intiẓāmdan ḫayli ẓuhūr u nübūʿı vardur. Bu eyyāmda bülbül-i gülşen-i ṣafā olan dil-i gūyāsı şāḫsār-ı belāġatda nağme-serā olan[**] ve ol nağamāt-ı dil-peẕīr ile medḥ ü s̱enāya lāyıḳ u sezā olan şuʿarādandur. Serv-bülend-i vücūd-ı nāmdārı şöyle ki **Ü328b** bir miḳdār būstān-ı ḥayātda pāydār olup bu ḥāl üzre ber-ḳarār ola gerçekden şāʿir-i pür-iştihār olacağı rūşen ü āşkārdur. Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Nāmeñe baḳmaduğına ol nigār-ı bī-vefā
Ey dil-i ġam-dīde benden bir kulac kāğıd saña

Ve lehū[*] : Ser-i gīsū-yı girihgīrüñ ucından güzelüm
Ġam-ı zencīr-i belāñı ḳırılınca çekelüm

8** gerden: gerden ve gerden S.
11* *Mülk-30 (Akar su).*
13** olan: - S.
16-17** Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu şiʿr anuñdur S.
18** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
20** Ve lehū: - H S.

*Ve lehū** : Gōñline girmek idi ol büt-i Şīrīn-dehenüñ
Ṭaşlar kesmedin ey dil ġarażı kūhkenüñ

S327a *Ve lehū**: Murġ-ı dil pervāz iderken her gözi şehbāz ile
Düşmedi gitdi ḳonuşmaḳ sen hümā pervāz ile

*Ve lehū** : Saña raḥm eylemezken ol ṭabīb-i nāz-perverdeñ
Dilā uyduñ ulaşduñ aña bilmem hīç nedür derdüñ

H330a *Ve lehū**: Ḳaşuñ yāyına dil virdüm çeküldüm meh-liḳālardan
Müjeñ şemşīrini gördüm kesüldüm dil-rübālardan

*Ve lehū** : Cihān içre büt-i deyre ṭapanlar gerçi kāfirdür
Seni ammā görüpdür ṭapmayan küfre berāberdür

ḤARFÜ'L-HĀ

HĀTİFĪ: Maḥmiye-i Edirneden meşāyiḫ-i ḫalvetiyyeden Şeyḫ Zāhidīzāde dimekle ma'rūf bende vü āzāde olan kimesnenüñ oġlıdur. Nāmı ʿAbdu'r-raḥmandur. Ṭarīḳ-i ʿilm ü irfāna sülūk idüp ser-i bī-sāmāna ve ṭarīḳati pāyāna irgürüp ḳıdvetü'l-ekābir ve'l-eʿāẓım merḥūm Muḥyi'd-dīn Efendiden mülāzım olduḳdan ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik ü ʿāzim olup ẕāt-ı ʿālī vü meşāyīḫ ile ḳıdve-i cümle-i meşāyīḫ olan Şeyḫ Bahā'ü'd-dīnzāde (Ḥażret)lerinden** dest-i tevbe alup her ṭarīḳde üstāda ḫidmet ü iṭāʿat ʿayn-ı ṭāʿat** **R373a** u ʿibādetdür diyü şemʿ gibi her gice ṣabāḥa dek ḫidmet-i pür-bereketlerinde üstāde olmış idi. Baʿdehū ṣāḥib-ḳırān-ı zemān merḥūm Sulṭān Süleymān **Ü329a** Ḫan āheng-i tesḫīr-i Āẕerbāycān** itdükde Ḳayṣeriyye nāmı ile şöhre-i enām olan

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** Ve lehū: - H S.
7** Ve lehū: - H S.
9** Ve lehū: - H S.
18** (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
19** ʿayn-ı ṭāʿat: - H.
22** tesḫīr-i Āẕerbāycān: tesḫīr-i ʿIrāḳ u Āẕerbāycān S.

şehr-i sipihr-intiẓāmda murġ-ı cānı āşiyān-ı cihāndan ḳaṣr-ı ʿālī-ḳadr-ı ʿālem-i ervāḥa ṭayerān itmiş idi. Ġarā'ib ḥālātdandur ki şeyḫ-i mezbūr daḫı ḥaccdan gelürken ol şehrde ʿazm-i riyāż-ı rıḍvān ve āheng-i teferrüc-i gülzār-ı cinān itmiş idi. *Elmer'u maʿa eḥabbe*[*] maʿnāsı rūşen ü ʿıyān olup şeyḫ ü mürīd bir yirde mekān itmiş idi[**]. Devlet-i ṭūl-ı ʿömr ile çendān-ı mütemettiʿ olmadın şarāb-ı nā-güvār-ı memātı mütecerriʿ olmışdur. Bu ḳıṭʿa anuñdur[**].

Ḳıṭʿa[**] : Dün elin yumış dilerdi kim ʿadū
Yaş eliyle ṭuta zülfin dil-berüñ
Āh idüp didi ıraḳdan Hātifī
Ṭutma bir dem kim ḳurusın ellerüñ

HĀTİFĪ: Āftāb-ı vücūd-ı pür-ʿunvānı Anḳara nām şehrden ṭāliʿ ü raḫşān olmışdur. Mezbūruñ daḫı nāmı ʿAbdu'r-raḥmandur. Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm olduḳda iḳlīm-i ʿulūm u fezā'ilde ṣāḥib-i serīr olan ẕāt-ı celīl ü ḫaṭīrı ʿillet-i māddiyye-i fażl-ı kebīr olan merḥūm Maʿlūl Emīr Efendiden mülāzemetle **S327b** dīde-i amānī vü āmālī ḳarīr olduḳdan ṣoñra sülūk-ı ṭarīḳ-i ḳażā ṭabʿ-ı bī-naẓīrine dil-peẕīr olmış idi. Ḥudūd-ı sebʿīnde hātif-i ġaybden *fedḫulūhā ḫālidīne*[*] nidāsını istimāʿ itdükde nihāyet-i şevḳ ü iltiyāʿ ile ʿazm-i riyāż-ı ḫuld-ı berīn itmiş idi. Ḫoş-ṭabʿ laṭīf-ṣoḥbet ehl-i ʿilm ve ṣāḥib-maʿrifet kimesne idi. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur[**].

[4*] *(Kişi sevdiğiyle beraberdir).*
[4-5**] Elmer'u maʿa eḥabbe maʿnāsı rūşen ü ʿıyān olup şeyḫ ü mürīd bir yirde mekān itmiş idi: - H S.
[6**] anuñdur: anuñdur ki taḥrīr olmdı H.
[7**] Ḳıṭʿa: - H R Ü.
[17*] *Zümer-73 (Ebedi kalmak üzere cennete girin).*
[19-20**] Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur ki taḥrīr olmdı S.

H330b *Şiʿr*[**]: Yaş ile gözlerüm müjemi pür-dür itdiler
Bilsem ki bu ḳadar[**] dürri ḳanda düretdiler
Ü329b Düşmüşdi ḫalḳ[**] ayaḳdan iricek meh-i ṣıyam
ʿÎyd oldı sāḳîler mehi[**] yine düretdiler[**]
Miskîn ġazāl nice bıraḳmaya nāfesin
Gîsūlaruñ şehā ḳatı ḳaş düretdiler[**]
Nār-ı caḥîmden yüri ḫavf itme Hātifî
Ol gūşeyi ölüler içün hep kurıtdılar

HĀTİFÎ: Nigde dimekle meşhūr olan şehrden ẓuhūr itmişdür. Hem-dem-i ehl-i maḳāl ve maḥrem-i aṣḥāb-kemāl olmaġla taḥṣîl-i ḥāl **R373b** itmişdür. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Meger ol lal-i şekker-ḫā ki ṭūṭî dil uzatmışdur[**]
Urup dest-i ḳażā aġzını burnını ḳanatmışdur
Görelden dāġlarla sînemüñ zeyn olduġın cānā
Üşüp evrāḳ-ı gül ṣaḥn-ı gülistānı ṭonatmışdur[**]
Olaldan ʿāşıḳ-ı şeydāsı bir tersā-beçe ṭıfluñ
Külāhı āhumuñ[**] dūd-ı kebūdı göge atmışdur
Leb-i laʿl-i ʿaraḳnākına öykünmiş diyū sāḳî
ʿAraḳla bāde-i nābı biribirine ḳatmışdur

[1**] Şiʿr: Naẓm H.
[2**] bu ḳadar: yoḳdur R.
[3**] ḫalḳ: ḫalḳdan S.
[4**] mehi: meyi H S.
[4**] düretdiler: yüritdiler S.
[6**] düretdiler: ḳurıtdılar H S.
[12**] anuñdur: anuñ güftārındandur S.
[13**] Şiʿr: Naẓm H.
[13**] uzatmışdur: üretmişdür R Ü.
[16**] gül ṣaḥn-ı gülistānı ṭonatmışdur: ṣaḥn-ı gülistānı uzatmışdur R gül ṣaḥn-ı gülistānı ṭutmışdur Ü
[**] Külāhı āhumuñ: Külāh-ı āhumı S.

Şeb-i tārīk-i ġamda öykünürmiş rişte-i eşke
Şihābuñ Hātifī çarḫ-ı felek ayın uzatmışdur

HĀŞİMĪ: Vücūd-ı bī-bahāsı rūy-ı dil-cūy-ı zemāne ḫāl-i dīn ü bāġ-ı rāġı nümūne-i hāẕe *cennāti 'Adnin fedḫulūhā ḫālidīne*[*] olup sa'at-i leṭāfetde 'arşa-i 'arīżası sipihrāsā ḫāk-ı pāk-ı sāḥa-i tābnākı 'abīr-i zād-ı misksā olan maḥrūsa-i Burusadandur. Gerden-i ḥāli ḳılāde-i siyādetle ḫālī ve ḳaṣr-ı ḳadr-ı vālāsı[**] esās-ı felek- *ile'l-meveddeti fi'l-ḳurbā*[*] ile müreffa' vü mu'allā olan evlād-ı emcād-ı Benī Hāşimden taḥṣīl-i ma'ārif ü kemālāta müdāvim ve şeb ü rūz tekmīl-i nefs-i nāṭıḳaya mecd ü 'āzim aḫlāḳ-ı dil ü cān ḳılāde-i leṭā'if-i beyān u ma'ānī ile pür-vişāḥ **S328a** ve temā'im-i[**] envā' ve aḳsām-ı kelāmda māhir ü rāsiḫ bir maḳbūl-ı nāẓımdur. Egerçi muḳaddemā ṣan'atda sirāc idi. Lākin ḥālā **Ü330a** taḥṣīl-i kemālātda ḳalbi serrāc u vehhācdur. Medḥ-i āẟār-ı bā-revāsı ıṭnab u ikẟār-ı kelāma muḥtāc degüldür. Ve fenn-i mu'ammāda daḫı tamām nāmdār olup istinbāṭ u istiḫracında ġāyet iḳtidārı olduġı cāy-ı 'inād u lecāc degüldür. Bu bir iki ebyāt u mu'ammeyāt ol ẕāt-ı siyādet-me'ābuñ kelimātındandur[**].

H331a *Şi'r*[**]: Geçerken cām-ı mey ṣundum gelüp nūş itdi ol āfet
Gelince böyle gelse ādemüñ ayaġına devlet

Ve lehū[**] : Cem-i 'aṣr u Süleymān-ı zemān olsuñ bu dünyāde
Ecel cāmın ṣunup devrān virür 'ömrüñ yine bāde[**]

5[*] *Ra'd-25, Nahl-31, Zümer-73, Şûrâ-23 (Ebedi kalmak üzere cennete girin).*
8[**] vālāsı: vü bālāsı H.
8[*] *Şûrâ-23 (Akrabalık sevgisi).*
11[**] temā'im: 'ālem Ü.
17[**] kelimātındandur: kelimāt-ı dürer-bārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı H.
18[**] Şi'r: Naẓm H.
20[**] Ve lehū: - H S.
21[**] virür 'ömrüñ yine bāde: virür āḫir yine bāde H yine āḫir virür bāde S.

*Ve lehū*** : Baña pā-būsı yiter sīnesin ister iller
Kāmil ayakda kalur nākıż olan şadra geçer

*Ve lehū*** : Ma'şūk u 'āşıka bir olur sūz-ı 'ışk pāk
Bir od degül mi şem' ile pervāneyi yakan

R374a *Bā-ism-i** Lisānī:*
Gün yüzüñ seyr eyleyelden zerre san
Cism ü cān mihrüñle oldı lā-mekān

*Bā-ism-i** Hümām:* Dilā āvāre-i 'ışk olmasa ger
Niçün ser-bāz olup oynar kebūter

*Bā-ism-i** Īyānī:* Bir gün ola kim ide dehr-i denī
Hem çü 'ankā-yı lā-mekān beni

*Bā-ism-i** Şāh:* Eski 'uşşāka o şāh eylese ṭañ mı rağbet
Cāhda evvel olan buldı terakkī kat kat

Bu tārīḫi ṭokuz yüz ṭoksan birde Cemālī vefātına dimişdür.

Tārīḫ : Nihān oldı Cemāli yüz ṭutup şıdk ile Allāha

Ṭoksan üçde 'Ulvīye dimişdür.

Tārīḫ : Makām olsun saña cennetde 'Ulvī**

HĀŞİMĪ: Babası vilāyet-i 'Acemden muhāceret ile dāḫil-i mülket-i Rūm olup bu daḫı evlād-ı rüsūl ve aḥfād-ı betūldan olmağla maḫlās-ı merkūmla

---

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
5** Bā-ism: - S.
8** Bā-ism: - S.
10** Bā-ism: - S.
12** Bā-ism: - S.
14-17** Bu tārīḫi ṭokuz yüz ṭoksan birde Cemālī... Makām olsun saña cennetde 'Ulvī: - H R Ü.

mevsūm olmışdur. Hemīşe efʿāl ü aḥvāli bir vefḳ-i marāżī olan ṣāḥib-ḳırān Sulṭān[**] Selīm Ḫan-ı Māżī *-Seḳallāhu ṡerāhu ve ceʿale'l-cennete meṡvāhu-* (Ḥażret)lerinüñ[**] muṣāḥiblerinden ve nāẓım-ı envāʿ-ı mefāḫir ü menāḳıblarından idi. Ḥattā pederi şehenşāh-ı mezbūruñ babaları Sulṭān Bāyezīd Ḫan ile itdügi muḥārebede zaḫm-ı ḫūrde-i tīġ ü sinān olmaġla ʿālem-i ʿuḳbāya revān **Ü330b** olmış idi. Kendüsi daḫı Rūmillerinden ḳāḍī vü ḥākim iken mülket-i beḳāya ʿāzim olmışdur. Şiʿri sehm-i leṭāfetden bī-naṣīb **S328b** elfāẓ u ʿibāreti Türkāne ve ṭarz-ı ġarīb üzredür. Bu şiʿr anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Bezm-i mey eylemişüm dün gice sulṭānlar ile
Nice sulṭānlar ile bī-ser ü sāmānlar ile
Veh ne ḫoş bildi ki yoḳdur benī ādemde vefā
Şol ki üns eyledi Mecnūn gibi ḥayvānlar ile

HĀŞİMĪ: Üsküdardandur. Babası firḳa-i ḳużāt ve zümre-i sādāt-ı ʿamīmü'l-berekātdan Isparta nām ḳaṣabadandur. Faḳīhzāde dimekle şöhre-i enām idi. Sālik-i ṭarīḳ-i ʿilm olup manṣıb-ı ḳażāya mütevaġġıl olduḳda Üsküdarda mutavaṭṭın u mütenehhil olmaġla ḳaṣaba-i mezbūrede[**] müte'ehhil olmış idi. Şāʿir-i mezbūr maʿārif ü kemālātla maʿmūr ḥālā ḳāḍī-i Dārü's-salṭana olan **H331b** Ḳara Çelebizādenüñ mülāzımı olup enẓār-ı fażl-ı mevfūr ile manẓūr būstān-ı dil ü cānı enhār-ı luṭf-ı bī-kerānı ile maʿmūr olmışdur. Bu şiʿr anuñdur.

Şiʿr[**] : Emīr-i meclis olursam ʿaceb mi ṣoḥbetde
Ġalām-ı ḥalḳa begūşum piyāle ḫidmetde

[1-2**] ṣāḥib-ḳırān Sulṭān: ṣāḥib-ḳırān-ı zemān Sulṭān H S.
[3**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.
[8**] anuñ güftārındandur: anuñdur H R.
[9**] Şiʿr: Naẓm H.
[17**] mezbūrede: mezbūre R Ü mezbūreden S.
[22**] Şiʿr: Naẓm H.

(*Diger*) : Benüm Ferhād ġam başumda her derd ü belā şimdi
Benüm Mecnūn gibi vādī-i ġamda mübtelā şimdi
Benüm bir ḫaste-dil ḫāṭır-ı perīşān zār u ser-gerdān
Müşevveş-i ḥāl ü giryān sākin künc-i ʿanā şimdi**
R374b Benüm bağrı delik göñli yıḳıḳ bir yılduzı düşkün
Gedā vü müflis ü ḫūr-ı ḥaḳīr ü bī-nevā şimdi
(*Diger*) : Nesīm ile yoluşmaḳdan seḥer ḳan derledi muḥkem
Degüldür ṣāhid-i gül-ʿārıżında ḳaṭre-i şebnem**
(*Diger*) : Ḫāli üzre mūylar pehlū-yı çeşm-i yārda
Mūy-ı ʿanber-bārdur şan nāfe-i Tatarda
Rūma gelmiş dil-ber-i Hindū-yı gīsūdārdur
Mūy-ı ʿanber-bār ile ḫāli ruḫ-ı dildārda**

HİCRĪ: Ḫāk-ı sipāhı ʿayn-ı misk-i ezfer ve būy-ı dil-cūy-ı reyāḥīn-i riyāżı mānend-i nükhet-i ʿūd ve ʿabīr-i gülistān-ı İrem ve ʿād-ı reşk-i vücūd-ı şāmiḫüʾl-ʿimādından mütevāri perde-i iḫtifā olup besātīn-i şehr-i Sebā **Ü331a** ol şehr-i cennetāsāyı göricek ḫacāletden nā-būd u nā-peydā olan maḥrūsa-i Burusadandur. Sevād-ı dīde-i aṣḥāb-kemāl ve süveydā-yı ḳalb-i erbāb-ı efḍāl aḳsām-ı ʿulūm-ı menḳūla ve eṣnāf-ı fünūn-ı maḳbūlede pīşvā-yı ʿulemā-yı zemān ve yegāne-i fużelā-yı** devrān muḥīṭ-i dāʾire-i fażl u īḳān medār u merkez-i sipihr-i ʿirfān ḥāvī-i esālīb-i uṣūl u fürūġ muṣaḥḥaẓ-ı ḥudūd-ı maʿḳūl u meşrūʿ **S329a** baḥr-ı ḥaḳāʾiḳ ve künüz-i** feżāʾil-i mecmūʿa-ı maṭbūʿa-ı**

3-4** Benüm bir ḫaste-dil... sākin künc-i ʿanā şimdi: - S.
7-8** Nesīm ile yoluşmaḳdan... gül-ʿārıżında ḳaṭre-i şebnem:- R Ü.
9-12** Ḫāli üzre mūylar... ile ḫāli ruḫ-ı dildārda: - H R Ü.
** fużelā: - S.
20** künüz: ẕikr S.
22** maṭbūʿa: - S.

ḥaḳā'iḳ ve celā'il-i feżā'il ü kemālāt ile[**] ḥayret-feżā olan Mevlānā-yı merḳūm taḥṣīl ü tekmīl-i fünūn u ʿulūm itdükde merḥūm Kemāl Paşazādenüñ meclis-i pür-ifādesine ḥāżır olmaġla ġonçe-i ḫāṭırı saʿādet-i mülāzemeti ile ḫandān u nāżır[**] oldukdan ṣoñra medāris-i ʿaliyyeden naṣīb ü vāyeleri alup medāric-i cāhı ḳadem ḳadem bülend-pāye olmış idi ve sāġar-ı ḳalb-i pür-kemāli raḥīḳ-i ʿizzet[**] ü iḳbāli[**] ile mümtelī olmaġla merāḳī-i[**] ḳadr-ı ercmendi emṣāl ü aḳrānından müteʿallī olmış idi. İki defʿa Burusa-i maḥrūsaya andan Edirne-i maḥmiyeye andan Dārü's-salṭanü'l-aliyyeye ḳāḍī ve cümle-i enām-ı sīret-i rażiyye ve efʿāl-i marażiyyesinden ṣākir ü rāżī olmış idi. Şehr-i mezbūrda mutaṣarrıf-ı ḳażā iken maḥkeme-i ḳażā[**] vü ḳaderde istirdād-ı vedīʿat-ı ḥayāta ḥükm ü aḳżā[**] **H332a** olınup bisāṭ-ı ḥükūmet ü ḳażāsı *keṭayyi's-sicilli lil-kütübi[*]* nūr-ı dīde oldı ve sāḳī-i fenā elinden cām-ı memātı ḫāh u nā-ḫāh keşīde **Ü331b** oldı[**]. Şarāb-ı ʿışḳ ile meẕāḳ-ı cānı zehr olup mübtelā-yı envāʿ-ı zecr ü hicr iken

Mıṣrāʿ : Viṣāle irdi āyet buldı Hicrī

Cenāb-ı büzürgvārınuñ bu fennde daḫı iḳtidārı olup maḳbūl-ı enām ve memdūḥ-ı cümle-i ḫāṣṣ u ʿām eşʿār-ı dürer-bārı vardur. Bu eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Yime hicrān ġamın çünkim ecelden ö'ñdin ölmiş yoḳ
R375a Yeter çek ġuṣṣa-i ḫaṭṭuñ yazılmış da yuyılmış yoḳ[**]

1[**] ile: - S.
4[**] nāżır: fāḫir Ü.
6[**] raḥīḳ-i ʿizzet: raḥīḳ-i ʿArab R Ü.
6[**] iḳbāli: iḳbāl H.
6[**] merāḳī: merāmı S.
10[**] maḥkeme-i ḳażā: maḥkeme-i muḥkeme-i ḳażā H S.
11[**] aḳżā: imżā H S.
12[*] *Enbiyā-104 (Yazılı kâğıtların tomarlarını dürer gibi).*
13[**] oldı ve sāḳī-i fenā elinden cām-ı memātı ḫāh u nā-ḫāh keşīde oldı: - H S.
17[**] Bu eşʿār anuñdur: Bu eşʿār anuñ güftārındandur H.
18[**] Şiʿr: Naẓm H - Ü.
18-19[**] Yime hicrān... yuyılmış yoḳ: - H S.

*Ve lehū** : Ruḫuñ gülzārını ʿömrüm görince
Yaḳasını çeküp çāk itdi ġonçe
Baş egmezsin ṣanemden ġayrıya dil
Dögerlerse efendi ṭap diyince
Ḫaṭā ḳıldum ḫaṭuñ gelmiş didümse
Miyānuñ gibi boynum ḳıldan ince
Gel öldür Hicrīyi ḳurtar belādan
Duʿālar eylesün saña ölince

(Diger) : Gerçi her meh-rūya dil virmekde māhirdür göñül
Sen ṣanemden ayrıya baş egse kāfirdür göñül

(Diger) : Vireymişsin sen zülf ü ruḫsārına ʿömrüm devletüm
Olsun ey dil devletüñ pāyende vü ʿömrüñ dırāz
Açma Hicrī zāhide yārüñ dehānı sırrını
ʿĀḳıl iseñ degme bir nā-dāna ḳılma keşf-i rāz

Merḥūm şeyḫü'l-islām Ebu's-suʿūd** Ḥażretlerine dimişdür.

Ḥikmetde Bū ʿAlī ola ger şiʿrde Ẓahīr
İtmez ẓuhūr olmayıcaḳ kimse ẓahīr
S329b Ey Mıṣr-ı fażla ʿizz ile Sulṭān olan ʿazīz
Ḳaldum ayaḳda dāmenüñ olmazsa destgīr

HÜDĀYĪ: Mehbiṭ-i envār-ı islām u īmān ve mecmaʿ-ı aṣḥāb-ı fezā'il ü ʿirfān Dārü's-salṭanü'l-ʿaliyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyedendür. Nāmı Muṣṭafādur. Ṣıġār u kibār miyānında Ṣalā Muṣlīsi dimekle āvāze-i iştihārı ve aṣl-ı ḳubbe-i çarḫ-ı devvār ve ḳulle-i sipihr-i zer-nigār olmışdur. Ḥaḳḳā ki şuʿarā-yı Rūmuñ

1** Ve lehū: - H S.
15** Merḥūm şeyḫü'l-islām Ebu's-suʿūd: Merḥūm şeyḫü'l-islām müfti'l-enām Ebu's-suʿūd H Merḥūm müfti'l-enām şeyḫü'l-islām Ebu's-suʿūd S.

kibār u fiḫāmından ve fuṣeḥā-yı eyyāmuñ[**] tamām be-nāmından eşʿār-ı belāġat-şiʿārınuñ **Ü332a** leṭāfet ü melahati ḥüsn ü ṣabāḥat-i sīm-berān gibi rūşen ü ʿıyān ve güftār-ı ẓerāfet-āsārınuñ reşāḳat u ṣafāsı żiyā-yı meh-tāb ve envār-ı āftāb gibi ṭāliʿ ü raḫşān eṣnāf u envāʿ-ı naẓma ḳādir ṣāḥib-i Dīvān-ı şāʿir-i sāḥirdür. Ṣadā-yı iştihār u iʿtibārı ḳubbe-i felek-devvārı pür-ġulġule vü āvāz itmişdür. Ve ḥasbü'l-ḥāl-i ʿuşşāḳ ve maḳbūl u merġūb-ı cümle-i āfāḳ olan eşʿārı vird-i zebān rāst-revān-ı Ḥicāz **H332b** u ʿIrāḳ[**] olmışdur. Ḫalḳ-ı cihān mecāmiʿ-i dünyā ve maḥāfil-i ʿulyāda āyāt-ı medḥ-i ṣenāsını ẕākir ü tālī ve sāġar-ı ḫāṭır-ı ekābir ü aṣāġır raḥīḳ-i raḳīḳ-i **R375b** ıṭrāsı ile mālī olmışdur. ʿİlm-i edvārda daḫı ṣāḥib-iḳtidār-ı bī-naẓīr-i rūzgārdur. Bu bir iki eşʿār ol[**] şāʿir-i nāmdāruñdur.

Şiʿr : Cefālaruñ dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-figāra gerek
Belī ʿināyet ü raḥmet günāhkāra gerek
Sipihri gör ki çeker sīnesine bir māhı
Hemān felekde begüm ṭāliʿ ü sitāre gerek
Cemālüñi nice yüzden görem diyen diller
Şikeste āyīneler gibi pāre pāre gerek

Ve lehū[**] : Ey ḳaşı yā ḫadengüñe cismüm nişāne dik
Nāzik nihāl-i servdür ol bāġ-ı cāna dik
Tīrüñ ile sīnemi yeter itdüñ delik delik
Şimden girü ʿaṣāyı dil-i nā-tüvāna dik
Ey cān ṭabībi tīġ-i ġamuñ sīnem itdi çāk
Gel sözin müjeñ ile yine nāzikāne dik

1** eyyāmuñ: enāmuñ S.
7** Ḥicāz u ʿIrāḳ: ʿIrāḳ u Ḥicāz S.
10-11** Bu bir iki eşʿār ol: Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol H S.
18** Ve lehū: - H S.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Gel degme ʿārıż-ı dil-ber yeter diyü
Serv çenār geldi yine bāġbāna dik
ʿUşşāḳ içinde eyle Hüdāyīyi ser-firāz
Ey Yūsuf-ı zemāne başın kes sināna dik
S330a *Ve lehū***: Ḳomadı ṣuda ṣafā-yı ʿārıż-ı ʿālem-tābuñ
Ü332b Çekilüp döndügi andan buymış dōlābuñ
Cūylarda degül ey Yūsuf-ı S̱ānī girdāb
Reşk-i çāh-ı zevḳinüñ baġrını deldi ābuñ**
*Ve lehū*** : Gitdi ʿaḳlum gibi ol rūḥ-ı revānum gelmez
Yine ḥaşr olmayıcaḳ sīneye cānum gelmez**
*Ve lehū*** : Bir māhı çeker sīneye şol kim gicelerde
Rūşen-dil ola hāle gibi devr-i ḳamerde
*Ve lehū*** : Geçdi Mecnūn ʿışḳdan geçmez dil-i mestānemüz
İllerüñ uslandı uṣlanmaz bizüm dīvānemüz
*Ve lehū*** : Mis̱āl-i Kaʿbe ayā nūr-ı dīde-i ʿuşşāḳ
Gören cemālüñi müştāḳ görmiyen müştāḳ
*Ve lehū*** : Ḳıl naẓar** ḥāline eşkini revān eyleyenüñ
Dem gelür ʿafv olınur ṣuçları ḳan eyleyenüñ
*Ve lehū*** : Seyr ider Iṣfahān u ʿIrāḳı o şeh-süvār
ʿUşşāḳ evine bir dem inüp eylemez ḳarār

5** Ve lehū: - H S.
8** ābuñ: anuñ H.
9** Ve lehū: - H S.
10** Yine ḥaşr olmıyacaḳ sīneye cānum gelmez: - H.
11** Ve lehū: - H S.
13** Ve lehū: - H S.
15** Ve lehū: - H S.
17** Ve lehū: - H S.
17** naẓar: revān R Ü.
19** Ve lehū: - H S.

Ve lehū[**] : Mey-ḫānede ayaḳ başacaḳ yir mi bulunur
Devr-i lebüñde rehine çekilmiş kitābdan

Ve lehū[**] : Leylī elinde kāse-i Mecnūn ʿāmiri
Ṣūretde şındı maʿnāda yapıldı ḫāṭırı
Ben s̱ābitüm ḳapuñda güneş şehri seyr ider
Bir görme anda bendeñ ile şehā[**] sā'iri
Şehlā gözüñ gözetmiyeli oldı dil ḫarāb
R376a Vay ol ʿimāretüñ ki ʿalīl ola nāẓırı

HÜDĀYĪ[**]: Nāmı Ḥüseyndür. Āftāb-ı ẕāt-ı envārı ḫandān-ı fażl-ı bī-şümārdan ẓāhir ü bedīdār ve hilāl-i vücūd-ı bī-mis̱āli ufḳ u ʿilm ü kemālden lāmiʿ ü āşkār olup **H333a** merḥūm u maġfūrün-leh Aḫīzāde Efendinüñ naḫl-güsteri[**] ve devḥa-i ẕāt-ı pür-efḍālinüñ naḫl-i[**] maʿārif-güster ü hüner-perveridür. Bu eyyāmda taḥṣīl ü tekmīl-i maʿārife iḳdām-ı tāmm itmekle aḳrān u ems̱āli miyānında tamām be-nām olmışdur. Ḥaḳḳā ki bu sinn ü sālde bu deñlü hüner ü kemāl kesb idüp mālik-i cevdet-maḳāl olduğı ḥayret-fezā-yı ṣıġār u kibārdur. Ve eyyām-ı[**] şebāb u cevānīde ki hengām-ı heves ü ārzū-yı viṣāl-i erġuvānıdur taḥṣīl-i maʿārif ü leṭā'ifde[**] kūşiş-i bī-şümār ile nāẓım-ı siḥr-i ḥalāl olması mūcib-i ʿibret-i ulü'l-enẓārdur. Şöyle ki ʿināyet-i bī-ġāyet-i Subḥanī ve iḥsān-ı bī-aḥṣā-yı Ḥażret-i Ṣamedānī ile nihāl-i vücūdı āsīb-i zevālden maṣūn ve sāḥa-i gülşen-i ḥayātı **S330b** ḫazān-ı aḥzāndan maḥrūs u

---

1** Ve lehū: - H S.
3** Ve lehū: - H S.
6** anda bendeñ ile şehā: bendeñ ile şehā anda H S.
10** Hüdāyī: - R Ü.
12-13** naḫl-güsteri::necl-i kihteri S.
13** naḫl: naḥl H.
17** Ve eyyām: Bu eyyām S.
18** maʿārif ü leṭā'ifde: leṭā'if ü maʿārifde S.

me'mūn olup naḫl-i vücūdı gülistān-ı beḳāda pāydār ola. Gerçekden iʿtibār u iştihār bulması mānend-i nūr-ı āftāb-ı sipihr-devvārdur. Ber-mūcib-i ʿādet-i maḫādim-i pür-mekārim ṭarīḳ-i ʿilme sālik olup mülāzım oldukdan ṣoñra semt-i tedrīse ʿāzim[**] olmışdur. Bu eyyāmda kelimāt-ı sencīde ve ebyāt-ı pesendīdeleri mekārim ü aḫlāḳ-ı ḥamīdesi gibi maʿrūf u meşhūr ve elsine-i ḫāṣṣ u ʿāmmda medā'iḥ ü şenāsı metluvv ü mezkūr olmışdur. Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Şāyed vefā ide diyü ol yār-ı pür-cefā
Ṣabr eyler idüm eylese ʿömrüm eger vefā

(Diger) : Āhum yeli cihānı ider ṭurmayup güẕer
Dōlāb-ı eşküm ol ṣanemüñ yolına döner

(Diger) : Gerçi zaḫm-ı tīri ol ḳaşı kemānuñ tendedür
Yāresi ʿuşşāḳ-ı nālānuñ bilinmez ḳandedür

(Diger) : Göklere irdi fiġānum daḫı raḥm itmez o māh
Yirde ḳalmaz ehl-i derdüñ itdügi feryād u āh

(Diger) : Luṭf u iḥsānı ne miḳdār ideyin dersüñ şehā
Ḳatı çoḳ ummaz dil-i bī-çāre miḳdārın bilür

(Diger) : ʿUşşāḳı görse yolda naẓar eylemez o yār
Dimez ki yoluma gelür ol şūḫ-ı şīvekār
Zülfüñle ʿārıżuñ göreli dil-berā senüñ
Bir yirde itmez oldı dil-i mübtelā ḳarār
Ṣaldum çü zevrāḳ-ı dili deryā-yı ʿışḳa ben
Girdāb-ı ġamda ḳaldı göñül niçe rūzgār[**]

4** sālik olup mülāzım oldukdan ṣoñra semt-i tedrīse ʿāzim: sālik ʿāzim H.
6-7** eşʿār anuñ güftārındandur: şiʿr anuñdur S.
8** Şiʿr: Naẓm H.
22-23** Ṣaldum çü zevrāḳ-ı dili... göñül niçe rūzgār: - H.

Döndürdi nāle cüsmümi ol yār-ı bī-vefā
Gözyaşları dökerse göñül ḫāme-veş ne var
Olmaz güşāde ṭāliʿ-i nā-şādı dōstum
Eyler Hüdāyı şeşder-i mihnetde āh u zār[**]

HELĀKĪ: Vilāyet-i Ḳaramandan ẓāhir ü nümāyān olmışdur. Muḳaddemā ṭarīḳ-i ʿilme sülūk idüp vāṣıl-ı rütbe-i istiʿdād olmış iken terk-i ārzū-yı merām u murād idüp bir iki akçe ciheti **H333b** cihet-i maʿīşet idüp ḳabūl-i imāmetle ḳanāʿat ḳılmış idi. İmām-ı mescid-i Yarḥiṣār olup niçe rūzgār imām u muḳtedāmuz ve[**] ol ṣāḥib-i ʿirfān niçe zemān cāmiʿ-i cihānda muḳaddem ü pīşvāmuz idi. Evā'il-i ḥālinde her ġamzesi ḫūnīye cān virüp dil-berān-ı sīm-berānuñ helāki ve tekye-i maḥabbet ü ʿışḳuñ abdāl-i sīne-çākı olmaġla **Ü333a** maḫlaş-ı mezbūr muḫtār ḳılup Çālākī olmışdur. Nitekim kendüsi[**] dimişdür.

S331a *Beyt*[**]: Ser-i kūy-ı vefānuñ Sīne-çākı
Güzellerüñ ölümlüsi Helākī

Ḫayli Fārisīdān ve ṣāḥib-i ʿirfān kimesne olmaġın ḫalḳ-ı cihān andan Būstān u Gülistān oḳurlardı. Rūzgārında şiʿrle şiʿār virüp ḫayli nāmdār olmış idi. Ḥudūd-ı ṣemānīnde ʿazm-i ḫuld-i berīn itmişdür. Bu eşʿār anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr : Ṭabīb cūda idüp faḳr u fāḳadan zārī
Didüm ne çāre didi kim şarāb-ı Dīnārī

[1-4**] Döndürdi nāle... şeşder-i mihnetde āh u zār: - H.
[10**] muḳtedāmuz ve: muḳtedā-yı enām olup S.
[13**] kendüsi: - S.
[14**] Beyt: Şiʿr H S.
[18-19**] Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur H R Bu bir iki eşʿār anuñ güftārındandur S.

Ve lehū[**] : Mey içenler o meh-liḳā ile
Mest ola yıllar ile ay ile
Yine gösterdi ʿālemi sāḳī
Bize cām-ı cihān-nümā ile
Ḳadd-i bālāsın istedüm yüz kez
Ḥaḳ naṣīb itdi biñ belā ile

Ve lehū[**] : Ben zār u nā-tüvānuñ nerd-i ġam u belāda
Baḫtı ḳapusı baġlu mümkin degül güşāde

Ve lehū[**] : Leb-i mey-gūn var iken añma ḫaṭ-ı jengārı
Gül gibi bāde ṭururken n'ideyüm esrārı

HİLĀLĪ: Hilāl-i vücūd-ı maḳbūlı maṭlaʿ-ı ẓuhūr-ı ricāl-i fūḥūl olan ḳubbetü'l-islām şehr-i İstanbuldan ṭulūʿ idüp erbāb-ı maḳāl ile ictimāʿ u ıttıṣāli olmaġla[**] günden güne ḳaṭʿ-ı menāzil-i ʿirfān iderek bedr-i tābān olup erbāb-ı istīhāl miyānında hilāl-i ʿıyd gibi müşārün-ileyhi bi'l-benān olmış idi. Aṣḥāb-ı ḫırfet erbāb-ı ṣanʿatdan iken kitāb-ı naẓm u nes̱rde ḥarf-zenān olmış idi. Cism-i nizārı ḳalemdān içinde ki[**] nāl-mis̱āli naḥīf ü hezār **Ü333b** diḳḳat-i çeşm-i dūr-bīn ile nümāyān olan hilāl gibi ġāyetde żaʿīf olmaġın maḫlaṣ-ı mezbūra ġayrılardan eḥaḳḳ **R376b** u aḥrā idügi rūşen ü āşkārdur. Ḥaḳḳā ki semā-yı belāġat ve maṭlaʿ-ı feṣāḥatuñ tābende-i hilāli selsāl-i maḳāli ʿālem-i nezāket ve gülistān-ı melāḥatüñ āb-ı zülālidür. Bir hilāl idi ki maṭlaʿ-ı vücūddan[**]

[1**] Ve lehū: - H S.
[7**] Ve lehū: - H S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[13**] ıttıṣāli olmaġla: ıttıṣāl itmekle S.
[17**] ki: R Ü.
[21**] vücūddan: vücūdın R Ü.

ẓuhūr idince tābān olmış idi ve bir māh-ı ra'nā idi ki berīḳ[**] H334a ü leme'ānda āftābdan lāmi' ü raḫşān olmış idi. Bir bedr-i münīr idi ki kimseden isti'āre-i envār ḳılmaz idi ve bir cism-i müstenīr idi ki ṣaġīr ü kebīr kelām-ı dil-pezīrine leke ḳondurmayup aña isnād-ı ma'arret ü 'ār itmez idi. S331b Mürettеb ü mükemmel Dīvānı ve muṣanna' u muḫayyel kemālāt-ı belāġat-'unvānı vardur. Ḥudūd-ı ḫamsīnde bedr-i vücūdına 'uḳde-i memātda ḥusūf irüp ol ẓulmetden incilā bulmaġa[**] imkān olmadı. Bu bir iki eş'ār mezbūruñ güftārındandur[**].

Şi'r[**] : Şikest olsa ṣurāḥī cām-ı meclis ber-ḳarār olmaz
Meşeledür sāḳiyā baş gitse ayaḳ pāydār olmaz

Ve lehū[**] : Yiridür rūyum üzre ger dökersem eşk-i ḫūn-ābı
İçersen bensüz ā ẓālim ḥarām olsun mey-i nābı

Ve lehū[**] : Fetḥ-i bāb ola müyesser diyü vaṣl-ı yārdan
Ḥalḳaveş ḳaldı gözüm gitmez der-i dildārdan
Yāreler aġız açar derd-i derūnum şerḥ ider
Kime kim ḳan aġlıyam bu dīde-i ḫūn-bārdan

Ve lehū[**] : Beni yanında her kim ki görürse sen perī-zāduñ
Ṣanur taṣvīridür bir yirde Şīrīn ile Ferhāduñ

Ve lehū[**] : Ġurūr-ı ḥüsn ile dil-ber ki nāza yüz ṭutdı
Belā-yı 'ışḳ ile 'āşıḳ niyāza yüz ṭutdı

1** berīḳ: berḳ H.
7** bulmaġa: bulmaġla H.
7-8** Bu bir iki eş'ār mezbūruñ güftārındandur: Bu şi'r anuñdur S.
9** Şi'r: Naẓm H.
11** Ve lehū: - H S.
13** Ve lehū: - H S.
17** Ve lehū: - H S.
19** Ve lehū: - H S.

Ḥaẕer ḳıl ey gül-i raʿnā niyāz-ı bülbülden
Hezār dest ile ol bī-niyāza yüz ṭutdı

Ü334a *Ve lehū*** : Allar giyse ḳaçan gül gibi ol nāzik beden
Yine ḳat ḳat ḳana girmiş vāy bu ẓālim dir gören

HİLĀLĪ: Hilāl-i vücūdı maṭlaʿ-ı şehr-i Burusadan ṭāliʿ ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫan zemānında ol ufḳdan nümāyān u lāmiʿ olmışdur. Zemānında hilāl-i maḳāli bedr olmış ve ḥālince ol eyyāmda nām u ḳadr bulmış** Dīvānını tertīb ü tekmīl eylemiş lākin bedr-i vücūdı ufḳ-ı ḥadden ġārib ve āẟār u ebyāt perī gibi gözden ġā'ib olmışdur. Hemānā kelimātı mürūr-ı dühūr** ile kesīfü'l-ḥaẓīb kelīl olmağın ʿamelden ḳılmış ve dest-i eyyām anı ʿummān-ı ʿademe ṣalmışdur. Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Gün germ olup iñende ḥüsnini itmesün ʿarż
R377a Nisbet yüzüñle günde beyne's-semāi ve'l-arż
ʿİşḳuñda sīm-i eşke şol deñlü ḳādirüm kim
Kaʿbe-i ḳapuñ ṭavāfı olmış durur baña farż

HEMDEMĪ: Ḳaṣabāt-ı sütūde-ṣıfāt içre luṭf u melāḥatle ḥā'iz-i ḳaṣabāt olan şehr-i bedīʿü'l-üslūb ḳaṣaba-i merġūb Üskübdendür. Şöhre-i āfāḳ olan merḥūm İsḥāḳ Çelebinüñ bende vü bendezādesi ve cenāb-ı feżā'il-niṣābınuñ ḫānevādesi idi. Merḥūm-ı merḳūmuñ vefātından ṣoñra **H334b** baʿż-ı muḳāṭaʿātuñ kātibi **S332a** olup baʿż-ı aṣḥāb-ı cāh u celālüñ hemdemi ve muṣāḥibi idi. Vodina nām ḳaṣabada mütemekkin ü mutavaṭṭın olup ol

---

3** Ve lehū: - H S.
8** ve ḥālince ol eyyāmda nām u ḳadr bulmış: - H.
10** mürūr-ı dühūr: mürūr u dühūr H.
12** Bu eşʿār mezbūruñ güftārındandur: Bu eşʿār anuñdur S.
13** Şiʿr: Naẓm H.

mahallde ṭarḥ-ı binā-yı mesākin itmiş iken bu dār-ı fenādan ḥareket ile sarāy-ı beḳāda sākin oldı. Bu şiʿr anuñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] : Her kimüñ kim olmıya yanında yār-ı Hemdemī[**]
Ü334b Hem güni żāyiʿ giçer hem rūzgārı hem demi
(Diger) : Bī-ḳayd olam diyen bu cihānda gedā gerek
Bī-minnet olmaḳ isteyen ehl-i ʿabā gerek[**]

HEVĀYĪ: Hevā-yı ḫūbı liḳā-yı[**] maḥbūb gibi ḥayāt-efzāy ḳılup ve āb-ı pür-ṣafā ve cūybār-ı muṣaffāsı müzeyyel-i küdūrāt-ı ġumūm[**] u kürūb olan şehr-i leṭāfet-maṣḥūb maḥmiye-i Burusadandur. Ḥāliyen şehr-i mezbūrda ʿAbdü'l-mü'min cāmiʿinde ḫaṭīb-i edīb ü erīb faṭin ü lebīb feżā'il ü maʿārifden ḥā'iz-i naṣīb emsāl ü aḳrānına göre ḫaṭīb-i minber-i leṭā'if ü kemālāt dinilse ġarīb ü ʿacīb degüldür. Gülistān u Būstānı geregi gibi şerḥ idüp şerāḥiden Sürūrī ve Şemʿīnüñ kelāmını şāhid-i rūz gibi cerḥ idüp Gülistān-ı maʿārif ve Būstān-ı leṭā'ifde envāʿ-ı elvānla müzeyyen ü munaḳḳaş bir çarḫ-ı felek ṭarḥ binā eylemişdür.

Mıṣrāʿ[**] : Ṣad-hezārān āferīn üstādına

ʿAcebdür ki maḫlaṣı gibi hevāyī olmayup ṭarīḳ-i sevāyı elden ḳomamışdur. Ve taḥṣīl-i ʿilm ü kemāle **S332b** iştiġālden ġayrı ḥāla ḳuvāyı **H335a** ṣarf ḳılmamışdur. Ṣadrü'ş-şerīʿaya ḥāşiye taḥrīr eylemişdür. Bu deñlü maʿārif ü feżā'il-i mevfūrı var iken[**] aṣḥāb-ı himem ve erbāb-ı keremüñ manẓūrı

[2**] anuñ güftārındandur: anuñdur R S.
[3**] Şiʿr: Naẓm H.
[3**] kim olmıya yanında yār-ı Hemdemi: yoḳdur yanında bir muṣāḥib-i Hemdemī H S.
[5-6**] Bī-ḳayd olam diyen bu cihānda...isteyen ehl-i ʿabā gerek: -H R / diyen bu cihānda: bu dār-ı cihānda S.
[8**] liḳā: ilḳā H.
[9**] küdūrāt-ı ġumūm: küdūrāt-ı ʿumūm R Ü küdūret-i ġumūm S.
[17**] Mıṣrāʿ: - R Ü.
[21**] var iken: - Ü.

olmayup kesīfü'l-ḫaṭīb ġarīb ü mehcūr ve mānend-i sehā maḫfī vü mestūr ḳalmışdur. Bu bir iki eşʿār anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Nice bir lālezārı gözleyelüm
Gülşen-i ḥüsn-i yārı gözleyelüm
Misk ü ʿanberde yoḳ devā ʿışḳa
Sünbül-i zülf-i yārı gözleyelüm
Ü335aR377b Dili her dil-rübāya virmeyelüm
Dil-ber-i şīvekārı gözleyelüm
Gelse nā-geh miyān-ı bezme raḳīb
Yār ile bir kenārı gözleyelüm

(Diger) : Ḫūnīn olalı nāḫun ʿışḳıyla dāġ-ı dil
Zeyn oldı berg-i lāle ile ṣanki bāġ-ı dil

(Diger) : Dāġuñ ile ḳıldı mecrūḥ boynına aşdı destin
Dermān diler Hevāyī her-demde getürüp āl[**]

(Diger) : Ḥasret-i āb-ı ʿineb geçdi Hevāyī cānā
Çāre ne bāde içüp biz de geçenden geçelüm[**]

HÜMĀMĪ[**]: Niçe imām u hümām ve mevālī-i ʿaẓām ve ehālī-i fiḫāma maḥall ü maḳām olan İznik nām ḳaṣaba-i pür-iḥtirāmdandur. Sulṭān Murād Ḫan-ı Ġāzī devrinde bu ʿālem-i fānīden mülk-i bāḳiye cevāzi olan şuʿarādandur. Şeyḫī ve Aḥmedī ile muʿāşır olup biribiriyle muʿārıż u menāẓir-i

---

[2**] Bu bir iki eşʿār anuñdur: Bu bir iki eşʿār mezbūruñ güftārındandur H R Bu eşʿār anuñdur S.
[3**] Şiʿr: - R Ü.
[13-14**] Dāġuñ ile ḳıldı... her-demde getürüp āl: - R Ü.
[15-16**] Ḥasret-i āb-ı ʿineb... biz de geçenden geçelüm: - R Ü (H nüshasında Hemdemī'nin biyografisinde yer almaktadır).
[18**] Ü nüshasında Hümāmī'nin isim yeri boş bırakılmıştır. Ayrıca R ve Ü nüshasında Hümāmī, Hevāyī'den sonra yer almaktadır.

müdām meclis-i ünslerinde tā dem-i āḫir-i sāġar muḥāvere vü müşāʿare ṭurmayup dā'ir idi. ʿAcem Hümāmīsinüñ Hüner-nāmesin terceme itmişdür[**]. ʿAvām içinde meşhūr olan manẓūm nāmeler mezbūruñdur. Nitekim dimişdür.

Şiʿr[**] : İlā serv-ḳadd[**] ü lāle-peyker
Mübārek ṭāliʿ ü ferḫunde-aḫter
Yañaġı ġonçe-i bāġ-ı leṭāfet
ʿİẕārı verd-i gülzār-ı ṭarāvet
Yedi iḳlīm-i ḥüsnüñ şehr-yārı
Ṭoḳuz meydān çarḫuñ şeh-süvārı
Selāmı çün nesīm-i sünbül ü gül
Selāmı çün nevā-yı sāz-ı bülbül[**]

ḤARFÜ'L-YĀ

YETĪM[**]: Nāmı ʿAlīdür. Kārbān-ı ẕāt-ı behbūdı[**] rifʿat-i burc u bārūsı maḥāẕī-i ḳımme-simāk ve vüsʿat-i sūr-ı menbaʿı mevāẕī-i felekü'l-eflāk olan ḳubbetü'l-islām Dārü's-salṭanatü'l-aliyye Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyede şehr-i vücūda vāṣıl ve dürr-i yetīm-i ẕāt-ı ferīdi ṣadef-i şehr-i mezbūrdan ẓāhir ü ḥāṣıl olmışdur. Babası dergāh-ı ʿaẓamet-penāh-ı ṣāḥib-ḳırānında ṭurnacıbaşı olmaġla **Ü335b** kendüsi yeñiçeri olup ol şāh-ı ser-efrāzuñ hevā-yı himmetinde cenāḥ-ı ʿubūdiyyet ile pervāz ider iken ʿanḳā-yı Ḳāf kemāl-i şehbāz semā-yı cemāl u celāl olan Şeyḫ Cemāl Efendinüñ çengāl-i ʿiḳāb-ı irādetine rübūde olup on beş yıl miḳdārı ḫidmetin idüp ser-niyāzın cenāb-ı pür-iʿzāzına sūde

[2**] terceme itmişdür: terceme itmişler Ü.
[4**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[4**] serv-ḳadd: serv ü ḳadd H.
[11**] Selāmı çün nesīm-i sünbül... nevā-yı sāz-ı bülbül: - S.
[14**] Ü nüshasında Yetīm'in isim yeri boş bırakılmıştır.
[14**] ẕāt-ı behbūdı: vücūdı H R.

itmiş idi. Şeyḫ-i mezḳūr -*ʿAleyhi raḥmetü'l-meliki'l-ġafūr*- ʿizzet-i şehādeti ʿilāve-i saʿādet idüp bu tengnā-yı keşret ü vaḥşetden maḳām-ı vaḥdet ve riyāż-ı cennete rıḥlet ḳılup merḳad-ı münevverin ki mülteḳā-yı vücūd-ı raḥmet mehd-i** imdād-ı mağfiretdür **S333a** Südlice nām mevżiʿe naḳl itdüklerinde ol mevżiʿde kendüye mesken binā idüp istimdād-ı rūḥ-ı **R378a** pür-fütūḥ-ı Ḥażret-i Şeyḫ ile muʿtekif-i gūşe-i ferāğat u inzivā olmış idi. Baʿdehū ehl-i ʿıyāl olmağla belā-yı faḳr u fāḳadan mükedderü'l-aḥvāl olduḳda merḥūm Seyyid ʿAlī **H335b** Çelebi mezbūruñ ḫurūc** u ḥavāyicine mütekeffil olmağla liḥāf-ı elṭāf u iʿṭāfıyla mütezemmil** idi. Bir defa ṭonanma seferine bile gitmiş idi ve bu ḳıṭʿayı ol sefer-i pür-şiddet ü ḫaṭarda diyüp ʿayn-ı ʿuḳalāya ṭarīḳ-i sefer-i deryāyı sedd idüp berkitmiş idi.

*Kıṭʿa*** : Şuyı bardaḳda dimişler gemiyi kāğıdda
Bizden evvel bu cihān seyrin iden ehl-i vuḳūf
ʿĀlem-i beri ḳoyup baḥr hevāsında yelen
Bū ʿAlī ise anuñ ʿaḳlına idrākine yuf

Āḫir nafaḳa-i evlād u ʿıyāle ḳādir olmayup nihāyetde sūy-ı ḥāle mübtelā **Ü336a** olduḳda ʿarż-ı ḥāli** içün manẓūm bir risāle diyüp ṣāḥib-ḳırān-ı deryā-nevāle ṣunduḳda ġarḳ-ı deryā-yı iḥsānı ve maẓhar-ı elṭāf-ı firāvānı olmala silaḥdār bölügine geçüp yine kemā-kān bendegān-ı şāh-ı maʿdelet-ʿunvāndan olup emşāl ü aḳrānı içre nām u nişān buldı. Bu bir iki ebyāt-ı belāğat-simāt ol risāledendür.

3-4** vücūd-ı raḥmet mehd: vüfūd-ı raḥmet-i maʿhad H vüfūr-ı raḥmet ü mümehhid S.
8** ḫurūc: ḫarc S Ü.
9** mütezemmil: müteraḳḳıl R Ü.
12** Ḳıṭʿa: Naẓm H - R Ü.
17** ʿarż-ı ḥāli: ʿarż-ı ḥāl H.

*Şiʿr*** : Bā-ḫuṣūṣ ol şeh-i cihāndāruñ
Baḥr u ber pādşāhı ḫünkāruñ
Āb u ecdādı ḫidmetinde peder
Ṭurnacı başı idi pür-şeh-per
İki sulṭān-ı Rūma hem-behre
Olmış idüm yigirmi yıl bende
Esb-i himmet sürüp seferlerde
Baş ḳomuşdum reh-i ḫaṭarlarda
Binüp inmekde hāy u hūda idüm
ʿİşve-i devlete rübūde idüm
Tā aña dek ki ceng-i** İsmāʿīl
Ki neberd olmaz ol neberde ʿadīl
Ol seferde idüp ḳażā-yı vaṭar
Nefse ḳıldum ḥavāle tīġ ü teber
Ben bu rezm içre nā-gehān bir pīr
Cāna atdı** kemān cezbesini tīr
Devr-i ʿadl u ḥimāyetüñde** bu dem
Emn ü āsāyiş üzeredür ʿālem
Ḳalmadı bir müşevveşü'l-ḫāṭır
Meger illā ki ḫāṭır-ı şāʿir
Bulur elbet kesād-ı naẓm revāc
Şeb-i deycūr içün degül mi sirāc
Merd-i şāʿir k'ola belīġ ü bülend
Sāḥt-ı naẓma ṭabʿı ola semend

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
11** ceng: neberd H.
16** atdı: itdi H.
17** ʿadl u ḥimāyetüñde: ʿadl-ı ḥimāyetüñde R S Ü.

T.C. ... KURULU ... MERKEZİ

Şuʿarā ḫayli içre efṣaḥ ola
Tīġ-i elfāẓla müsellaḥ ola
Süḫan-ı ʿışḳa gelse mestāne
S333b Şuna Cāmīye Şevḳī peymāne
İtse bir naẓm ile terāne-i ḫāṣṣ
İde ḫāk Nevāʾīyi raḳḳāṣ
H336aÜ336b Mesnevī ṭarzı eylese iḥyā
Sırr-ı Monlāyı eyleye gūyā
Açsa ger Gülistān-ı ʿirfānı
Eyleye rūḥ-ı Saʿdī seyrānı
İntiẓām-ı kelāmın eylese gūş
Ravżasında Niẓāmī ide ḫurūş

R378b Baʿdehū Ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān merḥūm Sulṭān Süleymān sefer-i Vanda** iken ʿasākir-i nuṣret-meʾāṣir ile Ḳonyaya varmış iken ehl ü ʿıyāline incizābından İstanbulda** ḫidmet-i binā-yı cāmiʿ-i cedīd içün intiḫāb olınan ḫuddāmdan olmaḳ ümmīdiyle yine İstanbula ʿavdet itmiş idi. Āḫir ṣūret-i meʾmūlı ḥasbüʾl-mesʾūl āyīne-i taṣṣavvurında nümāyān ve āftāb-ı emel ü recāsı maṭlaʿ-ı ṭaleb ü istidʿāsından muḳteżāsınca lāmiʿ ü ʿıyān olmayup sefer-i hümāyūna ḥāżır olmamaḳ töhmeti** ile ʿulūfesi ḳaṭʿ olınup bī-ser ü sāmān dürr-i yetīm gibi süfte-dil hezār-miḥnet ü kürbet ile pāy-der-gil ḳalmış idi. Bu eṣnāda bī-şümār belā vü ʿanāda iken binā-yı sarāy-ı ḥayātı mütezelzil olup ʿālem-i beḳāda maḳām u menzil eyledi** ve ol Yetīmüñ ehl ü ʿıyālı yetīm ḳalup** derd ü firāḳıyla cigerlerin devīnim eylediler. Ḥaḳḳā ki merḥūm

13-14** sefer-i Vanda: seferde S.
15** İstanbulda. İstanbula S.
19** töhmeti: - H S.
22** eyledi: itdi S.
22-23** yetīm ḳalup: yetīm gibi ḳalup Ü.

müteʿayyinān-ı şuʿarā-yı Rūmdan naẓīri nādir şāʿir ṣadef-i rūzgārda aña müşābih bir dürr-i şāhvār vāḥiden baʿde vāḥid ẓāhir olan nāẓım-ı sāḥirlerdendür. Bu bir iki eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ[**] güftārındandur.

Şiʿr[**] : Seri pā pāyı ser eyler cihān-ı bī-ser ü pādur
Ḥażīżi evc ider evci ḥażīż eyler bu dünyādur

Ve lehū[**] : Gözyaşı gibi ṣuyı ġam gibi aşı var imiş
Ḳaysa Mecnūn dimeñüz ʿaḳl-ı maʿāşı var imiş

Ve lehū[**] : Cünūn vādīlerin gel gūşe gūşe cümle benden ṣor
Diyār-ı ʿaḳl-ı dūr-endīşi var kendin bilenden ṣor[**]

Ü337a *Ve lehū*[**]: Raḳīb öldügine yār itdi zārī
Ölüsi şīvenine degse bārī

Ve lehū[**] : Yinilen nān u nemek ṣanmañ ki dāmānumda[**]
Bir Yetīmüm itmegüm çāk-i girībānumda[**]

Ve lehū[**] : ʿIşḳuñ yolında ġuṣṣa u ġam baña zād olup
Gitdüm ʿadem vilāyetine nā-murād olup
S334a Ġırbāl ile ġubārum aranup bulınmıya
Demler ola ki istenürüz dilde yād olup[**]

[3**] ol şāʿir-i nāmdāruñ: anuñ S.
[4**] Şiʿr: - R Ü.
[6**] Ve lehū: - H S Ü.
[8**] Ve lehū: - H S Ü.
[8-9**] Cünūn vādīlerin gel gūşe gūşe.. var kendin bilenden ṣor: - H.
[10**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] Ve lehū: - H S Ü.
[12**] dāmānumda: dāmānumdadur H S.
[13**] girībānumda: girībānumdadur H S.
[14**] Ve lehū: - H S Ü.
[16-17**] Ġırbālla ġubārum aranup... istenürüz dilde yād olup: - H.

H336b*Ve lehū*[**]: O serv-ḳāmete ṭoğrı açup şeh-per göñül murġı
Yüce yirlerde pervāz eylemek ister göñül murġı

Ve lehū[**] : Post ḳoydın ḳo teni[**] penbe-i dāġuñ bürüsün
İki yaprağla yüri ʿāleme çal yuf borusun

Merḥūm Seyyid ʿAli Çelebi şināver-i sefer-i deryā emīr-i kebīr-i baḥr-ı ʿaṭā Ḳapudān Paşa[**] terbiyet itmekle ol daḫı meyl ü rağbet ve luṭf u şefḳat gösterüp bir cāriye-i ḥüsnā ile beş aḳçe iʿṭā idüp naẓm-ı fütūḥāt u ġazavātını recā itmiş idi. Ol **R379a** daḫı Maḫzenü'l-esrār baḥrında naẓm-ı ābdāra şürūʿ u ibtidā idüp iki biñ miḳdārın[**] didükde mezbūr Ḳapudānuñ keştī-i ḥayātı ġarḳāb-ı memāt olup emr-i Ḥaḳḳ ile bād-ı belā yaparaḳdan geldükde ol ebyāt-ı belāġat-intiẓām itmām[**] u iḫtitām bulmadı. Bu bir iki ebyāt ol kitāb-ı belāġat-āyātdandur.

Şiʿr[**] : Cünbüş idüp lücce-i deryā-yı ʿışḳ
Eyledi murġ-ābını gūyā-yı ʿışḳ

(Diger) : Bāġda vü rāġda ırmağlar
Kūyuña yüz sürmeg içün çağlar

(Diger) : Sūfehānuñ ġıdāsı olduġına
Berş ü afyona[**] budur istidlāl
Nās-ı ekṡer teneffür itdükce
Çelebi zümresi olur meyyāl

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
3** teni: tenūñ S.
6** Ḳapudān Paşa: Ḳapudān Paşaya H S.
9** miḳdārın: miḳdārı S.
11** itmām: tamām H.
13** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
18** afyona: afyon R Ü.

(Diger) : Dümen ṭoġrıldup İspanya dinen bī-dīn-i melʿūna[**]
Yine şevḳ eyleyüp girdük ṭonanma-yı hümāyūna
Yine baştardalar başdan atup baş ṭopların gümgüm
Ṣalındı ṣayḥalar birle zülāl-i rubʿ-ı meskūna
Ü337b Elinde ceng-cū ġāzīlerüñ şemşīr-i ʿuryānı
Ḳara kāfirleri ḳoydı ser-āser ḳırmızı ṭona
(Diger) : Yetīm emvāc ile her tīġ olup bir mevc-i zer-dūzı[**]
Selāmet sāḥilin Efrence göstermez bu furtına

Bu daḫı berş ü afyon ekl idenler ḥaḳḳındadur[**].

Şiʿr[**] : Berş ü afyon ekl idenler Ḥaḳ budur
Kiẕb ü fiʿl-i nā-pesend itmekdedür
Ādemüñ ardınca ẕemm idüp yüzin
Gördügince rīş-ḫand itmekdedür

YETĪMĪ[**]: Vilāyet-i Germiyāndan Seydī Ġāzī[**] ḫānḳāhında olan budalānuñ yetīmi ve ḫānḳah-ı cihānda ser ü pā-berehne yüriyen abdāllaruñ bī-ḫavf u bīmi idi. Ṭabʿınuñ bu fennde iḳtidārı **S334b** īrād olınan kelimāt-ı ābdārından rūşen ü āşkār ve ẓāhir ü bedīdārdur. Bu şiʿr anuñdur[**].

Şiʿr[**] : Gün yüzin görmek diler mehtāb ṭurmaz çigzinür
Ḫāk-pāyuñ öpmek ister āb ṭurmaz çigzinür

[1**] bī-dīn-i melʿūna: bi-dīn ü melʿūna S.
[7**] mevc-i zer-dūzı: mevc-i dürr-i devri R Ü.
[9**] Bu daḫı berş ü afyon ekl idenler ḥaḳḳındadur: - H R Ü.
[10**] Şiʿr: - H R Ü.
[15**] Ü nüshasında Yetīmī'nin isim yeri boş bırakılmıştır.
[15**] Seydī Ġāzī: Seyyid Ġāzī R.
[18**] āşkār ve ẓāhir ü bedīdārdur. Bu şiʿr anuñdur: āşkārdur. Bu şiʿr anuñ güftārındandur S.
[19**] Şiʿr: - Ü.

Şeb-çerāġ-ı ḥüsnüñ ile pervāne olmışdur ḳamer
Şevḳüñ ile mir-i ʿālem-tāb ṭurmaz çigzinür
Pāsbanuñdur meger seyyāreler eflākde
H337a Giceler tā ṣubḥa dek bī-ḫāb ṭurmaz çigzinür
Mā-cerā-yı eşk içün derd-i derūnum dökmege
Cūy-ı eşkümden yaña dōlāb ṭurmaz çigzinür
Ey Yetīmī gözüñ aç cān murġı itdürdüñ şikār
İşbu çarḫ olmış per-i ʿuḳāb** ṭurmaz çigzinür

R379b YAḤYĀ: Mevlid ü menşe'i Gencīne-i Rāzında didügi gibi Arnavud vilāyetidür. Devşirme ṭā'ifesindendür. ʿAcemī oğlan olduḳdan ṣoñra yeñiçeri ve yayabaşı olup andan tevliyet semtine sülūk idüp andan zeʿāmet ile gūşe-i ferāġatde ḳanāʿat itmişdür. Şuʿarā-yı Rūmuñ fiḫām u kibārından ve bu zemānda olan fuṣeḥānuñ mābihü'l-iftiḫārlarındandur. Eşʿār-ı dürer-bārınuñ edāsı dil-i erbāb-ı hüner gibi ṣāfī vü pāk gūyā ki bir baḥr-ı bī-ḫāşāk ve āyīne-i tābnākdur. Ekser-i maḳāli ʿışḳ u ḥālden Ü338a ẓuhūr u ṣudūr itmekle ḥasb-i ḥāl ʿuşşāḳ-ı pür-melāl olmışdur. Zebān-ı belāġat u beyān** ve edā-yı cān-baḫş u revān ile Mesīḥāsā süḫan mürdelerin iḥyā iden şuʿarādan ve gül-gūne-i güftār-ı dürer-bārı ruḫsār-ı eşʿāra zīb ü zīnet ü bahā virüp diyār-ı Rūmda ṣāḥib-i ḫamse olan zümre-i fuṣeḥādandur. Çünki ġāyet-i iʿtibār ve nihāyet-i rağbet ü iştihārı bu çarḫ-ı devvārda āftābvār ẓāhir ü bedīdārdur. Bundan ziyāde kümeyt-i ḫāme-i müşg-feşān miżmār-ı taʿrīf ü beyānda tek ü pū ve peyk-i kelām şāhid-i ıṭnāb u ishābı** cüst ü cū eylemek** ḫilāf-ı

8** olmış per-i ʿuḳāb: olmışdur ʿuḳāb S.
17** belāġat u beyān: belāġat-ı beyān H.
23** ishābı: ishāli R Ü.
23** eylemek: itmekle S.

muḳteżā-yı ḥāl olmaġın bu miḳdār maḳāl ile iktifā olındı. Rūzgār-ı zūrkāruñ germ ü serdin ve bu çarḫ-ı kec-reftāruñ dürd-i derdin[**] çeküp ḫayli rūzgār-dīde ve kār-ı āzmūde gāhī evc-i izzetde derece-i ʿaliyyede ve gāhī ḥażīż-i żilletde ḫāk-ı fersūde olmışdur. Merḥūm İbrāhīm Paşa ve İskender Çelebiye ḳaṣīdeler virüp **S335a** ḫalvet-i ḫāṣṣlarına duḫūl ve meclis-i ṣafā[**] vü ünslerine müṣūl u vuṣūl bulmaġla elṭāf u iʿṭāflarına maẓhar ve mānend-i hilāl-i engüşt-nümā-yı erbāb-ı kemāl ve aṣḥāb-ı hüner olmış idi. Mevālī-i ʿiẓām ile muṣāḥabetleri ve ehālī-i kirām ile mücālesetleri ve erbāb-ı maʿārif ile müşāʿaresi ʿale'l-ḫuṣūṣ merḥūm Ḫayālī ile muʿāraża vü muḥāveresi meşhūrdur. Ṣāḥib-ḳırān-ı zemān **H337b** merḥūm Sulṭān Süleymān[**] Elḳās ile diyār-ı ʿAceme sefer itdükde bu ḳaṣīdeyi[**] diyüp Ḫayālī ile muʿārażasın ibdā vü iẓhār itmişdür. Ol ḳaṣīde budur[**].

Ü338b*Şiʿr*[**] : Çekelüm gün gibi aḳ sancaḳla şarḳa çeri
Ḳara ṭopraġa ḳaralum ḳıralum surḫ-seri
Baña olaydı Ḫayālīye olan raġbetler
Ḥaḳḳ bilür siḥr-i ḥalāl eyler idüm şiʿr-i teri
R380a Ben erenler nacaġıyam ol ışıḳlar teberi
Ben ṣavāş güni çeriyüm o hemān cerde çeri

Bu ḳaṣīde Rüstem Paşanuñ semʿine vāṣıl olduḳda maḥżen Ḫayālīye cefā`en Yaḥyā Bege Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārī *-ʿAleyhi raḥmetü'l-bāri-* tevliyetin virüp Van seferinden geldüklerinde Ḳapluca tevliyetin baʿdehū Sulṭān Orḫan tevliyetin virüp sehl zemānda İstanbulda Sulṭān Bāyezīd Ḫan tevliyetin inʿām

---

2[**] dürd-i derdin: derd-i derūn Ü.
5[**] ṣafā vü: - S.
10[**] Süleymān: Süleymān Ḫan H S.
10-11[**] bu ḳaṣīdeyi: bu ḳaṣīdesin H.
11-12[**] Ol ḳaṣīde budur: Bu ebyāt ol ḳaṣīdedendür S Ḳaṣīde budur Ü - H.
13[**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

u iḥsān itmiş idi. Elṭāf u iḥsānı ẕātī olmamağla bir cüz'ī ḳażiyeyi bahāne idüp teftīş ü ʿazl itmekle ʿırżın pā-māl ve niẓām-ı amānī vü āmālin dil-i pür-melāl gibi perīşān-ı ḥāl itmiş idi**. Āḫir yigirmi biñ aḳçe zeʿāmet ile iḫtiyār-ı gūşe-i ʿuzlet itmiş idi. Bu bir iki eşʿār ve maṭlaʿ-ı ābdār yādgār-ı ḳalem-i belāġat-āṣār ve** eṣer-i ṭabʿ-ı iḳtidārındandur**.

*Şiʿr*** : Ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi ey ġāfil ağardı ṣaḳaluñ
Ḫaberüñ yoḳ seni penbeyle boğazlar ecelüñ

*Ve lehū*** : Her nefes añdurmıyaydı āh u efġānum beni
Unudurduñ ʿahd ü peymānuñ gibi cānum teni**
Ḳırmızı cāme giyüp āl ile öldürme beni
Çıḳ boyınca ḳana girmiş dimesün gören seni

*Ve lehū*** : Gözümüñ nūrı göñlümüñ sürūrı ʿömrümüñ** varı
Bizümle dōst olmazsañ ʿadāvet eyleme bārī

*Ve lehū*** : Eyleyelden ḳaşlaruñ fikri hilālāsā beni
Āftābum barmağ ile gösterür dünyā beni

*Ve lehū*** : Nedür bildüñ mi ol ḫāl-i siyāhı rūy-ı yār üzre
Ḳonulmış ʿayn ile noḳṭa durur ẕāl-i ʿiẕār üzre

(Diger) : Başuñı ġavġāya ṣalma devlet-i dünyā ile
Pāye-i ednāda ḳalma manṣıb-ı aʿlā ile**

3** itmiş idi: idüp S.
4-5** ābdār yādgār-ı ḳalem-i belāġat-āṣār ve: - S.
5** iḳtidārındandur: iḳtidārındandur ki taḥrīr ü tasṭīr olındı S.
6** Şiʿr: - R Ü.
8** Ve lehū: - H S Ü.
9** teni: beni H.
12** Ve lehū: - H S Ü.
12** ʿömrümüñ: ʿömrüñ H.
14** Ve lehū: - H S Ü.
16** Ve lehū: - H S Ü.
16-19** Nedür bildüñ mi... ḳalma manṣıb-ı aʿlā ile: - S.

Raḥm iderüm diyü saña bir gün zemān ile
Göñlümi egle bārī benüm bir belā ile
Ü339a Öldür beni gel bir gün oñurdı[**] kerem eyle
Ḳanumı döküp cānumı al dem-i ḳadem ile[**]
S335b *Ve lehū*[*]: Raḳībüñi[**] sever oldum ʿadāvet idemezem
Kilāb-ı kūyuña hergiz ḥaḳāret idemezem
Ve lehū[*] : Ol ṣanem ʿāşıḳ-perest olam[**] diyü ḳorḳar müdām
Anuñ içün kimseye baş egmeyüp virmez selām
Ve lehū[*] : İki ḳat oldı vücūdum ḳocadum ḳat ḳaldum
Melekü'l-mevt selāmını egildüm aldum
H338a *Ve lehū*[*]: Ṣayd itmeg içün ol melegi idüp ihtimām
Āhum felekler üzre ḳurar ḥalḳa ḥalḳa dām
Ve lehū[*] : Bīmārum ey ecel bu gice bekle yānum al
R380b Rūz-ı firāḳ-ı dil-beri gösterme cānum al
Ve lehū[*] : ʿArż eyle gün yüzüñi eyā müşterī-cemāl
Bilsün zevālini güneş eksükligin hilāl
Ve lehū[*] : Dürri dendānuña beñzetmedi ṣarrāf senüñ
Yoḳ durur bir ipe uracağı var ise anuñ

[3**] oñurdı: olurdı Ü.
[1-4**] Raḥm iderüm diyü... cānumı al dem-i ḳadem ile: - S.
[5**] Ve lehū: - H S Ü.
[5**] Raḳībüñi: Raḳībümi S.
[7**] Ve lehū: - H S Ü.
[7**] olam: oldum H.
[9**] Ve lehū: - H S Ü.
[11**] Ve lehū: - H S Ü.
[13**] Ve lehū: - H S Ü.
[15**] Ve lehū: - H S Ü.
[17**] Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū*** : İncinürsin saña ʿāşıḳ olduğumdan ey melek
Ḳā'il oldum ol melege rencīde-ḫāṭır olma tek

*Ve lehū*** : Ey māh-çehre göremez olduḳ güneş yüzüñ
Ben bī-sitāre ile barışmadı yıldızuñ

*Ve lehū*** : Seni sevdügini cānum saña iẓhār idemez
Degme derd ile günāhın kişi iḳrār idemez

*Ve lehū*** : ʿĀlemüñ yoḳdur ṣafāsı derd-i bī-dermānı var
Bu metāʿ-ı vaṣlına** aldanmañuz hicrānı var
Tīr-i hicrānuñda** olmış nice biñ şeydāsı var
Ḳaralar giymiş kemān ebrūlarınuñ yāsı var

*Ve lehū*** : ʿAḳlumı almaḳdan ise cānum al didüm aña
Ol perī güldi didi ʿaḳluñ alan cānuñ ala

*Ve lehū*** : ʿĀḳil iseñ al elini gözleme ḫātem gibi**
.....**

*Ve lehū*** : Egler faḳīri vaʿde-i vaṣluñ ne ḥāl ise
Cāndur umar efendi ne deñlü muḥāl ise

*Ve lehū*** : Derbān-ı pādşāh idüp ol serv-ḳāmeti
Devrān yine ḳapuya getürdi ḳıyāmeti

1** Ve lehū: - H S Ü.
3** Ve lehū: - H S Ü.
5** Ve lehū: - H S Ü.
7** Ve lehū: - H S Ü.
8** vaṣlına: vuṣlata H S.
9** hicrānuñda: hicrānından S.
11** Ve lehū: - H S Ü.
13** Ve lehū: - H S Ü.
13** ʿĀḳil iseñ al elini gözleme ḫātem gibi: - H S.
14** .....: - H R S Ü.
15** Ve lehū: - H S Ü.
17** Ve lehū: - H S Ü.

*Ve lehū** : Ḥammām gibi odlara yaḳdı** bu çākerī
Ḳanuma girdi girmedi ḥammāma ol perī

Ü339b *Ve lehū**: Ādem hevāya uymasa** berg ü ḫazān gibi**
Ḳurı yire sürmese āb-ı revān gibi
Deryā gibi ġıdāñı saña gönderür Ḫudā
Zīnhār bakma iller iline ṭoġan gibi
Ṣaf-ı ni'āli mesken-i 'ālī taṣavvur it
Ṭoġrulma yirlerüñ yücesine duḫān gibi

(Diger) : Yaḥyā muḥīṭ-i ma'rifet olana varı gör
Deryāya yolı uġrayan āb-ı revānı gör**

YAḤYĀ ÇELEBİ: 'Umde-i 'ulemā-yı a'lām ser-defter-i efāżıl-ı ikrām ṣadr-nişīn-i maḳām-ı istiḥḳāḳ zübde-i dehr ve ḳıdve-i **S336a** āfāḳ ẕāt-ı pür-efḍāli merāsim-i fażl u kemāli iḥyā idüp maẓhar-ı ḥāl-i ferḫunde-me'āl *vehebnā lehu Yaḥyā** olan 'allāme-i zemān Zekeriyyā Efendi (Ḥażret)lerinüñ** nihāl-i büstān-ı fażl u kemāli ve ẟemere-i şecere-i ma'ārif ü efḍālidür. Ẕāt-ı sütūde-evṣāfı sābıḳan naḳībü'l-eşrāf olan Ma'lūlzāde Efendiden mülāzım **R381a** olmışlardur. Ḥaḳḳā ki bir ẕāt-ı şerīfdür ki envā'-ı ma'ārif ü feżā'il ile mevṣūf ve bir maḫdūm-ı 'ālīdür ki eṣnāf-ı mekārim ü me'ālī ile meşhūr u ma'rūf

---

[1**] Ve lehū: - H S Ü.
[1**] yaḳdı: yaḳup S.
[3**] Ve lehū: - H S Ü.
[3**] uymasa: olmasa S.
[3**] Ādem hevāya uymasa berg ü ḫazān gibi Ü nüshasında ikinci dizesi olmayan 'Āḳil iseñ al elini gözleme ḫātem gibi mısrā'dan sonra gelmektedir
[10**] āb-ı revānı gör: āb-ı revān gibi H S.
[14-15*] *Enbiyâ-90 (Yaḥyā'yı verdik).*
[15**] (Ḥażret): Ḫidmet H R S Ü.

sebzezār-ı cinānı bārān-ı ʿirfān-ı bī-kerān ile ser-sebz ü ṭarī **H338b** ve gülistān-ı dil ü cānı cūybār-ı maʿārif-i bī-şümār ile *ke'c-cennātin tecrī*[*]dür. Ḳāmet-i ser-efrāzı riyāż-ı maʿārifde mümtāz olsa yiridür ki *ve ke'ne taḳiyyen ve berren bi-vālideyhi*[*] kelāmına maẓhardur ve hilāl-i vücūdı günden güne semā-yı fežā'ilde bedr-i tābān olsa maḥaldür ki aña feyż-i ażvā[**] vü envār iden ol ḫūrşīd-i enverdür.

Mıṣrāʿ[**] : *Çun īn būd pederī keş çunān boved ferzend*

Maḥā'il-i devlet ü iḳbāl cebīn-i āyīne-i timsālinde ẓāhir ü ʿıyān ve ḳā'im-i maḳām-ı peder-i pür-iclāl olacağı cebhe-i bī-naẓīr ü mis̱ālinde żiyā-yı bedr gibi rūşen ü tābāndur. Çünki ol maḫdūm-ı nāmdāruñ ve ẕāt-ı sütūde-eṭvāruñ āftāb-ı vaṣf u ıṭrāsı **Ü340a** perde-i iḫtifāda mütevārī degüldür. Lā-cerem meydān-ı bünyān-ı fażl u ʿirfānında[**] kümeyt-i lisān ve tevsen-i beyān keşīde-i ʿinān olsa revādur ve her-çend ol şeh-süvār-ı meydān-ı maʿārif ü kemālāt ve ḥilye-i ʿulūm u fežā'ilde ḥā'iz-i ḳaṣabāt olan cenāb-ı mekārim-āyātuñ hevā-yı medḥ ü s̱enāsı bālā-yı heft-āsmāndur. Pes şehbāz-ı bülend-pervāz-ı nāṭıḳa ol hevāda ṭayerān itmekden vaz gelse sezādur. Naḫl-i vücūd-ı nāmdārı būstān-ı cihānda ber-ḫūrdār ola *-İnşā'allahu'l-melikü'l-ġaffār-*. Āvāze-i iʿtibār u iştihārı ġulġule-endāz-ı çarḫ-ı devvār olması nūr-ı ḫūrşīd-i nevvār gibi rūşen ü āşkārdur. Merġūb u maḳbūl güftārı ve pesendīde-i şıġār u kibār eşʿār-ı dürer-bārı[**] vardur. Bu bir iki eşʿār-ı belāġat-şiʿār ol maḫdūm-ı nāmdāruñdur.

2* *Bakara-25, 266 ve başka bir çok ayet (Altından nehirler akan cennetler).*
3-4* *Meryem-13, 14 (O, çok sakınan bir kimse idi. Ana-babasına çok iyi davranırdı).*
5** ażvā. iḥtivā S.
7** Mıṣrāʿ - Ü.
12** ʿirfānında: ʿirfānda H S.
20** dürer-bārı: - S.

*Şiʿr*** : Göñül umar niçe demdür ki yār-ı ġam-ḫārın
Olursa luṭf-ı İlāhī görür bugün yarın

S336b*(Diger):* Benümle ḥaşre ol ḳaddi ḳıyāmet mā'il olmaz mı
Ḳıyāmet var dimez mi yoḫsa ḥaşre ḳā'il olmaz mı

(Diger) : Ey zülf-i ḫamındur ḫamı ḳullāb-ı maḥabbet
Hep saña çekildi dil-i erbāb-ı maḥabbet

(Diger) : Çoḳ zemāndur miḥnet-i hicrüñden aġlar ey perī
Yaşludur n'ola aġardıysa gözüm merdümleri

(Diger) : Çekmedüñ bī-çāre dil ʿālemde bir ġam ḳalmadı
Ḥāṣılı bu ʿālem-i fānīde ʿālem ḳalmadı

R381b*(Diger):* ʿĀlemleri dehrüñ elem oldı ġama düşdüm
Cānā ġam-ı ʿışḳuñla ʿaceb ʿāleme düşdüm

Bu ebyāt daḥı mezbūruñ güftārındandur**.

H339a Bār-ı ġamuñ ḫam eyledi ḳaddüm ölem gibi
Āḫir ʿadem yolına şehā ṭoġrulam gibi

(Diger) : Sürersin dā'im ey dil pāy-ı yāra** çehre-i zerdüñ
Dimez mi ol ṭabīb-i can u dil saña nedür derdüñ
Perīşān-ı ḫazān olmaz gül-i raʿnāları ṣolmaz
Ne bāġuñ naḫlidür āyā nihāl-i nāz-perverüñ

Ü340b*(Diger):* Ḳarşumuzda ġayr ile mey-ḫānede cānān içer
Yanumuzdan geçse teklīf eyleseñ içmez geçer

1** Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
13** Bu ebyāt daḥı mezbūruñ güftārındandur: - H R S.
16** dā'im ey dil pāy-ı yāra: pāy-ı yāra dā'im ey dil S.

YAḲĪNĪ: Mažhar-ı maḥāsin-i celiyye olan Dārü'n-naṣr-ı Edirne-i maḥmiyedendür. Şehr-i mezbūruñ erbāb-ı cihātından ve ṭā'ife-i mezbūrenüñ aṣḥāb-kemālātından idi. Bu eş'ār mezbūruñ güftārındandur.

Şi'r[**] : ......[**]

Sen ṣalın iller ile ben başayın bağruma ṭaş
Kākülüñ[**] gūyā İrem bāğında sünbül-destedür
Ravża-i cennetde la'lüñ ġonçe-i nev-restedür
Mühr urupdur ḫātem-i la'lüñ var ise ağzına
Bülbül oynar[**] gül güler ġonçe 'aceb deste durur[**]

(Diger) : Ol perīnüñ de nedür ḥāşiyyetin bilsem 'iyān
Oturur güldür ṭurur serv ü yürür rūḥ-ı revān

(Diger) : 'Āşıḳ oldum yine bir dil-ber-i tersā gördüm
Leb-i cān-baḫşı demin mu'ciz-i 'Īsā gördüm
Tāb-ı mülden ten-i sīmīni 'araḳ-rīz olmış
Dürr ü gevherle müzeyyen büt-i ra'nā gördüm[**]

YAḲĪNĪ: Zümre-i ḳużāt-ı ma'delet-'unvāndan olan merḥūm 'İmād Sinānuñ oğullarından ve ebnāsı miyānında 'ulüvv-i şān-ı ma'rifet ü kemāl ve meḳārim ü efḍāl ve ḫulḳ u cemāl ile maṭbū' u maḳbūl-i[**] iḫvān-ı zemān idi. Mülāzım olduḳdan ṣoñra semt-i ḳażāya 'āzim Cezā'ir-i ġarbda ḳāḍī vü ḥākim olmış idi.

[4**] Şi'r: - R Ü.
[4**] ...... :- H R S Ü.
[6**] Kākülüñ: Gül kilk R Ü.
[9**] Bülbül oynar: Bülbül āviz Ü.
[6-9**] Kākülüñ gūyā İrem... 'aceb deste durur: - H S.
[10-15**] Ol perīnüñde nedür ḥāşiyyetin... müzeyyen büt-i ra'nā gördüm: - R Ü.
[19**] maṭbū' u maḳbūl: maḳbūl u maṭbū' S.

Ol eşnāda bād-ı fenā çemenzār-ı beḳāsına hübūb ve āftāb-ı ḥayātı zemīn-i memātda ġurūb eyledi. Bu fennde ḫayli ḳābiliyyeti var idi. Bir miḳdār ʿömr ü mühletden behredār olaydı gerçekden ṣāḥib-i iştihār olurdı. Bu eşʿār anuñ güftārındandur**.

*Şiʿr*** : Az mıdur yoḫsa bahā-yı leb-i laʿlüñ çoḳ mı
Be-hey āfet biricik söyleye aġzuñ yoḳ mı

Ve lehū : Kimüñ ḳolındadur ol çeşmi şāhbāz ʿaceb
Kimüñle ṣalınur ol serv-i ser-efrāz ʿaceb**

S337a *Ve lehū***: Gördüm ol Yūsuf-ı gül-pīreheni vāḳıʿada
Uyanup eyledügüm nāleyi** taʿbīr idemem**

*Ve lehū*** : Yine verd-i ruḫına bir lebi cān-perverdüñ**
Ṣad-hezār āh ile ey bülbül-i dil cān virdüñ
Ber-murād eylemez insānı cihān-ı bī-minnet
Er iseñ çekme dilā minnetin ol nā-merdüñ
Maraż-ı ʿışḳ ile dirdüñ ki** fiġān eylemiyem
R382aÜ341a Şimdi dehri iñiletdüñ nedür ey dil** derdüñ
Bezm-i miḥnetde Yaḳīnī bes idi efġānum**
Bir yaña sen de çü ney nāle ḳılup n'eylerdüñ

[3-4**] Bu eşʿār anuñ güftārındandur: Bu şiʿr anuñdur S.
[5**] Şiʿr: Naẓm H - R Ü.
[8**] Kimüñ ḳolındadur... ol serv-i ser-efrāz ʿaceb: - H S.
[9**] Ve lehū: - H S.
[10**] nāleyi: nālemi H S.
[10**] idemem: nedür S.
[11**] Ve lehū: - H S.
[11**] cān-perverdüñ: cān-perverüñ H.
[15**] dirdüñ ki: virdüñ ki H.
[16**] ey dil: ol Ü.
[17**] bes idi efġānum: - Ü.

YŪSUF: Menbaʿ-ı aṣḥāb-maʿārif ve maʿden-i erbāb-ı leṭāʾif mücenned-i[**] şuʿarā-yı belāġat-şiʿār olan Yeñice-i Vardardandur. Ḥayretīnüñ birāderi[**] ḫum-ḫāne-i maḥabbetüñ mest-i[**] bī-bakı kūy-ı ʿışḳ u ġarāmuñ ʿāşıḳ-ı çālākı **H339b** ḫānḳah-ı cihānuñ dervīş-i dil-rīş ü abdāl-ı sīne-çākı[**] olan Sīneçākdur. Ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat idüp münzevī-i maḳām-ı ḳanāʿat olduḳda Mıṣrda merḥūm Şeyḫ İbrāhīm Ḥażretlerine irādet ü teslīm getürüp ḫidmet-i ʿaliyyelerinde dil ü cānla muḳīm olmış idi. Baʿdehū ʿirfān-ı maʿnevī olup nāẓım-ı kitāb-ı Meşnevī olan Mevlānā Celālü'd-dīnü'l-mevlevī Ḥażretlerinüñ rūy-māl-i südde-i pür-iclāli ile taḥṣīl-i vecd ü ḥāl idüp āstān-ı felek-mişālinde semāʿu ṣafāyla felek gibi gerdān[**] ve ney-mişāli[**] derdle nālān olmış idi. Meşnevīdān ve ṣāḥib-i ʿirfān-ı maʿārif ü kemālāta ṭālib bu maḳūle leṭāʾif ü nevādirde birāderine[**] hezār-bār ġālibdi. Eşʿārı memdūḥ u maḳbūl-ı mertebe-i ḳabūl ehl-i kemāle mevṣūl olmış idi[**]. Sene şelāş ve ḫamsīn ve tisʿamiʾede fevt olup Südlicede reh-güzār-ı Caʿfer-ābādda medfūndur. Bu bir iki eşʿār ol şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur[**].

Şiʿr[**] :

Biz tāc-rübā-yı ser-i şāhān-ı cihānuz
Biz ḫāk-i kef-i pāy-ı gedāyān-ı zemānuz
Biz diñlemezüz ġulġulını bülbül-i bāġuñ
Biz nāme-serāyān gülistān-ı cinānuz

1** mücenned: muḥtedd H maḥall S.
2** birāderi: birāderleri Ü.
3** mest: ʿārif Ü.
4** ve abdāl-ı sīne-çākı: ve ābdāl Ü.
10** gerdān: grden H.
10** ney-mişāli: ney-mişāl S.
11** birāderine: birāderlerine Ü.
13** mevṣūl olmış idi: vāṣıl olmışdur H R.
14-15** ol şāʿir-i nāmdāruñ güftārındandur: ol şāʿir-i nāmdāruñdur Ü.
16** Şiʿr: Naẓm H.

Āfāḳı** bütün ṭutmış iken nālemüz ey dil
Biz ṭurfe durur kim yine bī-nām u nişānuz
Bī-nām u nişānuz ne ʿaceb ḳavs-i ḳażāda
Her tīr-i belā kim atılur aña nişānuz

S337b Erbāb-ı maḥabbet bizi Yūsuf bilür ammā
Ü341b Aṣḥāb-ı ḥased gözine ey dōst sinānuz

(Diger) : Ehl-i derd olmıyan añlar mı ṣafāsın elemüñ
Baña ṣor lezzetini ben bilürüm derd ü ġamuñ

Niçe zemān idi ṭāʾirān-ı vehm ü ḫayāl ḳażā-yı bāl-i belbālde cenāḥīn-i ḥaḳīḳat ü mecāz ve ḳavādim ü ḫavāfī-i ıṭnāb u īcāz ile pervāzde idi. Vaḳt oldı ki şāḫsār-ı ferāġatde āşiyān-sāz ola ve niçe leyāli** **R382b** vü eyyām idi ki kümeyt-i ḫōş-ḫırām aḳlām-ı aḳdām-ı iḳdāmla meydān-ı belāġat u feṣāḥatde tek ü tāzda idi. Yiridür ki pāyına ʿiḳāl-i ʿıyy u fahāmet** urulmaġla bir miḳdār ārām eyleye.

H340a *Bi-ḥamdi llāh ki ber-raġm-ı zemāne*
Be-pāyān āmed īn şīrīn fesāne

Vaḳaʿaʾl-ferāġu ʿan-itmāmihi bi-fażliʾllāhi Teʿālā ve enʿāmihi fī şühūr sene erbaʿ ve tisʿīn ve tisʿamiʾe min hicreti ḫayrüʾl-fīʾe**. Vaḳad vaḳaʿaʾl-ferāġu min tenmīḳi hez̠ihiʾn-nüsḫatiʾl-laṭīfeti ʿan-yeddiʾż-żaʿīfi ʿAbduʾllāhiʾl-ġanī Ḥüseyn bin Meḥemmedüʾl-ḥüseynī fiʾl-yevmiʾs̠-s̠āmin ʿaşere min şehri z̠iʾl-ḳaʿdetiʾl-ḥarām ve hüve yevmüʾl-erbiʿā fī vaḳtiʾẓ-ẓuhr fī sene 995.

R383a Vefādan ben elüm çekdüm cefādan çek elüñ sen de
Getür göñlümi al ʿışḳuñ benüm bende senüñ sende**

1** Āfāḳı: Āfāḳ H.
11** leyāli: iclāli Ü.
13** fahāmet: fahāhet R Ü.
17-18** Vaḳaʿaʾl-ferāġu ʿan-itmāmihi bi-fażliʾllāhi Teʿālā ve enʿāmihi fī şühūr sene erbaʿ ve tisʿīn ve tisʿamiʾe min hicreti ḫayrüʾl-fīʾe: - H S.
18-23** Vaḳad vaḳaʿaʾl-ferāġu min tenmīḳi... bende senüñ sende: - H S Ü.

Żamīr-i münīr ḫūrşīd-i tenvīr erbāb-ı kemāle ve mir'āt-ı feyż-i mużāhāt ḳılup aṣḥāb-ma'ārif ü efḍāle ki mücellā-yı eşi'ā-i şevāhid-i ġayb u maṭraḥ-ı envār-ı tecelliyāt-ı *lārayb*e*'dür ḫafī vü nihān olmayup nūr-ı āftāb-ı 'ālem-tāb gibi manẓūr u meşhūr-ı cümle-i şeyḫ ü şebābdur ki bu kitāb-ı müsteṭāb ve ḫiṭāb-ı müşgīn-niḳāb ve bu 'unvān-ı ṣāḥā'if-i ehālī-i fażl u belāġat ve dībāce-i leṭā'if-i kemāl-i feṣāḥat u berā'at ki sevād-ı misk-efşānı kuḥlü'l-cevāhir-i dīde-i ḥūr ve beyāż-ı mihr-i nişānı maṭla'-ı ṣafā-yı manẓūm u menṣūrdur ve her lafẓ-ı mütekeffil iḥżār-ı bedāyi'-i beyānīdür. Naẓīrin Ḫāce-i Cihān görmemiş ve ṣadef-i vücūda böyle mervārīd düşmemişdür.

Li-münşihi : Belāġat burcınuñ bir aḫteridür
Feṣāḥat dürcinüñ bir gevheridür

Envā'-ı beḍāyi'-i ma'ārif ve emti'a-i ṣanāyi'-i leṭā'if ile yükün ṭutmış bir sefīne ve eṣnāf-ı le'ālī-i mütelālī-i 'irfān ve cevāhir-i zevāhir-i feżā'il-i bī-ḥadd ü kerān ile memlū vü meşḥūn bir defīne belki envā'-ı ma'ārif ü feżā'il ile āraste gerden-i vücūd-ı mes'ūdı ḳalā'id-i feżā'il-i nā-ma'dūd ile pīrāste ḫāṭır-ı 'āṭırına niçe biñ ebyāt almış ve istiḥżār-ı 'ulūm u fünūn ile şöhre-i cihān būḳalemūn olmış bir vücūd-ı şerīf-i lāzımü't-teşrīfdür. Lā-cerem ṣıġār u kibār ol sefīneyi kenāra çekmege ve ol defīneyi ele getürmege ṭālibler ve ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātla ṣoḥbet ü ülfete rāġıblar olmaġın mesned-nişīnān-ı eyvān-ı cāh u celāl ve serīr-ārā-yı sarāy-ı sa'ādet ü iḳbāl ve sākinān-ı südde-i feleksā ve ḳāṭınān-ı 'atebe-i gerdūn-feżādan ḳıdve-i erkān-ı devlet-i bī-zevāl ve 'umde-i a'yān-ı ḥaşmet-i bī-intiḳāl naḳāve-i ḥicāb-ı serā perde-i 'aẓamet ü celāl havret-i felek-rif'at ve cinān-ı melek-ḫaşlet **H340b** muḳarribü'l-ḥażretü'l-'aliyyeti'l-ḫāḳāniniyye ve mü'eyyidu'd-devleti'l-celiyyeti's-sulṭāniyye bülbül-i gülistān-ı**

---

[3]* *Bakara-2 (Şüphe yoktur).*

[1-24]** Żamīr-i münīr ḫūrşīd-i tenvīr... bī-zevāl ve 'umde-i a'yān: - R S Ü.

sarāy-ı kāmrānī ve ṭūṭī-i şīrīn-zebān-ı eyvān-ı ṣāḥib-ḳırānī melce`-i aṣḥāb-ı kerem ü mürüvvet mecma'-ı ādāb-ı merdānegī ve fütüvvet-i envā'-ı merāḥim ü a'ṭāf ile mevṣūf ve eṣnāf-ı mekremet ü elṭāfla ma'rūf-ı müstecmi' mekārim-i aḫlāḳ ve müstekmil-i ḥüsn-i şiyām ve elṭaf-ı a'rāḳ- başāretde 'uyūn-ı a'yān-ı neżāret-baḫş-ı çemen-i ehl-i 'irfān dīdār-ı pür-envārı ġurre-i ṣabāḥ-ı sürūr u iḳbāl ve lem'a-i çerāġ-ı sa'ādet ü iclāl cebīn-i mübīn-i bī-ḳarīni 'ālem-i ḥüsn ü melāḥatüñ tābende-i ḫūrşīd-i pür-żiyāsı ve ḳāmet-i pür-istiḳāmet ü bā-şehāmeti çemenzār-ı kemāl-i leṭāfet ü reşāketüñ nihāl-i bülend-bālāsı olan marżiyetü'ṣ-şemā'il maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il şīr-i dilīr-i pīşe-i şecā'at ve bebryān-ı cihān-ı mehābit-i yegāne-i ceng ü veġā Ḥażret-i Ġażanfer Aġa -*Beşşera llāhu bimā yerūmu ve yenbaġī*- Ḥażretlerinüñ maḳbūl ḫāṭır-ı āṭır-ı feyż-i müẓāhirleri olmaġla muḳaddemā ḫidmet-i 'aliyyelerine bir nüsḫa ihdā olınduḳda ġāyet mekārim-i re'fetlerinden ve ma'ārif ü kemālāta kemāl-i meyl ü raġbetlerinden bu kelām-ı 'acz- irtisāmuñ ol deñlü ḥüsn ü cemāli ve mir`āt-i vücūdınuñ manẓūr-ı enẓār-ı 'aliyyeleri olmaḳ iḥtimāli degül iken maḥż-ı luṭf-ı re'fetlerinden kitāb-ı merḳūmuñ ḥüsn-i ḳabūlinde müzeyyed-i merḥamet ü şefḳatleri ẓāhir ü bāhir olmaġla baḫt u devlet gibi her-bār ḳarīn ü enīsleri ve mānend-i sa'ādet ü iḳbāl nedīm ü celīsleri olup ol kitāb-ı belāġat-āyīn şemāme-i 'anberīn gibi ellerinden düşmez ve 'anberīne zerrīn-mişāli sīne-i sīmīnlerinden çıḳmazlar idi.

Li-münşihi : Sözlerüñ girdi Ḥasan ḳoyna ol sīm-tenüñ
Ola kim ḳalbine te`şīr ide söz süḫanuñ

Binā-yı 'aliyye-i cemile ḫuddām-ı 'atebe-i 'āliye vü sedene-i südde-i sāmiyeden cenāb-ı me'ālī-nişāb ve mekārim-intisāb **H341a** 'ālem-i ḳavā'id-i uṣūl müfredāt-ı 'ārif-i ḳavānīn-fürū' mürekkebāt-ı yāḳūt-ı ma'den ḫulḳ-ı ḥüsn-i**

1-25** sarāy-ı kāmrānī ve ṭūṭī-i şīrīn... ma'den ḫulḳ-ı ḥüsn: - R S Ü.

mukle-i ʿuyūn-ı aʿyān zemen-i şayrafī-i bāzār-ı maʿārif sebʿa-i seyyāre-i ʿālem-i leṭā'if kātib-i erbāb-ı harf-i pādşāhī şāyeste-i envāʿ-ı merāḥim ü mekārim-i şāhenşāhī Muṣṭafā Aġa ki ḥüsn-i aḫlāḳ ile şöhre-i āfāḳ olduġından ġayrı ḳalem-miṡāl ḥüsn-i ḫaṭṭı taḥṣīl eylemiş ve Mānī-mānend naḳḳāşlıḳ ṣanʿatın tekmīl itmiş maʿārif-i külliye ve ṣanāyiʿ-i cüz'iyyede māhir bir ẕāt-ı müstecmiʿü'l-maḥāmid ve'l-mefāḫirdür bu nüsḫa-i celīlenüñ istiktāb u istikmāline taḳayyüd gösterüp şerā'if-i teşrīf ü taʿẓīmi ber-mezīd ve cāme-i cedīd-i ʿiyd ile saʿīd olsun diyü sādāt-ı ʿamīmü'l-berekātdan ve ṭā'ife-i şerīfe-i ehl-i sünnet ve cemāʿātdan cāmiʿ-i mefāḫir ü menāḳıb Meḥemmed Emīnü't-tirmiẕī El-Ḥüseyni'l-kātib aḳlām-ı müşkīn-erḳāmı ile itmām itdükde mā-ṣadaḳ kelām-ı kitāb-ı kerīm *cā'e men ḫayrun*[*] kātib oldı. Numiḳatü'l-faḳīrü'l-müẕnib Emīr Meḥemmed Emīnü't-tirmiẕī ḳarni bi'l-luṭfi'l-ebedī ve'l-ʿavn sermedī fi'l-ʿaşri'l-āḫir min *şehri Ramażāne'l-leẕī ünzile fīhi'l-ḳur'ānu*[*] el-muntaẓam fī silk-i şühūr sene erbaʿ ve elf min hicretü ḫayri'l-beriyyeti ʿaleyhi't-teslīmu ve't-taḥiyyetu[**].

[11*] *En'ām-160, Neml-89, Kasas-84 (Kim iyilikle İlahi huzura gelirse).*

[13*] *Bakara-185 (Ramazan ayı Kur'ān'ın indiği aydır).*

[1-15**] muḳle-i ʿuyūn-ı aʿyān... ḫayri'l-beriyyeti ʿaleyhi't-teslīmu ve't-taḥiyyetu: - R S Ü.

DİZİN

A

Ā'işe, 288
Abbāsī, 876
Abdī Beg, 163
Abdī Çelebi, 627, 628
Abdī-i Ẓarīf, 584
Abdu'llāh Efendi, 213, 226, 286, 310, 312, 336, 584, 629, 825
Abdu'llāhi'l-ġanī Ḥüseyn, 1147
Abdu'r-raḥīm Efendi, 420, 857, 1079, 1100
Abdu'r-raḥman Cāmī, 980
Abdu'r-raḥman Efendi, 330, 581, 607, 633, 672, 824, 1110, 1111
Abdü'l-azīz, 631, 726
Abdü'l-kerīm, 639, 732
Abdü'l-vehhāb Eş-şābūnī, 626, 630
Abdü'd-delīl, 411
Abdü'l-bāḳī Efendi, 220, 221, 644, 858, 985, 1058
Abdü'l-celīl, 265, 315
Abdü'l-fettāḥ Efendi, 788
Abdü'l-ġanī Efendi, 265, 912, 1019
Abdü'l-ġanī, 769
Abdü'l-ḥayy, 341
Abdü'l-ḳādir, 827, 833, 835
Abdü'l-kerīmzāde, 274, 368, 426, 457, 777, 1096
Abdü'l-laṭīf Efendi, 239, 415, 476
Abdü'l-melik, 889
Abdü'l-mü'min Efendi, 420, 980, 1127
Abdü'l-vāḥid, 1084
Abdü'l-vāsi' Çelebi, 484
Abdü'l-vehhāb, 368, 1107
Abdü'ṣ-ṣamed, 759, 760
Absāl ü Salāmān, 874
Acem Ḥasan, 740
Acem, 24, 73, 86, 88, 94, 108, 129, 178, 228, 236, 250, 274, 282, 283, 287, 308, 318, 384, 444, 456, 468, 474, 541, 584, 611, 619, 666, 687, 736, 739, 743, 765, 766, 775, 784, 872, 960, 961, 985, 992, 1114, 1058, 1129, 1137,
Acemī Ḳāsım Paşa, 537
Acemzāde, 183
Ādem, 12, 391
Aden, 20, 805, 900
Adlī, 77, 81
Adnī, 637
Āftābī, 164, 165
Aġazāde, 579
Āgehī, 166, 383
Aġrıboz, 162
Aġros, 574, 756, 1014
Ahdī, 738, 739
Ahī, 191, 193, 196, 217, 305
Aḫīzāde Meḥemmed Çelebi, 299, 315, 898, 1043, 1061, 1121, 1085
Aḫlāḳ-ı 'Alā'ī, 651, 698, 699, 708
Aḫlāḳ-ı Muḥsinī, 698
Aḫlāḳ-ı Nāṣırī, 698
Aḫlāḳü's-salṭanat, 954
Aḥmed ü Maḥmūd, 399
Aḥmed Beg, 137, 143, 376
Aḥmed Çelebi, 140, 187, 650, 925, 1009
Aḥmed Efendi, 120, 312, 891
Aḥmed Ḳazvīnī, 987
Aḥmed Paşa, 132, 133, 134, 191, 194, 290, 353, 411, 449, 506, 552, 561, 568, 729, 751, 1021, 1078
Aḥmed Yesevī, 666
Aḥmed, 126, 130, 134, 137, 138, 139, 512, 527, 537, 541, 583,

637, 671, 673, 714, 739, 787, 814, 832, 1052, 1057, 1085, 1089
Aḥmed-i Dāʿī, 137
Aḥmed-i Muḫtār, 411
Aḥmed-i Rıḍvān, 146
Aḥmedī, 143
Aḥmedī, 144, 145, 1128
Akḥiṣār, 786
Aḳsarāy, 217, 1056
Aḳşehr, 148, 756
Aḳşemsü'd-dīn Ḥażretleri, 320
Alaca Ḥammāmı, 218
Alacaḥiṣār, 638
Alem Şāh, 231
Alī Beg, 88 , 511, 512
Alī bin Yūsuf El-fenārī, 765
Alī Çelebi, 323, 414, 457, 681, 683, 725, 726, 923, 937, 1092, 1130, 1134
Alī Ḳuşcı, 872
Alī Murtażā, 868
Alī Naṭṭāʿī, 611
Alī Paşa Medresesi, 122, 221, 283, 571, 997, 1082,
Alī Paşa, 383, 401, 403, 483, 527, 877, 946, 1003, 1050, 1099
Alī, 225, 270, 311, 342, 443, 561, 562, 598, 614, 618, 673, 680, 684, 701, 718, 720, 721, 722, 723, 724, 736, 738, 774, 961, 1076, 1129
Alīzāde, 432
Amasiyya, 103, 144, 147, 164, 246, 252, 283, 330, 333, 358, 420, 428, 453, 500, 508, 517, 520, 603, 632, 811, 868, 940, 972
Āmid, 308, 505, 987
Amrī, 359, 363, 732, 732, 935
Anaṭolı, 122, 126, 161, 193, 249, 261, 271, 312, 315, 406, 460, 509, 518, 542, 548, 576, 577, 584, 602, 622, 696, 723, 734, 740, 791, 833, 858, 863, 867, 888, 890, 891, 923, 933, 996, 1049
Andelībī, 734, 735
Ānī, 187, 188
Anḳā, 736, 737
Anḳara, 632, 996, 1111
Anṭakya, 548
Anṭolı, 156
Arab Çelebi, 564, 581, 823, 837, 870, 1055
Arab-ı Siyāh, 515
Arabistān, 159, 319, 777
Arabzāde Efendi, 377, 564, 605, 737, 837, 893, 953, 968
Aras, 934
Ārif, 583, 619, 621
Ārifī, 622, 624
Arisṭo, 444, 637
Arslan Paşa, 496
Arşī, 373, 647, 648
Āṣaf, 148, 369, 570, 637, 1003, 1050, 1076
Āṣafī, 162
Aşamm, 401
Askerī, 660
Aşcızāde Ḥasan Çelebi, 126, 295, 874, 937
Āşıḳ Çelebi, 304, 305, 306, 341, 345, 407, 453, 463, 470, 483, 485, 517, 560, 595, 602, 648, 660, 752, 842, 845, 963, 1059
Āşıḳ Paşa Maḥallesi, 383
Āşıḳ, 611
At Meydānı, 387, 806
Aṭā Efendi, 523, 618, 666, 667, 669, 737
Aṭā'ī, 666
Aṭāu'llāh Efendi, 341, 522, 575, 697, 788
Atpazarı, 472
Aṭṭārzāde, 573
Ażdü'd-devle, 762, 764

Avnî, 73, 737
Ayas Paşa, 376, 406, 585, 639, 1077
Ayaşofya, 156, 216, 322, 349, 437, 438
Aydın, 213, 288, 480, 497, 968, 1054, 1097, 1109
Azablar Ḥammāmı, 218
Āẕerbāycān, 848, 1073, 1110
Āẕerî, 149, 150
Azîzî, 657, 659
Azmî Efendi, 278, 284, 566, 594, 649, 650, 653, 655, 957
Aẕrā, 44, 527

B

Ba'albek, 584
Baba 'Alî Mest, 369
Badra, 288
Bāġçeḳapusı, 318
Baġdād, 358, 381, 411, 525, 581, 607, 739, 791, 799, 914, 934, 987, 1036
Bahā'ü'd-dîn-i Sühreverdî, 913
Bahā'ü'd-dînzāde Efendi, 226, 310, 598, 975, 1110
Bahār u Ḫazān, 874
Bahārî, 225
Bahāristān, 689
Bahāriyye Ḳaṣîdesi, 383, 401
Bahāyî, 226, 228
Baḥrî, 214
Baḫtkān, 637
Bāḳî, 181, 183, 199, 200, 205, 206, 208, 209, 210, 241, 1018, 1106
Bāḳî, 642
Bāldırzāde, 463
Balıkesr, 247, 397, 629
Bālî, 211, 258, 277, 352, 423,463, 486
Başîrî, 216, 217, 404, 664
Başra, 914
Başcı İbrāhîm Medresesi, 598
Bayrām Çelebi, 342
Bayrām, 960
Bāzārbaşızāde, 921
Bedaḫşān, 26, 176, 550, 842, 949, 986
Bedî'î, 212
Bedrü'd-dîn Ḫalîfe, 699, 975
Beglerbegi Medresesi, 1069
Begşehr, 858
Behiştî, 228, 229, 430
Behlūl, 232
Behmen, 99, 117
Behrām u Zühre, 812
Behrām, 16, 82, 99, 334, 810
Behzād, 458, 780, 1053
Beḳāyî, 220, 221, 222
Bekr, 714
Bekrîzāde, 701
Bektāş, 178
Bektūtiyān, 965
Belġrad, 566, 570, 1059
Belîġî, 223, 225
Belḳîs, 113, 455
Benî Hāşim, 1113
Beñli Memi, 848, 1014
Berf Ḳaṣîdesi, 467
Berg ü Bār, 800
Berġama, 863
Berġus, 338
Berḳî, 212
Beşāret, 178, 179
Beşikṭaş, 756, 928, 929, 1005
Beyānî, 232, 233, 234, 235
Beytu'llāhü'l-ḥarām, 111, 360, 792, 924, 989, 1003
Beytü'l-ḳaṣîde-i Kitāb, 592
Beyżāvî, 57, 508
Bezcizāde, 1043
Bezmî, 213
Bi'atî, 237
Bîcān, 829

Bīcene, 829
Bīdārī, 236
Bīnī-zāde, 623
Birāder, 755, 757
Birgi, 497
Boḳrāṭ, 530
Bosna Sarāyı, 313, 387, 522
Boyābād, 217
Bū ʿAlī, 684, 1118, 1130
Budin, 293, 346, 457, 497, 570
Buḫārā, 765
Burdur, 487
Burhān Efendi, 535
Burusa Sulṭān Medresesi, 65
Burusa, 110, 112, 126, 134, 135, 155, 159, 184, 193, 263, 290, 291, 296, 297, 310, 312, 318, 351, 353, 357, 360, 363, 396, 397, 403, 416, 420, 426, 432, 437, 457, 470, 498, 509, 516, 540, 552, 553, 558, 559, 578, 595, 597, 611, 626, 628, 696, 702, 724, 725, 743, 754, 755, 765, 777, 784, 787, 791, 813, 833, 834, 837, 842, 845, 858, 872, 874, 884, 904, 965, 992, 997, 1004, 1006, 1021, 1034, 1065, 1081, 1082, 1102, 1113, 1116, 1117, 1126, 1127
Būstān Efendi, 180, 274, 815, 893, 933
Būstān, 310, 479, 1123, 1127
Bünyād, 1045

C

Cāʿfer Çelebi, 82, 159, 240, 251, 253, 466, 515, 930, 1014, 1065
Caʿfer Paşa, 260, 345
Caʿfer-i Bermekī, 253
Caʿferī, 258
Cābir-nāme, 874
Cālīnūs, 59, 183, 530, 637, 1043
Cāmī Beg, 248, 250, 257, 1132
Cāmiʿardı Medresesi, 368, 377
Cāmiʿü'l-ḥikāyāt, 571
Cān Memi, 243
Canik, 1033
Cāru'llāhzāde, 233
Cebra'īl, 375, 866, 1008
Cefāyī, 260
Celāl Çelebi, 260, 677
Celālī, 1070
Celālü'd-dīnü'l-mevlevī, 1039, 1070
Celālzāde Ṣāliḥ Efendi, 344, 417, 569, 1009
Celālzāde Muṣṭafā Çelebi, 1040
Celīlī, 263, 264, 265
Cem Saʿdīsi, 396, 480
Cem Sulṭān, 110, 231, 325, 480, 529, 881
Cem, 18, 110, 112, 113, 209, 420, 481, 526, 576, 581, 640, 774, 927, 1113
Cemāl Efendi, 856, 898 1129
Cemāl Ḫalīfe Maḥallesi, 324
Cemālī, 266, 267, 552, 1114
Cemālü'd-dīn bin Tengrī Birvī, 126
Cemīlī, 268
Cemşīd, 16, 25, 73, 82, 83, 92, 93, 95, 98, 99, 125, 192, 254, 309, 570, 684, 821, 856, 1025, 1039, 1073
Cenābī Efendi, 268, 272
Cenābī Paşa, 239, 271
Cenderecizāde, 539
Ceng-nāme, 137
Cevānī, 275, 276
Cevherī, 277, 278, 280, 486
Cevrī, 274
Ceyḥūn, 324, 539, 591, 716, 934, 1028
Cezā'ir, 733, 933, 1144
Cezerī Ḳāsım Paşa, 567
Cidde, 324

Cimri Çingān, 222
Cinānī, 150, 272, 273

Ç

Çağşırcı Şeyḫī, 552
Çākī, 647
Çālākī, 1123
Çaldıran, 87, 591
Çalık ʿAlī, 891
Çarṭaḳlı Ḥammāmı, 218
Çataloluḳ Çeşmesi, 754
Çeşmecizāde, 1049
Çīn, 63, 136, 320, 395, 454, 458, 512, 528, 610, 848, 873, 894, 1052, 1053
Çitli Ḥammāmı, 1058
Çivizāde Efendi, 156, 342, 426, 520, 663, 693, 770, 726, 820, 885
Çorlı, 229, 230, 344, 430
Çubuḳovası, 217
Çūḳādār, 781
Çuḳur Ḥammāmı, 218

D

Dāʿī, 123, 376
Daḫḫāk, 23, 86, 308, 608
Dānişī, 377, 378
Dārā, 16, 17, 18, 77, 82, 93, 98, 309, 333, 358, 403, 419, 623, 834, 853, 1024, 1039, 1071
Dārü'l-ḥadīs̱ Medresesi, 155, 211, 428, 508, 514, 663, 833, 993
Dāvud Paşa Maḥallesi, 250, 466, 508
Dāvud Paşa Medresesi, 631, 1003
Dāvud, 847, 876
Dāvudzāde Efendi, 301
Defterdārzāde, 267, 313, 864
Deḫḫānī Beg, 759, 760
Deh-murġ, 541
Deli Birāder, 754
Depegöz Ḥıżr Çelebi, 357
Dergüzīn, 236
Derūnī, 379, 381
Dervīş Beg, 138
Dervīş Çelebi, 213
Dervīş Ḥasan,, 383, 384, 385, 387, 392, 393, 394, 395, 715, 811, 883
Deryā-yı Ebrār, 944
Derzīzāde, 413, 675
Dımışḳ, 473, 610
Dicle, 381
Dimetoḳa, 80, 280
Dīnār, 1123
Dīvān-ı Ḥāfıẓ, 479, 793
Diyārbekr, 139, 308, 359, 410, 537, 740, 793, 849
Diyār-ı ʿArab, 91, 260, 323, 332, 394, 437, 564
Duʿāyī, 397
Duḳakinzāde, 137, 1073
Dülbendzāde Ḳāsım Paşa, 225, 609, 919
Düldül, 1003
Dülgerzāde Seydī Çelebi, 516
Dürer, 349, 350, 684, 712
Dürretü't-tāc, 349
Dürrī, 396

E

Ebher, 308, 913
Ebī Eyyūb-ı Enṣārī, 187, 323, 571, 786, 843, 844, 1034, 1041, 1055, 1137
Ebī Ṭālib, 561
Ebkār-ı Efkār, 812
Ebū ʿAlī Sīnā, 59, 527, 574
Ebū Bekr, 434, 455
Ebū Cehl, 126
Ebū Derdā, 174
Ebū İsḥaḳ-ı Kāzirūnī, 330
Ebū Ḥanīfe, 58, 362
Ebu'l-fażl Efendi, 583, 664, 791
Ebu'l-ḥasan ʿAlī, 762

Ebu's-su'ūd Efendi, 64, 149, 187, 203, 221, 227, 233, 255, 269, 294, 315, 351, 362, 442, 444, 457, 464, 490, 509, 527, 528, 554, 606, 626, 694, 704, 728, 834, 852, 858, 904, 925, 931, 940, 951, 955, 994, 1014, 1091, 1118
Ecezāde, 777
Edāyī Beg, 146, 147
Edhem, 980
Edirne, 122, 155, 173, 179, 197, 211, 212, 225, 235, 239, 255, 259, 265, 268, 274, 289, 303, 333, 357, 358, 368, 373, 377, 395, 428, 436, 449, 461, 464, 470, 490, 509, 513, 514, 529, 558, 565, 570, 573, 576, 596, 633, 634, 643, 644, 660, 661, 663, 667, 668, 669, 671, 695, 702, 713, 723, 725, 738, 740, 760, 811, 823, 853, 858, 862, 863, 896, 898, 904, 938, 993, 1004, 1007, 1043, 1048, 1069, 1073, 1084, 1085, 1088, 1091, 1097, 1110, 1117, 1144
Eflātūn, 136, 562, 637
Efrāsiyāb, 16, 23, 82, 93, 370, 519
Efrence, 1135
Egridir, 535
Ehlī, 197, 555
Ekmel Efendi, 144, 233
Elḳās Mīrzā, 619
Emānī-i Ḳadīm, 169
Emānī-i S̱ānī, 170
Emīnī, 172, 173
Emīr Buḫārī, 167, 238, 353
Emīr Hāşim, 186, 927
Emīr Süleymān, 137
Emīr Şāh, 769, 841
Emīr Ḥasan Efendi, 409, 490
Emīr Ḥasan Kāfī Efendi, 268
Emīr Ḥüseyn-i Ḥalvā'ī, 303
Emīr, 187
Emīrek, 183
Emīrī, 184, 186, 927
Emrī, 173, 174, 177, 179, 180, 304, 592, 637, 713, 714, 962
Emru'llāh, 173, 991
Enbūb, 576
Engürüs, 201, 219, 570, 962, 963, 1105
Enverī, 189, 190
Erdebil, 252
Erdevān, 95
Erdişīr, 309
Eregli, 114, 241
Ergene Köprisi, 1084
Erjeng-i Mānī, 458, 891
Es'ad Çelebi, 152
Esed, 980
Esīrī, 161, 162
Eskişehr, 661
Eşrāfü't-tevārīḫ, 616
Evrenos Beg, 163
Eymen, 163
Eyyühe'l-veled, 616
Ezherī, 148

F

Fā'iyye Ġazeli, 402
Faġfūr, 99, 235
Faḫrī Çelebi, 777, 778
Faḳīhzāde, 1115
Faḳīrī, 811
Fānī, 776, 777, 823
Fāriġ, 803
Fāṭıma, 561
Fāżıl Efendi, 1018
Fażlī, 791, 795, 797, 798
Fażlu'llāh-ı Ḥurūfī, 1037
Fedāyī, 778
Fehmī, 818, 821, 823
Ferdī, 785
Ferecik, 289

Ferhād, 28, 140, 169, 176, 206, 264, 284, 290, 313, 323, 329, 419, 422, 557, 575, 636, 797, 844, 850, 851, 881, 1028, 1095, 1097, 1116, 1125
Ferhād-nāme, 874
Ferīdūn, 16, 18, 25, 77, 82, 93, 98, 435, 570, 581, 834
Ferruḫ u Gül-ruḫ, 1049
Ferruḥ, 63, 270
Ferruḫī, 786
Fetḥu'llāh Çelebi, 619
Fevrī, 814, 815
Feyżī, 824, 825
Fırat, 381, 801, 909, 1028
Fiġānī, 304, 804, 805, 806, 807
Fihristü'l-ʿulūm, 283
Fikrī, 811, 813
Filibe, 213, 259, 424, 441, 463, 577, 605, 776, 777
Firʿavn, 36, 355, 657, 837, 876, 930, 986, 998
Firāḳī, 460, 782, 784
Firdevsī, 619, 750,
Firdevsī-i Tūsī, 784, 785
Fīrūz Şāh Ḳıṣṣası, 571
Fiyūme, 890
Frengistān, 112, 325, 480, 783
Fuṣūṣ-ı Ḥikem, 814
Fużūlī, 564
Fürḳat-nāme, 359
Fürūġī, 787, 788, 789
Füsūnī, 789, 790

G

Ġalaṭa, 159, 223, 249, 349, 409, 432, 457, 464, 527, 583, 588, 848, 901, 937, 1053, 1066
Ġalaṭalı Seydī ʿAlī, 846
Ġamī, 765, 767
Ġanī, 768, 774
Ġarāmī, 751
Ġarībī, 525, 752
Ġażanfer Aġa, 1149
Ġayretī, 775
Ġazālī, 754, 755, 759
Ġazanfer Aġa, 779
Gedus, 291, 862
Gegbuze, 363, 508
Gelibolı, 295, 304, 307, 340, 475, 592, 607, 614, 865, 888, 931
Gencīne-i Rāz, 1056, 1136
Gerede, 769
Germiyān, 137, 143, 291, 325, 551, 642, 655, 862, 1106, 1135
Geyikli Baba, 755, 756
Geyve, 867
Ġıyāṣü'd-dīn Manṣūr, 985
Ġināyī, 774
Ġonçe Keyvān, 147
Gök Meydānı, 386
Gölḥiṣār, 1108
Göynük, 609
Ġubārī, 486, 688, 744, 745, 747, 748, 749, 750
Ġulāmī, 276, 764
Ġurer, 349, 350, 684, 712
Gūy u Çevgān, 874
Gücerāt, 848
Gül Ḳaṣīdesi, 801
Gül ü Bülbül, 796, 798
Gülābī, 865
Gül-i Ṣad-berg, 263
Gülistān, 126, 479, 529, 601, 1123, 1127, 1132
Gülşen-i Tevḥīd, 529
Gülşenī, 876
Günāhī, 373, 865, 866, 867
Gūranī Maḥallesi, 831
Gürz Seydīzāde Efendi, 295, 655, 872
Güvāhī, 867
Güzelce Rüstem Paşa, 293
Güzelḥiṣār, 968

H

Habeş, 992
Habîbî, 287
Habîbî-i Şânî, 288
Habsî, 291, 292, 293
Hâce ʿAṭâ Efendi, 1056
Hâce ʿAṭṭâr, 944
Hâce Efendi, 47, 153, 300, 362, 364, 836, 954, 960
Hâce İlyâs, 553
Hâce Ḳaynı, 166
Hâce Paşa, 506
Hâce Selmân, 676
Hâce-i Cihân, 51, 56, 61, 63, 64, 637, 638, 651, 685, 725, 909, 954, 1023, 1148
Hâcı Bektâş, 352
Hâcı Maḥmûd, 330
Hâcı Paşa, 144
Hâcı Ḫalîfe, 318
Hâcı Ḥasanzâde, 82, 122, 126, 248, 251, 257, 1070
Hadîdî, 289
Hadîḳatü's-suʿadâ, 800
Hâdim ʿAlî Paşa, 923
Haffî, 358
Hâfiẓ-ı ʿAcem, 282
Hâfiẓ-ı Ḳonevî, 284, 618
Hâfiẓ-ı Leng, 594, 595
Hâfiẓ-ı Sirozî, 284
Hâfiẓ-ı Şîrâzî, 793, 980, 1037
Hâfıẓzâde, 537, 743
Haḳâʾiḳ u Daḳâʾiḳ, 381
Hâkî-i Üskübî, 339, 340, 341
Hakîm Çelebi, 167, 242
Hakîm Sinânoğlı, 667
Hakîmî, 308
Hakîmzâde, 577
Haleb, 90, 91, 150, 162, 224, 260, 332, 410, 471, 472, 509, 518, 534, 564, 571, 578, 632, 727, 730, 741, 994, 997, 1009, 1012, 1037
Hâletî Çelebi, 284, 286
Hâlid bineʾl-velîd Ḥażretleri, 541
Halîl, 361, 375, 414
Halîl-i Zerd, 359, 360
Halîm Çelebi, 160
Halîmî,, 252, 314, 315, 317, 318
Hâlişî, 341
Hallâc, 193
Hamâ, 150, 260
Hamdî Çelebi, 320, 322, 323
Hâmgümüş, 955
Hamîd, 79, 487, 515, 535, 574, 598, 827, 833, 1014, 1035
Hâmidîzâde Celîlî, 263
Hamse, 964
Hamza Beg Medresesi, 696
Hamza, 1106
Hançeriyye Medresesi, 965
Harîmî, 291
Harîrî, 290, 291, 692, 702
Harizme Şücâʿ, 553
Har-nâme, 551
Harrâṭzâde, 274
Hasan Ağa, 442
Hasan Beg, 377, 465, 499, 537, 644, 993
Hasan Çelebi, 295, 299, 471, 498, 608, 833
Hasan Çelebi-i Muʿîd, 298
Hasan, 142, 165, 191, 214, 242, 390, 503, 673, 715, 736, 742, 804, 823, 824, 850, 865, 893, 896, 973
Hasbî, 404, 862
Haşeki Sulṭân Medresesi, 315, 624, 1003
Hasîbî, 293
Hasköy, 661, 863
Haşeri Ḥasan, 217
Hâşim, 550
Hâşimî, 1113, 1114, 1115

Hāşiye-i Dakā'ik, 485
Hāşiye-i Işlāḥ, 573
Hāşiye-i Meṭālı' ü Muṭavvel, 350, 694
Hāşiye-i Şerḥü'l-'akā'id, 366
Hāşiye-i Şerīf, 772
Hāşiye-i Tecrīd, 694, 695, 772, 870, 964
Hāşiyetü Tefsīri'l-ḳāḍī, 350
Hāşiyetü't-telvīḥ, 350
Hātem, 67, 183, 1067, 1076
Hātemī, 330, 338, 1031, 1065
Haṭībzāde, 870
Hātifī, 1110,1111, 1112, 1113
Hatmī, 344, 345
Haṭṭ Ḳaṣīdesi, 654
Hāverī, 194, 342, 344, 1095
Havernaḳ, 988
Hażret-i 'İzzet, 737
Hażret-i Şamedānī, 1121
Hażret-i Deyyān, 837
Hażret-i Emīr-i Buḥārī, 135, 568, 751, 874, 1057
Hażret-i İsmā'īl, 778
Hażret-i Meḥemmed Muşṭafā, 10
Hażret-i Mevlānā, 119, 128, 129, 130
Hażret-i Ḥassān, 874
Hażret-i Ḥüseyn, 550
Hayāl, 562, 563
Hayālī Beg, 355, 366, 369, 370, 680, 728, 760, 844, 1076
Hayālī Çelebi, 230, 326, 337, 366, 368, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 404, 1077, 1137
Hayātī Beg, 323, 324
Hayber, 561
Haydar Çelebi, 325
Haydar Re'īs, 901
Haydār, 455, 682
Haydarī, 326, 950
Hayretī, 326, 328, 329, 558, 865, 1146
Hayretī-i 'Acem, 563
Hayrü'd-dīn Efendi, 508, 569, 584, 837, 884
Hayrü'd-dīn Paşa, 1058
Hazānī, 348
Heft Meclis, 616
Heft Peyker, 874
Helākī, 527, 1123
Helvā'ī, 548
Hemdemī, 1126, 1127
Hemedān, 468, 630
Herāt, 765
Hersekoğlı, 561
Hevāyī, 1127, 1128
Heves-nāme, 256
Hıfẓī, 305, 306
Hıṭā, 395, 454, 605, 873, 1052
Hıżr Bālī, 1006
Hıżr Beg Çelebi, 354, 366, 506
Hıżr, 353, 358, 414, 419, 454, 512, 529, 592, 660, 718, 776, 785, 867, 896, 931
Hibetu'llāh, 788
Hicāz, 34, 394, 634, 745, 757, 866
Hicrī Ḳara Çelebi, 584
Hicrī, 1116, 1117, 1118
Hidāye, 711, 999, 1056
Hilālī, 583, 1124, 1126
Hilmī, 310, 313
Hilmī-i Şāliş, 312
Hilmī-i Şānī, 311
Hindistān, 51, 181, 542, 848, 914
Hindū, 1042, 1116
Horāsān, 84, 216, 848, 916, 959, 981, 1073
Hoten, 605, 778
Hubbī, 288, 1102
Hudāyī, 346
Hūrşīd ü Cemşīd, 289
Hużūrī, 304, 305

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hüccet-i ʿIşkıyye, 830
Hüdāyī, 1118,1120, 1121, 1123
Hükmī, 307
Hümā vü Hümāyūn, 266, 796
Hümām, 1114
Hümāmī, 1128
Hümāyūn-nāme, 616
Hüner-nāme, 1129
Hürmüz, 914
Hürremī, 313
Hüsāmiyye Medresesi, 695, 858
Hüseyn ʿAvvād, 107
Hüseyn Baykara, 109
Hüseyn Çelebi, 138, 473
Hüseyn Efendi, 141, 554
Hüseyn Vāʿiẓ, 651, 800
Hüseyn, 260, 293, 587, 622, 673, 736, 744, 804, 824, 847, 921, 1043, 1121
Hüseynī, 303, 304, 808
Hüsn ü Dil, 194, 874
Hüsrev ü Şīrīn, 191, 263, 552, 642, 901
Hüsrev, 16, 55, 82, 191, 199, 215, 264, 323, 352, 544, 551, 552, 594, 599, 747, 850, 1025, 1028, 1043, 1075
Hüsrev-i Dehlevī, 231
Hüsrevī, 74, 351, 1105
Hüsreviyye Medresesi, 696

I

Irāķ, 34, 84, 138, 382, 384, 634, 661, 743, 747, 1110, 1119
Işfahān, 382, 405, 674, 821, 949, 1120
Isparta, 827, 833, 991
Ispartazāde, 733
Işķi, 663, 664
Işret-nāme, 440
Iyānī, 740, 741, 743, 1114
Iydiyye Ķaṣīdesi, 401
Iyşī, 743, 744

İ

İbn ʿAlī, 528
İbn Sīnā, 354
İbn Ḥacer, 699
İbnü's-semīn, 700
İbrāhīm Paşa, 291, 292, 326, 370, 371, 406, 416, 570, 622, 624, 778, 801, 806, 810, 872, 1040, 1067, 1076, 1137,
İbrāhīm Çelebi, 214, 309
İbrāhīm Edhem, 784, 1032
İbrāhīm Paşa Medresesi, 155
İbrāhīm, 149, 361, 608
İbret-nümā, 874
İçil, 919
İlāhī Beg, 168, 169
İlhāmī, 167
İlmī, 669, 670, 671, 673, 674
İlyās Çelebi, 553
İlyās, 618, 664
İmādü'd-dīn Sinān, Efendi, 1036, 1144
İmām Ġazālī, 616
İmām Ṭarṭuşī, 1103
İmān Ḥişārı, 217
İnāyetu'llāh, 733
İnebaḫt, 394
İrān, 16, 23, 56, 91, 130, 199, 226, 456, 467, 468, 630, 639, 800, 848, 961, 995, 1147
İrcāʿü'l-ʿilm ilā-nuķṭatin Vāḥide, 283
İrem, 49, 63, 100, 139, 369, 371, 411, 445, 489, 495, 498, 663, 769, 774, 795, 799, 873, 881, 892, 913, 1021, 1065, 1116, 1144
İsā Beg Medresesi, 629
İsā Ḫāce, 776
İsā, 18, 54, 62, 115, 120, 133, 266, 294, 401, 476, 487, 523, 582, 723, 801, 812, 822, 866, 930, 1021, 1144

İsfendiyār, 88
İsḥāḳ Çelebi, 155, 156, 159, 161, 330, 396, 450, 473, 494, 732, 1066, 1126
İsḥaḳ Paşa, 660
İskender Beg, 775
İskender Çelebi, 169, 216, 218, 369, 371, 416, 443, 757, 761, 806, 1067, 1137
İskender Paşa, 138, 411, 588, 591, 914
İskender, 16, 25, 99, 100, 130, 201,309, 358, 456, 665, 828, 983
İskender-nāme, 145, 805
İsketuz, 495
İslām Beg, 470, 471
İsli ʿAbdī, 626
İsmāʿīl, 130, 361, 833, 864, 1131
İspanya, 1135
İsrāfīlzāde, 156
İstanbul, 116, 138, 146, 148, 156, 166, 167, 169, 172, 180, 189, 191, 212, 223, 232, 238, 245, 249, 250, 253, 259, 283, 298, 324, 326, 346, 348, 352, 356, 358, 401, 410, 411, 413, 416, 421, 430, 437, 443, 447, 450, 458, 465, 466, 471, 485, 498, 509, 518, 521, 527, 532, 534, 546, 564, 574, 581, 587, 588, 622, 623, 626, 659, 660, 664, 675, 678, 680, 697, 735, 736, 739, 752, 785, 795, 823, 877, 878, 901, 937, 950, 967, 1049, 1060, 1070, 1124, 1132, 1137
İşretī, 660, 662
İştibī, 587
İştibzāde, 605
İvaż, 397
İẕārī, 642, 643, 646, 272
İzmir, 624, 1081
İzniḳ Medresesi, 632
İzniḳ, 155, 222, 263, 312, 366, 379, 590, 601, 841, 1051, 1096
İzzetī, 655, 656

K

Kaʿbe, 10, 39, 49, 50, 74, 76, 157, 182, 231, 239, 275, 318, 374, 384, 385, 404, 414, 419, 437, 439, 458, 509, 522, 580, 612, 633, 635, 660, 668, 671, 765, 792, 847, 860, 862, 865, 877, 917, 929, 963, 994, 1004, 1022, 1032, 1044, 1048, 1120, 1126
Ḳābilī, 831
Ḳabūlī, 832
Ḳāḍī ʿAyāż, 1057
Ḳāḍī ʿİżad, 616
Ḳāḍī Fāżıl, 435
Ḳāḍī Medresesi, 740, 1106
Ḳāḍī Remzī Çelebi, 670
Ḳāḍī Ḥasan, 1069
Ḳādirī Efendi, 156, 286, 626, 633, 733, 827, 829
Ḳāḍīzāde Efendi, 141, 180, 298, 633, 914, 933, 1095
Ḳadrī Efendi, 297, 380, 402, 406, 424, 468, 577, 756, 801, 833, 835, 836, 1049, 1067
Ḳāf Aḥmed Çelebi, 951
Ḳāf, 369, 373, 692, 780, 874, 951, 1129
Kāfiristān, 162
Ḳāhire, 73, 77, 91, 366, 567, 571, 631, 701, 751, 769, 771, 838, 890, 919, 953, 1073
Ḳahriyye Medresesi, 1003
Ḳalemiyye Risālesi, 690, 900, 954
Ḳalender-ḫāne Medresesi, 333, 363
Ḳalḳandelen, 466, 608, 963
Kāmī Efendi, 852, 856
Ḳandī, 404, 485, 842, 843
Ḳāniʿī, 831
Kanḳırı, 602
Ḳanşu Ġavrī, 89, 91, 130, 531
Ḳānūn-ı Şifā, 54, 144, 530

Ḳapluca Medresesi, 353, 437, 516, 1137
Ḳapuağası Ḥüseyin Ağa, 402
Ḳapudān Paşa, 1134
Ḳara Ṣāliḥ, 693
Ḳara Bālīzāde, 155, 443, 806
Ḳara Çelebi, 348
Ḳara Çelebizāde, 1115
Ḳara Dāvud Efendi, 1084
Ḳara Fażlī, 795
Ḳara Memi Çelebi, 931
Ḳara Seydī, 515, 827
Ḳara Ḥasan, 646
Ḳaraferye Medresesi, 194
Ḳaraferye, 280, 343, 751
Ḳaragöz Beg, 352
Ḳaraḥiṣār, 415
Ḳaraman Bāzārı, 245
Ḳaraman, 129, 245, 464, 523, 584, 596, 925, 1038, 1045, 1091, 1123
Ḳaramanoğlı, 76
Ḳaraṭova, 601
Ḳarışdıran Süleymān Beg, 228
Ḳartal, 217
Ḳāsım Paşa, 475, 568, 1034
Ḳāsım, 550, 642, 715
Ḳaṣṣābzāde, 426
Ḳasṭamonı, 232, 240, 291, 318, 323, 376, 453, 525, 530, 540, 589, 600, 602, 786, 831, 843, 878, 922, 1021
Ḳasṭamonı-nāme, 453, 878
Kātibī, 845, 846, 850, 851
Ḳāżīʿasker Ḥammāmı, 218
Ḳaya Beg, 148
Ḳays, 169, 607, 613, 1070, 1133
Ḳayṣer, 75, 1039
Ḳayṣeriyye, 1110
Ḳayṭāszāde, 139
Ḳazvin, 308, 530, 743, 913
Ḳazzāz ʿAlī, 461
Ḳazzāz Bekir, 146
Kebecizāde, 1091
Kefe, 79, 220, 412, 540, 605, 932
Kefeli Ḥüseyn Çelebi, 301
Kefere, 981
Kemāl Begzāde, 579
Kemāl Paşazāde, 82, 91, 120, 122, 193, 258, 275, 295, 321, 381, 428, 470, 484, 497, 525, 569, 573, 609, 624, 828, 841, 869, 1117
Kemāl-i Iṣfahānī, 34, 173
Kemāl-i Zerd, 863
Kemālī, 864
Kenʿān, 653, 884, 938
Kepenkci Medresesi, 277, 738, 1056
Kerbelā, 804, 987
Kerīmān, 443
Kesriyye, 1095
Kestelli, 355
Keşān, 1051
Keşfī, 291, 404, 450, 451, 862
Keşmīrzāde, 992
Keşşāf, 57, 711
Kevşerī, 868
Keyānī, 853
Keyfī, 868
Keyḫüsrev, 93, 98, 489, 1024
Keykāvus, 403
Keyḳubād, 69, 93, 98, 489
Keyūmerṡ, 99, 309
Keẕẕāb-ı Siyāh, 334
Ḳıbrıs, 410, 614
Ḳılcıẓāde, 833
Ḳılıccı İbrāhīm, 155
Ḳıpçaḳ, 959
Ḳırım, 639
Ḳıyāfet-nāme, 321
Ḳıyāsī, 189, 843
Ḳız Memi, 471, 472
Ḳız Muṣli, 169
Ḳızıl Aḥmedli, 647

Ḳızılaġaç, 217
Ḳızılca Ḫayrü'd-dīnoġlı, 629
Ḳızılḥiṣār, 162
Kiçi Mīr, 992
Kili, 276
Kirāmī, 857, 861, 1100
Kirmānī, 202
Kisrā, 75, 82, 938, 1027
Ḳoca Nişāncı, 569, 842, 843, 1040
Ḳonya, 101, 129, 385, 529, 616, 949, 1132
Ḳosṭanṭiniyye, 75, 109, 165, 186, 199, 210, 309, 322, 349, 363, 366, 383, 398, 423, 462, 560, 618, 639, 647, 657, 704, 706, 771, 779, 831, 845, 852, 863, 868, 879, 890, 916, 921, 928, 931, 936, 937, 940, 972, 990, 998, 1016, 1024, 1031, 1043, 1046, 1052, 1055, 1056, 1058, 1082, 1109, 1118, 1129
Körçe Memi, 847
Köse Bozanı, 159, 1066
Köstendil, 286, 395
Köstendilli Muṣṭafā, 395
Ḳudsī, 836, 837
Ḳudüs, 138
Ḳuḳla ʿAcem, 282, 283
Ḳullāb-ı Siyāh, 334
Ḳur'ān, 10, 11, 232, 653, 711, 735
Ḳurbī, 841
Ḳurd, 842
Ḳurdzāde, 223, 1088
Ḳuṭbī, 833
Ḳuzġuniye Medresesi, 217
Küçük Bālī, 217
Kürdistān, 168, 539
Kütahiyya, 661, 697, 782, 832, 932

L

Laʿlī, 881, 882, 883
Laʿlīn Ḳabazāde, 882
Lālā Muṣṭafā Paşa, 385, 455
Lāmiʿī Çelebi, 361, 627, 628, 828, 873, 883
Lāmiyye Ḳaṣīdesi, 622
Larende, 523, 1091
Laṭīf, 872
Laṭīfī, 76, 143, 263, 266, 291, 304, 323, 339, 376, 412, 453, 463, 525, 533, 540, 548, 589, 600, 602, 605, 660, 663, 734, 744, 776, 777, 808, 857, 872, 878, 963, 1055, 1072
Lāyiḥī, 876, 878
Le'ālī, 869
Lefḳoşe, 105
Lemʿī, 883, 884, 886
Levḥī, 649, 887
Leyṡzāde, 379, 632, 751
Leylā vü Mecnūn, 263, 264, 279, 320, 368, 800
Leylā, 116, 136, 169, 264, 276, 287, 323, 359, 502, 607, 727, 829, 899, 900, 1005, 1028, 1051, 1121
Lisānī, 879, 1114
Loḳmān, 637, 679
Luġat-ı Fārisiyye, 874
Luġat-ı Şāhidī, 529
Luġat-ı Ḥalīmī, 314
Luṭfī Beg, 122, 642, 671, 836
Luṭfī Begzāde, 298, 1002, 1068, 1081
Luṭfu'llāh, 314

M

Maʿlūlzāde Efendi, 534, 693, 825, 891, 996, 1111, 1141
Maʿnevī, 963
Maʿrekü'l-ketā'ib, 283
Māçīn, 512
Maġnisa, 113, 116, 223, 246, 309, 368, 381, 549, 558, 589, 602, 632, 677, 755, 950, 1073, 1102
Maġosa, 105

Maḥmūd Çelebi, 149, 406, 520, 750, 919
Maḥmūd Paşa Çārsūsı, 421
Maḥmūd Paşa Medresesi, 251, 455
Maḥmūd Paşa, 314, 366, 637, 639, 640, 863
Maḥmūd, 199, 424, 450, 574, 592, 647, 931
Maḥremī, 901
Maḥvī, 921, 922
Maḫzenü'l-esrār, 151, 305, 1134
Maḳālī, 968, 969, 970, 1109
Maḳtel-i Ḥażret-i Ḥüseyni, 874
Maldepe, 79
Malġara, 1061
Mālikī, 889, 891
Malḳoçoġlı Bālī Beg, 272
Manastır Medresesi, 351
Manastır, 194, 260, 261, 296, 312, 342, 351, 510, 609, 741, 765, 935, 1095, 1096
Mānī, 458, 891, 892, 1052, 1053, 1150
Mankub, 501
Manṣūr, 166, 186, 193, 224, 524, 554, 618, 658, 757, 805, 807, 938
Manṣūr-ı Ḳa`ān, 1093
Mar'aş, 965
Mardin, 432
Māşīzāde, 811
Mātemī, 338
Maṭla'ü'l-envār, 615
Mazaraḳ, 608
Me`ālī, 888, 889
Mecālisü'n-nefā'is, 531
Mecdī, 282, 898, 899
Mes̱nevī, 151, 384, 385, 479, 529, 864, 963, 1039, 1132, 1146
Mes̱nevī-ḫānoġlı, 852
Mecnūn, 116, 136, 263, 264, 276, 279, 285, 287, 335, 359, 368, 375, 436, 462, 502, 527, 562, 584, 594, 607, 621, 646, 727, 738, 743, 747, 754, 797, 829, 844, 851, 881, 895, 899, 958, 979, 988, 1005, 1028, 1044, 1051, 1078, 1087, 1097, 1099, 1116, 1120, 1121, 1133
Medḥī, 931
Medīḥī, 932
Medīne, 157, 385, 414, 501, 531, 633, 671, 884, 997
Medyen, 837
Meḥemmed 'Aṣṣār, 245, 654, 891, 993
Meḥemmed Aġa, 394
Meḥemmed Beg, 338, 511, 641, 1066, 1104
Meḥemmed Çelebi, 166, 233, 420, 568, 648, 696, 777, 955, 994
Meḥemmed Efendi, 902
Meḥemmed Emīn, 913
Meḥemmed Emīnü't-tırmiẕī, 1150
Meḥemmed Ḳāsım, 847
Meḥemmed Ma'ṣūm, 959
Meḥemmed Müttaḳī, 893
Meḥemmed Paşa, 309, 310, 454, 496, 497, 967
Meḥemmed Şāh Çelebi, 696, 703
Meḥemmed, 18, 117, 186, 187, 197, 247, 282, 307, 323, 341, 369, 441, 445, 460, 464, 470, 490, 500, 536, 554, 555, 600, 601, 624, 655, 669, 675, 740, 751, 752, 754, 775, 795, 818, 836, 837, 852, 882, 898, 908, 912, 919, 925, 962, 964, 974, 1009, 1016, 1019, 1024, 1035, 1068, 1072, 1081, 1091, 1102
Meḥemmedü'l-ḥüseynī, 1147
Mekke, 63, 166, 210, 223, 324, 439, 477, 644, 757, 758, 759, 988, 990, 1003, 1068, 1069, 1070
Melīḥī, 971
Memātī, 323, 324
Memi, 962
Memikzāde, 495

Menāķıb-ı Ḥażret-i Monlā Ḫudāvendigār, 631
Menemen, 626
Menķabet-i Üveysü'l-ķaranī, 874
Menufa, 377
Merām, 101
Merāmī, 936
Mercidabıķ, 90
Merdī, 935
Merdümī Çelebi, 457, 937, 938
Merdümiyye Medresesi, 820
Merḥabā Efendi, 179, 357, 463, 495, 693, 713, 980
Merīc, 760
Merkez Efendi, 229, 887
Merūlāhcān, 959
Meryem, 930, 982, 1032
Merzifon, 164, 248, 283
Mescid-i Aķṣā, 595
Mesīḥ Paşa, 976
Mesīḥ, 106, 115, 121, 218, 244, 414, 556,586, 822, 894, 945,947, 1024,1025, 1081, 1088, 1136
Mesīḥī, 239, 945, 947, 948, 1099
Mestāncıoğlı, 259
Mestī Çelebi, 938, 939
Meşāmī, 949
Meşrebī, 950
Mevāķıf-ı Cürcānī, 107
Mevlānā Benā'ī, 389
Mevlānā Cāmī, 81, 216, 228, 250, 320, 386, 689, 874, 934
Mevlānā Celālü'd-dīn, 81, 384, 1146
Mevlānā Cezerī, 568
Mevlānā Fenārī, 144, 515, 559, 765, 923
Mevlānā İdrīs, 252
Mevlānā Ķırīmī, 184, 639
Mevlānā Luṭfī, 870
Mevlānā Şems, 739
Mevlānā Ḫüsrev, 349, 712
Mevlidci Ḥüsām, 595
Mevlid-i Cismānī, 320
Mevlid-i Rūḥānī, 320
Mevlūd, 666
Meylī, , 994, 996, 1001, 1002, 1006, 1007, 1008, 1081
Mıṣr, 24, 52, 91, 105, 111, 126, 138, 144, 197, 224, 251, 279, 295, 296, 377, 379, 436, 482, 531, 561, 564, 567, 570, 578, 605, 619, 622, 692, 701, 731, 755, 843, 877, 884, 890, 907, 974, 976, 986, 997, 1003, 1006, 1049, 1055, 1058, 1065, 1081, 1106, 1118
Mi'mārzāde, 647
Miṣālī, 897, 898
Miḥal Köprisi, 596
Miḫālic, 159, 1008
Miḫālli Begleri, 961
Miḥaloğlı Medresesi, 1065
Mihr ü Māh Sulṭān Medresesi, 1061
Mihr ü Māh, 615
Mihr ü Müşterī, 654, 993, 994
Mihr ü Vefā, 615
Mihrī, 453, 528, 982, 983, 984
Mīr Ḥüseyn-i Nīşābūrī Risālesi, 714
Mīr Ḥüseyn-i Nīşābūrī, 173, 714
Mir'āt-ı Kā'ināt, 849
Mīrek, 184, 1016
Mīrī, 133, 189, 322, 697, 991, 992, 994, 1021
Mirķātü'l-uṣūl, 350
Mīrüm Köse, 696
Mīrzā Maḫdūm, 913, 984, 985
Miṣālī, 896
Mizistre, 785
Mollā Ma'ṣūm, 959, 960
Monlā Celāl, 332
Monlā Çelebi Efendi, 501, 678, 974, 1102, 1109

Monlā İdrīs, 330, 569, 791, 793
Monlā Üveys, 183
Monlā Ḫalīl, 791
Monlā Ḫüdāvendigār, 529, 631
Monlā Ḥüsām, 595, 631
Mora, 311, 648, 785
Mostar, 387
Moton, 516
Muʿallimzāde Efendi, 149, 272, 510, 555, 677, 1016
Muʿammāyī, 155, 961
Muʿammeyāt-ı Mīr Ḥüseyn, 631
Muʿīd-i Pür-hüner, 663
Muʿīdī, 963, 964, 966
Muʿīdzāde, 964, 965
Muʿīnī, 966, 967, 968
Muʿīnü'd-dīn Eşref, 985
Muġla, 529
Muġni'l-lebīb, 366
Muḥibbī, 94, 98
Muḥīṭī, 933
Muḫliṣī, 930
Muḫtārī, 186, 927
Muḥyī Çelebi, 923, 925, 926, 966
Muḥyi'd-dīn Efendi, 156, 259, 341, 475, 611, 814, 923, 1043, 1051, 1067, 1110
Mumcızāde Bālī Çelebi, 409
Murād Paşa Medresesi, 64, 570, 1066
Murādī, 27, 28
Murādiyye, 112, 135, 624, 852, 871
Mūsā, 18, 36, 64, 120, 163, 266, 355, 777, 821, 837, 930, 986
Muṣlī, 169
Muṣliḥü'd-dīnü'l-lārī, 64, 308, 323, 955
Muṣṭafā Aġa, 1150
Muṣṭafā Beg, 345
Muṣṭafā bin Celāl, 842
Muṣṭafā Çelebi Efendi, 951, 953
Muṣṭafā Paşa Medresesi, 770, 852, 1070
Muṣṭafā Paşa, 105, 220, 363, 385, 614, 647, 760, 761, 934
Muṣṭafā, 74, 170, 233, 241, 268, 340, 351, 413, 432, 458, 475, 520, 564, 577, 614, 649, 657, 660, 737, 845, 876, 932, 949, 950, 953, 955, 957, 1100
Muẓaffer, 741
Mü'eyyedzāde, 82, 122, 217, 255, 330, 363, 402, 403, 577, 664, 791, 1031, 1033, 1065, 1079
Mü'min, 980, 981
Müdāmī, 931
Müderris, 928, 930
Müftī ʿAlī Çelebi, 441, 601, 856, 963
Müftī Ḥammāmı, 218
Münīrī, 972, 973
Münşe'āt u Mecmaʿü'l-leṭā'if, 874
Müselmān Ḥasan, 217
Müslim Efendi, 568, 992
Müslimī Efendi, 939, 940, 1067
Müşgī Emīroġlı, 212
Müttaḳī, 893, 895

N

Naʿīmī, 1049, 1050, 1051
Naʿtī, 1049
Nādirī, 1019
Nādirü'l-muḥārib, 616
Nadra Cāmiʿi, 288
Naḥīfī, 1035
Naḳī, 980
Naḳḳāş ʿAlī Beg, 815
Naḳḳāş Ḥaydar, 1053
Naḳşī, 1052
Nāmī, 210, 1009, 1014, 1016, 1018
Nāṣır Ḫalīfe, 128
Naṣīrü'd-devle Meḥemmed bin Baḳiye, 762

Naṣūḥī, 1043
Naṭṭāʿī, 611
Nāẓırzāde Efendi, 832
Naẓmī, 1048, 1049
Nebī Ḫalīfe, 180, 633
Necāḥī, 1033
Necātī Ṣunʿīsi, 589
Necātī, 133, 194, 333, 356, 513, 558, 589, 602, 938, 992, 1020, 1021, 1029, 1031, 1033
Necefzāde, 411
Necmī Çelebi, 254, 1033, 1034
Nehārī, 980, 1064
Nemrūd, 375
Nergis Ḳaṣīdesi, 793
Nerīmān, 545
Nesīmī, 1036
Nevʿī, 1060, 1063
Nevā'ī, 133, 216, 268, 531, 651
Nevā-yı Ḫurūs, 631
Neylī, 1080
Niʿmetu'llāh, 1049
Nigāhī, 1054
Nigārī, 1053
Nigāristān, 126
Nigbolı, 191
Nigde, 925, 1097, 1112
Nihālī, 159, 1065, 1068, 1069
Niḥānī, 635, 1070, 1071, 1072, 1076
Niḳābī, 1051
Nīl, 919
Nişāncı Medresesi, 574
Nişāncı Meḥemmed Beg, 143, 571, 946
Nişāncı Mescidi, 254
Nişāncı Seydī Beg, 1040
Nişāncı Tācīzāde, 402
Nişānī, 1038, 1040, 1042
Niyāzī, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080
Niẓāmī, 1045
Niẓāmī, 191, 1047, 1132
Niẓāmü'l-mülk, 435
Nuʿmān, 362, 1093
Nūḥ, 178, 980, 1006, 1021
Nūḥī, 649, 1060
Nūniyye Ḳaṣīdesi, 396, 403, 405
Nūr, 823
Nūrī, 1055, 1056, 1058, 1059
Nūru'llāh, 1014, 1056
Nūrü'd-dīn, 148
Nūşīrevān, 17, 60, 98, 100, 388, 1012
Nuṭḳī, 1043, 1044

O-Ö

Os̱mān Paşa, 455, 456
Os̱mān, 455, 673
Oḳçızāde Meḥemmed Paşa, 346, 534
Ortaköy, 139
Oturaḳ Süpürge, 217
Ömer Şāh, 865
Ömer, 445, 455, 501, 714, 728, 782
Öşriyye Risāle, 332
Öẕrī, 646

P

Pasinovası, 740
Paşa Çelebi, 984
Peçin, 991
Penāhī, 238
Penbe ʿAynī, 659
Pergār u Ḳalem Risālesi, 581
Pertevī, 361
Pervīz Efendi, 280, 430
Peyāmī, 238
Pilevne, 1065
Pinti Ḥamīd, 219
Pīr Meḥemmed, 416, 611, 643, 650
Pīrī Paşa, 402, 433, 466, 585
Pīrī Paşazāde, 610, 811

Pīrī Ḫalīfe, 79
Piriştine, 649, 887, 945, 1060
Pīrūze ʿAlī Bālī, 278, 279
Piyāle Beg, 148, 774, 755
Prizrin, 493, 511, 545, 980, 1064

R

Rā'iyye Ḳaṣīdesi, 402
Rāḥatü'n-nüfūs, 616
Raḥiḳī, 421
Raḥīmī, 420
Raḥmī, 416, 419, 498
Ramażān Efendi, 277, 495, 805
Ramażānzāde 648
Ravżatü'l-leṭā'if, 616
Ravżatü'l-ebrār, 248
Ravżatü'ş-şühedā, 800
Rāyī, 412, 413, 415
Re'īszāde, 618
Recā'ī, 416
Receb, 637
Refī'-i Leng, 430
Refīḳī, 428
Remmāl Ḥaydār, 189
Remzī, 432, 433, 436
Remzīzāde, 669
Reşeḥāt, 625
Revānī, 219, 436, 437, 438, 439, 440, 467, 759, 760
Revnaḳī, 441
Rıḍvān, 26, 146, 587
Rıḍvānzāde, 272
Rıżāyī, 424, 426
Riyāżī, 443, 445, 446, 447
Rodos, 95, 218, 480, 570, 828, 933
Rodoscuḳ, 882
Rūḥī, 209, 441, 442
Rūm, 74, 108, 111, 120, 122, 137, 138, 141, 144, 148, 155, 177, 181, 184, 189, 191, 199, 203, 237, 248, 250, 286, 287, 304, 326, 332, 354, 362, 369, 391, 417, 444, 460, 468, 480, 506, 508, 510, 513, 517, 533, 541, 550, 567, 569, 590, 619, 630, 643, 644, 713, 728, 739, 740, 744, 755, 757, 758, 764, 765, 766, 791, 838, 840, 841, 855, 859, 869, 870, 874, 905, 916, 923, 936, 945, 960, 964, 985, 987, 989, 992, 1014, 1019, 1020, 1021, 1023, 1027, 1038, 1058, 1069, 1078, 1098, 1103, 1114, 1116, 1118, 1131, 1133, 1136
Rūmili, 122, 139, 156, 191, 193, 211, 225, 249, 259, 268, 274, 286, 309, 311, 363, 464, 487, 498, 500, 517, 535, 542, 577, 587, 601, 607, 608, 609, 614, 638, 647, 661, 680, 737, 751, 785, 791, 811, 824, 833, 834, 858, 876, 887, 888, 960, 963, 1060, 1095
Rus, 961
Ruscuḳ, 170, 233
Rüknü'd-dīn, 516
Rüstem Paşa, 114, 424, 425, 473, 697, 838, 856, 882, 949, 1058, 1137
Rüstem, 88, 115, 117, 949
Rüsūḫī, 422

S

Ṣabā'ī, 576
Ṣābirī, 564
Ṣabrī, 581, 583
Ṣabūḥī, 584, 585
Ṣaçlı Emīr, 844
Ṣaçlı Zemān, 659
Ṣādıḳ, 565, 566
Ṣad-ḳıṣṣa vü Ṣad-ḥiṣṣe, 616
Ṣadrī, 585, 587
Ṣadrü'ş-şerī'a, 999, 1127
Ṣafāyī, 588
Ṣāfī, 567
Ṣafī'd-dīn-i Erdebīlī, 914

Ṣağır ʿUlvī, 680
Ṣāḥibü'l-keşşāf, 700
Ṣaḥīḥ-i Müslim, 1057
Ṣaḥn, 296, 451, 485, 871, 1084
Ṣalā Muṣlīsi, 1118
Ṣāliḥ Çelebi, 522, 569
Ṣaliḥiyye, 157
Ṣanavber Ḳāḍī, 286
Ṣanduḳlı, 890
Ṣāniʿī, 573, 574
Ṣansa, 508
Ṣarı Gürz, 334
Ṣarı Memi, 305
Ṣarı Rāyī, 415
Ṣarı Ḫalīl, 360
Ṣarıca Paşa Medresesi, 508
Ṣaruḫan, 786, 789, 869
Ṣıdḳī, 588
Ṣırāṭ-ı Müstaḳīm, 631
Ṣırt Ḥammāmı, 218
Ṣofya, 348, 422, 517, 577, 1097, 1098
Ṣofyalı Bālī Efendi, 423
Ṣolaḳ Ḥüsnī, 504
Ṣubḥī, 577, 578
Ṣunʿī, 340, 558, 589, 590, 591, 592, 595, 596, 597, 598, 599, 602, 1031
Ṣunʿullāh, 595, 597, 598
Sāʿatī, 460
Saʿd, 50
Saʿdī Çelebi, 483
Saʿdī Efendi, 229, 240, 254, 259, 480, 481, 482, 483, 842, 981, 1132, 1034, 1049
Saʿdī-i Şīrāzī, 322
Saʿdü'd-dīn-i S̱ānī, 153
Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī, 350, 686
Sāʿī, 457, 458
Saʿyī, 493, 495, 496
Sā'ilī, 464
Saçlı Emīr, 596
Sādī, 70
Sāfūr, 981
Sāġarī, 461
Saḥbān, 39, 256, 677
Sāḳī, 463
Sāḳī-nāme, 481
Sālikī, 464
Samsunīzāde, 441, 447, 484
S̱ānī, 242
S̱ānī-i S̱ānī, 243
Sarı Gürz, 217
Sebʿa-i Seyyāre, 1056
Sebā, 595, 609, 648, 663, 795, 873, 1116
Sebzī, 466
Seḥābī, 236,468, 469, 470
Seḫā-nāme, 389
Sehī Beg, 513, 1031
Selanik, 223, 342, 368, 568, 597, 660, 901, 919, 961, 963, 1033
Ṣelciyye Risālesi, 954
Selīḳī, 279, 501
Selīm-nāme, 494
Selmān, 469, 497, 498, 499, 672, 1018
Semāʿī, 503, 504, 843
S̱emāniyye Medresesi, 65, 75, 149, 161, 221, 351, 363, 509, 515, 571, 642, 651, 697, 833, 837, 928, 953, 955, 997, 1003, 1065, 1082
Semendire, 273, 505
Semerḳand, 765
S̱enāyī, 246, 247
Sencer, 75, 94
Serḫōş Bālī, 352, 486
Servī, 487
Seydī ʿAlī, 847, 985
Seydī Ġāzī Ḫānḳāhı, 1135
Seydī Ḫoca, 191
Seydī, 225, 515, 516
Seyfī, 517, 518, 519

Seyyid ʿAbduʾllāh, 184
Seyyid ʿAlī Çelebi, 1130, 1134
Seyyid ʿAlī Naṭṭāʿī, 611
Seyyid ʿAlīzāde, 432
Seyyid Meḥemmed, 187
Seyyid, 582
Sırrī, 487, 489
Sıtanbul, 245
Sidre, 13, 426, 477, 643, 792, 960
Sifālī, 496
Sigetvār, 96, 143, 616
Siḥrī, 470, 471, 843
Sikender, 17, 77, 83, 98, 228, 253, 254, 346, 388, 420, 435, 454, 482, 529, 856, 879, 1029, 1033, 1048, 1102
Silistre, 562
Sinān Çelebi, 141, 510
Sinān Efendi, 307, 508, 554, 574, 663, 921, 693, 1003, 1081, 1084
Sinān Paşa, 171, 473, 506, 625, 976
Sind, 848
Sīneçāk, 558, 1123, 1146
Sinob, 517, 538, 588
Sipāhī, 465
Siroz, 298, 451, 513, 631, 754, 832, 876, 932, 1078, 1099
Sirozī Ḥasan Çelebi, 471
Sivas, 143, 432
Sivriḥişār, 325
Şiyābī, 248
Siyāhī, 515
Suʿūdī, 490
Sulṭān ʿAbduʾllāh, 804, 1027
Sulṭān Aḥmed, 79, 80, 108, 972
Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿi, 400
Sulṭān Bāyezīd Medresesi, 509, 725, 1085, 1137
Sulṭān Bāyezīd, 77, 100, 101, 102, 103, 107, 110, 111, 112, 117, 123, 135, 168, 184, 185, 193, 216, 228, 240, 242, 249, 255, 260, 264, 266, 287, 318, 322, 330, 331, 332, 333, 337, 340, 363, 401, 402, 403, 412, 428, 446, 493, 515, 516, 517, 520, 531, 539, 553, 558, 569, 571, 576, 585, 589, 559, 608, 609, 661, 738, 747, 765, 784, 793, 804, 844, 845, 862, 870, 873, 898, 917, 930, 939, 940, 964, 972, 1027, 1029, 1033, 1072, 1073, 1074, 1097, 1115, 1126
Sulṭān Ḳorḳud, 107, 108, 754, 755
Sulṭān Maḥmūd, 514, 558, 589, 602, 1029
Sulṭān Meḥemmed, 70, 73, 110, 115, 116, 132, 134, 266, 314, 331, 349, 359, 366, 376, 396, 412, 434, 453, 462, 493, 507, 539, 549, 551, 568, 581, 597, 637, 638, 639, 640, 649, 651, 663, 666, 795, 845, 863, 972, 1024, 1026, 1039, 1046, 1055, 1060
Sulṭān Murād, 14, 24, 29, 66, 67, 70, 72, 132, 137, 143, 148, 209, 214, 223, 309, 389, 489, 510, 544, 552, 922, 724, 1012, 1038, 1044, 1128
Sulṭān Muṣṭafā, 113, 147, 246, 292, 416, 447, 450, 478, 745, 796, 836
Sulṭān Orḫān Medresesi, 134, 155, 1137
Sulṭān Selīm Cāmiʿi, 254, 323
Sulṭān Selīm Medresesi, 997
Sulṭān Selīm, 79, 80, 82, 84, 98, 99, 106, 117, 118, 126, 127, 130, 159, 168, 193, 201, 202, 209, 210, 211, 232, 250, 251, 252, 253, 254, 261, 265, 272, 274, 287, 288, 291, 297, 305, 318, 319, 333, 338, 341, 345, 368, 386, 382, 403, 410, 428, 434, 436, 437, 449, 452, 467, 470, 474, 520, 522, 523, 531, 532, 533, 539, 541, 543, 548,

550, 559, 561, 575, 591, 596, 603, 604, 612, 616, 618, 654, 677, 678, 697, 755, 777, 784, 788, 793, 796, 823, 829, 853, 867, 929, 940, 950, 952, 961,1066, 1102, 1115, 1072, 1073, 1097
Sulṭān Süleymān, 64, 92, 94, 96, 113, 116, 143, 146, 147, 162, 172, 185, 189, 200, 202, 209, 218, 219, 250, 269, 271, 277, 283, 288, 358, 364, 365, 370, 371, 404, 416, 462, 468, 473, 478, 497, 508, 513, 514, 516, 525, 542, 569, 570, 571, 584, 596, 600, 602, 619, 623, 647, 661, 669, 678, 698, 727, 747, 757, 758, 777, 795, 800, 833, 834, 837, 838, 848, 852, 853, 856, 877, 884, 930, 941, 949, 1011, 1040, 1041, 1048, 1050, 1054, 1060, 1066, 1075, 1110, 1132, 1137
Sulṭān Yaʿḳūb, 109
Sulṭānöñi, 135
Sūzī, 511, 512
Sübḥa-i Cām, 1056
Ṣübūtī, 245, 246
Sücūdī, 466, 467
Südlice, 1130
Sühāyī, 513
Süleymān Çelebi, 666, 1084
Süleymān Paşa, 1049
Süleymān, 16, 93, 98, 100, 104, 114, 119, 201, 408, 422, 448, 468, 497, 543, 570, 571, 593, 607, 637, 664, 665, 741, 775, 786, 796, 838, 841, 848, 853, 929, 1003, 1014, 1040, 1065, 1085, 1113
Süleymānegīzāde Pīrī Çelebi, 377
Süleymāniyye Cāmiʿ, 1052
Süleymāniyye Medresesi, 509, 771, 1061
Süleymān-nāme, 784
Sülūkī, 500
Süngercizāde, 416
Sünnī, 505
Süpürge Saçağı, 336
Sürūrī, 115, 474, 475, 747, 1127
Süyūṭī, 699

Ş

Şaʿbān, 501
Şāh Żāl, 914
Şāh Efendi, 487, 624
Şāh İsmāʿīl, 86, 88, 252, 297, 308, 985
Şāh Meḥemmed, 530
Şāh u Dervīş, 419
Şāh u Gedā, 419
Şāh, 1114
Şāhī, 117, 118, 119, 533, 534
Şāhidī, 529
Şāhīn, 295
Şaḳā'iḳ, 122, 143, 368, 642, 766
Şām, 91, 156, 157, 220, 224, 260, 281, 319, 323, 358, 381, 385, 386, 473, 509, 518, 520, 542, 571, 610, 614, 630, 698, 699, 701, 744, 768, 769, 771, 788, 815, 818, 904, 916, 936, 951, 987, 989, 994, 998, 1022, 1042, 1056, 1091
Şāmī, 520, 845, 936
Şāmlıoğlı Muṣṭafā, 520
Şāni, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527
Şāvur, 530
Şebistān, 173, 562
Şehdī, 548
Şehīdī, 550
Şeh-nāme, 263, 549, 751, 805, 901
Şeh-nāmeci Fetḥu'llāh Çelebi, 619
Şehr-engīz, 239, 595, 659, 874
Şehr-i Zerrīn, 981
Şemʿ ü Pervān, 399, 874

Şemʿī, 521, 545, 546, 547, 548, 1127
Şemʿiyye Ḳaṣīdesi, 900
Şems Çelebi, 288
Şems Mey-ḫānesi, 361
Şemsī Beg, 178, 179, 539, 540, 541, 559, 963
Şemsī Paşa, 537, 541
Şeref-i İnsān, 874
Şerḥ-i ʿİnāye, 712
Şerḥ-i Cāmiʿ Ḥāşiyesi, 734
Şerḥ-i Dībāce-i Gülistān, 874
Şerḥ-i Hidāye-i Ekmelü'd-dīn, 485
Şerḥ-i Mevāḳıf, 1056
Şerḥ-i Muʿammā-yı Esmāü'l-ḥüsnā, 874
Şerḥü'l-ʿażud, 693
Şerḥü'l-mevāḳıf, 712, 999
Şerḥü'l-miftāḥ, 573, 999
Şerīf, 536
Şerīf-i Cürcānī, 350, 573, 984
Şerīfī, 535, 536
Şevḳī, 558, 559, 1132
Şeydā, 560
Şeyḫ ʿAlī, 907
Şeyḫ Cemāl Efendi, 856,1129
Şeyḫ Ebū Yaḥyā, 700
Şeyḫ İbrāhīm-i Gülşenī, 163, 619, 622, 623, 1146
Şeyḫ Kemāloġlı, 234, 916
Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīnü'l-ʿIrāḳī, 827
Şeyḫ Maʿrūf-ı Kerḫī, 934
Şeyḫ Rıżāü'd-dīn, 699
Şeyḫ Şemsü'd-dīnü'l-liḳā'ī, 366
Şeyḫ Vefā Hānḳāhı, 356, 546, 745, 1031,
Şeyḫ Vefā Ḥażretleri, 507
Şeyḫ Ḥüsām, 508
Şeyḫ Yaḥyā, 288
Şeyḫ Yāvesī Ḥażretleri, 362
Şeyḫī, 145, 551, 552, 554, 555, 560, 642, 1079, 1128
Şeyḫzāde, 168
Şihābü'd-dīn Paşa Cāmiʿi, 441
Şihābü'd-dīnü's-sühreverdī, 320
Şikārī, 537
Şīrāz, 332, 736, 847, 916
Şirī, 561, 562, 563
Şīrīn, 28, 169, 290, 419, 422, 513, 747, 797, 1001, 1028, 1095, 1110, 1125
Şirvān, 456, 916, 934, 1044
Şifā, 994
Şitā'iyye Ḳaṣīdesi, 401
Şuʿayb, 581
Şūrī, 558
Şücāʿ, 436
Şühūdī, 549
Şükrī, 538, 539

T

Taʿrīfāt, 494
Ṭabʿī, 605, 606, 607
Tābiʿī, 239
Tābī, 238
Ṭabībī, 605
Tācī, 240
Tācü'd-dīn Efendi, 1106
Tāczāde Caʿfer Çelebi,, 251, 333, 403, 827, 898, 946
Ṭahmāsb, 104, 118, 630, 740, 848, 913, 914, 930, 985
Ṭāliʿī, 558, 589, 602, 603
Ṭālibī, 605
Ṭarīḳī, 608
Ṭaşköprīzāde, 143, 358
Ṭaşlıḳ Medresesi, 508
Tatar Memi, 627
Tatar, 299, 627, 839, 1043, 1116
Tażarruʿ-nāme, 507
Ṭayyibzāde, 197, 555
Tebrīz, 391, 468, 916
Tecnīsāt, 667

Tefennetü'l-maṣdūr, 283
Tefsīr-i Beyżāvī, 508
Tefsīr-i Ḳāḍī, 485, 711
Tehemten, 88
Ṭemişvār, 342, 444
Terceme-i Kimyā-yı Sa'ādet, 468
Terceme-i Nefeḫāt, 874
Terceme-i Şevāhidü'n-nübüvve, 874
Teressül, 137
Tetova, 811
Tevārīḫ-i Āl-i 'Oṣmān, 123, 126, 330, 569
Tevārīḫ-i Selāṭīn, 854
Teẕkiretü'ş-şu'arā, 40, 323, 514, 612, 648, 739, 878
Teẕkiretü'l-evliyā, 507
Tırḫala, 225, 275
Ṭırnaḳçı Ḥasan Aġa, 781
Tibet, 956, 1043
Tīġī, 241
Tilmisān, 733
Tīmūr, 144, 145, 646
Tīre, 188, 368, 495, 632, 648, 663, 961
Toḳat, 447, 971
Toḳlızāde, 585
Ṭoḳuzlu, 551
Ṭopal Ḳāḍī, 213
Tosya, 953, 1040
Ṭrablus, 214, 575, 987
Ṭrabzon, 318, 436, 489, 550, 559, 624, 777, 805, 928
Ṭuġrul, 75
Tuḥfe, 796, 934
Tuḥfetü'l-'uşşāḳ, 615
Tuḥfetü'ş-şuleḥā, 616
Ṭulū'ī, 608, 609
Tuna Yasılı, 1200
Ṭūr, 266
Ṭuraḳ Çelebi, 338, 677, 678, 679, 1072, 1074, 1075
Ṭurāḳzāde, 522
Tūrān, 16, 23, 130, 434, 467, 468, 639, 848, 867, 934, 1102
Ṭursun Efendi, 221
Ṭursunzāde Beḳā'ī, 825
Ṭūsī, 953
Ṭūṭī Laṭīf, 872
Türābī, 240
Türābī-i Ṣānī, 241
Türkistān, 268

U

Ubeyd-i Zākānī, 243
Ubeydī, 180, 633, 635, 814
Ubeydu'llāh, 884
Ulama Paşa, 775
Ulūmī, 674
Ulvī, 413, 675, 678, 680, 724, 1075
Urla, 618
Uṣūlī, 163
Utbī, 702
Uzun Çārşū, 1067
Uzun Firdevsī, 784
Uzun Muṣliḥü'd-dīn, 217

Ü

Üç Şerefeli Medresesi, 713, 296, 997
Ümīdī, 180, 183
Ümmīd, 294
Ümmü'l-veledzāde, 631
Ümmü'l-veledzāde 'Abdü'l-'azīz, 726
Üsküb Medresesi, 122, 155, 632
Üsküb, 155, 342, 396, 445, 446, 545, 608, 612, 646, 666, 811, 881, 945, 1014, 1085, 1126
Üsküdar, 79, 310, 409, 828, 969, 1115
Üveys Paşa, 472, 1109

V

Vāʿiẓ ʿArab, 666, 874
Vāʿiẓ Emīr, 180
Vāḥidī, 1084
Vaḥyī, 1095
Vaḥyīzāde, 312
Vālī, 1089
Vālihī, 1084, 1085, 1088
Vāmıḳ u ʿAẕrā, 874
Vāmıḳ, 44, 279, 968, 969, 1099
Van, 1060, 1132
Vardar Yeñicesi, 163, 166, 168, 326, 348, 369, 381, 487, 498, 525, 660, 752, 865, 1146
Vaṣfī, 82, 1100, 1099, 1101
Vāsiʿʿ Alīsi, 725
Vecdī, 1091
Vefā Meydānı, 968
Vefā Ḥammāmı, 218
Vefḳu'l-murād, 60
Vehhāb, 360
Vehhābī, 1107, 1108
Vekīl Sinān, 1068
Veliyü'd-dīnoğlı, 132
Veys ü Rāmīn, 874
Veysī, 1109
Vezīr Ḳāsım Paşa, 385
Veznī, 1096
Vidin, 608
Viṣālī, 1097
Vize, 229
Vodina, 1126
Vuṣlatī, 1098
Vuṣūlī, 1102, 1104, 1106
Vücūdī, 1091, 1093, 1095

Y

Yaʿḳūb, 377, 508, 525, 742, 893
Yaḥyā Beg, 296, 879, 916, 928, 992, 1056, 1061, 1136, 1137, 1141
Yaḥyā Paşaoğlı, 496
Yaḥyālı Begleri, 961
Yaḥyālı ocağı, 1104
Yaḳīnī, 1144
Yalaġova, 217
Yalaḳ Muṣṭafā, 585
Yalvac, 598
Yanbolı, 234
Yarḥiṣār, 1123
Yārḥiṣāroğlı, 888
Yazıcı Yaḥyāoğlı, 768
Ye'cūc, 100, 661, 1094
Yediḳulle, 641, 657
Yeganoğlı, 632, 724
Yemen, 171, 279, 394
Yeñibāzār, 647, 1089
Yeñiceḥiṣār, 748
Yeñiḫān, 553
Yeñiḥiṣār, 358, 660, 664
Yeñişehr, 417, 464, 558, 919
Yetīm ʿAlī, 623
Yetīm, 847, 1129, 1132, 1133, 1135
Yetīmī, 1135
Yevrez, 929
Yezīd, 875
Yıldırım Şeyḫīoğlı, 738
Yıldırım Ḫan Medresesi, 60, 173, 296, 357, 516, 551, 1078
Yirḳapusı, 553
Yoluḳ Meḥemmed Çelebi, 574
Yūnus Paşa Bāġçesi, 585
Yūnus, 41
Yūsuf u Züleyḫā, 124, 229, 320, 321, 322, 511, 538, 856
Yūsuf, 36, 52, 105, 118, 138, 147, 183, 242, 289, 307, 310, 320, 326, 347, 353, 375, 377, 409, 414, 421, 457, 476, 508, 510, 517, 526, 593, 594, 659, 714, 742, 788, 871, 872, 884, 893, 938, 973, 986, 997, 1003, 1006,

1034, 1055, 1087, 1106, 1120, 1145, 1146, 1147

Z

Zaʿīfī, 600, 601, 602
Zaʿīm Dīvāne Maḥmūd Çelebi, 338
Zağra, 635, 814
Zāhidīzāde, 1110
Zahīr, 1118
Zāl Paşa Sulṭānī Medresesi, 294
Zāl, 445, 554
Zamīrī, 602
Zārī, 446, 447, 449
Zarīfī, 609, 1085
Zarīḥ-i Ḥażret-i Yaḥyā, 700
Zārī-i Sūzenī, 447
Zātī, 34, 130, 177, 203, 208, 304, 306, 397, 401, 402, 405, 408, 594, 735, 795
Zekeriyyā Efendi, 536, 882, 996, 1101, 1141
Zemānī, 449, 450
Zemānī-i Ṣānī, 450
Zemīnī, 450, 451
Zerger, 505
Zeyd, 359, 363, 732
Zeyneb Ḫatun, 453, 454
Zeynel Paşa, 452
Zeynelī, 452
Zeynī, 454, 456, 534
Zeynü'l-ʿābidīn, 108, 454
Zeyrek Ağa, 780
Zeyrekzāde, 187, 193, 342, 516, 631, 632, 777, 833
Zihnī, 409, 410, 411, 412
Zīnetī, 451, 452
Zuhūrī, 609, 610
Zuhūrī-i ʿAcem, 407
Zü'l-fiḳār, 695, 1003
Zü'l-ḳādiriyye, 965
Zü'n-nūnzāde, 279
Zübdetü't-tevārīḫ, 616
Züleyḫā, 125, 320, 375, 997

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ